T. LIVII PATAVINI
HISTORIARUM
AB URBE CONDITA
LIBRI, QUI SUPERSUNT, OMNES,

CUM NOTIS INTEGRIS

LAUR. VALLAE, M. ANT. SABELLICI, BEATI RHENANI, SIGISM. GELENII, HENR. LORITI GLAREANI, CAR. SIGONII, FULVII URSINI, FRANC. SANCTII, J. FR. GRONOVII, TAN. FABRI, HENR. VALESII, JAC. PERIZONII, JAC. GRONOVII;

EXCERPTIS

PETR. NANNII, JUSTI LIPSII, FR. MODII, JANI GRUTERI;

NEC NON INEDITIS

JANI GEBHARDI, CAR. AND. DUKERI,

ET ALIORUM:

CURANTE

ARN. DRAKENBORCH,

QUI ET SUAS ADNOTATIONES ADJECIT.

ACCEDUNT

SUPPLEMENTA DEPERDITORUM T. LIVII LIBRORUM

A JO. FREINSHEMIO CONCINNATA.

EDITIO NOVA AUCTIOR ET EMENDATIOR.

TOMUS QUINTUS.

STUTGARDIAE,

EX TYPOGRAPHIA SOCIETATIS WUERTEMBERGICAE.

LIPSIAE IN COMMISSIS APUD C. H. F. HARTMANNUM.

MDCCCXXII.

T. LIVII PATAVINI

HISTORIARUM

AB URBE CONDITA

LIBRI, QUI SUPERSUNT, OMNES.

TOMUS QUINTUS.

PARS PRIOR.

T. LIVII PATAVINI

HISTORIARUM

AB URBE CONDITA

LIBRI, QUI SUPERSUNT, OMNES,

CUM NOTIS INTEGRIS

LAUR. VALLAE, M. ANT. SABELLICI, BEATI RHENANI, SIGISM. GELENII, HENR. LORITI GLAREANI, CAR. SIGONII, FULVII URSINI, FRANC. SANCTII, J. FR. GRONOVII, TAN. FABRI, HENR. VALESII, JAC. PERIZONII, JAC. GRONOVII;

EXCERPTIS

PETR. NANNII, JUSTI LIPSII, FR. MODII, JANI GRUTERI;

NEC NON INEDITIS

JANI GEBHARDI, CAR. AND. DUKERI,

ET ALIORUM:

CURANTE

ARN. DRAKENBORCH,

QUI ET SUAS ADNOTATIONES ADJECIT.

ACCEDUNT

SUPPLEMENTA DEPERDITORUM T. LIVII LIBRORUM A JO. FREINSHEMIO CONCINNATA.

EDITIO NOVA AUCTIOR ET EMENDATIOR.

TOMUS QUINTUS. PARS PRIOR.

STUTGARDIAE,

EX TYPOGRAPHIA SOCIETATIS WUERTEMBERGICAE.

LIPSIAE IN COMMISSIS APUD C. H. F. HARTMANNUM.

MDCCCXXII.

T. LIVII PATAVINI

HISTORIARUM

AB URBE CONDITA.

LIBRI I.

EPITOME LIBRI NONI.

T. Veturius et Sp. Postumius apud Caudinas Furcas, deducto in locum artum exercitu, quum nulla spes evadendi esset, foedere cum Samnitibus facto, et sexcen-

T. Veturius et Sp. Postumius] In Ms. *consules* additur. DELRIUS. Copula *et* inter duorum consulum nomina omittitur in Voss. Berg. et Boenderm. quam Livius etiam non agnoscit infra hoc lib. c. 1, 1. V. ad 2, 17, 1. Deinde *Postumius cons.* Boenderm. et Exc. Pithoei. *Postumius consul* Berg. Mox *apud furcas*, neglecta voce media, Boend. *apud furcas Caudinas*, trajectis dictionibus, Berg.

Deducto in locum iniquum exercitu] Barber. *in locum arctum*. Recte, nam propter hoc ipsum iniquus erat. Justinus 1, [8.] *Cyrum ad angustias usque perduxit. Ibi, compositis in montibus insidiis, ducenta millia Persarum cum ipso rege trucidavit.* Idem 11, [8.] de Alexandro. *Itaque timens angustias magna celeritate Taurum transcendit.* Noster hoc lib. [c. 23, 9.] *Locis angustis, milites, deprehensi, nisi quam victoria patefecerimus, viam nullam habemus.* J. FR. GRON. Fortassis etiam plures Msti habent *artum*. Sed non video, cur vir summus, tantum unius auctoritate nixus, vulgatam scripturam mutandam putaverit. Neque enim dubium est, quin *loca arta* etiam *iniqua* dici possint. Et non tam ipse locus, in quem exercitum deduxerant consules, artus erat, ut quem satis patentem campum, in quo etiam castra posita fuerint, habuisse dicat Livius c. 2. quam aditus et exitus illius. DUK. Juvandae lectioni, quam Gronovius ex cod. Barber. in contextum recepit, inservire potest, quod Livius c. 2, 7. furculas Caudinas vocet *saltus duos altos angustos*, mox *angustias*, deinde *saltum artiorem*. Verum scripturam illam in uno tan-

proximos censores observatum fuerat. Res praeterea contra Apulos, Etruscos, Umbros, Marsos, Pelignos, Aequos et Samnites, quibus foedus erat restitutum, prospere gestas continet. Flavius scriba, libertino patre natus, aedilis curulis fuit per forensem factionem creatus: quae quum comitia et campum turbaret, et in iis propter nimias vires dominaretur, a Q. Fabio censore in

mos censores fuerat Berg. in quo tamen etiam *per* non nisi a m. 2. exstat. *quemadmodum ante per censores institutum fuerat* Leid.

Contra Apulos, Etruscos, Umbros, Marsos, Pelignos, Aequos et Samnites] Ex vet. lib. *Appulos.* DELR. Melius tamen per unicum *p* scribi, docuit Dausquej. in Orthogr. part. sec. ea voce. Ceterum *contra Apulos, et Etruscos, et Umbros, et Marsos, et Pelignos, et Aequos et Samnites* legunt Berg. et Leid. V. ad Epit. l. 13. Praeterea *Umbrios* est in Boend. qui etiam non agnoscit vocem *Marsos.* In verbis sequentibus *foedus restitutum*, omissa media voce, Voss. *foedus restitutum est* Leid. Berg. et Boend.

Flavius scriba, libertino patre natus] *C. Flavius scriba* Exc. Pithoei. *Fabius scriba* corrupte Voss. et Boend. Pari modo etiam aliis locis scribae aberrarunt. V. ad 8, 22, 2.

A Q. Fabio censore in quatuor tribus redacta est. Eaque res] MS. auctius *Q. Fabio censore in quatuor tribus redacta est, quas urbanas appellavit.* J. FR. GRON. Trigam hanc vocum, quas Gronovius in contextum recepit, agnovisse etiam videntur Voss. et Leid. quamvis enim comparati fuerint cum ed. quae illas exhibebat, nihil tamen ex iis notatum in excerptis video. Contra vero omittunt Berg. et Boend. Praeterea *Q. Fabio*, omissa praepositione, Voss.

Eaque res Fabio Maximo nomen dedit] Vet. lib. *Maximi.* id est, ex ea re Maximus appellatus est. Sic Livius [c. 46, 15.] Porro autem adde haec verba ex manuscriptis. „ † Badius haec habet in exem„ plari suo. „ † *In hoc libro mentionem habet Alexandri, qui temporibus his fuit, et, aestimatis populi Romani viribus, quae tunc erant, colligit; si Alexander in Italiam trajecisset, non tam facilem ei victoriam de populo Romano fore, quam de gentibus, quas ad Orientem imperio suo subjecerat.* SIG. *Ea res* Berg. Codices autem mei vel per compendium *Fabio Max.* vel a Sigonii vet. lib. dissentientes *Fabio Maximo* praeferunt; quod eodem sensu, quo illud Sigonii, accipiendum erit. Fabio dedit nomen Maximo, simili constructione, ac supra ex Mstis restitui in Epit. l. 2. *Servo indici, cui Vindicio nomen fuit, libertatem dedit.* Quae autem Sigonius ex Mstis addi jussit, non modo exstant in scriptis omnibus, quibus usus sum, sed etiam in edd. vett. usque ad Aldum, qui primus omiserat.

In hoc libro mentio Alexandri magni] Gruterus, qui in postrema ed. ultima haec verba, quae Aldus resciderat, iterum recepit, ita edidit; cui vix convenire pot-

quatuor tribus redacta eſt, quas urbanas adpellavit. Eaque res Fabio Maximo nomen dedit. In hoc libro mentio Alexandri Magni, qui temporibus his fuit; et, aeſtimatis populi Romani viribus, quae tunc erant, colligitur, si Alexander in Italiam trajeciſſet, non tam facilem ei victoriam de populo Romano fore, quam de iis gentibus, quas ad Orientem imperio suo subjecerat.

eſt, quod sequitur, *colligit*. Omnes scripti, etiam Hearnii Norvic. et edd. ante Aldum cum Sigonio legunt *In hoc libro mentionem habet Alexandri*, ultima voce *Magni* omiſſa: nimirum *mentionem habet* Livius. Id autem recipiendum videtur, nisi forte mox cum Boend. et edd. vett. pro *colligit* legendum sit *colligitur*. quod recepi.

Non tam facilem ei victoriam de populo Romano, quam de iis gentibus] *non tantam ei victoriam de po. Ro. fore, quantam de his gentibus* Boend. *non tantam ei victoriam* Voſſ. *non tam ei victoriam* Berg. *non tam facilem victoriam* Leid. qui cum praecedenti Berg. mox legunt sine pronomine *quam de gentibus*.

T. LIVII PATAVINI
LIBER NONUS.

1 I. Sequitur hunc annum nobilis clade Romana Caudina pax, T. Veturio Calvino, Sp. Postumio
2 consulibus. Samnites eo anno imperatorem C. Pontium, Herennii filium, habuerunt, patre longe prudentissimo natum, primum ipsum bellatorem du-

§. 1. *T. Veturio Calvino, Sp. Postumio consulibus*] Adjiciendum utrisque *iterum*, ut Cicero 3. Officiorum [30.] habet: quanquam apud eundem in Catone majore [12.] omissus est numerus, errore, ut puto, librariorum. Fuere autem hi consules antea anno CDXXI. ab urbe condita. GLAR. Licet verum sit, hos consules etiam duodecim annis ante in eodem honore collegas fuisse; Glareano tamen ad h. loc. et, qui vestigiis ejus insistit, Pighio in Annal. ad ann. CDXXXII. p. 348. non adsentior, utrique eam ob caussam *iterum* adjiciendum esse. Iterati enim honoris notam saepissime apud Livium omitti, supra vidimus ad 2, 16, 7. Ceterum priori consuli perperam *Lucii* praenomen tribuitur apud Cic. 3. de Offic. 30. in ed. Graev. utraque; sed, ut videtur, operarum errore: quamvis similiter etiam exstet in Oxoniensi anni 1695. *Tiberius* vocatur in multis edd. Gellii 17, 21. quomodo Pighius etiam apud Zonar. 7. Ann. 26. reperiri testatur, idque erroris arguit. Rectius itaque *Titus* dicitur in Gellii ed. Aldina. Deinde inter utriusque consulis nomina voculam *et* interjicit Lovel. 2. de quo v. ad 2, 17, 1. Insuper posteriori consuli *Marci* praenomen tribuunt Harlej. (intelligo posteriorem, in priori enim liber 9. et 10. desunt: quare deinceps nullo addito numero laudabo) et Hearnii Oxon. L. 1. Praenomen ejus unica litera S. exprimitur in Fragm. Hav. more antiquo. Eam enim interdum praenomini *Spurius* indicando olim adhibitam fuisse, docet Aegyptius ad Senatuscons. de Bacchan. p. 144. Ita et infra 10, 40, 8. Ceterum praecedentia verba hujus cap. perperam desunt in Voss. 1. et Lovel. 1.

§. 2. *Samnites eo anno imperatorem C. Pontium, Herennii filium, habuerunt*] Prima vox non adparet in Leid. 2. Sed eamdem transponens Harlej. praefert *Eo anno Samnites*, in quo iterum vox quarta *imperatorem* omissa est. Tum *habuere* Gaertn. Praeterea Sam-

cemque. Is, ubi legati, qui ad dedendas res mis- 3
si erant, pace infecta redierunt, *Ne nihil actum,*
inquit, *hac legatione censeatis, expiatum est, quidquid*
ex foedere rupto irarum in nos coelestium fuit. Satis 4
scio, quibuscumque Diis cordi fuit, subigi nos ad necessita-

nitium imperatorem *Pontium Herennii filium* etiam infra bis Livius vocavit hoc lib. c. 15. At Cic. ejus patrem vocat itidem *C. Pontium* de Senect. 12. *Haec cum C. Pontio Samnite, patre ejus, a quo Caudino proelio Sp. Postumius, T. Veturius consules superati sunt, locutum Archytam Nearchus dicebat.* Hinc efficiendum videtur, patrem, aeque ac filium Imperatorem, dictum fuisse *C. Pontium*; at patrem cognomen *Herennii* habuisse, filium *Thelesini*, id enim ei tribuitur apud Aurel. Vict. de Vir. Inlustr. 30. *C. Veturius et Sp. Postumius consules bellum adversus Samnites gerentes, a Pontio Thelesino duce hostium in insidias deducti sunt.* Et mox, *Pontius adcitum patrem Herennium rogavit, quid fieri placeret.* Livius vero, *C. Pontium Herennii filium* memorans, eo genere loquendi usus est, quod supra ei restituit Sigonius 4, 45, 5. *C. Servilium, Prisci filium.* ubi plura dicta sunt. Quum itaque infra dicit c. 3, 4. *Herennium Pontium, patrem imperatoris,* cognomen nomini gentilitio praeposuisse censendus est; quod Romanis, et in primis Livio, frequens est. Infra 30, 1, 9. *Jurisdictionem urbanam Paetus Aelius est sortitus.* ubi plura vide. Eodem modo accipiendus videtur locus Livii infra 39, 13, 9. *Viros eam primam suos filios initiasse Minium et Herennium Cerrinios.* (* At *Herennius* ejus praenomen esse putat Sigon. ad Liv. 22, 34, 3.) Mox *natum* errore librarii exsulat a Leid. 1. Deinde *bellatoremque ducemque* legit Lovel. 4. *bellatorem ducem* Portug.

§. 3. *Qui ad dedendas res missi erant*] Addunt Pall. duo, pr. ac tert. *missi erant Romam.* Sic enim fine libri anteced. *Praeda omnis Romana captivique ut Romam mitterentur; quaeque res per fetiales ex foedere repetitae essent.* GEBH. Duo Msti addunt *Romam.* J. FR. GRON. Similiter unus meorum Lovel. 3. Horum tamen trium testimonium reliquorum omnium, vocem illam non agnoscentium, auctoritate levius esse videtur. Male etiam *quo ad dedendas* Florent.

Ne nihil actum, inquit, hac legatione censeatis] *inquit* exsulat a Portug. Id vocabulum aliudve simile saepe quidem subintelligi solet, ut videbimus infra ad 23, 45, 6. reliquorum tamen id defendentium consensus potius unius hic librarium errasse ostendit. *ne nihil actum censeatis*, ut infra 22, 18, 9. *Ne nihil actum censeret, exacta prope aestate per ludificationem hostis.* 9, 16, 16. *Ne nihil remissum dicatis, remitto, ne utique dorsum demulceatis.* 3, 10, 11. *Sic, ne quid aliud actum putent, victam legem esse.* [*hac* omittit Veith.] Mox *irarum in vos*, pro *in nos*, Fragm. Hav. V. ad 34, 2, 2.

§. 4. *Satis scio, quibuscumque Diis cordi fuit*] Thucydidem imitatur l. 7. in oratione Niciae (c. 77.) Ἱκανὰ γὰρ τοῖς τε πολεμίοις ἐυτύχηται· καὶ, ἐι τῷ θεῶν ἐπίφθονοι ἐστρατεύσαμεν, ἀπο-

T. LIVII PATAVINI

HISTORIARUM

AB URBE CONDITA

LIBRI I.

EPITOME LIBRI NONI.

T. Veturius et Sp. Postumius apud Caudinas Furcas, deducto in locum artum exercitu, quum nulla spes evadendi esset, foedere cum Samnitibus facto, et sexcen-

T. Veturius et Sp. Postumius] In Ms. *consules* additur. DELRIUS. Copula *et* inter duorum consulum nomina omittitur in Voss. Berg. et Boenderm. quam Livius etiam non agnoscit infra hoc lib. c. 1, 1. V. ad 2, 17, 1. Deinde *Postumius cons.* Boenderm. et Exc. Pithoei. *Postumius consul* Berg. Mox *apud furcas*, neglecta voce media, Boend. *apud furcas Caudinas*, trajectis dictionibus, Berg.

Deducto in locum iniquum exercitu] Barber. *in locum arctum*. Recte, nam propter hoc ipsum iniquus erat. Justinus 1, [8.] *Cyrum ad angustias usque perduxit. Ibi, compositis in montibus insidiis, ducenta millia Persarum cum ipso rege trucidavit.* Idem 11, [8.] de Alexandro. *Itaque timens angustias magna celeritate Taurum transcendit.* Noster hoc lib. [c. 23, 9.] *Locis angustis, milites, deprehensi, nisi quam victoria patefecerimus, viam nullam habemus.* J. FR. GRON. Fortassis etiam plures Msti habent *artum*. Sed non video, cur vir summus, tantum unius auctoritate nixus, vulgatam scripturam mutandam putaverit. Neque enim dubium est, quin *loca arta* etiam *iniqua* dici possint. Et non tam ipse locus, in quem exercitum deduxerant consules, artus erat, ut quem satis patentem campum, in quo etiam castra posita fuerint, habuisse dicat Livius c. 2. quam aditus et exitus illius. DUK. Juvandae lectioni, quam Gronovius ex cod. Barber. in contextum recepit, inservire potest, quod Livius c. 2, 7. furculas Caudinas vocet *saltus duos altos angustos*, mox *angustias*, deinde *saltum artiorem*. Verum scripturam illam in uno tan-

tis equitibus Romanis obsidibus datis, ita exercitum abduxerunt, ut omnes sub jugum mitterentur. iidemque, auctore Sp. Poſtumio consule, (qui in senatu suaserat, ut eorum deditione, quorum culpa tam deforme foedus ictum erat, publica fides liberaretur) cum duobus tribunis plebis et omnibus, qui foedus spoponderant, dediti Samnitibus, non sunt recepti. nec multo poſt, fusis a Papirio Cursore Samnitibus et sub jugum miſſis, rece-

tum meorum Leid. reperi; at *in locum tacitum* in Voſſ. Berg. Exc. Pithoei, et Norvic. *in locum iniquum* Boend. ac reliqui. Gellius 17, 21. *Consules T. Veturius et Sp. Poſtumius in locis iniquis apud Caudium a Samnitibus circumvallati ac sub jugum miſſi.* Et ita in loco a Gronov. laudato Livius 9, 23, 9. quum dictator se *locis anguſtis* deprehensum dixiſſet, addit: *si homines juvare velint, iniqua loca sunt.* In verbis sequentibus alio ordine *spes nulla eſſet evadendi* legunt Leid. Voſſ. Berg. et Boend.

Ita exercitum abduxerunt, ut omnes sub jugum mitterentur] *obduxerunt* Voſſ. et Boend. Tum voculam *ut* ignorat Leid. Tandem *sub juga* Boend. Praeterea mox *idemque*, pro *iidemque*, Berg. Boend. et antt. edd. V. ad 40, 22, 14. *itemque* Voſſ. V. ad Epit. Liv. 69.

Quorum culpa tam deforme foedus ictum erat, publica fides liberaretur] Vocula *tam* exsulat a Boend. et Hearnii Norvic. Insuper *publica fide* Berg. *publice fide* Boend.

Qui per foedus spoponderant] Vet. lib. *qui foedus spoponderant.* SIG. *qui per fidem spoponderant* Boend. *qui fidem spoponderant* Voſſ. et Berg. Sed *foedus* et *fides* in Mſtis etiam alibi commutantur. Exemplum supra habuimus 4, 7, 4. et infra occurret hoc lib. c. 40, 18. Sigonii vet. lib. consentit Leid.

Nec etiam multo poſt] Vet. lib. *nec multo poſt*. SIG. Sigonio τὸ *etiam* delenti favent omnes mei: ex quibus Voſſ. et Boend. cum edd. vett. praeferunt insuper *poſtea*.

Pudor prioris flagitii abolitus] *pudor flagitii prioris* Berg. et Boend. Tum *oblitus* Voſſ. *ablatus* Berg. Deinde addunt omnes scripti mei, et Hearnii Norvic. cum edd. ante Moguntinam verbum *eſt*, quod recepi.

Ufentina et Falerina] Ex Feſto et lapidibus *Oufentina* scribendum. DELR. *Offentina* Voſſ. Leid. et Hearnii Norvic. *Offenima* Boend. *Ofentina* Berg. Exc. Pithoei, et edd. antt. Deinde *Falernia* Boend. *Falerna* Voſſ. *Faleria* Leid. Berg. Hearnii Norvic. et edd. vett. V. infra ad hujus lib. c. 20, 6. In verbis praecedentibus *sunt adjectae* Berg.

Sueſſa et Pontia coloniae deductae sunt] *Pontias* Voſſ. Leid. Berg. et Hearnii Norvic. *Pontiae* ejusdem Oxon. B. et edd. Ascens. anni 1513. 1516. aliaeque omnes usque ad Gruter. qui in ed. poſtuma voces *Ufentina et Falerina. Sueſſa et Pontiae coloniae deductae sunt* perperam omisit errore typographorum, quibus inposuit repetitio verbi *sunt*. Eas reſtituit

ptisque sexcentis equitibus Romanis, qui obsides dati erant, pudor prioris flagitii abolitus est. Tribus duae adjectae sunt, Ufentina et Falerina. Suessa et Pontiae coloniae deductae sunt. Ap. Claudius censor aquam perduxit: viam stravit, quae Appia vocata est: libertinorum filios in senatum legit. Ideoque, quoniam is ordo videbatur inquinatus indignis, sequentis anni consules in senatu legendo observaverunt, quemadmodum ante per

Gronov. anno 1665. cujus loco postea Jac. Gronov. eumque secuti Hearne, J. Clericus et nuper Londinenses dederunt *Pontia.* Sed numero plurali *Pontiae* etiam vocantur Livio infra hoc lib. c. 28, 7. *Suessa et Pontiae eodem anno coloniae deductae. Suessa Auruncorum fuerat. Volsci Pontias insulam sitam in conspectu litoris sui incoluerant.* ubi v. quae notantur. Posset quidem videri, codices velle *Suessam et Pontias*; potius tamen *Suessa et Pontiae*, ut olim edebatur, revocavi.

Aquam Claudiam perduxit] Hearnius adnotat, in Livio c. 29, 6. esse *aquam in urbem duxit.* Si hoc rectius dici putavit, non adsentior illi. Frontino in libro de Aquaeductibus frequens est utrumque. Suet. in Aug. 42. *Perductis pluribus aquis.* Sic idem in Claud. 20. et Inscript. Grut. p. 176. n. 1. p. 177. n. 1. DUK. Media vox non adparet in Voss. Leid. Berg. Boend. et Exc. Pithoei: neque in edd. etiam antiquis conspicitur ante Ascensium. Eorum itaque fide inductus, quum etiam Livius omiserit hoc lib. c. 29, 6. *Viam munivit, et aquam in urbem duxit; eaque unus perfecit.* Sane aqua, quam Ap. Claudius censor in urbem duxit, *Appia* vocatur, et distinguitur ab aqua Claudia, quam Cajus Caesar, qui Tiberio successit, incohoavit, et Claudius imperator magnificentissime consummavit, apud Frontin. 1. de Aquaed. Eam tamen, quam Appius perduxit, *aquam Claudiam* vocarunt etiam Pomponius Jctus l. 2. §. 36. ff. de Orig. jur. et Eutrop. 2, 9.

Libertinorum filios in senatu legit] Vet. lib. *in senatum.* SIG. Eamdem lectionem servant non tantum omnes codd. mei, verum etiam typis descripti Aldo antiquiores. Praeterea *elegit* Voss. et Boend. sollemni errore, de quo v. ad 2, 1, 10.

Ideoque, quoniam is ordo videbatur inquinatus indignis] *Ideo, quoniam is ordo* Leid. *Ideoque is ordo* Berg. Sed in priori *que* a proxime sequenti *quoniam*, in posteriori *quoniam* a praecedenti *que* intercipiuntur. Deinde *indignis inquinatus videbatur* Leid. et Berg.

Sequentis anni consules in senatu legendo observaverunt] *sequentis anni censores* perperam antt. excusi. Tum vox *legendo* exsulat a Voss. Leid. Boend. Hearnii Norvic. et Exc. Pithoei. tres vero *in senatu legendo* a Berg. qui etiam praefert *observarunt.*

Quemadmodum ante per proximos censores observatum fuerat] *quemadmodum ante proximos censores fuerat* Voss. Boend. et Hearnii Norvic. *quemadmodum per proxi-*

latae satis sint; quorum saevitiam non mors noxiorum, non deditio exanimatorum corporum, non bona sequentia domini deditionem exsatient. Placari nequeunt, nisi hauriendum sanguinem laniandaque viscera nostra praebuerimus. Justum est bellum, Samnites, quibus necessarium; et pia arma, quibus nulla nisi in armis relinqui-

iras plurali numero dici, quum sermo est de Diis, observat Cerda ad Maron. 1. Aen. 11. laudatis etiam his Livii exemplis ex 3, 7, 8. *Veniam irarum coelestium finemque pesti exposcunt.* et ex 8, 33, 7. *Preces, quae Deorum iras placant.* Adde supra hoc cap. *Quidquid ex foedere rupto irarum in nos coelestium fuit.*

Non bona sequentia domini deditionem exsatient] Quidam *exatient* in *exatiant* temere mutarunt, cum haec tria verba *sint, exatient, nequeant* velut uno tenore de Romanis in conjunctivo dicantur modo. GLAR. Ita et Portug. Harlej. Haverk. et Hearnii Oxon. N. L. 2. B. et C. At, hoc certe loco *exsatient* praestare, praecedens *sint* satis evincit. Praeterea *bona sequentia dominum deditionem* Voss. 2. et Lovel. 3. An voluerunt librarii *bona sequentia dominum deditione exsatient?* Sed vulgatum, quod optimi tuentur, praefero. *bona sequentia domini dacionem* Gaertn. Paullo ante *non additio exanimatorum corporum* Voss. 2. et Lovel. 3. *non deditio animatorum corporum* Portug.

Placari nequeant, nisi] Pal. sec. exhibet *placarique nequeant.* tamquam male cohaereat oratio. Non item mihi videtur. GEBH. Videtur indecore hiare oratio, et aut praeponendum a fronte *qui*, aut finienda periodos in verbo *exsatient.* Deinde, *Placari nequeunt, nisi hauriendum sanguinem, laceranda viscera nostra praebuerimus.* Nam et sic per ἀσύνδετον primae editiones. J. FR. GRON. Utraque Gronovii conjectura habet praesidium in Mstis. Non modo enim Pal. sec. apud Gebhard. sed et ex meis Harlej. Gaertner. et Haverk. praeferunt *placarique nequeunt;* Portug. *placari quae nequeunt.* Unde conjici posset, omissum esse praenomen *qui*, non tamen praeponendum, sed addendum post primam vocem, hoc modo *placari qui nequeant.* Id autem interdum Livio factum esse, infra videbimus ad 28, 12, 13. Altera autem ejus conjectura periodum in voce *exsatient* finiendam, et deinde legendum esse *Placari nequeunt* plane auctoritate cod. Klock. firmatur, quam ejus fide etiam in contextum recepi. Errat autem Doujatius, existimans Gronovium hanc emendationem primarum edd. fide tueri; quod is de sola tantum particula *que*, quam post *lanianda* delet, adfirmavit. Eam enim ignorant vett. edd. et demum in Ald. mihi obvia fuit; sed in omnibus scriptis constanter restat. Quamvis itaque Livius saepius ἀσυνδέτως locutus sit, hic tamen Mstorum consensum rejicere non audeo. Quod vero emendatio Gronovii *laceranda*, pro *lanianda*, exhibeat, potius calami aberrantis vitium censeo, quam quod ita legendum existimarit.

§. 10. *Pia arma, quibus nulla, nisi in armis, relinquitur spes*] Turbant veram lectionem Pall.

tur spes. Proinde, quum rerum humanarum maximum 11
momentum sit, quam propitiis rem, quam adverſis agant Diis, pro certo habete, priora bella adversus Deos magis, quam homines, geſſiſſe; hoc, quod inſtat, ducibus ipſis Diis geſturos.

II. Haec, non laeta magis, quam vera, vaticina- 1

quorum prim. *quibus nulla fines armis relinquitur spes.* Tertius, *quibus nulla sine armis relinquitur spes.* GEBH. *nulla sine armis relinquitur spes* etiam Voſſ. 2. et Lovel. 3. *nisi in armis nulla relinquitur spes* Lovel. 4. *nulla nisi in armis spes relinquitur* Harlej. Paullo ante *quibus necessitas*, pro *necessarium*, Lovel. 2. *quibus eſt necessitas* Hearnii Oxon. L. 1. et C. [Veith.]

§. 11. *Momentum sit, quam propitiis rem, quam adversis agant Diis*] Pall. tres *momentum sit, si quam propitiis rem.* GEBH. Possunt intelligi ipsi homines: sed mallem aliquis vetus liber haberet: *quam propitiis, quam adversis agantur Diis.* Id ipsum, quod conjeci, non e lib. vet. sed e LL. VV. notat Muretus. J. FR. GRON. Vulgata lectio satis defendi poteſt. Livius 5, 49, 7. *Inter jocos militares, quos inconditos jaciunt.* 8, 8, 14. *Alterum tantum ex Latino delectu adjiciebatur, qui ea tempeſtate hoſtes erant Romanis, eodemque ordine inſtruxerant aciem.* 26, 11, 8. *Vixdum requieſſe aures a ſtrepitu et tumultu hoſtili, quo paucos ante menses adſederint prope moenia Romana.* 34, 3, 1. *Recensete omnia muliebria jura, quibus licentiam earum adligaverint majores noſtri.* Adde Gronovium ad 34, 56, 11. Durius eſt, quod paullo poſt omittitur pronomen *vos*; ubi unus liber Hearnii *nos geſturos.* DUK. *momentum propitiis* Flor. *momentum, sed quam propitiis* Leid. 1. *momentum sit, si quam propitiis* Voſſ. 2. Harlej. et Haverk. *momentum sit, si tam propitiis* Portug. [Veith.] *momentum sit, tam propitiis* Voſſ. 1. et Leid. 2. Deinde *propitiis, quam adversis agant Diis* Harlej. et Portug. quod proxime ad conjecturam Gronovii accedit; eamque plane firmaret, modo pro *agant* legamus *agan̄*, id eſt *agantur.* Saepe autem librarii terminationis paſſivae signum literae *t* superadditum omiserunt. V. ad 10, 10, 1. Neque temere spernenda eſt lectio, quae eſt in Lovel 2. *quam propitiis rem, quam adversis agamus Diis.* Non enim ideo rejicienda eſt, quoniam eadem periodo *rerum* et *res*, itidem ut in vulgata scriptura, repetantur. Id enim etiam alibi apud Livium fieri, supra vidimus ad 2, 18, 2. [*agamus* etiam Veith.] Sed nec vulgatum, optimorum codd. teſtimonio probatum, damno. Nam et alibi saepe verbum plurale sine subſtantivo obcurrit. V. quae infra notantur ad 34, 56, 11.

Pro certo habete, priora bella adversus Deos magis, quam homines, geſſiſſe] J. Clericus legendum pronunciat *adversos Deos*, alioquin enim addendum eſſe *vos.* Verum neque conjecturam ejus, neque rationem additam probare poſſum. Si enim conjecturam ejus recipimus, peribit elegantia, quam orationi quaesivit Livius obponendo *bella adversus Deos geſta* et *bella ducibus ipsis Diis geren-*

alti angusti silvosique sunt, montibus circa perpetuis inter se juncti. jacet inter eos satis patens clausus in medio campus, herbidus aquosusque,

sique. GELEN. Vocem *angusti*, quam Gelenius addidit, servant omnes codd. praeter Leid. 2. et Lovel. 1. qui itidem ac vett. edd. ignorant. Contra sequens *silvosique* exsulat a Gaertn.

Montibus circa se perpetuis inter se juncti] Vet. lib. *montibus perpetuis inter se juncti.* SIG. Vetus liber Sigonii *montibus perpetuis inter se juncti.* Pal. pr. *montibus montis cura perpetua inter se juncti.* tert. *montibus montes cura perpetua inter se juncti.* Campan. *montibus circa perpetuis inter se juncti.* Vulgata tuetur se consensu Pal. sec. et ed. Andreanae. GEBHARD. Lectiones Pall. retulit Gebhardus 1. antiq. Lect. 22. et de illis pronunciat, non liquere. Caeterum ex illis facile animadvertere est, nihil aliud velle, quam prius *se* deleri: quod etiam non conspicitur in Thuaneo, Voss. Busl. Chifl. Helm. Rott. nec sententiam juvat. Soletque Livius eam particulam sine casu ponere locis similibus, vel hoc libro infra [c. 15, 1.] *An altero exercitu et duce Appuli circa, gens dubiae ad id voluntatis tentaretur.* Si Caesaris Augusti scriptum hoc esset, τὸ *se* non expungerem. Is enim, teste Suetonio c. 86. quo mentem apertius exprimeret, *neque praepositiones verbis addere, neque conjunctiones saepe iterare dubitavit, quae detractae adferunt aliquid obscuritatis, etsi gratiam augent.* Cujus consuetudinis exemplum est in verbis ipsius c. 71. *Si vellent inter se inter coenam vel talis vel par impar ludere.* Quod non meminerat Torrentius, cum τὸ *inter se*, tamquam supervacanea rejiceret. Crederem vero eandem facilitatem in aliis quoque particulis sequutum Caesarem. Sed Livii non est haec religio. Sigonianum, *montibus perpetuis inter se juncti,* speciem ingenii habet, genuinum tamen non putaverim. J. FR. GRON. Vett. edd. lectio in nullo apud me cod. superest, nisi forte in Florent. unde nihil diversitatis in excerptis adnotatum invenio: illi vero, quam ex vet. lib. laudat Sigonius, unus consentit Leid. 2. *monti montes circa perpetuis inter se juncti* Leid. 1. a m. 1. *montibus montes circa perpetuis inter se juncti* Leid. 1. a m. 2. Lovel. 2. 4. Fragm. Hav. a m. 1. et Hearnii Oxon. C. [*montibus montes circa se* Veith.] *montibus montes cura perpetua inter se juncti* Voss. 2. et Lovel. 3. *montibus circa perpetuis inter se juncti* Voss. 1. Lovel. 1. Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. a m. 2. Klock. et Hearnii Oxonienses reliqui. Unde patet, in nullo codice, nisi forte in uno, illud *se* superesse; plerosque vero scripturam, quam Gronov. h. l. et in priori ed. not. ad. l. 26, 49. revocavit, probare. Solet autem Livius innumeris locis illo *circa* sine casu uti. supra 1, 17, 4. *Ne civitatem sine imperio, multarum circa civitatum irritatis animis, vis aliqua externa adoriretur.* c. 59, 9. *Romanos homines, victores omnium circa populorum, opifices ac lapicidas pro bellatoribus factos.* 2, 47, 7. *Fusique circa omnes.* 5, 30, 5. *Aedem Vestae, cetera circa templa Deorum ostentantes.* 9, 15, 1. *Apuli circa, gens dubiae ad id voluntatis.* c. 23, 13. *Damna vestra, milites, omnium circa, qui defecerunt, populorum praeda sarcientur.* 21, 7, 5. *In planiorem patentioremque, quam cetera circa, vallem vergens.* ubi male variant pauci codices.

n paſtorum habitu mittit: pecoraque diversos,
alibi, haud procul Romanis pascere jubet
idiis: ubi inciderint in praedatores, ut idem 3
bus sermo conſtet, *legiones Samnitium in Apu-*

, ne omnis Apulia ad Sa-
deficeret. Ceterum *mili-*
m milia Voſſ. 2. et Lovel.
orum priore librarius ad-
tis *milia* delendum eſſe in-
. Praeterea *misit* Flor.
ante *caſtraque jam eſſe*, ad-
dia voce, Gaertn. Sed ea
cedentibus inrepsit. Mox
is sequentibus *alium* non
t in Leid. 2. et Lovel. 1.

Ubi inciderint in praedato-
t idem omnibus sermo con-
i inciderint imperatores Lo-
Deinde *ut inde omnibus*
qui error in scriptis fre-
eſt. V. ad 1, 19, 7.

nes Samnitium in Apulia
ceriam omnibus copiis cir-
re] Mirum eſt, ne uno qui-
rbo hujus oppidi antea me-
Livium, cum hic Roma-
iones, ut illi auxilio ades-
n periculum veniſſe com-
et. Si ea eſt urbs, quae
rum Luceria dicitur, haud
in Romanorum amicitiam
iis Appulis anno ab urbe
CDXXVIII. venit, quibus
poſt anno Romani auxili-
tra Samnites tulerunt, ut
quosdam tradidiſſe aït,
4.] quanquam ipsi tum non
um. Sed haec illorum opi-
n egregie confirmant, im-
a Livio rejectam. GLAR.
quadriennio ante societate
in fidem populi Romani
nt. Ea de causa Romani
mpore Luceriae, quam a
tibus circumsederi nuncia-
opem ferunt. Aït enim:
rat dubium, quin Lucerinis
manus ferret, bonis ac fi-
delibus sociis. Iidem tamen poſt cladem Caudinam ad Samnites defeciſſe videntur. Itaque Luceria poſt a Romanis recipitur, iterumque cum defeciſſet, capta, colonia deducitur. Neque enim probare videtur Livius eorum auctoritatem, qui Q. Fabium prioris anni consulem de Apulis et Lucerinis triumphaſſe scripserunt. SIG. Livius supra l. 8, 37. narrat, Romanis eo anno bellum fuiſſe cum Samnitibus atque Apulis, et rejicit sententiam aliorum hiſtoricorum, qui exiſtimant, Romanos potius socios suos Apuliae populos a Samnitium vi atque injuriis defendiſſe, quia fortuna Samnitium, vix a se ipsis eo tempore propulsantium bellum, efficit, ne sententia eorum verisimilis videatur. Quid tamen, si dicamus, Apulos quidem eo tempore a Romanis defeciſſe, non tamen omnes; sed in fide Romanorum mansiſſe Lucerinos et quosdam alios Apuliae populos, quibus propterea Apuli, qui desciverant, simul cum Samnitibus arma intulerunt, Romani contra auxilium miserunt? Ita ratio adparebit, cur, licet Apuli nuper arma cum Samnitibus junxiſſent, et nondum pace facta in gratiam cum Romanis rediiſſent, Lucerini tamen *boni ac fideles socii* adpellentur, consules timuiſſe dicantur, ne, si Lucerinis opem ferre cunctarentur, *Apulia omnis ad praesentem terrorem deficeret*, id eſt, illa etiam, quae adhuc fida Romanis manserat. Ceterum *in Apulliam eſſe* Flor. An voluit scriba *in Apuliam eſſe*? ut *in poteſtatem eſſe*, et similia paſſim. Deinde *circumsidere* Voſſ. 1. Leid. 2.

lia esse, Luceriam omnibus copiis circumsedere: nec pro-
4 *cul abesse, quin vi capiant.* Jam is etiam rumor an-
te, de industria vulgatus, venerat ad Romanos; sed
fidem auxere captivi, eo maxime, quod sermo inter
5 omnes congruebat. Haud erat dubium, quin Luce-
rinis opem Romanus ferret, bonis ac fidelibus so-

Lovel. 1. 2. 4. a m. 2. Harlej. Portug. Haverk. et Fragm. Hav. a m. 2. Sunt quaedam composita verbi *sedere*, quae potius literam *e* servant; quaedam, quae eam mutant in *i*. Inter priora sunt *circumsedere* et *supersedere*; inter posteriora, *considere*, *obsidere* et *insidere*. Id tamen discrimen in Mstis non observatur. *Circumsidere* enim, ut hoc loco, etiam infra obcurrit 10, 35, 14. 21, 10, 5. 25, 11, 17. (* 41, 19, 10.) *Supersidere* 38, 51, 8. Contra *Consedere* 6, 3, 5. *Insedere* in Epit. Liv. 7. et in ipso Liv. 7, 38, 7. 9, 24, 5. c. 25, 7. *Obsedere* supra 3, 27, 7. c. 37, 6. c. 68, 3. 6, 33, 9. 21, 32, 10.

Nec procul abesse, quin vi capiant] *nec procul adesse* Flor. et Fragm. Hav. a m. 1. V. ad 23, 8, 11. *nec procul esse* Port. et Haverk. *neque procul abesse* Gaertn. Deinde *quin ut capiant* Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 3. et Fragm. Hav. a m. 1. V. ad 4, 51, 6. *quin capiant* Lovel. 4.

§. 4. *Jam et is etiam rumor ante de industria vulgatus venerat ad Romanos*] Exstat haec lectio in sola Andreae ed. Nam Pall. tres *Jam is rumor ante de industria vulgatus.* sec. amplius *Jam is rumor ante vulgatus de industria.* At Campanus *Jam iste rumor ante de industria vulgatus.* GEBH. Particulam *et* ignorant Thuan. Voss. cum tribus Pall. Helm. Rott. *Jam et is rumor.* J. FR. GRON. *Jam is et rumor ante* Flor. *Tam is rumor ante* Voss. 2. V. infra ad 21, 11, 12. *Jam is rumor ante* Voss. 1. Leid. duo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Portug. Haverk. et Fragm. Hav. [Veith.] *Is jam rumor ante* Gaertner. *Jam is timor ante* Hearnii Oxon. L. 1. Deinde *volgatus* Flor. V. ad 39, 53, 2. Ea vox non adparet apud Hearnium in B. Sed transponitur in Portug. et Haverk. qui *vulgatus de industria* praeferunt.

Eo maxime, quod sermo inter omnes congruebat] Prima vox deficit in Voss. 2. et Lovel. 3. quorum posterior insuper habet *maximeque sermo.* Quomodo saepe librarii in Mstis lapsi sunt. V. supra ad 2, 41, 8.

§. 5. *Quin Lucerinis opem Romanus ferret*] *Luceriis* Lovel. 1. *Lucretiis* Leid. 2. Tum *Romanus opem ferret* Lovel. 4. et Harlej. Mox deficit vox *simul* in Portug. quae tamen necessaria est. Ea enim distinguitur posterior ratio, cur Romani Lucerinis opem laturi erant, a priori; ac locum obtinet conjunctionis *et*. (* v. ad 39, 33, 6.) Ita apud Sallust. in Jug. 4. *Cujus de virtute, quia multi dixere, praetereundum puto; simul, ne per insolentiam quis existumet, memet, studium laudando, extollere.* Ubi v. Cortium.

Ea modo, qua irent, consultatio fuit] *qui irent* Voss. 1. Leid. 1. et Klock. quod si placet, *qui* erit quomodo, ut saepe alibi. Sed praefero vulgatum. *qua*, id est,

ciis; simul ne Apulia omnis ad praesentem terrorem deficeret. ea modo, qua irent, consultatio fuit.
Duae ad Luceriam ferebant viae; altera praeter o- 6
ram superi maris patens apertaque, sed, quanto tutior, tanto fere longior; altera per Furculas Caudinas brevior. Sed ita natus locus eſt. saltus duo 7

qua via. V. ad 1, 23, 5. Deinde *consolatio* eſt in Florent.

§. 6. *Altera propter oram superi maris*] *praeter oram* lege. GELEN. Gelenio favent omnes codd. Solent autem hae voces commutari a scribis. V. supra ad 4, 61, 10. Ita *praeterquam* et *propterquam* confunduntur hoc ipso cap. §. 14. Ceterum secundum Doujatium Calatia vel Caudio Luceriam eunti primo superandus eſt Apenninus. Eo superato Luceria xv. circiter millia paſſuum propior obcurrit, quam mare superum, sive Hadriaticum; ideoque non videbat, quomodo Calatia vel Caudio Luceriam euntibus iter habendum sit per oram superi maris, nisi inmenso circuitu. Hinc locum corruptum exiſtimat, et legendum eſſe vel *praeter oram Sabati amnis*, vel potius *praeter oram Serrati amnis*, vel forsan *praeter oram Taburni montis*. Quum tamen has vias anguſtas eſſe fateatur, et Livius dicat, eam *patentem apertamque* fuiſſe, quo loco conjecturae ejus, quae inmensum etiam a vulgata scriptura recedunt, habendae sint, quisque videt. Codices nihil mutant, nisi quod *fracii maris* sit in Leid. 2. *fratri maris* in Lovel. 1. Quod autem Calatia vel Caudio praeter oram superi maris Luceriam iter non sit, nisi inmenso circuitu, Livio obeſſe non videtur, qui viam hanc, quanto tutiorem, tanto longiorem fuiſſe tradit: adeoque circuitum hunc ipse agnovit. Videtur autem Livius per *oram superi maris* non ipsum littus ejus maris intellexiſſe, sed omnem illum tractum, qui eſt inter Apenninum et mare. Sed judicent locorum periti.

Altera per Furculas Caudinas brevior] Quaedam edd. praesertim Tarvis. ac nonnullae Venet. et Mediol. *Furcas Caudinas*. Sed omnes codd. ac pr. edd. ὑποκοριστικῶς *Furculas* agnoscunt, et paſſim Livius multique alii similiter adpellant. V. Cel. Duker. ad Flori 1, 16, 9. et Gronov. ad Livii 22, 14, 12. Eodem nomine medio aevo indicatur apud Erchemp. in Hiſt. Longob. c. 17. *Convenere utraeque acies in Forculas Gaudinas, ibique commiſſum eſt belli certamen.* Paullo ante *et quanto tutior*, pro *sed quanto*, Leid. 1. Alibi saepe ita variant codd. V. ad 21, 26, 6. Hic vero *sed* praeferendum eſt: obponitur enim, quod via quidem patens apertaque, sed simul longior fuerit. Praeterea *tanto longior fere* Harlej.

§. 7. *Sed ita natus locus eſt*] *Sed ita natura loci eſt* edd. principes; pro quo Aldus demum id, quod nunc vulgo exſtat, reposuit: cum eo autem faciunt omnes codd. nisi quod *sed ita locus natus eſt* praeferat Harlej. et *sed ita natus insidiis locus is eſt* Klock. Veterum edd. lectio ex illius, quae in Mſtis eſt, expositione profluxiſſe videtur.

Saltus duo alti, silvosique sunt] Lege addendo *alti, anguſti, silvo-*

alti angusti silvosique sunt, montibus circa perpetuis inter se juncti. jacet inter eos satis patens clausus in medio campus, herbidus aquosusque,

sique. GELEN. Vocem *angusti*, quam Gelenius addidit, servant omnes codd. praeter Leid. 2. et Lovel. 1. qui itidem ac vett. edd. ignorant. Contra sequens *silvosique* exsulat a Gaertn.

Montibus circa se perpetuis inter se juncti] Vet. lib. *montibus perpetuis inter se juncti*. SIG. Vetus liber Sigonii *montibus perpetuis inter se juncti*. Pal. pr. *montibus montis cura perpetua inter se juncti*. tert. *montibus montes cura perpetua inter se juncti*. Campan. *montibus circa perpetuis inter se juncti*. Vulgata tuetur se consensu Pal. sec. et ed. Andreanae. GEBHARD. Lectiones Pall. retulit Gebhardus 1. antiq. Lect. 22. et de illis pronunciat, non liquere. Caeterum ex illis facile animadvertere est, nihil aliud velle, quam prius *se* deleri: quod etiam non conspicitur in Thuaneo, Voss. Busl. Chifl. Helm. Rott. nec sententiam juvat. Soletque Livius eam particulam sine casu ponere locis similibus, vel hoc libro infra [c. 15, 1.] *An altero exercitu et duce Appuli circa, gens dubiae ad id voluntatis tentaretur*. Si Caesaris Augusti scriptum hoc esset, τὸ *se* non expungerem. Is enim, teste Suetonio c. 86. quo mentem apertius exprimeret, *neque praepositiones verbis addere, neque conjunctiones saepe iterare dubitavit, quae detractae adferunt aliquid obscuritatis, etsi gratiam augent*. Cujus consuetudinis exemplum est in verbis ipsius c. 71. *Si vellent inter se inter coenam vel talis vel par impar ludere*. Quod non meminerat Torrentius, cum τὸ *inter se*, tamquam supervacanea rejiceret. Crederem vero eandem facilitatem in aliis quoque particulis sequutum Caesarem. Sed Livii non est haec religio. Sigonianum, *montibus perpetuis inter se juncti*, speciem ingenii habet. genuinum tamen non putaverim. J. FR. GRON. Vett. edd. lectio in nullo apud me cod. superest, nisi forte in Florent. unde nihil diversitatis in excerptis adnotatum invenio: illi vero, quam ex vet. lib. laudat Sigonius, unus consentit Leid. 2. *monti montes circa perpetuis inter se juncti* Leid. 1. a m. 1. *montibus montes circa perpetuis inter se juncti* Leid. 1. a m. 2. Lovel. 2. 4. Fragm. Hav. a m. 1. et Hearnii Oxon. C. [*montibus montes circa se* Veith.] *montibus montes cura perpetua inter se juncti* Voss. 2. et Lovel. 3. *montibus circa perpetuis inter se juncti* Voss. 1. Lovel. 1. Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. a m. 2. Klock. et Hearnii Oxonienses reliqui. Unde patet, in nullo codice, nisi forte in uno, illud *se* superesse; plerosque vero scripturam, quam Gronov. h. l. et in priori ed. not. ad. l. 26, 49. revocavit, probare. Solet autem Livius innumeris locis illo *circa* sine casu uti. supra 1, 17, 4. *Ne civitatem sine imperio, multarum circa civitatum irritatis animis, vis aliqua externa adoriretur*. c. 59, 9. *Romanos homines, victores omnium circa populorum, opifices ac lapicidas pro bellatoribus factos*. 2, 47, 7. *Fusique circa omnes*. 5, 30, 5. *Aedem Vestae, cetera circa templa Deorum ostentantes*. 9, 15, 1. *Apuli circa, gens dubiae ad id voluntatis*. c. 23, 13. *Damna vestra, milites, omnium circa, qui defecerunt, populorum praeda sarcientur*. 21, 7, 5. *In planiorem patentioremque, quam cetera circa, vallem vergens*. ubi male variant pauci codices.

per quem medium iter eſt. Sed ante, quam venias 8
ad eum, intrandae primae anguſtiae sunt: et aut eadem, qua te insinuaveris, retro via repetenda;

21, 20, 5. *Omnem agrum circa depopulati.* 28, 3, 3. *Ea arx fuit Hasdrubali ad excursiones circa in mediterraneos populos faciendas.* ubi etiam quidam codd. turbant. c. 24, 8. *Praedatum in agrum circa pacatum ierant.* c. 33, 2. *Campus ante montibus circa septus erat.* ubi v. Gronov. 31, 23, 4. *Turrim proximam murumque circa scalis cepit.* 36, 17, 6. *Exercitatus finitimis Thracum atque Illyriorum et circa omnium adcolarum bellis.* 37, 17, 3. *Agrum circa Romani hoſtiliter depopulati sunt.* 40, 50, 1. *Nobilis et potens civitas, aliorum circa populorum cladibus territa.* 42, 56, 8. *Frumenta undique circa ex agris convecto.* c. 64, 2. *Romanos circa ex agris demeſſum frumentum convehere.* Et mox. *Demeſſis circa segetibus, caſtra movent.* Alia exempla ex Livio contulit Cel. Dukerus ad Flori 1, 18, 12. et ad Livii 1, 4, 6. Supersunt tamen etiam plurima loca, ubi Livius τῷ *circa* casum addidit; quare non omnia in eamdem loquendi formulam redigenda sunt, sed codd. integerrimos duces sequi debemus. V. ad 36, 14, 12.

Satis patens clausus in medio campus herbidus aquosusque] Tot adjectiva uni subſtantivo jungi multis librariis displicuit. Ut itaque, quod displicebat, quantum poſſent, minuerent, alii *patens* omiserunt; ita eſt in Hearnii Oxon. L. 1. alii *patens claususque* scripserunt; inter quos sunt librarii Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Haverk. et apud Hearnium N. et B. Recte tamen alii codd. vulgatum servant. V. supra ad 1, 14, 7. Mox *per medium iter eſt* Oxon. C. teſte Hearnio. *per quem medius iter eſt* Voſſ. 2. *per quem medius intereſt* Lovel. 1. a m. 1.

§. 8. *Intrandae primae anguſtiae sunt*] *intrandae primo anguſtiae sunt* Harlej. Portug. Haverk. Fragm. Hav. a m. 2. et Hearnii Oxon. B. Neque aliter se in vet. lib. inveniſſe Sigonius in prima Scholiorum editione teſtatus eſt. Sed nihil mutandum eſt. Modo dixerat Livius, hic locorum fuisse *saltus duos altos, anguſtos, silvososque.* Eorum alterum nunc vocat *primas anguſtias.* Mox autem memorabit *alium saltum artiorem inpeditioremque.*

Qua te insinuaveris] Valde suspectum τὸ *te.* Gellius 3, 7. *Milites Romani, uti res nata eſt, in locum insinuant fraudi et perniciei obnoxium.* Et sic Plautus, Cicero, Virgilius. J. FR. GRON. Si numquam aliter loquerentur Latini scriptores, juſta eſſet suspicio. Sed addunt pro arbitrio ac demunt pronomen huic verbo. DUK. Alios ita, ut Gronovius voluit, locutos eſſe, docent Cel. Graevius et Jac. Gronov. ad Cic. 3. in Verr. 68. idemque Gronov. ad Cic. 2. de Orat. 35. ubi non modo cod. Oxon. quo is usus eſt, praefert, *ut penitus insinuet in cauſſam;* verum etiam reliqui codd. quos Cl. Cockman. adhibuit, iisque insuper accedit cod. Trajectin. Eodem modo etiam Livium locutum fuiſſe invenio 40, 37, 4. *Fraudis quoque humanae insinuaverat suspicio animis.* Quum tamen hoc loco in receptam lectionem conspirent omnes libri, et scripti et editi, non satis idoneam vulgatum mutandi cauſſam ὁ πάνυ habuit; praesertim quum Livius saepiſſime alibi, ut hoc loco circumfertur, locutus sit. Ita 3, 15, 2. *Quanto juniores Patrum plebi se magis insinuabant.* 7, 10,

aut, si ire porro pergas, per alium saltum artiorem
9 inpeditioremque evadendum. In eum campum via alia per cavam rupem, Romani, demiſſo agmine,

10. *Quum insinuaſſet se inter corpus armaque.* 32, 13, 1. *Consul per ipsas anguſtias, qua se inter valles flumen insinuat, hoſtem sequitur.* 40, 21, 11. *Dat ei mandata, ut per omne obsequium insinuaret se in quam maxime familiarem usum.* 44, 41, 8. *Romani, quacumque data intervalla eſſent, insinuabant ordines suos.* Immo ipse quoque Cic. eadem locutione aliquoties uti non refugit. Ita Orat. 2. Agrar. 5. *Quum familiariter me in eorum sermonem insinuarem.* de Amic. 26. *Callidus ille et occultus ne se insinuet, ſtudiose cavendum eſt.* 5. Tuscul. 11. *Zeno Cittieus insinuaſſe se in antiquam philosophiam videtur.* Auctor ad Herenn. 1, 6. *Si fidem factam putabimus, his nos rebus insinuabimus ad caussam.* Repetendum itaque, quod modo ad §. praec. dixi, scriptores semper ad easdem loquendi formulas non adſtringendos, sed codicum fide ſtandum eſſe.

Retro via repetenda eſt] Lego *repedanda*. KLOCK. De verbo *repedare* v. Cel. Burm. ad Gratii Cyneg. 243. et Rob. Titium ad v. 244. Hic tamen omnes codd. uno consensu, qui non temere spernendus eſt, *repetenda* tuentur. Accedit *repedare* non modo apud Livium alibi obvium non eſſe, sed ne ullum quidem ex aequaevo scriptore exemplum laudari, unde conſtet, Livii tempore in usu fuiſſe. Quod enim Titius dicto loco Salluſtio et Horatio ex conjectura reſtituerit, haud facile viri docti probabunt. Vulgatum itaque servo. Ita mox hoc cap. *Retro, qua venerant, pergunt repetere viam.* infra 44, 6, 11. *Ipsi montes, per quos descenderant, repetendi erant.*

Saltum arctiorem inpeditioremque] Vet. lib. *altiorem impeditioremque.* Recte. Nam paulo ante dixit: *Saltus duo alti, anguſti.* SIG. Pall. tres *saltum altiorem.* Sed vulgata defenditur ab antiquiſſimis editionibus. GEBH. *altiorem* etiam quidam libri Hearnii. Haec facile permutari, saepe oſtenderunt alii: e quo etiam intelligi poteſt, veteres *artus* scripsiſſe, non *arctus.* Hic non video, cur melius sit *altiorem*, quam *artiorem*, id eſt anguſtiorem, ut paullo ante Livius. Sigonius videtur putaſſe, si legas *artiorem*, bis idem dici, quia additur *impeditiorem.* Sed non omnia loca *impedita* etiam *arta* sunt. DUK. *altiorem* etiam Voſſ. duo, Leid. duo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Portug. Gaertn. Klock. Haverk. Fragm. Hav. et, teſte Hearnio, Oxon. N. B. ac C. [Veith.] Verum omnium inſtar mihi hoc loco eſt Florent. qui solus meorum *artiorem* praefert, ut conſtanter editi exhibent, Sigonianis exceptis. Modo dixerat *intrandae primae anguſtiae sunt.* Nunc vero indicat, alterum saltum, qui transeundus reſtabat, *artiorem*, id eſt, anguſtiorem priori eſſe. Supra vero saltus duos *altos* quidem, sed simul etiam *anguſtos* vocarat. Solent autem *altus* et *artus* in Mſtis confundi. V. infra hoc lib. ad c. 13, 11.

§. 9. *Romani demiſſo agmine, quum ad alias anguſtias protinus pergerent*] Pall. tres et Andr. *remiſſo.* Campan. *remiſſi.* GEBH. *remiſſo agmine* etiam scripti mei, et Hearnii Oxon. L. 2. B. ac C. [Veith.] cum edd. vett. usque ad Froben. qui anno 1531. *demiſſo* ei subſtituit: quod probandum eſſe,

quum ad alias anguſtias protinus pergerent, septas dejectu arborum, saxorumque ingentium objacentem molem invenere. quum fraus hoſtilis adparuis-

ratio Latine loquendi docet. Eſt enim *demittere* ex loco alto in inferiorem deducere. Supra 7, 34, 3. *Quoad totum in vallem infimam demitterent agmen. Demittere* et *Remittere* etiam supra confundi vidimus ad 4, 44, 10. et 8, 3, 1. Insuper *Romano remiſſo agmine* ceteris pejus Harlej. Erroris caussam v. ad 6, 3, 8. Praeterea *dum ad alias* Lovel. 2. Male. V. ad 1, 40, 7. At vox *quum* deficit in Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 3. 4. Fragm. Hav. a m. 1. Verum ex his Voſſ. 2. et Lovel. 3. id supra addiderunt *quum via alia*. Lovel. 4. ad inferiora *quum protinus pergerent* rejecit, ubi a m. 1. *ut protinus pergerent* scriptum fuerat.

Septas dejectu arborum, saxorumque ingentium objacentem molem invenere] Malim *objacente mole*, ut sit, *septas dejectu arborum et saxorum objacente mole*. SIG. Sigonius ariolatur *objacente mole*, ut pendeat a τῷ *septas*. Neque aliter Andreae editio. Pall. tres MSS. *septam dejectu arborum saxorumque ingentium objacentem molem invenere*. GEBH. A conjectura Sigonii eſt. Sane pars sepimenti iſtius lapidum moles erat, nec eo tamen prohibendus Livius, ne proprietate oratio ejus enitescat. Ea vero magis exprimitur in scriptura omnium veterum, *objacentem molem*. Sepes agreſtes quia fiunt ex palis truncisque et virgultis implexis, ideo *dejectus arborum* dicit *sepire*: non etiam *saxa*, quae quoniam in aggeribus et obicibus aquarum praecipue cum alia materia adhibentur, *moles* et *objacere* dixit. Ovid. 3. Met. [570.] de torrente:

— *quacumque trabes obſtructaque saxa tenebant,*
Spumeus, et fervens, et ab obice saevior ibat.

Statius 4. Theb. [144.]

— *magnumque objectus detinet amnem.*

Tacitus 14. Ann. [8.] *Hi molium objectus, hi proximas scaphas scandere conantur.* Ut non offenderet igitur, *anguſtias sepire dejectu arborum, et objacere illis saxorum molem*: ita nec offendere debuit, *septas dejectu arborum saxorumque ingentium objacentem molem invenere*. Tacitus 4. Hiſt. [71.] *Quem locum Valentinus insederat, montibus et Mosella amne septum. et addiderat foſſas obicesque saxorum.* J. FR. GRON. *objacente mole*, quemadmodum Sigonius conjecit, praeferunt omnes edd. vett. usque ad Froben. qui anno 1535. reposuit *objacentem molem*. Quum autem hanc poſteriorem lectionem conſtanter servent non modo, quoscumque adhibui, codices; sed etiam Hearnii Oxon. N. L. 2. B. ac C. eamdem a Sigonio depulsam in contextum reduxi. Neque de verbis prioribus consentiunt scripti. Nam *sectam dejectu arborum* habet Fragm. Hav. de quo errore supra v. ad 3, 44. 4. *septa dejectus arborum* Leid. 1. *septa dejectu arborum* Voſſ. 1. et Lovel. 1. *septam dejectu arborum* Voſſ. 2. Leid. 2. Lovel. 3. Portug. et Haverk. *septam delectu arborum* Gaertn. *septam derectarum arborum* Harlej. quomodo interdum lapsos fuiſſe scribas monui ad Silii 9, 583. *septa dejectarum arborum* Lovel. 2. *septam dejectarum arborum* Lovel. 4. [Veith.] *sepes dejectarum arborum* Klock. Unus tantum Florent. vulgatum servat, sed alia orthographia scribit *sae-*

3 *perfidum Samnitem pugnanti.* alius, *Quo, aut qua eamus? Num montes moliri sede sua paramus? Dum haec imminebunt juga, qua tu ad hostem venies? Armati, inermes, fortes, ignavi, pariter omnes capti atque victi sumus. Ne ferrum quidem ad bene moriendum oblaturus*
4 *est hostis: sedens bellum conficiet.* His in vicem ser-

set Glareanus, veriora docenti Sigonio non oblocutus fuisset hoc loco. Cogitare insuper debuisset, Romanos tempus, ex quo Samnites vincere coeperint, potius justo longius, quam brevius fecisse. Exsultasset sine dubio, si in Harlej. incidens vidisset, eum particulam *prope*, quam urguet Sigonius, expungere. Sed uni huic testi adversus aliorum consensum fides haberi nequit. Transpositis vocibus *prope jam* est in Fragm. Hav. Praeterea *vincimus* ex emendatione Gelenii Frobenius anno 1535. recepit, eumque secuti servarunt usque ad Cl. Jac. Gronov. qui *vicimus* revocavit. Ei vero favent omnes mei praeter unum Florent. satis gravem, licet unicum, testem, qui *vincimus* habet, nisi ejus excerpta fallant. Deinde *qm̄ per annos*, id est *quoniam*, Leid. 2.

Omnia aequa ac plana erunt] Pall. duo *aequata*, *plana*. sec. a manu correctoris *aequata et plana*. GEBHARD. *aequata*, *plana* Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. Gaertn. et Fragm. Hav. a m. 1. *aequata et plana* a m. 2. *aequata ac plana* Lovel. 4. *aequa et plana* Flor. Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Haverk. *aequa* et *aequata* etiam alibi commutantur. V. ad 29, 2, 10. Vox *omnia* deficit in Gaertn.

§. 3. *Alius, Quo, aut qua eamus*] *quo aut queamus* Flor. et Leid. 1. Seneca de vita beata 1. *Decernatur itaque et quo tendamus, et qua.*

Num montes moliri sede sua paramus] Indicavi in Antiq. Lect. libellis 1, 22. legendum ex Pall. duobus et Camp. edit. *montes demoliri*. Sed nunc mihi magis placet vulgata lectio. Infra 23, 18. *Moliri portas et seras claustraque effringere parat*. 25, 36. *Neque transilire, neque moliri onera objecta, nec caedere stipatas clitellas, ipsisque obrutas sarcinis facile erat.* Nam *moliri* ibidem esse amoliri, ipse Livius explicat, *Quum amoliti objecta onera armatis dedissent viam.* Ibidem, *Fores nulla moliri potuerunt vi.* GEBH. Gebhardus 1. Ant. Lect. 22. melius pronunciat *demoliri*, quod est in duobus Pall. Non credo. Est idem ac *cujus molimenti adminiculis montes sede sua movebimus*, ut loquitur 5, 22, 6. *Molientes obices portarum* 6, 33, 11. *Fores moliri* 25, 36, 13. *Molientibus ab terra naves* 28, 7, 7. Curtius 7, 5, 33. *Fundamenta murorum ab imo moliuntur.* Adde Gronov. ad Livii 24, 46, 5. Nec magis paullo post probo *plaustro in claustra dicitur advectus*, quod iidem libri habent, et verosimilius putat Gebhardus. DUK. *demoliri* etiam Voss. 2. et Lovel. 3. Sed recte Gebhardus mutata sententia vulgatum nunc tuetur. V. ad 25, 36, 10. Praeterea *n̄ montes* Lovel. 1. *non montes* Leid. 2. V. ad 36, 3, 8. *nunc montes* Lovel. 2. V. ad 7, 6, 11. Tum *pergimus* Harlej. Sed tota illa vox exsulat a Voss. 2.

Dum haec inminebunt juga, qua tu ad hostem venies] *hic imminebunt*

dam utilia operi, quamquam ludibrio fore munientes, perditis rebus ac spe omni ademta, cernebant;
tamen, ne culpam malis adderent, pro se quisque, 13
nec hortante ullo nec imperante, ad muniendum
versi, caftra propter aquam vallo circumdant; sua 14
ipsi opera laboremque irritum (praeterquam quod
hoftes superbe increpabant) cum miserabili confes-
sione eludentes. Ad consules moeftos, ne advo- 15
cantes quidem in consilium, (quando nec consilio

Fragm. Hav. a m. 1. V. ad 8, 1, 8. litera autem *a* in vocis *omnia* fine repetita eft ex initio vocis sequentis. V. ad 40, 7, 8. *ac spe omni demta* Harlej. V. ad 5, 13, 8. Tandem *quamquam cernerent* Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. N. ac B. sed v. ad 2, 4, 7.

§. 13. *Tamen, ne culpam malis adderent*] *tum, ne culpam* Harlej. V. ad 22, 17, 5. *tamen, ne culpa* Haverk. quasi voluiffet *culpa malis adderetur.* V. ad 38, 40, 1. Potius tamen eft, ut ultimam literam vocis *culpam* ab initiali sequentis elisam putemus. V. ad 23, 8, 9. Tum *adderent malis* Voff. 2. et Lovel. 3. Mox sine adspiratione *ortante* eft in quibusdam codd. unde *orante* datum in Lovel. 2. Insuper *nec sperante*, pro *imperante*, Gaertn.

Caftra prope aquam vallo circumdant] Hic potius *propter aquam* legi debet, atteftantibus archetypis. GELEN. *prope aquam* ex meis tantum praeferunt Voff. 1. Lovel. 2. Harlej. et Haverk. quod omnino ex τοῦ *propter*, reliquorum omnium consensu comprobati, expositione natum videtur. V. ad Epit. Liv. 49.

§. 14. *Cum miserabili confessione eludentes*] *commiserabili confessione* Lovel. 2. Harlej. et Fragm. Hav. De hoc lapsu scribarum v. supra ad 4, 24, 7. Tum *illudentes* Leid. 2. a m. 1. quod ex interpretis gloffa natum videtur. *eludere* enim hic ponitur pro *illudere*. V. infra ad 9, 6, 2. Paullo ante *propterquam*, pro *praeterquam*, Lovel. 3. Ita *propter* et *praeter* in scriptis confundi, hoc ipso cap. vidimus ad §. 6. *propter aquam* Lovel. 4.

§. 15. *Ad consules moeftos, ne advocantes quidem*] *ad quos moeftos* Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. L. 2. B. ac B. Error hic natus eft ex compendio scribendi *cos:* quod quum non intelligerent librarii, primam ejus literam *c* mutarunt in *qu*, quae multis locis in Mftis confunduntur. V. supra ad 4, 15, 7. 5, 48, 3. 8, 18, 6. c. 32, 1. hoc lib. c. 31, 12. c. 35, 7. c. 40, 14. 21, 40, 9. 28, 29, 8. et 35, 43, 3. (* 22, 39, 6. c. 51, 1. 31, 24, 13.) Adde Victor. ad Cic. 1. ad Att. Ep. 1. Salmas. ad Solin. pag. 174. N. Heins. ad Silii 9, 354. ad Val. Flacc. 5, 17. et Cel. Burm. de Vectig. Pop. Rom. c. 9. p. 142. Tum *qui*, pro *quidem*, Leid. 2. et Lovel. 1.

Quando nec consilio nec auxilio locus esset] Perperam in voces

nec auxilio locus effet) sua sponte legati ac tribuni conveniunt: militesque ad praetorium versi, opem, quam vix Dii inmortales ferre poterant, ab ducibus exposcunt.

1 III. Querentes magis, quam consultantes, nox

suas contributis literis, olim perpetua serie scribi solitis, *quâ donec* Leid. 1. Deinde *nec auxilio opus esset* Gaertn. *Locus* hic est occasio, facultas. Ter. in Andr. 1, 1, 127.

Quis igitur relictus eſt objurgandi locus?

et 2, 1, 20.

Neque pol consilii locum habeo, neque auxilii copiam.

Mox *inveniunt*, pro *conveniunt*, Lovel. 3. *conveniant* Portug.

Militesque in praetorium versi opem, quam vix Dii inmortales ferre poterant, ab ducibus exposcunt] Aliter et paullo concisius Pall. pr. ac tert. *militesque ad praetorium versi opem, quam vix Dii immortales poterant, ab ducibus exposcunt*. GEBH. Duo Pall. cum Thuan. uterque Voff. Helm. *militesque ad praetorium versi*. J. FR. GRON. *ad praetorium versi* etiam Florent. Leid. duo, Lovel. 2. 3. 4. Harlej. Portug. Gaertn. Klock. Haverk. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. N. Tot itaque codicum fide nixam lectionem in contextum recipere non dubitavi. Ita infra 28, 46, 4. *Agri Campani regionem a fossa Graeca ad mare versam vendere quaeſtores jussi*. 29, 35, 14. *Litus ad septentrionem versum subductae naves navalesque socii tenebant*. 36, 15, 9. *Ab Leucate et mari ad occidentem verso per Aetoliam ad alterum mare tendens*. 32, 23, 4. *Romani ad Cenchreas versam partem urbis obpugnabant*. 34, 9, 8. *Porta ad Hispanorum oppidum versa numquam, nisi frequentes, egrediebantur*. 38, 51, 3. *Hoc Graeciae Asiaeque et omnibus ad Orientem verſis regibus gentibusque adpareret*. 45, 29, 6. *Accessurum huic parti trans Nessum ad orientem versum, qua Perseus tenuisset vicos*. Ubi non recte quidam eam lectionem convellere conantur. c. 30, 4. *Alii ad insulam Euboeam, alii ad Hellespontum opportune versi*. Eodem tamen sensu *versus* cum praepositione *in* Livium conſtruxiſſe, infra videbimus ad 36, 15, 7. Praeterea codd. duorum Pall. *τὸ ferre* omittentium lectionem Gebhardus, ut hoc loco, ita etiam probavit 1. Antiq. Lect. 14. Consentit etiam Lovel. 3. Verum, ea omiſſa, non video, quemadmodum sensus conſtare poſſit. Transpositis vocabulis *poterant ferre* habent Leid. 2. et Lovel. 1. Tum *a ducibus* Lovel. 4. et Gaertn. Ceterum voculam *que* non agnoscunt Portug. et Haverk. *milites quia* habet Lovel. 2. V. hujus erroris plura exempla supra ad 5, 29, 3.

§. 1. *Querentes magis, quam consulentes*] Lege *consultantes*. GELEN. Ita non tantum legunt omnes codd. mei, sed et ex priscis edd. Rom. anni 1472. Parm. Tarvis. utraque, et aliae. Perperam autem soliti sunt librarii has voces commutare. V. infra ad 21, 16, 2. Insuper *Querentes inde magis, quam consultantes* Haverk. *Querentes magis consultantes* Leid. 2. et Lovel. 1. *Querentes consultantes*, mediis omiſſis, Klock.

obpressit. quum pro ingenio quisque fremerent: alius, *per obices viarum*; alius, *per adversa montium, per silvas, qua ferri arma poterunt, eamus.* *Modo ad* 2
hostem pervenire liceat, quem per annos jam prope triginta vincimus; omnia aequa et plana erunt Romano, in

Quum pro ingenio quisque fremerent] Neque hic per librarios licuit, ut suum loquendi genus Livio salvum maneret. Perperam enim dederunt *fremeret* Voss. 2. Lovel. 2. 3. Harlej. Port. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. L. 1. B. ac C. Male. V. supra ad 2, 22, 7.

Alius, per obices viarum; alius, per diversa montium] Vet. lib. *per adversa montium.* SIG. Alterum *alius* e suis delet Muretus, ut sit: *alius, per obices viarum, per adversa montium, per silvas.* Quibus facile subscribo. J. FR. GRONOV. Neque ergo adversarer, si fide digniorum codd. testimonio confirmaretur. Nunc, quum solus meorum Port. unusque Hearnii Oxon. B. omittant, reliqui omnes tueantur, his potius, quam illis, fidem habendam esse duxi. Ceterum quatuor priores voces *alius, per obices viarum* omittit Voss. 2. quo et ipso vulgatum verius esse constat: siquidem vocis *alius* repetitio librarium in errorem induxerit. V. infra hoc lib. c. 11, 11. Si autem semel tantum eam in Msto invenisset, non tam facile labi potuisset. Praeterea *per adversa* etiam omnes codd. mei. Solent *adversus* et *diversus* in Mstis commutari. V. ad 23, 7, 3.

Per silvas, qua ferri arma poterant, eamus] MS. Fuld. *per silvas ferri arma poterunt; eamus.* Quod minus tamen placet. MOD. Haud dubie *poterunt.* nam ex militis, non sua persona, hoc Livius. J. FR. GRON. Recte Gronovius *poterunt* in contextum admisit. Ita enim est in Kloch. Flor. Leid. 1. et, nisi excerpta fallant, Harlej. Alio ordine *arma ferri* habent Port. Gaertn. et Haverk.

§. 2. *Quem per annos jam prope triginta vicimus*] Rectius erit *vincimus.* GELEN. Samniticum bellum coepit anno CDXII. et nunc agitur annus CDXXXIII. Ergo recte Livius *per XX. annos* dixit, quod nuper corruptum est in *XXX. annos* ab nescio quo minus attendente. GLAR. De Samnite loquitur, qui vinci coeptus est anno urb. cond. CDXII. Quoniam autem ab eo ad hunc annum non nisi XXIII. anni numerantur, Glareanus hunc numerum reprehendit, et *XX.* non *XXX.* legendum censet. Ego contra. Nam si *XX.* dixisset, particulam *prope* non addidisset, quae solet addi, cum numerus revera minor est, quam dicitur. † „Badii codex habet *XX.* et propius „id est vero, quidquid hic argu„tetur Sigonius.“ † SIG. Sola Andreae ed. *per annos jam prope XX. vicimus.* Sed alteram esse veriorem, demonstravit Sigonii calculus. GEBH. Aldus est, qui primus hoc loco *per annos jam prope triginta* substituit. Priores omnes, non solus Badii codex, quem laudat Glareanus, Ascensii editionem intelligens, *prope viginti*, praeferunt. At contra Aldo consentiunt omnes scripti. Et ante Aldum etiam Campanum ita edidisse, innuit Gebhardus. Nisi studio partium obcoecatus fuis-

3 *perfidum Samnitem pugnanti.* alius, *Quo, aut qua eamus? Num montes moliri sede sua paramus? Dum haec imminebunt juga, qua tu ad hostem venies? Armati, inermes, fortes, ignavi, pariter omnes capti atque victi sumus. Ne ferrum quidem ad bene moriendum oblaturus*
4 *est hostis: sedens bellum conficiet.* His in vicem ser-

set Glareanus, veriora docenti Sigonio non oblocutus fuisset hoc loco. Cogitare insuper debuisset, Romanos tempus, ex quo Samnites vincere coeperint, potius justo longius, quam brevius fecisse. Exsultasset sine dubio, si in Harlej. incidens vidisset, eum particulam *prope*, quam urguet Sigonius, expungere. Sed uni huic testi adversus aliorum consensum fides haberi nequit. Transpositis vocibus *prope jam* est in Fragm. Hav. Praeterea *vincimus* ex emendatione Gelenii Frobenius anno 1535. recepit, eumque secuti servarunt usque ad Cl. Jac. Gronov. qui *vicimus* revocavit. Ei vero favent omnes mei praeter unum Florent. satis gravem, licet unicum, testem, qui *vincimus* habet, nisi ejus excerpta fallant. Deinde *q̄m per annos*, id est *quoniam*, Leid. 2.

Omnia aequa ac plana erunt] Pall. duo *aequata, plana.* sec. a manu correctoris *aequata et plana.* GEBHARD. *aequata, plana* Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. Gaertn. et Fragm. Hav. a m. 1. *aequata et plana* a m. 2. *aequata ac plana* Lovel. 4. *aequa et plana* Flor. Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Haverk. *aequa* et *aequata* etiam alibi commutantur. V. ad 29, 2, 10. Vox *omnia* deficit in Gaertn.

§. 3. *Alius, Quo, aut qua eamus*] *quo aut queamus* Flor. et Leid. 1. Seneca de vita beata 1. *Decernatur itaque et quo tendamus, et qua.*

Num montes moliri sede sua paramus] Indicavi in Antiq. Lect. libellis 1, 22. legendum ex Pall. duobus et Camp. edit. *montes demoliri.* Sed nunc mihi magis placet vulgata lectio. Infra 23, 18. *Moliri portas et seras claustraque effringere parat.* 25, 36. *Neque transilire, neque moliri onera objecta, nec caedere stipatas clitellas, ipsisque obrutas sarcinis facile erat.* Nam *moliri* ibidem esse amoliri, ipse Livius explicat, *Quum amoliti objecta onera armatis dedissent viam.* Ibidem, *Fores nulla moliri potuerunt vi.* GEBH. Gebhardus 1. Ant. Lect. 22. melius pronunciat *demoliri*, quod est in duobus Pall. Non credo. Est idem ac *cujus molimenti adminiculis montes sede sua movebimus*, ut loquitur 5, 22, 6. *Molientes obices portarum* 6, 33, 11. *Fores moliri* 25, 36, 13. *Molientibus ab terra naves* 28, 7, 7. Curtius 7, 5, 33. *Fundamenta murorum ab imo moliuntur.* Adde Gronov. ad Livii 24, 46, 5. Nec magis paullo post probo *plaustro in claustra dicitur advectus*, quod iidem libri habent, et verosimilius putat Gebhardus. DUK. *demoliri* etiam Voss. 2. et Lovel. 3. Sed recte Gebhardus mutata sententia vulgatum nunc tuetur. V. ad 25, 36, 10. Praeterea *n̄ montes* Lovel. 1. *non montes* Leid. 2. V. ad 36, 3, 8. *nunc montes* Lovel. 2. V. ad 7, 6, 11. Tum *pergimus* Harlej. Sed tota illa vox exsulat a Voss. 2.

Dum haec imminebunt juga, qua tu ad hostem venies] *hic imminebunt*

monibus, qua cibi, qua quietis inmemor, nox traducta est. Ne Samnitibus quidem consilium in tam laetis subpetebat rebus. itaque universi Herennium Pontium, patrem imperatoris, per literas consulendum censent. Jam is gravis annis non militaribus solum, sed civilibus quoque, abscesserat muneribus:

Gaertn. *haec imminebant* Lovel. 3. Voss. 2. et Fragm. Hav. Deinde *qua tam ad hostem venies* Leid. 2. *qua tu ad hostem venias* Gaertn.

Ne ferrum quidem ad bene moriendum oblaturus est hostis] *Nec ferrum quidem ad* Lovel. 4. [Veith.] V. ad B. 7, 19. *Ne ferrum ad* Gaertner. Tum *ad bene movendum* Voss. 2. et Lovel. 3. Mox verbis sequentibus *sedentes bellum conficiet* Lovel. 4. Voces *hostis: sedens bellum conficiet* perperam omittuntur in Leid. 2.

§. 4. *His invicem sermonibus tam, quam quietis inmemores nos traducta est*] Haec locutio soloecismo non caret. Secuti nostra exemplaria restituimus ad hunc modum: *His invicem sermonibus qua cibi, qua quietis immemor nox traducta est*. GELEN. *tam cibi, quam quietis immemor* Voss. 1. Leid. 2. Portug. et Haverk. [Veith.] *tam cibi, quam quietis ī merore* Lovel. 2. *tam qua cibi, quam quietis inmemor* Lovel. 1. *qua cibi, qua quietis in merore* Lovel. 3. 4. et Harlej. *tam cibi, quam quietis immemores* Hearnii Oxon. L. 1. *qua cibi, qua quietis immemore* Leid. 1. *qua cibi, qua quietis immemores* Florent. *qua cibi, qua quietis immemor*, ut Gelenius restituit, Voss. 2. Gaertn. Block. et Fragm. Haverk. quod etiam de reliquis suis Hearnius testatur. Et jam ante Gelenium Aldus inter errata monuit, ita legendum esse, quem nemo audire dignatus est. Praeterea *nox traducta*, sine τῷ *est*, Lovel. 4. *nox est traducta* Leid. 1. *nox tradita est* Klock. Livius 24, 38, 2. *Utinam reliquum tempus nec patiendo infanda, nec faciendo, traduci possit.*

Itaque universi Herennium Pontium, patrem imperatoris, per literas consulendum censent] Omittunt Pall. duo *per literas*. GEBHARD. Eadem vocabula omittit Lovel. 3. insuper vero omnia haec decem desunt in Lovel. 2. At *universi ad Herennium Pontium patrem* praefert Voss. 2. *universi Hereronum Pontium patrem* Lovel. 4. *universi Herronium Pontium patrem* Gaertn. *universi Herennium patrem* Leid. 2. Deinde *consulendum censuerunt* edd. vett. usque ad Froben. qui anno 1535. consentientibus omnibus scriptis *consulendum censent* substituit.

§. 5. *Jam is gravior annis*] Vet. lib. *gravis annis*. SIG. Pall. tres *gravis annis*. Camp. *At is gravis annis*. Andreae editio adstipulatur vulgatae lectioni. GEBH. *gravius annis* Leid. 1. et Florent. a m. 1. *gravi annis* Fragm. Hav. a m. 1. *gravior* a m. 2. Reliqui meorum *gravis* probant. Supra 5, 12, 11. *Vetus tantum senator, et aetate jam gravis.* 7, 39, 1. *Alios graves jam aetate, aut viribus parum validos.* Infra 10, 34, 12. *Paucos graves aetate aut invalidos inveniunt.* 3, 33, 6. *Graves quoque aetate electos novissimis suffragiis ferunt.* Horat. 1. sat. 1, 4.

in corpore tamen adfecto vigebat vis animi consi-
6 liique. Is, ubi accepit, ad Furculas Caudinas inter duos saltus clausos esse exercitus Romanos, consultus ab nuncio filii, censuit, omnes inde quam pri-
7 mum inviolatos dimittendos. quae ubi spreta sententia est, iterumque, eodem remeante nuncio, consulebatur, censuit, ad unum omnes interficiendos.

O fortunati mercatores, gravis annis
Miles aït.

Ovid. Epist. 8. Her. 31.

Me tibi Tyndareos, vita gravis auctor et annis,
Tradidit.

Supra tamen est 2, 19, 6. *Quamquam jam aetate et viribus erat gravior.* (* et 41, 3, 6.) Praeterea *Nam is gravis* Gaertn. V. infra hoc lib. ad c. 17, 5. Mox *sed ab civilibus quoque*, addita praepositione, Harlej.

In corpore tamen adfecto vigebat vis animi consiliique] *in corpore tam adfecto* Lovel. 4. Portug. et Haverk. V. ad 22, 59, 13. *tum*, pro *tamen*, habet Lovel. 2. V. ad 22, 17, 5. et mox hoc cap. §. 8. Tum *afecto* Lovel. 2. *efeto* Voss. 1. in margine. *effeto* Klock. et Fragm. Hav. a m. 2. Male. Optimi enim et numero plures codd. stant pro vulgato. V. ad 5, 18, 4. et mox hoc cap. ad §. 7.

§. 6. *Ad Furculas Caudinas inter duos saltus clausos esse exercitus Romanos*] Pall. duo, et Camp. ed. *ut clausus esset exercitus Romanus.* Pal. sec. *clausum esse exercitum Romanum.* GEBH. *clausum esse exercitum Romanum* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Harlej. Portug. Haverk. Fragm. Hav. a m. 2. et Hearnii Oxonienses. [Veith.] *clausus est exercitus Romanus* Fragm. Hav. a m. 1. *clausus esset exercitus Romanus* Leid. 1. et Lovel. 2. ac 3. *ut clausus esset exercitus Romanus* Voss. 2. et Gaertn. *quod ad Furculas Caudinas inter duos saltus clausus esset exercitus Romanus* Lovel. 4. Verum cum Flor. et Klock. nihil mutandum est. Intelligendum enim est, utrique consuli suum fuisse exercitum, licet junctis viribus rem gesserint: unde mox hoc cap. inquit Liv. *amissis duobus exercitibus.* Consentiunt etiam editi, nisi quod ignorent verbum *esse*, quod primus addidit Cl. Jac. Gronov. Id autem recte factum esse, indicant omnes codd. nisi quod etiam desit in Florent. et Klock. Paullo ante *acceperat* Voss. 1. a m. 1. Mox autem in verbis sequentibus *a nuncio filii* Voss. 2. Gaertn. et Lovel. 3.

Omnes inde quam primum inviolatos dimittendos] Pal. sec. *incolumes dimittendos.* GEBH. Ita etiam Portug. et Haverk. Sed est omnino ex interpretis expositione natum.

§. 7. *Iterumque eodem remeante nuncio consulebatur*] Particula *que* non adparet in Leid. 2. Lovel. 1. 4. et Portug. *iterumque ab eodem* legit Harlej.

§. 8. *Veluti ex ancipiti oraculo responsa*] *velut ancipiti oraculo* Gaertner. *velut ex ancipiti mole* Hearnii Oxoniensis L. 1.

Tamen consensu omnium victus

Quae ubi tam discordia inter se, velut ex ancipiti 8
oraculo, responsa data sunt; quamquam filius ipse in primis jam animum quoque patris consenuisse in adfecto corpore rebatur; tamen consensu omnium victus est, ut ipsum in consilium adciret. Nec gra- 9
vatus senex plaustro in castra dicitur advectus, vocatusque in consilium ita ferme locutus esse, ut ni-

est, ut ipsum in concilium adciret] *tum consensu* Gaertn. V. modo hoc cap. §. 5. *cum consensu* Voss. 1. in contextu. Facile in Mstis commutari potuerunt *cū*, sive *cum*, et *tā*, sive *tamen*. V. ad 3, 16, 1. hoc lib. ad c. 20, 8. 10, 17, 9. *tamen assensu* Portug. [Veith.] *tamen sensu* Haverk. Deinde *in consilium* Florent. Voss. 1. Leid. 1. Lovel. 2. Portug. Klock. Haverk. et Fragm. Hav. Neque aliter praeferunt edd. omnes ante Modium. Iidem omnes, non tantum excusi, verum etiam manu exarati, et insuper Leid. 2. ac Lov. 1. similiter praeferunt mox §. seq. *vocatusque in consilium.* Utra lectio verior sit, dubium videtur. Ego tamen *consilium* praeferendum existimo. Verisimile enim est, licet etiam supra §. 5. *universi*, et his ipsis verbis *omnium* de quibuscumque, etiam militibus gregariis, intelligantur, tamen Herennium Pontium non in concionem, sed in consessum ducum, adductum esse; quia mox tantum *filius aliique principes* memorantur. Consessus autem ille ducum non *concilium*, sed *consilium*, erat vocandus, ut Gronov. docuit ad 44, 2, 5. Eam itaque lectionem utrobique restitui. Praeterea si quicumque in castris degentes innuerentur, Livius potius *in concionem*, quam *in concilium*, dicturus fuisse videtur. Tum *accirent* Hearnii Oxon. B. *acciperet* edd. vett. pro quo primus Aldus recte restituit *acciret.* V. ad 10, 19, 1. Insuper in verbis praecedentibus *effoeto corpore*, pro *adfecto*, Voss. 2. et Lovel. 4. V. supra hoc cap. §. 5.

§. 9. *Plaustro in castra dicitur advectus*] Verisimilis Pall. duorum codd. lectio: *plaustro in claustra.* Nam, ut supra [c. 2, 7.] descripserat: *Ita natus locus est; saltus duo alti, angusti, silvosique sunt, montibus circa se perpetuis inter se juncti: jacet inter eos satis patens, clausus in medio, campus, herbidus aquosusque, per quem medium iter est. Sed ante, quam venias ad eum, intrandae primae angustiae sunt, et aut eadem, qua te insinuaveris, retro via repetenda: aut, si ire porro pergas, per alium saltum arctiorem impeditioremque evadendum.* GEBH. 1. Ant. Lect. 22. Utatur, fruatur Gebhardus inficeto hoc *plaustro in claustra*, modo neminem invitum cogat sibi consentire. Neque animadvertit, huic lectioni in laudato loco nihil praesidii esse, non enim castra Samnitium, in quae senex advectus dicitur, sed Romanorum erant *in satis patente, clauso in medio, campo.* Lectionem itaque, quam probavit, sed in nullo meorum reperi, errori librariorum adscribendam esse, nullus dubito. Eosdem etiam alibi has voces commutasse, docet Doct. Oudendorp. ad Lucani

hil sententiae suae mutaret; caussas tantum adjice-
10 ret: *Priore se consilio, quod optimum duceret, cum potentissimo populo per ingens beneficium perpetuam firmare pacem amicitiamque: altero consilio in multas aetates, quibus, amissis duobus exercitibus, haud facile receptura*

6, 118. V. etiam, quae olim notavi ad Silii Ital. 10, 643. Ceterum *ducitur advectus* Lovel. 1. a m. 1. et edd. antt. ante Aldum, qui omnes mox legunt *locutus est*. Ita vero *ducitur advectus* eadem fere forma dictum foret, qua *replete obstructas portas*, *tulit portatas carinas*, hujusque generis alia, de quibus egi ad Silii 11, 198. et supra ad Livii 5, 21, 16. Quum tamen hoc loco reliqui codd. praeferant *dicitur*, et mox legendum sit *locutus esse*, quo recepto *ducitur* admitti nequeat, id potius iterum labentibus scribis tribuo, qui passim *dicere* et *ducere* inter se commutarunt. V. ad 38, 43, 1.

Ita ferme locutus est] Lege *locutus esse*, ut referas ad verbum praecedens *dicitur*. GELEN. Praeter edd. Gelenio priores *locutus est* etiam inveni in Leid. 2. Lov. 1. 2. Portug. et Haverk. ut et Hearne in Oxoniensibus suis. [Veith.] Sed optimi aliique omnes codices Gelenio favent. Mox *caussas tantum condicere* Portug. *caussas tantum addiceret* Leid. 2. Adparet, librarium ex eo errasse, quod scriptum fuerit *adiceret*, ut praeferunt etiam nunc Flor. Leid. 1. Lovel. 1. 2. 3. et Gaertn. V. ad 1, 30, 3. *et tantum caussas adjiceret* Haverk.

§. 10. *In multas aetates, quibus amissis duobus exercitibus, haud facile receptura vires Romana res esset*] *in mutatas aetates* Lovel. 1. a m. 1. *in multa aetate* Gaertn. Tum *quibus duobus exercitibus amissis* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Haverk. *quidem duobus exercitibus amissis* Voss. 2. *quibus amissis exercitibus duobus* Leid. 1. Harlej. Gaertn. et Fragm. Hav. *quoque amissis exercitibus duobus* Lovel. 2. *quidem amissis exercitibus duobus* Lov. 3. Voces autem duae *res esset* desunt in Portug. Sed sola vox *esset* in Florent. Voss. duobus, Leid. duobus, Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Gaertn. Klock. Haverk. Fragm. Hav. [Veith.] et editt. Aldo prioribus. Mox *tertium consilium nullum esse* Portug. *tertium nullum consilium est* Leid. 2.

§. 11. *Quum filius aliique principes percunctando exquirerent*] Pall. duo *percunctando persequerentur*. GEBH. Sic Tacitus 3. Ann. [16.] *Crebrisque interrogationibus exquirit*. Sed Thuan. a m. 1. *exequirent*: unde conjeci statim, quod post in duobus fuisse melioribus Pall. Voss. altero, [posteriore,] et Chifflet. deprehendi, *percunctando exsequerentur*. Est enim ea propria Livii phrasis. 3, [20, 2.] *Quum tribuni plebis velut eludentes vana dicta persequi quaerendo, quonam modo exercitum educturi consules essent?* 6, [14, 13.] *Itaque exsequebantur quaerendo, ubi tantae rei furtum occultaretur?* Hoc l. 9, [16, 4.] *Itaque subinde exsequentes a consule legati, quonam se pacto paucos et infirmos praesidio tam valido et armato vim allaturos.* 22, [3, 2.] *Et caetera, quae cognosse in rem erat, summa*

belli victis inponerentur? ista quidem sententia, 12
, ea est, quae neque amicos parat, neque inimi-

m cura inquirendo exseque- 5, 29, 10. *Exsequentibus do, quae acta cum Romanis ilucere id, quod erat, co-* Sic optimi codices. Lu- Lipsiani *acquirentibus*: ustra divinat ille *anquiren-* 5, [14, 10.] In Scipionis et alis colloquio: *Exsequen- tertium*, *haud dubie se- m dixisse.* Eodemque de emene [c. 28, 4.] *Quem lo- turus ipse esset*, *cogitando erendo exsequebatur.* 41, *Exsequebantur deinde quae- uid non ita potius A. Man- am venisset*? Toties idem i genus repetivit, ut le- illud suis familiare red- caveretque, ne usquam videretur: quod non mi- librariis, mirum vero ab octissimo viro, cui alio- um debet, non impetra- isse. J. FR. GRON. *Tum liqur* Gaertn. V. ad Epit. circa finem. *Quum filiis lorent.* sed, ultima lite- leta, postea factum est *fi- nde exquirentur* idem Flo-

via consilii caperetur. Campan. omittit omnino τὸ *consilium*. GEBH. Tres Pall. Thuan. uterque Voss. Helm. Fulv. Cujacianusque *consilii*. J. FR. GRON. *quid si media via consilia caperentur* Klock. *quid si media via consilia caperetur* Flor. a m. 1. Sed ultima litera τοῦ *consilia* postea deleta est. *quid si media via consilii caperetur* reliqui non tantum mei, sed etiam omnes Hearnii Oxonienses. Mox sequens *ut* deficit in Haverk. ei proximum *et* in Portug. [Veith.] Sed alterum ab altero perperam interceptum est.

§. 12. *Ista quidem sententia, inquit, ea est*] *Ita quidem sententia* Voss. 2. Lovel. 3. et Gaertn. (* v. ad 34, 47, 4.) *Ista sententia* Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. N. ac B. Deinde *ea est, inquit* Lovel. 2. *inquit*, *eaque est* Voss. 1.

Quae neque amicos parat, neque inimicos tollit] *nec inimicos tollit* Voss. duo, Leid. 1. Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Gaertn. et Haverk. quod mutatum a librariis esse vi-

ratum se eſſe foedus cum consulibus ferire: si quid eo-
6 *rum displiceat, legatos redire ad se vetuit.* Haec quum
legatio renunciaretur, tantus gemitus omnium sub-
ito exortus eſt, tantaque moeſtitia inceſſit, ut non
gravius accepturi viderentur, si nunciaretur, omni-
7 bus eo loco mortem obpetendam eſſe. Quum diu
silentium fuiſſet, nec consules aut pro foedere tam
turpi, aut contra foedus tam neceſſarium hiscere
poſſent; tum L. Lentulus, qui tum princeps lega-
8 torum virtute atque honoribus erat, *Patrem meum,*
inquit, *consules, saepe audivi memorantem, se in Capi-*

GRON. Illud *jam*, quod ex codd. suis delendum juſſit Gronovius, exsulat etiam ab omnibus et meis et Oxoniensibus Hearnii Mſtis. Praeterea *displiceret* Lovel. 2. et Harlej. [Veith.] Tum *venire* Portug. et Voſſ. 1. in cujus margine tamen altera lectio adnotatur. contra *redire* in contextu, *venire* in margine habet Hearnii Oxon. N. Solent haec verba a librariis confundi. V. infra ad 37, 50, 6. Denique *legatos ad se redire vetuit*, alio vocum ordine, est in Voſſ. 2.

§. 6. *Haec quum legatio renunciaretur, tantus gemitus omnium subito exortus eſt*] *Haec quum legatio nunciaret* Portug. *Haec quum legatio nunciaretur* Haverk. Proprium in hac re verbum eſt *renunciare*; quod cod. unius auctoritate reſtituendum videtur auctori Epit. Liv. 47. *Legati, ad disceptandum inter Masiniſſam et Karthaginienses missi, renunciaverunt, vim navalis materiae se Karthagine deprehendisse.* ubi vulgo editur *nunciaverunt.* Plura v. ad eum locum. Praeterea τὸ *tantus* deficit in Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. Harlej. et Fragm. Hav. [Veith.] ejus loco *tanti* habet Florent. sine sensu. Mox *subito eſt exortus* Gaertn. Sed τὸ *eſt* deficit in Leid. 2. et Lovel. 1.

Si nunciaretur, omnibus eo loco mortem obpetendam esse] Pal. sec. habet *annunciaretur*. GEBH. Eadem etiam lectio supereſt in Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. B. Praeterea *mortem appetendam* Voſſ. uterque, Leid. uterque, Lov. 1. 2. 3. 4. Harlej. Port. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. sed *mortem oppetere* etiam infra eſt 26, 25, 14. *Pro patria pugnantes mortem oppetierunt.* ubi tamen optimi *occubuerunt.*

§. 7. *Contra foedus tam necessarium hiscere possent*] *circa foedus* Leid. 2. V. ad 37, 15, 7. Tum *possent hiscere* Portug. a m. 1.

Tum L. Lentulus, qui tum princeps legatorum virtute atque honoribus erat] Primam vocem in Oxon. C. deeſſe, Hearne monuit; sed illud *tum* poſteriori loco omittitur in Gaertn. [Veith.] Ubi etiam, si alterutro loco delendum eſt, abeſſe mallem. Quid enim ibi operetur, aut orationi conciliet, non video. Deinde *virtute ac honoribus* Voſſ. 2. Gaertn. Harlej. Portug. et Haverk.

necessitas inusserit; neque eos ante multiplices poenas expetitas a vobis quiescere sinet.

IV. Neutra sententia accepta. Herennius do- 1

esse metaphoram, et non congruam existimo; et, quandoquidem fastidiunt omnes libri, suspicor legendum: *quicquid istuc praesens necessitas incusserit*. GEBHARD. Est a Gelenio, magno inter se consensu vetustos codices sic habere testato. Et nobis in Thuaneo Vossianoque obvium fuit. Nec aliter Helm. et Chiflet. Alludit Vossianus alter, qui *jusserit*. Durabit imposita a necessitate nota, nec desinet admonere vindictae. Cicero 2. Catil. [9.] *Tantus illorum temporum dolor inustus est civitati, ut jam ista non modo homines, sed ne pecudes quidem mihi passurae esse videantur.* Pro domo [34.] *Tantum homines impios ex vetere illa conjuratione inustum nefariis mentibus bonorum odium retinebat.* Ad Attic. 1. Ep 16. *Doloris, quem improbissimo cuique inusserat severitas consulatus mei.* Orosius 1, 18. *Quantos populos implicuerit, odio excidioque adflixerit, ludi literarii disciplina nostrae quoque memoriae inustum est.* ubi supposuerunt *insitum est*. Nicetas de Alexio Comneno 3, [8.] Ὁ δὲ λαθόμενος ὧν ἐγκαίονται τοῖς πλείστοις αἱ συμφοραί, καὶ εἰσὶν ἀναπόνιπτοι. Tamen hic duo Pall. et Campanus *immiserit*: tertius et Andreas aliique olim editi *injunxerit*. Quibus adducor, ut retineam quoque 3, 58, 2. *Ne Claudiae genti eam inustam maculam vellent.* et 8, 32, 15. *Neu Fabiae genti eam inurerent ignominiam.* et jubeam plorare librarios cum suis *ingesta* et *injungerent*. Cic. 1. Catil. [6.] *Quae nota domesticae turpitudinis non inusta vitae tuae est?* J. FR. GRON. *quidquid istinc* Harlej. Portug. Gaertn. et Haverk. *quidquid ista* Fragm. Hav. *quidquid his tunc* Klock. *quidquid istud* Lovel. 2. Deinde *immiserit*, quod Gebbard. in Ant. Lect. probavit, habent Lovel. 2. et 3. *invexerit* Klock. *junxerit* Leid. 2. et Portug. *injunxerit*, ut vulgo editum fuit, Lovel. 1. Harlej. Gaertner. Haverk. Fragm. Hav. a m. 2. et Hearnii Oxon. B. quod Gronovius in prima ed. notarum simplicissimum rebatur, modo *istis* refingeretur, et intelligeretur *Romanis*, non *pectoribus*, aut certe *istud*. Posterius autem *quidquid istud* inlustrabat hoc Quinctil. 1. Inst. Orat. 3. *Et audacia provecti, quidquid illud possunt, statim ostendunt.* et 12, 6. *Neque praepropere distringatur inmatura frons, et quidquid est illud acerbum, proferatur.* Addidit tamen, se nec Gelenii lectionem rejicere. In iteratis autem curis, ubi jam totus a parte Gelenii stat, illa priora omisit. Et recte. Gelenii enim lectionem firmant Florent. Leid. 1. Lov. 4. et quatuor Hearnii Oxonienses, nisi quod in uno vel altero corrupte, sed ad veram lectionem proxime accedente errore, scriptum sit *iusserit*. quomodo etiam a m. 1. fuit in Fragm. Hav. [Veith.] id autem ex *inusserit* et *Iusserit* facillimo errore commutari potuit; cujus generis lapsus librariorum innumeri ex Mstis proferri possent, si necesse foret. *inusserit*, ut apud Cic. 1. in Verr. 44. *Cur hunc dolorem cineri ejus atque ossibus inussisti? incusserit*, quod deinde Gebhardo in mentem venit, defendi posse videtur illo Justini 38. 7. *Adeo illis odium Romanorum incussit rapacitas proconsulum.* Nihilominus tantum abest, me conjecturam illam probare, ut potius una litera apud Justin. deleta legendum cum Gronovio existimem

ratum se eſſe foedus cum consulibus ferire: si quid eo-
6 *rum displiceat, legatos redire ad se vetuit.* Haec quum
legatio renunciaretur, tantus gemitus omnium sub-
ito exortus eſt, tantaque moeſtitia inceſſit, ut non
gravius accepturi viderentur, si nunciaretur, omni-
7 bus eo loco mortem obpetendam eſſe. Quum diu
silentium fuiſſet, nec consules aut pro foedere tam
turpi, aut contra foedus tam neceſſarium hiscere
poſſent; tum L. Lentulus, qui tum princeps lega-
8 torum virtute atque honoribus erat, *Patrem meum*,
inquit, *consules, saepe audivi memorantem, se in Capi-*

GRON. Illud *jam*, quod ex codd. suis delendum juſſit Gronovius, exsulat etiam ab omnibus et meis et Oxoniensibus Hearnii Mſtis. Praeterea *displiceret* Lovel. 2. et Harlej. [Veith.] Tum *venire* Portug. et Voſſ. 1. in cujus margine tamen altera lectio adnotatur. contra *redire* in contextu, *venire* in margine habet Hearnii Oxon. N. Solent haec verba a librariis confundi. V. infra ad 37, 50, 6. Denique *legatos ad se redire vetuit*, alio vocum ordine, est in Voſſ. 2.

§. 6. *Haec quum legatio renunciaretur, tantus gemitus omnium subito exortus eſt*] *Haec quum legatio nunciaret* Portug. *Haec quum legatio nunciaretur* Haverk. Proprium in hac re verbum eſt *renunciare*; quod cod. unius auctoritate reſtituendum videtur auctori Epit. Liv. 47. *Legati, ad disceptandum inter Masiniſſam et Karthaginienses missi, renunciaverunt, vim navalis materiae se Karthagine deprehendisse.* ubi vulgo editur *nunciaverunt.* Plura v. ad eum locum. Praeterea τὸ *tantus* deficit in Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. Harlej. et Fragm. Hav. [Veith.] ejus loco *tanti* habet Florent. sine sensu. Mox *subito eſt exortus* Gaertn. Sed τὸ *eſt* deficit in Leid. 2. et Lovel. 1.

Si nunciaretur, omnibus eo loco mortem obpetendam esse] Pal. sec. habet *annunciaretur.* GEBH. Eadem etiam lectio supereſt in Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. B. Praeterea *mortem appetendam* Voſſ. uterque, Leid. uterque, Lov. 1. 2. 3. 4. Harlej. Port. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. sed *mortem oppetere* etiam infra eſt 26, 25, 14. *Pro patria pugnantes mortem oppetierunt.* ubi tamen optimi *occubuerunt.*

§. 7. *Contra foedus tam necessarium hiscere possent*] *circa foedus* Leid. 2. V. ad 37, 15, 7. Tum *possent hiscere* Portug. a m. 1.

Tum L. Lentulus, qui tum princeps legatorum virtute atque honoribus erat] Primam vocem in Oxon. C. deeſſe, Hearne monuit; sed illud *tum* poſteriori loco omittitur in Gaertn. [Veith.] Ubi etiam, si alterutro loco delendum eſt, abeſſe mallem. Quid enim ibi operetur, aut orationi conciliet, non video. Deinde *virtute ac honoribus* Voſſ. 2. Gaertn. Harlej. Portug. et Haverk.

respondit: *et, quoniam ne victi quidem ac capti fortunam fateri scirent, inermes cum singulis vestimentis sub jugum missurum: alias conditiones pacis aequas victis ac victoribus fore; si agro Samnitium decederetur,* 4
coloniae abducerentur, suis deinde legibus Romanum ac Samnitem aequo foedere victurum. His conditionibus pa- 5

erant in castris Romanis, adeoque requiritur omnino *mittunt*. Deinde mutato ordine vocabulorum *aequam pacem peterent* Fragm. Hav. *aequam peterent pacem* edd. antiquae usque ad Frobenianam anni 1535.

§. 3. *Debellatum esse respondit: et, quoniam ne victi quidem ac capti fortunam fateri scirent*] *debellatum est, respondit* Lovel. 2. sed peccatum librarii est, qui *ē*, sive *est*, perperam scripsit pro *ē̄* sive *esse*. Non enim hoc Pontii responsum directa, sed obliqua oratione Livium proposuisse, sequentia docent. Tum *et quī ne victi quidem* Gaertn. *et quoniam ut victi quidem* Voss. 2. et Lovel. 3. *et quoniam ne quidem victi* Fragm. Hav. V. mox hoc cap. §. 16. et infra ad 38, 25, 15. *fortunam scirent*, media voce exsulante, Leid. 2. Male. *scirent fateri* est possent fateri. Infra 38, 51, 2. *Major animus et natura erat, quam ut reus esse sciret.* Eodem modo *nescire* pro non posse supra habuimus cap. praec. §. 12. Et hoc sensu sumitur ea vox in elliptica locutione *fidibus scire* similibusque, pro *scire canere fidibus*. Mox in verbis sequentibus τὰ *sub jugum* desunt in Leid. 1. quemadmodum postea *aequas* in Leid. 2.

§. 4. *Si agro Samnitium decederetur*] Pall. duo *decederent*. GEBH. Ita et Voss. 2. ac Lovel. 3. V. ad 38, 40, 1. *recederetur* Gaertn. V. ad 35, 10, 2. *desideretur* Florent. Leid. 1. et Lovel. 4. Restitui deinde particulam *si*, quam servant omnes et mei, et Oxonienses Hearnii; omnes insuper editiones antt. usque ad postremam Gruteri, quae omisit prima, ejusque exemplo recentiores reliquae.

Coloniae abducerentur] Pal. pr. *adducerentur*. tert. *adducerent*. at Camp. *coloniae educerentur*. GEBH. *adducerentur* Voss. 2. Lovel. 3. Gaertn. et Fragm. Hav. a m. 1. *aducerentur* Florent. Sed prima ejus vocis litera postea erasa est. *abducere* et *adducere* saepe in Mstis confunduntur. V. ad 27, 29, 1.

Suis deinde legibus] Vet. lib. *suis inde legibus*. SIG. Pal. sec. Andr. Campanique edd. *suis inde legibus*. GEBH. Ita et Portug. Haverk. Hearnii Oxon. N. B. et edd. priores. Aldus primus *deinde* substituit, quod in reliquis scriptis, quorum et major numerus, et gravior auctoritas est, exstat.

§. 5. *Paratum se esse foedus cum consulibus ferire*] Usitatissimam loquendi formam intervertunt Pal. sec. et Camp. ed. *foedus cum consulibus ferre*. GEBH. Similiter Voss. 2. Harlej. et Fragm. Hav. a m. 1. Praeterea *esse se* Lovel. 2.

Si quid eorum displiceat, legatos jam redire ad se vetuit] Si esset *jam tum*, facilius ferres: sed delendum est τὸ *jam* jussu Flor. Thuan. Rott. Helm. utriusque Vossiani, et Mureti codicum. J. FR.

ratum se esse foedus cum consulibus ferire: si quid eo-
6 *rum displiceat, legatos redire ad se vetuit.* Haec quum
legatio renunciaretur, tantus gemitus omnium sub-
ito exortus est, tantaque moestitia incessit, ut non
gravius accepturi viderentur, si nunciaretur, omni-
7 bus eo loco mortem obpetendam esse. Quum diu
silentium fuisset, nec consules aut pro foedere tam
turpi, aut contra foedus tam necessarium hiscere
possent; tum L. Lentulus, qui tum princeps lega-
8 torum virtute atque honoribus erat, *Patrem meum*,
inquit, *consules*, *saepe audivi memorantem*, *se in Capi-*

GRON. Illud *jam*, quod ex codd. suis delendum jussit Gronovius, exsulat etiam ab omnibus et meis et Oxoniensibus Hearnii Mstis. Praeterea *displiceret* Lovel. 2. et Harlej. [Veith.] Tum *venire* Portug. et Voss. 1. in cujus margine tamen altera lectio adnotatur. contra *redire* in contextu, *venire* in margine habet Hearnii Oxon. N. Solent haec verba a librariis confundi. V. infra ad 37, 50, 6. Denique *legatos ad se redire vetuit*, alio vocum ordine, est in Voss. 2.

§. 6. *Haec quum legatio renunciaretur, tantus gemitus omnium subito exortus est*] *Haec quum legatio nunciaret* Portug. *Haec quum legatio nunciaretur* Haverk. Proprium in hac re verbum est *renunciare*; quod cod. unius auctoritate restituendum videtur auctori Epit. Liv. 47. *Legati, ad disceptandum inter Masinissam et Karthaginienses missi*, *renunciaverunt*, *vim navalis materiae se Karthagine deprehendisse*. ubi vulgo editur *nunciaverunt*. Plura v. ad eum locum. Praeterea τὸ *tantus* deficit in Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. Harlej. et Fragm. Hav. [Veith.] ejus loco *tanti* habet Florent. sine sensu. Mox *subito est exortus* Gaertn. Sed τὸ *est* deficit in Leid. 2. et Lovel. 1.

Si nunciaretur, *omnibus eo loco mortem obpetendam esse*] Pal. sec. habet *annunciaretur*. GEBH. Eadem etiam lectio superest in Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. B. Praeterea *mortem appetendam* Voss. uterque, Leid. uterque, Lov. 1. 2. 3. 4. Harlej. Port. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. sed *mortem oppetere* etiam infra est 26, 25, 14. *Pro patria pugnantes mortem oppetierunt*. ubi tamen optimi *occubuerunt*.

§. 7. *Contra foedus tam necessarium hiscere possent*] *circa foedus* Leid. 2. V. ad 37, 15, 7. Tum *possent hiscere* Portug. a m. 1.

Tum L. Lentulus, *qui tum princeps legatorum virtute atque honoribus erat*] Primam vocem in Oxon. C. deesse, Hearne monuit; sed illud *tum* posteriori loco omittitur in Gaertn. [Veith.] Ubi etiam, si alterutro loco delendum est, abesse mallem. Quid enim ibi operetur, aut orationi conciliet, non video. Deinde *virtute ac honoribus* Voss. 2. Gaertn. Harlej. Portug. et Haverk.

tolio unum non fuiſſe auctorem senatui redimendae auro
a Gallis civitatis, quando nec foſſa valloque ab ignavis-
simo ad opera ac muniendum hoſte clausi eſſent; et
erumpere si non sine periculo magno, tamen sine certa
pernicie poſſent. Quod si, ut illis decurrere ex Capito- 9
lio armatis in hoſtem licuit, (quo saepe modo obseſſi in
obsidentes eruperunt) ita nobis aequo aut iniquo loco di-
micandi tantummodo cum hoſte copia eſſet, non mihi
paterni animi indoles in consilio dando deeſſet. Equi- 10
dem mortem pro patria praeclaram eſſe fateor: et me
vel devovere pro populo Romano legionibusque, vel in

§. 8. *Se in Capitolio unum non fuisse auctorem senatui redimendae auro a Gallis civitatis*] *se unum in Capitolio* Lovel. 2. *se in Capitolium unum* Haverk. Tum vox *non* deficit in Voſſ. 2. cujus loco *nec* a m. 2. eſt in Fragm. Hav. altera lectione penitus erasa. Hinc *senatui* omiserunt librarii Leid. 2. et Lovel. 1. Deinde *ab Gallis* Portug. et Haverk. Mox *nec fossa nec vallo* Leid. 1.

Si non sine periculo magno, tamen sine certa pernicie possent] Pall. pr. ac tert. *et tamen sine certa pernicie.* GEBH. Voces *si non* desunt in Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 3. 4. et Fragm. Hav. a m. 1. at vox sequens in Harlej. et Portug. Adparet, ob literarum similitudinem alteram ab alteris interceptam eſſe. Tum *magno periculo* Voſſ. duo, Leid. duo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. Deinde *et tamen sine certa pernicie* etiam Voſſ. 2. *tum sine certa pernicie* Gaertn. V. ad 22, 17, 5.

§. 9. *Quod si, ut illis decurrere ex Capitolio*] *Quod illis ut decurrere* Fragm. Hav. *Quod si vel ut decurrere* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *Quod si illis decurrere* Hearnii Oxon. B. *Quod si illis ut decurrere* Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 3. 4. Florent. Gaertn. Klock. Fragm. Hav. et edd. vett. Primus Aldus edidit, ut nunc vulgo exſtat; quod verius eſt, et tamen vix in Lovel. 2. Harlej. et Portug. superfuit.

Quo saepe modo obsessi in obsidentes eruperunt] Pal. sec. *quod saepe numero obsessi in obsidentes eruperunt.* GEBH. Eadem lectio mihi quoque obvia fuit in Port. et Haverk. sed *quo saepe numero* in Harlej. *quod saepe modo* in Leid. 2. et Lovel. 1. Mox *ita vobis*, pro *ita nobis*, Hearnii Oxon. L. 2. et B. Deinde *consilii indoles*, pro *animi indoles*, Leid. 2. et Lovel. 1. Sed *consilio* mox sequitur.

§. 10. *Vel devovere pro populo Romano legionibusque*] MS. *pro patria legionibusque.* Lego *pro patria legionibusque Romanis.* KLOCH. Codices mei nihil mutant, nisi quod alio ordine sit in Gaertn. *vel pro populo Romano devovere legionibusque.* Supra 8, 6, 13. *Se consul devoveret pro populo Romano Quiritibusque.* c. 9, 8. *Pro republica Quiritium, exercitu, legioni-*

11 *medios me inmittere hostes paratus sum. Sed hic patriam video, hic quidquid Romanarum legionum est. quae, nisi pro se ipsis ad mortem ruere volunt, quid habent,*
12 *quod morte sua servent? Tecta urbis, dicat aliquis, et moenia, et eam turbam, a qua urbs incolitur. immo,*

bus, auxiliis populi Romani Quiritium legiones auxiliaque hostium mecum devoveo. Ubi multi codd. praeferunt *pro populo Romano Quiritium:* Gronovius autem scribendum conjicit *pro republica populi Romani Quiritium.* 10, 28, 14. *Se legionesque hostium pro exercitu populi Romani Quiritium devoveret.* Hic igitur nihil mutandum puto. Illud *pro patria* ex praecedenti periodo huc inrepsit, quod ibi deest in Leid. 2. et Lovel. 1.

Vel in medios me mittere hostes paratus sum] Vet. lib. *immittere.* SIG. Pal. sec. et Camp. ed. *in medios me immittere hostes.* alludunt reliqui duo Pall. *in medio sine immittere.* GEBH. Aliquid superest, aliquid deest. Nam τὸ *me* satis est semel conspici: deinde volunt MSS. ut Sigonianus, *immittere.* Cicero primo Parad. [3.] *Quae patrem Decium, quae filium devovit, atque immisit in armatas hostium copias.* Tuscul. 1, [48.] *Codrum, qui se in medios immisit hostes famulari veste.* Noster 8, [9, 9.] *Armatus equum insiluit, ac se in medios hostes immisit.* Curtius de Hypside 7, [7.] *Itaque subditis calcaribus equo, in medios hostes se immisit.* Scribe, *Et me vel devovere pro populo Romano legionibusque, vel in medios immittere hostes paratus sum.* J. FR. GRON. *vel in medios me mittere hostes*, ut ante Sigonium edebatur, et, quamvis meliora monuerit, postea tamen a recentioribus editoribus usque ad Gronovium servatum est, apud me tantum superest in Leid. 2. et Portug. proxime autem accedit Harlej. qui tantum ordine verborum mutato *vel me in medios mittere hostes* praefert. *vel in medio sine immittere hostes* Lovel. 3. *vel me vi in medios immittere hostes* Voss. 2. et Fragm. Hav. Reliqui omnes, tum mei, tum Hearnii Oxonienses, *vel in medios me immittere hostes.* Cic. pro Fontejo cap. ult. *Qui se armatus saepe in hostium manum multitudinemque inmiserit.* Infra Livius 40, 48, 2. *Eos quum per aliquot dies armaturam levem inmittendo in stationes lacessisset parvis proeliis.* ubi etiam alii *mittendo.* V. quae ibi notantur. Passim ita *mittere* et *inmittere* commutantur. V. ad 2, 31, 2. et 8, 9, 9. Ceterum non contentus Cl. Ant. Perizonius, cum Gronovio *me* ex contextu Liviano ejicere, insuper ad marginem Livii conjecit, legendum esse *et in medios inmittere hostes paratus sum*; atque ita *vel* in verbis praecedentibus accipiebat pro *etiam.* mutatum autem τὸ *et* in *vel* fuisse a sciolo, qui vim praecedentis *vel* non intelligebat. Addebat autem, ita pariter Cic. loco ex Parad. a Gronovio laudato dixisse *devovit atque inmisit.* Invitis tamen omnibus scriptis ejus sententiam probare temerarium est.

§. 11. *Quae si pro se ipsis ad mortem ruere volunt*] Antiqua scriptura, *quae nisi pro se ipsis.* GELEN. Ita non tantum omnes scripti mei, sed et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. Verum, quum ita ex sententia Gelenii receptum fuisset, postea vir doctus ad marginem ed. Curion. legendum con-

hercule, produntur ea omnia, deleto hoc exercitu, non
servantur. Quis enim ea tuebitur? Inbellis videlicet 13
atque inermis multitudo? tam, hercule, quam a Gallo-
rum inpetu defendit. An a Vejis exercitum Camillum-
que ducem inplorabunt? Hic omnes spes opesque sunt, 14

jecit *quae si pro se ipsis*. Male. Sensus enim est, nisi legiones pro se ipsis mortem oppetere, atque ita inhonestas conditiones a Samnitium imperatore propositas evitare velint, nullam aliam ad mortem ruendi caussam habere, quia nihil erat, quod morte sua servarent.

§. 12. *Immo, hercule, produntur magis omnia*] Vet. lib. *ea omnia*. SIG. Pall. tres et Camp. ed. *produntur ea omnia*. Andreas vero *produntur ea magis omnia*. GEBH. Tres Pall. duo Voss. Helm. ut Sigonius, *produntur ea omnia*. J. FR. GRON. Insuper *produntur ea omnia* Leid. duo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Portug. Gaertn. Klock. Haverk. Fragm. a m. 2. (*produntur et omnia* a m. 1. habuerat) Hearnii Oxon. L. 1. 2. et Neap. Latinii. Proxime accedit ejusdem Hearnii C. qui *perduntur ea omnia* praefert. Sed *produntur* verius est. Mox hoc cap. *Quas servando patriam servamus: dedendo ad necem patriam deserimus ac prodimus*. V. ad 26, 36, 9. In Florent. omnia haec verba, *produntur ea omnia deleto hoc exercitu, non servantur. Quis enim ea tuebitur? Inbellis videlicet, atque inermis multitudo? tam, hercule* omissa erant culpa librarii ob repetitam vocem *hercule*. V. ad 9, 11, 11. Ceterum primae edd. legunt *produntur ea magis omnia* usque ad Froben. qui anno 1535. subposuit *produntur magis omnia*. Ejus loco ex cod. suo Sigonius in contextum recepit *produntur magis ea omnia*, non, ut Gronov. existimavit, *produntur ea omnia*. Gronovio enim fraudi fuit nimia scholii Sigoniani brevitas, quam tamen contextus a Sigonio emendatus inlustrat. Insuper *una, hercule, produntur* Neap. Latinii. *hercle* contracte hic et §. seq. Portug. et Gaertn. V. supra ad 7, 11, 1. Paullo ante *et tũ turbam, in qua urbs incolitur*, pro *et eam turbam, a qua*, Klock. *et aliam turbam, a qua urbs incolitur* Haverk.

§. 13. *Quis enim ea tuebitur*] Pal. tert. *Quis tibi ea tuebitur?* GEBH. Codd. mei nihil mutant, nisi quod *τὸ ea* omittatur in Harlej. [Veith.] Mox *ab Gallorum inpetu* est in Portug. et Haverk. Sed praepositio exsulat ab Harlej.

An a Vejis exercitum Camillumque ducem inplorabunt?] *An alium exercitum* Lovel. 2. *Ab Vejis an alium exercitum* Harlej. *Ab Vejis exercitum*, prima vocula omissa, Portug. et Haverk. *An his exercitum* Leid. 1. *his exercitum*, lacuna aliquot literarum ante has voces relicta, Lovel. 4. Deinde *Camillumve* Portug. et Haverk. errore sollemni scribarum. V. ad 24, 10, 2. Romani enim, urbe a Gallis capta, in Capitolio obsessi, et exercitum, et Camillum arcessiverunt: non autem alterutrum eorum. Tum *implorabant* Leid. 1. *implorabunt* sive *implorabuntur*, Gaertn. Ceterum Camillus non Vejis, sed Ardeae exsulavit. V. ad 22, 5, 10. [5, 43, 6.]

§. 14. *Hic omnis spes opesque sunt*] Scribo *Hic omnes spes opesque*

lum fiat, quo minus legibus dictis ſtetur, ut eum ita Jupiter feriat, quemadmodum a fecialibus porcus feria-
4 *tur.* Spoponderunt consules, legati, quaeſtores,
tribuni militum; nominaque omnium, qui spopon-
derunt, exſtant: ubi, si ex foedere acta res eſſet,
5 praeterquam duorum fecialium, non exſtarent; et
propter neceſſariam foederis dilationem obsides et-

quemadmodum a fecialibus porcus exsulant ab Haverk. cujus librarium in errorem perduxit repetitio vocum *feriat* et *feriatur*.

§. 4. *Spoponderunt consules, praefecti, legati, quaeſtores, tribuni militum*] *praefecti* non habentur in archetypis. Et legimus quidem *praefectos* non Romanorum, sed sociorum auxiliorumve: sed illos in ordine Livius non anteposuisset legatis, quae summa secundum consules imperatoresve in caſtris Romanis dignitas erat. GELEN. Vocem *praefecti* etiam nulli meorum agnoscunt; eamque nec Oxonienses agnoviſſe videntur apud Hearnium, qui, docens vocabulum illud supereſſe in edit. Romana Aleriensi, codicum tamen non meminit. Ceterum *Sposponderunt* hic et mox legit Gaertn. V. ad c. 9, 6. *Spoponderant* hoc loco Portug. Mox *nomina omnia* male Klock.

Ubi si ex foedere acta res eſſet, praeterquam duorum fecialium, non exſtarent] Voculam *si* omittunt Voſſ. 2. Lovel. 2. 3. 4. et Harlej. [Veith.] Tum *res acta eſſet* Portug. et Haverk. Deinde vox *fecialium* exsulat a Lovel. 2. at voce addita *fecialium militum* legunt Leid. 2. et Lovel. 1.

§. 5. *Propter neceſſariam foederis dilationem obsides etiam sexcenti equites imperati*] *foederis dilectionem* Leid. 1. et Lovel. 3. ac 4. a m. 1. *foederis delectionem* Voſſ. 2. Hinc *obsides etiam equites* Hearnii Ox. C. et N. quorum poſterior in margine offert *obsides etiam ac equites*. Et ita apud me legunt Voſſ. duo, Leid. duo, Lovel. 1. 3. 4. Port. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. *obsides etiam atque equites* Harlej. *obsides ac etiam equites* Lovel. 2. Error ex eo natus videtur, quod numerus non literis, sed per notas hoc modo scriptus fuerit *obsides etiam IↃC equites*, quod non adsecuti librarii ex *IↃC* fecerunt *ac*, vel plane omiserunt. V. ad 38, 37, 6. *sexcenti equites obsides* memorantur infra c. 14, 14. *Ni respectus equitum sexcentorum, qui Luceriae obsides tenerentur, praepedisset animos*. Vox *imperati* non adparet in Harlej.

Qui capite luerent, si pacto non ſtaretur] Τὸ *qui capite* exsulant a Voſſ. 2. et Lovel. 3. ac 4. Deinde *pacto monſtraretur* Lovel. 4. Infra [c. 11, 6.] *Numquamne cauſſa defiet, cur victi pacto non ſtetis?* Supra hoc cap. *Per quem populum fiat, quo minus legibus dictis ſtetur*.

§. 6. *Tempus inde ſtatutum tradendis obsidibus exercituque inermi mittendo*] Pro *exercitui*. Ita quidam ex regula dicendum putabant. V. Voſſium 2. de Anal. 18. Adde Servium in Virgil. 1. Aen.

iam sexcenti equites imperati, qui capite luerent,
si pacto non ſtaretur. Tempus inde ſtatutum tra- 6
dendis obsidibus exercituque inermi mittendo. Red-
integravit luctum in caſtris consulum adventus, ut
vix ab iis abſtinerent manus, quorum temeritate in
eum locum deducti eſſent; quorum ignavia foedius 7
inde, quam veniſſent, abituri. illis non ducem lo-

156. et 12, 511. Erythraeum in Indice Virg. v. *Concubitu*, *Venatu*, *Victu*. Victorium ad Cic. 10. ad fam. Ep. 24. et Rivium ad Salluſt. Jug. 6. Scaevola l. 60. §. 1. D. Mandat. *Quo magis conciliem animum tuum domu meae.* Gajus l. 35. §. 1. D. de Contrah. emt. *Quae nullo modo adjectione alterius materiae usu nobis eſſe poſſunt.* Ita eſt Florentiae, quae alii mutanda putaverunt. Voſſius etiam eo refert ex Terent. Adelph. 1, 1, 38. *Veſtitu nimio indulges.* Sed hoc anceps eſt. nam facile suppleri poteſt pronomen tertii casus. DUK. *Tempus est inde statutum* Harlej. [Veith.] *Tempus inde statum* Kloch. V. ad 23, 35, 12. Tum *exercituque inermes mittendo* idem Kloch. *exercituque inermi Imittendo* Portug. et Haverk. Sed litera *I*, sive syllaba *in*, ex vocis praecedentis litera finali perperam repetita eſt. V. supra hoc cap. §. 3. et ad 5, 37, 7. *exercituique inermi mittendo* ed. Mediol. anni 1505. Sed omnes codd. et reliquae edd. vulgatum tuentur, quod etiam invitis omnibus libris mutari nihil adtinet. V. infra ad 24, 19, 6. Mox *Sed integravit*, pro *Redintegravit*, Kloch.

Vix ab iis abſtinerent manus] *vix abſtineret ab his*, vel *ab hiis*, *manus* Voſſ. duo, Leid. 2. Lovel. 1. Fragm. Hav. et Portug. a m. 2. *vix abſtineretur ab his*, vel *ab iis*, *manus* Portug. a m. 1. Lovel. 3. et Haverk. V. ad 39, 22, 8. Infra 29, 18, 16. *Noctu audita ex delubro vox eſt, abſtinerent manus.* Mox voces *quorum temeritate in eum locum deducti essent* non agnoscunt Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. Fragm. Hav. a m. 1. et Hearnii Oxon. L. 1. quemadmodum nec solam vocem *quorum* Gaertn. At intercidiſſe videntur vocis *quorum* repetitione, quae scribis errandi occasionem praebuit. Id quodammodo colligi etiam poteſt ex lectione Florent. in quo jam librarius dederat hoc loco *quorum ignavia*, quod mox sequitur, haec media omiſſurus; quum, animadverso errore, adjecit *in eum locum deducti essent.*

§. 7. *Foedius inde, quam venissent, abituri*] *qui venissent* Haverk. Tum *essent abituri* Lovel. 2. 4. *abituri erant* Neap. Latinii. Sed utrumque librarii eſt additamentum; sufficit enim, illud *essent* jam modo praeceſſiſſe, unde commode hic repeti poterat. *habituri* Voſſ. 2. Lovel. 1. 3. Harlej. Portug. a m. 2. et Haverk. V. ad 22, 59, 19.

Belluarum modo caecos in foveam miſſos] Imo *caecam in foveam*. Virgilius, alii. T. FABER. Statius 2. silv. 5, 10. de leone,

— — *caeco foveae deceptus hiatu.*

Nec tamen quidquam obſtat, quo minus *caecos* hic sit inprovidos,

corum, non exploratorem fuiſſe: belluarum modo
8 caecos in foveam miſſos. Alii alios intueri, contemplari arma mox tradenda, et inermes futuras dextras, obnoxiaque corpora hoſti. proponere sibimet ipsi ante oculos jugum hoſtile, et ludibria victoris, et vultus superbos, et per armatos inermi-
9 um iter. Inde foedi agminis miserabilem viam,

incautos, ut saepe. Phaedr. 3. Fab. 2.

Panthera inprudens olim in foveam decidit.

Contra Horat. 1. Ep. 16, 50.

Cautus enim metuit foveam leo.

DUK. *Caeca fovea* vocatur, quae poſtquam effoſſa erat, ſtipula aut alia materia fragili integitur, ut eam ingreſſae belluae membrorum mole frangant, atque ita in foveam decidant. Metaphorice igitur *caeca fovea* erunt insidiae, quae ponuntur, ut hoſtes decipiantur artibus ac dolis. Jam vero nullas artes adhibuerunt Samnites, ut Romanis persuaderent, non eam eſſe furcularum Caudinarum naturam, ut facile ibi undique concludi poſſent. Nihil itaque mutandum eſſe consentio Doujatio, qui receptam lectionem contra Fabrum tuetur. Translate enim *caecus* eſt incautus, inprudens, inprovidus, qui non utitur quasi oculis mentis ac lumine rationis. Supra 4, 35, 8. *Ut quidem aliquis tribunus plebis ruat caecus in certamina periculo ingenti.* 7, 34, 4. *Arx illa eſt spei salutisque noſtrae, si eam, quam caeci reliquere Samnites, inpigre capimus.* Silius 2, 299.

Haud nunc ille, novi caecus caligine regni,
Externas arces quatit.

Praeterea *in foveam lapsos* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Harlej. Portug. Haverk. [Veith.] et Hearnii Ox. B. C. atque N. cujus tamen poſterioris margo *lapsos* servat. utramque etiam lectionem *in foveam miſſos lapsos* obfert Klock. Sed *lapsos* alterius gloſſema eſt, et *miſſos* hic elegantem vim habet; indicat enim non sua sponte milites in insidias praecipitasse, sed in eas a ducibus inductos fuiſſe.

§. 8. *Proponere sibimet ipsi ante oculos jugum hoſtile*] *sibimet ipsis* Lovel. 2. [Veith.] Male. V. ad 2, 19, 5. Deinde *jugum ante oculos hoſtile* Lovel. 4. Paullo ante *dexteras* Voſſ. 2. Gaertn. et Haverk. In sequentibus *et ludibria victoriae*, pro *victoris*, Harlej. *et victoris ludibria* Gaertn. Tum *et* secundo loco in Lovel. 4. voces autem *et per armatos* in Gaertner. deficiunt.

§. 9. *Reditum in patriam ac parentes*] Haud dubie *in patriam ad parentes.* Ut eſt 2, [13, 6.] de Cloelia. *Sospitesque omnes Romam ad propinquos reſtituit.* Eodem lib. [c. 49, 7.] *Sospites brevi in patriam ad parentes reſtituunt.* 22, [60, 13.] *Reduces in patriam ad parentes, ad conjuges et liberos facit.* Plautus Captivorum prologo:

Reducemque faciet liberum in patriam ad patrem.

per sociorum urbes reditum in patriam ac parentes,
quo saepe ipsi majoresque eorum triumphantes ve-
nissent. Se solos sine vulnere, sine ferro, sine 10
acie victos: sibi non stringere licuisse gladios, non
manum cum hoste conferre: sibi nequidquam arma,
nequidquam vires, nequidquam animos datos.
Haec frementibus hora fatalis ignominiae advenit, 11

Et sic Helmstadiensis. J. FR. GRON. Meorum nullus Gronovianae conjecturae favet, sed omnes stant pro vulgato. Unus Hearnii Oxon. C. praefert *ac penates*. Verum ita etiam *ad penates* legendum foret, ut supra 3, 68, 6. *Triumphantes domum ad penates redibatis*. et 35, 35, 17. *Sciat sibi reditum ad penates non esse*. Solent autem voculae *ad* et *ac* commutari. V. ad 21, 32, 2. Ut hic *in patriam ad parentes*, ita Gronov. supra emendabat 6, 18, 3. *Concursumque in muros adque portas est*. ubi vulgo nunc legitur *atque portas*. Si quid igitur mutandum, Gronovio consentiendum censeo. Vocula *ac* deerat in Fragm. Hav. a m. 1.

Quo saepe ipsi majoresque eorum triumphantes venissent] *quos saepe ipsi* Lovel. 1. V. ad 4, 33, 10. Deinde *minoresque eorum* Leid. 2. quomodo et alibi librarios lapsos esse videbimus ad 45, 25, 7. *majores eorum* Portug. et Haverk.

§. 10. *Non stringere licuisse gladios, non manum cum hoste conferre*] Quasi haec lectio genuina non sit, injicit aliam Pal. sec. *non manum cum hoste conserere*. l. 10, 43. *Quocumque in loco fuisset obvius, obsisteret ac moraretur; manumque, si forte ita res posceret, conferret*. GEBH. *conserere* etiam Portug. et Haverk. quod ex alterius expositione natum puto. Ambae locutiones, *conferre* et *conserere manum* vel *manus*, saepissime obcurrunt. Utriusque exempla supra v. ad 6, 42, 5. *ferre*, pro *conferre*, habet Leid. 2. Praeterea trajectis vocibus *non stringere licuisse gladios* Lovel. 2. Paullo ante *sine ferro acie victos*, contra Livii mentem ac rei veritatem, Voss. 2. Ter repetita praepositio *sine* inmerito librariis displicuit. Supra 7, 13, 6. *Exercitum tuum sine animis, sine armis, sine manibus judicas esse*. (* 27, 44, 4.) Bis alibi saepius repeti solet. V. ad 7, 2, 4.

Sibi nequidquam animos datos] Lege addendo, *sibi nequicquam arma, nequicquam vires, nequicquam animos datos*. Hoc scribae oscitanti imputandum. GELEN. *nequicquam arma, nequicquam vires* absunt ab omnibus Pall. atque edd. vetustis. GEBH. Eadem haec absunt etiam non modo ab omnibus meis, verum etiam Hearne monuit, abesse ab Oxon. N. L. 2. B. et C. Credo tamen Gelenio, qui haec in Mstis invenisse videtur. Vocis *nequidquam* repetitio librariis fraudi fuit. V. ad 9, 11, 11. Insuper *sibe* exstat in Florent. Quinctil. 1. Inst. Orat. 7. *Sibe et quase scriptum in multorum libris est: sed an hoc voluerint auctores nescio. T. Livium ita his usum, ex Pediano comperi, qui*

omnia triſtiora experiundo factura, quam quae
12 praeceperant animis. Jam primum cum singulis
veſtimentis inermes extra vallum exire juſſi, et primi traditi obsides, atque in cuſtodiam abducti.
13 Tum a consulibus abire lictores juſſi, paludamentaque detracta; tantam inter ipsos, qui, paullo ante
eos

et ipse eum sequebatur. haec nos i litera finimus. Tum *nequiquam* Leid. 1. V. ad 40, 47, 9. Denique *armatos*, pro *animos*, perperam Voſſ. 2.

§. 11. *Omnia triſtiora experiundo factura, quam quae praeceperant animis*] *experiendo* Voſſ. duo, Leid. duo, Lovel. 2. 3. 4. Haverk. et Fragm. Hav. *expediendo* Portug. *exponendo* Gaertn. *experimento* Hearnii Oxon. L. 1. Tum *fatura* Lovel. 1. *futura* Leid. 2. Portug. et Haverk. sollemni scribarum aberratione. V. infra ad 31, 45, 2. Deinde *quamquam praeceperant* Lovel. 1. a m. 1. *quam percerant* Lovel. 2. Sed *quae* interceptum eſt a praecedenti *quam*. *praecipere* autem, quod hic verius eſt, et *percipere*, quod est quoque in Harlej. etiam alibi in Mſtis confundi solent. V. infra ad 38, 20, 1. *praeciperint* Haverk. *praeceperint* Portug. Paullo ante *Hoc frementibus* eſt in eodem Portug.

§. 12. *Et primi traditi obsides, atque in cuſtodiam abducti*] Pall. pr. sec. et Andreae recensio *adducti*. Tert. vero *et primi traditi obsides, atque in cuſtodia obducti*. GEBH. *et primum traditi* Portug. et Haverk. Sed, vulgatum verius eſſe, nullus negabit. Tum *adducti* etiam Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. 2. Port. Haverk. Fragm. Hav. Hearnii Oxon. N. B. et edd. vett. Rom. anni 1472. ac Parm. errore scribarum. V. ad 27, 29. 1. *obsidetque in cuſtodiam abducti* erat in Florent. a m. 1. unde poſtea factum eſt *obsidesque*. Ceterum omnia haec verba cum sequentibus *Tum a consulibus abire lictores juſſi* desunt in Gaertn. cui errori cauſſa fuit vocis *juſſi* repetitio. V. modo hoc cap. ad §. 9. Paullo ante *extra vallum inermes exire* alio ordine Harlej.

§. 13. *Paludamentaque detracta*] *paludamenta detracta* sine copula Portug. *paludamentoque detracto* Harlej. et Hearnii Oxon. L. 2. [Veith.] quasi haec cum sequentibus conjungenda, et interpunctio mutanda foret, aut legendum eſſet *paludamento quoque detracto*, scilicet cuique consuli suo paludamento. Sed recte in vulgatum conspirant reliqui omnes codices. Paullo ante *Tum* deeſt in Lovel. 2. et *a consulibus* habent Portug. et Haverk. [*Tum L. consul abire lictores juſſit.* Veith.]

Tantam inter eos, qui paullo ante] Lege *inter ipsos, qui*. GELEN. Eamdem lectionem confirmant codd. mei. [*tanta* Veith.]

Qui paullo ante eos exsecrantes dedendos lacerandosque censuerant] Pall. pr. et tert. *qui paullo ante eos exsecrandos lacerandosque censuerant*. sec. *paullo ante qui eos exsecrando dedendos lacerandosque*

eos exsecrantes, dedendos lacerandosque censuerant, miserationem fecit, ut, suae quisque condi- 14
tionis oblitus, ab illa deformatione tantae majestatis, velut ab nefando spectaculo, averteret oculos.

VI. Primi consules prope seminudi sub jugum 1
missi: tum, ut quisque gradu proximus erat, ita ignominiae objectus: tum deinceps singulae legio-

censuerant. Pro *censuerant* expressit Andreas *consuerant*. GEBH. *paullo ante qui eos* etiam Portug. et Haverk. Tum *exsecrandos lacerandosque* Lovel. 3. 4. Gaertn. et Fragm. Hav. *exsecrandosque* Voss. 2. *exsecrando dedendos lacerandosque* Lovel. 2. et Haverk. *exsecrandos, dedendos, lacerandosque* Portug. Denique *consueverant* Fragm. Hav. *consuerant* ed. Rom. anni 1472. *conservarant* Parm. Sed omnes has varietates ingenio potius librariorum aberranti, quam ullam earum Livio adscribendam puto.

Miserationem fecit] Quis aut quae res miserationem fecit? Non utique alia, quam denudatio consulum. Scribe et concipe uno spiritu: *Tum a consulibus abire lictores jussi paludamentaque detracta tantam inter ipsos, qui paullo ante eos exsecrantes dedendos lacerandosque censuerant, miserationem fecerunt, ut suae.* J. FR. GRON. Ita facile librarios errare, et ex *fecerunt* facere potuisse *fecit*, patebit, si credamus, olim per compendium scriptum fuisse *fec'ūt.* Vide tamen, an potius vocula exciderit, et legendum sit *tantam id inter ipsos.*

§. 14. *Ab illa deformatione tantae majestatis, velut ab nefando spectaculo, averteret oculos*] *ab illa tanta deformatione tantae majestatis* Portog. et Haverk. Tum *velut a nefando spectaculo* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. cum edd. Frobeniana anni 1535. prioribus. *velut nefando spectaculo* Voss. 2. et Lovel. 3. Denique *averterent* Haverk. et Harlej. idque etiam probare voluisse videtur librarius Portug. qui tamen per errorem dedit *averterunt*. Ita Livium loqui solere, supra vidimus ad 2, 22, 7. Hic tamen non tantum numero plures, sed et integriores codices uno ore receptam lectionem tuentur.

§. 1. *Prope seminudi sub jugum missi*] Vox *prope* a m. 1. aberat a Voss. 1. Reliqui omnes eam agnoscunt. *Nudi* sub jugum missi memorantur infra 10, 36, 14. supra 3, 28, 11. *γυμνοί* apud Zonar. 7. Ann. 17. *discincti* apud Festum in v. *Jugum*. Hoc loco *seminudi*, vel *prope seminudi*, quam veriorem lectionem esse puto. Inter conditiones enim, quas Pontius Romanis obfert, erat etiam supra c. 4, 3. *Inermes cum singulis vestimentis sub jugum missurum.* Inferius autem c. 15, 6. Papirius, qui testatur, se inlatam ignominiam ulcisci, non novam inferre, has leges victis Samnitibus ferebat, *Arma, sarcinas, jumenta, multitudinem omnem inbellem intra moenia relinquerent: militem se cum singulis vestimentis sub jugum missurum.* Si igitur *cum singulis vestimentis*, non tam *seminudi*, ut unus, quam *prope seminudi*, ut

2 nes. circumſtabant armati hoſtes, exprobrantes eludentesque: gladii etiam plerisque intentati: et vulnerati quidam necatique, si vultus eorum indignitate
3 rerum acrior victorem obfendiſſet. ita traducti sub jugum, et, quod pene gravius erat, per hoſtium oculos. quum e saltu evasiſſent, etsi, velut ab infe-

reliqui omnes Mſti conſtanter exhibent.

Tum ut quisque gradu proximus erat, ita ignominiae objectus] Pal. sec. *gradu primus erat.* GEBH. Ita et apud me Portug. Solent paſſim voces *pximus*, sive *proximus* et *primus* in Mſtis commutari. V. ad 5, 47, 5. Ceterum omnia haec verba exsulabant ab Haverk. *Tunc ut quisque* legit Fragm. Hav. V. ad 2, 12, 15.

§. 2. *Circumſtabant armati hoſtes, exprobrantes eludentesque*] Campan. *exprobrantes illudentesque.* GEBH. *circumſtabant armis hoſtes* Florent. quod Cl. Salvinio non displicebat. *circumſtant armati*, voce sequenti omiſſa, editi ante Aldum. Sed τὸ *hoſtes*, quod primus is addidit, servant omnes scripti. Campani autem *illudentes* in nullo libro, vel scripto, vel edito, inveni. Vulgatum verius eſt, ex cujus interpretatione alterum natum videtur. *eludere* enim saepe pro inludere poni solet. Supra hoc lib. c. 2, 14. *Sua ipsi opera laboremque irritum cum miserabili confeſſione eludentes.* ubi unus etiam *illudentes.* 2, 45, 6. *Adeo superbe insolenterque hoſtis eludebat.* ubi plura vide. *ducentesque* multo pejus erat in Gaertn.

Gladii etiam plerisque intentati, et vulnerati quidam necatique] Pal. tert. *notatique.* GEBH. *gladiis etiam plerisque intentati* Harlej. *gladiis etiam plerique intentati* Haverk. *gladii etiam plerique intentati* Lovel. 4. et Portug. *gladii etiam plerisque intenti* Fragm. Hav. a m. 1. *Intentatus* et *Intentus* alibi etiam commutantur. Exemplum supra habuimus 6, 39, 7. Hujusmodi autem errorum alia plura specimina infra v. ad 10, 37, 2. De locutione *intentare gladios* infra dicam ad 38, 6, 4. Sequens vocula *et* deficit in Lovel. 3. et edd. antiquis. Frobenius demum anno 1535. addidit, quam servant ceteri Mſti. Tum *vulnerati quidem quidam*, media voce addita, Voſſ. 1. Leid. 1. et Lovel. 1. Duplicem lectionem *quidem* et, quod verius eſt, *quidam* in scriptis inveniſſe videntur librarii, et hoc modo conjunxiſſe. V. ad 3, 44, 4. Hinc *vocatique* Gaertn.

Si vultus eorum indignitate rerum acrior victorem obfendiſſet] Pal. sec. *indignitate rei.* GEBH. Ita et Harlej. Portug. et Haverk. [Veith.] Utrumque Livio in usu eſt. Supra 3, 38, 11. *Indignitate rerum ceſſerant in agros.* ubi alia vide. Infra hoc lib. c. 9, 7. *Non indignitas rerum sponsionis vinculum levat.* Nihil itaque mutandum puto. Praeterea *vulnus eorum* perperam Voſſ. 2.

§. 3. *Quum ex saltu evasiſſent*] Pal. sec. *e saltu.* GEBH. Ita etiam Florent. Leid. duo, Lovel. 1. 2. 4. Portug. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. quod eorum fide fretus in contextum recepi.

ris extracti, tum primum lucem adspicere visi sunt, tamen ipsa lux ita deforme intuentibus agmen omni morte triſtior fuit. Itaque, quum ante noctem 4
Capuam pervenire poſſent, incerti de fide sociorum, et quod pudor praepediebat, circa viam haud procul Capua omnium egeni corpora humi proſtrave-

Etsi velut ab inferis extracti tum primum lucem adspicere visi sunt] *et velut ab inferis* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Harlej. et Portug. [Veith.] *et ut velut ab inferis* Haverk. *acsi velut ab inferis* vett. edd. cujus loco *etsi velut* primum obcurrit in Mediol. anni 1505. hinc in Ald. et tum in plerisque reliquis. Praeterea *tum lucem adspicere* Florent. Non placet. V. supra ad 5, 13, 6. et Epit. Liv. 7.

Tamen ipsa lux ita deforme intuentibus agmen omni morte triſtior fuit] Pal. sec. *tam deforme*. GEBH. Similiter etiam Portug. et Haverk. Praeterea *tum ipsa lux* Haverk. V. ad 22, 17, 5. Hinc *intuentibus agmen cum morte* Portug. Deinde *triſticior* Gaertn. V. supra ad 4, 52, 5.

§. 4. *Quod pudor praepediebat*] *quod pudor presidebat* Harlej. *quod pudor impediebat* Lovel. 2. Male. V. infra ad 28, 1, 6.

Omnium egena corpora humi proſtraviſſe] Vet. lib. *egeni*. SIG. Pall. tres *omnium egeni*. GEBH. *omnium egena*, id eſt, nulla iis cura adhibita, omnibus, quibus corpora curantur, et veteres diligentius, quam nos, curare solebant, deſtituta et fraudata, voluntaria quadam dedignatione propriorum membrorum, quae affligere in rebus triſtibus sollemne antiquis. Sic videtur eruditior haec lectio nobis in Thuan. Voſſianoque inventa, quam *egeni*, quod in Sigoniano eſt tribusque Pall. Virgilius [1. Aen. 599.]

— — *exhauſtos jam casibus, omnium egenos.*

Tacit. 5. Hiſt. [3.] de Judaeis: *Jamque haud procul exitio totis campis procubuerant.* Sed hi tantum neceſſitate et fortuna; illi quodammodo consilio et dolore, cum et puderet, et dedignarentur quaerere aut sumere, quae usui eſſent. J. FR. GRON. *egena* in olim editis eſſe, ex vetuſtis lexicis intelligo, quae addunt ex Silii 6, 304. *decorisque et frontis egenum Corpus.* et ex Virgilii 8. Aen. 367.

— — *rebusque veni non asper egenis.*

quod et alibi in eodem eſt. DUK. Utra lectio praeferenda sit, codd. in diversa abeunt. *omnium egena corpora* eſt in Leid. utroque, Lovel. 1. 2. 4. Haverk. [Veith.] et forte etiam Klock. ac Florent. ex quo utroque nihil notatum video. Reliqui mei et Hearnii Oxonienses *egeni*. Saepius vidimus, paſſim librarios indoctos id egiſſe, ut adjectivum subſtantivo proxime praecedenti vel sequenti conveniret. V. ad 6, 3, 8. Id nisi etiam hoc loco eveniſſe vererer, eaque cauſſa *egena corpora* datum eſſe, Gronovio consentiens lectionem illam, a Sigonio demum mutatam, contextui reddidiſſem. Nunc ἐπέχω, et rem arbitrio eruditi lectoris committo. Ceterum quamvis excerpta habeam codd. Voſ-

5 runt. Quod ubi eſt Capuam nunciatum, evicit miseratio juſta sociorum superbiam ingenitam Cam-
6 panis. confeſtim insignia sua consulibus, fasces, lictores, arma, equos, veſtimenta, commeatus mi-
7 litibus benigne mittunt: et venientibus Capuam cunctus senatus populusque, obviam egreſſi, juſtis

sianorum cum editione *egeni* praeferente conlatorum, ex neutro tamen aliquid notatur.

§. 5. *Quod ubi eſt Capuam nunciatum, evicit miseratio juſta*] *Capua nunciatum* in Oxon. L. 2. eſſe, Hearne notavit. Sed finalis litera *m* a vocis sequentis initiali *n* intercepta eſt; vel potius librarius notam, qua litera *m* vulgo indicatur, perperam omisit. Vox *juſta* non adparet in contextu Lovel. 4. *evincit* etiam legit Florent.

§. 6. *Confeſtim insignia sua consulibus*] *et confeſtim insignia* unus meorum Leid. 2.

§. 7. *Cunctus senatus populusque obviam egressus* etc. *fungitur officiis*] Pall. duo, primus ac tertius, *obviam egressi*, et mox iidem *publicis funguntur officiis*. GEBH. MSS. ex melioribus *egressi funguntur*, ut dictum ad 7, 19, 2. J. FR. GRON. *egressi funguntur* apud me soli tantum Voſſ. 2. et Lovel 3. et apud Hearnium non nisi unus L. 1. *egressi fungitur* Leid. 1. Lovel. 2. et 4. a m. 1. Harlej. Portug. Gaertn. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. L. 2. et C. *egressus fungitur* Florent. Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. 4. a m. 2. Portug. Klock. Haverk. et Hearnii Oxon. B. et N. [Veith.] Praeterea *venientibus Capuam cunctis* Lovel. 3. Vox *Capuam* deficit in Voſſ. 2. Hinc *senatus populus*, omiſſa vocula *que*, Haverk.

Juſtis omnibus hospitalibus privatisque et publicis fungitur officiis] *juſtis omnibus* deeſt in MS. Lego *obviam egressus omnibus hospitalibus, privatisque juxta et publicis fungitur officiis*. KLOCK. Codices mei nihil mutant, nisi quod *juſtis omnibus hospitalitatibus* sit in Haverk. *jussis omnibus hospitalibus* in Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. 2. et Haverk. Librario prioris codicis displicuiſſe videntur tot adjectiva *juſtis omnibus hospitalibus privatis publicis* uni nomini *officiis* juncta. Sed haec vel in duo dispescenda sunt *juſtis omnibus hospitalibus*, et deinde *privatisque et publicis officiis*, ut poſterius sit ulterior explicatio prioris, eo nempe indicari officia privata et publica. Eo ducit diſtinctio minor, qua in ed. Cl. Gronovii, Hearnii aliorumque *publicisque et privatis officiis* a prioribus dirimuntur. Et tum *juſta omnia hospitalia* eodem modo dictum erit, quo *juſta militaria, juſta funebria*, ac similia, de quibus agit Gronov. 4. Observ. 6. Vel *privatisque et publicis*, minori diſtinctione non tantum a praecedentibus, sed etiam a sequentibus, dividenda sunt, ut fit in quibusdam edd. ut ita indicetur, per *juſta omnia hospitalia officia* intelligi partim publica, partim privata officia. Hoc si placet *publicisque et privatis* ita dictum erit, ut multa alia, de quibus infra ago ad 10, 30, 2. Poſteriorum autem codicum scribae sollemni lapsu *jussa* et *juſta* confuderunt. De eo v. viros doctos ad Seren. Sammon.

omnibus hospitalibus, privatisque et publicis fungun-
tur officiis: neque illis sociorum comitas, vultusque 8
benigni, et adloquia non modo sermonem elicere,
sed ne, ut oculos quidem adtollerent, aut conso-
lantes amicos contra intuerentur, efficere poterant.
Adeo super moerorem pudor quidam fugere conlo- 9

v. 1015. et quae olim notavi ad Silii 13, 379. Certe ex his patet, audaci Klockii emendatione ac verborum trajectione opus non esse. Quod autem ad codicem, quo usus est, adtinet, adparet, ejus quoque scribae tot adjectiva cumulata displicuisse, ideoque duo priora eorum omisisse.

§. 8. *Adloquia non modo sermonem elicere, sed ne, ut oculos quidem adtollerent*] *colloquia* Voss. 2. *cloquia* Lovel. 2. et Gaertn. Male. Vox *adloquium* etiam supra apud Livium obcurrit 1, 34, 11. *Et ipse fortunam benigno adloquio, comitate invitandi, beneficiisque, quae poterat, sibi conciliando, adjuvabat.* Verum hoc loco speciali magis significatione *adloquium* pro consolatione ponitur, ut ex sequentibus colligitur. De ea significatione v. viros doctos ad Valer. Max. 2, 7, 6. et quos ibi laudarunt. Praeterea *ne* deest in Lovel. 2. sequens *ut* in Lovel. 3.

Consolantes amicos contra intuerentur] *amicos circa intuerentur* Leid. 2. Alibi ita variasse librarios, infra videbimus ad 37, 15, 7. *amicos intuerentur* media voce omissa Lovel. 2. Male. Supra 1, 16, 6. *Petens precibus, ut contra intueri fas esset.* ubi quaedam vide, et ad 3, 60, 9. Eodem sensu Silius dixit 6, 368. *fert lumina contra Paccarus frontem.* At *aīos contra intuerentur*, id est *animos*, Gaertn. Exemplum, librarios variasse haec vocabula, supra habuimus 8, 19, 11.

§. 9. *Adeo super moerorem pudor quoque effugere conloquia et coetus hominum cogebant*] *pudor quidam* habent manuscripta volumina. GELEN. Vet. lib. *cogebat.* SIG. Pall. pr. ac tert. *super morem pudor quidam fugere colloquia.* Andreas *pudor quoque effugere.* Campanus, cui consonat Pal. sec. *adeo eos super moerorem pudor quidam fugere.* GEBH. Scripti omnes *fugere colloquia.* Nam illud eventus, hoc voluntatis, de qua voluit exponere. J. FR. GRON. Pro *adeo*, est *at eos* in Lovel. 4. *ad eos* in Leid. 1. *adeo eos* Harlej. et Hearnii Oxon. L. 2. Verum illud *eos*, quod commode abesse poterat, et abest etiam ab optimis codd. vel ex eo natum est, quod duplicem lectionem *adeo* et *ad eos*, ut in aliis exstat, simul exprimere librarii voluerint, vel repetitum est ex ultimis literis vocis praecedentis, et prima sequentis. V. ad 5, 50, 5. Deinde *super morem* Voss. 2. et Lov. 3. Patet, per compendium *m'orem* olim scriptum fuisse; librarios vero, ut saepissime alibi, notam compendiariae scripturae neglexisse. Hinc *pudor quidem* Voss. 2. Leid. duo, Lovel. 1. 2. 4. Fragm. Hav. a m. 1. et Hearnii Oxon. B. *pudor quidam* Florent. Voss. 1. Lovel. 3. Haverk. Portug. Klock. Fragm. Hav. a m. 2. et Haverk. quod recte Gelenius restituit. Solent autem saepe *quidem* et *quidam* commutari. V. ad 39, 17, 5. Insuper *cet'i hominum*, pro *coetus*, Haverk. quod ex compendio *cet'*, pro *coetus*, profluxisse

10 quia et coetus hominum cogebat. Poſtero die quum juvenes nobiles, miſſi a Capua, ut proficiscentes ad
11 finem Campanum prosequerentur, revertiſſent; vocatique in curiam percunctantibus majoribus natu, *mul-*

videtur. *coetus omnium* Florent. a m. 1. V. ad 3, 54, 6. Tandem *cogebant* primum adparuit in Froben. anni 1535. et ita praeferunt Florent. ac Leid. 1. Videri posset, *super moerorem pudor cogebant* eodem modo dictum eſſe, quo *dux cum principibus capiuntur*; de quo infra v. ad 21, 60, 7. Praefero tamen vulgatum.

§. 10. *Ut proficiscentes ad finem Campanum prosequerentur*] Vet. lib. *ad finem usque Campani agri.* Dixit tamen alibi [34, 56, 2.] *finem Pisanum.* SIG. Pal. sec. *ad finem usque Campani agri prosequerentur.* GEBH. Ita et Portug. Haverk. et Fragm. Hav. a m. 2. quod perperam Sigonius in contextum recepit, quamvis ipse vulgatum apud Livium obcurrere observasset. Recte itaque sequentium nemo ei obediens fuit. Non modo enim optimi codices alterum tuentur, verum etiam saepissime Livius ita locutus eſt. 2, 49, 9. *Sua tuta omnia, infeſta hoſtium, vagantes per utrumque finem, fecere.* 4, 58, 1. *Per legatos fecialesque res repeti coeptae: quibus venientibus ad finem legatio Vejentium obvia fuit.* 39, 27, 10. *Q. Fabium Labeonem, quum in regione ea fuiſſet, direxiſſe finem Philippo veterem viam regiam.* Ita Colum. 9, 10. *Fugae deſtitutus praesidio finem regni non audet excedere.* Eo sensu defendi poſſet apud Salluſt. in Jug. 19. *Philenon arae, quem Aegyptum versus finem habuere Karthaginienses.* modo certiores codd. eam lectionem praeferrent. Plura v. apud Gronov. ad Livii 35, 27, 9. et ad 38, 15, 10. *ad finem Capuanum* habet Lovel. 1. Male. V. ad 7, 30, 21. *Tò ut* deerat in Lovel. 3. Paullo ante *Poſtera die*, pro *Poſtero*, eſt in Lovel. 4. Sed neque hoc probandum. V. supra ad 1, 12, 1.

§. 11. *Percunctantibus majoribus natu*] Pall. duo *procunctantibus.* GEBH. Ea Pall. codd. lectio errori scribarum tribuenda eſt. V. infra hoc libro c. 10, 7. *percunctantibusque majoribus natu* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *majoribus percunctantibus natu* Gaertn. *percunctantibus* deeſt in Lovel. 4.

Multo sibi moeſtiores et abjectiores animi visos] Vet. lib. *moeſtioris et abjectioris animi.* SIG. Pall. duo *moeſtiores et objectioris animi.* Campan. *moeſtiores et abjectioris animi.* Andr. *moeſtiores et abjectiores animi.* Vulgatam lectionem *moeſtioris et abjectioris animi* suſtinet Pal. sec. GEBH. Corruptum vidit Sigonius: sed nimis mutat, *moeſtioris et abjectioris animi.* Fuerat enim, ut eſt in plerisque noſtris, *moeſtiores et abjectioris animi visos.* Prima forma *moeſtum et abjecti animi hominem* diceret: sit igitur secunda collatione *moeſtiorem et abjectioris animi.* J. FR. GRON. Libri admodum variant. Sigonio consentiunt Harlej. Portug. a m. 1. (in quo *animos* emendatum eſt a m. 2.) Fragm. Hav. a m. 2. et Hearnii Oxon. N. L. 2. et B. Gronovio favent Voſſ. duo, Lovel. 2. 3. et Haverk. nisi quod ultimus hic legat *objectioris.* Sed lectionem, quae ante Sigonium obtinuit, tuentur Florent. Leid. duo, Lovel. 1. Gaertn. Klock. et Fragm. Hav. a m. 1. Si integerrimorum codd. fide et auctoritate

to sibi moeſtiores et abjectioris animi visos, referrent;
adeo silens, ac prope mutum agmen inceſſiſſe: tacere indo- 12
*lem illam Romanam, ablatosque cum armis animos. non
reddere salutem, non salutantibus dare responsum, non*

ſtandum erit, praeferenda eſt ultima haec lectio: sed si Livii, orationem omni modo variare captantis, morem sequi velimus, recipienda erit scriptura Gronovii. V. ad Livii 38, 39, 10. illa vero Sigonii reliquis inferior aeſtimari debet. Eligat lector, quidquid placeat. Ego ab eo, quod Gronovius recepit, non recedo. Praeterea *multos sibi* Harlej. et Haverk. Sed voci *multo* adcreverat litera initialis vocis sequentis, quod ex codd. Leid. 2. et Lovel. 1. *multos ibi* legentibus colligi poteſt. Alia ejus erroris exempla v. ad 28, 25, 2. De *multo* comparativis addito v. supra ad 1, 48, 3. Adde Cel. Burm. ad Ovid. Ep. 13. Her. 83.

§. 12. *Tacere indolem illam Romanam, ablatosque cum armis animos*] Vix mihi dubium eſt, quin scripserit Livius *jacere*. GRUT. Usurpant interdum illo sensu, quo ignorari, non apparere, non nosci. Seneca ad Marciam 1. *At illorum carnificum cito scelera quoque, quibus solis memoriam meruerunt, tacebunt*. Ita MSS. ubi Erasmus *jacebunt*, Pincianus et Muretus *tacebuntur*. Cicero 2. de Offic. [1.] *Quum autem respublica nulla eſſet omnino, illae scilicet literae conticuerunt forenses et senatoriae*. id eſt, celebratae et frequentatae non sunt. Noſter hoc libro inferius [c. 19, 15.] *Absit invidia verbo, et civilia bella sileant*. Sic *mutum* et *surdum* nomen dicunt poëtae pro ignobili et obscuro. Sic poteſt defendi omnium librorum lectio: caeterum non incommode Gruterus *jacere*; ut *erectam indolem* alioqui dicimus, et *alta indoles* Hasdrubalis apud noſtrum 21, [2, 4.] 10, [35, 6.] *Se quidem omnia expertos*, [l. *facturos*,] *sed militum jacere animos*. Quintilianus Inſtit. 6, 4. *Nam eſt res animi jacentis, et mollis supra modum frontis, fallitque plerumque, quod probitas vocatur, quae eſt imbecillitas*. Placet tamen *tacere*, propter vicinitatem τοῦ *abjectioris*. J. FR. GRON. Codices nihil mutant, nisi quod unus Leid. 1. unica litera omiſſa, obferat *acere indolem*, pro quo cum Grutero et, qui conjecturam ejus laudat, N. Heinsio ad Vellej. Paterc. 2, 112, 3. malo *jacere*, quam, ut vulgo editur, et reliqui codd. servant, *tacere*. Juvenes enim nobiles Campani majoribus natu non tantum referebant, indolem Romanam *tacere*, id eſt, non nosci, ignorari, non adparere, sed eam *jacere*, id eſt, plane victam ac proſtratam eſſe. Cic. in Pison. 36. *Diffidens ac desperans rebus tuis, in sordibus, lamentis, luctuque jacuiſti*. 10. ad Att. Ep. 9. *Jacet in moerore meus frater*. Orat. de Arusp. resp. 24. *Videtis igitur hominem per se ipsum jam pridem adflictum ac jacentem perniciosis optimatium discordiis excitari*. de Amic. 16. *Saepe enim in quibusdam aut animus abjectior eſt, aut spes amplificandae fortunae fractior. Non eſt igitur amici, talem eſſe in eum, qualis ille in se eſt: sed potius eniti et efficere, ut amici jacentem animum excitet*. Quem locum paullo plenius laudavi, ut adpareat, caussam non habuiſſe Gronov. praeferendi *tacere* ob vicinitatem τοῦ *abjectioris*; quum Cic. ibi etiam *jacentem animum* τῷ *animus ab-*

hiscere quemquam prae metu potuisse, tamquam ferentibus adhuc cervicibus jugum, sub quo emissi essent.
13 *Habere Samnites victoriam, non praeclaram solum, sed etiam perpetuam. cepisse enim eos non Romam, sicut ante Gallos, sed, quod multo bellicosius fuerit, Romanam virtutem ferociamque.*

jectior subjiciat: praeterquam quod non videam, quemadmodum *abjectior* et *jacere* vel propius juncta displicere possint. Solent autem verba *jacere* et *tacere* saepissime commutari. V. N. Heinsium ad Nason. 15. Met. 189. Broekh. ad Prop. 2. El. 21, 36. Bentlej. ad Horat. 1. od. 37, 25. Davis. ad Cic. 1. Tuscul. 3. Burmann. ad Valer. Flacci 3, 732. et Markl. ad Statii 1. silv. 3, 40. Et ita variant codices etiam infra 37, 47, 7. Ceterum voces *Romanam, ablatosque cum armis animos* non adparent in Florent. Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. et Harlej. sola tantum vox *Romanam* in Gaertn.

Non hiscere quemquam prae metu potuisse] *hiscere quicquam* Harlej. Tum *pro metu*, exsulante voce *potuisse*, Gaertn.

Sub quod emissi essent] Pall. duo *sub quo demissi essent*. In sec. vero a m. 2. *sub quod demissi*. Camp. autem *sub quod missi essent*. GEBHARD. Potius *sub quo*. 3, [28, 11.] *Sub quo jugo dictator Aequos emisit*. J. FR. GRON. *sub quod emissi* Florent. Lovel. 1. Portug. Haverk. Klock. et Fragm. Hav. a m. 1. *sub quo demissi* Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. et Fragm. Hav. a m. 2. *sub quo dimissi* Lovel. 4. Harlej. et Gaertn. [Veith.] *sub quo emissi* Voss. 1. et Leid. 2. V. supra ad 3, 28, 11.

§. 13. *Cepisse enim non Romam*] Pall. tres *cepisse enim eos non Romam*. GEBH. Rott. Flor. Voss. uterque, et editi *cepisse enim eos non Romam*. J. FR. GRON. Pronomen *eos* exstat etiam non tantum in Hearnii Oxoniensibus, sed praeterea in omnibus meis, nisi quod ejus loco *nos* perperam sit in Haverk. Mutato autem ordine *cepisse eos enim non Romam* legit Gaertn. Pronomen primum omissum vidi in Paris. anni 1573. Paullo ante *Samnites habere victoriam*, aliter digestis vocabulis, Lovel. 2. Voces *sicut ante Gallos, sed, quod multo bellicosius fuerit, Romanam* deficiunt in Gaertn. quem errorem ut librarius committeret, caussa fuit repetitio vocum *Romam* et *Romanam*. V. ad 9, 11, 11. Ceterum *Romanas virtutem et ferociam* habet Haverk.

§. 1. *In concilio sociorum fidelium*] Ita primus edidit Modius, et plerique servant codd. Antea typis descripti legerunt *in consilio*, quae scriptura etiam superfuit in Lovel. 2. et Gaertn. Quum autem Gronov. infra 44, 2, 5. docuerit, senatum esse publicum *consilium*, non *concilium*, atque ex praecedentibus et sequentibus pateat, respici ad id, quod fecerint senatores Campani, quum retulissent in curiam vocati juvenes nobiles, quae viderant; eo inclinat animus, ut *in consilio* veriorem lectionem esse credam. Optimis tamen libris invitis in contextum admittere ausus non fui. Deinde *fidelium sociorum* Leid. 2. et Lovel. 1. Paullo ante *τὸ hanc*

VII. Quum haec dicerentur audirenturque, et 1
deploratum pene Romanum nomen in concilio sociorum fidelium eſſet; dicitur Ofilius Calavius, O- 2
vii filius, clarus genere factisque, tum etiam aetate verendus, longe aliter se habere rem dixiſſe: *Silen-* 3
tium illud obſtinatum, fixosque in terram oculos, et

deficit in Leid. 2. *audirentur* in Florent. a m. 1. Insuper *nomen Romanum* habet Gaertn.

§. 2. *Dicitur Offilius Acalavius Ovi filius*] Sunt, qui contendant, aut *Offi.* pro *Ovi*, legendum eſſe, aut *Ovilius*, et non *Offilius*. Id ego lectoris judicio relinquo. Caeterum *Calavius*, non *Acalavius*, legendum. GLAR. Vet. lib. *Ovi.* SIG. Pall. pr. ac tert. *Calvius Ovi.* sec. *Calavius Ovi.* Andreas edidit *Offilius Acalavius Ovi.* Camp. *Orphirius Calvius Ovi filius.* GEBH. Prius nomen scribitur *Offilius* in Hearnii Oxon. L. 2. et C. *Ofillius* in Florent. pro quo literis transpositis *Filolius* eſt in Klock. *Ovilius* in Leid. 2. et Haverk. Sed editi *Offillius* vel *Offilius* usque ad Gruter. cujus poſtrema ἔκδοσις *Ofilius* subſtituit, ut habent plerique scripti. Secundum eſt *Accilavius* in Klock. *Aalanius* in Voſſ. 1. pro quo in margine legitur *Calvius.* Et hoc poſtremum servant Lovel. 1. 2. 3. et Fragm. Hav. *Alanius* Harlej. et Oxon. L. 2. apud Hearnium, qui *Alavius* in C. *Calinus* in L. 1. scribi, at in N. deeſſe notat. *Calanius* habent Portug. et Haverk. Deinde *Ofilius filius* Leid. 1. *cui filius* Gaertn. *Ovi filius* Voſſ. duo, Leid. 2. Lovel. 2. 3. Port. Klock. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. L. 2. ac C. qui duas has voces in L. 1. deeſſe auctor eſt. At *Calavius Ovi filius* omittit Florent. pro quibus *Calamnsſoni filius* legit Lovel. 4. Quamvis ratio nominum apud alios, quam Romanos, Italiae populos obscurior sit, et praenominum vicem apud eos saepe obtinuiſſe inveniantur, quae alibi nomina gentium sunt; verisimile tamen eſt, patrem *Ovium Calavium*, filium *Ofilium Calavium*, dictos eſſe, adeoque vulgatam lectionem servandam eſſe. Certe *Ovius* Campanorum nonnumquam praenomen, *Calavius* nomen gentile eſſe, inde probabile redditur, quod *Calavios Ovium Noviumque* Campanos Livius infra memoret hoc lib. c. 26, 7. *Pacuvium Calavium*, summum Capuae magiſtratum, quo anno, tempore belli Punici secundi, res male geſta ad Trasimenum eſt, 23, 2, 2. *Campanos Calavios* 26, 27, 7. *Ovius* etiam Samnitium praenomen fuiſſe, indicat eorum sacerdos *Ovius Paccius*, cujus infra mentio fit 10, 38, 6. Si autem *Ovius* in patre Calavio praenominis loco fuit, consequens eſt, *Ofilius* in filio eodem loco habendum eſſe.

Clarus genere factisque, tum etiam aetate verendus] *genere clarus factisque* Harlej. *claro genere factisque* Lovel. 2. *clarus genere, clarus factis, etiam aetate* Leid. 2. et Lovel. 1. Praeterea *aetate gerendus* Voſſ. 2. et Lovel. 3. Mox alio ordine *rem se habere* Lov. 2.

§. 3. *Ingentem molem irarum ex alto animi cientis indicia eſſe*] Habent manuscripta volumina *ex alto animo*, etsi parum intereſt. GELEN. Pall. tres *molem mina-*

hiscere quemquam prae metu potuisse, tamquam ferentibus adhuc cervicibus jugum, sub quo emissi essent.
13 *Habere Samnites victoriam, non praeclaram solum, sed etiam perpetuam. cepisse enim eos non Romam, sicut ante Gallos, sed, quod multo bellicosius fuerit, Romanam virtutem ferociamque.*

jectior subjiciat: praeterquam quod non videam, quemadmodum *abjectior* et *jacere* vel propius juncta displicere possint. Solent autem verba *jacere* et *tacere* saepissime commutari. V. N. Heinsium ad Nason. 15. Met. 189. Broekh. ad Prop. 2. El. 21, 36. Bentlej. ad Horat. 1. od. 37, 25. Davis. ad Cic. 1. Tuscul. 3. Burmann. ad Valer. Flacci 3, 732. et Markl. ad Statii 1. silv. 3, 40. Et ita variant codices etiam infra 37, 47, 7. Ceterum voces *Romanam, ablatosque cum armis animos* non adparent in Florent. Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. et Harlej. sola tantum vox *Romanam* in Gaertn.

Non hiscere quemquam prae metu potuisse] *hiscere quicquam* Harlej. Tum *pro metu*, exsulante voce *potuisse*, Gaertn.

Sub quod emissi essent] Pall. duo *sub quo demissi essent.* In sec. vero a m. 2. *sub quod demissi*. Camp. autem *sub quod missi essent.* GEBHARD. Potius *sub quo.* 3, [28, 11.] *Sub quo jugo dictator Aequos emisit.* J. FR. GRON. *sub quod emissi* Florent. Lovel. 1. Portug. Haverk. Klock. et Fragm. Hav. a m. 1. *sub quo demissi* Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. et Fragm. Hav. a m. 2. *sub quo dimissi* Lovel. 4. Harlej. et Gaertn. [Veith.] *sub quo emissi* Voss. 1. et Leid. 2. V. supra ad 3, 28, 11.

§. 13. *Cepisse enim non Romam*] Pall. tres *cepisse enim eos non Romam.* GEBH. Rott. Flor. Voss. uterque, et editi *cepisse enim eos non Romam.* J. FR. GRON. Pronomen *eos* exstat etiam non tantum in Hearnii Oxoniensibus, sed praeterea in omnibus meis, nisi quod ejus loco *nos* perperam sit in Haverk. Mutato autem ordine *cepisse eos enim non Romam* legit Gaertn. Pronomen primum omissum vidi in Paris. anni 1573. Paullo ante *Samnites habere victoriam*, aliter digestis vocabulis, Lovel. 2. Voces *sicut ante Gallos, sed, quod multo bellicosius fuerit, Romanam* deficiunt in Gaertn. quem errorem ut librarius committeret, caussa fuit repetitio vocum *Romam* et *Romanam.* V. ad 9, 11, 11. Ceterum *Romanas virtutem et ferociam* habet Haverk.

§. 1. *In concilio sociorum fidelium*] Ita primus edidit Modius, et plerique servant codd. Antea typis descripti legerunt *in consilio*, quae scriptura etiam superfuit in Lovel. 2. et Gaertn. Quum autem Gronov. infra 44, 2, 5. docuerit, senatum esse publicum *consilium*, non *concilium*, atque ex praecedentibus et sequentibus pateat, respici ad id, quod fecerint senatores Campani, quum retulissent in curiam vocati juvenes nobiles, quae viderant; eo inclinat animus, ut *in consilio* veriorem lectionem esse credam. Optimis tamen libris invitis in contextum admittere ausus non fui. Deinde *fidelium sociorum* Leid. 2. et Lovel. 1. Paullo ante *τὸ haec*

quam Romanis, tristiorem memoriam fore. Quippe 5
suos quemque eorum animos habiturum, ubicumque con-
gressuri sint: saltus Caudinos non ubique Samnitibus fo-
re. Jam Romae etiam sua infamis clades erat. 6
Obsessos primum audierunt: tristior deinde ignomi-

§. 4. *Aut se Romana ignorare ingenia*] Ita demum Frobenius anno 1535. et forte ex mente Gelenii, cujus emendationes ea editione expressit, vulgari curavit; sed ita aut in nullo, aut certe quam paucissimis Mstis mihi obvium fuit. *aut Romana ignorare se ingenia* habent Voss. 1. et Leid. 2. *aut Romana ignorare ingenia* Lovel. 1. *aut Romana se ignorare ingenia* Florent. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. Haverk. [? Harl.] Portug. Klock. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. et editi ante Froben. quorum consensui cedendum putavi.

Aliquanto Samnitibus, quam Romanis tristiorem memoriam fore] *aliquando* Lovel. 4. a m. altera. V. supra ad 5, 29, 5. Tum *fore memoriam* Harlej. Sed *fore* exsulabat a Lovel. 2.

§. 5. *Suos quemque eorum animos habiturum*] Ita primus Dan. Heinsius apud Elzevir. edidit, sine dubio operarum aberratione. Et tamen error hic per reliquas, quas vidi, editiones recentiores constanter propagatus est. Non modo autem editiones priores, sed et codd. scripti, optime legunt *suos quemque eorum animos habiturum*: quod revocavi. Mox *congressi*, pro *congressuri*, est in Fragm. Hav. a m. 2. Deinde *nc ubique*, id est *nunc*, pro *non*, Gaertn. Error profluxit ex similitudine utriusque compendii *nc* et *nō*. Alibi saepe ita peccatum est in Mstis. V. supra ad 3, 61, 8. 5, 9, 5. c. 54, 5. 6, 12, 4. 7, 40, 8. 9, 35, 4. 10, 19, 11. (*22, 57, 3.) *non ubicumque* Leid. 2. Eodem errore, quo etiam *quandoque* et *quandocumque* commutari supra vidimus ad 1, 31, 4.

§. 6. *Jam et Romae sua infamis clades erat*] Ita primus edidit Froben. anno 1531. Quidquid vidi vett. editionum, *Jam Romae et sua* exhibet. Et ita est in Voss. utroque, Leid. utroque, Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Klock. Portug. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. [Veith.] *Jam Romae etiam sua* Florent. quod secutus sum. *et* enim, ut ceteri habent, atque *etiam* saepe commutantur. V. ad 22, 47, 9.

Obsessos primum audierunt] Pal. sec. *obsessum primo exercitum audierant*. GEBH. Eadem lectio est etiam in Portug. et Haverk.

Tristior deinde ignominiosae pacis magis, quam periculi, nuncius fuit] Vox *magis* deficit in vett. edd. quam primus Frobenius anno 1535. reliquis addidit. Et recte. Superest enim in omnibus scriptis, et solet saepe vocula *magis* comparativis per pleonasmum addi. Colum. 2, 1. *Plura campo magis quam colle, plura pingui solo quam macro laetantur.* Justin. 3, 2. *Non inventione earum magis, quam exemplo, clarior.* ubi videndi sunt Berneccer. et Vorst. Adde Scalig. aliosque ad Virgil. Culic. 78. Scipion. Gentil. 1. Parerg. 37. viros doctos ad Valer. Max. 3, 7, 1. Klockium ad Livii 4, 19, 1. et Gebhard. ad 5, 16, 2. et ad 21, 59, 7.

surdas ad omnia solatia aures, et pudorem intuenda
cis, ingentem molem irarum ex alto animo cientis i
4 *cia esse: aut Romana se ignorare ingenia, aut sile*
um illud Samnitibus flebiles brevi clamores gemitu
excitaturum; Caudinaeqne pacis aliquanto Samniti

rum. Andreas autem edidit *ex alto animi cientis.* GEBH. Tres Pall. et margo Voss. [pr.] *minarum.* Sed quid *alto animo?* quid autem *cientis?* an cujusvis hominis? Sic videtur cogitasse Gelenius: cujus tamen hic acumen desidero. Verum omnino est, quod habent superiores editiones, *animi*: nec nisi a positu verborum ulla obscuritas. Vult enim Calavius, illum habitum, quem male interpretantur Campani juvenes, in Romanis indicium esse animi cientis ac velut spirantis ex alto ac quasi profundo sui (alte namque in pectora descenderat illata contumelia) ingentem molem sive irarum sive minarum. Seneca de Ira 3, 4. *Anhelitus crebros, tractosque altius gemitus.* J. FR. GRON. Ovidius 2. Am. El. 4, 16.

Velle, sed ex alto dissimulare puto.

Seneca 1. de Ira 16. *Si intelligit, non ex alto venire nequitiam, sed summo, quod ajunt, animo inhaerere.* DUK. *minarum* Leid. 1, et Lovel. 2. 3. 4. Harlej. Portug. Haverk. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. L. 1. ac C. utraque lectione juncta *molem minarum irarum* Leid. 2. et Lovel. 1. Sed neutra vox, neque *irarum*, neque *minarum*, est in Voss. 2. Eadem in scriptura varietas etiam supra occurrit 3, 14, 3. Hic autem tanto facilius *irarum* in *minarum* abire potuit, quod prima litera *m* repetita sit ex fine vocis praecedentis. Et hanc fuisse originem lectionis illius *minarum* ex Leid. 1. deprehendi potest, qui *i*... *tem mole minarum* praefert. ...vo itaque *irarum*, quod est in... rent. Gaertn. et Klock. V... 29, 22, 8. Praeterea *ex alto* ...*mo* Florent. Voss. 2. Leid. ... Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Po... Klock. Gaertn. Hav. et Fragm. quod eodem modo dictum quemadmodum *alta mens* ... Virgil. 1. Aen. 96.

—— manet alta mente repo...

Similiter *altum cor* in multis ... invenit Pierius apud Virg... Aen. 209.

Spem vultu simulat, premi... *corde dolorem.*

licet tamen ibi *altum dolore*... vulgo editur, praestare existi... *altum pectus* apud Ovid. 1. ... 656.

—— alto tantum suspiria p... *Pectore.*

imum pectus Virgil. et Ma... eodem modo dixisse, ex ... quae ad eum locum Cel. Burm... notavit, constat. Neque inte... cur lectio codicum testim... firmata rejici, et Gelenius ... recipiens culpari debuerit. ...*mi* in uno tantum est Vo... Quod si nihilominus praef... dum sit, potius jungam *ex* ... *animi*, quam *animi cientis.* ... terea *judicia esse* Haverk. so... ni lapsu scribarum. V. ad ... 5. Paullo ante *fixosque in te*... *oculos, surdas*, sine *et*, H... [Veith.]

moeftior exercitu ipso civitas effe: nec du- 9
um atque auctoribus sponsoribusque pacis
d innoxios etiam milites odiffe, et negare
isve accipiendos. Quam concitationem a- 10
fregit adventus exercitus, etiam iratis
is. non enim tamquam in patriam reverten-
sperato incolumes, sed captorum habitu
ingreffi sero in urbem, ita se in suis quis- 11

tarus in Mftis commu-
ra ad 3, 26, 6. 4, 6, 3.
42, 11. 9, 46, 9. (*34,
iros doctos ad Suet.
imiliter *diffensiffe* et
. infra ad 22, 3, 14.
xtemplo, omiffa par-
ante *que*, Lovel. 3. 4.
tug. Gaertn. Haverk.
Hav. [Veith.]

clavi, *annuli aurei po-*
s 33, 1. Romae longo
ter privatos nullos
os scribit aureos. pu-
n legatis datos: trium-
em ferreis usos, at-
mphatum a C. Mario,
umptum aureum an-
tertium consulatum.
c Plinii locum Glarea-
videtur, ut fidem Li-
urcorum annulorum
e notum fuiffe innu-
ellat. Verum, circa
ra senatores annulos
affe, ex aedilitate C.
hunc honorem sede-
um annis poftea ade-
nfiat. Refert enim Li-
. cap. ult. §. 12. tan-
comitia indignitatis
t plerique nobilium an-
et phaleras deponerent.
dem in annalibus anti-
perifle, refert etiam
L. N. 1. *Additum Fla-*
et tribunus plebis effet.
ata senatus indignatione

exarsit, ut annulos ab eo abjectos fuiffe, in antiquiffimis reperiatur annalibus. annulos autem aureos ibi intelligi, praecedentia docent. Hinc patet, non opus effe, ut cum Doujatio ftatuamus, annulos aureos priscis his temporibus matronarum ornatui servatos effe, a quibus nunc positi sunt. Ceterum *jam clavi* Lovel. 4. *laticlavium* Harlej. Deinde *aurei annuli* Portug. et Haverk. Vox *annuli* deficit in Voff. 2. et Lovel. 3. Paullo ante *inftitutumque*, pro *iuftitiumque*, Gaertn. *juftitium*, sine particula *que*, Haverk. Mox verbis sequentibus *moeftior exercitu ipsa civitas*, pro *ipso*, Fragm. Hav.

§. 9. *Nec ducibus solum atque auctoribus sponsoribusque pacis irasci*] Pal. sec. *nec ducibus solum auctoribus*. GEBH. Ita et Portug. atque Haverk. Sed *atque auctoribus sponsoribus pacis* Voff. 2. et Lovel. 3.

Milites odiffe, et negare urbe tectisve accipiendos] Pal. sec. *urbe tectisve recipiendos*. GEBH. Consentiunt etiam hic Portug et Haverk. Male. V. ad 5, 21, 3. *urbe tectisque accipiendos* Voff. 2. et Lovel. 3. Praeterea *milites odire* Klock.

§. 10. *Etiam iratis miserabilis*] *et iratis* Voff. 2. V. ad 22, 47, 9. *etiam iratus miserabilis* Leid. 2. et Haverk. V. ad 6, 3, 8. Tum *colu-*

que tectis abdiderunt, ut postero atque insequenti-
bus diebus nemo eorum forum aut publicum adspi-
12 cere vellet. Consules, in privato abditi, nihil pro
magistratu agere, nisi quod expressum senatuscon-
sulto est, ut dictatorem dicerent comitiorum caussa.
13 Q. Fabium Ambustum dixerunt, et P. Aelium Pae-

mes, pro *incolumes*, Portug. *foro*, pro *sero*, Leid. 1. a m. 1.

§. 11. *Ita se in suis quisque tectis abdiderunt, ut postero atque insequentibus diebus*] *Itaque se in suis quisque tectis* Leid. 2. V. ad 21, 53, 7. *Ita suis se quisque tectis* Lov. 4. Hinc *addiderunt* Leid. 1. V. ad 2, 45, 7. Deinde *ut postremo atque insequentibus diebus* Leid. 1. Gaertn. et Fragm. Hav. a m. 1. quae vocum earum commutatio in Mstis frequens est. V. supra 3, 55, 4. ubi quaedam notavi. 4, 51, 8. 7, 39, 11. 8, 8, 8. et 10, 25, 9. (* 22, 51, 5. 32, 10, 9. 34, 25, 4. 35, 30, 5.) *ut postero die atque insequentibus diebus* edd. vett. quod eadem forma dictum esse videri posset, atque illa, de quibus agit Cel. Jac. Gronov. ad Liv. 6, 1, 1. Verum Aldus vocem *die* omisit, ejusque exemplo plerique recentiores editores. Neque in ullo apud me codice superest.

§. 12. *Consules in privato abditi*] Pal. pr. et tert. *in privato abducti*. GEBH. Iisdem consentiunt Voss. 2. et Lovel. 3. Sed vocem *abditi* non agnoscit Florent. Mox *pro magistratibus* Hearnii Oxon. L. 1.

Nisi quod expressum senatusconsulto est] *expressum senatusconsultu est* edd. Rom. anni 1472. et Parm. Sed v. ad 3, 62, 2. Hinc factum videtur, ut praeferant *expressum senatusconsultum est* Voss. duo, Lovel. 3. et Gaertn. nisi error ex eo natus sit, quod brevissime scriptum fuerit *expressum S. C. est*, et librarii nesciverint, quo casu vox proferenda foret; ad quem lapidem plurimis locis offenderunt. V. ad 38, 60, 1. *expressum populi jussu tum est* Harlej. et Haverk. *expressum tum est* Leid. 1. Lovel. 2. et Portug. *expressum tum est senatusconsulto* Hearnii Oxon. B. et L. 2. *expressum factum est* Leid. 2. et Lovel. 1. *expressum sanctum tum est* Lovel. 4. quomodo aberravit librarius, quod scriptum invenisset *expressum Sen Ctum est*. Certe *expressum* $\overline{SENC}$ *est* etiamnum exhibet Florent. Praesertim in hac voce ac variis, quibus scribi solet, compendiis reddendis peccasse librarios, infra videbimus ad 22, 10, 1.

§. 13. *Q. Fabium Ambustum dixerunt, et P. Aelium Paetum magistrum equitum*] Hoc tempore duo M. Fabii, Ambustus et Dorsuo fuere. Duo item Q. Fabii, Ambustus et Rutilianus, ut priore libro [c. 29, 9. et c. 33, 4.] admonuimus. Utri autem utrorum filii fuerint, mihi non liquet. certe nemo *Maximi* adhuc habuit cognomen. Rutilianum video a Livio *Maximum* vocatum κατα την πρόληψιν, ut antea [ad 8, 18, 4.] diximus, ut, quae hic mox de interregibus, probant. GLAR. Pal. sec. *Ambustum dixerunt. Is P. Aemilium Paetum magistrum equitum dixit.* Pall. duo *dixerunt, P. Emilium Pactum.* Editiones vetustissimae quoque nominant *P. Emi-*

creavit Q. Publilium Philonem et L. Papirium Curſorem iterum, haud dubio consensu civitatis, quod nulli ea tempeſtate duces clariores eſſent.

1 VIII. Quo creati sunt die, eo (sic enim placuerat Patribus) magiſtratum inierunt, sollemnibusque senatus-

Sed v. quae notantur ad 2, 16, 7. Praeterea particula *et* deficit in Harlej. uno. V. ad 2, 17, 1. Ceterum quemadmodum Livius, qui supra 8, 23, 17. ejus anni consulem *L. Papirium Mugillanum* adpellarat, addens se in aliis annalibus *Curſorem* inveniſſe, hic tamen *iterum* consulem dicat, ad eum ipsum locum videndum eſt. Mox *duces* deficit in Leid. 1.

§. 1. *Quo creati sunt die, eo* etc.] Ante solennem ineundi consulatus diem iniſſe significat, qui per bellum Punicum secundum et reliqua insequentia fuit Idus Mart. His autem x. primis libris res haec tota inconſtantiſſima eſt. Nam modo K. Sept. modo K. Sext. modo Idibus Majis, modo Idibus Decembribus, modo K. Octob. modo K. Quintilis iniiſſe consules a Dionysio Livioque traduntur. SIG. Sententia haec Sigonii difficultate non caret. Si enim novi consules ante sollemnem ineundi magiſtratus diem honorem auspicati sunt, quomodo creati eſſe potuerunt per interreges? qui tum demum prodi solebant, si nulli ordinarii magiſtratus eſsent. Exemplum habemus supra l. 5, 9. ubi Patres censuere, non exspectandum eſſe juſtum tempus comitiorum, sed tribunos militum ante sollemnem ineundis magiſtratibus diem honore abituros eſſe: antequam tamen abirent, comitia tribunorum militum habuerunt. Ut itaque, quod Sigonius ſtatuit, obtinere poſſit, ſtatuendum erit, senatum, consulibus poſt pacem Caudinam domum reversis, decreviſſe, ut, quum dictatorem dixiſſent, honorem sibi abrogarent, novique consules, quo die renunciati forent, honorem acciperent. Verum huic etiam sententiae obſtare video, si jam tum honore abierunt, non exſtitiſſe magiſtratum, qui priori dictatori Fabio vitio creato novum M. Aemilium subficeret. Cui difficultati ut satisfiat, dicendum erit, prioris anni consulibus tum demum honorem abrogatum fuiſſe, quum, M. Aemilio jam suffecto, populum omnium hujus anni magiſtratuum taedere inciperet. Aliter rem conficere conatur Dodwell. in notis ad Chronol. Graeco-Rom. poſt Dion. Halic. editam p. 102. qui exiſtimat, consules illos infelices magiſtratum ante idus Septembres, quod tum auspicandis honoribus legitimum tempus erat, non deposuiſſe. Primum autem interregem obtinuiſſe ad Septembris veteris diem xviii. a secundo autem interrege creatos eſſe novos consules, qui proinde inter diem illius Septembris xviii. et xxiii. inierunt. Et quidem verba *Quo creati sunt die* etc. quibus Sigonius opinionem suam firmabat, ejus sententiae non obſtant; exiſtimat enim consules ordinario magiſtratum non occepiſſe nisi alicujus mensis vel Kalendis vel Idibus. Jam autem, quum hujus anni consules inter diem xviii. et xxiii. Septembris

isconsultis perfectis, de pace Caudina retule- et Publilius, penes quem fasces erant, *Dic* 2 *ostumi*, inquit. Qui ubi surrexit, eodem illo , quo sub jugum missus erat, *Haud sum igna-* 3 inquit, *consules, ignominiae, non honoris caussa rimum excitatum jussumque dicere, non tamquam*

sint, noluisse senatum, ut ad Kalendas Octobres pro- exspectarent, sed singula- rilegio iis concessisse per sconsultum, ut, quo crea- t die, magistratum inirent. uic sententiae objici pos- n video. Certe ex illis, igonius ad hunc locum no- n alio tempore, quam Ka- vel Idibus, consules hono- spicatos esse patet: si au- ucis locis alius dies datus tur, id pariter, atque hoc extraordinarium fuisse di- n erit. Ceterum *Quo crea- , eo die* est in Harlej. De- *e enim placuit Patribus* in . *sic enim placuerat magi- inerunt* Leid. 1. *inerunt* et- bet Lovel. 1. a m. 1.

mnibusque senatusconsultis is de pace Caudina retule- Vet. lib. *solennibusque sa-* robo tamen magis *senatus- tr.* Erant enim quaedam a *senatusconsulta*, quae ad nem et caerimonias perti- t. Nam, quemadmodum im est apud Gellium [14, e de rebus divinis, quam manis, referebatur. Ita- icero ait ad Quirites post m [5.] *P. Lentulus consul, atque de solenni religione re- nihil humanarum rerum sibi quam de me, agendum ex- it.* SIG. Pall. pr. ac sec. *ibusque sacris*. Tert. vero aeque editio *solemnibusque* . Campanus *solemnibusque sacris profectis* GEBH. *sollemni- busque factis perfectis* Gaertn. *sol- lemnibusque sacris perfectis* Ha- verk. *sollemnibusque sanctis per- fectis* Voss. 2. Leid. 2. Lovel. 3. 4. Hearnii Oxon. B. et edd. ante Fro- benianam anni 1535. Non dubito ex eo errorem hunc natum esse, quod compendium *SCtis*, quo nomen hoc scribi solet, et hoc loco scriptum exstat in Voss. 1. vel *S̄Cis*, quomodo praeferunt Florent. et Leid. 1. non intellexe- rint librarii. V. ad 22, 10, 1.

§. 2. *Publilius, penes quem fa- sces erant*] Perperam *Publius* om- nes codd. scripti et editi ante Si- gonium. idemque de Oxon. B. C. et L. 2. Hearne fatetur. V. ad cap. praec. §. 15. Vox *penes* male aberat a Gaertn. Mox *eodem illo vultu* Voss. 2. *eo illo vultu* Lovel. 2. V. ad 10, 10, 6. *eodem ipso vul- tu* Lovel. 4. V. quae quondam notavi ad Silii Ital. 6, 309. Dein- de *quod sub jugum missus erat*, pro *quo*, Voss. 1. Leid. ambo, et Lo- vel. 1. V. ad Livii 36, 33, 3.

§. 3. *Haud sum ignarus, inquit, consules*] *Sum non ignarus* Voss. 2. et Lovel. 3. *Haud ignarus sum* Haverk. Tum vox *inquit* deficit in Haverk. at *consules* in Voss. 2. cujus loco *consul* obferunt Lov. 3. Gaertn. et Hearnii Oxon. N. Totus hic §. 3. *Haud sum ignarus* etc. *ignominiosae pacis* deficit in Leid. 1.

Non honoris caussa me primum excitatum] *non oneris tam me* Lo-

senatorem, sed tamquam reum qua infelicis belli, qua igno-
4 miniosae pacis. Ego tamen, quando neque de noxa noſtra neque de poena retuliſtis, omiſſa defensione, quae non difficillima eſſet apud haud ignaros fortunarum humanarum neceſſitatumque, sententiam de eo, de quo retuliſtis, paucis peragam. quae sententia teſtis erit, mihine, an legionibus veſtris pepercerim, quum me seu tur-

vel. 3. sollemni scribarum errore. Ita infra hoc lib. c. 31, 9. Similiter *honorare* et *onerare* inter se commutantur 36, 40, 9. ubi plura vide. etiam *cā*, sive *cauſſa*, et *tā*, sive *tam*. V. ad 8, 14, 1. Hinc *primum* omittitur a m. 1. in Fragm. Hav. Tum *excitum* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. Haec quoque vocabula saepius in Mſtis confunduntur. V. infra ad 28, 24, 4. Hic nihil mutandum puto. Mox *et juſſum dicere*, pro *jussumque*, Gaertn.

Tamquam reum tam infelicis belli, quam ignominiosae pacis] Quid offendebat caſtigatorem in hac lectione, *qua infelicis belli*, *qua ignominiosae pacis?* An sic Latini scriptores, aut ipse Livius, numquam loquuntur? GELEN. *non tam infelicis belli*, *quam* Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. a m. 2. et Hearnii Oxon. N. L. 1. B. ac C. [Veith.] *tam infelicis belli*, *quam* Lovel. 4. *quam infelicis belli*, *quam* Voſſ. 2. Lovel. 1. 2. 3. et Fragm. Hav. a m. 1. Sed recte Gelenius *qua infelicis belli*, *qua ignominiosae pacis* subſtituit. Et ita erat in Florent. Voſſ. 1. et Leid. 2. V. infra ad 10, 38, 1. Praeterea *rerum* Gaertn. V. ad 5, 47, 10.

§. 4. *Quando neque de noxa noſtra, neque de poena retuliſtis*] Pal. sec. *de noſtra noxia*. GEBH. *de noſtra noxia* Portug. et Haverk. V. supra ad 2, 54, 10. Omnium aliorum codd. *noxa* tuentium consensus eam etiam lectionem veriorem eſſe docet. *de noxa*, omiſſo τῷ *noſtra*, Leid. 2. Praeterea *quia nec de noxa noſtra*, *nec de poena* Voſſ. 2. et Lovel. 3. Sed illud *quia* ex gloſſa τοῦ *quando* inrepsit. Nam pro quia, quoniam Livio frequens eſt. V. ad 40, 9, 1. (* 38, 12, 9.) *quoniam neque de noxa* Harlej. V. mox ad §. seq.

Apud haud ignaros fortunarum humanarum neceſſitatumque] *apud gnaros fortunarum* Lov. 2. *ignavos* Gaertn. V. ad 21, 44, 8. Deinde *neceſſitatium* Florent. a m. 1. V. quae supra notavi ad 7, 38, 5.

Sententiam de eo, *de quo retuliſtis*, *paucis peragam*] *de eo die*, *de quo retuliſtis* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *de eo*, *quod retuliſtis* Harlej. [Veith.] Tum *paucis pergam* Leid. 2. V. ad 10, 33, 5. Quid autem sit *peragere sententiam*, infra v. ad 34, 31, 19.

Quum me seu turpi seu neceſſaria sponsione obſtrinxi] Deliravit exscriptor Pal. sec. *cum me seu cura pia*, *seu neceſſaria sponsione conſtrinxi*. GEBH. *quum me seu cura pia seu neceſſaria sponsione obſtrinxi* Portug. et Hearnii Oxon. N. et B. [Veith.] *quum me seu cura pii Appii seu necessaria sponsione obſtrinxi* magis delirantes praeferunt librarii Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *subſtrinxi* eſt in Haverk.

pi seu necessaria sponsione obstrinxi. Qua tamen, quan- 5
do injussu populi facta est, non tenetur populus Roma-
nus; nec quidquam ex ea, praeterquam corpora nostra
debentur Samnitibus. Dedamur per feciales nudi vincti- 6
que: exsolvamus religione populum, si qua obligavimus;
ne quid divini humanive obstet, quo minus justum pium-
que de integro ineatur bellum. Interea consules exerci- 7

qui idem cum Portug. et Harlej. paullo ante praeferunt *legionibus nostris*, pro *vestris*. V. ad 34, 2, 2.

§. 5. *Qua tamen, quando injussu populi facta est, non tenetur populus Romanus*] *quae tamen quando* Voss. 2. et Lovel. 3. [Veith.] Utraque lectio ferri potest: et quidem haec, si intelligatur *non tenetur ea*; vulgata, si suppleatur *Qua tamen, quando ea injussu* etc. V. supra ad 4, 3, 15. Verum plurium codd. vulgatum tuentium consensum praeferendum judico. Deinde *quoniam injussu populi* Lovel. 2. Harlej. et Hearnii Oxon. N. in margine. Alibi ita variant saepius codd. V. ad 4, 36, 4. 5, 13, 5. c. 44, 2. 7, 33, 8. c. 36, 3. 24, 22, 15. 29, 1, 7. et Epit. Liv. 57. ubi alia exempla vide. *quia injussu populi* Lovel. 4. Quomodo etiam variasse scribas in codd. exaratis, modo vidimus ad §. praec. ubi *quando* pro quia, quoniam Livium saepius adhibuisse dictum est; unde patet, utramque hanc lectionem verisimiliter ex glossa marginali contextum invasisse. Nisi forte priorem lectionem inde profluxisse aliquis contendere vellet, quod librarii non recte distinxerint compendia *q̄n*, id est *quando*, et *q̄m*, id est *quoniam*. Praeterea *non tenetur senatus populusque Romanus* Lovel. 2. Harlej. et Oxon. L. 2. apud Hearnium; qui in C. se invenisse testatur *non tenetur senatui populus Romanus*, in B. *non tenere populum Romanum*.

Nec quidquam ex ea, praeterquam corpora nostra debentur Samnitibus] Pall. pr. et tert. *debentur. Samnitibus dedamur per feciales.* Et ita distinguit Pall. sec. Campanus edidit *debetur*. GEBH. *praeter corpora nostra, debetur Samnitibus* Lovel. 4. Saepius *praeter* et *praeterquam* in Mstis commutari, vidimus ad 5, 52, 13. *debetur* etiam Lovel. 2. *debentur. Samnitibus dedamur*, mutata distinctione, similiter Portug. Haverk. et Fragm. Hav.

§. 6. *Ne quid divini aut humani obstet, quo minus justum piumque de integro ineatur bellum*] Malim veterem scripturam *ne quid divini humanive obstet*. GELEN. Omnes mei et Oxonienses Hearnii Gelenio *humanive* emendanti favent, nisi quod *humanique* sit in Lovel. 2. et Gaertn. sollemni scribarum lapsu, qui voculas *ve* et *que* passim confuderunt. Etiam in ipsis his verbis *piumve* idem Gaertn. exhibet. V. ad 24, 10, 2. Tum *quo minus piumque de integro* Lovel. 2. *quo minus justum quandoque de integro* Lovel. 4. Male. *justum piumque bellum*, ut infra 42, 23, 6. *Adversus injusta arma pio justoque se tutarentur bello.* Eodem modo *jus et fas* jungi solent. V. infra ad 40, 15, 5. Paullo ante *religione* aberat primo a Fragm.

tum scribere, armare, educere placet; nec prius ingredi hostium fines, quam omnia justa in deditionem nostram
8 *perfecta erunt. Vos, Dii immortales, precor quaesoque, si vobis non fuit cordi, Sp. Postumium, T. Veturium*
9 *consules cum Samnitibus prospere bellum gerere; at vos satis habeatis, vidisse nos sub jugum missos, vidisse spon-*

Hav. sed recte mox eadem manus adscripsit. De locutione *solvere* vel *exsolvere religione* v. ad Livii 7, 3, 9.

§. 7. *Exercitum scribere, armare, educere placet*] Pal. sec. *exercitum scribere, armatos educere placet.* GEBH. Ita et Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. B. *exercitum scribere, arma reducere placet* Lovel. 2. et 4. ubi primo litera initialis τοῦ *educere* ab ultima praecedentis elisa est. V. ad 2, 44, 6. *educere* tamen in hac re proprium est. V. hoc lib. ad c. 12, 11. Deinde pessime distinctae fuerunt literae, et syllaba *re*, voci *ducere* adcrevit. *exercitus scribere* habet Harlej. ut intelligatur suus cuique consuli. Verum, quamvis postea quidem provincias inter se partiti dicantur consules c. 12, 9. priusquam tamen id fieret, unius tantum exercitus meminit Liv. c. 10, 6. *Rescriptae ex eodem milite novae legiones, ductusque ad Caudium exercitus.* Nihil itaque a vulgato recedere necesse est. Ceterum vir doctus ad marginem ed. Curion. scribendum conjicit *placeat;* forte ut conveniret praecedenti *dedamur.* Verum illud *placet*, quod omnes codd. firmant, hic considerari debet tamquam sit senatoris sententiam dicentis.

Quam omnia justa in deditionem nostram perfecta erunt] Pal. sec. et Camp. editio, *quam omnia justa in deditione nostra perfecta erunt.* Pal. tert. pro *justa*, repraesentat *vasta.* GEBH. Illud *vasta* est ex librarii aberratione ortum: alibi enim similiter peccatur. Ita *vasta gloria*, pro *justa*, N. Heinsius in tribus Mstis invenit apud Lucan. 4, 595. V. etiam viros doctos ad eum locum. *quam omnia contrarium*, pro *justa*, hic praefert Voss. 1. cujus margini tamen *justa* adscriptum est. *quam omnia vasta contrarium*, utraque lectione simul exhibita, est in Leid. 2. Lovel. 1. et Fragm. Hav. a m. 1. Deinde *in deditione nostra* Leid. 1. Lovel. 4. et ed. Mediol. anni 1505. Sed vulgatum verius est. Denique *perfecterunt* Florent.

§. 8. *Vos, Dii immortales, precor quaesoque*] Voculam connectentem *que* nesciunt Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. Gaertn. et Fragm. Hav. a m. 1. Mox *cum Samnitibus* exsulat a Portug. et, trajectis dictionibus, *bellum prospere gerere* legunt idem Portug. cum Haverk.

§. 9. *At vos satis habeatis, vidisse nos sub jugum missos, vidisse*] *ac vos satis habeatis* Voss. 2. Lov. 3. et Haverk. *ad vos satis habeatis* Florent. ac Leid. 1. V. ad 6, 24, 8. Tum verba *vidisse nos sub jugum missos* deficiunt in Voss. 2. et Lovel. 3. Sed alio ordine *missos sub jugum* obferunt Leid. 2. et Lovel. 1. Mox *sponsioni infami obligatos* Portug. Ita placuit inepto librario, ut ita duae illae voces termino finali non differrent, unde in eodem etiam mox

none infami obligatos, videre nudos vinctosque hoſtibus deditos, omnem iram hoſtium noſtris capitibus excipientes. Novos consules legionesque Romanas ita cum Sam- 10
nite gerere bellum velitis, ut omnia ante nos consules bella geſta sunt. Quae ubi dixit, tanta simul admi- 11
ratio miseratioque viri inceſſit omnes, ut modo vix

datum eſt *noſtris capitis*, pro *capitibus.*

Videre nudos vinctosque hoſtibus deditos] *victosque* Harlej. et Gaertner. V. ad 30, 12, 7. Sed hic servandum vulgatum. Pacis enim sponsores hoſtibus nudi ac vincti dedebantur. Paullo ante hoc cap. *Dedamur per feciales nudi vinctique.* Infra c. 10, 7. *Veſtem detrahi pacis sponsoribus jubent, manus poſt tergum vinciri.* Deinde perperam etiam *traditos* Harlej. Mox *omnem iram veſtram*, pro *iram hoſtium*, Neap. Latinii.

§. 10. *Novos consules legionesque Romanas ita cum Samnite gerere bellum velitis, ut omnia ante nos consules bella geſta sunt*] Pall. duo *ita cum Samnite geri bellum velitis, ut omnia ante nos consules bella gesserunt.* Paullo alio ordine sec. *ita gerere bellum cum Samnite velitis.* GEBH. *Ne vos consulesque Romanas ita gerere bellum cum Samnite velitis* Leid. 2. et Lov. 1. *gerere bellum cum Samnite* etiam Voſſ. 1. Portug. et Haverk. *cum Samnite geri bellum* Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 3. Gaertn. et Fragm. Hav. a m. 1. Tum *omnia* deficit in Leid. 1. a m. 1. Deinde *ante nos per consules bella geſta sint* Harlej. *ante nos per consules bella geſta sunt* Voſſ. 1. in marg. Leid. 2. et Lovel. 1. *ante nos consules bella geſſarunt* Leid. 1. et Lovel. 2. ac 4. eodem errore, atque hujus generis multa similia, de quibus v. ad 23, 29, 16. pro eo poſtea magis corruptum, et *ante nos consules bella gesserunt* datum eſt in Voſſ. 2. Lovel. 3. Gaertn. et Fragm. Hav. Insuper *ut omnes ante nos consules bella gesserunt* Hearnii Oxon. B.

§. 11. *Quae ubi dixit, tanta simul admiratio miseratioque viri incessit homines*] Scribo, *incessit omnes.* Cujus rei causa intelligi magis poteſt, quam explicari. Non erat ibi, nisi unum genus hominum vel civium, qui nempe senatui intereſſe poterant. Similis corruptio 5, 38, 5. *Tanta hominum oblivio, ut multo major pars Vejos*, etc. *quam Romam, fugerent.* Lege, *omnium*: nempe, rerum. 23, 23, 7. *Ita centum septuaginta septem cum ingenti approbatione omnium in senatum lectis.* Put. Petav. melior, Men. tres Pall. *hominum.* cujusvis quippe generis aut ordinis. Sed haec erudita auris, ut dixi, magis sibi poteſt probare, quam non eruditae approbare. J. FR. GRON. *Quod ubi dixit* Voſſ. 1. et Leid. 2. *Quae ubi dixerunt* Gaertn. Tum *tanta simul admiratioque viri* Leid. 2. Sed vocem *miseratio* intercepit praecedens ob similitudinem. Deinde *incessit omnes*, ut Gronov. scribendum conjicit, exhibent ex meis Lovel. 4. Fragm. Hav. a m. 2. et Neap. Latinii. Innumeris locis librarios eas voces commiscuisse, supra dictum eſt ad 3, 54, 6. [*homines* Veith.] Mox *actor tam foedae pacis*, pro *auctor*, Voſſ. 1. Leid. 2. et Gaertn. Harum etiam vocum confusionem in Mſtis frequentiſſimam eſſe, supra vidimus ad 1, 26, 5.

crederent, illum eumdem esse Sp. Postumium, qui
12 auctor tam foedae pacis fuisset: modo miserarentur, quod vir talis etiam praecipuum apud hostes supplicium passurus esset ob iram diremtae pacis.

§. 12. *Ob iram diremptae pacis*] *ob iram directae pacis* Leid. 1. Gaertn. et Fragm. Hav. a m. 1. Ita etiam supra peccabatur in uno cod. 7, 14, 5. (* 32, 10, 8.) *ob iram direptae pacis* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. 2. Harlej. Portug. Haverk. Fragm. Hav. a m. 2. et Hearnii Oxon. L. 2. B. ac C. Varietas lectionis inde nata est, quod non animadverterint librarii, scriptum fuisse per compendium *dirēptae*. Alia exempla infra v. ad 37, 32, 7. *ob iram dejectae pacis* Lovel. 4. qui forte voluit *disjectae*. Ita Silius 2, 294.

Oppida quassantur, longeque in moenia nostra
Aeneadum adrectae mentes, disjectaque pax est.

Vel etiam *rejectae pacis*. nam *D.* et *R.* saepe commutantur. V. infra hoc lib. c. 10, 6. Caussa tamen non est, cur vulgatum, aliorum codicum testimonio probatum, displiceat. *diremta pax* est irrita reddita. V. Cl. Corte ad Sallust. Catil. 18, 8. Paullo ante *et praecipuum*, pro *etiam praecipuum*, Voss. 2. et Haverk. V. infra ad 22, 47, 9.

§. 13. *Laudibus modo prosequentes virum*] Dele istud *modo*. Huc enim translatum ex superiori periodo, in qua bis, uti debuit, positum fuit. Utcumque sit, tolli hinc debet. T. FABER. Illud *modo* in omnibus scriptis et editis constanter superest, praeterquam in minimae auctoritatis codd. Portug. et Haverk. qui ignorant. Sed omnino non tollendum est. Indicat enim illa vocula, senatores, dicere jussos sententiam, ab ipso Postumio propositam tacitos adprobasse, nisi quod tantum quaedam ejus laudandi caussa dixerint. *Modo* hic est tantum, tantummodo. Supra 7, 2, 3. *Circi modo spectaculum fuerat.* 3, 53, 5. *De decemvirorum modo supplicio atrox postulatum fuit.* ubi plura vide. Recte etiam Doujatius conjecturam Fabri sibi displicere testatus est.

Tentata paullisper intercessio est] Pall. pr. et sec. *tentata paullisper intercessione ab L. Livio.* GEBH. Ita etiam Voss. 2. et Lovel. 3. Origo erroris est, quod librarii confuderint compendia *intercessio ē*, sive *intercessio est*, et *intercessioē*, sive *intercessione*; qui facilius committi potuit, quo tempore omnia continua serie, nullo inter voces interstitio relicto, scribebantur. Pari modo codd. variant supra 8, 13, 13. et infra hoc lib. c. 41, 20. V. etiam ad 10, 37, 13. (* 28, 30, 4.) Ejusdem generis est, quod *jussis* et *jussi s̄*, sive *jussi sunt*, aliaque similia passim commutentur. V. ad 45, 17, 5. *Tò est* omittitur in Lovel. 2. V. ad 2, 53, 5. *intercessio est* exsulat ab Haverk.

Ab L. Livio et Q. Melio, tribunis plebis] Cicero 3. Offic. [30.] hos tribunos aliter nominat *T. Numicium ac Q. Aemilium*, si codices non fallunt, ut saepe solent. GLAR. *Maelio* scribe. Mendose autem sunt apud Ciceronem haec nomina *Numicio* et *Aemilio* in Catone [immo 3. de Off. 30.] Ceterum tribunatum plebis ceperunt, postquam sub jugum ad Caudium

Quum omnes, laudibus modo proſequentes virum, 13
in ſententiam ejus pedibus irent; tentata paulliſper
interceſſio eſt ab L. Livio et Q. Maelio, tribunis ple-
bis: qui, *neque exſolvi religione populum*, ajebant, 14

miſſi fuerant. Neque enim, tribunos plebis in caſtris fuiſſe, conſentaneum eſt; et, si fuissent, et ſpopondiſſent, eorum ſupra meminiſſet Livius [c. 5, 4.] cum dixit, *Spoponderunt conſules, legati, quaeſtores, tribuni militum.* SIGON. Pighius ad ann. Urb. CCCCXXXIII. deſignatos fuiſſe ſuſpicatur, antequam ad bellum proficiſcerentur. Praefero ſententiam Sigonii. Poſt reditum Veturii et Poſtumii non ſolum conſules, ſed etiam omnes alios magiſtratus, novos creatos fuiſſe indicat Livius c. 7, 14. *Quia taedebat populum omnium magiſtratuum ejus anni, res ad interregnum rediit.* Hoc etiam ad magiſtratus deſignatos pertinere poteſt; quos non ſolitos ab urbe diſcedere ex eo colligo, quod Sueton. in Tib. 31. ſcribit, Tiberium negaſſe, *deſtinatos magiſtratus abeſſe oportere, ut praeſentes honori adquieſcerent.* quo loco quid ſit *adquieſcerent*, fateor me non intelligere, et malim *adſueſcerent.* DUK. Recte Sigonius *Q. Maelio.* V. ad 4, 13, 1. *ab Livio et Q. Melio tribunis plebis* Haverk. Sed praenomen *Lucius* ſive ejus compendium *L.* interceptum eſt a vocis ſequentis litera initiali. V. ad 5, 29, 2. *ab L. Livio atque Melio tribunis plebis* Leid. 1. *ab L. Junio et Q. Aemilio tribunis plebis* Lovel. 2. *Aemilio* etiam eſt in Lovel. 4. et Oxon. C. apud Hearnium, qui in L. 1. *Q. Fabio Melio* invenit. *ab L. Livio tr. pl.* reliquis omiſſis, Harlej. In loco autem Cic. a viris doctis laudato, ubi tribuni illi *T. Numicius, Q. Aemilius* adpellantur, poſterior *Aemilius*, ex gente patricia ortus, ferri nequit, licet omnes codd. ita praeferant; quia aditus ad tribunatum plebis patriciis non patuit, et gentis Aemiliae familiam aliquam plebejam fuiſſe non conſtat. Non male itaque viri docti pro eo *Q. Maelius* ſubſtituerunt. Nomen autem prioris in Mſtis varie ſcribitur. Modo enim vocatur *T. Minucius*, modo *T. Minurius*, modo *T. Mutius*, modo *Ti. Minucius.* Hinc Langius, Minucios etiam patricios fuiſſe, eorumque nonnullos quidem aliquando ad plebem transiiſſe, id tamen hac tempeſtate tam vulgo non factum eſſe exiſtimans, legendum cenſet *Ti. Numicius*, et Livium in hac hiſtoria alios auctores, quam Ciceronem, ſecutum eſſe credit. Certe, paſſim *Numicius* et *Minucius* commutari, ſupra vidimus ad 2, 63, 1. Langio adſenſus eſt Fabricius, ita tamen ut *Minucius* retineat, quum, quoſdam hujus gentis plebejos fuiſſe, ex Minuciis Thermis pateat. Pighius denique in Annal. ad ann. CDXXXIII. p. 351. ſtatuere videtur, tres illos L. Livium, T. Numicium, et Q. Maelium ſimul eo anno tribunatum plebis geſſiſſe, ex quibus Cicero primum, Livius ſecundum ſilentio transmiſit. Praeterea Cel. Perizon. in Animadv. Hiſt. c. 4. p. 164. ſecutus Pighium loco laudato docet, tribunos illos, jam antea, et forſitan cum adhuc in caſtris ad Calatiam degerent, tribunos plebis deſignatos eſſe: ſed demum, quum poſt infelicem pacem Caudinam domum reverſi forent, ſolito more menſe Decembri honorem iniiſſe.

§. 14. *Qui, neque exſolvi religione populum, ajebant, deditione*

deditione sua, nisi omnia Samnitibus, qualia apud Cau-
15 *dium fuiſſent, reſtituerentur; neque se pro eo, quod, spondendo pacem, servaſſent exercitum populi Romani, poenam ullam meritos eſſe; neque ad extremum, quum sacrosancti eſſent, dedi hoſtibus violarive poſſe.*

1 IX. Tum Poſtumius, *Interea dedite*, inquit, *pro-*

sua, nisi omnia] *qui nec exsolvi* Portug. et Haverk. Saepe quidem *nec* et *neque* in vicem sibi subjungi solere, mox ad cap. seq. §. 14. videbimus; hic tamen *τὸ neque* vindicant consentientes reliqui. Tum *exsolvi populum religione ajebant* Lovel. 2. *exsolvi religione populum agebant* Leid. 2. Lovel. 1. et Fragm. Hav. a m. 1. V. supra ad 8, 33, 23. Deinde *deditione, ubi omnia* Gaertn.

§. 15. *Servaſſent exercitum populi Romani, poenam ullam meritos eſſe*] Vox *Romani* exsulat a Leid. 2. *populi Romani* a Lovel. 4. qui idem *pacem ullam* praefert. Sed vocabulum illud ex praecedentibus librario adhuc obversatum eſt. Mox *eſſe meritos* Gaertn.

Dedi hoſtibus violarive poſſe] Pal. sec. *immolarive poſſe*. GEBH. *immolarive poſſent* Haverk. *poſſent* etiam Voſſ. duo, Leid. 2. Lovel. 1. 2. 3. 4. Port. Gaertn. et Fragm. Hav.

§. 1. *Tum Poſtumius, Interea dedite, inquit, profanos nos*] Mirifice placet, quod in Rottendorff. legitur, *Dedite interea, dedite, inquit;* repetitione iſta conſtantiam Poſtumii in adhortanda deditione impense exprimente. Nec videtur aliena a Livio. 2, 40, 5. mater Coriolano, *Sine, sine, prinsquam complexum accipio, sciam, inquit.* ut video illic ex secundo MS. Pal. adnotatum. 30, 14, 6. *Non eſt, non, mihi crede, tantum ab hoſtibus armatis aetati noſtrae periculum.* 5, 4, 8. *Invitus in hac parte orationis, invitus, Quirites, moror.* ut ex quibusdam libris illic admonuit pater. JAC. GRON. Mihi quoque cod. illius lectio admodum placet, quam etiam praefert Klock. Hoc modo unus cod. supra legebat 7, 40, 16. *Cujus auspicia pro vobis experti nolite, nolite adversus vos velle experiri.* unus item 8, 4, 10. *Unde, unde haec illis tanta modeſtia, nisi a conscientia virium et noſtrarum et suarum.* Unus denique 9, 3, 12. *Ea, ea Romana gens, quae victa quiescere nesciat.* Suet. in Calig. 49. *Veniam, inquit, veniam, et hic mecum.* Avienus in ora marit. v. 24.

Multa ergo, multa compulere me, Probe,
Efflagitatam rem tibi ut persolverem.

V. quae supra notantur ad 2, 40, 5. et 5, 4, 8. Adde Cortium ad Sall. Catil. 20, 14. et ad Plin. 1. ep. 12, 12. Tum *nos profanos* trajectis dictionibus Haverk. Praeterea *Tum agebant. Poſtumius* Florent. cujus librarius scribere voluiſſe videtur *ajebant*, et verba *Tum ajebant.* referenda exiſtimaſſe ad cap. praec. Verum ibi *ajebant*, jam praeceſſerat; neque hic etiam ferri poteſt, licet *Tum ajebat* mutes, quia mox *inquit* sequitur. *Tum Poſtumianus* Voſſ. 2. Lovel. 3. et Fragm. Hav. a m. 1.

ſanos nos, quos salva religione poteſtis: dedetis deinde et
iſtos sacrosanctos, quum primum magiſtratu abierint;
sed, si me audiatis, prius, quam dedantur, hic in co- 2
mitio virgis caesos, hanc jam ut intercalatae poenae usu-
ram habeant. Nam quod deditione noſtra negant exsol- 3
vi religione populum, id iſtos magis, ne dedantur, quam

Dedetis deinde et iſtos sacrosanctos] Pall. pr. ac tert. *dediſtis*. sec. *dederitis*. GEBH. *dediſtis* Lovel. 3. *dederitis* Haverk. *deditis* Portug.

Quum primum magiſtratu abierint] Pall. duo *obierint*. Forte *magiſtratui obire* erit, quasi per mortem subtrahi magiſtratui, quod hic quodam respectu diceretur. GEBH. *magiſtratu obierint* etiam Voſſ. 2. et Lovel. 3. quod venia Gebhardi errori librariorum tribuo, qui saepius haec verba commutarunt. V. exempla supra ad 2, 46, 4. 7, 35, 9. et infra hoc lib. c. 17, 12. Paſſim autem omnia verba cum *ab* et *ob* composita eorum inertia confundi, supra dictum eſt ad 2, 37, 9. *abirent* habent Haverk. Deinde *quum primo* edd. Rom. anni 1472. et Parm.

§. 2. *Si me audiatis*] *si me audietis* Harlej. Portug. Haverk. et Fragm. Hav. a m. 1. [Veith.] Mox *virgis caesi*, pro *caesos*, Voſſ. 2. et Lovel. 3. Tum *interea latae* Leid. 2. *intercelatae* Lovel. 3. *intercelatae* Gaertn.

§. 3. *Id iſtos magis, ne dedantur, quam quia ita se res habeat*] *at iſtos magis* Voſſ. 2. et Lovel. 3. *ad iſtos magis* Lovel. 4. a m. 1. Deinde *ne dedamur* Lovel. 3. Praeterea *quia ita res se habeat* edd. Rom. anni 1472. et Parm. *quia ita res habeat*, omiſſo pronomine, reliqui editi ante Aldum. Utroque modo locutio efferri solet. V. supra ad 5, 5, 9. et infra ad 22, 39, 9. Vulgatum igitur, quod tuentur omnes scripti, praeferendum eſt. Paullo ante *Nam quid deditione* Voſſ. 2. et Lovel. 3. Deinde *exsolvi religionem* Florent. et Leid. 1. Forte voluerunt *exsolvi religionem populi*. Sed nihil muto. V. ad 7, 3, 9.

Quis adeo juris fecialium expers eſt, qui nesciat] Per *jus fecialium* intelligitur *jus*, *quod feciales habent*, ut circumscribitur 1, 32, 5. vel *jus*, *quod feciales gentibus dicunt*, hoc lib. c. 11, 9. *jus fecialium* itaque, ut *jus augurum*, *pontificum* apud Cic. de Senect. 11. *Jus augurum*, *pontificum*, *civile tracto*. Ejus loco *jus pontificium*, *augurium* dixit Gellius in praefat. *Quaeque erunt item paucula remotiora super augurio jure et pontificio, non oportet ea defugere.* ubi v. J. Fr. Gronovium. Eadem forma *jus feciale* dixit Cic. 1. de Offic. 11. *Belli quidem aequitas sanctiſſime feciali populi Romani jure perscripta eſt.* et 3, 29. *Adversus quem totum jus feciale, et multa sunt jura communia.* Servius ad Virg. 7. Aen. 695. *Populus Romanus, miſſis decemviris, ab ipsis jura fecialia et nonnulla supplementa duodecim tabularum accepit.* et ad 10. Aen. 14. *Misit ad gentem Aequiculanam, et accepit jura fecialia.* Aur. Vict. de Vir. Inluſtr. 5. *Jus feciale, quo legati ad res repetendas uterentur, ab Aequiculis transtulit.* Val. Max. Epit. l. 10.

quia ita se res habeat, dicere, quis adeo juris fecialium
4 *expers est, qui ignoret? Neque ego inficias eo, Patres conscripti, tam sponsiones quam foedera sancta esse apud eos homines, apud quos juxta divinas religiones fides humana colitur: sed injussu populi nego quidquam sanciri*
5 *posse, quod populum teneat. An, si eadem superbia, qua sponsionem istam expresserunt nobis Samnites, coëgissent nos verba legitima dedentium urbes nuncupare,*

Sertorem Resium, qui primus jus feciale instituit. Ceterum *juris fecialium est expers* Gaertn.

§. 4. *Neque ego inficias eo, Patres conscripti*] Prodigiose hic corrupti sunt Pall. quorum pr. ac tert. *Neque ego inficiassem, o Patres conscripti.* sec. *Neque ego inficiasse possum.* Superscriptum tamen *inficias eam.* Ceterum in hac oratione, quotiescumque repetitur *Patres conscripti*, interponunt MSS. codd. *o.* GEBH. *Neque ego inficiasse, Patres conscripti* Florent. Et ita Lovel. 4. nisi quod desint voces *Patres conscripti*, quorum tamen loco relicta est lacuna, ut aliquid deesse pateret. *Neque ego inficiasse, o Patres conscripti* Lov. 1. et Leid. 2. *Neque* *g̊ infi iasse, o Patres conscripti* Leid. 1. *g̊*, sive *ergo*, et *ego* saepe in Mstis commutantur. V. ad 37, 53, 11. *Neque ego inficiassem, o Patres conscripti* Voss. 2. Lovel. 3. et Fragm. Hav. *Neque ego inciasse possum, Patr s conscripti* Harlej. Portug. et Haverk. neque aliter Lovel. 2. nisi quod in eo deficiunt voces *Patres conscripti.* In Gaertn. tantum legebatur *inficias eo*, prioribus omissis. In verbo hoc *inficias eo* passim peccarunt librarii. V. infra ad 31, 31, 9.

Tam sponsiones, quam foedera, sancta esse apud eos homines] Qua scripti, qua editi praeferunt *sponsores.* GEBH. *tam sponsores, quam foedera sancta esse* Voss. 1. Leid. duo, Lovel. 1. 3. Portug. Hearnii Oxon. L. 1. B. Klock. et editt. ante Moguntinam. *tam sponsores quam foedera sanctos esse* Voss. 2. Lovel. 4. et Fragm. Hav. *tam sponsores foederum, quam foedera sancta esse* Lovel. 2. et Hearnii Oxon. C. Sed omnes hae varietates lectionum natae esse videntur ex eo quod non meminerint librarii differentiae inter voces *sponsiones* et *foedera*, quam Livius supra tradidit c. 5. *Tò esse* non adparet in Gaertn. *eos* etiam deficit in Leid. 2. et Lovel. 1.

Apud quos juxta divinas religiones fides humana colitur] Pal. sec. *apud quos divina religione fides humana colitur.* GEBH. Ita et Portug. ac Gaertn. *juxta divine religiones* Florent. a m. 1. in quo postea emendatum est *divinas. justa* est in Harlej. V. ad 6, 6, 18. *juxta divinas religiones* est proxime divinas religiones. Tacit. 6 Ann. 13. *Gravitate annonae juxta seditionem ventum.* qui ita saepius locutus est. (* v. Crevier. ad 37, 54, 16.] Mox *sancire*, pro *sanciri* Florent. a m. 1. *sanctiri* Leid. 2. Lovel. 1. et Gaertn. *sanceiri* Lovel. 2. *sanari* Voss. 2. et Lovel. 3.

§. 5. *Qua sponsionem istam expresserunt nobis*] *quam sponsionem* Leid. 2. Tum *expresserant* Voss. 2.

deditum populum Romanum vos tribuni diceretis, et hanc urbem, templa, delubra, fines, aquas, Samnitium esse? Omitto deditionem, quoniam de sponsione agitur. 6
quid tandem, si spopondissemus, urbem hanc relicturum populum Romanum? si incensurum? si magistratus, si senatum, si leges non habiturum? si sub regibus futurum? Dii meliora, inquis! atqui non indignitas rerum sponsionis vinculum levat. Si quid est, in quo 7

et Lovel. 3. Paullo ante *Mansi*, pro *An si*, Florent.

Deditum populum Romanum vos, tribuni, diceretis] *populum Romanum, o tribuni, diceretis* Pall. pr. et tert. GEBH. Ita et Voss. 2. et Lovel. 3. *nos tribuni* Harlej. *deditum senatum populumque Romanum vobis tribuni diceretis* Lovel. 4. sed, pro *vobis*, emendatum *vos* in margine. *deditum populi Romani* Gaertn. *deditum PSR.* id est, *populus Romanus*, Leid. 1. Per notas scriptae voces quo casu efferri deberent, adsequi non potuit librarius. V. supra ad 8, 33, 10. et infra ad 39, 47, 10. Paullo ante *ac demum*, pro *dedentium*, Lovel. 2. Tum *urbem* Lovel. 2. Portug. et Gaertn. Deinde vox *nuncupare* exsulat ab Harlej. ejus loco est *nuncupari* in Florent. a m. 1.

§. 6. *Si spopondissemus, urbem hanc relicturum populum Romanum*] *spondissemus* Florent. Leid. 1. et Fragm. Hav. a m. 1. contra *spospondissemus* Gaertn. V. supra hoc lib. ad c. 5, 4. et mox §. seq. ac §. 13. et 14. Hinc *urbem hanc relicturam populum Romanum* Leid. 1. Vox *Romanum* exsulat a Leid. 2. In verbis praecedentibus *quē de sponsione agitur*, pro *quoniam*, Lovel. 2. *qui de sponsione* Gaertn. cujus librarius forte dare voluit *quia de sponsione agitur*. Sed nihil mutandum.

Si incensurum, si magistratus, si senatum, si leges non habiturum? si sub regibus futurum?] *si incessurum* Leid. 1. et Lovel. 3. V. ad 8, 20, 5. *si incensuram* Voss. 1. *si censuram* Leid. 2. Lovel. 1. Fragm. Hav. et ed. Mediol. anni 1505. *si censurum* Gaertn. *si censum* Lovel. 2. *si incensi....* Harlej. Tum *si senatum, si magistratum* Portug. et Haverk. *si magistratum, si senatum* Gaertn. Deinde *si legem non habiturum* Lovel. 3. Denique *si sub legibus futurum* Gaertner. et Haverk. V. ad Epit. Liv. 89. Vox *futurum*, a contextu Fragm. Hav. exsulans, eadem manu adscripta erat margini.

Dii meliora, inquis] Pall. pr. et tert. *Si meliora mihi quis*. GEBH. Ita et Voss. 2. ac Lovel. 3. *Si meliora inquis* Leid. 1. et Lovel. 2. *Dii si meliora inquis*, juncta utraque lectione, Gaertn. *Dii meliora iniquis* Leid. 2. Tò *inquis* ac sequens *atqui* desunt in Lovel. 4. relicta tamen lacuna. *DI meliora, inquis* Florent. V. ad 5, 14, 4. *Dii meliora, inquit* Oxon. C. apud Hearnium, qui similiter etiam a viro docto ad marginem ed. Rom. principis, qua usus est, emendatum fuisse monet. Id factum videtur, quia, quum praecesserit *vos, tribuni, diceretis*, τὸ *inquis* minus convenire posse credebatur. *inquit* autem adhiberi, licet de pluribus sermo sit, Gro-

obligari populus poſſit, in omnia poteſt. et ne illud quidem, quod quosdam forsitan moveat, refert, consul,
8 *an dictator, an praetor spoponderit. Et hoc ipsi etiam Samnites judicaverunt, quibus non fuit satis consules spondere, sed legatos, quaeſtores, tribunos militum spon-*
9 *dere coëgerunt. Nec a me nunc quisquam quaesiverit,*

nov. infra docuit ad Liv. 34, 3, 9. quamvis tamen exempla, quae laudat, non per omnia huic loco conveniant.

Atqui non indignitas rerum sponsioni vinculum levat] In archetypis legitur hoc modo: *atqui non indignitas rerum sponsionis vinculum levat.* GELEN. *sponsionis* non modo eſt in Mſtis omnibus, quos adhibui, sed etiam in edd. Rom. anni 1472. et Parm. Praeterea *atque* Florent. solito lapsu scribarum. V. ad 3, 52, 8. *non dignitas rerum* Harlej. *non indignitas rursum* Klock. Male. *indignitas rerum*, quod reliqui tuentur, Livio familiare eſt. Supra hoc lib. c. 6, 2. *Si vultus eorum, indignitate rerum acrior, victorem offendiſſet.* ubi alia vide. Tum *vinculum luat* Haverk. quae aberratio librariorum etiam alibi in Mſtis obcurrit. V. viros doctos ad Val. Flacci 2, 570. et Cel. Burm. ad 5, 547. *levat* hic eſt laxat. Serv. ad Virg. 1. Aen. 145. *Levat, laxat. ut* [2. Aen. 146.] *atque arta levari Vincla jubet Priamus.* ad quem poſteriorem locum videndus eſt Emmen.

Si quid eſt, in quo obligari populus poſſit, in omnibus poteſt] In Archetypis legitur hoc modo: *Si quid eſt, in quo obligari populus poſſit, in omnia poteſt.* GELEN. Omnes libri *in quo obligari.* GEBH. *in quod* ediderat Vascos. eumque secuti recentiores, concinentibus meis Voſſ. 1. Leid. duobus, et Lovel. 4. Hinc nata eſt occaſio Gebhardo notandi, omnes libros, quibus usus eſt, praeferre *in quo;* quemadmodum similiter legunt Florent. Voſſ. 2. Lovel. 1. 2. 3. Harlej. Portug. Klock. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. et apud Hearnium Oxon. N. et B. Cic. pro Caecina 3. *Si quis, quod spopondit, qua in re verbo se uno obligavit, id non facit.* Praeterea *populus obligari poſſit*, aliter digeſtis vocabulis, Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Haverk. Denique *in omnia poteſt* non tantum omnes codd. sed et edd. Rom. anni 1472. et Parm.

Ne illud quidem, quod quosdam forsitan moveat, refert] Tò *quidem* non adparet in Haverk. neque sequens *quod* in Lovel. 4. Sed excidiſſe videntur ob similitudinem sequentium vel praecedentium. Deinde *forsitan movet* Voſſ. 2. et Lovel. 3. Verum, praeterquam quod potentialis modus hic magis conveniat, solet insuper *forsitan* cum subjunctivo saepiſſime conſtrui. V. supra ad 5, 52, 5. Hinc *referet* Harlej. Mox iterum *sposponderit* Gaertn. V. ad §. praec.

§. 8. *Et hoc ipsi etiam Samnites judicaverunt*] *Et hoc etiam ipsi etiam Samnites* Leid. 2. *Et hoc ipsi et Samnites* Gaertn. et Haverk. *Et hoc ipsi Samnites* Lovel. 2. Tum *indicaverunt* Portug. Lovel. 2. et Haverk. V. ad Epit. Liv. 63. *judicarunt* Harlej. *judicavere* Gaertn. Mox *consulem spondere,* pro *consules*, Hearnii Oxon. N. Male. Su-

quid ita spoponderim? quum id nec consulis jus esset;
nec illis spondere pacem, quae mei non erat arbitrii,
nec pro vobis, qui nihil mandaveratis, possem. Nihil ad 10
Caudium, Patres conscripti, humanis consiliis gestum
est. Dii immortales et vestris et hostium imperatoribus
mentem ademerunt. nec nos in bello satis cavimus; et 11

pra c. 5, 4. *Spoponderunt consules, legati, quaestores, tribuni militum.* Caussam erroris v. ad 10, 10, 2.

§. 9. *Nec a me nunc quisquam quaesiverit*] Pal. pr. *Nec tamen haec quisquam propter quaesiverit.* sec. *Nec tamen huc quisquam quaesiverit.* tert. *Nec tamen haec quisquam quaesiverint.* GEBH. *Ne a me nunc quisquam* Lovel. 1. *Nec tamen a me nunc quisquam* Voss. 1. et Leid. 2. *Nec tamen hoc quisquam* Lovel. 2. Portug. et Fragm. Hav. a m. 1. *Nec tamen huc quisquam* Gaertn. et Haverk. *nec tamen hunc quisquam* Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 3. et Fragm. Hav. a m. 2. *Nec tamen nunc quisquam* Lovel. 4. *Hunc* et *Nunc* alibi saepe in Mstis commutantur. V. supra ad 4, 16, 3. 7, 32, 14. 10, 19, 7. et alibi. Adde Cel. Burm. ad Sueton. Ner. 28. Deinde *quaesiit* Portug. et Harlej. V. ad 40, 14, 11. *quaesieverit* Lovel. 3. *quaesierit* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. V. ad 27, 11, 15. Hic tamen optimi sine contractione *quaesiverit* servant, quos sequor.

Quid ita spoponderim? quum id nec consulis jus esset] *quid ita spospondèrim* Gaertn. V. ad §. praec. *quid ita spunderim* Leid. 1. et Fragm. Hav. a m. 1. *quid ita spoponderunt* Voss. 2. et Lovel. 3. *quid ita responderint* Harlej. Tum *quum id nec consul jussisset* Lovel. 3. *consul*, pro *consuli*. V. ad 10, 10, 2. *jussisset*, pro *jus esset*. V. ad 23, 29, 16. Septem priora vocabula desunt in Haverk.

Qui nihil mandaveratis] *mandaveritis* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Harlej. Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. N. L. 2. B. ac C. Paullo ante *qui mei non erant arbitrii* Gaertn. *erant* etiam est in Portug. et Haverk.

§. 10. *Nihil ad Caudium, Patres conscripti, humanis consiliis gestum est*] *ad Caudinum* Leid. 2. et Hearnii Oxon. C. Tum *o Patres conscripti* Voss. 2. et Lov. 3. *Patres consultus* Haverk. *Patres consulti* apud Hearnium Oxon. L. 1. V. ad 6, 26, 4. Deinde *humani consilii* ejusdem Hearnii C.

Dii immortales et vestris et hostium imperatoribus mentem ademerunt] *dii immortales* Harlej. Tum *nostris et hostium imperatoribus* Voss. 2. Lovel. 3. Harlej. Gaertner. et Fragm. Hav. a m. 1. *vestris et hostē imperatoribus* Portug. Hinc *et mentem ademerunt* Voss. 2. et Lov. 3. *mentem ademerant* Fragm. Hav. a m. 1.

§. 11. *Nec nos in bello satis cavimus*] Pal. sec. *satis tunc cavimus.* GEBH. *nec nos bello satis tunc cavimus* Gaertn. *nec nos in bello satis tunc cavimus* Portug. et Fragm. Hav. a m. 2. Non aliter etiam est in Haverk. nisi quod insuper legat *canimus*. Similiter *canens* et *cavens* commutari in Virgilio, monuerunt Serv. et Pierius ad 10. Aen. 417.

Male partam victoriam male perdiderunt] P. Syrus:

illi male partam victoriam male perdiderunt, dum vix locis, quibus vicerant, credunt, dum quacumque condi-
12 *tione arma viris in arma natis auferre festinant. An, si sana mens fuisset, difficile illis fuit, dum senes ab domo*

> *Fortunam citius reperias, quam retineas.*

Cicero Philipp. 2, 27. *Sed, ut est apud poëtam nescio quem, male parta male dilabuntur.* Plautus Poenulo 4, 2, 22.

> *Sed ad postremum nihil apparet: male partum male disperit.*

Infra c. 34. *Obruerunt eum male parta, male gesta, male retenta imperia.* Ideo non probo Pal. tertii *male paratam victoriam.* GEBH. Vox *male* priori loco deficit in Leid. 2. Sed respicere videtur Livius dictum Naevii apud Festum in v. *Partus. Male parta male dilabuntur.* V. Erasm. Adagia tit. Ultio malefacti, p. 862. Insuper *prodiderunt* Leid. 2. V. ad 26, 36, 9. *perdidere* Gaertn.

Dum quacumque conditione arma viris in arma natis auferre festinant] Pall. duo *viris inarmatis. Inarmati viri*, qui arma induti. Sic emendabat e Posthii libro Propert. 1. El. 6. Palmerius:

> *Semper inarmatae cura fuit patriae.*

GEBH. *de quacumque conditione* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *dum de quacumque conditione*, duplici lectione simul recepta, Harlej. Portug. et Haverk. [Veith.] Deinde *viris inarmatis auferre* Voss. 2. et Lovel. 2. ac 3. quod probet, cui a Palmerio prolata in Propertio emendatio placere potest: mihi certum est, utramque lectionem errore scribarum ortam esse. *natus in aliquid, ad aliquid,* vel *alicui rei*, locutiones sunt apud Livium admodum frequentes. V. quae notantur ad Silii Ital. 3, 335. Paullo ante voces *dum vix locis, quibus vicerant, credunt* a m. 1. desunt in Fragm. Hav. ob repetitionem voculae *dum.* sola vox *vix* omittitur in Harlej. Praeterea *vicerunt* est in ed. Mediol. anni 1505.

§. 12. *An, si sana mens fuisset*] Pall. duo pernegant illis omnino mentem fuisse: *an, si mens fuisset.* GEBH. Similiter etiam Voss. 2. Leid. 1. et Lovel. 3. ac 4. Quae lectio inlustrari potest ex verbis praecedentibus hujus cap. *Dii inmortales et vestris et hostium imperatoribus mentem ademerunt. An, si sa mens fuisset* Florent. a m. 1. sed altera syllaba *na* a m. 2. adjecta est. Livius 8, 27, 9. *Tumultuque etiam sanos consternante animos decernitur.* Juven. Sat. 10, 346.

> *Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.*

Cic. 3. de Legib. 10. *Quod enim est tam desperatum collegium, in quo nemo e decem sana mente sit.* 3. de Offic. 25. *Si gladium quis apud te sana mente deposuerit, repetat insaniens.* Livius 8. 19. 6. *Nec, ut vallo se teneret adversus validiorem hostem, sana constare mens.* ubi v. Gronov. 23, 7, 4. *Cui ad summam auctoritatem nihil, praeter sanam civium mentem, defuit.* (* 28, 29, 8.) Virgil. Ecl. 1, 16.

> *Saepe malum hoc nobis, si mens non laeva fuisset,*
> *De coelo tactas memini praedicere quercus.*

Dum senes ab domo ad consultandum accerserunt] Pall. duo *accesserunt.* Campanus *accersierunt.* Legendum plane *arcesserunt.* Infra

ultandum arceſſunt, mittere Romam legatos? cum cum populo, de pace ac foedere agere? Tridui 13
pe.litis erat. interea in induciis res fuiſſet, donec na legati aut victoriam illis certam, aut pacem

duobus MSS. legendum
unt bellum l. 10, 18. *lite-*
llegam arcessendum mis-
bet vetuſtiſſima Andreae
. 22, 50. *Cur enim illos,*
cessant, ipsos non venire.
Pal. pr. l. 23, 44. *Deditu-*
nibali non fuisse arcessen-
esidium Romanum. ut ha-
tert. Male autem sec. *se-*
m de induſtria in contem-
mnitium multitudinis nu
titur Poſtumius. GEBH.
unt Flor. *acceſſerunt* Gaert-
Haverk. *accesſerunt* Lov. 2.
unt Voſſ. duo, Leid. duo,
Harl. Port. et Fragm. Hav.
unt Veith.] *arceſſerunt* Lo-
t 4. quomodo legendum
Gebbard. Sed manus ejus
raſſe videtur, quem da-
erit *arceſſierunt*, vel po-
ſſunt, ut Gronov. deinde
Eodem enim errore ad-
si huic etiam inter verba
raescripsit *accerserunt*,
ctio in nulla eſt ed. pro
t, ut eſt in omnibus in-
Rectum itaque eſt *dum*
. V. ad 1, 40, 7. De ver-
ſere v. supra ad 2, 19, 10.
ub. ad Sueton. Caes. 2.
em ab domo etiam Lovel.
j. Portug. et Haverk. Sed
enes, quod eſt in aliis,
dus probavit. Τὸ *dum* de-
Lovel. 1. *a domo* legunt
et Fragm. Hav. *senes ab*
consulem dum arceſſerunt
ibrarius Leid. 2. Paullo
ficile illis fuiſſet, pro *fuit*,
2. et Portug. in margine.
senatu, cum populo de pa-
ere agere] Rott. Flor. Voſſ.
t editt. *pace ac foedere*. In-
em ignorant copulativam

in illis *quam ut et illi*. J. FR. GRON. Copulam a Gronovio reſtitutam non tantum agnoscunt omnes codices mei et Hearnii Oxonienses, sed etiam typis descripti plerique; nisi quod in eorum antiquiſſimis usque ad Aldum *et foedere* sit. Modius demum, forte operarum culpa, particulam omisit. Praeterea *cum senatu populoque* Hearnii Oxon. L. 1. Male. Id enim Livio sollemne eſt, non modo eamdem praepositionem repetere, verum etiam id facere nulla intercedente copula. V. ad 38, 18, 12. Ita mox habebimus hoc cap. *In haec saeviant, in haec ferrum, in haec iras acuant.* ubi etiam unus codicum male hanc elegantiam adimit.

§. 13. *Interea in induciis res fuisset*] *inter eam induciis* Florent. Verum, praeterquam quod literae, olim una serie scribi solitae, inperite in voces diſtinctae sint, etiam vocula *in* in unam literam *m* ob ductuum in scriptura Longobardica similitudinem coaluit. V. infra ad 36, 6, 4. *interim in induciis* Harlej. et Hearnii Oxon. L. 2. ac C. Eaedem voces et supra commutantur 6, 28, 5. *interea induciis* Voſſ. 2. Lovel. 2. 3. et Gaertn. Sed praepositio *in* intercepta eſt a prima syllaba vocis sequentis. V. ad 8, 33, 6. De locutione *eſſe in induciis* supra v. ad 7, 38, 1. ubi in multis codd. eodem modo peccabatur. In verbis praecedentibus τὸ *iter* exsulat in Leid. 2. Sed id intercidit partim elisum ab ultima litera vocis praecedentis, partim quod per compendium *it'* scriptum fuerit.

Ab Roma legati aut victoriam il

adferrent. ea demum sponsio esset, quam populi jussu
14 *spopondissemus. Sed neque vos tulissetis, nec nos spopondissemus: nec fas fuit alium rerum exitum esse, quam ut illi, velut somnio laetiore, quam quod mentes eorum capere*
15 *possent, nequidquam eluderentur: et nostrum exercitum eadem, quae inpedierat, fortuna expediret: vanam victoriam vanior irritam faceret pax: sponsio interponeretur, quae nemi-*

lis certam, aut pacem adferrent] *a Roma* Gaertn. et Fragm. Hav. Tum *pacem afferunt* Leid. 2. et Lovel. 1. *pacem ferrent* Harlej. Portug. Haverk. et apud Hearnium Oxon. N. et B. [Veith.] Mox *sponsio erat*, pro *esset*, Gaertn. Tum *spospondissemus* Leid. 2. et Gaertn. *spondissemus* Florent. Leid. 1. Lovel. 4. et Fragm. Hav. V. supra hoc cap. ad §. 6.

§. 14. *Sed neque vos tulissetis, nec nos spopondissemus*] Omnia haec verba desunt in Lov. 4. Harlej. Portug. Gaertn. et Haverk. quae a librariis omissa sunt ob repetitionem vocis *spopondissemus*, in qua eaedem etiam hoc loco observantur varietates, quae §. praec. Solum pronomen *vos* deficit in Lovel. 3. *neque nos*, pro *nec*, praeferunt Voss. 2. et Lovel. 3. Male. Videntur enim auctores ejus lectionis credidisse, post *neque* haud recte inferri *nec*, ut et post *nec* haud recte *neque*. Sunt tamen plura apud Livium, ex quibus, si animum adtendissent, contrarium discere potuissent; quae si omnia enumerarem, lectori taedio forem, quum facile a quovis observari possint. Sunt et plura loca, ubi ita in quibusdam Mstis obcurrit; quum tamen alii, quibus inprimis fidere soleo, dissentiant, eorum lectionem recipere non ausus sum. Ita 8, 29, 14. 9, 3, 12. 24, 8, 7. 25, 36, 10. 35, 17, 2. c. 48, 6. 39, 52, 1. 40, 20, 5. Verum ita restitui, aut ab aliis restitutum servavi 2, 48, 6. 7, 19, 5. et 21, 10, 12. Simili modo ex optimo cod. Sangerm. lego apud Colum. 7, 12. *Mores autem neque mitissimi, nec rursus truces atque crudeles.* et ex bonae notae cod. apud Censor. de die Nat. c. 1. *Quum dona preciosa neque tibi per animi virtutem desint, nec mihi per rei tenuitatem supersint.* V. etiam Cel. Jac. Gronov. ad Cic. 1. de Invent. 10. et 2, 30.

Quam ut illi, velut somnio laetiore] Ita J. FR. Gronov. supra ad §. 12. legendum ex codd. suis monuit. Consentiunt non modo omnes mei et Hearnii Oxonienses codd. sed et edd. ante Frobenium, qui anno 1531. primus dedit *quam ut et illi*. Praeterea *quam quod illi* est in Lovel. 4. Deinde *somno laetiore* Haverk. V. ad 8, 6, 11. *somnio laetiores* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Gaertn. et Haverk. Neque aliter dare voluisse videtur Harlej. qui tamen per errorem scripsit *somnio lictores.*

Quam quod mentes eorum capere possent] Pal. sec. *quam quod mentes eorum vel capere possent.* GEBH. Ita et Haverk reliquis invitis. *mentes eorum eripere possent* Portug. in contextu. Male. *capere* est continere. Supra 5, 40, 5. *Turba, quam nec capere tam exiguus collis,*

, *praeter sponsorem, obligaret. Quid enim vo-* 16
Patres conscripti, quid cum populo Romano
? quis vos adpellare potest? quis se a vobis di-
ptum? hostis? an civis? Hosti nihil spopondi-
em neminem spondere pro vobis jussistis. Nihil 17
is nec nobiscum est, quibus nihil mandastis; nec
nnitibus, cum quibus nihil egistis. Samnitibus 18
nos sumus, rei satis locupletes. in id, quod no-

poterat. 10, 21, 12. *Quia capere tantam multitu- possit.* et alibi saepe. *uicquam* Voss. 2. et Lo- *uiquam* Florent. V. ad

Vanam victoriam vanior aceret pax] Pall. duo, *toriam rumor irritam fa- sponsa.* GEBH. Ita et Lovel. 3. *vanam victori- irritam faceret: pax, terponeretur* Lovel. 4. et Hav. a m. 1. *victoriam va- or rumor irritam faceret: nsio interponeretur* Leid. 1. *vanior rumor* etiam n margine. *fortuna va- riam expediret vanior ir- runt pax sponsio interpo-* Harlej. *irrita*, pro *irritam*, verk. *vanam victoriam va- rrita faceret pax* Klock. ante *vestrum exercitum* Leid. 2. Lovel. 3. et Gaert- m *quae impediebat*, pro , Leid. 2. In verbis se- s autem *obligarat*, pro , Voss. 1. a m. 2.

Quid enim vobiscum, Pa- scripti] *Vos enim vobis-* tug. *Quod enim vobiscum* . Tum *o Patres conscripti* et Lovel. 3. Mox *qui se a* agm. Hav. Sed ultimam τοῦ *quis* intercepit prima quentis. V. ad 37, 29, 5.

quis se ab vobis Portug. Deinde *ancius*, pro *an ciuis*, una litera omissa, Leid. 1.

Hosti nihil spopondistis: civem neminem spondere pro vobis jussistis] *in hosti nihil spopondistis* Voss. 2. et Lovel. 3. Praeterea *civi neminem* Harlej. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. a m. 2. *quem neminem* Voss. 2. Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. et Portug. quomodo etiam in Fragm. Hav. a m. 1. fuisse videtur. *quoniam neminem* Lovel. 4. et Hearnii Oxon. C. [Veith.] quae lectio sensui Livii adversatur. His verbis enim ostendere volebat, cives Romanos, qui spoponderant, se a suis deceptos esse, calumniari non posse, eamque caussam reddit, quod *civem neminem* spondere pro se jusserint. Insuper *pro vobis spondere* Haverk. *sposponderе pro vobis* Gaertn.

§. 17. *Nec nobiscum est, quibus nihil mandastis; nec cum Samnitibus, cum quibus nihil egistis*] Τὸ *est* deficit in Harlej. et Fragm. Hav. a m. 1. At sex priores voces in Lovel. 2. propter repetitionem τοῦ *nec*. septem posteriores in Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 3. 4. et Fragm. Hav. a m. 1. ob similitudinem syllabarum finalium in vocibus *mandastis* et *egistis*.

§. 18. *In id, quod praestare possumus, corpora nostra et animos*] *quod* non adparet in Voss. 2. Lov.

ſtrum eſt; in id, quod praeſtare poſſumus, corpora no-
ſtra et animos; in haec saeviant, in haec ferrum, in
19 *haec iras acuant. Quod ad tribunos adtinet, consulite,*
utrum praesens deditio eorum fieri poſſit, an in diem
differatur. nos interim, T. Veturi, vosque ceteri, vi-

2. 3. 4. Harlej. et Fragm. Hav. Hinc *animas* Neapol. Latinii, quod forte monachi gloſſema eſt, qui *corpori* non *animum*, sed *animam*, obponi exiſtimabat. At aliter antiqui. Liv. 1, 58, 7. *Corpus eſt tantum violatum, animus insons.* 7, 12, 11. *Iis animis corporibusque, quorum omnis in inpetu vis esset.* Sall. in Jug. 2. *Uti genus hominum compositum ex anima et corpore; ita res cunctae ſtudiaque omnia noſtra corporis alia, alia animi naturam sequuntur.* Ingens cumulus similium exemplorum ex Cic. proferri poſſet. Per periphrasin autem *in corpora noſtra et animos* accipio pro in nos. Ceterum poſt vocem *locupletes* diſtinxi. Quid enim eſt *locupletes in id, quod noſtrum eſt?*

In haec saeviant, in haec ferrum, in haec iras acuant] *in his sevivi-ant* Florent. Sed ter *hoc*, pro *haec*, Hearnii Oxon. B. et C. priori loco tantum *hoc* praeferunt Voſſ. 2. et Lovel. 3. secundo loco edd. Aldo antiquiores. Praeterea *in haec nihil ferrum nihil iras acuant* Leid. 2. *in haec ferrum et iras acuant* Lovel. 4. a m. 2. Male. Praepositionis enim repetitionem sine copula Livio frequentem eſſe, supra vidimus hoc cap. §. 12. *exacuant* habuit Lovel. 4. a manu pr. Sed simplici *acuere* in his locutionibus Livius uti solitus eſt. Infra 40, 27, 8. *Quibuscumque irritamentis poterat, iras militum acuebat.* Ita *acuere curam, ſtudia*, et similia, apud eum passim obcurrunt. Deinde *iram acuant* Florent. quem nunc audiendum non arbitror. Magis enim hic convenit numerus multitudinis, qui in reliquis omnibus codd. supereſt. Nam, vel de uno homine *irae* usurpari, infra videbimus ad 29, 22, 8. hic autem de Samnitibus in genere dicitur.

§. 19. *Quod ad tribunos adtinet*] Ita edidit Cel. Jac. Gronovius, eumque secutus Clericus; quum priores omnes vulgaſſent *ad tribunos plebis adtinet.* Cl. Hearne, qui priſtinam lectionem servavit, de codicibus suis nihil addit, licet vulgatum a Gronovio mutatum memoret. Noſtri omnes Gronovio favent. Mox alio ordine *praesens eorum deditio* Haverk. Deinde *deseratur*, pro *differatur*, Lovel. 2.

T. Veturi, vosque ceteri, vilia haec capita luendae sponsionis feramus] Lego *offeramus*. KLOCK. Praenomen *T.* deficit in Leid. 1. Voſſ. 2. Lovel. 2. 3. 4. et Fragm. Hav. a m. 1. *Venturi* Voſſ. 2. et Lovel. 3. ac 4. *Veturii* Harlej. *Veturiri* Leid. 2. *ne nura* Lovel. 2. Tum *et vos ceteri vilia et haec capita* Leid. 1. *et vos ceterique vilia et haec capita* Lov. 4. *vosque ceteri servilia haec capita* Hearnii Ox. C. *nosque servilia haec capita* Lovel. 2. *vosque ceteri vilia et haec capita* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Harlej. Portug. Haverk. et Fragm. Hav. a m. 2. *vosque ceteri vilia et hoc capite* Gaertn. Deinde *luendae sponsioni* edd. Ascensii anni 1513. 1516. et quaedam aliae: quod poſtea mutatum eſſe indignatur Glarean. ad cap. seq. §. 3. Et tamen *sponsionis* conſtanter supereſt non modo in edd. prioribus, sed et in

capita luendae sponsionis feramus, et noſtro liberemus Romana arma.

lovit Patres conscriptos tum cauſſa, tum 1
nec ceteros solum, sed tribunos etiam ple-
se in senatus dicerent fore poteſtate. Magi- 2

riptis. *feramus* deficit
ejus loco *feram*, ut
erem, pro *liberemus*,
ck. Nihil muto. *fera-*
ad Pontium ac Sam-
opus itaque, ut cum
gatur *offeramus*. Tan-
mur Romana arma Lov.
r Romana arma Voſſ. 2.
at vulgatum; quo non
icat, arma Romana li-
sed insuper a se, sua
quidem sponte, libe-

n cauſſa, tum auctor]
tum auctor Florent. a
l. 4. et Hearnii Oxon.
ſſa, cum auctor Gaert-
l 6, 23, 3. Deinde in
uentibus *ne ceteros*,
ragm. Hav. et *tribunos*
s Voſſ. duo, Leid. 2.
l. 4. Gaertn. Haverk.
v. et editio Parm. quod
ensius anno 1513. et
a receperunt. In qui-
dd. ultima vox brevi-
pleb. notatur, *plebi*
anni 1472. in reliquis
antt. impreſſis *plebei*, a
onovio iterum admis-
praesertim hic prae-
imi. V. ad 2, 33, 2.

enatus fore dicerent po-
r. Helm. Voſſ. Rott. *po-*
FR. GRON. *poteſtate*
, nisi quod in Voſſ. 1.
laudato sit *poteſtatem*
Florent. legit *ut sena-*
fore poteſtatem. De lo-
men *esse in poteſtatem*
4. Tò *se* deficit in Por-
tug. *in senatum* praefert Voſſ. 2. et Lovel. 3. *in senatu* Fragm. Hav. a m. 1. ubi litera sibilans excidit ob similitudinem initialis vocis sequentis. V. ad 4, 33, 11. *forma*, pro *fore*, Harlej.

§. 2. *Magiſtratu inde se extemplo abdicaverunt*] *Magiſtratu deinde se* Lovel. 4. *Inde* et *Deinde* saepe in Mſtis permutantur. V. ad 36, 24, 10. At *inde* ob aliorum codicum auctoritatem hic verius eſt. Id autem saepiſſime pro deindo poni solet. V. ad 42, 55, 6. *Magiſtratu in se* Leid. 2. et Lovel. 1. V. ad 10, 20, 6. *adicaverunt* Florent. *abdicantur* Fragm. Hav. a m. 1. *abdicavere* Harlej. *Magiſtratu inde extemplo abdicaverunt se* Portug. et Haverk.

Traditique fecialibus cum ceteris Caudium ducendi] Pal. sec. et Camp. ed. *cum ceteris Caudium ducendis*. GEBH. Ita et Florent. a manu recenti, Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. N. B. ac C. Praeterea *traditisque fecialibus* Harlej. V. ad 6, 3, 8.

Hoc facto senatusconsulto lux quaedam adfulsisse civitati visa eſt] Pall. tres *Hoc senatusconsulto facto lux quaedam affluxisse civitati visa eſt*. Campan. *ducendis hos. Senatusconsulto facto, lux quaedam civitati affulxisse visa eſt*. GEBH. *Hoc senatusconsulto facto* etiam Voſſ. 2. Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. *adfulxisse* Lov. 1. Portug. Klock. et Fragm. Hav. a m. 1. Sed ita paſſim *x* et

ſtratu inde se extemplo abdicaverunt, tradi
fecialibus cum ceteris Caudium ducendi. Hoc
senatusconsulto, lux quaedam adfulsiſſe civita
3 sa eſt. Poſtumius in ore erat; eum laudibu
coelum ferebant: devotioni P. Decii consulis,
4 claris facinoribus aequabant. *Emersiſſe civitat*

s in Mſtis commutantur. V. ad 26, 19, 4. Ex ea tamen scriptura, transpositis literis, poſtea factum eſt *adfluxisse*; quod inveni in Voſſ. 2. Lovel. 3. et Haverk. V. infra ad 21, 62, 4. *adfusisse* datum eſt in Leid. 1. unde *adfuisse* factum fuit in Lovel. 4. *lux quaedam adfulsisse civitatis* legit Florent. Male. Nihil mutandum. *adfulgere* translata significatione, et quidem cum dativo, Livio frequens eſt. Infra 27, 28, 14. *Magoni jam haud ferme fidenti prima spes, morte nunciata Marcelli, adfulsit.* 30, 30, 15. *Et mihi talis aliquando fortuna adfulsit.* 32, 19, 1. *Elatiam obsidenti consuli rei majoris spes adfulsit.* 42, 65, 11. *Obſtinatis mori spes adfulsit.* (* 23, 32, 7.)

§. 3. *Poſtumius in ore erat*], Vet. lib. *in ore omnium erat.* SIG. Vetus editio Campani *in ore omnium erat.* quam lectionem e suo indicavit Sigonius. GEBH. Illud *omnium* nullus meorum, vel scriptorum, vel editorum, nullus etiam Hearnii Oxoniensis agnoscit. Neque addi neceſſe eſt. Ita simpliciter Propert. 2. El. 1, 1.

Quaeritis, unde mihi toties scribantur amores,
Unde meus veniat mollis in ora liber?

et 3. El. 1, 25.

Omnia poſt obitum fingit majora vetuſtas;
Majus ab exequiis nomen in ora venit.

Virgil. 12. Aen. 234.

Ille quidem ad superos,
se devovet aris,
Succedet fama, vivusque
feretur.

Eum laudibus ad coelum f
cum laudibus Gaertn. It
variant scripti. V. supr
19, 2. Vulgata lectio, p
ſtant reliqui scripti, hic
Supra 2, 49, 1. *Fabios ad*
laudibus ferunt. 5, 7, 10.
equites, laudare plebem,
sum laudibus ferre. 7, 10,
risque pro concione eum
laudibus tulit. 9, 33, 6. *A*
que ejus Mam. Aemilium
ferret. De locutione *ferr*
here aliquem laudibus v. C
te ad Plinii 4. Ep. 27, 2.

Devotioni P. Decii consu
liis claris facinoribus aeq
Quidam suſtulerunt con
nem *et*; sicut paulo an
haec capita luendae sponsi
mus: ubi illi *sponsionis*
Haec omnia prosequi,
hujus propositi, et mult
modi volentes omittimus.
Pall. pr. et tert. *devotio*
consulis alii, alii claris f
bus aequabant. Camp. ed.
claris. GEBH. *devotioni D*
sulis alii, alii claris fac
aequabant Lovel. 3. *devoti*
alii, alii claris facinoribu
bant Voſſ. 2. Praenomen
sulat etiam a Leid. 1. Lo
Harlej. et Fragm. Hav.
ctio *et*, quam a quibusd

obnoxia pace illius consilio et opera: ipsum se cruciati-
bus et hostium irae obferre, piaculaque pro populo Ro-
mano dare. Arma cuncti spectant et bellum. *En* 5
umquam futurum, ut congredi armatis cum Samnite li-
ceat? In civitate, ira odioque ardente, delectus pro- 6
pe omnium voluntariorum fuit. rescriptae ex eodem

latam queritur Glareanus, in nullo apud me cod. erat vel edit. nisi in Ascens. anni 1513. 1516. 1530. Mogunt. Cervic. et Paris. anni 1529. Quid si legamus *devotioni P. Decii, alii aliis claris facinoribus aequabant?* Ut idem hic schema orationis sit, atque illud, quod supra pluribus inlustratur ad Livii 3, 37, 8.

§. 4. *Ipsum se cruciatibus et hostium irae obferre*] *et hostium irae se efferre*, iterum repetito pronomine, Haverk. Paullo ante *ipsius consilio* Portug. et Haverk.

Piaculaque pro populo dare Romano] Vet. lib. *Romano dare.* SIG. Pall. pr. et tert. *piaculaque populo Romano dare.* GEBH. Ita et Voss. 1. Haverk. ac Lovel. 3. Sed praepositio *pro* intercepta est a nota sequenti *P. R.* sive *populo Romano*; nam *populo Romano dare*, alio vocabulorum ordine, etiam est in Florent. Leid. utroque, Lovel. 1. 2. 4. Portug. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. quod recepi. *piacula pro populo dare Romano* edd. principes ante Froben. anni 1535. quae prima τὸ *que* interposuit, adsentientibus omnibus scriptis.

§. 5. *Arma cuncti spectant, et bellone umquam futurum*] Mutata est et hic lectio, ne dicam depravata. Illic legitur: *Arma cuncti spectant et bellum, en unquam futurum.* GELEN. *spectant, et bello in eum umquam futurum* Voss. 2. et Lovel. 3. ac 4. *spectant et bello nuncupant futurum* Lovel. 2. *spectant, et bello me nunquam futurum* Leid. 1. ubi literis male in vocabula distributis antea scriptum fuisse videtur *spectant et bellum, en umquam futurum.* Non multum huic abit lectio, quae a m. 1. exstitit olim in Fragm. Hav. *spectant et bello, en umquam futurum*; nam quum forte *bellō* scriptum fuisset, excidit tantum compendiariae scripturae nota. *nunquam* habet Haverk. in capite vocis repetita litera, quae praecedentis finalis est. V. ad 37, 29, 8. Lectio, quam Gelenius notae praescripsit, in sola tantum ed. Froben. anni 1531. obvia fuit. Priores enim legunt *et bellum, quod desiderant*, vel *quod se desiderant, futurum, ut congredi armatis.* Illud autem, quod Gelenius substituit, in reliquis apud me superest scriptis, et apud Hearnium in Oxon. L. 2. et C. nisi quod eorum prior *bella*, posterior *numquam* praeferant. *Arma et bellum* ut 3, 69, 7. *Arma et bellum spectabat.* ubi alia vide; ut et ad 4, 37, 5. De locutione *en umquam*, quae Livio admodum frequens est, v. infra ad 24, 14, 3.

§. 6. *Ira odioque ardente, delectus prope omnium voluntariorum fuit*] *Ita odioque* Harlej. V. ad Livii 24, 16, 1. Tum *dilectus* Florent. Leid. duo, Lovel. 1. et Fragm. Hav. V. ad 37, 51, 7. Deinde *prope omnium* primus edidit Cl. Jac. Gronovius; cui consentiunt scripti. Antea datum erat *omnium prope.*

milite novae legiones, ductusque ad Caudium exercitus.
7 Praegreſſi feciales, ubi ad portam venere, veſtem detrahi pacis sponsoribus jubent, manus poſt tergum vinciri. Quum adparitor verecundia majeſtatis Poſtumium laxe vinciret, *Quin tu*, inquit,

Rescriptae ex eodem milite novae legiones] *descriptae* Harlej. Gaertner. et Hearnii Oxon. L. 2. *rescriptae* eſt iterum scriptae: quae nempe priorum consulum, in quorum verba jurarant, abdicatione exauctoratae erant. Solent verba ex voculis *de* et *re* composita paſſim in Mſtis commutari. Ita *defugere* et *refugere* 2, 50, 4. *detentus* et *retentus* Epit. Liv. 3. *despicere* et *respicere* 4, 46, 8. *devolvi* et *revolvi* 5, 11, 2. *defectus* et *refectus* 5, 19, 6. *deducere* et *reducere* 6, 26, 8. *debellare* et *rebellare* 6, 30, 8. *demovere* et *removere* 6, 32, 8. *devehere* et *revehere* 8, 24, 17. *remittere* et *demittere* 9, 2, 9. *defectio* et *refectio* 9, 41, 8. *depugnare* et *repugnare* 10, 2, 13. *devocare* et *revocare* c. 20, 14. *deverti* et *reverti* Epit. Liv. 19. *deferre* et *referre* 21, 6, 5. *decurrere* et *recurrere* 21, 26, 4. *dejicere* et *rejicere* 21, 31, 7. *denunciare* et *renunciare* 22, 49, 3. (* *detrectare* et *retractare* 23, 1, 4.) *desides* et *resides* 25, 6, 21. *detrahere* et *retrahere* 29, 20, 2. *decedere* et *recedere* 35, 10, 2. *deportare* et *reportare* 39, 38, 9. *deſtituere* et *reſtituere* Epit. Liv. 43. *deceptus* et *receptus* Gronov. ad Liv. 44, 26, 1. Similiter *depellere* et *repellere*. V. viros doctos ad Valer. Max. 8, 3. ext. 1. *deprehensus* et *reprehensus*. V. Corte ad Plinii 3. Ep. 12. *decidere* et *recidere*. V. Cel. Burm. ad Suet. Caes. 17. et Brockh. ad Prop. 4. El. 8, 44. *declamare* et *reclamare*. V. viros doctos ad Suet. Vitell. 15. Cauſſa erroris eſt similitudo ductuum in literis *D* et *R*. de qua re v. Gronov. diatr. Stat. c. 52. p. 346. Duker. ad Flori 1, 22, 2. et quae supra notantur ad 6, 25, 1. Hinc etiam commutantur *datus* et *ratus*. V. ad 22, 10, 3. *decens* et *recens*. V. Cel. Burm. ad Suet. Caes. 47. Tum *de eodem milite* Gaertn. [*rescriptae eodem milite* Veith.] Praeterea *legiones novae*, trajectis dictionibus, Portug. et Haverk. Mox in verbis sequentibus *ductus ad Caudium*, sine copula, Leid. 2. et Lovel. 1. *ductusque ad Candidum* Klock.

§. 7. *Praegressi feciales ubi ad portam venere*] *Progressi feciales* Harlej. Hearnii Oxon. B. et antt. edd. usque ad Froben. qui anno 1535. recte *praegressi* reposuit, consentientibus codd. scriptis aliis. Paſſim ita variant codd. scripti. V. ad 4, 28, 5. 5, 39, 2. hoc lib. c. 26, 13. 10, 20, 10. c. 25, 5. c. 34, 9. 21, 28, 8. c. 32, 2. 25, 9, 3. 27, 12, 1. 35, 30, 3. (* 37, 44, 6.) 42, 15, 4. Cauſſa erroris eſt, quod librarii paſſim confuderint compendia illa, quibus voculae *pro*, *prae* et *per* notari solebant; unde innumeris locis verba cum his praepositionibus composita in Mſtis permutantur. Talium ingens syllabus ex solis Livii Mſtis collectus dari poſſet; sed enumerare parco, ne lectori taedio sim. V. etiam ad Silii Ital. 17, 56. Ceterum *venerunt* eſt in Gaertn.

Quum adparitor verecundia majeſtatis Poſtumium laxe vinciret] Prima vox deficit in Voſſ. 2. et Lovel. 3. Deinde *verecundia majeſtatis Poſtumi*, vel *Poſtumii* Florent. Voſſ. ambo, Leid. ambo,

cis lorum, ut justa fiat deditio? Tum, ubi in coe- 8
Samnitium et ad tribunal ventum Pontii est, A.
elius Arvina fecialis ita verba fecit: *Quandoque* 9
homines injussu populi Romani Quiritium foedus
iri spoponderunt, atque ob eam rem noxam no-

. 1. 2. 4. Gaertn. Harlej. Por-
lock. Haverk. Fragm. Hav.
rnii Oxon. N. quae lectio
ri poterit, si ad verbum
et intelligimus pronomen
eodem modo ut supra 4, 3,
uis Romanus si sit ex plebe,
za consulatus spes erit. ubi
Paullo ante *manus post ter-*
ciri Leid. 2.

n tu, inquit, adducis lorum,
a fiat deditio] Omnes libri
s. GEBH. *adduce* Hearnii
C. *adduces* Florent. Voss.
Leid. duo, Lovel. 1. 2. 3. 4.
n. Portug. Harlej. Klock.
k. Fragm. Hav. et edd. vett.
ue Froben. anno 1531. *ad-*
substituit. Ita mox cap. seq.
tu, Sp. Postumi, aut omnia
facis, aut pacto stas? Supra
7. *Quia conscendimus equos,*
musque praesentes nostrarum
a. ubi plura vide. Insuper
tu adduces, inquit, lorum
2. Utro loco ponatur τὸ *in-*
nihil refert. V. ad 2, 12, 5.
11, 4. Plurium itaque codi-
auctoritatem sequor. Dein-
justi fiat deditio Klock. *ut jux-*
deditio Leid. 2. et Lovel. 1.
6, 6, 18.

. *Ubi in coelum Samnitium,*
tribunal ventum Pontii est]
λμα τυπογραφικόν. Legen-
ex Pall. tribus vetustissimis.
ditionibus *in coetum.* GEBH.
r est operarum, in solis
ribus Gruteri editt. obvius,
jam ipse in postrema emen-
. Ceterum vocula *et* non ad-
t in Harlej. Tum *ad tribunal*
Pontii ventum est Leid. 2. Fragm. Hav. et edd. antt. usque ad Froben. qui anno 1535. ordinem verborum transposuit.

§. 9. *Quandoquidem hisce homines injussu populi Romani Quiritium foedus ictum iri spoponderunt*] *Hisce homines* quidam pro *hujuscemodi homines* exposuerunt, atque ad hoc Terentium allegant [Eun. 2, 2, 38.] *Hisce hoc munere arbitrantur suam Thaidem esse.* Verum in Terentii carmine vel *isce arbitratur*, aut *iice arbitrantur* legendum est. Grammatici praecipiunt, *ce* particulam tunc addi pronominibus, quando in *s* literam casus terminantur, ut *hosce, hasce, hujusce, hisce.* At ego puto, in sollennibus illis verbis non tam superstitiose inquirendum esse. GLAR. Pall. pr. et tert. *Quandoque hisce homines injussu populi Romani Quiritium foedus icturi spopondere.* GEBH. Scribe *quandoque.* Dictum ad l. 1, 24. Suetonius Claudio 1. *Nec dissimulasse unquam, pristinum se reipublicae statum, quandoque posset, restituturum.* Sic optime Salmasii codex. J. FR. GRON. Ego quoque *quandoque* in plerisque Mstis fuisse invenio, etiam in optimis, ut Florent. Leid. 1. Klock. aliisque, ut et in Hearnii Oxon. L. 1. 2. N. et C. Verum quemadmodum *quique* pro quicumque, ita etiam *quandoque* pro quandocumque, quocumque tempore, poni solet. V. ad 1, 31, 4. Eo autem sensu particula illa hic ferri non posse videtur; sed requiritur particula caussalis, qua-

cuerunt; ob eam rem, quo populus Romanus scelere impio sit solutus, hosce homines vobis dedo. Haec dicenti feciali Postumius genu femur, quanta maxime po-

lis est *quandoquidem*, quae ante Gronov. in edd. exstitit; sed quam in uno tantum Haverk. inveni: ejus loco *quando* habet Lovel. 2. quae particula pro quoniam apud Livium frequentissima est. V. infra ad 40, 9, 1. Ea autem forte hic etiam restituenda est, nisi quis malit *quandoquidem*. Gronovianum tamen *quandoque* quum tot codd. testimonio firmetur, loco movere non sustinui. Deinde *hisce homines* Florent. Voss. duo, Leid. duo, Lovel. 2. 3. 4. Harlej. Portug. Haverk. et Fragm. Hav. *hiisce homines* Lovel. 1. *hii homines* Klock. Verba Prisciani sunt 12. Gramm. p. 948. *Ce quoque solebant per omnes casus vetustissimi addere articularibus vel demonstrativis pronominibus, hoc est ab adspiratione incipientibus, ut hicce, haecce, hocce.* etc. *Nunc vero eorumdem pronominum his casibus frequenter additur ce, quae in S desinunt euphoniae caussa, hujusce, hisce, hosce, hasce.* etc. *Inveniuntur tamen etiam nominativum pluralem hisce proferentes antiqui. Ut Terentius in Eun. hisce hoc munere arbitrantur suam Thaidem esse. in quo videntur euphoniae caussa S interposuisse.* Quamvis autem Livius hic vetustam deditionis formulam referat, atque in similibus a vocabulis antiquatis non abstinuerit; illud *hisce* tamen nimis cascum videtur, quam ut eo hic usus esset. Ed. Rom. anni 1472. praefert *hice homines*, quod deinde Vascos. revocavit, eumque secuti recentiores plerique servarunt. Gronov. haec verba ita laudat ad 1, 24, 3. quasi invenisset *heice homines*; quomodo forte legendum. Praeterea *populi Romani Quintium* Lovel. 3. *populi Romani Quiritiumque* Lovel. 2. De utraque scriptura v. ad 1, 32, 13. *populi Romani Quiritum* Harlej. Portug. Haverk. et Fragm. Hav. V. ad 3, 20, 7. *populi Romani Quirites* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *populi Romani Quirit* Leid. 1. Sed vox *Quiritium* omittitur in Lovel. 4. Insuper *foedus icturi spoponderunt*, vel *spopondere* Voss. 2. Lovel. 2. 3. 4. et Fragm. Hav. a m. 1. quod natum est ex compendiaria scriptura *ictū iri*. Certe *icti iri* est in Florent.

Atque ob eam rem noxam nocuerunt] Vet. lib. *noxa nocuerunt.* SIG. Pal sec. *noxa nocuerunt.* Campan. *noxa nocuere.* GEBH. *noxiam nocuerunt* Klock. V. ad 2, 54, 10. *noxa nocuerunt* Lovel. 2. Portug. Haverk. Neap. Latinii, et Hearnii Oxon. N. ac B. Male. *Noxam nocere* etiam apud JCtos obcurrit, ut l. 4. pr. ff. de Noxal. act. *Vel cum trans flumen sit servus, vidente quidem sed invito domino, noxiam noceat.* l. 45. §. 1. ff. de Legat. pr. *Ob id, quod furtum fecit servus, aut noxam nocuit.* et l. 63. ff. ad l. Falcid. *Eadem caussa est ejus servi, qui noxam nocuit.* ubi etiam quaedam edd. *noxa* legunt. Ultimum hunc locum Doujatius quoque ad partes vocavit.

Ob eam rem, quo populus Romanus] Tria priora verba desunt in Neap. Latinii: quae a librario omissa videntur, quia modo praecesserant, et hic repeti nihil referre putabat; quod longe secus esse, ad sensum adtendenti patebit. Praeter haec tria vocabula, etiam duo praecedentia *noxam nocuerunt* desunt in Florent. et Har-

perculit, et clara voce aït, *se Samnitem* ..., *illum legatum; fecialem a se contra jus* ...*iolatum; eo justius bellum gesturos.*

librariorum omissa. ...seq. §. 11. Mox *sce*...*is solutus* Haverk.

...*stumius genu femur*, ...*ime poterat vi, percu*... ...ripti Hearnii *quanta* ...uet. Ner. 47. *Quanta* ...*et miseratione, veniam* ...*m precaretur.* Et sic ...rtius et inprimis Li... Quod hic est *percu*... ...tius, ut puto, dicunt ...et. Vit. 7. *Quasi cal*...*cussus.* Val. Max. 3, 1, ...*lapho percussit.* Ulp. de Injur. *Qui curavit*, ...*pugno perculeretur.* ...Ennio apud Macrob. ...*Percellunt magnas* ...in Ter. Eun. 2, 3, 87. ...*perculeris jam tu me*, ..., prosternere, ad ter... quae hic locum non ...d quia cap. seq. rur... verbo de hac re uti... *Sp. Postumius modo* ...*alem genu perculit*, for...novandum est. DUK. ...deficit in [Veith. et] ... a m. 1. Sed *quanta* ...*poterat* praefert idem consentiunt Portug. a ...1. et Hearnii Oxon. B. ...d non displiceret, si ...ut gravioris auctori... testimonio suo com... Livius enim saepius ...est. Infra 10, 29, 9. ...*sos, quanto maximo* ...*tu, incurrerent.* c. 39, ...*et illum, quanta ma*...*sset, Cominium obpu*... ..., 8. *Praedixerat, ut*, ...*ima vi possent, concita*...*in hostem.* Alia exem... aliisque v. ad 7, 9, ...15, 1. V. etiam Gro-nov. ad Liv. hoc lib. c. 24, 9. Praeterea *vi poterat* Lovel. 2. *potuit vi* Gaertn. et edd. ante Frobenianam anni 1535. Deinde *periculi*, pro *perculit*, Voss. 2. et Lovel. 3. *percutit* Leid. 2. et Lovel. 1. a m. 2. Paullo ante *dicente*, pro *dicenti*, inpressi priores. Frobenius alterum anno 1531. substituit, consentientibus scriptis.

Se Samnitem civem esse, illum legatum] Membranae Colon. *se Samnitem civem esse, Romanum esse illum legatum.* MOD. Pall. pr. et tert. *se Samnitem civem, Romanum esse illum legatum.* At Campan. litem hanc decidere sategit *se Samnitem civem ex Romano esse.* GEBH. *se Samnitem civem, Romanum illum legatum esse* Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 3. 4. Gaertn. et Fragm. Hav. a m. 2. in quo *civem* a m. 1. deficit. *se Samnitem civem esse, Romano illum legatum* Voss. 1. in margine, et Lovel. 1. a m. 1. *se Samnitem civem esse, Romanum illum legatum* Leid. 2. et Lovel. 1. a m. 2. *se Samnitem civem, Romanorum esse illum legatum* Lovel. 2. Prior lectio praecipue placet. Certe vox *Romanum* hic non vacare videtur propter elegantem obpositionem inter *Samnitem civem* et *Romanum legatum.* Paullo ante vocula *et* non adparet in Lovel. 4. Mox autem in verbis seqq. *ab se contra jus gentium* Portug. et Haverk. *Tò contra* deest in Leid. 2.

Eo justius bellum gesturos] Vet. lib. *Romanos eo justius bellum gesturos.* quod placet. SIG. Pal. sec. *Romanos eo justius bellum gesturos.* quod additamentum existimo interpretis. GEBH. *Romanos eo ju-*

1 XI. Tum Pontius, *Nec ego iſtam deditionem*
2 *piam*, inquit, *nec Samnites ratam habebunt. Qui*
Sp. Poſtumi, si Deos eſſe censes, aut omnia irrita
cis, aut pacto ſtas? Samniti populo omnes, quos in
3 *teſtate habuit, aut pro eis pax debetur. Sed quid*
te adpello, qui te captum victori, cum qua potes
reſtituis? Populum Romanum adpello; quem si spo
nis ad Furculas Caudinas factae poenitet, reſtitua

ſtius etiam Harlej. Portug. Gaertner. Haverk. et Hearnii Oxonienses. [Veith.] Obſervandum eſt, omnes codices, qui supra in verbis praecedentibus vocem *Romanum* vel *Romanorum* interponunt, eam hoc loco omittere; uno excepto Gaertn. qui et hic et ibi eam exhibet. Unde patere exiſtimo, eam alterutro certe loco a scribis additam eſſe. Sed quum certiores codd. eamdem potius supra admittant, illic etiam genuinam, hic omittendam arbitror.

§. 2. *Samniti populo omnes, quos in poteſtate habuit, aut pro eis pax debetur*] Diſtinguunt Pall duo, *aut pacto ſtas Samniti populo. omnes, quos in poteſtate habuit, aut pro hiis pax habetur.* sec. *Samniti populo omnes, quos in poteſtate habuerit, reſtitue: aut pro his pax habeatur.* Videlicet haec sententia ita prave malis subfulta tibicinibus eſt ab iis, qui non ceperunt. Sensus vero eſt: Samnitibus debentur aut exercitus et omnes, quos ad furculas clausos ac captivos in poteſtate habuit, aut pax debetur, sponsione expreſſa. GEBH. *quos in poteſtate habuerit, reſtitue, aut pro his pax habeatur* Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. B. *quos in poteſtate habuit, reſtitue, aut pro his*, vel *hiis*, *pax habeatur* Harlej. Fragm. Hav. a m. 2. et apud Hearnium C. [Veith.]

quos in poteſtate habuit, redd
pro eis pax habeatur Lovel. 2
in poteſtate habuit, reſtitue; a
eis pax debeatur ejusdem He
N. *habuerit* etiam Leid. 2. e
vel. 1. Tum *pax habetur* V
Leid. 1. et Lovel. 4. *pax ha*
Oxon. L. 2. apud Hearnium
brariis, qui hic voces int
larunt, ac mutarunt, displi
videtur compositio illa *omn*
pax debetur. Verum de ea
v. ad 1, 21, 2. Paullo ante
ctis vocabulis *irrita omnia*
Lovel. 3.

§. 3. *Qui te captum victori*
qua potes fide, reſtituis] Ve
qui te nunc captum victori.
Pal. sec. *qui te nunc captum.* G
Vet. lib. Sigonii consentiun
vel. 2. Harlej. Portug. et He
Oxon. B. ac C. [Veith.] *qui*
captum victori Leid. 1. *qui t*
captum victori Lovel. 4. Se
culam interpositam quamcu
non agnoscunt optimi. Rect
tur recentiores editores
nium, *nunc* in contextum
pientem, non audiverunt.
terea *cum qua fide potes* Ga
tu qua te potes fide Lovel. 3.
qua potes fide Voſſ. 2. *cum*
fide Leid. 2. et Lovel. 1. Nihi
tandum. Locutionem *cum qu*
potes infra inluſtrabo ad 45.
Ceterum haec verba ac seq
tia *populum Romanum adpello*
ciunt in Portug. inertia scr

giones intra saltum, quo septae fuerunt. Nemo quem- 4
quam deceperit: omnia pro infecto sint: recipiant ar-
ma, quae per pactionem tradiderunt: redeant in caſtra
sua. quidquid pridie habuerunt, quam in conloquium eſt
ventum, habeant. tum bellum et fortia consilia pla-
ceant, tunc sponsio et pax repudietur. Ea fortuna, 5
iis locis, quae ante pacis mentionem habuimus, gera-
mus bellum: nec populus Romanus consulum sponsio-

ob vocis *adpello* iterationem. V. infra hoc cap. ad §. 11. At *populo Romano* eſt in Gaertn. et Haverk. V. ad 39, 47, 10.

Quem si sponsionis ad furculas Caudinas factae poenitet] *quem si sponsio omnis ad furculas Caudinas factae* Voſſ. 2. et Lovel. 3. Forte librarii dare voluerunt *quem si sponsio omnis ad furculas Caudinas facta poenitet.* Ita enim antiquos interdum locutos eſſe, docuit Sanctius in Minerv. 3, 1. et 3. in v. *Poenitet*, ubi v. Perizon. Reliquis tamen codicibus in vulgatum conspirantibus, id praeferendum eſſe, nullus dubito. Deinde *poenituit* Lovel. 4. a m. 1. Tum *reſtituet*, pro *reſtituat*, Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 3. 4. et Gaertn. Poſtea *saeptae* cum diphthongo Florent. V. ad 8, 8, 10. Tandem *fuerant*, pro *fuerunt*, Gaertn.

§. 4. *Recipiant arma, quae per pactionem tradiderunt*] Pall. pr. ac tert. *quae perpacti omnes tradiderunt.* Andreae ed. *pro pactione tradiderunt.* GEBH. *perpacti omnes tradiderunt* Lovel. 3. *perpactis omnes tradiderunt* Voſſ. 2. *pro pactione tradiderunt* edd. Rom. anni 1472. et Parm. *pro* et *per* saepe commutantur. V. ad 3, 67, 7. Praeterea *recipiunt arma, quae* Portug. *recipiant arma, quam* Haverk. Paullo ante *deceperat*, pro *deceperit*, Portug. *decepit* Harlej. et Gaertn. V. ad 40, 14, 11. Mox in verbis sequentibus *red'unt*, pro *redeant*, idem Gaertn.

Tum bellum et fortia consilia placeant] *et fortia consilia facta placeant* Hearnii Oxon. C. Sed videtur librarius duplicem lectionem *fortia consilia* et *fortia facta* reperiſſe, et utramque, verioris incertus, junxiſſe, ut saepe factum eſt. V. ad 3, 44, 4.

§. 5. *Ea vero fortuna, iis locis, quae ante pacis mentionem habuimus, geramus bellum*] Iterum Pall. pr. ac tert. *pax repudietur a fortuna. his locis, ubi ante pacis mentionem habuimus.* Repudiant ceteri quoque libri τὸ *vero.* Item sec. et Andreae ed. *quam ante pacis mentionem habuimus.* GEBH. In nullo scriptorum aut editorum ante Gryphium inveni τὸ *vero*; quare delevi. Poteſt autem intelligi vel per ἓν διὰ δυοῖν, quasi esset fortuna locorum: nam aequis locis aequi Dii, ut Tacitus, et contra. 5, [54, 6.] *Fortuna certe loci hujus transferri hinc non possit.* 6, [28, 7.] *Fortunae loci delegaverant spes suas.* Ovidius 4. Met. 565.

— — tanquam fortuna locorum,
Non sua se premeret.

Vel divisum: reſtituatur eadem fortuna et ſtatus exercituum, eadem conditio, eaedem spes me-

6 *nem, nec nos fidem populi Romani accusemus. N*
quamne caussa defiet, cur victi pacto non stetis? G
des Porsenae dedistis; furto eos subduxistis: auro c
tatem a Gallis redemistis; inter accipiendum aurum

tusque: reddamur iisdem locis, quibus constiteramus utrique, quum colloquium iniretur: sic deerit causa, cur senatus pactione consulum, nos pactis irritis doleamus. Supra [c. 9, 15.] *Nostrum exercitum eadem, quae impedierat fortuna, expediret.* 10, 19, 3. *Neminem quaesiturum, quae verba Appii, sed quae fortuna exercitus fuerit.* Quare non autumem, aptiore sensu fore *ea forma*: quod viro docto visum. J. FR. GRON. Particula *vero* ante Gryphium jam recepta erat a Frobenio anno 1535. quam nullus etiam meorum aut Hearnii codd. agnovit, et recte Gronovius expunxit. Eadem etiam viro docto displicuit, qui propterea in margine ed. Curionis *Eadem fortuna* scribendum conjecit. Sed et haec lectio in nullo meorum exstat. Is autem, quem *Ea forma* emendantem Gronovius refellit, est Freinsh. qui conjecturam hanc proposuit in Ind. Curt. in v. *Forma*, et ad Flori 2, 2, 8. Eae voces saepe in membranis antiquis commutantur. V. ad 41, 20, 2. Verum neque huic lectioni ullus codicum consentit: et vulgatam recte Gronov. exposuit. Ceterum *a fortuna*, ut Gebhard. in duobus Pall. invenit, apud me superest in Florent. Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. et Fragm. Hav. a m. 1. Sed videntur librarii primam literam omisisse, ut eam postea ornatus caussa alio colore pingerent. Praeterea *his locis ante pacis* Voss. 2. et Leid. 1. *quam his locis, ubi ante pacis* Lov. 2. *quam his locis ante pacis* Lovel. 4. *his locis ubi ante pacis* Lovel. 3. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. L. 1. *diis locis ubi ante pacis* Gaertn *locis quam ante pacis* Portug verk. Hearnii Oxon. B. et N. rum tamen posterior *quae*, *quam*, in margine ostentat) edd. antiquae ante Frobeni anni 1535. *iis locis quante* Klock.

Nec nos fidem populi Roma cusemus] *incusemus* Hearnii B. Id verbum indoctis lib minus notum fuisse videtur, ut sponte aut non praeeunt vulgatissimo *accusemus* subs rent. Eo tamen Livius sa usus est. Supra 8, 23, 4. *Ul cusabant injurias Romanorum* 1, 10. *Incusati graviter ab s aediles triumvirique capital* 37, 9. *Alii manus ad coelum dere, Deos incusantes.* 26, *Se quoque et praesidium in cruciatus proditos incusaban* 8, 1. *Locrenses graviter ob de nem incusavit.* 31, 6, 4. *Inc rat bella ex bellis seri.* 33, 3 *Alii ferocius incusarunt exp runtque.* 40, 27, 9. *Fraude stium incusans.* Notat auten vius ad Virgil. 1. Aen. 41 *cusare proprie est superiori guere, accusare vero vel vel inferiorem.* Si igitur p tuum foret id discrimen, nitium imperator Pontius do *incusemus* agnovisset, nos Samnitibus superiores quod eum, nupera victor flatum, fecisse, vix verisim deri potest. Recte ergo S prioribus subjungit: *Et ho prietatis est, licet usus male i rumpat.*

§. 6. *Numquamne caussa* Vet. lib. *deficiet.* SIG. Sol

ti sunt: pacem nobiscum pepigistis, ut legiones vobis ca- 7
ptas restitueremus; eam pacem irritam facitis, et sem-
per aliquam fraudi speciem juris inponitis. Non pro- 8
bat populus Romanus ignominiosa pace legiones serva-

dreae ed. *defiet*. GEBH. *deficiet* Sigonii est; nec aliter legitur in utroque Voss. Praeplacet tamen, quod in Helmstad. Rott. et primis edd. habetur, *numquamne caussa defiet*. Plautus Menaechm. 1, 4, 2.

— *tribus vide quod sit satis:*
Neque defiat, neque supersit.

Milite 4, 6, 46.

— *ita animus per oculos meos defit.*

Rud. 4, 4, 63.

Omnia iterum vis memorari, scelus, ut defiat dies.

I. FR. GRON. *defiet* apud me non superest, nisi in Florent. a m. 1. et Kloch. apud Hearnium autem in solo Oxon. N. Reliqui omnes *deficiet*, quod ex alterius expositione natum videtur. Passim enim hoc verbum librariis minus notum in alia mutatum est; apud poëtas autem propter legem metri, pro *defit*, saepius datum est *desit*. V. quae notavi ad Silii 9, 335. ubi de hoc verbo plura dicta sunt. *Numquam nec caussa* est in Leid. 1. Sed posterioris vocis litera initialis fini vocis praecedentis adcrevit. V. ad 40, 7, 8. *Numquam de caussa* Haverk. Mox *pacto non statis* Florent. a m. 1.

Obsides Porsennae dedistis, furto eos subduxistis] *Porsinnae* Florent. et Leid. 1. Verum de orthographia hujus nominis supra egimus ad 2, 9, 1. Deinde *furtum* Oxon. B. apud Hearnium, qui inde *furtim* scribendum conjicit, quemadmodum invenit in cod. N. *furtim* etiam apud me Harlej. Portug. et Haverk. quorum fides levior est, quam ut iis credam. Mox *occisi*, pro *caesi*, Fragm. Hav.

§. 7. *Pacem nobiscum pepigistis, ut legiones vobis captas restituerimus*] Libri omnes *restitueremus*. GEBH. *restituerimus* demum receperat Modii Francofurtana; neque alibi in scriptis, quam in uno Haverk. mihi obvium fuit. quare recte Gronovius priorem lectionem revocavit. *captas vobis restitueremus* alio ordine legit Harlej. Deinde *pace nobiscum pepigistis* Fragm. Hav. *pacem nobiscum pepegistis* Gaertn. a m. 2.

Eam pacem irritam facitis] Pall. pr. ac tert. *eam pacem vanam facitis*. GEBH. Ita et Voss. 2. ac Lovel. 3. Verum id ex interpretis glossa profluxit. Praeterea *faciatis* Lovel. 1. a m. 1. *fecistis* Lovel. 2.

Et semper aliquam fraudi speciem juris inponitis] Ubi mens fuit Campani, *et semper aliquam fraudis speciem juri imponitis* edentis? GEBH. *aliquam fraudis speciem juris inponitis* Florent. Gaertn. et Portug. a m. 2. Sed ultima litera vocis *fraudis* ex principio vocis sequentis perperam repetita est. V. ad 40, 7, 8. *aliquam altercandi speciem juris inponitis* Lovel. 2. Omnia autem haec verba *et semper aliquam fraudi speciem juris inponitis* deficiunt perperam in Voss. 2. et Lovel. 3.

§. 8. *Pacem sibi habeat*] Pal. sec. *pacem habeant sibi*. GEBH. Hac formula *sibi habeat* utitur, qui,

tas? pacem sibi habeat, legiones captas victori restituat: hoc fide, hoc foederibus, hoc fecialibus ceremoniis
9 *dignum erat. Ut tu quidem, quod petisti, per pactionem habeas, tot cives incolumes; ego pacem, quam ho-*

quod non habet ipse, cum habeant alii teneantque, eo se facile carere testatur. Hic utrisque simul aut habenda pax, aut non habenda erat: neutri poterant habere vel aspernari sine alteris. Sensus poscere videtur: *Non probat populus Romanus ignominiosa pace legiones servatas? pacem ne habeat, legiones captas victori restituat. Hoc fide, hoc foederibus, hoc fecialibus caerimoniis dignum erat. Ut tu quidem, quod petisti per pactionem, habeas, tot cives incolumes, ego pacem, quam hos tibi remittendo pactus sum, non habeam? Hoc tu, A. Corneli, hoc vos, feciales, juris gentibus dicitis?* Nam et ita ponenda interpunctio, ab qua vulgo laborat locus. *Ut tu*, quemadmodum notavimus ad 4, 2, 4. Plautus Asinar. 5, 2, 34. *Egon' ut non domo surripiam in deliciis pallam, quam habet, atque ad te deferam?* J. FR. GRON. Eadem, quae hic, ad Senecae Controv. 26. in fine habet Gronov. Verba *pacem sibi habeat* hac sententia accipi posse arbitror: Pace facile carere possumus; statuat de ea populus Romanus, ut lubet, dummodo legiones captas nobis restituat. Nam qui dicit *tibi habe*, ut Ter. Phorm. 2, 3, 88. alterius arbitrii facit, quomodo re, quam illum sibi habere jubet, uti velit. In recepta distinctione, quae post *restituat* στιγμὴν τελείαν habet, et sequentia in unam periodum usque ad *Hoc tu, A. Corneli* concludit, mihi omnia planiora sunt, quam in Gronoviana. Emendationem *hos tibi*, pro *hosti tibi*, qui improbare volet, ei tolerabilis aliquis sensus in vulgata scriptura quaerendus erit, quem in ea nullum invenio. DUK. *pacem habeat sibi* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *pacem habeant sibi* Portug. et Haverk. Doujatio Gronovii ratiocinatio subtilior, quam verior, videtur. Existimat autem *pacem sibi habeat* idem esse, ac recipiat populus Romanus pacem, quam per consules cum Samnitibus pactus est. Permittere igitur Pontium, ut Romani de pace pro arbitrio statuant. Samnites enim facile ea carituros, si omnia in priorem statum restituantur. Paullo ante *ignominiosam pacem, legiones servatas* praefert Florent. a m. 2. *ignominiosa deditione legiones servatas* Lovel. 4. in contextu, altera lectione margini adscripta. In verbis sequentibus *hoc foedere, hoc fecialibus ceremoniisque dignum erat* legit Harlej. [Initio *Non approbat* Veith. post *restituat. Hoc facto, foederibus* idem.]

§. 9. *Ut tu quidem, quod petisti, per pactionem habeas, tot cives incolumes*] *Ut quidem tu, quod petisti* Florent. Leid. ambo, Lovel. 1. 3. Harlej. Gaertn. Klock. Fragm. Hav. et edd. ante Vascos. *Ut quidem tu, quod petiisti* Lovel. 4. *Ut, quod quidem tu petisti* Lovel. 2. At omnia haec verba neglegentia librarii exsulant a Voss. 2.

Quam hosti tibi remittendo pactus sum] *hostem tibi remittendo* Gaertn. *hos tibi remittendo* scribendum conjicit Gronov. ad §. praec. Et ita ex Neap. cod. laudat Latinius. Ut adeo librarius ultimam syllabam vocis *hosti* perperam repetierit ex initio vocis sequentis.

tibi remittendo pactus sum, non habeam: hoc tu, Corneli, hoc vos, feciales, juris gentibus dicitis? o vero istos, quos dedi simulatis, nec accipio, nec li arbitror; nec moror, quo minus in civitatem obli-

modo *hostem temptare*, pro *hos tare*, in uno cod. scribebatur ra 6, 18, 11. Plura similia expla videbimus infra ad 37, 5.

Ioc vos, feciales, juris gentibus tis] Pal. sec. *hoc vos, fetiales, s gentium dicitis.* GEBH. Ita Lovel. 2. Harlej. Gaertn. Hak. Neapol. Latinii, et Hearnii onienses. [Veith.] *jus gentium* pius Livio memoratur. V. ad , 14. Verum intempestiva hic mentio videtur, quum opticodd. *gentibus* servent. Fecia- *jus dicunt gentibus*, quos *foede- , pacis, belli, induciarum ju- s* vocat Cic. 2. de LL. 9. Iner *hoc vos feciales jus* Portug. . 2. Malc. *hoc juris*, ut *hoc uii*; de quo infra v. ad 30, 13, *haec vos, feciales*, et paullo *haec tu*, Fragm. Hav.

. 10. *Quos dedi simulatis*] Pal. *simulatos.* GEBH.

civitatem obligatam sponsione missa] Pall. duo meliores pr. ert. *in civitatem obluctam. Ob- a civitas* an obligata? ut sit *bluere*, hoc est, obligare. Alt olim Andreas, *in civitatem tam.* GEBH. Quid causae, in verbo vulgatissimo omnes S. discordent? Thuan. uter- Voss. duo Pall. *obluctam.* Helm. *tam.* alter *obrutam.* Andreas que *oblitam.* Forte, *pollutam sione commissa.* J. FR. GRON. varia MSStorum lectione apet, scripsisse Livium *in civi- m obstrictam*, uti solet alias. , 19. *Nisi universam rempu- am eo nefario obstrinxeris.* 10, 12. *Primoribus Samnitium ea detestatione obstrictis.* JAC. GRON. *obligatam*, an *obstrictam* legas, parum refert. Utroque utitur Livius: illo c. 9. hoc c. 8. Sed non liquet, quomodo varietas scripturae, a Gronovio patre proposita, magis ducat ad *obstrictum*, quam ad *obligatam*. Mallem, docuisset vir Cl. quid sit *sponsio commissa*. Jurisconsulti *commissam stipulationem*, quod saepe in Pandectis legitur, interpretantur eam, cujus conditio exstitit, quum ex ea deberi coeptum est, et agi ac peti potest. Ita *sponsio commissa* erit, cujus conditio exstitit. Nimirum consules ceterique spoponderant, Samnites pacem habituros, si Romanos incolumes dimisissent. Dimissis Romanis exstiterat conditio et sponsio commissa, Romanique ex ea obligati erant. Sed et aliter accipi potest. Sponsio haud dubie firmata fuerat, interposito jurejurando, et cum exsecratione in capita sponsorum et in populum Romanum, ut in foederibus: idque indicant verba Livii, *iratis omnibus Diis, quorum eluditur numen.* Jam populus Romanus, quum sponsionem ratam non haberet, commiserat sponsionem, id est, commiserat, quod exsecrationibus ac diris illis locum faceret: quemadmodum Cicero pro Cluent. 37. *committere poenam*, et 3. in Verr. 12. *committere mulctam* dicit eum, qui committit, quod poenae vel mulctae locum facit. Et de eo cogitare potuit J. Fr. Gronovius, quum *pollutam*, pro *obligatam*, legendum conjiciebat. Sed prius mihi simplicius videtur: etsi verum esse non adfirmo. Quid sit *committere stipula-*

gatam sponsione commissa, iratis omnibus Diis, quorum
11 *cluditur numen, redeant. Gerite bellum, quando Sp. Postumius modo legatum fecialem genu perculit. Ita Dii credent, Samnitem civem Postumium, non civem Roma-*

tionem, poenam, mulctam, et alia, docent Interpretes Juris civilis, et Faërnus ac Manutius ad Cic. pro Flacco 21. DUK. Nostri etiam admodum variant. *in civitate oblactam sponsionem commissa* Florent. *in civitate obluctam sponsionem commissa* Leid. 1. *in civitate obluctam civitatem sponsionem commissa* Lovel. 1. *in civitatem obluctam civitate sponsionem commissa* Leid. 2. *in civitate obluctam sponsione omissa* Lovel. 2. et Fragm. Hav. a m. 1. *in civitate obluctam sponsione commissa* Lovel. 4. *in civitate obluctante sponsione commissa* Gaertn. *in civitatem obluctante sponsione commissa* Fragm. Hav. a m. 2. *in civitatem oblutam sponsione commissa* Lovel. 3. *in civitatem obligatam sponsione commissam* Harlej. *in civitatem obruptam sponsione commissa* Portug. *in civitatem ob ruptam sponsione commissa* se invenisse, Hearne testatus est, in Oxon. N. *in civitatem ob ruptam sponsionem commissam* in L. 2. et C. *in civitatem abruptam sponsionem commissam* in B. Si quid mutandum, Cl. Jac. Gronovii *obstrictam sponsione* malo; quam, ut pater ejus conjecerat, *pollutam sponsione*. Doujatius nulla mutatione opus esse existimat. *committi* enim stipulationem vel poenam recte dici apud Jurisconsultos, quum, quod quis simpliciter aut adjecta poena spopondit, non inplevit; sive quum contra id, quod convenit, factum est. Non male igitur Pontium dicere, civitatem Romanam *obligatam sponsione commissa*, quum, quod spoponderant ejus nomine consules, praestare recusavit. Verum non quaeritur, utrum recte dicatur *civitas obligata sponsione commissa?* de eo enim convenit: sed potius, an ex eo, quod codd. constanter vocem vulgatissimam *obligatam* repudient, efficiendum sit, aliam minus usitatam ejus loco a Livio relictam esse? quod verisimile videtur. Quid sit *sponsio commissa*, videndus est Salmas. de modo Usur. c. 14. p. 614. et Graev. ad Cic. pro Domo 57.

§. 11. *Gerite bellum, quando Sp. Postumius modo legatum fecialem genu perculit*] *Quaerite bellum* Haverk. *Geratur bellum* edd. antt. ante Frobenianam anni 1535. quae *Gerite* substituit, consentientibus reliquis scriptis. Tum *Postumius non legatum* Haverk. Scriptum fuerat *mō* pro *modo*, quod deinde facile in *nō* ac *non* mutari potuit. Certe *Postumius nō legatum* hodie adhuc superest in Haverk. et Fragm. Hav. Alia hujus erroris exempla supra v. ad 4, 56, 6. Adde viros doctos ad Sueton. Tib. 21. Praeterea *pertulit* Voss. 2. et Fragm. Hav. a m. 1. V. ad 35, 27, 16.

Ita Dii credent, Samnitem civem Postumium, non civem Romanum, esse, et a Samnite legatum Romanum violatum] Pall. pr. ac tert. concisius *Ita Dii credent, Samnitem civem Postumium, non civem Romanum violatum*. sec. *Samnitem civem Postumium, non civem Romanum legatum violatum*. GEBH. Ut Pal. sec. apud Gebhardum, etiam legit Portug. Neque multum dif-

num, esse, et a Samnite legatum Romanum vio- eo vobis justum in nos factum esse bellum. Haec 12 *ia religionum non pudere in lucem proferre? et ueris dignas ambages senes ac consulares fallendae xquirere? I, lictor, deme vincla Romanis: mo-* 13

rlej. qui solam tantum vo- insuper omittit. *Samni- tem Postumium, non civem um ... s violatum* Florent. At Pall. ejusdem Gebhardi untur Voss. 2. Leid. 1. Lo- 4. et Fragm. Hav. a m. 1. a m. 2. pro *violatum* emen- *violasse:* quomodo etiam unt Gaertn. atque Hear- n. N. ac B. Ita autem da- , ut sensus, qui cetero- ulius erat, aliquo modo et. Verum librariis erran- sa exstitit repetitio vocis *em.* Inde enim factum est, ina ad alteram transilien- nia media ipsamque illam ransierint. Hujus erroris tot supersunt in Mstis superius a me indicata, infra adhuc obcurrent, ut, nscere vellem, taedio fo- Eumdem errorem in alio- criptorum manu exaratis bvium notarunt Cel. Burm. urm. Ecl. 4, 56. Corte ad Ep. 7, 2. et Ep. 20, 5. m, quae notavi ad Silii et ad 16, 567. Quin et m hic error non in uno ero cod. sed etiam in tan- n omnibus Mstis commit- Memorabile exemplum su- buimus hoc lib. c. 5, 10. i superstites fuissent mem- , quibus Gelenius usus est, r voces in Livio periissent. d est 36, 19, 13. ubi vide.) colligendum est, multas hodie lacunas non anim- sas superesse posse in mo- tis illorum auctorum, quo- nus tantum vel alter ad nos codex scriptus pervenit. Certe similes indicarunt quasdam viri docti in ultimis libris Livii ex unico cod. Laurissено vulgatis. V. Sigonium ad Livii 44, 27, 6. Ursinum ad 45, 41, 11. et Gro- nov. ad 44, 25, 6. et 45, 24, 9. Ceterum *Ita Dii crederent* Gaertn. V. ad 2, 56, 7. Deinde *et Samni- te*, pro *et a Samnite*, Leid. 2. et Lovel. 1. Mox *factum est bellum* Leid. 1. *factum bellum esse* Port. et Haverk. *bellum esse factum* Lov. 4.

§. 12. *Haec ludibria religionum non pudore in lucem proferre*] Men- da typographica: quippe Pall. pr. et tert. ut et Andreae recen- sio *non pudere.* Sed Camp. et Pal. sec. *non pudet in lucem proferre.* GEBH. Mendam typographicam, quam in prioribus edd. suis ope- rae commiserant, Gruterus jam in postuma emendavit. *non pudet* legunt etiam Lovel. 2. Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. et Hear- nii Oxon. L. 2. C. et N. cujus tamen margo ostentat *pudere.* V. ad 1, 50, 5. Tum *Haec ludibria legionum* Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. Har- lej. et Fragm. Hav. a m. 1. quo- modo et alibi peccarunt librarii. V. ad 10, 40, 11. *Haec ludibria li- gionum* Voss. 1. *Hic ludibria legio- num* Leid. 2. et Lovel. 1. Deinde *in lucem perferre* Voss. 2. V. ad 5, 4, 12.

Vix pueris dignas ambages senes ac consulares fallendae fidei exqui- rere] *ambages dignas* Lovel. 2. Tum *senes et consulares* Lovel. 4. Deinde *fidei fallendae* Gaertn. Ce- terum Gebhardus ad Liv. 8, 15, 3. haec per ellipsin exponit, pro

ratus sit nemo, quo minus, ubi visum fuerit, abeant. Et illi quidem, forsitan et publica, sua certe liberata fide, ab Caudio in castra Romana inviolati redierunt.

1 XII. Samnitibus, pro superba pace infestissimum cernentibus renatum bellum, omnia, quae

fallendae fidei caussa. Potest tamen *fallendae fidei* sine ellipsi casu tertio accipi.

§. 13. *I, lictor, deme vincla Romanis: moratus sit nemo*] Pal. sec. *deme vincula. Romanus moratus sit nemo.* GEBH. Vox *i* deficit in Voss. 2. Lovel. 3. 4. Haverk. et Fragm. Hav. a m. 1. V. ad 8, 7, 19. Ejus loco *ii* praeferunt Florent. et Leid. 2. Tum *victor* Lov. 2. Mox *vincula* Lovel. 2. Haverk. et editiones Frobeniana anni 1535. priores. V. ad 3, 56, 4. Mox *habeant*, pro *abeant*, Voss. 1. Leid. 1. Lovel. 1. et quaedam ex antt. edd. V. ad 22, 59, 19.

Sua certe liberata fide] Pal. pr. *sua cetera liberata fide.* tert. *sua cetera libata fide.* Camp. ed. *sua certe liberati fide.* GEBH. *sua certa liberata fide* Lovel. 3. Male. *certe* est dumtaxat, minimum. V. ad 2, 1, 2. *sua certe liberati fide* Portug. Neque id rectum. Cic. pro Flacco 20. *Ipse tamen Fusiis satisfacit absentibus, et fidem suam liberat.*

Inviolati redierunt] Pal. pr. *rediere.* tert. *reductae.* GEBH. *rediere* etiam Voss. 2. et Lovel. 3. Praeterea *a Caudio* Gaertn.

§. 1. *Omnia, quae deinde venerunt*] Pal. sec. *evenerunt.* GEBH. Sic et 10, 45, 3. *Quonam modo tolerabilis Etruria fuisset, si quid in Samnio adversi venisset.* Vide tamen, an non hic scribendum sit *evenisset*, et illic *quae dein evenerunt.* J. FR. GRON. Tamen Liv. 1, 7, 1. *Priori Remo augurium venisse fertur, sex vultures.* et 24, 40, 15. *Si quando similis fortuna venisset.* Tacit. 12. Ann. 32. *Id quo promtius veniret.* id est, ut Freinshemius, eveniret. Sic *commodum* et *malum alicui venire* dicitur. Sallust. Jug. 4. et Phaedr. 1. fab. 2. ubi v. Burm. et Wass. ad Sall. Jug. 110. Sed in nonnullis eorum, quae ibi adnotantur, variat scriptura, ut et in Terent. Hec. 2, 1, 31. ubi pro vulgato *Non mea opera neque pol culpa evenit*, Rivii libri, cum quibus consentit Traject. habebant *venit*, quod pro composito dictum putat Rivius. DUK. *deinde evenerunt* Lovel. 4. Harlej. Portug. et Haverk. *deinceps evenerunt* Klock. Potuit sane facili errore prima litera *e* intercipi ab ultima praecedentis *deinde*; quod in hoc verbo etiam alibi factum est. V. supra ad 7, 6, 8. infra ad 10, 11, 1. ad 22, 40, 3. et ad 29, 20, 4. Adde Cortium ad Plinii 2. Ep. 11, 6. Ita apud Colum. in optimo Msto Sangerm. legitur 4, 2. *Ut saepe evenit, vel nigri est generis, vel parum fertilis.* ubi vulgo editur *saepe venit.* Contra apud Valer. Max. 3, 4. in princ. recte nunc circumfertur, *Saepe evenit, ut et humili loco nati ad summam dignitatem consurgant.* ubi alter cod. Traj. legit *saepe venit.* Quin etiam saepe *venire* abiit in *evenire*, quod ultima litera vocis praecedentis in principio hujus a librariis repetita sit. V. ad 2, 38, 1. Multa etiam loca obscur-

deinde venerunt, non in animis solum, sed prope in oculis esse: et sero ac nequidquam laudare se- 2
nis Pontii utraque consilia; inter quae se media lapsos victoriae possessionem pace incerta mutasse, et, beneficii et maleficii occasione amissa, pugnaturos cum eis, quos potuerint in perpetuum vel

runt, ubi *venire* et *evenire* inter se commutantur, in quibus tamen eadem erroris istius caussa dari nequit. V. ad 2, 40, 14. c. 48, 5. 3, 4. 7. 4, 8, 5. 21, 17, 1. 39, 41, 6. c. 45, 5. et N. Heinsium ad Ovid. Epist. 7. Her. 21. Quum tamen illud *evenerunt* fere non, nisi in suspectae fidei codicibus, obcurrat, potius esse existimo, ut alterum *venerunt* servetur. Nam, *venire* non numquam pro *evenire* poni, infra videbimus ad 44, 17, 7. Ceterum *omniaque, quae deinde* Florent. Leid. 1. Lovel. 4. Harlej. et Fragm. Hav. *omnia quaeque deinde*, quae lectio eodem ducit, Voss. 2. Lovel. 3. Portug. et Haverk. Paullo ante *seminatum bellum*, pro *renatum*, Klock.

Non in animis modo, sed prope in oculis esse] *in animo* Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. B. Tum *in oculis prope esse* Lovel. 2.

§. 2. *Inter quae se media lapsos*] Cl. Ant. Perizon. ad marginem Livii legendum conjicit *medio lapsos*. Doujatius exponit media via lapsos. Ita Pontius rogabat supra c. 3, 11. *Quid si media via consilii caperetur?* V. ad 3, 46, 5. Quum tamen ellipsis illa in hac voce insolentior sit, vide, an non potius jungendum sit *inter quae media*. Id quidem Doujatio displicet; qui Samnites non *inter media*, sed *inter duo extrema* omnes liberandi, aut omnes necandi consilia lapsos dicit; caussam tamen non video, cur non *inter media consilia*, pro inter medium consiliorum eodem modo dici possit, quo *medii Thraces, hostes*, infra 38, 41, 10. *Hoc omne per Graecorum colonias pacatum iter fuit. reliquum inde per medios Thracas dies noctesque suspectum*. Et mox, *Mutinis filium per medios hostes perrupisse*. Ceterum *ante quae esse media lapsos* legit Lov. 4. *inter quorum se media lapsos* Lovel. 2. Verba autem *utraque consilia* etc. *mutasse* inertia scribae non exstant in Haverk.

Et beneficii et maleficii occasione amissa] *et beneficiis* Gaertn. sed ita etiam legendum foret *et maleficiis*: atque *occasio beneficiis* eodem modo dictum foret, quo *locus seditioni*, et similia plura, de quibus dictum est ad 3, 46, 2. Quum tamen nullus praeterea cod. hanc lectionem firmet, et unum tantum beneficium liberandi Romanos in potestatem redactos, unumque maleficium eos interficiendi indicetur, nihil etiam mutandum puto. Voces *et maleficii* desunt in Florent. Deinde *occasione admissa* Fragm. Hav. a m. 1. V. ad 4, 12, 11. et mox §. 10. *occasione omissa* Leid. 2. et Lovel. 4. V. ad 3, 38, 11. Nihil mutandum est. Non tantum enim *omiserant* occasionem, sed omittendo insuper *amiserant*. Supra 7, 34, 9. *Utriusque rei amissa occasione*. ubi plura vide. Mox *potuerunt*, pro *potuerint*, Voss. 2. Leid. 2. et Portug. Voces autem *vel amicos* exsulant a Lovel. 4.

3 inimicos tollere, vel amicos facere. adeoque, nul-
lodum certamine inclinatis viribus, poſt Caudinam
pacem animi mutaverant, ut clariorem inter Ro-
manos deditio Poſtumium, quam Pontium in-
4 cruenta victoria inter Samnites, faceret: et geri
poſſe bellum Romani pro victoria certa haberent,
Samnites simul rebellaſſe et viciſſe crederent Ro-
5 manum. Inter haec Satricani ad Samnites defece-
runt, et Fregellae colonia necopinato adventu Sam-
nitium (fuiſſe et Satricanos cum iis satis conſtat)

§. 3. *Nullodum certamine inclinatis viribus*] *in illo dum certamine* Voſſ. 1. et Leid. 2. qui error ex similitudine literarum *ini* ac *nu* ortus eſt. (* v. ad 40, 40, 12.) Contrario errore *nullo* pro *in illo* supra in Mſtis obvium fuit 5, 19, 4. *in illo certamine* Portug. *nullo certamine* Haverk. Male. V. ad 29, 11, 1.

Animi mutaverant, ut clariorem inter Romanos deditio Poſtumium] *animi se mutaverant* Portug. et Haverk. [Veith.] quod sine dubio ex nasuti interpolatione natum eſt. V. ad 3, 10, 6. Deinde *et clariorem* Fragm. Hav. a m. 1. V. ad 21, 28, 8. *aut clariorem* Haverk. V. ad 4, 12, 8. *ut clariore inter Romanos dedito* Lovel. 4. a m. 1. in quo *deditione* emendatur a m. 2. *clamorem inter Romanos* Leid. 2. *clariorem intra Romanos* Voſſ. 2. et Lovel. 3. V. ad 5, 27, 2.

Faceret: et geri posse bellum Romani pro victoria certa haberent, Samnites] Omnia haec vocabula librariorum culpa omittuntur in Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 4. 5. et Fragm. Hav. Desunt etiam in optimo Florent. in quo eorum loco adscriptum erat *h̄d*. Cauſſa erroris fuit repetitio vocis *Samnites*. V. ad cap. praec. §. 11. Ceterum *geri posse* omittit Lovel. 2. Tum *pro certa victoria* alio ordine habet Leid. 2.

§. 5. *Defecerunt, et Fregellae colonia*] *defecerant* Harlej. Haverk. et edd. antiq. Sed vulgatum, quod Frobenius primus anno 1535. recepit, servo: non quasi displicerent *defecerant et capta eſt*: eadem enim tempora interdum jungi, supra vidimus ad 4, 33, 8. Sed quia eam lectionem veriorem eſſe persuadet reliquorum codicum consensus. Tum copula *et* deficit in Voſſ. 2. et Lovel. 3. Hinc *flagella* Lovel. 4. Mox *et fuisse Satricanos*, trajectis vocibus, Portug. et Haverk. *fuisse Satricanos* Gaertn. *fuit, sed Satricanos* Lovel. 2.

Occupata eſt. timor inde mutuus utrosque usque ad lucem] *occupatos esse* Lovel. 2. *occupata. cum timor* Voſſ. 2. et Lovel. 3. Hinc *utroque* Leid. 1. et Florent. Tum vocula *usque* exsulat a Portug. et Haverk. [Veith.]

§. 6. *Quam aliquamdiu aequam, et quia pro aris ac focis dimicabatur, et quia*] *quam diu aeque et pro aris* Voſſ. 2. et Lovel. 3. *quam diu aequam, et quia pro aris* Leid.

nocte occupata eſt. timor inde mutuus utrosque
usque ad lucem quietos tenuit: lux pugnae initium 6
fuit; quam aliquamdiu aequam, et quia pro aris ac focis dimicabatur, et quia ex tectis adjuvabat inbellis multitudo, tamen Fregellani suſtinuerunt.
Fraus deinde rem inclinavit, quod vocem audiri 7
praeconis paſſi sunt; *Incolumem abiturum, qui arma posuiſſet.* ea spes remisit a certamine animos, et
paſſim arma jactari coepta. Pertinacior pars ar- 8
mata per aversam portam erupit; tutiorque eis au-

1. et Lovel. 2. ac 4. Tum *pro aris et focis* Leid. 2. Lovel. 2. Harlej. Gaertn. et edd. Frobeniana anni 1535. priores. Praeterea *dimicabant* Harlej. V. ad 38, 40, 1. *dimicabantur* Fragm. Hav. a m. 1. Tandem *et qualem* Lovel. 2.

Tamen Fregellani suſtinuerunt] Pall. pr. et tert. *Fregellae.* sec. *vim Fregellani suſtinuerunt.* GEBH. *vim Fregellani suſtinuerunt* Portug. Gaertn. et Haverk. Sed librarii confuderunt compendia *tā* et *ul*, quibus utraque vocabula notantur. *tantum Fregellae suſtinuerunt* Lovel. 3. *tantum Fregellani suſtinuerunt* Voſſ. 2. Solent etiam haec compendia *tm̄*, sive *tantum*, et *tā*, sive *tamen*, saepiſſime commutari. V. ad 7, 30, 17. 8, 10, 3. c. 29, 11. c. 36, 3. 9, 23, 14. c. 29, 11. 10, 6, 10. c. 37, 15. 24, 26, 9. 29, 35, 12. (* 31. 39, 2.) 37, 11, 13. c. 32, 12. c. 38, 7. 38, 14, 13. c. 17, 19. 39, 37, 21. Adde Duker. ad Flori 3, 5, 25. Corte ad Plinii 1. ep. 22, 8. 2. ep. 3. 5. et 3. ep. 11, 4.

§. 7. *Quod vocem audiri praeconis passi sunt*] *audire* Gaertn. *audiri* Harlej. *quod vocem audiere praeconis passuri* Lovel. 2. Mox *incolumem habiturum*, pro *abiturum*, Voſſ. 1. Lovel. 1. Fragm. Hav. a m. 1. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. V. infra ad 22, 59, 19.

§. 8. *Per aversam portam erupit*] *per adversam portam* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. 2. 4. et Fragm. Hav. Male. V. ad 4, 46, 6. *per adversam partem portae* Portug. et Haverk. *per aversam partem portae* Hearnii Oxon. B. quae insulsa lectio nata videtur ex superſtitiosa librarii diligentia, qui duplicem lectionem *portam* et *partem* hoc modo servare voluit. Praeterea *erūpit*, sive *erumpit*, Portug. a m. 2. V. infra hoc lib. c. 37, 9. Adde, quae notantur ad 1, 56, 12.

Tutiorque eis audacia fuit] Probo, quod habet Pal. sec. *tutiorque audacia fuit.* GEBH. Ita et Portug. et Haverk. Nescio vero, quae cauſſa Gebhardum inpulerit, ut eam lectionem alteri praeferret, nisi displicuerit conſtructio *pars, eis:* quam ob cauſſam etiam *tutiorque ejus audacia fuit* dediſſe videtur Curio, quem inprovide secuti sunt Lugdunens. anno 1553. et Basileens. anno 1554. Nam vel tironibus notum eſt, *τὸ pars* tamquam conlectivum saepe cum plu-

dacia fuit, quam incautus ad credendum ceteris pavor: quos circumdatos igni, nequidquam Deos fidemque invocantes, Samnites concremaverunt.
9 Consules, inter se partiti provincias, Papirius in

rali construi. V. ad 5, 38, 5. Praestat igitur fidem habere optimis omnibusque aliis codicibus, vulgatum hoc loco tuentibus.

§. 9. *Consules inter se partiri provincias. Papirius*] Legebam, *Consules inter se partiti provincias, Papirius in Apuliam,* etc. Et sic uterque Vossianus. Sic et c. 31, 1. *Consulibus inter se provincias partitis, Junio Samnites, Aemilio novum bellum Etruria sorte obvenit.* non *consules partiti.* et c. 41, 2. *Consulibus partitis provincias Etruria Decio, Samnium Fabio evenit.* Regredere, ad quae 8, 16, 12. J. FR. GRON. Quemadmodum Gronovius legendum docuit, non modo praeferunt omnes Msti, quibus usus sum, sed et edd. antiquae usque ad Francofurt. anno 1578. quae prima *partiri*, pro *partiti*, dedit errore, ut puto, operarum; quod inde patet, quia post vocem *provincias* minorem distinctionem servarunt, cujus loco demum Gruteri postrema στιγμὴν τελείαν recepit. *partiri* iterum admisit nupera Amstelaed. Clerici.

Papirius in Apuliam ad Luceriam] Ab initio hujus libri haec urbs ita amica erat Romanis, ut eorum exercitus propter illam in periculum venerit: quanquam nusquam antea narraverit, quando aut quomodo in Romanorum amicitiam venisset. Nunc hoc loco ita amica est Samnitibus, ut non dubitarint, Romanorum obsides illic deponere, cum tamen ne uno quidem verbo innuerit Livius, quomodo et quando a Romanis defecerit, etiamsi intelligimus, post Caudinam pacem id forte factum. GLAR. Plura apud Livium aliosque adcuratissimos scriptores, praesertim rerum Romanarum, reperiri suo loco et tempore praeterita, quae deinde tamen, quasi jam ante tradita, per occasionem verbo tantum referuntur, sive memoriam eorum fugerint, quum justior de illis agendi erat locus, sive ipsi de industria ac brevitatis studio praetermiserint, et ex narratione posteriorum intelligi voluerint priora ejusdem negotii; eoque etiam hoc referendum esse, quod nusquam a Livio proditum sit, quomodo Luceria in Samnitium potestatem devenerit, suane voluntate dedita, an vi subacta, observat Cl. Jac. Perizon. in Animadv. hist. c. 4. p. 164. Ceterum voces *in Apuliam* deerant in Gaertner. Tum *ad Lucretiam* legit Voss. 1. *ad Lucertiam* Lovel. 1.

Publilius in Samnio substitit adversus Caudinas legiones] Codex Moguntinus habebat *adducens Caudinas legiones*: ut intelligamus eas, quae ad Caudium inclusae fuerant. Alioqui, Samniticas intelligamus, necesse est. GLAR. Si *adversus* legas, *Caudinas legiones* Samnitium exercitum ad Caudium victorem intelligas: si (ut malim, et est in quibusdam libris vet.) *adducens Caudinas*, Romanorum exercitum ad Caudium sub jugum missum accipias, necesse est. Ita vero accipiendum esse, docet Livius 25, [6, 12.] *Caudinae legiones, quae sine armis redierant Romam, armatae remissae in Samnium, eundem illum hostem sub jugum miserunt, qui hac*

Apuliam ad Luceriam pergit, ubi equites Romani obsides ad Caudium dati cuſtodiebantur: Publilius in Samnio subſtitit adversus Caudinas legiones. Diſtendit ea res Samnitium animos; quod nec ad

sua ignominia laetatus fuerat. Idem autem tradit hoc loco Livius. Ex quo intelligi debet, Publilium Caudino exercitu in Samnium eſſe profectum, Papirium cum novo in Apuliam. SIG. Non aliter omnes libri. Miror itaque Sigonium probare nescio cujus vet. lib. lectionem *adducens:* quod veriſſime ſtatuo eſſe ignari alicujus commentatoris interiectum interpretamentum. GEBH. *ad Caudinas legiones* Lovel. 4. in contextu. Sed ipse ille in margine, et omnes alii codd. scripti, *adversus Caudinas legiones* verius eſſe, teſtantur: neque aliter etiam ullae edd. a me visae, praeter unam Mogunt. quam Glareanus laudavit. Videat igitur Sigonius, et, qui eum secure nimis secutus eſt, antecessor ille Parisiensis Doujatius, quos *quorumdam librorum vet.* nomine indicarint. *Caudinas* quidem *legiones* eo sensu, quo Sigonius voluit, usurpari poſſe, non nego; id enim non tantum probat locus Livii ab eo laudatus, verum etiam *milites Cannenses* infra memorati 26, 28, 11. et *Cannenses legiones* 27, 11, 14. Aliter tamen hic Livium locutum eſſe, evincit codd. consentientium teſtimonium. Praeterea suo etiam gladio Sigonius jugulari poteſt. Livius enim loco, quem ipse laudat, refert, legiones, quae ad Caudium a Samnitibus sub jugum miſſae erant, viciſſim Samnites sub jugum misiſſe. Jam autem, id non legiones Publilii, sed Papirii fecisse, conſtat ex Livio infra c. 15. Ejus igitur legiones per *legiones Caudinas* Livius dicto loco intelligit. Non nego tamen, etiam Publilii legiones ad Caudium sub jugum miſſas eſſe. Ambo enim consules T. Veturius et Sp. Poſtumius ad Caudium rem geſſerunt, quisque igitur duabus legionibus. Anno sequenti *rescriptae ex eodem milite novae legiones*, quas Papirius et Publilius acceperunt. Ratio itaque non eſt, cur potius *Caudinae legiones* dicerentur, quae Publilio, quam quae Papirio paruerunt. Displicet insuper locutio *in Samnio subſtitit*, *adducens*. Si enim *subſtitit*, ergo jam antea erat in Samnio. Et sane supra c. 10, 6. Livius dixit, exercitum *ad Caudium* ductum fuiſſe. Caudium autem oppidum erat Samnii. Si ergo jam antea in Samnio fuerit, quomodo nunc *adducens legiones*, quae antea in Samnium cum legionibus Papirii adductae fuerant? Ceterum *Publilius* plerique scripti, ut et Hearnii Oxon. L. 2. B. et C. sollemni errore scribarum: qui similiter etiam infra hoc cap. et poſtea lapsi sunt. V. supra ad 8, 12, 4.

§. 10. *Diſtendit ea res Samnitium animos*] *diſtenuit* Neap. Latinii. *discendit* Lovel. 3. Gaertn. et Haverk. Male. Supra 3, 23, 1. *Haud procul moenibus Tusculi considunt, ut diſtenderent hoſtium copias.* ubi vide, quae notantur.

Quod nec ad Luceriam ire, ne ab tergo inſtaret hoſtis] Hoc loco Luceria Samnitium eſt, quod forte ad eos, ut dixi [ad c. 2, 3.] poſt Caudinam cladem defecerit, quemadmodum tacite intelligi vult Livius. SIG. V. ad §. praec. *quod ne ad Luceriam, ubi equites Romani obsides, ire* Voſſ. 2. et Lovel. 3. quae voces ex §. praec.

Luceriam ire, ne ab tergo instaret hostis, nec ma-
nere, ne Luceria interim amitteretur, satis aude-
11 bant. Optimum visum est committere rem fortunae,
et transigere cum Publilio certamen. Itaque in
aciem copias educunt.

1 XIII. Adversus quos Publilius consul quum di-
micaturus esset, prius adloquendos milites ratus,
concionem advocari jussit. ceterum sicut ingenti ala-
critate ad praetorium concursum est, ita prae cla-
more poscentium pugnam nulla adhortatio impera-
2 toris audita est. Suus cuique animus memor igno-

male hic repetitae sunt. Tum *nec ab tergo instaret hostis* Haverk. V. ad 3, 47, 7. *ne a tergo instaret hostis* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Gaertn. et edd. ante Jac. Gronovium. *ne a tergo obstaret hostis* Lovel. 4. Mox *manere Luceriae, ne Luceria* Lovel. 2. Tum *admitteretur* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. 3. et Fragm. Hav. à m. 1. V. supra hoc cap. §. 2. *dimitteretur* Gaertn.

§. 11. *Et transigere cum Publilio certamen*] Prima vocula deficit in Voss. 2. et Lovel. 3. *et transigere et transire* praefert Leid. 2. duplici, ut videtur, lectione juncta. *et transigere cum publico certamine* Haverk. Male. *transigere certamen*, ut apud Silium 10, 471.

— — dum rapta volucris
Transigeret cursu sonipes certamina campi.

transigere bella Tacit. 2. Hist. 38. *Singulis velut ictibus transacta sunt bella.*

In aciem copias ducunt] Libri omnes, qua cusi, qua manu exarati, *in aciem copias educunt*. GEBH. *educunt* consensu veteres. 7, [13, 9.] *Si quis det signum, in aciem educat*. J. FR. GRON. *educunt* etiam omnes mei, praeter Harlej. Ex Florent. quoque nihil notatur. Verba *ducere* et *educere* saepe in Mstis confundi solent. V. infra ad 40, 25, 10. De locutione *in aciem educere* supra v. ad 3, 62, 5.

§. 1. *Prius adloquendos milites ratus, concionem advocari jussit*] *et prius adloquendos* Gaertn. Tum *concionem* deficit in Leid. 2. ut et Lovel. 1. a m. 2. qui a m. 1. ejus loco *prae clamore* praefert. Sed hac voces ex sequentibus perperam huc invectae erant. Mox τὸ *est* exsulat a Fragm. Hav.

§. 2. *Suus cuique animus memor ignominiae adhortator aderat*] Pal. sec. *cohortator aderat*. GEBH. *Suus suae cuique animus ignominiae memor* Lovel. 2. Deinde *cohortator aderat* Portug. Haverk. et, teste Hearnio, Oxon. B. qui in Oxon. L. 1. *dictator et adhortator aderat*; in C. *adhortator erat* invenit. Mox *ingentes*, pro *urgentes*, Lovel. 3. solito librariorum lapsu. V. quae olim notavi ad Silii Ital. 6, 265. et supra ad Livii 5, 22, 8. etiam infra h. l. ad c. 31, 7.

Mora in concursu pilis emittendis stringendisque inde gladiis esset] in

miniae adhortator aderat. Vadunt igitur in proe-
lium urguentes signiferos: et, ne mora in concur-
su pilis emittendis stringendisque inde gladiis esset,
pila, velut dato ad id signo, abjiciunt, strictisque
gladiis cursu in hostem feruntur. Nihil illic impe- 3
ratoriae artis ordinibus aut subsidiis locandis fuit:
omnia ira militaris prope vesano inpetu egit. Ita- 4
que non fusi modo hoſtes sunt; sed, ne castris qui-
dem suis fugam inpedire ausi, Apuliam diſſipati pe-
tiere: Luceriam tamen, coacto rursus in unum a-
gmine, est perventum. Romanos ira eadem, quae 5

cursu Leid. 2. et Haverk. Tum *emittendis, ſtringendis inde* Harlej. *emittendisque inde* Haverk. Deinde *gladii se etiam pila* Klock. unde, aliter diſtinctis literis et in voces divisis, legendum videtur *gladiis eet* (id est *esset*;) *jam pila*. Sed, quum illud *jam* in nullo alio libro obcurrat, librarium Klockiani potius *et*, vel *etiam*, pro *et* dediſſe exiſtimo; quae voces etiam alibi saepe commutari solent. V. ad 22, 47, 9. Mox *strictique gladiis* male Portug. a m. 1.

§. 3. *Nihil illic imperatoriae artis*] *illis* Lovel. 2. 3. 4. Portug. et Haverk. *illi* Gaertn. Sed tota vox exsulat a Voſſ. 2. Praeterea *imperatore*, sequenti voce omissa, Leid. 2. et Lovel. 1.

Omnia ira militaris prope vesano ordine egit] Ridiculum errorem. Restituimus ex fide veterum codicum *prope vesano impetu egit*. GELEN. *omnia ira militis* Leid. 2. et Lovel. 3. *omnia militaris vis* Hearnii Oxon. C. [*omnia vis militaris* Veith.] Tum *vesano imperatu* Leid. 1. Reliqui codices Gelenio consentiunt, nisi quod unus Harlej. cum primis edd. legat *vesano ordine*. Sed vox *ordine* ex praecedenti huc inrepsit.

§. 4. *Luceriam tamen coacto rursus in unum agmine*] Pal. sec. *Luceriam tum coacto rursus*. GEBH. Similiter peccant Gaertn. et Portug. errore paſſim in Mſtis obvio. V. ad 22, 17, 5. Hinc *rursus* deficit in Lovel. 2. et Gaertn. *coacto rursus in uno agmine* legit Haverk. Sed *in unum cogere* saepius apud Livium obcurrit. Exempla v. 30, 11, 4. 35, 48, 4. 40, 16, 10. et alibi. Similiter *in unum colligere*; de quo v. ad 28, 3, 9. Librarius tamen *in uno* dedit, ut conveniret cum sequenti *agmine*. V. ad 6, 3, 8. Paullo ante *ausi inpedire* alio ordine Lovel. 2.

§. 5. *Quae per mediam aciem hostium tulerat, et in castra pertulit*] *hostium aciem*, trajectis dictionibus, editiones Frobeniana anni 1535. priores. Hinc vocula *et* non adparet in Leid. 2. et Lov. 1. [Veith.] neque sequens *in* in Voſſ. 2. et Lovel. 3. Deinde *perculit* legunt Florent. et Leid. 1. sollemni scribarum aberratione. V. ad 35, 27, 16.

per mediam aciem hostium tulerat, et in ca
tulit. ibi plus, quam in acie, sanguinis a
6 factum, praedaeque pars major ira conrup
ercitus alter cum Papirio consule locis m
pervenerat Arpos per omnia pacata, Sa

Ibi plus, quam in acie, sanguinis ac caedis factum] Pal. sec. *ubi plus, quam in acie.* GEBH. Similiter variant Voss. 2. Leid. 2. Lovel. 1.2. Portug. Gaertn. et Haverk. V. ad 27, 5, 2. Tum *in acies* Florent. Sed ultima litera adhaesit ex initio vocis sequentis. V. ad 28, 25, 2. Ceterum Cl. Ant. Perizonius inlustrandae locutioni *facere sanguinem* ad marginem Livii adscripsit locum 2, 30, 15. *Plusque ibi sanguinis promiscua omnium generum caede, quam in ipsa dimicatione, factum.* ut adeo jam probasse videatur hanc locutionem, quam ibidem cum in dubium vocasse vidimus. Alia ad illum locum dicta sunt. Mox *praedae pars*, omissa media copula *que*, Voss. 2. et Lovel. 3.

§. 6. *Cum Papirio consule locis maritimis pervenerat Arpos*] *cum L. Papirio consule* Lovel. 4. Sed supra jam dictum est, Livium tum fere magistratuum praenomina memorare solitum fuisse, ubi eos primum creatos refert; in sequentibus vero, ubi subinde eorum mentio facienda est, plerumque omittere. (*v. ad 40, 16, 10.) Quum itaque reliqui codd. Papirii praenomen hic omittant, id etiam in uno illo cod. non a Livio profectum, sed ab alio postea additum existimo. Deinde *pervenerat per omnia pacate*, voce *Arpos* omissa, Leid. 2. et Lovel. 1. nisi quod posterior *pacata* servet.

Samnitium magis injuriis et odio, quam beneficio ullo populi Romani] *Samnitium mag dio* se in Oxon. C. inve ne testatur; in L. 1. *nitium ira magis inju* cujus librarius hoc m cem lectionem, qua suo invenerat, simul j luit. V. ad 3, 44, 4. *ira magis et odio* Veit voces *populi Romani* rent in Leid. 2. et Lo

§. 7. *Nam Samnite state in montibus vicat tes*] Particula *Nam*, novius recepit, exs in omnibus meis, n scriptis, sed etiam ed ribus. Curio demu anno 1549. *Jam* edid dum secuti servarunt *tempestate* Klock. Se *pestate* non exstat in Lovel. 1. qui duo sim 1. *vicatim in montibu* exhibent. Voces *in m* rum exsulant ab Har

Contemtu cultorum m est obscurum, quid v verba ipsa subobscur quis dicere audeat *con tiore*, pro hominibu ribus, quos Samnite tiem contemnebant? de item sequuntur v minus obscura sunt. reanus merito obscu jus loci jactat. Non obscurus est, sed tiosus. Lege autem librorum fide *contemp tiore*, ut sit: Samnit campestria loca depo

s injuriis et odio, quam beneficio ullo populi ani. Nam Samnites, ea tempestate in monti- 7
vicatim habitantes, campestria et maritima contemto cultorum molliore atque, ut eve- re, locis simili genere, ipsi montani atque a-

npto cultu molliore, et jusmodi, ut fieri solet. SIG. em *cultorum* accipio a re- *ta*, *cultorum*, ut apud Clau- in laudib. Serenae v. 70. *culta*, possunt haec omnia ypallagen et synecdochen ccipi hoc sensu: Samnites, grestes ipsi atque montani rem contemnebant plani- proinde et ipsos cultores, e ruri et agro suo similes, nolles, sunt, campestria ista itima circa Arpos loca de- ti sunt. *contemptu cultorum* r pro contemptu mollio- ltorum. Jam *fere locis si- nere* continens est pro con- homines ipsos nempe, qui s sunt, *loca* Livius dixit oΧικῶς, sive *μετωνυμικῶς* Si quid tamen emendan- t, mallem *contempta cul- mollicie*. KLOCK. In codice n recentissimo solum haec t lectio: quippe Pall. pr. ac *aritima loca contemtu culto- llire*. Ex qua scriptura Oe- ostri, rogo, extundant ali- probabile. Ceterum pro epraesentant omnes libri EBH. *contempto cultu mol-* igonius ex vett. ut aït, m fide; non immerito hu- ci obscuritatem jactasse num praefatus. Sed edi- antiquae et meliores scri- *ntemptu cultorum molliore*. ica modo litera mutanda omnia sic concipienda: *Samnites, ea tempestate in vicatim habitantes, cam- et maritima loca, contem- torum molliore, atque, ut evenit, locis simili genere, ipsi montani atque agrestes depopulabantur*. Particula *Nam* et scriptorum ve- terumque editt. est, et sensui convenientior. Duo Pall. *loci. cultores*, ut 10, [10, 9.] *Ne agrum Etruscum vastarent, armisque la- cesserent cultores*. 24, [42, 10.] *Cul- toribusque antiquis, quos vis re- liquerat belli, restituerunt*. Cam- pestria igitur et maritima inco- lentes, genus mollius, et simile locis, in quibus degebat, quia contemptui Samnitibus erat ob imbelliam, subinde in praedam petebatur. 21, [37, 6.] *Inde ad planum descensum est, et jam lo- cis mollioribus, et accolarum in- geniis*. 29, [25, 12.] *Fertilissimus ager, eoque abundans omnia copia rerum est regio, et imbelles (quod plerumque in ubere agro evenit) bar- bari sunt*. 45, [30, 7.] *Frigida haec omnis duraque cultu et aspera pla- ga est: cultorum quoque ingenia terrae similia habet*. J. FR. GRON. *contemto cultu molliore* Lovel. 2. Harlej. Haverk. et Portug. a m. 2. in quo quid a prima manu pro *contemto* scriptum fuerit, intelligi nequit. *contemtu culto- rum molliore* Florent. Voss. 1. Leid. ambo, Lovel. 1. 4. Gaertn. Klock. et Fragm. Hav. *contemtu cul- torum molire* Lovel. 3. Ex Voss. 2. nullam varietatem lectionis notari video, quamvis collatus sit cum editione Clerici, quae emendationem Gronovii exhibet. Cl. Hearne, praefatus Grono- vium emendasse *contemto culto- rum molliore*, addit, ei codd. suos favere. Nequaquam tamen mihi persuadere possum, lectionem,

8 greſtes depopulabantur. quae regio si fida Sa
tibus fuiſſet, aut pervenire Arpos exercitus R
nus nequisset, aut interjecta inter Romam e
pos, penuriâ rerum omnium, exclusos a com

a Gronovio reſtitutam, quae ex nullo codice alio laudatur, in omnibus Oxoniensibus supereſſe. Id tamen verum vellem, quo magis firmaretur Gronovii conjectura, quam veriſſimam puto. *cultores* pro incolis poni, infra v. ad 28, 28, 6.

Locis simili genere] Pall. pr. tert. et Camp. *loci simili*. Verissimum autem hoc axioma est. Florus 3, 4. *Silvarum et montium situs cum ingenio consentiebant*. Eodem lib. c. 2. *Nihil hac plaga infestius: atrox coelum, proinde ingenia*. GEBH. *loci simili* etiam Voſſ. 2. Lovel. 2. 3. 4. Gaertn. et Fragm. Hav. a m. 1. Utrum eligatur, haud multum intereſſe puto. V. supra ad 6, 13, 3. Quum tamen plerique, et inter eos optimi, codices *locis* servent, id etiam verius eſſe censeo, atque in Mſtis *loci* legentibus ultimam literam *s* a sequentis vocis initiali elisam eſſe exiſtimo. V. ad 37, 29, 5. Quod ad ipsam rem adtinet, cultorum ingenia locis similia eſſe, Manlius exemplo Gallorum, qui in Asia consederunt, milites suos docet infra l. 38, 17. Alia v. apud Bernecc. ad Juſtini 2, 1, 13. Ceterum *montani agrestes*, ejecta conjunctione media, Portug. Gaertn. et Haverk. [Veith.] Tum *depopulabuntur* Voſſ. 2. et Lovel. 3. *depopulantur* Portug.

§. 8. *Aut interjecta inter Romam et Arpos penuria rerum omnium exclusos a commeatibus absumsisset*] Vide, quid hic dicere velit. Quomodo enim penuria interjacet Romae ac Arpis? Sit

sane figura, ut in priore
tatione, sed mihi in hoc
tata, ut exemplaria vetuſ
gentius inspiciantur. GLA
ret hic aqua Glareano;
hic scrupulum dubitatio
eximit aemulus Sigonius.
consultis accurate Pall. Mſ
dicibus parum expeditus
Palat. pr. *injecta inter Rom*
Arpos penuria rerum omni
clusos a cor̃ectibus absump
et ita fere Pal. tert. Dixi
quia *injectam penuriam* e
GEBH. Iſtud *Romam* vit
reor: sed quid subſtitu
sit, non video. Arbitror
alicujus aut urbis nomen.
BER. Miratur Glareanus
riam interjacentem Romae
pis. Immo *regio interjecta*
riâ. Vel, quod malo, leg
est *absumpsissent*. Sic app
interjecta non applicandu
voci *penuria*. sed πληθυντι
cipiendum, subaudito *loc*
interjectis regionibus. 21,
In locis Alpibus Apennino
terjectis, propinquitate eti
minum ac paludum prae
34, [28, 12.] *Perpopulatus*
circumjecta urbi frequenti
moeni agri loca. J. FR.
injecta intra Romam Voſſ
Lovel. 3. Videtur olim b
int'jecta int' Romam scriptu
se. *in* autem et *int'* sive
saepe commutantur. V.
57, 6. Commutantur etia
sive *inter*, et *int*, sive *in*
ad 5, 27, 2. Solitum aute
se Livium praepositionen
qua verbum componitur,
in regimine addere, dictun
praefat. §. 11. Tum *exclusos*
meatibus Harlej. *exclusos*

ibsumsiffet. Tum quoque profectos inde ad 9
m, juxta obsidentes obseffosque, inopia
omnia ab Arpis Romanis subpeditabantur;
adeo exigue, ut militi, occupato stationi-

Portug. et Haverk. *ex-rrectibus* Lovel. 3. Tan-*msisset* tantum non om-*xclusisset*, vocem prae-*exclusa* adhuc cogitans, rarius Oxon. C. apud n. Gronovii conjectu-*jecta absumsissent* pro-Doujatius. Neque ea-displicet. Invitis tamen n contextum recipien-putavi. Quare priorem *et*, quae commodum sen-it, revocavi. Credit in-ujatius, Fabrum recte m effe, in voce *Romam* latere. Etsi enim ab ur-usque quanto longius to magis timenda fue-ia; per Latium tamen, ut in Samnium per Ae-arsos, Hernicosve; aut m per Volscos Campa-devictos vel amicos po-rgentibus Romanis non nisi in Samnio ipso e, de commeatu labo-fuiffe, poft trajectos ulturnum aut Sabatum onjicit itaque vel legen-*inter Capuam et Arpos*, *Romulam et Arpos*. An-nim in Itiner. *Romulam* quae *Romulea* Livio di-17, 11. et sita fuit in lle montis Apennini, ecul Samnii Apuliaeque , qua parte Papirium ingreffum fuiffe proba-Prior conjectura non vi-mittenda. Vix enim veri-ideri poteſt, omnes li-n notiffima voce *Capuam* lanter erraffe. Si pofte-et, more Liviano potius n, quam *Romulam* lege-rem. Licet autem librarii facile *Romuleam*, urbis ignotae nomen, in notiffimam vocem *Romam* mutare potuerint, obftat tamen, quod Papirius, qui primo Arpos, inde Luceriam pervenit, hac parte iter feciffe non videatur, quoniam Romulea Luceriae quam Arpis propior fuerit. Quin et ex tota Livii narratione patet, Papirium, qui *locis maritimis Arpos pervenit*, non hac parte, sed locis ad mare superum sitis, eo profectum effe. Vulgatum itaque servandum puto. Paullo ante *nequivisset*, pro *nequisset*, Lovel. 4. Male. V. supra ad 5, 10, 10.

§. 9. *Tum quoque profectos inde*] Vet. lib. *Tum vero profectos*. SIG. *Tunc vero* reperi in Pal. sec. GEBH. Eadem lectio mihi etiam obvia fuit in Portug. et Haverk. ut et Hearnio in Oxon. B. Sed vulgatam praefero. *Tum quoque*, quum nempe regio illa, ob continuas Samnitium depopulationes iis infesta, Romanis faveret. Male etiam *profectis* Lovel. 4. *profectus* Klock.

Juxta obsidentes obsessosque inopia vexavit] Pal. sec. *obsidentes et obsessos*. GEBH. Ita et Portug. atque Haverk. Sed *juxta obsessosque* Lovel. 4. *ubi obsidentes obsessosque* Klock. *inopia* deficit in Harlej.

Adeo exigue, ut militi occupato stationibus vigiliisque et opere] *cum adeo exigue* Lovel. 4. a m. 2. *adeo exigue* Haverk. Tum *militie occupato* Florent. a m. 1. quod poftea mutatum in *militi*. Deinde *vigiliisque opere* Voff. 2. et Lovel. 3. *vigiliis et opere* Haverk. Malc. V.

bus vigiliisque et opere, eques folliculis in caſtra
10 ab Arpis frumentum veheret; interdum obcursu ho-
stium cogeretur, abjecto ex equo frumento, pu-
gnare. obseſſis prius, quam alter consul victore ex-
ercitu advenit, et commeatus ex montibus Samni-
11 tium invecti erant, et auxilia intromiſſa. Artiora
omnia adventus Publilii fecit; qui, obsidione dele-

ad 2, 31, 1. *vigiliisque et ope* Harlej. V. ad 32, 21, 30. Mox *in castra Arpis*, pro *ab Arpis*, Gaertn. *ab armis* Lovel. 4. Denique *vehebat* Lovel. 2.

§. 10. *Interdum obcursu hostium cogeretur, abjecto ex equo frumento, pugnare*] *ut interdum occursu* Harlej. et Hearnii Oxon. L. 2. ac C. *et interdum occursu* Haverk. et Oxon. B. [*ut interdum concursu* Veith.] Tum *abjecto ab equo frumento*, vel *objecto ab equo frumento* edd. antt. pro quo Frobenius anno 1535. *abjecto ex equo* subſtituit, quemadmodum est in omnibus scriptis; nisi quod *ex quo* male datum sit in Portug. V. ad 37, 27, 6.

At obsessis, priusquam alter consul victore exercitu advenit] Illud *at* alii mutarunt in *et*, quod non admodum probo. De consule autem Publilio loquitur; nec obstat, quod ejus nomen statim sequatur. GLAR. Pal. sec. *priusquam alter consulum cum victore exercitu adveniret*. GEBH. Copulativam *et* ignorat Florentinus, et haud dubie etiam ignoravit Livius. Dixerat, et obsidentes et obsessos inopiam vexaſſe. Hoc ita exponit, ut oſtendat prius, unde copiam commeatuum habuerint; deinde quid illos anguſtiores reddiderit. Et primo de Romanis: jam de Lucerinis: *Obsessis, priusquam alter consul victore exercitu advenit, et commeatus ex montibus Samnitium invecti erant, et auxilia intromissa: arctiora deinde omnia adventus Publilii fecit*. nempe iisdem obsessis. J. FR. GRON. *at*, quod in *et* mutatum inprobat Glareanus, non alibi exſtat, quam in edd. Ascensii annorum 1513. 1516. et 1530. ac Paris. anni 1529. Reliquae omnes *et* legunt. Et ita etiam inveni in scriptis, nisi quod nullam hic particulam agnoscat Klock. Quare, Gronovio τὸ *et* delenti consentiens, id etiam ex contextu suſtuli. Praeterea *alter consul cum victore adveniret* Portug. *alter consul cum victore exercitu advenit* Gaertn. *alter consul cum victore exercitu adveniret* Lovel. 2. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. L. 2. N. B. et C. [Veith.] Praepositio, quam optimi codd. ignorant, etiam non est neceſſaria, et ab illis addita fuit, quibus hoc genus loquendi minus cognitum erat. Infra 27, 48, 3. *Advenit Livius peditum omnibus copiis*. 1, 14, 7. *Egressus omnibus copiis partem militum subsidere in insidiis jussit*. ubi videnda sunt, quae notantur. *priusquam advenerit* Lovel. 4. V. ad 40, 14, 11. Sed hic subficit indicativus *advenit*, ut est in libris integerrimis. Supra 2, 40, 5. *Prius quam complexum accipio*. Et passim. *alter consul victor exercitu advenit* Leid. 1. Sed ultima litera τοῦ *victore* elisa est a prima vo-

gata in curam collegae, vacuus per agros cuncta infesta commeatibus hoftium fecerat. Itaque quum 12
spes nulla effet, diutius obsessos inopiam laturos, coacti Samnites, qui ad Luceriam caftra habebant, undique contractis viribus, signa cum Papirio conferre.

XIV. Per id tempus, parantibus utrisque se ad 1

cis sequentis. V. ad 23, 8, 9. *victoris exercitu* Voff. 2. et Lovel. 3.

Ex montibus Samnitium invecti] *Samnium* Leid. duo, Lovel. 1. 2. 4. Gaertn. et Fragm. Hav. *ex montibus Samnitibus* Harl. Port. et Bloch. [Veith.] quod non displiceret, si fide digniores codd. adsentirentur. Nunc ita a librariis datum exiftimo, ut *Samnitibus* conveniret praecedenti *montibus*. V. ad 6, 3, 8. Tum *injecti*. V. ad 9, 40, 14. Sequens *erat* exsulat ab Lovel. 4.

§. 11. *Arctiora omnia adventus Publilii fecit*] *Artiora* Florent. Voff. duo, Leid. 2. Lovel. 1. et Haverk. V. ad 2, 50, 8. *Arciora* Lovel. 2. Portug. et Gaertn. *Altiora* Lovel. 3. Solent saepe *Altus* et *Artus* commutari. Ita supra errabatur hoc lib. c. 2, 8. Adde Cel. Burm. ad Suet. Ner. 46. et quae notavi ad Silii Ital. 6, 194. Mox *delata*, pro *delegata*, Voff. 2. Male. V. 10, 19, 3.

Vacuus per agros] Nempe vacuus a cura obsidionis, quam in curam collegae delegaverat. Ita hoc exponi potest. Sed tamen videndum puto, an melius sit *vagus*. 2, 49, 9. *Sua tuta omnia, infesta hostium, vagantes per utrumque finem fecere.* 5, 44, 5. *Vagi per agros palantur.* 6, 31, 6. *Populatio non illi vagae similis.* 27, 43, 2. *A vagis per agros populatoribus ad Q. Claudium propraetorem deducuntur.* 26, 39, 22. *Vage effusos per agros palatosque adortus.* DUK. Doujatius vel *vagus* legendum conjicit, vel *vacuus* exponit sc. omni alia cura. Quod pofterius, quum omnes libri in vulgatum conspirent, omnino praeferendum est. Eo sensu *vacuus* est apud Tacit. 1. Hift. 80. *Quo magis vacuus jussu exsequeretur.* apud Ovid. 2. Trift. 239.

At si (quod mallem) vacuus fortasse fuisses,
Nullum legisses crimen in Arte mea.

4. El. 8, 27.

Sed modo, quos habui, vacuum secedere in hortos.

Cic. in Bruto 5. *Hunc elegimus diem, quum te sciremus esse vacuum,* et 1. de Leg. 4. *Quoniam vacui sumus, dicam.*

§. 12. *Itaque quum spes nulla esset*] *Ita quum* Gaertn. Alibi saepe *ita* et *itaque* commutantur in scriptis. V. ad 21, 53, 7. Hic vero insuper syllaba finalis *que* intercepta esse potest a voce proxima. V. ad 38, 40, 7. [*obsessis* Veith.] Deinde *tractis viribus*, pro *contractis*, Leid. 2. *contactis* Gaertn. V. ad 6, 28, 6.

§. 1. *Parantibus utrisque se ad proelium, legati Tarentini interveniunt*] *se utrisque* Lovel. 2. 4. et Haverk. Tum *Tarentini veniunt* Lovel. 2. *Tarentini intervenerunt* Hearnii Oxon. B. Mox *bellum committerent* Lovel. 3. a m. 1.

proelium, legati Tarentini interveniunt, denuncian-
tes Samnitibus Romanisque, ut bellum omitterent. per
utros stetisset, quo minus discederetur ab armis, ad-
2 versus eos se pro alteris pugnaturos. Ea legatione
Papirius audita, perinde ac motus dictis eorum, cum
collega se communicaturum respondit: adcitoque eo,
quum tempus omne in adparatu consumsiſſet, con-
locutus de re haud dubia, signum pugnae proposuit.
Agen-

Per utros stetisset, quo minus discederetur ab armis] *per veros stetisset* Lovel. 3. *τὸ stetisset* deficit in Haverk. Tum *quomodo discederetur* Voſſ. 2. et Lovel. 3. *quo minus discederent ab armis* Lovel. 4. Mox *adversus eos pro alteris pugnaturos*, sine pronomine *se*, Lovel. 3. V. ad 1, 23, 5. Reliqui omnes vocem illam conſtanter retinent.

§. 2. *Perinde ac motus dictis eorum, cum collegu se communicaturum respondit*] MS. Fuld. *perinde ac motus edictis eorum*. Me judice, melius. Sunt enim *Edicta* magistratuum et superiorum in inferiores, quales se, si Diis placet, gerebant in Romanos Tarentini, *denunciantes*, aït ante Livius, *Samnitibus Romanisque, ut bellum omitterent*. MOD. Probat Modius *motus edictis*. GEBHARD. *proinde ac motus* Leid. 2. Lovel. 1. et Fragm. Hav. errore scribarum. V. ad 27, 8, 18. Deinde omnes mei *dictis eorum* tuentur, quare *edictis*, quod Modius in Fuld. invenit, erranti librario adscribo. Solent autem hae voces commutari. V. ad 8, 7, 15. 21, 57, 13. et 22, 11, 6. (* Ita *dicere* et *edicere* v. ad 33, 14, 11.) Immo *dictum* eodem modo usurpari solet, quo *edictum* accipiendum exiſtimat. Ita supra 8, 34, 4. *Qui adversus dictum suum*, (scil. dictatoris) *turbatis religionibus ac dubiis auspiciis, pugnasset*. Deinde *collata cum collega* Leid. 2. et Lov. 1. Sed vox *collata* a monachis addita est, qua indicantur ea, quae secum locuti eſſent. Tum *commutaturum* Klock. Tandem *respondet* Lovel. 1. Ceterum proxime praecedens vox *audita* omiſſa erat in contextu Florent. quae deinde alia manu ad oram adscripta est. Verum inde ingens in eodem cod. erat lacuna usque ad finem c. 22. cujus tantum quatuor extremae voces in eo supersunt.

Adcitoque eo, quum tempus omne in adparatu consumsisset] MS. Fuld. *in apparatu pugnae consumpsisset*. me judice, melius. MOD. Pall. pr. et tert. et Camp. recensio *in apparatu pugnae*, ut Fr. Modii quoque libri. At Pal. sec. *in apparatu consumpsisset pugnae*. GEBH. *in adparatu pugnae consumsisset* Voſſ. 2. Leid. 1. Lov. 1. Harlej. Gaertn. Klock. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. N. B. ac C. *in adparatu consumsisset pugnae* Leid. 2. Lovel. 2. 4. Portug. et Haverk. Gronovius in pr. ed. notarum lectionem Modii probavit; sed poſtea recte omisit. Vox enim *pugnae* mox sequitur, unde facile huc revocari potest. Quamvis enim Livium saepius easdem voces repetiiſſe docuerim supra ad 1, 3, 9. non tamen sine necessi-

Agentibus divina humanaque, quae adsolent, quum 3
acie dimicandum est, consulibus, Tarentini legati
obcursare, responsum exspectantes, quibus Papi-
rius aït: *Auspicia secunda esse, Tarentini, pullarius* 4
nunciat. litatum praeterea est egregie. auctoribus Diis,
ut videtis, ad rem gerendam proficiscimur. Signa inde 5
ferri jussit, et copias eduxit, vaniſſimam increpans
gentem, quae, suarum inpotens rerum prae do-
meſticis seditionibus discordiisque, aliis modum

tate similia multiplicari debent. Ut autem hic *adparatus* pro adparatu pugnae, ita *comparare* simpliciter pro comparare exercitum classem, copias, Livio usitata eſſe, docuit Gronov. ad 36, 3, 4. Mox tamen vocem *pugnae* omisit Leid. 2. et Lovel. 1. Praeterea *collocutus re haud dubia*, pro *de re haud dubia*, Voſſ. 2. et Lovel. 3. Tum *reposuit* male Haverk.

§. 3. *Quae adsolent, quum acie dimicandum est*] *quae adsolent esse acie* Voſſ. 2. Leid. 1. et Lovel. 3. *quae adsoleat esse, cum acie* Lovel. 2. 4. Gaertn. et Fragm. Hav. Tum *legati Tarentini*, trajectis vocabulis, Harlej. et Haverk. At vox *legati* deficit in Fragm. Hav. a m. 1.

§. 4. *Litatum praeterea est egregie. auctoribus Diis, ut videtis*] *litatum praeterea est, auctoribus Diis, egregie. ut videtis* Lovel. 4. Paullo ante *auspicia esse secunda* Lovel. 2. At voces *aït: auspicia secunda esse, Tarentini, pullarius* deficiunt in Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 3. 4. et Fragm. Hav. a m. 1.

Ad rem agendam proficiscimur] Vet. lib. *rem gerendam*. SIG. *ad rem gerendam* etiam omnes codd. mei, nisi quod ex uno in excerptis nihil notatum video. Utrumque *gerere* et *agere rem* hoc sensu in usu est. Certe *agere bellum*, non minus quam *gerere*, dici, infra videbimus ad Auct. Epit. Liv. 49. Hic itaque praeferenda videtur lectio, quae auctoritate codd. defenditur, *gerendam*. De locutione *rem gerere*, quae Livio familiariſſima est, v. Cl. Bentlej. ad Horat. 1. od. 6, 3. aliosque paſſim. Saepius autem haec vocabula in Mſtis commutari solent. V. ad 22, 28, 1.

§. 5. *Signum inde ferri jussit*] Reſtituimus ex fide veterum codicum *Signa inde ferre jussit*. GELEN. Bene *Signa inde ferre jussit* emendatum e Pall. Campani enim editio *Signa idem ferri jussit*. GEBH. *Signa inde ferre jussit* Voſſ. duo, Leid. duo, Lovel. 1. 3. Harlej. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. Reliqui *Signa inde ferri jussit:* quomodo etiam Gronov. anno 1665. vulgari curavit: quam deinde scripturam recentiores servarunt. V. infra ad 42, 24, 5. *idem* autem pro *inde* in ed. Camp. est eo, quod *ide* et *idē* in Mſtis fuerant permutata. V. ad 1, 19, 7. Mox copula *et* non comparebat in Leid. 2. Praeterea *ignavissimam*, pro *vanissimam*, Lovel. 2. errore librarii.

Aliis modum pacis ac belli fa-

6 pacis ac belli facere aequum censeret. Samnites ex parte altera, quum omnem curam belli remisissent, quia aut pacem vere cupiebant, aut expediebat simulare, ut Tarentinos sibi conciliarent, quum instructos repente ad pugnam Romanos conspexis-
7 sent, vociferari, *se in auctoritate Tarentinorum manere, nec descendere in aciem, nec extra vallum arma ferre. Deceptos potius, quodcumque casus ferat, passuros, quam ut sprevisse pacis auctores Tarentinos vi-*

cere] *aliis modo* Lovel. 3. Tum *belli ac pacis* Lovel. 4.

§. 6. *Samnites ex parte altera, quum omnem curam belli remisissent*] *Samnites parte altera* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *Samnites, qui ad Luceriam castra habebant, quum omnem* Klock. Tum *quum omnis curam belli* Gaertn. Ceterum omnia haec verba exsulant a Voss. 2. et Lovel. 3. quemadmodum sequentia hujus §. *quia aut pacem* etc. *Romanos conspexissent* a Lovel. 4. [*pacem tenere cupiebant* Veith.]

§. 7. *Vociferari, se in auctoritate Tarentinorum manere*] *vociferare* Harlej.4. [?] quod se etiam in Pall. tribus et ed. Camp. invenisse, monuit Gebhardus supra ad 7, 12, 14. Sed, eam lectionem librariorum aberrationi adscribendam esse, ibidem monui. Tum *permanere* Lovel. 4. a m. 1. V. ad Epit. Liv. 78.

Nec descendere in aciem, nec extra vallum arma ferre] Probe: quare displicet primi et tertii Pall. *discedere*. GEBH. Ita et Voss. 2. ac Lovel. 3. *descendere in aciem* Livio usitatissima est locutio. Infra 10, 19, 12. *Armis adreptis in aciem descendunt*. c. 27, 2. *Neve in aciem descenderent simul*. Auctor Epit. Liv. 7. *In singulare certamen descendit*. et passim. De ratione locutionis v. supra ad 3, 48, 2. Alibi saepe voces *descendere* et *discedere* a librariis confunduntur. V. ad 2, 14, 3. c. 48, 10. 3, 7, 5. c. 17, 1. 8, 20, 5. 10, 14, 8. c. 33, 10. 32, 32, 4. (*34, 50, 8.) Adde, quae notavi ad Silii Ital. 17, 1. Praeterea *extra vallum moenia ferre* Voss. 2. et Lovel. 3.

Deceptos potius, quodcumque casus ferat, passuros] *De cetero potius* Leid. 2. et Lovel. 1. *Deinceps potius* Klock. *Decepto potius* Voss. 2. in cujus margine emendatur *Detento*. *Decretos* edd. princ. quod jam Mediol. anno 1480. in *Deceptos* mutatum erat. Tum *quocumque casus ferat* Voss. 1. Leid. 2. Portug. et Haverk. *quocumque casu ferret* Gaertn. *quodcumque casu fuerat* Lovel. 4. *quodcumque casus fuerat* Leid. 1. et Fragm. Hav. a m. 1. *quoscumque casus fuerat* Voss. 2. et Lovel. 3. *ferat* et *fuerat* hic perperam confunduntur, ut *ferunt* et *fuerunt* aliis locis. V. ad 5, 44, 4. Nihil mutandum. Supra 7, 6, 9. *Forte ita tulit casus, ut in insidias praecipitaret*. 41, 50, 9. *Ita ut viro forti dignum sit, patiatur, quodcumque casus belli tulerit*. Simili modo *res ita tulit*

deantur. *Accipere se omen*, consules ajunt, *et eam* 8
precari mentem hostibus, ut ne vallum quidem defendant.
Ipsi, inter se partitis copiis, succedunt hostium 9
munimentis, et, simul undique adorti, quum pars
fossas explerent, pars vellerent vallum, atque in
fossas proruerent, nec virtus modo insita, sed ira
etiam, exulceratos ignominia stimularet animos,
castra invasere: et pro se quisque, *non haec fur-* 10
culas, *nec Caudium*, *nec saltus invios esse*, *ubi erro-*

supra est 3, 27, 6. Mox *viderentur*, pro *videantur*, Lovel. 4.

§. 8. *Accipere se omen*, *consules ajunt*] *Acciperent se omen* Voss. 1. Leid. duo, et Lovel. 1. ac 2. *Accipientes se omen* Lovel. 4. Tum *consules adeunt* Voss. 2. Leid. 1. et Lovel. 2. 3. et 4. An voluerunt, *consules addunt?* Sed reliquorum vulgatum tuentium auctoritas lectioni illi firmandae subficit.

§. 9. *Atque in fossas proruerent*] *atque inde in fossas* Lovel. 2. et Haverk. Illud *iñ*, sive *inde*, ex sequentis praepositionis varia lectione natum videtur, et deinde simul cum illa in contextum receptum esse. Tum *promerent* Voss. 2. et Lovel. 3. *Proruere* in hac re proprium verbum est. Supra 4, 29, 3. *Dictator*, *proruto vallo*, *jam in castra proelium intulerat*. ubi v. quae notantur. Error ortus est ex similitudine, quam habent ductus literarum *ru* et *m* in scriptura Longobardica. Hoc modo *deruerentur*, pro *demerentur*, datum erat supra 7, 41, 8. V. alia ad 4, 21, 5.

Ira etiam exulceratos ignominia stimularet animos] *Tò etiam* deest in Lovel. 2. et 3. ita tamen, ut in eorum posteriori ejus loco a m. 2. adscriptum sit *et*. Tum *ulceratos ignominia* Portug. Cic. pro Dejot. 3. *Fore putabant, ut in exulcerato animo facile fictum crimen insideret.* Deinde *animos stimularet* Portug. et Haverk. [*ignominia* omittit Veith.] Paullo ante *nec virtus modo insinata* Gaertn. Quam lectionem inde profluxisse existimo, quod librarius duplicem scripturam *insita* et *innata* in cod. suo repererit; quam utramque hoc modo servare conabatur. V. ad 3, 44, 4. Posterior prioris interpretatio esse videtur. Altera enim in omnibus codd. superest. Libenter etiam Livius ea voce usus est. 42, 46, 9. *Favore quodam insito in reges, legatos in Macedoniam miserunt.* c. 62, 7. *Quod si Romani tum quoque insita pertinacia aequa adspernarentur.* 28, 24, 1. *Insita hominum libidine alendi de industria rumores.* Ad quem locum plura notantur.

§. 10. *Non haec furculas*, *nec Caudium*, *nec saltus invios esse*, *ubi errorem*] Eaedem, quae supra hoc lib. c. 2, 6. memorantur, edd. iterum hic vel *furcas*, vel *furculas* ediderunt, quod posterius similiter in omnibus est scriptis. Praeterea *non hic furculas* Voss. 2. Klock. Fragm. Hav. a m. 2. Neap. Latinii, et Hearnii Oxon. N. *non hic furculas* Gaertn.

rem fraus superbe viciſſet; sed Romanam virtutem,
quam nec vallum, nec foſſae arcerent, memorantes,
11 caedunt pariter resiſtentes fusosque, inermes atque
armatos, servos, liberos, puberes, inpuberes, ho-
12 mines, jumentaque. nec ullum superfuiſſet animal,
ni consules receptui signum dediſſent, avidosque
caedis milites e caſtris hoſtium imperio ac minis
13 expuliſſent. Itaque apud infensos ob interpellatam

et Haverk. *non hoc ad furculas* Portug. et Hearnii B. *non haec ad furculas* ejusdem C. et N. in margine. [Veith.] *non haec furculas Caudinas* Harlej. addita voce. Deinde *et Caudium* Portug. et Haverk. *non Caudium* Leid. 2. a m. 1. Tum *saltus esse invios* Lovel. 2. Tandem vocem *errorem* omittit Leid. 1. Mox *monentes*, pro *memorantes*, Voſſ. 2. et Lovel. 3.

§. 11. *Servos, liberos, puberes, inpuberes, homines, jumentaque*] In expugnatione urbium saepe memorantur exempla similis irae et crudelitatis victorum. Hic quaeri potest, cur Samnites *impuberes*, aetatem minime bello aptam, secum in caſtra ducere voluerint? DUK. *suos liberos* Leid. 2. et Fragm. Hav. a m. 1. Scriptum fuerat *s'uos, liberos;* mox notam, compendii indicem, omiserunt librarii. Ita et alibi peccari, infra videbimus ad Livii 41, 8, 12. Tum *inpuberes* exsulat ab Hearnii Oxon. L. 2. Verum ita *puberes* vacat, nisi et ea vox delenda sit. *puberes, inpuberes omnes, jumentaque* Lovel. 3. Ita paſſim variant Mſti. V. supra ad 3, 54, 6. [*liberosque puberes impuberesque* Veith.]

§. 12. *Nec ullum superfuisset animal*] *nec unum superfuisset* Portug. et Haverk. Eas voces alibi etiam confuderunt librarii. V. N. Heinsium ad Claud. 1. de laud. Stilic. 26. et Brockhus. ad Propert. 3. Eleg. 7, 8. Utraque lectione juncta *nec ullum unum superfuisset* praefert Gaertn. Hic tamen ob aliorum consensum vulgatam lectionem praeferendam puto.

Milites e castris hostium imperio ac minis expulissent] *a castris hostium* Voſſ. 2. Lovel. 3. Gaertn. et Fragm. Hav. *ex castris hostium* Lovel. 2. et 4. idque dare voluisse videtur librarius Leid. 1. qui tamen *ea çastris hoſtium* per errorem scripsit. Paſſim autem *a* et *x* in Mſtis commutari solent. V. ad 40, 59, 8. Deinde *imperio agminis* Voſſ. 1. Leid. uterque, Lovel. 1. 2. et Klock. Saepius etiam scribas commiscendis literis *C* et *G* lapsos eſſe, supra vidimus ad 6, 25, 6.

§. 13. *Ob interpolatam dulcedinem irae*] Reſtituimus ex fide veterum codicum *ob interpellatam dulcedinem*, non *interpolatam*. quae vox, Latina quidem, hic tamen locum non habet. GELEN. *interpolatam* mihi obvium fuit in Lovel. 2. et Harlej. Quae autem editionum prima ita exhibuerit, nescio. Earum tamen, quas ita legentes vidi, antiquiſſima fuit Mediol. anni 1480. pro quo deinde Ascens. *interpollatam*, (*interpellatam* in marginem rejecto) Al-

edinem irae confeſtim oratio habita est, ut do-
tur miles, *minime cuiquam militum consules odio* 14
oſtes cessisse, aut cessuros: quin duces, sicut belli,
nsatiabilis supplicii, futuros fuiſſe, ni respectus e-
um sexcentorum, qui Luceriae obsides tenerentur,
pediſſet animos: ne desperata venia hoſtes caecos in 15
licia eorum ageret, perdere prius, quam perire,
ntes. Laudare ea milites, laetarique obviam i- 16

iterum *interpolatam* dede- Reliqui codd. et edd. anti- es Gelenio favent. Recte. 3, 57, 4. *Stupro interpella- gis, quam caede, motus.* ubi xempla vide. Mox vocula icit in Lovel. 3.

4. *Minime cuiquam militum s odio in hoſtes cessisse*] Pal. iiquam militum vel consules. l. Ita et Portug. atque Ha- Praeterea *nemine cuiquam m* Voſſ. 2. et Lovel. 3. unde i poſſet, legendum eſſe *i cuiquam militum.* Illud au- *emo quisquam* dictum foret rma, qua *nemo unus* supra mus 3, 12, 4. Quum tamen i nihil mutent, vulgatam scripturam praeferendam Praeterea voces *in hoſtes*, a quibusdam antiquioribus aberant, recte in aliis su- nt, quum in omnibus ex- scriptis. Mox etiam voces *belli* perperam exsulant a 2.

respectus equitum sexcento- qui Luceriae obsides teneren- praepedisset animos] *tenentur* l. 2. et 4. V. ad 40, 14, 3. *te- t* Portug. a m. 2. V. ad 10, . Tum *perpendisset* Harlej. erbo *praepedire* v. ad 28, 1, *raepedissent* Voſſ. 1. Leid. 1. l. 1. 4. Portug. Gaertn. Ha- . Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. N. L. 2. ac B. Sed vulga- tum unice verum est.

§. 15. *In supplicia eorum ageret, perdere prius, quam perire, optantes*] Forte *perirent.* J. FR. GRON. *agerent* Portug. Gaertn. et Fragm. Hav. [Veith.] Nimirum ipsi consules: ut ita *desperata venia* casu sexto accipiatur. Sed potius adhaereo reliquis scriptis, vulgatum probantibus. [*ne desperantes venia hostes coeptos in* Veith.] Deinde *perderet, priusquam perire optantes* Leid. 1. *perdereque perire optantes* Lovel. 2. *perdere priusquam parve optantes* Fragm. Hav. a m. 1. Gronovii conjectura *perirent* vera videtur.

§. 16. *Laudare ea milites, laetarique obviam itum irae suae eſſe; fateri, omnia*] Pall. pr. ac tert. ut et Camp. ed. *obvium itum irae suae esse, ac fateri.* At Pal. sec. *obviam itum irae suae esse, ac perfateri.* GEBH. Illud *ac* in uno meorum Harlej. deest. Ex Klockiano etiam nihil in excerptis monetur. Reliqui omnes conſtanter servant. Quare recte Cl. Jac. Gronovius, et, qui eum etiam hic secutus eſt, J. Clericus in contextum receperunt. *ac perfateri* est in Portug. et Haverk. Praeterea *Laudare ea miles* Haverk. quomodo modo dixerat Livius, *ut doceretur miles.* Alii tamen constanter numerum multitudinis

tum irae suae esse, ac fateri, omnia patienda potius, quam proderetur salus tot principum Romanae juventutis.

1 XV. Dimissa concione, consilium habitum, omnibusne copiis Luceriam premerent, an altero exercitu et duce Apuli circa, gens dubiae ad id vo-
2 luntatis, tentarentur. Publilius consul, ad pera-

tuentur. Illud *suae* autem non adparet in edd. Rom. anni 1472. et Parm.

Omnia patienda prius, quam perderetur salus tot principum] *proderetur* haud dubie legendum. Nam *prius* legat, an *potius*, non ita multum refert. GELEN. Verum est, non multum referre, quantum ad sensum, *potius*, an *prius*, legas. Attamen *potius* superest in omnibus scriptis; quare haud male Frobenius id anno 1535. alteri, quod in prioribus erat excusis, substituit. *Potior* et *Prior* etiam alibi in Mstis commutantur. V. ad 5, 25, 4. 21, 13, 9. et c. 41, 2. (*28, 3, 4.) Praeterea, uno iterum excepto Harlej. omnes etiam mei *proderetur:* quod fere idem notat, ac perdere, periculo exponere. quare priorum editionum lectio *perderetur* vel ex eo nata est, quod librarii indocti non adsecuti sunt notas vocularum *per* et *pro*, rudiori manu exaratas: v. supra notata hoc libro c. 10, 7. vel in contextum inrepsit ex alterius interpretatione olim margini adscripta. V. ad 26, 36, 9. ubi etiam de ejus significatione agam. Mox *principum Romae juventutis* Leid. 2. quod et ipsum ex compendiaria scriptura profluxit, quomodo *Roma urbs* et *Romana urbs* commutari solent. V. infra ad Epit. Liv. 49. *juventutis Romanae* inmutato ordine legit Haverk.

§. 1. *Dimissa concione, consilium habitum*] Ita praeferunt omnes scripti et priscae edd. usque ad Modium, qui *concilium habitum* substituit. Verum priscam lectionem iterum revocavit Gronovius, eamque veram esse multis infra docuit ad 44, 2, 5.

An altero exercitu et duce Apuli circa, gens dubiae ad id voluntatis, tentarentur] Pall. duo, pr. ac tert. *an altero exercitu et duae Apuliae circa gentes dubiae ad id voluntatis temptarentur.* GEBH. Eadem etiam mihi lectio obcurrit in Voss. 2. et Lovel. 3. Neque multum differt Lovel. 2. nisi quod *Apuliae gentes* praeferat, media voce omissa. Sed *Apula gens dubia ad id voluntatis tentaretur* est in Haverk. *Apuli circa, gens dubia ad id voluntatis* Gaertn. *Apuli, gens dubia ad id voluntatis, tentarentur* in Portug. *Apuli, gens dubia ad id aetatis, tentarentur* in Hearnii Oxon. B. *Tò circa* etiam deficit in ejusdem L. 2. [Veith.] sed culpa librariorum, qui nesciebant, Livium *τò circa* absolute sine casu usurpare solitum fuisse. V. supra hoc libro c. 2, 7. Idem error supra quoque commissus erat 1, 4, 8. Praefero etiam *dubiae ad id voluntatis*, Nam *dubia ad id voluntatis.* foret, quae nondum aliquid certi decreverat, quae adhuc dubitabat, utri, Samniti, an Romano,

grandam profectus Apuliam, aliquot expeditione una populos aut vi subegit, aut conditionibus in societatem accepit. Papirio quoque, qui obseſſor 3 Luceriae reſtiterat, brevi ad spem eventus respondit. nam, insessis omnibus viis, per quas commeatus ex Samnio subvehebantur, fame domiti Samnites, qui Luceriae in praesidio erant, legatos mi-

adhaerere vellet: ut infra 33, 15, 5. *Pacem simulatam ac fallacem dicendo, dubios sententiae Patres fecerat.* Insuper *tentaretur* quaedam ex antiquioribus edd. [Veith.] quasi referendum foret ad proximum *gens.* Utrumque ferri potest. V. viros doctos ad Nasan. 14. Met. 396. Hic tamen priscam lectionem ob codd. auctoritatem malo.

§. 2. *Ad peragrandam profectus Apuliam*] *ad peragrandum profectus Apuliam* Portug. et Haverk. a m. 2. V. ad 40, 49, 1. *ad peragendum profectus Apuliam* Leid. 2. Lovel. 4. et Haverk. a m. 1. *ad peragendam profectus Apuliam* Leid. 1. Lovel. 1. a m. 1. et ed. Mediol. anni 1505. Ita etiam peccabatur supra 4, 42, 6. Saepe has voces in Mſtis confundi, docet etiam Cel. Burm. ad Suet. Cal. 37. *ad peragendum profectus Apuliae* Fragm. Hav. a m. 1. *ad peragrada profectas Apuliae* Voſſ. 2. et Lovel. 3. *ad rem agendam profectus Apuliam* Lovel. 2. quod scripi poſſet, pro *in Apuliam.* Sed omnino vulgatum verius est. Infra de Alexandro Magno 45, 9. 6. *Arabas hinc Indiamque peragravit.* Mox *ex ditione*, vel *ex distione una* Voſſ. 2. et Lovel. 3.

§. 3. *Papirio quoque, qui obsessor Luceriae restiterat*] Tò *quoque* deficit in Leid. 1. *perſtiterat* autem est in Hearnii Oxon. C. Male. *restiterat* enim est, remanserat. V. Salmas. ad Solin. p. 21. Cic. 3. de Offic. 30. *Ita incolumis in patria Regulus reſtitisset.* Pro Ligar. 2. *Post adventum Vari in Africa restitit.* (* v. ad Liv. 22, 29, 5.)

Insessis omnibus viis] Pal. pr. *obsessis.* tert. *in obsessis omnibus viis.* GEBH. *obsessis* etiam Voſſ. 2. et Lovel. 3. Utramque lectionem *insessis* et *obsessis* librarius Pal. 3. apud Gebhardum servare conatus est. V. supra ad 3, 44, 4. Verum *insessis* genuinum est. Infra cap. seq. §. 9. *Praesidium Samnitium, insessis circa viam silveſtribus locis, nec opinato obpressum est.* c. 31, 8. *Ibi ingens hostium exercitus itinera occultus insederat.* 21, 34, 9. *Perrupto medio agmine viam insedere.* 25, 21, 4. *Omnia itinera insidere jubet.* 27, 18, 10. *Alteram cohortem jubet viam insidere, quae ab urbe per tumuli obliqua in agros ferret.* 38, 2, 10. *Quidam, per notos calles breviore via praegressi, transitus insedere. insessos omnibus istis viis* est in Gaertn.

Commeatus ex Samnio subvehebatur] Pal. tert. praefert *commeatus ex Samnio subicebantur.* quid hoc monſtrum verbi sit, non prodigiali facio ideo Jovi. Prim. sec. et Camp. ed. pro eo *subvehebantur.* GEBH. Mutarunt numerum sine causa. nam scri-

sere ad consulem Romanum, ut, receptis equitibus, qui caussa belli essent, absisteret obsidione.
4 His Papirius ita respondit: *Debuisse eos Pontium, Herennii filium, quo auctore Romanos sub jugum mi-*

pti *subvehebantur.* Ut frequenter Livius. Vel hoc libro [c. 23, 10.] *Unde subvehi commeatus poterant.* Et inferius [c. 32, 2.] *Sutrini commeatus benigne in castra advexere.* Sic 23, 12, 14. *commeatum* editur, pro *commeatuum.* Sic 1, 4, 9. ediderunt: *In latrones praeda onustos impetum facere.* Quasi non sit Livii *impetus facere,* quod est in vett. libris. 3, 10, 7. *Ne qui in loca summa urbis impetus caedesque inde fierent.* Ubi frustra Rhenanus *fieret.* Eodem libro [c. 5, 1.] *Multi per eos dies motus, multique impetus hinc atque illinc facti.* Alibi [34, 39, 12.] *Tum maxime impetus facientes recessere a muro.* J. FR. GRON. *commeatus subvehebantur* etiam omnes mei; nisi quod soli Harlej. Gaertn. et Haverk. [Veith.] habeant *subvehebatur.* Voss. 2. et Lovel. 3. *subiciebantur.* Supra hoc lib. c. 6, 6. *Vestimenta, commeatus militibus benigne mittunt.* c. 13, 8. *Exclusos a commeatibus absumsissent.* Eodem cap. *Commeatus ex montibus Samnitium invecti erant.* Eodem adhuc cap. *Cuncta infesta commeatibus hostium fecerat.* Infra c. 37, 15. *Commeatus expediret, ab insidiis praecaveret.* c. 19, 16. *Avia commeatibus loca gravis armis miles timere potest.* c. 43, 8. *Ne qua subvehi commeatus possent.* Quum in hoc uno libro tanta exemplorum copia sit; maximam etiam in reliquis reperiri, nullum est dubium. Verum ne immenso cumulo taedio sim, pauca tantum in medium proferam, in quibus tota locutio *subvehere commeatus,* ne de ea dubitari possit, reperitur. Infra 22, 16, 4. *Quum tantum ab tergo divitum sociorum Romanis commeatus subveheret.* 28, 4, 7. *Magni commeatus frumenti Romam subvecti.* 42, 31, 8. *Commeatus classi legionibusque ut ex Sicilia Sardiniaque subveherentur.* 44, 9, 11. *Vias commeatibus subvehendis ex Thessalia muniri jubet.*

Qui Luceriae in praesidio erant, legatos misere ad consulem Romanum] *qui Luceriae praesidio erant,* omissa praepositione, Lovel. 4. Ita 31, 8, 8. *Id praesidio Siciliae provinciae esset.* 37, 21, 5. *Aliis terrori, aliis praesidio erat.* (*34, 11, 2. ubi vide.) Verum et alterum apud Livium obvium. 44, 44, 4. *Thraces, quorum duo millia in praesidio erant. In praesidio impositum esse* habes 24, 37, 8. Quum itaque reliqui codd. stent pro vulgato, id etiam mutandi nulla caussa est. Praeterea *miserunt ad consulem Romanum* Gaertn. *misere ad consules Romanos* Leid. 2. et Lovel. 1. Sed unus tantum erat Papirius consul, qui Luceriam obsidebat. Compendium autem scribendi *Cos. Ro.* in hunc errorem induxit librarios. V. ad 10, 10, 2. Et sane iidem codd. qui hic *ad consules Romanos* praeferunt, mox tamen servant *absisteret,* quum legendum fuisset *absisterent,* si hic numerus pluralis recipiendus foret. *misere ad consulem rogatum* habet Lovel. 4. Verum haec lectio ex interpretis glossa marginali in contextum inrepsisse videtur; ubi, ellipsin hanc, *misere legatos, ut absisteret,* ita supplendam esse, forte notatum fuerat. De hac ellipsi v. supra ad 4, 20, 7. et c. 45, 6. etiam infra

sissent, consulere, quid victis patiendum censeret. ceterum, quoniam ab hostibus in se aequa statui, quam in se ipsi ferre, maluerint, nunciare Luceriam jussit, *arma, sarcinas, jumenta, multitudinem omnem inbellem*

ad 31, 14, 3. (*38, 13, 2.) Mox vocabulum *obsidione* non adparet in Lovel. 2. ut verbum *absisteret* hic absolute ponatur, quemadmodum infra 36, 45, 3. *Postquam celeritate navium suas eludi viderunt, tandem abstiterunt.* et apud Sil. Ital. 2, 281.

Haud tamen abstiterim, mortem licet arma propinquent.

Verum non tantum codd. reliqui vulgatum servant, sed etiam *absistere obsidione, obpugnatione*, Livio frequens locutio est. Infra 24, 34, 16. *Quum omnis conatus frustra esset, absistere obpugnatione placuit.* 36, 25, 7. *Ab Heraclea capta nuncius venit, ut obpugnatione absisteret.* 37, 17, 7. *Pervicerunt, ut obpugnatione absisteretur.* 44, 12, 7. *Hujus novi praesidii fama absistere obpugnatione simul Romanos regemque coëgit.* Ita *absistere spe* 24, 20, 15. ubi plura vide. [*obsidione desisteret* Veith.]

§. 4. *Debuisse eos Pontium, Herennii filium*] Forte *Decuisse*, quia Pall. duo *Docuisse*. GEBH. Pall. duo *Docuisse*. ut fortasse verum sit, *Decuisse eos*. Sed parum interest. J. FR. GRON. *Docuisse* etiam Lovel. 3. Alibi quidem *docere* et *decere*, quod ejus loco viri docti restituendum existimarunt, inter se commutari solent a librariis. V. Cel. Burmann. ad Nason. 3. Am. Eleg. 10, 48. et 1. Trist. Eleg. 6, 26. etiam var. lect. Tibulli, quae editioni Broekhusii subjiciuntur, 1. Eleg. 2, 23. Adde, quae infra notantur hoc lib. ad c. 45, 7. Quum tamen reliqui codd. vulgatum tueantur, nihilque obstet, quo minus servari posset, id etiam mutari displicet. Praeterea vox *Pontium* deficit in Leid. 1. qui etiam *Herenni* praefert. Sed *Pontium Erenni filium* habent Voss. 1. et Lovel. 1. *Pontium Herenni filium* Lovel. 2. et 3. *Pontium Herenii filium* Gaertn. et Fragm. Hav. *Pontium Hernii filium* Haverk. *Pontium Heneum filium* Lovel. 4. Mox *quo auctore Romano sub jugo misissent* legit Leid. 1.

Consulere, quid victis patiendum censeret] Vet. lib. *paciscendum*. Probe. agitur enim de conditionibus pacis. SIG. *patiendum* Pall. duo, atque totidem vett. edd. Sed Pal. sec. *paciscendum*, quod apprime blanditur Sigonio. Mihi non incongrue hic stare videtur vulgatum. GEBH. Ego etiam vulgatum praeferendum censeo. Siigonianum enim *paciscendum* eo suspectius est, quod non nisi in dubiae fidei codd. meis Portug. et Haverk. invenerim. Invenit tamen et Hearne in Oxon. N. et B. Ceterum *censerent* Lovel. 3. in quo eodem etiam culpa librarii desit vox *consulere*.

§. 5. *Quam in se ipsi ferre maluerint*] *in se ipsi facere* Neapol. Latinii. Similiter *ferunt* et *fecerunt* supra commutantur 7, 3, 6. [*statui, quae in se* Veith.] Tum *maluerunt* Portug. a m. 1. Haverk. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. N. et C. Supra 5, 36, 3. *Quoniam legatione adversus se maluerint, quam armis, tueri socios.* ubi etiam ma'e unus et alter codex *maluerunt*. Mox *nunciate Luceriam*, pro *nunciare*, Gaertn. *nunciare*

6 *intra moenia relinquerent: militem se cum singulis vestimentis sub jugum missurum, ulciscentem inlatam,*
7 *non novam inferentem ignominiam.* Nihil recusatum. septem millia militum sub jugum miſſa, praedaque ingens Luceriae capta, receptis omnibus signis armisque, quae ad Caudium amiserant; et, quod

Luceriae, pro *Luceriam*, Haverk. Malc. V. ad 25, 22, 1. Praeterea *in bellum*, pro *inbellem*, idem Haverk. Simili modo etiam alibi peccant librarii. V. supra ad 4, 20, 9. et 5, 40, 4.

§. 6. *Non novam inferentem ignominiam*] *injuriam* Harlej. et editi Aldo antiquiores, qui primus *ignominiam* subſtituit. Et hanc lectionem ejus probant uno ore reliqui omnes scripti.

§. 7. *Nihil recusatum. septem millia militum sub jugum missa*] Pal. sec. *unde septem millia*. Cui scripturae numerus originem dedit. GEBH. Ita et Portug. atque Haverk. Sed recte monuit Gebhardus, numerum notis expressum huic scripturae originem dediſſe. Scriptum fuerat olim *VII millia*. ex quo factum est *Uñ*, sive *Unde millia*. Utramque deinde lectionem *Uñ VII millia* alius junxit. [*Undecim millia* Veith.] Praeterea *Nihil recusarunt* Haverk. Mox *Luceria capta*, pro *Luceriae*, Voſſ. 2. et Lovel. 3.

Receptis omnibus signis armisque, quae ad Caudium amiserant] Manuscriptus Fuldensis, *quae ad Caudium amiſſa erant*. MOD. Pal. sec. Modii retinens lectionem prodit, *quae ad Caudium amissa erant*. GEBH. Potius, quod in Flor. Voſſ. Mureti *amissa erant*. Nam qui amiserant, erant cum Publilio digreſſo in Apuliam. is acceperat Caudinas legiones. J. FR. GRON. Non aliter etiam Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Haverk. Fragm. Hav. a m. 2. et Hearnii Oxon. N. ac B. Hujusmodi variationes in Mſtis paſſim obcurrunt. V. ad 23, 29, 16. Neutra lectio sensum turbat. Quum itaque vulgata non tantum in optimis, sed etiam plurimis Mſtis, supersit, eam etiam mutandi neceſſitatem non video. Quod autem Gronov. pro lectione *amissa erant* laudet Florent. vereor, ne manus aberrarit, et vel Fuldens. Modii, vel Pal. 2. Gebhardo excuſſum scribere voluerit. Certe Florent. ille, quem optimum omnium partis hujus in praefat. vocat, hic mutilus est, et magnam satis aliquot capitum habet lacunam, ut ad c. 14, 2. dictum est. Si autem alium innuat Florent. (se enim praeter hunc aliquot Florentinos obiter et vellicatim consuluiſſe profitetur) ejus auctoritatem haud magni faciam. Quod insuper vir maximus ideo, *amissa erant*, probet, quia legiones Caudinas Publilius acceperat, isque in Apuliam digressus aberat; in eo aliquid humani paſſus est. Id enim ex superioribus non adparet. De exercitu post cladem Caudinam scripto nihil aliud invenio, quam haec verba supra c. 10, 6. *In civitate, ira odioque ardente, delectus prope omnium voluntariorum fuit. rescriptae ex eodem milite novae legiones, ductusque ad Caudium exercitus.* ubi *ex eodem milite* illum accipio, qui ad furcu-

omnia superabat gaudia, equitibus recuperatis, quos pignora pacis custodiendos Luceriam Samnites dederant. Haud ferme alia mutatione subita 8
rerum clarior victoria populi Romani est: siquidem etiam (quod quibusdam in annalibus invenio) Pontius, Herennii filius, Samnitium imperator, ut ex-

las Caudinas sub jugum missus erat. *Caudinae* enim *legiones, quae sine armis redierant Romam, armatae remissae in Samnium, eumdem illum hostem sub jugum miserunt, qui hac sua ignominia laetatus fuerat*, teste Livio 25, 6, 12. Non tantum igitur legiones Publilii, sed et Papirii, antea sub jugum missae, signa armaque ad Caudium amiserant. Utriusque enim exercitum anno proxime elapso hanc ignominiam subiisse supra probavi ad c. 12, 9. Praeterea *omnibus* non adparet in Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. quod eamdem ob caussam servandum censeo.

Et, quod omnia superabat gaudia, equitibus recuperatis, quos pignora pacis custodiendos Luceriam Samnites dederant] Diversitas mira Pal. sec. scripturae non mihi indigna visa est annotatu: *et quidem omnia superabat gaudia equitibus recuperatis, quos pignera pacis recuperandae, Luceriae custodientibus Lucanis, Samnites dederant*. Orae tamen adpictum: *custodiendos Luceranis Samnites dederant* GEBH. *quos pignore*, vel *pignere, pacis custodiendos Luceriam Samnites dederant* Harlej. et editi ante Aldum, qui *pignora* recte substituit. Nam *equites pignora pacis* nota est epexegesis: ut infra 36, 40, 3. *A quibus obsides abduxerit, pacis futurae pignus*. V. alia exempla ad 25, 34, 10. *quos pignora pacis recuperandae Luceriae custodiendos Luceranis Samnites dederant* Gaertn. Neque aliter Portug. et Haverk. nisi quod eorum prior *pignere* a m. 1. *pignera* inter versus adscriptum habeat, alter *Luceranis* praeferat. At, codd. hos, ut et Pal. 2. Gebhardi interpolatos esse, nemini dubium esse potest. De duplici ratione scribendi *pignora* et *pignera* v. supra ad 3, 38, 12.

§. 8. *Haud ferme alia mutatione subita rerum clarior victoria populi Romani est*] *subita* exsulat a Leid. 2. *mutatione subita rerum facta* praefert Fragm. Hav. a m. 1, addita ultima voce, quam postea librarius recte expunxit: in nullo enim alio cod. obvia fuit. *mutatione subita rerum clariore* Lovel. 2. Praeterea *victoria populo Romano fuit* Gaertn. quam lectionem ex compendio scribendi *po. Ro.* natam censeo. V. ad 39, 47, 10.

Quod quibusdam in annalibus invenio] Sic MSS. non *invenitur*. J. FR. GRON. Gronovio, pro *invenitur*, quod erat in prioribus excusis, *invenio* reponenti favent, praeter unum Harlej. omnes mei reliqui. *invenitur* etiam ex uno tantum Oxon. L. 1. Hearnius profert; ut reliquos similiter *invenio* servasse sit verisimile. Et ita loqui solet Livius. ut 2, 54, 3. *Vopiscum Julium in quibusdam pro Virginio annalibus consulem invenio*. 7, 42, 1. *Praeter haec invenio apud quosdam, L. Genucium tribunum plebis tulisse ad populum,*

piaret consulum ignominiam, sub jugum cum ce-
9 teris est miſſus. Ceterum id minus miror, obscurum eſſe de hoſtium duce dedito miſſoque sub jugum: id magis mirabile est, ambigi, Luciusne Cornelius dictator cum L. Papirio Cursore, magiſtro equitum, eas res ad Caudium, atque inde Luceriam

ne foenerare liceret. hoc lib. c. 23, 5. *Invenio apud quosdam, adversam eam pugnam Romanis fuisse.* ubi in quibusdam codd. similiter peccatur. c. 42, 3. *Comitiaque ejus ab L. Furio tribuno plebis interpellata, in quibusdam annalibus invenio.* c. 46, 2. *Invenio in quibusdam annalibus, quum adpareret aedilibus, tabulam posuisse.* 10, 2, 3. *Junium Bubulcum dictatorem missum in Salentinos, in quibusdam annalibus invenio.* c. 26, 5. *Juvenio apud quosdam, extemplo, consulatu inito, profectos in Etruriam Fabium Deciumque.* [*si quidem et quod* Veith.]

Pontius, Herennii filius, Samnitium imperator] *Pontius Heremi Samnitium imperator* Leid. 1. *Pontius Herennii Samnitium imperator* Lovel. 1. *Pontius Herennius Samnitium imperator* Voſſ. 2. Lovel. 2. 3. et Fragm. Hav. a m. 1. *Pontius Herennius*, reliquis omissis, Lovel. 4. Sed supra v. hoc lib. ad c. 1, 2.

§. 9. *De hostium duce dedito missoque sub jugum*] Pal. tert. *de hostium caede omissoque id quod magis mirabile.* In sec. et Camp. ed. quoque disparet τὸ *sub jugum.* GEBH. *de hostium cede omisso*, reliquis deficientibus, Voſſ. 2. *de hoſtium caede omissoque* Lovel. 3. *de hostium caede omissumque* Lovel. 2. *de hoſtium decedit omissoque* Leid. 1. *de hoſtium deditione omissoque* Lovel. 4. *de hoſtium duce dedito omissoque* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. Sed in illis prima litera voci *omissoque* adcrevit ex ultima praecedentis. Neque in his omnibus tantum desunt ultimae voces *sub jugum*, verum etiam in Portug. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. B. ac C. Paullo ante *Ceterum eo minus miror*, pro *id minus*, Lovel. 2.

Id magis mirabile est, ambigi] *id quod magis mirabile est* Voſſ. 2. et Lovel. 3. *id magis est mirabile* Leid. 1. *id magis mirabile est, tantum ambigi*, auctore Hearnio, Oxon. B.

Luciusne Cornelius dictator cum L. Papirio Cursore] Duorum L. Corneliorum antea meminit Livius, Scipionis ac Lentuli. Scipionis anno CDV. [7, 23, 1.] et CDXXII. [8, 17, 5.] Lentuli autem anno CDXXVII. [8, 22, 8.] Dubium igitur hic, de utro loquatur. GLAR. Scriptores Capitolini, *L. Cornelium dictatorem* cum *L. Papirio magiſtro equitum* ascribentes, has res ab eo geſtas eſſe, sentire videntur. Puto autem hunc eſſe *L. Cornelium Lentulum*, qui ante consul fuit, qui ob res bene geſtas ad Caudium *Caudinus* appellatus sit: siquidem *Caudinus* poſt fuit *Lentulorum* cognomen. SIG. Quisnam hic L. Cornelius dictator eſſe potuerit, quando cognomen a Livio non additur, necdum satis liquet; etsi quidam Lentulum exiſtiment, consulem anno CDXXVI. fortaſſis,

gesserit, ultorque unicus Romanae ignominiae, 10
haud sciam an justissimo triumpho ad eam aetatem
secundum Furium Camillum, triumphaverit, an con-
sulum Papiriique praecipuum id decus sit. Sequi- 11
tur hunc errorem alius error, Cursorne Papirius
proximis comitiis cum Q. Aulio Cerretano iterum,

quia *Caudini* cognomen in eadem familia postmodum reperiunt, et ex hac victoria originem habuisse suspicantur. Et auctor est Livius [c. 4, 7.] superiore anno L. Lentulum, quem legatorum principem virtute et honoribus ob gestum consulatum appellat, in obsidione Caudina, ut pacis necessariae conditiones ab hostibus oblatas acceptarent, consules adhortatum esse. Itaque simul cum aliis hoc anno deditum fuisse ex eodem constat, atque mox, deditione a Samnitibus non accepta, rediisse cum aliis in castra Romana. Sed, an confestim dictator dictus ignominiam ipse sit ultus, adhuc sub judice lis est. PIGH. in Annal. ad ann. CDXXXIII. p. 351. Non video, quid obstet, ne L. Cornelius Lentulus a suadenda pace Caudina cognomen accipere potuerit. Quo admisso, argumentum Sigonii, ex hoc cognomine pro L. Cornelio Lentulo ductum, corruit, et vere, ut Pighius inquit, adhuc sub judice lis est, utrum L. Cornelius, quem quidam hoc anno dictatorem fuisse volunt, ex Scipionum, an ex Lentulorum familia ortus sit. Ceterum *L. Cornelius cum L. Papirio*, duabus vocibus neglectis, Leid. 1. *Lucinsue Cornelius dictator cum L. Cornelio* praefert Gaertn. Insuper *Cursore* exsulat a Lovel. 2. ut mox τὸ *inde* a Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1.

§. 10. *Ultorque unicus Romanae ignominiae*] *ultor unicus* Gaertn. *ultroque unicus*, transpositis literis, Leid. 1. et Lovel. 4. *ultroque nunciis* Lovel. 2. *victorque unicus* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. et Fragm. Hav. a m. 1. Alibi scribae has voces in Mstis confundere soliti fuerunt. V. quae notavi ad Silii Ital. 13, 730. Mox *haud spetiam*, pro *haud sciam*, Klock. *acceptis* sine ullo sensu Lovel. 2. qui etiam *secundum Furium Camillus triumphaverit* praefert. *triumphavit* est in Voss. 2. et Lovel. 3. V. ad 40, 14, 11.

An consulis Papirii praecipuum id decus sit] Omnes Pall. *an consulum Papiriique praecipuum id decus sit*, quibus respondet Campani editio. GEBH. Scribendum *an consulum Papiriique praecipuum id decus sit*, monuimus ad l. 3, [25, 4.] J. FR. GRON. Eadem lectio mihi quoque in omnibus meis, et Hearnio in Oxoniensibus codd. obvia fuit. [*decus fuit*. Veith.]

§. 11. *Sequitur hunc errorem alius error*] Τὸ *error* in exsilium mittunt meliores duo Pall. GEBH. Abest eadem vox a Voss. 2. Leid. 2. et Lovel. 3. Sed male. V. supra ad 6, 1, 1.

Cursorne Papirius proximis comitiis cum Q. Aurelio Ceretano iterum etc. consul tertium] Anno ab urbe condita CDXXXI. [8, 37, 1.] *Q. Aemilium* vocare videtur, et in quibusdam annalibus *Aulum* dictum: quod ego errore codicum ita

ob rem bene gestam Luceriae continuato magistratu, consul tertium creatus sit; an L. Papirius Mugillanus, et in cognomine erratum sit.

legi puto, pro *Aelio*, aut *Aulio:* et item anno CDXL. [9, 23, 5.] Et illud *iterum* referendum ad consulem Ceretanum, quippe qui ante etiam consul fuit, tametsi Papyrius ante quoque rem bene gesserit, ut illud *iterum* ad eum referri posse quibusdam appareat, sed mihi non probatur. GLAR. *L. Papirium Cursorem consulem III.* et Capitolini triumphi ejus scriptores, et Livius ipse, qui post hunc eundem *IV. consulem* nominat, sentiunt. Quod autem ad *Q. Aemilium Caeretanum* attinet, cum ne de hoc quidem nomine inter auctores conveniat, an *Aemilius*, an *Aulius* sit, ut aït Livius [8, 37, 1.] intelligendum est, *Aulium* a Livio et scriptoribus Capitolinis magis probari. nam in vet. lib. apud Livium et hoc loco, et infra [c. 23, 5.] *Aulius* est, non *Aemilius*. Caeterum *Cerretano* ex Capitolinis lapidibus et veteribus aliquot libris legendum est, non *Caeretano*. SIG. Meliores duo Pall. *cum Aulio Cerretano.* sec. cum Camp. ed. *cum Q. Aulio Ceretano.* Andreae ed. alludens paululum *cum Q. Aurelio Ceretano.* Vides ex tam concordi consensu, quae sit vera lectio. GEBH. *primis comitiis* Oxoniensis Hearnii L. 1. Sed saepe hae voces a librariis commutatae sunt. V. ad 5, 47, 5. Tum *cum Q. Aurelio Cerretano* Harlej. *cum Aulo Cerretano* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. et Klock. *cum Aulio Cerretano* Voss. 2. et Lov. 3. *cumque Aulio Ceretano* Fragm. Hav. *cumq; Aulo Ceretano* Lovel. 2. *cumque A. Ceretano* Lovel. 4. *cum Q. Alio Cerretano* Leid. 1. *cum Quintio Aulio Cerretano* Gaertn. Deinde *ob rem bene gestam Luceria* Lovel. 2. *ob rem bene gestam Luceriam* Leid. 1. Lovel. 4. et Fragm. Hav. a m. 1. *ob rem bene gestam ad Luceriam* Voss. 2. Leid. 3. et Fragm. Hav. a m. 2. Tum *consul tertius* Voss. 2. et Lovel. 3. *consul tertio* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Harlej. Gaertn. Portug. et Haverk. V. ad 5, 16, 1. Voces *iterum*, *ob rem bene gestam Luceriae*, *continuato* desunt in Haverk. Ceterum contra Sigonium observandum est, Livium Papirii quartum consulis numquam meminisse. Sed existimant viri docti, nomen ejus ut et collegae excidisse in initio c. 22. quintum vero consulis meminit c. 28, 2.

Mugillanus; et in cognomine erratum sit] *Muglanus* Lovel. 4. *Mugilanus* Voss. duo, Leid. 1. Lovel. 2. 3. Portug. Haverk. et Fragm. Hav. Sed, *Mugillanus* verius scribi, supra dictum est ad 4, 7, 10. Tum *et in eo cognomine* Leid. 2. In verbis proxime praecedentibus *ante L. Papirius* Gaertn.

§. 1. *Aulius cum Ferentanis uno secundo proelio debellavit, urbemque*] Oppidum intelligit nomine *Ferentum:* de quo Horatius oda 4. l. 3.

— — *et arvum*
Pingue tenent humilis Ferenti.

quo loco aït Acro: *Ferentum oppidum est Apuliae, Venusinae civitati vicinum, in valle situm.* Itaque Diodorus l. 19. [p. 707.] Ῥωμαῖοι δὲ διαπολεμοῦντες Σαμνίταις Φερέντην πόλιν τῆς Ἀπουλίας κατὰ κράτος εἷλον. Fuit autem Ferentium, quod et Ferentinum est dictum, in Samnitibus, de quo sic Stephanus: Φερεντῖνος, λέγεται καὶ Φερέν-

XVI. Convenit, jam inde per consules reliqua 1
belli perfecta. Aulius cum Ferentanis uno secundo proelio debellavit; urbemque ipsam, quo se fu-

τινος πόλις Σαμνιτῶν ἐν Ἰταλίᾳ τὸ ἐθνικὸν Φερεντινός. Hujus meminit Livius 10, [17, 9.] idque oppugnatum esse una cum Romulea scribit anno urb. cond. CDLVI. Porro autem, Ferentinum alterum in Volscis, sive in Latio, fuisse, satis constat. Quod ipsum, Volscis ademptum, Hernicis donatum esse a Romanis, Livius scribit 4, [51, 7.] Itaque 7, [9, 1.] Ferentinum Hernicorum urbem vi captam esse ab iisdem aït, et Ptolemaeus Ferentinum inter mediterraneas urbes Latinorum statuit [3, 1.] Ab hoc cives *Ferentinates* appellati sunt, ut hoc libro Livius [c. 42, 11.] *Praeter Aletrinatem, Ferentinatemque et Verulanum, omnes Hernici nominis populi populo Romano bellum indixerunt.* Et Plinius 4, 5. *Ex agro Falerno Ferentinates.* Hinc, concilia Latinorum ad lucum Ferentinae habita esse, scribit Livius 1, [50, 1.] et 7, [25, 5.] Quod, ut supra dixi, concilium Dionysius [l. 4. p. 247.] *τὴν ἐν Φερεντίνῳ ἀγορὰν* vocat. Hinc etiam idem Livius 1, [51, 9.] meminit *aquae Ferentinae*, et 2, [38, 1.] *capitis Ferentini*. Postremo Ferentiam oppidum collocat in Tuscis Ptolemaeus [3, 1.] quam Ferentinum etiam nominat Plinius 3, 5. cum aït: *Fesulae, Ferentinum.* Praeter haec sunt etiam populi quidam nomine Frentani, Apulis finitimi. De quibus Mela [2, 4.] *Picentes, Frentani, Apuli.* Et Plin. [3, 5.] *Peligni, Frentani, Marrucini, Vestini.* et post [3, 12.] *In ora Frentanorum.* Item, *Anxani, Frentani.* Ptolemaeus item [3, 1.] post Apulos statuit Frentanos, Pelignos, et Marrucinos. Et Polybius 3, [88.] *Μαρουκίνην, καὶ Φρεντάνην Χώραν.* Quae cum ita sint, non est dubium, quin hoc libro extremo [c. 45, 18.] sit legendum *Frentani*, ubi vulgo legitur *Marrucini, Marsi, Peligni, Frentini.* Haec dixi, ut intelligerent omnes, quanto cum studio atque judicio in veterum auctorum lectione versandum esset. SIG. Multa quidem hic Sigonius, sed parum ad Dionysum. *Ferentinum* oppidum novimus, et *Frentanos* gentem Italiae: *Ferentanos* nullos. Scribendum, *Forentanos*. Stephanus *Φόρεντον, πόλις Ἰταλίας. τὸ ἐθνικὸν Φορεντανός. Στράβων πέμπτῃ.* Adde Cluverium 4. Ital. Ant. 12. [p. 1225.] J. FR. GRON. In loco Stephani nihil praesidii est. Strabo, quem auctorem laudat Stephanus, l. 5. nusquam memorat *Φόρεντον*, sed *Φερεντανὸν* Etruriae p. 226. *Φερέντιον* Latii p. 237. et *Φρεντανοὺς*, Samniticam gentem, p. 241. seq. Itaque non sine causa suspicatur Holstenius, hic vel Stephani, vel Epitomatoris illius errorem esse. Cluverius ostendit locum Plinii 3. H. N. 11. qui *Forentanos* in Apulia, in qua tum Aulius rem gessisse videtur, locat. DUK. *cum frequentariis* Voss. 2. et Lovel. 3. *cum Terrentanis* Gaertn. *cum Ferrentanis* Lovel. 1. a m. 1. *cum Frentanis* Leid. 1. *Forenti* urbis nomen etiam infra restituendum censuit Gronovius hoc lib. c. 20, 9. Ceterum *Aulus*, pro *Aulius*, Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. 4. Portug. Haverk. et apud Hearnium Oxon. B. et C. *Aurelius* Harlej. V. ad cap. praec. §. 11. Paullo ante *vides*, pro *inde*, Lovel. 4. In verbis sequentibus *in deditione accepit* Leid. 1. Male. V. ad 33, 20, 5. [*in ditionem* Veith.]

sa contulerat acies, obsidibus imperatis, in dedi-
2 tionem accepit. Pari fortuna consulum alter cum
Satricanis, qui cives Romani post Caudinam cla-
dem ad Samnites defecerant, praesidiumque eorum
3 in urbem acceperant, rem geſſit. nam quum ad moe-
nia Satrici admotus eſſet exercitus, legatisque,
miſſis ad pacem cum precibus petendam, triſte re-
spon-

§. 2. *Pari fortuna consul alter*] Pall. pr. ac tert. *consulum alter.* GEBH. Ita etiam Gronov. anno 1665. in contextum recepit. Interim tamen *consul alter* supereſſe partim in excerptis notatur, partim ipse vidi in Voſſ. 2. Leid. 2. Lovel. 2. 4. Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. et Hearnii Oxoniensibus. Ex reliquis nihil notatum video, qui propterea vel, ut Gebhardus invenit, *consulum*, vel vocem hanc per compendium scriptam exhibuiſſe censendi sunt. V. ad 9, 32, 2. In his similibusque compendiis exponendis saepiſſime librarios erraſſe, infra videbimus ad 10, 10, 2. Mox *cum Satricariis* Leid. 2. Perperam litera *n* ob ductuum similitudinem diſſoluta est in literas *ri*. V. ad 3, 30, 3.

Praesidiumque eorum in urbem acceperant] *receperant* Lovel. 4. Ita supra 8, 26, 3. *Ex composito ab sociis in urbem receptus.* ubi vide. Unius tamen auctoritas non persuadet, ut vulgatum mutem. Nam et ita Livius loqui solet. Supra 1, 11, 6. *Hujus filiam virginem auro corrumpit Tatius, ut armatos in arcem accipiat.* 2, 3, 7. *De accipiendis clam nocte in urbem regibus conloquuntur.* 3, 18, 4. *Accepti in urbem agmine in forum descendunt.* hoc cap. infra: *Ab iisdem consilium petere jussi, quibus auctoribus praesidium in urbem accepissent.* Et iterum: *Armatos clam hoſtes in urbem acceperunt.* ubi unus etiam *receperunt.* 25, 25, 4. *Si in arcem accepisset eos.* c. 26, 1. *Ne qua vis hoſtium in arcem accepta impeditos moenibus suos turbaret.* 26, 40, 8, *Romanos ad id ipsum missos in urbem acceperunt.* 43, 7, 9. *Tutius fuisse, claudere portas, quam in urbem eos accipere.*

§. 3. *Nam quum ad moenia Satricae*] Hic *Satricam* genere foeminino dicit, cum supra libris duobus 6. ac 7. neutro genere protulerit: nisi quis dicat, diversa oppida Latinorum *Satricum*, Samnitium vero *Satricam*; aut, pro *Satrica*, *Satricula* legendum: unde tamen paulo poſt, ubi Satricula ab L. Aemylio oppugnatur, *Satricanus* dixit Livius: nisi codices in his quoque errent, ut plane suspicor. Unde quidam hic *Satrici* legunt, non *Satricae*. GLAREAN. Vet. lib. *Satricae* per mendum. Intelligit enim Satricum, coloniam Romanam in Latio, quippe quum subjiciat: *Plus ea voce, quam armis illatis, terroris colonis injectum.* SIG. *Satricae* etiam Voſſ. duo, Leid. duo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Gaertn. Fragm. Hav. et, quos Hearnius Oxonii consuluit, N. L. 2. ac C. *Satrici* primus editorum Froben. anno 1535. recepit.

Ad pacem cum precibus peten-

sponsum ab consule redditum esset, *nisi praesidio Samnitium interfecto aut tradito, ne ad se remearent*; plus ea voce, quam armis inlatis, terroris colonis injectum. Itaque subinde exsequentes quaerendo 4
a consule legati, quonam se pacto paucos et infirmos crederet praesidio tam valido et armato vim adlaturos, ab iisdem consilium petere juſſi, quibus auctoribus praesidium in urbem accepiſſent,

dam] Sine praepositione *precibus pacem exposcere* supra habuimus 1, 16, 3. ubi plura vide. Paullo poſt *a consule* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Gaertn. et edd. antiquae, Aldina priores.

Ne ad se remearent] *ne ad se remitterent* Portug. et apud Hearnium Oxon. B. quod accipi posset pro iterum legatos mitterent. Simplex enim *mittere* pro mittere legatos saepiſſime poni, notum est. V. viros doctos ad Phaedri 1. fab. 2. 22. Potius tamen reliquorum codd. vulgatum servantium consensui fidem habeo. Mox *illatum*, pro *illatis*, Harlej. Portug. Gaertn. et Haverk.

§. 4. *Itaque subinde quum exsequerentur quaerendo a consule legati*] Pall. pr. ac tert. *Itaque subinde exsequuntur*. sec. *Itaque subinde exiguntur, exsequuntur quaerendo ad consules legati*. GEBH. Th. duo Pall. uterque Voſſ. Helm. *subinde exsequentur*. tertius *subinde exiguntur, exsequuntur*. Lege, *Itaque subinde exsequentes quaerendo*. Sed et τὸ *crederet* mire mihi suspectum ob dicta ad 6, 37, 6. J. FR. GRON. Lectio, quae ante Gronov. vulgo in edd. exſtitit, in nullo Mſto mihi obvia fuit. Nam *subinde exsequuntur*, omisso medio *quum*, Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Harlej. Portug. Haverk. Fragm. Hav. a m. 1. Klock. et plures Hearnii Oxonienses. *subinde exsequerentur* Lovel. 2. *subinde quum exsequuntur* Fragm. Hav. a m. 2. *subinde exsequentur* Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 3. et Gaertn. *subinde exsequentes*, plane ut Gronov. conjecit, Lovel. 4. et Hearnii Oxon. B. quare recte eam lectionem ab illo in contextum admiſſam eſſe arbitror. De locutione autem *exsequi quaerendo* supra dictum est hoc lib. c. 3, 11. Praeterea *a Coss.* Lovel. 4. *ad coss.* Voſſ. 1. *ad cons.* Harlej. *ad consules* Lovel. 1. a m. 1. Portug. et Haverk. *ad consulem legati* Leid. 2. et Lovel. 1. a m. 2. Verum ex praecedentibus jam patuit, ad quem legati erant, aut, si id exprimendum Livius censuiſſet, jam supra factum oportuerat.

Paucos et infirmos crederet praesidio tam valido et armato vim adlaturos] *paucos infirmos* Haverk. *paucos et inermes* Hearnii Oxon. L. 1. quod requiri exiſtimavit librarius ob sequens *valido et armato*. Sed aliud Livio visum fuiſſe, reliquorum codd. in vulgatum conspirantium auctoritas docet. Tum *crederent* Voſſ. duo, Leid. duo, Lovel. 4. Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. a m. 2. quomodo legiſſe eos librarios, qui supra *consules* numero plurali memorarunt, mirum non est. Verum eumdem errorem et illos commisiſſe, qui

5 discedunt: aegreque inpetrato, ut de ea re consuli senatum, responsaque ad se referri sineret, ad suos
6 redeunt. Duae factiones senatum distinebant; una, cujus principes erant defectionis a populo Romano auctores; altera, fidelium civium. certatum ab

consule servarunt, stuporis vix credendi indicium est. Insuper *vim ablaturos* Fragm. Hav. a m. 1. *vim illaturos* Harlej. Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. B. Malc. V. quae infra notantur ad 42, 29, 9. Mox *auctoribus* deficit in Lovel. 2.

§. 5. *Ut de ea re consuli senatum, responsaque ad se ferri sineret, ad suos redeunt*] In Pall. tribus, ut et antiquioribus edd. apparet, *responsaque ad se referri sineret. Et ad suos redeunt.* GEBH. *responsaque adserere ferri* Leid. 1. et Fragm. Hav. a m. 1. *responsaque a se referri* Lovel. 2. *responsaque ad se referri* reliqui codd. et editi usque ad Froben. qui anno 1535. *ad se ferri* substituit. Id autem recentiores servarunt usque ad Gronov. qui *referri* revocavit. Livius 37, 28, 3. *Hoc tam triste responsum quum retulissent legati.* Cic. in Fragm. apud Non. Marc. in v. *Relatum. Sed haec videbimus, quum legati responsa retulerint.* Tum *et ad suos redeunt* Voss. ambo, Leid. 1. Lovel. 3. 4. Gaertn. Portug. et Haverk. Verum illud *et* natum est ex praecedentis vocis literis finalibus. V. infra ad 39, 18, 8. Vocula *ut* deficit in Harlej. [*aegre impetrato* Veith.]

§. 6. *Duae factiones senatum distinebant*] Integra restitit haec lectio in sola Campani recensione. Nam Pal. pr. *Duae haec* (lege *haece*) *factiones senatum destinabant.* sec. et Andreae ed. *senatum distrahebant* ex putidissima glossa. tert. denique *Dum hec factiones senatu destinabant.* GEBH. *Dum haec factiones* Leid. 1. et Lovel. 3. ac 4. *Dum hae factiones* Voss. 2. et Fragm. Hav. a m. 1. *Duae hec factiones* Gaertn. *Duae hae factiones* Lovel. 2. Deinde *destinabant* Voss. 2. Lovel. 2. 3. et Fragm. Hav. a m. 1. V. ad 37, 12, 2. *destinebant* Leid. 1. et Lovel. 4. *destruebant* Gaertn. *detrahebant* Harlej. Portug. a m. 2. Haverk. et apud Hearnium Oxon. B. *distrahebant* edd. principes, quod Aldus recte in *distinebant* mutavit. V. supra ad 5, 20, 4. Mox *ab populo Romano* Portug. et Haverk. Tum vox *fidelium* deficit in Leid. 2.

Certatum ab utrisque tamen est, ut ad reconciliandam pacem] *certatum tamen ab utrisque est* Harlej. et Lovel. 4. *certatum ab utrisque tum est* Gaertn. V. ad 22, 17, 5. *ad urbem reconciliandam pacem* Haverk. *ad reconciliandum pacem* Lovel. 2. a m. 1. Harlej. Portug. et Gaertn. a m. 1. V. ad 40, 49, 1. *ad reconsiliandam pacem* Leid. 2. et edd. Rom. anni 1472. *ad conciliandam pacem* Lovel. 3. Malc. Livius 42, 46, 3. *Omni ope enitendum fore Rhodiis, ut reconcilient pacem.* 2, 32, 7. *Concordiam per aequa, per iniqua reconciliandam civitati esse.* V. ad 2, 41, 8.

Consuli opera navaretur] *opera daretur* Klock. V. ad 7, 16, 4. *opera novaretur* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. 2. Harlej. et Fragm. Hav. a m. 1. V. ad 2, 43, 9. ubi locutionem inlustravi. Adde Liv. 25, 6, 15. *Quae tamen, semel na-*

utrisque tamen est, ut ad reconciliandam pacem consuli opera navaretur. Pars altera (quum prae- 7
sidium Samnitium, quia nihil satis praeparati erat ad obsidionem tolerandam, excessurum proxima nocte esset) enunciare consuli satis habuit, qua noctis

vata reipublicae opera et uno felici proelio recuperarunt.

§. 7. *Quum praesidium Samnitium, quia nihil satis praeparati erat ad obsidionem tolerandam*] *tum praesidium* Lovel. 2. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. V. ad Epit. Liv. 48. prope finem. Sed tota illa vox deficit in Kloch. Hinc *Samnitiumque nihil satis praeparatum* Lovel. 3. *Samnitium, quia non satis praeparata* Lovel. 4. Videntur dare voluisse *satis praeparatum*. Sed male. *nihil praeparati*, ut *nihil integri* 36, 7, 6. ubi plura vide. *que* autem et *quia* saepissime in membranis vett. confunduntur. V. ad 5, 29, 3. [*praeparati erant* Veith.] Tum praepositio *ad* exsulat a Leid. 1. et Lovel. 2. ac 4. Sed, quum saepe *at* pro *ad* scribi soleat, facile excidere potuit ob vocis praecedentis literas finales. V. ad 10, 38, 13. Tandem *tollendam* Lovel. 2. Qui error facile committi potuit, si per epitomen *tol'andam* scriptum fuit.

Excessurum proxima nocte esset] Perperam Pall. duo, et Camp. *excursurum*. sec. *recessurum esset proxima nocte, enuntiare consuli*. Dispicite, quid lateat in lectione, quam vulgavit Andreas, *excussurum proxima nocte, nuntiare consuli*. GEBH. *recessurum esset proxima nocte* Portug. et Haverk. *recessurum proxima nocte esse* Harlei. *excussurum proxima nocte esse* Lovel. 2. Leid. 1. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. *incursurum proxima nocte*, omisso τῷ *esset*, Voss. 1. a m. 1. altera autem manus inter versus emendavit *excussurum*. quod etiam praefert Lovel. 4. Eodem vocabulo omisso *excursurum proxima nocte* est in Lovel. 1. *excursurum proxima nocte esset* legunt Voss. 2. Lovel. 3. Gaertn. Fragm. Hav. et reliquae edd. vett. usque ad Froben. anni 1535. Soli hic Leid. 2. et Klock. vulgatum servant, nisi quod verbum *esset* etiam neglexerint. Similes varietates etiam in Oxoniensibus Hearne invenit *incursurum* in N. *excursurum* et *recessurum* in C. et N. in margine. *excursurum* in L. 2. *recessurum* in B. Sed nihil muto. *excessurum*, hic absolute positum, librariis displicuisse videtur, ideoque haec monstra lectionum dederunt. Cic. Catil. 2, 1. *Abiit, excessit, evasit, erupit*. Ubi, quemadmodum etiam hoc loco, subintelligendum est *ex urbe*.

Nuntiare consuli satis habuit] Maluimus e Thuan. et Chiflet. *enuntiare*. Quod est signatum verbum de iis, qui arcana produnt. 23, [35, 16.] *Custodibus ad portas positis, ne quis enuntiare posset coepta*. 39, [10, 5.] *Veniam precata Deorum, si silenda enunciasset*. Cic. pro Roscio [Amer. 38.] *Caeterorum legatorum consilia et voluntatem Chrysogono enunciavit*. Tusc. 2, [13.] *Ab homine propter vim doloris enunciante commissa, prodente conscios*. J. FR. GRON. *enunciare consuli* etiam Leid. 1. Lovel. 2. 4. Harlei. Haverk. et Pal. 2. apud Gebhardum ad verba praecedentia. Idem etiam se

hora, quaque porta, et quam in viam egreſſurus
8 hoſtis foret. altera, quibus invitis descitum ad Samnites erat, eadem nocte portam etiam consuli ape-

in omnibus Oxoniensibus, uno tantum B. excepto, inveniſſe, testatur Cl. Hearnius. Est autem verbum, ut Gronovius monuit, in hac re proprium. Livius 10, 38, 9. *Adigebaturque jurejurando, quae visa auditaque in eo loco essent, non enunciaturum.* 25, 13, 8. *Ea omnia, sicut acta erant, quum enunciata Beneventanis essent.* 39, 13, 5. *Magnum sibi metum Deorum, quorum occulta initia enunciaret.* Cic. pro Rosc. Am. 40. *Sociorum consilia adversariis enunciavit.* 1. de Orat. 47. *Ut ea explicet nobis, et illa dicendi mysteria enunciet.* Nepos in Pausan. 4. *Orare coepit, ne enunciaret, nec se, meritum de illo optime, proderet.* Ubi videndi sunt viri docti. Juſtin. 5, 1. *Insimulatur, mysteria Cereris initiorum sacra, nullo magis quam silentio sollemnia, enunciavisse.* Gellius 1, 13. *Hanc rem ne quis enunciaret, priusquam decreta esset.* V. etiam Pricaeum ad Apul. Apol. p. 137. Idem hoc verbum Livio reſtituendum infra censuit Cel. Jac. Perizon. ad 25, 9, 4. Id tamen scrupulum de veritate hujus lectionis injicit, quod eam in nullis aliis Mſtis codd. invenerim, quam qui vel *esse*, pro *esset*, praeferunt, vel vocem illam aut omittunt aut transponunt; unde prima litera τοῦ *enunciare* ex finali praecedentis vel *esse*, vel *nocte* repetita eſſe videri potest. Accedit, praeter unum Leid. 1. reliquos codd. qui *enunciare* exhibent, minoris auctoritatis eſſe. Exiſtimet igitur prudens lector, atque amplectatur, quod melius censuerit.

Quamque per portam, et quam in viam egressurus hoſtis foret] Vet. lib. *quaque porta.* SIG. Omnes Pall. et Andreas *quaque porta.* GEBH. *quaque porta* et Sigonii et omnium vett. librorum, nec non primae editionis est. Tacitus 1. Ann. [8.] *Ut porta triumphali duceretur funus.* Sed ne sic quidem omnia salva credere me patitur varietas scripturae veteris. Prima editio ignorat τὸ *esset*, habetque *aggressuros hoſtes.* Deeſt et τὸ *esset* in Voſſiano. Vix me contineo, quin jubeam legi, resectis, quae allita videntur, *Pars altera, praesidium Samnitium, quia nihil satis praeparati erat ad obsidionem tolerandam, excessurum proxima nocte, enunciare consuli satis habuit, qua noctis hora, quaque porta, et quam in viam, fore.* Sed nimii sumus, nec talia, nisi majoribus praesidiis succincti, debemus audere. J. FR. GRON. Quaenam editionum prima hanc lectionem in contextum admiserit, nescio. Sed demum eam reperi in Mediol. anni 1480. hinc in multis aliis. Codicum vero nullus eamdem tuetur. Nam *quam portam* habet Harlej. quod servari posset, si teſtes plures firmarent; ita enim *egredi urbem* infra adſtruitur 29, 6, 4. *qua porta* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. quos etiam audiendos non exiſtimo. Compositio enim haec orationis, ut in tribus diversis proponendis secundum per *que*, tertium per *et* vel *ac* primo connectantur, Livio admodum amata est. V. ad 2, 31, 1. *quaque porta* reliqui omnes, cum edd. Rom. anni 1472. et Parm. Aliam itaque edit. Rom. Hearne consuluit, qui ex ea *quamque per portam* profert: viciſſim autem, quum nullum Oxoniensium ei consentientem memoret, ii omnes *qua-*

ruerunt, armatosque clam hoſtes in urbem acceperunt. Ita duplici proditione et praesidium Samni- 9
tium, insessis circa viam silveſtribus locis, necopi-

que porta exhibuiſſe videntur. Ita Cic. 1. Tusc. 7. *An tu, egressus porta Capena, quum Calatini, Scipionum, Serviliorum, Metellorum sepulcra vides, miseros putas illos?* Tum *quam viam*, omiſſa media praepositione *in*, Harlej. Sed eam elisit vocis praecedentis litera ultima. V. ad 10, 13, 3. Deinde *egressus hostis* Leid. 2. et Lov. 1. *egressuros hoſtis* Gaertn. a m. 1. *aggressurus hoſtes* edd. Rom. anni 1472. et Parm. Quamvis autem in verbis praecedentibus Klock. τὸ *quum*, multos scriptorum et nonnullos editos *esset* omiſiſſe, superius dictum sit, Gronovio tamen, non eas tantum, sed et hic *egressurus hoſtis* ejicienti, et *foret* in *fore* mutanti, adsentiri non ſuſtineo. Nimis enim audax videtur.

§. 8. *Portam etiam consuli aperuerunt*] Addendum, *armatosque clam hoſte in urbem acceperunt.* GELEN. *consuli* legendum, non *consulibus*. Solus enim hic Papyrius erat. Alter consul Ferentanorum urbem oppugnabat. Probant item ea et sequentia et praecedentia. GLAR. Haec omnia *armatosque clam hoſtes in urbem acceperunt* absunt ab editionum principe Andreae; aliter vero concepta in Pall. tribus, Campanique editione, *armatosque clam nocte urbem acceperunt.* GEBH. Pall. Thuan. Voſſ. Helm. *clam nocte.* Sed scribendum *clam hoste*, nempe ipsis Samnitibus. *Armatos* autem intellige Romanos. Sic voluit et Gelenius, qui primus hanc clausulam vulgatis adjecit. J. FR. GRON. *clam nocte* scripti: sed sententia videtur exigere *clam suis*, reliquis civibus non earum partium. IDEM. *consulibus* Voſſ. uterque, Leid. uterque, Lovel. 1. 2. 3. Harlej. Portug. Gaertn. et Fragm. Hav. pro quo recte *consuli* legendum Glareanus monuit. Verum ita jam ante Glareanum Gelenius notae suae praescripserat, eoque emendante *COS* Froben. anno 1535. in contextum recepít, quum multae priorum haberent *COSS.* Gelenio autem et Glareano consentiunt Lovel. 4. Haverk. et Neap. Latinii, qui et ipse eam lectionem probavit. Deinde pericopen, quam Gelenius addidit, servant omnes mei, Hearnii Oxonienses, et Neapol. Latinii, nisi quod *clam nocte* praeferant; quam lectionem admitti non poſſe, praecedentia evincunt; ubi jam dixerat Livius *eadem nocte.* Pro eo Gelenius *clam hoſte* edidit, cujus loco deinde ἔκδοσις Sigonii *clam hoſtes* recepit, et Latinius probavit. Et eam etiam lectionem praeferendam puto; licet Duojatius pro altera *clam hoſte* stet, quoniam huic parti, quae Romanos in urbem accepit, non Romani, sed Samnites hoſtes erant. Romani enim hic *hostes* vocantur, habita ratione Satricanorum in genere; apud quos factio, quae praevalebat, ad Samnites defecerat: unde nunc urbs eorum a Romanis obsidebatur. Et ita mox eadem voce *hoſtium* Romani verbis seqq. designantur. *Ab urbe plena hoſtium clamor sublatus.* Lectio *clam hoste* poſtea Gronovio displicuit, qui in ed. anni 1665. inter addenda propterea *clam suis* malebat. Praeterea *receperunt* Harlej. Male. V. supra hoc cap. §. 2. Paullo ante *desitum*, pro *descitum*, Voſſ. 2. errore librarii. V. infra ad 30, 3, 5.

§. 9. *Insessis circa viam silve-*

nato obpreſſum est, et ab urbe plena hoſtium cla-
mor sublatus; momentoque unius horae caesus
Samnis, Satricanus captus, et omnia in poteſtate
10 consulis erant. Qui, quaeſtione habita, quorum
opera defectio eſſet facta, quos sontes comperit,
virgis caesos securi percussit: praesidioque valido
11 inposito, arma Satricanis ademit. Inde ad trium-
phum decessiſſe Romam Papirium Cursorem scri-
bunt, qui eo duce Luceriam receptam, Samnites-

stribus locis] Pal. tert. *insessis arta via silveſtribus locis*. GEBH. *infensis* Neap. Latinii. Male. V. ad cap. praec. §. 3. *arta via* in Pal. tert. apud Gebhard. ex literarum similitudine natum est. Mox *nec opinatum oppressum est*, pro *nec opinato*, Neap. Latinii. Noſtri nihil mutant, nisi quod *ne opinato* sit in Harlej. V. ad 4, 27, 8.

Samnis caesus, Satricanus captus, et omnia in poteſtate consulis erant] *caesus Samnis* Voſſ. 2. Leid. ambo, Lov. 1. 2. 3. 4. Harl. Portug. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. quod recepi. Tum *in poteſtatem consulis erant* Portug. Sed v. ad 2, 14, 4.

§. 10. *Quaeſtione habita, quorum opera*] *concione habita* Haverk. Tum *quorum opem* Gaertn. Mox *quos sontes reperit*, pro *comperit*, Fragm. Hav. a m. 1.

§. 11. *Qui eo duce Luceriam receptam*] *qui eo die* Harlej. Tum *Luceriam captam* Voſſ. 2. et Lovel. 3. Sed reliqui recte vulgatum defendunt. Paullo ante *Papirium consortem*, pro *Cursorem*, Klockian. [*Samnites sub jugum* Veith.]

§. 12. *Non animi solum vigore, sed etiam corporis viribus excellens*] *sed in corporis viribus* Voſſ. 2. et Lovel. 3. *sed etiam viribus corporis* Lovel. 2. Vox *etiam* deficit in Voſſ. 1. et Lovel. 1. V. supra ad 2, 6, 1. Similiter *excellens* exsulat a Portug. et Hearnii Oxon. B. Paullo ante *dignus omnium laude bellica*, pro *omni*, Harlej. V. infra ad 45, 19, 15.

§. 13. *Praecipua pedum pernicitas inerat*] *praecipue* Portug. et Hearnii Oxon. B. contra mentem Livii; qui non indicat, praecipuam hanc Papirii laudem bellicam fuiſſe, quod pedum pernicitate valuerit, sed simpliciter tantum narrat, eum hac corporis dote omnibus aetatis suae praecelluiſſe. Insuper *peditum pernicitas* Portug. a m. 1. Tum *erat*, pro *inerat*, Harlej.

Quae cognomen etiam dedit: victoremque cursu] Haec ita a Livio scribuntur, quasi Papyrius hic primus id cognominis meruerit, cum multi ante Papyrii *Cursoris* nomen habuerint. nempe primum, quem Livius commemoret, puto anno ab urbe condita CCCLXX. [6, 11, 1.] et Censoris nomen anno CCCLXIII. quod etsi ibidem omiſſum, tamen a Livio poſtea in oratione Sempronii tribuni plebis, Appium incusantis, ponitur anno CDXLV. [9, 34, 20.] GLAR. Vet. lib. alii *quae cognomen via dederat*. alii *quae cognomini viam dedit*. Hinc

que sub jugum miſſos auctores sunt. Et fuit vir 12
haud dubie dignus omni bellica laude, non animi
solum vigore, sed etiam corporis viribus excellens.
Praecipua pedum pernicitas inerat, quae cognomen 13
etiam dedit: victoremque cursu omnium aetatis
suae fuiſſe ferunt: et seu virium vi, seu exercita-
tione multa, cibi vinique eumdem capaciſſimum:
nec cum ullo asperiorem (quia ipse invicti ad labo- 14
rem corporis eſſet) fuiſſe militiam pediti pariter

ego suspicor legendum, *quae cognomen avo jam dedit.* †,, Livius ,, hunc a cursu laudat, non avum: ,, nihil igitur hic agit Sigonius. ,, †. Ut intelligamus, quemadmodum neceſſario intelligendum est, non hunc primum inveniſſe hoc *Cursoris* cognomen, sed avum ejus ante. Avus autem ejus fuit L. Papirius Cursor, qui Censor fuit anno urbis conditae CCCLXI. et poſt etiam tribunus militum consulari poteſtate. Hic enim, de quo nunc loquitur Livius, in lapidibus Capitolinis *L. PAPIRIUS. SP. F. L. N. CURSOR* dicitur. SIG. Quid fuerit initio in Pal. sec. ex rasura nimium alte descendente erui non potest. Pal. pr. et tert. *quae cognomen etiam victori dedit.* Alii libri, referente Sigonio, *quae cognomen via dederat.* alii, *quae cognomini viam dedit.* unde fecit ipse, *quae cognomen avo jam dedit.* Quae omnino conjectura ridicula est, nullisque rationibus nixa. GEBH. *quem cognomen viam dedit* Portug. *quae cognomen via dedit* Haverk. *quae cognomen invictori dedit* Lovel. 3. Reliqui nihil mutant. Sigonii conjectura refelli videtur teſtimonio Zonarae, qui similiter L. Papirium dictatorem a Livio 8, 29, 9. memoratum, eumdem, cujus Livius hic meminit, Cursoris cognomen a pedum pernicitate habuiſſe tradit 7. Ann. 26. Ὧν εἷς ἦν καὶ Λούκιος Παπείριος, ὁ καὶ Κούρσωρ ὀνομαζόμενος διά τε τὴν ἕξιν (ἦν γὰρ δρομικώτατος) καὶ διὰ τὴν ἄσκησιν τὴν τοῦ δρόμου. An igitur Livius, ante hunc Papirium referens alium *Cursorem* cognominatum, qui censor fuit 9, 34, 20. et tribunus militum consularis 6, 11, 1. aliquid humani paſſus eſſe censeri debet? vel an dicendum est, *Cursoris* cognomen, quod majores jam obtinuerant, pedum pernicitatem huic L. Papirio confirmaſſe? quale quid in gentis Manliae cognomine *Capitolinus* accidiſſe, supra vidimus ad 5, 31, 2. in gentis Liciniae cognomine *Stolo* ad 6, 39, 3. Insuper *victorisque cursu* Leid. duo, et Lovel. 1. *victorque cursu omnium aetatis suae fuisse ferī*, id est *fertur*, Fragm. Hav. a m. 1. in quo deinceps *victoremque* a m. 2. interpolatum eſt.

Cibi vinique eumdem capacissimum] ergo *vini cibique eumdem capacissimum* habet Pal. tert. GEBH. *vini cibique capacissimum eumdem* Port. *vini cibique eumdem capacissimum* Haverk. Vox *eumdem* deficit in Lovel. 4. supra autem τὸ *vi* in Harlej. et Fragm. Hav. a m. 1. *seu* secundo loco in Voſſ. 2.

§. 14. *Asperiorem* (*quia ipse in-*

19 dimisit. Haud dubie illa aetate, qua nulla virtutum feracior fuit, nemo unus erat vir, quo magis innisa res Romana staret. quin eum parem deſtinant animis Magno Alexandro ducem, si arma, Asia perdomita, in Europam vertiſſet.

1 XVII. Nihil minus quaesitum a principio hujus operis videri potest, quam ut plus juſto ab rerum

verbis eum increpuiſſet. *multa indicta* est in Harlej. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. a manu altera, et Hearnii Oxon. N. et B. quomodo *indicere exsilium* supra 1, 60, 2. *Tarquinio clausae portae, exsiliumque indictum.* Praefero tamen *multa dicta*, quam lectionem et plures et meliores codd. tuentur. Ipsa autem locutio in hac re sollemnis ac propria eſt. Supra 2, 52, 5. *Duo millia aeris damnato multam dixerunt.* ubi plura vide. 42, 9, 4. *Itaque multam ei se dicere.* 43, 16, 5. *Multamque pro concione privato dixerunt.* Epit. Liv. 47. *Cn. Tremellio tribuno plebis multa dicta est.*

§. 19. *Quo magis innixa res Romana staret*] *in quo innixa* Gaertn. Verum alibi hanc conſtructionem me apud Livium legere non memini, qui vel *inniti alicui*, aut *inniti aliquo* dixit, ut vidimus supra ad 4, 19, 4. quamvis ceteroquin Livius praepositionem *in*, cum qua verbum compositum eſt, in regimine repetere consueverit. V. ad praefat. §. 11. Vulgatum itaque *quo magis innisa*, quod probant reliqui omnes codd. servo. *quo innixa magis* habent Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Haverk.

Quin eum parem deſtinarant animis Magno Alexandro ducem] Oggerunt codd. scripti et libri editi *deſtinant.* GEBH. Repugnat his verbis, quod c. 18, 6. *Quem ne fama quidem illis notum arbitror fuisse.* Si namque incognitus Romanis, dum viveret, Alexander, quomodo deſtinare potuerunt ei parem e suis ducem? Non ita immemor sui Livius, ut exiſtimat Muretus 15. Var. 14. Scribebam, *deſtinarunt.* Scilicet judicia scriptorum et hominum, qui poſtea fuere, et nunc sunt. 28, [24, 3.] *Quia regnum sibi Hispaniae, pulsis inde Carthaginiensibus, deſtinarant animis.* Sed Voſſ. duo, et Helm. et omnes editi veteres ab Andrea ad Gryphium, *deſtinant.* Quo magis etiam apparet, quod dixi. Coelius Curio primus mutavit. J. FR. GRON. Non Coelius Curio mutatae lectionis auctor est, sed potius Vascos. qui ita septennio antea edidit. Ceterum *deſtinant* etiam omnes mei. Praeterea *qui eum parem* Leid. 2. et Gaertn. Vox autem *animis* deficit in Leid. 2. et Lovel. 1. Male. *deſtinare animo* Livio in usu fuiſſe, non tantum probat locus a Gronov. modo laudatus, verum et alius 7, 33, 13. *Adeo morte sola vinci deſtinaverant animis. in animo deſtinare* supra dixit 6, 6, 7. *Sibique deſtinatum in animo esse, Camillo submittere imperium.* et 21, 44, 9. *Si hoc bene fixum omnibus, deſtinatumque in animo est.*

§. 1. *Nihil minus quaesitum*] Ob hanc digreſſionem Livii in

ordine declinarem; varietatibusque distinguendo opere, et legentibus velut deverticula amoena, et requiem animo meo quaererem: tamen tanti regis 2
ac ducis mentio, quibus saepe tacitis cogitationibus volutavit animum, eas evocat in medium: ut quaerere libeat, quinam eventus Romanis rebus, si cum Alexandro foret bellatum, futurus fuerit.

doctrina temporum inperitiam multis exagitat Dodwell. de Cyclis differt. 10, 73. cui respondere conatus est Clericus ad h. l. dicens, licuisse Livio agere de eventu belli, si id Alexander Romanis intulisset, ubicumque sermo fuit de magistratu viri fortis, qui Alexandri aequalis fuit. Immo ipse Livius mox dicit, Alexandri Magni tanti regis ac ducis mentionem effecisse, ut quaerere libuerit, quinam eventus Romanis rebus futurus fuerit, si cum Alexandro foret bellatum: non autem addit, se id fecisse eo anno, quo Alexandrum mortuum crederet; quod tamen tamquam verum ponit Dodwellus, et quo uno ejus censura in Livium innititur, quum Alexander jam sexennio ante obierit.

Varietatibusque distinguendo opera] Pall. pr. ac tert. *distinguendis opere.* Reliqui quoque libri *oper.* GEBH. *distinguendo opera* primum edidit Frobenius anno 1535. et deinde servarunt recentiores usque ad Gruter. qui in ed. postrema *opere* revocavit. Et recte. Ita enim omnes priores excusi omnesque omnino codd. Passim etiam Livius historiam Romanorum a se conscriptam *opus*, non *opera* numero plurali, vocat. Supra in praef. *Ut orsis tanti operis successus prosperos darent.* Hoc cap. *Nihil minus quaesitum a principio hujus operis videri potest.* 21, 1, 1. *In parte operis mei licet mihi praefari.* 31, 1, 2. *In partibus singulis tanti operis fatigari minime conveniat.* Ceterum *varietatibus quibus destinguendo* Haverk. Paullo ante *ab rerum ordine inclinarem*, pro *declinarem*, Haverk. Livius 21, 52, 7. *Ab auctoribus injuriae ad vindices futuros declinant.* 25, 18, 7. *Se ab eo, etiamsi in acie obcurrat, declinaturum.*

Diverticula amoena, et requiem animo meo quaererem] *deverticula* Leid. 1. et Fragm. Hav. a m. 1. Et ita legendum esse, supra monui ad 1, 51, 8. Praeterea *animo mō quaererem*, id est *animo modo*, Lovel. 3. et Gaertn. *animo meo quaerentem* Portug.

§. 2. *Quibus saepe tacitis cogitationibus volutavit animum, eas evocat in medium*] *cum saepe tacitis* Lovel. 2. *quae saepe tacitis* Portug. et Fragm. Hav. a m. 2. Tum *volutavi animum* Haverk. Deinde, male in voces contributis literis, *ea sevocat in medium* Fragm. Hav. a m. 2. et edd. principes. Pro eo quidem Mediol. anno 1505. recte ediderunt *eas evocat*, quos Aldus secutus est; verum Ascens. anno 1513. et postea ipse atque alii ejus loco substituerunt *eas sevocat*, donec Froben. anno 1531. *eas evocat* reduceret. *Evocare in medium* autem, scilicet ex animo, dictum est eodem modo, quo *emittere in ho-*

3 Plurimum in bello pollere videntur militum co
et virtus, ingenia imperatorum, fortuna per om
4 humana, maxime in res bellicas, potens. Ea,
singula intuenti et universa, sicut ab aliis regi
gentibusque, ita ab hoc quoque, facile praest
5 invictum Romanum imperium. Jam primum,
ordiar ab ducibus comparandis, haud equidem

stes. V. infra ad 28, 14, 11. Paullo ante *tum tanti regis*, pro *tamen tanti*, Portug. V. ad 22, 17, 5.

Ut quaerere libeat, quinam eventus] Prima vocula deficit in Voſſ. 2. et Lovel. 3. Deinde *quisnam eventus* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Harlej. Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. N. B. ac C. [Veith.] V. ad 6, 32, 5. Mox *humanis rebus*, pro *Romanis*, Leid. 2. Tum *debellatum*, pro *bellatum* Haverk. V. infra ad Epit. Liv. 37. Insuper *futurum fuit*, pro *fu'it* vel *fuerit*, Voſſ. 2. Lovel. 3. et Gaertn. V. ad 40, 14, 11.

§. 3. *Pollere videntur militum copia et virtus, ingenia imperatorum, fortuna*] Palat. sec. addita particula connexiva, *militum copia et virtus, ingeniaque imperatorum*. GEBH. Similiter etiam Lovel. 2. Harlej. Portug. Haverk. et Fragm. Hav. a m. 2. Sed *militum copia et virtus, imperatorum ingenia, et fortuna* Lovel. 4. Adparet, librarios ita edidiſſe, quod tria haec sine copula jungi displiceret, quomodo tamen Livius saepiſſime loqui amavit, quod ipsi paſſim corruperunt. V. ad 4, 3, 12. et ad 38, 18, 12. Insuper *pollere videtur militum copia* Portug. Sed librarius existimasse videtur, verbo plurali locum eſſe non poſſe, quod omnia nomina sint singularia, quam ob cauſſam etiam forte

pollere videntur militum co
dedit librarius Harlej. Se
vium verbum plurale d
pluribusve subſtantivis si
ribus junxiſſe, saepius sup
ctum est. V. ad 1, 31, 7.
tur est in Haverk. Sed hic
voces per compendium s
vidētur et *vide'tur* confudit
militum et virtus, transp
dictionibus, est in Leid.
litum copia et virtus ingen
peratorum fortuna in Kloc

§. 4. *Ea, et singula intu*
universa, sicut ab aliis regib
tibusque, ita ab hoc quoqu
cile praestant] Prima vox n
paret in Lovel. 4. qui eti
aliis rebus praefert. Dein
iam vox *ita* exsulat a Leid. 1
2. Lovel. 2. 3. 4. et Fragm.
a m. 1. In quam lectionem
tot codd. consentiant, ea etia
plicere nequit; praesertim
verisimilius videtur, illu
quod plerumque τῷ *sicut* re
dere solet, a librariis add
quam omiſſum fuiſſe; idqu
minum genus ita et alibi p
vit. Sic infra 34, 9, 10.
nam amicitiam, sicut min
viribus, quam Massilienses
colebant fide. ubi ante Gr
vulgo etiam edebatur *ita*
V. quae ad eum locum
tur. Tum *praeſtare facile* L
4. *facile praeſtari* Harlej. P
Gaertn. et Haverk.

§. 5. *Jam primum, ut*

nuo, egregium ducem fuiſſe Alexandrum; sed clariorem tamen eum facit, quod unus fuit, quod adolescens in incremento rerum, nondum alteram fortunam expertus, decessit. Ut alios reges claros 6
ducesque omittam, magna exempla casuum humanorum; Cyrum, quem maxime Graeci laudibus celebrant, quid, nisi longa vita, sicut Magnum

ab ducibus] *Nam primum* Voſſ. 1. Leid. 2. Harlej. Portug. et Haverk. Atque, ita se in Oxon. N. L. 2. B. ac C. reperiſſe, Cl. Hearnius testatur. Sed nihil mutandum. Eleganter enim particula *Jam* inservit transitioni ac connectendis orationis periodis. V. Cel. Duker. ad Flori Praefat. §. 2. Ita mox hoc lib. c. 19, 9. *Jam in opere quis par Romano miles.* Praesertim autem ita adhibentur voces *jam primum.* Infra 21, 62, 7. *Prodigiis procurandis prope tota civitas operata fuit. Jam primum omnium urbs luſtrata est.* Ab his vocibus Livius etiam incipit historiam, iis eam connectens praefationi, 1, 1, 1. V. etiam 5, 51, 6. Solent autem *jam* et *nam* passim in Mſtis confundi. V. viros doct. Burmann. ad Suet. Caes. 44. Corte ad Plinii 1. Ep. 6. Torren. ad Val. Max. 2, 6, 16. et 3, 5, 4. et quae notavi ad Silii Ital. 9, 242. Adde, quae dicuntur ad Liv. 2, 29, 11. 3, 34, 8. 4, 26, 11. c. 49, 16. 5, 36, 6. 6, 15, 10. c. 37, 7. 9, 3, 5. c. 29, 8. 26, 7, 3. 32, 16, 10. 34, 4, 4. c. 31, 15. 39, 52, 8. et alibi. Similiter commutantur *ubi jam* et *ubicam.* V. supra ad 6, 25, 10. Praeterea *exordiar* Lovel. 2. Tum *a ducibus* Gaertn. et Fragm. Hav. a m. 2. Paullo poſt *ab uno*, transpositis literis, pro *abnuo*, Leid. 2. Lovel. 3. Portug. et Gaertn. Hinc, alio ordine vocum, *Alexandrum fuisse* Portug. et Haverk. at verbum *fuisse* exsulat a Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1.

Quod adolescens, in incremento rerum] Scribe ex vet. lib. *quod adolescens, quod in incremento rerum*, ut tertia eſſe caussa videatur. SIG. Pall. duo codd. vetuſtique editi, *quod adolescens in incremento rerum.* GEBH. Hoc poſtremum *quod* est solius Sigoniani. nec neceſſe est, gravitatem Livii in minutias concidi. J. FR. GRON. Sigoniano consentiunt tantum ex meis Portug. Haverk. et Fragm. Hav. a m. 2. codices admodum suspectae fidei. Unde fit, ut credam, recte Gronovium vulgatum huic lectioni praetuliſſe. Praeterea praepositio *in* deest in Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. 4. Harlej. Portug. et Gaertn. Sed intercepta est a syllaba initiali proximae vocis. V. ad 8, 33, 6. Tum *adulescens* Lovel. 4. V. ad 6, 34, 11. Paullo ante *clariorem eum tum facit* Gaertn. *clariorem eum tamen facit* Harlej. et edd. antt. usque ad Froben. anni 1535.

§. 6. *Ut alios reges claros ducesque omittam*] *reges clarosque duces* Harlej. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. a m. 2. *reges claros duces* Leid. 2. et Lovel. 1. ut per adpositionem dicatur, reges qui clari duces fuerunt. Deinde *dimittam* Hearnii Oxon. L. 2. Cicero pro Quinct. 22. *Ut alia omittam, hoc satis est.* (* Liv. 27, 33, 9.)

7 modo Pompejum, vertenti praebuit fortunae?
censeam duces Romanos, nec omnes omnium
tatium, sed ipsos eos, cum quibus consulibus
8 dictatoribus Alexandro fuit bellandum; M. Vale
Corvum, C. Marcium Rutilum, C. Sulpicium,

Cyrum, quem maxime Graeci laudibus celebrant] *Pyrrhum* Harlej. Portug. Haverk. [Veith.] et Oxon. B. apud Hearnium, qui se *Pyrum* inveniſſe teſtatur in L. 2. C. et N. pro quo tamen in poſterioris margine *Cyrum* emendatum erat.

Vertenti praebuit fortunae] *vertici praebuit fortunae* Portug. *venienti praebuit fortunae* Lovel. 4. V. ad 5, 49, 5. *vertenti fortunae praebuit*, transpositis dictionibus, Lovel. 2. *praebuit vertenti fortunam* Gaertn. Non animadvertit librarius, *vertens* hic neutraliter, sive sensu paſſivo, usurpari, pro vertenti se fortunae, vel versae fortunae. V. ad 2, 62, 2.

§. 7. *Recenseam duces Romanos, nec omnes omnium aetatum, sed ipsos eos, cum quibus*] *Ne censeam duces* Lovel. 4. *Ne recenseam duces*, utraque lectione juncta, editi ante Aldum, qui primus *Ne* expunxit. Tum *omnium aetatium* Leid. 1. Quam scripturam supra ex tribus codd. recepi 1, 43, 5. quibus nunc duos optimae etiam notae Florent. et Rlock. quorum excerpta poſtea demum accepi, accedere moneo. Eamdem itaque lectionem etiam hic in contum admisi. (*Ita et Florent. 26, 9, 13. 24, 1, 4.) Similiter quoque cod. Memmian. Sueton. exhibere in Aug. 31. ad eum locum observavit, atque inluſtravit Cel. Burmann. Deinde *eos ipsos*, trajectis dictionibus, Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Haverk.

V. ad 2, 5, 5. Ordinem ta
qui vulgo obtinet, veriore
se, reliquorum codicum a
ritas persuadet. Et ita inf
21, 8. *Patres ipsum eum q*
re jusserunt. Praeterea vo
deficit in Fragm. Hav. a
Mox *Alexandro fuit bellum*
bellandum, Portug.

§. 8. *M. Valerium Corvu*
omnes praeferunt codd. ni
ultima vox desit in Hear
xon. L. 1. et *Corvinum* lega
lej. et Haverk. cum omnib
ante Sigonium: cui bis
pite *Corvum* reſtituenti n
cto audiens fuit ante Gru
qui ita in poſtuma ed.
curavit. Unde Gebhardu
ante eam in lucem emiss
tas ad primam Gruteri e
scripsit, supra ad 7, 26,
nere neceſſe habuit, *Corvi*
men bis hoc cap. reſtitu
eſſe. V. quae ibi dicta su

C. Marcium Rutilum] *C*
cium Ruptilium Voſſ. 1. *C*
cium Rutilium Voſſ. 2. Le
bo, Lovel. 1. 2. 3. 4. F
Gaertn. Fragm. Hav. et
nii Oxon. L. 2. B. et C. qu
tilum, media voce omiſſa,
invenit. *C. Marcum Rutili*
verk. *C. Claudium Marci*
tilum Harlej. *C. Claudium*
Rutilium edd. Aldo prior
ad 7, 17, 6.

C. Sulpicium, T. Manliu
quatum, Q. Publilium Ph
C. Suplicium, literis transp
Fragm. Hav. *C. Supplicium*

Manlium Torquatum, Q. Publilium Philonem, L. Papirium Cursorem, Q. Fabium Maximum, duos Decios, L. Volumnium, M.' Curium. Deinceps in- 9
gentes sequuntur viri, si Punicum Romano praevertiffet bellum, seniorque in Italiam trajeciffet.

2. et Lovel. 1. V. ad 3, 10, 5. Ejus praenomen deesse monuit Hearne in Oxon. L. 1. Tum *Ti. Manlium Torquatum* Portug. *T. Torquatum*, omiffa media voce, Hearnii Oxon. L. 1. *Malium* habet Lovel. 1. *Mallium* Gaertn. cum edd. Rom. anni 1472. et Parm. V. ad 34, 53, 2. Deinde *Q. Publilium Philonem* Voff. ambo, Leid. ambo, Lovel. 1. 3. 4. Harlej. Portug. Gaertn. Fragm. Hav. Kloch. et Hearnii Oxon. L. 2. B. et C. *Q. P. Philonem* Haverk. *Quintum P. Philonem* Lovel. 2. V. supra ad 2, 55, 4.

L. Volumnium, M. Curium] *M.' Curium* Capitolini lapides: item alii. SIG. *M.* legunt omnes codd. Sed solent paffim librarii minus notum praenomen *Manium* in *Marcum*, sive notam ejus *M.'* in alterius notam *M.* mutare. V. ad 27, 25, 2. *Currium* est in Leid. 1. *Curcium* in Gaertn. Praeterea *Volumiuium* Voff. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. ac 3. *Voluminum* Voff. 2. Lovel. 2. et Fragm. Hav. *Volumium* Haverk. V. ad 3, 10, 5. *L. Valerium* vocat Oxon. L. 1. ut Hearne teftatur.

§. 9. *Si Punicum Romano praevertisset bellum*) Non admodum hoc clarum: praesertim illud *Romano*. GLAR. Sensus, Si Alexander ante intuliffet Romano bellum, quam Poeni: quod futurum erat, si senior in Italiam trajeciffet. nisi malimus legere, pro *Punicum*, *Indicum*; nam sequitur: *Longe alius Italiae, quam Indiae, visus illi habitus fuisset.* †. „Hinc inscitiam hiftoriae A„lexandri Sigonius prodit. Ale„xander enim cum ex India Ba„bylonem rediiffet, jam claffem „deftinarat in Carthaginenses, „non in Romanos: et si tum re„bus humanis ereptus non es„set, ac in Africam veniffet, ali„quot annis ibi bellandum erat, „ponito x. jamque Alexander e„rat XLIII. annorum, sic senex, „non tamen valde, veniffet in „Italiam. Sensus igitur est: Si „Alexander praevertiffet bellum „Africanum, quam Romanum, „hoc est, prius Africam aggres„sus, quam Italiam, id enim in ejus „senectute futurum erat.„ †. SIG. Pall. pr. ac tert. *sed si Punicum Romano praevertisset bellum.* GEBH. Non admodum clarum, praesertim illud *Romano*, inquit Glareanus. At Sigonius: si Alexander ante intuliffet Romano bellum, quam Poeni; quod futurum erat, si senior in Italiam trajeciffet. Nihil minus sensit auctor. Et senior potius venisset in Italiam, si Poeni prius bellum cum Romanis habuissent, quam ipse Alexander: ita enim neceffario tempora quaedam intercedere oportuisset: sin prior Alexander, cur senior? potuisset enim proxime illa tempora, quibus juvenis fatis ceffit. Prorsus hic caecutivit vir doctiffimus. Alexander paullo ante mortem agitabat animo Punicum bellum, adversus Tyri ab se devictae colonos Carthaginienses, mari tum potentes. Juftinus 21, [6.] Ideo Livius, si Africam, inquit, bello subjugare maluiffet, antequam

10 Horum in quolibet tum indoles eadem, quae in Alexandro erat, animi ingeniique; tum disciplina militaris, jam inde ab initiis urbis tradita per manus, in

Italiam et Romanos aggrederetur: atque ita, quoniam haud dubie aliquot anni elapsuri erant, dum ea provincia conficitur, senior in Italiam trajeciſſet. *Praevertere* alias aliter; sed ut hic, et 2, [24, 5.] *Nec posse, quum hostes ad portas essent, bello praevertisse quicquam.* Cicero 1. de Divin. [6.] *Si vacas animo, neque habes aliquid, quod huic sermoni praevertendum putes.* Sed vidit hoc poſtea Glareanus in additionibus ad Sigonii notas. J. FR. GRON. Qui Livium cum scholiis Sigonii poſt ejus mortem apud Aldum edidit anno 1592. ex Glareani ad Sigonium additione meliora edoctus priorem partem Scholii ita concepit: „ Si Alexander ante intulisset Poenis bellum, quam Romanis. „ Recte. Altera pars scholii, qua Livium conjectura tentat, *Indicum*, pro *Punicum*, legendum exiſtimans, in prima ed. non comparuit. Poſtea tamen ipse Sigonius vivus in repetita ed. conjecturam illam proposuit. Adſtructio autem ejusdem conjecturae, ultimis verbis scholii conſtans, demum subjuncta est in ed. Aldi laudata. Verum neque illa necessaria est, quum vulgata lectio *Punicum* conſtanter supersit in omnibus Mſtis, eaque, ut viri docti docuerunt, commodiſſimum sensum praebeat. Ceterum *sed si Punicum*, addita voce, Voſſ. 2. et Lovel. 3. Tum *Punicum cum Romano praevertisset bellum* Gaertn. Sed illud *cum* ex syllaba finali vocis praecedentis perperam repetitum est. Similia exempla supra habuimus ad 5, 50, 5. 6, 21, 7. hoc lib. c. 41, 6. et alibi. *Punicum Romano pervertisset bellum* Haverk. *Punicum Romano praeveniſſet bellum* Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. C. [*praevenisset bello* Veith.] Alibi ita peccari, infra videbimus ad 24, 5, 6. *Praevertisset* hic rectum est. Supra 3, 22, 2. *Aegre inpetratum a tribunis, ut bellum praeverti sinerent.* c. 40, 14. *Decemviros exercitum ducere, nec rem aliam praeverti.* 8, 13, 1. *Coactique novi consules omnibus eam rem praeverti, proficiscuntur.* 28, 7, 15. *Praevertendum id ratus Corinthum descendit.*

§. 10. *In artis perpetuis praeceptis ordinatae modum venerat*] Ultimam vocem truncavit Campanus. Alias Pal. sec. *in artes perpetuis praeceptis ordinato modo venerat.* GEBHARD. Ita et Portug. et Fragm. Hav. a m. 2. quum a m. 1. legeretur *in artes perpetuis praeceptis ordinatae modum venerat:* quomodo etiam praeferunt Voſſ. ambo, Leid. 1. et Lovel. 3. ac 4. *Martis perpetuis proeceptis ordinato modo venerat* Haverk. [*ordinato modo* etiam Veith.] *in artes perpetuis praeceptis ordinatae moderaverunt* Gaertn. *modus venerat* Leid. 2. et Lovel. 3. Ut autem *in modum artis venire*, ita *in morem venire* infra 42, 21, 7. *In monte Albano, quod jam in morem venerat, ut sine publica auctoritate fieret, triumphavit.* Similiter fere *aliquid in religionem venire* saepius apud Livium obcurrit. Si tamen codd. addicerent, haud displiceret *in artis modum verterat*, pro versa erat, ut supra 7, 2, 11. *Poſtquam ludus in artem paullatim verterat.* Eo modo *vertere* apud Livium

in artis perpetuis praeceptis ordinatae modum venerat.
Ita reges gesserant bella; ita deinde exactores regum 11
Junii Valeriique; ita deinceps Fabii, Quinctii, Cornelii; ita Furius Camillus, quem juvenes ii, quibus cum

saepissime usurpari, supra vidimus ad 2, 62, 2. *vertens* autem et *versus* inter se commutari in Mstis, antea dictum est ad 5, 49, 6. Paullo ante *quom indoles* etc. *cum disciplina* Gaertn. V. ad 6, 13, 3. Tum τὸ *erat* non conspicitur in eodem cod. qui etiam praefert *disciplina militaris ab inde ab initiis urbis*, pro *jam inde ab initiis urbis*. Malc. V. ad 6, 40, 3. Vox *urbis* exsulat ab Haverk.

§. 11. *Quem juvenes duo, quibus cum Alexandro bellandum erat, senem viderant*] Quum ejusdem prope aetatis viros numeret, non satis certo sciri potest, quinam illi sint juvenes. At ego Torquatum ac Corvinum designari puto, quorum alter quinto post Camilli mortem anno, alter decimo septimo singulare cum Gallis habuere certamen. GLAR. T. Manlius Torquatus et M. Valerius Corvus, de quibus paullo post: *Cessisset videlicet in acie oblatus par Manlius Torquatus, aut Valerius Corvus.* †. „Haec ex Glareano habet.„ †. SIG. T. Manlium Torquatum et M. Valerium Corvum intelligunt Glareanus et Sigonius. M. Valerius Corvus annorum trium et viginti, raro exemplo, consul creatus anno U. C. CDV. Septem igitur annos habebat, quum decederet Camillus anno U. C. CCCLXXXVIII. Itaque hic si senem Camillum vidisse juvenis commode dicitur, quanto magis C. Marcius Rutilus consul primum anno CCCXCVI. hoc est, octo annis post mortem Camilli. Ne Decium, Philonem, Sulpicium commemorem, qui omnes, ut plerique Corvo majores, juvenes senem videre potuerant Camillum. Quare igitur praecise *duo?* Membr. Vossianae, et, ut me monuit Alb. Rubenius, Buslidianae, *juvenes hii*, *quibus*. Quod consentiebamus esse *hi*, vel *ii*: quorum loco sic MSS. passim. Omissa forte alicubi adspiratione notam numeri se videre putarunt, reddideruntque *duo*. J. FR. GRON. *hii* non tantum ex meis Voss. 1. a Gronovio memoratus, sed et Leid. 2. ac Lovel. 1. Neque aliter erat in Hearnii Oxon. N. et B. *hi* Portug. et Haverk. *duo hi*, utraque lectione juncta, Lovel. 4. in quo tamen priorem vocem delendam esse, subscriptis notis librarius indicavit. *juvenes ii* Leid. 1. Alibi saepe pronomen illud *ii* pro numeri nota scribae acceperunt, et per *duo* reddiderunt. V. infra ad 36, 43, 11. Veram igitur scripturam, quod Gronovius facere veritus est, in contextum recepi. Non moramur hic Doujatium, qui vulgatum *duo* servat, existimans, illud *juvenes*, quod de Valerio septem annos nato, quo tempore Camillus moriebatur, commode dici Gronovius negabat, non praecise sumendum, in eo praesertim, qui annos virtute praecurrit; et ex illis, quae sequuntur, satis patere, de his praecipue duobus sensisse Livium, quando nominatim eos Alexandro statim primo loco obponit. Verum quantopere etiam annos virtute praecurrerit, tamen ex disciplina Romana virtutis ejus specimina anno aetatis septimo nondum edere potuit, ut propterea *juvenis* diceretur. Praeterea cur potius Manlium et Va-

12 Alexandro dimicandum erat, senem viderant. Militaria opera pugnando obeunti Alexandro (nam ea quoque haud minus clarum eum faciunt) cessisset videlicet in acie oblatus par Manlius Torquatus, aut Valerius
13 Corvus, insignes ante milites, quam duces? cessissent Decii, devotis corporibus in hostem ruentes? cessisset Pa-

lerium indicasset Livius? qui eadem periodo illis jungit Decios et Papirium. Ex hoc enim argumentum peti nequit, quod eos primo loco memoravit. Nam id tempori dedisse videtur, quo ad honores summos evecti sunt, aut florere inceperunt. Tum *senem viderunt* Lovel. 2. Paullo ante *gesserunt bella*, pro *gesserant*, Gaertn. et Portug. inter versus. [Veith.] at vox *bella* deficit in Lovel. 4. Hinc *ita demum exactores*, pro *ita deinde*, Portug. V. ad 40, 22, 1. *ita inde exactores* Gaertn. V. ad 36, 24, 10. Insuper *Quintii*, *Corneliique* Oxon. Hearnii C. [Veith.] Sed particulam copulativam, quam omnes reliqui ignorant, Livius saepissime omittere consuevit, ut antea pluribus locis dictum est.

§. 12. *Militaria opera pugnando obeunti Alexandro*] Duae posteriores voces non adparent in Gaertn. *abeunti Alexandro* legunt Lovel. 2. 3. et Voss. 2. V. supra hoc lib. ad c. 9, 1. *obeuntem Alexandro* Portug. et Haverk. Mox *non ea quoque*, pro *nam ea quoque*, Harlej. V. ad 8, 27, 2. Deinde *haud minus durum*, pro *clarum*, Klock. Sed, voces has et alibi scribas in membranis antiquis confudisse, constat ex illis, quae viri docti notarunt ad Seren. Samm. v. 497.

Cessisset videlicet in acie oblatus par Manlius Torquatus] Pall. pr. et tert. *cessisset videlicet oblatus* *Manlius*. secundus quoque caret τῷ *par*. GEBH. *gessisse videlicet* Leid. 1. Saepius librarios *gessi* et *cessi* commutasse, infra videbimus ad 37, 52, 3. *cessissent videlicet* Lovel. 1. et 2. ut referatur ad utrumque, Manlium Torquatum et Valerium Corvum. Alii tamen omnes, qui receptum tuentur, id etiam verius esse evincunt. Tum voces *in acie* deficiunt in Lovel. 3. Hinc *oblatus Manlius Torquatus* Lovel. 3. Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. N. ac B. *oblatus Marcus Torquatus* Gaertn. *oblatus P. Manlius Torquatus* Leid. 2. Lovel. 1. et Voss. 1. in margine, qui in contextu *p*, pro *par*, habebat. Sed nihil mutandum. De voce *par* v. Gronov. ad Livii 22, 27, 3. Mox *Chorvus* Voss. 1. *Corvinus* Lovel. 4. Harlej. et editi usque ad postremam Gruteri, nisi quod interim Sigonius *Corvus* recte restituerit. V. supra hoc cap. ad §. 8. [*in acie Manlius* Veith.]

§. 13. *Devotis corporibus in hostem ruentes*] *corporibus hostium in hostem* Voss. 2. additis tamen stigmatibus, quibus vocem *hostium* delendam esse indicatur. *in hostes* Portug. Mox *ille corporis robore*, *illi animo* Gaertn. quasi *ille* ad Papirium, *illi* ad Decios referendum foret. *ille* Papirius cessisset *corporis robore*, *illi* Decii cessissent *animo*. Sed male. utrumque enim ad solum Papirium pertinet; quem *non animi solum vigore*, *sed etiam corporis viribus*

pirius Cursor, illo corporis robore, illo animi? victus 14
esset consiliis juvenis unius, ne singulos nominem,
senatus ille, quem qui *ex regibus constare* dixit, u-
nus veram speciem Romani senatus cepit? Id vero 15
erat periculum, ne solertius, quam quilibet unus
ex iis, quos nominavi, castris locum caperet, com-

excelluisse, Livius supra dixit c. 16, 12. Locutionem inlustrant, quae dicta sunt ad 3, 35, 3.

§. 14. *Victus esset consiliis juvenis unius, ne singulos nominem, senatus ille*] *victus esset consilio juvenis unus, ne singulos nominem senatum, ille* Lovel. 2. τὸ *unius* deest in Haverk. quod tamen hic emphasin habet, oppositum voci *senatus*, qui ex pluribus constat membris. *nomine*, pro *nominem*, legit Lovel. 3.

Quem qui ex regibus constare dixit, unus veram] Cyneas hic fuit legatus Pyrrhi bello Tarentino. Plut. in Pyrrho [p. 395.] SIG. Florus 1, 18. *Quis autem ille senatus fuit? quum perorante Ap. Caeco pulsi cum muneribus suis ab urbe legati interroganti regi suo, quid de hostium sede sentirent? urbem templum sibi visum, senatum regum esse, confiterentur.* Ubi alios scriptores, idem testantes, laudavit Cel. Dukerus. Ceterum *quod qui ex regibus* Leid. 2. *quem quidem ex regibus* Lovel. 2. Tum *constare dixi, unus veram* Lovel. 1. *constare diximus veram* Gaertn.

§. 15. *Ne solertius, quam quivis unus ex iis*] Pall. tres, et Camp. ed. *quam quilibet unus*. At Andreae *quam quis unus*. GEBH. Tres Pall. Thuan. Voss. Helm. *quilibet unus*. ut 42, 42, 3. *Queratur cuiusquilibet militis mei injuriam*. Plinius 2. epist. 4. *Si pluribus pater tuus vel cuicuilibet amici, quam mihi, debuisset*. V. ad M. Senecam. [4. controv. 26.] J. FR. GRON. Lectio, quae vulgo exstabat, in nullo cod. superest; prima autem edd. in qua mihi obcurrit, fuit Mediol. anni 1480. priores, ut Rom. anni 1472. et Parm. habebant *quam quis unus ex iis*. Ex scriptis autem *quam quibus unus* obferunt Leid. 2. et Lovel. 1. *quam unus* Harlej. Reliqui mei et apud Hearnium Oxonienses *quilibet unus* recte praeferunt. Livius 6, 40, 6. *Si Claudiae familiae non sim, nec ex patricio sanguine ortus, sed unus Quiritium quilibet*. (*37, 54, 12.) Abesse poterat *unus*; sed vox illa emphasis caussa additur, ut in *nemo unus*, *quisquam unus*; de quo supra v. ad 3, 12, 4.

Commeatus expediret, ab insidiis praecaveret] Pal. sec. *commeatus pararet*. GEBH. *pararet* etiam Portug. et Haverk. Sed Gaertn. utraque lectione simul recepta, *commeatus pararet, expediret*. Non dubito, quin *expediret* vera lectio sit, ex cujus interpretatione natum est *pararet*. Solitum autem fuisse librarium Gaertn. veram lectionem ejusque glossam simul recipere, supra vidimus ad 4, 55, 5. Similiter *expedire commeatus* 44, 26, 5. *Denunciare coepit, ut commeatus expedirent*. Ita *alicui vicarium expedire* hoc sensu dixit Liv. 29, 1, 8. *Quoniam igitur, adolescens, quid sentires, non dissimulasti, vicarium tibi*

meatus expediret, ab insidiis praecaveret, tempus pugnae deligeret, aciem instrueret, subsidiis firma-
16 ret. Non cum Dario rem esse dixisset: quem, mulierum ac spadonum agmen trahentem, inter purpuram atque aurum, oneratum fortunae adparati-

expediam. expedire naves 42, 27, 2. *Eas, quae in Sicilia naves essent, reficeret, atque expediret.* Praeterea *ab insidiis praecaveretur* Leid. 1. V. ad 39, 22, 8.

Tempus pugnae eligeret] Pall. pr. tert. et Camp. *deligeret.* Placet, quod principio scriptum exstitit in sec. *tempus pugnae diligeret.* V. notas nostras criticas ad Epist. Cic. Infra l. 23, 17. Pall. duo habent, *Hi non confecto Praeneste ad diem dilectu.* l. 25, 5. Pall. tres, *Consules dilectum cum aegre confecerent.* GEBH. *diligeret* etiam Klock. *delegeret* Leid. 2. et Lovel. 1. *deligent* Voss. 2. *deliget* Gaertn. cujus librarius additam notam *delig'et* perperam neglexit, ut saepe factum. V. ad 2, 56, 7. Reliqui omnes legunt *deligeret*, quomodo Gronov. jam edidit. Infra 9, 26, 14. *Dictator deligendus exercendis quaestionibus fuit.* 24, 8, 18. *Deligendi duo imperatores essent.* c. 46, 2. *Centurionum robora ex toto exercitu delegit.* 40, 22, 1. *Unum moratus diem ad deligendos, quos duceret secum.* 42, 27, 4. *A. Attilius Serranus, qui priore anno praetor fuerat, deligitur.* 45, 21, 2. *Ex magistratibus ejus anni deligerent, qui ad id bellum cum classe mitteretur.* Cic. de Amic. 22. *Quum multis in rebus negligentia plectimur, tum maxime in amicis et deligendis et colendis.* Verba autem *deligere* et *eligere* saepe in Mstis commutantur. V. ad 34, 29, 10. De vocibus autem *diligere* et *dilectus* eodem sensu usurpatis v. ad 37, 51, 7.

§. 16. *Non jam cum Dario rem esse dixisset*] Omnes Pall. et Camp. *Nec cum Dario.* Rectius vero Andreas *cum Dareo.* Est enim *Δαρεῖος.* GEBH. Dele τὸ *jam.* Sic volunt Flor. Bott. Helm. Thuan. Vossiani duo. J. FR. GRON. Particulam *jam* ignorant etiam omnes mei, et Hearnii Oxonienses. Nescio autem, quid sit, quod Gronov. inter codd. qui eam deleant, etiam numeret Florent. quem hic mutilum esse, supra vidimus ad c. 14, 2. nisi forte alium Florent. ab optimo illo diversum, innuat. Ceterum *Ne cum Dario* est in Lovel. 2. et 4. V. ad 38, 38, 10. *Nec cum Dario* in Voss. 2. Harlej. et Gaertn. V. ad 3, 47, 7. *Necdum cum Dario* in Haverk. *Non cum Dareo* in Voss. 1. a m. 1. et Leid. 1. quomodo eorum codd. prior etiam mox scribit cap. seq. §. 3. De qua orthographia v. viros doctos ad Curtii 3, 1, 8. et ad Ovid. Ib. 317. Ita, nomina urbium, quae Graecis in *εια* exeunt, Latinis in *ia*, vel *ea* formari, infra videbimus ad 31, 43, 5.

Inter purpuram atque aurum enervatum fortunae suae adparatibus] Vet. lib. *oneratum.* Quod placet: subdit enim *praedam verius, quam hostem;* et praecessit, *mulierum ac spadonum agmen trahentem.* SIG. Pall. pr. et sec. *oneratum fortunae apparatibus suae.* tert. *honeratum fortunae apparatibus suae.* Campanus quoque retentavit *oneratum,* Andreas *ornatum,* collineans eodem. Mihi autem vulgata lectio satisfacit. Infra l. 23, 18. *Somnus enim*

bus suae, praedam verius, quam hoſtem, nihil aliud quam bene ausus vana contemnere, incruentus devicit. Longe alius Italiae, quam Indiae, per 17
quam temulento agmine comiſſabundus inceſſit, visus illi habitus eſſet, saltus Apuliae ac montes

et vinum et epulae et scorta balneaque et otium consuetudine blandius ita enervaverunt corpora animosque. GEBH. Sigoniani, uterque Voſſ. Helm. tres Pall. Thuan. Campanus *oneratum.* et alludens eodem Andreas *ornatum.* Terentius Heautont. [3, 1, 42.]

— — *jam ancillas secum adduxit plus decem,*
Oneratas veſte atque auro.

Auctor ad Herennium 4, [49.] *Sicut Gallus e Phrygia, aut ariolus quispiam, depressus et oneratus auro.* Quodque maxime huc facit, Seneca de Beneſ. 6, 31. *Demaratus Lacedaemonius solus (Xerxi) dixit, ipsam illam, qua sibi placeret, multitudinem, indigeſtam et gravem, metuendam esse ducenti: non enim vires, sed pondus habere.* Tacitus 15. Ann. [52.] de Nerone ventitante ad villam Pisonis, *omissis excubiis et fortunae mole.* sic et aliae vett. edd. *enervatum* in primo invenio Ascensio. J. FR. GRON. *enervatum* in nullo Mſto obvium habui. Nam *ornatum* est in Portug. Haverk. et edd. ante Ascensianam anni 1513. *enervatum* exhibentem, plerisque. *honeratum* in Leid. 2. et Lovel. 1. ex quibus veſtigiis lectio a viris doctis reposita *oneratum*, quae in reliquis codd. exſtat, confirmatur. Paſſim enim *onerare* in *honerare* vel *ornare* culpa scribarum in codd. antt. abiit. V. ad 36, 40, 9. *onerratum* etiam vulgavit ante Sigonium ed. Mediol. anni 1505. unde verisimile fit, eam lectionem Jani Parrhasii vel codici vel ingenio deberi. Ita fere supra 3, 68, 6. *Nunc oneratum veſtris fortunis hoſtem abire sinitis.* Ceterum *purpuram et aurum* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Haverk. Tum alio ordine *fortunae adparatibus suae* omnes codd. mei, quibus auscultandum censui. Mox etiam *verius praedam*, trajectis dictionibus, Leid. 1.

Nihil aliud quam bene ausus vana contemnere] *nihil alius* Lovel. 1. *τὸ aliud* deest in Leid. 2. Locutio *nihil aliud quam* infra inluſtratur 31, 24, 3.

§. 17. *Temulento agmine comissabundus incessit*] *tumulento agmine* Haverk. Deinde *comes abunde* Lovel. 3. *comes habunde* Gaertn. *comessabunde* Voſſ. 2. Reliqui in orthographia tantum variant, ac praeferunt vel *comesabundus*, vel *commessabundus*, vel *commessabundus*; quales varietates etiam sunt in edd. antiquioribus. V. infra ad 40, 7, 5. Insuper verbum *incessit* non adparet in Harl.

Visus illi habitus esset, saltus Apuliae ac montes Lucanos cernenti] Livius Apuliae saltus Tauri montis verticibus comparat, et Italiae quartam partem tot regionibus, quas vicit Alexander. Non mirum, si doctiſſimo illi seculo risum moverit, cum noſtra aetate quibusdam hoc displiceat. Certe affectui suo aliquid dedit. sed judicent doctiores. GLAR. Cl. Ant. Perizonius, ejecta voce *illi*, ut et diſtinctione post vocem *esset*, legendum censebat,

Lucanos cernenti et veſtigia recentia domeſticae cladis, ubi avunculus ejus nuper Epiri rex Alexander absumtus erat.

1 XVIII. Et loquimur de Alexandro nondum merso secundis rebus, quarum nemo intolerantior fuit.
2 qui, si ex habitu novae fortunae novique, ut ita

Longe alius Italiae, quam Indiae, etc. *visus habitus esset saltus Apuliae ac montes Lucanos cernenti.* Quemadmodum autem interpunctionem ibi delendam judico, ita τὸ *illi* defendunt omnes uno ore codd. Ceterum *Lucanos montes*, transpositis vocibus, Portug. et Haverk. quemadmodum etiam mox *recentia veſtigia* Lovel. 4. In fine cap. *assumtus*, pro *absumtus*, perperam obferunt Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. et Gaertn. Ita librarios saepe peccaſſe, supra dictum est ad 2, 42, 4. Adde alia exempla 5, 43, 4. c. 54, 1. 6, 2, 11. c. 32, 11. 8, 18, 2. hoc lib. c. 32, 8. 10, 39, 6. 21, 5, 15. c. 49, 11. 22, 22, 16. et alibi.

§. 1. *Quarum nemo intolerantior fuit*] *intoleratior* Harlej. Male. Supra 5, 48, 3. *Quorum intolerantissima gens, humorique ac frigori adsueta.* et 10, 28, 4. *Gallorum quidem etiam corpora intolerantissima laboris atque aeſtus fuere.* quo utroque loco quidam etiam codd. *intoleratissima.* Sed v. ad priorem. (* 27, 48, 16.) Simili errore *perseveratius*, pro *perseverantius*, infra est 21, 10, 7. *fuit* autem deficit in Haverk. Paullo ante *loquitur*, pro *loquimur*, edd. Rom. anni 1472. et Parm.

§. 2. *Qui, si ex habitu novae fortunae*] *qui ex habitu* Lovel. 4. et Haverk. *qui si exibitu* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 3. *si qui ex habitu* Klock.

§. 3. *Dario magis similis, quam Alexandro, in Italiam venisset*] *Dareo* Voſſ. 1. V. ad cap. praec. §. 16. Tum *magis simul* Portug. Hinc *quam ab Alexandro* Lovel. 3. Deinde *in Italiam si venisset* Voſſ. 1. a m. 1. et Lovel. 1. At voces *in Italiam* haud recte exsulant ab Harlej.

Et exercitum Macedoniae oblitum degenerantemque jam in Persarum mores adduxisset] Pall. duo *abduxiſſet.* secund. *oblitum et degenerantem.* GEBH. Vocula *et* deficit in Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. ea autem intercepta est a praecedentis vocis literis ultimis. V. ad 35, 41, 7. Hinc male *exercitum Macedonum oblitum* Haverk. Tum *degenerantem*, omiſſa conjunctione *que*, Portug. *et degenerantem* Haverk. Praeterea *jam* exsulat ab Harlej. Denique *abduxisset* Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 3. 4. Portug. et Gaertn. V. ad 27, 29, 1. *addixisset* Leid. 2. et Lovel. 1.

§. 4. *Superbam mutationem vestis, et desideratas humi jacentium adulationes, etiam victis Macedonibus graves, nedum victoribus*] Duo monenda. Primum, *humi jacentium adorationes* legendum videri. Nam προσκύνησις illa Persarum satis nota, et ritum hunc *adorandi* reges fuiſſe, non *adulandi.* Secundo transposita verba eſſe, et praeter Livii mentem, et praeter verum. Anne *victis Macedonibus* graves eae adorationes? illi vero *victores* e-

dicam, ingenii, quod sibi victor induerat, specte-
tur, Dario magis similis, quam Alexandro, in Ita- 3
liam venisset, et exercitum Macedoniae oblitum de-
generantemque jam in Persarum mores adduxisset.
Referre in tanto rege piget superbam mutationem 4
vestis, et desideratas humi jacentium adulationes,

rant; nec video, quod acumen, aut quae lingua haec excuset. Cordi meo obsequar, et scribam: *etiam victis graves, nedum Macedonibus victoribus*. Foedae et serviles illae adorationes, inquit, urebant angebantque etiam victas gentes: quidni hanc victricem? RUBEN. 1. Elect. 21. Insectatur Livius impotentiam Alexandri, desiderantis humi prostratorum adorationes, (quas recte et scite *adulationes* vocat) quas victi Macedones, nedum victores, aegerrime praestitissent. Cupiit enim Alexander se adorari a Macedonibus suis, qui secum victores orbis terrarum exstiterunt: quod vix praestitisset, si victoriae jure imperasset, populus liberior et ab hujusce adulationibus abhorrens. Hanc sententiam cum non assequeretur Philippus Rubenius, non necessaria conjectura verba partim mutavit, partim invertit: *humi jacentium adorationes, etiam victis graves, nedum Macedonibus victoribus*. At pergo, quomodo istae adorationes seu adulationes victis Persis potuerunt esse graves, quibus assuetae? Confirmo hanc meam opinionem l. 30, 16. *More adulantium*, (ita MSS. non *adorantium*) *accepto, credo, ritu ex ea regione, ex qua oriundi erant, procubuerunt. Conveniens oratio tam humili adulationi fuit.* GEBH. Persis nihil novum aut indecorum, victos victoresque adulari regibus pronos terrae. Hoc vero Macedonibus etiam victis ab aliena gente grave futurum dicit, nedum in rege suo cum illo victoribus. Bene hoc opponit ingenia gentium etiam subactarum. Haec considerans minime adsentior Rubenio, τὸ *Macedonibus* delere volenti. certe in vituperium Persarum tacite dictum. *adorationes* etiam *adulationibus* substituit, speciem generi, me invito. Nam adorationis gestus erant, nihil res ipsa, nisi adulatio, gnaris scilicet omnibus, hominem, non Deum esse. Bene propie ergo Livius. BARTH. 14. Advers. 10. Bene. Nam *adulari* proprium est canum; atque adeo inde est προσκυνεῖν. quamvis alii aliter. T. FABER. *adulationes* omnes editi scriptique. Atque adeo, adorationem regum, tantopere Graecis et Romanis liberis reprehensam vitatamque, κατ' ἐξοχὴν *adulationem*. Latinos dixisse, verisimile est. Livius noster 30, 16, 4. *Qui ubi in castra Romana et praetorium pervenerunt, more adulantium (accepto, credo, ritu ex ea regione, ex qua oriundi erant) procubuerunt. Conveniens oratio tam humili adulationi fuit.* Ita enim MSS. omnes, omnes dico, utrobique: quod nec Sigonius dissimulavit priore loco, quamvis displicere sibi fateatur. Valer. Max. 4, 7. *Hephaestionemque, quia ei et statura et forma praestabat, more Persarum adulata, tamquam Alexandrum salutavit.* Idem 6, 3. *Athenienses autem Timagoran, inter officium salutationis Darium regem more gentis illius adulatum, capitali supplicio adfecerunt.* Ita

etiam victis Macedonibus graves, nedum victoribus; et foeda supplicia, et inter vinum et epulas caedes amicorum, et vanitatem ementiendae stirpis.

et hic consensu omnes scripti et editi, nobisque mutare quicquam religioni est. Salmasius ad Solinum [p. 38.] *adorata* et *adoratum*. Sed hoc ex mera conjectura et sine ullo alio auctore recipere non ausim. Tertullianus de Jejunio [c. 16.] *Unde et qui in idolis comendis et in aris ornandis, et ad singulas horas salutandis adulantur, curationem facere dicuntur.* Similiter de superstitioso cultu Xenophon *α Κυρουπαιδ.* [p. 25.] *ὅτι εἰκότως ἂν καὶ παρὰ τῶν θεῶν πρακτικώτερος εἴη, ὅστις μὴ, ὁπότε ἐν ἀπόροις εἴη, τότε κολακεύοι, ἀλλ' ὅτε ἄριστα πράττοι, τότε μάλιστα τῶν θεῶν μεμνῷτο.* J. FR. GRON. Iis, quae viri docti, praesertim vero Gronovius, monuerunt, ut vulgatam lectionem *adulationes* adversus Rubenii conjecturam tueantur, nihil habeo, quod addam; nisi unum hoc, omnes, quos consului, codd. quosque Cl. Hearnius Oxonii inspexit, uno ore *adulationes* probare. Excipio tamen unum Hearnii N. qui in margine tantum *adorationes* exhibet. Accedit, hac voce *adulationis* etiam, ubi de eadem re verba facit, usum esse Curtium 8, 5. *Itaque more Persarum Macedonas venerabundos ipsum salutare prosternentes humi corpora. Non deerat talia concupiscenti perniciosa adulatio, perpetuum malum regum.* Insuper *mutationem vestibus, desideratas* Lovel. 3. *mutationem vestium, desideratas* Voss. 2. a m. 2. et Hearnii Oxon. L. 2. *mutationem vestium, et desideratas* Fragm. Hav. a m. 1.

Etiam victis Macedonibus graves, nedum victoribus] Parum hic vidit Rubenius, qui criticum ferrum adhibet loco sano. hoc enim vult Livius, ea fuisse mentis erectitudine Macedones, ut ne Alexandrum quidem adoraturi fuerint aequo animo victi, nedum victores. GRUT. Hoc est, etiamsi victi fuissent, et ab externo hoste domiti, ut ad Senecam notavimus de Benefic. 1, 10. Nec mutandum *etiam victis graves, nedum Macedonibus victoribus.* Sic 5, [36, 10.] *Itaque ut penes ipsos culpa esset cladis forte Gallico bello acceptae, cogitationes de postulatis Gallorum ad populum rejiciunt.* id est, si acciperetur, vel si accepta fuisset. Cicero pro Quinctio 23. *Contenderet, ut per se adflictum atque eversum propinquum suum, non modo honestis partis bonis, verum etiam communi luce privaret.* Ubi laborat Manutius, quomodo jam tum dicatur *adflictus atque eversus*: diu, inquit, vexatum litibus: et potest etiam referri ad fundum Gallicanum, in quem nondum videtur Quinctius fuisse restitutus. Immo ad futurum respicit, si mala Naevii conata processissent: adflictum atque eversum, si potuisset. Justinus 8, [2.] *Adversus quem Thebani Thessalique non ex civibus suis, ne victoris potentiam ferre non possent, sed Philippum Macedoniae regem ducem eligunt.* id est, si victor is fuisset. J. FR. GRON. Eodem ordine, in quem verba haec Rubenius digessit, ita etiam exhibent edd. Mediol. anni 1480. ac multae aliae usque ad Aldum, qui quidem, ut nunc vulgo exstat, in contextum recepit, sed tamen inter errata priorem lectionem revocavit: unde iterum perstitit in reliquis usque ad Froben. anni 1535. in qua tandem, ut nunc

si vini amor in dies fieret acrior? quid, si praefervida ira? (nec quidquam dubium in- iptores refero) nullane haec damna impera-

est. Turbat etiam Lo-
i, omiſſa voce *etiam*,
Macedonibus graves, ne-
, praefert. Sed reliqui
nem servant, qui vul-
editis superest. Et re-
nim viri docti docent,
edonibus est, si Mace-
cti fuiſſent. Eo sensu
ud Livium obcurrunt.
). *Quidnam illi consules*
que facturi essent, qui
rem imaginem tam sac-
cem fecerint? ubi vide.
o c. 43, 11. *Qui ne al-*
m exercitui se ad certa-
dixsent pares, conjungi u-
si duo consulares exerci-
crederent superesse spei.
i paſſi eſſent conjungi.
Eas caussas suscipere,
parti adesse, secundum
judices dare, quae ma-
ris esset. Id est, si ju-
ent, litem dabant se-
eam partem. 29, 14, 9.
ditum a proximis memo-
rum illorum scriptori-
posteris traderem, ita
iones non interponam. id
libens traderem, si
eſſet. V. Gronov. d. l.
Per calles ignotos se-
cos hoſtibus in Aetoliam
t. id est, si forte se-
r, ut Gronov. ibi mo-
i iterum consulendus
c ratione *me non au-*
d Statium 1. silv. 1, 82.
xposuit, si non ausus
etiam quaedam apud
Gronov. ad Livii 31,
iliter etiam Freinsh.
locum intelligebat ad
5, 6. Ceterum *et jam*
in Lovel. 3. Ita et su-
ſis peccabatur 8, 5, 3.
s invictis Macedonibus

Veith.] Voces *graves nedum victoribus* desunt in Leid. 2.

Inter vinum et epulas caedes amicorum] *inter epulas*, duabus mediis vocibus neglectis, Voſſ. 2. et Lovel. 3. quomodo fere infra 32, 21, 23. *Hospitem Cyparissiae Garitenem, contra jus omne ac fas, inter epulas prope ipsas occisum.* et de Alexandro ipso inquit Curtius 3, 12. *Abſtinuisset inter epulas caedibus amicorum.* Videri etiam poſſet, id, quod per *cibum et vinum* indicari solet, commode una voce *epulae* indicari. V. supra ad 4, 37, 2. Saepe tamen etiam *vinum et epulae* simul memorantur. 8, 16, 10. *Perpulit imperatorem, ut vino epulisque sopitos hoſtes adgrederetur.* 23, 18, 12. *Somnus enim, et vinum, et epulae, et scorta, balneaque, et otium, consuetudine in dies blandius, ita enervaverunt corpora animosque.* 39, 42, 10. *Forte epulantibus iis, quum jam vino incaluissent, nunciatum in convivio esse.* Indicat igitur Livius, Alexandrum in amicos saeviiſſe non tantum inter epulas, verum etiam, ut modo dicebat, quum jam vino incaluiſſet. Quum autem reliqui scripti vulgatum servent, hinc nihil etiam mutandum puto.

§. 5. *Quid, si trux ac praefervida ira*] *crux* est in Voſſ. 2. ob similitudinem literarum *t* et *c* in scriptura Longobardica. V. ad 6, 35, 2. at vocem illam omisit Lovel. 3. Tum *perfida ira* Haverk. et Portug. ambo a m. 1. quomodo errantes librarii pro *fervida* dediſſe videntur: quas voces apud Claudian. confusas fuiſſe, exiſtimat N. Heins. ad 2, de laud. Stilic. 269. In priori au-

6 toriis virtutibus ducimus? Id vero periculum e
quod levissimi ex Graecis, qui Parthorum qu
contra nomen Romanum gloriae favent, dicti
solent, ne majestatem nominis Alexandri (quen
fama quidem illis notum arbitror fuisse) susti

tem horum codd. a m. 2. emendatum est *praeperfida*, in altero *perfervida*, quomodo etiam praeferunt Voss. 2. et Lovel. 3. Sed nihil muto. Alii enim vulgatum tuentur; et amat Livius composita cum praepositione *prae* hoc sensu, ut augeatur significatio simplicis. Ita *praeferox*, de quo vidimus ad 3, 38, 7. *praealtus* ad Epit. Liv. 7. *praevalidus* obcurrit 7, 5, 6. et similia alibi. V. etiam Cel. Burm. ad Suet. Aug. 70. et ad Tib. 60. Erroris originem v. ad 9, 10, 7. Mox *nequicquam dubium*, pro *nec quicquam*, Voss. 2. Leid. 2. et Portug. Alibi saepe ita peccarunt scribae. V. ad 5, 43, 1. 6, 6, 7. 8, 36, 7. hoc lib. c. 36, 5. c. 43, 20. aliisque locis. Tum *refert*, pro *refero*, Fragm. Hav. a m. 1.

Nullane haec damna imperatoriis virtutibus ducimus] Pal. sec. *virtutibus ducibusque*. GEBH. *imperatoris virtutibus ducimus* Leid. 1. quomodo etiam supra errabatur 2, 43, 7. V. infra ad 32, 6, 6. *imperatoris virtutibus ducibusque* Haverk. [*ducibusque* etiam Veith.] *imperatori his virtutibus ducimus* Lovel. 3. Sed ultima vox non conspicitur in Portug. et Hearnii Oxon. B.

§. 6. *Id vero periculum erat*] Pal. sec. excludit *τὸ erat*. GEBH. Similiter etiam Portug. a m. 1. cujus postea margini alia manu adscriptum legitur. Mox *per thorum*, pro *Parthorum*, Lovel. 3. *par horum* Leid. 2. Deinde *fuerit*, pro *favent*, Portug. *faverunt* Lovel. 2.

Quem ne fama quidem ill
tum arbitror fuisse] Miror F
hemium, virum alioqui n
obesae naris, ad Curtium
15. scribere, *Livium stu*
tollendi Romana temere prol
ut hoc diceret, et potuisse
habere levissimis Graeculi
apud Arrianum 7. de Ex
Alex. 15. a Romanis ad A
drum, ex India Babylon
deuntem, legatos missos tr
runt. Debuerat potius seq
rianum ipsum, multis,
non infirmis, rationibus
fabulam refellentem, et
bonum, cui ad Lampridi
Sev. 63. hoc Livium pers
nollet. Adde ibid. Salm
DUK. *illis arbitror notum* al
ne Lov. 2. *vel notum arbitro*
1. Leid. 2. et Lovel. 1.
ante *dictare*, pro *dictitare*
2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. H
et Fragm. Hav. a m. 1. V
20, 8. [*quem nec fama* Vei
sequentibus vox *non* per
abest a Voss. 1. et Leid. 2.

§. 7. *Cernente tum maxim*
fumantes Thebarum ruinas
pr. et tert. *cernis cernent*
maxime prope firmantes Th
minas. Illud *ruinas* appar
ἔμβλημα quoddam paed
rum: malim *prope fumant*
barum parietinas. Cicero S
[4. ad fam Ep. 3.] *Dices*
me ista res consolatur in ta
nebris et quasi parietinis re
cae? ubi v. nostras notas. (
Ut Gebhardus in Pall. in
mihi etiam obvium fuit in
3. *cernentes tum maxime pr*

tuerit populus Romanus, et, adversus quem ., in civitate fracta Macedonum armis, cer- 7
tum maxime prope fumantes Thebarum rui- oncionari libere ausi sint homines, (id quod umentis orationum patet) adversus eum ne-

Thebarum ruinas Gaertn. Port. a m. 2. qui *cernen-* tens *homines* retulerunt. que lectione juncta *cer-* *maxime prope cernentes Thebarum ruinas* Voff. d. 2. *cernente tum maxi-* tes *Thebarum ruinas* Ha- *nente, tum maxime fir-* *Thebarum minas* Voff. 2. probari nequit, Gebhar- viffima conjectura du- oniam *minas*, pro *rui-* duobus scriptis reperis- *parietinas* effingere vo- Potius cogitatum opor- literas *ru* coalescentes *m*, atque ita pro *rui-* tum effe *minas*. Ejusdem lia exempla v. ad 4, 21, (45, 5.) Paullo ante *ci-* *cta*, pro *fracta*, Fragm. m. 1. De hoc errore v. , 6.

sint homines (id quod ex *tis orationum patet)*] Pal. *ed monumentis orationum* Port. solemni lapsu *quod* *tis*. GEBH. Unicus Flor. *meritis patet*. Scribe, *ex monumentis orationum* *t*. J. FR. GRON. *ausi* f. duo, Leid. duo, Lo- 3. Portug. Gaertn. Ha- Fragm. Hav. Tum vo- deficit in Voff. 1. Leid. vel. 1. sed *id quod* Livius *let*. V. supra ad 6, 17, *monimentis orationum* Lo- que et *quod* paffim com- r. V. ad 2, 41, 8. Vocula etiam in Voff. 2. Lovel. rtn. et Fragm. Hav. Dein-de *paret* Fragm. Hav. a m. 1. quod accipi poffet pro adparet, palam fit. Minus probare, aut solis poëtis hoc sensu verbum illud concedere videtur Servius ad Virg. 1. Aen. 118. *Aliud est parere, et aliud apparere. Parere enim est obedire. Apparere autem videri. Et haec observatio diligenter custodiri debet; licet eam auctores metri caussa vel clausulae plerumque corrumpant.* Ita tamen locutus est Suet. in Aug. 95. *Immolanti omnium victimarum jocinora replicata intrinsecus ab ima fibra paruerunt.* ubi alia exempla ex Suetonio et aliis scriptoribus laudarunt docti commentatores. JCtorum *si paret* ex Cic. multis exemplis inluftrat Manut. ad Cic. Divin. in Caecil. 17. Adde Brisson. 5. de Form. p. 371. et de Verbor. quae ad jus pert. signif. in v. *Parere:* etiam quos laudat Erhard. ad Petron. 137. Verum ipsum Livium ita locutum fuiffe, nondum inveni. Quum itaque non modo ipse ille cod. a manu altera, sed et reliqui omnes in vulgatam *patet* conspirent; τὸ *paret* librariorum errori adscribendum effe, non dubito: praesertim etiam, quia verba haec saepiffime a librariis confunduntur. V. supra ad 6, 36, 11. ad Epit. Liv. 7. ad 7, 6, 4. (* Vir. doct. ad Cic. 13. ad fam. 29.) et apud Cel. Burm. ad Sueton. l. l. Caussa erroris fuit similitudo literarum *r* et *t*. V. supra ad 5, 55, 3. Quid autem de lectione, quam ex unico Florent. Gronov. profert, dicam, non habeo; nisi in excerptis ejusdem cod. quibus

mo ex tot proceribus Romanis vocem liberam
8 surus fuerit. Quantalibet magnitudo hominis
cipiatur animo, unius tamen ea magnitudo ho
erit, conlecta paullo plus decem annorum felic
9 quam qui eo extollunt, quod populus Rom

Inl. Lovelii beneficio utor, notatum esse, in hoc cod. a c. 14, 2. usque ad fin. c. 22. lacunam inveniri. Membranas autem illas cum ed. contulerat Cl. Salvinius. Ceteroquin lectio, quam ex vestigiis ejus cod. eruit, non displicet. Mox *adversum eum nemo* Lovel. 2. V. infra ad Epit. Liv. 47. Hic vero eam lectionem non admittendam esse, non modo consensus reliquorum codd. in vulgatum, sed etiam similis terminatio vocis proximae persuadent. [*nemo erat ex t. pr. R. qui vocem* Veith.]

§. 8. *Magnitudo hominis concipiatur animo. unius tamen ea magnitudo hominis erit*] *concipiatur, non unius tamen* Leid. 2. Male. *animo concipere*, ut *mente concipere* supra 1, 36, 4. *Inaugura, fierine possit, quod nunc ego mente concipio.* et Flor. 1, 5. *Fierine posset, quod ipse mente conciperet.* Cic. 1. de Legib. 22. *Adumbratas intelligentias animo ac mente conceperit.* Vox *ea* deficit in Portug. [Veith.] ejus loco *et* est in Fragm. Hav. Sed septem priores voces exsulant ab Haverk. Caussa exstitit vocis *magnitudo* repetitio. V. supra hoc lib. ad c. 11, 11. Insuper *erat* male est in Leid. 1. Portug. et Hearnii Oxon. C.

Paullo plus decem annorum] Immo *plus XII*, nam mox *XIII* ponet, quorum ultimo periit. T. FABER. Fabro consentit Doujatius. Male. Quamvis enim Alexander anno tertiodecimo perierit, ut Faber monet, Livius
tamen, hic *decem annos*
rans, ne jure ab ullo
reprehendatur, diligen
cavit, addendo *paullo p*
ab anno CDXII, quo inc
lum Samniticum, usqu
num CDXXXIII, quod el
furculas Caudinas cont
fluxerunt tantum XXI. vel
ni, et tamen Livius inqu
Hostem per annos jam p
ginta vicimus. Ubi etia
do *prope* sibi prospexit.
decem constanter superes
ptis et editis.

§. 9. *Eo extollunt, qu*
lus Romanus, etsi nullo b
tis tamen proeliis victus
pr. *proeliis metus.* tert.
victus. GEBH. *extollan*
Leid. 1. Lovel. 4. 5. et
Tum *que populo Roman*
Hav. a m. 1. in quo *pop*
manus interpolatum es
sed *populo Romano* etian
et Lovel. 3. Hinc *et n*
Lovel. 1. Voss. 1. et L
m. 2. nam a m. 1. ant
ullo bello. Tandem *proe*
sit Voss. 2. et Lovel. 3.
idem, quod hic Livius
pulo Romano praedica
Lucilius apud Non. Mar
lum et proelium. Roman
victus vi et superatus pr
pe est multis; bello vero n
V. quae Mercerus ad e
notavit. Contrarium ve
lexandro M. ominatur Li
seq. §. 9. *Proelio victu*
der bello victus esset. M
na non secunda alio or
vel. 4.

ullo bello, multis tamen proeliis victus sit, adro nullius pugnae non secunda fortuna fue- non intelligunt, se hominis res geſtas, et ejus s, cum populi jam octingentesimum bellantis an- ebus conferre. Miremur, si, quum ex hac par-

minis res geſtas, et ejus] Scribe ex vet. lib. *se u- minis*. Opponuntur haec *unus homo*, idemque *ju-* et *populus*, idemque *jam tesimum annum bellans*. ante dixit: *quod unus fuit, dolescens*. Elatorie autem *tingentesimum*. SIG. Non tur media vox [*unius*] a . FR. GRON. *se unius ho-* laverk. et Hearnii Oxon. C. *se hominis unius* Port. rtn. [Veith.] Reliqui vo- *ius* non agnoscunt: neque eam requiro. Satis enim itur oppositio inter *ho-* et *populum*. Insuper vox deficit in Voſſ. 2. et Lo- Paullo ante *non intelligit*, *lligunt*, est in Harlej. et tt. usque ad Mediol. anni

populi jam octingentesimum annum rebus] *octingente-* per auxesin dixit: neque sse Livius tam diu vixit: caviller, interim sub Nu- mpilio non bellaſſe eos. Lege *quingentesimum*. Nu- perfectus pro imperfecto uod sequitur, *secula*, ac- n pro centum annis, ut sed pro hominis aetate, raeci *γενεὰν* dicunt, quae annos efficit. Sic *secularis* a dicitur a Symmacho, et *trisecliſenex* a quodam poë- VALES. Male. Respicit e- suam aetatem Livius, et det obiter leviſſimis illis rum hiſtoricis. Hi certe adem Craſſi parum commodam comparationem inter virtutem Parthorum et Romanorum facere potuerunt, quandoquidem ante illud tempus parum aut nihil commercii inter illas gentes fuerit. Videri ergo poſſunt hi Graeculi circa Livii tempora historias suas edidisse, in quibus Parthorum gloriae contra Romanum nomen favebant. Quod autem aït auctor, *populi jam octingentesimum bellantis annum*, re vera per auxesin dictum, quod jam Glareanus vidit. Sed ego hanc Livii orationem, una adjecta vocula, libenter mitigarem, *populi jam ad octingentesimum bellantis annum* legendo. Claudit hoc opus suum Livius morte Drusi, quae in annum V. C. DCCXLI. incidit. Ipse mortuus est anno Tiberii IV, ut est apud Eusebium in Chronicis, qui annus est V. C. DCCLXVII. vel, ut alii volunt, DCCLXVIII. Hiſtoriam tamen suam vivo Augusto edidit. *secula* jam interpretati sunt Valesius et Faber *γενεάς*. COUTIER. Eodem modo locum acceperunt etiam Doujatius et Clericus. Sed Faber ad verba sequentia *quadringentesimum bellantis annum* scribendum conjicit. Scripti et editi *octingentesimum* conſtanter servant, nisi quod ejus loco *octingentissimum* sit in Voſſ. 2. *octingentes in unum* in Leid. 2. Ceterum, addita voce, *populi Romani* est in Lovel. 1. et Leid. 2. τὸ *jam* autem non adparet in Lovel. 2.

§. 10. *Miremur, si, quum ex hac parte secula plura numerentur*,

te secula plura numerentur, quam ex illa anni, plus in tam longo spatio, quam in aetate tredecim an-
11 norum, fortuna variaverit? Quin tu hominis cum homine, et ducis cum duce, fortunam cum fortu-
12 na confers? Quot Romanos duces nominem, quibus numquam adversa fortuna pugnae fuit? Paginas in annalibus magiſtratuum faſtisque percurrere licet, consulum, dictatorumque, quorum nec vir-

quam ex illa anni] Videtur Livius accepiſſe *seculum* pro aetate. Nam pro centum annis non erit hoc verum, quod aït; sed aetates populi Romani sunt duplo plures, quam anni Alexandri Magni ab urbe condita, usque ad Livii tempora. GLAR. Quomodo? *paulo plus decem* annis (sic enim scripsisse concedo, quamquam *XII.* dicere debuerat) Alexandro tribuit. Mox *tredecim* numerat. tum a parte Romanorum *plura secula* esse aït: et tamen *octingentesimum annum*, etc. Quid? non sunt haec *ἀσύστατα*? Hoc unum video, qui excusem, *secula* esse *γενεάς*. Sed tunc scribendum esset, non *octingentesimum annum*, sed *quadringentesimum annum*: ita ut populum Romanum cum Alexandro comparaverit, sed veterem illum populum Romanum, non qui sub Auguſto sene, sed (quod in primis notandum) sub iis ducibus, quos superius nominat. T. FABER. *Miramur* Voss. 2. Lovel. 2. 4. et Gaertn. Tum *sicut ex hac parte* Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 3. et Gaertn. *quum sicut ex hac parte* Lovel. 2. Deinde *plura secula numerentur*, trajectis vocibus, Voss. 1. *secunda prelia numerentur* Lovel. 2. in quo eodem, ut et Fragm. Hav. a m. 1. vox *anni* perperam a librariis neglecta est.

Plus in tam longo spatio, quam in aetate tredecim annorum] *plus vitam longo spatio* Fragm. Hav. a m. 1. Poſtea *XII annorum* Voſſ. 2. et Lovel. 3.

§. 11. *Quin tu hominis cum homine, et ducis cum duce, fortunam cum fortuna*] *Quid tu hominis cum homine* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. Verum librarii non intellexerunt vim voculae *Quin*, de qua supra v. ad 1,57,7. *Quin tu hominis caussam cum homine* Portug. Gaertn. et Hearnii Oxon. B. [Veith.] Tum vocula *et* deficit in Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 4. et Portug. voces *fortunam cum* in Gaertn. At omnia praescripta vocabula una cum praecedente *variaverit* desiderantur in Haverk. omiſſa scribae neglegentia ob vocis *fortuna* repetitionem. V. supra hoc lib. c. 11, 11.

§. 12. *Quot Romanos duces nominem, quibus numquam adversa fortuna pugnae fuit*] Pall. pr. et tert. *Quid Romanos duces nominem, quibus non unquam adversa fortuna pugna fuit?* GEBH. *Quid Romanos duces nominem* Voss. 2. Lovel. 2. 4. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. *Quid Romanos duces nomine* Lovel. 3. *Quo Romanos duces nomine* Leid. 2. *Quo Romanos duces nominem* Lovel. 1. *Quod Romanos duces nominem* Leid. 1. V. ad 44,1,1. *Quot Romanos duces nomines* Hearnii Oxon. L. 2.

tunae ullo die populum Romanum poe-
quo sint mirabiliores, quam Alexan- 13
quam rex, denos vicenosque dies qui-
am, nemo plus quam annum consula-
b tribunis plebis delectus inpediti sunt: 14
ad bella ierunt: ante tempus comitio-
evocati sunt: in ipso conatu rerum cir-
nnus: collegae nunc temeritas, nunc 15

Lov. 3. et Gaert-
ietas infra ob-
c. 37, 2. Eodem
nfundi in Mstis
usquam, supra
, 4. *nullus* et *nec*
, 2. Deinde *ad-*
ugna fuit Voss.
. 1. 2. et Gaertn.
pugnae fuit Leid.
una pugna fuit
L. 2. Nihil mu-

alibus magistra-
currere licet] Pal.
inas in annalibus
fosque percurrere.
in annalibus Ha-
tisque percurrere
l. 2. *festisque per-*
Hav. a m. 1. *fas-*
Lovel. 3. Voces
pias in Mstis con-
cui ad Silii Itali-
rcurrere Haverk.
annum deficit in

sint mirabiliores,
aut quisquam a-
quoque MSS. τὸ
J. FR. GRON.
, praeter unum
at, omnes mei:
uffragari, testa-
Praeterea *Et sic*
el. 2. *Et quo sunt*
gm. Hav. a m. 1.

Mox *denos vicenos dies*, omissa copula, Haverk. Tum *quam anni consulatum*, pro *annum*, Lovel. 1. *annuum* ed. Tarvis. prior.

§. 14. *Ab tribunis plebis delectus inpediti sunt*] *a tribunis plebis* Fragm. Hav. et edd. Aldo priores. Tum *dilectus* Leid. 1. Lovel. 1. et Fragm. Hav. V. ad 37, 51, 7.

Post tempus ad bella ierunt; ante tempus comitiorum caussa revocati sunt] Pall. pr. et tert. *renovati sunt*. GEBH. Omnia haec verba perperam neglegentia librarii omissa erant in Leid. 2. *ad bella gerunt* praeferunt Voss. 1. et Lovel. 2. Tum *ante tempus comitiorum revocati sunt* Lovel. 2. *ante tempus comitiorum caussa renovati sunt* Voss. 2. et Lovel. 3. qui error in libris scriptis frequentissimus est. V. supra ad 3, 51, 7.

§. 15. *Nunc temeritas, nunc pravitas*] *puritas* perperam Fragm. Hav. Mox etiam *alternis*, pro *alterius*, Lovel. 3. V. quae supra notata sunt ad 4, 53, 11. *Exercitus tiro* autem, ut infra 21, 39, 3. *Exercitu a Manlio Attilioque accepto tirone.* c. 43, 14. *Pugnabitis cum exercitu tirone.* 42, 55, 3. *Si, vexatis hominibus equisque, tironem exercitum ducenti acie instructa obstitisset rex.* Cic. 7. ad fam. Ep. 3.

pravitas, inpedimento aut damno fuit: male gestis rebus alterius successum est: tironem aut mala di-
16 sciplina institutum exercitum acceperunt. At, Hercule, reges non liberi solum inpedimentis omnibus, sed domini rerum temporumque, trahunt consiliis
17 cuncta, non sequuntur. Invictus ergo Alexander cum invictis ducibus bella gessisset, et eadem for-
18 tunae pignora in discrimen detulisset. immo etiam eo

Signa tirone et collectitio exercitu cum legionibus robustissimis contulit. Frontin. 1. Strateg. 3, 2. *Quum veteranum exercitum haberet, hostium autem tironem esse sciret.* ubi videndus est Doct. Oudend. ut et Jensius 1. Lect. Lucian. 1, 8.

§. 16. *At, Hercule, reges*] Pall. duo *At at, Hercules, reges.* GEBH. Ita et Voss. 2. et Lovel. 3. *Hercules* etiam Gaertn. et Fragm. Hav. Ita quidem alibi Livium loqui, supra dictum est ad 5, 4, 10. hic tamen melioribus codd. vulgatum servantibus obedio. Videntur enim librarii pauci *Hercules* scripsisse, ut ita syllaba hujus et sequentis vocis finalis eodem modo iisdemque literis terminarentur. V. ad 6, 3, 8. Mox *non solum liberi*, transpositis vocabulis, Gaertn.

Domini rerum temporumque] Demosthenes Olynthiaca prima [p. 1.] *Τὸ γὰρ εἶναι πάντων ἐκεῖνον, ἕνα ὄντα, κύριον καὶ ῥητῶν καὶ ἀποῤῥήτων. καὶ ἅμα ϛρατηγὸν καὶ δεσπότην καὶ ταμίαν καὶ πανταχοῦ αὐτὸν παρεῖναι τῷ ϛρατεύματι, πρὸς μὲν τὸ τοῦ πολέμου ταχὺ καὶ κατὰ καιρὸν πράττεσθαι πολλοῦ προέχει.* J. FR. GRON.

§. 17. *Invictus ergo Alexander cum invictis ducibus*] *Ergo invictus Alexander* editi ante Aldum, qui vocabula in eum ordinem redegit, quem nunc obtinent: cui adsentiuntur omnes scripti praeter Harlej. qui editis antiquis favet, et Portug. *Invictus Alexander* praeferentem. Tum *cum victis ducibus* Voss. 2. et Lovel. 3.

Eadem fortunae pignora in discrimen detulisset] Pal. sec. *in discrimine detulissent.* GEBH. Xenoph[illegible]Κυρουπαιδ, l. 2, 3. [p. 53.] *Ὅπουγε τὰ μὲν ἄλλα τῆς ἀρετῆς ἴσα πρόκειται, παραβαλλόμενοι δὲ οὐκ ἴσα εἰς τὸν κίνδυνον ἴσμεν.* J. FR. GRON. *eadem fortuna pignora* Voss. 2. et Lovel. 3. *pignera* Klock. V. ad 3, 38, 12. Tum *in discrimine detulissent* etiam Haverk.

§. 18. *Immo etiam eo plus periculi subisset, quod Macedones*] *immo etiam periculi plus subisset* Leid. 2. et Lovel. 1. *immo etiam eo plus pericula subisset* Voss. 2. et Lovel. 3. [*imo et plus* Veith.] *plus periculi est majus periculum;* quod cadenti Latinitati crebro, raro integrae usurpari, pronunciat Barthius ad Rutilii Itin. 1, 505. quem exemplis ex Ovidio adlatis errasse, ad eum locum

:o plus periculi subiſſet, quod Macedones unum Alexandrum habuiſſent, multis casibus non solum
bnoxium, sed etiam obferentem se: Romanis mul- 19
i fuiſſent, Alexandro, vel gloria, vel rerum magnitudine, pares; quorum suo quisque fato, sine ublico discrimine, viveret morereturque.

XIX. Reſtat, ut copiae copiis comparentur vel 1
umero, vel militum genere, vel multitudine auxiiorum. Censebantur ejus aetatis luſtris ducena 2

ucuit Cel. Burmann. Apud Liium, quem nemo jure ad temora cadentis Latinitatis retuleit, multa similia exempla obcurunt. Ita 45. 36, 3. *Plus laboris, lus periculi, quam desiderasset s, injunctum.* 23, 17, 4. *Acerranis lus animi, quam virium erat.* 28, 4, 2. *Plus animi est inferenti periculum, quam propulsanti.* Eoem sensu *plurimum laboris* pro naximo labore 3, 70, 10. *In dextra cornu plurimum laboris fuit.* 33, 4. *Ubi suorum plurimum abores vident.* 21, 4, 5. *Plurimum udaciae ad pericula capess*[illegible], *lurimum consilii inter ipsa periula erat.* Ceterum *subiisset* Gaerter. V. ad 36, 20, 3. *subisset, Macedones* Harlej.

§. 19. *Romani multi fuissent, Alexandro, vel gloria, vel rerum agnitudine, pares*] Legerim luenter, poſtulante tantum non ta sententia, *Romanis multi fuisent, Alexandro vel gloria vel reum magnitudine pares.* MOD. Proe Pal. sec. *Romanis multi fuisent.* Quod notavit quoque Molius, reticens, an ab ingenio, n ab libris. Campan. *Romani ilites multi fuissent.* GEBH. *Romanis multi fuissent* Gronovius contextum recepit, sed facti aussam non reddidit. Puto taen, ad id codd. suorum auctoritate permotum fuiſſe. Certe eam lectionem plurimi meorum et Hearnii Oxoniensium probant; siquidem altera *Romani multi* tantum memoretur in Lovel. 2. 3. Harlej. Gaertn. Fragm. Hav. et Oxon. L. 2. Praeterea *gratia*, pro *gloria*, Hearnii N. in contextu, in cujus margine *gloria* adscripta est. Solent hae voces saepe in Mſtis commutari. V. Cortium ad Sall. Jugurth. 13. quae olim notavi ad Silii Ital. 13, 664. et quae supra dicta sunt ad Liv. 6, 37, 11. Praeterea mox *suo quisque facto, si publico discrimine viveret* Leid. 2. *Fatum* et *Factum* saepiſſime confunduntur. V. ad Livii 3, 40, 9. *si publico discrimine*, pro *sine*, etiam Voſſ. 1. et Lovel. 1. Tum *morireturque* Voſſ. 2.

§. 2. *Censebantur ejus aetatis luſtris ducena quinquagena millia capitum*] De hoc numero quid dicam, nescio. Ipse certe auctor aliquot libris nullum retulit nobis censum. Libro tertio bis retulit [c. 3, 9. et 24, 10.] sed numero haud quaquam conveniente cum L. Floro. GLAR. Verum est, post censum locis a Glareano laudatis memoratum, Livium ad hoc tempus usque census acti non meminisse. Verum ex censibus iſtius temporis de numero capitum, quae hujus ac-

quinquagena millia capitum. Itaque, in omni defectione sociorum Latini nominis, urbano prope dele-
3 ctu decem scribebantur legiones. quaterni quinique exercitus saepe per eos annos in Etruria, in Umbria, Gallis hostibus adjunctis, in Samnio, in Lucanis ge-
4 rebant bellum. Latium deinde omne cum Sabinis,

tatis lustris censebantur, constare non potest; ab anno enim, de cujus rebus nunc agit Livius, per centum quadraginta vel quinquaginta annos remoti sunt. Proximus igitur census, qui a Livio refertur, infra obcurrit 10, 47, 2. ubi *censa capitum millia ducenta sexaginta duo trecenta viginti duo* haud longe absunt a numero Liviano hujus loci. Et tamen inter hunc annum et censum ibi memoratum vix tantum viginti quatuor anni intersunt: unde fit, ne numerus hic editus mendae suspectus esse possit. Ceterum *ducenda quinquagena* habent Haverk. et Portug. a m. 1. *ducenta quinquagena* Lovel. 1. a m. 2. Lovel. 2. 4. 5. Voss. 2. Leid. ambo, Gaertn. et Port. a m. 2. *ducenta quinquaginta* Fragm. Hav. a m. 1. [Veith.] Sed passim numeri cardinalis et distributivi nomina a librariis confundi solent. Ratio est, quod librarii numeros notis exprimere soliti fuerint, quos per cardinales, quam per distributivos, efferre deinde illis facilius erat. V. infra ad 32, 28, 11. Hic tamen distributivus est necessarius. Indicatur enim, quolibet lustro tot capita censa fuisse. Mox voces *capitum. Itaque* etc. *urbano* neglegentia scribae desunt in Voss. 2.

Urbano prope delectu decem scribebantur legiones] Decem legionum ex urbano exercitu mentio est anno ab urbe condita CDVI. [7, 25, 8.] at l. 8, [8, 14.] ubi ordo exercitus descriptus est, quatuor legionum urbani exercitus meminit, quatuor item Latinorum. Nec satis liquet, in tanta urbis necessitate cur non meminerit etiam decem legionum: nisi ad urbis custodiam quis reliquas detentas dicat. Praeterea L. Lentulus, quum duo consulares exercitus apud Caudium obsiderentur, quas ego quatuor intelligo legiones, auctoribus Polybio, Dionysio Halicarn. ac Vegetio, fassus est [9, 4, 11.] illic patriam esse, et quicquid Romanarum legionum, et quae sequuntur eo in loco reliqua. Et Antiochum magnum quatuor legiones vicere. Et quanquam ea Rhetorica arte excusationem accipiunt, lectoris tamen animus suspensus manet. GLAR. Vox *prope* deest in Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Hearnii Oxon. N. ac B. Tum *dilectu* Leid. 1. et Lovel. 1. V. ad 37, 51, 7. Deinde *scribantur* Voss. 2. *describebantur* Hearnii C.

§. 3. *Quaterni quinique exercitus saepe per eos annos*] *et quaterni quinque exercitus* Voss. 2. *quaterni quinque exercitus* Leid. 2. Gaertn. et Fragm. Hav. *quaterni quini exercitus* Harlej. *quaterni quoque exercitus* Lovel. 2. et Hearnii Oxon. C. [Veith.] Tum *in eos annos* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 2. 4. Portug. et, quos Hearnius Oxonii consuluit, B. et in margine N. *per eosdem annos* Voss. 2. *in eosdem annos* Lovel. 3. V. ad Livii 10, 10, 6.

et Volscis, et Aequis, et omni Campania, et parte Umbriae Etruriaeque, et Picentibus, et Marsis, Pelignisque, ac Vestinis, atque Apulis, adjunctaque omni ora Graecorum inferi maris a Thuriis Neapolim et Cumas, et inde Antio atque Ostiis tenus Samnites, aut socios validos Romanis, aut

In Samnio; in Lucanis gerebant bellum] *gerebatur bellum* Harlej. et edd. vett. Verum referendum est ad praecedens *quaterni quinique exercitus*. Recte itaque Aldus *gerebant* restituit. Et ita reliqui scripti. V. ad 39, 21, 8. *bellum gerebant* est in Haverk.

§. 4. *Cum Sabinis, et Volscis, et Aequis, et omni Campania, et parte Umbriae*] *cum Faliscis, et Volscis* Hearnii Oxon. L. 2. *cum Sabinis, Volscis, et Aequis* Gaertn. *cum Sabinis, et Volscis, Aequis* Portug. Deinde *ex parte Umbriae* Gaertn. Paullo post *Etruriaeque, et Picenatibus* Leid. 2. *Triniaque, et Picentibus* Lovel. 3. *et Puriaeque, et Picentibus* Lovel. 4. *Etruriaeque, Picenatibus* Haverk. Praeterea *et Vestinis* Lovel. 4.

Adjunctaque omni ora Graecorum inferi maris a Thuriis Neapolim] Thuan. Helm. Voss. [sec.] *adjuncta omnis ora*. Sed non placet τὸ *Thuriis*. Neque enim Thurii pertinent ad inferum mare, sed sinum Tarentinum; et inter Thurios Graecosque inferi maris, Romanorum socios, multi erant tum populi interjecti, quibus nihil cum Romanis. Scribe *a Bruttiis*. Hic enim excipiuntur ab iis populis inferi maris, quos aut socios Romanis, aut armis eorum fractos inventurus erat Alexander: nondum enim perdomiti Bruttii. *Neapolim* et *Cumas* appellat, cum jam nominaverit Campaniam; quia etiam Neapolitani et Cumani Graeca origine. Dein iidem scripti codices cum Chifl. et Buslid. *Ostiis tenus*. Sic enim usus ferebat, *Ostia Ostiae*, et *Ostia Ostiorum*. Juvenalis Sat. 8, [171.] *mitte Ostia Caesar*. et Sat. 11, [44.] *Bajas et ad Ostia currunt*. Quare apud Dionem l. 36. [p. 10.] de piratis εἰς αὐτὰ τὰ Ὤστια ἐσέπλεον, frustra corrigit vir doctus ad Florum εἰς αὐτὴν τὴν Ὠστίαν. Sosipater [Inst. Gram. l. 1. p. 76.] *Ostia, exitus fluminum in mare, neutro genere semper pluraliter dicuntur; sed si urbem significare velis, singularem potius numerum observabis, uti Sallustius; quamvis etiam frequenter plurali numero urbem significet*. Sic *Megara, Gadira, Clupea*. Caesar 2. de Civil. 23. *Hic locus abest a Clupeis passuum viginti duo millia*. Ubi Ciacconius male sollicitat. Auctor de Africano bello [c. 3.] *A Clupeis secundum oram maritimam Adrumeti Cn. Piso apparuit*. Quum dicitur, *et inde Antio atque Ostiis tenus*: intellige, junctis, qui sunt, vel porriguntur inde a Cumis fine Antii et Ostiae: ut erant Aurunci vel Ausones, Rutuli, aliquando a vetere Latio divisi. Non enim Samnites, quibus hic locus non est. Sic autem oratio procedit: *Latium deinde omne cum Sabinis*, etc. *atque Appulis, et Samnites, adjuncta omni ora Graecorum*, etc. *Ostiis tenus*, hos omnes *aut socios validos Romanis, aut fractos bello invenisset hostes*. J. FR. GRON. *adjunctu omnis ora* Leid. duo, Lovel. 3. 4. Fragm.

5 fractos bello invenisset hostes. Ipse trajecisset mare cum veteranis Macedonibus, non plus triginta millibus hominum et quatuor millibus equitum, maxime Thessalorum. hoc enim roboris erat. Persas, Indos, aliasque si adjunxisset gentes, inpedi-

Hav. et, teste Hearnio, Oxon. N. *adjunctaque omnis ora* Harlej. et edd. antt. usque ad Aldum, qui quidem camdem lectionem in contextum recepit, sed *adjunctaque omni ora* inter errata probavit. *adjuncta omni ora* Lovel. 1. 2. Portug. Haverk. et Oxon. B. et C. quod Hearnius Gronovio placuisse scribens ad verba ejus non adtendit. Nam verba *adjunctaque omni ora* etc. *Samnites* resolvenda monet hoc modo *et Samnites adjuncta omni ora*. Non quod ita legendum esse censeat; sed tantum sic orationem procedere dicat. Tum *a Thuris* Voss. 1. Leid. 2. Lov. 1. 4. et Port. cum edd. antt. quod iterum Aldus inter errata emendavit. *aut Huris* Klock. *Athuris* Harlej. et Gaertn. *Asturis* Voss. 2. et Lovel. 3. *Athenis* Lovel. 2. Gronovii emendatio *a Bruttiis* Doujatio non placuit, idque varias ob rationes: et quidem primo quod nullius codicis auctoritate firmatur: deinde quod Thurii in Bruttiorum Lucanorumque confinio positi, adeo exiguo intervallo remoti sunt ab infero mari; adeo pari cum extremis Bruttiorum spatio a Romanis finibus distant, ut, quae rationes ad Thuriorum urbem, eaedem ad excludendam Bruttiorum gentem valeant: denique quod Thurii sunt Graecae nationis, de qua hic agitur, non Bruttii. Hinc *Neapolim et Cumas* Voss. 1. Leid. 1. Lovel. 4. et Fragm. Hav. *Neapolimque Cumis* Haverk. *Neapolia et Cumis* Leid. 2. et Lovel. 1. *Neapolique et Cumas* Gaertn. *Neapolique et Cumis* Lovel. 2. *Neapoli et Cumis* Voss. 2. Lovel. 3. Portug. et Hearnii Oxon. N. L. 2. et B. *Neapolim et cum hasset inde Antio* Klock. Denique *Ostia tenus* apud me tantum superest in Lovel. 2. Harlej. et Haverk. apud Hearnium vero tantum in B. *Ostiis* autem vel *Hostiis* in omnibus aliis meis, et reliquis quatuor Hearnii. V. etiam Cl. Jac. Gronov. ad 22, 37, 1. et 27, 23, 3. Vir doctus, qui, ut Gronov. monuit, *αὐτὴν τὴν Ὠσίαν* apud Dionem Cass. legendum censuit, est Freinshem. quem v. ad Flori 3, 6. in princ. ubi etiam consulendus Cl. Dukerus; qui Gronovio adsensus, sententiam ejus aliis exemplis firmat. Id autem nomen sine adspiratione scribendum esse, supra dictum est ad 1, 33, 9.

§. 5. *Non plus triginta millibus hominum et quatuor millibus equitum*] Pal. sec. *V. millibus equitum*. GEBH. *triginta millibus hominum peditum* Oxon. L. 1. apud Hearnium. Sed posteriorem vocem, quae in nullo alio cod. obvia fuit, ex interpretis glossa natam esse verisimile est, ut exponeret, quos *homines* equitibus obpositos Livius intelligeret. Videri posset, sensum Livii esse, universum exercitum Alexandri ex triginta millibus hominum constitisse, quorum quatuor erant millia equitum; nisi Alexandrum triginta millia peditum omnis generis praeter equites in exercitu, quo Asiam et Persas invasit, habuisse constaret ex Arrian. 1. de Exped. Alex. 11.

mentum majus, quam auxilium, traheret. Adde, 6
quod Romanis ad manum domi supplementum esset:
Alexandro, (quod postea Hannibali accidit) alieno
in agro bellanti, exercitus consenuisset. Arma, cli- 7
peus sarissaeque illis; Romano scutum, majus cor-

Αὐτὸς δὲ ἄγων πεζοὺς μὲν σὺν ψιλοῖσι καὶ τοξόταις, οὐ πολλῷ πλείους τῶν τρισμυρίων, ἱππέας δὲ ὑπὲρ τοὺς πεντακισχιλίους. Praeterea *et VII. millibus equitum* Hloch. [*et quinque millibus militum* Veith.] *et quinque millibus equitum* Voss. 1. in contextu, (inter versus enim *quatuor millibus* adscriptum habet) Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Haverk. quod verum videri potest auctoritate Arriani modo laudati, qui eumdem numerum equitum Alexandro tribuit; nisi forte Livius rhetorice numerum hunc non nihil minuisse dicendus sit, ut tanto minus Romanis parem futurum adpareret.

Hoc enim roboris erat] *hoc ei roboris erat* Hearnii Oxon. N. quae lectio ex non intellecto compendio *et*, quo *enim* saepissime in Mstis notari solet, orta est. Similiter supra notavimus in membranis antiquis peccari 7, 31, 3. V. etiam infra ad 21, 63, 12. (*36, 12, 8.) Adde Gebhard. ad Cic. 1. ad famil. ep. 2. [*Persas, Medos* Veith.]

Impedimentum majus, quam auxilium, traheret] Vet. lib. *impedimentum magis.* SIG. Pal. sec. cum Camp. *impedimentum magis.* GEBH. Ita et Lovel. 1. Harlej. Gaertn. ac Portug. [Veith.] quae varietas in codd. frequens est. V. ad 26, 41, 16. et mox ad §. 7.

§. 6. *Romanis ad manum domi supplementum esset: Alexandro, quod postea*] Perperam Pal. sec. *Romanis ad bellum malum domi supplementum esset, et Alexandro* etc. GEBH. *Romanis ad mag*.[m] Lovel. 2. Tum *esset* deficit in Leid. 1. Tandem *et Alexandro, quod postea* etiam Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Gaertn. Verum illud *et* repetitum est ex vocis praecedentis literis finalibus. V. ad 39, 18, 8. et mox ad §. 13. *Alexandroque postea* Lovel. 3. V. ad 2, 41, 8.

§. 7. *Arma, clipeus sarissaeque illis*] *illi* se in Oxon. L. 2. et C. invenisse, testis est Hearnius, quod in meorum nullo superest; quorum plerique pejus interpolati sunt. *clipeus sarissaeque illis, id est hastae* praeferunt Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. Sed, tres posteriores voces ex interpretis expositione marginali in contextum verborum Livii inrepsisse, non est dubium. Et quidem hanc expositionem sumsit ex ipso Livio; qui mox, huic telo pilum Romanum obponens ac praeferens, loco sarissae *hastam* vocat. *clipeus seque illis, id est hastae* corruptius Voss. 2. et Leid. 1. *clipeus seque illis, idem hastae* Lovel. 3. *clipeus sarissaeque, idem hastae* Haverk. In quibus lectionibus librarii compendium scribendi *id ē*, sive *id est*, mutarunt ex inperitia in *idē*, sive *idem*: quomodo etiam alibi lapsi sunt. V. ad 5, 4, 5. *clipeus seque illis hastae* Lovel. 4. *clipeus sarissae illis hastae* Lovel. 2. in quibus librarii *i.* pro *id est*, omiserunt. *sarisesque verruti, id est hastae* Fragm. Hav. a m. 1. *clipeus sa-*

pori tegumentum, et pilum, haud paullo, quam
8 haſta, vehementius ictu miſſuque telum. Statarius
uterque miles, ordines servans: sed illa phalanx
inmobilis, et unius generis: Romana acies diſtin-
ctior, ex pluribus partibus conſtans: facilis par-
9 tienti, quacumque opus eſſet, facilis jungenti. Jam

rissae seque illis Gaertn. cujus scriba hac ratione duplicem lectionem *sarissaeque* et *seque*, quam in exemplari suo forte invenerat, nobis servare voluit. Patet itaque, omnes varietates, quae hoc loco in scriptis obcurrunt, librariorum somnia eſſe, et receptam lectionem genuinam habendam; quae in solis Harlej. Klock. et Portug. integra superfuiſſe videtur. Certe ex illis nihil in excerptis notatum video. [*illi hosti Romano scutum* Veith.]

Majus corpori tegumentum] Pall. omnes *corporis*. Non invenuſte Camp. *majus corpore tegumentum*, ubi τὸ *corpore* per antiptosin, usitatam bonis scriptoribus, positum pro *corpori*. Propert. 1. [Eleg. 11, 12.]

Alternae facilis cedere lympha manu.

GEBH. *magis corpori tegumentum* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. V. modo ad §. 5. *majus corporis tegumentum* Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 3. Port. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. et apud Hearnium Oxon. L. 2. ac C. Ita quidem Livius locutus est supra 1, 43, 2. *Arma his imperata, galea, clipeum, ocreae, lorica, omnia ex aere. haec ut tegumenta corporis essent.* Hic tamen praefero, quod in aliis superest, *tegumentum corpori*. Eſt enim doctius, quam ut librariis tribui poſſit. Et apud Livium hoc quoque obvium. Ita 1, 20, 4. *Tunicaeque pictae insigne dedit, et super tunicam aeneum pectori tegumen.* id autem eodem modo dictum est, quo *remedium timori*, *munimentum libertati*, hujusque generis alia, de quibus v. ad 3, 46, 2. *corporis* non tantum praefert Lovel. 4. sed insuper etiam *tegmentum*. V. infra ad 36, 32, 6. Verum *tegumentum* et *tegumen* apud Liv. passim obvium. Quod autem Gebhardus *corpore* in ed. Camp. venuſte per antiptosin pro *corpori* positum putet, non adsentior. Neque convenit exemplum ex Propert. laudatum. *manu* enim non est ablativus, sed cāsus tertius, quem hoc modo antiqui saepe protulerunt. V. ad 24, 19, 6. Potius exiſtimo, *corpore* in ed. Cmap. tribuendum esse errori typographorum; vel, si ipsi ita in cod. suo invenerint, librarios ita scripsiſſe, quod vocem illam non ad sequentem, sed ad praecedentem referendam exiſtimarent, ut foret *tegumentum majus corpori*, pro majus quam corpus. Eadem lectio est etiam in ed. Mediol. anni 1505. et in margine quarumdam Ascensianarum.

Pilum, haud paullo, quam hasta, vehementius ictu missuque telum] Omnes Pall. *ictum missumque*. etiam pr. et tert. *haſtae*. GEBH. *quam haſtae* etiam Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. Gaertn. et Fragm. Hav. a m. 1. Deinde *ictum missumque* Voss. ambo, Leid. ambo, Lovel. 1. 3. 4. Haverk. Fragm. Hav. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. *ictum missuque* Lovel. 2.

in opere quis par Romano miles? quis ad tolerandum laborem melior? Uno proelio victus Alexander, bello victus eſſet. Romanum, quem Caudium, quem Cannae non fregerunt, quae fregiſſet acies? Nae ille saepe, etiamsi prima prospere eveniſſent, Persas et Indos et inbellem Asiam quaesiſſet, et

ictu missumque Harlej. Gaertn. et editiones priores illas, quas modo recensui, secutae, usque ad Mogunt. qui *ictu missuque* subſtituerunt: quod in Portug. et Kloch. unde nihil notatum video, fuisse videtur. Nihil etiam ex suis protulit Hearnius.

§. 8. *Statarius uterque miles, ordines servans*] Livius 22, 18, 3. *Campeſtrem hoſtem, gravem armis statariumque, pugnae genere facile eluſit.* Amm. Marc. 14, 2. *Quum se impares noſtris fore congressione stataria documentis frequentibus scirent.* Loquitur de Isauris, quos in praecedentibus *hoſtem discursatorem* vocarat. V. ibidem Lindenbr. et Vales. Et ita Terent. in Prolog. Heaut. v. 36. *statariam comoediam* obponit ei, in qua aguntur *servus currens, iratus senex, edax parasitus, sycophanta inpudens, avarus leno.* Deinde *ordinem servans* Voss. 2.

Inmobilis et unius generis] *inmobilis et nimis gravis* Hearnii Oxon. C. Voculam *et* omiserunt Harlej. et edd. usque ad Froben. qui anno 1535. eamdem interposuit orationi, adsentientibus omnibus aliis scriptis. Ceterum Freinshem. ad Curtii 3, 9, 7. monuit, male hunc locum a quibusdam explicari, quasi dicendo *unius generis* Livius indicaret, phalangem constitisse ex aequalis ferme aetatis, roboris et staturae militibus. Quamquam enim id ab uno aut altero rege poſtea animi caussa et per luxuriam ita observatum sit, tamen neque Alexandri phalangem ad eam formam fuisse; neque Livium hoc loco id voluisse; quod quidem sequentia verba abunde declarant.

Facilis partienti, quacumque opus esset, facilis jungenti] Pall. pr. et tert. *facilis urgenti.* GEBH. *facilis patienti* Portug. a m. 1. et Haverk. Tum *quocumque* Harlej. *quascumque* Leid. 1. *qua cuique* Voss. 2. et Lovel. 3. Deinde *facilis urgenti* Voſſ. 2. Lovel. 3. et Fragm. Hav. Ita et alibi peccarunt librarii. V. quae notavi ad Silii 6, 1. Error autem natus eſt ex similitudine ductuum in vocibus *iūgens*, sive *jungens*, et *urgens*. Ex eadem caussa perperam *facilis ingenti* dedit scriba Gaertn.

§. 9. *Uno proelio victus Alexander, bello victus esset*] Eodem modo aït ipse Alexander, milites contra Darium dum adhortatur apud Curtium [4, 14, 15.] *Bello vincimus, si vincimus proelio.* MOD. Non Alexandri, sed Darii, milites contra Alexandrum hortantis, verba sunt, ut jam Freinshem. ad d. l. Curtii observavit. Ceterum *uno proelio Alexander bello victus esset* Port. *uno proelio victus Alexander bello esset* Gaertn. *uno proelio victus esset*, reliquis omissis, Leid. 2. et Lovel. 1. in contextu, cujus margini tria, quae deerant, vocabula adscripta sunt. *uno proelio victus Alexander esset*

11 cum feminis sibi bellum fuiſſe dixiſſet: q
regem Alexandrum, mortifero vulnere i
xiſſe ferunt, sortem bellorum in Asia ge
12 hoc ipso juvene cum sua conferentem.
quum per annos quatuor et viginti prin
bello classibus certatum cum Poenis recc
aetatem Alexandri subfecturam fuiſſe reo

Hearnii Oxon. L. 1. Paullo ante *Jamjam in opere* Fragm. Hav.

Quem Caudium, quem Cannae non fregerunt, quae fregisset acies] *quem Caudinum* Oxon. C. apud Hearnium. *quem audivit* Klock. Tum *quae fregissent acies* Harlej.

§. 10. *Nae ille saepe, etiamsi prima prospere evenissent*] *Nec ille saepe* Voss. duo, Leid. 2. Lovel. 1. 3. et Portug. a m. 1. *Nae ille spe* Harlej. V. ad Livii 7, 7, 6. Hinc *etiamsi prospera evenissent* Portug. *etiamsi prima prospera eveniſſent* Haverk. V. ad 21, 21, 9. Sed *prospere* servant meliores. Supra 5, 51, 5. *Invenietis omnia prospere evenisse sequentibus Deos.* (* 22, 40. 3.) 23, 27, 12. *Cui ut omnia prospere evenirent.* 44, 31, 6. *Quia prima successerant prospere.* V. etiam Cortium ad Sall. Catil. 26, 5. *etiamsi prima prospere non evenissent* Voss. 2. et Lovel. 3. [*Persas, Indos* Veith.]

Inbellem Asiam quaesiſſet] Vide, ut acceperit illud *quaesisset*, et num pro queſtus esset. Quod ipse tamen non memini legere. GLAR. Id est, vel repetiſſet, vel adeo optasset. Mire heic haeret Glareanus. GRUT. Livius 3, 34, 8. *Jam plebs ne tribunicium quidem auxilium, cedentibus invicem adpellatione decemviris, quaerebat.* Ceterum *quaesiuisset* Lov. 4. Mox *si bellum fuiſſe dixiſſet*, pro *sibi bellum* Leid. 1. ubi poſterior syllaba τοῦ

sibi a prima sequen
facilius intercipi p
Livium olim scri
fuisse credamus Q
stit. 7. *sibi bellum*
Gaertn.

§. 11. *Sortem bell*
geſtorum ab hoc ip
sua conferentem] *mo*
Gaertn. Quomodo
dum lapsos eſſe,
Silii 14, 630. (* v.
9.) Tum *ab hoc ipse*
sua conferentem Lo
ipso juvene caussa s
Voſſ. 2. et Lovel. 3.
10. Paullo ante *qu*
Alexandrum, pro *q*
gem Lovel. 3.

§. 12. *Vix aetat*
subfecturam fuisse
dro suffecturam Po
et Fragm. Hav. a
tem *fuiſſe* non adpa
Paullo ante vox *qu*
ed. Rom. anni 1472

§. 13. *Quum et fo*
stis juncta Punica re
set] Foedera haec
rum atque iterum,
pore, late tradit P
et seqq.] SIG. A P
tit Livius. Polybius
foedus cum Kartha
ctum refert anno pri
exactos, tertium ci
Pyrrhi in Italiam.

bellum. et forsitan, quum et foederibus vetuſtis 13
juncta Punica res Romanae eſſet, et timor par adversus communem hoſtem duas potentiſſimas armis virisque urbes armaret, simul Punico Romanoque obrutus bello eſſet. Non quidem Alexandro duce, 14
nec integris Macedonum rebus, sed experti tamen sunt Romani Macedonem hoſtem adversus Antio-

ni meminit 7, 27, 2. tertii diu ante Pyrrhi in Italiam adventum 9. 43, 26. Ceterum τὸ *et* deficit in Portug. et Haverk. [Veith.] Tum alio ordine *Punica res* Voſſ. 1. Leid. duo, Lovel. 2. 3. 4. Harlej. Port. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. et editiones Frobeniana anni 1535. priores.

Potentissimas armis virisque urbes armaret] *armis utrisque* Lov. 4. *armisviribusque* Haverk. V. supra ad 8, 13, 1. Tum *armasset* Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. B.

Simul Punico Romanoque obrutus bello esset) *et simul* Voſſ. 1. Leid. duo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Gaertner. Haverk. Fragm. Hav. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. Illud *et* insertum est ex vocis praecedentis syllaba finali. V. supra ad hujus cap. §. 6. Tum *esset* deficit in Lovel. 4. sed eo transposito *obrutus esset bello* legunt Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *bello obrutus esset* Portug. et Haverk.

§. 14. *Sed experti tamen sunt Romani Macedonem hoſtem adversus Antiochum, Philippum, et Persem*] Florent. manus prima nescit τὸ *sed*: quod saepe inculcatum invito auctore monuimus. Deinde omnes scripti relegant copulativam, quae Philippum conjungit cum Perse. Scribendum: *Non quidem Alexandro duce, nec integris Macedonum rebus, experti tamen sunt Romani Macedonem hoſtem adversus Antiochum, Philippum, Persem, non modo cum clade ulla, sed ne cum periculo quidem suo.* Poſſis etiam suspicari: *adversis Antiocho, Philippo, Perse.* J. FR. GRON. Interpolatores saepe particulam *sed* addidiſſe, ut orationem Livianam, quam male cohaerere putabant, melius connecterent, supra vidimus ad 6, 32, 8. Hic tamen eam servant conſtanter omnes mei. Florent. autem a Gronovio memoratus, in quo particula illa a m. 1. aberat, non videtur eſſe, qui a praecipua bonitate in hac parte operis Liviani laudatur, (cum enim hic lacerum eſſe vidimus supra hoc lib. c. 14, 2.) sed alius minoris auctoritatis, cui, diſſuadentibus reliquis, auscultandum non exiſtimo. [*hoc* pro *sed* Veith.] Tum *Macedonum hoſtem* Gaertn. Deinde copulam, a Gronovio expunctam, abjiciunt omnes mei, excepto uno tantum Harlej. cujus teſtimonio fidem non habeo. Insuper *adversis Antiocho, Philippo, Perse,* quod Gronovio placuit, ut *adversa Patrum voluntate* supra 1, 46, 2. ubi etiam olim *adversum voluntatem* ante Gronov. edebatur. Sed nihil muto. Omnes enim codd. vulgatum servant, nisi quod *Persem* habeat Lovel. 4. V. ad 42, 25, 2. *Adversus Antiochum* est bello adversus Antiochum. Ita *cum*

chum, Philippum, Persen, non modo cum c
15 ulla, sed ne cum periculo quidem suo. Absit inv
verbo, et civilia bella sileant, numquam ab eq
hoste, numquam a pedite, numquam aperta a
numquam aequis, utique numquam nostris loci
16 boravimus. Equitem, sagittas, saltus inpeditos

Aequis est bello vel proelio cum Aequis, supra 2, 40, 14. *Eo anno Hernici devicti: cum Volscis aequo Marte discessum est.* Praeterea vox *ulla* exsulat a Lovel. 2. 3. 4. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. L. 1. abesse etiam a Pall. duobus Gebhardus ad verba seqq. monet. Paullo ante *Non equidem*, pro *Non quidem*, Lovel. 4.

§. 15. *Absit invidia verbo*] Vet. lib. *vero.* SIG. Pall. duo *Absit invidia, et civilia*, extrito τῷ *verbo;* sicut paullo ante τῷ *ulla* post *clade.* sec. *Absit invidia vero.* Probo vulgatam lectionem. Livius l. 28, 39. *Ita bello afflixit, ut non modo nobis, (absit verbo invidia) sed ne posteris quidem timenda nostris essent.* GEBH. *Absit invidia, et civilia*, media voce exclusa, Voss. 2. *Absit invidia verbo*, ut ante Sigonium legebatur, Voss. 1. in contextu, et Harlej. *Absit invidia vero verbo*, duplice lectione recepta, Leid. 2. Lovel. 1. et Hearnii Oxon. N. in margine. Reliqui omnes *vero.* Quamvis autem huic consensui haud facile adversari soleam, hic tamen diffiteri nequeo, priscam lectionem, quam etiam Gebhardus probavit, magis placere. Non modo enim Livius ita locutus est loco, quem is jam indicavit, verum etiam 36, 7, 7. *Hoc ego adjuncto (absit verbo invidia) qui dubitare de eventu possim?* Et *verbi invidiam* memorat Cic. pro Sulla 8. *Id potius profers, quam verbi invidiam, contumeliamque maledicti.*

Utique numquam iniquis lo
boravimus] Persaepe immo
scribendum, *numquam nost*
cis confirmavimus. 4. Obse
Andreas Romae ediderat
quam iniquis nostris locis.
mae etiam ex ipso expressa
liore omisso, pejus eleg
Dixerat Romanos pari loc
quam cessisse hostibus: qu
aït, hoc magnum est, illu
concedetur, ubi loco prae
sent, semper ejus comm
usos. J. FR. GRON. *numq*
iquis locis unus meorum
fert Harlej. *numquam iniq*
stris locis etiam ed. Par
bus lectionibus junctis.
3, 44, 4. Reliqui omnes
quibus usus sum, ut et
nii Oxonienses, ac codex
mii apud Doujatium *nu*
nostris locis, quod recte G
probavit, et in contextum
pit. De voce *suus* hoc se
ad 4, 7, 6. Tot itaque testib
lectionem uno ore firma
non opus est, ut vanis cor
ris locum tentemus cum
tio, et legamus vel *numqu*
iniquis locis, vel *numqua*
iniquis nostris locis, id est,
quae exercitibus nostris
erant. Frugibus inventis,
dicus vesci dedignor. Vo
que deest in Gaertn. pro
utique est *victi* in Haverk.
rum sensus Livii esse vid
numquam Romanos aperta
numquam aequis, utique
quam suis locis laborasse,
niam vel equites, vel pe

mmeatibus loca gravis armis miles timere pot-
Mille acies, graviores quam Macedonum at- 17
lexandri, avertit, avertetque; modo sit per-
hujus, qua vivimus, pacis amor et civilis
oncordiae.

M. Foslius Flaccinator inde et L. Plautius 1

praestarent. Quum tamen Romani victi sint, id- ius fateatur cap. praec. r Cl. Dukero, adfirman- quam sibi persuasurum, etiamsi Jovem lapidem aratus sit, id semper in- cis, vel ex insidiis ac- hue igitur convenire, p. praec. §. 6. perperam notarat. Paullo ante *num. equite hostis*, pro *equite* ortug. in margine.

Equitem, sagittas, saltus, *avia commeatibus loca*] *sagittas* Voss. duo, Leid. 1. 3. edd. Gruterianae, Elzev. et Gronovii pri- dem voces et supra con- ntur 6, 12, 10. ubi vide. *Samnites*, *saltus* Lovel. rk. et Fragm. Hav. *Et qui- mnites*, *saltus* Portug. a codex Memmii apud Dou- cui id perperam place- r miles armis gravis, et pugnae tantum statariae timere possit equitem et, sive milites sagittarios que discursus ac subitos, caussa adparet. Verum nnites praecipue metuen- nt, ratio, quam nullam reddenda erat. Et qui- nta minus hic emendatio- ujatii admittendam puto, m persuasum est, Livium picere ad infelix bellum, rassus cum Parthis gessit. antur cum hoc loco, quae itibus Parthorum, qui ut et pedites sagittis pugnabant, tradunt Dio Cass. l. 40. p. 127. et 130. Plutarch. in Crasso p. 554. aliique. Quare neque illud pro- bandum, quod in Gaertn. exstat, *Equites Samnites*. Equites enim Samnitium prae eorum pediti- bus magis metuendos esse, alibi me legere non memini. Tum *sal- tus*, *impetus* Voss. 2. et Lovel. 3. Deinde *invia commentibus loca* male Lov. 2. et Hearnii Oxon. N. in margine. [Veith.] Indicantur loca, in quibus non nisi difficulter et longe petiti commeatus sup- petere possunt; quod militi ar- mis gravi non tantum molestum, verum etiam periculosum erat. *Invia* autem *commeatibus loca* non his tantum, sed et levis arma- turae militibus perniciosa erant. Mox *miles neque timere potest*, inserta secunda voce, Fragm. Hav.

§. 17. *Modo sit perpetuus hujus, qua vivimus, pacis amor et civilis cura concordiae*] *hujus*, *quo vivi- mus* Gaertn. *quam vivimus* Leid. 1. et Lovel. 2. ac 4. Tum *civilis caussa concordiae* Leid. 2. et Lovel. 1. Voces has saepe in Mstis com- misceri, infra videbimus ad 9, 29, 4. *civilis cura concordiae. A- men* Lovel. 3. *civilis cura. Amen* Voss. 2.

§. 1. *M. Follius Flaccina*] *M. Fos- lius Flaccinator*, ex consulatu Capitolino. SIG. *M. Elius Flac- cina* Voss. 1. *M. Elius Flactina* Leid. 2. et Lovel. 1. *Am. Follius*

2 Venno consules facti. Eo anno ab
Samnitium populis de foedere renov
quum senatum humi strati moviſſent, r
pulum haudquaquam tam efficaces hab

Flaccina Leid. 1. *Aulus M. Follius Flaccina* Lovel. 2. *M. Follius Flaccina* Voſſ. 2. Gaertn. et Hearnii Oxon. C. *Follius Flaccina*, omiſſo praenomine, Lovel. 3. 4. et Fragm. Hav. *M. Folius Flaccinus* Portug. Haverk. et Oxon. B. qui *M. Folius Flaccinator* invenit in N. *L. Flaccus inde* in L. 1. Ei autem consentit Harlej. nisi quod dictionibus transpositis praeferat *Inde L. Flaccus*, adſtipulantibus edd. Aldo prioribus. Klock. praefert *M. Ollius Flaccina tertium.* Alibi vocem *iñ*, sive *inde*, et numeri ternarii notam *III.* in Mſtis commutari, supra vidimus ad 4, 9, 13. *Foslius*, pro *Folius*, etiam supra 4, 25, 2. Livio reſtituit Sigonius, cui etiam in hujus anni consule consentit Pighius in Annal. ad ann. CDXXXV. p. 354. V. etiam infra hoc lib. ad c. 26, 7.

L. Plautius Venox] *Venno* ex consulatu Capitolino, ut dixi. SIG. *L. Plautius Venox* praeter edd. ante Sigonium servant etiam Harlej. Portug. Haverk. Fragm. Hav. a m. 2. et Hearnii Oxon. B. et N. cujus C. *L. Plautius Vennox* praefert. *L. Plautius Nemox* Voſſ. 1. *L. Plautius ne mox* Lovel. 1. in quo tamen additis stigmatibus vocem *ne* delendam eſſe indicatur. *L. Plautius ve mox* Leid. 1. et Lovel. 4. *L. Plancius mox* Lovel. 2. *L. Plautius mox* Voſſ. 2. Leid. 2. Lovel. 3. et Gaertn. *L. Plautius Velox* Klock. *L. Plautius Nox* Fragm. Hav. a m. 1. Sigonio adsentitur Pighius loco laud.

§. 2. *Legati, quum senatum humi strati movissent*] Pall. duo meliores *quum senatum humi jacti*

movissent. sec.
Eleganti figura
lectio procedit
tum senatum Vo
V. ad Epit. Liv.
senatum humi st
natum humi jacti
3. *senatum humi*
(*v. ad 22, 51,
proſtrati Portug
verk. Infra 25,
humi suum quisq
cem inplorare. u
cutionis, *stern*
humi, exempla
tamen vulgatum
griores Mſti.

Rejecti ad popu
tam efficaces hab
ad populum Leid
ad 26, 40, 10. *rej*
tione sollemne
2, 22, 5. Tum
Leid. 1. Lovel.
verk. et Frag
ad 7, 26, 8.

§. 3. *Itaque d*
induciae biennii]
videtur lectio
Itaque, foedere
biennii, quum p
tigassent singul
tratae. GEBHA
alter Voſſ. *Ita*
induciae. J. FR
bus, quos viri
ex meis, praet
vio memoratum
vel. 2. 3. 4. Gae
et Hearnii Oxo
ctionem in c
Praepositio *de*
iam in Leid. 1.

Fatigassent s

Itaque, foedere negato, induciae biennii, quum 3
per aliquot dies fatigassent singulos precibus, inpe-
tratae. Et ex Apulia Teanenses Canusinique po- 4
pulationibus fessi, obsidibus L. Plautio consuli da-

petratae] Dispunge ita, ut sit, *fatigassent singulos precibus*, non autem *precibus impetratae*. Nihil est enim tam familiare Livio, quam *fatigare precibus*. ut 1, [11, 2.] *precibus raptarum fatigata*. SIG. De locutione *precibus fatigare* v. infra ad 27, 45, 10. Eamdem distinctionem Gebhardo etiam non displicuisse, ex illis, quae ad verba praecedentia notavit, constat.

§. 4. *Et ex Apulia Theanenses Canusinique*] *Teanenses* sine adspiratione ex vet. lib. et Graecis Τέανον. hac de re sic Diodorus l. 91. [p. 675.] Ἐπόρθησαν δὲ καὶ τῆς Ἀπουλίας τὴν Δαυνίαν πᾶσαν, καὶ προσαγαγόμενοι Κανουσίους, ὁμήρους παρ' αὐτῶν ἔλαβον. SIG. Recte Sigonius in seqq. [§. 7.] neque *Theate* facere *Theanenses*, neque pertinere ad Apuliam. Theanum autem Appulum si hic intelligitur, quomodo post pauca subjicitur, *Theates quoque Appuli ad novos consules C. Junium Bubulcum, Q. Aemilium Barbulam foedus petitum venerant?* Qui foedus petunt dediti obsidibus datis? Et tamen hic quoque mirum ab Teano fieri *Theates*. Vide, an priore loco scriptum fuerit: *Et ex Appulia Cannenses Canusinique*. A Cannis postea ignobili vico, quem victoria Hannibalis nobilitavit. (sed *urbis vestigia priscae* dicit Silius [8, 624.]) hi Cannenses Canusinis vicini. Atque inde fugatus Terentius Varro cum reliquiis cladis Canusium se contulit, 22, [49. 24. c. 54, 6.] Posteriori autem loco legendum *Teanitas*, hoc enim ἐθνικὸν a *Teano*, ut ex Polybio observat Sigonius, aut *Teanates*, ut ab *Arpino Arpinates*, ab *Antio*, *Casino*, *Priverno*, *Antiates*, *Casinates*, *Privernates*. J. FR. GRON. *ex Apulia Tranenses* Voss. 2. Lovel. 3. Gaertn. et Hearnii Oxon. C. et L. 1. *ex Apulia Tramenses* Fragm. Hav. *ex Apulia Thranenses* Lovel. 2. A Gronovio *Cannenses*, pro *Teanenses*, emendante dissentit Doujatius, idque ob hanc rationem; quod, etsi Cannenses oppidum aliquando habuerint, id tamen, ubi anno ante pugnam Cannensem solo aequatum fuit, minoris dignitatis extiterit. Mihi quoque vulgata lectio commode satis servari posse videtur: argumento autem ex verbis §. 7. quo eam falsi arguere conatur Gronovius, eo loco respondebo. Ceterum ratio, qua Doujatius vulgatum tuetur, nullius momenti esse videtur. Licet enim Cannensium oppidum, ubi anno ante proelium Cannense solo aequatum est, minoris dignitatis fuerit; potuit tamen hoc tempore, de quo Livius nunc agit, magni satis momenti fuisse. Insuper *Canisinique* Leid. 1. *Camisinique* Portug. *Canusiique* Voss. 2. et Lovel. 3. Mox voces *populationibus fessi* exsulant ab Hearnii Oxon. L. 1. [*impetratae. Ex Apulia* Veith.]

Obsidibus L. Plautio consuli datis, in deditionem venerunt] *obsidibus L. Palutō coss' datis* Lovel. 1. *obsidibus vel Plautio consuli datis* Voss. 2. et Lovel. 3. *obsidibus L. Plautio datis* Harlej. *obsidibus Flacco et Plautio consulibus datis* Hearnii Oxon. L. 1. Praeterea Doujatius infra hoc cap. ad §. 7.

5 tis, in deditionem venerunt. Eodem anno primum
praefecti Capuae creari coepti, legibus ab L. Furio
praetore datis: quum utrumque ipsi pro remedio
6 aegris rebus discordia intestina petissent. Et duae

in ditionem venerunt legendum esse conjecit. Ita infra 32, 31, 5. *Ea quoque gens in ditionem venit.* 40, 28, 6. *Ingaunorum omne nomen, obsidibus datis, in ditionem venit.* Ita utroque loco ex Mstis reposuit Gronovius. Solent autem *ditio* et *deditio* saepius a librariis commutari. V. infra ad 26, 21, 17. Verum et vulgatum *in deditionem venire* Livio frequens est. Ita 2, 30, 15. *Paucis data venia, qui inermes in deditionem venerunt.* 5, 32, 3. *Positis armis in deditionem venerunt.* 23, 27, 8. *Universa gens postero die in deditionem venit.* 31, 40, 3. *Priusquam experirentur certamen, metu in deditionem venorunt.* 33, 17, 15. *Omnes populi Acarnaniae in deditionem legati venerunt.* c. 37, 4. *Ea urbs ceteraque castella et Boji fere omnes in deditionem venerunt.* Ubi plura vide. Quum itaque utraque locutio saepius apud Livium obcurrat, et Msti hic nihil mutent, a Doujatio dissentiens vulgatum servandum puto.

§. 5. *Eodem anno primum praefecti Capuae creari coepti*] Rott. et Helm. *Capuani.* Alius *Capuâ.* Sed Flor. Thuan. duo Vossiani *Capuam.* Nec aliter Romae dedit Andreas. Mediolani mutatum est. Ego reduci velim *Praefecti Capuam.* Et videtur elegantiae exquisitae, ut sit creatos praefectos, qui Capuam mitterentur. Ut *proconsuli in Hispaniam* 26, 18, 4. 24, 12, 6. *Luceriam succedere Graccho.* J. FR. GRON. *praefecti creari Capuae* Lov. 4. *praefecti Capua creari* Port. *profecti Capua creari* Gaertn. *praefecti Capuam creari* Leid. duo, Lov. 1. 3. Harl. Fragm. Hav. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. Ejusdem fere generis est *via Casilinum*, de quo v. Jac. Gronov. ad Livii 22, 16, 4. Adde J. Fr. Gronovium ad Epit. Liv. 61. Quo minus tamen hanc lectionem in contextum recipiam, illud obstat, quod non hoc tempore, sed bello demum Hannibalico, Capua in formam praefecturae redacta fuerit. V. infra 26, 16, 10. Quin et summus Campanorum magistratus eorum lingua *Medixtuticus* vocabatur, teste Livio 26, 6, 13. quem forte Liv. Romana voce hic vocat *praefectum*, quemadmodum *praetorem* infra 23, 7, 8. adeoque *praefectus* hic diversus est ab illo, qui tempore belli Punici secundi creari coepit. An itaque intelligi potest *praefectus*, non qui Romae a populo designatus *Capuam* mitteretur, sed qui *Capuae* crearetur ex ipsis Campanis, arbitrio forte Romanorum; quum discordiae intestinae caussa inter ipsos non conveniret? Si tamen Romae creatum, adeoque *Capuam* legendum esse, verius videatur; ex ipsis Campanis tamen creatum esse putabo. Certe Campanus, non Romanus erat Pacuvius Calavius summus Capuae magistratus, quo tempore Romani ad Cannas internecione caedebantur, apud Liv. 23, 2, 3. et Marius Blosius praetor Campanus, quo tempore primum Hannibal Capuam devertit. Quin etiam Camill. Peregr. in Campan. Felic. diss. 4. p. 513. ed. nuperae in Thes. Ital. praefectum Capuae creatum, et leges a praetore datas artae amicitiae et amicae societatis effectum, non poenam aut legem deditionis, fuisse observat.

Romae additae tribus, Ufentina ac Falerina. Inclinatis 7
semel in Apulia rebus, Teates quoque Apuli ad novos consules, C. Junium Bubulcum, Q. Aemilium Barbulam, foedus petitum venerunt, pacis per om-

Praeterea *eodem anno primo* Gaertner.

Legibus ab L. Furio praetore datis] *L. Furio P. R.* vel *L. Furio populo Romano* Leid. 2. et Lovel. 1. ac 3. qui error in Mstis frequens est. V. infra ad 31, 10, 4. Utraque lectione juncta *L. Furio praetore P. Ro.* vel *populo Romano datis* dederunt librarii Gaertn. et apud Hearnium Oxon. C. V. ad 10, 30, 1.

Utrumque ipsi pro remedio aegris rebus discordia intestina petissent] *uterque* Lovel. 1. et Leid. 2. in contextu, in cujus margine emendatur *utrique*. Tum vox *ipsi* deficit in Lovel. 4. Hinc *pro medio aegris rebus* Voss. 2. Sed duae initiales literae vocis *remedio* interceptae videntur ab ultimis praecedentis. Tandem *petissent* Lovel. 4. V. infra ad 37, 45, 2.

§. 6. *Et duae Romae additae tribus, Ufentina ac Falerina*] Earundem meminit Diodorus [l. 19. p. 675.] Προσέθηκαν δὲ καὶ δύο φυλὰς ταῖς προυπαρχούσαις τήν τε Φαλερίναν, καὶ τὴν Ὠφεντίναν. SIG. *duae Romanae additae tribus* Haverk. *duae Romae conditae tribus* Hearnii Oxon. N. in margine. Deinde *Ufetina* Voss. 2. *Ufertina* Lov. 3. [*Ferentina* Veith.] In aliis exemplaribus etiam *Oufentina* legi, testis est Cluver. 3. Ital. ant. 7. p. 1007. quod mihi tamen in nullo Livii vel scripto vel edito cod. obviam fuit. Tum *atque Falerna* Voss. 2. et Fragm. Hav. *et Falerna* Portug. et Haverk. *ac Falerna* Voss. 1. Leid. duo, Lovel. 1. 3. 4. Gaertn. Klock. [Veith.] et apud Hearnium Oxon. L. 1. et N. qui *et Ferentina* invenit in L. 2. *et Faleria* habet Lovel. 2. *Falerna* sive Φαλερνᾶ memoratur etiam apud Joseph. 13. Antiq. Jud. 9. Φαλέρναν vocat Diodor. loco a Sigon. laudato. At, priori loco Φαλερινᾶ legendum esse, viri docti docuerunt. V. Manut. ad Cic. 8. ad fam. ep. 8. et Camill. Peregr. in Campan. Fel. Diss. 2. §. 34.

§. 7. *Theates quoque Apuli ad novos consules*, etc. *foedus petitum venerunt*] *Theates* hic Livius ponit *Appulos*, quod nescio, an quisquam alius. certe Plinius 3, 12. *Teatinos* in Marrucinis numerat, quorum oppidi *Teateae* etiam meminit Ptolemaeus [3, 1.] Sed et haec et similia omnia prosequi ejus est, qui commentarium scribit. GLAR. Parum constat, qui sint *Theates Apuli*. Nam *Theate Theatinos* edit, ut *Reate Reatinos*, quos tamen non inter Apulos, sed inter Marrucinos collocat Plinius. De *Teanensibus* autem dixit paucis ante versibus: *Teanenses Canusinique populationibus fessi, obsidibus L. Plautio consuli datis, in deditionem venerunt.* ut supervacaneum fuisse videatur, eosdem ad novos consules foedus petitum venisse, nisi si, quia pacis per omnem Apuliam praestandae auctores venerant, audacter id petentes impetraverint. Caeterum *Teana* duo fuisse, auctor est Strabo [l. 6. p. 285.] unum cognomine *Sidicinum*, alterum *Apulum*. et Plinius 3, 11. *Apulorum*, inquit, *tria genera sunt. Teani a duce Gaures, Lucani subacti a Calchante*,

nem Apuliam praeſtandae populo Romano
8 id audacter spondendo inpetravere, ut f

et Daunii. Vet. lib. *Teates* habent. Stephanus populos et cives *Teani* vocat *Τεανοῦς*. Polybius tamen 3, [91.] nominat *Calenos*, *Teanitas*, *Daunios*, *Nolanos*, ut Campaniae mediterranea incolentes, *Καληνοὶ*, *Τεανῖται*, *Δαύνιοι*, *Νωλανοί*. SIG. Pall. pr. et tert. *Teates*: sed qui sint iſti, interpretes certant, et adhuc sub judice lis est. Tandem Sigonius eruit, *Teana* duo fuiſſe; unum *Sidicinum*, alterum *Apulum*. Pal. sec. exscriptor, haesitans forte super obscuriore nomine, supposuit *legati quoque Apuli ad novos consules* etc. GEBH. *Teatis quoque Apuli* Voſſ. 2. *Teates quoque Apuli* Lovel. 3. 4. et Klock. *Trates quoque Apuli* Gaertn. *Reatini quoque Apuli* Lovel. 2. *legati quoque Apuli* Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. L. 2. B. et C. [Veith.] Quae lectio si probatur, exiſtimandum est, anno proximo Teanenses et Canusinos Apulos in deditionem veniſſe, nunc vero omnes Apuliae populos de pace cum Romanis ineunda legatos misiſſe. Et ita neceſſe non erit, ut supra §. 4. pro *Teanenses* cum Gronovio legamus *Cannenses*, invitis omnibus Mſtis. Verum vocem *legati* hic suspectam illud reddit, quod non nisi in pejoris notae codd. reperiatur. Gronovius eodem loco, pro *Theates*, hic *Teanitae* legendum exiſtimat; atque eo modo Polyb. *ἐθνικὸν* urbis Teani formaſſe docet. Contra Doujatius vel *Teanenses* legit, et, ne verba hujus cap. §. 4. obstent, ubi Teanenses datis obsidibus in deditionem veniſſe dicuntur, unde eos hoc anno foedus petere non potuiſſe Sigonius et Gronovius probare conantur, reponit; primo, eos obsides qui-

dem futurae deditio
deditionem vero fc
dum secutam eſſe:
tamen secuta sit, nihi
quo minus spe melio
nis ad sequentes con
rint, quum se, pacis a
Apulos auctores, uni
tem in deditionem p
ni adducturos spond
si haec non probantu
tes legebat *Uriates*,
puliae oppido sub
gano. Ceterum neq
novii sententiam ad
bo. Quamvis enim *ἐθ*
ma proferat Polyb.
Graeci, apud Latino
dum ita formatum o
que habeo tamen,
loco subſtituam. *Th*
lus est apud Fronti
p. 110. pro quo p.
nus Apulus. Stephan
Τέανον gentile ejus
eſſe docet. Forte c
Teanenses legendum,
dum, eos, quamvis
in deditionem ven
tamen miſſis legatis
suam meliorem fac
ac tandem audacter
se pacem populo I
omnem Apuliam p
foedus, quamvis n
inpetraſſe. Insuper
dus Voſſ. 1. Leid. 2. L
tug. et Haverk. *ve*
pro *venerunt*, Grono
edidit, invitis codd.
omnes vulgatum se
quod *invenerunt* sit i
m. 1. Paullo ante in
cedentibus *simul*, p
in Haverk. V. ad 24
vox *rebus* non adpar

Consules C. Juniu

: neque ut aequo tamen foedere, sed ut in
e populi Romani essent. Apulia perdomita, 9
Forento quoque valido oppido Junius potitus

llium Barbulam] *consules*
C. Junium Leid. 1. *consu-*
Junium Lovel. 2. *consules*
Portug. *consules Caunium*
. *consules C. Minũ* Gaertn.
Bubulcumque Aemilium
3. et 4. a m. 1. qui a m. 2.
bulcum et Aemilium; ne-
ter est in Voss. 1. a m. 2.
et Lovel. 1. *Bubulcum*,
m Portug.

per omnem Apuliam prae-
populo Romano auctores]
. *per omnem Apuliae oram.*
Ita et Portug. *per omnium*
oram Haverk. *pacis per om-*
liam praestandum Gaertn.
puli Romani auctores Lo-
populo Romano auctore Lo-

Id audacter spondendo in-
runt, ut foedus daretur:
aequo tamen foedere] Pall.
petravere. GEBH. Nihil
rem, si haberetur: *ut*
daretur: non aequum ta-
ed ut in ditione populi Ro-
sent. Aut hoc modo *impe-*
, *ut foedus daretur; nec*
amen jure, sed ut in ditione
Romani essent. nam τὸ *ut*
eque ut aequo non agnoscit
tinus: *impetravere* autem,
rum intersit, omnes scri-
n *impetraverunt.* Justinus
Qua victoria erecti, quum
aequo jure fecissent. J. FR.
Vocem primam ignorat
. Deinde *impetravere* om-
am mei, nisi quod *impe-*
sit in Lovel. 2. V. infra
. ad c. 30, 10. In reliquis
nihil mutant codices mei,
uod *neque tamen ut aequo*
alio ordine sit in Leid. 1.
aequo cum foedere in Gaert-

ner. V. supra hoc lib. ad c. 3, 8. Quod autem τὸ *ut* in Florent. deesse dicat Gronov. non de optimo omnium hujus partis cod. intelligendum videtur ob caussas supra dictas hoc lib. c. 14, 2. quare merito aliorum omnium consensum unius ejus testimonio praeferimus. Neque displicere debet vocum *foedus* et *foedere* repetitio. V. ad 1, 3, 9. Doujatius etiam nihil mutandum censuit.

Sed in ditione populi Romani essent] Vet. lib. *sed ut in ditione.* Est autem hoc unum e tribus generibus societatis ineundae, de quibus Livius l. 34, [57.] Aut enim victis leges dantur, aut pares bello paciscuntur, aut, cum nunquam hostes fuerint, foedere junguntur. SIGON. Τὸ *ut* servant etiam omnes codd. exceptis solis Harlej. et Portug. Praeterea *in ditionem populi Romani esse* Haverk. quae lectio, dissentientibus reliquis Mstis, ex librarii errore orta videtur. V. supra ad 2, 14, 4. *in ditione essent populi Romani*, alio ordine, praefert Lovel. 4.

§. 9. *Nam Florento quoque valido oppido Junius potitus erat*] Quidam *Tarento* restituerunt; sed non recte, ut puto. Nondum enim Tarentum in manus Romanorum venit. Fortassis autem *Frentone* legendum ex Plin. 3, 11. Quamquam eo in loco Plinii varia lectio est. Horatius autem 3. carm. ode 4. *Ferenti* meminit, si quis forte hoc putet: est enim in Apulia. GLAR. Quid sit hoc loco *Tarentum*, ambigitur. neque enim Tarentum Apuliae est, neque a Romanis hoc tempore captum est. Neque vero *Ferentum*

giſtro equitum Saticulam obpugnare adortu
3 landi cauſſam Samnitibus dedit. Duplex
ror inlatus Romanis. hinc Samnis, magno
coacto ad eximendos obsidione socios, h
cul caſtris Romanorum caſtra posuit: hin
lani magno cum tumultu, patefactis repent
4 in stationes hoſtium incurrerunt. Inde pars
spe alieni magis auxilii, quam viribus fr
juſto mox proelio inito Romanos urguent. e

verbum quidem faciens. GLAR. Voces *L. Aemilio legiones tradiderunt. Is cum* desunt in Voſſ. 2. et Lovel. 3. omiſſae negligentia librariorum ob repetitum praenomen L. sed *tradiderant* praeferunt Voſſ. 1. Leid. duo, Lovel. 1. 2. 4. Gaertn. et Fragm. Hav.

§. 2. *Cum L. Fulvio magiſtro equitum Satriculam obpugnare adortus*] *Saticulam*, ut ante. SIG. Camp. *L. Fulino.* Deinde Scipio probat legendum hic *Saticulam.* Pall. duo *Satriculam* referunt. GEBH. *Satriculam*, praeter edd. Sigonio priores, servant etiam Voſſ. 1. Leid. duo, Lovel. 1. 2. 4. Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. L. 1. N. ac B. *Sacriculam* Voſſ. 2. et Lovel. 3. Sed recte *Saticulam* Sigonius reposuit. V. supra ad 7, 32, 2.

§. 3. *Ad eximendos obsidione socios*] Pall. duo *eximendos ab obsidione.* GEBH. *exuriendos obsidione* Portug. *eximendos ab obsidione* Voſſ. 2. et Lovel. 3. Nihil mutandum. Infra 24, 41, 6. *Ibi quoque circumsessus adventu fratris obsidione eximitur.* 31, 14, 3. *Orantes, ut se obsidione eximeret.* 37, 26, 13. *Quanto satius esse, vel socios obsidione eximere.* c. 52, 3. *Quod obsidione se ac fratrem exemissent.*

38, 15, 5. *Adveniens o*
ondenses exemit. V.
ad 33, 23, 2.

Hinc Satricani ma
multu] Satricula hic o
a qua denominativum
nor, *Satriculanus*,
Satricanus, ut antea
est. *Satriculani* igitu
legendum videtur. A
paulo ante etiam non
re lectorem. GLAR.
lae civibus cum agat
lani certe legendum
Stephanus Σατικόλα
ἐθνικὸν Σατικολανό
dor. l. 19. [p. 710.]
lae meminit a Roman
aït. Ῥωμαίων Σατ
λιορκούντων Σαμνῖτ
σαν μετὰ δυνάμεως ἀ
δοντες λῦσαι τὴν
SIG. Omnes noſtri et
xon. B. et C. *Satrica*
Sed, in uno N. *Sa*
inveniſſe, Hearne te
quo recte *Saticulani*
posuit.

In stationes hoſtium
Pal. sec. *cucurrerunt.* D
ut jam aliquoties ad
cucurrerunt. GEBH.
stium incurrere, omi
sitione, Gaertn. *in*
stium cucurrerunt Po

›atroni: nec arma modo, sed jura etiam Romana
ate pollebant.

XXI. C. Junius Bubulcus et Q. Aemilius Barbula 1
onsules exitu anni non consulibus ab se creatis,
Sp. Nautio et M. Popillio, ceterum dictatori L. Ae-
milio legiones tradiderunt. Is, cum L. Fulvio ma- 2

im praepositiones non interpo-
ita copula repetere, et quidem
nprimis hanc *sine.* Ita supra 7,
, 4. *Sine carmine ullo, sine imi-
tandorum carminum actu ludiones
aud indecoros motus dabant.* ubi
lura notantur. *sine legibus certis*
utem, ut apud Pompon. l. 2. §.
. ff. de Or. Jur. *Initio civitatis
nostrae populus sine lege certa, sine
ure certo primum agere instituit.*
aullo ante *famam per socios vul-
avit*, pro *fama*, Gaertn. *vulga-
erat* Hearnii Oxon. C. Verbis
utem sequentibus *dati a senatu*,
ro *ab senatu*, Lovel. 4. et Gaertn.
Denique vox *late* deficit in Gaert-
er. [Veith.]

§. 1. *Exitu anni non consulibus
ab se creatis*] Unicus ille Florent.
...nis consulibus. Promitterem u-
ramque manum, si abessent τὰ
b se. Sensus foret, creasse qui-
em consules, non tamen, ut
olebat fieri, eos successores ha-
uisse ad exercitus. J. FR. GRON.
erisimile fit, Gronovium eam
ectionem non in unico Florent.
ed in alio quodam, vel Floren-
iae vel alibi consulto, invenisse:
ationem v. supra ad lib. hujus
, 14, 2. Id autem me in hac o-
inione deinde confirmavit, quod
cripturam illam in nullo opti-
nae notae cod. sed tantum in
Portug. Gaertn. et Haverk. in-
enerim; quibus accedit Fragm.
Hav. a m. 1. Elegans autem est
ox *ceterum* post *non* aliamve nega-
ionem, pro *sed.* Curtius 4, 8.
*...pida, haud injusta quidem, ce-
terum intempestiva, incesserat.* Quin
et, licet non praecesserit negatio,
tamen eo sensu usurpari, do-
cuit Freinshem. in ind. Flori hac
voce. Praeterea *exitus anni* Ha-
verk. *exitum anni* Gaertn. In prae-
cedentibus autem Junii praeno-
men *C.* deficit in Fragm. Hav.
alterius autem consulis nomen
gentilitium *Aemilius* in Lovel. 2.

Sp. Nautio et M. Popillio] Pall.
pr. et tert. *Sp. Nantio et M. Pu-
pulio.* sec. *Spurio Mutio et M.
Pompilio.* GEBH. *Sp. Nautō* Leid.
2. *Sp. Mutio* Voss. 2. Portug. Ha-
verk. et Fragm. Hav. *Sp. Mucio*
Oxon. B. apud Hearnium. Tum
M. Popilio Voss. 1. et Fragm. Hav.
M. Pupilio Voss. 2. *M. Populio*
Leid. 1. Lovel. 4. et Gaertn. *M.
Papilio* Leid. 2. et Lovel. 1. *M.
Pōpilio* Portug. et Haverk. *M.
Pompilio* Lovel. 2. et Hearnii O-
xon. C. *M. Pupulio* Lovel. 3. Sed
utriusque nomen recte in vulga-
tis editionibus superest, ut ex
Fastis Capit. constat. V. supra
ad 7, 12, 1.

*Ceterum dictatori L. Aemilio le-
giones tradiderunt*] Mirum vero,
quid ita non narratur caussa crea-
tionis hujus, sicut nec paullo post
Fabii, ut plane suspicandum,
hunc locum esse mutilum. Nos
in chronologia nostra huic dicta-
tori annum dedimus, quem alii
septimo post hunc anno ei tri-
buunt, ubi tamen Livius mani-
feste scribit, Fabio consulatum
continuatum, de dictatore ne

lae tuendae, Plistiam ipsi, socios Romanorum, parem dolorem hosti redderent, circumsidunt.

XXII. Anno circumacto, bellum deinceps ab

3. *Quam varia victoria priore Punico bello fuerit.* Justin. 2, 5. *Quibus quum varia fortuna fuisset.* qui ita saepe locutus est. Eo modo *varie bellare* 5, 23, 2. *Quia tot annis varie ibi bellatum erat, multaeque clades acceptae.* c. 28, 5. *Eodem anno in Aequis varie bellatum, adeo ut in incerto fuerit, vicissent, victine essent.* Similiter *varians victoria* apud Justin. 9, 1. Solent autem ita librarii passim variare. V. ad 22, 7, 4. Mox *Fusa in castra,* pro *Fusi,* Gaertn. *noctu,* pro *nocte,* Portug. a m. 2. [*Fusi intra castra* Veith.]

Plistiam ipsi, socios Romanorum, circumsidunt] Diodorus l. 19. [p. 710.] Plisticam vocat, cum aït hac de re ita. *Πλιςικὴν μὲν ἔχουσαν φρουρὰν Ῥωμαϊκὴν ἐξεπολιόρκησαν.* SIG. *Plistiam* Samnitium, *Plestinam* Marsorum, cujus mentio 10, 3, 5. vult Sigonius: priorem esse, de qua Diodorus l. 19. *Πλισικὴν μὲν ἔχουσαν φρουρὰν Ῥωμαϊκὴν ἐξεπολιόρκησαν.* Cluverius [2. Ital. Ant. 15. p. 772.] unam eandemque urbem vult esse, et, quasi verius hoc nomen sit, apud Diodorum corrigit *Πλειςίνην.* Sane hic loci et mox, *Samnites ad Plistiam manserant,* nihil divortunt a vulgatis manu exarati. At in fine capitis sequentis, *ad Plisticae obsidionem redeunt,* tum *Plistica per vim Samnis potitur,* Florent. Thuan. Vossianus codices. Quod mihi non temere esse videtur. Nam quod aït Cluverius, sociam in Samnio Romanis urbem tum nullam fuisse; mirum vero, si post tot expeditiones et excursiones in Samnium obtinuerint ibi praesidium aliquod, aut oppidum *φρουρὰν ἔχον Ῥωμαϊκήν.* J. FR. GRON. *post ipsi socios Romanorum* Voss. Leid. 1. et Lovel. 1. *post jam socios Romanorum* Leid. 2. *Po ipsi socios Romanorum* Lov *Postiam Plistiam socios Rom rum* Harlej. et edd. Aldo res. *Plistia* $\overset{o}{p}$*iam ipsis socio manorum* Klock. *Plisciam ip cios Romanorum* Portug. *Pl ipsi socios Romanorum* Hav *Plistiāi ipsi socios Roman* Gaertn. Ceterum sententian gonii, quam proposuit ad 10, 3, 5. *Plistiam* Samniti *Plestinam* Marsorum fuisse, bat etiam Cellarius 2. Orb. 9. p. 486. Deinde *circums* Leid. 2. Verum, ut hoc loc *cumsidunt*, quod omnes re scripti servant, ita *insidu* pra est 3, 50, 13. *Eunt agmi urbem, et Aventinum insi* Passim *sidere* ac *sedere* coru composita commutari, d runt Cel. Burm. ad Quin Instit. Orat. 1. et Declam. ad Sueton. Tiber. 14. etiam te ad Plinii 3. Ep. 1. (* I ad Lucan. 5, 226.) Paullo *sepe abjecta*, pro *spe*. V V. ad Liv. 7, 7, 6. Tum *Sa lae tuendae* Voss. duo, Leid. Lov. 1. 2. 4. Harl. Portug. Ga Haverk. et Fragm. Hav. *Sacr tuendae* Lovel. 3. V. supr cap. ad §. 2.

§. 1. *Bellum deinceps ab bio dictatore gestum est*] Gl nus hunc dictatorem hoc fuisse sine consulibus exis verum errat. fuit enim *Q. lio et L. Papirio quartum libus*, teste Diodoro, qui i rum consulatu aït [l. 19. p. *Εἰωθότες δὲ ἐν τοῖς κινδύνοι τοκράτορα τοῦ πολέμου*

quam anceps dimicatio erat, tamen utrimque tutam aciem dictator habuit; quia et locum haud facilem ad circumveniendum cepit, et diversa statuit signa. Infeſtior tamen in erumpentes inceſſit: nec 5
magno certamine intra moenia compulit. Tum totam aciem in Samnites obvertit. ibi plus certaminis fuit. Victoria sicut sera, ita nec dubia, nec varia 6
fuit. Fusi in caſtra Samnites, exſtinctis nocte ignibus, tacito agmine abeunt: et, spe abjecta Saticu-

verk. Hinc proclive est legere *incucurrerunt*, de quo supra v. ad 1, 12, 8. ita syllaba initialis intercepta foret a vocis proximae litera ultima. V. ad 5, 27, 6. Quum tamen ea lectio non, nisi in suspectae fidei codd. reperiatur; ita nunc Livium dedisse, sine gravioribus teſtibus non credam. *incurrunt*, pro *incurrent*, est in Fragm. Hav. a m. 2. V. ad 10, 12, 4.

§. 4. *Spe alieni magis auxilii, quam viribus freta suis*] *alieni magis consilii* Leid. 1. Alibi saepe librarii ita in Mſtis errare, atque has voces confundere soliti sunt. V. supra ad 2, 27, 2. 7, 11, 3. et pluribus locis.

Justo mox proelio inito Romanos urgent] Vox *inito* exsulat a Leid. 2. ejus loco *inicto* habet Lovel. 1. Tum *urguent* est in Klock. Similiter supra scriptum erat in optimis codd. 5, 36, 6. c. 48, 1. ubi plura videri possunt, et 6, 33, 12. *urget* est in Gaertn. quem numerum requirere praecedentia *utraque pars* perperam sibi persuasit indoctus librarius. V. infra ad 23, 46, 5.

Quamquam anceps dimicatio erat, tamen utrimque tutam aciem] *dimicatio anceps erat* Portug. et Haverk. Tum *utrimque tamen* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. Hinc *totam aciem* Haverk. V. infra ad 28, 4, 7. Mox *habebat*, pro *habuit*, Lovel. 4.

Quia et locum haud facilem ad circumveniendum cepit] Tò *et* abest a Voſſ. 2. Lovel. 3. et Haverk. abest etiam a primis edd. quod deinde Aldus recte interposuit. V. supra ad 2, 44, 3. Deinde *accepit* Lovel. 4. Male. V. supra ad 6, 28, 5.

§. 5. *Tum totam aciem in Samnites obvertit. ibi plus certaminis fuit*] *Dum totam aciem* Voſſ. 2. et Lovel. 3. ac 4. V. infra ad 40, 42, 7. Deinde *sibi plus certaminis* Leid. 1. et Lovel. 4. V. ad 1, 55, 4. *sed plus certaminis* Lovel. 2. et Hearnii Oxon. C. qui *ubi plus certaminis* invenit in B. Neque aliter mihi obviam fuit in Portug. et Haverk. V. infra ad 27, 5, 2. Tandem verbum *fuit* exsulat ab edd. Aldina prioribus. Paullo ante *in eum petens incessit*, pro *in erumpentes incessit*, sine sensu Lovel. 3.

§. 6. *Victoria sicut sera, ita nec dubia, nec varia fuit*] *nec vana fuit* Leid. 2. Male. Livius 2, 6, 10. *Ibi varia victoria, et velut aequo Marte pugnatum est.* 23, 13,

2 venit neque enim Samnites ad Pliftiam m
sed, adcitis ab domo novis militibus, m
freti, caftra eodem, quo antea, loco p
laceffentesque proelio Romanos avertere
3 dione conabantur. Eo intentius dictator

Satriculam etiam omnes reliqui scripti mei et Hearnii Oxon. L. 2. N. B. ac C. ut et edd. omnes ante Sigonium. V. ad cap. praec. §. 2. Similiter etiam iidem exhibent infra hoc cap.

§. 2. *Ad Pliftiam manserant*] *ad Pliseiam* Leid. 2. et Lovel. 1. *ad Pliftina* Haverk. *ad Philiftiam* edd. Rom. anni 1472. et Parm. V. ad cap. praec. §. 6. Mox *a domo* Gaertn. et Fragm. Hav. Tum *militibus novis*, alio ordine, Harlej.

Caftra eodem, quo antea, loco posuerunt] *quo ante* Harlej. omnesque editi usque ad Cl. Jac. Gronovium, qui *antea* subftituit, concinentibus reliquis scriptis. V. ad 40, 12, 3. Tum *locum posuerunt* Fragm. Hav. *loco posuerant* Lovel. 4. et ita etiam Portug. in contextu, qui tamen inter versus adscriptum habet *posuerunt*.

Avertere ab obsidione conabantur] *advertere ab obsidione* Fragm. Hav. a m. 1. *abvertere ab obsidione* Lovel. 1. *avertere obsidione* Lovel. 2.

§. 3. *Id bellum tanti ducere, quod urbem obpugnabat*] Quid certe sibi hoc velit, vix equidem planum facere poffum, etiamsi verba clara sint. GLAR. Hujus loci sensus, quem sibi ignotum effe Glareanus aït, hic est: Dictator, ad oppugnationem urbis conversus, id opus tantum pro bello habebat, quatenus oppugnabat, ac caeteris in rebus nulla belli

species erat. Nam a
securus, stationibus
qua vis in caftra fie
tis, erat. Quo fieb
nites, cum se conten
ferocius obequitare
strorum, neque qu
poffent. SIG. Sigon
liis ad hunc locum
reanum talem sens
„Dictator, ad op
„urbis conversus,
„tum pro bello hal
„tenus oppugnabat
„in rebus nulla bel
„rat.„ Sed oftentat
neo Latinae lingu
tanti ducere idem ef
hac vel illa re tantu
Pal. pr. vitiose rep
in sec. vero diversi
lum nitebatur ducere.
ducere bellum, quo
Livius effert, *quibu*
trahere bellum. GEB
quem ignorare se fat
nus, recte eruit Si
hic ipse sensus adm
poterat, scribendun
ducere. Id tantummo
habebat. 28, [32, 8.]
esse rerum suarum g
id bellum ducat. J.
id bellum tanti ducere
2. Lovel. 1. Harlej.
Hav. Neque aliter
quod in eo lacuna s
verba. *id bellum tant*
2. Leid. 1. et Lovel.
dicere et *ducere* vel n
Mftis commutantur.
1. *eo, quod bellum t*
urbem oppugnabat
bellum nitebatur du

re Q. Fabio gestum est. Consules novi, sicut superiores, Romae manserunt: Fabius, ad accipiendum milio exercitum, ad Saticulam cum supplemento

ν ἀξιολόγων ἀνδρῶν, προσθαντο τότε Κόϊντον Φάκαὶ μετ' αὐτοῦ Κόϊντον ἵππαρχον. οὗτοι τὰς δυἀναλαβόντες παρετάξαντοὺς Σαυνίτας περὶ τὰς μένας Λαυτόλας. Narrat Romanorum, item ut Lifugam, et *Q. Aulii* magiquitum necem. Est enim Diodorum Ἴλλιον, pro *Au*ut cum dicimus *Clodius*, *Claudius*. SIG. Errorem, Sigonius refellit, Glareaommisit in Chronologia subjecta ad annum urbis Ipsum etiam falsi cont fragmenta Fasti. Capitol. um CDXXXVIII. Quin etiam, Glareanum anno, quo Faictator fuit, subjungere, quo Papirius Cursor et ius Philo consules fuerunt, ex Livii c. 24. in princ. uros consules M. Poetelium, lpicium exercitum ab di Fabio accepisse tradit. um vocem *deinceps* Hearne on. L. 1. non invenit. Tum *Fabio* legunt Leid. 2. Lovel. Gaertn. Verbum autem *est* tur in Harlej.

sules novi, sicut superiores, manserunt] Mirum et hoc consulum omissa esse nomiuctorisne, an temporum, haesito. Caeterum Fabii diram non videtur posuisse m absque consulibus. Sed est dubium, historiae hic id deesse. GLAR. Desunt a novorum consulum, sithin librariorum vitio: neenim alias unquam ea stu Livius praetermisit. Sunt apud Cassiodorum *L. Pa*, *Q. Publilius*. Itemque in Capitolinis tabulis, *L. Papirius Cursor IIII. et Q. Publilius Philo IIII.* Et apud Diodorum l. 19. [p. 707.] Λεύκιος Παπίριος τὸ τέταρτον καὶ Κόϊντος Ποπλίλιος τὸ δεύτερον. Atque ita restituendum esse Livium puto, ut est in Capitolinis lapidibus. Nam in horum temporum consulibus nominandis mire diligens est, ita ut neque cognomina, neque multiplicatorum honorum notas ullas praetereat, et *L. Papirium* biennio post *consulem quintum* tradit. Quod non faceret, nisi hoc anno eum consulem *quartum* nominasset. Hoc ipsum, ut dixi, cum Glareanus non intelligeret, annum unum sine consulibus interseruit: *L.* autem *Papirium* et *Q. Publilium* in insequentem annum transtulit, ita ut uno anno Livium antecedat contra omnium monumentorum auctoritatem. † „ Glareanus ubique „ testatur, se pro uno anno cum „ nemine certaturum. At hic ita „ nunc clamat, quasi id non le„ gerit apud eum. „ †. SIG. In Livio desiderantur nomina consulum, negligentia potius librariorum, ni fallor, quam auctoris, fere numquam ea studio praetermittentis. Supplendus igitur in hunc fere modum Livii hic locus videtur. *Consules novi L. Papirius Cursor IV. et Q. Publilius Philo IIII. sicut superiores, Romae manserunt.* Versus etenim integer ibidem a dormitante scriba praetermissus. PIGH in Ann. ad ann. CDXXXVIII. p. 357.

Ad accipiendum ab Aemilio exercitum, ad Saticulam cum supplemento venit] *ad accipiendum ab Aemilio Satriculam, exercitum supplemento venit* Leid. 2. et Lovel. 1.

2 venit neque enim Samnites ad Plistiam manserant: sed, adcitis ab domo novis militibus, multitudine freti, castra eodem, quo antea, loco posuerunt: lacessentesque proelio Romanos avertere ab obsi-
3 dione conabantur. Eo intentius dictator in moe-

Satriculam etiam omnes reliqui scripti mei et Hearnii Oxon. L. 2. N. B. ac C. ut et edd. omnes ante Sigonium. V. ad cap. praec. §. 2. Similiter etiam iidem exhibent infra hoc cap.

§. 2. *Ad Plistiam manserant*] *ad Plisciam* Leid. 2. et Lovel. 1. *ad Plistina* Haverk. *ad Philistiam* edd. Rom. anni 1472. et Parm. V. ad cap. praec. §. 6. Mox *a domo* Gaertn. et Fragm. Hav. Tum *militibus novis*, alio ordine, Harlej.

Castra eodem, quo antea, loco posuerunt] *quo ante* Harlej. omnesque editi usque ad Cl. Jac. Gronovium, qui *antea* substituit, concinentibus reliquis scriptis. V. ad 40, 12, 3. Tum *locum posuerunt* Fragm. Hav. *loco posuerant* Lovel. 4. et ita etiam Portug. in contextu, qui tamen inter versus adscriptum habet *posuerunt*.

Avertere ab obsidione conabantur] *advertere ab obsidione* Fragm. Hav. a m. 1. *abvertere ab obsidione* Lovel. 1. *avertere obsidione* Lovel. 2.

§. 3. *Id bellum tanti ducere, quod urbem obpugnabat*] Quid certe sibi hoc velit, vix equidem planum facere possum, etiamsi verba clara sint. GLAR. Hujus loci sensus, quem sibi ignotum esse Glareanus aït, hic est: Dictator, ad oppugnationem urbis conversus, id opus tantum pro bello habebat, quatenus oppugnabat, ac caeteris in rebus nulla belli species erat. Nam a Samnitibus securus, stationibus tantum, ne qua vis in castra fieret, oppositis, erat. Quo fiebat, ut Samnites, cum se contemni putarent, ferocius obequitarent vallo castrorum, neque quietem agere possent. SIG. Sigonius in scholiis ad hunc locum contra Glareanum talem sensum elicuit. „Dictator, ad oppugnationem „urbis conversus, id opus tan„tum pro bello habebat, qua„tenus oppugnabat, ac ceteris „in rebus nulla belli species e„rat.„ Sed ostentat mihi ex idoneo Latinae linguae auctore, *tanti ducere* idem esse illis, *pro hac vel illa re tantum habere*. In Pal. pr. vitiose reperitur *dicere*. in sec. vero diversimode, *id bellum nitebatur ducere*. Qui putavit *ducere bellum*, quod mox c. 23. Livius effert, *quibus operae est, trahere bellum*. GEBH. Sensum, quem ignorare se fatetur Glareanus, recte eruit Sigonius. Sed hic ipse sensus admonere illum poterat, scribendum esse *tantum ducere*. Id tantummodo pro bello habebat. 28, [32, 8.] *Immemorem esse rerum suarum gestarum, qui id bellum ducat*. J. FR. GRON. *id bellum tanti ducere* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Harlej. et Fragm. Hav. Neque aliter Klock. nisi quod in eo lacuna sit ante haec verba. *id bellum tanti dicere* Voss. 2. Leid. 1. et Lovel. 3. ac 4. Sed *dicere* et *ducere* vel mille locis in Mstis commutantur. V. ad 28, 43, 1. *eo, quod bellum tanti diceret, urbem oppugnabat* Lovel. 2. *id bellum nitebatur ducere* Portug.

nia hostium versus, id bellum tantum ducere, quod
urbem obpugnabat; securior ab Samnitibus agere,
stationibus modo obpositis, ne qua in castra vis
fieret. Eo ferocius adequitare Samnites vallo, ne- 4
que otium pati. et quum jam prope in portis castro-

Gaertn. et Haverk. [Veith]. Forte oratio per infinitivum concepta indoctis librariis displicuit, ideoque pro *tanti* dederunt *nitebatur*. Ita saepius eos peccasse, dictum est supra ad 1, 50, 5. *id bellum tantum nitebatur ducere* Hearnius laudat ex Oxon. B. C. L. 2. et N. nisi quod posterioris margini *tanti* adscriptum sit. Quae lectio si in tot ejus codicibus exstiterit, (de hoc enim ut non nihil dubitem, illud efficit, quod eam in nullo meorum invenerim) non modo scribae duas lectiones junxerunt, verum etiam haud obscure indicant, Gronovii conjecturam, *id bellum tantum ducere*, verissimam esse. *ducebat* igitur, id est existimabat, id tantum bellum esse, id solummodo pro bello habebat. quo sensu τὸ *ducere* apud Livium frequens est. 2, 38, 5. *Et hanc urbem vos non hostium ducitis? ubi, si unum diem moraturi essetis, moriendum omnibus fuit.* 21, 41, 12. *Pacem cum victis fecimus; tutelae nostrae deinde duximus, cum Africo bello urguerentur.* ubi v. quae notantur. 27, 27, 1. *Marcellum tanta cupiditas tenebat dimicandi cum Hannibale, ut numquam satis castra castris conlata duceret.* 36, 44, 9. *Jussit meminisse Romanae virtutis, nec pro viris ducere regia mancipia.* 38, 26, 6. *Etsi non ipsi victi erant, suae gentis hominum cladem pro sua ducebant.* 40, 56, 1. *Potentior quidem erat, quam ut fugam necessariam duceret.* 42, 34, 15. *Vos quoque aequum est, omnia honesta loca ducere, quibus rempublicam defensuri sitis.* 44, 39, 2. *Majores vestri castra munita portum ad omnes casus exercitus ducebant esse.* Doujatius etiam sensum constare posse existimat, modo *quod oppugnabat* cum Sigonio accipiatur pro quatenus oppugnabat: quod, vellem, demonstrasset. Neque probo conjecturam Cl. Ant. Perizonii, qui legendum censet *quo urbem obpugnabat*. Vulgatum enim, pro quo stant omnes codices, satis commodum sensum exhibet. Praeterea paullo ante *dictator moenia hostium versus*, omissa praepositione, Lovel. 4. *dictator in moenia versus hostium* Leid. 2. et Lovel. 1.

Securior ab Samnitibus agere] *et securior* Portug. Gaertn. et Haverk. [Veith.] Hinc *a Samnitibus egere* Gaertn. Mox *stationibus modo opposito*, pro *oppositis*, Lovel. 2. et *neq. in castra vis fieret*, pro *ne qua*, Leid. 1.

§. 4. *Eo ferocius adequitare Samnites vallo, neque otium pati*] In veteribus libris *obequitare* legitur, non *adequitare*. Post haec novae orationis principium fieri debet. *Et cum jam prope*. SIG. Pall. pr. ac tert. *Eo ferocius adequitatum est. Samnites vallo neque otium pati.* sec. cum binis priscis edd. *adequitare*. GEBH. Veteres libri, unde hoc Sigonius, haud scio, qui sint. nostris certe, in quibus constanter *adequitare*, meliores non sunt. J. FR. GRON. *adequitandum est* legunt Voss. 2. et Lovel. 3. Reliqui omnes, quos vidi, codices,

cuperatumque Aulii corpus, mixta cum dol
11 titia, victores in castra referunt. Samnites,
misso, et per equestre certamen tentatis
omissa Saticula, quam nequidquam defendi
tur, ad Plistiae obsidionem redeunt; intraq
cos dies Saticula Romanus per deditionem
per vim Samnis potitur.

Leid. 2. V. infra ad 36, 14, 4. Tum *et ab Romanis*, inserta copula, Harlej. *a Romanis* Lovel. 1. 2. Voss. 1. Leid. 2. et Fragm. Hav. a m. 1. Praeterea conjunctio *que* exsulat ab Haverk. Hinc *inde*, pro *idem*, est in Lovel. 1. a m. 1. V. ad 1, 19, 7. Ceterum omnia haec verba scribarum neglegentia omittebantur in Leid. 1. Voss. 2. Lovel. 3. 4. Fragm. Hav. a m. 1. et Hearnii Oxon. L. 1. Mox etiam deest vox *pedestre* in Lovel. 2.

Haud dubie superat Romanus, recuperatumque] *superat*, id est *supererat*, Portug. et Haverk. V. ad 6, 4, 2. Tum copula *que* non adparet in Leid. 1. Mox voces *victores in castra* omittuntur in Fragm. Hav. a m. 1. et *redeunt*, pro *referunt*, est in Voss. 2.

§. 11. *Per equestre certamen tentatis viribus*] Pall. pr. et tert. *pene equestre*. sec. porro *per equestre certamen attenuatis viribus*. GEBH. *pene equestre certamen* Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 3. 4. et Fragm. Hav. a m. 1. *pene equestri certamine* Lovel. 2. Tum *attenuatis viribus* Lovel. 2. Portug. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. a m. 2. *Vires adtenuatae* Livio saepe memorantur. Ita 25, 11, 3. *Magna caede ita adtenuari praesidii vires*. 31, 49, 6. *Bello Hannibalis adtenuatae vires ejus coloniae erant*. 39, 49, 4. *Diutino morbo, ex quo tum*

primum reficiebatur,
modum adtenuatis. et ali
licet Romani victore
rint, Samnites tamen
lio non tam vires ad
quam earum periculu
Hinc etiam, spe Satic
sidione eximendi dep
stiam reversi sunt, e
per vim potiuntur.
itaque *tentatis* servan

Ad Plistiae obsidion
intraque paucos dies] F
mox *Plistica* Voss. 1. L
et Lovel. 1. 2. ac 4.
Philistia edd. Rom.
ac Parm. V. Grono
praec. finem. Tum
1. quae lectio ex non
compendio *It'q*; nata
tur. Mox *Samnis per*
et Haverk. In verbi
timis bujus capitis *pe*
nis potitur finit ingens
Florent. quae c. 14,
rat; atque ab illis i
pit contextus Liviani

§. 1. *Mutata inde be*
Multata Lov. 3. V. de
te in Mstis interdum
notavi ad Silii 10, 463.
1. Ita peccarunt eti
supra 5, 51, 2. Similiu
exempla infra dabo a
Tum *deinde* Gaertn.
quomodo lapsus est sc
per compendium scr
rit *iñ*. V. ad 5, 20,

imperator, aegre patiens, quo tam ferociter ade-
quitaſſet, inde se fundi fugarique, orando hortan-
doque equites proelium integravit. in quem, insi- 7
gnem inter suos cientem pugnam, magiſter equitum
Romanus infeſta cuspide ita permisit equum, ut u-
no ictu exanimem equo praecipitaret: nec, ut ſit,

Oxon. N. ac B. Verum illud *et* perperam repetitum est ex ultimis literis vocis praecedentis. V. infra ad 39, 18, 8. Tò *fugarique* deficit in Lovel. 4. Sed infinitis locis haec verba apud Livium aliosque scriptores jungi solent.

Orando hortandoque equites proelium integravit] *orando* deficit in Lovel. 2. *orando hortando equites*, sine copula, Leid. 1. Ita infra 39, 2, 13. *Ut fluctuantia viderunt signa, hortantur, orant, ut perculsos invadant.* Et saepe Livius duo aut plura verba ἀσυνδέτως jungit. V. ad 2, 54, 4. 5, 51, 3. 6, 41, 2. (*39, 15, 2.) Praeterea *proelium intravit* Lov. 4. *proelium iteravit* Leid. duo, Lov. 1. Harlej. Portug. Klock. Haverk. Hearnii Oxon. B. C. ejusque N. in margine, cum editis ante Aldum, qui primus *integravit* reposuit. Utrumque Livio in usu est. et quidem *integrare proelium, pugnam* supra 7, 7, 8. *Clamore provolant ante signa, et novam integrant pugnam.* 3, 70, 6. *Conficerent equos virosque, ne quis reveheretur inde ad proelium, aut integraret pugnam.* ubi plura exempla vide. *Iterare proelium, pugnam* 1, 12, 7. *Jupiter optimus maximus resistere, atque iterare pugnam jubet.* 6, 32, 7. *Postero die iterata pugna.* Hic tamen *integravit* magis placet. Solent autem librarii in commutandis his vocibus peccare. V. ad 28, 15, 10.

§. 7. *Insignem inter suos cientem pugnam*] Vox *insignem* perperam omittitur in Leid. 2. et Lovel. 1. [Veith.] Livius 39, 40, 6. *In bello manu fortissimus, multisque insignibus clarus pugnis.* Curtius 4, 9. *Insignis eo die pugna equitum et praecipue Aristonis fuit.*

Ita permisit equum, ut uno ictu exanimem equo praecipitaret] *ita percussit equum* Haverk. De locutione *permittere equum* v. supra ad 3, 70, 9. Tum *ex uno ictu* Voſſ. 1. a m. 1. pro quo *ut uno ictu* poſtea inter versus adscriptum est. Utraque lectione simul recepta *ut ex uno ictu* praeferunt Portug. Haverk. et Oxon. N. in margine, teſte Hearnio; qui insuper monuit, se *ut ex novo ictu* in B. et *ut virum uno ictu* in L. 2. invenisse. [*ut virum ex uno ictu* Veith.]

Nec, ut fit, ad ducis casum perculsa magis, quam irritata, est multitudo omnis. qui circa erant] Vet. lib. *Omnes, qui circa erant.* SIG. *nec fit, ut ad ducis* perperam Fragm. Hav. De formula *ut fit* v. ad 4, 52, 4. Tum *percussa magis* Leid. 1. V. ad 34, 15, 2. *ad ducis casum perculsa, magis irritata est* Leid. 2. ut *magis* accipiatur pro potius. V. viros doctos ad Gratii Cyneg. 90. Unius tamen cod. auctoritas reliquorum consensui praeferri nequit. Tò *est* deficit in Voſſ. 2. qui insuper praefert *irritata multitudo hostis omnis, quae circum erat:* sed vocem *hoſtis* additis signis delendam eſſe indicabatur.

ad ducis casum perculsa magis, quam irritata, est
8 multitudo. Omnes, qui circa erant, in Aulium, temere invectum per hoſtium turmas, tela conjece-
9 runt. Fratri praecipuum decus ulti Samnitium imperatoris dederunt. is victorem detractum ex equo magiſtrum equitum, plenus moeroris atque irae,

irritata multitudo omnis, quae circa erat habet Lovel. 3. *irritata est multitudo omnis, quae circa erat* Lovel. 2. et Fragm. Hav. a m. 1. *irritata est multitudo omnis. qui circa erant* Lovel. 1. et Leid. 2. *irritata est multitudo omnis, qui circum erat* Leid. 1. et Lovel. 4. *irritata est multitudo. Omnes, qui circuerant* Gaertn. Sed Sigonio, emendanti *irritata est multitudo. Omnes, qui circa erant*, alios consentire Hearnius monet. Consentit certe Gronovius mox ad §. 9. De locutione *qui circa erant* v. Cel. Duker. supra ad 1, 4, 6. et quae notantur ad 36, 14, 12.

§. 8. *In Aulium, temere invectum per hoſtium turmas*] *Aelium* quidam legendum putant. Caeterum hoc in loco per aliquot versus vide ut congruant, quaeque praecedunt, quaeque sequuntur. Primum *in eum tela conjecerunt*, deinde *fratri dederunt*, denique *ille eum trucidat*. Porro qui vivum eum retinere potuerunt, atque adeo dare, occidereque, ejus cadavere potiri non potuiſſe, mirum videri potest. Praeterea amphibolon est in genitivo *Samnitium imperatoris*, fratrine imperatoris, an ulti decus imperatoris Samnitium. GLAR. Quinam sint, quos *Aelium* legendum putare dicit Glareanus, non invenio; nisi se ipsum indicet. Suprà enim, se *Aelium* de hoc Cerretano legendum censere, professus est ad 8, 37, 1. Sed, *Aulium* eum vocandum eſſe, viri docti ibidem monuerunt: quod, ab aliis subſtitutum, magis, quam *Aulus* praenomen, quadrare ad eumdem locum concedit Glareanus. Et ita etiam hic omnes scripti et editi praeferunt, nisi quod *Aulum* sit in Leid. 2. Lov. 1. 2. Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. a m. 1. Neque est, quod idem Glareanus videre jubeat, ut praecedentia ac sequentia congruant. Calumniatus eſſe, aut certe non recte accepiſſe videtur vocem *dederunt*. Non enim eo indicatur, omnes, qui circa erant, captivum Aulium dediſſe fratri imperatoris Samnitium; quo sensu Glareanum intellexiſſe, verba ejus docent: sed ideo ei dediſſe ulti Samnitium imperatoris decus, quia conjectis telis scopum, quem petebant, ipsum nempe Aulium, non tetigerunt, atque in eo virtutis suae exercendae locum fratri ejus reliquum fecerunt. *concedere alteri decus* infra dicit Liv. 25, 14, 6. Quod autem Aulii ex equo detracti et interfecti corpus Samnites tamen potiti non sint; procursu equitum factum est, quo Romani superiores facti Samnites repulerunt, et ita spatium illud in caſtra referendi nacti sunt. Qui etiam in genitivo *Samnitium imperatoris* amphibolon agnoscit, et nescire se fatetur, quo referendum sit, nae illi ad singulas periodos subsiſtere neceſſe est. Quis enim non videt,

: nec multum afuit, quin corpore etiam,
r hostiles ceciderat turmas, Samnites po-
Sed extemplo ad pedes descensum ab
est, coactique idem Samnites facere. et
a acies circa corpora ducum pedestre proe-
it, quo haud dubie superat Romanus: re-

ri et ad *decus* pertine-
foret, decus ulti impe-
mnitium dederunt fra-
m imperatoris. Supra
2, 40, 9. *Complexus inde*
tit. ubi plura vide. Et
6, 2. *Neque eam voragi-*
ctu terrae, quum pro se
reret, expleri potuisse.
que gereret terram, ex
nti *terrae* revocandum
hoc lib. c. 27, 10. *Com-*
stri acie Samnitium, e-
pugnam succedit. scil. *e-*
umdem *Samnitium.* ubi
aeret Glareanus. (*v.
7, 5.)

ratrique praecipuum decus]
nae Thuaneae, uterque
lm. carent copulativa:
est enim adversativa,
elligitur, *sed*, non co-
. Vide ἀντίθεσιν. *Omnes,*
erant, in Aulinm temere
per hostium turmas tela
nt: fratri praecipuum de-
etc. Omnes quidem pe-
, sed frater defuncti te-
pum. Ita autem legendum
guendum: non, *multitu-*
. Qui circa erant. Quod
ius vidit. J. FR. GRON.
in solo apud me su-
larlej. 2. In reliquis meis
iensibus Hearnii deest
er copula, a Gronovio
jecta: at quidam eorum
do conrupti sunt. Pro
nim *Stratum* est in Lovel.
in Fragm. Hav. a m. 1.
m. 2. Deinde *ulcisci*, pro
ulti, in Voss. 2. et Lovel. 3. Tum *imperator* in Voss. 1. et Lovel. 2.

Is victorem detractum ex equo magistrum equitum, plenus moeroris etc. *trucidavit*] Omissa prima vocula *is*, insuper *victoremque* etc. *pleni moeroris trucidaverunt* praefert Lovel. 2. *plenum moeroris* Gaertn. Deinde, addita voce, *Aulum trucidavit* Hearnii Oxon. C. Voces *dederunt. is victorem detractum ex equo magistrum equitum plenus moeroris* deficiunt in Voss. 2. Leid. 1. et Lovel. 3. ac 4. Cui neglegentiae scribarum ea caussa exstitit, quod vox *imperatoris* proxime praecedens iisdem literis finiatur, quibus ultima omissarum *moeroris*.

Nec multum abfuit, quin corpore etiam, quia inter hostiles ceciderat turmas] *neque multum abfuit* Gaertn. *nec inultum abfuit* Voss. 2. V. ad 3, 38, 3. *nec multum offuit* Leid. 2. et Lovel. 1. V. ad Livii 23. 8, 11. *nec multum afuit* Leid. 1. Recte. V. ad 4, 12, 6. Tum *corpore et quia inter* Voss. 2. *corpore etiam et quia inter*, utraque lectione juncta, Gaertn. Deinde vox *turmas* deficit a m. 1. in Fragm. Hav. Mox *poterentur*, pro *potirentur*, Gaertn. V. supra ad 7, 9, 7.

§. 10. *Sed extemplo ad pedes descensum ab Romanis est, coactique idem Samnites facere*] *descessum* Voss. 1. et Lovel. 1. *decessum*

cuperatumque Aulii corpus, mixta cum dolore lae-
11 titia, victores in castra referunt. Samnites, duce amisso, et per equestre certamen tentatis viribus, omissa Saticula, quam nequidquam defendi rebantur, ad Plistiae obsidionem redeunt; intraque paucos dies Saticula Romanus per deditionem, Plistia per vim Samnis potitur.

Leid. 2. V. infra ad 36, 14, 4. Tum *et ab Romanis*, inserta copula, Harlej. *a Romanis* Lovel. 1. 2. Voss. 1. Leid. 2. et Fragm. Hav. a m. 1. Praeterea conjunctio *que* exsulat ab Haverk. Hinc *inde*, pro *idem*, est in Lovel. 1. a m. 1. V. ad 1, 19, 7. Ceterum omnia haec verba scribarum neglegentia omittebantur in Leid. 1. Voss. 2. Lovel. 3. 4. Fragm. Hav. a m. 1. et Hearnii Oxon. L. 1. Mox etiam deest vox *pedestre* in Lovel. 2.

Haud dubie superat Romanus, recuperatumque] *superat*, id est *supererat*, Portug. et Haverk. V. ad 6, 4, 2. Tum copula *que* non adparet in Leid. 1. Mox voces *victores in castra* omittuntur in Fragm. Hav. a m. 1. et *redeunt*, pro *referunt*, est in Voss. 2.

§. 11. *Per equestre certamen tentatis viribus*] Pall. pr. et tert. *pene equestre*. sec. porro *per equestre certamen attenuatis viribus*. GEBH. *pene equestre certamen* Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 3. 4. et Fragm. Hav. a m. 1. *pene equestri certamine* Lovel. 2. Tum *attenuatis viribus* Lovel. 2. Portug. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. a m. 2. *Vires adtenuatae* Livio saepe memorantur. Ita 25, 11, 3. *Magna caede ita adtenuari praesidii vires*. 31, 49, 6. *Bello Hannibalis adtenuatae vires ejus coloniae erant*. 39, 49, 4. *Diutino morbo, ex quo tum primum reficiebatur, viribus admodum adtenuatis*. et alibi. Verum licet Romani victores discesserint, Samnites tamen hoc proelio non tam vires adtenuarant, quam earum periculum fecerant. Hinc etiam, spe Saticulam ex obsidione eximendi depulsi, Plistiam reversi sunt, et urbe hac per vim potiuntur. Vulgatum itaque *tentatis* servandum puto.

Ad Plistiae obsidionem redeunt; intraque paucos dies] *Plisticae*, et mox *Plistica* Voss. 1. Leid. ambo, et Lovel. 1. 2. ac 4. *Philistiae* et *Philistia* edd. Rom. anni 1472. ac Parm. V. Gronov. ad cap. praec. finem. Tum *itaque* Leid. 1. quae lectio ex non intellecto compendio *It'q*; nata esse videtur. Mox *Samnis per vim* Portug. et Haverk. In verbis autem ultimis hujus capitis *per vim Samnis potitur* finit ingens lacuna cod. Florent. quae c. 14, 2. inceperat; atque ab illis iterum incipit contextus Liviani series.

§. 1. *Mutata inde belli sedes est*] *Multata* Lov. 3. V. de hac varietate in Mstis interdum obvia quae notavi ad Silii 10, 463. *Muta* Leid. 1. Ita peccarunt etiam scribae supra 5, 51, 2. Similium errorum exempla infra dabo ad 10, 37, 2. Tum *deinde* Gaertn. *ui* Lovel. 2. quomodo lapsus est scriba, quod per compendium scriptum fuerit *iñ*. V. ad 5, 20, 2. Hinc *et-*

Itaque non frustrabor ego vos, castra hic relin- 11
, in quae, infecta victoria, sicut pristino die,
piatis. armis munimenta, non munimentis arma
e debent. Castra habeant repetantque, quibus 12
st trahere bellum: nos omnium rerum respectum,
uam victoriae, nobis abscindamus. Ferte signa 13
u: ubi extra vallum agmen excesserit, castra,

quae, infecta victoria,
no die, vos recipiatis]
die pristini, ex Gellio
LOCR. *in qua infecta*
id. 2. et Lovel. 1. *in*
a victoria Voss. 2. *in*
a victoria Lovel. 3. *in*
victoria Lovel. 2. Vo-
et *infectus* etiam ali-
commutantur. V. vi-
ad Nason. 4. Metam.
l. Burm. ad ejusdem
apud Lucan. 4, 736.
uan. quem cod. Nic.
tulit, perperam prae-
que semper Punica bella
recte *infectaque* edi-
imperfecta victoria Lo-
Cel. Burm. ad Suet.
ed *infecta victoria*, ut
dicitur supra 9, 1, 3.
redierunt. 30, 31, 10.
acre ex colloquio ad suos
repisient. 37, 1, 6. *Ita*
dimissi, urbe eodem
jussi. Deinde *sicut*
rt. et Haverk. [Veith.]
neque placere potest
jectura *die pristini*:
in usu fuisse aliunde
De *die pristino* v. Cel.
ii 4, 32, 10. ac Burm.
ug. 94. Paullo ante
Leid. 2. Tum *castra*
Lovel. 2. *castra haec*
Hearnii Oxon. N. in

entis arma tuta esse
tura esse debent Gaert-
ner. *arma tua esse debent* Voss. 1. et Lovel. 1. neque aliter est in contextu Leid. 2. in cujus tamen margine *tua* mutatum est in *tuta*. Ita et variabant codd. supra ad 7, 16, 5. et infra hoc lib. c. 34, 24. (* 38, 45, 10.)

§. 12. *Castra habeant repetantque, quibus operae est trahere bellum*] *habeant repetanturque* Lovel. 1. et Fragm. Hav. a m. 1. V. ad 39, 22, 8. *habeant repetant quique* Voss. 2. et Lovel. 3. *habeant repetitusque* Leid. 1. *habeant receptusque* Lovel. 2. Tum *quibus opus est* Lov. 2. Gaertn. et Fragm. Hav. a m. 2. *quibus opera est* Florent. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. Verum ultima litera τοῦ *operae* a prima vocis praecedentis [l. sequentis] perperam elisa est. V. ad 23, 8, 9. De locutione *operae est* v. supra ad 4, 8, 3.

Omnium rerum respectum etc. nobis abscindamus] *vobis* Voss. 2. Lovel. 3. Portug. et Gaertn. sollemni scribarum lapsu. V. ad 34, 2, 2. Tum *abscidamus* Florent. Voss. 1. Leid. ambo, Harlej. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. V. Gronov. infra ad 44, 5, 5. et mox §. seq.

§. 13. *Ferte signa in hostem: ubi extra vallum agmen excesserit*] *Ferre signa in hostem* Leid. 2. *Ferte arma in hostem* Klock. Ita 38, 11, 3. *Hostes eosdem habeto, quos po-*

cuperatumque Aulii corpus, mixta cum dolore lae-
11 titia, victores in castra referunt. Samnites, duce amisso, et per equestre certamen tentatis viribus, omissa Saticula, quam nequidquam defendi rebantur, ad Plistiae obsidionem redeunt; intraque paucos dies Saticula Romanus per deditionem, Plistia per vim Samnis potitur.

Leid. 2. V. infra ad 36, 14, 4. Tum *et ab Romanis*, inserta copula, Harlej. *a Romanis* Lovel. 1. 2. Voss. 1. Leid. 2. et Fragm. Hav. a m. 1. Praeterea conjunctio *que* exsulat ab Haverk. Hinc *inde*, pro *idem*, est in Lovel. 1. a m. 1. V. ad 1, 19, 7. Ceterum omnia haec verba scribarum neglegentia omittebantur in Leid. 1. Voss. 2. Lovel. 3. 4. Fragm. Hav. a m. 1. et Hearnii Oxon. L. 1. Mox etiam deest vox *pedestre* in Lovel. 2.

Haud dubie superat Romanus, recuperatumque] *superat*, id est *superarat*, Portug. et Haverk. V. ad 6, 4, 2. Tum copula *que* non adparet in Leid. 1. Mox voces *victores in castra* omittuntur in Fragm. Hav. a m. 1. et *redeunt*, pro *referunt*, est in Voss. 2.

§. 11. *Per equestre certamen tentatis viribus*] Pall. pr. et tert. *pene equestre*. sec. porro *per equestre certamen attenuatis viribus*. GEBH. *pene equestre certamen* Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 3. 4. et Fragm. Hav. a m. 1. *pene equestri certamine* Lovel. 2. Tum *attenuatis viribus* Lovel. 2. Portug. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. a m. 2. *Vires adtenuatae* Livio saepe memorantur. Ita 25, 11, 3. *Magna caede ita adtenuari praesidii vires*. 31, 49, 6. *Bello Hannibalis adtenuatae vires ejus coloniae erant*. 39, 49, 4. *Diutino morbo, ex quo tum primum reficiebatur, viribus admodum adtenuatis*. et alibi. Verum licet Romani victores discessérint, Samnites tamen hoc proelio non tam vires adtenuarant, quam earum periculum fecerant. Hinc etiam, spe Saticulam ex obsidione eximendi depulsi, Plistiam reversi sunt, et urbe hac per vim potiuntur. Vulgatum itaque *tentatis* servandum puto.

Ad Plistiae obsidionem redeunt; intraque paucos dies] *Plisticae*, et mox *Plistica* Voss. 1. Leid. ambo, et Lovel. 1. 2. ac 4. *Philistiae* et *Philistia* edd. Rom. anni 1472. ac Parm. V. Gronov. ad cap. praec. finem. Tum *itaque* Leid. 1. quae lectio ex non intellecto compendio *it'q;* nata esse videtur. Mox *Samnis per vim* Portug. et Haverk. In verbis autem ultimis hujus capitis *per vim Samnis potitur* finit ingens lacuna cod. Florent. quae c. 14, 2. inceperat; atque ab illis iterum incipit contextus Liviani series.

§. 1. *Mutata inde belli sedes est*] *Multata* Lov. 3. V. de hac varietate in Mstis interdum obvia quae notavi ad Silii 10, 463. *Muta* Leid. 1. Ita peccarunt etiam scribae supra 5, 51, 2. Similium errorum exempla infra dabo ad 10, 37, 2. Tum *deinde* Gaertn. *ui* Lovel. 2. quomodo lapsus est scriba, quod per compendium scriptum fuerit *iñ*. V. ad 5, 20, 2. Hinc *et-*

XXIII. Mutata inde belli sedes est. ad Soram ex 1
Samnio Apuliaque traductae legiones. Sora ad 2
Samnites defecerat, interfectis colonis Romanorum.
quo quum prior Romanus exercitus, ad ulciscendam
civium necem recuperandamque coloniam, magnis
itineribus praevenisset, et sparsi per vias specula- 3
tores, sequi legiones Samnitium, nec jam procul

des belli Leid. 2. a m. 1. pro quo manu altera *belli cedes* subſtitutum est: qui error ex minus emendata pronunciatione verba praeeuntis facillime nasci potest. V. (*ad 40, 7, 8.) ad Silii 3, 627. *belli sedis* Florent. a m. 1. V. supra ad 5, 52, 13. Vox *belli* deficit in Voſſ. 2. Verbum substantivum in Portug. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. a m. 2. Voces *inde belli sedes est. ad Soram ex Samnio Apuliaque traductae legiones. Sora* deficiunt in Lovel. 3. et 4. Eaedem una cum proxima *ad* deficiunt etiam in Leid. 1.

Ad Soram e Samnio Apuliaque traductae legiones] Praepositionem *e* abscidit Pal. sec. Campani recensio legit *ad Soram ex Samnio Apuliaque inductae legiones.* GEBH. *ad Soram Samnio*, omiſſa praepositione, etiam Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. B. *ad Soram e Samnio* Harlej. et edd. ante Jac. Gronov. qui *ex Samnio* subſtituit, consentientibus omnibus reliquis meis, nisi quod vocula auctior Lovel. 2. praeferat *et ex Samnio.*

§. 2. *Sora ad Samnites defecerat, interfectis colonis Romanorum*] Sic Diodorus l. 19. [p. 710.] *Σωρανούς τε ἐπειδὰν κατασφάξαι τοὺς παρ᾽ αὐτοῖς Ῥωμαίους, συμμαχίαν δὲ πρὸς Σαμνίτας συνθέσθαι.* SIG. *Sora mutata ad Samnites defecerat* Voſſ. 2. et Fragm. Hav. a m. 1. Sed vox, quae in his codd. interponitur, ex praecedentibus adscita est. Mox *Romanorum exercitus*, pro *Romanus*, Hearnii Oxon. C.

Magnis itineribus praevenisset] Sic MSS. non *pervenisset.* J. FR. GRON. Ita etiam Hearne in Oxon. L. 1. 2. N. ac B. invenit, neque aliter est in meis, nisi quod *pervenisset* sit in Lovel. 2. Harlej. Leid. 2. et Portug. [Veith.] V. ad 22, 2, 1. Nec *praevenire* ideo displicere potest, quia modo praeceſſit *prior.* Livium enim aliosque scriptores ita saepius locutos eſſe, ut *prius* et *ante* jungant verbis cum praepositione *prae* compositis, adeoque voculae illae abundent, infra videbimus ad 21, 20, 8. In verbis praecedentibus copula *que* exsulat ab Fragm. Hav. a manu pr.

§. 3. *Et sparsi per vias speculatores*] Pal. sec. *sparsique.* Vulgatum *et* reliqui libri omnes respuunt. GEBH. Respuunt quoque non tantum omnes codd. mei, [Veith.] verum etiam typis descripti usque ad Froben. qui primus addidit anno 1535. et recte. Videtur enim ad sensum necessario requiri. Interceptum autem puto ab ultimis literis vocis praecedentis. V. infra ad 35, 41, 7. Deinde *per vicis* Gaertn. V. supra ad 7, 22, 9. Mox voces *nec*

sules M. Poetelius, C. Sulpicius exercitum
tore Fabio accipiunt, magna parte veteru
dimiſſa, novisque cohortibus in supplem
2 ductis. Ceterum, quum propter difficilem
tum nec obpugnandi satis certa ratio ini
aut tempore longinqua, aut praeceps pericu

et Harlej. V. ad 7, 26, 8. Vox *quaquam* omittitur in Lovel. 2. sequens *tam* in Leid. 1.

§. 1. *Ad Soram inde reditum*] Abjecta praepositione Camp. *Soram inde reditum*. GEBH. Praepositionem servant omnes alii scripti et excusi, nisi quod Florentino tantum a manu recentiori addita sit. Ita cap. praec. *Ad Soram ex Samnio Apuliaque traductae legiones*. 5, 19, 9. *Inde ad Vejos exercitus ductus*. V. Perizon. ad Sanctii Minerv. 4, 6. p. 668. Ceterum *Ad Soram ita reditum* est apud Hearnium in Oxon. L. 1. Sed *inde* est deinde, post partam ad Lautulas victoriam. V. infra ad 42, 55, 6.

Novique consules M. Petelius, C. Sulpicius] *Poetelius* ex consulatu Capitolino. Diodorus [l. 19. p. 711.] Μάρκος Πόπλιος, Γάϊος Σουλπίκιος. at Πόπλιος mendose. SIG. *Petellius* oſtendunt Pall. tres. alterum Andreas *Claudium Sulpicium* indigitat. mendose. GEBH. V. supra ad 3, 35, 11. Perperam codd. multi *Petilius*, *Petillius*, *Petelius*, *Petellius*. Florent. etiam *Poetalis*. Secundi consulis praenomen deerat in Lovel. 3. *C. Supplicius* praeferunt Voſſ. 1. Leid. 2. Lov. 1. et Fragm. Hav. V. ad 3, 10, 5.

Exercitum ab dictatore Fabio accipiunt] Pall. sec. *acceperunt*. GEBH. Ita et Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. B. *recipiunt* Voſſ.
2. Tum *a dictatore* Vo
2. Lovel. 1. Fragm. H
ner. in quo poſterio
iam vox *Fabio*.

Novisque cohortib
mentum adductis] Pa
ctis. GEBH. *novis c*
verk. Tum *abducti*
ad 27, 29, 1. *inductis*
a m. 1.

§. 2. *Ceterum, quu*
ficilem urbis situm n
di] *urbis statum* Vo
vel. 3. prima syllab
deficit in Klock. int
teris ultimis vocis
tis. Omnia autem ha
et praecedentis dua
syllabae exsulant a
satis certa rectaque r
inserta media voce

Aut tempore longin
ceps periculo victori
tempore longinqua V
1. et Lovel. 1. *hau*
ginqua Leid. 2. V.
2, 11. *aut tempore lo*
2. et Lovel. 3. Ve
hujus fontem indica
3, 8. Vox *periculo*
in Leid. 1. *Praeceps*
culosum notare pote
4, 12, 2. *Quod Ard*
praecipiti tanta for
ventum. 34, 49, 8. *L*
miam et aliis grave
qui habeant, *effrena*
pitem esse. An tam
dicis teſtimonio st
dubito.

oranus transfuga, clam ex oppido profectus, 3
d vigiles Romanos penetraſſet, duci se extem-
onsules jubet, deductusque traditurum urbem
it. Visus inde (quum, quonam modo id 4
urus eſſet, percunctantes doceret) haud
dferre, perpulit, prope adjuncta moeni-

lam ex oppido profectus, vigiles Romanos penetras- x *oppido profectus* Voſſ. 2. Lovel. 1. et Portug. onem quoque *clam* non *jam* degeneraſſe, obser- eins, in Fragm. Adver- Tibullo subjecit Broek- ū. Contra *jam* in *clam* antiquis Ciceronis li- apud se sunt, teſtatur d 1. ad fam. ep. 2. *op- ectus*, omiſſa praeposi- aefert Voſſ. 2. Tum *ad omanos pervenisset* scri- imo librarius Lovel. 4. ae voci notis, quibus lendum indicatur, sub- einde adscripsit vocem r.

extemplo ad consules ju- ctusque traditurum ur- itteit] Pal. sec. sine co- et *deductus traditurum mittit.* Campanus *de-* GEBH. Omnes mei scri- ti recte *deductusque*. Ve- mple, solito scribarum Florent. a m. 1. V. ad Tum *ad consulem* Voſſ. mos *consules* exercitum ore Fabio accepiſſe, su- lit Liv. hoc cap. V. de re infra ad 10, 10, 2. *id* Lov. 3. Tum *traditur ur- bem* Voſſ. 2. et Lovel. 3.

Visus inde, quum, quonam praeſtaturus esset, per- s doceret, haud vana adfer- re, perpulit] Mirum, hercle, nemini hactenus hic visum τὸ *Visus*. quod quid hic facit per Deos ad Livii sententiam? Omnino reponendum *Jussus inde, quum, quonam* etc. MOD. Si admittatur lectio Franc. Modii *Jussus*, quam et ego in Pall. o. reperi, quo tibicine suſtentabuntur ita *haud vana afferre?* Rectius ergo cum antiquiſſimis editionibus praetulimus τὸ *Visus*. GEBH. *Jussus*, ut Modius reponendum exiſtimat, inveni etiam in Florent. Leid. utroque, Voſſ. utroque, Lovel. 1. 3. 4. Portug. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. eamdemque lectionem ex edd. exhibet Mediol. anni 1505. Solent autem paſſim *uisus* et *iussus* in Mſtis confundi. V. supra ad 3, 4, 11. 5, 50, 5. 7, 10, 2. c. 25, 11. 8, 15, 7. 10, 14, 17. 21, 23, 1. 39, 47, 4. (* 37, 11, 8. c. 51, 9.) Adde N. Heinsium ad Ovidii Epist. 17. Heroïd. 157. et Bentlej. ad Horat. 3. od. 27, 71. Cauſſa est adfinitas ductuum literarum *iu* et *ui*, praesertim in scriptura Longobardica. V. ad 9, 1, 8. *Rursus*, pro *Visus*, est in edd. Mediol. anni 1480. 1495. et Veneta anni 1498. Tota vox exsulabat a Lovel. 2. Sed verius puto, ut cum Gebhardo nihil mutemus. Tum *ut quonam modo* Portug. et Haverk. *quum quodam modo* Lovel. 3. *ut quondam modo* Florent. a m. 1. Hinc *praeſtiturus* Fragm. Hav. a m. 1. V. infra ad 37, 25, 2. Deinde *percunctantes docerent* Leid. 1. *percunctarentur* Lovel. 2. Insuper *ad-*

9 equitum novoque exercitu militem celavit. et, tanquam nulla, nisi in eruptione, spes esset, *Locis*, inquit, *angustis, milites, deprehensi, nisi quam victoria*
10 *patefecerimus, viam nullam habemus. Stativa nostra munimento satis tuta sunt; sed inopia eadem infesta. nam et circa omnia defecerunt, unde subvehi commeatus poterant; et, si homines juvare velint, iniqua loca*

omnem vincendi et retinendae Hispaniae esse. 40, 32, 3. *Postquam receptus pulsis nullus erat, nec usquam, nisi in certamine, spes.*

De magistro equitum novoque exercitu militem celavit] Vocem *militem* neglexit librarius Harlej. *militum* praeferunt Voss. 2. et Lovel. 3. Credo, indoctis displicuisse sibi minus notam constructionem *celare aliquem de aliqua re*, quae tamen apud Ciceronem frequens est. 7. ad fam. ep. 20. *Bassus noster me de hoc libro celavit.* et pro Dejot. 6. *De insidiis celare te voluit.* Unde passiva forma *celor de ea re* in Orat. pro Cluent. 66. *Non est profecto de illo veneno celata mater.* pro Sulla 13. *Credo, judices, celatum esse Cassium de Sulla uno.* 5. ad fam. ep. 2. *Debes existimare, te maximis de rebus a fratre esse celatum.*

§. 9. *Tamquam nulla, nisi in eruptione, spes esset*] *tamen quam nulla* Florent. *tam* et *tamen* saepe in Mstis commutari, infra videbimus ad 22, 59, 13. *Tò esset* omittitur in Leid. 2. et Lovel. 3. Contra post eam vocem adjiciuntur hae tres *ita verba fecit* in Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. B. Sed sequens *inquit*, quod in omnibus constanter superest, efficit, ne eo opus sit.

Deprehensi, nisi quam victoria patefecerimus, viam nullam habemus] Perperam Pall. duo, et Camp. ed. *victoriam.* sec. *nisi quam victores patefecerimus, viam nullam habemus.* GEBH. *victoriam* Voss. 2. *victores* Portug. et Haverk. Insuper *ac deprehensi* Voss. 2. et Lovel. 3.

§. 10. *Stativa nostra munimento satis tuta sunt, sed inopia eadem infesta*] *Stativis nostra munimenta satis tuta sunt* Lovel. 4. *monimento* Portug. solita scribarum deerratione. V. ad 4, 10, 6. Tum *sed inopia eadem infesta est* Gaertn. qui idem etiam mox *defecere* praefert, pro *defecerunt.*

Et, si homines juvare velint, iniqua loca sunt] Vet. lib. *omnes.* SIG. Libri omnes, qua calamo picti, qua typis excusi, *si omnes juvare*, quod ante nos quoque observavit Sigonius. GEBH. *si omnes* etiam Voss. duo, Leid. duo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. Hearnii Oxon. N. B. [Veith.] et editi ante Froben. qui anno 1531. *homines* substituit. Quam lectionem, si excerptis fidendum est, servant Florent. Klock. et plures Hearnii Oxonienses. Videtur etiam eadem scriptura praeferenda esse. Est enim hoc loco oppositio inter *homines*, qui juvare volunt, et *loca*, quae iniqua sunt. Solent autem *omnes* et *homines* passim in Mstis confundi. V. ad Livii 3, 54, 6.

sunt. Itaque non fruſtrabor ego vos, caſtra hic relin- 11
quendo, in quae, infecta victoria, sicut priſtino die,
vos recipiatis. armis munimenta, non munimentis arma
tuta esse debent. Caſtra habeant repetantque, quibus 12
operae est trahere bellum: nos omnium rerum respectum,
praeterquam victoriae, nobis abscindamus. Ferte signa 13
in hoſtem: ubi extra vallum agmen excesserit, caſtra,

§. 11. *In quae, infecta victoria, sicut priſtino die, vos recipiatis*] Lege *sicut die priſtini*, ex Gellio 10, 24. KLOCK. *in qua infecta victoria* Leid. 2. et Lovel. 1. *in quae inserta victoria* Voſſ. 2. *in quae inferta victoria* Lovel. 3. *in quae infeſta victoria* Lovel. 2. Voces *infeſtus* et *infectus* etiam alibi in Mſſis commutantur. V. viros doctos ad Nason. 4. Metam. 618. et Cel. Burm. ad ejusdem lb. 246. Ita apud Lucan. 4, 736. primus Thuan. quem cod. Nic. Heins. contulit, perperam praefert *infeſtaque semper Punica bella dolis*; ubi recte *infectaque* editur. *in quae inperfecta victoria* Lovel. 4. V. Cel. Burm. ad Suet. Tib. 47. Sed *infecta victoria*, ut *infecta pax* dicitur supra 9, 1, 3. *Pace infecta redierunt.* 30, 31, 10. *Ita infecta pace ex colloquio ad suos quum se recepissent.* 37, 1, 6. *Ita infecta pace dimissi, urbe eodem die excedere jussi.* Deinde *sicut primo die* Port. et Haverk. [Veith.] Male. Sed neque placere potest Klockii conjectura *die pristini*: quod Livio in usu fuiſſe aliunde non conſtat. De *die priſtino* v. Cel. Duker. ad Livii 4, 32, 10. ac Burm. ad Suet. Aug. 94. Paullo ante *vos* deficit in Leid. 2. Tum *caſtra hic retinendo* Lovel. 2. *castra haec relinquendo* Hearnii Oxon. N. in margine.

Non munimentis arma tuta esse debent] *armatura eſſe debent* Gaert-*ner. *arma tua esse debent* Voſſ. 1. et Lovel. 1. neque aliter est in contextu Leid. 2. in cujus tamen margine *tua* mutatum est in *tuta*. Ita et variabant codd. supra ad 7, 16, 5. et infra hoc lib. c. 34, 24. (*38, 45, 10.)

§. 12. *Caſtra habeant repetantque, quibus operae est trahere bellum*] *habeant repetanturque* Lovel. 1. et Fragm. Hav. a m. 1. V. ad 39, 22, 8. *habeant repetant quique* Voſſ. 2. et Lovel. 3. *habeant repetitusque* Leid. 1. *habeant receptusque* Lovel. 2. Tum *quibus opus est* Lov. 2. Gaertn. et Fragm. Hav. a m. 2. *quibus opera est* Florent. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. Verum ultima litera τοῦ *operae* a prima vocis praecedentis [l. sequentis] perperam elisa est. V. ad 23, 8, 9. De locutione *operae est* v. supra ad 4, 8, 3.

Omnium rerum respectum etc. nobis abscindamus] *vobis* Voſſ. 2. Lovel. 3. Portug. et Gaertn. sollemni scribarum lapsu. V. ad 34, 2, 2. Tum *abscidumus* Florent. Voſſ. 1. Leid. ambo, Harlej. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. V. Gronov. infra ad 44, 5, 5. et mox §. seq.

§. 13. *Ferte signa in hoſtem: ubi extra vallum agmen excesserit*] *Ferre signa in hoſtem* Leid. 2. *Ferte arma in hoſtem* Klock. Ita 38, 11, 3. *Hostes eosdem habeto, quos po-*

quibus imperatum est, incendant: damna vestra, mili-
tes, omnium circa, qui defecerunt, populorum praeda
14 *sarcientur.* Et oratione dictatoris, quae necessitatis
ultimae index erat, milites accensi vadunt in hostem,
et respectus ipse ardentium castrorum, quamquam
proximis tantum (ita enim jusserat dictator) ignis
15 est subditus, haud parvum fuit irritamentum. Ita-
que, velut vecordes inlati, signa primo inpetu ho-
stium turbant; et in tempore, postquam ardentia
procul vidit castra magister equitum, (id convene-

pulus Romanus, armaque in eos ferto. Nihil tamen mutantibus aliis codd. vulgatum servo. Infra 26, 13, 11. *Ad ipsam urbem Romam infesta signa ferri jussit.* Tum *extra vallum agmen excesserat* Gaertn. *extra vallum cesserit agmen* Harlej. et edd. Aldo priores. Mox *τὸ est* deficit in Leid. 2. Pro *incendant* autem est *incedat* in Voss. 2. Leid. 1. Harlej. Fragm. Hav. a m. 1. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. V. ad 8, 20, 5.

Omnium circa, qui defecerunt, populorum praeda sarcientur] *quae defecerunt* Fragm. Hav. *qui deferunt* Voss. 2. Leid. 1. et Lovel. 3. *omnium, qui circa deferunt* Harlej. Tum *praeda parcientur* Lovel. 3. *praeda sarciuntur* Voss. 2. a m. 1. *praeda sarcirentur* Haverk. Paullo ante *damna nostra* Voss. 2. Lovel. 2. 3. Hearnii Oxon. L. 1. et editt. ante Frobenianam anni 1535. V. modo ad §. 12.

§. 14. *Ea oratione dictatoris, quae necessitatis ultimae index erat*] Rott. Helm. *Et ea oratione.* Flor. et Vossianus [prior] *Et oratione.* Et ita legendum. J. FR. GRON. *Et oratione*, praeter duos a Gronovio memoratos, ex meis etiam praeferunt Leid. duo, et Lov. 1. V. ad 2, 44, 3. Solent autem librarii voculas *Et* atque *Ea* in Mstis confundere. V. ad 42, 5, 7. *Ea ratione dictatoris* est in Lovel. 2. V. ad 35, 25, 9. Praeterea *necessitatis ultimae index* Haverk. et Lovel. 3. V. ad 5, 26, 6. Mox voces *vadunt in hostem: et respectus ipse ardentium* exsulant a Leid. 2. et Lovel. 1.

Haud parvum fuit irritamentum] *haud parum* Voss. 2. et Lovel. 3. V. supra ad 5, 10, 3. *haud parvum irritamentum fuit* Harlej. et edd. Aldina priores. Paullo ante *proximis tñ*, sive *tamen*, pro *proximis tm̄*, sive *tantum*, Haverk. V. supra ad 9, 12, 6.

§. 15. *Et in tempore, postquam ardentia*] *et ipse. postquam ardentia* Lovel. 2. Haverk. et Hearnii Oxon. B. Male. *in tempore* est tempore opportuno, commodo, quod convenerat. V. supra ad 8, 7, 5.

Ita circumventi Samnites, qua potest quisque] *Is circumventi* Harlej. *Ita circumvenienti* Leid. 1. *Ita circumv* Florent. Tum *qua post quisque* Haverk. *qua post est quisque* Leid. 1. *qua possunt quisque* Lovel. 4.

§. 16. *In unum metu conglobata,*

rat signum) hoſtium terga invadit. ita circumventi Samnites, qua poteſt quisque, fugam per diversa petunt. Ingens multitudo, in unum metu conglo- 16
bata, ac semet ipsam turba inpediens, in medio caesa. Capta hoſtium caſtra direptaque; quorum 17
praeda onuſtum militem in Romana caſtra dictator reducit, haudquaquam tam victoria laetum, quam quod, praeter exiguam deformatam incendio partem, cetera contra spem salva invenit.

XXIV. Ad Soram inde reditum; novique con- 1

ac semet ipsam turba inpediens, in medio caesa) *in uno metu conglobata* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. Hujus erroris fontem indicavi ad 6, 3, 8. *in unum congregata* Lovel. 4. in contextu, altera lectione margini adscripta. Verum scriptura haec ex gloſſemate marginali nata videtur, et contra genuina in marginem rejecta esse. Contrario errore *conglobare*, pro *congregare*, in edd. vett. ſubſtitutum eſſe vidimus supra ad 5, 47, 5. *conglobare* autem Livio haud infrequens fuiſſe, aliis exemplis docuimus ad 5, 41, 6. Sed et *conglobare in unum* supra dixit 8, 11, 5. *Multis itineribus dissipati quum se in unum conglobassent.* Tum *semet ipsam turbam inpediens* Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. Portug. Haverk. et Fragm. Hav. a m. 1. qui error ejusdem generis est illi, quem in initio hujus adnotationis indagavi. Deinde *in medio caesi* Leid. 2. et Lovel. 1. quod eodem modo dictum eſſe posset, quo *pars in fugam effusi* infra 27, 1, 12. ubi plura similia videbimus. Quum tamen reliqui omnes in vulgatum conspirent, id etiam non mutari debere, verius videtur.

§. 17. *Capta hoſtium caſtra direptaque*] Hoc ordine verba primus digeſſit Gruter. cumque recentiores editores secuti sunt. Illis autem unus et alter scriptorum consentiunt. Antiquiores Grutero editiones praeferunt *Castra hoſtium capta direptaque*; et ita etiam est in Florent. Leid. 2. Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Gaertn. Klock. et Fragm. Hav. sed *Hostium caſtra capta direptaque* Portug. et Haverk. Mox *honuſtum*, perperam addita adspiratione, scribunt Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. 2. Florent. et Portug. a m. 2. V. ad 36, 40, 9.

Haud quaquam tam victoria laetum] Graeciſſant Pall. pr. ac tert. *victoriae laetum*. GEBH. Eamdem lectionem invenio etiam in Voſſ. 2. et Lovel. 3. De hac locutione dixi ad Silii Ital. 8, 548. Quum tamen, alibi Livium ita locutum eſſe, non invenerim, neque etiam Graecismos hos, nisi parciſſime, adhibuerit, insuper codices integerrimi *victoria* constanter tueantur, *victoriae laetum* noſtro vindicare non audeo. *victoria laetus*, quasi ad dictatorem referendum foret, praeferunt Portug. et Haverk. contra mentem Livii. Praeterea *haud quamquam* Leid. 1. Lovel. 1. 3.

sules M. Poetelius, C. Sulpicius exercitum ab dicta-
tore Fabio accipiunt, magna parte veterum militum
dimiſſa, novisque cohortibus in supplementum ad-
2 ductis. Ceterum, quum propter difficilem urbis si-
tum nec obpugnandi satis certa ratio iniretur, et
aut tempore longinqua, aut praeceps periculo victoria

et Harlej. V. ad 7, 26, 8. Vox *quaquam* omittitur in Lovel. 2. sequens *tam* in Leid. 1.

§. 1. *Ad Soram inde reditum*] Abjecta praepositione Camp. *Soram inde reditum*. GEBH. Praepositionem servant omnes alii scripti et excusi, nisi quod Florentino tantum a manu recentiori addita sit. Ita cap. praec. *Ad Soram ex Samnio Apuliaque traductae legiones*. 5, 19, 9. *Inde ad Vejos exercitus ductus*. V. Perizon. ad Sanctii Minerv. 4, 6. p. 668. Ceterum *Ad Soram ita reditum* est apud Hearnium in Oxon. L. 1. Sed *inde* est deinde, post partam ad Lautulas victoriam. V. infra ad 42, 55, 6.

Novique consules M. Petelius, C. Sulpicius] *Poetelius* ex consulatu Capitolino. Diodorus [l. 19. p. 711.] *Μάρκος Πόπλιος, Γάϊος Σουλπίκιος*. at *Πόπλιος* mendose. SIG. *Petellius* oſtendunt Pall. tres, alterum Andreas *Claudium Sulpicium* indigitat. mendose. GEBH. V. supra ad 3, 35, 11. Perperam codd. multi *Petilius*, *Petillius*, *Petelius*, *Petellius*. Florent. etiam *Poetalis*. Secundi consulis praenomen deerat in Lovel. 3. *C. Supplicius* praeferunt Voſſ. 1. Leid. 2. Lov. 1. et Fragm. Hav. V. ad 3, 10, 5.

Exercitum ab dictatore Fabio accipiunt] Pall. sec. *acceperunt*. GEBH. Ita et Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. B. *recipiunt* Voſſ. 2. Tum *a dictatore* Voſſ. duo, Leid. 2. Lovel. 1. Fragm. Hav. et Gaertner. in quo poſteriore deficit etiam vox *Fabio*.

Novisque cohortibus in supplementum adductis] Pal. sec. *deductis*. GEBH. *novis cohortibus* Haverk. Tum *abductis* Portug. V. ad 27, 29, 1. *inductis* Fragm. Hav. a m. 1.

§. 2. *Ceterum, quum propter difficilem urbis situm nec obpugnandi*] *urbis statum* Voſſ. 2. et Lovel. 3. prima syllaba vocis *situm* deficit in Klock. intercepta a literis ultimis vocis praecedentis. Omnia autem haec vocabula et praecedentis duae poſteriores syllabae exsulant a Leid. 2. Mox *satis certa rectaque ratio iniretur*, inserta media voce, Gaertn.

Aut tempore longinqua, aut praeceps periculo victoria esset] *haud tempore longinquo* Voſſ. 1. Leid. 1. et Lovel. 1. *haut tempore longinqua* Leid. 2. V. infra ad 28, 2, 11. *aut tempore longinquo* Voſſ. 2. et Lovel. 3. Verum erroris hujus fontem indicatum v. ad 6, 3, 8. Vox *periculo* non adparet in Leid. 1. *Praeceps* per se periculosum notare potest. Ita supra 4, 12, 2. *Quod Ardeatibus in re praecipiti tanta foret cura subventum*. 34, 49, 8. *Libertatem nimiam et aliis gravem, et ipsis, qui habeant, effrenatam et praecipitem esse*. An tamen unius codicis teſtimonio standum sit, dubito.

esset; Soranus transfuga, clam ex oppido profectus, 3
quum ad vigiles Romanos penetrasset, duci se extemplo ad consules jubet, deductusque traditurum urbem promittit. Visus inde (quum, quonam modo id 4
praestaturus esset, percunctantes doceret) haud vana adferre, perpulit, prope adjuncta moeni-

§. 3. *Clam ex oppido profectus, quum ad vigiles Romanos penetrasset*] *jam ex oppido profectus* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. et Portug. Apud Nasonem quoque *clam* non semel in *jam* degenerasse, observat N. Heins. in Fragm. Adversar. quod Tibullo subjecit Broekhus. p. 465. Contra *jam* in *clam* abiisse in antiquis Ciceronis libris, qui apud se sunt, testatur Manut. ad 1. ad fam. ep. 2. *oppido profectus*, omissa praepositione, praefert Voss. 2. Tum *ad vigiles Romanos pervenisset* scripserat primo librarius Lovel. 4. Sed ultimae voci notis, quibus aliquid delendum indicatur, subjectis, deinde adscripsit vocem *penetrasset*.

Duci se extemplo ad consules jubet, deductusque traditurum urbem promittit] Pal. sec. sine copula habet *deductus traditurum urbem promittit.* Campanus *deductisque*. GEBH. Omnes mei scripti et editi recte *deductusque*. Verum *exemplo*, solito scribarum errore, Florent. a m. 1. V. ad 34, 33, 8. Tum *ad consulem* Voss. 2. Sed, *novos consules* exercitum ab dictatore Fabio accepisse, supra retulit Liv. hoc cap. V. de hoc errore infra ad 10, 10, 2. *id consules* Lov. 3. Tum *traditur urbem promittit* Voss. 2. et Lovel. 3.

§. 4. *Visus inde, quum, quonam modo id praestaturus esset, percunctantes doceret, haud vana adferre, perpulit*] Mirum, hercle, nemini hactenus hic visum τὸ *Visus*. quod quid hic facit per Deos ad Livii sententiam? Omnino reponendum *Jussus inde, quum, quonam* etc. MOD. Si admittatur lectio Franc. Modii *Jussus*, quam et ego in Pall. o. reperi, quo tibicine sustentabuntur ita *haud vana afferre?* Rectius ergo cum antiquissimis editionibus praetulimus τὸ *Visus*. GEBH. *Jussus*, ut Modius reponendum existimat, inveni etiam in Florent. Leid. utroque, Voss. utroque, Lovel. 1. 3. 4. Portug. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. eamdemque lectionem ex edd. exhibet Mediol. anni 1505. Solent autem passim *uisus* et *iussus* in Mstis confundi. V. supra ad 3, 4, 11. 5, 50, 5. 7, 10, 2. c. 25, 11. 8, 15, 7. 10, 14, 17. 21, 23, 1. 39, 47, 4. (* 37, 11, 8. c. 51, 9.) Adde N. Heinsium ad Ovidii Epist. 17. Heroïd. 157. et Bentlej. ad Horat. 3. od. 27, 71. Caussa est adfinitas ductuum literarum *iu* et *ui*, praesertim in scriptura Longobardica. V. ad 9, 1, 8. *Rursus*, pro *Visus*, est in edd. Mediol. anni 1480. 1495. et Veneta anni 1498. Tota vox exsulabat a Lovel. 2. Sed verius puto, ut cum Gebhardo nihil mutemus. Tum *ut quonam modo* Portug. et Haverk. *quum quodam modo* Lovel. 3. *ut quondam modo* Florent. a m. 1. Hinc *praestiturus* Fragm. Hav. a m. 1. V. infra ad 37, 25, 2. Deinde *percunctantes docerent* Leid. 1. *percunctarentur* Lovel. 2. Insuper *ad-*

bus Romana caſtra ut sex millia ab oppido remove-
5 rentur: fore, ut minus intentae in cuſtodiam urbis diurnae stationes ac nocturnae vigiliae eſſent. ipse insequenti nocte, sub oppido silveſtribus locis cohortibus insidere juſſis, decem milites delectos secum per ardua ac prope invia in arcem ducit; pluribus, quam
6 pro numero virorum, miſſilibus telis eo conlatis. Ad haec saxa erant, et temere jacentia (ut ſit) in

ferre deficit in Haverk. Tandem *propulit* Portug. qui error frequens est. V. ad 2, 61, 5. 4, 21, 8. hoc lib. c. 30, 7. 10, 4, 7. (* 24, 13, 2.) et alibi. *se haud vana afferre inquit. perpulit quoque, prope adjuncta* etc. Lovel. 2.

Romana caſtra ut sex millia ab oppido removerentur] Titubat et haec lectio, maxime in numeris: quippe Pall. pr. et tert. *ut VII. milia.* sec. *ut tribus milibus ab oppido removeretur. agendum fore.* GEBH. *ut tribus millibus* Haverk. *ut tribus militibus* Portug. *ut tribus miliaribus* Gaertn. *ut III. mil'* Fragm. Hav. *ut III. millibus* Hearnii Oxon. B. et C. *ut sex millium* Voſſ. 1. et Lovel. 1. *ut VI° milliario* Lovel. 4. *ut septem millia* Voſſ. 2. et Lovel. 3. [*ut vi militum* Veith.]

§. 5. *Fore, ut minus intentae in cuſtodiam urbis diurnae stationes*] Lipsium et alios, qui ſtationes tantum diurnas fuiſſe putarunt, refellit Schelius ad Polybium c. 2. DUK. *agendum fore*, quod se in Pal. sec. reperiſſe Gebhardus ad verba praecedentia notavit, mihi quoque obvium fuit in Portug. et Haverk. atque Hearnio in Oxon. L. 2. B. C. et N. Tum *ad cuſtodiam urbis* Port. Gaertn. et Haverk. Ita 2, 18, 8. *Ut intentiores essent ad dicto parendum.* 3, 8, 8. *Inſtructum et ad certamen intentum.* c. 60, 7. *Quum per totum diem stetissent intenti ad certamen.* 10, 43, 2. *Partem copiarum revocare instructam intentamque ad obpugnandum.* (* 22, 24, 5.) 24, 19, 2. *Intento consule ad Casilinum obpugnandum.* 26, 44, 2. *Multitudinem aliam, quo clamor, quo subita vocasset res, intentam ad omnia obcurrere jubet.* 40, 4, 12. *Poris quidem ad hortationem remigum nautarumque intentus erat.* et alibi. Verum, etiam vulgatum *intentus in aliquid* Livio frequens eſſe, supra vidimus ad 4, 27, 11. Id igitur quum in optimae fidei codd. et reliquis aliis conſtanter supersit, novandi cauſſam nullam video. Deinde *diuinae stationes* aberrans scriba Haverk.

Sub oppido silvestribus locis cohortibus insidere jussis] *in silvestribus locis* Lovel. 2. Tum *insedere* Florent. Leid. 1. et Lovel. 2. V. ad 9, 2, 3. Paullo ante vox *ipse* deerat in Leid. 1. in sequentibus autem *ardua et prope invia* praeferunt Portug. et Haverk.

Missilibus telis eo conlatis] *missilibus telisque* Lovel. 2. Perperam. V. supra ad 6, 13, 2. Hinc *collocatis* Florent. De hoc errore infra dicam ad 10, 32, 5.

§. 6. *Ad haec saxa erant, et temere jacentia (ut fit) in aspretis*]

aspretis, et de induftria etiam, quo locus tutior es-
set, ab oppidanis congefta. Ubi quum conftituis- 7
set Romanos, semitamque anguftam et arduam, e-
rectam ex oppido in arcem, oftendiffet; *Hoc quidem
adicensu*, inquit, *vel tres armati quamlibet multitudi-
nem arcuerint: vos et decem numero, et, quod plus* 8
*est, Romani, Romanorumque fortissimi viri estis, et
locus pro vobis, et nox erit, quae omnia ex incerto*

Ad hoc saxa erant Voff. 1. Leid. 2. Lovel. 1. 3. Fragm. Hav. Hearnii Oxon. N. L. 2. B. et C. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. *Ad hoc erant saxa* Port. V. infra ad 31, 51, 10. *Ad saxa erant* Leid. 1. *Ad haec erant saxa* Haverk. Tum *temere jacentia*, praecedenti vocula *et* omiffa, Lovel. 4. a m. 1. V. ad 2, 44, 3. et mox §. 8. hujus cap. *in asperis* Lovel. 2. Gaertn. et, tefte Hearnio, Oxon. C. qui in L. 1. invenit *in altis*. [*ut in asperis* Veith.] Patet, librarios illos voci sibi minus notae notiorem fubftituiffe. At nisi in Livio hospites forent, compertum habuissent, *aspretum* apud eum saepius obvium effe. Infra hoc lib. c. 35, 2. *Aspreta erant saxis strata.* ubi plura alia loca laudavit Gebhard. quibus plerisque turbant etiam Mfta. Mox *quo loco tutior esset*, pro *locus*, Lovel. 1. a m. 1.

§. 7. *Ubi quum conftituisset Romanos, semitamque anguftam et arduam, erectam*] *cum statuisset Romanos* Gaertn. aliis omnibus invitis: quare verius videtur, primam syllabam τοῦ *conftituisset* interceptam effe a voce praecedente *cum*. De verbo *conftituere* v. infra ad 27, 26, 11. Tum *semitam quam anguftam* Haverk. *semitamque in anguftam* Gaertner. Deinde *erectam et arduam* Portug. et Haverk. *et arduam erectamque* Lovel. 2. *ereptam*, pro *erectam*, Lovel. 3. V. ad 3, 5, 7. Mox *ascendisset*, pro *oftendisset*, Gaertn.

Vel tres armati quamlibet multitudinem arcuerint] Vocula *vel* deest in Harlej. quam recte reliqui servant. De ejus hoc loco usu v. ad 36, 41, 2. Tum *multitudinem accrem'int* Leid. 2. *multitudinem acreuerint* Lovel. 1. *multitudinem vi arcuerint* Lovel. 2. et Hearnii Oxon. C. Sed vocula media, quae ab aliis libris abest, commode carere poffumus; quare perperam repetita videtur ex praecedentis dictionis litera finali *m*.

§. 8. *Locus pro vobis, et nox erit, quae omnia ex incerto majora territis oftentat*] *locus pro nobis* Voff. 2. Lovel. 3. et Haverk. Tum *et vox erit* Portug. V. ad 5, 44, 6. Hinc *omnia extincto majora* Haverk. Olim una serie scriptum fuerat *exinc'to majora*; ex quo, nota vel evanescente, vel librarii neglegentia omiffa, parva mutatione fieri potuit *extincto*. Deinde *territet oftentet* Lovel. 3. *territis oftentant* Leid. 2. quasi construendum foret *quae omnia*, nempe locus et nox, *oftentant*; quum potius jungi debeant *quae*, scilicet nox, *oftentat omnia majora*. Supra 5, 39, 7. *In noctem dilatum consilium esse, quo plus pavoris inferrent.* 35, 4, 5. *Ne nox terrorem in tumultuario proelio augeret.*

majora territis oſtentat. Ego jam terrore omnia im-
9 *plebo: vos arcem intenti tenete.* Decurrit inde, quan-
to maxime poterat, cum tumultu, *ad arma*, et *pro
veſtram fidem, cives!* clamitans, *arx ab hoſtibus ca-*
10 *pta est; ite, defendite.* Haec incidens principum fo-
ribus, haec obviis, haec excurrentibus in publi-
cum pavidis increpat. Acceptum ab uno pavorem

38, 5. 7. *Posse ratus ancipiti tumultu, nocte augente pavorem, memorabilem rem geri.* Paullo ante *vos decem numero*, vocula *et* omiſſa, Lovel. 2. V. supra hoc cap. ad §. 6.

Ego jam terrore omnia inplebo: vos arcem intenti tenete] *replebo* Harlej. Tum *vos autem arcem*, media voce inserta, edd. antt. Sed recte eam primus omisit Aldus. In nullo enim superest Mſto. Deinde *arcem interim tenete* Lovel. 4. Male. V. ad 6, 12, 10. *vos arce mittenti tenere* errore scribae praefert Leid. 1.

§. 9. *Quanto maxime poterat cum tumultu*] Forte *maximo*. Gellius 10, 3. *Per injuriam caesos, quanta maxima invidia potest, conqueritur.* Est tamen 10, 40, 8. *Quanto maxime posset moto pulvere oſtendere.* vel, ut volunt MSS. *Quanto maxime posset motu pulverem* (al. *pulveris*) *oſtendere*, J. FR. GRON. *maximo* superest in uno meo Portug. a m. 2. idemque Hearne in Oxon. L. 1. et B. invenit. De ea locutione supra v. ad 7, 9, 8. et 9, 10, 10. Vellem aut plures, aut meliores codd. adsentirentur. Nunc horum auctoritas levior videtur, quam ut iis credamus.

Ad arma, et pro veſtram fidem, cives, clamitans] Vocula *et* deerat in Lovel. 2. Tum *pro vestra fide* Voſſ. 1. Leid. duo, Lovel. 1. 2. 3. Portug. et Gaertn. *pro noſtra fide* Voſſ. 2. et Haverk. *pro* interjectionem hic accipientes pro praepositione. In antiquis edd. et Lovel. 4. est *proh veſtram fidem.* V. Dausquej. Orthogr. parte 2. v. *Proh*, et Erythr. Indic. Virgil. in v. *Pro.* Deinde *o cives* Hearnii Oxon. C. Eam voculam saepe librarii interjecerunt. Ita supra hoc lib. c. 9, 5. 10. et alibi. Denique *clamitant* Haverk.

Arx ab hoſtibus capta est; defendite, ite] Vet. lib. *ite, defendite.* Sic supra [c. 4, 16.] *Ite, consules, redimite civitatem.* et 7, [6, 10.] *Irent, crearent consulem ex plebe.* SIG. Vet. lib. Sigonii consentiunt Voſſ. 1. Portug. et Haverk. Reliqui ordinem verborum, ante Sigonium receptum, servant, nisi quod *ite* desit in Leid. 2. et Lovel. 1. ubi vox illa intercepta eſſe videtur ab ultimis literis τοῦ *defendite.* Infra 10, 4, 10. *Ite igitur, dicite, inquit, detegant nequidquam conditas insidias.* 25, 38, 22. *Ite, Diis bene juvantibus, corpora curate.* Virgil. 4. Aen. 593.

— — — — ite,
Ferte citi flammas, date tela, inpellite remos.

Silius Ital. 1, 568.

Ite citi, remis velisque inpellite puppim.

et vers. 571.

Ite citi, deflete fidem murosque ruentes.

togati, tectis veste gladiis, qui sub lucem
is portis urbes ingrederentur. Ab his simul 8
des trucidari coepti, simul datum signum ar-
, ut ex insidiis concurrerent. ita portae oc-
tae, triaque oppida eadem hora eodemque con-
capta. Sed, quia absentibus ducibus inpetus 9
factus, nullus modus caedibus fuit; deletaque
onum gens, vix certo defectionis crimine, per-
ac si internecivo bello certasset.

...fiuntur claudere, *si exer-...moveatur*] Copula *et* deest ...arlej. et edd. Aldo priori. Tum *si exercitus moveatur* ...at. *si exercitus admoventur* ... et Lovel. 3. *si exercitus* ...eat Harlej. Verum unus ... erat exercitus hoc anno ...riptus, cui olim Fabius ...ur, nunc ambo consules ...rant. Scriptum fuerat *ad-*... id est *admoveatur*; pro ...brarius dedit *admovēāt*, id ... Error hic in Mstis ...ens est. V. infra ad 38, 40, 1.

7. *Propinqua moenibus insi-...loca; partim togati, tectis gladiis*] *insiderent* Leid. 1. ...pra ad hujus lib. c. 2, 3. ...*moenibus loca insiderent* ...*ordine* Lovel. 4. Tum *par-*...*gati* Leid. 1. Hinc *testis ve-*...*diis* Portug. Mox in ver-...sequentibus *urbem ingrede-*...*r*, pro *urbes*, Lovel. 2. Por-...*rent*. Male: intelligun-... tria Ausonum oppida ... numerata, ut ex verbis ... patet.

8. *Simul custodes trucidari ... simul datum signum arma-... ut ex insidiis concurrerent*] ... deest in Portug. et Ha-... [Verh.] Sed, praeterquam ... plures et meliores codd. ... *Ita, F. P. l.* eam vindicent, Livium τὸ *simul* repetere solitum fuisse, supra vidimus ad 3, 50, 12. Deinde *simul clarum signum* Haverk. V. ad h. lib. c. 29, 5. et 10, 36, 11. Tum *ut exsignis concurrerent* Portug. Paullo ante *Ab his*, vel *Ab hiis*, Florent. Voss. duo, Leid. duo, Lovel. 4. 5. Portug. Gaertn. et Fragm. Hav.

Eadem hora eodemque consilio capta] Omnia haec vocabula errore scribarum exsulant a Portug. et Hearnii Oxon. B.

§. 9. *Deletaque Ausonum gens*] *delataque* Voss. 1. et Lovel. 1. quomodo etiam supra peccabatur 6, 2, 9. 8, 15, 4. et alibi. *delectaque* Fragm. Hav. a m. 1. V. ad 4, 25, 8. *deleta*, sine copula *que*, Lovel. 2. Tum *Auxonum gens* Voss. 2. *Ansonum gens* Gaertn. V. supra hoc cap. §. 1. Paullo ante *inpetus factus est*, alio ordine, Lovel. 2.

Perinde ac si internecino bello certasset] MS. Fuld. *perinde ac si internecivo bello certasset*. pro *internecino*. MOD. Antiquissima Andreae editio *internecivo* Pal. sec. *internectivo*. Camp. *internitio bello*. Sed melius credo *internecinum bellum* dici πανόλεθρον. Plautus Amphitr. 1, 1, 33.

1 XXVI. Eodem anno, prodito hoſtibus Rom
praesidio, Luceria Samnitium facta. nec diu
2 ditoribus inpunita res fuit. Haud procul inde
ercitus Romanus erat: cujus primo inpetu
sita in plano, capitur. Lucerini ac Samnite
3 internecionem caesi. eoque ira proceſſit, ut R
quoque, quum de colonis mittendis Luceriam

Victores victis hoſtibus legiones
reveniunt domum,
Duello exſtincto maximo, atque
internecatis hoſtibus.

Mox c. 26. *Samnites ad internecionem caesi.* Livius l. 22, 58. *Non internecinum sibi esse cum Romanis bellum.* Ubi tamen perperam Pall. tres *Non internitione civium.* Trogus 6, 6. *Quod non Graeciae laboribus assiduisque bellorum internecinis odiis consulens fecit.* 11, 9. *Graecos veterum bellorum memoria internecinique cum Persis odii accendebat.* GEBH. *inter se bello certaſſet* Gaertn. *interno cive bello certaſſet* Lovel. 4. *interno cives bello certasset* Leid. 2. et Voſſ. 1. a m. 2. *interno cives certassent bello* Lovel. 1. *internocivo bello certasset* Florent. Voſſ. 2. et Lovel. 2. *internecivo bello certasset* Leid. 1. Harlej. Klock. et Portug. cum edd. vett. Hodie paſſim in optimis edd. potius *internecinus*, quam *internecivus*, recipi solet. V. apud Cic. or. 14. Phil. 3. ubi consulendus est Ferrar. apud Plin. 8, 24. 10, 8. apud Gell. 2, 1. apud Apulej. 5. Met. p. 96. ed. Pric. et alios. Utro modo legatur, perinde eſſe, pronunciat Jac. Gothofr. ad l. 14. C. Theod. de Accusat. ubi de *internecivi actione* agit. Contra *internecivus* praeferendum eſſe, docere conatur Dausquej. in Orthog. part. sec. h. voce. Eamdem etiam orthographiam probare videtur Voſſ. in Etym. ling.

Lat. in v. *Nex.* V. etiam T
ad Suet. Aug. 35. Huic etia
pturae favent codd. mem
lectiones. *certasset bello a*
dine est etiam in Portug.
verk. Insuper *proinde ac*
vel. 2. V. infra ad 27, 8,

§. 1. *Prodito hoſtibus*
praesidio, Luceria Samnit
cta] *proditum hoſtibus*
praesidio Portug. a m. 1,
gentibus Romano praesidi
nii Oxon. N. in margine
eadem lectio etiam in c
Voſſ. 1. exſtat, altera *hoſt*
ter versus adscripta. T
crecia Samnitum facta
in quo mox etiam in verb
omittitur vox *res.*

§. 2. *Ad internecionem*
interempcionem Gaertn.
ad 36, 34, 2. *ad internecion*
tug. *ad internicionem* Flor
interpolatione manus rece
Leid. 2. et Lovel. 4. *ad int*
nem Leid. 1. Lovel. 1. 2.
et Fragm. Hav. V. Cl.
ad Flori 2, 17, 16. Vulgata
bendi rationem defendit D
in Orthogr. part. sec. in h
ce. Paullo ante transposit
cibus *Romanus exercitus* p
runt Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel.
Portug. et Haverk.

§. 3. *Ut Romae, quum d*
nis mittendis] Pall. tres, et
editio *ut Romae quoque, qu*

ntos viginti quinque, qui omnium con- 14
bantur et infandae colonorum caedis et
uctores, vinctos Romam deducunt. ce-
udinem incolumem, praesidio inposito,

ursantes Portug.
th.] Sed cum per
rsantes scriptum
rima syllaba, u-
ra notata, a lite-
potuit. qua ratio-
o. pro *icursatio*,
upus codex prae-
, 3. *cursum*, pro
concursum, infra
, 25, 3. Ita *scri-*
bere v. ad 35, 41,
rsu, sive *icursu*,
ra datum erat in
2. *concursare* in
m est. V. ad 35,
am 4, 6, 9. *Con-*
candidati coepere.
5, 1.

n quaedam Romae

saas.

i.

lumen, dum con-
milia.

los redit Voss. 2.

liquos fortuna ex
ac fuga fecerat,
cipiunt] *quos reli-*
le ac fuga fecerat,
neglectis, Voss.
Fragm. Hav. a m.
em accipiunt Flo-
ad 33, 20, 5.

os viginti quinque
am deducunt] Vet.
SIG. Ita et Voss.
vel. 1. Klock. et
N. et B. *ducenti*
tos Romam dedu-

cunt Gaertn. *ducenti XXXV. vinctos Romam deducunt* Portug. *ducenti triginta quinque vincti Romam reducuntur* Haverk. Nihil mutandum arbitror. Quum olim per notas scriptus esset numerus, incerti librarii, quemadmodum exprimendum foret, extulerunt casu primo. Alii deinde hos secuti, ut posteriora prioribus convenirent, etiam *vincti* dederunt, et verbo addiderunt terminationem passivi, quae per notas scribi solita facile vel omitti vel addi potuit. V. ad 39, 22, 8. Sed nec prima syllaba verbi ejusdem mutanda erat. Saepe *deducere* et *reducere* commutari solent. V. ad 6, 26, 8. *vinctos Romam ducunt* Leid. 2. et Lovel. 1. ac 2. At mox sequitur *qui Romam deducti erant.*

Destinabantur et infandae colonorum caedis et defectionis auctores] Pall. pr. et tert. *destinabantur infandi colonorum caedis* etc. GEBH. Ita et Voss. 2. ac Lovel. 3. nisi quod insuper omittant vocem *auctores*. Ejus loco *actores* praefert Lovel. 2. V. supra ad 1, 26, 5. Prius *et* deficit etiam in Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. 2. 4. Portug. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. [Veith.]

Praesidio inposito Sorae relinquunt. Omnes, qui Romam deducti erant] Ex omnibus his verbis nihil, nisi tantum *qui praesidio deducti erant*, superest in Voss. 2. Leid. 1. ac Lovel. 3. et 4. *Sorae relinquit* exhibent Harlej. et edd. antt. usque ad Ascensium, qui anno 1513. *relinquunt* substituit, adsentientibus reliquis scriptis.

6 occultae principum conjurationes factae. De
bus quum ad senatum relatum esset, haudqua
neglecta res est. quaestiones decretae, dictat

πράγματα τελέως ἀποβάλωσιν, ἀποικίαν ἐξέπεμψαν εἰς Λουκρίαν, πόλιν ἐπιφανεστάτην τῶν ἐν τοῖς τόποις. SIGON.

Duo millia et quingenti missi] Particula copulans *et* deficit in Portug. et Haverk. *mille et quingenti* exhibent Lovel. 2. et Hearnii Oxon. C.

Capuae quoque occultae principum conjurationes patefactae] Vetus lectio *conjurationes factae*, non *patefactae*. GELEN. Ut indicavit Gelenius, habent omnes nostri libri, tam cusi, quam scripti, *conjurationes factae*. GEBH. Cum Gelenio scripsimus *occultae principum conjurationes factae*. Nec aliter Andreas, Becharius, Moguntini, praeter scriptos nostros. 24, [5, 9.] *Conjuratio in tyranni caput facta indicatur per calonem*. Alterum video in primo Junta. J. FR. GRON. *patefactae* est in primo apud me Aldo; cujus editio Juntinam quadriennio praecessit. Sed lectio illa in nullo meorum codd. superest. Omnes enim ut et Oxonienses Hearnii legunt *factae*, nisi quod *pactae* sit in Leid. 1. Lovel. 4. et Gaertn. sollemni scribarum errore. V. supra ad 4, 4, 10. Adde ad 5, 27, 6. (*35, 38, 8.) Supra cap. praec. *Conjurationes circa Campaniam passim factae*. 32, 26, 7. *Quum conjurationem fecissent, spectaculo intentum populum adgredi statuerant*. Ceterum *principium* est in Lovel. 1. et Klock. V. ad 2, 27, 12. *conjurationes principum* alio ordine est in Lovel. 4. In verbis praecedentibus τὸ *Romanis* omittebat Hearnii Oxon. L. 1. *esset*, pro *essent*, perperam praefert Harlej.

§. 6. *Haudquaquam negle*
est. quaestiones decretae] *haud*
quam Lovel. 1. et 3. V. ad
8. Verbum substantivum
in Voss. utroque, Leid. utr
Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. G
Haverk. Fragm. Hav. et H
Oxon. B. N. et C. [Veith.
una insuper litera expunct
periodus ita connectend
haudquaquam neglecta re,
stiones decretae. Sed et s
rum lectio probari potest
21, 36, 4. *Nunciatur*, *ru*
viam esse. digressus deinde
locum visendum. haud du
visa, *quin* etc. ubi, in
his periodis Livium gavis
exemplis probabo. Potui
τὸ *est*, quod superest in
Florent. Kloch. et Harle
nihil notatum in excerpt
excidisse, vel propter voc
cedentis literas finales, v
per compendium unica
litera *ē* scriptum esset. V
ad 2, 33, 5. 7, 34, 13. 9,
alibi saepe. Mox *in quae*
exercendis Leid. 2. *dicend*
stionibus Lovel. 4. a m. 1.
inter versus emendatur
dis quaestionibus.

§. 7. *C. Menenius dictu*
Foslium magistrum equitu
C. Maenius. Haec plebe
fuit: illa patricia. GEL
iterum ambos factos ess
ptum est in tabulis Cap
De quibus sic Diodorus
713.] Ὁ δὲ δῆμος εὐθὺς
τε ἱκανὴν ἐξέπεμψεν ἐπ
καὶ στρατηγὸν αὐτοκράτο
ον Μαίνιον, καὶ μετ᾽ αὐ
τὰ τὸ πάτριον ἔθος,
Φούλβιον ἵππαρχον. το
τὰ πλησίον Καπύης κατ
πεδευσάντων, οἱ Καμπ

niam paſſim factae. nec Capua ipsa crimine caruit.
quin Romam quoque et ad principum quosdam in- 3
quirendos ventum est. Ceterum Ausonum gens
proditione urbium, sicut Sora, in poteſtatem venit.
Ausona, et Minturnae, et Vescia, urbes erant: ex 4
quibus principes juventutis duodecim numero, in
proditionem urbium suarum conjurati, ad consules
veniunt: docent, *suos, jampridem exoptantes Samni-* 5
tium adventum, simul ad Lautulas pugnatum audie-

eſſe poſſet, quo *venire in conspectu*, de quo infra v. ad 35, 27, 4. Codicum tamen pro hac lectione stantium auctoritas non tanta apud me est, ut illis solis fidem habere audeam. V. etiam ad 9, 38, 1. (* 25, 15, 1. 39, 20, 7.)

§. 4. *Ausona, et Minturnae, et Veſtina, urbes erant*] Anno ab urbe cond. CDXIX. hic noſter Livius [8, 16, 1.] aït, Cales urbem Ausonum fuiſſe, quae proximo deinde anno a M. Valerio Corvino expugnata colonia Romana facta est. Plinius autem l. 3, 5. ubi de Latio, Ausones habuiſſe sedem inter Circejos ac Lirim amnem, scriptum reliquit. Haec omnia diversis temporibus fieri poterant: sed tamen judicet lector. GLAR. Vet. lib. alii *Veſtitia*, alii *Veſtia*. Ego *Vescia* legendum puto. Nam *Vescia*, ut 8, [11, 5.] dixi, Ausonum erat, auctore Stephano. SIG. Pal. pr. *Vescuia*. sec. *Ausonia et Minturnae et Veſtitia*. Sigonius exiſtimat hic legendum *Vescia*. GEBH. *Autsnea* Klock. *Auxona* Voſſ. 2. *Antonia* Gaertn. *Ausonā* Leid. 1. *Ausonia* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Haverk. Fragm. Hav. Hearnii Oxon. N. B. et ed. Mediol. anni 1505. Alibi hujus urbis mentionem nondum reperi. Tum *Numtānae* Harlej. *Nuntumnae* edd. vett. pro quo Mediol. anni 1505. *Minturnae* dederunt, id quod Ascensius anno 1513. et mox reliqui recte adoptarunt. Praeterea *Veſtina* Leid. 2. Lovel. 1. 2. Harlej. et edd. antt. nisi quod *Veſtinia* sit in Tarvis. pr. *Veſticia* Portug. et Haverk. *Nesticia* Gaertn. *Vesana* Voſſ. 2. et Lovel. 2. *Vescina* Florent. Voſſ. 1. Leid. 1. Lovel. 4. et Portug. Sigonii *Vescia* emendantis conjecturam probat etiam Cluver. 3. Ital. ant. 10. p. 1082. *Vescini* incolae hujus urbis ex ejusdem Sigonii emendatione infra obcurrunt 10, 20, 1. ubi etiam vide. Praeterea *urbes exſtant* Lovel. 2. Mox *in proditione urbium*, pro *in proditionem*, Harlej. et edd. vett. Verum reſtituerunt Mediol. anni 1505. quod poſtea etiam Aldus recepit. Tum *ad quos*, pro *ad consules*, Klock. quae lectio ex non intellecta compendiaria scriptura *ad cos* nata est. (* v. ad 28, 9, 4.)

§. 5. *Exoptantes Samnitium adventum, simul ad Lautulas pugnatum audierunt*] *exortantes* Lov. 2. Sed, literas *P* et *R* saepe in Mſtis confundi, infra videbimus ad 23, 1, 6. Hinc *ad Lausulas* Lov. 2. 4. *ad Lauculas* Leid. 2. Port. et Haverk. V. modo ad §. 2. Inde *pugnatum audietur* Lovel. 3. et Voſſ. 2. *pu-*

runt, pro victis Romanos habuisse, juventute, armis
6 *Samnites juvisse. fugatis inde Samnitibus, incerta pace agere, nec claudentes portas Romanis, ne arcessant bellum; et obſtinatos claudere, si exercitus admoveatur. In ea fluctuatione animorum obprimi incautos posse.*
7 His auctoribus mota propius caſtra: miſſique eodem tempore circa tria oppida milites, partim armati, qui occulti propinqua moenibus insiderent loca; par-

gnatum adierunt Port. quomodo interdum lapsi sunt scribae. V. infra ad 10, 12, 2. *audiere* Gaertn. *audiverunt* Lovel. 4.

Pro victis Romanos habuisse, juventute et armis Samnites juviſſe] Abest copula *et* ab Pal. sec. Primus vero, tert. et Camp. *juventutem armis Samnitem juvisse.* GEBH. Thuan. *juventute, armis Samnitem juvisse.* Etiam Palatini, Voſſ. copula deficiebantur. Satis placet Thuanei lectio. J. FR. GRON. Copula apud me in uno tantum superest Harlej. In reliquorum autem verborum scriptura ceteri inter se diſſentiunt. *juventutem armis Samnitem* habent Lovel. 2. 3. Gaertn. et Fragm. Hav. *juventutem armis Samnites* Voſſ. 2. Port. et Haverk. [Veith.] *juventute, armis Samnitem* Lovel. 4. *juventute, armis Samnites* Florent. Voſſ. 1. Leid. ambo, Lovel. 1. Klock. et Hearnii Oxon. L. 2. B. ac C. Cod. Thuanei lectio, quam Gronov. sibi placere testatur, ferri poſſet, si plures Mſti consentirent. V. supra ad 7, 33, 15. Nunc vero, quum unus tantum meorum suffragetur, vix eam probare poſſum. Copulam tamen, quam tantum non omnes ejiciunt, expungendam putavi. Infra 35, 44, 5. *Omnem se Graeciam armis, viris, equis, omnem oram maritimam classibus completurum.* ubi plura vide. Adde, quae supra notata sunt ad 3, 68, 4. Praeterea *adjuvisse* Lovel. 4. a m. 1. *munivisse* Portug. *tisse* Haverk.

§. 6. *Incerta pace agere*] *inceria pace* Florent. Sed a manu altera superscripta est litera *m*, ut sit *pacem.* Inter aberrantis librarii peccata referendum est. Nam et optimi codd. interdum male a scribis habiti sunt.

Nec claudentes portas Romanis, ne accersant bellum] MS. Fuld. *arcessant bellum.* MOD. *ne claudentes*, vel *ne claudentis* Voſſ. 2. et Lovel. 3. ultima litera τοῦ *nec* a prima vocis sequentis intercepta. V. supra hoc cap. ad §. 2. Iidem vero codd. mox *ne* omittunt. sed ejus loco *nec* praeferunt Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. Tum *accersant* Haverk. *arcescant* Klock. *accerscent* quaedam vett. edd. aliae *accerserent.* Sed recte Modius *arcessant* reſtituit; quomodo non modo reliqui Mſti et edd. antiquiſſimae Rom. anni 1472. Parm. et aliae praeferunt, sed se quoque in duobus Pall. reperiſſe, supra teſtatus est Gebhard. ad hujus lib. c. 9, 12. ubi insuper vide, quae notantur.

partim togati, tectis veste gladiis, qui sub lucem apertis portis urbes ingrederentur. Ab his simul
8 custodes trucidari coepti, simul datum signum armatis, ut ex insidiis concurrerent. ita portae occupatae, triaque oppida eadem hora eodemque consilio capta. Sed, quia absentibus ducibus inpetus
9 est factus, nullus modus caedibus fuit; deletaque Ausonum gens, vix certo defectionis crimine, perinde ac si internecivo bello certasset.

Et obstinatos claudere, si exercitus admoveatur] Copula *et* deest ab Harlej. et edd. Aldo prioribus. Tum *si exercitus moveatur* Florent. *si exercitus admoventur* Voss. 2. et Lovel. 3. *si exercitus admoveant* Harlej. Verum unus tantum erat exercitus hoc anno conscriptus, cui olim Fabius dictator, nunc ambo consules praeerant. Scriptum fuerat *admoveat̃*, id est *admoveatur*; pro quo librarius dedit *admoveãt*, id est *admoveant*. Error hic in Mstis frequens est. V. infra ad 38, 40, 1.

§. 7. *Propinqua moenibus insiderant loca; partim togati, tectis veste gladiis*] *insederent* Leid. 1. V. supra ad hujus lib. c. 2, 3. *propinqua moenibus loca insiderent* alio ordine Lovel. 4. Tum *partim togati* Leid. 1. Hinc *testis veste gladiis* Portug. Mox in verbis sequentibus *urbem ingrederentur*, pro *urbes*, Lovel. 2. Portug. et Haverk. Male: intelliguntur enim tria Ausonum oppida modo memorata, ut ex verbis seqq. patet.

§. 8. *Simul custodes trucidari coepti, simul datum signum armatis, ut ex insidiis concurrerent*] Prima vox deest in Portug. et Haverk. [Veith.] Sed, praeterquam quod et plures et meliores codd. eam vindicent, Livium τὸ *simul* repetere solitum fuisse, supra vidimus ad 3, 50, 12. Deinde *simul clarum signum* Haverk. V. ad h. lib. c. 29, 5. et 10, 36, 11. Tum *ut exsignis concurrerent* Portug. Paullo ante *Ab his*, vel *Ab hiis*, Florent. Voss. duo, Leid. duo, Lovel. 4. 5. Portug. Gaertn. et Fragm. Hav.

Eadem hora eodemque consilio capta] Omnia haec vocabula errore scribarum exsulant a Portug. et Hearnii Oxon. B.

§. 9. *Deletaque Ausonum gens*] *delataque* Voss. 1. et Lovel. 1. quomodo etiam supra peccabatur 6, 2, 9. 8, 15, 4. et alibi. *delectaque* Fragm. Hav. a m. 1. V. ad 4, 25, 8. *deleta*, sine copula *que*, Lovel. 2. Tum *Auxonum gens* Voss. 2. *Ansonum gens* Gaertn. V. supra hoc cap. §. 1. Paullo ante *inpetus factus est*, alio ordine, Lovel. 2.

Perinde ac si internecino bello certasset] MS. Fuld. *perinde ac si internecivo bello certasset*, pro *internecino*. MOD. Antiquissima Andreae editio *internecivo* Pal. sec. *internectivo*. Camp. *internitio bello*. Sed melius credo *internecinum bellum* dici πανόλεθρον. Plautus Amphitr. 1, 1, 33.

1 XXVI. Eodem anno, prodito hoſtibus Romano praesidio, Luceria Samnitium facta. nec diu pro-
2 ditoribus inpunita res fuit. Haud procul inde exercitus Romanus erat: cujus primo inpetu urbs, sita in plano, capitur. Lucerini ac Samnites ad
3 internecionem caesi. eoque ira proceſſit, ut Romae quoque, quum de colonis mittendis Luceriam con-

Victores victis hoſtibus legiones reveniunt domum,
Duello exſtincto maximo, atque internecatis hoſtibus.

Mox c. 26. *Samnites ad internecionem caesi.* Livius l. 22, 58. *Non internecinum sibi esse cum Romanis bellum.* Ubi tamen perperam Pall. tres *Non internitione civium.* Trogus 6, 6. *Quod non Graeciae laboribus assiduisque bellorum internecinis odiis consulens fecit.* 11, 9. *Graecos veterum bellorum memoria interneciniqne cum Persis odii accendebat.* GEBH. *inter se bello certaſſet* Gaertn. *interno cive bello certaſſet* Lovel. 4. *interno cives bello certasset* Leid. 2. et Voſſ. 1. a m. 2. *interno cives certassent bello* Lovel. 1. *internocivo bello certasset* Florent. Voſſ. 2. et Lovel. 2. *internecivo bello certasset* Leid. 1. Harlej. Kloch. et Portug. cum edd. vett. Hodie paſſim in optimis edd. potius *internecinus*, quam *internecivus*, recipi solet. V. apud Cic. or. 14. Phil. 3. ubi consulendus est Ferrar. apud Plin. 8, 24. 10, 8. apud Gell. 2, 1. apud Apulej. 5. Met. p. 96. ed. Pric. et alios. Utro modo legatur, perinde eſſe, pronunciat Jac. Gothofr. ad l. 14. C. Theod. de Accusat. ubi de *internecivi actióne* agit. Contra *internecivus* praeferendum eſſe, docere conatur Dausquej. in Orthog. part. sec. h. voce. Eamdem etiam orthographiam probare videtur Voſſ. in Etym. ling. Lat. in v. *Nex.* V. etiam Torrent. ad Suet. Aug. 35. Huic etiam scripturae favent codd. memoratae lectiones. *certasset bello* alio ordine est etiam in Portug. et Haverk. Insuper *proinde ac si* Lovel. 2. V. infra ad 27, 8, 18.

§. 1. *Prodito hoſtibus Romano praesidio, Luceria Samnitium facta*] *proditum hoſtibus Romano praesidio* Portug. a m. 1. *prodito gentibus Romano praesidio* Hearnii Oxon. N. in margine: quae eadem lectio etiam in contextu Voſſ. 1. exſtat, altera *hoſtibus* inter versus adscripta. Tum *Lucrecia Samnitum facta* Haverk. in quo mox etiam in verbis seqq. omittitur vox *res.*

§. 2. *Ad internecionem caesi*] *ad interempcionem* Gaertn. V. infra ad 36, 34, 2. *ad interuectionem* Portug. *ad internicionem* Florent. ex interpolatione manus recentioris, Leid. 2. et Lovel. 4. *ad internitionem* Leid. 1. Lovel. 1. 2. Harlej. et Fragm. Hav. V. Cl. Duker. ad Flori 2, 17, 16. Vulgatam scribendi rationem defendit Dausq. in Orthogr. part. sec. in hac voce. Paullo ante transpositis vocibus *Romanus exercitus* praeferunt Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. 4. Portug. et Haverk.

§. 3. *Ut Romae, quum de colonis mittendis*] Pall. tres, et Camp. editio *ut Romae quoque, quum de*

ɪretur senatus, multi delendam urbem censerent.
eter odium, quod exsecrabile in bis captos erat, 4
ginquitas quoque abhorrere a relegandis tam
cul ab domo civibus inter tam infeftas gentes
ebat. Vicit tamen sententia, ut mitterentur co- 5
i. duo millia et quingenti miffi. Eodem anno,
m omnia infida Romanis effent, Capuae quoque

is mittendis Luceriam sena- nsuleretur. GEBH. Thuan. Pall. Voff. Helm. Campanus, *amae quoque, quum de colo-* J. FR. GRON. Eamdem vo- m admittunt ex meis Voff. Leid. duo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Gaertn. Haverk. et Fragm. omnes insuper, quos Hear- tonii consuluit. Videtur in- diffe in aliis ob similitudi- sequentis.

nsuleretur senatus, multi de- m urbem censerent] *consulere- multi senatus delendam* Lo- 4. Tum *delendam urbem con- rent* Hearnii Oxon. B. cujus cis librario adhuc obversa- vox praecedens *consuleretur.* nfra ad 24, 48, 13.

4. *Praeter odium, quod exse- le in bis captos esset*] Quan- nitio hujus libri, ut antea nus (ad c. 12, 9.) Luceria anis amica effet, verisimile foedere, non oppugnatio- Romanorum factam. quod Li- tamen speciatim de hac urbe meminit, de Appulis tamen misit anno CDXXVIII. Deinde m urbs Samnitium facta est, licet in quam Samnites Ro- orum obsides ponere non itarunt. Id autem intelligi- actum, dum ad Furculas dinas Romani obsidebantur, nsi Livius ne verbo quidem inerit. Rursus deinde Pa- pyrius Censor cepit: sed cum ad Samnites rursus defeciffet, hic secundario capitur. Ter igi- tur Romanorum fuit, sed bis capta. GLAR. *Propter odium* Leid. 2. Lovel. 3. Portug. et Haverk. V. ad 4. 61, 10. Hinc vox *odium* deficit in Voff. 2. [*quod* in Veith.] Tum *ibi bis captos* Gaertn. *in his captos* Leid. 1. et ed. Parm. *in his captis* multae aliae ex vett. editionibus. Pro *esset* deinde Fro- ben. anno 1535. fubftituit *erat.* Sed alterum superest in Voff. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. Gaertn. et Fragm. Hav. [*esse* Veith.] A- lio ordine *quod erat exsecrabile in bis captos* praefert Portug. *quod erat inexsecrabile in bis ca- ptos* Haverk.

Longinquitas quoque abhorrere a relegandis tam procul ab domo civibus] *ab religendis* Portug. a m. 1. *ab religandis* a m. 2. *ab re- legandis* Haverk. et Fragm. Hav. a m. 2. Tum *et tam procul ab do- mo* Voff. 2. et Lovel. 3. *a domo* Leid. 2. Lovel. 1. et Gaertn. in quo pofteriore quinque priora vocabula desunt. Mox in verbis sequentibus *in certam*, pro *inter tam* Leid. 1. et *cogebant* Leid. 2.

§. 5. *Ut mitterentur coloni*] De Luceria colonia deducta in Apu- lia loquitur, de qua sic Diodo- rus [l. 10. p. 711.] in consulatu priore Ὁι δὲ Ρωμαῖοι φοβηθέν- τες μὴ τὰ κατὰ τὴν Ἀπουλίαν

6 occultae principum conjurationes factae. De quibus quum ad senatum relatum esset, haudquaquam neglecta res est. quaestiones decretae, dictatorem-

πράγματα τελέως ἀποβάλωσιν, ἀποικίαν ἐξέπεμψαν εἰς Λουκρίαν, πόλιν ἐπιφανεστάτην τῶν ἐν τοῖς τόποις. SIGON.

Duo millia et quingenti missi] Particula copulans *et* deficit in Portug. et Haverk. *mille et quingenti* exhibent Lovel. 2. et Hearnii Oxon. C.

Capuae quoque occultae principum conjurationes patefactae] Vetus lectio *conjurationes factae*, non *patefactae*. GELEN. Ut indicavit Gelenius, habent omnes nostri libri, tam cusi, quam scripti, *conjurationes factae*. GEBH. Cum Gelenio scripsimus *occultae principum conjurationes factae*. Nec aliter Andreas, Becharius, Moguntini, praeter scriptos nostros. 24, [5, 9.] *Conjuratio in tyranni caput facta indicatur per calonem.* Alterum video in primo Junta. J. FR. GRON. *patefactae* est in primo apud me Aldo; cujus editio Juntinam quadriennio praecessit. Sed lectio illa in nullo meorum codd. superest. Omnes enim ut et Oxonienses Hearnii legunt *factae*, nisi quod *pactae* sit in Leid. 1. Lovel. 4. et Gaertn. sollemni scribarum errore. V. supra ad 4, 4, 10. Adde ad 5, 27, 6. (*35, 38, 8.) Supra cap. praec. *Conjurationes circa Campaniam passim factae.* 32, 26, 7. *Quum conjurationem fecissent, spectaculo intentum populum adgredi statuerant.* Ceterum *principium* est in Lovel. 1. et Klock. V. ad 2, 27, 12. *conjurationes principum* alio ordine est in Lovel. 4. In verbis praecedentibus *τὸ Romanis* omittebat Hearnii Oxon. L. 1. *esset*, pro *essent*, perperam praefert Harlej.

§. 6. *Haudquaquam neglecta res est. quaestiones decretae*] *haud quamquam* Lovel. 1. et 3. V. ad 7, 26, 8. Verbum substantivum deficit in Voss. utroque, Leid. utroque, Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. B. N. et C. [Veith.] An, una insuper litera expuncta, tota periodus ita connectenda est? *haudquaquam neglecta re, quaestiones decretae.* Sed et scriptorum lectio probari potest. Infra 21, 36, 4. *Nunciatur, rupem inviam esse. digressus deinde ipse ad locum visendum. haud dubia res visa, quin* etc. ubi, intercisis his periodis Livium gavisum esse, exemplis probabo. Potuit etiam *τὸ est*, quod superest in optimo Florent. Kloch. et Harlej. unde nihil notatum in excerptis vidi, excidisse, vel propter vocis praecedentis literas finales, vel quod per compendium unica tantum litera *ē* scriptum esset. V. supra ad 2, 33, 5. 7, 34, 13. 9, 8, 13. et alibi saepe. Mox *in quaestionibus exercendis* Leid. 2. *dicendis quaestionibus* Lovel. 4. a m. 1. in quo inter versus emendatur *exercendis quaestionibus*.

§. 7. *C. Menenius dictus. Is M. Foslium magistrum equitum dixit*] *C. Maenius.* Haec plebeja gens fuit: illa patricia. GELEN. Hos iterum ambos factos esse, scriptum est in tabulis Capitolinis. De quibus sic Diodorus l. 19. [p. 713.] *Ὁ δὲ δῆμος εὐθὺς δύναμίν τε ἱκανὴν ἐξέπεμψεν ἐπ' αὐτούς, καὶ στρατηγὸν αὐτοκράτορα Γάϊον Μαίνιον, καὶ μετ' αὐτοῦ, κατὰ τὸ πάτριον ἔθος, Μάνιον Φόύλβιον ἵππαρχον. τούτων δὲ τὰ πλησίον Καπύης καταστρατοπεδευσάντων, οἱ Καμπανοὶ τὸ*

que quaeſtionibus exercendis dici placuit. C. Mae- 7
nius dictus. is M. Foslium magiſtrum equitum dixit. Ingens erat magiſtratus ejus terror. itaque sive ti-

…ειν πρῶτον ἐπιχειροῦν ἀγωνίζεσθαι. Ergo Diodorus dictatorem creatum rei in Campanos gerendae, non quaeſtionis in eos exercendae causa aït. SIG. Non Diodorus tantum, sed Faſti etiam Capit. tradunt, Maenium hoc anno dictatorem rei gerendae cauſſa creatum fuiſſe. Volunt nempe viri docti, eosdem Faſtos secuti, ante sexennium, proximo anno post cladem ad furculas Caudinas acceptam, Maenium hunc cum eodem Foslio magiſtro equitum, dictatorem fuiſſe, sed quaestionum exercendarum cauſſa; hoc autem anno rei gerundae cauſſa: nonnullos autem hiſtoricos, eorumque exemplo Livium, ultima illa dictatura rei gerendae cauſſa praetermiſſa, perperam priorem ad hunc annum tranſtuliſſe, errore, ut fit, ex hiſtoriarum similitudine nato; quia utroque anno Luceria capta memoratur: quae ergo Livius usque ad finem hujus capitis refert, pertinere ad geſta anni, qui calamitatem Caudinam secutus est. V. Pighium in Annal. ad ann. CDXXXIII. p. 350. et ad ann. CDXXXIX. p. 359. quibus locis sententiam hanc pluribus deducit, ac confirmat. Sigonius in Faſt. ad ann. CDXXXIII. priorem etiam dictaturam rei gerendae cauſſa in Maenium conlatam putat: quod quare minus placeat, infra v. ad hujus lib. c. 34, 14. Ceterum *Menenius*, ut ante Gelenium edebatur, superest in Lovel. 2. Harlej. Portug. a m. 1. et Hearnii Oxon. C. V. ad 8, 13, 1. *Memnius* in Lovel. 4. *Mevius* in Voss. 2. Tum magiſtri equitis praenomen exsulat a Lovel. 4. Deinde *Folius* legunt Voſſ. uterque, Leid. 1. Lovel. 1. 2. 3. Gaertner. Portug. et Haverk. *Falius* Leid. 2. *Follius* Lovel. 4. Harlej. et Fragm. Hav. V. supra hoc lib. ad c. 20, 1.

Itaque sive timore ejus, seu conscientia, Calavios etc. *mors* etc. *judicio subtraxit*] Membranae Fuldens. longe aliter, *itaque sive timor, seu conscientiae vis Calavios O. N. q.* etc. *judicio subtraxit.* MOD. Pal. pr. Andreae, Campanique edd. *itaque sive timor, seu conscientiae vis.* sec. *itaque sive timor seu conscientiae vi.* tert. *Ingens erat magiſtratus ejus. Terror itaque sive timor seu conscientiae vix.* Sed non bella stat structura, nisi legas *itaque sive timor seu conscientiae vi* etc. *mors, haud dubie ab ipsis conscita, judicio subtraxit.* Ad quam non attendit Modius. GEBH. Becharius et Aldina: *sive timore seu conscientia ejus.* Ascensius et Mogunt. *sive timore seu conscientiae vi.* Fuld. memb. Thuan. duo Pall. uterque Voſſ. Helm. Andreasque, et Campanus, *sive timor seu conscientiae vis.* Proba lectio, si *morte* scribas, hoc modo: *Ingens erat magiſtratus ejus terror. itaque sive timor seu conscientiae vis Calavios Ovium Noviumque (ea capita conjurationis fuerant) morte haud dubie ab ipsis conscita judicio subtraxit.* J. FR. GRON. Quae hodie proſtat lectio, demum obvia fuit in Frobeniana ed. anni 1535. Una voce transposita, *sive timore seu conscientia ejus* praeferunt Florent. Harlej. et ed. Mediol. anni 1480. eamque secutae aliae multae. *sive timore, seu conscientiae vi* Haverk. et ed. Mediol. anni 1505. cum pluribus aliis usque ad Froben. *sive timor seu conscientiae vis*, praeter Voſſ. a

more ejus, seu conscientia, Calavios, Ovium Noviumque, (ea capita conjurationis fuerant) priusquam nominarentur apud dictatorem, mors haud
8 dubie ab ipsis conscita judicio subtraxit. Deinde,

Gronovio laudatos, Leid. duo, Lovel. 1. 2. 3. Portug. Gaertn. Klock. Neapol. Latinii, Hearnii Oxon. N. C. L. 2. et B. [Veith.] atque edd. Rom. anni 1472. ac Parm. Neque inde dissentiunt Lov. 4. et Fragm. Hav. nisi quod legant *sive timor, sive conscientiae vis.* Forte crediderunt scribae eorum codd. post *sive*, non *seu*, sed eamdem particulam repetendam esse. At perperam. V. infra ad 10, 14, 9. Nisi aliud obstaret, vulgatum defendi posset simili loco Livii 6, 1, 7. *Cui judicio eum mors, adeo opportuna, ut voluntariam magna pars crederet, subtraxit.* Sed consensus codd. docet, minima mutatione τῷ *mors* in *morte* mutato, Gronovii conjecturam veram esse. Longior ambitus orationis librariis errandi caussa fuit, eosque induxit, ut *mors* pro *morte* substituerent; quod ut cum praecedentibus consistere posset, ea etiam in paucis codd. et plerisque editt. paullatim variis modis mutata sunt.

Calavios Ovium Noviumque] Vet. lib. *Ovum Novumque.* Sunt autem haec Calaviae gentis praenomina. SIG. Haec lectio iterum primum exstat in Froben. anni 1535. et ei fere consentit Florent. nisi quod *Calabios Obium Noviumque* praeferat, litera *v* in prima ac secunda voce in *b* mutata: quod in Mstis frequens est. V. supra ad 5, 24, 5. *Calabios Obvium Noviumque* est in Voss. 1. Leid. 1. Lovel. 1. Klock. Harlej. et Hearnii Oxon. B. et N. quorum ultimus *Calabium* in margine exhibet. *Calabios Obviumque* Voss. 2. et Lovel. 3. *Calabium Obvium Noviumque* Fragm. Hav. *Calabium Obvium Novumque* Lovel. 2. *Calabros Obvium Noviumque* Leid. 2. et Lovel. 4. *Calabros Obvium Novumque* Haverk. et Portug. in cujus posterioris margine *Cavios Calabios* adscribitur. *Calabrum Obvium Noviumque* Gaertn. *Calamum Obvium Noviumque* Oxon. L. 2. apud Hearnium, qui in reliquis etiam *Obvium Noviumque* invenit. [*calamum obvium novumque* Veith.] Vulgatum praefero. *Calaviorum* gens apud Campanos celebris saepius apud Livium memoratur. V. supra hoc lib. ad c. 7, 2. Unde etiam patet, recte *Ovium* tamquam praenomen usurpari. Sigonio itaque adsentiri nequeo, ex cod. suo *Ovum Novumque* probanti. Longe enim alia fuit ratio praenominum apud reliquos Italiae populos, quam apud Romanos. Illis enim saepe *Octavius*, *Marius*, *Decius*, *Stenius*, *Pacuvius* ac similia pro praenominibus sunt, quae Romanis nomina gentium fuerunt. V. supra ad 1, 23, 4. et c. 49, 9.

Ea capita conjurationis fuerant] *ea enim capita* Portug. Male. Addita est vocula ab illis, qui orationem ceteroquin male cohaerere existimarunt. V. infra ad 10, 39, 4. Contra vocula *ea* deficit in Lovel. 3. Eam etiam sine sensus detrimento vel adesse, vel abesse posse, infra videbimus ad 40, 57, 3. Quum autem constanter reliqui codices vulgatum tueantur, nihil etiam novandum arbitror.

Haud dubie ab ipsis conscita ju-

ut quaeſtioni Campanae materia deceſſit, versa Romam interpretando res: non nominatim, qui Capuae, sed in universum, qui usquam coïſſent conjuraſſentve adversus rempublicam, quaeri senatum

dicio subtraxit] *haud ab ipsis conscita*, una voce omiſſa, Leid. 1. *haud dubie ab ipsis conscia* Voſſ. 1. et Lov. 1. *haud dubie ab ipsis concitta* Port. in contextu, cujus loco ad marginem altera lectio *conscita* adscripta est. *Consciscere* in hac re sollemne verbum est. Supra 3, 58, 6. *Appius sibi mortem conscivit.* Infra 39, 19, 2. *Non solum ne effugeret, sed ne mortis consciscendae locum haberet.* 45, 5, 12. *Renunciaret populo, Euandrum sibi ipsum mortem conscivisse.* Eamdem locutionem etiam apud JCtos frequentem eſſe, patet ex Briſſon. de Signif. verb. ad jus pertin. h. voce. Deinde *auditio subtraxit* Lovel. 1. *judicio subtrahit* Leid. 2.

§. 8. *Ut quaeſtioni Campanae materia decessit*] Pall. duo, et Camp. editio *ut quaeſtioni Campaniae*. GEBH. Ita et Voſſ. duo, Leid. 2. Lovel. 1. 3. Gaertn. et Fragm. Hav. a m. 1. *in quaeſtione Campaniae* Lovel. 2. *ut quaeſtioni Capuanae* Hearnii Oxon. N. et C. V. supra ad 7, 30, 21. Tum *materia defecit* Lovel. 4. quod ex interpretis gloſſa natum videtur. *decessit materia quaeſtioni* dictum eodem fere modo, quo *decessit hoſtibus spes, mentibus pavor, cura plebi*, ac similia; de quibus v. Cel. Burm. ad Quinctil. Declam. 6. 6. et quae supra notantur ad 4, 51, 8.

Versa Romam interpretando res] Pal. sec. *versa est Romam interpretando res*. GEBH. Ita et Haverk. Sed insuper *versa est Romam interpretando reos* Gaertn. [Veith.] *versa Romam interpretando reos* Portug. in quo a manu altera interpolabatur *versaque Romam*. Voces *res* et *reus* in Mſtis saepe commutari solent. V. ad 45, 37, 8.

Sed in universum, qui usquam coïssent conjurassentve adversus Romanum populum, quaeri senatum jussisse] Pro certo habeo, legendum esse *adversus rempublicam*. nam subdit, *coïtiones honorum adipiscendorum causa factas adversus rempublicam esse*. Et haec est trita loquendi forma. Error ex notis ortus *R. P.* SIG. Praeclare Sigonius, *adversus rempublicam* legendum eſſe, felicis ingenii sagacitate adsecutus est, docens errorem ex notis *R. P.* natum eſſe. Sane etiamnum *adversus RM. P.* legitur in Florent. et Block. *adversus remp.* vel *adversus rempublicam* in Voſſ. 1. Leid. utroque, et Lovel. 1. 2. 3. et 4. Id, quod ante Sigonium vulgo edebatur, tantum superest in Harlej. et Gaertn. Sed transpositis vocibus *adversus populum Romanum* in Voſſ. 2. Portug. Haverk. et Fragm. Hav. [Veith.] quasi compositio altera *Romanum populum* Liviana non eſſet. Verum de ea v. ad 10, 16, 6. Saepiſſime *respublica* in Mſtis culpa librariorum in *populus Romanus* abiit. V. supra ad 2, 48, 9. 4, 48, 13. infra ad 10, 29, 5. 21, 62, 10. 26, 35, 5. 28, 28, 11. c. 42, 15. 37, 50, 6. (*ubi alia vide.) 38, 58, 6. 39, 16, 3. Epit. 40. 42, 33, 3. 45, 23, 9. Adde Gronov. 4. Obs. 14. p. 228. Graevium ad Cic. Orat. 3. Agrar. 4. Torren. ad Valer. Max. 2, 2, 9. c. 9, 6. et Cortium ad Sall. Catil. 31. Contrario errore *populus Romanus*

imperii, memor, progressus in concionem ita
14 verba fecit: *Et omnes anteactae vitae vos conscios habeo, Quirites, et hic ipse honos, delatus ad me, testis est innocentiae meae. neque enim, quod saepe alias, quia ita tempora postulabant reipublicae, qui bello clarissimus esset, sed qui maxime procul ab his coïtionibus vitam egisset, dictator deligendus exercendis quaestioni-*
15 *bus fuit. Sed quoniam quidam nobiles homines (qua de*

2. Lovel. 4. Portug. Gaertn. et Haverk. V. supra ad 2, 4, 2.

§. 13. *Tum enimvero Maenius, etc. progressus in concionem*] Vox *enim* deficit in Leid. 1. Harlej. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. L. 1. et 2. sequens autem *vero* in Voss. 2. et Lovel. 3. cujus loco *non* praefert Gaertn. Male. V. supra ad 2, 22, 6. et Cl. Duker. ad 1, 52, 8. Hinc *Menenius* Lovel. 2. et Portug. a m. 2. *Meneuius* Harl. *Memaius* Lov. 4. *Mevius* Gaertn. V. supra hoc cap. ad §. 7. Tum *praegressus* Haverk. V. ad 9, 10, 7. Deinde *in concione* Florent. Leid. uterque, Lovel. 1. Portug. Haverk. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. Verum ita jungenda forent verba *in concione ita verba fecit*. Sed vulgatum servo. *Progredi in concionem*, ut *progredi in aciem*, *in proelium*, et similia passim. Litera *m* finalis, quae virgula notari solet, saepissime a librariis vel omitti, vel perperam addi solet. Mox *ita fecit verba* Harlej.

§. 14. *Etsi omnes anteactae vitae vos conscios habeo*] Legendum *Et omnes*. GELEN. Unus tantum Harlej. priscam ante Gelenium lectionem servat; reliqui *Et omnes* praeferunt, nisi quod vocula *Et* desit in Voss. 2. et Lovel. 3. V. ad 2, 44, 3. Tum *antcactae vitae* Leid. 1. Hinc *consocios habeo* Haverk. *conscios abeo* Klock. V. ad 22, 59, 19. Mox *et hic ipsi delatus honos ad me* Leid. 1. *et hic et ipse honos delatus ad me* Leid. 2.

Quod saepe alias, quia tempora postulabant reipublicae] Pal. sec. *tempora postulabant P. C. Q. F.* GEBH. Ita et Portug. et Haverk. *tempora postulabant Romanum dictatorem* Lovel. 2. *tempora postulabant reipublicae C. Q. Fabius* Gaertn. Forte ad verba sequentia *qui bello clarissimus esset*, in margine adnotatum est, intelligi Q. Fabium; idque perperam contextum postea invasit. Vocem *reipublicae* non agnoscit Hearnii Oxon. C. Praeterea *quod saepe aliasque ita tempora* Klock. *quia* et *que* saepe in Mstis confundi, supra dictum est ad 5, 29, 3.

Qui bello clarissimus esset, sed qui maxime procul ab his concionibus] Legendum *procul ab his coïtionibus*, non *concionibus*. GELEN. Consentiunt Gelenio Florent. Klock. Voss. uterque, Leid. 2. Lov. 1. 3. 4. Port. a m. 2. et Fragm. Hav. *conditionibus* praefert Leid. 1. reliqui *concionibus* V. paullo ante ad §. 9. Insuper *bello proximus erat* Portug. et Haverk. Tum vox *maxime* deerat in Leid. 2. Mox *delegendus* Port. *diligendus* Klock.

caussa, vos existimare, quam me pro magistratu quidquam incompertum dicere, melius est) *primum ipsas expugnare quaestiones omni ope adnisi sunt: dein, postquam* 16
ad id parum potentes erant, ne caussam dicerent, in praesidia adversariorum, adpellationem et tribunicium auxilium, patricii confugerunt. postremo repulsi inde 17
(adeo omnia tutiora, quam ut innocentiam suam purgarent, visa) in nos inruerunt, et privatis dictatorem

Haverk. et Fragm. Hav. V. ad 9, 17, 15.

§. 15. *Quoniam quidam nobiles homines*] *quidem* Leid. 2. Lovel. 1. Florent. et Haverk. V. ad 39, 17, 5.

Qua de caussa vos existimare, quam me pro magistratu quidquam incompertum dicere] *quam de caussa* Portug. cujus margini *quam hac de caussa* adscriptum est. Tum *nos existimare* Voss. 1. et Gaertn. Deinde *qua me pro me magistratu* Florent. Ultima litera τοῦ *quam* intercepta est a prima vocis sequentis. V. ad 23, 8, 9. Forte autem librarius scribere voluit *quam me pro meo magistratu*. Sed reliqui omnes in vulgatum conspirant. Supra hoc lib. c. 7, 12. *Consules in privato abditi nihil pro magistratu agere*. 6, 38, 9. *Si M. Furius pro dictatore quid egisset*. Insuper *incompatum*, sive *incompiratum*, Portug. V. ad 39, 29, 5. et hoc ipso cap. §. 22. Mox in verbis sequentibus *omni ope*, sive *opere*, Lovel. 2. et Gaertn. V. ad 8, 16, 4.

§. 16. *Dein, postquam ad id parum potentes erant*] Ita primus edidit Frob. anno 1535. eamque lectionem servant Flor. et Leid. 1. Priores editi cum reliquis, quos consului, codd. legunt *deinde*. V. supra ad 3, 3, 6.

§. 17. *Adeo omnia tutiora, quam ut innocentiam suam purgarent, visa*] Luxatus locus in Pal. pr. ac tert. quorum scripturam adnotare supersedeo. secundus, *omnia tutiora, quam innocentiam suam purgare, visa sunt*. GEBH. *tuitiora* Leid. 1. Deinde *quam innocentiam suam purgarent* Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. Port. Gaertn. et Fragm. Hav. Voculam *ut* uncinulis inclusit etiam Klockius in contextu editionis, cujus margini variantes codicis sui lectiones adscripserat, sive indicans eam in cod. deesse, sive conjectura ductus eamdem delendam esse. *quam innocentiam suam purgarunt* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *quam innocentiam suam pugnare* Haverk. Deinde *visa sunt*, addita voce, Hearnii Oxon. B. ut et Portug. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. a m. 2. in quo eaedem voces a m. 1. deerant.

In nos inruerunt, et privatis dictatorem poscere reum, verecundiae non fuit] Pro *visa in nos*, transpositis syllabis, *in Sabinos* praeferunt Voss. 2. et Lovel. 3. sed sine sensu. Deinde *in nos erruendo* Voss. 1. et Lovel. 1. unde *in nos eruendo* factum est in Leid. 2. qui insuper praefert *verecundiae non ut fuit*.

18 *poscere reum verecundiae non fuit: ut omnes Dii hominesque sciant, ab illis, etiam quae non possint, tentari, ne rationem vitae reddant; me obviam ire crimini, et*
19 *obferre me inimicis reum, dictatura me abdico. Vos quaeso, consules, si vobis datum ab senatu negotium fuerit, in me primum et hunc M. Foslium quaestiones exerceatis; ut adpareat, innocentia nostra nos, non majestate honoris, tutos a criminationibus istis esse.*
20 Abdicat inde se dictatura, et post eum confestim Foslius magisterio equitum: primique apud consules

§. 18. *Ut omnes Dii hominesque sciant, ab illis, etiam quae non possint, tentari*] *ut omnes, Dii homines, sciant* Florent. quae lectio defendi posset ex illis, quae notantur infra ad 24, 16, 9. Hic tamen vix uni mutanti fidem habere audeo. Supra 3, 17, 5. *Consules, tribunos, Deos hominesque omnes armatos opem ferre decuit?* 7, 5, 2. *Ut omnes Dii hominesque scirent, se parenti opem latam, quam ejus inimicis, malle.* V. Cl. Duker. ad Flori 2, 6, 43. Tum *ab ipsis* Leid. 2. V. ad 21, 41, 17. Deinde *quae non possunt* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. 2. 4. Harlej. Portug. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. N. B. ac C. *quae non possit* Lovel. 3. Mox *vitae* perperam deest in Leid. 2. Cic. Divin. in Caecil. 9. *Nihil est enim, quod minus ferendum sit, quam rationem ab altero vitae reposcere eum, qui non possit suae reddere.*

Me obviam ire crimini, et obferre me inimicis reum, dictatura me abdico] Tò *ire* deficit in Leid. 2. Pronomen *me* ultimo loco in Harlej. et edd. ante Aldum. Infra h. lib. c. 34, 14. *Ut privatus obviam iret crimini, dictatura se abdicavit.*

§. 19. *In me primum et hunc M. Foslium*] *et in hunc*, iterata praepositione, Lovel. 2. quod quidem Livio frequens esse, supra dictum est ad 6, 28, 6. hic tamen unius codicis fide admittere, temerarium puto. Deinde *M. Folium* Florent. Voss. ambo, Leid. ambo, Lov. 1. 2. 3. Port. Gaertn. Haverk. et, teste Hearnio, Oxon. N. L. 1. B. et C. *M. Follium* Lovel. 4. Harl. Fragm. Hav. et Hearnii L. 2. V. supra hoc cap. ad §. 7. Eadem varietas et mox obcurrit §. seq. Paullo ante *datum a senatu negotium fuit*, pro *ab senatu* et *fuerit*, Gaertn. V. ad 40, 14, 11. *ab senatu datum negotium fuerit*, alio ordine vocabulorum, Portug. et Haverk.

Tutos a criminibus istis esse] Vet. lib. *criminationibus*. SIG. Pall. tres, et Camp. ed. *tutos a criminationibus istis esse.* quod prodit quoque de suo Sigonius. GEBHARD. Codd. quos Sigonius et Gebhardus memorarunt, consentiunt Voss. duo, Leid. duo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Portug. Gaertn. Klock. Haverk. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. L. 2. B. C. et N. Unus tantum ab altera lectione stat Florent. Certe ex eo nihil notari video. Illam autem lectionem si praeferendam

m ab senatu mandata res est) rei facti, ad-
nobilium teſtimonia egregie absolvuntur.
s etiam Philo, multiplicatis summis hono- 21
post res tot domi belloque geſtas, ceterum
nobilitati, cauſſam dixit, absolutusque est.
itius, ut ſit, quam dum recens erat, quae- 22
clara nomina reorum viguit. inde labi coe-
viliora capita, donec coïtionibus factioni-
, adversus quas comparata erat, ob-
est.

exempla locutionis su-
is ad 6, 15, 7.

bdicat inde se dictatura] *Abdicat se deinde dicta-* BH. Ita et Haverk. *Ab- deinde dictator* Portug. *deinde se dictator* Oxon. Hearnium. *Abdicat se tura* Harlej. et editi an-. Mox *magiſter equitum, ſterio*. Voſſ. 2. Lovel. 2. ug. Gaertn. Haverk. et Hav.

ab senatu mandata res lib. *erat*. SIG. Pal. sec. *ab senatu res mandata* BH. Cum Pal. sec. fa- tug. et Haverk. *res man-* tiam Voſſ. 1. et Leid. 2.

us nobilium teſtimonia e- olvuntur] Pal. pr. ac tert. *absolvuntur*, et mox *ob-* r. GEBH. *obsolvuntur* orent. Leid. 1. et Lovel. eq. *absolutusque est* Lo- uod errantibus librariis , qui saepius *ab* et *ob* s compositis commuta- r se. V. ad 2, 37, 9. Tum *teſtimonia nobilium* Voſſ. 2. Lovel. 1. Portug. et

§. 21. *Publilius etiam Philo*] *Publius etiam Philo* Voſſ. ambo, Leid. ambo, Lov. 1. 2. 3. 4. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. L. 2. *Publius Philo* Portug. *P. etiam Philo* Gaertn. et Oxon. C. *P. Philo* Haverk. et Oxon. B. V. ad 8, 12, 4.

Post res tot domi belloque geſtas] Supra ad 1, 34, 12. ubi eadem locutio in vulgatis erat, vidimus, Gebhardum et Gronovium *belli domique* legendum censuiſſe. An itaque hic quoque ad eamdem normam legendum est *domi bellique*? Certe ita est in Portug. Haverk. et Fragm. Hav. *geſtas* deficit in Harlej. et mox *invisus* in Leid. 1. [*geſtas reus invisus* Veith.] Transpositis etiam dictionibus *dixit caussam* praeferunt Harlej. et editiones Frobeniana anni 1535. priores.

§. 22. *Quam dum recens erat, quaeſtio per clara nomina reorum viguit*] *per electa nomina* exſtat in Pal. sec. In pr. ac tert. *Nec diutius, ut ſit, quam dum recens erat quaeſtio, praeclara nomina reorum ingruit*. GEBH. *cum recens est quaestio* Portug. V. ad 1, 40, 7. *dum recens quaeſtio erat* Leid. 2. et Lovel. 1. Deinde *preclara nomina virorum viguit* Leid. 2. *preclara*

1 XXVII. Earum fama rerum, magis tamen spes
Campanae defectionis, in quam conjuratum erat,
Samnites, in Apuliam versos, rursus ad Caudium
2 revocavit: ut inde ex propinquo, si qui motus oc-
3 casionem aperiret, Capuam Romanis eriperent. Eo

nomina reorum ingruit Lovel. 3. *per clara nomina virorum viguit* Leid. 1. *per clara nomina rerum viguit* Fragm. Hav. a m. 1. *per clara nomina reorum ingruit* Voff. 2. *per electa nomina reorum viguit* Portug.

Donec coïtionibus factionibusque, adversus quas comparata erat] *donec concionibus factionibusque* Voff. uterque, Leid. uterque, Lovel. 1. 2. 4. Gaertn. et Fragm. Hav. *donec ab concionibus factionibusque* Haverk. Hearnii Oxon. B. et Portug. a m. 1. in quo poftea *ab coïtionibus* emendatum est. Solent *coïtio* et *concio* commutari. V. ad 4, 13, 9. *donec concionibus factionibus*, omiffa particula *que*, Lovel. 3. *donec factionibus conjurationibusque* Harlej. *donec factionibus coïtionibusque* editiones ante Frobenianam anni 1535. Deinde *compta erat*, sive *comperta erat*, Voff. 1. Lovel. 2. et Portug. V. supra ad h. cap. §. 15.

§. 1. *Earum fama rerum, magis tamen spes Campanae defectionis*] Omnes libri *spe*. GEBH. *spes* primum fadparuit in ed. Mog. quod, excepta Aldina et Paris. anni 1529. servarunt reliquae usque ad Gronov. Ex scriptis autem unus Hearnii Oxon. B. eam lectionem probare memoratur. Et ita legendum conjecit Doujatius. Reliqui manu exarati et editiones Moguntina priores *spe* exhibent; quod Gronovius iterum recepit, et hoc modo in prima notarum edit. exposuit: ,,Fama earum rerum, magis tamen per illam spem, quam sua ,,vi, quam per se, (hoc enim in- ,,telligitur) revocavit Samni- ,,tes.,, Verum haec ejus expositio in iteratis edd. deleta est. Quin et *spes* verius effe arbitror; quod et Cel. Dukero in mentem venit, qui addebat, se non videre, quomodo *spe* retineri possit, nisi simul legatur *versi* et *revocati*; quod tamen neminem tentaturum exiftimabat.

In quam conjuratum erat] *in qua* Harlej. et Haverk. Male. Infra 39, 16, 3. *Necdum omnia, in quae conjuraverunt, edita facinora habent.* Mox *in Apuliam versus*, pro *versos*, Fragm. Hav. a m. 1. Non probo. V. ad ad 36, 15, 7. Insuper *rursus* deficit in Hearnii Oxon. L. 2. Ea autem voce inducta nihil quidem sententiae decedet; at reliquis nihil mutantibus vulgatum servandum est. *rursus revocare*, ut *rursus repetere* apud Suet. in Caes. 2. ubi v. Casaub. Nofter infra 43, 20, 4. *In Peneftas rursus exercitum reducit.*

§. 2. *Si qui motus occasionem aperiret*] Pall. pr. sec. Andreae Campanique editiones *aperirent*. At tert. *si qui motus occasione aperirent*, quasi pro *aperirentur* positum. GEBHARD. *aperirent* partim edd. antiquae, partim plerique codd. Voff. ambo, Leid. 2. Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. [Veith.] Et hanc lectionem non tantum Gronov. in priori ed. notarum probavit supra hoc lib. c. 15. ex codd. scriptis, verum etiam in contextum recepit.

consules cum valido exercitu venerunt. et primo
circa saltus, quum utrimque ad hoftem iniqua via
effet, cunctati sunt: deinde Samnites per aperta 4
loca brevi circuitu in loca plana, Campanos cam-
pos, agmen demittunt, ibique primum caftra in

Ita supra 6, 22, 1. *Quatuor collegis tribunis ad praesidium urbis, et si qui ex Etruria novi motus aperirentur, relictis.* Infra hoc lib. c. 43, 1. *In Samnio quoque, quia decesserat inde Fabius, novi motus exorti.* Sed *aperiret* primus recepit Froben. anno 1535. ejusque exemplo reliqui usque ad Gronov. Et id numero quidem pauciores, sed integritate ac fide praeftantes codd. Florent. Leid. 1. et Bloch. tuentur. Supra 6, 32, 5. *Qui, si qui alibi motus exstitisset, ad subita belli mitti posset.* Reliquis librariis fraudi fuisse videtur illud *si qui*, quod tantum pluralis numeri effe male sibi persuaserunt. Vide ad 3, 17, 7. Quin et Gronovius ipse de emendationis veritate dubitaffe videtur, quoniam iterata editione eam loco laud. deleverit; quamvis tamen hoc loco priorem lectionem contextui reddere neglexerit, quod nunc praeftiti. Insuper *conjurationem* est in Lovel. 4. pro quo *occasionem* recte in ejus margine fubftitutum est.

§. 3. *Eo consules cum valido exercitu venerunt*] Lectio haec exstat quidem in margine Voff. 1. sed tamen *Et consules* praefert contextus. Utroque juncto *Et eo consules* eft in Portug. et Haverk. vel ordine mutato *Eo et consules* in Leid. 2. et Lovel. 1. Optimi conspirant in vulgatum; quod a librariis mutatum effe videtur, ut verba Livii, quae ex eorum sententia male cohaerebant, melius connecterentur. Deinde *cum exercitu valido* Portug. et Haverk. quorum pofterior etiam *convenerunt.*

Quum utrimque ad hoftem iniqua via esset] Pal. sec. exprimit, *cum utique ad hoftem iniqua via esset.* GEBH. Ita et Lovel. 2. Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. N. ac B. *utrique* Leid. ambo, Lovel. 1. et Florent. intellige, Samnitibus aeque ac Romanis. Sed solent hae voces in Mftis confundi. V. ad 6, 31, 8. Tum *ad hostes* Portug. Male. V. ad 5, 50, 2. Hinc *in qua via esset* Harlej. Tandem post *τὸ esset* addit Hearnii Oxoniensis [?] vocem *ciuitati*, quae formata effe videtur ex sequenti *cunctati*, sive, ut etiam scribebant, *cuntati.*

Cunctati sunt] *cunctati caftrametatique sunt* Harlej. et edd. usque ad Aldum, qui *caftrametatique*, in nullo praeterea codice obvium, recte expunxit.

§. 4. *Brevi circuitu in loca plana, Campanos campos, agmen demittunt*] Haec verba [*Campanos campos*] ὑποβολιμαῖα censet Camillus Peregrinus. Loca enim plana effe, in quibus sita erat Suessula, ubi Samnites prius ad proelium provocaverant Romanos. Differt. 2. de Campania [§. 26.] J. FR. GRON. Voces *Campanos campos* servant omnes scripti et editi; quin et in Florent. addita a manu altera praepositione, *in loca plana, in Campanos campos* legitur. V. ad 38, 18, 12. Insuper *brevi circumitu* Leid. 1. V. ad 3, 47, 2. Hinc *dimittunt* Voff. uterque, Leid. uterque, Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Portug. a m. 2. Gaertn. Block. Haverk. Fragm.

3 M. Foslio magiſtro equitum exercitum accep quum audiſſet arcem Fregellanam ab Sar captam, omiſſo Boviano ad Fregellas pergit nocturna Samnitium fuga sine certamine Fregellis, praesidioque valido inposito, i paniam reditum maxime ad Nolam armis

C. Poetelius cum M. Foslio magiſtro equitum] *Potelius* Florent. *Petilius* Port. Haverk. et Fragm. Hav. *Petellius* Voſſ. duo, Leid. duo, Lovel. 1. 2. 3. 4. et Gaertn. qualis etiam varietas ter supra cap. praec. in Mſtis reperitur, et infra hoc cap. V. ad 3, 35, 11. Deinde *cum M. Folio* Voſſ. uterque, Leid. uterque, Lovel. 2. 3. Portug. Gaertn. Haverk. Florent. et Oxon. N. ac B. apud Hearnium, qui in C. et L. 2. *cum M. Follio* invenit, quomodo etiam praeferunt Fragm. Hav. et Lovel. 4. V. supra hoc lib. ad c. 20, 1. Ceterum pro M. Foslio magiſter equitum in Faſtis Capitolinis hoc anno memoratur *M. POETELIUS. M. F. M. N. LIBO.*

§. 3. *Is quum audisset, arcem Fregellanam ab Samnitibus captam*] Q. Fabium dictatorem bis consulem ad arcem Fregellanam rem geſſiſſe, non C. Poetelium, scribit Diodorus. De C. tamen Poetelio auctores sunt scriptores Capitolini. Diodorus sic l. 19. [p. 726.] Τὸ δὲ λοιπὸν ςρατόπεδον ἀναλαβὼν Κόϊντος Φάβιος, ὃς ἦν αὐτοκράτωρ ᾐρημένος, τήν τε Φρεγελλανῶν πόλιν εἷλε, καὶ τῶν ἀλλοτρίως διακειμένων πρὸς τὴν Ῥώμην τοὺς ἐπιφανεςάτους ἐζώγρησε. SIG. Fregellas a Samnitibus captas fuisse, scribit c. 12, 5. hic arcem ab iisdem captam. Videntur ergo Romani medio tempore urbem recepisse, quod praeteriit, ut saepe de aliis urbibus solet, Livius. V. Sigon. ad c. 2. et 12. ad c. 20. In ea re tam non plane excusari p Perizon. Animadv. DUK. Vocula *Is* deficit Tum *audisset arcem* git Leid. 1. *audisset gellam* Voſſ. 2. Lovel. et Fragm. Hav. *audis lanam arcem* Haver *Fregellanam arcem* Vos tug. *Fregellanam arc* Leid. 2. et Lovel. 1. *nitibus* Voſſ. 1. Leid. et Gaertn. *ex Samni* 3. Mox *Fregellam*, pr Lovel. 2. et 4.

Unde, post noctur tium fugam sine certa Fregellis] Libri noſt scriptura, *unde, no nitium fuga*. GEBH. Scripti omnes et An Asc. Mog. *unde, noct tium fuga receptis*. Q mutandum fuit. Cae [47.] *Propter linguae G tiam, qua multa jam longinqua consuetudin* 2, [1.] *Qui minus fa imperio noſtro consequ* [21.] *Ubi diligentia n hil his robur profici xerunt*. 5, [42.] *Hae e comprehenderunt, et tudine in omnem caſ diſtulerunt*. Quasi in *interveniente*. J. FR. *Samnitium nocturna unde, nocturnam Sa gam* Fragm. Hav. a r

itium contra ducibus, et carpi parvis quoti- 6
iemnis, et senescere dilatione belli vires suae
antur. itaque in aciem procedunt, equitibus 7
rnua divisis: quibus praeceptum erat, inten-
ad respectum castrorum, ne qua eo vis fieret,

dilatione belli vires suae r Voss. 2. et Portug. a m. lle ante *ducibus* non com- o Leid. 2.

Itaque in aciem procedunt] . *in aciem prodeunt*. GEBH. Port. et Haverk. Male. Su- , 32, 10. *Quum Etrusci timorum in aciem processis-* 9, 2. *Instructis ordinibus* re in aciem. 21, 55, 1. *Arma atque in aciem procedit.* ubi, haec commutare scribas fuisse, dictum est. Insu- *in aciem* Voss. 1. Leid. 2. a m. 1. et Haverk. De rore dicam infra ad 21,

ibus in cornua divisis] *in* Harlej. et Fragm. Hav. a um *dimissis* Haverk. Ni- in. V. quae infra notan- 28, 2, 16.

iores esse ad respectum ca- , *ne qua eo vis fieret, quum llum starent*] Incorrupta *intentiores ad respectum ca-* , *ne qua eo vis fieret, quam lium , starent*. GELEN. em Gelenii probant Flo- Voss. 1. Reliqui omnes norant etiam verbum *esse*, , sive, ut est in Gaertn. ervant. Eadem lectio su- etiam in edd. Rom. anni Parm. Praeterea *ne qua et*, media voce omissa, et Portug. Sed in poste- margine emendatur *ne qua eret*, quomodo etiam in- Lovel. 4. *ne qua ejus vis fie-* *ret* legit Lovel. 2. *et qua eo vis ferret* Leid. 1. Nihil muta. *eo* est in eum locum, in castra.

Aciem peditum tutam fore] Incorrupta lectio *aciem pediti tutam fore*. GELEN. *pediti* Gelenius, cum haberetur *peditum*. Romae tamen Andreas quoque dedit *pediti*, sed mox mutatum est. Nempe haeret in ea voce scrupulus. Scribo, *aciem pedite tutam fore*. Pedes ipse solus per se satis tutam praestabit aciem ex sese constantem. 22, [46, 3.] *Media acie peditibus firmata*. Et sic postea accepi Helmstadiensibus in membranis legi. J. FR. GRON. *pedite* sibi quoque, ut alia non pauca, in mentem venisse, nondum visa Gronovii nota, jactat Doujatius. Addit deinde, sensum non deteriorem fore, si legeretur, quemadmodum Becharius aliique ediderunt, *quum ad proelium starent, aciem peditum tutam fore*, id est, dummodo consisterent; melius autem forte, *dum ad proelium starent*. Verum ita etiam cum iisdem edd. in praecedentibus recipiendum foret τὸ *esse*, sine quo vix sensus constare potest; quod tamen neque in ullo scripto, neque in antiquissimis edd. reperiri dictum est. Quo minus autem lectio Doujatio probata placere possit, accedit nunc insuper, *peditum* quoque neque in iisdem edd. antiquis extare, neque in ullo meorum codd. nisi in uno suspectae fidei Harlej. reliquos omnes *pediti* servare. Vel itaque ea lectio cum Gelenio servanda, vel minima mutatio-

quam ad proelium, starent: aciem pediti tutam fore.
8 Consulum Sulpicius in dextro, Poetelius in laevo cornu consiſtunt. Dextra pars, qua et Samnites raris ordinibus, aut ad circumeundos hoſtes, aut ne ipsi circumi-
9 rentur, conſtiterant, latius patefacta stetit. Siniſtris, praeterquam quod confertiores steterant, repentino consilio Poetelii consulis additae vires: qui subsidiarias cohortes, quae integrae ad longioris pugnae

ne *pedite* cum Gronovio legendum est.

§. 8. *Consules Sulpicius in dextro, Poetelius in laevo cornu consiſtunt*] Chifl. uterque Voſſ. Busl. *Consulum Sulpicius in dextro*, non *Consules*. J. FR. GRON. Non minus rectum est *Consules*, et forsitan vel ideo praeferendum, quia ignotior scribis ea syntaxis. 24, 20, 3. *Consules*, *Marcellus Nolam rediit*, *Fabius ad populandos agros processit*. 29, 3, 14. *Jam reges*, *Syphacem post colloquium cum Scipione alienatum*, *Masinissam aperta defectione hoſtem infeſtissimum*. 30, 27, 7. *Praetores*, *M. Sextius Galliam est sortitus*, *C. Livius Bruttios*. V. Sanctii Minerv. 4, 8. et ibi Perizon. DUK. *Consul Sulpicius* [Veith.] Hearnii Ox. L. 2. qui *Consulum Sulpicius* se in N. reperisse teſtatur; et ita ex meis, praeter utrumque Voſſ. Gronovio memoratum, servant Leid. ambo, Lovel. 1. 3. 4. Portug. Gaertn. et Fragm. Hav. Similiter et Aldus in contextu edidit; inter errata tamen poſtea *Consules* revocavit. Infra 43, 15, 3. *Consulum Cn. Servilio Italia*, *Q. Marcio Macedonia obvenit*. 44, 17, 10. *Consulum Aemilio Macedonia*, *Licinio Italia evenit*. (*22, 40, 6. ubi vide.) Error ortus est ex compendiaria scribendi ratione *Coss*. V. infra ad 10, 10, 2. Praeterea *in dextro cornu* Leid. 2. Sed sufficit semel legi vocem *cornu*.

Aut ad circumeundos hostes, *aut ne ipsi circumvenirentur*] Alia lectio nihilo deterior *ne ipsi circumirentur*. GELEN. *ad circumdandos hoſtes* Harlej. *ad circumveniendos hoſtes* Portug. et Haverk. *ad circuendos hoſtes* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. V. infra ad 10, 35, 8. Deinde *ipsi circūerentur* Portug. et Haverk. *ipsi circuerentur* Leid. 2. et Lovel. 1. *ipsi circumventum* Lovel. 3. *ipsi circumvenirentur* Harlej. et Gaertn. Reliqui Gelenio favent. Solent verba *circumvenire* et *circumire* in Mſtis confundi. V. infra ad 31, 21, 13. Paullo ante *qua Samnites*, omissa media voce, Lovel. 2. Portug. et Haverk.

§. 9. *Ad longioris pugnae casus reservabantur*] *ad longiores pugnae casus* perperam Voſſ. duo, Leid. 1. Lovel. 1. 2. 3. 4. Harl. et Fragm. Hav. Similiter errant edd. Mediol. anni 1495. et Ven. anni 1498. Tum *reservabuntur* Florent. Mox *in primam aciem extemplo misit* Lovel. 4. Sed infra v. ad 28, 14, 11.

§. 10. *Commota pedeſtri acie Samnitium*, *eques in pugnam succedit*] Incerta est diſtinctio in genitivo *Samnitium*. Nam et ad *acie*, et ad *eques* refertur: de utrisque enim loquitur. quale propemodum illud Virgilii [1. Aen. 130.]

Nec latuere doli fratrem Junonis et irae.

runcorum fuerat: Volsci Pontias, insulam si- conspectu litoris sui, incoluerant. et, In- 8
a et Casinum ut deducerentur coloniae, senasultum factum est. sed triumviros creavere, ere colonorum quatuor millia insequentes con- I. Valerius, P. Decius.

Pontias revocaret. U- odo, *Pontia* et *Pontiae*, V. Cluverii Ital. Ant. 5 et Cellar. Orb. Ant. 666. unde neque Tor- Sueton. in Calig. 15. pro *Pontias*, ex conje- nentem, audiendum . Quum autem pleri- hoc loco numerum sin- nox pluralem servent, simile sit, Livium pau- verbis interjectis, ita fuisse, utroque loco rmam recipi praestat. τὸ *sunt* deficit in Lo-

uruncorum fuerat: Vol- *insulam sitam in con-* *rinicorum* Voss. 1. *A-* Hearnii Oxon. C. Tum orent. a m. 2. Lovel. 2. rtug. a m. 1. Gaertn. Fragm. Hav. a m. 2. Veith.] Reliqui *Pon-* n. V. modo ad verba tia. Deinde vox *sitam* Port. et Haverk. quam nes recte tuentur. Su- 5. *Palaepolis fuit haud* , *ubi nunc Neapolis si-* *n incoluerunt*, pro *in-* editi ante Froben. an- nitis omnibus scriptis.

nturnae et Cassinum ut *r coloniae, senatuscon-* *tum est. triumviros crea-* lectio, *et in tertiam* *ut deducerentur colo-* *natusultum factum est.*

sed triumviros creavere. GELEN. Vet. lib. alii habent, *et Minturna, et Casinum ut deducerentur coloniae.* alii *Veternam et Casinum.* alii *Internam et Casinum.* Quae voces in eam Gelenium traxerunt suspicionem, ut, *et in tertiam Cassinum*, affirmarit esse legendum, et pro *deducerentur coloniae*, *deducerentur coloni* subjecerit. Ego autem restituendum puto ita: *et ut Interamnam et Casinum deducerentur coloniae.* Etenim Vellejus 1, [14.] post Suessam Auruncam coloniam deductam, cujus hoc loco meminit Livius, Interamnam deductam esse scribit. Et Livius 10, [36, 16.] anno CDLVIII. aït, *Samnites Interamnam coloniam Romanam, quae via Latina est, occupare conati.* neque tamen, quo anno deducta colonia sit, ante dixit, nisi hoc loco tradiderit. Movet etiam me loquendi forma, *deducere colonias*, vel *colonos in Casinum tertiam coloniam.* SIG. Vetustissima Andreae editio vestigia habet veteris cujusdam scripturae: *Minturnam et Cassinum ut deducerentur coloniae, senatusconsultum factum est. Sex triumviros creavere.* Pall. pr. ac tert. *et internam Casinum ut deduceretur colonia, sicut factum est. et triumviros creavere.* sec. *et veternam Cassinum ut deduceretur colonia.* Sigonius vero pro certo habet restituendum *et ut Interamnam et Casinum deducerentur coloniae.* quoniam Vellejus 1, 14. post Suessam Auruncam coloniam deductam Interamnae meminit. Campan.

sed Sulpicius etiam, hortator adfuerat, avectus ab
suis nondum conserentibus manus ad clamorem,
12 ab siniſtra parte prius exortum. unde, haud dubiam
victoriam cernens, quum ad suum cornu tenderet
cum mille ducentis viris, diſſimilem ibi fortunam
invenit: Romanos loco pulsos, victorem hoſtem
13 signa in perculsos inferentem. Ceterum omnia mu-
tavit repente consulis adventus. nam et conspectu
ducis refectus militum est animus: et, majus quam
pro numero auxilium, advenerant fortes viri: et
partis alterius victoria audita, mox visa etiam,

§. 12. *Cum ad suum cornu tenderet*] *dum tenderet* Lov. [?] Male. V. ad 1, 40, 7. Mox *dissimilem sibi fortunam*, pro *ibi*, Gaertn. V. supra ad 1, 55, 4.

Signa in perculsos inferentem] *in pulsos* Voſſ. 2. Lovel. 2. 3. 4. et Fragm. Hav. Sed *pulsos* modo praeceſſit. Praeterea *ferentem* Lovel. 4. V. ad 2, 59, 2. Paullo ante *Romanos locos pulsos*, pro *loco*, Portug. a m. 1. De origine erroris v. ad 6, 3, 8.

§. 13. *Ceterum omnia mutavit repente consulis adventus*] *Quorum repente omnia mutavit* Harlej. *Quae omnia mutavit repente* Hearnii Oxon. C. [*Quae omnia repente mutavit* Veith.] *Ceterum omnia repente mutavit* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Haverk. Mox *et in conspectu ducis*, addita praepositione Leid. 2. Lovel. 1. Harlej. Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. B. ac C. [Veith.] *et conspectus ducis* Lovel. 3.

Et majus quam pro numero auxilium: advenerat, fortes viri] Pall. duo *auxilium venerat*. Campan. *advenerant*. GEBH. Flor. *advenerant*. Et placet ita interpunctum: *et, majus quam pro numero auxilium, advenerant fortes viri*. Nam τὰ *majus quam pro numero auxilium* sunt titulus et ἐπεξήγησις τῶν *fortes viri*. J. FR. GRON. *venerant* etiam Fragm. Hav. *advenerant* itaque simul cum interpunctione Gronovii in contextum recepi. *et manus* perperam est in Lovel. 2. Tum *venerat, fortes viri* Voſſ. 2. Lovel. 3. 4. Harlej. et Gaertn. *advenerat quod fortes viri* Portug. et Haverk. *advenerat quod forte viri* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *advenerat mille fortes viri* editi ante Aldum. [*auxilium venerat fortis viri* Veith.]

Et partis alterius victoria audita, mox visa etiam, proelium reſtituit] *alterius partis* Fragm. Hav. Vocula *et* deficit in Lovel. 4. τὸ *etiam* in Fragm. Hav. cujus loco *et q̄* praefert Lovel. 2. Deinde *reſtituunt* Lovel. 4. quasi *victoria audita, mox visa* forent ablativi, ut vocantur, absoluti. Verum ita *reſtituunt* referendum foret ad proximum *fortes viri*. At illi, qui cum consule advenerant, alterius partis victoriam, cujus ipsi auctores exſtiterant,

proelium restituit. Tota deinde jam vincere acie 14
Romanus, et, omisso certamine, caedi capique Samnites; nisi qui Maleventum, cui nunc urbi Beneventum nomen est, perfugerunt. Ad triginta millia caesa aut capta Samnitium, proditum memoriae est.

XXVIII. Consules, egregia victoria parta, pro- 1
tinus inde ad Bovianum obpugnandum legiones ducunt: ibique hiberna egerunt, donec ab novis con- 2
sulibus L. Papirio Cursore quintum, C. Junio Bubulco iterum, nominatus dictator C. Poetelius cum

audivisse primo, et mox vidisse dici nequeunt. Vulgatum itaque verum est.

§. 14. *Tota deinde jam vincere acie Romanus, et, omisso certamine*] *Tota jam deinde* Haverk. Tum *vincere Romanos* Harlej. et Portug. a m. 2. Insuper *cōmisso certamine* Harlej.

Maleventum, cui nunc urbi Beneventum nomen est, perfugerunt] *fugerunt* Lovel. 2. *pereffugerunt* Voss. 2. Leid. 1. et Fragm. Hav. a m. 1. cujus librarius *effugerunt* a m. 2. emendavit. *pereffugē*, sive *pereffugere*, Gaertn. Hac ratione scribae, quum duplicem lectionem, *perfugerunt* et *effugerunt*, in Mstis reperissent, utramque jungere voluerunt. V. ad 3, 44, 4. De constructione *urbi Beneventum nomen est* v. ad 1, 1, 5.

Ad triginta millia caesa aut capta Samnitium, proditum memoriae est] *At triginta millia* Haverk. V. supra ad 6, 24, 8. Sed praepositio *Ad* exsulat ab Hearnii Oxon. L. 1. V. ad 10, 46, 5. Deinde *proditum est memoria* Harlej. *proditum memoria est* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. 2. Portug. et Fragm. Hav. Verum optimi tuentur vulgatum. V. ad 3, 54, 12.

§. 1. *Protinus inde ad Bovianum obpugnandum*] Vocabulum *inde* excluditur a Voss. 2. Praeterea *ad Rōnū*, sive *ad Romanum*, Gaertn.

§. 2. *L. Papirio Cursore, C. Junio Bubulco iterum*] Quidam post *Cursore* adjecere *V*. Sed Livius duobus in locis dubitat de Cursoris cognomine, annis CDXXVIII. [8, 23, 17.] et CDXXXV. [9, 15, 11.] Tertio omisit ejus nomen anno CDXL. [9, 22, 1.] Nos tamen in Chronologia nostra, Cassiodorum secuti, *quintum* posuimus. GLAR. Nota quinti consulatus deest etiam in Voss. 2. Lov. 3. 4. Harl. Gaertn. Fragm. Hav. Hearnii Oxon. L. 2. et editis Aldo prioribus. Reliqui codd. (exceptis Leid. 1. et Haverk. qui legunt *equitum*) cum editt. Aldina et eam secutis plerisque constanter servant. V. ad 8, 23, 17. Deinde *et C. Junio* Portug. V. ad 2, 17, 1. *M. Junio* Harlej. et Hearnii Oxon. L. 2. Tandem *Bubullo* Voss. 1. *Bubulsco* Leid. 1. *Bubulo* Leid. 2. et Lov. 1.

3 M. Foslio magiſtro equitum exercitum accepit. Is, quum audiſſet arcem Fregellanam ab Samnitibus captam, omiſſo Boviano ad Fregellas pergit. unde, nocturna Samnitium fuga sine certamine receptis Fregellis, praesidioque valido inposito, in Campaniam reditum maxime ad Nolam armis repeten-

C. Poetelius cum M. Foslio magiſtro equitum] *Potelius* Florent. *Petilius* Port. Haverk. et Fragm. Hav. *Petellius* Voſſ. duo, Leid. duo, Lovel. 1. 2. 3. 4. et Gaertn. qualis etiam varietas ter supra cap. praec. in Mſtis reperitur, et infra hoc cap. V. ad 3, 35, 11. Deinde *cum M. Folio* Voſſ. uterque, Leid. uterque, Lovel. 2. 3. Portug. Gaertn. Haverk. Florent. et Oxon. N. ac B. apud Hearnium, qui in C. et L. 2. *cum M. Follio* invenit, quomodo etiam praeferunt Fragm. Hav. et Lovel. 4. V. supra hoc lib. ad c. 20, 1. Ceterum pro M. Foslio magiſter equitum in Faſtis Capitolinis hoc anno memoratur *M. POETELIUS. M. F. M. N. LIBO.*

§. 3. *Is quum audisset, arcem Fregellanam ab Samnitibus captam*] Q. Fabium dictatorem bis consulem ad arcem Fregellanam rem geſſiſſe, non C. Poetelium, scribit Diodorus. De C. tamen Poetelio auctores sunt scriptores Capitolini. Diodorus sic l. 19. [p. 726.] *Τὸ δὲ λοιπὸν ςρατόπεδον ἀναλαβὼν Κόϊντος Φάβιος, ὃς ἦν ἀυτοκράτωρ ᾑρημένος, τήν τε Φρεγελλανῶν πόλιν εἷλε, καὶ τῶν ἀλλοτρίως διακειμένων πρὸς τὴν Ῥώμην τοὺς ἐπιφανεςάτους ἐζώγρησε.* SIG. Fregellas a Samnitibus captas fuisse, scribit c. 12, 5. hic arcem ab iisdem captam. Videntur ergo Romani medio tempore urbem recepisse, quod praeteriit, ut saepe de aliis urbibus solet, Livius. V. Sigon. ad c. 2. et 12. et Gronov. ad c. 20. In ea re tamen Livium non plane excusari poſſe, putat Perizon. Animadv. Hiſt. c. 4. DUK. Vocula *Is* deficit in Florent. Tum *audisset arcem Fregella* legit Leid. 1. *audisset arcem Fregellam* Voſſ. 2. Lovel. 3. Gaertn. et Fragm. Hav. *audissent Fregellanam arcem* Haverk. *audisset Fregellanam arcem* Voſſ. 1. et Portug. *Fregellanam arcem audisset* Leid. 2. et Lovel. 1. Hinc *a Samnitibus* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. et Gaertn. *ex Samnitibus* Lovel. 3. Mox *Fregellam*, pro *Fregellas*, Lovel. 2. et 4.

Unde, post nocturnam Samnitium fugam sine certamine receptis Fregellis] Libri noſtri concordi scriptura, *unde, nocturna Samnitium fuga.* GEBH. Ab Aldo est. Scripti omnes et Andreas, Bec. Asc. Mog. *unde, nocturna Samnitium fuga receptis.* Quod minime mutandum fuit. Caesar 1. Gall. [47.] *Propter linguae Gallicae scientiam, qua multa jam Arioviſtus, longinqua consuetudine, utebatur.* 2, [1.] *Qui minus facile eam rem imperio noſtro consequi poterant.* 3, [21.] *Ubi diligentia noſtrorum, nihil his robur profici posse intellexerunt.* 5, [42.] *Hae celeriter ignem comprehenderunt, et venti magnitudine in omnem caſtrorum locum diſtulerunt.* Quasi intelligeretur interveniente. J. FR. GRON. *unde, Samnitium nocturna fuga* Voſſ. 2. *unde, nocturnam Samnitium fugam* Fragm. Hav. a m. 1. Reliqui

dam. eo se intra moenia, sub adventum dictatoris, 4
et Samnitium omnis multitudo et Nolani agreſtes
contulerant. Dictator, urbis situ circumspecto, 5
quo apertior aditus ad moenia eſſet, omnia aedificia (et frequenter ibi habitabatur) circumjecta muris incendit. nec ita multo post, sive a Poetelio di-

scripti omnesque editi ante Aldum Gronovio *nocturna Samnitium fuga* revocanti consentiunt. Etiam Oxonienses suos consonare, auctor est Hearnius. De hoc usu casus sexti v. eumdem Gronov. 4. Obs. 16. p. 272.

§. 4. *Samnitium omnis multitudo et Nolani agreſtes contulerant*] In Mſtis est *et Nolana agreſtis*, videlicet *multitudo*. GELEN. Architectus hujus lectionis *et Nolana agreſtis* exſtitit Gelenius, quae meo judicio duriuscula est. Itaque Livio dignior comprobata auctoritate librorum MSS. certe trium Pall. vetuſtiſſimarumque edd. *et Nolani agreſtes*. Manavit autem inde, quod initio scriptum erat ἀρχαϊκῶς *agreſtis*. GEBH. *et Nolana agreſtris* ab Gelenio est. Nos reduximus omnium veterum a nobis visorum scripturam, *et Nolani agreſtes*. Est enim variatio talis, qualem defendimus a Sigonio 3, 17, 12. *Ne Sabini, ne Vejens hoſtis*. J. FR. GRON. *Nolani agreſtis* praeferunt etiam omnes mei, nisi quod *Nolani agrestae* sit in Leid. 1. et, si excerptis fidem habere poſſum, *Nolana agreſtis* in Florent. Sed Gronovio adsentiri malo, quia passim ita Livius numerum variare solet. V. infra ad 35, 40, 6. Praeterea *contulerat* Leid. 1. et Portug. *contulerunt* Lovel. 2. qui paullo ante dedit *sub adventu dictatoris*. V. supra ad 2, 55, 1.

§. 5. *Et frequenter ibi habitatur*] Vet. lib. *habitabatur*. SIG. Priorem lectionem *habitatur* servant Florent. Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 3. 4. Harlej. Gaertn. Klock. et Fragm. Hav. a m. 1. *quae frequenter ibi habitabantur* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. Infra 24, 3, 2. *Vix pars dimidia habitabatur*. et mox eodem cap. *Arx procul iis, quae habitabantur*. 36, 22, 7. *Arx frequentius prope, quam urbs, habitabatur*. Sed inpersonale *habitatur*, vel *habitabatur*, quod reliqui defendunt, magis placet. V. supra ad 2, 62, 4. Simili parenthesi Livius infra utitur hoc lib. c. 44, 9. *Ut stativa copiosa* [*et ita erant*] *petisse videretur*. 21, 12, 7. *Ad praetorem Saguntinum* (*et ipse ita jubebat*) *est deductus*. 27, 1, 2. *Praeda* (*et aliquantum ejus fuit*) *militi concessa*. Ita Gronov. recte legendum docuit. V. quae ad eum locum notantur. Paullo ante *quo aptior aditus*, pro *apertior*, Lovel. 2. 3. et Gaertn. V. ad 31, 22, 8.

Circumjecta muris incendit] Pal. sec. *accendit*. Campani ed. *circumvecta*. GEBH. *accendit* etiam Haverk. et Hearnii Oxon. B. Solent haec verba in Mſtis commutari. Ita supra ad 6, 3, 8. (* 32, 10, 7.) Adde Cortium ad Sall. Jug. 25, 10.

Sive a Poetelio dictatore, sive ab C. Junio consule] *a C. Poetelio* Portug. et Gaertn. Deinde *sive a Junio consule* Leid. 2. et Haverk. Videntur librarii ferre non potuiſſe, alterius praenomen omit-

ctatore, sive ab C. Junio consule, (nam utrumque
6 traditur) Nola est capta. Qui captae decus Nolae ad
consulem trahunt, adjiciunt, Atinam et Calatiam
ab eodem captas; Poetelium autem, pestilentia orta,
7 clavi figendi caussa dictatorem dictum. Suessa et
Pontiae eodem anno coloniae deductae sunt. Sues-

ti, alterum eo ornari. Sed supra v. ad 4, 49, 1. *sive ab Junio consule* Portug. qui tamen dictatori praenomen addebat. *sive a L. Junio consule* Lovel. 4. *sive a C. Junio consule* Voss. ambo, Leid. 2. et Gaertn. Mox *utrinque traditur*, pro *utrumque*, Leid. 2. V. ad 21, 45, 1. Praeterea *Nola capta est*, vocibus transpositis, Lovel. 4.

§. 6. *Ad consulem trahunt, adjiciunt, Atinam et Calatiam ab eodem captas*] Hoc primum corruptum esse suspicabar eo, quod *Atina* in Volscis, *Calatia* et *Nola* in Campania erant. Sed nihil obstat, quo minus Romani rem diversis locis gerere, et Samnites Atinam in Volscis tum tenere potuerint. Nam et *Fregellas* ab iis captas scribit Liv. hic, et supra c. 12, 5. et *Soram* c. 43, 1. quae utraeque Volscorum erant 7, 28, 6. et 8, 22, 2. et 23, 6. Difficilior videtur locus 10, 39, 5. de *Atinate agro*. DUK. *ad consules* Harlej. Gaertn. et Portug. quorum posterior etiam *ab eisdem*. Sed supra tantum uni C. Junio consuli captae Nolae decus quosdam adscribere tradit. Error itaque ex compendio scribendi ortus. V. infra ad 10, 10, 2. Tum *aditiunt* Florent. *adiciunt* Leid. 2. Lov. 1. 2. 3. Gaertn. et Fragm. Hav. *aiciunt* Leid. 1. *dicunt* Lovel. 4. V. ad 1, 30, 3. Deinde *Athinam* Portug. et Haverk. Insuper *Calatinam* Leid. 2. *Callatinam* Lovel. 1. a m. 1. *Callaciam* Lovel. 2. *Callatiam* Lovel. 4. Paullo post *clavi fugiendi*, pro *figendi*, Portug. *figere* et *fugere* interdum in Mstis confundi, patet ex illis, quae notat Cel. Bentlej. ad Horat. 2. Ep. 2, 171. Adde supra ad 5, 38, 8.

§. 7. *Suessa et Pontia eodem anno coloniae deductae sunt*] Vet. lib. *Suessam et Pontiam*. Sic 10, 1, [1.] *Soram atque Albam coloniae deductae*. Sic Diodorus [l. 19. p. 726.] *Ὁ δὲ δῆμος κατὰ νοῦν τῶν πραγμάτων αὐτῷ προχωρούντων ἀποικίαν ἀπέστειλεν εἰς τὴν νῆσον Ποτίδαιαν καλουμένην*. SIGON. *Suessa et Pontiae* vett. edd. nam neoterica *Pontia*. Voluerat Sigonius e suis *Suessam et Pontiam*: ut appareat, non esse illos codices optimi commatis. Debebat enim fuisse *Pontias*, ut liquet ex versu sequenti. GRUT. *Suessam et Pontiam*, ut Sigonius in suis reperit, Portug. Harlej. Haverk. Fragm. Hav. a manu 2. et Hearnii Oxon. B. L. 2. et C. Ita saepe in hac locutione efferenda variant librarii. V. infra ad 39, 44, 10. [*Suessam et Pometiam* Veith.] *Suessa et Pontia* Voss. 1. Leid. ambo, Florent. Lovel. 1. 2. 3. 4. Gaertn. Klock. Fragm. Hav. a m. 1. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. *Suessia et Pontia* Voss. 2. *Suessa et Pontiae* edd. Mediol. anni 1480. eamque secutae aliae usque ad Parisiensem, quae anno 1529. iterum *Pontia* dedit, quod Froben. anno 1531. et deinde alii probarunt, donec Gruter. an-

sa Auruncorum fuerat: Volsci Pontias, insulam si-
tam in conspectu litoris sui, incoluerant. et, In- 8
teramna et Casinum ut deducerentur coloniae, sena-
tusconsultum factum est. sed triumviros creavere,
ac misere colonorum quatuor millia insequentes con-
sules M. Valerius, P. Decius.

no 1628. *Pontias* revocaret. Utroque modo, *Pontia* et *Pontiae*, vocatur. V. Cluverii Ital. Ant. 3, 7. p. 1015. et Cellar. Orb. Ant. 2. 10. p. 606. unde neque Torrent. apud Sueton. in Calig. 15. *Pontiam*, pro *Pontias*, ex conjectura reponentem, audiendum esse censeo. Quum autem plerique codd. hoc loco numerum singularem, mox pluralem servent, neque verisimile sit, Livium paucis tantum verbis interjectis, ita variare voluisse, utroque loco eamdem formam recipi praestat. Praeterea τό *sunt* deficit in Lovel. 3.

Suessa Auruncorum fuerat: Volsci Pontias, insulam sitam in conspectu] *Aurinicorum* Voss. 1. *Arunicorum* Hearnii Oxon. C. Tum *Pontiam* Florent. a m. 2. Lovel. 2. Harlej. Portug. a m. 1. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. a m. 2. [*promeciam* Veith.] Reliqui *Pontias* servant. V. modo ad verba praecedentia. Deinde vox *sitam* deficit in Port. et Haverk. quam ceteri omnes recte tuentur. Supra 8, 22, 5. *Palaepolis fuit haud procul inde, ubi nunc Neapolis sita est.* Mox *incoluerunt*, pro *incoluerant*, editi ante Froben. anni 1535. invitis omnibus scriptis.

§. 8. *Minturnae et Cassinum ut deducerentur coloniae, senatusconsultum factum est. triumviros creavere*] Vera lectio, *et in tertiam Cassinum ut deducerentur coloni, senatusconsultum factum est. sed triumviros creavere.* GELEN. Vet. lib. alii habent, *et Minturna, et Casinum ut deducerentur coloniae.* alii *Veternam et Casinum.* alii *Internam et Casinum.* Quae voces in eam Gelenium traxerunt suspicionem, ut, *et in tertiam Cassinum*, affirmarit esse legendum, et pro *deducerentur coloniae*, *deducerentur coloni* subjecerit. Ego autem restituendum puto ita: *et ut Interamnam et Casinum deducerentur coloniae.* Etenim Vellejus 1, [14.] post Suessam Auruncam coloniam deductam, cujus hoc loco meminit Livius, Interamnam deductam esse scribit. Et Livius 10, [36, 16.] anno CDLVIII. aït, *Samnites Interamnam coloniam Romanam, quae via Latina est, occupare conati.* neque tamen, quo anno deducta colonia sit, ante dixit, nisi hoc loco tradiderit. Movet etiam me loquendi forma, *deducere colonias*, vel *colonos in Casinum tertiam coloniam.* SIG. Vetustissima Andreae editio vestigia habet veteris cujusdam scripturae: *Minturnam et Cassinum ut deducerentur coloniae, senatusconsultum factum est. Sex triumviros creavere.* Pall. pr. ac tert. *et internam Casinum ut deduceretur colonia, sicut factum est. et triumviros creavere.* sec. *et veternam Cassinum ut deduceretur colonia.* Sigonius vero pro certo habet restituendum *et ut Interamnam et Casinum deducerentur coloniae.* quoniam Vellejus 1, 14. post Suessam Auruncam coloniam deductam Interamnae meminit. Campan.

1 XXX. Itaque consules, qui eum annum
sunt, C. Junius Bubulcus tertium et Q. Aemiliu
bula iterum, initio anni questi apud populun
formatum ordinem prava lectione senatus, q
2 tiores aliquot lectis praeteriti essent; negav

in quo *de dimovendis* a manu altera interpolatum est. Quae iterum lectio ex conjunctione duplicis scripturae *demovendis* et *dimovendis* nata esse videri potest. Quid autem differant *demovere* et *dimovere*, pluribus docuit Cel. Burm. ad Quinctil. 7. Inst. Orat. 3. p. 618. unde constat, *demovendis*, quam *dimovendis*, potius huic loco convenire. Eam tamen scripturam in contextum admittere non sustinui, quod auctoritatem pro ea stantium non satis gravem vulgato mutando putem.

Quum duodecim familiae ea tempestate Potitiorum essent, puberes ad triginta] *eo tempore* Lovel. 4. quod ex glossatoris expositione natum videtur. Livio enim frequens est, ut *tempestas* pro *tempore* utatur. Supra 1, 5, 2. *Multis ante tempestatibus ea tenuerat loca*. 5, 45, 1. *Persuasum erat, tantum bello virum neminem usquam ea tempestate esse.* hoc ipso cap. supra. *Nec erat ea tempestate gens alia, cujus arma terribiliora essent.* 25, 24, 11. *Urbem, omnium ferme illa tempestate pulcherrimam, subjectam oculis vidit.* 26, 11, 8. *Ad lucum Feroniae pergit ire, templum ea tempestate inclitum divitiis.* 27, 37, 13. *Carmen in Junonem reginam canentes ibant, illa tempestate forsitan laudabile rudibus ingeniis.* Deinde *Putitiorum* Florent. et Leid. 1. *Potiti* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *Puritior* Lov. 2. Insuper *quom*

puberes ad triginta, sci
sent, Gaertn. De hac vo
lius repetitione v. ad
Verum alii omnes ab
dissentiunt. Mox *inter*
pro *intra*, Lovel. 4. V.
27, 3.

§. 11. *Nec nomen tantu*
tiorum interiisse, sed cent
iam Appium] *nec nomen tam*
2. Leid. 1. et Lovel. 3. V
hoc lib. ad c. 12, 6. Tu
tiorum Florent. et Leid.
riciorum Lov. 2. *Potitoru*
1. et Leid. 2. *Potiorum*
Hinc *interisse* Florent. I
terque, Voss. uterque,
4. Portug. Klock. Haverk.
Hav. et quaedam ex ed
quod recepi. V. infra ad
3. Insuper duae posterio
ces deficiunt in Portug.
nii Oxon. N. ac B.

Memori Deûm ira post
annos luminibus captum]
Deûm ira Leid. 2. Love
Fragm. Hav. a m. 1. *mem*
rum ira Lovel. 4. *memori*
ita Voss. 2. *memori id eum*
vel. 3. Vulgatum probum
gil. 1. Aen. 4.

— — *saevae memorem*
ob iram.

ubi v. viros doctos, et
lios German. atque Em
Ut autem *memor ira*, ita
sententia, *exemplum*, *in*
et similia, de quibus v. G
ad Livii 33, 12, 5. Tand
minibus captum Florent.

alia, cujus secundum Gallicos tumultus arma terribiliora essent, quum propinquitate agri, tum multitudine hominum. Itaque, altero consulum in Sam- 3

mei. *insequentes consules M. Valerius P. Decius consf.* Leid. 1. *insequentes consules M. Valerius P. Decio Coss.* Voss. uterque, Leid. 1. et Lovel. 1. a m. 1. *insequentes consules M. Valerius R. Decio consul* Lovel. 3. *insequenti anno consulibus M. Valerio P. Decio P. profligato* Portug. et Haverk. *insequenti anno consulibus M. Valerio P. Decio consulibus profligato* Gaertn. et Fragm. Hav. a m. 2. *insequentes consules M. Valerius P. Decius. M. Valerio P. Decio profligato* Florent. *insequentes consules M. Valerius P. Decius. M. Valerio P. Decio consulibus profligato* Klock. Nihil muto. Insequentium consulum mentio satis indicat, proxima pertinere ad anni sequentis gesta; neque opus est consulum nomina repeti.

§. 1. *Priusquam ea cura decederet Patribus Romanis*] *ea causa* Leid. 2. Lov. 1. et Hearnii Oxon. N. Alibi hae voces in Mstis commutantur. V. ad 3, 64, 8. hoc lib. c. 19, 17. 21, 22, 7. Adde Cel. Burm. ad Suet. Ner. 27. De locutione *cura decedit* v. supra ad 4. 52, 8. et Cel. Burm. ad Suet. Caes. 24. Deinde *decederet Pr. Ro.* id est *praetori Romano*, Lovel. 4. V. ad 31, 10, 4. Mox *et Etrusci belli*, conjunctione addita, Lovel. 3. In praecedentibus vox *profligato* deficit in Leid. 1. et Fragm. Hav. a m. 1. *vere*, pro *fere*, est in edd. Rom anni 1472. et Parm. Sed v. ad 5, 52, 15. Solent autem *f* et *v* saepe in Mstis confundi. V. ad 21, 2, 4.

§. 2. *Gens alia, cujus secundum Gallicos tumultus arma terribiliora essent*] *gens aliqua* Haverk. V. ad 25, 38, 3. *gens ulla* Hearnii Oxoniensis L. 1. Deinde *secundum post Gallicos tumultus* Florent. Sed *post* natum est ex glossa interpretis, qui *secundum* hoc modo in margine exposuit. Saepe illo sensu ea vox apud Livium usurpari solet. V. ad 8, 10, 9. Saepe etiam ei *post* substituerunt scribae. V. ad 39, 41, 5. hic vera lectio et ejus expositio in Florent. simul recipiuntur. V. ad 3, 44, 4. *secundum Gallicum tumultum* Fragm. Hav. a m. 1. *secundum Gallicos tumultos* Gaertn. V. ad 5, 37, 8. Insuper *terribiliora erant* Voss. 2. Paullo ante *nec ea erat tempestate*, alio ordine, Lovel. 2.

Quum propinquitate agri, tum multitudine hominum] *tum propinquitate* Voss. 1. a m. 2. Voss. 2. Leid. 2. Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Haverk. Hearnii Oxon. N. L. 2. C. et edd. Frobeniana anni 1535. priores. V. ad 6, 23, 3. *Tum propinquitate agrestium, tum multitudine* Voss. 2. a m. 1. *propinquitate agrestum, multitudine hominum* Lovel. 3.

§. 3. *Altero consulum in Samnio reliquias belli persequente*] *altero consule* Lovel. 2. 4. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. C. [Veith.] cum multis ex vett. edd. Non sequor. V. infra hoc lib. c. 32, 2. Tum *in Samnium* Lovel. 2. Hinc *prosequente* Leid. 2. Portug. et Haverk. V. infra ad Epit. Liv. 99. *persequenti* Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 1. 2. 3. et Fragm. Hav. a m. 1. Livium ita casum sextum participiorum singularium praesentis temporis interdum formasse, supra vidimus ad 6, 14, 13. Hic tamen pluribus libris nihil mutantibus adhaereo.

num, ut tribuni militum seni deni in quatuor nes a populo crearentur; quae antea, pe paucis suffragio populi relictis locis, dictato consulum ferme fuerant beneficia. tulere ean
4 tionem tribuni plebei L. Atilius, C. Marcius. rum, ut duumviros navales classis ornandae ciendaeque caussa idem populus juberet. lato
5 jus plebisciti fuit M. Decius tribunus plebis.

cius ad fragmenta Ciceronis notat, hic ab omnibus librariis peccatum eo genere, quo *IN* et *NI* solent confundi: idque quia hactenus animadversum non fuerit, multorum errorum causam exstitisse: nec tetigisse scopum explicantes rationem de tribunatu militum: legendum autem et distinguendum: *ut tribuni, ni quatuor legiones, seni, deni a populo crearentur.* Equidem haud assequor, quid haec correctio sibi velit, aut particulae *NI* qui hic sit locus. Neque enim id explicat Patricius: disputat modo, singulis in legionibus sex tribunos militum fuisse ex Livii 7, [5, 9.] et Polybio [6, 25.] Hoc autem ut ei concedatur, non evincit tamen, in Livii verbis esse quid peccatum. Nam l. 7. ponit sex tribunos unius legionis, quartam scilicet partem quatuor legionum, quas tum plerumque consules scribebant: et significat, quum antea omnes tribunatus essent beneficia consulum, quadrantem annui numeri sibi vindicasse populum. Nunc autem ostendit, crevisse auctoritatem populi, atque eam sibi vindicasse duas tertias, et in quatuor et viginti tribunis, qui quatuor legionibus attribuebantur, senos denos suffragiis creasse, octo reliquisse in beneficio consulum. V. Lipsium 2. de Militia, dialogo 9. J. FR. GRON. *unam*

Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. Voss. 2. Deinde *et tribuni* *tum* Gaertn. V. ad 21, 28, 8 culam *ut* omittit Fragm. m. 1. vocem *militum* Flo Deinde *tribuni militum semi* culari errore est in Port ɱ. 2. Paullo ante *duo imperi* *eo anno coepta* alio ordine bulorum praefert Haverk.

Quae antea, perquam pauc fragio populi relictis locis] *omnia* Lovel. 1. et Leid. 2. de *relictis sociis* Leid. 1. et 2. ac 4. *relictis socii* Voss. 2. vel. 3. [*populi* omittit Veith. *beneficio*, pro *beneficia*, Lo et Portug.

Tulere eam rogationem plebei L. Atilius, C. Marci lerunt eam rogationem Voss. 1. 2. Lovel. 1. Portug. et H Deinde *L. Atilius* Voss. vel. 1. 2. 4. et Gaertn. *L. A* Portug. et Haverk. Sed hoc *Atilius*, ut in pleris optimis Mstis exstat, leg esse, supra monuit Sigon 5, 13, 3.

§. 4. *Alterum, ut duumvi vales classis ordinandae r daeque caussa*] Pro *classi nandae*, *ornandae* legendu GELEN. Ita recte, uno e Gaertn. qui *ordinandae* o legunt etiam omnes scripti

cohibendoque bello consilia et apud Etruscos fuere. neutri finibus egressi. et censura clara eo anno
Ap. Claudii et C. Plautii fuit; memoriae tamen feli- 6
cioris ad posteros nomen Appii, quod viam munivit, et aquam in urbem duxit, eaque unus perfecit;
quia, ob infamem atque invidiosam senatus lectio- 7
nem verecundia victus, collega magistratu se abdicaverat. Appius, jam inde antiquitus insitam per- 8

diosam senatus lectionem] Vet. lib. *atque ignominiosam*, egregie. Nam libertinorum filii lecti erant. SIG. Pall. pr. ac tert. *ob infamam*. Ceterum, quia libertini quoque tum in senatum lecti, probat impense Sigonius *ob infamem atque ignominiosam s. lect.* quod ipse in Pal. sec. comparere notavi. GEBH. Vide, ne credas Sigonio, egregie in libro ejus legi *ignominiosam*. Immo alterum multo gravius pariter et elegantius. *Invidiosa senatus lectio* est, quae censoribus multum invidiae conflavit; propter quam illi male audierunt, gravia hominum judicia et adversos rumores tulerunt. 3, [38, 6.] Decemviri *citari jubent Patres, haud ignari, quanta invidiae immineret tempestas*. Alexander, occiso Clito, apud Justinum 12, [6.] reputabat, *quantum in exercitu, quantum apud devictas gentes fabularum atque invidiae fecisset*. Cui quidem Plautii probitas adeo par non fuit, ut is magistratu se abdicaret. Martialis [lib. de Spectac. Ep. 2.]

Invidiosa feri radiabant atria regis.

I. FR. GRON. *quod ob infamem* Voss. 2. Lovel. 2. Portug. et Haverk. V. ad 38, 36, 4. *quia ob infamam* Leid. 1. Lov. 3. et Fragm. Hav. a m. 1. *quia ob infamiam* Lovel. 4. Tum conjunctio *atque* non alparet in Leid. 1. Portug. et Haverk. ejus loco *at* praefert Gaertn. Deinde *ignominiosam* Portug. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. a m. 2. et Hearnii Oxon. C. [Veith.] quod recte Gronovio displicuit. Vulgatum enim in optimae notae codd. constanter superest. *Invidiosum* enim dicitur, quod invidiam conciliat. Supra 6, 39, 12. *Opus esse nihil invidiosa continuatione honoris*. 34, 7, 14. *Invidiosis nominibus utebatur modo consul, seditionem muliebrem et secessionem adpellando*. Ovid. Epist. 7. Her. 125.

Contenta est oculis hominum mea forma probari:
Laudatrix Venus est invidiosa mihi.

Epist. 2, 145.

Inscribere meo caussa invidiosa sepulcro.

Epist. 8, 49.

Nec virtute cares, arma invidiosa tulisti.

1. Trist. Eleg. 2, 67.

Est illi nostri non invidiosa cruoris
Copia.

Apud Cic. saepe ea vox hoc sensu obcurrit. Insuper *legationem* Voss. duo, Leid. 2. Lovel. 1. a m. 1. et Fragm. Hav. a m. 1. *legionem* codex perantiquus Thuanaeus, teste Gronovio; quem v. ad 27, 21, 9.

tinaciam familiae gerendo, solus censuram obtinuit.
9 Eodem Appio auctore, Potitii, gens, cujus ad aram Maximam Herculis familiare sacerdotium fuerat, servos publicos, ministerii delegandi caussa, sollemnia
10 ejus sacri docuerat. Traditur inde dictu mirabile, et quod dimovendis statu suo sacris religionem fa-

Magistratu se abdicaverat] *magistratu suo sacris religionem facere* Florent. omissa ultima parte hujus §. cum §. 8. et 9. et initio §. 10. In margine tamen adscriptum est, aliquid deesse.

§. 8. *Appius jam inde antiquitus insitam pertinaciam familiae gerendo*] *Appius nam inde* Gaertn. V. ad 9, 17, 5. *Appius jam deinde* Harlej. et editi, pro quo Froben. anno 1531. recte *jam inde* subposuit. Ita enim legunt reliqui scripti. *jam inde antiquitus* idem est, ac si dixisset *jam inde ab antiquo tempore*. De locutione autem *jam inde ab* v. ad 6, 40, 3. ubi *jam inde ab initio* dixit, quod hic *jam inde antiquitus*. Solent autem *inde* et *deinde* commutari. V. ad 36, 24, 10. Praeterea, transpositis perperam literis, *pertinaciam familiae regendo* Gaertn. a m. 1. V. ad 27, 40, 2.

§. 9. *Poticia gens, cujus ad aram maximam Herculis familiare sacerdotium fuerat*] *Potitia*. Graeci enim *Ποτίτιοι*. SIG. Pall. tres, et veteres editi *Potitii*. GEBH. Thuan. et Voss. *Potiti gens*. Tres Pall. et Voss. alter *Potitii*, *gens*, *cujus ad aram*. Et hoc Livii puto. Sive autem deinde legas *docuerant*, ut ad prius, sive *docuerat*, ut ad propius referatur, parum interest. J. FR. GRON. *Portitia gens* Harlej. [*potitia* Veith.] *Potiti gens* Leid. duo, Lovel. 1. et Klock. *Purici gens* Lovel. 2. pro quo in margine emendatur *Potitii gens*: et ita praeferunt Lovel. 3. Gaertn. Portug. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. N. ac B. *docuerat* autem deinde omnes servant. Quum itaque *Potitia* in paucissimis (* in variis tamen codd. superesse male existimat Mencken. in Misc. Lips. Vol. 2, 1. p. 175.) tantum codd. supersit, *Potitii* recepi in contextum. Deinde *ad aram Maximi Herculis* Haverk. Male. Ipsa Herculis ara *Maxima* cognominata est. V. supra ad 1, 7, 12. Vox *Herculis* deerat in Gaertn. Praeterea *fuit* est in Portug. sed tota vox exsulat a Leid. 2.

Servos publicos ministerii delegandi caussa sollemnia ejus sacri docuerat] Pro *servos* retinent Pall. duo *senios*, quod non intelligo. GEBH. Eadem lectio est etiam in Lovel. 3. Sed eam ex ignorantia scribarum natam puto, qui confuderunt literas *ni* et *ru*, ductibus sibi admodum similes in scriptura Longobardica. V. simile exemplum supra 2, 20, 9. et infra 21, 11, 9. Deinde *publios* idem Lov. 3. Hinc *ministerii delegandi gratia* Lovel. 4. V. ad 8, 29, 9. Tandem voces *ejus sacri* desunt in Voss. 2. sed sola *sacri* in Lovel. 3. Supra 1, 7, 12. *Sacrum Herculi, adhibitis ad ministerium dapemque Potitiis ac Pinariis, quae tum familiae maxime inclitae ea loca incolebant, factum*. Et mox *Ne extis sollemnium vescerentur*.

§. 10. *Traditur inde dictu mirabile*] Campanus *memorabile*. Pall. duo *Traditur edictum mirabile*.

cere possſet, quum duodecim familiae ea tempestate Potitiorum essent, puberes ad triginta, omnes intra
annum cum stirpe exstinctos: nec nomen tantum Po- 11
titiorum interisse, sed censorem etiam Appium, memori Deûm ira, post aliquot annos luminibus captum.

GEBH. *Tradituri dictum mirabile* Leid. 1. Olim una serie scriptum fuerat *Traditurĩ dictum*; quod librarius non intelligens corrupit. neque multum abit Lovel. 4. nisi quod una litera auctius *Tradituri edictum mirabile* dederit. *Traditur edictum mirabile* Lovel. 3. *Traditur edictu mirabile* Voss. 2. *Traditur edictu memorabile* Lovel. 2. *memorabilis* et *mirabilis* in Mstis commutari, supra vidimus ad 5, 14, 6. *Traditur inde dictu memorabile* Leid. 2. et Lovel. 1. a m. 1. *Traditur inde mirabile* Fragm. Hav. a m. 1. *Traditum inde edictum mirabile* Gaertn. *Traditum inde dicatum mirabile* Klock. Nihil mutandum. *Mirabile dictu*, ut *mirabile visu* 1, 39, 1. *In regia prodigium visu eventuque mirabile fuit.* Florus *mirum dictu* dixit 1, 1, 14. et 2, 1, 2.

Quod dimovendis statu suo sacris religionem adferre facile posset] Restituimus *religionem facere posset.* GELEN. Legerim contra Gelenium ex antiquissima editione, *quod dimovendis statu suo sacris religionem adferre facile posset.* tum quia Pall. pr. et tert. et editio Camp. *religionem adferre facere posset.* sec. *religionem adferre posset.* GEBH. Luculentior videtur lectio, quam sustulit Gelenius, *religionem adferre facile posset.* Terentius Hecyra [1, 1, 4.]

Quam sancte, ut quivis facile posset credere.

Vertumnus ad Pomonam Ovidio 14 Met. [696.]

— — — Referam notissima Cypro
Facta, quibus flecti facile et mitescere possis.

Duo Pall. Thuan. Voss. Campanus *adferre facere.* Voss. alter *adferre posset.* J. FR. GRON. *religionem adferre posset* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. 2. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. N. L. 1. ac B. *religionem facere posset* optimi Florent. et Klock. Juncta utraque lectione *religionem adferri facere posset* Lovel. 4. *religionem adferre facere posset* Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 3. et Fragm. Hav. additis tamen notis indicant, τὸ *facere* delendum esse. Minori mutatione ei succurrendum putavit librarius Harlej. scribendo *religionem adferre facile posset*, ut ante Gelenium scripti habuerunt. Ea lectio, si integriorum codd. fide niteretur, neque mihi displiceret. Nunc quum tantum in uno, eoque saepissime pejoris notae codice, inventa sit, ex interpolatione librarii nata esse videtur. Utrumque etiam, *adferre religionem*, et *facere religionem*, Latine et commode hoc loco dici existimo; quum autem illam locutionem plurium, hanc praestantissimorum librorum testimonium defendat, quin horum auctoritas illorum turbae praeferenda sit, atque Gelenius locum recte restituerit, non dubito. Praeterea *inmovendis statu suo sacris* Klock. *demovendis statu suo sacris* Haverk. et Portug. a m. 1.

1 XXX. Itaque consules, qui eum annum secuti sunt, C. Junius Bubulcus tertium et Q. Aemilius Barbula iterum, initio anni questi apud populum, deformatum ordinem prava lectione senatus, qua po-
2 tiores aliquot lectis praeteriti essent; negaverunt, eam

in quo *de dimovendis* a manu altera interpolatum est. Quae iterum lectio ex conjunctione duplicis scripturae *demovendis* et *dimovendis* nata esse videri potest. Quid autem differant *demovere* et *dimovere*, pluribus docuit Cel. Burm. ad Quinctil. 7. Inst. Orat. 3. p. 618. unde constat, *demovendis*, quam *dimovendis*, potius huic loco convenire. Eam tamen scripturam in contextum admittere non sustinui, quod auctoritatem pro ea stantium non satis gravem vulgato mutando putem.

Quum duodecim familiae ea tempestate Potitiorum essent, puberes ad triginta] *eo tempore* Lovel. 4. quod ex glossatoris expositione natum videtur. Livio enim frequens est, ut *tempestas* pro *tempore* utatur. Supra 1, 5, 2. *Multis ante tempestatibus ea tenuerat loca.* 5, 45, 1. *Persuasum erat, tantum bello virum neminem usquam ea tempestate esse.* hoc ipso cap. supra. *Nec erat ea tempestate gens alia, cujus arma terribiliora essent.* 25, 24, 11. *Urbem, omnium ferme illa tempestate pulcherrimam, subjectam oculis vidit.* 26, 11, 8. *Ad lucum Feroniae pergit ire, templum ea tempestate inclitum divitiis.* 27, 37, 13. *Carmen in Junonem reginam canentes ibant, illa tempestate forsitan laudabile rudibus ingeniis.* Deinde *Putitiorum* Florent. et Leid. 1. *Potiti* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *Puritior* Lov. 2. Insuper *quom puberes ad triginta*, scilicet *essent*, Gaertn. De hac voculae illius repetitione v. ad 5, 35, 4. Verum alii omnes ab uno hoc dissentiunt. Mox *inter annum*, pro *intra*, Lovel. 4. V. ad 5, 27, 3.

§. 11. *Nec nomen tantum Potitiorum interiisse, sed censorem etiam Appium*] *nec nomen tamen* Voss. 2. Leid. 1. et Lovel. 3. V. supra hoc lib. ad c. 12, 6. Tum *Putitiorum* Florent. et Leid. 1. *Puriciorum* Lov. 2. *Potitorum* Voss. 1. et Leid. 2. *Potiorum* Portug. Hinc *interisse* Florent. Leid. uterque, Voss. uterque, Lovel. 4. Portug. Klock. Haverk. Fragm. Hav. et quaedam ex edd. antt. quod recepi. V. infra ad 36, 20, 3. Insuper duae posteriores voces deficiunt in Portug. et Hearnii Oxon. N. ac B.

Memori Deûm ira post aliquot annos luminibus captum] *memor Deûm ira* Leid. 2. Lovel. 1. et Fragm. Hav. a m. 1. *memori Deorum ira* Lovel. 4. *memori id cum ita* Voss. 2. *memori id eum ita* Lovel. 3. Vulgatum probum est. Virgil. 1. Aen. 4.

— — *saevae memorem Junonis ob iram.*

ubi v. viros doctos, et ante alios German. atque Emmeness. Ut autem *memor ira*, ita *memor sententia*, *exemplum*, *ingenium*, et similia, de quibus v. Gronov. ad Livii 33, 12, 5. Tandem *fulminibus captum* Florent. a m. 1.

tionem se, quae sine recti pravique discri-
e ad gratiam ac libidinem facta esset, obser-
aturos: et senatum extemplo citaverunt eo ordine,
qui ante censores Ap. Claudium et C. Plautium fue-
rat. Et duo imperia eo anno dari coepta per po- 3
pulum, utraque pertinentia ad rem militarem: u-

§. 1. *Q. Aemilius Barbula*] Praenomen omittitur in Voff. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Haverk.

Questi apud populum, deformatum ordinem prava lectione senatus] *questi ad populum* elegantius habet Pal. sec. GEBH. *ad populum* etiam Portug. et Haverk. Livium saepiffime ita locutum esse, supra vidimus ad 7, 7, 4. Ut autem dubitem, an etiam hoc loco ita loqui voluerit, id efficit, quod lectio illa non, nisi in paucis, iisque minimae auctoritatis codd. reperiatur. Ceterum, *apud Patres* legendum, conjicit Pighius in Annal. ad ann. CDXLII. p. 364. Sed nullos codices adsentientes habet. Et potuerunt etiam ea de re questi esse oratione ad populum habita, ut invidiam censoribus, et praesertim Appio, excitarent. Praeterea *parva lectione senatus* Harlej.. V. infra ad 29, 37, 16.

Qua potiores aliquot lectis praeteriti essent] *quod potiores aliquot* Portug. [Veith.] *qui potiores aliquot* Gaertn. Voculae *qua* et *qui* etiam commutabantur inter se supra 7, 38, 6. *quia potiores aliquot* Lovel. 3. V. infra ad 40, 29, 8. Deinde *pti? essent* Leid. 2. pro quo *pesteri essent* emendatur in margine. *praeteriisse* Lovel. 4. V. ad 23, 29, 16.

§. 2. *Eam lectionem se, quae sine recti pravique discrimine ad gratiam et libidinem facta esset*] *eam lectionem sequi, sine* Gaertn. et Fragm. Hav. a m. 1. *eam lectionem se, quia* Voff. 1. Leid. 2. Lovel. 4. Portug. a manu 2. et Haverk. *eam lectionem se, quod* Lovel. 2. Pronomen *qui* saepe confunditur cum voce *quia*. V. ad 36, 33, 5. etiam cum voce *quod*. V. ad 37, 35, 4. Tum *ad gratiam ac libidinem* omnes omnino codd. mei, Hearnii Oxon. L. 2. ut et typis excusi usque ad ed. Paris. anni 1573. quae prima *et libidinem* dedit. Quamvis vero nihil intersit, priscam tamen lectionem reduxi. Mox *asserturos*, pro *observaturos*, Klock.

Eo ordine, qui ante censores Ap. Claudium et C. Plautium fuerat] *quo ante censores Ap. Claudium et C. Plautium citaverant* Lovel. 2. Male. Nam ante consules Junium et Aemilium Ap. Claudius et C. Plautius jam censuram nacti senatum legerant, ut Livius cap. praec. retulit. *quo ante censores* est etiam in Harl. et edd. ante Aldum. Deinde *ante censores apud Claudium* Fragm. Hav. a m. 1. *ante censores apud P. Claudium* Leid. 2. Scriptum fuerat *App. Claudium*; inde factum est *ap̄ P. Claudium*, ut etiamnum in Lovel. 3. superest, quod indoctiores in *apud P. Claudium* mutarunt. Voces *et C. Plautium* desunt in Haverk.

§. 3. *Unum, ut tribuni militum seni deni in quatuor legiones a populo crearentur*] Andreas Patri-

num, ut tribuni militum seni deni in quatuor legiones a populo crearentur; quae antea, perquam paucis suffragio populi relictis locis, dictatorum et consulum ferme fuerant beneficia. tulere eam roga-
4 tionem tribuni plebei L. Atilius, C. Marcius. Alterum, ut duumviros navales classis ornandae reficiendaeque caussa idem populus juberet. lator hu-
5 jus plebisciti fuit M. Decius tribunus plebis. E-

cius ad fragmenta Ciceronis notat, hic ab omnibus librariis peccatum eo genere, quo *IN* et *NI* solent confundi: idque quia hactenus animadversum non fuerit, multorum errorum causam exstitisse: nec tetigisse scopum explicantes rationem de tribunatu militum: legendum autem et distinguendum: *ut tribuni, ni quatuor legiones, seni, deni a populo crearentur.* Equidem haud assequor, quid haec correctio sibi velit, aut particulae *NI* qui hic sit locus. Neque enim id explicat Patricius: disputat modo, singulis in legionibus sex tribunos militum fuisse ex Livii 7,[5,9.] et Polybio [6, 25.] Hoc autem ut ei concedatur, non evincit tamen, in Livii verbis esse quid peccatum. Nam l. 7. ponit sex tribunos unius legionis, quartam scilicet partem quatuor legionum, quas tum plerumque consules scribebant: et significat, quum antea omnes tribunatus essent beneficia consulum, quadrantem annui numeri sibi vindicasse populum. Nunc autem ostendit, crevisse auctoritatem populi, atque eam sibi vindicasse duas tertias, et in quatuor et viginti tribunis, qui quatuor legionibus attribuebantur, senos denos suffragiis creasse, octo reliquisse in beneficio consulum. V. Lipsium 2. de Militia, dialogo 9. J. FR. GRON. *unam* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *uni* Voss. 2. Deinde *et tribuni militum* Gaertn. V. ad 21, 28, 8. Voculam *ut* omittit Fragm. Hav. a m. 1. vocem *militum* Florent. Deinde *tribuni militum semidei* joculari errore est in Portug. a m. 2. Paullo ante *duo imperia dari eo anno coepta* alio ordine vocabulorum praefert Haverk.

Quae antea, perquam paucis suffragio populi relictis locis] *quae omnia* Lovel. 1. et Leid. 2. Deinde *relictis sociis* Leid. 1. et Lovel. 2. ac 4. *relictis socii* Voss. 2. et Lovel. 3. [*populi* omittit Veith.] Mox *beneficio*, pro *beneficia*, Lovel. 2. et Portug.

Tulere eam rogationem tribuni plebei L. Atilius, C. Marcius] *tulerunt eam rogationem* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Haverk. Deinde *L. Atilius* Voss. 2. Lovel. 1. 2. 4. et Gaertn. *L. Actilius* Portug. et Haverk. Sed nomen hoc *Atilius*, ut in plerisque et optimis Mstis exstat, legendum esse, supra monuit Sigonius ad 5, 13, 3.

§. 4. *Alterum, ut duumviros navales classis ordinandae reficiendaeque caussa*] Pro *classis ordinandae*, *ornandae* legendum est. GELEN. Ita recte, uno excepto Gaertn. qui *ordinandae* obfert, legunt etiam omnes scripti. Sae-

em anni rem dictu parvam praeterirem, ni ad
ionem visa esset pertinere. Tibicines, quia
ibiti a proximis censoribus erant in aede Jovis
, quod traditum antiquitus erat, aegre paſſi,
r uno agmine abierunt: adeo ut nemo in urbe
, qui sacrificiis praecineret. Ejus rei religio 6
it senatum; legatosque Tibur miserunt, ut da-
operam, ut hi homines Romanis reſtitueren-

ibac voces *ornare* et *ordi-*
onfuderunt. V. infra ad
, 7. Ceterum hic etiam vo-
r deerat in Fragm. Hav. a
V. ad §. praec. Tum *duum-*
avalis classis ornandae Voſſ.
ovel. 3. *duumviros navalis*
ae Haverk. Hinc *ornandae*
dae, omiſſa copula, Voſſ.
ovel. 3. quod, si plurium
m teſtimonium firmaret,
osset; nam, ita etiam trium-
monetales *auro argento aere*
feriundo dici, notum est.
inverso *ornandaeque refi-*
praeferunt Leid. 1. et
2.

Decius tribunus plebis] *M.*
ius Voſſ. 1. Leid. uterque,
el. 1. *M. Decimus* Voſſ. 2.
2. 3. 4. Portug. Gaertn.
Hav. et Hearnii Oxon.
C. *Deciorum* gens hoc ma-
tempore floruit; *Decimii*
demum inclaruerunt.

Ni ad religionem visa es-
rtinere] *nisi ad religionem*
g. Haverk. et Hearnii Oxon.
e varietas in Mſtis saepe
rit. V. ad 23, 1, 8. *esset visa*
re Harlej.

r uno agmine abierunt; ad-
emo in urbe esset] *ebur uno*
Leid. 2. Tum *abirent* Ha-
Sed tota illa vox exsulat
ug. Praeterea *nemo esset*,
duabus mediis vocibus omiſſis, Lovel. 4. quae transponuntur hoc modo *nemo esset in urbe* in Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Haverk. Paullo ante *prohibiti proximis censoribus*, pro *a proximis*, Portug. et Haverk.

§. 6. *Ejus rei religio tenuit senatum*] *terruit senatum* Lovel. 4. Verba haec saepe in Mſtis commutantur. V. ad 23, 1, 10. Hic nihil mutandum. *Ejus rei religio tenuit senatum*, id est, ea res senatui religioni fuit. Infra 43, 13, 2. *Quaedam religio tenet, quae illi prudentissimi viri publice suscipienda censuerint, ea pro dignis habere, quae in meos annales referam.* Ita *opinio tenet* 1, 28, 5. *Ne vos falsa opinio teneat, injussu meo Albani subiere ad montes.* et *terror tenet* 10, 26, 13. *Gallici tumultus praecipuus terror civitatem tenuit.* id est, Gallicus tumultus civitati terrori fuit. Mox vocem *Tibur* non agnoscit Gaertn.

Ut darent operam, ut hi homines Romanis reſtituerentur] Forte prius *ut* superfluum. J. FR. GRON. Non alia cauſſa Gronovium permoviſſe videtur, ut prius *ut* superfluum crederet, adeoque delendum juberet, quam ne eadem particula bis repeteretur, pauciſſimis tantum vocibus interjectis. Id tamen Livio frequens eſſe, idoneo exemplorum numero su-

7 tur. Tiburtini, benigne polliciti, primum adcitos eos in curiam hortati sunt, uti reverterentur Romam: postquam perpelli nequibant, consilio, haud abhorrente ab ingeniis hominum, eos adgrediuntur.

pra docui ad 1, 17, 11. Quum itaque voculam illam constanter servent scripti et editi, non temere etiam ei controversiam movendam existimo. Ceterum, additis vocibus, *ad id ut darent operam* Lovel. 4. Deinde *ut hii homines* Florent. *ut id homines* Leid. 1. *ut idem homines* Voss. 1. Leid. 2. Lov. 1. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. N. ac B. neque aliter est in Portug. a m. 1. in quo a manu altera emendatur *ut iidem homines*. [ita Veith.] Cel. Burmann. literis ad me datis legendum conjiciebat *ut urbi homines Romanae restituerentur*. Illud *hi* enim supervacaneum esse, quum *homines* sufficiat, et intelligantur satis tibicines: et ita apud Phaedrum, Petronium, et alios *hominem* dici de eo, cujus modo mentio praecessit. V. quae de hoc vocis *homo* usu notavit ad Phaedri 2. fab. 5, 19. Vellem codd. consentirent. Posses forte eodem sensu minima mutatione legere *uti homines Romanis restituerentur*. Certe mox §. seq. codd. *ut hi* et *ut hii*, pro *uti*, scriptum praeferunt.

§. 7. *Tiburtini, benigne polliciti*] *Tiburtini operam benigne polliciti* Haverk. Male. Cic. 4. ad fam. Epist. 13. *Nunc P. Nigidio ne benigne quidem polliceri possum.* Quem etiam alibi hoc modo locutum esse, ex vulgatis lexicis constat.

Primus adcitos in curiam hortati sunt, ut reverterentur Romam] Pall. pr. ac tert. *accitos eos*. sec. *primum accitos in curiam eos hortati sunt, ut hii reverterentur Romam.* GEBH. Voculam *eos*, quam in Pall. superesse Gebhardus monuit, primus omisit Curio. Quamvis autem interim Sigonius contextui reddiderit, neminem tamen, qui exemplum sequeretur, nactus est ante Cel. Jac. Gronovium. Servant autem omnes scripti (nisi quod *accitos in curiam eos* alio ordine sit in Portug. et insuper *accitos in curiam eo* in Haverk.) et edd. vett. Quin et quum voces plures *in curiam hortati sunt* etc. *ab ingeniis hominum eos* desint in Leid. 2. inde etiam lectio illa firmari potest. Non aliunde enim error hic a librario commissus est, quam quod vocis *eos* repetitione media omnia perperam neglecta sint. V. ad hujus lib. c. 11, 11. Praeterea *hortati sunt, reverterentur*, una voce omissa, Portug. *hortati sunt, ut reverterentur* Harlej. edd. Rom. anni 1472. et aliae ferme omnes ante Jac. Gronov. *hortati sunt, ut hi reverterentur* Voss. 2. Lovel. 3. Haverk. et ed. Parm. V. ad §. praec. *hortati sunt, ut ii reverterentur* Lovel. 4. a m. 1. in quo τὸ *ii* a m. 2. expungitur. *hortati sunt, ut hii reverterentur* Lovel. 2. *hortati sunt, ut hii revertentur* Leid. 1. V. ad 2, 56, 7. Reliqui praeferunt *hortati sunt, uti reverterentur*, quod jam Cel. Jac. Gronov. in contextum admisit.

Postquam perpelli nequibant] Valer. Max. [2, 5, 4.] *in proposito perseverantes*. GEBHARD. *propelli* Gaertn. V. supra hoc lib. ad c. 24, 4.

§. 8. *Alii alios per speciem ce-*

Die feſto alii alios per ſpeciem celebrandarum can- 8
tu epularum cauſſa invitant, et vino, cujus avidum
ferme genus est, oneratos sopiunt: atque ita in 9
plauſtra somno vinctos conjiciunt, ac Romam de-

lebrandarum cantu epularum caussa] Nihil video mutari in MSS. Non tamen ita Livius scripsit, et vocem ultimam longiſſime hinc abire jubeo, additam a male otiosa manu. Sic enim perpetuo Livius, 24, 12, 4. *Ad lacum Averni per speciem sacrificandi descendit.* Et c. 47, 12. *Per speciem praedandi.* 42, 52, 8. *Per speciem reconciliandae pacis.* 1, 41, 6. *Per speciem alienae fungendae vicis.* Adde 44, 37, 12. 45, 31, 7. Et vides τὸ *causa* sic inculcatum fuisse 10, 21, 13. JAC. GRON. Haud male Cl. Jac. Gron. vocem *caussa* delendam esse docuit, quam etiam superfluam et e notis insertam sibi videri, monuit Pighius in Annal. ad ann. CDXLII. p. 365. Vir doctus etiam ad marginem ed. Curionis eamdem abundare notavit; denique Klockius etiam in contextu Liviano inducta virgula delevit. Superest quidem in omnibus, quibus usus sum, codd. at Hearne, eam in Oxon. C. non conspici, auctor est. Exemplis a Gronov. laudatis adde haec 1, 3, 11. *Per speciem honoris spem partus adimit.* 8, 22, 3. *Per speciem honorandae parentis, meritam mercedem populi solutam interpretarentur.* 40, 13, 8. *Ut ferre te, et quidem eo die, per speciem comissationis occiderem.* 44, 19, 8. *Per honeſtam speciem majoris Ptolemaei reducendi in regnum.* Alibi etiam librarii eamdem perperam interposuerunt. V. ad 31, 12, 4. Ceterum *celebrandarum cantu caussa epiſtolarum* praefert male Gaertn. Alibi voces *epulae* et *epiſtolae* sive *epiſtulae*, ut etiam scribi solebat, in Mſtis commutari, docuit Cel. Burmann. ad Suet. Caes. 26. Deinde *invitavit* Haverk. qui etiam legit *alii homines*, pro *alii alios*, quod ex interpretis expoſitione natum puto.

Vino, cujus avidum ferme genus est, oneratos sopiunt] *cujus ferme avidum genus* Portug. et Haverk. *cujus avidum ferme id genus* Lovel. 4. Τὸ *est* autem deficit in Haverk. Dein *honeratos* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. et Fragm. Hav. V. ad 36, 40, 9. *Sopire* autem hic idem eſſe videtur, quod κατασεῖειν Menandro, et *deponere* Plauto. De utroque v. Cel. Burm. Praefat. ad Phileleutheri emend. in Menand.

§. 9. *Ita in plauſtra somno victos conjiciunt*] Vet. lib. *vinctos*, probe. Etenim nisi somno vincti fuissent, vinculis conſtringendi fuerant, quod Romam inviti perducerentur. SIG. Pall. pr. et tert. *in plauſtra cunctos conjiciunt.* Andreas *in plauſtra vinctos coniciunt.* Pal. sec. *somno vinctos.* quod avide probat Sigonius. Etenim, inquiens, nisi somno vincti fuissent, vinculis conſtringendi fuerant, quod Romam inviti perducerentur. Ego vero defendo lectionem vulgatam cum prisca editione Campani, tum loco simili Tibulli 1. El. 2, 1.

Adde merum, vinoque novos compesce dolores,
Occupet ut fessi lumina victa sopor.

Ubi v. Animadversiones meas. Ut et Valer. Max. 2, 5, 4. *Quos Tiburtini in proposito perseverantes, interposita feſtae epulationis*

portant. nec prius sensere, quam, plauſtris in foro relictis, plenos crapulae eos lux obpreſſit. Tunc concursus populi factus, inpetratoque, ut manerent, datum, ut triduum quotannis ornati, cum cantu atque hac, quae nunc sollemnis est,

simulatione, mero somnoque sopitos plauſtris in urbem devehendos curaverunt. Ovidius πιϑανώτερον hanc rem narrat 6. Faſt. 669. et seqq. *Servierat* etc. GEBH. Ignorant τὸ *somno* Thuan. uterque Voſſ. Helm. duo Pall. Andreas. et alii quidem *vinctos*, duo Pall. et Voſſ. alter *cunctos*. J. FR. GRONOV. *victus* et *vinctus*, item *devictus* et *devinctus* saepe permutari, dudum observatum est. Sed ratio, qua ductus Sigonius hic praefert *vinctos*, nulla est: neque enim novum est, nimio vino oneratos somno ita vinci, ut ab uno loco in alium transferri nihil sentientes poſſint, etiamsi non vinciantur. Liv. 5, 44, 7. *victos somno.* Et saepe alii. V. Burmann. ad Val. Flacc. 1, 300. DUK. *in plauſtro cunctos* Voſſ. 2. et Lovel. 3. *in plauſtro victos* Gaertn. et Hearnii Oxon. L. 2. *in plauſtra vinctos* Voſſ. 1. Leid. duo, Lovel. 1. 2. 4. Portug. Haverk. Fragm. Hav. Hearnii Oxon. B. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. *in plaustra somno victos* Harlej. *in plastra somno vintos* Florent. a m. 1. in quo a m. 2. *in plauſtra somno vinctos* emendatur: quomodo etiam praefert Klock. Si *somno*, quod plurimi scripti ignorant, delendum conſtaret, *cunctos* praeferrem. Ea enim voce omiſſa, *victos* sensum idoneum non habet; *vinctos* etiam admitti nequit. Nullus enim tibicines vinculis ligatos a Tiburtibus Romam adductos eſſe memorat. Quum tamen illud *cunctos* in paucis, iisque non optimis, scriptis superſit, nihil propius est, quam ut *somno vinctos*, quod duo optimi libri scripti praeferunt, probetur; cui etiam in contextu locum dedi. De locutione *somno vinctus* v. ad 5, 44, 7. *vinctus* autem et *victus* saepe in Mſtis commutantur. V. ad 30, 12, 7. Mox *prius* exsulat a Portug. *senserunt* autem, pro *sensere*, est in Gaertn. Deinde *plenos crapulae os*, pro *eos*, in Harlej. Sed ibi prima litera pronominis intercepta est ab ultima vocis praecedentis.

§. 10. *Tunc concursus populi factus, inpetratoque, ut manerent*] MS. Fuld. *imperatoque.* quorum utrumvis satis convenit. MOD. Duo Pall. Modio concinunt, leguntque *imperatoque.* GEBH. Ita et Florent. Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. Portug. Fragm. Hav. Gaertn. et Hearnii Oxon. L. 2. N. ac C. An huic lectioni patrocinium parari potest ex Ovidii 6. Faſt. 685?

Plautius, ut possent specie numeroque senatum
Fallere, personis imperat ora tegi.

imperare et *impetrare* saepe in Mſtis confunduntur. V. ad Livii 2, 54, 1. 3, 22, 2. 7, 25, 5. c. 41. 7. 8, 3, 8. 9, 20, 8. 33, 11, 4. 35, 45, 8. 41, 29, 19 (*27, 30, 6. 33, 13. 4. 35, 17, 7.) Adde viros doctos ad Suet. Tib. 43. et Cel. Burmann. ad Vellejı Paterc. 1, 11, 4. Praeterea *populi concursus* Lovel. 1.

Ut triduum quotannis ornati, cum cantu atque hac, quae nunc

licentia per urbem vagarentur: reſtitutumque in aede vescendi jus iis, qui sacris praecinerent. Haec inter duorum ingentium bellorum curam gerebantur.

XXXI. Consules inter se provincias partiti; Ju- 1
nio Samnites, Aemilio novum bellum Etruria sorte

sollemnis est, licentia] Multa habet Pighius in Annal. ad ann. CDXLII. DUK. *ut tribunum* Lovel. 3. Tum *quot annis*, disjunctis vocibus, Portug. et Fragm. Hav. *quod annis* Leid. 1. et Gaertn. V. Noris. ad Cenot. Pis. diff. 4, 2, 2. p. 452. Deinde *in cantu* Portug. et Hearnii Oxon. N. ac B. *comantu* Lovel. 3. De hoc errore v. ad 4, 24, 7. Denique *hac, qua nunc sollemnis est* idem Lovel. 3.

Reſtitutumque in aede vescendi jus iis] *reſtitumque* Florent. a m. 1. et Lovel. 1. Sed librarii syllabam geminare neglexerunt. *restitutum quod* Lovel. 3. V. ad 2, 41, 8. Tum *jus in aede vescendi* Lov. 4. Deinde *jus habens* Gaertn. *jus hiis* Voſſ. 1. Leid. 2. et Fragm. Hav. *jus his* Florent. Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 3. 4. Portug. et Haverk.

Haec inter duorum ingentium bellorum curam gerebantur] *Nec inter* Haverk. V. ad 32, 20, 7. Tum *inter duum bellorum ingentium* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Haverk. *duum*, pro *duorum*, supra habuimus 3, 25, 4. Verum hic optimi stant a vulgato. Hinc *curam gerebantur* sine sensu Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 3. et Fragm. Hav. *gerebant* edd. Rom. anni 1472. et Parm. V. infra ad 10, 10, 1.

§. 1. *Consules inter se provincias partiti. Junio Samnites, Aemilio novum bellum Etruria sorte obvenit*] Lege, *Consulibus inter se provincias partitis, Junio Samnites, Aemilio novum bellum Etruriae sorte evenit.* J. FR. GRON. Minima haec est mutatio, et, quum prima vox per compendium *Coss* scribi soleat, in unius tantum literae *s* ad finem vocis *partiti* adjectione consiſtit. Ut tamen de veritate hujus conjecturae, et utrum oratio hoc modo connectenda sit, dubitem, illud efficit, quod omnes libri scripti et editi nihil ea parte mutent, et similiter intercisae periodi multis locis apud Livium reperiantur, quibus Gronovius paribus conjecturis opem ferre conatus est. V. quae notavi ad 3, 22, 3. Supersunt tamen multa adhuc alia exempla, quae Gronovius silentio transiit. Praeter illa, quae dicto loco adtuli, talia adhuc obcurrunt 40, 35, 8. *Praetores inde sortiti sunt. A. Hostilio urbana, Ti. Minucio peregrina obvenit.* 41, 15, 4. *Inde consules praetoresque provincias sortiti. Pisae Cn. Cornelio, Ligures Petillio obvenerunt.* et alibi. Si autem hic vulgatum sine codd. auctoritate mutemus, cauſſa dari nequit, cur non ibi quoque similiter mutandum censeamus. Praestare itaque videtur, ut manus abſtineamus. Deinde *novum bellum Etruria* omnes iterum codd. calamo et typis exarati tuentur. Et tale fere est infra hoc lib. c. 42, 4. *Quum collegae novum bellum Sallentini hoſtes decernerentur*, quae per adpositionem eleganter dicuntur. Tandem *sorte evenit* Harlej. Haverk. Hearnii Oxon. L. 2. C. et, quas vidi, editiones, Frobeniana anni 1535. priores. Utrumque verbum *evenire* et *obvenire* in hac re usita-

2 obvenit. In Samnio Cluviam, praesidium Romanum, quia nequiverat vi capi, obsessum fame in deditionem acceperant Samnites, verberibusque foedum in modum laceratos occiderant deditos.
3 Huic infensus crudelitati Junius, nihil antiquius obpugnatione Cluviana ratus, quo die adgressus est

tum. Prius supra habuimus 5, 12, 6. *Valerio Potito Volsci provincia evenerat.* ubi plura dicta sunt. Alterum 7, 16, 3. *Ea provincia Cn. Manlio obvenit.* ubi similiter variant codd. 10, 12, 3. *Scipioni Etruria, Fulvio Samnites obvenerunt.* 25, 13, 9. *Fulvius, cui ea provincia obvenerat.* Ita Gronovius ex melioribus, pro *evenerat*, restituit. 40, 35, 8. *A. Hostilio urbana, Ti. Minucio peregrina obvenit.* 41, 9, 8. *Claudio Istria, Sempronio Sardinia obvenit.* c. 15, 4. *Pisae Cn. Cornelio, Ligures Petillio obvenerunt.* 43, 15, 3. *Cn. Servilio Italia, Q. Marcio Macedonia obvenit.* Quin etiam *sorte obvenire* dixit Cic. 2. in Verr. 6. *Simulatque ei sorte provincia Sicilia obvenit.* Quum itaque pro hac lectione stent et plures et meliores Msti, eam etiam probare malui. In defendenda vulgata hujus loci lectione mihi adsentiebatur quoque Cl. Dukerus; et insuper Rivium refellebat, qui ad Sall. Jugurth. 35. scribebat, Livium plerumque fere uti verbo *evenire*, semel tantum, quod sciat, dixisse *obvenire* 7, 16, 3. Nam Livium *obvenire* tam de comparatione quam de sortitione provinciarum dixisse 30, 40, 12. *Uti consules provincias inter se compararent, sortirenturve, uter Italiam, uter classem navium quinquaginta haberet. Cui classis obvenisset.*

§. 2. *In Samnio Cluviani praesidium Romanum*] Legendum est *Cluviam.* in distinguendo etiam peccatum erat. GELEN. Pall. pr. ac tert. *Climatum.* GEBH. *Cluviani* superest in Lovel. 4. Harlej. Fragm. Hav. Klock. et Hearnii Oxon. N. ac C. *Cluvani* in Portug. *Clunam* in Gaertn. *Cliviani* in Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *Claviani* in Florent. *Claniani* in Haverk. *Claniam* in Lovel. 2. *Climatum* in Lovel. 3. *Clamatum* in Voss. 2. [*Cluvinus* Veith.] Donjatius, quia Cluviam aut adfinis alicujus adpellationis oppidum in Samnio nullum invenit, aliis divinandum relinquit, an *Cluviam* exscripserint librarii, quum *Caudium* forte Livius scripsisset. Quam conjecturam probandam non esse arbitror. Clades enim Romana *Caudium* tantopere nobilitavit, ut verisimile non videatur, librarios ejus nomen satis notum in *Cluviam* temere mutaturos. Ignobile forte castellum indicatur; non enim Livius oppidum, sed tantum *praesidium Romanum* vocat, cujus alibi mentionem non reperiri mirandum non est. Si omnia locorum nomina, quae semel tantum apud antiquos memorantur, in dubium vocanda forent, quae non in scriptis eorum tentanda superessent? *Cluviam* tamen verum praestare nolo. Ea enim scriptura in uno tantum superest Leid. 1. Reliqui varia lectionum monstra obferunt. Judicium itaque suspendere malo. Mox *qui nequiverant*, pro *quia*, Voss. 2. et Lovel. 3. sollemni scribarum aberratione. V. ad 36,

nia, vi cepit, atque omnes puberes interfecit. In- 4
rictor exercitus Bovianum ductus. caput hoc e-
Pentrorum Samnitium, longe ditiſſimum atque
entiſſimum armis virisque. Ibi quia haud tan- 5
irarum erat, spe praedae milites accensi, op-
potiuntur. minus itaque saevitum in hoſtes est:

V. etiam mox §. 5. [*Roma-*mittit Veith.]

perant Samnites, verberi- foedum in modum laceratos ant] *Samnites verberibus foe- modum laceratos ceciderant* ec. GEBH. Eadem lectio me etiam superest in Por. Haverk. *verberibus foedum um* legunt Harlej. et edd. robenianam anni 1535. *ver- que foede admodum* Gaertn. rniiOxon. B. [*verberibus foe- modum* Veith.] Sed reliqui recte vulgatum tuentur. *ce-* utem et *occidi* saepius in confundi solent. V. ad 36,

Huic infensus crudelitati , nihil antiquius obpugna- Cluviana ratus] *Hinc infen-* ſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. 35, 40, 2. Tum *nil antiquius* k. V. ad 6, 40, 3. *nihil e-* Lovel. 2. Male. Supra 1, *Longe antiquissimum ratus publica facere.* ubi plura Tum *Cluvana* Voſſ. 1. *Clu-* Voſſ. 2. et Lovel. 3. *Clivia-* el. 1. *Climana* Leid. 2. *Cla-* Haverk. *Cluniana* Lovel. 2. *ia* Gaertn. V. modo ad §.

Caput hoc erat Pentrorum ium] De Pentris Samniti- m l. 22. (61, 11.) SIG. Clu- [4. Ital. Ant. 7. p. 1194.] *hoc erat gentis Samnitium.* nor eorundem mentionem habuiſſe Livium l. 22. extremo. *Appulorum pars, Samnites praeter Pentros.* J. FR. GRON. *Peutrorum* Haverk. *Penetorum* Hearnii Oxon. C. Sed nihil mutandum. Cluverii conjectura displicuit etiam Holſtenio annotat. in Cluverii Ital. Ant. p. 265. ubi docet, etiam apud Dion. Halic. fragmentis l. 12. in Excerpt. Peiresc. p. 533. memorari Σαυνιτῶν τοὺς καλουμένους Πέντρους, quod etiam Doujatius et Hearnius ad hunc locum observarunt.

§. 5. *Ibi quia haud tantum irarum erat*] *Ibique haud tantum irarum* Voſſ. 2. et Lovel. 3. V. ad 5, 29, 3. *Ibi qui haud tantum irarum* Florent. V. paullo ante ad §. 2. Mox *sperande*, pro *spe praedae*, idem Florent. Tum *minusque saevitum*, pro *minus itaque saevitum*, Lovel. 3. a m. 1. et verbum *est* deficit in Lovel. 2.

Praedae plus pene, quam ex omni Samnio umquam, egeſtum] Non probo Pall. duos exhibentes *est geſtum*; neque sec. *quum ex omni Samnio unquam congeſtum*. GEBH. *est geſtum* etiam Voſſ. 2. Lovel. 2. et Gaertn. Adparet, librarios, pro *egeſtum*, divisis vocibus scriptum crediciſſe *ē geſtum*. Obposito errore *equidem*, pro *est quidem* vel *ē quidem*, supra habuimus 8, 4, 5. *umquam congeſtum* Portug. a m. 1. Haverk. et Hearnii Oxon. N. ac B. Et hic librarii se scriptum inveniſſe crediderunt *ēgeſtum*. Male. De verbo e-

summam ceperunt, sensitque acies aeq
inſtitiſſe loco, versus extemplo est terr
diatores, easdemque latebras, quibus
ante texerant, palati atque inermes fuga r
16 sed loca difficilia, hoſti quaesita, ipso
fraude inpediebant. Itaque ergo perpa

§. 15. *Versus extemplo est terror in insidiatores*] *versus extemplo terror est* Portug. et Haverk. Tum praepositio *in* abest a Leid. 1. et Lovel. 3. sed intercepta eſt a syllaba initiali vocis sequentis. V. ad 8, 33, 6. Paullo ante *summam planiciem*, et *jam se*, transpositis vocibus, est in Lovel. 2. Praeterea *inſtetisse*, pro *inſtitiſſe*, edd. Rom. anni 1472. et Parm.

Easdemque latebras] *easdem latebras* Gaertn. *easdem quippe latebras* Florent. [*easdem in latebras* Veith.] Mox verbis sequentibus *palati et inermes*, pro *atque inermes*, Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Haverk.

§. 16. *Sed loca difficilia, hoſti quaesita, ipsos tum sua fraude inpediebant*] Vet. lib. *sed loca difficilia ab hoſte quaesita ipsos cum sua fraude impediebant.* SIG. *loca difficilia hoſti quaesita* probe vetuſtiſſima ed. Andreae: cujus scripturae elegantiam non aſſecuti scribae fecerunt in Pall. tribus *loca difficilia ab hoſte quaesita.* Campanus edidit *sed loca difficilia hoſti exquisita.* GEBH. *loca difficilia hoſtiae quaesita* Florent. *loca difficilia ab hoſte quaesita* Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. Gaertn. Portug. Haverk. Fragm. Hav. [Veith.] et Hearnii Oxon. N. L. 2. B. ac C. nisi quod codex poſterior praeferat *loco difficiliora.* Et hanc scripturam Sigonius

in contextum rece
centiorum lectione
bante. Et sane ea
vulgata, ex inter
interpretis exposit
detur. Adi, quae s
ad 6, 11, 4. [*texera*
ga rapiebantur Vei
ipsos cum sua fra
a Sigonii emendat
do etiam ante eum
ses anno 1505. edid
aliter est in Voſſ. u
2. Lovel. 1. Port. H
Hav. et Hearnii N.L
culae *tum* et *cum*
confunduntur. V. a
circa finem. Utrum
ferri poſſe exiſtim
a Sigonio plures,
ptura integriores st
tam sua fraude ha
ipsos tum fraude su

Itaque ergo perp
patuit: *caesa ad vi*
minum] Vox *ergo*
vel. 4. Male. *Ita*
Livius jungere sol
1, 25, 2. et 3, 31, 5.
locis nonnulli scri
ea obfensi particul
xerant. Tum *pauci*
tuit Fragm. Hav.
V. ad 37, 11, 3. Dei
2. Ita Livium sac
eſſe, infra videbi
12. Hic tamen, i
codicibus, unum
quum puto.

...ae populi praeter Arretinos ad arma ierant, ...gnando Sutrio, quae urbs, socia Romanis, ...ustra Etruriae erat, ingens orsi bellum.

... *Romanus ad oblatam* ... *praedam pecorum dis-* ... *que Romanus* Florent. ... deficit in Harlej. et ... prioribus. Supra 1, ... *ndum ultro rati, quod* ... 32, 21, 35. *Nolite,* ... *ibus votis petendum* ... *offertur, fastidire.* 40, ... *nia ultro suam obfe-* ... Hinc *praedam pecu-* ... i Oxon. L. 2. et N. ... a in posterioris mar- ... t. V. ad 37, 39, 4.

... *Etruriae populi prae-* ... *ad arma ierant*] Pall. ... *ad arma se contule-* ... ius Camp. *ad arma* ... *pugnandum Sutrium.* ... d sibi volunt Voss. ... Pall. *ad arma se con-* ... B. GRON. Quaedam ... Hearnium *Arretinos.* ... Aldus in Ortho- ... *dici r libri veteres et* ... lapidibus credo ve- ... uod dicit, quam de ...

arma ituros. 33, 26, 6. *Tum primum suo nomine ad arma ierant.* 42, 2, 2. *Facile tamen adparuisse sibi, bellum parari, nec ultra ad arma ire dilaturum.* c. 21, 2. *Ceteri quoque Ligurum populi ad arma ierunt.* Tum *Aricinos* Hearnii Oxon. L. 2. *Arretinos* Voss. 1. Leid. 1. Lovel. 4. et Florent. neque aliter pleraeque edd. Parisina anni 1573. antiquiores hoc loco et infra c. 37, 12. ut et 10, 3, 2. Reliquis vero locis, ubi hujus populi mentio fit, etiam illae edd. quae nunc dissentiunt, literam duplicem caninam servant. Haec inconstantia displicet; quare hic et alibi *Arretinos* reposui, praesertim quum ita supersit in inscriptionibus antiquis, ut jam monuit Cluver. 2. Ital. Ant. 3. p. 571. Deinde *ad oppugnando Sutrio* est in Florent. manifesto scribae lapsu, quem emendaturi alii longe pejus dederunt *ad oppugnandum Sutrium*, quomodo est in Lovel. 2. Harl. Hearnii Oxon. C. et Neap. Latinii [*praeter Aricinos ierant ad oppugnandum Su-*

2 Eo alter consulum Aemilius cum exercitu a[d libe-]
randos obsidione socios venit. Advenientib[us Ro-]
manis, Sutrini commeatus benigne in castr[a ante]
3 urbem posita advexere. Etrusci diem primu[m con-]
sultando, maturarent, traherentne bellum, tr[...]

Quae urbs, socia Romanis, velut claustra Etruriae erat, ingens orsi bellum] Optimae membranae *quae urbis socia Romanis*. MOD. Quis sit sensus lectionis, quam e membranis produxit suis Modius, non assequor. GEBH. Librarius cod. quo Modius usus est, eodem modo aberrans *urbis* dedit pro *urbs*, quo supra habuimus *stirpis* pro *stirps*, 1, 1, 11. Tum vox *Romanis* exsulat ab Haverk. Deinde *velut claustrum Etruriae* Lovel. 2. Verum hoc sensu numero plurali apud Livium usurpatur. Infra 32, 21, 14. *Cur excessit faucibus Epiri claustrisque illis inexpugnabilibus super Aoum amnem*. 42, 67, 6. Oppidum *ante ipsa Tempe in faucibus situm, Macedoniae claustra tutissima praebet*. 45, 11, 4. *Pelusii validum relictum erat praesidium. adparebat claustra Aegypti teneri*. At *velut castra Etruriae* Leid. 2. et Lovel. 1. sollemni scribarum aberratione. (* v. infra ad 32, 21, 20.) V. Cel. Burmann. ad Ovid. 2. ex Ponto Ep. 9, 37. Oudendorp. ad Lucani 9, 118. et quae notavi ad Silii 10, 643. Ceterum Doujatius Sutrium, quam Vellej. septimo anno post Romam a Gallis captam coloniam Romanorum factam scribit, et Diodorus circa hoc tempus coloniam vocat, hic tamen a Livio *sociam Romanis urbem* vocari conjicit, quia non optimo jure, sed sine civitate, coloni erant. Verisimilius tamen esse, Sutrinos nondum hoc tempore colonos fuisse, supra dictum est ad 6, 3, 2. Ad testimonium Diodori tanto minus adten-dimus, quod Sutrium j[...] ximo post Romam ex [...] Gallorum liberatam ann[...] κίαν vocet l. 14. p. 45[...] Vellej. autem forte *S*[...] pro *Sutrium*, legendum [...] ad d. l. Livii notata. *ingens orsa bellum* Lovel. [...] *orsum bellum* Harlej.

§. 2. *Eo alter consul* [...] *cum exercitu ad liberandos socios venit*] E tribus M[...] *Eo alter consulum Aemiliu*[s] Quinque alii cum Thua[...] *ter consulum Aemilius*. GRON. Per quinque co[...] novius tres Pall. et d[...] intellexisse videtur. Et it[...] non omnes mei, ut e[...] Hearnii Oxonienses, p[...] num B. qui *alter consu*[...] Passim apud Livium *al*[...] *lum* obcurrit. Quaedam Gronovius infra notav[...] 12. Adde 2, 11, 8. 3, 33, 4. 24, 21, 1. et 27, 25, 6. super passim obcurrun[...] facillime nasci potuit, *consulum* librarii per [...] dium vel *cos*. vel *cons*. vel *consul*, linea per u[...] terae cornu traducta, soliti sunt. V. ad 10, 10, de *ad liberandos obsid*[...] *socios* Fragm. Hav. in q[...] prima vox *Eo* a m. 1. [...] rat. Sed ejus loco *Et* ex[...] vel. 2.

Commeatus benigne in c[...] *urbem posita advexere*] [...] *adduxere*. GEBH. *comm*[...] *nignos* Florent. sed vo[...]

sine praecepto ullius sua sponte struebatur acies,
consul, ad ancipitem maxime pugnam advectus, 10
desilit ex equo, et Jovem, Martemque atque alios
testatur Deos, *se nullam suam gloriam inde, sed prae-*
dam militi quaerentem, in eum locum devenisse. neque 11
in se aliud, quam nimiam ditandi ex hoste militis cu-

ullius sua sponte struebatur acies] Pall. tres *in veterem disciplinam*. Amplius sec. *obstruebatur acies*. GEBH. Vera lectio est *in vetere disciplina*, quam praeferunt Florent. Leid. 2. et Lovel. 2. V. infra ad 10, 18, 8. Eodem ducunt reliquorum codicum plerorumque lectiones. *in vetere disciplinam* est in Leid. 1. ubi ultima litera postremae voci adhaesit ex initio sequentis. V. ad 40, 7, 8. Qui in similem codicem inciderunt, deinde emendarunt *in veterem disciplinam*, quomodo obferunt Voss. 2. Lovel. 3. 4. Portug. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. L. 1. 2. B. et N. [Veith.] Vulgatum igitur, quod in paucis tantum Mstis superest, mutavi. Deinde *trahebant acies* Lovel. 3. a m. 1. *struebant acies* a m. 2. quomodo etiam praefert Voss. 2. Male. V. ad 2, 26, 4. *fruebatur acies* Lovel. 2. *Struere* in hac re proprium verbum esse, infra videbimus ad 42, 51, 3.

§. 10. *Consul, ad ancipitem maxime pugnam advectus, desilit ex equo*] *consul adcipitem* Florent. a m. 1. in quo, litera *d* a recentiori manu expuncta, factum est *consul acipitem*. Tum *ad ancipitem magis ac maxime pugnam* inepte Gaertn. quae omnia vocabula desunt in Lovel. 3. *ad ancipitem maxime pugnam eductus* est in Voss. 1. et Fragm. Hav. Male. Infra 28, 2, 3. *Citato equo ad primum clamorem et tumultum advehitur*. Supra 2, 47, 3. *Cum aliquot turmis equitum in eam partem citato equo advectus*. ubi v. quae notantur. Deinde *desiliit equo* Lovel. 4. *desilit ex quo* Haverk. *desilit de equo* Gaertn. a m. 1. Nihil muto. Infra 35, 34, 10. *Desilire omnes ex equis jussit*. ubi alia videri possunt.

Et Jovem, Martemque atque alios testatur Deos] Pal. pr. *adque alios testatur Deos*. fortasse quadam τμήσει, pro *et alios attestatur Deos*. sec. *Martemque alios testatur Deos*. GEBH. Nullam hic tmesin cogitasse librarium existimo, sed sollemni errore *adque*, pro *atque*, scripsisse. V. Noris. in Cenot. Pisan. Diss. 4, 2, 2. p. 453. Pari modo saepe *ad* pro *at* scriptum fuisse, supra vidimus ad 3, 17, 3. Ceterum vocula *et* deficit in Leid. 1. et Lovel. 3. Tum *Martemque et alios* legit Gaertn. *artemque alios* Haverk. in quo certe prima litera τοῦ *Martemque* intercepta est ab ultima vocis praecedentis. Vide ad 2, 44, 6. et mox ad §. seq. Τὸ *atque* autem omissum erat ob syllabam praecedentem. Hinc *testatus* Lovel. 4. Vox *Deos* tandem deest in Leid. 2. et Lovel. 1.

Se nullam suam gloriam inde, sed praedam militi quaerentem] *nullam gloriam suam* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Haverk. [*nullam gloriam* Veith.] Deinde *se praedam* Leid. 2.

§. 11. *Ab eo se dedecore nullam*

ram, reprehendi posse: ab eo se dedecore nullam rem a-
12 *liam, quam virtutem militum, vindicaturam. connite-*
rentur modo uno animo omnes invadere hostem, victum acie, castris exutum, nudatum urbibus, ultimam spem furto insidiarum tentantem, et loco, non armis, fretum.
13 *Sed quem esse jam virtuti Romanae inexpugnabilem lo-*

rem aliam, quam virtutem militum, vindicaturam] *abesse dedecore* Voss. 2. et Lovel. 2. 3. ac 4. *ab eo se decore* Haverk. Tum *quam virtute militum* Florent. Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 3. 4. et Gaertn. Sed ultima litera *m* mediae vocis a sequentis initiali intercepta est. V. paullo ante ad §. praec. *quam virtute militem* Lovel. 2. Deinde *ditaturum* Lov. 2. *dictaturum* Voss. 2. et Lov. 3. ac 4. *dicaturum* Leid. 1. ubi syllaba prima intercidit ob similitudinem ultimarum literarum vocis praecedentis. Paullo ante vox *ditandi* non comparebat in Portug. et Haverk. cujus loco *dictandi* est in Fragm. Hav. a m. 1.

§. 12. *Conniterentur modo uno animo invadere hostem*] Lege addendo *uno animo omnes invadere.* GELEN. *quo niterentur* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. Sed passim literae *c* et *qu* in Mstis confundi solent. V. ad 9, 2, 15. *quare niterentur* Haverk. *coniterentur* Florent. *comiterentur* Voss. 2. *comiteretur* Leid. 1. *committerentur* Lovel. 2. 3. et Gaertn. (* v. ad 35, 5, 12.) Deinde vox *omnes* deficit in Harlej. Neap. Latinii, et edd. prioribus, quam Froben. primus recepit anno 1535. Ei vero consentiunt reliqui Msti.

Victum acie, castris exutum, nudatum urbibus] *victum aciem* Leid. 1. Hinc *castris excitum* Voss. 2. et Lovel. 3. quomodo etiam alibi peccarunt librarii. V. N. Heinsium ad Claud. bell. Getic. 36. Insuper *nudatum juribus* Lovel. 2. Mox *insidiatum*, pro *insidiarum*, Fragm. Hav. *furto insidiari contemptantem* Klock.

§. 13. *Sed quem esse jam virtuti Romanae inexpugnabilem locum*] Lege *Ecquem esse*, et cum priori membro junge ita. dummodo conniterentur uno animo invadere hostem victum acie, castris exutum, ecquem esse jam virtuti Romanae inexpugnabilem locum? SIG. Pal. pr. et tert. *Si quem esse.* sec. *Sed nullum esse virtuti Romanae locum inexpugnabilem.* Sigonius non male, si a libris, *Ecquem esse jam virtuti Romanae.* GEBH. Lege, inquit Sigonius, *Ecquem esse.* Libri nulli subscribunt: et hoc loco nescio quid peregrinum sonat. Justinus 18, [6.] *Regem aliquem poscere, qui cultiores victus eum Afrosque perdoceat: sed quem inveniri posse, qui ad barbaros transire velit?* J. FR. GRON. Nullus etiam meorum codd. Sigonii conjecturae favet, licet tamen non omnes vulgatum probent. Certe *Si quem esse jam virtuti Romanae* praeferunt Voss. 2. et Lovel. 3. *Sed quem esse virtuti Romanae* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *Sed quem esset virtuti Romanae* Portug. a m. 1. *Sed quae esse virtuti Romanae* a m. 2. *Sed nullum esse jam virtuti Romanae* Lovel. 2. et Hearnii Oxon. C. et L. 2. [Veith.] *Sed nullum esse virtuti Romanae* Haverk. et Hearnii B. *Sed quem nullum*

? Fregellana arx, Soranaque, et ubicumque
uo successum erat loco, memorabantur. His 14
ensus miles, omnium inmemor difficultatium,
t adversus inminentem hostium aciem. ibi paul-
laboris fuit, dum in adversum clivum erigitur
en: ceterum, postquam prima signa planiciem 15

am virtuti Romanae, duplici
ne juncta, Gaertn. et Fragm.
a m. 2. Vulgatum, quod re-
servant, cum Gronovio malo.
er *locum inexpugnabilem* Ha-

cumque iniquo successum erat
memorabantur] *ubicumque e-*
iquo successum loco Portug.
verk. Vox *loco* desit in Lo-
. Deinde *memorabatur* Voss.
d. 2. Lovel. 1. 2. 3. Portug.
n. et Fragm. Hav. Utrum-
rri potest. Malo itaque re-
m lectionem, pro qua stant
i codd. *memorabat* Haverk.
10, 10, 1. *commemorabatur*
rh. et editi ante Aldum. Sed
syllaba vel in codicibus re-
ab ultima vocis praeceden-
tercepta, vel in eo, quem
editores secuti sunt, ex e-
m repetitione addita est:
posterius propter reliquo-
codicum auctoritatem, syl-
com ignorantium, verius
quamvis tamen nec *com-*
rabantur incommodum fo-
Paullo ante *Oranaque*, pro
aque, Florent. a m. 1.

4. *His accensus miles, om-*
inmemor difficultatum] *His*
is Portug. Originem hujus
is indicavi ad 6, 3, 8. Prae-
difficultatium Florent. Quod
i. V. supra ad 7, 38, 5.

His adversus inminentem ho-
aciem, ubi paullulum la-
fuit] *inminentium hostium a-*
ciem Voss. duo, Leid. duo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. B. Hinc *ibi*, pro *ubi*, iidem illi codd. quibus consentiunt omnes editiones, Basileensi anni 1539. priores. Saepius hae voculae in Mstis confundi solent. V. infra ad Livii 27, 5, 2. Hic tamen, mutata distinctione, veterem lectionem revocavi. Eamdem distinctionem autem non modo praeferunt antiquiores edd. quae *ibi* servant; verum insuper illae etiam, quae *ubi* receperunt, usque ad Gronovium; qui, hac lectione recepta, eam vix ferri posse animadvertit, ideoque inmutavit. Unde, τὸ *ubi* potius operarum errore invaluisse, credibile sit. Veterem lectionem etiam Sigonius restituerat, sed neminem habuit, qui praeeuntem sequeretur. Deinde *paullum* est in Florent. Voss. 2. Leid. utroque, Lov. 1. 2. 3. 4. Port. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. N. ac C. Similiter etiam Frobenius anno 1535. edidit, eumque secuti sunt recentiores usque ad Gruter. qui in postrema ed. *paululum* substituit, ut Frobeniana modo memorata antiquiores exhibuerant. Saepius ita variasse librarios, infra videbimus ad 36, 9, 8. Verum hic etiam codd. sequi malui. Mox *exigitur*, pro *erigitur*, Haverk. quae lectionis diversitas etiam alibi in Mstis obvia est. V. ad 6, 2, 1. De ipsa locutione v. ad 10, 26, 8.

nox texiſſet; ita ut victores prius, quam
10 gnandi finem facerent. Post occasum so
receptui datum est: nocte ab utroque in
11 ditum. Nec deinde quidquam eo anno re
dignae apud Sutrium geſtum est; quia et
exercitu prima tota acies deleta uno proe
subsidiariis modo relictis, vix quod sat

§. 10. *Post occasum solis*] In Pal. sec. ambigue scriptum est, ut poſſis etiam legere *post occasum solem*. Plinius *post mediam noctem, post solem meridiem, et post solem occasum agunt*. Plautus in Epid. 1, 2, 41.

— *Nam ni ante solem occasum*
hoc argentum eloces,
Meam domum ne imbitas.

GEBH. V. viros doctos ad d. l. Plauti, ubi et Plinii illud laudatur; et Laurent. in Antiquar. voce *Occasus sol.* Verum omnes codd. quibus utor, uno ore vulgatum defendunt. Et paſſim etiam Livius *occasum solis* memorat. V. Gronov. 4. Observ. 4. p. 58. Numquam vero *solem occasum*; quod nimis antiquatum videtur, quam ut noſtro convenire queat.

Nocte ab utroque in caſtra reditum] Praepositio *in* deficit in Gaertn. Ne *redire caſtra* alicui placeat, videnda sunt, quae notantur supra ad 2, 44, 11.

§. 11. *Quidquam eo anno rei memoria dignae apud Sutrium geſtum est*] Vet. lib. *memoria dignum.* SIG. Ita et Lovel. 2. Port. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. a m. 2. et Hearnii Oxonienses. Sed optimi rectius nihil mutandum evincunt. Tum *est* deficit in Lovel. 4. *geſtum est* in Voſſ. 2. et Lovel. 3. *est gestum* legit Haverk.

Quia et ex hoſtiu
ma tota acies deleta
stium Gaertn. V.
33, 5. *quia ex hoſtiu*
vel. 2. et Haverk.
2, 44, 3. Tum vo
tur in Voſſ. 2. et Lo
post *subsidiaris*, pr
Lovel. 1. V. ad 32,
nis Lovel. 4. V. ad

Subsidiariis modo
parum videntur c
iis, quae paullo an
nullis recentibus s
prima acies fuit. S
ponuntur *primae ac*
9. et 34, 15, 1. Si
rii relicti fuerunt,
ma acies non fulta
Hoc non poſſum ex

Vix quod satis e
rum praesidium]
set Lovel. 3. V. ad
vix satis esset Lov
12, 13. *ad caſtrorum*
Leid. 1. *ad caſtro*
praesidium Lovel.
notis librarius po
vocem *subsidium*

§. 12. *Ut plures*
saucii decesserint,
in acie] Vox *saucii*
lej. Tum *decesseri*
derint est in Voſſ.
quod si plures aut
vaſſent, in context
Ni quis haec refer

runt. Poſtero die, ubi celeriora, quam tutiora, consilia magis placuere ducibus, sole orto signum pugnae propositum est, armatique in aciem procedunt. Quod poſtquam consuli nunciatum est, ex- 4
templo teſſeram dari jubet, ut prandeat miles, fir-

non adparet in Leid. 2. et Lovel. 1. Melius eam ceteri servant, quae hic eleganter pro largiter, copiose accipi potest; ut infra 34, 22, 10. *Ager Heracleensis benigne ad omne genus operum materiam suppeditabat.* Ita contra *maligne* est parce. 8, 12, 12. *Materiam autem praebebat criminibus ager in Latino Falernoque agro maligne plebei divisus.* 39, 9, 6. *Maligne omnia praebentibus suis, meretriculae munificentia suſtinebatur.* Hinc *aduxere*, una litera omissa, Portug. a m. 1. in qualem cod. incidens scriba Haverk. subſtituit *adduxere.* Alibi saepius ita variare codd. infra videbimus ad 27, 38, 12. Paullo ante *Et advenientibus*, addita prima vocula, praeferunt Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. N. L. 2. ac B.

§. 3. *Consultando, maturarent, traherentne bellum*] *cum consultando* Portug. in margine a m. 2. *consilia dum maturarent* Lovel. 4. Praeterea *traherentve* Haverk. V. ad 5, 28, 5. Tota vox *traherentne* omittitur in Portug.

Celeriora, quam tutiora, consilia] Duae mediae voces exsulant a Florent. et Hearnii Oxon. L. 1. At similiter infra ad 22, 38, 13. *Id sua sponte adparebat, tuta celeribus consiliis praepositurum.* Neque multum differt, quod supra habuimus 2, 51, 7. *Quamvis in praecipitia, dum celeriora essent, agebat consilia.* Mox *signum pugnae positum* Gaertner. (* vide ad Epit. Liv. 88.) *proponere* in hac re proprium verbum est. Supra hoc lib. c. 23, 7. *Signum repente pugnae proposuit.* 22, 45, 5. *Nihil consulto collega, signum pugnae proposuit.* Et saepe alibi. Per compendium scriptum erat *ppositum*; idque errandi cauſſa librario fuit, eodem fere modo, quo *per* pro *propter* datum est saepe: de quo v. ad Epit. Liv. 84. Tandem *armati*, pro *armatique*, est in Leid. 2. et Lovel. 1.

§. 4. *Tesseram dari jubet, ut prandeat miles, firmatisque cibo viribus arma capiat*] Duplicis generis teſſerae in re militari notae fuerunt: alterae, quibus milites se internoscerent; alterae, quibus imperator militibus, quid agendum foret, indicabat. V. quae notavi ad Silii Ital. 7, 347. Poſterioris generis teſſeram hic intelligi, nullus non videt: excipio tamen Profeſſorum regiorum primicerium Joh. Doujatium, qui ad hunc locum monuit, per *tesseram* se intelligere symbolum, quod sub ipsam pugnam uno aut altero verbo ab imperatore datur, ut eo indicio commilitones inter se norint. Ceterum *et prandeat miles* Leid. 2. et Lovel. 1. in contextu, pro quo *ut* emendatur in ejus margine. V. ad 21, 28, 8. et mox §. seq. *ut plaudeat* Voſſ. 1. cujus margini recte *prandeat* adscriptum est. Insuper *fumatisque cibo miribus* sine sensu inepte Haverk. Paullo ante *post*, pro *postquam*, erat in Lovel. 3.

§. 5. *Ubi armatos paratosque vidit*] Lego *pransos paratosque.* V.

matisque cibo viribus arma capiat. dicto paretur.
5 Consul, ubi armatos paratosque vidit, signa extra
vallum proferri jussit, et haud procul hoſte inſtru-
xit aciem. Aliquamdiu intenti utrimque steterunt,
exspectantes ut ab adversariis clamor et pugna inci-
6 peret. et prius sol meridie se inclinavit, quam te-
lum hinc aut illinc emiſſum est. inde, ne infecta re
abiretur, clamor ab Etruscis oritur, concinuntque
7 tubae, et signa inferuntur. Nec segnius ab Roma-

Lipsium 2. var. lect. 9. Vidi enim librum veterem, qui habet *ubi antos paratosque*. KLOCK. *armatos peractosque* Lovel. 3. sollemni scribarum errore. V. (* ad 34, 28, 1.) Cel. Burm. ad Nason. Ep. 5. Her. 41. *paratos armatosque* Gaertn. Reliqui nihil mutant: quare et mihi a vulgato discedere religio est. Supra 6, 26, 4. *Ita armati paratique obviam imperatoribus legionibusque vestris processimus.*

Proferri jussit, et haud procul hoſte inſtruxit aciem] Pall. pr. et tert. *procul hoſtem*. sec. *procul ab hoſte*. GEBH. *procul ab hoſte* Lovel. 4. Portug. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. a m. 2. et Hearnii Oxon. C. *procul hoſtem* Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 3. et Fragm. Hav. a m. 1. De hac locutione v. infra ad 21, 61, 8. Potius nihil muto, atque exiſtimo, ultimam literam τῷ *hoſtem* adhaesiſſe ex prima syllaba vocis sequentis. V. supra ad 3, 48, 5. De conſtructione autem vocis *procul* cum casu sexto v. infra ad 24, 28, 1. Deinde *proferri jubet* Gaertn. Paullo ante vox *consul* non adparebat in Lovel. 4.

Ut ab adversariis clamor et pugna inciperet] *et ab adversariis* Haverk. V. modo ad §. praec. *ut adversarius clamor* Lovel. 3. Insuper *clamor et pugna inciperent* edd. Rom. anni 1472. et Parm. Utrumque genus loquendi Livio familiare fuit. De altero v. ad 1, 31, 7. de altero ad 37, 29, 6. Sana igitur ratio suadet, ut scriptis vulgatum pertinaciter tuentibus adhaereamus. In verbis praecedentibus *utrimque intenti*, inmutato ordine dictionum, Harlej. Portug. Haverk. et edd. Aldina priores. *intenti utrique* Lovel. 3. V. ad 6, 31, 8.

§. 6. *Telum hinc aut illinc emissum est*] *hinc atque illinc dimissum* Gaertn.

§. 7. *Nec segnius ab Romanis pugna initur*] Praepositionem omittunt Harlej. et edd. primae. V. ad 6, 11, 4. Quum tamen reliqui scripti eamdem servent, ego ei controversiam a me motam nolim. Omnia autem haec verba exsulant a Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. et Fragm. Hav.

Virtute Romanus superat] Pall. pr. et sec. *supererat*. GEBH. *superat* Voſſ. 2. Leid. 2. Lovel. 1. Gaertn. et Haverk. *supererat* Lovel. 3. et Fragm. Hav. V. ad 6, 4, 2.

§. 8. *Anceps proelium multos utrimque, et fortissimum quemque, absumit*] *et multos utrimque, et*

nis pugna initur. concurrunt infensis animis. numero hoſtis, virtute Romanus superat. Anceps 8
proelium multos utrimque, et fortiſſimum quemque, absumit: nec prius inclinata res est, quam secunda acies Romana ad prima signa, integri feſſis, succeſſerunt. Etrusci, quia nullis recentibus sub- 9
sidiis fulta prima acies fuit, ante signa circaque omnes ceciderunt. nullo umquam proelio fugae minus, nec plus caedis fuiſſet, ni obſtinatos mori Tuscos

fortissimum quemque Portug. et Haverk. Sed levioris auctoritatis sunt, quam ut eos solos, invitis reliquis, audirem. Tum *adsumit* Florent. *assumit* Leid. 2. Lovel. 1. et Fragm. Hav. a m. 1. V. ad hujus lib. c. 17, 17.

Secunda acies Romana ad prima signa, integri fessis, successerunt] *Romana acies secunda* Leid. 2. et Lovel. 1. *secunda acies, Romani* Leid. 1. *secunda acies Romanis* Florent. Tum *integra fessis successerunt* Gaertn. *integri fessi successerunt* Voſſ. 1. et Leid. 2. Sed ultima litera vocis *fessis* intercidit ob initialem sequentis. V. ad 37, 29, 5. *fessis integri successerunt* Harlej. et edd. vett. usque ad Frobenianam anni 1535. Deinde *acies Romana ad prima acies fuit, ante signa*, reliquis mediis omnibus omiſſis, Lovel. 4. neque aliter Leid. 1. nisi quod *a prima* praeferat. *acies Romana ad primam accessit, ante signa* Lovel. 3. Caussa erroris fuit repetitio vocis *prima*. V. supra hoc lib. ad c. 11, 11.

§. 9. *Ante signa circaque omnes ceciderunt*] *ante signaque* Haverk. Tum *ceciderant* Voſſ. 2. et Lovel. 3.

Ni obstinatos mori Tuscos nox texisset] Contusus et hic locus in MSS. Pall. nam pr. et tert. *obſtinatos morituros coss.* sec. *obstinatos morti Etruscos*. GEBH. *obstinatos mori Etruscos* Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. B. Solent voces *Tuscus* et *Etruscus* confundi. V. ad 2, 47, 6. Et quidem tanto magis pro *Tuscos* subſtituerunt hoc loco *Etruscos*, quia ita etiam in verbis praecedentibus vocati erant. At Livium in hac variatione elegantiam captaſſe, docet Cl. Jac. Gronov. ad Liv. 2, 7, 2. Ceterum *obstinatos morituros cos.* Leid. 1. et Lovel. 4. *obſtinatos morituros consules* Voſſ. 2. Lovel. 3. et Hearnii C. *obſtinatos morituros que consules* Lovel. 2. Similes librariorum lapsus infra videbimus ad 37, 2, 9. *obſtinatos morituros*, omiſſa sequenti voce, Hearnii Oxon. N. Ferre non potuiſſe videntur librarii genus loquendi, ad imitationem Graecorum formatum, *obſtinatos mori.* Ita tamen Liv. infra loquitur 28, 22, 15. *Ut neminem cedere, atque obstinatos mori in veſtigio quemque suo vidit.* 42, 65, 11. *Quum ex insperato jam obſtinatis mori spes adfulsit. obſtinatus ad moriendum* dixit Curtius 8, 2. *Quem ut armigeri corporisque cuſtodes ad moriendum obſtinatum esse cognoverunt.* Mox *ita haut victores prius, quam vita, pugnandi finem facerent* Klock.

7 tra sex mensium et anni coëgiſſet spati
agedum, inquit, *Ap. Claudi, quidnam factu*
si eo tempore, quo C. Furius et M. Gegan
8 *fuerunt, censor fuiſſes.* Negare Appius,
tionem tribuni magno opere ad cauſſam pert
nam, etsi tenuerit lex Aemilia eos censores,
9 *magiſtratu lata esset, quia post illos censo*

scripturam, licet veri incertus dubitet Gebhardus, utra praeferenda sit, alteri cedere exiſtimo. *sex mensum* est in Florent. a m. 1. V. ad 29, 3, 5. ex eo poſtea *mensium* factum est, sed a manu satis antiqua.

§. 7. *Dic, agedum, inquit, Ap. Claudi, quidnam facturus fueris*] *agendum* Voſſ. 2. facillimo lapsu scribae, qui se *agēdum* exaratum inveniſſe credebat. Alibi saepe ita peccatur. V. supra ad 8, 9, 4. hoc lib. c. 16, 18. et pluribus locis. [*age nunc* Veith.] Tum *quidni facturus fueris* Harlej. *quidnam futurus fueris* Lovel. 1. V. ad 31, 45, 2. *quidnam facturus fueras* Voſſ. 2. Lov. 2. 3. 4. et Gaertn.

Quo C. Furius et M. Geganius censores fuerunt, censor fuisses] *C. M. Furius* Harlej. Deinde *M. Gregannius* Portug. Vulgatum verum est. V. ad 4, 22, 7. Deinde *censor factus fuisses* Harlej.

§. 8. *Magno opere ad caussam pertinere suam*] Ita praefert sola

Etsi tenuerit lex
censores, quorum i
lata esset, etc.] Nis
latio revera est, no
modo hic locus intel
si forte quis aliquid
spicetur, quod eq
id tamen etiam in
cemviri accidit l. 3.
cavillatio hanc ha
gem Aemiliam de a
stri censura tenuiſſ
sores eos, quorum
lata est, quia bis de
stratu scivit popul
comitiis censoriis,
in quinquennium
deinde legem feren
etatore, ut obtine
menses. Itaque vi
gem illam in eos t
res, qui tum erant,
qui futuri erant.
non percipiens Gl
liquot verba inte
caussa exiſtimat. S
Lovel. 2. Deinde
stratu Fragm. Hav
Cel. Burm. ad Su
Praepositio autem

castrorum praesidium: et apud Romanos tantum 12
vulnerum fuit, ut plures post proelium saucii decesserint, quam ceciderant in acie.

XXXIII. Q. Fabius, insequentis anni consul, 1
bellum ad Sutrium excepit. collega Fabio C. Marcius Rutilus datus est. Ceterum et Fabius supple- 2
mentum ab Roma adduxit, et novus exercitus domo

allagen modorum, de qua infra videbimus ad 41, 24, 5. Praeterea *ceciderant acie* Leid. 1. quod eodem modo dictum esse potest, quo infra 23, 21, 7. *Qui ceciderant pugna Cannensi.* ubi Gronov. vulgatum contra Sigonium, *in pugna* substituentem, defendit. (* *itinere* pro *in itinere* 25, 19, 13. *comitiis* pro *in comitiis* 39, 39, 9. v. ad 28, 26, 14.) Nepos in Paus. 1. *Eoque ipse dux cecidit proelio.* Ovid. Epist. 1. Her. 21.

Denique quisquis erat castris jugulatus Achivis.

Florus 3, 16. *Occiso palam comitiis Annio competitore tribunatus.* Curtius 7, 7. *Cecidere eo proelio peditum duo millia.* Quum tamen reliqui codd. stent pro vulgata scriptura, ei adversari nolo. Paullo ante *tantum vulneris*, pro *vulnerum*, erat in Lovel. 4. [Veith.]

§. 1. *Q. Fabius insequentis anni consul*] Hic addendum *iterum*. Nam primum fuit anno CDXXXII. [8, 38, 1.] postea vero adhuc ter. Maximi nomen ad finem hujus libri meruit, quamquam in prioribus saepe huic appositum est, sed perperam, meo quidem judicio, ut antea etiam admonuimus [ad 8, 18, 4.] GLAR. Praenomen hujus consulis abest a Voss. utroque, Leid. utroque, Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. L. 2. N. B. ac C. Omisit etiam Aldus, sed inter errata addendum monuit. Deinde, neglegentia librariorum factum esse, ut Fabio iterati consulatus nota non adscribatur, existimavit etiam Pighius in Annal. ad ann. CDXLIII. p. 368. Sed v. quae dicta sunt ad 2, 16, 7. De prolepsi, qua Fabio cognomen *Maximi* ante censuram tribuitur, v. ad 8, 18, 4. Mox *bellum* deficit in Leid. 2.

Collega Fabio C. Marcius Rutilus datus est] *Fabio C. Martio Ruptilius* Voss. 1. et Lovel. 1. in quo tamen a m. 2. *Martius* emendatur. *Fabio C. Martius Rutilius* Voss. 2. Lovel. 2. 3. 4. Harlej. et Gaertn. *Fabio C. Marcius Rutilius* Leid. 1. Fragm. Hav. aliique. *Fabio C. Martius Rutillus* Portug. *Fabio C. Marcius Rutullius* Haverk. a m. 1. in quo manus altera *Rutillius* emendavit. V. ad 7, 17, 6.

§. 2. *Et Fabius supplementum ab Roma adduxit*] Pall. duo *abduxit*. GEBH. *abduxit* etiam Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. et Klock. Eamdem lectionem quum etiam Cl. Salvinius in Florent. invenisset, adjecta nota indicavit, sibi illam non displicere. Saepe quidem *abducere* et *adducere* in Mstis commutantur, ut infra dicendum erit ad 27, 29, 1. Hic tamen vulgatum praestare puto, licet alterum malint praestantissimi codd. V. infra

3 adcitus Etruscis venit. Permulti anni jam erant, quum inter patricios magistratus tribunosque nulla certamina fuerant: quum ex ea familia, quae velut fatalis tum tribunis ac plebi erat, certamen ori-
4 tur. Ap. Claudius censor, circumactis decem et octo mensibus, quod Aemilia lege finitum censurae spatium temporis erat, quum C. Plautius collega ejus magistratu se abdicasset, nulla vi compelli, ut

ad 36, 40, 3. Codicibus obpono auctoritatem Prisciani, qui hunc locum laudans 15. Gramm. p. 1008. exhibet *adduxit*. Ceterum *et* non adparet in Hearnii Oxon. L. 2. [Veith.] Male. V. ad 2, 44, 3. *a Roma* legit Gaertn. utrumque dissentiente Prisciano loco laudato. In verbis etiam proximis *et* ignorant Leid. 2. et Lovel. 1.

§. 3. *Permulti jam anni erant, quum inter patricios magistratus tribunosque*] Vet. lib. *tribunosque plebis*. SIG. Pall. duo cum Andreae et Campani editis ejiciunt τὸ *plebis* intrusum ab Sigonio, et comparens in Pal. sec. GEBH. Vocem *plebis*, si bonos auctores haberet, facile ferrem: nunc, quia non modo editi veteres, sed et Flor. Rott. uterque Vossianus, Helm. Thuan. refutant, ex uno Sigoniano admittere non possum. J. FR. GRON. Vocem *plebis* ex nostris, praeter memoratos a Gronovio, ignorant etiam Leid. duo, Harlej. Lovel. 1. 2. 3. 4. Klock. et Fragm. Hav. ut et Hearnii Oxon. N. ac C. ut non inveniatur nisi in meis minimae fidei Portug. Gaertn. et Haverk. atque in Hearnii L. 1. 2. et B. Recte itaque Gronovio displicuit: hinc iterum ex contextu ejeci. Alibi vero saepe tribuni plebis simpliciter *tribuni* vocantur. V. supra ad 2, 56, 1. Praeterea *Permulti anni jam erant*, in alium ordinem digestis vocibus, Florent. Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 1. 2. 3. Portug. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. quorum consensui obtemperandum esse arbitratus sum.

Quae velut fatalis cum tribunis ac plebe erat] Non cum tribunis ac plebe erat Appiana familia, sed contra tribunos ac plebem: ergo cum tribunis aut *contendens*; aut *bellatrix* intelligendum. Alii legunt *cum tribunis ac plebi*, eodem sensu, sed luculentioribus verbis. GLAR. *fatalis tum tribunis ac plebi erat* Frobeniani correctoris commentum. Ante illum ab Andrea ad Juntam omnes *fatalis cum tribunis ac plebe*. Nec secus illi, quos appellavi modo, scripti codices, nisi quod Rott. et Helm. defecti, *fatalis cum tribunis erat*, Flor. *fatales*. Suspicor fuisse: *cum ex ea familia, quae velut nata litibus cum tribunis ac plebe erat, certamen oritur*. Et genus hoc loquendi amat Livius. J. FR. GRON. *fatalis cum tribunis ac plebe* Voss. 2. Leid. 2. Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. et Klock. *fatales cum tribunis ac plebe* Leid. 1. *fatalis cum tribunis ac plebi* Voss. 1. et Hearnii Oxon. N. ac C. Gronovii conjectura non displicet. De locutione *natus alicui rei* v. ad 4, 13,

ret, potuit. P. Sempronius erat tribunus 5
qui finiendae censurae intra legitimum tem-
tionem susceperat, non popularem magis,
uſtam; nec in vulgus, quam optimo cuique,
em. Is, quum idemtidem legem Aemiliam 6
t, auctoremque ejus Mam. Aemilium dicta-
audibus ferret; qui quinquennalem ante cen-
et longinquitate poteſtatem dominantem, in-

erea vox *erat* non con-
in Leid. 2.

umactis decem et octo men-
ll. duo *actis decem et octo*
GEBH. Ita et Voff. 2.
3. Pariter fere Phaedr.
, 2.

partu mulier, actis men-
us,
acebat.

iros doctos, et praeci-
Burmann. Mihi tamen
criptura hoc loco non
partim quia eam ser-
qui omnes codd. partim
us verbum *circumagere*
saepe usurpavit. Ita
aviore tempore anni jam
. 6. 1, 4. *Neque eum ab-*
ictatura, nisi anno cir-
assi sunt. c. 38, 1. *Prius*
s est annus, quam a Veli-
rentur legiones. 23, 30,
macto tertio anno Punici
, 8. *Nobis autem in ad-*
ac tantum inchoantibus
circumagitur. 26, 40, 1.
te anni circumacta. 27,
ixdum induciarum tem-
macto. Deinde *XVIII.*
ovel. 2. et Portug. Mox
sura spatium temporis,
ae, Voff. 2. et Fragm.
re Lovel. 3. et *tempo-*
Lovel. 4.

us collega ejus] *P. Plau-*
i Oxon. C. Praenomen

deficit in Voff. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. Mox *compelli, ut se abdicaret, potuit*, addita media voce, Lovel. 2. 4. et Haverk.

§. 5. *Non popularem magis, quam juſtam*] *non tam popularem, quam juſtam* Lovel. 4. Mox *quam optime cuique gratiorem*, pro *optimo*, Gaertn. Vox *cuique* deficit in Leid. 2. et Lovel. 1.

§. 6. *Legem Aemiliam recitaret, auctoremque ejus Mam. Aemilium*] *legem civiliam recitaret* Haverk. *legem Aemiliam irritaret* Lovel. 4. Τὸ *ejus* autem deficit in Fragm. Hav. a m. 1.

Longinquitate poteſtatem dominantem, intra sex mensium et anni coëgisset spatium] Pal. sec. *egisset*, hoc est, conſtrinxiſſet, et coarctaſſet. Sic dicitur *agere in gyrum.* At reliqui duo, *qui quinquennalem ante censuram, et longinquitate poteſtatem dominantem, mora sex mensium et anni coëgisset spatio.* Utra elegantior, utra Livio dignior, non definio. GEBH. *longinquitate dominantem poteſtatem* Voff. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Haverk. Tum *egisset* Portug. Non placet. Cic. pro C. Rabir. 2. *Neque, ex comparato et conſtituto spatio defensionis, in semihorae curriculum coëgiſti.* Sed *mora sex mensium et anni coëgisset spatio* etiam Voff. 2. et Lovel. 3. quam

7 tra sex mensium et anni coëgiſſet spatium: *Dic,*
agedum, inquit, *Ap. Claudi, quidnam facturus fueris,*
si eo tempore, quo C. Furius et M. Geganius censores
8 *fuerunt, censor fuiſſes.* Negare Appius, *interroga-*
tionem tribuni magno opere ad cauſſam pertinere suam.
nam, etsi tenuerit lex Aemilia eos censores, quorum in
9 *magiſtratu lata esset, quia post illos censores creatos*

scripturam, licet veri incertus dubitet Gebhardus, utra praeferenda sit, alteri cedere exiſtimo. *sex mensum* est in Florent. a m. 1. V. ad 29, 3, 5. ex eo poſtea *mensium* factum est, sed a manu satis antiqua.

§. 7. *Dic, agedum, inquit, Ap. Claudi, quidnam facturus fueris*] *agendum* Voſſ. 2. facillimo lapsu scribae, qui se *agĕdum* exaratum inveniſſe credebat. Alibi saepe ita peccatur. V. supra ad 8, 9, 4. hoc lib. c. 16, 18. et pluribus locis. [*age nunc* Veith.] Tum *quidni facturus fueris* Harlej. *quidnam futurus fueris* Lovel. 1. V. ad 31, 45, 2. *quidnam facturus fueras* Voſſ. 2. Lov. 2. 3. 4. et Gaertn.

Quo C. Furius et M. Geganius censores fuerunt, censor fuisses] *C. M. Furius* Harlej. Deinde *M. Greganius* Portug. Vulgatum verum est. V. ad 4, 22, 7. Deinde *censor factus fuisses* Harlej.

§. 8. *Magno opere ad caussam pertinere suam*] Ita praefert sola Cl. Jac. Gronovii editio, eamque secuta Amſtelaedam. quae tamen se contextum Livii ad mentem J. Fr. Gronovii exhibere jactat. Mutationis cauſſam non subjecit vir Cel. sed codices auctores habuiſſe non dubito. Certe ita ex meis praeferunt Florent. Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. et Harlej. V. infra ad 28, 18, 4.

Etsi tenuerit lex Aemilia eos censores, quorum in magiſtratu lata esset, etc.] Nisi haec cavillatio revera est, non video, quomodo hic locus intelligendus. nisi forte quis aliquid ei deesse suspicetur, quod equidem nescio, id tamen etiam in oratione decemviri accidit l. 3. GLAR. Haec cavillatio hanc habet vim. Legem Aemiliam de annua et semestri censura tenuiſſe tantum censores eos, quorum in magiſtratu lata est, quia bis de eorum magistratu scivit populus, primum comitiis censoriis, ut censuram in quinquennium obtinerent: deinde legem ferente Aemilio dictatore, ut obtinerent in XVIII. menses. Itaque videri latam legem illam in eos tantum censores, qui tum erant, non in eos, qui futuri erant. Hunc sensum non percipiens Glareanus hic aliquot verba intercidiſſe sine caussa exiſtimat. SIG. *si tenuerit* Lovel. 2. Deinde *quorum magistratu* Fragm. Hav. a m. 1. V. Cel. Burm. ad Suet. Caes. 50. Praepositio autem hic intercepta est, vel ab ultima praecedentis, vel a prima litera sequentis vocis. Prioris erroris alia exempla v. ad 10, 13, 3. poſterioris ad 37, 1, 2. Insuper *lata est* Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 3. 4. Portug. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. N. L. 2. ac C.

§. 9. *Quia post illos censores*

eam legem populus juſſiſſet, quodque poſtremum juſſiſſet, id jus ratumque eſſet; non tamen aut se, aut eorum quemquam, qui post eam legem latam creati censores eſſent, teneri ea lege potuiſſe.

XXXIV. Haec sine ullius adsensu cavillante Appio, *En*, inquit, *Quirites, illius Appii progenies, qui, decemvir in annum creatus, altero anno se ipse creavit:* 1

creatos eam legem populus jussisset] *qua post illos censores* Voſſ. 2. Leid. 1. Lov. 2. 3. 4. et Fragm. Hav. a m. 1. V. ad 40, 29, 8. *quia si post illos censores* Haverk. Mox *populum jussisset* Florent. et Leid. 1. Ceterum verba *quorum in magiſtratu lata esset, quia post illos censores* desunt in Gaertner. cujus neglegentiae cauſſa fuit repetitio vocis *censores*. Vide supra hoc ipso lib. ad c. 11, 11.

Quodque poſtremum jussisset, id jus ratumque esset] Tres priores voces desunt in Gaertn. Tum *adjuratumque esset* Florent. *ad jus ratumque esset* Leid. 1. et Haverk. *id jus ratum eſſet* Portug. et Haverk. V. supra ad 7, 17, 12.

Aut eorum quemquam, qui post eam legem latam] *aut quemquam* Leid. 2. et Lov. 1. *aut suorum quemquam* Gaertn. a m. 1. Tum *qui poſtea legem latam* Florent. omiſſa virgula, qua ultima litera vocis *eam* indicatur. Mox *ea lege teneri* Lovel. 2. alio ordine.

§. 1. *En, inquit, Quirites, illius Appii progenies*] Pall. pr. tert. et Camp. ed. *Est, inquit, Quirites.* Andreae ed. *Et hic est, inquit, Quirites.* GEBH. *Est, inquit, Quirites* praeferunt etiam Florent. Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. Portug. et Gaertn. *Et, inquit, Quirites* Harlej. V. ad 2, 12, 13. *Et hic est, inquit, Quirites* pr. edd. usque ad Aldum, qui primus ei vulgatum subſtituit, quod in reliquis codd. superest. Paullo ante *Hoc sine ullius*, pro *Haec*, Voſſ. 2.

Qui decemvir in annum creatus] Per notas scriptum fuerat *qui Xvir.* Hinc *qui IIvir*, vel *duumvir*, factum est in Lovel. 3. *qui A virū* in Leid. 1. *quia vir* in Lovel. 4. Literas *A* et *X* in Mſtis confundi, infra videbimus ad 40, 59, 8. inde iterum, utraque lectione quasi juncta, *qui ante decemvirum* datum est in Hearnii Oxon. L. 2. *qui decemvirum* habet Fragm. Hav.

Tertio, nec ab se, nec ab ullo creatus, privatus fasces et imperium obtinuit] Hic quintus poterat eſſe locus ad oſtendendum, decemviros tribus regnaſſe annis, quemadmodum l. 3. oſtendimus: sed satis est probationum. GLAR. V. ad 3, 38, 1. Ceterum voces *altero anno se ipse creavit: tertio, nec ab se, nec ab ullo creatus* desunt in Voſſ. 2. Cauſſa erroris est repetitio vocis *creatus*. V. supra hoc lib. ad c. 11, 11. Insuper *nec a se* habent Lovel. 2. 3. et Gaertn. Deinde *privatus* deficit in Harlej. Tandem *imperium accepit* oſtentant Voſſ. 2. et Lovel. 3. Nihil muto. *obtinere* hic non est consequi, sed perseverare in tenendo, obſtinate tenere; quomodo hoc verbum supra accipiendum, docuit Gronov. ad

magistratus in republica mali facere posset, i quum, ira finitae potestatis, Mam. Aemiliu pem aetatis suae belli domique, aerarium fec nuit deinceps omnes censores intra centum an tium: tenet C. Plautium collegam tuum, iis

dius: quomodo deinceps fere omnes editores vulgarunt. Recte. V. supra ad 4, 22, 7. Deinde *C. Geganium* Haverk. *M. Greganium* Portug.

Qui, quid iste magistratus in republica mali facere posset, indicarunt] *quidquid iste magistratus* Voss. uterque, Leid. uterque, Lovel. 1. 2. 3. Harlej. Gaertn. Haverk. Klock. Hearnii Oxon. N. B. C. et edd. antt. *quid iste magistratus* Fragm. Hav. τῷ *qui* omisso, quod a sequenti voce interceptum est. Deinde *mala facere* Florent. *malefacere* Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Port. Gaertn. Klock. Haverk. Fragm. Hav. et edd. ante Jac. Gronov. qui *mali facere* vulgari curavit. Vellem, monuisset, utrum ex Mstis. Meorum nullus consentit, nisi forte Voss. ambo, unde in excerptis nihil notatum video. Doujatius etiam *mali facere* scribendum esse conjecit. Praeterea *indicarunt* Portug. et ed. Mediol. anni 1505. V. ad Epit. Liv. 63.

Quum ira finitae potestatis] *ita finitae potestatis* Voss. 2. et Lovel. 3. V. ad 24, 16, 1. *ita futurae potestatis* Gaertn. *ira infinitae potestatis* ed. Mediol. anni 1505. cujus lectionis auctor id ita accepisse videtur, quomodo consulibus *infinita potestas*, id est maxima, adscribitur supra 3, 9, 4. ubi vide. Sed reliqui omnes servant *finitae potestatis*, id est, minori temporis spatio circumscri-

ptae. De hoc usu v Gronov. ad Epit. I *belli domi*, pro *dom* et *horarium*, pro *a* vel. 2.

§. 10. *Tenuit deinc sores intra centum tium*] *Tenuit deinde* H N. in margine. V. et mox §. 21. Hinc *annorum spatium* F 2. Leid. 2. Lovel. 2. et Fragm. Hav. Lit *R.* similitudo error V. ad 8, 21, 5. Pau cap. dixerat *Quum c annus sit ab Mam. tore.*

Tenet C. Plautium c Pall. sec. *tenuit.* Gl mei recte in vulga rant.

§. 11. *Tu unus ex quo hoc praecipuum valeat*] Pronomen Voss. utroque, Lei Lovel. 1. 2. 3. 4. Po Gaertn. Haverk. et Verum culpa libra dit, interceptum p tima litera praecede a prima sequentis 39, 6, 2. Basileenses ediderant *ut unus*, literis. id servavit quo manus docta a ejus ed. conjecit *et exemtus es* Lovel. 2. terpretis glossa nat

s *magistratus iter obsepsit: hoc est nomen multo,*
rquiniorum, infestius vestrae libertati. Itane tan- 6
Ap. Claudi, quum centesimus jam annus sit ab
Aemilio dictatore, tot censores fuerint, nobilissimi
que viri, nemo eorum duodecim tabulas legit?
jus esse, quod postremo populus jussisset, sci-
mmo vero omnes sciverunt; et ideo Aemiliae po- 7
i paruerunt, quam illi antiquae, qua primum
creati erant, quia hanc postremam jusserat po-
et quia, ubi duae contrariae leges sunt, semper

em Gaertn. *interrumpit*
Hav.

Hoc est nomen multo, quam
rum, infestius vestrae li-
aec est nomen Voss. 2. et
. Tum *quam in Tarqui-*
Gaertn. Deinde *nostrae*
Voss. 1. Lovel. 1. Gaertn.
et Hearnii Oxon. B. at-
argine N. Saepius haec
ina in Mstis confundun-
infra ad 34, 2, 2. Quam-
n, ea lectione recepta,
ius se unum ex plebe,
gens ejus pertinebat,
, malo tamen vulgatum,
em forma supra dixit *ce-*
vobis comparastis, inse-
on *cepimus, nobis compa-*
, *insedimus.*

Quum centesimus jam an-
Non omnino rotundum
numerum, id quod in o-
us saepius fieri solet.
s enim hanc legem tulit
urbe condita cccxxii.
m est annus quadringen-
quinquagesimus quintus.
Vox illa *Jam* habet hanc
centesimum annum jam
isse significet. sic enim
et. Quod intelliget, qui
n annorum concipiet.

SIG. Vocula *jam* deficit male in Voss. 2. et Lovel 3. Deinde verbum *sit* exsulat a Voss. 2. Lovel. 2. 3. 4. et Fragm. Hav. a m. 1. Mox *a Mam. Aemilio* Gaertn. Tum *nobilissimi fortissimi viri* Haverk. *nobilissimique fortissimi viri* Lovel. 2. 3. Voss. 2. et Leid. 1. *nobilissimique fortissimique viri* Fragm. Hav. a m. 1.

Nemo id jus esse, quod postremo populus jussisset, scivit] *nemo id jus esset* Lovel. 1. *nemo id jussisse* Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. et Fragm. Hav. a m. 1. *nemo id inesse* Gaertn. Deinde *scit* Leid. 1. Lovel. 2. Gaertn. et Fragm. Hav. a m. 1. *sciit* Harlej. et edd. vett. usque ad Aldum, qui *scivit* substituit. *sciere*, pro *scivere*, obcurrit supra 2, 11, 6.

§. 7. *Immo vero omnes sciverunt; et ideo Aemiliae potius legi paruerunt*] *omnis sciverit* Voss. 2. et Fragm. Hav. *omnes sciverint* Leid. 1. et Lovel. 3. Deinde voculam *et*, quae a prioribus omnibus edd. deerat, primus in contextum recepit J. Fr. Gronovius: cui consentiunt omnes scripti praeter Lovel. 4. Harlej. et forte Florent. in cujus excerptis nihil notari video. Tum *legi paruenit*

quinque dierum contentum fore putes? quem
gendi, aut ludorum caussa dictatorem audac
13 *Quam isti stolidos ac socordes videri creditis*

li et caeterorum de septem imperium sibi arrogare velit; dicendo eam optimam legem de rege Romano esse, quae de imperio Romuli rogata sit atque accepta initio urbis conditae. Item si haec interpretatio valeret, interreges quoque ac dictatores maxime clavi figendi aut ludorum causa dictos, quippe qui omnes, ut qui optimo jure, eadem clusuros ad potestatem sibi augendam. Quare videndum, an cum his conciliari possit, quod habetur apud Festum: *Optima lex: his verbis in magistro populi faciendo, qui vulgo dictator appellatur, quam plenissimum posset, jus esse ejus significabatur, ut fuit Manii Valerii, M. F. Volusi Nepotis, qui primus magister populi creatus est. Postquam vero provocatio ab eo magistratu ad populum data est, quae antea non erat, desitum est adjici, ut qui optima lege, utpote imminuto jure priorum magistratuum.* Utebantur et in aliis rebus. Lex Thoria: *is. ager. locus. omnis. privatus. ita. uti. qui. optuma. lege. privatus. est. esto.* Sic et lex Rulli apud Ciceronem in tertia agraria [2.] Ulpianus tit. 24. *Ut quod minus pactis verbis legatum est, perinde sit, ac si optimo jure legatum esset.* J. FR. GRON. De formula *ut qui optimo jure* v. Brisson. 2. de Formul. p. 134. Recte autem Gronovius monet, ut videamus, an cum his conciliari possint verba Festi in *Optima lex.* Si enim in dictatore creando omissa sunt verba, *ut qui optima lege*, quia postea ab hoc magistratu data est provocatio, eoque ipsius jus ac potestas inminuta est, sequi videtur, eadem etiam omitti debuisse in creandis censoribus, postquam quinquennalis ante cen-

sura intra sex mens spatium coacta est; pium ex adjectis ve cavillationi suae col potuisse. Verum de tate aliorum potius j dire malo, quam n ponere audeo. Vi peritiores, quid dicer terum *Romae rex cre* borum ordine Port. c super *creatum se dica* tug. a m. 1. Fragm. Gaertn. Haverk. et H B. *creatum se diceret*

Quem interregno q contentum fore putes quinque dierum. SI troducere lectionem Pall. tribus et Cam *que dierum*, quoniam tur auctoritate vetu tionis. GEBH. *inter dierum*, ut Sigonia Pall. Sunt tamen, *diebus*, ut possis co *regni quinque diebus.* *diebus* in nullo apud stat, nisi in Harle Florent. unde nulla rians lectio in ex Verum *interrege* est *interregni* in Fragm. rior haec lectio Gronovii conjectur ducere, ut legam *regem quinque dieb fore putes.* At *quem quinque dierum conte tes* praefert Lovel. 2 *dorum*, pro *aut lud* Harlej.

§. 13. *Quam isti s cordes videri crediti istos stolidos* Harlej

legem esse? Tenuit Aemilia lex violentos illos 9
, C. Furium et M. Geganium; qui, quid iste

, non modo quae omnia
is capita abrogat, sed et-
tantum partem ejus in-
m autem ideo potius Li-
brogat dixisse contendo,
ogat, quia Sempronius,
erba facit, tamen legem
m intelligit, quae legi
i obrogat, non eam pla-
it. Lex antiqua erat illa,
ores constituti, eorum
scriptum, et insuper de-
rat, ut quinquennium ho-
gerentur: hujus anti-
s uni capiti, quod erat
ore, quo censores ma-
i gererent, lex Aemilia
t; de reliquis capitibus
i statuit.
e unum extra legem esse]
l. *te unum exlegem esse.*
onsentiunt Fuld. mem-
ll. tres, et Camp. edi-
um exlegem esse. GEBH.
s, Thuan. Pall. tres,
. Helm. Campanus, *te*
egem esse. Cicero pro
4. *Non quo illi aut ex-*
e Sullam, aut caussam
publicae contemtam at-
am putarent. J. FR. GRO-
tra legem tantum super-
ovel. 4. Hearnii Oxon.
t videtur, Florent. ex
l in excerptis notatum
d *exlegem*, praeter codd.
laudatos, praeferunt
Harlej. Kloch. Fragm.
. 2. et reliqui Oxonien.
codd. haud multum in
abeunt, exhibentes *ex*
est in Leid. utroque,
. 3. Gaertn. Haverk. et
Hav. a m. 1. Plura exem-
s vocis v. apud Nonium
v. *Illex et Exlex*, et in
hoc Varronis in Σκια-

mo quaero; parebis legi-
s, an non?

Anne exlex solus vives?

Deinde vox *unum* deficit in Gaertner. vacuo tamen spatio relicto. Praeterea in verbis praecedentibus *An haec dicis*, pro *hoc*, Voss. 2. et Lovel. 3. *An hic dicis* Haverk.

§. 9. *Tenuit Aemilia lex violentos illos censores, C. Furium et M. Geganium*] *lex Aemilia* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Haverk. Tum *violentes illos censores* Florent. *violens* ex poëtis jam dudum inlustrarunt lexicographi; alibi tamen hujus vocis ita formatae exemplum neque in Livio, neque in aliis orationis prosaïcae scriptoribus obvium fuit: nisi quod *VIOLENS*, cognomen Volumnii consulis, collegae Appii Claudii, memoretur in tabulis Capitolinis ad ann. CDXLVII. unde tamen id deductum sit, incompertum est. Supra vocabulum *violens* nostro ex cod. minimae fidei restituere conabatur Gebhardus ad 1, 46, 5. (*v. Burm. ad Lucani 6, 37. 7, 125.) verum, quamvis et ex meis unus, sed non melioris notae, accedat, tamen vulgatum ibi servandum docui. *Violentus* enim alibi semper dixit Livius. V. supra ad 6, 31, 4. Pari modo *opulentus* potius, quam *opulens*, Livium dixisse, infra videbimus hoc lib. c. 36, 11. Deinde *M. Furium* Voss. ambo, Leid. 1. Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. Hearnii Oxon. L. 2. B. C. et edd. antiquae pleraeque; nisi quod in Rom. anni 1472. ac Parm. fit *Claudium Furium*. Sed passim *Cajus* mutarunt librarii in *Claudius*. V. ad 5, 26, 2. Ejus loco Ascens. in ed. anni 1513. substituit *Cn. Claudius*, et in margine *C. Clau-*

*magistratus in republica mali facere posset, indicarunt:
quum, ira finitae potestatis, Mam. Aemilium, princi-*
10 *pem aetatis suae belli domique, aerarium fecerunt: te-
nuit deinceps omnes censores intra centum annorum spa-
tium: tenet C. Plautium collegam tuum, iisdem auspi-
ciis,*

dius: quomodo deinceps fere omnes editores vulgarunt. Recte. V. supra ad 4, 22, 7. Deinde *C. Geganium* Haverk. *M. Greganium* Portug.

Qui, quid iste magistratus in republica mali facere posset, indicarunt] *quidquid iste magistratus* Voss. uterque, Leid. uterque, Lovel. 1. 2. 3. Harlej. Gaertn. Haverk. Klock. Hearnii Oxon. N. B. C. et edd. antt. *quid iste magistratus* Fragm. Hav. τῷ *qui* omisso, quod a sequenti voce interceptum est. Deinde *mala facere* Florent. *malefacere* Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Port. Gaertn. Klock. Haverk. Fragm. Hav. et edd. ante Jac. Gronov. qui *mali facere* vulgari curavit. Vellem, monuisset, utrum ex Mstis. Meorum nullus consentit, nisi forte Voss. ambo, unde in excerptis nihil notatum video. Doujatius etiam *mali facere* scribendum esse conjecit. Praeterea *iudicarunt* Portug. et ed. Mediol. anni 1505. V. ad Epit. Liv. 63.

Quum ira finitae potestatis] *ita finitae potestatis* Voss. 2. et Lovel. 3. V. ad 24, 16, 1. *ita futurae potestatis* Gaertn. *ira infinitae potestatis* ed. Mediol. anni 1505. cujus lectionis auctor id ita accepisse videtur, quomodo consulibus *infinita potestas*, id est maxima, adscribitur supra 3, 9, 4. ubi vide. Sed reliqui omnes servant *finitae potestatis*, id est, minori temporis spatio circumscriptae. De hoc usu verbi *finire* v. Gronov. ad Epit. Liv. 34. Mox *belli domi*, pro *domique*, Voss. 2. et *horarium*, pro *aerarium*, Lovel. 2.

§. 10. *Tenuit deinceps omnes censores intra centum annorum spatium*] *Tenuit deinde* Hearnii Oxon. N. in margine. V. ad 5, 17, 4. et mox §. 21. Hinc *intra certum annorum spatium* Florent. Voss. 2. Leid. 2. Lovel. 2. 3. 4. Gaertn. et Fragm. Hav. Literarum *N.* et *R.* similitudo erroris caussa est. V. ad 8, 21, 5. Paullo ante hoc cap. dixerat *Quum centesimus jam annus sit ab Mam. Aemilio dictatore.*

Tenet C. Plautium collegam tuum] Pall. sec. *tenuit.* GEBH. Omnes mei recte in vulgatum conspirant.

§. 11. *Tu unus eximius es, in quo hoc praecipuum ac singulare valeat*] Pronomen *tu* deficit in Voss. utroque, Leid. utroque, Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. a m. 1. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. Verum culpa librariorum excidit, interceptum partim ab ultima litera praecedentis, partim a prima sequentis vocis. V. ad 39, 6, 2. Basileenses anno 1539. ediderant *ut unus*, transpositis literis. id servavit Curio, pro quo manus docta ad marginem ejus ed. conjecit *et unus*. Deinde *exemtus es* Lovel. 2. quod ex interpretis glossa natum videtur.

ciis, eodem jure creatum. An hunc non, ut qui opti- 11
mo jure censor creatus esset, populus creavit? tu unus
eximius es, in quo hoc praecipuum ac singulare valeat?
Quem tu regem sacrificiorum crees, amplexus regni no- 12
men, ut qui optimo jure rex Romae creatus sit, crea-
tum se dicet? quem semeſtri dictatura, quem interregno

Eximius enim hic est exceptus, exemtus. Cic. Divin. in Caecil. 16. *Quum omnibus Siculis faceret injurias, te illi unum eximium, cui consuleret, fuisse.* Verbum *es* deficit in Leid. 2. Praeterea *in quo hic praecipuum ac singulare* idem Leid. 2. *praecipuum aut singulare* Lovel. 2. *praecipuum et singulare* Lovel. 4. *praecipuum an singulare* Gaertn. Tum *non valeat* Voſſ. 2. et Lovel. 3. inserta negatione, quam contra in verbis praecedentibus omittunt Lovel. 4. et Portug.

§. 12. *Quem tu regem sacrificiorum crees, amplexus regni nomen*] Hoc mihi non magis usquam alibi lectum est, quam Cl. Drakenborchio. V. eum ad 2, 2, 1. *Regem sacrificulum* praeter eos, qui ibi laudantur, dicunt Servius ad Virg. 2. Aen. 2. et 8, 654. Gell. 10, 15. et Macrob. 1. Saturn. 15. *Regem sacrorum* Servius ad 8. Aen. 646. 10. Aen. 228. Ovid. 1. Faſt. 333. Plinius 11, H. N. 37. et Inscript. apud Fabrett. 460, 89. DUKER. *Quia tu regem* margo Oxon. N. apud Hearnium. *Quem tu legem* Florent. De hoc errore v. ad Epit. Liv. 89. Tum *complexus regni nomen* Port. Haverk. et Hearnii Oxon. B.

Ut qui optimo jure rex Romae creatus sit, creatum se dicet] Locus obscurior, quia omisit eam partem orationis Appianae, quam haec verba coarguunt, et in vulgatis etiam interpunctione perturbatus est. Festus in *Optima*: *Ut qui optima lege fuerint, adjici solet, cum quidam magiſtratus creantur.* Ea verba librariorum vitio transposita sunt, et ad paginam proximam sequentem pertinent. Non enim tam futilis Festus, ut *opimam legem* fingeret: quod Scaliger miratur. Cicero secunda de l. agraria [11.] *Tum ii decemviri eodem jure sint, quo qui optima lege.* Philipp. 5, [16.] *Demus igitur imperium Caesari: sit pro praetore eo jure, quo qui optimo.* Philipp. 11, [12.] *C. Cassium proconsulem provinciam Syriam obtinere, uti qui eam optimo jure provinciam obtinuerit.* Seneca in Ludo. *Censeo, ut D. Claudius ex hac die Deus fiat, ita uti ante eum quis optimo jure factus sit.* Formula virginis Veſtalis capiundae apud A. Gellium 1, 12. *utei. quae. optuma. lege. fouat. ita. te. Amata. capio.* Formula, quae vulgo adhibebatur in creatione omnium magiſtratuum et sacerdotum, abutebatur ad libidinem suam Appius. Ajebat, se censorem creatum, ut qui optima lege fuisset: ex ea formula quinquennalem sibi censuram deberi: eam enim de censura optimam legem eſſe, non legem Aemiliam. Respondet vere tribunus, poſt legem Aemiliam promulgatam nihil extra mensium sex et anni spatium largiri eam formulam censoribus. Perinde facere Appium, ac si rex sacrorum captans argutias ex vocabulo regni, quod et ipse ut qui optimo jure creatus sit, Romu-

quinque dierum contentum fore putes? quem clavi figendi, aut ludorum caussa dictatorem audacter crees?
13 Quam isti stolidos ac socordes videri creditis eos, qui

li et caeterorum de septem imperium sibi arrogare velit; dicendo eam optimam legem de rege Romano esse, quae de imperio Romuli rogata sit atque accepta initio urbis conditae. Item si haec interpretatio valeret, interreges quoque ac dictatores maxime clavi figendi aut ludorum causa dictos, quippe qui omnes, ut qui optimo jure, eadem elusuros ad potestatem sibi augendam. Quare videndum, an cum his conciliari possit, quod habetur apud Festum: *Optima lex: his verbis in magistro populi faciendo, qui vulgo dictator appellatur, quam plenissimum posset, jus esse ejus significabatur, ut fuit Manii Valerii, M. F. Volusi Nepotis, qui primus magister populi creatus est. Postquam vero provocatio ab eo magistratu ad populum data est, quae antea non erat, desitum est adjici, ut qui optima lege, utpote imminuto jure priorum magistratuum.* Utebantur et in aliis rebus. Lex Thoria: *is. ager. locus. omnis. privatus. ita. uti. qui. optuma. lege. privatus. est. esto.* Sic et lex Rulli apud Ciceronem in tertia agraria [2.] Ulpianus tit. 24. *Ut quod minus pactis verbis legatum est, perinde sit, ac si optimo jure legatum esset.* J. FR. GRON. De formula *ut qui optimo jure* v. Brisson. 2. de Formul. p. 134. Recte autem Gronovius monet, ut videamus, an cum his conciliari possint verba Festi in *Optima lex.* Si enim in dictatore creando omissa sunt verba, *ut qui optima lege*, quia postea ab hoc magistratu data est provocatio, eoque ipsius jus ac potestas imminuta est, sequi videtur, eadem etiam omitti debuisse in creandis censoribus, postquam quinquennalis ante censura intra sex mensium et anni spatium coacta est; adeoque Appium ex adjectis verbis nullum cavillationi suae colorem petere potuisse. Verum de hac difficultate aliorum potius judicium audire malo, quam meum interponere audeo. Videant igitur peritiores, quid dicendum sit. Ceterum *Romae rex creatus* alio verborum ordine Port. et Haverk. Insuper *creatum se dicat* Lov. 2. Portug. a m. 1. Fragm. Hav. a m. 2. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. B. *creatum se diceret* Lovel. 3.

Quem interregno quinque diebus contentum fore putes] Vet. lib. *quinque dierum.* SIG. Nolui introducere lectionem restantem in Pall. tribus et Camp. ed. *quinque dierum*, quoniam vulgata nititur auctoritate vetustissimae editionis. GEBH. *interregno quinque dierum*, ut Sigonianus, et tres Pall. Sunt tamen, qui servent *diebus*, ut possis cogitare *interregni quinque diebus*. J. FR. GRON. *diebus* in nullo apud me cod. exstat, nisi in Harlej. et forte in Florent. unde nulla adfertur varians lectio in excerptis meis. Verum *interrege* est in Voss. 2. *interregni* in Fragm. Hav. Posterior haec lectio favere posset Gronovii conjecturae; prior inducere, ut legamus *quem interregem quinque diebus contentum fore putes.* At *quem ex interregno quinque dierum contentum esse putes* praefert Lovel. 2. Mox *an ludorum*, pro *aut ludorum*, est in Harlej.

§. 13. *Quam isti stolidos ac socordes videri creditis eos*] *Quam istos stolidos* Harlej. et Haverk.

intra vicesimum diem, ingentibus rebus gestis, dictatura se abdicaverunt, aut qui vitio creati abierunt magistratu? Quid ego antiqua repetam? Nuper intra de- 14

Qui cum isti stolidos Klock. *O quam isti solides* Gaertn. Vox *isti* deerat in Lovel. 2. Deinde *aut socordes* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Haverk. *ac secordes* Voss. 2. Lovel. 3. Gaertn. ac quaedam ex antt. edd. V. ad 6, 37, 8. et 22, 14, 5. Tum *videri credis* Lovel. 2. et Hearnii Oxon. L. 2. ac C. Mox *dictatura a se abdicaverunt* Lovel. 3. Hinc *initio creati*, pro *vitio*, Lovel. 4. Tum *abieret magistratu* Voss. 1. a m. 1. *abiere* a m. 2. ut et Leid. 2. *abiret magistratu* Lovel. 3. *magistratu abierunt* Portug. et Haverk.

§. 14. *Quid ego antiqua repetam*] *Sed quid ergo* Fragm. Hav. sollemni scribarum aberratione. V. ad 37, 53, 11. et mox hoc cap. §. 15.

Nuper intra decem annos C. Menius dictator] Hic quintus est annus. Nam Menius dictator fuit anno ab urbe condita CDXLI. hic autem, ut jam diximus, CDXLV. quare locus haud dubie corruptus est. Nec obstat, quod jam diximus, numeros non ubique esse rotundos. duplo enim hic auctum numerum quis feret? nisi diversos sit authores secutus Livius. *Menius* autem, sive *Maenius*, trisyllabon legendum. GLAR. Hem! *annos? imo dies*. Rationes non addam. T. FABER. Apparet scriptum fuisse nota numerali *X*, quae perperam ita crevit ex *V*. Legendum enim *quinque*. JAC. GRON. Supra hoc lib. ad c. 26, 7. vidimus, Fastos Capitolinos dissentire ab annalibus illis, quibus Livius in digerenda historia usus est. Secundum Livium enim C. Maenium semel tantum fuisse dictatorem, et quidem quaestionum exercendarum caussa, idque ante quinquennium, si et annum, quo dictaturam gessit, et hunc, quo Sempronius orationem illam in Appium habuisse dicitur, simul comprehendamus eo numero: at secundum marmora Capitolina eum bis magistratum hunc summum gessisse; primum anno proximo post cladem Caudinam, ut quaestiones exerceret; iterum eo anno, quo Livius eum quaestiones exercuisse narrat, idque ut bello praeesset. Jam autem veriorem esse sententiam, quam Fasti Capitolini proponunt, sibi persuadet Pighius in Annal. ad ann. CDXXXIII. p. 350. idque etiam ex hoc loco patere, in quo Livius, non annales, ex quibus historiam condidit, sed ipsam P. Sempronii tribuni plebis orationem secutus, ab anno, quo C. Maenius dictator quaestiones exercuit, usque ad hunc annum decem annorum spatium interfuisse scribit: quot praecise anni intersunt, si secundum Fastos Capitolinos C. Maenium dictatorem quaestionibus exercendis dictum statuimus proximo post cladem Caudinam anno. Nihil igitur hoc loco mutandum, sed tantum credendum esse, existimat Pighius, quod jam antea Glareanus suspicatus est, alios auctores secutum esse Livium in definienda dictatura Maenii, alios in concipienda hac P. Sempronii oratione. Opinionem hanc Pighii probarunt etiam Cl. Jac. Perizonius in Animadv. Histor. c. 8. p. 356. et Dodwell. de Cyclis Dissert. 10. sect. 71. Sigonius comment. in Fast. Rom. ad ann. CDXXXIII. conjicit, Maenium eo anno dictatorem rei gerendae caussa dictum esse, quod minus

25 *nisi Aemiliae legi parueris, in vincula duci jube[...] quum ita comparatum a majoribus sit, ut, [...] censoriis nisi duo confecerint legitima suffragia, [...] nunciato altero comitia differantur, ego te, q[...] censor creari non possis, solum censuram gerere*

brarium cod. Fuld. modo observavit Modius hoc cap. ad §. 25. V. plura ad 22, 28, 1.

Ne verbo quidem inclementiori a me adpellatum vellem] *nec verbo quidem inclementiori* Harlej. V. ad 1, 10, 3. *ne verbo quidem inclementiore* Lovel. 2. 4. Tum *adpellatum a me* Lovel. 4. Voces *a me* exsulant a Gaertn.

§. 24. *Sed et haec, quae adhuc egi, pervicacia tua et superbia cogit me loqui*] *sed haec, quae adhuc egi* Harlej. *sed hoc, quae adhuc egi* Fragm. Hav. a m. 1. *sed et hoc, quae adhuc egi* a m. 2. *sed et haec, quae egi* Leid. 2. Tum *pertinacia tua* Portug. Harlej. et Haverk. [Veith.] quod ex interpretis glossa receptum puto; qui indicare voluisse videtur, *pervicaciam* hic malo sensu pro pertinacia sumi. Nam, teste Nonio, *Pervicacia et Pertinacia hoc distant; Pervicacia est interdum bonarum rerum perseverantia; Pertinacia semper malarum.* Certe *pervicax* malo sensu etiam infra obcurrit 42, 62, 7. *Quod si Romani tum quoque insita pertinacia aequa adspernarentur, Deos hominesque et moderationis Persei, et illorum pervicacis superbiae futuros testes. pervicacia tuta* est in Lovel. 2. V. supra hoc lib. ad c. 23, 11. Tum *cogit me loqui* idem Lovel. 2.

In vincula duci jubebo] Vet. lib. *te in vincula.* SIG. Tò *te* spernunt Pall. duo, totidemque vetusti editi. GEBH. *te* non superest apud me, nisi in Harlej. Portug.

Gaertn. et Haverk. nequ[...] ne in Oxoniensibus, n[...] B. invenit. Deinde *duc*[...] vel. 1. 2. Haverk. et H[...] xon. L. 1. V. supra ad[...] Hic tamen conspirati[...] rum codd. in vulgata[...] nem efficit, ut eam s[...] judicem.

§. 25. *Nec quum ita*[...] *tum a majoribus sit,* [...] *censoriis*] *Nam quum it*[...] *Neque quum ita* edd. [...] Deinde *a majoribus* [...] *sit* Haverk. V. infra [...] 5. *a majoribus comp*[...] Portug. *comparatum* [...] *sit.*(?) Alibi etiam *mores* [...] commutantur. V. vi[...] ad Taciti 2. Ann. 2. [...] *tiis censoribus* idem [...] ad 22, 8, 7.

Nisi duo confecerint l[...] *fragia, non renuncia*[...] *ubi duo* Lovel. 2. V. [...] lib. ad c. 5, 3. *nisi d*[...] a m. 2. Tum *conficer*[...] *suffragia* Florent. et L[...] *ficerent legitima suffra*[...] et Lovel. 2. ac 3. *confi*[...] *gitima suffragia* Have[...] *rint ut legitima suffra*[...] et Portug. in quibus [...] peram repetitum vid[...] cis praecedentis liter[...] V. supra ad 7, 41, 8. [...] *gitima suffragia* Kloc[...] *legitima suffragia* edd[...] res, pro quo Ascens. [...] recepit, altero in ma[...] jecto. Hinc *non renun*[...] Leid. 1. *non renunciat*[...]

objectata ab inimicis est, ut privatus obviam iret crimini, dictatura se abdicavit. Nolo ego istam in te modestiam: ne degeneraveris a familia imperiosissima et

4. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. C. *quaerebat ipse, criminis* Florent. Lov. 1. et Klock. quod admitti posse Gronovius judicat, si superius legamus *dictator, cui, quum quaestiones*, pro *quia quum quaestiones*. Favere potest huic conjecturae, quod *qui quum quaestiones* legant Portug. Gaertn. et Hearnii Oxon. B. ac C. Passim enim voculae *cui* et *qui* in Mstis commutantur. V. ad 2, 33, 8. c. 44, 5. 3, 41, 4. infra hoc cap. §. 18. 22, 61, 15. 27, 28, 4. 36, 7, 6. c. 9, 12. 42, 58, 1. Epit. Liv. 48. et ad Silii 12, 379. V. etiam Cortium ad Sall. Catil. 47. Hunc eumdem errorem commissum existimo in Msto Mediceo Plinii 4. ep. 12. ubi vulgo editur: *Cum in provinciam quaestor exisset, scribamque, qui sorte obtigerat, ante legitimum salarii tempus amisisset.* Medic. autem exhibet *cui sorti obtigerat*: unde Cl. Corte ferri posse existimavit *cui sorte obtigerat*; ego vero legendum puto *qui sorti obtigerat.* Quamvis enim concederetur, aeque bene dici *quaestori sortem obtingere*, ac *quaestorem sorti obtingere*, non tamen ferri posset *quaestorem sorte obtingere scribae*, quem sortitione accipit; nisi simul admitteretur, consulem sorte obtingere lictoribus suis. *sorti* tamen, quod Corte rejecit, ex Medic. pro *sorte* recipiendum puto. V. infra ad 28, 45, 11. Mihi codd. *ipse* praeferentes, non neglegendi videntur; eorumque auctoritate hanc lectionem in contextum admisi. Non tamen necessarium duco, ut propterea *quia* in *cui* mutetur. Facile enim pronomen demonstrativum intelligi potest. Maenius dictatura se abdicavit, quia contagio ejus, quod quaerebat ipse, criminis objecta est, scil. ipsi. Et ita *qui*, quod nonnulli codd. praeferunt, natum puto ex aberratione scribarum, qui etiam alibi saepe hoc modo lapsi sunt. V. ad 36, 33, 5. Insuper *quaestiones s'uius*, id est *servius*, Lovel. 1. a m. 1. *quaestiones s'ius*, id est *serius*, a m. 2. et Leid. 2. Tum *exercet* Gaertn. V. ad 40, 14, 3. Tandem *objecta* Leid. 2. Lovel. 1. Haverk. Fragm. Hav. a m. 1. codex Memmianus apud Doujatium, et quaedam ex priscis edd. pro quo tamen recte jam Aldus *objectata* recepit, quemadmodum non tantum reliqui codd. sed etiam edd. Rom. anni 1472. ac Parm. praeferunt. Infra 10, 15, 12. *Nobilitas objectare Fabio, fugisse eum Ap. Claudium collegam.* Justin. 12, 16, 4. *Mortuo patrocinium Philippi laudemque paternae militiae objectabat.* Ovidius Epist. 8. Her. 59.

Hermione coram quidquamne objectet Orestae?

V. ad eum locum N. Heinsium, ut et Gudium ad Phaedri 2. fab. 9, 10. Error ortus est ex neglecta ultimae syllabae geminatione. V. infra ad 10, 37, 2. Mox *iret obviam crimini* alio ordine Leid. 2. et Lovel. 1.

§. 15. *Nolo ego istam in te modestiam*] *Nolo ergo* Lovel. 3. a m. 1. et Gaertn. V. supra ad §. praec. Deinde, trajectis vocibus, *in te istam modestiam* Fragm. Hav. Mox *nec degeneraveris*, pro *ne degeneraveris*, edd. Rom. anni 1472. et Parm. V. modo hoc cap. ad §. 2. Voces autem *imperiosissima et* deficiunt in Lovel. 2.

Non die, non hora citius, quam

nulli ad eam diem ne mercatorum qui[...] eam intrare haud fere quisquam, prae[...] ipsum, audebat. aliis omnibus cladis Cau[...]

GLAR. Caesarem intelligit, qui, ut aït Florus [3, 10, 14.] *Germanos hostes Hercyniis quaesivit in silvis; sed in saltus et paludines genus omne diffugerat.* Et de bello Etrusco [1, 17, 3.] *Ciminius interim saltus in medio, ante invius, plane quasi Calydonius vel Hercynius.* SIG. Disputat heic mirifice Glareanus. Locum egregie explicat Florus 1, 17. *Ciminius interim saltus in medio, ante invius, (plane quasi Calidonius vel Hercynius) adeo tunc terrori erat, ut senatus consuli denunciaret, ne tantum periculi ingredi auderet.* Comparatur res Romana ejus saeculi cum sequentibus saeculis. GRUTER.

Nulli ad eam diem ne mercatorum quidem adita] Pall. pr. ac tert. *nulli ad eam ne mercatorum quidem abdita ea intrare aut fere quisquam praeter ducem ipsum audebant.* sec. *nullus ad eam diem ne mercatorum quidem abdita ea intrare aut fere* etc. Vulgatum expressit Campan. GEBH. *nullus ad eam diem ne mercator quidem abdita ea intrare* Haverk. Et ita Harlej. etiam, nisi quod *mercatorum* servet. *nulli ad eam diem ne mercator quidem abdita ea intrare* Fragm. Hav. *nullus ad eam ne mercatorum quidem abdita ea intrare aut fere quisquam praeter ducem ipsum audebant* Voss. 2. et Lovel. 3. *abdita ea intrare aut fere quisquam* etiam Lov. 2. et Gaertn. *addita ea intrare haud fere quisquam* Leid. 1. et Portug. a m. 1. Adparet, pleraque haec lectionum monstra inde nata esse, quod librariis displiceret locutio *nulli adita* pro a nullo. Sed v. quae supra notantur ad [...] *ne mercatorum quide*[...] *adita* Lovel. 4.

Eam intrare haud [...] *praeter ducem ipsum* [...] Ciminia silva serm[...] huc invia Romanis,[...] branae habent *ea int*[...] *intrare* non modo pra[...] in his verbis aperte[...] rum scripturam ad [...] cedentia retuli, v[...] etiam Florent. Love[...] quod eodem modo [...] quo *ingressi via* inf[...] v. quae ad §. 4. no[...] *intrare porta* infra [...] *pus etiam quum Co*[...] *trasset.* Praefero t[...] *trare.* Nam *intrare* [...] est per portam Col[...] urbem, quomodo [...] *urbem intravere* su[...] 3, 51, 10. Et ita *in*[...] *minia* foret per sil[...] trare in aliam reg[...] hic a mente Livii [...] Puto igitur in mu[...] cibus ultimam litt[...] haustam esse a prin[...] quentis vocis. V. [...] Deinde *audebant* Gr[...] probat infra ad 3[...] supra 7, 19, 2. Illa[...] apud me non super[...] ruptis Voss. 2. et L[...] ne, *quisque* verbo [...] multis exemplis [...] ad locum posterior[...] *quisquam* etiam eod[...] strui, nondum inv[...] iam differentiae a[...] *que* enim plurium [...] tantum unius signi[...] bet. Vulgatum itaq[...] puto.

fas est? Poenitet enim, quod antiquissimum sollemne, 18 *et solum ab ipso, cui fit, institutum Deo, ab nobilissimis antistitibus ejus sacri ad servorum ministerium religiosus censor deduxisti. gens antiquior originibus urbis hujus,* 19 *hospitio Deorum inmortalium sancta, propter te ac tuam censuram intra annum ab stirpe extincta est: nisi universam rempublicam eo nefario obstrinxeris, quod*

Portug. Lovel. 2. 4. et Gaertn. *antestibus* Leid. 1. Deinde *ad versorum ministerium*, tranpositis literis, idem Leid. 1. Praepositio *ad* deest in Portug. a m. 1.

§. 19. *Gens antiquior originibus urbis hujus*] *Potitiam* intelligit, quae ante adventum Aeneae Herculis sacrum faciebat, ut aït l. 1, [7.] SIG. Cl. Ant. Perizonius in margine Livii monuit, ante vocem *gens* excidisse videri, *quod*, *et*, vel simile. Verum τὸ *quod* mox §. praec. praecessit, unde satis commode hic repeti potest. Ceterum *ingens antiquior* Voss. 2. Tum *originibus hujus urbis* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Haverk.

Hospitio Deorum inmortalium sancta] *sacra* Pall. tres. GEBHARD. Ita et Voss. 2. Lovel. 3. et Hearnii Oxon. N. (* v. ad 24, 3, 2.) Insuper *auspicio Deorum* Klock. Mox *propter ac tuam censuram* Florent. pro quo m. 2. *propter hanc tuam censuram* emendatur. *propter te acta in censuram* habet Lovel. 4. *propter te aut tuam censuram* Gaertn.

Intra annum ab stirpe exstincta est] *a stirpe exstincta est* Fragm. Hav. *extracta est*, omissis vocibus *ab stirpe*, Gaertn. Ceterum *ab stirpe exstingui*, est funditus interire, ita ut soboles non supersit. *ab stirpe tolli* dixit infra 34, 2, 3. *Virorum omne genus in aliqua insula conjuratione muliebri ab stirpe sublatum esse. ab stirpe interire* Sallust. in Catil. 10. *Karthago aemula imperii Romani ab stirpe interiit. cum stirpe exstingui*, eamdem historiam referens, Livius supra dixit hoc lib. c. 29, 10. *Omnes intra annum cum stirpe exstinctos.* Ex quo loco etiam *intra annum* servandum patet. Nam ita etiam Valer. Max. 1, 1, 7. *Omnes, qui erant numero super triginta puberes, intra annum exstincti sunt.* ubi videndus est Colerus. Omnia autem haec verba ut et duo sequentia *nisi universam* desunt in Voss. 2. Leid. 1. et Lovel. 3. ac 4.

Nisi universam rempublicam eo nefario obstrinxeris] In Pal. sec. a manu interpolatoris comparet vel *obstruxeris*, vel *destruxeris crimine.* Camp. *eo nefario adstrinxeris crimine, quod ominari.* GEBH. *ubi universam rempublicam* Lovel. 2. Tum *eo nefario abstinxeris* Florent. *strinxeris* Haverk. *Obstringere* in hac re usitatum esse, docuit Cl. Jac. Gronov. supra ad 9, 11, 10. Ita infra 26, 48, 12. *Obstringere perjurio non se solum suumque caput, sed signa militaria et aquilas, sacramentique religionem.* Praeterea *crimine* addunt etiam Portug. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. a m. 2. [Veith.] Sed, quin vox haec, quam Livium lectoribus subin-

3 brevique omnia certa adlaturum. Caere
apud hospites, Etruscis inde literis erud
linguamque Etruscam probe noverat. Hab

bare. Si tamen excerptis optimi Florent. cura Cl. Salvinii cum editis collati, fidem habere possim, is codex stat a parte Gelenii. Pauci in quibusdam mutant: *consulis frater, M. Fabium,* ut Gelenius volebat, quodque se in nullo cod. vidisse Gronovius indicabat, praefert etiam Portug. a m. 2. licet cum Haverk. mox servet *professum.* singularis lectio, *Tum ex his, qui aderant, consulis frater M. Fabius Caesonus, alii C. Claudium, quidam matre eadem, qua consulem, genitum eum tradunt, speculatum se iturum professus* obcurrit in Lovel. 4. Cl. Jac. Perizonius ad marginem Livii notavit, sibi legendum videri, *Tum ex iis, qui aderant, consulis frater, eum Fabium Caesonem alii, C. Claudium quidam* etc. Vel certe, praenomine *M.* deleto, *Tum ex iis, qui aderant, consulis frater, Fabium Caesonem alii, C. Claudium quidam* etc. adscripto etiam hoc loco ex 10, 41, 5. *Sp. Nautius (Octavium Metium quidam eum tradunt) dux alaribus cohortibus erat.* Vel denique se adsentiri Gronov. 4. Obs.4. p.51. emendanti *Tum ex iis, qui aderant, (consulis fratrem Fabium Caesonem alii, C. Claudium quidam)* etc. Verum sententiam ibi propositam Gronovius hoc loco revocavit, ut nimis a lectione codicum discedentem: in omnibus enim Mstis praenomen *M.* constanter superest. Mihi itaque emendatio vel Gronovii, notis ejus ad hunc locum expressa, vel Gelenii praecipue probatur; hanc unici codicis auctoritas, illam plurium Mstorum consensus tuentur. Penes lectorem itaque eligendi arbitrium esto. Gronovium autem, credentem, Ge-

lenium aut uni hor
cisse pronomina,
cognomen, et bin
emendationem ejus
deceperunt operae
rum, interpunctior
vitiantes. Is enim l
stinxerat, quemadn
in nota ejus restitu
ctionem illam Frob
contextu Liviano,
ejus, ut et postea pl
ceperunt. Secundun
adfirmat, omnino f
consulis, qui se spe
rum professus est, n
tamen inter scripto
ejus nomine: quosd
le, fuisse consulis
manum, vel M. Fabi
sonem Fabium dict
fuisse ejus fratrem
Claudium. Primus
dius in edit. Franc
distinctionem Gelen
ces *Fabium, Caeson*
ejus notis, idem de
rus fecit in conte
Eumdem etiam erro
textu edd. Gronovi
pographorum comm
interpunctione *M.*
sonem alii exhibent
ullus quidem recen
torum emendavit.
ad Sulpicios, quibu
nomina hic adficta
vius uno tantum
eorum ita sentienti
mis autem And. Sc
tiae se pluribus o
addendis ad prima
ed. p. 748. verum
disputationem in pos
hic secutus sum, o
de ea re latius al
Caussa forte est, q
lum injecerit Ruper

Haec taliaque quum dixiſſet, prendi censorem, et 26
in vincula duci juſſit. Adprobantibus sex tribunis actionem collegae, tres adpellanti Appio auxilio fuerunt; summaque invidia omnium ordinum solus censuram geſſit.

verk. *non renunciante altero* Lovel. 2. et 3.

Ego te, qui solus censor creari non possis, solum censuram gerere patiar?] Manuscriptus Fuldensis, inducta interrogationis nota, et addita negativa, *ego te, qui solus censor creari non possis, solum censuram agere non patiar.* MOD. Aut figenda nota interrogationis post τὸ *patiar?* aut legendum ex Pall. omnibus cusisque impressionibus, *solum censuram gerere non patiar.* GEBH. *censuram gerere non patiar* Voſſ. 2. Leid. uterque, Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Portug. Gaertn. Klock. Haverk. Fragm. Hav. [Veith.] et priores edd. Verum licet interrogandi nota, quae male in quibusdam edd. post *patiar* reperitur, tollatur, non tamen neceſſe est, ex codd. modo laudatorum auctoritate negandi particulam interponi. Praeceſſit enim in princ. §. τὸ *Nec*, unde haec pendent. Ita autem cohaeret oratio: *Nec ego te solum censuram gerere patiar.* Id animadvertit Ascens. quare, quum ederetur *atque* etc. *gerere non patiar*, in prima ed. anni 1510. subſtituit *neque gerere nunc patiar.* sed triennio poſtea *atque gerere non patiar.* Verum, quum neutra lectio ullius codicis fide nitatur, praeſtat, ut praeferamus lectionem vulgo exſtantem *nec gerere patiar*, cujus Aldus auctor exſtitit: ea enim auctoritate optimi Florent. et Voſſ. 1. firmatur. Ceterum *qui solum censor creari non poſſis, solum censuram gerere* Gaertner. *qui censor creari non possis solus, censuram gerere* Portug. *qui censor creari non possis, solum censuram gerere* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. et Haverk. Quod autem *censuram agere* praeferat Fuldens. apud Modium, quum nullus praeterea consentiat, id potius librariis adscribam, qui alibi saepe ita variare soliti sunt. V. modo hoc cap. ad §. 23.

§. 26. *Haec taliaque quum dixisset*] *Haecque quum dixisset* Leid. 1. *Haec talia quum dixisset* Lovel. 4. [Veith.] sed ibi τὸ *que* interceptum est a voce sequenti. V. infra ad 38, 40, 7. *Haec et talia* Portug. Gaertn. et Fragm. Hav. a m. 2. *Haec et alia* Haverk. et Harlej. Ita etiam supra variaſſe librarios vidimus ad 5, 2, 13. Hic vero nihil mutandum puto, quia optimi consentiunt in vulgatum. Prima litera vocis *talia* hauſta est a finali particulae *et.* V. ad 2, 44, 6.

Prehendi censorem, et in vincula duci jussit] Lege ex Pall. *prendi censorem.* Sic mox ex iisdem c. 36. *Ne qua inter colloquia insigni nota haesitantes deprendi possent.* V. supra 2, 56. et 8, 33. Infra 25, 4. reſtitui ex Pall. binis MSS. *Ac, ni vades daret, prendi a viatore, atque in carcerem duci jusserunt.* 29, 21. *Ut, quod suum quisque cognosceret*, (princ. *cognosset*) *prenderet.* Ita Pall. tres. GEBH. *prendi censorem* in contextum recepit Gronovius. Et ita praeferunt omnes scripti, praeter Voſſ. 2. Harlej. et Haverk. in quibus

1 XXXV. Dum ea Romae geruntur, jam Sutrium ab Etruscis obsidebatur: consulique Fabio, imis montibus ducenti ad ferendam opem sociis tentandasque munitiones, si qua poſſet, acies hoſtium
2 inſtructa obcurrit; quorum ingentem multitudinem quum oſtenderet subjecta late planicies; consul, ut loco paucitatem suorum adjuvaret, flectit paullulum in clivos agmen, (aspreta erant strata saxis)

solis *prehendi* obcurrit. V. supra ad 2, 56, 11. Tum *in vincla duci* Voſſ. 1. V. supra ad 3, 56, 11. Mox *auxilio fuerant*, pro *fuerunt*, Florent. Deinde *τὸ solus* deficit in Leid. 2. et Lovel. 1.

§. 1. *Consulique Fabio imis montibus ducenti ad ferendam opem sociis*] Pal. sec. *inviis montibus*, reliqui *in hiis montibus*. GEBH. *inviis montibus* etiam Harlej. Portug. et Haverk. Idem etiam placuiſſe videtur librario Gaertn. qui tamen *iuniis* per errorem dedit. *iitiis montibus* Lovel. 2. *in hiis montibus* Voſſ. 2. *in his montibus* Lovel. 3. *in iis montibus* ed. Rom. anni 1472. Paullo ante *Cum ea Romae geruntur*, pro *Dum*, Harlej. Saepiſſime ita variant scribae. V. ad 1, 40, 7.

Tentandasque munitiones, si qua posset, acies hoſtium inſtructa obcurrit] Pall. pr. tertiusque *concurrit*. Campan. *occurrerit*. GEBH. *si quas posset* Leid. 1. et Lovel. 4. Male. *si qua* enim est si aliqua parte, si aliqua ratione, ut notum. *signa posset* Voſſ. 2. et Lovel. 3. Post has voces perperam vox *agmini* inseritur in Gaertn. et Fragm. Hav. Tandem *concurrit* Voſſ. 2. et Lovel. 3.

§. 2. *Flectit paullulum in clivos agmen*] Pall. pr. sec. [?] et Campan. *deflectit*. Pal. sec. *conflectit* *paullum in clivos agmen*. GEBH. *et flectit paullulum* Florent. et Leid. 1. Sed vocula *et* perperam repetita est ex praecedentis dictionis literis finalibus. V. ad 39, 18, 8. *deflectit paullulum* Voſſ. 2. Lovel. 3. Portug. Fragm. Hav. et Gaertn. *conflectit paullum* Haverk. V. ad 36, 9, 8. *flectit in clivos paullulum* Harlej. In praecedentibus *τὸ quum* exsulat a Lovel. 2.

(*Aspreta erant strata saxis*) *inde signa in hoſtem obvertit*] Male Pal. sec. *aspera*. Supra c. 24. *Ad haec saxa erant, et temere jacentia (ut fit) in aspretis*. 27, 18. *Per aspreta primum nihil aliud, quam via impediti iere*. Sic enim ibidem legendum, licet habeant MSS. omnes *aspera*. 36, 15. *Ea aspreta rupesque interjectas habet*. 35, 28. *Tabernacula statuere in aspretis et inaequabili solo difficile erat*. GEBH. *aspera erant* Harlej. et Haverk. *cuncta erant* Hearnii Oxon. L. 2. [Veith.] V. supra hoc lib. ad c. 24, 6. *asperta erant* Florent. *et aspreta erant* Leid. 2. *aspreta erat* Fragm. Hav. *flectit paullulum agmen in clivosa, aspera, tuta saxis: inde signa* praefert Klock. Deinde *in hoſtem vertit* Harlej. Male. V. supra ad 6, 24, 7.

§. 3. *Omnium, praeterquam multitudinis suae, qua sola freti erant,*

signa in hoſtem obvertit. Etrusci, omnium, 3
:erquam multitudinis suae, qua sola freti erant,
mores, proelium ineunt adeo raptim et avide,
abjectis miſſilibus, quo celerius manus conse-
ıt, stringerent gladios, vadentes in hoſtem.
anus contra nunc tela, nunc saxa, quibus eos 4
tim locus ipse armabat, ingerere. Igitur scu- 5
leaeque ictae quum etiam, quos non vulnera-

ores] *praeterquam multitu- suae* Haverk. Tum *qua sola erant* Gaertn. Mox *adeunt* ·, pro *adeo raptim*, Lovel. *raptim* Klock. Eodem modo r et *raptus* commutari so- V. supra ad 8, 39, 12. Dein- *jectis missilibus*, pro *abje-* Harlej. V. ad 3, 37, 4.

celerius manus consererent, erent gladios, vadentes in] *manus conferrent* Harlej. edd. Rom. anni 1472. et Locutiones *conserere* et *re manus* saepe commutan- Exempla v. ad 9, 5, 10. Tum *erentque gladios* Voſſ. 1. a m. id. 2. et Lovel. 1. Deinde *tes* Harlej. et Hearnii Oxon. V. ad 5, 50, 2.

. *Romanus contra, nunc tela, saxa, quibus eos adfatim locus rmabat*] Pall. pr. et tert. *Ro-* Forte ἀρχαϊκῶς, sec. *Roma- e tela*. GEBH. *Romanos con-* oſſ. duo, Leid. duo, et Lo- 3. ac 4. quod ἀρχαϊκῶς pro *nus* positum eſſe, nulla est militudo; sed potius inde n est, quod errantes libra- crederent, *contra* hic eſſe positionem, quae, licet poſt- a, regeret tamen vocem edentem *Romanos*. Sed *Ro- contra* Harlej. Lovel. 2. et nii Oxon. C. [Veith.] neque differunt Portug. Haverk. et Oxon. B. nisi quod etiam vocem *contra* omittant. His autem librariis inmerito numerum singularem diſplicuiſſe, patet ex illis, quae notantur ad 3, 2, 11. Vocem *contra* ignorat etiam Hearnii L. 1. licet *Romanus* servet. Deinde *non tela, non saxa* Leid. 2. et a m. 2. Lovel. 1. ex scribarum errore. V. ad 9, 7, 5. Prius *nunc* exsulabat a Voſſ. 2. Hinc *locus adfatim ipse* Leid. 1. *adfatim ipse locus* Lovel. 2. Ceterum Cl. Ant. Perizonius ad verba *nunc saxa, quibus eos* etc. in margine Livii notavit, ulcus latere, ac locum medicinae indigere, cujus suspicionis cauſſam non video. Mox *gerere*, pro *ingerere*, Gaertn. Sed *ingerere* in hac re proprium verbum Livio. 2, 65, 4. *Saxa objacentia pedibus ingerit in subeuntes*. 36, 18, 5. *Glandes et sagittas, simul ac jacula ingerebant*. et alibi.

§. 5. *Scuta galeaeque ictae quum etiam, quos non vulneraverant, turbarent*] *scuta galeaeque icta* Voſſ. 1. Leid. 2. Harlej. Hearnii Oxon. N. et edd. principes, nisi quod Parm. dederit *ictae*. Id deinde Aldina, eamque secutae recentiores omnes servarunt. Neque aliter praeferunt reliqui calamo exarati. Utrumque dici poteſt. Vulgatum defendit locus Salluſt. in Catil. 10. *Otium, divitiae, optandae aliis, oneri miseriaeque*

nulli ad eam diem ne mercatorum quidem adita. eam intrare haud fere quisquam, praeter ducem ipsum, audebat. aliis omnibus cladis Caudinae nondum

GLAR. Caesarem intelligit, qui, ut aït Florus [3, 10, 14.] *Germanos hostes Hercyniis quaesivit in silvis; sed in saltus et paludines genus omne diffugerat.* Et de bello Etrusco [1, 17, 3.] *Ciminius interim saltus in medio, ante invius, plane quasi Calydonius vel Hercynius.* SIG. Disputat heic mirifice Glareanus. Locum egregie explicat Florus 1, 17. *Ciminius interim saltus in medio, ante invius, (plane quasi Calidonius vel Hercynius) adeo tunc terrori erat, ut senatus consuli denunciaret, ne tantum periculi ingredi auderet.* Comparatur res Romana ejus saeculi cum sequentibus saeculis. GRUTER.

Nulli ad eam diem ne mercatorum quidem adita] Pall. pr. ac tert. *nulli ad eam ne mercatorum quidem abdita ea intrare aut fere quisquam praeter ducem ipsum audebant.* sec. *nullus ad eam diem ne mercatorum quidem abdita ea intrare aut fere* etc. Vulgatum expressit Campan. GEBH. *nullus ad eam diem ne mercator quidem abdita ea intrare* Haverk. Et ita Harlej. etiam, nisi quod *mercatorum* servet. *nulli ad eam diem ne mercator quidem abdita ea intrare* Fragm. Hav. *nullus ad eam ne mercatorum quidem abdita ea intrare aut fere quisquam praeter ducem ipsum audebant* Voss. 2. et Lovel. 3. *abdita ea intrare aut fere quisquam* etiam Lov. 2. et Gaertn. *addita ea intrare haud fere quisquam* Leid. 1. et Portug. a m. 1. Adparet, pleraque haec lectionum monstra inde nata esse, quod librariis displiceret locutio *nulli adita* pro a nullo. Sed v. quae supra notantur ad 6, 11, 4. *nulli ne mercatorum quidem ad eam diem adita* Lovel. 4.

Eam intrare haud fere quisquam, praeter ducem ipsum, audebat] De Ciminia silva sermo est, tum adhuc invia Romanis, ceterum membranae habent *ea intrare.* MOD. *ea intrare* non modo praeferunt codd. in his verbis aperte vitiosi, quorum scripturam ad proxime praecedentia retuli, verum insuper etiam Florent. Lovel. 4. et Klock. quod eodem modo accipi potest, quo *ingressi via* infra 10, 35. ubi v. quae ad §. 4. notantur, et ita *intrare porta* infra 41, 9, 6. *Lupus etiam quum Collina porta intrasset.* Praefero tamen *eam intrare.* Nam *intrare porta Collina* est per portam Collinam intrare urbem, quomodo *porta Collina urbem intravere* supra dixit Liv. 3, 51, 10. Et ita *intrare silva Ciminia* foret per silvam illam intrare in aliam regionem, quod hic a mente Livii alienum est. Puto igitur in multis illis codicibus ultimam literam τοῦ *eam* haustam esse a prima syllaba sequentis vocis. V. ad 37, 20, 5. Deinde *audebant* Gronov. ex Mstis probat infra ad 36, 16, 6. ut et supra 7, 19, 2. Illa tamen lectio apud me non superest, nisi in corruptis Voss. 2. et Lovel. 3. Et sane, *quisque* verbo plurali jungi, multis exemplis probatum est ad locum posteriorem Livii; at, *quisquam* etiam eodem modo construi, nondum inveni. Ratio etiam differentiae aperta est. *quisque* enim plurium, at *quisquam* tantum unius significationem habet. Vulgatum itaque servandum puto.

e noctem agmen adsequitur. Postero die, 11
na, juga Ciminii montis tenebat. inde con-
s opulenta Etruriae arva, milites emittit.
am abacta praeda, tumultuariae agrestium 12
m cohortes, repente a principibus regio-
concitatae, Romanis obcurrunt, adeo in-
ae, ut vindices praedarum prope ipsi

ſſe, supra vidimus
34, 9. Vox *opul nta*
Leid. 2. et Lovel. 1.
22, 3. 3. *Regio erat*
liae fertilis, Etrusci
Faesulas inter Arre-
nt, frumenti ac peco-
copia rerum opulenti.
ra opulenta, convecto
s ac fertilibus Etruriae
natu, Romanis dono
inde *Etruriae arma*
. 1. sollemni scriba
V. quae notavi ad
295 (* Burm. ad Virg.
5.) Praeterea *militem*
rnii Oxon. N. et L. 2.
it, prima litera τοῦ
ultima vocis praece-
, Leid. 2. Lovel. 1. 2.
ertn. et Fragm. Hav.
teri admitti poſſet, si
codices consentirent.
. 2. *milites mittit* Voſſ.
a m. 1. et Haverk.
milites emittit Neapol.
riorem vocem *praeda.*
onit etiam Gaertn. sed
tis expositione adsci-
Paullo ante *Criminii*
. 1. *Ciminii montis* Voſſ.
ov. 1. Haverk. Fragm.
ortug. a m. 1. in quo
ndatur a m. 2. V. su-
praec. §. 8. Ceterum
s emittit. Ingenti jam
s ac neglegentia li-
exsulant a Voſſ. 2.
Lovel. 4. eadem et in-
praeda a Lovel. 3.

§. 12. *Abacta praeda, tumultuariae agreſtium Etruscorum cohortes* etc. *obcurrunt*] *abacta ipsa praeda* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. a m. 1. et Fragm. Hav. a m. 1. *abuota praeda* Kloch. *abacta praedatum tumultuariae* Voſſ. 2. *abacta praedatum multuariae* Leid. 1. *abacta praeda multuariae* Harlej. *tumultu acie*, pro *tumultuariae*, Leid. 2. *tumultuarie* Haverk. Verum quum paſſim simplex *e* pro diphthongo *ae* in illo codice usurpetur, dubium est, utrum librarius eam vocem pro adverbio, an pro adjectivo acceperit. Verum *tumultuariae cohortes*, ut *tumultuariae legiones* 40, 26, 7. *tumultuarius miles* 1, 37, 6. 35, 2, 6. *tumultuarius exercitus* 5, 37, 7. 25, 1, 3. c. 19, 14. 29, 28, 8. et 41, 10, 3. Tum *agreſtum Etruscorum* Portug. a m. 1. Male. V. ad 2, 63, 2. Postea *occurrerunt* Portug. et Hearnii Oxon. B. V. ad 10, 12, 4. *occurrerent* Haverk. Insuper *principibus ejus regionis* alio ordine edd. ante Aldum, cui ordinem, qui nunc obtinet, substituenti consentiunt scripti.

Adeo incompositae, ut vindices praedarum prope ipsi praedae fuerint] *compositae* Leid. 2. Vir doctus ad marginem ed. Curionis scribendum conjecit *incomposite.* quod quemadmodum mutandum non censerem, si in id codd. omnes consentirent; ita nunc, diſſentientibus iisdem, minime

13 praedae fuerint. Caesis fugatisque iis, late de
pulato agro, victor Romanus, opulentusque re
14 omnium copia, in caſtra rediit. Eo forte qui
legati cum duobus tribunis plebis venerant, de
ciatum Fabio senatus verbis, ne saltum Cimin
transiret. laetati serius se, quam ut inpedire bel
poſſent, venisse, nuncii victoriae Romam revertun

recipiendum exiſtimo. Paſſim enim adjectiva pro adverbiis poni, notum est. V. ad 22, 12, 7. Tum *ut indices praedarum* Lovel. 4. V. ad Epit. Liv. 63. *ut vindices praedatum* Leid. 2.

§. 13. *Late depopulato agro victor Romanus*] Prima vox non adparet in Leid. 1. Supra 2, 60, 2. *Nec ullo ante bello latius ind. actae praedae.* 25, 9, 5. *Populari agros, terroremque late agrestibus injeciſſe.* Tum *Romanus victor* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Haverk.

Opulentusque rerum omnium copia in caſtra rediit] Pall. pr. et tert. excusso vocabulo *copia*, *opulentiusque rerum omnium in castra rediit*, mire delicato Hellenismo. Sic *dives agri.* Infra 35, 1, 11. exhibent libri omnes MSS. et vet. editio, *Eo victorem opulentum praedae exercitum P. Cornelius reduxit.* GEBH. Duo meliores Pall. et Voſſ. alter *opulentusque rerum omnium in castra rediit*, sine τῷ *copia*. Videtur et recidendum τὸ *que*. Adi notas ad 35, 1, 11. J. FR. GRON. Non displicet locutio *opulentus rerum omnium*, qua Livium usum fuiſſe ex Mſtis 35, 1, 11. verisimile fit. Hic tamen Gebhardo et Gronovio eam probantibus favere nequeo, quod praeter Voſſ. 2. omnes mei vulgatum tueantur. Sed nec recidenda videtur particula *que*, quae in nullo etiam cod. deficit. Supra 4, 34, 4. *Exer-*

citum victorem opulentumque p
da triumphans Romam red
7, 24, 9. *Victorem exercitum*
lentumque Gallicis spoliis Ro
reduxit.

§. 14. *Eo forte quinque l*
cum duobus tribunis plebis ven
Et forte quinque Portug. *Eo*
quoque Fragm. Hav. a m. 1. De
vox *plebis* non adest in He
Oxon. L. 1. V. ad 2, 56, 1. Q
tamen omnes eam servent,
ei quaestionem unius fide mo
dam non censeo. Mox *Cim*
Haverk. et Portug. a m.
quo ab altera manu *Cam*
repositum. *Cimininum* Lei
et Lovel. 1.

Laetati serius se, quam
pedire bellum possent, venis
gati serius Lovel. 2. et Harle
tati seri jusse, male in voces
tributis literis, Florent.
nullo sensu factum a m. 2.
tati seriuisse. Tum *inpedir*
lum potuissent Lovel. 4. M
verbis sequentibus *nuncii*
riae Romanam revertuntur Fl
unde altera quidem manu f
Romam, in margine tamen
jicitur legendum *nuncii vic*
Romanae revertuntur. Ego t
a vulgato, omnium reliqu
codd. auctoritate defenso,
discedo.

§. 1. *Motum latius erat*,
profligatum, bellum] *quam*

res, vulgo tum Romanos pueros, sicut nunc Graecis, ita Etruscis literis erudiri solitos. Sed propius 4 est vero, praecipuum aliquid fuisse in eo, qui se

occasionem se eum hac de re moniturum scribit ad Reines. V. Epist. Reines. ad Rupert. p. 605. Et recte. Quibusdam enim Sulpiciis revera duplex praenomen in nummis et apud scriptores tributum esse, et quidem praenomen *Servius* cum alio praemisso, ita tamen, ut Servius locum nominis gentilitii obtineat, et duo haec praenomina numquam cum gentilitio *Sulpicius* simul jungantur, docuit Ill. Ezech. Spanh. de usu et praest. numism. dissert. 10. p. 27. V. etiam Epist. Reines. ad Rupert. p. 584. (ubi tamen Rupert. in quibusdam errat, quae ex Spanhem. refelli possunt maximam partem) et Bosium ad Corn. Nep. in vita Att. 2. Calculum tamen adjicere nequeo sententiae Schotti ad d. l. Nepotis, qui existimat, ex duplici hoc Sulpiciorum praenomine conciliari posse dissensum Livii et Dion. Hal. quorum ille Sulpicium Camerinum, qui legatus cum duobus collegis in Graeciam missus est, ut leges Solonis describerent, *Publium* vocat, hic *Servium*. V. ad Livii 3, 31, 8. Quum enim ideo praenomen *Servii*, alio ei superinducto, pro gentilitio usurpatum esse viri docti contendant, quod nimis multi gentis Sulpiciae eo uterentur, id primis illis reipublicae Romanae temporibus convenire posse non videtur, quo nondum ex eadem gente orti tantopere aucti sunt. Sulpicius autem, in Graeciam missus, fere circa reges ejectos, aut paucis annis post, natus esse debuit; quippe qui ante annum quinquagesimum post reges ejectos Romae consulatum obtinuit, et anno quinquagesimo quinto a Tarquinio exacto hanc legationem obiit. Ceterum *Tunc ex hiis* insuper est in Fragm. Hav. V. ad 2, 12, 15. *Tum ex ipsis* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. Deinde *spectaculum se iturum* Haverk. *speculatum se iterum* Flor. In verbis sequentibus vox *certa* deficit in Voss. 2. Lov. 2. 3. 4. Gaertn. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. L. 1. ac 2. [Veith.]

§. 3. *Caere educatus apud hospites, Etruscis inde literis eruditus erat*] V. Fontanin. de Antiquitat. Hortae 1, 7. DUK. *apud hostes* Voss. 2. et Lovel. 3. V. ad 2, 41, 6. Vox autem *inde* deficit in antiquioribus excusis. Eam primus addidit Aldus, quam servant etiam omnes scripti. Mox *prope noverat*, pro *probe*, Leid. 1. et ed. Rom. anni 1472. ac quaedam aliae. V. infra ad 37, 49, 2. Ceterum verba *eruditus erat* etc. *ita Etruscis literis* desunt in Lovel. 4. omissa neglegentia librarii propter vocis *literis* repetitionem. V. supra hoc lib. ad c. 11, 11.

Vulgo tum Romanos pueros, sicut nunc Graecis, ita Etruscis literis erudiri] Cicero 1. de Divinatione [41.] *Quocirca bene apud majores nostros senatus tum, cum florebat imperium, decrevit, ut de principum filiis sex singulis Etruriae populis in disciplinam traderentur, ne ars tanta propter tenuitatem hominum a religionis auctoritate abduceretur ad mercedem atque quaestum.* J. FR. GRON. Valer. Max. 1, 1, 1. *Tantum autem studium antiquis non solum observandae, sed etiam amplificandae religionis fuit, ut, e florentissima tum et opulentissima civitate, decem principum filii senatusconsulto singulis Etruriae populis, percipien-*

etiam aviditate dimicandi quam primum in cam
3 delata acies: deinde instructa primo suo stare lo
relicto hostibus ad instruendum contra spatio: de
postquam detrectare hostem sensere pugnam,

movisse, ut bello intactam regionem depopularetur; quo peracto, ut in castra reverteretur, consequens erat; verum etiam Livium admodum properanter consuluisse, neque ad verba ejus adtendisse debuit, quum diserte cap. praec. dicat: *Caesis fugatisque iis, late depopulato agro, victor Romanus opulentusque rerum omnium copia in castra rediit.* Ceterum *Itaque tantus* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. Sed nihil muto. Infra 24, 35, 3. *Quinque et viginti millia peditum, tria equitum, duodecim elephantos exposuit. Nequaquam cum quantis copiis ante tenuerat ad Pachynum classem.* ubi vide. Deinde *numquam* Lovel. 3. Harlej. et edd. antt. *non numquam* Gaertn. Recte reliqui codd. *non umquam*, quod et Aldus contextui primus restituit. Pari modo etiam supra variant scripti hoc lib. c. 18, 12. Tandem *exercitus antea* alio ordine Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Haverk.

Neque in silvis tantummodo promota castra] Non placet. lego, *neque silvis tantummodo obmota castra*. T. FABER. Gronovius ad Senecae 3. de Ira 8. haec citans habet *e silvis*. Quid sit *in silvis promota castra* aeque intelligo, ac *silvis obmota castra*; hoc est, neutrum intelligo. Livius 8, 38, 10. *Neque signa loco promota.* DUK. Vellem, addidisset Faber, quo sensu verba Livii, ex sua sententia emendata, accipienda credidisset. Sed nec praescripta notis lectio placere potest, quam demum edd. Gronovianae exhibuerunt, sine dubio operarum errore, quum n modo excusi priores, sed eti omnes scripti mei, et Hear Oxon. B. C. et N. recte prae rant *e silvis tantummodo prom* nisi quod *ex silvis* sit in Voss Leid. 2. Lov. 1. 3. et Fragm. H *exiluis* in Lov. 4. [*commota* Ve Victi Etrusci se receperant silvam Ciminiam, ut c. 35, refertur, ex quibus nunc, piis aucti, castra promov unde infra, cum victi esse *ad castra, ad silvas* diversos tendisse hoc cap. refert. Qui sentit, *silvis obmota* ferri posse. *Obmovere* enim antiq pro *admovere* dixisse, Festus ctor est. Cujus exempla ex tone laudat Falster. in Suppl ling. Lat. ea voce. Caveant que tirones, ne magistros ficultatem vel legem *obmov* imitentur. Ea voce Livium u esse, nondum reperi.

Sed etiam aviditate dimic quam primum in campos dela cies] *sed tam aviditate dimi quam* Voss. 2. et Lovel. 3. *in campum delata* Voss. 2. *in c pos est delata* Lovel. 2.

§. 3. *Deinde instructa prim stare loco*] Rursus Pal. sec. suo *substare loco*. GEBH. I Portug. Gaertn. et Haverk. prima syllaba τοῦ *substare* videtur ex similitudine v praecedentis *suo*. Insuper *d primo instructa* alio ordine Ga

Relicto hostibus ad instrue contra spatio] Sic primus me Frobenius. Omnes ante i *hostium ad instruendum*. Et ita Rott. Helm. Thuan. uterque

armorumve habitus sic eos texit, quam quod abhor-
rebat ab fide, quemquam externum Ciminios sal-
tus intraturum. Usque ad Camertes Umbros pene- 7
traſſe dicuntur. ibi, qui eſſent, fateri Romanum au-
sum: introductumque in senatum consulis verbis
egiſſe de societate amicitiaque: atque inde comi ho- 8
spitio acceptum, nunciare Romanis juſſum, com-
meatum exercitui dierum triginta praeſto fore, si ea
loca intraſſet; juventutemque Camertium Umbro-

Additam vocem *falcibus* agnoscunt omnes mei. Eamdem etiam Aldus in contextum receperat; sed deinde, mutata sententia, inter errata iterum ejici juſſerat. Insuper *falcibusque binis cesis armati* Gaertn. *falcibusque cesis binis armati* Harlej. *caesis* etiam vel *cesis* Florent. Voſſ. 1. a m. 1. Voſſ. 2. Leid. ambo, Lovel. 1. 3. 4. Haverk. et Fragm. Hav. Similiter infra peccatur 26, 6, 5. Origo erroris est similitudo literarum *C.* et *G.* V. supra ad 6, 25, 6. De *gaeso* v. quae notavi ad Silii Ital. 2, 444. Ceterum *binnt* Gaertn. *Inde* Lovel. 4. V. ad 45, 2, 7.

Abhorrebat a fide, quemquam externum Ciminios saltus intraturum] *abhorrebat ab fide* Florent. Leid. 1. Lov. 2. 4. et Fragm. Hav. *quamquam abhorrebat a fide* Gaertner. V. ad 5, 51, 7. *quamq; abhorrebat ab fide* Lovel. 3. V. modo ad §. 4. Tum *quemquam hesternum.* V. ad 40, 14, 2. Hinc *Ciminos saltus* Portug. a m. 1. et Haverk. *Cuminos saltus* Portug. a m. 2. V. ad cap. praec. §. 8. Tandem *intraturos* Fragm. Hav. a m. 1. quomodo non dedit librarius, quod *quemquam intraturos* dici poſſe exiſtimaret: v. supra hoc cap. §. 1. sed quod perperam *intraturos* referret ad proxime praecedens *Ciminios saltus*. V. ad 6, 3, 8.

§. 7. *Usque ad Camertes Umbros penetraſſe dicuntur*] *Camertes umbras* Leid. 1. Lovel. 4. et Harlej. *Usque ad Camertes ut penetrasse* Klock. *Usque ad Camertes Umbros pervenisse* Portug. quod ex interpretis gloſſa receptum puto.

Ibi, qui essent, fateri Romanum ausum] Vide, unde pendeat hoc participium *ausum*: non enim a verbo *dicuntur*; sed supplendum *fama est*, aut quid simile. GLAR. Et cur non penderet a verbo *dicuntur*? *Dicitur* enim non tantum adjunctum habet casum rectum, verum et quartum. V. supra ad 1, 31, 8. Ex praecedenti igitur *dicuntur* ad τὸ *ausum* repetendum est *dicitur*; quod itidem repetendum foret, si scripsisset Livius *Romanus ausus*. Ceterum *sibi, qui essent* Voſſ. 2. V. ad 1, 55, 4. *sibi qui esset* Lovel. 3. quasi *essent* ferri non posset ob sequens *Romanum ausum*. At Romanus fateri ausus est, qui ipse et servus comes eſſent. *ubi, qui essent* Leid. 2. Harlej. Portug. Haverk. et Hearnii L. 2. B. ac C. V. infra ad 27, 5, 2.

§. 8. *Hospitio acceptum nunciare Romanis jussum*] *renunciare* Har-

9 rum in armis paratam imperio futuram. Haec quum relata consuli eſſent, inpedimentis prima vigilia praemiſſis, legionibus post inpedimenta ire juſſis,
10 ipse ſubſtitit cum equitatu: et, luce orta, poſtero die obequitavit stationibus hoſtium, quae extra saltum dispositae erant: et, quum satis diu tenuiſſet hoſtem, in caſtra sese recepit; portaque altera egres-

lej. quod in hac re proprium eſſe, infra videbimus ad Epit. Liv. 47. Quum tamen alii omnes vulgatum tueantur, an unius, et quidem hujus, codicis auctoritate mutari par sit, dubito. Mox *triginta dierum*, alio ordine, Lovel. 4.

Si ea loca intrasset; juventutemque Camertium Umbrorum in armis paratam imperio] Vox *loca* deficit in Lovel. 3. Deinde *intrassent* praefert Leid. 2. ut referatur ad *exercitui;* quam vocem, utpote conlectivam, cum verbo plurali interdum construi, supra vidimus ad 3, 28, 3. At unius cod. auctoritas mutandae receptae lectioni levior est. Tum *juventutemque Camertem* Lovel. 4. *juventutemque Camertum* Portug. Malc. *Camertium* enim etiam Cic. dixit pro Balbo 21. et 22. Eodem modo ut *Vejentium*. V. supra ad 5, 15, 11. Hinc praepositio *in* exsulat ab Fragm. Hav. Sed intercepta est a vocis praecedentis litera ſinali., V. ad 10, 13, 3.

§. 9. *Ipse substitit cum equitatu*] *subsistit* Gaertn. Paullo ante *celata*, pro *relata*, est in Lovel. 3.

§. 10. *Quae extra saltum dispositae erant*] Superius aït, in sylvam fusos confugiſſe hoſtes, et consulem Fabium potitum hostium caſtris. hic vero aït, extra saltum dispositas hoſtium stationes. Praeterea, quid opus erat hac consulis simulatione, cum ipse hoſtes fuderat, caſtrisque exuerat? Deinde quo pacto hostes ludere poterat, cum ipsi per sylvam eundum eſſet, in quam illi confugerant? GLAR. Nullum non sponte videre exiſtimo, qua ratione tollendae sint diſſicultates, quas Glareanus adversus narrationem Livii movit; quare iis respondere abstineo. Mox *tenuissent*, pro *tenuisset*, obſert Fragm. Hav.

§. 11. *Contemplatus opulenta Etruriae arva, milites emittit*] *opulentia Etruriae arva* Klock. et edd. Rom. anni 1472. et Parm. Quosdam veterum *opulens* pro *opulentus* dixiſſe, jam Lexicographi monuerunt. V. etiam viros doctos ad Nepot. Chabr. 3. et Cort. ad Sall. Jug. 69. Hac voce ea forma etiam usum eſſe Livium exiſtimat Gebhard. ad d. l. Nep. atque in eam rem laudat locum ex 43, 1, 1. *Legatus, in Illyricum a consule missus, opulentia duo oppida vi atque armis coëgit in deditionem.* Verum omnes edd. ibi servant *opulenta duo oppida.* Quum autem hic reliqui codd. ab uno illo et ab edd. vett. dissentiant, et Livius pluribus aliis locis potius *opulentus*, quam *opulens*, dixerit, vulgatum etiam praeferre non dubito. Pari modo *violentus* potius, quam *violens*,

sus, ante noctem agmen adsequitur. Postero die, 11
luce prima, juga Ciminii montis tenebat. inde con-
templatus opulenta Etruriae arva, milites emittit.
Ingenti jam abacta praeda, tumultuariae agrestium 12
Etruscorum cohortes, repente a principibus regio-
nis ejus concitatae, Romanis obcurrunt, adeo in-
compositae, ut vindices praedarum prope ipsi

Livium dixisse, supra vidimus hoc lib. c. 34, 9. Vox *opulenta* omittitur in Leid. 2. et Lovel. 1. Male. Infra 22, 3, 3. *Regio erat in primis Italiae fertilis, Etrusci campi, qui Faesulas inter Arretiumque jacent, frumenti ac pecoris et omnium copia rerum opulenti.* 2, 14, 3. *Castra opulenta, convecto ex propinquis ac fertilibus Etruriae arvis commeatu, Romanis dono dedisse.* Deinde *Etruriae arma* Portug. a m. 1. sollemni scribarum lapsu. V. quae notavi ad Silii Ital. 4, 295. (* Burm. ad Virg. 3. Aen. 35.) Praeterea *militem emittit* Hearnii Oxon. N. et L. 2. *militē mittit*, prima litera τοῦ *emittit* ab ultima vocis praecedentis elisa, Leid. 2. Lovel. 1. 2. Harlej. Gaertn. et Fragm. Hav. *militem emittit* admitti posset, si certiores codices consentirent. V. ad 7, 35, 2. *milites mittit* Voss. 1. Portug. a m. 1. et Haverk. *praedatum milites emittit* Neapol. Latinii. Priorem vocem *praedatum* interponit etiam Gaertn. sed ex interpretis expositione adscita videtur. Paullo ante *Criminii montis* Leid. 1. *Cimini montis* Voss. 1. Leid. 2. Lov. 1. Haverk. Fragm. Hav. et Portug. a m. 1. in quo *Cumini* emendatur a m. 2. V. supra ad cap. praec. §. 8. Ceterum verba *milites emittit. Ingenti jam abacta* culpa ac neglegentia librariorum exsulant a Voss. 2. Leid. 1. et Lovel. 4. eadem et inper sequens *praeda* a Lovel. 3.

§. 12. *Abacta praeda, tumultuariae agrestium Etruscorum cohortes* etc. *obcurrunt*] *abacta ipsa praeda* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. a m. 1. et Fragm. Hav. a m. 1. *abuota praeda* Kloch. *abacta praedatum tumultuariae* Voss. 2. *abacta praedatum multuariae* Leid. 1. *abacta praeda multuariae* Harlej. *tumultu acie*, pro *tumultuariae*, Leid. 2. *tumultuarie* Haverk. Verum quum passim simplex *e* pro diphthongo *ae* in illo codice usurpetur, dubium est, utrum librarius eam vocem pro adverbio, an pro adjectivo acceperit. Verum *tumultuariae cohortes*, ut *tumultuariae legiones* 40, 26, 7. *tumultuarius miles* 1, 37, 6. 35, 2, 6. *tumultuarius exercitus* 5, 37, 7. 25, 1, 3. c. 19, 14. 29, 28, 8. et 41, 10, 3. Tum *agrestum Etruscorum* Portug. a m. 1. Male. V. ad 2, 63, 2. Postea *occurrerunt* Portug. et Hearnii Oxon. B. V. ad 10, 12, 4. *occurrerent* Haverk. Insuper *principibus ejus regionis* alio ordine edd. ante Aldum, cui ordinem, qui nunc obtinet, substituenti consentiunt scripti.

Adeo incompositae, ut vindices praedarum prope ipsi praedae fuerint] *compositae* Leid. 2. Vir doctus ad marginem ed. Curionis scribendum conjecit *incomposite*. quod quemadmodum mutandum non censerem, si in id codd. omnes consentirent; ita nunc, dissentientibus iisdem, minime

erat, quod simulabatur. Curati cibo corp
dant, et quarta fere vigilia sine tumult
8 arma capiunt. Dolabrae calonibus divid
vallum proruendum fossasque inplendas. in
menta instruitur acies: delectae cohortes
9 rum exitus conlocantur. dato deinde sig
ante lucem, quod aestivis noctibus sopita
quietis tempus est, proruto vallo erupit ac

rum excerpta cod. Flor. quae possideo, nullam hic varietatem ostentant: ut forte Gronovius scripturam illam in alio cod. invenerit. Omnes etiam mei *munimento* defendunt; sed *quod si non munimento* est in Voss. 2. et Lovel. 3. Deinde *considerant* etiam Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 3. 4. Florent. Gaertn. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. L. 1. V. ad 2, 29, 6. Hanc scripturam defendere etiam potest, quamvis vitiosa, aliorum codd. scriptura *consideraret*, ut praefert Portug. *considerarent*, ut Haverk. *consliterat* ut Harlej. et edd. Aldo antiquiores. *considere* autem et *consistere*, unde hic *constiterat*, solent alibi commutari. V. infra ad Epit. Liv. 65. Tum *quod simulabant* Voss. 2. et Lovel. 3. V. ad 2, 26, 4. Paullo ante *animis militum multitudine territis*, pro *animus territus* Gaertn.

Curati cibo corpora quieti dant] *Curata cibo corpora* Lov. 4. quod eadem ratione dictum esse videri posset, quo supra 5, 45, 3. *Nuda corpora et soluta somno trucidantur.* ubi quaedam dicta sunt. Praeterea *quieti corpora dant* Lovel. 2. Portug. et Haverk.

§. 8. *Dolabrae calonibus dividuntur ad vallum subruendum*] *colonibus* Lovel. 2. Gaertn. et Haverk. *canonibus* Leid. 2. et Lovel. 1. *Dola dona p̄ calonibus* Klock.

Tum *ad vallum pr*
Gaertn. V. mox ad §.
lum promerendum Vo
vel. 3. Hinc *ad foss*
das, addita prima v
1. *fossaque inplendas*
m. 1.

Intra munimenta in
instructa acies Lovel
tur acies sine sensu
xon. C. Hinc *deletae c*
delectae, Lovel. 3. sa
errore. V. ad 4, 2
7, 6, 11. c. 19, 2. 8,
9. 10, 4, 1. c. 26,
Deinde *ad portarum e*
ner. Tandem *locantu*
locantur, Leid. 1.

§. 9. *Proruto vallo*
prorupto vallo Voss. 2
ambo, Lovel. 4. Port
Klock. Haverk. Fragm
nii Oxon. N. L. 2. B.
Rom. anni 1472. ac
lemni scribarum err
pra ad 4, 29, 3. Adde
§. 8. et quae notavit
novius ad Taciti 1.
15, 40. Similiter eti
tantur *dirutus* et *dirupt*
hoc lib. ad c. 45, 17. *pr*
in Lov. 3. quomodo
se quoque in libris
testatur Gebhardus
l. 4, 29, 3. Deinde *er*
Voss. 2. et Lovel. 3.
pra hoc lib. ad c. 1

XXXVII. Hac expeditione consulis motum latius erat, quam profligatum, bellum. vaſtationem namque sub Ciminii montis radicibus jacens ora senserat, conciveratque indignatione non Etruriae modo populos, sed Umbriae finitima. Itaque, quantus non umquam antea, exercitus ad Sutrium venit: neque e silvis tantummodo promota caſtra, sed 1 2

gatum Voſſ. 2. et Lovel. 2. literae *li* inperita manu male effictae in *u* facile commutari poſſunt. [*erat* non est in Veith.] Mox *Cuminii montis* Portug. a m. 2. *Cimini montis* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. V. ad c. 35, 8.

Conciveratque indignatione non Etruriae modo populos] Pal. sec. binaeque vetuſtae edd. *concitaveratque*. GEBHARDUS. *concitaveratque* Voſſ. 1. in margine, Leid. 1. Lovel. 1. Harlej. et principes edd. Ita supra 2, 44, 7. *Quo undique ex Etruria auxilia convenerant, non tam Vejentium gratia concitata*. 4, 58, 10. *Bellum cum finitimo populo et potentissimo parari, qui omnem Etruriam sit concitaturus*. 7, 17, 6. *Concitatur deinde omne nomen Etruscum, et Tarquiniensibus Faliscisque ducibus ad Salinas perveniunt*. Insuper *concitaveratque indignationem non Etruriae modo populo* Haverk. Sed vulgatum, quod primus Aldus in contextum admisit, recte plerique reliqui codd. defendunt. V. ad 3, 53, 4. *Concire* et *concitare* paſſim in Mſtis confundi solent. Quaedam exempla supra v. ad 1, 60, 2. Et ita variatur infra 10, 18, 1. (*31, 3, 4.) Adde, similes scribarum errores obcurrere 4, 48, 12. 5, 30, 4. 8, 29, 3. 10, 21, 2. c. 28, 6. et alibi. *concitosque atque indignatos non Etruriae modo populos* est in Lovel. 2. sine commodo sensu.

§. 2. *Itaque, quantus numquam antea, exercitus ad Sutrium venit*] Quod quidam pro *nunquam* reposuerunt *non unquam*, res est non magni momenti. Illud mihi magis considerandum videtur, quonam in loco haec subsequens pugna, quod etiam apud veteres dubium fuiſſe ipse author fatetur, facta sit. et amphibolon de industria fecisse credimus Livium. Exercitus enim jam veniſſe ad Sutrium videtur, cum Fabii tamen reditus nusquam hic describatur. nisi quis haec verba ita torqueat, ad Fabium ultra Ciminiam sylvam tantum veniſſe exercitum, quantus antea nunquam ad Sutrium veniſſe memoretur. Nam ad Perusiam paulo post ad finem hujus anni [c. 40.] depugnat. GLAR. Si quis verba Livii ita accipere vellet, ad Fabium obpugnandum ultra silvam Ciminiam tantum exercitum veniſſe, quantus numquam antea ad Sutrium venit, a vero Livii sensu aberraret, qui pugnam hoc loco relatam ad Sutrium decertatam eſſe credidit; quod ex eo conſtare puto, quia, non se, sed quosdam auctores eſſe hoc cap. subdat, tam claram pugnam trans Ciminiam silvam ad Perusiam pugnatam eſſe. Fruſtra etiam Glareanus obtendit, Fabii reditum nusquam hic describi. Non modo enim ex ipsa Livii narratione patet, eo tantum animo Fabium caesis Etruscis copias ultra silvam Ciminiam pro-

gentumque juſſum referri ad consulem: cet
11 da militis fuit. Caesa aut capta eo die hoſt
lia ad sexaginta. Eam tam claram pugn
Ciminiam silvam ad Perusiam pugnatam,
auctores sunt; metuque in magno civitate
ne interclusus exercitus tam infeſto saltu,
12 undique Tuscis Umbrisque, obprimeretu

vel. 1. Deinde *militibus fuit* Voſſ. 2. et Lovel. 3. Supra 4, 49, 9. *Quum inter obpugnationem praedam militis fore edixisset.* 21, 11, 4. *Ut vero pro concione praedam captae urbis edixit militum fore.* 30, 14, 9. *Quidquid denique Syphacis fuit, praeda populi Romani est. militis fore* ponitur, pro *militum fore.* V. ad 7, 35, 2. quod non adsecuti librarii in *militibus* mutarunt; quamvis tamen similis erroris exempla saepius obcurrant. V. ad 22, 8, 7.

§. 11. *Hoſtium millia ad sexaginta*] Prima vox deficit in Gaertn. *millia sexaginta*, omiſſa media particula, Florent. Sed eam servant reliqui omnes. Forte scriptum fuerat *a.* ꝏ. *LX.* Et ita litera *a.* pro *ad* intercipi potuit a vocis praecedentis litera finali. V. supra ad 5, 52, 10. quamquam et alibi omittitur, ubi tamen eadem ratio dari nequit. V. infra ad 10, 46, 5. *millia ad quadraginta* Haverk. invitis reliquis. Forte igitur transpositio notarum, quibus numerus *LX* indicari solet, erroris cauſſa fuit.

Tam claram pugnam trans Ciminiam silvam ad Perusiam pugnatam] *trans Ciminam* Voſſ. 1. et Lovel. 1. idque voluit librarius Leid. 2. qui tamen corruptius *transciminam* unica voce dedit. V. ad c. 35, 8. Tum *ad Perusium* Leid.

2. et Lovel. 1. a m.
pugnatum Lovel. 2.
verk. et Neap. Latini

Coortis undique Tus
que obprimeretur] Vet
que ab Tuscis. SIG.
tert. *cohoſtis undique a*
cohortis undique ab T
vortio offendat Sigo
dicem. GEBH. *undiq*
Portug. Haverk. et He
N. ac C. *undique a*
2. Leid. 1. Lovel. 2. 3.
undique Hetruscis Lov
dique deeſt in Harlej.
etc. *opprimerentur* Ga
tis etc. *opprimeretur*
hortis etc. *opprimeren*
et Lovel. 3. *cohortes*
merentur Portug. V.
opprimerent Voſſ. 2. V
Paullo ante *interclaus*
terclusus, Fragm. Ha

§. 12. *Ubicumque pu*
res Romana superior f
tum, *res* Leid. 2. *pu*
est, *res* Lovel. 1.

A Perusia, et Corto
tio] Pall. tres, ut et
medio in oppido appe
ptum habent *Crotone.*
vero pr. ac tert. refe
Camp. *Artio.* GEBH
Florent. *Parusia* Po
Cortone Fragm. Hav.
Harlej. *Cratone* Portu

vallum subeunt. Ubi postquam stationes quoque 4
receptas intra munimenta sensere, clamor repente circa duces ortus, ut *eo sibi e castris cibaria ejus diei deferri* juberent; *mansuros se sub armis, et aut nocte,*

sianus. Scribe *in campos delata acies, deinde instructa primo suo stare loco, relicto hostilem ad in-struendam contra spatio: dein post-quam detrectare.* Nam τὸ *dein* Flor. Rott. Helm. Voss. alter. J. FR. GRON. Si qui MSS. haberent *ho-stibus*, conjicerem *relicto hostibus ad instruendum contra spatio. ad instruendum*, id est, ad instruen-dam aciem. Ut 10, 19, 15. *Et Ro-mani exercitus nec pariter ambo ducti, nec satis temporis ad instruen-dum fuit.* Et 31, 21, 6. *Sed vix spatium instruendi fuit.* DUK. Ni-hil hic Frobenius mutavit: sed tantum lectionem ab aliis muta-tam secutus est. Primae edd. prae-ferunt, ut Gronovius monuit, *relicto hostium ad instruendum con-tra spatio.* Hinc Ascens. anno 1513. *hostibus ad instruendum* substituit, quod proximae edd. et cum illis etiam Frobenianae ambae ser-varunt. Gruterus demum *instruen-dum* mutavit in *instruendam.* Ex scriptis *hostium ad instruendum* praeferunt Voss. 2. Leid. 1. Lo-vel. 3. 4. Harlej. Gaertn. Klock. et Fragm. Hav. *hostium ad instruen-dam* Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Haverk. *hostibus ad instruen-dam* Voss. 1. certe, quamvis cum editione, quae hanc scripturam praefert, collatus sit, in excer-ptis tamen nihil varietatis adfer-tur. *hostibus ad instruendum* Flo-rent. et Lovel. 2. quod recte a Cl. Dukero inlustratum revocavi. Praeterea *dein*, praeter Florent. et Voss. 2. a Gronovio laudatos, praeferunt insuper Leid. 1. Lo-vel. 2. et Fragm. Hav. Mox et-iam *detractare* Voss. 2. Leid. 2. Lovel. 1. 2. 3. Harlej. Gaertn. et ed. Parm. V. ad 34, 15, 9.

§. 4. *Ut eo sibi e castris cibaria ejus diei deferri juberent*] Membranae *cibaria ejus die.* Antique. MOD. Modius ἀρχαϊκῶς *ejus die.* secus est in nostris libris. GEBH. Vox *diei* deficit in Gaertn. *ejus die* praeferunt Voss. 1. in contextu, Leid. 1. et Klock. Saepe genitivum hujus aliarumque similium vocum, ad quintam nominum declinationem pertinentium, eo modo efferunt librarii in Mstis. Ita *die* in quibusdam supra obcurrit 5, 23, 4. 6, 24, 8. 7, 8, 5. hoc ipso cap. §. seq. 37, 29, 2. *fide* 8, 31, 9. *spe* 21, 40, 7. Ita et alii apud alios scriptum invenerunt. V. Cortium ad Sall. Jug. 52, 3. et inprimis, quos etiam laudavit, Servium ac Pierium ad Virgil. 2. Aen. 208. Id tamen quum inter antiquata habeatur, utrum Livio conveniat, dubitari potest. Verum quia *pernicie* pro *perniciei*, quamvis casu potius tertio, constanter in omnibus Mstis, uno Neapol. Latinii excepto, supra sit 5, 13, 5. Livio plane indignum esse, pronunciare non audeo. Ita igitur existimo, Livium eo uti potuisse, et forte etiam usum fuisse, non tamen admittendum, ubi unus vel alter codex obgerit: sed vel plurium in hac re, vel certe optimorum fide standum esse. Hic itaque quia pauci tantum ita praeferant, licet inter eos etiam sint quidam ex optimis, tamen potius vulgato adhaerebo. Ceterum *ut eos ibi*, male in voces divisis literis, quae olim continua serie scriptae erant, Leid. ambo, et Lovel. 1. ex quo deinde, ut aliquem sensum efficeret, datum est *ut eis ibi* in Portug. et Fragm. Hav. a

5 *aut certe luce prima castra hostium invasuros.* Nihilo quietior Romanus exercitus imperio ducis continetur. decima erat fere diei hora, quum cibum capere consul milites jubet; praecipit, ut in armis sint,
6 quacumque diei noctisve hora signum dederit. Paucis milites adloquitur, Samnitium bella extollit,

m. 2. [Veith.] *ut eis ubi* Haverk. qui etiam *ab aria*, pro *cibaria*, ostentat. Verum non hic tantum in duas voces divisa sunt, quae cohaerere debebant, verum etiam literae *ci* coaluerunt in literam *a*. (* v. ad 28, 35, 1.) Paullo ante vox *quoque* deficit in Leid. 1. Tum *exceptas intra munimenta*, pro *receptas*, praefert Harlej. *senserunt*, pro *sensere*, Gaertn. [*cibaria ejus deferre* Veith.]

Mansuros se sub armis] Pronomen *se*, quod a m. 1. aberat, manu altera, quamvis satis antiqua, adscriptum est in Florent. Id saepe omitti, supra vidimus ad 1, 23, 5. et 4, 10, 1. Nullus tamen reliquorum vel manu vel typis descriptorum adsentitur. Nota autem locutionem *sub armis*, pro armatus, armis indutus; ex qua, quod aevo Theodosiano inprimis usitata sit, efficere voluisse videtur Inl. Ez. Spanhem. de praest. et usu numism. Diss. 11. p. 518. Manilium poëtam, cui eadem familiaris est, circa illa tempora vixisse. Verum, non eo tantum, sed et optimo aevo, in communi usu fuisse, docet hic locus Livii. Id insuper patet ex loco infra 44, 34, 8. *Aptare corpori arma, experirique sub his membrorum agilitatem.* Adde Virgil. 5. Aen. 440.

Aut montana sedet circum castella sub armis.

Alia ex Virgil. eodem et Ovidio exempla subpeditabit Cel. Burmann. ad Ovid. 8. Metam. 313. Mox vox *certe* abest a Portug. et Haverk. Deinde trajectis vocibus *prima luce* praefert Fragm. Hav.

§. 5. *Nihilo quietior Romanus exercitus imperio ducis continetur*] Pall. tres *nihilo quietus*. GEBH. Ita et Voss. 2. Lovel. 3. 4. Portug. Haverk. et Fragm. Hav. a m. 1. *nihil quietius* Gaertner. Sed, passim adjectiva pro adverbiis usurpari, infra dictum est ad 22, 12, 7. Corruptius *Nihilo qui etiam Romanus* praefert Leid. 1. *Nihiloquin etiam Romanus* Lovel. 2.

Decima erat fere diei hora, quum cibum capere consul milites jubet] Pall. duo *quum cibum capere commilitones jubet*. GEBH. Ita et Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. et Fragm. Hav. Insuper *quum simul capere commilitones jubet* Gaertn. Adparet, per epitomen scriptum fuisse *cons.* vel *con. milites jubet*; librarios autem duas voces diversas in unam junxisse. Similis itaque error est, atque ille, quo *congratulatione*, pro *cum gratulatione*, ejusque generis plura alia, saepius in Mstis obcurrere supra vidimus ad 4, 24, 7. Praeterea *decuma erat fere diei hora* Florent. et Leid. 1. V. ad 2, 59, 11. 6, 42, 2. et alibi. *decima erat fere die hora.* V. modo ad §. praec.

Praecipit, ut in armis sint] Pal.

vat Etruscos: *nec hostem hosti, nec multitudinem ltitudini comparandam* aït *esse. Praeterea telum a- l occultum scituros in tempore: interea taceri opus*
His ambagibus prodi simulabat hostes, quo a- 7
ius militum multitudine territus restitueretur:
quod sine munimento consederant, verisimilius

praecipitur, ut in armis sint. *et praecipit, in armis sint.* BH. *et praecipit* Voff. 1. Leid. ovel. 1. Portug. Haverk. et raii Ozon. N.B. ac C. [Veith.] pius particulam hanc fulcien. orationi Livianae a mala nu additam esse, infra vide. nus ad 36, 31, 11. et quidem loco nata esse videtur ex prio- vocis literis finalibus. V. in- ad 39, 18, 8. *praecepit* Lovel. *praecipit, in armis sint,* omissa cula *ut*, Voff. 1. Leid. 2. Lo- . 1. Portug. et Haverk. Saepe n omitti post verba *jubendi*, ra dicetur ad 10, 41, 8. Potius nen videtur, ut excidisse hic amus ob similitudinem vel cis sequentis, vel ultimarum erarum vocis praecedentis. V. 1. 51, 2. in optimis enim con- nter superest. *in armis sint*, 2, 30, 3. *Quum Volsci, Aequi- e et Sabini forte una omnes in mis essent.* 33, 21, 7. *Colcam et scianum regulos in armis esse.* Cel. Burm. ad Ovid. 8. Metam. 3. In verbis sequentibus vox *ho-* deficit in Leid. 2. et Lovel. 1.

6. *Milites adloquitur, Samnitium llum extollit, elevat Etruscos*] ge *Samnitium bella.* GELEN. Ita iam omnes mei. Praeterea *mili- m adloquitur* Lov. 1. V. ad 7, 35, . Reliquorum tamen in vulga- m consensus efficit, ut eam ctionem veriorem existimem. einde *levat* Harlej. *et levat* edd. att. pro quo jam Tarvisii sub- titutum *elevat*; quod in scriptis aliis omnibus recte superest. *le- vare* pro minuere in Livio obvium esse, supra vidimus ad 3, 72, 7. Longe tamen frequentius est *eleva- re*. 6, 23, 4. *Milites instigabat, elevan- do aetate auctoritatem collegae.* 26, 27, 8. *Elevabatur index indiciumque.* c. 51, 11. *Famam captae Kar- thaginis elevabant verbis.* 28, 43, 15. et 44, 17. *elevare res gestas.* 32, 21, 12. *Elevabat Romanum bel- lum.* 43, 11, 11. *Ignominiam ac- ceptam elevare eos Patres accepe- runt.* 44, 44, 7. *Simul elevat fa- mam adversae pugnae.* 45, 10, 12. *Multitudinis noxam elevabat.* V. Cel. Burmann. ad Phaedri 3. Fab. 10, 7. *aggravare* et *elevare* eo sensu obponit Livius 6, 27, 3. *et levat* eodem modo per errorem datum erat pro *elevat*, quo *et quidem* pro *equidem* 5, 54, 3. V. etiam, quae notantur ad 28, 19, 6. Mox *aït comparandam esse* Harlej. et edd. vett. ante Aldum. *comparan- dum esse aït* Haverk.

Praeterea telum aliud occultum scituros] *Praeterea dein aliud* Fragm. Hav. a m. 1. *Praeterea te- lum dein aliud* a m. 2. Vox *telum* non adparet etiam in ed. Mediol. anni 1505. Male. V. ad 6, 35, 8. Etiam vox *occultum* deficit in Harlej.

§. 7. *Et, quod sine munimento consederant, verisimilius erat, quod simulabatur*] Flor. *munitione*: om- nes vero *considerant*. J. FR. GRON. *munimentum* et *munitio* etiam in- fra confunduntur 10, 11, 5. Ve-

miscebatur, quod belli Romani decus ab
7 bus fortuna ad Etruscos avertiſſet. itaqu
virisque ad obterendum C. Marcium consul
currunt; protinus inde Etruriam per Marso
binos petituri, si Marcius dimicandi poteſta
8 faciat. Obvius iis consul fuit. dimicatum
utrimque atroci, atque incerto eventu est.
anceps caedes fuiſſet, adversae tamen rei

temeritate avida ulteriorem semper gentem Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *ulteriorem* etiam Leid. 1. et Gaertn. Cauſſam errandi supra indicavi ad 6, 3, 8. *avidam ultionum* Lovel. 2. et ita a m. 2. exſtat in Florent. Mox *in saltus invidos*, pro *invios* Lovel. 1.

§. 6. *Belli Romani decus ab Samnitibus fortuna ad Etruscos avertisset*] *bellum Romani decus* inepte Lov. 4. *a Samnitibus* Leid. 2. Lovel. 1. 4. Gaertn. Portug. et Haverk. Tum *fortunam* Portug. Tandem *vertisset* Lovel. 2. [Veith.] *advertisset* Harlej. et Fragm. Hav. V. ad 1, 12, 10. Ceterum voces *ad Etruscos avertisset. itaque armis* desunt in Voſſ. 2. et Lovel. 3. Paullo ante *miscebat*, pro *miscebatur*, Voſſ. 1. V. ad 10, 10, 1.

§. 7. *Itaque armis virisque ad obterendum C. Marcium consulem concurrunt*] *His accensi Samnites undique coorti armis virisque* Klock. reliquis diſſentientibus, quorum potior est auctoritas. Deinde *obtenendum* Portug. *obtinendum*, vel *optinendum* Voſſ. ambo, Leid. 1. Lovel. 1. 3. 4. Gaertn. Klock. et Fragm. Hav. *oppugnandum* Leid. 2. *opprimendum* Lovel. 2. et Haverk. Nihil muto. Infra 27, 41, 10. *Ut sterni obterique, priusquam inſtruantur, possint.* ubi v. quae notantur. *premere*, *tenere*, ac *te-*

rere in Mſtis saepius
docuit Cel. Burmann
Itin. 1, 621. (* V. ad

Protinus inde Etruri
sos ac Sabinos petitu
inde Etruria per Ma
petitur Voſſ. 2. *proti*
truria per Marsos ac
titur Leid. 1. et Lov
petitur etiam Lovel.
Gaertn. [*petunt* Veith
sos et Sabinos Portug.
Mox negandi particu
cit in Lovel. 2.

§. 8. *Obvius iis cons*
micatum proelio utrim
Obvius his consulibus f
Sed *consulibus* ex eo
quod librarii nescier
admodum compendi
ferendum foret. V. a
his autem vel *hiis* eti
runt Florent. et pleri
nisi quod *is* ejus loco
Fragm. Hav. Hinc *fu*
Voſſ. 1. Leid. 2. et Lo
utrimque proelio Port
verk. Sed *dimicatum*
troci atque incerto even
ex vett. edd. Male. Pr
atrox, non tamen atr
tum, sed tantum ince
indicant sequentia.
evento Harlej. Veru
aeque *eventum*, atque
usu fuerit, malim tam
brariorum peccatum
V. ad 1, 15, 7.

ſſim invadit hoſtes: alios inmobiles, alios senos in cubilibus suis, maximam partem ad repidantes, caedes obpreſſit. paucis armandi um spatium est. Eos ipsos, non signum cernon ducem sequentes, fundit Romanus, fuques persequitur. ad caſtra, ad silvas diversi ant. Silvae tutius dedere refugium. nam ca- campis sita eodem die capiuntur. aurum ar-

.43, 15. *eripit acies* Klock. a ad Epit. Liv. 7.

s passim invadit hoſtes] et tert. *conſtratos*. GEBH. n Voſſ. 2. et Lovel. 3. *et* eid. 2. Lovel. 1. 2. 4. et Hav. [Veith.] *est stratos tatos* Gaertn.

semisomnos in cubilibus ximam partem ad arma es, caedes obpressit] *alios tes* Voſſ. 1. a m. 2. Lovel. lej. Fragm. Hav. a m. 2. antt. pro quo Frobenius 35. *semisomnos* reſtituit, reliquis scriptis et poius editis superest. V. 9, 3. et quae supra nod 7, 21, 5. Tum *maxima* vel. 4. Male. V. ad 41, ne *caede obpressit* idem . Infra 25, 39, 11. *Effuua iter est, nisi quos caessit, exuuntur caſtris*. 30, *os non obpresserat ignis, umti*. Mox *paucis armandi spatium* idem Lovel. 4. *se spatium datum est*

Fundit Romanus, fugaersequitur.] Vet. lib. *fuges persequitur*. SIG. Con- Sigonio Pall. tres, et . *fugatos eques persequi*. EBH. Ita etiam plerique codicum. Praeterea *fudit Romanus* Fragm. Hav. V. ad 1, 56, 12. Paullo ante *non signum certum, aut ducem sequentes* Harlej. Male. V. ad 8, 34, 10.

Ad castra, ad silvas diversi tendebant] *ad castra, silvas* Florent. Sed v. ad 38, 18, 12. *tenebant* Lovel. 4. et 5. Saepius haec verba librarii commutarunt. V. ad 24, 28, 1. Indicat Livius, in fugam conjectos in varia loca abiiſſe, hos in caſtra, illos in silvas. Ea enim est vis vocis *diversi*. V. infra ad 10, 33, 10. castra autem Etruscorum e silvis promota fuiſſe, et insuper aviditate pugnandi aciem in campos delatam eſſe, supra hoc cap. retulit Livius. Mox *refugium dedere* alio ordine Portug. et Haverk. Tum *in campis castra sita* Leid. 1.

Aurum argentumque jussum referri ad consulem: cetera praeda militis fuit] Tò *jussum* deest in Voſſ. 2. et Lovel. 3. Hinc *ad consules* Lovel. 3. et Gaertn. *ad conss.* Lovel. 1. et 4. Sed indicatur tantum Fabius, qui bellum ad Sutrium excepit; quum interim alter consul C. Marcius in Samnio res gereret: ut ex praecedentibus et sequentibus colligitur. Saepius ita peccaſſe librarios, infra videbimus ad 10, 10, 2. Praeterea *ad consulem referri* Voſſ. 1. Leid. 2. Portug. et Haverk. quo ordine voces etiam digessit Lo-

nibus infestis, tuto posse; nec vivere Marcium co
11 sulem satis fidebant. Alter consul Fabius infes
privatim Papirio erat: quae ne ira obstaret bo
publico, legatos ex consularium numero mittend
12 ad eum senatus censuit: qui sua quoque eum, n
publica solum, auctoritate moverent, ut memori
13 simultatium patriae remitteret. Profecti legati

V. ad 38, 28, 8. *proferri* Haverk. V. ad 5, 4, 12. Denique *omnibus infensis* Voss. 2. Lovel. 2. 3. et 4. V. mox ad §. seq.

Nec vivere Marcium consulem satis fidebant] *C. Marcium satis fidebant* Portug. et Haverk. *C. Marcium consulem satis fidebant* Fragm. Hav. a m. 2. *Marcium et satis fidebant* Leid. 2.

§. 11. *Infestus privatim Papirio erat*] Vet. lib. *infensus*. SIG. Hanc lectionem, quam Sigonius in contextum recepit, servant etiam Lovel. 4. et Fragm. Hav. a m. 2. Ne tamen probem, obstat tot codicum, et inter eos etiam optimorum, alteram praeferentium consensus. Ita *infestus sanguini civium* 3, 57, 2. *infestus superbiae* c. 58, 1. ubi etiam quaedam vide. *familia infestissima Patribus* 4, 54, 4. *infestus plebei* 22, 35, 3. *infesta senatui plebs* 23, 2, 3. *infestissimus populo Romano* 39, 51, 2. *infestissimus Romanis* 42, 11, 5. *infestus Karthaginiensibus* Auctor Epit. Liv. 48. Passim autem *infensus* et *infestus* commutari solent. Exemplum paullo ante habuimus §. praec. Plura v. ad Livii 2, 46, 7. Mox verba *ex consularium numero mittendos ad eum* exsulant a Voss. 2. et Lovel. 3.

§. 12. *Non publica solum auctoritate moverent*] Haec constans est
lectio omnium meorum c
neque aliter praeferunt ex
antiqui usque ad Sigonium;
primus, sive quod ita legen
censeret, sive operarum err
substituit *auctoritate moneren*
quo id acceperunt reliqui o
usque ad Cl. Jac. Gronovi
quum tamen mutationis cau
non addiderit, eam lectio
veriorem esse Hearnio per
dere non potuit; qui, servat
quam Sigonius substituit, l
rem monuisse satis habuit,
Gronovium *moverent* edidiss
codd. Oxonienses et ed. I
quibus niti solet, etiam bi
ligentius consuluisse oportu
Typographos *movere* et *mon*
ed. Sigonii commutasse, m
non est; quum infinitis loc
etiam scribae fecerint. V. a
35, 5.

Ut memoriam simultatum p
remitteret] Pal. pr. *ut mem*
simultatium patriae demitteret.
quoque et Camp. editio s
tatium. V. l. 2, 14. Sic l. 1
Permista omnium aetatium
numque multitudo. ut et l. 2
Pluresque omnium generum
aetatium capiebantur. ut p
Pal. pr. Sic reperi in vet.
l. 24, 40. *Neque sustinere ultr*
Macedonium posse. GEBH. s
memoriam Portug. et Gaert
ut memoria Haverk. *ut me*
Lovel. 3. Tum *simultatium*
rent. Voss. 1. Leid. 1. Lovel

ubicumque pugnatum est, res Romana superior fuit: itaque a Perusia, et Cortona, et Arretio, quae ferme capita Etruriae populorum ea tempestate erant, legati, pacem foedusque ab Romanis petentes, inducias in triginta annos inpetraverunt.

XXXVIII. Dum haec in Etruria geruntur, consul 1
alter C. Marcius Rutilus Allifas de Samnitibus vi cepit. multa alia caſtella vicique, aut deleta hosti-

nii Oxon. B. *Crottone* ejusdem L. 2. *Cretone* Florent. Voſſ. 1. Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Klock. Haverk. Hearnii Oxon. N. et editiones vett. pro quo Moguntini *Cortona* subſtituerunt. Deinde *Arretis* Leid. 2. *Arecie* Gaertn. *Arrecio* Portug. *Arrectio* Leid. 1. *Arretio* in contextum recepi. V. ad lib. 10, 37, 4. Et ita praeferunt vetuſtiſſimae edd.

Quae ferme capita Etruriae populorum ea tempestate erant] *capita et turmae populorum* Lovel. 3. *Etruriae capita populorum* Portug. et Haverk. Tum *erant* deficit in Lovel. 2.

Foedusque ab Romanis petentes, inducias in triginta annos inpetraverunt] *a Romanis* Gaertn. quae voces deficiunt in Voſſ. 2. et Lovel. 3. Tum *in XX annos* Leid. 1. Tandem *inpetravere* Lovel. 4.

§. 1. *Cum haec in Etruria geruntur*] Vet. lib. *Dum haec.* SIG. Ita non modo omnes scripti; verum etiam, quascumque vidi, edd. priores.

C. Marcius Rutilus Allifas de Samnitibus vi cepit] Praenomen deest in Lovel. 4. *Canarcius*, pro *C. Marcius*, praefert Klock. Tum plerique codd. *Rutilius*, vel *Rupilius*. V. ad 7, 17, 6. Hinc *Alifas*, vel *Aliphas* Voſſ. 2. Leid. 2. Lovel. 1. 2. 4. Harlej. Haverk. Fragm. Hav. et plures ex vett. edd. *Aliphias* Portug. et Hearnii Oxon. B. Sed male. V. supra ad 8, 25, 4. Ceterum Allifas, quam urbem Romani hoc loco expugnant, etiam supra expugnaſſe dicuntur l. l. et tamen Livius alibi monere omisit, qua occasione iterum in manus Samnitium pervenerit. V. Perizonii Animadv. hiſt. c. 4. p. 164. Paullo ante *consulatus*, pro *consul alter*, Haverk. *consulum alter* Fragm. Hav. Varietas lectionis ex compendio *cos.* vel *cons.* nata est. V. ad 10, 10, 2.

Multa alia castella vicique, aut deleta hoſtiliter] Diversam plane ab hac lectionem servat Lovel. 4. Obfert enim *multaque alia castella vicit, quae aut debellata hostiliter.* Sed nullis adſtipulantibus eum audiendum non exiſtimo. *caſtella vicique* saepe junguntur. Infra 31, 30, 6. *Delubra sibi fuisse, quae quondam pagatim habitantes in parvis illis caſtellis vicisque consecrata.* 33, 36, 8. *Boji in castella sua vicosque dilapsi sunt.* Non probanda itaque est etiam lectio Lovel. 2. *multa alia castella utique.* Pejus *castella vique* habet Klock. Praeterea *añ*, sive *ante*, *deleta hoſtilia* Leid. 2. *hoſtilia* etiam Lovel. 1. Ita scripsiſſe videntur librarii, quia illud *hoſtiliter* nullius emphasis eſſe videbatur, quum urbes vix

sponso ac mentione facti sui legatos dimisit, ut a
pareret, insignem dolorem ingenti comprimi ani
15 Papirius C. Junium Bubulcum magistrum equitum

sui] Haud dubium mihi est, quin legendum sit, *facti sui*, non *facta sui*. MOD. Bonus augur Modius esse poterat, cum sic compareat in libris omnibus *facti sui*. Pall. pr. et tert. *sine responso ac monitione facti sui*. sec. *mentione facti sui ita legatos dimisit*. Herodianus 6, [4, 7.] Τοὺς πρέσβεις τῶν Ῥωμαίων ἀπέπεμψεν ἀπράκτους. GEBH. *facta* servant non tantum Harlej. sed et primis edd. proximae Mediol. anni 1480. Tarvis. utraque, easque secutae reliquae usque ad Modium. Verum reliqui scripti et edd. priores recte legunt *facti*. Deinde τὸ *sui* deficit in Portug. et Haverk. Praeterea *sine responsione* Leid. 2. et Lovel. 1. *sine responsu* Leid. 1. Multa nomina, quae nunc secundae declinationis sunt, olim ad quartam pertinuisse, supra dictum est ad 4, 9, 6. hic tamen reliquos potius, *responso* servantes, quam unum *responsu* praeferentem, audio. Tum *monitione* Voss. 2. et Lovel. 3.

Legatos dimisit, ut adpareret] Vet. lib. *ita legatos dimisit, ut appareret*. SIG. Similiter Portug. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. a m. 2. et Hearnii Oxon. L. 2. ac B. At optimi constanter particulam, quam Sigonius in contextum recepit, repudiant. Neque etiam ulli editores Sigonii exemplum secuti sunt.

§. 15. *Papyrius D. Junium Bubulcum*] Pro *D.* quidam emendarunt *C. Junium*, qui ter consul fuit: sed poterat et alius esse. GLAR. *D. Junium* legunt Lovel. 1. a m. 1. et Harlej. Praenomen omittitur in Flor. Voss. 2. Leid. utroque, Lovel. 1. a m. 2. Lovel. 2. 3. 4. Portug. Gaertn. Hav Fragm. Hav. et Hearnii Ox L. 1. 2. B. ac C. [Veith.] Si liter, quum priores edd. D. *nium* exhibuissent, Aldus et praenomen expunxit, ejus exemplo reliqui usque ad E benium, qui anno 1530. re tuit *C. Junium*; quod praeno ipsi etiam tribuunt Fasti C tolini, qui in eo ab annali quos Livius secutus est, in versa discesserunt, quod pr mo post Q. Fabium et C. M cium consules anno L. Papir dictatorem et C. Junium m strum equitum sine consul fuisse tradant.

Ei, legem curiatam de im ferenti, triste omen diem di quod Fauciae curiae fuit princip Haec verba in codice Aldino gie corrupta habebantur. N pro *diem diffudit*, *diem di* in eo legitur, fortassis ex A Politiani eximia ista scilic mendatione c. 41. Miscella rum; de qua jure cum inc Guil. Budaeus annotationib Pandectas [ad l. 2. Si quis tionib.] apud quem Budae quid sit *diem diffundere*, co explicatum reperies. Adm nos ejus loci eximius vir D. G gius Amelius Marcomannus, pater meus, doctae lection verae eruditionis columen eodem Aldi codice, pro hi bis *quod saucia*, positum *qua id efficiat*. At Budaeus *Faucia curia*. quod cur fa nescio. Porro, quae proxim quuntur verba, varie legu sed ex quibus nullum elicer tui sensum. Si, quid *curia* cabulum hoc loco significa planum esset, facilius ea i

ſtes exuerunt praeda, partem etiam occiderunt:
superfuit caedi, trepida multitudo ad naves
pulsa est. Profectio Q. Fabii trans Ciminiam 4
m quantum Romae terrorem fecerat, tam lae-
famam in Samnium ad hoſtes tulerat: *inter-*
m Romanum exercitum obsideri, cladisque imagi-
Furculas Caudinas memorabant *eadem temeritate* 5
m ulteriorum semper gentem in saltus invios dedu-
, septam non hoſtium magis armis, quam locorum
itatibus, esse. Jam gaudium invidia quadam 6

m Samnitium aciem a pa- *tuo occidione occisam.* l. 28, *m duo exercitus eorum prope* *ne occisi essent.* l. 30, 32. *rcitus occidione occisos.* GEB. . *excidione* etiam Voſſ. 2. el. 3. Supra 2, 51, 9. *Inter* *cies Etrusci occidione occisi.* lura vide. Hoc lib. c. 44, *cidione occisi hoſtes.* 22, 54, *idione occisos cum duobus* *ibus consules. occisione oc-* averk. V. ad 3, 10, 11.

erunt praeda. partem etiam *unt: quae superfuit caedi*] ec. *et partem etiam cecide-* *Quae vero superfuit caedi.* . Eamdem lectionem apud rvant Portug. et Haverk. super, at prior tantum a praeferunt *exuerunt prae-* Sed *exuerunt praedae, par-* *m occiderunt* Leid. 1. Gaert-t edd. Rom. anni 1472. ac *exerunt praedae parte, et-* *ciderunt* Voſſ. 1. a m. 1. pro . 2. *exuerunt praedae par-* *et multos occiderunt* emen-er; et ita praeferunt Leid. Fragm. Hav. a m. 1. *exue-* *raedae partem, et multos* *occiderunt* Voſſ. 2. *exuerunt* *e parte, et multos etiam oc-* *t* Lovel. 1. *exuerunt prae-* *dae parte, multosque occiderunt* Lovel. 2. *exuerunt praedae partem* *et ut occidere* Lovel. 3. *exuerunt* *praedae partem et ut occidere* Lovel. 4. [*eruerant praedae partem* *multosque occiderunt.* Veith.] Tum *caede trepida multitudo* Leid. 1. *multitudo caedi trepida* Lovel. 4. *caedi* deerat in Fragm. Hav. a m. 1. Mox voces *ad naves compulsa est* exsulabant a Gaertn.

§. 4. *Tam laetam famam in Samnium ad hoſtes tulerat*] Pall. duo *tam latam.* Sed melior est vulgata lectio. opponit quippe terrorem Romanorum et laetitiam Samnitium. GEBH. *tam latam* Lovel. 1. et 3. V. supra ad 6, 1, 3. Similis varietas etiam infra obcurrit 10, 21, 6. *tam laetam fama* Harlej. sed ultima litera vocis *famam* hauſta est a voce sequenti. V. ad 37, 29, 5. Voces *in Samnium* omittuntur in Florent.

Cladisque imaginem Furculas Caudinas memorabant] *cladis imaginem* Leid. 1. *cladisque imagines* Haverk. Tum *Furculasque Caudinas* Leid. 2.

§. 5. *Eadem temeritate avidam ulteriorum semper gentem*] *eadem*

et Caudinae pacis: quod utroque anno ead
16 ria fuerat principium. Macer Licinius terti
clade, quae ad Cremeram accepta est, abc
dam eam curiam facit.

1 XXXIX. Dictator poſtero die, auspiciis re
pertulit legem; et, profectus cum legionib
terrorem traducti silvam Ciminiam exercitu

est in quibusdam ex vetuſtioribus edd. at in Rom. anni 1472. et Parm. *diffidit*, quomodo et reliqui servant Mſti. Recte. Plura de hac locutione v. apud Cl. Jac. Gronov. ad Gellii 14, 2. et quos ibi laudavit. Deinde *qua id faciat curia fuit principium* Leid. 1. *qua idem faciat cura fuit principium* Lovel. 4. *quia idem faciat curia fuit principium* Voſſ. 2. et Lovel. 3. *qua id effecerat curia fuit principum* Leid. 2. pro quo *effeciat* est inter versus adscriptum. neque aliter habent Lovel. 1. et 2. nisi quod poſterior *efficiat* praeferat. *idem quod Saucia cura fuit principium* Gaertn. *quod Saucia cura fuit principum* Haverk *quod Saucia curia fuit principium* Hearnii Oxon. N. B. et C. *quod Faucia curia fuit quia inde Faucia curia principium* Neap. Latinii. *quo Faucia curia fuit principium* Fragment. Hav. a m. 2. priori scriptura penitus erasa. *quod Faucia curia fuit principium* Florent. Voſſ. 1. Klock. Portug. et Harlej. quomodo etiam est in edd. Rom. anni 1472. ac Parm. Ejus loco proxime secutae dederunt *Saucia curia*, quod Sigon. probare videtur 1. de Ant. jur. civ. Rom. 3. et 2. de Ant. jur. prov. 1. Ei deinde *Fauciae curiae* substituit ed. Froben. anni 1531. quod usque ad Gronov. recte *Faucia curia* emendantem, et ex Fragmentis legum superſtitibus inluſtrantem 4. Obs. 1. obtinuit.

Auctoritatem sequor
Mox *duabus insignibu*
Portug. Gaertn. Haverk
dam ex vett. edd. eod
re, quo *penatibus*, p
vel *penates*, et similia
generis data eſſe in M
videbimus ad 22, 8, 7.
origo erroris eſſe p
quam supra dedi ad 6,

Quod utroque anno e
riae fuerat principium]
iam hic Gronovius lege
jecit *eadem curia fue*
pium: quod tamen, qu
codicem auctorem hal
contextum recipere
est. Verum quum part
cant veſtigia quorum
rum, (nam *ejusdem c*
principium est in Voſſ
1. et Lovel. 3. *ejusdem*
rit principium in Gaert
idem illud obvium fue
vel. 4. ei in contex
dare, et alteri subſti
dubitavi. [*quod utrimq*
jusdem curiae Veith.]

§. 16. *Macer Licinius*
iam clade, quae ad Cre
cepta est, abominandam
ac tert. *Macer Licinus*
iam cladis, quae ad
accepta est, abhomin
curiam fecit. GEBH.
tertiae etiam cladis. Q
haud spernendum. P
intelligi *nomine*, vel c

Romanos vertit, ob amiſſos quosdam equeſtris or-
dinis, tribunosque militum, atque unum legatum,
et (quod insigne maxime fuit) consulis ipsius vul-
nus. Ob haec etiam aucta fama (ut solet) ingens 9
terror Patres invasit, dictatoremque dici placebat:
nec, quin Cursor Papirius diceretur, in quo tum
summa rei bellicae ponebatur, dubium cuiquam e-
rat: sed nec in Samnium nuncium perferri, om- 10

Adversae tamen rei fama in Romanos vertit] Pall. duo codd. MSS. *adversa tamen rei fama in Romanas restitit.* Quo velim involvulos quosdam acrius penetrare, ut exterebrent dignum auribus doctiorum. GEBH. Ita et meorum unus Lov. 3. Nescio, quid alii exterebrare conaturi sint: mihi vero lectio illa ex lapsu scribarum nata videtur. Et forte ejus auctores dare voluerunt *adversa tamen rei fama in Romanos vertitur*, quomodo in Lovel. 2. superest: quod et ipsum vel librarii est commentum, vel interpretis expositio, quo *vertit* hic pro *vertitur* poni inperitiorem lectorem docere voluit. V. ad 2, 61, 2. *adversa tamen rei fama* etiam praeferunt Florent. a m. 2. Leid. ambo, Voſſ. ambo, Lovel. 1. 2. Portug. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. Non placet. minus scriptura, quae in Gaertn. obvia erat *adversa tū rei fama*. Mox *ab amiuissos quosdam equestris ordinis* Lovel. 3. Praeterea sequens *et* deerat in Lovel. 4.

§. 9. *Ob haec etiam aucta fama, et (ut solet) ingens terror Patres invasit*] *et* redundat. GELEN. Meorum nulli, praeter Harlej. solum, id agnoscunt. *Ob hoc* praeferunt Voſſ. 2. et Lovel. 3. V. ad 21, 52, 10. Tum *etiam a to fama* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. V. ad 21, 61, 4. *etiam avecta fama* Gaertn. *aucta etiam fama* Lovel. 2. Mox *dictatorem dici*, omiſſa copula, Voſſ. 2. et Lovel. 3.

Nec, quin Cursor Papirius diceretur, in quo tum summa rei bellicae ponebatur, dubium cuiquam erat) *ne, quin Cursor Papirius diceretur* Lov. 2. et 3. *nec quin igitur Papirius Cursor diceretur* Voſſ. 2. Displicuit librario cognomen nomini gentili praepositum, quod tamen Livio frequens est. V. ad 30, 1, 9. *dicerentur* male Portug. Deinde *in quo tum fama rei publ. ponebatur* Leid. 2. et Lovel. 1. *in quo tum summa reip. ponebatur* Lovel. 4. in contextu, pro quo *bellicae* in margine supponitur. *exponebatur* Haverk. Tum *cuiquam dubium erat* idem Lovel. 4. *dubium cuique erat* Leid. 2. *Quisque* et *Quisquam* saepe commutantur. V. ad 5, 29, 6. 6, 4, 5. 10, 18, 13. c. 36, 3. et alibi. Verbum *erat* deficit in Voſſ. 2. et Lovel. 3.

§. 10. *Sed nec in Samnium nuncium perferri, omnibus infeſtis, tuto posse*] Pall. duo *si nec in Samnium nuncium perferri omnibus infensis.* GEBH. Vocula *sed* deficit in Lovel. 3. et a m. 1. in Fragm. Hav. *tamen*, vel *tū*, pro *in*, praeferunt Voſſ. 2. et Lovel. 3. (* v. ad 32, 25, 8.) Hinc *Samnitium nuncium* Leid. 1. Gaertn. et Haverk. Deinde *preferri* Voſſ. 2.

nibus infestis, tuto posse; nec vivere Marcium con-
11 sulem satis fidebant. Alter consul Fabius infestus privatim Papirio erat: quae ne ira obstaret bono publico, legatos ex consularium numero mittendos
12 ad eum senatus censuit: qui sua quoque eum, non publica solum, auctoritate moverent, ut memoriam
13 simultatium patriae remitteret. Profecti legati ad

V. ad 38, 28, 8. *proferri* Haverk. V. ad 5, 4, 12. Denique *omnibus infensis* Voss. 2. Lovel. 2. 3. et 4. V. mox ad §. seq.

Nec vivere Marcium consulem satis fidebant] *C. Marcium satis fidebant* Portug. et Haverk. *C. Marcium consulem satis fidebant* Fragm. Hav. a m. 2. *Marcium et satis fidebant* Leid. 2.

§. 11. *Infestus privatim Papirio erat*] Vet. lib. *infensus*. SIG. Hanc lectionem, quam Sigonius in contextum recepit, servant etiam Lovel. 4. et Fragm. Hav. a m. 2. Ne tamen probem, obstat tot codicum, et inter eos etiam optimorum, alteram praeferentium consensus. Ita *infestus sanguini civium* 3, 57, 2. *infestus superbiae* c. 58, 1. ubi etiam quaedam vide. *familia infestissima Patribus* 4, 54, 4. *infestus plebei* 22, 35, 3. *infesta senatui plebs* 23, 2, 3. *infestissimus populo Romano* 39, 51, 2. *infestissimus Romanis* 42, 11, 5. *infestus Karthaginiensibus* Auctor Epit. Liv. 48. Passim autem *infensus* et *infestus* commutari solent. Exemplum paullo ante habuimus §. praec. Plura v. ad Livii 2, 46, 7. Mox verba *ex consularium numero mittendos ad eum* exsulant a Voss. 2. et Lovel. 3.

§. 12. *Non publica solum auctoritate moverent*] Haec constans est lectio omnium meorum codd. neque aliter praeferunt excusi antiqui usque ad Sigonium; qui primus, sive quod ita legendum censeret, sive operarum errore, substituit *auctoritate monerent*, a quo id acceperunt reliqui omnes usque ad Cl. Jac. Gronovium; quum tamen mutationis caussam non addiderit, eam lectionem veriorem esse Hearnio persuadere non potuit; qui, servata ea, quam Sigonius substituit, lectorem monuisse satis habuit, Jac. Gronovium *moverent* edidisse. At codd. Oxonienses et ed. Rom. quibus niti solet, etiam hic diligentius consuluisse oportuerat. Typographos *movere* et *monere* in ed. Sigonii commutasse, mirum non est; quum infinitis locis id etiam scribae fecerint. V. ad 35, 35, 5.

Ut memoriam simultatum patriae remitteret] Pal. pr. *ut memoria simultatium patriae demitteret*. tert. quoque et Camp. editio *simultatium*. V. l. 2, 14. Sic l. 24, 1. *Permista omnium aetatium ordinumque multitudo*. ut et l. 26, 9. *Pluresque omnium generum atque aetatium capiebantur*. ut pracit Pal. pr. Sic reperi in vet. cod. l. 24, 40. *Neque sustinere ultra vim Macedonium posse*. GEBH. *sed ut memoriam* Portug. et Gaertn. *sed ut memoria* Haverk. *ut memoria* Lovel. 3. Tum *simultatium* Florent. Voss. 1. Leid. 1. Lovel. 1. 3.

um quum senatusconsultum tradidiffent, adjeatque orationem convenientem mandatis, con- demiffis in terram oculis, tacitus ab incertis, nam acturus effet, legatis receffit. nocte deinde 14
tio (ut mos est) L. Papirium dictatorem dixit: quum ob animum egregie victum legati gratias ent, obftinatum silentium obtinuit, ac sine re-

a. et Fragm. Hav. a m. 1. m auctoritate recepi. Eomodo optimi codd. etiam exhibent 1, 60, 2. et 3, 66, 9. 44. 9.) Et hac forma enomen probare videtur s 4. Gramm. 14. Plura siinfra v. ad 45, 3, 6. Sed forma *simultatum* exftat , 7. Deinde *patriae mitte-* ff. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 4. a. et Fragm. Hav. *patriae eret* Lovel. 3. Nihil mutan- Infra 39, 5. 5. *Ejusdem col- lterum e duobus tribunis ple- as inimicitias remisisse rei- ae.*

3. *Profecti legati ad Fabium em*] Ita praeferunt omnes exarati usque ad Cl. Jac. ovium, qui ultimam vocem t: cujus exemplum J. Clesecutus est. Eamdem vomiserunt etiam omnes mei, quod dubitem de Florent. ock. ex quibus nihil notavideo. Contra Cl. Hearnius, e de scriptura edit. Gronae monito, nihil de con codd. Oxoniensium sub t; ut, si diligenter partiuis functus est, illi potius *sulem* servare debeant. Foriftimari poffet, vocem ilive ejus compendium *cons.* iffe ob similitudinem vocis entis *cum*; de quo supra vis ad 2, 59, 9. Mihi tamen s videtur, ut omittatur. Modo enim praeceffit *Alter consul Fabius*, et mox sequetur *consul, demissis in terram oculis.*

Demissis in terram oculis, tacitus ab incertis, quidnam esset acturus] *demissisque oculis* Voff. 2. et Lovel. 3. *demissis in terra oculis* Leid. 1. Curtius 6, 9. *Demiffo in terram vultu, adtonito stupentique similis stetit.* 9, 2. *Quumque illi in terram demissis capitibus tacere perseverarent.* Tum *tacitus* deficit in Voff. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. Deinde *quidnam acturus esset* Florent. Leid. ambo, Voff. ambo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. quorum auctoritatem secutus sum.

§. 14. *Nocte deinde silentio (ut mos est) L. Papirium dictatorem dixit*] *nocte deinde silenti* Portug. a m. 2. Male. Sollemne enim in hac locutione effe *nocte silentio*, conftat ex loco Livii supra 8, 23, 15. *Neque facile fuisse id vitium nosci, quum consul oriens nocte silentio diceret dictatorem.* Quod ita accipiendum videtur, dictum fuisse nocte, et quidem silentio. Certe hoc sensu duo illa vocabula accipiuntur apud Caesar. 7. bell. Gall. 28. *Quos ille, multa jam nocte, silentio ex fuga excepit.* Deinde *Papirius dictatorem dixit*, omiffo etiam praenomine, Lov. 4.

Sine responso ac mentione facta

cadunt antesignani: et, ne nudentur propugnat
8 bus signa, fit ex secunda prima acies. Ab ulti
deinde subsidiis cietur miles: adeoque ad ultim
laboris ac periculi ventum est, ut equites Roma
omissis equis, ad primos ordines peditum per ar
per corpora evaserint: ea velut nova inter fessos
9 orta acies turbavit signa Etruscorum. Secuta d
de inpetum eorum, utcumque adfecta erat, ce

de Milit. Rom. dial. 3. Schol. ad Hygin. p. 1052. seq. et Gronov. ad Livii 23, 29, 3. DUK. Ita etiam legunt omnes mei. Infra 37, 11, 11. *Navis rostris icta subprimitur: telis obruuntur propugnatores.* Insuper *cadunt ante signa* Voss. duo, Leid. duo, Lovel. 1. 4. Gaertn. et Fragm. Hav. a m. 1. *cadunt ante insigna* Lovel. 3. Deinde *ne videntur* Gaertn. et Portug. a m. 1. *ne viderentur* a m. 2. quomodo etiam praeferunt Lovel. 4. et Haverk. Sed quatuor postremae voces exsulant ab Hearnii Oxon. L. 1. Paullo ante *moveretur*, pro *movetur*, Florent. V. infra ad 39, 52, 6.

§. 8. *Cietur miles*] *citetur miles* Voss. 1. et Lov. 1. Mox *ad ultimum laboris ac periculi eventum*, pro *ventum*, Leid. 2.

Omissis equis, ad primos peditum per arma, per corpora evaserint] Pall. pr. tert. et Camp. ed. *ad proximos ordines.* sec. *ad primos ordines peditum.* Andreae ed. *ad proximos peditum.* GEBH. Hic jam olim ambigui fuere. Apud primum invenio Frobenium, quod editur. Thuan. Andreas, Becharius, Asc. Mog. *ad proximos peditum.* Duo Pall. et Campanus *ad proximos ordines per arma.* Aldus et Juntas cum Chiflet. et Voss. altero *ad proximos ordines peditum per arma.* Tertius

denique Pall. Voss. prior
Busl. *ad primos ordines pe*
per arma per corpora eva
Et haec maxime probanda
tur lectio. 10, [5, 6.] *Ral*
intervalla inter ordines ped
qua satis laxo spatio equi p
possent. Et rursum [c. 33, 2.
dum satis aptatis armis in
nes eunt. Nisi τὸ *peditum*
malis. Caesar 7. bell. Gall
Ab sinistro, quem locum d
ma legio tenebat, quum
ordines hostium transfixi pil
cidissent, tamen acerrime
resistebant, nec dabat suspi
fugae quisquam. Curtius
Satibarzanes in primos ordi
quitavit, demtaque galea
FR. GRON. *ad proximos*
peditum Leid. 1. Lov. 2. 3. 4.
Hav. Neap. Latinii, et H
Oxon. N. in margine. *ad*
ordines equitum Hearnii L.
primos ordines peditum L.
Lovel. 1. Harlej. Portug. H
et Hearnii L. 1. B. et C.
mos proximos ordines p
Gaertn. utraque lection
juncta; quod hujus codici
rio familiare esse, saepiu
mus. Probum esse, *ad pri*
dines peditum, Gronovio
tior; eaque lectio verior
tur illa, quam etiam fer
putabat, et in pr. ed. n
unice probabat *ad prim*
nes per arma, per corpor
rint. Vox enim *peditum*

atque ei, legem curiatam de imperio ferenti, omen diem diffidit, quod Faucia curia fuit pium, duabus insignis cladibus, captae urbis,

tur. Denique *legis curia-* quoties mentionem facit at, quae ea sit, nusquam t. *Curiata comitia* erant, viritim inibantur suffra- tribuum curias, ut ex o colligitur, quibus Ca- de exilio revocatus dici- ud Livium] 5, [46, 11.] ibidem *curiata lata est*, *que absens dictus*. GLAR. s comitiis mandari con- imperium, ex eo intel- test, quod Livius aït 5,] *Curiata comitia rem mi- continent*. Et *curiatam le-* tam de imperio Camillo tradendo. Et Cicero con- lum [orat. 2, 12.] *Consuli*, *curiatam non habet*, *at- rem militarem non licet.* Lentulum [1. ad fam. Ep. *pius legem curiatam ferre* rant autem *comitia curiata*, pulus descriptus in curias batur. Nomina XXX. cu- interciderunt. Festus *Ti-* t *Titiae* meminit; Livius *auciae*, quam praerogati- isse significat in imperio ndo. Me, ut haec dicerem, Glareanus, qui se non telligere hunc locum in- . „ Non veretur dicere anus, se non omnia in- ere. Sigonio vero omnia sunt pervia scilicet. „ †. al. sec. *triste omen diffu- ed saucia cura afuit, prin- duabus insignibus, captae Caudinae pacis.* Andreae *triste omen diem diffidit.* Scribendum esse *Faucia* (et ita dedit Andreas Ro- sed mox vitiarunt) dein *eque anno eodem curia fue- ncipium*, diximus 4. Obs. I. GRON. De lege Curiata magna fuit contentio inter Si- gonium et Gruchium, quorum de illa scripta in tom. 1. Antiq. Rom. contulit Graevius. Quid sit *diffindere diem*, multi docue- runt, quorum plerosque nomi- nat Jac. Gronov. ad Gellii 14, 2. Adde Victorium et Scaligerum ad Varr. 1. de Re rust. 2. Sigo- nium 1. de Judic. 28. Interpretes Legum XII. Tab. et Bentl. ad Hor. 2. Serm. 1, 79. qui bilem Gronovii non effugisset, si ante editum ab hoc Gellium Horatium publicasset. Nam non dubium est, quin eum plagii accusaturus fuis- set, in Gellio pro *rerum diffissio- nibus* legentem *dierum diffissio- nibus*: quod dudum ita legi vo- luerant Politianus Miscell. c. 41. et post eum Lambinus ad Horat. l. d. Ceterum Gruchius 3. de Co- mit. 1. *fuit principium* recte ex- ponit, *prima ad suffragium sorte vocata est*, et docet, servatum fuisse, ut curia praerogativa boni ominis esset; atque ideo Papirium postero die auspicia repetiisse, quia prima exierat Faucia curia, quae mali ominis erat. Eodem modo in comitiis tributis tribum praerogativam *principium* voca- tam, ostendit in observ. d. l. Gro- novius. Quod hic Sigonius signi- cat, nomina XXX. curiarum in- tercidisse praeter tria, de eo ali- ter scribit 1. de Ant. jur. civ. Rom. 3. nam ibi apud Festum in *Novae curiae* praeterea quatuor aliarum nomina legi adnotat. DUK. *triste omen diffudit* Portug. et Haverh. quorum prior *triste omen diem distulit* praefert in mar- gine. *triste omen diem diffundit* Gaertn. *triste omen diem diffinit* Harlej. *triste omen diem defidit* Lovel. 3. *triste omen diem difidit* Lovel. 4. *dfinit*, *difidit*, *diffudit*

tus, ut acies sua fulgeret novis armorum insignib
2 fecerunt. Duo exercitus erant: scuta alterius au
alterius argento caelaverunt. Forma erat scuti: su
mum latius, qua pectus atque humeri teguntur,
stigi

§. 2. *Forma erat scuti*] Athenaeus l. 6. in fine auctor est, Romanos a Samnitibus usum scuti didicisse. Scaliger in Conjectan. ad Varr. p. 61. scribit, eum sequi opinionem Livii. Sed neque hic, neque alibi in Livio quidquam de ea re legitur, et Lipsius 3. de milit. Rom. dial. 2. firmis argumentis refellit hanc opinionem. Itanum Samnitem primum scutum fabricasse, tradit Clemens Alex. 1. Strom. p. 307. et ex eo Euseb. 10. Praepar. 6. In collectaneis ad Clementem adnotatur, Janum Parrhasium in reb. quaes. per epist. p. 129. in utroque legere Τριτανον e Plinio, qui 7. H. N. 20. *Tritanum in gladiatorio ludo Samnitium armatura celebrem fuisse* dicit. Videtur quidem Clemens de eodem loqui, quem Plinius memorat; sed simul putasse, Samnitem natione fuisse, quem Plinius ex eo genere gladiatorum, qui *Samnites* vocabantur, fuisse significat. Quod porro dicit, hunc primum scutum fabricasse, id Parrhasius et Scaliger de scuto gladiatorum Samnitium interpretantur. Si usquam a Latinis scriptoribus proditum est, Tritanum hujus inventorem fuisse, tamen mihi probabile videtur, Clementem, rerum Graecarum, quam Romanarum, peritiorem, verba eorum perperam de scuto in universum accepisse. De Tritano, sive Tritanno, gladiatore Samnite, agit etiam Salmas. ad Vopisci Firm. 4. et in Exercit. Plin. p. 26. ed. Traj. DUK.

Summum latius, qua pectus
que humeri teguntur, fastigi
quali] Arma Samnitium inl
vit Lipsius 2. Saturn. dial.
Ceterum *ad summum lata* Lo
2. [Veith.] Male. Livius ind
summum scutum latius fu
quam imum. *Summum* sc
est summa pars scuti. Ita
6. *Aedificabat in summa V*
9, 2, 9. *Praesidium etiam in*
mo saltu conspicitur. Ita *extr*
annus est extrema pars
prima urbs prima pars urbis
ad 3, 29, 8. *ad summum lat*
brario placuisse videtur, u
feratur ad praecedens *for*
quia mox sequitur *ad imum*
neatior. Sed *summum latiu*
perest in omnibus reliquis.
quod *latus* sit in Portug. a
et in Haverk. Sed haec m
constructionis quam maxim
viana esse videtur, cui or
nem omnibus modis variar
modum est familiare. Tu
pectus Voss. 2. *quam pectus*
uterque, Lovel. 1. 4. et G
Deinde *umeri* Florent. qu
do etiam in antiquissimo
Virgilii, in bibliotheca
caea servato, scriptum o
rere, Cl. Salvinius ad or
dit. Livianae, in quam va
tes cod. Florent. conjecit
nuit. V. ad 8, 8, 10. Insup
stidio aequali Florent. Le
et Klock. Paullo ante *caela*
pro *caelaverunt*, Fragm. H
m. 2.

Id imum cuneatior, mobil
caussa] *ad unum* Lovel. 1.
solito scribarum errore, d

scriptis, ad Longulam pervenit: acceptisque a Marcio 2
consule veteribus militibus, in aciem copias eduxit.
nec hostes detrectare visi pugnam. instructos deinde
armatosque (quum ab neutris proelium inciperet)
nox obpressit. Quieti aliquamdiu, nec suis diffiden- 3
tes viribus, nec hostem spernentes, stativa in pro-
pinquo habuere. Interea res in Etruria gestae. 4

FR.GRON. Pall. consentiunt Voss. 1. Lovel. 2. 3. 4. Gaertn. et Fragm. Haverk. quod, ut Gronovius monuit, suppleri potest *nomine*, *crimine*, vel *caussa* subintellectis. V. Sanctium in Minerv. 4, 4. p. 561. ubi laudat haud dissimile ex Virgil. 11. Aen. 126.

Justitiaene prius mirer, belline laborum?

ubi videndi sunt docti interpretes. Quaedam etiam similia videri possunt apud Vechner. 1. Hellenol. part. 2, 18. num. 8. *tertiae etiam clade* est in Leid. 1. *tertia etiam clades* in Leid. 2. et Lovel. 1. Praeterea *Macer Licinius* Voss. 2. *Marcellinus*, una voce pro duabus, Klock. [*eam* omittit Veith.]

§. 1. *Legionibus ad terrorem traducti silvam Ciminiam exercitus nuper scriptis*] *traductis* Voss. 2. Lovel. 3. et Gaertn. *tradluctus* Lovel. 2. *traditus* Lovel. 4. Tum *silvam Comminiam* Voss. 2. et Lovel. 3. Hinc *nuper scripti* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Haverk. Fragm. Hav. cum quibusdam ex antiquis edd. *nuper scriptus* Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. et Gaertn. Mox verbum *pervenit* non adparet in Leid. 1.

§. 2. *Acceptisque a Marcio consule veteribus militibus*] *acceptisque ab M. consule* Haverk. *acceptisque armatis ab consulibus* Portug. in contextu, recepta lectione margini adscripta. *Tò militibus* deficit in Lovel. 4. Mox *in acie copias eduxit*, pro *in aciem*, Voss. 2. et Lovel. 3.

Nec hostes detrectare visi pugnam] *detractare* Florent. Voss. 2. Leid. ambo, Lovel. 1. 3. Gaertn. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. V. ad 34, 15, 9. *detractavere pugnam*, media voce omissa, Lovel. 2. *detrectavere pugnam* Hearnii Oxon. C. *nisi*, pro *visi*, ejusdem codex N. et Gaertn. Ita quoque praefert ed. Mediol. anni 1505. Quae lectio non displiceret, si plures ac fide digniores codd. eam probarent. Solent autem hae voces in Mstis commutari. V. ad 4, 40, 2.

Quum ab neutris proelium inciperetur] Vet. lib. *inciperet*. SIG. Pall. tres, et Camp. ed. *inciperet*. GEBH. *inciperet* etiam omnes mei, nisi quod *inciperetur* sit in solo Harlej. et ex uno Florent. nihil moneatur, ut is quoque ita legere videatur. Contra Hearnius ex solo Oxon. L. 1. *inciperetur* proferendo reliquos *inciperet* tueri, tacitus agnoscit. Ultimae literae *ur* saepe in Mstis perperam vel adduntur, vel omittuntur. V. ad ad 39, 22, 8.

§. 3. *Nec suis diffidentes viribus, nec hostem spernentes, stativa in propinquo habuere*] *nec sui diffidentes viribus* Voss. 2. et Lovel. 3. *nec suis defidentes viribus* Fragm. Hav. *nec suis fidentes vi-*

4 trum cornu datum: illi in siniſtro consiſtunt. Not
jam Romanis adparatus insignium armorum fuer
doctique a ducibus erant, *horridum militem eſſe de*
re; non caelatum auro et argento, sed ferro et ani
5 *fretum. quippe illa praedam verius, quam arma, e*
nitentia ante rem, deformia inter sanguinem et vuln
6 *Virtutem esse militis decus, et omnia illa victoriam se*
et ditem hostem quamvis pauperis victoris praemium e
7 His Cursor vocibus inſtinctos milites in procli
ducit. dextro ipse cornu consiſtit; siniſtro prae

2. et Harlej. Tum *horridum Romanum militem esse debere* Lovel. 2.

Non caelatum auro et argento, sed ferro et animis fretum] Ita edidit Cl. Jac. Gronovius, cum antea circumferretur *auro argentoque*. Sed Gronovio adsentiuntur plerique meorum. Nam *caelatum aurove argento* tantum, ab illis in diversa abeuntes, praeferunt Leid. 1. et Lovel. 2. *auro vel argento* Harlej. at voces *auro et argento, sed ferro et animis fretum* non comparent in Voſſ. 2. et Lovel. 3. Contra Hearnius, ex solo Oxon. L. 2. laudans *auro vel argento*, et in contextu servans *auro argentoque*, etiam reliquos codd. ita exhibere tacite indicat. Praeterea *ferro et armis* Haverk. V. ad 22, 5, 8.

§. 5. *Quippe illa praedam verius, quam arma, esse*] *quippe illam praedam* Harl. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. *quippe illa praeda* Leid. 1. et Gaertn. Ex quo fonte utraque vitiosa scriptura profluxerit, dictum est supra ad 6, 3, 8. V. etiam mox ad §. seq. Deinde *et verius*, priori vocula male inserta, Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. Tum *esse* deficit in Lovel. 4. cujus loco *est* legit
verk. Mox *defortia*, pro *d*
mia, Leid. 1.

§. 6. *Virtutem esse militis d*
Et virtutem Leid. 2. Tum *e*
litibus decus Haverk. Mox
hoſtem quemvis Gaertn. Et
mnia illam victoriam sequi
omnia illa, Florent. Et hic
error ex eodem fonte pro
vit, ex quo duo §. praec-
cati.

§. 7. *His Cursor vocibus*
ctos milites in proelium du
structos milites Voſſ. 2. L
Lovel. 3. Portug. Haverk.
Hav. et Hearnii Oxon. L.
que aliter in Pall. tribus
vium fuiſſe, Gebhardus
supra ad Livii 5, 15, 10. q
inſtrictos legendum eſſe c
Mihi vulgatum minime
dum videtur; et potius ex
inſtructos ortum esse ex
scribarum, qui eam vo
inſtinctus paſſim commu
Exempla v. ad Livii 4, 3
lib. 5, 15, 10. 6, 14, 9. et
6. Adde Cel. Burmann.
son. 6. Faſt. 597. ad Suet
19. Oudend. ad Lucani
et quae notavi ad Silii
Mox *praeficit*, pro *praefec*

rarum certamine gesta res est, ut ab neutra
emissa sint tela. gladiis pugna coepit, et,
me commissa, ipso certamine, quod aliquam-
nceps fuit, accensa est: ut non cum Etruscis
victis, sed cum aliqua nova gente, videretur
tio esse. Nihil ab ulla parte movetur fugae: 7

m *exercitu* adscripta sit
ruriae a m. 2. Locum ex
ra recte restituit Sigo-
ui insignem injuriam fe-
issimo Gebhardum, in-
do quasi restitutionem hu-
i deberet editioni Cam-
uod crimen ut verisimile
illam ab eo visam fuisse,
robandum fuerat. Cete-
Umbrorum acie depugna-
omisso τῷ *exercitu*, quae-
edd. vett. invitis tamen
et Rom. anni 1472. ac
qui recte servant. V. in-
pit. Liv. 73. *aciem depu-*
est Florent.

ceptam acriter non tole-
gnam] *qui acceptam* Leid.
vel. 2. ac 3. *quia acceptam*
. Gaertn. et Fragm. Hav.
quia inceptam Haverk. [*quia*
tatur acriter Veith.] Tum
runt pugnam Lovel. 2. *to-*
pugnam aliter Portug.

Et ad Vadimonis lacum]
2, [20.] Ὀυάδμονα λίμ-
at. SIG. Locum Polybii
um, et Ὀυαδίμονα scri-
esse, conjicit Cluverius
Ant. 3. p. 552. ubi plura
loco videnda. Mendose
num monis latum legit Lo-
Vadmonis Gaertn. De *lege*
, qua Etrusci exercitum
nt, v. ad 4, 26, 3.

exercitu] Pal. pr. *coapto*
. GEBH. Ita et Voss. 2.
l. 3. sollemni errore scri-
barum, qui saepe *actus* et *aptus* in Mstis commutarunt. V. ad 40, 13, 6.

Quum vir virum legisset] Quid sit apud veteres auctores *vir virum legit*, declarant Petr. Victorius 18. Var. Lect. 19. Turneb. 25. Advers. 7. et Dodwell. Praelect. Camden. ad Spart. Hadr. 18, 4. Vox *quum* deficit in Voss. 2.

Quantis numquam alias ante simul copiis] *umquam alias* Leid. 2. Deinde *alias antea* Voss. ambo, Leid. ambo, Lov. 1. 2. 3. 4. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. V. ad 40, 12, 3.

§. 6. *Res gesta est, ut ab neutra parte emissa sint tela*] *gesta res est* Voss. uterque, Leid. uterque, Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Portug. Haverk. Fragm. Hav. et edd. vett. quem ordinem Basileenses demum anno 1539. mutarunt. Deinde *emissas in tela* Florent. literis male in suas voces contributis, et finali vocis *sint* elisa ob initialem vocis sequentis. *a neutra parte* etiam Leid. 1. Lovel. 1. Gaertn. et Fragm. Hav. Mox *commissa est in ipso certamine* Lovel. 4. in quo *est* a manu altera deletum est. Deinde *in aliqua nova gente*, pro *cum aliqua*, Lovel. 3.

§. 7. *Cadunt antesignani: et, ne nudentur pugnatoribus signa*] Legendum *propugnatoribus*. GELEN. De *antesignanis* v. Lipsium 4.

nu, dictatoris acies, alienam pugnam sequetur, no
11 *partem maximam victoriae trahet?* Concitat militem
nec peditum virtuti equites, aut legatorum stud
12 ducibus cedunt. M. Valerius a dextro, P. Deci
ab laevo cornu, ambo consulares, ad equites
cornibus positos evehuntur: adhortatique eos,
partem secum capeſſerent decoris, in transversa L

pa scribarum, quibus fraudi fuit repetitio vocis *cornu.* V. supra h. lib. c. 11, 11. Mox *et per dextrum cornu*, addita praepositione, est in Lovel. 2.

Alienam pugnam sequetur, non partem maximam victoriae trahet] *alienam pugnam sequitur* Lovel. 4. et Gaertn. *alienam sequetur pugnam* Portug. et Haverk. *sequentur* Mediol. ed. anni 1480. et quaedam aliae, scriptis et editis vetuſtioribus invitis. Tum *ut partem maximam victoria trahet* Lovel. 2. *victoria* etiam Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 3. Harlej. et Gaertn. *non partam maximam victoriam trahet* Lovel. 4.

§. 11. *Nec peditum virtuti equites*] *eques* Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Fragm. Hav. a m. 1. et Hearnii Oxon. N. quod probari posset exemplo eorum, quae infra dicentur ad 35, 40, 6. quo minus tamen genuinum judicem, optimorum codicum diſſensus efficit. Paullo ante *Concita*, pro *Concitat*, Lovel. 4. et Gaertn. *Concitati* Lovel. 2.

§. 12. *M. Valerius a dextro, P. Decius ab laevo cornu* etc. *ad equites* etc. *evehuntur*] Valerii praenomen exsulat a Voſſ. 1. Leid. utroque, Lovel. 1. 2. et Hearnii Oxon. C. Verum cur minus eo adpellaretur, quam sequens P. Decius? Tum *a dextro cornu*, ultima voce addita, Harlej. qu ex gloſſa receptam eſſe, sp patet. Hinc *a laevo* Leid. 2. vel. 1. Portug. Harlej. Gae et Haverk. Deinde *vehuntur* V 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. lej. Gaertn. Haverk. Fragm. a m. 2. Hearnii Oxon. L. 2. (in cujus poſterioris margin men *evehuntur* adscriptum tur) et editi ante Aldum. *huntur* Fragm. Hav. a m. 1. le. *Evehere* in his proprium bum. Supra 4, 33, 7. *Calca subditis evectus effreno equo i dios ignes infertur.* 5, 36, 7 *vectus extra aciem equo duc lorum occidit.* 22, 45, 3. *I tionem quoque pro vallo lo atque ipsas prope portas evect* 29, 34, 12. *Incaute se evehent sinistra excipiebat.* 31, 35, 5. *tes ut semel in hoſtem evecti* Et quidem *evehuntur a tes*, nempe ex ordine, i antea conſtiterant. Eader ma in re navali dixit in 15, 9. *Placuit tamen Regill classe evehi ad portum Eph* ita *evocare ad colloquium* c generis alia Livio familiari de quibus supra v. ad 4,

Ut partem secum capesser coris, in transversa latera incurrunt] *caperent* Leid. 2. Infra 31, 28, 4. *Ad Rhodi que missi legati, ut cap partem belli.* 2, 6, 8. *Decor tum ipsis capessere pugna*

udo tandem perrumpit ordines hoſtium. Tunc 10
pertinacia coepta, et averti manipuli quidam:
semel dedere terga, etiam certiorem capeſſere
. Ille primum dies fortuna veteri abundantes 11
corum fregit opes. caesum in acie, quod robo-
it; caſtra eo inpetu capta direptaque.
. Pari subinde periculo gloriaeque eventu bellum 1
mnitibus erat; qui, praeter ceteros belli adpara-

obus scriptis unoque edi-
mnium reliquorum teſti-
firmatur, et *primi ordines*
iter plerumque notantcen-
s primorum ordinum. V.
. ipsum ad Liv. 30, 4, 1.
i ordines peditum sunt pe-
n prima acie pugnantes.
usque penetrarunt equi-
orumque locum subiere;
nova velut acies exorta
imus autem et *proximus*
me in Mſtis confunduntur.
5, 47, 5. Mox *inter fusos*,
er fessos, Leid. 2.

Secuta deinde inpetum eo-
tcumque adfecta fuerat] Pal.
tum affecta erat. tert. *ut-*
affecta erat. Campanus *ut*
que affecta erat. GEBH.
odius *erat*, ut Flor. Rott.
duo Voſſiani, Thuan. tres
ureti codices. J. FR. GRO-
rat etiam supereſt in Hear-
tonienſibus, et omnibus
, nisi quod ea vox exsu-
uno Leid. 2. Verum insu-
um affecta Haverk. [Veith.]
affecta Portug. *utcumque*
Gaertn. V. ad 5, 18, 4. Prae
Secuta deinde inpetu eorum
t. Leid. 1. Lov. 2. et Fragm.
Secura deinde inpetu eorum
.

lem perrumpit ordines ho-
perrupit Voſſ. 2. et Gaertn.
hujus lib. c. 37, 9. *prorum-*
pit Haverk. V. ad 9, 43, 15. *pro-*
rupit Lovel. 2. Hinc *hoſtium or-*
dines Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1.
Portug. Gaertn. et Haverk.

§. 10. *Tunc vinci pertinacia coe-*
pta, et averti manipuli] *Tum vin-*
ci pertinacia coepta Leid. 1. et Lo-
vel. 4. V. ad 2, 12, 15. *Tunc vin-*
ci a pertinacia coepta Gaertn. *Tunc*
vinci pertinacia coepti Voſſ. 2. et
Lovel. 3. Hinc *adverti manipuli*
Voſſ. 2. et Fragm. Hav. a m. 1.
Male. V. ad 1, 37, 3. Verba haec
saepiſſime confundi, supra mo-
nitum est ad 6, 23, 8. Mox τὸ *et*
deficit in Haverk.

§. 11. *Fortuna veteri abundan-*
tes Etruscorum fregit opes] *for-*
tuna vetere Leid. 2. Portug. Ha-
verk. et Lovel. 2. ac 3. V. ad 10,
18, 8. *fortunā v'teri*, seu *fortu-*
nam verteri, Gaertn. *fortuna ver-*
tere Voſſ. 2. *fortuna vertente* Fragm.
Hav. Tum *fregerit* Leid. 2. V.
ad 40, 14, 11. Tandem *caesum in*
acie id, quod roboris fuit idem
Leid. 2. Sed pronomen *id* me-
lius abest a reliquis scriptis.

§. 1. *Pari subinde periculo glo-*
riaeque eventu bellum in Samniti-
bus erat] *Pari deinde periculo* Har-
lej. cui nullus consensit. Hinc
periculo, gloriaque et eventu Lo-
vel. 2. *periculo gloriaeque eventum*
Portug. Deinde *bellum* deerat in
Fragm. Hav. a m. 1. Tum *in*
Samnitum erat Haverk. Mox *fe-*
cere, pro *fecerunt*, Lovel. 4.

nu, dictatoris acies, alienam pugnam sequetur
11 *partem maximam victoriae trahet?* Concitat
nec peditum virtuti equites, aut legatorum
12 ducibus cedunt. M. Valerius a dextro, P.
ab laevo cornu, ambo consulares, ad eq
cornibus positos evehuntur: adhortatique e
partem secum capesserent decoris, in transve

pa scribarum, quibus fraudi fuit repetitio vocis *cornu.* V. supra h. lib. c. 11, 11. Mox *et per dextrum cornu*, addita praepositione, est in Lovel. 2.

Alienam pugnam sequetur, non partem maximam victoriae trahet] *alienam pugnam sequitur* Lovel. 4. et Gaertn. *alienam sequetur pugnam* Portug. et Haverk. *sequentur* Mediol. ed. anni 1480. et quaedam aliae, scriptis et editis vetustioribus invitis. Tum *ut partem maximam victoria trahet* Lovel. 2. *victoria* etiam Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 3. Harlej. et Gaertn. *non partam maximam victoriam trahet* Lovel. 4.

§. 11. *Nec peditum virtuti equites*] *eques* Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Fragm. Hav. a m. 1. et Hearnii Oxon. N. quod probari posset exemplo eorum, quae infra dicentur ad 35, 40, 6. quo minus tamen genuinum judicem, optimorum codicum dissensus efficit. Paullo ante *Concita*, pro *Concitat*, Lovel. 4. et Gaertn. *Concitati* Lovel. 2.

§. 12. *M. Valerius a dextro, P. Decius ab laevo cornu* etc. *ad equites* etc. *evehuntur*] Valerii praenomen exsulat a Voss. 1. Leid. utroque, Lovel. 1. 2. et Hearnii Oxon. C. Verum cur minus eo adpellaretur, quam sequens P. Decius? Tum *a dextro cornu*, ul-

tima voce addita, Har
ex glossa receptam esse
patet. Hinc *a laevo* Le
vel. 1. Portug. Harlej.
et Haverk. Deinde *vehu*
1. Leid. 2. Lovel. 1. Por
lej. Gaertn. Haverk. Fr
a m. 2. Hearnii Oxon.
(in cujus posterioris m
men *evehuntur* adscrip
tur) et editi ante Ald
huntur Fragm. Hav. a
le. *Evehere* in his prop
bum. Supra 4, 33, 7.
subditis evectus effreno e
dios ignes infertur. 5,
vectus extra aciem equo
lorum occidit. 22, 45, 3
tionem quoque pro vall
atque ipsas prope portas
29, 34, 12. *Incaute se eve*
sinissa excipiebat. 31, 35
tes ut semel in hostem e
Et quidem *evehuntur*
tes, nempe ex ordine
antea constiterant. E
ma in re navali dixit
15, 9. *Placuit tamen Re*
classe evehi ad portum
ita *evocare ad colloquiu*
generis alia Livio famil
de quibus supra v. ad

Ut partem secum cape
coris, in transversa late
incurrunt] *caperent* Lei
Infra 31, 28, 4. *Ad R*
que missi legati, ut
partem belli. 2, 6, 8. *D*
tum ipsis capessere pu

aequali; ad imum cuneatior, mobilitatis caus-
ongia pectori tegumentum: et siniftrum crus 3
tectum. galeae criftatae, quae speciem magni-
corporum adderent. tunicae auratis militibus
olores, argentatis linteae candidae. his dex-

6, 2. Tum *cuneatoR]* Har-
ctatior Voff. 2. Lovel. 3.
averk. Infra 44, 4, 4. *Ju-*
utis, in anguftum dorsum
, vix ternis ordinibus ar-
in fronte patuit. Et eo
uarus 37, 31, 8. *Coit deinde*
que parte in artiorem vel-
m. Lamptera ipsi adpel-
rrori caussa exftitit simi.
literarum *c* et *e* in scri-
ongobardica, de qua re
. ad 39, 35, 8.

Spongia pectori tegumen-
. Lips. Saturnal. Serm.
11. ubi aït, spongiam
uam in nota feminei se-
ui gladiatoriam exerce-
ucet Juvenalis *baltheum*
[255.]

decus, rerum si conju-
s auctio fiat,
ens, et manicae, et criftae,
urisque siniftri
lium tegmen.

. *tegimentum* Lovel. 2. *te-*
Lovel. 4. V. ad 36, 32, 6.

ae criftae, quae speciem
dini corporum adderent]
um erratum, pro *galeae*
. GELEN. Quidam emen-
galeatae criftae. temere,
idem judicio. Videndum
, quam bene habeant,
accedunt, verba, *Spon-*
ori tegumentum. neutrum
telligo. GLAR. *galeatae*
primum vidi in ed. Me-
ni 1480. Ante eam Rom.
i 1472. et eo ipso anno
1480. publicata Parm. recte prae-
ferunt *galeae criftatae.* Neque a-
liter est in Mftis omnibus, nisi
quod *galea criftaque speciem ma-*
gnitudini corporum addiderunt sit
in Lovel. 2. *galeae crifta*, sc. te-
ctae, quod ex praecedenti re-
petendum, in Leid. 1. *galeaeque*
criftatae in Voff. 2. et Fragm. Hav.
a m. 1. *et galeae criftatae* in Har-
lej. et Haverk. *addiderunt* etiam
idem Haverk. praefert; sed ea
vox exsulat a Gaertn.

Tunicae auratis militibus versico-
lores, argentatis linteae candidae]
aureatis militibus Voff. 2. et Leid.
2. *auratis monilibus* Lovel. 2. Tum
colores, duabus prioribus sylla-
bis omissis, Voff. 2. et Lovel. 3.
Deinde *argentate lineate candide*
Lovel. 2. *argentatis linteae Cau-*
dinae Haverk.

Illi in siniftro consiftunt] *illi si-*
niftro consiftunt Hearnii Oxon.
B. Mox hoc ipso capite. *Dextro*
ipse cornu consiftit: siniftro prae-
fecit magiftrum equitum. At reli.
qui omnes vulgatum tuentur. Su-
pra 7, 34, 8. *Et ipse in summo*
conftitit vertice. ubi perperam et-
iam ab uno cod. aberat prae-
positio. alia ad eum locum di-
cta sunt. (* 35. 35, 11.) Hic vero
praepositio, per compendium
hoc modo *i* notata, excidit ob
vocis praecedentis literam fina-
lem. V. ad Livii 35, 8, 9.

§. 4. *Doctique a ducibus erant, horridum militem esse debere*] *do-*
cti a ducibus erant Leid. 2. et Lo-
vel. 1. *doctique a duce erant* Lovel.

15 direptisque ante noctem injectus ignis. Dictator
senatusconsulto triumphavit. cujus triumpho lo
16 maximam speciem captiva arma praebuere. tant
magnificentiae visum in iis, ut aurata scuta do
nis argentariarum ad forum ornandum divider

accipere. Perperam. Praeterquam enim quod, ut modo dictum est, ad praecedens *repleri* subintelligatur *coepti*, non insolens etiam est, infinito verbo finitum ac finito infinitum subjungi. V. supra ad 5, 47, 5. *sua castra accepere* Lovel. 4. *sua castra acceperunt* Gaertn. *castra sua cepere* Harlej. sed prima syllaba τοῦ *accepere* hausta est partim a vocis praecedentis litera finali, partim a prima τοῦ *cepere.* V. ad 39, 6, 2. *Accipere* in hac re Livio sollemne est. V. supra ad 5, 21, 3. [*recepere* Veith.]

Captis direptisque ante noctem injectus ignis] *captisque ante noctem* Voss. 1. Voss. 2. a m. 1. Leid. uterque, Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Portug. et Haverk. [Veith.] *captisque vi ante noctem* Voss. 2. a m. 2. et Fragm. Hav. a m. 1. *captis direptisque vi ante noctem* a m. 2. Saepius *capti* simul et *direpti* oppidi vel castrorum meminit Livius, quorum multis locis alterum omittunt librarii. Supra 2, 25, 4. *Mox ipsa castra capta direptaque.* 4, 47, 4. *Captis direptisque castris, quum praedam dictator militi concessisset.* Eodem cap. *Oppidum, corona circumdatum, scalis captum ac direptum est.* 10, 44, 1. *Captum oppidum diripiendum militi dedit.* 24, 35, 2. *Megara vi capta diruit ac diripuit.* 29, 17, 16. *Quotidie capitur urbs nostra, quotidie diripitur.* et alibi saepe. Deinde *invectus ignis* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. sollemni scribarum errore. V. exempla supra 1, 30, 10. 6, 27, 10. 9, 13, 10. 31, 27, 8. et
32, 30, 11. Adde, quae nota
ad 32, 6, 1. (* 27, 28, 1. 37, 30.

§. 15. *Dictator ex senatuscon*
to triumphavit. cujus trium
ex senatu ɔ Lovel. 1. *ex senatu*
sulto Leid. 2. *ex Samnitibus tr*
phavit Voss. 2. Lovel. 3. et Fr
Hav. *ex senatusconsulto de*
nitibus triumphavit Gaertn.
plici lectione juncta; quod
dicis hujus librario frequen
se, modo vidimus ad §. 13.
cui triumpho Gaertn. et He
Oxon. B. Mox *praebuerunt*,
praebuere, Lovel. 4.

§. 16. *Dominis argentari*
ad forum ornandum dividere
Leg. *argentariarum.* Subin
bernarum. MURET. Scribe
omnino *argentariarum*, qui
auditur *tabernarum.* V. 2
2. et 40, 51, 5. GISB. CU
argentariorum omnes mei
ferunt constanter. [etiam V
nisi quod ex Voss. 1. nihil
ri viderim in excerptis, ut
is conjecturam virorum d
rum exhibeat, quae mihi
vera esse videtur. *ad orna*
forum est in Lovel. 4. Tu
derentur in Haverk. omissa
syllaba *di*, quae forte inter
est a praecedentis vocis sy
finali *dū*.

Inde natum initium dicitu
ornandi ab aedilibus, quum
sue ducerentur] *inditium* Lo
et 4. *inditum* Leid. 2. Dein
censae ducerentur Leid. 2. *cū*
ducerentur Haverk. *cum tens*
cerentur Florent. Voss. 1. et
1. V. de hac vocis ejus c
graphia supra ad 5, 41, 2.

le natum initium dicitur fori ornandi ab ae-
, quum tensae ducerentur. Et Romani qui- 17
d honorem Deûm insignibus armis hostium
t: Campani, ab superbia et odio Samnitium,
ores (quod spectaculum inter epulas erat)

off. 2. nisi quod praefe-
ratur. V. ad 38, 43, 1.
autem haec verba defi-
Harlej. et Gaertn.

Campani, ob superbia et
nitium, gladiatores etc.
etc.] Hinc Cic. dixit pro
64.] *Ex ergastulis emtos*
ss gladiatoriis ornavit, et
alios Samnites, alios Pro-
fecit. Et Lucilius [4. Sa-
est apud Marcellum [v.
.]

Samnis fuit flacco ore, una
quidem
es, sparsus homo, vita illa
gans locique
Pacidiano componier, opti-
mus multo
hominem natos gladiator qui
fuit unus.

etiam alia gladiatorum no-
ut *Thrax*, *Mirmillo*, *Re-*
; de quibus alii. SIG. De
ntibus Samnitibus v. Sca-
d Varr. 4. de ling. Lat. p.
psium 2. Saturn. 11. et Sal-
ad Solin. p. 26. Ceterum
mpani, ab superbia et odio,
prima vocula, Lovel. 2.
rnii Oxon. C. Verum, par-
m hanc adversativam, quam
saepe subpressam voluit,
ines de suo addere solitos
, supra vidimus ad 6, 32,
od et hic factum esse, ve-
ile fit, quia constanter re-
ces agnoscunt. *a superbia*
Gaertn. Lovel. 1. et Leid.
superbia et odio Voss. 2. *ad*
biam et odio Lovel. 3. *super-*
odio Lovel. 4. *ab superbia*
odioque Haverk. Paullo ante *quod*, pro *quidem*, idem Haverk. Tum *ad honorem diu*, pro *Deû*, sive *Deûm*, Lovel. 1. a m. 1. Hinc *hostium armis* Lovel. 4. Tandem *usi*, pro *usi sunt*, Lovel. 2.

Eo ornatu armarunt, Samnitiumque nomine adpellarunt] Flor. Bott. Helm. Voss. duo *compellarunt*. J. FR. GRON. *ornare*, *ornatus* et *ornamenta* de armis dici, notum est. V. quae adnotantur ad Flori 1, 16, 7. Livius 1, 43, 8. *Ita pedestri exercitu ornato distributoque.* ubi *ornato* ad arma pertinet, quae sua cuique classi data dixerat. Hinc *armare* et *ornare* saepe conjunguntur. 7, 10, 5. *Armatum adornatumque adversus Gallum producunt.* Et quod hic *ornatu armare*, 7, 14, 7. est *armis ornare*. *Agasones partim captivis, partim aegrorum armis ornatos imponit.* (*ornare armis* Ovid. 9. Her. 103.) Nec video, cur Buchner. ut puto, in thesauro Fabri, et Graevius in Suetonii Tito 9. scripturam paucorum librorum *ferramenta pugnantium* gladiatorum praeferre voluerint receptae, et plerorumque MSS. et vett. edd. auctoritate stabilitae *ornamenta pugnantium*, quam Casaubonus, Torrentius, Salmasius, Lipsius ad Taciti 3. Ann. Exc. G. et 2. Saturnal. 17. et ante eos omnes Beroaldus probarunt. Nam, quod Lipsius dicit, Beroaldum ibi substituisse *instrumenta*, errorem esse Beroaldum pro Sabellico scribentis, constat ex Beroaldi edit. Suetonii Mediolanensi CIↃCCCCXCIIII.

nu, dictatoris acies, alienam pugnam sequetur, non
11 *partem maximam victoriae trahet?* Concitat milites. nec peditum virtuti equites, aut legatorum studia
12 ducibus cedunt. M. Valerius a dextro, P. Decius ab laevo cornu, ambo consulares, ad equites in cornibus positos evehuntur: adhortatique eos, ut partem secum capeſſerent decoris, in transversa la-

pa scribarum, quibus fraudi fuit repetitio vocis *cornu*. V. supra h. lib. c. 11, 11. Mox *et per dextrum cornu*, addita praepositione, est in Lovel. 2.

Alienam pugnam sequetur, non partem maximam victoriae trahet] *alienam pugnam sequitur* Lovel. 4. et Gaertn. *alienam sequetur pugnam* Portug. et Haverk. *sequentur* Mediol. ed. anni 1480. et quaedam aliae, scriptis et editis vetuſtioribus invitis. Tum *ut partem maximam victoria trahet* Lovel. 2. *victoria* etiam Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 3. Harlej. et Gaertn. *non partam maximam victoriam trahet* Lovel. 4.

§. 11. *Nec peditum virtuti equites*] *eques* Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Fragm. Hav. a m. 1. et Hearnii Oxon. N. quod probari posset exemplo eorum, quae infra dicentur ad 35, 40, 6. quo minus tamen genuinum judicem, optimorum codicum diſſensus efficit. Paullo ante *Concita*, pro *Concitat*, Lovel. 4. et Gaertn. *Concitati* Lovel. 2.

§. 12. *M. Valerius a dextro, P. Decius ab laevo cornu* etc. *ad equites* etc. *evehuntur*] Valerii praenomen exsulat a Voſſ. 1. Leid. utroque, Lovel. 1. 2. et Hearnii Oxon. C. Verum cur minus eo adpellaretur, quam sequens P. Decius? Tum *a dextro cornu*, ultima voce addita, Harlej. quam ex gloſſa receptam eſſe, sponte patet. Hinc *a laevo* Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Harlej. Gaertn. et Haverk. Deinde *vehuntur* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Harlej. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. a m. 2. Hearnii Oxon. L. 2. B. N. (in cujus poſterioris margine tamen *evehuntur* adscriptum legitur) et editi ante Aldum. *invehuntur* Fragm. Hav. a m. 1. Male. *Evehere* in his proprium verbum. Supra 4, 33, 7. *Calcaribus subditis evectus effreno equo in medios ignes infertur.* 5, 36, 7. *Evectus extra aciem equo ducem Gallorum occidit.* 22, 45, 3. *In stationem quoque pro vallo locatam atque ipsas prope portas evecti sunt.* 29, 34, 12. *Incaute se evehentes Masinissa excipiebat.* 31, 35, 5. *Equites ut semel in hoſtem evecti sunt.* Et quidem *evehuntur ad equites*, nempe ex ordine, in quo antea conſtiterant. Eadem forma in re navali dixit infra 37, 15, 9. *Placuit tamen Regillum tota classe evehi ad portum Ephesi.* Et ita *evocare ad colloquium* ejusque generis alia Livio familiaria sunt, de quibus supra v. ad 4, 10, 1.

Ut partem secum capesserent decoris, in transversa latera hoſtium incurrunt] *caperent* Leid. 2. Male. Infra 31, 28, 4. *Ad Rhodios quoque missi legati, ut capesserent partem belli.* 2, 6, 8. *Decorum erat tum ipsis capessere pugnam duci-*

tera hostium incurrunt. Is novus additus terror 13
quum ex parte utraque circumvasisset aciem, et ad
terrorem hostium legiones Romanae, redintegrato
clamore, intulissent gradum, tum fuga ab Samnitibus
coepta. Jam strage hominum armorumque insignium 14
campi repleri; ac primo pavidos Samnites castra
sua accepere: deinde ne ea quidem retenta. captis

bus. et alibi saepe. Confunduntur haec verba etiam infra hoc lib. c. 43, 13. *partem secum capesserent dictatoris* Lovel. 4. Tum vox *latera* exsulat a Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. et Fragm. Hav. a m. 1.

§. 13. *Is novus additus terror*] *Hic novus additus terror* Voss. 2. *His novus additus terror* Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. Harlej. Haverk. Fragm. Hav. et ed. Parm. V. ad 2, 14, 9. *terror additus* editiones antt. usque ad Froben. anni 1535. Mox etiam *ex utraque parte*, transpositis dictionibus, eaedem ediderunt.

Et ad terrorem hostium legiones Romanae, redintegrato clamore, intulissent gradum] Se in Oxon. B. ac C. *et ad terrendos host.* invenisse, testatur Hearnius. Verum mihi *et ad terrendas hostium legiones Romani* obvium fuit in Portug. et Haverk. neque inde dissentit Harlej. nisi quod praeferat *Romano redintegrato clamore* sine sensu. Utraque lectione juncta *et ad terrorem ac terrendas hostium legiones Romano redintegrato clamore intulissent gradum* est in Gaertn. quod hujus codicis librario frequens esse, vidimus supra ad 4, 55, 5. et mox hoc cap. §. 15. Nihil muto. Indicat enim Livius, eodem tempore, quo equites latera invadebant, etiam pedites, quos nomine *legionum Romanarum* indicat, a fronte terrendis hostibus clamorem redintegrasse, ac gradum intulisse. Eo sensu *legiones* pro peditibus exercitus supra est 3, 27, 6. *Legiones ipse dictator, magister equitum suos equites ducit.* et 29, 2, 7. *Id modo hostium imitati sunt, ut inter legiones et ipsi patentes equiti relinquerent vias.* Tum *redintegrato clamorem tulissent* Florent. pro quo *clamore tulissent* a m. 2. emendatum est. Deinde *gradum* omittit Lovel. 3. cujus loco *gladium* praefert Klock. In verbis sequentibus *tunc fuga*, pro *tum*, Voss. 2. et Fragm. Hav. V. ad 2, 12, 15. *cum fuga* Lovel. 1. Vide ad Epit. Liv. 48. circa finem. Hinc *a Samnitibus* Leid. 2. Portug. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav.

§. 14. *Campi repleri, ac primo pavidos Samnites castra sua accepere*] *quampi repleri* Klock. litera *c* in *qu* mutata, de quo v. ad 9, 2, 15. *campum repleri* Fragm. Hav. quasi hunc casum requireret infinitum verbum, et non per ellipsin diceretur, pro *campi repleri coepti*: quod verbum modo praecessit, et huc revocari potest. V. Sanctium 3. Min. 6. in fine. *campi repleti* Leid. 2. et Haverk. quomodo dedisse videntur scribae, quia mox sequitur verbum finitum *accepere*, quo animo librarius Fragm. Hav. qui hic *repleri* servat, mox a m. 1. dedit

15 direptisque ante noctem injectus ignis. Dictator ex senatusconsulto triumphavit. cujus triumpho longe
16 maximam speciem captiva arma praebuere. tantum magnificentiae visum in iis, ut aurata scuta dominis argentariarum ad forum ornandum divideren-

accipere. Perperam. Praeterquam enim quod, ut modo dictum est, ad praecedens *repleri* subintelligatur *coepti*, non insolens etiam est, infinito verbo finitum ac finito infinitum subjungi. V. supra ad 5, 47, 5. *sua castra accepere* Lovel. 4. *sua castra acceperunt* Gaertn. *castra sua cepere* Harlej, sed prima syllaba τοῦ *accepere* hausta est partim a vocis praecedentis litera finali, partim a prima τοῦ *cepere.* V. ad 39, 6, 2. *Accipere* in hac re Livio sollemne est. V. supra ad 5, 21, 3. [*recepere* Veith.]

Captis direptisque ante noctem injectus ignis] *captisque ante noctem* Voss. 1. Voss. 2. a m. 1. Leid. uterque, Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Portug. et Haverk. [Veith.] *captisque vi ante noctem* Voss. 2. a m. 2. et Fragm. Hav. a m. 1. *captis direptisque vi ante noctem* a m. 2. Saepius *capti* simul et *direpti* oppidi vel castrorum meminit Livius, quorum multis locis alterum omittunt librarii. Supra 2, 25, 4. *Mox ipsa castra capta direptaque.* 4, 47, 4. *Captis direptisque castris, quum praedam dictator militi concessisset.* Eodem cap. *Oppidum, corona circumdatum, scalis captum ac direptum est.* 10, 44, 1. *Captum oppidum diripiendum militi dedit.* 24, 35, 2. *Megara vi capta diruit ac diripuit.* 29, 17, 16. *Quotidie capitur urbs nostra, quotidie diripitur.* et alibi saepe. Deinde *invectus ignis* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1, sollemni scribarum errore. V. exempla supra 1, 30, 10. 6, 27, 10. 9, 13, 10. 31, 27, 8. et 32, 30, 11. Adde, quae notantur ad 32, 6, 1. (* 27, 28, 1. 37, 30, 10.)

§. 15. *Dictator ex senatusconsulto triumphavit. cujus triumpho*] *ex senatu* ɔ Lovel. 1. *ex senatu consulto* Leid. 2. *ex Samnitibus triumphavit* Voss. 2. Lovel. 3. et Fragm. Hav. *ex senatusconsulto de Samnitibus triumphavit* Gaertn. duplici lectione juncta; quod codicis hujus librario frequens esse, modo vidimus ad §. 13. Tum *cui triumpho* Gaertn. et Hearnii Oxon. B. Mox *praebuerunt*, pro *praebuere*, Lovel. 4.

§. 16. *Dominis argentariorum ad forum ornandum dividerentur*] Leg. *argentariarum.* Subint. tabernarum. MURET. Scribendum omnino *argentariarum*, quia subauditur *tabernarum.* V. 26, 27, 2. et 40, 51, 5. GISB. CUPER. *argentariorum* omnes mei praeferunt constanter, [etiam Veith.] nisi quod ex Voss. 1. nihil notari viderim in excerptis, ut forte is conjecturam virorum doctorum exhibeat, quae mihi etiam vera esse videtur. *ad ornandum forum* est in Lovel. 4. Tum *viderentur* in Haverk. omissa prima syllaba *di*, quae forte intercepta est a praecedentis vocis syllaba finali *dū.*

Inde natum initium dicitur fori ornandi ab aedilibus, quum thensae ducerentur] *initium* Lovel. 1. et 4. *inditum* Leid. 2. Deinde *cum censae ducerentur* Leid. 2. *cūtensae ducerentur* Haverk. *cum tensae ducerentur* Florent. Voss. 1. et Leid. 1. V. de hac vocis ejus orthographia supra ad 5, 41, 2. et ita

tur. inde natum initium dicitur fori ornandi ab ae-
dilibus, quum tensae ducerentur. Et Romani qui- 17
dem ad honorem Deûm insignibus armis hoſtium
usi sunt: Campani, ab superbia et odio Samnitium,
gladiatores (quod spectaculum inter epulas erat)

etiam Voſſ. 2. nisi quod praeſe-rat *dicerentur*. V. ad 38, 43, 1. Omnia autem haec verba deſiciunt in Harlej. et Gaertn.

§. 17. *Campani, ab superbia et odio Samnitium, gladiatores* etc. *eo ornatu* etc.] Hinc Cic. dixit pro Sextio [64.] *Ex ergastulis emtos nominibus gladiatoriis ornavit, et sortito alios Samnites, alios Provocatores fecit.* Et Lucilius [4. Satyr.] ut est apud Marcellum [v. *Spurcum*.]

> *Aeserninus fuit flacco ore, una equidem*
> *Samnis, spurcus homo, vita illa dignus locoque*
> *Cum Pacidiano componier, optimus multo*
> *Post homines natos gladiator qui fuit unus.*

Erant etiam alia gladiatorum nomina, ut *Thrax*, *Mirmillo*, *Retiarius*; de quibus alii. SIG. De gladiatoribus Samnitibus v. Scalig. ad Varr. 4. de ling. Lat. p. 34. Lipsium 2. Saturn. 11. et Salmas. ad Solin. p. 26. Ceterum *sed Campani, ab superbia et odio*, addita prima vocula, Lovel. 2. et Hearnii Oxon. C. Verum, particulam hanc adversativam, quam Livius saepe subpreſſam voluit, librarios de suo addere solitos fuiſſe, supra vidimus ad 6, 32, 8. quod et hic factum eſſe, verosimile ſit, quia conſtanter reliqui non agnoscunt. *a superbia et odio* Gaertn. Lovel. 1. et Leid. 1. *aa superbia et odio* Voſſ. 2. *ad superbiam et odio* Lovel. 3. *superbia et odio* Lovel. 4. *ab superbia odioque* Haverk. Paullo ante *quod*, pro *quidem*, idem Haverk. Tum *ad honorem diu*, pro *Deû*, sive *Deûm*, Lovel. 1. a m. 1. Hinc *hostium armis* Lovel. 4. Tandem *usi*, pro *usi sunt*, Lovel. 2.

Eo ornatu armarunt. Samnitiumque nomine adpellarunt] Flor. Rott. Helm. Voſſ. duo *compellarunt*. J. FR. GRON. *ornare*, *ornatus* et *ornamenta* de armis dici, notum est. V. quae adnotantur ad Flori 1, 16, 7. Livius 1, 43, 8. *Ita pedeſtri exercitu ornato distributoque*. ubi *ornato* ad arma pertinet, quae sua cuique claſſi data dixerat. Hinc *armare* et *ornare* saepe conjunguntur. 7, 10, 5. *Armatum adornatumque adversus Gallum producunt.* Et quod hic *ornatu armare*, 7, 14, 7. est *armis ornare*. *Agasones partim captivis, partim aegrorum armis ornatos imponit.* (*ornare armis* Ovid. 9. Her. 103.) Nec video, cur Buchner. ut puto, in thesauro Fabri, et Graevius in Suetonii Tito 9. scripturam paucorum librorum *ferramenta pugnantium* gladiatorum praeſerre voluerint receptae, et plerorumque MSS. et vett. edd. auctoritate stabilitae *ornamenta pugnantium*, quam Casaubonus, Torrentius, Salmasius, Lipsius ad Taciti 3. Ann. Exc. G. et 2. Saturnal. 17. et ante eos omnes Beroaldus probarunt. Nam, quod Lipsius dicit, Beroaldum ibi substituiſſe *inſtrumenta*, errorem eſſe Beroaldum pro Sabellico scribentis, conſtat ex Beroaldi edit. Suetonii Mediolanensi CIↃCCCCXCIIII.

eo ornatu armarunt, Samnitiumque nomine com-
18 pellarunt. Eodem anno cum reliquis Etruscorum
ad Perusiam, quae et ipsa induciarum fidem rupe-
rat, Fabius consul nec dubia nec difficili victoria
19 dimicat. ipsum oppidum (nam ad moenia victor ac-
cessit) cepisset, ni legati dedentes urbem exissent.
20 Praesidio Perusiae inposito, legationibus Etruriae
amicitiam petentibus prae se Romam ad senatum

et ex edita ab eo interpretatione. Salmasius ad Solinum et ad Florum eadem significatione *ornaturam* dici putat, et pro eo, quod in Solino c. 4. vulgatur *Tritanum gladiatorem natura Samnitem fuisse*, emendat *ornatura*. Sed primo non ostendit, *ornatura* esse vocem Latinis scriptoribus usitatam. Deinde, quum Plinius, e quo hoc descripsit Solinus, Tritanum *in gladiatorio ludo Samnitium armatura celebrem* fuisse dicat, potius sequendos puto Parrhasium l. d. et Lipsium 2. Saturn. 11. sed sine mentione Parrhasii, in Solino quoque legentes *armatura*. DUK. *compellarunt* etiam omnes mei praeter unum Gaertner. omnesque Hearnii Oxonienses praeter solum L. 1. Ceterum *eo ornatu armarunt Samnitium, gladiatorisque nomine compellarunt* Lovel. 4.

§. 18. *Ad Perusiam, quae et ipsa induciarum fidem ruperat*] Legendum *quae ipsa*, non *quae et ipsa*. GELEN. In Aldina, Juntae, et Frobeniana video *quae et ipsa*. Vetuit Gelenius. Legendum *quae ipsa*, inquit; non *quae et ipsa*. Et sane Andreas et caeteri ante Aldum, ut ille voluit. Sed Flor. Bott. Helm. Vossianus [pr.] Mureti *quae et ipsa*. J. FR. GRON. Nulli meorum τό *et* abjiciunt, nisi Voss. 2. Lovel. 3. Harlej. et forte Klock. ex quo nihil notatum video. Reliqui constanter servant; quod de suis etiam Oxoniensibus Hearne testatur. Contra praecedens *quae* deficit in Lovel. 2. ut dare voluerit librarius *ad Perusiam (et ipsa induciarum fidem ruperat) Fabius consul*. V. ad 5, 32, 8. Sed *quae* in reliquis omnibus constanter superest: quare servandum arbitror. *induciarum foedera* habet Gaertn. Male. Differunt enim *foedus* et *induciae*. Supra 4, 30, 1. *Foedus ab senatu cum petissent, et pro foedere deditio ostentaretur, inducias annorum octo inpetravere*. Mox cap. seq. §. 6. *Tantum terrorem sui fecit, ut nomen omne Etruscum foedus ab consule peteret. Ac de eo quidem nihil inpetratum. Induciae annuae datae*. At *fides induciarum* apud Livium saepe obcurrit. V. ad Livii 8, 37, 2. *fides* et *foedus* commutari a librariis, supra vidimus ad Epit. Liv. hoc lib. Ceterum paullo ante *Eodem anno dum cum reliquis*, media voce addita, Haverk. *cum reliquiis* Klock. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. quod, si plures codd. firmarent, non displiceret, ut intelligerentur reliquiae exercitus, qui supra cap. praec. devictus fuisse narratur. Ita etiam alibi peccatur. V. infra ad 40, 57, 8. In verbis sequentibus *dimicavit*, pro *dimicat*, Lovel. 4.

§. 19. (*Nam ad moenia victor*

is, consul, praestantiore etiam, quam dictator, ria triumphans, urbem est invectus. Quin et- 21 devictorum Samnitium decus magna ex parte gatos, P. Decium et M. Valerium, est versum: populus proximis comitiis ingenti consensu ulem alterum, alterum praetorem declaravit.

XLI. Fabio ob egregie perdomitam Etruriam 1 inuatur consulatus; Decius collega datur.

t) cepisset, ni legati deden- rum] nam moenia victor ac- Voss. 2. Ita Plin. 16, 40. *proxime ebenum accedere vi-* Tacit. 12. Ann. 31. *Quia tem nostram volentes acces-* Auson. Epist. 8, 3.

onicamque urbem vicino ac cessimus agro.

Burmann. ad Phaedri 1. 6. Hic tamen nihil muto, quia reliqui codd. con- praepositionem tuentur, quia alibi Livius ita locu- non reperitur. *nam ad moe- oria accessit* Leid. 2. et Lov. 1. Praeterea *cum cepisset, gati* Voss. 2. et Lov. 3. sine

Praestantiore, quam di- victoria triumphans, ur- invectus] Vet. lib. *prae re etiam, quam.* †. „Ita us. „ †. SIG. Particulam non modo servant omnes sed et edd. quas videre est: ut nesciam, quam huic scholio addendo Si- habuerit. *praestantiore et- toria, quam dictator, trium-* Lovel. 4. *praestantiore et- quam dictator, triumphans* Portug. et Haverk. Prae- *in urbem est invectus* Lovel. supra ad 4, 29, 4. Paullo *er se,* loco τοῦ *prae se,* Ha- verk. solito scribarum errore. V. ad 10, 13, 9.

§. 21. *Consulem alterum, alte- rum praetorem declaravit*] Vox *alterum* semel omittitur in Flo- rent. Haverk. et Lovel. 4. de quo lapsu scribarum v. ad 33, 27, 4. *alterum consulem, alterum prae- torem* praeferunt Voss. 2. Lovel. 2. et 3. Paullo ante *de victoria*, pro *devictorum*, Gaertn.

§. 1. *Fabio ob egregie perdomi- tam Hetruriam*] *Perdomitam* aït, quae nondum domita erat, quip- pe in quam nunc mittitur exer- citus consularis. Caeterum De- cio hic addendum *iterum*, Fabio *III.* Valerio praetori hic addi- tur *quartum*, quod de praetori- bus rarum est. GLAR. Praepo- sitio *ob* deficit in Leid. 1. ejus loco *ab* dedit librarius Haverk. sollemni lapsu. *perdomitam* dicit, quia vincendo ad pacem peten- dam Etruscos adegerat, quam- vis tamen data ea uti noluerint. Licet autem hic Fabii tertius, Decii alter consulatus fuerit, non tamen alterutri numerus ad- dendus est. V. ad 2, 16, 7.

Decio collega datur] Chifl. *Decio collegae.* Voss. [ambo,] et Helm. *Decio collega.* Forte mutata dis- tinctione: *Fabius ob egregie per- domitam Etruriam, continuato con- sulatu, Decio collega datur.* J.

9 rat. Ii, concitata omni juventute sua,
parte Etruscorum ad rebellionem compuls
exercitum fecerant, ut, relicto post se i
Decio, ad obpugnandam inde Romam itu
gnifice de se, ac contemtim de Romanis l
10 jactarent. Quod inceptum eorum ubi a
consulem perlatum est, ad urbem ex Et
gnis itineribus pergit, et in agro Pupinien
11 mam intentus hostium consedit. Nec Ro
nebatur Umbrorum bellum: et ipsae min

rem ceteram plebem fecerunt. Tranquillae res, ut 38, 28, 1. *In ceteris provinciis tranquillae res fuerunt.* Plurium itaque et meliorum, receptam lectionem servantium, auctoritati cedere convenit. [*jam* omittit Veith.] Deinde *repentina refectio* Leid. 1. Ita et infra peccatur 10, 20, 11. V. supra hoc lib. ad c. 10, 6. *repentina defectione* Gaertn.

Integrae a cladibus belli, nisi quod transitum exercitus ager senserat] *integrae ac laudibus* Leid. 1. *integrae ab cladibus* Voss. 2. Lovel. 3. Portug. et Haverk. Tum *nisiq; transitum* Lovel. 3. V. ad 2, 41, 8. Hinc *ager censerat* Haverk.

§. 9. *Contemtim de Romanis loquentes jactarent*] *contemtum* Leid. 1. Gaertn. Haverk. et paucae edd. antt. Tum *jactitarent* Portug. et Hearnii Oxon. B. Solent haec verba inter se commutari. V. ad 7, 2, 11. [*loquentes* omittit Veith.] Paullo ante *ad oppugnandum inde Romam*, pro *oppugnandam*, Lovel. 3. et quaedam ex edd. vett. V. ad 40, 49, 1.

§. 10. *Quod inceptum eorum ubi ad Decium consulem perlatum est*]

Quod in contemptum
4. *Quod inceptum ad*
2. Mox *ab Etruria*, p
ria, Leid. 1. Lovel
et Haverk. [Veith.]
Lovel. 4.

Et in agro Pipinien
intentus hostium conse
Pupiniensi restitueru
hil certi adferre poss
Scribe *Pupiniensi*, i
erat in Pupinia; d
post, quod, quid e
cat Glareanus igno
Pupiniensi Aldus eu
pauci ediderunt: q
rum ejectum Sigoni
occasionem dedit. E
gonio enim favent
et Neap. Latinii. It
gendum, Sigonio co
neb. ad Cic. orat. 2
ubi etiam quaedam
vide. Sed plura dab
infra ad Livii 26, 9,
sertim Cluverius 3.
p. 966. Vocula *et* de
lej. et edd. Aldina p
eam hausisse viden
literae vocis praeced
quod et alibi eveni
tur. V. supra 6. 3
4. 10, 3, 5. et alibi.
38, 38, 12.) Tum *se*

profectus ad Nuceriam Alfaternam, tum pacem 3
etentes, quod uti ea, quum daretur, noluissent,

rius, cum legit *Alfaternos*,
o scilicet oratio et sensus con.
, 4. Italiae ant. 5. [p. 1186.]
vero et sic constat. Intelligi-
us enim ejus urbis incolas. Sic
[2, 9.] *Haec ubi Patavium sunt*
tiata, (*semper autem eos in*
mis accolae Galli habebant) *in*
s partes juventutem dirigunt.
[35, 1.] *Helorum atque Erbes-*
m, *dedentibus ipsis*, *recipit.*
eodem [c. 36, 10] *Murgantiam*
imum, *prodito ab ipsis praesi-*
Romano, *recipit.* 26, [19, 11.]
uperiis, *urbe Graeca*, (*oriundi*
ipsi a Phocaea sunt) *copias ex-*
it. 31, [16, 5.] *Elarunta et A-*
cecentsum, *tradentibus ipsis*,
ipit. 44, [7, 5.] *Postero die pro-*
sus, *Agassam urbem*, *traden-*
s sese ipsis, *recepit.* V. supra
8, 11, 12. J. FR. GRON. Vo-
a *is*, quam ab initio addidit
gonius, et sensus requirere
detur, omiserunt concordi con-
nsu omnes mei, et cum illis
arnii Oxon. B. et C. in cujus
2. [et Veith.] pro eo *Fabius*
fectus exstabat. Tum *ad Nu-*
riam Alfates Harlej. *in Luceriam*
laternam Klock. *Nuceria* et *Lu-*
ria etiam alibi confundi, do-
Cel. Burm. ad Suet. Vitell.
ad Miceriam Alifates edd. Rom.
ni 1472. et Parm. *ad Maceriam*
lfaternam Voss. 2. et Lovel. 3.
liqui omnes *ad Nuceriam Al-*
ternam, ut Sigonius, proban-
Gronovio, scribendum docuit.
ale de hujus lectionis veritate
bitabat Schottus ad Aurel.
ict. de Vir. inlustr. 32. Sed
quae ibi notat Doct. Arntzen.
inc voculae *jam tum* desunt in
ntextu Port. in Hav. et in Hear-
ii Oxon. B. Pro utraque illa unam
m servant Lovel. 3. 4. et Har-
j. cui iterum *quam* substituit
cerin. *cum* Voss. duo, Leid.
uo, Florent. Lovel. 1. 2. Por-

tug. in margine, Klock. et Fragm. Hav. Ex quibus Klock. insuper habet *Falaternam cum pace petentis*, Lovel. 2. *Alfaternam cum pacem petentem.* Sed librarius ejus non intellexit locutionem *Nuceriam petentes*, pro incolas ejus petentes, quam recte Gronov. hoc loco inlustravit. De eadem etiam infra v. ad 38, 29, 9. Vocem *petentes*, in eodem luto haerens, omisit scriba Haverk. Deinde voces *quod uti ea*, *quum daretur*, *noluissent*, desunt in Hearnii Oxon. B. etiam in contextu Portug. sed ibi ad marginem adscribuntur. *uti eam* legunt Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. Tum *noluisset* Lovel. 2. ex eodem, qui modo notatus est, erroris fonte. *voluissent* Leid. 2. Hinc *aspernatus est*, *oppugnando* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Klock. et Haverk. *aspernatus*, *eam oppugnando* Voss. 2. Leid. ambo, Lovel. 2. 3. 4. Gaertn. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. N. Denique *ad deditionem*, quas voces Modius in membranis Fuld. invenit, et Gruterus in contextum recepit, supersunt etiam in omnibus meis, solo excepto Harlej. qui, antiquioribus edd. adsensus, omittit. Sed *subigere ad deditionem*, est *cogere in deditionem*, ut Livius loquitur 43, 1, 1. *Duo oppida vi atque armis coëgit in deditionem.* *Subigere* autem passim pro cogere poni, olim docui ad Silii Ital. 1, 635. Eodem sensu etiam Livius ea voce utitur mox hoc cap. *Tarquiniensem metu subegerat*, *frumentum exercitui praebere.* Supra 1, 5, 6. *Metu subactus Romulo rem aperit.* c. 22, 6. *Se invitos quidquam*, *quod minus placeat Tullo*, *dicturos*, *sed imperio subigi.* 7, 5, 6. *Prae se deinde tulit*, *ea vi subactum se incepto destitisse.* 45, 8, 1.

adspernatus, obpugnando ad deditionem subegit.
4 Cum Samnitibus acie dimicatum. haud magno cer-
tamine hoſtes victi: neque ejus pugnae memoria
tradita foret, ni Marsi eo primum proelio cum Ro-
manis bellassent. Secuti Marsorum defectionem
5 Peligni, eamdem fortunam habuerunt. Decio quo-
que alteri consuli secunda belli fortuna erat. Tar-
quiniensem metu subegerat frumentum exercitui
praebere, atque inducias in quadraginta annos pe-
6 tere. Volsiniensium caſtella aliquot vi cepit: quae-

Qua subactus injuria contra populum Romanum bellum tam infeſto animo suscepisset.

§. 4. *Neque ejus pugnae memoria tradita foret*] An non *prodita?* Iſtud enim *tradita* sine ullo adjuncto, puta *veterum monumentis, annalibus*, etc. non placet. T. FABER. Satis commode. Sed optimus Flor. *ei pugnae*. Ut liceat suspicari: *neque ea pugna memoriae tradita foret*. Cicero Parad. 3. *Non iſtum doctum et sapientem virum fuisse memoriae traditum est.* J. FR. GRON. *tradere poſteris, memoriae* apud Livium aliosque saepe obcurrit. V. ad 5, 21, 16. et 8, 10, 8. Quin et *prodere* ac *tradere* saepe in Mſtis commutantur. V. ad 8, 26, 6. Ut tamen *tradere* sine ullo adjuncto, quod Fabio displicebat, Livio non insolens eſſe evinceret, Perizonius ad marginem ejus adscripsit locum supra hoc lib. c. 28, 5. *Sive a Poetelio dictatore, sive ab C. Junio consule (nam utrumque traditur) Nola est capta.* c. 36, 2. *Consulis fratrem M. Fabium, Kaesonem alii, C. Claudium quidam, matre eadem, qua consulem, genitum, tradunt.* Adde 1, 31, 8. *Ipsum regem tradunt operatum his sacris se abdidisse.* et 2, 8, 8. *Non crediderit factum, an tantum animi roboris fuerit, nec traditur certum, nec interpretatio est facilis,* 8, 10, 8. *Qui ejus pugnae memoriam tradiderunt.* Etiam Cl. Dukerus Fabrum argutari adnotavit; eadem enim supplenda esse, si dicas *prodita*. Quum itaque omnes mei conſtanter vulgatum servent, nihil mutandum arbitror. Paullo ante *dimicatum, et haud magno certamine*, addita copula, Leid. 2. et Lovel. 1. [*dimicatur* Veith.] In verbis sequentibus *eamdem defensionem habuerunt*, pro *eamdem fortunam*, Gaertn.

§. 5. *Tarquiniensem metu subegerat*] *Tarquinienses* Port. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. a m. 2. et Hearnii Oxonienses. [Veith.] Malc. V. ad 3, 2, 11. Paullo post *frumentum exercitu praebere*, pro *exercitui*, Florent. V. infra ad 24, 19, 6. et mox §. 7. hujus cap. Praeterea *in XL. annos*, pro *LX*, ed. Rom. anni 1472.

§. 6. *Volsinensium caſtella aliquot vi cepit*] *Vulsiniensium* ex Capitolinis triumphis. SIG. *Vulnesinensium* Portug. *Volsinensium* Haverk. *Vulsinensium* Leid. ambo, et Lovel. 1. ac 4. *Vulsiniensium* Florent. Voſſ. uterque, Lo-

ex iis diruit, ne receptaculo hoſtibus eſſent:
mferendoque paſſim bello, tantum terrorem
ecit, ut nomen omne Etruscum foedus ab con-
peteret. Ac de eo quidem nihil inpetratum. 7
ciae annuae datae. stipendium exercitui Roma-
b hoſte in eum annum pensum, et binae tu-
in militem exactae. ea merces induciarum
Tranquillas res jam Etruscis turbavit repen- 8
defectio Umbrorum, gentis integrae a cladi-
belli, nisi quod transitum exercitus ager sense-

3. Kloch. Fragm. Hav. Hear-
xon. B. C. et edd. Rom.
1472. ac Parm. V. supra
31, 5. Praeterea *caſtella via*
liquot Voſſ. 1. Leid. 2. Lo-
. Portug. et Haverk.

edam ex iis diruit, ne re-
ula hoſtibus essent] *ex his,*
is, Florent. Lov. 3. 4. Voſſ.
eid. duo, Gaertn. et Fragm.
ex ipsis Portug. Tum *ne cer-*
hoſtibus essent Lovel. 4. *ne*
aculo hoſtibus esset Gaertn.
eptacula hoſtibus essent Leid.
raque lectio commodo sen-
eri potest. V. ad 5, 54, 5.
uis igitur vulgatum defen-
bus adsentiri praeſtat, quam
teſtem audire.

cumferendoque passim bello,
m terrorem sui fecit] *circum-*
doque passim bello Portug.
mferendoque passim bellum
rk. V. ad 40, 49, 1. Deinde
tatum deficit in Florent.

nomen omne Etruscum foedus
nsule peteret] *ut omne nomen*
scum Lovel. 2. *ut omne fecit*
Etruscum Haverk. Tum *cum*
ab consuli peteret Leid. 1.
illud *cum* repetitum est ex
praecedentis literis ultimis.

V. supra hoc lib. ad c. 17, 9. *foedus ab consulibus peteret* Portug. V. ad 10, 10, 2. *foedus ab consulibus peterent* Hearnii Oxon. B. *foedus a consule peterent* Gaertn. a m. 1. et Haverk. Supra 7, 17, 6. *Concitatur deinde omne nomen Etruscum, et Tarquiniensibus Faliscisque ducibus ad Salinas perveniunt.* Verum optimi adhaerent vulgato.

§. 7. *Ac de eo quidem nihil inpetratum*] *Ac de eo nihil quidem* Voſſ. 1. et Haverk. *At de eo nihil quidem* Portug. V. ad 3, 61, 4. Mox voces *annuae datae* exsulant a Florent.

Stipendium exercitui Romano ab hoſte in eum annum pensum] *exercitu Romano* Florent. V. modo ad §. 5. Tum *in eum annum provisum* Lovel. 4. Male. Supra 2, 9, 6. *Pauperes satis stipendii pendere, si liberos educarent.*

§. 8. *Tranquillas res jam Etruscis turbavit repentina defectio*] *Tranquillas jam res Etruscis* Voſſ. 2. et Lovel. 4. *Tranquillis jam res Etruscis* Lovel. 3. Utrumque commodo sensu dici potest. *Tranquilli Etrusci*, ut 2, 63, 3. *Educta ex urbe juventute, tranquillio-*

expetere, qua se urbem Romanam obp
17 minati sunt. Haec tanta sunt alacritate milit
ut clamor, sua sponte ortus, loquentem
laverit ducem. ante imperium deinde conc
18 rum ac cornuum cursu effuso in hostem ferur
tamquam in viros aut armatos incurrunt:
lia dictu!) signa primo eripi coepta signife

tenuantis, ut militum animos augeret. [*conficere bellum jubet* Veith.]

Qua se urbem Romanam obpugnaturos minati sint] Vet. lib. *expugnaturos*. SIG. Ita et Harlej. Portug. Haverk. Hearnii Oxon. L. 2. B. atque edd. Rom. anni 1472. et Parm. Similiter se in Pal. 2. invenisse, Gebhard. infra testatur hoc lib. ad c. 45, 17. ubi recte vulgatum tuetur. Praecessit enim supra hoc cap. *Ad obpugnandam inde Romam ituros jactarent*. Saepe autem ita turbant scripti. V. ad 21, 57, 6. Tum *minati sunt* Florent. Voss. duo, Leid. 2. Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Portug. Hlock. Gaertn. Haverk. Hearnii Oxon. N. L. 2. et B. atque edd. principes usque ad Modium, quod loco restitui.

§. 17. *Ante imperium deinde concentu tubarum ac cornuum*] Plenius aptiusque Flor. et Mureti, *ante imperium, ante concentum tubarum ac cornuum*. Neque enim signa canebant ante imperium. J. FR. GRON. Interdum tamen in magno ardore militum aliter factum legimus. V. Flor. 4, 2, 66. et, quem ibi citat Freinshemius, Hirtium de bello Afric. 82. Nec dissimile est, quod paullo post c. 43. scribit Livius. DUK. Gronovio credo, adfirmanti eam cod. Flor. lectionem fuis-

se. In excerptis tan
codicis, quae ante
beo, nihil inde no
Contra vero Latini
profert *ante imperiu*
concentum tubarum
qua forma multa alia
Livium obvia, v. a
Nullus tamen meor
tur. *in concentu turl*
Haverk. *turbarum* pr
Portug. *conventu tu*
1. a m. 1. Leid. 2.
Paullo ante *interpela*
terpellaverit, Lov. 2.
roris exemplum sup
4. etiam infra cap. s

§. 18. *Non tamqu*
aut armatos incurru
quam in viros Lovel.
currunt Hearnii Ox

(*Mirabilia dictu!*)
eripi coepta signifer
mirabile dictu. SIG
de Umbrorum igna
Paulo Benio Iguvin
caussam odii et con
Livium fuisse, quid
runt apud Pignoriun
pist. 44. DUK. Ita et
Haverk. Fragm. H
nii Oxon. B. eamqu
et ipse in textum
nius, et plerisqu
veram esse persuasit
Jac. Gronovius pr
caret, quam codd.
prioribus omnibus
tur, nisi quod *mi*

fecerant expertis a Gallica clade, quam intutam
urbem incolerent. Itaque legati ad Fabium consu- 12
lem missi sunt, ut, si quid laxamenti a bello Sam-
nitium esset, in Umbriam propere exercitum du-
ceret. Dicto paruit consul, magnisque itineribus 13
ad Mevaniam, ubi tum copiae Umbrorum erant,
perrexit. Repens adventus consulis, quem procul 14
Umbria in Samnio bello alio occupatum credide-
rant, ita exterruit Umbros, ut alii recedendum ad
urbes munitas, quidam omittendum bellum cense-

Utrumque verbum in hac re Livio frequens est. Nihil itaque mutandum sana ratio jubet.

§. 11. *Nec Romae spernebatur Umbrorum bellum: et ipsae minae metum fecerant*] *Nec umbre spernebatur* Leid. 2. *Nec Romae speranbatur* Voss. 2. Tum *bellum Umbrorum* Leid. 1. Vox *bellum* deficit in Portug. Deinde *metu fecere* Haverk. *metum fecere* Portug.

Expertis a Gallica clade, quam intutam urbem incolerent] Praepositionem abjiciunt Flor. Thuan. Helm. Voss. Mureti codices. Et quid ea opus. J. FR. GRON. *ex partis Galli a clade* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *expertae Gallicam cladem* Portug. *expertis Gallicam cladem* Florent. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. a m. 2. et Neap. Latinii. Omnia autem haec verba desunt in Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. et Fragm. Hav. a m. 1. Ex his patet, quamvis praepositio in nullo exstet scripto, attamen nullum ex meis codicem esse, qui, quemadmodum Gronovius legendum censet, *expertis Gallica clade* praeferat: hinc, licet lectionem eam veriorem esse patem, illam tamen in contextum admittere nondum sustinui. Sane non experti sunt *a clade Gallica*, sed per ipsam illam cladem. Ita infra 21, 1, 2. *Haud ignotas belli artes inter se, sed expertas primo Punico conserebant bello.* Insuper *quamvis tutam urbem* Neap. Latinii.

§. 12. *Ut, si quid laxamenti a bello Samnitium esset*] *uti* Gaertn. V. ad 37, 46, 10. Tum *quod laxamenti* Gaertn. idem, *ut quicquid laxamenti* Lovel. 4. Mox *prope exercitum duceret*, pro *propere*, Leid. 2. et Lovel. 3. V. ad 39, 31, 4.

§. 13. *Magnisque itineribus ad Mevaniam*] Nomen hoc, quod editi ita recte exhibent, in plerisque scriptis corruptum exstat. *Mavaniam* habet Florent. *Menaniam* Voss. 1. et Portug. *Meliam* Lov. 3. *Meneniam* Lov. 4. Gaertn. Haverk. et Oxon. L. 1. apud Hearnium, qui se *Memmiam* in L. 1. *Meveniam* in B. invenisse refert. Praeterea *magnis itineribus*, sine conjunctione *que*, Voss. 2.

§. 14. *Quem procul Umbria in Samnio bello alio occupatum crediderant*] Tò *quem* exsulat a Portug. quod etiam abesse posset, si

mis auctoribus belli. postero insequentibusque d
bus et ceteri Umbrorum populi deduntur. Oc
culani sponsione in amicitiam accepti.

1 XLII. Fabius, alienae sortis victor belli,
2 suam provinciam exercitum reduxit. itaque ei,
res tam feliciter gestas, sicut priore anno popu

tamen hanc scripturam ortam esse ex incuria scribarum, qui per compendium notatum *deditio ē* acceperunt pro *deditioē*. Qui error facillimus fuit, quo tempore, nulla vocum distinctione facta, literae perpetua serie scribi solebant. Similem errorem jam supra habuimus hoc lib. c. 8, 13. Hic erat eventus clamoris, arma ponenda esse, ut inter ipsum certamen deditio fieret; quod docet vox *Itaque*. Si vero *facta deditione* legamus, ea potius referenda esset ad sequens *ceteri Umbrorum populi deduntur* contra mentem Livii. Insuper *actoribus belli* est in Fragm. Hav. a m. 1. vel centies obvio errore. V. supra ad 1, 26, 5.

Postero insequentibusque diebus et ceteri Umbrorum populi deduntur] *postero insequentibus diebus* Portug. Gaertn. et Haverk. Tum *populi ceduntur* Lovel. 3. Hinc *Otriculani*, pro *Ocriculani*, Voss. 2. Lovel. 3. 4. et Portug. *Otriculam sponsione in amicitiam accepit* Gaertn. et Haverk.

§. 2. *Populus continuaverat consulatum*] Ita praeferunt priores edd. usque ad Froben. qui anno 1535. reposuit *continuarat*, reliquis ejus lectionem adoptantibus usque ad Cel. Jac. Gronovium, qui priorem revocavit; eam autem firmant omnes, nisi quod *continuerat* sit in Leid. 2. et Gaertn. Paullo ante vocula *tam* deficit in Lovel. 2. Etiam

§. praec. *Fabius alienae* v
sortis belli, transpositis v
bus, praeferunt Lovel. 2. et 4

Ita senatus in insequentem [an]
num etc.] Pal. sec. *senatus*
quenti anno. tert. *in inseq*
anno. GEBH. Id est, po
interveniente decreto se
Populus ei priore anno c
tiis centuriatis continua
consulatum sine senatusc
to: hoc anno ei prorogat i
perium comitiis tributis e
to senatus. Nam imperium
pulo prorogabatur comiti
butis; sed saepe ex SCto.
23, 12. 10, 22, 9. 27, 22, 6.
Gronov. in priori ed. no
testatus, duos Pall. pr
insequenti anno, in con
admisit *insequente anno*. qu
pturam posteriorem ex me
basse videntur Lovel. 1. 3.
duo, et Leid. 2. [Veith]
sequenti anno inveni in
Haverk. et Fragm. Hav.
in insequente anno in Lei
sequentem annum in Frag
a m. 2. Harlej. Gaertn.
Parm. *in insequentem an*
reliquis ante Gronovium
sis. Et ita fuisse videtur
mis Florent. et Klock. ex
nihil adfertur in excerp
cet conlati sint cum edd
gentibus. Et nescio ca
cur haec lectio displic
beat. Primo excidisse
partim praepositio *in*,
vocis sequentis syllaba in
indeque factum esse ve

, revocatos milites ab opere, prout loci natu-
empusque patiebatur, ita instruxit: cohortatus-
praedicatione vera qua in Tuscis, qua in Sam-
partorum decorum, exiguam adpendicem Etru-
belli conficere jubet: et vocis inpiae poenas

ri. ubi iterum vide. et ita alibi Praeterea *Matinam* Portug. et Haverk. *Mace-* in Lovel. 2. *Maternam* in . Doujatius legendum con- *Matilicam*, vel *Matelicinam*, Umbriae oppidum ad ra- Apennini supra Aesim flu- in finibus Piceni fuisse do- De eo v. Cluverii Ital. ant. p. 613. et Harduin. ad Pli- 14. p. 171. ed. poster. A- i etiam *Maritimam* vel *Tu-* am scribi posse existimat. m si omnia locorum, quo- tantum semel mentio fit, na in notiora mutanda fo- quanta audacissimis con- is fenestra aperta foret? erea *non obtinuit modo* Har- ox autem *modo* deficit in 2.

16. *Quos ubi effusos ruere in* ntata consul vidit] *Quo ubi* Leid. 2. et Lovel. 1. Dein- ere *in monumenta* Voss. 2. vel. 3. frequenti lapsu. V. ad 4, 10, 6.

ut loci natura tempusque pa- ur, ita instruit: cohortatus icatione vera] Pal. pr. *in-* it: cohortusque. Ceteri libri a *instruxit; cohortatusque.* H. Nostri *instruit*, *cohorta-* e praedicatione. J. FR. GRON. ipes edd. *instruxit*, *cohor-* que. Primus deinde Curio *instruxit*, *cohortatus*. Basi- es autem anno 1555. *instruit*, tatus. Eo respiciens, nulla n τοῦ *instruit* ratione habi- Gronovius monet, omnes suos praeferre *instruit*, *cohorta-* tusque, eamque lectionem in con- textum recepit. Secutus deinde Jac. Gronovius edidit *instruxit*, *cohortatusque*, sed inter errata *instruit* emendandum monuit. At omnes mei calamo exarati non tantum firmant *cohortatusque*, nisi quod *cohortus quod* sit in Voss. 2. *cohortatus quod* in Lovel. 3. de quo errore v. ad 2, 41, 8. ve- rum etiam *instruxit* vindicant, quod eorum auctoritate revoca- vi. Neque scrupulum injicere debet, quod sequatur *jubet:* Ea- dem enim tempora etiam jun- guntur supra 3, 46, 9. *Domum se recepit, collegisque in castris scribit.* c. 51, 10. *Porta Collina urbem intravere sub signis, me- diaque urbe agmine in Aventinum pergunt.* Hoc lib. c. 40, 7. *Dex- tro ipse cornu consistit: sini- stro praefecit magistrum equi- tum.* V. Cortium ad Plinii 5. ep. 5, 1. et quae ad primum Livii locum notavi. Ceterum *prout na- tura loci* Haverk. Tum *praedatio- ne vera* Gaertn.

Qua in Tuscis, qua in Samnio partorum decorum exiguam adpen- dicem Etrusci belli] *quam in Tuscis* Leid. 2. Sed ultima litera τοῦ *quam* adsumta est ex similitudine vo- cis sequentis. V. ad 3, 48, 5. *qua in Truscis* Haverk. ut forte libra- rius dare voluerit *in Etruscis.* Hinc *in Samnio parcorum Deorum* idem Haverk. Vocem autem *exi- guam* ignorant Lovel. 1. 4. et Leid. 2. quam omnes reliqui recte a- gnoscunt: convenit enim consi- lio consulis, hostium vires ex-

4 dam annalibus invenio. Creatus consul, q
legae novum bellum, Sallentini hoſtes de
tur, Romae mansit, ut urbanis artibus o
5 ret, quando belli decus penes alios eſſet.
nium provinciae haud poenituit. multa
proelia fecit: aliquot urbes hoſtium vi ce

quod adfirmat Gruchius, interceſſiones tribunorum plebis non valuiſſe ad id, ne consules comitia centuriata convocare possent, ex iis, quae leguntur in Livio l. 6, 35. *Comitia praeter aedilium tribunorumque plebis nulla sunt habita. Licinius Sextiusque tribuni plebis refecti nullos curules magiſtratus creari passi sunt, eaque solitudo magiſtratuum, et plebe reficiente duos tribunos, et his comitia tribunorum militum tollentibus, per quinquennium urbem tenuit.* Nam quum dicit, eo anno, quo Licinius Sextiusque primum tribuni plebis refecti sunt, *comitia nulla fuisse habita,* quid hoc, si quis propriam significationem verborum urgere velit, aliud est, quam tribunos militum, qui tum magiſtratus curules erant, intercessione tribunorum plebis prohibitos fuisse comitia centuriata creandis succeſſoribus convocare? Si vera est Gruchii sententia, hoc ita accipiendum est, convocata quidem fuiſſe comitia centuriata, verum sine effectu propter interceſſionem tribunorum plebis; quod in re idem erat, ac si plane nulla habita fuiſſent. Idque ex eo probabilius fit, quod in comitiis, quae legum ferendarum cauſſa habebantur, tribuni plebis non intercedebant, nisi quo die populus legis jubendae caussa convocabatur, ut docet idem Gruchius, et e Livio l. 6, 35. intelligi potest. Et, eamdem rationem in mulctarum certa-

tionibus ad populun
e l. 25, 5. colligitur
Jac. Perizon. ad Liv
legendum conjecit
Gentem Furniam pl
se, indicat C. Fur
tribunum plebis me
Halic. 11. Ant. p. 73
tem ita conjecerit
cauſſa videtur, quod
riam patriciam exi
quasdam ejus famil
fuiſſe, hinc colligi
M. Furius Luscus ae
infra memoretur 39,
terea L. Furium,
Cic. 3. de Offic. 3
senatusconsulto tuli
Numantinis dedend
bunum plebis fuiſſ
Pighius in Annal. ad
p. 500. Quum itaq
bus scriptis conſtan
supersit, iis invitis
tandum censeo. Pra
polata Lovel. 2. et
vett. edd. V. ad c
17. Paullo ante *peti*
tisse, Lovel. 4. V.

§. 4. *Quum collega*
lum, Salentini hoſte
tur] *cui collegae* Vo
vel. 3. Insuper *Sall*
1. Et, ita scribend
nuit Sigonius infra
et ad 25, 1, 1. sed
Epit. Liv. 15. cujus
propter Faſtos Capit
et Graecos scriptor
laudat, sequor. V.
ibi notantur. Mir

de ipsi signiferi trahi ad consulem, armatique milites ex acie in aciem transferri. et, sicubi est certamen, scutis magis, quam gladiis, geritur res.
Umbonibus incuſſaque ala sternuntur hoſtes. plus 19
capitur hominum, quam caeditur: atque una vox ponere arma jubentium per totam fertur aciem.
Itaque inter ipsum certamen facta deditio est a pri- 20

sit in Lovel. 1. V. ad 38, 43, 1. *mirabilia dictus* in Leid. 1. ubi ultima litera vocis *dictus* adcrevit ex prima vocis sequentis. V. ad 28, 25, 2. *mirabilia dicta* in Lovel. 3 Praeterea *signa primo impetu eripi coepta signiferis* Portug. Gaertn. et Haverk. *signo prima eripi coepta signiferis* Lovel. 3.

Deinde ipsi signiferi trahi ad consulem] *signiferi ipsi* Lovel. 4. Tum *trahi ad consules* Voſſ. 2. Leid. 2. Lovel. 2. 3. et Hearnii Oxon. C. Sed unus tantum Fabius cum Umbris bellum geſſit. Compendium itaque scribendi iterum librariis fraudi fuit, ut innumeris aliis locis. V. ad 10. 10, 2. Mox *ex acie transferri in aciem* alio ordine Lovel. 4. Deinde *res geritur*, iterum trajectis vocabulis, Leid. 1. *geruntur res*, pro *geritur*, edd. Rom. anni 1472. et Parm. V. ad 3, 70, 10. quia autem omnes scripti hic praeferunt *geritur*, eam lectionem probandam arbitror.

§. 19. *Umbonibus incussaque ala sternuntur hoſtes*] Vet. lib. *Umbonibus incussa ala*. SIG. Sigonius auctoritate suorum delet copulativam, immemor, sic loquutum eſſe noſtrum 30, [34, 3.] *Movere loco hoſtium aciem Romani, ala deinde et umbonibus pulsantes, in summotos gradu illato, aliquantum spatii velut nullo resiſtente incessere.* Nec deerat in illis, quos vidimus. 4, [19, 5.] *Adsurgentem ibi regem umbone resupinat.* J. FR. GRON. Voculam *que*, quam Sigonius delevit, et Gronovius in contextum revocavit, meorum unus ignorat Gaertn. Ea transposita, *Umbonibusque incussa ala* praefert Haverk. *Umbonibusque incussaque ala* Voſſ. 2. Reliqui omnes editionum Sigonio priorum scripturam tuentur. Per *alam* autem Lipsius 3. de Milit. Rom. dial. 2. intelligit partem illam humeri brachiique, qua adjutrice in conflictu et pugna cominus clipeus in hoſtem inpellitur. Ceterum *sternunt hoſtes* est in Harlej. et edd. Aldina prioribus. V. ad 10, 10, 1.

Una vox ponere arma jubentium] Vox *arma* deficit in Haverk. Tum *vruentium* Kloch. Similitudo partim literarum *iu* et *ui*, partim *b* et *v* errori ansam dedit.

§. 20. *Itaque inter ipsum certamen facta deditio est a primis auctoribus belli. poſtero*] Pall. pr. tertiusque *inter ipsum certamen facta deditione a primis auctoribus belli*. GEBH. Duo Pall. et alter Voſſ. *inter ipsum certamen facta deditione a primis auctoribus belli, poſtero insequentibusque*. J. FR. GRON. *facta deditione* praeferunt etiam ex meis Lovel. 2. 3. et Fragm. Hav. a m. 1. Puto

mis auctoribus belli. postero insequentibusque diebus et ceteri Umbrorum populi deduntur. Ocriculani sponsione in amicitiam accepti.

1 XLII. Fabius, alienae sortis victor belli, in
2 suam provinciam exercitum reduxit. itaque ei, ob res tam feliciter gestas, sicut priore anno populus

tamen hanc scripturam ortam esse ex incuria scribarum, qui per compendium notatum *deditioē* acceperunt pro *deditioē*. Qui error facillimus fuit, quo tempore, nulla vocum distinctione facta, literae perpetua serie scribi solebant. Similem errorem jam supra habuimus hoc lib. c. 8, 13. Hic erat eventus clamoris, arma ponenda esse, ut inter ipsum certamen deditio fieret; quod docet vox *Itaque*. Si vero *facta deditione* legamus, ea potius referenda esset ad sequens *ceteri Umbrorum populi deduntur* contra mentem Livii. Insuper *actoribus belli* est in Fragm. Hav. a m. 1. vel centies obvio errore. V. supra ad 1, 26, 5.

Postero insequentibusque diebus et ceteri Umbrorum populi deduntur] *postero insequentibus diebus* Portug. Gaertn. et Haverk. Tum *populi ceduntur* Lovel. 3. Hinc *Otriculani*, pro *Ocriculani*, Voss. 2. Lovel. 3. 4. et Portug. *Otriculam sponsione in amicitiam acepit* Gaertn. et Haverk.

§. 2. *Populus continuaverat consulatum*] Ita praeferunt priores edd. usque ad Froben. qui anno 1535. reposuit *continuarat*, reliquis ejus lectionem adoptantibus usque ad Cel. Jac. Gronovium, qui priorem revocavit; eam autem firmant omnes, nisi quod *continuerat* sit in Leid. 2. et Gaertn. Paullo ante vocula *tam* deficit in Lovel. 2. Etiam §. praec. *Fabius alienae victor sortis belli*, transpositis vocibus, praeferunt Lovel. 2. et 4.

Ita senatus in insequentem annum etc.] Pal. sec. *senatus insequenti anno*. tert. *in insequente anno*. GEBH. Id est, populus interveniente decreto senatus. Populus ei priore anno comitiis centuriatis continuaverat consulatum sine senatusconsulto: hoc anno ei prorogavit imperium comitiis tributis decreto senatus. Nam imperium a populo prorogabatur comitiis tributis; sed saepe ex SCto. V. 8, 23, 12. 10, 22, 9. 27, 22, 6. DUK. Gronov. in priori ed. notarum testatus, duos Pall. praeferre *insequenti anno*, in contextum admisit *insequente anno*. quam scripturam posteriorem ex meis probasse videntur Lovel. 1. 3. 4. Voss. duo, et Leid. 2. (Veith.) At *insequenti anno* inveni in Portug. Haverk. et Fragm. Hav. a m. 1. *in insequente anno* in Leid. 1. *in sequentem annum* in Fragm. Hav. a m. 2. Harlej. Gaertn. et ed. Parm. *in insequentem annum* in reliquis ante Gronovium excusis. Et ita fuisse videtur in optimis Florent. et Klock. ex quibus nihil adfertur in excerptis, licet conlati sint cum edd. ita legentibus. Et nescio caussam, cur haec lectio displicere debeat. Primo excidisse videtur partim praepositio *in*, partim vocis sequentis syllaba initialis, indeque factum esse vel *in se-*

ontinuaverat consulatum, ita senatus in insequen-
em annum, quo Ap. Claudius, L. Volumnius con-
ules fuerunt, prorogavit, maxime Appio adver-
ante, imperium. Appium censorem petiſſe consu- 3
ıtum, comitiaque ejus ab L. Furio tribuno plebis
ıterpellata, donec se censura abdicavit, in quibus-

ucntem annum, vel *insequentem*
naum; pro quo iterum subſti-
tum *in sequente anno*, *insequen-*
anno et *insequenti anno*. V. ad
30, 12. Neque proprie impe-
um Fabio prorogatum est *anno*
equente post geſtum consula-
m, sed ipso illo anno, quo
nsul fuerat, idque *in insequen-*
m annum. Locutio autem *pro-*
gare in sex menses, *in annum*
vio est frequentiſſima. Infra
. 34, 1. *Consulibus prorogatum*
annum imperium. 26, 28, 6. *In*
truriam C. Calpurnius post prae-
ram, *prorogato in annum im-*
rio, *missus*. et ita passim in
ſtis cujuslibet anni. Quum au-
m ubique operam det Livius,
orationem variet, id etiam
c loco captaſſe, ideoque po-
us dediſſe videtur, *priore*
nno populus continuaverat con-
latum, *senatus in insequen-*
m annum prorogavit imperium,
uam *insequente anno*. Ceterum
ngularis est lectio, quam unus
fert Lovel. 2. *ita senatus inse-*
ente, *quo Ap. Claudius*, omis-
voce *anno*; quae forte place-
poſſet, nisi quis mallet *ita*
natus in insequentem, *quo Ap.*
laudius; ne vox *anno*, quae mo-
praeceſſit, repetatur. Quo-
odo fere Gronov. infra emen-
at 31, 34, 7. *Cum viginti milli-*
s peditum, *quatuor equitum*,
ro *quatuor millibus equitum*.
bi plura vide. Verum partim
ii codd. vocem hanc tuentur,
artim, in similibus locutioni-
us Livium non abhorruiſſe ab
ejusdem vocis repetitione, patet ex illis, quae notantur ad 6, 1, 1. Lectionem itaque, quae ante Gronovium recepta erat, revocavi.

Quo Ap. Claudius, *L. Volumnius consules fuerunt*, *prorogavit etc. imperium*] Copulativam *et* inter utriusque consulis nomina interponunt Portug. et Haverk. V. ad 2, 17, 1. Tum *Volumilius* Voſſ. 2. *Voluminius* Leid. 2. *Volumirius* Lovel. 3. *Voluminus* Fragm. Hav. Similes varietates etiam mox hoc cap. §. 5. obcurrunt, ut et 10, 16, 2. V. ad 3, 10, 5. Tum *fuere* Lovel. 4. *fuerant* Voſſ. 2. et Lovel. 3. *fuerunt designati* Fragm. Hav. [Veith.]

§. 3. *Comitiaque ejus ab L. Furio tribuno plebis interpellata*] Tribunus intercessit, ne quid comitiis consularibus a populo peragi poſſet: nam tribuni plebis non poterant intercedendo efficere, ut consules comitia centuriata convocare non poſſent. Ita Gruchius 1. de Comit. 4. p. 102. ed. Ven. p. 597. tom. 1. Thes. Graev. qui hoc putat oſtendi ex Liv. l. 7, 17. Dionys. Halic. 8, 90. et Epit. Liv. 105. Et duobus quidem prioribus locis agitur de comitiis jam convocatis; tertius ex Epit. 105. *Quum C. Catonis tribuni plebis intercessionibus comitia tollerentur*, anceps est. Est tamen ratio nonnulla dubitandi de eo,

4 dam annalibus invenio. Creatus consul, quum col-
legae novum bellum, Sallentini hoftes decernerentur, Romae mansit, ut urbanis artibus opes auge-
5 ret, quando belli decus penes alios effet. Volumnium provinciae haud poenituit. multa secunda proelia fecit: aliquot urbes hoftium vi cepit. prae-

quod adfirmat Gruchius, interceffiones tribunorum plebis non valuiffe ad id, ne consules comitia centuriata convocare possent, ex iis, quae leguntur in Livio l. 6, 35. *Comitia praeter aedilium tribunorumque plebis nulla sunt habita. Licinius Sextiusque tribuni plebis refecti nullos curules magiftratus creari passi sunt, eaque solitudo magiftratuum, et plebe reficiente duos tribunos, et his comitia tribunorum militum tollentibus, per quinquennium urbem tenuit.* Nam quum dicit, eo anno, quo Licinius Sextiusque primum tribuni plebis refecti sunt, *comitia nulla fuisse habita*, quid hoc, si quis propriam significationem verborum urgere velit, aliud est, quam tribunos militum, qui tum magiftratus curules erant, intercessione tribunorum plebis prohibitos fuisse comitia centuriata creandis fuccefforibus convocare? Si vera est Gruchii sententia, hoc ita accipiendum est, convocata quidem fuiffe comitia centuriata, verum sine effectu propter interceffionem tribunorum plebis; quod in re idem erat, ac si plane nulla habita fuiffent. Idque ex eo probabilius fit, quod in comitiis, quae legum ferendarum cauffa habebantur, tribuni plebis non intercedebant, nisi quo die populus legis jubendae caussa convocabatur, ut docet idem Gruchius, et e Livio l. 6, 35. intelligi potest. Et, eamdem rationem in mulctarum certationibus ad populum obtinuiffe, e l. 25, 5. colligitur. DUK. Cl. Jac. Perizon. ad Livii marginem legendum conjecit *ab L. Furnio.* Gentem Furniam plebejam fuisse, indicat C. Furnius, quem tribunum plebis memorat Dion. Halic. 11. Ant. p. 730. Quod autem ita conjecerit, ea fuiffe cauffa videtur, quod gentem Furiam patriciam exiftimaret; at quasdam ejus familias plebejas fuiffe, hinc conligi potest, quod *M. Furius Luscus aedilis plebejus* infra memoretur 39, 7, 10. Praeterea L. Furium, qui, tefte Cic. 3. de Offic. 30. legem ex senatusconsulto tulit, Mancinum Numantinis dedendum effe, tribunum plebis fuiffe, exiftimat Pighius in Annal, ad ann. DCXVII. p. 500. Quum itaque in omnibus scriptis conftanter *L. Furio* supersit, iis invitis, nihil tentandum censeo. Praeterea *interpolata* Lovel. 2. et quaedam ex vett. edd. V. ad cap. praec. §. 17. Paullo ante *petiisse*, pro *petisse*, Lovel. 4. V. ad 37, 45, 2.

§. 4. *Quum collegae novum bellum, Salentini hoftes decernerentur*] *cui collegae* Voff. 2. et Lovel. 3. Insuper *Sallentini* Lovel. 1. Et, ita scribendum effe, monuit Sigonius infra ad 10, 2, 1. et ad 25, 1, 1. sed in primis ad Epit. Liv. 15. cujus auctoritatem propter Faftos Capitol. Triumph. et Graecos scriptores, quos ibi laudat, sequor. V. tamen, quae ibi notantur. Miror autem in-

erat largitor, et benignitatem per se gratam
itate adjuvabat; militemque iis artibus fecerat
ericuli et laboris avidum. Q. Fabius procon- 6
ad urbem Allifas cum Samnitium exercitu si-
conlatis confligit. minime ambigua res fuit.
i hostes, atque in castra compulsi. nec castra

antiam virorum doctorum, alibi orthographia Sigonii pta, hic tamen et 10, 2, 1. , 22, 2.) eam vocem unica *l* serunt. Eamdem scribendi nem ubique recipi curavi.

urbanis artibus opes augeret] *nae artes* opponuntur *mili-us.* sequitur enim statim: *do belli decus penes alios es-* l. 10, 15. *Fugisse cum Ap. dium collegam, eloquentia ci-usque artibus haud dubie prae-rem.* Quare dubito de lectio- Pal. tert. *urbanis actibus.* H. Lectio Pal. tert. referen- st inter errata scribarum. *artes* autem *urbanas* intelli- Livius juris et eloquentiae tiam, quam Ap. Claudio tri- , et peritiae militari opponit 2, 6. *Esse praeterea viros na-militiae, factis magnos, ad rum linguaeque certamina ru-* *Ea ingenia consularia esse. dos solertesque, juris atque entiae consultos, qualis Ap. dius esset, urbi ac foro prae-habendos.* Alibi saepe eo u inter *belli pacisque artes* nguitur. Per *opes* autem hic ligitur auctoritas, potentia, litudo. Supra 4, 8, 5. *Ut opes eorum, qui praeessent, honori jus majestatemque ad-ent.* ubi plura notavi. 5, 36, *Ubi tanto plus gratia atque valuere.* 1, 50, 7. *Hisque ar-opes domi nactus.* 22, 34, 2. *Q. Fabii opibus et dictatorio rio concussis aliena invidia splendentem vulgus etiam extra-here ad consulatum nitebatur.* Cic. de Amic. 6. *Ceterae res opportu-nae sunt singulae rebus fere sin-gulis: divitiae, ut utare; opes, ut colare; honores, ut laudere.*

§. 5. *Benignitatem per se gra-tam comitate adjuvabat*] *per se gra-ta comitate adjuvabat* Flor. Male. Paullo ante *aliquot hostium urbes,* transpositis vocibus, Voss. 1. Leid. 2. Lov. 1. Port. Gaertn. et Haverk.

§. 6. *Q. Fabius proconsul ad urbem Allifas cum Samnitium ex-ercitu*] Praenomen deficit in Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. Harlej. Portug. Gaertn. et Hearnii Oxon. L. 2. B. ac C. Tum *Fabius-que consul* Lovel. 2. *Fabius con-sul* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Harlej. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. B. [Veith.] *Fabius per consul* Lovel. 3. Deinde *Alifas* Voss. 2. Leid. 2. Lovel. 1. 2. Portug. Gaertn. Haverk. ejusdem Hearnii N. B. C. atque edd. antt. V. ad 8, 25, 4. Vox *Samnitium* deficit in Portug. Mox *conflixit*, pro *confligit*, se in Oxon. C. reperisse, Hearnius testatur.

Nec castra forent retenta, ni exiguum superfuisset diei] *ne ca-stra forent retenta* Leid. 2. ubi ultimam literam voculae *nec* intercepit initialis vocis sequentis. V. ad 23, 8, 9. *nec castra fuis-sent retenta* Leid. 1. et Neap. La-

forent retenta, ni exiguum superfuiſſet diei: ante noctem tamen sunt circumseſſa, et nocte cuſtodita,
7 ne quis elabi poſſet. Poſtero die, vixdum luce certa, deditio fieri coepta: et pacti, qui Samnitium forent, ut cum singulis veſtimentis emitteren-
8 tur. Hi omnes sub jugum miſſi. sociis Samnitium nihil cautum. ad septem millia sub corona veniere. qui se civem Hernicum dixerat, seorsum in cuſtodia
9 habitus. Eos omnes Fabius Romam ad senatum misit: et, quum quaesitum esset, delectu, an voluntarii pro Samnitibus adversus Romanos bellas-

tinii. Sed sequens *superfuisset* lectionem hanc repudiandam docet, quam etiam reliqui codd. refellunt. Vox *retenta* deficit in Lovel. 4. at voces *compulsi, nec caſtra* in Lovel. 3. ob repetitionem vocis *caſtra*. Tum *nisi exiguum* legunt Leid. 2. et Lovel. 1. V. ad 23, 1, 8.

Ne quis elabi posset] Ita Aldus edidit, consentientibus omnibus scriptis, quum antea vulgatum foret *labi*. Supra 1, 53, 7. *Se quidem inter tela ac gladios patris elapsum*. 44, 40, 7. *Jumentum, e manibus curantium elapsum, in ulteriorem ripam effugit*. 45, 2, 5. *Neque terra, neque mari elabi posse*. Eodem modo peccatur apud Oros. 5, 19. *Deinde, lapsus e vinculis, in Africam transfugit*. ubi legendum videtur *elapsus*. Primam autem literam interceperat ultima vocis praecedentis. Praeterea *posset* perperam exsulat a Portug.

§. 7. *Poſtero die, vixdum luce certa, deditio fieri coepta*] *Poſtero* (omiſſa voce *die*, quasi ea ex praecedenti *diei* commode repeti posset) *necdum certa luce* Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. B.

§. 8. *Hi omnes sub jugum missi. sociis Samnitium nihil cautum*] Vocula prima deficit in Lovel. 4. Dein *nihil tantum* Lovel. 3. V. supra ad 2, 37, 3. Mox *septem millia* conſtanter scripti. Et ita primus Aldus edidit, quum priores dediſſent *quatuor millia*. Hinc *venere*, pro *veniere*, Voſſ. duo, Leid. 2. Lovel. 3. 4. et Haverk. *venire* Leid. 1. et Gaertn. *venierunt* Lovel. 2.

Qui se civem Hernicum dixerat, seorsum in cuſtodia habitus] *qui secutus Hernicum* Voſſ. 2. et Lovel. 3. ac 4. Tum *scorsus* Florent. Leid. 1. et Fragm. Hav.

§. 9. *Et, quum quaesitum esset, delectu, an voluntarii*] *et quod quum* Harlej. Tum *dilectu, an voluntarii* Florent. Leid. duo, et Lovel. 1. V. ad 37, 51, 7. *delectu, aut voluntarii* Harlej. Male. V. ad 5, 3, 7.

§. 10. *Q. Marcius Tremulus*] Praenomen exsulat a Voſſ. 2. Leid. ambobus, Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. L. 1. 2. B. ac C. Deinde *M.* pro *Marcius*, Voſſ. 2. Lovel. 4. Gaertn.

sent, per Latinos populos cuſtodiendi dantur. jus- 10
sique eam integram rem novi consules, P. Corne-
lius Arvina, Q. Marcius Tremulus, (ii enim jam
creati erant) ad senatum referre. id aegre paſſi 11
Hernici, concilium populorum omnium habentibus
Anagninis in circo, quem Maritimum vocant, prae-
ter Alatrinatem, Ferentinatemque, et Verulanum,
omnes Hernici nominis populo Romano bellum in-
dixerunt.

XLIII. In Samnio quoque, quia decesserat inde 1
Fabius, novi motus exorti. Calatia et Sora, prae-

Haverk. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. L. 1. Tum *Tremulius* Port. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. a m. 2. *Aemilius* Hearnii idem L. 1. *Remulus* Florent. *Tremurus* Klock. Sed *Tremuli* cognomen in Fragm. Faſtor. Capitolin. hoc anno superest. Mox *hieme jam creati erant*, pro *hi enim*, Voſſ. 2. et Lovel. 3.

§. 11. *Concilium populorum omnium habentibus Anagninis*] *consilium populorum omnium* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Gaertn. Malc. V. Gronov. ad Livii 44, 2. 5. Tum *Agnenunis* Voſſ. 1. *Anagminis* Leid. 1. *Anaminis* Lovel. 1. *Agnaminis* Leid. 2. a m. 1. *Agnominis* a m. 2.

In circo, quem Maritimum vocant] *in circo, qui est ita Maritimum vocant* Haverk. *quem ita Maritimum vocant* Voſſ. 1. et Leid. 2. *quem ita Maritinum vocant* Lovel. 1. *quem ita Matentinum vocant* Gaertn. *quem ita Viarentinum vocant* Portug. *quem Marentinum vocant* Fragm. Hav. a m. 2.

Praeter Alatrinatem, Ferentinatemque, et Verulanum] *Aletrinatem* Voſſ. 2. Lovel. 3. Gaertn. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. N. Oppidum Latinis *Alatrium* et *Aletrium*, Graecis *Ἀλάτριον* et *Ἀλέτριον* dici, teſtatur Cluver. 3. Ital. Ant. 6. p. 983. *Alerinatem* Florent. et Portug. *Allatrinatem* Lovel. 4. *Aderinatem* Leid. 2. et Lovel. 1. *Aderinataē* Voſſ. 1. *Aberitatem* Leid. 1. Tum *Ferentinatemque* Florent. Sed vox illa deficit in Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. et Fragm. Hav. sola tantum copulativa *que* in Harlej. Malc. V. ad 2, 31, 1.

Omnes Hernici nominis populo Romano bellum indixerunt] Cluverius 3. Ital. Ant. 6. p. 981. conjicit, Livium omnino scripsiſſe, *Omnes Hernici nominis populi Romanis bellum indixerunt.* Nisi enim ita legamus, superius dicendum fuiſſe opinatur *praeter Alatrinates, Ferentinatesque, et Verulanos*. Cujus tamen rei caussam nondum video. Cuique enim patet, *omnes Hernici nominis* poni pro omnes populi Hernici nominis. Ceterum *induxerunt* Leid. 2. Lovel. 1. et Portug. V. infra ad 10, 38, 4. *indixere* Lovel. 4.

§. 1. *Quia decesserat inde Fa-*

sidiaque, quae in iis Romana erant, expugnata:
et in captivorum corpora militum foede saevitum.
2 itaque eo P. Cornelius cum exercitu miſſus. Mar-
cio novi hoſtes (jam enim Anagninis Hernicisque aliis
3 bellum jussum erat) decernuntur. Primo ita omnia
opportuna loca hoſtes inter consulum caſtra interce-
perunt, ut pervadere expeditus nuncius non poſſet, et
4 per aliquot dies incerti rerum omnium, suspensique

bius] *qui decesserat* Gaertn. *quia dicesserat* Lovel. 3. *quia discesserat* Voſſ. 2. Lovel. 4. et Fragm. Hav. a m. 1. [Veith.] At veteres *decedere praesidio*, *provincia*, vel *de praesidio*, *de provincia*, non *discedere*, dixiſſe, et passim *decedere* ac *discedere* a librariis confundi, supra vidimus ad 4, 29, 5. Tum *M. Fabius*, pro *inde Fabius*, Harlej. [Veith.] *inde M. Fabius* Portug. Gaertn. et Haverk. Poſſet videri lectio illa vera eſſe, et praenomen *M.* excidiſſe ob similitudinem praecedentis *iñ*, sive *inde*; potius tamen arbitror, vocem illam *iñ* neglegentia scribarum in *M.* abiiſſe; saepe enim commutari in vicem, supra vidimus ad 4, 52, 4. alios deinde, quum alterum in contextu, alterum margini adscriptum inveniſſent, utrumque junxiſſe; quod innumeris locis accidiſſe, dictum est ad 3, 44, 4. Praenomen hic non requirimus ob morem Livii jam supra memoratum; ejus enim, ubi alicujus mentionem facere incipit, meminisse contentus, poſtea id subinde omittere solitus est.

Calatia et Sora, praesidiaque, quae in iis Romana erant, expugnata] *Colatia* Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. B. *Callatia* Lovel. 4. et Gaertn. Deinde *praesidiaque in iis*, vel *his*, Voſſ. 2. Lovel. 3. et Haverk. Unde legendum eſſe exiſtimari poſſet *praesidiaque in iis Romana expugnata*. At verius est, pronomen *quae* a praecedenti conjunctione *que* interceptum eſſe. Vide ad 29, 6, 8. Deinde *fere saevitum*, pro *foede*, Leid. 2. Mox etiam τὸ *et* deſit in Portug. a m. 1.

§. 2. *Jam enim Anagninis Hernicisque aliis bellum jussum erat*] *jamjam enim Agnaninis* Leid. 2. Tum *missum erat* Haverk. errore saepius in Mſtis obvio. V. supra ad 3, 4, 11. 8, 9, 10. c. 11, 15. c. 14, 5. 10, 29, 9. c. 33. 8. 21, 52, 5. et alibi. (* 35, 34, 5.) De locutione *jubere alicui bellum* v. ad 27, 24, 3. Vox *aliis* deerat in Harlej.

§. 3. *Primo ita omnia opportuna loca*] *Primo itaque* Leid. 2. Harl. Gaertn. Fragm. Hav. Hearnii Oxon. N. C. et, teſte eodem Hearnio, ed. Aleriensis Rom. quum tamen Rom. anni 1472. et omnes, quas vidi, *ita* servent. V. ad 21, 53, 7.

§. 4. *Et per aliquot dies* etc.] Non celari meretur scriptura codicis Rottend. quae haec est: *ut pervadere expeditus nuncius non posset. Per aliquot dies incerti rerum omnium suspensique de statu alterius uterque consul agere: Romamque is metus manarat.* J. FR.

atu alterius, uterque consul ageret, Romamque tus manaret; adeo ut omnes juniores sacramento rentur, atque ad subita rerum duo justi scriberen- 5 xercitus. Ceterum Hernicum bellum nequaquam raesenti terrore ac vetuſtate gentis gloriae fuit. ni- 6 quam dictu dignum ausi, trinis caſtris intra paucos exuti, triginta dierum inducias, ita ut ad sena- Romam legatos mitterent, pacti sunt bimeſtri sti-

. *perque aliquot dies* edd. usque ad Aldum. *i per ali-* *es* Lovel. 3. Mox *suspensi* *m de statu alterius* Voff. 2. vel. 3. ac 4.

omque is metus manaret: ut omnes juniores sacramento entur] is metus maneret Voff. d. 1. Lovel. 2. 3. 4. Harlej. . Rom. anni 1472. ac Parm. *m qui his metus* Veith.] Tum *u nto adigerent* Oxon. C. a. Hearnium, eoque teſte ed. ns. Romana. Vide ad 10,

. *Hernicum bellum nequa- pro praesenti terrore ac ve- gentis gloriae fuit*] Pall. tert. *Hernicum bellum ne- am properassent: id terrore uſtate gloriae fuit nihil us- dictu dignum. ausi trinis* . sec. *Hernici cum bellum quam properassent. id ter- ac vetuſtate gloriae fecit.* I. Lego *vetuſtae gentis glo-* LOCR. Flor. *gloria.* Forte *uſta gentis gloria fuit.* J. GRON. *Hernici cum bellum quam properassent, id ter- vetuſtate gloriae fecit* Por- t Haverh. *Hernici cum bel- equicquam properassent, id r ac vetuſtate gentis gloriae* ragm. Hav. a m. 1. et Gaert. Neque aliter Harlej. nisi servet *nequaquam*, omit- tat autem *gentis*. *Hernicum bel- lum nequaquam properassent. id terrore ac vetuſtate gloriae fuit* Voff. 2. et Lovel. 3. ac 4. *Herni- cum bellum nequaquam properas- sent. id terrore ac vetuſtate gentis gloriae fuit* Voff. 1. Leid. 1. Lo- vel. 1. et Fragm. Hav. a m. 1. *Her- nicum bellum nequaquam prope- rassent. terrore ac vetuſtate gen- tis gloriae fuit* Leid. 2. *Hernicum bellum nequaquam properasse ad id. terrore ac vetuſtate gloriae fuit* Lovel. 2. [*Hernici cum bellum ne- quaquam properassent ad id ter- rore ac vetuſtate gloriae fuit* Veith.] Mihi quoque Gronovii conje- ctura non displicet. Infra 31, 1, 7. *Pacem Punicam bellum Mace- donicum excepit, claritate regum antiquorum, vetuſtaque fama gen- tis prope nobilius.* ubi plura vide. Indicat Livius, bellum Herni- cum vetuſtae gloriae gentis non respondiſſe, non tantum fuiſſe, quanta fuit gloria vetuſta gentis.

§. 6. *Trinis caſtris intra pau- cos dies exuti*] Ita l. 5, [2, 10.] *Antea* (inquit) *trina loca cum con- tentione summa patricios explere solitos.* Laurentius Valla, de lin- gua latina meritiſſimus, de hoc nomine dubitare visus est 3. E- legantiarum [5.] quasi non ex eorum numero, quae nomini- bus tantum pluralis numeri ad- dantur. At hic locus de *trinis caſtris* satis convincit, eſſe de

pendio frumentoque, et singulis in militem tunicis.
7 Ab senatu ad Marcium rejecti, cui senatusconsulto permiſſum de Hernicis erat: isque eam gentem in deditionem accepit. Et in Samnio alter con-
8 sul superior viribus, locis inpeditior erat. Omnia itinera obsepserant hoſtes, saltusque pervios ceperant, ne qua subvehi commeatus poſſent: neque eos, quum quotidie signa in aciem consul profer-

eorum claſſe. Addam exemplum aliud ex Caesare 5. de bello Gall. [51.] *Ipse cum tribus* (inquit) *legionibus circum Samarobrinam trinis hibernis hiemare conſtituit.* GLAR. *ternis castris* unus Leid. 2. Sed v. quae infra notantur ad 23, 49, 6. ubi etiam alia ejusdem erroris exempla videbimus. Vox *caſtris* deficit in Voſſ. 2.

Ita ut ad senatum Romam legatos mitterent] Pall. pr. et tert. *ita ut senatum Romam legatos mitterent.* GEBH. Ita et Voſſ. 2. ac Lovel. 3. Tum *ad senatum Romani* Haverk. [*Romam* omittit Veith.] Hinc *legatum mitterent* Leid. 2 et Lovel. 1. Mox copulativa *que* deficit in Haverk. at sequens *et* in Voſſ. 2. Lovel. 3. et Fragm. Hav. a m. 1.

§. 7. *Cui senatusconsulto permissum de Hernicis erat*] Edidit Andreas, *cui S. C. praemissum de Hernicis erat.* GEBH. *cui senatusconsultum de Hernicis erat* Lovel. 2. et Gaertn. Error ortus est ex nota. V. ad 38, 60. 1. Ita simpliciter *permittere alicui de aliquo* infra 33, 13, 4. *Quae priore colloquio aut imperata a Romanis, aut poſtulata ab sociis essent, omnia se concedere, de ceteris senatui permissurum dixit.* 36, 35, 5. *Ut mittere legatos Romam possitis, per quos senatui de vobis permittatis.* Insuper *cui senatusconsultum premissum de Hernicis erat* edd. Rom. anni 1472. et Parm. V. ad 8, 20, 6. *cui ei permissum de Hernicis erat* Lovel. 3. *cui sicut permissum de Hernicis erat* Lovel. 4. V. ad 22, 10, 1. Paullo ante voces *Ab senatu* deficiunt in Voſſ. 2. Lovel. 2. 3. 4. et Hearnii Oxon. L. 1. ac C.

Isque eam gentem in deditionem accepit] Vox *eam* deficit in prioribus edd. quam primus addidit Gronovius, sine dubio auctoritate Mſtorum, licet ejus in notis nullam mentionem fecerit. Certe superest in omnibus meis. Hearnius, monens se eam in edd. Aler. ac Sigon. non reperiſſe, neque tamen aliquid de Oxoniensibus addens, eam in omnibus similiter superfuiſſe tacitus indicat. Mox alio ordine *consul alter* Portug. Gaertn. et Haverk. *alter consulum* Leid. 2. V. ad 9, 32, 2. At reliqui non accedunt.

§. 8. *Omnia itinera obsepserant hoſtes*] Pall. pr. et tert. *obsederant.* sec. alludit ad vulgatam lectionem *obseſſerant* GEBH. *obseſſerant* etiam Voſſ. 1. Leid. duo, Lov. 1. 4. Haverk. et Fragm. Hav. *obſiderant* Voſſ. 2. *obsederant* Lovel. 3. quod ex alterius lectionis gloſſa ortum videtur. V. ad Epit. Liv. 17. De locutione *obsepire iter* v. ad 39, 1, 5. Ceterum *obsaepserant*

...ere ad certamen poterat: satisque adparc- 9
...que Samnitem certamen praesens, nec Ro-
...lilationem belli laturum. Adventus Marcii, 10
...rnicis subactis, maturavit collegae venire
...moram certaminis hosti exemit. nam, ut 11
...lteri quidem exercitui se ad certamen cre-
...pares, conjungi utique passi duos consula-
...citus nihil crederent superesse spei, adve-

...'. supra ad 8, 8, 10.
...*vehi*, pro *ne qua sub-*
...cl. 2. Sed vocula illa
...s scriptis reliquis su-
... ad 9, 36, 5.

...*otidie signa in aciem*
...*rret, elicere ad certa*
...*t*] *signum in aciem con-*
...*et* Gaertn. Tum *edi-*
...*amen* Voss. 1. a m. 1.
...*ertamen* Voss. 2. a m.
...rae *et* perperam in *d*
... V. ad 40, 28, 1. *du-*
...*tamen* Fragm. Hav. a

...*e Romanum dilationem*
...*um*] Vox *belli*, quam
...ua scripti, qua editi,
..., a solo exsulat Por-

...*iam, ut qui ne alteri*
...*rcitui se ad certamen*
...*t pares*] Gronovio in
... notarum displicuit
... *nam crederent.* nulla
... alia particula posse
...m conjungi, quum τὰ
...eant suum proprium
.... Omnino itaque scri-
...: *quum, ut qui ne al-*
... *exercitui se ad certa-*
...*issent pares, conjungi*
...*i duos consulares exer-*
...*rederent superesse spei;*
... *incomposito agmine*
...*lgrederentur.* Alio mo-
do quidam librarii loco subvenire conati sunt. *nam, ut qui, quum ne alteri quidem exercitui se credidissent pares* praeferunt Portug. Gaertn. et Haverk. ita *quum* pertinet ad *credidissent*, *ut qui* ad *crederent*, *nam* ad *adgrediuntur.* Verum Gronovius repetitis curis rectius conjecturam omisit, aliique omnes codd. insertam particulam ignorant. Nam τὰ *ut qui* referenda ad utrumque verbum *credidissent* et *crederent.* Samnites Marcium adgrediuntur; ut qui credidissent, se uni exercitui inpares esse; utique crederent, adversus duos nihil spei superesse. Id ut tanto manifestius fiat, Harlej. interposita alia particula, legit *credidissent pares*, *at conjungi utique.* Verum, aliis omnibus dissentientibus, neque hoc tibicine opus esse puto. Ceterum *ut qui alteri quidem exercitui*, omissa negandi particula, ed. Mediol. anni 1480 et quaedam aliae eam secutae contra mentem Livii, qui consulem Cornelium viribus superiorem dixerat, et Samnitem jam ante Marcii adventum certamen praesens non laturum. *ne altero quidem exercitu* Gaertn. V. ad 24, 19, 6. Praeterea *se* deficit in Fragm. Hav. a m. 1.

Conjungi utique passi duo consulares exercitus nihil crederent

foro decreta est, quae ante templum C
23 sita est. Hernicorum tribus populis,

quinquaginta millia modiûm imperaret. et alibi saepe.

§. 22. *Statuaque equeſtris in foro decreta est, quae ante templum Caſtoris posita est*] Livio adſtipulatur alia occasione Cic. Philipp. 6, [5.] non eodem merito L. Antonii equeſtrem similem in foro positam afferens, quo *Q. Tremuli, qui Hernicos devicit, ante Caſtoris.* Sed mendose in vulgatis exemplaribus appellatur *Q. Trebellius*, vel *Tremellius*, pro *Q. Tremulus.* Item Plinius 34. 6. *Et ante aedem* (inquit) *Caſtorum fuit Q. Marcii Tremuli equeſtris togata, qui Samnites bis devicerat, captaque Anagnia populum stipendio liberaverat.* Haec approbare videtur Livius, scribens, Hernicos devictos stipendio frumentoque et singulis in militem tunicis pepigiſſe inducias, ut legatos pacis exorandae cauſſa Romam mittere poſſent. Qua ratione populus Romanus, stipendio hostibus, ubi potuit, imperato, exercitum alere et hoſtium sumtibus coepit. Quod et poſtea saepius contigit. Ex iisdem Plinii verbis colligere est, statuam dictam Q. Tremuli in foro ante Caſtorum non exſtitiſſe suo tempore: *fuisse* enim dicit. quae tamen Ciceronis tempore videtur adhuc exſtitiſſe. PIGH. in Annal. ad ann. CDXLVII. p. 375. Forte *decreta ei.* J. FR. GRON. *statua equestris*, sine copulativa *que*, Harlej. *staturaque equeſtris* inepte Haverk.

§. 23. *Hernicorum tribus populis*] Hernicis jam olim in ipsis initiis nascentis reipublicae Romanae a Sp. Caſſio tertium consule, cui senatus arbitrium de legibus foederis cum iis ineun-

di permiserat, civi
e Dionys. Halic.
varunt Sigonius 1.
Ital 6. et Spanhem
1, 7. Sed ex eodem
sium mandatum s
quam is voluerat,
tum fuiſſe, senatum
lum Romanum gr
hunc honorem He
habitum; praesert
spicio erat, id a C
bitionem et domi
randae cauſſa fact
lum satis certum
est, Hernicos dei
usosfuiſſe. Dionyſius
scribens Romanos
tientes tyrannidis d
relicta Roma ad
contulerant, ab h
vitatis sibi nuper,
XL. circiter annos
datum receptos, i
se significat: sed
post civitatem a Ca
συμμάχους vocat,
cios militasse oſten
et 67. Idem confi
2, 64. l. 3, 4. et 2
cos et Latinos *mili*
dare juſſos scribit.
nusquam ante hoc
lum oppidum Her
municipii donatum
de suspicari licet,
civitatis, invito se
que Romano a C
deinde ademtum fu
quum auctor illius
post supplicio adfec
res in magna invid
voluntate eo abſtin
ea caussa esse pot
vius, quum l. 2, 41
et Proculo Virgini
foedus cum Hernic
bat, tamen nullam
iis datae mentionem
KER.

perrumpit; aciemque per mediam in caſtra hoſtium tendit, et vacua defensoribus capit atque incendit.
Quae ubi flagrantia Marcianus miles conspexit, et 16
hoſtes respexere, tum passim fuga coepta Samnitium fieri. sed omnia obtinet caedes, nec in ullam
partem tutum perfugium est. Jam, triginta milli- 17
bus hoſtium caesis, signum receptui consules dederant, conligebantque in unum copias, in vicem inter se gratantes: quum repente visae procul hoſtium novae cohortes, quae in supplementum scri-
ptae fuerant, integravere caedem. in quas, nec 18

hoc lib. c. 39, 9. 10, 14, 16. c. 41, 9. 21, 28, 2. c. 56, 2. aliisque locis. Sed plura supra v. ad 4, 39, 4. *perrupit* Fragm. Hav. V. supra hoc lib. c. 37, 9. *prorupit* Gaertn. Deinde *aciem per mediam* Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. N. *aciemque in medium* Gaertn. Mox *in hoſtium caſtra*, transpositis vocibus, Harlej. Insuper *cepit atque incendit* Portug. Haverk. et Gaertn.

§. 16. *Et hoſtes respexere, tum passim fuga coepta Samnitium fieri*] *conspexere* Voſſ. 2. Lovel. 2. 3. et Fragm. Hav. *conspexerunt* Lovel. 4. Sed verbum illud modo praeceſſit. Deinde *fuga capta* Voſſ. 2. et Lovel. 3. V. ad 6, 27, 4.

Nec in ullam partem tutum perfugium] *nec in nullam partem* Voſſ. 2. Leid. ambo, et Lovel. 1. ac 2. ubi prima litera vocis *nullam* adscita est ex ultima vocis praecedentis. Eo modo *en numquam*, pro *en umquam*, datum eſſe, supra vidimus hoc lib. c. 10, 5. Plura v. ad 37, 29, 8. Tum *profugium* Lovel. 2. Male. V. infra ad 37, 57, 2.

§. 17. *In vicem inter se gratantes*] *gratulantes* Harlej. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. a m. 2. et Hearnii Oxon. N. ac B. quod ex alterius expositione natum existimo. Supra 7, 13, 10. *Tuum sequentes currum Jovis Optimi Maximi templum gratantes ovantesque adire.* ubi similiter codd. quidam turbant. Ovid. Epist. 6. Her. 119.

Nunc etiam peperi: gratare ambobus, Iason.

Epist. 11. Her. 65.

Quid tibi grataris? media sedet Aeolus aula.

Paullo ante *dederunt*, pro *dederant*, Harlej. Tum *collegebantque*, pro *colligebantque*, Lovel. 1. et Portug.

Cohortes, quae in supplementum scriptae fuerant, integravere caedem] *in supplemento* Harlej. Infra 37, 2, 8. *Placuit, in supplementum scribere ex ipsa provincia, si vellet, peditum duo millia et centum equites.* 38, 36, 5. *Ut terna millia peditum, ducenos equites ambo praetores in supplementum sociis imperarent.* et ita

juſſu consulum, nec signo accepto, victores vadunt; *malo tirocinio inbuendum Samnitem*, clamitan-
19 tes. Indulgent consules legionum ardori, ut qui probe scirent, novum militem hoſtium inter perculsos fuga veteranos ne tentando quidem satis
20 certamini fore. Nec eos opinio ſefellit. omnes Samnitium copiae, veteres novaeque, montes proximos

saepe alibi. Deinde *inter gravare caedem* Lovel. 4. *interrogaverunt caedem* Haverk. *integraverunt caedem* Portug. Sed *integrare* supra inluſtravi ad 3, 70, 6. V. etiam infra ad 28, 15, 10. Paullo ante *tum repente visae*, pro *cum*, Voſſ. 2. V. ad Ep. Liv. 48. circa finem. *cum repente in se* Leid. 2. Portug. et Haverk. Error ortus ex similitudine literarum *ui* et *in* in scriptura Longobardica. Alia exempla v. ad 3, 49, 6.

§. 18. *In quas, nec jussu consulum, nec signo accepto, victores vadunt*] *in quos* Leid. 2. et Lovel. 1. quae lectio defendi posset ex illis, quae infra notantur ad 37, 39, 12. nisi consensus reliquorum codd. doceret, eam ex aberratione scribarum potius originem habuiſſe. *nec signum acceptum victores* Port. *nec signum acceptum scriptores* Haverk. Deinde *invadunt* Lovel. 1. a m. 1. quam locutionem inluſtravi supra ad 2, 47, 6. Sed et hic omnium aliorum Mſtorum in vulgatam scripturam consensus eam veriorem eſſe evincit. Et ita supra Livius 7, 24, 6. *Inferenda sunt signa et vadendum in hoſtem.* Eodem sensu *ire* Livius dixit 2, 6, 8. *Sensit in se iri Brutus.* Ovid. Epist. 1. Her. 13.

In te fingebam violentos Troas ituros.

Malo tirocinio inbuendum Samnitem, clamitantes] *malo tirānico imbuendum* Klockian. *malo tirocinio intuendum Samnitem* Voſſ. 2. Leid. 1. et Lovel. 4. *malo tirocinio inſtruendum Samnitem* Lovel. 2. quod ex gloſſa interpretis natum exiſtimo. *malo tirocinio imbuendum Samnites* Haverk. Sed quatuor hae voces deficiunt in Lovel. 3.

§. 19. *Indulgent consules legionum ardori, ut qui probe scirent*] *Indulgent consul legiones adoriri* Lovel. 3. a m. 2. in quo *ardori* m. 2. reposuit. *Indulgent consules legionum adoriri* Harlej. Dein *ut qui proſternerent novum militem hoſtium* Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. et Fragm. Hav. a m. 1. *ut qui probe scirent proſternerentur novum militem hoſtium* Harlej.

Inter perculsos fuga veteranos ne tentando quidem satis certamini fore] *inter periculosos fuga veteranos* Lov. 1. a m. 1. Tum *nec tentando* Voſſ. 2. Leid. 1. Lov. 2. 3. 4. et Fragm. Hav. a m. 1. V. ad Livii 3, 47, 7. et mox §. seq. hoc cap. Hinc *certaminis* Portug. a m. 2. ubi ultima litera repetita est ex similitudine initialis in voce sequenti. V. ad 4, 33, 10. *certamine* quaedam ex antiquioribus edd. Vulgatum probum eſt.

§. 20. *Nec eos opinio feſellit*]

ximos fuga capiunt. eo et Romana erigitur acies; nec quidquam satis tuti loci victis est. et de jugis, quae ceperant, funduntur; jamque una voce omnes pacem petebant. Tum, trium mensium fru- 21
mento imperato, et annuo stipendio, ac singulis in militem tunicis, ad senatum pacis oratores missi.
Cornelius in Samnio relictus. Marcius de Hernicis 22
triumphans in urbem rediit; statuaque equestris in

Ne Fragm. Hav. a m. 1. V. ad §. praec. Tum *eos opinio refellit* Lovel. 2. et Fragm. Hav. a m. 1. Infra 28, 27, 9. *Quantum me opinio fefellit!* Ita et *spes aliquem fallere* dicitur, de quo v. ad 2, 39, 2. Mox *omnes Samnitium copiae, veteres, novae*, pro *novaeque*, Portug. quod Livio frequens esse, monet Cel. Jac. Gronov. ad Livii 24, 16, 9. *omnes Samnitium copiae veteres atque novae* Gaertn. et Haverk. Sed vulgatum satis defendit consensus reliquorum codd.

Eo et Romana erigitur acies] Prima vocula exsulat ab Gaertner. secunda ab Lovel. 2. Sed altera alteram intercepit. Tum *dirigitur acies* idem Lovel. 2. Male. Locutionem inlustrant exempla infra laudata ad 10, 26, 8.

Nec quidquam satis tuti loci victis est] *nequidquam* Leid. 1. et Fragm. Hav. Saepius has voces perperam a scribis commutari, supra vidimus hoc libro ad c. 18, 5. *satis tuti locis victis est* Gaertn. *satis tuti loci visum est* Hearnii Oxon. L. 2. *satis tuti loci victis visum est*, juncta duplici lectione, Harlej. Sed vulgatum verius est. Nam non tantum victi existimarunt, nihil satis tuti loci sibi esse; sed insuper, id verum esse, re experti sunt. Mox vocem *omnes* ignorat Lovel. 2. sed, ea transposita, *pacem omnes petebant* praeferunt Portug. Gaertn. et Haverk.

§. 21. *Tum, trium mensium frumento imperato*] *Dum, trium* Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. et Fragm. Hav. a m. 1. sollemni scribarum permutatione. V. ad 40, 42, 7. Deinde *trium mensum frumento* Florent. et Leid. 1. V. infra ad 29, 3, 5. Insuper *frumento inposito* Portug. Harlej. et Hearnii Oxon. B. quod ex glossa interpretis natum videtur. *Imperare* in hac re frequens ac sollemne est, et passim obcurrit *imperare milites, pecunias, frumentum.* Supra 4, 26, 12. *Hernicis Latinisque milites imperati.* 23, 5, 5. *Pedites vobis imperemus, tamquam equites habeamus.* 29, 15, 9. *Stipendium praeterea iis coloniis in millia aeris asses singulos imperari.* Et mox, *Consules quum militem stipendiumque imperassent.* (* 32, 38, 7.) 38, 13, 13. *Quinque et viginti talenta argenti, et decem millia medimnûm tritici imperata.* c. 35, 9. *Ut sociis Latini nominis quina dena millia peditum imperarent.* 42, 31, 8. *Mandari placuit, ut alteras decumas Siculis Sardisque imperarent.* 43, 4, 9. *Quum centum millia denariûm et tritici*

foro decreta est, quae ante templum Castoris po-
23 sita est. Hernicorum tribus populis, Alatrinati,

quinquaginta millia modiûm imperaret. et alibi saepe.

§. 22. *Statuaque equestris in foro decreta est, quae ante templum Castoris posita est*] Livio adstipulatur alia occasione Cic. Philipp. 6, [5.] non eodem merito L. Antonii equestrem similem in foro positam afferens, quo *Q. Tremuli, qui Hernicos devicit, ante Castoris.* Sed mendose in vulgatis exemplaribus appellatur *Q. Trebellius*, vel *Tremellius*, pro *Q. Tremulus.* Item Plinius 34, 6. *Et ante aedem* (inquit) *Castorum fuit Q. Marcii Tremuli equestris togata, qui Samnites bis devicerat, captaque Anagnia populum stipendio liberaverat.* Haec approbare videtur Livius, scribens, Hernicos devictos stipendio frumentoque et singulis in militem tunicis pepigisse inducias, ut legatos pacis exorandae caussa Romam mittere possent. Qua ratione populus Romanus, stipendio hostibus, ubi potuit, imperato, exercitum alere et hostium sumtibus coepit. Quod et postea saepius contigit. Ex iisdem Plinii verbis colligere est, statuam dictam Q. Tremuli in foro ante Castorum non exstitisse suo tempore: *fuisse* enim dicit. quae tamen Ciceronis tempore videtur adhuc exstitisse. PIGH. in Annal. ad ann. CDXLVII. p. 375. Forte *decreta ei.* J. FR. GRON. *statua equestris*, sine copulativa *que*, Harlej. *staturaque equestris* inepte Haverk.

§. 23. *Hernicorum tribus populis*] Hernicis jam olim in ipsis initiis nascentis reipublicae Romanae a Sp. Cassio tertium consule, cui senatus arbitrium de legibus foederis cum iis ineundi permiserat, civitatem datam, e Dionys. Halic. 8, 69. observarunt Sigonius 1. de Ant. jur. Ital 6. et Spanhem. Orb. Rom. 1, 7. Sed ex eodem liquet, Cassium mandatum senatus latius, quam is voluerat, interpretatum fuisse, senatumque ac populum Romanum graviter tulisse hunc honorem Hernicis ab eo habitum; praesertim quod suspicio erat, id a Cassio per ambitionem et dominationis parandae caussa factum. Nec ullum satis certum argumentum est, Hernicos deinde jure illo usos fuisse. Dionysius quidem 11, 2. scribens Romanos, qui impatientes tyrannidis decemvirorum relicta Roma ad Hernicos se contulerant, ab his ob jus civitatis sibi nuper, id est, ante XL. circiter annos, a Romanis datum receptos, id ratum fuisse significat: sed tamen eos post civitatem a Cassio acceptam συμμάχους vocat, et inter socios militasse ostendit l. 9, 5. 35. et 67. Idem constat ex Livio l. 2, 64. l. 3, 4. et 22. ubi Hernicos et Latinos *militem ex foedere dare* jussos scribit. Adde, quod nusquam ante hoc tempus ullum oppidum Hernicorum jure municipii donatum legitur. Unde suspicari licet, Hernicis jus civitatis, invito senatu populoque Romano a Cassio datum, deinde ademtum fuisse; vel eos, quum auctor illius non ita multo post supplicio adfectus fuisset, et res in magna invidia esset, sua voluntate eo abstinuisse. Atque ea caussa esse potest, cur Livius, quum l. 2, 41. Sp. Cassio et Proculo Virginio consulibus foedus cum Hernicis ictum scribat, tamen nullam civitatis tum iis datae mentionem faciat. DUKER.

lano, Ferentinati, quia maluerunt, quam ci-
em, suae leges redditae: connubiumque inter

rinati, *Verulano, Ferentinati, quia maluerunt, quam ci-*
, suae leges redditae] Hunc tractarunt viri antiqui-
Romanae peritissimi, Si- 2. de Ant. Jur. Ital. 7. nhemius Orb. Rom. ex- , 12. Ille scribit, muni- quibus suffragium non r, suas leges permissas; uffragio ornabantur, suis s spoliata, et Roma- strieta fuisse: idque ex co Livii, et eo qui infra legitur, intelligi. Et hoc Cl. Auctor libri de Ae- Coloniar. et Municipior. . Spanhemius, auctori- icerone et Gellio, qui mu- non aliis legibus Roma- obstricta fuisse tradunt, in quas populi illi fundi fuerant, negat, munici- m jure suffragii continuo gibus spoliata fuisse; et post quaedam de po- fundis disputata, addit, non posse, eam fuisse ipiorum aliquot conditio- ut cum Romana civitate norum legibus, amisso le- uarum arbitrio, deinceps ia forent. Id enim haud e innuere adducta a Si- ejus rei e Livio de Her- testimonia. Ex his dispu- ibus summorum virorum m hactenus proficere po- plane intelligerem, quod- ferit vetus jus municipio- illius temporis, de quo git Livius: quem locum um esse, vere dicunt viri Nam mihi de jure muni- um sine suffragio omnia atque illi voluerunt, ex colligi videntur. Quum , municipia, quibus ci- Romana cum suffragio da- , simul cum illa leges Ro- manas accepisse, eo ipso pro certo ponunt, Alatrinatibus, Verulanis, et Ferentinatibus civitatem cum suffragio oblatam fuisse. Hoc non diserte quidem tradit Livius; sed tamen plane probabile est. Nam ratio suadet, ut credamus, Romanos, quum Anagninis ceterisque Hernicorum populis, qui ab iis defecerant, victis civitatem sine suffragio dederint, eorum, qui se a contagione defectionis ac belli adversus Romanos removerant, fidem praemio aliquo remunerandam, iisque plus, quam rebellibus, tribuendum existimasse. Hoc autem quid aliud esse potuit, quam datio civitatis Romanae cum suffragio? (nam Cellario 2. Geogr. 9. quasi auctore Livio scribenti, Alatrinates civitatem sine suffragio tulisse, haud dubie error obrepsit). Sed hi, ne leges suas amitterent, munere illo uti noluerunt. Unde consequens est, eos, qui civitatem Romanam cum suffragio accipiebant, etiam leges Romanas una cum civitate accepisse. Sed qua ratione putaverint ex hoc loco Livii intelligi, eos, quibus civitas sine suffragio dabatur, leges suas retinuisse, non adsequor, et contrarium potius ex eo confici existimo, quod Livius Anagninis ceterisque Hernicorum populis, qui defecerant, cum civitate sine suffragio data *magistratibus interdictum* scribit. Cur enim, si leges suae illis relictae erant, magistratus adimebantur? An enim, ubi leges sunt, magistratus non debent esse, qui ex iis jus dicant? Et Sigonius ipse sibi in hac re non satis constat. Nam quum 2. de Ant. Jur. Ital. 7. tradat, Anagninos, quibus civitas Romana

ipsos, quod aliquamdiu soli Hernicorum habuerunt,
24 permiſſum. Anagninis, quique arma Romanis in-

sine suffragio conceſſa erat, leges suas retinuiſſe, ejusdem libri c. 13. et ad hunc locum Livii ex verbis Livii *magiſtratibus interdictum*, et ex Feſto docet, Anagniam in praefecturae formam redactam; in praefecturas autem quotannis Roma praefectos, qui ibi ex legibus Romanis jus dicerent, miſſos fuiſſe, ex eodem Feſto oſtendit. Hoc si verum est, cur credemus, ceteros Hernicorum populos, qui in eadem cauſſa erant, quibus itidem, ut Anagninis, *magiſtratibus interdictum* dicit Livius, leges suas retinuisse? aut quomodo hinc quasi regulam conficiemus, omnibus municipiis, quae civitate Romana sine suffragio donabantur, leges suas relictas fuiſſe? Nec confirmatur, quod viri docti putant, haec sententia ex iis, quae c. 45, 7. leguntur. Dicunt ibi Aequi, quum feciales Romani ad eos res repetitum veniſſent: *Tentationem esse, ut, terrore incusso belli, Romanos se fieri paterentur; quod quantopere optandum foret, Hernicos docuisse: quum, quibus licuerit, suas leges Romanae civitati praeoptaverint: quibus legendi, quid mallent, copia non fuerit, pro poena necessariam civitatem fore.* Hic Aequi civitatem sine suffragio Hernicis datam poenam interpretantur. Jam vero quum in ea re per se nihil poenae sit, quippe quum interdum bene meritis honoris causa civitatem sine suffragio datam legamus, poena illa in hoc solo sita eſſe potuit, quod civitatem ita datam legum suarum amissio sequebatur: quas multos civitati Romanae etiam cum suffragio datae praeposuiſſe, ex his locis cognosci potest. Nam, quod alibi Livius aliique Latinos et Italicos jus civitatis Romanae cupidiſſime adpetiiſſe tradunt, id ad posteriora tempora pertinet. Et ad eadem referenda sunt, quae Spanhemius adversus Sigonium de populis fundis disputat; quorum quum in vetere hiſtoria Romana nulla mentio fiat, ex iis, quae de his prodita sunt, non poſſunt definiri jura municipiorum antiqui temporis. Verum quemadmodum non puto ex his duobus locis Livii oſtendi poſſe, olim municipia omnia, quibus civitas Romana sine jure suffragii data erat, leges suas retinuiſſe, ita neque adfirmare velim, ea omnia leges suas cum civitate Romana amisiſſe. Nam fortaſſis aliquid discriminis fuit inter populos, quibus Romani hoc honoris causa tribuebant, ut Caeritibus apud Strabonem l. 5. p. 220. et Gellium 16, 13. et Fundanis Formianisque apud Livium 8, 41, 10. et eos, qui, quum a ab societate eorum desciviſſent, deinde ab illis victi subactique fuerant, ut hic Hernici. Quando autem primum inductum sit, ut municipia non aliis legibus Romanis tenerentur, quam in quas populi illi fundi facti fuerant, nusquam, quod sciam, traditum est; sed verum eſſe potest, quod Cl. Otto putat, id coepiſſe obtinere poſt bellum sociale. Ceterum *redditas* interpretor *relictas*. 8, 14, 2. *Lanuvinis civitas data, sacraque sua reddita.* Caesar 7. B. G. 76. *Pro quibus meritis civitatem ejus immunem esse jusserat; jura legesque reddiderat.* Curtius 6, 6, 34. *Rex data venia non obsidionem modo solvit, sed omnia sua incolis reddidit.* DUK. *Aletrinati* Florent. Voſſ. 1. Leid. ambo, Lovel. 1. 3. Gaertn. Fragm. Hav. et Hear-

tulerant, civitas sine suffragii latione data: concilia connubiaque ademta: et magistratibus, prae-

nii Oxon. N. *Alerinato* Portug. et Haverk. *Alerinano* Harlej. *Allatrinati* Lovel. 4. V. ad cap. praec. §. 11. Tum *Veruliano* Haverk. *Vetulano* Fragm. Hav. a m. 1. *Verilano* Harlej. *Vesulano* Gaertn. *Veniliano* Voss. 1. Leidens. 2. et Lovel. 3. Deinde *Ferentinatique* Fragment. Hav. Hinc τὸ *quia* deest in Portug. et Fragm. Hav. sed in priori ad marginem adscriptum legitur. Insuper *nihil maluerunt*, *quam civitatem*, addita priori voce, contra mentem Livii Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Gaertner. Haverk. Fragm. Hav. Hearnii Oxon. C. et Neap. Latinii. Infra c. 45, 7. *Quod quantopere optandum foret. Hernicos docuisse: quum, quibus licuerit, suas leges Romanae civitati praeoptaverint: quibus legendi, quid mallent, copia non fuerit, pro poena necessariam civitatem fore. id maluerunt, quam civitatem* Hearnii Oxon. N. Mox *conubiumque*, et §. seq. *conubiaque* Florent. vetustissimus. V. Dausquej. Orthogr. parte 2. v. *Connubium*. Sed, duplici *n* scribendum esse, docet vocis origo. Tum vox *soli* deficit in Portug. sed *soli Hernicorum*, transpositis vocibus, praeferunt Florent. Voss. ambo, Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Gaertn. Klock. Haverk. Fragm. Hav. et edd. antiquae usque ad Basil. anni 1539. quae, nescio qua auctoritate, ordinem mutavit. Eum itaque, quem codd. veriorem esse clamant, revocavi.

§. 24. *Anagninis, quique arma Romanis intulerant*] *Anagninis, qui quoque* Harlej. Portug. Gaertner. et Haverk. solito errore. V. ad 5. 27. 1. *Anagninis, quia arma* Lovel. 2. Sed Livius supra cap. praec. narravit, *praeter Alatrinatem, Ferentinatemque, et Verulanum omnes Hernici nominis populo Romano bellum indixisse, concilium populorum omnium habentibus Anagninis.* etiam hoc cap. *Anagninis Hernicisque aliis bellum jussum esse* dixit. Nunc itaque indicat, non solis Anagninis civitatem sine suffragii latione datam, sed etiam reliquis Hernicis, qui eorum exemplo Romanis arma intulerant. Patet itaque, nihil mutandum esse. Mox *consilia*, pro *concilia*, Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. et Gaertn. Indicat enim Livius interdictum fuisse, ne variis Hernici nominis populis convenire et in commune consulere liceret: cui rei vocem *concilium*, non *consilium*, convenire, docuit Gronovius infra ad 44, 2, 5.

Magistratibus, praeterquam sacrorum curatione, interdictum] Videri posset, pugnare inter se, *civitate donari*, et *magistratibus interdici*: verum haec neutiquam inter se pugnant, cum alterum ad municipii, alterum ad praefecturae jus pertineat: quorum hoc inter conditiones Italicarum civitatum durissimum fuit, cum formula praefecturae non longe a provinciae formula videatur abfuisse. Ut enim quotannis in provincias praetores Roma mitti soliti; sic in praefecturas praefecti, qui eas administrarent, ac jus dicerent, cum municipia suos magistratus, decuriones, duumviros, aediles, etc. haberent. SIG. Hoc ideo videtur dicere, quod non Romae tantum, verum etiam in aliis urbibus, multi, qui magistratus gerebant, sacerdotiis quoque fungebantur. Hos igitur sacerdotia, non magistratus, retinere voluerunt. nam

25 terquam sacrorum curatione, interdictum. Eodem
anno aedes Salutis a C. Junio Bubulco censore lo-
cata est, quam consul bello Samnitium voverat.
ab eodem collegaque ejus M. Valerio Maximo viae
26 per agros publica inpensa factae. Et cum Kartha-
giniensibus eodem anno foedus tertio renovatum:
legatisque eorum, qui ad id venerant, comiter mu-
nera miſſa.

alioqui sacerdotia proprie non sunt magiſtratus. DUK. In nulla ed. notarum Sigonii hoc scholion adparet, nisi apud Gronov. in edd. quae cum notis variorum prodierunt annis 1665. et 1679. qui, unde hausiſſet, quum inquirerem, tandem inveni, totidem verbis exſtare inter notas Godelevaei, eum vero excerpsiſſe ex Sigon. 2. de ant. Jur. Ital. 10. et 12. Ceterum non quidem Hernicis eripiuntur magiſtratus antiqui, sed illis interdicitur aliud curare, quam sacra: quibus rite peragendis nulli praeeſſe poſſe existimabantur, quam qui titulo illo magiſtratuum veterum gaudebant: ex qua eadem superstitione Romanos regem sacrificulum creaſſe post reges ejectos, ut publica sacra, olim per ipsos reges factitata, curaret, auctor est Livius 2, 2, 1. Ceterum *magiſtratibus, praeterquam sacrorum curatione, jus interdictum creandis* interpolate praeferunt Portug. Gaertn. et Haverk. Sed, in hac lectione quid velit librarius, probe video; at structura verborum vitiosa est. Nihil muto.

§. 25. *Aedes Salutis a C. Junio Bubulco censore locata est*] Vox *aedes* non adparet in Voſſ. 1. Leid. 2. et Lov. 1. cujus loco *ea res* praefert Leid. 1. *aedes Salutis ac Junio* habet Florent. censoris praenomine *C.* priori voci adcrescente. V. ad 39, 3, 1. in eodem poſtea cod. litera *c* a m. 2. expuncta est, quia illud *ac* sensum commodum non efficere animadvertit, qui recognovit. *a Cons. Junio* erat in Lovel. 4. Sed et ibi, additis notis *τὸ Cons.* delendum eſſe, librarius indicavit. *ab C. Junio* Portug. Gaertner. et Haverk. Tum *censore lata est* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. Paullo post *bello Samnitio*, pro *Samnitium*, Portug. et Gaertn. et *noverat*, pro *voverat*, idem Gaertn. atque Haverk. V. ad 10, 37, 15.

Viae per agros publica inpensa factae] *vige per agros* Leid. 1. *rugae per agros* Voſſ. 2. pro varia lectione in margine, et Lovel. 3. *virgae per agros* Lovel. 4. Tum *impensa publica factae* Harlej. Paullo ante copula *que* deficit in Haverk. [*aegros maxima impensa* Veith.]

§. 26. *Et cum Karthaginiensibus eodem anno foedus tertio renovatum: legatisque eorum*] Polyb. 3, [22.] aït, primum foedus cum Carthaginensibus ictum sub primis consulibus, quod Livius omisit. Tertium autem ictum eo tempore, quo Pyrrhus rex in Italiam trajecerit. Livius hoc anno tertio ictum. Antea etiam

IV. Dictatorem idem annus habuit P. Corne- 1
Scipionem, cum magiſtro equitum P. Decio
ab iis, propter quae creati erant, comitia 2
aria habita, quia neuter consulum potuerat
bеſſe. Creati consules L. Poſtumius, Ti. Mi-
. Hos consules Piso Q. Fabio et P. Decio 3
it, biennio exemto, quo Claudium Volum-
ue, et Cornelium cum Marcio consules factos

rii. [7. 27, 2.] Sed, pri-
ac secundum, incertum.
tertium renovatum edd.
s; pro quo Aldus qui
tio subſtituit, sed inter
rtium revocavit; donec
anno 1531. iterum *ter-*
ceret, quod post eum
servarunt, et tantum
nes scripti retinent. V.
1. *tertio novatum* Voſſ.
vel. 3. Mox *legationique*
earnii Oxon. B. *legatis-*
ovel. 4.

Cum magiſtro equitum P.
ure] Pall. sec. *Dictato-*
annus habuit P. Corne-
sionem, magistrum equi-
Decium Murenam. GEB.
cum magiſtro equitum P.
rena Flor. a m. 2. Har-
rtn. Portug. Haverk. a
ui habet *P. Decisio Mu-*
1. 2.) et Hearnii Oxon.
cio Mitre Leid. 2. *P. De-*
Lovel. 3.

Quia neuter consulum po-
ello abesse] Ita primus
urio, quum priores edd.
nt *potuerant*; quod ſir-
or. Leid. 1. et Lovel. 1.
n id eodem modo dici
quo *nemo crederent?* de
ra dictum est ad 5, 39,
terea *neuter consul* Por-
1. 1. et Gaertn. Paullo
t propter creati erant alio
ordine Fragm. Hav. *propter quē creati erant* Harlej. Tum *habitaq; uentur consulum* Lovel. 3. Voces *creati erant, comitia consularia habita, quia* desunt in Haverk.

L. Poſtumius, T. Minutius] *Ti. Minucius* tum ex fragmento consulatus Capitolini, tum etiam apertius ex Diodoro [l. 20. p. 774.] qui *Τιβέριον Μινούκιον* edit. SIG. Pall. pr. et tert. *Cajum* vocant, ut et Camp. Sigonius vero pertendit legendum *Tiberius Minucius.* GEBH. V. etiam Pighium in Annal. ad ann. CDXLVIII. p. 375. Poſteriori consuli perperam *T.* praenomen additur in Leid. 2. Lovel. 1. Gaertner. Haverk. et Fragm. Hav. *C.* praenomen in Voſſ. 2. Lovel. 3. et Portug. Deest vero in Leid. 1. Lovel. 2. 4. et Hearnii Oxon. L. 1. ac 2. Olim in Florent. scriptum fuerat *T. Minucius*, sed poſtea, praenomine eraso, altera manu scriptum est *et Minucius.* Etiam Lovel. 2. qui pronomen similiter omiserat, legit *Minuciusque;* quod et praefert Harlej. licet de praenomine nihil moneatur. *Munitius*, pro *Minucius*, est in Lovel. 1. literis perperam transpositis.

§. 3. *Hos consules Piso Q. Fabio et P. Decio subgerit*] Si quis dubitet, curaene fuerit Livio,

4 tradidimus. memoriane fugerit in annalibus digerendis, an consulto binos consules, falsos ratus,
5 transcenderit, incertum est. Eodem anno in campum Stellatem agri Campani Samnitium incursiones

ut consulum nomina diligenter describeret, habet hic, opinor, satis luculentum exemplum. Quare trium annorum consules omiſſos l. 2. ab urbe condita, puto injuria temporum, non Livii negligentia, accidiſſe. GLAREAN. De his consulibus a Livio omiſſis v. ad l. 2. in initio, et ad loca ibi laudata. Ceterum *Piso Fabio et P. Decio* praeferunt Lovel. 2. Port. Haverk. et Hearnii Oxon. B. *Pisoq; Fabio et P. Decio* Leid. 2. et Lovel. 1. ac 3. *Piso a Fabio et P. Decio* Gaertn. *Piso et Fabio et P. Decio* Harlej.

Claudium Volumniumque, et Cornelium cum Marcio consules] *Claudium Voluminiumque* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *Claudium Voluminumque* Fragm. Hav. V. supra hoc lib. c. 42, 2. *Claudium Volumnium et Cornelium* Portug. et Haverk. *Claudium Volumnium et Q. Cornelium* Lov. 4. Verum haud magis Cornelio praenomen addendum est, quam Claudio, Volumnioque et Marcio; et insuper non *Q.* sed *P.* dictus est. Mox *tradimus*, pro *tradidimus*, Portug. a m. 1. V. infra ad 34, 29, 13.

§. 4. *Memoriane fugerit in annalibus digerendis*] Libri omnes cusi et calamo picti *memoriaene fugerit*. GEBH. *memoriaene* etiam apud me Florent. Voſſ. ambo, Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Portug. Klock. tum Neap. Latinii, et Hearnii Oxon. B. praeterea omnes edd. usque ad Frobenianam anni 1531. quae dedit *memoriane*, quomodo a m. 1. legebatur in Fragm. Hav. in quo deinceps alius subſtituit *memoriaene*, tertius *memoriamne*, quae poſtrema lectio etiam visitur in Gaertn. Quomodo fere Cic. loquitur 7. ad Att. ep. 18. *De Dionysio fugit me ad te antea scribere*. Sed nec vulgatum displicet. *fugerit memoriae*, pro e memoria: quomodo *fugere sinu alicujus* in Propert. 1. eleg. 8, 38. ex conjectura emendat, et inluſtrat Broekhus. notis ad illum locum. Tum *fugerat* Gaertner. *fuerit* Lovel. 2. V. ad 27, 32, 6. Voces *tradidimus. memoriane* etc. *binos consules* desunt in Haverk. Mox *certum est*, pro *incertum est*, legit Lovel. 3. Tò *est* exsulat ab Haverk.

§. 5. *In campum Stellatem agri Campani*] *in campum Stellâtem* Haverk. et Fragm. Hav. a m. 1. et ita peccant pauci codd. infra 10, 31, 5. et 22, 13, 6. Campum Stellatem, partem agri Campani, inluſtrat Camill. Peregrinus in Campan. Fel. Diſſ. 2, 33. [*Eo anno* Veith.]

§. 6. *Tifernum Poſtumius, Bovianum Minucius, petissent*] Cum ambo consules in Samnium missi sint, neceſſe est, Tifernum in Samnio oppidum eſſe; cum omnes authores Umbrorum eſſe oppidum, diverso coeli tractu, fateantur. Fieri tamen potest, ut duorum oppidorum hoc sit nomen. Libro etiam sequente [c. 30, 7.] Livius montem in Samnio Tifernum perhibet. Eſt et apud Plinium 3, 11. Tiferni amnis mentio, cujus meminit et Ptolemaeus apud Garganum [3, 1.] si codices non errant.

Itaque ambo consules, in Samnium miſſi, 6
diversas regiones, Tifernum Poſtumius, Bo-
a Minucius, petiſſent; Postumii prius ductu
fernum pugnatum. Alii haud dubie Samnites 7

Tifernum cum sit in Um- pidum, miratur Glarea- c loco in Samnio poni, lem ſit etiam sequenti . 14, 6.] Ego vero utro- libro *Triferuum* in om- eteribus libris legi re- SIG. Pall. pr. et tert. *m*, sec. binaeque edd. *m*. GEBH. *Trifernum* et- rtug. Gaertner. Haverk. Oxon. B. N. et ed. Rom. 72. *Tifernium* Voſſ. am- id. ambo, Lovel. 1. 2. 3. gm. Hav. *Tifinum*, vel , Hearnii Oxon. C. Et Ortel. in Thes. Geogr. *fernum* hoc loco *Trifer-* iſſe videtur, atque oppi- Pelignis fuiſſe dicit. Clu- item in Ital. Ant. 4, 7. *Tifernum* vulgatum pro- occens hujus nominis op- situm fuiſſe circa Tifer- umen; quod exiguum, Bovianum exortum, per es primum, mox Frenta- superum mare evolvitur, nunc vocabulo *Biferno* , atque illud oppidum uod nunc *Molise* vocatur. Cellar. Geogr. ant. 2, 9. V. etiam infra ad 10, 14, *e Bovinam* quaedam ex dd. Tum *Munitius* Lovel. ad §. 2. Tandem *petisset* duo, Leid. duo, Lovel. . Harlej. et Fragm. Hav. *et* Gaertn.

mii prius ductu ad Tifernum um] *cum Poſtumii prius du-* ſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *e ad Trifernum* Portug. . et Haverk. *ad Tifannum* . *ad Tiferinum* Harlej. *ad Tifernium* Lovel. 2. 4. ac Fragm. Hav. Insuper *pugnant* Leid. 2. et Lovel. 1. *pugnatur* Harlej.

§. 7. *Alii haud dubie Samnites victos, ac triginta millia inde hominum capta tradunt*] Malim in dubia inter auctores victoria *duo millia*, quam *triginta*, ut Diodorus [l. 20. p. 779.] scribit: Στρατιώτας δὲ ἐζώγρησαν ὑπὲρ τοὺς διςχιλίους. SIG. Sigonius reponit ex Diodoro *ac duo millia inde hominum capta tradunt*. Sed noſtrae membranae etiam disertim habent: *Alii haud dubie Samnites victos, ad triginta millia hominum capta tradunt*. MOD. Locus controversus inter criticos et Livii emendatores: e quibus Sigonius mavult *duo millia*, quam *triginta*, e Diodoro. Palat. pr. *alii haud dubie Samnites victos a consulibus, XX. millia hominum capta tradunt*. sec. *alii haud dubie Samnites victos, ad triginta millia hominum capta tradunt*. tert. *alii haud dubie Samnites victos a consulibus, XX. milia hominum capta Samnites capta tradunt*. Mihi Pal. sec. scriptura, quam et Modius e membranis Fuldensibus tradidit, non displicet. GEBH. Duo Pall. Thuan. duo Voſſ. Helm. *ac viginti millia, hominum* sine τῷ *inde*. Sigonius ex Diodoro *duo millia*. J. FR. GRON. *Samnites victos a consule, ac viginti millia hominum* Voſſ. 2. *Samnites victos a consul, viginti millia hominum* Lovel. 3. *victos Samnites, ad CXX. millia hominum* Lovel. 4. *Samnites victos, ad viginti millia hominum* Fragm. Hav. a m. 2. in quo *ac viginti* fuerat a m. 1. *Samnites*

victos, ac viginti millia hominum capta tradunt:
8 alii Marte aequo discessum, et Postumium, metum
simulantem nocturno itinere, clam in montes copias abduxisse: hostes secutos duo millia inde lo-
9 cis munitis et ipsos consedisse. Consul, ut stativa
tuta copiosaque (et ita erant) petisse videretur,
postquam et munimentis castra firmavit, et omni

victos, ac triginta millia hominum Portug. et Hearnii Oxon. B. ac C. [Veith.] *Samnites victos, ad triginta millia hominum* Gaertner. et Haverk. Reliqui codices mei *Samnites victos, ac viginti millia hominum* praeferunt, nisi quod sollemni errore *omnium* sit in Leid. 1. V. ad 3, 54, 6. Ex solo Florent. nihil variantis lectionis notari video, ut verisimile sit, cum ita exhibere, quemadmodum notae Sigonii praescriptum est. *ad viginti* non displiceret, si meliorum codd. auctoritate firmaretur. *ad* enim pro circiter Livio familiare est. V. infra ad 10, 46, 5. Solent autem *ad* et *ac* a librariis permutari. V. ad 21, 32, 2. *ac viginti* tamen, quod Gronov. restituit, servavi, atque insuper *inde* ex contextu ejeci, quia id in nullo, nisi forte in Flor. supererat, et facile *iñ*, sive *inde*, ex numeri millenarii nota *M* repeti potuit.

§. 8. *Metum simulantem nocturno itinere, clam in montes copias abduxisse*] Pallat. sec. *deduxisse*. Andreae ed. *adduxisse*. GEBH. *victum simulantem* Hearnii Oxon. C. *incertum simulantem* Lovel. 4. Tum *clam* non adparet in Lovel. 4. Deinde *copias deduxit* Haverk. *copias adduxisse* Gaertn. omnesque typis exarati usque ad Froben. qui anno 1535. *copias abduxisse* recte edidit. V. ad 27, 29, 1. Paullo ante copula *et* deerat in Haverk.

Hostes secutos duo millia inde locis munitis et ipsos consedisse] *hostes insecutos duobus millibus passuum inde locis munitis et ipsis consedisse* praefert Lovel. 4. reliquis invitis.

§. 9. *Ut stativa tuta copiosaque (et ita erant) petisse videretur*] *ut statim tuta* Leid. 2. *ut statuta tuta* Lovel. 3. Hinc *et ita erat* Portug. quae lectio indicat, ideo praecipue Postumium copias in montem abduxisse, ut ibi stativa tuta et copiosa haberet. Sed praestat vulgatum. Primaria enim ratio, cur castra huc contulerit, erat, ut hostem strategemate fallendi occasio daretur; et hinc Postumius nocturno itinere metum simulavit, cum copias clam in montes abduceret, ne se id consilium animo agitare hostis suspicaretur, aut adtentius ad ea, quae acturus esset, animadverteret. Tum *videtur* Portug. V. ad 40, 14, 3. *videntur* Voss. 2. Lovel. 3. et Haverk. *viderentur* Lovel. 2. et Fragm. Hav. a m. 1.

Et omni adparatu rerum utilium instruit] Pall. pr. et tert. *et omnia properatu rerum utilium instruxit*. Reliqui quoque *instruxit*. GEBH. Id est, ut puto, necessariarum victui, quae 3,

aratu rerum utilium inſtruxit; relicto firmo 10
ssidio, de vigilia tertia, qua duci proxime pot-
expeditas legiones ad collegam, et ipsum ad-
ius alios sedentem, ducit. ibi, auctore Poſtu- 11
, Minucius cum hoſtibus signa confert; et,
m anceps proelium in multum diei proceſſiſſet,
Poſtumius integris legionibus defeſſam jam a-

utensilia vocat. nam sta-
copiosa fuiſſe dicit. Hac
ficatione *utilia* apud Aure-
Vict. et Ammianum legi,
nt Pricaeus ad Apul. l. 2.
8. et Gronov. 2. de Pec.
7. et ad Taciti 1. Ann.
DUKER. *omnia pro paratu*
utilium Voſſ. 2. et Lo-
2. ac 3. *omnia properatu*
rerum Fragm. Hav. a
omnia apperatu a m. 2.
praeparatu utilium rerum
l. 4. Sed error ortus est
teris olim continua serie
tis, et poſtea inperite in
s diſtributis. Prima enim
τοῦ *apparatu* voci prae-
nti *omni* juncta pro lite-
cunda *p* scriptum credide-
p. vel *p̄*, et ita *pro paratu*
raeparatu dederunt. *inſtruit*
n errore operarum rece-
est in ed. Modinnae con-
m; quod, a Grutero, Dan.
sio, et J. Fr. Gronovio ser-
n. Cl. Jac. Gronovius e-
avit, subſtituens *inſtruxit*;
nodo non modo edd. prio-
sed et omnes codd. con-
er legunt. Cl. etiam Ant.
nnius, *inſtruxit* omnino le-
um videri, ad marginem
Gronovianae anni 1665. mo-

10. *Relicto firmo praesidio*,
ia tertia] MS. Fuld. *de ter.*
vigilia. MOD. Pall. tres *de*
ia tertia. Campan. *relicto fir-*
mo praesidio inde vigilia tertia etc. GEBH. Fuldenses et omnes scripti noſtri *de vigilia tertia*, aut, quod malo, *de tertia vigilia*. Ante tertiam vigiliam exactam. 34, [61, 14.] *Ipse de tertia vigilia navem conscendit, et profugit*. 40, [4, 10.] *Sopitis omnibus de tertia vigilia conscendunt*. Caesar 1. Gall. [12.] *De tertia vigilia cum legionibus tribus e caſtris proficiscitur*. Iterum [c. 21.] *De tertia vigilia T. Labienum legatum propere cum duabus legionibus summum jugum montis ascendere jubet*. J. FR. GRON. *de vigilia tertia* etiam omnes mei et Hearnii Oxonienses. Similiter etiam Aldus edidit, sed inter errata praepositionem iterum ejecit. Non recte. Liv. 28, 7, 3. *Quum ab Demetriade Scotussam, inde de tertia vigilia profectus trepidos hoſtes Heracleam compulisset*. Caesar 1. B. Gall. 21. *De quarta vigilia eodem itinere, quo hoſtes ierant, ad eos contendit*. c. 40. *Proxima nocte de quarta vigilia caſtra moturum*. c. 41. *De quarta vigilia, uti dixerat, profectus est*. 5, 9. *De tertia vigilia ad hostes contendit*. 1. B. Civ. 63. *Quum de tertia vigilia Petrejus atque Afranius castra movissent*. c. 64. *Eos, qui de tertia vigilia exissent, consequerentur*. 3, 75. *Reliquas de quarta vigilia eodem itinere praemisit*. c. 77. *De quarta vigilia ipse egreditur*. Hoc autem *de*

1 XLV. P. Sulpicio Saverrione, P. S

expugnatum traditur, idem hoc anno iterum, sine ulla defectionis mentione, captum a Livio dici. Sigonius, ut caussa mirandi cesset, auctore Siculo scribit *Bolam captam*, non hic modo, sed praeterea bis eodem capite, ubi *Boviani* mentio est. Modius ubique reddidit *Bovianum*, quod prioribus duobus locis reliquit Gruterus, hoc ultimo fecit *Bolam captam*. Florent. Thuan. Voss. medio loco, *et Bovianum, ubi postero die coepta oppugnari*, non *coeptum*. Scio defendi posse, ut *Eunuchum suam*. Non hoc tamen spectasse Livium puto: sed librarii, qui hoc retinuere, fatentur, fuisse aliquando: *et Bola, ubi postero die coepta oppugnari*. J. FR. GRON. Sententiam supra dixi ad §. praec.

§. 16. *Eodem anno Sora, Arpinum, Cessentia, recepta ab Samnitibus*] Quidam *Censennia* restituerant, quod nescio quam bene. quidam *Consentia*, quod minime quadrat. Est enim Consentia Brutiorum oppidum, longe a Samnitibus. Vide, num *Esernia* legendum, cujus in Samnitibus meminit cum Ptolemaeus [3, 1.] tum Plinius [3, 12.] GLAR. Vet. lib. *Censennia*. Diodorus *Serenniam* edit, l. 20. [p. 779.] *Οἱ δὲ ὕπατοι τῶν συμμαχίδων πόλεων τὰς ἁλούσας ἀνεκτήσαντο Σῶραν, Ἀρπίνας, καὶ Σερέννιαν*. *Consentia* certe locum non habet. Qua de re laborat Glareanus. SIG. *Censennia* Sigonius, cum fecissent *Consentia*. Apud Diodorum est *Serennia*. Glareanus et Cluverius [3. Ital. Ant. 8. p. 1044.] *Aesernia*. Andreas *Cessenia*. Flor. *Cesennia*. Bott. et Helm. *Cersennia*. ut credibile sit, *Cerfenniam*,

vel *Cirfenniam* esse,
finium et Albam F
itinerario Antonini
Peutingeri conspic
conjectura est Albe
J. FR. GRON. *Eo*
ambo, Leid. ambo
2. 3. 4. Portug. Gae
Fragm. Hav. et He
N. B. ac C. [Veith.]
ita codd. variant. V
6. Deinde *Cõsela* H
sentia Hearnii Oxon
na ejusdem B. *Ces*
Censenia Lovel. 4. C
rent. *Cessenia* edd.
1472. et Parm *Cesse*
anni 1480. et proxi
tia Mogunt. *Consenti*
Censennia Aldus cu
recentioribus et co
Serennia, ut Sigon.
basse videtur Orte
Geogr. ea voce. D
quod nomen restitu
nov. existimavit, vi
ctos ad Antonin. It
Memoratur in lapid
nes. Class. 3. inscr.

AIAM. CLAVDIAM.
A. CERFENNIA. OSTI
MVNIT. etc.

Praeterea *a Samnit*
Lovel. 1. 2. Portug.
Fragm. Hav.

Herculis magnum s
Capitolio positum d
Sic sane plerique c
nullis vero *magni*
pinatur doctiss. Mo
Diatr. ad P. 1. Seld
cimarum p. 440. n
gnomen Herculis, u
ex Arnobio, aliisq
NE. Omnes mei,
scripti, sed et exc
magnum simulacrum

consulibus, Samnites seu finem, seu dila- belli quaerentes, legatos de pace Romam

at; neque ullum suo- d. nominatim Cl. Hear- avit, qui aliter legerit. itur subit, quinam codd. in quibus *magni* inve- er *magnum simulacrum* potest statua colossea. ossus Herculis in Capi- nano exstitit, sed eo ranslatus ex urbe Ta- bio Cunctatore, quum pore belli Hannibalici nasset. V. Strab. l. 6. Plutarch. in vita Fabii Plinium 34, 7. ad quem em locum duo priora . Harduin. subjungere dedicatum hoc *deinde* m esse, positumque in , anno urbis cccci. onio Sopho, P. Sulpi- rrione consulibus, ut fert l. 9. Verum, si orum rationem adten- illo negotio videre po- erculem, quem Fabius us Tarento Romam , *deinde* in Capitolio n non fuisse anno cccci. Fabius, qui transtu- m Tarentum expugna- annum dxliv. integro culo post, quam Her- gnum simulacrum hoc Capitolio positum de- ue fuisse referatur. Re- que Just. Ryckquius de iom. c. 25. putat, vel de alio Herculis simu- uod a Fabiano illo di- erat, loqui, vel in de- e ejus adnotanda μνη- ιάρτημα commisisse: ivium de Hercule Ro- ulato nihil narrasse l. bi urbis expugnatae hi- efert. Ceterum *positum*, m, omisso τῷ *que*, Lo-

P. Sulpicio Averrione] Sa- *verrione* ex tabulis Capitolinis. SIG. *L. Sulpicius* vocatur Plinio 33, 1. Eam autem lectionem probat Harduin. ad d. loc. quia ita habent libri Msti probatissimi et vetustissimae editiones: quibus merito obponimus primo omnes omnino codices et edd. Livii, qui *Publii* praenomen ei tribuunt, nisi quod Oxon. C. apud Hearnium id omittat; deinde consensum Diodori l. 20. p. 779. et fastorum Capitolinorum tum consularium, tum triumphalium. Praeterea *Supplicio* Leid. 2. et Lovel. 1. V. ad 3, 10, 5. *Scipio* Harlej. Tandem *Averrione* Voss. 1. Leid. 1. Florent. Lov. 2. Klock. Gaertner. et Hearnii Oxonienses. *Avernone* Voss. 2. Haverk. et Fragm. Hav. literis *ri* in *n* male coalescentibus. V. ad 3, 30, 3. *Averione* Lovel. 4. et Portug. *A. Verione* Harlej. *Aveniorie* Lovel. 3. ubi partim literae *rr* in *n* coaluerunt: v. ad 4, 10, 9. partim litera *n* in *ri* dissoluta est. *Avenone* Lovel. 1. *Avencōe* Leid. 2. Sed recte Sigonius substituit *Saverrione*. V. eumdem ad 10, 9, 14. De caussa hujus erroris dixi ad 6, 30, 9.

P. Sempronio Sopho] *P. Sempronius Longus* vocatur Plinio dicto l. 33, 1. eamque scripturam fide Mstorum probatissimorum et vetustissimarum editionum Plinii defendit ibid. Harduinus. Verum et hic *Sophi* cognomen ei tribuunt, quoscumque vidi, Livii codd. et excusi, nisi quod *Sypho* sit in Lovel. 4. Neque aliter Fasti Capitolini consulares et triumphales. Quin et, vocem *Longo* in Plinii Msto Chiflet. omitti, notatum est; quod praeferendum censeo, eamque non consultis fastis a gramma-

1 XLV. P. Sulpicio Saverrione, P. Sempronio Sopho

expugnatum traditur, idem hoc anno iterum, sine ulla defectionis mentione, captum a Livio dici. Sigonius, ut caussa mirandi cesset, auctore Siculo scribit *Bolam captam*, non hic modo, sed praeterea bis eodem capite, ubi *Boviani* mentio est. Modius ubique reddidit *Bovianum*, quod prioribus duobus locis reliquit Gruterus, hoc ultimo fecit *Bolam captam*. Florent. Thuan. Voss. medio loco, *et Bovianum, ubi postero die coepta oppugnari*, non *coeptum*. Scio defendi posse, ut *Eunuchum suam*. Non hoc tamen spectasse Livium puto: sed librarii, qui hoc retinuere, fatentur, fuisse aliquando: *et Bola, ubi postero die coepta oppugnari*. J. FR. GRON. Sententiam supra dixi ad §. praec.

§. 16. *Eodem anno Sora, Arpinum, Cessentia, recepta ab Samnitibus*] Quidam *Censennia* restituerant, quod nescio quam bene. quidam *Consentia*, quod minime quadrat. Est enim Consentia Brutiorum oppidum, longe a Samnitibus. Vide, num *Esernia* legendum, cujus in Samnitibus meminit cum Ptolemaeus [3, 1.] tum Plinius [3, 12.] GLAR. Vet. lib. *Censennia*. Diodorus *Serenniam* edit, l. 20. [p. 779.] *Οἱ δὲ ὕπατοι τῶν συμμαχίδων πόλεων τὰς ἀλούσας ἀνεκτήσαντο Σῶραν, Ἀρπίνας, καὶ Σερεννίαν*. *Consentia* certe locum non habet. Qua de re laborat Glareanus. SIG. *Censennia* Sigonius, cum fecissent *Consentia*. Apud Diodorum est *Serennia*. Glareanus et Cluverius [3. Ital. Ant. 8. p. 1044.] *Aesernia*. Andreas *Cessenia*. Flor. *Cesennia*. Bott. et Helm. *Cersennia*, ut credibile sit, *Cerfenniam*, vel *Cirfenniam* esse, inter Corfinium et Albam Fucentiam in itinerario Antonini et tabula Peutingeri conspicuam. quae conjectura est Alberti Rubenii. J. FR. GRON. *Eo anno* Voss. ambo, Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. N. B. ac C. [Veith.] Saepissime ita codd. variant. V. ad 10, 10, 6. Deinde *Cäsc̈ta* Haverk. *Cessentia* Hearnii Oxon. C. *Censenna* ejusdem B. *Cesenia* Harlej. *Censenia* Lovel. 4. *Cesennia* Florent. *Cessenia* edd. Rom. anni 1472. et Parm. *Cessentia* Mediol. anni 1480. et proximae. *Cosentia* Mogunt. *Consentia* Cervicorn. *Censennia* Aldus cum plerisque recentioribus et codd. reliquis. *Serennia*, ut Sigon. edidit, probasse videtur Ortel. in Thes. Geogr. ea voce. De *Cerfennia*, quod nomen restituendum Gronov. existimavit, vide viros doctos ad Antonin. Itiner. p. 309. Memoratur in lapide apud Heines. Class. 3. inscr. 80.

AIAM. CLAVDIAM. AALER.
A. CERFENNIA. OSTIA. ATE :.:.:.
MVNIT. etc.

Praeterea *a Samnitibus* Leid. 2. Lovel. 1. 2. Portug. Haverh. et Fragm. Hav.

Herculis magnum simulacrum in Capitolio positum dedicatumque] Sic sane plerique codd. In nonnullis vero *magni*, recte, ut opinatur doctiss. Montacutius in Diatr. ad P. 1. Seldeni Hist. Decimarum p. 440. nam hoc cognomen Herculis, ut satis liquet ex Arnobio, aliisque. HEARNE. Omnes mei, non tantum scripti, sed et excusi, *Herculis magnum simulacrum* constanter

o consulibus, Samnites seu finem, seu dila-
m belli quaerentes, legatos de pace Romam

runt; neque ullum suo- odd. nominatim Cl. Hear- licavit, qui aliter legerit. igitur subit, quinam codd. t, in quibus *magni* inve. Per *magnum simulacrum* gi potest statua colossea. olossus Herculis in Capi- Romano exstitit, sed eo translatus ex urbe Ta- Fabio Cunctatore, quum mpore belli Hannibalici ugnasset. V. Strab. l. 6. Plutarch. in vita Fabii et Plinium 34, 7. ad quem orem locum duo priora J. Harduin. subjungere , dedicatum hoc *deinde* crum esse, positumque in lio, anno urbis CCCCL. pronio Sopho, P. Sulpi- verrione consulibus, ut refert l. 9. Verum, si nporum rationem adten- nullo negotio videre po- Herculem, quem Fabius tosus Tarento Romam lit, *deinde* in Capitolio tum non fuisse anno CCCCL. em Fabius, qui transtu- num Tarentum expugna- ca annum DXLIV. integro seculo post, quam Her- magnum simulacrum hoc in Capitolio positum de- mque fuisse referatur. Re- itaque Just. Rycquius de Rom. c. 25. putat, vel de alio Herculis simu- quod a Fabiano illo di- erat, loqui, vel in de- ne ejus adnotanda μνη- ἀμάρτημα commisisse: Livium de Hercule Ro- ranslato nihil narrasse l. ubi urbis expugnatae hi- refert. Ceterum *positum*, *um*, omisso τῷ *que*, Lo-

P. Sulpicio Averrione] Sa- *verrione* ex tabulis Capitolinis. SIG. *L. Sulpicius* vocatur Plinio 33, 1. Eam autem lectionem probat Harduin. ad d. loc. quia ita habent libri Msti probatissimi et vetustissimae editiones: quibus merito obponimus primo omnes omnino codices et edd. Livii, qui *Publii* praenomen ei tribuunt, nisi quod Oxon. C. apud Hearnium id omittat; deinde consensum Diodori l. 20. p. 779. et fastorum Capitolinorum tum consularium, tum triumphalium. Praeterea *Supplicio* Leid. 2. et Lovel. 1. V. ad 3, 10, 5. *Scipio* Harlej. Tandem *Averrione* Voss. 1. Leid. 1. Florent. Lov. 2. Klock. Gaertner. et Hearnii Oxonienses. *Avernone* Voss. 2. Haverk. et Fragm. Hav. literis *ri* in *n* male coalescentibus. V. ad 3, 30, 3. *Averione* Lovel. 4. et Portug. *A. Verione* Harlej. *Aveniorie* Lovel. 3. ubi partim literae *rr* in *n* coaluerunt: v. ad 4, 10, 9. partim litera *n* in *ri* dissoluta est. *Avenone* Lovel. 1. *Avenoõe* Leid. 2. Sed recte Sigonius substituit *Saverrione*. V. eumdem ad 10, 9, 14. De caussa hujus erroris dixi ad 6, 30, 9.

P. Sempronio Sopho] *P. Sempronius Longus* vocatur Plinio dicto l. 33, 1. eamque scripturam fide Mstorum probatissimorum et vetustissimarum editionum Plinii defendit ibid. Harduinus. Verum et hic *Sophi* cognomen ei tribuunt, quoscumque vidi, Livii codd. et excusi, nisi quod *Sypho* sit in Lovel. 4. Neque aliter Fasti Capitolini consulares et triumphales. Quin et, vocem *Longo* in Plinii Msto Chiflet. omitti, notatum est; quod praeferendum censeo, eamque non consultis fastis a gramma-

misere. quibus suppliciter agentibus responsum
2 est, *nisi saepe bellum parantes pacem petiſſent Samni-*
tes, oratione ultro citroque habita, de pace transigi
potuiſſe. nunc, quando verba vana ad id locorum fue-
3 *rint, rebus standum eſſe. P. Sempronium consulem*
cum exercitu brevi in Samnio fore: eum, ad bellum
pacemne inclinent animi, falli non poſſe: comperta om-

tico additam eſſe, quoniam id cognomen circa haec tempora in gente Sempronia ſrequens erat. Nisi potius dicendum sit, Sempronium hunc, *quem populus Romanus Σοφὸν, id est Sapientem, adpellavit*, teſte Pompon. l. 2. §. 37. ff. de Orig. Jur. ex familia Longorum ſuiſſe, idque cognomen ex hereditate paterna atque avita accepiſſe, eoque a Plinio vocitatum eſſe, ut exiſtimat Rupert. ad d. l. Mox *delectionem belli*, pro *dilationem*, Harlej. qui et *miserunt*, pro *misere*.

§. 2. *Oratione ultro citroque habita, de pace transigi potuisse*] MS. Fuld. *oratione ultro citro habita*. MOD Ita et Florent. Leid. ambo, Lovel. 2. et Klock. Eo modo praeſerunt optimus Memm. aliique codd. et edd. apud Suet. in Calig. 19. *Per hunc pontem ultro citro commeavit.* ubi editur vulgo *ultro citroque.* Maluit tamen alibi Livius *ultro citroque.* ut 5, 8, 6. *Per legatos ultro citroque missos jurejurando inter se obligati.* 29, 23, 5. *Data ultro citroque fide, eosdem amicos inimicosque habituros.* 44, 23, 2. *Obsides ultro citroque darentur.* Tum *pace transigi potuisse*, omiſſa praepositione, Fragm. Hav. a m. 1. *de pace transigi potuisset* Florent. et Lovel. 4. Paullo ante *ubi saepe bellum spernentes*, pro *nisi saepe bellum parantes*, Lovel. 2. *ubi* et *nisi* saepius in Mſtis commutari, supra vidimus hoc lib. ad c. 5, 3. *parentes* Voſſ. 2. et Lovel. 3.

Nunc, quando verba vana ad id locorum fuerint, rebus standum esse] *nunc ipsi verba vana* Harlej. *nunc, quando verba varia* Lovel. 4. saepius obvio in Mſtis errore. V. ad 22, 7, 4. *nunc, quando vana verba* Voſſ. 1. Leid. 2. Lov. 1. Portug. et Haverk. Vox *vana* deficit in Leid. utroque; cujus loco *varia* in margine secundi adscriptum exſtat.

§. 3. *P. Sempronium consulem cum exercitu brevi in Samnio fore*] Abest praepositio *in* a Pall. duobus: exin forte legendum *brevi Samnio adfore.* GEBH. Deest etiam in Voſſ. 2. et Lovel. 3. ac 4. Sed quum praepositio per compendium *I* scripta foret, a praecedentis vocis litera finali intercepta est. Alia ejusdem erroris exempla v. ad 35, 8, 9. Insuper *brevi cum exercitu*, trajectis vocibus, Portug. Gaertn. et Haverh. Sed voces *cum exercitu* exsulant a Lovel. 4. vox *brevi* a Leid. 1. Deinde *in Samnio forent* legunt Voſſ. 1. Leid. ambo, et Lovel. 1.

Eum, ad bellum pacemne inclinent animi, falli non posse] *ad bellum pacemve inclinetur animi* Klock. *ad bellum pacemve incli-*

nia senatui relaturum: decedentem ex Samnio consulem
legati sequerentur. Eo anno quum pacatum Samni- 4
um exercitus Romanus, benigne praebito commea-
tu, peragraſſet, foedus antiquum Samnitibus red-
ditum. Ad Aequos inde veteres hoſtes, ceterum 5
per multos annos sub specie infidae pacis quietos,
versa arma Romana: quod, incolumi Hernico no-

set animi Gaertn. *ad bellum pacemne inclinent animi* Leid. 2. Portug. Hearnii Oxon. L. 1. 2. B. C. et edd. vett. Primus Aldus, eumque secutus Froben. anno 1531. *pacemne* ediderunt, quomodo etiam praeferunt reliqui scripti. Alibi saepe ita aberrasse scribas, dictum est ad 5, 28, 5.

Comperta omnia senatui relaturum: decedentem ex Samnio consulem legati sequerentur] *comperata omnia senatui relaturum* Haverk. V. ad 39, 29, 5. *comperta omini senatui relaturum* Lovel. 3. *comperta omni senatu relaturum* Leid. ambo. Tum *decedente ex Samnio consulem* Voſſ. 2. et Lovel. 3. *decedente ex Samnio cons.* Fragm. Hav. et Lovel. 4. quorum poſterior etiam *sequuntur*.

§. 4. *Quum pacatum Samnium exercitus Romanus, benigne praebito commeatu, peragrasset*] Pal. sec. *pacatum Samnitium agrum*. Mox reliqui duo *benigno praebito commeatu*. GEBH. *pacatum Samnitum agrum exercitus Romanus, praebito benigne commeatu, cum peragrasset* Portug. *pacatum Samnitum agrum* etiam Haverk. *pacatum Samnitium agrum* Gaertner. Tum *praebito benigne commeatu* Leid. 2. Lovel. 1. et Gaertn. *benigno praebito commeatu* Voſſ. 2. et Lovel. 3. *benigne praeberetur commeatus* Lovel. 4. [*benigne* omittit Veith.] Deinde *peragrassent* Gaertn. quod placere posset, si alii codd. adsentirentur. V. ad 3, 28, 2. Nunc, iis omnibus invitis, non probandum puto.

§. 5. *Sub specie infidae pacis quietos*] *sub spem infidae pacis* Leid. 2. et Portug. Sed patet, scriptum fuiſſe per compendium *spê*, quod male redditum est *spem*, quum deberet *specie*. Vox *pacis* exsulat a Voſſ. 2. *pax infida*, ut contra *pax fida*, de quo v. ad 5, 4, 13. Paullo ante *deinde*, pro *inde*, Lovel. 4. quae voces et alibi commutantur. V. ad 36, 24, 10. Hic vero forte ex gloſſemate nata est lectionis varietas. nam *inde* nunc ponitur pro deinde. V. ad 42, 55, 6. Vox etiam *veteres* non adparet in plerisque edd. antt. Primi addiderunt Parm. et mox Aldus, consentientibus omnibus scriptis.

Missitaverant simul cum iis Samniti auxilia] *statuerant* Leid. 2. et Lovel. 1. *mitti statuerant* Leid. 1. Lovel. 2. Harlej. et Haverk. *missi statuerant* Voſſ. 1. in margine, Voſſ. 2. Lovel. 3. 4. Portug. a m. 1. Fragm. Hav. a m. 1. et Hearnii Oxon. N. B. ac C. *musitaverunt* Gaertn. *misitaverant* pleraeque edd. antt. unde aliae fecerunt *militaverant*. quod recte Mediol. anno 1505. in *missitaverant* mutarunt. Adparet,

mine, miſſitaverant simul cum iis Samniti auxilia;
6 et, post Hernicos subactos, universa prope gens,
sine diſſimulatione consilii publici, ad hoſtes desciverat: et postquam, icto Romae cum Samnitibus
7 foedere, feciales venerant res repetitum, *tentationem ajebant eſſe, ut, terrore incuſſo belli, Romanos se fieri paterentur: quod quantopere optandum foret, Hernicos docuiſſe: quum, quibus licuerit, suas leges*
8 *Romanae civitati praeoptaverint: quibus legendi, quid mallent, copia non fuerit, pro poena neceſſariam civi-*

librarios verbum minus frequens ferre non potuiſſe, et pro eo quaevis alia notiora, etiam sine sensu, subſtituiſſe. Unum Plinium 31, 1. hoc verbo usum eſſe, lexicographi observarunt, neque aliud me exemplum observare memini, nisi apud Salluſt. in Jug. 38. *Jugurtha, cognita vanitate atque inperitia legati, subdolus augere amentiam, missitare supplicantis legatos.* ubi etiam Cortius in Mſtis *musitare* et *mussitare* invenit.

§. 6. *Sine dissimulatione consilii publici ad hoſtes desciverat*] *publici consilii* Portug. et Haverk. Tum *hoſtes deciverat*, omiſſa praepositione *ad*, Leid. 1. *ad hoſtes desciverant* Gaertn. Sed v. quae dicta sunt ad 1, 3, 2. In verbis sequentibus *repetitum res*, transpositis dictionibus, Harlej. *tres repetitum* Leid. 2. Sed prima litera τῷ *tres* adcrevit ex ultima vocis praecedentis. V. ad 37, 29, 8.

§. 7. *Romanos se fieri paterentur*] *se Romanos fieri* Lovel. 4. *Romanos se ferri* Harlej. V. ad 5, 54, 6.

Quod quantopere optandum foret, Hernicos docuisse] Pall. duo meliores *quanto opere*, ut docui l. 4, 3. Dein cod. sec. *peroptandum*. GEBH. *quanto opere* etiam Voſſ. ambo, Leid. ambo, Lovel. 1. 2. et Fragm. Hav. V. Cortium ad Plinii 5. ep. 17, 1. Plura infra dicentur ad Livii 28, 18, 4. Deinde *peroptandum* Portug. et Gaertn. *peroptatum* Haverk. Tum *Hernicos decuisse* Voſſ. 2. manifeſta scribarum aberratione; quos ita etiam alibi lapsos eſſe, supra vidimus hoc libro c. 15, 4.

Quum, quibus licuerit, suas leges Romanae civitati praeoptaverint] *quibus licuerat* Gaertner. Deinde *praeoptaverunt* Harlej. *praeoptaverit* Leid. 2. *peroptaverint* Portug. a m. 1. V. supra ad hujus lib. c. 9, 7.

§. 8. *Quibus legendi, quid mallent, copia non fuerit, pro poena necessariam civitatem fore*] *quibus cum legendi, quid mallent* Lovel. 2. et Harlej. *quibus legenti, quid mallent* Leid. 1. *quibus legendi, qui mallent* Leid. 2. Hinc *prope nā necessariam civitatem fore* Florent. male disjunctis conjunctisque literis. *pro poena necessaria civitatem fore* Lov. 4.

tatem fore. Ob haec vulgo in conciliis jactata, po-
pulus Romanus bellum fieri Aequis jussit: con- 9
sulesque ambo, ad novum profecti bellum, qua-
tuor millibus a castris hostium consederunt. Ae- 10
quorum exercitus, (ut qui suo nomine permultos
annos inbelles egissent) tumultuario similis, sine
ducibus certis, sine imperio, trepidare. alii ex- 11
eundum in aciem, alii castra tuenda censent: mo-
vet plerosque vastatio futura agrorum, ac dein-
ceps cum levibus praesidiis urbium relictarum ex-

Ob haec vulgo in conciliis jactata, populus Romanus bellum fieri] *vulgo jactata*, omissis duabus vocibus mediis, Leid. 1. *vulgo consiliis jactata* Florent. *vulgo in consiliis jactata* Voss. 2. Leid. 2. Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Gaertn. Haverk. et edd. quaedam antiquiores. Sed indicari puto comitia vel conventum populi Aequorum; quem *concilium*, non *consilium*, vocari, docuit Gronovius ad Livii 44, 2, 5. *vulgo in conciliis jactitata* Block. cujus librarius forte *jactitata* dare voluit. Sed *jactata* probum est. V. ad 30, 31, 10. Deinde *populo Romano* Voss. 2. et Lovel. 3. *populi Romani* Fragm. Hav. a m. 1. Error ortus est ex compendiaria scriptura. V. ad 39, 47, 10. Tandem *bellum Aequis fieri* Harlej.

§. 9. *Consulesque ambo, ad novum profecti bellum*] Vox *consulesque* deficit in Voss. 2. et Lovel. 3. ex quibus prior etiam *ambo novum profecti bellum*. Sed *ambo profecti ad bellum* Lovel. 4.

Quatuor millibus a castris hostium consederunt] *quatuor millia*, vel ambigue *quatuor mil.* tantum non omnes codd. mei, Hearnii Oxon. L. 1. B. C. [Veith.] et edd. vett. usque dum Sigonius *millibus* ederet. Utraque lectio ferri potest. V. ad 4, 9, 13. Et quidem *millia*, praeter loca ibi laudata, firmant insuper sequentia. 2, 39, 5. *Ad fossas Cluilias quinque ab urbe millia castris positis.* 37, 38, 2. *Quatuor millia ab hoste posuit castra.* 45, 12, 3. *Qui locus quatuor millia ab Alexandria abest.* Et haec etiam lectio verior videtur.

§. 10. *Permultos annos inbelles egissent*] *gessissent* Leid. 2. quae verba infinitis locis commutarunt librarii. V. ad 22, 28, 1. Mox *tumultuario simul*, pro *similis*, idem Leid. 2. et Lovel. 1.

§. 11. *Alii exeundum in aciem*] *alius exeundum in aciem* Voss. 2. Leid. uterque, Lovel. 1. 3. 4. et Fragm. Hav. *alius alii exeundum*, utraque lectione juncta, Florent. Mox *monet plerosque vastatio futura agrorum*, pro *movet*, Harlej. V. ad 35, 35, 5. *movetque* edd. Rom. anni 1472. et Parm. *movet plerosque futura vastatio agrorum suorum* Lovel. 2.

Urbium relictarum exscidia] Ita hic etiam contra omnium codi-

12 cidia. Itaque, postquam inter multas sententias
una, quae, omiſſa cura communium, ad respectum
13 suarum quemque rerum vertiſſet, audita; ut pri-
ma vigilia diversi e caſtris ad deportanda omnia
tuendaque moenibus in urbes abirent; cuncti eam
14 sententiam ingenti adsensu accepere. Palatis hoſti-
bus per agros, prima luce Romani, signis prola-
tis, in acie consiſtunt; et, ubi nemo obvius ibat,
15 pleno gradu ad caſtra hoſtium tendunt. Ceterum,
poſtquam ibi neque stationes pro portis, nec quem-

cum fidem edidit J. Clericus, pro *excidia*. V. supra ad 5, 15, 9.

§. 12. *Quae omissa cura communium ad respectum suarum quemque rerum avertisset*] Pall. pr. ac tert. *quae omnis se cura communium ad respectum suarum quemque rerum vertisset*. Sec. cum Campano quoque *vertisset*. GEBHARD. Prima vocula *quae* non adparet in Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. cujus loco *quaeque* praefert Gaertn. *quae omnis se cura communium* Voſſ. 2. et Lovel. 3. ac 4. *quae obnixe cura communium* Lovel. 2. *quae omissa cura communium conjugum* Lovel. 1. a m. 1. *vertisset* autem praeferunt omnes, quibus usus sum, codd. quare recte ita edidit J. Fr. Gronovius; qui tamen mutationis hujus cauſſam reddere omisit.

§. 13. *Diversi e caſtris ad deportanda omnia tuendasque moenibus in urbes abirent*] Pal. sec. habet *tuendasque moenibus urbes*. GEBH. *tuendasque moenibus urbes* etiam Harlej. et Haverk. Gronovius, non admonito iterum lectore, vulgari curavit *tuendaque moenibus in urbes*; cui consentit Voſſ. 1. *ad deportanda tuendaque moenibus* praefert Block. omiſſa voce media. Tum *abirentur* Lovel. 1. V. ad 39, 22, 8. *adiret* Harlej. [*moenibus urbes adirent* Veith.] Praeterea voces *e caſtris* exsulant a Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 3. 4. et Fragm. Hav. a m. 1. Mox verbis sequentibus *eam cuncti sententiam* alio ordine obferunt Portug. Gaertn. et Haverk.

§. 14. *In acie consistunt; et, ubi nemo obvius ibat, pleno gradu*] *signis prolatis in aciem consiſtunt* Voſſ. 2. et Lovel. 3. Tum *obvius it* Lovel. 4. Hinc *plano gradu* Voſſ. 2. et Lovel. 3. Male. V. supra ad 4, 32, 10. Paullo ante *Palatis hoſtibus Romani per agros prima luce signis prolatis* Lovel. 4.

§. 15. *Animadverterunt; insolito silentio moti, metu insidiarum subsistunt*] *animadvertunt* Portug. Gaertn. Haverk. Harlej. et Hearnii Oxon. B. V. ad 10, 12, 4. Tum vocabulum *moti* abest a Voſſ. 2. Lovel. 3. 4. Gaertn. et Fragm. Hav. a m. 1. quod ob similitudinem sequentis *metu* intercidiſſe videtur. *insolito silentio victi* habet Lovel. 2. Tum *metu insidiarum subsidunt* Fragm.

quam in vallo, nec fremitum consuetum castrorum
animadverterunt; insolito silentio moti, metu in-
sidiarum subsistunt. transgressi deinde vallum, quum 16
deserta omnia invenissent, pergunt hostem vestigiis
sequi: sed vestigia, in omnes aeque ferentia par-
tes, ut in dilapsis passim, primo errorem faciebant;
post, per exploratores compertis hostium consiliis, 17
ad singulas urbes circumferendo bello, unum et
quadraginta oppida intra dies quinquaginta omnia
obpugnando ceperunt; quorum pleraque diruta at-

Hav. Interdum hae voces inter se confunduntur, quod fraudi fuisse videtur loco Rhemnii Fannii de Ponder. v. 150.

— — — propensior auri
Materies subsidet enim, furtum-
que docebit.

ubi vulgo editur *subsistet*. Paullo ante *τὸ ibi* in multis deerat edd. antt. quod in omnibus scriptis constanter superest, quamvis alio ordine *ibi postquam* sit in Lovel. 2. Tum *nemo stationes in portis, nec quemquam in vallo* Portug. et Gaertn. *nec stationes* editi Aldo priores; quomodo librarii dedisse videntur, quia mox *nec* bis sequitur. Sed v. quae supra dicta sunt ad 9, 9, 14.

§. 16. *Sed vestigia, in omnes aeque ferentia partes, ut in dilapsis passim*] Vocula *sed* defuit in Lovel. 3. Deinde *in omnes aeque frequentia partes* legit Haverk. Perperam. Supra 1, 7, 6. *Pergit ad proximam speluncam, si forte eo vestigia ferrent. quae ubi omnia foras versa vidit, nec in partem aliam ferre.* Ita et *via aliquo ferre* dicitur; de qua locutione v. ad 39, 27, 10. Tum *ut in de lapsis passim* Voss. ambo, Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. 4. et Fragm. Hav. a m. 1. *ut inde dilapsis passim* Portug. Gaertn. et Haverk. *ut in dilapsis passis* Florent.

§. 17. *Ad singulas urbes circumferendo bello*] *circumferendo bella* Lovel. 3. *circumferendo bellum* Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. L. 2. B. ac C. Sed optimi in vulgatum conspirant. V. ad 40, 49, 1. Paullo ante *post exploratores*, pro *post per exploratores*, Florent. Voss. 1. Leid. 1. Lovel. 2. 4. Harlej. et Gaertn. *postquam per exploratores* ed. Rom. anni 1472. *postq; per exploratores* Parm.

Unum et quadraginta oppida intra dies sexaginta omnia obpugnando ceperunt] Vet. lib. *dies quinquaginta.* atque ita etiam Diodorus l. 20. [p. 785.] Ἐχειρώσατο μα πόλεις ἐν ἡμέραις πάσαις ν. SIG. Sigonius inseruit *dies quinquaginta*. Verum numerus dierum horum plane abest a Pall. pr. et tert. qui *intra paucos dies* habent. sec. consentit Sigonio. Ceterum vetustissimae edd. *unum et triginta oppida intra dies quinquaginta*

que incensa, nomenque Aequorum prope ad in-
18 ternecionem deletum. De Aequis triumphatum:
exemploque eorum clades fuit, ut Marrucini, Mar-
si, Peligni, Frentani mitterent Romam oratores

omnia oppugnando ceperunt. Porro hic locus stabilit lectionem supra c. 41. *Vocis impiae poenas expetere, qua se urbem Romam oppugnaturos minati sunt.* ubi venit subſtitutum Sigonius *expugnaturos*, exhibetque Pal. sec. GEBH. *unum et triginta oppida* Florent. Harlej. et edd. Aldina priores. Deinde *intra LX dies* Lovel. 2. *intra dies sexaginta* Leid. 1. *intra dies XL* Lovel. 4. [*intra dies quadraginta* Veith.] *intra dies*, omiſſo numero, Voſſ. 2. et Lovel. 3. Reliqui codd. non tantum *intra dies quinquaginta*, sed et edd. principes; pro quo Aldus demum *intra dies sexaginta* subſtituit.

Quorum pleraque diruta atque incensa] *dirupta* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Fragm. Hav. a m. 1. et Hearnii Oxon. L. 2. C. atque in margine N. Saepiſſime ita variant scribae in codd. vetuſtis. V. supra ad 1, 23, 2. 2. 41, 11. 5, 21, 6. 6, 4, 9. 7, 27, 8. 8, 19, 4. c. 20, 7. c. 23, 6. 21, 13, 6. 27, 16, 9. 34, 17, 11. c. 22, 3. 38, 7, 5. 39, 33, 6. c. 37, 1. ad Epit. Liv. 5. 102. et Gebhard. ad Cic. 4. ad fam. ep. 5. Similiter commutantur *obrutus* et *obruptus*. V. ad 10, 29, 19. *prorutus* et *proruptus*. V. hoc lib. ad c. 37, 9. *semirutus* et *semiruptus*. V. ad 10, 4, 7. *subrutus* et *subruptus*. V. ad 38, 7, 7.

Nomenque Aequorum prope ad internecionem deletum] *nomenque et quorum* Leid. 1. Deinde *internetionem* Florent. *internectionem* Portug. et Haverk. *internicionem* Lovel. 2. 4. *internitionem* Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 1. 3. et Fragm. Hav. *interemptionem* Gaertn. V. infra ad 36, 34, 2.

§. 18. *De Aequis triumphatum: exemploque eorum clades fuit*] *De Aequis triumphatur* Gaertn. Tum *exemplo eorum clades fuit* Haverk. *exemploque coram clades fuit* Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 3. et Fragm. Hav. a m. 1. *exemploque omnium clades fuit* Hearnii Oxon. L. 1. *exemploque clades fuit* Lovel. 4.

Marrucini, Marsi, Peligni, Ferentini] Supra [hoc lib. c. 16, 1.] oſtendi, legendum eſſe *Frentani*. Eadem menda est apud Caesarem l. 1. de Bello civili [23.] *Per fines Marrucinorum, Ferentinorum, Larinatium in Apuliam pervenit.* Diodorus item l. 20. [p. 785.] cum Marrucinis, Marsis, Pelignis amicitiam et societatem initam pariter scribit. SIG. *Frentani* est emendatio Sigonii. Pall. pr. tert. et Campan. *Ferctrani*. sec. *Ferentani*. Andreas *Ferentini*. GEBH. *Marucini* Leid. 2. Harlej. et Fragm. Hav. *Maruncini* Gaertn. *Marnucini* Lovel. 2. *Mannucini* Lovel. 3. *Matrucini* Lovel. 4. *Maurucini* Portug. *Mauricini* Haverk. Similibus aliisque modis in hoc nomine aberrarunt scribae supra 8, 29, 4. Tum *Mansi* Lovel. 3. Hinc *Pelligni* Lovel. 4. *Pelignini* Lovel. 1. quod nomen deest in Lovel. 2. Deinde *Feretrani* Voſſ. ambo, Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 4. et Fragm. Hav. *Ferentani* Gaertn. Portug. et Haverk. *Feretani* Florent. et Lovel. 3. Sigonius *Frentani* scribendum conjicit. Eamdem vocem Floro reſtituendam

pacis petendae amicitiaeque. iis populis foedus petentibus datum.

XLVI. Eodem anno Cn. Flavius Cn. filius scriba, 1
patre libertino, humili fortuna ortus, ceterum cal-

conjecit Cl. Duker. ad ejus 1, 18, 7. V. etiam Cluver. 4. Ital. ant. 9. p. 1205.

Iis populis foedus petentibus datum) *his foedus populis petentibus* Leid. 2. Gaertn. Haverk. et Lovel. 1. *hic foedus populis petentibus* Portug. *iis populis petentibus foedus* Lovel. 2. Deinde *datur* Lovel. 3.

§. 1. *Eodem anno C. Flavius Cn. filius scriba*] Quidam etiam *filium Cn.* vocant. Gellius 6, 9. non *Cnei*, sed *Annii filium* aït. Et ita Cic. ad Atticum l. 6. [ep. 1.] Caeterum quod hic rursus de aureis annulis nobilium Livius tradit, supra contra Plinium esse ostendimus. GLAR. Pall. duo *Cn. Flavius. signum. scriba.* In MSS. pervetuſtis vacuum erat relictum spatium, signo notatum, cujus hic meminit exscriptor. GEBH. *Eo anno* Leid. 1. et edd. ante Aldum. V. ad 10, 10, 6. Vox *anno* deest in Haverk. et in contextu Portug. cujus margini deinceps adscripta exstat. Tum *M. Flavius Cn. filius* Lovel. 1. *M. Flavius gr̄isil* Leid. 2. *C. Fabius Cn. filius* Gaertn. V. ad hujus lib. c. 44, 15. *cum Fabius Cn. filius* Voſſ. 1. additis notis, quibus librarius indicavit, voculam *cum*, quae praenomini subſtituta est, delendam eſſe. *cum Silvius scriba* Klock. *C. Flavius scriba* Hearnii Oxon. L. 1. *C. Flavius Signii filius* ejusdem L. 2. et Harlej. *C. Flavius signum filius scriba* Voſſ. 2. *Cn. Flavius signum filius scriba* Leid. 1. *Cn. Flavius signum scriba* Lovel. 3. *Cn. Flavius S. filius scriba* Lovel. 4. *Cn. Flavius Segimiti filius scriba* Lovel. 2. *Gn. Flavius Gn. filius scriba* Fragm. Hav. a m. 1. *Cn. Flavius Gn. filius scriba* Florent. *Cn. Flavius Cn. filius scriba* Hearnii Oxon. C. et in margine N. Quam scripturam in contextum recepi. Eo enim praenomine Flavium adpellatum fuiſſe, plerique codd. partim aperte teſtantur, partim illorum veſtigia, in quibus vel *M.* vel *cum* scriptum est, eodem ferunt. Saepe enim hoc modo praenomen *Cn.* librarii corruperunt. V. ad 7, 12, 1. et ad 8, 18, 13. Insuper praeter Diodor. Cicer. et Pison. quorum auctoritate Sigon. ad §. seq. hic *Cn. Flavius* legendum censet, ita eumdem Flavium vocant etiam Cic. 1. de Orat. cap. 41. Orat. pro Mur. 11. Valer. Max. 2, 5, 2. 9, 3, 3. Plin. 33, 1. et JCtus Pompon. l. 2. §. 7. ff. de Orig. Jur. Ceterum, pro *Cn. filius*, Piso a Sigonio laud. et Plinius d. l. Flavium *Annii filium* fuiſſe tradunt. Et quidem Pighius in Annal. ad ann. CDXLIX. p. 377. ac Gronov. ad d. l. Gellii *Cn. filium* dicendum contendunt; quibus, monente Hearnio, in priori editione Plinii adsentitur Harduinus; idem tamen in curis repetitis eum mendose a Livio *Cn. filium*, recte a Plinio *Annii filium* adpellatum contendit; natum enim fuiſſe patre Annio libertino, matre Fulvia libertina; de more autem ex matris nomine vocitatum eſſe, quia Flavii nomen nobilius erat. Quae omnia, quasi ex tripode dicta, nullo teſtimonio probavit; neque etiam le-

3 suisse, et jurasse, se scriptum non facturum. q… aliquanto ante desisse scriptum facere, arguit … cer Licinius, tribunatu ante gesto triumvirat… que, nocturno altero, altero coloniae deducen…

bus aedilem curulem renunciaverunt: at aedilis, qui comitia habebat, negat accipere, neque sibi placere, qui scriptum faceret, curulem aedilem fieri. Cn. Flavius dicitur tabulas posuisse, scripto sese abdicasse. Isque aedilis curulis factus est. Factum porro esse cum Q. Anicio Praenestino, scribit Plinius 33, 1. Hic autem non *C. Flavius*, ut vulgo, sed *Cn.* dicitur in veteribus libris, apud Diodorum [l. 20. p. 751.] apud Ciceronem in epistolis ad Atticum [6. ep. 1.] et apud Pisonem; ex quo perspici potest, etiam hoc loco *Cn. Flavium* esse scribendum. SIG. Pal. sec. *nec nomen ejus accipi.* GEBH. *nec accipi nomen ejus* Portug. Gaertn. et Haverk. *neque ejus recipi nomen* Hearnii Oxon. C. Ceterum, quae Modius ad hunc locum notavit de ejus, qui comitiis praeerat, jure circa accipienda vel non accipienda candidatorum nomina, expunxi, quod satis fore existimarem, si legerentur apud Brisson. de Formul. l. 2. p. 135.

Quia scriptum faceret] Ita primus edidit Cl. Jac. Gronovius, eique consentiunt omnes, quibus utor, codd. nisi quod Harlej. praeferat *q; scriptum faceret.* Sed *q;*, sive *que*, et *quia* ob similitudinem compendii, quo utrumque vocabulum notari solet, saepe confunduntur in MStis. V. ad 5, 29, 3. Priores edd. praeferunt *quod scriptum faceret;* quomodo datum a primis editoribus videtur, quoniam τὸ *quia* cum subjunctivo junctum displiceret. ex quo etiam fonte profluxit, quod in Lovel. 4. obvium

fuit, *quia scriptum fecerit.* …
male. V. ad 2, 8, 5. Cl. Ile…
qui, ipse priores edd. …
Gronovium *quia faceret* …
se monuit, de scriptura …
niensium suorum silet, …
quod legisse debeant. Vix …
verisimile sit, eos omn…
constanter a reliquis codd. …
sentire. Ceterum *scriptum* …
Cl. Hearne exponit *scrib*…
ctum lucrari; admodum ob…
malim *munus scribae ger*…
Brisson. de verbor. signif…
voce. In verbis sequentib…
bulam petiisse, pro *posuisse*, …
peram legit Florent.

§. 3. *Quem aliquanto ant*…
siisse scriptum facere, …
Macer Licinius] *alia* …
Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 3. …
gment. Hav. a m. 1. *aliquan*…
vel. 4. V. ad 5, 29, 5. Tum …
vel, quod tantumdem vale…
Florent. Leid. ambo, Lov…
2. 3. Portug. Gaertn. Ha…
et Fragm. Hav. V. ad 40, …
haud, pro *ante*, est in Lo…
Deinde *dedisset scriptum* …
Voss. 2. *desisse scriptum* …
Florent. Voss. 1. Leid. …
Lovel. 2. 3. Portug. Hock…
verk. Fragm. Hav. et …
edd. usque ad Gruter. qu…
certum quam ob caussam …
siisse priori subposuit. Se…
tustam scripturam reduxi, …
tim ob codicum memorat…
auctoritatem, partim ob …
consuetudinem, qui hac …
ctione uti gavisus est. Ita …
10. *Desisse postremo praeb*…
contumeliam os. 5, 3, 2. …
hoc anno desisse dubitari, …
habeo. 23, 12, 10. *Respond*…

bus, fierique se pro tribu aedilem videret, neque accipi nomen, quia scriptum faceret; tabulam po-

ma tribu aedilem renunciari, ut ait Piso [apud Gellium [6, 9.] SIG. Piso, quem laudat quoque Brissonius, *eumque primae tribus aedilem curulem renunciaverant.* Pal. sec. *fieri quoque se pro tribu a dilem videret.* GEBH. Muretus tentabat: *fierique se a prima tribu.* Amico, homini docto, non satisfaciebant, quae dixi 4. Observ. 1. neque enim simile illi videbatur: *Tribus Sergia principium fuit: pro tribu Sex. L. F. Varro primus scivit.* malebat denique *per tribus*, ut Cicero contra Rullum [orat. 2, 7.] *Ecquando nisi per XXXV. tribus creati sint?* Mihi vero hoc multum abesse a sensu hujus loci, illa autem simillima videntur. Quid enim, *pro tribu primus scivit*, aliud est, quam in praerogativa tribu, vel in ea tribu, quae principium erat, primus suffragium tulit? At ita prorsus hoc loco *quum fieri se pro tribu aedilem videret*, est, quum in praerogativa, seu ea, quae principium esset, tribu se fieri cerneret. Qui *pro tribu primus sciscit* de magistratu, is *pro tribu* et primus *facit* eum magistratum. De quo *pro tribu* suffragium optatum tulit, qui *primus scivit*, is *pro tribu factus* est ab eo, qui primus scivit. Ergo qui haec dissimilia putat, neutrum intelligit. J. FR. GRON. Dacierius ad Fest. v. *Praerogativae* Scaligerum describere, quam a Gronovio discere, maluit, qui haec pulchre exposuit. Sed quis primus in tribu praerogativa suffragium ferebat? In comitiis legum ex arbitrio illius, qui legem ferebat, lectum fuisse, qui primus scisceret, docent Gruchius 2. de Comit. 4. p. 232. ed. Ven. et Manut. ad Cic. pro Planc. 14. Non improbabile est, hoc quoque locum habuisse in comitiis magistratuum. DUK. 'Ο πάνυ Gronov. in prima ed. notarum neque explicationem Scalig. ad Fest. in v. *Praerogativa τῶν pro tribu*, id est, a praerogativa tribu, neque Sigonii hoc loco propositam probabat, quia hoc genus loquendi, nisi exemplum videret, capere non poterat: sed legendum conjiciebat *a primis tribubus.* Hanc conjecturam postea revocavit 4. Obs. 1. proponens explicationem Scaligeri, quam hoc loco in iterata ed. iterum firmavit. Illud *pro tribu* constanter in omnibus scriptis superest: neque aliter legunt edd. nisi quod in paucissimis sit *pro tribuno.* At insuper *fieri quoque pro tribu aedilem* est in Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. a m. 2. V. ad 5, 27, 1. *fieri queso pro tribu aedilem* in Voss. 2. Leid. 1. et Lovel. 3. *fieri quae sors pro tribu aedilem* in Lovel. 4. *fierique aedilem pro tribu* in Lovel. 2. Praeterea *quum appeteret aedilibus* Portug. in contextu, pro quo recte *adpareret* emendatur in margine. Sollemne enim verbum est de ministris magistratuum, inter quos quin etiam scribae referendi sint, nullus dubitat. V. Manut. ad Cic. 13. ad fam. ep. 54. Alibi etiam hae voces commutari solent. V. ad 37, 32, 14. *quum appareret aedilis* est in Lovel. 4. de quo errore dicam ad 21, 60, 7.

Neque ejus accipi nomen] Vox *ejus* non est in vett. libris. Sic Piso apud Gellium [6, 9.] de eodem: *Cn. Flavius, patre libertino natus, scriptum faciebat, isque in eo tempore aedili curuli apparebat, quo tempore aediles subrogantur. Eumque primae tri-*

3 suisse, et jurasse, se scriptum non facturum. quem aliquanto ante desisse scriptum facere, arguit Macer Licinius, tribunatu ante gesto triumviratibusque, nocturno altero, altero coloniae deducendae.

bus aedilem curulem renunciaverunt: at aedilis, qui comitia habebat, negat accipere, neque sibi placere, qui scriptum faceret, curulem aedilem fieri. Cn. Flavius dicitur tabulas posuisse, scripto sese abdicasse. Isque aedilis curulis factus est. Factum porro esse cum Q. Anicio Praenestino, scribit Plinius 33, 1. Hic autem non *C. Flavius*, ut vulgo, sed *Cn.* dicitur in veteribus libris, apud Diodorum [l. 20. p. 751.] apud Ciceronem in epistolis ad Atticum [6. ep. 1.] et apud Pisonem; ex quo perspici potest, etiam hoc loco *Cn. Flavium* esse scribendum. SIG. Pal. sec. *nec nomen ejus accipi.* GEBH. *nec accipi nomen ejus* Portug. Gaertn. et Haverk. *neque ejus recipi nomen* Hearnii Oxon. C. Ceterum, quae Modius ad hunc locum notavit de ejus, qui comitiis praeerat, jure circa accipienda vel non accipienda candidatorum nomina, expunxi, quod satis fore existimarem, si legerentur apud Brisson. de Formul. l. 2. p. 135.

Quia scriptum faceret) Ita primus edidit Cl. Jac. Gronovius, eique consentiunt omnes, quibus utor, codd. nisi quod Harlej. praeferat *q; scriptum faceret.* Sed *q;*, sive *que*, et *quia* ob similitudinem compendii, quo utrumque vocabulum notari solet, saepe confunduntur in MStis. V. ad 5, 29, 3. Priores edd. praeferunt *quod scriptum faceret;* quomodo datum a primis editoribus videtur, quoniam τὸ *quia* cum subjunctivo junctum displiceret. ex quo etiam fonte profluxit, quod in Lovel. 4. obvium fuit, *quia scriptum fecerat.* Sed male. V. ad 2, 8, 5. Cl. Hearne, qui, ipse priores edd. secutus, Gronovium *quia faceret* vulgasse monuit, de scriptura Oxoniensium suorum silet, ut hi *quod* legisse debeant. Vix tamen verisimile fit, eos omnes tam constanter a reliquis codd. dissentire. Ceterum *scriptum facere* Cl. Hearne exponit *scribendo victum lucrari*; admodum obscure: malim *munus scribae gerere* cum Brisson. de verbor. signific. hac voce. In verbis sequentibus *tabulam petiisse*, pro *posuisse*, perperam legit Florent.

§. 3. *Quem aliquanto antea desiisse scriptum facere, arguit Macer Licinius*] *alia quanto* Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 3. et Fragment. Hav. a m. 1. *aliquando* Lovel. 4. V. ad 5, 29. 5. Tum *ante*, vel, quod tantumdem valet, *añ*, Florent. Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. Portug. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. V. ad 40, 12. 3. *haud*, pro *ante*, est in Lovel. 4. Deinde *dedisset scriptum facere* Voss. 2. *desisse scriptum facere* Florent. Voss. 1. Leid. ambo, Lovel. 2. 3. Portug. Kloch. Haverk. Fragm. Hav. et omnes edd. usque ad Gruter. qui, incertum quam ob caussam, *desiisse* priori subposuit. Sed vetustam scripturam reduxi, partim ob codicum memoratorum auctoritatem, partim ob Livii consuetudinem, qui hac contractione uti gavisus est. Ita 4, 35, 10. *Desisse postremo praebere ad contumeliam os.* 5, 3, 2. *Id ego hoc anno desisse dubitari, certum habeo.* 23, 12, 10. *Respondeam i-*

rum (id quod haud discrepat) contumacia ad- 4
us contemnentes humilitatem suam nobiles cer-
: civile jus, repositum in penetralibus ponti- 5
m, evulgavit, fastosque circa forum in albo

Himilconi, non desisse poe-
me belli. 26, 30, 5. *Num-*
deinde principes Syracusa-
desissent Marcellum trans-
usuper *Macer Lacinius* Lo-
.

ibunatu ante gesto triumvira-
que] Plinius 33, 1. auctor
propter publicatos fastos
em curulem creatum, et ei
um fuisse, *ut simul et tribu-*
plebis esset. De duobus ma-
tibus eodem anno non ge-
is est aliquid apud Livium 7,
quod utrum de duobus ordi-
s magistratibus, an ordinario
traordinario, accipiendum
nibi non satis liquet. Illud
em constat, deinde multos
m anno et ordinarium et ex-
dinarium gessisse. Sed duo-
ordinariorum magistratuum
l gestorum vix ullum, vel Fla-
etate, vel sequentibus tem-
bus in historia Romana ex-
um exstare credo. Nec te-
debet addi Plinio Pompo-
JCtus. Nam quod hic l. 2.
D. de Orig. Jur. scribit,
n Flavius populo legis a-
es tradidisset, *adeo gratum*
id munus populo, ut tribu-
plebis fieret, et senator, et
is curulis, id, auctore Lici-
Macro, ad diversos annos
rri potest. DUK. *tribunato*
gesto Florent. V. ad 1, 15,
um *aut*, pro *ante*, Portug.
tn. et Haverk. V. ad 27, 35,
line Florent. omittit copu-
am *que.* quemadmodum et.
mox *altero* semel deficit in
. 2. Lovel. 2. et Fragm. Hav.
. 1. V. ad 33, 27, 4.

4. *Adversus contemnentes hu-*
militatem suam nobiles certavit] *nobiles etiam certavit* Pal. sec. GEBH. Ita et Harlej. Gaertn. et Haverk. *nobiles etiam calumniavit* Portug. in contextu, et Hearnii Oxon. N. quae lectio ex barbari interpretis expositione marginali in contextum inrepsisse videtur. Medio enim aevo *calumniare* et *calumniari* notabat actionem adversus aliquem intendere, ut docet Du Cange in Gloss. med. Latin. ea voce. Paullo ante voces *id quod* deficiunt in Fragm. Hav.

§. 5. *Civile jus, repositum in penetralibus pontificum, evulgavit, fastosque*] Colerus ad Valer. Max. 2, 5, 2. *Fastos* ex Pomponio l. 2. §. 6. 7. D. de Orig. Jur. interpretatur *librum, qui jus civile Flavianum postea dictus est.* Hoc non dicit Pomponius. Flavius duo fecit: evulgavit jus civile, et proposuit fastos. Ita hic Livius, Valer. Max. l. d. et Cic. 6. ad Att. ep. 1. Quod Livius et Valer. *jus civile*, id Cic. ad Att. et de Orat. 1, 41. et Pomponius *Actiones* vocant, et hic etiam *legis actiones*, et *librum*, qui has actiones continebat, a Flavio publicatum, *jus civile Flavianum* appellatum scribit. Has autem actiones, quibus homines inter se disceptarent, *certas sollemnesque* formulas fuisse, idem docet. Ab his diversi erant *fasti*, quibus continebantur *dies, quibus lege agi posset*, ut hic Livius et Cic. pro Murena 11. dicunt, quos *dies agendi* vocat Cic. ad Att. l. d. et *dies fastos* Plinius 33, 1. Itaque inter *jus civile Flavianum* et *Fastos* tantum intere-

adferri sellam eo jussit, ac sede honoris sui anxios
10 invidia inimicos spectavit. Ceterum Flavium dixerat aedilem forensis factio, Ap. Claudii censura vires nacta, qui senatum primus libertinorum

beium libertatis Voss. 2. et ita etiam Lovel. 3. nisi quod insuper praeferat *superbam. plebei*, pro *plebejae*, est in Portug. *plebe re* in Leid. 1.

§. 9. *Consensuque nobilium adolescentium*] *consessuque* Lovel. 2. quomodo etiam alibi peccarunt scribae. Vide viros doctos ad Plinii 2. epist. 19, 2. *concessuque* Hearnii Oxon. N. Et ita librarios errare solitos fuisse, supra vidimus hoc lib. c. 7, 7. Tum *adulescentium* Florent. V. ad 6, 34, 11. Verba autem *consensuque nobilium* etc. *ei non esset* desunt in Lovel. 4. Paullo ante *Ad consulem*, pro *Ad collegam*, est in Haverk.

Sede honoris sui anxios invidia inimicos spectavit] *sedem honoris sui* Harlej. Male. *sede honoris sui* est de sede honoris sui, in sede illa considens. Tum *anxios in invidia* Portug. Haverk. et Oxon. N. ac B. apud Hearnium, qui in C. *inimicos suos* se invenisse testatur. Tandem *speravit* Klock. V. infra ad 34, 27, 3.

§. 10. *Ap. Claudii censura vires nacta, qui senatum primus*] *Ap. Claudii censurae vires nacta* Florent. Voss. ambo, Leid. ambo, et Lovel. 1. 3. ac 4. sine commodo sensu. Tum *primis libertinorum filiis* Leid. 2. *primus libertinorum filius* Lovel. 4. et Gaertn. Latinius legendum conjicit *senatum primum libertinorum filiis lectis inquinaverat*. Sed vulgatum mutandi caussam non video. Paullo ante *duxerat aedilem*, pro *dixerat*, Florent. Voss. 2. Leid. 1. et Lovel. 3. V. ad 38, 43, 1. Praeterea *forensis actio*, pro *factio*, Gaertn. Sed litera initialis *f* intercepta est a finali *ſ* vocis praecedentis ob ductuum similitudinem. V. infra ad 27, 50, 7.

Libertinorum filiis lectis] Id est, quorum avi servitutem servierant: nam his temporibus et deinceps aliquamdiu *libertinos dictos, non ipsos, qui manumitterentur, sed ingenuos, ex his procreatos*, auctor est Sueton. Claud. 24. qua significatione *libertinos* apud Livium 10, 21, 4. accipit Lipsius 1. de Mil. Rom. dial. 2. Auctoritatem Suetonii elevare conati sunt Sigonius 1. de Ant. jur. civ. Rom. 6. et Castalio Var. lect. c. 13. Sed non recte adversus eum utuntur testimoniis Cic. Liv. et recentiorum scriptorum, qui *libertinos* vocant ipsos, qui manumissi sunt. Nam Ciceronis et Livii aetate, id est, plus ducentis annis post Appium, jam dudum ab usu recessisse hanc significationem vocis *libertinus*, indicio sunt verba Suetonii *temporibus Ap. Claudii et deinceps aliquamdiu*. V. Ald. Manut. 1. de Quaesit. per Epist. 7. Torrent. ad Suet. l. d. Mercer. 1. Opin. et Obs. 10. et Masson. in vita Horat. p. 4. et in Add. quamquam ibi frustra adhibentur verba Livii 10, 8, 10. *qui patrem ciere avumque possent*: eo quod *avumque* neque in Sigonii, neque, ut videtur, in Gronovii

rum filiis lectis inquinaverat. et poſtquam eam le- 11
ctionem nemo ratam habuit, nec in curia adeptus
erat, quas petierat, opes urbanas; humilibus per
omnes tribus divisis, forum et campum conrupit.
tantumque Flavii comitia indignitatis habuerunt, 12

libris scriptis repertum est. Sed eos, qui parentibus e servitute manumissis nati erant, minus honeſtos habitos fuiſſe, quam ex ingenuis ortos, oſtendit oratio Ap. Claudii apud Liv. 6, 40, 6. *An hoc, si Claudiae familiae non sim, nec ex patricio sanguine ortus, sed unus Quiritium quilibet, qui modo me duobus ingenuis ortum, et vivere in libera civitate sciam, reticere possim?* Ad alterum argumentum Sigonii, quaerentis, quo ergo nomine tum appellati fuerint, qui ex servitute manumittebantur? nam *libertos* non potuiſſe dici, quia libertus respectum habeat ad patronum, non ad statum et conditionem hominis, aliquanto difficilior est responsio, eo quod de hoc nihil ab antiquis proditum est. Manutius tamen et Massonus tum *libertos* dictos scribunt. DUKER.

§. 11. *Nec in curia adeptus erat, quas petierat, opes urbanas; humilibus* etc.] Quid sit in curia nancisci opes, scio. 6, [11, 6.] de Manlio. *Postquam inter Patres non, quantum aequum censebat, excellere suas opes animadvertit.* Apud Salluſtium (in Jug. 16.) *Homo clarus et tum in senatu potens Opimius.* Sed quo respectu hae opes appellentur *urbanae*, parum intelligo. Urbanas habeat forsan opes, qui domi multum poſſit, si contra ponantur opes apud exercitum: quarum hic nulla mentio; nec igitur debet fieri opum urbanarum. Scribe: *nec in curia adeptus erat, quas petierat, opes; urbanis humilibus* etc. De quo uberius in noſtro de Seſtertiis repetitae editionis [de Pecun. vet. 4, 9. p. 317.] J. FR. GRON. Cl. Ant. Perizonius in margine Livii sui vulgatum commode ferri poſſe exiſtimabat, subintellecta illa obpositione, qua Livius supra usus est, de Ap. Claudio locutus, c. 42, 4. *Romae mansit, ut urbanis artibus opes augeret, quando belli decus penes alios esset.* Eo itaque respicientem Livium per *opes urbanas* intellexiſſe putabat opes urbanis artibus partas, et obposuiſſe opibus belli decore acquisitis. Praeterea *et in curia* Voſſ. 1. in contextu, Portug. et Haverk. Tum *quam petierat* Leid. 2. et Lovel. 1. *quia spreta erat* Lovel. 2. *qua spatia erat* Lovel. 3. et Voſſ. 2. *quae speraret* Lovel. 4. Sed ambae hae voces exsulant ab Haverk. Hinc *militibus per omnes tribus divisis* Lovel. 3. Paullo ante *eam electionem*, pro *lectionem*, Portug. Gaertn. et Haverk. Deinde *memoratam habuit*, pro *nemo ratam*, Leid. 1. Portug. et Gaertn. *ratam nemo habuit* Lovel. 2.

§ 12. *Plerique nobilium annulos aureos et phaleras deponerent*] *plerique nobilissimi* Leid. 2. Tum *aureos annulos* editi ante Aldum. Glareanus supra ad §. 1. huius cap. monet, se supra oſtendiſſe, quae Livius de annulis aureis nobilium tradit, contra Plinium eſſe. Innuere videtur illa, quae notavit supra hoc lib. c. 7, 8.

ut plerique nobilium annulos aureos
13 deponerent. Ex eo tempore in duas par
sit civitas. aliud integer populus, fauto
14 bonorum, aliud forensis factio tenebat;
Fabius et P. Decius censores facti: et

ubi ex Plinio docet, longo tempore ne senatum quidem Romanum habuisse annulos aureos: nam his tantum, qui legati ad exteras gentes ituri erant, annulos publice datos fuisse; neque aliis uti morem fuisse, quam qui ex ea caussa publice accepissent, et annulum in digito triumphantis ferreum fuisse. Verum Livii verba Plinio non adversantur: nam id quidem *longo tempore* obtinuisse Plinius dicit, ita tamen ut jam tempore Cn. Flavii mos abolitus, et jus annuli aurei etiam aliis ex senatu concessus esse potuerit. Quin et vox *nobilium*, quam Livius adhibet, Glareanum falli ostendit. Plinius enim eodem l. 33, 1. hanc Flavii historiam referens, addit: *Annulos quoque depositos a nobilitate in Annales relatum est, non a senatu universo.* Plerique igitur nobilium insignia sui ordinis deposuerunt; et quidem annulos aureos, quibus eos gestandi jus competebat; reliqui, et praesertim equites, phaleras, ut Plinius d. l. narrat. Ceterum post haec verba in Voss. 2. Leid. utroque, Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. L. 1. 2. B. ac C. additur, *Appium Claudium censorem libertinorum filiis senatorum ordinem polluisse, nec tamen ratam ejus electionem fuisse.* Sed ex lemmate marginali nata sunt, et quidem ad §. 10. et 11. pertinent. Certe in Voss. 1. tantum ad marginem adscripta comparent. Alia ex-

empla hujus error
7, 40, 4.

§. 13. *In duas p*
civitas] *discissit ci*
Leid. 1. *disciscit ci*
anni 1472. [Veith.
tas Harlej. *discessi*
Paullo post *foren*
debat, pro *tenebat*,
Verba haec saep
commutari, infra
24, 28, 1.

§. 14. *Et Fabi*
cordiae caussa] Vo
omnes priores ed
primus addidit Cl
vius. Eam autem s
quibus utor, Msti
Portug. a m. 2. e
notae, quibus, a
dum esse, librari
lent. Contra Hear
lam illam omisi
Gronovii lection
de Oxoniensium s

Ne humillimorum
fuit ergo diuturn
gnum in foro et
Fabii et Decii ce
dem annum, quo
lis fuit, confertur
men 2. de Ant. j
13. non sine ratio
humiles deinde a
turbulentis magist
per omnes tribus
et c. 21. post Ap
dissensiones optin
pularium maxime c
RER.

mul concordiae caussa, simul ne humillimorum in manu comitia essent, omnem forensem turbam excretam in quatuor tribus conjecit, urbanasque eas adpellavit. adeoque eam rem acceptam gratis animis ferunt, ut Maximi cognomen, quod tot victoriis

Omnem forensem turbam excretam] Pall. duo *excreatam*. sec. *excitatam*. Legitima lectio est *excretam*. *Excretum* Onomasticum reddit ἀπόκριτον. GEBH. *excreatam* Voss. 1. Leid. ambo, Lovel. 1. et Fragm. Hav. *execratam* Voss. 2. Lovel. 3. Gaertn. et Portug. a m. 1. *excerptam* Lovel. 2. et Oxon. C. apud Hearnium, qui se invenisse testatur *exceptam* in L. 2. *excitatam* in B. quod ultimum etiam praeferunt Harlej. et Haverk. Sed recte vulgatum probat Gebhardus. V. Gronov. ad Livii 28, 39, 10.

In quatuor tribus conjecit, urbanasque eas appellavit] Sic etiam Valer. Max. 2, 2, 9. de Fabio, *Omnem forensem turbam in quatuor tantummodo tribus descripsit, easque urbanas appellavit.* Hoc ita accipit Gruchius 2. de Comitiis 1. non longe ab initio, quasi dicat Livius, turba forensi in quatuor tribus urbanas conjecta, ea re simul tribus illas numero civium auxit. Et Perionius 2. de Magistratib. Graec. et Rom. non novum numerum tribuum effectum, sed quatuor, quae prius erant, auctas fuisse. Sigonius 1. de Ant. jur. civ. Rom. 3. et 2, 14. nihil aliud scribit, quam humillimos et libertinos, qui ex instituto Serv. Tullii in quatuor tribubus urbanis erant, ab Ap. Claudio per omnes tribus dispersos, sed a Fabio iterum in quatuor urbanas redactos fuisse: sed quae sit sententia verborum, *urbanasque eas appellavit*, non dicit. Si quem haec juvant ad illa intelligenda, non invideo: me nihil juvant. Omnes veteres scriptores tradunt, jam dudum ante hoc tempus a Serv. Tullio institutas fuisse *quatuor tribus*, quae *urbanae* dicerentur, in iisque humillimos fuisse. Has autem qua ratione Fabius dicatur *urbanas appellasse*, quae jam olim id nomen habuerant, aut quomodo *appellare tribus* exponi possit *numero civium augere*, non adsequor. DUKER.

§. 15. *Quod tot victoriis non pepererat, hac ordinum temperatione pareret*] *non portat* Voss. 2. et Lovel. 3. *non peperat* Gaertn. cujus librarius, quum *peper'at*, vel *peperat*, scriptum invenisset, additam compendiariae scripturae notam neglexit. *non poterat* Leid. 1. Lovel. 2. et Fragm. Hav. a m. 1. *non potuerat* Lovel. 4. Tum *hac ordinum temptatione* Harl. Ita et *tentare*, sive, ut barbare scribitur, *temptare* et *temperare* commutantur supra 5, 24, 2. et infra 10, 43, 7. *hac ordinum reparatione* Hearnii Oxon. N. in margine. Deinde *parent* Gaertn. *pateret* Lovel. 2. *pararit* Lovel. 4. *pararet* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. Sed nihil mutandum. Verbum *parere* hoc sensu inlustrat Cortius ad Sallustii Jug. 10, 4. Id autem cum *parare* innumeris locis commutatur. V. ad 5, 6, 1.

Ut equites Idibus Quinctilibus transveherentur] Satis concise hoc tradit, quod Dionys. l. 6. [p.

non pepererat, hac ordinum temperatione pareret. Ab eodem inſtitutum dicitur, ut equites Idibus Quinctilibus transveherentur.

351.] post pugnam ad Regillum lacum copiose narrat. Meminit et Valerius Max. 2, 1. *Trabeatos*, inquiens, *equites Idibus Julii Q. Fabius transvehi inſtituit.* Quo in loco etiam tribus IV. a Q. Fabio descriptas memorat, cum paulo ante de equeſtris ordinis spectaculo diſſeruiſſet, sed alio apparatu quam Idibus Quintilibus. GLAR. Idem iisdem verbis tradidit Valerius. Ceterum id significare videtur, de quo Plutarchus in Pompejo [p. 630. c. 22.] ad sedentes in foro censores unumquemque equitem equum suum adduxisse, et de ſtipendiis legitimis interrogatos rationem iis reddidiſſe, ita: *Τότε προεκάθηντο μὲν ὁι τιμηταὶ Γέλλιος καὶ Λέντουλος ἐν κόσμῳ, καὶ πάροδος ἦν τῶν ἱππέων ἐξεταζομένων. ὤφθη δὲ Πομπήϊος ἄνωθεν ἐπ' ἀγορὰν κατερχόμενος, τὰ μὲν ἄλλα παράσημα τῆς ἀρχῆς ἔχων, ἀυτος δὲ διὰ χειρὸς ἄγων τὸν ἵππον. εἶτα ὁ πρεσβύτερος ἠρώτησε, πυνθάνομαι σου, ὦ Πομπήϊε, ἐι πάσας ἐστράτευσαι τὰς κατὰ νόμον στρατείας.* Ceterum de censura Ap. Claudii hujus copiose Diodorus l. 20. [p. 750.] SIG. De hac re v. Torrent. ad Suet. Aug. 38. et Inl. Spanhem. de Praest. et usu numism. Diſſert. 10. p. 99.

T. LIVII PATAVINI

HISTORIARUM

AB URBE CONDITA

LIBRI, QUI SUPERSUNT, OMNES.

TOMUS QUINTUS.

PARS POSTERIOR.

T. LIVII PATAVINI
HISTORIARUM
AB URBE CONDITA
LIBRI, QUI SUPERSUNT, OMNES,

CUM NOTIS INTEGRIS

LAUR. VALLAE, M. ANT. SABELLICI, BEATI RHENANI, SIGISM. GELENII, HENR. LORITI GLAREANI, CAR. SIGONII, FULVII URSINI, FRANC. SANCTII, J. FR. GRONOVII, TAN. FABRI, HENR. VALESII, JAC. PERIZONII, JAC. GRONOVII;

EXCERPTIS

PETR. NANNII, JUSTI LIPSII, FR. MODII, JANI GRUTERI;

NEC NON INEDITIS

JANI GEBHARDI, CAR. AND. DUKERI,

ET ALIORUM:

CURANTE

ARN. DRAKENBORCH,

QUI ET SUAS ADNOTATIONES ADJECIT.

ACCEDUNT

SUPPLEMENTA DEPERDITORUM T. LIVII LIBRORUM A JO. FREINSHEMIO CONCINNATA.

EDITIO NOVA AUCTIOR ET EMENDATIOR.

TOMUS QUINTUS. PARS POSTERIOR.

STUTGARDIAE,

EX TYPOGRAPHIA SOCIETATIS WUERTEMBERGICAE.

LIPSIAE IN COMMISSIS APUD C. H. F. HARTMANNUM.

MDCCCXXII.

T. LIVII PATAVINI

HISTORIARUM

AB URBE CONDITA

LIBRI I.

EPITOME LIBRI DECIMI.

Coloniae deductae sunt Sora, et Alba, et Carseoli. Marsi in deditionem accepti sunt. Collegium augurum ampliatum est, ut essent novem, quum antea quaterni fuissent. Lex de provocatione ad populum a Valerio consule tunc tertium lata est.

Sora ac Alba] Ita primum editum vidi Paris. anno 1573. Priores legunt *Sora et Alba*. Et ita est in Leid. Berg. et Boenderm. quare id in contextum recepi. Quamvis enim in hoc scriptore elegantias veterum atque optimorum, qui ante vocem a vocali incipientem potius *et*, quam *ac*, dixerunt, non quaerendas existimem, praeferendam tamen puto codd. scripturam ei, quae deinceps ab operis librariorum substituta est, praesertim quum id auctori epitomarum adhaerere potuerit ex Livio; quem ita semper locutum esse, videbimus ad 10, 36, 17.

Carseoli Marsi in deditionem accepti] Haec verba prioribus junguntur praeposita copulativa *et* in Leid. Voss. Berg. et Hearnii N. Distinguendum itaque *Sora, et Alba, et Carseoli. Marsi.* Carseoli enim, aeque ac Sora et Alba, nomen est coloniae, cujus deductae meminit Livius hoc lib. c. 3, 2. et c. 13, 1. Praeterea male *Causioli* Leid. *Carsioli* Voss. 1. Berg. et Hearnii N. *Castoli* Boenderm. Deinde *accepti sunt* omnes hi quinque codd. omnesque edd. usque ad ultimam Gruteri, qui omisisse videtur, quod modo praecesserit. Horum testium auctoritate contextui addendum putavi.

A Valerio consule tunc primum lata est] Turpem mendam tolle ex veteris libri fide, et a

Duae tribus adjectae sunt, Aniensis et Terentina. Samnitibus bellum indictum, et adversus eos saepe prospere pugnatum est. Quum adversus Etruscos, Umbros, Samnites, Gallos, P. Decio et Q. Fabio ducibus, pugnaretur, Romanusque exercitus in maximo esset discrimine, P. Decius, secutus exemplum patris, devovit se pro exercitu, et morte sua

Valerio consule tunc tertium lata est reſtitue: id enim scribit Livius [hoc lib. c. 9, 3.] Primus autem legem de provocatione tulit anno ccxlv. P. Valerius Poplicola. [2, 8, 2.] deinde anno ccciiii. L. Valerius Potitus [3, 55, 4.] nunc demum tertium M. Valerius Corvus. SIG. *a M. Murena consule* Leid. *a Murena consule* Voſſ. Berg. Boend. Hearnii Oxon. N. Exc. Pithoei, et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. Deinde *consule tunc lata est* Boend. *consule pretio tunc lata est* Berg. *consule tunc pretio lata est* Leid. Voſſ. Hearnii Oxon. N. et Exc. Pithoei. An voluerunt *tunc tertio lata est?*

Aniensis et Terentiana] *Terentina.* SIG. *Amnensis* Leid. *Armensis* Boend. et ed. Rom. anni 1472. *Arniensis* Parm. Sed v. infra ad Liv. 10, 11, 14. Tum *Terrentia* Voſſ. et Hearnii Oxon. N. *Terentia* Berg. Boend. et Exc. Pithoei. Sed *TERENTINA tribus* obcurrit in marmore apud Gruter. p. 333. n. 3. Utriusque tribus *Aniensis* et *Terentinae* meminit etiam Cic. pro Planc. 22. *Terentiana* a Sigonio rejectum primum obcurrit in ed. Vascos.

Bellum indictum, et adversus eos saepe prospere pugnatum] *indictum est* Voſſ. 1. Berg. et Hearnii Oxon. N. Sed illud *est* librariis relinquo. Deinde *adversus eos prospere*, omiſſa voce, edd. principes usque ad Gruter. qui *saepe* addidit. Et sane nullus codicum eam vocem omisit. Grutero enim consentiunt Leid. et Voſſ. *adversus eos saepe et prospere* praefert Berg. *adversus eos semper prospere* Boend. et Hearnii Oxon. N. Sed Gruteri lectionem probo. Tum *pugnatum est* Leid. Voſſ. Berg. Boend. Hearnii Oxon. N. et omnes excusi usque ad Gruterum, qui in poſtrema ed. omisit, quare id loco reſtitui.

P. Decio et Q. Fabio ducibus, pugnaretur, Romanusque exercitus] Vet. lib. *Q. Fabio consulibus ducibus.* SIG. Vocem *consulibus* nullus meorum agnoscit. Contra vocem *ducibus* nescit Leid. Deinde *pugnarent* est in Voſſ. De hoc errore v. ad 2, 26, 4. Tum *et Romanus exercitus* Leid. Voſſ. Berg. et Boend. In verbis sequentibus *in magno discrimine esset*, pro *in maximo*, Hearnii Oxon. N. V. ad Epit. Liv. 6. *in magno esset discrimine* Berg. et Boend. Praeterea *secutus patris exemplum, devovit se*, alio ordine, Leid. Voſſ. et Berg. *secutus patris exemplum, se devovit* Boend.

Et morte sua victoriam ejus pugnae populo Romano dedit] *populo Romano reddidit* Hear-

victoriam ejus pugnae populo Romano dedit. Papirius cursor Samnitium exercitum, qui jurejurando obstrictus, quo majore constantia virtutis pugnaret, in aciem descenderat, fudit. Census actus est. lustrum conditum. censa sunt civium capita ducenta sexaginta duo millia, et trecenta viginti duo.

nii Oxon. N. Alibi similiter peccant librarii. Exemplum habuimus supra 7, 15, 4. Ceterum omnia haec verba cum quatuor sequentibus perperam exsulant a Berg.

Qui jurejurando adstrictus fuerat, quo majore constantia virtutis in aciem descenderet] Vet. lib. *qui jurejurando obstrictus, quo majore constantia virtutis pugnaret, in aciem descenderat.* Probe. SIG. *obstrictus* Sigonius. vet. tamen lib. *astrictus*, atque hoc multis aliis locis noster usurpat. DELBIUS. Lectio, quae ante Sigonium vulgo exstabat, primum obcurrit in Froben. ed. anni 1535. Antea edebatur *qui jurejurando astrictus suo, quo majore constantia virtutis in aciem descenderet.* Sed Sigonio fere consentiunt libri scripti, nisi quod *qui, jurejurando adstrictus suo, majore* praeferat Voss. *qui, de jurejurando obstrictus suo. majore* Berg. *qui de jurejurando obstrictus, ut majore* Leid. Sigonium, cui Boend. consentit, sequor. Bis enim eodem vocabulo in hac historia usus est Livius: ut cap. 38, 12. *Primoribus Samnitium ea detestatione obstrictis.* et c. 41, 3. *His vinculis fugae obstricti stabant.*

Censa sunt civium capita ducenta sexaginta duo millia, et trecenta viginti duo] Vocem *civium* non agnoscunt Voss. et Berg. Male. V. ad Epit. l. 1. Priora quatuor vocabula pejus adhuc exsulant a Leid. Ceterum numerus hic civium, qui censi sunt, primum editus est ab Aldo. Antea edebatur, *ducenta septuaginta duo millia et trecenta viginti.* Et ita praeferunt Voss. Boend. et Hearnii N. *ducenta septuaginta duo millia, et ducenta viginti* Leid. *CCLXX. M. et CCXX* Berg. *CCLXII. millia et CCCXX.* Exc. Pithoei. In eo itaque omnes consentiunt, *τὸ duo* ejiciendum: plerique autem, *septuaginta* pro *sexaginta* legendum esse. Verum ita dissentiet auctor ab ipso Livio hoc libro cap. ult. quod ne fieret, vulgatum mutasse Aldus videtur. Sed, non semper inter Livium et auctorem harum epitomarum convenire, supra dictum est ad Epit. l. 3. et ad Livii 3, 24, 10.

T. LIVII PATAVINI

LIBER DECIMUS.

1 I. L. Genucio, Ser. Cornelio consulibus, ab externis ferme bellis otium fuit. Soram atque Albam coloniae deductae. Albam in Aequos sex millia

§. 1. *L. Genucio, Ser. Cornelio consulibus*] Pal. sec. *Servio Cornelio consulibus Romae.* GEBH. Prioris consulis praenomen deficit in Lovel. 3. 4. Voſſ. 1. et Leid. 2. Pro *Genucio* etiam *Gemitio* est in Lovel. 4. *Genutio* in Leid. 1. Gaertn. et Haverk. Sed v. ad 2, 52, 3. Deinde copulativam particulam *et* interponit Lovel. 4. V. ad 2, 17, 1. Insuper *S. Cornelio* Fragm. Hav. a m. 1. *Serg. Cornelio* a m. 2. *Sergio Cornelio* Portug. Gaertn. et Haverk. V. ad 5, 29, 2. *Servilio Cornelio* Lovel. 2. saepius obvio errore. V. ad Epit. Liv. 72. Tandem vox *Romae*, quam in uno suorum invenit Gebhardus, in meorum nullo superest. Mox *fuit otium*, transpositis vocibus, Gaertn.

Sora atque Alba coloniae deductae] Quidam mutarunt hos casus in accusativum *Soram atque Albam*, sed inepte, meo quidem judicio, cum id genus loquendi per nominativum saepius apud authores inveniatur, atque adeo maxime apud hunc, ut, praeter alia innumera loca, praecedente libro anno CDXLII. [c. 28, 7.] ita aït: *Suessa et Pontiae eodem anno coloniae deductae.* GLAR. Soram atque Albam colonias duas deductas eſſe decennio poſt Interamnam, tradit etiam Vellejus [1, 14.] Itaque videndum est, quid sit, quod Livius anno CDXXXIX. lib. priore [c. 23, 2.] Sorae coloniae meminerit, ubi aït: *Sora ad Samnites defecerat, interfectis colonis Romanorum.* Et post de eadem: *ad recuperandam coloniam.* SIG. Sora defecerat a Romanis, interfectis colonis Romanis, sed non multo poſt a Romanis recepta, deinde rursus a Samnitibus anno U. CCCCXLVII. capta, anno sequenti a Romanis recuperata fuerat, l. 9, 23. 24. 43. et 44. Quod ergo Livius hoc loco, et Vellejus 1, 14. hoc anno, id est, anno U. CCCCL. eo coloniam miſſam scribunt, cum Cluverio 3. Ital. ant. 8. p. 1047. recte de nova colonia accipi potest, ut 8, 14, 8. *Antium nova colonia missa.* DUK. Pighius in Annal. ad ann. CDL. p. 379. sibi videri teſtatur, in duas has urbes colonos denuo reductos potius fuiſſe: quod de Sora concedi potest, quoniam coloni Romanorum eo deducti a veteribus

m scripta. Sora agri Volsci fuerat; sed 2
nt Samnites. eo quatuor millia hominum
odem anno Arpinatibus Trebulanisque ci-

rfecti erant, ut ex
n. et Pighius docue-
tem ut de Alba etiam
nihil nos subigit:
m ante hoc tempus co-
nanorum factam fuis-
non adparet. Colo-
Albam et Soram de-
ellejo memorata ad
s nunc Livius memi-
i debet; quamvis ta-
mpore inter eos non
quod ex historicorum
quos in hac re secuti
nsu factum est. Cete-
atque Alba, quod in
edd. repertum Gla-
obavit, apud me tan-
est in Voss. 1. a m. 2.
ovel. 1. et apud Hear.
Oxon. C. Similiter et-
videtur auctor Epit.
liqui omnes codd. *So-
Albam* obferunt, nisi
ani atque Albani sit
. *Soram atque Albam*
edd. Rom. anni 1472.
Idque, a sequentibus
revocarunt deinde Me-
1505. Aldina, et re-
quibus Glareanus ad-
n debuerat. Ita enim
um locutum esse, in-
ius ad 39, 44, 10. Quum
mque genus loquendi
t Livio usitatum sit,
s et integriores codi-
ur, verius est.

*in Aequos sex millia
scripta*] Pall. pr. et
olonorum habent. sec.
*Aequos quatuor mil-
orum scriptis*. GEBH.
*velut arcem finibus
impositam* dicit. V.
l Cluverii Ital. ant. p.
III. colonorum scripta
Voss. ambo, Leid. ambo, et Lov. 1. ac 3. (*v. ad 35, 2, 4.) *tria millia colonorum scripta* Lovel. 4. *quatuor millia colonorum scripta* Lov. 2. Harl. et Hearnii Oxon. B. ac C. qui *IIII. colonorum m. scriptis* invenit in N. et L. 2. *IIII. colonorum scripta* Fragm. Hav. a m. 1. *scriptis* a m. 2. *quatuor millibus colonorum scriptis* Portug. Gaertn. et Haverk. *V. millia colonorum scripta* Klock. *VI. colonorum scripta* Florent. Insuper *atque Albam in Aequos* Voss. 2. a manu recenti. *Alba in Aequos* Leid. 2. ultima prioris vocis litera a voce insequenti elisa. *Albani in Aequos* Haverk. litera *m* in *ni* dissoluta. V. ad 2, 41, 5. *Albam in Aequis* Portug.

§. 2. *Sed possederant Samnites. eo quatuor millia hominum missa*] *sed possederant eum Samnites* Neap. Latinii. Deinde *eo III. millia hominum missa* Klock. Vox *eo* deficit in Voss. utroque, Leid. utroque, Lovel. 3. 4. et Fragm. Hav. a m. 1. Hinc, mutata distinctione, legi posset, *Soram (agri Volsci fuerat, sed possederant Samnites) quatuor millia hominum missa*. Paullo ante *agri Vulscini* Lovel. 2.

Eodem anno Arpinatibus Trebulanisque civitas data] Illis sine suffragio, ut ex Livio 38, 36, 7. observat Sigonius 2. de Ant. Jur. Ital. 9. Trebulani cum, an sine suffragio civitatem acceperint, non constat. Nec convenit inter doctos, de qua Trebula hic agat Livius. Malaspina ad Cic. 5. ad Att. ep. 2. *Trebulam Campaniae* intelligit; Hol-

3 vitas data. Frusinates tertia parte agri da
quod Hernicos ab eis sollicitatos compertu
pitaque conjurationis ejus, quaeſtione ab c
bus ex senatusconsulto habita, virgis caesi
4 curi percuſſi. Tamen, ne prorsus inbelle
rent annum, parva expeditio in Umbria fac
quod nunciabatur, ex spelunca quadam ex
5 nes armatorum in agros fieri. In eam spe

ſtenius ad Cluverii Ital. ant. p. 169. *Trebulam Mutuscam* in Sabinis. DUK. *Eodem Arpinatibus*, omiſſa media voce, Lovel. 3. et 4. *Eodemque Arpinatibus* Voſſ. 2. Tum *Trullanisque* Voſſ. 1. *Trublanisque* Leid. 2. et Lovel. 1. *Tebulanisque* Lovel. 4. *Tiburanisque* Portug. et Haverk. Praeterea *data civitas* Leid. 1. Ceterum quum Arpinatibus hoc tempore civitas data sit sine suffragio; Trebulanos alia, quam Arpinates, lege hoc tempore in civitatem acceptos eſſe, verisimile non fit.

§. 3. *Frusinates tertia parte agri damnati*] Pall. pr. et tert. *Frusinates etiam parte agri damnati*. GEBH. Non aliter Voſſ. 2. ac Lovel. 3. Ita etiam non exprimit Livius, quota parte agri Vejentes multati sint, supra 1, 15, 5. *Agri parte multatis in centum annos induciae datae.* At contra 8, 1, 3. *Oppidum captum redditumque Privernatibus, valido praesidio inposito: agri partes duae ademtae.* Servo itaque vulgatum, quod et in reliquis scriptis superest, nisi quod voces *tertia parte* exsulent a Leid. 1. Praeterea *Frustinates* Harlej. et Gaertn. *Fidenates* Haverk. Mox *quia Hernicos*, pro *quod*, Leid. 2. et Lovel. 1. V. ad 38, 36, 4. Tum *compertum est*, ultima voce addita, Lovel. 4.

Capitaque conjurati
quaestione ab consulib
natusconsulto habita
conjurationis ejus L
Lovel. 1. Deinde *ab c*
habita, praeteritis vo
diis, Fragm. Hav. a
consulibus habita ex
consulto a m. 2. Mox
securi percussa, pro
percussi. Lovel. 4. Lib
recte dici poſſe exiſti
pita caesi. Sed aliter
si ad delicias Liviana
tius animum advertiſſe
fra ad 37, 39, 12.

§. 4. *Tamen ne pr*
bellem gererent annu
vetus *imbellem ageren*
GELEN. In Flor. no
τὸ *Tamen*. J. FR. GR
liquis meis vox *Tame*
ter superest, nisi quo
Tum saepiſſime obv
legat Harlej. V. ad
agerent autem recte
in omnibus scriptis.
28, 1. In verbis seque
peditio in Umbriam
in Umbria, oſtentan
a m. 2. et Hearnii Oxo
tamquam usitatius pro
graviores teſtes hanc
confirmarent.

Quod nunciabatur,
ca quadam excursion
torum in agros fieri]

penetratum cum signis est: et ex eo loco obscuro multa vulnera accepta, maximeque lapidum ictu; donec, altero specus ejus ore (nam pervius erat) invento, utraeque fauces congeſtis lignis accensae: ita intus fumo ac vapore ad duo millia armatorum, 6
ruentia noviſſime in ipsas flammas, dum evadere tendunt, absumta. Marcis Livio Dentre et Aemilio 7
consulibus, redintegratum Aequicum bellum. Co-

ca quasdam excursiones Hearnii Oxon. N. in cujus L. 2. erat *in agros factas.* Utrumque non modo superest in Harlej. sed insuper *incursiones* exhibet. Praeterea *et nunciabatur* est in eodem cod. sed vox initialis *quod* exsulabat a Gaertn. [*in agro factas* Veith.]

§. 5. *Et ex eo loco obscuro multa vulnera accepta, maximeque lapidum ictu*] Etiam hic vocula initialis non adparet in Lovel. 4. intercepta vel a praecedenti *est*, vel a sequenti *ex.* Prioris erroris exemplum v. ad Epit. Liv. 6. (*24, 15, 6.) poſterioris infra ad 44, 43, 3. Deinde *ex eo loco obscura multa vulnera* Harlej. 3. quali errore §. praec. habuimus *ex spelunca quasdam incursiones.* Praeterea *maximo lapidum ictu* Harlej. V. ad 5, 40, 5. Paullo ante *penetratum signis*, pro *cum signis*, Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. Sed vocula *cum* excidit ob similitudinem ultimae syllabae vocis praecedentis. Tale exemplum jam supra habuimus ad 4, 33, 9.

Specus ejus ore (nam pervius erat) invento, utraeque fauces congestis lignis accensae] *specus ejus (nam parvus erat) ore invento* Lovel. 4. *parvus erat* est etiam in Harlej. et Gaertner. *ejus specus ore* edd. vett. usque ad Froben. anni 1535. Deinde *conjectis lignis* Lovel. 4. quomodo et alibi scribas variaſſe, supra vidimus ad 3, 38, 7.

§. 6. *Dum evadere tendunt, absumta*] *evadere tentant* [Veith.] edd. veteres ante Aldum, qui *tendunt* reposuit. Alibi haec verba commutari solent. V. ad 6, 38, 7. Aldo consentiunt scripti, nisi quod *evadere intendunt* sit in Harlej. Etiam male. *tendunt* hic ponitur pro contendunt; quod Livio frequens eſſe, videbimus ad 32, 32, 7. Et quidem hac constructione, ut supra 6, 38, 7. *Si tamquam captae civitati leges inponere tendent.* Hinc *assumta* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *assumto* Gaertn. V. ad Livii 2, 42, 4. Paullo ante *inter*, pro *intus*, male praefert Haverk. *pavore* etiam, pro *vapore*, transpositis per errorem literis, edd. vett. usque ad Mediol. anni 1505. et Aldinam.

§. 7. *M. Livio Dentre et C. Aemilio consulibus*] Scribe *M. Aemilio* ex Diodoro [l. 20. p. 787.] et ipsomet Livio, qui hunc eundem magiſtrum equitum hoc anno *M. Aemilium* vocat [c. 3, 3.] SIG. Pall. pr. et tert. *Livio Dentrice*, *Aemilio Coss.* sec. *Marco Lutio Dentato. C. Aemilio.* Andreae editio *M. Livio,*

loniam, aegre patientes velut arcem suis fin
positam, summa vi expugnare adorti, ab i
8 lonis pelluntur. Ceterum tantum Romae t
fecere, quia vix credibile erat, tam adfect
solos per se Aequos ad bellum coortos, ut
tus ejus caussa dictator diceretur C. Junius

Q. Aemilio. Camp. *M. Livio Dentrice*, *C. Aemilio.* Sigonius *M. Aemilium* fuiffe appellatum contendit. GEBH. Praenomen hujus consulis [Aemilii] in scriptis desideratur. Addiderunt *C.* quod refutat Sigonius, et rescribit *M.* ex ipso Livio, qui hunc eundem magiftrum equitum hoc anno *M. Aemilium* vocet, ut et Diodorus. Nimirum scripsit auctor, *Marcis Livio Dentre et Aemilio consulibus.* J. FR. GRON. Prioris consulis cognomen deeft in Harlej. Hearnii Oxon. B. et edd. prioribus, nisi quod *M. Livio Dentre* in Romana principe effe Hearnius teftetur. *M. Livio Dentrice* habent Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. Flor. Hearnii Oxon. N. et Neap. Latinii. *M. Livio Dentrica* Voff. 2. et Fragm. Hav. Similiter in eodem gentis Caeciliae cognomine variare librarios, infra videbimus ad 39, 56, 5. *M. Livio Dentato* Hearnii Oxon. B. *M. Lutio Dentato* Portug. Gaertn. et Haverk. Deinde vocula *et* inter utriusque consulis nomina non adparet in Voff. utroque, Leid. utroque, Lovel. 1. 2. 3. 4. Port. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. Tum *Q. Aemilio* Harlej. et Klock. una cum edd. vett. usque ad Aldum, qui dedit *C. Aemilio.* Et ita praeferunt Florent. Portug. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. a m. 2. et Neap. Latinii. Sed Aemilii praenomen omittitur in reliquis meis, et Hearnii Oxon. N. L. 1. et B. Nihil itaque

propius video, qua
Gronovio legamus *M*
vio Dentre et Aemili
bus. Nam simili mod
oratio saepe librariis
stitit. V. supra ad 4,
terim tamen adftruend
mini *Marco* inde ar
sumi nolim, quod i
vius magiftrum equitu
dem anno creatum vo
milium Paullum c. 3
dem enim, qui consu
iam magiftrum equit
non conftat. Quin con
Livius, si quis, vel
praetor, in eo magi
dictator vel magiste
dictus sit, id diligent
solitus fuerit, et ta
tale hoc loco additu
tur, potius est, ut
M. Aemilium consule
milio Paullo magiftr
diversum exftitiffe,
lae Cuspiniani apud
Annal. ad ann. CDLI.
iam consuli *Paulli*
tribuant.

Redintegratum
bellum] Manuscriptu
Aequicum bellum. MO
rum in Junta primo re
Andreas et Bec. *Equit*
sius et Mog. *Equicun*
qui cum. scribendum
Aequicum, diximus a
et sic habet Flor. J. F
Aequorum ante Junta
apud Aldum, *Equicu*
scensium in Ven. ed.

cum M. Titinio magiſtro equitum profectus, 9
congreſſu Aequos subegit, ac, die octavo
ans in urbem quum rediſſet, aedem Salutis,
onsul voverat, censor locaverat, dictator
it.

Eodem anno claſſis Graecorum, Cleonymo 1

n *Aequorum* superest
m in Hearnii Oxonien-
d et meis Mſtis, nisi
itum sit in Leid. 1. *Ae-*
raeter Flor. in Klock.
em lectionem se Livio
talicis et Gallicis vin-
, Gronovius Heinsio
in epiſtola apud Cel.
Syll. Epiſt. tom. 3. n.
Coloniam agro paten-
aegre patientes, nullo
el. 4. *Coloniam Aequi*
ientes edd. princ. Sed
dus expulit vocem *Ae-*
n nulli etiam codd. a-
Tum *ab his colonis*,
nis, Lovel. 3.

terum tantum Romae
fecere, quia vix cre-
t] *Certum tantum ter-*
el. 4. a m. 1. Aliis locis
solent scribae. V. in-
36, 4. Deinde *facere*
v. a m. 1. Tum *quod*
bile Harlej. Portug.
averh. et Fragm. Hav.
eith.] V. ad 38, 36, 4.
ellum exortos, pro
oſſ. 2. V. ad 5, 29, 3.
Veith. sed in margine

ultus ejus caussa di-
eretur C. Junius Bu-
M. Titinio] Vet. lib.
iceretur C. Junius Bu-
cum M. Titinio ma-
itum profectus. SIG.
Palat. sec. et Camp.
ultus ejus caussa di-
ctator diceretur C. Junius Bu-
bulcus. is cum M. Titinio ma-
gistro equitum profectus. GEBH.
una tumultus ejus caussa dicta-
tor C. Junius Bubulcus Voſſ. 2.
una, pro *ut*, etiam est in Lo-
vel. 3. *ut tumultus ejus cum di-*
ctator diceretur Harlej. sed, *cū*,
sive *caussa*, et *cū*, sive *cum*,
saepe in Mſtis confundi, supra
vidimus ad 4, 44, 10. Tum *C. Lici-*
nius Bubulcus Lovel. 4. Voculam
autem *is*, a Sigonio insertam,
defendunt etiam Voſſ. 1. Leid. 2.
Lovel. 1. Portug. Gaertn. Ha-
verk. Fragm. Hav. a m. 2. et
Neap. Latinii. Eamdem sibi quo-
que in Oxoniensibus obviam fuis-
se, Cl. Hearnius teſtatur. Deinde
C. M. Titinio Leid. 2. et Lovel.
1. *cum M. Ticinio* Voſſ. 2. Lo-
vel. 2. 3. 4. Portug, Gaertn. Ha-
verk. et Fragm. Hav. 3, V. ad
54, 13.

§. 9. *Die octavo triumphans in urbem quum redisset*] *die o-ctava* Leid. 2. V. ad 8, 11, 15. Hinc *rediisset* Harlej. et Gaertn. V. ad 36, 35, 2. Mox *dedicaverat*, pro *dedicavit*, Gaertn. quomodo indoctus librarius scribendum credidit, quia praeceſſit *voverat* et *locaverat*. V. ad 6, 3, 8.

§. 1. *Cleonymo duce Lacedaemonio, ad Italiae litora adpulsa*] Hic sine dubio est Cleonymus, Cleomenis regis filius, Arei regis patruus, quem poſtea Pyrrhus in regnum revocare tentavit. In prologo l. 15.

duce Lacedaemonio, ad Italiae litora adpuls
2 rias urbem in Sallentinis cepit. Adversus h
stem consul Aemilius miſſus praelio uno
compulit in naves. Thuriae redditae veteri
3 Sallentinoque agro pax parta. Junium Bu
dictatorem missum in Sallentinos, in qui

Trogi Pompeji legitur: *Cleonymi deinde Spartani res gestae Corcyrae et in Illyrico et in Italia.* Athenaeus 13, 28. obsides puellas a Metapontinis exegiſſe auctor est. A Tarentinis autem in auxilium vocatus fuerat, ut teſtatur Strabo [l. 6. p. 280.] H. VALES. *Cleonemo* Klock. *Cleonino* Harlej. *Cleomino* Voſſ. 2. Lovel. 3. et Fragm. Hav. a m. 1. *Deonimo* Leid. 1. et Lovel. 4. literis *cl* in *d* coalescentibus. V. infra hoc lib. c. 24, 2. *Cleomene* Lovel. 2. *Cloentino* Haverk. *Helenio* Hearnii Oxon. L. 1. Voces etiam *duce Lacedaemonio* non adparent in Lovel. 3. Earum loco monſtrum hoc lectionis *dyce Lacaiedemonio* exſtat in Klock. De majoribus Cleonymi v. Pausan. in Attic. 13. et in Lacon. 6. De ejus rebus in Italia et Corcyra geſtis v. Diod. Sic. l. 20. p. 787. qui expeditionem ejus ad annum praecedentem refert. Ceterum non Cleonymus regnum Lacedaemone obtinuit, sed Areus filius fratris ejus Acrotati, et Leonidas Cleonymi filius; unde inproprie Livius hoc cap. *regem* vocavit.

Thurias urbem in Salentinis cepit] Omnes fatentur, *Thurium* neutro genere, vel *Thurii* masculino genere, oppidum eſſe magnae Graeciae, ut videre est apud Strabonem l. 6. etiamsi initio fere ejusdem libri [p. 254.] supra Thurios fateatur regionem eſſe, quae *Thuriana* (sed corrupte id ita legitur,
enim legendum) voce
autem poteſt, ut et i
nis ejus nominis fuerit
GLAR. Vet. lib. *Th*
pidum est in Sallentin
auctore Stephano, *Th*
riae, et *Thurium* dicit
Livius paulo post *Th*
ditae. *Sallentini* duo
bendi, ut poſt dicam.
sec. et Andreae editio
GEBH. *Thurios* etiam
et Klock. cum edd. I
1472. et Parm. *Turr*
tug. et Hearnii Oxon. B
Leid. 2. *Turros* Haver
Leid. 1. *Turrias* Gae
rarum urbem Lovel.
rum urbem Harlej. e
Oxon. C. qui in L. 2.
urbem se inveniſſe mo
riorum urbem Veith.]
tem Thurias in Sallent
locavit, hinc errorem in
Rudias scripsiſſe Liv
ſtimat Doujatius, quod
norum oppidum, no
ad litus, sed paucis a
suum millibus situm
Sallentinis autem, n
tinis, scribendum eſ
vidimus ad 9, 42, 4. E
loco praeferunt Flor.

§. 2. *Adversus hun*
consul Aemilius missu
consul omittit Lovel.
tem *Aemilius* Leid. 2. S
que servandam puto:
quidem, quia paullo a
toris et magiſtri equitu

annalibus invenio: et Cleonymum prius, quam
confligendum esset cum Romanis, Italia excessisse. cir- 4
cumvectus inde Brundisii promontorium, medioque
sinu Hadriatico ventis latus, quum laeva inportuosa
Italiae litora, dextra Illyrii Liburnique et Istri,
gentes ferae, et magna ex parte latrociniis maritimis

facta est, posteriorem vero, ne incertum maneat, uter consulum missus sit. Patet itaque, verum non esse, quod existimasse videtur Sigonius ad Livii 22, 14, 13. Livium semper nomen magistratus nomini proprio postposuisse. Vide, quae ibi notantur. Mox *compulit naves*, pro *in naves*, Gaertn. Deinde *Thure*, pro *Thuriae*, Harlej. et Lovel. 2. *Turiae* Lovel. 4. *Thiriae* Leid. 2. *Turriae* Gaertn. Haverk. et Portug. a m. 1. in quo deinceps *Turrii* emendatur. *Thurios* Klock. Denique *pax parata*, pro *parta*, Voss. 2. V. ad Livii 5, 6, 1.

§. 3. *Cleonymum prius, quam confligendum esset*] *Cleominum* Lovel. 3. et Fragm. Hav. a m. 1. *Cleomenem* Lovel. 2. *Cleronimum* Lovel. 1. *Cleominium* Voss. 1. *Deoninium* Lovel. 4. *Cleoninum* Harlej. *Cleminum* Klock. V. ad §. 1. Paullo ante *C. Junium*, addito praenomine, edd. vett. usque ad Aldum, cui praenomen omittenti consentiunt scripti. Hinc *in quibusdamque annalibus*, inserta copula *que*, Gaertn.

Italia excessisse] Pall. duo *decessisse*. GEBH. Ita et Voss. 2. Lovel. 2. 3. 4. Harlej. Portug. a m. 2. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. L. 2. ac C. [Veith.] Sed nihil muto. Supra 2, 13, 4. *Agro Romano excessit*. 30, 20, 7. *Raro quemquam alium magis moestum abisse ferunt, quam Hannibalem hostium terra excedentem*. 37, 49, 7. *Intra quintum decimum diem Italia excedere*. 39, 54, 13. *Galli, redditis omnibus, quae sine cujusquam injuria habebant, Italia excesserunt*. 42, 26, 5. *Haesitantibus in responso, ut curia excederent, dictum*. c. 36, 7. *Intra undecimum diem juberet eos Italia excedere*. c. 48, 3. *Italia intra trigesimum diem excederent*. 45, 12, 5. *Priusquam hoc circulo excedas, redde responsum*. (*v. ad 8, 2, 8. et 34, 28, 12.)

§. 4. *Circumvectus inde Brundusii promontorium, medioque sinu Hadriatico ventis latus*] *circumventus* Voss. duo, Leid. 2. Lov. 1. Harl. et Fragm. Hav. a m. 1. [Veith.] Ita etiam supra peccabatur in uno cod. 3, 61, 9. V. et infra hoc libro c. 17, 4. c. 29, 12. c. 36, 14. et 21, 46, 7. (* 24, 17, 3. 36, 9, 12. c. 45, 4. 37, 30, 3.) Tum *Brundisii* Leid. 1. et Florent. idque voluisse videtur librarius Klock. qui tamen per errorem dedit *Prundisii*. V. infra ad 42, 17, 2. Hinc *promuntorium* Voss. ambo, et Lovel. 1. *promunctorium* Leid. 1. *promunturium* Florent. *promunctorii* Gaertn. Alibi etiam optimi codd. *promuntorium* praeferunt: de qua scribendi ratione v. Voss. in Etym. ling. Lat. hac voce. Vulgatam orthographiam veriorem existimat Dausquej. de Orthogr. parte 2. hac voce. Deinde *medio sinu*, omissa copula, Gaertn. Praeterea *Adriatico* sine

infames, terrerent penitus ad litora Venetorum pervenit:

adspiratione Voss. duo, Leid. duo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Gaertn. et Fragm. Hav. Male. V. ad Livii 24, 10, 10. Tandem *ventis latis* Gaertn. V. ad 6, 3, 8.

Dextra Illyrici Liburnique et Istri] Vet. lib. et Capitolini triumphi *Illyrii*. SIG. Pall. duo *dextera Illyrii*. GEBH. *dextera* etiam Lovel. 3. *dextraque* Neap. Latinii. Deinde *Illyrici* Klock. *Illirici* Voss. 1. Lovel. 1. 2. 4. Harlej. et Hearnii Oxon. N. L. 2. B. ac C. *Ilirici* Leid. 2. et Gaertn. *Ylirici* Fragm. Hav. *Hylirici* Portug. et Haverk. *Hillirici* Leid. 1. *Illirii* Florent. Voss. 2. et Lovel. 3. *Illyrii* Neap. Latinii; quemadmodum legendum esse, recte Sigonius docuit. V. infra ad Epit. Liv. 20. Tum *Histri* Voss. ambo, Leid. 1. Florent. Lovel. 3. 4. Portug. Haverk. et Fragm. Hav. V. ad 41, 1, 1.

Magna ex parte latrociniis maritimis infames] *magna parte* Gaertn. invitis aliis, qui constanter praepositionem servant. V. ad 2, 48, 1. Vox *maritimis* deficit in Lovel. 2. quae in reliquis omnibus superest.

§. 5. *Ibi expositis paucis, q. l. e. quum audissent, tenue p. l. esse, quod t. stagna ab tergo sint, irrigua maritimis aestibus, agros h. procul campestres cerni, ult. colles videri esse, ostium fl. p. q. c. naves in stationem tutam vidisse, Meduacus amnis erat, eo i. cl. s. a. flumine jussit*] Haec verba *ostium praealti fluminis, quo circumagi* etc. adhuc exploratorum puto: sed quidam *possint* verbum sustulerunt ante verbum *vidisse*, sine quo sensus non constat. *Meduacus* autem nomen non temere apud authores reperias. Boccatius, Venetorum ait flumen, haud dubie hoc ex loco, nihil praeterea addens. Quod autem Patavinos metu accolarum Gallorum semper in armis fuisse Livius dicit, caussa innuitur, cur ita ubique Gallos elevet. Sed ab historico abesse oportebat odium. Ex hoc item loco satis apparet, quantum luminis sensui adferat vel addita vel detracta adspiratio in *ostium* et *hostium*. GLAR. Hoc in loco valde laborat Glareanus, ut aliquorum verborum ordinem reperiat, neque sese explicare potest. Est autem locus valde memorabilis, propter situm urbis hujus, quae post in aestuario, de quo loquitur, condita est. Interpungitur autem et legitur in veteribus libris hoc modo: *Ibi expositis paucis, qui loca explorarent, quum audisset, tenue praetentum littus esse, quod transgressis stagna ab tergo sint irrigua aestibus maritimis, agros haud procul proximos campestres cerni, ulteriora colles, inde esse ostium fluminis praealti, quo circumagi naves quum in stationem tutam vidisset (Meduacus amnis erat) eo invectam classem subire adverso flumine jussit.* † „In Venetis facile concesserit „Sigonio Glareanus, tamen occasionem discutiendi loci ei de- „dit. „ †. Est autem ita accipiendum: Cleonymus quum audisset haec ab exploratoribus, itemque quum alia vidisset, ita fieri jussit. SIG. Connotabo, quomodo scriptura totius hujus loci concepta sit in Pall. codd. MSS. quorum pr. ac tert. *cum audissent, tenue praetentum littus esse, quod transgressis stagna ab tergo sint irrigua vestibus maritimis, agros haud procul pro-*

expositis paucis, qui loca explorarent, illet, tenue praetentum litus esse; quod

estres cernit ul- videri esse: ostium alti, quo circum- stationem tutam uatus amnis erat. m (pr. *invertam*) *e flumine adverso ique expositis pau explorarent*, cum ita Andreas) *tenue esse:* (supra scri- *praetentum.* An- *tenue ita praeten- e) quod transgres- tergo sint irrigua timis: agros haud nos campestres cer- colles, inde esse* m *videri* collocat) *inis praelati* (supra nen *praealti) quo ves in stationem ent.* GEBH. Acci- , quod multis aliis bliquis, de quibus servat. notavimus. r τὸ *sint*, etsi ha- libri, tamen sup- se suspicor: nam ivius: *quod trans- a ab tergo irrigua timis:* intelligi vo- accedenti membro equente *cerni*. Ha- *o circumagi naves nem tutam vidis-* in nullis veteribus scriptis, neque e- onium: pro *vidis-* i codd. *vidissent*. . Flor. et duo Pall. ianusque alter *vi-* verbum de explo- a de Cleonymo in- *Quum audisset*, ymus praeter cae- *sse ostium fluminis n circumagi naves vidisse.* Scilicet ositi erant, ut loca explorarent. Et sic ediderunt olim Bec. Juntas, Frobenius, Gryphius, Curio. Ita solet autem noster. Infra c. 34, 8. *Consuli referunt, excessum urbe solitudine haud dubia perspicuum esse, et recentibus vestigiis fugae, ac strage rerum*, etc. Ita uno spiritu continuandum, si retines. quod editur; nam scripti quidam et editi: *id perspicuum.* 24, [30, 3.] *Nuntius occurrit: captam urbem esse, caetera falsa mista veris ferens: caedem promiscuam militum atque oppidanorum factam, nec quemquam puberem arbitrari superesse.* J. FR. GRON. Admodum etiam hic variant codd. et edd. quibus usus sum. Eorum lectiones per satyram memorabo. *ibique expositis* legit Harlej. Sed voculam *ibi* non agnoscunt Florent. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. a sequentibus autem restitutam iterum expunxit Froben. anno 1535. sed certatim revocarunt Basileenses anno 1555. et Sigonius. Hinc *quum audissent* Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Portug. Gaertn. Florent. et Oxon. N. apud Hearnium, qui in C. invenit *audirent*. Ex editis primus Aldus *quum audissent* in contextum recepit, quod, licet *audisset* in erratis revocasset, et ita interim Sigonius etiam emendasset, reliqui tamen usque ad Gronov. servarunt. Sed referendum hoc ad Cleonymum, qui ex reversis exploratoribus audivit: exploratores enim non audita, sed visa, retulerunt: unde patet *quum audisset* legendum esse. Tum *tenue par ita littus esse* Haverk. *tenue ita littus esse* Portug. in cujus margine emendatur *tenue ita praetentum littus esse*. Et ita habent edd. antt. Aldus quidem

transgreſſis stagna ab tergo sint, inrigua
maritimis; agros haud procul proximos c
6 cerni; ulteriora colles; inde eſſe oſtium
praealti, quo circumagi naves in statione
vidiſſe: (Meduacus amnis erat) eo invecta
7 sem subire flumine adverso juſſit. Graviſſi

illud *ita* in contextu expunxit, sed inter errata iterum reſtituit, quod deinde Froben. anno 1531. ejusque exemplo reliqui recte ejecerunt. De voce *praetentus* hoc sensu v. quae notavi ad Silii 16, 253. et adde Cel. Burmann. ad Val. Flacci 5, 167. Mox *quod egressis* edd. Rom. anni 1472. et Parm. invitis reliquis scriptis et edd. Poſtea *stagna sint a tergo irrigua* Lovel. 4. *stagna ab tergo sunt irrigua* Fragm. Hav. Harlej. et Hearnii Oxon. N. Reliqui τὸ *sint*, quod Gronovium recte delendum monuiſſe arbitror, servant. contra vox *stagna* neglegentia librarii in Gaertn. omittitur. Deinde *vestibus marinis* Leid. 1. Lovel. 2. a m. 1. et Lovel. 3. ac 4. Praeterea *cernit* Voſſ. ambo, Leid. ambo, Lov. 1. 2. 3. 4. Harl. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. N. L. 2. ac C. Sed recte cum editis *cerni* tuentur Florent. Port. et Klock. jungendum enim est *audivisset cerni*. Porro *ulteriora colles; inde esse hostium* Gaertn. et Haverk. Sed paſſim *ostium* et *hostium*, perperam detracta vel addita adspiratione, in Mſtis commutantur. V. infra ad 37, 13, 8. *ulteriora colles videri; esse ostium* Florent. Hearnii Oxon. N. L. 2. C. et Exc. Pithoei. *ulteriora colles inde videntur, esse ostium*, tantum non utraque lectione juncta, Hearnii Oxon. B. *ulteriora videri; unde esse hostium* Fragm. Hav. *ulteriora collis inde viderit; esse ostium* Lo-

vel. 3. et Harlej. *ult*
lis videri; esse host
duo, Leid. duo, Lov
et, praeter Sigonium
editores, (nisi quod
lis interim emendatum
usque ad Gruter. qui
Sigonii *ulteriora col*
esse ostium admisit.
voces enim *ulteriora*
intelligendum ex praec
ni. Insuper *praealti*
transpositis vocabulis
usque ad Froben. qui
dedit *fluminis praea*
est in scriptis, nisi
jectis literis, *flumin*
sit in Lovel. 3. et H
quo errore v. ad 5.
haec sequitur *quo circ*
ves quom in station
vidisse in Gaertn. *q*
agi naves cum in
tutam vidisset in Por
et Fragm. Hav. a m.
cumagi naves in sta
tam vidisset in Voſſ.
et Hearnii Oxon. N.
quo circumvehi na
tionem tutam vidiss
2. et Lovel. 1. sed *ci*
in hac re infra obe
3. *Quacumque se c*
cumegerat. Recte au
deest, et *vidisse* legit
2. Leid. 1. Lovel. 3.
Klock. Fragm. Hav.
edd. omnibus, si
Rom. anni 1472. Par
cas alias, quae habent
§. 6. (*Meduacus a*
eo invectam classem

non pertulit alveus fluminis. in leviora navigia
reſſa multitudo armatorum ad frequentes a-
tribus maritimis Patavinorum vicis colenti-
m oram, pervenit. Ibi egreſſi, levi praesi- 8
vibus relicto, vicos expugnant, inflammant
hominum pecudumque praedas agunt, et

dverso jussit] me diu-
s erat Haverk. *Medin-*
nis erat Portug. *Me-*
mnis erat Block. *Me-*
mnis erat Lovel. 3. 4.
n. *Meducius amnis erat*
et Hearnii Oxon. C. L. 2.
margine N. *Meduacum*
sive, ut etiam vocatur,
um, cujus nomen non
apud auctores reperiri
lareanus, attamen me-
pud Strab. l. 5. p. 213.
16. et in Tab. Peuting.
luverius 1. Ital. ant. 18.
um *ergo invectam clas-*
ire Lovel. 3. et *adverso*
Lovel. 4.
ravissimas navium non
alveus fluminis] Nega-
icula *non* desideratur
pr. ac tert. Secundus
ravissimas naves non
. Andreae editio, *Gra-*
navium sarcinas non
alveus fluvii. GEBH.
ummas navium Voſſ. 2.
Lovel. 3. et Fragm. Hav.
Gravis summas navium
detur olim *Gravissumas*
fuiſſe, quomodo saepe
. *maxumus* ac similia
nt. V. ad 3, 17, 5. ut ita
atus sit, partim ex vi-
ius literae duplicatione,
t indocta divisione lite-
quae erant conjungen-
ravissimas naves praefe-
ortug. et Haverk. *Gra-*
s navium sarcinas edd.
nni 1472. ac Parm. Ad-
mutationis cauſſam libra
iſſe, quod non probarent

genus loquendi, quo tamen Livius alibi saepe usus est. Ita infra 28, 39, 14. *Qua terrarum ultimas finit Oceanus.* Ubi vide. Vocem *navium* omisit scriba Gaertn. quemadmodum vox negativa *non* deest in Voſſ. 2. et Lovel. 3. cujus loco se *nec* inveniſſe in ed. Aleriensi, teſtatur Hearnius. Mihi tamen in memoratis Rom. et Parm. *non* obvium fuit, in quibusdam autem sequentium *nec*. Quod autem Gebhard. in uno *perculit* invenerit, neglegentiae librarii adscribendum est. V. infra ad 35, 27, 16. Denique *fluvii* omnes typis excusi usque ad Aldum, cui *fluminis* reponenti concinunt omnes scripti. V. ad 38, 15, 7.

In leviora navigia transgressa multitudo armatorum] Praepositio *in* deeſt in ed. Mediol. anni 1480. et quibusdam aliis, quae proxime *fluvii*, pro *fluminis*, exhibuerant, a cujus vocis litera finali praepositio illa, per compendium *ī* scripta, elisa eſt. V. ad Livii 35, 8, 9. *et leviora* praefert Mediol. anni 1505. pro quo Aldus primus *in leviora* dedit. Ei vero adſtipulantur scripti; nisi quod *in minora* legat Hearnii Oxon. L. 2. [Veith.] *minora* Harlej. omiſſa itidem praepositione, quam vocis sequentis litera initialis intercepit. V. quae infra notantur ad 37, 1, 2. Tum *transgressa multitudine* Lovel. 4. Mox *frequentes agros pervenit*, pro *ad frequentes agros*, Lovel. 2. V. ad 3, 6, 7.

§. 8. *Inflammant tecta, homi-*

dulcedine praedandi longius usque a navibus p
9 cedunt. Haec ubi Patavium sunt nunciata, (se
per autem eos in armis adcolae Galli habebant)
duas partes juventutem dividunt. altera in re
nem, qua effusa populatio nunciabatur; altera, ne
praedonum obvia fieret, altero itinere ad station
navium (millia autem quatuordecim ab oppido

num pecudumque praedas agunt] Pall. pr. et tert. *hominumque pecudumque praedas agunt.* Andreas *inflammant tecta hominum: pecudumque praedas agunt.* GEBH. *hominumque pecudumque praedas agunt* etiam Voss. 2. et Lovel. 3. *hominum pecudum praedas agunt* Haverk. *hostium pecudumque praedas agunt* Lovel. 2. V. ad 23, 37, 11. Vulgatum verum est. *Praeda hominum* sunt homines jure belli capti. Infra 24, 16, 5. *Praeda omnis, praeterquam hominum captorum, militi concessa est.* 31, 18, 5. *Philippus, auro argentoque, quae coacervata erant, accepto, hominum praedam omnem amisit.* Paullo ante *praesidio levi*, transpositis vocibus, Florent. Voss. 2. Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. quorum fide recepi. *praesidio leni* est in Lovel. 4. sollemni scribarum aberratione. V. ad 36, 31, 8. Praeterea *vicos vi expugnant*, addita media voce, editiones Aldina priores. Ita supra loquitur Livius 5, 22, 8. *Operibus tamen, non vi, expugnata est.* Quum tamen in diversa abeant scripti, constanter vocem *vi* non agnoscentes, iis invitis etiam nihil muto.

Longius usque a navibus procedunt] Campan. *longiuscule a navibus procedunt.* GEBH. Ita et Neap. Latinii. *longiusque a*
navibus procedunt, prima
laba τοῦ *usque* a finali vocis
xime praecedentis interc
Gaertn. et Haverk. *longius*
a navibus procedunt
Oxon. C. *longius inque ma*
procedunt Leid. 2. Sed de
usque v. Gronov. 3. Obs.
gius usque navibus proc
Lovel. 2. Cl. Hearne nota
gonium edidisse, *longius,*
a navibus procedunt.
mihi ante oculos sunt tre
edd. quarum duae eo
tertia post mortem ejus p
runt; in nulla tamen caru
lectionem invenio.

§. 9. *In duas partes ju*
tem dividunt. altera in
nem] *dividit* Leid. 2.
Gaertn. Tum *alteram in*
nem Florent. Leid. 1. Vo
Lovel. 2. 3. 4. Harlej. Gae
Fragm. Hav. Sed ultima
priori voci adcrevit ex vo
quente. V. ad 3, 48, 5.
ror ortus est ex eo fonte,
indicavi ad 6, 3, 8. Paull
semper auctores eos in
Harlej. *semper autem in*
eos Lovel. 4.

Altero itinere ad stati
navium] Fortassis *alio.*
GRON. Codd. nulli aliqu
tant. Non displicet tame
novii conjectura. Solent
voces *alter* et *alius* in
fundi. V. ad Epit. Liv.
potius cum Cel. Burman
gendum censeo *avio itiner*

rat) ducta. 10 In naves parvas, custodibus interemtis, inpetus factus; territique nautae coguntur naves in alteram ripam amnis transjicere. et in terra prosperum aeque in palatos praedatores proelium fuerat: refugientibusque ad stationem Graecis Veneti obsistunt. 11 Ita in medio circumventi hostes caesique; pars capti classem indicant regemque

lebant enim praedonibus obviam fieri: ne itaque in eos inciderent, avium iter consectabantur. Suet. in Aug. 96. *Auctore Divo Caesare, cujus sibi species itinere avio obcurrisset.* Tum *a statione navium* Fragm. Hav. a m. 1. *ad stationes navium* Lovel. 4.

Millia autem quindecim ab oppido aberat] Notabili neglegentia sive Gruterus, ultimum Livium edens, sive is, cui editionis ejus curam commisit, officio suo functus est, praesertim in numeris, qui in prioribus per notas scripti erant, vocibus exprimendis; cujus hic novum edidit exemplum. Quum enim adhuc *XIIII* editum fuisset, ibi demum *quindecim* substitutum est; quod recentiores servarunt. Pristinam itaque lectionem revocavi, siquidem non tantum omnes codd. mei, sed et Hearnii Oxon. L. 2. N. B. ac C. vel *XIIII*, vel *quatuordecim* praeferant. Cluverius tamen 1. Ital. ant. 18. p. 148. *XXIIII.* legendum censet. Praeterea *millibus autem* Lovel. 4. *milliaria* Hearnii Oxon. L. 1. et C. V. ad Epit. Liv. 130. Deinde *ab oppido aberant* edd. antt. ante Frobenianam anni 1535. et Hearnii N. qui in C. *ab oppido erant* invenit; ut referendum sit ad praecedens *navium*. Sed reliqui vulgatum defendunt.

§. 10. *In naves parvas, custodibus interemtis, inpetus factus*] *In naves, prius custodibus interemtis* Lovel. 1. in contextu; sed pro *prius* in margine emendatur *parvis*, quomodo etiam praeferunt Florent. Voss. ambo, Leid. ambo, Lovel. 3. et Fragm. Hav. a m. 1. *Ad naves* etiam Voss. 2. et Lovel. 3. Vox *parvas* deficit in edd. Rom. anni 1472. ac Parm. quae eaedem, simul cum aliis tempore proximis excusis, insuper praeferunt *ignaris custodibus interemtis, repentinus impetus factus.* Primus Aldus vocem *ignaris*, deinde Froben. anno 1535. alteram *repentinus* omiserunt, quas etiam nulli codd. meorum agnoscunt. Mox *nautae cogunt*, pro *coguntur*, Leid. 2. V. ad hujus lib. c. 10, 1.

Et in terra prosperum aeque in palatos praedatores proelium fuerat] *et interea* Voss. 2. Lovel. 3. 4. et Gaertn. invitis reliquis. Deinde *properum aeque in pelagitis praedatores* Klock. Eodem modo *prospere* et *propere* etiam supra commutabantur 5, 46, 6, (*39, 31, 4.) Pro *palatos*, manu recenti *palantes* factum erat in Florent. Male. V. ad 1, 11, 1. *palatos praeda praedatores* sine sensu est in Haverk. Mox *fugientibusque* Fragm. Hav. a m. 1. *refugientibus* Gaertn. Tum *ad stationes*, pro *ad stationem*, iterum Lovel. 4. V. ad §. praec.

§. 11. *Ita in medium circum-*

12 Cleonymum tria millia abesse. Inde, captivis proximo vico in custodiam datis, pars fluviatiles naves, ad superanda vada stagnorum apte planis alveis fabricatas, pars captiva navigia armatis complent. profectique ad classem, inmobiles naves, et loca ignota plus, quam hostem, timentes, circum-

venti hostes caesique] Libri omnes *in medio*. GEBH. A Curione provenit: nam et Gryphius cum scriptis editisque ante *in medio*. Sic infra c. 20, 5. *Qui vagos praedatores in agros palantes excipiant* fecerunt, fastidientes scilicet plebejum *in agris*. J. FR. GRON. *in medio* etiam omnes mei. Ante Curionem vero *in medium* etiam dederunt Basileenses anno 1539. Praeterea *Inde in medio* Portug. et Hearnii Oxon. B. Voces etiam *hostes caesique* non adparent in ed. Rom. anni 1472. Mox omnia haec *pars capti classem* etc. *in custodiam datis* omittuntur apud Hearnium in Oxon. L. 1. cui errori ansam dedit repetitio vocis *pars*. V. ad 9, 11, 11.

Regemque Cleonymum tria inde millia abesse. Ibi captivis] Pall. pr. et tert. *regemque Cleonymum III. mil' abesse. Inde captivis*. sec. *regemque Cleonium quatuor milibus abesse. Inde captivis*. Andreas quoque edidit *tria milia abesse. Ibi captivis*. GEBH. Deficiuntur omnes scripti τῷ *Ibi*: habent autem *tria* (nonnulli *quatuor*) *millia abesse. Inde captivis*. ut et Juntas. Nam Andreas, Ascensius, Bechar. Mogunt. *tria millia abesse. Ibi captivis*. Vulgatam apud primum inveni Gryphium. J. FR. GRON. Primo *Cleominum* Voss. 2. *Cleoymum* Lovel. 3. *Cleoninum* Lovel. 1. et Harlej. *Cleoninium* Gaertn. *Cleonium* Lovel. 4. et Haverk. *Cleomenem* Lovel. 2. V. supra notata hoc cap. ad §. 1. Tum *tria millia abesse. Inde captivis* Voss. 2. Leid. 1. Lov. 3. Klock. Fragm. Hav. et Florent. *tribus millibus abesse. Inde captivis* Voss. 1. et Lovel. 1. [Veith.] Neque aliter Lovel. 4. nisi quod perperam verbum *abesse* omittat. *tribus millibus abesse. Ibi captivis* Harlej. cum primis edd. *tribus m. inde abesse. Captivis* Leid. 2. *quatuor millibus abesse. Inde captivis* Portug. Gaertn. et Haverk. *IIII millia abesse. Inde captivis* Lovel. 2. Hearnius etiam testatur, se *quatuor millia abesse* in Oxon. N. B. et Exc. Pithoei, *tribus millibus abesse* in cod. C. invenisse. Per compendium scriptum fuerat *III. M.* unde incerti, quemadmodum reddendum foret, librarii modo *tribus millibus*, modo *tria millia*, quod in optimis superest, dederunt. V. ad 25, 9, 16. et 40, 18, 5. Vulgatum autem ante Gryphium jam exstitit in Froben. anni 1535. Basileensi anni 1539. et Vascos. Nescio itaque, qua ed. Sigonii usus sit Cl. Hearne, ex qua didicit, Sigonium e vet. lib. emendare *Ibi captivis*, quod jam diu ante ipsum receptum erat: quum contra ad haec verba nihil in Scholiis adnotarit.

§. 12. *Fluviatiles naves, ad superanda vada stagnorum apte planis alveis fabricatas*] *fluviaciales naves* Fragm. Hav. a m. 1.

vadunt: fugientesque in altum acrius, quam repu- 13
gnantes, usque ad oſtium amnis persecuti, captis quibusdam incensisque navibus hoſtium, quas trepidatio in vada intulerat, victores revertuntur.
Cleonymus, vix quinta parte navium incolumi, 14
nulla regione maris Hadriatici prospere adita,

fluvitiales naves Harlej. *fluviatales naves* Lovel. 1. *fluviales naves* Leid. 2. Portug. et Haverk. Sed meliores vulgatum cum editis servant. Tum *apte planis alveis fabricatas* Leid. 2. V. ad 31, 22, 8. *apte planis alveis fabricatis* Flor. *apte planis alveis fabricatis nautis* Lovel. 4. Qui mox etiam perperam *complevit* dedit, quia displicebat locutio *pars complent*. Sed de ea v. ad 5, 34, 5.

Loca ignota plus, quam hostem, timentes] *loca ignota postquam hostes timentes* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. qui omnes etiam paullo ante *profectisque* praeferunt, pro *profectusque*. Vocula *que* aberat a Gaertn.

§. 13. *Fugientesque in altum, ac nusquam repugnantes*] Membranae optimae *fugientesque in altum acrius, quam repugnantes*. optime. MOD. Palat. sec. *depugnantes*. Modii lectionem in noſtris non inveni codicibus. GEBH. Lectionem Fuldensem, *fugientesque in altum acrius, quam repugnantes*, confirmarunt nobis optimi quique et antiquiſſimi in Gallia, et Italia libri. J. FR. GRON. Cod. Fuldensis lectionem soli ex meis firmant Florent. et Klock. Reliqui vulgatum servant, nisi quod *ac nusquam depugnantes* habeant Portug. et Haverk. Paſſim verba cum voculis *de* et *re* composita miscentur inter se. V. ad 9, 10, 6. *repugnantes* hic verius eſſe, nullus non videt. *hoc nusquam repugnantes* se in Oxon. L. 2. obfendiſſe, Hearnius monuit. *fugientes*, sine conjunctione *que*, praeferunt edd. Rom. anni 1472. et Parm. [*captisque quibusdam* Veith.]

Usque ad ostium amnis persecuti] Vocula *usque* abest a Lovel. 2. Tum *persecutis* Leid. 2. et Lovel. 1. a m. 1. *prosecuti* Lovel. 4. et Gaertn. V. ad Epit. Liv. 99. Mox *ingentisque navibus*, pro *incensisque*, Florent. Praeterea *intulerat in vada*, mutato ordine vocum, Gaertn.

§. 14. *Cleonymus, vix quinta parte navium incolumi, nulla regione maris Hadriatici prospere adita*] *Cleomynius* Voſſ. 2. *Cleominus* Fragm. Hav. a m. 1. *Cleomimus* Leid. 2. et Lovel. 3. *Cleomenes* Lovel. 2. *Cleoninius* Gaertn. *Cleonitius* Haverk. *Cleonius* Lovel. 4. Tum *rex*, pro *vix*, Neap. Latinii. Supra etiam hoc cap. eum *regem* Livius vocavit. V. ad §. 1. hujus cap. Praeſtat tamen vulgatum. Hinc *quinta parte incolumi navium* Leid. 1. Deinde *maris Adriatici* Voſſ. ambo, Lovel. 1. 3. Portug. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. *Adriatici maris* Lovel. 2. V. supra hoc cap. ad §. 4. *maris Adritici* Leid. 1. *maris Adriaci* Lovel. 4. qua forma apud poëtas potius obcurrit. *Hadriaticus* Livius ubique usurpavit. Denique *prospere addita* Leid. 2. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. V. supra ad 4, 57, 11.

discessit. Roſtra navium spoliaque Lacon
aede Junonis veteri fixa, multi supersunt, q
15 runt. Patavii monumentum navalis pugnae
quo pugnatum est, quotannis sollemni ce
navium in flumine oppidi medio exercetur.

Rostra navium spoliaque Laconum, in aede Junonis veteri fixa] Pall. duo et Andreas *spoliaque Graecorum*. Campanus *spoliaque latronum*, ut refert quoque Palat. sec. suprascriptum. GEBH. *spoliaque latronum* Leid. 2. et Lov. 1. *spolia quoque Graecorum* Lovel. 2. *spoliaque Graecorum* Lovel. 3. 4. Gaertn. Hearnii Oxon. L. 2. et priscae edd. pro quo Aldus *Laconum* subſtituit; quod recentiores servarunt, et meorum codd. reliqui firmant. *spoliaque Graecorum ac Laconum*, juncta utraque scriptura, in Oxon. N. supereſſe, Hearnius auctor est. Alibi tamen Livius potius *Lacedaemonios*, quam *Laconas*, vocavit; nisi quod bis occurrat 35, 12, 8. c. 13, 2. et inde formatum *Laconica ora* obcurrat 38, 30, 6. Deinde *in aede Junonis vetere* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Gaertn. Haverk. et quaedam vett. edd. V. infra hoc lib. c. 18, 8.

§. 15. *Patavii monumentum navalis pugnae eo die, quo pugnatum est, quotannis*] V. Victor. 18. Var. Lect. 4. DUK. Prima vox deficit in Lovel. 4. quemadmodum illae, *eo die, quo pugnatum*, in Voſſ. 2. sequens *est* in Gaertn. et Haverk. Tum *quotquot annis* Lovel. 1. Mox *flumine in oppidi medio* Voſſ. uterque, Leid. uterque, Lov. 1. 2. 3. Gaertn. Port. Haverk. Fragm. Hav. et ed. Parm. Sed praepositionem *in* neglexit Lovel. 4. vocem *oppidi* ed. Rom. anni 1472.

§. 1. *Cum Vestinis* etc. *ictum*
est foedus. Multiplex
ortus terror] in *Vestin*
cum Vescinis Gaert
Multiplex inde exort
ror idem Gaertn. Se
quod reliqui omnes s
mant, et *inde* saepe in
mutari, infra videbim
24, 10. *Multiplex dein*
ortus Lovel. 4. Sed al
oriri et *exoriri* in Mſ
tantur. V. ad 4, 45, 7.

§. 2. *Etruriam rebe*
Aretinorum sedition
tu orto, nunciabatur]
riam rebellare Voſſ.
vel. 3. Sed vocula *Et* r
ex primis literis vocis
V. infra ad 10, 16, 3. T
norum Flor. Voſſ. 2. Lei
ner. et multae edd. V.
1. Deinde *metu orto* H
ad 3, 69, 2. *metus ort*
Lovel. 2. et Fragm. H

Ubi Licinium genu
tens, divitiarum invidi
mis coeptum] Eram
nis a graviſſimo morb
adhuc καὶ μαλακιζόμε
opportune ad animi m
creandam adfertur mi
dio Chiſletio J. C. ve
plar Livii. Bibliothec
tionensis eſſe ajebat. I
invenio *ubi Cilnium g*
sensi ſtatim, eoque
quod et veteres editio
partim *ubi civium genu*
partim *ubi Licinium ci*
haesitantes videlicet li
lud *Cilnium* in *civium*
Hi porro Cilnii sunt,
lor, a quibus primam

. Eodem anno Romae cum Vestinis, petenti- 1
micitiam, ictum est foedus. Multiplex dein- 2
ortus terror. Etruriam rebellare, ab Arreti-
seditionibus motu orto, nunciabatur: ubi
m genus praepotens, divitiarum invidia pelli

enatis illius Musarum pa- tendum est. Argumento jus nomen Cilnius: ar- et hic Livii locus, qui ifios Etruscos Aretinos . Atqui profecto Mae- pulo Etruscus, domo fuit. Colligitur ex epi- gusti apud Macrobium m. 4.) in qua praeter elicata nomina *Laser* a patria prima voca- ndandus ita Livius in- 13.] *Seditionibus tan- tinorum compositis, et nere cum plebe in gra- ucto.* ubi item vulgati In Silio Italico error [29.]

Arreti Tyrrhenis ortus oris
nomen erat.

ram vulgo *Cilinus.* Nec m, quin aspexerit ad ortum Maecenatis. Hu- io lectionis non solum d etiam approbatorem uditissimum Victorem , hominem junctum elissima gratia, et cu- on modo jucunda con- sit, sed etiam consilia alutaris. LIPS. 1. An- 2. Mendose in exem- ubi *civium Licinium* t in Aldinis vetustiori- genuina lectio *Cilnium* ior. Antiquissimo nam- o stemmate clarissima Tuscos haec gens Cil- d etiam testatur Hora- , qui Cilnium Maece- natem suum *regibus atavis edi- tum* cecinit [1. od. 1, 1.] Itaque duobus Livii locis verum hoc no- men, a scriptoribus librariis non intellectum, corrupta voce sub- lata, restitui debet: sicut etiam doct. Justus Lipsius nomen hoc correxit. PIGH. in Annal. ad ann. CDLII. p. 381. Vetus codex, qui est apud me, scriptus manu doctissimi viri Poggii Floren- tini, habet *Cilnium genus*, non *Licinium.* Unde videtur, tum hic *Cilinium genus* scri- bendum esse, tum paulo post *Cilinio genere*, non *Licinio*, ut vulgo habetur his plane ver- bis. *Pacatam*, inquit, *ab Di- ctatore Etruriam esse, sedi- tionibus tantum Arretinorum compositis, et Licinio genere cum plebe in gratiam reducto* etc. Hujus autem loci emenda- tio, ne quem sua laude fraude- mus, debetur Octavio Pantaga- tho, qui primus animadvertit, tum apud Livium, qui fortasse Maecenati hoc loco gratificari voluit, tum apud alios scriptores, in nullo magis nomine librario- rum vitio erratum esse, quam in eo, quo C. Cilinius Maecenas affectus fuit. Quem tamen Arre- tinum, splendido genere, et, ut aït Horatius, *atavis Regibus or- tum*, Augusti maxime familiarem scimus fuisse. Equitem item Ro- manum, nullo alio functum ma- gistratu, ut T. Pomponius At- ticus, dimidium animae Cicero- nis. Is versus aliquot scripsit, in quos invehitur Seneca [Epist. 114.] licet aliquos etiam laudet [Epist. 19.] Et in eum rur-

armis coeptum: simul Marsos agrum vi

sus lusit Augustus in epiſtola, cujus aliquot verba refert Macrobius [2. Sat. 4.] sed mendosissima. Sunt autem haec. *Vale mel gentium, metuelle, * ebur ex Etruria, laser Arretinum, adamas supernas, Tiberinum margaritum, Ciliniorum* (sic enim legendum pro *Cilneorum*) *smaragde, jaspis figulorum, berylle Porsenae carbunculum habeas. ἵνα συντέμω πάντα μαλάγματα moecharum.* Tacitus certe solus 6, [Ann. 11.] paene incorruptum hoc nomen edit, cum aït, *Caeterum Augustus bellis civilibus Cillinium Maecenatem equestris ordinis cunctis apud Romam et Italiam praeposuit.* Pantagathus autem emendationem suam Silianis maxime versibus tuebatur ex 7. belli Punici [29.]

Cilinus Arreti Tyrrhenis ortus ab oris
Clarus nomen erat, etc.

Nam a *Cilino Cilinius* est, ut a Licino Licinius, ab Aemilo Aemilius, a Tullo Tullius, a Rutilo Rutilius, a Plauto Plautius, a Planco Plancius, atque alia id genus. Nec potest Silianum carmen in *Licinum* mutari, nam prima syllaba corripitur, ut in hoc veteri carmine:

Marmoreo in tumulo Licinus jacet, at Cato parvo,
Pompejus nullo. credimus esse Deos?

Maecenatis autem cognomen reperitur in veteribus monumentis per *AE*, ut etiam in vetustissimis libris, non per *OE* scriptum, ut *Maecia tribus*, *Maecianus*, et *Maecilius* item in numismatibus antiquis. URSIN. Scio, Janum Dousam patrem collegiſſe ad Horatiana

sua, quidquid ex[...]
scriptores de Maece[...]
majoribus. Nescio t[...]
locum iſtum adduxe[...]
ctenus delituit sub [...]
nere. At tangi data [...]
vio Maecenatis stir[...]
est, qui non sentiat. [...]
nis hujus auctorem [...]
ghium; nam et huju[...]
et alterius, comm[...]
stitutus nihil pronu[...]
sum. Interim null[...]
qui in Livium ha[...]
psere, suspicatum u[...]
se, tangi heic viri il[...]
familiam, plus qua[...]
mile est. quei enim [...]
tur Smaragdi hujus [...]
ris Livius. GRUT. [...]
tert. *ubi civium Ca*[...]
sec. *ubi Cuilinum g*[...]
scriptum tamen *Cil*[...]
scripturam quoque [...]
pto manu Poggii co[...]
tis suis Fulvius Ur[...]
legendum *ubi Cil*[...]
nam notiſſimum ja[...]
ctiſſimorum viroru[...]
nibus, nomen genti[...]
Cilnium exſtitiſſe. [...]
verisimilis est Pa[...]
tentia, occasionem [...]
gratificandi, ejusqu[...]
in hiſtoriam suam in[...]
ante nos observavi[...]
rum noſtrarum, la[...]
Juſtus Lipsius Anti[...]
GEBH. In plerisq[...]
ptis locus misere es[...]
verti linum genu[...]
lej. *ubi Ciluinum g*[...]
et Gaertn. *ubi Ciu*[...]
Haverk. *ubi cuium*[...]
nus Voſſ. 2. *ubi ci*[...]
genus Lovel. 3. *u*[...]
cinium genus Lov[...]
Mediol. anni 1480. [...]
quentibus. *ubi Cil*[...]
Oxon. C. apud He[...]
in Oxon. B. et N. u[...]

m colonia Carseoli deducta erat, quatuor mil-

genus invenit; ita tamen, posterioris marginem *ubi* ... vel *Sicinium genus* ... ium fuerit. *ubi Licinium* est etiam in edd. Rom. ... et Parm. quod deinde ... Froben. anno 1535. re-, et proximi usque ad ... servarunt. *ubi civium* ... *genus* Fragm. Hav. *ubi* *Cilnium genus* Flor. a quo *ubi civium Cilnium* ... ur a manu satis antiqua. ... liter exstat in Leid. 1. et ... At recte *ubi Cilnium* ... raeferunt Voss. 1. Leid. ... 1. et Hearnii Oxon. L. ... haud multum differt scri-... ock. *ubi Cilneum genus*. Augustin. de nomin. pr. ... c. 5. p. 345. De Arreti-... Etruscorum gente *Cilnia* ... ofleri Etrur. reg. 2, 54. ... m. Maecen. c. 3. Adde ... tatores ad Taciti 6. Ann.

Marsos agrum vi tueri, *colonia Carseoli dedu-* ... Postea anno CDLV. rur-... cta refertur [c. 13, 1.] ... moria lapsum Livium, ... eductam coloniam. qua-... m duntaxat anni inter-... e uspiam interea amissa ... ur. GLAR. Aliquot li-... nt *simum a Marsis*. ... t putem legendum esse, ... *Marsis agrum vi teneri*. ... itur, *proelio uno Mar-* ... *it*. Carseolos coloniam ... post Albam et Soram de-... cribit Vellejus [1, 14.] ... n Livius hanc deductam ... nio post etiam repetat, ... ra ante admonui [cap. ... ausa incerta est. SIG. Si-... iffimat, legendum *simul* ... *agrum vi teneri*. Pall. ... t. *simul Marsum agrum* ... sec. *simul a Marsis a-* ... *ri*. Andreas edidit *simul*

Marsorum agrorum vi tueri. GEBH. Vulgatum *simul Marsos agrum vi tueri*, quod primum inveni in Frobeniana anni 1531. servant meorum Voss. 2. et Fragm. Hav. a m. 1. reliqui diversis modis variarunt. *simul Marsorum agrum intueri* habet Lovel. 2. ubi *intueri*, pro *vi tueri*, eodem errore scriptum est, quo *inpelli*, pro *vi pelli*, 7, 33, 8. ubi alia vide. *simul Marsorum agrum vi tueri* Harlej. Neap. Latinii, et priscae edd. (nisi quod *Marsorum agrorum vi* sit in Parm.) cujus loco Mogunt. Colon. Cervic. et Ascens. anni 1530. *simul Marsorum gentem agrum vi tueri* dederunt. *simul Marsum agrum intueri* Lovel. 3. *simul Marsos agrum tueri* Hearnii Oxon. B. et Portug. in cujus tamen margine *tueri vi* adscriptum est. *simul Marso agrum vi tueri* Flor. et Leid. 1. *simul Marso agrum intueri* Lov. 4. *simul Marcis agrum vi tueri* Leid. 2. *simul Marsis agrum vi tueri* Voss. 1. et Lovel. 1. *simul et Marsis agrum vi tueri* Hearnii Oxon. C. *simul a Marsis agrum tueri* Gaertn. et Haverk. *simul a Marsis agrum vi tueri* Klock. et Fragm. Hav. a m. 2. [Veith.] Quare, si quis cum Sigonio malit *simul a Marsis agrum vi teneri*, haud multum adversabor. *tenere* enim et *tueri* saepius a librariis commutari solent. V. Gronov. ad Livii 25, 22, 8. 35, 23, 5. Cel. Burm. ad Ovid. 4. Fast. 225. viros doctos ad Silii Ital. 3, 456. et quae notantur infra ad 33, 15, 12. Deinde *colonia Crasso olim* Haverk. *colonia a Crasso olim* Lovel. 2. *colonia Carsseoli* Voss. 1. *colonia Crasseoli* Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 1. Portug. Gaertn. et Exc. Pithoei. *colonia Cresseoli* Leid. 2. et Lovel. 4. *colonia Classeoli* Lovel. 3. Alio adhuc modo

3 libus hominum scriptis. Itaque propter eos tumultus dictus M. Valerius Maximus dictator, magiſtrum
4 equitum sibi legit M. Aemilium Paullum. id magis credo, quam Q. Fabium ea aetate atque eis honori-

variatur infra hoc lib. c. 13, 1. *CARSAEOLOS* quidem coloniam hanc vocari in lapide literato, attamen propter eum a vulgata scriptura *Carseoli* recedendum non eſſe, censet Cel. Graevius in praefat. tom. 1. Thes. antiq. Rom. Ceterum cauſſa, cur Livius infra hoc lib. c. 13, 1. Carseolos iterum coloniam deductam eſſe, et quidem in agrum Aequiculorum, scribat, secundum Cluverium 2. Ital. ant. cap. ult. p. 784. haec est, quod Livius alios hoc, alios illo loco scriptores secutus sit, qui et tempus deductae coloniae, et gentem, in quam deducta est, variarunt. Id autem etiam alibi a Livio commissum eſſe, infra videbimus ad 42, 47, 6. Vox *erat* deficit in Leid. 1. Mox *quatuor millia hominum scriptis*, pro *millibus*, Leid. 2. Lovel. 1. et Fragm. Hav. a m. 2. in quo *scripta* fuerat a m. 1. V. ad 25, 9, 16.

§. 3. *Dictus M. Valerius Maximus dictator, magistrum equitum sibi legit M. Aemilium Paulum*] *Paullum* scribi duobus *ll*, Capitolini lapides et nummi argentei docent. SIG. V. Sigonium 1. Emendat. 1. p. 385. ed. Hanov. in fol. et Pighium ad h. ann. DUK. V. Dausquej. Orthogr. part. 2. in v. *Paullus*. (* et Duker. ad Flori 2, 6, 18.) Prima vox *dictus* deficit in Harlej. dictatoris praenomen *M.* in Portug. Deinde *magistrum equitum sibi elegit* est in Gaertn. quod ex gloſſa interpretis profluxiſſe videtur. Alibi has voces in Mſtis confundi, infra videbimus ad 28, 42, 5.

§. 4. *Quam Q. Fabium ea aetate atque eis honoribus Valerio subjectum*] *quam M. Q. Fabium* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. et Haverk. *quam M. Fabium Q.* Gaertn. *quam quae Fabium* Lovel. 3. Deinde *ea aetate atque his honoribus* Lovel. 4. et Haverk. Male. Supra 3, 35, 3. *Demissa jam in discrimen dignitas, ea aetate iisque honoribus actis, stimulabat Ap. Claudium.* ubi alia vide.

Ex Maximi communi cognomine ortum errorem haud abnuerim] Collatio est Q. Fabii ad M. Aemilium Paulum, non ad M. Valerium Maximum. Quare haec Livii suspicio de nomine *Maximi* minime congruit. GLAR. Glareanus legit *ex Maximi communi cognomine ortum errorem haud abnuerim:* eoque ait suspicionem Livii de cognomine *Maximi* vanam, quod hic collatio sit Q. Fabii ad M. Aemilium Paulum, non ad M. Valerium Maximum. Quod utcumque se habet, ego profiteor, in membranis Fuldensibus hic extare, *Ceterum ex Maximi consulis cognomine.* MOD. Pall. duo *ex Maximi consulis cognomine.* GEBH. *ex Maximi communi cognomine* praeferunt edd. principes, quibus ex scriptis adsentitur unus Harlej. *ex Maximi consulis cognomine* est in Voſſ. 2. Leid. ambobus, Lovel. 1. 2. 3. 4. Hearnii Oxon. N. et Exc. Pithoei. [Veith.] *ex Maximi cognatione cognomine* in ejusdem Hearnii C. Reliqui omnes *ex Maximi cognomine* legunt, quomodo Froben. anno 1535. et post

io subjectum. ceterum ex Maximi cognomi- errorem haud abnuerim. Profectus dictator itu proelio uno Marsos fundit. compulsis rbes munitas, Milioniam, Pleftinam, Fresi-

lii ediderunt. Tum
exsulat a Leid. 2. *ab-*
, pro *abnuerim*,
Rom. anni 1472. et
im difficultas, quam
nus, graviffima est:
e nihil opis est in
lectionibus. Sive
uni, sive *consulis*
ve vocem hanc de-
idem aut major re-
s. Aliam itaque viam
inierunt viri docti.
Sigon. comment. in
mph. Rom. ad ann.
subveniri poffe exi-
ndo, disceptationem
utrum M. Aemilius
Q. Fabius magister
d utrum M. Valerius
an Q. Fabius Maxi-
r extiterit; eamque
Maximi cognomine
Verum sententiae e-
verba proxime prae-
magis credo, quam
ea aetate atque eis
Valerio subjectum.
am verba §. 7. et 8.
rum equitum per di-
entiam ex insidiis cir-
memorans, ex eo con-
non videri, Fabium
equitum fuisse. Con-
in Annal. ad ann.
, opinatur, Livium
abili hiftoriarum hu-
is labyrintho, si di-
t, se explicare non
umque, annalium di-
ftractum, sibimet con-
videri; nisi muti-
hujus anni hiftoriam
t pluribus locis est,
Prius, ipsum Livium
humani paffum effe, verius videtur; qui certe duorum annorum res geftas in unum contulit, quum plerique faftorum conditores antiqui teftentur, inter consulatum M. Livii Dentri ac M. Aemilii c. 1. et M. Valerii ac Q. Appuleji Pansae c. 5. et 6. memoratum annum interponendum effe. Quemadmodum itaque horum annorum Fasti ordinandi sint, pluribus docent Sigon. ac Pighius ll. laud. V. etiam Dodwell. in Chronol. Graeco-Rom. Dionysio Halic. subjuncta ad annum ante Chriftum natum CCCI.

§. 5. *Proelio uno Marsos fundit*] *uno proelio* Leid. 2. Tum *Marsos fudit* Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. a m. 1. Hearnii Oxon. C. et edd. antt. usque ad Froben. qui anno 1535. fubftituit *fundit*, concinentibus reliquis scriptis.

Compulsis deinde in urbes munitas, Milioniam, Plistiam] Quidam codices *Miloniam* habent ac fere vetuftiores. Ceterum poftea anno CDLIX. [c. 34, 1.] Samnitium oppidum dicitur, Pliftia item superiore libro anno CDXL. [c. 21, 6.] hic (si Diis placet) Marsorum. Neque vero perpetuo audiri oportere puto, diversorum oppidorum fuiffe nomina, sed credibilius est, in his vel errare codices, vel memoria lapsum Livium. Utrumque sane non multum abest a vero. GLAR. Glareanus miratur, *Milioniam* et *Plestinam* hic Marsorum oppida dici, quorum illud paulo post [c. 34, 1.] Samnitium effe traditur: hoc vero 9, [21, 6.] inter Samnitium etiam oppida

liam, intra dies paucos cepit: et parte agri multatis
6 Marsis foedus reſtituit. Tum in Etruscos versum bel-
lum. et, quum dictator auspiciorum repetendorum
cauſſa profectus Romam eſſet, magister equitum,
pabulatum egreſſus, ex insidiis circumvenitur; si-
gnisque aliquot amiſſis, foeda militum caede ac fu-
7 ga in caſtra est compulsus. qui terror non eo tan-

numeratum est. nec juſte miratur. Nam Samnitium oppida sunt *Milonia* et *Plistia*. Marsorum vero *Milionia* et *Plestinia*, ut poſt etiam dicam ex veterum librorum et Stephani auctoritate. †. „ Glareanus accusat codices, quos „ saepe etiam reprehendit Sigo„ nius. Verum id, quod sibi lau„ di dat, in alio carpit. „ †. SIG. V. c. 34. De *Plistia* sive *Plistica* est l. 9, 21. DUK. Cluverius 2. Ital. ant. 15. p. 772. distinctionem Sigonii inter *Milioniam* et *Plestinam* (Sigonius scribit *Plestiniam*) Marsorum, ac *Miloniam* et *Plistiam* Samnitium non admittit: neque etiam cum Glareano vel codices antiquos erroris arguit; vel Livium, qui Milioniam et Pleſtinam nunc Marsis tribuit, quum alibi Samnitium oppida fuiſſe agnoscat, memoria lapsum credit. Quod enim ad oppidum posterius adtinet, supra 9, 21, 6. et c. 22, 2. pro *Plistiam* legendum censet *Plistinam*, idque Marsorum, non Samnitium, oppidum fuisse contendit, quia incolae ejus vocantur *socii Romanorum*; eo autem tempore sociam in Samnio Romanis urbem nullam fuisse: et quia Samnites Pliſtiam circumsidentes dicuntur novos milites adciviſſe *ab domo*, id est, ex Samnio proprie dicto. Praeterea pro *Milioniam* hoc loco legendum censet *Miloniam*, aeque atque infra editur c. 34. Quamvis autem eo loco Samnitibus Miloniam eripiunt Romani, eaque Steph. Byz. urbs Samnitium nobiliſſima dicitur, inde tamen non magis sequi, eam in Samnio proprie dicto sitam eſſe, quam quaslibet alias urbes, quas antea a Samnitibus ex aliis populis captas Romani iis iterum ademerunt. Quaedam huic Cluverii sententiae reposuit Gronov. supra 9, 21, 6. In Mſtis fere nihil mutatur, nisi quod primo *Milionam* legant Leid. 2. et Lovel. 1. *Miloniam* Lovel. 2. Harlej. Florent. Klock. et Oxon. C. apud Hearnium, qui in L. 1. *Millonium* invenit: deinde *Pelestinam* sit in Voſſ. 2. *Plestiniam* in Portug. Gaertn. et Haverk. *Prestinam* in Klock. et *Plistiam* in Harlej. Ceterum *compulsis* deest in Gaertn. Mox autem *et Fersiliam*, addita conjunctione, et literis transpositis, edd. Rom. anni 1472. et Parm. Tum *intra paucos dies* alio ordine habent Leid. 2. Harlej. Portug. et Haverk. cum edd. vett. ante Froben. anni 1535. *inter paucos dies* Gaertn. V. supra ad 5, 27, 2.

Et parte agri mulctatis Marsis] Copula *et* deficit in Lovel. 2. Sed intercidiſſe videtur neglegentia librarii ob similitudinem ultimarum literarum vocis praecedentis. V. ad 9, 41, 10. Tum *multatis* Florent. Leid. 1. et Lovel. 1. ac 3. V. supra ad 3, 67, 5.

um a Fabio abhorret, quod si qua alia arte cognomen suum aequavit, tum maxime bellicis laudibus: sed etiam, quod, memor Papirianae saevitiae, num- 8
quam, ut dictatoris injuſſu dimicaret, adduci potuiſſet.

IV. Nunciata ea clades Romam majorem, quam 1
res erat, terrorem excivit. nam, ut exercitu deleto,

§. 6. *Tum in Etruscos versum bellum*] Pal. sec. *Inde in Etruscos versum bellum*. GEBH. *Tñ in Etruscos* Haverk. V. ad 22, 17, 5. et mox ad §. seq. In verbis proximis particula *et* deest, et *repetundorum*, pro *repetendorum*, praefertur in Harlej. et edd. Aldina antiquioribus, nisi quod interim *repetendorum* dederint Mediol. anno 1505. Praeterea *profectus esset Romam* Leid. 1.

Magister equitum, pabulatum egressus, ex insidiis circumvenitur] *populatum egressus* Voſſ. 1. pro varia lectione in margine. vel *populatum egressus* Leid. 2. et Lovel. 1. *populatum est egressus* Harlej. V. infra hoc libro ad c. 26, 12. et c. 33, 7. Deinde *in insidiis circumvenitur* idem Harlej. *ex insidiis circumventus* Hearnii Oxon. C. in cujus B. desunt voces *ex insidiis*. Eas neque in Gaertn. neque in Haverk. inveni.

§. 7. *Qui terror non eo tantum a Fabio abhorret*] *qui terrorum eo tantum* Leid. 1. *qui terror non tantum* Voſſ. 2. et Leid. 2. *error*, pro *terror*, scribendum eſſe, conjicit vir doctus ad marginem ed. Curionis. Saepius eas voces in Mſtis commutari, infra videbimus ad 24, 30, 6. Hic tamen vulgatum servandum: non enim *errori*, sed *terrori* adscribendum est, quod foeda militum caede ac fuga in castra est compulsus. Praeterea *ab Fabio abhorret* Gaertn. et Haverk. *ab Fabio abhorreret* Portug. V. ad 39, 52, 6. Paullo ante *signisque aliquot missis*, pro *amissis*, Fragm. Hav. *signisque aliquod amissis* Gaertn.

Quod si qua alia arte cognomen suum aequavit, tum maxime bellicis laudibus] *quos signa alia arte* Haverk. *qui si qua alia arte* Voſſ. 2. et Fragm. Hav. a m. 1. V. infra ad 37, 35, 3. *quod si qua alia parte* edd. Aldo priores. Vide supra ad 7, 2, 11. Praeterea *cum maxime* Voſſ. 1. Lovel. 1. Portug. a m. 1. et Gaertn. *tñ maxime* Haverk. V. modo ad §. praec. Deinde *bestias laudibus* Klock. insigni aberratione. Ceterum omnia haec verba exsulant ab Harlej.

§. 8. *Numquam, ut dictatoris injussu dimicaret, adduci potuisset*] *abduci potuisset* Portug. et Gaertn. V. ad Livii 27, 29, 1. *deduci potuisset* Leid. 1. Paullo ante *sed et*, pro *sed etiam*, Lovel. 2.

§. 1. *Majorem, quam res erat, terrorem excivit*] *terrores excivit* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *terrorem exivit* Florent. a m. 1. Mox *ut exercitus deletus*, pro *ut exercitu deleto*,

2 ita juſtitium indictum; cuſtodiae in portis,
vicatim exactae; arma, tela in muros c
3 Omnibus junioribus sacramento adactis, d
ad exercitum miſſus, omnia spe tranquill
composita magiſtri equitum cura, caſtra i
4 rem locum redacta, cohortes, quae signa am
extra vallum sine tentoriis deſtitutas invenit;
tum avidum pugnae, quo maturius ignominia a

Hearnii Oxon. C. *ut exercitu delecto* Portug. [*ut exercitus delectus* Veith.] V. ad 9, 37, 8.

§. 2. *Arma, tela in muros congesta*] *in muris* Port. Gaertn. et Haverk. Male. Supra 4, 53, 10. *Quod omnia in locum tutum congesta erant* (* 31, 17, 6.)

§. 3. *Omnibus junioribus sacramento adactis*] *omnibus minoribus* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. saepius obvio librariorum lapsu. V. supra ad 6, 27, 10. [*adactis ad exercitum missis* Veith.]

Castra in tutiorem locum redacta] *in tutiorem locum castra redacta* Portug. *in tutiorem castra locum redacta* Gaertner. *in tutiorem redacta*, una voce exsulante, Haverk. Paullo ante *spe et tranquilliora et composita* Leid. 1. *spe tranquilliora incomposita* Voſſ. 2. et Lovel. 3.

§. 4. *Extra vallum sine tentoriis*] V. Lipsium 5. de Milit. Rom. dial. 18. DUK.

Quo maturius ignominia aboleretur] *aboletur* Gaertn. Sed notam, qua addita vox *abol'etur* scripta erat, neglexit librarius. V. ad 40, 14, 3. Paullo ante *signa admiserant*, pro *amiserant*, Fragm. Hav. Ita saepe peccant librarii. Praeter illa exempla, quae laudata sunt ad 4,

12, 11. v. etiam ad 4,
22, 9. 8, 33, 17. 9, 12,
atque alibi.

§. 5. *Castra inde i*
Rusellanum promovit
Rusellae Ptolemaeus
Plin. [3, 5.] item Buse
niae. Ejusdem agri ite
ster author in hoc a
[c. 37, 3.] anno ab urb
CDLIX. ubi tamen codic
gunt *Rosellanum*. Gl
inde deficit in Leid. 1.
2. et Harlej. quae, per
dium *iñ* scripta, a voc
intercepta est. V. ad
Praeterea trajectis voc
grum Rusellanum ca
movit idem Harlej. *i*
grum Russellanum,
lanum, primae edd.
Aldum. *Ruselanum* et
Lovel. 1. a m. 1. et Love
selanum in Leid. 2. *Rus*
in Klock. *Rasellanum*
3. *Rosellanum* in Po
selanum in Gaertn. *Ro*
in Haverk. *Nisellanum*
nii Oxon. C. V. etiam
lib. c. 37, 3. Oppidi,
nomen invenit, vere P
Graecis, *Rusellae* La
pro quo poſteriori ae
lae dixerunt, docet
Ital. ant. 3. p. 514.

§. 6. *Eo et hostes secu*
quam ex bene gesta re

aque confeſtim caſtra inde in agrum Rusel- 5
promovit. Eo et hoſtes secuti. et quamquam 6
geſta re summam et in aperto certamine
pem habebant; tamen insidiis quoque, quas
experti erant, hoſtem tentant. Tecta se- 7
vici, per vaſtationem agrorum deuſti, haud
caſtris Romanorum aberant. ibi abditis ar-
pecus in conspectu praesidii Romani, cui
Cn. Fulvius legatus, propulsum. ad quam 8

uam. SIG. Palat. sec.
uam. GEBH. Particu-
gonio inserta, non ad-
lorent. Voſſ. 2. Leid.
, 3. 4. Harlej. Klock.
Hav. Tum *ex bene*
e Gaertn. Mox *sum-*
perto certamine Har-
in aperto. Eamdem
omittunt etiam edd.
iores. *summam et a-*
amine Florent. *sum-*
imperato certamine
av. a m. 1. *in experto*
edd. Rom. anni 1472.
Praeterea *tam insidiis,*
n, Gaertn. V. ad 22,

ecta semiruta vici] se-
Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel.
Fragm. Hav. et Hear-
B. ac C. Similiter et-
peccatum erat 5, 49,
52, 4.) V. plura ad 9,

ationem agrorum deu-
evastationem Gaertn.
52, 3. *Urbium excidia*
esque agrorum semper
cient, aut patiantur.
Vastationem agrorum
contumeliam ostentan-
destituti edd. antt. pro
deusti reposuit. Et
cripti, nisi quod *deasti*
el. 4. *desti* in Klock.

destituti in Neap. Latinii. Vox illa deficit in Harlej. Infra 39, 2, 7. *Vicosque, qui in campis aut vallibus erant, deussit.* 40, 41, 5. *Montanorum Ligurum ab A. Postumio vineae caesae, frumentaque deusta.* c. 45, 1. *Arbores, quae obnoxiae frigoribus sunt, deusserat cunctas.*

Ibi abditis armatis, pecus in conspectu praesidii Romani, cui praeerat Cn. Fulvius legatus, propulsum] *ibi additis armatis* Gaertn. *ibi abditis armis* Lovel. 3. et Hearnii Oxon. N. quomodo, haud dubie culpa operarum, edidit etiam Modius; quem errorem tamen servarunt Gruter. Dan. Heinsius, J. Fr. Gronovius et Doujatius. Alibi etiam has voces commutari, infra videbimus ad 22, 37, 7. Tum *in conspectum praesidii* Portug. Deinde *C. Fulvius* Voſſ. 2. Lovel. 2. Fragm. Hav. Hearnii Oxon. N. in margine, et edd. antt. usque ad Froben. anni 1535. *M. Fulvius* Leid. 2. *consul Fulvius* Leid. 1. et Lovel. 3. *Cornelius Fulvius* Hearnii Oxon. L. 2. et C. praenomen omittitur in Lovel. 4. Reliqui vulgatum servant. Et sane hoc praenomen in gente Fulvia frequentiſſimum est, quae vix altero illo *Cajus* usa fuit. Tan-

inlecebram quum moveretur nemo ab Romana statione, paſtorum unus, progreſſus sub ipsas munitiones, inclamat alios, cunctanter ab ruinis vici pecus propellentes, *quid cessarent, quum per media castra Romana tuto agere possent?* Haec quum
9 legato Caerites quidam interpretarentur, et per

dem *perpulsum* Lovel. 4. V. ad 9, 24, 4.

§. 8. *Quum moveretur nemo ab Romana statione*] Ita primus edidit Cl. Jac. Gronovius. Neque aliter est in codd. noſtris, nisi quod Harlej. et forte etiam Florent. ac Klock. cum prioribus excusis praeferant *cum commoveretur*. Vel itaque syllaba *com* in illis repetita est ex vocula praecedenti, vel in aliis ab ea absorpta est. Tum *a statione* Voſſ. 2. et Lovel. 3.

Cunctanter ab ruinis vici pecus propellentes, quid cessarent, quum per media castra] *cunctantes* Gaertn. et Haverk. Sed adverbio illo Livius etiam supra usus est 1, 36, 4. *Tum illum haud cunctanter discidisse cotem ferunt.* hoc lib. c. 10, 12. et alibi. Tum *qui cessarent* Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 3. et Fragm. Hav. a m. 1. ubi *qui* pro cur positum videri poſſet. V. supra ad 2, 54, 8. Reliquis tamen vulgatum defendentibus adsentiri malo, et *quid* interpretari propter quid. V. ad 3, 7, 3. Hinc particula *quum* perperam omittitur in Haverk. et Gaertn. quorum poſterior etiam *per media castra Romana tuta*, pro *tuto*, praefert.

§. 9. *Et per omnes manipulos militum ingens esset indignatio*] Pal. sec. exhibet *indignatio magna esset*. GEBH. *ut per omnes* Gaertn. V. ad 21, 28, 8. Tum *militum manipulos*, transpositis dictionibus, Harlej. et edd. usque ad Froben. anni 1535. Deinde *magna esset indignatio* Hearnii Oxon. B. *indignatio ingens esset* alio ordine Flor. Voſſ. uterque, Leid. uterque, Lov. 1. 2. 3. 4. et Fragm. Hav. *indignatio magna esset* Port. Gaertn. et Haverk. In verbis praecedentibus *Alterites*, pro *Caerites*, Voſſ. 1. a m. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *Cerrites* Portug. et Haverk.

Nec tamen injussu movere se auderent] Pall. tres, excluso pronomine *se*, exhibent, *nec tamen injussu movere auderent.* GEBH. Sex codices membranacei τὸ *se* ignorant. Suetonius Caligula 13. *Itaque ut a Miseno movit, quamvis lugentis habitu.* J. FR. GRON. *injussi* edd. Rom. anni 1472. et Parm. Sed vox illa deficit in Lovel. 2. qua tamen Livius saepe utitur pro sine juſſu. V. supra ad 7, 12, 12. Deinde *movere auderent*, omiſſo pronomine, Voſſ. ambo, Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. Hearnii Oxon. L. 1. 2. B. Exc. Pithoei, et edd. Rom. anni 1472. et Parm. quorum auctoritate etiam expunxi. Saepius enim Livius verbum *movere* sine casu usurpare solitus est. 5, 25, 6. *Quod ex ea tantum praeda, quae rerum moventium sit, decima designetur.* 21, 32, 1. *Triduo fere post, quam Hannibal ab ripa Rhodani movit.* 22, 1,

manipulos militum indignatio ingens effet,
nen injuffu movere auderent; jubet peritos
adtendere animum, paftorum sermo agrefti,
ano, propior effet. Quum referrent, sonum
, et corporum habitum, et nitorem, cultio-
am paftoralia, effe; *ite igitur, dicite,* inquit,

ver adpetebat, quum
l ex hibernis movit.
Movere inde statuit
ora loca. 23, 1, 1. *Con-*
c Apulia in Samnium
25, 9, 8. *Hannibal con-*
cte movit. c. 16, 1. *Prius-*
c Lucanis moveret. c.
Quarta vigilia movere.
. Moverat ex hibernis
m hostis Q. Claudius.
Certior jam factus,
m ab Thebis Pheras
35, 4, 5. *Quum luce mo-*
men turmam equitum
um misit. 40, 59, 7. *Ter-*
t in foris publicis. V.
3, 21, 1. Jac. Gronov.
8. Graevium ad Cic.
. ep. 12. et viros doctos
i 5, 13, 11.

s linguae adtendere a-
pastorum sermo agre-
rbano, propior esset]
et tert. *attendere ani-*
storum sermoni, agre-
bano propior esset. sec.
e animos pastorum, ser-
gresti an urbano pro-
t. GEBH. Duo Pall. et
bet peritos linguae at-
animum pastorum ser-
agresti an urbano pro-
t. Etiam tertius *sermo-*
. GRON. *adtendere ha-*
uff. 1. in marg. et Leid.
a vox ex sequenti huc
videtur. *adtendere a-*
ortug. Gaertn. Haverk.
ii Oxon. B. Quomodo
dediffe videntur, quia

plures juffi erant, ut quisque animum, adeoque omnes illi animos, adtenderent. Verum eo sensu utrumque in usu fuit *adtendere* et *advertere animos,* vel *animum.* Cic. orat. 2. Agrar. 15. *Adtendite animos ad ea, quae consequuntur.* Liv. 4, 45, 4. *Adverterent animos, ne quid novi tumultus Lavicis oriretur.* Cic. de Amic. 26. *Admonendi sunt, ut animum advertant.* Salluft. in Jug. 69. *Vaccenses ubi animum advertere.* (* Liv. 24, 18, 2.) Vulgatum itaque, plurium et meliorum codicum auctoritate firmatum, servo. Similiter de pluribus non tantum *in animos,* sed etiam *in animum inducere* Livium dixiffe, docent exempla, quibus hanc locutionem supra inluftravi ad 1, 17, 4. Praeterea *adtendere animum pastorum sermone* Portug. Gaertn. et Haverk. *sermoni* Voff. 2. et Lovel. 3. Et hic etiam aeque *sermoni* ac *sermo* ferri potest: quare iterum plurium ac meliorum codicum consensus efficit, ut vulgatum praeferendum censeam. Deinde *agresti inurbano* Lovel. 4.

§. 10. *Et corporum habitum, et nitorem, cultiora, quam pastoralia, esse*] *et corporum et habitum et nitorem cultiora* Fragm. Hav. *et corporum habitum nitorem cultiora* Gaertn. *et corporum habitum nitorem cultioriora* Haverk. *et corporum habitum et nitorem et cultiora* Leid. 2. Tum *cultiora esse, quam*

detegant nequidquam conditas insidias: omnia scire Romanum: nec magis jam dolo capi, quam armis
11 *vinci, posse.* Haec ubi audita sunt, et ad eos, qui consederant in insidiis, perlata, consurrectum repente ex latebris est, et in patentem ad conspe-
12 ctum undique campum prolata signa. Visa legato major acies, quam quae ab suo praesidio suſtineri posset. itaque propere ad dictatorem auxilia adcitum mittit; interea ipse inpetus hoſtium sustinet.

pastoralia Lovel. 4. Mox vocabulum *insidias* deficit in Voff. 2. et Lovel. 3. *nequidquam conditas urbes insidias* habet Lovel. 4. *nequiquam* est in Florent. et Leid. 1. V. infra ad 40, 47, 9.

Nec magis jam dolo capi, quam armis vinci, posse] *non magis jam dolo capi* Portug. Gaertn. et Hearnii Oxon. B. [*non magis dolo capi* Veith.] *non magis id dolo capi* Haverk. *nec magis jam capi dolo* Lovel. 2. 4. Harlej. Fragm. Hav. et edd. antt. ante Aldum. Deinde *quam armis capi vinci posse* Portug. a m. 1. in quo *vincique* emendatur a m. 2. *vinci potuisse* Voff. 1.

§. 11. *Qui consederant in insidiis, perlata, consurrectum repente ex latebris est*] *considerant* Haverk. Hinc *tunc surrectum* Leid. 2. *tum surrectum* Lovel. 3. Deinde *e latebris est* Lovel. 4. *ex latebris esse* Portug. In verbis sequentibus *et patentem ad conspectum* praeferunt Voff. 2. et Lovel. 3.

§. 12. *Auxilia adcitum mittit; interea ipse inpetus hostium sustinet*] *auxilio accitum mittit* Gaertn. *auxilia acciri mittit* Hearnii Oxon. N. et L. 2. [Veith.] *accitum mittit auxilia* Leid. 2. et Lovel. 1. Deinde *hostium inpetus sustinet* Lovel. 2. *inpetus hostium sustineret* Lovel. 4. V. ad 39, 52, 6. *impetum hostium sustinet* Harlej. et edd. Aldina priores. V. supra ad 1, 4, 9.

§. 1. *Nuncio adlato, dictator signa ferri, ac sequi armatos jubet*] Omnia haec verba desunt in Voff. 1. Leid. 2. Lovel. 2. 3. 4. et Fragm. Hav. in contextu. Transpositis autem dictionibus *et sequi jubet armatos* legunt Florent. Voff. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Haverk. et Fragm. Hav. *atque sequi jubet armatos* Gaertn. Mox *clariora*, pro *celeriora*, Lovel. 4.

§. 2. *Rapta extemplo signa armaque; et vix ab inpetu*] *Recepta extemplo signa* Lovel. 4. Tum vox *et* deficit in Lovel. 1. Mox *concursu*, pro *cursu*, Harlej. quomodo etiam supra variant codices 5, 42, 3. *concursare* et *cursare* eo modo supra confundebantur 9, 24, 12. [*tenebatur* Veith.]

Quum ira ab accepta nuper clade stimulabat, tum concitatior accidens clamor] Pall. duo meliores *cum ira accepta nuper clade stimulabantur*. Forte *cum ira acceptae nuper cla-*

V. Nuncio adlato, dictator signa ferri, ac se- 1
qui armatos jubet. sed celeriora prope omnia im-
perio erant. Rapta extemplo signa armaque; et 2
vix ab inpetu et cursu tenebantur. quum ira ab ac-
cepta nuper clade stimulabat, tum concitatior ac-
cidens clamor ab increscente certamine. Urguent 3
itaque alii alios, hortanturque signiferos, ut ocius
eant. quo magis festinantes videt dictator, eo in-
pensius retentat agmen, ac sensim incedere jubet.

dis stimulabantur. GEBH. *tum ira* Voss. 1. Lovel. 1. 2. Gaertn. Fragm. Hav. Florent. a manu recenti, et Hearnii Oxon. N. L. 2. et C. [Veith.] V. supra ad 6, 23. 3. Tum *ira ab accepta nuper clade stimulabant* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *ira accepta nuper clade stimulabantur* Voss. 2. et Lovel. 3. *stimulabantur* etiam Fragm. Hav. quae scriptura errori librarii tribuenda est. Male itaque Gebhardus inde legendum conjecit *ira acceptae nuper cladis stimulabantur.* Ea enim recepta, nisi simul legamus *tum concitatiori accidente clamore*, verba illa non habebunt, unde pendent. Sed insuper, ita legendum non esse, ostendit sibi in vicem respondens locutio *ira ob accepta clade et clamor ab increscente certamine;* in quibus *ab* accipitur eodem modo, ut infra 26, 1, 3. ubi plura vide. *accepta clade nuper stimulabat*, trajectis vocabulis, Haverk. Sed τὸ *nuper* aberat a Lovel. 4. Insuper *accedens clamor* Lovel. 4. Portug. Gaertn. et Haverk. cum edd. Frobeniana anni 1535. antiquioribus. Male. V. infra ad 21, 10, 12.

§. 3. *Urguent itaque alii alios, hortanturque signiferos, ut ocius eant*] *clamor ab increscente certamine urgēt. atque alii alios, hortanturque signiferos* Haverk. *Itaque* et *Atque* saepius commutantur. V. ad 40, 12, 2. Tum vocula *ut* non adparet in Fragm. Hav. a m. 1. Eam saepe omitti post verba hortandi, infra videbimus ad 40, 11, 1. Hic tamen aliis codd. qui uno consensu defendunt, eam servandam esse consentio.

Quo magis festinantes videt dictator] Vet. lib. *festinantes ire videt.* SIG. Pal. sec. *festinantes ire videt*: ut monuit ex suo quoque Sigonius. Confer haec cum Curtii 3, 10. ubi narrat, ab Alexandro milites, concitatius euntes, manu inhibitos. GEBH. *festinantes ire videt* etiam Portug. et Haverk. *festinantesve videt* Gaertn. *festinantes ut videt* Hearnii Oxon. B. *festinantes vidit* Fragm. Hav. *festinantes videret* Lovel. 4. V. ad 39, 52, 6. Vox *videt* deerat in Lovel. 4. Mox *retinet agmen*, pro *retentat*, idem Lovel. 4. quod ex interpretatione natum est. Emphasis hic est in frequentativo; quo indicat, dictatorem subinde omni hac via saepius retinuisse milites. Alibi saepe librariis forma haec verborum displicuit. V. supra ad 5, 40, 3. Eodem verbo aliquoties usus est

4 Etrusci contra, principio exciti pugnae,
copiis aderant. Et super alios alii nuncia
tori, omnes legiones Etruscorum capessiſſe
nec jam ab suis resiſti poſſe: et ipse cern
periore loco, in quanto discrimine praesi
5 set. Ceterum, satis fretus eſſe etiam nu
rando certamini legatum, nec se procul a
riculi vindicem, quam maxime vult fatigari

Aurel. Vict. in Caesar. sed sine emphasi pro retinere. At simili sensu obcurrit apud Tacit. 2. Hiſt. 35. *Desilire in vada ultro Germani, retentare puppes, scandere foros, aut cominus mergere.* 5. Hiſt. 21. *Civilis dum fugientes retentat, agnitus petitusque telis, relicto equo, transnatavit.*

§. 4. *Et super alios alii nunciant dictatori*] Vide, ut hic sermo statim versus est. Praecedentia enim verba manifeſte de Hetruscis dicuntur, haec autem omnino de Romanis. Neque enim Hetrusci dictatori nunciant, omnes legiones Hetruscorum capessisse pugnam. Sed certe conjunctio *et* novae digressionis est nota, quod superiore quoque libro admonuimus: nisi quis mendam in hoc loco putet. GLAR. De Romanis intelligendum, non de Etruscis. Itaque nova periodus inſtituenda est. SIG. Voculam *et* omittunt Voſſ. 2. et Lovel. 3. Paullo ante *principio excitati pugnae*, pro *exciti*, Klock. V. ad 28, 24, 4. *principio exciti pugna* Florent.

Omnes legiones Etruscorum capessisse pugnam; nec jam ab suis resisti posse] *cepisse pugnam* Leid. 2. quod ex gloſſa interpretis natum puto. Supra 2, 6, 8. *Decorum erat tum ipsis capessere pugnam ducibus.* hoc

lib. c. 19, 14. *Suoque*
gis milites, quam
ductu aut imperio,
capessebant. Klock. p
pesse. Tum *nec ab*
posse Lovel. 4. et G
jam a suis resisti po
Leid. 2. et Lovel. 1. a
jam ab suis resisti
antt. usque ad Aldum.
to in discrimine Lov
2, 19, 8. Uni tamen
habere, temerarium

§. 5. *Ceterum, sati*
se etiam nunc tolera
mini legatum] Haec
intelliguntur, duram
bent compositionem. C
lib. *Caeterum fretus*
etiam nunc. SIG. Ita
Duram compositione
videtur Glareanus, q
dum credebat, *satis*
rando certamini, id
sufficere. Placeret it
ctio verborum, quae
Sigonii et meorum u
rit. Male. Jungendum
tis fretus, ut *satis cr*
similia; de quibus i
21, 8, 3. Est autem
viana *esse tolerando*
pro posse tolerare
de qua v. supra ad 5,
terea vox *Ceterum* ex
vel. 3. *esse nam nun*
do certamini legunt
Lovel. 3. *esse etiam vi*

egris adoriatur viribus feſſos. Quamquam 6
rocedunt, jam tamen ad inpetum capiendum,
utique, modicum erat spatium. prima ince-
signa legionum, ne quid occultum aut re-
um hostis timeret: sed reliquerat intervalla
ordines peditum, qua satis laxo spatio equi
ti poſſent. Pariter sustulit clamorem acies; 7
ſſus eques libero cursu in hoſtem invehitur,

mini Voſſ. 1. a m. 2.
et Lovel. 1.

Prima incedebant signa
m, ne quid occultum aut
um hostis timeret] *post-*
edebant Hearnii Oxon.
hosti sumere Klock.
nte *ad impetum capiun-*
o capiendum, Florent.
6, 36, 11.

elinqueret intervalla in-
nes peditum] Sic illae,
ecutae sunt Modianam:
Curio cum omnibus prio-
eliquerat. Rectius omni-
nim de dictatore hoc ver-
audiendum, non de hoſte.
GRON. *relinqueret* jam
quatuor annis ante Mo-
receperunt Basil. anno
uod deinceps repetierunt
nno 1573. et Francof. an-
atque ita demum Modius:
recte *reliquerat* revoca-
novius. Id autem Oxonien-
orum teſtimonio firmari,
est Hearnius; neque dis-
t mei, nisi quod *relin-*
sit in Lovel. 2. Gaertn.
m. Hav. Praeterea *inter*
n *ordines* Lovel. 4.

satis lato spatio equi
itti possent] Scribo, *qua*
axo spatio equi permitti
t. GELEN. Recte *laxo*
Gelenius; neque aliter

codd. Hearnii Oxonienses, ut et mei, nisi quod *satis lapso* sit in Lovel. 1. *satis lato* in Leid. 2. Colum. 4, 30. *Riguus locus spatia laxiora desiderat.* Solent autem *laxus* et *lapsus* a librariis commutari. V. quae notavi ad Silii 8, 322. Et eo modo confunduntur etiam *laxare* et *lassare*. V. supra ad 6, 9, 9. 21, 59, 6. (*32, 5, 2.) et viros doctos ad Rutilii Iter 1, 371. Similiter etiam turbant scribae in vocibus *laxus* et *latus*. V. infra ad 39, 17, 2. Deinde recte etiam idem Gelenius *permitti*, consentientibus omnibus scriptis meis. V. ad 3, 70, 9. Ex locis autem ibi laudatis conſtat, non audiendos eſſe Portug. Gaertn. et Fragm. Hav. in quibus *equites permitti.*

§. 7. *Et inmissus eques libero cursu in hostem invehitur*] Sic apud me primus Juntas. Sed melius Thuan. Flor. Voſſ. [pr.] Helm. Andreas, Bechar. Ascens. Mogunt. *emissus*. nempe ex acie Romana, per quae dixerat intervalla. 2, [43, 7.] *Ita instruxisset aciem, ut, solo equitatu emisso, exercitum hostium funderet.* 7, [15, 3.] *Eques deinde emissus turbatos avertit.* 29, [2, 5.] *Intervalla patentia satis late fecerant, qua equitatum, ubi tempus esset, emitterent.* 30, [18, 4.] *Tu quatuor legionum equites in hostem emitte.* 33, [36,

incompositisque adversus equeſtrem procellam sub-
8 itum pavorem obſundit. Itaque, ut prope serum auxilium jam pene circumventis, ita universa requies data est. integri accepere pugnam: nec ea

10.] *Et equitum Latinorum omnes turmas in hostem emisit.* J. FR. GRON. *emissus eques* praeter Voſſ. 1. et Flor. a Gronovio memoratos, ex meis legunt etiam Leid. ambo, Lovel. 1. 2. Harlej. Klock. et Hearnii Oxon. L. 1. 2. ac N. Ita supra 2, 25, 3. *Militem avidum certaminis emittit.* 6, 13, 4. *Tum equitum turmae emissae.* 28, 14, 11. *Equitatum omnem extemplo in equites emittit.* ubi similiter ante Gronov. peccabatur. V. quae ibi notantur. Ceterum *immissus* ante Juntam dedit Aldus. [*immissus* Veith.] Deinde *cursus liberos* praefert Leid. 1.

Incompositisque adversus equestrem procellam subitum pavorem obfundit] *in incompositosque effundit* Portug. *incompositosque offundit* Voſſ. 1. *incompositosque effundit* Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. a m. 2. *incompositisque effundit* Flor. a manu recenti, Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. Fragm. Hav. a m. 2. Hearnii Oxon. N. L. 2. B. C. et edd. vett. usque ad Froben. qui anno 1531. *offundit* recte substituit. Paſſim haec verba a librariis in codd. scriptis commutantur. V. ad 33, 7, 8.

§. 8. *Itaque, ut prope serum auxilium jam pene circumventis, ita universa requies data est*] Primus tertiusque Pall. codd. *Itaque ut properum auxilium.* sec. *Itaque ut non properum auxilium.* Sed elegans est vulgata lectio. l. 27, 20. *Asdrubal Gisgonis et Mago imperatores ex ulteriore Hispania ad Asdrubalem venerunt, serum post male gestam rem auxilium.* Eodem lib. c. 47. *Magnopere vereri, ne perditis rebus serum ipse auxilium venisset.* l. 31, 24. *Quamquam serum auxilium perditis erat, tamen, quae proxima auxilio est, ultionem petens.* l. 40, 25. *Haec sera futura auxilia erant.* GEBH. Voſſ. [pr.] *ut prosperum.* Thuan. Voſſ. alter, duo Pall. *ut properum auxilium.* Tertius: *ut non properum auxilium.* Cui pene accedo, etsi non oblitus, *serum auxilium* alibi frequentari noſtro. 28, 25, 13. *Nihil reliqui habebant praeter non tutissimum a malis consiliis receptum.* Ubi vide: nam hic quoque vitiarant. Illud elegans, *universa requies.* Ut 4, [27, 5.] *Conferendo vires spem universae victoriae, tentato paullatim eventu certaminum, suos praecipere.* 7, [11, 1.] *Tanti ea ad universi belli eventum dimicatio fuit, ut Gallorum exercitus proxima nocte, relictis trepide castris, in Tiburtem agrum* etc. *transierit.* 22, [12, 10.] *Neque universo periculo summa rerum committebatur.* Et [c. 32, 2.] *In casum universae dimicationis non veniebant.* 23, [16, 4.] *Duces nec prohibebant paucos temere rogantes, nec dare signum universae pugnae volebant.* 31, [35, 1.] *Rex tam celerem aleam universi certaminis timens.* 36, [7, 1.] *Hannibal, nominatim rogatus sententiam, in universi belli cogitationem regem avertit.* Haec eo, ne tibi eveniat, quod ho-

longa, aut anceps fuit. Fusi hoftes caftra re- 9
t, inferentibusque jam signa Romanis cedunt,
ultimam castrorum partem conglobantur.
ent fugientes in anguftiis portarum: pars ma- 10

ectiffimo; qui malebat, is requies. J. FR. GRON. rum *jam pene circum-* Leid. 2. *prosperum jam* rcumventis Lovel. 1. vo-ilium in utroque omiffa. m *auxilium jam pene* ventis Lovel. 2. 4. Gaertn. Fragm. Hav. a m. 2. (in pe *auxilium* erat a m. 1.) Oxon. N. C. et Exc. Pi-ioi *properum auxilium* ircumventis Portug. et Quam quidem lectionem ius probavit, et commo-potest: quum tamen non, subleftae fidei codd. su-qualis praeter meos modo stos Pal. sec. apud Geb-potius effe puto, ut cum Gebhardo *prope serum* m probem. Praeter loca Livii, quae idem Gebhar-davit, *serum auxilium* t etiam Liv. supra 3, 5, is *serum auxilium post* m venerant, *prope cum* isdimissi. Particula au-n deest in ed. Rom. anni am reliquae, quas vidi, dd. scriptis conftanter . Ceterum *universis re-*lata est etiam vir doctus ginem ed. Curionis le-conjecit. Sed recte Gro-dgatum defendit. Exem-s adde haec ex Liv. 1, 38, numquam *ad universae* nicationem *ventum est.* 6. *Incautosque universo* errore *effuso obprimeret.* 1. 9. *Casum universae pu-*um *necessarium ducebat.*

integri accepere pugnam: nec longa, *aut anceps fuit*] *integre accepere* Portug. *integri accipere* Gaertn. *integri acce-perunt* Lovel. 4. Tum *nec ipsa longa*, omiffa voce *ea*, Hear-nii Oxon. N. L. 2. B. C. Exc. Pi-thoei, et cum edd. Rom. anni 1472. ac Parm. omnes mei Mfti, nisi quod in Klock. sit *nec haec exposita longa.* Saepe *ipsa* pro *ea ipsa* poni, saepe etiam, ubi ita praeferunt codd. manu exa-rati, vocem *ea* culpa scribarum omitti, supra vidimus ad 5, 43, 4. Hic tamen non poffum non conspirantibus in eamdem lectio-nem codd. consentire. Praeterea *anceps pugna fuit* Portug. er-rore librarii. Tò *fuit* non adpa-ret in Voff. 2.

§. 9. *Et in ultimam castrorum partem conglobantur*] *in ulti-ma castrorum parte* Harlej. cum edd. prioribus. Aldus demum vulgatum reposuit, cum quo sentiunt reliqui scripti. Praeter-ea *ut in ultimam* Gaertn. sol-lemni scribarum lapsu. V. ad 21, 28, 8. In praecedentibus idem cod. omittit voculam *jam.*

§. 10. *Pars magna aggerem vallumque conscendunt*] Vocem *pars* tamquam conlectivam cum verbo plurali libenter Livium conftruere, supra dictum est ad 5, 38, 5. Quid tamen effe dicam, quod hoc loco omnes mei (solis forte Klock. ex quo nihil nota-tur, et Harlej. cujus scripturam mox memorabo, exceptis) con-stanter legant *conscendit*, et mox *posset*? iisdem consentit [Veith.] Oxon. B. Hearnii, qui insuper *conscendit* sibi obvium fuiffe te-statur in N. C. et Exc. Pithoei,

gna aggerem vallumque conscendunt, si aut ex superio-
re loco tueri se, aut superare aliqua et evadere
11 poſſent. Forte quodam loco male densatus agger
pondere superſtantium in foſſam procubuit: atque
ea quum Deos pandere viam fugae conclamaſſent,
12 plures inermes, quam armati, evadunt. Hoc proe-
lio fractae iterum Etruscorum vires: et, pacto an-
nuo stipendio, et duùm mensium frumento, per-

quemadmodum contra *posset* exhibent Harl. et ed. Rom. anni 1472. ac Parm. An omnium horum codd. librarii erraſſe dicendi sunt? Durum id est. Eo tamen inclinat animus. Praeterea *vallum aggeremque* edd. principes usque ad Aldinam, quae voces transposuit, consentientibus scriptis, uno Harlej. in diversa abeunte.

Si aut ex superiore loco tueri se, aut superare aliqua et evadere] Pal. sec. *aut superare, aut aliqua evadere*. GEBH. Ita et Portug. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. a m. 2. *aut superare aliquam et evadere*, Leid. 1. *aut superare et evadere*, voce omiſſa, Exc. Pithoei Malc. De voce *aliqua* v. ad 38, 30, 7. Praeterea *e superiore loco* Voſſ. 1. et Lovel. 1. *e superiori loco* Leid. 2. *ex superiori loco* Lovel. 2. Portug. Gaertn. et Haverk. *ex supero loco* Leid. 1.

§. 11. *Male densatus agger pondere suprastantium in fossam procubuit*] Vet. lib. *superstantium*. SIG. Tres Pall. referunt cum Campani ed. *pondere superstantium*. Andreas vero *suprastantium*. GEBH. Paris. anno 1573. primi ediderunt *superastantium*; quod poſtea secuti editores servarunt. Id tamen ortum puto ex errore vel operarum, vel ejus, qui huic editioni praefuit, et ex *suprastantium*, ut ante Sigonium legebatur, *superstantium*, quod is in contextum recepit, emendaturus, inserto τῷ *e*, literam *a* expungere oblitus est. Nam *superadstare* quidem verbum probum est, apud Virg. 6. Aen. 17. et, ut lexica docent, apud Manil. atque alibi obvium, eo tamen Livium usum eſſe, nondum comperi. Insuper lectio illa nullius cod. teſtimonio firmatur. Ut enim Sigonius in vet. lib. et Gebhardus in suis invenerunt, praeferunt etiam omnes mei, nisi quod *suprastantium* sit in Lov. 4. et ex Flor. nihil notatum videam, ut forte is quoque *suprastantium* servarit. Contra *superstantium* Hearnio quoque in Oxon. N. L. 2. B. et C. obvium fuit, quam etiam scripturam revocavi. *super* et *supra*, ac propterea *superstare* ac *suprastare*, in Mſtis confundi, infra videbimus ad 23, 36, 6. De verbo autem *superstare* v. ad 37, 27, 8. Vox *male* deerat in Leid. 2. Sed *male densatus* est, non satis densatus. V. Emmen. ad Virg. 1. Georg. 105. *quodam loco male densato* perperam Voſſ. 2. Etiam *ager*, pro *agger*, est in Lovel. 2. 3. 4. et Gaertn. *ei fossam*, pro *in fossam*, Lovel. 4.

Atque ea quum Deos pandere viam fugae conclamassent] *atque eva quum Deos* Klock. *atque evah quum Deos* Harlej. cum edd. antt. *atque eo quum Deos*

missum ab dictatore, ut de pace legatos mitterent
Romam. Pax negata: induciae biennii datae. di- 13
ctator triumphans in urbem rediit. Habeo aucto-
res, sine ullo memorabili proelio pacatam ab di-
ctatore Etruriam esse, seditionibus tantum Arreti-
norum compositis, et Cilnio genere cum plebe in
gratiam reducto. Consul ex dictatura factus M. 14
Valerius. non petentem, atque adeo etiam absen-

Lovel. 2. *atque eam quum Deos pandere viam* Leid. 2. Lovel. 1. Gaertn. Fragm. Hav. a m. 2. et Hearnii Oxon. N. ac C. *ad quae cum Deos pandere viam* Neap. Latinii. Sed recte Mediol. anni 1505. ediderunt *atque ea quum Deos*, quod non tantum plerique editores posteriores, sed et reliqui codd. probarunt. Praeterea *inclamassent* Gaertn. Error inde ortus est, quia per notam scriptum fuerat *ēclamassent*, quod levi negotio in *īclamassent* corrumpi potuit ob ductuum similitudinem. Hac ratione commutantur *contentus* et *intentus*. V. ad 7, 5, 5. *concitare* et *incitare*. V. ad 8, 33, 1. *contra* et *intra*. V. ad 7, 40, 13. (* *concursus* et *incursus* v. ad 30, 25, 3.) Mox *evadunt* deficit in Lovel. 2.

§. 12. *Pacto annuo stipendio, et duûm mensium frumento*] *pacto annuo stipendium* Florent. et Leid. 1. Tum *et duum mensium stipendio* Lovel. 4. Cujus codicis librarii menti adhuc vox illa ex praecedenti obversabatur, quum hoc scriberet. *et duum mensium frumento imperato* una voce auctiores Harlej. Neap. Latinii, et edd. nonnullae principes. Eo verbo in hac re usus est Livius supra 9, 43, 21. *Tum trium mensium frumento imperato, et annuo stipendio, ac singulis in militem tunicis, ad senatum pacis oratores missi.* Ubi plura vide. Hic tamen ea vox non necessaria est, quum *pacto* praecesserit; quod de eodem negotio adhibet supra 8, 2, 4. et c. 36, 11. etiam 9, 43, 6. Recte itaque Aldus vocem *imperato* ejecit, quam neque reliqui codd. agnoscunt. Mox *a dictatore*, pro *ab*, Leid. 2. et Lovel. 2. Deinde *Romam legatos mitterent*, transpositis vocibus, Voss. 1. Leidens. 2. Lovel. 1. Portug. Gaertn. et Haverk.

§. 13. *Sine ullo memorabili proelio*] Vox *proelio* deficit in Lovel. 4. At *memorabili bello proelio* est in Voss. 2. Quamvis autem librarius subjectis notis recte indicarit, vocem *bello* delendam esse, interim tamen hinc patet, saepe librarios voces *bellum* et *proelium* commutasse. V. ad 3, 61, 2. Paullo ante, continuata oratione, *Pace negata, induciae biennii datae*, pro *Pax negata*, Harlej. Sed nihil muto, partim quia omnes reliqui codices stant pro vulgato, partim quia Livio sollemne fuit, orationem in minores periodos intercidere. V. infra ad 21, 36, 4.

Cilnio genere cum plebe in gratiam reducto] *Licinio genere* tantum non omnes codd. et edd. ante ultimam Gruteri. V. quae supra notata sunt hoc lib. ad

tem, creatum credidere quidam; et per interregem ea comitia facta. id unum non ambigitur, consulatum cum Appulejo Pansa gessisse.

c. 3, 2. [*Etruriam seditionibus* Veith.]

§. 14. *Consulem ex dictatura factum M. Valerium*] Lege *Consul ex dictatura factus M. Valerius*. GELEN. Haeret in Pall. pr. ac tert. haec lectio *Consul ex dictatura factus M. Valerius*. in sec. *Consulem ex dictatore factum M. Valerium*. in Camp. *Consul ex dictatore factus M. Valerius*. GEBH. *Consulem ex dictatore factum M. Valerium* cum priscis edd. legunt Lovel. 4. a m. 2. Portug. Harlej. Gaertn. et Haverk. ut ita oratio continuaretur cum sequentibus, et haec verba penderent a verbo sequenti *credidere*. Sed v. ad §. praec. *Consul ex dictatura abiit et factus M. Valerius* Hearnii Oxon. L. 2. et C. *Consul ex dictatore factus M. Valerius* ejusdem L. 1. et B. neque aliter Voss. 1. et Leid. 2. Reliqui probant emendationem Gelenii. Vir doctus ad marginem ed. Curionis emendandum censebat *ex dictatore*. Eam locutionem exponit Doct. Oudend. ad Lucani 4, 719. quemadmodum contra *ex dictatura*, quod in longe pluribus ac melioribus superest, exposuit Gronov. 4. Obs. 20. p. 320. ubi etiam lectionem Gelenii probavit.

Non petentem, atque adeo etiam absentem, creatum credidere quidam] Fortassis *tradidere*. Non solet Livius, quum aliquid varie proditum adnotat, in ea re uti verbo *credere*, sed aliter atque aliter id enunciat. Evolvatur vel solus liber 9, 15. 42. et 46. *In quibusdam annalibus invenio*. c. 23. *Invenio apud quosdam*. c. 28. *Utrumque traditur*. c. 36. *Quidam tradunt*. c. 44. *Alii tradunt*. eodem cap. *Quidam auctores sunt*. Et *credere* ac *tradere* saepe permutantur. V. viros Cl. Burmann. ad Ovid. 2. Metam. 378. et Drakenb. ad Silii 16, 371. DUK. *non potentem* Portug. et Haverk. de quo errore v. ad 5, 14, 5. male autem hae voces ambae omittuntur in Flor. Tum *atque ideo etiam absentem* Portug. et Gaertn. *atque ideo etiam absentes* Haverk. *ideo* et *adeo* etiam alibi commutari solent. V. N. Heinsium ad Nason. Ep. 17. Her. 164. *atque adeo absentem etiam* Harlej. et edd. ante Froben. anni 1535. *atque etiam absentem* Lovel. 4. [*atque eum etiam absentem* Veith.] Voces *atque adeo* exsulant a Lovel. 2. Ea tamen formula apud optimos scriptores frequens est. Cic. 4. ad fam. ep. 3. *Sed aliquid, atque adeo multa, addunt et adferunt de suo*. Or. pro Planc. 19. *Etiam atque etiam insto, atque urgeo, insector, posco, atque adeo postulo crimen*. In Pison. 18. *Tune etiam, atque adeo vos, geminae voragines scopulique reipublicae, vos meam fortunam deprimitis?* et ita alii saepe. Vox *creatum* deest in Gaertn. et Haverk. quorum librariis ea displicebat, quia initialia hujus §. verba casu quarto concepta cum his jungebant. Tum *crediderunt* Lovel. 4. Reliqui omnes *credidere*. Conjectura tamen Cl. Dukeri admodum placet. V. ad Epit. Liv. 60.

Et per interregem ea comitia facta] Probo magis *habita*, quod est in vet. lib. SIG. Sigonius *habita*. Sed neque illa, neque vox *facta*, comparet in Pall. duobus melioribus. Alias sec. binaeque

M. Valerio et Q. Appulejo consulibus, sa- 1
ae foris res fuere. Etruscum adversa belli 2
duciae quietum tenebant: Samnitem, mul-

principes defensitant
acta. GEBH. Sigoni-
obat *habita* e suo ve-
tribus nostris ea vox
alat: verum in aliis tri-
ntegra. Cum autem to-
Livius *perfecta comi-*
non et *facta* diceret.
lib. [c. 16, 1.] *Comi-*
ctis veteres consules
um in Samnio gerere.
ON. Probum est *facta.*
. *Comitia utriusque*
ge diversa ratione fa-
Ibid. c. 14, 4. *Comitiis,*
quae fierent. Sic con-
re 3, 10, 8. DUK. Idem
in priori ed. notarum
ocem *facta* a meliori-
bus suis deficiente sen-
rsus exsulare, legendum
ea comitia inita. Nam
aliquid tale requiri, ne-
us quidquam a praece-
iteris potuisse absorbe-
us tamen in posteriori-
vulgatum contra Sigo-
ndit. Nam *ea comitia*
atum inveni in Lovel. 4.
facta in aliis, quam
ovel. 3. et Fragm. Hav.
fuit. Non tantum *per-*
nitia apud Liv. obcur-
. 1. 25, 41, 10. 30, 39. 5.
ed et *fieri,* ut hoc loco
cuntur supra 1, 35, 1. *Eo*
arquinius instare, ut
imum comitia regi cre-
rent.

m non *ambigitur,* con-
cum *Appulejo Pansa*
id *unum vero ambigi-*
. 4. Error ex compen-
tum est, pro quo scri-
se *a'o* existimavit libra-
d 31, 35, 1. Tum *Pensa*
t Leid. 2. Deinde *ges-*
sisset Lovel. 4. *gessisse M. Valerium* Haverk.

§. 1. *M. Valerio*] Et hic rursus Valerium absque cognomine profert, ut anno ab urbe condita CDXLIII. [9, 28, 8.] fecerat, et bis, hoc adhuc anno [c. 9, 3.] et sequenti [c. 11, 4.] quamquam Maximus hic fuit dictator, ac illi consulatus duobus sequentibus annis datus videtur. Id unum apud me dubium, num Corvinus etiam Maximus sit cognominatus, an alius quispiam M. Valerius cum Corvino hoc tempore vixerit ex eadem familia. Nam a quadringentesimo ab condita urbe anno novies in magistratu M. Valerii nomen reperias: sed Corvinus anno CDVII. primum fit consul. in sex sequentibus locis aliquis alius semel fuit consul, non Corvinus. At qui ex illis locis sit, non satis liquet; suspicor tamen anno CDXLIII. Alioqui Corvinus hic erat VI. consul, ac anno sequenti VII. quod non videtur verisimile. Nemo enim ante C. Marium septies consul fuit Romae, authore Plutarcho [in Mario p. 432.] Plinius sane 7, 48. a primo Corvini consulatu ad sextum usque aït intercessisse annos XLVI. quod ego intelligo non connumeratis extremis. At hic annus est XLVII. Quare sequenti, non hoc anno, puto Corvinum sextum fuisse consulem, ubi Torquato subrogatus fuit: et vel hunc locum, vel eum anno ab urbe condita CDXLIII. ut diximus, de alio intelligi Valerio. Sane lex de provocatione a Corvino magnae authoritatis viro lata videri potest. Et fortassis dictatori prioris anni male additum *Maximus.* Nam et Livius in comparatione illa, ex nomine *Maximi* orta, la-

torum annorum cladibus domitum, hauddum foede-
3 ris novi poenitebat. Romae quoque plebem quietam et exoneratam deducta in colonias multitudo

psus videtur, ut paullo ante [c.3, 4.] demonstravimus. Sane Livianus codex in his oppido negligens est, authorisne culpa, an temporum injuria, ignoro. GLAR. Recte Glareanus contendit, M. Valerium, hujus anni ordinarium, et sequentis suffectum consulem, fuisse celeberrimum M. Valerium Corvum, quia Plinius docet 7. H. N. 48. inter primum et sextum Corvi consulatum quadraginta et sex annos interfuisse. Tot autem anni interesse reperiuntur a Corvo primum consule ad M. Valerium T. Manlio subfectum, si Plinius similes, ac Livius adhibuit, fastos secutus sit, et annos utrimque extremos connumeraverit: nam secundum fastos Capitolinos, connumeratis extremis, intersunt anni quinquaginta. Quod autem Glareanus annos quadraginta et sex interesse dicat, non connumeratis extremis, inde fit, quod a Livio discedens eo temporis spatio duos annos interponat. Glareani sententiam, *Corvum* cognominatum fuisse hujus anni consulem M. Valerium, confirmant Fasti Idatiani, secundum quos hoc anno consules fuerunt *Corvinus* et *Pansa*. Confirmant etiam Fasti, quos Noris. ex Biblioth. Caesarea depromsit, qui hujus anni consules vocant *Corvum V.* et *Pansam*. Sexti consulatus, anno sequente gesti, neque hi, neque illi fasti meminerunt, quia fuit suffectus, et suffecti rationem non habuerunt. Hinc sequitur, si M. Valerius hoc anno ex dictatura consul factus est, et Corvi cognomen habuit, anni prioris dictatorem non *M. Valerium Maximum*, sed *M. Valerium Corvum* fuisse; quod Glareanus quidem conjectura adsecutus est, sed monumenta postea reperta verum esse docuerunt. Nam secundum Fast. Idat. annus, qui hunc nostrum praecedit, exactus est *sine consulibus*, eoque *Corvinus dictator, et Aemilius magister equitum mensibus sex deinde fuerunt*. Fasti autem Norisii, quibus et Cuspinianus usus est, eodem illo anno tamquam consules proferunt *Corvum II.* et *Rullianum II.* quos eo anno secundum dictatores fuisse, Pighius docuit in Annal. ad ann. CDLII. p. 381. Hinc iterum sequitur, si non *M. Valerius Maximus*, sed *M. Valerius Corvus* eo anno dictator fuit, Livium supra c. 3, 4. lapsum esse, quum crediderit, *ex Maximi cognomine ortum errorem* annalium fuisse. Vide, quae eo loco notavi. Praeterea, quum a primo Corvi usque ad subfectum M. Valerii consulatum septem M. Valerii consules recenseantur, et Corvus tantum sexies consul fuerit, recte iterum Glareanus unum eorum, et quidem eum, qui anno CDXLIII. consul fuit, et Livio simpliciter *M. Valerius*, omisso cognomine, vocatur 9, 28, 8. a M. Valerio Corvo diversum fuisse, conjicit. Idenim probant postea reperti Fasti Capitol. Consul. et Triumph. eo anno integri, qui illius anni consulem *M. VALERIVM. M. F. M. N. MAXIMVM* vocant. Quod autem idem Glareanus apud se dubium esse testetur, utrum Corvus etiam *Maximus* cognominatus sit, de eo ita sentio; licet incertum sit, utrum Corvus ex familia Maximorum, an Publicolarum gentis Valeriae procreatus sit, ut docet Pighius in Annal. ad ann. CDV. p. 296. attamen verius videri, eum, postquam *Corvus* dici coepit, priscum cognomen, si-

at. tamen, ne undique tranquillae res es-
rtamen injectum inter primores civitatis, pa-
lebejosque, ab tribunis plebis Q. et Cn. O-

'aximus, sive *Publi-* , omisisse. In Fragm. Capitolin. Consul. quo um consulatum obti- ur :.:.: *ERIVS. M. 'ORVVS* : reliqui ve- us cum utraque dicta- temporum perierunt. tiam Triumph. in se- tio, ac quarto consu- iter tantum *CORVVS* tur, neque in illis vel m etiam *Maximi* co- tribuitur, ubi tamen immo nonnumquam istratuum cognomina r.

jo] *Appulejo* ex Ca- ulis. SIG. V. supra ad 5. Ceterum plerique et cap. praec. in fine ribunt, quidam etiam t *Appulegio*. Omnes s *M. Valerio et Q.* esunt in Gaertn. Mox ositis vocibus *paca- ris fuere* praeferunt rtug. Gaertn. Haverk. beniana anni 1535. pri- *ae res foris fuerunt*

uscum adversae belli uciae quietum tene- pr. tert. et Andr. *ad- res.* sec. *adversa res* ique Camp. *belli res* EBH. Scripti pleri- ab Andrea omnes ante *adversa.* l. 4, [55, 5.] *versa civitati res vi- ciae actioni adjecit.* ist. 5. *Unde arcta Le-* . Quod haud scio, an ent viri docti. Virgi- n. 563.] *Res dura et tas*. Venit tamen in mentem, τὸ *res* vocabulum esse auctori invito saepe inculcatum: praeterea hic in tam propinquo non jucunde repeti: denique nec scripti omnes sibi constant. Voss. et Pall. unus *adversa res belli*. Rottendorfianus, quo nunc inci- pio uti, *adversi belli res*. Campa- nus *belli res adversa*. Quae om- nia me movent, ut scripsisse Li- vium putem: *Etruscum adversa belli, et induciae quietum te- nebant*. Sic ipse *incerta belli*. J. FR. GRON. Quantum ex Grono- vio et Hearnio intelligo, MSS. o- mnes habent *res*, nec ulla varie- tas hic est, nisi in voce *adversae*. Sed *adversae belli res* non mi- nus recte dicitur, quam 3, 9, 1. *se- cundae belli res*. Offendisse Gro- novium credo bis in brevi inter- vallo repetitum *res*. Nec tamen hoc infrequens est Livio. DUK. Cum Gronovio, *adversa* ex scri- ptis plerisque et editis reponenti, faciunt non tantum Hearnii Oxo- nienses, sed et mei omnes, nisi quod tamen *adversae* fuerit in Gaertn. a m. 1. et ex optimo Flo- rent. nihil notatum invenerim. Eorum itaque auctoritate in con- textum admisi. Non tamen pri- mus est Gryphius, qui *adversae* reposuerit; sed ita ante Gryphi- um Frobenius anno 1535. eumque secuti plures Gryphio priores edi- derunt. An tamen vox *res*, ut Gronovius censuit, delenda sit, alia quaestio est. *adversa res bel- li* praeferunt etiam Leid. 2. Por- tug. Gaertn. et Haverk. Eam vo- cem saepius a librariis alieno lo- co inculcatam esse, agnosco. De- inde *adversa* pro rebus adversis dici, infra videbimus ad 30, 12, 6. Praeterea, *adversa belli*, simi- lique modo formatas locutiones, Livio in deliciis fuisse, supra di-

4 gulniis. qui, undique criminandorum Pat
plebem occasionibus quaesitis, poftquam
ftra tentata erant, eam actionem susceper
non infimam plebem accenderent, sed ip
5 plebis, consulares triumphalesque plebej

ctum eft ad 7, 21, 8. Vellem tamen, repetitionem vocis *res*, quae modo praecessit, non numerari inter cauffas, cur hoc loco expungenda effe videatur. Non modo enim Livium a quarumvis vocum, verum etiam a repetitione τοῦ *res*, parum sibi caviffe, partim ad 1, 3, 9. partim ad 2, 18, 2. pluribus exemplis evici. Si itaque codices probatae fidei forent, quorum teftimonio conftaret, eam vocem a librariis infertam effe, Gronovio delenti inter primos adsentirer. Nunc vero, omnibus Mftis invitis, sententiam ejus probare nequeo.

§. 3. *Plebem quietam et exoneratam deducta in colonias multitudo praestabat*] Vocula *et* deficit in Voss. 2. sed eam intercepiffe videtur vocis sequentis syllaba initialis. V. infra ad 44, 43, 3. Tum *exhoneratam* Leid. 1. Lovel. 1. 2. et Fragm. Hav. *exhonoratam* Voss. 2. et Lovel. 3. V. ad 36, 40, 9.

Certamen inceptum inter primores civitatis] *certamen injectum* melius, quam *incoeptum*. GELEN. Gelenius emendabat *incoeptum*, ut habet Andreae editio. Pall. duo *certamen infectum inter* (Prim. *intra*) *primores civitatis*. Forte legendum *certamen invectum in primores civitatis*. GEBH. Quam neglegenter Gebhardus Gelenium confuluerit, ex praemiffa ejus adnotione patet. Quod enim ejecit, et ad sua tempora editiones obfederat, ab eo emendatum ac reftitutum perfuadere conatur. *infectum*

intra primores eft et
2. *infectum inter*
Leid. 1. Lovel. 1. 3. 4
Hav. unde infelicite
invectum in primo
dum conjicit. Nam q
dixit *invehere certa*
quos pro operam da
aliquos certamen ori
eft, ut dicamus, *infe*
rios per errorem de
jectum, ut reliqui pr
similitudinem ductu
majusculae *F.* et *I.* se
(* v. ad 27, 28, 1.) e
etiam *conjeci* et *con*
confundi Manut. mo
12. ad fam. ep. 25. S
jicere et *adficere.*
ctos ad Suet. Calig. 1
cere et *facere*. V. in
2. *Injicere certame*
21, 54, 4. *Injecto de*
mine cedendo sensi
men pertrahere. 34
tis hoc certamen u
stris injicere? Eode
jicere contentionem
quibus locutionibus
3, 64, 6. Paullo ante
dique, pro *tamen*,
supra ad 22, 17, 5.

Patricios plebejos
bunis plebis Q. et Cn
Pall. pr. et tert. *Qui*
Ograniis. sec. *Q. et*
Andreas et Camp.
GEBHARD. *patrici*
quod Eguinius, reli
Gaertn. *ab tribunis*
et cum Ograniis Lov
bunis plebis et Cn. O

honoribus nihil, praeter sacerdotia, quae non-
promiscua erant, deeſſet. Rogationem ergo 6
ulgarunt, ut, quum quatuor augures, quatuor
ifices ea tempeſtate eſſent, placeretque augeri
dotum numerum; quatuor pontifices, quinque
res, de plebe omnes, adlegerentur. Quemad- 7

Q. et Cornelio Eguiniis
2. *Q. et q. m. Oguiniis*
1. *Q. et M. Ogumiis* Leid.
ovel. 1. *Q. et C. Eguiniis*
4. *Q. et C. Egniniis* Ha-
Tri unorum nomen gentile
iis deerat in Lovel. 4. va-
men spatio relicto. id *O-*
s eſt in Leid. 1. *Ogniniis*
s. 2. *Oguiniis* in Fragm.
m. 1. *Eguiniis* a m. 2. quo-
etiam praefert Oxon. B.
Iearnium, qui *Eguiriis* in-
n C. *Egniniis* in N. *Egu-*
L. 2. *Egurariis* praefert
. *Oguiniis* exhibent etiam
e edd. pro quo Froben. an-
1. *Ogulniis* repoſuit; quae
ſt scriptura. Passim in no-
oc minus noto erraruntli-
. V. infra ad 39, 56, 5.

Qua non infimam plebem
ferent] Vet. lib. *qua non*
m modo plebem. SIG. A
o diſſentiunt Pall. GEBH.
et. lib. Sigonii faciunt unus
m Portug. et unus Oxoni-
Hearnii B. Reliqui illud
ignorant: quam vocem et-
n admittendam eſſe, mo-
onov. ad 37, 20, 7. Et sane,
ed, pro *non modo*, *sed et-*
oni, infra videbimus ad 39,
(*38, 22, 9.) Praeterea *non*
in Fragm. Hav. Hinc *infir-*
plebem praefert Gaertn.
e scribarum, qui etiam alibi
arunt. Exemplum supra ha-
s 4, 59, 6. Tum *accederet*
1. Et hic error in scriptis
ens eſt. V. ad 23, 46, 2. In
edentibus τὰ *qui undique*

exsulant a Leid. 2. et Lovel. 1. Tum *tentata etiam*, pro *erant*, eſt in Haverk.

§. 5. *Nihil, praeter sacerdotia, quae nondum promiscua erant, deesset*] *quae nondum promiscuerant* Leid. 1. et Fragm. Hav. V. ad 23, 29, 16. Voces *promiscua erant* non adparent in Lovel. 4. relicta tamen eſt lacuna, ut aliquid deeſſe conſtet. Praeterea *deessent* Florent. Voss. ambo, Leid. ambo, Lovel. 1. 3. Gaertn. et Fragm. Hav.

§. 6. *Rogationem quoque promulgarunt*] Melius *Rogationem promulgarunt*, absque conjunctione. GELEN. Vet. lib. *Rogationem ergo promulgarunt*. SIG. Ut monuit Sigonius, ita et ego reperi in libris omnibus hic *Rogationem ergo promulgarunt*. GEBH. Soli meorum Lovel. 2. et Harlej. [Veith.] servant lectionem a Gelenio damnatam. Reliqui adſentiuntur Sigonio et Gebhardo, nisi quod *Rogationem igitur promulgarunt* sit in Lovel. 4. *Rogationem ergo promulgaverunt* in Gaertn. Portug. et Haverk. Mox *tum quatuor augures*, pro *quum quatuor*, Haverk. idem, qui et *pro ea tempestate*, addita praepositione, perperam praefert.

Placeretque augeri sacerdotum numerum] *placerentque augeri* Florent. et Leid. 1. cum edd. Mediol. anni 1480. et Tarvis. utraque. *placeretque augere* Portug. et Gaertn. *placeretque auguri* Lovel. 4. Tum *sacerdotium*

modum ad quatuor augurum numerum, ni
duorum, id redigi collegium potuerit, non
quum inter augures conſtet, inparem num

numerum Harlej. Leid. 2. Portug. et Klock. At vox prior deficit in Gaertn. voces autem *ea tempestate essent* etc. *quatuor pontifices, quinque* in Voſſ. 2.

Quatuor pontifices, quinque augures, de plebe omnes, adlegerentur] *et quatuor sacerdotes pontifices et augures quinque* Portug. *quatuor sacerdotes pontifices et augures* Gaertn. et Haverk. *quatuor pontifices et augures* Lovel. 2. et Fragm. Hav. a m. 1. *quatuor pontifices augures* Voss. 1. Leid. ambo, Lovel. 1. 3. 4. Fragm. Hav. a m. 1. et Hearnii Oxon. C. atque L. 2. Hinc τὸ *omnes* deficit in Lovel. 2. Deinde *adlegerent* habent Leid. 2. et Lovel. 1. *eligerentur* Lovel. 2. Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. B. ac C. *legerentur* codex L. 1. *crearentur* Lovel. 4. quod poſterius ex gloſſa et expositione alterius in contextum inrepsiſſe videtur. *adlegere* etiam mox hoc cap. dixit: *Quia de plebe adlegebantur.*

§. 7. *Nisi morte duorum*] Si vera haec Livii conjectura eſt, ergo antea sex augures, omnes ex patriciis creati, fuerunt. Sui itaque oblitus eſt Livius paullo poſt in oratione Decii, innuens sacerdotum de plebe adlectione neminem patricium de loco pulsum, aut ullam huic ordini injuriam factam. Ita enim inquit c. 8, 3. *Nunc tribunus quinque augurum loca, quatuor pontificum adjecit, in quae plebeji nominentur; non ut vos, Appi, vestro loco pellant, sed ut adjuvent vos homines plebeji divinis quoque rebus procurandis.* Si enim pro sex auguribus patriciis deinceps tantum quatuor forent, omnino iis duo

augurum loca crepta
nequit. Sed forte Liv
cipiendus eſt, nullum
coactum fuiſſe, ut
quod obtinebat, se ab
que plebejo conceder
Lips. anni 1741. p. 195

Quum inter augu
inparem numerum d
intra augures Voſſ.
inter exſulat a Leid.
se debere, trajectis
praefert Lovel. 4. Ce
jatius multis ad hunc
bare conatus eſt, vulg
nem corruptam eſſe,
vii convenire non p
enim, si inpar auguru
eſſe debuit, vel quinq
tem antea fuiſſe opor
non duorum, sed uni
morte ad quaternariu
tuiſſe: deinde si tres
bus pari inter se num
multiplicaverant, et
guribus sex facti era
non fuiſſe numerum:
que nunc pari numer
tos eſſe, quum ad qua
sunt quinque. Haec
vel aliter conciliari n
dicat, quam si vox *in*
rigatur, ita ut legam
sis vocabulis *inparem*
debere esse, vel ita p
rum debere esse: sic
ri paritatem vel inpa
ad ipſos augures ref
proportionem cum
lis tribubus, ad qua
vel pari numero aug
pro variis temporibu
rum quod ad primam
cturam adtinet, re
plum locutionis iſtiu
sunt in parem num
nec altera opus eſt,

bere esse, ut tres antiquae tribus, Ramnes, Titien-
ses, Luceres, suum quaeque augurem habeant; aut, 8
si pluribus sit opus, pari inter se numero sacerdo-

cum Livii sanum puto. Docet enim, vel augurum inparem numerum esse, vel pari inter se numero sacerdotes multiplicari debuisse. Jam autem inpari numero fuerunt, quum tantum tres essent, et quaeque tribus antiqua suum augurem haberet; at pari inter se numero multiplicati, quum pro tribus sex fierent: nunc vero iterum pari inter se numero multiplicantur, quum pro sex novem constituantur. Nam ex quinque plebejis adlectis duo in locum demortuorum ex sententia Livii subficiuntur, tres veteribus multiplicandis adjiciuntur. *inpar* itaque fuit *numerus* augurum, quum tres essent; sed *pari inter se numero* multiplicati sunt, quum tot a Ramnibus, quot a Titiensibus et Luceribus augures adjicerentur.

Ut tres antiquae tribus, Ramnentes, Tatienses, Luceres, suum quaeque augurem habeant] Has l. 1, [13, 8. et 36, 2.] vocavit *centurias*, quas nunc *tribus* nominat. Easdem tamen et Plutarchus in Romulo [p. 30.] et Paedianus [ad Cic. 1. in Verr. 5.] et Festus [v. *Turmam.*] *tribus* vocant. SIG. Thuan. Florent. duo regii, Voss. [pr.] Helm. Rott. Chifl. Busl. *Ramnes.* Ita namque malebant interdum. Varro 4. de L. L. [p. 22.] *Tribuni militum, quod terni tribus tribubus, Ramnium, Lucerum, Tatiensium, olim ad exercitum mittebantur.* Et inferius [p. 23.] *Singular tribus Tatiensium, Ramnium, Lucerum, millia singula militum mittebant.* Festus [v. *Turmam.*] *Terdeni equites ex tribus tribubus Titiensium, Ramnium, Lucerum, fiebant.* Sic *Taties Ramnesque viri* Propertio [4. el. 1, 31.] *celsi Ramnes* Persio [immo Horatio in Art. Poët. 342.] et in Pervigilio Veneris *Ramnes et Quirites.* Nam quod in vet. lib. est *Samnes,* sciunt, qui codices ejusmodi tractarunt, inter *r* et *s* vix quidquam discriminis animadverti, et perperam eam vocem inde conjecturis obnoxiam reddi. *Ramnetum* casu patrio plurali format Servius ad 5. Aen. [560.] Sero hoc notavimus: debueramus ad 1, 36, 2. ubi vulgo *ad Ramnenses, Titienses, Luceres.* nam et hic Flor. et Helm. *ad Ramnis.* Et idem videtur Vossianus habuisse: nam vulgatum exstat in raso. J. FR. GRON. *Ramnesis* Fragm. Hav. *Ramnensis* Voss. 2. *Ramnenses* Harlej. Portug. et Haverk. *Ramienses* Gaertn. Reliqui omnes mei, et cum illis Hearnii Oxon. L. 1. 2. et C. Gronovio *Ramnes* reponenti consentiunt. Ovid. 3. Fast. 131.

Quin etiam partes totidem Titiensibus idem,
Quosque vocant Ramnes, Luceribusque dedit.

ubi videndus Inl. N. Heinsius, et quae supra notantur ad 1, 36, 2. Alia forma *Ramnetem* dixit Ampel. cap. 49. Deinde *et Itienses* Voss. 1. *et Itinenses* Leid. 2. et Lovel. 1. *Ticinenses* Lovel. 2. *Ticienses* Portug. *Tacienses* Haverk. *Tatienses* rectius vocari, monuit Sigon. supra ad 1, 13, 8. Sed v. quae ibi notavi. Praeterea *et Luceres,* ut Sigonius edidit, etiam Portug. Gaertn. et Haverk. Verum reliqui codd. et editt. copulantem particulam ignorant; quam etiam omisit Liv. d. l. 1, 36, 2. et Varro ac Festus locis, quae

tes multiplicent : sicut multiplicati sunt,
quatuor quinque adjecti novem numerum,
9 in singulas essent, expleverunt. Ceterum
plebe adlegebantur, juxta eam rem aegre
10 tres, quam quum consulatum vulgari vide
mulabant ad Deos id magis, quam ad se,
ipsos visuros, ne sacra sua polluantur. id

Gronov. huc adtulit. [*Ramnes Luceres et Clodies* Veith.] Hinc *suumque augurem* Voss. 2. et Lovel. 3. ubi *quae* interceptum est a sequenti *que*. *suum quemque augurem* Leid. 2. Lovel. 1. Harlej. Voss. 1. Portug. et Haverk. cum edd. vett. ante Froben. anni 1531. V. supra ad 3, 22, 6. et 33, 46, 9. Originem erroris v. ad 6, 3, 8. [*suum quoque quaeque augurem* Veith.] Tum *habeat* Lovel. 2. [Veith.] quasi convenire deberet praecedenti *quaeque*, et non posset remotiori *tres antiquae tribus*. V. ad 6, 13, 8. *habebant* Lovel. 4. et Gaertn. unde *haberent* factum est in Haverk. Quod autem Livius nunc *tribus* adpellet, quas antea *centurias* dixerat, de eo supra v. ad 1, 13, 8.

§. 8. *Si pluribus sit opus, pari inter se numero sacerdotes multiplicent*] *pluribus opus sit* Leidens. 2. Lovel. 1. Portug. Gaertn. et Haverk. *pluribus fuit opus* edd. Rom. anni 1472. et Parm. Tum *intra se* Voss. 2. V. mox ad §. praec. Deinde *multiplicentur* Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. C. [Veith.] *multiplicant* Fragm. Hav. Si quid mutandum, legendum videretur *multiplicari*. ut cohaereat oratio *inparem numerum debere esse, aut sacerdotes multiplicari*, sc. debere. Si vulgatum servamus, jungenda videntur *quum constet* etc. *aut multiplicent*.

Novem numerum, ut terni in
singulas essent, e
nonum numerum,
vel. 4. *novere, ut t*
et Lovel. 3. *ut cern*
tantum Leid. 2. D
gulis Leid. 2. Lovel.
Gaertn. Haverk. et H
N. B. C. [Veith.] N
singulas fere eode
tum est, quo *in milli*
singulos. de qua lo
v. ad 29, 15, 9. Hinc
Leid. 1. a m. 1. e
vel. 4.

§. 9. *Quia de pl*
bantur, juxta ean
passi] *quae de pl*
Tum *eligebantur* P
pra hoc cap. §. 6. *a*
Voss. ambo, Leid. 2
Gaertn. et Haverk.
idem Haverk. V. ad

Quam quum con
gari viderent] Vo
cit in Leid. 2. et Lov
tercepit praecedens
ad 34, 48, 5.) S
cundum consulatu
Voss. 2. Lovel. 3.
Hav. a m. 1. at, utr
simul juncta, *quam*
dum consulatum e
ni 1472. et Parm. I
rentur Voss. 2. et L
39, 22, 8.

§. 10. *Ad Deos id*
ad se, pertinere] a
Lovel. 1. et Fragm.
Respicienda sunt, q
supra ad 8, 30, 9.

tantum, ne qua in rempublicam clades veniat. Mi- 11
nus autem tetendere, adsueti jam tali genere certaminum vinci. et cernebant, adverſarios non id, quod olim vix speraverint, adfectantes magnos honores, sed omnia jam, in quorum spem dubiam erat certatum, tamen adeptos, multiplices consulatus, cenſurasque et triumphos.

Id se optare tantum, ne qua in rempublicam clades veniat] Duae priores voces a m. 1. exsulant a Lovel. 4. Tum *optare tñ*, sive *tamen*, praefert Lovel. 2. V. ad 9, 12, 6. Deinde *ne qua in republica clades veniat* Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. et Fragm. Hav. *ne qua publica clades eveniat* Lovel. 4.

§. 11. *Minus autem tetendere, adsueti jam tali genere certaminum vinci*] *Minus autem tenderent* Gaertn. *Minus autem tendere* Lovel. 2. et Fragm. Hav. a m. 1. neglecta priorum literarum geminatione. V. ad 37, 53, 7. Inſuper *Minus aut tendere* Lovel. 4. V. ad 4, 42, 6. Deinde *in tali genere certaminum vinci* Gaertn. Ita infra 25, 5, 4. *Senes honoratosque juvenis in eo certamine devicit.* 37, 53, 7. *In certamine autem amicitiae vestrae minime aequo animo vinci possum.* At reliqui praepositionem illam ignorant. Ita 33, 47, 5. *Nec satis habere, bello vicisse Hannibalem.* 37, 54, 20. *Nisi quod longius a vobis absumus, nulla vincimur alia re.* Similiter *proelio vinci*, de quo v. ad Epit. Liv. 128.

Adversarios non id, quod olim vix speraverint] *adversarios nunc, quod olim* Lovel. 4. Tum *quod olim vix omnia superaverint* Leid. 2. et Lovel. 1. *superaverint* etiam fuerat in Voss. 1. a m. 1. V. infra ad 21, 13, 3. *speraverant* Voss. 2. Lovel. 1. Gaertn. Portug. Haverk. et Fragm. Hav. a m. 2.

Sed omnia jam, in quorum spem dubiam erat certatum, tamen adeptos] Vocem *omnia* omittunt Leid. 2. et Lovel. 1. qui eam paullo ante inſeruerant alieno loco. Sequens *jam* non adparet in edd. Rom. anni 1472. et Parm. Deinde *in iquorum spem dubiam*, perperam interposita litera, Leid. 1. Tum alio ordine *certatum erat* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Gaertn. et Haverk. Hinc *tũ adeptos* Lovel. 2. Sed *tamen* deficit in Harlej. et quibusdam edd. antt. *in quorum spem dubierat certatum tu m̄ adeptos* Klock.

Multiplices consulatus, censurasque et triumphos] *consulatus multiplices* Leid. 1. *multiplices consulatus, censuras, triumphos* Lovel. 4. Utraque lectio ferri poteſt. Certe ellipſes conjunctionum in Livio frequentes sunt. V. ad 3, 68, 4. Id etiam frequens ipsi eſt, ut trium vocum secundae copulam *que*, tertiae *et* addat. V. ad 2, 31, 1. Quum itaque reliqui omnes codices vulgatum tueantur, inde recedendi legitimam cauſſam non video.

§. 1. *Certatum tamen suadenda dissuadendaque lege*], *tamen audenda dissuadendaque lege* Lovel. 2. ac 4. Similiter et Leid. 1. nisi quod insuper vocem

1 VII. Certatum tamen suadenda dissuadendaque lege inter Ap. Claudium maxime ferunt, et inter P.
2 Decium Murem. qui quum eadem ferme de jure Patrum ac plebis, quae pro lege Licinia quondam contraque eam dicta erant, quum plebejis consulatus

lege omittat. *tam audenda dissuadendaque lege* Voss. 2. *tamen audendaque lege* Lovel. 3. *tamen suadendaque dissuadendaque lege* Florent. Infra 45, 21, 6. *Ne quis prius intercederet legi, quam privatis suadendi dissuadendique legem potestas facta esset.*

Inter Ap. Claudium maxime ferunt, et inter P. Decium Murem] *fertur* Lovel. 2. 3. et Voss. 2. V. supra ad 7, 6, 3. *maxime fere et inter* Lovel. 4. Deinde *inter* posteriori loco deest in Voss. 2. Quod sine dubio placebit illis, qui, Cel. Bentlejo ad Horat. 1. sat. 7, 2. adsensi, genus hoc loquendi *inter Ap. Claudium et inter P. Decium* vitiosum et ἰδιωτικὸν existimant, atque Hebraïsmis adscribunt; quum, eo judice, quivis alius scriptor τὸ *Inter* semel tantum posuerit. Ne tamen hic delendam praepositionem censeam, variae sunt caussae. Primo enim in vulgatam lectionem conspirant reliqui omnes codd. et inter eos etiam integerrimi: quibus invitis uni auscultare praeceps et temerarium videtur. Deinde alii scriptores optimi, poëtae et prosaïci, similiter locuti sunt. V. Cuningamii Animadv. ad Horat. c. 13. p. 244. et, quem ibid. laudat, Vavass. de vi et usu quorumd. verb. in v. *Inter et inter*, quamvis tamen non omnia, quae laudarunt, testimonia locutioni huic firmandae conveniant. Denique Livius praepositionum repetitionem ubique consectari solet. V. quae notavi ad 6, 28, 6. Insuper *P. Decium minorem* Gaertn. a m. 1. *P. Decium Murenulam* Hearnii Oxon. C.

§. 2. *Qui quum eadem ferme de jure Patrum ac plebis*] De jure Patrum contra legem Liciniam dixerat Appius ad finem l. 6, [40.] Sed de jure plebis pro eadem lege tribuni plebis. Quare hoc loco *dixissent* numero plurativo legendum, quod quidam codices neglexerunt. Et quia libro sexto Livius Appii bene longam, omissa tribunorum, posuit orationem, hic eidem visum puto operae pretium esse, ut Decii poneret, omissa Appii, non ejusdem, sed censoris, ut puto. Intercesserunt enim anni plures LX. GLAR. *ea ferme* Voss. 2. et Lovel. 3. V. infra hoc lib. ad c. 10, 6.

Quae pro lege Licinia contraque eam dicta erant] De hac libro 6. tradidit. SIG. *contra eam* Lovel. 1. *circa eam* Leid. 2. *Contra* et *Circa* in Mstis confundi, videbimus infra ad 37, 15, 7.

Quum plebejis consulatus rogabatur, disseruissent] *plebis consulatus* Voss. 2. et Lovel. 3. *plebejus consulatus* Lovel. 2. Portug. Klock. Haverk. et Fragm. Hav. a m. 2. *plebeis consulatus* Florent. Leid. 1. aliique. Unde censeri posset, legendum esse *plebei consulatus rogabatur*: ita enim pro *plebi* casu tertio Livius interdum formavit. V. ad 2, 42, 2. Perinde tamen est, utro modo legamus: quare nihil muto. Tum *regebatur* Harlej. Deinde *deseruisset* Leid. 1. et Haverk. *disseruisse et* Lovel. 4. *disseruisset* Florent. Voss. duo, Leid. 1. Lo-

rogabatur, differuiſſent; retuliſſe dicitur Decius pa- 3
rentis sui speciem, qualem eum multi, qui in concione erant, viderant, incinctum Gabino cultu, super telum ſtantem, quo se habitu pro populo ac legionibus Romanis devoviſſet. *tum P. Decium consu-* 4

vel. 1. 2. 3. Gaertn. Fragm. Hav. Harlej. et edd. vetuſtae, pro quo primi Mogunt. deinde Froben. anno 1531. recte repoſuerunt *dis-seruissent*; quod et Glarean. supra ad initium hujus §. probavit, licet tamen manus ejus aberrans *dixissent* dederit.

§. 3. *Retulisse dicitur Decius parentis sui speciem*] *retulisse dicitur se Decius parentem suum speciem* Voss. 2. et Fragm. Hav. a m. 1. *retulisse dicitur se Decius panis sui speciem* Lovel. 3. *retulisse dicitur si ejus pars aetas sui speciem* Lovel. 2. *retulisse dicitur sed cujus pars aetas sui specie* Lovel. 4. *retulisse dicitur sic Decii patris sui speciem* Hearnii Oxon. L. 1. *retulisse dicitur se Decius parentis sui speciem* Portug. *retulisse dicitur se Decius parreatas sui speciem* Leid. 1. in quo tamen librarius *parretas* emendandum manu interpolatrice indicavit.

Qualem eum multi, qui in concione erant, viderant, incinctum Gabino cultu] *qualem cum multi* Gaertn. Hujus erroris multa exempla notavimus supra ad 4, 19, 2. quibus adde, quae dicta sunt ad 7, 22, 11. 8, 21, 6. c. 22, 3. 9, 10, 3. mox hoc cap. ad §. 5. c. 21, 15. c. 22, 1. 21, 22, 2. (* 24, 8, 1. 27, 19, 3. c. 44, 9.) et Cel. Burm. ad Sueton. Calig. 4. Ex ea scriptura corruptius *qualem tum multi* dedit librarius Lovel. 4. V. ad 9, 35, 7. *qualem multi*, media voce omiſſa, Hearnii Oxon. L. 1. qui etiam *viderunt* praefert. Tum *qui contentione erant* Voss. 2. *qui in contentione erant* Leid. 1. Lovel. 2. et Fragm. Hav. a m. 1. sollemni aberratione. V. ad 4, 6, 4. *qui contemptione erant* Lovel. 2. *qui in conitione erant* Flor. Forte volebat librarius *in coïtione*. Solent enim etiam alibi *concio* et *coïtio* commutari. V. supra ad 4, 13, 9. Sed nihil mutandum patet. Deinde *me victum Gabinum cultu* Lovel. 4. errore ex similitudine ductuum orto. Supra 8, 9, 9. *Ipse, incinctus cinctu Gabino, armatus in equum insiluit.* ubi v. quae notantur. *Incinctus* pro cinctus etiam eſt apud Ovid. Ep. 4. Her. 87.

Quid juvat incinctae studia exercere Dianae.

V. N. Heins. ad Naſon. 3. Met. 162. et ad 2. Faſt. 633. Ita *infrenatus* pro frenatus infra eſt 37, 20, 4. ubi v. quae notantur.

Pro populo ac legionibus devovisset] Praepositio deeſt in Gaertn. et Fragm. Hav. a m. 1. quae unius literae nota, ut fit, indicata a proximae vocis litera initiali intercepta eſt. Tum *populo Romano ac legionibus* Oxon. L. 1. apud Hearnium; qui *populo ac legionibus Romanis* se in N. ac B. inveniſſe teſtatus eſt. Neque aliter praeferunt Florent. Voss. 2. Leid. ambo, Lovel. 2. 3. 4. Portug. Gaertn. Klock. Haverk. Fragm. Hav. omnesque editi usque ad Gronov. qui primus vocem *Romanis* anno 1665. omisit; cui ex meis tantum conſentiunt Voss. 1. Lovel. 1. et Harlej. At reliquorum auctoritas gravior

lem purum piumque Deis inmortalibus visum,
5 *ac si T. Manlius collega ejus devoveretur. cu*
P. Decium, qui sacra publica populi Roman
ret, legi rite non potuisse? id esse periculum, n
preces minus audirent Dii, quam Ap. Claudi
stius eum sacra privata facere, et religiosius D
6 *lere, quam se? quem poenitere votorum, qu*
republica nuncupaverint tot consules plebeji,

efle videtur, ideoque vocem omiffam reftitui.

§. 4. *Tum P. Decium consulem purum piumque Deis inmortalibus visum*] *tum Decium consulem*, omiffo praenomine, Hearnius invenit in Oxon. C. et ed. Romana Aleriensi. Sed nihil mutant non modo codd. mei, verum etiam neque ed. Rom. anni 1472. neque aliae omnes. Tum *piumque de Diis* Lovel. 4. cujus scriba duplicem scripturam *Deis* et *Diis* hac ratione junctam exprimere voluiffe videtur. *piumque de his inmortalibus* Klock.

Aeque ac si T. Manlius collega ejus devoveretur] *haecq; ac si* Leid. 1. et Lovel. 2. ac 3. *haec quae ac si* Lovel. 4. Vocula *si* deficit in Leid. 2. Lovel. 1. Gaertn. et Haverk. Tum *evoveretur* Leidens. 1. et Fragm. Hav. a m. 1. *devoveret* Voss. 2. Lovel. 3. et Oxon. C. tefte Hearnio, qui tum *se* intelligendum monuit.

§. 5. *Qui sacra publica populi Romani faceret, legi rite non potuisse*] *sacra publica populo Romano faceret* Lovel. 1. V. ad 39, 47, 11. *sacra publica praetor faceret* Lovel. 4. V. ad 31, 10, 4. Vox *populi* deerat in quibusdam edd. vett. vox *Romani* in Fragm. Hav. a m. 1. Praeterea *legi tamen rite non potuisse* Hearnii Oxon. L. 2. *legi rite po*

tuisse Lovel. 4. [*legi t*
Veith.]

Castius eum sacra
facere] *cum*, pro *eum*,
et Florent. V. supra hoc
§. 3. Tum *sacra public*
2. Portug. Gaertner. et
Paullo ante *idem esse*
lum, pro *id esse*, Lovel. 2
periculum Gaertner. C
modo *id esse*, pro *adess*
rios dediffe, supra vidim
15, 2. [*periculum, ut sua*

§. 6. *Votorum, quae*
publica nuncupaverint
sules plebeji] *veterum*,
torum, Voss. 2. et Lovel
Tum *quaero spondit nun*
rint Lovel. 3. *quae re*
nuncupaverint Voss. 2.
Lovel. 4. et Fragm. Hav.
Neque aliter eft in Lovel
quod simul etiam praefe
cupaverunt. nuncupave
git quoque Lovel. 2. [?] *nu*
verunt Leid. 2. *nominav*
nuncupaverint Gaertn.
55, 5. unde patebit, illu
naverint ex interpretis g
ceptum effe; quamvis tam
cupare in sollemni hac l
non pro nominare, sed
mittere, poni, quidam
Fefi. v. *Nuncupata. Vo*
cupata dicuntur, quae c
praetores, quum in pro
proficiscuntur, faciun
tabulas praesentibus m

ctatores, aut ad exercitus euntes, aut inter ipsa bel-
la? Numerarentur duces eorum annorum, quibus 7
plebejorum ductu et auspicio res geri coeptae sunt:
numerarentur triumphi. jam ne nobilitatis quidem
suae plebejos poenitere. pro certo habere, si quod re- 8
pens bellum oriatur, non plus spei fore senatui popu-
loque Romano in patriciis, quam in plebejis ducibus.
Quod quum ita se habeat, cui Deorum hominumve 9

feruntur. At Santra libro secundo de verborum antiquitate satis multis nuncupata conligit non derecto nominata significare, sed promissa, et quasi testificata, circumscripta, receplaque: quod etiam in votis nuncupandis esse convenientius. Tum *consules plebi* Voss. 2. *consules plebei* Florent. Leid. 1. Portug. Gaertner. Haverk. et Fragm. Hav. Mox *aut exercitus euntes*, pro *aut ad exercitus*, Lovel. 4. Deinde *intra ipsa bella* pro *inter*, Portug. Gaertner. Haverk. et Fragm. Hav. V. supra ad 5, 27, 2.

§. 7. *Numerarentur duces eorum annorum*] *Numerarent* Klock. et ed. Rom. anni 1472. quod errori scribarum et typographorum adscribo. V. infra hoc lib. c. 10, 1. Sequitur enim mox *Numerarentur triumphi*; ubi quidem Klock. *Numerarent* praefert: sed ita simul legendum foret *Numerarent triumphos*, quod in nullo scripto superest. Ceterum haec verba cum novem sequentibus exfulant a Gaertner. culpa librarii, cui repetitio τοῦ *Numerarentur* errandi ansam dedit. V. ad 9, 11, 11.

Res geri coeptae sunt] An potius *sint*? ut paullo ante *recuperaverint*. DUKER. *coactae sunt* Leid. 1. Mox alio ordine *ne nobilitatis quidem suae* Leid. 2. Lovel. 1. Port. et Haverk.

§. 8. *Si quod repens bellum oriatur*] *si quid repens bellum* Lovel. 2. V. ad 38, 10, 1. *si quidem repens bellum* Hearnii Oxon. L. 1. *si quod recens bellum* Voss. 2. Malc. V. ad 8, 29, 1. Deinde *in plebeis ducibus*, pro *plebejis*, Florent. Leid. 1. et Gaertn. [*quam plebejis* Veith.]

§. 9. *Eis viris, quos vos etc. auguralia insignia adjicere*] In prima hoc reperio Mediolanensi, et secuta est Veneta anni 1498. Andreas *eos viros*, etc. *insignia attingere indignos dicere.* Tarvisina *eos viros*, etc. *insignia attingere, qui Jovis.* Scripti Thuan. Flor. duo Voss. Helm. Rott. *eos viros*: pro verbo autem in fine hujus periodi *dicere*, vel *ducere*, recte substitutum *adjicere* jam in Mediolanensi. Flor. *adicere*, ut plerumque pro hoc verbo scripti. Sed alterum mutandum non erat. *Eos viros pontificalia atque auguralia insignia adjicere* dixit Livius, sibi puta, vel suis aliis ornamentis. Plinius 10. epist. 8. *Rogo, dignitati, ad quam me provexit indulgentia tua, vel auguratum vel septemviratum, quia vacant, adjicere digneris.* Ut post paullo [c. 8, 3.] *Tribunus plebis quinque augurum loca, quatuor pontificum adjecit,*

indignum videri potest, inquit, *eos viros*, *
sellis curulibus, *toga praetexta*, *tunica pal*
toga picta, *et corona triumphali laureaque*
ritis, *quorum domos spoliis hostium adfixis*

nempe illis, quae erant. Tale est apud Senecam in Troadibus v. 205. *quicquid adjecit morae illo remoto.* ubi mirifice turbarunt. Tale l. 2. initio [c. 1, 2.] *quas novas ipsi sedes ab se auctae multitudinis addiderunt.* 22, 61, 3. *Novusque super veterem luctum tot jactura civium adjectus esset.* Tacitus 11. Ann. 14. *Claudius tres literas adjecit.* V. ad Quintil. Declam. 338. J. FR. GRON. *eos viros* omnes mei praeter unum Harlej. *eis viris* praeferentem, cui consentiunt Exc. Pithoei. Tum *insignia dicere* Voss. ambo, Leid. ambo, Lovel. 3. 4. Fragm. Hav. Exc. Pithoei, et apud Hearnium Oxon. C. L. 2. et N. in margine. *insignia dīe* Lovel. 1. *insignia ducere* Lovel. 2. Portug. Gaertn. et Haverk. *insignia adjicere*, quod Gronov. recte vindicavit, etiam fuisse videtur in Harlej. *eos viros* etc. *insignia adjicere* in Hearnii Oxon. N. et B. ut et Klock. Supra 4, 52, 7. *In legationes non plus singulis senatoribus invenientes*, *coacti sunt binos equites adjicere.* ubi v. quae notantur. 6, 6, 9. *Si quid laboris vigiliarumque adjici possit.* ubi etiam quaedam dixi. Paullo ante *aliquid*, pro *inquit*, Gaertn.

Tunica palmata, *et toga picta*, *et corona triumphali laureaque honoraveritis*] Rott. *honoratis*, Vossianus alter *honorantis*, Thuan. *honoraritis*; quod verum censeo. Immo sic et Florent. et ab Andrea omnes editiones praeter postremas. J. FR. GRON. *honoraveritis*, quod ex codd. meis servant Voss. 1. Leid.

2. Lovel. 1. 2. Gaertn. I
tug. Haverk. et Fragm
2. primum adparuit
Gruteri. *honorantis*
Lovel. 3. *honoratis* in
Hav. a m. 1. *honorar*
quis scriptis; quam
ctionem recte Grono
casse puto ob auctorit
integerrimae notae: ea
exstitit in omnibus a
postumam editionibus
mavit. Errore enim li
datum est *honoraretis*
anni 1480. quod etiam
Tarvis. utraque, multa
pluresque aliae. Me
deinde anno 1505. et
honoraritis restituer
rum quinque priores v
in Gaertn. lapsu libra
sunt enim in reliquis o
constituunt partem
quibus ornantur tri
quemadmodum prae
rant insignia magistra
tunica palmata et to
Salmas. ad Vopisci
Mox *inter alios*, pro i
Lovel. 2.

§. 10. *Jovis optim*
ornatu decoratus] J
mi optimi Portug. *Jo*
maximique Harlej. at
deficit in Lovel. 2. Mi
tissimis his Jovis co
errare potuisse libra
centies centiesque in
terum obvia sunt. Pr
coris Lovel. 4. An v
rius *decorus* ? Sed
pro vulgato. Infra 37,
dias, *parte praeda*
navalibus decorata
redire jubet. Mox v

alias feceritis, pontificalia atque auguralia in-
a adjicere? qui, Jovis optimi maximi ornatu de-
:us, curru aurato per urbem vectus in Capito-
adscenderit, si conspiciatur cum capide ac li-

exfulant a Voss. utroque,
utroque, Lovel. 2. 3. 4. Por-
Haverk. Fragm. Hav. et
ii Oxon. N. L. 2. B. ac C.

onspiciatur cum capide ac
capite velato victimam
t] Pal. sec. *is conspiciatur*
lituo, et capite velato vi-
n caedet. Neque aliter ve-
ma editio. GEBH. Medio-
atum est, et inde accepit
iina. Andreas et quod vi-
,aut accepimus de manu-
s, *cum lituo capite velato:*
lummodo *cum capite vela-*
olus Florent. *cum li capi-*
tuo, capite velato. Quod
est, quamvis distracta
uo, ut de hac lectione pro-
itium promiscuorum libro-
lubitare desinas. J. FR.
. Miscet, quae pontificum
orum erant. *Capis* vas pon-
,*lituus* augurum erat. *Ca-*
lare proprie erat augurum
uriis capiendis. Liv. 1, 18.
ad laevam ejus capite
sedem capit. c. 36. *Sta-*
ccii posita capite velato
nitio. Victimam caedat
d pontifices pertinere. Sue-
iber. 25. *Inter pontifices*
icanti simul pro secespita
eum cultrum subjicien-
uravit. Norisius ad Cenot.
Diss. 2, 5. p. 102. haec
laudans ita diſtinguit. *Cum*
e, ac lituo, capite velato,
iam caedat. Varietas scri-
apud Gronovium et Hear-
indicare potest. aliquid
tum eſſe. DUK. *is conspi-*
, transpositis literis, Flo-
Leid. ambo, Voſſ. ambo,
.4. Harl. Portug. Haverk.

Exc. Pithoei, Hearnii Oxon. N. L. 2. C. [Veith.] et quaedam ex antt. edd. *is aspiciatur* Gaertn. *si auspiciatur* Haverk. *iis conspiciatur* ed. Rom. anni 1472. *his conspiciatur* Parm. *si conspiciatur* demum in Mogunt. adparuit. Deinde *cum lituo, capite velato victimam* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Harlej. Portug. [Veith.] et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. *cum lituo et capite velato victimam* Haverk. *cum capite velato victimam* Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. et Fragm. Hav. *cum lituo capite victimam* Gaertn. Perionius, teſte Hearnio, in concionibus Livianis conjiciebat, *cum lapide et lituo, capite velato victimam*, quia augurium capturus in lapide sedebat; quod Ascens. in margine oſtentat. aliae edd. *cum capside et lituo, capite velato victimam* praefe- runt. Sed genuinum est, quod Gronov. probavit, cui proxime accedunt Hearnii Oxon. N. L. 2. et B. qui *cum capite et lituo, capite velato victimam* exhibent. Doujatius, nulla cogente necessitate, scribendum exiſtimat *cum apice et lituo*, quod sibi quoque in mentem veniſſe Ampl. Cuperus ad marginem Livii teſtatus est. Idem tamen Doujatius, quum, Feſto auctore, *capis* sit poculi genus, dictum a capiendo, conjicit id auguribus victimam caedentibus in usu eſſe potuiſſe. At *capis* potius videtur vas pontificale fuiſſe. Priscian. 6. Gramm. p. 708. *Capis vasis genus est pontificalis, diminutive capidula.* Cic. 3. de Nat. Deor. 17. *Docebo, meliora me didicisse de colendis Diis in-*

tuo, capite velato victimam caedat, auguriumve ex arce
11 *capiat? Cujus imaginis titulo consulatus, censuraque,*
et triumphus, aequo animo legetur; si auguratum aut
pontificatum adjeceritis, non sustinebunt legentium
12 *oculi? Equidem (pace dixerim Deûm) eos nos jam*
populi Romani beneficio esse spero, qui sacerdotiis

mortalibus jure pontificio et majorum more capedunculis illis, quas Numa nobis reliquit. Et talis vox, quae pontifici proprium insigne indicabat, hic requirebatur. Quum enim supra memorarit *pontificalia atque auguralia insignia*, mox autem *auguratum* et *pontificatum*; ita nunc *capis* debet esse insigne pontificatus, ut *lituus* insigne auguratus, et ita mox *capite velato victimam caedere* circumscriptio est muneris pontificalis, *augurium ex arce capere* muneris auguralis. Quod vero augures victimam inmolasse putet, videat, unde probet; eos enim ad id institutos praecipue notum est, ut auspicia caperent. Ceterum, quae Modius de capite velato sacrificantium ex Brissonio congessit, satis commode apud eum videri possunt 1. de Form. p. 36. Quare hinc abesse jussi.

Victimam caedat, auguriumve ex arce capiat] *caedet* Florent. Voss. duo, Leid. 1. Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. Hearnii Oxon. N. B. C. [Veith.] et edd. antt. usque ad Frobenianam anni 1531. qui omnes libri praeter Flor. Voss. 2. et Fragm. Hav. mox etiam *capiet*, una cum Leid. 2. et Exc. Pithoei, contra sensum Livii praeferunt. Nam ad *caedat* et *capiat* ex praecedenti *si conspiciatur* repetenda est particula *si*. Deinde *augurium ut ex arce* Florent. *augurium ex aere* Voss. 2. *auguriumve exercere* Lovel. 3.

§. 11. *Cujus imaginis titulo consulatus, censuraque, et triumphus* etc. *legetur*] *Cujus imaginis titulo consilio consulatus* Voss. 2. et Lovel. 3. *Cujus imaginis titulo consules consulatus* Fragm. Hav. *Cujus imaginis cons. consulatus* Lovel. 4. *Cujus et imaginis titulo consulatus* Gaertn. Hinc *censuraque triumphus* Lov. 4. Deinde *legitur* idem Lovel. 4.

Si auguratum aut pontificatum adjeceritis, non sustinebunt legentium oculi] *si auguria tñ*, sive *tamen*, Leid. 2. Tum *et pontificatum* Gaertn. a m. 1. qui etiam praefert *adjeceris*. Deinde *non* deficit in Voss. 2. et Lovel. 3. Tandem *oculi legentium* Leid. 1.

§. 12. *Pace dixerim Deûm, eos nos jam populi Romani beneficio esse spero*] *pacem dixerim Deûm* Voss. 2. et Lovel. 3. Male. V. ad 3, 19. 7. Inde *cum nos tamen populi Romani* Lovel. 2. *eos tam populi Romani* Voss. 2. et Lovel. 3. *eos nos tam populi Romani* Leid. 1. *eos nos tñ populi Romani* Lov. 4. Deinde *populi Romani spero beneficio esse* Leid. 1. Vox *beneficio* deficit in Leid. 2. et Lovel. 1.

Qui sacerdotiis non minus reddamus dignatione nostra honoris, quam acceperimus] Pall. pr. et tert. *qui sacerdotii non minus reddamus dignitate vestra ho-*

minus reddamus dignatione nostra honoris, m acceperimus; et Deorum magis, quam no- caussa expetamus, ut, quos privatim coli- , publice colamus.

VIII. *Quid autem ego sic adhuc egi, tamquam* 1
gra sit caussa patriciorum de sacerdotiis, et non

1, *quam deceperimus.* sec.
sacerdotii non minus red-
us dignatione nostra hono-
quam acceperimus. Vul.
sustinetur lectio editione
p. GEBH. *qui sacerdotii non*
us reddamus dignatione no-
honores Voss. ambo, Leid.
o, Portug. Gaertn. Haverk.
m. Hav. et Hearnii Oxon.
c C. *qui sacerdotii non mi-*
reddamus dignatione vestra
ores Lovel. 2. *qui sacerdo-*
on minus reddamus digni-
nostra honores Lovel. 3.
dignitas et *dignatio* etiam
a librariis commutari, su-
vidimus ad 2, 16, 5. *sacer-*
non minus reddamus di-
tione nostra honores Lovel.
cerdotiis non minus redda-
dignatione nostra hono-
lorent. et ita etiam edd. vett.
quod *reddam* sit in ed. Rom.
1472. Nihil mutandum. *sa-*
otiis, nempe pontificatui et
ratui, quae sacerdotia se-
communicari plebeji pete-
dignatione nostra, si nem-
ligni habeamur, qui ad ea
ittamur. Deinde *non minus*
ores reddit, quam accepit,
quidem honores reddit, sed
semper aequa portione; at
minus honoris, qui, quantum
oris accepit, tantum etiam
ssim confert; quod hic De-
volebat. Deinde *quam de-*
rimus Voss. 2. et Lovel. 3.
m *accepimus* Lovel. 2. et
rtn. In ed. Cl. Jac. Grono-
anni 1679. operae typogra-

phorum per errorem dederunt *acceperamus*; quod quum in erratis notari omissum esset, in Amstelaed. ed. etiam mendae securus recepit J. Clericus. Antiquam igitur lectionem, quam reliqui codd. tuentur, reduxi.

Et Deorum magis, quam nostra caussa expetamus] Sic Tarvisina prima. Quinque membranacei et Andreas *exspectamus*. Spondet sibi desideratum eventum horum comitiorum. J. FR. GRON. *et decorum magis* Leid. 1. *et de eorum magis, quam de nostra* Lovel. 2. *quam vestra caussa* Lovel. 1. et Leid. 2. Deinde *expectamus* Voss. 2. Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. Harl. Fragm. Hav. a m. 1. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. Reliqui omnes vulgatum servant, nisi quod *expetimus* sit in Portug. et *expetamus, ut quos* etc. *integra sit caussa* omittantur in Gaertn. ob repetitionem vocis *caussa*. V. ad 9, 11, 11. Ego vero *expetamus*, in quod optimi fere libri consentiunt, verius puto: id enim exigere videntur praecedentia *reddamus* et *acceperimus*. Cohaerent enim *qui reddamus* et qui *expetamus*. Solent autem passim verba *expetere* et *expectare*, sive *exspectare* in Mstis confundi. Exempla v. ad 1, 22, 7. 2, 9, 3. 4, 57, 4. 5, 16, 8. 6, 33, 1. 7, 8, 2. et alibi saepe. Adde viros doctos ad Curt. 3, 5, 13. ad Valer. Max. 2, 6, 7. et Cortium ad Sall. Jug. 14, 7.

§. 1. *Et non jam in posses-*

5 *juvant. Noli erubescere, Appi, collegam*
dotio habere, quem in censura, quem in
collegam habere potuisti: cujus tam dict
gister equitum, quam magistri equitum
6 *esse potes. Sabinum advenam, principem*
tis vestrae, seu Attum Clausum, seu A
um mavultis, illi antiqui patricii in suum

virili manu cepisset. ubi etiam vide. 7, 7, 5. *Ut plus sibi, quam pro virili parte, adnitendum scirent.* 26, 36, 3. *Quum ex ea plus quam pro virili parte sibi quemque capere principum vident.* et alibi.

§. 5. *Quem in consulatu collegam habere potuisti*] Vox *collegam* deficit in Lovel. 2. quae etiam, si alii codd. consentirent, abesse, et ex praecedentibus commode hic repeti posset. At omnes reliqui in ejus conservationem conspirant. Mox *qui tam dictatoris*, pro *cujus*, idem Lovel. 2.

§. 6. *Principem nobilitatis vestrae, seu Ap. Clausum, seu Ap. Claudium mavultis*] Supra ostendi, legendum *seu Actium Clausum.* SIG. Pall. duo meliores *principem nobilitati vestrae, seu apptum Clausum, seu Claudium* (Pal. tert. *cladium*) *mavultis:* quae videntur confirmare lectionem, quam et supra stabilivi, praeeunte Sigonio, *Actium Clausum.* Nam et Camp. ed. *Accium Clausum* oggerit. Pall. sec. *seu Appium Claudium, seu Appium Clausum mavultis.* GEBH. Thuan. et duo Pall. *seu App. tum Clausum.* Voss. *seu App. cum Clausum.* Helm. et Rott. *seu Atium Clausum.* Videntur *Attum* velle. J. FR. GRON. *principem nobilitati vestrae* Flo-

rent. Voss. 1. Le
Lovel. 2. 3. et Frag
1. [Veith.] quod
accipi potest, quo
siliis, imperator
similia, de quibus
ad 39, 47, 11. Dein
cum Clausum Vo
et Hearnii Oxon. L.
Clausū Leid. 1. *seu*
Clausum Voss. 2.
Fragm. Hav. *seu A*
dium Lovel. 4. *seu*
sum Oxon. N. et B.
nio. *seu Atium Clau*
Sed tres illae voc
Lovel. 2. Harlej. Po
alio ordine *seu A*
dium, seu Appiu
Haverk. Lipsius a
Ann. 25. malebat
Clausum: quod Kl
dicis sui nota inte
testatur. Sed rectiu
novius opinatur, p
bam vocis *Appium*
ticulas *tum* et *cum*,
tis Mstis supersunt,
Attam, verisimilius
supra ad 2, 16, 4.
Claudium mavultis,
nomine, Voss. 2. Le
3. 4. et Fragm. H
lum antiqui, pro il
[Veith.] *in sui nun*
in suum, Leid. 2.
pro *acceperunt*. Le
§. 7. *Ne fastidier*
cerdotum numerum

cceperunt. *Ne fastidieris nos in sacerdotum nume-* 7
um accipere. multa nobiscum decora adferimus;
mmo omnia eadem, quae vos superbos fecerunt.
L. Sextius primus de plebe consul est factus. *C. Li-* 8
inius Stolo primus magister equitum, C. Marcius
Rutilus primus et dictator et censor, Q. Publilius
Philo primus praetor. *Semper ista audita sunt ea-* 9
dem, penes vos auspicia esse, vos solos gentem ha

Pall. tres *in sacerdotum nume-o.* GEBH. Vocula *Ne* deficit in Voss. 1. et Lovel. 1. *Ne fasti-diaris* habent Florent. et Lovel. . *Ne fastidieritis* Lovel. 2. Tum *n sacerdotum numero* Voss. 2. Lovel. 2. 3. 4. et Fragm. Hav. *in acerdocio numero* Haverk. Vo-ces *acceperunt. Ne fastidieris nos in sacerdotum numerum* exsulant a Leid. 2. Mox *multa decora nobiscum adferimus* Lo-vel. 2. *multa nobiscunque decora adferimus* Lovel. 3. Deinde *fe-tere* pro *fecerunt*, Lovel. 4.

§. 8. *L. Sextius primus de plebe consul est factus*] Pall. duo *Sequacius*. Andreas scribit *Se-tius*, omisso praenomine *Lu-cius*. GEBH. *L. Sequacius* Voss. Lovel. 3. 4. et Fragm. Hav. a 1. 1. *L. Secacius* Leid. 1. *L. Se-tius* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *Sestius*, omisso etiam praeno-mine, Harlej. et edd. Rom. anni 472. ac Parm. V. ad Livii 3, 3, 4. Vocula *est* non adparet in Lovel. 4.

C. Licinius Stolo primus ma-gister equitum, C. Marcius Ru-tilus primus et dictator et cen-sor] *C. Lucinius* Lovel. 4. quo-modo et alibi scribae errarunt. *Stolo* Gaertn. Hinc vox *primus* deficit in Lovel. 4. *equitum* in Lovel. 2. at illa *primus magister equitum*, *C. Marcius Rutilus* in Voss. 2. et Lovel. 3. Deinde *Ruptillius* est in Lovel. 1. *Ru-ptilius* in Voss. 1. et Leid. 2. *Ru-tilius* in Leid. 1. Florent. Lovel. 2. 4. Harlej. Portug. Gaertn. Ha-verk. Fragm. Hav. Exc. Pithoei, et Hearnii Oxon. L. 2. B. ac C. V. ad 3, 7, 6. Tum *primus dictator et censor* Lovel. 4. et Fragm. Hav. V. ad 2, 44, 3. Sed vox *primus* non adparet in Gaertn. Mox ple-rique mei (praeter Florent. Leid. 1. et Klock.) atque Hearnii Oxon. L. 2. B. et C. *Publius*, pro *Publi-lius*, sollemni errore praeferunt. V. ad 8, 12, 4.

§. 9. *Penes vos auspicia esse, vos solos gentem habere*] De pa-triciis loquitur, qui soli se gen-tem habere gloriabantur, quod est idem, atque gentiles esse. Sic enim definit gentiles in Topicis [6.] Cicero ex Scaevolae sen-tentia, *Gentiles sunt, qui inter se eodem nomine sunt, qui ab ingenuis oriundi sunt, quorum nemo servitutem servivit, neque capite diminutus est.* Ejusmodi vero esse se patricii profiteban-tur, quod Romulus tales legisset, id est, qui patrem gentemque ha-berent. nam paullo post *patricios* interpretatur, *qui patrem ciere possent, id est, nihil ultra quam ingenuos.* Itaque 6, [40, 6.] Ap. Claudius ita loquitur: *An hoc, si Claudiae familiae non sim, sed unus Quiritium quilibet, qui*

bere, vos solos justum imperium et auspicium domi
10 *militiaeque. Aeque adhuc prosperum plebejum ac patricium fuit, porroque erit. En umquam fando audistis, patricios primo esse factos, non de coelo demissos,*

modo me duobus ingenuis ortum, et vivere in libera civitate sciam, reticere possim? Post autem haec laus gentilitatis cum plebejis etiam communicata est, ut hoc loco Decius argumentatur. SIG. *penes apud vos* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. a m. 1. Ubi *apud* ex interpretatione praecedentis *penes* natum est. Pro eo deinde *pene apud vos* dederunt Portug. Gaertn. et Haverk. Deinde *vos solos gentem esse habere* Oxon. C. ubi *τὸ esse* interpretationis caussa adscriptum esse conjecit Hearnius. Potius tamen puto, auctorem ejus lectionis ita distinguendum credidisse: *vos solos gentem esse: habere vos solos justum imperium.* Praeterea *gentes habere* Harlej. cum edd. Aldina prioribus. Mox *domi militiae*, pro *domi militiaeque*, Gaertn.

§. 10. *Aeque adhuc prosperum plebejum ac patricium fuit, porroque erit*] *Aeque id huc prosperum* Voss. 2. *Quaeque id adhuc prosperum* Lovel. 3. *Aequo adhuc prosperum* Gaertn. *Quin adhuc plebejum prosperum* Harlej. et quaedam priscarum edd. *Aeque adhuc plebejum prosperum* Rom. anni 1472. et Parm. Deinde *et plebejum et patricium* Portug. Gaertn. et Haverk. *plebejum et patricium* Voss. 2. Leid. ambo, Lovel. 2. 3. 4. et Fragm. Hav. *et patricium* etiam Harlej. et editi usque ad Aldum. Insuper *priorque erit* Voss. 2. et Lovel. 3. *porroque erit, Quirites*, addita ultima voce, Klock. Eamdem transponens, *porroque erit. En, Quirites* praeferunt Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1.

En umquam fando audistis, patricios primo esse factos] Vet. lib. *En Romae unquam fando audistis.* SIG. Sic etiam Pal. sec. At reliqui, amandantes illud *Romae*, monstrose referunt *Qui inquam fando.* Andreas vero *Quin nunquam fando audistis.* GEBH. Sic quidem unus recentissimus nostrorum: sed alii omnes deficiuntur τῷ *Romae*, quod adjecit Sigonius. Sensu est superfluum: neque enim quisquam veretur, ne et haec et proxima alibi, quam Romae, facta significet Decius: usui particularum *En unquam* est importunum, quibus, nisi forte versu coacti, nihil medium interponere solent veteres. Eamdem restituimus 24, 14, 3. et 34, 21, 8. J. FR. GRON. *En Romae unquam* Portug. et Haverk. *En Romae numquam* Gaertn. *En, Quirites, numquam* Voss. 1. Leid 2. et Lovel. 1. quod ob eamdem caussam, ob quam Gronov. *En Romae umquam* falsi convicit, rejiciendum est. *Cui inquam fando audistis* Voss. 2. et Lov. 3. *Numquam fando audistis* Hearnii Oxon. L. 2. *Quin nunquam fando audistis* Exc. Pithoei, et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. [Et *nunquam* Veith.] *An unquam fando audistis* edd. Asc. anni 1513. et 1516. sed de locutione *En umquam*, quae genuina est, v. ad 24, 14, 3. Deinde *patricios esse factos primo* Portug. Gaertn. et Haverk. Vox *esse* aberat a Voss. 2. eadem autem et sequens *factos* ab Hearnii Oxon. B.

Non de coelo demissos, sed qui patrem ciere avumque possent] Voces *avumque* inducendae

ed qui patrem ciere possent, id est, nihil ultra quam
ngenuos? Consulem jam patrem ciere possum, avum- 11
ue jam poterit filius meus. Nihil est aliud in re,
Quirites, nisi ut omnia negata adipiscamur. certa-

ant. neque enim reperiuntur in eteribus lib. neque vero desiderantur. *Patriciorum* enim trait etymologiam, eosque dictos it, *qui patrem ciere possent.* uod etiam Dionysius [2. Ant. p. 3.] et Plutarchus in Romulo [p. 4.] prodidit. Qui vero *avum* addierunt, id, credo, ea moti raone fecerunt, quod subdit: *Consulem jam patrem ciere possum, vumque jam poterit filius me-s.* Cujus orationis hic est senus: Si patricii sunt, qui patrem iere possunt, ego certe patricius, ui patrem consulem, multoque agis filius meus, qui patrem et vum ciere consulem potest. SIG. *ui patrem ciere possent* etiam all. nam alii verbo auctiores, *ui patrem avumque ciere possent*, quod textu ipso refellitur. BUT. Mercerus 1. Opinion. et m. c. 7. quod ab eo huic loco xplicando destinatum est, sequuus scripturam a Sigonio et aliis nprobatam, scribit, nihil in inenuis notari a Livio, quam *inenuos esse illos, qui nobiles icuntur, paterna avitaque noilitate illustres.* Haec non inelligo: nam nec veteres ita inerpretantur ingenuos, nec forassis in illa colluvie, quae ad omulum confluxit, quisquam aterna avitaque nobilitate illuris fuit. Notum est hoc Juven. n fine Sat. 8.

Majorum primus, quisquis fuit ille, tuorum
Aut pastor fuit, aut illud, quod dicere nolo.

Decius nihil aliud significat, quam n omni illa multitudine paucissimos fuisse, qui patres suos ostendere ac nominare possent, eosque a Romulo patricios factos; id quod etiam e Graecis Dionys. Halic. et Plutarch. tradiderunt, et ex Latinis Cincius, qui apud Festum auctor est, *Patricios* vocatos, qui deinde *ingenui* dicti sunt. V. Sigon. ad Liv. 1, 8, 7. et 1. de Ant. Jur. Civ. Rom. 6. DUK. *de coelo dimissos* Voss. ambo, Leid. 2. Portug. Gaertn. et Haverk. V. ad 34, 50, 2. *de coelo missos* Leid. 1. Justin. 5, 4. *Hunc quasi de coelo missum contuentur.* Sed reliqui *demissos* tuentur. Liv. 22, 29, 3. *Fabiana se acies repente, velut coelo demissa, ad auxilium ostendit.* Amm. Marc. 22, 2. *Effundebatur aetas omnis et sexus, tamquam demissum aliquem visura de coelo.* quem locum commode ad illum Justini laudavit Berneccerus. Et placuit Livio hoc genus loquendi, ut praepositio, quae verbo inest, in regimine repetatur. V. supra ad praefat. §. 11. Praeterea *avumque* in nullo apud me codice erat, solo excepto Harlej. qui unus retinet. Sed male. Aldus etiam in contextu omiserat; sed in erratis iterum revocavit. Mox *idem nihil ultra*, pro *id est, nihil ultra*, Voss. 2. et Lovel. 2. ac 3. *idē* et *id ē* saepius in Mstis confundi, supra vidimus ad 5, 4, 5. Adde, quae notavi ad 9, 19, 7. 10, 37, 15. 21, 10, 8. et Cel. Burm. ad Suet. Claud. 38. Caussam v. ad 10, 37, 13. *iidem nihil ultra* Lovel. 4.

§. 11. *Consulem jam patrem ciere possum*] *Consules jam patrem ciere possunt* Lovel. 2.

men tantum patricii petunt, nec curant, quem even-
12 *tum certaminum habeant. Ego hanc legem, quod bonum, faustum, felixque sit vobis ac reipublicae, uti rogas, jubendam censeo.*

1 IX. Vocare tribus extemplo populus jubebat, adparebatque accipi legem: ille tamen dies eſt interceſſione sublatus. poſtero die, deterritis tribunis,
2 ingenti consensu accepta eſt. Pontifices creantur

Consules etiam Lovel. 3. et 4. V. infra hoc lib. c. 10, 2. Tum *acciere* Hearnii Oxon. L. 2. Ceterum haec verba una cum praecedentibus, *id est, nihil ultra quam ingenuos* exsulant a Gaertner. culpa librarii propter repetitionem τῶν *possent*, et *possum*. V. ad 9, 11, 11.

Nihil est aliud in re, Quirites, nisi ut omnia negata adipiscamur] 4, [4, 11.] *Quid enim in re est aliud, si plebejam patricius duxerit, si patriciam plebejus?* Seneca Epiſt. 116. *Immo hercle aliud est in re: vitia nostra defendimus.* J. FR. GRON. *nihil esse aliud in re* Leid. 1. Deinde *nisi quod omnia* Gaertn. Nescio, quid viro docto in mentem venerit, qui ad marginem ed. Curion. conjecit, *nisi ut omnia negata non adipiscamur.* Mox *neque curant*, pro *nec*, Harlej. Tum *quem eventum certamina habeant*, pro *certaminum*, Voſſ. 1. et Leid. 2.

§. 12. *Ego hanc legem*, etc. *uti rogastis, jubendam censeo*] Legendum *uti rogata est.* GELEN. Supra oſtendi, *uti rogas*, legendum eſſe. SIG. Sic quidem [*uti rogata est*] voluit Gelenius: sed MSS. tamen *uti rogastis*. GRUT. Gelenio debetur haec lectio *uti rogata est*: sed, an bene debeatur, ignoro. Pall. omnes et Andreae ed. *uti rogas, subeundam censeo.* Campan. *uti rogastis, subeundam censeo.* GEBH. Unus tantum apud me Harlej. *uti rogastis* probat. Reliqui omnes cum edd. antt. Rom. anni 1472. et Parm. recte legunt *uti rogas.* V. supra ad 6, 38, 5. ubi Sigonius jam monuerat, ita hoc loco legendum eſſe, et ad 31, 8, 1. ubi Gronov. emendationem Sigonii probat. Deinde *subendam* Voſſ. 1. et Leid. 2. *subeundum* Lovel. 3. *subeundam* Florent. Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 4. Harlej. Portug. Gaertn. Kloch. Haverk. Fragm. Hav. Exc. Pithoei, Hearnii Oxon. L. 2. B. C. et excusi omnes usque ad Froben. qui anno 1531. *jubendam* subſtituit, quod in hac re sollemne ac proprium verbum eſt. V. supra ad 3, 30, 6. et Briſſon. de Formul. l. 2. p. 131.

§. 1. *Vocare tribus extemplo populus jubebat*] *Vocari tribus* Lovel. 4. adversantibus reliquis scriptis; quibus invitis nihil muto. V. ad 42, 24, 5. Mox *apparebat*, omiſſa vocula *que*, Haverk. Deinde trajectis vocibus *intercessione est sublatus* Leid. ambo, Lov. 1. 2. 3. 4. Port. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. et Exc. Pithoei.

§. 2. *P. Decius Mus, P. Sempronius Sophus, C. Marcius Ru-*

or legis P. Decius Mus, P. Sempronius So-, C. Marcius Rutilus, M. Livius Denter. Quin- augures item de plebe, C. Genucius, P. Aelius us, M. Minucius Fessus, C. Marcius, T. Publi- Ita octo pontificum, novem augurum numerus
is. Eodem anno M. Valerius consul de provoca- 3
legem tulit, diligentius sanctam. tertio ea tum reges exactos lata est, semper a familia ea-

M. Livius Denter] Primi ficis cognomen *Mus* deficit rlej. et Hearnii Oxon. L. 1. Tertii cognomen perperam *lius* scribitur in omnibus Hearnii Oxon. L. 2. B. C. Pithoei, et edd. Sigonio ibus. V. ad 3, 7, 6. Deinde *ivius Dentatus* Gaertn. Ha- Fragm. Hav. et Hearnii Ox. *I. Livius Denteo* Portug. omen vero exsulat a Lovel. *Livius. Dantur quinque res* Lovel. 2. Harlej. et Hear- xon. L. 1. V. ad 10, 1, 7.

Genucius, P. Aelius Pae- C. Genitus Lovel. 3. qui da- luisse videtur *Genutius*, ut alii perperam praeferunt. l 2, 52, 3. *C. Gemicius* Lo- *C. Gemitius* Hearnii Oxon. et C. Deinde *Pelius Paetus* ent. Lovel. 1. 2. Harlej. et tn. praenomine male nomi- haerescente, et cum eo coa- ate. Alia exempla v. ad 38, *Pelius Petitus* Lovel. 3. *lius Petitus* Voss. 2. *Peti- Paetus* Hearnii Oxon. C. o ante *idem de plebe*, pro , Portug. et Haverk. V. in- d Epit. Liv. 69.

Minucius Fessus, C. Mar- T. Publius] *T. Publilius* dum puto, quod antea toties Publilio Philone admonui- erant enim Publilii ex plebe, et ex *Publilius* quam cito factum *Publius*. GLAR. *M. Munitius* Hearnii Oxon. N. *M. Munimitius* Lovel. 2. *M. Numitius* Voss. 2. et Lovel. 3. V. ad 2, 21, 1. Tum *Fesus* Leid. 1. Exc. Pithoei, et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. *Sissus* Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. B. Deinde reliqui quidem *T. Publius*, at *C. Publius* Voss. 2. et Lovel. 3. V. ad 8, 12, 4. Si praenomen mutes, videri posset is indicari, qui se ob aes alienum paternum nexum dedisse supra narratur l. 8, 28.

Ita octo pontificum, novem augurum numerus factus] *octo pontifices* Leid. 2. Tum *novus augurum numerus* Lovel. 2. *novum augurum numerus* Leid. 1. Deinde *factus est* Voss. 2.

§. 3. *Legem tulit, diligentius sanctam. tertio ea tum post reges exactos lata est*] *diligentius sancitam* Hearnii Oxon. C. Male. Infra 30, 19, 9. *Contra quam sanctum legibus erat.* ubi ante Gronov. etiam *sancitum* edebatur. *diligentius factam* Voss. 2. Lovel. 2. Haverk. et Hearnii Oxon. L. 1. ac 2. quomodo etiam supra peccarunt librarii 8, 37, 2. et dicto l. 30, 19, 9. Vox *sanctam* deerat in Lovel. 3. De locutione *sancire legem* v. ad 3, 55, 5. Deinde *tertia ea tum* Voss.

4 dem. Cauſſam renovandae saepius haud aliam fui
se reor, quam quod plus paucorum opes, qu
libertas plebis, poterant. Porcia tamen lex so
pro tergo civium lata videtur: quod gravi poen
si quis verberaſſet necaſſetve civem Romanum, sa

2. et Portug. a m. 1. *tertio ex tum* Leid. 1. V. ad 40, 59, 8. *tertio ea tñ*, sive *tamen*, Haverk. V. ad 22, 17, 5. et mox hoc cap. ad §. 6.

§. 4. *Caussam renovandae saepius haud aliam fuisse reor*] *renovandi saepius* Leid. 2. et Lovel. 1. *renovand' saepius* ambigue Lovel. 2. *saepius renovandae* Portug. et Haverk. *saepius renovando* Gaertn. quod eo modo accipi poſſet, quo *caussas bello* apud Tacitum exposui supra ad Livii 3, 46, 2. Verum optimi Mſti stant pro recepta lectione. Praeterea *haud aliam fuisse arbitror* Lovel. 4. ex interpretis gloſſa. Verbum *reor* saepe librarii in quaevis alia commutarunt. V. ad 27, 25, 11.

Quam quod plus paucorum opes, quam libertas plebis, poterant] Vocula *quod* deeſt in Leid. 2. intercepta a praecedenti *quam*. V. ad 37, 54, 4. Ejus loco *q;* praefert Lovel. 3. V. ad 2, 41, 8. Deinde *poterat*, ut ad proximum referatur, Voſſ. ambo, Leid. ambo, Lovel. 2. 3. 4. Gaertn. Fragm. Hav. Exc. Pithoei, et Hearnii Oxon. L. 2. Sed nihil mutandum.

Porcia tamen lex sola] Vet. lib. *Porcia inde lex*. SIG. Ita et Haverk. invitis aliis omnibus. Originem et exempla hujus erroris v. ad 5, 18, 8.

Quod gravi poena, si quis verberasset necassetve civem Romanum, sanxit] Sigonius 1. de Ant. Jur. Civ. Rom. 6. his addit

quasi verba Livii, *sed exsili*
irrogari ab eo permisit.
haec non sunt in Livio. M
tius quoque c. 19. lege Porci
vibus *aqua et igni interdic*
scribit. Non volo quidem
negare: nam quum haec lex
gas et secures a tergo ac ce
cibus civium removiſſet, tam
ne maleficia facinorosorum
minum impunita eſſent, pro
bile eſt, illis eadem poenam
quam facinorum conſtitutam
se; quae vix alia, quam aq
et ignis interdictio, eſſe pot
Nec tamen ullo teſtimonio v
rum scriptorum comprobant
ge Porcia quidquam nomin
de aquae et ignis interdicti
et, quod hanc neceſſario se
batur, exsilio cautum fuiſſe
Salluſt. in Catil. 51. videtur
dicare, exsilium civibus con
natis aliis legibus permiſſum
se, *An*, inquit, *quia lex Po*
vetat (cives verberari et nec
At aliae leges item conde
tis civibus non animam
sed exsilium permitti, ju
Et ibid. *Tunc Porcia ali*
leges paratae sunt, quibus
bus exsilium damnatis pe
sum est. Verum haec n
commode ita accipi poſſunt
lex Porcia, ut antea aliae
de provocatione, negligi c
set, eam deinde ab aliis,
sitan a C. Graccho, a qu
ciam relatam opinatur Sig
renovatam fuiſſe. DUK. *qua*
vi poena Portug. Gaertn. H
et Hearnii Oxon. B. [Veit
ad 37, 35, 4. *quod ea grav*
na Haverk. et plures prin

xit. Valeria lex, quum eum, qui provocaſſet, vir- 5
gis caedi, securique necari vetuiſſet, si quis ad-
versus ea feciſſet, nihil ultra, quam inprobe factum,
adjecit. Id (qui tum pudor hominum erat) visum, 6
credo, vinculum satis validum legis. nunc vix serio

edd. Quae scriptura inde nata eſſe videri poteſt, quod librarius duplicem lectionem hoc modo junctam proposuerit *quod ae gravi poena*; id deinde non intelligens nasutulus mutavit in *quod ea*. Deinde *si quis verberassetve civem* Gaertn. *verberasset necassetne* Florent. Tum *sanxit* non adparet in Leid. 1.

§. 5. *Si quis adversus ea fecisset, nihil ultra, quam inprobe factum, adjecit*] An *facturum*? Cic. de Harusp. resp. [8.] *Qui meam domum violasset, contra rempublicam esse facturum*. 2. ad Att. ep. 24. *Qui eum emisisset, contra rempublicam esse facturum*. J. FR. GRON. *adversus eam fecisset* Lovel. 2. 3. 4. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. N. intellige adversus eam legem. *adversum eam fecisset* Voſſ. 2. V. ad Epit. Liv. 47. Reliqui vulgatum tuentur. *Adversus ea*, quae nempe lege statuta erant. Deinde *factum* servant omnes libri; at *quam in plebe factum* praefert Hearnii Oxon. L. 1.

§. 6. *Id, qui tum pudor hominum erat*] *Id quia tum pudor* Voſſ. 2. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. V. ad 36, 33, 5. *Id, quod tum pudor* Lov. 2. et Hearnii Oxon. L. 2. [Veith.] V. ad 37, 35, 3. *Idq; tum pudor* Gaertn. *Id qui tamen pudor* Lovel. 3. V. paullo ante ad §. 3. In verbis sequentibus *vinculum satis validae legis*, pro *satis validum*, Lovel. 1. et Leid. 2.

Nunc vix servo ita minetur quisquam] *Servo* profecto nihil mirum, cum gravius multo et severius servis minari conveniat, quam liberis et ingenuis hominibus. Et recte Petronius [115.] *Poenam ignis gravissimam credimus, ubi servis irascimur*. Quid igitur, si unius literulae facili mutatione sic legamus? *nunc vix serio ita minetur quisquam*. quod ego temere rejiciendum non putem. PETR. PITHOEUS 2. Advers. subsec. 2. Quidam legunt *serio*. quod non probo. Significat enim, cum servis minantur, gravius minari, quam ut dicant *improbe fecisse*. *malum* enim minabantur. ut 4, [49, 13.] *Audistis, Quirites, sicut servis, malum minantem militibus*. SIG. Sigonii liber *serio*, quod approbe damnat. Pall. duo *nunc vix servata minetur quisquam*. GEBH. Pithoeus 2. Advers. 2. *serio*. Neutrum placet. Quidam editi *nunc vix servo suo ita*. Non juvant scripti, nisi quod Flor. *servos ero*. Helm. et Rott. *nunc vix si summo serio minetur*. Unde timide conjiciebam: *nunc vix si summas poenas minetur*. Nempe ipsa lex satis validum vinculum habet. Voſſ. alter, *nunc vix servata minetur quisquam*. J. FR. GRON. *nunc vix servo ita minetur*, ut erat in edd. Rom. anni 1472. et Parm. praeferunt etiam Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. a m. 2. et Hearnii Oxon. N. L. 2. ac B. quod ferri non poſſe recte Pithoeus vidit. Non enim illud pronuncia-

7 ita minetur quisquam. Bellum ab eodem consule
haudquaquam memorabile adversus rebellantes Ae-
quos, quum praeter animos feroces nihil ex anti-
8 qua fortuna haberent, geſtum eſt. Alter consul Ap-
pulejus in Umbria Nequinum oppidum circumsedit.

tum *inprobe factum* nimis acerbum, sed nimis leve legis vinculum fuiſſe indicat. Quid mirum itaque, si dominus servo, in quem majus imperium, quam lex in civem habebat, ita Livii tempore non minaretur. Hinc neque placet *nunc vix servis ita minetur*, quod praefert Lovel. 2. neque *nunc vix servo suo ita minetur*, quod supereſt in ed. Mediol. anni 1480. et quibusdam sequentibus. *nunc vix servata minetur* eſt in Voſſ. 2. et Lovel. 3. *nunc vix servo sero ita minetur* in Harlej. *nunc vix servos ero ita minetur* in Florent. unde Cl. Salvinius conjiciebat *nunc vix servo herus ita minetur quisquam*. quod ob cauſſam jam datam admittere nequeo. Pighius in Annal. ad annum CDLIII. p. 383. Pithoei conjecturae et quarumdam edd. lectionis veſtigiis insiſtens, scribendum conjicit *vix serio suis ita minetur quisquam*. Doujatius, una tantum litera in scriptura codd. Helm. et Rott. quam Gronovius dedit, mutata, legebat *nunc vix si summa serio minetur quisquam*; et, per *summa* intelligens summa supplicia, simul repetendum exiſtimabat *ne tunc quidem satis validum fore legis vinculum*. At, si ea lectio probanda erit, tria priora vocabula repeti neceſſe non eſt; sufficit enim *nunc vix*, sc. satis validum legis vinculum videtur, *si summa serio minetur quisquam*. Sed vellem exemplum protuliſſet, ubi *summa minari* pro summa supplicia minari ponatur. Pithoei conjecturam firmat cod. Klock. neque multum inde recedit Leid. 1. qui *vix serii ita minetur* praefert. Eamdem conjecturam etiam Cl. Ant. Perizon. probavit, qui ejus hunc sensum conſtituebat: illam comminationem *inprobe factum* tam parvam vim nunc habituram, ut vix ab serio animo et in re seria proficisci poſſet. Id, quod Gronovio in mentem venit, quamvis longius paullo a Mſtis recedat, non displicet, nisi, pro *summo* emendans *suplicia* vel *supplicia*, legas, *nunc vix, si supplicia serio minetur quisquam*. Voces *serio ita* deerant in Lovel. 4. lacuna tamen relicta, ut conſtet aliquid deeſſe, quod librarius adsequi non potuit. In eodem cod. deerat etiam *τὸ quisquam*.

§. 7. *Haud quaquam memorabile adversus rebellantes Aequos*] *haud quamquam* Florent. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. et Gaertn. V. ad 7, 26, 8. *haud quicquam memorabile* Leid. 2. Mox *fortuna antiqua*, transpositis vocibus, Portug. Gaertn. et Haverk. et sequens vox *haberent* omittitur in Leid. 1.

§. 8. *Appulejus in Umbria Nequinum oppidum circumsedit*] *Apulejus* unico *p* Florent. Voſſ. ambo, Leid. ambo, Lovel. 3. Port. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. V. ad Epit. Liv. 5. *Nequinium* eſt in Lovel. 4. V. ad cap. seq. §. 1. *circumcedit* in Voſſ. 1.

Locus erat arduus, atque in parte una praeceps] *arduus, altus, atque in parte una prae-*

erat arduus, atque in parte una praeceps,
unc Narnia sita est. nec vi, nec munimento
poterat. Itaque eam infectam rem M. Fulvius 9
us, T. Manlius Torquatus, novi consules,
erunt. In eum annum quum Q. Fabium con- 10

rent. Voss. 2. Leid. 1. Lo- ortug. Gaertn. Haverk. Hav. a m. 1. et Hearnii [Veith.] Sed illud *altus* praecedentis interpretatum puto. Mox verbum adparet in Haverk.

, nec munimento capi] Pall. *nec in momento* erat. sec. autem et Camp. *nec momento capi pot-* EBH. *nec vi, nec in mo-* Voss. 2. et Portug. V. ad *nec vi in momento* Fragm. 2. *nec vi momento* Voss. Gaertn. et Haverk. *nec* *mento* Leid. 2. Lovel. 2. 3. agm. Hav. a m. 1. *nec vi* *nto* Voss. 1. a m. 1. et Lo- V. ad Livii 4, 10, 6. *nec in* *nto* Leid. 1. *vis* et *muni-* hic fere eo modo sumun- alibi *vis* et *opera*, vel *opera*. 32, 23, 6. *Omnis* *pugnantibus in vi, et* *et operibus erat.* et 36, *mani quidem operibus* *quam armis, urbem op-* *ant.*

taque eam infectam rem *ius Paetinus*] *Itaque in-* *rem* Voss. 2. Leid. ambo, 3. 4. et Fragm. Hav. a *inde M. Fulvius Paetus* Voss. 2. Leid. uterque, 2. 3. 4. Harlej. Portug. Klock. Haverk. Fragm. rnii Oxon. L. 2. B. C. et nes usque ad Gronov. *inius Paetus* Oxon. N. Gronovius in ed. anni stituit *M. Fulvius Paeti-* *nus*; quem ita adpellandum esse ex fragmentis Fastor. Capitolin. Triumphal. docet Pighius in Annal. ad annum DCLIV. p. 584. Mox etiam *et Manlius*, pro *T. Manlius*, Florent.

§. 10. *Quum Q. Fabium consulem non petentem omnes dicerent centuriae*] Helm. *consulem appetentem.* Rottend. *consulem appatentem.* Suspicor fuisse *consulem absentem*. V. Sigonium ad c. 22, 9. hujus libri. Neque obest, quod sequitur *ipsum auctorem fuisse.* Potuit enim, ubi audivit hoc agi, venisse in Campum. 8, [22, 4.] *Tribunatumque plebei proximis comitiis absens petentibus praefertur.* J. FR. GRON. *non petentem* servant omnes mei, nisi quod levi et alibi saepius obvio errore *non potentem* datum sit in Voss. 2. V. ad 5, 14, 5. Nihil itaque mutandum puto. Supra 5, 18, 1. *P. Licinium Calvum praerogativa tribunum militum non petentem creant.* 10, 5, 14. *Non petentem, atque adeo etiam absentem, creatum credidere quidam.* Praeterea Fabii praenomen Q. deficit in Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Harlej. Portug. Haverk. [Veith.] et omnibus edd. usque ad Froben. anni 1535. quod intercepisse videtur vox praecedens *quum*. sed *quumq; Fabium* legit Lovel. 2. V. ad 22, 31, 7. Eadem transposita *Q. Fabium non petentem*, vel *potentem, quum omnes* praeferunt Voss. 2. et Lovel. 3. Tum *dicerent omnes centuriae* Leid. 2. Lovel. 1. Portug.

sulem non petentem omnes dicerent centuriae, ipsum auctorem fuiſſe Macer Licinius ac Tubero tradunt differendi sibi consulatus in bellicosiorem an-
11 num: eo anno majori se usui reipublicae fore, urbano geſto magiſtratu. ita nec dissimulantem, quid mallet, nec petentem tamen, aedilem curulem cum
12 L. Papirio Cursore factum. Id ne pro certo ponerem, vetuſtior annalium auctor Piso effecit; qui eo

Gaertn. et Haverk. [*non petentem consulem dicerent* Veith.]

Ipsum auctorem fuisse Macer Licinius ac Tubero tradunt] *actorem* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. quem eumdem errorem iidem codices mox infra committunt §. 12. V. ad 1, 26, 5. Tum *Macer Linius* Voſſ. 2. et Lovel. 3. *Marcellinius* Klock. *M. Licinius* Hearnii Oxon. C. Deinde *ac Tubere* Florent. Mox *difendi*, pro *differendi*, Leid. 1.

§. 11. *Eo anno majori se usui reipublicae fore*] *eodem anno* Gaertn. V. ad cap. seq. §. 6. *majore* Lovel. 1. Voſſ. 1. Leid. 2. Haverk. et Fragm. Hav. a m. 1. *eo anno majoris ut suae rei prae furore* sine ullo sensu Lovel. 2. *eo anno majori seu sui seu reipublicae fore* Voſſ. 2. et ita etiam Lovel. 3. nisi quod *furore*, pro *fore*, legat. *eo anno major seu sui rei pro furore* Lovel. 4. *eo anno majori se usui fore* Fragm. Hav. a m. 2. priori scriptura erasa. Mox *nec petentem tum*, pro *tamen*, Lovel. 2. Portug. et Haverk. V. ad 22, 17, 5. *nec petentem tandem* Lovel. 4. V. ad 22, 2, 11.

§. 12. *Fuisse tradit C. Domitium Cn. F. Calvinum et Sp. Carvilium Q. F. Maximum*] Pall. pr. et tert. *fuisse Cl. Domitium.* sec. *fuisse tradit L. Domitium C. Philum Calvinum*, *Alius Q. Spurium Carvilium et Q. Fabium Maximum.* Vetuſtae quoque editiones *Cl. Domitium* appellant. GEBH. Non facile reperies in Domitiis hoc praenomen. Natum eſt autem Maguntiaci. Andreas et caeteri usque ad Ascensium *Cl. Domitium*, ut et Florentinus. Rott. *C. L. Domitium* Ergo vel *Cn.* vel *L.* scribendum. *Cn.* mavult Pighius [in Annal. ad ann. CDLIV. p. 385.] et eſſe filium Cn. Domitii Calvini cum A. Cornelio Coſſo anno U. C. CDXXI. consulis. J. FR. GRON. V. Suet. in Ner. 1. Sigon. ad Epit. Liv. 13. et Pighium in Annal. ad ann. U. CCCCLXXIII. DUK. *tradit* deeſt etiam in Voſſ. 2. et Lovel. 3. Tum *L. C. Domitium Cn. F. Calvinum* Voſſ. 1. Lovel. 1. et Harlej. *L. C. Domitium cum F. Calvinum* Leid. 2. *L. C. Domitium* se etiam in Oxon. B. L. 2. et N. inveniſſe, Hearne teſtatur. *Cl. Domitium Cn. F. Calvinum* Leid. 1. *Cl. Domitium Cn. F. Columnium* Lovel. 4. *D. Domitium C. N. filium Calvinum* Lovel. 3. *D. Domitium* etiam Oxon. C. apud Hearnium, qui *M. Domitium* in L. 1. offendit. *L. Domitium Cn. F. Calvinum* Fragm. Hav. *L. Domitium C. Fulvium Calvinum* Lovel. 2. *L. Domitium C. Philum Calvinum* Haverk. *L. Domitium Cn. Philum Calvinum* Portug. Consentio Grono-

o aediles curules fuiſſe tradit C. Domitium Cn.
Calvinum et Sp. Carvilium Q. F. Maximum. Id 13
do cognomen errorem in aedilibus feciſſe: secu-
que fabulam mixtam ex aediliciis et consularibus
ıitiis, convenientem errori. Et luſtrum eo anno 14
ditum a P. Sempronio Sopho et P. Sulpicio Saver-
ıe censoribus: tribusque additae duae, Aniensis
Terentina. Haec Romae geſta.

vel *Cn.* vel *L. Domitium*
ıendum eſſe. Domitios enim
nisi haec praenomina usur-
, observat Torrent. ad Suet.
17. V. etiam Inl. Spanhem.
raeſt. et usu numism. dis-
10. p. 25. ubi eorum, qui
Domitium legunt, sententi-
robat. Deinde *et Sp. Car-
m Q. Fabium Maximum*
l. 2. *alius Q. Sp. Carvilium
Fabium Maximum* Portug.
rk. et Gaertn. Hearnius se
iſſe teſtatur *et Q. et Sp. Car-
m Q. F. Maximum* in Oxon.
*alius Q. Sp. Carvilium Q.
Maximum* in B. *et C. Canuli-
Q. F. Maximum* in L. 1. *et
Carvilium Q. Tuberonem
imum* in C. Reliqui codd.
mutant. Patet itaque, vel
omnes aperte velle, Car-
m hunc fuiſſe Quinti filium;
dem ex eorum aberrationi-
non obscure colligi poſſe.
ra Pighius in Annal. priori
eum *C. Filium* fuiſſe exiſti-
idque non aliam ob caus-
quam quod eumdem eſſe
it illi, qui sex annis poſtea
L. Papirio Cursore consula-
geſſit, et in Faſt. Capitol.
mph. *SP. CARVILIVS. C.
N. MAXIMVS* vocatur.
potuerunt Sp. Carvilii con-
pater Cajus et Sp. Carvilii
is curulis pater Quintus fra-
fuiſſe, quorum aedilis nul-
ıoſtea in republica honores
geſſiſſet. Paullo ante *fecit*, pro *effecit*, Haverk.

§. 13. *Errorem in aedilibus fecisse*] *in sedilibus* Lovel. 3. quemadmodum mox *sediliciis* Voſſ. 2. eodem errore, quo *aedes* et *sedes* in membranis commutari supra vidimus ad 5, 42, 1. *in aedibus* Leid. 1. *in aediles* edd. Rom. anni 1472. et Parm. Tum *fuisse* Haverk. V. ad 31, 45, 2.

§. 14. *A P. Sempronio Sopho et P. Sulpicio Averrione*] *Sulpicio Saverrione* ex Capitolinis lapidibus. SIG. Transpositis nominibus gentilitiis *P. Sulpicio Sopho et P. Sempronio* Florent. Voſſ. duo, Leid. duo, Lovel. 2. 3. 4. Harlej. Klock. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. Hearnii Oxon. N. C. B. et quaedam edd. antt. *P. Sopho et P. Sempronio* Hearnii L. 2. *P. Sulpicio Sex. Averrione* edd. Rom. anni 1472. et Parm. Deinde *Averrione* servant Florent. Voſſ. 1. Leid. 1. Lovel. 2. Harlej. Gaertn. et Hearnii Oxon. L. 1. N: ac C. *Avenione* obferunt Voſſ. 2. et Lovel. 3. *Averione* Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Haverk. *Arrione* Lov. 4. *Averone* Fragm. Hav. *Aversione* Hearnii B. Sed recte Sigonius emendavit *Saverrione*; quod sibi in Mſto suo obvium fuiſſe, Klockius notavit. V. ad 9, 45, 1.

Aniensis ac Terentina] *An-*

pernanda res visa, neque incaute credenda. cum ltero eorum (nam alter obses retentus) duo exploatores per cuniculum miſſi: per quos satis com- 4
erta re, trecenti armati, transfuga duce in urbem ngreſſi, nocte portam, quae proxima erat, cepere. ua refracta, consul exercitusque Romanus sine

ap. praec. Nequini oppidi obsiionem M. Fulvius Paetinus et T. Ianlius accepiſſe dicantur, veius tamen videtur, alteri tanum eorum obsidionem commisam eſſe. Mox enim addit Livius oc cap. *consul exercitusque Romanus sine certamine urbem nvasere.* ubi, paucis exceptis, plerique codd. in hanc lectionem onsentiunt. Quin et, alteri conuli T. Manlio Etruriam provinciam sorte eveniſſe, cap. seq. narratur, eique in expeditione mortuo succeſſiſſe suffectum consulem M. Valerium. Eam sententiam firmant etiam excerpta Faſtor. Capitol. triumphal. ubi solius M. Fulvii Paetini triumphus *DE. SAMNITIBVS. NEQVINATIBVSQVE* refertur; quem et egiſſet T. Manlius, si, antequam in Etruriam proficisceretur, junctis viribus rem cum collega ad Nequinum gessisset. Error itaque, qui in codd. scriptis eſt, inde natus videtur, quod per compendium scriptum fuerit *ad cos.* vel *ad cons.* in quo compendio paſſim indocti librarii, nescientes quemadmodum reddendum foret, vel in numero, vel in casu, vel in utroque simul turpiter erarunt. In unius Livii codd. tanta eſt copia exemplorum, quae partim jam praeceſſerunt, partim infra sequentur, ut, si ea recensere vellem, lectoris patientia abuterer. Et quidem tanto facilius peccare potuerunt, quod numero plurali non tantum scripserint antiqui *coss.* ut nunc fere fit, sed etiam *cons.* vel *cos.* quo nunc tantum singularis vulgo indicatur. Exemplum eſt in senatusconsulto de Bacchanalibus, at alibi paſſim. Similes errores committuntur in explicandis notis, quibus indicantur voces *tribunus militum*. V. supra ad 4, 57, 9. et 6, 6, 3. voces *tribunus plebis*. V. ad 7, 16, 1. (* *praetores* v. ad 24, 23, 1.) *patres conscripti*. V. ad 7, 41, 7. *senatusconsultum*. V. ad 38, 60, 1. et 42, 33, 4. *populus Romanus*. V. ad 39, 47, 11. *censores*. V. ad 43, 14, 6. quaelibet notae numerales. V. ad 42, 12, 9. *respublica*. V. hoc lib. ad c. 37, 16. Mox *inter moenia*, pro *intra*, Lovel. 3. V. ad 5, 27, 3.

§. 3. *Nec aspernanda res visa*] *Haec aspernanda* Haverk. V. ad 32, 20, 7. *Nec aspernenda* Gaertn. Mox *obsessus retentus* Harlej. Deinde *exploratores et per cuniculum missi* Leid. 2. et Lovel. 1. *exploratores per cuniculum missum* Leid. 1. *exploratores per cuniculum missi sunt* Hearnii Oxon. L. 2. [Veith.]

§. 4. *Per quos satis comperta re*] *satis comperata re* Voſſ. 2. et Leid. 3. V. infra ad 39, 29, 5. Vox autem *re* exsulat a Leid. 1. Deinde *ceperunt*, pro *cepere*, Lovel. 4. et ed. Rom. anni 1472.

Qua refracta, consul exercitusque Romanus] *qua re facta* Voſſ. 2. et Lovel. 2. 3. ac 4. Ita saepe *factus* et *fractus* confundi

5 certamine urbem invasere. Ita Nequinum in diti
nem populi Romani venit. Colonia eo adversus U
bros missa, a flumine Narnia adpellata: exerci
6 cum magna praeda Romam reductus. Eodem an
ab Etruscis adversus inducias paratum bellum.
eos alia molientes Gallorum ingens exercitus, fin

solent. V. supra ad 6, 17, 6. *Refringere* in hac re proprium est. Supra 6, 17, 6. *Refracturosque carcerem minabantur.* 10, 34, 12. *Refractis foribus, paucos graves aetate aut invalidos inveniunt.* c. 43, 5. *Simul et refringebantur portae, et vis undique in muros fiebat.* Infra 23, 18, 2. *Moliri portas, et claustra refringere parat.* 24, 46, 3. *Ex interiore parte vi claustra refringere jubet.* 25, 9, 15. *Ceteros vigiles obtruncant, refringuntque portam proximam.* c. 24, 3. *Prope Hexapylon est portula magna vi refringi coepta.* c. 25, 9. *Refractisque foribus quum omnia terrore ac tumultu streperent.* 27, 15, 18. *Inde et proxima refracta porta.* 28, 3, 13. *Securibus dolabrisque caedebantur et refringebantur portae.* Tum *coss. exercitusque* Lovel. 4. *consules exercitusque* Lovel. 3. Portug. Gaertn. et Haverk. V. modo ad §. 2. Mox *invaserunt* Lovel. 4.

§. 5. *Ita Nequinum in ditionem populi Romani venit*] *Nequinium* Voss. 2. Lovel. 4. et Portug. V. supra hoc cap. §. 1. Tum *in dictionem* Lovel. 1. *in dedicio* Lovel. 2. *in dedicionem* Gaertn. *in deditionem* Leid. 2. Portug. et Haverk. Vulgatum, reliquorum codicum auctoritate firmatum, verius est. *Ditio* et *Deditio* saepius in Mstis commutantur. V. ad Liv. 26, 21, 17. Deinde *pervenit* Haverk. Sed et hic receptam lectionem praefero. V. infra 33, 37, 4.

A flumine Narnia adpell
a Nare flumine Narnia adpel
ta edd. vett. usque ad Froben
qui, consensu omnium scrip
rum, anno 1535. vocem *Nar*
misit, nisi quod unus eam
vet Harlej. quem non audien
censeo. *Narvia* Portug.
Romam deductus, pro *reduc*
Fragm. Hav. et Hearnii Oxo
2. [Veith.] V. ad 6, 26, 8.

§. 6. *Eodem anno ab Etru*
adversus inducias paratum
lum] Biennio ante, consulibu
Livio et C. Aemilio, induciae d
erant Etruscis ad biennium ab
ctatore M. Valerio. quo pac
gitur parabant bellum *adv*
inducias? GLAR. Induciae
tae erant in biennium Livio
Aemilio consulibus extremo
no CDLI. At hoc anno, qui
CDLIV. *adversus inducias* par
bellum. Recte. non enim bi
nium completum est, neque
annus, quo datae sunt, nu
ratur. Hoc dixi, ut defend
a Glareani calumnia Livi
†. „ Magna vero calumnia,
„ quis dicat, aliquem mem
„ lapsum! „ †. SIG. Recte S
nius Livium contra Glarea
defendit. Non tamen necesse
ut cum eodem Sigonio ann
quo induciae datae sunt,
computemus. Anno enim,
consulatum M. Valerii et Q.
puleji proxime praecessit,

ingressus, paullisper a proposito avertit. Pecunia 7
deinde, qua multum poterant, freti, socios ex hostibus facere Gallos conantur, ut eo adjuncto exercitu cum Romanis bellarent. De societate haud ab- 8
nuunt barbari: de mercede agitur. qua pacta acceptaque, quum parata cetera ad bellum essent, se-

eo M. Livius Denter. et C. Aemilius consules fuerint, sive eo M. Valerius sine consulibus dictaturam gesserit, Etruscis *induciae biennii datae* sunt supra c. 5, 13. et quidem, ut ex ordine narrationis Livianae patet, anno illo exeunte. Anno proximo M. Valerio et Q. Appulejo consulibus Etruscum adversae belli res, et induciae quietum tenuerunt. V. c. 6, 2. Sed anno, qui proxime secutus est, ab Etruscis adversus inducias paratum est bellum, ut hoc loco refert, et quidem, quod iterum narratio Livii exigit, ejus anni initio, ut vix biennii inducias per sesquiannum observarint. Ceterum *Eo anno*, pro *Eodem*, Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. B. Saepius pronomina *is* et *idem* inter se commutantur. V. ad 1, 16, 10. c. 39, 1. 2, 18, 2. c. 23, 9. 3, 21, 2. 4, 10, 1. c. 13, 10. et 11. c. 46, 6. 5, 13, 9. c. 48, 4. 6, 5, 8. c. 9, 5. 7, 28, 5. 8, 14, 11. c. 17, 11. c. 37, 5. 9, 8, 2. c. 19, 3. c. 46, 1. 10, 7, 2. c. 9, 11. hoc cap. §. 7. c. 11, 9. c. 23, 1. c. 30, 1. 22, 2, 2. 31, 26, 5. 37, 58, 3. 38, 8, 11. 39, 44, 10. c. 55, 6. 40, 2, 5. c. 16, 7. et pluribus aliis locis.

Sed eos alia molientes Gallorum ingens exercitus etc. *a proposito avertit*] Vide, num legendum *talia*, pro *alia*: non enim alinqui haec verba facile intellecta. GLAR. Doujatius vel *alia* intelligit, nempe habito respectu exercitus Gallorum et pactae cum iis societatis, vel probat conjecturam Glareani: quae et mihi non displicet. *alia* et *talia* interdum in Mstis commutari solent. V. quae supra notata sunt ad 5, 2, 13. Deinde *Gallorum exercitus ingens* Lovel. 3. et insuper *advertit* Fragm. Hav. a m. 1. Etiam haec verba librarios in membranis vetustis confudisse, supra vidimus ad 1, 12, 10.

§. 7. *Ut eo adjuncto exercitu cum Romanis bellarent*] *eo advento exercitu* Pal. pr. exhibet: sec. vero *eodem adjuncto*. GEBH. *eodem adjuncto exercitu* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. a m. 2. et Hearnii Oxon. N. ac B. [Veith.] V. paullo ante ad §. praec. *eo advento exercitu* Voss. 2. et Lov. 3. Voces *ut eo adjuncto* desunt in Flor. Mox *debellarent*, pro *bellarent*, Klock. V. ad Liv. Epit. 37.

§. 8. *De societate haud abnuunt barbari*] Rescribunt Pall. duo. *De societate haud ânuunt ut barbari*. GEBH. Ita et Lovel. 3. *haud annuunt barbari* Fragm. Hav. a m. 1. et Lovel. 4. a m. 2. in quo *annuerunt* exstitit a m. 1. V. infra ad 36, 34, 6.

Sequique Etruscus juberet, inficias eunt] Elegantem non diffiteor esse hanc lectionem: atque ideo non valde probo, quod offerunt Pall. duo *sequique Etruscos juberentur*, *inficiaverunt*. sec. *infitiantur*: cui adstipula-

quique Etruscus juberet, inficias eunt, *mercedem*
9 *se belli Romanis inferendi pactos. quidquid accepe-*
rint, accepisse, ne agrum Etruscum vastarent, ar-
10 *misque lacesserent cultores. Militaturos tamen se,*
si utique Etrusci velint; sed nulla alia mercede,
quam ut in partem agri accipiantur, tandemque
11 *aliqua sede certa consistant.* Multa de eo concilia
populorum Etruriae habita. nec perfici quidquam
potuit;

tur Camp. GEBH. *sequique Etruscos juberentur* Voff. 2. Lov. 2. 3. et Portug. *sequique Etruscos juberent* Lovel. 4. *sequique Etruscos juberet* Leid. 1. et Fragm. Hav. a m. 1. *sequi Etruscus juberet* Haverk. *se quisque Etruscus juberet* Harlej. Deinde *inficiarunt* Voff. 1. Leid. 2. et Lov. 1. *inficiaverunt* Voff. 2. et Lovel. 3. *inficiantur* Lovel. 2. Portug. Gaertner. Haverk. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. C. N. ac B. Quod ex alterius expositione natum eſt. V. ad 31, 31, 9.

§. 9. *Quidquid acceperint, accepisse*] *acceperunt* Fragm. Hav. Mox *lacesserant*, pro *lacesserent*, Leid. 1.

§. 10. *In partem agri accipiantur, tandemque aliqua sede certa consistant*] *in partem agri acciperentur* Leid. 2. *in parte agri accipiantur* Gaertn. Sed *accipere in partem*, ut *vocare in partem* supra 5, 21, 5. ubi vide. Deinde *sede aliqua certa* Lovel. 4. *alia sede certa* Portug. a m. 1. V. ad 25, 38, 3. Paullo ante *Militaturos se tamen* alio ordine Voff. 1. Leid. 2. Lovel. 1. et Haverk.

§. 11. *Non tam quia inminui agrum, quam quia*] Vocula *non* deficit in Harlej. *non tam, quia minui agrum* legit Leid. 2. *non tamquam minui agrum* Gaertn. *non tam quia in unum agrum* Haverk. Voces *quia inminui agrum, quam* exsulant a Leid. 1. Praeterea *quam quod* eſt in Portug. et Haverk. ut ita *quod* inferatur poſt *quia*, quemadmodum contra τῷ *quod* prioris membri in altero subjungitur *quia* 6, 15, 6. *Sive quod et ipse in parte praedae sis, sive quia vanum indicium est.* ubi alia vide. Servant tamen reliqui omnes codices *quia*, unde ipsi subſtitutum *quod* a librariis profectum arbitror, qui alibi has voces commutarunt. V. infra ad 38, 36, 4. Paullo ante *consilia populorum Etruriae*, pro *concilia*, Lovel. 2. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. Male. Significatur enim plurium Etruriae populorum communis respublica: quod non *consilium*, sed *concilium*, dicitur. V. ad Livii 44, 2, 5.

Adcolas sibi quisque adjungere tam efferatae gentis homines horrebat] *adcola sibi quisque* Leid. 1. Sed ultima prioris vocis intercepta eſt ab initiali sequentis. V. infra ad 37, 29, 5. Deinde *tam efferatas gentes homines horrebat* Voff. 2. et Lovel. 3. *tam efferatas gentes hominesque horrebat* Fragm. Hav. a m. 1. *tam efferatas gentes homi-*

potuit; non tam quia inminui agrum, quam quia adcolas sibi quisque adjungere tam efferatae gentis homines horrebat. ita dimiſſi Galli pecuniam ingen- 12
tem sine labore ac periculo partam retulerunt. Romae terrorem praebuit fama Gallici tumultus ad bellum Etruscum adjecti: eo minus cunctanter foedus ictum cum Picenti populo eſt.

XI. T. Manlio consuli Etruria provincia sorte 1
evenit; qui, vixdum ingreſſus hoſtium fines, quum

nes horrebant Lovel. 2. et 4. a m. 1. in quo poſteriori altera manus emendavit *tam efferatae gentis.*

§. 12. *Pecuniam ingentem sine labore ac periculo paratam retulerunt*] Vet. lib. *partam.* SIG. Pal. sec. *sine labore ac periculo partam tulerunt.* GEBH. *sine labore et periculo* Lovel. 4. et Fragm. Hav. Tum *paratam* supereſt in Florent. Voſſ. utroque, Leid. utroque, Lovel. 3. 4. Harlej. Fragm. Hav. Exc. Pithoei, et Hearnii Oxon. N. Voces illas saepiſſime in Mſtis confundi, supra vidimus ad 5, 6, 1. Tandem *retulere* Lovel. 4. Paullo ante etiam *Itaque dimissi Galli* Lovel. 2. V. infra ad 21, 53, 7. In verbis etiam sequentibus *Romanis terrorem praebuit*, pro *Romae*, Hearnii Oxon. L. 1. [*adjecti; id minus* Veith.]

§. 1. *T. Manlio consuli Etruria provincia sorte evenit*] Thuan. Bott. Helm. Voſſ. *T. Manlio* (quidam *Mallio*) *consuli sorte evenit.* Duarum vocum nullum veſtigium. Voſſ. alter *sorte Etruria evenit.* Lege: *Romae terrorem praebuit fama Gallici tumultus ad bellum Etruscum adjecti: (eo minus cunctanter foedus ictum cum Picenti populo est) T. Manlio consuli sorte evenit.* Nempe bellum Etruscum cum tumultu Gallico. J. FR. GRON. Duae voces, quas a suis abeſſe teſtatur Gronovius, non adparent etiam apud me in Leid. utroque, Lovel. 1. Gaertn. Portug. Fragm. Hav. Exc. Pithoei, et Hearnii Oxon. N. B. ac C. [Veith.] An tamen ejiciendae sint, ut eidem visum fuit, admodum dubito. Voces *provincia sorte* ignorat Lovel. 3. unam *provincia* Lovel. 4. *provincia Etruria* alio ordine praeferunt Florent. et Lovel. 2. Deinde *forte evenit* Portug. et Hearnii Oxon. B. sollemni errore, de quo supra dictum eſt ad 1, 4, 4. *forte venit* Leid. 1. *forte venit* Lovel. 2. Fragm. Hav. et Florent. sed prima litera ultimae vocis intercepta eſt a finali praecedentis. V. ad 9, 12, 1. *evenit sorte* vocibus transpositis Haverk. Ceterum Manlii praenomen exsulat a Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. Fragm. Hav. a m. 1. et Hearnii Oxon. L. 2. *Marcus* vocatur in Voſſ. 2.

Qui, vixdum ingressus hostium fines, quum exerceretur inter equites] *qui dum vix ingressus hostium fines* Harlej. Portug. Haverk. et edd. Rom. anni 1472. et Parm. Male. De vocula *vixdum* v. ad 32, 28, 4. Tum *fines hostium* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Por-

exerceretur inter equites, ab rapido cursu circumagendo equo effusus, extemplo prope exspiravit.
2 tertius ab eo casu dies finis vitae consuli fuit. Quo velut omine belli accepto, Deos pro se commisisse
3 bellum memorantes Etrusci sustulere animos. Romae, tum desiderio viri, tum incommoditate tem-

tug. et Haverk. Deinde *quum* deficit in Voss. 2. Editores, qui primos illos modo memoratos secuti sunt, quum viderent, si *dum vix* legatur, aliquid superesse, ipsi etiam vulgari curarunt *qui dum, vix ingressus hostium fines, exerceretur.* Ita exhibetur in ed. Mediol. anni 1480. Tarvis. utraque, aliisque. Verum ita saltem dari oportuerat *qui dum exercetur*, vel *qui quum exerceretur.* V. ad 1, 40, 7. Deinde *intra equites* Voss. 2. V. ad 5, 27, 2. Mox *a rapido cursu* idem Voss. 2. et Lovel. 3.

§. 2. *Tertius ab eo casu dies finis vitae consuli fuit*] Vox *dies* deficit in Gaertn. *die* a m. 1. praefert Florent. Sed ibi ultima litera intercidisse videtur ob similitudinem primae vocis sequentis. V. ad 4, 33, 11. Deinde *finis vitae consulis fuit* Leid. 2. Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. B. Verum hic vel librarium in errorem induxit compendium *cos*, de quo dictum est ad cap. praec. §. 2. vel litera sibilans in fine vocis ex principio sequentis repetita est. V. ad 4, 33, 10. Vulgatum adstruitur ex illis, quae supra notata sunt ad 2, 30, 9. Vox *fuit* deficit in Lovel. 4.

Quo velut omine belli accepto] Pall. pr. et tert. *omine bene accepto*. GEBH. Ita et Voss. 2. ac Lovel. 3. quorum prior etiam *veluti* praefert. *Quo velut homine belli accepto* Leid. 1. perperam in initio mediae vocis addita adspiratione. V. Ampl. Cuperum ad Lactant. de Mort. Persec. 18. *Quo velut omen belli accepto* Haverk. *Quod velut omen belli accepto* Gaertn. Mox *bellum commemorantes*, pro *memorantes*, Lovel. 2.

§. 3. *Romae, tum desiderio viri, tum incommoditate temporis*] *cum desiderio viri* Florent. a m. 1. Leid. 1. Lovel. 4. Harlej. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. a m. 1. et Exc. Pithoei. [Veith.] V. supra ad 6, 23, 3.

Ut Patres ab jubendo dictatore] Videtur scribendum *nuntius fuit. Patres ab jubendo dictatore c. s. c. ex sent. pr. habita, deterruerunt.* J. FR. GRON. Gronovium inpulisse videtur, ut locum conjectura tentaret, quod non videret, unde penderet το *ut.* At solet interdum *ut* poni pro adeo ut. Supra 2, 18, 8. *Magnus plebem metus incessit, ut intentiores essent ad dicto parendum.* ubi v. quaedam. hoc lib. c. 18, 5. *Eo profectum est, quod mature ventum erat, ut quosdam Etruriae populos metus Romani nominis comprimeret.* ubi male quidam codd. *quod adeo mature.* Nulli codices Gronovio favent; servant enim omnes voculam *ut*, servant etiam *deterruerint*, nisi quod *deterruit* sit in Haverk. *decreverint* in Fragm. Hav. a m. 1. *deterruerunt* in Gaertn. Praeterea *ab jubendo dictatorem*

poris, triſtis nuncius fuit: ut Patres ab jubendo di-
ctatore consulis subrogandi comitia, ex sententia
principum habita, deterruerint. M. Valerium con- 4
sulem omnes sententiae centuriaeque dixere, quem
senatus dictatorem dici juſſurus fuerat. tum extem-
plo in Etruriam ad legiones proficisci juſſit. Adven- 5

Lovel. 3. V. 40, 49, 1. Tum *consuli subrogandi comitia* Lovel. 4. An voluit *consuli subrogando comitia?* Utrumque Livio in usu fuit. Locutionem *comitia consuli subrogando* inluſtravi ad 2, 8, 3. alterum obcurrit 3, 19, 2. *Tenuere contentiones usque ad comitia consulis subrogandi.* Ubi nunc nihil mutandum agnosco. 6, 39, 5. *Quum tribunorum plebi creandorum indicta comitia essent.* (**comitia ferendae legis* 45, 35, 7.) Quum itaque reliqui scripti vulgatum servent, nihil mutandum puto. In codice autem, qui *consuli subrogandi* dedit, prioris vocis litera finalis sibilans intercepta eſt a prima vocis sequentis. V. ad 37, 29, 5. Tandem *ex sententia principis* Gaertn. Male. V. ad 3, 6, 8. Clericus, poſtquam Gronovii emendationem recensuiſſet, addit, videri majus aliquod mendum latere. Si rationem, quam hujus effati nullam video, addidiſſet, de ea judicandi locus foret. Doujatius hac periphrasi verba Livii inluſtrare conatur. „Patres a jubendo dictatore non deterruerunt „habita comitia; sed primorum „sententiae de habendis comitiis „consularibus, quos secuti reliqui.„ Haec ille. Sed non intellexit, quid Livius his verbis, *comitia ex sententia principum habita*, innuerit. Indicat enim, ideo Patres a jubendo dictatore deterritos eſſe, quoniam consul subrogatus sit, quem principes senatus populo commendarant, et dictatorem juſſuri erant, nisi consul creatus fuiſſet, ut conſtat ex verbis sequentibus. eodem fere modo, quemadmodum de Camillo supra habemus 6, 6, 6. *Senatus Diis agere gratias, quod Camillus in magistratu esset. Dictatorem quippe eum dicendum fuisse, si privatus esset. Ex sententia* itaque eſt ex voluntate, ex voto. Infra hoc lib. c. 30, 1. *Et in Etruria res ex sententia gesta.* V. Hadr. Cardin. de ling. Lat. p. 138.

§. 4. *M. Valerium consulem omnes sententiae centuriaeque dixere*] Hic eſt *M. Valerius Corvus*, qui anno priore v. hoc vere VI. consul creatus eſt, Plutarcho, Livio, et Cicerone, et Suetonio auctoribus. SIG. Consentit Pighius in Annal. ad ann. CDLIV. p. 385. *dixerunt* eſt in Lovel. 4. Mox *jussurus fuerit*, pro *fuerat*, Portug. Gaertn. et Haverk. Deinde *eum extemplo*, pro *tum*, Portug. V. ad 9, 35, 7. Tandem *proficisci jubet*, pro *jussit*, Lovel. 3. et Gaertn.

§. 5. *Adventus ejus compressit Etruscos*] Palat. secund. *adventus dies ejus.* GEBH.

Ut nemo extra munimenta egredi auderet] Vet. lib. *munitiones.* SIG. Pal. sec. *extra munitiones.* GEBH. Ita et Portug. Gaertn. atque Hearnii Oxon. B. *ut nemo munitiones egredi auderet* Haverk. Supra 3, 68, 2. *E*

tus ejus compreſſit Etruscos, adeo ut nemo extra
munimenta egredi auderet, timorque ipsorum obsi-
6 dioni similis eſſet. neque illos novus consul vaſtan-
dis agris urendisque tectis, quum paſſim non villae
solum, sed frequentes quoque vici, incendiis fuma-
7 rent, elicere ad certamen potuit. Quum hoc segni-
us bellum opinione eſſet, alterius belli, quod mul-
tis in vicem cladibus haud inmerito terribile erat,
fama Picentium, novorum sociorum, indicio exorta
eſt: *Samnites arma et rebellionem spectare, seque*

gredimini extra portam Esquilinam. ubi unum etiam codicem praepositionem omittere notavimus. *Munimenta* autem et *Munitiones* etiam supra commutantur. V. ad 9, 37, 7.

Timorque ipsorum obsidioni similis esset] *timorque eorum* Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. L. 1. ac B. Vox *ipsorum* deficit in Harlej. et multis edd. antt. Recepit jam Parm. et mox Aldus. Tum *obsidionis similis* Leid. 2. et Lovel. 1. V. ad 6, 13, 3. Ultima litera vocis *obsidionis* hic repeti potuit ex initio sequentis. V. infra ad 28, 25, 2. *obsidioni similis* autem eſt similis timori obseſſorum. V. Gronov. 4. Obs. 8. p. 122.

§. 6. *Frequentes quoque vici incendiis fumarent, elicere ad certamen potuit*] Vox *vici* deficit in Portug. Hinc *firmarent* eſt in Haverk. *dicere ad certamen* in Florent. pro quo Salvinius scribendum conjicit *ducere ad certamen*. Male. Nam literis *e* et *l* in *d* coalescentibus, ex *elicere* scribae errore factum *dicere*. Ejusdem erroris alia exempla v. ad 40, 28, 2. *ad certamen elicere* Harlej. et edd. Aldo priores.

Paullo ante *illorum novus consul vastandis agris*, pro *illos*, Portug.

§. 7. *Quod multis in vicem cladibus haud inmerito terribile erat*] Pall. duo, *quod de multis invicem cladibus*. GEBH. Ita et Voſſ. 2. et Lovel. 3. *quod multis invicem cladibus habitis inmerito* Lovel. 2. Paullo ante *Quumque hoc segnius*, addita vocula *que*, Fragm. Hav. *Quumque segnius* Lovel. 2.

Novorum sociorum indicio exorta est] *iudicio* Haverk. V. ad 7, 39, 5. *initio* Lovel. 4. *incendio* Leid. 1. *sociorum novorum indicio* edd. antt. usque ad Aldum, qui ordinem, consentientibus scriptis omnibus, uno tantum Harlej. adversante, mutavit eo modo, ut nunc editur. Klockius ad verba proxime praecedentia in margine Livii notavit, malle se vocem *fama* abeſſe; at quis tum sensus in his verbis erit, et unde τὰ *alterius belli*, item hic *exorta est* pendebunt, indicare debuiſſet. Manus docta etiam vel *fama* vel *indicio* abundare ad oram ed. Curionis monuit. In ea scilicet opinione fuit is, qui ita censuit, *fama* hic po-

ab iis sollicitatos esse. Picentibus gratiae actae, 8
et magna pars curae Patribus ab Etruria in Samni-
tes versa eſt. Caritas etiam annonae sollicitam ci- 9
vitatem habuit: ventumque ad inopiae ultimum fo-
ret, ut scripsere, quibus aedilem fuiſſe eo anno
Fabium Maximum placet, ni ejus viri cura, qualis
in bellicis rebus multis tempeſtatibus fuerat, talis
domi tum in annonae dispensatione, praeparando
ac convehendo frumento, fuiſſet. Eo anno (nec 10
traditur cauſſa) interregnum initum. interreges fue-

ni casu sexto; quum, primo accipi debere, sensus manifeſte poſtulet. Mox *rebellionem exspectare*, pro *spectare*, Lovel. 3. V. ad 6, 33, 1.

§. 9. *Ut scripsere, quibus aedilem fuisse eo anno Fabium Maximum placet*] *scripserunt* Lovel. 4. Hinc *fuisse* deficit in Leid. 2. Tum *eodem anno* praefert Lovel. 2. V. ad cap. praec. §. 6. Deinde in verbis sequentibus *nisi*, pro *ni*, Gaertn. V. ad 23, 1, 8.

Talis domi tum in annonae dispensatione, praeparando] *talis domi tamen* Lovel. 3. V. ad 22, 17, 5. *tum* deficit in Lovel. 2. et Gaertn. Ejus particulae poteſtatem hoc loco non adsecutus eſt librarius Lovel. 4. qui nobis hoc loco *tum in annonae dispensatione, tum in praeparando* dedit. *in annonae dispositione* legunt Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. B. Male. Supra 4, 12, 10. *Revolutus ad dispensationem inopiae, profiteri cogendo frumentum et vendere.*

§. 10. *Interregnum initum. interreges fuere Ap. Claudius, dein P. Sulpicius*] *tamen interregnum initum*, addita prima voce, quam reliqui omnes recte non agnoscunt, Lovel. 2. Tum *interreges fuerunt* Lov. 4. Hinc *deiñ P. Sulpicius* Lovel. 1. et Gaertn. *deinde P. Sulpicius* Voſſ. 2. Leid. 2. Lov. 2. Port. Haverk. et quaedam ex edd. prioribus. Sed vocem *dein* non agnoscit Lovel. 4. Ceterum ad hunc Ap. Claudium, vulgo Caecum cognominatum, Pighius in Annal. ad ann. CDLV. p. 388. et Gronov. 1. Obs. 25. p. 201. referunt verba Cic. in Bruto 14. *Possumus suspicari disertum M'. Curionem, quod is tribunus plebis, interrege Ap. Claudio, diserto homine, comitia contra leges habente, quum de plebe consules non accipiebat, Patres antea auctores fieri coëgerit.* Hinc Livium erroris arguunt, qui non Ap. Claudium, sed P. Sulpicium, comitia consularia habuiſſe scribit, quum ipsum quoque Ap. Claudium ea habuiſſe velint. Putant enim, ante Ap. Claudium fuiſſe alium adhuc interregem, qui, ut moris apud Romanos fuiſſe scribit Ascon. ad Cic. Orat. pro Mil. 5. comitia non habuit. Ei deinde succedentem Ap. Claudium, ex insita pertinacia consulatum patriciis reddere conatum, nullius de plebe

re Ap. Claudius, dein P. Sulpicius. Is comitia consularia habuit. creavit L. Cornelium Scipionem, Cn.
11 Fulvium consules. Principio hujus anni oratores Lucanorum ad novos consules venerunt, questum, *quia conditionibus perlicere se nequiverint ad societatem armorum, Samnites infesto exercitu ingressos*
12 *fines suos vastare, belloque ad bellum cogere. Lucano populo satis superque erratum quondam: nunc ita obstinatos animos esse, ut omnia ferre ac pati tolerabilius ducant, quam ut umquam postea nomen*

candidati rationem habere voluiſſe. Verum quum, repugnante M.' Curione, id obtinere non posset, non peractis comitiis interregno abiiſſe: at P. Sulpicium demum consules creaſſe, alterum patricium, alterum ex plebe. Mihi res anceps eſſe videtur. Sed forte Livius suos habuit, quos secutus sit, annales, ab illis, quibus Cic. usus est, diversos.

Creavit L. Cornelium Scipionem, Cn. Fulvium consules] Vocem *Scipionem* omittunt Gaertn. et Haverk. Deinde inter utriusque nomina interponitur copula *et* in Harlej. et primis edd. usque ad Froben. qui anno 1535. eam omisit, adſtipulantibus reliquis scriptis. V. ad 2, 17, 1. Deinde *M. Fulvium* legunt Leid. 2. et Lovel. 1. Sed *Cnaei* praenomen ei tribui in Fragm. Faſtor. Trimph. observat Pigh. in Annal. ad ann. CDLV. p. 387. Solent autem librarii paſſim *Marcum* pro *Cnaeo* dare. V. ad 7, 12, 1. Deinde *consulem* Voſſ. 2. et Lovel. 3. V. ad cap. praec. §. 2.

§. 11. *Oratores Lucanorum ad novos consules venerunt, questum*] De hac legatione Lucanorum Romam, et Romanorum ad Samnites, v. Dionysii Halicarnaſſei ἐκλογὴν περὶ πρεσβειῶν tertiam. J. FR. GRON. *ad novos consules venere* Lovel. 4. *ad novos consules venerant* Harlej. Tum *quesitum* Portug.

Quia conditionibus pellicere se nequiverint ad societatem armorum] *quare conditionibus* Lovel. 3. Tum *se pellicere* Portug. et Haverk. *perlicere se* Leid. 1. Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. B. Sed voces hae desunt in Lovel. 4. relicta lacuna. Deinde *nequiverant* Portug. et Haverk. *nequiverunt* Voſſ. ambo, Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Gaertn. Fragm. Hav. et apud Hearnium Oxon. N. ac L. 2. Cauſſam ita errandi jam supra indicavi ad 2, 8,5. *nequierint* ediderunt Mediol. anno 1470. eosque secuti plures usque ad Aldum. Ea contractione Livium delectatum fuiſſe, verum eſt. V. ad 29, 34, 12. Non tamen eam ob cauſſam invitis libris ubique obtrudi debet. Insuper *ad societatem amorum* Leid. 1. et Lovel. 4. *ad societatem annorum* Voſſ. 2. Lovel. 3. et Portug. V. ad 6, 38, 1. Tandem Doujatius exiſtimat, orationem magis perspicuam futuram, si, voce *Samnites* trajecta, Li-

um violent. Orare Patres, ut et Lucanos in 13
accipiant, et vim atque injuriam ab se Samni-
rceant. Se, quamquam, bello cum Samni-
suscepto, necessaria jam facta adversus Roma-
es sit, tamen obsides dare paratos esse.
Brevis consultatio senatus fuit. ad unum 1
jungendum foedus cum Lucanis, resque re-
as ab Samnitibus, censent. Benigne re- 2
m Lucanis, ictumque foedus. Feciales mis-
Samnitem decedere agro sociorum, ac de-

psiſſet, *questum, Sam-ia conditionibus pelli-nequiverint ad societa-orum, infesto exercitu* , quod dubium aut ob-in verbis Livii adtento ſſe potuit, non invenio.

Nunc ita obstinatos a-sse] *obstinatos animo* Oxon. N. quomodo etiam it Gronovius anno 1665. ibarum errori tribuen-etur, licet eam lectio-m Doujatius retinuerit. atum tuentur reliqui om-et edd. Et recte. Supra *Restitere primo obsti-imis.* ubi alia vide. et *Adventum hostium ob-ad mortem animo ex-ent.* Verbum *esse* deficit . 4. Mox *tolerabilius di-ro ducant,* Haverk. V. 3, 1.

ut umquam postea no-manum violent] Vocula fit in Haverk. sequens *ut* . 3. Tum *numquam* prae-tug. Hinc *Romanum no-* vel. 4.

Bello cum Samnitibus o, necessaria jam facta] *suspecto* Haverk. literis male transpositis. V. ad 28, 6, 12. Deinde *necessaria ut facta* Lovel. 2. Paullo ante *Orare Patres, et Lucanos,* omiſſa vocula *ut,* Klock. Et solet quidem omitti poſt verba orandi. hic tamen ceterorum eam defendentium concors consensus apud me praevalet.

§. 1. *Resque repetendas ab Samnitibus censent*] *resque petendas* Florent. Voſſ. uterque, Leid. uterque, Lov. 1. 2. 3. Fragm. Hav. a m. 1. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. At hodie tironibus apud nos notum eſt, sollemne in hac re verbum eſſe *repetere.* Tum *cent*, id eſt *essent,* Fragm. Hav. *censuit* Haverk. Paullo ante a principio cap. *Sed ejus consultatio senatus fuit* Lovel. 3. *Tò fuit* deeſt in Harlej. at voces *cum Lucanis, resque repetendas* etc. *ictumque foedus* in Gaertn. Cui errori cauſſam dedit repetitio vocis *foedus.* V. ad 9, 11, 11.

§. 2. *Feciales missi, qui Samnitem decedere agro sociorum, ac deducere exercitum*] *Fecialesque missi* Lovel. 2. Tum *Samnitem decedere agrum sociorum* Portug. *Samnitum decedere agrum sociorum* Haverk. Deinde

ducere exercitum finibus Lucanis juberent. quibus
obviam miſſi ab Samnitibus, qui denunciarent, *Si*
quod adissent in Samnio concilium, haud inviolatos
3 *abituros.* Haec poſtquam audita sunt Romae, bel-
lum Samnitibus et Patres censuerunt, et populus
juſſit. Consules inter se provincias partiti sunt.
Scipioni Etruria, Fulvio Samnites obvenerunt; di-
versique, ad suum quisque bellum, proficiscuntur.
4 Scipioni, segne bellum et simile prioris anni mili-

ac exercitum deducere Leid. 2. et Lovel. 1. quod Livianum non eſſe, patebit ex illis, quae infra dicentur hoc lib. c. 36, 17. Mox *a Samnitibus* Fragm. Hav.

Si quod adissent in Samnio concilium, haud inviolatos abituros] *Si quidem abiissent in Samnio consilium* Gaertn. *Sique audissent in Samnio cō alium* Lovel. 3. *audissent* etiam Voſſ. 2. Leid. 1. et Fragm. Hav. a m. 1. Ita saepe lapsi sunt scribae, ut verba *audire* et *adire* confuderint. V. supra ad 8, 2, 9. et 9, 25, 5. (* 37, 29, 5.) Adde Cel. Burm. ad Suet. Tiber. 27. Deinde *inviolatum abituros* Lovel. 3. *inviolatum habituros* Voſſ. 2. *inviolatos habituros* Leid. 1. Haverk. Fragm. Hav. a m. 1. et quaedam edd. vett. Haec etiam aberratio in Mſtis frequens eſt, ut, addita vel detracta perperam adspiratione, verba *habiturus* et *abiturus* commutentur. V. infra ad 22, 59, 19.

§. 3. *Bellum Samnitibus et Patres censuerunt*] Vocula *et* non comparet in Gaertn. et Hearnii Oxon. L. 1. Sed v. ad 2, 44, 4. Mox voces *et populus jussit* exsulant ab Harlej.

Consules inter se provincias partiti sunt. Scipioni Etruria, Fulvio Samnites] *intra se* Voſſ. 2. V. ad 5, 27, 2. *Consules provincias inter se partiti sunt* Gaertn. *Consules inter se partiti provincias sunt* Portug. *Tò sunt* deficit in Haverk. Si conjecturis indulgere liberet, videri poſſet scribendum eſſe *Coss*, id est *Consulibus, inter se provincias partitis, Scipioni Etruria, Fulvio Samnites obvenerunt.* et *τò sunt*, quod praeter unum memoratum reliqui codd. servant, natum censerem ex ultima litera vocis *partitis*, quam inde diductam librarii mutaſſent in verbum *sunt*. Sed potius v. quae supra dicta sunt ad 3, 22, 3. Praeterea *Samnites* omittit Voſſ. 2. Ea voce transposita, *Samnites Fulvio* praefert Gaertn.

Diversique, ad suum quisque bellum, proficiscuntur] Vocula *que* non eſt in Lovel. 2. Harlej. et edd. Aldina prioribus, reliquis scriptis invitis. Voces vero *ad suum quisque bellum* exsulant a Florent.

§. 4. *Hostes ad Volaterras instructo agmine obcurrerunt*] *ad Volateras* Fragm. Hav. *ad Nolateras* Gaertn. *ad Volteras* Portug. et Haverk. *ad Volaturas* Leid. 2. et Lovel. 1. a m. 1. in quo *ad Volaternas* emendavit

tiae exspectanti, hoſtes ad Volaterras inſtructo agmi-
ne obcurrerunt. Pugnatum majore parte diei, ma- 5
gna utrimque caede. nox incertis, qua data victo-
ria eſſet, intervenit: lux insequens victorem victum-
que oſtendit. Nam Etrusci silentio noctis caſtra re- 6
liquerunt. Romanus, egreſſus in aciem, ubi pro-
fectione hoſtium conceſſam victoriam videt, pro-
greſſus ad caſtra, vacuis cum plurima praeda (nam
et ſtativa trepide deserta fuerant) potitur. inde in 7

manus altera. Tum *infesto agmine* Leid. 2. Supra 3, 3, 3. *Infesto agmine ruere ad urbem.* et eodem cap. §. 10. *Quum aliquoties per omnem hostium agrum infesto agmine populabundus isset.* At uni codici credere temerarium foret. *Instructum agmen* eſt in formam proelii ordinatum. De verbo *instruere* hoc sensu v. ad 42, 51, 3. Deinde *obcurrunt* Portug. Haverk. Hearnii Oxon. B. et excusi ante Aldum. Inertes librarii, quum scriptum per compendium invenissent *obcurr'unt*, additam notam neglexerunt. Hinc paſſim eadem similium verborum tempora in libris scriptis commutantur. V. ad 2, 6, 9. c. 47, 9. 7, 29, 5. 9, 11, 3. c. 24, 11. c. 36, 12. c. 45, 15. 10, 14, 3. c. 25, 5. c. 42, 7. c. 43, 9. 21, 29, 2. 22, 1, 3. c. 18, 4. 38, 16, 2. 39, 31, 1. et alibi saepe. In praecedentibus τὸ *et* deerat in Haverk.

§. 5. *Nox incertis, qua data victoria esset, intervenit*] *nox in ceteris* Haverk. V. ad 34, 36, 4. Supra 4, 39, 5. *Nox incertos diremit.* 9, 23, 4. *Nox incertos, victi victoresne essent, diremit.* Deinde *quadrata victoria esset* Leid. 1. voces *qua data* desunt in Lovel. 4. lacuna tamen relicta. Mox *lux sequens victorem victum ostendit*, pro *insequens* et *victumque*, Lovel. 2. Deinde *relinquerunt*, pro *reliquerunt*, Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. ac 3.

§. 6. *Ubi profectione hostium concessam victoriam videt*] MS. Fuldensis *ubi professione hostium concessam victoriam videt.* MOD. Conspirat hic Pal. sec. membranis Fuldensibus Modio excuſſis. GEBH. Conspirant etiam Voſſ. 1. Leid. ambo, Lovel. 1. Port. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. Exc. Pithoei, et Hearnii Oxon. N. *profusione hostium* se in Oxon. B. inveniſſe, idem Hearnius teſtatur. Vulgatum praeferendum puto. [*concessamque* Veith.]

Vacuis cum plurima praeda (nam et stativa trepide deserta fuerant) potitur] Pall. tres *vacua potitur.* Deinde sec. *nam et stativa et trepide deserta.* GEBH. *progressus ad castra vacua, cum plurima praeda* etc. *potitur* etiam Voſſ. 2. Lovel. 4. Haverk. et Fragm. Hav. in qua lectione ex praecedenti repetendum foret *castris*, vel *iis potitur.* V. supra ad 2, 40, 10. Ipsam vocem ex interpretis gloſſa interposuit Portug. hoc modo *progressus ad castra vacua, eis cum plurima praeda* etc. *potitur.* Alio modo

Aequicolorum deducta. Fulvius consul de Samni-
2 tibus triumphavit. Quum comitia consularia insta-
rent, fama exorta, Etruscos Samnitesque ingentes
3 conscribere exercitus; palam omnibus conciliis ve-

in agro autem *Aequicolarum*, quod Sigonius probavit ex vet. lib. apud me tantum superest in Portug. et Haverk. *in agrum Aequicolorum* servant reliqui, nisi quod *in agrum Aequicolanum* inter versus praeferat Leid. 2. *in agrum Aequicolonorum* Haverk. Hearne *in agro Aequicolarum* se in Oxon. B. invenisse testatur, *in agrum Aequicolorum* in L. 2. et Exc. Pithoei. Livius quidem, ut Sigonius hic restitutum voluit, locutus est 40, 34, 2. *Aquileja colonia Latina eo anno in agro Gallorum est deducta.* et auctor Epit. Liv. 60. *Ut complures coloniae in Italia deducerentur.* Praefero tamen vulgatum *in agrum*, quod recte revocarunt in contextum editores Sigonium secuti. Id enim firmant integerrimi codd. Livium etiam eo modo locutum esse, pluribus exemplis probari posset. *Aequicolarum* autem recepit primus post Sigonium Modius; quod deinceps alii taciti probarunt. Verum et hic *Aequicolorum* restitui, auctoribus iisdem Mstis. Et hanc scripturam defendit Cluver. 2. Ital. ant. 16. p. 773. et 774. qui videndus est.

Fulvius consul de Samnitibus triumphavit] *Fulvius consul eos de Samnitibus triumphavit* referunt Pall. duo. secundus *eo de Samnitibus triumphavit.* GEBHARD. *consul eo de Samnitibus* Lovel. 2. Gaertn. et Haverk. *consul eos de Samnitibus* Voss. ambo, Leid. 1. et Lovel. 1. ac 3. Alicubi pro *consul*, sive *cos*, scriptum fuisse videtur *eos*. Ita enim interdum variasse librarios, supra vidimus ad 2, 64, 7. Hanc autem utramque lectionem jungere voluisse puto scribam, qui primus *consul eos de Samnitibus* dedit; in quo quod sensum non reperiret, alius *eo* emendavit. Mox §. seq. *instanter*, pro *instarent*, trajectis perperam literis, obscurunt Leid. 2. et Lovel. 1. etiam *Etruscos Samnitemque* Lovel. 2. quae lectio probari posset ex illis, quae notantur infra ad 35, 40, 6. Invitis tamen reliquis unius auctoritate id probare nimis temerarium foret.

§. 3. *Increpari magistratus Samnitium*] *increpare* Florent. Voss. 1. Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. Harlej. Portug. Gaertn. Klock. Haverk. Fragm. Hav. Exc. Pithoei, Hearnii Oxon. L. 2. B. C. et vett. edd. usque ad Frobenium, qui anno 1531. *increpari* substituit.

Quod exercitum, adversus Lucanum hostem comparatum, objecerint Romanis] Tò *adversus* nullus apud me codex, aut cujus excerpta hunc ad locum habeam, agnoscit. Rottend. et Helm. *exercitui Lucanum.* Scribamus ergo *quod exercitum, in Lucanum hostem comparatum, objecerint Romanis.* Exercitus comparatus in Lucanum hostem et Romanis objectus est ille ipse, quem decedere agro sociorum jusserat Romana legatio, et, quum haec audita non esset, vicerat ad Bovianum Cn. Fulvius. Carpebantur igitur principes, quod legiones, adversus leviorem hostem Lucanum scriptas, opposuissent Romanis, et, tanto gravio-

ndis temperatum, in quas timor Etruscos com-erat. Cn. Fulvii consulis clara pugna in Samnio 9
Bovianum haudquaquam ambiguae victoriae fuit. vianum inde adgreſſus, nec ita multo post Aufi-am vi cepit.

XIII. Eodem anno Carseolos colonia in agrum 1

Oxon. L. 1. quod ex interpre-expositione receptum puto. t. 3. Hist. 47. *Classi quoque s intulit vacuo mari elu-t. Ferre faces in Capitolium* li modo dixit Cic. de Amic. Mox *temperatur*, pro *tem-tum*, Lovel. 4.

9. *Cn. Fulvii consulis clara na in Samnio ad Bovianum*] *Fulvio consule clara pugna* l. 1. *Cum Fulvio consule cla-pugna* Leid. 2. *Cor. Fulvii ulis clara pugna* Lovel. 2. *Fabii consulis clara pugna* l. 4. *Tum cum Samnio* ta. Hinc *ad Bonianum* Voſſ. Lovel. 3. Mox *haud quam-n ambiguae victoriae fuit*, *haudquaquam*, Lovel. 1. 2. 4. V. ad 7, 26, 8. *haudqua-n victoriae ambiguae fuit* 1. *fuerit* Haverk.

vianum inde adgressus, nec multo post Aufidenam vi ce- Hoc oppidum [Bovianum] nte captum fuit a Romanis, CDXLIV. [l. 9, 31.] et CDXLIX. c. 44, 15.] quod admone-ob fidem exemplariorum. Carseolis jam admonuimus. B. *Bovicenum* Lovel. 2. *Ro-um* Lovel. 3. Tum *Anfide-* Lovel. 2. et Gaertn. *Aufi-m* Lovel. 3. *Fidenam* Hear-Oxon. N. *post Aufidenae vi* e Lovel. 4. *post Aufidenam cepit*, repetita perperam mae vocis syllaba initiali, 1. *Tó ita* deeſt in Voſſ. 2.

§. 1. *Eodem anno Carseolos colonia in agrum Aequicolorum deducta*] Vet. lib. *in agro Aequicolarum*. Recte utrumque. sic enim in Epitoma l. 29. *Colonia deducta in agro Sallentino Brundusium*. et l. 20. *Coloniae deductae in agro de Gallis capto, Cremona et Placentia*. *Aequicolarum* autem ab *Aequicola* scribendum. Unde Virgilius [7. Aen. 747.] *duris Aequicola glebis*. Neque enim audiendus eſt Gelenius, qui Plinium [3, 12.] scribentem *Carseolanos* eſſe *Aequicolarum*, *Aequicolorum* emendat, atque diminutivum eſſe aït. SIG. *agro* etiam unus liber Hearnii. Non eſt, cur mutetur scriptura vulgata. 34, 45, 3. *Sipontum item in agrum, qui Arpinorum fuerat, coloniam* etc. *deduxerunt*. Ibidem c. 53, 1. *ut Latinae duae coloniae, una in Bruttios, altera in Thurinum agrum, deducerentur*. Sic 35, 9, 7. 37, 47, 2. 39, 44, 10. et c. 55, 9. 40, 29, 1. Adde c. 3, 2. et c. 21, 9. hoc libro. DUK. *Tarseolos* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. N. in cujus tamen poſterioris margine *Carseolos* emendatum eſt. *Craseolos* Lovel. 2. *Carseolas* Voſſ. 2. Lovel. 3. et Fragm. Hav. *Carsolas* Hearnii Oxon. L. 2. qui in L. 1. *Cariolos* invenit. Aliter supra variant codd. hoc lib. c. 3, 2. ubi et cauſſam vide, cur Carseolos colonia deducta hic iterum memoretur, cujus deductae jam eo loco meminerat.

Aequicolorum deducta. Fulvius consul de
2 tibus triumphavit. Quum comitia consular
rent, fama exorta, Etruscos Samnitesque
3 conscribere exercitus; palam omnibus conc

in agro autem *Aequicolarum*, quod Sigonius probavit ex vet. lib. apud me tantum supereſt in Portug. et Haverk. *in agrum Aequicolorum* servant reliqui, nisi quod *in agrum Aequicolanum* inter versus praeferat Leid. 2. *in agrum Aequicolonorum* Haverk. Hearne *in agro Aequicolarum* se in Oxon. B. inveniſſe teſtatur, *in agrum Aequicolorum* in L. 2. et Exc. Pithoei. Livius quidem, ut Sigonius hic reſtitutum voluit, locutus eſt 40, 34, 2. *Aquileja colonia Latina eo anno in agro Gallorum est deducta.* et auctor Epit. Liv. 60. *Ut complures coloniae in Italia deducerentur.* Praefero tamen vulgatum *in agrum*, quod recte revocarunt in contextum editores Sigonium secuti. Id enim firmant integerrimi codd. Livium etiam eo modo locutum eſſe, pluribus exemplis probari poſſet. *Aequicolarum* autem recepit primus poſt Sigonium Modius; quod deinceps alii taciti probarunt. Verum et hic *Aequicolorum* reſtitui, auctoribus iisdem Mſtis. Et hanc scripturam defendit Cluver. 2. Ital. ant. 16. p. 773. et 774. qui videndus eſt.

Fulvius consul de Samnitibus triumphavit] *Fulvius consul eos de Samnitibus triumphavit* referunt Pall. duo. secundus *eo de Samnitibus triumphavit.* GEBHARD. *consul eo de Samnitibus* Lovel. 2. Gaertn. et Haverk. *consul eos de Samnitibus* Voſſ. ambo, Leid. 1. et Lovel. 1. ac 3. Alicubi pro *consul*, sive *cos*, scriptum fuiſſe videtur *eos.* Ita enim interdum variaſſe librarios,

supra vidimus ad 2, 6
autem utramque lecti
gere voluiſſe puto scr
primus *consul eos de S*
dedit; in quo quod sen
periret, alius *eo* emen
§. seq. *instanter*, pro
trajectis perperam lit
runt Leid. 2. et Lovel.
truscos Samnitemqu
quae lectio probari
lis, quae notantur in
40, 6. Invitis tamen re
auctoritate id probar
merarium foret.

§. 3. *Increpari m*
Samnitium] *increpa*
Voſſ. 1. Leid. ambo,
3. Harlej. Portug. Gae
Haverk. Fragm. Ha
thoei, Hearnii Oxon.
vett. edd. usque ad F
qui anno 1531. *incre*
tuit.

Quod exercitum, a
canum hostem co
objecerint Romanis
sus nullus apud me
cujus excerpta hunc a
beam, agnoscit. Rotte
exercitui Lucanum.
ergo *quod exercitum*
num hostem compa
jecerint Romanis.
comparatus in Luca
et Romanis objectus
quem decedere agr
juſſerat Romana legat
haec audita non eſſet
Bovianum Cn. Fulvi
bantur igitur princip
giones, adversus le
ſtem Lucanum script
iſſent Romanis, et, ta

dem: et fortunam ipsam vereri, ne cui Deorum
ia jam in se, et constantior, quam velint huma-
res, videatur. Et se gloriae seniorum subcre- 7
, et ad suam gloriam consurgentes alios lae-
adspicere. nec honores magnos fortissimis viris
ae, nec honoribus deesse fortes viros. Acuebat 8
moderatione tam justa studia; quae verecundia
m restinguenda ratus, legem recitari jussit, qua

sed ut punctis suppositis
et, τὸ *M.* in fine τοῦ *nimi-*
sse supervacaneum. Voluit
nimia jam in se constan-
e, quam velint humanae
. FR. GRON. *nimium jam*
constantior, vet. lib. Sigo-
onsentientes, Portug. Ha.
et Hearnii Oxon. N. L. 2. et
pse tamen Sigonius postea
ectionem damnasse videtur;
Scholion illud omisit in ed.
1572. Ceterum *fortunam*
vereri, ne cum Deorum
m in se jam constantior,
velit, humanae res vide-
praefert Gaertn. *fortunam*
veri, ne vi Deorum ni-
am in se constantior Leid.
vi Deorum etiam Voss. 1.
vel. 1. ac 4. quorum duo
es etiam particulam *et* ante
antior omittunt. *fortunam*
vereri. M. ne cui Deorum
jam in se et constantior
. *fortunam ipsam vesëi.*
ec vi Deorum nimia jam
et constantior Lovel. 3. *for-*
n ipsam vereri, quae ni-
am in se et constantior Lo-
. Deinde *videantur* Voss.
, Leid. 1. Lovel. 1. a m. 1.
. 3. et Fragm. Hav. Vulga-
n quod Florent. aliique con-
nt, non mutandum existimo.

. *Subcrevisse, et ad suam*
am consurgentes alios lae-
adspicere] Auctius Fuld. membranae *consurgentes alios fortissimos viros laetum aspicere.* MOD. Auctarium illud membranarum Fuld. ex verbis sequentibus perperam hic a librario repetitum est. *succurrisse*, pro *succrevisse*, male Gaertn. De verbo *subcrescere* v. infra ad 21, 3, 2. Tum vocula *et* deficit in Voss. 2. et Lovel. 3. Mox in verbis proximis *deesse honoribus* alio ordine Lovel. 3.

§. 8. *Quae verecundia legum restinguenda ratus*] MS. Fuld. *restringenda ratus.* MOD. Meliores duo Palatinorum codicum MSS. *reverentia legum restringenda.* sec. quoque jubet legere *restringenda.* Camp. vero *constringenda.* GEBH. *reverentia legum* Voss. 2. Lov. 2. 3. 4. et Hearnii Oxon. L. 1. C. atque in margine N. quod ex interpretis glossa profluxisse arbitror. De voce *verecundia* v. supra ad 4, 45, 8. Tum *restringenda* Voss. ambo, Leid. 2. Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Haverk. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. B. C. L. 1. ac N. Similiter se quoque in vet. lib. invenisse, Sigonius monuit; verum hoc quoque Scholion in iterata ed. omisit. Optimi cum omnibus editis stant pro vulgato, quod verum puto. Cic. in Orat. 1. *Nec ipse Aristoteles admirabili quadam scientia ac copia ceterorum studia restinxit.* Interdum haec verba in Mstis commutantur. (* v. ad

intra decem annos eumdem consulem refici non li-
9 ceret. Vix prae strepitu audita lex eſt: tribunique plebis, *nihil id inpedimenti futurum*, ajebant: *se ad popu-*

30, 6, 3.) V. viros doctos ad Ovid. 12. Met. 543. et Cortium ad Sall. Catil. 31, 9. Similiter *praestinguere* et *praestringere*. V. quae notavi ad Silii Ital. 1, 358.

Legem recitari jussit, qua intra decem annos eumdem consulem refici non liceret] Hic undecimus est annus, quo Q. Fabius consul fuit, nempe anno CDXLVI. Licuit igitur eum rursus consulem fieri, hac lege non impediente. Sed fortaſſis Livius, oblitus sui, secutus eſt Pisonis ordinem, de quo anno CDXLIX. [l. 9, 44, 3.] Id multo mihi dubium magis, quandonam haec lex fuerit lata, cum anno CDXLVI. in hoc ipso Fabio prioribusque adeo annis raro observata fuerit, nec poſterioribus item temporibus, ut consulum nomina recensenti facile apparet. Annotavimus simile quid in Chronologia noſtra de poſteriore Scipione apud Florum l. 56. in Epitome, anno ab urbe condita DCXX. GLAR. Haec lex lata eſt anno CDXIII. Q. Marcio, Q. Servilio consulibus, ut aït Livius l. 7. extremo. Ea vero nunc tenetur Q. Fabius: nam tertium consul fuerat anno CDXLV. Hic autem annus, quo quartus ei defertur consulatus, eſt CDLIV. Legis autem haec erat sententia, ut nemo, poſtquam consul fuiſſet, nisi exactis decem annis, reficeretur, ita ut inter duos consulatus anni X. interessent, qui inter tertium et quartum Fabii consulatum numerari non poſſunt. Quod cum ita sit, ergo merito contemnenda sunt ea, quae a Glareano contra Livium hoc in loco sunt dicta. De Scipione enim quod ille opponit, suo loco respondebo. †. „Glareanus carpitur injuſte, nec „enim respondet ad alteram partem, quando haec lex toties neglecta eſt.„ †. SIG. Minus contemnenda sunt, quae Glareanus dicit, quam quae Sigonius. Fabius tertium consulatum geſſit anno U. CCCCXLV. quartum, de quo hic agitur, anno U. CCCCLVI. Fuerunt ergo inter utrumque interjecti integri decem anni, et Fabius anno U. CCCCLVI. consulatum ex legibus gerere potuit. V. quae de hoc loco disputat Dodwell. de Cyclis diſſert. 10, 68. DUK. Secundum chronologiam Glareani non intersunt decem anni inter ultimum Fabii consulatum et hunc annum, verum annus hic erat decimus, adeoque intra decem annos consul reficeretur. Secundum chronologiam autem marmorum Capitolin. decem anni elapsi sunt, ex quo Fabius tertio consulatu abiit, et quartum occepit. Sed quum in faſtis illis unus interponatur annus inter eum, quo M. Livius Denter, M. Aemilius, et Q. Appulejus, M. Valerius consules fuerunt, per dictatores exactus, quem Livius non agnoscit, patet, Livium, ex rationibus chronologicis, quas probavit, scribere potuiſſe, Fabium legem, qua intra decem annos eumdem consulem refici non liceret, recitari jussiſſe, adeoque eum censuram Glareani meritum non fuiſſe. Alia quaeſtio eſt, utrum annus marmorum Capitol. omnino interponendus sit. Quem quum revera interpositum fuiſſe sibi persuadeat Pighius, etiam excusationem Fabii ad annum

m laturos, uti legibus solveretur. Et ille qui- n recusando perſtabat, *quid ergo adtineret ferri*, rogitans, *quibus per eosdem, qui tu- , fraus fieret? Jam regi leges, non regere.*

m, quo populus con- ei continuare volebat, am eſſe exiſtimavit, ad- ivium male ad hunc etuliſſe. V. quae no- Annal. ad ann. CDLVII. Verum sine dubio Livius uit annales, quos secu- t ita potius accusandus od errantes duces pro- uod autem Glareanus ex- rgem hanc toties negle- , non efficit, eam cum Fabio obponi non po-

Ex prae strepitu audita tribunique plebis] Pall. *strepitum.* Andreae e- *strepitu.* GEBH. *per* n Voſſ. 2. Lovel. 2. 3. 4. Hav. Male. Praeposi- *prae* hoc sensu inluſtravi 6, 40, 1. *Per* et *Prae* et- i commutantur. Exem- vimus 9, 40, 20. V. ad 9, *um audita est lex* Leid. , et Haverk. Deinde *tri- umque* tres poſteriores ad 5, 27, 1. Mox *agebat*, at, Block. V. ad 8, 33, *d populum laturos*, pro *ulum*, Voſſ. ambo, Leid. ovel. 3. Fragm. Hav. Exc. t Hearnii Oxon. N. atque ad 6, 13, 10.

Quid ergo adtinet le- rogitans] Lego, *quid tineret*, non *attinet*. Scribendum *attinere*. , 6.] *Quid attinuisse, paullo ante hostibus i tertiam partem red-* 3, 7.] *Quid attinere, tali corpore uno civi-* *tatis, quam immortalem esse deceat, consenescere vires?* 37, [15, 2.] *Sin autem manendum ibi nihilominus sit, quid attinere claudi portum?* J. FR. GRON. V. Gronov. 2. Obs. 14. 3, 9. ad Livii 2, 3. c. 44. 8, 33. 10, 2. 24, 3. DUK. *attinet*, ut ante Gelenium edebatur, etiam ex scriptis Gaertn. et Haverk. Sed v. ad 40, 14, 11. Gronovio nullus consentit codex. V. tamen, quae notavit 2. Obs. 14. p. 322. Praeterea *quid igitur attineret* Lovel. 4. V. ad 21, 40, 6. Tum *lege ferri* Haverk. ubi ultima litera prioris vocis excidit ob similitudinem primae vocis sequentis. V. supra ad 4, 33, 11. *leges ferre* Gaertn. [*legem* Veith.] Paullo ante *praestabat*, pro *perstabat*, Leid. 2. Gaertn. Haverk. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. V. ad Epit. Liv. 49.

Quibus per eosdem, qui tulissent, fraus fieret] Forte *jussissent*. Neque enim populus fert legem, sed jubet vel accipit, ferente magistratu. Scio §. 15. Inſt. de lege Aquilia haberi: *plebem Romanam, quae Aquilio tribuno rogante hanc legem tulit.* Sed et hujus auctor scripsit *jussit*, si Latine locutus eſt. Nec ignoro 3, [34, 5.] Livii: *Quas consensus omnium non jussisse latas magis, quam tulisse, videri posset.* Eſt enim sensus, quasi quisque eas pro se aliis jubentibus tulissent. J. FR. GRON. Non hic populus intelligitur, sed tribuni plebis. Hi enim erant, per quos frangebatur lex semel confirmata. Nec poteſt dici a populo fraus fieri legibus, quibus

11 Populus nihilominus suffragia inibat: et, u
que intro vocata erat centuria, consulem h
12 bie Fabium dicebat. Tum demum consens
tis victus, *Dii adprobent*, inquit, *quoc*
acturique estis, Quirites. Ceterum, quonia
quod vos vultis, facturi estis, in collega
13 *apud vos gratiae locus. P. Decium, expert*
concordi collegio virum, dignum vobis, di

quid derogat, sed tribuni, quod semel ad populum tuliſſent, directo antiquare veriti, oblique et e longinquo elidebant. JAC. GRON. Meliori ratione receptam lectionem adversus conjecturam paternam vindicavit Jac. Gronovius, quam Doujatius; qui, licet fateatur, proprie loquendo, populum legem non ferre, sed ferente magiſtratu jubere vel accipere, nihilominus contendit, *ferre* quoque dici populum vel plebem tum a Livio, tum a Juſtiniano Imp. quae loca Gronovio erroris suspecta erant. Eadem autem, quae Jac. Gronovio, expositio vulgatae scripturae etiam Cl. Ant. Perizonio in ora cod. sui in mentem venerat: similiter enim *tulissent* referendum putat ad tribunos plebis, qui Fabium legibus solvere volebant, eamque patris sententiam probavit etiam Cl. Jac. Perizonius. Ceterum *qui retulissent* eſt in Lovel. 2. Mox etiam *non lege*, pro *regere*, eſt in Lovel. 4.

§. 11. *Populus nihilominus suffragia inibat*] *Populos nihilominus suffragia inibat* Leid. 1. Lovel. 2. 4. et Fragm. Hav. *Populos nihilominus suffragia inibant* Voſſ. 2. Lovel. 3. et Gaertn. An forte librarius voluit *populus inibant?* Certe talia multa apud Livium obcurrunt. 1, 36, 12. *Non tulit populus patris la-*

crimas, absolverunt
1. *Clamor inde concu*
puli, mirantium qu
Epit. l. 2. *Jurejuran*
adstrinxit, nemine
Romae passuros. u
notantur. 4, 31, 7. l
tium populo rebella
et, novorum colon
inbutis armis, Vej
conjungunt. 6, 21, 5
bellum juberent, la
pulum est. 21, 11, 2
Romanum injuste
Saguntinos vetustis
thaginiensium socie
nant. 23, 30, 14. A
ferret, ut Q. Fabi
rum esse juberent. 3
cum Gallis bellum
creverat, et popul
sed simul, ut opin
decreverant jussera
13. *Non ad populu*
lint, jubeantque,
bellum geri. 39, 51, 9
diuturna cura popu
num, quando mort
spectare longum
Lucas in Euang. 1, 2
λαὸς προσδοκῶν τὸ
καὶ ἐθαύμαζον. V.
10. 8, 23, 6. 30, 27,
39, 39, 4. Cl. Duker.
9, 8. Cortium ad Sal
et viros doct. ad Val.

Ut quaeque intro
centuria, consulem

e suo, quaeso, mecum consulem faciatis. Justa
ragatio visa. omnes, quae supererant, centuri-
). Fabium, P. Decium consules dixere. Eo an- 14
plerisque dies dicta ab aedilibus, quia plus,
m quod lege finitum erat, agri possiderent. nec
squam ferme est purgatus: vinculumque ingens
odicae cupiditatis injectum est.

XIV. Consules novi, Q. Fabius Maximus quar- 1

um *dicebat*] *intra vocata*
.2. Lovel. 1. 3. et Fragm. Hav.
. Cic. Fragm. orat. pro C.
elio. *Nec criminosius tri-*
ad legem accipiendam,
n ad collegam reddendum
tum intro vocare. Liv. 10,
8. *Priusquam intro voca-*
ur ad suffragium tribus.
de *haud dubia* Klock.

12. *Dii adprobent, inquit,*
agitis, acturique estis]
tert. *Dei approbent, inquit,*
agitatis. GEBH. *Dei* etiam
. 1. Lov. 3. Port. Haverk.
m. Hav. Hearnii Oxon. N. B.
ld. quas vidi, usque ad Mo-
. V. infra hoc lib. c. 40, 13.
obent, inquit, Dii Klock.
oniam in me, quod vos
s, facturi estis] *quoniam*
, *quod vos vultis* Lovel. 4.
iam in me, quod vultis Voss.
ui idem cum Lovel. 3. prae-
factum est. [*Caeterumque*
iam Veith.] Praeterea mox
n apud me, pro *apud vos*,
adhuc Voss. 2.

13. *Dignum vobis, dignum*
nte suo, quaeso, mecum
ulem faciatis] Duae priores
s omittuntur in Lovel. 2. et
rtia in Leid. 2. et Lovel. 1.
dignum, dignum parente
raeferunt Harlej. et edd. an-
dum. Deinde *mecum, quae-*
consulem mecum faciatis
rtn. *quaeso, mecum consu-*
lem facite edd. Rom. anni 1472. et Parm.

Justa suffragatio visa] *Justa suffragio visa est* Voss. 2. additis tamen signis voci postremae, quibus eam perperam scriptam esse librarius indicare voluit. *Justa suffragia visa* Portug. Supra 4, 44, 2. *Nec potestas, nec suffragatio horum valuit.* Mox *Q. Fabium et P. Decium* Harlej.

§. 14. *Dies dicta ab aedilibus, quia plus, quam quod lege finitum erat, agri possidebant*] *dies dicta aedilibus* Voss. 2. et Lovel. 3. quod, ne ambiguam Livii orationem reddat, rejiciendum est. Deinde *plus, quam lege finitum* Portug. *plus, quam quod lege functum* Voss. 2. et Lovel. 3. *plus, quam quod lege futurum* Gaertn. *Finire* hic est definire, modum alicui rei statuere. V. infra ad Epit. Liv. 34. Mox autem in verbis sequentibus *fere*, pro *ferme*, Voss. 2. et Lovel. 3. V. infra ad 37, 38, 5.

Vinculumque ingens inmodicae cupiditatis injectum est] Utrum intelliges possessoribus? forsan. nam libri nihil mutant. Secus posses *cupiditati*. ut 3, [26, 1.] *Terror injectus urbi est.* J. FR. GRON. Gronovio *cupiditati* rescribenti unus favet Portug. reliqui vulgatum servant: quibus adsentiri malo, et cum eodem Gronovio vinculum cupiditatis

tum et P. Decius Mus tertium, quum inter se ag-
tarent, uti alter Samnites hostes, alter Etruscos di-
2 ligeret; quantaeque in hanc aut in illam provinci-
copiae satis, et uter ad utrum bellum dux idone-
3 magis esset; ab Sutrio et Nepete et Faleriis lega-
auctores, concilia Etruriae populorum de peten-
pace haberi, totam belli molem in Samnium av-

injectum possessoribus intelligere. *Vinculum cupiditatis*, ut *vinculum fugae* infra hoc lib. c. 41, 3. *His vinculis fugae obstricti stabant.* Ceterum *vinculum quod ingens* legit Fragm. Hav. *vinculum ingens* Lovel. 2. *Tò est* autem exsulat a Lovel. 3.

§. 1. *P. Decius Mus tertium*] Decii cognomen deficit in Hearnii Oxon. L. 1. et 2. et in uno meorum Harlej. *quartum* etiam, pro *tertium*, male praefert Lovel. 4. Paullo ante etiam vox *Fabius* non adparebat in Gaertn.

Inter se agitarent, ut alter Samnites hostes, alter Etruscos deligeret] *intra se agitarent* Voss. 2. Lovel. 3. et Fragm. Hav. Tum *uti alter Samnites* Florent. Leid. ambo, Lovel. 1. Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. et edd. usque ad Paris. anni 1573. Quod recepi. Deinde *alter et mixtos* Lovel. 3. Tandem *delegeret* Portug. *diligerent* Florent. *diligere* pro *deligere*, quomodo fere *dilectus*, pro *delectus*, est in optimis codd. V. ad 37, 51, 7. *diligerent* autem, quia referendum ad utrumque consulem. Ita mox hoc cap. *Fabius per Soranum, Decius per Sidicinum agrum in Samnium legiones ducunt.* et 2, 10, 9. *Dum alius alium circumspectant.* ubi vide.

§. 2. *Quantaeque in hanc aut in illam provinciam copiae satis essent*] *essent* redundat. C LEN. Dele *τò essent* auctor Th. Voss. [pr.] Helm. Bott. s cit Livio *quantaeque in h aut in illam provinciam co satis, et uter ad utrum be dux idoneus magis esset.* J. GRON. Deest etiam *τò essent* Florent. Leid. 1. Klock. Fr Hav. omnibusque meis, exc tantum Voss. 2. Lovel. 3. et H lej. Non adparere etiam in codd. auctor est Hearne, in tamen Oxon. C. legi *quanta in hanc aut in illam provinc copiae sint.* Transpositis et vocibus *provinciam satis co* legit Portug.

§. 3. *Ab Sutrio et Nepete Faleriis legati*] *Nepet*, ut a dixi. SIG. Ita est etiam in P tug. et Hearnii Oxon. B. *et pte* in Harlej. et Gaertn. V 6, 9, 3. *ab Sturio repente et leriis* est in Oxon. L. 1. Pri a m. 1. non comparet in Lov Tum *et Faletiis* Harlej. *et Fal* Gaertn.

Auctores, concilia Etruriae populorum de petenda pace haberi] *consilia Etruriae popu rum* edd. Rom. anni 147 Parm. *auctores concilii et Et riae populorum* Leid. 2. et La 1. *auctores concilii Etruriae p pulorum* Florent. Voss. 1. Leid et Lovel. 2. [Veith.] Et ita e dit Aldus, sed inter errata pr rem lectionem revocavit. P

nt. Profecti consules, quo expeditiores comme- 4
 essent et incertior hostis, qua venturum bellum
t, Fabius per Soranum, Decius per Sidicinum
um, in Samnium legiones ducunt. Ubi in ho- 5
m fines ventum est, uterque populabundus effu-
agmine incedit. explorant tamen latius, quam
ulantur. Igitur non fefellere ad Tifernum hostes 6

de pace petenda Leid. *abiti* Veith.]

tam belli molem in Sam- averterunt] *adverterunt* ambo, Leid. 2. Lovel. 1. rk. et Fragm. Hav. sollemni riorum aberratione. V. ad ,8. *advertunt* Harlej. V. su- hoc lib. ad c. 12, 4. *averte-* ovel. 3. *advertere* Lovel. 4.

. *Quo venturum bellum*] D.. Voss. Rott. *qua*. Cic. *adiri poterat*. J. FR. GRON. et *qua* differunt. Supra 9, *Quo, aut qua eamus*. ubi m Senecae, etiam huc adpri- facientem, laudavi. Certus hostis, quo bellum venturum ; at incertus, qua. Nove- bellum ad se venturum es- at qua parte hostis invade- ignorabat. *qua* itaque om- legendum; id enim pro parte, qua via poni solet. ra 4, 39, 2. *Nec perrumpere m, qua transierant. posse.* , 4. *Duo ferme millia equi- , qua fugam inclinaturam ebat, omnia itinera inside- ubet.* 33, 29, 9. *Evastatis agris, qua ab Elatia duo rsa agmina iere.* 40, 58, 8. *ro, qua venerat, Transda- ianam regionem repetiit.* , 11. *Singula jumenta per da, iter qua faciendum e- imperabant.* 44, 2. 5. *Quum, nerent in consilio, jussis- qua quisque ducturus esset.* 45, 9, 6. *Arabas hinc Indiamque, qua terrarum ultimus finis Rubrum mare amplectitur, peragravit.* c. 29, 6. *Trans Nessum ad orientem versum, qua Perseus tenuisset vicos.* V. supra ad 1, 38, 6. et ad 5, 47, 9. Adde Gronov. ad Liv. 1, 23, 5. et Cortium ad Sall. Catil. 57, 3. et ad Jug. 18, 2. Solent autem *qua* et *quo* in Mstis commutari. V. ad 4, 37, 9. 5, 43, 2. et Pierium ad Virg. 1. Aen. 401. Et quidem *qua* hic superest in omnibus meis, et Hearnii Oxoniensibus membranis, nisi quod unus meorum Gaertn. praeferat *quem*. Similiter etiam *qua* servant omnes editores, usque ad Gruteri postremam, quae, incertum cujus auctoritate, *quo* subposuit, usque ad Gronovium, qui anno 1665. *qua* revocavit. Praeterea *bellum venturum esset* Leid. 2. et Lovel. 1. ac 4. (* v. ad 25, 2, 6.) Mox *Sedicinum*, pro *Sidicinum*, Leid. ambo, et Lovel. 1. *Sidicionum* Gaertn.

§. 5. *Explorant tamen latius, quam populantur*] *et explorant tamen* Voss. 1. *explorantque tamen* Voss. 2. Tum *qua populantur* Gaertn. V. ad 6, 35, 9. *quam populabuntur* Haverk. Paullo ante *depopulabundus* Lovel. 4. invitis omnibus reliquis. V. supra ad 2, 62, 2.

§. 6. *Igitur non fefellere ad Tifernum hostes*] Admonuimus de hoc priore etiam libro. Et hoc

in occulta valle instructi, quam ingressos Roman
7 superiore ex loco adoriri parabant. Fabius, im
dimentis in locum tutum remotis, praesidioque m
dico inposito, praemonitis militibus adesse cer
men, quadrato agmine ad praedictas hostium la
8 bras subcedit. Samnites, desperato inproviso

sane loco oppidum sit, an mons, an fluvius, sciri non potest. Ptolemaeus fluvium facit, Livius montem postea [c. 30, 7.] atque haec non in Umbria, ubi Tifernum oppidum omnes fatentur. GLAR. *Trifernum*, ut ante. SIG. Pal. sec. et Andr. ed. *Trifernum*. Pal. tert. *Ufernum*. GEBH. *Trifernum* Portug. Gaertn. Haverk. Hearnii Oxon. B. et edd. Rom. anni 1472. et Parm. Reliqui omnes codd. *Tifernum*. De Tiferno Samnitium oppido v. supra ad 9, 44, 6. In vulgatis Ptolemaei codd. fluminis Tiferni hodie mentio non obcurrit. Sed apud eum 3, 1. memorantur *Φιτέρνου ποταμοῦ ἐκβολαί*. pro quo *Τιφέρνου* legendum esse, Cluverius docuit 4. Ital. Ant. 9. p. 1207. Hunc itaque locum indicasse videtur Glareanus, integriore codice usus. At male confundit Tifernum in Samnio, de quo ad librum praec. et Tifernum in Umbria, Metaurense cognominatum, de quo Cluver. 2, 6. p. 621. Ceterum *non fefellerunt hostes ad Tifernum* Lovel. 4. *at Tifernum* Florent. frequenter obvio scribarum errore. V. ad 6, 24, 8.

Occulta valle instructi, qua ingressos] Iidem et Helm. Thuaneusque *quam ingressos*. J. FR. GRON. *ingredi via* supra inlustravi ad 3, 17, 6. Hic tamen *quam*, Gronovio consentiens, verum poto. Nam *qua ingressos* tantum inveni in Portug. et Hearnius in solo Oxon. B. Reli-

qui *quam* probant, quod e
tuentur edd. Rom. anni 147
Parm. Pari errore *egredi*
edebatur ante Gronovium
29, 6, 4. Hic vero ultima li
τοῦ quam ab initialibus voci
quentis *ingressos* elidi po
V. ad 37, 29, 5. Deinde *occ
valle instincti* Voss. 2. et Lo
3. V. ad 9, 40, 7. Mox *supe
ri ex loco*, pro *superiore*.
tug. et Haverk. *superiori*
Gaertn. *ex superiori ex loco*
lej. *ex superiori loco* ed. P
ex superiore loco reliqui
descripti Aldo priores.

§. 7. *Praesidioque modic
posiso*] *inposito modico* Vo
et Lovel. 3. quorum prior
omittit vocem *latebras*.

§. 8. *Samnites desperante
proviso tumultu*] *desperato*
ctius. GELEN. MS. Fuldens
speratos. Nimirum recte G
nium monere, legendum
disperato, seu quod pro e
est, *desperato tumultu*. M
Legendum *desperato*; qua
quidem haeret in Pall. pr.
tioque *desperatos*; expressi
liquide Campan. *desperato*;
inter lineas in Pal. sec. scri
reperi. GEBH. Scribe cum
lenio: *desperato improvis
multu*. nam o. MSS. *desper*
40, [33, 2.] *Desperato au
suorum in deditionem*
Lentulus ad Ciceronem
Famil. [ep. 14.] *Rhodii n
rempublicam quam vald*

ı, quando in apertum semel discrimen evasura
res, et ipsi acie justa maluerunt concurrere.
e et in aequum descendunt, ac fortunae se,
re animo, quam spe, committunt. Ceterum, 9
quia ex omnium Samnitium populis, quod-
que roboris fuerat, contraxerant, seu quia

erint, ex literis, quas pu-
misi, cognosces. J. FR.
. *desperantes* servant Flo-
Harlej. Portug. Haverk. et
ii Oxon. L. 1. ac B. *despe-*
Voss. uterque, Leid. uter-
ovel. 1. 3. 4. Klock. Fragm.
Exc. Pithoei, et Hearnii C.
aliter Mediol. anno 1505.
runt. *desperati* Lovel. 2. et
ii L. 2. Verum recte viri
substituerunt *desperato in-*
o tumultu, cujus lectionis
ia in solo obcurrerunt mi-
ertn. Exhibet enim *despe-*
s de desperato inproviso
ltu: cujus librarius hac ra-
duplicem, quam in cod.
avenerat, lectionem simul
re voluisse videtur. Supra
, 15. *Ne desperata venia*
s caecos in supplicia eo-
ageret 23, 17, 5. *Despera-*
tela urbis, per intermissa
imenta dilapsi. 42, 25, 3.
m desperato jam conloquio
ecti essent. 23, 14, 6. *Quia*
desperabat voluntariam de-
nem. Florus 4, 11. *Quod*
desperavit a principe, ser-
que se triumpho vidit. Hac
a dicendum fuisset, *despe-*
es inprovisum tumultum.
e enim se Romanis inlaturos
arant; quae spes quum fe-
set, aciem instruxerunt. Mox
o sensu *quando imperatum*
el discrimine evasura esset
Haverk. Vox *res* deficit in
. 2.

aque et in aequum descen-
dunt] *ita et.... discedunt*, lacuna relicta, Lovel. 4. *itaque et nequ discedunt* Leid. 1. *itaque in aequm discendunt* Florent. *itaque et in aequm discedunt* Fragm. Hav. Sed *discedere* et *descendere* passim confundi solent. V. ad 9, 14, 7. Vocula *et* non adparet in Voss. 2. Lovel. 3. Harlej. et edd. Aldina prioribus. Paullo ante *asie inserta maluerunt concurrere*, pro *acie justa*, Leid. 1. *valuerunt* Haverk.

§. 9. *Sive quia ex omnium*] Vet. lib. *seu quia ex omnium.* Sequitur enim alterum membrum, *seu quia discrimen.* SIG. Nulla est ratio, qua hanc scripturam confirmat Sigonius. Virg. 2. Aen. 34.

Sive dolo, seu jam Trojae sic
fata ferebant.

7. Aen. 199.

Sive errore viae, seu tempe-
statibus acti.

Ovid. 2. Amor. el. 10, 9. *Sive bonus color est*, etc. *Seu malus.* et contra 2. Amor. el. 2, 53. *Seu tepet*, etc. *Sive amet.* Et, ne quis solos poëtas ita loqui putet, Livius 45, 8, 5. *Utcumque tamen haec sive errore humano, seu casu, seu necessitate inciderunt.* DUK. *seu quia* etiam Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. B. Contra in altero membro Fragm. Hav. quod hic vulgatum servat, *sive quia*

discrimen summae rerum augebat animos, aliquantum aperta quoque pugna praebuerunt terroris. Fabius,

discrimen praefert. Nihil mutandum. Male enim Sigonius ideo vet. lib. scripturam probandam existimavit, et in contextum recepit, quod mox sequatur *seu* in altero membro. Saepe enim particulae illae in utroque membro mutantur, atque altera alteri subjici solet. Supra 7, 18, 2. *Empulum captum, sive duorum consulum auspicio bellum ibi gestum est; seu per idem tempus Tarquiniensium quoque sunt vastati agri.* 9, 26, 7. *Sive timore ejus, seu conscientia, Calavios mors judicio subtraxit.* Plaut. in Mercat. 2, 2, 35. *Seu canum, seu istic rutilum, sive atrum est, amo.* in Sticho 3, 1, 18.

Here, sive ego taceam, seu loquar, scio scire te,
Quam multas tecum miserias multaverim.

Ovidius Ep. 2. Her. 123.

Sive die laxatur humus, seu frigida lucent
Sidera.

Caesar 1. belli Gall. 23. *Seu quod timore perterritos discedere existimarent, sive quod re frumentaria intercludi posse confiderent.* 2. belli civ. 27. *Ii seu vere, quam habuerant, opinionem perferunt, sive etiam auribus Vari serviunt.* Sallust. in Catil. 31. *Sive praesentiam ejus timens, seu ira commotus, orationem habuit luculentam.* ubi v. Cortium, et quae infra notantur ad 35, 21, 6. Ejusdem generis est, quod conjunctioni *que* subjungantur *et* vel *ac*. V. ad 2, 31, 1. 5, 49, 1. et ad hujus lib. c. 30, 2. quod τῷ *nec* subjungatur *neque*, ac vicissim. V. ad 9, 9, 14. Praeterea *omnibus Samnitium populis* unus Hearnii Oxon. C. ut infra 45, 31, 3. *In omnibus Graeciae gentibus populisque.* Verum nihil muto. Nam *omnium Samnitium populi*, pro *omnes Samnitium populi*, eadem ratione dictum est, qua *speciosi ministerii procuratio*, pro *speciosa ministerii procuratio*, de quo supra v. ad 4, 8, 6. V. etiam Cel. Burm. ad Suet. Domit. 9. Mox *quacumque roboris* Florent. et Lovel. 3.

Discrimen summae rerum augebat animos] Pall. omnes Campanique ed. *agebat animos.* Verum *agere*, ut supra dixi, monuique ad Propertii 2. el. 19. 20. est ἐρεθίζειν. GEBH. *angebat animos* Florent. sollemni errore. V. supra ad 4, 51, 6. et infra ad 27, 40, 2. (* 39, 23, 6.) Error ortus est ex similitudine literarum *n* et *u* in scriptura Longobardica. V. ad 5, 13, 7. *agebat animos* Voss. ambo, Leid. ambo, Lovel. 2. 3. 4. Portug. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. quod ex priori *ágebat* natum videtur. V. ad 29, 6, 7. Quin saepe etiam *agere* et *augere* confunduntur. V. ad 27, 9, 11. Praeterea *quia discrimen est summae rerum* Haverk.

Aliquantum aperta quoque pugna praebuerunt terroris] *aliquantum quoque aperta pugna* Voss. uterque, Leid. uterque, Lovel. 2. 3. 4. Harlej. Port. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. et editt. antt. usque ad Froben. anni 1535. Praeterea *terroris praebuerunt* Leid. 2. et Lovel. 1. *praebuere terroris* Lovel. 4. [*praebuerant* Veith.]

ubi nulla ex parte hostem loco moveri vidit, M. Fulvium et M. Valerium, tribunos militum, cum quibus ad

§. 10. *Ubi nulla ex parte hostem loco moveri videt*] *ex nulla parte* Lovel. 2. Male. Ita *magna ex parte*, *aliqua ex parte*. v. ad 2, 48, 1. *alia ex parte* 3, 38, 5. *nulla in parte* 39, 36, 4. *omni a parte* 40, 22, 8. Adde, quae dicta sunt ad 2, 19, 8. Tum *hostium loco moveri* Lovel. 4. *hostem moveri* Leid. 2. *hostem moveri loco* Lovel. 2. et 3. Deinde *vidit* Florent. Voss. ambo, Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Gaertn. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. L. 2. B. et C. quorum auctoritatem sequor.

M. Fulvium et M. Valerium tribunos militum, cum quibus ad primam aciem procurrerat] Duo Voss. et Thuan. *Maximum Fulvium*. Ut verum videatur, quod est in Helm. et Rott. *Maximum filium et M. Valerium*. Neque mirum, patre imperatore filium militasse tribunum. J. FR. GRON. *Max. Fulvium* Lovel. 4. *Maximum Fulvium*, praeter Vossianos a Gronovio memoratos, Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. Gaertn. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. L. 2. C. atque Exc. Pithoei. Sed *Maximum filium* Florent. et Klock. Quae lectio tanto magis placere posset, quod nullus plane circa haec tempora *M. Fulvius* memoretur, et contra Fabii consulis filius post quinquennium consulatum obtinuerit, ideoque nunc id aetatis fuerit, ut tribunus in exercitu Romano merere potuerit. Quo minus tamen probare audeam, id obstat, quod Fabii filius *Gurges*, non *Maximus*, cognominetur infra hoc lib. cap. ult. *Creavit consules Q. Fabium Maximi filium Gurgitem et D. Junium Brutum Scaevam*. et Auct. Ep. Liv. 11. *Quum Fabius Gurges consul male adversus Samnites pugnasset*. etiam apud Val. Max. 5, 7, 1. *Fabius Rullianus legatus ire Fabio Gurgiti filio gravatus non est*. Neque censendum est, *Gurgitis* cognomen demum postea inditum fuisse. Id enim ipsum primore aetate ex vitiis nactum esse, docet Macrob. 2. Saturn. 9. *Ut taceam Gurgitem a devorato patrimonio cognominatum, quia insignibus virtutis secutae vitia primoris compensavit aetatis*. Quin et, quum consul crearetur, jam ad meliorem frugem sese recepisse, indicat Val. Max. 4, 1, 5. referens, Fabium Maximum, quum filius ejus summo consensu consul creabatur, cum populo egisse, *ut vacationem aliquando hujus honoris Fabiae genti darent, non quod filii virtutibus diffideret, (erat enim inlustris) sed ne maximum imperium in una familia continuaretur*. Si quis tamen contendere velit, Fabii filio, licet ex moribus *Gurgitis* cognomen traxerit, attamen paternum etiam cognomen *Maximum* adhaesisse, eoque hic a Livio, altero alibi adpellatum esse, pertinaciter non adversabor. In fragmentis enim Fast. Capit. Triumphalium aliquis *XIMVS ANN. CDLXII.* triumphasse dicitur. Annus is est proximus post consulatum Fabii Gurgitis. Quare per literas has *XIMVS*, quibus temporum injuria pepercit, prioribus abolitis, intelligendus omnino est celeberrimi Fabii Maximi filius, quem etiam *Maximum* cognominatum fuisse lacerum illud Fastorum fragmentum probat. Nam, eum triumphasse, docet Auctor Epit. Liv. 11. *Ejus* (Fabii Maximi patris) *consiliis et opera fi-*

primam aciem procurrerat, ire ad equites jubet,
11 et adhortari, *ut, si quando umquam equestri ope adjutam rempublicam meminerint, illo die adnitan-*
12 *tur, ut ordinis ejus gloriam invictam praestent. Peditum certamine inmobilem hostem restare; omnem reliquam spem in inpetu esse equitum.* et ipsos nominatim juvenes, pari comitate utrumque, nunc

lius consul adjutus, caesis Samnitibus, triumphavit. V. etiam Valer. Max. 5, 7, 1. et Plut. in Fabio Max. p. 188. In secundo etiam consulatu triumphavit, ubi jam in Fragm. Faſt. Triumph. omnibus nominibus describitur anno CDLXXVII. *Q. FABIVS Q. F. M. N. MAXIMVS GVRGES.* Vocatur itaque hic *Maximus*, at *Maximi filius Gurges* cap. ult. hujus lib. simili varietate atque supra dixit Liv. 4, 26, 2. *T. Quinctius L. F. Cincinnatus: eidem et Penno cognomen additur:* quem deinceps c. 30, 4. et alibi simpliciter *T. Quinctium Pennum* vocavit. Per me itaque incertum sit, utrum *M. Fulvium*, an vero *Maximum filium* hoc loco legendum sit. Ceterum *L. Valerius* solus hic praefert Harlej. cum edd. Aldina prioribus.

Cum quibus ad primam aciem procurrerat, ire ad equites] *cum quibusdam ad primam aciem* Voff. 2. *cum quibus in primam aciem* Lovel. 4. Tum *precurrerat* Fragm. Hav. V. ad 9, 10, 7. (* 40, 30, 5.) *concurrerat* Harlej. Deinde *et ire ad equites, et adhortari* Haverk.

§. 11. *Adhortari, ut si quando umquam equestri ope adjutam rempublicam*] *adhortati* Voff. 2. *adhortare* Fragm. Hav. *hortari* Harlej. Tum *ut quando umquam* Lovel. 4. *ut si quando numquam* Haverk. Deinde *equestri opem ad vitam rempublicam* Gaertn. *equestri ope adjutura rempublicam* Lov. 4. *equestri ope adjúctam rempublicam* Haverk. sed errore amanuensium, qui et alibi *adjutus* et *adjunctus* commutarunt. Exemplum habuimus supra ad 8, 13, 4. habebimus etiam 21, 50, 9. Mox *admictantur*, pro *adnitantur*, Fragm. Hav. *adjutantur* Haverk. *adjuvantur* Harlej. Tandem *ejus ordinis gloriam*, trajectis vocibus, Portug. Gaertn. et Haverk.

§. 12. *Peditum certamine inmobilem hostem restare*] *Peditum certamen* Gaertn. Tum *restare* deſit in Portug. ejus loco *stare* praefert Hearnii Oxon. C. [Veith.] ut infra h. cap. *Adversus incitatas turmas stetit inmota Samnitium acies.* Sed nihil muto. *restare* hic eſt resiſtere. Supra 4, 58, 4. *Summa vi restare nunciabantur.* ubi plura vide. Mox praepositio *in* deficit in Gaertn. Verum ea vel intercepta eſt a litera finali vocis praecedentis; de quo v. ad cap. praec. §. 3. vel a prima syllaba vocis sequentis; de quo v. ad 8, 33, 6.

Pari comitate utrumque, nunc laudibus, nunc promissis onerat] Vet. lib. *utcumque.* SIG. Sigonius e suo libro profert ut-

laudibus, nunc promissis onerat. Ceterum, quando 13
ne ea quoque tentata vis proficeret, consilio grassandum, si nihil vires juvarent, ratus, Scipionem 14
legatum hastatos primae legionis subtrahere ex acie, et ad montes proximos, quam posset occultissime, circumducere jubet: inde adscensu abdito a conspectu erigere in montes agmen, aversoque hosti

cumque. Sed sic erit contradictio in adjecto. quomodo enim utcumque quis laudibus oneratur? *utcumque* ὅπως δήποτε. GEBH. *utrimque* Leid. 2. et Haverk. *utcumque* Portug. quod recte Gebhardo displicuit. Ita alibi etiam variant scripti. V. ad 8, 24, 15. (*35, 30, 7.) Deinde non *laudibus*, *non promissis* Haverk. Similiter etiam peccarant librarii supra 3, 61, 8. *laudibus nunc promissis* Leid. 1. a m. 1. *nunc laudibus promissis* Leid. 2. Insuper *honorat* Voss. 1. a m. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. V. ad 4, 13, 13. *ornat* Harlej. V. ad 32, 11, 2.

§. 13. *Ceterum, quando ne ea quoque tentata vis proficeret, consilio grassandum*] *Et, quando ne ea quoque tentata vis proficeret* Lovel. 2. *Ceterum, ne ea quoque tentata vis proficeret* Gaertn. *nec ea quoque tentata vis* Leid. 1. Harlej. et edd. Aldo priores. *ne* deest in Lovel. 4. *tentata* in Leid. 2. *vis* in Voss. 2. et Lovel. 3. ejus loco *vix* erat in Leid. 2. et Lovel. 1. V. ad 4, 24, 9. Tum *consilio* omittit Gaertner. *crassandum* vero praeferant Leid. 1. et Lovel. 2. ac 4. quomodo etiam alibi peccarunt librarii. V. ad 2, 12, 15. Literae *C* et *G* ob ductuum adfinitatem saepius in Mstis confunduntur. V. ad 6. 25, 6. Mox *vires juvarent ratas*, pro *ratus*, Lovel. 3.

§. 14. *Scipionem legatum*] *P. Upponem legatum* corrupte, pro *P. Scipionem*, se invenisse testatur Hearnius in Oxon. L. 1. At praenomen in nullo apud me codice obvium fuit. Mox *ex acie subtrahere*, trajectis dictionibus, Lovel. 2.

Ad montes proximos, *quam posset occultissime*, *circumducere*] *quaque posset occultissime* Voss. 2. et Lovel. 3. Si autem *quaque* pro *et qua* positum accipiatur, eodem modo dictum esse posset, quo *qua proxime potest*. V. ad 1, 23, 5. Sed nihil muto. Supra 9, 2, 1. *Circa Caudium castra, quam potest occultissime, locat*. V. ad 37, 20, 10. Deinde *ducere* Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. et Fragm. Hav. Mox *inde jubet* alio ordine Leid. 1.

Inde adscensu abdito a conspectu erigere in montes agmen] *inde primo adscensu abdito ac conspectū* Lov. 4. *inde abscensu abdito a conspectu* Fragm. Hav. *inde ascensu abdito et a conspectu* Haverk. *inde abscensu abdito et a conspectu* Port. *inde adscensu abdito et a conspectu* Gaertn. et Hearnii Oxon. N. ac B. Male. *adscensus abditus a conspectu*, est remotus a conspectu, quo sensu Virgilianum illud 3. Georg. 96. *abde domo*, remove a domo, exposuit Gronov. 4. de Pec. vet. 8. Tum *erigere ad montes* Harlej. Neque hoc probo. V. infra hoc lib. ad c. 26, 8.

15 ab tergo repente se oftendere. Equites,
tribunis, haud multo plus hoftibus, quam
inproviso ante signa evecti, praebuerunt t
16 Adversus incitatas turmas stetit inmota Sa
acies, nec parte ulla pelli aut perrumpi pot
poftquam irritum inceptum erat, recepti p

Aversoque hosti ab tergo repente se ostendere] Vet. lib. *et adverso hosti*. SIG. Pal. sec. congruens Sigoniano per omnia fere libro, *adverso hosti*. Pr. tertiusque *adversique hosti a tergo repentes eos intendere*. Camp. vero vulgavit *adversoque hosti*. GEBH. *accersoque hosti* Lovel. 2. *adversique hosti* Voff. 2. et Lovel. 3. *adversoque hosti* Gaertn. *adverso hosti* Portug. et Haverk. Sed nihil mutandum. *aversum hostem invadere* pro cum a tergo invadere poni, supra vidimus ad 4, 27, 8. quo sensu hic non accipiam, ne redundet *ab tergo*: sed potius *hostem aversum* expono alio versum, quo sensu *avertere* inluftrat N. Heinsius ad Valer. Flacci 1, 66, (* v. ad Liv. 30, 8, 1.) Passim *aversus* et *adversus* commutari, supra vidimus ad 2, 31, 6. Hinc *a tergo* Voff. ambo, Lov. 1. 3. et Leid. 2. Deinde *repentes eos intendere* Voff. 2. Leid. 1. et Fragm. Hav. *repentes eos incendere* Lovel. 3. *repente eos intendere* Lovel. 2. *repente eo intendere* Lovel. 4. Vox *repente* exsulat ab edd. Rom. anni 1472. et Parm.

§. 15. *Ante signa evecti praebuerunt tumultus*] *prevecti* Leid. 2. *preevecti* Lovel. 1. a m. 1. duplice lectione juncta. Insuper *praebuere* Lovel. 4.

§. 16. *Et, postquam irritum inceptum erat, recepti post signa proelio excesserunt*] Eo postquam *irritum inceptum erat* Por-
tug. et Gaertn. [Veith.
que *eo* etiam supra co
tur 6, 23, 2. *Et, quam*
tum inceptum erat H
proelia recesserunt
Lovel. 3. *Excedere*
cie, *agro* supra inlu
8, 2, 8. *proelio exces*
4. qui paullo ante eti
prorumpi, pro *perru*
9, 43, 15.

§. 17. *Nec sustiner*
ma tam longum cer
crescentemque fiduc
potuisset] Vox *prim*
Gaertn. quam reliqui
vant. Tum *increscen*
cia sui vim Haverk.
tuissent Leid. 2. quasi
poneretur *frons*, pr
in prima acie positis.
men reliqui omnes fe
gato, hanc lectionem
tione librariorum or

Ni secunda acies
sulis in primum s
Vet. lib. *in primam.*
nes Pall. Campanique
dunt legendum *in*
GEBH. *in primam* a
effe Sigonius, cum a
diti, non modo scripti
in primum. Quod c
tandum numquam fui
Desiliunt ex equis,
in primum, et pro
nis parmas objiciun
gonius ex suo *in pr*
men: etsi concedat u
se usitatum. Non neg

proelio exceſſerunt. Crevit ex eo hoſtium animus; 17
nec ſuſtinere frons prima tam longum certamen increscentemque fiducia sui vim potuiſſet, ni secunda
acies juſſu consulis in primum subceſſiſſet. Ibi in- 18
tegrae vires siſtunt invehentem se jam Samnitem: et tempore inprovisa ex montibus signa clamorque

poſterius hic ajo eſſe magiſtri, non Livii. Eodem libro [c. 46, 7.] *sic in primum infestis hastis provolant duo Fabii.* 3, [62, 8.] *Ex equis desiliunt, cedentibusque jam suis provolant in primum, simulque et hosti se opponunt.* Hoc l. 10. infra [c. 41, 6.] *Arma signaque per turbidam lucem in primo apparebant.* 25, 21, 6. *Prima legio et sinistra ala in primo instructa.* Sic enim scribendum ex Put. Vulgo praepositio deeſt. 36, [18, 2.] *Levis armaturae partem ante vallum in primo locavit.* Sic Salluſtius in Jug. [59.] *Qui in primo locati fuerant, paullisper territi perturbantur.* Eodemque libro c. 48. *Equites in primo late, pedites quam arctissume ire, et signa occultare jubet.* Male editur in primo *latere.* Nec additamentum eſt τὸ *latere,* ut suspicatur Gruterus, sed corruptum ex *late,* ut Palmerio et Colero visum, qui tamen perperam faciunt adverbium *imprimo.* Seneca epiſt. 118. *In aetate nostra quod optimum, in primo est.* Ubi fruſtra tentat Lipsius. Juſtinus 12, 7. *Quod in primo ex Persico superbiae regiae more distulerat.* Sic enim MSS. nec faciendum *imprimo* adverbium, atque accusandum pro antiquario, quod fecit Acidalius. Ne *primo* quidem et *primum* adverbia eſſe, demonſtrat Groſippus in epiſtola ad Alexandrum. Ubi tamen, quod *mallum,* quo Germani explicant, quod Itali *volta,* aut Galli *fois,* derivat ab illa significatione, qua convivium aut conventum notat, non persuadet. Commodior enim eſt, qua signum dicitur idem *mahl* sive *mallus.* Sic pro semel dicunt *einmahl,* quasi uno signo, et sic deinceps. Et imitantur Itali. *Ariosto can.* 5. *Pel valore, Ch' avea mostrato in arme a piu d'un segno.* J. FR. GRON. *inprimam,* erranti codici Sigoniano consentientes, tuentur Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. L. 1. 2. B. ac C. *in primus* Florent. Reliqui recte ſtant pro vulgato, quod optime Gronovius vindicavit. V. etiam, quae notat ad 2, 40, 3. et ad 25, 21, 6. Praeterea *visu consulis* Voſſ. 1. in contextu, τῷ *jussu* margini adscripto. V. ad 9, 24, 4. *jussu consulum* Haverk. Sed unus tantum consulum bellum cum Samnitibus, alter cum Etruscis adminiſtrabat, ut Liv. in principio cap. narravit.

§. 18. *Sistunt invehentem se jam Samnitem*] *si sunt invehentem* Lovel. 3. *sistunt invehementem* Gaertn. Alibi *vehens* et *vehemens* in scriptis confunduntur. V. Cel. Burm. ad Suet. Aug. 80. *jam se,* trajectis voculis, Lovel. 2.

Et tempore inprovisa ex montibus signa] MS. *et tempore ex se visa.* Lego, *et tempore, ecce, visa ex montibus signa.* V. Petrum Colvium ad Apuleji Me-

sublatus non vero tantum metu terruere Samnitium
19 animos. nam et Fabius Decium collegam adpropinquare exclamavit, et pro se quisque miles, *adesse*

tam. l. 7. p. 94. KLOCK. Helm. et Rott. *eo tempore visa.* Forte *eodem tempore visa ex montibus signa.* J. FR. GRON. *tempore* dicit, pro in tempore, id est opportune, tempestive. Varro 1. de re rust. 69. *Si tempore promas.* V. Scheff. et Burm. ad Phaedri 4. fab. 25. DUK. *ex tempore provisa montibus signa* Lovel. 4. *et tempore inproviso et montibus signa* Gaertn *et tempore inproviso ex montibus signa* Portug. et Haverk. quod etiam Doujatius invenit in cod. Memmiano, idque planum esse judicat. Idem vero in uno Colbertino esse testatur *et tempore provisa ex montibus signa*, quod exponit tempestive, sive opportune visa. Quin et vulgatum *improvisa* accipi posse existimat pro ex improviso apparentia. Cl. Jac. Perizon. ad marginem Livii forte refingendum adscripsit *et tempore ipso visa ex montibus signa.* Propius ad vulgatum accederet, si conjecisset *et tempore in ipso visa ex montibus signa.* V. Tennul. ad Front. 1. Strat. 1, 1. *in tempore* alibi saepe Livius dixit. Supra 8, 7, 5. *Aderunt in tempore, et cum illis aderit Jupiter ipse.* ubi plura vide.

Clamorque sublatus non vero tantum metu terruere Samnitium animos] Vet. lib. *non vero metu tantum.* SIG. Cluverius 4. Ital. Antiq. 6. [p. 1194.] corrupta haec aut mutila censet. Nequicquam, nisi forte ipse mutila fecit omittendo *τὸ sublatus*, quod et ad signa et ad clamorem pertinet. Quis autem non intelligit, mox explicare Livium, praecipuum illis terrorem factum ex vano metu, alterum adesse consulem et recentem exercitum. J. FR. GRON. Quae Clericus Art. Crit. part. 3. sect. 1, 5, 1. et Heumannus in Parergis criticis p. 149. scribunt, nihil me ad haec intelligenda juvant. Ille emendat *non vero tantum motos metu terruere Samnitium animos*, idque explicat, Samnites non tantum motos fuisse signis infestis legionum, aut equestri procella, quibus non sine ratione terreri potuissent, utpote vero metu, quantum falso illo metu pauculorum hastatorum. Sed, praeterquam quod Livius Samnitibus magnos animos in pugna tribuit, nec ullum eorum metum a legionibus et equitibus memorat, metus ille hastatorum falsus non erat. Nam quod de pauculis hastatis dicit Clericus, vanum est: quum Samnites utique ignorarent, quae et quantae illae copiae essent, quae se iis repente ex montibus a tergo ostendebant, atque adeo his conspectis non sine causa vero metu terrerentur. Heumannus distinctionem maximam post *sublatus* ponendam censet, et, quod de vero metu dicit Livius, ferme eodem modo, quo Clericus, ita exponit: hastati hi non tantopere Samnites terruerunt vero metu, quum in acie stantes contra eos pugnarent, quam falso illo metu per dolum excitato. Sed haec interpretatio iisdem, quas dixi, rationibus refellitur. Oratio Livii quidem satis obscura est, et non nihil dubito, an quaedam exciderint: nam verba illa *nam et Fabius* non optime cum praecedentibus necti et cohaerere videntur: sed puto Gronovium recte percepisse sententiam horum

alterum consulem, adesse legiones, gaudio alacres fremunt; errorque utilis Romanis oblatus fugae 20
formidinisque Samnites inplevit, maxime territos,

verborum, nimirum, ea, quae memorat Livius, non tantum terruerunt Samnites vero metu, quantum falsus rumor de adventu alterius consulis et exercitus, qui eos vano quidem, sed tamen magno, metu perfudit; eo enim maxime territos paullo post dicit. DUK. *non novo tantum metu* Hearnii Oxon. N. in margine, qui *non tamen metu* se in L. 1. invenisse professus est. *non vero metu tantum*, vet. lib. Sigonii consentientes, praeferunt Port. Gaertn. et Haverk. Deinde *animos Samnitium* Voss. 2. et Lovel. 3. Id autem Cluverio suspicionem movisse videtur, locum corruptum, aut saltem mutilum esse, quod particulis *non tantum* nihil deinceps respondeat. Sed, quae sequuntur, satis ostendunt, hic intelligendum esse, *sed etiam vano*. Similia omittuntur et in l. 31. ff. de rei vind. *Quum de fructibus servi petiti quaeritur, non tantum pubertas ejus spectanda est, quia etiam inpuberis aliquae operae esse possunt*. V. Cel. Burm. ad Phaed. praef. l. 1, 6. et ad Calpurn. Ecl. 7, 64. Quod autem Gronov. dicat τὸ *sublatus* et ad signa et ad clamorem pertinere, ita demum verum est, si antea vulgatam scripturam *et tempore inprovisa* servemus, non autem, quemadmodum voluit, legamus *eodem tempore visa*.

§. 19. *Nam et Fabius Decium collegam adpropinquare*] Vocem *Decium* ignorat Voss. 2. Deinde *propinquare* praeferunt Leid. 2. et Lovel. 1. Mox *esse*, pro *adesse*, Fragm. Hav. *tremunt* autem, pro *fremunt*, Florent. sollemni scribarum aberratione. V. quae notavi ad Silii 17, 259.

§. 20. *Terrorque utilis Romanis oblatus*] Non *terror* Romanis offerebatur, sed *error*: nam suos quoque in acie stantes fefellerat Fabius, ratos adesse alterum consulem et exercitum, atque eo gaudio exsultantes frementesque. Neque excusare possis, quasi τὸ *Romanis* ad *utilis*, non *oblatus* pertineat, vel quia sequitur *maxime territos*. Non est Livii sic loqui *terror formidinis implevit Samnites, territos, ne*. Praeterea non hic modo, sed quivis alius terror hostibus injectus utilis foret Romanis, atque ideo fatuum et otiosum illud epitheton. Sed elegans et verum: *error utilis Romanis oblatus*. Nam plerumque error inutilis et damnosus est, praesertim belli, ubi non licet bis peccare: hic autem error, dum putant vincere se, victores eos fecit: atque eadem res, quae errori, sed utili, fuit Romanis, fugae formidinisque Samnites implevit; eo maxime timefactos, quod ipsi lassis et exhaustis sibi putarent cum recentibus et integris fore pugnandum. Infra c. 41, 7. *Fefellitque non Samnites modo, sed etiam Romanos, et consul affirmavit errorem, clamitans inter prima signa, ita ut vox etiam ad hostes accideret, captum Cominium, victorem collegam adesse*. Conjecturam hanc meam rebar esse: nunc video, *terror* post Modiana passim esse receptum: priscos omnes ipsumque adeo Curionem expressisse *error*. J. FR. GRON. Vere Gronovius *errorque* revocavit; quam scripturam ex me-

ne ab altero exercitu integro intactoque feſſi
21 primerentur: et, quia paſſim in fugam diſſipati
minor caedes, quam pro tanta victoria, fuit.
millia et quadringenti caesi: capti trecenti ferm
triginta: signa militaria capta tria et viginti.

XV. Sa

is servaſſe videntur Harlej. et Gaertn. ex Hearnii autem Oxon. L. 1. et N. [*terrorque* Veith.] Non tamen poſt Modianam demum ed. *terrorque* receptum eſt, sed eam lectionem primum inveni in Sigonianis, quam inde acceptam servarunt Paris. anni 1573. et Francof. anni 1578. Modiana priores. Quin Aldus quoque in contextu *terrorque* dedit; sed alteram scripturam in erratis reſtituit. Solent autem voces *error* et *terror* saepe in Mſtis confundi, praesertim ſi, ut hoc loco, praecedat vocabulum, cui litera *t* finalis eſt. V. infra ad 24, 30, 6.

Maxime territos, ne ab altero exercitu integro intactoque] *maximeque territos* Voſſ. ambo, Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Portug. Gaertn. Exc. Pithoei, Oxonienses Hearnii N. L. 2. B. et edd. usque ad Froben. qui anno 1531. conjunctionem *que* expunxit. Tum *nec ab altero exercitu* Lovel. 3. Hinc *integre intactoque* Haverk.

§. 21. *Tria millia et quadringenti caesi*] *tria millia et trecenti caesi* Voſſ. 2. et Lovel. 2. ac 4. neque aliter Leid. 1. et Hearnii Oxon. L. 2. nisi quod numerum notis exhibeant. *tria millia et tercenti*, omiſſa ultima voce *caesi*, Lovel. 3. *tria millia et quadraginta caesa* Haverk. *tria millia et quadringenta caesa* Portug. et Gaertn. [*tria millia quadringenti caesi* Veith.]

Capti trecenti ferme et
Vet. lib. *capti ad trecent*
me et triginta. SIG. Vi
ma haec sunt in Pall. pr.
secundus autem *capti ad t*
ta ferme et triginta. GEB
ctionem vet. lib. Sigonii
Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel.
pta ad trecentos ferme
ginta praefert Portug. *ca*
trecenta ferme et triginta
ner. et Haverk. *capta CCC*
et XXX Leid. 1. *capta t*
ta et triginta Lovel. 4.
capti trecenti et triginta
capti trecenti ferme et tri
Harlej. *capti et CCCXX*
me et XXIX Lovel. 3. *ca*
trecenti ferme et XXIX
2. *capti aut trecenti tri*
ferme Hearnii Oxon. C. pro
scribendum conjicit *capti au*
quod exſtat in Lovel. 2. [Ve
capti a CCCXXX ferm
XXX Fragm. Hav. *capti a*
ferme et XXX Florent.
videmus, *viginti*, quod sch
suis Sigonius praescripsit,
nullo Mſto supereſſe; quia
demum adparuit in ed. Fr
anni 1535. et a paucis serva
eſt: deinde *capti trecenti fe*
et triginta, ut primae edd.
ferunt, et jam Curio revo
ut et *capti ad trecentos fe*
et triginta, quod Sigoniu
poſt eum Gronov. etiam in
textum receperunt, tantu
paucis exſtare, iisque ferm
terioris notae, certe non pr
auctoritatis membranis. Q
vis autem Livius voculam a

XV. Samnitibus Apuli se ante proelium con- 1
junxiſſent, ni P. Decius consul iis ad Maleven-
tum caſtra objeciſſet, extractos deinde ad certa-
men fudiſſet. Ibi quoque plus fugae fuit, quam 2
caedis. duo millia Apulorum caesa: spretoque
eo hoste, Decius in Samnium legiones duxit. Ibi 3

pissime eo sensu adhibuerit, ut videbimus infra hoc lib. ad c. 17, 8. hic tamen omnino a manu Livii profecta non videtur. Quum enim numeralibus juncta notet circiter, plus minus, ut Gronov. ipse agnoscit infra hoc lib. ad c. 46, 5. patet eam hoc loco non necessariam esse, quia *ferme*, ejusdem poteſtatis particulam, quam uno excepto omnes codices tuentur, addit Livius. Quis ferret Livium dicentem *capti circiter trecenti ferme et triginta*? Neque lectioni Sigonianae favet, quod capite seq. obcurrit: *Caesi ferme pugnantes ad quadringentos triginta*. Vel enim locum hunc aliter exponendum, vel ex veſtigiis Mſtorum emendandum eſſe, ad eum videbimus. Nihilominus lectiones in codd. obviae haud obscure indicant, inter voces *capti* et *trecenti* aliquid medium interceſſiſſe. quod non intellectum ab his omiſſum, ab illis varie scriptum eſt. Nimirum ad veram scripturam inveſtigandam praelucet id, quod in optimis Florent. et Fragm. obvium eſt: eorum autem ope adjutus legendum puto *caesi octingenti ferme et viginti*. Numerus enim videtur notis scriptus fuiſſe *IↃCCC*. Nota autem numeri quingenarii *D.* vel *IↃ.* a librariis non intellecta eſt, quare alii ejus loco *a*, alii alia reposuerunt. V. infra ad 38, 37, 6. Quamvis autem hanc lectionem certam putem, in contextum tamen recipere ausus non sum. Sed quum nec Sigonii lectio ferri poſſit, priorem revocavi. Mox *et signa militaria*, addita prima vocula, Lovel. 2.

§. 1. *Ni P. Decius consul iis ad Maleventum castra objecisset*] Vet. lib. *ni P. Decius consul alter*. SIG. Ita etiam Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. B. Sed melioris notae codd. additam vocem conſtanter repudiant. Hinc *ad Maleventum tum castra* Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. C. Sed, voculam *tum* ex praecedentis vocis syllaba finali natam eſſe, quisque videt. Ejus loco *cum* praeferunt Voſſ. 2. et Lovel. 3. *tam* Leid. 1. *clam* Lov. 4. quae ex priori depravata sunt. Deinde *objecissent* Leid. 1. Paullo ante *se Apuli* Portug. Gaertn. et Fragm. Hav. Hinc *conjunsissent* Lovel. 1. et Klock. *commisissent* Leid. 2.

Extractosque deinde ad certamen fudisset] Copula *que* deficit in Pall. omnibus. Camp. edidit olim *et tractos deinde ad certamen effudisset*. GEBH. Eam copulam, quam omnes edd. usque ad Gronovianas servant, solus agnoscit Harlej. Sed addita eſt ab illis, qui sine ea verba Livii non recte cohaerere putarunt, non observantes copulae vice fungi vocem *deinde*. Ex eodem fonte promanavit, quod *et extractos* praeferant Portug. Gaertn. et Haverk. Ubi tamen τὸ *et* perperam repeti potuit ex praecedentis vocis literis finali-

octoginta. nec valli tantum ac fossarum vestigia re- 5
licta, sed multo illis insigniora monumenta vastita-
tis circa regionumque depopulatarum. Fabius et- 6
iam urbem Cimetram cepit. ibi capta armatorum

ginta et quinque loca Voss. 2. Lovel. 1. et Hearnii Oxon. C. [Veith.] Deinde *in Samnio fuerunt* Lovel. 4. et Gaertn. quorum prior vicissim mox praefert *castra fuere*, alter *castra fuerant*.

§. 5. *Nec valli tantum ac fossarum vestigia relicta*] Hic locus pulchre confirmat, quod observarunt Lipsius 5. de Milit. Rom. Dial. 1. et Schelius ad Hygin. p. 1112. Romanos in expeditionibus nullam noctem sine castris egisse. DUK. *nec valli tantum nec fossarum vestigia* Haverk. *nec valli tantum aut fossarum vestigia* Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. L. 2. V. ad 21, 53, 3. *nec vallum tantum aut vestigia* Hearnii Oxon. L. 1.

Sed multa illis insigniora monumenta vastitatis circa regionumque depopulatarum] Vet. lib. *sed multo illis insigniora monumenta, vastatis circa regionibus depopulatisque.* SIG. Pall. pr. et tert. *multo aliis insigniora.* sec. *sed multo illis insigniora monumenta, vastatis circa regionibus depopulatisque.* Denique Camp. *multo aliis insigniora monumenta vastatis circa regionumque depopulata.* GEBH. Sigoniani: *vastatis circa regionibus depopulatisque.* Non succinit, nisi unus juxta suspectus. Forte: *sed multo illis insigniora monumenta vastitas circa regionum depopulatarum.* Nec mirere *monumenta vastitas.* Justinus 12, [10.] *Ibi in monumenta rerum a se gestarum urbem condidit, arasque statuit.* Bott. et Helm. *vastitas.* J. FR. GRON. *sed multo illis insigniora* Harlej. Portug. Gaertn. Klock. Haverk. et edd. usque ad Froben. qui anno 1535. *multa* vulgavit, errore, ut videtur, operarum, quem tamen praeter Sigonium secuti omnes editores probarunt usque ad Gronov. qui anno 1665. *multo* restituit. Certe illud *multa* in nullo scripto obvium fuit. Reliqui enim codd. Florent. Voss. ambo, Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. 4. et Fragm. Hav. praeferunt *multo aliis insigniora*, culpa scribarum, qui etiam alibi *illa* et *alia* in membranis antiquis confuderunt. V. ad 23, 7, 3. *multo insigniora*, ut *multo validior* 1, 48, 3. ubi v. quae notavi. Deinde *castrorum circa regionumque depopulatorum* Lovel 2. *vastatis circa regionumque depopulatarum* Voss. 2. et Klock. *vastatis circa regionibus depopulatisque* Portug. Sigonii vet. lib. consentiens, quod et se in uno cod. reperisse Doujatius monuit. *vastitatis circa religionibusque populatisque* Haverk. quasi esset a *vastitare*; quod tamen nondum alibi apud Livium obvium fuit, nisi quod perperam ei unus cod. obtrudere conatus sit supra 5, 12, 5. Quin et ipsa compositio illa, licet pro *religionibusque* substituatur *regionibusque*, barbara, certe non Liviana est. Contra *vastitas* apud Livium saepe obcurrit. Supra 4, 21, 6. *Tantum metum vastitatis in urbe agrisque fecit.* 8, 9, 12. *Fugam ac vastitatem late fecerunt.* 21, 22, 9. *Quae moles ea, quidve prodigii esset quaerentem audisse, vastitatem Italiae esse.* 24, 3, 2. *Post vastitatem eo bello factam vix pars dimidia ha-*

duo millia quadringenti: caesi ferme pugnantes ad
7 quadringentos triginta. Inde, comitiorum caussa Romam profectus, maturavit eam rem agere. quum primo vocatae Q. Fabium consulem dicerent omnes centuriae, Ap. Claudius consularis candidatus, vir

bitabatur. Vulgatum itaque, quod integerrimi codices servant, verius esse puto.

§. 6. *Fabius etiam urbem Gimeram cepit*] Varie hoc in exemplaribus legitur, caeterum certi nihil. videnda sunt exemplaria vetustiora, et fieri potest, ut nomen cum loco interierit. GLAR. Hanc ex solo hoc loco memoravit Ortelius. Cluverius et Cellarius praeterierunt. DUK. Ita in nullo cod. obvium fuit. Quin et ita demum Mediol. anni 1480. editum vidi. Priores praeferunt *Gimetram*, quomodo etiam legunt Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Harlej. et Klock. *Cimetrum* Hearnii Oxon. N. *Simetriam* Portug. et Gaertn. *Simetiam* Haverk. *Cunetram* invenit Doujatius in Colbert. *Cimetriam* in Memm. Reliqui, quos consului, exhibent *Cimetram*, quomodo Aldus primus, et post eum tantum non omnes reliqui ediderunt. Oppidum Samnii obscurum est, cujus praeter Livium hoc loco, nullus veterum meminit. Praeterea *vi cepit* Portug. et Haverk. *vi capit* Gaertn.

Ibi capta armatorum duo millia quadringenti, caesi ferme pugnantes ad quadringentos triginta] Supra ad cap. praec. §. ult. contendi, Livio indignum esse, ut *ferme* et *ad* pro circiter eadem periodo jungat, cujus tamen boc loco exemplum obcurrit. Verum ibi ita jungebantur, ut ad unum referenda forent *capti ad trecentos ferme*, quasi diceret capti ferme circiter trecenti: quod ferendum non videtur. Hic autem eadem periodo juncta tamen ad diversa referri debent. Indicat enim Livius *ad* sive circiter quadringentos triginta caesos esse, et quidem caesos esse *ferme* pugnantes, maximam partem pugnantes, vix alios quam pugnantes. Ut autem dicam, quod videatur, puto locum vitio laborare, quam suspicionem codd. et edd. vett. dissensus movit. *ad CCCCXXX* per notas exhibent plures codd. quod omnibus literis perscriptum demum inveni in Mediol. anni 1495. ac Ven. anni 1498. priores praeferunt *a quadringentis triginta*. quibus consentit Harlej. *ad CCCXXX* habet Lovel. 2. *mille CCCCti et XXX* Lovel. 4. *ac CCCXXX* Lovel. 3. a m. 2. *a CCCCXXX* a m. 1. neque aliter erat in Florent. Voss. 2. Leid. 1. et Fragm. Hav. quam varietatem considerans a Livio scriptum esse videtur *IↃCCCCXXX*, sive *nongenti triginta*. Ut iterum non intellecta nota numeri quingenarii, de quo cap. praec. loco laudato dictum est, librariis errandi caussa exstiterit. Hinc ulterius progressus etiam in numero praecedenti librarios errasse existimavi, pariterque legendum *duo millia nongenti:* quum enim ibi quoque per notas scriptum esset, ad eumdem lapidem obfendentes similiter dederunt, *duo millia a CCCC*, ut exstat in Florent. quia autem ex illo *a* jam *ad* efficere non audebant, hinc *duo millia ac CCC* datum est in Leid. 1. et Fragm. Hav. *duo millia et CCCC* in Voss. utroque,

acer et ambitiosus, non sui magis honoris cauſſa, 8
quam ut patricii recuperarent duo consularia loca, quum suis, tum totius nobilitatis viribus, incubuit, ut se cum Q. Fabio consulem dicerent. Fabius pri- 9
mo, de se eadem fere, quae priore anno, dicen-

Leid. 2. Lovel. 1. 2. 3. alii deinde per literas scripserunt *duo millia et quadringenti*, quemadmodum in Portug. Haverk. Hearnii Oxon. B. et Exc. Pithoei. Verum hae tantum conjecturae sunt, quas, licet admodum verisimiles, certe priorem, nemini obtrudo. Praeterea *ita ibi capta*, prima voce addita, Haverk. Tum *caesi pugnantes ferme* Leid. 1. Lovel. 2. 4. et Fragm. Hav.

§. 7. *Comitiorum caussa Romam profectus*] *Roma profectus* Gaertn. *Romam profecturus* Harlej. et edd. Frobeniana anni 1535. priores. Vox *Romam* deficit in Lovel. 3. et 4. quorum prior etiam habet *aprofectus*.

Quum primo vocatae Q. Fabium consulem dicerent omnes centuriae] *primo vocatae centuriae* dicebantur, quae primo poſt praerogativas vocarentur. Nam sic paulo poſt loquitur [c. 22, 1.] *Eumque et praerogativae et primo vocatae omnes centuriae consulem cum L. Volumnio dicebant.* Ex quo convincitur, in veteribus libris eſſe mendosum *cum primo vocatum Q. Fabium*. SIG. *quum primum vocatum Q. Fabium consulem* Portug. Gaertner. et Haverk. *quum primo vocatae Q. Fabium consules* Voſſ. 1. *quum primo vocatum Q. Fabius cōs.* Leid. 1. *quum primo vocatum Q. Fabium consules* Leid. 2. *quum primo vocatum Q. Fabium consulem*, quam scripturam etiam Sigon. in vet. lib. invenit, et recte damnavit, Voſſ. 2. Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Klock. Fragm. Hav. Hearnii Oxon. L. 2. B. C. et edd. principes, nisi quod *vocat* praeferant Rom. anni 1472. ac Parm. *primo vocatae* superfuiſſe videtur in solo Florent. unde nihil notatur. Et ita reſtituit Froben. anno 1531.

§. 8. *Quum suis, tum totius nobilitatis viribus incubuit, ut se cum Q. Fabio consulem dicerent*] *tum suis, tum totius* Voſſ. duo, Leid. 2. Lovel. 1. 2. 3. Gaertner. et Hearnii Oxon. C. atque ita etiam Florent. a m. 2. [Veith.] cum edd. Rom. anni 1472. et Parm. V. supra ad 6, 23, 3. Tum vocula *ut* deficit in Florent. Voſſ. utroque, Leid. utroque, Lov. 1. 2. 3. 4. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. et Hearnii Ox. L. 2. N. B. ac C. Deinde *secumque Fabium consulem diceret* Voſſ. 2. *secumque Fabium consulem dicerent* Leid. 2. et Lovel. 1. ac 3. *cumque Fabium consulem dicerent* Lovel. 4. et Fragm. Hav. *se cumque Fabio consulem dicerent* Voſſ. 1. *se cum Q. Fabio consule dicerent* Haverk. Fabii praenomen *Q.* omittitur in Lovel. 2.

§. 9. *Fabius primo, de se eadem fere*] Vox *primo* non eſt in veteribus libris, nec desiderari videtur. SIG. Non eſt etiam in Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. B. Ea transposita *Primo Fabius* praefert Lovel. 4. Quod vero Sigonio eam non desiderari visum fuerit, forte inde factum eſt, quod videret, poſt eam non inferri *deinde* vel simile aliud, quod requiri puta-

do, abnuere. circumſtare sellam omnis nobilitas;
orare, ut ex coeno plebejo consulatum extraheret,
majeſtatemque priſtinam tum honori, tum patriciis
10 gentibus redderet. Fabius, silentio facto, media
oratione studia hominum sedavit. *facturum enim se
fuisse* dixit, *ut duorum patriciorum nomina reciperet,*
11 *si alium, quam se, consulem fieri videret: nunc se
sui rationem comitiis, quum contra leges futurum*
12 *sit, pessimo exemplo non habiturum.* Ita L. Volum-

bat. At, Livium etiam ita loqui solitum fuiſſe, infra videbimus ad 22, 43, 3. [*Appius* pro *Fabius* Veith.] Mox *ănuere*, pro *abnuere*, Fragm. Hav. V. ad 36, 34, 6. Tum *nobilitas omnis* alio ordine Haverk. et denique *extraherent*, pro *extraheret*, Hearnii Oxon. L. 1.

Majestatemque pristinam tum honori, tum patriciis gentibus redderet] Id fore putabat nobilitas, si duo, ut ante, patricii consules facti fuiſſent. SIG. *cum honori*, *tum patriciis* Leid. 1. Lovel. 4. Portug. Haverk. et Exc. Pithoei. V. ad §. praec.

§. 10. *Silentio facto, media oratione studia hominum sedavit*] Duae priores voces non adparent in ed. Rom. anni 1472. quam tamen omnes servant reliquae, cum codd. scriptis. Deinde *fedavit* aberratione librarii Florent. Mox *facturum enim fuisse*, pronomine *se* omiſſo, Lovel. 4. *facturum cum se fuisse* Harlej. V. ad 6, 8, 6.

Nomina reciperet, si alium, quam se, consulem fieri videret] *nomina reciperentur* Lovel. 4. Deinde *sed alium* Portug. Verbum autem *fieri* exsulat ab Haverk.

§. 11. *Se sui rationem comitiis, quum contra leges futurum sit*] *se suam rationem* Voſſ. duo, Leid. 2. Lov. 1. 3. Portug. Gaertn. Haverk. et Fragm. Hav. *se suam orationem* Lovel. 2. et 4. Ita etiam scriptum erat in Leid. 1. sed poſtea primae literae ultimae vocis addita erat nota, qua indicabatur, eam delendam esse. Deinde *contra legem* Harlej. Gaertn. et edd. principes, pro quo Frobenius anno 1535. *contra leges* reposuit, quod in ceteris scriptis supereſt.

§. 12. *Ita L. Volumnius de plebe cum Ap. Claudio consul est factus*] Fortaſſe *Lucius Volumnius de plebe cum Ap. Claudio consules fiunt*, *priore item consulatu inter se comparati.* J. FR. GRON. Si vulgata lectio displicet, propius accedet ad eam *consules facti sunt.* De locutione autem *L. Volumnius cum Ap. Claudio consules fiunt*, vel *facti sunt*, infra videbimus ad 21, 60, 7. At pro recepta lectione stant omnes, scripti et editi, nisi quod *factus est* praeferat Haverk. Praeterea *Inde*, pro *Ita*, Klock. *Itaque* Gaertn. V. ad 21, 53, 7. Tum Volumnii et Claudii praenomina omittuntur in Voſſ. 2. et Lovel. 3. Deinde *Volumius* habent Fragm. Hav. Harlej. et ed. Rom. anni

et ambitiosus, non sui magis honoris caussa, 8
ut patricii recuperarent duo consularia loca,
suis, tum totius nobilitatis viribus, incubuit,
cum Q. Fabio consulem dicerent. Fabius pri- 9
de se eadem fere, quae priore anno, dicen-

1. Lovel. 1. 2. 3. alii deinde literas scripserunt *duo mil-* quadringenti, quemadmo- in Portug. Haverk. Hearnii B. et Exc. Pithoei. Verum tantum conjecturae sunt, licet admodum verisimiles, priorem, nemini obtrudo. *ita ibi capta*, prima addita, Haverk. Tum *cae* *gnantes ferme* Leid. 1. Lo- 4. et Fragm. Hav.

Comitiorum caussa Ro- *profectus*] *Roma profectus* *Romam profecturus* et edd. Frobeniana anni priores. Vox *Romam* de- in Lovel. 3. et 4. quorum etiam habet *aprofectus*.

primo vocatae Q. Fa- *consulem dicerent omnes* *]* *primo vocatae cen-* dicebantur, quae primo praerogativas vocarentur. sic paulo post loquitur [c.] *Eumque et praerogativae* *primo vocatae omnes centu-* *consulem cum L. Volumnio* *]*. Ex quo convincitur, veteribus libris esse mendosum *primo vocatum Q. Fabium*. *quum primum vocatum Q.* *Fabium consulem* Portug. Gaert- et Haverk. *quum primo vo-* *catae Q. Fabium consules* Voss. *quum primo vocatum Q. Fa-* cōs. Leid. 1. *quum primo* *vocatum Q. Fabium consules* Leid. 2. *quum primo vocatum* *Fabium consulem*, quam scripturam etiam Sigon. in vet. invenit, et recte damnavit, Voss. 2. Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Klock. Fragm. Hav. Hearnii Oxon. L. 2. B. C. et edd. principes, nisi quod *vocat* praeferant Rom. anni 1472. ac Parm. *primo vocatae* superfuisse videtur in solo Florent. unde nihil notatur. Et ita restituit Froben. anno 1531.

§. 8. *Quum suis, tum totius nobilitatis viribus incubuit, ut se cum Q. Fabio consulem dicerent*] *tum suis, tum totius* Voss. duo, Leid. 2. Lovel. 1. 2. 3. Gaertner. et Hearnii Oxon. C. atque ita etiam Florent. a m. 2. [Veith.] cum edd. Rom. anni 1472. et Parm. V. supra ad 6, 23, 3. Tum vocula *ut* deficit in Florent. Voss. utroque, Leid. utroque, Lov. 1. 2. 3. 4. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. et Hearnii Ox. L. 2. N. B. ac C. Deinde *secumque Fabium consulem diceret* Voss. 2. *secumque Fabium consulem dicerent* Leid. 2. et Lovel. 1. ac 3. *cumque Fabium consulem dicerent* Lovel. 4. et Fragm. Hav. *se cumque Fabio consulem dicerent* Voss. 1. *se cum Q. Fabio consule dicerent* Haverk. Fabii praenomen Q. omittitur in Lovel. 2.

§. 9. *Fabius primo, de se eadem fere*] Vox *primo* non est in veteribus libris, nec desiderari videtur. SIG. Non est etiam in Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. B. Ea transposita *Primo Fabius* praefert Lovel. 4. Quod vero Sigonio eam non desiderari visum fuerit, forte inde factum est, quod videret, post eam non inferri *deinde* vel simile aliud, quod requiri puta-

sul in Samnio relictus a collega fuerat, proconsul idem populari non deſtitit agros, donec Samnitium exercitum, nusquam se proelio committentem, po-
3 ſtremo expulit finibus. Etruriam pulsi petierunt: et, quod legationibus nequidquam saepe tentaverant, id se tanto agmine armatorum, mixtis terrore precibus, acturos efficacius rati, poſtulaverunt princi-
4 pum Etruriae concilium. Quo coacto, per quot annos pro libertate dimicent cum Romanis, exponunt.

displiciturum fuiſſe, verisimile ſit ex illis, quae notat infra ad 23, 34, 15. Sed mihi potius nihil mutandum videtur. *fuerat relictus a collega* alio ordine praefert Gaertn.

Nusquam se proelio committentem] *nunquam se proeliis committentem* Leid. 2. et Lovel. 1. [Veith.] Male. Supra 3, 42, 4. *Persecutis hostibus nusquam se aequo certamine committentes.* ubi alia vide. Verba sequentia *postremo expulit finibus. Etruriam pulsi petierunt* nulla de caussa omisit scriba Gaertner. Paullo ante *populari agros non destitit*, trajectis vocabulis, Haverk.

§. 3. *Acturos efficacius rati, postulaverunt principum Etruriae concilium*] *efficacius acturos rati* Voſſ. 1. *acturos rati efficacius* Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Gaertn. et Haverk. Vox *rati* deficit in Harlej. Deinde *postulaverunt principium et curiae concilium* Voſſ. 2. et Lovel. 3. Paullo ante *Et Etruriam pulsi petierunt* iidem ambo codd. Sed vocula *et* nata eſt ex sequentis literis prioribus. Ejusdem erroris exempla supra v. ad 5, 4, 14. 10, 8, 2. (*37, 48, 7.) et alibi. *petiere* Lovel. 4. Deinde *mixtis terrores precibus* Harlej. Verum ita legendum foret *id tanto agmine.* Ubi quum *se* conſtanter in omnibus supersit, et reliqui etiam hic *terrore* servent, *terrores* librarii errori adscribo, quem etiam Aldus in contextum recepit: sed recte in erratis *terrore* revocavit. De locutione *mixtae terrore preces* v. ad 8, 36, 5.

§. 4. *Quo coacto, per quot annos pro libertate dimicent cum Romanis, exponunt*] *Quod coacti* Lovel. 3. et 4. *Quod coacto* Leid. 1. et Fragm. Hav. *Quo coacti* Voſſ. 2. Deinde *per quod annos* Leid. 1. V. ad 44, 1, 1. *per tot annos* Lovel. 3. et 4. Hinc *exponit* Voſſ. 2. et Lovel. 3.

Si suismet ipsorum viribus tolerare tantam molem belli possent] *si suis in ipsorum viribus* Fragm. Hav. *si uismet ipsorum* Florent. in quo tamen alia manu *suismet* emendatur. *si suimet ipsorum* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. Atque ita edidit Curio, cujus lectionem, solo Sigonio excepto, secuti editores servarunt usque ad Modium, qui recte iterum *suismet*, injuria loco suo pulsum, reſtituit. Eſt autem id dictum, quemadmodum illud supra 7, 40, 9. *Quod meum factum dictumve consulis gra-*

omnia expertos esse, si suismet ipsorum viribus tole-
rare tantam molem belli possent: tentasse etiam 5
haud magni momenti finitimarum gentium auxilia:
petisse pacem a populo Romano, quum bellum tole-
rare non possent: rebellasse, quod pax servientibus
gravior, quam liberis bellum, esset. Unam sibi spem 6
reliquam in Etruscis restare. Scire, gentem Italiae
opulentissimam armis, viris, pecunia, esse: habere
adcolas Gallos, inter ferrum et arma natos, feroces

tius, quam tribuni, audistis. ubi v. quae notantur. *si suismet ipsorum viribus tolerare non possent tantam molem belli* Harlej.

§. 5. *Petisse pacem a populo Romano, quum bellum tolerare non possent*] *petiisse pacem* Lovel. 4. V. ad 37, 45, 2. *Tum ab populo Romano* Haverk. [*a Romanis* Veith.] *bellum tolerare nisi possent* Lovel. 3. *bellum tolerare possunt* Leid. 1. Paullo ante *tentasse haud etiam magni*, transpositis vocibus, Portug. et Haverk. In verbis sequentibus *pax fugientibus gravior*, pro *servientibus*, Exc. Pithoei.

§. 6. *Unam ipsi spem reliquam in Etruscis restare*] Pall. duo, totidemque vetustissimae edd. *Unam sibi spem.* sec. *Unam spem sibi.* GEBH. *Unam ipsi spem* primus edidit Curio, pro quo frustra vir doctus in margine ejus ed. conjicit *Unam ipsis spem.* Curionis autem lectionem servant, praeter Sigonium, reliqui editores usque ad Gruter. qui in postrema editione *Unam sibi spem* restituit; et recte. Ita enim non tantum Curione priores vulgarant, sed et idem servant codd. nisi quod *sibi* desit in Leid. 2. et Lovel. 1. et *Unam spem sibi reliquam* praeferant Voss. 1. Portug. Gaertn. et Haverk. Praeterea *stare* Portug. et Gaertn. Displicuit forsitan librariis τὰ *reliqua* et *restare* hic conjungi, sed ita etiam Terent. in Hec. 4, 2, 11. *Neu caussa ulla restet reliqua.* et Flor. 3, 10. *Reliqua, quae restabant in Europa, fortuna in Caesarem transtulit.*

Feroces quum suopte ingenio, tum adversus Romanum populum: quem captum a se] Flor. *Romanos populum;* super *os* positum *u* cum lineola. An forte? *tum adversus Romanos, quem populum.* J. FR. GRON. *Romanum populum*, excepto Flor. servant reliqui codd. nisi quod *populum Romanum* sit in Lovel. et Haverk. Altera quidem verborum collocatio insolentior est; non tamen sine exemplo. Supra 8, 23, 6. *Aegre pati civitatem Samnitium, quod Fregellas restituerit Romanus populus.* ubi in hunc ordinem consentiunt omnes, quos vidi, et scripti et editi. Alibi etiam id in Livii vel codd. vel edd. conspicitur, ubi nunc recentiores inverterunt. V. ad 3, 26, 8. c. 48, 1. 5, 24, 8. et 9. 22, 32, 5. 34, 49, 11. V. etiam viros doctos ad Val.

quum suopte ingenio, tum adversus Romanum popu-
lum: quem captum a se auroque redemtum, haud
7 *vana jactantes, memorent. Nihil abesse, si sit ani-*
mus Etruscis, qui Porsenae quondam majoribusque
eorum fuerit, quin Romanos, omni agro cis Tiberim
pulsos, dimicare pro salute sua, non de intolerando
8 *Italiae regno, cogant. Samnitem illis exercitum pa-*
ratum, instructum armis, stipendio, venisse: con-
festim secuturos, vel si ad ipsam Romanam urbem
obpugnandam ducant.

1 XVII. Haec eos in Etruria jactantes molientes-

Max. 3, 4, 2. Similiter interdum *plebis tribuni*, *plebis aediles* obcurrere, supra vidimus ad 4, 59, 11. Si quis tamen, quemadmodum Gronov. scribendum docuit, praeferre velit, non adversabor. Praeterea *feroces suopte ingenio* Hearnii Oxon. C. *feroces tum suopte ingenio* Florent. a m. 2. Voff. 2. et Lovel. 1. ac 3. V. ad 6, 23, 3. *feroces tum suo ingenio* Voff. 1. et Leid. 2. *feroces cum suo ingenio* Lovel. 2. Portug. Gaertn. et Haverk. [Veith.] Non eft, cur vulgatum displiceat. V. ad 6, 15, 12. Deinde *quem a se captum* Leid. 1. *quem captum ab se* Portug. et Haverk. Mox *vana laetantes*, pro *jactantes*, Hearnii Oxon. N. in margine. *jactatus* et *laetatus* in Mftis etiam alibi commutari, vidimus ad Silii 11, 405.

§. 7. *Qui Porsenae quondam majoribusque eorum fuerit*] *Porsinnae* Flor. *Proscennae* Leid. 2. V. ad 2, 9. 1. Tum *quondamque majoribus eorum* Haverk. at copula *que* non adparet in Voff. 1. Leid. 2. et Lovel. 1.

Quin Romanos, omni agro cis Tiberim pulsos] *quin Romanos omnia grecis Tiberim pulsos* Leid. 1. *qui Romanos omnia grecis Tiberim pulsos* Voff. 1. *qui Romanis omnia grecis Tiberim pulsos* Lovel. 1. a m. 1. *qui Romanis omni cis Tiberim pulsos* a m. 2. *qui Romanos omnia cis Tiberim pulsos* Leid. 1. *qui*, pro *quin*, etiam Haverk. et Fragm. Hav. quorum prior quoque *omni ejus Tiberini pulsos* legit. *Romanos eni agro* Gaertn. Mox *de tolerando Italiae regno*, pro *de intolerando*, Leid. 2. et Portug. a m. 1. *de intolerandae Italiae regno* Gaertn.

§. 8. *Samnitem illis exercitum paratum, instructum armis, stipendio, venisse*] *et Samnitem illis exercitum paratum instructumque* Voff. 2. et Lovel. 3. In verbis sequentibus *ut confestim secuturos*, addita prima vocula, Gaertn. *secutores* Voff. 1. et inter versus Leid. 2. *securos* Lovel. 3.

§. 1. *Haec eos in Etruria jactantes molientesque*] Pal. sec. *jactantes atque molientes*. GEBHARD. Ita et Portug. Haverk.

que bellum domi Romanum urebat. nam P. Decius, ubi comperit per exploratores profectum Samnitium exercitum, advocato consilio, *Quid per agros,* in- 2 quit, *vagamur, vicatim circumferentes bellum? quin urbes et moenia adgredimur? nullus jam exercitus Samnio praesidet. cessere finibus, ac sibimet ipsi exsilium conscivere.* Adprobantibus cunctis, ad Mur- 3 gantiam, validam urbem, obpugnandam ducit: tantusque ardor militum fuit, et caritate ducis, et spe majoris, quam ex agrestibus populationibus, praedae, ut uno die vi atque armis urbem caperent. ibi 4

et Gaertn. nisi quod eorum posterior insuper legat *mollientes.*

Advocato concilio] *advocato consilio* Voss. 2. Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. Haverk. Fragm. Hav. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. quod probandum videtur, si quidem intelligantur legati, tribuni militum, quosque, quoties aliquid deliberandum incidebat, in consilium advocabant imperatores. Id autem *consilium,* non *concilium,* vocari, docet Gronov. infra ad 44, 2, 5. In contextum itaque recepi.

§. 2. *Quin urbes et moenia adgredimur*] Ita primus edidit Cl. Jac. Gronovius, quum antea *ac moenia* vulgaretur. Gronovio vero consentiunt omnes scripti mei, solo Harlej. excepto. Hearne autem, qui priorum edd. lectionem servavit, memorata illa Gronovii, de suorum codd. scriptura nihil monet. Praeterea *adgrediamur* Lovel. 1. in margine. Male. V. ad 1, 57, 7. Paullo ante *circumferendo bellum,* pro *circumferentes,* Portug. reliquis omnibus invitis.

Cessere finibus, ac sibimet ipsi exsilium conscivere] *cesserunt* et *consciverunt* solus Lovel. 4. *concivere* sollemni scribarum lapsu Voss. 1. Leid. ambo, Lovel. 1. 3. et Fragm. Hav. V. ad cap. seq. §. 2. De locutione *consciscere sibi exsilium* v. ad 5, 53, 5. Tum *et sibimet ipsis* Gaertn. *ac sibimet ipsis* Lovel. 4. Perperam. V. supra ad 2, 19, 5.

§. 3. *Ad Murgantiam, validam urbem, obpugnandam ducit*] Stephanus: *Μοργέντιον πόλις Ἰταλίας· λέγεται καὶ Μοργεντίνα. τὸ ἐθνικὸν Μοργεντῖνος.* SIG. *Murganciam* Leid. 2. *Mugantiam* Voss. 2. *Magantiam* Lovel. 3. *Margantiam* Lovel. 2. 4. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. L. 1. et 2. et ita infra hoc cap. §. 11. legunt Lovel. 2. 3. et Voss. 2.

Ut uno die vi atque armis urbem caperent] *una die* Portug. et Haverk. Sed v. infra ad 28, 28, 9. *urbem vi atque armis caperent,* alio vocum ordine, Gaertn.

§. 4. *Et centum pugnantes circumventi*] Pall. duo MSS. codd.

quum suopte ingenio, tum adversus Romanu
lum: quem captum a se auroque redemtum
7 *vana jactantes, memorent. Nihil abesse, si*
mus Etruscis, qui Porsenae quondam majo
eorum fuerit, quin Romanos, omni agro cis
pulsos, dimicare pro salute sua, non de int
8 *Italiae regno, cogant. Samnitem illis exerci*
ratum, instructum armis, stipendio, veniss
festim secuturos, vel si ad ipsam Romanan
obpugnandam ducant.

1 XVII. Haec eos in Etruria jactantes m

Max. 3, 4, 2. Similiter interdum *plebis tribuni*, *plebis aediles* obcurrere, supra vidimus ad 4, 59, 11. Si quis tamen, quemadmodum Gronov. scribendum docuit, praeferre velit, non adversabor. Praeterea *feroces suopte ingenio* Hearnii Oxon. C. *feroces tum suopte ingenio* Florent. a m. 2. Voss. 2. et Lovel. 1. ac 3. V. ad 6, 23, 3. *feroces tum suo ingenio* Voss. 1. et Leid. 2. *feroces cum suo ingenio* Lovel. 2. Portug. Gaertn. et Haverk. [Veith.] Non est, cur vulgatum displiceat. V. ad 6, 15, 12. Deinde *quem a se captum* Leid. 1. *quem captum ab se* Portug. et Haverk. Mox *vana laetantes*, pro *jactantes*, Hearnii Oxon. N. in margine. *jactatus* et *laetatus* in Mstis etiam alibi commutari, vidimus ad Silii 11, 405.

§. 7. *Qui Porsenae quondam majoribusque eorum fuerit*] *Porsinnae* Flor. *Proscennae* Leid. 2. V. ad 2, 9. 1. Tum *quondamque majoribus eorum* Haverk. at copula *que* non adparet in Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1.

Quin Romanos, omni agro cis Tiberim pulsos] *quin Romanos omnia greci*
pulsos Leid. 1. *qui Ro*
nia grecis Tiberim p
1. *qui Romanis om*
Tiberim pulsos Lovel
qui Romanis omni c
pulsos a m. 2. *qui Ro*
nia cis Tiberim puls
qui, pro *quin*, etia
et Fragm. Hav. quo
quoque *omni ejus Ti*
sos legit. *Romanos*
Gaertn. Mox *de tole*
liae regno, pro *de*
do, Leid. 2. et Portu
de intolerandae Ital
Gaertn.

§. 8. *Samnitem il*
tum paratum, instr
mis, stipendio, veniss
nitem illis exercitum
instructumque Voss.
3. In verbis sequenti
festim secuturos, ad
vocula, Gaertn. *secu*
1. et inter versus Le
ros Lovel. 3.

§. 1. *Haec eos in E*
ctantes molientesque
jactantes atque moli
HARD. Ita et Portu

m domi Romanum urebat. nam P. Decius, erit per exploratores profectum Samnitium , advocato consilio, *Quid per agros, in-* 2
mur, vicatim circumferentes bellum? quin oenia adgredimur? nullus jam exercitus aesidet. cessere finibus, ac sibimet ipsi ex-
scivere. Adprobantibus cunctis, ad Mur- 3
validam urbem, obpugnandam ducit: tanlor militum fuit, et caritate ducis, et spe quam ex agrestibus populationibus, praeno die vi atque armis urbem caperent. ibi 4

i quod eorum poste- legat *mollientes.*

concilio] *advocato* . 2. Leid. ambo, Lo- laverk. Fragm. Hav. anni 1472. ac Parm. dum videtur, si qui- ntur legati, tribuni sque, quoties aliquid m incidebat, in con- abant imperatores. *nsilium*, non *conci-* , docet Gronov. in- 5. In contextum ita-

urbes et moenia ad- ta primus edidit Cl. ius, quum antea *ac* lgaretur. Gronovio tiunt omnes scripti rlej. excepto. Hear- qui priorum edd. le- vavit, memorata il- , de suorum codd. hil monet. Praeterea *ur* Lovel. 1. in mar- V. ad 1, 57, 7. Paul- *umferendo bellum*, *ferentes*, Portug. re- bus invitis.

finibus, ac sibimet ipsi exsilium conscivere] *cesserunt* et *consciverunt* solus Lovel. 4. *concivere* sollemni scribarum lapsu Voss. 1. Leid. ambo, Lovel. 1. 3. et Fragm. Hav. V. ad cap. seq. §. 2. De locutione *consciscere sibi exsilium* v. ad 5, 53, 5. Tum *et sibimet ipsis* Gaertn. *ac sibimet ipsis* Lovel. 4. Perperam. V. supra ad 2, 19, 5.

§. 3. *Ad Murgantiam, validam urbem, obpugnandam ducit*] Stephanus: *Μοργέντιον πόλις Ἰταλίας· λέγεται καὶ Μοργεντίνα. τὸ ἐθνικὸν Μοργεντῖνος.* SIG. *Murganciam* Leid. 2. *Mugantiam* Voss. 2. *Magantiam* Lovel. 3. *Margantiam* Lovel. 2. 4. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. L. 1. et 2. et ita infra hoc cap. §. 11. legunt Lovel. 2. 3. et Voss. 2.

Ut uno die vi atque armis urbem caperent] *una die* Portug. et Haverk. Sed v. infra ad 28, 28, 9. *urbem vi atque armis caperent*, alio vocum ordine, Gaertn.

§. 4. *Et centum pugnantes circumventi*] Pall. duo MSS. codd.

sine tormentis, simul admota sunt signa, nulla vi
deterriti a muris, qua cuique proximum fuit, sca-
8 lis raptim admotis, in moenia evasere. captum op-
pidum ac direptum eſt. ad duo millia et trecenti
occisi; et sex millia hominum capta; et miles in-
9 genti praeda potitus: quam vendere, sicut priorem,

dae. 37, 5, 3. *Partim divendita, partim divisa praeda.* Deinde *ultro exhortantes* Haverk. Mox iterum *Romuleiam* Lov. 2.

Simul admota sunt signa, nulla vi deterriti a muris] *simul ut admota* Voſſ. 1. inter versus, Leid. 2. et Lovel. 1. *simul a admota* Portug. quasi voluisset *simul ac admota.* Sed v. supra ad 6, 1, 6. Tum *nulla inde territi* Gaertn. Error natus primo eſt ex similitudine literarum *ui* et *in*, praesertim in scriptura Longobardica. V. ad 3, 49, 6. Deinde quod disjungenda juncta sint, et jungenda disjuncta sint; quemadmodum *inde fatigationem* dederunt librarii, pro *in defatigationem*, supra 8, 38, 11. Paullo ante *Ibique sine opere*, pro *Ibi quoque*, Lovel. 2. V. ad 5, 27, 1.

Qua cuique proximum fuit, etc. in moenia evasere] Prima vocula deficit in Leid. 2. et Lovel. 1. *quacunque proximum fuit* praefert Lovel. 3. Verbum autem *fuit* non adparet in Gaertn. Hinc *in moenia vasere* Voſſ. 2. Leid. 1. et Fragm. Hav. *in moenia evaserunt* Lovel. 4.

§. 8. *Captum oppidum ac direptum est*] *et direptum* Gaertn. et Haverk. *ac directum* Fragm. Hav. V. ad 37, 31, 5. Sed duae illae voces omittuntur sine cauſſa in Portug.

Ad duo millia et trecentos occisi] Hoc poſtremae Gruteri debetur. Andreas et omnes usque ad Frobenium ultimum *trecenti.* Gryphius, Curio, Sigonius, Gruterus prius, *CCC*, ut et fere scripti, sed Voſſianus [sec.] clare *ad duo millia tercenti.* Et genus eſt loquendi Livio haud insolens. 3, [15, 5.] *Exsules servique ad quatuor millia hominum et quingenti, duce Appio*, etc. 4, [59, 7.] *Quorum ad duo millia et quingenti vivi capiuntur.* 27, [12, 16.] *Cecidere in pugna fugaque ad duo millia et septingenti.* 35, [22, 4.] *Ad mille quingenti ad consules transfugerunt.* J. FR. GRON. *ac duo millia* Haverk. V. ad 21, 32, 2. Vocula *et* deficit in Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. Haverk. et Fragm. Hav. Recte autem Gronov. *trecenti* revocavit. Certe *tercenti* etiam Lovel. 3. *tricenti* Portug. V. eumdem Gronov. ad Liv. 8, 18, 8. 22, 41, 2. 28, 36, 13. Jac. Gronov. ad 22, 50, 11. 28, 34, 2. et quae notavi infra hoc lib. c. 43, 8. 27, 12, 16. ac 41, 18, 2. Eamdem lectionem non intellexerunt Nannius ad Liv. 3, 15, 5. et Tan. Faber. ad Liv. 4, 59, 7.

Et sex millia hominum capta; et miles ingenti praeda potitus] *et V. millia hominum* Bloch. *et sex millia hostium* Portug. et Haverk. V. ad 23, 37, 11. et mox hoc cap. §. 10. Deinde *praeda potitur* Leid. 2.

§. 9. *Quam vendere, sicut priorem, coactus, Ferentinum in-*

iones eorum, tot proeliis fusas, postremo
ulistis. Vendite ista, et inlicite lucro mer- 6
t sequatur agmen. ego subinde subgeram,
ıtis. Ad Romuleam urbem hinc eamus,
bor haud major, praeda major manet.
praeda, ultro adhortantes imperatorem 7
eam pergunt. Ibi quoque sine opere,

mercatoribus, ut
, pedes et similia
nsu conlectivo. V.
Iox subgeram, ut
o quae vendatis,
, L. 2.

eam urbem hinc
ıac sic Stephanus.
ἐν Ἰταλίᾳ Σαμνι-
ἔθνικὸν Ῥωμυλιά-
lat. sec. habet Ad
inc eamus. GEBH.
quam optimi codd.
comparet etiam in
rk. et Gaertn. quo-
etiam legit Romu-
muleiam Lovel. 2.
eramus Haverk.

bor haud magnus,
r manet] Pall. duo
ert. et Andreae ve-
ubi labor vos haud
eda major manet.
r vos, haud major
net. Campanus vero
os labor haud ma-
ue potior manet.
lectio e libris me-
a est, quam non fa-
ecuandum. GEBH.
Voss. Helm. Chiflet.
r haud major, prae-
anet. J. FR. GRON.
Lov. 2. et 4. ubi la-
ertn. ubi labor vos
verk. Deinde labor
us, praeda potior
ıj. labor haud ma-

jor praedaque potior manet Neap. Latinii. *labor haud major, quam praeda, manet* Voss. 2. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. L. 1. *labor, aut major praeda manet* Haverk. *labor haud major, praeda major manet* reliqui mei Voss. 1. Leid. ambo, Florent. Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. et Gaertn. et cum illis Exc. Pithoei, Doujatii Memm. ac Colbert. ut et edd. Rom. anni 1472. et Parm. pro quo deinde Mediol. anno 1480. dederunt *labor haud major, praeda potior manet;* idque proximi servarunt usque ad Aldum, qui eam lectionem primus substituit, quae deinceps constanter obtinuit. Verum codicum numerus et auctoritas effecit, ut priorum edd. scripturam revocarim, licet eam Gebhardus inprobasse videatur. *Labor haud major, praeda major* eadem ferme figura dictum est, qua illud apud Cicer. orat. pro Ligar. 6. *Principum dignitas erat poene par, non par fortasse eorum, qui sequebantur.*

§. 7. *Divendita praeda, ultro adhortantes imperatorem*] *Hi vendita praeda* Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. N. B. ac C. [Veith.] Male. *Divendere* in hac re Livio frequens est. Supra 3, 13, 10. *Ut, divenditis omnibus bonis, aliquamdiu trans Tiberim viveret.* 21, 21, 2. *Partitis divenditisque reliquiis prae-*

sine tormentis, simul admota sunt signa, n
deterriti a muris, qua cuique proximum fui
8 lis raptim admotis, in moenia evasere. captu
pidum ac direptum eſt. ad duo millia et tı
occisi; et sex millia hominum capta; et mi
9 genti praeda potitus: quam vendere, sicut pı

dae. 37, 5, 3. *Partim divendita, partim divisa praeda.* Deinde *ultro exhortantes* Haverk. Mox iterum *Romuleiam* Lov. 2.

Simul admota sunt signa, nulla vi deterriti a muris] *simul ut admota* Voſſ. 1. inter versus, Leid. 2. et Lovel. 1. *simul a admota* Portug. quasi voluisset *simul ac admota.* Sed v. supra ad 6, 1, 6. Tum *nulla inde territi* Gaertn. Error natus primo eſt ex similitudine literarum *ui* et *in*, praesertim in scriptura Longobardica. V. ad 3, 49, 6. Deinde quod disjungenda juncta sint, et jungenda disjuncta sint; quemadmodum *inde fatigationem* dederunt librarii, pro *in defatigationem*, supra 8, 38, 11. Paullo ante *Ibique sine opere*, pro *Ibi quoque*, Lovel. 2. V. ad 5, 27, 1.

Qua cuique proximum fuit, etc. *in moenia evasere*] Prima vocula deficit in Leid. 2. et Lovel. 1. *quacunque proximum fuit* praefert Lovel. 3. Verbum autem *fuit* non adparet in Gaertn. Hinc *in moenia vasere* Voſſ. 2. Leid. 1. et Fragm. Hav. *in moenia evaserunt* Lovel. 4.

§. 8. *Captum oppidum ac direptum est*] *et direptum* Gaertn. et Haverk. *ac directum* Fragm. Hav. V. ad 37, 31, 5. Sed duae illae voces omittuntur sine cauſſa in Portug.

Ad duo millia et trecentos occisi] Hoc poſtremae Gr
betur. Andreas et omı
ad Frobenium ultimum
Gryphius, Curio, Sigon
terus prius, *CCC*, ut et
pti, sed Voſſianus [sec.
duo millia tercenti.
eſt loquendi Livio haud
3, [15, 5.] *Exsules se*
quatuor millia hominu
genti, duce Appio, et
7.] *Quorum ad duo*
quingenti vivi capiun
[12, 16.] *Cecidere in pug*
que ad duo millia et sep
35, [22, 4.] *Ad mille q*
ad consules transfug
FR. GRON. *ac duo m*
verk. V. ad 21, 32, 2.
deficit in Leid. 1. Lovel
Haverk. et Fragm. Ha
autem Gronov. *trecent*
vit. Certe *tercenti* eti
3. *tricenti* Portug. V.
Gronov. ad Liv. 8, 18, 8.
28, 36, 13. Jac. Gronov.
11. 28, 34, 2. et quae n
fra hoc lib. c. 43, 8. 27,
41, 18, 2. Eamdem lecti
intellexerunt Nannius
15, 5. et Tan. Faber. a
59, 7.

Et sex millia homi
pta; et miles ingenti p
titus] *et V. millia homin*
et sex millia hostium F
Haverk. V. ad 23, 37, 1
hoc cap. §. 10. Deind
potitur Leid. 2.

§. 9. *Quam vendere,*
orem, coactus, Feren

Ferentinum inde, quamquam nihil quietis tamen summa alacritate ductus. Ceterum boris ac periculi fuit. et defensa summa sunt, et locus erat munimento naturaque l evicit omnia adsuetus praedae miles. illia hoſtium circa muros caesa: praeda

tino libris hujus de- primis (ad 1,51,9. lmonuimus, sed in lo, cujus agrum Ro- s poſtea dederunt, ie condita CCCXLII. AB. *coactus est* Por- *coactus* deficit in a *Ferrentinum* Lo-

n *nihil quietis da- n summa alacrita- ihil qui dabatur* vel. 3. *nihil quietis* l. 2. a m. 1. pro quo adscriptum *diceba- m summa alacri-* Haverk. de qua lo- l 43, 23, 1. Sed po- ito, et arbitror va- pturae ortam eſſe ex ductuum, quibus ñ, id eſt *tamen*, et m, scribi solent. V.

defensa summa vi t] Vet. lib. *nam et* G. *Tò nam* interpo- us: nos reperimus FR. GRON. Reperi um Portug. Hearnius o Oxon. B. Sed par- e additam puto a li- nectendae orationi, oquin male cohaesu- abant. V. infra ad c. 30, 1. et supra ad le, quae notantur ad 39, 4. (* 34, 33. 8.) ntibus *τὸ plus* deficit

Locus erat munimento naturaque tutus] *locus erat munimento namque tutus* Lovel. 3. *locus munimento erat* editi ante Aldum cum uno ex scriptis Harlej. *munimento et natura* Portug. et Haverk.

Sed evicit omnia adsuetus praedae miles] Nonne *praeda?* V. paterna 31, 35, 3. JAC. GRON. Quae pater illius ibi adnotat, eo pertinent, ut oſtendat, *adsuetus* recte ablativo jungi, non ut neget, ei etiam dativum addi posse. Livius 5, 48, 3. *Quorum intolerantissima gens, humorique ac frigori adsueta.* Curtius 10, 5, 8. *Nobiles pueri, custodiae corporis ejus adsueti.* Et cur *adsuetus* minus cum tertio casu dici poſſet, quam *adsuescere*, quo optimi scriptores utuntur? Non magis hic quidquam invitis Mſtis tentandum eſt, quam 38, 17, 5. *Romanis Gallici tumultus adsuetis.* quod nemo mutare conatus eſt. DUK. *devicit omnia* Voſſ. 2. Gaertn. et Fragm. Hav. [Veith.] *devincit omnia* Lovel. 3. Sed litera initialis *d* in his codd. adhaesit ex ultima vocis praecedentis. V. ad 37, 29, 8. Ceterum si qui codices Gronovio *praeda* scribenti adsentirentur, non adversarer; ita enim paſſim scriptores loqui, ad d. l. Livii videbimus. Nunc vero, quum omnes *praedae* retineant, ejus conjecturam probare non audeo. Et quidem *praedae* vel accipi poteſt casu tertio: illa enim ordina-

11 militis fuit. Hujus obpugnatarum urbiu
pars major in quibusdam annalibus ad
trahitur. Murgantiam ab Decio, a Fabi
num Romuleamque obpugnatas tradunt:
12 novorum consulum hanc gloriam faciant.

ria et consueta eſt hujus vocis conſtructio: (* v. ad 27, 47, 5.) vel casu secundo. Nam, ita et Livium locutum eſſe, infra videbimus ad 38, 17, 5.

Ad tria millia hostium circa muros caesa: praeda militis fuit] *ad tria millia hominum* Harlej. quas voces librarii frequentiſſime in codd. commutant. V. ad 23, 37, 11. et supra hoc cap. §. 8. Deinde *praeda militi fuit* Gaertn. Haverk. Exc. Pithoei, et Hearnii Ox. N. Sed litera sibilans finalis vocis mediae intercidit ob similitudinem initialis vocis proximae. V. ad 4, 33, 10. *praeda militum fuit* Voſſ. ambo, Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. et Fragm. Hav. cum Oxon. B. et C. apud Hearnium. Qua mutatione opus non eſſe, docent, quae notantur supra hoc cap. §. 6.

§. 11. *Hujus obpugnatarum urbium decoris pars major*] *oppugnatorum* Port. *oppugnatu-rum* Leid. ambo. Tum *major pars* Haverk. et Fragm. Hav.

Murgantiam ab Decio, a Fabio Ferentinum Romuleamque obpugnatas] *a Decio* Voſſ. 2. et Lovel. 3. ac 4. Tum *ab Fabio* Gaertn. sed praepositio deeſt in Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. quorum poſterior etiam praefert *Ferrentinum.* Hinc *Romulam* Fragm. Hav. *Romulejam* Lovel. 2. Insuper *oppugnandas* Leid. 1.

§. 12. *Sed alterius, P. Volumnii*] *L. Volumnii* ex ipsomet Livio et Capitolinis
Primae edd. praenon
Publium vocant Pa
dus, hinc reliqui:
consentiunt codd.
Voluminii Voſſ. duo
vel. 1. et Fragm. H
luminii Lovel. 3.

Ei Samnium pro
nisse] Verba hae
Gaertn. et Hearnii
prima in Haverk.
praefert Harlej. T
um, vel *Samnitum*
evenisse Voſſ. uter
Lovel. 1. 3. Fragm.
thoei, et Hearnii Ox
Verum ita Livius p
Samnites provinci
12, 6. *provinciam*
Lovel. 4. *Samnitiu*
Portug. *Samnitum*
verk.

§. 1. *Dum ea in*
gererentur] Nulli
mutant, nisi quod
praeferat Gaertn. et
vel. 1. Interim tan
lis eſt conjectura J.
qui ad 2, 47, 5. leg
mat *Cum gererent*
geruntur. Et quid
ori conjectura hau
Lovel. 1. scriptura.
1, 40, 7.

Romanis in Etr
bellum ingens mu
bus concitur] Tres
bellum. GEBH. Pa

orum, sed alterius, L. Volumnii: ei Sam- vinciam evenisse.

. Dum ea in Samnio, cujuscumque ductu 1
ue, gererentur; Romanis in Etruria iterum gens multis ex gentibus concitur; cujus au- us Egnatius ex Samnitibus erat. Tusci fere 2

bellum ingens. J. *Romanis interim ellum* Harlej. et ex- iores. *Romanis in terim bellum* Leid. , Hav. *Romanis in bellum* Lovel. 2. in- um librarius *iterum*, , scribere voluerit. m, si excerptis meis la sit, non tantum al- que Voss. praeferunt, superest in Portug. ertn. et Haverk. seque oniensibus reperisse, nuit. Reliqui Florent. Lovel. 1. ac 4. *interim* Solent voces *Iterim*, im, et *iterum*, quae arum differunt, saepe onfundi. V. supra ad 17, 4. c. 63, 7. 4, 51, 4. 49, 8. 6, 3, 6. (* 24, 9, 1.) Gronovius *iterum* tum recepit. Verum, interesse videatur, u- feramus, et pro alte- tegriores codd. id et- nei arbitrii fuisset, re- Insuper vox *ingens* ret in Voss. 2. Tum *con-* ej. *concitatur* Gaertn. 37, 1.

uctor Gellius Egnatius itibus erat] *cujus a-* 1. Leid. 2. et Lovel. 1. 16, 5. Deinde *Gelius E-* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. averk. et principes edd. *narius* Port. *Gellius E-* ovel. 3. *Gellius Egnoni-* *us* Lovel. 4. Infra tamen plerique codd. in vulgatum consentiunt, aut adhuc aliter legunt. V. ad c. 21, 2. et c. 29, 16. Τὸ *erat* deficit in Gaertn.

§. 2. *Tusci fere omnes consciverant bellum*] *Tusci vero omnes* Lovel. 2. Harlej. et Gaertn. Et ita ediderunt Mediol. anno 1480. Tarvis. utraque, et variae Venet. usque ad Aldum. V. mox ad §. 8. *Tusci fere nonis nō consciverant bellum* Lov. 1. Deinde *consciverunt bellum* Gaertner. *conciverant* Neap. Latinii, et edd. Rom. anni 1472. Parm. Venet. anni 1495. 1506. Mediol. anni 1505. Ascens. omnes. Vascos. Curio, et omnes recentiores usque ad Gronov. nisi quod interim Sigoniana anni 1592. pejus legerit *concitaverant*. Gronovius vero substituit anno 1665. *consciverant*, quomodo praeferunt reliqui codd. Et recte. Non enim Tusci *conciverant*, id est concitaverant, bellum; sed, a Gellio Egnatio uno Samnitium, qui belli auctor erat, concitati, bellum *consciverant*, id est simul omnes jusserant. De verbo *consciscere* hoc sensu v. ad 1, 32, 13. quaedam etiam infra ad 21, 8, 7. Populus, quum aliquid in comitiis jubet, dicitur id *sciscere*, ut notum est; unde *plebiscita* vocantur: si alii in eadem re jubenda consentiunt, dicuntur *consciscere*: quo sensu hic capiendum est. Solent verba *concire* et *consciscere* a librariis

spesque in dies graviorem hoſtem faciebat. et jam
prope erat, ut nec duci milites, nec militibus dux
7 satis fideret. Literas ad collegam arceſſendum ex
Samnio miſſas, in trinis annalibus invenio. piget
tamen incertum ponere, quum ea ipsa inter consu-
les populi Romani, jam iterum eodem honore fun-
gentes, discrepatio fuerit; Appio abnuente miſſas;

su Haverk. neque melius *quamq; ductu consulis quicquam* Lovel. 3. Tum *scite ac fortunate gestum est* Hearnii Oxon. B. qui *gestum est* etiam invenit in N. neque aliter Voſſ. 1. Leid. 2. Portug. Gaertn. et Haverk.

§. 6. *Spesque in dies graviorem hostem faciebat*] *spesque inde graviorem hostem faciebat* Leid. 2. Paullo ante *Et multa proelia*, addita prima vocula, Portug. Gaertn. et Haverk.

Ut nec duci milites, nec militibus dux satis fideret] *quod nec duci* Gaertn. Hinc *ne militibus dux* Voſſ. 1. Leid. ambo, et Lovel. 1. Deinde *fideret satis* Haverk.

§. 7. *Literas ad collegam arcessendum ex Samnio missas, in trinis annalibus invenio*] *Literas ac collegam* Leid. 2. V. ad 21, 32, 2. *ad collegam accersendam* Gaertn. *ad collegam accersiendum* Voſſ. 1. Lovel. 1. 2. et Portug. *ad collegam accersendum* Leid. ambo, Lovel. 3. 4. Harlej. Haverk. et Fragm. Hav. Vide superius notata ad 9, 9, 12. Tum *in tribus annalibus* Haverk. et Fragm. Hav. *in ternis annalibus* Leid. 2. in margine. V. infra ad 23, 49, 6.

Quum ea ipsa inter consules populi Romani jam iterum eodem honore fungentes discrepatio fuerit] *quum jam ipsa inter consules iterum*, mediis omiſſis, Lovel. 4. Tum *iterum eorum honore fungentes* Gaertn. *iterum eumdem honorem fungentes* ed. Mediol. anni 1480. et quaedam aliae. Verum nulli codicum consentiunt, neque alibi Livium hac conſtructione uti memini. Deinde *disceptatio* edd. antiquiores cum Florent. a m. 1. in quo manus altera, sed satis etiam antiqua, subſtituit *discrepatio*, quomodo reliqui codd. servant, et primus Aldus in contextum recepit. V. ad 21, 31, 7.

Appii se literis adcitum] *literis se accitum* Leid. 2. Lovel. 1. Gaertn. Haverk. et Portug. a m. 2. Paullo ante *ipso Appio abnuente*, addita prima vocula, Lovel. 4. *Appio annuente* Fragm. Hav. V. ad 36, 34, 6.

§. 8. *In quibus ad tria millia hostium caesa erant, dimidium fere ejus captum*] *in quibus tria millia* Gaertn. invitis reliquis scriptis omnibusque excusis. Livium saepius *ad* praepositione pro circiter, plus minus, usum eſſe, supra vidimus ad 6, 20, 7. *millia hostium caesa sunt* Lov. 4. Tum *dimidium fore ejus* Lovel. 1. *dimidium vero ejus* Gaertner. Alibi voces *fere* et *vero* in Mſtis confunduntur. Modo exemplum ejus erroris habuimus hoc cap. §. 2. V. supra ad 9, 29, 1.

Volumnio adfirmante, Appii se literis adcitum.
Jam Volumnius in Samnio tria caſtella ceperat, in 8
quibus ad tria millia hoſtium caesa erant, dimidium
fere ejus captum: et Lucanorum seditiones, a plebejis et egentibus ducibus ortas, summa optimatium voluntate per Q. Fabium proconsulem, miſſum eo
cum veteri exercitu, compreſſerat. Decio depopu- 9

Et Lucanorum seditiones, a plebejis et egentibus ducibus ortas] Prima vocula deficit in Lovel. 4. Hinc *ab plebeis et egentibus* Portug. Gaertn. et Haverk. *a plebejis cogentibus* Lovel. 4. *a plebejis et agentibus* Voſſ. 2. et Lovel. 3. Deinde *ortu* Gaertn. Sed ultima ejus vocis litera intercepta eſt a prima sequentis. V. ad 37, 29, 5.

Summa optimatium voluntate per Q. Fabium proconsulem] *summa optima ei voluntate* Haverk. *summa opinantium voluntate* Gaertn. *summa optimatum voluntate* Lovel. 4. V. infra ad Epit. Liv. 79. Tum *per quae Fabium* Lovel. 3. Praeterea *Fabium consulem* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. et Hearnii Oxon. L. 2. [Veith.] *Fabium pro consule* Voſſ. 2. et Lovel. 3. quomodo etiam Sigonius in prioribus edd. excudi curavit, quod deinceps in Aldina, quae nomen ejus praefert, sed eo demum mortuo Venetiis anno 1592. prodiit, mutatum eſt. V. infra ad 23, 30, 19.

Missum eo cum veteri exercitu, compresserat] *amissum locum veteri exercitu* Klock. *missum eo cum vetere exercitu* Florent. Voſſ. uterque, Leid. uterque, Lov. 1. 2. 4. Gaertn. Portug. Haverk. et Fragm. Hav. idque etiam voluiſſe videtur scriba Lovel. 3. qui tamen per errorem *cum venire exercitu* dedit. Eadem varietas in terminatione ablativi hujus vocis etiam supra erat 9, 31, 9. c. 39, 11. 10, 2, 14. Hinc *compressae erant* Harlej. et multae ex vetuſtis edd. V. ad 23, 29, 16. *compresserat Volumnius* Haverk. Sed ultima vox, quae jam initio periodi praeceſserat, eſt ex gloſſa interpretis.

§. 9. *Decio populandos hostium agros relinquit*] Pall. omnes, Campanique editio *depopulandos hostium agros.* GEBH. Scripti *depopulandos.* J. FR. GRON. *populandos* in uno eſt Harlej. et forte in Florent. ex quo nihil in excerptis notatur. *ad populandos* Haverk. Reliqui mei, Neap. Latinii, et Hearnii Oxonienses *depopulandos.* Saepius ita variaſſe librarios, supra vidimus hoc lib. c. 12, 7. Praeterea *Decio* non adparet in Voſſ. 2. quemadmodum nec *hostium* in Leid. 2. et Lovel. 1. Mutato ordine *agros hostium* praefert Haverk. *reliquit* Voſſ. 2. Lovel. 2. Portug. et Harlej.

Ipse cum copiis in Etruriam ad collegam pergit] Haec ita legunt Pall. duo *ipse cum ipsis suis copiis in Etruriam pergit ad collegam.* sec. Andreaeque editio *ipse cum suis copiis.* GEBH. Scripti *cum ipsis copiis.* sed legendum *cum suis*, ut Voſsianus, et edd. ante Modianam

landos hoſtium agros relinquit. ipse cum suis copiis in Etruriam ad collegam pergit: quem advenientem
10 laeti omnes accepere. Appium ex conscientia sua credo animum habuiſſe haud inmerito iratum, si nihil scripserat: inliberali et ingrato animo, si egue-
11 rat ope, diſſimulantem. Vix enim salute mutua reddita, quum obviam egreſſus eſſet, *Satin' salvae*, inquit, *L. Volumni? ut sese in Samnio res habent?*

jam occuparunt. J. FR. GRON. Duobus Pall. Gebhardi consentit unus ex meis Lovel. 3. sed reliqui cum Hearnii Oxoniensibus legunt *ipse cum suis copiis*, ut Gronovius reſtituit. Lectionis autem, quam damnavit, non Modius auctor censendus eſt, sed ita jam ante eum receperunt Curio, Lugdun. anni 1553. Basil. anni 1554. Parisina anni 1573. et Francof. anni 1578. Mox in verbis sequentibus *excepere*, pro *accepere*, Lovel. 2. Paſſim ita variant scribae librarii. V. ad 6, 9, 12. 8, 6, 7. hoc lib. c. 26, 12. (* 27, 6, 5. 29, 34, 12. 31, 14, 12. 32, 3, 2. 37, 7, 15.) Plura exempla habes ad 2, 47, 7. *acceperunt* Lovel. 4.

§. 10. *Animum habuisse haud inmerito iratum, si nihil scripserat: inliberali et ingrato animo. si eguerat ope, dissimulantem*] Videtur τὸ *animo* insiticium eſſe: Livio enim satis fuerat, paullo ante vocem eam posuisse, unde facillimum repeti. Nisi scripsit: *credo animatum fuisse: haud immerito iratum. si nihil scripserat, illiberali et ingrato animo.* J. FR. GRON. *haud merito natum* Haverk. *haud immerito elatum* Hearnii Oxon. L. 1. *haud immerito irritatum* Leid. 2. sollemni scribarum errore. V. infra ad 34, 36, 6. Tum *in illiberali et ingrato* Fragm. Hav. *illiberali, etiam ingrato* Lovel. 2. Voces *habuisse haud immerito* etc. *ingrato animo* desunt in Lovel. 4. neglegentia librarii, cui fraudi fuit vocum *animum* et *animo* repetitio; quales errores innumeris locis committi, saepius supra vidimus. Vocem *ope* omittunt Lovel. 3. et 5. Cl. Ant. Perizon. scribendum conjecit ad marginem Livii, *animum habuisse haud immerito iratum, si nihil scripserat; illiberalem et ingratum, si, quum eguerat ope, dissimulavit.* Id nimium a vulgato et codicum lectione discedere, quisque videt. Neque satis placet alterutra Gronovii conjectura; non poſterior, quia et ipsi idem, quod modo propositae, obſtat; non prior, quia ejusdem, quae modo praeceſſit, vocis repetitionem per se satis idoneam locum emendandi rationem non exiſtimo. V. ad 1, 3, 9. Judicium suſtineo.

§. 11. *Satin' salvae, inquit, L. Volumni? ut sese in Samnio res habent*] *Sed ni salvas, inquit, L. Volumni, in Samnio res h'as* Lovel. 2. *Satin' salute* Voſſ. 2. *Satini salvae* Leid. 2. Lovel. 1. et Haverk. *Satin' salve* Portug. et Fragm. Hav. Sed vulgatum probum eſt. V. ad 1, 58,

Quae te caussa, ut provincia tua excederes, indu-
xit? Volumnius *in Samnio res prosperas esse* aït, *li-* 12
teris ejus adcitum venisse. quae si falsae fuerint,
nec usus sui sit in Etruria, extemplo conversis si-
gnis abiturum. Tu vero abeas, inquit, *neque te* 13
quisquam moratur: etenim minime consentaneum
est, quum bello tuo forsitan vix sufficias, hic te ad
opem ferendam aliis gloriari venisse. Bene, Hercu- 14

7. Tum *inquit Lucio Volumnio* Florent. Sed et hic omnino vulgatum praefero. Livium enim in allocutionibus praenomine et nomine uti solitum fuiſſe, supra vidimus ad 6, 12, 10. et c. 15, 4. Deinde *ut sese res in Samnio habent* Haverk. Paullo ante male *salute mutua reddita est,* addita ultima voce, Fragm. Hav.

Quae te caussa, ut provincia tua excederes, induxit] Pall. duo, *ut provinciam tuam excederes.* GEBH. *Quae te caussa, ut e provincia tu excederes* Lovel. 2. *Quae te caussa, ut de provincia tua excederes* Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. N. *Quae te caussa, ut in provinciam tu excederes* Leid. 1. *Quae te caussa. in provinciam tuam excederes* Voſſ. 2. *Quae te caussa, ut provinciam tuum excederes* Lovel. 3. Quae lectio non displiceret, si plures ac certiores codd. eam firmarent. Livius enim ita saepe hoc verbum conſtruere solet. Deinde *movit,* pro *induxit,* Hearnii Oxon. C. quod ex gloſſa in contextum receptum videtur. Eo sensu *inducere* eſt 26, 11, 9. *Quum rudera milites, religione inducti, jacerent.*

§. 12. *In Samnio res prosperas esse aït: literis ejus adcitum venisse*] Praepositio *in* non adparet in Haverk. Tum *prosperas esse: at literis ejus* Leid. 2. Mox *nec usus sui sit in Etruriam* Florent. Voſſ. 1. Leid. ambo, Lovel. 1. 2. Harlej. Gaertn. et Fragm. Hav. [Veith.] Quod fere dictum eſſe videri poſſet, ut 34, 6, 6. *In navis administratione alia in secundam, alia in adversam tempestatem usui sunt.* ubi vide. Praeterea *habiturum,* pro *abiturum,* Gaertn. V. ad 22, 59, 19. [*abituros* Veith.]

§. 13. *Tu vero abeas, inquit, neque te quisquam moratur*] *Tum vera habeas* Gaertn. *Tum vero, abeas, inquit* Voſſ. 1. Leid. uterque, Lovel. 1. 4. Portug. et Fragm. Hav. [Veith.] Sed nihil muto. Supra 2, 12, 14. *Tu vero abi, inquit, in te magis, quam in me, hostilia ausus.* Ubi eamdem lectionum diversitatem notavi. V. infra hoc lib. ad c. 40, 11. Tum *nec te quisquam* Lovel. 2. Harlej. et edd. ante Aldum. *nec te quispiam* Lovel. 4. V. ad 35, 42, 7. *nec te quisque* Gaertn. V. ad 9, 38, 9.

Hic te ad opem ferendam aliis gloriari venisse] *huc te ad opem ferendam* Lovel. 2. et Neap. Latinii. ut jungatur *huc venisse.* Reliqui servant *hic,* quod jungendum cum *gloriari.* Tum *gloriaris venisse* Portug. *glorieris venisse* Hearnii Oxon. B. et C. Paulo

les, verteret, dicere Volumnius: *malle frustra operam insumtam, quam quidquam incidisse, cur non satis esset Etruriae unus consularis exercitus.*

1 XIX. Digredientes jam consules legati tribunique ex Appiano exercitu circumsiſtunt: pars imperato-

ante *enim minime*, pro *etenim*, Voff. 1. Deinde *vix forsitan sufficias*, alio ordine, Lovel. 4. *forsitan vix efficias* Portug.

§. 14. *Bene, Hercules, verteret*] *Hercule* Leid. 2. et Lovel. 1. *Hercle* Lovel. 2. V. ad 5, 4, 10. et 7, 11, 1. *Bene verteret, Hercules* Portug. Gaertn. et Haverk. *Dii verterent* Lovel. 2. Utraque formula in communi usu fuit, vel simpliciter *bene vertat*, *res bene vertat*, vel etiam *Dii bene vertant*. V. Briſſon. 1. de Formul. pag. m. 65. Nihil itaque reliquis invitis mutandum.

Malle frustra operam insumtam, quam quidquam incidisse] *male frustra opera sua usum, tamquam quidquam incidisset* Lovel. 2. *male frustra operam suam visam, tamquam quidquam incidisse* Fragm. Hav. *male* etiam Lovel. 1. et Haverk. [*operam suam insumendam* Veith.] *operam frustra, quam quidquam*, omiſſa media voce, sed tamen relicta lacuna, Lov. 4. *Insumere operam* est inpendere. Cic. 2. de Invent. 38. *Quid sumtus in eam rem, aut laboris insumserit.* Deinde *accidisse* Lovel. 4. quod ex vulgatae lectionis interpretatione natum puto. Saepe enim *incidere* et *accidere* apud Livium eſt. 1, 46, 5. *Forte ita inciderat, ne duo violenta ingenia matrimonio jungerentur.* c. 58, 5. *Ita facto maturatoque opus esse: rem atrocem incidisse.* 2, 27, 2. *Quod ubi cui militi inciderat, collegam adpellabat.* 3, 38, 8. *Quidnam incidisset, cur rem desuetam usurparent.* c. 40, 9. *Quonam fato incidisset, mirari se dictitans, ut decemviros obpugnarent.* hoc lib. cap. seq. *Si qua clades incidisset, desertori magis, quam deserto, noxiae fore.* 26, 23, 2. *Forte ita incidit, ut comitiis perfectis nunciaretur.* 38, 49, 9. *Infeliciter incidit, ut talem civem amitteremus.* c. 58, 9. *Forte ita incidisse, ut dierum aliquot via abesset.* 45, 8, 5. *Utcumque tamen haec, sive errore humano, seu casu, seu necessitate, inciderunt.* V. etiam Broekhus. ad Propert. 1. El. 15, 28. *incidisset* Lovel. 2. qui etiam mox omittit vocem *esset*.

§. 1. *Digredientes jam consules legati etc. circumsistunt*] *Digredientē jam consules, legati* Lovel. 3. *Digredientem jam consulem legati* Voff. 2. a m. 1. Lovel. 2. 4. Harlej. Fragm. Hav. Hearnii Oxon. L. 1. et priscae edd. *Digrediente jam consule legati* Voff. 2. a m. 2. et Haverk. Sed recte Frobenius, consentientibus reliquis scriptis, anno 1535. *Digredientes jam consules* edidit. Deinde *circumsistant* Gaertn.

Auxilium, quod accipiendum ultro fuerit, sua sponte oblatum sperneretur] A Curione eſt. Priores *acciendum*. Veriſſime: loquuntur enim tamquam credentes Appio, neganti accitum eſſe. Itaque jam recepimus in secundam editionem noſtram.

rem suum orare, *ne collegae auxilium, quod adciendum ultro fuerit, sua sponte oblatum sperneretur:* plures abeunti Volumnio obsistere atque obtestari, 2
ne pravo cum collega certamine rempublicam prodat. Si qua clades incidisset, desertori magis, quam de-

Sed nec pejus mox foret *sperneret*, vel *aspernaretur*. Nemo enim spernebat praeter ipsum imperatorem. J. FR. GRON. *accipiendum*, quod Gronovius recte damnavit, ex nostris nihilominus servant Leid. duo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Gaertn. Haverk. Fragm. Hav. et forte Florent. unde nihil notatum video. Ex Hearnii autem Oxoniensibus similiter peccant N. L. 2. et C. [Veith.] Quin etiam ante Curionem pariter edidit Aldus, qui tamen inter errata revocavit *acciendum*. Alibi saepe *accipere* et *accire* in Mstis commutantur. V. ad 7, 37, 4. 8, 3, 10. 9, 3, 8. 36, 27, 2. et 40, 47, 4. ubi etiam locutio *adcire auxilia* inlustratur. Similiter *acciri* et *accipi* confunduntur. V. ad 23, 17, 7. *ultro adcire*, ut 1, 35, 3. *Numam non petentem in regnum ultro adcitum*. Tum *ultro fuit* Gaertn. V. ad 40, 14, 11. Deinde Doujatius *sperneretur* contra Gronovium defendit; ne, si *sperneret*, vel *aspernaretur*, legamus, tribuni ac legati culpam spreti auxilii Appio praesenti exprobrare videantur: quasi vero id se facere Appius negaret. Sane *oblatum sperneret* praeferunt Lovel. 2. et Gaertn. *sperneret oblatum* Lovel. 4. V. ad 39, 22, 8. Paullo ante vox *pars* omittitur in Leid. 1.

§. 2. *Ne pravo cum collega certamine rempublicam prodat*] *ne prave* Portug. *ne parvo* Voss. 2. Leid. 1. et Lovel. 3. cum edd. Parm. et Tarvis. priori. facili ac frequenti lapsu. V. ad 29, 37, 16. Deinde *prodeat* Haverk. *prodant* Lovel. 2. 3. et Leid. 1. *perdant* Lovel. 4. *perdat* Harlej. et edd. vett. ante Frobenianam anni 1535. Sed nihil mutandum. *Prodere* hic est destituere, id, quod curae ac tutelae suae commissum erat, deserere. Supra 2, 54, 8. *Desertam ac proditam caussam publicam queri*. et saepe alibi. V. quae notantur ad Silii 16, 621. *Perdere* autem et *Prodere* saepe in Mstis commisceri, patet ex illis, quae notat Gruter. ad 1, 13, 5. et N. Heins. ad Ovid. 4. Fast. 715. Adde infra ad 21, 19, 9. 22, 53, 4. (31, 24, 2.) et aliis locis.

Desertori magis, quam deserto, noxiae fore] Pal. pr. *nosse fore*. Reliqui duo cum ed. Campani *noxae fore*. 34, 19, 5. *Publica fide accepta, nihil eam rem noxae futuram*. Ubi tamen MSS. Pall. et vet. editio *noxiae*. 36, 7, 5. *Nec iis noxae futurum sit*. Ubi libri omnes *noxiae*. GEBH. *nosse fore* Voss. 2. et Lovel. 3. *noxae fore* Voss. 1. in marg. Leid. 2. Lovel. 1. 2. et Haverk. At ita nasuti librarii dedisse videntur, quia veram crediderunt Grammaticorum distinctionem, qui *noxa* crimen, *noxia* poenam notare existimarunt. Quum vero, ea vocabula sine discrimine, vel pro crimine, vel pro poena criminis, usurpari, supra dictum sit ad 2, 54, 10. (* et ad 8, 28, 8.) atque optimi codd. vulgatum tueantur, nihil mutandum censeo.

3 *serto, noxiae fore. Eo rem adductam, ut omne rei*
bene aut secus gestae in Etruria decus dedecusque
ad L. Volumnium sit delegatum. neminem quaesitu-
rum, quae verba Appii, sed quae fortuna exercitus
4 *fuerit. Dimitti ab Appio eum, sed a republica et ab*
exercitu retineri; experiretur modo voluntatem mili-
5 *tum.* Haec monendo obteſtandoque, prope reſti-

§. 3. *Eo rem adductam, ut omnis rei bene aut secus gestae in Etruria decus*] Pal. sec. *omne rei bene aut secus gestae in Etruria decus.* GEBH. Flor. Rott. Helm. Voſſ. *omni.* Ergo *omne.* quod etiam notavit Muretus. J. FR. GRON. *Eo rem abductam* Harlej. V. ad 27, 29, 1. *Eo rem deductam* Lovel. 2. Male. Livius 25, 8, 11. *Ubi jam eo consuetudinis adducta res est, ut, quocumque noctis tempore sibilo dedisset signum, porta aperiretur.* 37, 49, 3. *Et eo rem adduxerunt, ut haud paullo plurium maleficiorum gentis, quam beneficiorum memoria subiret animos.* 42, 12, 6. *Eo rem prope adductam, ut aditus et in Achajam daretur.* Tum vocula *ut* exsulat a Gaertn. Deinde *omni rei* Leid. 2. et Lovel. 1. *omne rei* Portug. et Haverk. Ita interdum codices, quos minime credas, meliorem lectionem retinent. Hinc *gestae in Etruriam* Leid. 2. et Lovel. 1. Ita loquitur Juſtin. 3, 1. *Bello in Graeciam infeliciter gesto, etiam suis contemtui esse coepit.* ubi videndi sunt viri docti. Eamdem locutionem multis locis codices Livio adscribunt. V. ad hujus lib. c. 16, 1. hujus cap. §. 9. c. 24, 13. ad 30, 27, 3. 37, 53, 12. ad Epit. Liv. 84. Adde Doct. Oudendorp. ad Frontini 1, 3, 5. Similiter fere loquitur auctor Epit. Liv. 21. *In Italiam belli Punici secundi ortus narratur.* ubi alia vide. Quia tamen optimos codices pro vulgato stare video, id praeferendum omnino puto.

Ad L. Volumnium sit delegatum] *ad L. Volumnium delegetur* Harlej. cum editis ante Aldum. *sit delatum* Lovel. 2. Male. Similiter errarunt scribae supra ad 9, 13, 11. (* 25, 23, 7.) De verbo *delegare* v. ad 29, 20, 2. Mox *quia verbi Appii, sed quia fortunae exercitus fuerit* Lovel. 2. *verbi* et *fortunae* etiam Leid. 1.

§. 4. *Sed a republica et ab exercitu retineri*] Probo, si rejecta copula legatur, ut exhibet Palat. sec. *sed ab republica, ab exercitu retineri.* Idem paullo poſt rescribebat *experiretur modo militem.* GEBH. *sed ad rempublicam et ab exercitu retineri* Leid. 1. et Fragm. Hav. *sed ab republica exercitu retineri* Haverk. *sed ab republica, ab exercitu retineri* Portug. et Gaertn. *sed a republica, ab exercitu retineri* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. Quod, si primae notae codices firmarent, probari poſſet. V. ad 38, 18, 12. Paullo ante *Dimitti Appio*, omiſſa praepositione, Leid. 1. Lovel. 2. et Fragm. Hav. In verbis sequentibus *experiretur modo militem* Portug. *experiretur modo militum voluntatem* Haverk.

§. 5. *Haec monendo obtestandoque, prope resistentes consu-*

a orare, *ne collegae auxilium, quod adci-*
ltro fuerit, sua sponte oblatum sperneretur:
eunti Volumnio obsistere atque obtestari, 2
cum collega certamine rempublicam prodat.
lades incidisset, desertori magis, quam de-

jus mox foret *sperne-* *ernaretur.* Nemo e- bat praeter ipsum im- J. FR. GRON. *acci-* quod Gronovius recte ex nostris nihilominus d. duo, Lovel. 1. 2. 3. ertn. Haverk. Fragm. e Florent. unde nihil eo. Ex Hearnii autem us similiter peccant . (Veith.) Quin et- rionem pariter edi- qui tamen inter erra- t *acciendum.* Alibi *ere* et *accire* in Mstis r. V. ad 7, 37, 4. 8, 3. 36, 27, 2. et 40, 47, a locutio *adcire au-* atur. Similiter *acci-* confunduntur. V. ad *ltro adcire,* ut 1, 35, *non petentem in re-* *adcitum.* Tum *ultro* V. ad 40, 14, 11. Dein- *sperneretur* contra defendit; ne, si *sper-* *aspernaretur,* lega- ni ac legati culpam i Appio praesenti ex- ideantur: quasi vero Appius negaret. Sa- *sperneret* praeferunt t Gaertn. *sperneret* vel. 4. V. ad 39, 22, nte vox *pars* omitti- , 1.

pravo cum collega *empublicam prodat*] rtug. *ne parvo* Voss. t Lovel. 3. cum edd. arvis. priori, facili i lapsu. V. ad 29, 37, 16. Deinde *prodeat* Haverk. *prodant* Lovel. 2. 3. et Leid. 1. *perdant* Lovel. 4. *perdat* Harlej. et edd. vett. ante Frobenianam anni 1535. Sed nihil mutandum. *Prodere* hic est destituere, id, quod curae ac tutelae suae commissum erat, deserere. Supra 2, 54, 8. *Desertam ac proditam caussam publicam queri.* et saepe alibi. V. quae notantur ad Silii 16, 621. *Perdere* autem et *Prodere* saepe in Mstis commisceri, patet ex illis, quae notat Gruter. ad 1, 13, 5. et N. Heins. ad Ovid. 4. Fast. 715. Adde infra ad 21, 19, 9. 22, 53, 4. (31, 24, 2.) et aliis locis.

Desertori magis, quam deserto, noxiae fore] Pal. pr. *nosse fore.* Reliqui duo cum ed. Campani *noxae fore.* 34, 19, 5. *Publica fide accepta, nihil eam rem noxae futuram.* Ubi tamen MSS. Pall. et vet. editio *noxiae.* 36, 7, 5. *Nec iis noxae futurum sit.* Ubi libri omnes *noxiae.* GEBH. *nosse fore* Voss. 2. et Lovel. 3. *noxae fore* Voss. 1. in marg. Leid. 2. Lovel. 1. 2. et Haverk. At ita nasuti librarii dedisse videntur, quia veram crediderunt Grammaticorum distinctionem, qui *noxa* crimen, *noxia* poenam notare existimarunt. Quum vero, ea vocabula sine discrimine, vel pro crimine, vel pro poena criminis, usurpari, supra dictum sit ad 2, 54, 10. (* et ad 8, 28. 8.) atque optimi codd. vulgatum tueantur, nihil mutandum censeo.

facundum etiam consulem haberent: priore consulatu, primis utique mensibus, hiscere eum nequisse,
8 *nunc jam populares orationes serere. Quam mallem,* inquit Volumnius, *tu a me strenue facere, quam ego abs te scite loqui didicissem. Postremo conditionem ferre, quae decretura sit, non orator, (neque enim id desiderare rempublicam) sed imperator*
9 *uter sit melior. Etruriam et Samnium provincias esse: utram mallet, eligeret. suo exercitu se vel in*
10 *Etruria, vel in Samnio rem gesturum.* Tum mili-

missis duobus verbis *referre* et *debere*, Lovel. 3. 4. et Fragm. Hav. Eorum prius deest in Voss. 2. *sibi acceptum referre diceret deberet* Leid. 1. *sibi acceptum referre diceret deberi* Lovel. 2. Mox *etiam facundum*, transpositis vocibus, Voss. 2. et Lovel. 3.

Hiscere eum nequisse, nunc jam populares orationes serere] Pronomen *eum* omittunt Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. Hearnii Oxon. B. et primae edd. quod recte Aldus adscivit, et reliqui codd. servant. Tum *nequivisse* Lovel. 4. V. ad 5, 10, 10. Deinde *hunc jam populares* Lovel. 2. solita scribarum aberratione. V. ad 9, 9, 9. *nunc tam populares* Haverk. V. ad 21, 11, 12. De particulis *nunc jam* inter se junctis v. ad 7, 32, 14.

§. 8 *Quam ego abs te scite loqui didicissem*] *quam ego absque te* Lovel. 2. *quam abs te* Lovel. 4. Deinde *scire loqui* Lovel. 3. Portug. et Gaertn. *scite eloqui* Florent. a m. 1. Sed prima litera τοῦ *eloqui*, quam manus altera erasit, ex litera ultima proximae vocis repetita erat.

Neque enim id desiderare rempublicam] Pessime Pal. sec. *neque enim id desiderat respublica.* GEBH. Ita etiam ex meis errant Portug. Gaertn. et Haverk.

§. 9. *Suo exercitu se vel in Etruria, vel in Samnio rem gesturum*] Pal. sec. *suo exercitu se in Etruriam vel in Samnium rem gesturum.* GEBH. Ita et in Portug. atque Haverk. [Veith.] inveni. V. supra hoc cap. §. 3. *vel in Samnium* etiam Leid. 2. et Gaertn. prius *vel* etiam omittitur in Harlej. Gaertn. et edd. Aldina prioribus. Paullo ante *utramque mallet, eligeret,* pro *utram*, Leid. 2. V. ad 8, 6, 13. *utrum mallet, eligeret* Gaertn. [Veith.] *utram mallet eligere* Voss. 2. Lov. 3. Haverk. et Fragm. Hav.

§. 10. *Tum militum clamor ortus*] *tum clamor militum exortus* Lovel. 2. reliquis scriptis, omnibusque editis invitis. Τὸ *exortus* receptum videtur ex §. 12.

§. 11. *Non committam, ut, quid vos velitis, obscurum sit*] *nunc omittam* Voss. 2. Leid. 1. et Lovel. 2. 3. ac 4. *nunc* et *non* saepe confunduntur. V. ad 9, 7, 5. Similiter etiam *omittere* et *omittere* vel *committere*. Exem-

ım clamor ortus, *ut simul ambo bellum Etruscum*
usciperent. quo animadverso consensu, Volumnius, 11
Quoniam in collegae voluntate interpretanda, inquit,
rravi; non committam, ut, quid vos velitis, obscu-
um sit. manere, an abire me velitis, clamore signi-
ficate. Tum vero tantus eſt clamor exortus, ut ho- 12
ſtes e caſtris exciret. armis adreptis in aciem de-
scendunt. et Volumnius signa canere, ac vexilla ef-
ferri e caſtris juſſit. Appium addubitaſſe ferunt, 13
cernentem, seu pugnante, seu quieto se, fore col-

plum habuimus supra 6, 24, 2. Hac ratione etiam confunduntur *occurrere*, sive ut scribebant saepe *ocurrere*, et *ocurrere*, vel *concurrere*. V. ad 36, 24, 4. Paullo ante *Quoniam in collegae, inquit, voluntate interpretanda erravi*, alio ordine vocabulorum, Harl. et edd. Aldo antiquiores. Voces autem *obscurum sit. manere, an abire me velitis* non adparent in Voſſ. 1. neglegentia librarii, cui fraudi fuit vocis *velitis* repetitio. V. ad 9, 11, 11.

§. 12. *Tantus est clamor exortus, ut hostes e castris exciret*] *clamor est exortus* Lovel. 1. 4. Hinc quod *hostes e castris exciret* Gaertn. *ut hostem e castris exciret* Harlej. *ut hostem et castris exciret* edd. principes. Aldus poſtea *e castris* dedit; Frobenius insuper anno 1535. *hostes.* sed *ut hostes e castris acciret* Hearnii Oxon. C. *ut hostes e castris audirent* Fragm. Hav. in quo reliqua verba hujus §. desiderantur. At voces *exciret: armis* etc. *efferri e castris* exsulant a Voſſ. 2. et Lovel. 3. librariorum culpa propter repetitionem τῶν *e castris*.

Vexilla afferri e castris jussit] Pal. sec. binaeque edd. antt. *vexilla efferri.* A reliquis duobus MSS. Pall. haec absunt. GEBHARD. Non dubito, quin *vexilla* hic eadem sint, quae *signa*, ut l. 8, 8. Nam quod hic *vexilla efferri*, id alibi in eadem re *signa ferri*, *efferri*, et *proferri*, dicit. V. 4, 9, 13. 9, 14, 5. c. 43, 8. et c. 45, 14. 10, 5, 1. 27, 2, 5. et c. 42, 8. l. 34, 36. l. 43, 45. DUK. *afferri*, quod etiam Hearnio in Oxon. L. 2. obvium fuit, primus edidit Curio: idque praeter Sigonium plerique editores servarunt usque ad Gronov. qui *efferri* reposuit. *e castris ferri jussit* eſt in Gaertn. *efferri jussit* apud Hearnium in Oxon. L. 1. *efferri castris jussit* in C. *jussum*, pro *jussit*, legit Lovel. 4. Paullo ante *in acie descendunt*, pro *in aciem*, Florent. et Leid. 1.

§. 13. *Appium addubitasse ferunt, cernentem, seu pugnante, seu quieto se, fore collegae victoriam*] *Appium dubitasse fertur* Lovel. 2. quod dictum videri poſſet ad exemplum eorum, de quibus egi ad 1, 31, 8. At uni codici credere temerarium foret. *addubitare* etiam alibi apud Livium obvium eſt. V. ad 2, 4, 7.

facundum etiam consulem haberent: priore
tu, primis utique mensibus, hiscere eum
8 *nunc jam populares orationes serere. Quam*
inquit Volumnius, *tu a me strenue facere*
ego abs te scite loqui didicissem. Postrem
tionem ferre, quae decretura sit, non orat
que enim id desiderare rempublicam) sed i
9 *uter sit melior. Etruriam et Samnium p*
esse: utram mallet, eligeret. suo exercitu
10 *Etruria, vel in Samnio rem gesturum.* T

missis duobus verbis *referre* et *debere*, Lovel. 3. 4. et Fragm. Hav. Eorum prius deest in Voss. 2. *sibi acceptum referre diceret deberet* Leid. 1. *sibi acceptum referre diceret deberi* Lovel. 2. Mox *etiam facundum*, transpositis vocibus, Voss. 2. et Lovel. 3.

Hiscere eum nequisse, nunc jam populares orationes serere] Pronomen *eum* omittunt Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. Hearnii Oxon. B. et primae edd. quod recte Aldus adscivit, et reliqui codd. servant. Tum *nequivisse* Lovel. 4. V. ad 5, 10, 10. Deinde *hunc jam populares* Lovel. 2. solita scribarum aberratione. V. ad 9, 9, 9. *nunc tam populares* Haverk. V. ad 21, 11, 12. De particulis *nunc jam* inter se junctis v. ad 7, 32, 14.

§. 8 *Quam ego abs te scite loqui didicissem*] *quam ego absque te* Lovel. 2. *quam abs te* Lovel. 4. Deinde *scire loqui* Lovel. 3. Portug. et Gaertn. *scite eloqui* Florent. a m. 1. Sed prima litera τοῦ *eloqui*, quam manus altera erasit, ex litera ultima proximae vocis repetita erat.

Neque enim id desiderare rempublicam] Pessime Pal. sec. *ne-*
que enim id desider
ca. GEBH. Ita etiam
rant Portug. Gaertn.

§. 9. *Suo exercitu*
Etruria, vel in Sam
sturum] Pal. sec. suo
in Etruriam vel in
rem gesturum. GEB
Portug. atque Have
inveni. V. supra h
vel in Samnium eti
et Gaertn. prius *vel*
titur in Harlej. Ga
Aldina prioribus.
utramque mallet, el
utram, Leid. 2. V.
utrum mallet, elige
[Veith.] *utram ma*
Voss. 2. Lov. 3. Haver
Hav.

§. 10. *Tum milit*
ortus] *tum clamor*
ortus Lovel. 2. reliq
omnibusque editis
exortus receptum vid

§. 11. *Non comm*
quid vos velitis, ob
nunc omittam Voss.
et Lovel. 2. 3. ac 4.
saepe confunduntur
5. Similiter etiam
omittere vel *commit*

lumnius, quam Appius ad hostem perveniret. itaque 16
fronte inaequali concursum est: et, velut forte qua-
dam mutante adsuetos inter se hostes, Etrusci Vo-
lumnio, Samnites, parumper cunctati, quia dux
aberat, Appio obcurrere. Dicitur Appius in medio 17
pugnae discrimine, ita ut inter prima signa mani-
bus ad coelum sublatis conspiceretur, ita precatus
esse: *Bellona, si hodie nobis victoriam duis, ast*
ego templum tibi voveo. Haec precatus, velut in- 18

Rectus ut aequatis decurrat frontibus ordo.

Denique *cursum est*, pro *concursum est* Voss. 2. et Lovel. 3. culpa librariorum, qui non adsecuti compendium, quo prima syllaba notata fuit, id omiserunt. V. supra ad 9, 24, 12. (* 23, 44, 4.)

Parumper cunctati, quia dux aberat, Appio obcurrere] *parumpercunctati* Lov. 2. cum pluribus ex editis principibus. *parumper civitati* Gaertn. *parumper incitati* Haverk. *parumper cunctanti* Leid. 1. contra mentem Livii. Non enim Appius cunctabatur, quia dux Samnitium aberat, sed ipsi Samnites, quorum dux pabulatum cum cohortibus paucis ierat, ut modo retulit. Insuper *concurrere* Leid. 2. *occurrerunt* Lovel. 2. et 4.

§. 17. *Inter prima signa manibus ad coelum sublatis*] *ad prima signa* Portug. quod accipi posset pro apud prima signa: de quo v. ad 7, 7, 4. Hic tamen minus placet, partim propter aliarum codicum dissensum, partim quod sequatur *ad coelum*, et Livio invito earumdem vocum repetitio obtrudi non debeat. *in prima signa* Gaertn. et Haverk. sollemni scribarum aberratione. V. ad 38, 57, 6. *inter signa prima* Fragm. Hav.

Bellona, si hodie nobis victoriam duis] Antiquatum *duis* omnibus fere librariis displicuit. Hinc *si hodie nobis victoriam dederis* praeferunt Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Klock. Haverk. et Hearnii Oxon. N. L. 2. B. ac C. [Veith.] *si hodie victoriam nobis dederis* Gaertn. *si hodie nobis dederis* Harlej. *si hodie nobis victoriam de Samnitibus dederis* Lovel. 2. *si hodie nobis victoriam des* Voss. 2. Leid. 1. et Fragm. Hav. *si nobis hodie victoriam des* Lov. 3. *si hodie nobis victoriam das* Lovel. 4. cum edd. Rom. anni 1472. et Parm. At Livium in formulis antiquis ipsa verba, quamvis antiquata, saepissime servasse, infra videbimus ad 36, 2, 2.

At hic ego tibi templum voveo] Vetus lectio habet *ast ego templum tibi voveo.* GELEN. Pro *ast*, legendum *asti*, ut est in V. C. Quod videtur positum pro eo, quod in inscriptione veteri Fratrum Arvalium est *TVNC*, ut in notis ad eam inscriptionem plenius scripsimus, prolato etiam Tertulliani loco simili. Re-

stigante Dea, et ipse collegae et exercitus virtutem aequa-

peritur autem *asti* apud alios etiam veteres scriptores eodem, qui hic apud Livium, significatu usurpatum. URSIN. Fulvius Ursinus e V. C. legendum prodit *asti*, quod significat *tunc*. Nihil tale conspicio in omnibus noſtris libris. GEBH. V. J. Fr. Gronovium ad 24, 37, 11. Gudius ad Phaedri 4. fab. 17. ex hoc loco, et e Sil. Ital. 8, 129. *Nympha*

— — felix oblata secundes.
Ast ego te compos pugnae
Carthaginis arce
Marmoreis sistam templis,

oſtendit, *ast* usitatum fuisse in concipiendis votis. Particula inscriptionis Fratrum Arvalium cum notis Ursini, quas hic memorat, exſtat in opere Gruteri p. 119. Eam pleniorem, sed tamen adhuc mutilam, ex archivo Basilicae Vaticanae protulit Fabrettus Inscript. c. 6, 51. In iis, quae ibi quater repetuntur, *astu ea ita faxis, tum tibi vovemus*, *astu* videtur poni pro *ast tu*, et eſſe *si tu*. nam hanc significationem poſtulat sequens *tum*. DUK. Si libri scripti consentirent, *τὸ at* ferri poſſet ex illis, quae notantur ad 1, 18, 9. nunc *ast* praeferendum, quod in omnibus supereſt scriptis, exceptis solis Klock. et Lovel. 2. ac 4. [Veith.] unde vocula illa exsulat. Deinde *τὸ hic*, quod Gelenius ejecit, unus tantum servat Harlej. reliqui ignorant. Et recte. Non enim mens Appii fuiſſe videtur, se eodem loco, ubi cum hoste pugnavit, Bellonae templum exſtructurum; qualis mens Romuli fuerat 1, 12, 6. *Hic ego tibi templum Statori Jovi voveo.* qui locus exigere videtur, ut ordinem verborum, qui ante Gelenium obtinuit, *tibi templum voveo*, revocemus; praesertim quum ita legant Voſſ. 2. Leid. 2. Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Gaertn. Klock. Haverk. et Fragm. Hav. [Veith.] Sed vox *tibi* non adparet in uno Harlej. Quum tamen optimi codd. in eo etiam Gelenio adsentiantur, lectionem ejus mutare nolui.

§. 18. *Et ipse collegae, et exercitus virtutem adaequavit ducis. Imperatoria opera exsequitur*] In Pal. sec. reperi *ipse collegae et exercitus virtutem aequavit. Duces imperatoria opera exsequuntur.* neque cedit Campani editio. Primus ac tertius, *virtutem aequavit ducis. imperatoria opera exercentur.* GEBH. Haec sana non sunt. Primum non poſſunt, nisi de solo Appio et militibus Appianis, accipi: quo pacto nihil dicitur, quod dictum non eſſet praecedenti periodo, et male continuatur sequens: *ergo fundunt fugantque hostes:* quod haud dubie de utroque exercitu dicitur. Praeter hoc incommodum scriptorum varietas suspicionem auget. *Exsequitur* nusquam. Duo Pall. Voſſ. *virtutem aequavit ducis. imperatoria opera exercentur.* Tertius et Thuan. Rott. et Helm. cum Campano: *virtutem aequavit. duces imperatoria opera exsequuntur.* Nisi quod Th. *ducis.* Spero fuiſſe: *et ipse collegae, et exercitus virtutem aequarunt. Duces imperatoria opera exsequuntur; et milites.* Ipsum Appium aït aequaſſe virtutem Volumnii et exercitus utriusque aequaſſe virtutem inter sese. Comparatio exercituum inter se, ut modeſtior, ita honeſtior. Quamquam et poſſis accipere, et ipsum

. Duces imperatoria opera exsequuntur; es, ne ab altera parte prius victoria inci-

m, collegae cum ejus irtutem aequasse, et inere *aequavit*. 3, [70, micando consilia lau- *aequando imparem* l. 10. infra [c. 30, 9.] *ue memoria parentis, entu publico privato- audibus.* Iterumque *Ibi ira vires aequa-* 37, 7.] *Collegae ami- tium aequatae repul- uoque negare trium-* [17, 6.] *Nox aequato tros pugnam incipi- ucem tenuit.* 39, [32, *udius felicitatem vir- ollegae in Liguribus equavit secundis ali- liis.* Quae deinceps, que duce, ita et de cipienda exercitu; et continuatur sequens J. FR. GRONOV. s meis unus tantum r omnia lectionem, ronov. obtinuit, tue- i variant. *virtutem ae- it. Imperatoria ope- tur* praeferunt Lov. *tutem aequavit ducis. ia opera exsercuntur irtutem aequavit du- ratoria opera exse-* lor. Voss. 1. Fragm. vel. 1. a m. 1. *virtu- vit. Duces imperato- exsequuntur* Lovel. 1. id. 2. Portug. Gaertn. erb. et Hearnii Oxon. que L. 1. nisi quod in *imperatoria imperia.* tet, praeter unum, cod. reliquos *aequa- adaequavit*, probare. autem alibi quidem tur: ut 1, 56, 2. *Qui- s operibus vix nova nificentia quidquam adaequare potuit.* Hic tamen alterum praeferendum esse, tot codicum conspiratio evincit. Quod autem Gronov. *aequarunt*, pro *aequavit*, scribendum conjicit, id egregium fore fatetur Doujatius, nisi sine ullius libri adminiculo de suo proferret. Primo igitur locum sanum existimat; et, quamvis haec verba de solo Appio ejusque militibus sint accipienda, non tamen minus sequentia, *ergo fundunt fugantque hostes*, cohaerere. Illa enim ad totius proelii eventum significandum necessaria esse; neque opus fuisse, de alterius consulis, alteriusve exercitus jam satis ex Samniticis expeditionibus cognita virtute, multa verba fieri: sed de Appio ejusque exercitu, qui adhuc male rem gesserat. Tandem tamen fateri cogitur, id negotium facessere, quod in nullo Msto *exsequitur* numero singulari legatur. Hinc eo delabitur, ut legendum conjiciat *et ipse collegae, et exercitus ipsius virtutem adaequavit. Duces imperatoria opera exsequuntur.* Verum qua fronte is, qui ferro non potuit, ut Gronovius parva mutatione *aequarunt*, pro *aequavit*, sine auctoritate Mstorum emendaret, exigere poterit, ut integram vocem, cujus nullum in codd. scriptis vestigium exstat, feramus? Quanto satius fuisset, ut, quae altera fuit Gronovii sententia, admissa reliqua emendatione, *aequavit* retinuisset? Ceterum in Voss. 2. post voces *virtutem aequavit. Duces imperatoria* (ita autem et is exhibet) desunt decem proxima vocabula *opera exsequuntur; et milites ne ab altera parte prius victoria;* quod accidit neglegentia librarii ob similitudinem vocum *impera-*

19 piat, adnituntur. Ergo ſundunt ſugantque hoſtes,
majorem molem haud facile ſuſtinentes, quam cum
qua manus conſerere adsueti fuerant. urguendo
cedentes, insequendoque effusos compulere ad ca-
20 ſtra. Ibi, interventu Gellii cohortiumque Sabel-
larum, paullisper recruduit pugna. iis quoque mox
21 fusis, jam a victoribus caſtra obpugnabantur: et,
quum Volumnius ipse portae signa inferret; Appius,
Bellonam victricem idemtidem celebrans, accende-

toria et *victoria*. V. supra ad 9, 11, 11.

Et milites, ne ab altera parte prius victoria incipiat, adnituntur] *ut milites* Gaertn. Tum *ne ab altera prius victoria*, omiſſa voce *parte*, Portug. Gaertn. et Haverk. Deinde *admictuntur* Fragm. Hav.

§. 19. *Manus conſerere adsueti fuerant*] *erant consueti* Lovel. 4. *consueti fuerant* edd. antt. usque ad Aldum. Paullo ante *fugantque hostem*, pro *hostes*, Gaertn.

§. 20. *Interventu Gellii cohortiumque Sabellarum*] *intim ventu Gelli* Leid. 1. Hinc *cohortumque Sabellarum* Voſſ. 2. Leid. 1. et Lovel. 4. *cohortum Sabellarum* Haverk. *cohortium Sabellarum* Voſſ. 1. *cohortiumque Samnitarum* Hearnii Oxon. N. *cohortiumque Samniticarum* edd. Rom. anni 1472. et quaedam aliae. Sed ea lectio ex interpretis gloſſa nata videtur. Samnites enim etiam *Sabelli* vocantur. V. Cluver. 4. Ital. Ant. 7. p. 1191.

Jam a victoribus castra obpugnabantur] Pall. pr. ac tert. *jam auxiliatoribus*. sec. *jam ab auxiliatoribus castra oppugnabantur*. Campan. *jam auctoribus*. GEBH. *jam a viatoribus* Leid. 2. Lovel. 1. et Hearnii Oxon. C. *jam auſiatoribus* Florent. a m. 1. suprascripta a m. 2. syllaba *li*, ut sit *auſiliatoribus*. *jam ausiatoribus* Leid. 1. *jam auxiliatoribus* Voſſ. 2. Lovel. 3. 4. et Fragm. Hav. *jam ab auxiliatoribus* Lovel. 2. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. B. Praeterea *oppugnantur* Haverk.

§. 21. *Et, quum Volumnius ipse portae signa inferret*] Iterum Pall. pr. ac tert. *Volumnius quum portae signa inferret*. GEBH. Ita et Voſſ. 2. ac Lovel. 3. *quum Volumnius ipse jam portae signa inferret* Portug. Gaertn. et Haverk.

Accenderet militum animos, per vallum, per fossas inruperunt] *accenderant* Leid. 1. Fragm. Hav. et Exc. Pithoei. atque ita etiam praeferunt Florent. et Voſſ. 1. a m. 1. in quibus a m. 2. emendatum eſt *accenderat*, quomodo etiam legunt Voſſ. 2. Leid. 2. Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Gaertn. Haverk. Hearnii Oxon. B. ac C. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. Deinde *irrumperent* Voſſ. 2. et Lovel. 3. *irrumpere* Lovel. 4. *irrupere* Leid. 2. et Lovel. 1. Et ita eſt in Voſſ. 1. a m. 2. quum antea

litum animos, per vallum, per foſſas inru-
. Caſtra capta direptaque: praeda ingens 22
et militi conceſſa eſt. septem millia ac tre-
hoſtium occisi, duo millia et centum viginti

X. Dum ambo consules omnisque Romana vis 1
ruscum bellum magis inclinat, in Samnio no-
rcitus, exorti ad depopulandos imperii Roma-
es, per Vescinos in Campaniam Falernumque

el scriptum exſtitiſſet. *eru-* quaedam ex antiquis ex- *irruerunt* Veith.]

. *Septem millia ac tre-hoſtium occisi, duo mil-centum viginti capti*] *se-millia ac* cc Voſſ. 1. Lov. ch. Exc. Pithoei, et Hearnii N. ac B. *VII. a.* ccc Lovel. I accc Leid. 1. *VII a* cccc ..t. *septem millia ac ducen-* eid. 2. et Gaertn. *septem* ..el *ducenta* Haverk. *septem* .. ccc Fragm. Hav. *septem* .. *et* ccc Lovel. 4. et Portug. .m *millia* cccc Voſſ. 2. De-cisa Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. et Hearnii Oxon. N. *caesa* ..o. et Haverk. *caesi* Portug. .i. Fragm. Hav. et edd. Aldi-iores. Insuper *centum ca-* Hearnii Oxon. L. 1. *centum vi-capta* ejusdem codex N. cum 1. Leid. 2. Lovel. 1. Gaertn. verk.

. *Per Vestinos in Campa-Falernumque agrum tran-*unt] *Vescinos* legendum eſt, ..ia oppido in his locis, ut dixi. nam *Vestini* Sabinos ..unt, non Campanos. sic poſt (c. 21, 7.) *Vestinum* ..rnum *agrum*: item *in sal-tino Falernum contingen-te*, lege *Vescinum, Vescino.* SIG. Vet. lib. *in Campanum Falernumque agrum.* IDEM. Mala manus Sigoniani *Campanum.* 8, 37, 6. *Nec tamen res ulla memorabilis acta: ager Apulus Samniumque evastatum.* Quod neceſſe non eſt mutari. 21, [35, 8.] *Italiam ostentat subjectosque Alpinis montibus Circumpadanas campos.* 22, [9, 5.] *Praetutianum Hadrianumque agrum, Marsos inde Marrucinosque et Pelignos devastat, circaque Arpos et Luceriam proximam Apuliae regionem.* Iterumque [c. 14, 3.] *Hostesque sub oculis erant, Falerni agri colonorumque Sinuessae tecta urentes.* Quae omnia egregie copiam Livii decent: atque utinam satis a nobis intelligerentur. V. ad l. 3, 17. J. FR. GRON. Vide Malaspin. et Gronov. ad hoc Ciceronis 15. ad Att. ep. 2. *Divertissemque a Cumis in Vesciano.* et Sigon. ad Livii 8, 11, 5. DUK. Omnes scripti *Vestinos* servant; sed Sigonio *Vescinos* reponenti adsentitur Cluverius 3. Ital. Ant. 10. p. 1082. V. etiam Sigonium ad 9, 25, 4. Deinde *in Campanum agrum Falernumque agrum* Gaertn. *in Campanum Falernumque agrum* Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. B. quod recte Gronovio

agrum transcendunt, ingentesque praedas faciunt.
2 Volumnium, magnis itineribus in Samnium redeuntem, (jam enim Fabio Decioque prorogati imperii
finis aderat) fama de Samnitium exercitu populationibusque Campani agri ad tuendos socios conver-
3 tit. Ut in Calenum agrum venit, et ipse cernit recentia cladis veſtigia, et Caleni narrant, tantum
jam praedae hoſtes trahere, ut vix explicare agmen
4 poſſint: itaque jam propalam duces loqui, extem-

displicuit. V. supra ad 7, 26, 9. Mox *ingentes praedas*, pro *ingentesque*, Portug. et Haverk. Paullo ante *ad depopulandos Romani imperii fines* transpositis vocibus Gaertn. *ad populandos* Harlej. et editi Aldo priores. V. mox ad §. seq.

§. 2. *Fabio Decioque prorogati imperii finis aderat*] *Fabio Decio* sine copula Voſſ. 2. et Lovel. 3. *Decio Fabioque* trajectis vocabulis Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Gaertn. Deinde *aderit finis* Haverk. *aderat finis* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Gaertn.

Fama de Samnitium exercitu populationibusque Campani agri] Pall. duo *depopulationibusque*. GEBH. Similiter et Voſſ. ambo, Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Fragm. Hav. Exc. Pithoei, et Hearnii Oxon. B. Saepius haec vocabula commutaſſe librarios, supra monitum eſt ad hujus libri c. 12, 7.

§. 3. *Ut in Caloenum agrum venit*] *Calenum* sine diphthongo ex Capitolinis triumphis, et Graecis *Καληνός*. SIG. *in Calanum agrum* Lovel. 2. *in Calenium agrum* Hearnii Oxon. C. Vox *agrum* non adparet in Harlej. Sed v. ad 2, 59, 5.

Ut vix explicare agmen possint] Concipiunt aliter paullo lectionem Pall. omnes, quam vulgus editionum, *ut vix explicari agmen possit*. GEBH. Parum intereſt: sed MSS. fere *explicari agmen possit*. 2, [59, 7.] *Cum maxime agmen e castris explicaretur*. 42, [66, 7.] *Nullo exspectante, dum utcumque explicaretur agmen*. J. FR. GRON. *explicari agmen possit* apud me tantum supereſt in Lovel. 3. Harlej. et Gaertn. *expugnare agmen possit* legit Portug. *expugnari agmen possit* Haverk. *explicari agmen potuit* Voſſ. 2. *explicare agmen possunt* Leid. 2. et Lov. 1. *explicare agmen posset* Lovel. 4. [*possit* Veith.] *explicare agmen possint* Voſſ. 1. Lovel. 2. Florent. Leid. 1. Klock. Fragm. Hav. et Hearnii Oxon. N. L. 2. ac C. quorum auctoritate motus lectionem, quae ante Gronov. recepta erat, revocavi. Paullo ante vocula *jam* exsulabat a Portug. Haverk. et Fragm. Hav.

§. 4. *Jam propalam duces loqui, extemplo eundum in Samnium esse*] Et hic voculam *jam* omittit Fragm. Hav. vocem autem

plo eundum in Samnium esse; ut, relicta ibi praeda,
in expeditionem redeant, nec tam oneratum agmen
dimicationi committant. Ea, quamquam similia ve- 5
ris erant, certius tamen exploranda ratus, dimittit
equites, qui vagos praedatores in agros palantes
excipiant: ex quibus inquirendo cognoscit, ad Vul- 6
turnum flumen sedere hostem; inde tertia vigilia
moturum: iter in Samnium esse. His satis explora- 7
tis profectus, tanto intervallo ab hostibus consedit,

extemplo editiones Aldina priores ignorant, quam omnes scripti tuentur, solo Harlej. excepto. Deinde *in Samnio* Gaertn. et Haverk. Mox *relicta ipi praeda*, id est *ipsi*, pro *ibi*, Lovel. 2.

Nec tam oneratum agmen dimicationi committant] *nec tantum oneratum agmen* Lovel. 4. *tum onerotum agrum* Lovel. 1. a m. 1. Tum *dimicationi dimittant* Harlej.

§. 5. *Vagos praedatores in agros palantes excipiant*] Ita est in omnibus scriptis et edd. praeterquam Sigonii, qui *in agris palantes* edidit, cui nullus editorum dicto audiens fuit. Sed lectionem Sigonii defendit Gronov. supra hoc lib. c. 2, 11. Eamdem etiam veriorem esse Cl. Dukerus putabat. Praeterea *incipiant* Florent. a m. 1. postea inter lineas adscripta est syllaba *ter*, quasi legendum foret *intercipiant*, quod Cl. Salvinio, qui hunc cod. cum edito Livio contulit, non displicebat. Puto tamen *excipiant*, quam lectionem omnes alii codices retinent, praeferendum esse. V. ad 5, 41, 6. Paullo ante Et *quamquam similia veris*, pro *Ea quamquam*, Lovel. 4. Tum *certius* non comparet in Gaertn.

§. 6. *Inde tertia vigilia moturum iter in Samnium esse*] Primam vocem non agnoscunt Portug. et Oxon. B. apud Hearnium, qui in codd. C. et N. invenit *in tertia vigilia*, quod mihi quoque obvium fuit in Leid. 2. et Gaertn. Scriptum per compendium fuerat *iñ*. eaque vox intercepta est a litera finali *m* vocis praecedentis, quale exemplum etiam infra obcurrit hoc libro c. 44, 6. (* 21, 23, 4.) alii notam compendii additam omiserunt; quomodo saepe peccarunt librarii. Exempla v. ad 1, 12, 1. 2, 10, 8. c. 39, 5. c. 50, 10. c. 52, 3. c. 54, 1. c. 58, 7. 3, 4, 3. c. 28, 3. 5, 7, 8. c. 47, 2. c. 52, 5. et 17. 6, 14, 5. 7, 31, 4. 8, 24, 17. 9, 10, 2. hoc lib. c. 33, 7. c. 43, 9. 22, 4, 2. (* 30, 35, 10. 36, 6, 6.) Et ita variant scripti et editi apud Colum. 6, 30. ubi exhibet Mstum Sangerm. *Cibo abstinetur primo die. inde postero autem potio jejuno tepidae aquae praebetur.* at vulgo editur *in postero autem. inde* pro *in* praeferunt codd. supra 8, 10, 5. Ceterum Cl. Jac. Gronovius ad Livii 7, 14, 8. locum male interpunctum ita distinguendum censuit, *inde tertia vigilia moturum: iter in Samnium esse.* ut *movere* absolute ponatur, de quo v. hoc lib. ad

ut nec adventus suus propinquitate nimia nosci posset, et egredientem e caſtris hoſtem obprimeret.
8 Aliquanto ante lucem ad caſtra acceſſit; gnarosque
Oscae linguae, exploratum quid agatur, mittit. Intermixti hoſtibus (quod facile erat in nocturna trepidatione) cognoscunt, infrequentia armatis signa egreſſa, praedam praedaeque cuſtodes exire, ignobile agmen, et sua quemque molientem, nullo in-
9 ter alios consensu, nec satis certo imperio. Tem-

c. 4, 9. Deinde *iter Samnium esse*, omissa praepositione, Fragm. Hav. *iter in Samnium est* Gaertn. Paullo ante *Vulturnium* Leid. 2.

§. 7. *Egredientem e castris hostem obprimeret*] Palat. sec. spreta praepositione *egredientem castris hostem*. GEBH. Ita et Gaertn. atque Haverk. V. infra hoc lib. c. 35, 17. In praecedentibus vox *satis* non adparet in Leid. 1. Deinde *propinquitate nosci nimia*, transpositis vocibus, legunt Leid. 2. et Lovel. 1.

§. 8. *Ad castra accessit; gnarosque Oscae linguae*] *ad ea castra accessit* Voſſ. 1. Lovel. 1. et Hearnii Oxon. N. *ad ea castra excessit* Leid. 2. Tum *gnarosque hosce linguae* Voſſ. 2. Lovel. 3. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. N. *gnarosque hoste linguae* Portug. *gnarosque hostis linguae* Oxon. L. 1. teſte Hearnio, qui *gnarosque hujusce linguae* invenit in L. 2. et C. idque mihi obvium fuit in Lovel. 2.

Quod facile erat in nocturna trepidatione] Praepositionem *in* excludit Harlej. sed una voce auctior *in nocturna trepidatione cognosci* Fragm. Hav. Deinde in sequentibus *agnoscant*, pro *cognoscunt*, Gaertn. Tum *ad praedam praedaeque custodes*, addita praepositione, Harlej. et quaedam ex antt. edd. *praedamque, praedaeque custodes* Leid. 2. et Lovel. 1.

Ignobile agmen, et sua quemque molientem] Vet. lib. *immobile*. Vere. nam subdit *Samnites praeda impediti*. SIG. Pal. sec. Campanique ed. *immobile agmen*. Sed reliqui *ignobile*. hoc eſt, non fortibus viris, sed meris lixis calonibusque magna ex parte conſtans. GEBH. Omnino melius [*ignobile agmen*,] quam *immobile*, quod probat Sigonius, etsi et scripti quidam sic et Campanus. Hoc ipso libro [c. 25, 10.] *Exercitum itineribus ac mutatione locorum nobiliorem ac salubriorem esse. Agmen ignobile* eſt non tam armis ornatum, quam praeda oneratum, pugnaeque et fortium factorum immemor. J. FR. GRON. *immobile agmen* Gaertn. Haverk. Klock. Neap. Latinii, et Hearnii Oxon. B. et N. in cujus tamen ultimi margine *ignobile* emendatur. *nobilis* et *mobilis* saepiſſime in Mſtis commutantur. V. ad 6, 6, 1. c. 34, 7. et 21, 11, 7. Adde Gronov. ad Senec. Agam. 670. Bentlej. aliosque ad Horat. 1. od.

pus adgrediendi aptiſſimum visum est: et jam lux adpetebat. itaque signa canere juſſit; agmenque
hoſtium adgreditur. Samnites, praeda inpediti, in- 10
frequentes armati, pars addere gradum, ac prae se agere praedam, pars stare, incerti utrum progredi, an regredi in caſtra tutius foret, inter cunctationem obprimuntur. et Romani jam transcenderant vallum, caedesque ac tumultus erat in caſtris.
Samnitium agmen, praeterquam hoſtili tumultu, 11

1, 7. viros doctos ad Petron. Satyr. 131. ad Rutilii Iter 1, 222. et Cortium ad Salluſt. Catil. 49. et Jug. 56. Hic cum Gronovio, cui etiam Doujatius consentit, nihil mutandum.

§. 9. *Tempus adgrediendi aptissimum visum est: et jam lux adpetebat*] Hoc abruptum eſſe videbatur, et in mentem veniebat, ex ultimis literis vocis praecedentis poſſe fieri *id*, vel *hoc tempus*. Deinde nihil mutandum putavi propter ea, quae de abruptis et male nexis in Livio adnotavit Gronovius ad Livii 2, 32, 12. DUK. *Aggrediendi tempus* Gaertn. et Haverk. *Egrediendi tempus* Portug. Deinde *et lux appetebat* Lovel. 1. *etiam lux appetebat* Lovel. 2. V. ad 39, 10, 6. *et jam lux apparebat* Lovel. 3. 4. Gaertn. Fragm. Hav. (quod hoc loco deficit) et Hearnii Oxon. L. 2. atque N. in margine. Sed male. Supra 5, 44, 6. *Ubi nox adpetit, prope rivos aquarum passim ferarum ritu sternuntur.* 8, 38, 3. *Nox jam adpetebat: id prohibuit munimenta adoriri.* ubi v. Gebhard. 22, 1, 1. *Jam ver adpetebat.* 37, 32, 14. *Quia jam hiems adpetebat, Phocaeae portus ad hibernandum classi delegit.* ubi librarios paſſim ita errare solitos fuiſſe docui. Mox *agmen hostium*, pro *agmenque*, Harlej.

§. 10. *Pars stare; incerti utrum progredi, an regredi in castra tutius foret. Inter cunctationem*] Ita vulgo hic locus diſtinguitur, sed vitiose, et censuimus nunc mutandum. JAC. GRON. Quemadmodum Cl. Jac. Gronovius interpungendum censuit, etiam in Exc. Pithoei interpunctum fuiſſe, auctor eſt Hearnius. Eamdem diſtinctionem in plerisque edd. supereſſe vidi; illam vero, quam Gronov. damnavit, Heinsius in Elzevir. ed. admisit. Tum *pars instare* Hearnii Oxon. C. Deinde *utrum praegredi* Leid. 2. et Lovel. 1. errore scribarum. V. supra ad 9, 10, 7. Paullo ante *Samnites praeda inpedit*, pro *inpediti*, iidem duo codd.

§. 11. *Praeterquam hostili tumultu. captivorum etiam repentina defectione*] *praeterquam hostium tumultu* Haverk. et Hearnii Oxon. B. *praeterquam quod hostium tumultum, captivorum est repentina defectione* Gaertn. *praeterquam quod hostium tumultu* Portug. Tum *repentina refectione* Voſſ. 2. Leid.

captivorum etiam repentina defectione turbatum
12 erat: qui partim ipsi soluti vinctos solvebant: par-
tim arma in sarcinis deligata rapiebant, tumultum-
que, proelio ipso terribiliorem, intermixti agmini
13 praebebant. Memorandum deinde edidere facinus:
nam Stajum Minacium ducem, adeuntem ordines
hortantemque, invadunt. dissipatis inde equitibus,
qui cum eo aderant, ipsum circumsistunt, insiden-
temque equo captum ad consulem Romanum ra-

1. et Lovel. 4. V. ad 9, 41, 8. In verbis proximis pronomen *ipsi* exsulat a Lovel. 3.

§. 12. *Arma in sarcinis deligata rapiebant*] Ut qui hostem et pugnam non exspectarent. V. Lips. in Analect. ad 3. Dial. 2. de Milit. Rom. et Freinsh. ad Curt. 5, 11, 1. DUK. *delegata* Leid. 2. et Gaertn. V. infra hoc lib. ad c. 27, 3. Eorum codd. posterior etiam *capiebant* exhibet sollemni scribarum errore. V. ad 6, 23, 5. Mox *intermisti agminem*, pro *agmini*, Florent. a m. 1. cujus loco manus altera emendavit *agmine*. Sed vulgatum verum est. Plin. 17, 7. *Intermixto lapide terrae minutae, arenosae.* Virgil. Ecl. 10, 4.

Sic tibi, cum fluctus subterlabere Sicanos,
Doris amara suam non intermisceat undam.

§. 13. *Statium Egnatium ducem, adeuntem ordines hortantemque*] Vet. lib. *Statium Minatium*. SIG. Libri omnes nostri *Staium Minatium*. GEBH. Sigonii liber: *Statium Minatium*. nec aliter Juntas et Saveterius ediderant. Beccarius, Ascensius, Tarvis. Ven. *Statim Minatium*. Scripti nostri et Andreas Romae et Moguntini *nam Stajum Minatium ducem*. Prius nomen est apud Persium Sat. 2, et in fragmento Fastorum municipalium [apud Gruter. p. 1087. n. 1.] *M. Stajus Flaccus duumvir:* unde etiam *Stajenus*, et *Instejus*. Visuntur quoque in volumine inscriptionum *P. Minacius Ausus*, cum *P. Minacio Albino* fratre, aliusque item *M. Minacius*. Non confundendus cum Stajo Minacio Samnitium duce alter Samnitium dux Gellius Egnatius, de quo et ante Livius, et deinde. J. FR. GRON. *Stajus* tribunus Tacit. 4. Ann. 27. Nec tamen *Statius* ignotum apud Samnites nomen erat. Liv. 9, 44, 13. et 23, 1, 1. DUK. *Gellium Egnatium* Hearnii Oxon. L. 2. et C. At Gellius Egnatius dux hoc tempore non in Samnio, sed in Etruria erat, ut constat ex c. 18. et 19. *Stamen Minatium* Gaertn. *Scajum Minatium* Voss. 2. et Lovel. 3. *Stajum Minatium* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. et Klock. *Statium Minatium* Leid. 1. Lovel. 4. et Hearnii Oxon. N. *Statim Minatium* Haverk. Harlej. et Hearnii B. *Statam Minatium* Florent. *Statum Minatium* Portug. Unde forte conjici posset *Statum Mi-*

t Revocata eo tumultu prima signa Samnitium: 14
lliumque jam profligatum integratum est, nec
ius sustineri potuit. Caesa ad sex millia homi- 15
: duo millia et quingenti capti: in eis tribuni
tum quatuor: signa militaria triginta: et, quod
issimum victoribus fuit, captivorum recepta se-
millia et quadringenti; praeda ingens socio-
: adcitique edicto domini ad res suas noscen-
recipiendasque. Praestituta die, quarum rerum 16

m legendum esse. Sed v. ad 9, 44, 13. *Statium E*-um, quod recte Sigonio scit, ac nullius cod. con-firmatur, primum inveni Froben. anni 1531. Dein-*euntem ordines orantem*- vel. 2. sollemni scribarum tione. V. ad 30, 7, 7. Paul-*insidentem equo, captum*- trajecta copula, Gaertn.

Proeliumque jam pro-*m integratum est, nec sustineri potuit*] Voces *profligatum* desunt in Har-dd. Aldo prioribus. *proe*-*e jam profligatum in*-*tum est* habet Gaertner. *umque jam profligatum atumque est* Lovel. 1. De-*e diutius sustinere potuit* Leid. uterque, Lovel. 1. tug. Gaertn. et Haverk. ante *Devocata*, pro *Re*-Voss. 1. Leid. 2. et Lo-V. ad 9, 16, 6.

Caesa ad sex millia ho-*duo millia et quingen*-] *ad sex millia hostium* Oxon. L. 1. et Lovel. 4. 3, 37, 11. Tum *duo millia nti*, sine vocula *et*, Por-ertn. et Haverk. Mox τὸ n exsulat ab Harlej. [*ex his tribuni* Veith.] Tum *signa militaria XX*, pro *triginta*, habet Lovel. 4. *signa militaria cognita* Gaertn.

Et, quod laetissimum victoribus fuit, captivorum recepta septem millia et quadringenti] Prima vocula non adparet in Voss. 2. et Lov. 3. nec *victoribus* in Leid. 2. et Portug. Ea transposita *fuit victoribus* legit Gaertn. Hinc *recepta sex millia* Hearnii Oxon. L. 2. *recepta millia septem* Harlej. et edd. ante Aldum. Deinde *et XL*, vel *et quadraginta*, Voss. 1. Lovel. 1. Gaertn. et Haverk. [*sex millia quadringenta* Veith.]

Adcitique edicto domini ad res suas noscendas recipiendasque] *adciti edicto domini* Gaertn. Deinde *noscendas rapiendasque* Voss. 2. et Lovel. 3. Infra hoc lib. c. 36, 18. *Interamnam edicto dominis ad res suas noscendas recipiendasque evocatis.*

§. 16. *Praestituta die, quarum rerum non exstitit dominus, militi concessae*] *Praestitit ut a die* etc. *militi concessa* Leid. 2. et Lovel. 1. *Praestitit, ut ea die* etc. *militi concessae essent* Lovel. 2. *Praestituta dies.* ut 6, 4, 5. *Dies deinde praestituta ca*-

non exſtitit dominus, militi conceſſae: coactique vendere praedam, ne alibi, quam in armis, animum haberent.

1 XXI. Magnum ea populatio Campani agri tumul-
2 tum Romae praebuerat: et per eos forte dies ex Etruria adlatum erat, poſt deductum inde Volum-

pitalisque poena, qui non remigrasset Romam. ubi alia vide. Mox *coacti vendere*, pro *coactique*, Voſſ. 2. et Lovel. 3. Tum *alibi, quam armis*, pro *in armis*, Portug. Praepoſitio intercepta eſt a praecedentis vocis litera finali. V. supra hoc lib. ad c. 13, 3.

§. 1. *Magnum ea populatio Campani agri tumultum*] *Magna ea populatio* Gaertn. Cauſsam erroris v. ad 6, 3, 8. *populatio agri Campani* Lovel. 4.

§. 2. *Etruriam concitam in arma*] Pall. pr. et tert. *concitari.* sec. *concitatam in armis.* GEBH. *concitari in arma* Voſſ. 2. et Lovel. 3. ac 4. *concitum in armis* Haverk. *concitatam in armis* Portug. et Gaertn. *concitatam* etiam praeferunt Oxonienses Hearnii B. et N. niſi quod eorum poſterior *concitam* oſtentet in margine. *concitus* et *concitatus* paſſim confunduntur. V. ad 9, 37, 1.

Et Gellium Egnatium, Samnitium ducem] Haec verba nec praecedentibus nec sequentibus conveniunt. nec enim tum demum sumebat arma, quae dudum expertus erat, nec vocabatur ad defectionem, quippe qui dudum defecerat. Scribe: *Etruriam concitam in arma, et Gellium Egnatium Samnitium ducem et Umbros ad defectionem vocare, et Gallos pretio ingenti sollicitare.* non *vocari* et *sollicitari.* J. FR. GRON. De *vocari* adsentior, non item de *sollicitari.* Imperator Samnitium quidem supra c. 16, 8. apud Etruscos loquitur, *Samnitem illis exercitum paratum, instructum armis, stipendio, venisse;* sed parum verisimile eſt, eum finibus Samnii expulsum tantam vim pecuniae secum exſtuliſſe, ut Gallos ad societatem belli sollicitare potuerit. Itaque quod Livius dicit *sollicitari*, ad Etruscos refero, de quibus c. 10, 7. *Pecunia deinde, qua multum poterant, freti socios ex hostibus facere Gallos conantur.* Et c. 13, 3. *Palam omnibus conciliis vexari principes Etruscorum, qui non Gallos quacumque conditione traxerint ad bellum.* Nec non ad eosdem, quod est c. 18, 2. de bello, quod Gellius Egnatius Romanis conciverat. *Tusci fere omnes consciverant bellum: traxerat contagio proximos Umbriae populos: et Gallica auxilia mercede sollicitabantur.* DUK. *Gallium Egnatium* Hearnii Oxon. L. 2. *Gelium Egnatium* ejusdem codex C. *Gelium Egratium* Haverk. *Gilium Eñatium* Klock. Vox autem *Samnitium* deeſt in Lovel. 2. Gronovius in priori notarum editione legendum conjecerat *Etruriam concitam in arma per Gellium Egnatium.* Cujus loco eam in iterata ed. subſtituit, quae hic conspicitur. Verum neque illa Doujatio placere potuit; qui, quum pro hac emendatione sub-

xercitum Etruriam concitam in arma, et Egnatium, Samnitium ducem, et Umbros ionem vocari, et Gallos pretio ingenti sol- His nunciis senatus conterritus juſtitium 3 lectum omnis generis hominum haberi jus- ingenui modo aut juniores sacramento ad- 4

exemplaris auctori- ur, nihil mutandum agnoscens haec ver- bus non convenire, ntia refert; ut simul Samnites eorumque s (repetito per zeu- lo) *conciti* vel *con-* s ad arma intelligan- trisque Umbri et Gal- ionem vocati ac sol- rum, si ab Etruscis mbri ad defectionem alli sollicitati intelli- omnino, ut Livius id Gronovio *vocare*, et egi debet. Praeterea, mus, *Etruriam con-* *ma* per se accipi o- intellecto infinitivo ntivi, neque alio re- t praecedentia *post* *inde Volumnianum* Falsum autem eſt, ut vius monuit, vel E- l Gellium Egnatium ducem poſt deductum olumnianum exerci- concitos eſſe, qui jam n armis fuerant, et nio bellum geſſerant, i arma non posuiſſe Verba itaque *conci-* ma ad solam refero non etiam, ut Dou- at, ad Gellium Egna- itium ducem; eaque a Livio, ut indicet, um Etruriae partem quae bellum cum Ro- sumserat. Cap. au- refert, Tuscos *fere* *omnes* consciviſſe bellum; sed, Claudio adventante, metum Ro- mani nominis *quosdam spectan-* *tes jam arma Etruriae populos* *compressisse*. *Etruria* itaque *concita in arma* sunt illi Etru- riae populi, qui nominis Roma- ni metu non compreſſi bellum in- tulerunt. Haec ergo Etruria et Gellius Egnatius utrumque, quod subjungitur, fecerunt, nempe et Umbros ad defectionem voca- runt, et Gallos pretio ingenti promiſſo sollicitarunt. Omnino itaque Gronovii conjectura pro- banda, et *vocare* ac *sollicitare* legendum videtur.

§. 3. *Justitium indici, dele-* *ctum* etc. *haberi jussit*] Pal. sec. *delectumque*. GEBH. Similiter Portug. et Haverk. At Livius ita copulas saepius omittere solet. Supra 6, 41, 2. *Est aliquis, qui se inspici, aestimari fastidiat*. ubi etiam vario modo codices turbaſſe videmus. Et ita alibi saepe. *dilectum* praeferunt Flo- rent. Leid. ambo, Lovel. 1. et Klock. V. ad 37, 51, 7.

§. 4. *Nec ingenui modo aut* *juniores sacramento adacti*] *sa-* *cramento adactis* Florent. et Leid. 1. in quibus litera finalis ultimae voci adhaesit ex prima sequentis. V. ad 28, 25, 2. Id vero quum aperte mendosum li- brarii nonnulli deprehenderent, suo Marte, non inspectis libris integrioribus, emendare conati sunt, ac dederunt *sacramento*

acti, sed seniorum etiam cohortes factae, libertinique centuriati. et defendendae urbis consilia agitabantur; summaeque rerum praetor P. Sempronius
5 praeerat. Ceterum parte curae exonerarunt senatum L. Volumnii consulis literae, quibus caesos

adacti sunt. Quae lectio obvia fuit in Voss. 2. Lovel. 3. 4. et edd. Aldina, ac plerisque recentioribus. Sane saepe factum est, ut verbum *sunt*, unica litera *s̄* scribi solitum, voci praecedenti hoc modo adcreverit. V. infra ad 45, 17, 6. Corruptius *sacramento acciti sunt* praefert Hearnii Ox. L. 2. qui etiam τὸ *sunt* in reliquis codd. suis invenisse videtur, quia de eorum lectione nihil addit, licet ipse id in contextu servarit, et a Cel. Jac. Gronov. omissum docuerit. Quum tamen longe plures codd. hoc verbum ignorent, Gronovio adsentiri non dubitavi.

Summaeque rerum praetor P. Sempronius praeerat] Palat. sec. *L. Sempronius praetor.* GEBH. Nostri nihil mutant, nisi quod *praetor L. Sempronius* sit in Portug. Vulgatum itaque servandum. Partim enim *Lucii* praenomen in gente Sempronia circa hoc tempus non reperitur, et contra *P. Sempronius*, qui nunc praeturam gerit, is esse videtur, quem antea tribunum plebis Livius memoravit 9, 33, 5. partim etiam verum non esse existimo, quod Sigonius credidit ad Livii 22, 14, 13. Livium semper nomina magistratuum nominibus propriis postposuisse, ut ad d. l. latius docui.

§. 5. *Parte curae exonerarunt [sen]atum*] *exhonerarunt* Leid. 2. Lovel. 1. V. ad 4, 13, [illegible]. *ex[on]erunt* Haverk. Mox Vo[l.] praenomen *Lucii* deficit in Hearnii Oxon. L. 2. Tum *populares*, pro *populatores*, praeferunt Haverk. et Lovel. 3.

§. 6. *Itaque et supplicationes*] *Ita et supplicationes* Gaertn. V. ad 21, 53, 7. et mox hoc cap. §. seq. *Itaque supplicationes* Lovel. 3. *Itaque supplicationesque* Voss. 2. Mox *consules nomine decernunt*, pro *consulis*, Lovel. 3. V. supra hoc lib. ad c. 10, 2.

Justitium remittitur, quod fuerat dies decem octo] Vet. lib. *per dies decem et octo.* SIG. Ita quidem Pal. sec. Sigonio consentiens: alias reliqui duo, *quod fuerat dies XVIII.* GEBH. Ex Sigoniano immissum *per* libri meliores cum antiquitus editis ignorant. Plautus Asin. [2, 4, 22.] *Quia triduum hoc unum modo foro operam assiduam dedi.* Menaech. [5, 5, 47.] *Elleborum potabis, faxo, aliquos viginti dies.* J. FR. GRON. *et justitium remittitur*, addita prima vocula, Lov. 4. *justitium remittunt* Harlej. cum priscis edd. pro quo Froben. anno 1535. *remittitur* recte reposuit. V. ad 8, 34, 9. Deinde, praepositione recepta, *per dies* Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. N. ac C. Et, ita nonnumquam Livium locutum esse, docet Sigonius infra ad 39, 22, 1. V. etiam ad 38, 27, 7. Sed numerus et bonitas eamdem omittentium efficiunt, ut Gronovio adsentiar. Accedit, Livium innumeris locis ita locutum esse. Supra 2. 7, 4. *Matronae annum, ut parentem, eum luxerunt.* 3,

ae populatores Campaniae cognitum eſt. Ita- 6
supplicationes ob rem bene gestam consulis
decernunt. juſtitium remittitur, quod fue-
s decem et octo, supplicatioque perlaeta fuit.
e praesidio regionis, depopulatae ab Samni- 7

em justitio, quod quafuit, reditus Quinctii in urbem fecit. c. 23, *t menses Tusculi bella-* 30, 5. *Quoniam ipsi nium elusi essent.* 5, *um bellum annum jam rahi.* Infra hoc lib. c. *num diem Aesculapio io habita est.* 21, 58, *um eo loco, velut obansere.* c. 61, 10. *Tris obsidio fuit.* 28, 11, *t supplicationem unum bere.* ubi etiam vide. *Ita res hos annos in t atque Italia gessistis.* locum etiam Gronov. jus loci lectionem adse- 34, 9. *Biduum consul tinuere suos intra val-* 40, 7. *Terra dies duoginta movit.* In quorum quibusdam codd. auctoritatis librarii mopositionem *per*, modo tionem *in* addiderunt, ium quartum in sextum V. etiam ad 35, 40, 7. Gronov. ad Liv. 23, 20, tium ad Sall. Jugurth. aeterea *decem et octo*, onius etiam ex vet. lib. in nullo apud me sudice, nisi in Sigoniani Harlej. Gaertn. et Haet in edd. Rom. anni Parm. Omnes reliqui r numeros exhibent *dies* reliquae, quas vidi, edd. riores *dies decem octo.* rum conjicio, nisi *dies* n malis. Certe saepius m locutum eſſe teſtatur Priscian. 18. Gramm. p. 1170. *Graeci quoque πέντε καὶ δέκα, δέκα καὶ πέντε. Nos contra* quindecim, *et* decem et quinque. *Livius tamen frequenter etiam sine conjunctione*, septemdecem *et* decemseptem *dixit*. Ita plures codd. infra praeferunt 34, 10, 4. *Argenti infecti tulit in aerarium decem quatuor millia pondo septingenta triginta duo.* ubi vulgo editur *quatuordecim.* (* v. ad 29, 37, 6.)

Supplicatioque perlaeta fuit] Probe admodum: nam aït totius civitatis summa laetitia supplicationem iſtam peractam. Quare non recte Pal. sec. *perlecta*. et Campan. *perlata*. GEBH. *supplicatioque perlata fuit* Lovel. 2. 4. et Neap. Latinii. V. ad Livii 6, 1, 3. *supplicatioque perlate fuit*, literis transpositis, Klock. *supplicatioque perlecta fuit* Gaertn. et Haverk. Ita etiam peccant librarii supra 3, 38, 12. ubi vide. 8, 30, 10. 10, 42, 6. et aliis locis. *supplicatioque fuit*, omiſſa media voce, Hearnii Oxon. L. 1. *perleta* Florent. a m. 1. pro quo poſtea emendatum eſt *perlatat*. quod in *prolata* mutandum Salvinius conjecit. Sed male. Cur enim supplicatio, ob rem bene geſtam consulis nomine decreta, juſtitio remiſſo prolata fuiſſet, cauſſam non video; quamvis tamen *perlaetus* vix alibi obcurrat.

§. 7. *Circa Vescinum et Falernum agrum deducerentur*] circa *Vestinum*, et mox *in sultus*

tibus, agitari coeptum. Itaque placuit, ut duae coloniae circa Vescinum et Falernum agrum dedu-
8 cerentur: una ad ostium Liris fluvii, quae Minturnae adpellata; altera in saltu Vescino, Falernum contingente agrum, ubi Sinope dicitur Graeca urbs fuisse, Sinuessa deinde ab colonis Romanis adpella-
9 ta. Tribunis plebis negotium datum est, ut plebeiscito juberetur P. Sempronius praetor triumvi-
10 ros in ea loca colonis deducendis creare. nec, qui

Vestino omnes scripti et edd. antt. Id, quod hodie editur, repositum est a Sigonio, quem v. ad c. 20, 1. Tum *Falernumque agrum* Lovel. 2. Vocem *agrum* non agnoscunt Harlej. et edd. Aldo priores. Deinde *ducerentur* Voss. 2. et Lovel. 3. Paullo ante *a Samnitibus*, pro *ab*, Voss. 2. Lovel. 3. et eaedem edd. [*populatae* Veith.] Hinc *Ita placuit*, pro *Itaque*, Gaertn. V. ad §. praec.

§. 8. *Una ad ostium Liris fluvii, quae Minturnae adpellata*] *unam* Florent. et Leid. 1. Postea *fluvii Liris* idem Leid. 1. *Liris fluminis* Lovel. 3. *litoris fluvii* Gaertner. *Luris fluvii* Hearnii Oxon. L. 2. Vox *Liris* deficit in Lovel. 4. Tum *quae Venturnae* Gaertn. *quae tamen Turmae* Leid. 1. *quae Nunturnae* edd. Rom. anni 1472. et Parm. *quae nunc Minturnae* Lovel. 2.

Altera in saltu Vescino, Falernum contingente agrum] *alteram* et *contingentem* Florent. et Leid. 1. Hinc *in salto* Gaertn. Insuper *Falernum agrum contingente* Lovel. 2. Mox *Synope* per literam Graecam edd. usque ad Gruter. qui in postrema *Sinope* substituit; quomodo etiam scribendum esse, monuit Cluver. 3. Ital. Ant. 10. p. 1079. Sequens vox *dicitur* exsulat a Voss. 2. et Lovel. 3. Tandem *a colonis Romanis* Gaertn. *ab Romanis colonis* Harlej. *a Romanis colonis* excusi ante Aldum.

§. 9. *Plebeiscito juberetur P. Sempronius praetor triumviros* etc. *creare*] *plebescito* Harlej. *plebiscito* Florent. Voss. ambo, Leid. 2. Lovel. 1. 2. Portug. Haverk. et, vetustissimis exceptis, pleraeque edd. usque ad Gronov. Praeterea *juberetur, ut P. Sempronius* etc. *crearet* Voss. 2. et Lovel. 3. *crearet* etiam Leid. 1. et Lovel. 4. *L. Sempronius* Hearnii Oxon. L. 2. V. supra ad §. 4. Tum *in ea loco* Leid. 1. *in eo loco* Haverk. Denique *coloniis deducendis*, pro *colonis*, Lovel. 2.

§. 10. *In stationem se prope perpetuam infestae regionis, non in agros, mitti rebantur*] *in stationem se quoque perpetuam* Voss. 2. et Lovel. 3. V. ad 38, 17, 6. Tum *infestatae regionis* Gaertn. V. infra ad hujus lib. c. 46, 9. Deinde *τὸ non* deficit in Lovel. 4. Sed *non agros* praefert Voss. 2. At, Livium praepositiones potius repetere solitum fuisse, vidimus ad 6, 28, 6. Hinc *mitterebantur* Florent. a m. 1. pro quo manus altera *mittebantur* male emendavit. V. ad 27, 25.

nomina darent, facile inveniebantur, quia in stationem se prope perpetuam infestae regionis, non
in agros, mitti rebantur. Avertit ab eis curis se- 11
natum Etruriae ingravescens bellum, et crebrae literae Appii, monentis, ne regionis ejus motum ne-
glegerent: *quatuor gentes conferre arma, Etruscos,* 12
Samnites, Umbros, Gallos. jam castra bifariam facta esse, quia unus locus capere tantam multitu-
dinem non possit. Ob haec, et (jam adpetebat tem- 13

11. Paullo ante *nec, quia nomina darent, facile,* omisso verbo sequenti *inveniebantur*, est in Voss. 2. et Lovel. 3.

§. 11. *Avertit ab eis curis senatum Etruriae ingravescens bellum*] *Advertit* Voss. 2. et Lovel. 3. Quod, graviorum testium auctoritate accedente, probari posset. Ingravescens enim Etruriae bellum non tantum *avertit* senatum ab illis minoris momenti curis, sed etiam *advertit*, nempe ad se, id est ad se convertit. Eodem fere modo Rhenanus supra emendabat 3, 16, 6. *Concilium inde legi perferendae habere, advocato populo ab armis.* Quod mihi etiam non displicere ad eum locum notavi. Et quidem nunc tanto magis placet, quod, praeter codd. ibi memoratos, similiter legant Flor. et Lov. 1. 3. ac 4. quos postea consulendi facultatem nactus sum. *advertere* autem pro ad se convertere supra instravimus ad 1, 12, 10. Ita contra *avertere ad se*, quam *advertere*, dicere maluerunt. V. ad 6, 23, 8. *Avertit ab eis senatum curis* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Gaertn. et Haverk. *Ab eis avertit curis senatum* Harlej. et editi ante Aldum. Mox *nec regionis ejus*, pro *ne*, Voss. 2. et *neglegerent* Leid. 1. V. ad 2, 11, 4.

§. 12. *Jam castra bifariam facta esse*] *bifaria* Voss. 2. et Lovel. 3. Male. Infra 22, 40, 5. *Castris bifariam factis, ut nova minora essent propius Hannibalem.* Deinde *posset* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Gaertn. Haverk. et edd. antiquiores. Frobenius demum *possit* reposuit; cui consentiunt reliqui.

§. 13. *Ob haec etiam adpetebat tempus comitiorum, quorum caussa L. Volumnius*] Sincera lectio, *Ob haec, et jam appetebat tempus, comitiorum caussa* etc. GELEN. Exstat quidem in priscis edd. *Ob haec, etiam appetebat tempus comitiorum, L. Volumnius*; sed diversimode in libris membranaceis: ex quibus pr. et tert. *Ob haec etiam apparebat tempus comitiorum, et L. Volumnius.* sec. *Ob haec etiam appetebat tempus comitiorum, tum L. Volumnius.* GEBH. Sic [*Ob haec, et jam appetebat tempus, comitiorum causa*] Gelenius: sic etiam Andreas Romae, secutique hunc Beccar. Tarvis. Ven. nisi quod *etiam* habent. Ascensius et Mog. *Ob hanc (etiam appetebat tempus comitiorum) causam.* Juntas, Savet. *Ob haec etiam appetebat tempus comitiorum, quorum causa L. Volumnius.*

pus) comitiorum caussa L. Volumnius consul Romam revocatus: qui prius, quam ad suffragium centurias vocaret, in concionem advocato populo,
14 multa de magnitudine belli Etrusci disseruit. *jam tum, quum ipse ibi cum collega rem pariter gesserit,*

Palatini non agnoscunt *τὸ caussa:* habent enim duo et Voss. alter, *comitiorum et Lucius:* tertius, *comitiorum tum Lucius.* Omnia ista licet eodem ordine habeas, scribasque: *Ob haec (et jam appetebat tempus comitiorum) L. Volumnius consul.* Habent tamen Vossianus prior et Chisl. et tolerari potest, si distinguas: *Ob haec et (jam appetebat tempus) comitiorum caussa.* J. FR. GRON. Lectionem, quam Gelenius recte rejecit, et in nullo codice inveni, prima exhibet ed. Ald. *Ob hoc* est in Leid. 2. Lovel. 2. Portug. et Haverk. Tum *etiam appetebat* Florent. Leid. 1. Lovel. 1. 2. 4. Gaertner. Haverk. et Hearnii Oxon. B. *etiam apparebat* Lovel. 3. sollemni aberratione. V. ad 37, 32, 14. Deinde *comitiorum caussa L. Volumnius* Florent. Voss. 1. Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 4. Klock. et Hearnii Oxon. N. et L. 1. *comitiorum tā L. Volumnius* Gaertn. quomodo ob non intellectum compendium scribendi dedit librarius pro *cā*, id est *caussa.* V. ad 8, 14, 1. Ob eamdem caussam datum est *comitiorum cū*, vel *quum, L. Volumnius* in Oxon. B. V. ad 4, 44, 10. Eas lectiones magis corruperunt Portug. et Haverk. in quibus est *comitiorum tum L. Volumnius.* et Lovel. 3. in quo est *comitiorum et L. Volumnius.* Priorem patris conjecturam maxime probasse videtur Cl. Jac. Gronovius, qui vocem *caussa* a male otiosa manu, quemadmodum saepius alibi factum fuerat, additam putabat supra ad 9, 30, 8. Mihi tamen magis adridet posterior, *Ob haec, et (jam adpetebat tempus) comitiorum caussa L. Volumnius.* Quum enim vox *caussa*, vel errore librariorum aliud ejus loco, in codd. tantum non omnibus constanter supersit, ei controversiam movere audax nimis videtur.

Ad suffragium centurias vocaret, in concionem advocato populo] *centurias ad suffragium* Portug. Gaertn. et Haverk. Hinc *ad concionem advocato* Hearnii Oxon. L. 2. *in concione advocato* Haverk. Sed *in concionem advocare*, ut *in consilium advocare*; de quo v. Gronov. ad Livii 23, 32, 3. Mox *Etrusci belli*, trajectis vocabulis, Gaertn.

§. 14. *Jam tum, quum ipse ibi cum collega rem pariter gesserit*] *jamque tum quum ipse* Haverk. *jam quum ipse* Voss. 2. Lovel. 3. et Gaertn. Male. De junctis voculis *jam tum, quum* v. Stewich. de Partic. ling. Lat. et Tursell. de partic. Lat. orat. c. 69. Eas restituendas censeo infra 45, 6, 6. *Oroandes jam tum, quum pecunia deferretur, primis tenebris solverat navem.* Editur nunc vulgo *dum deferretur.* Deinde *ipse sibi cum collega* Lovel. 4. V. ad 1, 57, 10. et 5, 34, 7. *ipse ibi collega* Leid. 2. et Lovel. 1.

*rit, fuisse tantum bellum, ut nec duce uno, nec
exercitu geri potuerit: accessisse postea dici Umbros,
et ingentem exercitum Gallorum. Adversus quatuor* 15
*populos duces consules illo die deligi meminissent.
se, nisi confideret, eum consensu populi Romani
consulem declaratum iri, qui haud dubie tum pri-*

Ut nec duce uno, nec exercitu geri potuerit] *ut nec uno duce, uno nec exercitu* Lovel. 2. et ita etiam erat in Leid. 1. nisi quod duae priores voculae *ut nec* ab eo exsulent.

Accessisse postea dici Umbros] Diſſentiunt iterum libri MSS. et vetuſti editi: quippe Pall. pr. tertiusque *accessisseque postea dici Umbros*. Campanus *Accessisse his postea dici Umbros*. Andreas *Accessisse postea Umbros*. GEBH. *accessisseque postea dici Umbros* Voſſ. 2. et Lov. 3. *accesisse* etiam *postea dici Umbros* Gaertn. et Haverk. *accessisset postea dici Umbros* Leid. 1. *accessissent postea dici Umbros* Harlej. et quaedam ex vett. edd. *accessisse dici Umbros* Portug. *accessisse postea dicit Umbros* Voſſ. 1. *accessisse dicit postea Umbros* Leid. 2. et Lovel. 1. Mox *Gallorum exercitum* Gaertn.

§. 15. *Adversus quatuor populos duces consules illo die deligi meminissent*] Vet. lib. *duos consules*. optime. Quatuor enim populos duobus consulibus opponit. SIG. Pal. sec. solus hanc ſtabilit lectionem *duos consules*, a Sigoniano numquam discrepans. Reliqui duo *duces consules*. Andreas vulgavit *Adversus quatuor populos et duces consules illo die deligi meminissent*. GEBH. Sic [*duos consules*] Sigonius ex suo, cum in aliis et melioribus sit *duces consules*. Fregit vim sententiae puerili antitheto et lusu in numeris *quatuor* et *duo*. Nam si quicquam referret, quod duo tantum adversus quatuor, cur tamquam graviorem adversarium minatur omnibus quatuor unum dictatorem. Immo pondus omne in vocabulo *duces* eſt; meminiſſent creare se consules, qui duces futuri eſſent bello adversus quatuor firmiſſimos populos. Andreas et omnes antiqui impreſſi *populos et duces*. J. FR. GRON. Malim *duces, non consules*. h. e. qui non tam geſturi eſſent consulatum in urbe, quam duces futuri exercituum contra quatuor hoſtes populos: atque idcirco deligendos eſſe meminiſſent his comitiis tales consules, qui magis sint idonei, ut reipublicae praesint belli forisque, quam domi et in pace. JAC. PERIZON. in Orig. Babyl. c. 6. *duces consules* reposui, quod tuentur Florent. Voſſ. ambo, Leid. ambo, Lovel. 1. a m. 1. Lovel. 2. 3. 4. Klock. Exc. Pithoei, et Hearnii Oxon. L. 2. ac C. *et duces consules* priscis edd. consentiens Harlej. Primus Aldus *duces consules* recte dederat. Tum *deligi illo die* Gaertn. *illo die diligi* Lovel. 1. eadem ratione, qua *dilectus* pro *delectus* saepe obcurrit. V. ad 37, 51, 7.

Nisi confideret, eum consensu populi Romani consulem declaratum iri, qui haud dubie] *confideret, cum consensu popu-*

mus omnium ductor habeatur, dictatorem fuisse extemplo dicturum.

1 XXII. Nemini dubium erat, quin Q. Fabius omnium consensu destinaretur; eumque et praerogativae, et primo vocatae omnes centuriae consulem
2 cum L. Volumnio dicebant. Fabii oratio fuit, qualis biennio ante: deinde, ut vincebatur consensu, versa postremo ad collegam P. Decium poscendum.
3 *id senectuti suae adminiculum fore; censura duo-*

li Romani Lovel. 4. Harlej. Gaertn. et Haverk. Sed solent voces *cum* et *eum* ob similitudinem literarum in Mstis confundi. V. ad 10, 7, 3. Hinc *consulem* deficit in Gaertn. qui etiam *declaratam iri* praefert; at *declaratum reri* Voss. 2. Leid. 1. et Lovel. 4. *declaratum ieri* Lovel. 3. *declaratum firi* Florent. a m. 1. quod in *declaratum fieri* perperam mutavit manus interpolatrix. Voces *iri qui* desunt in Lovel. 2.

Qui haud dubie tum primus omnium ductor habeatur, dictatorem] Ludit in vocibus *Ductor* et *Dictator*. SIG. *primus ductor omnium haberetur* Lovel. 2. *haberetur* etiam Voss. 2. et Lovel. 3. ac 4. *habetur* Leid. 1. cum edd. Rom. anni 1472. et Parm.

§. 1. *Quin Q. Fabius*] Thuan. et Chisl. *quin Fabius quintum*. Et sane quintus hic erat ejus consulatus. Non videtur tamen satis commoda hic ejus rei mentio. Placet potius cum Vossianis *Quin Fabius Quintus*. Ut 3, 1, 1. J. FR. GRON. Prima vocula deficit in Portug. secunda in Gaertner. *quin Q. Fabius quintum* praefert Florent. *quin Fabius quintum* Leid. 1. et Lovel. 4. *qui Fabius Quintus* Leid. 2. *quin Fabius Quintus* Lovel. 2. 3. et 4.

Eumque et praerogativae et primo vocatae omnes centuriae consulem cum L. Volumnio] *cumque praerogativae* Leid. 1. Lovel. 1. 2. et Harlej. V. ad 10, 7, 3. *cumque eum et praerogativae* Lov. 3. *cumque et praerogativae eum* Voss. 2. Deinde *consulem C. L. cum L. Volumnio* Leid. 2. et Lovel. 1. Ceterum de praerogativis et jure vocatis v. Pantagathum apud Ursin. ad Livii 1, 43, 12. et Cl. Dukerum ad 5, 18, 1. Hic autem constanter omnes, quibus utor, codd. *praerogativae*, non *praerogativa*.

§. 2. *Deinde, ut vincebatur consensu*] Pal. sec. *ut convincebatur*. GEBH. Eadem lectio exstat etiam in Lovel. 2. Portug. et Haverk. Sed orta videtur ex scribarum errore; qui quum, omissa voce *vincebatur*, sequentis primam syllabam exarassent, neglegentia animadversa perperam omissum addiderunt, nec tamen τὸ *non* delerunt, ne codicem macularent. Similia alia v. ad 2, 34, 9. *ut vincebantur* habet Leid. 1. Mox *versus*, pro *versa*, Lovel. 2. *vestra* Leid. 2.

§. 3. *Id senectuti suae adminiculum fore*] Vet. lib. *hunc senectuti suae*. SIG. Pal. sec. *hunc senectutis suae adminiculum fore*. GEBH. *id senectutis*

busque consulatibus simul gestis expertum se, nil
concordi collegio firmius ad rempublicam tuendam
esse. novo imperii socio vix jam adsuescere senilem
animum posse: cum moribus notis facilius se com-
municaturum consilia. Subscripsit orationi ejus 4
consul, quum meritis P. Decii laudibus, tum, *quae*
ex concordia consulum bona, quaeque ex discordia
mala in administratione rerum militarium evenirent,
memorando, *quam prope ultimum discrimen suis* 5

suae Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. 4. et Gaertn. [Veith.] Sed litera sibilans fini vocis secundae ex principio sequentis adhaesit. V. ad 28, 25, 2. *adminiculum senectuti* autem ea ratione dictum est, qua plura alia, de quibus v. ad 3, 46, 2. *id senectutis ejus* Lovel. 2. *hunc senectutis suae* Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. B. Sed vulgatum defendit Gronovius ad Senec. Consol. ad Marc. 19. pluribus exemplis docens, pronomina potius genere convenire cum voce sequenti, quam praecedenti.

Duobusque consulatibus simul gestis expertum se, nil concordi collegio] Copula *que* exsulat a Gaertn. vox *simul* a Portug. Deinde *expertum scire* quaedam ex priscis edd. praefecerunt. *nihil* autem est in Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Gaertn. Portug. Haverk. et edd. Aldina prioribus. Reliqui *nil* tuentur. V. ad 6, 40, 3. Tum *concordi collegi* Leid. 2. *concordi collega* Hearnii Oxon. N. in margine. quae alterius lectionis glossa videtur. Supra 4, 17, 9. *Is magistrum equitum ex collegio prioris anni L. Quinctium Cincinnatum dixit.* ubi alia vide. Mox *esset*, pro *esse*, Leid. 1.

Novo imperii socio vix jam adsuescere] *Ñ imperii socio* Leid. 1. *nā imperii socio* Lovel. 2. *novi imperii socio* Voss. 2. et Lovel. 3. ac 4. Vocula *jam* deficit in Leid. 2. et Lovel. 1.

Cum moribus notis facilius se communicaturum consilia] Id est, cum homine, cujus mores noti sunt. V. Gronov. ad Senec. Ep. 7. Praeterea *se facile communicaturum* Lovel. 4. *se potius communicaturum* Gaertn.

§. 4. *Quum meritis P. Decii laudibus, tum quod ex concordia*] Lege *tum quae.* GELEN. *ium meritis* Voss. 2. Leid. 2. Lovel. 1. 2. 3. Portug. Gaertn. Haverk. Hearnii Oxon. N. L. 2. C. et excusi ante Aldum. V. ad 6, 23, 3. Deinde *eumque ex concordia* Lovel. 2. *tum quia ex concordia* Lovel. 1. *tum quod ex concordia* unus retinet Harlej. Mox *cum quae ex discordia* Florent. *quaeque ea concordia*, pro *ex discordia*, Voss. 1. Leid. 1. et Haverk. V. ad 40, 59, 8. et mox hoc cap. ad §. 6. *quam ea discordia* Leid. 2. et Lovel. 1. *quae ex discordia* Lovel. 2. Deinde *mala in ministratione* Voss. 2. *mala administratione* Gaertn.

§. 5. *Memorando, quam prope ad ultimum discrimen*] Voss. uterque, Rott. Helm. *quam pro-*

6 *et collegae certaminibus nuper ventum foret:* admonendo Decium Fabiumque, *ut uno animo, una mente viverent. esse praeterea viros natos militiae, factis magnos, ad verborum linguaeque certamina ru-*
7 *des: ea ingenia consularia esse. Callidos solertesque, juris atque eloquentiae consultos, qualis Ap.*

pe ultimum. Recte. V. ad 6, 42, 10. J. FR. GRON. Non bene videntur haec procedere, *tum memorando* etc. *admonendo.* Certe durum est in his ἀσύνδετον, quod *memorando* inter duo illa ponitur, quorum utrumque ad hoc verbum refertur. DUK. *quam prope ad ultimum* in solis superest Harlej. Portug. et Hearnii Oxon. B. *quam prope in ultimum* in Haverk. Sed recte *quam prope ultimum* Leid. uterque, Florent. Lovel. 1. 2. 3. 4. Gaertn. Oxon. L. 1. 2. N. C. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. V. supra ad 6, 42, 10.

§. 6. *Admonendo Decium Fabiumque, ut uno animo*] Pal. sec. habet *admonendo Decium Fabiumque, uno animo.* GEBH. *amonendo* Lovel. 1. Ita saepe peccarunt librarii. Exempla v. ad 3, 4, 1. 5, 46, 6. 8, 28, 3. et alibi. *Decium Fabiumque, et uno animo* Gaertn. V. ad 21, 28, 8.

Esse praeterea viros natos militiae] Vet. lib. *gnaros militiae.* Vere: nam sequitur oppositum, *ad verborum linguaeque certamina rudes.* Sic supra [c. 20, 8.] *Gnaros Oscae linguae.* SIG. Substituit Sigonius ex MSS. suis *gnaros*: quam bene, nescio. *natus militiae* alius profecto, quam *gnarus*, plusque ab eo requiritur. GRUT. Propertius [1. el. 6, 29.]

Non ego sum laudi, non natus idoneus armis.

Pal. sec. *gnaros militiae*, quod avide probat Sigonius, me invito, quia, hac admissa lectione, decerpitur laudibus Fabii Deciique. amplius enim est, *natum esse militiae*, quam ejusdem *gnarum.* GEBH. *gnaros militiae* etiam Voss. 1. Leid. 2. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. N. ac B. [Veith.] *garos militiae* Lovel. 1. Reliqui, et inter eos Florent. *natos militiae* tuentur; quod etiam Gronovius alteri praeferebat 4. Observ. 17. p. 278. multisque exemplis, etiam ex Livio petitis, inlustravit. V. quoque supra notata ad 4, 13, 11. Mox *linguae certamina*, pro *linguaeque*, Gaertn. Deinde *et ingenia*, pro *ea ingenia*, Lov. 2. 3. 4. *ex ingenia* Leid. 1. V. modo ad §. 4.

§. 7. *Callidos solertesque, juris atque eloquentiae consultos, qualis Ap. Claudius esset*] *calidos* Leid. 2. Lovel. 1. 2. et Portug. solita scribarum aberratione. V. ad 35, 32, 13. *solertesque viris* Lovel. 3. V. ad 2, 44, 5. *solertosque viros* corruptius Portug. et Gaertn. Tum *eloquentiae consularis* Lovel. 2. *eloquentiae consultus* Lovel. 3. *eloquentiae consulatus* Voss. 2. et Lovel. 4. *eloquentiae consulatos* Leid. 1. Aurel. Vict. de Vir. ill. 72. *Eloquentiae consultus ex ea gloriam peperit.* Cic. Orat. 9. Phil. 5. *Neque enim ille magis juris consultus, quam justitiae fuit.* Praeterea *qualis vel Ap. Claudi-*

Claudius esset, urbi ac foro praesides habendos,
praetoresque ad reddenda jura creandos esse. His 8
agendis dies est consumtus. postridie ad praescri-
ptum consulis et consularia et praetoria comitia
habita. Consules creati Q. Fabius et P. Decius: Ap. 9
Claudius praetor; omnes absentes. et L. Volumnio

us *esset* Haverk. *qualis Appius C.* omissa etiam ultima voce, Portug. et Gaertn. [*esset* abest a Veith.]

Urbi ac foro praesides habendos, praetoresque ad reddenda jura creandos esse] Rejiciunt copulam *que* Pall. duo. at secundus *creandos fore.* GEBH. *urbis ac foro* quaedam ex prioribus edd. *urbi ac fori* Leid. ambo, et Lovel. 1. neque aliter Florent. a m. 2. in quo corruptius *urbi ac tori* a m. 1. legebatur. *Praeses urbi ac foro* similiter dictum est, ac *princeps nobilitati, adjutor consiliis,* et similia, de quibus v. ad Livii 39, 47, 11. Mox copula *que* deficit etiam in Lovel. 3. Hinc *creatos esse* legit Lovel. 2. *creandos fore* Haverk.

§. 9. *Consules creati Q. Fabius et P. Decius: Ap. Claudius praetor*] *Creati consules* Leid. 1. Lovel. 1. Portug. Gaertn. et Haverk. Sed prior vox *consules* exsulat a Voss. 1. Hinc *Q. Fabius Max.* legit Lovel. 4. Postea *Ap. Claudio pr.* Lovel. 3. *Ap. Claudius pre. Ro.* Leid. 2. *Ap. Claudius p. R.* Lovel. 1.

Omnes absentes] Oportuit Q. Fabium ac P. Decium non descendisse in campum Martium; alioqui utique praesentes erant. Appius autem erat in Hetruria. Caeterum cum aliud fuerit tempus creandi, aliud ineundi magistratus, Livius in nunc sequentibus frequenter numerum adjicit posteriori tempori, quanquam ea res indiligenter ab eo observata est multis in locis. GLAR. Non est praetereundum hoc in loco, quin dicendi genus hoc, quod multos saepe, inprimis autem Glareanum, torsit, explicetur; id est, quid sit apud Livium, *absentem consulem* aut *praetorem creari:* non enim cum significat tantum, qui abest ab urbe, sed etiam, qui, cum in urbe sit, abest a campo; in quo tamen comitia creandi magistratus causa habeantur. Sic loquitur 4. [42, 1.] *Plebs tribunos plebis Sex. Tempanium, A. Sellium absentes fecit.* hos vero ex castris in urbem cum consule reversos paucis ante versibus tradidit: et hoc libro supra [c. 5, 14.] *Consul ex dictatura factus M. Valerius. Non petentem, atque adeo absentem creatum tradidere quidam.* Sic hoc loco Q. Fabius et P. Decius facti consules sunt, cum in campo non adessent, Ap. Claudius praetor, cum non solum in campo, sed ne in urbe quidem tum, sed in Etruria, versaretur. Hoc autem ita esse, aperte docet Dionysius l. 9. [p. 599.] de Ap. Claudio consule absente facto, id est, ut ipse interpretatur, qui in campum non descenderat: Ἄππιον Κλαύδιον πολλὰ ἀντειπόντα καὶ οὐδ' εἰς τὸ πεδίον ἐλθεῖν βουληθέντα ἕνεκα τῶν ἀρχαιρεσιῶν, οὐδὲν ἧττον προεβούλευσάν τε καὶ ἐψηφίσαντο ἀπόντα ὕπατον. †. „*Absentes* hos dici, aeque

ex senatusconsulto et scito plebis prorogatum in annum imperium eſt.

1 XXIII. Eo anno prodigia multa fuerunt: quorum averruncandorum cauſſa supplicationes in bi-
2 duum senatus decrevit. Publice vinum ac tus prae-

„ Glareanus, atque Sigonius scivit. „ †. SIG. Et tamen, qua ratione *absentes* dictum sit, lectorem despicere jubet Glareanus ad 4, 42, 1. Vide autem eadem fere monentem Sigonium ad Livii 26, 22, 13. *Absentes* etiam illos dictos eſſe, qui ab urbe aberant, conſtat ex Livii 24. 43, 5. *Creati consules ambo absentes.* Poſtea eodem cap. addit: *Comitiis perfectis, auctore Q. Fabio consule, designati consules Romam arcessiti magistratum inierunt.*

Ex senatusconsulto et scito plebis prorogatum in annum imperium est] *Ex se et scito plebis* Lovel. 3. V. ad 27, 25, 3. *ex senatu consultu* Haverk. Deinde praepositio *in* omittitur in Leid. 1. sed eam intercepit litera finalis vocis praecedentis. V. supra hoc lib. c. 13, 3. *prorogatum in annum*, ut *reficere in annum*. V. ad 4, 55, 6. Ceterum rogat Doujatius, an non potius ex senatus auctoritate, quae leges et plebiscita praecedere hisce temporibus solebat? et respondet, haec saepe confundi. Sed proprie *senatus auctoritas* dicebatur, quum vel senatus non legitimus aliquid decreverat, vel tribunus plebis interceſſerat; *senatusconsultum* si nihil tale interveniſſet. interdum tamen *senatus auctoritas* pro *senatusconsulto* ponitur. V. Manut. ad Cic. 1. ad famil. ep. 1. Hic ergo proprie Livius dixit *ex senatusconsulto*, non *ex senatus auctoritate*. Verum eſt. Patres hac tempeſtate ante initum suffragium auctores fieri debuiſſe; sed id obtinebat in comitiis centuriatis et curiatis, non tributis, unde Patres lege Publilia et Laetoria submoti erant. V. pluribus haec docte exsequentem Gronov. 1. Obs. 25. Quin etiam in illis, in quibus Patres auctores fieri debebant, eorum decretum vocatur *senatusconsultum*. Liv. l. 6. cap. ult. *Factum senatusconsultum, ut duo viros aediles ex Patribus dictator populum rogaret: Patres auctores omnibus ejus anni comitiis fierent.* Hic alia res eſſe videtur. Senatus quum ex utilitate reipublicae eſſe censeret, ut Volumnio in annum imperium prorogaretur, interposito senatusconsulto tribunis plebis negotium dedit, ut ea de re ad plebem comitiis tributis ferrent. Supra 8, 23, 12. *Actum cum tribunis est, ad populum ferrent, ut, quum Publilius Philo consulatu abisset, pro consule rem gereret.* Hoc lib. cap. praec. *Tribunis plebis negotium datum est,* (nempe a senatu, ut praecedentia docent,) *ut plebeiscito juberetur P. Sempronius praetor triumviros in ea loca colonis deducendis creare.* 27, 22, 5. *Prorogatum imperium et L. Veturio Philoni est.* Quod in L. Veturio, idem in C. *Aurunculejo decretum ab senatu, latumque de prorogando imperio ad populum est.* Nisi quis locum hunc alio pertinere censeat. 34, 53, 1. *Q. Aelius Tubero tribunus plebis ex senatusconsulto tulit ad plebem,*

bitum. supplicatum iere frequentes viri feminaeque.
Insignem supplicationem fecit certamen in sacello 3
Pudicitiae patriciae, quae in foro boario eſt ad ae-
dem rotundam Herculis, inter matronas ortum. Vir- 4
giniam, Auli filiam, patriciam plebejo nuptam L.

plebsque scivit, ut Latinae duae coloniae deducerentur. 35, 20, 9. *His duobus primum senatusconsulto, deinde plebis etiam scito permutatae provinciae sunt.* c. 40, 5. *Eodem hoc anno Vibonem colonia deducta est senatusconsulto plebisque scito.*

§. 1. *Eo anno prodigia multa fuerunt*] *Eodem anno* Hearnii Oxon. C. V. supra hoc libro ad c. 10, 6. Tum *fuere* Lovel. 4. et Haverk.

Quorum averruncandorum caussa] *quorum procurandorum* Lovel. 4. *quorum advertendorum* Hearnii Oxon. L. 1. 2. et N. in contextu. *quorum avertendorum* Voſſ. 1. in margine, Voſſ. 2. Leid. 2. Lovel. 1. 2. 3. Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. et Oxon. B. ac C. [Veith.] Sed, nubem pro Junone amplexi, scribae pro voce minus nota notiorem, quae ejus interpretatio erat, in contextum receperunt. V. quae notantur supra ad 8, 6, 11. et Gronov. ad Livii 29, 27, 2.

§. 2. *Publice vinum ac thus praebitum*] Vet. lib. *ac thus sacrificiis praebitum.* SIG. Pall. duo *thus plebi datum praebiturum.* Ceterum illud *sacrificiis* intrusum ab Sigonio aspernantur quoque vetuſtae editiones. GEBH. Valde corrupte haec in scriptis habentur: in uno consentiunt, quod ignorant τὸ *sacrificiis* ab Sigonio additum. J. FR. GRON. Neque ego τὸ *sacrificiis* in ullo cod. ne illis quidem, qui ceteroquin plerumque vet. lib. Sigonii adsentiuntur, inveni. Praeterea *ac par thus biduum* Voſſ. 1. *ac pāthus biduum* Leid. 2. et Lovel. 1. *ac thus plebituūm* Voſſ. 2. et Leid. 1. neque aliter Lovel. 4. nisi quod voces *ac thus* omittat, relicta tamen lacuna. *ac tum sprebituum* Florent. *ac thus plebi datum praebiturum* Lovel. 3. *ac per thus*, reliquis omiſſis, Hearnii Oxon. L. 2. *ac thus biduum* Oxon. C. *ac thus exhibuerunt* Oxon. N. sed a manu altera. Vocem itaque a Sigonio additam, et a Gebhardo ac Gronovio damnatam, sed in contextu relictam, inde ejeci. Ex vitiosa autem cod. Florent. scriptura patet, librarium ejus *tus* sine adspiratione scribendum censuisse: quam orthographiam plurimi probarunt. V. Achill. Stat. ad Tibulli. 1. eleg. 3, 34. Dausquej. in Orthogr. part. 2. et Voſſ. in Etymol. ling. Lat. in v. *Tus.* Vox *publice* deficit etiam in Leid. 2. Mox *supplicatum ire* Voſſ. 1. Leid. uterque, et Lovel. 1. V. ad 45, 2, 7.

§. 3. *Certamen in sacello pudicitiae patriciae, quae in foro boario est ad aedem*] Vox *patriciae* deeſt in Gaertn. et quibusdam edd. vett. Tum *quae in foro bovario est* Florent. Lovel. 1. 2. et Hearnii Oxon. N. in contextu. V. ad 35, 40, 8. *quod in foro bovario est* Leid. 2. et Haverk. *quod in foro boario est* Gaertn. Portug. et Hearnii Oxon. C. [Veith.] *in sacello Pudicitiae in foro boario patriciae, quod est ad aedem* Lovel. 3.

§. 4. *Virginiam, Auli filiam,*

Volumnio consuli, matronae, quod e Patribus enupsiſſet, sacris arcuerant. Brevis altercatio inde ex iracundia muliebri in contentionem animorum exar-
5 sit. quum se Virginia et patriciam et pudicam in patriciae Pudicitiae templum ingreſſam, et uni nuptam, ad quem virgo deducta sit; nec se viri honorumve

patriciam plebejo nuptam Volumnio] *Verginiam* Florent. Voſſ. 1. Leid. ambo, Lovel. 1. 3. 4. quomodo iidem codd. cum Voſſ. 2. etiam mox §. seq. exhibent, et Exc. Pithoei apud Hearnium hoc loco. V. supra ad 2, 17, 1. *Virginii Auli P. filiam* Gaertn. Deinde *nuptam L. Volumnio* Voſſ. uterque, Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. Harlej. Portug. Gaertn. Klock. Haverk. Hearnii Oxon. N. L. 2. C. omnesque editi usque ad Curionem, qui primus praenomen omisit. Tot itaque codicum teſtimonio firmatum revocavi; quod interim etiam Sigonius fecerat, sed a nullo auditus.

Quod e Patribus nupsisset] Lege *enupsisset*. GELEN. *nupsisset* in solo apud me Harlej. supereſt; itaque primum editum vidi Mediolani anno 1480. neque eam lectionem recepit nisi Frobenius anno 1531. unde Gelenio priorem lectionem revocandi occasio data eſt. *nupsisset* se etiam in Aleriensi ed. reperisse Hearne teſtatur. Romana tamen anni 1472. *enupsisset* obfert. quod etiam in omnibus scriptis meis supereſt, nisi quod *emisisset* legat Haverk. Praeterea *de Patribus* Lovel. 4. Male. Supra 4, 4, 7. *Neque vestras filias sororesque enubere sinendo e Patribus.* ubi etiam de verbo *enubere* plura dicta sunt. Mox *sacris arguerant*, pro *arcuerant*, Voſſ. uterque, Leid. uterque, Lovel. 1. 3. 4. Gaertn. et Haverk. V. ad 6, 25, 6.

Brevis altercatio inde] *Brevis autem altercatio* Voſſ. 2. et Lov. 3. *Brevis altricatio* Leid. 2. et Gaertn. V. ad 4, 6, 1. Mox *in contemptionem* Voſſ. 2. Lovel. 2. 3. et Portug. *in contempsionem* Gaertn. Ita etiam *contendere* et *contemnere* in Mſtis confundi solent. V. ad 6, 6, 6. *in concionem* Leid. 2. V. ad 4, 6, 4. Adde infra hoc lib. ad c. 26, 6.

§. 5. *Et uni nuptam, ad quem virgo deducta sit*] Signatum in re nuptiali verbum. Propertius [4. eleg. 3, 13.]

Quae mihi deductae fax omen praetulit.

Pal. sec. *virgo devecta*. GEBH. Ita et Haverk. Sed *deducere* hoc sensu inluſtrant Jan. Gulielm. in Plautum Miscell. Quaeſt. c. 4. et Gronov. ad Plauti Milit. Glor. 3, 1, 91. Praeterea *vetuni nuptam* Leid. 1. *uni nuptam* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Haverk. [Veith.] *Volumnio nuptam* Lovel. 2. *viri nuptam* Gaertn. qui idem etiam *atque virgo*, pro *ad quem virgo*, librarii culpa exhibet.

Nec se viri honorumve ejus ac rerum gestarum poenitere] *bonorumve* Lovel. 2. Tum *nec rerum gestarum* Hearnii Oxon. C. Deinde *poeniteret* Lovel. 2. et 3.

Vero gloriaretur] *non gloriaretur* Leid. 2. *verum gloriaretur* Lov. 2. et Neap. Latinii. Doujatio rotundius futurum videbatur, si *vere* legeretur; agnoscit tamen

ejus ac rerum gestarum poenitere, vero gloriaretur.
Facto deinde egregio magnifica verba adauxit. in 6
vico Longo, ubi habitabat, ex parte aedium, quod
satis eſſet loci modico sacello, exclusit; aramque ibi
posuit. et, convocatis plebejis matronis, conqueſta
injuriam patriciarum, *Hanc ego aram*, inquit, *Pu-* 7

vero accipi poſſe pro re omnino vera, ex vero. Hinc efficit, priori conjectura opus non fuiſſe. Sane *vero* hoc sensu poni docuerunt Sciopp. 4. Susp. lect. 20. et Cortius ad Salluſt. Catil. 58, 16. et 61, 1. V. etiam infra ad 40, 9, 8.

§. 6. *Quod satis esset loci modico sacello, exclusit*] V. Gronovium 3. Obs. 13. DUK. *quod satis esse* Leid. 2. Paullo ante *Facto deinde egregiore* Portug. a m. 1. et *adduxit*, pro *adauxit*, Haverk.

Convocatis plebejis matronis] Vir doctus legere videtur ad Tacitum *convocatis plebejis matrimoniis*. ut dicitur ab aliis *conjugium* pro *conjuge*, *servitium* pro *servo*, *clientelae* pro *clientibus*. MOD. *matrimoniis* MS. recte. *matrimonium* enim pro matrona, ut in Tacito *conjugium principis* pro conjuge principis, et *clientelae* pro clientibus. V. Lipsium ad Tac. 12. Ann. 65. Virg. 3. Aen. [296.]

Conjugio Aeacidae Pyrrhi sceptrisque potitum.

Apulej. 9. de As. aur. p. 154. ed. Colv. *Pudicitiamque caro conjugio conservare summa diligentia cuperet.* KLOCK. *matrimoniis* etiam Florent. Voſſ. 1. Leid. ambo, Lovel. 1. 2. in contextu, Portug. et Gaertn. Ita loquitur saepe Juſtinus, locis, quae lexicographi notarunt. Adde 18, 5. *Ut et juventus matrimonia, et urbs sobolem haberet.* Florus 1, 1. *Itaque matrimonia a finitimis petita.* ubi v. Cel. Dukerum. Subdubito tamen, an ita Livius loquutus sit, quia non modo in ipso, sed ne in aequalibus quidem scriptoribus, simile exemplum obcurrit. Paullo ante *aramque ibi imposuit* Gaertn. pro *posuit*. Sed prima syllaba *im*, vel I, nata eſt ex praecedentis vocis litera finali. V. ad 5, 37, 7. *Ponere aram*, ut apud Ovid. Ep. 21. Her. 157.

Ter mihi jam veniens positas Hymenaeus ad aras
Fugit.

1. Faſt. 275.

Ara mihi posita est parvo conjuncta sacello.

Poteſt etiam *aram posuit* accipi pro aram dedicavit: quo sensu *ponere* apud Livium et alios passim obcurrit.

Conquesta injuriam patriciarum] Pall. duo *conquesta de injuria*. Sic mox c. 24. referunt Pall. duo *P. Decius de senatus injuria querebatur*. GEBH. *conquestam injuriam* Gaertn. *conquesta injuria* Leid. ambo, Lovel. 1. et Harlej. quasi deponens hic accipiendum foret forma passiva. Potius tamen exiſtimo, librarios ita scripsiſſe ob illam cauſſam, quam dedi supra 6, 3, 8. ex qua eadem cauſſa etiam nata eſt modo memorata cod. Gaertner. scriptura, ut et *conquesta injuriarum patriciarum* in Lovel. 2. *conquesta de injuria* Lovel. 3. 4. et Hearnii Oxon. L. 1.

dicitiae plebejae dedico: vosque hortor, ut, quod
certamen virtutis viros in hac civitate tenet, hoc pu-
8 *dicitiae inter matronas sit: detisque operam, ut haec*
ara, quam illa, si quid potest, sanctius et a ca-
9 *stioribus coli dicatur.* Eodem ferme ritu et haec
ara, quo illa antiquior, culta eſt; ut nulla, nisi

Vulgatum praefero. Infra 35, 12, 4. *Thoas praetor eorum conquestus injurias Romanorum.* lib. 39, 3, 2. *Id Cenomani conquesti Romae apud senatum.* Et ita 29, 9, 11. *Quos ad conquerendas injurias ad P. Scipionem profectos audivit.* et 31, 31, 2. *Quum ad conquerendas Philippi injurias in tot socias nobis urbes venissem.* pro *ad conquerendum injurias.* Et ita saepius etiam Livium *queri injuriam, necem* et similia dixiſſe, infra videbimus ad 29, 19, 5. Vox *patriciarum* exsulat a Lovel. 4.

§. 7. *Hanc ego aram, inquit, Pudicitiae plebejae dedico*] Vocem *aram* omisit scriba Harlej. *Hanc aram ego, inquit* praefert Leid. 1. *Pudicitiae dedico plebejae* Voſſ. 2. et Lovel. 3.

Vosque hortor, ut, quod certamen virtutis viros in hac civitate tenet] *vosque exortor, et quod certamen* Haverk. Tum vox *virtutis* deeſt in Lovel. 4. sequens *viros* in Lovel. 3. cujus loco *pares* praefert Portug. Mox *hec pudicitiae*, pro *hoc*, Lovel. 2.

§. 8. *Si quid potest, sanctius et a castioribus coli dicatur*] *si quidem sanctius et e castioribus* Lovel. 2. Displicuiſſe videtur librario, *τὸ quid* hic abundare; quod tamen poſt voculam *si* frequens eſt. V. ad 3, 48, 4. *si quid potest, a sanctioribus et castioribus* Harlej. et editi Aldo priores. Non placet propter id, quod additur. *mulier* enim *sancta* eſt caſta. V. Viros doctos ad Phaedri 3. fab. 10, 30. At *sanctius colere* eſt majori religione colere. apud Cic. 1. de Nat. Deor. 21. *Pie sancteque colimus naturam excellentem atque praestantem.* 2, 24. *Non eum, quem nostri majores auguste sancteque Liberum cum Cerere et Libera consecraverunt.*

§. 9. *Eodem ferme ritu et haec ara, quo illa antiquior, culta est*] *non quod illa antiquior* Voſſ. 2. *nisi quod illa antiquior* Lovel. 4. *quod illa antiquior* Voſſ. 1. Leid. ambo, et Lovel. 1. ac 3. *qua illa antiquior* Haverk. *quam illa antiquior* Florent. a m. 2. Tum *est culta* Portug. Gaertn. et Haverk.

Ut nulla, nisi spectatae pudicitiae matrona, et quae uni viro nupta fuisset] *ut nulla non spectatae pudicitiae matrona* Voſſ. 2. et Lovel. 3. Vox *viro* in quibusdam non comparet edd. principibus.

§. 10. *Vulgata dein religio a pollutis*] Hoc Latine loquentibus puto eſſe *religio enunciata est a profanis.* Horatius 3. od. 2, 26. *Qui Cereris sacrum vulgarit arcanae.* Ovidius 2. Art. Amat. 601.

Quis Cereris ritus ausit vulgare profanis?

Petron. 17. *Ne, quod in sacello Priapi vidistis, vulgetis.* et 18. *Neque sacra quemquam vulga-*

spectatae pudicitiae matrona, et quae uni viro nupta fuisset, jus sacrificandi haberet. Vulgata dein 10
religio a pollutis, nec matronis solum, sed omnis
ordinis feminis, postremo in oblivionem venit. Eo- 11
dem anno Cn. et Q. Ogulnii aediles curules aliquot
foeneratoribus diem dixerunt: quorum bonis multa- 12

turum. *Enunciare* dixit Livius infra c. 38, 9. *Quae visa auditaque in eo loco essent, non enunciaturum.* de quo Gronovius ad 9, 16, 7. Sed non adparet quidquam in sacro Pudicitiae fuisse, quod enunciari nefas esset. Suspicor deleta praepositione legendum *Vulgata dein religio pollutis*, et sententiam esse: quum primum non nisi spectatae pudicitiae matronae, et quae uni viro nuptae fuissent, sacrificandi in hoc sacello jus haberent, deinde hoc sacrum cum aliis quoque communicatum, et ad id etiam stupris atque adulteriis pollutas, non matronas solum, verum etiam promiscue omnis ordinis foeminas, admissas fuisse. *Vulgare* est saepe vulgo promiscue pluribus tribuere, et cum pluribus communicare, quod Livius cum praepositionibus *in*, *cum* et *per* effert 2, 41, 4. 4, 1, 3. et c. 30, 8. ac 28, 27, 6. Sed non minus cum tertio casu dicitur. Cic. de Arusp. resp. 27. *Quae navis umquam in flumine publico tam vulgata omnibus, quam istius aetas fuit?* Senec. Hippol. 910. *Et castum diu Vulgare populis corpus.* Cetera, quae huc pertinent, legi possunt apud Gyraldum in Historia Deor. Syntagm. 1. p. 35. ed. Lugd. et Passeratium ad Propert. 2. el. 6. p. 271. *SODALITAS. PUDICITIAE. SERVANDAE* in inscriptione apud Sponium in Miscell. c. 2. in fine et in Gudianis p. 207, 10. quae fuerit, et an aliquid commune cum hoc sacro habuerit, mihi incognitum est. DUK. *Vulgata deinde religio* Leid. 2. Lovel. 2. Harlej. Portug. Haverk. Gaertn. et editi usque ad Froben. qui anno 1535. *dein* recepit: cum quo faciunt reliqui codices. V. ad 3, 3, 6. Tum *ab pollutis* Portug. Gaertn. et Haverk. Mox *ne a matronis*, pro *nec*, Voss. 2. *nec a matrimonio* Haverk. quomodo quum hoc loco peccarit scriba, id me confirmat, idem hominum genus similiter supra peccare potuisse hoc cap. §. 6.

§. 11. *Eodem anno Cn. et Q. Ogulnii aediles curules aliquot foeneratoribus diem dixerunt*] Pall. duo et ed. Camp. *Oguinii.* Pal. sec. *Cogninii aediles curules aliquot diem foeneratoribus dixerunt.* GEBH. *Cn. et Q. Oguinii aediles curules* Voss. 2. Leid. 1. et Gaertn. neque aliter Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. nisi quod vocem *curules* omittant. *Cornelius et Q. Egunii aediles curules* Lovel. 2. *Cn. et Q. Eginii aediles curules* Hearnii Ox. L. 1. *Oguini* Lovel. 3. *Ognunii* Lovel. 4. *Ogolini* Gaertn. *Cn. Q. Ogmunii curules* Haverk. Similia lectionum monstra supra erant in Mstis hoc lib. c. 6, 3. Tum *aliquibus foeneratoribus* Lovel. 2. V. ad 6, 27, 8. *aliquot senatoribus* Leid. 2. Ita autem peccatum a librariis, quum *sen'atoribus* scriptum esset, propter similitudinem literarum *s* et *f*. V. ad 22, 28, 10. Vocem *diem* omittit Lovel. 3.

tis, ex eo, quod in publicum redactum est, aenea in Capitolio limina, et trium mensarum argentea vasa in cella Jovis, Jovemque in culmine cum qua-

§. 12. *Quorum bonis mulctatis*] *multatis* Leid. 1. Lovel. 1. ac 2. a m. 1. cum edd. Rom. anni 1472. et Parm. V. ad Livii 2, 52, 4. Insolens autem est locutio *multare bona*, quum potius dicendum foret *multare bonis*, quemadmodum *multare agro:* ea itaque displicuit librariis Voss. 2. et Lovel. 3. qui *quorum bonis instatis* perperam dederunt. Livius potius *quorum bonis multatis* dixit, quam *quibus bonis multatis*, ut concursum ablativorum evitaret, quemadmodum observat Doujatius.

Aenea in Capitolio limina] *janua* Lovel. 2. *lumina* Leid. 2. sollemni scribarum errore. lis, quae notavi ad Silii 1, 66. adde Cel. Burm. ad Suet. Calig. 45. *luminaria* habet Lovel. 4. An hujus lectionis auctor ob oculos habuit locum Eginh. in vita Caroli M. 26? *Mirae pulchritudinis basilicam Aquisgrani exstruxit, auroque et argento et luminaribus, atque ex aere solido cancellis et januis ornavit.* Sed vulgatum probum est. De aeneis Capitolii liminibus v. Just. Rycquium de Capitol. 17. Mox *in cellam Jovis*, pro *in cella*, Voss. 1.

Jovemque in culmine cum quadrigis] Ilas *argenteas* fuisse, ex hoc loco scribit Rycquius de Capitol. 15. *aeneas* Nardinus 5. Rom. vet. 15. Mihi ex verbis Livii neutrum pro certo videtur adfirmari posse. Sed Rycquius secum non satis consentit: nam si ex eo, quod de *argenteis vasis* praecedit, colligere voluit, quadrigas quoque argenteas fuisse, etiam de simulacro lupae et infantium idem statuere debuerat; at c. 24. non videtur improbare sententiam eorum, qui hoc aeneum fuisse putant. DUK. *Jovem in culmine* Voss. 2. et Lovel. 3.

Et ad ficum Ruminalem simulacra infantium conditorum urbis sub uberibus lupae posuerunt] *et aficitum Ruminalem* Voss. 1. a m. 1. vocula *et* deficit in edd. Rom. anni 1472. et Parm. Tum *simulacrum infantium* Voss. 2. Deinde praepositio *sub* exsulat ab eodem Voss. 2. ut et Leid. 1. atque Lovel. 2. 3. 4. Tandem *posuere* Lovel. 4. Ceterum de lupae infantium nutricis simulacro v. Just. Rycquium de Capitol. 24.

Semitamque saxo quadrato a Capena porta ad Martis straverunt] Utrobique [hic et mox *ad Cereris aedem*] *aedem* scriba benignus de suo adjecit. GELEN. Quaerunt viri docti in libro de Tutela Viarum part. 2, 3. p. 349. an cura sternendarum viarum (in Urbe scilicet, ut ex iis intelligitur, quae paullo post de cura viarum in Urbe definiunt) aedilibus etiam injuncta fuerit? et respondent, ita quidem videri posse ex hoc loco Livii, et ex eo, qui cap. ult. hujus libri est: *ab aedilibus curulibus, damnatis aliquot pecuariis, via a Martis silice ad Bovillas perstrata est.* nec non ex iis, quae de clivo Publicio in Varrone 4. de ling. Lat. p. 38. Ovidio 5. Fast. 287. et Festo in v. *Publicius* leguntur: verum curam sternendarum viarum in Urbe penes censores et IV viros fuisse; aediles vero aliquando ex multatitia pecunia, jussu senatus et populi, aliquando etiam privatis sumtibus, ob *primum adscensum ad honoris*

drigis, et ad ſicum Ruminalem ſimulacra infantium conditorum Urbis ſub uberibus lupae poſuerunt; ſemitamque ſaxo quadrato a Capena porta ad Mar-

amplioris, gradum, ut Cicero, et *πρώτην τῶν ἐπιφανῶν ἀρχῶν*, ut Plutarchus vocant, extra ordinem vias muniviſſe. In his nonnihil ſcrupuli eſt. Nam Martis aedes, de qua hic Livius agit, extra Urbem haud procul porta Capena erat, ut ex Livii l. 7, 23. et Ovidii 6. Faſt. 191. conſtat. V. Donat. 3. de urbe Rom. 13. et Nardin. 3. Rom. vet. 2. Et Bovillas ad x. ab urbe lapidem ponit Tabula Peutingeriana, ad xi. Scholiaſtes vetus Perſii ad ſatyr. 6, 55. Quomodo ergo, quum de *plateis* in Urbe quaerunt, ad illas loca Livii referri poſſunt? Veniebat in mentem, aedem Martis poſſe dici *in Urbe* fuiſſe, quemadmodum JCti *Romae esse*, vel *fieri*, dicunt, quae in continentibus Urbis aedificiis ſunt, vel fiunt. Nec tamen hoc omnino ſatisfacit, quia aliud eſt *in Urbe*, aliud *Romae*. *urbis* enim *appellatio muris*, *Romae autem continentibus aedificiis finitur*, *quod latius patere* ſcribit Paulus l. 2. pr. D. de U. S. Et ut hoc de Martis templo concedatur, tamen vix eſt, ut via a Martis ad Bovillas *in Urbe* fuiſſe dici poſſit, aut Bovillae eo tempore, de quo eſt infra c. ult. *in continentibus Urbis aedificiis* numerari potuerint. Nam quod Propertius 4. el. 1, 33. et Ovidius 3. Faſt. 667. Bovillas *suburbanas* vocant, id ad hanc aetatem, qua nondum tanta erat amplitudo Urbis, referri non poteſt. Nam ſic Florus 1, 11, 7. *Tibur*, quod fere xx. lapide ab urbe aberat, et olim bella cum Romanis geſſerat, *nunc*, id eſt, ſua aetate, *suburbanum* vocat. Quamquam autem neutrum horum locorum Livii ad vias in Urbe pertinere puto, tamen, ſi quis credere velit, hoc tempore aedilibus etiam injunctam fuiſſe curam viarum in Urbe, illius ſententiae confutandae non ſufficit, quod dicitur, *curam sternendarum viarum in Urbe apud censores et IV viros fuisse*; ſed oſtendendum eſt, id jam A. V. ccccLVII. et ccccLX. ita fuiſſe, in quorum annorum rebus geſtis haec quoque de viis prodit Livius. Mihi probabilius videtur, curam viarum in Urbe primum magis ad aedilium, quam cenſorum, munus pertinuiſſe. Nam et naturae rei conveniens eſt, ut, quibus cura aedium et locorum publicorum mandata erat, iidem etiam vias in Urbe curarent; nec cenſores ab initio hujus rei cauſa inſtituti ſunt. Quando autem hi hoc jure uti coeperint, et utrum id a ſenatu aut a populo iis tributum fuerit, an alia quadam ratione acceperint, nusquam proditum ſcio. Nec credo Lipſio c. 18. de Magiſtrat. Rom. ſine auctoritate veterum ſcribenti, cenſores curam illam *in Urbe semper* habuiſſe, *extra Urbem paullo serius* ſumſiſſe. Certe in verbis Livii 41, 27, 5. quem hujus ſententiae auctorem laudat, nihil eſt, unde colligi poſſit, quod de cenſorum cura viarum *in Urbe* dicit. *Censores*, aït Livius in A. V. ıɔLxxix. *vias sternendas silice in Urbe*, *glarea substernendas extra urbem*, *marginandasque primi omnium locaverunt.* Nec ullam, quod quidem ſciam, viam a cenſoribus, ſive in urbe, ſive extra eam, munitam ante cenſuram Ap. Claudii et A. V. ccccxLI. tradiderunt veteres, Appiam ſcilicet, quae extra Urbem erat. Quod ſi jam de-

13 tis ſtraverunt. et ab aedilibus plebejis L. Aelio Paeto et C. Fulvio Curvo, ex multaticia item pecunia, quam exegerunt pecuariis damnatis, ludi facti; pateraeque aureae ad Cereris positae.

mus, statim ab initio inſtituti hujus magiſtratus munus cenſorum fuiſſe, vias in Urbe sternere et curare, tamen ex eo non consequeretur, idem ad aediles non pertinuiſſe. Nam quum deinde quatuorviri Viarum in Urbe curandarum creati sunt, tamen censores quoque hanc curam adminiſtrarunt. De quatuorviris viarum in Urbe curandarum hoc addo, Virum doctum, quum haec duo loca in Livii l. 10. de viis in Urbe accipiat, non satis accurate videri statuere, hoc aedilibus extra ordinem datum fuiſſe, eo quod cura viarum in Urbe non solum apud *censores*, verum etiam apud *quatuorviros* eſſet. Nam quo argumento probat, hos jam A. V. CCCCLVII. et CCCCLX. in republica fuiſſe? Quo tempore hi primum inſtituti fuerint, non pro certo dici poſſe reor. Pomponius in l. 2. §. 30. D. de orig. Jur. auctor eſt, *eodem tempore* quatuorviros, qui curam viarum gererent, triumviros monetales, et capitales conſtitutos fuiſſe. Triumviros capitales A. V. CCCCLXIV. primum creatos putat Pighius in Annal. ex Epit. Liv. l. 11. ubi poſt relatum Curii consulatum ac triumphos, et deductionem aliquot coloniarum additur, *Triumviri capitales tunc primum creati sunt.* Sed ex hoc nihil certi de ea re ſtatui poteſt: non enim magis neceſſe eſt, haec omnia ad unum annum adligari, quam alia in iisdem Epitomis, quae auctor illarum per plures annos sparsa saepe in unum cogit. Nec ex eo, quod Pomponius dicit, hos et decemviros litibus judicandis *eodem tempore* conſtitutos, conficitur, hos omnes eodem anno in rempublicam veniſſe, si alia argumenta, quibus hoc oſtendi possit, non suppetant. Nam multa apud Pomponium ἐν πλάτει accipi debent, nec ad accuratam temporum rationem exigi poſſunt. Gutherius quidem 3. de Offic. dom. Aug. 19. triumvirorum capitalium creationem in annum Urbis CCCCLXV. confert, et auctores citat Faſtos, atque ex iis etiam nomina illorum, si Dis placet, nobis adnumerat. Et sequitur eum, ut saepe peſſima quaeque, stupor Pitisci in Lexico Antiquitatum. Sed omnes, quas vidi, Faſtorum editiones Q. Marcium Tremulum et P. Cornelium Arvinam, e quibus Gutherius primos triumviros capitales facit, eo anno consules habent. Quae Gutherio tanti erroris causa fuerit, non poſſum excogitare. Sed suspicor, ortum fuiſſe ex edit. Faſtorum Panvini, in cujus margine ad haec nomina consulum adscriptum eſt, *III. viri capitales primi.* Sed, ut ad verba Livii, quorum occasione longius, quam debueram, evagatus sum, redeam, quod doctiſsimus Auctor libri de Tutela viarum, qui aedilibus poſt censores in rempublicam inductos omnem curam ordinariam viarum in Urbe adimit, porro scribit, eos aliquando ex pecunia multaticia *jussu senatus et populi extra ordinem* vias (in Urbe, scilicet, de quibus ibi agit) muniviſſe, de eo nihil in Livii, Ovidii, Varronis, et Feſti prolatis ab eo locis dici video: nec adsequor, quod denique addit, aliquando etiam *privatis sumtibus* hoc ab iis fa-

XXIV. Q. inde Fabius quintum et P. Decius 1
tum consulatum ineunt, tribus consulatibus
uraque collegae; nec gloria magis rerum, quae 2
is erat, quam concordia, inter se clari. quae

ob primum adscensum ad is amplioris gradum, et ν τῶν ἐπιφανῶν ἀρΧῶν, ero et Plutarchus vocant. in his sit consequutio, Ci. de Legibus 3. et Plutarch. llo Aemilio in princ. aedi- curulem ita vocant, ergo curules interdum priva- tibus *ob primum adscen- d honoris amplioris gra-* et πρώτην τῶν ἐπιφανῶν vias in urbe muniebant, res, quam ego sum, vide- DUK. *ab Capena porta* . Gaertn. et Haverk. qui dices cum Voss. 2. Harlej. rnii B. atque N. in margi- eith.) *ad Martis aedem* runt; sed *ad Martis tem-* N. in contextu. Verum et et *templum* ex glossa mar- dscripta in contextum in- quas voces Livius saepius re solet. Supra 2, 51, 2. *mo pugnatum ad Spei sit Marte.* (* 28, 11, 7.) 40, 51, *eatrum et proscenium ad nis, aedem Jovis in Capi- ocavit.* 41, 28, 2. *Alterum upplicatio ad Cereris, Li- Liberaeque fuit.* V. San- in Minerva 4, 4. in voce , et quae ibi notavit Cl. nius. Similiter, ut hoc errarunt librarii saepe. Livii 1, 41, 4. 23, 33, 4. , 3. alia v. ad 37, 18, 1. a eamdem vocem, quam rperam addiderunt, per- omiserunt supra 5, 21, 10. *e statuerunt* Voss. 1. a m. tug. Gaertn. et Haverk.

. *Ab aedilibus plebejis L. Paeto et C. Fulvio Curvo*] Tertia vox non adparet in Haverk. nec quinta in Leid. 2. et Lovel. 1. *L. Aemilio Paeto* male legunt Harlej. et quaedam ex edd. vett. V. ad 9, 7, 13. Copula *et* deficit in Lovel. 2. Deinde *C. Fulvio Corvo* est in Gaertn. *C. Fulvio Curtio* in Florent. *Curvo, Corvo*, et *Curcio* in Oxon. N. esse, Hearnius testatur.

Ex multaticia item pecunia, quam exegerunt pecuariis damnatis] *ex multaticia* Leid. 1. Lovel. 1. 2. et Portug. Eoque ducunt vestigia Florent. et Leid. 1. qui *multacitia*, transpositis literis, praeferunt. V. ad 2, 52, 4. *ex insticia* Voss. 2. *ex instatia* Lovel. 3. Deinde *jam*, pro *item*, Voss. 2. Leid. 1. et Lovel. 2. 3. ac 4. sed vocula illa deficit in ed. Rom. anni 1472. et Parm. Tum *pepona*, pro *pecunia*, Lovel. 4. Hinc *quam exigerant* Gaertner. *quam exegerant* Portug. Haverk. et Oxon. B. Porro *a pecuariis* Gaertn. *ab peculiariis* Haverk. *ab pecuniariis* Portug. et Hearnii Oxon. B. *pecuniariis* Voss. 1. 2. Lovel. 1. 2. 3. et Oxon. N. V. etiam infra hoc lib. c. 47, 4. (* 35, 10, 12.) De pecuariis v. Cel. Burm. de Vectig. 9. p. 140.

Pateraeque aureae ad Cereris positae] *ad Cereris positae aedem* Lovel. 2. *ad Cereris aedem* Harlej. Florent. a m. 2. et Hearnii Oxon. B. atque N. in margine. *in Cereris templum* ejusdem N. *in Cereris aedem* Portug. *in Cereris aede* Gaertn. et Haverk. *a Cereris* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. V. supra hoc §.

§. 1. *Q. inde Fabius quintum et P. Decius quartum consulatum*

ne perpetua esset, ordinum magis, quam ipso-
3 rum, inter se certamen intervenisse reor: patriciis tendentibus, ut Fabius Etruriam extra ordinem provinciam haberet; plebejis auctoribus Decio, ut ad
4 sortem revocaret. Fuit certe contentio in senatu; et,

ineunt] *Quoniam Fabius* Lov. 3. *Quae inde Fabius* Lovel. 4. *Q. Fabius inde* quaedam ex antiquis edd. quo ordine vocula illa, si in proponendis novis consulibus usurpatur, saepe obcurrit. V. ad 2, 49, 9. Ex scriptis tamen nullus ei lectioni favet. Deinde vocem *quintum* omittunt Florent. Voss. 2. Leid. 1. et Lovel. 2. 3. ac 4. *quinto* et *quarto* est in Gaertn.

§. 2. *Concordia inter se clari*] *inter se dare* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *inter se dari* Voss. 2. Leid. 1. et Gaertn. qui error natus est ex eo, quod literae *cl* ob ductuum adfinitatem coaluerint in *d*. Saepissime ita peccarunt scribae indocti. Hinc datum est *induxerat*, pro *incluserat*, 2, 2, 8. *dicentes* pro *clientes*, 3, 16, 5. *a sede*, pro *asseclae*, 5, 11, 2. *indudunt*, pro includunt, 6, 8, 9. *inditam*, pro *inclitam*, 6, 42, 5. *data*, pro *clara*, 9, 29, 5. *Deonymus*, pro *Cleonymus*, 10, 2, 1. *dementia*, pro *clementia*, 21, 60, 4. *Philodes*, pro *Philocles*, 32, 38, 3. *Damodes*, pro *Damocles*, 34, 25, 7. *Xenodides*, pro *Xenoclides*, 35, 50, 8. *Ditore*, pro *Clitore*, 39, 35, 8. Contra saepe etiam litera *d* dissolvitur in *cl*. Hinc datum est *clementia*, pro *dementia*, 8, 5, 7. *declarat*, pro *dederat*, 9, 43, 15. *inclitum*, pro *inditum*, ad 21, 31, 4. *Classius*, pro *Dasius*, 24, 45, 1. (* *Araclios* pro *Aradios*, 35, 48, 6.) *Classaretii*, pro *Dassaretii*, 36, 10, 10. *clamatus*, pro *damatus*, vel *damnatus*, Epit. Liv. 120. Alia exempla v. apud Casaub. ad Suet. Caes. 39. Cel. Burmann. ad Suet. Galb. 9. ad Calpurn. ecl. 4, 117. Cl. Cortium ad Sallust. Jug. c. 22. et Plinii 1. ep. 20. V. etiam, quae notavi ad Silii 2, 52. Simili modo *el* in *d* coaluisse ac librarios *datus*, pro *elatus*, scripsisse, supra vidimus ad 2, 16, 7. Paullo ante *ne gloria*, pro *nec gloria*, est in Voss. 1. et Leid. 2. et mox in verbis sequentibus *nec perpetua*, pro *ne*, in Voss. 1. V. ad 3, 47, 7. *certamine* etiam, pro *certamen*, in Portug.

§. 3. *Ut Fabius Etruriam extra ordinem provinciam haberet*] Omnia haec verba cum tribus sequentibus desunt in Lovel. 3. 4. et Voss. 2. *in Etruriam extra ordinem*, addita praepositione, legunt Voss. 1. et Leid. ambo. *Etruriam provinciam extra ordinem* Lovel. 2.

Ut ad sortem revocaret. Fuit certe contentio in senatu] *revocaretur* Lovel. 2. *revocare* Lovel. 4. Voces *revocaret. Fuit certe contentio* desunt in Voss. 2. et Lovel. 3. at sola vox *certe* in Haverk. qui etiam praefert *in senatum*. [*et* ante *postquam* omittit Veith.]

§. 4. *Revocata res ad populum est in concione. ut inter*] Perversissima distinctio, quam sic emendes licet: *revocata res ad*

et, poſtquam ibi Fabius plus poterat, revocata res ad populum eſt. in concione, ut inter militares viros, et factis potius, quam dictis, fretos, pauca verba habita: Fabius, *quam arborem conseruisset, sub ea legere alium fructum, indignum esse*, dicere; *se aperuisse Ciminiam silvam, viamque per devios*

populum est. In concione, ut inter militares, etc. Sunt enim eadem τὰ *ad populum*, et *in concione*. JAC. GRON. Interpunctio, quam Gronovius probat, eſt in omnibus edd. usque ad Gruterianas. In quarum una, quae prodiit Paris. anno 1625. operae aberrantes dederunt *ad populum est, in concione, ut inter.* in altera anni 1628. *ad populum est in concione. ut inter.* Priorem ergo reduxi. Ceterum *in concionem* Florent. Voſſ. 2. Gaertn. et Haverk. *in contentionem* Voſſ. 1. Leid. 1. et Lov. 1. 2. 3. ac 4. *ad contentionem* Leid. 2. V. ad 4, 6, 4. Tum *et inter militares* Lovel. 2. 3. et Voſſ. 2. Mox *parva verba*, pro *pauca*, Lovel. 4. sollemni librariorum lapsu, qui saepius haec verba confundere soliti fuerunt. V. (* ad 27, 46, 7.) Broekh. ad Prop. 4. eleg. 10, 24. N. Heins. ad Nason. 2. Met. 788. 3. Faſt. 66. 3. ex Ponto ep. 1, 60. et Cel. Burm. ad Nason. 3. Faſt. 192.

§. 5. *Fabius, quam arborem conseruisset, sub ea legere alium fructum, indignum esse, dicere*] Si haec vere scribuntur, qui factum est, ut anno CCCCXLVI. idem hic Fabius cum eodem hoc P. Decio collega consule non contenderit, atque adeo aegre tulerit, Hetruriam, a se jam in triumpho latam, ad sortem revocari, ubi sors ejus provinciae in Decium cecidit? Mirum vero, Livium ejus prorsus nullam dicere cauſſam. Videndum etiam hoc loco, num *consevisset* legendum, pro *conseruisset*. GLAR. Vet. lib. *seruisset*. SIG. Probe *conseruisset* Pall. duo, editionesque antiquiſſimae. sec. vero *seruisset*, addito tamen supra *con*. alii *consevisset*. GEBH. *conserere arborem* utique recte dicitur. Cato de Re ruſt. 6. *Hoc genus oleae in viginti quinque, aut in triginta pedes conserito*. Palladius de Re ruſt. mense Apr. Tit. 4. *Locis calidis Aprili mense ziziphum conseremus*. pro quo mense Junio Tit. 5. de eodem dicit *serere*. Et Octobr. Tit. 12. *De palmis cogitet conserendis*. Fruſtra quoque Glareanus *consevisset*. V. Cujac. 11. Observ. 39. DUK. *consevisset* Glareani nullius cod. auctoritate confirmatur. Et sane *consero* hoc sensu perfectum non tantum *consevi*, sed etiam *conserui*, formaſſe, ex participio *desertus* apud Tibull. 1. el. 1, 13. probat Voſſ. 3. de Annal. 30. eodemque sensu etiam *insertus* dixit Sueton. in Tib. 3. *seruisset* soli exhibent Portug. et Haverk. quod perperam Sigonius ex vet. lib. recepit. Alterum enim non tantum servant reliqui scripti, sed apud optimos scriptores etiam in frequenti usu eſt. Varro 1. de Re ruſt. 24. *Agrum oliveto conserundo, nisi qui in ventum favonium spectet, et soli ostentus sit, alium bonum nullum esse*. Plin. 14, 3. *Narbonicam vitem vocant, quam nunc tota provincia conserit*. et c. 4.

6 *saltus Romano bello fecisse.* *Quid se id aetatis sol-*
licitassent, si alio duce bellum gesturi essent? Nimi-
rum, adversarium se, non socium imperii, legisse,
sensim exprobrat: *et invidisse Decium concordibus*
7 *collegiis tribus.* Poſtremo, *se tendere nihil ultra,*
quam ut, si se dignum provincia ducerent, in eam
mitterent: in senatus arbitrio se fuisse, et in potesta-
8 *te populi futurum.* P. Decius senatus injuriam que-

Qui locus vino optimus dicetur esse, helvinum minusculum conserito. V. quae notarunt Broekhus. ad Prop. 4. el. 4, 3. et viri docti ad Silii 10, 533. Ceterum *facilius*, pro *Fabius*, eſt in contextu Voſſ. 1. [*quoniam* pro *quam* Veith.] Tum *et sub ea legere alium fructum* Haverk. *sub alia legere alium fructum* Leid. 2. [*sub eam* Veith.] Hinc *indignum* exsulat a Gaertn. Tandem *diceret* Florent. Lovel. 1. 3. et Leid. 1. V. ad 1, 50, 5. [*esse se diceret* Veith.]

Se aperuisse Ciminiam silvam, viamque per devios saltus] *se apparuisse* Gaertn. V. ad 44, 28, 10. Tum *Cuminam silvam* Leid. 2. V. ad 9, 36, 1. Deinde *namque per devios saltus* Portug.

§. 6. *Quid se id aetatis sollicitassent, si alio duce bellum gesturi essent*] *Quid si id aetatis sollicitassent* Gaertn. *Quid se ad id aetatis sollicitassent* Hearnii Oxon. C. *Quid se ad id sollicitassent* Lovel. 2. [Veith.] Vulgatum rectum eſt, et saepius apud Cic. obcurrit. 1. de Orat. 46. *Quoniam id nobis, Antoni, hominibus id aetatis, oneris ab horum adolescentium studiis imponitur.* 1. in Verr. 26. *Homo, qui et summa gravitate, etjam id aetatis, et parens esset, obstupuit.* 2, 14. *Ut hominem id aetatis, minime litigiosum, quam tumultuosissime adoriantur.* et alibi saepius. (* *istuc aetatis* Terent. Heaut. 1, 1, 58.) Deinde *bella gesturi essent* Portug. et Hearnii Oxon. B. *belli gesturi essent* Haverk. *bellum gesturum essent* Voſſ. 2. *gesturum bellum essent* Lovel. 3. V. ad 6, 3, 8. *gesturi bellum essent* Leid. 1. et Lovel. 2. ac 4.

Non socium imperii legisse, sensim exprobrat: et invidisse Decium concordibus collegiis tribus] *non socium imperium legisse* Haverk. *socium legisse imperii* Lovel. 4. *socium imperii legisse se* Lovel. 1. Sed ultima vox perperam nata eſt vel ex ultima syllaba praecedentis, vel primis literis sequentis vocabuli. Eam enim repeti, quum praecesserit, nihil adtinebat. Tum *sensim exprobrarat* Haverk. *exprobrabat* Lovel. 2. et Hearnii Oxon. B. Deinde *in concordibus collegiis tribus* Gaertn. *in concordiis collegiis tribus* Haverk. *concordium collegiis tribus* Florent. *concordibus collegis tribus* Voſſ. 1. Leid. ambo, Lovel. 1. 4. et Portug. Sed de hoc errore v. infra ad 36, 19, 2. Paullo ante *Nimium*, pro *Nimirum*, eſt in Gaertn.

§. 7. *Quam ut, si se dignum provincia ducerent*] Voſſ. uterque, Rott. Helm. carent τῷ *se*.

rebatur: *quoad potuerint, Patres adnisos, ne plebe-*
jis aditus ad magnos honores esset: postquam ipsa 9
virtus pervicerit, ne in ullo genere hominum inhono-
rata esset, quaeri, quemadmodum irrita sint non
suffragia modo populi, sed arbitria etiam fortunae,
et in paucorum potestatem vertantur. Omnes ante 10
se consules sortitos provincias esse; nunc extra sor-
tem Fabio senatum provinciam dare. Si honoris ejus 11

J. FR. GRON. *quasi ut, si* Lov. 2. et 3. Deinde pronomen *se* non adparet etiam in Leid. utroque, Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. Hearnii Oxon. N. L. 2. B. et ed. Alcriensi, Rom. anni 1472. et Parm. Id saepius a Livio per ellipsin omissum, et a librariis male additum fuisse, supra dictum est ad 1, 23, 5. Utrum vero hoc etiam in vulgata lectione factum sit, ut dubitem, id efficit, quia ex Flor. et Klock. nihil notatum video. Praeterea *dicerent* Leid. 2. et Lovel. 1. V. ad Livii 38, 43, 1. In verbis autem sequentibus *fuisse se* alio ordine Lovel. 3. et postea *in potestate populi se futurum*, addito pronomine, Leid. 1.

§. 8. *P. Decius senatus injuriam querebatur*] *senatus injuria* Voss. 1. Leid. ambo, Lovel. 1. et Gaertn. *senatus de injuria* Lovel. 3. *de senatus injuria* Voss. 2. Lovel. 4. et Hearnii Oxon. L. 1. atque in margine N. Neque aliter se in duobus Pall. reperisse, supra testatus est Gebhardus ad cap. praec. §. 6. Utrumque, *queri injuriam*, et *de injuria*, in usu est. Nihil itaque muto, quia pro vulgato stant optimi codd. et Livius ita etiam alibi loquitur. Sic 29, 19, 5. *Si vera forent, quae Locrenses quererentur.* ubi plura vide.

Quoad potuerint, Patres adnisos, ne plebejis aditus ad magnos honores esset] *quod potuerint* Gaertn. V. ad 6, 38, 13. *quoad potuerunt* Voss. 2. Leid. 2. et Lovel. 1. Tum *ne plebis aditus* Voss. 1. (addita tamen nota ultimae literae, qua eam delendam esse indicatur) Leid. 1. Florent. et Portug. *plebi aditus* Leid. 2. Lovel. 1. 2. et Gaertn.

§. 9. *Ipsa virtus pervicerit, ne in ullo genere hominum inhonorata esset*] *ipsi virtus* Leid. 1. Deinde *ne ullo genere* Lovel. 2. et Gaertn. *ne nullo genere* Haverk. Tum *inorta esset* Lovel. 3. *inhonorata essent* Leid. 2. Ultima vox *esset* deficit in Lovel. 2.

Irrita sint non suffragia modo populi, sed arbitria etiam fortunae] *irrita fuerit non suffragio modo populi sed arbitrio* Voss. 2. et Lovel. 3. *non in suffragia modo populi* Voss. 1. et Leid. 2. Tum *arbitrio et fortunae* Voss. 2. *arbitria in fortunae* Haverk. *arbitraria in fortunae* Gaertn. Mox *in paucorum potestate vertantur*, pro *potestatem*, Voss. 1. Lovel. 1. a m. 1. Portug. et Gaertn. [*paucorum postea potestatem vertuntur* Veith.]

§. 10. *Nunc extra sortem Fabio senatum provinciam dare*] *mō*, id est *modo*, *extra sortem* Lovel. 4. Insuper *provinciam dare senatum* Lov. 3. Sed vocem

caussa: ita eum de se, deque republica meritum esse, ut faveat Q. Fabii gloriae, quae modo non sua
12 *contumelia splendeat. Cui autem dubium esse, ubi unum bellum sit asperum ac difficile, quum id alteri extra sortem mandetur, quin alter consul pro super-*
13 *vacaneo atque inutili habeatur? Gloriari Fabium re-*

senatum omittit Voss. 2. In verbis praecedentibus *τὸ esse* deficit in Portug.

§. 11. *Ita eum de se, deque republica meritum esse, ut faveat Q. Fabii gloriae*] *de seq; republica* Florent. et Voss. 1. Tum *ut faveant* Harlej. et edd. vett. Paullo ante *Sed honoris ejus caussa*, pro *Si honoris*, Lovel. 2.

§. 12. *Cui autem dubium esse*] *Cum autem dubium esse* Voss. 2. et Lovel. 4. a m. 1. *Nulli autem dubium esse* Lovel. 2. et Hearnii Oxon. L. 2. ac C.

Quum id alteri extra sortem mandetur, quin alter consul pro supervacaneo atque inutili habeatur] cui *id alteri* Florent. et Leid. 1. *cui ad alteri* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *ei id alteri* Voss. 2 et Lovel. 3. Tum *extra sortem Fabio senatum provinciam dare mandetur* Hearnii Oxon. C. qui recte monuit, quatuor interpositas voces a librario ex §. 10. huc invectas esse. Ita saepe librarii peccare soliti fuerunt. V. Cl. Jac. Perizon. ad Livii 22, 7, 3. et quae notantur ad Livii 24, 6, 8. Id saepe etiam apud poetas obvenit; verum quum ibi omnia numeris ac metro adstricta sint, alia iterum omittuntur, ne ceteroquin versus laborent. V. Markland. ad Statii 1. silv. 2, 231. et quae olim dixi ad Silii 13, 224. Deinde *cum alter consul* Leid. 2. *quin alter consulum* Portug. Gaertn. Haverk. et apud Hearnium Oxon. N. quomodo Livius passim loqui solitus fuit; saepe id etiam ipsi eripere librarii conati sunt. V. ad 9, 32, 2. Levior tamen est codicum id praeferentium auctoritas, quam ut eorum fide locutionem illam Livio hoc loco vindicare audeam. V. ad 2, 33, 4. Hinc *pro supervacuo* edd. principes usque ad Aldum, qui *pro supervacaneo* recte reposuit: ita enim servant omnes scripti, nisi quod *pro supervaganeo* sit in Florent. sollemni literarum *C* et *G* commutatione, de qua dictum est ad 6, 25, 6. Eadem hac voce etiam Livius utitur infra 22, 39, 1. *Si tu collegae tui similis esses, supervacanea esset oratio mea.* 45, 37, 13. *Supervacaneam defensionem Paulli fuisse.* Praeterea *atque humili habeatur* Haverk.

§. 13. *Gloriari Fabium rebus in Etruria gestis*] *in Etruriam gestis* Voss. 2. Lovel. 3. Portug. Gaertn. et Haverk. quod, si plures ac certiores codices adsentirentur, eodem modo dictum esse videri posset, quo *bellum in Italiam*; de qua locutione infra v. ad Epit. Liv. 21.

Et forsitan, quem ille obrutum ignem reliquerit] Prima vocula non exstat in Lovel. 2. Tum *forte* legit Lovel. 4. Quomodo et supra variarunt librarii 5, 5, 12. Deinde *quem illum obrutum i-*

bus in Etruria gestis. velle et P. Decium gloriari:
et forsitan, quem ille obrutum ignem reliquerit, ita
ut toties novum ex inproviso incendium daret, eum
se exstincturum. Postremo se collegae honores prae- 14
miaque concessurum verecundia aetatis ejus maje-
statisque; quum periculum, quum dimicatio propo-

gne reliquerit Haverk. *quem ille obrutum igne reliquerit* Gaertner. *quem obrutum ille ignem reliquerit* Lovel. 3.

Ut toties novum ex inproviso incendium daret, eum se exstincturum] *toties hõi*, id eſt *homini*, Haverk. qui etiam *eum se exstructurum* praefert. Error ortus eſt ex similitudine ductuum literarum *in* et *ru*. Similiter variatum eſt supra 8, 14, 12. V. etiam N. Heinsium ad Ovid. 2. Faſt. 534.

§. 14. *Se collegae honores praemiaque concessurum verecundia aetatis ejus*] Sensus formatus in re gravi, ut in joco apud Plautum Trinum. 2, 4.

Decedam ego illi de via, de semita,
De honore populi: verum, quod ad ventrem adtinet,
Non hercle hoc longe, nisi me pugnis vicerit.

Eſt autem exaudiendum *concedere honores*, ut sit, pati se vinci in petendis honoribus: ut alibi *concessa victoria*, *concessum mare*. V. ad 33, [19, 1.] J. FR. GRON. Quum aberrantes operae in ed. Gronov. anni 1665. dediſſent *verecundiae*, quae lectio vix commodum sensum efficiebat, cum tamen errorem Doujatius deprehendere non potuit, sed eodem etiam principem juventutis Francicae imbuit. Ceterum *verecundia et aetatis ejus majestatisque* unus Lovel. 4. quomodo Livium saepe loquutum fuisse, supra vidimus ad 5, 49, 1.

Quum periculum, quum dimicatio proposita sit] Poſterius *quum* deficit in Pall. duobus. at sec. *cum in periculum dimicatio proposita sit.* GEBH. Poſteriori *quum* deficiuntur tres Pall. duo Voſſ. Rott. Helm. Et sic mavult saepe Livius per asyndeton. Fortaſſis etiam, *quum periculum, dimicatio proposita sint.* Sic c. 28, 16. *Coelestium, infernorum iras.* Sic enim MSS. vel *inferorum*, non *infernorumque*. J. FR. GRON. Vulgata scriptura tamen defendi poteſt e Livii 5, 35, 4. *Quum magnitudinem, quum formas hominum inusitatas cernerent.* DUK. *cum in periculum dimicatioī* Haverk. *cum impericulum dimicatio* Gaertn. *cum in periculum dimicatio* Portug. et Oxon. N. ac B. apud Hearnium, qui teſtatus eſt, se inveniſſe *cum in periculo dimicatio* in Oxon. C. *cum periculo dimicatio* in L. 1. [*periculum dimicatis* Veith.] *quum periculum, dimicatio*, quod Gronovius probavit, neque tantum hoc loco, sed etiam supra ad 6, 41, 2. praeter codices, quos memoravit, praeferunt etiam Leid. ambo, et Lovel. 1. 2. 3. 4. De similibus locutionibus asyndetis v. ad 4, 3, 12. Ex Harlej. et Kloch. nihil notatur, ut vulgatum servaſſe videantur. Et eo ducunt etiam veſtigia Florent. qui *quum periculum tum dimicatio* servat. Neque id, quod

sita sit, neque cedere sua sponte, neque cessurum.
15 *et, si nihil aliud ex eo certamine tulerit, illud certe laturum, ut, quod populi sit, populus jubeat potius,*
16 *quam Patres gratificentur. Jovem optimum maximum Deosque inmortales se precari, ut ita sortem aequam sibi cum collega dent, si eamdem virtutem*
17 *felicitatemque in bello administrando daturi sint. certe id et natura aequum, et exemplo utile esse, et ad famam populi Romani pertinere, eos consules esse, quorum utrolibet duce bellum Etruscum geri re-*
18 *cte possit.* Fabius, nihil aliud precatus populum,

nunc vulgo exſtat, a stilo Livii alienum eſt. V. quae dicta sunt ad 5,35,4. Nihil itaque temere mutandum puto. Deinde *sit proposita* Lovel. 3. 4. Mox in verbis sequentibus *nec cessurum* edd. principes. V. ad 9,9,14. Ejus loco *neque* primus subſtituit Aldus, quod servant omnes scripti.

§. 15. *Ut, quod populi sit, populus jubeat potius, quam Patres gratificentur*] Sic locutus eſt Paedianus in oratione pro Corn. *Promulgavit legem, ne quis nisi per populum legibus solveretur, eamque tulit invitis optimatibus, qui vel paucis gratificari solebant.* Sic enim legendum eſt, non *paucos*, ut vulgo legitur: nam ante praeceſſit: *Eaque ipsa senatusconsulta per pauculos admodum fiebant.* SIG. [*potius* omittit Veith.]

§. 16. *Si eamdem virtutem felicitatemque in bello administrando daturi sint*] *sicut eamdem virtutem felicitatemque in bello daturi sunt* Lovel. 4. Paullo ante *Jovem optimum maximumque* Voſſ. 2. Tum *sibi* deficit in Harlej.

§. 17. *Certe id et natura aequum, et exemplo utile esse*] *certe et id natura aequum* Florent. Voſſ. 1. Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Portug. Klock. Gaertn. Haverk. et omnes, quas vidi, edd. usque ad Froben. anni 1531. qui ordinem inmutavit. Tum *et expresse utile esse* Portug.

Et ad famam populi Romani pertinere] *ad famam populi id pertinere* Portug. *ad famam populi Romani id pertinere* Haverk. Mox *duce* non adparet in edd. Rom. anni 1472. et Parm. Deinde *recte geri possit* alio ordine Leid. 2. a m. 1.

§. 18. *Precatus populum*] Voſſ. *populum Romanum.* alter *pm R.* Rott. *precatus p̄. r̄.* J. FR. GRON. Vox *populum* exsulat a Leid. 2. et Lovel. 1. Contra *precatus populum Ro.* eſt in Haverk. et Gaertn. *precatus populum Ro. inde* Lovel. 4. *precatus populum Romanum* Lovel. 2. 3. et Portug. *precatus pr̄m*, id eſt *p. Rm*, sive *populum Romanum*, Leid. 1. Vox *Romanum* tamen, quam ignorat optimus Flor. commode etiam abeſſe poteſt.

quam ut prius, quam intro vocarentur ad suffragium tribus, Ap. Claudii praetoris adlatas ex Etruria literas audirent, comitio abit. nec minore populi consensu, quam senatus, provincia Etruria extra sortem Fabio decreta est.

XXV. Concursus inde ad consulem factus omnium ferme juniorum: et pro se quisque nomina dabant. tanta cupido erat sub eo duce stipendia faciendi. Qua circumfusus turba, *Quatuor millia, inquit, peditum et sexcentos equites dumtaxat scribere in animo est: hodierno et crastino die qui nomina*

1 XXV. Concursus ... 2 Qua circumfusus

Prius, quam intro vocarentur ad suffragium tribus] *vocaretur ad suffragium tribus* Harlej. *vocaverunt a suffragium tribus* Voff. 2. a m. 1. Ultima vox non adparet in Leid. 1. Mox *literas allatas ex Etruria* alio ordine Lovel. 4.

Comitio abit] *comitio habuit* Leid. 1. et Gaertn. *comitia habuit* Voff. ambo, Leid. 2. Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Haverk. Exc. Pithoei, Hearnii Oxon. N. L. 2. B. C. et edd. Rom. anni 1472. Parm. atque Aldina in contextu, quae inter errata alteram lectionem revocavit. adeo pertinaciter in lectionem aperte vitiosam libri conspirant. Caussa erroris exstitit, quod pro *abit* perperam addita adspiratione primo scriptum fuerit *habit*, mox *habuit*; unde consequens erat *comitio* mutandum esse in *comitia*.

Nec minore populi consensu provincia Etruria] *nec in minore* Voff. 2. et Lovel. 3. *nec minori* Portug. Deinde *provincia Etruriae* Lovel. 2. et edd. quaedam vetustiores. Male. V. quae notantur ad 5, 12, 6.

§. 1. *Concursus inde ad consulem factus omnium ferme juniorum*] *Concursus deinde* Lovel. 4. V. ad 36, 24, 10. Tum *ad consules* Voff. 2. Lovel. 4. Harlej. [Veith.] et edd. vett. V. ad 10, 10, 2. Deinde *omnium fere juniorum* Lovel. 2. 4. V. ad 37, 38, 5. *omnium ferme majorum* Gaertn. Media vox deerat in Leid. 2. et Lovel. 1.

Pro se quisque nomina dabant. tanta cupido erat] *per se quisque* Gaertn. Male. V. ad 4, 33, 4. Deinde *tanta erat cupido* Portug. Gaertn. et Haverk.

§. 2. *Qua circumfusus turba, Quatuor millia, inquit, peditum*] *Qui circumfusus turba* Lovel. 2. 3. et Voff. 2. [Veith.] *Quā circumfusus turba* Leid. 1. *Quam circumfusus turbas* Lovel. 4. Tum *quatuor, inquit, peditum*, voce *millia* omissa, Leid. ambo, et Lovel. 1. 2. ac 3. *inquit, quatuor, peditum* Lovel. 1. *quatuor, inquit, millia peditum* Portug. Gaertn. et Haverk.

Hodierno et crastino die qui nomina dederitis, mecum ducam] Vet. lib. *dederint*. SIG.

3 *dederitis, mecum ducam. majori mihi curae est, ut omnes locupletes reducam, quam ut multis rem ge-*
4 *ram militibus.* Profectus apto exercitu, et eo plus ſiduciae ac spei gerente, quod non desiderata multitudo erat, ad oppidum Aharnam, unde haud procul hoſtes erant, ad caſtra Appii praetoris pergit.
5 paucis citra millibus lignatores ei cum praesidio

Lego *et diecrastini.* V. Gellium 10, 24. KLOCK. Emendationem Klockii major verisimilitudinis species commendaret, si in Livio alio ordine *die crastino* ederetur. Nunc vero quum in omnibus excusis conſtanter exſtet *crastino die*, et scripti nihil varient, vulgatum praeferendum videtur. *dederint* vero, quod Sigonius etiam in contextum admisit, apud me non supereſt, nisi in Portug. et Gaertn. Omnes vero Hearnii codd. et reliqui mei recte servant *dederitis*, nisi quod, literis *ri* in *n* coalescentibus, *dedentis* sit in Lovel. 3. V. ad 3, 30, 3. Lectionem Sigonii damnat etiam Gronov. infra ad 23, 15, 4. et ad 40, 26, 8.

§. 3. *Majori mihi curae est, ut omnes locupletes reducam*] *majore mihi curae* Gaertn. *major mihi cura est* Klock. Sed vulgatum praeſtat. (* 34, 32, 5. ubi similiter peccatur) Cic. 10. ad fam. ep. 1. *Mihi maximae curae est, non de mea quidem vita; sed me patria sollicitat.* 1. ad Attic. ep. 1. *Petitionis nostrae, quam tibi summae curae esse scio, hujusmodi ratio est.* Poſt redit. ad Quir. 9. *Mihi majori curae est, quemadmodum vobis gratiam referam.* Ita *esse praedae* Livius supra dixit 3, 29, 2. ubi plura vide. Tum vocula *ut* omittitur in Haverk. In sequentibus verbis *res geram* praefert Florent.

§. 4. *Profectus apto exercitu, et eo plus fiduciae ac spei gerente*] *apto exercitu*, id eſt *aperto*, Leid. 2. V. ad 31, 22, 8. *appio exercitu* Lovel. 3. et 4. Tum *plus spei ac fiduciae* Lovel. 4. Deinde *gerens* Lovel. 2. et Harlej. In verbis sequentibus *quod desiderata multitudo non erat*, transpositis vocibus, Portug. et Haverk.

Ad oppidum Aharnam, unde haud procul hostes erant] Vel corruptum eſt hoc nomen, vel deletum oppidum, ut poſtea nemo ejus meminerit, ut sunt pleraque alia. GLAR. Vet. lib. *Adharnaham.* SIG. Pall. duo *Abaranam.* sec. *Adharnaham.* GEBH. *Adharnahum*, quod Sigonius probavit, et in contextum recepit, in nullo apud me codice supereſt. Quidam tamen eorum prope accedunt. Nam *Adarnahan* eſt in Portug. *Adharnacam* in Haverk. *Adarnaban* in Gaertn. *Abaranam* in Lov. 3. *Abarnam* in Lovel. 4. *Haarnam* in Leid. 2. et Lovel. 1. *Ahaarnam* in Voſſ. 1. Reliqui nihil mutant. Cluverius in Ital. ant. 2, 7. p. 626. censet, illud oppidum eſſe, quod ab aliis vocatur *Arna.* Id si verum eſt, nihil muto, et puto *Aharnam* ab aliis *Arnam*, in Mſtis *Haarnam* vocari, quemadmodum Sulpiciorum cognomen *Ahala* modo *Haala*, modo *Ala* in Mſtis scribitur. V. ad Epit. Liv. 4. *nri*, id

obcurrunt: qui, ut lictores praegredi viderunt, Fabiumque esse consulem accepere, laeti atque alacres Diis populoque Romano grates agunt, quod eum sibi imperatorem misissent. Circumfusi deinde 6
quum consulem salutarent, quaerit Fabius, quo pergerent; respondentibusque, lignatum se ire, *ain' tandem*, inquit, *num castra vallata non habe-*

est *nostri*, pro *unde*, est in Lovel. 2. Sed vox illa deficit in Harlej. et edd. priscis.

§. 5. *Paucis citra millibus lignatores ei cum praesidio obcurrunt*] *paucis circa militibus* Voss. ambo, et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. V. ad 23, 41, 10. *paucis circa militibus* Leid. 2. Lovel 1. Gaertn. et Haverk. Passim librarios etiam *circa* et *citra* in Mstis confudisse, infra videbimus ad 21, 48, 6. Tum *ei* deficit in Portug. cujus loco *et* exhibet Gaertn. Deinde *obcurrerunt cum praesidio* Lovel. 4. V. supra hoc lib. c. 12, 4.

Ut lictores praegredi viderunt] *progrederunt* Voss. 2. *progredi viderunt* Lovel. 2. Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. B. ac C. V. ad 9, 10, 7. Mox *τὸ esse* non adparet in Portug. Gaertner. et Haverk. [Veith.]

Laeti atque alacres Diis populoque Romano grates agunt] *laeti ac alacres* Portug. et Haverk. Male. V. ad hujus libri c. 36, 17. Deinde *gratias agunt* Gaertn. et ita exhibuerunt edd. Mediol. anni 1480. eamque secutae omnes usque ad Gronov. qui anno 1665. *grates* substituit, quomodo reliqui mei exhibent. Neque aliter in suis Hearne invenisse videtur, quia, Sigonium *gratias* edidisse referens, nullius Oxoniensis consensum laudat. Passim *τῷ grates* librarios *gratias* substituisse, infra videbimus ad 23, 12, 7. Mox *imperatorem imisissent*, id est *inmisissent*, Haverk.

§. 6. *Ain' tandem, inquit, num castra vallata non habetis*] Pall. duo MSS. prim. ac tert. *diu tandem*. Campani ed. *quo tandem, inquit: numquid*. Pal. sec. *quid an tandem, inquit. Num castra, num vallum non habetis?* GEBH. *an tandem, inquit* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. cum quibusdam ex edd. vett. et Exc. Pithoei. *diu tandem, inquit* Voss. 2. et Lovel. 3. *dic tandem, inquit* Lovel. 2. *aut intandem, inquit* Klock. *et tandem, inquit* Gaertn. *ac tandem, inquit* Haverk. *qui tandem, inquit* Portug. et Oxon. C. apud Hearnium; qui *quo tandem, inquit* invenit in L. 2. *an tandem, inquit; dic tandem, inquit*, et *quo tandem, inquit* in N. ejusque margine. Prima autem vocula abest a Lovel. 4. Patet, librarios non intellexisse formulam loquendi *Ain' tandem*, quam inlustrat Manut. ad Cic. 9. ad famil. ep. 21. Deinde *num castra, num vallum non habetis* Portug. Gaertn. et Haverk. quomodo se etiam in Vet. lib. invenisse Sigonius in prima Scholiorum editione monuit. *num castra vallata, num vallum non habetis* Hearnii Oxon.

7 *tis?* Ad hoc quum subclamatum esset; *duplici qui-*
dem vallo, et fossa, et tamen in ingenti metu esse:
habetis igitur, inquit, *adfatim lignorum. redite, et*
8 *vellite vallum.* Redeunt in castra, terroremque ibi,
vellentes vallum, et iis, qui in castris remanserant,
9 militibus, et ipsi Appio fecerunt. Tum pro se quis-
que alii aliis dicere, *consulis se Q. Fabii facere jus-*

B. duplici lectione juncta. V. ad 3, 41, 4.

§. 7. *Duplici quidem vallo, et fossa, et tamen in ingenti metu esse*] Exhibent Pall. omnes *et tamen ingenti metu esse.* GEBH. Et ita exhibent Voss. ambo, Leid. 2. Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. L. 2. N. et C. cum ed. Aleriensi prima. Id autem dictum videri posset ad exemplum aliarum similium locutionum, ut *esse ingenti gloria*, de qua v. Gronov. ad 2, 22, 6. et *quo statu sunt res*, de qua v. ad 3, 68, 3. Quum tamen optimi Leid. 1. et Klock. ut et Harlej. vulgatum servent, eoque ducant vestigia lectionis licet corruptae Florent. *et fossatam enim ingenti metum esse*, praestare puto, ut credamus, praepositionem *in* interceptam esse a syllaba prima vocis sequentis. V. supra ad 5, 47, 1. Locutionem ipsam inlustramus ad 37, 28, 6. Praeterea *et vallo et fossa* Leid. 2. Paullo ante *Ad haec quum subclamatum esset* Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Gaertn. Klock. et Haverk.

Habetis igitur, inquit, adfatim lignorum. redite, et vellite vallum] *Habetis ergo* Haverk. V. ad 21, 40, 6. Sequens *inquit* a Lovel. 4. exsulat. Et solet etiam hoc vel simile verbum omitti. V. ad 23, 45, 6. Tantam tamen auctoritatem uni codici concedere, ut ejus solius fide a reliquis omnibus servatam vocem expungamus, mali exempli esse puto. Quare nihil muto. Tum *reddite* Portug. Eodem errore *reditus* et *redditus* commutantur supra 8, 1, 3. Deinde *et avellite vallum* Lovel. 2. Male. De locutione *vellere vallum* v. ad 2, 25, 3.

§. 8. *Et iis, qui in castris remanserunt, militibus, et ipsi Appio fecerunt*] *in castris erant* Lovel. 4. *in castris manserunt* Haverk. et, ut Gebhardus infra docet hoc cap. §. 17. Palat. sec. *in castris remanserant* Florent. Leid. ambo, Lovel. 1. 3. Klock. Hearnii Oxon. B. omnesque edd. usque ad ultimam Gruteri, quorum fide id revocavi. Septem priores voces neglegentia librarii omittuntur in Lovel. 2. Deinde *fecere* Lovel. 4. In verbis praecedentibus *illi vellentes*, pro *ibi*, Lovel. 3. et Voss. 2.

§. 9. *Consulis se Q. Fabii facere jussu*] Pall. pr. et tert. *consulem sequi Fabii facete jussu.* GEBH. Idem monstrum lectionis inveni etiam in Voss. 2. et Lovel. 3.

Postero inde die castra mota, et Appius praetor Romam dimissus] *Postero die inde castra mota* Lovel. 2. *Postremo inde die castra mota* Voss. 2. V. ad

su. Poſtero inde die caſtra mota, et Appius prae-
tor Romam dimiſſus. inde nusquam ſtativa Romanis 10
fuere. negabat utile eſſe, uno loco sedere exerci-
tum: itineribus ac mutatione locorum nobiliorem
ac salubriorem eſſe. fiebant autem itinera, quanta
fieri sinebat hiems hauddum exacta. Vere inde 11
primo, relicta secunda legione ad Clusium, quod

9, 7, 11. *Postremo inde die crastina mota* Gaertn. Tum *Appius populo Ro. dimissus* Lovel. 4. *missus* Lovel. 2.

§. 10. *Itineribus ac mutatione locorum nobiliorem ac salubriorem esse*] Lego *mobiliorem.* KLOCK. Conjectura Clerici in Art. Crit. part. 3. sect. 1, 4, 4. *mobiliorem* speciem habet. Nam qui diu in iisdem ſtativis sedent, sarcinas omnes et impedimenta explicare solent; quibus colligendis deinde, itinere denunciato, plusculum temporis opus eſt: at qui se non diu eodem loco mansuros sciunt, vel putant, non nisi omnino neceſſaria ad usum expediunt; quibus, quum iter faciendum eſt, nullo negotio collectis, ipsi facilius movere se poſſunt. Tamen propter consensum librorum retineo *nobiliorem*, id eſt, ut puto, ſtrenuiorem, laborum tolerantiorem, sive minus desidem, minus ignavum, ut solet, quum diu uno loco sedet, otio corrumpi miles: quem duces disciplinae militaris ſtudiosi ob eam cauſſam in ſtativis ad laborem adigebant. Adde Gronovium ad c. 20, 8. DUK. *nobiliorem* neque Doujatio ad rem facere videbatur: ideoque diu ante Clericum non inlibenter *mobiliorem* legebat, id eſt, magis expeditum, et ad bella promtiorem. *Nobilis* et *Mobilis* saepe in Mſtis commutari, vidimus ad hujus libri c. 20, 8. Hic tamen in vulgatam lectionem omnes libri, scripti et editi, conspirant.

Fiebant autem itinera, quanta fieri sinebat hiems hauddum exacta] Omnia haec verba desunt in Voſſ. 2. Leid. 1. et Lovel. 2. 3. ac 4. *quae fieri* exhibent Leid. 2. Portug. et Haverk. [Veith.] *q̃ fieri* Lovel. 1. et Gaertner. *quando fieri* edd. Rom. anni 1472. ac Parm. *itinera majora, quam fieri sinebat hiems* Klock. Librariis displicuiſſe videtur vox *quanta*, quia non praecedebat τὸ *tanta;* quod tamen aliquando omitti solere, supra vidimus ad 2, 10, 12.

§. 11. *Relicta secunda legione ad Clusium, quod Camars olim adpellabant*] Clusium vetus intelligit, quod a Roma diſtare aït Polybius 2, [25.] itinere trium dierum. Johannes Annius Viterbiensis super Catonis nescio quo fragmento, *Camorsol* vocatum aït hoc Clusium. Verum quod ad hunc attinet locum, secunda legio Clusii relicta refertur. ubi autem exercitum alium Fabius reliquerit, neque hoc loco, nec in sequentibus Livius explicat. Caſtrorum meminit, sed illa ab secunda legione nescio ut discriminet. Nec id satis conſtat, num Scipio legionis dux cum ea interierit, quippe cujus

Camars olim adpellabant, praepositoque castris L. Scipione pro praetore, Romam ipse ad consultan-
12 dum de bello rediit: sive ipse sponte sua, quia bellum ei majus in conspectu erat, quam quantum esse famae crediderat; sive senatusconsulto adcitus.
13 nam in utrumque auctores sunt. Ab Ap. Claudio

in posterioribus adhuc videtur mentio. Denique antea [c. 18, 3.] legio secunda cum tertia in Samnium mittitur cum Volumnio consule, hic vero posteriore anno ad Clusium caeditur. Paullo post autem [c. 27, 11.] in acierum ordinatione adversus Gallos ac Samnites ipsa aberat, videlicet cum quarta legione missa in Samnium. GLAR. Hinc Polybius 2 [19.] *Καὶ Σαυνῖται καὶ Γαλάται παρετάξαντο Ρωμαίοις ἐν τῇ Καμορτίων Χώρᾳ.* Quos Polybius *Camartinos* vocat, eos *Clusinos* esse intelligendum est. SIG. *Camaris olim adpellabant* Voss. 1. a m. 1. Bloch. et Exc. Pithoei. *Camarsolim adpellabant* Leid. 1. Lovel. 4. et primae edd. *Camarisolima adpellabant* Port. *Camansolima adpellabant* Gaertn. *Camarsolum adpellabant* Hearnii Oxon. L. 1. *Carmosolim adpellabant* Leid. 2. et Lovel. 1. *Carmosilim adpellabant* Lovel. 2. *Camars olim adpellabant* primum ediderunt Moguntini. Ceterum, depravata Livii scriptura deceptum insignem inpostorem Annium Viterbiensem *Camarsolum* nobis dedisse, observat Cluver. 2. Ital. ant. 3. p. 565. Ejus verba sunt in Pseudo-Antonini Itiner. *Clusio veteri, olim Camersolo, Clusio novo.* Quibus laudatis Harduinus ad Plinii l. 3. Emendatione 36. subjicit haec Livii verba, sed ea ita profert, quasi suo tempore etiam *Camarsolum* vulgo editum invenisset; quem eo nomine confutavit Cl. Wesseling. ad Anton. Itin. p. 533. Idem etiam Cluver. eo loco p. 567. *Camers*, quam *Camars*, hic legere malebat, quum propter Umbrorum Camertium nomen, tum propter Polybii auctoritatem, qui *Καμερτίων*, non *Καμαρτίων*, ut Sigonius laudat, *Χώραν* memoravit. Quod autem etiam addat, in aliis Livii exemplaribus rectius legi *Camers*, fateor me ignorare, qualia videre potuerit. Certe ea lectio mihi obvia fuit in sola ed. Gronov. anni 1665. quae demum diu post mortem Cluverii prodiit. Insuper difficultas, quam occasione *secundae legionis* movet Glareanus, alicujus momenti esse videtur. Ei nonnihil medebitur lectio Lovel. 2. *relicta prima legione*. Verum, hac lectione recepta, ubi reliquum exercitum castra habuisse, quibus L. Scipionem praeposuit, dicemus? Videant igitur acutiores. Praeterea *ad Clusinum* habet Hearnii Oxon. L. 2. Paullo ante autem *vere* aberat a Lovel. 4.

Praepositoque castris L. Scipione propraetore, Romam ipse] Non displicet, quod ex uno suo et ex Sigonio adnotat Hearnius, *pro praetore*, id est, quem legatum forsitan, ut supra c. 14, 14. Romam proficiscens Fabius interim pro praetore castris praeesse jusserat. Nam praetor priore anno fuerat P. Sempronius c. 21, 4. Ita infra c. 29, 3. ex vera emendatione Gronovii, *Pontifex*

praetore retractum quidam videri volunt; quum in senatu et apud populum (id quod per literas assidue fecerat) terrorem belli Etrusci augeret: *non subfecturum ducem unum, nec exercitum unum, adversus quatuor populos. Periculosum esse, sive* 14
juncti unum premant, sive id diversi gerant bellum,

Livius, cui lictores Decius tradiderat, jusseratque pro praetore esse. Sallustius Jug. 37. *Albinus, Aulo fratre* (non quaestore, ut Manutius, sed legato ibid. c. 38.) *in castris pro praetore relicto, Romam decessit.* Et, *Aulus, quem pro praetore in castris relictum diximus.* Ita ibi recte Ursinus pro vulgato *propraetorem.* Videntur autem imperatores hoc vel lege, vel more usurpasse; quemadmodum praesides provinciarum, ante adventum successoris de provinciis decedentes, legatos vel quaestores suos, qui iis interim pro praetoribus praeessent, relinquebant. DUK. *L. Scipione praetore* Hearnii Oxon. C. *L. Scipione pro praetore*, divisis vocibus, edidit Sigonius. Et ita in quibusdam editionibus superesse vidi. V. ad cap. seq. §. 12. *L. Scipione prope* habet Gaertn. Tum *ipse Romam* idem Gaertn. Mox autem vocem *bello* non agnoscit Harlej.

§. 12. *Sive ipse sponte sua, quia bellum ei majus in conspectu erat*] *sive ipso suo quia bellum* Voss. 2. *sine ipse suo quia bellum* Lovel. 3. *sive ipse sua sponte* Lovel. 4. Tum *quia bellum et majus* Voss. ambo, Leid. ambo, et Lovel. 1. 2. ac 3. V. ad 41, 15, 6. *quia bellum majus* Portug. Haverk. et Hearnii Oxoniens. L. 2. et B. *quod bellum majus* Lovel. 4. *quia bellum magis in conspectu erat* Gaertner. solita scribarum aberratione. V. ad 26, 41, 16. Mox alio ordine *quam esse quantum* Lovel. 3. et Voss. 2. Praeterea *in utroque auctores sunt* Lovel. 2. 3. 4. et Voss. 2. *in utrimque auctores sunt* Leid. 2.

§. 13. *Ab Ap. Claudio praetore retractum quidam videri volunt*] *Ab Ap. Claudio retractum praetore* Voss. 1. Portug. a m. 1. et Haverk. *Ab Ap. Claudio retractum praetorem* Gaertn. *Ab Ap. Claudio retractatum praetorem* Leid. 2. et Lovel. 1. eodem errore, quo *attractatum*, pro *attractum*, supra habuimus ad 6, 6, 7. Tum *quidam* deficit in Haverk. ejus loco *quidem* praefert Gaertn. V. ad 39, 17, 5. Mox *in senatum* Harlej. Gaertn. Haverk. et edd. ante Moguntinam. Praeterea *perfecerat*, pro *fecerat*, Voss. 2. et Lovel. 3. Tandem *terrorque belli Etrusci augeret* iidem duo codd. *terrorem belli Etruscis augeret* Voss. 1. et Lovel. 1. a m. .. *augerent* Gaertn.

Non subfecturum ducem unum, nec exercitum unum] Prima vocula exsulat a Voss. 2. et Lovel. 3. tres voces posteriores a solo Lovel. 3. ultima ab Hearnii Oxon. L. 1.

§. 14. *Periculosum esse, sive juncti unum premant, sive id diversi gerant bellum*] Forte *periculum esse.* Supra [c. 7, 5.] *Id esse periculum, ne suas preces minus audirent Dii.* 40, [1, 3.] *Apuanos ad rebellionem spectare, periculumque esse, ne im-*

15 *ne ad omnia simul obire unus non possit. Duas se ibi legiones Romanas reliquisse: et minus quinque millia peditum equitumque cum Fabio venisse. sibi placere, P. Decium consulem primo quoque tempore in Etruriam ad collegam proficisci: L. Volumnio*
16 *Samnium provinciam dari. Si consul malit in*

petum in agrum Pisanum facerent. J. GR. GRON. Ita et 45, 23, 19. *Id enim vero periculum erat, ne Romanos Rhodii contemnerent.* Et sane, quemadmodum Gronovius conjecit, praeferunt Leid. 2. et Lovel. 1. Neque multum abit Flor. qui a m. 1. *periculos esse*, ab altera *periculo esse* exhibet. *periculum esse* etiam vir doctus ad marginem ed. Curionis legendum suspicatus est. Deinde *sive diversi*, omisso pronomine medio, Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Harlej. et editi ante Aldum. Forte interceptum est τὸ *id* a primis literis vocis sequentis. *sive adversi bellum gerant* Haverk. Malc. V. infra hoc libro c. 33, 10. *Adversus* et *Diversus* etiam alibi in Mstis commutantur. V. ad 22, 7, 2.

Ne ad omnia simul adire et obire unus non possit] Vetus scriptum *ne ad omnia simul obire unus non possit*. GELEN. MS. *ne ad omnia subire unus non possit*. Lego *Nae omnia simul adire et obire unum non posse*. KLOCK. Quemadmodum Gelenius emendavit, jam ante in contextu ediderat Aldus; sed, mutata sententia, priorem lectionem inter errata revocavit. Doujatius autem monet, *adire ad aliquid* non raro dici; sed *obire ad aliquid* haud facile inveniri. Cl. etiam Ant. Perizonius ad marginem Livii abjecta praepositione scribendum conjecit *ne omnia simul obire*. Et sane praepositio abesse poterat, quemadmodum docent exempla supra laudata ad 5, 52, 3. Et ita 26, 51, 7. *Dux cuncta pari cura obibat.* In omnibus tamen superest codd. nisi quod lectionem, quae vulgo ante Gelenium exstabat, praeferat Harlej. *abire* Portug. et voculam *non* omittat Lov. 2. Klockii conjecturam neminem probaturum credo. Nimium enim a codicum tantum non omnium scriptura recedit. — Lectionem Gelenii, tot codicum nostrorum consensu firmatam, servavi. Nam *obire ad aliquid*, licet haud facile, attamen invenitur etiam apud Liv. 31, 21, 9. *Cum quibus circumspicere et obire ad omnes hostium subitos conatus posset.* —

§. 15. *Et minus quinque millia peditum equitumque cum Fabio venisse*] Vet. lib. *equitumque mille cum Fabio.* Recte. minor enim numerus equitum debet esse quam peditum. SIG. *equitum cum Fabio* omnes nostri. Sigonianus, *equitumque mille cum Fabio.* Recte, inquit ille; minor enim numerus equitum debet esse, quam peditum. Quasi diceretur istic, quinque millia equitum, et quinque millia peditum venisse. Immo non recte. Minus quinque millia pedites simul equitesque erant universi, quippe quatuor millia peditum, equites sexcenti. J. FR. GRON. Sigoniano codici ex meis consentiunt Portug. Gaertn. et Haverk. ex Hearnii Oxoniensibus unus B. Sed recte hanc scripturam rejecit Gronov. ex initio hujus ca-

suam provinciam ire, Volumnium in Etruriam ad consulem cum exercitu justo consulari proficisci. Quum magnam partem moveret oratio praetoris, 17
P. Decium censuiſſe ferunt, ut omnia integra ac libera Q. Fabio servarentur, donec vel ipse, si per commodum reipublicae poſſet, Romam ve-

pitis docens, Fabium dumtaxat quatuor millia peditum, sexcentos equites scripsiſſe, adeoque pedites equitesque simul connumeratos minus quinque millia militum effeciſſe. Sed *equitumque, qui cum Fabio venissent* legunt Voſſ. ambo, Leid. ambo, et Lovel. 1. Quae lectio requirit, ut ad praecedentia ex superioribus repetamus *ibi reliquisse.* Quamvis autem Appius demum poſtero die Romam dimiſſus sit, poſtquam hi equites peditesque cum Fabio adveniſſent, vix tamen eſt, ut Appius dicere poſſit, se eos reliquiſſe, quemadmodum reliquerat duas legiones, quibus priori anno praefuerat. Vulgatum itaque servo. Praeterea vox *millia* exsulat a Florent. Leid. 1. et Lovel. 3. ac 4. sed *quinque millibus peditum* praeferunt Leid. 2. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. B. Utroque modo Livius loqui solitus eſt: in primis tamen id, quod vulgo obtinet, ei in deliciis fuit. V. ad 41, 12, 8. Id vero quum exquisitius et indoctis librariis minus notum fuerit, propterea etiam merito alteri praefertur. Vox *millia* per notas scripta fuerat, unde scribae eam illo, quod magis usitatum erat, reddiderunt. V. infra ad 25, 9, 16. Mox *et sibi placere* Voſſ. 2. et Lovel. 2. [Veith.] Deinde *Samnii provinciam* Gaertn. Malc. V. ad cap. praec. §. ult.

§. 16. *Si consul malit in suam provinciam ire, Volumnium in Etruriam*] *Tò malit* exsulat a Gaertn. Ejus loco *mallit* eſt in Portug. Deinde *L. Volumnium* legunt Florent. Harlej. et, exceptis Rom. anni 1472. ac Parm. omnes edd. usque ad Froben. qui anno 1535. praenomen omisit; quod, quum paullo ante praeceſſerit, hic iterum addi nihil adtinebat. [*consulari* omittit Veith.]

§. 17. *Ut omnia integra ac libera Q. Fabio servarentur*] Pall. pr. et tert. *reservarentur.* Contra superius Pal. sec. hoc cap. *qui in castris manserant.* GEBH. Th. et duo Pall. *reservarentur.* Cic. 11. ad fam. ep. 21. *Disturbavi rem, totamque vobis integram reservavi.* J. FR. GRON. Eodem modo Gronovius emendat, quod eſt 25, 6, 14. *Reipublicae nos servassemus.* et Jac. Gronovius in Ciceronis 2. de Offic. 21. ex auctoritate plurium, ut aït, MSS. *Utinam ad illa tempora fortuna me reservasset.* pro vulgato *servasset.* In his et bonitatis et numeri MSS. ratio haberi poteſt: nam alioqui nullum aliud κριτήριον habeo, quo dignoscam, cur et quando in hoc genere loquendi *servare* deterius sit, quam *reservare.* Livius infra c. 28, 5. *In id tempus igitur, quo vinci solebat hostis, quam integerrimas vires militi servabat.* Cicero 3. ad fam. ep. 11. *Augurales libros in commune utriusque nostrum otium serva.* Virgil. 1. Aen. 207.

Durate et rebus vosmet servate secundis.

18 nisset, vel aliquem ex legatis misisset; a quo disceret senatus, quantum in Etruria belli esset, quantisque administrandum copiis, et quot per duces esset.

1 XXVI. Fabius, ut Romam rediit, et in senatu et productus ad populum mediam orationem habuit, ut

Plinius 7. ep. 6. *Consules, ut Polyaenus postulabat, omnia integra Principi servarunt.* Cicero eodem loco utroque sine discrimine utitur pro Plancio c. 5. *Sin, quod magis intelligo, temporibus te aliis reservasti, ego quoque et respublica ad ea te tempora revocavi, ad quae tu te servaras.* DUK. *reservarentur* Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. et Hearnii Oxon. C. Utrumque et *servarentur* et *reservarentur* recte dici potest. Quum tamen major codicum numerus, et insuper plerique optimae notae, stent pro vulgato, caussa non est, cur id mutemus; praesertim quum Livius eo sensu *servare* saepius dixerit. Ita 2, 11, 4. *In parvis rebus neglegens ultor, gravem se ad majora vindicem servabat.* 3, 40, 8. *Quum ex consularibus ad ultimum dicendi locum consulto servatus esset.* 39, 4, 4. *Ita sibi mandasse, ut ea disceptatio integra in adventum suum servaretur.* Et Quinctil. 8, 5. in fine. *Gravior videbatur locus, et majori operi servandus.* ubi etiam quidam codd. *reservandus.* Curtius 9, 6. *Temet ipsum ad ea serva pericula, quae magnitudinem tuam capiunt.* Similiter etiam variant codd. supra 7, 7, 5. Praeterea *integra liberaque Fabio* Lovel. 3. 4. et Voss. 2. Mox *donec ut ipse*, pro *vel ipse*, Harlej. V. ad 36, 41, 2. eadem lectio superest in quibusdam vett. edd. in aliis exstat *donec et ipse.* [*mitteret* pro *misisset* Veith.]

§. 18. *Quantisque administrandum copiis, et quot per duces esset*] *quantis administrandum copiis et quot duces esse* Lovel. 2. *quantisque administrandis copiis, et quot ducibus esset* Gaertn. [*et quot duces essent* Veith.] *et per quot duces esset* Harlej. ac primae edd. usque ad Ald. *et quot per duces* substituentem. V. ad 2, 19, 8. Omnia autem haec verba desunt in Leid. 2. cui errori ansam neglegenti librario dedit repetitio verbi *esset.* V. ad 9, 11, 11. Paullo ante *quantum belli in Etruria esset* alio ordine Lovel. 2.

§. 1. *Fabius, ut Romam rediit, et in senatu et productus ad populum mediam orationem habuit*] Pall. duo codd. MSS. *Fabius ut Romam rediit, et in senatum est productus, ad populum mediam orationem habuit.* tertius *ad populum mediam omnem habuerit.* sec. *Fabius ut rediit, et in senatum est productus, et ad populum mediam orationem habuit.* Vulgarium edd. lectio stabilitur veterrimae recensionis auctoritate. GEBH. *ut rediit*, omissa media voce, Portug. et Haverk. *ut Romam redit* Florent. V. ad 36, 35, 2. Tum *et in senatu est productus* Voss. 1. Leid. ambo, Lovel. 1. 2.

ut nec augere, nec minuere videretur belli famam; magisque in altero adsumendo duce aliorum indulgere timori, quam suo aut reipublicae periculo consulere. *ceterum, si sibi adjutorem belli socium-* 2
que imperii darent, quonam modo se oblivisci P. Decii consulis per tot collegia experti posse? *Neminem* 3
omnium secum conjungi malle: et copiarum satis si-

Gaertn. Exc. Pithoei, et Hearnii Oxonienses L. 1. et B. *in senatu est productus* Oxon. C. [Veith.] *et in senatu est proditus* Lovel. 3. *et in senatum est productus* Voss. 2. Portug. Haverk. et Oxon. N. *in senatum est productus* Lovel. 4. Vulgatum solum verum est. Non enim usus Latinae linguae fert, ut dicamus *producere in senatum*; sed potius sollemnes locutiones sunt *introducere in senatum*, et *producere ad populum*. V. ad 27, 51, 5. Mox *ut ne indulgere*, pro *nec*, Leid. 2. et Lovel. 1. V. ad 3, 47, 7.

Magisque in altero adsumendo duce aliorum indulgere timori] *magis quam in altero adsumendo duce* Lovel. 2. et Harlej. *magis quam in adsumendo altero duce* Haverk. Deinde *aliorum indulgere mori* Lovel. 4. Mox *reipublicae consulere periculo* Haverk. Verbum vero *consulere* non adparet in Voss. 2. et Lovel. 3.

§. 2. *Quonam modo se oblivisci P. Decii consulis per tot collegia experti posse*] Sumsit ab Homero, apud quem Diomedes [Il. K. vers. 242.]

Εἰ μὲν δὴ ἕταρόν γε κελεύετέ μ' αὐτὸν ἑλέσθαι,
Πῶς ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆος ἐγὼ θείοιο λαθοίμην.

J. FR. GRON. Vide, an *consulis* in omnibus libris sit. Mihi nonnihil suspectum est. DUK. *quoniam modo se oblivisci* Lovel. 3. 4. et Leid. 1. *quoniam non se oblivisci* Lovel. 2. *quonam modo oblivisci* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. Saepius pronomen *se* omitti, vidimus ad 1, 23, 5. Deinde duae ultimae voces cum quatuor sequentibus male exsulant a Voss. 2. Leid. 1. et Lovel. 3. ac 4.

§. 3. *Neminem omnium secum conjungi malle: et copiarum satis sibi cum P. Decio*] Lego *Neminem unum secum conjungi*. KLOCK. *Neminem unum* inlustravi supra ad 3, 12, 4. Non tamen id hoc loco invitis libris recipiendum puto. Terent. in Andr. 5, 5, 7. *Davom video. nemo est, quem mallem, omnium*. Cic. 2. de Orat. 28. *Neminem omnium tot et tanta habuisse ornamenta dicendi*. Orat. pro Domo 33. *Quum me in judicium populi nemo omnium vocarit*. 1. Tusc. 13. *Quod nemo omnium tam sit inmanis, cujus mentem non imbuerit Deorum opinio*. Praeterea *conjungi mallet*, *copiarum* Voss. 2. et Lovel. 3. ac 4. *conjungi malle, at copiarum* Leid. 2. et Lov. 1. *conjungi malle, ad copiarum* Voss. 1. Tum *sibi satis* Lovel. 4. Harlej. et edd. Aldina priores. Deinde *cum* deficit in Voss. 2. at *cum Decio Publio* praeferunt Leid. 2. et Lov. 1.

bi cum P. Decio, et numquam nimium hostium fore.
Sin collega quid aliud malit, at sibi L. Volumnium
4 *darent adjutorem.* Omnium rerum arbitrium et a
populo, et a senatu, et ab ipso collega, Fabio per-
miſſum eſt. et quum P. Decius se in Samnium vel
in Etruriam proficisci paratum eſſe oſtendiſſet, tan-
ta laetitia ac gratulatio fuit, ut praeciperetur victo-
ria animis, triumphusque, non bellum, decretum
5 consulibus videretur. Invenio apud quosdam, ex-
templo, consulatu inito, profectós in Etruriam Fa-
bium Deciumque, sine ulla mentione sortis provin-

Mox copula *et* exsulat a prioribus edd. Primus eam Aldus reſtituit. servant eamdem etiam omnes scripti.

Sin collega quid aliud malit, at sibi L. Volumnium darent adjutorem] *Si collega* Harlej. et edd. ante Frobenianam anni 1535. V. ad 4, 5, 6. *sine collega* Portug. Gaertn. et Haverk. Tum *quid aliud mallit* Florent. et Leid. 1. Deinde *ac sibi L. Volumnium* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Gaertn. et Haverk. frequenti scribarum lapsu. V. ad 3, 61, 4. *at* hic ponitur pro *tum.* V. infra ad 24, 37, 11. Tandem *adjutorium* Gaertn.

§. 4. *Et a populo, et a senatu, et ab ipso collega, Fabio*] *et ab populo, et ab senatu* Haverk. Ultima vox non adparebat in Lovel. 4. sed ea transposita *et ab ipso Fabio collega* legit Leid. 2.

Quum P. Decius se in Samnium vel in Etruriam proficisci] Praenomen Decii, quod in omnibus prioribus edd. deerat, primus addidit Cl. Jac. Gronovius. Et recte. Omnes enim codd. mei, uno excepto Harlej. id conſtanter servant. Deinde *τὸ se* deeſt in Leid. 2. et Lovel. 1. Tum *vel in Samnium, vel in Etruriam* Lovel. 4. *in Samnium vel Etruriam* Lovel. 3. Sed, amaſſe Livium praepositiones repetere, supra vidimus ad 6, 28, 6.

Tanta laetitia ac gratulatio fuit, ut praeciperetur victoria animis] *vel gratulatio* Voſſ. 2. et Lovel. 3. *et gratulatio* Harlej. et Gaertn. Deinde *perciperetur* Voſſ. 2. Lovel. 2. 3. Portug. Gaertn. et Haverk. Male. Supra 9, 5, 11. *Omnia tristiora experiundo factura, quam quae praeceperant animis.* 31, 49, 8. *Non id, quod animis praeceperant, questus est.* 38, 20, 1. *Non cominus pugnam, sed procul locis obpugnandis futuram, praeceperat animo.* V. ad 6, 26. 2. Alibi saepe ita peccaſſe librarios, supra dixi ad 7, 26, 8.

Triumphusque, non bellum, decretum] *triumphusque ante decretum bellum* Lov. 4. *triumphusque, quam bellum, decretum* Voſſ. 2. et Lovel. 3. atque ita se in Pall. duobus melioribus inveniſſe, supra teſtati sunt Geb-

ciarum certaminumque inter collegas, quae exposui. Sunt, quibus ne haec quidem certamina ex- 6
ponere satis fuerit. adjecerunt et Appii criminationes de Fabio absente ad populum, et pertinaciam adversus praesentem consulem praetoris, contentionemque aliam inter collegas, tendente Decio, ut suae quisque provinciae sortem tueretur. Constare 7
res incipit ex eo tempore, quo profecti ambo consules ad bellum sunt. Ceterum, antequam consules in Etruriam pervenirent, Senones Galli multitudine ingenti ad Clusium venerunt, legionem Roma-

hardus ad Livii 7, 20, 8. et Gronovius ad 5, 21, 15. idque accipiunt, quasi scripsisset Livius *triumphus potius, quam bellum, decretum*. V. etiam Gebh. ad Liv. 23, 9, 8. Optimi tamen in vulgatum conspirant; quos nunc sequi praestat.

§. 5. *Invenio apud quosdam, extemplo, consulatu inito, profectos in Etruriam Fabium Deciumque*] *Apud quosdam invenio* Lovel. 2. Deinde *extemplo consulatus initio* Lovel. 4. qui etiam praefert *profectum*, et mox *certaminum, quae inter collegas exposui:* quod posterius etiam exstat in Gaertn.

§. 6. *Sunt, quibus ne haec quidem certamina exponere satis fuerit*] *nec haec quidem certamina* Lovel. 2. Haverk. et edd. ante Aldum. V. ad 1, 10, 3. Tum *satis fuit* Klock. Male. V. ad 42, 66, 9. De caussa erroris v. ad 40, 14, 11.

Adjecerunt et Appii criminationes de Fabio absente] *adjecerint* Florent. Leid. uterque, Lovel. 1. 4. Harlej. Portug. et edd. quas vidi, usque ad Heinsii Elzevir. Deinde *comminationes de Fabio* Gaertn. Vox autem ultima omittitur a librariis Voss. 2. Leid. 1. et Lovel. 2. 3. ac 4. Mox *consulem praesentem* Lovel. 4. et *praetorem*, pro *praetoris*, Voss. 2. et Lovel. 3. *P̄R̄*, id est *populi Romani*, Florent. V. ad 31, 10, 4. Sed eamdem vocem non agnoscit Haverk.

Contentionemque aliam inter collegas] *contemtionemque* Lovel. 1. *concionemque* Lovel. 4. V. paullo ante hoc lib. ad c. 23, 4. Mox *provinciae sortes*, pro *sortem*, Voss. 2. et Lovel. 3.

§. 7. *Constare res incipit ex eo tempore, quo profecti*] Cl. Ant. Perizonius ad marginem Livii scribendum conjecit *quod profecti:* ut sensus sit, res, quod ambo consules ad bellum profecti sunt, incipit constare ex eo tempore; atque ita illud, quod constare dicat, referatur ad ambos consules ad bellum profectos; in genere enim, *Constare res incipit*, dici non posse putat, quum aeque incertum adhuc postea sequatur §. 10. *Deletam quoque ibi legionem* etc. [*ad bellum* omittit Veith.]

8 nam caſtraque obpugnaturi. Scipio, qui caſtris praeerat, loco adjuvandam paucitatem suorum militum ratus, in colle, qui inter urbem et caſtra erat, aciem
9 erexit. Sed, ut in re subita, parum explorato itinere ad jugum perrexit, quod hoſtes ceperant, parte alia egreſſi. ita caesa ab tergo legio, atque in medio, quum hoſtis undique urgueret, circumventa.
10 Deletam quoque ibi legionem, ita ut nuncius non

Legionem Romanam castraque obpugnaturi] Pall. duo castraque oppugnatum. GEBH. Ita et Lovel. 2. 3. 4. et Leid. 1. Praeterea *legationem Romanam* Lovel. 3. V. ad 7, 30, 14. Paullo ante *in Etruriam venirent*, pro *pervenirent*, edd. Rom. anni 1472. et Parm.

§. 8. *In colle, qui inter urbem et castra erat, aciem erexit*] *in collem* etc. *aciem erexit* legendum, in margine Livii suspicatur Cl. Ant. Perizon. Atque ita etiam praeferunt Portug. et Hearnii Oxon. B. Si melioris notae codd. consentirent, omnino in contextum recepiſſem. Ita enim paſſim Livius loqui solet. Supra 2, 31, 5. *Perpulere, ut forte temere in adversos montes agmen erigerent.* 3, 18, 7. *In clivum Capitolinum erigunt agmen.* 4, 22, 6. *Erecta in arcem via est.* 7, 34, 9. *Nec erigere agmen in captum super se ab Decio tumulum.* 9, 31, 14. *Dum in adversum clivum erigitur agmen.* hoc lib. c. 14, 14. *Adscensu abdito a conspectu erigere in montes agmen.* 21, 32, 8. *Erigentibus in primos agmen clivos adparuerunt montani.* 25, 36, 8. *In tumulum quidem perfacile agmen erexere.* 28, 15, 10. *Cunctantibus in adversum collem erigere aciem Romanis.* 27, 2, 5. *Ita tamen aciem instruxerunt, ut Poenus dextrum cornu in collem erigeret.* Silius Ital. 3, 512.

Nec mora, commotum promissis ditibus agmen
Erigit in collem.

Deinde *inter castra et urbem* alio ordine Portug. Gaertn. et Haverk.

§. 9. *Quod hostes ceperant, parte alia egressi*] Ita demum Gruterus in ultima ed. dedit. Omnes priores legunt *aggressi*, quod supereſt in Voſſ. 2. Lov. 2. 4. Harlej. Portug. Gaertn. Klock. Haverk. et Hearnii Oxon. N. L. 2. B. et C. *agressi* in Voſſ. 1. et Lovel. 1. *adgressi* in Florent. et Leid. 1. Ea vox deficit in Lovel. 3. *egressi* in uno tantum Lovel. 3. obvium fuit. Praeterea *hostes ceperunt* Gaertn. et *parte altera* Lovel. 2. V. ad Epit. Liv. 50.

In medio, quum hostis undique urgueret, circumventi] Pall. duo *cum hostes undique vigerent*. GEBH. Similiter etiam Voſſ. 2. *quum hostes undique urgerent* Lovel. 3. Portug. et Haverk. V. ad 5, 50, 2. *quum hostibus undique urgeretur* Lovel. 4.

§. 10. *Deletam quoque ibi legionem*] Τὸ *ibi* non agnoscit Voſſ. 2. Sed, transpositis vocibus, *De-*

supereſſet, quidam auctores sunt; nec ante ad con- 11
sules, qui jam haud procul a Clusio aberant, famam
ejus cladis perlatam, quam in conspectu fuere Gal-
lorum equites, pectoribus equorum suspensa geſtan-
tes capita, et lanceis infixa, ovantesque moris sui
carmine. Sunt, qui Umbros fuiſſe, non Gallos, tra- 12
dant; nec tantum cladis acceptum: et circumven-
tis pabulatoribus cum L. Manlio Torquato legato

letam quoque legionem ibi praeferunt Portug. et Haverk.

§. 11. *Nec ante ad consules, qui jam haud procul a Clusio aberant*] *ad cons.* Florent. et Lovel. 4. *ad consulem* Lovel. 2. *ab consulibus* Lovel. 3. Tum *quam haud procul a Clusio aberant* Voff. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *quia jam haud procul a Clusio aberant* Portug. *ab Clusio* Voff. 2. Gaertn. et Lovel. 3. quorum poſterior etiam cum Lovel. 2. Flor. et Leid. 1. *aberat* exhibet. *qui jam haud procul ab Usio erat* Lovel. 4. Mox verbis sequentibus *fuere in conspectu*, alio ordine, Leid. 1. *in conspectu fuerunt* Lovel. 4.

Pectoribus equorum suspensa gestantes capita, et lanceis infixa, ovantesque moris sui carmine] Diod. Sic. l. 5. p. 212. *Τῶν δὲ πεσόντων πολεμίων τὰς κεφαλὰς ἀφαιροῦντες περιάπτουσι τοὺς αὐχένας τῶν ἵππων· τὰ δὲ σκῦλα τοῖς θεράπουσι παραδόντες ἡμαγμένα λαφυραγωγοῦσι παιανίζοντες καὶ ᾄδοντες ὕμνον ἐπινίκιον.* V. Antiq. lect. 2, 5. GEBH. Similia de Gallis, pugnam cum cantu inchoantibus, infra 21, 28, 1. *Galli obcursant in ripam cum variis ululatibus cantuque moris sui, quatientes scuta super capita, vibrantesque dextris tela.* c. 42, 3. *Cum sui moris tripudiis arma raptim capiebat.* De Hispanis 23, 26, 9. *Erumpunt igitur agmine e castris, tripudiantes more suo.* 25, 17, 5. *Armatum exercitum decurrisse cum tripudiis Hispanorum, motibusque armorum et corporum, suae cuique genti adsuetis.* De Gallis Asiaticis 38, 17, 4. *Ad hoc cantus inchoantium proelium, et ululatus, et tripudia, et quatientium scuta in patrium quemdam morem horrendus armorum crepitus.* Ceterum duae priores voces non adparent in Hearnii Oxon. C. ut nec vox *gestantes* in Gaertner. Praeterea *ovantes moris sui carmine* Lovel. 2. *ovantesque moris carmine* Gaertn. et Haverk. *ovantesque moris sui certamine* Leid. 2. et Lovel. 1.

§. 12. *Sunt, qui Umbros fuisse, non Gallos, tradant: nec tantum cladis acceptum*] *Umbros fuisse, non Gallos fuisse, tradant* Gaertn. *Umbros fuisse, non Gallos, tradunt* Hearnii Oxon. C. V. ad 42, 66, 9. Tum *nec tantum cladis exceptum* Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. B. V. supra hoc lib. ad c. 18, 9. *et gladiis acceptum* Leid. 1.

Circumventis pabulatoribus cum L. Manlio Torquato lega-

Scipionem propraetorem subsidium e caſtris tuliſſe,
victoresque Umbros, redintegrato proelio, victos
13 eſſe, captivosque eis ac praedam ademtam. Simi-
lius vero eſt, a Gallo hoſte, quam Umbro, eam
cladem acceptam; quod, quum saepe alias, tum
eo anno, Gallici tumultus praecipuus terror civita-
14 tem tenuit. Itaque praeterquam quod ambo consu-
les profecti ad bellum erant cum quatuor legioni-
bus, et magno equitatu Romano, Campanisque mil-
le equitibus delectis, ad id bellum miſſis, et socio-

to] Pal. pr. *populationibus.* tert. *populatoribus.* GEBH. Priorem lectionem inveni in Lovel. 3. poſteriorem in Lovel. 4. et Gaertn. *Pabulari* et *Populari* etiam supra commutantur hoc lib. c. 3, 6. *circumactis* insuper eſt in Gaertn. Deinde *tum L. Manlium Torquatum legatum* Lovel. 2. [*circumventis speculatoribus. Tum L.* Veith.]

Scipionem propraetorem subsidium e castris tulisse]. *Scipiopionem pro praetore* Voſſ. 2. Lovel. 3. et Hearnii Oxon. N. Atque ita edidit Sigonius. V. Cl. Dukerum supra ad cap. praec. §. 11. et quae infra notantur ad 23, 30, 19. *Scipionem praetorem* Oxon. L. 2. *Scipionem propti* Leid. 2. Tum *subsidium castris tulisse* Leid. 2. et Lovel. 1. Mox *redintegrando proelio*, pro *redintegrato*, Voſſ. 2. Praeterea τὸ *esse* deficit in Harlej. et edd. ante Aldum; voces *eis ac praedam ademtam* in Gaertn.

§. 13. *Similius vero est, a Gallo hoste, quam Umbro, eam cladem acceptam*] *Similius vero est, Gallo hoste* Leid. 1. Lovel. 3. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. [*Similiusque vero* Veith.] *ab Gallo hoste* Portug. Gaertn. et Haverk. Tum *eadem cladem* Harlej.

§. 14. *Campanisque mille equitibus delectis, ad id bellum missis*] *Campanis quoque mille equitibus* Lovel. 2. Tum *deletis* Lovel. 1. a m. 1. V. ad 9, 37, 8. Deinde *ad id bellum misisse sociorum nominisque Latini majorem exercitum* Voſſ. 2. et Lovel. 3. ac 4. *misisset sociorum* Leid. 1. Paullo ante τὸ *quod* exsulat a Voſſ. 2. et Haverk.

Majore exercitu, quam Romani] Ultima duo vocabula mihi vehementer sunt suspecta. J. FR. GRON. Vide tamen an non potius sit ad sententiam et mitius *et sociorum nominisque Latini majore exercitu; etiam Romani alii duo exercitus.* Sic τὸ *etiam* c. 30, 1. *Et praeter ingentem inlatam populationibus agrorum hosti cladem, pugnatum etiam egregie est.* JAC. GRON. Fortaſſis *quam Romano.* DUK. *majores quam Romani alii duo exercitus* Portug. et Oxon. B. Hearnii, qui etiam auctor eſt, voces Gronovio patri suspectas non adparere in L. 1. Klockius vero teſtatur, alios legiſſe,

rum nominisque Latini majore exercitu, quam Romani; alii duo exercitus haud procul urbe Etruriae 15
obpositi, unus in Falisco, alter in Vaticano agro. Cn. Fulvius et L. Poſtumius Megellus, propraetores ambo, stativa in eis locis habere juſſi.

XXVII. Consules ad hoſtes, transgreſſo Apennino, in agrum Sentinatem pervenerunt. Ibi quatuor 1
millium ferme intervallo caſtra posita. Inter hoſtes 2
deinde consultationes habitae: atque ita convenit, ne unis caſtris miscerentur omnes, neve in aciem

quam Romanorum; quod mihi tamen nullo loco obcurrit.

§. 15. *Cn. Fulvius et L. Postumius Megillus propraetores*] Vet. lib. et lapides Capitolini *L. Postumius Megellus*. SIG. His a populo imperium extra ordinem datum videtur. DUK. *Cum Fulvius* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. V. ad 8, 18, 13. *L. Fulvius* Hearnii Oxon. L. 2. Deinde *prope*, pro *propraetores*, Voſſ. 2. Leid. 1. et Lovel. 2. 3. ac 4. *praetores* edd. Rom. anni 1472. et Parm. *promptores* Portug. An et hic legendum *pro praetoribus*? V. paullo ante ad §. 12. In verbis praecedentibus *procul ab urbe*, addita media praepositione, Haverk. V. ad 24, 28, 1. In sequentibus *habere jussit*, pro *jussi*, Voſſ. 2. *haberi jussit* Lovel. 4. *haberi jussi* Lovel. 3.

§. 1. *Consules ad hostes, transgresso Apennino, in agrum Sentinatem pervenerunt*] Plinius 3, 14. *Setinates* in Umbris ponit. Ptolemaeus [3, 1.] *Sentinum* oppidum non longe a Spoleto memorat. Idem Annius meminit eorum super eodem fragmento circa vetus Clusium. In Plinio litera *n* omiſſa videtur. GLAR. Forte *transgressos Appenninum*. J. FR. GRON. Consules antea in agro Clusino fuisse, ex cap. praec. intelligitur; in eoque Gallos et Samnites etiam cum Romanis pugnaſſe, auctor eſt Polyb. 2, 19. Non poterat autem ex agro Clusino in Sentinatem veniri, nisi superato Apennino. Unde probabilis eſt conjectura Gronovii. Nisi tamen quis putet, Livium verbo *transgredi* hic paſſive, ut grammatici dicunt, uti, quemadmodum Cicero *adgredi* apud Voſſ. 3. de Analog. 6. DUK. *pervenere* Lovel. 4. *perveniunt* Gaertn. *pugnaverunt* Leid. 2.

Ibi quatuor millium ferme intervallo castra posita] *quatuor millia* Voſſ. ambo, Leid. 2. Lovel. 3. Harlej. et edd. usque ad Froben. anni 1531. Tum *fere* Lovel. 4. et Gaertn. V. ad 37, 38, 5. Hinc vox *castra* deficit in Voſſ. 2. Tandem *opposita* legit Lov. 2.

§. 2. *Atque ita convenit, ne unis castris miscerentur omnes*] *et ita convenit* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. et Portug. *et ita conveniunt* Haverk. Sed prima vocula non adparet in Gaertn. Deinde *ut ne unis castris* legunt

3 descenderent simul. Samnitibus Galli, Etruscis Umbri adjecti. dies indicta pugnae: Samniti Gallisque delegata pugna: inter ipsum certamen Etrusci Um-
4 brique jussi castra Romana obpugnare. Haec consilia turbarunt transfugae Clusini tres, clam nocte ad Fabium consulem transgressi. qui, editis hostium

Harlej. omnesque edd. usque ad Jac. Gronovium, qui *τὸ ut* omisit; sed facti rationem in notis non reddidit. Aldus etiam in contextu neglexit; verum inter errata iterum revocavit. Sane *ut* in nullo apud me cod. exstat, nisi forte in Florent. et Klock. ex quibus nihil notatur, licet edd. cum quibus conlati sunt, *ut ne* exhibeant. Hearnius etiam, *ut ne* edens, ita in Oxoniensibus invenisse videtur, quia, *ut* a Gronov. omissum notans, Mstorum tamen ei consentientium non meminit. *ut ne* junctim posita apud Plaut. Terent. Cicer. Ovid. aliosque optimos scriptores passim obcurrere, viri docti idonea exemplorum copia late docuerunt. V. Hadr. Cardin. de serm. Latin. p. 382. et Cel. Burm. ad Phaedri 4. fab. 24, 14. Utrum vero Livius illis, qui ita loqui soliti fuerint, adnumerari debeat, et an etiam hoc loco ita locutus sit, dubito. Certe plerique codd. aperte hic ignorant *τὸ ut*, unus tantum defendit, et is quidem haud magnae auctoritatis; reliquorum dubium est testimonium. At *τὰ ut ne* in vulgatis edd. infra obcurrunt 34, 17, 8. *Id ut ne fiat, uno modo arbitror caveri posse.* 42, 41, 10. *Si est in foedere ita scriptum, ut ne tueri me regnumque meum liceat.* et 45, 23, 4. *Consecuti sumus, ut ne ab utraque parte gratiam iniremus.* Verum eorum locorum primi lectionem dubiam faciunt codd. scripti; duorum reliquorum auctoritatem id minuit, quod ex unico tantum cod. cujus librarius facile errare potuit, edita sit haec pars operis Liviani, praeterquam quod etiam ultimi integritati non sine caussa controversiam moverit Gronovius. In his similibusque, ubi scriptura dubia est, et utraque aeque probari potest, genium cujusque scriptoris consulendum arbitror, ac videndum, an et alibi simili locutione usus fuerit. Et ea caussa est, quod non admittam lectionem cod. Traject. 2. apud Val. Max. 1, 6. ext. 1. *Claudatur hoc exemplo talium ostentorum domestica relatio, ut ne etc. e coelesti templo ad privatas domos non consentaneos usus transtulisse videar.* Alibi enim Valer. Max. ita loqui non memini. Vulgo autem *τὸ ut* omittitur. Hic vero rem arbitrio lectoris permitto: ego Gronovium sequor. Ceterum *neu unis castris* Leid. 2. *neuanis castris* Lovel. 1. *ne in unis castris* Lovel. 4. Paullo ante *consulationes* Florent. et Lovel. 1.

§. 3. *Samnitibus Galli, Etruscis Umbri adjecti. dies indicta pugnae*] Pal. sec. margini appictum habet *dies inde dicta pugnae.* GEBH. *Samnites Gallis, Etruscis Umbri* Lovel. 4. *Samnitibus Galli Umbris adjectis. dies pugna* Leid. 2.

Samniti Gallisque delegata pugna] Vet. lib. *Samnitibus*

consiliis, dimiſſi cum donis, ut subinde, ut quae-
que res nova decreta eſſet, exploratam perferrent.
Consules Fulvio, ut ex Falisco, Poſtumio, ut ex 5
Vaticano exercitum ad Clusium admoveant, sum-
maque vi fines hoſtium depopulentur, scribunt. Hujus 6
populationis fama Etruscos ex agro Sentinate ad

Gallisque. SIG. *Samnitibus Gallisque* ex MSS. corrigere se aït Sigonius. Atqui sic ediderunt omnes ab Andrea usque ad Frobenium. Soli apud me Gryphius et Curio *Samniti*. Et hoc quum per se magis placet, tum eo ducere video scriptos. Voſſ. prior, Rott. et Helm. *Samnitiis Gallisque*. Voſſianus alter plane *Samniti Gallisque*. J. FR. GRON. *Samnitiis* etiam Leid. 2. Lovel. 1. et Gaertn. *Samniti* Florent. Leid. 1. et Lovel. 2. 3. ac 4. Et ita praeter edd. quas memorat Gronovius, praeferunt omnes edd. a Frobeniana anni 1535. usque ad Sigonium. Et hanc lectionem recepi. Ita enim Livius orationem variare solitus eſt. Supra 2, 45, 3. *Vejens hostis Etruscique eo magis praepropere agere*. 3, 6, 3. *Ea colluvio urbanos et agrestem, confertum in arta tecta, aestu ac vigiliis angebat*. 4, 18, 5. *Dictator dextro cornu adversus Faliscos, sinistro contra Vejentem Capitolinus Quinctius intulit signa*. Et eodem cap. §. 8. *Eques maxime resistebat; equitumque longe fortissimus ipse rex trahebat certamen*. 23, 41, 13. *Crebras excursiones in agrum Hirpinum et Samnites Caudinos fecit*. 24, 9, 8. *Sic postea Papirium Carviliumque adversus Samnites Bruttiosque et Lucanum cum Tarentino populum consules declaratos*. 30, 4, 7. *Neglegentia, ut fit, apud Poenos Numidamque orta cavendi, ne quid hostile interim paterentur*. V. etiam infra ad 35, 40, 6. Praeterea *et Gallis quibus delegata pugna* Lovel. 2. *Gallis qui delegata pugna* Leid. 1. *deligata* Portug. Ita etiam quidam scripti variant supra hoc lib. c. 20, 12.

§. 4. *Editis hostium consiliis dimissi cum donis, ut subinde, ut quaeque res*] *dictis hostium consiliis dimissi* Hearnii Oxon. L. 1. *editis hostium consiliis dimissis* Haverk. V. ad 6, 3, 8. Tum *et subinde ut quaeque res* idem Haverk. *ut subinde quaeque res* Voſſ. 2. Paullo ante vox *transfugae* deficit in Gaertn. *tres* in Leid. 1. [*cum dono sunt ut subinde* Veith.]

§. 5. *Summaque vi fines hostium depopulentur, scribunt*] Vox *vi* deficit in Portug. Tum *fines hostium populentur* legit Haverk. V. ad 10, 12, 7. *fines hostium depopularentur* Gaertn. *fines hostium depopulent* Leid. 2. et Lovel. 1. a m. 1. At Livius deponentibus forma activa uti non solet. V. ad 1, 17, 2. Potius exiſtimo, ejus vocis ultimas literas *ur*, quae terminatio paſſivi eſt, et per compendium scribi solebat, a librariis omiſſas eſſe. V. ad 10, 10, 1. Deinde *scribit* Lovel. 3. Paullo ante *Consuli Fulvio ex Falisco* Voſſ. 2. Hinc *ex Otricano*, pro *ex Vaticano*, Lovel. 4. Deinde *ad Clusinum admoveant* Leid. 2. *ad Clusium admoverant* Gaertn.

§. 6. *Hujus populationis fama*

suos fines tuendos movit. Inſtare inde consules, ut absentibus iis pugnaretur. per biduum laceſſiere proelio hoſtem. biduo nihil dignum dictu actum.
7 Pauci utrimque cecidere: magisque irritati sunt ad juſtum certamen animi, quam ad discrimen summa rerum adducta. tertio die descensum in campum
8 omnibus copiis eſt. Quum inſtructae acies starent, cerva fugiens lupum e montibus exacta per campos

Etruscos ex agro Sentinate etc. movit] Polybius 2, [29.] ubi de hac re loquitur. *Καὶ συμβαλόντες πᾶσι τοῖς στρατοπέδοις ἐν τῇ τῶν Σεντινατῶν χώρᾳ πρὸς τοὺς προειρημένους, τοὺς μὲν πλείστους ἀπέκτειναν.* †. „Conveniebat, ut diceret, ubi et quis eſſet ille ager: sed nesciebat. In Umbris eſt.„ †. SIG. *Hujus depopulationis* Lovel. 4. V. modo ad §. praec.

Per biduum lacessiere proelio hostem biduo nihil dignum dictu actum] *lacessierunt proelio hostem* Lovel. 4. *lacescere hostem proelio* Portug. a m. 1. *lacescere proelio hostem* Portug. a m. 2. Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *lacessere proelio hostem* Leid. 1. Lovel. 2. Harlej. Gaertn. et Haverk. Deinde *biduum nihil dignum dictu actum* Harlej. *biduo nihil dignum dictum, atque pauci* Haverk. Paullo ante *Inde instare consules* Lovel. 2. *Instante inde consule* Portug. et Gaertn. [Veith.]

§. 7. *Ad discrimen summa rerum adducta. tertio die descensum in campum omnibus copiis est*] *addita* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. 4. Gaertn. et Haverk. *addicta* Leid. 1. et Lovel. 2. V. ad 6, 15, 9. *ad discrimen summae rerum adducti* Klock. Vox *die* deficit in Voſſ. 2. Leid. 1. et Lovel. 2. 3. 4. *τὸ est* in Portug. *descensum ad campum* praefert Lovel. 3. In praecedentibus verbis *ceciderunt* Lovel. 4. et *magis irritati* Gaertn. *sunt* vero exsulat ab edd. Rom. anni 1472. et Parm.

§. 8. *Cerva fugiens lupum e montibus exacta per campos inter duas acies decurrit*] *fugiens lupum montibus exacta* Lovel. 2. *fugiens lupum e montibus lupus* Voſſ. 2. et Lovel. 3. *fugiens lupum ex montibus exterrita* Lovel. 4. *fugiens lupum e montibus acta* editi ante Aldum. Verum, Livium verbis cum praepositione compositis camdem praepositionem in regimine addidiſſe, vidimus ad Praefat. §. 11. et quidem *exacta e montibus*, ut *exigere e corpore* apud Plaut. in Captiv. 4, 1, 61. *Jam ego ex corpore exigam omnes maculas moerorum tibi.* Cic. 2. de Orat. 48. *Neque reges ex hac civitate exigi, neque tribunos plebis creari etc. sine nobilium dissensione potuisse.* [*per campum* Veith.] Deinde *discurrunt* Voſſ. 2. et Lovel. 3. *discurrit* Leid. 1. Lovel. 2. 4. et Hearnii Oxon. C. [Veith.] Male. Ex locis enim editis, ut hic ex monte, non *discurritur*, sed *decurritur*. Supra 1, 12, 8. *Mettus Curtius ab Sabinis princeps ab arce decucurrerat.* 6, 33, 11. *Nec inpetus Tus-*

duas acies decurrit: inde diversae ferae, cer-
Gallos, lupus ad Romanos cursum deflexit.
data inter ordines via; cervam Galli confixere.
ex antesignanis Romanus miles, *Illac fuga,* 9
, et caedes vertit: ubi sacram Dianae feram
em videtis. Hinc victor Martius lupus, inte-
intactus, gentis nos Martiae et conditoris no-
lmonuit. Dextro cornu Galli, siniſtro Samni- 10

rum decurrentium ex su-
loco sustinent. 26, 10, 6.
x arce Capitolioque cli-
ico in equis decurrentes
vidissent. V. Cel. Burm.
ctil. 7, 7. p. 642. Et ita flu-
fontibus *decurrere* ad
icuntur. Liv. 38, 13, 7.
der, ex arce summa Ce-
im ortus, media urbe de-
. Phaedr. 1. fab. 1, 8.

lecurrit ad meos haustus
quor.

Cel. Burm. Neque eo pa-
im τῷ *discurrit* parari
quod lupus ad Romanos,
l Gallos flexerint cursum;
eo demum seq. verbis a-
Hic Livius eorum decur-
nontibus describit. Verba
militer alibi commutan-
ad 21, 33, 4.

sae ferae, cerva ad Gal-
ius ad Romanos cursum
] *divisae ferae* Voſſ. 2.
3. et Haverk. Male. *Di-*
ferae eſt in varias partes
es. V. ad c. 33. hujus lib.
linc cursum ad Romanos
eflexit Portug. et Gaertn.
l Romanos deflexit, vo-
omiſſa, Haverk. quomo-
e Cic. loquitur. Verum
codd. in eamdem vocem
lam conspirant.

§. 9. *Ex antesignanis Romanus miles, Illac fuga, inquit, et caedes vertit*] *ex antesignariis Romanus miles* Voſſ. 2. Lovel. 3. et Gaertn. V. ad Livii 4, 47, 2. *ex antesignanis Romanis miles* Hearnii Oxon. N. [Veith.] Tum *Illa fuga, inquit, et caedes vertit* Voſſ. 2. et Lovel. 3. *In hac fuga, inquit, et caedes erit* Gaertn. [*erit* etiam Veith.] *Illos fuga, inquit, et caedes vertit* Lovel. 4. Ejus librario displicuiſſe videtur *vertit* sine casu positum; quum tamen *vertit*, pro vertit se, Livio quam frequens sit. V. ad 2, 62, 2. Paullo ante *conflixere,* pro *confixere,* Voſſ. 2. Lovel. 3. 4. Gaertn. et Haverk. Mox autem *ut sacram Dianae feram,* pro *ubi sacram.* Gaertn. V. ad 24, 15, 1. *ubi sacrae Dianae feram* Portug. et Haverk. Deinde prodigiose corruptus Lovel. 4. *Huic victor Riareus lupo.*

§. 10. *Adversus Samnites Fabius primam ac tertiam legiones pro dextro cornu*] *adversusque Samnites* Voſſ. 2. et Lovel. 3. Hinc addito praenomine *Q.* vel *Quintus Fabius* Voſſ. ambo, Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Florent. Portug. Gaertn. Haverk. Exc. Pithoei, et Hearnii Oxon. N. B. ac C. quorum auctoritate eam lectionem recepi. Qui praenomen primus omisit, id conve-

tes constiterunt. adversus Samnites Q. Fabius primam ac tertiam legiones pro dextro cornu; adversus Gallos pro sinistro Decius quintam et sextam
11 instruxit. secunda et quarta cum L. Volumnio proconsule in Samnio gerebant bellum. Primo concursu adeo aequis viribus gesta res est, ut, si adfuissent Etrusci et Umbri, aut in acie, aut in castris, quocumque se inclinassent, accipienda clades fuerit.
1 XXVIII. Ceterum, quamquam communis adhuc Mars belli erat, necdum discrimen fortuna fecerat, qua datura vires esset, haudquaquam similis pugna
2 in dextro laevoque cornu erat. Romani apud Fa-

nire existimavit, quia Fabii collega Decius mox nullo etiam ornabatur. Sed v. quae notantur supra ad 4, 49, 1. Deinde *primam ac tertiam aciem legionem* Lovel. 1. *primam ac tertiam legionem* Voss. 2. Leid. ambo, Lovel. 2. 3. 4. Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. Exc. Pithoei, Hearnii Oxon. L. 2. N. B. C. [Veith.] et edd. antt. Sed recte Frobenius anno 1535. *legiones* reposuit; quod etiam Florent. et Voss. 1. servasse videntur Supra hoc lib. c. 18, 3. *Quum jam L. Volumnius consul cum legionibus secunda ac tertia profectus in Samnium esset.* ubi plerique codd. similiter peccant. V. quae ibi notantur. In verbis praecedentibus ac sequentibus *dextero*, pro *dextro*, et *instruxerunt*, pro *instruxit*, Lovel. 4. etiam *Quintus Decius* Lovel. 1. Verum is non *Quinti*, sed *Publii*, praenomen habuit.

§. 11. *In Samnio gerebant bellum*] *qui in Samnio gerebat bellum* Lovel. 4. *gerebat* etiam Voss. ambo, Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. Harlej. Gaertn. Exc. Pithoei, Hearnii Oxon. C. et excusi usque ad Froben. qui anno 1535. *gerebant* restituit.

Adeo aequis viribus gesta res est] *res gesta est* Haverk. *gesta est res* Leid. 1. Sed τὸ *est* exsulat a Lovel. 2. qui mox praefert *in acie aut in castra*. Deinde *quicquam*, pro *quocumque*, Lovel. 4.

§. 1. *Haudquaquam similis pugna in dextro laevoque cornu erat*] *et haudquaquam* Voss. 2. Lovel. 3. et Portug. [Veith.] Sed τὸ *et* ex vocis praecedentis ultimis literis natum est. V. ad 39, 18, 8. *et haud quamquam* Leid. 1. Lovel. 2. 4. ac Gaertn. *haud quamquam* Lovel. 1. V. ad 7, 26, 8. Deinde *simul pugna* Leid. 2. et Lovel. 1. Eodem modo librarios errasse, supra vidimus ad 6, 25, 10. *similis pugno* Leid. 1. *similis pugnam* Voss. 2. Deinde *in dextro laevoque erat*, omissa voce *cornu*, Voss. 2. Leid. 1. et Lovel. 2. 3. ac 4. In verbis praecedentibus *adhuc* exsulat ab Har-

bium arcebant magis, quam inferebant, pugnam;
extrahebaturque in quam maxime serum diei certa-
men: quia ita persuasum erat duci, et Samnites et 3
Gallos primo inpetu feroces esse, quos sustineri sa-
tis sit; longiore certamine sensim residere Samni-
tium animos: Gallorum quidem etiam corpora into- 4
lerantissima laboris atque aestus fluere; primaque
eorum proelia plus quam virorum, postrema minus
quam feminarum esse. In id tempus igitur, quo 5
vinci solebat hostis, quam integerrimas vires militi
servabat. Ferocior Decius et aetate et vigore ani- 6
mi, quantumcumque virium habuit, certamine pri-

lej. Omnia autem haec *necdum discrimen* etc. *laevoque cornu erat* non conspiciuntur in Haverk.

§. 2. *Apud Fabium arcebant magis, quam inferebant, pugnam*] *apud P. Fabium* Leid. 2. et Lovel. 1. qui *Quinti* praenomen habuit. Verum id hic repeti nihil adtinebat. *magis arcebant* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Haverk.

Extrahebaturque in quam maxime serum diei certamen] Pall. duo *extrahebatur quoque*. sec. *extrahebaturque quam in quam maxime*. GEBH. *extrahebatur quoque* Lovel. 3. Tum *in quantum maxime serum diei* Voss. 1. *in quantum maxime diei serum* Leid. 2. et Lovel. 1. V. ad 5, 4, 1. *serum in quam maxime diei certamen* Haverk. *maxime iniq̄ diei certamen*, relicta hoc modo lacuna, Lovel. 4. *Serum diei*, ut 7, 8, 5. *Castrorum obpugnatione, quia serum erat diei, abstinuere*. ubi vide.

§. 3. *Gallos primo inpetu feroces esse, quos sustineri satis sit*] Pal. sec. cum Campani ed. *quos sustinere satis sit*. GEBH. Non aliter etiam Portug. Gaertn. et Haverk. Praeterea *in primo inpetu feroces esse* Haverk. *primo inpetu esse feroces* Leid. 1. Sed *esse* omittit Gaertn. Mox *longo certamine*, pro *longiore*, Lovel. 4. Tum *sensum residere*, pro *sensim*, Voss. 2. et Lovel. 1. *sensisse residere* Haverk. Vox denique *animos* non comparet in Portug.

§. 4. *Primaque eorum proelia plus quam virorum, postrema*] *primaque esse eorum proelia* Voss. 2. Leid. 1. et Lovel. 2. 3. ac 4. qui omnes praeter primum mox *esse* omittunt. Deinde *postremo* Lovel. 1. Paullo ante *laboris ac aestus* Lovel. 2. Male. V. hoc lib. ad c. 36, 17.

§. 5. *Quam integerrimas vires militi servabat*] Pall. pr. tertiusque *quam integerrimas vires milites servabant*. GEBH. Ita etiam Lovel. 3. et 4. sed *vires militum servabat* Lovel. 2. *vires militibus servabat* Hearnii Oxon. C. Vulgatum, quod optimi ser-

mo effudit. et, quia lentior videbatur pedestris pu-
7 gna, equitatum in pugnam concitat: et ipse, fortissimae juvenum turmae inmixtus, orat proceres juventutis, in hostem ut secum inpetum faciant: duplicem illorum gloriam fore, si ab laevo cornu et
8 ab equite victoria incipiat. Bis avertere Gallicum equitatum. iterum longius evectos, et jam inter media equitum agmina proelium cientes, novum pu-

vant, verius esse videtur. V. ad 7, 35, 2.

§. 6. *Quia lentior videbatur pedestris pugna, equitatum in pugnam concitat*] Pal. sec. *in pugnam concivit*. GEBH. Ita et Portug. atque Hearnii Oxon. B. sed *in signa concivit* Gaertn. *in pugnam coĩciũt* Haverk. Vulgatum recte tuentur reliqui. *concitare in pugnam*, ut *concitare in fugam* 22, 17, 6. *Dum majore metu concitant se in fugam.* Et ita *concitare se in hostem*, de quo v. ad 8, 39, 7. *concire* et *concitare* saepe commutantur. V. ad 9, 37, 1. *in pugnam excitat* Oxon. C. Praeterea *levior videbatur* Haverk. Paullo ante *Ferocius Decius* idem Haverk. Tum verbum *habuit* non adparet in Portug. et Gaertn. quemadmodum nec *primo* in Voss. 2. cujus loco *pretio* est in Lovel. 3.

§. 7. *Fortissimae juvenum turmae inmixtus, orat*] *ferocissimae juvenum turmae* Leid. 2. et Lovel. 3. V. ad 28, 42, 4. *Ferocior* modo praecessit; inde adhuc menti scribarum obhaesit. Deinde *inmixtus erat* Voss. 2. Lovel. 3. 4. et Haverk.

Ut secum in hostem inpetum faciant] Tres Pall. eleganti trajectione *in hostem ut secum impetum faciant*. GEBH. Ita tantum non omnes etiam mei voces transponunt; eamdemque trajectionem jam Cl. Jac. Gronovius in contextum recepit.

§. 8. *Bis avertere Gallicum equitatum*] *Hiis avertere* Voss. 1. Leid. 2. et Lov. 1. *Bis advertere* Voss. 2. Lovel. 3. et Gaertn. V. ad 6, 23, 8. Mox *etiam inter media*, pro *et jam*, Leid. 1. Lovel. 1. 2. 3. 4. Gaertn. et Haverk. V. ad 39, 10, 6. Tandem *novum pugnae conferunt genus*, pro *conterruit*, Leid. 1.

§. 9. *Essedis carrisque superstans armatus hostis*] Pall. pr. et tert. *carrisque super circumstans*. GEBH. An ergo carris etiam utebantur in proelio, et in aciem hostium invecti ex iis pugnabant? Hoc nusquam proditum inveni; sed Gallos aliosque barbaros carros in expeditionibus adhibuisse ad onera atque inpedimenta vehenda, et castra valli instar iis circumdanda. V. Scheffer. 2. de Re vehic. 28. Fortassis scripserat *carpentisque*: ex iis enim pugnare solitos Gallos, notum est; unde mox dicit, quosdam tradidisse, *mille carpentorum* in exercitu Gallorum fuisse. Verum quidem est, quae alii *carpenta* vocant, ea ab aliis *esseda* dici; sed tamen, diversa

conterruit genus; eſſedis carrisque superstans 9
tus hoſtis ingenti sonitu equorum rotarumque
nit, et insolitos ejus tumultus Romanorum con-
it equos. Ita victorem equitatum velut lympha- 10
pavor diſſipat: sternit inde ruentes equos vi-
ue inprovida fuga. Turbata hinc etiam signa 11
num: multique inpetu equorum ac vehiculo-
raptorum per agmen obtriti antesignani: et

alorum genera fuiſſe, oſten-
em Scheffer. c. 17. et 23.
esesis carrisque Harlej.
dis carrisque Leid. 2. et Lo-
redis carrisque Lovel. 2.
n. et Hearnii Oxon. N. ac C.
dis Carisque Veith.] *essedis*
que Voſſ. 2. *hesidis cartis-*
rtug. quae lectio conjectu-
Cl. Dukeri non nihil juvare
ır. Deinde *super circum-*
Voſſ. 2. Leid. 1. et Lovel. 2.
. [*ingenti hinnitu equorum*
.]

insolitos ejus tumultus
anorum conterruit equos]
a copula *et* Pal. sec. *inso-*
ejus tumultus Romanorum
rruit equos. Reliqui quo-
repraesentant *insolitus.*
ıta lectio veriſſima eſt.
I. *Tò et* exsulat etiam a
g. et Haverk. Praeterea
itus ejus tumultus Florent.
uterque, Leid. uterque,
l. 1. 2. 3. Gaertn. et Haverk.
itus tumultus ejus Lovel. 4.
tio minus obvia, ut *insoli-*
um casu secundo conſtrua-
ibrariis indoctis displicuis-
letur. Verum, similiter *in-*
s genitivo jungi, variis ex-
is docuit Cortius ad Salluſt.
3. Et ita *insuetus* apud Liv.
6. *Quum ad id, moris e-*
nsueta, expavisset minor
ı. Ita et *adsuetus* 38, 17, 5.

Romanis Gallici tumultus adsuetis etiam vanitates notae sunt. inconsuetus aqud Silium 11, 282.

— — — *stupet inconsuetus opimae*
Sidonius mensae miles.

Ipsum *insolitus* apud Salluſt. 1. Hiſtor. *Genus armis ferox et servitii insolitum.* Praeterea *contrivit equos* Gaertn.

§. 10. *Ita victorem equitatum velut lymphaticus pavor dissipat*] Prima vox abeſt ab Hearnii Oxon. L. 1. Deinde *lymphatus pavor* Lovel. 4. Ita *lymphatus cursus* Silius 1, 458.

— — — *ruit ocius amens*
Lymphato cursu, atque ingentes deserit actus.

Ubi v. quae notantur. Sed praeſtat, ut vulgatum servemus, quod reliqui omnes tuentur. Apulej. l. 8. p. 214. *Incitante tibiae cantu lymphaticum tripudium.* Plinius 26, 8. *Semen ejus potum lymphatica somnia facere dicitur.*

Sternit inde ruentes equos] Pall. duo *sternitque inde ruentes equos.* GEBH. Ita et Voſſ. 2. ac Lovel. 3. *sternit inde equos ruentes* Harlej. et editi ante Aldum. Mox *virosque inprovida fuga turbatos. Hinc etiam* Lovel.

insecuta, simul territos hoſtes vidit, Gallica acies nullum spatium respirandi recipiendique se dedit.
12 Vociferari Decius, *Quo fugerent? quamve in fuga spem haberent?* obsiſtere cedentibus, ac revocare fusos. deinde, ut nulla vi perculsos ſustinere pot-
13 erat, patrem P. Decium nomine compellans, *Quid ultra moror*, inquit, *familiare fatum? datum hoc nostro*

nostro

2. 3. et Voſſ. 2. *virosque interrita fuga turbatos. Hinc etiam* Klock.

§. 11. *Multique inpetu equorum ac vehiculorum*] *multoque inpetu* Leid. 2. Lov. 1. Gaertn. et Haverk. Paullo ante *Turbata etiam hinc signa* Harlej. In verbis sequentibus *antesigniani* Lovel. 2. *ante signa legionum* Haverk. *ante signa legionum signavi* Gaertn. *ante signa legionum signani* Hearnii Oxon. N. et L. 2. Lectio inde nata videtur, quod margini olim adscriptum fuerat, *antesignanos* eſſe, qui erant *ante signa legionum*.

Simul territos hostes vidit, Gallica acies nullum spatium respirandi recipiendique se dedit] *simul ac territos hostes vidit* Haverk. et Port. neque aliter Gaertn. nisi quod duas poſtremas voces non agnoscat. V. ad 6, 1, 6. *simul territos hostes avida* sine sensu Lovel. 2. Tum *respirandique* omiſſa voce Leid. 2. et Lovel. 1. *respirandi respiciendique* Gaertn. Male. Quod *recipere se* hoc loco dixit, id exprimit *recipere animum a pavore* 2, 50, 10. *Mox ut respirandi superior locus spatium dedit, recipiendique a pavore tanto animum.* et 44, 10, 1. *A pavore eo, quo adtonitus fuerat, recepto animo.*

§. 12. *Vociferari Decius, Quo fugerent? quamve in fuga spem haberent*] Pall. sec. ac tert. *quamve in fugam spem haberent?* GEBH. *Vociferare Decius* Voſſ. 2. Leid. 1. Lov. 2. 3. 4. Harlej. Port. Gaertn. Haverk. Hearnii Oxon. B. C. et omnes editiones, Sigonianis exceptis, usque ad Modium. Eodem modo se etiam in omnibus Pall. inveniſſe, Gebhardus teſtatus eſt ad 7, 12, 14. Quin etiam quum nihil notetur ex Florent. et Klock. qui conlati sunt cum edd. *Vociferare* exhibentibus, illi quoque ita legiſſe videntur. Male. V. supra ad 8, 38, 13. Deinde *quamve in fugam spem haberent* Voſſ. 2. a m. 1. *quam veri fugam spem haberent* Gaertn. *quam in fugam spem haberent* Haverk. *quave in fuga spem haberent* Hearnii Oxon. L. 1.

Revocare fusos. deinde, ut nulla vi perculsos sustinere poterat] *revocare suos* Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. B. Sed recte alii vulgatum tuentur. V. ad 41, 18, 11. Deinde τὸ *vi* deficit in Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. ejus loco *in* praefert Lovel. 3. V. ad 7, 33, 8. Tum *percussos* Voſſ. 1. et Leid. 2. V. ad 1, 27, 10.

§. 13. *Quid ultra moror, inquit, familiare fatum? datum*

*nostro generi est, ut luendis periculis publicis piacu-
la simus. Jam ego mecum hostium legiones mactan-
das Telluri ac Diis Manibus dabo.* Haec locutus M. 14
Livium pontificem, quem, descendens in aciem,
digredi vetuerat ab se, praeire juſſit verba, quibus
se legionesque hoſtium pro exercitu populi Romani
Quiritium devoveret. Devotus inde eadem precatio- 15
ne eodemque habitu, quo pater P. Decius ad Veserim

hoc nostro generi est] *q̃ ultro moror* Lovel. 3. *quid ultra morer* Gaertn. Tum *familiare factum* Lovel. 4. in contextu. V. ad 3, 40, 9. Deinde *hoc nostro generi datum est* Haverk. τὸ *est* exsulat a Lovel. 4.

Jam ego mecum legiones hostium mactandas Telluri ac Diis Manibus dabo] Nescio quo sensu Pall. pr. ac tert. *Jam ego mecum legiones hostium metandas Telluri ac Diis Manibus dabo.* GEBH. *Jam ergo mecum hostium legiones* Lovel. 2. V. ad 37, 53, 11. *hostium legiones* etiam Voſſ. ambo, Leid. ambo, Lovel. 1. 3. 4. Portug. Gaertn. et Haverk. quod tot testium fide recepi. Deinde *metandas* etiam Lovel. 3. et 4. *mecandas* Leid. 1. Inluſtrando autem Livio ad marginem adscripsit Cl. Perizonius locum Suet. in Tiber. 75. *Pars Terram matrem Deosque Manes orarent, ne mortuo sedem ullam, nisi inter inpios, darent.*

§. 14. *Quem, descendens in aciem, digredi vetuerat ab se*] Pall. duo meliores *adgredi*. Legendum inde *abgredi vetuerat ab se. Abgredi* veteres dixerunt, ut *abambulare*, pro discedere ab aliquo. GEBH. *adgredi* etiam Voſſ. 2. Leid. 1. et Lovel. 2. 3. ac 4. unde Gebhardus *abgredi* scribendum conjicit, quod non magis placet, quam *amigrare* supra 1, 34, 7. et *amittere* pro amandare 4, 12, 9. Tota vox *digredi* omiſſa eſt a librario Haverk. *egredi* habet Hearnii Oxon. L. 2.

Se legionesque hostium pro exercitu populi Romani Quiritium devoveret] *se legiones hostium* Haverk. Tum *populi Romani Quiritum* quaedam ex vett. edd. cum Leid. 2. V. ad 3, 20, 7. *populi Romani Quiritumve* Portug. et Haverk. *populi Romani Quiritiumve* Gaertn. *populi Romani Quiritiumque* Lovel. 2. V. ad 1, 32, 13. Denique *devoverat* idem Lovel. 2.

§. 15. *Quo pater P. Decius ad Veserim bello Latino se jusserat devoveri*] *quo pater Decius*, omiſſo praenomine, Harlej. Deinde *ad Vexerim* Lov. 2. *ad Ve....* Lovel. 3. *ad Vesenum* Voſſ. 2. et Portug. *ad Vesevum* Gaertn. *Vesevus* eſt Vesuvius. V. ad 8, 8, 19. Jam autem Decius pater devovit se ad Vesuvium et ad Veserim. Supra 8, 8, 19. *Pugnatum est haud procul radicibus Vesuvii montis, qua via ad Veserim ferebat.* Quum autem plerique et optimi *ad Veserim* servent, aut saltem eorum veſtigia eo ducant, id retinendum judico. Et ita proelium, quo Decius se devovit,

16 bello Latino se juſſerat devoveri. Quum secundum
sollemnes precationes adjeciſſet, *prae se agere sese*
formidinem ac fugam, caedemque ac cruorem, coe-
17 *lestium, inferorum iras: contacturum funebribus di-*
ris signa, tela, arma hostium; locumque eumdem
18 *suae pestis et Gallorum ac Samnitium fore.* Haec ex-
secratus in se hoſtesque, qua confertiſſimam cerne-

ad Veserim accidiſſe, tradunt etiam Cic. 1. de Fin. 7. 3. de Off. 31. Valer. Max. 6, 4, 1. et Aurel. Vict. de Vir. inluſtr. 26. et 28. Praeterea *in bello Latino* Voſſ. 2. Lovel. 2. 3. 4. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. L. 1. N. B. ac C. Sed praepositionem additam non requiro. Liv. 23, 21, 7. *Ceciderant pugna Cannensi.* ubi vide. Valer. Max. 1, 7, 3. *Somnium, quod duo consules P. Decius et T. Manlius Torquatus Latino bello viderunt.* Aurel. Vict. in Vir. inluſtr. 28. *Consul bello Latino filium suum, quod contra imperium pugnasset, securi percussit.* Salluſt. in Catil. 52. *A. Manlius Torquatus bello Gallico filium suum, quod is contra imperium in hostem pugnaverat, necari jussit.* Ita *ludis*, pro tempore, die ludorum, supra inluſtravimus ad 2, 36, 1. Paullo ante *eadem deprecatione*, pro *precatione*, Hearnii Oxon. C. Verum mox dixit *secundum sollemnes precationes.* et supra 9, 5, 3. *Quid enim aut sponsoribus in foedere opus esset aut obsidibus, ubi precatione res transigitur.*

§. 16. *Prae se agere sese formidinem ac fugam*] *praesagere sese formidinem* Lovel. 4. *posse agere sese formidinem* Leid. 2. et Lovel. 1. *pro se agere sese formidinem* Gaertn. Nihil muta. *prae se agere*, ut 1, 7, 4. *Tiberim fluvium, prae se armentum agens, nando trajecerat.* 5, 45, 5. *Viderant eos congregatos agmine praedam prae se agentes.* 38, 18, 15. *Cum conjugibus ac liberis, quae ferre atque agere possint, prae se agentes portantesque, Olympum montem petere.* *ante se agere* dixit Nepos in Datam. 3. *Dextra manu clavam, sinistra copulam, qua vinctum ante se Thyum agebat.*

Coelestium, infernorum iras] Vet. lib. *infernorumque iras.* SIG. *infernorumque iras* eſt lectio Pal. sec. producta quoque Sigonio. Reliqui duo *coelestium, inferorum iras.* GEBH. *infernorumque iras* etiam Portug. et Hearnii Oxon. B. *infernorum iras*, ut ante Sigonium edebatur, Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Harlej. Gaertn. Haverk. et Oxon. N. *inferorumque iras* Lovel. 2. et Neapol. Latinii. *inferorum iras* Florent. Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 3. 4. et, ut silentium Hearnii indicare videtur, reliqui Oxonienses. Gronovius primo *inferorumque* edidit; poſtea anno 1665. in sec. edit. notarum ad c. 24, 14. copulam tollendam monuit, atque ipse *inferorum* in contextum recepit. Utrum tamen *infernorum* malis, parum intereſſe exiſtimat. Cui adsentior. V. ad 1, 32, 9. Quum tamen *inferorum iras* in optimis Mſtis legatur, eum ita recte edidiſſe exiſtimo.

bat Gallorum aciem, concitat equum: inferensque se ipse infestis telis est interfectus.

XXIX. Vix humanae inde opis videri pugna po- 1
tuit. Romani, duce amisso, quae res terrori alias esse solet, sistere fugam, ac novam de integro velle instaurare pugnam. Galli, et maxime globus cir- 2
cumstans consulis corpus, velut alienata mente,

§. 17. *Contacturum funebribus diris signa*] Pall. duo *contracturum funebribus diris signa*. quo alludunt quoque veterrimae editiones. GEBH. *contracturum* Voss. uterque, Lovel. 1. 2. 4. Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. Florent. et edd. Frobeniana anni 1531. priores. Pejus *contractaturum* dedit Lovel. 3. V. ad Liv. 2, 5, 2. Deinde *funeribus* Voss. 1. a m. 1. Lovel. 4. Harlej. Portug. Gaertn. et Haverk. In verbis sequentibus *ac Gallorum ac Samnitium* Florent. Voss. ambo, Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. et Gaertn. *ac Samnitum ac Gallorum* Haverk. *ac Gallorum et Samnitium* Lov. 4.

§. 18. *Haec exsecratus in se hostesque, qua confertissimam*] *Exsecratus in se hostesque*, omisso pronomine *Haec*, Voss. 1. et Leid. 2. *Exsecratus in se hostes* Lovel. 1. *Haec exsecratus in se ac hostes* Portug. *Haec exsecratus in se hostes* Gaertn. et Haverk. Tum *quam confertissimam* Leid. 1. et Lovel. 1. Deinde *citat equum*, pro *concitat*, Voss. 2. et Lov. 3. Verum *equum citatum* memorat quidem Livius supra 7, 41, 3. ubi alia exempla vide; at *citare equum* pro incitare, concitare, an Livius dixerit, admodum dubito: praeterquam quod codices reliqui alteram lectionem tueantur.

Inferensque se ipse infestis telis est interfectus] Pall. duo *auferensque se ipse infestis telis interfectus*. GEBH. *auferensque se ipse infestis telis* Voss. 2. et Lovel. 3. *inferensque se ipsum infestis telis* Voss. 1. Lovel. 1. Gaertn. Portug. et Hearnii Oxon. N. L. 2. ac B. Male. V. ad 2, 19, 5. *inferensque se ipsis infestis telis* Haverk. *inferensque ipse se infestis telis* Lovel. 4. *inferensque se ipse hostium telis* Lovel. 2. Neque hoc placet. *infesta tela* inlustrantur supra 2, 46, 7. Deinde *interfectus est* Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. omnesque edd. usque ad Jac. Gronovium, qui voces transposuit. Ei vero reliqui codd. adsentiuntur.

§. 1. *Quae res terrori alias esse solet*] Pal. sec. *terrori aliis esse*. tert. *in terrori aliis esse*. GEBH. *terroris aliis esse* Portug. *terrori alia esse* Leid. 1. *terrori aliis esse* Gaertn. et Hearnii Oxon. N. ac B. *terrori esse*, media voce omissa, Haverk. Paullo ante *humanae tñ opis* idem Haverk. Compendia scribendi *tñ*, id est *tamen*, et *iñ*, id est *inde*, ob ductuum similitudinem in Mstis commutari, supra vidimus ad 5, 18, 8. In verbis sequentibus *τὸ ac* deficit in Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1.

§. 2. *Galli, et maxime globus circumstans consulis corpus*] *Et Galli, et maxime globus* Gaertn. Tum *circumstans*

vana incassum jactare tela. torpere quidam, et nec
3 pugnae meminisse, nec fugae. At ex parte altera
pontifex Livius, cui lictores Decius tradiderat, jusseratque propraetorem esse, vociferari, *Vicisse Ro-*
4 *manos, defunctos consulis fato. Gallos Samnitesque Telluris matris ac Deorum Manium esse. Rapere ad se ac vocare Decium devotam secum aciem; fu-*

consulis corpori Haverk. [*mente et vana* Veith.] In verbis sequentibus alio ordine *et nec pugnae, nec fugae meminisse* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Haverk. *et nec fugae, nec pugnae meminisse* Gaertn. *Tò et* omiserunt editi Aldo priores.

§. 3. *Jusseratque propraetorem esse, vociferari*] Vetustissima editio *pro praetore esse.* Pall. tres *jusseratque prope esse.* Paullo ante enim dixerat c. 28, 14. *Abgredi vetuerat ab se.* GEBH. Pall. et Vossiani *jusseratque prope esse.* Helm. *prope propraetorem esse.* Alius et Andreas *jusseratque propraetore esse.* Et hoc verum: ut infra c. 30, 6. *L. Volumnium proconsule ducem*, Voss. et c. 31, 5. *Partim Ap. Claudius praetor, partim L. Volumnius proconsule sequeretur*, Sigonianus, Th. Voss. Helm. ubi etiam malim *sequerentur.* J. FR. GRON. *jusseratque propt. pop. Rom. esse.* Klock. *jusseratque propeþ. tr̄. esse* Florent. *jusseratque prope esse* Voss. ambo, Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Gaertn. et Hearnii Oxonienses omnes. *jusseratque pro praetore esse* Haverk. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. Gronovii emendationem probavit etiam Cel. Dukerus supra ad c. 25, 11. V. ad 23, 30, 19. Tum *et vociferari* addita vocula Haverk. Paullo ante *Ac ex parte altera*, pro *At*, Gaertn. V. supra ad 3, 61, 4.

Vicisse Romanos, defunctos consulis fato] *defunctos consules* Lovel. 3. et Gaertn. *defuncti consules* Harlej. Adparet, librarios, qui vulgatum mutarunt, sensum Livii minime adsecutos esse. Recte autem Budaeus, ad l. 2. §. 12. ff. de Act. emti, sensum hunc constituebat: Romanos consulis sese devoventis spontanea morte ab imminentibus periculis liberatos et exemtos. Alia plura hujus locutionis exempla ibidem laudavit. Praeterea *facto* Voss. 1. et Lovel. 3. V. ad 3, 40, 9.

§. 4. *Rapere ad se ac vocare Decium*] *Rapere ad se Decium* reliquis omissis Hearnii Oxon. C. *Rapere ad se, advocare Decium* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Gaertn. et Oxon. N. ac B. eodem erroris genere, quo *accrescentem* pro *ad crescentem* in quibusdam Mstis datum erat supra 2, 45, 12. Mox *formidinis plena esse*, mediis omissis, Harlej. *formidinis plena apud hostes esse* Lovel. 4. quae lectio ex glossa interpretis nata est. *ad* enim hic ponitur pro apud. V. supra ad 7, 7, 4.

§. 5. *Superveniunt deinde his restituentibus pugnam*] *resistentibus pugnae* Pal. sec. GEBH. Ita etiam inveni in Portug. Gaertner. et Haverk. Supra 2, 10, 10. *Pugnam parumper restituit.* c. 47, 1. *Proelio ex parte una re-*

riarumque ac formidinis plena omnia ad hostes esse. Superveniunt deinde his reſtituentibus pugnam 5
L. Cornelius Scipio et C. Marcius, cum subsidiis ex noviſſima acie juſſu Q. Fabii consulis ad praesidium collegae miſſi. ibi auditur P. Decii eventus, ingens hortamen ad omnia pro republica audenda.
Itaque quum Galli structis ante se scutis conferti 6

stituto. 3, 60, 11. *Restituitur pugna.* 4, 38, 5. *Restituitur omnibus locis pugna.* et alibi saepe.

Cornelius Scipio et C. Marcius cum subsidiis ex novissima acie] Vet. lib. *L. Cornelius Scipio.* SIG. Pall. tres, ut et Camp. ed. *L. Cornelius Scipio.* Scipionis praenomen in uno tantum Harlej. deeſſe video. Sed contra Marcii praenomen omittitur in Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. et apud Hearnium in Oxon. L. 2. qui utriusque nomina in Oxon. L. 1. hoc modo scripta invenerat *L. Scipio et M. Cornelius.* Praeterea *cum subsidiis a novissima acie* Portug. *cum subsidiis et novissima acie* Haverk. *cum subsidiis et ex novissima acie* Gaertner. duplici lectione juncta. *cum subsidiis et nova acie* Voſſ. 1. Lovel. 1. et apud Hearnium margo Oxon. N. *et* atque *ex* alibi saepe commutantur. V. ad 26, 45, 1. Gellius credidit, Ciceronem verbis *novissimus* et *novissime* tamquam non Latinis abstinuiſſe, 10. Noct. 21. Certatim tamen viros doctos cum erroris arguiſſe, et tria ex Cic. loca, quibus usus eſt, laudaſſe, ad Gellium observavit Cl. Jac. Gronovius. Similiter *novissimus* saepe apud Livium obcurrit. Ita 2, 42, 2. *Invisum erat Fabium nomen plebi propter novissimum consulem.* c. 59, 7. *Volsci novissimos adoriuntur.* 3, 61, 9. *Perruptis ordinibus elati ad novissimam aciem.* 22, 2, 3. *Jussit novissimos ire equites.* 31, 27, 6. *Revertentem in transitu fluminis a novissimo agmine adortus.* 42, 57, 11. *Abeuntium novissimum agmen adgrederentur.*

Jussu Q. Fabii consulis ad praesidium collegae missi] *jussuque Fabii consulis* Voſſ. ambo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Leid. 2. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. *jussu Fabii ad collegam missi,* reliquis omiſſis, Portug. et Haverk. neque aliter Gaertn. nisi quod, addita a principio voce, legat *cum jussu Fabii ad collegam missi.*

Ibi auditur P. Decii eventus] *ubi* conjicit Latinius, atque ita eſt in Leid. 2. Harlej. 1. Portug. Gaertn. et Hearnii Oxon. B. Sed sine cauſſa. *ibi* enim eſt tum. V. ad Livii 2, 35, 2. *auditur ibi* Voſſ. 2. Deinde *auditus P. Decii eventus* Haverk.

Ingens hortamen ad omnia pro republica audenda] *ingens hortatur* Voſſ. 2. *ingens hortamen fuit* Portug. Videri poſſet, orationem ex veſtigiis codicum ita integrandam eſſe, *ibi auditus Decii eventus, ingens hortamen fuit* etc. vel *ibi auditus Decii eventus ingens, hortatur ad omnia* etc. Sed, Livium intercisis orationibus saepiſſime gavisum eſſe, infra videbimus

starent, nec facilis pede conlato videretur pugna; juſſu legatorum conlecta humi pila, quae strata inter duas acies jacebant, atque in teſtudinem ho-
7 ſtium conjecta. quibus plerisque in scuta, verutis in corpora ipsa fixis, sternitur cuneus; ita ut ma-

ad 21, 36, 4. *ingens certamen* habet Gaertn. Deinde *omnia pro populo Romano audenda* apud Hearnium Oxoniens. N. et L. 2. [Veith.] V. ad 9, 26, 8.

§. 6. *Structis ante se scutis conferti starent*] *strictis ante se scutis conferti starent* Lovel. 2. et Gaertn. V. ad 3, 50. 3. *strictis ante sese scutis confertis starent* Voſſ. 2. Sed ultima litera τοῦ *confertis* ex principio vocis sequentis adhaesit. V. ad 28, 25, 5. *ante sese* etiam Lovel. 2. *confertim* vero edd. Rom. anni 1472. ac Parm. Mox *pede collocato*, pro *collato*, Hearnii Oxon. N. V. infra hoc lib. c. 32, 5.

Conlecta humi pila, quae strata inter duas acies jacebant] Planius eſſet, *collecta pila, quae humi strata inter duas acies jacebant*. Juvenal. satyr. 8, 78. *Stratus humi palmes*. Si in ordinanda structura jungenda sunt haec *collecta humi*, quaerendum eſt, an alii quoque dicant *colligere aliquid humi*. DUK. Plinius ita loquitur 8, 42. *Jam pila humi conlecta equiti porrigunt*. Id autem ex doctrina Sanctii in Minerva 4, 4. p. 641. et 649. positum foret pro collecta ex solo vel terra humi. Ceterum *inter duas acies strata* Lovel. 4. *strata inter acies duas* Gaertn.

§. 7. *Quibus plerisque in scuta, plerisque verutis in corpora ipsa fixis*] Vox *plerisque* ante *verutis* abeſt a tribus Pall. secundus autem *verutisque in corpora ipsa fixis* legit. GEBH. Scripti poſterius *plerisque* non agnoscunt, ut et fidus ille Andreas: sed non diu paſſi sunt mali correctores. Tarvisinae et Venetae jam ante quingentesimum supra mille annum, ut numeramus, editis adjectum eſt. Beccarius secuit et contraxit *quibus plerisque verutis in corpora*. Juntas particulam tantum addidit, *in scuta, verutisque*. Nobis a prima discedere religio, *quibus plerisque in scuta, verutis in corpora ipsa fixis*. Partem aït haesiſſe scutis, partem, quae teretiore eſſent mucrone, et facilius penetrabant, veruta quippe, ipsa etiam corpora attigiſſe. 34, [39, 4.] *Ex adverso missa tela, nulla in corporibus, rara in scutis haerebant*. Sed varietatis illius causa error vulgaris exiſtimantium, *plerique*, ut et *pars*, vel *partim*, *alii*, *alter*, et similia hujusmodi locis neceſſario bis poni. Caesar 3. belli Civ. [29.] *Plerasque naves in Italiam remittit ad reliquos milites equitesque transportandos: pontones, quod est genus navium Gallicarum, Lissi relinquit*. J. FR. GRON. Unus Harlej. lectionem a Gronovio damnatam tuetur. Sed voce *plerisque* poſteriori loco omiſſa *verutisque in corpora ipsa fixis* legunt Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. 2. 3. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. B. ac C. [Veith.] itaque ante Juntam exhibuit Aldus, et poſtea reliqui omnes excusi usque ad Frobenium, qui anno 1531. lectionem jure a Gronovio damnatam revocavit. *ve-*

gna pars integris corporibus adtoniti conciderent.
haec in siniſtro cornu Romanorum fortuna varia-
verat. Fabius in dextro, primo (ut ante dictum 8
eſt) cunctando extraxerat diem: deinde, poſtquam
nec clamor hoſtium, nec inpetus, nec tela miſſa,

rutis in ipsa corpora fixis Voſſ. 2. quod praeter ed. Rom. anni 1472. etiam supereſt in Parm. Eam vero etiam Gronovius in prima ed. notarum ad l. 31, 21. genuinam lectionem eſſe judicavit. Neque eſſet, quod ei adversarer, nisi singularis lectio, quam in optimis codd. Florent. et Leid. 1. inveni, aliud quid latere suspicionem injeciſſet. Exhibent autem *verarisque rutis in corpora ipsa fixis*. Neque ab illis dissentit Lovel. 4 nisi quod *ruptis*, pro *rutis*, legat. Hinc in mentem venit Livium reliquiſſe *rarisque verutis in corpora ipsa fixis*. Vox autem *rarisque* hic neceſſaria videtur. Si enim omnia veruta, vel pleraque veruta, (si eam vocem subintelligendam eſſe exiſtimemus) quae inter duas acies humi collecta, et in teſtudinem hoſtium conjecta erant, in corpora ipsa fixa fuiſſent, num addi haec verba poſſent *magna pars integris corporibus?* At recte potuerunt, si ex veſtigiis codd. legamus *rarisque verutis*. Neque multum abit locus, quem ex 34, 39, 4. Gronovius ad haec verba advocavit. Ceterum *in secuta*, pro *in scuta*, Haverk. Praepositio *in* abeſt a Voſſ. 2.

Magna pars integris corporibus adtoniti conciderent] Hoc loco magna pars integris corporibus attoniti conciderunt. Paulo poſt, de iisdem loquens, *Galli*, inquit, *testudine facta conferti stabant*. Sed Gallorum certe hoſtis fuit Livius, ut id multis ex locis colligitur. GLAR. An Livius absolvi poterit criminis, cujus eum Glareanus accusat, si statuamus, verba, quae infra obcurrunt, *Galli testudine facta conferti stabant*, pertinere ad res in dextro cornu eodem momento geſtas, de quo illa, quae in siniſtro acciderunt, referens dixerat, *quum Galli, structis ante se scutis, conferti starent?* praesertim, quum verba, quae eodem §. sequuntur, etiam innuant, Gallos teſtudinem feciſſe, ne telis Romanorum vulnerarentur. Id si placet, verba, ad quae Glareanus haec adnotavit, ad tempus poſterius referenda erunt. Ceterum *adtoniti* non adparet in Lovel. 4. neque etiam mox *Romanorum* in Harlej.

§. 8. *Fabius in dextro cornu primo*] Flor. Voſſ. uterque, et Mureti libri ablegant *τὸ cornu*. et recte. Nemo enim non videt, satis eſſe, quod ante sex voces eadem vox conspicitur. J. FR. GRON. Eamdem vocem ignorant, praeter codd. a Gronovio laudatos, Leid. uterque, Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Gaertn. Haverk. Exc. Pithoei, et Hearnii Oxon. L. 2. et B. quorum auctoritate etiam expunxi. Infra 42, 58, 12. *Dextro cornu praepositus C. Licinius Crassus consulis frater cum omni Italico equitatu, velitibus intermixtis: sinistro M. Valerius Laevinus.* 27, 48, 4. *Claudius dextro in cornu, Livius ab sinistro pugnam instruit.* 33, 8, 3. *Dextrum cornu, elephantis antesigna instructis, in subsidiis reliquit; laevo cum*

9 eamdem vim habere visa; praefectis equitum jussis ad latus Samnitium circumducere alas, ut signo dato in transversos, quanto maximo possent inpetu, incurrerent; sensim suos signa inferre jussit, et
10 commovere hostem. Postquam non resisti vidit, et haud dubiam lassitudinem esse; tum, conlectis omnibus subsidiis, quae ad id tempus reservaverat, et legiones concitavit, et signum ad invadendos ho-

omni levi armatura in hostem vadit 37, 23, 7. *Ab regiis sinistro cornu, quod ab alto objectum erat, Hannibal, dextro Apollonius purpuratorum unus praeerat.* Et ita alibi saepe.

Cunctando extraxerat diem] Palat. pr. *cunctando exhauserat diem.* quo respicit tert. *ex uhat.* Est autem *exhaurire diem* consumere. GEBH. Eodem nos ducit librarius Lov. 3. qui corruptissime *exanserat*, pro *exhauserat*, dedit. Id probasse videtur Gebhardus, et *exhaurire diem* exponit consumere. Sed vellem, vel unum ejus locutionis exemplum adtulisset. Ego vulgatum malo. Ita 28, 15, 3. *Ad id sedulo diem extraxerat Scipio, ut sera pugna esset.* V. ad 22, 18, 9. Ut autem hic *cunctando extrahere*, ita *morando extrahere*, 38, 44, 1. *Quum Aemilius tempus eum morando extracturum diceret.* Ceterum *cantando extraxerit diem* inepte Gaertn. Quasi Fabio cum hoste acerrimo proelium committenti cantandi otium fuisset. Sed sine dubio librarius dare voluerat *contando*, quemadmodum multi pro *cunctando* scribere soliti fuerunt.

Nec tela missa eamdem vim habere visa] *tela emissa* Voss. 2. et Lovel. 3. quam locutionem Livio restituerunt viri docti infra 28, 33, 5. Non tamen uni vel alteri codici tantum tribuo, ut ejus fide vulgatum mutem; praesertim quum et alibi *mittere tela* Livius dixerit. 24, 34, 14. *Ut non solum missa tormento, sed etiam quae pondere suo provoluta essent, graviter in hostem inciderent.* 34, 39, 4. *Ex adverso missa tela nulla in corporibus, rara in scutis haerebant.* (* v. ad 6, 8, 3.) Insuper paullo ante *dein*, pro *deinde*, Voss. 2. Leid. 1. et Lovel. 4. V. supra ad 3, 3, 6.

§. 9. *Jussis ad latus Samnitium circumducere alas*] *missis* Leid. 2. V. ad 9, 43, 2. Deinde *ad latas Samnitium circumducere alas* Lovel. 2. *ad laxata Samnitium circumducere alas* Lovel. 3. *ad lassatas Samnitium circumducere alas* Voss. 2. *ad latera Samnitium* Hearnii Oxon. N. in margine.

In transversos, quanto maximo possent inpetu, incurrerent] *in trusos* Haverk. Deinde *quanto possent maximo inpetu* Voss. 1. Leid. 2. Lov. 1. Portug. Gaertn. et Haverk. Tum *concurrerent* Hearnii Ox. C. *moverent* Gaertn. Supra 9, 40, 12. *In transversa latera hostium incurrunt.* 30, 31, 6. *In cuneum hostium ab latere incurrit.*

ſtes equitibus dedit. Nec ſuſtinuerunt Samnites in- 11
petum; praeterque aciem ipsam Gallorum, relictis
in dimicatione sociis, ad caſtra effuso cursu fere-
bantur. Galli, teſtudine facta, conferti ſtabant. 12
Tum Fabius, audita morte collegae, Campanorum
alam, quingentos fere equites, excedere acie jubet,
et circumvectos ab tergo Gallicam invadere aciem:
tertiae deinde legionis subsequi principes, et, qua 13

§. 10. *Quae ad id tempus reservaverat*] Pal. sec. *quae ad tempus ille restauraverat.* suprascriptum tamen *reservaverat.* GEBH. *quae ad tempus illud reservaverat* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *quae ad id tempus ille reservaverat* Portug. et Gaertn. [Veith.] *quae ad id tempus ille restauraverat* Haverk. Paullo ante *Postquam vero resisti*, pro *non resisti*, Lovel. 4. a m. 1. Deinde *in collectis omnibus subsidiis*, addita praepositione, Voſſ. 1. et Lovel. 1. a m. 1. [*et* ante *legiones* omittit Veith.]

Signum ad invadendos hostes equitibus dedit] *signa* Gaertn. *Tum ad invadendum hostes* Voſſ. 2. et Lovel. 3. V. ad 40, 49, 1. Deinde *militibus dedit* Hearnii Oxon. C. quomodo etiam supra variabat ejusdem codicis librarius 8, 7, 9. V. etiam infra ad 21, 5, 13. c. 29, 2. 22, 16, 2. c. 45, 6. c. 51, 2. (* v. ad 38, 13, 3.)

§. 11. *Praeterque aciem ipsam Gallorum, relictis in dimicatione sociis, ad castra effuso cursu ferebantur*] *praeterquam aciem ipsam* Haverk. *perque aciem ipsam* Gaertn. Male. Nam ita *praeter castra praelati* supra eſt 6, 29, 5. ubi quaedam vide, sed plura ad 28, 42, 3. ubi etiam *per* et *praeter* saepius commutari videbimus. Hinc *in dimicationes sociis* Haverk. ultima litera secundae vocis ex sequentis initio adscita. V. ad 28, 25, 2. Praeterea *cursu effuso feruntur* Voſſ. 2. Leid. 2. Lovel. 1. 2. Portug. Gaertn. et Haverk. *effuso exercitu feruntur* Harlej. Paullo ante *Nec sustinuere*, pro *sustinuerunt*, Lovel. 4.

§. 12. *Galli, testudine facta, conferti stabant*] *conferti et conterriti stabant* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *conferti conterriti stabant* Voſſ. 2. Leid. 1. et Lovel. 2. 3. ac 4. et ita Aldus in contextu edidit; sed inter errata priorem lectionem revocavit. *conferti conterritique stabant* Portug. Gaertn. Haverk. Hearnii Oxon. B. C. et Neap. Latinii. Mox autem voces *audita morte collegae* non adparent in Klock. et Portug.

Quingentos fere equites, excedere acie jubet] *equites fere quingentos* Lovel. 4. *quingentos forte equites* Lovel. 2. *quingentos ferme equites* Portug. Gaertn. et Haverk. V. ad 37, 38, 5. Tum *excedere aciem jubet* Voſſ. 2. Leid. 1. et Lovel. 3. quam locutionem apud Livium frequenter obcurrere, supra vidimus ad 2, 37, 8. Si itaque plures codices consentirent, in contextum reciperem. *excedere jubet acie* Harlej. et editi ante Aldum.

Circumvectos ab tergo Galli-

turbatum agmen hostium viderent inpetu equitum,
14 instare ac territos caedere. Ipse aedem Jovi Victori spoliaque hostium quum vovisset, ad castra Samnitium perrexit; quo multitudo omnis consternata
15 agebatur. Sub ipso vallo, quia tantam multitudinem portae non recepere, tentata ab exclusis turba
16 suorum pugna est. Ibi Gellius Egnatius imperator

eam invadere aciem] *circumventos ab tergo* Haverk. V. supra hoc lib. ad c. 2, 4. *circumvectos a tergo* Voss. ambo, Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. 4. omnesque edd. usque ad Gronovianam anni 1665. cui *ab tergo* legenti consentiunt reliqui scripti. Insuper *Gallicam legionem invadere aciem* Lovel. 4.

§ 13. *Qua turbatum agmen hostium viderent inpetu equitum*] *qua turbatum agrum hostium viderent* Voss. 2. et Lov. 3. *qua turbatum hostium agmen viderent* Lovel. 1. et 2. Tum *inpetu viderent equitum* Leid. 1. *viderent inpetu equorum* Lovel. 4.

§. 14. *Ipse aedem Jovi Victori spoliaque hostium quum vovisset*] *Ipse interim aedem Jovi Tutori* Flock. nemine consentiente. Vox *aedem* deficit in Gaertn. ejus loco *eodem* praefert Lovel. 2. Mox *confirmata agebatur* Haverk. *consternata angebatur* Harlej. Neap. Latinii, et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. sollemni scribarum aberratione. V. ad 29, 6, 7.

Agebatur sub ipso vallo. Quia tantam] Censeo interpungas, *ad castra Samnitium perrexit, quo omnis multitudo agebatur. Sub ipso vallo, quia tantam multitudinem portae non recepere, tentata ab exclusis turba suorum pugna est.* J. FR. GRON. Ita interpungunt omnes editiones usque ad Francofurt. anni 1578. in qua datum est *agebatur, sub ipso vallo, quia tantam.* pro quo primus Gruter. anno 1628. substituit *agebatur sub ipso vallo. Quia tantam.*

§. 15. *Portae non recepere, tentata ab exclusis turba suorum pugna est*] *recipere* Leid. 2. *receperunt* Lovel. 4. Deinde *tentata ab exclusis pugna suorum est* Lovel. 4. in textu, sed *turba* in margine additur. *tentata ab exclusis suorum turba pugna est* Haverk. Duae ultimae voces *pugna est* non adparent in Hearnii Oxon. C.

§. 16. *Ibi Gellius Egnatius imperator Samnitium cecidit*] *Ubi*, pro *Ibi*, legit Hearnii Oxon. C. Tum *Gelius* Lovel. 1. 3. Gaertn. Haverk. et editi ante Aldum. Hinc *Egnatius* exsulat ab Harlej. et editis ante Aldum. Sed *Gellius Egnatius*, quum alibi, tum etiam supra h. lib. c. 18, 1. vocatur, ubi vide. Deinde transpositis vocibus *Samnitium imperator* Lovel. 3. Mox etiam *castra capta et Galli ab tergo circumventi* Lovel. 4. *capta castra, Galli a tergo circumventi* Lovel. 3. *a tergo* etiam Voss. 2. omnesque edd. usque ad Gronovianam anni 1665.

§. 17. *Caesa eo die hostium*

Samnitium cecidit. compulſi deinde intra vallum Samnites, parvoque certamine capta caſtra, et Galli ab tergo circumventi. Caesa eo die hoſtium vi- 17
ginti quinque millia, octo capta. nec incruenta vi-
ctoria fuit. Nam ex P. Decii exercitu caesa septem 18
millia; ex Fabii, mille ac ducenti. Fabius, dimiſſis ad quaerendum collegae corpus, spolia hoſtium con-

viginti quinque millia, octo capta] *XXIIII millia* Harlej. et edd. ante Aldum, invitis reliquis Mſtis. [*hostium* omittit Veith.] Deinde *VIII capta* Oxon. N. apud Hearnium, qui in B. ac C. se inveniſſe teſtatur *octo millia capta*. At vocem mediam, quam alii codd. ignorant, non necessario requiri, docebunt, quae infra notabo ad 31, 34, 7. Mox voces *nec incruenta victoria fuit. Nam* desunt in Voſſ. utroque, Leid. utroque, Lovel. 1. 2. 3. 4. Port. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. N. L. 2. B. ac C. [Veith.] at sola vox *victoria* in Harlej.

Ex P. Decii exercitu caesa septem millia; ex Fabii, mille ac ducenti] *ex P. Decii exercitu septingenti* Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. B. ac C. [Veith.] *ex P. Decii exercitu caesa VII*c. ejusdem codex N. in margine. *ex P. Decii exercitu septem* Leid. 2. *ex P. Decii exercitu caeta septem* Florent. et Leid. 1. *ex P. Decii exercitu caesa VII* Lovel. 1. et 2. Deinde *et Fabii mille ac ducenti* Hearnii Oxon. B. ac C. [*et Fabii mille ducenti* Veith.] *ex Fabii mille ac trecenti* Harlej. et edd. ante Aldum. *ex Fabii mille et ducenti* Gaertn. *ex Fabii mille ducenti* Voſſ. 2. *ex Fabii mille ac* Lovel. 3. *ex Fabii mille acc* Florent. et Leid. 1. Quae integerrimorum codicum lectio suspicionem injecit, Livium dediſſe *ex Fabii mille septingenti*. Similiter enim *a* librarii dederunt pro ıↄ, 4, 32, 8. *ac* pro ıↄc, 3, 62, 8. *ada ccxxx*, pro *ad* ıↄccxxx, hoc libro c. 33, 6. *acc*, pro ıↄcc, c. 34, 3. *accc* pro ıↄccc, 8, 19, 14. hoc lib. c. 37, 2. et c. 43, 8. Variis aliis modis in hac nota ıↄ eos lapsos eſſe, infra videbimus ad 38, 37, 6.

§. 18. *Fabius, dimissis ad quaerendum collegae corpus*] Lego, *Fabius, audita morte collegae, dimissis* (vel *et missis*) *ad quaerendum corpus*. KLOCK. Cauſſam, cur ita refingeret, Klockius nullam aliam habuiſſe videtur, quam quia verba *audita morte collegae*, quae supra §. 12. obcurrunt, in Mſto suo non invenit; quae quum tamen hiſtoriae Livianae neceſſaria judicaret, hic interposuit. at quanto praeſtitiſſet, ea reliquiſſe, ubi reliqui, uno excepto Portug. conſtanter exhibent, quam hic interposuisse, ubi a nullo codice agnoscuntur? Ceterum *Q. Fabius* eſt in Voſſ. 2. et Lovel. 3. Sed praenomen, quod a reliquis Mſtis exsulat, etiam tuto omitti poteſt.

Conjecta in acervum Jovi Victori cremavit] *convecta in acervum* Lovel. 1. Voſſ. 1. et a manu altera Voſſ. 2. Sed v. infra ad 32, 6, 1. *collecta in acervum*

19 jecta in acervum Jovi Victori cremavit. Consulis corpus eo die, quia obrutum superstratis Gallorum cumulis erat, inveniri non potuit. postero die inventum
20 relatumque est cum multis militum lacrimis. Intermissa inde omnium aliarum rerum cura, Fabius collegae funus omni honore laudibusque meritis celebrat.

Neap. Latinii. V. ad 36, 12, 4. Sed nihil mutandum. Infra 41, 12, 6. *Postero die arma lecta conjici in acervum jussit consul, sacrumque id Vulcano cremavit.* Deinde *Jovi Victori concremavit* Leid. 1. Verbum *concremare* Livio frequens esse, supra vidimus ad 3, 53, 5. et quidem in hac re eo usus est 8, 30, 8. *Congesta in ingentem acervum hostilia arma subdito igne concremavit.* 38, 23, 10. *Armis hostium in uno concrematis cumulo.* Nec minus in eadem exhibuit verbum *cremare*, ut locus Livii primus docet. Quum itaque utrumque *cremavit* et *concremavit* Livius dicere solitus sit, hic nihil mutandum censeo, quia reliquorum omnium, quam unius licet ex optimis, auctoritas potior est.

§. 19. *Quia obrutum superstratis Gallorum cumulis erat*] *quo obrutum* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. 2. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. C. B. atque L. 1. [Veith.] *quia obruptum* edd. Rom. anni 1472. et Parm. quomodo etiam supra peccant librarii 6, 17, 2. Multa similia v. ad 9, 45, 17. Deinde *superstratis Gallorum tumulis* Voss. uterque, Leid. uterque, et Lov. 1. 2. 3. ac 4. Saepe voces *cumulus* et *tumulus* in Mstis confunduntur. V. infra ad 38, 7, 7. et c. 23, 10. N. Heinsium ad Claud. bell. Gildon. 39. ad Ovidii 2. Am. El. 11, 48. et Cel. Burm. ad Ovidii 4. Metam. 240. 255. et 1. Trist. Eleg. 11, 19. (* et 3. Aen. 62.) Similiter *cumulatus* et *tumulatus*. V. ad 22, 50, 7. Caussa est similitudo literarum c et *t* in scriptura Longobardica. V. ad 6, 35, 2. Hic nihil mutandum. Infra 22, 59, 3. *Quum prope ad noctem superstantes cumulis caesorum corporum proelium extraxissemus.* Ultima vox *erat* deficit in Portug. Gaertn. et Haverk. quemadmodum etiam *non* in Haverk. et *est* in Lovel. 3. ac Portug.

§. 20. *Intermissa inde omnium aliarum rerum cura*] *Intermissa deinde* Harlej. et Gaertn. quod ex interpretis glossa irrepsit. V. ad 42, 55, 6. Tum *rerum omnium aliarum* Lovel. 4. Τὸ *inde* exsulat ab Haverk. Mox *laudibus meritis celebrat*, pro *laudibusque*, Portug. et Haverk. *laudibusque celebrat* Gaertn. Male. V. infra ad 26, 50, 13.

§. 1. *Per eos dies ab Cn. Fulvio propraetore res ex sententia gesta*] Vet. lib. *per eosdem dies.* SIG. Ita et omnes non tantum Hearnii Oxonienses, sed et mei, solo excepto Harlej. qui cum edd. vett. *per eos dies* exhibet. Dubito tamen etiam de Florent. unde nihil notatum video, licet editio, cum qua commissus est, *per eos* similiter praeferat. Tum *ab C. Fulvio* Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. N. in cujus margine tamen *ab Cn. Fulvio* emendatur. V. ad 7, 3, 3. *ab CON. Fulvio* Leid. 1. Deinde *praetor*

XXX. Et in Etruria per eosdem dies ab Cn. Fulvio pro praetore res ex sententia gesta; et, praeter ingentem inlatam populationibus agrorum hosti cladem, pugnatum etiam egregie est. Perusinorumque 2 et Clusinorum caesa amplius millia tria, et signa militaria ad viginti capta. Samnitium agmen, 3

1

Romano Leid. 2. *praetor Roma'* Lovel. 1. sed ex rasura. *proconsule populi dum* Gaertn. *proconsule populi Romani* Voss. ambo, Lovel. 2. 4. et Hearnii Oxon. N. *proconsule pr̄* Lovel. 3. *proconsule praetore* Haverk. Verisimile est, duplicem lectionem librarios invenisse *pro consule* et *pro praetore*, quam utramque hoc modo jungere voluerunt: quidam vero eorum pro *procons pr.* dederunt *proconsule P. R.* de quo errore v. ad 31, 10, 4. Corruptius erat in priscis editionibus. nam *ab Cn. Fulvio prospere res ex sententia gesta* praefert ed. Rom. anni 1472. *ab Cn. Fulvio proconsule prosperae res ex sententia gesta* Parm.

Et, praeter ingentem inlatam populationibus agrorum hosti cladem] Vet. lib. *nam praeter ingentem.* SIG. Sigonius prodit, legi in suo libro *nam praeter ingentem.* Pall. tres, vetustissimaeque editiones adstipulantur vulgatae lectioni, nisi quod exhibent *illatam populationibus agrorum hosti cladem.* GEBH. *nam praeter ingentem* in uno tantum meorum Portug. obvium fuit; Hearnius etiam ex uno tantum Oxon. B. memoravit. Verum ita dedisse librarios existimo, qui orationem Livianam ex sua sententia male cohaerentem melius connectere voluerunt. V. supra hoc lib. ad c. 17, 10. Voculam vero *et* unus omittit Lovel. 2. Ceterum *allatam* dederunt edd. Paris. anni 1573. et aliae usque ad Gronov. quibus nulli scripti nec veteres edd. adsentiuntur. Et tanto minus *allatam* ferri potuit, quod *adferre cladem* haud temere alibi, certe apud Livium, obcurrat, qui passim *inferre cladem* usurpavit. 2, 63, 7. *Plus cladium, quam intulerant, acceperunt.* 29, 3, 8. *Omnibus pacis modo incuriose agentibus, magna clades inlata.* et alibi saepe.

Pugnatum etiam egregie est] *pugnatum enim egregie est* Hearnii Oxon. B. De hoc errore infra v. ad 36, 41, 3. *pugnatum est et egregie* Gaertn. V. ad 22, 47, 9.

§. 2. *Perusinorumque et Clusinorum caesa amplius tria millia*] Pall. duo, *caesa amplius millia XII.* sec. *caesa amplius milium tria.* GEBH. *caesa amplius millia XII* Voss. 2. et Lovel. 3. *caesa amplius milium tria* Portug. Gaertn. et Haverk. *caesa amplius militum tria millia* Lovel. 4. *caesa amplius milia tria* Florent. Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. quem verborum ordinem in contextum recepi. Insuper *Perusinorum et Clusinorum* Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii N. ac B. Sed, integriores codd. secutus, vulgatum servo: nec tamen censeo, particulam *que* haec verba cum superioribus, a quibus majori interpunctione distinxi, connectere;

quum per Pelignum agrum fugeret, circumventum a Pelignis eſt. ex millibus quinque ad mille caesi.
4 Magna ejus diei, quo in Sentinati agro bellatum, fama eſt, etiam vero ſtanti. sed superjecere quidam

sed vel cum proximo *et Clusinorum*, vel cum remotiori *et signa militaria.* Livius enim modo dixerat, in Etruria egregie pugnatum eſſe: id nunc duplici argumento probat; interfectorum numero, et signis captis: quae propterea artiſſime cohaerent. Ad utrum vero τὸ *que* referas, Livius, duo diversa duplici particula jungens, priori loco *que*, poſteriori *et* adhibuit, quod ipsi eſt familiariſſimum. Ita 5, 49, 1. *Sed Diique et homines prohibuere redemtos vivere Romanos.* ubi quaedam vide. 21, 30, 2. *Neque ante Hispania excessisse, quam omnes gentesque et terrae eae Karthaginiensium essent.* 22, 44, 5. *Quum Paullus Semproniique et Flaminii temeritatem Varroni objiceret.* 23, 26, 8. *Simul et ad castra tumultus erat, et per agros fugaque et caedes.* 24, 39, 6. *Urbis captae modo fugaque et caedes omnia tenet.* c. 47, 4. *Cogniti inter se quidam Arpinique et Romani.* 25, 14, 5. *Exsecratus inde seque et cohortes.* c. 16, 19. *Inter exspirantium inimicorum cumulata armaque et corpora cadant.* c. 37, 14. *In castra avidos adhuc caedisque et sanguinis reduxit.* ubi libri etiam turbant. 26, 48, 3. *Diis inmortalibus laudesque et grates egit.* ubi recte ita reſtituit Gronovius. 27, 21, 1. *Ingenti concursu plebisque et omnium ordinum.* 29, 22, 11. *Omnes legatique et tribuni classem eam verbis extollentes.* Hinc recte emendatum censeo infra 35, 41, 6. *Prima ut sors duae, urbanaque et inter cives ac peregrinos jurisdictio esset.* Ubi alia vide.

Signa militaria ad viginti capta] Pall. tres *signa militaria ad quindecim capta.* GEBH. *signa militaria ad XV capta* Voſſ. uterque, Leid. uterque, Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. N. L. 2. B. ac C. [Veith.] Librarii saepius numerales *X* et *V* confuderunt. V. ad 39, 29, 7. et hinc etiam *XX* ac *XV.* Quaenam vero hic genuina lectio sit, mera eſt conjectura; aliunde enim de numero signorum militarium, quae hoc proelio capta sunt, non conſtat. Vulgatam lectionem defendunt Florent. Klock. et Harlej. cum omnibus editis.

§. 3. *Quum per Pelignum agrum fugeret*] *quum per Pelignum fugeret,* omiſſa voce *agrum,* Gaertn. Ita *in Antiati,* pro *in Antii agro,* infra reſtituitur 22, 1, 10. ubi alia vide. Verum, quum vox *agrum* in aliis codicibus supersit, tot teſtibus fidem abrogare, peſſimi exempli foret; praesertim quum, ita etiam Livium locutum eſſe, supra viderimus ad 2, 59, 5. Promiscue autem has locutiones Livium usum eſſe, patet ex hujus lib. c. 26, 15. *Etruriae obpositi, unus in Falisco, alter in Vaticano agro.* et c. 27, 5. *Fulvio, ut ex Falisco, Postumio ut ex Vaticano exercitum ad Clusium admoveant.* Mox *ex quinque millibus,* trajectis vocibus, Portug. Gaertn. et Haverk.

§. 4. *Magna ejus diei, quo in Sentinati agro bellatum, fama*

truria, suis legionibus deductis ad urbem, de Gal-
lis Etruscisque ac Samnitibus triumphavit. milites
triumphantem secuti sunt. Celebrata inconditis 9
carminibus militaribus non magis victoria Q. Fabii,
quam mors praeclara P. Decii eſt: excitataque me-
moria parentis, aequata eventu publico privatoque
filii laudibus. Data ex praeda militibus aeris octo- 10
geni bini, sagaque et tunicae; praemia illa tempe-
ſtate militiae haudquaquam spernenda.

his proximae. *in Etruscis praesidio* Mogunt. *in Etruria* Aldus, cui consentiunt reliqui scripti. Mox alio ordine *ad urbem deductis* Harlej.

§. 9. *Celebrata inconditis carminibus militaribus non magis victoria Q. Fabii*] Deficit in Pall. tribus τὸ *carminibus*: pro quo in Pal. sec. ad marginem subſtitutum eſt *jocis*. GEBH. Eadem vox *carminibus* etiam deeſt in Florent. Leid. 1. Lovel. 2. 3 4. et Gaertn. [Veith.] *Celebrata inconditis militaribus jocis* Portug. *Celebris inconditis militaribus jocis* Hearnii Oxon. B. *Celebris* etiam Gaertn. *Celebrata interdictis carminibus militaribus* Voſſ. 2. a m. 2. vox autem *militaribus* exsulat ab Harlej. Nihil mutandum eſt. *joci* quidem aeque ac *carmina* in hac re memorantur, ut conſtat ex illis, quae notantur supra ad 3, 29, 5. hic tamen τὸ *jocis*, quod in pauciſſimis suspectae fidei codd. exſtat, natum eſſe puto ex liberalitate scribarum, qui in codices, in quibus vox *carminibus* deerat, incidentes aliquid deeſſe viderunt, et ita ex ingenio supplerunt. Ex illis etiam teſtimoniis, quae ad eumdem Livii locum producuntur, patet, neque *inconditis*, neque *militaribus* displicere poſſe. Mox *quam praeclara mors P. Decii est* editi ante Aldum; neque aliter Harlej. nisi quod insuper omittat ultimam vocem. *quam mors P. Decii* Oxon. L. 1. apud Hearnium; qui auctor eſt, Decii praenomen P. deeſſe in C. Sed quum Fabio praenomen additum sit, eo vix spoliari poterit Decius.

Aequata eventu publico privatoque filii laudibus] Legendum *aequatis*. Et vehemens ratio eſt. T. FABER. Codd. nihil mutant, nisi quod *privatique filii* legat perperam Haverk. Neque Fabri conjecturam vulgatae lectioni praeferendam eſſe, nisi quis simul legere mallet, *aequatis eventu publico privatoque filii patrisque laudibus*, ad marginem Livii judicavit Cl. Ant. Perizonius. At recte monuit jam Doujatius, nihil neceſſe eſſe, quidquam mutari praeter manuscriptorum fidem. Quamvis a morte Decii patris jam plures, quam quadraginta, anni effluxiſſent, adeo tamen memoria ejus nondum ex animis hominum elapsa erat, ut milites casum ejus eventu publico et privato aequarent laudibus filii, cujus recentior erat memoria, et hinc meriti gratia major eſſe debebat. Paullo ante *excitata memoria*, pro *excitataque*, Leid. 1.

1 XXXI. His ita rebus gestis, nec in Samnitibus adhuc, nec in Etruria pax erat. nam et, Perusinis auctoribus, post deductum ab consule exercitum re-
2 bellatum fuerat: et Samnites praedatum in agrum Vescinum Formianumque, et parte alia in Aeserninum, quae Vulturno adjacent flumini, descendere.
3 Adversus eos Ap. Claudius praetor cum exercitu

§. 10. *Data ex praeda militibus aeris octogeni bini*] *octingenti bini* Haverk. quae summa omnem fidem superat, quamquam haud quaquam spernenda illa tempestate praemia militiae fuisse Livius addat. Voces *octogeni bini* desunt in Lovel. 4. ita tamen, ut lacuna relicta sit.

§. 1. *His ita rebus gestis, nec in Samnitibus adhuc, nec in Etruria pax erat*] *His itaque rebus gestis* Lovel. 3. Hearnii Oxon. L. 2. C. et Exc. Pithoei. [Veith.] V. ad 21, 53, 7. Tum *non in Samnitibus, nec in Etruria* Lovel. 2. *nec in Samnitibus, nec Etruria* Haverk. Mox *a consule* Lovel. 1. 3. Voss. 2. et Leid. 2.

§. 2. *In agrum Vestinum Formianumque*] Lege, ut supra, *Vescinum*. SIG. Omnes scripti in *Vestinum* conspirant. Sed v. supra hoc lib. ad c. 20, 1. Deinde *Forminumque* Florent. *Porminumque* Bloch. *Formianum*, omissa copula, Gaertn.

Et partem aliam in Eserniacum quoque, quae Vulturno adjacent flumini] Ita habent vetustiores quidam codices: et Eserninorum meminit Ptolemaeus [3, 1.] item Plinius 3, 12. in Samnitibus. Quidam ita emendarunt, *et parte alia in Esetrunium, quaeque Vulturno adjacet flumini, descendere.* Ego, quid *Esetrunium* sit, ignoro. Tum illud *quaeque* quid referat, aeque obscurum. Planior erat sensus, si ita legeretur: *et parte alia in Eserniacum quoque, qui Vulturno adjacet flumini, descendere.* Sed lectoris esto judicium. GLAR. Vet. lib. *et parte alia in Aeserniacum, quae Vulturno adjacet flumini.* ut agrum Aeserniae intelligat, oppidi Samnitium. SIG. Promanavit lectio Sigoniani in posteriores omnes editiones: cum antiquiores, et in his Andreae, exhibeant, *in Eserunicum quoque, quae Vulturno adjacet flumini.* Campani, *in Esernium quaeque Vulturno adjacet flumini.* Manuscripti vero codices, et in ceteris Pal. pr. *et partem aliam in Sēicītum, quaeque Vulturno adjacet.* sec. *et partem aliam in Etrurianum, quae Vulturno adjacet.* tert. *partem aliam in Sensatitium, quaeque Vulturno adjacet.* GEBHARD. Sic [*Aeserniacum* et *adjacent*] Sigonius pro *Esetrunium*, et *adjacet*. Nostri *Aeserninum*. Deinde, *quaeque Vulturno adjacent flumini:* sive malis *Aeserninum, qua Vulturno adjacet flumini.* J. FR. GRON. *et part alia in Etrurianum* Portug. *et partem aliam in Etrurianum* Gaertn. et Haverk. *in Hetrurianum* in Oxon. B. *in Etruriam* in L. 2. *in Estrurianum* in N. *in Casertinum* in C. *in Aeseruniam* in Exc. Pithoei esse, Hearne au-

truria, suis legionibus deductis ad urbem, de Gallis Etruscisque ac Samnitibus triumphavit. milites triumphantem secuti sunt. Celebrata inconditis 9
carminibus militaribus non magis victoria Q. Fabii, quam mors praeclara P. Decii eſt: excitataque memoria parentis, aequata eventu publico privatoque filii laudibus. Data ex praeda militibus aeris octo- 10
geni bini, sagaque et tunicae; praemia illa tempeſtate militiae haudquaquam spernenda.

his proximae. *in Etruscis praesidio* Mogunt. *in Etruria* Aldus, cui consentiunt reliqui scripti. Mox alio ordine *ad urbem deductis* Harlej.

§. 9. *Celebrata inconditis carminibus militaribus non magis victoria Q. Fabii*] Deficit in Pall. tribus τὸ *carminibus*: pro quo in Pal. sec. ad marginem subſtitutum eſt *jocis*. GEBH. Eadem vox *carminibus* etiam deeſt in Florent. Leid. 1. Lovel. 2. 3 4. et Gaertn. [Veith.] *Celebrata inconditis militaribus jocis* Portug. *Celebris inconditis militaribus jocis* Hearnii Oxon. B. *Celebris* etiam Gaertn. *Celebrata interdictis carminibus militaribus* Voſſ. 2. a m. 2. vox autem *militaribus* exsulat ab Harlej. Nihil mutandum eſt. *joci* quidem aeque ac *carmina* in hac re memorantur, ut conſtat ex illis, quae notantur supra ad 3, 29, 5. hic tamen τὸ *jocis*, quod in pauciſſimis suspectae fidei codd. exſtat, natum eſſe puto ex liberalitate scribarum, qui in codices, in quibus vox *carminibus* deerat, incidentes aliquid deeſſe viderunt, et ita ex ingenio suppleverunt. Ex illis etiam teſtimoniis, quae ad eumdem Livii locum producuntur, patet, neque *inconditis*, neque *militaribus* displicere poſſe. Mox *quam praeclara mors P. Decii est* editi ante Aldum; neque aliter Harlej. nisi quod insuper omittat ultimam vocem. *quam mors P. Decii* Oxon. L. 1. apud Hearnium; qui auctor eſt, Decii praenomen *P.* deeſſe in C. Sed quum Fabio praenomen additum sit, eo vix spoliari poterit Decius.

Aequata eventu publico privatoque filii laudibus] Legendum *aequatis*. Et vehemens ratio eſt. T. FABER. Codd. nihil mutant, nisi quod *privatique filii* legat perperam Haverk. Neque Fabri conjecturam vulgatae lectioni praeferendam eſſe, nisi quis simul legere mallet, *aequatis eventu publico privatoque filii patrisque laudibus*, ad marginem Livii judicavit Cl. Ant. Perizonius. At recte monuit jam Doujatius, nihil neceſſe eſſe, quidquam mutari praeter manuscriptorum fidem. Quamvis a morte Decii patris jam plures, quam quadraginta, anni effluxiſſent, adeo tamen memoria ejus nondum ex animis hominum elapsa erat, ut milites casum ejus eventu publico et privato aequarent laudibus filii, cujus recentior erat memoria, et hinc meriti gratia major eſſe debebat. Paullo ante *excitata memoria*, pro *excitataque*, Leid. 1.

1 XXXI. His ita rebus gestis, nec in Samnitibus
adhuc, nec in Etruria pax erat. nam et, Perusinis
auctoribus, post deductum ab consule exercitum re-
2 bellatum fuerat: et Samnites praedatum in agrum
Vescinum Formianumque, et parte alia in Aeserni-
num, quae Vulturno adjacent flumini, descendere.
3 Adversus eos Ap. Claudius praetor cum exercitu

§. 10. *Data ex praeda militibus aeris octogeni bini*] *octingenti bini* Haverk. quae summa omnem fidem superat, quamquam haud quaquam spernenda illa tempestate praemia militiae fuisse Livius addat. Voces *octogeni bini* desunt in Lovel. 4. ita tamen, ut lacuna relicta sit.

§. 1. *His ita rebus gestis, nec in Samnitibus adhuc, nec in Etruria pax erat*] *His itaque rebus gestis* Lovel. 3. Hearnii Oxon. L. 2. C. et Exc. Pithoei. [Veith.] V. ad 21, 53, 7. Tum *non in Samnitibus, nec in Etruria* Lovel. 2. *nec in Samnitibus, nec Etruria* Haverk. Mox *a consule* Lovel. 1. 3. Voss. 2. et Leid. 2.

§. 2. *In agrum Vestinum Formianumque*] Lege, ut supra, *Vescinum*. SIG. Omnes scripti in *Vestinum* conspirant. Sed v. supra hoc lib. ad c. 20, 1. Deinde *Forminumque* Florent. *Porminumque* Klock. *Formianum*, omissa copula, Gaertn.

Et partem aliam in Eserniacum quoque, quae Vulturno adjacent flumini] Ita habent vetustiores quidam codices: et Esernínorum meminit Ptolemaeus [3, 1.] item Plinius 3, 12. in Samnitibus. Quidam ita emendarunt, *et parte alia in Esetrunium, quaeque Vulturno adjacet flumini, descendere.* Ego, quid *Esetrunium* sit, ignoro. Tum illud *quaeque* quid referat, aeque obscurum. Planior erat sensus, si ita legeretur: *et parte alia in Eserniacum quoque, qui Vulturno adjacet flumini, descendere.* Sed lectoris esto judicium. GLAR. Vet. lib. *et parte alia in Aeserniacum, quae Vulturno adjacet flumini.* ut agrum Aeserniae intelligat, oppidi Samnitium. SIG. Promanavit lectio Sigoniani in posteriores omnes editiones: cum antiquiores, et in his Andreae, exhibeant, *in Eserunicum quoque, quae Vulturno adjacet flumini.* Campani, *in Esernium quaeque Vulturno adjacet flumini.* Manuscripti vero codices, et in ceteris Pal. pr. *et partem aliam in Sĕicĭtum, quaeque Vulturno adjacet.* sec. *et partem aliam in Etrurianum, quae Vulturno adjacet.* tert. *partem aliam in Sensatitium, quaeque Vulturno adjacet.* GEBHARD. Sic [*Aeserniacum* et *adjacent*] Sigonius pro *Esetrunium*, et *adjacet*. Nostri *Aeserninum*. Deinde. *quaeque Vulturno adjacent flumini*: sive malis *Aeserninum, qua Vulturno adjacet flumini.* J. FR. GRON. *et pars alia in Etrurianum* Portug. *et partem aliam in Etrurianum* Gaertn. et Haverk. *in Hetrurianum* in Oxon. B. *in Etruriam* in L. 2. *in Estrurianum* in N. *in Casertinum* in C. *in Aesertunium* in Exc. Pithoei esse, Hearne au-

eciano missus. Fabius in Etruria rebellante denuo
uatuor millia et quingentos Perusinorum occidit:
:pit ad mille septingentos quadraginta: qui re- 4
emti singuli aeris trecentis decem. praeda alia
nnis militibus concessa. Samnitium legiones, 5
uum partim Ap. Claudius praetor, partim L. Vo-
umnius pro consule sequeretur, in agrum Stella-

or est. *et partem aliam in Etruniam* Voss. 1. et Leid. ambo. *partem aliam in Esetrunicum* arlej. *et partem aliam in Etrimium* Lovel. 1. *et partem iam in Eretrunium* Klock. *et rtem aliam in Masecrurium* vel. 2. *et partem aliam in Lasetrunium* Lovel. 4. *et partem iam in*, omissa voce sequenti ne ulla lacuna, Lovel. 3. *et rtem aliam in Aesernium* orent. quod, certe *Aesernium*, . Salvinius adposito signo sibi n displicere indicavit. Mihi agis adridet *et parte alia in esernino*. Ita *turma equitum eserninа* memoratur infra 44, , 6. et *Aeserniní* vocantur inlae Aeserniae 27, 10, 8. Deinde *uaeque Vulturno adjacet* Voss. 10, Leid. duo, Lov. 1. 2. 3. Neap. stinii, et Exc. Pithoei. *quaeque 'ulturno adjacent* Klock. et Florent. *quae Vulturno adjacet* arl. Gaertn. et Haverk. Se etm *quae*, non *quaeque*, invenis- in Oxon. N. L. 2. B. et C. Hearius profitetur. Verum alteruam conjecturarum Gronovii, et uidem priorem ob codicum otimorum auctoritatem, probanam esse existimo. Posteriorem nim *qua adjacet* non nisi inoris auctoritatis codicum, uae *adjacet* praeferentium, vegia probant.

§. 3. *Fabius Etruria rebellan- denuo quatuor millia et quingentos Perusinorum occidit*] Adde praepositionem *Fabius in Hetruria rebellante*. GELEN. Praepositionem a Gelenio additam, quam etiam servant omnes codd. sola omiserat ed. Frobeniana anni 1531. Tum *quatuor et quingentos Perusinorum*, omissa voce *millia*, Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 3. 4. Portug. et Haverk. *quatuor et quingentos Perusinos* Gaertn. Deinde *cecidit* Portug. V. infra ad 36, 36, 6.

§. 4. *Singuli aeris trecentis decem*] *aeris coctis decem* Leid. 2. Sed adparet, olim scriptum fuisse *aeris cectis decem*.

§. 5. *Partim Ap. Claudius praetor, partim L. Volumnius proconsul sequeretur*] Vet. lib. *pro consule*. SIG. *partim Ap. Claudius praetor, partem* Florent. Voss. ambo, Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Gaertn. Klock. et Haverk. Vox *Claudius* exsulat a plerisque edd. vett. *praetor* a Leid. 2. Deinde *procul sequeretur* Voss. 2. Sed recte *pro consule sequeretur* Florent. Voss. 1. Leid. 1. Lovel. 1. et Klock. quod in aliis codd. sibi obvium probavit Gronovius supra cap. 29, 3. et infra 38, 37, 1. quorum priori etiam *sequerentur* scribendum conjecit. Quod tamen non est necessarium. Livius enim duobus substantivis singularibus verbum vel plurale vel

tem convenerunt. ibi et Samnitium legiones omnes considunt, et Appius Volumniusque castra conjun-
6 gunt. Pugnatum infestissimis animis, hinc ira stimulante adversus rebellantes toties, illinc ab ultima
7 jam dimicantibus spe. Caesa ergo Samnitium sexdecim millia trecenti, capta duo millia septingenti.

singulare jungere solet. V. ad 37, 29, 6.

Ibi et Samnitium legiones omnes considunt] Tò *legiones* abjudicant sibi Pall. tres MSS. codices. Campanus vero *τὸ omnes*. Andreas vulgavit olim, *ibi ad Samnium omnes considunt*. Denique Pal. sec. *et ibi Samnitii omnes considunt*. GEBH. In prima video Tarvisina. Andreas et scripti *legiones* nesciunt. Ille dedit Romae, *ibi ad Samnium omnes considunt*. Scripti pars major, *ibi et Samnitium omnes considunt:* quidam, *ibi ad Samnitium omnes considunt:* unus, *ibi et Samnitii omnes considunt:* non nemo, *et ibi Samnitii omnes considunt*. Placere potest, *ibi et Samnitum*, vel *Samnitium omnes*. Ut l. 31, [45, 7.] *Attalus, ne desertam haberet insulam, et Macedonum fere omnibus, et quibusdam Andriorum, ut manerent, persuasit*. J. FR. GRON. *et ibi Samnitii omnes* Portug. et Haverk. *et ibi et Samnitium omnes* Gaertn. et Hearnii Oxon. N. *ibi et Samnitium omnes* Florent. Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Hearnii Oxon. L. 2. B. C. et Exc. Pithoei. Quod quemadmodum Gronovio, ita mihi etiam non displicet. Sic, monente Cl. Jac. Gronovio, codex Cantabr. infra exhibebat 24, 32, 8. *Praetorumque (nisi qui in tumultu aufugerunt) omnes interficiuntur*. Doujatius probabat primarum edd. lectionem *ibi ad Samnium omnes*. Sed superbum videtur, optimorum codicum lectionem sine caussa spernere, eique vett. edd. auctoritatem opponere. Praetexit tamen, *τοῦ legiones* e proximo repetitionem minus elegantem esse. Verum non id voluit Gronovius, qui *Samnitium omnes* dictum putabat pro *Samnites omnes*, ut exemplum, quo locutionem inlustravit, ostendit. Ceterum lectionem vulgatam *ibi et Samnitium legiones omnes* ante Tarvisinas jam receperat ed. Mediol. anni 1480. Insuper *consident* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. et Gaertn. Ita saepe variant scripti. V. Cortium ad Plinii 3. ep. 1, 5. Paullo ante *in agrum Stellantem* Lovel. 4. *in agrum Stellatum* Voss. 1. *in agrum Stellatum* Gaertn. et Haverk. V. ad 9, 44, 5. Paullo post *et Appius Claudius Volumniusque* Lovel. 2. *et Appius et Volumnius* Portug. Gaertn. et Haverk. Deinde *conjungere*, pro *conjungunt*, Leid. 2.

§. 6. *Illinc ab ultima jam dimicantibus spe*] *ad ultimam jam dimicantibus spem* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Exc. Pithoei, et Hearnii Oxon. B. [Veith.] Male. V. ad 26, 1, 3. Paullo ante *Pugnam infestissimis animis* Lovel. 3. *Pugnatum infessis animis* Haverk. Deinde *ira stimulata*, pro *stimulante*, Voss. 2. Leid. 1. et Lovel. 3.

§. 7. *Caesa ergo Samnitium sexdecim millia trecenti, capta*

ex Romano exercitu cecidere duo millia septingenti. Felix annus bellicis rebus, pestilentia gravis, prodi- 8
giisque sollicitus. nam, et terram multifariam pluisse, et in exercitu Ap. Claudii plerosque fulminibus ictos, nunciatum est: librique ob haec aditi. Eo 9
anno Q. Fabius Gurges, consulis filius, aliquot ma-

duo millia septingenti] *Caesa ergo sedecim Samnitium millia* Leid. 2. et Lovel. 1. *Caesa ergo Samnitium XVI*, voce *millia* omissa, Florent. Leid. 1. et Lovel. 3. [*Samnitium quindecim millia* Veith.] Deinde *capta II* Leid. 2. et Lovel. 1. *capti duo millia* Hearnii Oxon. B. et C. quod dictum videri posset, quemadmodum illa, de quibus infra ago ad 37, 39, 12. hic tamen ob aliorum codicum dissensum nihil mutari placet.

Ex Romano exercitu cecidere duo millia septingenti] Pal. sec. refert *duo millia et ducenta*. GEBH. Ita etiam in Haverk. inveni. sed *II millia ccc* in ed. Parm. *duo millia et septingenti* in Lovel. 2. Verum omnia haec verba desunt in Harlej. Portug. et Gaertn. cui errori ansam dedit vocum *duo millia septingenti*, paucis dictionibus interjectis, repetitio; unde etiam simul patet, hic non *ducenti* vel *trecenti* legendum esse. Eadem verba desunt etiam in reliquis edd. Moguntina prioribus. Illa autem dedit *ex Romano exercitu duo millia septingenti*: sed mox Aldus, ut nunc exstat. [*duo millia septem* Veith.]

§. 8. *Nam et terram multifariam pluisse*] *nam et terra* Hearnii Oxon. C. et ed. Froben. anni 1535. cum nonnullis aetate proximis. V. ad 3, 10, 6. Tum *pluvisse* Florent. Voss. ambo, Leid. ambo, Lovel. 1. 3. Portug. Haverk. et, exceptis Tarvisinis, tantum non omnes editiones usque ad Curionem, qui *pluisse* substituit. V. ad 1, 31, 1. *multi* etiam, pro *multifariam*, Voss. 2.

Et in exercitu Ap. Claudii plerosque fulminibus ictos, nunciatum est] Vocula *et* non adparet in Portug. Gaertner. et Haverk. Deinde *fulmine ictos* legunt Harlej. et editi ante Aldum. Male. Infra 22, 1, 9. *Milites quosdam ictos fulminibus, et solis orbem minui visum*. Insuper *τὸ est* exsulat a Voss. 2. et Lovel. 2. 3. ac 4. Mox *librique ex hoc aditi*, pro *ob haec*, Portug. et Haverk. *librique ad haec adici* Gaertn. *librique ob haec adicio* Florent.

§. 9. *Q. Fabius Gurges, consulis filius*] *Quintius Fabius Gurges* Leid. 2. *Q. Marcus Fabius Gurges* Hearnii Oxon. C. *Q. Fabius Gorges* L. 1. Deinde *consul filius* Voss. 2. Error ex compendio *cos.* ortus est, quod quemadmodum efferendum esset, indoctus librarius nescivit. V. ad hujus libri c. 10, 2. V. etiam mox ad §. seq.

Aliquot matronas ad populum stupri damnatas pecunia mulctavit] *aliquot in Romanas* Haverk. Voces *ad populum* deficiunt in Hearnii Oxon. L. 1. Recte reliqui eas servant. Ad populi enim judicium vocabantur matronae stuprum passae, ac vi-

tronas ad populum ſtupri damnatas pecunia multavit. ex quo multaticio aere Veneris aedem, quae prope circum eſt, faciendam curavit. Supersunt etiam nunc Samnitium bella, quae continua per quartum jam volumen annumque sextum et quadragesimum, a M. Valerio, A. Cornelio consulibus, qui primi

ri, qui stuprum intulerant. Supra 8, 22, 3. *Meritam mercedem populo solutam interpretarentur, quod eum, die dicta ab aedilibus, crimine stupratae matrisfamiliae absolvisset.* 25, 2, 9. *Aediles plebeji aliquot matronas apud populum probri accusarunt. ad populum* eſt apud populum. V. ad 38, 55, 4. Tum *damnantes* edd. Rom. anni 1472. et Parm. Deinde *multavit* Florent. Leid. 1. Lovel. 1. 3. et eaedem edd. V. ad 2, 52, 4. Eam orthographiam etiam scripti et editi, quos dixi, recipiunt in verbis sequentibus, ita tamen ut *multatio aere*, pro *multaticio* legant Lovel. 1. et Florent. a m. 1. *multato aere* a m. 2. *multacio aere* eſt in Leid. 2. et Portug. *multatione*, voce *aere* omiſſa, in Lovel. 4.

§. 10. *Samnitium bella, quae continua per quartum jam volumen annumque sextum et quadragesimum, a M. Valerio, A. Cornelio consulibus*] Hi fuerunt consules anno CDXII. quibus annis si adjeceris XLVI. fient anni ab urbe condita CDLVIII. Hic igitur locus convincit, in superioribus alicubi annum unum aut alterum omiſſum injuria temporum, quod nos in Chronologia noſtra latius oſtendimus. GLAR. Rotundus numerus erit, si annus consulum Valerii Corneliique numerabitur, id eſt, si anni extremi non negligentur, neque vero aliter loqui poteſt, cum dicat: *bella agimus per annum XLVI.* Alibi, ut oſtendam, primum annum non numerat. SIG. *Valerio et Corcalio consulibus* exſtat in Pal. primo; in tert. vero *a M. Valerio et Corvo consulibus.* GEBH. Robortellus de Convenient. supput. Livianae c. 4. legendum conjicit *annum XLIX.* vel *annum XLVIII.* at suam sententiam tuetur Sigonius 1. Emend. 1. et in Scholiis in Chronolog. Livii ad annum CDLVII. Et verum eſt, id quod Sigonius statuit, Livium saepe in computando utriusque anni extremi rationem habuiſſe, interdum alterutrum neglexiſſe. V. ad 4, 20, 8. Quin et, nonnumquam neutrum numeraſſe, infra videbimus ad 42, 10, 5. Ceterum *Supersunt et nunc* praefert Harlej. V. ad 22, 47, 9. Tum *quae continua jam per quartum volumen* Lovel. 4. Portug. et Haverk. *quae continue per quartum volumen* Gaertn. Deinde *a M. Valerio, A. Cornelio consule* Florent. *ab M. Valerio, A. Cornelio consule* Voſſ. 1. *a M. Valerio et Cornelio consule* Voſſ. 2. et Lov. 4. *a M. Valerio consule* Leid. 1. Adparet, librarios iterum in exponendo compendio *COS* lapsos eſſe. V. ad §. praec. *ab M. Cornelio et A. Cornelio consulibus* Leid. 2. *ab M. Valerio, A. Cornelio consulibus* Lovel. 1. *ab M. Valerio et Cornelio consulibus* Lovel. 2. *a M. Valerio et Cornelio consulibus* Lovel. 3. *a M. Valerio Cornelio consulibus* Haverk. *a Valerio, A. Cornelio consulibus* Hearnii Oxon. C. *M. Va-*

io arma intulerunt, agimus: et ne tot anno- 11
clades utriusque gentis laboresque actos nunc
m, quibus nequiverint tamen dura illa pecto-
ici; proximo anno Samnites in Sentinati agro, 12
nis, ad Tifernum, Stellatibus campis, suis ipsi
ibus, mixti alienis, ab quatuor exercitibus,

A. Cornelio consulibus et Gaertn.
primi Samnio arma in-t, agimus] Gronovius 4. hoc quoque adfert, ut t, *agere* saepe dici pro Non dubium eſt, quin id sit; sed non puto, *agi-* e eſſe *gerimus*. Nam quid *bella per quartum jam n gerimus? bella, quae* videtur eſſe, bella, de agimus, quae exponimus, us. Cicero 1. in Verr. 13. *non modo commemora-, sed etiam expositis cer-s agentur, quae inter de-nnos in rebus judicandis flagitioseque acta sunt.* n Verr. 22. *Hic nolite ex-re, dum ego hoc crimen ostiatim.* id eſt, ut bene us, persequar enumerando uamque domum, quam ex. DUK. *qui primum Samnio ntulerunt* Gaertn. *qui pri-amnio arma intulere* Lov. *rimo arma intulerunt* Hav. *Quibus nequiverint ta-um illa pectora vinci*] Ita omnes, quas ego vidi, nes, quum tamen legen-it ex membranis, *quibus erint tamen dura illa pe-inci*. MOD. *quibus nequi-tamen duriora pectora* eperi in Pall. primo tertio. Mihi non displicet legi, dmodum praeeunt Pal. sec. pani editio, *quibus nequi-tam dura illa pectora vin* dreas ante bina fere secu-la excudi juſſit, *quibus nequiverunt tamen dura illa pectora vinci*. GEBH. Sic [*nequiverint tamen duriora pectora*] et Voſſ. alter. Editum non reperio ante Aldinam. Andreas et omnes cum Mogunt. *dura illa pectora.* nec secus Flor. Rott. Helm. At Voſſ. prior *durcilla pectora*. J. FR. GRON. Modium antiquiores edd. non consuluiſſe patet, si quidem, quod notis ejus praescribitur, demum obviam fuerit in Frobeniana anni 1531. cujus loco Gruterus poſtea *duriora pectora* subſtituit, quod, praeterquam in Aldina, in Ascens. etiam anni 1530. et paucis aliis exſtitit. *nequiverint tamen duriora pectora vinci*, ut Gruterus vulgavit, servant etiam Leid. 1. et Lovel. 3. ac 4. *nequiverunt tamen duriora pectora vinci* Leid. 2. Voſſ. 1. Lovel. 1. et Hearnii Oxon. N. B. *nequiverunt tam dura pectora vinci* Gaertn. *nequiverunt tamen dulla illa pectora vinci* Harlej. *nequiverunt tam dura illa pectora vinci* Portug. Haverk. Block. et Neap. Latinii. *nequiverint tamen dura pectora vinci* Lovel. 2. *nequiverint tamen dura illa pectora vinci* Hearnii Oxon. C. quod praecipue Florent. a Gronovio laudati auctoritate in contextum recepi. Praeterea *tot annorum cladem* Harlej. et primae edd. pro quo Aldus, consentientibus reliquis scriptis, *clades* reposuit

§. 12. *Proximo anno Samnites in Sentinati agro, Pelignis,*

quatuor ducibus Romanis caesi fuerant, imperato-
13 rem clariſſimum gentis suae amiserant; socios belli,
Etruscos, Umbros, Gallos, in eadem fortuna vide-
bant, qua ipsi erant: nec suis, nec externis viribus
14 jam stare poterant; tamen bello non abstinebant.
adeo ne infeliciter quidem defensae libertatis tae-
debat: et vinci, quam non tentare victoriam, ma-
15 lebant. Quinam sit ille, quem non pigeat longin-

ad Tifernum, Stellatibus campis] Vox *anno* deficit in Voſſ. 2. Tum *ad Trifernum* Port. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. B. V. supra ad 9, 44, 6. Hinc *Stellantibus campis* Lovel. 4. Haverk. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. In verbis sequentibus *suis legionibus*, omiſſa media voce, Portug.

Caesi fuerant, imperatorem clarissimum gentis suae amiserant] *fuerunt* et *amiserunt* Portug. Gaertn. et Haverk. *amiserunt* se etiam in Oxon. B. ac C. reperiſſe, Hearnius teſtatur. *clarissimum suae gentis*, trajectis dictionibus, Leid. 1.

§. 13. *Nec suis, nec externis viribus*] *nec suis, nec et'nis viribus* Lovel. 2. V. ad 3, 33, 5.

§. 14. *Tamen bello non abstinebant*] *bellonem abstinebant* Gaertn. *non abstinebant bello* Voſſ. 2.

§. 15. *Quinam sit ille, quem non pigeat longinquitatis*] Quidam sustulerant ex hoc loco negationem, continuoque poſt reposuere. Ego, quid ibi faciat, non plane intelligo. GLAR. Intelligit Glareanus Aldum, qui ex contextu Liviano negationem sustulit, et continuo poſt in erratis reponendam judicavit. Sed negationem omittunt etjam Florent. Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. Klock. et edd. Rom. 1472. ac Parm. Horum Mſtorum, inter quos sunt omnes integerrimi, et editorum auctoritas tantum non persuadet, ut negationem expungendam eſſe censeam. Et ita oratio per interrogationem concepta indicabit, neminem eſſe debere, quem ejus pigeat. Retinet tamen non nihil similis locus supra 6, 12, 2. ubi de longinquis bellis, quae cum Volscis geſta sunt, dicit: *Non dubito, praeter satietatem, tot jam libris assidua bella cum Volscis gesta legentibus illud subcursurum.* Attamen, si id mei arbitrii sit, voculam *non* delebo. Ceterum *diuturnitatis bellorum* Flor. quae lectio ex gloſſa nata videtur. *longinquus* enim et *longinquitas* pro diuturnus et diuturnitate Livium saepe adhibuiſſe, supra vidimus ad 7, 29, 1. *longinquitates* perperam Voſſ. 1. Leid. ambo, Lovel. 1. 2. et Portug.

Scribendo legendoque, quae gerentes non fatigaverunt] *scribendo ea, quae* Lovel. 3. *scribendo ac legendo ea, quae* Lovel. 4. *scribendo legendoque ea, quae* Voſſ. 2. Sed *τὸ ea* gloſſema eſſe videtur, sive interpositum ab illis, qui non observarant, Livium saepiſſime pronomen hoc ante relativum omisiſſe. V. ad 23, 15, 4. Deinde *quae le-*

quitatis bellorum scribendo legendoque, quae gerentes non fatigaverunt?

XXXII. Q. Fabium, P. Decium, L. Postumius 1
Megellus et M. Atilius Regulus consules secuti sunt.
Samnium ambobus decreta provincia est; quia tres 2
scriptos hostium exercitus, uno Etruriam, altero
populationes Campaniae repeti, tertium tuendis pa-
rari finibus, fama erat. Postumium valetudo ad- 3

gentes non fatigaverunt Lovel. 2. et Gaertn. *quae gentes non fatigaverunt* edd. Rom. anni 1472. ac Parm. *fatigavere* Lovel. 4.

§. 1. *L. Postumius Megillus*] *L. Postumius Megellus*, ut ante. SIG. Pall. duo *Maegellus*. totidemque antiquissimae editiones *Megellus*. GEBH. Praenomen deest in Haverk. *M. Postumius* dicitur in Harlej. Deinde *Regillus* Portug. et plures ex prioribus excusis. *Maegellus* Lovel. 3. *Megellus* Florent. Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 4. et Klock. Et ita etiam habuere omnes, quas vidi, edd. usque ad Froben. anni 1531. V. Sigonium supra hoc lib. ad c. 26, 15. et infra ad 27, 6, 8. Pighius autem in Annal. Rom. ad ann. CDLIX. p. 394. eumdem hunc esse censet L. Postumium, qui antea consul fuit anno CDXLVIII. ideoque numerum etiam iterati magistratus adjungendum esse. Iterum hoc anno consulem fuisse adsentior; sed, quid de nota repetiti honoris adjicienda existimem, sententiam supra dixi ad 2. 16, 7. Ceterum paullo ante *Q. Fabium et P. Decium*, interposita copula, Portug. et Haverk. Sed v. ad 2, 17, 1.

Et M. Attilius Regulus consules] *Atilius* veteres libri et Capitolini lapides. SIG. *et inde Altilius Regulus* Lovel. 3. *et inde M. Atilius Regulus*, duplici lectione juncta, Voss. 2. a m. 1. Solent passim *M.* praenomen et *iñ*, sive *inde*, commutari. V. supra ad 4, 52, 4. Nomen autem gentis uno *t* scribi oportere, supra jam monuit Sigonius ad 5, 13, 3. *et M. Atilius C. Regulus* inepte Voss. 1. et Lovel. 1. Vocem *consules* omittit Gaertn.

§. 2. *Quia tres scriptos hostium exercitus*] *et quia tribus scriptis hostium exercitibus* Portug. Gaertn. et Haverk. *quae tres scriptos habuit exercitus* Voss. 2. et Lovel. 3. Paullo ante *Samnitium ambobus* Voss. 1. et Lovel. 1. *Samnitibus ambobus* Leid. 2.

Altero populationes Campaniae repeti, tertium tuendis parari finibus] *populationes*, pro *populationem*, ut omnes priores habuerunt, Gronovium edidisse, monuit Hearnius; et tamen de Oxoniensium suorum lectione ne verbum quidem addidit. *populationem* legunt apud me Harlej. Lovel. 2. 3. et Voss. 2. *populatione* Leid. 1. et Lovel. 4. Tum *repetit* Voss. ambo, Leid. ambo, et Lovel. 1. 3. 4. qui omnes una cum Gaertn. exhibent *parare*. Portug. autem insuper *finibus parare*.

versa Romae tenuit: Atilius extemplo profectus, ut in Samnio hoſtes (ita enim placuerat Patribus) non-
4 dum egreſſos obprimeret. Velut ex composito ibi

§. 3. *Atilius cum exercitu extemplo profectus*; *profectus* aït primum singulariter, deinde pluraliter subjungit, *obvium habuere hostem*. Suſpicor plane, non integram eſſe hoc in loco codicum fidem, quamquam, quod ad eam rem dicerem, habeo; verum mihi non satis facio. GLAR. Absunt a triga Palatinorum codicum duo vocabula *cum exercitu*. neque profecto comparent in vetuſtis editionibus. GEBH. *Tà cum exercitu* unde susceperit Asulanus, ipse viderit: noſtri certe scripti ea ignorant; nec minus Andreas, et ejusdem praefationem praeferentes, et Beccar. Asc. Mogunt. Saveterius. Et vult iſta saepe intelligi Livius, vel supra [c. 1, 9.] *C. Junius Bubulcus, cum M. Titinio magistro equitum profectus, primo congressu Aequos subegit.* Sed offendit eum, quod sequitur *habuere*: quasi non ibi poſſit intelligi *Romani*, qui duce Atilio venerant. Vel potius et Romani et Samnites suum uterque exercitus hostem. Ad eundem lapidem impegit Sigonii codex, qui *habuit*, non succinentibus noſtris: et recte, inquit ille: refertur enim ad vocem *Atilius*. Qui non ergo etiam *ipse prohiberetur*, et deinde *prohiberet*, facit? J. FR. GRON. Ut in hoc loco Sigonius et ante eum Glareanus haererent, non minima cauſſa fuit prava interpunctio. Ita enim fere edebatur olim, *extemplo profectus, ut in Samnio hostes (ita enim placuerat Patribus) nondum egressos opprimeret, velut ex composito* etc. Arte igitur cohaerere debent *Atilius profectus obvium habuere*; qui verus eſt soloecismus: cui eximendo Aldus voces *cum exercitu*, quae in nullo etiam meo cod. obcurrunt, addidit; Sigonius *habuere* mutavit in *habuit*. At loco optime consuluit Gronovius interpungendo, quemadmodum poſtea paſſim editum eſt, licet mutatae diſtinctionis non meminerit, ne olim quidem in prima ed. notarum ad l. 38, 29. ubi de hoc loco egit. Paullo ante *Romae* exsulat a Gaertner. In verbis seqq. *Patribus placuerat* eſt in Lovel. 4.

Nondum egressos obprimeret] Pal. pr. ac tert. *ut dum egressos*. sec. *nondum regressos*. GEBH. *ut dum egressos* Lovel. 3. *nondum regressos* Voſſ. 1. Leid. uterque, Lovel. 1. 2. 4. Gaertn. Haverk. [Veith.] et Oxon. N. apud Hearnium, qui *digressos* invenit in B. et tum *comprimeret* in C. *digressos* etiam inveni in Portug.

§. 4. *Ibi obvium habuere hostem; ubi et intrare, nedum vastare, ipsi Samnitium agrum prohiberentur*] *ibi* et *ubi* relativa hic sunt, et Samnitium rem superiorem Romana aït trifariam, quod Romanos ab ingressu, a vaſtatione, a regreſſione prohibere facile quiverint. Sed lector locum discutiat, perpendatque dicendi genus satis durum, mea quidem opinione. GLAR. Vet. lib. plerique *habuit*: et recte. Refertur enim ad vocem *Atilius*. SIG. *ibi obvium habuit* in solis Lovel. 2. Portug. et Gaertn. inveni: Hearne vero in Oxon. N. B. ac C. sed *habuere* defendit Gronov. ad §. praec. *obvium ibi habuere* Lovel 4. *sibi obvium habuere* Harlej. V. ad 1, 55, 5. *ibi obvium habue-*

m habuere hostem; ubi et intrare, nedum e, ipsi Samnitium agrum prohiberentur: et i inde in pacata sociorumque populi Romani

averk. [*obviam habuit ho-* Veith.] Deinde *ubi et va-* *psi*, reliquis omissis, Voss. l. 2. Lovel. 1. et Gaertn. .] *ubi vastare ipsi* Hearnii in margine. *ubi et intrare* *e ipsi* Flor. *ubi et intra-* *tare ibi* Voss. 2. Leid. 1. 2. 3. ac 4. *ubi intrare et* *ipsi* Haverk. *ubi intrare* *tare ipsi* Portug. et apud um Oxon. B. Ex solis Har- Klock. nihil notatur. Ce- Manutius ad Cic. 7. ad fam. aliique observant, *nedum* m habere, ut semper ne- leoque fere notare multo tantum abest ut. Id pri- tuitu hic fallere videtur: *dum vastare prohiberen-* ldi nequit, multo minus prohiberentur, vel tan- est, ut vastare prohiberen- d potius reddi debet, mul- is vastare prohiberentur. observandum est, negatio- quae inest verbo *prohibe-* inde separandam, idque on permitterentur expo- n, ac negationem ad po- orationis membrum non ndam esse, hoc modo: ubi rmitterentur intrare, mul- us permitterentur vastare. empla, ubi negatio, quae inhaeret, inde dissolven- v. ad 39, 15, 11. (* lege 6.) Et quidem locus fere est apud Propert. 1. el. 9,

et silices, et possunt ce-
dere quercus;
dum tu possis, spiritus
iste levis.

dere capio quasi dictum on pares esse, hoc modo: possunt non pares esse, tantum abest, ut tu possis par esse. Insuper *prohiberetur* Voss. 2. et Lovel. 3. *prohiberent* Haverk. et Hearnii Oxon. B. V. ad 10, 10, 1. Tota vox exsulat a Lovel. 2. et 4. [*agros prohiberentur.* Veith.]

Et egredi inde in pacata sociorumque populi Romani fines] Pal. sec. *et regredi inde in pacata.* GEBH. Omnia haec verba cum duobus sequentibus omittuntur in Haverk. neglegentia librarii, quem in errorem perduxit repetitio τοῦ *prohiberent*. *regredi* etiam Florent. Voss. uterque, Leid. uterque, Lovel. 1. 2. 3. Harlej. Portug. Gaertn. Klock. Hearnii Oxon. N. L. 2. B. C. et edd. Frobeniana anni 1531. priores. Quid autem de hac lectione censendum sit, videbimus ad verba sequentia. Deinde *sociorumque populo Romano* Harlej. et primae edd. de quo v. ad 39, 47, 10. *populi Romani* primum inveni in ed. Mediol. anni 1505. quod etiam in reliquis omnibus superest Mstis.

Samnites prohiberentur] Venustior est prisca lectio, *Samnitem prohiberent.* Cujus hic est sensus: Romani ibi obvium habuerunt hostem Samnitem, ubi et intrare, nedum vastare Samnitum agrum ipsi prohiberentur, et egredi in fines populi Romani Samnitem prohiberent. Deinde novae periodi faciendum est initium. *Cum castra castris.* SIG. *Samnitium prohiberent* Gaertn. *Samnites prohiberent* Harlej. et edd. Sigonio antiquiores, nisi quod *Samnites prohiberentur*, ut notis Sigonii praescribitur, in una sit Basileensi anni 1555.

5 fines Samnitem prohiberent. Quum caſtra caſtris
conlata eſſent, quod vix Romanus toties victor au-
deret, ausi Samnites sunt (tantum desperatio ulti-
ma temeritatis facit) caſtra Romana obpugnare. et
quamquam non venit ad finem tam audax inceptum,
6 tamen haud omnino vanum fuit. Nebula erat ad
multum diei densa adeo, ut lucis usum eriperet,
non prospectu modo extra vallum ademto, sed pro-
pinquo etiam congredientium inter se conspectu.

Samnitem prohibebant reliqui omnes scripti. Peſſime de hoc loco promeritus eſt Glareanus; qui, quum suo tempore ederetur *Samnites prohiberent*, vocem *Samnites* casu primo accepit, ut illi dicantur prohibuiſſe Romanos *regredi* (hanc enim lectionem ex vetuſtioribus edd. probaſſe Glareanum, expositio ejus indicat) in pacata. Verum, ea lectione admiſſa, *Samnites* casu quarto intelligere debuisset: ut innuat Livius, hoſtium occursu prohibitos fuiſſe hinc Romanos intrare et vaſtare agrum Samnitium, inde Samnites egredi in pacata: id enim exigunt Livii verba *et ipsi intrare prohiberentur, et Samnites prohiberent*; insuper etiam verba *sociorumque populi Romani.* Si enim, ut Glareanus exiſtimat, Livius indicare voluiſſet, rem Samnitium trifariam superiorem fuiſſe re Romana, potius hoc modo verba concepiſſet, *ubi intrare, nedum vastare agrum, et regredi inde in pacata sociorumque suorum fines Samnites prohiberent.* Nunc autem, lectionem illam *Samnites prohiberent* admitti non poſſe, patet ex Mss, quorum non tantum optimi omnes, sed etiam, paucis demtis, reliqui praeferunt *Samnitem prohiberent*, ut recte Sigonius emendavit. Et ita vitatur etiam ambiguum, quod inerat voci *Samnites. Samnitem* pro Samnites, ut *Romanus* pro Romani. V. supra ad 3, 2, 11. Praeterea, hac lectione probata, nulli dubium eſſe poteſt, quin in verbis praecedentibus *egredi*, non *regredi*, etiam invitis plerisque codd. legendum sit. *egredi in pacata*, nimirum ex loco, in quo bellum gerebatur, quemadmodum *egredi in vadum*, nimirum ex amne, supra 8, 24, 13. ubi quaedam vide. Ita *educere in aciem, in castra*, de quibus v. ad 3, 62, 5. [*et regredi inde impacatum sociorumque* Veith.]

§. 5. *Quum castra castris conlata essent*] *Quumque castra* Leid. 2. et Lovel. 1. Deinde *collocata essent* Hearnii Oxon. L. 1. Malc. Livius 27, 12, 9. *Marcellus vestigiis instabat, castraque castris conferebat.* c. 27, 1. *Numquam satis castra castris conlata duceret.* 44, 20, 3. *Castra castris prope ita conlata esse, ut flumine Enipeo interjecto arceantur.* Solent autem *collatus* et *collocatus* saepe a librariis confundi. V. ad 5, 32, 8. 9, 24, 5. hoc libro c. 29, 6. 38, 57, 2. (* c. 41, 13.) et viros doctos ad Sueton. Aug. 33. Mox *facere*, pro *facit*, Lovel. 4.

ac velut latebra insidiarum freti Samnites, vix- 7
um satis certa luce, et eam ipsam premente ca-
gine, ad stationem Romanam in porta segniter
gentem vigilias perveniunt. Inproviso obpressis nec 8
nimi satis ad resistendum, nec virium fuit. Ab
rgo castrorum decumana porta inpetus factus.
aque captum quaestorium: quaestorque ibi L. 9
)pimius Pansa occisus. conclamatum inde ad
rma.

Non venit ad finem tam au-ax inceptum, tamen haud om-ino vanum fuit] *tam audax in-ptum ad finem*, mutato ordi-e verborum, Voss. 1. Lovel. 1. ortug. Gaertn. et Haverk. De-de *tamen* omittitur in Lovel. 2. t quidem, eam particulam in-rdum omitti post *quamquam* it similes particulas, videbimus fra ad 22, 20, 1. Hic tamen non jiciendam esse, suadet reliquo-um codd. in ea servanda con-ensus.

§. 6. *Lucis usum eriperet, non rospectu modo extra vallum demto*] *lucis usum caperet* Ha-erk. *potestatem adspiciendi e-ipere* dixit Cic. de Amicit. 13. *'um non profectu modo* idem laverk. *non profecto modo* Lo-el. 4. Hinc *adepto* Florent. et eid. 1. V. ad 8, 1, 3. Mox *egre-lientium*, pro *congredientium*, 'ortug. Gaertn. et Haverk. Quum *gredientium* scriptum esset, ex ion intellecto compendio error rtus est. Ita *evocare*, pro *cvo-care*, sive *convocare*, librarios erperam dedisse, videbimus ad 2, 40, 8. *inter se congredien-ium* alio ordine Leid. 1.

§. 7. *Hac velut latebra insi-liarum freti Samnites, vixdum atis certa luce*] *Ac velut late-bra insidiarum freti* Voss. 1. Leid. 1. Lovel. 2. V. ad 35, 26, 7. *Ac velut insidiarum freti* Lovel. 3. *Hic velut latebra insidiarum freti* Gaertn. *Aut velut latebra insidiarum freti* Hav. *Hac vel-ut latebra insidiarum fieri* Leid. 2. Tum *urendum satis certa lu-ce* Lovel. 3. Livius 9, 42, 7. *Po-stero die vixdum luce certa de-ditio fieri coepta*. 28, 14, 8. *Vix-dum satis certa luce equitatum omnem cum levi armatura in stationes Punicas inmi it.* Vox *satis* deficit in Gaertn. quam Li-vium vel addere, vel omittere solitum fuisse, modo adlata ex-empla docent. Hic ergo reliquis codicibus eam servantibus ad-sentior. Mox *vigilias noctis* Voss. 2. invitis reliquis, quos sequor. *in portam segniter agentem* e-diti ante Aldum.

§. 9. *Itaque captum quaesto-rium: quaestorque ibi L. Opi-mius Pansa occisus*] Sententiam Lipsii de situ quaestorii refellit Schelius in notis ad Polyb. de Castris p. 1164. DUK. Vocula *que* posterior non adparet in Ha-verk. nec sequens *ibi* in Lovel. 4. Tum *L. Oppinius Pensa* le-gunt Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *L. Opimius Pausa* Lov. 2. Mox *conclamatum deinde*, pro *inde*, Lovel. 4. V. ad 36, 24, 10. sed

1 XXXIII. Consul, tumultu excitus, cohortes duas
sociorum, Lucanam Sueſſanamque, quae proximae
forte erant, tueri praetorium jubet: manipulos legio-
2 num principali via inducit. Vixdum satis aptatis ar-
mis, in ordines eunt: et clamore magis, quam ocu-
lis, hoſtem noscunt: nec, quantus numerus sit,
3 aeſtimari poteſt. Cedunt primo incerti fortunae
suae, et hoſtem introrsum in media caſtra accipiunt.

deinde hic ex gloſſa natum puto; pro eo enim saepe *inde* usurpatur. V. ad 42, 55, 6.

§. 1. *Consul tumultu excitus*] *exercitus* Voſſ. 1. Leid. 2. et Haverk. cum edd. Rom. anni 1472. et Parm. quorum librarii se *ex'citus* scriptum invenisse crediderunt. *excitus tumultu*, ut *excitus clamore*, *fama*. 1, 39, 2. *Plurimo igitur clamore inde ad tantae rei miraculum orto excitos reges*. 29, 4, 7. *Masinissa*, *fama Romanae classis excitus*, *cum equitibus paucis venit*. Solent autem passim hae voces in scriptis commutari. V. ad 1, 14, 6. 2, 62, 4. 3, 48, 6. 5, 8, 7. c. 16, 8. 6, 29, 6. 8, 20, 4. 7, 2, 6. (* 27, 42, 1.) Eodem errore etiam confunduntur *excitare* et *exercitare*. V. infra ad 39, 1, 5. Multa similia v. ad 21, 28, 5.

Cohortes duas sociorum, Lucanam Suessanamque, quae proximae forte erant] *duas cohortes sociorum* Leid. 1. *cohortes sociorum* Leid. 2. *cohortes duces sociorum* Gaertn. a m. 1. *ducis* a m. 2. Tum *Lucanamque et Suessanam* Leid. 2. Mox *manipulosque legionum*, addita connectente particula, Voſſ. 2. et Lovel. 3. et *induci*, pro *inducit*, Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. quasi regi deberet a verbo praecedenti *jussit*. Sed male.

§. 2. *Vixdum satis aptatis armis*] Prima vox exsulat ab Hearnii Oxon. L. 2. Tum *armis aptatis* legunt Harlej. et edd. ante Aldum. Mox *aestimare potest*, pro *aestimari*, Leid. 1. Lovel. 3. 4. et Harlej. *extimare potest* Lovel. 2.

§. 3. *Consul vociferaretur*, *expulsine extra vallum*, *castra deinde sua obpugnaturi essent*, *rogitans*] Suspectum eſt *rogitans*. c. 28, 12. *Vociferari Decius*, *quo fugerent? quamve in fuga spem haberent?* c. 29, 3. *Livius vociferari*, *vicisse Romanos*. 2, 65, 3. *Vociferantur*, *se ante signa ituros*. Sic 3, 40, 1. 23, 7, 5. 24, 21, 2. et alibi saepe, cum apud Livium, tum apud alios: in quibus omnibus verbo *vociferari* nihil aliud additur, nec addi neceſſe eſt. Credo, saepe alios liberaliores fuiſſe in adjiciendis quibusdam hujus generis, ut *ait*, *dicit*, et similibus, quam auctores ipsos. V. Gronov. ad Livii 3, 56, 12. 23, 45, 6. 37, 10, 5. et Cortium ad Salluſtium compluribus locis, quae v. in Indice v. *Ellipsis*: cujus sententiam tamen non ubique facio meam. Suet. Calig. 34. *Cogitavit etiam de Homeri carminibus abolendis. Cur enim sibi non licere dicens, quod Platoni licuisset?* Juſtinus 13, 2. *Nec esse fas*, *ut*

inde quum consul vociferaretur, *expulsine extra vallum, castra deinde sua obpugnaturi essent*, ro-
gitans; clamore sublato connisi primo resistunt: 4
deinde inferunt pedem urguentque, et inpulsos se-
mel terrore eodem agunt, quo coeperunt. Expel- 5
lunt extra portam vallumque. inde pergere ac persequi (quia turbida lux metum circa insidiarum faciebat) non ausi, liberatis caſtris contenti, recepe-

Macedonibus ex sanguine eorum, quorum regna deleverint, reges constituantur, *quod nec ipsum Alexandrum voluisse dicit.* Ibi suspectum eſt *dicens*, hic *dicit.* Rursus Juſtinus 34, 3. *Senatum adiit, obsidemque se vivo fratre venisse.* Hic Bernecc. et Scheff. fruſtra dubitant, an legendum sit, *obsidem inquiens se vivo fratre venisse.* Sine controversia verum eſt, quod habent MSS. Bongarsii, Burmanni, ac Duisburgensis *obsidem se*, abjecta copula *que.* V. Gronov. 2. Obs. 14. DUK. *expulsive extra vallum* Voſſ. 2. et Gaertn. V. ad 5, 28, 5. Tum *castrane inde oppugnaturi essent* Gaertn. *castra oppugnaturi essent* Portug. Deinde *rogitans*, quod Cl. Dukero suspectum eſt, deficit in uno Lovel. 4. Si plures ignoraſſent, ex contextu etiam ejeciſſem, quum paſſim similia verba librarii interponere de suo soliti fuerint. V. ad 23, 45, 6. Paullo ante τὸ *et* omittitur in Leid. 2. et Lovel. 1. *introrsus* autem praefert Lovel. 2.

§. 4. *Connixi primo resistunt*] Pal. sec. *primo resistere.* GEBH. *connisi pot resistunt* Lovel. 3. *connixi primi resistunt* Portug. et Haverk. *connixi primo resistant* Voſſ. 1. Mox *inferunt pedentem*, pro *pedem*, Lovel. 3.

Terrore eodem agunt, quo coeperunt. Expellunt extra portam] Duo e Pall. meliores, *terrore eodem cogunt, quo coeperunt, expelluntque extra portam.* GEBH. Duobus Pall. Gebhardi consentit ex meis Lov. 3. Neque aliter Voſſ. 2. nisi quod habeat *expelliturque. terrore eodem cogunt* etiam eſt in Lovel. 2. 4. Leid. 1. et apud Hearnium in margine Oxon. N. [Veith.] *eodem terrori agunt* Gaertn. Tum *quo coepere* Lovel. 4. *quo coeperant* Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. B.

§. 5. *Turbida lux metum circa insidiarum faciebat*] *lux ne metum cum archa insidiarum* Voſſ. 2. et Lovel. 3. *lux ne metum cum cura insidiarum* Lovel. 4. *lux metum esse insidiarum* Haverk. Pro *circa* per compendium scriptum fuerat *c̄c*, quod levi errore mutatum eſt in *ēe.* V. ad §. seq. *lux ne tum circa insidiarum* Leid. 1. Paullo ante *peragere ac persequi*, pro *pergere*, Haverk. Alibi ita peccarunt scribae. V. ad 2, 1, 1. 9, 8, 4. *pergere ac prosequi* Lovel. 1. a m. 1. Harlej. Gaertn. et editi usque ad Aldum. V. ad Epit. Liv. 99.

Liberatis castris contenti, receperunt se intra vallum] *liberatis castris continere se coeperunt intra vallum* Klock. *libera-*

runt se intra vallum trecentis ferme hoſtium occisis.
6 Romanorum ſtationis primae vigilumque et eorum, qui circa quaeſtorium obpreſſi, periere ad ducentos
7 triginta. Animos inde Samnitibus non infelix audacia auxit; et non modo proferre inde caſtra Romanum, sed ne pabulari quidem per agros suos, patiebantur. retro in pacatum Soranum agrum pabulatores

tis castris conterriti receperunt se intra vallum Gaertn. *libertatis contenti receperunt se intra vallum* Leid. 2. *libertatis castris* Leid. 1. Lovel. 4. Portug. et Haverk. in quo poſteriori sex voces sequentes omittuntur; at sola *receperunt* in Voſſ. 2. et Lovel. 3. Mox *cesis*, pro *occisis*, Leid. 2. et Gaertn. *occisi* Lovel. 2.

§. 6. *Et eorum, qui circa quaestorium oppressi, periere ad ducentos triginta*] *eorum et qui circa quaestorium* Lovel. 3. *et eum qui ēe quaestorium* Haverk. qui similiter errabat §. praec. Tum *periere oppressi* idem Haverk. *perire oppressi* Gaertn. Deinde *periere ccxxx* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *periere ad cccxxx* Voſſ. 2. et Lovel. 3. *periere ada cc. xxx.* Florent. et Leid. 1. quae lectio suspicionem injecit, legendum eſſe *periere ad ɪↄccxxx.* V. supra hoc lib. ad c. 29, 17. Et hanc conjecturam firmat dicta Voſſ. 2. et Lovel. 3. lectio, modo pro prima nota c reponatur ɪↄ. Nam et alibi hae notae commutari solent. V. ad 38, 37, 6. Paullo ante *Romanorum stationes primae* Haverk. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. Eaedem autem edd. cum Voſſ. 1. hinc legunt *vigiliumque.*

§. 7. *Non modo proferre inde castra Romanum, sed ne pabulari quidem per agros suos*] *praeferre inde castra Romanum* Portug. alibi saepe obvio errore. V. ad 3, 12, 9. 4, 44, 2. 8, 22, 4. hoc lib. c. 40, 6. et alibi. Passim autem praepositiones *pro* et *prae* ac verba cum iis composita commutari, dictum eſt ad 9, 10, 7. *pro* autem in compositione hic eamdem vim habet, atque in *promittere* apud Nic. Heinsium ad Silii 3, 534. *inde proferre castra Romanum* Gaertn. *proferre inde castra Romanorum* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *proferre in castra Romanum* Lovel. 4. V. supra hoc libro c. 20, 6. *proferre in castra Romanorum* Haverk. [*castra romana.* Veith.] Tum *sed non pabulari quidem*, tribus sequentibus vocibus neglectis, Leid. 2. et Lovel. 1.

In pacatum Soranum agrum pabulatores ibant] *in pacatum agrum Soranum* Portug. et Gaertn. *in epacatum agrum Soranum* Haverk. Tum *populatores ibant* Leid. 2. Lovel. 1. et Haverk. V. supra hoc lib. ad c. 3, 6. Sed vox *pabulatores* deficit in Portug.

§. 8. *Fama, tumultuosior etiam, quam res erant, perlata Romam*] *quam res erat* Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. B. et C. Utrumque dici poteſt, ut patet ex illis, quae notantur

latores ibant. Quarum rerum fama, tumultuosior 8
etiam, quam res erant, perlata Romam, coëgit L.
Poſtumium consulem, vixdum validum, proficisci ex
urbe. Prius tamen, quam exiret, militibus edicto 9
Soram juſſis convenire, ipse aedem Victoriae, quam
aedilis curulis ex multaticia pecunia faciendam cu-
raverat, dedicavit. Ita ad exercitum profectus, 10
ab Sora in Samnium ad caſtra collegae perrexit.

ad 2, 47, 5. Hic igitur, ubi pro vulgato et plures et optimi ſtant codices, nihil mutandum eſt. Deinde *perlatam Romam* Lovel. 1. V. supra ad 6, 3, 8.

§. 9. *Ex urbe; prius tamen, quam exiret, militibus edicto Soram jussis convenire. Ipse aedem*] *quod exiret* Haverk. V. ad 5, 51, 7. *quam exirent* Lovel. 3. quasi referendum foret ad milites, quum sit ad consulem Poſtumium. *quam urbe exiret* Lovel. 4. qui etiam praeſert *Soram missis convenire*. V. ad 9, 43, 2. *Soram jussit convenire* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. V. ad 27, 24, 3. Ceterum locus mala interpunctione laborat, quem ita emendandum exiſtimo: *proficisci ex urbe. Prius tamen, quam exiret, militibus edicto Soram jussis convenire, ipse aedem* etc. quemadmodum ſere in quibusdam inveni edd. antt.

Quam aedilis curulis ex multaticia pecunia faciendam curaverat, dedicavit] De L. Poſtumio Megello consule loquitur, quem in aedilitate aedem Victoriae faciendam curaſſe aït: cum supra tamen hujus aedilitatis nulla mentio sit, neque id librorum vitio. Eſt enim hoc Livio familiare, ut magistratus alicujus, aut legis, aut rei, non anno illo, quo de ea actum eſt, verum multos poſt annos mentionem inferat. Quae res saepe angit Glareanum, ut in lege Oppia abroganda, quam numquam antea latam eſſe scripserat, l. 34, [1.] †. „Glareanus non fruſtra clamat, in hoc πρότερον ὕστερον.„ †. SIG. Credo *ex multatitia pecunia* turpe gloſſema eſſe. KLOCK. Livii in hoc loco nonnullam negligentiam notat Perizonius Anim. Hiſtor. c. 4. p. 162. DUK. De more Livii, cujus hic meminit Sigonius, v. ad 33, 44, 2. Ceterum *multaticia*, ut Sigonius edidit, Florent. Leid. 1. Lovel. 1. 3. et edd. Romana anni 1472. ac Parm. V. ad 2, 52, 4. Cur autem verba *ex multaticia pecunia* Klockio suspecta sint, non adsequor. nisi forte exiſtimaverit, ex multa vix redigi poſſe tantam pecuniae summam, ut inde aedes sacra conſtrui poſſit. at similia exempla infra obcurrunt 24, 16, 19. 33, 42, 10. et 34, 53, 4. Tum *dicavit* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Gaertn. et Haverk. V. ad Epit. Liv. 138. In his *dedicare* usitatum eſſe patet ex illis, quae notantur ad 5, 23, 7.

§. 10. *Ad exercitum profectus, ab Sora in Samnium ad castra collegae perrexit*] *profectus Soram, in Samnium* Flor. *profectum ab Soram Samnium* Leid. 1. *pro-*

inde poſtquam Samnites, diffisi duobus exercitibus resiſti poſſe, receſſerunt; diversi consules ad vaſtandos agros urbesque obpugnandas discedunt.

1 XXXIV. Poſtumius Milioniam obpugnare ador-

fectus ab Sora in Samnites Gaertn. Mox *duobus diffisi exercitibus* alio ordine Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Gaertn. et Haverk. Deinde *recessere*, pro *recesserunt*, Lovel. 4. *recesserant* Gaertner.

Diversi consules ad vastandos agros etc. discedunt] Praecipiunt legere Pall. omnes *divisi consules ad vastandos agros urbesque oppugnandas discedunt.* GEBH. Rectum eſt *diversi*. Salluſt. Jug. 50. *Neque in unum sese recipiebant, sed alius alio quam maxime diversi.* Nepos in Datame 11. *Quum aliquamdiu in colloquio fuissent, et diversi discessissent.* DUK. *divisi* Voſſ. 2. (utrumque Voſſ. memorat Doct. Oudendorp. ad Lucani 10, 483.) Lovel. 3. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. N. L. 2. et B. Saepe *divisus* et *diversus* commutantur in scriptis. V. ad Livii 5, 55, 5. hoc lib. c. 41, 11. 21, 55, 2. (* 34, 32, 9.) et alibi saepe. Adde N. Heinsium ad Claudiani 3. de laud. Stil. 45. Cel. Burmann. ad Nason. Ep. 12. Her. 145. et Doct. Oudend. ad Lucani l. l. Verum hic cum optimis scriptis nihil muto. Supra 3, 60, 1. *Consules, rebus urbanis compositis, in provincias diversi abiere.* 9, 2, 2. *Pecoraque diversos, alium alibi, haud procul Romanis pascere jubet.* c. 37, 10. *Ad castra, ad silvas diversi tendebant.* 10, 12, 3. *Diversique, ad suum quisque bellum, proficiscuntur.* c. 27, 8. *Diversae ferae, cerva ad Gallos, lupa ad Romanos cursum deflexit.* ubi etiam pariter variant nonnulli codd. c. 36, 3. *Diversique integri atque intacti abissent.* c. 44, 9. *Diversi Papirius ad Sepinum, Carvilius ad Volanam obpugnandam legiones ducunt.* Hic etiam similis varietas in quibusdam codd. obcurrit. 22, 56, 1. *Quum Patres diversi ad sedandos tumultus secessissent.* 25, 19, 6. *Consules diversi, Fulvius in agrum Cumanum, Claudius in Lucanos, abierunt.* Et hic pariter turbant libri. 26, 20, 6. *In hiberna diversi concesserunt, Hasdrubal Gisgonis ad Oceanum et Gades, Mago in mediterranea, Hasdrubal Hamilcaris filius proximus Ibero.* 28, 46, 3. *Et praetores diversi in provincias profecti.* 33, 15, 3. *Haec tria diversa agmina discessere.* c. 29, 9. *Evastatis prius agris, quam ab Elatia diversa agmina iere.* 42, 7, 7. *Diversi in omnes partes fugerunt.* 45, 38, 14. *Quid moremini hic, et non diversi domos quisque abeatis vestras.* V. Cortium ad Salluſtii Jug. 12. et Cel. Burm. ad Valer. Flacci 4, 387. Et ita *diversi coïre* dicuntur, qui ex locis diversis in unum conveniunt, apud Ovid. Ep. 19. Her. 167.

At nos diversi medium coëamus in aequor.

Praeterea *descendunt* Leid. 2. et Lovel. 1. ac 4. Ita saepe variaſſe librarios, supra vidimus ad 9, 14, 7. Hic tamen *discedunt* verius eſſe, quaedam eorum locorum, quibus τὸ *diversi* inluſtravi, docere poſſunt.

§. 1. *Milioniam obpugnare adortus, vi primo atque inpe-*

tus, vi primo atque inpetu, dein, poſtquam ea parum procedebant, opere ac vineis demum injunctis muro cepit. Ibi, capta jam urbe, ab hora 2
quarta usque ad octavam fere horam omnibus par-

tu] Vet. lib. *Miloniam.* Item Stephanus, *Μιλωνίαν* urbem esse Samnitium clariſſimam, scribit. SIG. *Melioniam* Voſſ. 2. *Miloniam* Lovel. 4. Harlej. Portug. Haverk. Hearnii Oxon. B. C. et vetuſtae edd. ante Aldum. *Milloniam* Gaertn. *Milioriam* Lovel. 3. *Milionam* Florent. Leid. 2. et Lovel. 1. a m. 2. V. supra hoc libro ad c. 3, 5. Similes varietates mox etiam in scriptis supersunt hoc cap. §. 5. Hinc *ut primo* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. V. supra ad 4, 51, 6. Sed *τὸ vi* exsulat a Florent. Voſſ. 2. Leid. 1. et Lovel. 2. ac 4. quorum poſtremus insuper, alia adhuc voce omiſſa, praefert *oppugnare adortus primo inpetu.* at *primo* non comparet in Lovel. 3. ac Gaertn. Mox *dein*, pro *deinde*, Florent. et Leid. 1. quorum auctoritate recepi. V. supra ad 3, 8, 6.

Opere ac vineis demum injunctis muro cepit] *junctis* Lovel. 3. 4. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. N. B. ac C. Sed primam syllabam *τοῦ injunctis* elisit litera finalis vocis praecedentis. Vide supra ad 5, 27, 6. ex *iunctis* poſtea alii fecere *vinctis*, quae lectio eſt in Voſſ. 2. V. ad 5, 7, 2. Sed nihil mutandum eſt. Supra 4, 9, 14. *Et alia parte consul muro Ardeae brachium injunxerat.* ubi v. quae viri docti notarunt. Insuper quidam librarii, aegre ferentes, verbum *cepit* accusativum, ut putabant, non adjunctum habere, scripserunt *muros cepit*, quod inveni in Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. ac 4. alii *muro eam cepit*, quod Hearnio obvium fuit in Oxon. L. 2. [Veith.] Male. Ex praecedentibus enim *Milioniam* repetendum eſt. V. quae notantur ad 2, 40, 10. et 9, 22, 8.

§. 2. *Ab hora quarta usque ad octavam fere horam*] Vet. lib. *ab hora quarta diei ad octavam.* SIG. Lectio *ab hora quarta diei ad octavam* ab Sigonio profecta eſt. Pall. duo, totidemque caseae edd. *ab hora quarta usque ad octavam fere horam.* Pal. sec. *ab hora jam quarta diei ad octavam fere horam.* quod mihi non displicet. GEBH. Ita [*ab hora quarta usque ad octavam*] omnes MSS. non *quarta diei ad.* J. FR. GRON. Lectionem, quam in Pal. sec. inventam Gebhardus sibi non displicere teſtatur, non nisi in suspectae fidei codd. Portug. Gaertner. et Haverk. inveni; Hearnius etiam tantum in Oxon. B. Reliqui et mei et Hearnii Mſti vulgatum defendunt. Non accedo itaque sententiae Cl. Ant. Perizonii, qui ad marginem Livii monuit, vocem *horam* sibi, tamquam superfluam, suspectam videri. V. exempla similis locutionis, quae Cl. Jac. Gronovius supra laudavit ad Livii 8, 38, 10.

Omnibus partibus urbis incerto eventu pugnatum est] Vox *urbis* exsulat ab Harlej. et edd. principibus. Ex illis edd. quibus usus sum, prima eam recepit Parm. hinc Aldina. Deinde *certo eventu* perperam dedit Gaertn. Tum *oppugnatum est* idem Gaertn. et Haverk. *Τὸ est* non adparet in Lovel. 2.

Q 2

tibus urbis diu incerto eventu pugnatum eſt. poſtre-
3 mo potitur oppido Romanus. Samnitium caesi tria
millia ducenti: capti quatuor millia ducenti, prae-
4 ter praedam aliam. Inde Ferentinum ductae legio-
nes: unde oppidani cum omnibus rebus suis, quae
ferri agique potuerunt, nocte per aversam portam
5 silentio exceſſerunt. Igitur, simul advenit consul,
primo ita compositus instructusque moenibus suc-
ceſſit, tamquam idem, quod ad Milioniam fuerat,

§. 3. *Caesi tria millia ducenti, capti quatuor millia ducenti*] Pall. pr. ac tert. *capti IIII ad cc.* sec. *capti quatuor millia ac centum.* Andr. *capti quatuor millia ac trecenti* GEBH. *caesi tria millia trecenti* Harlej. Hearnii Oxon. L. 2. et edd. Aldina antiquiores. *caesi tria millia ac centum* Haverk. *caesi tria millia ducenti caesi* Lovel. 4. Vox *ducenti* deficit in Lovel. 2. Tum *quatuor millia et ducenti capti* Lovel. 4. *capti quatuor millia ad cc* Voſſ. 2. et Lovel. 3. *capti quatuor millia ac ducenti* Lovel. 2. et Harlej. *capti quatuor millia ac centum* Portug. Gaertn. et Hearnii Oxon. B. *capti quatuor millia ac trecenti* edd. Rom. anni 1472. et Parm. *capti quatuor millia acc* Florent. Voſſ. 1. Leid. ambo, et Lovel. 1. unde et hic *capti quatuor millia IↃcc* legendum suspicatus sum. V. supra hoc lib. ad c. 29, 17. et hanc conjecturam firmant edd. Mediol. anni 1480. et aliae ante Aldum, legentes *capti quatuor millia ac DCC.* Ceterum omnia haec verba deerant in Haverk. at unus Klock. vulgatum tuebatur. Mox *praeter aliam praedam* Portug. Gaertn. et Haverk. [Veith.]

§. 4. *Inde Ferentinum ductae legiones*] Non habet hic locum. Sed et mirifice variant scripti: *Feritrum*, *Fertorium*, *Foretrium*, *Feretrum*. Suspicabar *Treventinum*. Ad Trinium flumen situm eſt; et inde *Treventinates* Plinio [3, 12.] J. FR. GRON. *Feretrum* Lov. 2. 3. 4. Port. Gaertn. et Haverk. *Feritrum* Voſſ. ambo, Leid. 2. et Lovel. 1. *Fertrum* Florent. et Leid. 1. Quanta diligentia ac cura Doujatius doctorum, qui ante se Livium illuſtrarunt, notas consuluerit, hic iterum locus documento eſt. Gronovii enim adnotationes, ut solet, ob oculos habens scribere suſtinet, in plerisque Mſtis eſſe *Feretrum*: Sigonium autem (immo Gronovium) suspicari *Triventinum*, (immo *Treventinum*) quod eſt ad Tinium (immo Trinium) fluvium. Addit deinde, se conjicere *Forentium* Apulorum iis de cauſſis, quas ante indicavit. Puto eum scribere voluiſſe *Forentum*, et respexiſſe ad illa, quae notavit supra 9, 16, 1. ubi tamen nihil notatum video, cur hoc loco magis *Forentum*, quam, ut Gronovius malebat, *Treventinum*, legendum sit. Quin contra situs locorum efficit, ut probabilior sit Gronovii, quam Doujatii, conjectura. Si enim Milionia sita fuit in Marsis, ad confinia Samnitium et Pelignorum, ut ipse ſtatuit Douja-

certaminis ſoret: deinde, ut silentium vaſtum in ur- 6
be, nec arma, nec viros in turribus ac muris vi-
dit, avidum invadendi deserta moenia militem deti-
net, ne quam occultam in fraudem incautus rueret.
Duas turmas sociorum Latini nominis circumequita- 7
re moenia, atque explorare omnia jubet. equites
portam unam alteramque eadem regione in propin-
quo patentes conspiciunt, itineribusque iis veſtigia
nocturnae hoſtium fugae. Adequitant deinde sen- 8

tius ad 10, 3, 5. longe verisimilius eſt, Poſtumium consulem, ea urbe capta, exercitum in Samnium duxiſſe ad urbem Treventinum, quam, peragrato universo Samnio et maxima parte Apuliae, quae Daunia dicebatur, ad urbem Forentum in Peucetia sitam. Mox *inde oppidani* Lovel. 3. V. ad 39, 33, 5. Tum *cum omnibus suis*, omiſſa voce *rebus*, Voſſ. 2. *cum omnibus rebus*, omiſſa voce *suis*, Lovel. 3. et Harlej. cum omnibus editis ante Aldum.

Nocte per aversam portam silentio excesserunt] *per adversam portam* Voſſ. 2. Leid. uterque, Lovel. 1. 2. 3. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. N. Male. *Porta* enim *adversa* eſt, quae ducit in hoſtem, qua erupisse non videntur; at *porta aversa* eſt ab hoſtibus remotiſſima, in parte urbis obposita. V. ad 4, 46, 6. Praeterea *accesserunt* Haverk.

§. 5. *Igitur, simul advenit consul, primo ita compositus*] Pal. sec. *simul ac venit*. perperam aliquantum. GEBH. Ita et Portug. ac Gaertn. quod recte Gebhardo displicuit. V. ad 6, 1, 6. *simul venit* Haverk. *Inde* etiam, pro *Igitur*, Gaertn. Tum *primo* deeſt in Voſſ. 1. Leid. 2. Lov. 1. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. N. ac B. Deinde *itaque compositus* Voſſ. 2. Leid. 1. et Lovel. 2. ac 3. V. ad 21, 53, 7. *itaque composito instructoque* Lovel. 4. *ita compositos instructosque* Gaertn.

Tamquam idem, quod ad Milioniam fuerat, certaminis foret] *quod ad Melioniam fuerat* Voſſ. 2. *quod ad Miloniam fuerat* Lovel. 4. Portug. Harlej. Gaertn. Haverk. Hearnii Oxon. B. ac C. et edd. Aldo priores. *quod ad Milionam fuerat* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *quod Milionam fuerat* Florent.

§. 6. *Nec viros in turribus ac muris vidit*] *in turribus vidit*, mediis omiſſis, Voſſ. 1. Leid. 2. et Lov. 1. *in turribus vidit ac muris* Lovel. 3. Mox *avidum invadendi deserta moenia militum* Leid. 1. et Lovel. 1. Neque aliter Leid. 2. nisi quod insuper legat *evadendi*. Insuper *incautus fieret*, pro *rueret*, Florent.

§. 7. *Portam unam alteramque eadem regione in propinquo patentes*] *eandem regionem in propinquo patentes* Voſſ. uterque, Leid. 2. Lovel. 1. 3. 4. et Gaertn. Male. V. Cl. Jac. Gronovium ad Liv. 25, 9, 10. Mox *nocturnae hostium fugae vestigia*

sim portis, urbemque ex tuto rectis itineribus perviam conspiciunt: ad consulem referunt, excessum urbe; solitudine haud dubia id perspicuum esse, et recentibus vestigiis fugae, ac strage rerum in tre-
9 pidatione nocturna passim relictarum. His auditis, consul ad eam partem urbis, qua adierant equites, circumducit agmen: constitutisque haud procul porta signis, quinque equites jubet intrare urbem, et, modicum spatium progressos, tres manere eodem

alio ordine Harlej. et editi ante Aldum. In verbis vero praecedentibus *sociorum nominis Latini*, etiam ordine mutato, idem cod. eaedemque edd. et *circumquietare*, pro *circumequitare*, Leid. 2. et Lovel. 1.

§. 8. *Adequitant deinde sensim portis*] Prima vox non adparet in Voss 2. Sed *Adequitant deinde sensim portas* legunt Lovel. 2. et Hearnii Oxon. L. 1. 2. et C. Sed nihil muto. Supra 1, 14, 7. *Adequitando ipsis prope portis.* 22, 42, 5. *Ubi adequitavit portis.* Deinde paullo post *tectis itineribus*, pro *rectis*, Lovel. 2. Simili errore *tegi* et *regi* in Mstis commutari, infra videbimus ad 37, 11, 3.

Et consuli referunt, excessum urbe solitudine haud dubia perspicuum esse] Pal. sec. *ad consulem referunt.* GEBH. Thuan. Voss. Helm. *ad consulem referunt, excessum urbe: solitudine haud dubia id perspicuum esse.* Tò *id*, in nuperis omissum, omnes vetustiores editiones habent: etsi sit rotundius alterum. J. FR. GRON. *et consuli referunt* Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. Florent. Harlej. et Hearnii Oxon. L. 1. 2. et C. [Veith.] *ad consules referunt* Portug. Gaertn. et Hearnii codex B. errore iterum orto ex compendio *coss.* V. supra ad c. 10, 2. *ad consulem referunt* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. et Haverk. Videtur lectio, quae ante Gronov. recepta erat, non spernenda esse. Deinde *excessum urbe solitudine haud perspicuum esse* Lovel. 1. a m. 1. pro quo in margine emendatum erat *haud dubie perspicuum esse.* Sed *excessum urbe: solitudine haud dubie id perspicuum esse* Leid. 2. *excessum urbe solitudinem haud dubiam id perspicuum esse* Lovel. 2. *excessum urbe: solitudine haud dubiam id perspicuum esse* Haverk. *excessum urbe: solitudine haud dubia id perspicuum esse* reliqui omnes codd. et editiones usque ad ultimam Gruteri, quae τò *id* ejecit. Hinc illud recipiendum putavi, licet Gronovius eo omisso rotundius esse judicarit. Utrum verius sit, supra dubitasse videtur ad hujus lib. c. 2, 5. Sed Livium intercisis orationibus saepissime gavisum esse, infra videbimus ad 21, 36, 4. Mox *relictarum passim*, trajectis in alium ordinem vocabulis, Voss. ambo, Leid. ambo, Lov. 1. 2. 3. 4. Port. Gaertn. Haverk. et edd. Rom. anni 1471. Parm. et Ald. quarum posterior

loco, si tuta videantur; duos explorata ad se refer-
re. Qui ubi redierunt, retuleruntque, eo se pro- 10
greſſos, unde in omnes partes circumspectus eſſet,
longe lateque silentium ac solitudinem vidiſſe; ex- 11
templo consul cohortes expeditas in urbem induxit;
ceteros interim caſtra communire juſſit. ingreſſi mi- 12
lites, refractis foribus, paucos graves aetate aut in-
validos inveniunt, relictaque, quae migratu difficilia
eſſent. Ea direpta; et cognitum ex captivis eſt, 13

inter errata iterum *passim relictarum* revocavit.

§. 9. *Ad eam partem urbis, qua adierant equites*] *ad eam portam urbis* Lovel. 4. quomodo alibi librarios peccare solitos fuiſſe, supra vidimus ad 4, 46, 6. Deinde *qua adierant* ex codd. Thuan. et Pall. legendum monuit Gronovius supra ad 1, 23, 5. eamque lectionem in contextum recepit, cui ex meis consentiunt Lovel. 4. Harlej. Portug. et Gaertner. *qua adierant*, nempe ad urbem: quomodo *ab Dipylo accessit*, puta ad urbem, Gronovius infra exponit 31, 24, 8. Antea edebatur *quam adierant*; pro qua lectione quum reliqui codd. et inter illos omnes optimi, ſtent conſtanter, ea etiam nondum displicet. [*quam* etiam Veith.]

Modicum spatium progressos, tres manere eodem loco, si tuta videantur] *modicum spatium ingressos* Portug. Gaertner. Haverk. *modicum spatium praegressos* Lovel. 2. De hac librariorum aberratione v. ad 9, 10, 7. Tum *manere eodem in loco* Gaertn. Sed praepositio *in* repetita eſt ex ultima litera vocis praecedentis. V. ad 37, 11, 4. Deinde *si cūa videatur* Lovel. 2. *si secura videantur* Hearnii Oxon. C. et in margine N. quod ex gloſſa natum videtur. Paullo ante *constitutis haud procul porta signis*, omiſſa particula *que*, Voſſ. uterque, Leid. uterque, et Lovel. 1. 2. 3. ac 4. *constitutis procul porta signa*, insuper etiam alia voce exsulante, Portug. Gaertn. et Haverk.

§. 10. *Qui ubi redierunt, retuleruntque, eo se progressos*] *rediere* Lovel. 1. 2. Voſſ. 1. et Leid. 2. Tum *eos esse progressos* Lovel. 4.

§. 11. *Ceteros interim castra communire jussit*] *ceterum* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. Paullo ante *consul extemplo*, trajectis vocibus, Portug. Gaertn. et Haverk. Tum *in urbem eduxit* Harlej. et edd. ante Aldum.

§. 12. *Refractis foribus, paucos graves aetate aut invalidos inveniunt*] *resectis foribus* Lovel. 4. *refractis portis* Hearnii Oxon. C. quod ex gloſſemate inrepsisse videtur. 25, 25, 9. *Refractisque foribus, quum omnia terrore ac tumultu streperent.* Tum *graves aetate invalidos* Gaertn. et *invenerunt* Haverk.

Relictaque, quae migratu difficilia essent] Pronomen *quae*

facile bellum fuit. Quum ad Luc
giones, quam obpugnari ab Samnit
finem Lucerinum ei hostis obvius f
2 aequavit. Proelium varium et anc

deficit in Lovel. 3. sed interceptum est a praecedenti *que*. V. ad 29, 6, 8. Deinde *migratu difficile essent* Leid. 1. et Lovel. 4. *migratā difficile essent* Lovel. 3. *migrari difficile essent* Voss. 2. *migrare difficile esset* Lovel. 2. *ingrati difficilia essent* Gaertner.

§. 13. *Ea direpta; et cognitum ex captivis est*] *Ea directa, cognitum ex captivis est* Voss. 2. *Ea direpta, cognitum ex captivis est* Lovel. 3. *Ea direpta, et cognitum et ex captivis est* Voss. 1. et Lovel. 1. *Ea direpta, et cognitum est ex captivis* Haverk. *cogniti* edd. Rom. anni 1472. et Parm. quae eaedem etiam mox *aliquod*, pro *aliquot*, praeferunt.

Conscisse fugam; suos prima vigilia profectos. credere, eamdem] *concisse fugam* Voss. 1. V. ad 10, 18, 2. Tum *nos prima vigilia*

§. 1. *Alt*
nequaquar
fuit] Pal. p
cile bella f
que tert.
ut monuit
bitur in
Atilius, *A*
vocis *Atili*
c. 32, 1. *bel*
3. Mox, tr
Ulceriam

Ad finem
obvius fuit
vit] *ad fin*
Pal. sec. G
Gaertn. et
3, 6. *ad fi*
stis Voss. 1
Lucerium
ubi ira vi
V. ad 27, 5,
vit Gaertn.
vires ira a
2. et Lovel.
nitibus Vo

tamen eventu Romanis; et quia insueti erant vinci, et quia digredientes magis, quam in ipso certamine, senserunt, quantum in sua parte plus vulnerum ac caedis fuisset. Itaque is terror in castris ortus, qui 3
si pugnantes cepisset, insignis accepta clades foret. Tum quoque sollicita nox fuit jam invasurum castra Samnitem credentibus, aut prima luce cum victoribus conserendas manus. Minus cladis, ceterum non 4
plus animorum, ad hostes erat. ubi primum inluxit, abire sine certamine cupiunt. Sed via una, et ea

inferri τὸ *quod*, ad 39, 41, 2. Hic tamen recte Aldum ei *quia* substituisse existimo, quoniam ita praeferunt omnes reliqui codd. Solent autem passim *quod* et *quia* commutari. V. ad 38, 36, 4. Deinde *sensere*, pro *senserunt*, Lovel. 4. *senserant* Hearnii Oxon. C. *consenserunt* Haverk.

§. 3. *Is terror in castris ortus, qui si pugnantes cepisset*] *his terror* Leid. 1. *his terris* Lovel. 3. Deinde *accepisset* Portug. Gaertn. et Haverk. Mox *insignis accepta cladis*, pro *clades*, Florent. V. infra ad 21, 57, 14.

Sollicita nox fuit jam invasurum castra Samnitem credentibus] *fuit nox* Portug. et Gaertn. Tum *jam invaserunt* Leid. 2. et Lovel. 3. Deinde *cedentibus* Leid. 2. V. ad 3, 21, 3. In verbis sequentibus *consecrandas manus*, pro *conserendas*, Haverk.

§. 4. *Ad hostes erat. ubi primum inluxit, abire sine certamine cupiunt*] Pall. duo *capiunt*. forte *capiuntur*, aut *occipiunt*. GEBH. *capiunt* etiam Voss. 2. et Lovel. 3. quod inter solitos scribarum lapsus refero. Certe ita peccarunt supra in praef. §. 10. 4, 45, 8. quibus locis quaedam notavi. 8, 12, 12. Adde Cel. Burm. ad Suet. Aug. 94. et ad Tiber. 66. Praeterea *ad hostes erant* Voss. 2. Leid. 1. et Lovel. 3. *apud hostes erat* Lovel. 4. quod ex alterius expositione natum puto. Supra 7, 7, 4. *Neque segnius ad hostes bellum adparatur*. ubi plura vide. Deinde *ubi primum luxit* Lovel. 2. Forte scriptum fuerat *inluxit*, et ita prima syllaba intercepta erit a litera finali vocis praecedentis. V. ad 5, 27, 6. De verbo *inlucere* v. ad 2, 7, 3. Voces *ubi primum inluxit*, etc. *praeter hostes erat* non adparent in Haverk. neglegentia scribae omissae ob repetitionem τῶν *hostes erat*. V. ad 9, 11, 11. Paullo ante *Minus ceterum cladis*, trajectis vocibus, erat in Leid. 1.

Quam ingressi praebuere speciem recta tendentium] Pall. omnes et vetusta editio *qua ingressi*. GEBH. In uno Hearnii et Sigonius *quam ingressi*. Hoc usitatius est, et *m* potuit intercidere ob sequens *in*. Nec tamen alterum rejici debet. Cicero Somn. Scip. 8. *A pueritia ingressus vestigiis patris tuisque*. 5.

jacere animos. tota nocte inter vu
7 *morientium vigilatum esse. Si a*
stra ventum foret, tantum pavoris

de Fin. 2. *Quacumque ingredimur.* Virgil. 10. Aen. 148.

Namque ut ab Euandro castris ingressus Etruscis
Regem adiit.

DUK. *qua ingressi* probat etiam Gronov. ex Thuan. et Pall. supra ad 1, 23, 5. eamque lectionem in contextum recepit, quam etiam praeferunt edd. Rom. anni 1472. et Parm. Ea quoque servari posset, ut *qua ingressi* ponatur pro qua parte, scilicet praeter hostes, viam ingressi, quomodo *porta ingredi*, pro porta ingredi urbem accipi debere, patet ex exemplis, quae notantur ad 3, 51, 10. vel etiam *qua ingressi* intelligi potest, qua via ingressi. V. ad 3, 17, 6. et 31, 39, 2. Et ita Cic. de Senect. 2. *Tamquam aliquam viam longam confeceri*, *qua nobis quoque ingrediendum sit.* ubi tamen viri docti ex Mstis malunt *quam nobis.* Et ita quidam codd. supra legunt 9,

esto. Tum
Lovel. 4.
2. sollem
V. ad 3,
dentium L
et Haverk
Paullo ant
bat in Lov
Praeterea
Lov. 2. V

§. 5. Q
cto opus
que Portu
Oxon. B.
Leid. 1.
vallum,
dam ex v
in omnib

§. 6. *T*
ra et ge
gilatum
Gaertn.
4. *vigila*
ante *se q*
pro *omn*

§. 7. *S*
ventum

signa fuerint: nunc pudore a fuga contineri, alio-
in pro victis esse. Quae ubi consul accepit, sibi- 8
t ipsi circumeundos adloquendosque milites ra-
, ut ad quosque venerat, cunctantes arma ca-
re increpabat; *Quid cessarent, tergiversarentur-* 9
e? Hostem in castra venturum, nisi illi extra ca-
a exissent: et pro tentoriis suis pugnaturos, si
vallo nollent. armatis ac dimicantibus dubiam
toriam esse. Qui nudus atque inermis hostem 10

e ac fuga contineri, pro *a* *a*, Leid. 1. et Haverk. Tum *qui pro victis*, pro *alioquin*, d. 1.

8. *Sibimet ipsi circumeun- adloquendosque milites ra-* *sibimet ipsis* Voss. 2. *sibi- ipsos* Haverk. *sibimet* edd. . anni 1472. ac Parm. Tum *umveniendos adloquendos-* Haverk. *circuendos allo- ndosque* Gaertn. V. ad 9, 27, Copula *que* deest in Lovel. 3. *milites* in Portug. Neque *enerat* adparet in Haverk. *scunque* Veith.] Deinde *in- abant*, pro *increpabat*, prae- Leid. 1.

9. *Quid cessarent, tergi- arenturque*] *Quid cessarent? putarent, hostem* etc. male erk.

isi illi extra castra exissent: o tentoriis suis pugnaturos] lib. *nisi ipsi*. SIG. Pall. pr. rt. *ni illi extra castra*. sec. *psi extra castra exissent*. pan. edidit *exirent*. GEBH. *si* Gaertn. Portug. Haverk. earnii Oxoniensis B. *ni illi* 2. et Lovel. 3. V. ad 23, 1, *se* vero et *ille* interdum a riis commutari, infra vide- s ad 21, 41, 17. *et porten- toriis suis pugnaturos* Voss. 2. et Lovel. 3. *et pro tentoriis suos pugnaturos* Leid. 2. *et pro tentoriis suis pugnarent* Lovel. 2. [Veith.] Vocula vero *et* deficit in Harlej. et nonnullis edd. vett.

Armatis ac dimicantibus dubiam victoriam esse] Turpe mendum sensum adtendentes tollimus. ita, *haud dubiam victoriam esse*. Siquidem altera, quae sequitur, pars ἀντιθέσεως id ostendit. *Qui nudus atque inermis hostem maneat, ei aut mortem, aut servitutem patiendam*. SIG. Comparet haec lectio, *haud dubiam victoriam esse*, in solo Pal. sec. quam sensus et ipsa ratio flagitat. In vetustis editionibus τὸ *haud* deficit. Reliqui duo MSS. *armatis dimicantibus dubiam victoriam esse*. GEBH. Ita [*haud dubiam victoriam esse*] Sigonius, turpe se mendum tollere praefatus. Adjecit autem τὸ *haud*: quod ignorant Thuan. Voss. duo, Helm. Pall. Rott. Chisl. Nec is status erat belli, ut certam sibi aut illis victoriam promittere posset. Quod si armis sumtis dimicent, Martem communem fore, et non omnem victoriae spem sublatam. at si quiescant inermes, nihil certius, quam aut pereundum, aut serviendum.

communi consilio aliquot circa urbes conscisse fugam; suos prima vigilia profectos. credere, eamdem
14 in aliis urbibus solitudinem inventuros. Dictis captivorum fides exstitit: desertis oppidis consul potitur.

1 XXXV. Alteri consuli M. Atilio nequaquam tam facile bellum fuit. Quum ad Luceriam duceret legiones, quam obpugnari ab Samnitibus audierat, ad finem Lucerinum ei hostis obvius fuit. ibi ira vires
2 aequavit. Proelium varium et anceps fuit: tristius

deficit in Lovel. 3. sed interceptum est a praecedenti *que*. V. ad 29, 6, 8. Deinde *migratu difficile essent* Leid. 1. et Lovel. 4. *migratā difficile essent* Lovel. 3. *migrari difficile essent* Voss. 2. *migrare difficile esset* Lovel. 2. *ingrati difficilia essent* Gaertner.

§. 13. *Ea direpta; et cognitum ex captivis est*] *Ea directa, cognitum ex captivis est* Voss. 2. *Ea direpta, cognitum ex captivis est* Lovel. 3. *Ea direpta, et cognitum et ex captivis est* Voss. 1. et Lovel. 1. *Ea direpta, et cognitum est ex captivis* Haverk. *cogniti* edd. Rom. anni 1472. et Parm. quae eaedem etiam mox *aliquod*, pro *aliquot*, praeferunt.

Conscisse fugam; suos prima vigilia profectos. credere, eamdem] *concisse fugam* Voss. 1. V. ad 10, 18, 2. Tum *nos prima vigilia profectos* Haverk. Hinc *gradere eamdem* Voss. 2. et Leid. 1. Vox *credere* deest in Lovel. 2. lacuna tamen relicta.

§. 14. *Desertis oppidis consul potitur*] *desertisque oppidis* Leid. 2. Deinde *potitus* edd. Rom. anni 1472. et Parm.

§. 1. *Alteri consuli M. Atilio nequaquam tam facile bellum fuit*] Pal. pr. *nequaquam tam facile bella fiunt.* quo spectat quoque tert. *bella fuit.* Ceterum, ut monuit quoque Sigonius, scribitur in Fall. binis melioribus *Atilius*, *Atilio* etc. GEBH. De vocis *Atilio* orthographia v. ad c. 32, 1. *bella fiunt* etiam Lovel. 3. Mox, transpositis literis, *ad Ulceriam* Leid. 2. et Lovel. 3.

Ad finem Lucerinum ei hostis obvius fuit. ibi ira vires aequavit] *ad finem Lucerinam* habet Pal. sec. GEBH. Ita et Portug. Gaertn. et Haverk. Sed v. ad 3, 3, 6. *ad finem Lucerium ei hostis* Voss. 1. et Leid. 2. *ad finem Lucerium hostis ei* Lovel. 4. Tum *ubi ira vires aequavit* Haverk. V. ad 27, 5, 2. *ibi ita vires aequavit* Gaertn. V. ad 24, 16, 1. *ibi vires ira aequavit* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. Paullo ante *a Samnitibus* Voss. ambo, Leid. 2. et Lovel. 1. ac 3. a m. 1.

§. 2. *Tristius tamen eventu Romanis*] *tristior tamen eventus Romanis* Lovel. 2. et Hearnii Oxon. L. 2. ac C. [Veith.] Mox *quod digredientes*, pro *quia*, Harlej. et edd. vett. Infra videbimus, post voculam *quia* bene

amen eventu Romanis; et quia insueti erant vinci,
:t quia digredientes magis, quam in ipso certamine,
enserunt, quantum in sua parte plus vulnerum ac
aedis fuiſſet. Itaque is terror in caſtris ortus, qui 3
i pugnantes cepiſſet, insignis accepta clades foret.
Tum quoque sollicita nox fuit jam invasurum caſtra
Samnitem credentibus, aut prima luce cum victori-
ous conserendas manus. Minus cladis, ceterum non 4
olus animorum, ad hoſtes erat. ubi primum inluxit,
bire sine certamine cupiunt. Sed via una, et ea

nferri τὸ *quod*, ad 39, 41, 2. lic tamen recte Aldum ei *quia* ubſtituiſſe exiſtimo, quoniam ita raeferunt omnes reliqui codd. olent autem paſſim *quod* et *quia* ommutari. V. ad 38, 36, 4. Deinde *sensere*, pro *senserunt*, ovel. 4. *senserant* Hearnii Oxon. C. *consenserunt* Haverk.

§. 3. *Is terror in castris ortus, qui si pugnantes cepisset*] *his* *error* Leid. 1. *his terris* Lovel. . Deinde *accepisset* Portug. Gaertn. et Haverk. Mox *insignis accepta cladis*, pro *clades*, Florent. V. infra ad 21, 57, 14.

Sollicita nox fuit jam invasurum castra Samnitem credentibus] *fuit nox* Portug. et Gaertn. Tum *jam invaserunt* Leid. 2. et Lovel. 3. Deinde *cedentibus* Leid. 2. V. ad 3, 21, 3. In verbis sequentibus *consecrandas manus*, pro *conserendas*, Haverk.

§. 4. *Ad hostes erat. ubi primum inluxit, abire sine certamine cupiunt*] Pall. duo *capiunt*. forte *capiuntur*, aut *occipiunt*. GEBH. *capiunt* etiam Voſſ. 2. et Lovel. 3. quod inter solitos scribarum lapsus refero. Certe ita peccarunt supra in praef. §. 10. 4, 45, 8. quibus locis quaedam notavi. 8, 12, 12. Adde Cel. Burm. ad Suet. Aug. 94. et ad Tiber. 66. Praeterea *ad hostes erant* Voſſ. 2. Leid. 1. et Lovel. 3. *apud hostes erat* Lovel. 4. quod ex alterius expositione natum puto. Supra 7, 7, 4. *Neque segnius ad hostes bellum adparatur.* ubi plura vide. Deinde *ubi primum luxit* Lovel. 2. Forte scriptum fuerat *inluxit*, et ita prima syllaba intercepta erit a litera finali vocis praecedentis. V. ad 5, 27, 6. De verbo *inlucere* v. ad 2, 7, 3. Voces *ubi primum inluxit*, etc. *praeter hostes erat* non adparent in Haverk. neglegentia scribae omiſſae ob repetitionem τῶν *hostes erat*. V. ad 9, 11, 11. Paullo ante *Minus ceterum cladis*, trajectis vocibus, erat in Leid. 1.

Quam ingressi praebuere speciem recta tendentium] Pall. omnes et vetuſta editio *qua ingressi*. GEBH. In uno Hearnii et Sigonius *quam ingressi*. Hoc usitatius eſt, et *m* potuit intercidere ob sequens *in*. Nec tamen alterum rejici debet. Cicero Somn. Scip. 8. *A pueritia ingressus vestigiis patris tuisque.* 5.

maneat, ei aut mortem, aut servitutem patiendam.
11 Haec jurganti increpantique respondebant: *Confectos se pugna hesterna esse: nec virium quidquam, nec sanguinis superesse. majorem multitudinem ho-*
12 *stium adparere, quam pridie fuerit.* Inter haec adpropinquabat agmen: et, jam breviore intervallo

Caeterum et Pall. Vossianusque: *armatis dimicantibus.* Perplacent Livio haec ἀσύνδετα. 7, [17, 8.] *Multos populatores agrorum vagos palantes oppressit.* 21, [4, 7.] *Militarique sagulo opertum humi jacentem.* Eodemque lib. c. 28, 5. *Tradunt ferocissimum ex iis irritatum a rectore suo, quum refugientem in aquam nantem sequeretur, traxisse gregem.* Sic enim MSS. illic loci. 25, [38, 17.] *Et inermes in cubilibus suis oppressos.* 38, [47, 8.] *Sed tu eos pacatos imperata facientes violasti.* 40, [4, 15.] *Alius alio leto absumti semianimes e navi praecipitantur.* V. et ad 27, 16, 4. J. FR. GRON. *haud dubiam victoriam esse* Lovel. 2. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. B. ac C. [Veith.] Sed recte alii voculam *haud* ignorant. Gronovio, eam expungendam esse docenti, adsentitur Doujatius. Praeterea *armatis dimicantibus*, sine media particula copulante, etiam Lovel. 3. Supra 7, 39, 8. *Incompositi itaque praedantes in agrum Albanum perveniunt.* 23, 24, 10. *Ceteram quoque multitudinem, inopinato malo trepidam, Galli, saltum omnem armati circumsedentes, interfecerunt.* 25, 34, 11. *Ut exanimem labentem ex equo Scipionem vidit.* ubi v. Gronov. ante quem etiam *labentemque* edebatur. 37, 40, 4. *Addebant speciem frontalia et cristae, et tergo impositae turres, turribusque superstantes praeter rectorem quaterni armati.* 42, 63, 4. *Transitus per distracta fumantia virgulta patuit.* 44, 5, 4. *In eos transversi incumbentes tigni injungebantur.* V. etiam J. Fr. Gronovium ad Livii 8, 39, 9.

§. 10. *Qui nudus atque inermis hostem maneat*] Duo Pall. praeferunt *nudus atque iners.* GEBH. Pall. *qui nudus atque iners.* et hoc probant opposita: respondet quippe τὸ *nudus* τῷ *armatis*, τὸ *iners* τῷ *dimicantibus.* Sic apud Silium erat alicubi vulgo [13, 76.] *dextras jungamus inertes.* antequam viri docti corrigerent *inermes.* J. FR. GRON. *inermis* et *iners* saepe in Mstis commutari, olim docui ad Silii 13, 76. Adde Cel. Burm. ad Phaedri 1. fab. 2, 26. et Markland. ad Statii 1. silv. 2, 80. Quum tamen omnes, quos vidi, codices constanter *inermis* servent, vulgato mutando nullam caussam video. *Armatis* enim opponuntur *nudus atque inermis*, τῷ *dimicantibus* vero *hostem maneat*, et tandem illis *dubiam victoriam esse* haec *mortem aut servitutem patiendam.* Ceterum *Quod nudus* legunt Voss. 2. et Lovel. 3. V. ad 37, 35, 2. In verbis sequentibus pronomen *ei* deficit in edd. Rom. anni 1472. et Parm.

§. 11. *Confectos se pugna hesterna esse, nec virium quid-*

:a intuentes, vallum secum portare Samnitem ant, nec dubium esse, quin castra circumval- sint. Tunc, *enimvero*, consul, *indignum fa-* 13
esse, vociferari, *tantam contumeliam igno- nque ab ignavissimo accipi hoste. Etiamne* 14
sedebimur, inquit, *in castris, ut fame potius*

ec sanguinis superesse] *xtrana* Voss. 2. et Lovel. *a externa* Leid. 2. Lovel. g. et Haverk. V. ad 40, inc *esse* exsulat ab edd. usque ad Frobenium, bum illud anno 1535. ad- consentientibus, quos- adhibui, codicibus. De- *nec sanguinis* absunt a . ut et mox *adparere* a In verbis praecedenti- *jurganti*, pro *Haec*, Haverk. errore scribae, v. ad 32, 20, 7.

Adpropinquabat agmen: breviore intervallo] *ad- uat agmen* Lovel. 2. De- *iam breviore* Lovel. 1. et edd. Rom. anni 1472. . V. ad 39, 10, 6. Pro *reviore* dederunt Lovel. tug. *et* autem atque *etiam* i, infra videbimus ad 9.

lubium esse, quin castra allaturi sint]. Tò *esse* aret in Leid. 2. Lovel. 1. et Haverk. Tum *circum ri essent* praeferunt Leid. l. 1. Haverk. et Hearnii . et B. Paullo ante *se com-* , pro *secum portare*, Lo- et *Samnites adfirma-* o *Samnitem adfirmant*,

Tunc vero consul, in- facinus esse, vocifera- lib. *Tum enimvero, con- lignum facinus esse, vo- ciferari*. Est autem *enimvero* vox indignationis, et dolori exprimendo aptissima. Sic 6, [14, 12.] *Enimvero indignum facinus videri*. et 22, [25, 3.] *Tum Metilius: id enimvero ferendum esse negat*. et 38, [14, 11.] *Enimvero, inquit consul, ferri jam ludificatio ista non potest*. SIG. *Tum vero consul* Haverk. *Tunc vero consul* Voss. 2. et Portug. *Tunc enim consul* Gaertn. *Tunc enimvero consul*, ut Sigonius scribendum monuit, non tantum omnes reliqui codd. verum etiam omnes omnino, quas vidi, editiones, praeter unam et alteram a Sigonio procuratam. Quum enim in prima scholiorum ed. monuisset, se in veteri lib. *Tum vero* invenisse, ita etiam mox in contextum recepit. Verum in ed. Aldi Veneta, quae cum Scholiis Sigonii post ejus mortem prodiit, hoc loco exhibitum ejus Scholion priori subpositum est, quo sententiam, quam olim de hujus loci lectione defenderat, recte revocavit, et docuit, dolori exprimendo vocem hanc adprime inservire. At in contextu id mutatum non est. Supra 2, 45, 11. *Enimvero non ultra contumeliam pati Romanus posse*. 5, 25, 6. *Enimvero illud se tacere, suam conscientiam non pati*. (* 43, 1, 9.) V. Gronov. infra ad 27, 30, 13. et quae notantur ad 31, 30, 4. Tum *vociferare* Lovel. 4. Sed v. ad 8, 38, 13.

§. 14. *Etiamne circumsedebimur, inquit, in castris, ut fa-*

dem patere viam. illo loco aut cadendum esse, aut, stratis hostibus, per corpora eorum evadendum.

1 XXXVI. In medio sarcinas conjiciunt; armati
2 suis quisque ordinibus inſtruunt aciem. Jam exiguum inter duas acies erat spatium, et stabant exspectantes, dum ab hostibus prius inpetus, prius clamor inciperet. neutris animus eſt ad pugnandum.
3 Diversique integri atque intacti abiſſent, ni cedenti inſta-

Deinde *adimpediendum Romanos* Leid. 2. et Lovel. 1. *ad impediendum iter Romanis* Lovel. 2. 3. et Harlej. Paullo ante τὸ *sunt* non conspicitur in Voſſ. 2.

§. 19. *Illo loco aut cadendum esse*] *ille loco aut carendum esse* Voſſ. 2. *illo loco ante carendum esse* Lovel. 3. *aut* et *ante* etiam aliis locis scribae commutarunt. Ita 3, 59, 4. 9, 34, 2. et saepius.

§. 1. *In medio sarcinas conjiciunt*] Lege *in medium*. Nam et paullo poſt, *Sarcinarum cumulo, quas in medium conjecerant*. 28, 2, 3. *Sarcinis in medium conjectis*. 3, 28, 1. *Sarcinas in unum conjici*. JAC. GRON. 31, 27, 7. *Conjectisque in medium sarcinis aciem direxisset. in medium congerere* dixit 9, 31, 9. *Sarcinas congerunt in medium*. et *in acervum conjicere* 8, 11, 11. Conſtanter tamen *In medio* omnes libri, nisi quod *Hi in eo* sit in Haverk. Insuper *proiciunt* Leid. 1. Tum *armatis suis quisque ordinibus* Voſſ. 2. et Lovel. 2. ac 3. *armati suis quique ordinibus* Haverk.

§. 2. *Exiguum inter duas acies spatium erat*] *exitjum inter duas acies* Leid. 1. *exiguum intra duas acies* Voſſ. 2. frequentiſſimo scribarum lapsu. V. ad 5, 27, 2. Mox *prius inpetus* deficit in ed. Rom. anni 1472. Deinde *neutris animus esse*, pro *est*, Lovel. 4. Sed verbum illud exsulat a Portug. Gaertn. et Haverk.

§. 3. *Diversique integri atque intacti abissent, ni cedenti instaturum alterum*] *Diversi integri* Harlej. et edd. Aldina priores. Tum *abiissent* Lovel. 4. Portug. Gaertn. et Haverk. Similiter peccant librarii supra 8, 32, 5. infra hoc lib. c. 38, 3. Et has contractiones in praeteritis verborum, quae ex *eo* componuntur, Livium amaſſe, infra videbimus ad 27, 19, 10. Deinde *ni cedente altero instaturum alterum* Portug. *incedenti instaturum alterum* edd. Rom. anni 1472. et Parm. *ni cedentem instaturum alterum* Haverk. *ni cedentem instatum alterum* Voſſ. 2. *ni cedenti instatutum alterum* Harlej. *ni cedenti statutum alterum* Gaertn. Nihil mutandum. 1, 37, 3. *Ut non sisterent modo Sabinas legiones, ferociter instantes cedentibus*. 8, 38, 5. *Ita institit agmini, ut, donec lucesceret, proelio abstineret*. 27, 14, 1. *Seu vicit, ferociter instat*

instaturum alterum timuissent. sua sponte inter invi-
tos tergiversantesque segnis pugna, clamore incer-
to atque inpari, coepit: nec vestigio quisquam mo-
vebatur. Tum consul Romanus, ut rem excitaret, 4
equitum paucas turmas extra ordinem inmisit: quo-
rum quum plerique delapsi ex equis essent, et alii
turbati; et ab Samnitium acie ad obprimendos eos,
qui ceciderant, et ad suos tuendos ab Romanis pro-
cursum est. Inde paullulum irritata pugna est, sed 5

victis. 38, 2, 9. *Hos, ut ab tergo agmini instarent, reliquerunt.* c. 25, 13. *Tum vero instare dissipatis Galli et caedere.* 39, 30, 3. *Non institere perculsis hostes.* 42, 60, 5. *Fatebatur quidem peccatum, quod pridie non institisset victis.*

Inter invitos tergiversantesque segnis pugna etc. *coepit*] *inter invictos* Haverk. sollemni errore scribarum. V. quae notantur ad Epit. Liv. 3. ad 8, 2, 8. et c. 29, 11. hoc lib. c. 41, 1. aliisque locis. Tum *tergiversantesque signis* Voss. uterque, Leid. 2. Lov. 1. 2. Portug. Gaertner. et Haverk. Male. *segnis pugna*, ut 3, 63, 3. *Increpare, sicubi segnior pugna esset.* Ita *segne bellum*, *proelium*. 10, 12, 4. *Segne bellum et simile prioris anni militiae.* 22, 48, 1. *Consertum proelium erat, segne primo, et a Punica coeptum fraude.* et saepius alibi. Hinc *coeperit* est in Leid. 2. V. ad 40, 14, 11. Mox *nec vestigio quisquam movebatur* exsulant ab eodem Leid. 2. *quisque*, pro *quisquam*, est in Gaertn. V. ad 9, 38, 9.

§. 4. *Quorum quum plerique delapsi ex equis essent, et alii turbati*] *quorum plerique quum ex equis delapsi essent* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Gaertn. et Haverk. Hinc voculam *et* omittit idem Haverk. sed eam intercepit vocis praecedentis *essēt* syllaba finalis. V. ad 37, 59, 1. Paullo ante *turmas paucas*, transpositis vocibus, Gaertn.

Et ab Samnitium acie ad obprimendos eos, qui ceciderant, et ad suos tuendos] *et a Samnitium acie* Voss. 1. Leid. uterque, et Lov. 1. ac 4. *et Samnitium aciem* Voss. 2. et Lov. 3 *ex Samnitium acie* Portug. et Haverk. *ex Samnitium ocio* Gaertn. Tum *tuendos suos ab Romanis procursum est* Lovel. 1. et ita etiam Leid. 2. nisi quod insuper omittat τὸ *ab*.

§. 5. *Et inpigre magis et plures procurrerant Samnites*] Vet. lib. *procurrerunt*. SIG. *procurrerunt* exstat in Pal. sec. ut indicatum quoque Sigonio. Reliqui Pall. *procurrerant*. Andreas vero edidit *concurrerant*. Campanus *procurrebant*. GEBH. *procurrerunt* apud me tantum superest in Portug. et Haverk. apud Hearnium vero in Oxon. N. et B. [Veith.] *concurrerant* edd. Rom. anni 1472. et Parm. *procurrebant* eas secutae edd. Mediol. anni

aliquanto et inpigre magis, et plures procurrerant
Samnites: et turbatus eques sua ipse subsidia terri-
tis equis proculcavit. hinc fuga coepta totam aver-
6 tit aciem Romanam. Jamque in terga fugientium
Samnites pugnabant, quum consul, equo praeve-
ctus ad portam castrorum, ac statione equitum ibi
7 obposita, edictoque, *ut, quicumque ad vallum ten-
deret, sive ille Romanus, sive Samnis esset, pro*

1480. Tarvis. utraque, et aliae; quod etiam superest in Harlej. et a m. 2. in Florent. Aldus demum *procurrerant* substituit. Praeterea prius *et* non adparet in Lovel. 2. et Portug. V. ad 2, 44, 3. In verbis praecedentibus *paullum irritata*, pro *paullulum*, Leid. uterque, Lovel. 1. 2. 3. et Haverk. V. ad 36, 9, 8.

Eques sua ipse subsidia territis equis proculcavit] *equos* Leid. 1. et Lovel. 4. Hinc *sua ipsa subsidia* Lovel. 4. Harlej. et multae ex vetustis edd. Tum *territis proculcavit equis* Lovel. 4. *proculcavit territis equis* Gaertn. In verbis sequentibus *advertit aciem Romanam*, pro *avertit*, Lovel. 3. Male. V. ad 6, 23, 8. *avertit aciem Romam* Voss. 2.

§. 6. *In terga fugientium Samnites pugnabant*] *inter fugam fugientium* Florent. a m. 1. *in fugam* a m. 2. *integra fugientium* Voss. 2. et Haverk. Sed *in terga pugnare*, ut *pugnare in frontem, in latera*. 22, 4, 7. *Ante in frontem lateraque pugnari coeptum est.*

Quum consul, equo praevectus ad portam castrorum, ac statione equitum ibi obposita] *tum consul* Portug. Hinc *equo provectus ad portam* Leid. 1. ac Gaertn. *equo provectus ad portas* Haverk. Male. *praevectus* est praeter fugientes vectus. V. ad 24, 44, 10. *ad portas castrorum* etiam Portug. Deinde *ac stationem* Voss. 1. et Haverk. *stationemque* Lovel. 4. a m. 1. *stationeque* a m. 2. Tum *ibi posita* Haverk. Male. V. ad 23, 29, 4. Hic copula *que* non adparet in eodem Haverk.

§. 7. *Ut, quicumque ad vallum tenderet, sive ille Romanus, sive Samnis esset, pro hoste haberetur*] Pall. duo *ad vallum pergeret, sive ille Romanus, sive Samnis esset, pro hoste haberent*. GEBH. *ad vallum pergeret* etiam Voss. 2. et Lovel. 3. quod Gronov. in contextum recepit. Utrumque *pergere* et *tendere* mox sequitur. *Obstitit profuse tendentibus suis in castra: Quo pergis? inquit.* Verum quum omnes reliqui mei, omnesque Hearnii Oxonienses codd. omnes etiam ante Gronovium editiones *tenderet* tueantur, id etiam in contextum revocavi. Alterum in paucis illis codd. ex glossa natum est. Praeterea *pro hoste haberetur* Leid. 2. Lovel. 1. a m. 2. Lovel. 2. Harlej. Portug. Gaertn. et Haverk. [Veith.] Reliqui, duobus Gebhardi Pall. consentientes, legunt *haberent*, nisi quod *haberet* sit in Florent. Censeo itaque, recte Cl. Jac.

e haberent; haec ipsa minitans, obſtitit profuse
lentibus suis in castra. *Quo pergis*, inquit, *mi-* 8
et hic arma et viros invenies. nec, vivo consule
, nisi victor castra intrabis. Proinde elige, cum
, an hoste, pugnare malis. Haec dicente consu- 9
equites infeſtis cuspidibus circumfunduntur, ac
item in pugnam redire jubent. Non virtus so-
consulem, sed fors etiam adjuvit; quod non

iovium *haberent* in contex- recepiſſe, idque mutatum ab illis, quibus displicebat *rent* sine casu poni. Sed ita a 2, 20, 5. *Dat signum, ut, a suorum fugientem vide- , pro hoste habeant.* 3, 17, *i quis inpediat, jam se, quis ille sit, ubicumque sit, apitolio, in foro, pro hoste turum.* Deeſt autem hic pro- en demonſtrativum; quod e a Livio omitti, infra vide- us ad 23, 15, 4.

aec ipsa minitans, obstitit use tendentibus suis in ca-] haec ipse minitans Voſſ. 2. d. 2. 3. 4. Portug. et Haverk. *ipse minitans* Gaertn. V. ad o, 7. Tum *cedentibus suis astra* Harlej. et quaedam ex tis edd. V. ad 21, 33, 5.

3. *Et hic arma et viros in- es. nec, vivo consule*] *etiam rma* Haverk. Tum *nec uno ule* Leid. 2. Ita et alibi li- ii lapsi sunt. (*30, 12, 2. 31, 34. 40, 7.) V. viros doctos ic. Orat. 2. Philipp. 27.

roinde elige, cum cive, an e, pugnare malis] *perinde* Leid. 2. V. ad 27, 8, 18. positio *cum* deerat in Gaert- sed verisimiliter ob vocis entis similitudinem interce- eſt. Contra *cum cive, an* *cum hoste*, repetita praepositione, legit Portug. Et id quidem Livio familiare fuiſſe, supra vidimus ad 6, 28, 6. unius tamen teſtis fide ſtare temerarium eſt.

§. 9. *Peditem in pugnam redire jubent*] *pedites* Harlej. et editiones ante Frobenianam anni 1535. id autem neceſſario requiri exiſtimarunt, quod *equites* praecedat. At, Livium ita in numero saepius variaſſe, infra videbimus ad 35, 40, 6. Deinde *in turbam* Portug.

Non virtus solum consulem, sed fors etiam adjuvit] *Non virtus solum consulis* Voſſ. uterque, Leid. 2. Lovel. 1. 4. Portug. Haverk. Hearnii Oxon. N. L. 2. B. C. et edd. principes, pro quo Aldus poſtea per compendium *Non virtus solum cos* subſtituit, quod plerique editores servarunt. Primus deinde Gruterus in ed. poſtuma *consulem* dedit. Utrumque haud incommode defendi posset, vulgatum tamen praefero. Hic iterum lectionis varietati ansam dedit compendium scribendi, de quo supra actum hoc lib. ad c. 10, 2. Insuper *fors etiam* Voſſ. 1. Leid. uterque, Lovel. 1. 2. 3. Gaertn. et Haverk. Innumeris locis ita variaſſe librarios, supra vidimus ad 1, 4, 4. et infra videbimus ad 38, 40, 13. Hic ni-

inſtiterunt Samnites, spatiumque circumagendi si-
gna, vertendique aciem a caſtris in hoſtem fuit.
10 Tum alii alios hortari, ut repeterent pugnam: cen-
turiones ab signiferis rapta signa inferre: et oſten-
dere suis, paucos et ordinibus incompositis effuse
11 venire hoſtes. Inter haec consul, manus ad coelum
adtollens, voce clara, ita ut exaudiretur, templum
Jovi Statori vovet, si conſtitiſſet a fuga Romana
acies, redintegratoque proelio cecidiſſet viciſſetque
12 legiones Samnitium. Omnes undique adnisi ad re-

hil mutandum. Ut enim nunc *virtus et fors*, ita *virtus et fortuna* saepius junguntur. Exempla v. 1, 25, 2. et c. 42, 3. 4, 37, 7. 5, 26, 10. et c. 34, 2. 6, 32, 7. 7, 30, 8. et c. 34, 6. 23, 42, 4. 25, 16, 17. 35, 6, 9. et 39, 50, 2. Pariter etiam *virtus et felicitas* 30, 12, 12. 38, 48, 6. et 41, 16, 9. Huc etiam refer, quod *fortiter feliciterque* jungantur. V. ad 28, 9, 7. In verbis sequentibus *inſtitere*, pro *inſtiterunt*, Lovel. 4. et *vertendi aciem ab caſtris* Gaertn. *ab caſtris* etiam Portug. et Haverk. *revertendique* quaedam ex antt. edd.

§. 10. *Repeterent pugnam: centuriones ab signiferis rapta signa inferre*] *peterent pugnam* Voſſ. 2. Leid. 1. et Lovel. 2. 3. ac 4. Non sequor. Infra 37, 43, 6. *Eos, quorum terga modo viderat, repetentes pugnam conspexit.* Praeterea *centurionesque* Voſſ. 1. Leid. 2. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. N. L. 2. et B. Tum *a signiferis* Haverk.

§. 11. *Manus ad coelum adtollens, voce clara, ita ut exaudiretur*] *ad coelum tollens* Leid. 1. et Lovel. 4. De verbo *adtollere* v. ad 8, 7, 11. De praepositione *ad* addita in regimine verbis cum eadem compositis v. ad 2, 36, 6. Tum *voce data* Haverk. V. ad 9, 25, 8. *voce clara* Gaertn. Insuper *ita ut exaudiat coelum* Hearnii Oxon. L. 1. Mox *vovit*, pro *vovet*, Lov. 4. et Gaertn. *vovetur* Haverk.

Si conſtitiſſet a fuga acies Romana, redintegratoque proelio cecidiſſet viciſſetque] *si conſtitiſſe a fuga* Voſſ. ambo, Leid. ambo, et Lovel. 3. Tum *redintegratoque bello* Portug. Gaertn. et Haverk. Vide ad 3, 61, 2. Deinde *cecidiſſent viciſſentque* Voſſ. 2. et Lovel. 3. quod defendi poſſet dicendo, *acies* collective sumtum adsciscere verbum plurale. V. ad 35, 26, 9. at reliquorum in vulgatum conspiratio id verius eſſe indicat. Praeterea *viciſſetque hoſtium legiones* Lovel. 4.

§. 12. *Adnisi ad reſtituendam pugnam duces, milites, peditum equitumque vis*] *annisi* ed. Rom. anni 1472. et Mediol. anni 1480. *admiſſi* ed. Parm. V. ad 4, 43, 5. Tum *ad reſtituendum pugnam* Haverk. V. ad 40, 49, 1. Deinde *peditum, equitum*

ſtituendam pugnam, duces, milites, peditum equi-
tumque vis: numen etiam Deorum respexiſſe nomen
Romanum visum. adeo facile inclinata res, repulsi-
que a caſtris hoſtes; mox etiam redacti ad eum lo-
cum, in quo commiſſa pugna erat. Ibi, objacente 13
sarcinarum cumulo, quas conjecerant in medium,
haeſere inpediti: deinde, ne diriperentur res, or-
bem armatorum sarcinis circumdant. Tum vero eos 14
a fronte urguere pedites, ab tergo circumvecti equi-
tes. ita in medio caesi captique. Captivorum nume-

vis, omiſſa copula, Voſſ. 2. Lovel. 3. et Gaertn. Mox *etiam numen Deorum respexisse* Gaertn. *numen respexisse Deorum* Lovel. 4. Tò *numen* deerat in Lovel. 3.

Repulsique a castris hostes, mox etiam redacti ad eum locum] *repulsusque a castris hostis, mox etiam redactus* Lovel. 4. Divisis vocibus *mox et jam redacti* editum est Romae anno 1472. unde Parmensibus data eſt occasio subſtituendi *mox et redacti*. Insuper *in eum locum* Haverk. Paullo poſt *pugna commissa est*, trajectis vocabulis, Portug. Gaertn. et Haverk.

§. 13. *Objacente sarcinarum cumulo, quas conjecerant in medium*] *ab jacente sarcinarum cumulo* Lovel. 2. *objiciente sarcinarum cumulo* Voſſ. 2. et Lovel. 3. Sed de verbo *objacere* v. ad 2, 65, 4. Deinde *conjecere in medium* Lovel. 4. *conjecerat in medium* Gaertn. *conjecerent in medium* Leid. 1. Mox *inpediti haesere* Lovel. 4.

Orbem armatorum sarcinis circumdant] *ob rem armatorum* Harlej. et Mediol. ed. anni 1480. *urbem armatorum sarcinis circumdant* Gaertn. V. ad 5, 19, 11.

§. 14. *Eos a fronte urguere pedites, ab tergo circumvecti equites*] *a fronte eos urgere* Lovel. 4. *eos ab fronte urgere* Portug. Gaertn. et Haverk. Tum *a tergo circumvecti* Leid. 1. *ab tergo circumventi* Voſſ. 2. et Haverk. V. supra hoc lib. ad c. 2, 4. Mox vocula *ita* abeſt a Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. et Hearnii Oxon. C. quae intercepta videtur ab ultimis literis vocis praecedentis.

Captivorum numerus fuit septem millia CCC] Vet. lib. *septem millium ac ducentorum*. SIG. Pall. pr. ac tert. *captivorum numerus fuit VII. ad CCC.* sec. *captivorum numerus fuit septem milium ac ducentorum.* GEBH. Voſſ. et Helm. *VII. ac CC.* Sigonianus et unus e Pall. *septem millium ac ducentorum.* J. FR. GRON. *septem millium ac ducentorum* Portug. Gaertn. et Haverk. *septem millia ac CC* Harlej. *VII. ac CC* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *VII^{m}. ac CCC^{ti}* Lovel. 2. *VII. ad CCCq;* Lovel. 3. *VIICIↃCCC* Lovel. 4. *VII a CCC* Florent. *VII a CC* Leid. 1. Hearne autem ad hunc locum monuit, se pro *trecentorum* inveniſſe *CC*

rus fuit septem millium ac ducentorum, qui omnes nudi sub jugum missi. caesos retulere ad quatuor
15 millia octingentos. Ne Romanis quidem laeta victoria fuit. recensente consule biduo acceptam cladem, amissorum militum numerus relatus septem
16 millium ac ducentorum. Dum haec in Apulia gerebantur, altero exercitu Samnites Interamnam,

in Oxon. N. B. et ed. Rom. principe, sed *CCC* mihi obvium fuit in edd. Rom. anni 1472. et Parm. *DCC* in edd. proximis usque ad Aldum, qui iterum *CCC* substituit. An et hic legendum *septem millium septingentorum*, vel *octingentorum*? V. supra hoc lib. ad c. 29, 17. [*septem millium trecentorum* Veith.] Insuper sequens vox *qui* non est in Lovel. 3. et *septingentos*, pro *octingentos*, habet Hearnii Oxon. C. [*ad quatuor mille* Veith.]

§. 15. *Amissorum militum numerus relatus septem millia trecenti*] Vet. lib. *septem millium et ducentorum*. SIG. Pal. sec. *septem milium et ducentorum*. GEBH. Duo priores [Voss. Helm.] *numerus relatus VII. ac CC*. Palatinus *septem millium ac ducentorum*. Qua forma Livius 22, 46, 6. J. FR. GRON. *septem et ducentorum* Haverk. *septem millium et ducentorum* Portug. *septem milium ac ducentorum* Gaertn. *septem millia ac CC* Hearnii Oxon. N. *septem millia ducenti* ejusdem C. *VII ac CC* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *VII. CC* Lovel. 2. *VII. CCC* Leid. 1. et Lovel. 3. *VII. a. CCC* Florent. *septem millium trecentorum* Hearnii Oxon. L. 1. [Veith.] Miror Gronovium, qui §. praec. lectionem Mstorum *millium ac ducentorum* in contextum recepit, hic tamen vulgatum servasse. Mihi hic quoque *septem millium octingentorum* placeret. Ceterum τὸ *laeta* in praecedentibus exsulat a Voss. 2. et Lovel. 3. [*Nec Romanis quidem* Veith.] Deinde *recensente consule cladem*, duabus vocibus omissis, est in Haverk. *recensente consule biduo accepta clade* in Hearnii Oxon. L. 1.

§. 16. *Interamnam coloniam Romanam*] Ubi et quando haec colonia deducta sit, non meminit Livius. Ptolemaeus [3, 1.] Pragutiorum oppidum aït prope Marsos. Plinius Interamnatium l. 3. ter meminit capitibus 5. 12. ac 14. ut omnino credam, non unius duntaxat oppidi nomen. GLAR. Verum est, tempore Glareani in editionibus Livii vulgaribus non reperiri, ubi et quando Interamna colonia deducta sit. At postea Sigonius ex vestigiis Mstorum docuit, id Livium tradidisse 9, 28, 8. v. quae ibi notantur. Quod autem Glareanus suspicetur, plura hujus nominis oppida in Italia fuisse, id verissimum est. Et quidem quatuor diversa ita dicta memorat Cluverius: primum est in Umbria, de quo agit 2. Ital. ant. 7. p. 635. secundum in agro Praetutiano, de quo v. 2, 11. p. 745. tertium in Latio novo, sive in Volscis, de quo v. 3, 8. p. 1034. quartum in Bruttiis, de quo v. 4, 15. p. 1317. Tertium autem illud est, cujus hic meminit Li-

coloniam Romanam, quae via Latina eſt, occupare
conati, urbem non tenuerunt: agros depopulati 17
quum praedam aliam inde mixtam hominum atque
pecudum, colonosque captos agerent, in victorem
incidunt consulem, ab Luceria redeuntem: nec
praedam solum amittunt, sed ipsi longo atque in-
pedito agmine incompositi caeduntur. Consul, 18

vius, quod via Latina fuiſſe dicit, ubi id conlocat etiam Strabo l. 5. p. 237. Ceterum *Interannam* Voſſ. 2. et Lovel. 3. *Viceranam* Lovel. 2. *Interanam* Harlej. *Interanniam* Portug. *Interamniam* Gaertn. Haverk. et apud Hearnium B. *Interamnem* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. et Hearnii Oxon. N. in cujus margine tamen *Interamnam* emendatur.

Quae via Latina est, occupare conati, urbem non tenuerunt] Duo e Pall. *qua via*. GEBH. Ita et Voſſ. 2. ac Lovel. 2. Sed in alteram lectionem consentiunt reliqui codd. Deinde *hostem non tenuerunt* Lovel. 1. Leid. 2. Haverk. et Voſſ. 1. a m. 1.

§. 17. *Hominum atque pecudum colonosque captos agerent*] *hominum pecudumque* Portug. Gaertn. et Haverk. Tum *colonosque captivos* Lovel. 2. Sed v. ad 6, 22, 4. Tum *a Luceria redeuntem*, pro *ab Luceria*, Leid. 2. *ad Luceriam* Voſſ. 2. a m. 1. et Lovel. 3.

Ipsi longo ac inpedito agmine incompositi caeduntur] *ipso longo* Voſſ. 2. et Lovel. 3. Sed vox *ipsi* deficit in Haverk. Insuper *longo atque inpedito agmine* Florent. Voſſ. ambo, Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Portug. Block. Haverk. et omnes edd. Frobeniana anni 1535. vetuſtiores. Quamvis autem Hearnius nihil ex Oxoniensibus notarit, attamen vix verisimile videtur, eos omnes in vulgatum conspiraſſe. Paſſim enim Livius ante voces a vocali incipientes, non particula *ac*, sed *et* vel *atque* uti solitus eſt. quod non observantes librarii indocti innumeris locis *ac* dederunt, ubi Livius *et*, *atque*, *aut*, *at*, vel similes particulas adhibuerat. Exempla videri possunt ad 1, 13, 3. 2, 27, 2. c. 29, 4. c. 37, 6. c. 64, 3. 3, 7, 2. c. 8, 10. c. 15, 5. c. 52, 11. c. 58, 5. c. 64, 8. 4, 40, 3. 5, 20, 8. c. 21, 14. c. 40, 1. c. 42, 2. c. 52, 10. 6, 15, 11. 7, 1, 7. c. 4, 3. c. 7, 2. c. 10, 10. 8, 19, 2. et 14. 10, 12, 2. c. 25, 5. 21, 53, 7. 23, 2, 1. 35, 27, 5. 38, 18, 15. et 40, 21, 11. Ob hanc cauſſam displicere teſtatus sum conjecturam Inl. N. Heinsii *ac obscuris* emendantis supra 1, 14, 7. et Sigonii *ac Aequimaelio* legentis 33, 26, 9. Contra vero adsensus sum viris doctis ex Mſtis *at imperitae* emendantibus, pro *ac inperitae*, 2, 45, 5. *atque inpedimentis*, pro *ac inpedimentis*, 21, 34, 9. *urbem portu ac*, pro *portum ac urbem*, 24, 2, 3. *ac mutabiles*, pro *ac inmutabiles*, 38, 9, 1. *ac totius*, pro *ac universae*, in Epit. Liv. 104. quamvis Epitomarum auctor ad similes linguae suae elegantias minus adtendiſſe censeri poſſet. Ex more hoc, quem optimi scriptores, sed praesertim Livius, diligentiſſime obser-

Interamnam edicto dominis ad res suas noscendas recipiendasque revocatis, et exercitu ibi relicto, comitiorum cauſſa Romam eſt profectus. Cui de
19 triumpho agenti negatus honos, et ob amiſſa tot millia militum, et quod captivos sine pactione sub jugum misiſſet.

varunt, manuscriptos audiendos eſſe putavi, *ac mergentibus* exhibentes, supra 3, 16, 4. ubi vulgo editur *ac emergentibus*. *Potidaniae atque Apolloniae* 28, 8, 9. ubi nunc legitur *ac Apolloniae*. et *pati et inferre* 38, 21, 8. ubi recentiores edd. praeferunt *ac inferre*. Quum autem in his toties a librariis peccatum fuerit, et poſteriores quinque libri Livii ex unico Mſto in lucem protracti sint, hinc etiam, cod. illo invito, duobus locis controverſiam movere ausus sum. Alter exſtat 41, 24, 18. *Quid suspectos alios a c invisos efficimus?* alter 42, 12, 3. *Sororem dedisse Prusiae precanti a c oranti.* ubi aliter Livium scripsiſſe mihi persuadeo. Plura alia v. apud Cel. Burmann. ad Sueton. Caes. 26. et, quem laudat, Torrent. ad Sueton. Aug. 96. Ceterum *longo ac inpediti agmine* eſt in Gaertn. Deinde *incompositi atque longo caeduntur* in Leid. 1. *incompositi atque longe caeduntur* in Lovel. 2. *caeduntur incompositi* in Haverk.

§. 18. *Interamnam edicto dominis ad res suas noscendas recipiendasque revocatis*] An *revocatos* dicit, qui, quum, hoſte ingruente, diffugiſſent, nondum ad sedes suas redierant? an *revocatis* idem eſt, quod *vocatis*, quod unus liber Hearnii habet? nam et alia cum hac praepositione composita non plus significant, quam simplicia. Praeferrem, si per libros liceret, *evocatis*. Supra c. 20, 15. *Accitique edicto domini ad res suas noscendas.* DUK. *Interanam* Harlej. *Interanniam* Portug. *Interamniam* Gaertn. *Interamnem* Voſſ. ambo, Lovel. 1. 3. et Leid. 2. *Interamna* Hearnii Oxon. N. ac B. *Viceranam* Lovel. 2. *Iterimăniă* Haverk. Deinde *vocatis* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. N. ut censeri poſſit litera *e* a capite vocis excidiſſe propter ultimam literam praecedentis, legendumque eſſe *evocatis*. Mox voeula *et* omittitur in Voſſ. 2. Leid. 1. et Lovel. 2. 3. ac 4.

§. 19. *Negatus honos, et ob amissa*] *honos est* Port. Gaertn. et Haverk. Tum *et* deficit in Voſſ. 2. V. ad 2, 44, 3.

§. 1. *Consul alter Postumius, quia in Samnitibus materia belli deerat*] Per literae ultimae vocis *Consul* cornu linea traducta conspicitur in Lovel. 3. quasi librarius dare voluiſſet *Consulum alter*. V. ad 9, 32, 2. Sed reliqui vulgatum servant. Praeterea praepositio *in* deeſt in solo Hearnii Oxon. L. 1.

In Etruriam traducto exercitu] Omiſſa praepositione *in*, Pall. tres, et Camp. *Etruriam traducto exercitu*. GEBH. Non Rott. non Flor. neuter quoque Voſſ. agnoscunt praepositionem. Nec ego igitur retineo. Florus 3, 10. *Classe comparata Britanniam*

XXXVII. Consul alter Postumius, quia in Samnitibus materia belli deerat, in Etruriam traducto exercitu, primum pervastaverat Volsiniensem agrum: 1
dein cum egressis ad tuendos fines haud procul moenibus ipsorum depugnat. duo millia octingenti Etruscorum caesi: ceteros propinquitas urbis tuta- 2

transit. Tacitus 2. Annal. 54. *TramittereLesbon.* JAC.GRON. Praeter codd. Cl. Gronovio et Gebhardo laudatos praepositionem non agnoscunt etiam Leid. 1. Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. N. B. ac C. Ita supra 8, 24, 17. *Inde Epirum devecta ad Cleopatram uxorem.* 31, 43, 5. *Equites mercede conductos Aegyptum avexit.* 33, 41, 6. *Cyprum nihilominus tendens, paullisper seditione remigum est retentus.* ubi plura videbimus. Tum *transducto* Florent. Voss. 1, Leid. ambo, et Lovel. 1. ac 2. Mox *primo*, pro *primum*, Gaertn. Insuper *Vulsiniensem* Lovel. 4. *Vulsciniensem* Lovel. 2. *Volscinensem* Haverk. et Portug. *Volsimensem* Voss. 2. et Leid. 2. V. ad 5, 31, 5. et mox hoc cap. §. 4.

§. 2. *Deinde cum egressis ad tuendos fines*] *dein* Florent. Leid. 1. et Lovel. 3. V. ad 3, 3, 6. Hinc *tum egressus* Harlej. *cum ingressus* Gaertn. a m. 1. *cum ingressos* a m. 2. *tum egressis* edd. principes. Sed *cum* jam repositum vidi in Mediol. anni 1505.

Duo millia ducenti Etruscorum caesi] *Numerus caesorum apud Volscinios duo millia* etc. Leid. 2. et Lovel. 1. *Numerus caesorum apud Voscinos ad duo millia* etc. Hearnii Oxon. C. qui in cod. B. *Numerus caesorum apud Volscinos duo millia* etc. se invenisse scribit; quod mihi etiam obvium fuit in Portug. Haverk. et Gaertn. [Veith.] quorum Portug. et Hearnii B. mox ignorant voces *Etruscorum caesi.* Sed voces *Numerus caesorum apud Volscinios* ex lemmate marginali in contextum receptas esse patet. Cujus erroris alia exempla v. ad 7, 40, 4. Praeterea *caesi duo ad ccc Etruscorum* Lovel. 3. *duo millia ac CC* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Haverk. *duo millia ac ducenti* Gaertner. et Hearnii Oxon. B. *duo millia CCC* Harlej. *duo millia ad CC* Voss. 2. *duo millia ac CCC* Lovel. 2. *II. a. CCC* Florent. *V. a. CCC* Leid. 1. [*duo millia trecentos* Veith.] *duo millia octingenti* Lovel. 4. quam veram puto scripturam, quia eodem ducunt vestigia optimorum aliorumque codd. *a. CCC* vel *ac CC* praeferentium, in quibus nota numeralis *IↃ* degeneravit in *a*, ut solet. V. hoc lib. ad c. 29, 17. In uno etiam Leid. 1. librarius, *V* pro *II* dans, sollemniter erravit. V. ad 37, 22, 4.

Ceteros propinquitas urbis tutata est] *tutata erat* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *tuta erat* Gaertn. *tuta est* Voss. 2. *Tutus* pro *tuitus* veteres dixisse, docent Doct. Corte ad Sallust. Jug. 74, 3. et Oudendorp. ad Frontini 2. Strateg. 12, 3. Quum tamen, Livium voce *tutus* pro *tuitus* vel *tutatus* alibi usum esse, non meminerim, potius lectionem illam socordiae librariorum adscribo, qui ultimam syllabam τοῦ *tutata* ob prae-

3 ta eſt. In Rusellanum agrum exercitus traductus. ibi non agri tantum vaſtati, sed oppidum etiam expugnatum: capta amplius duo millia hominum, mi-
4 nus duo millia circa muros caesa. Pax tamen cla-

cedentis similitudinem neglexerunt. Alia ejus erroris exempla v. ad 3, 7, 1. 6, 30, 6. et Corte ad Salluſt. Jug. 52, 4. Eodem modo *factita* pro *factitata* dederunt 2, 2, 1. *sustenta* pro *sustentata* c. 34, 5. *mactam* pro *mactatam* 4, 19, 3. *muta* pro *mutata* 9, 23, 1. *objecta* pro *objectata* c. 34, 14. *jacta* pro *jactata* hoc cap. §. 10. *inspecta* pro *inspectata* c. 46, 4. *aptas* pro *aptatas* 21, 27, 8. *irrita* pro *irritata* 32, 3, 2. *capta* pro *captata* 38, 44, 3. His proximum eſt, quod *instaura* exararint pro *instaurata* 5, 16, 11. *antiqua* pro *antiquata* c. 55, 2. *sacra* pro *sacrata* hoc lib. c. 38, 12. *varia* pro *variata* 21, 28, 5. *dura* pro *durata* c. 36, 8. *continua* pro *continuata* 23, 19, 2. *integra* pro *integrata* 28, 15, 10. *aequa* pro *aequata* 29, 2, 10. *accommoda* pro *accommodata* 37, 52, 10. (* *evasta* pro *evastata* 32, 13, 9. *denuncia* pro *denunciata* 24, 37, 11.) Item haec, *nudos* pro *nudatos* 2, 5, 8. *citos* pro *citatos* c. 10, 3. (* 30, 12, 10.) *ostenti* pro *ostentati* 4, 7, 12. *intentum* pro *intentatum* 6, 39, 7. *laetus* pro *laetatus* 23, 33, 3. *publicam* pro *publicatam* 31, 13, 4. *tractu* pro *tractatu* 35, 32, 13. *liberam* pro *liberatam* 36, 17, 13. Nec non haec, *praestita* pro *praestituta* 6, 4, 5. *tum* pro *tutum* 35, 12, 11. *institum* pro *institutum* 39, 13, 14. Quin etiam contrario errore dederunt *desponsata* pro *desponsa* 1, 26, 2. *sollicitatam* pro *sollicitam* 2, 2, 4. *orbata* pro *orba* c. 47, 10. *labefactata* pro *labefacta* 3, 64, 2. *adfectata* pro *adfecta* 5, 10, 9. *infestata* pro *infesta* 10, 46, 9. *vastata* pro *vasta* 23, 30, 7. *excitata* pro *excita* 28, 24, 4. (* *inspectata* pro *inspecta* 34, 62, 16.) *vulgatata* pro *vulgata* 35, 31, 11. *incruentata* pro *incruenta* 37, 16, 12. Non multum hinc differunt *sacratam* pro *sacram* 5, 25, 7. *detractatum* pro *detractum* 6, 6, 7. *nudata* pro *nuda* 8, 27, 6. *quassatas* pro *quassas* 25, 3, 11. (* *exanimata* pro *exanima* c. 26, 10.) *captato* pro *capto* 26, 12, 15. *exercitatum* pro *exercitum* 27, 44, 6. Similiter quoque *statutos* pro *statos* 39, 13, 8. Ceterum ex vitiosa scriptura *tuta erat* vitiosior provenit *tutaverat* in Haverk. V. ad 23, 29, 16.

§. 3. *In Rusellanum agrum exercitus traductus*] *In Rosellanum agrum* Voſſ. 1. Lovel. 1. 3. 4. Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. N. L. 2. B. ac C. *In Rosellanum autem agrum* Harlej. et edd. principes. Primus Aldus recte omisit particulam *autem*; quae eſſe solet ex numero earum, quibus librarii orationem Livianam connectere conati sunt. V. ad 21, 40, 11. *In Rossellanum agrum* Voſſ. 2. et Leid. ambo. *In Roscellanum agrum* Gaertn. *In Rosolanum agrum* Lovel. 2. V. supra hoc lib. c. 4, 5.

Ibi non agri tantum vastati, sed oppidum etiam expugnatum] *vastari* Voſſ. 2. et Lovel. 3. *vestiti* Leid. 1. *ibi non agitatum vestiti* Lovel. 4. Tum *oppugnatum* idem Lovel. 4. V. ad 21, 57, 6. *sed etiam oppidum oppugnatum* Gaertn. *sed etiam oppidum*

najorque, quam bellum in Etruria eo anno fu- parta est. Tres validissimae urbes, Etruriae a, Volsinii, Perusia, Arretium, pacem petiere; estimentis militum frumentoque pacti cum con-

t quoque Portug. et Ha-

a *amplius duo millia ho-* , *minus duo millia* etc. Voces *duo millia homi-* *inus* desunt in Gaertn. a o ob voces *duo millia* re- omissae. V. ad 9, 11, 11. *llia hostium* legunt Hear- niens. L. 2. et C. [Veith.] 3, 37, 11. *amplius II mil'* mpendium est in Lovel. 1. *minus II mil'* similiter el. 2. quod utroque loco eid. 1. hinc *minus duob.* praefert Lovel. 4. Male. plane Liviana est, *minus llia*, pro quam duo millia. 3, 64, 10. *Si qui vos minus lecem tribunos plebei fe-* ubi alia exempla notavi. . c. 45, 14. *Capta minus illia hominum*. c. 46, 12. *duo millia capti*. 21, 61, *ro umquam nix minus r pedes alta jacuit*. 23, *Ut omnis aetatis minus millia civium superes-* 4, 47, 8. *Hispani quoque, minus mille homines*. et me alibi. Notas, quae qua explicandae erant, libra- sciebat, errandi caussam , infra probabo ad 25,

In Etruria eo anno fue- rta est] Vocabula *eo an-* lant a Lovel. 4. sequens ab edd. Rom. anni 1472. . Tum *est* a Voss. 2. *pa- t* legit Gaertn.

validissimae urbes, E- capita, Volsinii, Peru- retium, pacem petiere] *Tres validissimae urbes Etru- riae captae* Voss. ambo, Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Gaertn. et Haverk. *capit* est in Florent. a m. 1. quum *capita* an- tea recte scriptum fuisset. Supra 9, 37, 12. *A Perusia et Cortona et Arretio, quae ferme capita Etruriae populorum ea tempe- state erant, legati.* Vocat Livius *Etruriae capita*, quia fuerunt ex duodecim praecipuis ejus re- gionis urbibus. De Volsiniis id docet Cluver. 2. Ital. ant. 3. p. 557. de Arretio ibid. p. 571. de Perusia p. 576. Sed ex earum nu- mero Arretium et Perusiam ex- cludit Dempster. 4. Etrur. Reg. 8. qui de Volsiniis agit ibid. c. 15. de Arretio l. 5, 7. de Perusia ibid. c. 9. Ceterum *Volsini* Florent. *Vul- sinii* Voss. 1. *Vulsini* Leid. ambo, et Lov. 1. *Vulscini* Lov. 2. *Vulsi- num* Voss. 2. et Lov. 3. *Vulsinium* Lovel. 4. *Vulscinum* Portug. et Haverk. *Volscinum* Gaertn. et Hearnii Oxon. B. qui *Vulscium* invenit in L. 1. V. supra ad §. 1. Tum *Perusium* Gaertn. quomo- do hanc urbem posteriori seculo adpellatam fuisse docet Cluver. l. l. Denique *Aretium* Leid. 2. Portug. Lovel. 1. 2. 3. 4. et Gaert- ner. *Aretinum* Haverk. Sed Hear- ne auctor est, se *Aritium* inve- nisse in Oxon. C. *Arrectium* in margine cod. N. De orthogra- phia hujus urbis v. Cluver. et Dempster. l. l. Viri docti, qui 9, 32, 1. c. 37, 12. 10, 3, 2. et alibi *Aretium* dederant, hic *Arretium* receperunt, quod reliquis locis reposui.

§. 5. *Et, vestimentis militum frumentoque pacti*] Prima vox

sule, ut mitti Romam oratores liceret, inducias in quadraginta annos inpetraverunt. multa praesens quingentûm millium aeris in singulas civitates inpo-
6 sita. Ob hasce res geſtas, consul quum triumphum ab senatu, moris magis cauſſa, quam spe inpetrandi, petiſſet, videretque alios, quod tardius ab urbe
7 exiſſet; alios, quod injuſſu senatus ex Samnio in Etruriam transiſſet, partim suos inimicos, partim collegae amicos, ad solatium aequatae repulsae si-

non adparet in Portug. Gaertn. et Haverk. ut nec ultima in Voſſ. 2. In verbis sequentibus *in undecim annos*, pro *in quadraginta*, legunt edd. Rom. anni 1472. et Parm. Error natus eſt ex adfinitate numeralium notarum *XI* et *XL*. V. ad 39, 20, 7. Tum *receperunt*, pro *inpetraverunt*, Harlej.

Mulcta praesens quingentûm millium aeris in singulas civitates inposita] Pall. tres et Camp. *singulis civitatibus imposita*. GEBH. [*in singulas civitates*] jam Andreas. Tres tamen Pall. et duo Voſſ. et Helm. *aeris singulis civitatibus imposita*. J. FR. GRON. Omnium corruptiſſime hic optimus Leid. 1. *quingentûm militum civitatum inposita*. et Lovel. 4. *quingentûm militum inposita civitati*. At *quingentûm millium aeris civitatibus imposita* Lovel. 2. *quingentûm millium aeris singulis civitatibus imposita*, praeter utrumque Voſſ. Gronovio laudatum, Leid. 2. Lovel. 1. 3. Portug. Gaertn. Haverk. [Veith.] et apud Hearnium Oxon. B. N. ac C. apud quem L. 1. *in singulis civitatibus* praefert. *quingentûm milium aerisingulas civitates inposita* Florent. cujus scriptura erroris fontem indicat: literam nempe τοῦ *aeris* ultimam *s* et praepositionem *in* primum excidiſſe, quod vox sequens a literis *sin* incipiebat: inde autem jam neceſſe fuit, ut *singulas civitates* in *singulis civitatibus* mutaretur. Solus Harlej. et forte etiam Block. unde nihil notatur, vulgatum retinuerunt, quos sequor. *Inponere multam in civitates*, ut *inponere asses vectigales in jugera* apud Livium 31, 13, 7.

§. 6. *Spe inpetrandi petisset, videretque alios, quod tardius ab urbe exisset*] *spe impetrandi cum petisset*, vocula *quum* vel *cum* in praecedentibus deleta, et huc rejecta, Lovel. 4. Tum *videratque* Voſſ. 2. Leid. 1. et Lovel. 3. *vidissetque* Lovel. 4. Deinde *tardius ex urbe exisset* Voſſ. 1. et Lovel. 1. *tardius urbe exisset* Leid. 2. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. B. Sed vulgatum, quod optimi tuentur, rectum eſt. Infra 38, 4, 6. *Neexitus inclusis ab urbe esset*. Et ita *excire ab Roma* 7, 39, 10. *educere ab urbe* 8, 15, 3. ubi etiam turbant codices. V. insuper ad 22, 2, 10. [*ab urbe exissent* Veith.] *ab urbe exivissent* Lovel. 4. V. ad 27, 19, 10. In verbis modo praecedentibus vox

bi quoque negare triumphum: *Non ita,* inquit, *Pa-* 8
tres conscripti, vestrae majestatis meminero, ut me
consulem esse obliviscar. eodem jure imperii, quo
bella gessi, bellis feliciter gestis, Samnio atque Etru-
ria subactis, victoria et pace parta, triumphabo. Ita
senatum reliquit. Inde inter tribunos plebis conten- 9
tio orta: pars interceſſuros, ne novo exemplo trium-
pharet, ajebant; pars auxilio se adversus collegas
triumphanti futuros. Jactata res ad populum eſt: 10

consul abeſt a Leid. 2. sed *ob senatum oris,* pro *ab senatu moris* legit Leid. 1.

§. 7. *Ad solatium aequatae repulsae sibi quoque negari triumphum*] *ad repulsae solatium aequatae repulsae* Leid. 2. et Lovel. 1. *desolatium aequatae repulsae* Lovel. 4. Tum *sibi quoque negari triumphum* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Harlej. [Veith.] et quaedam edd. principum. *sibi quoque negatum iri,* omiſſa voce *triumphum,* Gaertner. *sibi quoque negatum negare triumphum* Haverk. In verbis praecedentibus *aliosque injussu* Lovel. 3. V. ad 2,41,8. *alios, quod jussu* Gaertn. Hinc *in Etruriam exisset,* pro *transisset,* Portug. a m. 1. [*ex Samnio transissent* Veith.]

§. 8. *Vestrae majestatis meminero, ut me consulem esse obliviscar*] *majestatis vestrae meminero* Lovel. 4. Tum *esse me consulem obliviscar* Leid. 2. et Lovel. 1. *me consulem obliviscar esse* Lovel. 2. Sed τὸ *esse* non adparet in Portug. et Haverk. In sequentibus *bella gessi,* transpositis vocibus, Leid. 2. et Lovel. 1. Deinde *gestis* omittitur in Gaertn. et Haverk. Tandem *triumpho,* pro *triumphabo,* Gaertn.

§. 9. *Inde inter tribunos plebis contentio orta*] Prima vox non adparet in Lovel. 2. nec secunda in Voſſ. 2. Utraque per compendium scripta fuerat *Iñ int'*; hinc altera ab altera ob ductuum similitudinem facile intercipi potuit. Deinde *contentio orta est* Harlej. et edd. principes usque ad Aldum, qui τὸ *est,* a reliquis codd. exsulans, ex contextu ejecit. Id contra iterum revocarunt Paris. 1529. mox Frobenius anno 1531. atque inde reliqui usque ad Cl. Jac. Gronovium, qui denuo delevit. Erraſſe autem videtur Cl. Hearne, notans τὸ *est* non inveniri in edd. Aleriens. et Sigon. Certe in Sigoniana exſtare vidi. Poſſes *Inde, inter tribunos plebis contentione orta, pars intercessuros.* Sed Gronovianam lectionem sequor, nisi quod poſt vocem *orta* recipiam majorem diſtinctionem, ut eſt in antiquioribus edd. quum in plerisque recentioribus sit minima.

Pars intercessuros, ne novo exemplo triumpharet, ajebant] *et ne novo exemplo* Voſſ. 2. et Lovel. 3. Tum *ajebat* Voſſ. uter-

sule, ut mitti Romam oratores liceret, inducias in quadraginta annos inpetraverunt. multa praesens quingentûm millium aeris in singulas civitates inpo-
6 sita. Ob hasce res gestas, consul quum triumphum ab senatu, moris magis caussa, quam spe inpetrandi, petisset, videretque alios, quod tardius ab urbe
7 exisset; alios, quod injussu senatus ex Samnio in Etruriam transisset, partim suos inimicos, partim collegae amicos, ad solatium aequatae repulsae si-

non adparet in Portug. Gaertn. et Haverk. ut nec ultima in Voss. 2. In verbis sequentibus *in undecim annos*, pro *in quadraginta*, legunt edd. Rom. anni 1472. et Parm. Error natus est ex adfinitate numeralium notarum *XI* et *XL*. V. ad 39, 20, 7. Tum *receperunt*, pro *inpetraverunt*, Harlej.

Mulcta praesens quingentûm millium aeris in singulas civitates inposita] Pall. tres et Camp. *singulis civitatibus imposita*. GEBH. [*in singulas civitates*] jam Andreas. Tres tamen Pall. et duo Voss. et Helm. *aeris singulis civitatibus imposita*. J. FR. GRON. Omnium corruptissime hic optimus Leid. 1. *quingentûm militum civitatum inposita* et Lovel. 4. *quingentûm militum inposita civitati*. At *quingentûm millium aeris civitatibus imposita* Lovel. 2. *quingentûm millium aeris singulis civitatibus imposita*, praeter utrumque Voss. Gronovio laudatum, Leid. 2. Lovel. 1. 3. Portug. Gaertn. Haverk. [Veith.] et apud Hearnium Oxon. B. N. ac C. apud quem L. 1. *in singulis civitatibus* praefert. *quingentûm milium aerisingulas civitates inposita* Florent. cujus scriptura erroris fontem indicat: literam nempe τοῦ *aeris* ultimam *s* et praepositionem *in* primum excidisse, quod vox sequens a literis *sin* incipiebat: inde autem jam necesse fuit, ut *singulas civitates* in *singulis civitatibus* mutaretur. Solus Harlej. et forte etiam Klock. unde nihil notatur, vulgatum retinuerunt, quos sequor. *Inponere multam in civitates*, ut *inponere asses vectigales in jugera* apud Livium 31, 13, 7.

§. 6. *Spe inpetrandi petisset, videretque alios, quod tardius ab urbe exisset*] *spe impetrandi cum petisset*, vocula *quum* vel *cum* in praecedentibus deleta, et huc rejecta, Lovel. 4. Tum *videratque* Voss. 2. Leid. 1. et Lovel. 3. *vidissetque* Lovel. 4. Deinde *tardius ex urbe exisset* Voss. 1. et Lovel. 1. *tardius urbe exisset* Leid. 2. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. B. Sed vulgatum, quod optimi tuentur, rectum est. Infra 38, 4, 6. *Ne exitus inclusis ab urbe esset*. Et ita *excire ab Roma* 7, 39, 10. *educere ab urbe* 8, 15, 3. ubi etiam turbant codices. V. insuper ad 22, 2, 10. [*ab urbe exissent* Veith.] *ab urbe exivissent* Lovel. 4. V. ad 27, 19, 10. In verbis modo praecedentibus vox

[uoque negare triumphum: *Non ita,* inquit, *Pa-* 8
conscripti, vestrae majestatis meminero, ut me
ulem esse obliviscar. eodem jure imperii, quo
i gessi, bellis feliciter gestis, Samnio atque Etru-
subactis, victoria et pace parta, triumphabo. Ita
tum reliquit. Inde inter tribunos plebis conten- 9
rta: pars intercessuros, ne novo exemplo trium-
ret, ajebant; pars auxilio se adversus collegas
nphanti futuros. Jactata res ad populum est: 10

ul abest a Leid. 2. sed *ob se-m oris,* pro *ab senatu mo-* egit Leid. 1.

7. *Ad solatium aequatae* [*lsae sibi quoque negari tri-hum*] *ad repulsae solatium* *atae repulsae* Leid. 2. et Lo-1. *desolatium aequatae re-ze* Lovel. 4. Tum *sibi quo-negari triumphum* Voss. 1. 2. Lovel. 1. Harlej. [Veith.] aedam edd. principum. *sibi ue negatum iri,* omissa vo-*riumphum,* Gaertner. *sibi ue negatum negare trium-n* Haverk. In verbis praece-ibus *aliosque injussu* Lovel. ad 2, 41, 8. *alios, quod jus-*aertn. Hinc *in Etruriam ex-*, pro *transisset,* Portug. a [*ex Samnio transissent* h.]

8. *Vestrae majestatis me-ero, ut me consulem esse iscar*] *majestatis vestrae iinero* Lovel. 4. Tum *esse onsulem obliviscar* Leid. 2. vel. 1. *me consulem obli-r esse* Lovel. 2. Sed *τὸ es-*on adparet in Portug. et Ha-. In sequentibus *bella ges-*ranspositis vocibus, Leid. 2. vel. 1. Deinde *gestis* omit-in Gaertn. et Haverk. Tan-dem *triumpho,* pro *triumphabo,* Gaertn.

§. 9. *Inde inter tribunos plebis contentio orta*] Prima vox non adparet in Lovel. 2. nec secunda in Voss. 2. Utraque per compendium scripta fuerat *Iñ int'*; hinc altera ab altera ob ductuum similitudinem facile intercipi potuit. Deinde *contentio orta est* Harlej. et edd. principes usque ad Aldum, qui *τὸ est*, a reliquis codd. exsulans, ex contextu ejecit. Id contra iterum revocarunt Paris. 1529. mox Frobenius anno 1531. atque inde reliqui usque ad Cl. Jac. Gronovium, qui denuo delevit. Errasse autem videtur Cl. Hearne, notans *τὸ est* non inveniri in edd. Aleriens. et Sigon. Certe in Sigoniana exstare vidi. Posses *Inde, inter tribunos plebis contentione orta, pars intercessuros.* Sed Gronovianam lectionem sequor, nisi quod post vocem *orta* recipiam majorem distinctionem, ut est in antiquioribus edd. quum in plerisque recentioribus sit minima.

Pars intercessuros, ne novo exemplo triumpharet, ajebant] *et ne novo exemplo* Voss. 2. et Lovel. 3. Tum *ajebat* Voss. uter-

vocatusque eo consul, quum M. Horatium, L. Valerium consules, C. Marcium Rutilum nuper, patrem ejus, qui tunc censor eſſet, non ex auctoritate senatus, sed juſſu populi triumphaſſe diceret;
11 adjiciebat, *se quoque laturum fuisse ad populum, ni sciret, mancipia nobilium tribunos plebis legem inpedituros: voluntatem sibi ac favorem consentien-*

que, Leid. uterque, Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. N. L. 2. B. ac C. Male. *pars ajebant* inluſtravimus ad 5, 38, 5. Mox *collegam*, pro *collegas*, Lovel. 2.

§. 10. *Jactata res ad populum est*] *Jacta res* Pall. duo. GEBH. Non aliter etiam Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 3. et Hearnii Oxon. N. errore etiam alibi commiſſo. V. ad 3, 10, 3. 5, 48, 4. 38, 25, 5. (* 28, 9, 18.) et alibi. Similia v. supra hoc cap. ad §. 2. *Lata res* Voſſ. 1. Lovel. 2. 4. et Hearnii C. Male. Vocem *jactare* eo sensu, quo hic accipi debet, inluſtravit Gronov. infra loco laud. 38, 25, 5. Tum *ad oppidum est* inepto Voſſ. 2. *est ad populum* Harlej. et edd. Aldo priores.

Quum L. Horatium, M. Valerium consules] Legendum *M. Horatium, L. Valerium consules* ex l. 3. anno cccvi. [c. 55. et seqq.] GLAR. *M. Horatium, L. Valerium.* Fuerunt enim anno ccciii. ab urbe condita. Livius, Dionys. Caſſiod. SIG. Dubium non eſt, quin recte emendarint Glareanus et Sigonius. Nihilominus *L. Horatium, M. Valerium consules* servant omnes Mſti, nisi quod tres poſtremae voces desint in Leid. 2. et Lovel. 1. atque *et cum eo L. Horatius, M. Valerius* praeferat Lovel. 4. a m. 1. in quo poſtea *Horatium* et *Valerium* emendavit manus altera. Praeterea *et tum* Voſſ. 1. Leid. 1. Lovel. 2. 3. Portug. et Gaertn. *et tum* Haverk.

C. Marcium Rutilum nuper, patrem ejus, qui tunc censor esset] *Gaium. ma. maritium. Rutilium* Pall. duo. GEBH. Ita et Voſſ. 2. et Lov. 3. *Gaiũ Mam'cinũ Rutilium nuper patrem* Lovel. 2. *Gaiũ Marmaritium Rutilium nuper patrem* Leid. 1. et Lovel. 4. a m. 2. qui *C. Marmaritius Rutilius nuper pater* habuerat a m. 1. *C. Marium Rutilium nuper patrem* Gaertn. *Gaium Rutilium nuper patrem* Leid. 2. et Lovel. 1. *Rutilium* reliqui codd. et edd. usque ad Sigonium, qui recte edidit *Rutilum*. V. ad 7, 17, 6. Deinde *qui tum censor esset* Lovel. 4. Gaertn. et Portug. V. ad 2, 12, 15. *qui tñ censor esset* Haverk. *qui tunc censor erat* Hearnii Oxon. N. Mox praepositionem *ex* ignorant Portug. et Haverk.

§. 11. *Ni sciret, mancipia nobilium tribunos plebis legem inpedituros*] *nescire se M. Attilium T. Volumnium tr^o^ pl plebis* prodigiose corruptus Lovel. 1. *nesciret M. concipia nobilium tribunos plebis* Voſſ. 2. et Lovel. 3. *nesciret*, pro *ni sciret*, etiam Lovel. 4. Non diſſimili errore *ne scirem* et *nescirem* commutari, supra vidimus ad 2, 45, 12.

tis populi pro omnibus jussis esse, ac futura. Posteroque die auxilio tribunorum plebis trium, adversus intercessionem septem tribunorum et consensum senatus, celebrante populo diem, triumphavit. 12
Et hujus anni parum constans memoria est. Postumium, auctor est Claudius, in Samnio captis aliquot urbibus, in Apulia fusum fugatumque, saucium ip- 13

Tum *legem* abest a Gaertn. et Lovel. 4. Paullo ante *Adjiciebat quoque se*, ordine mutato, Portug. Gaertn. et Haverk. *Tò se* neglegit scriba Leid. 2.

Voluntatem sibi ac favorem consentientis populi pro omnibus jussis affutura] Antiqua lectio *pro omnibus jussis esse ac futuram*. GELEN. *pro omnibus jussisse se ac futurum* Lovel. 2. *pro omnibus jussisse ac futuram* Voss. 2. *pro omnibus jussisse ac futurum* Lovel. 3. *pro omnibus jussisse ac futuro* Lovel. 4. *pro omnibus jussisse ac futura* Leid. 1. *pro omnibus jussis esse affuturum* Portug. *pro omnibus jussis adfuturam* Harlej. *pro omnibus jussis affutura* Oxon. N. in margine et ed. Aler. apud Hearnium. *pro omnibus jussis esse ac futurum* Gaertn. et Haverk. *pro omnibus jussis esse ac futura* Florent. Leid. 2. et Lovel. 1. Gelenii lectionem non damno; ut *futuram* referatur ad nomen remotius *voluntatem*. Ita 5, 25, 6. *Urbs et ager, quae et ipsa voto continetur.* Ferri etiam posset *futurum*, ut respiceret proximum *favorem*. Auctoritas tamen codicum *futura* praeferentium efficit, ut eam lectionem malim. *Voluntatem ac favorem futura*, ut 4, 57, 6. *Quam gratia atque honos opportuniora interdum non cupientibus essent.* ubi v. alia. Ceterum *favorem conscientem populi* Lov. 2. *favorem consentiens populi* Voss. 2. *factiorem consentiens populi* Lovel. 3. *factionem consentiens populi* Lovel. 4. *favorem populi consentientis* Port. Gaertner. et Haverk.

§. 12. *Posteroque die auxilio tribunorum plebis trium*] *Postero die* Gaertn. et edd. ante Frobenianam anni 1535. Sed vox *die* deficit in Voss. 2. Tum *tribunorum plebis auxilio trium* Portug. Gaertn. et Haverk. Neque aliter Leid. 1. et Lovel. 1. nisi quod insuper omittant vocem *trium*. Mox *ex consensu*, pro *et consensum*, Lovel. 4. contra sententiam Livii.

§. 13. *Postumium, auctor est Claudius, in Samnio captis aliquot urbibus*] *Postumium auctorem Claudius* Leid. 2. et Lovel. 4. Sed per compendium scriptum fuerat *auctor ē*, quod facile depravari potuit in *auctorē*. Non dissimili modo *intercessiōe*, sive *intercessione*, datum erat pro *intercessio ē*, sive *intercessio est*. V. supra ad 9, 8, 13. *idē*, sive *idem*, pro *id ē*, sive *id est*. V. ad 10, 8. 10. (* 36, 7, 16.) Deinde *urbibus aliquot* Portug. Gaertn. et Haverk. qui iidem etiam paullo ante legunt *constans est memoria*.

In Apulia fusum fugatumque, saucium ipsum] *in Apuliam*

sum cum paucis Luceriam compulsum: ab Atilio
14 in Etruria res geſtas, eumque triumphaſſe. Fabius, ambo consules in Samnio et ad Luceriam res geſſiſse, scribit, traductumque in Etruriam exercitum, (sed ab utro consule non adjecit) et ad Luceriam utrim-

Voſſ. ambo, Leid. ambo, Lov. 1. 3. 4. Harlej. Hearnii Oxon. N. et edd. vett. pro quo *in Apulia* reposuit Ascensius anno 1513. Tum *saucium esse ipsum* Voſſ. 2. Leid. 1. et Lovel. 2. 3. ac 4. *saucium*, omisso τῷ *ipsum*, Gaertn. In sequentibus *Luceria compulsum*, pro *Luceriam*, Leid. 2. et Lovel. 1.

Ab Atilio in Etruria res gestas, eumque triumphasse] Faſti utrumque. V. Pighium ad Ann. urbis CCCCLIX. et Perizon. Animadv. Hiſt. c. 6. p. 216. DUK. *res gestas in Etruria* Haverk. *in Etruriam res gestas* Gaertn. Quod dictum eſſe poſſet, quemadmodum *bellum in Italiam*: de quo v. ad Epit. Liv. 21.

§. 14. *Ambos consules in Samnio et ad Luceriam res gessisse, scribit*] *ambo consules* Florent. Quamvis autem reliqui nihil mutent, ejus tamen auctoritati cedendum, et lectionem hanc recipiendam censui, quod saepe Livius *ambo* et *duo* casu quarto genere masculino dicere solitus fuerit. V. infra ad 35, 21, 5. Deinde *in Samnio et Luceriam* Lovel. 1. *in Samnio et Luceria* Leid. 2. Tum *scripsit* Leid. 2. Portug. Gaertn. et Haverk. Mox *traductum in Etruriam*, pro *traductumque*, Harlej. *traductum in Etruria* Haverk. et *ab utroque consule*, pro *ab utro*, Harlej. V. ad 8, 6, 13.

§. 15. *Inque ea pugna Jovis Statoris aedem votam, ut Romulus ante voverat*] *in qua pugna* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. N. ac B. *in eaque pugna* Harlej. et edd. Aldina vetuſtiores. Deinde *notam* et *noverat* Lovel. 3. *Notus* et *Votus* in Mſtis confundi, vidimus ad 5, 13, 7. Similiter autem librarii etiam confuderunt verba *novi* et *vovi*. Exempla exſtant 5, 23, 8. 9, 43, 25 et alibi. *vocaverat* eſt in Haverk.

Sed fanum tantum, id est locus, templo effatus, jam sacratus fuerat] Lib. meus: *id est locus templo jam sacratus fuerat.* recte, si abjicias gloſſema, *id est locus templo jam sacratus.* Feſtus in *Sistere fana.* et Varro 5. de LL. [p. 54.] KLOCK. in tom. 1. Syll. Epiſt. quas Cel. Burm. edidit p. 393. Variat hic locus in libris, qua manu exaratis, qua cusis. Pal. pr. *primus locus temploe ffatus sacratus fuerat.* sec. *sed tantum idem locus templo factus fuerat.* ad marginem adscriptum oſtendit: *sed fanum tantum, id est, locus templo effatu sacratus fuerat.* tert. *locus temporis effatus sacratus fuerat.* Haec MSS. Veteres editiones vero, et in his Andreae, *sed fanum tantum, id est locum templo effatus fuerat.* Campani dein *sed fanum tantum, id est locus templo jam sacratus effatus fuerat.* GEBH. Aliter Ovidius 6. Faſt. 793.

rimque multos occisos. inque ea pugna Jovis Sta- 15
ris aedem votam, ut Romulus ante voverat: sed
num tantum, id eſt locus, templo effatus, sacra-
s fuerat. Ceterum, hoc demum anno ut aedem 16
am fieri senatus juberet, bis ejusdem voti damna-
respublica in religionem venit.

empus idem Stator aedis ha-
bet, quam Romulus olim
Ante Palatini condidit ora
jugi.

Donatum 2. Romae vet. et nov.
et Nardinum 4. Rom. vet. 13.
R. *sed fanum tantum, id*
locus templo jam sacratus
tus fuerat, transpositis so-
vocabulis, Florent. Harlej.
dd. Tarvisinae, ac quaedam
e. *sed fanum tantum, id*
locus, templo effatus, sa-
tus fuerat, una vocula omis-
Leid. 1. Lovel. 4. Voſſ. 2. et
rnii Oxon. B. *sed fanum tan-*
, id est locus templo effa-
fuerat Voſſ. 1. Lovel. 1. a m. 1.
cum emendatur a m. altera)
rnii Oxon. N. et ed. Rom. an.
1472. *sed fanum tantum lo-*
templo effossus sacratus fu-
t Lovel. 2. *sed fanum tantum*
m locus templo effatus sacra-
fuerat Lovel. 3. *sed fanum*
tum idem locum templo effa-
fuerat Leid. 2. Scriptum fu-
t per compendia *id ē*, sive
est, quod nullo negotio muta-
potuit in *idē*, sive *idem*. V.
. 13. *sed tantum idem locus*
plo effatus sacratus fuerat
rtn. et apud Doujat. unus Col-
t. *sed tamen idem locus tem-*
effatus sacratus fuerat Por-
et, auctore Doujatio, Mem-
n. ubi *tm̄*, sive *tantum*, per-
am mutatur in *tñ*, sive *ta-*
n. V. ad 9, 12, 6. *fanum* au-
ob similitudinem τοῦ *tamen*
idit. *sed tamen id locus tem-*

plo factus fuerat Haverk. A vulgato non recedo, nisi quod voculam *jam*, vix in uno vel altero obviam, expunxerim.

§. 16. *Bis ejusdem voti damnata respublica*] Nemo, credo, umquam sic eſt Latine locutus: *respublica venit in religionem, damnatus voti venit in religionem, ut hoc faceret.* Exemplo ab uno disce, ut soleat Livius loqui. 22. [33, 7.] *In religionem etiam venit, aedem Concordiae, quam per seditionem militarem biennio ante L. Manlius praetor in Gallia vovisset, locatam ad id tempus non esse.* Scribendum igitur, *bis ejusdem voti damnata republica.* Nempe poſtquam jam bis respublica voto Jovi Statori facto servata erat, visum eſt senatui ad religionem pertinere, ut juſta aedes tam facili Deo conderetur. J. FR. GRON. Cicero 2. de Nat. Deor. 4. *Gracchus quum comitia nihilominus perfecisset, remque illam in religionem venisse populo sentiret, ad senatum retulit.* DUK. Emendatio Gronovii facillima eſt, si velimus per siglas scriptum fuiſſe *voti damnata R. P.* idque a librariis non intellectum fuiſſe. Alia exempla v. ad 5, 49, 9. (* 25, 6, 3.) 26, 35, 5. 39, 16, 3. Quum tamen in vulgatum conspirent omnes codd. et Cel. Dukerus ex Cic. laudarit *res venit in religionem*, non video, cur vulgatum ferri nequeat, modo junctim capiamus *respublica damnata voti venit in religionem.*

1 XXXVIII. Sequitur hunc annum et consul insi-
gnis L. Papirius Cursor, qua paterna gloria, qua
sua, et bellum ingens victoriaque, quantam de Sam-
nitibus nemo ad eam diem, praeter L. Papirium
2 patrem consulis, pepererat: et forte eodem conatu

§. 1. *Qua paterna gloria, qua sua*] *tam paterna gloria, quam sua* Voſſ. 2. Lovel. 3. 4. Hearnii Oxon. N. in margine, et non paucae edd. vett. *tum paterna gloria, tum sua* Lovel. 2. Nihil muto. Supra 2, 35, 4. *Usique sunt qua suis quisque, qua totius ordinis viribus.* ubi etiam turbant codd. c. 45, 3. *Ut nihil movebant, qua consules ipsos, qua exercitum increpando.* ubi v. Gebhard. Particulas has inluſtraverat etiam Gronov. in priori ed. notarum Livii ad 35, 23, 2. sed ea poſtea transtulit in 3. Obs. 12. V. etiam Cl. Cortium ad Plinii 6. ep. 28, 1. 9. ep. 2, 2. Rittersh. ad Plinii 10. ep. 18, 2. Periz. ad Valer. Max. 2, 1. in princ. Torren. ad 4, 7, 7. et viros doctos ad eumdem Val. 4, 9, 14. In praecedentibus voces *consul insignis* neglectae erant a librario Gaertn.

De Samnitibus nemo ad eam diem, praeter L. Papirium patrem consulem, pepererat] Cl. Puteanus notaverat in Fulvii cod. *patrem cos.* id quod explicare malebat *patrem consulis.* Etsi enim Samnites a L. Papirio consule (fuit autem quinquies) saepe proelio victi sint; tamen illa nobilis victoria propter arma eorum auro argentoque insignia, quam respicit hic Livius, parta eſt ab eodem dictatore anno U. C. CCCCXLIV. Sic ille. Mihi autem vetuſtios libros adhibenti paruit, hoc vitium eſſe admodum recens: nam Juntas, Gryphius, Curio *cos.* ut Fulvii liber. at Andreas, Tarvisin. Venet. Beccar. Parisiensis cum Ascensii, tum Saveterii, Moguntini plane, *patrem consulis.* J. FR. GRON. *consul* per compendium Lovel. 2. *consul*, compendii nota omiſſa, Leid. ambo, Gaertn. et Haverk. ut sit. *nemo consul praeter L. Papirium patrem.* Verum, ut jam Putean. apud Gronovium observavit, praecipuam de Samnitibus victoriam Papirius non consul, sed dictator reportavit. *cons.* Lovel. 1. et 4. *cos.* ante Juntam jam Aldus dedit. *consulem* vero primus Sigonius, et inde Gruterus in ultima editione, quum Aldo priores legant *consulis*, quod in multis etiam meorum codd. supereſt, et in Memmiano legi Doujatius teſtatur. Et id probat etiam Doct. Oudend. ad Front. 2. Strateg. 4, 1. Infra c. 46, 7. de noſtro Papirio: *Aedem Quirini ab Dictatore patre votam filius consul dedicavit.* Et ita de Fabio 24, 45, 4. *Consulis pater Fabius.* et contra 8, 7, 1. *T. Manlius consulis filius supra castra hostium cum suis turmalibus evasit.* 24, 9, 4. *Q. Fabius consulis filius.* c. 12, 6. *Q. Fabium propraetorem (is filius consulis erat) Luceriam Graccho succedere jubet.* et c. 43, 5. *Q. Fabius Maximus consulis filius.* De cauſſa erroris v. ad 10, 10, 2. Ceterum *de Samniti* Leid. 2. et Lovel. 1. Tum *ad diem*, omiſſa media voce, Voſſ. 2. *ad eum diem* Lovel. 1. *ad eam diem de Samnitibus nemo*, in alium ordinem congeſtis vocabulis, Lovel. 4.

§. 2. *Eodem conatu adparatuque omni opulentia insignium*

ıtuque omni opulentia insignium armorum bel-
ıdornaverant: et Deorum etiam adhibuerant
ritu quodam sacramenti vetusto velut initiatis
ıus, delectu per omne Samnium habito nova
ut, qui juniorum non conveniſſet ad impera- 3

m] *conatu adparatu*, co-
iſſa, Portug. omittitur et
ni in Lovel. 4. sed relicta
omnia opulentia insigni
. *omni opulentia insi-*
morum Gaertn. *omni o-*
t insignum armorum
et Haverk.

es Deorum etiam adhi-
] Pall. pr. ac tert. *opes*
eorum adhibuerant.sec.
um etiam opes adhibu-
Vetuſtae duae editiones
um etiam adhibuerant
EBH. Cl. Gronov. edidit
um etiam adhibuerant
ıui ordo verborum non
supereſt in vetuſtioribus
rum etiam in Harlej. et
. nisi quod hic praeferat
runt. sed *et Deorum et-*
es adhibuerant legunt
eid. 2. Lov. 1. Port. et Ha-
Deorum opes etiam ad-
nt Gaertn. *opes etiam*
adhibuerant, exsulan-
a vocula *et*, Lovel. 2. et
um etiam opes adhibue-
oſſ. 2. *et Deorum etiam*
rant, sine voce *opes*,
Lovel. 2. et Hearnii Oxon.
et C. *Opes* hic notat au-
Supra 7, 28, 4. *Deorum*
opes adhibendas ratus,
sam dimicationem ae-
noni Monetae vovit. V.
ii Animadv. Hiſt. c. 7. p.
ox *ritu quodam sacra-*
etusto, pro *sacramenti*,
Tum *vitiatis militibus*,
iatis Leid. 2. et Lovel. 1.

tu per omne Samnium
nova lege] *dilectu* Flo-
rent. et Leid. 1. V. ad 37, 51, 7.
Hinc *per omnem Samnium* Har-
lej. et Lovel. 1. a m. 1. *per om-*
nium Samnium Haverk. Tum
habita nova lege idem Haverk.
V. ad 6, 3, 8.

§. 3. *Qui juniorum non con-*
venisset ad imperatorium edi-
ctum, quique injussu abisset]
non venisset ad imperatorem,
quique edd. Rom. anni 1472. et
Parm. *non convenisset ad im-*
peratorem, quique Harlej. et edd.
prioribus aetate proximae, us-
que dum Aldus subſtitueret *non*
convenisset ad imperatorum e-
dictum, quique. quod etiam su-
pereſt in Florent. Voſſ. 2. Leid.
utroque, (nisi quod eorum po-
ſterior habeat *convenissent*) Lo-
vel. 1. 2. 3. 4. Gaertn. Haverk. et
Hearnii Oxon. B. et C. *non con-*
venisset ad imperatum edi-
ctum, quique Portug. Tandem
non convenisset ad imperatori-
um edictum, quique vulgavit
Froben. anno 1535. idque in
Voſſ. 1. unde nihil notatur, su-
perfuiſſe videtur. Quamvis au-
tem plerorumque codd. lectio
ad imperatorum edictum ſtabi-
liri poſſe videatur loco Livii su-
pra 3, 20, 3. *Conventuros se jus-*
su consulis, nec injussu abitu-
ros, vulgatum tamen, quod Fro-
benius reſtituit, *ad imperatori-*
um edictum praeferendum puto,
quod lectio illa eruditior sit,
quam ut a librariis profecta eſſe
censeri poſſit, qui *imperatorum*
dederunt, quoniam *injussu* ab-
solute positum ipsis displicuerit;
quod tamen Livio familiare eſt.

torium edictum, quique injuſſu abiſſet, caput Jovi
4 sacratum eſſet. Tum exercitus omnis Aquiloniam
eſt indictus. ad quadraginta millia militum, quod
5 roboris in Samnio erat, convenerunt. Ibi mediis
fere caſtris locus eſt conseptus cratibus pluteisque,
et linteis contectus, patens ducentos maxime pedes
6 in omnes pariter partes. Ibi ex libro vetere linteo

V. ad 7, 12, 12. *imperatorum* autem datum eſt pro *imperatorium*, quemadmodum saepe commutantur *gladiatorum* et *gladiatorium*. V. Cel. Burm. ad Suet. Caes. 10. 31. et ad Tiber. 7. (* Epit. Liv. 28. 28, 21, 1.) Praeterea *abiisset* Portug. Gaertn. et Haverk. V. supra hoc lib. c. 36, 3.

Caput Jovi sacratum erat] Vet. lib. *sacratum esset.* SIG. *sacratum esset* margo Pal. sec. qualem lectionem inventam inseruit editionibus poſterioribus Sigonius: vetuſtiſſima cum Pall. tribus habet *erat*, Campani *caput Jovi sacratum etc.* GEBH. *erat* servant omnes mei, nisi quod unus Voſſ. 1. unde nihil notatur, *esset* habuiſſe videatur: quod verum eſt. Insuper *caput Jovis sacratum* Leid. 1. Sed ultima litera τοῦ *Jovis* adhaesit voci ob primam sequentis, unde repetita eſt. V. ad 28, 25, 2. *caput Jovi sacramentum* Voſſ. 1, Leid. 2. et Lovel. 1.

§. 4. *Exercitus omnis Aquiloniam est indictus*] Vox *omnis* deficit in Leid. 2. et Lovel. 1. Tum *Aquilonia* eſt in Portug. et Haverk. Deinde *est inductus* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Gaertn. et Hearnii Oxon. L. 2. et N. in cujus poſtremi margine recte emendatur *indictus*. Saepius ita peccarunt librarii. V. ad 2, 38, 5. 4, 25, 9. 6, 12, 1. c. 26, 4. c. 39, 10. 9, 42, 11. 40, 41, 4. (ubi ipsam locutionem inluſtravimus) et viros doctos ad Suet. Aug. 23.

Ad quadraginta millia militum, quod roboris in Samnio erat] *ad LX. millia* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 4. et Hearnii Oxon. N. *ad sexaginta millia* edd. Rom. anni 1472. et Parm. Ita in Livio etiam nunc peccari infra 21, 39, 3. exiſtimat Gronov. ad eum locum. (* v. etiam ad 36, 40, 12.) Tum *quod in Samnio roboris erat* Lovel. 4.

§. 5. *Mediis fere castris locus est conseptus cratibus*] *locus est conspectus crateis* Haverk. *locus conspectus est cratibus* Lovel. 4. *locus conseptus est cratibus* Voſſ. 2. et Lovel. 3. [*conseptus cum cratibus* Veith.] Mox *pluteisque linteis contectus* edd. Rom. anni 1472. et Parm. *pluteisque et linteisque contectus* Lovel. 2. *plateisque et linteis est confectus* Voſſ. 2. a m. 1. V. mox ad §. 8. at illud *est* in Voſſ. 2. delet manus altera.

Patens ducentos maxime pedes in omnes pariter partes] *patens ccc maxime pedes* Lovel. 2. *patens ad ducentos maxime pedes* Portug. *patens ducentos ad maxime pedes* Gaertn. et Haverk. *patens ducentos maxime pedites* Voſſ. 2. Insuper vox *pariter* exsulat a Lovel. 3. 4. et Voſſ. 2. [Veith.]

› sacrificatum, sacerdote Ovio Pactio quodam, ine magno natu, qui se id sacrum petere adfirat ex vetusta Samnitium religione; qua quonusi majores eorum fuissent, quum adimendae iscis Capuae clandestinum cepissent consilium. rificio perfecto, per viatorem imperator adciri 7
ebat nobilissimum quemque genere factisque.

6. *Ibi ex libro vetere linteo sacrificatum, sacerdote*] *lecto* vide utrum ad *libro*, ad *sacerdote* referendum. terea qualis haec composi- GLAR. Sunt, qui ambigant, ad librum, an ad sacerdo- referendum sit. Mihi non abium, quin ad librum re- ur: hic enim est sensus. In nteis contecto loco ex vete- bri lintei lectione sacrifica- est, Ovio Paccio quodam sa- ote rem divinam faciente. *libro veterum linteo lecto* 4. sed ultimam vocem *lecto* agnoscit Hearnii Oxon. L. 1.

acerdote Ovio Paccio quo-, *homine magno natu*] rupte Pall. duo *Obvio Patrio*. *obvio A. Pactio*. Andreae *A. Paccio*. Campan. *Ovio Pa-* GEBH. *A. Pactio* edd. Rom. 1472. et Parm. *Obvio A-o Paccio* Voss. 1. *Obvio A-o Pactio* Leid. 2. et Lovel. 1. *io Aulo Pactio* Haverk. *Ob-Avulo Patrio* Hearnii Oxon. Et ita etiam ejus N. nisi quod em *Patrio* non agnoscat. *Ob-Patrio* ejusdem L. 1. *Ovio rio* L. 2. *Obvio Patricio* Lo-3. *Obvio Pactio* Voss. 2. et rtn. *Ovio Pactio* Florent. Lo-4. et Portug. Quam lectio- admisi. De nomine *Ovius* d 9, 7, 2. *Vibius* autem *et tius fratres longe nobilissi-entis Bruttiorum* memoran-tur 27, 15, 3. Deinde *quodam honore magnatu* Leid. 2. *quodam honore magno natu* Lovel. 1. *homine quodam magno natu* Portug. *quodam homine maximo natu* Gaertn. Sed *magno natu* passim obcurrit. ut 2, 8, 4. c. 23, 3. et c. 40, 2. 3, 58, 1. et c. 71, 3. 5, 34, 3. 21, 34, 2. 26, 49, 11. et alibi. Vocem *quodam* omittunt Florent. et Lovel. 4. Mox *patriae*, pro *petere*, Haverk. et Hearnii Oxon. N. in cujus tamen posterioris margine *petere* recte emendatur.

Qua quondam usi majores eorum fuissent, quum adimendae Etruscis Capuae] *qua quondam* nisi Lov. 3. Hinc *adnuendae Etruscis Capuae* Gaertn. *aliunde Etruscis Capuae* Lov. 4. *adimendi Etrusci Capuae* Voss. 2. et Lov. 3.

§. 7. *Sacrificio perfecto, per viatorem imperator adciri jubebat*] *Sacrificio peracto* Lovel. 4. Utrumque in usu fuit Livio. Et quidem alterum 23, 11, 1. *Ita rebus divinis peractis, tum de bello reque de publica dictator retulit*. 40, 6, 5. *Mos erat, lustrationis sacro peracto exercitum decurrere*. Alterum 22, 1, 6. *Latinis feriis actis, sacrificio in monte perfecto, votis rite in Capitolio nuncupatis*. et 23, 14, 2. *Rebus divinis perfectis, latoque, ut solet, ad populum, ut equum escendere liceret*. De-

8 singuli introducebantur. Erat quum alius adparatus sacri, qui perfundere religione animum poſſet; tum in loco circa omni contecto arae in medio, victimaeque circa caesae, et circumſtantes centuriones
9 ſtrictis gladiis. Admovebatur altaribus miles, ma-

inde *accersiri jubebat* Lovel. 4. In verbis sequentibus vox *quemque* omittitur in Lovel. 1.

§. 8. *Erat quum alius adpatus sacri, qui perfundere religione animum posset; tum in loco*] *tum alius adparatus* etc. *cum in loco*, particulis trajectis, Lovel. 2. *tum alius adparatus* etiam Voſſ. ambo, Leid. 2. Lovel. 3. Hearnii Oxon. L. 2. C. N. et edd. ante Frobenianam anni 1535. V. ad 6, 23, 3. *Erat tamen alius adparatus* Harlej. et Hearnii Oxon. N. in margine. *Erat tñ alius adparatus* Haverk. V. ad 22, 17, 6. *Erat enim alius adparatus* Gaertn. Praeterea *religionem* Leid. 2. et Lovel. 1.

In loco circa omni contecto additae arae in medio, victimaeque circa caesae] *additae* redundat. GELEN. Paullo ante hunc locum linteis contectum dixit. In hoc ergo loco tam undique clauso erant *arae* in medio, vel, ut Feſtus aït [v. *Legio*,] *ara*. SIG. Paucae erant edd. quae exhibebant vocem a Gelenio expunctam, paucae ejus loco legebant *adipe*, quod in Harlej. etiam obcurrit. Hearne autem ex Oxon. N. laudat *omni confecto adipe in medio*, voce *arae* omiſſa. Reliquae edd. vett. vocem ejectam ignorant; quibus favent alii omnes codd. Erroris fontem egregie aperit optimus Florent. cujus librarius pro *arae* dedit *ape*, literis *P.* et *R.* confusis, quae saepiſſime in Mſtis commutari solent. Exempla dabo ad 23, 1, 6. Ex voce *ape*, quae nihil notat, poſtea factum eſt *adipe* in cod. Hearnii, hinc utraque lectione juncta *adipe arae* datum in aliis; ex quo quum sensus commodus non adpareret, id mutatum eſt in *additae arae*: quarum vocum priorem Gelenius induxit: eum autem verum vidiſſe, tot codicum consensus indicat. Insuper *omni in loco circa* alio ordine Portug. Gaertn. et Haverk. quorum primus etiam omisit vocem proximam *contecto*. Sed male. Indicat enim Livius locum, quem *linteis contectum* fuiſſe supra §. 5. dixerat. Quod autem cod. Hearnii *confecto* legat, erranti scribae tribuendum eſt. V. ad eumdem §. 5. Praeterea *victimae circum caesae* Lovel. 2. Sed v. ad 4, 12, 9. et mox §. 11.

§. 9. *Admovebatur altaribus miles, magis ut victima, quam ut sacri particeps*] Perperam in Pall. et in ed. Andreae *Admovebantur altaribus magis*. GEBH. Ita et Voſſ. 2. Leid. 2. Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Haverk. Hearnii Oxonienses, et ed. Rom. anni 1472. quod displicet, tum quia omnia, quae sequuntur, itidem in pluralem mutanda forent, quod tantum in paucis faciunt nonnulli codd. ut mox per partes indicabimus, et quisque inde colligere poterit; tum quia *singuli introducebantur*, ut Livius inquit, adeoque numerus singularis magis convenit. Sed *Admovebatur altaribus*, *magis* insuper Flor. Voſſ. 1. Leid. 1. et Gaert-

gis ut victima, quam ut sacri particeps: adigebaturque jurejurando, quae visa auditaque in eo loco essent, non enunciaturum. Dein jurare cogebatur diro quodam carmine, in exsecrationem capitis familiaeque et stirpis composito, nisi isset in proc-

ner. quod etiam Aldus in contextum recepit. ut adeo in excludendo vocem *miles* consentiant ferme omnes codd. et ad verbum *Admovebatur* ex praecedentibus revocandum sit *nobilissimus quisque singulatim introductus.* Non audeo tamen vulgatum movere. Deinde *magis victimarum, quam sacri participes* Portug. *magis victimarum, quam sacri principes* Hearnii Oxon. B. *magis ut victimarum, quam ut sacri particeps* Gaertn. *magis ut victimarum, quam ut sacri participes* Lovel. 2. Haverk. et Hearnii Oxon. L. 2. ac C. Sed an victimarum participes non sunt participes sacri? *magis ut victima, quam ut sacri participes* Voss. 2. Lovel. 3. et quaedam ex vett. edd. Verum ita saltem dari debebat *magis ut victimae, quam ut sacri participes*, ut praefert Lovel. 4. quod tamen nec ipsum probo ob ea, quae ad prima hujus periodi verba dicta sunt.

Adigebaturque jurejurando, quae visa auditaque in eo loco essent, non enunciaturum] Perperam in Pall. et in editione Andreae *adigebanturque.* GEBH. *adiciebaturque jurejurando* Leidens. 1. *adicebaturque jurejurando* Florent. et Lovel. 2. ac 3. *adjiciebanturque jurejurando* Haverk. *adjiciebaturque jurejurando* Gaertn. *adigebanturque jurejurando* Lovel. 4. Portug. et Hearnii Oxon. B. L. 2. ac C. cum edd. Rom. anni 1472. et Parm. *adigebatur, quae jurejurando visa* Voss. 2. Tum *quae visa auditaque in eo loco choissent* Voss. 1. et Leid. 2. *quae visa audita eo loco choissent* Lovel. 1. *quae visa auditaque in eo loco coissent* Lov. 2. *quae visa auditaque eo in loco coiissent* Gaertn. Deinde *non enunciaturus* Portug. V. ad 34, 29, 9. *non enunciaturi* Lovel. 2. *non enunciaturos* Haverk. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. Particula vero negativa non est in Gaertn.

§. 10. *Dein jurare cogebatur*] Perperam in Pall. et in ed. Andreae *Dein jurare cogebantur.* GEBH. *Deinde* Leid. 2. Lovel. 2. Portug. Gaertn. et Haverk. V. ad 3, 3, 6. Tum *cogebantur* quatuor posterius memorati codd. cum Hearnii Oxon. L. 2. et C. *cogebant* Voss. uterque, Leid. uterque, Lovel. 1. 3. 4. Harlej. Hearnii Oxon. N. et edd. principes, pro quo *cogebatur* substituit Mogunt. Id autem receperunt Colon. Cervic. Ascens. anno 1530. et inde reliqui.

Nisi isset in proelium, quo imperatores duxissent] *nisi esset* Harlej. cum edd. Rom. anni 1472. Parm. et Mediol. anni 1480. V. ad 27, 44, 3. *nisi essent* Haverk. *nisi issent* Lov. 2. et Hearnii Oxon. N. L. 2. ac C. Ceterum sensum hujus loci docet Gronov. ad 34, 16, 1. Tum *quod imperatores* Florent. a m. 1. Voss. 2. Leid. 1. et Lovel. 2. 3. ac 4.

Et si aut ipse ex acie fugisset, aut, si quem fugientem vidisset] Prius *si* deficit in Voss. 2.

lium, quo imperatores duxiſſent: et si aut ipse ex
acie fugiſſet, aut, si quem fugientem vidiſſet, non
11 extemplo occidiſſet. Id primo quidam abnuentes
juraturos se, obtruncati circa altaria sunt: jacen-
tes deinde inter stragem victimarum documento ce-

et si vir ipse ex acie fugisset legunt Gaertn. et Haverk. *et si aut ipsi ex acie fugissent* Lov. 2. *et si aut ipse fugisset ex acie* Lovel. 4. Deinde *fugientem vidissent*, et in sequentibus *occidissent* Lovel. 2.

§. 11. *Id primo quidam abnuentes juraturos se, obtruncati circa altaria sunt*] *Id primo quidem* Voſſ. 2. et Lovel. 4. V. ad 39, 17, 5. *In primo quidem* Gaertn. Tum *circum altaria* Haverk. V. ad §. 8. Mox *jacent deinde inter stragem* Voſſ. 2. *jacentes deinde in stragem* Lovel. 2. V. ad 38, 57, 6. Deinde *documentis ceteris fuere*, pro *documento*, Voſſ. 1. et Lovel. 2. ac 3. V. ad 6, 3, 8. *abnuentes juraturos sementis ceteris fuere*, reliquis omiſſis, Lovel. 4. Tandem *ut abnuerent*, pro *ne*, Gaertn.

§. 12. *Ea detestatione obstrictis, decem nominatis ab imperatore, eis dictum*] *ea destinatione* Voſſ. 1. pro varia lectione, Voſſ. 2. Lovel. 4. et Hearnii Oxoniensis [?] in margine. *eadem aestimatione* Lov. 3. Cl. Ant. Perizon. locum hunc ad marginem cod. sui ita legendum conjecit: *Primoribus Samnitium ea detestatione obstrictis, decem nominati ab imperatore; queis dictum.* V. mox ad verba sequentia.

Eis dictum, ut vir virum legerent] Vet. ljb. *eis edictum.* sic supra 9, [39, 5.] *Etrusci lege sacrata coacto exercitu, cum vir virum legisset.* Et Virgil. 11. Aen. [632.] *Legitque virum vir.* SIG. *eis deiñ, ut vir* Gaertn. *eis edictum* Portug. et Hearnii Oxon. B. An vocula ejecta legendum *obstrictis, decem nominatis ab imperatore edictum?* hoc sensu. Quum primores Samnitium hac deteſtatione obſtricti eſſent, decem ex eorum numero ab imperatore nominatis edictum eſt. Praeterea *vis visum legerent* Voſſ. 2. et Lovel. 3. neque aliter Leid. 1. nisi quod vocem *legerent* omittat. *vis jussum legerent* Lovel. 2. Voces *vir virum* desunt in Lovel. 4. relicta tamen lacuna. *legeret* autem Portug. Gaertn. Haverk. Hearnii Oxon. B. C. N. [Veith.] et multae ex vetuſtioribus edd. Vulgatum eodem modo dictum eſt, quo 2, 10, 9. *Dum alius alium, ut proelium incipiant, circumspectant.* 3, 50, 12. *Decemviri perturbati alius in aliam partem castrorum discurrunt.* 7, 8, 2. *Equites, alius aliam increpantes, inferunt pedem.* 37, 24, 10. *Non tam victoria laeti, quam alius alium accusantes.* Quae vero Modius de locutione *vir virum legit* ad initium cap. seq. notarat, expunxi, quod apud Briſſ. 4. de Form. p. 346. unde descripta sunt, commode legi queant.

Donec sexdecem millium numerum confecissent] *XVI numerum* Gaertn. *XVI. militum numerum* Voſſ. 1. et Lovel. 1. *XVI millia militum numerum* Leid. 2. [*donec sedecim millia* Veith.] Deinde *implerent* Lov.

ris fuere, ne abnuerent. Primoribus Samnitium 12
detestatione obstrictis, decem nominatis ab imratore, eis dictum, ut vir virum legerent, donec xdecim millium numerum confecissent. ea legio teata ab integumento consepti, quo sacrata no-

quod ex interpretis expositionatum est. Infra 29, 35, 10. sdrubal *intentissima conquisione quum ad triginta milpeditum, tria equitum conisset.* ubi vide.

Ea legio linteata ab integunto consepti, quo sacrata bilitas erat, adpellata est] Septum, sic *Conseptum* dici, qua voce usus et Varro et lomella. Vocat autem *consem* locum undique septum cra us, qui, quod linteis erat contus, *linteatae* legioni dedit men, quae ibi conscripta est. are Festus aït [v. *Legio.*] *Le- Samnitium linteata appela est, quod Samnites intransinguli ad aram, velis lincircumdatam, non cessuse Romano militi juravet.* SIG. Quidam, hunc locum lanantes, dixere, legionem *teatam* dictam, eo quod linloricis seu thoracibus armatur: ait enim Livius, *linteam* legionem appellatam *ab inumento, quo erant consepti.* tiquos vero lineis seu linteis icis usos, constare ajunt. Aelius Probus seu, ut alii, Corlius Nepos in vita Iphicratis 1.] scribit, illum Atheniensis loricas linteas pro aeneïs didisse, ut expeditiores in miri officio essent. Ad haec ab mero Iliad. 2, [529.] Ajax Lonsis λινοθώρηξ dictus, id est, teum thoracem habens; ita et llo post [v. 830.] Amphius etn λινοθώρηξ dictus. Sed et ud Xenophontem in Paedia Cyri l. 6. [p. 169.] Abradates rex Susorum induebatur thorace lineo more patrio; et apud eundem in expeditione Cyri minoris l. 4. [p. 338.] Chalybes linteis loricis ad imum usque ventrem induebantur. Et Pausanias 1. de Atticis [21.] Sarmatas seu Nomadas loricis lineis usos tradit. Celebratur et Amasis Aegypti regis linteus thorax ab Herodoto 3, [47.] de quo Plinius 19, 1. inquit: *Mirentur hoc ignorantes in Aegyptii quondam regis, quem Amasim vocant, thorace in Rhodiorum insula ostendi in templo Minervae CCCLXV filis singula fila constare.* Virgilius 12. Aen. [375.]

Lancea consequitur, rupitque
infixa bilicem
Loricam.

In hunc sensum Sidonius Apollinaris scribit l. 8. [ep. 3.] ad Leonem, *linteatum* dici, veste seu alio integumento linteo indutum. His tamen non obstantibus, crediderim hujusmodi interpretationem subsistere minime posse, ex ipsius textus verbis: inquit enim Livius, arma insignia et galeas hujus legionis militibus data, non ergo loricas linteas, quas certe non reticuisset, sed signatim nominasset, cum eas non ignoraret; siquidem prius l. 4, [20, 7.] meminerat thoracis lintei a Cosso interfecto Tolumnio adempti, ac in templo Jovis Feretrii sacrati. Praeterea Samnitum legionem, inquit, linteatam dictam ab integumento consepti, quo sacra-

bilitas erat, adpellata eſt. His arma insignia data, et criſtatae galeae, ut inter ceteros eminerent.
13 Paullo plus viginti millium alius exercitus fuit, nec corporum specie, nec gloria belli, nec adparatu linteatae legioni dispar. hic hominum numerus, quod roboris erat, ad Aquiloniam consedit.

ta nobilitas erat: et paullo supra dixerat, paratum locum in caſtris, linteis contectum, et libro linteo lecto sacrificatum, et caetera, quae sequuntur. Ad haec Plinius loco citato scribit ex Homeri auctoritate, linteis thoracibus armatos pugnaſſe, non ita exiſtimandum, linteos thoraces tot fuiſſe Samnitibus, ut sedecim millia ipsorum (tot enim conſtituiſſe legionem linteatam scribit Livius) illis armari potuiſſent. Poſtremo omnem scrupum adimit Feſti Pompeji auctoritas, qui l. 10. paulo poſt a principio [v. *Legio*] scribit, Samnitum legionem linteatam appellatam a Livio, quod Samnites singuli ad aram, velis linteis circumdatam, se non ceſſuros Romano militi juraverant. M. DONAT. *a tegumento consepti* Gaertn. et Portug. *a tegmento consepti* Haverk. *ab integmento consepti* Lovel. 4. *ab integumento consepta* Lovel. 2. Male. De voce *conseptum* v. Salmas. ad Solin. p. 8. Ea etiam usus eſt Quinctil. 12. Inſtit. Orat. 2. *Si ingenium suum consepto fori, non ipsius rerum naturae finibus terminasset.* De verbo autem *consepire* v. N. Heins. ad Nason. 1. Metam. 69. Deinde *a quo sacrata novitas erat* Lovel. 2. *quo sacrata novitas*, omiſſo verbo *erat*, Lovel. 4. *quo sacra novitas* Voſſ. 2 et Lovel. 3. *sacra* pro *sacrata* exemplo eorum, de quibus v. ad cap. praec. §. 2. Deinde *appellata erat* Leid. 2. Mox *arma insingula data* Voſſ. 2. *arma ingigia data* Lovel. 3.

§. 13. *Paullo plus viginti millium alius exercitus fuit*] *Paullo plus viginti milibus* Lovel. 1. *Paullo plus ingenti militum* Leid. 2. In sequentibus *nec corporum spem, nec gloria belli. ne apparatu* Voſſ. 2. et Lovel. 3. Vox *belli* deficit in Leid. 1. et Lovel. 1.

Ad Aquiloniam consedit] Vecula *ad* abeſt a Flor. Rott. Helm. Voſſ. Itaque pater ad marginem notavit vel *Aquiloniae consedit*, vel *Aquiloniam concedit*. JAC. GRON. Notam hanc Cel. Gronovii, quae ad cap. seq. §. 5. verba *ad Aquiloniam pervenit* perperam relata erat, huc revocandam eſſe, partim ex ipsis Gronovii verbis, partim ex Voſſianorum mentione intellexi; quod et Cl. Hearnius vidit. Praepoſitio autem *ad* deficit etiam, praeter Voſſianos, in Leid. utroque, Lovel. 2. 3. 4. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii N. L. 2. ac C. Puto tamen intercidiſſe ob vocis praecedentis literas finales. V. supra ad 9, 16, 7.

§. 1. *Sp. Carvilius, cui veteres legiones*] *senatus P. Calvilius* Voſſ. 2. *Sp. Carvillius* Portug. *Sp. Carvillus* Harlej. *Sp. Cornillus* Haverk. *Sp. Camillus* Gaertn. Similiter fere variant codd. infra hoc cap. §. 5. Deinde *cum veteres legiones* Lovel. 3. et 4.

IX. Consules profecti ab urbe: prior Sp. 1
us, cui veteres legiones, quas M. Atilius,
ris anni consul, in agro Interamnati reli-
, decretae erant, cum eis in Samnium pro-
dum hoſtes, operati superſtitionibus, conci- 2
eta agunt, Amiternum oppidum de Samniti-

o *Interamnati*] *Inter-*
ovel. 3. *Terati* Haverk.
ati Portug. Gaertn. et
xon. B.
Dum hostes, superati
ionibus, concilia secre-
] MS. Fuldense, *dum*
erati superstitionibus.
ifeſte verum res clamat,
quoque liber manu ex-
mat. *operandi* enim ver-
res in rebus divinis u-
t. MOD. *Operari* ver-
orum eſſe, praeter Mo-
h. l. docuerunt Pighius
Max. 6, 6, 1. Brockhus. ad
. el. 5, 95. et Bentlej.
3. carm. 14, 16. DUK.
ti Gaertn. *comparati*
et Haverk. *operati* non
reliqui, quibus utor,
nesque Hearnii codices
es, sed etiam edd. us-
Curionem, qui primus
recepit. Id autem ob-
que dum Modius, Lipsi-
praeeuntem ad Taciti 2.
secutus, ope Mſti sui
evocaret, nisi quod in-
etiam Sigonius edide-
erum, quae Modius de
erari in sacris usitato
locum notarat, delevi,
d Briſſon. 1. de Formul.
nde omnia descripsit,
e legi poſſunt. Eo ver-
iam utitur Livius 1, 31,
regem tradunt opera-
sacris se abdidisse. et
673.
solium ante Dei sedem-
e tremendam

Tartareo est operata Jovi,
poenasque ministrat.

V. Vlitium ad Gratii Cyneg. 42. et Tennul. ad Front. 4. Strateg. 7, 44. Adde etiam Paſſerat. ad Prop. 2. el. 33, 2. Praeterea *consilia* Voſſ. 2. Lovel. 3. 4. a m. 1. et Haverk. innumeris locis obvio errore.

Amiternum oppidum de Samnitibus vi cepit] Ptolemaeus [3, 1.] Veſtinis hoc tribuit oppidum. At de locis, quae Samnitico bello numerat Livius, non omnia certa pronunciavero. Atinatem enim hic numerat agrum, haud dubie in Samnitium ditione: cum Plinius 3, 11. Atinates Lucanis adscribat, cap. vero 12. Marsis, et 5. cap. inter Latii populos enumeret. Cominos aït idem [3, 12.] ex Aequicolis interiiſſe: hic autem ex nuncio Papirii ad Carvilium miſſo non ita longe ab Aquilonia diſtare intelligitur. Aquilonia vero Hirpinorum oppidum a Ptolemaeo perhibetur [3, 1.] Duroniam non temere invenies apud authores. GLAR. *Aminternum* Portug. et Gaertn. *Amiternium* Leid. 2. Tum *de Samnitibus incepit* Lovel. 3. literis *ui* et *in* propter ductuum adfinitatem perperam commutatis. V. supra ad 7, 33, 8. *de Samnitibus vi capit* Portug. et Gaertn. Ceterum, Amiternum proprie fuiſſe oppidum Sabinorum, sed trans Alpes in Veſtinorum confinio, et hinc facillimo errore Ptolemaeum id Veſtinis adscribe-

3 bus vi cepit. Caesa ibi millia hominum duo ferme atque octingenti: capta quatuor millia ducenti se-
4 ptuaginta. Papirius, novo exercitu (ita decretum erat) scripto, Duroniam urbem expugnavit. minus,

re; hic vero *de Samnitibus vi captum* dici, non quod in ipso Samnio, proprie sic dicto, situm, sed in Samnitium tum ditione foret, docet Cluverius 2. Ital. ant. 9. p. 686. eamque ob cauſſam et alibi sita tamen Samnitibus adscribi, exemplis inluſtrat 4. Ital. ant. 7. p. 1193.

§. 3. *Caesa ibi millia hominum duo ferme atque octingenti*] *Caesi ibi* Portug. et Haverk. Livium ita nonnumquam locutum eſſe, infra videbimus ad 37, 39, 12. Hic tamen vulgatum praeſtare, persuadet aliorum codicum id servantium consensus. Praeterea *II hominum ferme atque octingenta* Lovel. 1. *duo millia hominum ferme atque octingenta* Leid. 2. Portug. Gaertner. et Haverk. *atque octingenta* etiam Voſſ. 1. et Hearnii Oxon. N. in margine. *atque octoginta* Klock. [*ibi duo millia* Veith.]

Capta quatuor millia ducenti septuaginta] *capta etiam quatuor millia* etc. Klock. *capta et septuaginta* Portug. *capta quatuor et septuaginta* Gaertn. et Hearnii Oxon. B. *capta quatuor ducenti septuaginta* Florent. et Lovel. 2. 3. ac 4. *capta IIII. CC. LXX.* Voſſ. 1. et Leid. 2. *capta IIII. CC. XL* Voſſ. 2. et Leid. 1. *capta quatuor millia ducenta et septuaginta* Haverk.

§. 4. *Papirius, novo exercitu (ita decretum fuerat) scripto*] Vet. lib. *ita enim decretum fuerat.* SIG. *ita enim decretus erat* Leid. 2. *ita enim decreto erat* Lovel. 1. *ita enim erat decretum* Lovel. 2. *ita enim decretum erat* Voſſ. ambo, Leid. 1. Lovel. 2. 3. Portug. Gaertn. Haverk. Hearnii Oxon. N. B. C. [Veith.] et ed. Parm. *ita vero decretum erat* Harlej. et edd. Mediol. anni 1480. Tarvis. utraque, et aliae usque ad Aldum, qui *enim*, pro *vero*, recepit; sed voculam ejecit Froben. anno 1535. Et recte. Eam enim omisit etiam Florent. et soliti fuerunt librarii particulam *enim* interponere, ut orationem Livianam, ex eorum sententia male hiantem, melius connecterent. V. quae notantur ad 8, 39, 14. 9, 26, 7. 22, 15, 1. c. 28, 5. 32, 7, 3. (* 26, 49, 8. 34, 49, 8.) Eamdem ob cauſſam interpolarunt etiam voculam *nam*. V. ad hujus lib. c. 17, 10. voculam *vero*. V. ad 21, 13, 2. voculam *sed*. V. ad 6, 32, 8. De similibus parenthesibus omni connexione deſtitutis supra v. ad 5, 18, 9. Praeterea *L. Papirius*, addito praenomine, Hearnii Oxon. L. 1. Sed praenomen tuto omitti poteſt, quum hujus anni consulem Papirium *Lucium* dictum fuiſſe jam supra tradiderit cap. praec. Tum *novo exercitu* etc. *sumpto* Voſſ. 2. et Lovel. 3.

Duroniam urbem expugnavit] In nomine hujus urbis nihil mutant codd. scripti. Pighius tamen in Annal. ad ann. CDXX. p. 397. eam vocat *Doroniam*. Doujatius autem, quis locus significetur, se divinare non posse, fatetur, nisi mendum sit, ac legendum *Furconiam*; quod Sabinorum oppidum in confiniis Veſtinorum Marsorumque non procul Amiterno eſſe docet. Ve-

collega, cepit hominum, plus aliquanto occi-
raeda opulenta utrobique eſt parta. Inde
ati Samnium consules, maxime depopulato
e agro, Carvilius ad Cominium, Papirius ad

acterquam quod Cluve-
iligentiſſimus Italiae de-
, 2. Ital. ant. 9. p. 686.
am demum ex septimi et
oſt Chriſtum natum secu-
ibus proferat, non vi-
tiam ambo consules tam
inere in hoſtes moviſſe.
graphia veterum multa
γόμενα obcurrunt, quae
b solam hanc cauſſam
suspecta eſſe nequeunt,
ntem omnia mutandi ja-
erire velimus. Mox *plus
occidit*, pro *plus ali-*
Portug. et Haverk. V.
1. Deinde *parata*, pro
Voſſ. 2. et Lovel. 3. V.
.

*ervagati Samnium con-
amnitium* Voſſ. 1. Leid.
1. et Hearnii Oxon. N.
eo in margine oſtentat
n; quod etiam praefe-
contextu Portug. et Ha-
us loco *Loranum* habet
Oxon. C. Deinde *consul*
V. supra hoc lib. ad c.

*me depopulato Atinate
rvilius ad Cominium*]
ſt tolerari iſta diſtinctio-
et sufficit levior, quam
ius. JAC. GRON. Haec
is p. 222. Annotationum
rii Italiam ant. ad p.
i de *Atina Volscorum*
adscripsit. Sed parum
le eſt, eam hic designa-
et Livius satis aperte
grum illum Atinatem in
fuiſſe, et nulla cauſſa
Romani agrum Volsco-
orum depopulari volu-
erint. Nec cogitari poteſt de *Atino Lucanorum*, cujus gentile eſt *Atinas*, quodque non ita longe ab Aquilonia in Hirpinis aberat. Nam, Lucanos itidem socios Romanorum fuiſſe, conſtat ex hoc libro Livii c. 11. et 33. Si locus mendo caret, quaerendum eſt, an usquam alibi mentio *Atinatis agri* in Samnio fiat. DUK. Diſtinctio, quae Cel. Jac. Gronovio displicuit, primum in edd. Grut. adparuit. Quum autem ipse semicolon ejus loco reposuerit, in prioribus non nisi comma visebatur, quod sufficere exiſtimavi. Ceterum vox *maxime* deficit in Leid. 2. et Lovel. 4. Deinde *Antinate agro* Klock. *Attinate agro* Lovel. 2. 4. Portug. Gaertn. et Haverk. Cluverius autem 4. Ital. ant. 7. p. 1193. probaturus, Livium inproprie Samnii nomine adpellare loca, quae Samnites extra Samnium suum vi vel persuasu in suam redegerunt poteſtatem, etiam hunc laudat; ita tamen adfert, quasi pro *Atinate agro* scriptum inveniſſet *Antiate*. Neque tamen error hic librariis adscribi poteſt, quia addit deinde, Livium hic Samnium prope Romae admovere ad Antium usque, Volscorum gentis caput; quod revera Antio, non Atinae, convenit: praeterea quia dicit, se l. 3, 7. oſtendiſſe, Antium fuiſſe Volscorum caput, quod etiam ibidem fecit p. 988. quum de Atina demum agat cap. sequenti 8. p. 1040. At dubium non eſt, quin *Atinate agro* vera sit lectio, et Cluverius aliquid humani passus sit. Intelligo vero Atinam Volscorum, sed quae hoc tem-

Aquiloniam (ubi summa rei Samnitium erat) perve-
6 nit. ibi aliquamdiu nec cessatum ab armis est, ne-
que naviter pugnatum: lacessendo quietos, resisten-
tibus cedendo, comminandoque magis, quam infe-
rendo pugnam, dies absumebatur. quod quum inci-
peretur, remittereturque, omnium rerum etiam
7 parvarum eventus proferebatur in dies. Altera
Romana castra viginti millium spatio aberant: et
absentis collegae consilia omnibus gerendis inter-
erant rebus: intentiorque Carvilius, quo majore

pore erat in potestate Samnitium. Praeterea *Calvilius* Voss. 2. *Carvillius* Portug. *Carvillus* Haverk. *Camillus* Gaertn. quae varietates etiam mox iterum obcurrunt §. 7. V. supra ad §. 1. Tum *ad Comminium* Leid. 1. et Portug. *ad Communium* Lovel. 1. a m. 1. *ad Conillium* Haverk. *ad Cominum* Hearnii Oxon. L. 1. Quae autem Cel. Jac. Gronovius ad verba seq. *ad Aquiloniam pervenit* notarat, potius pertinent ad verba cap. praec. finalia *ad Aquiloniam consedit.* Certe codd. Flor. et Voss. quos memorat, non hoc loco, sed cap. praec. praepositionem *ad* ante vocem *Aquiloniam* omittunt.

§. 6. *Neque graviter pugnatum: lacessendo quietos*] Quidam *gnaviter* emendarunt. Caeterum, quae sequuntur verba, perquam obscura sunt. GLAR. Pall. duo meliores, binaeque vetustae edd. *neque naviter pugnatum.* 30, 4, 5. *Tempus esse, aut pacem componi, aut bellum naviter geri.* GEBH. MSS. et vett. edd. usque ad Gryphium vel *gnaviter* vel *naviter.* Primo video mutatum Curioni. 30, 4, 5. *Tempus esse, aut pacem componi, aut bellum gnaviter geri.* Sic enim ibi liber optimus. J. FR. GRON. *graviter* legunt Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. C. ex editis autem ante Curionem ita praeferunt edd. Tarvis. altera, Ven. anni 1495. et 1506. Ascens. annorum 1510. 1513. 1516. et Paris. 1519. Sed recte alterum *naviter*, vel *gnaviter*, probarunt viri docti, quod in ceteris meis et Hearnii Oxoniensibus constanter superest. Infra 24, 23, 9. *Sed, quod volebant, non, quam maturato opus erat, naviter expediebant.* Potius autem *naviter* legendum esse, dixi ad 3, 41, 8. quamvis tamen *graviter* ex *gnaviter* corruptum sit. Praeterea *nec*, pro *neque*, Leid. 1. Lovel. 4. Harlej. et edd. antt. quasi id necesse foret, quoniam *nec cessatum* praecesserit. Verum reliqui codd. *nec* servant, quod primus Aldus reposuit; et, post *nec* recte *neque* inferri, vidimus ad 9, 9, 14.

Comminandoque magis, quam inferendo pugnam, dies absumebatur] *comminando magis* sine copulante particula Voss. 1. Leid. 1. et Lovel. 2. 3. ac 4. Tum *assumebatur* Leid. ambo, Lovel. 1. 3. Portug. Gaertn. Haverk. et quaedam edd. vett. V. ad 9, 17, 17. In verbis sequentibus *quae quum inciperetur*, pro *quod*,

ine res vertebatur, in Aquiloniam, quam ad
um, quod obsidebat, erat. L. Papirius, jam 8
nia ad dimicandum satis paratus, nuncium
egam mittit; *sibi in animo esse, postero die,*
uspicia liceret, confligere cum hoste. Opus 9
illum, quanta maxima vi posset, Cominium
re, ne quid laxamenti sit Samnitibus ad sub-
uiloniam mittenda. Diem ad proficiscendum 10
habuit: nocte rediit, adprobare collegam
a referens. Papirius, nuncio misso, extem- 11

tinii. *quod quum inci-*
rtn. Sed v. supra hoc
10, 1. Tum *omnium*
ra, etiam parvarum
addita perperam voce,
enique *perferebatur in*
proferebatur, Voss. 2. V.
(*proferebantur* Veith.]

ltera Romana castra
illium spatio aberant]
tert. *castra, quae xxx.*
spatio aberant. neque
t, nisi in numero, ce-
i libri: sicut mox sin-
niversi *absentis colle-*
lia omnibus gerendis
t rebus, non *gerentis.*
ocem *quae* servant Voss.
id. ambo, Lovel. 1. 2. 3.
Gaertn. Haverk. et edd.
i 1472. ac Parm. ea ta-
m habere nequit. Prae-
. *millium spatio* Voss.
el. 3. *gerentis* autem a
inprobatum in primis
ruteri edd. obcurrit,
so jam in postrema e-
recte in *gerendis*, quod
omnes libri. Ceterum
t deest in Portug. cujus
rant praefert Haverk.
n *in Aquiloniam, quam*
inium Leid. 1. et Gaertn.
m per omnia ad dimi-

candum satis paratus, nuncium ad collegam mittit] Vocula *jam* deficit in Leid. 2. et Lov. 1. Deinde Cl. Jac. Gronov. ad Livii 21, 34, 5. pronunciat, vix dubitandum videri, quin dederit Livius *jam omnia ad dimicandum satis paratus.* Sane, aliis locis Livium ita loquutum fuisse, certum est. V. ad 37, 7, 15. An tamen etiam hoc loco ita loqui voluerit, ut dubitem, efficit omnium, quibus usus sum, codicum consensus in vulgatam scripturam. Deinde *nuncios ad collegam mittit* Lovel. 4. sed mox addit *nuncius habuit*, et *nuncio misso.* Quin et unicus rei nunciandae sufficiebat. *nuncium eo ad collegam mittit* Harlej. et editi Aldo priores, qui additam voculam omisit, probantibus reliquis scriptis.

§. 9. *Quanta maxima vi posset, Cominium obpugnare, ne quid laxamenti*] *quantum maxima vi posset* Portug. et Gaertn. Male. V. ad 9, 10, 10. *quanta maxuma vi posset* Florent. V. ad 2, 17, 5. *quanta maxima vi possit* Lovel. 4. Hinc *nequit laxamenti* Leid. 1. et Portug. *inquit laxamenti* Haverk. Deinde in verbis proximis *subsidia in Aquiloniam mittenda*, addita praepositione, Voss. 2. et Lovel. 3.

plo concionem habuit; multa de universo genere belli, multa de praesenti hostium adparatu, vana magis specie, quam efficaci ad eventum, disseruit.
12 *Non enim cristas vulnera facere; et per picta atque aurata scuta transire Romanum pilum: et candore tunicarum fulgentem aciem, ubi res ferro geratur,*
13 *cruentari. Auream olim atque argenteam Samnitium aciem a parente suo occidione occisam: spoliaque ea honestiora victori hosti, quam ipsis arma, fuisse.*

§. 11. *Papirius, nuncio misso, extemplo concionem habuit*] Aut ὕστερον πρότερον est, aut nova repetitio. Nam dies nuncii missi ut cum die concionis conveniat, non plane video: nisi quis hic *misso* pro dimisso exponat. GLAR. Intelligo, Papirium, quum nuncium ad collegam misisset, eodem adhuc die concionem illam habuisse. Neque video, quid Glareanum morari potuerit. Mox verba proxima *multa de universo genere belli* desunt in Voss. 2. culpa scribae, cui fraudi fuit repetitio vocis *multa*. V. ad 9, 11, 11. Vox *belli* autem non exstat in Leid. 1. et Lovel. 2. 3. ac 4.

De praesenti hostium adparatu, vana magis specie, quam efficaci ad eventum] Forte, *de praesentis hostium adparatus vana magis specie*. J. FR. GRON. Nisi tamen illa *vana magis specie, quam efficaci ad eventum* per appositionem, quam vocant, dicuntur. DUK. *de praeteriti hostium adparatu* Lovel. 3. Tum *varia magis specie* Leid. 2. in contextu. V. ad 22, 7, 4. *magis vana specie* Portug. Gaertn. et Haverk. Deinde *efficacia deventum*, literis, una serie olim conscribi solitis, inperite in voces divisis, Florent. *effici adventum* Leid. 1. *efficaci adventum* Voss. 2. Lovel. 4. et Haverk. *efficaci adventu* Lovel. 3. *efficaci eventu* Lov. 2. et Hearnii Oxon. N. ac C. *efficaci ad cunctum eventum* Gaertn.

§. 12. *Non enim cristas vulnera facere*] Omnia haec vocabula exsulant ab Haverk. sola autem vox *cristas* a Leid. 2. Deinde *transire Romanum proelium*, pro *pilum*, legit iterum Haverk. et *geratur res ferro*, transpositis dictionibus, Leid. 2. et Lovel. 1.

§. 13. *Aureum olim atque argenteam Samnitium aciem a parente etc.*] De hac re l. 9. [40, 2.] *Duo exercitus erant: scuta alterius auro, alterius argento caelaverunt.* SIG. *a parenti suo* Portug. *et parente suo* Gaertn.

Spoliaque ea honestiora victori hosti, quam ipsis arma fuisse] *spoliaque honestiora victori hosti* Hearnii Oxon. N. *spoliaque ea honestiora victoria hosti* Voss. 1. Leid. uterque, et Lovel. 1. Deinde *quam ipsis armis fuisse* Lovel. 4.

§. 14. *Datum hoc forsan nomini familiaeque suae*] Hic red-

fuisse. Datum hoc forsan nomini familiaeque suae, 14
ut adversus maximos conatus Samnitium obpone-
rentur duces; spoliaque ea referrent, quae insignia
publicis etiam locis decorandis essent. Deos inmor- 15
tales adesse propter toties petita foedera, toties ru-
pta: tum, si qua conjectura mentis divinae sit, nulli
umquam exercitui fuisse infestiores, quam qui, ne- 16
fando sacro mixta hominum pecudumque caede re-
spersus, ancipiti Deûm irae devotus, hinc foederum
cum Romanis ictorum testes Deos, hinc jurisjuran- 17

undat *forsan.* GELEN. Vet. lib. *Datum hoc forsan nomini.* SIG. Particulam, ejectam Gelenio, repono auctoritate Pall. omnium, et Campan. editionis. *Datum hoc forsan nomini.* Sic c. 40. libri iidem inserunt *Exeunti forte in aciem.* GEBH. *forsan* deest in ed. Rom. anni 1472. Reliquae editt. quas vidi, omnesque codd. particulam illam tuentur, nisi quod *forsitan* legant Lovel. 2. et Haverk. Praeterea *novum familiaeque suae,* pro *nomini,* legit idem Haverk. Mox *oppugnaret,* pro *opponeretur,* est in Lovel. 4.

Spoliaque ea referrent, quae insignia publicis etiam locis] *spolia ea referrent* Leid. 1. *spolia referrent* Portug. Gaertn. et Haverk. Tum *etiam publicis locis* edd. Aldina priores.

§. 15. *Tum, si qua conjectura mentis divinae sit, nulli umquam exercitui fuisse infestiores*] Deos inmortales, ut praecessit, quo haec sunt referenda. Quare non probo repeti in Pall. duobus *nulli umquam exercitui Deos fuisse infestiores.* GEBH. Recte judicavit Gebhardus. Eumdem errorem tamen committunt Voss. 2. et Lovel. 3. ac 4. Hinc *Si qua tum conjectura mentis divinae sit,* vocibus transpositis, Lovel. 3. *Tum si qua conjectura metu divini sit* Klock. Praeterea *nulli numquam exercitui* Voss. 1. et Lovel. 1. a m. 1. *nulli umquam exercitu* Leid. 1. Paullo ante *Deos immortales esse,* pro *adesse,* Portug. et Haverk. Male. Non enim tam nunc confitebatur, verum esse, Deos existere, quam eos vindices foederum toties ruptorum adfuturos; ut supra 8, 7, 5. *Aderit Jupiter ipse, foederum a vobis violatorum testis.*

§. 16. *Nefando sacro mixta hominum pecudumque caede respersus*] *nefanda sacra missa* Haverk. *nefando sacra mixta* Lovel. 4. Mox *ancipiti deinde irae devotus,* pro *ancipiti Deûm irae,* Voss. 2. et Lovel. 3.

§. 17. *Oderit sacramentum, uno tempore Deos, cives, hostes metuat*] *ederit sacramentum* Haverk. *sacramentum oderit* Portug. Deinde *metuit* Lovel. 2. 3. 4. Voss. 2. Leid. 1. et Oxoniens. N. in margine, teste Hearnio; qui *metuerit* invenit in L. 2. et C. quasi id requireret praecedens *juraverit, ode-*

di adversus foedera suscepti exsecrationes horrens, invitus juraverit, oderit sacramentum, uno tempore Deos, cives, hostes metuat.

1 XL. Haec, comperta perfugarum indiciis, quum apud infensos jam sua sponte milites disseruisset, simul divinae humanaeque spei pleni, clamore consentienti pugnam poscunt; poenitet in posterum diem dilatum certamen; moram diei noctisque oderunt.
2 Tertia vigilia noctis, jam relatis literis a collega, Papi-

rit, quum tamen sensus hic exigat praesens.

§. 1. *Haec, comperta perfugarum indiciis*] *incomperta* Gaertn. Tum *profugarum* Lovel. 1. et Hearnii Oxon. L. 1. V. mox ad §. 6. et ad 22, 23, 4. Deinde *induciis* Lovel. 1. simili ferme errore, quo *dicere* et *ducere* in Mstis commutari solent; de quo v. infra ad 38, 43, 1. Mox *diseruisset* Leid. 2. *deseruisset* Portug. Gaertn. et Haverk. et *odere*, pro *oderunt*, Lovel. 4.

§. 2. *Et pullarium in auspicium mittit*] *et pullari in auspicium mittit* Gaertn. *et pullarium et auspicium mittit* Voss. 2. *in auspicium mittere* ea forma dictum, qua *mittere in suffragium* apud Livium, et *mittere in consilium* apud Cic. saepius obcurrunt.

§. 3. *Aeque intenti erant: dux militum, miles ducis ardorem spectabat*] *aequi intenti erant* Haverk. *intenti erant aeque* Leid. 1. Hinc *dum militum* Gaertn. et Haverk. Tum *exspectabat* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Gaertn. et Haverk. [Veith.] V. ad 6, 33, 1.

§. 4. *Ad eos, qui auspicio intererant, pervenit*] *ad Deos* Portug. Sed prima litera posterioris vocis perperam repetita est ex ultima praecedentis. V. ad 37, 29, 8. Contrario errore *eorum*, pro *Deorum*, librarios dedisse, supra vidimus ad 8, 30, 9. Praeterea *auspicio incurrerant* Voss. 2. *auspicio interant* Leid. 2. et Lovel. 1. errore scribarum, qui, quum forte *int'erant*, vel *inter'ant*, scriptum invenissent, compendii notam neglexerunt. Deinde *pereunt*, pro *pervenit*, Haverk.

Pullarius, auspicium mentiri ausus, tripudium solistimum consuli nunciavit] Inter caetera auspicia, quibus antiqui Romani maximam curam adhibuere, ita ut, nisi his praemonentibus, comitia non haberent, neminem ad principem magistratum promoverent, non pacem, non bella inirent, nec pugnam aggrederentur; pullorum auspicia multae existimationis fuisse, passim legimus. His enim e cavea emissis puls vel offa pro cibo ab aruspice, *pullario* dicto, dabatur: quod si, oblata esca, pulli e cavea non exissent, aut progressi illam non attigissent, tristis eventus omen erat, quod Val. Max. l. 1, 4. et Livius l. 19. tradidere. Sic Ti. Graccho, qua die caesus occubuit, pulli, emissi e cavea, re-

rius silentio surgit, et pullarium in auspicium mittit.
Nullum erat genus hominum in castris intactum cupi- 3
ditate pugnae: summi infimique aeque intenti erant:
dux militum, miles ducis ardorem spectabat. Is ardor 4
omnium etiam ad eos, qui auspicio intererant, perve-
nit. nam, quum pulli non pascerentur, pullarius, au-
spicium mentiri ausus, tripudium solistimum consuli
nunciavit. Consul laetus, auspicium egregium esse, 5
et Deis auctoribus rem gesturos, pronunciat; si-

tro cessere, ex Plutarcho in illius vita [p. 832.] Et Claudius Pulcher in hostes moturus, non pascentibus in auspicando pullis, navali pugna, classi profligata, inprospere conflixit, ex Suet. in Tiber. 2. E contra vero, si pulli, e cavea egressi, oblatum cibum depasti essent, ita ut, illis pascentibus, offae seu pultis frustulum ab ore in terram decideret, et in terra paviret, auspicia secunda portendebat, atque fortunatum eventum, quod Cic. l. 1. et 2. de Divin. et Festus Pomp. l. 14. tradidere. Hoc autem vocabatur *tripudium solistimum*, in haec verba docente ibidem Cic. [2. de Divin. 34.] *Sed quia, quum pulli pascuntur, necesse est aliquid ex ore cadere, et terram pavire, terripavium primo, post terripudium, dictum est, hoc quidem jam tripudium dicitur; quum igitur offa jam cecidit ex ore pulli, tum auspicanti tripudium solistimum nunciant.* Quod et libro Epist. Famil. refert. *Solistimum* vero dicebant ab imo solo, quod offa ex ore cadens feriebat. At haec auspicia ab ipsis tandem Romanis post multa secula, tamquam omnino superstitiosa, repudiata; ut videre licet apud Cic. lib. de Divin. Divinis vero legibus et nostris canonibus sunt damnata, ut patet ex causa 25. quaest. 5. Nec omittendum illud Accii antiqui poëtae: *Nil credo auguribus, qui aures verbis divitant alienas, suas ut auro locupletent domos.* et jure Val. Flacc. 1. Argon. [232.] *exta lubrica* appellat, quod auspicia omnia inconstantia et fallacia sint. Mendacii autem pullorum auspicia coarguit locus hic, quia, etsi, pro Papirio auspicante pullario, pulli non pascerentur, vicit tamen ille pugnans, et multa millia hostium fudit et interemit, pullario, qui mentitus erat, in primo congressu ante signa occumbente. M. DONAT. Modiana ad hunc locum delevi, quia ad verbum descripta erant ex Brisson. 1. de Form. p. 124. ubi commode videri possunt. Ceterum *crepudium solistrinum* legunt Voss. 2. et Lovel. 3. *trepudium solivistium* Leid. 2. *trepudium solistimum* Lovel. 1. *trepudium solistinium* Lovel. 4. *tripudium solistinium* Gaertn. *tripudium solistinum* Portug. *tripudinum salestinum* Florent. Praeterea *nunciat* Lovel. 2.

§. 5. *Auspicium egregium esse, et Deis auctoribus rem gesturos*] *auspicium mittit egregium* Klock. Tum *egregium esse, Deis auctoribus rem se gesturum* Voss. 2. et Lovel. 3. *et*

6 gnumque pugnae proponit. Exeunti jam forte in aciem nunciat perfuga, viginti cohortes Samnitium (quadringenariae ferme erant) Cominium profectas, quod ne ignoraret collega, extemplo nuncium mittit: ipse signa ocius proferri jubet, subsidiaque suis

Diis auctoribus Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 2. Portug. et Haverk. Mox *signumque proponit*, omiſſa media voce, Hearnii Oxon. C.

§. 6. *Exeunti jam forte in aciem*] *forte* scriba adjecit de suo. GELEN. Vet. lib. *jam forte in aciem*. SIG. *Tò forte* ab uno tantum Lovel. 4. ut et ab ed. Rom. anni 1472. exsulat: reliqui conſtanter defendunt. Prodigiose tamen errans Gaertn. librarius *Exeunte jamque fortē aciem* dedit.

Nunciat perfuga, viginti cohortes Samnitium (quadringenariae ferme erant) Cominium profectas] *quadrigenariis* quidam emendarunt, temere meo quidem judicio. Aelianus de aciebus inſtruendis vocat cohortem *pentacosiarchiam*, id eſt, quingentariam, quae sit ex hominibus quingentis duodecim, ad quam formam hic *quadringenariam* vocaſſe videtur Livius. Similis locus fuit l. 7. ab urbe cond. ubi obiter etiam aliquid attigimus. GLAR. Pal. sec. *perfuga viginti cohortes (quadragenariae ferme erant) Cominium profectus enunciat*. GEBH. *nunciat profuga* edd. Rom. anni 1472. ac Parm. V. supra hoc cap. §. 1. *quae quadrigenariae ferme erant* Voſſ. 1. et Lovel. 1. *qua quadrigenariae ferme erant* Leid. 2. De pronomine relativo perperam a librariis inserto v. ad 22, 46, 9. *quadrigenariae* etiam Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. et quaedam ex vett. edd. *quadragenariae ferme erant* Lovel. 4. Hearnii Oxon. B. L. 2. C. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. *quadraginta ferme erant* Gaertn. *XL ferme erant* Portug. et Oxon. N. *quadragenariae formae erant* Haverk. Vulgatum rectum eſt. De cohortibus *quadringenariis* v. ad 7, 7, 4. *ferme* et *formae* etiam aliis locis in Mſtis commutari solent. V. ad 37, 23, 5. Praeterea *Cominium profectas enunciat* Haverk. *Cominium profectas nunciat* Gaertn. Et tamen uterque in praecedentibus servat *τὸ nunciat*.

Ipse signa ocius proferri jubet, subsidiaque] *ipse sibi signa* Voſſ. 2. Leid. 1. et Lov. 2. 3. ac 4. Tum *praeferri* iidem tres Lovel. V. supra hoc lib. c. 33, 7. *proferre* edd. Rom. anni 1472. et Parm. Infra 22, 42, 3. *Clamor inde ortus, ut signa proferri juberent*. Tum copula *que* deficit in Lovel. 2. Mox autem *quoque*, pro *quaeque*, Gaertn. V. ad 40, 5, 6. Deinde *attribuebat*, pro *attribuerat*, Voſſ. 2.

§. 7. *C. Ceditium et Trebonium*] Vet. lib. *C. Caedicium et C. Trebonium*. SIG. Poſterius praenomen non exſtat in Flor. Rott. Helm. Voſſ. nec in editis vetuſtis. Itaque scripsit Livius, *Caios Caedicium et Trebonium*. J. FR. GRON. Sigonio ex meis tantum favent, ac bis praenominis *C.* sive *Caji*, notam servant Portug. Gaertn. et Haverk. Trebonio *A.* sive *Auli* praenomen dat Hearnii Oxon. L. 1. Reliqui

quaeque locis, et praefectos subsidiis adtribuerat.
Dextro cornu L. Volumnium, siniſtro L. Scipionem, 7
equitibus legatos alios, Caios Caedicium et Trebo-
nium, praefecit. Sp. Nautium mulos, detractis 8
clitellis, cum cohortibus alariis in tumulum conspe-

poſteriori huic nullum praenomen tribuunt, unde Gronov. *Cajos*, ut ad utrumque referatur, scribendum conjecit: cui quodammodo jam praeivit Pighius in Annal. ad ann. CDLV. p. 388. legens *C. C.* id eſt *Cajos*, *Caedicium et Trebonium*. V. ad 4, 48, 1. Et ita Gronovius supra legebat hoc libro c. 1, 7. *Marcis Livio Dentre et Aemilio consulibus*. Praeterea *Cedum*, pro *Caedicium*, Voſſ. ambo. *Cedium* Lovel. 2. 3. Leid. ambo, Portug. Gaertn. et Hearnii Oxon. B. L. 1. 2. et N. in contextu, qui in margine *Ceditium* praefert. *Caedium* Florent. a m. 1. pro quo altera interpolavit *Caedicium*. sed *Caelium* Lovel. 4. et Gaertn. De orthographia vocis *Caedicium* v. ad 2, 52, 6. Deinde *Trebunium* Florent. *Trebonum* Portug. *Tribonium* Voſſ. 2. et Lovel. 3. Similiter fere peccarant codices supra 3, 65, 3. Hinc *praefectis* Leid. 1. *praefectos* Voſſ. 2. et Lovel. 3. ac 4. Paullo ante Scipionis praenomen *L.* deerat in Voſſ. 2.

§. 8. *Sp. Nautium*] Praenomen unica litera *S.* exprimit Lovel. 4. V. ad 9, 1, 1. *Noutium* eſt in Leid. 1. *Natium* in Florent. *Novum* in Voſſ. 2.

Cum cohortibus alariis] *alaribus* alii recte emendarunt. Nam paullo poſt de eodem Sp. Nautio dicturus eſt [cap. seq.] *Sp. Nautius dux alaribus cohortibus erat*. Vegetius 2, 1. equites intelligit, qui ad similitudinem alarum ab utraque parte protegant acies. Caeterum Livius poſtea [c. 43, 3.] ubi Carvilius consul praesidium contra Samnitium viginti cohortes mittit, ita aït: *D. Brutum Scaevam legatum cum legione prima, et viginti cohortibus alaribus, equitatuque ire adversus hostium subsidium jussit*. Hic aperte et legionarii, et alares, et equites diſtincte nominantur: quare etiam pedites intelligi fortaſſis possunt, etiamsi hoc loco in equis veniant cum Sp. Nautio. GLAR. *alariis* servant Voſſ. 2. Leid. ambo, Florent. Lovel. 2. 3. 4. Harlej. Portug. Haverk. Klock. Hearnii Oxon. N. L. 2. et edd. usque ad Aldum, qui subſtituit *alaribus*, duobus meorum Voſſ. 1. et Lovel. 1. consentientibus. Similiter variant codices in loco a Glareano laudato c. 43, 3. et 35, 5, 8. sed *alaribus* conſtanter praeferunt codd. cap. seq. §. 5. et contra *alarii* ex unico cod. editum, et ab omnibus servatum eſt 40, 40, 9. ut utrumque in usu fuiſſe verisimilius videatur. Praeſtare itaque puto, ut hic et plurium et integerrimorum codicum lectionem *alariis* in contextum revocemus. Ceterum male hic dubitat Glareanus, utrum per *cohortes alarias* equites intelligendi, an pedites. Nam hoc tempore socii, qui in caſtris Romanis militabant, divisi erant in alas, dextram et siniſtram: per *cohortes* autem *alarias* intelliguntur eorum pedites, per *equites alarios* eorum equitatus. V. Lipsium 2. de Milit. Rom. Dial. 7. Schelium ad Hygin.

ctum propere circumducere jubet, atque inde inter ipsam dimicationem, quanto maxime posset, moto
9 pulvere ostendere. Dum his intentus imperator erat, altercatio inter pullarios orta de auspicio ejus diei, exauditaque ab equitibus Romanis: qui, rem

p. 1076. et Dissert. 12. ad Polyb. et quae ex eo per compendium retulit Cel. Graev. ad Cic. 2. ad famil. epist. 17. Per *cohortes* itaque *alarias* non tam fortassis possunt, ut inquit Glareanus, verum omnino debent intelligi pedites, sed sociorum: quod autem pedites illos *hoc loco in equis venisse* dicat, in eo fallitur. Non enim memorantur *equi*, sed *muli*. Praeterea iis non pedites sociorum, sed calones insederunt. Jubente Papirio, Nautius cohortes alarias, adsumtis calonibus, qui mulis, unde clitellae detractae erant, insidebant, in tumulum conspectum circumduxit. Quum autem calones frondosos ramos per terram trahentes densissimum pulverem excitassent, praecedentium peditum arma signaque in primo per turbidam lucem adparebant, pulvis autem excitatus efficiebat, ut calones speciem equitum agmen cogentium darent. V. cap. seq. Ceterum, quum in edd. Gronoviorum, quae cum notis variorum prodiere, similia ferme, atque hic Glareanus in prima parte notae tradidit, ex Godelaev. excerpta essent, Cl. Dukerus etiam monebat, per *cohortes alarias* pedites sociorum intelligendos esse; idque firmabat Lipsii et Schelii auctoritatibus.

In tumulum conspectum propere circumducere jubet] *conseptum*, arboribus scilicet, legit Robertus Titius. Lego *consiptum*, id est, *consitum*. KLOCK. *in tumultum profectum* Gaertn. *tumulus* et *tumultus* etiam alibi in Mstis confundi, vidimus ad 7, 34, 9. *in tumulum prospectum* Voss. 1. Leid. 2. Lov. 1. Lov. 4. a m. 1. Haverk. et Hearnii Oxon. N. *in tumulum aspectum* ejusdem codex L. 2. Male. *tumulus conspectus* est conspicuus. V. ad 4, 13, 3. Deinde *prope circumducere jubet* Lovel. 2. et Portug. V. ad 39, 31, 4. *propere circumducere libet* Leid. 1. Τὸ *propere* deficit in Haverk.

Atque inter ipsam dimicationem, quanto maxime posset, moto pulvere ostendere] Pall. omnes et Camp. *motu pulverem ostendere.* Andreas *motu pulveres ostendere.* GEBH. Haec lectio ex Heinsii ed. Elzev. profluxit. Omnes priores praeferunt *atque inde inter ipsam.* quod servant etiam Florent. Klock. Haverk. et Hearnii Oxon. L. 2. *ac inter ipsam* est in Lovel. 1. 2. 4. Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. N. ac B. *at inde inter ipsam* Voss. 2. et Lovel. 3. *ac inter ipsam* Voss. 1. et Leid. 2. ubi τὸ *iñ*, sive *inde*, interceptum est a prima syllaba vocis *inter*. Similem errorem supra v. hoc lib. c. 37, 9. *et tñ inter ipsam* Gaertn. sed, *tñ et iñ*, sive *tamen* et *inde*, ob ductuum similitudinem saepe in Mstis confundi, vidimus ad 5, 18, 8. Hinc *moto pulveres ostendere* Voss. 1. *moto pulverem ostendere* Voss. 2. *motu pulvere ostendere* Leid. 1. et Hearnii Oxon. N. ac L. 2. *motu pulveres ostendere* Leid. 2. Lovel. 1. Klock. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm.

haud spernendam rati, Sp. Papirio fratris filio con-
sulis, ambigi de auspicio, renunciaverunt. Juvenis, 10
ante doctrinam Deos spernentem natus, rem inqui-
sitam, ne quid incompertum deferret ad consulem,
detulit. Cui ille, *Tu quidem macte virtute diligen-* 11

motu pulverem ostenderet Neap. Latinii. *motu pulverem ostendere* Lovel. 2. 3. Portug. Gaertn. et Haverk. *quanto maximo posset motu, pulverem ostendere* Lovel. 4. quod Cl. Dukero non displicebat. De hac locutione v. ad 9, 10, 10. Solus Florent. vulgatum tuetur.

§. 9. *Altercatio inter pullarios orta de auspicio ejus diei, exauditaque*] *altricatio inter pullarios orta* Leid. 2. V. ad 4, 6, 1. *altercatio inter pullarios sortita* Haverk. Tum *exauditoque* Gaertn. *auditaque* Florent. Harlej. et quaedam ex edd. vett. At *exaudire* pro audire Livio frequens eſt. V. ad 3, 56, 8.

Sp. Papirio fratris filio consulis, ambigi de auspicio, renunciaverunt] *Sp. Papirio factis consulis filio* Haverk. *Sp. Papirio fratris consulis filio* Portug. et Gaertn. Tum *de auspicio renovaverunt* Haverk. *de auspicio nunciaverunt* quaedam ex priscis edd. Male. Supra 4, 24, 2. *Quum renunciatum a mercatoribus esset, negata Vejentibus auxilia.* 6, 7, 2. *Quod ubi aciem jam instruenti Camillo centuriones renunciaverunt.* 25, 3, 10. *Naufragia, quae vera renunciaverant, fraude ipsorum facta erant, non casu.* et alibi saepe. (* v. ad 36, 1, 4.)

§. 10. *Juvenis, ante doctrinam Deos spernentem natus, rem inquisitam*] Mſtum *ante hoc* t̃nam *Deos spernendam natus.* Lege *ante hoc* (id eſt *hunc*) *rittum.* per duplex *t*, pro *ritum.* Vel lego, *Juvenis religione tactus rem ante inquisitam.* Supra l. 1, 46. *Religione tactus hospes.* Videntur autem illa verba, *doctrinam Deos spernentem*, inperiti nebulonis gloſſema ad illa, quae paullo ante praecedunt, *qui rem haud spernendam rati.* inde vitio librarii et errore in ipsum obrepsisse contextum. Supra l. 3, 20. *Nondum haec, quae nunc tenet seculum, neglegentia Deûm venerat.* KLOCK. Sollemni lapsu Pall. duo *nactus.* sec. *Juvenis ăt doctrinam Deorum spernentem nactus.* alia tamen apposita scriptura *Juvenis autem doctrinam non adeo Deorum spernentem ratus.* Campan. *Juvenis doctrinam haud spernendam ratus.* Vulgata lectio sinceriſſima eſt, qua perſtringit Livius Epicureos. GEBH. *Juvenis autem doctrinam Deorum haud spernendam ratus* Lovel. 2. *Juvenis autem doctrinam Deos spernentem ratus* Harlej. Voces *ante* et *autē* saepe in membranis antiquis commutantur. V. ad 27, 35, 7. Similiter etiam *natus* et *ratus.* V. ad 8, 10, 2. *Juvenis doctrinam non adeo spernendam ratus* Neap. Latinii. *Juvenis autem doctrinam Deorum spernentem nactus* Port. Gaertn. et Haverk. *nactus* etiam Voſſ. ambo, Leid. 2. et Lovel. 1. ac 3. V. ad Epit. Liv. 15. Sed vulgatum probo. Klockii coniecturae tales sunt, ut nemini sano placere poſſint. Praeterea *inquisitam rem* Gaertn.

§. 11. *Tu quidem macte vir-*

tiaque esto: ceterum qui auspicio adest, si quid falsi nunciat, in semet ipsum religionem recipit. Mihi quidem tripudium nunciatum, populo Romano
12 *exercituique egregium auspicium est.* Centurionibus deinde imperavit, ut pullarios inter prima signa conſtituerent. Promovent et Samnites signa; insequitur acies ornata armataque, ut hoſtium quoque
13 magnificum spectaculum eſſet. Priusquam clamor

tute diligentiaque esto] Prima vocula abeſt in Leid. 2. et Lovel. 1. Ejus loco *Tum* praefert Haverk. sollemni scribarum aberratione. Exempla hujus erroris habuimus 2, 12, 14. hoc lib. c. 18, 13. et aliis locis saepe. Infra 22, 49, 9. *Tu quidem, Cn. Corneli, macte virtute esto.* Mox pro *Ceterum* Lovel. 1. *Kevras* legit a m. 1. sed vox deletur a m. 2. Deinde *legionem*, pro *religionem*, Portug. et Gaertn. Ita solent librarii alibi peccare. V. ad 8, 32, 4. et 9, 11, 12. Deinde *tre udium* Lovel. 1. 3. 4. Voſſ. 2. et Leid. 2.

§ 12 *Imperavit, ut pullarios inter prima signa constituerent*] *uti pullarios* Florent. quod Cl. Salvinius, qui cod. hunc cum vulgatis contulit, adposito signo probavit. *ut pullarium* Lovel. 2. Sane unus memoratur *pullarius*, qui auspicium mentiri ausus tripudium soliſtimum consuli nunciavit, supra hoc cap. §. 4. unus etiam, qui emiſſo temere pilo ictus ante signa concidit §. seq. Plures tamen pullarios consuli adfuiſſe inde conſtat, quod §. 9. *altercatio inter pullarios orta de auspicio ejus diei* dicatur. Omnes itaque inter prima signa conſtitui Papirius imperavit, ut is, qui falleret, mendacii poenas daret. Mox *Promoventes Samnites signa* Voſſ. 2. Lovel. 3. 4. et Hearnii Oxon. L. 1.

Insequitur acies ornata armataque, ut hostium quoque magnificum spectaculum esset] *ornatam aciem* intelligo linteatam phalangem sexdecim millium hominum, quam *legionem* ipse paulo ante vocavit. *armatam* autem *aciem* paulo plus viginti millium alium exercitum, nec corporum specie, nec gloria belli, nec apparatu linteatae legioni disparem. Quae vero hic sequuntur verba, perquam obscura sunt, nisi *hostibus*, pro *hostium*, legas. Illud etiam *emisso temere pilo* dubium. Quis enim emisit? Lepidiſſimum autem corvi tam ociosi atque audacis prodigium. Hic Livius non modo aequat Herodotum, sed propemodum superat, ut critici dicunt. GLAR. *ornatam* vocat linteatam legionem, cui dixit arma fuiſſe insignia data, ut inter caeteros eminerent. ea fuit sedecim millium. *armatam* alteram vocat viginti millium, quam poſt linteatam conscriptam eſſe dixit. SIG. *acies armata ornataque* Gaertn. *acies armata ornata*, omiſſa copula, Leid. 1. Utrum vero *ornata* ad legionem linteatam, *armata* ad reliquam multitudinem referri debeat, ut dubitem, illud efficit, quod Livius alium exercitum viginti millium adparatu linteatae legioni non disparem fuiſſe dicat c. 38, 13. quodque *armare* et *ornare* saepe jungantur. Su-

eretur, concurrereturque, emiſſo temere pilo
pullarius ante signa cecidit. quod ubi consuli
ciatum eſt, *Dii in proelio sunt*, inquit; *habet*
am noxium caput. Ante consulem haec dicen- 14
corvus voce clara obcinuit. quo laetus augurio
sul, adfirmans numquam humanis rebus ma-
praesentes interfuiſſe Deos, signa canere, et
aorem tolli juſſit.

, 10, 5. *Armatum adorna- ue adversus Gallum stolide m producunt.* 24, 48, 7. *Ar- di ornandique et instruen- artem ignorare.* 27, 13, 10. *ati ornatique ad edictum ant.* Praeterea neque opus ur, ut cum Glareano lega- *hostibus.* Nam sensus eſt, Samnitium ornatam arma- ue fuiſſe magnificum spe- lum hoſtium Romanorum; pectaculum hoſtium, scili- mnitium, magnificum fuis- nempe Romanis. Quo sen- *ectaculum stantis exerci- rquam clarum et memora-* eſt apud Vellej. Paterc. 2, Ita *spectaculum praedae* Ovid. 3. Metam. 346.

3. *Clamor tolleretur, con- returque, emisso temere pi- is*] *concurrebaturque* Voſſ. d. 1. et Lovel. 3. ac 4. *con- turque* Leid. 2. Portug. ld. Rom. anni 1472. ac . Quum forte *concurr'etur-* riptum fuiſſet, notam com- ariae scripturae non vide- librarii. V. ad 2, 56, 7. Ita erat in Florent. a m. 1. quo poſtea *concurritur-* ictum eſt. *concurrerentque* n. et Haverk. V. ad 38, 40, aeterea *ictus* exsulat a Lo- Male. Supra 2, 47, 7. *Con- ortifero vulnere ictus ca-* bi quaedam vide. Mox *an- te signa occidit*, pro *cecidit*, Leid. 2. V. ad 36, 36, 6. Insuper *dein proelio*, pro *Dii in proe- lio*, Leid. 1. Forte scriptum fu- erat *Dei in proelio*, ut *Deis au- ctoribus* supra erat, hoc cap. Ita *Dei respicere debent* eſt in Flor. cod. infra 22, 49, 7. V. et supra hoc lib. c. 13, 12. 23, 11, 12. et c. 12, 7. (*34, 5, 10. 25, 38, 22. 30, 21, 9.) Adde Voſſ. 4. Gramm. 6. Ultima deinde litera a prima sequentis vocis intercepta eſt.

§. 14. *Ante consulem haec di- centem corvus voce clara occi- nuit*] *Ante consulem dicentem* Leid. 2. Tum *clara voce occi- nuit* Harlej. *voce clara obcinit* Voſſ. 2. *voce clara cecinit* Por- tug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. L. 2. B. ac C. [Veith.] Su- pra 6, 41, 8. *Quid enim est, si pulli non pascentur, si ex ca- vea tardius exierint, si occinu- erit avis.* ubi etiam pariter va- riant codices. Vide, quae de hoc verbo ibi notantur.

Numquam humanis rebus ma- gis praesentes interfuisse Deos] *humanis rebus magnis praesen- tes* Lovel. 4. *magis* et *magis*, vel *magnis*, etiam alibi com- mutantur. V. (* ad 35, 2, 2.) Cl. Cortium ad Sall. Jugurth. 16, 5. Tum *affuisse Deos* Harlej. et editi ante Aldum, invitis reliquis

1 XLI. Proelium commiſſum atrox, ceterum longe
disparibus animis. Romanos ira, spes, ardor cer-
taminis, avidos hoſtium sanguinis in proelium ra-
pit: Samnitium magnam partem neceſſitas ac religio
invitos magis resistere, quam inferre pugnam, co-
2 git. nec suſtinuiſſent primum clamorem atque impe-
tum Romanorum, per aliquot jam annos vinci ad-
sueti, ni potentior alius metus insidens pectoribus
3 a fuga retineret. Quippe in oculis erat omnis ille
occulti paratus sacri, et armati sacerdotes, et pro-
miscua hominum pecudumque ſtrages, et respersae

scriptis. *Dii praesentes* sunt secundi, propitii, faventes. Livius 7, 26, 7. *Laetum militem victoria tribuni, laetum tam praesentibus ac secundis Diis ire in proelium jubet.* V. viros doctos ad Flori 4, 7, 9.

Signa canere, et clamorem tolli jussit] Pal. sec. cum Campano *clamorem attolli.* Sicut paullo ante *corvus voce clara cecinit*, suprascripto *concinit.* GEBH. *clamorem belli attolli jussit* Portug. Gaertn. et Haverk. *clamorem attolli jussit* Hearnii Oxon. B. et C. Supra hoc cap. *Priusquam clamor tolleretur.* 3, 28, 2. *Clamorem omnes tollere jubet.* (* 32, 30, 10.) et alibi saepe.

§. 1. *Romanos ira, spes, ardor certaminis*, etc. *in proelium rapit*] Voces *ira, spes, ardor certaminis* exsulant a Voſſ. 2. et Lovel. 3. *ardore certaminis* legit Leid. 1. Mox *religio in invitos magis resistere* Lovel. 1. *religio invictis magis resistere* Lovel. 2. *religio invictos magis resistere* Leid. 1. V. supra hoc lib. ad c. 36, 3. *religio resistere magis invitos* Port. Gaertn. et Haverk.

§. 2. *Alius metus in*
ctoribus a fuga retine
metus Voſſ. 2. Lovel.
tug. V. ad 37, 16, 7. *al*
Leid. 2. et Lovel. 1. V.
2. et mox hoc cap. §. 4. *a*
Gaertn. Tum *insiden*
ribus Leid. 2. Deinde *a*
tineret Portug. et Hav
retineret, omiſſa prae
Gaertn. *a fuga retinui*
nii Oxon. L. 2. et C. [V

§. 3. *In oculis erat*
li occulti paratus sacr
Pall. duo *ille*; neque a
priscae. sec. Pal. *in oc*
omnis illi occulti appa
cri GEBH. *Tò illi* in
Gruteri edd. exſtitit, qu
rem operarum ipse in
emendavit. *in oculis e*
illi; occulti apparatus s
verk. *in oculis erant om*
culti apparatus sacri
occulti apparatus sacr
Gaertn. et Hearnii Oxon.
quod ex gloſſa eſſe videt
ante Rhenanum etiam p
tur in Tacito 11. Ann. 30.
quorum priori loco *parat*
adparatus, apud Tacitu
quenter obcurrere Rhena

nefandoque sanguine arae, et dira exsecratio,
riale carmen, deteſtandae familiae ſtirpique com-
um. his vinculis fugae obſtricti ſtabant, civem
s, quam hoſtem, timentes. Inſtare Romanus a 4
utroque, a media acie, et caedere Deorum
numque adtonitos metu. repugnatur segniter,
iis, quos timor moraretur a fuga. Jam pro- 5
l signa caedes pervenerat, quum ex transverso
s, velut ingentis agminis inceſſu motus, adpa-
Sp. Nautius (Octavium Metium quidam eum
nt) dux alaribus cohortibus erat. pulverem 6

cultus paratus sacri legit
[ille occultus apparatus

iscua hominum pecu-
strages] *promisca* Flo-
uomodo is cod. fere sem-
ibit. V. quae notavi ad
– et adde, quae dicta sunt
6. c. 17, 7. et c. 21, 1.

ersae fando nefandoque
ne arae] *respersae qnq;*
o sanguine, id eſt *quan-*
Klock. *res* ,*pspere nefan-*
guine Lovel. 2. *res per se*
oque sanguine Lovel. 4.
fando omittunt etiam
. Leid. 1. et Lovel. 3.
] Mox *et furiale carmen*
Gaertn. et Haverk.

inculis fugae obstricti sta-
civem magis, quam ho-
timentes] *obstricti obsta-*
arlej. et quaedam ex antt.
nvitis reliquis codicibus.
metuentes Harlej. idem,
rum solus.

Instare Romanus a cor-
roque, a media acie] *In-*
Romanus a cornu utroque
2. et Lovel. 3. Sed, locutionem per infinitivum prolatam paſſim librariis displicuiſſe, supra vidimus ad 1, 50, 5. *Instare Romanis a cornu utroque* Portug. et Haverk. *Instare a cornu Romanus utroque* Leid. 2. *Tum ad mediam aciem* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. Mox *adtonitos motu*, pro *metu*, Lovel. 1. a m. 1. V. modo hoc cap. ad §. 2.

Repugnatur segniter, ut ab iis, quos timor moraretur a fuga] *repugnantur segniter* Lovel. 3. Τὸ *segniter* non adparet in Haverk. Deinde *et ab hiis* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *his*, pro *iis*, etiam Florent. Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. Portug. Gaertn. Haverk. et multae ex vett. edd. Insuper *moratur a fuga* Leid. 2. *moraretur ab fuga* Haverk.

§. 5. *Octavium Metium quidam eum tradunt*] Pall. duo *Mesium*. sec. *Metrium* appellat. GEBH. *Octavum Metium* Voſſ. 1. Leid. 2. Lov. 1. Haverk. et Gaertn. Male. V. ad 1, 49, 9. *Octavium Mesium* Lov. 3. *Octavium Mecium eum quidam tradunt* Leid. 1. *Octavium Maecium* Florent. *enim*,

majorem, quam pro numero, excitabant: in tes mulis calones frondosos ramos per terram hebant: arma signaque per turbidam lucem i mo adparebant: post altior densiorque pulvis
7 tum speciem cogentium agmen dabat. Fefell non Samnites modo, sed etiam Romanos: et

pro *eum*, habet Haverk. V. ad 6, 8, 6. Paullo ante *Sp. Metius Nautius* Lovel. 2.

§. 6. *Frondosos ramos per terram trahebant*] *ramos protrahebant* Leid. 2. Paullo ante *majorem quam numero*, omissa praepositione, idem Leid. 2. cum Lovel. 1. Sed vox *majorem* exsulat a Florent. In verbis sequentibus *cogentium speciem agmen dabat* Leid. 1. *dabant* est in Gaertn. sed ea vox neglecta est a librario Voss. 2.

§. 7. *Ita ut vox etiam ad hostes accederet*] *accideret*, de quo alias monuimus. GELEN. *accideret* emendatum Gelenio est. Pal. sec. vetustaeque edd. *accederet*. Pall. reliqui duo, *ita ut vox etiam ad hostes doceret*. c. 43. *Clamor eos utrimque par accidens sustinuit*. l. 27, 15. *Praesidium ad arcem, unde maxime terribilis accidebat sonus, traducit*. Ibidem: *Inde nulla accidebat vox*. GEBH. *accideret* dudum emendavit Gelenius, quod antea erat *accederet*. Hoc tamen defendi potest ex Terentii Hec. 3, 5, 32.

Pamphile, haud invito ad aures sermo mihi accessit tuus.

Sed ibi quoque Palmerius in Spicileg. p. 726. tom. 4. Facis Gruter. ex libro scripto legit *accidit*, non repugnante lege versus trochaïci. Et miror esse, qui ad Terentium describere maluerint

loca aliquot veterum, in
est *accidere ad aures*, qu
cte dici nemo negat, ac
bitat quidem, quam vel
proferre, e quo doceant, r
esse *accedere ad aures*. In
rone quidem c. 2. in Vat
plerique MSS. et vett. ed
bent: *Non putas fas esse*
bum ex ore exire cujusq
quod non jucundum et h
ficum ad aures tuas ac
Verum hoc Palmerius itid
mendabat *accidat*. Idque i
cod. se invenisse testatur L
nus, et probarunt Turnel
Passeratius, et nuperi doc
editores Ciceronis etiam i
textum receperunt. Contra
vium non recte libri sui M
ctoritate *accidere*, pro a
re, in Cicer. 6. famil.
substituisse existimo in his
Cum ceterarum rerum
cupio esse aliquando rem
cam constitutam, tum
mihi credas accidere id
quo magis expetam pro
tuum, quo in literis uter
hi dubium non est, qui
dere retinendum, et locus
distinctiones non suis loc
tae obscurum faciunt, it
guendus sit, *tum veli*
credas accedere, id eti
magis expetam, promis
um. DUK. *ad hostes do*
iam Voss. 2. et Lovel. 3. *a*
accederet Leid. 2. Lovel
Harlej. Portug. Gaertne
verk. *ad hostes accider*
qui, et inter eos optimi

rmavit errorem, clamitans inter prima si- ut vox etiam ad hostes accideret, *captum m, victorem collegam adesse: adniterentur prius, quam gloria alterius exercitus fieret.* sidens equo. inde tribunis centurionibusque 8 , ut viam equitibus patefaciant. Ipse Tre-

10, 12. In praeceden- *rum consul adfirma- t consul*, Klock. Vo- *Romanos: et consul vox etiam* non adpa- id. 1. librarii culpa, rrorem induxit repe- *tiam*. V. ad 9, 11, 11.

lterius exercitus foret] *n foret*. GELEN. Ut reposuit, etiam primi ulgarunt usque ad Al- substituit *foret*. Aldo ent Florent. Leid. 1. ovel. 3. 4. et Hearnii L. 2. et C. Reliqui le- elenii probant, nisi *ius fieret exercitus* le- 2. et Lovel. 1. V. in- 10, 8. Paullo ante vo- *em* omiserunt Voss. 2. . et *adesse collegam* tn.

ec insidens equo] Hoc *quo* Leid. 2. [Veith.] *endens equum* Neap. *aec indens equo* Flo-

, *ut vias equitibus pa-* Pal. sec. *viam equiti- ciant*, rescisso τῷ *ut.* lm. et Pall. *imperat, ibus patefaciant*. Voss. tn. J. FR. GRON. Non itti debeat *viam*. Mox *inter ordines viae.* bet Lipsius 4. de Milit. . 1. ex Livio l. 6, 7. l. 8, . et hoc loco. DUK. Florent. Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Gaertn. Ha- verk. Hearnii Oxon. N. L. 2. B. et edd. Aldo priores. Quamvis au- tem plures viae, sive intervalla relicta sint, per quae equites in- ter manipulos peditum, si post eorum aciem ordinati essent, in hostem inruerent, unde etiam mox inquit, *panduntur inter or- dines viae;* in genere tamen *vi- am patefacere* numero singulari dicere potuit. Ita infra 29, 2, 12. quum antea dixisset, *Id mo- do hostium imitati sunt, ut in- ter legiones et ipsi patentes equi- ti relinquerent* v i a s: mox, pau- cis interjectis, addit, *Romani equites, in medios invecti ho- stes, equitibus Hispanorum* v i- a m *inmittendi equos clause- runt.* et 30, 33, 3. V i a s *paten- tes inter manipulos antesigna- norum velitibus complevit, da- to praecepto, ut ad inpetum ele- phantorum aut post rectos re- fugerent ordines, aut in dex- tram laevamque discursu adpli- cantes se antesignanis,* v i a m, *qua inruerent in ancipitia tela, belluis darent.* Id igitur, tot codd. testimonio et his ipsius Li- vii exemplis confisus, in contex- tum recepi. Praeterea vocula *ut* etiam deest in Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. B. Et solet ea saepius omitti post ver- ba jubendi, imperandi, et simi- lia. Supra 3, 20, 4. *Edicimus itaque, omnes, qui in verba ju- rastis, crastina die armati ad lacum Regillum adsitis.* (* 28, 11, 11.) 42, 36, 7. *P. Licinio con-*

bonio Caedicioque praedixerat, ut, ubi se cuspi erectam quatientem vidiffent, quanta maxim
9 poffent, concitarent equites in hoftem. Ad nu omnia, ut ex ante praeparato, fiunt. pandu inter ordines viae: provolat eques, atque in cuspidibus in medium agmen hoftium ruit; per pitque ordines, quacumque inpetum dedit. in

suli mandatum, intra undecimum diem juberet eos Italia excedere. c. 39, 6. *Legati vel cum tribus venire jubebant, vel, si tantum agmen traduceret, obsides daret.* 44, 2, 5. *Convocatis itinerum ducibus, quum, exponerent in consilio, jussisset, qua quisque ducturus esset.* c. 27, 9. *Reliquam pecuniam, signatam Illyriorum signo, portantibus suis praecipit, parvis itineribus veherent.* V. ad 30, 2, 8. 38, 24, 8. 40, 38, 3. et Epit. Liv. 45. Adde Cortium ad Salluft. Jug. 28. et Oudend. ad Front. 1, 4, 7. Hic tamen potius ea vocula excidiffe videtur propter similitudinem ultimarum literarum vocis praecedentis *imperat*, vel primarum sequentis *uiam*. V. ad 9, 37, 5. Ex eadem etiam cauffa mox in verbis sequentibus omiffa erat in Florent. a m. 1. ubi deinceps altera eam reftituit.

Concitarent equites in hostem] *concitarent equitib;* Leid. 1. *concitarent equitem* Portug. et Haverk. *concitarent equites et equos* Gaertn. duplici lectione *equites* et *equos* hac ratione juncta, ut librarius hujus codicis facere consuevit. V. ad 4, 55, 5.

§. 9. *Ad nutum omnia, ut ex ante praeparato, fiunt*] *omnia ex ante praeparato* Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. N. cujus

L. 2. et C. *omnia ex ante*
paratis praefert. Male. D
voculae *ut* v. ad 29, 1, 22.
ante imparato Lovel. 2.
sensum Livii. *ex praepara*
bi saepe obcurrit. (* nisi
voluerit *ex ante imperato*
vel sic vulgatum praefer
41, 1. *Tumultuario proel*
procursu magis militum,
ex praeparato aut jussu
ratorum, orto. 25, 8, 10. *C*
ferme aliquid, aut ab h
praeparato ablatum rep
do. 28, 29, 9. *Ex praepar*
mul omnium rerum ter
culis auribusque est offus
7, 10. *Si nihil ex praep*
agentem obprimet. Ips
locutio *ex ante praepara*
fra eft 26, 20, 10. *Ut arcis*
sidium, etiam sine invect
mento, ex ante praeparat
tentari posset. ante praep
dixit 4, 53, 4. 24, 2, 11.
ante praeparare 39, 51,
dem modo, quo *ante pra*
pare et similia plura, de
v. ad 21, 20, 8.

Provolat eques, atque in
cuspidibus in medium a
hostium ruit] *praevolat*
Portug. et Gaertn. V. ad
7. *provolatque eques* Voff.
Lovel. 3. ac 4. Deinde voce
stium omittunt Voff. 2. L
Portug. Gaertn. Haverk. et
nii Oxon. B.

Perrumpitque ordines,

Volumnius et Scipio, et perculsos ſternunt. Tum, 10
jam Deorum hominumque victa vi, funduntur lintea-
tae cohortes: pariter jurati injuratique fugiunt, nec
quemquam, praeter hoſtes, metuunt. Peditum a- 11
gmen, quod superfuit pugnae, in caſtra ad Aquilo-
niam compulsum eſt. nobilitas equitesque Bovianum
perfugerunt: equites eques sequitur, peditem pe-

cumque inpetum dedit] *prorumpitque* Portug. Gaertn. et Haverk. V. ad 9, 43, 15. et hoc cap. §. 14. *perrupitque* Lov. 2. Deinde *quantumque impetum dedit* Gaertn. *quacumque impetus dedit* Hearnii Oxon. L. 2. Mox *percusos*, pro *perculsos*, Lov. 1. *percussos* Voſſ. 1. V. ad 2, 9, 5.

§. 10. *Tum, jam Deorum hominumque victa vi, funduntur linteatae cohortes*] *Deorum hominum victa vis* Gaertn. *Deorum atque hominum victa vis* Lovel. 4. *Deorum hominumque victa vis* Florent. Voſſ. uterque, Leid. uterque, Lovel. 1. 2. 3. Harlej. Portug. Gaertner. Haverk. Klock. Hearnii Oxon. N. L. 2. B. C. et, praeter Rom. anni 1472. ac Parm. omnes reliquae, quas vidi, editiones ante Froben. anni 1535. Ea lectio si recipiatur, poſt vocem *vis* interpungendum eſt, *victa vis: funduntur.* Vulgatum placebit illis, qui omnia unius orationis complexu contineri malunt; contra scriptam lectionem praeferent, qui codicum consensum non spernendum judicabunt, praesertim quum alibi etiam Livius intercisis his orationibus delectatus sit. V. ad 21, 36, 4. Potuit autem ultima litera τοῦ *vis* repetita eſſe ex similitudine literae initialis vocis sequentis. V. ad 4, 33, 10. Potuit etiam ob eamdem similitudinem ab ea intercepta eſſe. V. ibidem §. 11. Eligat igitur quisque, quod sibi verius videatur. Praeterea *lintratae cohortes* Voſſ. 2.

Jurati injuratique fugiunt, nec quemquam, praeter hostes, metuunt] *jurati atque injurati* Lovel. 4. Tum *nec quemquam, praeter cohortes, metuunt* Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. N. *nec quemquam, praeter hostem, metuunt* Voſſ. 2. et Lovel. 3. Sed nihil muto. Varietas enim numeri *quemquam* et *hostes* magis hic placet.

§. 11. *Peditum agmen, quod superfuit pugnae, in castra ad Aquiloniam compulsum est*] Suspecta mihi vox *agmen*, et deleri malim. J. FR. GRON. Si codices consentirent, non adversarer. At omnes nunc in ea servanda conspirant, quare nihil mutari praeſtat. Indicat autem, non integrum agmen peditum in caſtra compulsum eſſe, sed eam agminis partem, quae pugnae superfuit. V. Gronov. ad Liv. 26, 33, 14. Praeterea *in castra Aquiloniam* Leid. 2. Lovel. 1. et Hearnii Oxon. L. 1. Verum caſtra non in ipsa urbe, sed ad eam habebant. *in castra aut Aquiloniam* dedit scriba Florent. pro quo deinde subſtitutum eſt *in castra apud Aquiloniam*. Sed lectionem illam interpolator sibi habeat. Verbum etiam *est* deficit in Voſſ. 2. Mox *Vobianum*, pro

des: ac diversa cornua, dextrum ad castra Samni-
12 tium, laevum ad urbem tendit. Prior aliquanto Volumnius castra cepit: ad urbem Scipioni majore resistitur vi; non quia plus animi victis est, sed melius muri, quam vallum, armatos arcent. inde
13 lapidibus propulsant hostem. Scipio, nisi in primo pavore, priusquam conlegerentur animi, transacta res

Bovianum, transpositis literis, Florent. Voss. 1. et Leid. 1. *Bobianum* Haverk. *Novianum* Portug. et Gaertn. *Bonianum* Voss. 2.

Equites eques sequitur, peditem pedes: ac diversa cornua] *equitem eques* Lovel. 2. et Portug. quomodo librarii dedisse videntur, quod mox subjiciatur *peditem pedes*, quasi Livio non liceret, orationem etiam hac ratione variare: quod saepius eum fecisse, videbimus ad 35, 40, 6. Tum vocula *ac* non adparet in Voss. utroque, Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. Portug. Gaertn. et Haverk. Hinc *divisa cornua* eorumdem codicum duo postremi. Malc. V. supra hoc libro ad c. 33, 10. Praeterea *diversa cornua, dextrum ad castra Samnitium, laevum ad urbem tendunt*, pro *tendit*, Lovel. 2. Utrumque ferri potest. Sequor igitur codd. et numero plures, et bonitate praestantiores. Ceterum verba *equitesque Bovianum* etc. *dextrum ad castra* neglegentia librariorum omittuntur in Leid. 2. et Lovel. 1.

§. 12. *Majore resistitur vi; non quia plus animi victis est*] Pall. tres, et Campani ed. *esset*. perperam tamen. GEBH. *majori resistitur vi* Portug. Gaertn. et Haverk. Deinde *plus animi victis esset* edidit J. Fr. Gronovius, non monitis lectoribus, qua auctoritate receptam scripturam mutarit. Sane vulgatum defendunt Florent. Voss. 1. Leid. uterque, Lovel. 1. Harlej. Portug. Klock. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. B. ac C. *animi plus victis est* legit Lovel. 2. ut id, quod Gronovius probavit, vix supersit in Voss. 2. et Lovel. 3. ac 4. Qui tamen *esset* scripserunt, videntur ultimam ejus vocis syllabam repetisse ex sequenti vocabulo *sed*. Priorem itaque lectionem revocavi.

§. 13. *Scipio, nisi in primo pavore, priusquam conlegerentur animi*] *Scipionis in primo pavore* Voss. ambo, Leid. ambo, et Lovel. 1. ac 3. *Scipio tum in primo pavore* Lovel. 2. *Scipio nisi primo pavore* Lovel. 4. et Haverk. Sed praepositionem *i*, vel *in*, intercepit ultima litera vocis praecedentis. V. ad 35, 8, 9. Tum *collegarentur* Lovel. 3. *colligarentur* Haverk. *colligentur* Gaertn. cujus forte librarius, quum *collig'entur* scriptum invenisset, notam compendiariae scripturae omisit. V. ad 2. 56, 7. Mox *munitae armis urbis*. addita media voce, Voss. 2. Lovel. 2. 3. Harlej. et quaedam et vett. edd. quam recte reliqui codices et libri excusi omiserunt.

Interrogat milites, satin' ac-

res effet, lentiorem fore munitae urbis obpugnatio-
nem ratus, interrogat milites, *Satin' aequo animo
paterentur, ab altero cornu castra capta esse: se vi-
ctores pelli a portis urbis?* Reclamantibus universis, 14
primus ipse, scuto super caput elato, pergit ad
portam: secuti alii, teftudine facta, in urbem per-
rumpunt: deturbatisque Samnitibus, qui circa por-
tam erant, muros occupavere. penetrare in inte-

quo animo paterentur, ab altero cornu castra capta esse] Ita augent hunc locum Rott. Flor. Voff. duo, et priores editi. Vulgo inceperant omittere *milites.* J. FR. GRON. Vocem *milites* agnoscunt omnes mei et Hearnii Oxonienses codd. Eam vero demum omiserat Gruterus in ultima ed. Tum *Sacra aequo animo* Gaertn. *Satisne aequo animo* Voff. 2. Male. V. supra ad 1, 39, 3. Deinde praepositionem *ab* omisit Leid. 1. Hinc *rapta esse* legit Haverk. V. ad 6, 23, 5. *esse capta* Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Gaertn. et Haverk.

§. 14. *Primus ipse, scuto super caput elato, pergit ad portam*] *prius ipse* Leid. 2. Alibi *prius*, vel *primus*, et *prius* commutantur. V. ad 3, 19, 7. et 21, 29, 6. (* 37, 25, 1.) Deinde *scuto super caput elevato* Florent. quod, hoc sensu ne Latinum quidem, ex alterius expositione natum eft. Infra 44, 9, 9. *Soli non habebant super capita elata scuta.* Florus 3, 10. *Elatis super caput scutis, quum se testudine barbarus tegeret.* Tacit. 3. Hift. 27. *Elatis super capita scutis, densa testudine succedunt.* *supra caput* eft in Voff. 2. et Lovel. 3. Utrumque ferri poteft. *supra* enim ut 34, 39, 6. *Sublatis deinde supra capita scutis, testudine facta subibant.* Vulgatum vero tuentur loca modo laudata. Et ita eodem sensu *super caput* et *supra caput esse* usurpari, dictum est ad 4, 22, 6. Insuper *pergit ad pugnam* Leid. 1.

Testudine facta in urbem perrumpunt] *perrumpunt in urbem* Lovel. 4. *in urbem prorumpunt* Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. N. et L. 1. V. supra hoc cap. ad §. 9.

Deturbatisque Samnitibus, quae circa portam erant muri occupavere] MS. Fuld. *qui circa portam erant, muros occupavere.* MOD. *quae circa portam erant muri occupavere* primus edidit Froben. anno 1535. et ita praeferunt Florent. a m. 1. et Leid. 1. *quod circa portam erat muri occupavere* Lovel. 3. *qui circa portam erant muri occupantur* Lovel. 4. Ut autem Modius in Fuld. reperit, praeferunt etiam priores ante Froben. editiones, ut et Florent. a m. 2. omnesque reliqui scripti, nisi quod Klock. legat *qui circa portam erant, murum occupavere,* et in edd. Rom. anni 1472. ac Parm. sit *occupare.*

Penetrare interiora urbis] MS. Fuld. *penetrare in interiora urbis.* MOD. Voff. *penetrare in interiora urbis.* V. ad l. 4, 8. J. FR.

riora urbis, quia pauci admodum erant, non audent.

1 XLII. Haec primo ignorare consul, et intentus recipiendo exercitui esse: jam enim praeceps in occasum sol erat, et adpetens nox periculosa et su-
2 specta omnia etiam victoribus faciebat. Progressus longius ab dextra castra capta videt: ab laeva cla-

GRON. Ita praeter Voss. 1. legunt etiam Leid. ambo, Lovel. 1. 3. 4. et Hearnii N. L. 1. ac C. quod etiam in contextum recepi, quia passim ita Livius loqui solet. Supra 9, 35, 8. *Inermi pene agmine ac vexato vulneribus in silvam Ciminiam penetratum.* (25, 39, 2.) 38, 5, 8. *Nicodamus superato brachio in urbem penetrat.* V. ad 4, 9, 5. Praepositionem hoc loco interceperat syllaba initialis vocis sequentis. V. ad 39, 12, 3. [*penetrare interiora* Veith.]

§. 1. *Haec primo ignorare consul*] Pal. sec. *Hoc ipse primo ignorare consul.* GEBH. *Hoc primo ignorare* Lov. 4. *Haec ipse primo ignorare* Haverk. Mox *interius recipiendo exercitum* Leid. 2. [*recipiendo exercitum* Veith.] Deinde voces *in occasum* desunt in Portug. Quamvis autem *praeceps sol, dies* et similia ita simpliciter dicantur, attamen *sol praeceps in occasum, dies praeceps in noctem* et similia etiam passim obcurrere, patet ex illis, quae notantur supra ad 4, 9, 13. Vulgatum igitur hoc loco defendunt recte ceteri codd. Insuper *erat sol* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Gaertn. et Haverk.

Et adpetens nox periculosa et suspecta omnia etiam victoribus faciebat] *et apparens nox* Lovel. 3. V. infra ad 37, 32, 14. *etiam apparens* Voss. 2. V. ad 22, 47, 9. Tum *periculosa ut suspecta* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. V. ad 21, 28, 8. Praeterea *omnia quoque victoribus* Portug. et Haverk.

§. 2. *Progressus longius ab dextra castra capta videt*] *Progressus longior ab dextra* Lovel. 4. *Progressus longior ad dextra* Leid. 1. *Progressus longior ab extra* Voss. 2. *ab extera* Lovel. 3. *ad dextra* Voss. 1. et Portug. *a dextra* Lovel. 1. Deinde *capta castra videt* Voss. 1. Leid. uterque, Lovel. 2. 3. 4. Portug. Gaertn. et Haverk.

Ab laeva clamorem in urbe mixtum pugnantium ac paventium fremitu esse] Pall. duo *in urbem rixantium pugnantium ac paventium fremitum esse.* Vulgatae lectioni, tamquam sincerissimae, subscribit prisca editio. GEBH. Duobus Pall. consentiunt Voss. 2. et Lovel. 3. *in urbem* praeferunt etiam Voss. 1. Lov. 1. Gaertn. et Hearnii Oxon. L. 2. ac C. *rixantium*, pro *mixtum*, Lovel. 2. *rixarum* Lovel. 4. *rixa tum* Leid. 1. Hinc *pugnatum* Leid. 2. *pugnantum* Lovel. 1. *Tà ac paventium* non adparent in Gaertn. Denique *fremitum esse* legunt Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. 4. Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. et praeter edd. Rom. anni 1472. ac Parm. reli-

morem in urbe mixtum pugnantium ac paventium
fremitu esse. et tum forte certamen ad portam erat.
Advectus deinde equo propius, ut suos in muris vi- 3
det, nec jam integri quidquam esse, quoniam teme-
ritate paucorum magnae rei parta occasio esset, ad-
ciri, quas receperat, copias, signaque in urbem
inferri jussit. Ingressi proxima ex parte, quia nox 4

quae, quas vidi, Aldina priores: quod etiam praeferendum videtur, ut dicat *clamorem in urbe*, qui ab laeva ad aures accidebat, *mixtum pugnantium ac paventium fremitum esse.* Si vulgatum probamus, clamor hic in urbe distinguitur a fremitu illo pugnantium ac paventium, quo mixtus erat. At quorum igitur hic clamor? *pugnantium* est Romanorum et Samnitium, *paventium* reliquae inbellis multitudinis; praeter quos nulli erant in urbe. Ceterum *et cum forte*, pro *tum*. Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *et quom forte* Gaertn. *erat ad portam*, transpositis vocibus, Leid. 2. et Lovel. 1.

§. 3. *Advectus deinde equo propius*] Pal. sec. *Deductus deinde propius equo.* Andreas *Evectus deinde equo.* GEBH. Cum Pal. sec. facit Haverk. *Adductus deinde equo propius* legit Gaertn. *Evectus deinde equo propius* Klock. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. Nihil muto. Liv. 2, 47, 3. *Cum aliquot turmis equitum in eam partem citato equo advectus.* 9, 31, 10. *Consul, ad ancipitem maxime pugnam advectus, desilit ex equo.* 28, 2, 3. *Mago ex castris citato equo ad primum clamorem et tumultum advehitur.* Solent autem librarii *advehere* et *adducere* commutare. V. ad 27, 38, 12. Mox *suos immoris videt* Lovel. 4. *suos in muris invidet* Voss. 2. Deinde *nec etiam integri*, pro *nec jam integri*, Voss. 2. Leid. 1. et Lovel. 2. 3. ac 4. V. ad 5, 7, 2.

Quoniam temeritate paucorum magnae rei parta occasio esset] *quin temeritate paucorum* Harlej. et edd. ante Frobenianam anni 1535. *quod temeritate paucorum* Klock. quomodo etiam alibi variant scribae. Exemplum habuimus 5, 11, 2. Tum *magnae rei parta esset occasio* Haverk. *magnae rei partae occasio esset* Voss. 2. Leid. 1. et Lovel. 3. ac 4. *magnae rei parata esset occasio* Voss. 1. V. ad 5, 6, 1. *magnae rei occasio esset* Harlej. *esset occasio* etiam Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Gaertn. et Haverk.

Adciri, quas receperat, copias, signaque in urbem inferri jussit] *quas ceperat* Haverk. *quas acceperat* Harlej. et Gaertn. *quas receperit* edidit Curio, et habuit, qui sequerentur, Basileenses anno 1555. sed invitis omnibus reliquis scriptis et editis. Deinde *in urbem ferri* Harlej. Prima syllaba τοῦ *inferri* elisa est ab ultima litera vocis praecedentis. V. ad 5, 27, 6.

§. 4. *Ingressi proxima ex parte, quia nox adpropinquabat, quievere*] Video olim suspecta patri meo fuisse haec verba: ad-

adpropinquabat, quievere. nocte oppidum ab hosti-
5 bus desertum est. Caesa illo die ad Aquiloniam Samnitium millia triginta trecenti quadraginta: capta tria millia octingenti et septuaginta: signa mi-
6 litaria nonaginta septem. Ceterum illud memoriae traditur, non ferme alium ducem laetiorem in acie

scripsitque *proxima portae*. Sed legendum, *Ingressi proxima, ea parte, quia nox appropinquabat, quievere.* JAC. GRON. Si quid mutandum, sane leniſſima erit Cel. Jac. Gronovii medicina. Paſſim enim literae *A* et *X* commutari solent. V. ad 40, 59, 8. Scripti nihil mutant, nisi quod *ex parte proxima* habeat Harlej. Tum *quivere* Florent. a m. 1. Mox *noctu oppidum*, pro *nocte*, Gaertn. *Tò est* autem exsulat ab editis ante Aldum.

§. 5. *Caesa illo die ad Aquiloniam Samnitium millia triginta trecenti quadraginta*] *triginta millia* Portug. et Haverk. *Samnitium* $\overline{X}$ *trecenti quadraginta* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. et Hearnii Oxon N. in quo ultimo tamen $\overline{XXX}$, pro $\overline{X}$, margini adscribitur. *Samnitium millia X. et CCC. XL.* Klock. [*Samnitum decem millia trecenti* Veith.] *Samnitium millia X. CCCXL* Oxon. C. apud Hearnium, qui in L. 2. *Samnitium millia triginta trecenti DCCC* se inveniſſe teſtatus eſt. *Samnitium millia triginta trecenti et septuaginta* legit Lovel. 4. Numerus caesorum fidem superare videtur. Quum enim Samnitium exercitus, qui ad Aquiloniam consedit, triginta ferme ac sex millium fuerit, ut colligitur ex c. 38. inde caesis ac captis deductis, vix duo millia evasiſſent: et tamen non tantum ante proelium inceptum viginti cohortes quadringenariae, adeoque octo ferme millia hominum, ex caſtris eorum Cominium profectae eſſe c. 40, 6. verum etiam, poſtquam victi eſſent, nobilitas equitesque Bovianum perfugiſſe dicuntur cap. praec. Ea enim urbs a Romanis capta non eſt; sed per urbem, quam Scipio invasit, et auxilio Papirii expugnavit, intelligenda eſt Aquilonia, ut tota hiſtoria docet. Orosius 3, 22. *Duodecim millia hostium in hoc proelio caesa* eſſe innuit. Ceterum *illa die* legit Lovel. 2.

Capta tria millia octingenti et septuaginta] *capta* $\overline{IIII}$ *octingenta et septuaginta* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *capta* $\overline{IIII}$ *octingenti septuaginta* Lovel. 2. et 4. *capta quatuor millia octingenta, vel octingenti, et septuaginta* Harlej. Portug. et Haverk. *quatuor millia* etiam editi usque ad Aldum. *capta tria millia ducenti septuaginta* Oxon. C. apud Hearnium; in cujus codice L. 2. deerant voces *et septuaginta*, quae desunt quoque in Gaertn. [Veith.] ita tamen ut is *quatuor millia* praeferat.

Signa militaria nonaginta septem] *et signa militaria* Voſſ. ambo, Leid. 1. Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. N. C. ac L. 2. Tum *viginti septem* Gaertn. [Veith.] *XXVII* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Haverk. et apud Hearnium Oxon. N. B. ac C. *XVII* Klock. *XCVIII* Leid. 1. *CCVII* Lovel. 4.

seu suopte ingenio, seu fiducia bene ge-
rei Ab eodem robore animi neque con- 7
o auspicio revocari a proelio potuit; et in
scrimine, quo templa Diis inmortalibus vo-
os erat, voverat Jovi Victori, si legiones ho-
udisset, pocillum mulsi prius, quam temetum

actiorem in acie visum, te ingenio, seu fiducia undae rei] *lectiorem* n margine, et Lovel. 1. hoc lib. ad c. 21, 6. us *seu* omittunt Lovel. t Voss. 2. Hinc *suapte* legit Leid. 2. V. ad 1, inde *fiducia gerendae* n. *fiducia bene geren-* Voss. uterque, Leid. 2. 4. Portug. Haverk. et o priores.

overat Jovi Victori, si hostium fudisset] *vove- victor si legiones* Lo- um edd. Mediol. anni utraque Tarvis. Tum *ium* deficit in Voss. 2. 3. Portug. et Gaertn. vox necessaria est, ne, retur, ambiguitas voti, im de propriis consulis s intelligi potuisset, in men verteret. *legiones hostium* Leid. ambo. te *neque* deest in Lovel. in Gaertn Tum *Deis*, , legunt Voss. uterque, Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. . V. ad c. 40, 13.

llum mulsi prius, quam biberet, sese facturum] alii malunt. Plinius 13. de eodem Papirio ita ait: *Votum fecit, si Jovi pocillum vini.* nihil praeterea addens. ntelligitur haec argutia, *mulsum*, quid item *temetum* sit, haud obscurum est: sed jud cet lector. GLAR. *pollitum mulsi* Klock. *potillum mulsi* Voss. 2. *pauxillum mulsi* Harlej. et multae vett. edd. *proculum mulsi* Gaertn. et ed. Rom. anni 1472. *poculum mulsi* Lovel. 4. Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. L. 2. B. C. et N. in quo postremo *pocillum*, *potillum* et *pauxillum* margo exhibet. *pocillum mulsi* legunt reliqui codd. quod editorum primus Aldus recepit. Deinde *prius, quam temetum liberet* Gaertn. et Haverk. Tum *sese futurum* Lovel. 1. a m. 1. *se facturum* Voss. 2. Doujatius conjicit *pocillo mulsi sese facturum*, nempe sacra Jovi Victori: quae conjectura minime necessaria est. *Facere* enim hac significatione non minus quarto, quam sexto, casui jungi solet, licet id neget Tennul. ad Front. l. 4. cap. ult. ex. 44. Certe ita locutus est Plautus apud Nonium ea voce. *Facere, rem divinam religionibus exhibere. Plautus in Aulul.* [4. 2, 15.] *Mulsi congialem plenam faciam tibi fideliam.* et Laberius apud eumdem in voce *Bidentes. Visus hac nocte bidentes propter viam facere* Vel, quum mulsum ex vino et melle componatur, promittit Papirius, se Jovi *pocillum mulsi facturum*, id est, mixturum, praeparaturum. Ceterum recte Glareanus huc advocavit locum Plinii, idem de Papirio narrantis, 14. Hist. Nat. 13. Harduinus enim perperam refert ad L. Papirium Cur-

biberet, sese facturum. id votum Diis cordi fuit: et auspicia in bonum verterunt.

1 XLIII. Eadem fortuna ab altero consule ad Cominium gesta res. Prima luce, ad moenia omnibus copiis admotis, corona cinxit urbem; subsidiaque firma, ne qua eruptio fieret, portis obpo-

sorem, qui anno proximo post cladem Caudinam ingentem de Samnitibus victoriam reportavit, quemque Livius l. 9, 17. Alexandro Magno, si in Italiam venisset, parem aït esse potuisse: quum ex Livii l. 10, 38. constet, illius Papirii hunc filium fuisse. Alium, sed tamen similem, in confundendis Papiriis, patre et filio, errorem commisit Dalecampius. Ad Plinium enim l. 17, 11. referentem historiam Papirii, metum mortis praetori Praenestinorum incutientis notat, Papirium illum contra Samnites feliciter dimicasse, quamvis a pullario monitum, pullos non addicere, quum votum fecisset, si superior decederet, vini pocillum Jovi se libaturum At Papirius, qui metum mortis praetori Praenestinorum incussit, pater exstitit ejus, qui Jovi pocillum mulsi pollicitus est. V. Liv. 9, 16, 17. In eo etiam errat, quod patrem Papirium, a pullario monitum pullos non addicere, feliciter contra Samnites dimicasse dicat, in quo tamen errantem Alex. ab Alex. 1, 29. secutus est. Pater enim Papirius, a pullario monitus, ad auspicium repetendum Romam profectus est, ne turbatis religionibus rempublicam in discrimen committeret. V. Livium 8, 30, 2. Filio autem Papirio non pullarius, sed Sp. Papirius fratris filius, indicavit, ambigi de auspicio. V. Liv. hoc lib. c. 40.

Id votum Diis cordi fuit: et auspicia in bonum verterunt] *id votum Dis cordi fuit* Florent. V. ad 5, 14, 4. Hinc *id votum discordii fuit* dedit librarius Leid. 1. *id votum discordi auspicia in bonum verterent* Voss. 2. et Lovel. 3. *id votum discordia auspicia in bonum vertere* Lovel. 4. De locutione *cordi esse* v. ad 30, 17, 12. Praeterea *fuit* deficit in Lovel. 2. ejus loco *fecit* dedit Haverk. V. ad 31, 45, 2. Deinde *auspicium in bonum verterunt* legunt Portug. et Haverk. *auspicia in bonum verterunt* [*vertunt?*] Hearnii Oxon. B. V. ad 10, 12, 4.

§. 1. *Ab altero consule ad Cominium gesta res*] *ad Samnitium res gesta* Gaertn. *res gesta* etiam Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Haverk. Mox *Pu luce*, pro *Prima luce*, et deinde *corna . . . . urbem*, relicta lacuna, Lovel. 3.

Subsidiaque firma, ne qua eruptio fieret, portis obposuit] *subsidiaque firmavit* Lovel. 4. a m. 1. Deinde *portis oppositis* Haverk. *portis apposuit* Voss. 2. et Lovel. 3. Male. V. infra ad 23, 29, 4. et Oudend. ad Lucani 1, 464.

§. 2. *Jam signum dantem eum nuncius a collega trepidus de viginti cohortium adventu*] *Jam signum dantem eam nuncius* Gaertn. *Jam signum dantem cum nuncius* Haverk. *Jam signum datum, cum nuncius* Hearnii Oxon. C. Tum *nuncius*

suit. Jam signum dantem eum nuncius a collega 2 trepidus de viginti cohortium adventu et ab inpetu moratus est, et partem copiarum revocare instructam intentamque ad obpugnandum coëgit. D. Bru- 3 tum Scaevam legatum cum legione prima et decem cohortibus alariis equitatuque ire adversus subsi-

ab collega Portug. et Gaertn. *nuncius ac collega* Leid. 1. *nuncius collegae* edd. Rom. anni 1472. ac Parm. quod ex interpretis glossa receptum est. Infra 44, 27, 10. *Subsisterent ibi, ac nuncios ab se opperirentur.* Similia v. ad 28. 9, 1. Praeterea *de viginti cohortium adventum* Portug. *ad viginti cohortium adventum* Haverk. *de viginti cohortium et adventu* Voss. 1. et Lovel. 1. a m. 1.

Et ab inpetu moratus est, et partem copiarum revocare instructam] Prima vocula deficit in Lovel. 2. Portug. Gaertn. et Haverk. V. ad 2, 44, 3. ejus loco *etiam* legit Lovel. 4. V. ad 22, 47, 9. Vox autem secunda perperam exsulat ab Hearnii Oxon. L. 2. Deinde *partem revocare copiarum* Leid. 1. *partem copiarum rei locare* Leid. 2. et Lovel. 1. pro quo ambo in margine emendarunt *revocare*. Sed ea vox omittitur a librario Haverk. [*magnam partem copiarum* Veith.] Mox *ad pugnandum*, pro *ad obpugnandum*, Voss. 2. et Lovel. 3.

§. 3. *D. Brutum Scaevam legatum*] *Decium Brutum* Haverk. *Drusum Brutum* Lovel. 2. *L. Brutum* Lovel. 4. *S. Brutium* Hearnii Oxon. L. 1. Deinde *Saevam* Voss. 1. et Lovel. 2. *Scaenam* Lovel. 3.

Cum legione prima et viginti cohortibus alaribus equitatuque ire] Libri omnes *et X cohortibus*, excepta Andreae editione. GEBH. Voss. duo *et X. cohortibus alariis equitatuque.* Numerum quidem confirmat Thuan. Pall. Helm. et cum sufficere crediderim. *Alarios* saepe appellat et Tacitus. J. FR. GRON. *et viginti cohortibus* unus praefert Harlej. vetustis edd. consentiens. numerum omittit Klock. *et X cohortibus*, vel *et decem cohortibus*, praeferunt reliqui mei, omnesque Hearnii Oxonienses codd. Et hunc numerum sufficere recte Gronovius credidit. Viginti enim hostium cohortes quadringenariae ferme fuerant. Illis autem pares erant legio prima in decem cohortes, itidem quadringenarias, divisa, et decem cohortes alariae, sive sociorum nominis Latini; quas et ipsas quadringenarias fuisse ut existimem, efficit Livii testimonium, qui 8, 8, 2. tradit, *nihil apud Latinos dissonum ab Romana re* fuisse. Legio itaque Romana et decem cohortes alariae effecerunt viginti cohortes quadringenarias, quot miserant Samnites; at insuper consul cum his peditibus obviam Samnitibus misisse dicitur equitatum: quum de equitatu Samnitium nihil addatur. Accedit, quod, si consul praeter legionem etiam viginti cohortes alarias et equitatum in Samnites emisisset, vix unam legionem secum in castris retinuisset, quae urbi tanto praesidio firmatae obpugnandae non

4 dium hoſtium juſſit: quocumque in loco fuiſſet obvius, obsiſteret ac moraretur; manumque, si forte ita res posceret, conferret: modo ne ad Cominium
5 eae copiae admoveri poſſent. Ipse scalas ferri ad muros ab omni parte urbis juſſit, ac teſtudine ad portas succeſſit. simul et refringebantur portae, et vis undique in muros fiebat. Samnites, sicut, an-

ſuffeciſſet. Tot itaque codicum teſtimonio et sanae rationi dicto audiens *decem* in contextum admisi. Praeterea *alariis* etiam Leid. uterque, Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. Klock. Hearnii Oxon. N. L. 1. 2. B. et edd. Aldina priores. Quum autem, *alaris* et *alarius* in usu eſſe, supra dixerim ad c. 40, 8. hic etiam codicum numero cedendum, et *alariis* recipiendum ratus sum. Insuper *ire* deficit in Gaertn. Mox *subsidia*, pro *subsidium*, habent Leid. 2. et Lovel. 1.

§. 4. *Quocumque in loco fuisset obvius, obsisteret ac moraretur*] Exhibent Pall. duo *quocumque loco fuisset obvius.* Similiter etiam Voſſ. 2. Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. [Veith.] et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. Praepositio etiam omittitur infra 24, 35, 9. *Nihil minus ratus, quam illo loco Syracusanum sibi exercitum obvium fore.* Deinde *exsisteret ac moraretur* Leid. 2. et Lovel. 3. *resisteret ac moraretur* Hearnii Ox. N. Supra hoc lib. c. 19, 2. *Plures abeunti Volumnio obsistere, atque obtestari.* 22, 60, 17. *Non enim modo sequi recusarunt, bene monentem, sed obsistere ac retinere conati sunt.*

Manumque, si forte ita res posceret, conferret] Ultima vox deficit in Leid. 2. et Lovel. 1. ejus loco *consereret* legit Hearnii Oxon. N. Utrumque dici *conferre* et *conserere manum*, supra vidimus ad 6, 42, 5. Hic itaque vulgatum, in quod et plures et melioris notae codices conspirant, servandum puto. Solent autem librarii *serere* et *ferre* eorumque composita in Mſtis confundere. V. supra ad 3, 17, 10. 4, 2, 12. 5, 36, 5. 7, 40, 14. 21, 1, 2. & 6, 1. aliisque locis. Deinde *hae* vel *heae copiae*, pro *eae*, Florent. Voſſ. 2. Leid. 2. Lovel. 1. 2. 4. Portug. Gaertn. et Haverk. *haec copiae* Leid. 1. V. ad 2, 44, 12. Perperam etiam *admovere* Florent.

§. 5. *Ab omni parte urbis*] Ultima vox exsulat a Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Gaertner. Haverk. et Hearnii Oxon. L. 2. et B.

Simul et refringebantur portae] *simul refringebantur* Lovel. 3. V. ad 2, 44, 3. *simul ut refringebantur* Harlej. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. V. ad 21, 28, 8. *simul et infringebantur* Gaertner. et Hearnii Oxon. C. [Veith.] Male. V. supra hoc lib. ad c. 10, 4.

Sicut, antequam in muris viderent armatos, satis animi habuerunt] *in muros viderent* Gaertner. *in muris viderint* Leid. 1. et Lovel. 4. *viderent in muris* Lovel. 2. Tum *satis animum habuerant* Voſſ. 2. *satis animi habuere* Lovel. 4.

ıam in muris viderent armatos, satis animi ha-
runt ad prohibendos urbis aditu hoſtes; ita, 6
quam jam non ex intervallo nec miſſilibus, sed
ıinus gerebatur res; et, qui aegre succeſſerant
plano in muros, loco, quem magis timuerant,
o, facile in hoſtem inparem ex aequo pugna-
t; relictis turribus murisque, in forum omnes 7

6. *Postquam jam non ex*
vallo nec missilibus, sed
nus gerebatur res] post-
ı *non intervallo* Lovel. 2.
atque missilibus ed. Rom.
1472. Deinde *gerebantur*
rimae edd. pro quo *gereba-*
es primum vidi in Ven. an.
98. tum in Aldina, et hinc
centioribus, quibus consen-
omnes, quibus utor, codi-
Recte Cl. Bentlej. enim ad
t. 1. od. 6, 3. docuit, erra-
ıabot. qui *rem gerere* ἐνικῶς
privata dici exiſtimat, num-
de publica, nisi addatur
eton *prospere*, *male*, vel
e. Ex uno enim Livio plu-
exempla τοῦ *rem gerere* eo
, quod id dictum negavit
ot. adferri poſſunt. Supra
12. *Ubi ad manum venis-*
ostis, tum coortos tota vi
iis rem gerere. 5, 28, 6. *Pri-*
em communiter gesserunt:
inde acie hostibus, etc.
7. *Legionibus utrimque ef-*
res geritur. 9, 35, 5. *Ne-*
nissilia habebant, quibus
us rem gererent. c. 41, 18.
bi est certamen, scutis ma-
quam gladiis, geritur res.
hoc cap. *Sic ad Cominium,*
d Aquiloniam gesta res.
8. *Ut, conjunctis exerci-*
, *communi animo consilio-*
em gererent. c. 5, 7. *Sibi*
ue dux adhortatorque fa-
ad rem gerendam. c. 27, 7.
ıam *occasionem rei geren-*

dae habuisset. c. 36, 2. *Ut octo legionibus rem gererent.* 23, 18, 1. *Rem gerere ac tentare, si qua parte invadere urbem possit.* c. 26, 2. *Ut Cnaeus terra, Publius navibus rem gereret.* 25, 24, 3. *Jam undique, non furtim, sed vi aperta, gerebatur res.* Verum jam nimius sum. Similiter et alii scriptores locuti sunt, quorum loca cumulare nihil adtinet.

Qui aegre successerant ex plano in muros] *quia aegre* Voſſ. duo, Leid. duo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Harlej. Portug. Gaertn. Klock. Haverk. et edd. vett. usque ad Aldum, qui primus subſtituit *qui aegre*, favente Florent. quod sensui magis convenit. Alibi saepe *qui* et *quia* commutantur. V. ad 36, 33, 5. Is autem error hic tanto facilius committi potuit, quod litera ultima τοῦ *quia* repetita sit ex prima vocis sequentis. V. ad 40, 7, 8. Praeterea *in muris* Voſſ. 2. et Lovel. 3.

Facile in hostem inparem ex aequo pugnabant] *facilem hostem inparem* Voſſ. 2. Leid. ambo, Lovel. 1. 3. Gaertn. et Haverk. V. ad 36, 6, 4. *facile erat in hostem imperare* Lovel. 2. *facile adversus hostem imparem* Portug. et Hearnii Oxon. B. ut 5, 8, 9. *Ut diversae legiones aliae adversus Capenatem et Faliscum, aliae contra eruptionem oppidanorum pugnarent.* 9, 14,

compulsi, paullisper inde tentaverunt extremam
8 pugnae fortunam. Deinde, abjectis armis, ad undecim millia hominum et quadringenti in fidem consulis venerunt. caesa ad quatuor millia trecenti octoginta. Sic ad Cominium, sic ad Aquiloniam
9 gesta res. Inde medio inter duas urbes spatio, ubi tertia exspectata erat pugna, hostes non inventi.

1. *Adversus eos se pro alteris pugnaturos.* Sed Gellius 17. Noct. 2. quum retulisset verba ex Q. Claudii 1. Annal. *ut pugnatum esset in Gallos*, addit: *In Gallos mundius subtiliusque est, quam cum Gallis, aut contra Gallos. nam pinguiora haec absolutioraque sunt.* Et ita saepe Livius loquutus est. 3, 12, 3. *Se saepe vidente pugnasse in hostem.* 7, 12, 12. *Si quis injussu in hostem pugnasset.* 8, 6, 16. *Ne quis extra ordinem in hostem pugnaret.* c. 7, 15. *Adversus edictum nostrum extra ordinem in hostem pugnasti.* 9, 3, 2. *Omnia aequa ac plana erunt Romano in perfidum Samnitem pugnanti.* 23, 47, 1. *Liceretne extra ordinem in provocantem hostem pugnare?* 27, 12, 10. *Pugnando undique in munitores operibus prohibet.* c. 18, 19. *Maxime in nuda hostium latera pugnabat.* 31, 37, 4. *Conferti praeparatique in dispersos et effusos pugnantes.* Et alibi.

§. 7. *Tentaverunt extremam pugnae fortunam*] *temperaverunt* Portug. V. supra ad 9, 46, 15.

§. 8. *Ad quindecim millia hominum et quadringenti*] Th. Helm. Voss. [pr.] *undecim.* J. FR. GRON. Lectio, quae vulgo exstitit, primum obvia fuit in ed. Aldina. Priores, quas vidi, *ad undecim millia hominum et trecenti* praeferunt. *ad undecim millia* legunt etiam Florent. Leid. 2. Harlej. Klock. et Lovel. 1. quorum fide id in contextum admisi. [*ad quindecim* Veith.] Insuper *et CCC* etiam Harl. *et XL* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Hearnii Oxon. N. *ad quadraginta* Gaertner. et Haverk. *ad CCCC* Lovel. 2. et modo memoratus Oxon. N. in margine. *et quadringentos* Lovel. 4. atque Oxon. B. [Veith.] Male. V. supra hoc lib. ad c. 17, 8.

Caesa ad quatuor millia trecenti octoginta] *caesa ad IIII. a CCC. LXXX* Florent. Leid. 1. et Klock. qui optimorum codd. in hanc lectionem consensus efficit, ut Livium dedisse existimem *caesa ad quatuor millia octingenti octoginta.* Numeri enim quingenarii notam *IↃ* passim in a migrasse supra vidimus hoc lib. ad c. 29, 17. Ceterum *quatuor millia ac trecenti octoginta* Harlej. cum editis Aldo prioribus. *quatuor millia et trecenti octoginta* Lovel. 4. [Veith.] *quatuor millia trecenta octoginta* Gaertner. Portug. et Haverk. *quatuor millia CC octoginta* Lovel. 2.

Sic ad Cominium, sic ad Aquiloniam gesta res] Praepositio priori loco deficit in Haverk. sed posteriori in Hearnii Oxon. L. 1. Male. Amat enim Livius eas repetere. V. ad 6, 28, 6. Praeterea *gesta re* Lovel. 4. Posterius *sic* etiam omittitur in Florent.

septem millia paſſuum quum abeſſent a Cominio,
revocati ab suis neutri proelio obcurrerunt. Primis 10
ferme tenebris, quum in conspectu jam castra, jam
Aquiloniam habuiſſent, clamor eos utrimque par
accidens suſtinuit: deinde e regione caſtrorum, quae 11
incensa ab Romanis erant, flamma late fusa certioris cladis indicio progredi longius prohibuit.

Sed et illud servandum. V. ad 5, 15, 11.

§. 9. *Medio inter duas urbes spatio, ubi tertia exspectata erat pugna*] *inter duas acies* Leid. 1. Tum *exspectata pugna erat* Haverk. Insuper *In medio*, pro *Inde medio* edd. Rom. anni 1472 Parm. ac Mediol. anni 1480. V. hoc lib. ad c. 20, 6.

Septem millia passuum quum abessent a Cominio] *XII millia* Voſſ. 2. Sed paſſim notae numerales *V.* et *X.* confunduntur. V. ad 39, 29, 7. Deinde *essent a Cominio* Leid. 2 et Lovel. 1. *adessent ab Cominio* Gaertn. *abessent ab Cominio* Portug. et Haverk.

Neutri proelio obcurrerunt] Pal. sec. *convenerunt.* suprascriptum *accurrerunt.* tert. *occurretur.* GEBH. *concurrerunt* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. N. [Veith.] *cucurrerunt* Gaertn. *occurretur* Voſſ. 2. et Lovel. 3. *occurrunt* Lovel. 4. V. supra hoc lib. ad c. 12, 4.

§. 10. *Jam castra, jam Aquiloniam habuissent. clamor eos utrimque par accidens sustinuit*] Flor. *tenuit.* J. FR. GRON. *jam castra ad Aquiloniam habuissent* Harlej. et edd. Aldina vetuſtiores. Male. Particulam *jam* Livium ita repetiiſſe, vidimus supra ad 5, 35, 4. *jam castra, jam Aquiloniam s. Samnites habuissent* Lovel. 2. a m. 1. *jam castra jam Aquiloniam habuisset* Voſſ. 2. et Lov. 3. Tum *clamor omnes utrimque par accidens* Gaertner. *accedens* Haverk. V. ad c. 41, 7. Sed nec Florent. lectio *tenuit* proba videtur. Supra 5, 39, 2. *Aliud priori simile miraculum eos sustinuit.* 25, 36, 1. *Nunc agendo, nunc sustinendo agmen, quum aliquamdiu haud multum procederetur.*

§. 11. *Deinde e regione castrorum, quae incensa ab Romanis erant*] *deinde regione castrorum* Lovel. 2. Harlej. Portug. et edd. usque ad Moguntinam. Sed praepositionem intercepit vocis praecedentis litera ultima. V. ad 8, 4, 12. Ejus loco *deinde regionem castrorum* dederunt Florent. Voſſ. 1. Leid. ambo, Lovel. 1. Gaertn. et Haverk. Neque aliter Lovel. 4. nisi quod vocem *castrorum* omittat. *deinde in regionem castrorum* Voſſ. 2. et Lovel. 3. Nihil mutandum. *flamma late fusa e regione castrorum*, id eſt, ex illa parte, ex illa regione, ubi castra erant. Eodem sensu *ad moenia regione portae Esquilinae accedere* habuimus 3, 66, 5. ubi vide. Hinc *quae incensa a Romanis erant* Voſſ. 2. *quae incensa a Romanis erat* Leid. 2. et Lovel. 1. ac 3. *quae incensa ab Romanis erat* Voſſ. 1. Leid. 1. et Lovel. 2. *quae ingensa ab Ro-*

12 Eo ipso loco prope temere sub armis strati passim inquietum omne tempus noctis, exspectando timendo-
13 que lucem, egere. prima luce, incerti quam in par-

manis erat Florent. a m. 1. pro quo deinde emendatur *ingens*. Sed neque hic aliquid mutandum. Non enim regio castrorum, sed ipsa castra erant incensa.

Flamma late fusa certioris cladis indicio progredi longius prohibuit] Duo Voss. et Thuan. *flammae late fusae*. Fortassis *flammae late fusae, certius cladis indicium, progredi longius prohibuit*. J. FR. GRON. Videtur ab Livio esse *flamma late fusa, certiori cladis indicio, progredi longius prohibiti*. JAC. GRON. *flammae late fusae* etiam Florent. Leid. uterque, Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Gaertn. et Hearnii Oxonienses. Gronovii autem patris conjecturam verisimiliorem reddit Portug. et Haverk. lectio *certioris cladis indicium*. Praeterea *prohibuerunt* Voss. 2. et Lovel. 3. Hinc forte legendum *flammae late fusae, certioris cladis indicium, progredi longius prohibuerunt*. *flammae late fusae* pro flamma late fusa, ut 5, 42, 7. *Etsi omnia flammis ac ruinis aequata vidissent*. 30, 6, 8. *Caesa aut hausta flammis quadraginta millia hominum sunt*. *certioris cladis indicium*, pro certius cladis indicium, quemadmodum *violati hospitii foedus*, pro violatum hospitii foedus, et similia, de quibus v. ad 4, 8, 6.

§. 12. *Eo ipso loco prope temere sub armis strati passim*] Suspicor fuisse Livio *forte temere sub armis*. Sic enim loquebantur. Terentius Phorm. 5, 1. *Quam saepe forte temere eveniunt, quae non audeas optare*. Cicero de Fato [3.] *Si fati omnino nullum nomen, nulla natura, nulla vis esset, et forte, temere, casu, aut pleraque fierent, aut omnia*. 2. de Divin. [68.] *An tu censes, ullam anum tam deliram futuram fuisse, ut somniis crederet, nisi ista casu nonnunquam forte temere concurrerent?* Noster 23, [3, 3.] *Nec quidquam raptim aut forte temere egeritis*. 25, [38, 12.] *Nec hujus occasionis spem, milites, forte temere, sed ex re ipsa conceptam habeo*. 39, [15, 11.] *Majores vestri ne vos quidem forte temere coïre voluerunt*. 41, [2, 7.] *Id forte temere ab uno exclamatum passim totis personabat castris*. Curtius 5, 11. *Eludant, licet, quibus forte temere humana negotia volvi agique persuasum est*. Sic Modius edidit e MSS. neque abeunt, quibus quondam Gruterus usus: sic ante omnes alios Florentinus. Nec debuisset regeri interpolatum *forte ac temere*. J. FR. GRON. Liv. 2, 31, 5. *Perpulere, ut forte temere in adversos montes agmen erigeret*. (* V. tamen Burm. ad Suet. Aug. 10.) Maximam autem partem eorum, quae Gronov. hic notavit, una cum conjectura de hujus loci lectione, in prima ed. notarum legebantur ad 41, 2, 7. unde postea cum auctario huc transtulit. Ceterum Gronovianum *forte temere* minus huic loco, quam *prope temere*, convenire, Doujatius existimavit. Livium enim velle, has Samnitium cohortes, non quidem omnino sine ullo ordine, sed non adhibitis exacte custodiis militaribus, noctem ibi duxisse. *Eo ipso loco prope timore* habent Voss. 2. Lovel. 1. et Hearnii Oxon. N. in cujus ultimi margine *temere* a-

ıtenderent iter, repente in fugam consternan-
:onspecti ab equitibus: qui, egressos nocte ab
o Samnites persecuti, viderant multitudinem,

ur. *Et ipso loco prope te-* 'ortug. et Gaertn. *Et ipse* ope temere Haverk. *Pro-* pso loco temere Voss. 2. . et Lovel. 2. ac 3. *prope* loco temere Lovel. 4. An probanda Florent. lectio, misso τῷ *prope*, praefert › *loco temere sub armis* passim? Mox *noctis* defi- laverk. *agere* autem, pro legunt Voss. 2. et Lovel. i oratio per infinitivum ta foret.

Incerti quam in partem *rent iter, repente in fu-* *nsternantur*] Thuan. Voss. elm. *tenderent*. Ut Virgi- Aen. [656.]

celerans iter ad naves *endebat Achates.*

6, [239.]

super haud ullae pote- *ant inpune volantes* *lere iter pennis.*

it etiam Andreas: sed mox m: nam jam Tarvis. *in-* *ent*. J. FR. GRON. *tende-* iam tres libri Hearnii. Sed *rent* sine dubio itidem tate MSS. nititur. Et ve- hi causam dici, cur hic *ent* melius sit. Livius 21, *Annibalem incertum u-* *oeptum in Italiam inten-* *ter*. 27, 46, 9. *Nec ad se-* *m se iter intendisse*. 36, *porta ad praetorem M.* *iter intendit*. DUK. *ten-* etiam Leid. 2. Lovel. 1. Gaertn. Haverk. Hearnii N. L. 2. B. et edd. Rom. 72. ac Parm. De locutio- *dere iter* v. N. Heinsium Flacci 3, 734. et Cel. Burm. ad Ovidii 2. Metam. 547. Ita *tendere cursum* infra est 23, 34, 5. *Quum quaereret, qui et unde, et quo tenderent cursum.* V. quae notavi ad Silii Italici 10, 73. Sed et *intendere iter* Livius infra dixit 22, 9, 6. *Ad urbem iter intendit*. 29, 30, 6. *Ad Syphacem, quo primum intenderat iter, pervenerunt*. 31, 33, 6. *Alam equitum ad explorandum, quonam hostes iter intendissent, misit*. Quum autem eam lectionem reliqui libri, et inter eos etiam omnes praestantiores, tueantur, nihil mutandum puto. Doujatius etiam *tendere iter* Virgilianum esse, non tamen idcirco *intendere* damnandum existimabat. In codd. *tenderent* legentibus prima syllaba *in* intercepta erat a vocis praecedentis litera finali. V. ad 5, 27, 6. Praeterea *certi quam in partem* Leid. 1. *incerti qua in parte* Harlej. Deinde *consternuntur* Florent. Voss. ambo, Leid. ambo, Lovel. 1. 2. Portug. Gaertn. Haverk. Hearnii Oxon. N. L. 2. B. C. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. 7, 42, 3. *Eam multitudinem armatorum ad arma consternatam esse.* ubi v. Sigonium. et Gebbard. ad 8, 27, 9. *osternantur* Lovel. 3. Scriptum per epitomen fuerat *ɔsternantur*; idque non adsecutus librarius dedit *osternantur*. Similiter scriptum erat *omittam*, pro *ɔmittam* vel *committam*, hoc lib. c. 19, 11.

Conspecti ab equitibus: qui, egressos nocte ab oppido Samnites persecuti] Doujatius legendum conjicit *conspectis equitibus*. Sed codd. nihil mutant. Conjectura tamen ejus non displicet. Deinde *qui egressi nocte oppido*

14 non vallo, non ftationibus firmatam. Conspecta et ex muris Aquiloniae ea multitudo erat. jamque etiam legionariae cohortes sequebantur. Ceterum nec pedes fugientes persequi potuit: et ab equite noviffimi agminis ducenti ferme et octoginta interfecti.
15 Arma multa pavidi ac signa militaria duodeviginti

Lovel. 2. Malc. Intelliguntur enim Samnites, qui, quum muros Aquiloniae circa portam captos viderent, noctu oppidum deseruerunt. Tum *prosecuti* edd. Rom. anni 1472. et Parm. V. ad Epit. Liv. 99. Mox voces *non stationibus firmatam. Conspecta* exsulant ab Haverk.

§. 14. *Nec pedes fugientes persequi potuit: et ab equite novissimi agminis ducenti*] *fugientem persequi* Lovel. 4. Tum τὸ *et* omittitur in edd. vett. quod Aldus reftituit, concinentibus scriptis. Hinc *ab equitatu* Lovel. 4. Deinde *novissima agminis ducenti* Gaertn. et Haverk.

Signa militaria duodeviginti reliquere. alio agmine] *duo et viginti* edd. Rom. anni 1472. ac Parm. Praeterea *reliquerunt* Lovel. 4. *relinquere* Lovel. 3. *signa militaria duodeviginti. Reliqua legio agmine* sine sensu Klock.

§. 15. *Alio agmine incolumi, vix ex tanta trepidatione Bovianum perventum est*] Antiqua scriptura *ut ex tanta trepidatione*. GELEN. *vix ex tanta trepidatione* sola Campani editio: reliqui libri Pall. tres et casca ed. *ut ex tanta trepidatione*. GEBH. Gelenii codex, duo Pall. Voff. uterque, Chiflet. Andreas *agmine incolumi, ut ex tanta*. Modificatio eft vocis praecedentis: ut scilicet ex tanta trepidatione incolumes evasiffe dici possunt. Cicero 4. ad Att. Ep. 1. *Ita res sunt nostrae; ut in secundis, fluxae; ut in adversis, bonae.* Infra (c. 46, 2.) *Insigni, ut illorum temporum habitus erat, triumpho.* Tarvis. et Beechar. *incolumi ex tanta.* Venetae jam habent *vix.* J. FR. GRON. *incolumi ex tanta trepidatione* Leid. 2. *incolumi, vix tanta trepidatione* Harlej. Gaertn. et ed. Mediol. anni 1480. Reliqui mei, et Hearnii Oxonienses *incolumi, ut ex tanta trepidatione:* Gelenii lectionem Frobenius anno 1535. recepit, eamque reliqui servarunt usque ad Parisienses, qui anno 1573. *vix ex tanta* revocarunt; quod obtinuit ad Gronov. usque, *ut ex tanta* denuo in contextum recipientem. Et recte. Elegans autem usus est particulae *ut*, quam Livius hoc modo saepius adhibuit. Ita 4, 13, 1. *Sp. Maelius ex equestri ordine, ut illis temporibus, praedives.* c. 55, 3. *Tres erant, et omnes acerrimi viri, generosique etiam, ut inter plebejos.* 21, 34, 1. *Perventum inde ad frequentem cultoribus alium, ut inter montana, populum.* 21, 18, 6. *Satis multis, ut ex tanta paucitate, interfectis.* 24, 28, 1. *Orationem salutarem, ut in tali tempore, habuit.* 32, 33, 9. *Princeps Aetolorum Alexander, vir, ut inter Aetolos, facundus.* ubi etiam quaedam videri possunt. Et ita Cic. 4. ad fam. ep. 9. *Nam adhuc et factum tuum probatur, et, ut in tali re,*

reliquere. alio agmine incolumi, ut ex tanta trepidatione, Bovianum perventum est.

XLIV. Laetitiam utriusque exercitus Romani au- 1
xit et ab altera parte feliciter gesta res. uterque ex alterius sententia consul captum oppidum diripiendum
militi dedit; exhaustis deinde tectis ignem injecit: co- 2

etiam fortuna laudatur. ubi v. Manutium.

§. 1. *Laetitiam utriusque exercitus Romani auxit et ab altera parte feliciter gesta res*] Pal. tert. primo *Laetitia.* Forte legendum *Laetitia utriusque exercitus Romani auxit et ab altera parte feliciter gesta re.* Ut *τὸ auxit* valeat patiendi significatu, ut saepius apud hunc nostrum scriptorem observatum est. Deinde Pal. sec. *et ab alia parte. alia pars* est altera. Et sic loquuntur Latinissimi. Vide sis Antiq. lection. libellos nostros. GEBH. *Laetitia* etiam Lovel. 2. Non tamen propterea Gebhardo consentio, *Laetitia auxit*, *feliciter gesta re* conjectanti, ut *Laetitia auxit* ponatur pro Laetitia aucta est. Saepius Livio invito hanc locutionem obtrudere conatus est Gebhardus. Hoc modo *auxit vis morbi* legebat 3, 6, 2. *animi auxerant* 8, 38, 9. Verum, quae dictis locis notavi, etiam hujus vulgatae lectioni vindicandae sufficiunt. *Laetitiam utriusque exercitus Romanis auxit* Leid. 2. et Lovel. 1. *Laetitiam utriusque exercitus Romani auxerunt* Voss. 2. et Lovel. 3. ac 4. Verum, hanc lectionem rejiciendam esse, docent verba sequentia; quae, ea recepta, non haberent, quo referenda forent. Tum *ab alia parte* Gaertn. Sed nec illud placet, verum potius refero inter aberrationes scribarum, qui passim has voces commutarunt. V. ad Epit. Liv. 50. Praeterea *gesta feliciter res* Lovel. 2. Mox *uterque ex altera sententia consul* Portug. *uterque ex alterius sententia consulis* Voss. 2. Gaertn. et Haverk. Sed v. supra hoc lib. ad c. 10, 2.

§. 2. *Exhaustis deinde tectis ignem injecit*] Prima vox exsulat a Voss. 2. et Lovel. 3. Sed male. *tecta exhausta* sunt, unde omnis praeda egesta est. Infra 26, 30, 9. *Praeter moenia et tecta exhausta urbis, nihil relictum Syracusis esse.* 34, 13, 6. *Non agros inde populari, sed urbium opes exhaurire licebit.* Ita Mogunt. V. quae ibi notantur.

Eodemque die Aquilonia et Cominium deflagravere] *eodem die* Portug. Gaertn. et Haverk. Praeterea *Aquiloniam et Comminium deflagravere* Gaertn. Alibi quidem *flagrare* ac *conflagrare* apud scriptores tamquam verba, ut vocantur, activa reperiuntur. V. Sanctium in Minerv. 3, 3. p. 335. et Munker. ad Hygin. fab. 179. Non tamen apud Livium, quare ceteris potius codd. nihil mutantibus adsentior. *deflagraverunt* Lovel. 4.

Et consules, cum gratulatione mutua legionum suaque, castra conjunxere] Copula *et* deficit in Portug. Gaertn. et Haverk. [Veith.] Deinde *consules gratu-*

demque die Aquilonia et Cominium deflagravere. et consules, cum gratulatione mutua legionum suaque,
3 castra conjunxere. In conspectu duorum exercituum et Carvilius suos pro cujusque merito laudavit donavitque; et Papirius, apud quem multiplex in acie, circa castra, circa urbem, fuerat certamen, Sp. Nau-

latione mutua Lovel. 2. *consules congratulatione mutua* Lovel. 3. 4. Harlej. et Hearnii Oxon. L. 1. 2. atque N. cujus ultimi tamen margini vera lectio adscripta legitur. V. supra ad 4, 24, 7. [*congratulatione ne mutua legionum sua castra* Veith.] *cum gratulatione mutua legionumque, sua castra conjunxere* Voss. 2. et Lovel. 3. *cum gratulatione mutua legionum, sua castra conjunxere* Lovel. 2. 4. Portug. et Haverk. neque aliter Gaertn. nisi quod insuper *nimia*, pro *mutua*, legit. Male. Quum ambo exercitus castra conjungerent, legiones legionibus, consul consuli victoriam gratulati sunt. Saepe quidem *suus* additur, ubi abesse poterat, ut vidimus ad 3, 8, 8. hic tamen vix ferri posse videtur. *se conjunxere*, pro *castra conjunxere*, Hearnii Oxon. L. 1.

§. 3. *Et Carvilius suos pro cujusque merito laudavit*] Prima vocula deficit in Lovel. 2. V. ad 2, 44, 3. tertia in Harlej. Tum *Calvilius* dedit Voss. 2. *Carvillius* Haverk. Hinc *suos pro cujus merito laudavit* Leid. 1. *suos protinus merito laudavit* Voss. 2. habet pro varia lectione. Supra 8, 12, 1. *Praemiis poenaque pro cujusque merito persolutis.* ubi quaedam dicta sunt. 31, 31, 9. *Pro merito cuique erga nos fortunam esse.* Et eodem cap. *Quis durius, quam pro merito ipsorum, statutum indignari posset.* 43, 6, 12. *Minus esse, quam pro meritis populi Romani et voluntate sua.*

Fuerat certamen, Sp Nautium, Sp. Papirium, fratris filium] *fuerat certamen pugnantium, Sp. Papirium* Lovel. 2. Adparet et hunc legisse *P. Nautium*, quemadmodum est in Voss. utroque, Leid. utroque, Lovel. 1. 3. 4. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. L. 2. B. ac C. Sed male. Supra enim constanter *Spurius* vocatur c. 40. et 41. idque hoc loco servat optimus Flor. aliique. Quin et id praenomen genti Nautiae fuit familiare. V. supra 2, 39, 9. 4, 35, 4. 9, 21, 1. et alibi. Saepius praenomen *Sp.* vel *Spurius* in *P.* vel *Publius* mutatum est a librariis. V. ad 6, 27, 2. Deinde *Sp. Papirii fratris filium.* Male. Supra etiam c. 40, 9. *Sp. Papirius fratris filius consulis* vocatur. Mox voces *manipulumque hastatorum armillis aureisque* desunt in edd. Rom. anni 1472. et Parm. *manipuluque* habent Voss. 2. et Lovel. 3. *manipulorumque* Gaertn.

§. 4. *Propter expeditionem, qua magni agminis modo terruerat hostes*] *quia magni agminis modo* Voss. 2. Leid. ambo, Lovel. 4. et edd. vett. Primus deinde Aldus recepit *qua*, adpro-

Nautium, Sp. Papirium, fratris filium, et quatuor
centuriones, manipulumque hastatorum, armillis au-
reisque coronis donavit: Nautium propter expeditio- 4
nem, qua magni agminis modo terruerat hostes: ju-
venem Papirium propter navatam cum equitatu et
in proelio operam, et nocte, qua fugam infestam
Samnitibus ab Aquilonia clam egressis fecit: centu- 5

bantibus eam lectionem reliquis Mstis. Saepe hoc modo peccant librarii. Ita hoc ipso §. et cap. seq. §. 2. Sed plura v. ad 40, 29, 8. Tum *terruerat hosti* Leid. 1. *eruerat hostes* Voss. 2. et Lovel. 3. *circumvenit hostes* Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. B. *tenuerat hostes* Leid. 2. *tenere* et *terrere* saepius in codd. commutari, videbimus ad 23, 1, 10.

Et nocte, qua fugam infestam Samnitibus ab Aquilonia clam egressis fecit] Pall. tres, binaeque vetustae edd. *ad Aquiloniam clam egressis*. GEBH. Multa loca Livii et aliorum, in quibus tempora non conveniunt, adnotavit Gronovius ad 29, 27, 5. et 34, 11, 2. His facile plura addi possent. Sed nondum inveni quidquam huic simile, *terruerat, fecit, ceperant*. DUK. (*Immo ita *pugnant, occiderunt, capiunt*, admissa emendatione Mss. infra 22, 21, 8. ubi alia vide.) *in nocte* Lovel. 4. Tum *quia fugam infestam* Voss. ambo, Leid. ambo, Lovel. 1. 3. Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. et edd. ante Aldum. V. ad verba praec. *qui fugam infestam* Lovel. 2. Hinc *ad Aquiloniam clam egressis* Voss. 2. Lov. 3. 4. Portug. Hearnii Oxon. C. N. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. sed codd. posterior *ab Aquilonia* emendatum praefert. *ad Aquiloniam cladi egressis* Gaertn. et Haverk. *ad Aquiloniam ducti clam egressis fecit* Leid. 2. et Lovel. 1. In verbis praecedentibus *juvenemque Papirium* edd. Rom. anni 1472. et Parm. addita copula, quae necessaria non est; immo non convenit, quum mox *centuriones* sine copula similiter sequatur. Deinde *propter nam̄ cum equitatu et in proelio operam* Lovel. 4. *propter novatam* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 2. Ita interdum peccarunt librarii. V. supra ad 2, 43, 9. 7, 16, 4. et Cel. Burm. ad Suet. Ner. 20. Similiter *navus* et *novus* commutari, ostendimus ad 3, 41, 8. (* *noviter* et *naviter* v. ad 30, 4, 5.) *propter variatam* Gaertn.

§. 5. *Centuriones militesque, quia primi*] Lego *militesque, qui primi*. Non enim omnes milites id fecerant. Et fuit eadem corruptela 8, 14, 10. JAC. GRON. *qui* et *quia* saepius in Mstis confundi, infra videbimus ad 36, 33, 5. *qui* etiam hic praefert Lovel. 2. et tamen nunc contra Cl. Gronovium vulgatum servandum arbitror. In praecedentibus Livius dixit, Papirium donasse Sp. Nautium, Sp. Papirium, quatuor centuriones et manipulum hastatorum. Subjungit deinde caussam doni cuique dati, et, post memoratos Sp. Nautium ac Sp. Papirium, addit nunc *centuriones militesque*, per quos non in genere omnes centuriones militesque

riones militesque, quia primi portam murumque Aquiloniae ceperant. equites omnes, ob insignem

exercitus sui, sed quatuor centuriones et manipulum hastatorum, quorum antea meminerat, intelligendos esse, nexus historiae docet: quin et non omnes centuriones militesque intelligi inde colligere est, quod mox sequatur *equites omnes*. Quemadmodum itaque caussam, cur Sp. Nautium, Sp. Papirium, et equites omnes donarit, exprimit per voces *propter* et *ob*, ita hic, cur eumdem honorem centurionibus, nempe quatuor, militibusque, nempe manipulo hastatorum, habuerit, exprimit vocula *quia*. Iisdem ferme argumentis etiam Cl. Dukerus vulgatum adversus Gronovium tuebatur. Mox *Aquiloniam*, pro *Aquiloniae*, Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1.

Ob insignem multis locis operam, corniculis armillisque argenteis donat] Milites ob strenuam in pugna navatam operam donabantur a ducibus coronis multiplicibus, hastis puris, phaleris, armillis, addit hoc loco Livius, et *corniculis*. Sed, quale esset *corniculum*, haud compertum est, quod ipse legerim. Illud sane conjectari licet, ab hoc ornamenti genere milites corniculo insignitos *cornicularios* appellatos. De cornicularis autem militibus, qui scilicet olim essent, nondum certi quicquam ex antiquis scriptoribus recentioribusve mihi, diligentissime perscrutanti, reperire licuit. Quod tamen ex aliorum scriptis occurrit, in medio afferam, nec, quae ex mea Minerva deprompsi, reticebo; ut in re ista perdifficili et obstrusa lumen, quod dari potest, non desit. Turnebus Advers. 5, 10. ita scribit: *Uti in exercitu et acie dicitur cornu, ita in cohortibus tribuni militum corniculum, a quo cornicularius, qui corniculo tribuni militum praeëst.* Cael. Rodigin. 17, 10. scribit. *Cornicularium vero obiter, sunt, qui putent corniculis militantem, sicuti a cornu dicti cornicines.* Et paulo infra addit ex Amm. Marcellino 16, [12.] Cornicularios et *Cornutos* vocatos et *Baccatos*, milites usu proeliorum diuturno firmatos: quorum etiam meminit idem author 15, [5.] inquiens, Baccatos atque Cornutos fluxioris fidei, et ubertate mercedis ad momentum omne versabiles, Constantii imperatoris jussu in Silvani mortem, qui ad culmen imperii surrexerat, sollicitatos, illum interfecisse. De Cornutorum quoque tribuno alibi [l. 16, 11. 12.] idem Ammianus verba facit. Verum haec, sicuti, quod quaerimus, non aperiunt, ita difficultate non vacant. Namque apud Amm. Marcellinum textus correctiores non habent *cornutos et baccatos*, sed *Carnutes et Braccatos*, hoc est, populos illos Galliae inter Celtas Andegavensibus Turonensibusque finitimos, ex Caesare l. 5. et 6. belli Gall. quamvis Plinius inter Danubium et Hercinium saltum eos constituat l. 4, 12. Hos vero, Braccatos scilicet, Galliae Narbonensis populos fuisse, testimonio Plinii constat l. 3, 4. cui lectioni praecedentia et subsequentia verba maxime favere videntur. Carolus Sigonius de antiquo jure provinciarum l. 2, 2. *Cornicularios*, inquit, *autem qui fuerint, nemo tradidit. ego, tribuni militaris ministrum fuisse, facile dixerim.* Hoc autem confirmat authoritate Valerii Maximi l. 6, 1. ita scribentis: *Cominius tribunus plebis diem ad populum dixit M. Le-*

multis locis operam, corniculis armillisque argenteis donat. Consilium inde habitum, quum jam tempus 6

ctorio tribuno militum, quod cornicularium suum stupri causa appellasset. Julius Frontinus idem affirmare videtur Strategem. 3, [14, 1.] ita scribens: *Tamquam tribuni cornicularius, vigilias excitavit.* vel *vigiles*, ut alii legunt. Laevinus Torrentius in suis Comment. in Suetonium in Domitiano 17. *Cornicularius*, inquit, *ordo ac gradus in militia erat; neque aliud, quam accensi tribunorum centurionumque ac decurionum fuisse videntur.* Huic sententiae favent Asconii dicta in Verr. [1, 28.] *Accensi*, inquit, *dicebantur attributi decurionibus, hoc est, eorum ministri, quos nunc commentarienses et cornicularios appellant.* Accensos autem ab *acciendo* dictos, eo quod mandata perferrent et accirent, alibi docuimus. Ita et Suetonius de Clar. orator. [grammat. c. 9.] de Orbilio aït, *Orbilius primo apparituram fecit magistratibus, deinde in Macedonia corniculo, mox equo meruit.* Et de Viris illustribus [c. 72.] *M. Scaurus primo in Hispania corniculo meruit: sub Oreste in Sardinia stipendia fecit.* Ex his omnibus cogitabam ego, cornicularios forte fuisse, qui tribunorum et centurionum imperia mandataque per ordines et in acie proferrent, parvo cornu argenteo varie concinentes, quo pacto hodiernis temporibus triremium ductores corniculo, quod collo appensum gestant, ori apposito varie et diversimode sibilantes ad varia munia obeunda nautas et remiges excitant. Sicut itaque in universo exercitu, teste Vegetio 2. de re milit. 22. cornicines erant et tubicines, qui in pugnam milites incitabant, quod pariter et Livius tradit 2, [64, 10.] ita et in singulari quoque ordine erant cornicularii, imperantium mandata corniculo significantes. Ita in militia Palatina *cornicularii* accipiuntur pro accensis primiscriniorum, vel principis proximorum, si Alciato credimus in l. 2. *Corniculario* C. de prox. sacr. scrin. Veniebat quoque in mentem, corniculum fuisse signum sive vexillum, sub quo equites ducebantur, quemadmodum et nostris temporibus equestrium militum signum et signifer vulgo *Corneta* dicitur, quod comprobare videtur Vegetius 2. de re milit. 24. scribens: *Qui sub uno corniculo militabant, centurio et sui milites, ambo cornicularii dicebantur.* Et Symmachus [10. Ep. 63. aliis 56.] ad Theodosium inquit: *Praetorianus urbanarum cohortium miles ad corniculariorum gradum inculpati laboris diuturnitate promotus.* Postremo dum Livianum textum praepondero, et animo concipiebam, quod, sicut Venetorum ducum ornamentum illud, quod capite gestant, miris gemmis exornatum, *cornu* vocant, ita et antiquitus militari ornamento caput militis illius honestarent imperatores exercituum, qui strenuum aliquod facinus egisset, hocque *corniculum* appellaretur, cui inderentur plumae, aliudve simile, et argenteum erat, vel aureum, quod nostrates etiam gemmis exornatum ferre, et *aieronera* dici passim scimus: quod ex sculpturis antiquis pariter colligere possumus, in quibus conspicimus militum nonnullos in galeae summitate hujusmodi corniculos habentes. *Corniculum* autem vocari hoc capitis seu galeae orna-

esset deducendi ab Samnio exercitus, aut utriusque,
7 aut certe alterius. Optimum visum, quo magis fra-
ctae res Samnitium essent, eo pertinacius et infestius
agere cetera et persequi: ut perdomitum Samnium
8 insequentibus consulibus tradi posset. Quando jam

mentum puto, ab animalium quadrupedium quorundam similitudine, quorum capita cornu vel cornibus insigniantur. Sic Luna *cornu praefulgens* dicitur. Hanc nostram sententiam confirmare possumus ex iconibus galearum militarium a Gulielmo Choul Gallo lib. de Castrametatione antiquorum descriptis, praesertim ex 5. et 6. in ordine, corniculos in summitate praeferentibus. Sic in numismate argenteo Alexandri magni caput galeatum cum corniculis conspicimus, unde et eorum usum a Graecis ad Romanos translatum existimamus. Sic in sacris literis Moyses cornubus illustris, et 1. Reg. 2. *Dabit imperium regi suo, et sublimabit cornu Christi sui*, et pluries cornu exaltationem pro sublimatione, sacrae paginae accipiunt. Certe cornicularii milites virtute praestantes et fortitudine insignes erant, quod tum ex dictis colligere possumus, tum etiam ex Suetonio in Domit. 17. dum aït illum a Clodio, seu, ut alii legunt, Clodiano, corniculario, cum aliis contrucidatum. Et Cassiodorus l. 11. Variar. tradit, cornicularios dictos, qui praeerant cornibus secretarii, hoc est, qui in consilio Praefecti praetorio stabant armati, a Graecis *ὑπασπισαί*, quo sensu accepta et haec vox apud Maternum l. 2. et Firmicum Matheseos 3. In inscriptione antiqua in sacello sanctae Mariae in via Pontificum [apud Gruter. 561. 2.] *VECTORIVS. PROCVLVS. ADIVTOR. CORNICUL.* In alia in hortulo ad Aquam Virginem [apud Gruter. 523. 4.] *ATENAEVS. FIRMVS. CORNICVLARIVS. SVPPRAEF. VIGIL.* M. DONAT. Scheff. de tribus orbib. aureis p. 56—66. putat, fuisse tubulos cornuum forma, cui inderentur plumae eminentes, quibus galeam et equi caudam saepe exornabant. Ceterum nusquam praeterea haec cornicula legi fatetur. Infra 39. 31, 17. equites donantur *phaleris, catellis*, ac *fibulis*. Apud Dionys. etiam l. 10. p. 663. Sylb. omnis generis dona militaria recensentur, *coronae civicae, murales, obsidionales, in proelio, torques, armillae, hastae, phalerae*: at nulla in iis *cornicula*. Forte igitur hic legendum *corollis*, vel *coronulis*. ut, veluti centuriones donaverat armillis et coronis aureis, sic hos iis argenteis. JAC. PERIZON. ad marginem Livii. *corniculis argenteisque armillis* Haverk. *carniculis armillisque argenteis* Voss. 2. et Lovel. 3. *coronis armillisque argenteis* Portug. et Gaertn. quae lectio conjecturam Perizonii probare videtur: nisi potius existimandum sit, librarios vocem minus notam in notissimam mutasse. Quid per cornicula haec intelligendum sit, incertum est. Plerumque intelligitur eo nomine ornamentum galeae, quod cornuum speciem referebat. De eo videri potest Salmas. ad Solin. p. 386. Speciem armillae fuisse, existimat Barthol. de Armill. p. 51. quod corniculi armillis saepe saepius, velut cognati generis,

nullus eſſet hoſtium exercitus, qui signis conlatis dimicaturus videretur, unum supereſſe belli genus, urbium obpugnationes; quarum per excidia militem locupletare praeda, et hoſtem pro aris ac focis dimicantem conficere poſſent. Itaque, literis miſſis ad 9

socientur. ubi tamen, praeterquam hoc loco, socientur, vellem indicaſſet. Aliquid tandem monſtri hic subeſſe suspicatur, quod equites corniculis donentur, qui corniculo merebantur apud Sueton. in Illuſtr. Gramm. 9. ubi tamen *corniculo* et *equo merere* diſtinguuntur. Et quidem gradatim Orbilius primo *adparituram magistratibus fecit, deinde corniculo, mox equo meruit.* Ut corniculo mereri minus fuiſſe videatur, quam equo merere. Hic contra equites corniculis donantur. Unde conſtare poteſt, aliud quid intelligendum eſſe per *corniculum*, quo eques donatur, aliud per *corniculum*, quo merebat, qui nondum eques erat. Ceterum *donavit* eſt in Haverk.

§. 6. *Consilium inde habitum, quum jam tempus esset*] *Tò inde* deficit in Leid. 1. Sed quum per compendium *iñ* scriptum fuiſſet, interceptum eſt a praecedentis vocis litera finali. V. ad 10, 20, 6. Deinde *quum jam nec tempus esset* Voſſ. 2. Leid. ambo, et Lovel. 1. 2. 3. ac 4. *nec* etiam inter versus adscriptum legitur in Voſſ. 1. Mox *a Samnio* Voſſ. uterque, Leid. 2. et Lovel. 1. ac 3.

§. 7. *Eo pertinacius et infestius agere cetera et persequi*] *pertinaticius* Portug. vel eodem errore, quo *amicitior*, pro *amicior*, ac similia alia paſſim data sunt. V. ad 2, 15, 6. vel juncta duplici lectione *pertinatius* et *pertinacius*. Tum *et prosequi* Voſſ. 2. et Lovel. 3. V. ad Epit. Liv. 99. In proxime sequentibus *domitum Samnium*, pro *perdomitum*, Lovel. 4.

§. 8. *Quando jam nullus esset hostium exercitus*] *Tò esset* deficit in Lovel. 2. *exercitus hostium* transpositis vocibus Harlej. Mox *unum superesset belli genus*, pro *superesse*, Florent. quasi referendum eſſet ad vocem *quando*. Deinde *urbium expugnationes* multae ex vett. edd.

Quarum per excidia militem locupletare praeda] *quarum excidia* Lovel. 3. quae lectio placere poſſet, nisi vulgatum defenderent reliqui codd. Deinde *locupletare praedam* Florent. a m. 1. *locupletare praedae* Leid. 2. quod eadem ratione dictum videri poſſet, qua *abundare pecuniae, opulentus praedae, frumenti*, et similia, de quibus v. ad 35, 1, 11. Ego tamen nihil muto. Insuper *pro aris et focis* Portug. et Gaertn.

§. 9. *Diversi, Papirius ad Sepinum*] Pal. sec. *Sepianum*. tert. *Sepirium*. GEBH. *divisi* Hearnii Oxon. N. Male. V. supra hoc lib. c. 33, 10. Deinde *ad Sepium* Leid. 2. *ad Cepianum* Gaertner. *ad Sepianum* Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. B. *ad Saepinum* per diphthongum auctoritate Ptolemaei, Frontini de Colon. et veteris Inscriptionis legit Doujatius, quos antea laudarat Cluverius 4. Ital. ant. 7. p.

senatum populumque Romanum de rebus ab se gestis, diversi, Papirius ad Saepinum, Carvilius ad Volanam obpugnandam legiones ducunt.

1 XLV. Literae consulum ingenti laetitia et in curia et in concione auditae; et quatridui supplicatione publicum gaudium privatis ſtudiis celebratum

1198. Eosdem, nulla Cluverii mentione facta, laudat etiam Harduin. ad Plinii 3, 12. Paullo ante *Ita literis missis*, pro *Itaque*, Hearnii Oxon. L. 2. V. ad 21, 53, 7. Tum *de rebus a se gestis* Voſſ. 2. et Lovel. 3. Vox *gestis* non adparet in Florent.

Carvilius ad Volonam obpugnandam] Sepini in Samnitibus meminit Ptolemaeus [3, 1.] *Volanam* habebant veteres libri, at alii in *Veliam* mutarunt; temere, meo quidem judicio. Eſt enim *Velia* in Lucanis littorale oppidum, longe a Samnio. GLAR. Pall. duo *ad Vellam*. sec. et Camp. ed. *ad Veliam*. Recte retentavit Andreas *Volanam*. Infra c. 45. Pall. duo vocant *Velletiam*. GEBH. Fl. Thuan. Voſſ. uterque, Rott. Helm. duo Pall. *Vellam*, tertius *Veliam*. Sic et infra cap. sequenti: *Jam Carvilius Vellam* Rott. et Helm. *vel etiam* Flor. Voſſ. prior, et Thuan. *Velle etiam* Voſſ. alter. Denique *vel jam intra paucos dies* Flor. Thuan. Voſſ. prior. *vel et intra paucos dies* Voſſ. alter, Rott. et Helm. Hic versus unus ab Herculanei mentione priore usque ad poſteriorem exciderat. J. FR. GRON. Hearnius *ad Duellam* invenit in Oxon. L. 2. *ad Duelliam* in C. *ad Vellam* in N. quod etiam eſt in Leid. utroque, et Lovel. 1. 3. 4. *ad Velam* in Lovel. 2. *ad Nellam* in Klock. *ad Veliam* in Portug. Gaertn. Haverk. Hearnii Oxon. B. Neap. Latinii, et Memmiano apud Doujatium, qui *ad Velinam* legendum, idque oppidum circa Velini amnis fontes fuiſſe conjicit. Si tamen hic locus in Samnio ita proprie dicto situs fuerit, omnino de fontibus amnis Velini cogitare non poſſumus. Incerti situs eſſe agnoscit Cluver. loco laud.

§. 1. *Literae consulum ingenti laetitia et in curia et in concione auditae*] *Literae* consulis Haverk. V. ad 10, 10, 2. Tum *et in contentione* Leid. 1. Saepe ita librarios peccaſſe vidimus ad 4, 6, 4. Alia exempla exſtant 5, 2. 10. c. 10, 6. 8, 32, 11. c. 33, 3. 10, 7, 3. c. 23, 4. c. 24, 4. et alibi. Mox *et equa tridui supplicatione* Voſſ. 1. et Leid. 2. Deinde *supplicatione publica gaudium*, pro *publicum*, Gaertn.

§. 2. *Nec populo Romano magna solum, sed peropportuna etiam, ea victoria fuit*] *nec populum Romanum magna* Voſſ. 2. et Lovel. 3. *nec pormagna* Flor. a m. 1. *ro* autem inter lineas a manu emendatrice, quasi scribendum foret *nec porro magna*. Potius tamen *pormagna* scriptum fuiſſe videtur pro *po. R. magna*, id eſt *populo Romano magna*. Ex ea vero lectione et vulgata simul juncta *nec populo Romano permagna* datum eſt in Lovel. 2. *neque*, pro *nec*, praeferunt Harlej. et edd. Aldina vetuſtiores. *haec* Haverk. Deinde *sed opportuna* Hearnii

eſt. nec populo Romano magna solum, sed perop- 2
portuna etiam, ea victoria fuit; quia per idem for-
te tempus rebellaſſe Etruscos adlatum eſt. Subibat 3
cogitatio animum, quonam modo tolerabilis futura Etruria fuiſſet, si quid in Samnio adversi veniſſet; quae, conjuratione Samnitium erecta, quoniam am-

Oxon. L. 1. *sed populi Romani opportuna* Lovel. 3. *sed P. R.* vel *po. Ro. opportuna* Voſſ. 2. Leid. 1. et Lovel. 4. Liv. 21, 2, 3. *Mors Hamilcaris peropportuna et pueritia Hannibalis distulerunt bellum.* c. 31, 7. *Hujus seditionis peropportuna disceptatio quum ad Hannibalem rejecta esset.* 40, 57, 2. *Peropportuna mors Philippi fuit ad dilationem.* Hinc *etiam* deficit in Lovel. 1. 4. Voſſ. 1. et Leid. 2. Si plures codd. expungerent, Livium ita loqui solitum fuiſſe docerent illa, quae notantur ad 2, 6, 1. Deeſt etiam *ea* in edd. Rom. anni 1472. ac Parm.

Quia per idem forte tempus rebellasse Etruscos adlatum est] *qua*, pro *quia*, Leid. 1. et Lovel. 3. V. ad cap. praec. §. 4. *per idem tempus forte rebellasse* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Gaertn. et Haverk. [Veith.] *per idem fere tempus rebellasse* Lovel. 4. (* v. ad 34, 47, 4.) Insuper *latum est* Haverk. *relatum est* Gaertn. et Hearnii Oxon. B. [Veith.] Male. V. ad 22, 14, 11. *Tò est* non comparet in Lovel. 4.

§. 3. *Quonam modo tolerabilis futura Etruria fuisset*] Haec ita Livius narrat, perinde atque antea Hetruria ac Samnium numquam simul adversus Romanos fuerint, cum ad finem anni quadringentesimi quinquagesimi septimi [c. 32.] hi duo populi, ac praeterea Galli ac Umbri, non parva acceſſio, bellum moverint Romanis. GLAR. *tolerabilis futura Etruria esset* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. et Hearnii Oxon. C. atque N. in margine. *tolerabilis futura Etruria erat* Oxon. B. *Etruria tolerabilis futura erat* Gaertn. Paullo ante *Subibat cogitatio hominum*, pro *animum*, Leid. 1. Lovel. 1. 3. 4. Portug. et Gaertn.

Si quid in Samnio adversi venisset] Campanus edidit *advenisset.* perperam. In Pal. sec. superscriptum eſt *fuisset.* GEBH. Scribe ex Flor. *evenisset.* J. FR. GRON. Ita etiam praeferunt edd. Tarvis. utraque, Ven. annorum 1495. 1506. Ascens. annorum 1510. 1513. 1516. 1530. Mogunt. Cervicorni, et Paris. anni 1529. Et ita fere infra 23, 27, 12. *Ut omnia prospere evenirent.* Sed vulgatum etiam servari poteſt. Phaedrus 1. fab. 2, 31.

Hoc sustinete, majus ne veniat malum.

Ubi v. Cel. Burmann. Livius infra 24, 40, 15. *Ballistas tormentaque alia ad tuenda moenia, si quando similis fortuna venisset, Apolloniam devexere.* 9, 12, 1. *Omnia, quae deinde venerunt, non in animis solum, sed prope in oculis esse.* Ubi v. quae notantur. Mox *quae commutatio Samnitum erecta* Haverk. *erepta* Lovel. 2. V. ad 3, 5, 7.

Omnisque Romana vis aver-

bo consules omnisque Romana vis aversa in Samnium esset, occupationem populi Romani pro occa-
4 sione rebellandi habuisset. Legationes sociorum, a M. Atilio praetore in senatum introductae, querebantur, uri et vastari agros a finitimis Etruscis,
5 quod desciscere a populo Romano nollent: obtestabanturque Patres conscriptos, ut se a vi atque injuria communium hostium tutarentur. Responsum legatis, *curae senatui futurum, ne socios fidei suae poeniteret: Etruscorum prope diem eamdem fortu-*
6 *nam, quam Samnitium, fore.* Segnius tamen,

sa in Samnium esset] *omnisque Romanis*, pro *Romana vis*, Leid. 2. Deinde *versa in Samnium esset* edd. Rom. anni 1472. Parm. et Tarvis. utraque, invitis omnibus scriptis, quorum plerique servant *aversa*, sed *adversa* legunt Voss. ambo, Leid. 2. Lovel. 1. 3. Portug. Gaertn. et Haverk. Male. V. ad 1, 40, 7. Praeterea *esset in Samnium* Haverk. Mox *occupationemque rebellandi pro occasione* Florent. a m. 1. Adscripsit etiam Salvin. qui hunc codicem cum editis contulit, τὰ *populi Romani* παρέλκειν. Deinde *per occasionem* Haverk.

§. 4. *A M. Atilio praetore in senatum introductae, querebantur, uri et vastari agros*] *ab M. Attilio praetore* Portug. Gaertn. et Haverk. *a M. Atilio pplo Ro.* Leid. 1. *a M. Atilio p.̊ r.̊* Lovel. 1. V. ad 31, 10, 4. Hinc *in senatum traductae* Voss. 2. Sed prima syllaba vocis *introductae* absorpta est ab ultima litera vocis praecedentis. V. ad 5, 27, 6. quod supererat deinde nullo negotio in *traductae* mutari potuit. *Introducere* vero in hac re sollemne verbum est. 34, 57, 3. *Hae legationes a C. Scribonio praetore urbano in senatum introductae sunt.* (* 36, 35, 11.) 39, 33, 2. *Regum quoque eorum civitatiumque legatos in senatum introduxerunt.* c. 46, 6. *Legationes transmarinas in senatum introduxerunt.* et passim. Deinde *uri ac vastari* Voss. ambo, Leid. 2. Lovel. 1. 2. 3. Gaertn. et Haverk. *iri et vastari* Leid. 1. et Lovel. 4. *uti et vastari* Portug. Mox *ac finitimis Etruscis* Lovel. 4. *in finitimis Etruscis* Florent.

Quod desciscere a populo Romano nollent] *desistere a populo Romano nollent* Portug. neque aliter Gaertn. nisi quod insuper legat *ab populo Romano*. V. infra ad 30, 3, 5. *desciscere ab populo Romano nollet* Haverk.

§. 5. *Ut se a vi atque injuria communium hostium tutarentur*] *ut suam atque injuriam communium hostium* Haverk. *ut se vi atque injuria* Portug. *ut se ab vi atque injuria* Gaertn. *ut se a vi injuriaque* Lovel. 4. Paullo ante *Patres consultos* edd. Rom. anni 1472. et Parm. V. ad

quod ad Etruriam adtinebat, acta res eſſet, ni Faliscos quoque, qui per multos annos in amicitia fuerant, adlatum foret, arma Etruscis junxiſſe. Hu- 7
jus propinquitas populi acuit curam Patribus, ut feciales mittendos ad res repetendas censerent. quibus non redditis, ex auctoritate Patrum juſſu populi bellum Faliscis indictum eſt: juſſique consules 8
sortiri, uter ex Samnio in Etruriam cum exercitu transiret. Jam Carvilius Volanam, et Palumbinum, et Herculaneum ex Samnitibus ceperat: Volanam 9
intra paucos dies, Palumbinum eodem, quo ad mu-

6, 26, 4. Mox vero in verbis sequentibus §. 6. *fidei suae sic poeniteret*, addita voce, Portug. *fidei suae pertineret* Leid. 1.

§. 6. *Ni Faliscos quoque, qui per multos annos in amicitia fuerant*] *in Faliscos* Portug. *l Faliscos* Haverk. *ni Faliscos quique per multos annos* Leid. 2. *et Faliscos quoque, qui* Lovel. 2. Tum *in amicitiam fuerant* Portug. Sed v. ad 2, 14, 4. *in amicitia fuerint* Gaertn. Voces *in amicitia* desunt in Haverk. Paullo ante *quam ad Etruriam pertinebat, acta res est* Lovel. 2.

§. 7. *Feciales mittendos ad res repetendas censerent*] *ad res recipiendas* Harlej. Sed *res repetere* sollemnis in hac re locutio eſt, de qua v. Briſſon. de Form. l. 4. p. 341. Tum *arcesserent* Voſſ. 2. *accerserent* Lovel. 3. Mox *bellum Faliscum indictum est*, pro *Faliscis*, Hearnii Oxon. L. 1. [*jussuque populi* Veith.]

§. 8. *Uter ex Samnio in Etruriam cum exercitu transiret*] *inter ex Samnio* Haverk. *utere ex Samnio* Lovel. 3. *uter ex Samnitio* Leid. 1. *uter ex Samnis* Gaertn. Deinde *in exercitu* Leid. 1. et *exieret* Lovel. 3.

§. 9. *Volanam et Palumbinum et Herculaneum ex Samnitibus ceperat*] *Vel etiam Paulumbinum* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. *Vel etiam et Palumbinum* Florent. et Leid. 1. *Velle etiam Palumbinum* Voſſ. 2. *Velle etiam et Palumbinum* Lovel. 3. *Velliam Palumbinum* Portug. et Gaertn. *Veliam Paulumbinum* Haverk. Neap. Latinii, et Hearnii Oxon. B. *Velam et Paulumbinum* Lovel. 2. *Vellam Palumbinum* Oxon. N. *Vellevam et Palumbinum* Lovel. 4. *Venetiam et Palumbinum* Klock. V. ad cap. praec. §. 9. Tum *Herculanium* Lovel. 2. *Herculanum* Lovel. 4. Eaedem fere varietates in trium illarum urbium nominibus in verbis proximis obcurrunt. Praeterea *signis collatis*, pro *ex Samnitibus*, Voſſ. 2. quod ex seq. §. male huc translatum eſt. *et ceperunt* Leid. 1. Verbis sequentibus *inter paucos dies* Haverk. V. ad 5,27, 2. Hinc *eodem die, quo* Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. B.

10 ros acceſſit. Ad Herculaneum bis etiam signis conlatis ancipiti proelio, et cum majore sua, quam hoſtium, jactura dimicavit. Caſtris deinde positis, moenibus hoſtem inclusit. obpugnatum oppidum
11 captumque. In his tribus urbibus capta aut caesa ad decem millia hominum: ita ut parvo admodum

§. 10. *Bis etiam signis conlatis ancipiti proelio*] Τὸ *bis* deficit in Voſſ. utroque, Leid. [Lov.] 1. 2. 3. 4. Port. Gaertn. Haverk. Exc. Pithoei, et Hearnii Oxon. N. L. 2. et C. ejus loco *ex Samnitibus* praefert Leid. 1. contrario errore, ac modo ad verba praecedentia ex Voſſ. 2. notavimus. In sequentibus *hostium dimicavit jactura* Lovel. 2. Verba autem *jactura dimicavit. Castris deinde positis, moenibus hostem* omisit scriba Lovel. 3. deceptus similitudine vocum *hostium* et *hostem*. [*moenibus hostes* Veith.]

§. 11. *In his tribus urbibus capta aut caesa ad decem millia hominum*] Praepositionem *ad* omisit Cl. Jac. Gronovius in ed. majore, quae cum variorum notis prodiit; verum sine dubio operarum errore: non tantum enim ipse voculam illam servavit in ed. minore, quae circa idem tempus excusa eſt, sed eamdem etiam defendunt omnes, quibus usus sum, codd. Joh. Clericus tamen errantes typographos inprovide secutus eſt: Gronovius enim errorem commiſſum ad calcem notare neglexerat. Praeterea *ad XX. millia hominum* Lovel. 2. *ad quadraginta millia hominum* Gaertn. et Haverk. [Veith.] *ad XL. millia hominum* Portug. et Hearnii Oxon. B. C. ac N. cuius tamen ultimi margo *ad X. millia* exhibet. Ceterum verba *oppidum captumque. In his tribus urbibus capta aut* negligentia librarii desunt in Portug.

Ita ut pavore admodum plures caperentur] Exemplaria vetera *ut parvo admodum*. GELEN. Vet. lib. *parvo admodum numero plures*. SIG. Pall. duo *ita ut parvo admodum plures*. GEBH. Gelenii codex, duo Pall. Voſſ. Chiſl. alii, *ut parvo admodum plures*. Sigonius cum suis, *ut parvo admodum numero plures*. Ubi se manifeſto prodit aliena manus. Nam Livius dixit *parvo plures*, ut alii *aliquanto plures, multo plures, nimio plures*. Plinius 2, 67. *Circa Caspium quoque multa Oceani litora explorata, parvoque brevius, quam totus, hinc atque illinc Septentrio eremigatus*. Gellius 13, 4. *Accius tunc haud parvo junior*. et c. 18. *Non brevi antiquior*. J. FR. GRON. *ita ut paullo admodum plures* Hearnii Oxon. N. qui in margine praefert, *ita ut parvo admodum numero plures*. *parvo* et *paullo* confundunt etiam scribae apud Ovidium 4. Metam. 327. ubi v. N. Heinsium. *ita ut parvo admodum numero plures* similiter legunt Portug. Gaertn. Haverk. et apud Douiatium Memmian. *ita ut parvo admodum plures* Lovel. 4. *ita ut parvo admodum plures* Voſſ. uterque, Leid. uterque, Lovel. 1. 4. Harlej. Florent. et Klock. *ita ut parvo plures* Lovel. 3. Librarii, qui *parvo admodum numero plures* dederunt, sup-

plures caperentur. Sortientibus provincias consulibus, Etruria Carvilio evenit secundum vota militum, qui vim frigoris jam in Samnio non patiebantur. Papirio ad Saepinum major vis hoſtium reſti- 12
tit. saepe in acie, saepe in agmine, saepe circa ipsam urbem adversus eruptiones hoſtium pugna-

plendum putarunt, quod Livius omiserat. Similiter *parvo post*, pro parvo tempore post, dixit Plinius 16, 25. *parvo distare*, pro parvo spatio distare, 5, 11.

Etruria Carvilio evenit] *advenit* Voſſ. 2. Leid. 1. et Lovel. 2. ac 3. Malc. V. ad 5, 12, 6. Mox *jam* deficit in Lovel. 2. *non* in edd. Rom. anni 1472. et Parm. et ita fere Klock. qui legit *in Samnio potiebantur*. Sed, particulam negantem servandam esse, docent, quae notantur supra ad 4, 18, 2.

§. 12. *Papirio ad Sepinum major vis hostium resistit*] *Papirium ad se purum* Lovel. 3. *Papirio ad Sepianum* Portug. et Haverk. *Papirio ad Cepianum* Gaertn. *Papirio ad Sapinum* Harlej. V. capite praec. §. 9. Deinde *vis* exsulat a Voſſ. 2. Hinc *obstitit* Harlej. *restitit* Voſſ. uterque, Leid. 2. Florent. Klock. Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Hearnii Oxon. N. B. C. et edd. omnes usque ad J. Fr. Gronovium, qui *resistit* subſtituit; quum autem mutationis rationem in notis non reddiderit, incertum eſt, utrum ita legi voluerit, an vero operae typographorum aberrarint. Certe *resistit* vix supereſt in Leid. 1. Gaertn. et Haverk. Hinc priorem lectionem revocavi.

Saepe in acie, saepe in agmine, saepe circa ipsam urbem adversus eruptiones hostium pugnatum] Quid si abjiceretur utraque praepositio, fieretque *acie, agmine?* At aliter quoque Vellejus Paterculus loquitur l. 2, 47. pr. GRUT. Verba Velleji sunt: *Pugnatum directa acie, saepe in agminibus, saepe eruptionibus.* ubi Gruterus praepositionem *in*, quod jam Lipsius monuerat, delendam conjicit, eamque hic etiam utroque loco abjiciendam repetit. Verum quemadmodum Cel. Burmanno, *in agminibus* apud Vell. defendenti, et, cum agmen duceret, in itinere, exponenti, adsentior; ita hic cum Grutero utroque loco praepositionem abeſſe mallem. Hic enim *in agmine* ita exponi nequit, licet id fecerit Sigonius ad verba sequentia: nam Papirius in obsidione Saepini haerebat, et iter non faciebat; sed notabit, non explicatis ordinibus diſtinctaque acie, ut Lipsius verba Velleji, sed abjecta praepositione *in*, intelligenda docuit, laudato etiam Livii loco ex 21, 57, 12. *Magis agmina, quam acies, in via concurrerunt.* Cui addo alia ex 29, 36, 4. *Cum Hannibale in ipso itinere tumultuario proelio conflixit. agminibus magis, quam acie, pugnatum est.* et 33, 9, 5. *Phalanx, quae venerat, agmen magis, quam acies, aptiorque itineri, quam pugnae.* Ceterum voces *saepe in acie* omittuntur in Lovel. 2. cujus erroris cauſſa fuit vocis *saepe* repetitio. V. ad 9, 11, 11. Deinde *circa urbem ipsam ad-*

10 ros accessit. Ad Herculaneum bis etiam signis conlatis ancipiti proelio, et cum majore sua, quam hostium, jactura dimicavit. Castris deinde positis, moenibus hostem inclusit. obpugnatum oppidum

11 captumque. In his tribus urbibus capta aut caesa ad decem millia hominum: ita ut parvo admodum

§. 10. *Bis etiam signis conlatis ancipiti proelio*] Τὸ *bis* deficit in Voss. utroque, Leid. [Lov.] 1. 2. 3. 4. Port. Gaertn. Haverk. Exc. Pithoei, et Hearnii Oxon. N. L. 2. et C. ejus loco *ex Samnitibus* praefert Leid. 1. contrario errore, ac modo ad verba praecedentia ex Voss. 2. notavimus. In sequentibus *hostium dimicavit jactura* Lovel. 2. Verba autem *jactura dimicavit. Castris deinde positis, moenibus hostem* omisit scriba Lovel. 3. deceptus similitudine vocum *hostium* et *hostem*. [*moenibus hostes* Veith.]

§. 11. *In his tribus urbibus capta aut caesa ad decem millia hominum*] Praepositionem *ad* omisit Cl. Jac. Gronovius in ed. majore, quae cum variorum notis prodiit; verum sine dubio operarum errore: non tantum enim ipse voculam illam servavit in ed. minore, quae circa idem tempus excusa est, sed eamdem etiam defendunt omnes, quibus usus sum, codd. Joh. Clericus tamen errantes typographos inprovide secutus est: Gronovius enim errorem commissum ad calcem notare neglexerat. Praeterea *ad XX. millia hominum* Lovel. 2. *ad quadraginta millia hominum* Gaertn. et Haverk. [Veith.] *ad XL. millia hominum* Portug. et Hearnii Oxon. B. C. ac N. cuius tamen ultimi margo *ad X. millia* exhibet. Ceterum verba *oppidum captumque. In his tribus urbibus capta aut* negligentia librarii desunt in Portug.

Ita ut pavore admodum plures caperentur] Exemplaria vetera *ut parvo admodum*. GELEN. Vet. lib. *parvo admodum numero plures*. SIG. Pall. duo *ita ut parvo admodum plures*. GEBH. Gelenii codex, duo Pall. Voss. Chifl. alii, *ut parvo admodum plures*. Sigonius cum suo, *ut parvo admodum numero plures*. Ubi se manifesto prodit aliena manus. Nam Livius dixit *parvo plures*, ut alii *aliquanto plures*, *multo plures*, *nimio plures*. Plinius 2, 67. *Circa Caspium quoque multa Oceani litora explorata, parvoque brevius, quam totus, hinc atque illinc Septentrio eremigatus*. Gellius 13, 1. *Accius tunc haud parvo junior*. et c. 18. *Non brevi antiquior*. J. FR. GRON. *ita ut paullo admodum plures* Hearnii Oxon. N. qui in margine praefert, *ita ut parvo admodum numero plures*. *parvo* et *paullo* confundunt etiam scribae apud Ovidium 6. Metam. 327. ubi v. N. Heinsium. *ita ut parvo admodum numero plures* similiter legunt Portug. Gaertn. Haverk. et apud Douiatium Memmian. *ita ut pavore admodum plures* Lovel. 4. *ita ut parvo admodum plures* Voss. uterque, Leid. uterque, Lovel. 1. 4. Harlej. Florent. et Klock. *ita ut parvo plures* Lovel. 3. Librarii, qui *parvo admodum numero plures* dederunt, sup-

plures caperentur. Sortientibus provincias consu-
libus, Etruria Carvilio evenit secundum vota mili-
tum, qui vim frigoris jam in Samnio non patiebantur.
tur. Papirio ad Saepinum major vis hostium resti- 12
tit. saepe in acie, saepe in agmine, saepe circa
ipsam urbem adversus eruptiones hostium pugna-

plendum putarunt, quod Livius omiserat. Similiter *parvo post*, pro parvo tempore post, dixit Plinius 16, 25. *parvo distare*, pro parvo spatio distare, 5, 11.

Etruria Carvilio evenit] *advenit* Voss. 2. Leid. 1. et Lovel. 2. ac 3. Malc. V. ad 5, 12, 6. Mox *jam* deficit in Lovel. 2. *non* in edd. Rom. anni 1472. et Parm. et ita fere Klock. qui legit *in Samnio potiebantur*. Sed, particulam negantem servandam esse, docent, quae notantur supra ad 4, 18, 2.

§. 12. *Papirio ad Sepinum major vis hostium resistit*] *Papirium ad se purum* Lovel. 3. *Papirio ad Sepianum* Portug. et Haverk. *Papirio ad Cepianum* Gaertn. *Papirio ad Sapinum* Harlej. V. capite praec. §. 9. Deinde *vis* exsulat a Voss. 2. Hinc *obstitit* Harlej. *restitit* Voss. uterque, Leid. 2. Florent. Klock. Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Hearnii Oxon. N. B. C. et edd. omnes usque ad J. Fr. Gronovium, qui *resistit* substituit; quum autem mutationis rationem in notis non reddiderit, incertum est, utrum ita legi voluerit, an vero operae typographorum aberrarint. Certe *resistit* vix superest in Leid. 1. Gaertn. et Haverk. Hinc priorem lectionem revocavi.

Saepe in acie, saepe in agmine, saepe circa ipsam urbem adversus eruptiones hostium pugnatum] Quid si abjiceretur utraque praepositio, fieretque *acie, agmine?* At aliter quoque Vellejus Paterculus loquitur l. 2, 47. pr. GRUT. Verba Velleji sunt: *Pugnatum directa acie, saepe in agminibus, saepe eruptionibus.* ubi Gruterus praepositionem *in*, quod jam Lipsius monuerat, delendam conjicit, eamque hic etiam utroque loco abjiciendam repetit. Verum quemadmodum Cel. Burmanno, *in agminibus* apud Vell. defendenti, et, cum agmen duceret, in itinere, exponenti, adsentior; ita hic cum Grutero utroque loco praepositionem abesse mallem. Hic enim *in agmine* ita exponi nequit, licet id fecerit Sigonius ad verba sequentia: nam Papirius in obsidione Saepini haerebat, et iter non faciebat; sed notabit, non explicatis ordinibus distinctaque acie, ut Lipsius verba Velleji, sed abjecta praepositione *in*, intelligenda docuit, laudato etiam Livii loco ex 21, 57, 12. *Magis agmina, quam acies, in via concurrerunt.* Cui addo alia ex 29, 36, 4. *Cum Hannibale in ipso itinere tumultuario proelio conflixit. agminibus magis, quam acie, pugnatum est.* et 33, 9, 5. *Phalanx, quae venerat, agmen magis, quam acies, aptiorque itineri, quam pugnae.* Ceterum voces *saepe in acie* omittuntur in Lovel. 2. cujus erroris caussa fuit vocis *saepe* repetitio. V. ad 9, 11, 11. Deinde *circa urbem ipsam ad-*

tum: neque obsidio, neque bellum ex aequo erat:
non enim muris magis se Samnites, quam armis ac
13 viris moenia, tutabantur. Tandem pugnando in ob-
sidionem juſtam coëgit hoſtes: obsidendoque, vi at-
14 que operibus urbem expugnavit. itaque ab ira plus
caedis editum, capta urbe: septem millia quadrin-

versus hostium legit Gaertner. *circa urbem ipsam* etiam Portug. et Haverk. *pugnatum est*, addita ultima voce, Lovel. 4.

Neque obsidio, neque bellum ex aequo erat] Haec verba quid sibi velint, et an integra, vix equidem intelligo. GLAR. Papirius, inquit, ad Sepinum difficilius bellum geſſit. Etenim saepe in acie, saepe in agmine, saepe circa ipsam urbem adversus eruptiones hoſtium pugnavit. Neque vero aut obsidendi, aut dimicandi facilis et expedita ratio erat, quod Samnites non minus acriter armis moenia sua defenderent, quam ipsi se muris tutarentur. Quod autem aït *in agmine*, in itinere faciendo intelligit. Haec dixi, quia Glareanus vitium subeſſe suspicatur sine causa. †. „Glareanus dubitat: at apud Sigonium ne dubitare quidem oportet.“ †. SIG. Ut haec verba cadunt, putes inclinatum fuisse statum, et Romanos quodammodo inferiores, secus atque docuit eventus. Dein subsequens ratio non evincit, iniqui aliquid fuiſſe Romanis, sed fortius se gessiſſe defessos, quam solent, qui hanc fortunam subierunt, et tantum non, ut qui vallum scindunt, et campo se committunt. Itaque valde placet, quod in unico video Florentino: *neque obsidio, sed bellum ex aequo erat*. Non jam videbantur obsideri, sed in campo pares cum paribus congredi. J. FR. GRON.

ne obsidio, nec bellum ex aequo erat Lovel. 2. *nec obsidio, nec bellum ex quo erat* Lovel. 1. neque aliter Lovel. 3. nisi quod ultima vox *erat* cum decem sequentibus neglegentia librarii omittatur. *nec obsidio, nec bellum ex aequo erant* Lovel. 4. *nec obsidio, nec bellum ex aequo erat* Voſſ. uterque, Leid. uterque, Gaertn. Portug. Haverk. et Hearnii Oxon. N. et L. 2. Mihi etiam inprimis placet, quod Gronovius ex Florent. laudavit. Mox *armis et viris* Voſſ. 1. Portug. Gaertn. et Haverk. Hinc *tuebantur*, pro *tutabantur*, Lovel. 2. V. ad 28, 20, 1.

§. 13. *Tandem pugnando in obsidionem justam coëgit hostes: obsidendoque*] *Tam pugnando*, id eſt *Tamen*, Leid. 1. V. ad 22, 2, 11. *Tandem repugnando* Lovel. 2. Tum *obsidendo*, omiſſa particula connectente, Lov. 3. *possidendoque* Gaertn. Hinc *opibus urbem expugnavit* idem Gaertn. V. ad 8, 16, 4. *operibus urbem oppugnavit* Lovel. 1. a m. 1. V. ad 21, 57, 6.

§. 14. *Septem millia quadringenti caesi*] *VII. XL* Voſſ. 1. Leid. 2. Lov. 1. et Portug. *septem millia quadraginta* Gaertn. et Haverk. *unde CCCC* Lovel. 3. *septem millia CCC* plures ex edd. principibus. Tum *caesi* exsulat a Leid. 1. et Lovel. 3. ac 4. *caesi* habet Voſſ. 2. *septem millia quadringenti capti* Lovel. 2. Paullo

genti caesi: capta minus tria millia hominum: praeda, quae plurima fuit, congestis Samnitium rebus in urbes paucas, militi concessa est.

XLVI. Nives jam omnia oppleverant, nec durari 1
extra tecta poterat; itaque consul exercitum de Samnio deduxit. Venienti Romam triumphus omnium 2

ante *ita ab ira*, pro *itaque*, Gaertn. V. ad 21, 53, 7. Sed vox illa deficit in Harlej. et ed. Mediol. anni 1480.

Capta minus tria millia hominum] *capta minus trium millium* Portug. *minus tribus mil. caesi* Lovel. 2. *capta minus tribus millibus* Lovel. 4. Sed v. supra hoc lib. ad c. 37, 3. *hominum millia* Lovel. 3. Vox *hominum* non adparet in Lovel. 2. ejus autem loco *hostium* praefert Hearnii Oxon. L. 2. V. ad 23, 37, 11.

Praeda, quae plurima fuit, congestis Samnitium rebus in urbes paucas] *Ex praeda, quae plurima fuit* Portug. *praedaque plurima fuit, congestis Samnitium rebus in urbes. praeda militi concessa est* Florent. a m. 2. et Lovel. 2. *praedaque plurima fuit, congestis Samnitium rebus in urbes. pauca militi concessa est* Lovel. 3. et 4.

§. 1. *Nives jam omnia oppleverant, nec durari extra tecta poterat*] *compleverant* Leid. 2. Lovel. 1. 2. et Hearnii Oxon. N. Male. Infra 22, 56, 4. *Adeoque totam urbem opplevit luctus, ut sacrum anniversarium Cereris intermissum sit.* Deinde *nec habitari* Harlej. et edd. principes usque ad Aldum, qui *durari* substituit. Recte. Supra 5, 6, 4. *Ut, hiemem unam durare in castris non possint.* 38, 7, 13. *Vix durare quisquam intus poterat.* V. Passer. ad Prop. 1. el. 6, 11. *nec durare* est in Klock. Tum *extra poterat*, media voce omissa, Leid. 2. *extra castra tecta poterant* Lovel. 4. a m. 1. *extra tecta castra poterant* a m. 2.

Consul exercitum de Samnio deduxit] *consules exercitum de Samnio deduxere* Lovel. 4. Male. Unus enim tantum deduxit Papirius, Carvilius in Etruria bellum gerebat. *consul exercitum de Samnio duxit* Leid. 1. *consul exercitum ex Samnio deduxit* Gaertn. Livium τῷ *deducere* modo praepositionem *ex*, modo *de* addidisse, patet ex exemplis, quae laudantur ad 6, 26, 8. Servandum igitur nunc *de Samnio*, in quod reliqui conspirant. *de Samnio exercitum* Harlej. omnesque editi usque ad Cel. Jac. Gronovium, cui ordinem verborum ita, ut nunc editur, mutanti favent reliqui scripti.

§. 2. *Venienti Romam triumphus omnium consensu est delatus*] Quaedam supersunt loca, ex quibus colligendum videtur, senatum non petentibus summis ducibus ultro triumphum decrevisse. Ita quum supra refertur 2, 47, 10. M. Fabium senatui *triumphum decernenti* respondisse, se publico privatoque deformem luctu lauream non accepturum, antea triumphum non petiisse videtur: ut nec Marius, *triumphum oblatum*, donec et Cimbros vinceret, differens, et quum pro

consensu est delatus. triumphavit in magistratu, insigni, ut illorum temporum habitus erat, triumpho.
3 Pedites equitesque insignes donis transiere, ac transvecti sunt: multae civicae coronae, vallaresque, ac
4 murales conspectae. Inspectata spolia Samnitium:

duobus triumphis, qui obferebantur, uno contentus esset: quod utrumque refert Auct. Epit. Liv. 68. V. etiam Plutarch. in Mario p. 419. et 421. Huc etiam referri posset, Caesari *triumphum* amplissimum *delatum* esse, teste Cic. 8. ad Attic. ep. 4. post epistolam 11. et epist. 12. nisi Cl. Dukerus, qui locum priorem Cic. observavit, simul censeret, tum alia tempora reipublicae fuisse. Si nihilominus *triumphus delatus*, et quidem *delatus omnium consensu*, displiceat, neque huic tempori convenire videatur, nihil propius nunc video, quam ut *triumphus omnium consensu est decretus* legamus. *Decernere* enim in hac re saepissime Livio usurpatur. Quum tamen Msti nihil mutent, mihi prior sententia magis probatur.

Triumphavit in magistratu] *in majestate* Lovel. 2. 4. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. N. 1. B. ac C. id etiam pro varia lectione in margine exhibet Voss. 1. Contrario modo errarunt librarii, *magistratus*, pro *majestatis*, exhibentes, supra 4, 48, 7.

§. 3. *Pedites equitesque insignes donis transire, ac transvectis multae civicae*] Lege et distingue, *Pedites equitesque insignes donis transiere, ac transvecti. multae civicae* etc. GELEN. Vet. lib. *transvecti sunt.* SIG. *Pedites equites insignes donis* ἀσυνδέτως Haverk. sed solus; qui etiam cum Lovel. 3. *transire* legit, quod ex editoribus primus recepit Aldus. Sed recte *transiere* reduxit Gelenius. Pari modo quorundam codd. librarii lapsi erant supra 4, 21, 8. Multa similia v. ad 45, 2, 7. Deinde ac *transvectis multae civicae* Voss. 2. *ac transvectis multae civicae* Lovel. 3. et edd. Rom. anni 1472. Parm. Ald. et quaedam aliae. ac *transvectae multae civicae* Lovel. 2. *ac transvectae sunt multae civicae* Gaertn. et Haverk. ac *transvecti. multae civicae* Voss. 1. Leid. ambo, Lovel. 1. 4. Harlej. Florent. Klock. [Veith.] Hearnii Oxon. N. L. 2. C. Exc. Pithoei et edd. Mediol. anni 1480. Tarvis. utraque, et aliae usque ad Aldum. *ac transvecti sunt. multae civicae* unus meorum Portug. Sigonii vet. lib. consentiens. Quum autem saepe τὸ *sunt* per unicam literam *s* exprimeretur, facile a librariis, quid ea indicaretur, nescientibus omitti potuit; saepe etiam adcrevit voci praecedenti, atque ita hic *transvectis* datum est. V. ad 45. 17, 6. Mox *vallares atque murales* Lovel. 3. *vallares ac mulares*, transpositis literis, Lovel. 1. a m. 1. et Leid. 2. in contextu, altera lectione margini adjecta. *vallares ac murabiles* Voss. 2.

§. 4. *Inspectata spolia Samnitium: et decore ac pulchritudine*] *Inspecta spolia* Portug. Gaertn. et Hearnii Oxon. B. Sed de hoc errore supra dictum est hoc lib. c. 37, 2. Tum *decore ac pulchritudine*, τῷ *et* omisso, Voss. 2. et Lovel. 3. *et decore et*

et decore ac pulchritudine paternis spoliis, quae nota frequenti publicorum ornatu locorum erant, comparabantur. nobiles aliquot captivi, clari suis patrumque factis, ducti. Aeris gravis transvecta vicies centena et ad triginta tria millia. id aes

pulchritudine Lovel. 4. *et decora pulchritudine* Leid. 1. *et decorem et pulchritudinem* Gaertner. *et decorem ac pulchritudinem* Klock. Haverk. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. quod exponi poſſet, quod ad decorem et pulchritudinem adtinet. V. Cl. Perizon. ad Sanctii Min. 2, 5. p. 185. Sed praeſtat vulgatum, reliquorum codicum auctoritate nisum. Mox *nota* non adparet in Voſſ. 2. nec *quae nota* in Lovel. 3. *locorum* etiam deeſt in Voſſ. 2. pro quo *locum* legit Leid. 1. *loco* Lovel. 3.

Nobiles aliquot captivi, clari suis patrumque factis, ducti] Peſſime *captivis clari sui spatiumque factis ductis* Voſſ. 1. *nobiles aliquos captivis* Florent. *nobiles aliquot captivis* Lovel. 4. *nobiles aliquanti clari* Klock. Tum *factis ductis* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1.

§. 5. *Aeris gravis transvecta vicies centum millia, et auri triginta tria millia. id enim redactum*] Beavit aerarium suo mendacio scriba. Sincera lectio: *Aeris gravis transvecta vicies centum millia, quingenta triginta tria millia. id aes redactum.* GELEN. Legendum puto *et auri mille triginta tria.* sequitur enim *pondo.* idque eam potiſſimum ob cauſſam, quod ea tempeſtate rarum eſſet aurum, et summae nimium excrescerent. Nisi quis tantum auri contendat fuiſſe, quantum in moneta facerent (ut cum vulgo loquamur) triginta tria millia pondo. Semel ita locutum puto Livium l. 1, [55.] de pecunia ex Pometiae urbis praeda a Tarquinio seposita. Triginta tria millia pondo argenti facerent 330000 coronatorum; cum totidem auri pondo ingentem summam nempe 3696000 coronatorum, ex unius tum urbis praeda haudquaquam sperandam. Scio, quosdam aliter legere: sed cuique sua sit conjectura. Atque haec in primam decadem. Quod si hic annus eſt ab urbe condita CDLX. perfectus, et bellum secundum Punicum, quod tertia describitur decade, decimo octavo demum anno finitum eſt: denique bellum Macedonicum, quod quarta deinde sequitur decade, coepit anno ab urbe condita DLIV. ut in loco oſtendemus luculentis rationibus, certe decados sequentis anni fuerunt LXXV. Sed haec ab initio noſtrarum annotationum latius prosecuti sumus. GLAR. Vet. lib. *Aeris gravis magna vis transvecta, vicies centies millies, et quingenta triginta millia.* Sic etiam 26, [47, 7.] *Et auri argentique relata ad imperatorem magna vis.* SIG. Quum legeretur *Aeris gravis transvecta vicies centum millia, et auri triginta millia,* Gelenius fecit, *vicies centum millia quingenta triginta tria millia.* Poſtea Sigonius *Aeris gravis magna vis transvecta, vicies centies millies et quingenta triginta tria millia.* Sed primum *τὰ magna vis* nullis in fidis libris. Dein summa eſt immanis, et tunc nullo ex triumpho spe-

redactum ex captivis dicebatur. argenti, quod captum ex urbibus erat, pondo millia trecenta triginta. omne aes argentumque in aerarium conditum.

randa. Ut enim decem libras demus denario, qui paullo post percussus est, et transmittamus, quod excurrit; *vicies centies millies* centena millia aeris efficiunt quadragies centies millies sestertium, decies centies millies centena millia denarium, centies millies centena millia Philippum. Ad quod quantum restat ditissimo L. Aemilii de Macedonia triumpho? Hoc igitur omisso, ex Gelenii et Sigonii lectione fabricati sunt, quod vulgo editur, et explicat Lipsius Admir. 2, 8. nostrae pecuniae 25330. Philippos. Nec male, si recte se habet is numerus. Sed quem non offendat bis positum *τὸ millia*? Deinde *vicies centena et quingenta*? prorsus puerilis est haec loquendi ratio; pro qua Livius dixisset *vicies quinquies centena triginta tria millia*. Denique ista *quingenta* non sunt conspicua in membranis nostris. Pal. qui plerumque secundas facit Sigoniano, *Aeris gravis vis transvecta vicies centies milies, aurique triginta milia pondo.* Nihil sani. Duo meliores: *Aeris gravis transvecta vicies C. mille et ad XXXIII. mil.* Thuan. *Aeris gravis transvecta vicies centum milia et ad triginta tria milia.* Helm. *Aeris g. tr. vicies centum millia et ad triginta tria mil.* Vossianus *Aeris g. tr. vigies C. ad XXXIII.* Unde videtur scribendum *Aeris gravis transvecta vicies centena et ad triginta tria millia.* Qui sunt denarii ducenta tria millia trecenti, Philippi viginti millia trecenti triginta. Cui satis quadrat numerus in argento tredecim millium trecentorum Philippum, quem recte collegit etiam Lipsius. *Ad*, id est circiter, plus minus. J. FR. GRON. Hic etiam admodum variant codices nostri aliorumque. *Merces C mille et XXXIII millia* legit Hearnii Oxon. L. 1. *Aeris gravis transvecta vicies centum mille et triginta tria millia* Lovel. 4. cum edd. Rom. anni 1472. et Parm. *Aeris gravis travecta vicinies centum mille et triginta tria millia* Leid. 1. *Aeris gravis transvecta viciesies centum millia et XXXXIII. M. L̄.* Florent. *Aeris gravis magna vis transvecta vicies centies millies aurique triginta tria millia pondo* Portug. *Aeris gravis vis transvecta vicies sexies millies aurique millia pondo* Gaertn. *Aeris gravis vis transvecta vicies centies mille aurique triginta tria millia pondo* Haverk. *Aeris gravis transvecti vicies centies millies aurique XXXIII. millia pondo* Hearnii Oxon. B. *Aeris gravis vicies centum mille et auri XXXIII.* ejusdem N. *Summa aeris gravis transvecti vicies centum mille et auri XXXIII. mil.* ejusdem L. 2. C. et ex meis Lovel. 2. *Aeris gravis transvecti vicies centum millia et auri triginta tria millia* Harlej. cum ed. Mediol. anni 1480. utraque Tarvis. pluribusque aetate proximis. *Aeris gravis transvecti vicies centum millia et a. XXXIII. mill.* Klock. *Aeris gravis transvecti vicies emille et ad triginta tria millia* Lovel. 3. *Aeris transvecti vicies centies mille et ad triginta tria millia* Voss. 2. *Aeris gravis transvecti vicies centum*

. Militibus nihil datum ex praeda eſt. auctaque 6
nvidia eſt ad plebem, quod tributum etiam in
endium militum conlatum eſt: quum, si spre-
loria fuiſſet captivae pecuniae in aerarium inla-

a et ad XXXIII. millia
Pithoei. *Aeris gravis trans-*
vigies C. ad XXXIII.
1. Leid. 2. et Lovel. 1. [*Ae-*
ravis transvecta summa
s centum mille et auri tri-
tria millia Veith.] Dou-
legendum censet ex codi-
uan. apud Gron. *Aeris gra-*
nsvecta vicies centum mil-
ad triginta millia. Ve-
praeterquam quod Gronov.
l. illo laudet *triginta tria*
a, nemini etiam probabit
loquendi *vicies centum*
a. Idem tamen recte, om-
uri mentionem, jam antea
s doctis damnatam, ab hoc
lienam eſſe, novo hoc ar-
nto docuit, quod, quum
omne aes argentumque in
rio conditum dicatur, *au-*
omittatur. Gronovius ipse
Pecun. vet. 5. lectionem Ge-
duabus tantum vocibus
na millia, quas ex gloſſe-
marginali in contextum in-
ſe putabat, ejectis, proba-
legit *Aeris gravis trans-*
vicies et quingenta triginta
millia. quam conjecturam
re poteſt Klock. ejectis iis-
duabus vocibus, et nume-
ngenarii nota in *a* corru-
ut saepe eveniſſe supra vi-
hoc libro ad c. 29, 17.
tamen probat etiam con
ram, quam hoc loco pro-
t, eamque priori praefe-
m eſſe docent plures Mſti,
ad servantes, ut et illi,
auri, ex *ad* vel *a* forma-
b inscitis librariis, exhi-
Ad autem pro circiter nu-
ibus jungi, supra vidimus
b. c. 17, 8. Neque sine ex-

emplo eſſe putemus, eam vocem mediam inter numerum majorem et minorem interponi. Ita enim eſt apud Senec. Ep. 95. *Quatuor pondo et ad selibram fuisse ajebant.*

Id aes redactum ex captivis dicebatur] Ita Gelenius ad verba praecedentia emendavit, ut plerique praeferunt codd. et ante eum receperunt edd. Mediol. anni 1480. 1505. et forte quaedam aliae. sed *id est redactum ex captivis ducebatur* legit Lovel. 4. *id redactum* Lovel. 2. *id eas redactum*, transpositis literis, Lovel. 3. *idem ad eas redactum* Voſſ. 2. *idem id eas redactum* Leid. 1. Sed illud *idem* natum videtur ex *idē*, id eſt *id enim*, ut praefert etiam Harlej. atque ita in illis codd. duae diversae lectiones a librariis junctae sunt. Tum *ex captivis* ignorat Voſſ. 2. Hinc *diceretur* legit Florent.

Argenti, quod captum ex urbibus erat, P. M. CCCXXX.] *argentum quod captum* Leid. 2. Portug. et Hearnii Oxon. B. *argentique captum* Lov. 3. Hinc *ex urbibus* deficit in Lov. 4. [In textu ad marginem exemplaris sui Drakenborchius notavit: immo *mille*, non *millia*] Deinde *erat P. M. a. CCCXXX* Florent. *erat pondo ad M. CCCXXX.* Hearnii Oxon. N. qui *erat pondo auri M.* in margine habet. *erat p. a. CCCXXX* Klockian. Voſſ. 1. Leid. ambo, et Lovel. 1. *erat P. ad CCCXXX* Voſſ. 2. et Lovel. 3. *erat millia CCCXXX* Lovel. 4. *erat pondo CCCXXX* Lovel. 2. *erat pondo CCCXXX milium* Portug. et Haverk. *erat*

tae, et militi tum dari ex praeda, et ſtipendium
7 militare praeſtari potuiſſet. Aedem Quirini, quam
in ipsa dimicatione votam apud neminem veterem
auctorem invenio, (neque, Hercule, tam exiguo

pondo trecentorum triginta millium Gaertn. *erat pondo M. CCCXXX millium* Hearnii Ox. B. *erat ad CCCXXX millia* Harlej. et edd. Aldo priores. [*pondo trecenta triginta* Veith.]

§. 6. *Auctaque ea invidia est ad plebem, quod tributum etiam in stipendium militum conlatum est*] *actaque ea invidia est* Voſſ. 2. Leid. 1. et Lovel. 2. V. ad 21, 61, 4. *aptaque ea invidia est* Lovel. 3. *auctaque invidia est* Leid. 2. *auctaque eo invidia est* Portug. Gaertn. et Haverk. *auctaque invidia est ea* Harlej. et edd. principes usque ad Aldum. Tum *in stipendium collatum est*, omiſſa media voce, Leid. 2. Lovel. 1. et Hearnii Oxon. B. et N. in quo tamen ultimo in margine adscripta fuit. *in stipendium est collatum* Portug. Gaertn. et Haverk. *in stipendium militum est collatum* Voſſ. 2. *in stipendium collatum est militum* Lovel. 3. *conditum in stipendium militum collatum est* Lovel. 4.

Et militi tum dari ex praeda, et stipendium militare praestari potuisset] MSS. *et militdiu dari*. Lego *et militi donativum dari ex praeda*. V. Stewechium ad Vegetii 2, 7. et 20. Pamel. ad Tertull. de Corona mil. 1. num. 2. 4. 6. Adde eundem Tertull. de Praescript. advers. haeret. 12. de Resurrect. carn. 47. et l. 10. D. de re milit. KLOCK. *et militi dari* Lovel. 4. et Hearnii Oxon. C. *et militem dari* Leid. 1. et Lovel. 2. *et militibus dari* Voſſ. 2. et Lovel. 3. *et militum collatum est dari* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. sed voces *collatum est* ex praecedentibus perperam repetitae sunt. *et militum collatum dari* Portug. et Gaertn. *et militum collatio dari* Haverk. Neque placet Klockii conjectura *et militi donativum dari*. Vocabulum enim *donativum* poſterioris aevi fuiſſe videtur. Certe a Livio usurpari non memini. Tum *praestare potuisset* Voſſ. uterque, Leid. 1. Florent. Lovel. 1. 3. Port. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. N. B. et C. *praestare potius. sed aedem* Leid. 2. et Lovel. 1.

§. 7. *Aedem Quirini, quam in ipsa dimicatione votam apud neminem veterem auctorem invenio*] Hanc a patre ejus votam, ab ipso dedicatam, etiam tradit Plinius 7, 60. Salmasius ad Solin. p. 457. scribit, Papirium Cursorem consulem fuiſſe, et aedem Quirini dedicaſſe A. V. CCCCLXXV. ac *tredecim* (ita enim in Plinio legit pro *undecim* et *duodecim*, quae ibi in edd. sunt) annis poſt Romanos cum Pyrrho bellaviſſe. In his omnino vel feſtinanter scribentis, vel operarum typographicarum error eſt. Non enim ignorare poterat, hunc consulatum Papirii in annum urbis CCCCLX. secundum Faſtos incidiſſe. Nec scio, quid sit, quod ad Plinium adnotat Harduinus, non licere divinare, quibus auctoribus Salmasius probare queat, bellum cum Pyrrho initum anno modo CCCCLXXV. Nam hoc non dicit Salmasius, verum tredecim annis poſt A. V. CCCCLXXV. cum Pyrrho bellatum eſſe. DUK. Le-

e perficere potuisset) ab dictatore patre vo- filius consul dedicavit, exornavitque hostium quorum tanta multitudo fuit, ut non tem- 8
antum forumque his ornaretur; sed sociis

:, quae nunc vulgo cir- r, Aldum auctorem ha- e cum ita edebatur: *Ae- irini dedicavit, quam imicatione votam apud a auctorem veterem in- ieque hercules tam ex- npore perficere potuis- dictatore patre votam nsul dedicavit, exorna- ostium spoliis.* Hearne ex codd. suis notavit: m nullus Aldo consentit, ra veterum edd. lectio- um non probant, et non aucis in diversa abeunt. nim, periodum unam dividentes, legunt *Ae- irini dedicavit, quam* deinde, mutata verbo- e, *veterum invenio au-* gunt Voss. 1. et Lovel. 1. *auctorem invenio* Flo- f. 2. Leid. 1. Lov. 2. 3. 4. laverk. *veteR auctorum* Gaertn. *invenio aucto- e veterem* omissa, Leid. erea *Hercule*, ut Aldus mnes retinent. V. ad 7, nique *sed ab dictatore* addita prima voce, est . Gaertn. et Haverk. *sed ore patre* in Lovel. 2. ium in parvas periodos m concidere, quam u- e continuare, maluisse, lebimus ad 21, 36, 4. Ne- em *dedicavit* paucis in- s repeti, mirum vide- st illa, quae notavi ad Fateor tamen, hic, ne- re, magis placere lectio- li; quem quum codd. utum esse verisimile sit, ctu nihil mutavi, et meo- ensum adnotare satis habui. Ceterum templum hoc Quirini a *Carvilio* consule dedicatum, et Samnitium spoliis exornatum, auctoritate Livii tradit Marlian. in Topogr. urb. Rom. 3, 6. a *Papirio dictatore resartum* fuisse refert Borich. in Antiqua U. R. facie c. 9. quos diligentius inspectus Livius docere potuisset, *Papirium consulem dedicasse* templum Quirini. Nuper etiam Cel. Montfauconius templum, in honorem Quirini sive Romuli post ejus obitum fundatum, in praestantiorem formam a L. Papirio consule deductum fuisse testatus est in Diar. Ital. c. 14. p. 195.

§. 8. *Tanta multitudo fuit, ut non templum tantum forumque his ornaretur*] *pulcritudo fuit* Lovel. 2. Sed male. Non enim *pulchritudinis*, sed *multitudinis*, argumentum est, quod non tantum templo et foro in urbe Roma, sed et templis ac locis publicis apud socios et colonos finitimos exornandis suffecerint. Dein *templum forumque tantum his ornaretur* Lovel. 3. *templum tantum forum bis ornaretur* Haverk. *templum tantum forumque hornaretur* Voss. 2. *templum tantum forumque ornaretur* edd. Rom. anni 1472. ac Parm. *templum tantum forumque his ornarentur* Lovel. 4. quod probari posset, si plurium codd. auctoritas accederet. V. supra ad 1, 31, 7.

Sed sociis etiam colonisque finitimis] *locis etiam colonisque* Voss. 1. Leid. 2. Lovel. 1. 2. 3. Portug. Gaertn. et edd. Rom. an-

etiam colonisque finitimis, ad templorum locorum-
9 que publicorum ornatum, dividerentur. A trium-
pho exercitum in agrum Vescinum, quia regio ea
10 infesta ab Samnitibus erat, hibernatum duxit. In-
ter haec Carvilius consul, in Etruria Troïlium pri-
mum obpugnare adortus, quadringentos septuagin-
ta ditissimos, pecunia grandi pactos, ut abire inde

ni 1472. ac Parm. (* neque aliter Pall. tres apud Gronov. priori ed. notarum.) Hinc *finitumis* Florent. V. ad 4, 3, 4. Mox, pro *publicorum*, Leid. 1. praefert *supplicorum*. Lovel. 2. a m. 1. *supplicium*.

§. 9. *A triumpho exercitum in agrum Vescinum*] *Ab triumpho* Florent. Voss. 1. Portug. Gaertn. et Haverk. Et ita dare voluisse videtur librarius Leid. 1. qui tamen per errorem *Ad triumpho* scripsit. Hinc *exercitum* deficit in Leid. 2. et Lovel. 1. in quo posteriore etiam voces *A triumpho* et *in agrum Vestinum* tantum in margine leguntur. Deinde *in agrum Vestinum* etiam Voss. ambo, Leid. 1. Lovel. 4. Portug. Harlej. Haverk. Hearnii Oxon. N. C. et vett. edd. V. ad hujus lib. c. 20, 1. *in agrum Vestini in qua regio* Lovel. 3. *in agrum Vastinum* Lovel. 1.

Regio ea infesta ab Samnitibus erat] *infestata a Samnitibus erat* Voss. 2. Similiter variant scripti supra hoc lib. c. 21, 10. Plura v. ad c. 37, 2. Sed nihil mutandum. *Infesta* enim est infestata. Ita 39, 1, 5. *Itinera ardua, angusta, infesta insidiis.* Ubi plura notantur.

§. 10. *In Etruria Troïlium primum obpugnare adortus*] *Trossulum* Plinius 33, 2. SIG. *Trossili* meminit Plinius 33, 2. quod an idem fuerit cum nostro, viderint geographiae studiosi. GRUT. *Troïlum* Flor. Voss. 1. Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 4. Harlej. Haverk. Hearnii Oxon. L. 1. B. C. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. *Troïllum* Portug. et Gaertn. *Toïlum* Voss. 2. et Lovel. 3. *Trolum* Hearnii L. 1. *Trossulum*, ut Sigonius scribendum conjecit, probat etiam Cluver. 2. Ital. Ant. 3. p. 562. *Trossillum* vel *Trossulum* etiam Doujatius legendum conjicit.

Quadringentos septuaginta ditissimos, pecunia grandi pactos] *trecentos septuaginta ditissimos* edd. vett. nisi quod Mediol. anni 1480. insuper dederit *dimissos*. sed *quadringentos* primus dedit Aldus; eique consentiunt omnes scripti. [*quadringentos sexaginta* Veith.] Tum *pecunia grandi pactus* Leid. 1. V. ad 24, 49, 7. Mox *permisit*, pro *dimisit*, Lovel. 4.

§. 11. *Ceteram multitudinem oppidumque ipsum vi cepit*] *ceterum* Leid. 2. et Lovel. 1. Tum *oppidum ipsum cepit* Voss. 1. Leid. 1. et Lovel. 2. 3. ac 4. Sed vocem *vi* intercepit praecedentis vocabuli litera finalis, quale exemplum etiam supra habuimus 7, 32, 7. et infra 21, 57, 13. (* 38, 13, 4.) Contra, perperam additam esse a librariis ob eamdem li-

liceret, dimisit: ceteram multitudinem oppidumque 11
ipsum vi cepit. inde quinque caſtella, locis sita munitis, expugnavit. Caesa ibi hoſtium duo millia 12
quadringenti; minus duo millia capti. Et Faliscis pacem petentibus annuas inducias dedit, pactus centum millia gravis aeris, et stipendium ejus anni militibus. His rebus actis ad triumphum deceſſit, ut 13

teram ultimam proximae dictionis, supra vidimus ad 9, 31, 7. Mox *castella quinque*, trajectis dictionibus, Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Gaertn. et Haverk.

§. 12. *Caesa ibi hostium duo millia quadringenti; minus duo millia capti*] Vet. lib. *capta*. SIG. *Caesa ibi hominum* Voſſ. 1. Leid. 2. Portug. et Haverk. V. ad 23, 37, 11. *Caesi ibi hostium* Gaertn. Hinc *duo millia CCC* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lov. 1. *duo millia trecenta* Gaertn. Tum *minus duobus millibus* Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. B. Male. V. ad 3, 64, 10. et hoc lib. c. 37, 3. Salvinius, qui cod. Florent. cum editis contulit, inter variantes lectiones ejus adscripsit, forte deeſſe vocem *plus*, ut sit *plus minus duo millia*. Male. Ita loco modo laudato hoc lib. c. 37, 3. *Capta amplius duo millia hominum, minus duo millia caesa*. cap. praec. *Septem millia quadringenti caesi: capta minus tria millia hominum*. et 24, 17, 6. *Plus tamen duo millia hostium eo die caesa traduntur: Romani minus quadringentis*. et saepius. Tum *capta* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 4. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. N. [Veith.] Utrumque in usu fuit. Verisimilius tamen eſt, librarios *capti*, quod in optimis supereſt, mutaſſe in *capta*, quam contra. V. ad 37, 39, 12. Neque mirum videri, aut displicere debet, Livium primo dixiſſe *Caesa*, mox *capti*. Nam ita et infra loquitur 44, 42, 7. *Caesa enim ad viginti millia hominum sunt; ad sex millia vivi in potestatem pervenerunt; et vagi e fuga quinque millia hominum capta*. Ceterum *Caesa ibi hostium duo millia capti*, reliquis omiſſis, Lovel. 2. a m. 1. Sed repetitio τῶν *duo millia* librario errandi cauſſa fuit. *Caesa ibi hostium duo millia, trecenti capti* in eodem cod. a m. 2. emendatum erat. *Caesa ibi hostium duo millia, cccc capti* praefert Klock. [*Caesa ibi hominum duo millia quadringenta* Veith.]

Pactus centum millia gravis aeris, et stipendium ejus anni] *et pactus* Voſſ. 1. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. N. L. 2. ac B. *et pactus est* Leid. 2. et Portug. *pactus centum millibus* Lovel. 2. V. ad 24, 49, 7. Per notas *C. M.* scriptum fuiſſe videtur, quae quemadmodum reddendae forent, librarius adsequi non potuit. V. ad 25, 9, 16. Certe *pactus L̄ gravis aeris* eſt in Lovel. 4. *pactus C̄ gravis aeris* in Lovel. 1. *pactus est mill. gravis aeris* in Lovel. 3. Sed pro numeri centenarii nota c̄ scriptum erat ē, quod librarius vertit in *est*.

§. 13. *Ad triumphum decessit*,

minus clarum de Samnitibus, quam collegae triumphus fuerat, ita cumulo Etrusci belli aequatum.
14 Aeris gravis tulit in aerarium trecenta octoginta millia: de reliquo aere aedem Fortis Fortunae de manubiis faciendam locavit, prope aedem ejus
15 Deae ab rege Ser. Tullio dedicatam. et militibus

ut minus clarum de Samnitibus] *haud minus clarum* Voss. 2. Lovel. 3. 4. et Hearnii Oxon. N. in margine. *ut minus clarus* Lovel. 2. et Hearnii C. Mox *triumphus fuerit*, pro *fuerat*, Leid. 1.

Cumulo Etrusci belli aequatum] *aequato* Voss. 2. Leid. 1. Lovel. 4. Harlej. Hearnii Oxon. L. 1. 2. C. et primae edd. De origine hujus erroris v. ad 6, 3, 8. *aequatus* Lovel. 2. *aequat* Lovel. 3. *aequatum est* Florent. *comparatum* Portug. Haverk. et Hearnii B. *aequatum* primum adparuit in Ascens. annorum 1513. 1516. Mogunt. Paris. anni 1529. Frobenianis, et inde semper in recentioribus.

§. 14. *Aeris gravis tulit in aerarium trecenta nonaginta millia*] Ita constanter edd. sed ex codd. meis solus eam lectionem servat Harlej. *trecenta septuaginta millia* Gaertn. et Haverk. *CCCLXX millia* Portug. et Hearnii Oxon. B. *CCCLXXX* ejus N. cum Flor. *CCCLXXX millia* ejusdem L. 2. et C. cum Leid. 1. Lovel. 2. 3. et Klock. *trecenta octoginta millia* Voss. ambo. *trecenta et octoginta millia* Leid. 2. et Lovel. 1. *octoginta* igitur, de quo inter plerosque et optimos convenit, in contextum recepi.

De reliquo aere aedem Fortis Fortunae de manubiis faciendam locavit] *reliquo aere*, sine praepositione, Voss. uterque, Leid. uterque, Lovel. 1. 2. 3. 4. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. C. N. ac B. Tum *de manibus* Voss. 1. Leid. 1. et Lovel. 1. ac 3. *Deis manibus* Gaertn. et Haverk. Sed voces *de manubiis* per expositionem praecedentium *de reliquo aere* accipio, quasi dixisset, *de reliquo aere*, *id est*, *de manubiis*. *Manubias* autem intelligo illam partem praedae ex hoste devicto partae, quam imperator pro republica fortiter feliciterque administrata accipiebat, secundum Ascon. ad Cic. 1. in Verr. 59. et 60.

Prope aedem eidem Deae etc. dedicatam] Voss. duo, Rott. Flor. *ejus Deae*. J. FR. GRON. *eidem Deae* non alibi iterum, quam in Harlej. et quibusdam ex principibus edd. inveni: reliqui omnes, quibus concinunt Hearnii Oxon. N. B. L. 1. et 2. nec non edd. Rom. anni 1472. ac Parm. *ejus Deae*. Utrumque commode dici potest. V. supra ad 5, 23, 7. Aequum itaque est, ut eam lectionem, pro qua tot stant codices, in contextum recipiamus.

Ab rege Servilio Tullo dedicatam] *Ser. Tullio*. Plutarchus in libro de Fortuna Romanorum [p. 322.] cum multarum aedium Fortunae a Ser. Tullio dedicatarum meminerit, *Fortis* tamen *Fortunae* ab eo dicatae non meminit. De ea tamen scriptum est

ex praeda centenos binos aſſes, et alterum tantum centurionibus atque equitibus (malignitate collegae gratius accipientibus munus) divisit. Favor con- 16
sulis tutatus ad populum eſt L. Poſtumium legatum ejus: qui, dicta die a M. Cantio tribuno plebis, fugerat in legationem (ut fama ferebat) populi

apud Varronem 5. de lingua Latina [p. 47.] SIG. Quod scholio suo Sigonius praescripsit, in nulla obvium fuit editione, ut manus ejus aberraſſe, et *Servio Tullo* dare voluiſſe videatur. Ita enim non tantum lapsi scripsere librarii Leid. 1. Lovel. 2. 4. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. B. L. 2. ac C. sed et edd. Aldi, Colon. Froben. et aliae.

§. 15. *Et alterum tantum centurionibus atque equitibus*] Observarunt viri docti, haec praemia pro portione stipendii dari solita, quod miles simplex, centurio duplex, eques triplex accipiebat. Hoc ex multis locis Livii oſtendi poteſt, in quibus ita diserte scriptum eſt. V. 34, 52, 11. 37, 59, 6. 39, 5, 17. et c. 7, 2. 40, 43, 7. et c. 59, 2. 41, 7, 3. et c. 13, 7. 45, 40, 5. et c. 43, 7. Nec aliter accipienda videntur ea, ubi nulla centurionum et equitum mentione facta, solis militibus aliquid datum memorat: ut 28, 9, 17. 30, 45, 3. et 31, 20, 7. nam ex eo, quod militi datum dicit, colligi poteſt, quid centuriones et equites acceperint. Et fortaſſis idem sentiendum eſt de his, in quibus vel centuriones, vel equites praeterit, illos 34, 46, 3. *Militibus ex praeda divisit, in singulos septenos septuagenos aeris, triplex equiti.* hos 39, 7, 2. *Militibus quadragenos binos denarios divisit, duplex centurioni.* Sed Gronovius priore loco excidiſſe putat *duplex centurioni:* cujus sententia si placet, poſteriori quoque addendum erit *triplex equiti.* Quod autem 33, 37, 12. legitur, *In pedites singulos dati octingenti aeris, triplex equiti centurionique*, singulare eſt, et corruptum eſſe arbitror. Nec tamen idem de hoc loco sentio, etsi aeque, ni fallor, sine exemplo eſt, centurionibus atque equitibus *alterum tantum* illius, quod militibus, divisum fuiſſe; eo quod mihi persuadeo, non multo ante hoc tempus in usu eſſe coepiſſe, ut triumphantes exercitui aliquid ex praeda dividerent, et ob id tum nondum certam rationem ac modum horum praemiorum servatum fuisse. Nam primam hujus rei a Livio mentionem puto fieri 10, 30, 10. DUK. Vocula *et* non adparet in Leid. 2. et Lovel. 1. Tum *in centurionibus* Voſſ. 2. Leid. 1. et Lovel. 2. ac 3.

§. 16. *Tutatus ad populum est L. Postumium legatum ejus*] *tutatus ad populum non est* Voſſ. 2. Tum *ejus* deficit in eodem Voſſ. 2. Lovel. 2. 3. 4. et Hearnii Oxon. L. 2. ac C. cujus loco *est* praefert Leid. 1.

Dicta die a M. Scantio tribuno plebis] *dicto die* Portug. et Haverk. Sed in hac locutione femininum genus masculino praeferre Livius solitus eſt. 2, 35, 6. *Quum die dicta non adesset.* c. 41, 11. *Invenio apud quos-*

judicium: jactarique magis, quam peragi, accusatio ejus poterat.

1 XLVII. Exacto jam anno, novi tribuni plebis magiſtratum inierant: iisque ipsis, quia vitio crea-

dam, diem dictam perduellionis. 3, 66, 2. *Quum dies alicui nobilium dicta novis semper certaminibus conciones turbaret.* 5, 11, 4. *In eos ab se iram plebis invidiamque die dicta avertunt.* c. 29, 6. *Dies dicta erat tribunis plebis biennii superioris.* c. 32, 8. *Die dicta ab L. Appulejo tribuno plebis propter praedam Vejentanam.* et innumeris aliis locis. Similiter *prodicta dies.* 2, 61, 8. *Ante tamen, quam prodicta dies veniret, morbo moritur.* ubi alia exempla vide. Hinc praepositio deeſt in Florent. praenomen tribuni in Voſſ. 2. Leid. 1. et Lovel. 2. 3. ac 4. cui *Caji* praenomen tribuit Harlej. Deinde *Caucio tribuno plebis* Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. et Gaertner. *Cantio* Leid. 1. Lovel. 2. 3. 4. et Haverk. *Cantico* Voſſ. 2. et Hearnii Oxon. L. 2. *Mantio* Harlej. *Cancio* edd. usque ad Gruterum, qui *Cantio* subſtituit. Id in *Scantio* mutavit Cl. Jac. Gronovius. Videtur in eo secutus fuisse Pighium in annal. ad ann. CDLX. p. 398. qui tribunum plebis hujus anni, a quo Poſtumius accusatus fuerat, *M. Scantium* vocat. In ipso Livio alibi vel *Cantios*, vel *Scantios*, qui in marmoribus saepius obcurrunt, referri non memini. Memoratur tamen *L. Scantinius pontifex* 23, 21, 7. et *L. Cantilius scriba pontificis* 22, 57, 3. cujus gentis nomen a *Cantius* eodem modo formatum eſſe videtur, ut a *Quinctius*, *Quinctilius*; a *Sextius*, *Sextilius.* Certe, invitis libris vulgatum mutare hoc loco, mali moris eſſe puto; quare priorem lectionem revocavi.

Fugerat in legationem (ut fama ferebat) *populi judicium*] *ne fama*, omiſſa voce *ferebat*, Lovel. 4. *ut fama populi ferebat, judicium* Voſſ. 1. Leid. 2. et Lovel. 3. Male. Livius 2, 61, 3. *Numquam ante tam invisus plebi reus ad judicium vocatus populi est.* Praeterea Cl. Ant. Perizonius ad marginem Livii legendum conjecit *fugerat in legatione*, vel *fugerat legatione.* Priorem lectionem probat Klock. Mox *actarique magis*, pro *jactarique*, Lovel. 3. *jactari magis* Lovel. 4.

§. 1. *Novi tribuni plebis magistratum inierant*] *novi tribuni militum* Hearnii Oxoniensis L. 1. Tum *inerant* Leid. 1. *inierunt* Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxoniensis B.

Iisque ipsis, quia vitio creati erant, quinque post dies alii suffecti] Idem de aedilibus plebis dicit 30, 39, 8. At plebeji magiſtratus auspicato non creabantur. Quomodo ergo *vitio creati* dicuntur? Hoc expedit Gruchius 2. de Comit. 4. in princ. et Respons. ad poſter. Sigonii disputationem p. 842. ed. Hanov. DUK. *hisque ipsis* Florent. Voſſ. 2. Lovel. 3. 4. Portug. Gaertn. et Haverk. *his ipsi* Leid. 1. Tum *creati* deficit in Leid. 2. Deinde *duos post dies* Lovel. 2. 4. Harlej. Portug. Gaertn. Haverk. Hearnii Oxon. N. L. 2. [Veith.] et priscae edd. *II post dies* Voſſ. ambo,

ti erant, quinque poſt dies alii ſubfecti. Luſtrum 2
conditum eo anno eſt a P. Cornelio Arvina, C. Marcio Rutilo, censoribus: censa capitum millia ducenta sexaginta duo trecenta viginti duo. Censo-

Leid. 2. et Lovel. 1. Aldus primus ſubſtituit, quod nunc vulgo circumfertur, eique consentiunt Florent. Leid. 1. et Klock. quod etiam propter horum codicum auctoritatem servo. Notas numerales *V* et *II* saepe in Mſtis commutari, infra videbimus ad 37, 22, 4. Voces *quia vitio* etc. *Luſtrum conditum* deerant in Lovel. 3. Insuper *aliis ſuffecti* Voſſ. 1. Leid. ambo, et Lovel. 1. Sed ultima litera prioris vocis ex alterius initio adsumta eſt. V. ad 28, 25, 2.

§. 2. *C. Marcio Rutilo*] *et C. Marco Rutilio* Portug. Gaertn. et Haverk. *C. Marco Rutilio* Hearnii Oxon. B. Cujus N. et L. 2. *et C. Marcio Rutilio* praeferunt. *Cornelio Marcio Rutilio* Lovel. 2. *C. Marcio Rutilio* Voſſ. duo, Leid. duo, Florent. Lovel. 1. 3. 4. Harlej. et primae edd. Primus Sigonius recte *Rutilo* edidit. V. ad 7, 17, 6. Paullo ante *τὸ est* aberat a Lovel. 2.

Censa capitum millia ducenta sexaginta duo trecenta viginti duo] Et Liviani et epitomarum manuscripti libri *septuaginta* habent. SIG. Pighius in Annal. ad annum CDLIX. p. 395. scribendum conjicit *censa civium millia*. Si quid mutandum, legerem *censa civium capita millia*, quia Livius ita plerumque numerum civium, qui censebantur, efferre solitus eſt. V. 3, 3, 9. c. 24, 10. et alibi saepe. Similiter etiam paſſim auctor Epitom. V. ad Epit. 1. Quum tamen codices hic nihil mutent, pro *capitum* reponere *civium*, vel *civium capita* temerarium puto; praesertim quum semel Livius ita locutus reperiatur, quemadmodum hoc loco locutus eſt, 9, 19, 2. *Censebantur ejus aetatis lustris ducena quinquagena millia capitum*. In numero etiam variant admodum codices. Primae edd. Rom. anni 1472. et Parm. legunt *millia CCCLII. CCCXXI*. Illis proximae Mediol. anni 1480. utraque Tarvis. et aliae *millia CCLII. CCCXXII*. quibus consentit Harlej. Poſtea editum eſt *millia CCLII. CCCXX*. quam lectionem quum aliae, tum etiam praeferunt Mediol. 1505. Ascensianae, et Mogunt. Numerus, qui nunc vulgo exſtat, primum receptus eſt ab Aldo: cui concinunt Voſſ. 1. Leid. 1. et Lovel. 3. neque diſſentit Voſſ. 2. nisi quod, inserta copula, legat *et trecenta viginti duo*. Non multum abeunt Florent. et Klock. *millia CCLX. CCCXXI* praeferentes. Sed *millia ducenta septuaginta duo CCCXXI* Haverk. *millia ducenta septuaginta trecenta viginti duo* Hearnii Oxon. C. et L. 2. *millia ducenta septuaginta duo*, omiſſis tribus sequentibus vocibus, ejusdem Hearnii B. et ex meis Gaertner. *millia CCLXII*, iisdem vocibus omissis, Portug. *millia CCLXXX. CCCXXII*. Leid. 2. Denique *millia CCCLXII, CCCXXI* ejusdem adhuc Hearnii N. quem numerum aperte falsum eſſe, docet locus modo ex Liv. 9, 19, 2. laudatus. Vulgatum itaque, in quod optimi codd. consentiunt, et quod verum eſſe etiam Pighius statue-

res vicesimi sexti a primis censoribus; luſtrum un-
3 devicesimum fuit. Eodem anno coronati primum,

re videtur l. l. servandum puto, nisi si *viginti unum*, pro *viginti duo*, propter Florent. et Klock. consensum legere quis mallet. At ita a Livio diſſentiet auctor Epitomarum. Verum huic difficultati jam respondi ad ipsam Epitom. hujus libri. [*trecenta viginti duo* omittit Veith.]

Censores vicesimi sexti a primis censoribus] In hanc lectionem consentiunt omnes, qua scripti, qua typis excusi, nisi quod *vicesimus sexti* sit in Florent. *viginti sex* in Hearnii Oxon. C. Attamen Dodwell. de Cyclis Diſſ. 10, 92. p. 632. vix eſſe dicit, cur dubitet, quin numeri longe majoris finem tantummodo conservarint hodierni librarii. Arbitratur itaque, numerum notis conceptum, atque olim scriptum fuiſſe *Censores LXXXVI. a primis censoribus*, sed poſtea duabus prioribus notis mutilatum numerum in verba *vicesimi sexti* transiiſſe. Primos enim censores inſtitutos eſſe anno Varroniano cccxi. inde duo censorum quinquennium juga ad annum Varr. cccxx. fuiſſe, quo censurae tempus octodecim mensium spatio conclusit Aemilius Mamercus secunda dictatura; ita ut singulis trienniis bina fuerint censorum collegia. Ab eo tempore ad annum Varr. ccccxl. fuiſſe annos cxx. et proinde eo spatio exſtitiſſe censorum paria octoginta, nempe octodecimeſtrium, a primis autem censoribus paria octoginta duo. Tum rursus vetus censurae jus inſtauraſſe Ap. Claudium censorem, atque effeciſſe, ut deinceps eſſent, quemadmodum antea fuerant, quinquennales. Annis deinde viginti, ad anni Varr. cccclx. exitum, quatuor fuiſſe censorum quinquennalium bigas, quae superioribus additae octoginta sex paria censorum in universum efficient: ita tamen, ut Livius primos censores extra numerum reliquerit, quum censores anno Varr. cccclx. ineuntes numeraret *octogesimos sextos a primis censoribus*. Haec Dodwellus. Verum toto coelo errat. Licet enim Mam. Aemilius censuram octodecim mensium spatio concluserit, non tamen poſtea quolibet mense octavodecimo novi censores, adeoque uno triennio duo censorum paria creabantur: sed, quemadmodum antea fieri solebat, quolibet quinquennio semel tantum novi censores eligebantur, verum hac lege, ut poſt octodecim menses honore abirent, reliquo trium annorum et sex mensium spatio nulli censores in republica forent. Patet hoc ex cavillationibus Ap. Claudii supra l. 9, 33. qui contendebat, se censorem creatum eſſe ex formula primae iſtius legis, qua primitus censores inſtituti sunt, iisque imperium quinquenne datum eſt: similiter etiam reliquos censores poſt C. Furium et M. Geganium, in quorum censura lex Aemilia lata erat. Ita enim Appius ille praetexere potuit, etsi tenuerit lex Aemilia eos censores, quorum in magiſtratu lata eſſet; non tamen aut se, aut quemquam eorum, qui poſt eam legem latam creati censores essent, teneri ea lege potuiſſe. Praeterea, si poſt octodecim menses mox prioribus novi subſtitui solerent, cur non tempore Appii, exacto eo spatio, novi censores creati sunt, unde Appio censura abeundi neceſſitas inposita fuisset? Novos autem censores cre-

res bello bene gestas, ludos Romanos spectave-
: palmaeque tum primum, translato e Graecia

ppius inpedire non potuis-
quia comitiis, quibus cen-
creabantur, non ipsi cen-
, sed consules praeerant.
er adhuc diutissime post Ap-
censuram censores tantum
octodecim menses, aut cer-
n per integrum quinquen-
honorem obtinuisse, et sa-
agna quinquennii parte nul-
republica censores fuisse,
i potest ex Livii 44, 15, 9.
ntibus censoribus, ut ex in-
to ad sarta tecta exigenda
d opera, quae locassent,
anda anni et bimensis tem-
rorogaretur, Cn. Tremel-
tribunus intercessit. Si eo
ore censores per integrum
quennium magistratum obti-
ent, illud anni et bimensis
us, per quod censuram si-
orogari petebant, excurris-
tempus novorum censorum,
que tum quatuor censores
tempore exstitissent, quod
inauditum. Aliter quidem
locum Livii exposuit Dod-
s, verum expositionem ejus
um locum refellere conabor.
em iidem illi censores, C.
dius Pulcher et Ti. Sempro-
Gracchus, honorem adepti
anno DLXXXIV. ut referunt
Capitolini, anno vero pro-
, creatis jam novis consu-
, qui anno DLXXXVI. consu-
gererent, sed priusquam
stratum iniissent, petunt an-
bimensis tempus sibi pro-
ri. Si autem eo tempore
ores per quinquennium ho-
m obtinerent, subfecisset,
st triennium id sibi concedi
ssent. Verum nunc eo anno
runt, quia instabat finis an-
sex mensium, quibus exa-
dignitate abituri erant.
strum undevicesimum fuit] In Capitolinis fragmentis hoc *lustrum tricesimum* esse, scriptum est. Varietatis causa est, quod Livius decem lustra ante censores creatos acta praeterire videtur. Numerus etiam hic censorum negligentiam ejus arguit in tradendis ante censoribus: neque enim, qui ab eo supra editi sunt, hanc summam conficere possunt. SIG. V. etiam Pighium in Annal. ad ann. CCCCLIX. p. 395. Ceterum *lustrum vigesimum fuit* Voss. 2. *lustrum undeviginti* Lovel. 4. *lustrum inde viginti* Lovel. 3. *lustrum iñ XX* Lovel. 1. *lustrum unde XX* Florent. *lustrum inde vigesimum* Leid. 2. Gaertn. et apud Hearnium Oxon. L. 1. qui *lustrum un vigesimum* invenit in N. *lustrum autem vicesimum* in L. 2. *lustrum quartum vicesimum* in C. Omnia autem haec verba cum praecedentibus *Censores vicesimi sexti a primis censoribus* deficiunt in Lovel. 2.

§. 3. *Coronati primum, ob res bello bene gestas, ludos Romanos spectaverunt*] V. Lipsium 5. de Milit. Rom. Dial. 17. DUK. *coronati sunt primum* Leid. 2. et Lovel. 1. a m. 1. *coronati primo* Gaertn. Tum vox *bello* non adparet in Portug. Gaertn. et Haverk. Deinde *spectarunt* Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. Mox *translato egregio more*, pro *e Graecia*, Voss. 1. Leid. ambo, Lovel. 1. 2. 3. 4. Florent. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. L. 2. C. ac N. in cujus posterioris margine *e Graecia* emendatur. Similiter alibi nonnumquam errasse librarios, constat ex illis, quae Cel. Burmann. notavit ad Sueton. Calig. 22. *translato ex regio more* Voss. 2.

4 more, victoribus datae. Eodem anno ab aedilibus
curulibus, qui eos ludos fecerunt, damnatis aliquot
pecuariis, via a Martis silice ad Bovillas perstrata
5 est. Comitia consularia L. Papirius habuit: creavit
consules Q. Fabium Maximi filium Gurgitem et D.
Junium Brutum Scaevam. ipse Papirius praetor fa-
6 ctus. Multis rebus laetus annus vix ad solatium
unius mali, pestilentiae urentis simul urbem atque

§. 4. *Damnatis aliquot pecuariis, via a Martis silice ad Bovillas perstrata est*] *pecuniariis* Voss. ambo, Leid. 2. Lovel. 1. 3. Portug. Gaertn. Haverk. et Hearnii Oxon. L. 2. ac C. V. supra hoc lib. ad c. 23, 13. Deinde *via Martis scilicet ad Bovillas* Haverk. *via Martis silice ad Bovillas* Portug. et Haverk. *vi armatis silice ad Bovillas* Florent. Voss. 1. Leid. 2. et Lovel. 1. Sed ultima litera vocis *via* et praepositio *a* in vicem altera alteram eliserunt. V. ad 5, 52, 10. et ad 23, 8, 9. *via Martis scilicet ad Bovillas* Haverk. *via Martis silicea Bovillas* Lovel. 2. *via Martis silicea ad Bovillas* Lovel. 4. De aede Martis et via a porta Capena ad eam nuper, nunc vero ab ea Bovillas strata v. Cel. Duker. ad hujus lib. c. 23, 13. *via Narniatis* est in Neap. Latinii. Tum *prostrata est* Lovel. 4. V. ad 9, 10, 7. *Tò est* non adparet in Lovel. 2. Paullo ante *fecere*, pro *fecerunt*, Lovel. 4.

§. 5. *Q. Fabium, Maximi filium, Gurgitem et D. Junium Brutum Scaevam*] *Q. Favium Maximi filium Gurgitem* Florent. et Klock. V. ad 7, 22, 2. *L. Quinctium Maximi filium Gurgitem* Leid. 2. *Q. Fabii Maximi Fabium Gurgitem* Port. Gaertn. et Haverk. *Q. Fabium Maximum filium Gurgitem* Lovel. 4. *Q. Fabium Maximum filium Gurgentem* Lovel. 2. *Q. Fabium Maximum C. Gurgentem* Lovel. 3. *Q. Fabium Maximum*, duabus proximis vocibus omissis, Voss. 2. *Q. Fabium Maximum T. Fabium Gurgitem* Oxon. L. apud Hearnium, qui *Q. Fabium Maximum, Furium Gurgitem* invenit in C. *Q. Fabium Maximum Gurgitem* in L. 2. *Q. Fabium Maximum filium Gurgitem* in N. Sed nihil mutandum. *Q. Fabium Maximi filium* dictum est eo modo, quo supra 4, 16, 7. *Nec plures, quam tres, tribunos consulari potestate creavit, et in iis L. Quinctium Cincinnati filium.* et c. 45, 5. *C. Servilium Prisci filium, quo dictatore Fidenae captae fuerant.* ubi plura vide. Tum *et Decium Junium Brutum Suam* Haverk. *et Decium Junium Brutum Scaevam* Portug. *et B. Junium Brutum Scaevam* Lovel. 3. *et S. Junium Brutum Saevam* Lovel. 4. *et Junium Brutum Scaevam* Harlej. *Junium Brutum Scaevam* edd. usque ad Froben. anni 1535. Mox *item Papirius*, pro *ipse Papirius*, Haverk.

§. 6. *Ad solatium unius mali, pestilentiae urentis simul urbem atque agros, subfecit*] *ad solatium minus mali* Haverk. Hinc *pestilentiae urenti simul* Voss. 1. Leid. ambo, Lovel. 1. et

, subfecit; portentoque jam similis clades
et libri aditi, quinam finis, aut quod remedi-
jus mali ab Diis daretur. Inventum in libris, 7
ılapium ab Epidauro Romam arceſſendum. ne-
eo anno, quia bello occupati consules erant,
quam de ea re actum: praeterquam quod unum
Aesculapio supplicatio habita eſt.

ι. Sed litera sibilans fina-
ercepta eſt a prima vocis
tis. V. infra ad 37, 29, 5.
ntiae virenti simul Flo-
ed *urens* ac *virens* etiam
cribae commutarunt. V.
j. ad Horat. epod. 17, 33.
ntia urenti simul urbem
2. Peſtilentia hic dicitur
quemadmodum fames a-
inctil. Declam. 12,9. *Urit*
fames, et, quod modo
e projecimus, conligen-
st. Vox *urentis* deficit in
4. sed relicta lacuna. De-
ubficit Florent. et Leid. 1.
ante vocabulum *laetus*
bat a Voſſ. 1. Leid. 2. et Lo-
Mox autem *portento jam*
clades erat legit Haverk.
toque jam similis cladis
aertn. V. ad 21, 57, 14.

i aditi, quinam finis, aut
remedium ejus mali ab
aretur] *libri additi* Leid.
ad 4, 57, 11. *libri aditi,*
ut quod remedium Portug.
diti, quinam finis aliter *quod remedium* Lovel. 3. *libri aditi, quinam finis, aliter aut remedium* Voſſ. 2. Sed voci *aliter* subjiciuntur ſtigmata, eam delendam eſſe indicantia. Hinc *a Diis* Voſſ. 2. Lovel. 3. et Haverk. *ab his* Gaertn.

§. 7. *Inventum in libris, Aesculapium ab Epidauro Romam arcessendum*] Τὰ *in libris* non adparent in Lovel. 2. *in libris Aesculapii* inepte legit Gaertn. Ceterum *arcessendum*, pro *accersendum*, ex Pall. legendum monuit Gebhard. supra 3, 9, 13. V. ad 2, 19, 10. Paullo poſt *occupati consules bello erant* alio ordine exhibent Voſſ. 1. Leid. 2. Lovel. 1. Portug. Gaertn. et Haverk. *occupati consules erant*, una voce omiſſa, Lovel. 4.

Unum diem Aesculapio supplicatio habita est] *per unum diem* Hearnii Oxon. L. 1. Sed reliqui omnes codd. praepositionem ignorant; quam etiam addi nihil opus eſt. V. supra hoc lib. ad c. 21, 6.

T. LIVII PATAVINI

HISTORIARUM

AB URBE CONDITA

LIBRI, QUI SUPERSUNT, OMNES,

CUM NOTIS INTEGRIS

LAUR. VALLAE, M. ANT. SABELLICI, BEATI RHENANI, SIGISM. GELENII, HENR. LORITI GLAREANI, CAR. SIGONII, FULVII URSINI, FRANC. SANCTII, J. FR. GRONOVII, TAN. FABRI, HENR. VALESII, JAC. PERIZONII, JAC. GRONOVII;

EXCERPTIS

PETR. NANNII, JUSTI LIPSII, FR. MODII, JANI GRUTERI;

NEC NON INEDITIS

JANI GEBHARDI, CAR. AND. DUKERI,

ET ALIORUM:

CURANTE

ARN. DRAKENBORCH,

QUI ET SUAS ADNOTATIONES ADJECIT.

ACCEDUNT

SUPPLEMENTA DEPERDITORUM T. LIVII LIBRORUM

A JO. FREINSHEMIO CONCINNATA.

EDITIO NOVA AUCTIOR ET EMENDATIOR.

TOMUS SEXTUS.

STUTGARDIAE,

EX TYPOGRAPHIA SOCIETATIS WUERTEMBERGICAE.

LIPSIAE IN COMMISSIS APUD C. H. F. HARTMANNUM.

MDCCCXXIII.

T. LIVII PATAVINI
HISTORIARUM
AB URBE CONDITA
LIBRI, QUI SUPERSUNT, OMNES,

CUM NOTIS INTEGRIS

AUR. VALLAE, M. ANT. SABELLICI, BEATI RHENANI, SIGISM. GELENII, HENR. LORITI GLAREANI, CAR. SIGONII, FULVII URSINI, FRANC. SANCTII, J. FR. GRONOVII, TAN. FABRI, HENR. VALESII, JAC. PERIZONII, JAC. GRONOVII;

EXCERPTIS

PETR. NANNII, JUSTI LIPSII, FR. MODII, JANI GRUTERI;

NEC NON INEDITIS

JANI GEBHARDI, CAR. AND. DUKERI,

ET ALIORUM:

CURANTE

ARN. DRAKENBORCH,

QUI ET SUAS ADNOTATIONES ADJECIT.

ACCEDUNT

SUPPLEMENTA DEPERDITORUM T. LIVII LIBRORUM A JO. FREINSHEMIO CONCINNATA.

EDITIO NOVA AUCTIOR ET EMENDATIOR.

TOMUS SEXTUS. PARS PRIOR.

STUTGARDIAE,

EX TYPOGRAPHIA SOCIETATIS WUERTEMBERGICAE.

LIPSIAE IN COMMISSIS APUD C. H. F. HARTMANNUM.

MDCCCXXIII.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

SUPPLEMENTORUM

IVIANORUM

LIBRI DECEM,

AB UNDECIMO AD VIGESIMUM PRIMUM,

AUCTORE

JOANNE FREINSHEMIO.

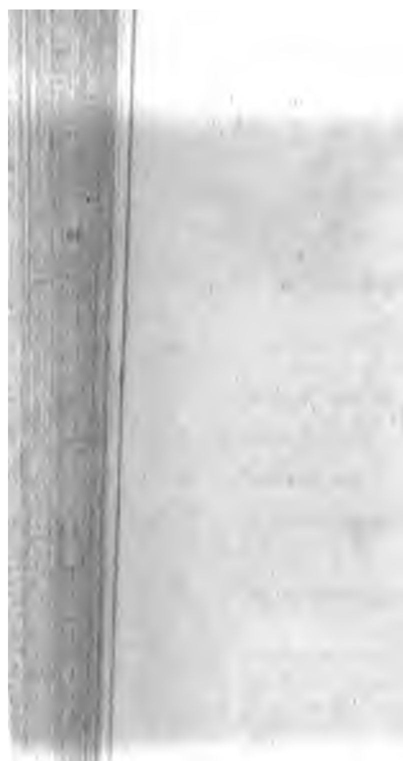

T. LIVII PATAVINI

ISTORIARUM

AB URBE CONDITA

LIBRI.

EPITOME LIBRI UNDECIMI.

Quum Fabius Gurges consul male adversus Sam-
es pugnasset, et senatus de removendo eo ab ex-
itu ageret, Fabius Maximus pater, deprecatus
c filii ignominiam, eo maxime senatum movit,
d iturum se filio legatum pollicitus est, idque
estitit. ejus consiliis et opera filius consul adjutus,

uum Fabius Gurges consul
e adversum Samnites pug-
set] Vox *consul* abeſt a
nd. Deinde *adversus Samni-*
legunt Voss. Leid. Berg. et
el. V. infra ad Epit. Liv. 47.
vocem *eo* non agnoscit Hear-
N.
abius Maximus pater] Vale-
c. 8. l. 1. et c. 1. l. 4. Sed prae-
ie videndus Zonaras tomo II.
1. et seq. [l. 8, 1.] J. FR.
ON.
eprecatus hanc sibi ignomi-
m] MS. cod. *hanc filii igno-*
iam. DELRIUS. *timens hanc*
filii ignominiam Leid. *depreca-*
tus hanc filii ignominiam Voss.
Berg. Boend. Lovel. Hearnii N.
Exc. Pithoei, Norvic. et primae
edd. Frobenius demum anno 1535.
lectionem, quae nunc circumfer-
tur, subſtituit; ad quod nullam
aliam cauſſam habuiſſe videtur,
quam quod mox *filio*, et deinde
filius sequatur. Orosius 3, 22.
Pater ejus Fabius Maximus, ig-
nominiam filii deprecatus, le-
gatum se filio iturum ultro ob-
tulit. Mox *cum iturum se filio*
legatum Lovel. *quod iturum se*
legatum filio Berg. quod iterum

s *Aesculapio consecrata est. L. Postumius con-ris, quoniam, quum exercitui praeesset, opera um in agro suo usus erat, damnatus est. Cum nitibus pacem petentibus foedus quarto renova-est. Curius Dentatus consul, Samnitibus cae-et Sabinis, qui rebellaverant, victis, et in de-nem acceptis, bis in eodem magistratu trium-*

illis, quae notantur ad Livii 4. et 5, 39, 12. utrumque et-rri poteſt *Aesculapii*, et *lapio*. V. ad 5, 27, 7. Hic codices sequi malui. Solent *aedes* et *sedes* passim in commutari. V. quae ad pri-locum Livii notavimus, ut , 42, 1. Adde ad 10, 9, 13. et Burm. ad Quinctil. 4. Inſtit. 2. p. 319. Praeterea *conse-est* Berg. at id, quod ante um exſtitit, servant Leid. Lovel. Boend. Hearnii Nor-Exc. Pithoei. Sigonii e-tionem probavit Schottus rel. Vict. de Vir. Inl. 22. m etiam servavit Gronov. itaque, Clericum, qui sol-er promiserat, se operam m, ut Livius ad J. Fr. Gro-mentem quam accuratissi-eretur, in epitomis tamen um deperditorum vel Dou-vel Freinshem. secutum et hic *constituta est* edi-

niam, quum exercitui sset, opera militum in a-o usus erat] *quoniam* etc. *sset* Lovel. Boend. Norvic. . antiquae ac recentiores, dum Gruterus anno 1628. *rat* reſtitueret, quod eſt in Leid. ac Berg. Poſteriorem ectionem Gronov. recepit. Clericus cum Freinshem. ujat. alteram. Insuper *qui oque* Leid. Sed praeſtat vulgatum. Paullo ante Poſtumii praenomen deeſt in Hearnii N. *consul* autem, pro *consularis*, legit Boend. Utraque lectio de-fendi poteſt. Militum enim opera in agro suo usus eſt, quum con-sul eſſet, et quidem priusquam ad-huc paludatus ex urbe profectus foret: at die dicta damnatus eſt, quum conſularis eſſet. V. Fragm. Dionys. Halic. in Exc. Peiresc. p. 531. et seqq. Verum, quum a vul-gato ſtent plures codd. ei etiam adhaereo.

Cum Samnitibus pacem pe-tentibus foedus quarto renova-tum est] Duae priores voces non adparent in Voss. Berg. et Lovel. sed *pacem petentibus hostibus* praefert Leid. *pacem petentibus Samnitibus* Boend. *Samnitibus pacem petentibus* Norv. et edd. vett. usque ad Mogunt. quae pri-ma dedit *Cum Samnitibus*. Mox *bellaverant*, pro *rebellaverant*, Boend. frequenti scribarum er-rore. V. ad 40, 38, 5. *rebellave-runt* Berg. Vox autem *bis* exsu-lat a Leid.

Coloniae deductae sunt, Ca-strum, Sena, Adria] De *Sena* per hos annos in agro Gallorum deducta Polybius libro secundo. SIG. *Castrum* non hoc tempore, sed *initio primi belli Punici* co-loniam deductam eſſe, teſtatur Vellej. Paterc. 1, 14. *Hadria* au-

caesis Samnitibus, triumphavit. C. Pontium, imperatorem Samnitium, ductum in triumpho securi percussit. Quum civitas pestilentia laboraret, missi legati, ut Aesculapii signum Romam ab Epidauro transferrent, anguem, qui se in navem eorum contulerat, in quo ipsum numen esse constabat, deportavere: eoque in insulam Tiberis egresso, eodem loco

se filio legatum Exc. Pithoei cum vett. edd. *quod interim se filio legatum* Hearnii N.

Atque ejus consiliis et opera filius consul adjutus] Ita edidit J. Clericus, secutus ed. Doujatii, qui iterum expressit ed. Freinshemii. Et hoc etiam superest in excusis usque ad Gruterum, qui in postrema ed. *τὸ atque* ejecit, quam vocem etiam omittunt Voss. Leid. Berg. Boend. et Lovel. Unum tantum Norvic. laudat Hearnius, qui vetustioribus excusis adsentiatur. Ego, codices secutus, *τὸ atque* iterum ejeci. Praeterea *ejusque consiliis* Boend. et *filius consul adjutus est* Berg. sed ultimae voci additae erant notae, eam delendam esse indicantes. Vox *consul* exsulat a Leid. eadem cum praecedenti *filius* a Boend. In verbis sequentibus *ductum in triumphum* praefert Leid.

Quum civitas pestilentia laboraret, missis legatis, ut Aesculapii] *Quum pestilentia civitas laboraret* Berg. et Lovel. Deinde *missi legati* Leid. et Berg. quod verum esse, et sensus aperte requirere videtur, ut cohaereat oratio *missi legati deportavere*. in contextum itaque recepi. Mox *in navem illorum*, pro *eorum*, Berg. quae vox omittitur in Leid. ut etiam *esse* in Berg. a m. 1. Deinde *deportaverunt* Voss. Leid. Berg. Boend. et Lovel.

Eoque in insulam Tiberis egresso, eodem loco sedes Aesculapii constituta est] Castiga ex fide vet. lib. *aedes Aesculapio consecrata est.* Nam Festus etiam l. 9. inquit [in v. *In insula*] *Aesculapio facta aedes fuit, quod aegroti a medicis aqua maxime sustententur.* Et Valerius 1, [8, 2.] *At in ripam Tiberis egressis legatis, in insulam, ubi templum dicatum est, transnavit.* SIG. MS. codex *constituta est.* DELRIUS. Voces *aedes* et *sedes* saepe permutari, praeter multos alios, etiam interpretes juris civilis ad princ. Instit. de Milit. Testam. adnotarunt. Hic, *sedes Aesculapio consecrata est*, potest notare, aedes consecrata est Aesculapio, quae ei perpetua sedes esset. Liv. 5, 22, 7. *In Aventinum aeternam sedem suam* etc. *perlatam, ubi templum ei postea idem, qui voverat, Camillus dedicavit.* Curtius 4, 7, 16. *Tandem ad sedem consecratam Deo ventum est.* Hoc loco tamen non displicet *aedes*, eo quod puto scriptores Latinos in simplici et historica narratione hujusmodi rei magis dicere *vovere, facere, dedicare, consecrare aedem*, vel *templum* alicui Deo, quam *sedem*. DUK. *eoque insula Tiberis egresso* Berg. Tum *aedes Aesculapii* Leid. *aedes Aesculapio* Voss. Berg. et Hearnii N. *Aesculapio aedes* Lovel. et Boend. Vulgatum *sedes* defendi

aedes Aesculapio consecrata est. L. Postumius consularis, quoniam, quum exercitui praeesset, opera militum in agro suo usus erat, damnatus est. Cum Samnitibus pacem petentibus foedus quarto renovatum est. Curius Dentatus consul, Samnitibus caesis, et Sabinis, qui rebellaverant, victis, et in deditionem acceptis, bis in eodem magistratu trium-

potest illis, quae notantur ad Livii 1, 55, 4. et 5, 39, 12. utrumque etiam ferri potest *Aesculapii*, et *Aesculapio*. V. ad 5, 27, 7. Hic itaque codices sequi malui. Solent autem *aedes* et *sedes* passim in Mstis commutari. V. quae ad primum locum Livii notavimus, ut et ad 5, 42, 1. Adde ad 10, 9, 13. et Cel. Burm. ad Quinctil. 4. Instit. Orat. 2. p. 319. Praeterea *consecrata est* Berg. at id, quod ante Sigonium exstitit, servant Leid. Voss. Lovel. Boend. Hearnii Norvic. et Exc. Pithoei. Sigonii emendationem probavit Schottus ad Aurel. Vict. de Vir. Inl. 22. eamdem etiam servavit Gronov. Miror itaque, Clericum, qui sollemniter promiserat, se operam daturum, ut Livius ad J. Fr. Gronovii mentem quam accuratissime ederetur, in epitomis tamen librorum deperditorum vel Doujatium vel Freinshem. secutum esse, et hic *constituta est* edidisse.

Quoniam, quum exercitui praeesset, opera militum in agro suo usus erat] *quoniam* etc. *usus esset* Lovel. Boend. Norvic. et edd. antiquae ac recentiores, usque dum Gruterus anno 1628. *usus erat* restitueret, quod est in Voss. Leid. ac Berg. Posteriorem hanc lectionem Gronov. recepit. Verum Clericus cum Freinshem. ac Doujat. alteram. Insuper *qui quandoque* Leid. Sed praestat vulgatum. Paullo ante Postumii praenomen deest in Hearnii N. *consul* autem, pro *consularis*, legit Boend. Utraque lectio defendi potest. Militum enim opera in agro suo usus est, quum consul esset, et quidem priusquam adhuc paludatus ex urbe profectus foret: at die dicta damnatus est, quum consularis esset. V. Fragm. Dionys. Halic. in Exc. Peiresc. p. 531. et seqq. Verum, quum a vulgato stent plures codd. ei etiam adhaereo.

Cum Samnitibus pacem petentibus foedus quarto renovatum est] Duae priores voces non adparent in Voss. Berg. et Lovel. sed *pacem petentibus hostibus* praefert Leid. *pacem petentibus Samnitibus* Boend. *Samnitibus pacem petentibus* Norv. et edd. vett. usque ad Mogunt. quae prima dedit *Cum Samnitibus*. Mox *bellaverant*, pro *rebellaverant*, Boend. frequenti scribarum errore. V. ad 40, 38, 5. *rebellaverunt* Berg. Vox autem *bis* exsulat a Leid.

Coloniae deductae sunt, Castrum, Sena, Adria] De *Sena* per hos annos in agro Gallorum deducta Polybius libro secundo. SIG. *Castrum* non hoc tempore, sed *initio primi belli Punici* coloniam deductam esse, testatur Vellej. Paterc. 1, 14. *Hadria* au-

enses gestas continet: item adversus Lucanos, c[on]tra quos auxilium Thurinis ferre placuerat.

correxit id, seu corrupit potius, in *Tyrrhenis.* quo vocabulo nusquam hatenus ipse usus est Livius, nisi ubi l. 5, [33, 8.] aït, Tuscum mare Graecis dici *Tyrrhenum.* CLUVER. 4. Ital. ant. 14. p. 1264. Idem apparet ex Valerio Max. 1, 8, 6. ubi de Fabricio. Meminit etiam Dionys. Hal. in Excerptis Legat. [p. 306. VALES. *Turnis* Boend. *T[ur]nis* Hearnii N. *Turinis* [...] quare in contextum *Thurin[is]* [re]cepi. Praeterea *placuit* c[ontra] fidem omnium codd. [...] Freinshem. quem inprovide [...]jatius et Clericus secuti su[nt]

JOHANNIS FREINSHEMII

SUPPLEMENTORUM LIVIANORUM LIBER I.

IN LOCUM LIBRI XI. T. LIVII.

I. Fractae jam multis proeliis Samnitium opes erant: neque dubium habebatur, quin bello finis imponi posset, si perculso et debilitato hosti quam minimum ad confirmandos animos spatii relinqueretur. Igitur Q. Fabius consul ardens juventa, et confecti belli gloriam sibi comparare certus, delectu haud segniter acto, protinus in Campaniam cum exercitu profectus est. Samnites enim, dura gens, et ad desperationem potius quam timorem tot cladibus acta, quod superioris anni consules ad triumphum suum legiones deduxerant, occasione temporum usi, non poenitendas copias ex reliquiis priorum pugnarum et novis delectibus coëgerant: et, quoniam pestilentia Romanos urgeri sciebant, praeterea consules, nec experientia bellorum, nec auctoritate magnopere metuendos, eum in annum factos esse audiverant; in spem erecti, Campanos semper spretos, tum autem, ut auctores periculorum malorumque suorum, invisiores, populationibus et vastatione agrorum lacessebant.

U. c. 461. Q. Fabio, D. Junio coss.

Samnites bellum renovant.

Campanos vastant.

II. Erat in duce Romano par dignitati Fabiae domus animus: sed contemtus toties a suis victae gentis, et rei gerendae cupiditas, consilium eripuerant. raptim ad hostes exercitu ducto, quum praemissos ab imperatore Samnitium speculatores vidisset, qui conspecto Romanorum agmine se recipiebant ad suos, universam hostium multitudinem fugere arbitratus, non locorum, non hominum explorato habitu, tamquam omnis victoriae spes in celeritate posita esset, quanta maxima festinatione poterat, signa inferri jussit. Apud Samnites a suis praemonitos omnia circumspectius acta sunt: praecipi opportuna loca, strui acies, alloquiis ducum accendi militis animi potuerunt. Igitur eventus proe-

Cap. I. Zonaras tom. 2. Liv. 7, 31. Zonaras.

enses gestas continet: item adversus Lucanos, contra quos auxilium Thurinis ferre placuerat.

correxit id, seu corrupit potius, in *Tyrrhenis*. quo vocabulo nusquam hactenus ipse usus eft Livius, nisi ubi l. 5, [33, 8.] aït, Tuscum mare Graecis dici *Tyrrhenum*. CLUVER. 4. Ital. ant. 14. p. 1264. Idem apparet ex Valerio Max. 1, 8, 6. ubi de Fabricio. Meminit etiam Dionys. Hal. in Excerptis Legat. [p. 306.] H. VALES. *Turnis* Boend. *Tyrhenis* Hearnii N. *Turinis* Berg. quare in contextum *Thurinis* recepi. Praeterea *placuit* contra fidem omnium codd. edidit Freinshem. quem inprovide Dotatius et Clericus secuti sunt.

JOHANNIS FREINSHEMII

SUPPLEMENTORUM LIVIANORUM LIBER I.

IN LOCUM LIBRI XI. T. LIVII.

I. Fractae jam multis proeliis Samnitium opes erant: neque dubium habebatur, quin bello finis imponi posset, si perculso et debilitato hosti quam minimum ad confirmandos animos spatii relinqueretur. Igitur Q. Fabius consul ardens juventa, et confecti belli gloriam sibi comparare certus, delectu haud segniter acto, protinus in Campaniam cum exercitu profectus est. Samnites enim, dura gens, et ad desperationem potius quam timorem tot cladibus acta, quod superioris anni consules ad triumphum suum legiones deduxerant, occasione temporum usi, non poenitendas copias ex reliquiis priorum pugnarum et novis delectibus coëgerant: et, quoniam pestilentia Romanos urgeri sciebant, praeterea consules, nec experientia bellorum, nec auctoritate magnopere metuendos, eum in annum factos esse audiverant; in spem erecti, Campanos semper spretos, tum autem, ut auctores periculorum malorumque suorum, invisiores, populationibus et vastatione agrorum lacessebant.

U. c. 461. Q. Fabio, D. Junio coss.

Samnites bellum renovant.

Campanos vastant.

II. Erat in duce Romano par dignitati Fabiae domus animus: sed contemtus toties a suis victae gentis, et rei gerendae cupiditas, consilium eripuerant. raptim ad hostes exercitu ducto, quum praemissos ab imperatore Samnitium speculatores vidisset, qui conspecto Romanorum agmine se recipiebant ad suos, universam hostium multitudinem fugere arbitratus, non locorum, non hominum explorato habitu, tamquam omnis victoriae spes in celeritate posita esset, quanta maxima festinatione poterat, signa inferri jussit. Apud Samnites a suis praemonitos omnia circumspectius acta sunt: praecipi opportuna loca, strui acies, alloquiis ducum accendi militis animi potuerunt. Igitur eventus proe-

Cap. I. Zonaras tom. 2. Liv. 7, 31. Zonaras.

U. c. 461. *Q. Fabius a Samnitibus vincitur.*

lii, qualis esse debuit, fuit. Fessos ex itinere et cursu, turbatis ordinibus, tamquam ad praedam magis quam pugnam venientes, instructus paratusque miles haud magno negotio pepulit: Fabius, desideratis suorum millibus tribus, majore etiam numero sauciorum, quo minus omnem exercitum amitteret, superventu noctis defensus est.

III. Tum loco paulo aequiore capto, quantum in illa trepidatione fieri potuit, castra communita sunt. in quibus haud multo melior, quam in ipsa acie, aut facies rerum, aut fiducia animorum fuit. non requies fessis, non cibus esurientibus, non fomenta sauciis suppetebant: tantum cum armis egressi, prioribus in castris impedimenta omnia reliquerant. Igitur inter gemitus morientium et querelas superstitum tota nox exacta est, omnibus imminentem diem cum horrore ac desperatione, ut supremam, opperientibus. *Neque enim laboribus fessos, exhaustos vigiliis, vulneribus debiles, perculsos infelici proelio, numero etiam multum imminuto, resistere posse hostibus, quos incolumis adhuc, integris animis corporibusque, et optima spe incensus exercitus sustinere nequivisset.* Rebus conclamatis, uti solet, remedium ab hostis errore fuit. Ille, venientis alterius consulis fama perterritus, ne, si oppugnare castra Fabiana adortus esset, recentium copiarum adventu a tergo circumveniretur, rerum supra spem felicium successu contentus, motis castris iter alio convertit. Digressis hostibus, Romani quoque ad tutiora loca se receperunt.

Remedium ab hostis errore.

IV. Postquam ista Romam adlata sunt, magis ignominia, quam accepto detrimento, mota civitas molestissime tulit, temeritate consulis effectum, ut bellum, quo diuturnius nullum fuerat, quum jam in exitu esset, nova spe repletis Samnitium animis, formidabilius iterum, quam a longo tempore fuisset, renasceretur. Neque tribuni modo plebis, quorum hae propriae artes erant, frequentibus ad populum concionibus invidia et odio cuncta repleverant: verum etiam apud Patres agitata re atroces sententiae dicebantur. factumque senatusconsultum est, quo *certum ante diem Fabius consul ad dicendam Romae caussam adesse* jubebatur. Venientem magna vis accusatorum adorta est: neque defendi factum quibat, et, quod unum ma-

Fabius accusatur.

Cap. II. Eutrop. l. 2. Suidas in Φάβιος Μάξιμος. Zonaras.
Cap. IV. Liv. Epit. 11. Dio apud Valesium.

me prodesse debebat reo, Fabii senis gratia in con-arium verterat. Minus enim ignoscendum ei puta-ant, qui, a praestantissimo viro genitus, et inter aternos triumphos educatus, non modo Romanum no-ien, sed suae quoque familiae laudes, et partas a ma-ribus victorias, per tantam imprudentiam accepta lade foedavisset. U. c. 461.

V. Exulcerati animi, et defensionem paranti reo ix aequas aures praebituri, Fabii patris insigni pie-ate primum, mox etiam oratione leniti sunt. Is enim eritus, ne propter rem male gestam filius ab exercitu removeretur, ab ipsa quidem culpa purganda penitus abstinuit: sed sua et majorum merita modeste com-memorans, *tam acerbam sibi jam seni, tam ignominiosam genti Fabiae notam* deprecabatur. *Neque tamen se postu-lare, ut ceteris tot Fabiis, qui ab ipsis prope urbis primor-diis Romanam rem virtute consilioque auxissent; ut trecentis etiam illis, qui rempublicam sua et tantum non universi nomi-nis Fabii internecione texissent, error unius condonetur; si immedicabilis ille sit, majusque commodum ex poena filii sui, quam incolumitate, proventurum esse videatur: se enim cha-ritatem patriae adfectibus aliis omnibus anteferre satis didi-cisse. Verum enimvero, quidquid in hoc adolescente metuen-dum fuit, transactum est: bona autem, quae mens illius indo-lesque, ac sub me non ineptissimo magistro, uti vobis visus sum, instituta et exercita virtus pollicentur, adhuc exspectari pos-sunt, nisi spem istam, non quidem iniqua, sed tamen intem-pestiva severitate praecidimus. Multis initio rerum gerenda-rum impegisse, ad prudentiam et cautionem profuit: qui, erro-ris admoniti, mediocria saepe damna ingenti utilitate redeme-runt.*

Fabii patris pietas et oratio.

Multis impegisse profuit.

VI. *Et nescio, an non ad fortunae potius invidiam, quam hominis cujusquam peccatum, referri verius sit, quod et rei-publicae nostrae, et Fabiae gentis diuturna felicitas mediocri detrimento castigata est: quamquam benevolentia magis haec Deorum, quam invidia, vocanda sit, cujus beneficio adversus vitiabilem superbiam, quae res nimium secundas sequi solet, non tam damnosa civitati clade, quam ad documentum efficaci, conditionis humanae admonemur. Quidquid id est, Quirites, mihi certe sinistri aliquid praesagiebat animus, quum die co-mitiorum sollicite vobiscum agerem, ne filium meum consulem faceretis. Quum enim patrem meum, avum, proavum, alios majores meos saepissime, ad haec meipsum quinquies hoc ma-*

Fabius cum populo egit ne filium consulem faceret.

Cap. VI. Polyaen. Strateg. 8, 15. Val. Max. 4, 1, 5.

U. c. 461. *gistratu functum esse cogitarem, incipiebam vereri, ut eadem in gente summos honores continuari, vel Dii, vel homines, animo satis aequo paterentur. Atque utinam vel isto tempore preces meae valuissent; vel vobis beneficium vestrum tueri placeret! ne, quod honoris caussa, me recusante, tribuistis filio meo, inauditae hactenus ignominiae occasio utrique fieret; vosque temeritatis argueremini, quos, si priorem de Q. Fabio sententiam alio judicio rescinditis, aut dedisse imperium [illegible] caussa, aut abrogasse, posteri credent.*

VII. *At si mitiora decreveritis, et vestra vobis auctoritas, et Fabiae gentis existimatio salva erit, errorque juvenilis, ut cum aliquo reipublicae damno commissus est, ita majore [illegible] ejus emolumento emendabitur. Sed quis spondere hoc ausit? Ego, Quirites, ego pro filio meo sponsorem me reipublicae* [Fabius offert se legatum filio.] *bo: et, quod senatui populoque Romano, deinde nostrae [illegible] felix faustumque sit, consuli legatus ibo, particeps [illegible] omnis fortunae, quam aut invenire dabitur, aut facere. [illegible] get adhuc animus; neque, ut in hac aetate, virium [illegible] poenitet: possum perferre militiae labores, possum in acie et, si nihil aliud, memoria veterum pugnarum terrere [illegible] alacritatem augere nostrorum; et, quod caput est, possum [illegible] lescentiam consulis, quae sola rerum secius gestarum caussa [illegible] regere consilio, et aetatis praefervidae impetus senili [illegible] temperare. Nisi filii ingenium tenerem, eumque recte [illegible] nenti morem esse gesturum confiderem, nollem in fine [illegible] tae sine dedecore actae, post tot consulatus ex sententia [illegible] straque gestos, post ingentes victorias et illustres triumphos, [illegible] annorum laboribus periculisque partam belli domique gloriam unius juvenis inconsultae temeritati corrumpendam permittere.*

VIII. Huic orationi nec ad movendos praesentium animos pondus, nec ad sponsionem melioris eventus fides defuit. [*Omnibus adsentientibus.*] Summo omnium consensu legatione decreta, rebus omnibus intentissima cura provisis, non minore favore speque profectus consul est, quam paulo ante conviciis et indignatione redierat. In itinere deinde et castris, nihil non ex disciplina veterisque imperatoris artibus curatum est: et socii, quos Q. Fabius pater multis beneficiis et virtutis admiratione devinxerat, ad omnia, quae imperabantur, praesto fuere. Milites etiam ipsi delendae ignominiae cupidi, confisique consiliis ejus ducis, sub quo eamdem illam gentem a se patribusque suis saepe fusam fuga-

Cap. VII. Val. Max. 5, 7, 1. Cap. VIII. Dio apud Vales.

tamque meminerant, copiam cum hoſte confligendi dari votis omnibus desiderabant. Neque minores a recenti victoria Samnitibus animi erant. itá quum hi partum decus retinere, illi recuperare amiſſum niterentur, summis utrimque viribus concursum eſt. U. c. 461.

IX. Et jam deteriore loco res Romana eſſe coeperat, consulemque ipsum dux hoſtium C. Pontius Herennius cum delecta manu circumveniebat: quum, animadverso filii periculo, Maximus in confertum Samnitium agmen admiſſo equo se intulit. Sequutus eſt equitum globus, supra solitam alacritatem pudore accensus, si tot florentissimi juvenes animis et robore a sene vincerentur. Hic impetus totius proelii fortunam traxit. sustinuere primum Romanae legiones hoſtem, equitatus audacia animatae, mox impulerunt: fruſtra obnitente Herennio, qui, omnibus boni et ducis et militis muneribus eo die functus, dum redintegrare ordines, retinere fugientes, obsiſtere ingruentibus tendit, neque inhibere fugam suorum potuit, et opportunitatem evadendi ipse amisit. Capta cum duce millia Samnitium quatuor: ad millia viginti proelium et fuga hauserunt. Etiam caſtra hoſtium in poteſtatem redacta sunt, cum ingenti praeda, quam ſtatim agri hoſtium late vaſtati, passimque expugnata, aut dedita oppida luculenter auxerunt. Tanta rerum commutatio accessione unius hominis facta eſt, ut paulo ante victor exercitus a victo caederetur: et eum imperatorem, a quo fusus fugatusque consul fuerat, ipse nunc captivum abduceret. ingens populo Romano spectaculum, et ornamentum triumphi sui: quem anno sequente ad urbem reversus summa omnium voluntate impetravit.

Pugna cum Samnitibus.

Fabii senis virtus.

C. Pontius Herennius capitur.

X. Dum haec a Fabiis in Samnio adminiſtrantur, etiam alter conſul, D. Brutus, cui Falisci provincia evenerat, proſperis rebus uſus eſt. Quippe adjutus a Sp. Carvilio legato, (nam et Bruto legatum adjungi placuerat) viro bellorum et hoſtis gnaro, adversus quem superiore anno conſul rem feliciter geſſerat, et ceterae Etruriae partem non exiguam perpopulatus eſt, et Faliscos occurrere ausos proelio vicit. His rebus in urbem nunciatis, quum tempus comitiorum venisset, conſulesque a rebus gerendis avocari parum e republica videretur, interregnum eſt initum. Inter-

D. Brutus consul Faliscos vincit.

Interregnum.

Cap. IX. Oros. 3, 22. Zonar. Eutrop. 2. Cap. X. Zonar.

U. c. 461. rex L. Poſtumius Megellus, comitiis, quae ipſe habebat, conſul declaratus eſt; nullo ad eam diem exemplo, praeterquam Ap. Claudii, quod bonus nemo probaverat.

U. c. 462. L. Poſt. Megello III. C. Jun. Bruto coss.

Poſtumius conſul collegam ſpernit.

XI. Sed Poſtumius non minore arrogantia magiſtratum geſſit, quam acceperat. Jam primum nobiliſſimi generis, et tertio tum conſulatu inepte ferox, collegam ejus anni C. Junium Brutum, plebejum hominem, ut se longe inferiorem, olim habebat deſpectui. Ubi vero de provinciis agi coeptum eſt, neque comparatione cum Bruto, neque sortiri voluit, *adminiſtrationem Samnitici belli extra ordinem* poscens, *tamquam sibi deberetur*, quod *duobus prioribus conſularibus res ſeſe magnas adverſus eumdem illum hoſtem geſſiſſe* diceret. Multis in senatu contentiōnibus jactato negotio, quum C. Junius se hominem novum adverſus gratiam et potentiam collegae jus suum obtinere non poſſe videret, ad extremum, *ne discordia conſulum bono publico fraudi eſſet, ſponte ſe cedere* teſtatus eſt.

Aesculapius Romam arceſſitur.

XII. Premebat adhuc urbem agrosque pertinax contagionis malum: quod tertium jam annum expertis omnia, neque divina ope ulla, neque humana pelli potuerat. Igitur sive Sibyllinis ex libris, sive Delphici oraculi admonitu (nam hoc quoque traditur) decem legati missi sunt, qui Aesculapium ab Epidauro, quae in urbe natus eſſe credebatur, Romam arceſſerent. Quamquam enim perplexum satis responſum erat, neque providere evéntum rei Patres poterant, obſequendum tamen Diis ſtatuerunt; ipſos viam explicaturos eſſe rati, qua poſſent eorum fata procedere. Res inde mira dictu sequitur, sed multis fidisque auctoribus, ipſaque ſtructura aedis, quae tum in Tiberis inſula facta dedicataque eſt, compertae veritatis. Quum apud Epidaurios mandata legati Romani edidissent, excepti quidem benigne; sed, quia parum liquebat, quid concedi poſſet, ut ipsi deportarent, quidquid ex usu videretur, in templum Aesculapii deducti sunt.

XIII. Apud Graecos ferme locis apricis excelſisque numinis iſtius conſtitutae sedes sunt. Epidaurii quoque quinque millibus paſſuum ab urbe diſtans templum

Cap. X. Liv. 27, 6. Liv. 3, 35. Cap. XI. Dionysius apud Vales. Liv. 9, 44. et 10, 33. Suidas in Ποσόμιοι. Dionys. Cap. XII. Valer. Max. 1, 8, 2. Ovid. Metam. 15. Pausan. 2. Ovid. Val. Max. Cap. XIII. Plut. Quaeſt. Rom. 94.

plum habebant, celeberrima iis temporibus fama, donisque hominum, qui valetudinem credebant ibi recepiſſe, praedives. Huc adducti, dum ingentis molis simulacrum, Thrasymedis Parii nobili ingenio fabrefactum, admirantur, ingens repente serpens ex ipsis adytis prolapſus animos omnium horrore summo et religione perfudit. Sacerdotes enim venerabundi, *ipsum in hoc angue numen eſſe, et nonnunquam hac forma conspici, ſalutari ſemper oſtento*, clamitabant. Biduo conspectus in templo serpens, deinde iterum reconditus eſt: tertio die per medios spectantium venerantiumque coetus recta perrexit ad portum, ubi Romana triremis ſtabat; quam ingreſſus, in tabernaculo Q. Ogulnii, qui princeps legationis erat, multiplici spirarum orbe se compoſuit. Ferebatur antiquitus fabula, *eumdem illum Aesculapium, forma ſerpentis indutum, aliquando Epidauro Sicyonem mularum jugis deportatum fuiſſe*, Nicagora *quadam, Echetimi uxore, deducente.*

U. c. 462.

Serpens pro Aesculapio.

XIV. Laeti ergo prodigio Romani, tamquam praesentem Deum veherent, vela dedere, paucisque diebus interjectum mare permensi prosperrimo curſu Antium tenuerunt. Ibi quum inhorrescens mare navigationem impediret, prorepens ex navigio serpens, qui totum per iter quietus ibi se tenuerat, in veſtibulum fani, quod ea urbe celeberrimum erat, adlabitur, eoque loco tres continuos dies exigit, magno cum metu legatorum, ne avelli inde non poſſet, quod toto eo tempore ad conſuetos cibos non reverterat: donec navigio redditum magna cum alacritate Romam detulerunt. Ad spectaculum incredibilis rei tota effuſa civitate, paſſim in ripa fluminis, quo subvehebatur, positae arae sunt, accensique odores, et victimae caesae. Jam ad eum locum perventum erat, ubi diviſus modico intervallo Tiberis inſulam efficit; quum relicta nave serpens eam insulam, quae poſt *Aesculapii* vocata eſt, natatu petens, cerni ulterius ab hominibus desiit. Patres, delectum a Deo locum interpretati, decreverunt, *ut eadem in ſede templum Aesculapio ſirueretur.* Morbi, sive illa ope, sive quod alioquin desituri fuerant, ceſſavere. Templum mox insignibus donariis, et ho-

Antium devehitur.

Et inde Romam.

Templum Aesculapii.

Cap. XIII. Liv. 45, 28. Pausan. 2. Auctor de viris illuſtr. 22. Ovid. Val. Max. Paul. Diac. Hiſt. Misc. 2, 11. Val. Max. Liv. Epit. 11. Auctor de vir. illuſt. Pausan. Cap. XIV. Auctor de viris illuſtr. Ovid. Val. Max. Ovid. Sueton. Claud. 25. Liv. Epit. 11. Tabula marmorea apud Mercurialem de Arte Gymnaſtica, l. 1.

U. c. 462. minum, qui remediis ſalutaribus ab eo numine adjutos ferebant, praedicatione nobilitatum eſt.

XV. L. Poſtumius conſul ſuperbiam, in urbe adverſus collegam ſuum exercitam, etiam in provinciam detulit. Quum enim Q. Fabius Gurges, qui priore anno conſul fuerat, ex ſenatusconſulto proconſul bellum

Poſtumii arrogantia. in Samnio gereret, ſcripſit ad hunc Poſtumius arroganter, excedere jubens provincia ſua: *ſe administrando ei bello ſufficere.* Obtendente juſſa Patrum Fabio, *quae integrum ſibi, deſerere negotium, quod ſenatus impoſuiſſet:* quum Romam nunciata res eſſet, metus inceſſit, ne per diſcordiam imperatorum reſpublica detrimentum caperet. Quare mitti ad conſulem legatos placuit, qui verbis ſenatus peterent, ut Fabium ad exercitum in Samnio eſſe pateretur. Quum alias abſurdum et praefractum fuiſſe reſponſum ferunt, tum etiam vocem adjectam ſingularis pervicaciae: *Non ſe ſenatui, quamdiu conſul eſſet, ſed ſenatum ſibi dicto audientem eſſe oportere.* Neve loquutus eſſe ferocius, quam feciſſe videretur, protinus dimiſſis legatis Cominium (eam tum urbem Fabius obſidebat) cum exercitu progreditur, ſi alia ratione amoliri aemulum non poſſet, bello certaturus.

XVI. Foedum ſpectaculum praebuiſſent hoſtibus Romana arma, ſi pari ſtoliditate, quam petebatur, reſiſtere Fabius voluiſſet. Sed ille, natura et conſi-

Fabii moderatio. liis paternis moderatior, *non furori conſulis, ſed utilitati reipublicae cedere* praefatus, provincia exceſſit. Cominium poſt paucos dies a Poſtumio expugnatum eſt. Inde Venuſiam ductus exercitus. hac quoque capta, circumlatum ad alia oppida bellum: quorum complura, partim vi, alia deditione in poteſtatem venerunt. Hoſtium in ea expeditione decem millia caeſa ſunt: ſex millia ducenti traditis armis fidei victoris ſe permiſerunt.

XVII. Non erant ſpernendae res, quas bello geſſerat conſul, ſed gratiam earum ſuperbia contumaciaque corruperat. Itaque quum ad Patres miſſa epi-

Venuſia colonia deducta. ſtola de rebus ſuis perſcripſiſſet, Venuſinamque urbem et agrum deducendae coloniae accommodatiſſimum eſſe monuiſſet; accepta quidem res eſt, ſed, praeterito auctore victoriae conſiliique, ab aliis deducti ſunt colonorum millia viginti: (ſic enim apud ſcri

Cap. XV. Dionys. apud Vales. Dio apud Vales. Dionys.

ptores minime contemnendos reperio) ingens numerus, et prope excedens fidem, nisi quod videri poteſt inter gentes indomitas, communi adverſus Apulos Lucanosque praesidio, collocari validam manum placuiſſe. U. c. 462.

XVIII. Ceterum importunitas L. Poſtumii, quemadmodum ipsi supra veteres offenſas ingentem conflavit invidiam, ita Q. Fabio ad favorem omnium valde profuit; eique, poſtquam ad urbem venit, deque rebus a se geſtis diſſeruit, triumphus haud aegre decretus eſt. Triumphavit proconſule de Samnitibus, qui *Pentri* cognominantur, Kalendis Sextilibus. Currum equo sequutus eſt senex Fabius: quem non adjutorem magis victoriae, quam auctorem, spectantium deducentiumque voces celebrabant. Ipse, summam rei bene geſtae gloriam ad conſulem populi Romani trahens, sicuti nomine legati, sic etiam modeſtia utebatur; haud minori cum voluptate honores filii intuitus, quam eum adhuc parvulum in curru suo circumtulerat, quum ipse triumpharet. Ceterum praedae partem militibus conſul dedit: reliqua in aerarium relata. C. Pontius Samnis in triumpho ductus, mox securi percuſſus eſt: vir acer et memorabilis, qui vim Romanam iis temporibus diu sustinuit, cladesque non contemnendas, sed ignominiam multo maximam ad Caudinas Furculas intulit: quem ajunt dicere solitum, *Si in ea tempora natus eſſet, quibus munera accipere Romani didiciſſent, ſe illos diutius imperare non fuiſſe paſſurum.* Ita tum fortuna civitatis non armorum magis induſtria, quam innocentia morum ſtetit.

Q. Fabii triumphus, proſequente patre.

C. Pontius securi percutitur.

Fortuna civitatis ſtat innocentia morum.

XIX. L. Poſtumius interea, non minus honoribus, qui aemulo concessi, quam qui sibi negati fuerant, infremens, per impotentiam animi, cum auctoritate Patrum contumacia certando, neque mederi acceptis vulneribus potuit, et ultro irritavit iras, quas modeſtia sermonum factorumque mitigare debuiſſet. Quippe non querelis adverſus inimicos, non conviciis in ipſos ordines abſtinens, quo Patribus aegre faceret, praedam omnem militibus distribuit, exercitumque, priusquam succeſſor mitti poſſet, dimisit. Triumphum etiam contra voluntatem senatus actum, quamquam

L. Poſtumii intemperies.

Cap. XVII. Horat. Satyr. 2, 1. Cap. XVIII. Faſti Capitol. Plut. Fab. 43. Dio apud Vales. Val. Max. 5, 7, 1. Zonar. Liv. Epit. 11. Cic. de Off. 2, 21. Cap. XIX. Dionys. apud Vales. Liv. 10, 37.

U. c. 462. ad secundum ejus consulatum relatus sit, ad h tius tempora pertinere crediderim: idque sc diligentiae fideique non postremae in histo prodiderunt. Ob haec facta recentioribus od tus est: cumque, simul atque magistratu ab tribuni plebis corripuerunt, die ad popul Praeter ea, quae memoravimus, crimini daba *priusquam paludatus ex urbe exiret, ex legionibus cros milites, ad duo hominum millia, in agrum fun tum repastinandum miserat: eosque in opere isto p dies detinuerat, immemor, non mancipia sibi, se neque ut suum agrum excoleret, sed ut publicum exten tos.* His criminibus accusatus atrociter, fr tata defensione, suffragiis omnium tribuum d eique lis ducentis millibus nummûm aestimat

Ejusdem condemnatio.

U. c. 463. XX. Jam P. Cornelius Rufinus, M'. Cur tatus novi consules magistratum inierant. Hi, quisque legionibus, Samnium populationibus et ruinis urbium foede vastavere, Samnites tis locis congredi ausos ingentibus cladibus foedusque petendum compulerunt. Quum proeliis juventutem pleramque, capto auten tio, consilium etiam et ducem amisissent; miss sules, et horum adsensu Romam legatis, cum ipsis quarto renovaretur, impetrarun Romanis etiam vincendo fessis, cupientibu lum difficile, ipsisque saepe calamitosum, t quando certae pacis tranquillitate compone primum Samnitibus arma M. Valerio tertium nelio Cosso consulibus reperio: quae ad quinquagesimos inde consules vario Marte aut foederibus parum diuturnis suspensa, utrumque occupatum sollicitumque habueru

P. Corn. Rufino, M'. Cur. Dentato coss.

Foedus cum Samnitibus quarto renovatur.

XXI. An ex hoc bello triumphaverit Co obscuro est: de Manio non ambigitur; cuj eo fuit illustrior, quod, aliis subinde victis bis eodem in magistratu triumphavit. Quip valida gens, et longa tum pace opulenta, bus Samnitium et propinquitatis miserico moti, sive victis vicinis ad se quoque perv cendio volentes obsistere, armata juventu

M'. Curius bis in eodem magistratu triumphat.

Cap. XIX. Dionys. Liv. Epit. 11. Dionys. Ca trop. 2. Oros. 3, 22. Liv. Epit. 11. Liv. 7, 29. Liv. Epit. 11.

juris loca quaedam invaserunt. Adversus hos egressus cum exercitu Curius, ut diduceret hostes, simul ne Sabinorum agri cladium bellicarum expertes haberentur, occultis itineribus copiarum partem misit, datis mandatis, *ut, quam latissime possent, terrorem ubivis vastitatemque facerent.* Ea necessitas, ad sua tuenda diversis abeuntibus agminibus, formidabile Sabini exercitus robur solvit, facilemque adversus dispersos victoriam consuli praebuit. U. c. 463. *Sabinos vincit.*

XXII. Hac expeditione usque ad Adriaticum mare perventum est: agrorum hominumque tanta vis in potestatem venit, ut celebrata deinde fuerit Curii vox, qui, pro temporum illorum disciplina factis quam verbis promptior, quum explicare singula nequiret, *Tantum*, inquit, *agrorum cepi, ut solitudo futura fuerit, nisi tantum etiam hominum cepissem: tantum autem hominum, ut interituri fame fuerint, nisi tantum cepissem et agrorum.* Sabinis pacem orantibus, veteris sub Tatio adfinitatis memoria, et quia minime gravibus odiis certatum fuerat, etiam civitas, sed sine suffragio, data est. Consulatus, quem anno sequente M. Valerius Corvinus cum Q. Caedicio Noctua gessit, tenuis admodum ad nos fama pervenit: nisi quod sub idem tempus colonias deductas esse reperio Castrum, et Adriam, unde mari nomen, et Senam in Gallico agro. Verumtamen, nondum eousque pacatis illis regionibus, magis est, ut accedam auctoribus aliis, qui coloniarum istarum originem ad inferiora tempora retulerunt. *Curii vox magnifica.* *Sabinis civitas datur.* U. c. 464. M. Valerio, Q. Caedicio coss. *Castrum et Adria, et Sena, coloniae.*

XXIII. Sed in urbe coërcendis, quae increbuerant, maleficiis novus magistratus institutus est, qui vinculis sontium servandis, et, quum animadverti oporteret, supplicio sumendo auctores atque moderatores praeessent: triumviri capitales appellati. Legis a L. Papirio tribuno plebis eo de negotio latae haec verba invenio: *Quicumque praetor posthac factus erit, quei inter cives jus dicet, tresviros capitales populum rogato: iique tresviri, quicumque facti erunt, sacramenta exigunto judicantoque, eodemque jure sunto, utei ex legibus plebeique scitis exigere, judicare, esseque oportet.* Quo capite mulctarum quoque exigendarum potestas ipsis data videtur. *Sacramentum* *Triumviri capitales.*

Cap. XXI. Frontin. Strateg. 1, 8. Cap. XXII. Flor. 1, 15. Oros. Flor. Auct. de vir. illustr. 33. Flor. Vellejus 1, 14. Liv. Epit. 11. Vellej. Cap. XXIII. Cic. de legib. 3, 3. L. 2. §. 30. ff. De O. J. Liv. Epit. 11. Festus Pomp. in v. *Sacramentum.*

U. c. 464. enim iis temporibus vocari solebat, quod poenae nomine pendebatur aes, quoniam illud ob sacrorum publicorum multitudinem, et angustias aerarii, sacrificiorum impensis destinari consueverat. Census quoque eo anno acti memoria non alia superest, quam quod civium capita ducenta septuaginta tria millia censa dicuntur. Principem senatus ab his quoque censoribus lectum fuisse Q. Fabium Maximum certa conjectura est, quod aliunde scimus, ex ea gente continuum eum honorem tribus mansisse, ut Maximus acceptum ab Ambusto patre, mox ad Gurgitem filium transmiserit.

Q. Fabius Maximus, princeps senatus.

Seditiones ob aes alienum.

XXIV. Interea, quum foris res satis laetae essent, gravibus domi discordiis seditionibusque laboratum est. Plebs, aere alieno oppressa, novas tabulas flagitabat, rem veterem, et ab ducentis amplius annis varie jactatam, ut turbulentus aliquis tribunus ad commovendos multitudinis animos stimulum eum admoverat, aut improbitate foeneratorum populi indignatio exarserat. Sed sub prioribus aliquot consulibus, morborum aut hostium metus remissiores in urbe contentiones fecerat. Q. Marcio Tremulo, P. Cornelio Arvina consulibus, deinde proximo anno, quum M. Claudius Marcellus, C. Nautius Rutilus magistratum gererent, majores aliquanto motus extiterunt. ad quos comprimendos, magis quam ullius alterius negotii bellive caussa, dictatorem fuisse dictum existimem Ap. Claudium, qui deinde Caecus est cognominatus; quem dictatorem fuisse, in antiquis monumentis reperio.

U. c. 465. Q. Marcio P. Cornelio coss.

U. c. 466. M. Claudio, C. Nautio coss.

C. Plotii libido.

XXV. Sane praeter acerbitatem iniquissimi foenoris, etiam nefaria C. Plotii libido, aegris jam hominum animis, ut citius atque vehementius exardescerent, subjecit faces. Huic T. Veturius, filius ejus Veturii, qui consul ob turpe foedus Samnitium populo deditus fuerat, quum ob calamitatem domesticam ad aes alienum compulsus solvendo non esset, in nexum se dedidit lubens, omniaque servilia ministeria patienter exsequutus est. Plotius adolescentulum forma liberali, ex magna spe consularis familiae ad infimae fortunae sordes depressisse non contentus, etiam

Cap. XXIII. Liv. Epit. 11. Plin. H. N. 7, 41. Cap. XXIV. Liv. Epit. 11. Zonar. Flor. 1, 23. Tabula marmorea apud Onuphr. in Fastos, et apud Pigh. an. 461. Cap. XXV. Val. Max. 6, 1, 9. et Dionys. apud Vales.

pudicitiam extorquere instituit, cui jam et rem familiarem omnem, et libertatem ipsam eripuerat. Deinde Veturium aspernantem, et quidvis potius, quam tantum flagitium, pati paratum, verberibus crudelissimis lacerat. Ille in publicum se proripiens, et ad consulum tribunal ab accurrente multitudine deductus, de intolerabili crudelitate et libidine creditoris queritur: et adparebant vibices, verberumque recentes notae. Consules igitur, rem non negligendam rati, de ea retulerunt ad senatum: dictisque sententiis Plotius in carcerem duci jussus, omnesque per totam urbem, quotquot aeris alieni caussa nexi erant, lege de eo negotio lata, liberati sunt. U. c. 466. *Nexi liberantur.*

XXVI. Non sum nescius, pro T. Veturio ab aliis Publium quemdam, tribuni, qui inter Caudinae pacis auctores fuisset, filium memorari. sed et anno ante haec tempora quadragesimo simillimam ob caussam lex de nexis lata fertur. Ceterum nihil vetat, ut plurium foeneratorum ea improbitas fuerit; et priori lege, ut fit, etiam per debitorum patientiam, inter angustias rei familiaris nihil recusantium, sensim neglecta, ejusdem exempli recens factum admonuerit, ut in posterum ea de caussa plenius atque diligentius caveretur. Sed populo non modo nexu, verum etiam foenoris saevitia liberari cupienti, gratae licet ultionis legisque impetratio non satisfecit. Verum, ut in morbis quibusdam acrioribus, remediorum diligentia quum mitigatus videri potest, magis accenditur dolor; non multo post adeo exulcerata res est, ut, quum tribuni plebis legem de novis tabulis summo nisu perferre contenderent, neque minoribus aut copiis aut animis a creditoribus resisteretur, plebes, exemplo majorum urbe relicta, trans amnem in Janiculum montem secederet: obstinato consilio, nisi re impetrata, ad penates suos non redeundi. *Plebs in Janiculum secedit.*

XXVII. Quum parum adversus haec opis in consulibus esset, (M. Valerium Potitum, C. Aelium Paetum fuisse conjiciunt) ad ultimum arduis temporibus remedium deventum est, ut dictator diceretur. dictus est Q. Hortensius. Is, adhibitis quae tempus et caussa postulabat fomentis, quum eo maxime distineri pacem civitatis intelligeret, quod scita sua contemni, le- U. c. 467. M. Valerio, C. Aelio coss.

Cap. XXVI. Dionys. Liv. 8, 28. Zonar. Liv. Epit. 11.
Cap. XXVII. Liv. Epit. 11.

U. c. 467. gemque Publiliam sperni plebs indigne ferret, quamquam multis reluctantibus, cedendum temporibus esse *Lex Hortensia.* censuit: novaque lege in Esculeto lata iterum accuratius sanxit, *ut, quod plebes jussisset, omnes Quirites teneret.* His aliisque lenimentis revocata ad concordiam et lares suos plebe, dictator, sive morbi subita vi, sive curis et laboribus oppressus, quod antea nemini contigerat, in magistratu mortuus est. Inde minor aliquamdiu ordinum in urbe dissensio fuit. sed imperii sensim deformata dignitas, quum, plebe ad ambitiosorum hominum fraudes parum cauta, et, vel potestatis exercendae caussa, quibuslibet rogationibus accipiendis facili, multa sciscerentur, quae reipublicae decus, et ad extremum ipsa fundamenta convellerent: *Vulgus non didicit uti summa potestate.* documentum insigne res regentibus, ne vulgus, si re familiari commoda uti possit, majora non cogitaturum, injuriis opulentiorum ad cupiditatem potestatis, qua uti non didicit, adigi patiantur.

Lex de suffragiis. XXVIII. Legem quoque de suffragiis circum haec tempora latam esse crediderim, qua Patres in comitiorum incertum eventum auctores fieri cogebantur. Hactenus enim eo jure utebantur, uti magistratum gerere non posset, cui populi suffragiis datus esset, nisi Patres auctores fuissent facti. Continebantur interdum hoc vinculo improvida plebis studia; et quamquam raro reprehenderent comitia Patres, tamen, quia jus ipsis erat, tamquam reprehensuri metuebantur. Tum vero, ferente legem tribuno plebis Maenio, populi quidem aucta potestas; sed eadem opera salubris et reipublicae decora comitiorum severitas debilitata est.

XXIX. Q. Hortensio dictatore mortuo, creatum alium, quidam auctores sunt, rei gerundae caussa, Q. Fabium Maximum, cujus tertia haec dictatura fuerit. ei L. Volumnius C. F. C. N. Flamma Violens magister *Bellum exhaurit sentinam urbium.* equitum fuisse dicitur. Bellum enim ea tempestate cum Volsiniensibus erat, Etrusca gente. id opportunum fuit, ad exhauriendum quidquid in urbe novis rebus pronum, ac superioris discordiae nimium memor esset. Accessit etiam nova bellandi cum Lucanis caussa: *Thurini ad* qui Thurinos, Italiae, qua magna Graecia est, civita-

Cap. XXVII. Liv. 8, 12. Plin. 16, 10. A. Gellius 15, 27. Aug. de Civit. Dei 3, 17. Cap. XXVIII. Liv. 1, 17. Cic. pro Planc. c. 3. Cic. in Bruto, c. 14. Cap. XXIX. Pigh. in Annal. Rom. anno 466. Liv. Epit. 11.

praegraves accolae, multis injuriis ad fidem Ro- U.c.467.
rum confugere compulerant: bellumque adver- *fidem Ro-*
ucanos, C. Aelio tribuno plebis rogante, popu- *man. con-*
civerat. Educti igitur exercitus, et utrobique *fugiunt.*
essae sunt, quarum memoria cum auctorum, qui
erscripserant, annalibus amissa est. Thurini C.
statuam et coronam auream dono dederunt. Con- U.c.468.
us C. Claudii Caninae, M. Aemilii Lepidi nulla C. Claudio
emorabili, quae tradita reperiatur, insignis se- M. Aemilio
r, nisi quod Etrusca et Lucana bella tum etiam coss.
videntur. M.' etiam Curii de Lucanis reperitur *Etrusca et Lucana*
o: quae et inter quatuor ejus triumphos, toties *bella.*
triumphasse illum invenio, numeranda est. Sed
nno, quove in magistratu aut imperio res eas ges-
ignoratur.

XX. Major inde moles et clade non contemnenda
s exorta est, bello cum Senonibus, Gallica gente, *Bellum*
ecto. Hi saepe bellum cum populo Romano, sae- *cum Seno-*
cem habuerant; jamque decimum ferme annum *nibus.*
ladem in agro Sentinati acceptam, quum Decio
vovente magnus eorum numerus caesus est, quie-
t; nisi quod juventutem suam adversus Romanos
de ab Etruscis conduci paterentur. tum vero ma-
um manu, quam aliquot ab annis suevissent, in
iam progressi, Arretium obsidebant. Arretini *Arretium*
s a Romanis et antea petierant: sed, eo negato, *obsidetur.*
averant inducias, quarum tempus nondum exie-
Ceterum major in eo spes erat venturi auxilii,
arma Gallica numquam concuti sciebant, quin
em magnopere ad se pertinere Romani arbitra-
. Itaque, missis in urbem legatis, ut sibi sub-
tur adversus communem hostem, petebant. In- U.c.469.
se circumegit annus, quo C. Servilius Tucca, C. Servi-
ecilius Metellus consules fuerunt. Pro Caecilio lio, L. Cae-
m annales quidam memorant. Sed Coeliae gen- cilio coss.
erior nobilitas ante annum ab urbe condita sex-
imum sexagesimum, consularem imaginem nul-
buisse creditur.

XXIX. Plin. 34, 6. Auct. de vir. illustr. 33. Fasti Capi.
ap. XXX. Polyb. 2, 19. Liv. 10, 29. Polyb. Liv. 10, 37.
in Fastos.

EPITOME
LIBRI DUODECIMI.

Quum legati Romanorum a Gallis Senonibu
terfecti essent, bello ob id Gallis indicto, L. C
lius praetor cum legionibus ab iis caesus est. Q
a Tarentinis classis Romana direpta esset, duu
ro, qui praeerat classi, occiso, legati, ad eos

L. Caecilius practor cum legionibus ab iis caesus est] Hunc *Caecilium praetorem* Orosius [3, 22.] et Auguſtinus 3, 17. indicant. Polyb. 2, [19.] *Λεύκιον ϛρατηγόν* nominat, in ejusque occisi locum suffectum eſſe M.' Curium. SIG. V. Jac. Gronov. ad Polyb. 2, 19. DUK. Circa initium hujus belli non convenit inter scriptores. Secundum Polyb. l. l. cum Gallis Arretium obsidentibus proelio congreſſus *Λεύκιος ϛατηγὸς* cecidit. Ejus deinde ſucceſſor *Μάνιος Κόριος* legatos de redimendis captivis misit, quos Galli interfecerunt. Eorum itaque necem ut ulciscerentur Romani, cum iis proelio congressi victoriam reportarunt. Contra, si Orosium et Auguſtinum locis laud. sequamur, Romani, audientes Gallos Senones cum Lucanis, Bruttiis, Samnitibus, et Etruscis de bello sibi inferendo conspiraſſe, missis legatis eos exorare conati sunt. Verum, legatis interfectis, ad eorum necem ulciscendam profectus Caecilius praetor proelio interiit. Iis hic conſentit auctor Epitomarum. Diverſas eorum narrationes se conciliare poſſe credit Merul. ad Enn. fragm.

p. 309. et 310. ſtatuendo, pri
cujus Polybius meminit, p
um accidiſſe anno CDLXII. e
periiſſe L. Caecilium con
hujus autem proelii Orosium
guſtinum, et auctorem Epi
nullam mentionem feciſſe.
suli deinde interfecto su
tum M.' Curium legatos ad
misiſſe, qui eos necarun
deinde sequenti CDLXX.
conſulis fratrem Caeciliu
torem cum Gallis alterun
lium commisiſſe, cujus n
am praeter Polyb. serva
iam Oros. Auguſtin. et auc
tom. Ut autem sententia
similem reddat, duos hoc
re fratres Caecilios, quo
ter *Titi* praenomen hab
ruiſſe docet ex Plinio 7. I
Q. Ennius, T. Caeciliu
trem fratremque ejus pr
miratus, propter eos
adjecit annalem. atqu
dem Plinii loco hic *T. C*
praetor scribendum con
jus tamen sententiam pro
queo varias ob cauſſas. I
nim in praenomine Caeci
toris nihil hic mutant ul
aut edd. Deinde Polyb.
proelio Romanos victori

, *ut de iis injuriis quererentur, missi, pulsati* . *ob id, bellum iis indictum est. Samnites de-* *unt. Adversus eos, et Lucanos, et Bruttios,* *Etruscos aliquot proeliis a compluribus ducibus* *pugnatum est. Pyrrhus Epirotarum rex, ut au-*

, eoque maximam Gallorum num partem cedisse refert. ico illo proelio, quod refe- Oros. Augustin. et auctor E- n. praetor Romanorum cum nibus periit; et tamen eo- verba de secundo proelio in- enda esse monuit Merula. terea, utrum hoc tempore fratres Caecilii, quorum al- *Titi* praenomen habuerit, vi- it, incertum puto. In loco Plinii omnes codd. *sextum* *num*, pro *sextum*, legere, reft Harduinus. Ennius au- 6. Annal. non res hujus tem- , sed quae anno DLXIV. et cim sequentibus gesta sunt, , secundum ipsum Meru- Potius itaque credo, alios s secutum esse Polybium, autem Oros. Augustin. et rem Epitom. et per *L. Cae-* *praetorem* eumdem in- qui anno praecedenti con- rat. Nam, ut Pighius in An- ann. CDLXIX. p. 413. do- usu fere tunc erat, ut al- sulum in annum sequen- ctor crearetur. Ita, teste 22, 9. Ap. Claudius prae- stitutus est; quem anno denti consulem fuisse, ex Fastis constat. Aliud ex- in Papirio vide apud Livium 10, 47, 5. Id ta- rum videtur, hunc L. Cae- primo consulem, mox em, non tantum *Metelli*, ius credebat, sed etiam, , ut Merula volebat, co- habuisse. Fasti enim a- , quos Noris, et Eccard. med. aevi ediderunt, ita consules hujus anni notant, *Tucca et Metello*, vel *Tucco, Metello*. At fasti Siculi *Τακὶυ καὶ Δέντωνος*. et fasti Idatiani *Tacio et Dentone. Dentone* autem ex *Dentre* corruptum puto. Cete- rum verba *cum legionibus* de- sunt in Boend. at, iis tantum transpositis, *ab iis cum legionibus caesus est* praeferunt Berg. et Lovel. Paullo ante vero *a Gallis et Senonibus* perperam legit Voss.

Duce, qui praeerat classi, occiso] Vet. lib. *duumviro, qui praeerat classi*. Duumviri au- tem navales creari primum coe- pti sunt anno ab urbe condita CDXLIII. SIG. *duce* servant Voss. et Norv. Ejus loco *lucae* legit Boend. *luce* Berg. *duumviro* Leid. et Lov. Mox *de injuriis*, omisso medio pronomine, Boend. et Berg. *de his injuriis* Voss. Tum *ob hoc bellum his indictum est* Boend. et Berg. *ob id bellum indictum est* Leid.

Brutios] *Bruttii* duobus *tt* in Capitolinis lapidibus scribuntur, itemque in nummis argenteis, quos perantiquos pater habet tuus cum his literis *ΒΡΕΤΤΙΩΝ*. Praeterea Eustathius in Dionysi- um [vers. 362.] docet, omnino *Βρεττίυς διὰ τῶν δύο ττ'* esse scri- bendos. SIG. V. etiam Pighium in Annal. ad ann. CDLXXI. p. 418. Dausquej. Orthogr. parte 2. ea voce, Cellar. 2. Geogr. ant. 9. p. 582. et quae notantur ad Silii 6, 15. Contra unicum *t* praefert Cluver. 4. Ital. ant. 15. p. 1283.

xilium ferret Tarentinis, in Italiam venit. Quum in praesidium Rheginorum legio Campana cum praefecto Decio Jubellio missa esset, occisis Rheginis Rhegium occupavit.

A compluribus ducibus bene pugnatum est] *aliquam pluribus ducibus* Berg. *a quam pluribus ducibus* Voss. *a quam plurimis ducibus* Boend. Saepius has voces in Mstis commutari, supra dictum est ad 4, 31, 2. Adde Celeberr. Burmann. ad Petron. Satyr. c. 21. p. 71.

Quum in praesidium Rheginorum legio Campana cum praefecto Decio Jubellio missa esset] Polybius l. 1, [7.] hunc *Δέκιον Καμπανὸν* vocat. SIG. *in praesidio* Leid. Berg. et Boend. Infra 28, 28, 2. *Rhegium quondam in praesidium missa legio.* Tum *Reginorum* hic et mox Berg. et Boend. Utroque modo nomen urbis scribi solet, prout illud deducatur vel a Graeca voce *ῥήγνυμι*, vel a Latina *Rex*. V. Cluver. 4. Ital. ant. 15. p. 1296. Similiter etiam mox *Regium* iidem duo codd. ubi *Regnum* legunt Voss. Leid. et Hearnii N. Deinde *Decio missa* Leid. *Decio in bello missa* Voss. *Decio Jubelio missa* Berg. Hearnii Norvic. et edd. vett. Sed per duplex *ll* quoque infra scribitur 28, 28, 4. In verbis sequentibus etiam *occupaverunt*, pro *occupavit*, Lovel. in contextu, ut *legio* tamquam conlectivum construatur cum verbo plurali, quemadmodum *cohors* et similia alia, de quibus v. ad 35, 26, 9. At reliqui servant *occupavit*; et ita in unius istius margine etiam emendatur.

JOHANNIS FREINSHEMII

SUPPLEMENTORUM LIVIANORUM LIBER II.

IN LOCUM LIBRI XII. T. LIVII.

I. P. Cornelio Dolabella, Cn. Domitio Calvino consulibus, quum iterum Gallici belli terror se commovisset, multosque Tuscorum arma cum Senonibus sociare nunciaretur, Arretinorum periculum sibi minime negligendum esse Patres censuerunt. Sed quia neque Dolabella ex Volsiniensi agro, neque ex Lucania Domitius exciri sine rerum gerendarum incommodo poterant; L. Caecilium Metellum, prioris anni consulem, tum praetura fungentem, ad Arretinos obsidione liberandos quam primum coactis copiis exire senatus jussit. Ne tamen temere sumptum esse bellum videretur, praemitti legatos placuit, nunciaturos, *Arretium in fide Romanorum esse: justiusque facturos videri Gallos, quando foedus cum Romano populo habeant, si adversus amicos atque socios juventutem suam conduci non patiantur*. Haec legatio quum pagos Senonum circumiret, Britomaris quidam, regii generis ferox adolescens, cujus pater inter Etruscorum auxilia caesus a Romanis fuerat, insana vindictae cupiditate flagrans, non homines modo comprehensos, sed et ipsa sacrosancti muneris insignia, minutatim dissecuit sparsitque.

U. c. 470. P. Cornelio, Cn. Domitio coss.

Legati Romanorum ad Senones.

Violantur.

II. Rei tam atrocis fama quum hinc in urbem, inde in castra Dolabellae consulis accidisset, irritatis vehementer animis, bellum Senonibus indictum est: statimque missos fecit Etruscos Dolabella, magnisque itineribus cum exercitu per Sabinum ac Picenum agrum ad fines Senonum contendit. Senones subito hostium incursu, et absente copiarum suarum robore, cum paucis et inconditis occurrentes, facile profligantur. Consul, nullo dato victis spatio, exurit vicos, aedificia omnia diruit, vastat agrum omnem: denique pu-

Dolabella Senones vastat.

Cap. I. Oros. 3, 22. Marian. Scotus. Polyb. 3, 19. Liv. Epit. 12. Polyb. Appian. apud Fulv. Ursinum. Cap. II. Liv. Epit. 12. Appianus. Dionysius apud Fulv. Ursinum.

U. c. 470. beribus occisis, imbelli mulierum et puerorum multitudine abducta, quam pauciſſima poteſt humani cultus veſtigia iis in locis relinquit. Britomaris captus, et vario cruciatuum genere tortus, ad triumphum servatur. Per eosdem dies haudquaquam pari fortuna res apud Arretium geſtae. L. Caecilius praetor ante ipſum oppidum cum Senonibus Etruscisque adverſo Marte conflixit. Septem tribuni militum, multique praeterea insignes viri cum ipſo praetore caesi sunt: ex legionibus et auxiliis hominum millia plus minus tredecim deſiderata.

L. Caecilius vincitur a Senonibus.

III. Sed minor apud Gallos hujus victoriae laetitia, quam, cognito patriae excidio, luctus atque conſternatio fuit. Contractis, qui ubique per Etruriam militabant, popularibus, homines irae ac doloris pleni, conſilii speique inopes, quum sedes, quibus reciperentur, nullas usquam haberent, quasi fato quodam ad exitium eos trahente, Romam pergendi capiunt impetum: *non aliter patriae ſuae vaſtatoribus rependi vicem poſſe, quam si urbem ipſorum ſimili clade adfectam intueri cogerentur. Neque minoribus animis viribusque, cauſſis etiam acrioribus, ab Arretio Romam petere, quam majores ſui, ab ejusdem Etruriae oppido Clusio profecti, eamdem illam urbem occupaſſent.* His inter se vocibus inſtincti, ruunt; natura impatientes morae, et tum, ut incautos hoſtes opprimerent, etiam conſilio properi. Sed per hoſtilem regionem ducentibus varia impedimenta objecta sunt: spatiumque fuit, quo provideri adverſus hunc tumultum poſſet.

Senones Romam pergunt.

IV. Ita rejecti, dum per ignota et infeſta omnia nulla certa deſtinatione vagantur, in Domitium conſulem incidunt: protinusque cum eo conferunt manus. Sed adverſus rationem atque disciplinam infelix temeritas fuit. Occisis in proelio multis, reliqui deſperatione atque rabie accensi, ferrum, quod fruſtra in hoſtes ſtrinxerant, suis corporibus admoverunt. Ita florentiſſimam modo nationem ob scelus interſectorum legatorum tam velox tamque vehemens ultio comprehendit, ut aliquot menſium intervallo penitus excisa, inter gentes, quarum jura violaverat, numerari deſierit. Nam et parvae Senonum reliquiae, quae ad Bojos, vicinam et conſanguineam gentem, se receperant, eodem anno a Dolabella conſule internecione deletae

Senonum natio exciditur.

Cap. II. Appianus. Hiſt. Miscell. 2, 13. Polyb. 2, 19. Aug. de Civ. Dei 2, 17. Oros. 3, 22. Cap. III. Appianus. Eutrop. l. 2. Appianus. Cap. IV. Flor. 1, 13.

sunt. Quum enim atrocitate cladium suarum, et ejusdem calamitatis metu, Bojos Etruscosque concivissent, ad lacum, qui Vadimonis appellatur, pugna commissa, magnus Etruscorum numerus caesus est, Boji perpauci effugerunt, Senonum omne nomen ita periit, ut nemo superesse putaretur ex ea gente, quae Romam urbem incenderat. Sub id tempus Senam coloniam deductam esse, vero propius videtur, quo, Romanis universa regione potitis, nomen Senonum in ea parte Italiae funditus interiit. U. c. 470. *Etrusci et Boji vincuntur.*

V. Etrusci tamen Bojique, sequente statim anno, quum ex iis, qui puberes interea facti fuerant, exercitum supplevissent, iterum fortunam pugnae tentare sunt ausi. Tum igitur a Q. Aemilio Papo victos fuisse crediderim. Hujus enim et C. Fabricii consulatus primus eum in annum incidit, Papoque provinciam Etruriam obvenisse constat. Sed in plerisque annalibus, qui adhuc leguntur, rerum istarum memoria majorum interventu obliterata est. Quod enim tot continuis bellis atque victoriis maxima virtutis et potentiae incrementa Romanus populus quotidie caperet; adductae in metum, quae adhuc per Italiam sui juris erant, civitates gentesque maximum atque periculosissimum conflavere bellum: junctis, tamquam ad communes omnium hostes praedonesque opprimendos, consiliis et viribus. Neque differri arma visum est, donec adhuc Bojorum Etruscorumque reliquiae distinendis Romanorum copiis sufficerent. U. c. 471. Q. Aemilio, C. Fabricio coss.

VI. Primi Samnites, fracto rursum foedere, cum Lucanis Bruttiisque palam sociantes consilia, proruperunt. Sed hos C. Fabricius consul compluribus proeliis vicit: uno maxime memorabili, quum, Thurinam urbem iterum premente Statio Statilio, signis collatis dimicatum est; fusisque magna cum strage hostibus, ipsa etiam castra expugnata captaque. Memoriae proditum est, quum strenue castra defenderentur, scalas adferente quodam vasti corporis juvene, Romanos animatos plenam victoriam reportavisse. Caesa dicuntur in proelio et castris hostium millia viginti: quinque millia, cum ipso imperatore signisque militari- *C. Fabricius Samnites vincit.*

Cap. IV. Polyb. 2, 20. Flor. Polyb. 2, 19. Plin. 3, 15. Cap. V. Polyb. 2, 20. Dionys. apud Fulv. Ursinum. Cap. VI. Liv. Epit. 12. Dionys. Plin. 34, 7. Val. Max. 1, 8, 6. et Ammian. Marcellin. 24, 15.

U. c. 471. bus viginti, capta sunt. Postero die quum donaret eos consul, quorum insignis opera fuerat, vallaremque coronam ei se daturum dixisset, qui castra hostium primus transcendisset, quaesitus ingenti studio reperiri non potuit; si miles fuisset, ultro se oblaturus huic tanto honori. Creditum igitur vulgatumque est, Martem ipsum auctorem ejus operis caussamque victoriae fuisse: consulisque edicto supplicatio ei est habita, militesque laureati magna cum laetitia supplicatum ierunt.

Mars pro Romanis pugnasse creditus.

VII. Conspirantes adversus Romanum populos nullis adhuc auxiliis publice Tarentini juverant: qui praecipui foederis istius auctores, tamen aliorum laboribus, quam suo discrimine, lacessi Romana arma, bellique eventum praetentari, sapientius arbitrabantur. Sed minime diu tenuit ista dissimulatio, quin, casu quodam insanae plebis temeritatem provocante, civitatis consilia nudarentur. Jam tum ea Italiae ora, consuetudine Graecorum, a quibus Tarentus ceterarumque urbium pars pleraque conditae fuerant, deliciis spectaculorum atque histrionum immodice gaudebat: praecipua Tarentinorum luxuria, quos adeo corruptis moribus egisse memorant, ut plures epulas ludosque solennes reciperent, quam anni dies essent. Forte in theatro majore, juxta portum sito, ludos spectabant; quum L. Valerius (alii Cornelium nominant) duumvir navalis decemque Romanae naves, portum introiturae, se ostendunt: pernicioso utrisque errore, quum ignari rerum omnium Romani tamquam amicum et hospitale litus peterent; Tarentini, conscientia vaecordes, classem hostili animo consilioque missam esse interpretarentur.

Tarentini bello Romano se involvunt.

VIII. Adest Philocharis, quem ob turpitudinem vitae cives sui *Thaïdem* appellabant. Is, veterum quorumdam foederum illata mentione, fas esse Romanis negat Lacinium promontorium praeternavigandi: *obviam iri stolide ferocibus barbaris, superbiamque malo coerceri* jubet. Acclamat temeraria multitudo, prae continua crapula non bene mentis compos. Hominis foedissimi de tanta re sententia omnium adsensu accipitur. nec mora.

Auctor ejus consilii Philocharis.

Cap. VII. Zonaras. Strabo l. 6. p. 280. Flor. 1, 18. Zonaras. Appian. apud Fulv. Ursinum. Zonaras. Cap. VIII. Appianus.

ra. decurritur ad arma navesque. Romani, nullam ad rem minus, quam ad pugnam, parati, fugae se committunt. Sed, celeriter insequentibus Tarentinis, evadunt naves quinque: totidem a pluribus circumventae in portum rediguntur: ex his deprimuntur cum ipso duumviro quatuor; una capitur: homines aetate et robore militari interficiuntur; cetera turba in servitutem venditur. Mox ab eadem animi levitate bellum Thurinis inferunt, criminantes, *eorum opera Romanum ea in loca venisse, qui Graeci quum essent, barbaram gentem, quam cognatos vicinosque Tarentinos, dubiis rebus defensores habere maluissent.* Urbs in potestatem redacta diripitur: ejiciuntur principes: praesidium Romanum pacta incolumitate dimittitur. U. c. 471.

IX. Romae, re audita, erat quidem pro magnitudine injuriae non levis indignatio: sed bellum novum ea tempestate sumi non placuit. Legatio, quae de injuriis quereretur, decreta, mandatumque legatis, *ut captos restitui, Thurinis res ablatas aut aestimationem justam reddi, exsules reduci, rerum istarum auctores populo Romano dedi postularent.* More Graecarum urbium in theatro concionem populi cogere Tarentini solebant. Huc aegre admissi legati, turbam ebrietate et otio lascivientem repererunt. nam tum quoque dies festus agebatur. Ibi quum legationis princeps L. Postumius verba facere orsus esset, ludibriis petulantissimae multitudinis exceptus, multo etiam acriores odiorum caussas retulit Romam, quam extulerat. Quippe tam contemptim habuerant eum, ut sermoni ejus de cetero quidem attenderet nemo; sed quoties aliquid, ut ab homine Romano, parum Graece prolatum esset, tota concio solveretur in risum; barbarum increpantes conviciarentur; cultum legatorum, nam togati aderant, explonderent; postremo etiam theatro extruderent, jura gentium nequidquam invocantes. Foedum inde dictu, sed ad licentiae popularis coërcendam temeritatem utile exemplum traditur. abeuntibus legatis inter confertam Tarentinorum turbam, quae in ipso theatri exitu constiterat, scurra quidam Philonides (nam hoc quoque moribus suis corrupta civitas debet, ut celebrata sint annalibus scurrarum nomina, Tarentinorum

Romani legatos Tarentum mittunt.

Qui ludibrio habentur.

Cap. VIII. Flor. Dio apud Fulv. Ursinum. Appianus. Oros. 4. 1. Zonaras Appianus. Cap. IX. Dio. Liv. Epit. 12. Appianus. Dio apud Fulv. Ursinum. Zonaras. Oros. Dionys. apud Fulv. Ursinum. Dio. Dionys. Appian.

U. c. 471. principum ignorentur) sacra legatorum vestimenta, canis impudentis instar, urina respersit. Unius spurci et furiosi hominis ea noxa videri potuisset, nisi protinus adgnovisset temulenta civitas, risuque et plausibus factum illud comprobantium totum theatrum insonuisset. Postumius, hac voce edita, *Accipimus tamen, o scurra, quando et ea nobis datis, quae non petimus*, conversus ad multitudinem, vestemque ignominia adfectam ostentans, ubi redintegratis cachinnis etiam versus in populum Romanum contumeliosos cani saltari-

Postumius Tarentinos increpat, que videt, *Ridete*, exclamat, *ridete, Tarentini, dum licet: nam postea quidem large flebitis.* Iratis ad haec Tarentinis, *Et quo magis*, inquit, *stomachemini, praedico, vestem istam sanguine multo vobis eluendam esse.* Post haec, nullo alio accepto responso, abnavigarunt.

U. c. 472. L. Aemilio, Q. Marcio coss. X. Jam Romae magistratum occeperant L. Aemilius Barbula, Q. Marcius Philippus consules. His senatum habentibus, quum et praetextam (nam, uti erat foedata, eam adtulerant legati) cernerent, et, ipsis exponentibus, ceterum injuriae tam multiplicis ordinem discerent Patres, commotis majorem in modum animis omnium, dubium non erat, quin armis vindicari contumeliam oporteret. Sed, quia tot aliis adversus validissimas gentes bellis districtae vires erant, statimne, an postea, contra Tarentinos mittendus exercitus esset, parum expediebant: multosque per dies ab orta luce ad occasum solis re in senatu disceptata, quum alii, *nihil tentandum, priusquam ceterae civitates, aut saltem quae finitimae Tarento essent, pacarentur*, alii, *sine mora decernendum esse bellum*, pugnarent; postremo nu-

Bellum contra Tarentinos. meratis sententiis senatusconsultum factum est, *ut de bello Tarentinis inferendo ad populum ferretur.* Id quum populus consensu jussisset, ad Aemilium consulem, qui jam in Samnium ad exercitum profectus fuerat, scriptae sunt literae, *ut, omissis praesentibus, castra in Tarentino agro poneret, et, nisi de illatis injuriis satisfaceret populus Tarentinus, eum justo pioque bello persequeretur.*

XI. Tarentini, non amplius cum paucis et inermibus hominibus, sed instructo exercitu, negotium sibi futurum esse cernentes, tamquam ex diuturna crapula expergefacti, jam serio, quid faciundum esset, con-

Cap. IX. Val. Max. 2, 2, 5. Dionys. Dio et Zonaras. Dionys. Appianus. Cap. X. Dionys. Appianus. Zonaras. Cap. XI. Appianus.

sultabant. bellum accipere periculosum; imperata facere servile videbatur: neque vitari utrumque poterat. Variantibus igitur sententiis, exsurgens quidam, *Quid frustra dies altercando terimus*, inquit, *Tarentini? Venerunt tempora, quae facta magis, quam verba, postulent: sed ad quae ex usu publico administranda consiliis rectis opus sit, et ore libero. Neque sane moveor, quod antehac communi quodam liberarum civitatum morbo, dictis ad gratiam compositis, etiamsi crebro nocerent, estis oblectati. tum enim, ut fit inter res prosperas, quid potissimum reipublicae conduceret, parum animadvertebatis. Jam autem in finibus nostris exercitus Romanus, et ante ipsas portas hostilis terror est: eo magistro profutura jucundis facile discetis anteponere.* U. c. 472. *Tarentini cujusdam oratio.*

XII. *Neque sic accipiatis, tamquam exprobraturus praeterita surrexerim. nam veterem quidem culpam intempestive objicere, inimici et alienis erroribus petulanter insultantis animi est: probi viri et salutis communis studiosi, peccata civitatis tegere, aut excusare malunt, nisi quoties ad calamitatem publicam amoliendam praeteritarum offensarum recordatio grande momentum habet. Nam ab errore quidem omni, homines quum simus, immunes haberi velle, nimium et superbum: sed ad eumdem lapidem crebro impingere, neque saltem eventu temeritatem castigante ad cautionem erudiri, id vero jam vix bene humanum est. Ad unius hominis vocem naves Romanas depressimus: mox Thurios, cognatam gentem, hostilibus odiis vexavimus, quod ab Romanis defendi, quam a Lucanis Bruttiisque diripi maluerunt: legatos Romanorum per turpem dictu contumeliam violari tulimus. Bellum igitur, quo carere potuimus, et grave bellum, et periculosum, et improvisum, alienissimo tempore nostro adtractum est. Denique jam in agro Tarentino Romana castra sunt: et nos adhuc incerti omnium, bellum formidabile, an pacem indecoram satius sit accipi, deliberamus.* *Tarentinorum delicta.*

XIII. *Atque utinam nunc demum, obliti blanditiarum, obliti privatorum commodorum, dignitatem utilitatemque publicam spectantes, in commune consuleremus! Esset, unde vel foedera honeste, vel arma tuto sumerentur. Nunc in duas vos abire partes, et propemodum factiones video. non judiciis, aut ex conditione rerum sumpto consilio; sed suis quisque caussis ducitur. Cur enim tam paucos juvenes et pauperes in ea sententia esse video, quae pacem laudat? aut cur nemini fere divitum et seniorum bellum placet? An alia tam aequaliter divisae civitatis caussa est, quam quod hi, rebus quietis, foenore suo* *Juvenes et pauperes bellum; alii pacem cupiunt.*

Cap. XI. Eclogae ex Diodori l. 11. Cap. XII. Flor. 1, 18. Cap. XIII. Zonaras.

U. c. 472. *agrisque frui volunt; illi, si bellum conflatum sit, in imperiis, aut ex licentia praedae compendium sperant? Etiam olim hoc morbo laboramus, neque a longo jam tempore respublica nostra hominibus caruit, qui domesticas opes augere studerent, etiam cum periculo et detrimento civitatis.*

XIV. *Quibus omnibus occurrere poteritis rectissime, (dicendum enim est, quod ex praesentibus utilissimum esse censeo) si neque pacem ematis ea conditionum vilitate, quae jura liberae civitatis minuat; neque vestras tantummodo vires belli tam difficilis terroribus opponatis. Saepe a majoribus copiarum nostrarum imperium externis ducibus commissum est. Archidamum Agesilai filium, postea Cleonymum, mox Agathoclem, Peloponneso aut Sicilia evocavimus. Memoria nostra, quum finitimorum armis infestaremur, Alexandrum Epirensem patres nostri acciverunt. Eo consilio non solum ipsi commodis rebus usi sunt, sed etiam nobis florentes reliquerunt. Est eadem hodie inter eos et Epirotas amicitia: neque illi hodie exercitu ac duce minus valent. Et recens beneficium nostrum Pyrrhus habet, quem Corcyraeos oppugnantem justa classe juvimus. Ergo non meum hoc, sed qui ante nos rempublicam hanc felicissime rexerunt, hominum sapientissimorum consilium esse existimatote: quod vel ideo sequi debetis, quia in priore exemplo quasi totam ejus rationem cum eventu ipso perspicere potestis.*

Pyrrhum arcessi suadet.

XV. *Sed tamen etiam alioquin argumenta magna sunt et evidentia. Nemo inter nostros ita excellit, ut ei aequo animo pariturі sint ceteri: quae vero sint aemulationis pericula, quoties acri et potente cum hoste res est, scitis. Et quemcumque feceretis imperatorem, vel nimio pacis studio, vel cupiditate gerendi belli, detrimentum vestris rebus adferre posset. Tum adversum Romanos, gentem armis induratam, non quolibet duce bellum tuto geri. Verum enimvero, quemadmodum nemo dubitat, virtute et consilio militari ante Pyrrhum nemo est. Sed venire forsitan nolet. Immo vero, quia rerum gerendarum cupidissimus bellum in praesentia nullum aliud habet, non modo veniet ipse lubenter, sed etiam adducet copias validas et proeliorum non rudes. Et, ne ab ipso libertati nostrae metuamus, iis cum eo conditionibus transigetur, quibus respublica in tuto sit. Hac ratione fiet, ut bona cum spe sumere bellum, et vel impetrare pacem commodam, vel etiam dare gloriosam possimus. quamquam hoc potius eventurum non improbae spei est, ut prius Romani nobiscum aequis legibus transigant, quam hoc rerum statu Pyrrhum ac-*

Commoda inde sequutura ostendit.

Cap. XIII. Diodorus. Cap. XIV. Appianus. Strabo, l. 6. p. 280. Liv. 8, 24. Pausan. l. 1. Cap. XV. Plut. in Pyrrho 25.

cipiant in Italiam, qui quondam ex eadem Epiro minoris aliquanto gloriae potentiaeque regem timuerunt. U. c. 472.

Conſilium vincit.

XVI. Hoc conſilium non eo tantum vicit, quod publicae ſalutis viam haud aſpernandam aperuiſſe videbatur; ſed etiam contrarias in opiniones diviſa concione, quum neutra pars, obſiſtente altera, pertendere poſſet, quod proximum erat, ſententiam, quae media quodammodo videbatur, univerſi praetulerunt. Ferunt, vulgato per civitatem rumore, decretum de Pyrrho acciendo factum eſſe, Metonem quemdam, hominem frugi, ſumpta corona marcida et facula, ebriorum more, cum tibicina theatrum intraviſſe: populum Tarentinum, ſolita laſcivia: juſſiſſe, *ut, progreſſi in medium, ille voce, muliercula tibia canerent.* tum Metonem, facto ſilentio, dixiſſe; *Bene facitis, Tarentini, quod ſaltandi canendique copiam praeſtatis, quibus libet. nam, Pyrrho in urbem admiſſo, vix erit, ut liceat amplius noſtro nobis arbitratu vivere.* Moto ad haec populo, atque orto murmure, veriti, qui auctores injuriarum adverſus Romanos fuerant, ne, pacificis conſiliis valentibus, ad ſupplicium ipſi dederentur, increpito vulgo, *quod ab homine temerario tam impudenter derideri pateretur,* impetu facto, Metonem theatro exegerunt. ita, nemine deinceps adverſante, decretum ratum fuit.

Metonis factum.

Aemilius conſul bellum Tarentinis infert.

XVII. At Romanus conſul, quum nihil ab Tarentinis pacati reſponderetur, praeterea mitti ad Pyrrhum legatos cum muneribus accepiſſet, ad belli conſilia converſus, agrum populatur, oppida alia pugnando, alia deditione capit, damno ac terrore complet omnia. Mittuntur etiam ad prohibendas injurias ab Tarento copiae. fit conflictus acer: ſed, ſuperiore Romano, multis ſuorum amiſſis, Graeci in urbem compelluntur. Aemilius regionem omnem impune vaſtat uritque. Territis ea clade Tarentinis, ut multitudo, quanto ſecundis rebus inſolentior, adverſis tanto impenſius in timorem praeceps eſt, Agidi, qui Romanae amicitiae retinendae perpetuus auctor fuerat, imperium permittitur. Cupiditatem ſpemque pacis auxerant ex principibus quidam, ab Romano duce dimissi, qui humanitatem ejus, et ceteros etiam Tarentinos ſuperiore proelio, aut per agros paſſim exceptos, indulgenter atque benigne haberi praedicabant.

Cap. XVI. Plut. in Pyrrho, 26. Cap. XVII. Zonaras. Oroſ. 4, 1. Zonaras.

U. c. 472. *Pyrrhi destinata.* XVIII. Sed mutavit animos erexitque Cineae fiducia, cum auxiliaribus copiis ab Epiro venientis. Namque Pyrrhus ingens animi, et Magni modo Alexandri aemulatione vastissimum imperium spe complexus, ipsis quasi fatis invitantibus, ad perficienda, quae destinasset, pandi sibi viam credebat. Confirmatum etiam oraculi Delphici voce narrant, ambigui quidem sensus, et utramvis in partem facilis flecti, sed quod interprete cupiditate rex pro certo et secundo acceperit. quippe de belli, quod suscepturus esset, eventu consulenti redditum responsum ferunt: *posse eum Romanos vincere.* Sed plus, opinor, animorum dabat Tarentina legatio, quae ex sua civitate, Lucanisque, Messapiis, et Samnitibus, ceterisque populis, qui eodem foedere tenerentur, facile viginti millia equitum, trecenta quinquaginta peditum conscribi posse adtulerat. His igitur copiis si Romanos in ordinem redegisset, haud magno negotio ceterae Italiae dominationem se adepturum sperabat. Inde brevis in Siciliam trajectus ostentabat insulam, Agathoclis excisa domo, vacuam et discordem: quam etiam hereditario jure, quod ex Lanassa filia Agathoclis liberos susceperat, suae domui posse vindicari rebatur. His ex sententia confectis, Carthaginem bello erat petiturus.

Cineae colloquium cum Pyrrho. XIX. Fama est, Cineam praestanti sapientia virum, quo immodicas regis cupiditates, paratamque felicitatem praesentibus bene utendi turbaturas, ipsius quoque confessione coërcendas esse ostenderet, *quid devictis Romanis agere constituisset?* interrogasse. Atque, illo subinde alias ex aliis victorias nascituras esse demonstrante, subjecisse: *Quid igitur, confectis istis omnibus, acturi sumus?* Tum vero, *pacis et otii bonis affatim fruituros*, respondente, excepisse Cineam: *Quid igitur vetat, o rex, quin statim iis fruamur, quum praesto sint; novis autem bellis suscipiendis corrumpi penitus amittique possint?* Sed Pyrrhus, iterata legatione Tarentinorum et ambitione sua victus, *patrium esse* respondit *Epirotis, non pro se tantum, sed etiam pro sociis et amicis, bella capessere.* Ceterum tegendo interiori consilio suo, cum legatis anxie pepigit, *ut lato ipsis auxilio statim rediret domum, neque diutius, quam necessum esset, ab iis in Italia detineretur.*

Cap. XVIII. Justin. 18, 1. Aug. de Civ. Dei, 3, 17. Ennius apud Cic. 2. de Divinat. 56. Plut. in Pyrrho, 27. Justin. 18, 1. Plut. Cap. XIX. Justin. Eclogae ex Diodori l. 22. Zonaras.

XX. Inde confestim ad bellum adparandum ingenti studio versus, navium longarum magnum numerum complevit; alias praeterea, quibus equi virique transportarentur, adornavit: plerisque legatorum Italicorum, quo sub specie honoris obsidum vicem retineret, in delectu agendo copiisque conducendis usus, ceteros cum tribus armatorum millibus, addito, qui praeesset, Cinea, Tarentum praemisit. Horum adventu spes pacis abrupta, abrogatum Agidi imperium, et uni eorum, qui ex legatione redierant, decreto populi datum est. Neque multo post missus a rege Milo Tarentinam arcem firmavit praesidio, murorumque custodiam et tutelam sibi depoposcit: gratulante imperita multitudine, quod penes peregrinos molestiam et labores esse, sibi otium cum securitate relictum existimabat. annona igitur militibus, pecunia Pyrrho, alacriter decreta. U. c. 472. *Pyrrhus bellum apparat.*

XXI. Interea L. Aemilius, transmarini militis adventu cognito, quo tutioribus locis hybernaret, exercitum in Lucaniam transducere instituit. Erat iter per angustos quosdam calles, quos ab altera parte praeruptae inviaeque rupes, ab altera mare claudebant: et intellecto ducis Romani consilio Tarentini naves scorpionibus et ballistis instructas admoverant litori, militemque per arctos et obnoxios tramites incedentem missilibus impetebant. Aemilius viam virtuti negatam astu explicuit, captivis, quos in ultimum agmen rejecerat, latera praetexens ordinum, quae periculo patebant. Horum misericordia Tarentini, dum suos ferire metuunt, etiam hostibus pepercerunt. Haec ferme eo anno ad Tarentum gesta. Romae vero C. Fabricius Luscinus, qui in consulatu suo Samnites Bruttiosque et Lucanos praeclare vicerat, triumphans Capitolium ingressus est. Eumdemque honorem non ita multis post diebus Q. Marcius consul obtinuit, ex Etruria, rebus ibi prospere gestis, reversus. Quae cum caussa, bello Etrusco nondum finito, ex provincia revocaverit, tempore alieno, (nam Fabricius A. D. III. Nonas Martias triumphavit) non traditur: ego accitum a senatu conjicio, qui tum, exspectatione Pyrrhi sollicitus, praesidia undique conquirebat. *Aemilii strategema.*

XXII. Nam et eo primum tempore, quum, tanta undique belli mole coorta, imperium pluribus exerci-

Cap. XX. Pausan. l. 1. Zonaras. Plut. Zonaras. Cap. XXI. Frontin. Strateg. 1, 4. Zonaras. Fasti Capit.

U. c. 472. *Proletarii sacramento rogantur.* tibus defendi oporteret, proletarii, quibus antiquitus vacatio militiae fuerat, sacramento rogari coepere: arma, quae parare per inopiam non poterant, publice data; ut, legionibus alibi occupatis, haec manus, per globos in muris foroque disposita, stationibus et excubiis urbem tueretur. Neque tamen his consiliis averti potuisset imminens clades, nisi fortuna urbis imperaturae periculosissimis temporibus ingentes viros reservasset, ac nescio an maximos omnium, qui unquam in ista civitate fuerint, non ita divitiis et splendore generis, quam contemptu opum, et a virtute nobiles. Haec enim aetas Curios, Fabricios, Coruncanios tulit: nullarum imaginum aut facultatum viros, sed amplissimae gloriae, quam rectissimi exempli homines, summo rei militaris usu, parique morum innocentia pepererunt: utrobique salutares patriae, quae, adversus regem ambobus metuendum, non magis opus habebat viris, qui ferrum hostile retundere possent, quam qui aurum contemnere.

Pyrrhus in Italiam navigat. XXIII. Pyrrhum interea, vere non exspectato peditum duo et viginti millia, tria equitum adducentem, elephantos praeterea viginti, et funditorum sagittariorumque modicam manum, orta in medio cursu tempestas ita jactavit, ut ab extremo periculo minimum abesset. Classe disjecta, pluribusque navigiis adflictis, quum etiam praetoria navis laboraret, in mare se dedit Pyrrhus, et maximo cum labore vix tandem enatavit. Corporis tamen male habiti aegritudinem animi robur sublevabat, et cura Messapiorum, qui suum in litus ejectum omni studiorum officiorumque comitate coluerunt. Eorumdem opera navibus quibusdam, quae procellae vim evaserant, adductis, pauci equites cum duobus elephantis, et minus duobus millibus peditum collecti. *Tarentum venit.* Cum hac manu Tarentum processit, obviam egresso cum militibus suis, regemque deducente Cinea. Magnis Tarentinorum gratulationibus exceptus, paucos dies quieti dedit. quo spatio quum civitatis mores ita comparatos esse cerneret, ut, his obtinentibus, neque servari a quoquam possent, et ipsos quoque defensores suos pessumdaturi essent, dissimulavit in praesentia. Sed ubi paullatim, convenientibus, quae dispersae fuerant, navibus, copias

Cap. XXII. Oros. 4, 1. Aug. de Civ. Dei, 3, 17. Ennius apud A. Gell. 16, 10. Cap. XXIII. Zonaras. Plut. in Pyrrho, 31.

idoneas habuit; gymnasia et porticus, in quibus otiosa juventus dies totos obambulando nugandoque consumebat, occlusit: epulas compotationesque vetuit: sollemnia ludorum ex intemperantissimo usu ad justam mediocritatem reduxit. U. c. 472.

XXIV. Post haec delectum juniorum severe egit, monitis, ut solebat, conquisitoribus suis, *grandes eligerent, se eos fortes reddituros.* Hos manipulis suorum permixtos, ne seorsim habiti seditiones agitarent, eadem duritia et severitate disciplinae exercuit, capitis poena infrequentibus proposita. Qui vero in armis non essent, eos majorem diei partem in foro agere coëgit. Quarum rerum insolentia homines, inter pudendas delicias nati educatique, mirifice augebantur, *servitutem* adpellando, si perire socordia et luxuria cupientes salvi esse cogerentur. Onerabat invidiam satellitum quorumdam regiorum intemperies, qui suo arbitratu hospitia deligentes, etiam invitis et reluctantibus dominis occupabant, parique deinde licentia inter uxores eorum liberosque versabantur. Ergo fastidio praesentium multi relicta urbe in agros emigrabant: donec id quoque clausis portis adpositi custodes prohibuerunt.

Gravis est Tarentinis.

XXV. Tum vero Tarentini, se pro socio dominum accepisse sero intelligentes, quod unum poterant, per indignationem et questus sortem suam miserabantur, aliquanto liberius, ubi per aliquam idoneam caussam convenientes, praeter solitos animi adfectus, etiam vino incaluissent. Neque deerant, qui ad Pyrrhum referrent, arcessitique nonnulli, quod inter convivium parum honorifice de rege loquuti esse arguerentur. Sed horum quidem periculum cujusdam inter eos simplex et ingeniosa confessio discussit: *Et haec diximus,* inquit, *et longe graviora dicturi fuimus, nisi vinum defecisset.* Ibi Pyrrhus, ut qui vini, quam hominum, eam culpam videri mallet, adridens dimisit eos. Ceterum diffisus civitatis moribus animisque, ut quemque plurimum apud Tarentinos auctoritate consilioque pollere animadverterat, caussis repertis structisve, ad fi-

Tarentini de Pyrrho queruntur.

Cap. XXIV. Frontin. Strateg. 4, 1. Zonaras. Appianus apud Vales. Zonaras. Plut. Appianus. Cap. XXV. Zonaras. Val. Max. 5, 1, 3. ext. Plut. in Pyrrho, 16. Zonaras. Justin. 18, 1.

graviter premit. magna apud multitudinem gratia esse
caussam certi negotii navigare in Epir
starchus, quum refragari regis imper
exitii; obedire, non quidem aeque v
men aeque certi videretur, conscens
provectus, flexit cursum ad urbem Ro
ceptus in fidem de rebus multis magn
largiter edocuit.

Romanorum apparatus. XXVI. Dum haec Tarenti Pyrrhus
hilo segnius ad bellum gerendum apud
ctus agebantur, cogebantur pecuniae,
civitates C. Fabricio, qui auctoritate gr
terreret a studiis rerum novarum: qu
suspecta levitas erat, etiam praesidii
loca impositis, in fide retinebantur.
ubivis injuriae acceptae persuasione a
Conspirationes sociorum contra Romanos. piditate novandi turbidum erat, id om
unam gentem conspirantium populorum
licosissimi regis exspectatio commover
tiores Romani, capita seditionum matu
securitati suae providebant. Eo temp
nestinorum principum memorabilis fui
jam ingruente, quum adducti Romam e
caussa conclusi sunt in aerario public
intellectis fallacis oraculi ambagibus,
pularibus suis, ad defectionem eos in
spoponderant, in fatis esse, *uti Rom
Praenestinis occuparetur.* Sollicitos Patru
et Fabricium a sociis retineri audive

XXVII. In extremo Italiae litore contra Siciliam Rhegium eſt, Graeci nominis temporibus illis florens et opulenta civitas. Ea quum adventu Pyrrhi magnum et terribile bellum cerneret conſurgere, praeterea claſſibus Carthaginienſium in illo mari vagantibus terreretur; diffiſa viribus suis arceſſendum a Romanis praesidium exiſtimavit. Miſſa sunt militum millia quatuor, ex Campaniae coloniis scripta manus, et inde legio Campana adpellata, tribuno militum Decio Jubellio deducente. His ab initio quidem neque fides in defendenda urbe, neque diligentia defuit. Deinde, quia belli propinquus metus nullus erat, paullatim otio et Graecae conſuetudinis imitatione in luxum resoluti, praeſentemque copiam cum dura et laboriosa vita, quam eousque egerant, comparantes, opportunitatem urbis, et incolarum felicitatem, sermone cupiditatis et invidiae pleno, in circulis et hospitiis suis agitare coeperunt.

U. c. 472. Rhegium a Romana legione per ſcelus occupatur.

XXVIII. Delectabatur eo facto Decius, qui, et ipſe pari vecordia ductus, sceleratum occupandae urbis consilium pridem animo conceperat. Favebat occasio praeſentis belli, quo sciebat ita diſtringi Romanos, ut Rheginam rem curaturi non eſſent: et in adverso litore Mamertinos, exemplum simul felicis sceleris, et similis perfidiae haud dubios propugnatores, praeterea communis patriae neceſſitudine junctos, intuebatur. Nam et hi ex Campania oriundi, quum superioribus annis inter Agathoclis auxilia ſtipendium feciſſent, a Meſſeniis pro amicis excepti, civibus trucidatis aut ejectis, urbem occupaverant, domosque et conjugia miſerorum inter se partiti fuerant. Etiam veterum Campanorum subibat memoria, qui Capuam poſſederunt, simili latrocinio Tuscis ademptam.

Decii praefecti vecordia.

Mamertini Meſſanam proditorie occuparunt.

XXIX. Quum res satis placeret, ea conſultatio supererat, quonam modo facinus impune patraretur, neve, ut in urbe populoſa, pauciores a pluribus circumventi caederentur. Confingit epiſtolas, tamquam a Rheginis ad Pyrrhum scriptas, ut praesidium Romanum ei proderetur. Vocantur secreto milites: epiſtolae, quasi interceptae, recitantur: queritur acerbe de perfidia Rheginorum Decius: ex militari multitu-

Ordo facinoris opprimendorum Rheginorum.

Cap. XXVII. Polyb. 1, 7. Liv. Epit. 12. Liv. 28, 28. Polyb. Dio et Appian. apud Vales. Polyb. Cap. XXVIII. Dio. Polyb. Dio. Diodor. apud Vales. L. 21. Liv. 4, 37. Cap. XXIX. Dio apud Vales.

U. c. 472. dine quidam, ad hoc praeparati, succlamant, [illegible] *pediendam salutem, et exitium, ipsis destinatum, in* [illegible] *capita vertendum esse:* adest etiam ex compacto, qui [illegible] ciet, *in Rhegino litore classem Pyrrhi conspectam esse,* [illegible] *secreta colloquia habita.* Miles, supra priorem [illegible] cupiditatem, etiam perfidia hostium et periculi [illegible] accenditur. Consensu omnium in hanc sententiam [illegible] ceditur, *ut ignari imparatique oppidani opprimantur;* [illegible] *virorum facta, fortunae publicae privataeque omnes* [illegible] *cedant.* Fit facinus indignum et atrox. Decius qui[illegible] dam ex principibus ad coenam vocatos inter sacra [illegible] spitalis mensae obtruncat: alii passim in domibus [illegible] trucidantur: majori parte Rheginorum interfecta, [illegible] teri patria ejiciuntur ab iisdem illis, quos paullo [illegible] ut cum patria servarentur, amicorum atque sociorum nomine in eam acceperant.

Nova reipublicae forma Rhegii. XXX. His patratis, nova fit publica rei form[illegible] aedes atque facultates miserorum tamquam hosti[illegible] praeda inter latrones dividuntur: caede adhuc rec[illegible] matronae virginesque maritorum atque parentum [illegible] rum interfectoribus nubere coguntur: jura nomen[illegible] Rheginae civitatis crudelis et perfidiosa legio sibi [illegible] dicat. Sed bene consuluit mortalium generi D[illegible] quod plerumque scelerum insignium exempla, [illegible] et vindictae illustris documenta sunt: ne quis [illegible] successu maleficiorum animari ad paria consilia [illegible] sit, quam exitu eventuque deterreri. Adeo verae [illegible] licitati cum facinorosis non convenit; neque ulla [illegible] tior est insania, quam existimare, scelere quemqu[illegible] fieri beatiorem. Ut enim, quae post hanc vitam [illegible] nent supplicia, quae maxima sapientes esse sci[illegible] *Hominum incredibilis stultitia.* nulla putentur, (solet enim hominum incredibilis [illegible] titia vix iis habere fidem, quae vident, nedum ut [illegible] expertis moveantur) attamen etiam quum prosperri[illegible] procedunt omnia, interno vulnere lacerat animum de[illegible] lictorum conscientia: viventium nomen, mortuorum memoria, apud homines in odio et detestatione est: ac plerumque id ipsum quoque, quod foedissime par[illegible] tum, laboriosissime retentum est, non Deo, non hominibus inulta scelera diu patientibus, ingenti cum dolore eripitur.

Cap. XXIX. Strabo l. 6. p. 258. Cap. XXX. Diodor. apud Vales. l. 22. Oros. 4, 3. Diodor.

XXXI. Juvat hic referre breviter Decii Jubellii rorumque furoris ejus participum poenas, quae lem earum temporibus his connexa sunt: nam exnum exitium, interea variis casibus torti, deci- in annum distulerunt, ut in tempore memoras. Igitur praedonibus istis non diu laetae, aut n inter ipsos tranquillae res fuere. Metum a Rois et Pyrrho utcumque, praeter occasionem temm, Mamertina societate propellebant, et consineutros lacessendi. Hoc enim tutissimum visum ex sentibus, inter initia sua, dum ex violenta et suborigine nova civitas coalescit, abstinere bello: d neque adversus regem se tuto sumpturos esse bant; et promptiorem sperabant a Romanis ve-, si contra ipsos arma non tulissent. Prima dissionis caussa, ut inter latrones oportuit, ex inidivisione raptarum rerum orta est. Ejectus per tionem Decius Messanam confugit: qui Rhegii t milites, scribam ejus M. Caesium imperatorem runt. Eodem honore Decius, quum pecuniam m grandem adtulisset, a Mamertinis auctus est; ue laeta sibi, neque diuturna fortuna.

U.c.472. *Decii ceterorumque perfidorum poena.*

XXXII. Nam evenit, ut, oculorum gravi aegritue correptus, medicum insignem acciendum cura- ultione divina jam ad plures acerbioresque poe- nefarium hominem rapiente. Adductus ergo mes est Rheginus domo, sed, quia multis ab annis Tanae habitaverat, origine non Decio tantum, numm ulli Rheginorum se commissuro, sed plerisque dem urbis incolis incomperta. Ille memor patriae, njurias ejus ulcisci certus, persuadet homini, se nuum quidem adferre remedium, sed eventus tuti, rrimaeque efficaciae. Sic admoto medicamento, d cantharidum succo temperaverat, vetitoque tolli, usquam ipse reversus ad aegrum esset, sine mora scenso navigio, ex urbe Messana profugit. Decius, redibili dolore satis diu tolerato, postquam medi- non redit, amoveri collyrium jubet: eo diluto, ninibus orbatum se reperit. Ita infamis, exul, conptus, caecus, animo et corpore aegro, tamquam culis constrictus, ad poenam servatur: miro quo-

Decii fatum.

Medicus cantharidum succum imponit oculis Decii pro collyrio.

ap. XXXI. Liv. 28, 28. Appian. Liv. Diodor. Val. Max. , 15. Diodor. Eclog. ex l. 22. Cap. XXXII. Appian. apud les. Diod. Appian.

m divinae ultionis ingenio, ut ab eo, cu
am crediderat, cladem istam pateretur,
se, quos tueri debuerat, immanitate perfidi
mveniffet. Quae documenta historiis c
adique generis humani interest, cui numq
rsuadetur, quantum a recta prudentiae ra
t ea calliditas, per quam, ob falsa quae
rtute fideque spretis, per foedas et iniquas
in vera mala ruitur.

calli ...tem ...a bona ...ra mala ruitur.

EPITOME

LIBRI TERTII DECIMI.

Valerius Laevinus consul parum prospere adver- Pyrrhum pugnavit, elephantorum maxime inusi- a facie territis militibus. Post id proelium cum pora Romanorum, qui in acie ceciderant, Pyr- us inspiceret, omnia versa in hostem invenit, po- abundusque ad urbem Romam processit. C. Fa- cius, missus ad eum a senatu, ut de redimendis tivis ageret, frustra, ut patriam desereret, a rege

alerius Levinus consul] evinus ex Capitolinis lapidi- a *Laevo*, ut *Crassinus* a sso, *Albinus* ab *Albo*. Plutar- s in Pyrrho [p. 392.] mendo- Λβῖνος habet, pro Λαιβῖνος. . Similia v. apud Pighium in al. ad ann. CDLXXIII. p. 431. insuper notat, Zonaram [8, male eum Λαουΐνιον, sive *inium*, vocasse; quomodo m hoc loco per errorem prae- Boend. Vox *consul* deest in d.

Elephantorum maxime inu- ata facie] Codices nihil mu- t. At Salmasius ad Flori 1, 18, *invisitata facie* scribendum jecit. De ea voce late supra d Livii 5, 35, 4.

Post proelium quum corpora manorum] Ita edidit Gruter. o 1628. itaque est in Lovel. ea edebatur *Post id proe- m*, quod servant Leid. Voss. Berg. Boend. et Hearnii N. quo- rum auctoritatem secutus sum. Clericus etiam pronomen, a Freinshem. et Doujat. restitutum, servavit, licet Gronovii, ex sen- tentia Gruteri, ex contextu eje- cissent. Paullo post *quae in acie ceciderant*, pro *qui*, quasi ad corpora referendum foret, Berg. *qui in acie exciderant* Voss. Idem etiam codex *venit*, pro *in- venit*, ostentat. Sed prima syl- laba excidit ob praecedentis vo- cis literam finalem. V. ad 5, 27, 6.

Populabundusque ad urbem Romam processit] *populabun- dus*, omissa conjunctione *que*, Voss. Tum *ad urbem Roma- nam* Berg. Lovel. Boend. Hear- nii N. et Exc. Pithoei. V. infra ad Epit. Liv. 49. Deinde *prae- cessit* Exc. Pithoei. V. infra ad Livii 44, 5, 6.

Missus ad eum, ut de redi- mendis captivis ageret] Vet.

tentatus est. captivi sine pretio remissi sunt. Cineas, legatus a Pyrrho ad senatum missus, petiit, ut componendae pacis caussa rex in urbem reciperetur. de qua re quum ad frequentiorem senatum referri placuisset, Ap. Claudius, qui propter valetudinem oculorum jamdiu consiliis publicis se abstinuerat, venit

lib. *missus ad eum a senatu, ut.* SIG. Ita etiam eſt in Leid. Voſſ. Berg. Lovel. et Boend. eamque lectionem omnes, etiam Gronovii, receperunt, nisi quod Freinsh. eumque imitati Doujat. et Cleric. iterum omiserint. Ex scriptis adſtipulatur illis unus Norvic. Praepositionem *de* omisit Leid. Mox alio ordine *tentatus est a rege* Boend. sed voces *a rege* exſulant a Berg.

Cyneas legatus, a Pyrrho ad senatum missus, petiit] *Cineas.* Sic enim Plutarchus in Pyrrho: sic Suidas *Κινέας*. SIG. Adde Davis. ad Cic. 1. Tuscul. 24. ubi ed. Gronovii mendose *Cyneas.* At 9. ad fam. 25. et de Senect. 13. recte *Cineas.* DUK. Vocem *missus* non agnoscit Voss. Quod, si plures codices faverent, probandum judicarem, eamque elegantiam loquendi auctori Epitom. adhaesiſſe putarem ex assidua lectione Livii, qui ita saepius locutus eſt. Ita 28, 9, 1. *Quum M. Fabius Maximus pater, legatus ab M. Livio consule Romam ad senatum nunciasset.* ubi plura vide. Praeterea *petit* Leid. Voss. Berg. Boend. Lovel. et Hearnii N. V. ad Liv. 37, 45, 2.

Rex in urbem reciperetur] Ita quidam: alii tradunt, eum nihil aliud, quam amicitiam et foedus petiiſſe. V. Cel. Duker. ad Flori 1, 18, 16. Ceterum *in urbe* Norvic. et primae edd. Utrumque Latinis in usu fuit. V. ad 8, 26, 3. *in urbem* tamen, quod omnes reliqui codd. tuentur, propter eorum auctoritatem praefero.

Propter valetudinem oculorum jam diu a consiliis publicis abstinuerat] Vet. lib. *consiliis publicis se abstinuerat.* SIG. Ita et Leid. Berg. Lovel. et Boend. Vide ad Liv. 5, 43, 8. *a consiliis publicis se abstinuerat* Voss. Lectionem a Sigonio damnatam unus servat Norvic. eamdem a reliquis editoribus, etiam Gronoviis, desertam revocarunt Freinsh. Doujat. et Cleric. Praeterea *valetudinem* primus Gruter. in ed. anni 1628. recepit, et plerique poſtea servarunt. Similiter legunt Leid. et Lovel. Antea edebatur *invaletudinem*, quod tuentur Voss. Berg. Boend. et Norvic. idque poſt Gruter. iterum admisere Freinsh. Doujat. et Cleric. Utrumque habet, quo se tueatur. Certe *invaletudo* eſt apud Cic. 7. ad Att. 2. *Invaletudo tua me valde conturbat.* et de Amic. 2. *Quod his Nonis in nostro collegio non adfuisses, invaletudinem caussae, non moestitiam, fuisse.* ubi v. Langium. Et ita etiam olim edebatur infra in Epit. 33. *Ob subitam invaletudinem Pergamum translatus*

t in curiam, et sententia sua tenuit, ut id Pyr- negaretur. Cn. Domitius censor primus ex plebe um condidit. censa sunt civium capita du- septuaginta octo millia, ducenta viginti duo. m adversus Pyrrhum dubio eventu pugnatum Cum Karthaginiensibus quartum foedus reno- m est. Quum C. Fabricio consuli is, qui ad eum

rit. Verum ibi nunc est *dinem.* Et ita unus cod. infra 26, 22, 5. *Oculorum tudinem excusavit.* Quum ibi codd. reliqui *valetu-* servent, et Livius pas- *letudo*, numquam vero, meminerim, *invaletudo*, orbo usus sit, credibile lgatum ibi retinendum, et em Epitom. eum imitatum, ue et hic et altero loco si- r legendum esse. Paullo *x qua re*, pro *de qua re*, Sed vulgatum malo.

Domitius censor primus lebe lustrum condidit] lib. *Cn. Domitius.* Quod t: est enim Cn. Domitius, r haec tempora cum P. Do- a consul fuit. Praeterea *Pu-* raenomen nusquam alias in tia gente reperi. Ut autem rcius Rutilus primus e ple- nsor fuit, auctore Livio [7, et 10, 8, 8.] sic Cn. Domi- rimus e plebe censor lu- condidit. SIG. V. etiam Pig- in Annal. ad ann. CDLXXIII. . Neque aliter Leid. Voss. vel. *P. Domitius* vocatur vic. *C. Domitius* in Berg. Livii 7, 3, 3. Praenomen tur in Boend.

sa sunt civium capita du- septuaginta octo millia, ta viginti duo] Vet. lib. *XXVII.* DELR. *censa sunt capita*, una voce neglecta, Leid. Voss. Berg. Lovel. et Boend. V. ad Liv. 10, 47, 2. Contra *civium capita* constanter editi: quomodo auctorem Epitom. semper loqui solitum fuisse, vidimus ad Epit. 1. Praeterea *ducenta octuaginta duo millia* Leid. *CCLXXXVI millia* Boend. *CCLXXXVII millia*, ut Delrius in vet. lib. invenit, etiam Voss. *CCLXXXVII*, omissa voce *millia*, Hearnii N. *CCLXXXVIII millia* Berg. *CCLXXXVIII*, omissa etiam voce *millia*, Lovel. Deinde *ducenta viginti septem* Leid. *CCXX* Boend.

Cum Karthaginiensibus quarto foedus renovatum est] Hujus foederis meminit Polybius l. 3. [25.] *Τελευταίως ποιοῦνται συνθήκας Ῥωμαῖοι κατὰ τὴν Πύῤῥου διάβασιν πρὸ τοῦ συστήσασθαι τοὺς Καρχηδονίους τὸν περὶ Σικελίας πόλεμον.* SIG. In vet. lib. *quartum foedus* invenio. DELR. Invenio etiam in Voss. Berg. Lovel. et Boend.

Quum C. Fabricio consuli is, qui ad eum a Pyrrho transfugerat, polliceretur] Hunc alii *Timocharem*, alii *Niciam* appellarunt. auctor Gellius l. 3, 8. SIG. Fabricii praenomen *C.* deficit in Leid. et Berg. Deinde *Fabricio consule is, qui* Boend. *Fabricio consiliis qui* Voss.

a Pyrrho transfugerat, polliceretur, se regi venenum daturum, cum indicio ad regem remissus est. Res praeterea contra Etruscos, Lucanos, Bruttios, et Samnites prospere gestas continet.

Hinc *a Pyrrho* deficit in Boend. Tum *pollicentem* male Voff. In verbis sequentibus *venenum se regi daturum* legunt alio ordine Berg. Lovel. et Boend.

Contra Etruscos, Lucanos, Bruttios et Samnites] *et Bruttios et Samnites* Norvic. et edd. vett. usque ad Sigonium, qui primus edidit, ut nunc vulgo circumfertur. *contra Lucanos, et Bruttios, Samnites et Etruscos* Leid. Voss. et Lovel. *contra Lucanos, et Bruttios, et Samnites, et Etruscos* Berg. Id non displicet. Auctorem enim Epitom. hoc modo conjunctionem saepius repetiisse, vidimus ad Epit. 4. et 9. Adde infra ad 14. et ad 46. *To Etruscis* deerat in Exc. Pithoei.

IANNIS FREINSHEMII

ENTORUM LIVIANORUM LIBER III.

LOCUM LIBRI XIII. T. LIVII.

ea, Romae parte copiarum ad praesidium ertos belli casus retenta, novis consulibus t provinciae datae sunt. P. Valerio Laetini et Pyrrhus, Ti. Coruncanio Etrusci iae obvenerunt. Laevinus magnificum ad rrorem ratus, hostem a se lacessitum vil utile civitati, si quam longissime belli commoda ab agro Romano avertisset, conucaniam moto exercitu, castellum opporperibus permunivit, valido praesidio imet Pyrrhi coepta tardarentur, et Lucani, fidia timebatur, ad hostem non auderent Audito Romani consulis adventu Pyrrhus, socii nondum convenerant, turpe sibi et um fore judicans, si inter primordia belli ndicium ullum edidisset, cum copiis, quae cunctanter obviam progressus est.

U. c. 473. P. Valerio Ti. Coruncanio coss.

Consulum provinciae.

Pyrrhus Laevino obviam progreditur.

men per caussam aliquam honestam trahen, caduceatorem misit cum literis, quaententia fuit. *Rex Pyrrhus Laevino salu- te contra Tarentinos venire cum exercitu. isso, cum paucis ad me venito. Caussa enim od alteros alteris praestare aequum erit, et praestare cogam.* Ad haec Laevinus: *controversiarum nostrarum te sumimus arue hostem pertimescimus. Tu vero absurde s, caussas alienas cognoscere satagens, qui, pae reus, nondum Italiae injussu nostro innobis pependisti. Ergo non adversus te midversus Tarentinos, instructo cum exercitu e judice, auctore generis nostri, de nostro turus.* Neque diu moratus signa movit, dosiam et Heracleam urbes, loco campe-

Pyrrhi literae ad Laevinum

naras. Plut. in Pyrrho, 34. Cap. II. Zonaras, onaras. Plut.

U. c. 473. *Pyrrhus castra Romana laudat.* stri, ab hostilibus castris divisus Siri amne, consedit. Fama est, Pyrrhum, speculandi caussa ad amnem progressum, quum castra Romana diligenter spectavisset, uni ex amicis, cui Megacles nomen erat, dixisse: *Ordo certe barbarorum istorum minime barbarus est; at facta mox noscemus.*

III. Tum autem ad ripam firma collocata statione, quae transitum tentantes arceret, opperiri socios constituit, super rationem belli, quod Romanos in hostili regione rerum necessariarum inopia laboraturos esse *Fiducia Laevini.* sperabat, etiam fiducia Laevini anxius: cujus ille admirationem novo testimonio nuper auxerat, dimissis impune hostibus, qui ad exploranda castra venerant, et adjecto, *sibi praeterea majorem alium exercitum esse.* Inter haec, ut vicinis castris, velitationes continuae fiebant: ad summam rerum proficiebatur nihil. Igitur diebus ferme quinquaginta per haec leviora certamina *Consul proelium cupit.* consumptis, consul, quod iisdem caussis ad festinandum proelium, quibus Pyrrhus ad differendum, movebatur, milites in concionem vocatos consilii sui certiores facit, adversus novi hostis metum confirmat: Pyrrhi famam, belluarum terrorem, quantum potest, elevat: denique rebus omnibus ita se parat, ut vel volente cum hoste congrediatur, vel etiam invitum cogat ad certamen.

Pugna committitur. IV. Itaque, postquam Pyrrhum manere in sententia videt, equitatum omnem, tamquam ad agrorum praedam excursurum, praemittit: ipse cum instructis legionibus opperitur, donec in adversa ripa tumultus et clamor fiat. Equites magno a castris intervallo circumvecti, qua incustoditum flumen erat, transjiciunt; stationem pro hostili ripa collocatam cursu petunt. Epirotae, subita re perterriti, ad castra sua se recipiunt. Pyrrhus, intellecto hostem adesse, equitatum omnem, tria millia erant, quanta maxima celeritate potest, ad amnem rapit: sperans Romanos inter transeundum ordinibus solutis, et caeco vado cum iniquitate aquae solique luctantes, occupari posse. Sed quum Romani equites se objecissent, invectus ante primum suorum agmen, non imparem famae suae pugnam edidit, splendidis armis conspicuus, neque mi-

Cap. III. Zonaras. Frontin. Strateg. 4, 7. Zonaras. Gotefridus Viterbiensis, 11. et Otto Frisingensis, 2, 31. Zonaras.
Cap. IV. Plut.

nus insigni robore animique praesentia: quum ita totam aciem consilio imperiisque regeret, tamquam omni alio labore solutus esset; ita, ubi res poscebat, adcurrens proeliaretur, tamquam solum ad se militis officium, ad alium universae rei cura pertineret. U. c. 473. *Pyrrhus dux et miles bonus.*

V. Interea Leonnatus quidam Macedo, quum ex hostibus quemdam notasset, qui, ceteris omissis omnibus, unum in regem tota volitantem acie intentus, quacumque parte illum se inferre vidisset, eo quoque equum agebat, monuit Pyrrhum. Cui ille, *Fatum*, inquit, *o Leonnate, mortalium effugerit nemo. Ceterum neque hic Italus mecum, neque alius quisquam, impune congredietur.* Vix eloquutus haec fuerat, quum Oplacus (hoc nomen erat viro, Frentanae turmae praefecto) infesta lancea equum percutit regis, atque illius equum vicissim excipiens Leonnatus. Ibi circumfusi regis amici Oplacum pugnantem interficiunt, regem eripiunt. Sed iste casus magnopere perculit regios, ipsum esse caesum opinantes. Quare, ut confirmaret suos, simulque pericula sibi intentata declinaret, paludamentum et arma cum Megacle commutat: illoque in pugna relicto, ad phalangem ordinandam adducendamque pergit. Occurrunt et Romanae legiones. certatur diu acerrime, eventu adeo dubio, ut memoriae sit proditum, septies alternante proelii fortuna, modo Romanos hostium, modo Tarentinos Epirotasque Romanorum terga vidisse. *Pyrrhi periculum.* *Pyrrhus arma commutat cum Megacle.* *Acerrimum certamen.*

VI. Sed proxime desperationem Pyrrhi res adduxerat Megaclis caedes, quem, regiis armis monstratum, ex diversa acie fortissimus quisque, regis interfecti gloriam adfectans, impetebat: donec eques, nomine Dexter, interempto detractam chlamydem galeamque maximis cum clamoribus ad consulem ferens, fidem patratae caedis utrique exercitui fecit. Jam omnia terroris atque consternationis apud Graecos plena erant: fugissentque haud dubie, nisi quamprimum nudo capite obequitans Pyrrhus, *seque vivere et adesse* voce magna testatus, tantumdem fiduciae Romanis, quantum suo militi formidinis desperationisque dempsisset. Laevinus, adesse tempus ratus, quo ultima remedia experiretur, signum equitibus sustulit, quos in insidiis collocaverat, ut terga hostium incur- *Pyrrhus fugam suorum sistit.*

Cap. V. Zonaras. Plut. Cap. VI. Frontin. Strateg. 2, 4. Plut. Zonaras.

U. c. 473. rerent. At Pyrrhus in hoc agmen elephantos agi jubet, ipsos quoque in ultimum terrorem hostium reservatos.

Romani vincuntur. VII. Id consilium adflixit spes Romanas, eventumque totius pugnae secundum Pyrrhum dedit. nam et homines ipsi vastorum corporum mole, terribilique superstantium armatorum specie stupentes, quodvis potius ingens et formidabile portentum, quam animalium a natura productorum formam videre videbantur: et equi, ad conspectum odoremque et stridorem tum primum visarum belluarum exterriti, protinus confusis ordinibus, qua cuique proximum erat, abripiebantur, sessoresque vel excutiebant, vel frustra renitentes secum auferebant in fugam, et, in suorum aciem incurrentes, omnia trepidatione tumultuque miscebant. Insequutis elephantorum rectoribus, multi fugientium ab iis, qui in turribus belluarum constiterant, vulnerati sunt: plures ab elephantis ipsis confecti obtritique. Sed, consule omnia experto, cohaerebat utcumque acies; donec immissa Pyrrhi imperio Thessalica ala male resistentes fregit disjecitque. *Thessalici equitatus virtus.*

VIII. Neque dubium habetur, quin eo situ loci, quo tum conclusi tenebantur, caesi omnes captive forent, ni, praeter consuetudinem Pyrrhi, qui hoc imperatorium rebatur, non pertinaciter instare fugientibus, ne alio tempore desperatione salutis acrius resisterent, etiam praeceps in vesperam dies regios a persequendo desistere coëgisset. Adjuvit etiam fortuna reliquias infelicis exercitus, quod elephantus, accepto vulnere conversus, etiam ceteros barritu turbavit. Ea res, morata hostes, spatium fugientibus dedit, quo, transmisso amne, pervenire in Apuliam possent; ibique urbis cujusdam munitionibus adversus instans periculum tegerentur. Caesa eo proelio Romanorum sociorumque peditum millia quatuordecim, et praeterea octingentos septuaginta reperio; ducentos quadraginta sex equites: captos in universum mille octingentos duodecim, in his equites duos et octingentos: amissa signa militaria duo et viginti. *Elephantus vulneratus ceteros turbat.*

IX. Quo magis miror, auctores, qui haec tam adcurate exsequuti sunt, negare, numerum ex regio ex-

Cap. VI. Frontin. Strateg. 2, 4. Cap. VII. Pausan. l. 1. Flor. 1, 18. Plin. 8, 6. Zonaras. Plut. Cap. VIII. Frontin. Strateg. 2, 6. Eutrop. l. 2. Zonaras. Gotefridus Viterbiensis. Cap. IX. Oros. 4, 1.

ercitu desideratorum adnotatum esse: quum Dionysius scribat, Laevinum amisisse paullo minus millia quindecim, tredecim interiisse ex victoribus; Hieronymus autem Cardianus, aequalis istorum temporum scriptor, de Romano exercitu non plus septem millibus cecidisse tradat; de regio, intra quatuor millia. Sed hoc inter omnes constat, flore ducum militumque suorum victoriam eam Pyrrho constitisse: exceptaeque dicuntur voces, *non minus victum se eo proelio, quam victorem discessisse*, ferentis. etiam quum Tarentino Jovi spolia donaque figeret, fassus hoc fertur, inscripto ejus sententiae titulo: querentibusque sociis respondisse: *nae ego, si iterum sic vicero, sine milite revertar in Epirum!* Ipsum quoque regem hoc proelio grave vulnus accepisse, auctorem habeo: sed, quoniam alii tale nihil tradiderunt, casusque diversarum pugnarum misceri nonnumquam video, non ausim uni, in silentio plurium et adcuratiorum, credere. U. c. 473. *Caesorum numerus.* *Pyrrhi voces de sua victoria.*

X. Magna profecto pertinacia certatum esse, hoc etiam argumento fuerit, quod postridie ejus pugnae, quum caesorum corpora Pyrrhus inspiceret, quae ad humanitatis et clementiae famam humari jusserat; Romanos omnes in hostem versos honestis vulneribus oppetiisse cernens, exclamavit: *O quam proclive mihi erat orbis imperio potiri Romanos habenti milites!* Neque cunctatus est eorum, quos in potestate habebat, animos appellatione blanda magnisque promissis adoriri, ut apud se stipendia facerent: et abnuere perseverantes nihilo sequius humaniter clementerque habuit, et vinculorum, et omnis, quae fortunam captivorum comitari solet, contumeliae, expertes. At Romanos proelio tam male acceptos alia mox clades terruit, ut longe impar detrimento, ita majoris aliquanto formidinis et religionis. Nam ad manifestam Deorum iram referebatur, quod pabulatores forte dimissos subito coorta tempestas ita perculerat, ut inter horribilem coeli fragorem cadentibus fulminibus quatuor et triginta interirent, adflati et semimortui relinquerentur duo et viginti: jumentis etiam eodem turbine exstinctis aut debilitatis compluribus. *Pyrrhus Romanos occisos laudat.* *Pyrrhi humanitas.*

XI. Pyrrhus interea, quum vacua et deserta Romanorum castra cepisset, victoria non segniter usus, *Pyrrhus victoria utitur.*

Cap. IX. Plut. Oros. 4, 1. Zonaras. Justin. 18, 1. Cap. X. Liv. Epit. 13. Eutrop. Flor. 1, 18. et Zonaras. Dio apud Vales. Oros. Cap. XI. Plut.

U. c. 473. promovit copias, vastandisque proximorum quorumque agris, ab amicitia Romanorum permultos populos avertit. Supervenere deinde socii Lucani Samnitesque. quibus leviter castigatis, quod pugnaturo non adfuissent, partem tamen spoliorum dedit: eo ipso magnopere laetus et exsultans, *quod, praeter suas copias Tarentinis tantum auxiliis adjutus, Romanorum ingentem numerum fudisset.* Intento in victoriae fructum Pyrrho, alia ex parte Laevinus curando saucios, colligendo dispersos, manum rursus haud contemnendam effecerat. Et senatus, quamquam multi culpam acceptae cladis imputabant consuli, Fabriciusque dixerat, *non sibi Romanos ab Epirotis, sed Laevinum a Pyrrho victum videri*, supplementum ei mittendum censuit. Quum voce praeconis edictum esset, *qui in occisorum locum patriae navare operam vellent, uti nomina darent*; certatim dantibus, celeriter duarum legionum numerus expletus est.

Lucani Samnitesque socii Pyrrhi.

XII. His copiis auctus consul, Pyrrhi vestigia sequendo, quibus poterat, exercitum ejus incommodis vexabat; et, quum occupandae Capuae consilia regem agitare comperisset, festinanter exercitu ducto, praevenit eum, cunctisque ad defensionem paratis, ab invadenda urbe deterruit. Pyrrhus Neapolim flexo itinere, atque ibi quoque spe sua frustratus, protinus ad ipsam Romam magnis itineribus Latina via contendit. Jam ab Anagnia et Hernicorum agro, Fregellis obiter expugnatis, Praeneste pervenerat, intra vicesimum ab urbe lapidem. Sed urbani magistratus, simul atque de clade auditum fuerat, novis delectibus ex senatusconsulto juniores armaverant: aliudque non invalidum auxilium populi Romani fortuna tempore necessario providerat. Consul enim alter Ti. Coruncanius, meliore fortuna cum Etruscis congressus, universam gentem novis foederibus obstrinxerat: et, ad tutelam patriae revocante senatu, nullo alio hoste distractus, cum exercitu victore adcurrebat.

Capuam defendit Laevinus.

XIII. Pyrrhus quum Etruscos ad arma retrahere frustra tentavisset; praeter urbem suis praesidiis tutam, duos consulares exercitus, alterum a fronte, alterum a tergo imminere cogitans, in Campaniam regressus

Pyrrhus in Campaniam regreditur.

Cap. XI. Justin. 18, 1. Plut. Zonaras. Plut. Zonaras. Plut. Appian. apud Fulv. Ursinum. Cap. XII. Zonaras. Liv. Epit. 13. Appianus. Flor. 1, 18. Plut. Zonaras. Appian. Cap. XIII. Zonaras.

bi Laevinum majoribus sibi copiis, quam ante habuiſſet, occurrere videns, *cum Hydra Ler-bi negotium esse* dixit, *cujus praecisa capita post, numero etiam aucto, renascerentur.* tamen priori victoriae confidebat, eduxit co-et tamquam pugnaturus inſtruxit: quoque suo-imul alacritatem experiretur, simul perterrefa-hoſtem; clamorem tollere milites, ac elephan-barritum ciendum incitari juſſit. Redditus eſt manis longe major atque terribilior clamor. Unde, imis utrorumque conjectans, abſtinendum sibi lio in praeſentia judicavit: et, victimarum exta m laeta cauſſatus, exercitum in caſtra, et inde, na cum praeda et captivorum agmine, Tarentum xit. U. c. 473.

XIV. Romani, qui duriſſimo tempore de conſtan-ua nihil remiſerant, sed de totius belli eventu per amplas spes et orationes magnificas habue-, praemia virtutis tum maxime celebrandi rati, emilio Barbulae ob res in conſulatu geſtas decre-nt triumphum: isque de Tarentinis, Samnitibus, allentinis, qui inter auxilia Tarentinorum fue-A. D. VI. Idus Quintiles triumphavit: Sed P. rio conſuli negotium datum, ut, Setinum in agrum ctis exercitus victi reliquiis, caſtra muniret, hie-que sub pellibus agere cogeret. Per eadem tem-quum de captivis in senatu agitatum eſſet, re-ne eos placeret, iſta sententia tenuit. credo prae-moviſſe animos equitum caſum, quos, fortiter tata pugna, donec elephanti aberant, horum su-ntu conſternati equi sine ulla seſſorum culpa cae-os vinciendosque hoſtibus praebuerant Missi hujus negotii cauſſa praecipuae dignationis legati, rnelius Dolabella, Senonum deleta gente nobilis, bricius Luscinus, Q. Aemilius Papus, qui bien-nte collegae in conſulatu fuerant.

Conſtantia Romanorum.

L. Aemilii Barbulae triumphus.

V. Pyrrho a natura magnorum animorum indivisa inerat humanitas: sed hanc ambitione auxerat, e pervulgato miniſtras imperii virtutes eſſe pu-cui uni intemperantiſſime deditus, huc ratio-nas omnes referebat. Et quamquam audacia bel-

Pyrrhi mores.

XIII. Eutrop. Zonaras et Flor. 1, 18. Zonaras. Appia-Cap. XIV. Plut. Faſti Capit. Frontin. Strateg. 4, 1. . apud Fulv. Ursin. Cic. in Bruto, 14.

U. c. 473. lique artibus nemini sua aetate ducum postponendus esset, omnia tamen prius experiri solebat, quam armis rem permitteret: animosque hostium, ut quisque opportunus erat, metu, cupiditate, voluptate, misericordia, denique conditionum aequitate ac utilitate, moliebatur. Igitur nunciato Roma legatos venire, tot consulares ad majorem certe aliquam rem mitti suspicatus, pacis componendae mentionem illaturos esse sperabat. Quo igitur et tutior, et honoratior accessus eorum foret, ad ipsos usque fines agri Tarentini Lyconem, natione Molossum, cum praesidio misit obviam: ipse vero cum ornato equitatu venientibus extra portam occurrit, deductosque perquam honorifice ac hospitaliter, rebus omnibus laute atque liberaliter habuit. Illi, quae ad moderationem animi pertinent praefati, *quanta sortis inconstantia, quam subitae bellorum vices essent, neque praesciri futura posse*, mandata edunt: *se ad recipiendos captivos suos venisse, ut certo in capita pretio redimi, sive cum Tarentinis aliisve permutari pateretur.*

Legatos Rom. liberaliter habet.

Legatorum oratio.

XVI. Pyrrhus nihil magnae rei sine consilio amicorum statuere consueverat: quo tum quoque convocato, Milo quidam suadebat, *ut, captivis retentis, fortuna sua uteretur, neque bellum nisi perdomitis Romanis omitteret.* Longe diversa Cineae oratio fuit: qui, commemorata *senatus populique Romani constantia, quam saepe extremis temporibus suis invictam ostendissent*, subjecit: *Aliorum fortassis hostium aut mores oderimus, aut contempserimus arma. Cum hac gente, o rex, amicitiam tibi potius, quam bellum, habendam esse censeo. neque reddi modo captivos, sed etiam donari, ex usu tuo fuerit. neque differendum arbitror, quin legatos cum muneribus Romam mittas, qui conditionibus aequis pacem conficiant. Hoc enim illud tempus esse arbitror, quo rem tibi necessariam, si quid judico, etiam cum dignitate facere possis. Nunc enim rebus adhuc prosperis de pace agens, et facilius, quae volueris, impetraveris; et nulla alia caussa, quam animi solita magnitudine, pacem obtulisse videberis iis, quos integrum fuisset armis ad servitutem cogere. Et absit quidem omen, tuaeque res, sicut coeperunt ita pergant. Sed tamen homines sumus: et, si fortuna verterit, neque tam facile porro negotium erit pacis, neque pari cum decore tractabitur.*

Cap. XV. Polyaen. Strateg. 6, 6. Zonaras. Val. Max. 5, 1. Paul. Diac. Hist. Misc. 2, 16. Dio apud Fulv. Ursin. Dionys. apud Fulv. Ursin. Cap. XVI. Zonaras.

hanc sententiam loquutis quoque ceteris, U. c. 473.
adsensus, vocari legatos Romanos jubet.
nerunt, hunc in modum egisse fertur:
indigna est, quam facitis, Romani. Quum
iae mecum ineundae rationem nullam ha-
captos repetitis; ubi reddidero, iisdem il-
me usuri. Quod si igitur, revocatis ad me-
isque profutura mentibus, foedus atque so-
cum instituitis, vestros et cives universos,
uos cepi, sine pretio recipite. Sin vero vo-
animi manent, neque ego pro sano me fa-
itror, si odia vestra tot fortium virorum
truam. Neque vero tanta mihi rei numma-
tas est, ut pecuniis Romanorum indigeam;
t potius, si amici essemus, liberalitate mea
Simul non spernendi pretii munera lega-
t, plura se et meliora alias daturum pro-
c in commune, legatis omnibus praesen-
actaque.

Pyrrhi oratio.

Munera legatis data.

Ceterum cum solo deinde C. Fabricio lon-
uratior sermo fuit; neque referre piget,
doneos auctores reperi. Quum itaque re-
is colloquerentur, inter cetera regem ita
a vulgatum est: *Ego vero quum ceteros*
nes amicos habere expeto, tum praesertim
i, quem inter ceteros civili militarique vir-
ntissimum esse judico. Unum deesse tibi
od, re familiari angustiore utens, debitum
splendorem tueri minime potes. Sed hanc
uriam ego diutius tibi molestam esse non
oque auri argentique facti et infecti eam
ditissimorum quorumque census facile vin-
m in primis loco fortunaeque meae conveni-
n habeo, eximiorum hominum, qui potius
m pecuniae adcumulandae, studuerunt, gra-
consolari. Id quidem ego valde pulchrum
r, neque magnificentiae regiae vel monumen-
s usquam poni, vel augustius Diisque gra-
m suspendi posse. Quare non tam dedisse
putabo, quam adcepisse, si meis te copiis
eris.

Pyrrhi colloquium cum Fabricio.

Pyrrhus ingentes opes Fabricio pollicetur.

que tamen id a te petiturus eram, si mihi
gitio tantum, tibi vero parum decora fuis-
utem, quia non ad proditionem, aut indi-
us tuis facinus ullum emeris; quid est, cur
nusculum, amicissimo animo oblatum, in-

Quas integra dignitate accipi posse.

Dionys. Appian. apud Fulv. Ursin. Zonaras.
XVIII. Zonaras. Dionys. Cap. XIX. Plut. in

posse. Neque vero me delectat vobiscu amicitia mea, quam odio, digniores tis interea negotiis obortis, quae praes siderent, in regnum meum reverti m dem, quam postulabis, dabo, quo meo securus esse possis, et ceteror tollere, si qui forte negabunt, regibus se, propter unius aut alterius vesa intellectu honesti, pactis atque foeder lia viderentur, stantes, simul atq tium apparuit, fidem, quam occasi maluerunt. Pace vero confecta, nih cundius, aut utilius utrisque fieri pos cum in Epirum naviges, primo inter bello legatus futurus, omnisque fort ceps. Nam et ego possessionem nul esse puto, quam fortis et fidelis ami regiae fortunae adparatus, regiorun majestas congruit. Haec ergo si in c rimus, quae maxima per homines cen cissim alter alterum adjuvantes, null scemur.

Regibus tuto credi posse.

Pyrrhus Fabricium ad se invitat.

Nulla possessio pretiosior, quam fortis et fidelis amici.

Fabricii responsio ad orationem Pyrrhi.

XX. Hic ubi finem dicendi rex f dicum intervallum Fabricius infit: D si quid ejus in me belli domive ani mihi supervacaneum est quidquam a jam aliis de ea credidisti. Neque itid necessum est exponere, quod, exigui que dominus, non foenore, neque ma sed laboribus hujus corporis alor. nam tibus aliis, existimo te adcurate didic deteriore ob paupertatem conditione, rum quemlibet, esse suspicaris: certe alienum secutus opinionem ita conjec

I. Honoribus enim, qui apud nos amplissimi fungor: bella gravissima rego: splendidissimis or legationibus: religionum sanctissimarum cu-ro: vocor in senatum: de summa republica ro-ntentiam: laudant me multi imitanturque hila-neque minoris fio, quam quilibet in civitate no-tentissimus: videorque specimen et exemplum ad m gloriamque capessendam esse ceteris; nihil in mnia sumptus de meo faciens, sicuti neque alio-uisquam. Nam alibi quidem, ubi plerumque pri-opes magnae, publice vix mediocres sunt, magi-ex re familiari dignitatem splendoremque loci stinent. Nostra civitas longe diversis institutis neque fortunis privatorum ulla parte gravis est. iste adparatus, quo nostri cives, quotquot ad re-agnarum administrationem deliguntur, magni-structi sunt, praebetur publice. quae res exaequat, neque pauperrimo alicui quidquam patitur ad m publicum aut suum decus deesse, neque ditis-uperesse. Quando igitur pauperrimus omnium, locupletissimo cuique nulla in re bona cedo; st, quod de fortuna queri debeam? An postulan-rat, ut me regibus parem faceret, quibus ingen-ri cumulos licet recondere? Sed haec quidem ad am vitam. U.c.473. Romanis magistratibus omnia praebentur publice. Pauperrimi et ditissimi idem cultus.

I. In privata vero tantum abest, ut mea mihi in-it oneri aut incommodo, ut contra, quoties me ivitibus istis compono, mea sors incomparabili-leatur beatior; et ego me inter illos plane paucos em, quibus, quanta esse in vita potest, felicitas erit. eoque nomine et mihi plurimum gratulor, tias ago paupertati meae. Quum enim superva-ersequi mihi ineptum et otiosum esse videatur, aria vero agellus recte colenti dispensantique sup-t; nescio, quem in usum de majoribus divitiis n esse sollicitus. Nam omnem mihi cibum fames simum efficit; omnem potum sitis: somnum faci-t tranquillum labore paro: vestis, si frigus ar-mihi se probavit satis: in suppellectili, ut quod-l usum, cui destinatur, maxime commodum at-rabile est, ita placet impensius. Quare sic quoque jurius, si accusem fortunam, quod mihi non majo-cultates subministraverit illa, quam natura mea ret, quae mihi neque cupiditatem ejus, quod ni-esset, ingenuit, neque profecto dexteritatem pa- Paupertatis commoda. Omnem cibum fames suavem efficit: omnem potum sitis.

III. Quare cum ista paupertate mea, et aliis opu-imis hominibus, et te quoque ipso me copiosio-sse judico. Nam ego tantum habeo, ut plus non rem: tu, nisi Epirum et cetera, quae tenes, pos- Fabricius ostendit se ditiorem esse Pyrrho.

XXI. Ammian. Marc. 24, 9. Dionys. Cap. XXIII. Zo-

prodesse potest. in me sunt, si et civitati et amicis c
unde quemquam juvare ullo pacto poss
omnibus esse patior; hoc quoque crin
vacare posse existimo. Neque vero t
parva aut contemptibilia vocare licet,
ras, illa videri maxima, adeoque inge
do emere paratus es.

XXIV. *Quod si vero ad sublevandas*
tium omnino facultates magnae optan
hoc nomine pecuniarum possessio part
citatis faceret, uti vobis quidem regil
mihi via parandarum opum erat meli
Fabricius potuit ditescere, sed noluit. *acciperem cum dedecore, an vero u*
quum possem honestissimis rationibus
ditescendi opportunitates praeclaras
gesta praebuit, quum alias saepe, t
ante hoc quadriennium, quando, in
nos, Bruttiosque consul cum exercitu
simas regiones populabundus percucur
tis victor urbes opulentas vi cepi dirui
Fabricius CCCC. talenta in aerarium intulit. *tis largiter militibus, redditoque priv*
blicae in usus belli mutuum dederan
peresset quadringentorum talentorum,
um publicum intuli. Postquam igitu
ras ex manubiis opes, quae in promp
natus sum, et, exemplo Valerii Publi
que aliorum, qui rem Romanam hun
duxerunt, gloriam pecuniis anteposui
nera capiam, contempta pulcherrima
sione, pudoris atque periculi plenam
lam quidem opulentiam honestos justo
Creditae verius, quam donatae, pecuniae *pendere liberrime et cum voluptate qu*
nunc vero ne hujus quidem boni ulla
pia. Creditae enim verius, quam donat

o. *id quo magis scire posset, optionem se dare,* U.c.474.
ansire flumen, quod inter exercitus medium fuis-
imus, *an in sua ripa Romanos exspectare mal-*
am aut reductis copiis transitum regi tutum re-
s esse, aut, eo recedente, transmissuros: quo in-
robore congressi, nulla alia in re, quam suis vi-
animisque, spem victoriae reposuisse demonstrent.
t Pyrrhum timoris aut dubitationis signum ul-
dere. quare, posteriore accepta conditione,
undi fluminis potestatem hostibus fecit. Levior
a sponte belluarum terror erat, ipsa consuetu-
videndi: manusque earum facillime amputari
, pugnae prioris experimento constabat, qua C.
ius, quartae legionis primus hastatus, uno gla-
tu proboscidem elephanti praeciderat. Sed tum
ioque praesidia excogitaverant tutioris audaciae.
ferreis obducti laminis currum trahebant, et
contis ferro praefixis horrentem: in curru erant
ati milites, qui belluas irruentes missilibus aut
acto averterent.

Praesidia excogitata contra elephantos.

XIX. Cum hoc adparatu transgressis flumen le-
us, Pyrrhus ex diverso exercitum instruxit,
su, quem, iis in rebus maximum, cum singu-
uadam ingenii sagacitate, supra ceteros ejus
imperatores excellentem habere credebatur.
dverso igitur loci genio, qui propter asperita-
oli et enata passim virgulta non nisi pedestrem
pateretur, equitatum elephantosque locavit in
iis: dextrum cornu suis militibus et Samnitium
ribus copiis firmavit; Bruttios, Lucanos, Sal-
os, esse jussit in sinistro: Tarentinos, quorum
minus credebat, in mediam aciem recepit. Con-
acies legionarios habebat milites, auxiliis levis
rae aptissime intermixtis: parique ingenio et
ramento subsidiorum ordines distinxerant. Equi-
in cornua diffusus, neque impedimento futurus
edestri proelio, et, si quis casus agendae rei
peruisset, praesto erat. Inter exercitus, non
tantum, sed etiam numero pares, (quadra-
utrimque millia fuisse constat) haud segnius,
debuit, certatum est. Ancipiti adhuc victoria
m nox diremit.

Pyrrhus exercitum instruit.

Consulum acies.

XXXVIII. Plin. 8, 7. Flor. 1, 18. Oros. 4 ... le
. 3, 24. Zonaras. Cap. XXXIX. Ammi
iv. 35, 14. Plut. in Pyrrho, 46. Fron

. c. 473. XXVII. Hi temporum istorum mores fuerunt:
magnorum virorum certamina, non opibus et lu
sed virtute, consilio, patientia, patria caritate e
lere. Nec enim subiti impetus, aut ad praese
usum meditatae simulationis istae voces fuerunt:
perpetuo tenore vitae verborum suorum fidem
rabiles potius nostris temporibus, quam imita
Fabricii supellex. viri adfirmarunt. Idem ille Fabricius, quum eju
supellex argentea salino uno constaret, et patella,
tamen ipsa corneo pediculo sustineretur, Samn
legatis, pecuniam et supellectilem splendidam
adferentibus, planas manus ad aures, hinc ad o
nares, os, gulam, deinde ad imum usque ventre
ducens, *Donec his*, inquit, *imperitare potero,*
deerit: vos autem pecuniam ad eos, qui hac ind
reportate. Denique vitam universam sic exeg
in haereditate ejus non esset, unde filiarum dos
diretur: gloriosa paupertate, quum, ex aerari
blico erogata pecunia, senatum puderet, ind
pati virgines, quas patrem non puduerat ita
quere.

Romanorum principum virtus et tolerantia. XXVIII. Sed et ceteri senatus principes eade
me virtute tolerantiaque tum agebant. Ex qui
Fabium Maximum, qui toties in summis imperi
rat, qui, censura gesta, noluerat iterum censo
negans, *ex usu reipublicae videri, ut iidem*
censores crearentur, simili et paupertatis et
publici testimonio populus Romanus adfecit.
enim tantum congessit aeris, ut inde filius Q.
et viscerationem, et epulum publice daret.
ab eadem altitudine animi Sabinorum munera,
admodum Fabricius Samnitica, sprevit. Aemili
pus, in plerisque magistratibus collega Fabrici
item Coruncanius, aliique praeclari viri, ex
tudine morum amicissime inter se conjunctissi
vixerunt: ut vere mihi temporum illorum sp
amplexus animo videatur poëta, qui *moribus a*
antiquis rem Romanam stetisse praedicavit.

Pyrrhus Romanos XXIX. His igitur animadversis expensisque
majore componendi cum hac gente belli desideri

Cap. XXVII. Val. Max. 4, 4, 3. Jul. Hyginus apud
1, 14. Val. Max. 4, 4, 10. Cap. XXVIII. Auctor de viris
Cic. Cat. Maj. 16. Cic. Lael. 11. Enn. apud Cic. de Re
citante Aug. de Civ. Dei, 2, 21. Cap. XXIX. Justin. 18

s inflammatus, ducentos ex captivis protinus sine tio restituit: ceteris, si qui ad instantia Saturna- Romam ad visendos suos proficisci cuperent, ejus potestatem fecit; unius Fabricii sequutus fidem, qui *rsuros exactis feriis, nisi pax interea convenisset,* pondcrat. Eaque tum et gravitas senatus, et sin- orum fides fuit, ut ad diem a Patribus praestitutam versi Pyrrho se restituerent, postquam obfirmatos rum animos impellere nequidquam tetendissent.

U. c. 473. *beneficiis vincere nititur.*

XXX. Rex enim callidus, hunc temporum articu- sibi tenendum arbitratus, dum adspectu cariffi- rum pignorum mollitos, et cupidine isthaec reti- di incensos animos, ad belli odia deponenda prom- res haberet, legationem mittere Romam statuit, ut conditionibus, quas Fabricio praesenti exposuerat, is et amicitiae foedera conjungerentur. Petebat em, *ut iisdem foederibus Tarentini comprehende- tur: ceteri Graecorum, Italiam incolentium, liberi, uis legibus agerent: Samnitibus, Apulis, Lucanis, ttiis, quae erepta a Romano forent, redderentur: nani captivos a Pyrrho sine pretio reciperent.* Erat ad Pyrrhum ea tempestate Cineas, cujus supra quo- facta est mentio; vir quum civilium rerum adpri- gnarus, tum animo propositoque honestus, et qui urae proclivem indolem eruditione usuque ad effi- em facundiam exercuisset. Hunc eas ob artes ca- imum rex habebat: crebroque praedicabat, *plu- n se urbium imperium per eloquentiam Cineae, quam is suis, adeptum esse.*

Cineas a Pyrrho mittitur Romam.

XXXI. Romam iste quum legatus venisset, callido filio moras nectens, priusquam senatum adiret, nera passim per illustrium domos Pyrrhi nomine mi- Introductus deinde in curiam, quum, regis vir- em et propensum in Romanos animum multis ex- lens, de conditionum, quas adferret, aequitate eruisset, magna pars senatus mota est, ut admit- das esse dubitaret. Quippe super cetera, si socios s oppugnare desinerent, tanta auxilia pollicebatur, is haud difficulter imperium ceterae Italiae pos- t acquirere. Sed, quoniam ob magnitudinem rei, licitis Patribus, multos in dies extracta deliberatio, cis futurae suspicionem rumoremque fecerat, Ap-

Cap. XXIX. Plut. in Pyrrho, 44. Appian. apud Fulv.
p. XXX. Flor. 1, 18. Justin. 18, 1. Appian. Plut. in
Cap. XXXI. Zonaras. Plut. ibid. 39. Zonaras.

U. c. 473. *Ap. Claudius pacem cum Pyrrho dissuadet.*

Claudius, ob senectam et caecitatem abstiner olim solitus, confestim in senatum se deferri jussit: ubi conspectum protinus exceperunt fil rique, honorisque et officii caussa circumfus xerunt ad locum dignitati ejus congruentem.

Appii oratio in senatu.

XXXII. Ibi, quum ipsius rei novitate, tu rentia viri silentibus omnibus, exspectantibus jus rei caussa post longi temporis desuetudine tum ingressus esset, ab incommodo valetudinis *sibi quidem hactenus molestam fuisse caecitaten nunc autem non modo illa delectari, ne, quae videret, sed etiam aegre ferre, quod aures non surduissent, ne tam foeda et Romano nomine audire cogeretur. Quo enim vobis mentes ill runt? Quo reciderunt spiritus? Certe prae vo solebatis, quum Alexandri Macedonis gloriam victi regis, celebrari audiretis, non tam virt quam felicitati, famam istam imputandam es si Romana in bella fortuna ipsum impulisset longe eventum futurum fuisse, aliamque de homines opinionem. At nunc, quantum ab ist magnanimitate defeceritis, respicite. Macedon periores vos futuros confidebatis: at nunc Mo Chaonas, perpetuam Macedonum praedam, Alexandrum contemnebatis: nunc expavescitis P ne ipsius quidem Alexandri, sed satellitis eju litem. qui fugiens potius veteres hostes, quam novos, in Italiam trajecit: quibus copiis ne quidem Macedoniae partem retinere potuit, ii Diis placet, imperium Romanis quoque parat*

XXXIII. *Hunc igitur nisi grandi infortuni tum ejicimus, certum habeamus, alios quoslib nostri contemptu, tamquam ad paratam prae in Italiam cupide venturos esse. Quid enim nobis, quam de hominibus ingnavissimis, ju terit, si Pyrrhus, in amicitium receptus, et mium referat illatae nobis ignominiae, quod ra factum sit, ut Tarentinis atque Samnitibu um Romani debeamus.* Hic fere sensus fuit quae ab ipso statim Appio est edita: qua adeo sunt inflammati animi, ut, severissima tiae auctorem sequuti, consensu decerneren *prosequendum esse: Cineamque eodem die dere, Pyrrhoque renunciare* juberent, *neque in urbem*, (nam et hoc petitum fuerat) *neq*

Patres bellum decernunt. Pyrrhum venire in urbem vetant.

Cap. XXXI. Cic. Philipp. 1, 5. Plut. Cap. XXX nus apud Fulv. Ursin. Ennius apud Cic. Cat. M Cap. XXXIII. Cic. Cat. 6. et in Bruto, 16. Zonaras. 13. L. 2. §. 37. De O. J. Eutrop. l. 2.

aliam omisisset, de amicitia et societate agi U. c. 473.

IV. Paris deinde triſtitiae decretum ex ejus-pii sententia de captivis factum eſt, *eos neque Pyrrhum duci, neque adeo conjunctim us-iberi senatui placere; sed alios alia in prae-tti, mutata ignominiae ergo militia, ut, meruissent, peditum stipendia facerent; qui egionarii fuissent, ad levem armaturam tran-tur: priores ordines recuperaret nemo, nisi bi-um spolia retulisset.* Ajunt, legatis cum re-tam atroci reversis, miraculo Romanae con-adtonitum regem, *qualis urbs ipsa, qualisque visus esset?* interrogaſſe; reſponſumque tu-inea, *urbem templum sibi visam, senatum vero onsessum esse.* Poſt haec demum geſta Fabri-regem legatum veniſſe, quidam putant. Sed, aliorum auctorum teſtimonia, rerum ipſarum imadverſarum serie erroris haud difficile con-ır. Pace deſperata, conversi ad bellum animi, ta cura facti utrimque adparatus hiemem satis am habuerunt.

Captivos receptos ignominia adficiunt.

Partium adparatus.

V. Haec fuiſſe tempora puto, quibus ferunt ı, quo naufragiorum caſus vitarentur, facilius-ac Epirotae ad auxilia mutua commeare pos-Hydrunte, qua longiſſime in pelagus pro-alia, ad Apolloniam ex adverſo situm oppi-tes jacere cogitaviſſe, spatio quinquaginta mil-anto enim intervallo circum eos locos Grae-iaeque litora dirimuntur. Idem poſtea molitus Terentius Varro dicitur, quum, piratico bello ni legatus, Siculum Joniumque mare claſſibus et. Inter haec Ti. Coruncanius conſul, de nsibus et Vulcientibus, Etruscorum populis, al. Februarias triumphavit. Insignis eo anno fuit, tum primum a plebejae ſtirpis cenſore ondito. Cenſa referuntur civium capita du-ptuaginta octo millia, ducenta viginti duo. m senatus per ea tempora Q. Fabium Maxi-gi conſueviſſe conſtat. hujus filium cogno-urgitem cenſorem tum fuiſſe, conjectura col-

Censura insignis.

XXIV. L. 1. §. 5. de poſtul. l. 3. tit. 1. Zonaras. Val. 15. Frontin. Strat. 4, 1. Plut. et Juſtin. 18, 2. et Flor. . 9, 17. Plut. et Appian. Zonaras. Plin. 3, 11. Cap. ppian. in Mithridat. Faſti Capit. Liv. Epit. Plin.

U. c. 473. Cn. Domitius primus ex plebe lustrum condit.

ligitur: Cn. Domitii certum nomen, et, quia lustrum is condidit, jure plebis amplificato nobilitatum est.

Pyrrhus in Apuliam movet. U. c. 474. P. Sulpicio, P. Decio coss.

XXXVI. Vere primo Pyrrhus, contractis sociorum copiis, in Apuliam movit: multaque ibi oppida partim pugnando, partim conditionibus cepit. Adversus quem novi consules, P. Sulpicius Saverrio, P. Decius Mus, cum duobus consularibus exercitibus profecti, castra castris opposuerunt prope Asculum Apuliae urbem, cognominem ei, quae est in Picentibus. Non erat dubium, quin collatis signis depugnandum foret. ceterum, ne per dies aliquammultos hoc fieret, praeter torrentem profundum, qui diversos exercitus interfluebat, etiam mutuo metu cunctabantur. Romanos prioris fortuna proelii, et victor Pyrrhus terrebat: Epirotis formidabilis erat Romanorum pervicacia, et alterius consulis fatale hostilibus legionibus nomen. P. enim Decium, patris avique exemplo, sua morte victoriam suorum redempturum esse, fama vulgaverat: procliorumque, quibus illi ceciderant, eventus terribiles omnibus Decianae devotionis minas effecerat.

Metus ex superstitione.

Quem Pyrrhus conatur adimere suis.

XXXVII. Eam rem Pyrrhus haudquaquam negligendam ratus, convocatis militibus, adcurate docuit, *Arbitria proeliorum penes Tellurem Deam, aut inferos, qui carmine illo sollicitarentur, esse non posse: neque tam iniquos credi debere Deos, ut in unius hominis vesani gratiam fata exercituum mutent donentve. non praestigiis et superstitionibus, sed pugnando, victorias parari, vel ipsis Romanis testibus, qui non sacrificulorum et vatum agmen, sed armatas militum acies hostibus consueverint opponere. Quia tamen ignari rerum plerumque superstitionum inanium ludibriis, quam veris timendi caussis, acrius percellantur, hunc quoque metum praeverti posse* ostendit, exposito ornatu, quo priores Decii se devovissent, monitisque militibus, *si quis similibus insignibus noscendus occurrisset, ab eo abstinerent tela, vivumque comprehenderent.* Sed ipsi quoque Decio nunciandum curavit, *desineret ineptire inter armatos: neque enim consilium istud successurum esse: et, si vivus venisset in manus, forte graviora passurum, quam voluisset.*

Pyrrhi nuncium ad Decium consulem.

Consulum responsum.

XXXVIII. Responsum a consulibus est: *se armis satis confidere, neque opus habere tantae desperationis*

Cap. XXXV. Onuph. in Fastis. Cap. XXXVI. Zonaras. Eutrop. Cluverii Italia, 4, 12. Zonaras. Cap. XXXVII. Liv. 8, 9. Zonaras.

Carthaginienses enim, Syracusanorum agris va- ipsam quoque urbem classe centum navium et ri quinquaginta millium exercitu terra marique rant. Igitur Pyrrhus, non ultra differendum ra- Cineam, cujus ingenio fideque plurimum uti con- rat, praemittit, cum Siculis civitatibus conditio- egesque foederum et amicitiae compositurum. socios discessum aegre ferentes consolatus, *si a nis premerentur, e vicina insula in tempore ad- m esse, novorum etiam sociorum accessione in- forem*, spopondit. Quum autem praesidium in Tarentina relicturus esset, aegre passi Tarentini, *vel praestaret promissum auxilium iis conditio- quibus venisset, aut saltem urbem suam relin- liberam*, postulaverunt. Neutra res impetrari , nihil aequi respondente Pyrrho, sed jubente tempus exspectari.

U. c. 475. *Carthaginienses Syracusas obsident.*

Tarentini nihil impetrant a Pyrrho.

. Has inter curas Epirotae regis, consulibus n adversus ceteros hostes facilius fuit. Res ita- ontra Etruscos, Lucanos, Bruttios et Samnites ere gestas hoc tempore lego. Cum Etruscis mi- isse certaminum adparet, quod ex eo bello trium- m non est. Neque cum universa gente, sed cum ut altera civitate, pugnatum esse puto, quae, a itibus, discessu Pyrrhi se nudari sentientibus, s sollicitatae, posita nuper adversus Romanos ar- sumpserint. Ceteris in populis, uti major ali- o belli moles, ita victoria illustrior fuit. C. Fa- s consul, profecto, ut conjectura est, in Etrus- ellum collega, quod, Epirotis cessantibus, unus laris exercitus sufficere videretur, Lucanos, ios, Tarentinos, Samnitesque cecidit: civitates t, in quibus et Heracleam, adstrinxit foederibus: his populis omnibus ante diem Idus Decembres phavit.

Etrusci vincuntur a Romanis.

Item alii populi Italici.

II. Comitiis deinde peractis, consules in annum ntem designati sunt P. Cornelius Rufinus ite- C. Junius Brutus iterum. Cum Rufino nobi- iam alii petierant; sed, hic ut fieret, effe- abricii favor: qui, tempora reipublicae ha- in consilio, patriae salutem privatis inimici- nteponebat. Nam ex dissimilitudine morum si-

. L. Diodor. Plut. Appian. Plut. Cap. LI. Liv. Epit. trop. l. 2. Cic. pro Balbo, c. 22. Fasti Capitol. Cap. uintilianus, 12, 1.

U. c. 474. *Proelium Pyrrhi cum Romanis alterum.*

XL. Poſtera luce Pyrrhus, quum impeditiora loca praeſidiis praecepiſſet, in campum paullo aequiorem Romanos deſcendere coëgit. ibi elephantorum aliquis uſus fuit. alia parte aciei, quam qua currus adverſum eos parati conſtiterant, ſubito inducti, equos hoſtium, ſicuti priore proelio factum fuerat, perterritos averterunt in fugam: peditibus nihil magnopere nocuerunt. Valde diverſa iſtius pugnae fama eſt. Secundum Romanos eventum fuiſſe quidam auctores sunt, etiam caſu adjuvante victoriam: quum adverſus Apulos impedimenta diripientes, miſſae regis imperio cohortes, ceteris copiis fugientium speciem diſceſſu suo praebuiſſent, eoque metu et errore facta apud regios fuga eſſet. Quin et caeſorum ingens numerus exprimitur: viginti millia de Pyrrhi exercitu, victorum ad millia quinque deſiderata. Regem ipſum, brachio pili jactu transmiſſo, graviter vulneratum, quum fugientes retinere nequiviſſet, poſtremum fere omnium a satellitibus suis ex acie relatum: signa capta ex hoste tria et quinquaginta, Romana vero undecim amiſsa eſſe. Fabricium quoque, legatum alterius conſulis, vulnus accepiſſe.

Cujus valde diversa fama.

Aliorum narratio.

XLI. Ex diverſo parem hujus atque superioris proelii fortunam fuiſſe alii tradiderunt: et vicinia caſtrorum defenſos Romanos minus quidem senſiſſe detrimenti, sed tamen confeſſa fuga diſceſſiſſe, sic quoque sex millibus amiſſis: de exercitu Pyrrhi tria millia quingentos et quinque cecidiſſe, idque in commentarios regios relatum eſſe, Hieronymus scribit. Atque haec tanta non varietas modo, sed etiam pugna scriptorum me valde movet, ut iis potius credendum eſſe judicem, qui dubio eventu pugnatum eſſe tradiderunt. Solet enim, quoties pari fere damno diſceſſum eſt, utraque pars sibi adserere victoriae famam; quam deinceps aliorum negligentia, aliorum improbitas temere committit literis: peſſimo facinore, magnaque cum infamia eorum, qui, pro veris atque compertis, inani rumore vulgata, aut adfectu serviliter corrupta, poſteritati prodiderunt.

Unde dubius eventus fuisse colligitur.

Annalibus etiam non-

XLII. Quare propior vero videtur eorum annalium narratio, qui semel tantum ad Asculum pugnatum eſſe

Cap. XL. Zonaras. Frontin. Eutrop. l. 2. Dionys. apud Plut. Flor. 1, 18. Oros. 4, 1. Cap. XLI. Juſtin. 18, 1. Plut. Liv. Epit. 13.

U. c. 475. C. Fabricio II. Q. Aemilio II. coss.

XLIV. Hieme inter has curas circumacta, novi consules ad exercitum venerunt, C. Fabricius Luscinus, Q. Aemilius Papus, qui alium quoque consulatum una gesserant. Hoc audito Pyrrhus etiam contra eduxit copias, et observare consilia hostium instituit. Quum ita castra utrique locis haud valde distantibus haberent, res evenit ad memoriam celebris, et a plerisque non ita magno dissensu tradita. Timochares quidam Ambraciensis, in amicitia regis honestum gradum obtinens, ad C. Fabricium consulem furtim accessit, regem, si praemium ejus rei dignum daretur, veneno tollere pollicitus. Id vero se per filios suos facile consequuturum autumabat, quod inter pocillatores regios illi haberentur. Fabricius, minime delectatus proditione, rem tamen perscripsit ad senatum. Senatus legatos ad Pyrrhum misit, Timocharis quidem, qui quomodocumque Romanis prodesse statuisset, insidias non indicaturos; sed circumspectius in universum, *uti rex ageret circumspectius, videretque, quorum hominum, quamque fidelium, ministeriis uteretur.* Haec ita apud Valerium Antiatem leguntur.

Timochares Pyrrho venenum parat.

Sive ille Nicias fuit.

XLV. At Claudius Quadrigarius pro Timochare Niciam veneficii istius promissorem prodit: neque legatos a senatu missos, sed a consulibus; literis quoque consulum recensitis, quibus, detecto Niciae consilio, negant, *se dolis aut pecunia pugnaturos, sed virtute et armis: salvumque ab insidiis regem optare* ajunt, *quem suae victoriae suorumque triumphorum splendidum sperarent materiam fore.* Sunt qui medicum regis Fabricium eo de negotio coram aut literis adiisse, consulisque indicio poenas dedisse regi tradiderint, suspendio necatum. Sed, ut haec dubitationem habere possent, certum est errare, qui medicum a Curio ad regem remissum esse scripserunt. Ajunt Pyrrhum, hoc tantae virtutis experimento stupentem, exclamasse: *Hic est ille Fabricius, qui difficilius ab itinere justi et honesti, quam a cursu suo sol, averti possit.* Statim certe, ne vinci beneficio videretur, captivos, quos habebat, omnes Romanis restituit, Cineamque denuo misit ad pacem et amicitiam impetrandam. Minime decorum visum est, vel donum ab

Pyrrhus iterum pacem offert.

Cap. XLIV. Zonaras. A. Gell. 3. 8. Cic. de Off. 3, 22. Val. Max. 6, 5, 1. Zonaras. A. Gell. Liv. 39, 51. Cap. XLV. Ammian. 30, 5. A. Gell. Tac. Annal. 2, 88. A. Gell. Liv. 42, 47. Claudian. de B. Gild. v. 271. Plut. in Pyrrho, 45. et in Apophth. R. Flor. 1, 18. Eutropius. Plut. in Pyrrho.

hoste accipere, vel ob lucrum potius, quam amore virtutis, a facinore abhorruisse videri. Gratis igitur ne acciperentur captivi, totidem pro his alii Tarentinorum Samnitiumque missi sunt. U. c. 475.

XLVI. Hanc publicam abstinentiam conspectiore mox fama privatorum est sequuta gravitas; quum Pyrrhi munera (multa enim et pretiosa utrique sexui Cineas adtulerat) non a viris modo omnibus, sed etiam a mulieribus, repudiata sunt, quo quidem tempore, quum aspernantibus, quibus primum oblata fuerant, ad alios aliosque deferrentur; nemo vir mulierve tam aut tenuis, aut cupidus inveniri potuit, ut recipiendis regiis muneribus ostium domus suae patere vellet. Legatis deinde prius responsum redditum: *donec Italia Pyrrhus excessisset, hostem eum populo Romano fore.* Perplexum hisce regem, et neque bellum laeto animo prosequentem, neque cupientem cum aliqua dignitatis jactura discedere, extricare visa est Siciliensis expeditio, quam, post longam et ancipitem deliberationem, tandem statuit suscipere. Sic enim et Romanum bellum honeste declinari posse sperabat, et imperium insulae locupletissimae occupari, simul vindictam de Carthaginiensibus, ut prior ab ipsis lacessitus, sumere cupiebat.

Abstinentia Romanorum.

Siciliensis expeditio Pyrrhi.

XLVII. Nam illi, suspecto regis consilio, paullo ante Magonem ducem cum centum viginti navium classe miserant, *adversus externum hostem externis etiam auxiliis populum Romanum adjuvandum esse*, dictitantes: et quamquam illorum opera Romani non sunt usi, senatu respondente, *se consuevisse talia bella suscipere, quae suo milite geri possent;* foedus tamen inter utrumque populum quarto renovatum est. Prioribus capitibus additum, *ut, sive Romanus populus, sive Poenus, cum Pyrrho foedus faceret, nominatim exciperetur, ut his populis invicem auxiliari liceret, uter eorum bello peteretur: utque, quoties utrivis eorum auxilio opus esset, naves a Carthaginiensibus praeberentur: stipendia suis quisque daret: auxilia Punica Romanos mari juvarent; exire navibus invita ne cogerentur.*

Foedus cum Carthaginiensibus renovant Romani.

Auxiliorum invicem dandorum leges.

XLVIII. Quo confecto, per speciem pacis conciliandae Pyrrhum adierat Mago, speculaturus consilia

Mago speculatur consilia Pyrrhi.

Cap. XLV. Frontin. Strat. 4, 4, 2. Cap. XLVI. Plut. Appian. apud Fulv. Ursinum. Liv. 34, 4. Justin. 18, 2. Val. Max. 4, 3, 14. Zonaras. Appianus. Cap. XLVII. Justin. 18, 2. Val. Max. 3, 7, 10. Liv. Epit. 13. Polyb. 3, 25. Cap. XLVIII. Justin.

U. c. 475. regis, quem in Siciliam acciri Carthaginienſes audierant; claſſemque Romanis obtulerant, non tam illorum caritate curaque, quam ut Pyrrhus, Italico bello implicatus, res Poenorum in inſula magnis succeſſibus eſſlorescentes non everteret. Tum quoque fretum, qua in Siciliam trajectus eſt, magno numero navium obſervabant, Rhegii quidem obſidendi ſtudium praeferentes, sed verius, ut Pyrrho transmittere cupienti viam intercluderent. His igitur de cauſſis ad Siciliensia negotia adjecit animum: spes ipsi magnas faciente quum rerum ipſarum ſtatu, tum etiam legationibus Siculorum, quae, aliae super alias ex inſula venientes, omnium votis expeti eum adfirmabant, *tamquam unicum levamen malorum, quibus miserrima terrarum numquam acerbius conflictata esse videbatur.*

Sicilia miserrima terrarum.

Siculorum intestina bella.

XLIX. Nam poſt Agathoclis miſerabilem magis quam indignum, exitum, Maeno quidam, Aegeſta Siciliae urbe oriundus, qui et venenum regi dederat, adſectata tyrannide, a Syracuſanis Hiceta praetore pulſus, ad Carthaginiensium opes se contulerat. ita bellum gravius, et Syracuſanis adverſum fuit, per quod tamen privatim opes Hicetae creverunt. qui poſtea, versis in Agrigentinum Phintiam armis, inquietam diu inſulam tenuit; donec Thoenionis cujusdam audacia principatu, quem nonum jam annum obtinebat, pelleretur. Thoenioni dominationem retinere nitenti exortus eſt adverſarius ex Syracuſana nobilitate Sosiſtratus: diuque certatum inter hos armis eſt. Inſulam, quae Syracuſanae urbis pars eſt, (ipsi *Nasum* vocant) obtinente Thoenione, quum in cetera urbe Sosiſtratus tyrannidem ageret. Poſtremo, quum utrimque nihil ex his discordiis, praeter communem interitum, imminere cernerent, vocandum eſſe Pyrrhum conſensu decreverunt: qui, gener Agathoclis, filio ex Lanaſſa suscepto, succeſſioni proximus, animoque et viribus ad conſtituendas res Siciliae suſſecturus habebatur. His accedebant Agrigentini Leontinique principes, qui et ipsi, suarum urbium, totiusque adeo inſulae, imperium oſſerentes, una voce rogabant, *ut quamprimum in Siciliam trajiceret, fessis rebus, et laboranti sub barbarorum armis libertati, praesentia sua succursurus.*

Pyrrhus vocatur in Siciliam.

Cap. XLVIII, Diod. Eclog. ex l. 22. Cap. XLIX. Diod. Eclog. ex l. 21. Diod. Eclog. ex l. 22. Liv. 25, 24. Diodor. Appian. apud Fulv. Ursinum. Plut. in Pyrrho. Juſtin. 18, 2.

Carthaginienfes enim, Syracufanorum agris va- ipfam quoque urbem claffe centum navium et ri quinquaginta millium exercitu terra marique rant. Igitur Pyrrhus, non ultra differendum ra- ineam, cujus ingenio fideque plurimum uti con- at, praemittit, cum Siculis civitatibus conditio- gesque foederum et amicitiae compositurum. socios disceffum aegre ferentes confolatus, *si a is premerentur, e vicina insula in tempore ad- m esse, novorum etiam sociorum accessione in- orem*, spopondit. Quum autem praefidium in arentina relicturus effet, aegre paffi Tarentini, *vel praestaret promissum auxilium iis conditio- quibus venisset, aut saltem urbem suam relin- liberam*, poftulaverunt. Neutra res impetrari , nihil aequi refpondente Pyrrho, sed jubente tempus exfpectari. U. c. 475. *Carthaginienses Syracusas obsident.* *Tarentini nihil impetrant a Pyrrho.*

. Has inter curas Epirotae regis, confulibus a adverfus ceteros hoftes facilius fuit. Res ita- ontra Etruscos, Lucanos, Bruttios et Samnites ere geftas hoc tempore lego. Cum Etruscis mi- iffe certaminum adparet, quod ex eo bello trium- n non eft. Neque cum univerfa gente, sed cum ut altera civitate, pugnatum effe puto, quae, a itibus, disceffu Pyrrhi se nudari sentientibus, sollicitatae, pofita nuper adverfus Romanos ar- fumpferint. Ceteris in populis, uti major ali- belli moles, ita victoria illuftrior fuit. C. Fa- s conful, profecto, ut conjectura eft, in Etrus- ellum collega, quod, Epirotis ceffantibus, unus aris exercitus sufficere videretur, Lucanos, os, Tarentinos, Samnitesque cecidit: civitates t. in quibus et Heracleam, adftrinxit foederibus: his populis omnibus ante diem Idus Decembres phavit. *Etrusci vincuntur a Romanis.* *Item alii populi Italici.*

I. Comitiis deinde peractis, confules in annum ntem defignati sunt P. Cornelius Rufinus ite- C. Junius Brutus iterum. Cum Rufino nobi- iam alii petierant; sed, hic ut fieret, effe- bricii favor: qui, tempora reipublicae ha- in confilio, patriae salutem privatis inimici- nteponebat. Nam ex diffimilitudine morum si-

L. Diodor. Plut. Appian. Plut. Cap. LI. Liv. Epit. trop. l. 2. Cic. pro Balbo, c. 21. Fafti Capitol. Cap. uintilianus, 12, 1.

U. c. 475. *Simultas inter Rufinum et Fabricium.*

multas inter hos fuerat, quum Fabricius, egre mus adversum pecuniam, una communis bo duceretur; Rufinus, opum cupidior, multa quaestus studio consuleret ageretque. Verum quum cetera industrius et bonus imperator esse petitoribus, haudquaquam pari armorum pe usu praeditis, Fabricius praeferendum esse ju rat. Ferunt, quum ei gratias deinde Rufinus *quod se homo inimicus consulem fecisset*, bell *sertim magno et gravi*, respondisse: *non esse dum, si compilari, quam venire, maluerit.* enim bellorum moles in Italia supererat: et

Pyrrhus in Siciliam transgressus.

rho in Sicilia (erat enim jam transgressus) om prona reperiente, haud abs re metuebatur, ne post, auctis accessione nobilis insulae viril bellum Romanum gravior hostis reverteretur.

Cap. LII. Dio apud Vales. Cic. de Or. 2, 66. A. Ge

EPITOME

LIBRI DECIMI QUARTI.

Pyrrhus in Siciliam trajecit. Quum inter alia gia fulmine dejectum esset in Capitolio Jovis si- , caput ejus per aruspices inventum est. Cu- Dentatus, quum delectum haberet, ejus, qui s non responderat, bona primus vendidit.

hus in Siciliam trajecit] m *trajecit*, sine praepo- , Leid. Id probari posset, es Msti consentirent. V. otantur ad 33, 41, 6. Nunc estimonio credere non au-

ctum esset in Capitolio ignum, caput ejus per ces inventum est] Ryc- e Capit. c. 15. putat, hic n historiam relatam fuisse , quam narrat Cic. 1. de 10. et 2, 19. DUK. Locum n esse credidit Pighius in ad ann. CDLXXVII. p. 438. em sententiae, quam ad- glexit, sponte videre ne- nisi forte crediderit, de- i Jovis cognomen. Nihil nutant codd. nisi quod *per* m legat Boend.

delectum haberet, ejus, tatus non responderat, endidit] Vet. lib. *bona vendidit.* Hac de re sic Varro [in *Γεροντοδιδασκάλῳ,*] ut est apud Marcell. [in v. *Tenebrio.*] *Manius Curius consul in Capitolio cum delectum haberet, nec citatus in tribu civis respondisset, vendidit tenebrionem.* Valerius et bona et ipsum, qui citatus erat, veniisse a Curio scribit l. 6, 3. SIG. Vocem *primus*, quam in Norvic. deesse Hearnius notavit, inveni in Leid. Voss. Berg. Lovel. et Boend. Ulterius progressus hinc Lipsius, ut auctor Valerio Max. consentiret, scribendum conjecit *bona primum, mox eum vendidit,* 1. de Milit. Rom. 4. Praeterea *qui tacitus non responderat*, trajectis syllabis, Berg. V. ad Liv. 21, 12, 7. At *citare* in hac re verbum proprium. Liv. 2, 29, 2. *Citari nominatim unum ex iis, qui in conspectu erant, dedita opera jubent.* Valerius Maxim. hanc ipsam historiam referens, 6, 3, 4. *Primum nomen urna extractum citari jussit.* Varro etiam in loco a Sigon.

Pyrrhum iterum ex Sicilia in Italiam reversur cit, et Italia expulit. Fabricius censor P. C lium Rufinum consularem senatu movit, qu decem pondo argenti facti haberet. Lustro c soribus condito, censa sunt capita civium du

laud. Et ita saepe alibi. Praeterea *respondit* Leid. *responderet* Voss.

Pyrrhum iterum ex Sicilia in Italiam reversum vicit] Vet. lib. *Iterum Pyrrhum*. praeclare: eſt enim aliud *iterum reversum* et *iterum vicit*. eſt autem *iterum vicit* intelligendum. SIG. Sigonius videtur exiſtimaſſe, *iterum reverti* semper eſſe secundo reverti. Non dubium eſt, quin hoc ita recte dicatur, ut in Cic. pro Flacco 21. *Iterum iste Romam se retulit*. Sed interdum *iterum reverti* nihil aliud eſt, quam *reverti*, quod idem noto pleonasmo τῷ *rursus* etiam *rursus reverti* dicitur. Sic Virgil. 6. Aen. 720. *iterum ad tarda reverti Corpora*, et vers. 751. *rursus in corpora velle reverti* eadem sunt. Et in hoc Ovidii 3. Art. Am. 63.

Nec, quae praeteriit, iterum revocabitur unda,

iterum revocabitur nihil aliud eſt quam *revocabitur*. Si, quod Sigonius vult, conjungas *iterum vicit*, Auctor epitomes dicit, hanc fuiſſe secundam Curii de Pyrrho victoriam. Nam de secunda pugna Romanorum cum Pyrrho ipſe Epit. 13. scribit: *Iterum adversus Pyrrhum dubio eventu pugnatum est*. Sed, Pyrrhum bis a Curio victum, nemo, quod sciam, prodidit. DUK. Ita etiam Berg. Lovel. et Boend. Sed vulgatum servat Voss. *Item Pyrrhum ex Sicilia* legit Leid. Solent autem *item* et *iterum* saepius in branis commutari. V. Cel man. ad Suet. Caes. 36. 16. ac 25. Adde, quae no ad Livii 2, 8, 9. 4, 2, 10. c. 21, 6. c. 23, 1. c. 49, 7. 4, 19, 6. ad Epit. Liv. 20. saepe. Hic autem vel cu legendum *Pyrrhum iter* cum Leid. *Item Pyrrhum*. *Iterum Pyrrhum* etc. vici praeclarum Sigonio vid ferri nequit. Bis enim an Pyrrho dimicatum fuerat, mo quidem *parum* pr poſtea *dubio eventu*, refertur Epit. 13. Non nunc *iterum vicit*. Si aut us malis, *iterum rever* ctum erit, ut *rursus r* apud Livium 9, 27, 1. *ru ducere* 43, 20, 4. et simili

Quod is decem arge do facti haberet] Ita p didit Gruterus, inferto mine *is*, quod supereſt Voss. Berg. Lovel. et Sed in Norvic. suo de nuit Hearnius. Praeter *decem argenti facti* L cem pondo argenti fa Voss. Berg. et Boend. ante *Ruffum*, pro R Berg. et Boend. Sed reli vulgatum servant, ide gnomen ipsi alii, qui e nerunt, dant scriptores si verum eſt, eorum, *Albi*, *Corvi* dicti sunt, *Rufinos*, *Albinos*, *Co* ctos eſſe, ut viri doc runt ad Liv. 7, 26, 12.

inta unum millia, ducenta viginti quatuor. Ptolemaeo Aegypti rege societas juncta est. virgo Vestalis, damnata incesti, viva de-st. Coloniae deductae sunt Posidonia et Co-rthaginiensium classis auxilio Tarentinis ve-

Rufinus potius, quam licendus erit, si quidem quinquaginta, et quod annos memoretur *P. s Rufinus* dictator apud , 17, 3.

sunt capita civium septuaginta unum ducenta viginti qua- lacet legi *CCLXXXI* it singulis luftris nume-m augeatur. Nam tertio o censa sunt *CCLXXII* tero vero *CCLXXVIII. XXXI.* proximo inse-*CXCII.* SIG. Decem gonius addidit: mihi ta-effarium non videtur, la- Epiroticis cladibus ci-ingulis luftris numerum ıgeri. DELR. Nulli codd. ıumerum augenti favent. ım minuit Voss. *CCLXI CCXXIII* praeferens. autem cum Pyrrho bel-it numerus civium hoc ·tius deminutus, quam ffe. V. Livium 27, 36, 7. igitur videtur, ut nihil . Ultima pars *ducenta quatuor* exfulat a Leid. loco *et CCXXXIIII* end.

Ptolemaeo Aegypti re-tas juncta est] Vox so-n adparet in Boend. qui egit *macta est.* sed con-st Leid. Male. V. Epit. t omittitur in Hearnii N.

ia virgo Vestalis da-ncesti] *Septilia* Voss. et Boend. Deinde *damnata incestu* Voss. V. ad Epit. 8. Neque hoc placet. V. ad Liv. 8, 15, 8. *incesti damnata* Boend.

Coloniae deductae sunt Posidonia et Consa] *Cossa* legendum eft. Vellejus l. 1, [14.] *Cossam et Paestum* colonias deductas aït *Fabio Dorsone, Claudio Canina consulibus.* Et Plin. 3, 5. *Cossam Vulcientium coloniam* deductam aït. Ita enim lib. vet. SIG. *Prosidonia* Boend. *Possidonia* Leid. Voss. Berg. Lovel. et Norvic. Male. Creditur enim Graece dicta effe a voce *Ποσειδῶν*, quae plerumque *Paestum* dicitur. V. Cluver. 4. Ital. ant. 14. p. 1255. Deinde *Consa* Boend. et Norvic. *Conssa* Berg. *Cosa* Leid. Voss. Lovel. et Hearnii N. quod recepi. V. ad 22, 11, 6.

Karthaginensium classis auxilio Mamertinis venit] Primum intelligendum eft, placere antiquis grammaticis *Carthaginiensium* dici, quod a casu dandi ejusmodi nomina edantur, additis syllabis *ensis*, idque praeceptum versu Ennii confirmari:

Hostem qui feriet, mihi erit
Carthaginiensis.

Deinde vero vocem *Mamertinis* mendum continere. Neque enim de Mamertinis adhuc dicendi locus eft, verum initio belli Punici. Et Mamertinis quidem etiam tum non Poeni, sed Romani, venerunt auxilio. *Tarentinis* autem reponendum eft, non solum quia

nit. quo facto ab iis foedus violatum est. R *praeterea contra Lucanos, Samnites, et* Brutti *feliciter gestas, et Pyrrhi regis mortem* continet.

ita habent manuscripti libri, sed etiam quia Anno Carthaginiensis apud Livium l. 21, [10, 8.] factum esse significat, cum aït: *Sed ut Tarento tum et Italia non abstinueramus ex foedere, sic nunc Sagunto non abstinemus.* Sic Orosius [4, 3.] ut ibi dicam. SIG. *Carthaginiensis*, non *Carthaginensis*, scribendum esse, Gronovius etiam infra docuit ad 28, 26, 1. Deinde *Mamertinis* superesse in Norvic. Hearnius auctor est. *Mameretinis in auxilium venit* legit Boend. Sed *auxilio Tarentinis venit* recte Leid. Voss. Berg. et Lovel. Sigonii emendationem probat iam Fabric. ad d. l. Orosii.

Contra Lucanos, Samni et Bruttios] *contra Lucan Bruttios, et Samnites* Boe *contra Lucanos, et Brutti et Samnites* Berg. et Lovel. *tra Lucanos, et Samnites, Bruttios* Leid. et Voss. Vide Epit. praec.

Pyrrhi mortem continet] V lib. *Pyrrhi regis mortem.* S Similiter etiam Leid. Voss. Be Lovel. Boend. et Hearnii X. que ed. Rom. princeps. Vox *gis* non reperitur in Norvic.

JOHANNIS FREINSHEMII

[SU]PPLEMENTORUM LIVIANORUM LIBER IV.

IN LOCUM LIBRI XIV. T. LIVII.

[I]. Dum haec in Italia geruntur, Pyrrhus, exer[citu] et elephantis in naves impositis, ex Tarentino [por]tu in Siciliam trajecit, poſtquam biennium et men[ses] praeterea quatuor in Italia fuiſſet. Deductus a [Tho]enione, qui cum navibus occurrerat, maximaque [Sicu]lorum alacritate exceptus eſt, oppida sua, copias, [pec]unias, naves, certatim tradentium. Ideoque Grae[cor]um urbium omnium imperio brevi potitus, etiam [Pu]nicam ditionem univerſam armis obtinuit, una ex[cep]ta urbe Lilybaetana, quam opportunitate situs ad[jut]i Carthaginienses, nequidquam oppugnante Pyrrho, [ret]inebant. Unde non absque cauſſa spes ingentes [ani]mo complexus, relictis maximo filiorum patriis [regni]bus, ex duobus reliquis, regem alterum Italiae, [alte]rum Siciliae conſtituere agitabat. U. c. 476. P. Cornelio II. C. Junio II. coss. *Pyrrhus magna Siciliae parte potitur.*

[I]I. Erat omnino regis iſtius ea tempeſtate magna [fam]a, magnaeque virtutes: et Siculi per annos sane [mul]tos externa simul ac civilia bella, et, nocentius [utro]que malum, tyrannidem passi, vel mediocrem [quemq]uem principem gratantibus animis laturi videban[tur]. Sed tamen ipse, paullo poſt ad exigendas ab in[vitis] pecunias et potentiorum caedes verſus, odium [insa]ne concitavit; etiam adcedentibus cupiditatibus [et a]rrogantia miniſtrorum, quorum ei vitia non minus [gra]vis, quam sua, nocuerunt. Adeo poſt primam il[lam] et praecipuam curam, ut ipsi quam optimi sint, [null]a aut dignior, aut salubrior eſſe regibus sollici[tud]o poteſt, quam ut amicos ex virtute deligant: quando [inte]r privatos ob suam quisque culpam exoſus eſt, [pri]ncipibus etiam aliena peccata imputantur. Sed haec [pos]tea sequuta sunt. *Pyrrhi destinata.* *Regibus amicorum vitia non minus nocent, quam sua.*

[C]ap. I. Appian. apud Fulv. Ursinum. Liv. Epit. 14. Diodor. [E]cl. l. 22. Dionys. apud Vales. Diod. Eclog. Juſtin. 23, 3. [Ca]p. II. Plut. in Pyrrho, c. 51. Dionys.

U. c. 476.

Pyrrhus Syracusas procedit.

III. Tum vero, calentibus adhuc studiis, a Taurominitanorum principe Tyndarione, (parte insulae primum adpulerat) mox a C populo maximis honoribus acceptus cultusqu pedestri exercitu Syracusas versus processit. haud procul litoribus circumduci jussit, para structamque: nec enim citra proelii discrimen ad Syracusanam urbem daturae Carthaginiensi ves videbantur. Sed evenerat, ut paullo ante h pus triginta naves Punicae alios ob usus a cla cederent; quae quia nondum reverterant, cu quis aleam belli tentare Poenorum imperator bat. Igitur nemine prohibente ingressus, Th et Sosistrato tradentibus, pecuniam publicam tectas centum viginti, apertas viginti, tela, nas, ceterumque belli adparatum accipit. Ho superveniunt a Leontinis legati, quorum princ raclidas urbem suam regi, praetereaque copi ditum millia quatuor, equites quingentos, of Neque segnius aliis ab urbibus occursum est, veluti torrente fortunae. Pyrrhus humaniter e habitosque, conciliata omnium voluntate, sua que in civitatem remisit; ampliores jam ani agitans, et, si destinata porro ita fluerent, Africam transiturus.

Leontini accedunt Pyrrho.

Aliaeque urbes.

IV. At sociis ejus in Italia haud perinde la erant: quos, absente rege et robore exercit versus infestiores quotidie Romanos Milo, cu copiarum Tarenti relictus, non satis tutabatu ctenus tamen profuit, ut, Tarentinis ad temp tis, ambo consules in Samnium signa conv Samnites quum agros suos uri, castella ex totam belli molem in se versam, seque a soc lictos esse cernerent; animis ac viribus impa sertis oppidis atque vicis, in montes excels duos, cum uxoribus suis liberisque, ac caril rum, quas inter tumultum et trepidationem potuerant, se receperunt. Apud Romanos, aemulationem ducum, etiam ex rebus pro metu hostium negligentia orta erat, perpetu tis comes. Ea caussa et damni aliquid, et plus ignominiae adtulit. Quippe milites, pe et invia contemptim repentes, loco adjutu

Interea socii ejus Italici laborant.

Negligentia Romanorum ex rebus prosperis.

Cap. III. Diod. Eclog. Dionys. Diodorus. Plut clog. l. 22. Cap. IV. Zonaras.

alit fuditque: multi saxis telisve obruti, aut in U. c. 476.
ecipitia deturbati, interierunt: alii, quum neque
ptus copia, neque pugnandi facultas esset, vivi
i sunt.

V. Hic casus ducibus ad disjungendas iterum co-
incitamento fuit: quum, in collegam infelicis coe-
collata culpa, se quisque, si solus fuisset, melius
e prosperius rem gesturum fuisse praedicaret. C.
us cum suis legionibus in Samnio mansit. P. Cor- *P. Cornelius Lucanos et Bruttios vastat.*
us in Lucanos et Bruttios convertit impetum. Ibi
orem cladesque belli populationibus agrorum et
rum incendiis circumferenti, majoris aliquanto rei
andae occasio nata est. In extrema Italiae ora, qua
entem versus et Jonium mare Lacinii promontorii
u protenditur, Croton est, veteri fama, et tum *Crotonem occupat.*
que non poenitendis opibus, inclita. Mediam iis
poribus interfluebat Aesarus, juxta quem frequen-
utrimque aedificia murus duodecim millia passuum
ircumitu patens ambibat. Hanc, aperta obsidione
gere non ausus, consul proditione occupaturum
fidebat: quod a compluribus Romanae factionis
inibus spes ei facta erat, posse urbem, praesi-
externo destitutam, studiis et auxilio eorum, qui-
Pyrrhi dominatio gravis esse coepisset, recipi, si
ias mature muris admovisset.

VI. Sed per eosdem forte dies, sive metu hosti-
in vicinia exercitus, sive jam proditione, quae
rumque tegi diu non potest, suspecta, Crotonien-
praesidium a Milone acciverant: veneratque Ni- *Licet a principio repulsus.*
macho duce Lucanorum valida manus, quae igna-
a rei consulem, nulloque periculi metu confiden-
ad moenia suggressum, eruptione subito facta,
sine caede vulneribusque multorum rejecit. Ru- *Temeritatem consilio corrigit.*
us, acceptum temeritate detrimentum consilio cor-
turus, rumorem adversi certaminis ultro adauget;
oque majori perculsus esse timore videatur, coepto
desistere simulat, colligi sarcinas jubet, ut quam-
imum discessurus. In urbem, ut castris tam pro-
nquis necessum erat, cito haec nunciantur. praeter
obabilem rei caussam juvatur eo quoque credulitas,
uod verum hoc esse cupiebant: quum jam, sponte
nc in partem inclinantibus animis, captivus quidam,

Cap. V. Ovid. Metam. l. 15. Liv. 24, 3. Zonaras. Cap. VI.
ontin. Strateg. 3, 6. Zonaras.

U. c. 476. spe libertatis atque praemiorum inductus a consule, supervenit, tamquam inter festinationem discedentium occasione captata custodiam effugisset.

Strategema P. Cornelii.

Nicomachus Crotonis praefectus decipitur.

VII. Ille Cornelium Rufinum, quod ad Crotonis oppugnationem parum haberet roboris, Locros pergere narrat, accitum a quibusdam urbem illam prodere pollicitis. Adest paullo post et alter, qui de prioribus eadem; ceterum jam iter ingressos esse Romanos adserit. simul conspiciuntur eminus signa et agmen incedentium via, quae Locros ducit. Eo dolo captus Nicomachus per compendia viarum celeriter cum suis adcurrit Locros, ut eam quoque urbem defensurus. Quod ubi per occultos nuncios Rufinus cito comperit, converso itinere, Crotonem regressus, quanto consilio ac prius meliore, tanto etiam eventu feliciore usus est: diligentiamque ejus non modo securitas hostium, sed etiam fortunae favor juvit. densa enim nebula opportune texit accedentem, priusque propemodum intra moenia fuit victor exercitus, quam reversum Crotoniatae didicissent. Atque hujus victoriae per se satis magna laetitia, ut ferme neutram in partem fortuna tenet modum, aliis subinde rebus haud minus laetis cumulata est.

Et Tarentum recedens cladem patitur.

Locri deficiunt ad Romanos.

VIII. Nicomachus enim, intellecto se in errorem inemendabilem incidisse, dum incertus consilii Tarentum redit, exceptus a Rufino, magnam suorum partem amisit, et cum reliquis vix in tutum elapsus est; quum, unam urbem defendisse non contentus, duas perdidisset. Nam et Locri, successu isto animati, praesidio Pyrrhi praefectoque, quorum injurias diutius perpeti nequibant, trucidatis, ad amicitiam Romanorum se contulerunt. Rebus ad hunc modum procedentibus, non ideo in tantum ceciderant animi Samnitium ceterorumque populorum, quia super insitam pervicaciam, spe quoque Pyrrhi regis, et nunciatis ejus in Sicilia successibus, ad omnia, quae sors ferebat, perpetienda sustentarentur.

Pyrrhi gesta in Sicilia.

IX. Pyrrhus enim, (ut hujus etiam extra Italiam gesta, quod eorum temporibus locisque, ad haec negotiis ipsis, cum Romanis rebus conjunctum est, exponantur) rebus apud Syracusanos Leontinosque constitutis, circa eadem tempora cum exercitu Agrigen-

Cap. VIII. Appian. apud Vales. Cap. IX. Diod. Eclog. l. 22.

profectus, in ipso adhuc itinere occurrentibus iis, ejectum ex urbe praesidium Punicum accepe- et Agrigentinos ipsi se suaque omnia dedere pa- s esse. Neque promissis absuit fides. Venienti stratus, qui et Syracusas tradiderat, et urbem, gregiae juventutis octo peditum millia, octingen- equites adjungit, copias Epiroticis, quas Pyrrhus xerat, nihilo deteriores. Oppida praeterea tri- a, quibus imperabat Sosistratus, eodem auctore egis arbitrio permiserunt. His ita gestis misit Sy- sas, qui telorum omnis generis copiam, et ma- as, quarum in obsidionibus urbium usus esse posset, eherent. Nam ad urbes Punici juris oppugnan- animum adjecerat, parato jam exercitu triginta ium, praeter equites mille quingentos, et, quos iciliam trajecerat, elephantos. U. c. 476.

Oppida triginta Pyrrho conjungit Sosistratus.

X. Prima ex his in potestatem venit Heraclea, ubi haginiensium praesidium fuerat: exhinc Azonas t. statimque sequuti fortunam Selinuntii primum, Halicyaei et Aegestani, deficiendo a Carthagi- sium amicitia, compluribus etiam aliis in eo tra- oppidis idem audendi exemplum praebuerunt. E- ios autem, et auxiliorum numerosa manu, et mu- nibus loci fidentes, summa vi expugnare statuit. ucto igitur exercitu, armatus ipse, ad moenia edens, votum Herculi vovit, si dignum genere locoque bellatorem eo die se Graecis ostendisset. quam signum oppugnandi datum, crebroque mis- m jactu propugnatores dimoti locum admovendis o scalis fecerunt; primus omnium rex enisus, ad- us concurrentes undique hostes insigne certamen it, alios umbone deturbans, alios caedens gladio, nitudine vero animi roborisque cunctos perterre- ens. Neque magnifica tantum haec ei pugna, sed n omni ex parte felix fuit. sine ullo suo vulnere, na gloria parta, etiam urbem ipsam eodem impe- epit: animatis non minus exemplo regis ceteris, n sollicitis periculo, et utramque ob caussam sum- contentione pugnantibus. Sacrificavit deinde Her- , voti reus, ludosque varii generis magnifico ad- atu per complures dies edidit.

Alia ipse capit de Carthaginiensibus.

XI. Hoc quoque anno Romae de Lucanis atque ttiis ante diem Nonas Januarias triumphatum esse

Triumphus de Lucanis atque Bruttiis.

ap. X. Plut. in Pyrrho, c. 49. Diodor. Plut. Cap. XI. Fa- apit.

U. c. 476. reperio. Sed C. Junio triumphum illum adscribi miror, quum in his populis res Rufinus gesserit, duasque nobiles civitates receperit: quem etiam alios apud auctores triumphalem virum nominari video. Civitate ob Pyrrhi progressus haudquaquam secura, novi quoque terrores ex prodigiis et morborum lue accessere. Foedi maxime ominis habitum est, quod Jovis Capitolini signum fulmine tactum, caputque avulsum non nisi aruspicum arte curaque reperiri potuit. Graviore non jam metu, sed clade, urbem adfecit pestilentia, pecudes hominesque communi strage corripiens, sed praecipue gravidarum abortibus formidabilis; quum nulli propemodum jam aut partus humani, aut foetus animalium ederentur incolumes, iraque Deorum omne viventium genus interiturum esse crederetur.

Prodigia et morbi Romanos terrent.

U. c. 477. Q. Fabio II. C. Genucio coss.

XII. Ea vis mali maxime insignem Q. Fabii Maximi Gurgitis alterum consulatum effecit, in quo collegam habuit C. Genucium Clepsinam. Neque tamen a bello Samnitico Lucanoque cessatum est. magnasque clades hostibus inlatas duo certa sunt argumenta, quod eodem anno Q. Fabius consul de Samnitibus, Lucanis, Bruttiis, triumphavit Quirinalibus, quodque ii populi miserunt ad Pyrrhum literas et oratores, *actum de se, nisi subveniretur, neque vim Romanam ulterius sustineri posse, extremamque necessitatem deditione praeveniundam esse*, testaturos. Ea res, et quod, senescentibus jam hominum studiis, aut ob injurias quasdam in contrarium versis, in Sicilia res ei duriores esse coeperant, permovit Pyrrhum, ut, insula relicta, copias in Italiam reportaret. Quod ejus consilium, et rerum inde sequutarum series, quo plenius nosceretur, paullo plura de rebus interim ab eo gestis referenda putavi.

Nec tamen cessatur bello. Q. Fabii triumphus.

XIII. Post occupatam igitur Erycem, praesidiumque loco impositum, ad Aeginorum urbem profectus est, commodo ad Panormitanum portum situ, et munitionibus insignem. Ibi sponte oppidanorum receptus ad ipsam Panormum castra movit, cui ab argumento portus amplissimi pulcherrimique nomen est in-

Pyrrhus Panormum occupat.

Cap. XI. Plin. 18, 6. 33, 11. Liv. Epit. 14. Oros. 4, 2. Aug. de Civ. Dei, 3, 17. Cap. XII. Zonaras. Fasti Capitol. Plut. in Pyrrho, c. 52. Justin. 23, 3. Plut. Cap. XIII. Diod. Eclog. l. 22.

ditum. Hac quoque per vim occupata, quum insuper locum, qui Epieircte vocatur, inter Panormum et Erycem in monte amoeno, sed arduis accessibus, situm cepisset; universa jam provincia Carthaginiensium potiebatur, excepto Lilybaeo. Hanc autem urbem non ita pridem Poeni condiderant, ut Motyensibus ea sedes foret, quorum oppidum Dionysius tyrannus bello Carthaginiensi diruerat. Quum igitur ex omni, quod in Sicilia habuerant, imperio spes suas unum istum in locum conclusas viderent Poeni; adparatus ad obsidionem a Pyrrho fieri sentientes, majoribus eam viribus defendere decreverunt. U. c. 477.

XIV. Introducto igitur non spernendo robore militum, commeatuque copioso, ad haec magna vi machinarum ac telorum (cujus rei facultas ipsis ampla erat, quod in potestate mare haberent) ad oppidum undique permuniendum magna cura se contulerant. Praecipue, qua terra patebat aditus, crebrae turres excitatae sunt, lataque fossa facta: celerius opere procedente, quod majore sui parte structum in cautibus marinis oppidum, toto illo spatio manu facta munimenta nulla desiderabat. Missis interea legatis, quamquam ad bellum magnos adparatus fecerant, magnasque copias, quum aliunde, tum etiam ex Italia, mercede conduxerant, si pax aequis conditionibus impetrari posset, pecuniam et classem pollicebantur. Pecuniae mentionem non admisit Pyrrhus, urbes, quas occupaverat, retinere cupiens: de Lilybaeo tamen concessurus videbatur. Sed amici regis, civitatumque Siculorum principes, metu Carthaginiensium vacaturam esse insulam negantes, donec illi tantum valentes classibus Lilybaeum, tamquam scalas quasdam ad exscensionem faciundam paratas, tenerent, perpulerunt, ut unam esse responderet amicitiae conditionem, si, universa Sicilia cedentes, utriusque imperii terminum esse mare paterentur.

Carthaginienses Lilybaeum muniunt.

Pacem petunt frustra.

XV. Ita spe pacis discussa, protinus ad urbem signa movit: neque procul muris castra metatus, manipulis ita dispositis, ut defessi a recentibus per vices exciperentur, oppugnationem orsus est. Sed Lilybaetani, quum et numero propugnatorum, et ma-

Pyrrhus Lilybaeum obsidet, vano conatu.

Cap. XIII. Polyb. 1, 56. Dionys. apud Vales. Diod. Eclog.
Cap. XIV. Zonaras. Plut. in Pyrrho, c. 50. Diodor. Plutarch. Diodor.

U. c. 477. chinarum adparatu juvarentur, locum tenuerunt. Tantam enim catapultarum scorpionumque vim Carthaginienses invexerant, ut murorum ambitus capiendis omnibus minime sufficeret. Quum igitur cujusque generis missilium velut imber quidam in regios spargeretur, multique passim caderent aut sauciarentur, inceptum omiserunt. Machinas deinde et ipse fabricare instituit, praeter eas, quae Syracusis advehebantur: et, effossis subter humum cuniculis, omnes obsidianum tentavit artes. Quum autem, animose resistentibus Poenis, toto fere bimestri nequidquam se fatigasset, videretque, donec apertus a mari obsessis aditus exitusque foret, expugnari Lilybaeum non posse; obsidione soluta, aliam in partem convertit impetum.

Mamertinos vincit. XVI. Quippe adversus Mamertinos freti accolas Graecae quaedam civitates fidem regis implorabant, super alias graves et crebras injurias, etiam tributum pendere coactae. Pyrrhus igitur, exercitu propere ducto, quum iis in locis quosdam Mamertinorum ad exigenda vectigalia missos comprehendisset, necarisetque, proelio cum occurrentibus facto discessit superior, ac multa eorum praesidia expugnavit, diruitque. Et hactenus quidem rebus praeclarissime gestis eximiam sibi potentiam gloriamque rex paraverat; praeter alias virtutes, etiam eximia humanitate amorem singulorum, studia civitatum, non adeptus magis, quam meritus. Sed felicitatem tantam, et quam existimare fundatissimam potuisses, momento fere dissipatam, (praeter levitatem ingeniorum, quae istis populis numquam defuit, et amicorum intemperiem) ipsius maxime regis culpa traditur: qui adversis egregius, secundis rebus, ut inter has ferme inferiores humanae mentes sunt, in superbiam efferebatur.

Pyrrhi superbia. XVII. Quum igitur, ut ante diximus, ad efficienda coepta classem sibi necessariam esse duceret, naves autem haberet multas, sed parum instructas a sociis navalibus, remigibus acerbe conquirendis valde offendit civitates: repente mutatus, et ex priori lenitate ad superba imperia, minasque, et postremo supplicia, praeceps. Sed haec tamen, quia communis boni specie tegebantur, utcumque tolerabant. Postquam an-

Cap. XVI. Plut. Polyb. 1, 8. Plut. Fazellus, Hist. Sic. dec. I. l. 1, 7. Plut.

s, quorum beneficio maxime Siciliam ob- :erimi videre; non paullatim, neque mora sed subito aversis animis, multi populi, :itia deſciscentes, ut cuique opportunum 'oenis, alii Mamertinis se adplicaverunt. ım crudelitas, etiam quum sola eſt, sem- penitus ſit intolerabilis, poſtquam adver- itos exercita, propriis odiis etiam ingrati nimi deteſtationem adjunxit. U. c. 477. *Siculi deficiunt a Pyrrho.*

Ianc autem in neceſſitatem vi cuncta tra- axime videtur induiſſe, dum pravis suo- itibus consiliisque nimis obſequitur. His amicis aut neceſſariis Agathoclis adem- dabat, nihilo, quam fuerant illi, melio- ſtratus urbium praecipuos satellitibus aut ıs suis committebat, neque ex inſtitutis civitatum, neque in legitimum tempus, o et quoad ipsi placuiſſet. Lites atque con- publicorumque negotiorum adminiſtratio- ı ad se traxerat, pleraque familiaribus , quos habebat avaritia luxuriaque dete- ıi, cogendis per flagitium perdendisque iter intenti, dum libidini suae satisface- ıjuriamque in promiscuo habebant. Irri- c animis, muſſare primum homines, mox : *Cur igitur prioris status poenituisset, si toleranda eadem forent? Frustra vocatum Pyrrhum, si studeat aemulari mores, quos dvenisset. neque acriorem ullius injuriae quam cujus auctor haberetur idem ille, sse debuisset.* *Pyrrhus, amicis nimium tribuendo, res suas evertit.*

nque multi haud obſcure ſtudium nova- prae se ferebant: quum ille, ad peſſima converſus, augere cauſſas offensionum, ɛ, maluit: quasi, quod per injuſtitiam erat, emendari saevitia poſſet. Interea ıſes, animadverſo regem, propriis viri- ne validum, quotidie minore apud Sicu- haberi, erecti in spem recuperandae pro- rum exercitum miſerant; paſſimque trans- qui Pyrrhi saevitiam metuebant, nego- tis magnum exhibebant. Pyrrhus, per ıici belli praeſidiis in urbes introductis, *Pyrrhus augere caussas offensionum, quam tollere, mavult.*

. Dionys. apud Vales. Cap. XIX. Plut. Zona- Zonaras. Dionys.

U. c. 477. splendidissimum quemque, falso proditionis crimine oneratos, necare instituit; his de medio sublatis, multitudinem facilius in officio mansuram esse ratus. Postremo Thoenionem et Sosistratum corripit, totius insulae longe principes, quorum praecipuis studiis imperio Siciliae potitum fuisse ostendimus. Sed Thoenio quidem interfectus est: Sosistratus ad hostes effugit, non minus auctoritatis opisque collaturus ad ejiciendum Sicilia regem, quam ad imponendum confirmandumque contulerat. Tum igitur certatim plerisque ad Carthaginienses deficientibus urbibus, nonnullis ad Mamertinos, res Epirotarum ex florentissimis angustae malaeque redigi coeperunt.

Adjutores suos occidit, aut alienat.

Tandem ex Sicilia discedit lubens.

XX. In hoc statu rerum non ingrata regi sociorum Italicorum legatio venit: quae, ceteris omnibus amissis, vix paucas urbes hostem aegre a moenibus submovere questa, honestum discedere cupienti praetextum praebuit, ut, partibus laborantibus auxilio futurus, non ejectus a Carthaginiensibus, in Italiam reverti voluisse videretur. Abiturus, quum opes insulae situmque, et hominum animos secreta cogitatione expenderet, dixisse fertur: *O amici, qualem Romanis atque Carthaginiensibus palaestram relinquimus!* Haud vano praesagio: quod paullo post longa inter hos bella, tot utrimque submersae classes, tot acies caesae, satis superque impleverunt.

Pericula Pyrrho objecta, Italiam repetenti.

In ipso freto vincitur a Carthaginiensibus.

XXI. Ceterum, hostium animis cum fortuna crescentibus, neque tutus ex Sicilia discessus Pyrrho, neque in Italiam adpellenti tranquillum ad Tarentinos iter fuit. In ipso freto trajicientem adorti Carthaginienses, quum Epirotae nulla ferme maritimarum rerum experientia, hominibus exercitatissimis pares esse non possent, septuaginta naves depresserunt, ceteras reddiderunt inutiles. Ita cum duodecim navibus ex adverso proelio in Italiam effugit: qui navibus tectis amplius centum, et longe adhuc majori onerariarum actuariarumque numero cursum instituerat. Sed, undique collecto, quod militum ex adverso proelio litora tenere potuerat, statim ita robustam effecit manum, ut Rhegii subito impetu expugnandi spem conciperet. Sed, rejectus a Campanis Rhegium tenen-

Cap. XIX. Plut. in Pyrrho, c. 52. Cap. XX. Justin. 23, 3. Plut. Appian. apud Vales. Plut. Cap. XXI. Pausan. l. 1. Appian. Plut. Appian. Zonaras.

, mox in periculum haud contemnendum incidit. U. c. 477.
n enim per loca caeca et saltibus impedita duce- *Insidiis*
coorti ex insidiis hostes turbaverunt novissimum *Mamerti-*
n, multosque milites cum duobus elephantis pere- *norum ex-*
nt. *cipitur in Italia.*

XII. Erat neque genere bellatorum, neque nu- spernenda manus, decem haud minus millia ho- m in armis exercitatorum, Mamertini plerique. nim, Rheginorum amicitia et cognatione confisi, lecto Pyrrhum in Italiam reverti constituisse, fre- priores transjecerant, et spe praedae in oppor- ad subitam irruptionem locis consederant. In eo mine quum pro solita audacia Pyrrhus ante pri- *Sed virtu-* gna pugnaret, in capite vulnus accepit. Ad quod *te sua se ex-* gandum quum ex acie paullisper secessisset, qui- *pedit.* hostium, magnitudine corporis et armorum cultu picuus, longe ante alios procurrens, increpavit elata voce, jussitque prodire, si viveret. Ibi Pyr- ardens ira, visuque et manante per faciem cruo- rribilis, impetum in provocatorem, frustra reti- ibus suis, vertit: occupatumque illata in caput a prosternit. Memoriae proditum est, eam gladii periem, eamque vim ferientis fuisse, ut, infi- *Pyrrhi* ad corpus vulnere continuato, partibus utrimque *pugnacitas* bentibus, medium hominem eodem ictu dissecaret. *et robur.* spectaculi foeda novitate perculsi hostes, et ut rem communi hominum sorte virum reveriti, pu- omiserunt.

XIII. Pyrrhus, hac molestia solutus, non ideo r agebat. Quod enim pars impedimentorum isto io amissa erat, et opes ex Siciliae spoliis partas is cum Poeno pugnae casus interceperat; in ma- ei nummariae difficultate, quum poscentibus sti- a militibus non esset, unde praeberentur, dica- roserpinae thesauros spoliare coactus est. Fanum *Proserpi-* apud Locrenses opinione sanctitatis celeberri- *nae thesau-* iis temporibus fuit. Quam civitatem quum Pyr- *ri spolian-* animatis praesentia sua regiae factionis homi- *tur a Pyr-* recepisset, multa in Locrenses foeda facinora *rho.* t, cupidius et latius, quam interfecti praesidii laret ultio, caedibus et rapinis in miseros gras- . Postquam autem nihil supererat, quod con-

p. XXI. Plut. in Pyrrho. c. 53. Cap. XXII. Polyb. 1, 8. Cap. XXIII. Dionys. apud Vales. Liv. 29, 18. Appia- apud Vales. Dio apud Vales.

non suasores modo fuerunt Pyrrho, ne
cedere praedicantes, sed ministerium
sacrilegio praebuerunt: ingenti ponde
multos per annos subterraneis in spec
tum fuerat, eruto. Laetus ille, *reli*
stiva nihil ineptius, *opesque paratas n*
mentis esse dictitans, impositam navibu
rentum avehi jussit: ipse terra est pro
rum facinus ei suum non turpius coept
licius eventu fuit. Subita tempestas a
ventis sub noctem mutantibus, qui fer
fuerant, naves in tenebris circumactas
git, partim in fretum expulit. Sed, q
cuniam vehebant, quassatae laceratae
pentibus cum ipsis hominibus interier
autem reliquis ex naufragio tabulis hae
die, quam exportata fuerat, in vicina f
ctus retulerunt.

Tempestas Pyrrhi naves perdit.

Thesauros Proserpinae refert in vicina fano litora.

XXV. Re intellecta, thesaurum om
conquisitum referri ad pristinas sedes
numinis, ut putabat, hoc facto impetra
tamen ideo melioribus deinceps fatis u
ejus conatus, etiam quibus consilium
abfuisset, eludente fortuna. Quam ille
constanter ad laesi numinis iram refere
xenus historiae scriptor, atque ipse in
suis Pyrrhus memorat; et recenti adhu
Proserpinae sacrificans, multis hostiis
set, exarsit adeo, ut cunctos infelicis

Pyrrhus postea mala fortuna usus.

XXVI. Romani, quum majorem in modum urgeret pestilentia, Pyrrhique in Italiam reditu belli timor crevisset, nihil adversus ista vel humani praesidii, vel divini intentatum reliquerunt. Vetus erat opinio, pestilentiam clavo ab dictatore fixo sedari posse. Eam spem tum quoque tentatam, clavique pangendi caussa dictatorem dictum esse P. Cornelium Rufinum, haudquaquam improbabilis conjectura est: quum et mali magnitudo ad omnia quaerenda remedia stimulare mentes posset; et Rufinum anno sequenti a censoribus notatum fuisse constet, postquam bis consul et dictator fuisset; neque dictaturae ejus vel certior inveniatur memoria, vel convenientior locus. U. c. 477. *Pestilentiae caussa clavus a dictatore pangitur.*

XXVII. Et adversus morbos quidem, ut potuit, provisum est. Armorum cura majorem industriam contentionemque, praecipue ob difficultatem delectuum, postulabat. Nam, praeter diuturnitatem belli, etiam longo jam tempore infesta lues taedium rerum omnium hominibus injecerat: citatique juniores militiam mira obstinatione detrectabant. Sed pervicaciam istam severitas et constantia M'. Curii Dentati secundum consulis fregit. Is enim, L. Cornelio Lentulo collega, magistratum jam iniverat. Quum igitur in Capitolio delectum haberet Curius, respondente nullo, vocabula tribuum omnium in urnam conjici, quumque Pollia tribus exiisset, quod ex ea nomen primum sorte eductum erat, citari jussit. Tacere perseverantis bona primum; deinde, quum graviter de consulis injuria questus tribunos appellasset, ipsum quoque vendidit: *nihil opus esse reipublicae eo cive, qui nesciret parere*, praefatus. Neque tribuni auxilio fuerunt: et postea quoque salubris exempli judicata res in consuetudinem transiit, ut, delectu rite acto, qui miles factus non esset, in servitutem venderetur. Hoc terrore ceteri adacti ad nomina promptius danda: conscriptisque legionibus, quae decretae erant, in hosticum ambo consules moverunt. Lentulus in Lucaniam irruit; Samnites adortus est Curius. *Difficultas delectuum.* U. c. 478. M'. Curio II. L. Cornelio coss. *Curius ad nomen non respondentem in servitutem vendit.* *Ambo consules in bellum profecti.*

XXVIII. Excitus ad ejus rei famam Pyrrhus, lustrato Tarenti exercitu suo, peditum ferme viginti millia, tria equitum recensuit. Cum his, et delecta

Cap. XXVI. Liv. 7, 3. Pighius in Annal. Rom. Cap. XXVII. Varro in Satyra Γέροντος διδασκάλου. Val. Max. 6, 3, 4. Liv. Epit. 12. Val. Max. Cic. pro Caecina, c. 34. Plut. in Pyrrho c. 54.

U. c. 478. Tarentinorum juventute, Samnium ingressus, Samnites dicto minus audientes habuit, tardiusque ad eum auxilia et infrequentius venere, animis non ob cladium modo magnitudinem fessis, sed etiam exulceratis, eo quod istarum caussam Pyrrho imputabant, tam tristia non passuri, nisi, proditis discessu suo Italicis sociis, expeditionem Siculam ille suscepisset. Verumtamen, sic quoque magnis instructus copiis, partem earum in Lucaniam ad distinendum alterum consulem misit; ipse Man. Curium oppugnare adgressus est, facilem sibi reliquam victoriam fore ratus, si hunc superavisset. Romanus autem, gnarus phalangi Macedonicae, si explicari posset, nullam aciem parem esse, locis impeditis se tuebatur: et, quoniam ex Lucania ventura sperabat auxilia, simul etiam auspicia et exta parum laeta erant, copiam pugnandi minime faciebat.

Pyrrhus Curium adgreditur. Romanus ducit bellum.

Pyrrhus properat. XXIX. Tanto vehementius cupiebat confligere Pyrrhus, priusquam duo consulares exercitus conjungerentur. Igitur, adsumptis ex omni exercitu promptissimis quibusque, praeter aliquot elephantos, noctu, quo falleret hostem, ad castra Romanorum statuit accedere. Dum autem ad iter et oppugnationem futuram omnia adparantur, ipse, in somnum lapsus, majorem sibi dentium partem excidere, et ex ore copiosum erumpere sanguinem imaginatus est. Eo visu perplexus, abstinere in id tempus rebus gerendis decreverat: sed, amicis obtestantibus, ne occasionem forte non redituram elabi pateretur, signum ad proficiscendum dari jussit. Circa Maleventum urbem, (hoc enim tum adhuc nomine erat) montosa, et sylvestria loca sunt: quae deinde paullatim aequioribus clivis demissa, postremo in planitiem late patentem desinunt, qui *Taurasini campi* adpellantur. Itaque Pyrrhus, ex inferioribus locis per objectos colles et saltus instituto itinere, quum lumina defecissent, erroribus et ignorantia locorum tardatus, luce jam orta ex castris Romanis conspici coepit.

Ad castra Romana ducit.

XXX. Commotis inopinato hostis adventu animis, quia tamen dubium haberi non poterat, quin pugnandum foret, extaque victimarum laetiora fuerant, consul, celeriter ex castris progressus, primos quosque

Consul

Cap. XXVIII. Frontin. Strateg. 2, 2. Plut. Cap. XXIX. Dionys. apud Vales. Cluverius Ital. Antiq. 4, 7. Plut.

hostium divulsos a suis et incompositos adoritur, pellitque. Hi, in suos incurrentes, totum agmen turbavere: caesusque est militum haud exiguus numerus, et nonnulli elephanti a suis relicti venerunt in potestatem victoris. Hic successus animavit Curium, ut insistendum fortunae putaret, et cum universis copiis ad pugnam instructis paratisque in campum se demitteret. Neque Epirenses moram fecere. Concursum est utrimque ferociter: sed, quod priore certamine Romanus superior fuerat, plus etiam in praesens animorum atque spei adtulerat. Cedentibus Epirotis, iterum a belluis subsidium petiit Pyrrhus, alteroque suo cornu fugiente, vicissim in altero Romanos ad praesidia sua pedem referre coëgit.

U. c. 478. contra egreditur.

Proelium committitur.

XXXI. Firmam ibi stationem iturus in pugnam consul constituerat. Hanc igitur recentibus viribus excipere proelium, et elephantos amoliri jubet. Adversus haec animantia promptam atque facilem opem usus monstraverat: ignique magis, quam ferro, averti posse superiores docuerant pugnae. Parati igitur erant malleoli, stupa et pice multa obducti, quos incensos ardentesque in terga et turres belluarum jaculabantur. ii, sive cuti elephantorum, sive ligno turrium insedissent, uncis praeacutis infixi haerebant. Quum igitur hi, et una varii generis missilia ex superiore loco confertim jacerentur, elephanti, partim terrore flammae, partim dolore vulnerum, in furorem acti, quum amplius a magistris regi nequirent, in suorum aciem retrocesserunt, omnia, quo impetum verterant, trepidatione et clade miscentes. Narrant, initium stragis ab elephanto pullo ortum, qui telo ictus in capite, quum stridorem querulum edidisset, matrem primum, ad notam vocem exsilientem, deinde, hac etiam tumultum augente, ceteras belluas omnes turbaverit averteritque.

Elephanti igni magis, quam ferro avertuntur.

Pyrrhi aciem turbant.

XXXII. Magna ea pugna et numero caesorum, et victoriae fructu fuit. tum enim debellatum est cum Pyrrho, neque ceteri deinceps Itali diu, neque post Italiam aliae nationes regesque restiterunt. Triplo majorem ea pugna numerum in regiis partibus dimicasse tradunt. octoginta enim peditum, sex equitum millia fuisse: ex his, qui plurimum, sex et triginta

Victoria Curii.

Cap. XXXI. Oros. 4, 2. Plut. Flor. 1, 18. et Zonaras. Cap. XXXII. Plut. Flor. 2, 1. Dionys. apud Vales. Oros.

U. c. 478. millia; qui minimum, sex et viginti caesa memorant: captos mille trecentos, cum elephantis octo. Pyrrhus cum paucis equitibus Tarentum effugit. Capta ejus castra admirationi fuisse dicuntur, et in posterum usui. Antiquitus enim et Romani, et alii populi castra passim per corpora cohortium constituere, mapaliorum in morem, solebant. Primus totum exercitum Pyrrhus dimensis rite spatiis sub eodem vallo continuisse fertur: atque illo exemplo adjutos Romanos, additis quae ex usu viderentur, ad metationem castrorum, quam sequentibus temporibus perfectissimam habuere, pervenisse.

Censurae severitas. XXXIII. Hic annus, republica belli praeclare feliciterque gesta, domesticis quoque rebus et notabili severitate disciplinae urbanae illustris fuit. Q. Fabricius Luscinus, Q. Aemilius Papus concordem censuram exercuerunt. multis equi publici adempti sunt; quidam etiam in senatu legendo praeteriti. Sed maxime insignis ad memoriam P. Cornelii Rufini nota fuit. Bis consul et dictator fuerat, rebusque magnis bello gestis triumphaverat. Hunc igitur senatu moverunt censores, caussamque isti animadversioni subscripserunt, *quod eum comperissent argenti facti coenae gratia pondo decem habere.* Isque casus non hominis modo, sed familiae ad longum deinde tempus fuit: nec ante Sullam dictatorem quisquam ex ea summis honoribus usus est. Tanta temporibus istis parcimonia, tantusque in eadem civitate postea luxus fuit, ut, quae suppellex apud posteros contemptissimae vilitatis argumentum futura erat, eadem a prioribus pro intolerabili luxuria damnaretur. *Civium censorum numerus.* Censu perfecto lustrum conditum est: censa civium capita ducenta septuaginta unum millia, ducenta viginti quatuor.

Consulum triumphi. XXXIV. In exitu anni consul uterque triumphantes Capitolium invecti sunt. prior Curius: cujus et triumphus quum fama rerum, et laetitia successus, tum etiam splendore pompae illustrior fuit. Nam ad eam diem ex vicinis et pauperibus populis in adparatu trium-

Cap. XXXII. Eutrop. l. 2. Oros. Zonaras. Frontin. Strat. 4, 1. Cap. XXXIII. Zonaras. Notae Freinshem. in Flor. 1, 18. Liv. Epit. 14. A. Gell. 4, 8. et 17, 21. Plut. in Sulla, c. 1. Val. Max. 2, 9, 4. Liv. Epit. 14. Cap. XXXIV. Fasti Capit. Flor. 1, 18.

triumphi nihil ferme, nisi arma fracta, aut carpenta Gallica; in praeda, nisi greges et armenta, ducta fuerant: tum vero et varietate gentium, quarum captivi ante currum ducebantur, et spoliorum pulchritudine ac magnificentia celebris species fuit: quum Epirotae, Thessali, Macedones, Apuli, Lucani, Bruttii, vincti ante currum agerentur; praeferrentur autem tabulae pictae, signa nobilium artificum, aurum, purpura, ceteraeque transmarinae elegantiae, et Tarentini luxus instrumenta. Sed praecipui miraculi gaudiique spectaculum elephanti fuere. cum ipsis turribus suis quatuor (nam reliqui ex vulneribus interierant) tum primum Romae visi sunt: vulgus a nomine animalis, quod hactenus maximum noverat, et loci, ubi primum conspexerat, *boves Lucas* vocitabat. Alterius consulis paucos post dies obscurior triumphus fuit. Neque tamen illi poenitendae res fuerunt. Samnites et Lucanos vicerat; oppida multa ceperat: sed, comparatione Curianae gloriae, horum splendor aestimatioque decrescebat. Inter eos, qui virtutis ergo donati sunt, Ser. Cornelio Merendae auream coronam ex praeda dedit, ob Samniticum quoddam oppidum ejus maxime opera captum.

U. c. 478.

Man. Curii pulcher ac magnificus.

Lentuli obscurior, nec tamen spernendus.

XXXV. Romanis ad hunc modum victoriae suae laetitia fruentibus, longe dispar animorum habitus apud hostes erat. Ii, jam olim imperio Pyrrhi minime laeti, post infelicem pugnam, animis timore atque indignatione plenis, nihil quietum agitabant. Rex ipse, dudum Romani belli pertaesus, et, nunc desperata penitus victoria, nihil nisi rationem tutius honestiusque discedendi meditabatur. sed, dissimulato interea consilio, hortabatur socios, *ne ob unum adversum proelium conciderent animis. non plus eos cladis postrema hac pugna accepisse, quam prima intulissent: neque ideo Romanos ad pacem etiam bonis conditionibus permoveri potuisse. horum constantiam si ipsi quoque aemularentur, seque fortunae vertenti servarent, omnia commodius habitura. Superesse vires ad haec diuturno bello suffecturas. in Graecia multos potentes amicos se habere, a quibus certa auxilia exspectare possit.* Neque haec incredibiliter fingebantur: quum et antea, praesertim a Ptolemaeo, qui Macedoniae tum praeerat, luculenter adjutus fuisset; et in magna existimatione apud Graecos barbarosque esset; aliisque be-

Pyrrhus discessum ex Italia meditatur.

Cap. XXXIV. Entrop. l. 2. Senec. de Brevit. vitae, c. 13. Plin. 8, 6. Fasti Capit. Plin. 33, 2. Cap. XXXV. Justin. 17, 2.

U. c. 478. neficiorum memoria, aliis metu devinctis, ab Aetolorum gente, temporibus istis potentissima, ipsisque Macedonibus, praeterea Illyriorum regulis coleretur. Ceterum haec ita jactabat, magis ut desciscere parantes socios in fide retineret, donec, aperto ad navigandum mari, regnum repetere posset, quam quod aut bellum in Italia continuare vellet, aut magnam spem in transmarinis auxiliis haberet. Dimissis tamen circum Asiae Macedoniaeque reges legatis, ab aliis pecuniam, ab aliis auxilia, ab Antigono, qui Macedoniam tenebat, utrumque postulabat.

Pyrrhi artes in tegendo consilio abitus sui.

XXXVI. Hac spe utcumque retenta sociorum voluntate, quum interea dissimulanter omnia paravisset ad discessum, legati cum literis ab Antigono redierunt. Convocatis igitur suorum Italorumque principibus, non quidem, quas acceperat, literas recitavit, sed fictitias alias, quibus paullo post ab Antigono auxilia magna adfutura esse continebatur. Hoc astu non sociis modo delusis, sed etiam Romanis, qui propinquo loco praesidium agitabant, consequuta nocte citra ullum impedimentum vela fecit, Cerauniosque montes (Epiri id promontorium est) tenuit. Sed quo minori turpitudine deseruisse bellum videretur, fidesque hominibus fieret, perfectis, quibus evocatus esset, rebus, reversurum, Milonem ad custodiam arcis Tarentinae reliquit, eique, ut non modo spe praemiorum, sed etiam paris exitii metu in fide maneret, sellam dedit, cujus lora erant ex Niciae pelle, quem, compertis in caput suum insidiis, occiderat. Huic igitur addito praesidio militum, cum ceteris copiis, octo peditum millia, quingenti equites erant, sexto, quam exiverat, anno patrium in regnum reversus est.

Pyrrhus in Epirum revertitur.

XXXVII. Interea Romae quum comitia consularia haberentur, Pyrrhusque bellum instauraturus putaretur, M'. Curium refici consulem placuit, quod unus ille adversus regem optime gesta re, ad reliqua quoque belli plus auctoritatis et fortunae allaturus videretur. Ex patriciis Ser. Cornelius Merenda factus est, eum quoque provehente recenti gloria et commendatione gentilis sui, sub quo priore anno militaverat. His consulibus in Lucanos, Samnitesque, et

Curii auctoritas et fortuna.

U. c. 479. M'. Curio III. Ser. Cornelio coss.

Cap. XXXV. Dio apud Vales. Pausan. l. 1. Justin. 25, 3. Cap. XXXVI. Pausan. Polyaen. Strateg. 6, 6. Zonaras. Plut. in Pyrrho, 56. Cap. XXXVII. Liv. Epit. 14.

Bruttios conversa belli moles eſt. qui quum locis potius, quam armis, se defenderent, nihil rei ad reliquarum exemplum memorabilis geri potuit. Neque tamen imminuta inde Curii gloria eſt, sic quoque judicantibus omnibus, regem acerrimum, non modo cladem acceptam, sed etiam ducem adverſus se denuo venturum Curium exhorruiſſe. Confecti itaque belli hujus, fugatique ex Italia Pyrrhi penes illum laus atque fama permansit. U. c. 479.

XXXVIII. Anno, qui tertium Curii conſulatum sequutus eſt, primum ab Alexandrinis regibus legati cum muneribus Romam venerunt, in C. Fabii Dorsonis, C. Claudii Caninae magiſtratu. Ptolemaeus cognomento Philadelphus, audita Pyrrhi fuga, gratulatum misit, petitumque, *ut populi Romani socius et amicus haberetur.* Laetum id honorificumque Patribus visum, quod amicitia Romana ultro a tam potentibus tamque longinquis regibus ambiretur. Igitur, comiter acceptis habitisque legatis, societatem cum Ptolemaeo jungi placuit. simul delecti ex illuſtribus, qui confirmandae ejus reddendique officii gratia legatione ad regem fungerentur, Q. Fabius Gurges ex conſularibus, et cum eo C. et Numerius Fabii Pictores, Quintusque Ogulnius.

U. c. 480 C. Fabio, C. Claudio II. coss. *Prima legatio ab Alexandrinis regibus.* *Societas cum Ptolemaeo jungitur.*

XXXIX. His profectis, adverſus Italicos populos, qui arma adhuc neceſſitate et deſperatione retinebant, a conſulibus feliciter dimicatum eſt. Majores alterius res fuiſſe viſas, triumphus C. Claudii Caninae argumento eſt, quem de Lucanis, Samnitibus, Bruttiis, in magiſtratu suo duxit Quirinalibus. Sed rerum foris proſperarum laetitiam nonnihil turbavit Sextilia, quae, Veſtalis virgo quum eſſet, inceſti comperta, temeratis religionibus, infenſos civitati Deos effeciſſe credebatur. sed piaculis et sacris placata Deûm ira, sacerdosque, verso in noxium caput supplicio, ad portam Collinam viva defoſſa eſt. Iisdem consulibus coloniae deductae sunt, Cosa in Volcientibus, et in Lucania Paeſtum, quae Graecis Poſidonia vocatur. Eam Lucani Sybaritis ademerant: ab his recens in ditionem populi Romani pervenerat.

Sextilia Vestalis viva defoditur.

XL. Illuſtrior anni sequentis memoria eſt, qui finem belli non adversum Samnites modo ceterosque, U. c. 481.

Cap. XXXVIII. Eutrop. l. 2. Zonaras. Dio apud Fulv. Ursin. Liv. Epit. 14. Zonaras. Val. Max. 4, 3, 9. Liv. Epit. 14. Cap. XXXIX. Faſti Capit. Liv. Epit. 14. Oros. 4, 2. Vellejus, 1, 14. Plin. 3, 5. Strabo, l. 5. p. 251.

U. c. 481. L. Papirio II. Sp. Carvilio II. coss.

Finis belli Samnitici et Tarentini.

Samnites a Carvilio perdomiti.

sed etiam cum Tarentinis adtulit. L. Papirius Cursor, Sp. Carvilius secundum confules, Samnites Bruttiosque et Lucanum cum Tarentino populo provincias nacti, exspectationem hominum (nam in spem hoc anno finiendi belli par iftud confulum ftudiose delectum fuerat) consiliis factisque magnificis expleverunt. Et Samnites quidem a Carvilio perdomiti, primum atque septuagesimum poft annum, quam decertari coeperat, meliori, quam antea, fide conditiones pacis a Romanis impositas accepere. L. Papirius Bruttios et Lucanos magnis cladibus subactos ad pacem petendam compulit. Ut tamen in uno multorum finitimorum populorum bello, terminis quoque regionum ipsarum permixtis, etiam Papirio cum Samnitibus, Carvilio cum Bruttiis Lucanisque, et utrique cum Tarentinis res fuit. Nec enim modo copiae Tarentinorum fufae fugataeque, sed ipsa quoque civitas in fidem accepta eft. Quod negotium, quia, praeter victoriam ex nobiliffima urbe, Pyrrhi regis mortem, et Carthaginiensium calliditatem, et prima aemulationum inter Poenos Romanosque initia continet, paullo accuratius explicandum eft.

Bruttii et Lucani a Papirio.

XLI. Pyrrhus ante biennium ex Italia sic abnavigaverat, ut, relicto in urbe Tarentina praefidio, spem reditus sui faceret. Ea, paullo poft novo regis illius in Macedonia succeffu non parum aucta, Italorum animos adverfus praefentia damna fuftentaverat. Vir enim ardentis animi quum diu quiescere non poffet, Antigono, quod in Italia belligerantem nullis auxiliis juviffet, bellum intulerat, eumque proelio victum universo prope regno ejecerat. unde Romanis quoque continuus per ea tempora metus fuit, ne auctioribus copiis regreffus in Italiam majus priore bellum excitaret. Sed inopinata mors regis spes metusque omnium subito incidit atque sustulit. Pyrrhus enim, ut erat potentiae in immenfum augendae infatiabiliter appetens, per cauffam reducendi in regnum Spartae Cleonymi, qui cum Areo diffidebat, Peloponnefum ingreffus, ad illam etiam occupandam adjecit animum. Et Lacedaemonios quidem, licet urbe fruftra oppugnata, magnis adfecit incommodis.

Pyrrhi successus in Macedonia.

Ingressus in Peloponnesum.

XLII. Sed Argis interea, quum adverfae factiones duae effent, principes earum Ariftippus Antigonum,

Cap. XL. Liv. 24, 9. Zonaras. Liv. 31, 31. Zonaras. Liv. Epit. 14. Cap. XLI. Zonaras. Paufan. l. 1. Plut. in Pyrrho, 57. Pausan. Plut.

Ariſtias Pyrrhum ad opprimendos inimicos advocat. nam et Antigonus, contra communem hoſtem Laconibus auxilia futurus, in Peloponneſum venerat. ita diversis portis, sub eamdem noctem, utriusque regis copiae in Argivam urbem recipiuntur. Pyrrhus, cognito urgeri suos, urbem et ipse ingreſſus, quum die jam oriente lupum et taurum ex aere, certantium inter se habitu, vidiſſet, imminentis fati indicio exhorruit. Oraculum enim erat vetus, fatalem Aeacidae locum fore, ubi taurum cum lupo dimicantem spectaviſſet. Igitur retrahere copias, et ex urbe recedere cogitabat. Sed occurrentes cum Heleno Pyrrhi filio subsidiarii milites elephantique clauserant exitum: hisque in urbem irrumpere, illis exire, nitentibus, quum hoſtes etiam acriter insiſterent cedenti turbae, et in anguſtis viarum spatiis Argivi, Macedones, Epirotae, quique cum Areo venerant Spartani Cretesque, ad haec elephanti quidam truderent inter se truderenturque, omnia trepidatione et tumultu miscebantur. U. c. 481.

Proelium in urbe Argivorum.

XLIII. Dum inter haec Pyrrhus ubique consiliis, clamoribus, manu, servare suos, arcere hoſtes, satagit, a juvene quodam Argivo lancea leviter vulneratus eſt. Matrem hic habebat anum pauperculam, quae, cum aliis mulieribus ex tecto domus proelium spectans, quum Pyrrhum in auctorem vulneris sui toto impetu ferri videret, periculo filii attonita, protinus tegulam corripuit, ac utraque manu libratam in caput regis demisit. Tam inhonorus et miſerabilis exitus Pyrrho fuit, quo majorem animi robore, solertia consiliorum, scientia rei militaris, multisque praeterea corporis ingeniique bonis, aetas illa non tulit. Sed fructum laboris operumque suorum, et ornamenta virtutum, ambitione corrupit, felicior futurus, si suis rebus contentus, potentiſſimus autem omnium, si, quam in quaerendis opibus induſtrius fuit, tam in retinendis circumspectus eſſe potuiſſet.

Pyrrhi vulnus.

Mors et elogium.

XLIV. Haec igitur poſtquam in Italia sunt audita, pro variis hominum ſtudiis, laetitia luctuve civitates adfecere. Sed alii quidem populi, qui suae spontis erant, pacem amicitiamque Romanorum, quibus poterant, conditionibus redimebant. Tarentinum, ne suis conſiliis uteretur, praeſidium Epirotarum et prae-

Italici populi amicitiam Romanam quaerunt.

Cap. XLIII. Strabo, l. 8. p. 376. Plut. Ovid. in Ibim. Zonaras. Dionys. apud Vales. Juſtin. 25, 5. Plut. Juſtin. 25, 4. Cap. XLIV. Zonaras.

U. c. 481. Tarentinorum et Milonis inimicitiae.

fectus arcis Milo vetabat: inter quos res paullatim ex levioribus injuriis atque contumeliis in apertas inimicitias proceſſerat. itaque maximis in difficultatibus conſtituti Tarentini, quum extra moenia Romanos hoſtes, intus Epirotas haberent, miſſis legatis auxilium a Carthaginiensibus petiverunt. Poeni, qui Siciliae magnam partem tenerent, et maritima Italiae loca sibi, quam Romanis, accedere mallent, specie ad ejiciendum Milonem, ceterum, si Tarento potirentur, etiam adverſus Romanos tuituri, cum inſtructa claſſe prompte accurrerunt. Quum inter haec etiam L. Papirius conſul adveniſſet, undique clausa Tarentus erat, Romanis a terra urbem simul arcemque, Poenis eamdem arcem a mari obſidentibus.

L. Papirii consilium ad occupandum Tarentum.

XLV. In hoc ſtatu rerum, quum haud minor Romano cura eſſet, ne Carthaginienſes arcem caperent, quam ne a se non caperetur, omnes victoriae rationes subtiliter indagans, Milonem per idoneos internuncios tentat, si Tarentum ejus opera obtinuiſſet, ipſum popularesque cum rebus suis incolumes dimiſsurum eſſe pollicitus. Milo, nihil ex praeſentibus videns potius, cum Tarentinis agit, ut junctis conſiliis de communi salute deliberarent: sensimque persuadet, ut se legatum ad L. Papirium mitterent, de conditionibus ex omnium utilitate ferendis diligenter acturum. Ut homines, taedio curarum periculorumque feſſi, lubenter adsensi sunt, ad conſulem identidem profectus, quocum fallaciam iſtam compoſuerat, luculentas plerumque conditiones, et spem non poenitendae pacis certam referebat. ea credulitas, si quid in animis Tarentinorum diligentiae ac curae superfuerat, securitate fiduciaque resolvit: occaſionemque Miloni praebuit, qua non arx modo, sed etiam urbs ipſa, Romanis traderetur.

Milo Tarentum consuli prodit.

Carthaginienses discedunt:

XLVI. Carthaginienſes hoc eventu minime laeti, sed amicos Romanorum se ferentes, neque aliam ob cauſſam quam ad expellendum Milonem veniſſe, diſceſſerunt. Auctores habeo, Poenos a Romanis monitos, *si Tarentinae rei se immiscerent, contra foedera facturos videri*, non modo denunciationem hanc insuper habuiſſe; verum etiam in acie Tarentina contra Romanos auxilia Punica ſtetiſſe: qua ex offensa maxime bellum, quod adverſum Carthaginienſes in Sicilia

Non sine offensa.

Cap. XLIV. Oros. 4, 3. Liv. Epit. 14. Zonaras. Cap. XLV. Frontin. Strateg. 3, 3. Cap. XLVI. Zonaras. Oros. 4, 5. Oros. 4, 3. Liv. Epit. 14. Liv. 21, 10.

geſtum eſt, eruperit: quamquam Poeni, perjurio culpam tegere volentes, *nihil ab se dolo malo factum esse* juraviſſent. Ego sicut non abnuerim, vel inter ipſos duces tale quid agi potuiſſe, dum Romanus Poeni praesentiam aegre patitur, Poenus inſtituto suo, quam poteſt, cauſſam praetexit; vel populos ipſos publice isthaec diſputaviſſe: ita veriores belli mox exorti caussas alias fuiſſe exiſtimo; quod neque ſtatim bellatum eſt, et poſtea natum in Sicilia bellum, ob Mamertinos praecipue, manentibus adhuc Punicis foederibus, exarsit. Aucto ad hunc modum imperio, redeuntes Romam conſules a gratulantibus excepti, magno omnium favore, magnaque sua gloria triumpharunt. U. c. 481. *Consulum triumphi.*

XLVII. Inter haec Q. Fabius Gurges et ceteri, qui miſſi Alexandriam fuerant, in senatu legationem renunciarunt. *Omni se genere hospitalitatis ac benevolentiae acceptos habitosque: munera venientibus magnifica missa: majora etiam data discedentibus. Sed priora quidem illa modeste recusari, magis ex dignitate abstinentiaque Romana visum esse. cetera, quae omnino recipienda fuissent, a se, priusquam aliarum rerum quidquam agerent, in aerarium populi Romani delata esse. Sed et Alexandriae, quum ad sollemnes epulas invitatis, more apud reges usitato, coronae aureae missae essent, eas, ominis caussa acceptas, noctu statuis regis imposuisse.* Senatus et succeſſu legationis, et gravitate legatorum mire laetus, gratiis actis, *quod sua continentia mores Romanos externis quoque nationibus venerabiles reddidissent*, reſtitui munera, quae in aerarium detulerant, praecepit. Continuo populus, ita demum rempublicam optime geſtum iri dictitans, si ditescendi ex publicis negotiis infame ſtudium tolleretur, idem scivit: quaeſtoribusque pecuniam eam, uti juſſi erant, prompte reſtituentibus, digni hoc abſtinentiae fructu homines, pari gloria et recuſarunt Aegyptias opes, et receperunt. Q. Fabium, qui caput legationis ejus fuerat, hoc quoque nomine praelatum tot egregiis viris exiſtimo, ut a cenſoribus M. Curio, L. Papirio princeps senatus legeretur: quum nobilitate domus, et paternis meritis, simul conſulatibus duobus totidemque triumphis, nulli jam honori impar videretur. *Legati Alexandriam missi revertuntur.* *Q. Fabii honores.*

XLVIII. Iisdem conſulibus M. Curius cenſor Anienis amnis aquam in urbem ducendam locavit, ex manubiis hoſtium. Ex quibus adeo privatim ditari noluit, *Anienis aqua in urbem ducitur.*

Cap. XLVI. Gotefridus Viterbiensis, 11. Paul. Diac. Hiſt. Misc. 2, 23. Faſti Capit. Cap. XLVII. Juſtin. 18, 2. Val. Max. 4, 3, 9. Tac. 2. Ann. 57. Juſtin. Zonaras. Val. Max. Frontin. de Aquaeductibus. Plin. 7, 41. Frontinus.

U. c. 481. ut aliquando, quum a malevolis interverſae pecuniae argueretur, gutto ligneo, quo ad sacrificia uti consueverat, in medium prolato, juraverit, *se nihil praeterea de praeda hostili suam in domum intulisse:* vir profecto tum rerum geſtarum magnitudine, tum etiam aliarum virtutum illuſtribus experimentis meritus, ut quaedam ejus insigniora dicta factaque modico excursu adnotentur. neque vero indignum, aut hiſtoriae condendae officio alienum judico ea referri, per quae homines, in republica verſaturi, haud sane minus, quam conſiliis operibusque militaribus, ad felicitatem ex virtute petendam inſtruantur.

M'. Curii insigniora dicta factaque.

XLIX. Bello Sabino quum tantum praedae fuiſſet, ut tum primum Romanos guſtum divitiarum cepiſſe scriptor hiſtoriae Fabius autumet, Curius, nihil ex tam opulenta victoria, praeter conſcientiam famamque, sibi vindicans, in priſtina paupertate duritieque mansit: etiam publicae continentiae magiſter idem idoneus, et severus cuſtos. Agri enim captivi parte maxima publicata, privatis haud amplius quaterna dena jugera viritim divisit. ipſe, quum senatus majorem ei portionem adſignaret, eodem, quem ceteris dederat, agri modo contentus fuit, *malum esse civem* dictitans, *cui non idem, quod aliis, satis esse posset.* Haec deinde in Sabinis villa Curiana fuit: in qua forte rapa torrentem victi nuper Samnites quum adiviſſent, ingensque pondus auri adferrent dono; *Ego haec,* inquit, *inſictilibus meis esse malo, et aurum habentibus imperare.* Cui villae quum vicina praedia senior Cato poſſideret, eo ventitabat crebro, tenuemque casam et rusculum, quod vir tantus poſt tres triumphos manibus suis foderat, cum recordatione vitae abſtinentiſſime actae contemplatus, animum ad parem conſtantiam, antiquae simplicitatis et virtutis aemulatione, componebat. Et profecto viris haud aliis opus fuit ad imperii futuri tam firma ponenda fundamenta, quae et impositam molem perferre poſſent, et non exteris modo concutientibus resiſterent, sed ipsis quoque domeſticis vitiis aegre vixque convellerentur.

Villa Curiana.

A seniore Catone frequentata.

Cap. XLVIII. Auct. de vir. illuſtribus, c. 30. Cap. XLIX. Strabo, l. 5. p. 228. Plut. in Apophthegm. Auctor de viris illuſtr. Frontin. Strateg. 4, 3. Plin. 18, 3. Auctor de viris illuſtr. Plut. Cic. Cat. Maj. c. 16. Plut. in Cat. Maj.

EPITOME
LIBRI QUINTIDECIMI.

s Tarentinis pax et libertas data est. Legio a, quae Rhegium occupaverat, obsessa, de-facta, securi percussa est. Quum legatos atium ad senatum missos quidam juvenes nt, dediti sunt Apolloniatibus. Picentibus x data est. coloniae deductae, Ariminum in

Tarentinis pax et li-a est] *Mulctis Taren-*d. Deinde *libertas na-*id. Lovel. et Exc. Pi-*rtas nacta est* Hear-dem varietas in libris pra erat 10, 40, 10. In-9. *libertas orta est*

Apolloniatium ad se-ssos] *legatos Apolli-*d. *legatis Apollinati-* et Hearnii N. *legatos tium* Berg. *legatos ium* Lovel. *legatos A-um* Boend. a m. 1. *A-m* a m. 2. Mox *Apolli-*ff. Leid. Lovel. et Hear-*polliniatibus* Boend. vox in Berg. a. m. 1. *polinatibus* adscribi-altera.

bus victis pax data] *est* Voss. Leid. Lovel. Hearnii N. Neque ali-Berg. a m. 2. in quo o-verba deerant a m. 1. ue *τὸ est*.

Coloniae deductae, Ariminum in Piceno, Beneventum in Samnio] *deductae sunt* Leid. et Lovel. Voces *coloniae deductae* desunt in Berg. a m. 1. Deinde *Ariminum in Piceno ventum*, reliquis omissis, Leid. *Ariminum in pace conventum* Voss. *Ariminum in Piceno Neventum* Exc. Pithoei. Vulgatum servant Berg. et editi. Recte. Vellej. Pat. 1, 14. *Interjecto quinquennio, Sempronio Sopho et Appio Caeci filio consulibus, Ariminum, Beneventum coloni missi.*

Tunc primum populus Romanus argento uti coepit] Argentum signatum est anno urbis CDLXXIV. Q. Ogulnio, C. Fabio consulibus, quinque annis ante primum bellum Punicum. Plinius 33, 3. SIG. *Tum primum* Berg. et Boend. V. ad 2, 12, 15. *Tunc primum pro argento uti coepit* Voss. Simili errore apud Caes. 1. Civ. 9. quidam Msti et edd. *pro beneficio* exhibent, loco *populi Romani beneficium*. Vox *Romani* hic deest in Leid. et Berg.

Piceno, Beneventum in Samnio. Tunc prim[illegible] pulus Romanus argento uti coepit. Umbri et [illegible] tini victi in deditionem accepti sunt. Quaestor[illegible] merus ampliatus est, ut essent octo.

Umbri et Salentini victi in deditionem accepti sunt] *Sallentini* duobus *ll* scribi debent ex fide Capitolinorum triumphorum et Graecis scriptoribus. Sic enim Stephanus Σαλλεντία, πόλις Μεσσαπίων. τὸ ἐθνικὸν, Σαλλεντινός. SIG. V. etiam Pighium in Annal. ad ann. CDLXXIII. p. 433. quae notantur ad Silii Ital. 8, 575. et quae dicta sunt ad Livii 9, 42, 4. Ex Cellar. vero in Geogr. Ant. 2, 9. p. 572. colligendum videtur, veteres utroque modo *Salentini* et *Sallentini* scripsisse. V. etiam Dausq. Orthogr. parte 2. hac voce. *Salerni* vero, pro *Sallentini*, est in Leid. Voss. Berg. Boend. Norvic. et quibusdam edd. *Salentini* in Lovel. et Hearnii N. *Sallens* in Exc. Pithoei. *Saleni* in edd. Rom. anni 1472. et Parm. Praeterea *Vibri*, pro *Umbri*, Berg. sed vox ea exsulat a Lovel. Deinde *victi et in deditionem accepti sunt* Voss.

Quaestorum numerus ampliatus est] In vet. lib. est *Quaestorum numerus ampliatus est, ut essent.* Desideratur autem numerus. Sic enim in epitoma l. 2. *Numerus tribuum ampliatus est, ut essent XXI.* et [illegible] *legium augurum* [illegible] *est, ut essent novem.* *Praetorum numerus* [illegible] *est, ut essent quatuor.* [illegible] gendum hic esse, *ut e*[illegible] Quaestores enim pri[illegible] creatos esse anno prim[illegible] ges exactos, scribit Plu[illegible] Poplicola [p. 103.] Du[illegible] his additos esse, ut [illegible] tuor, duos qui urbanas[illegible] militares res curarent[illegible] urbe condita CCCXXXIII[illegible] vius l. 4, [43.] et l. 6. [illegible] l. 11, [22.] cum aute[illegible] subsequatur his verbis [illegible] *plicatus quaestorum* [illegible] *stipendiaria jam Ital*[illegible] *cedentibus provinciar*[illegible] *galibus*, eos profect[illegible] factos esse hoc tempor[illegible] re videtur. SIG. Voces [illegible] *octo*, desunt etiam in V[illegible] Boend. Lovel. et Nor[illegible] tantum vox *octo* in Leid[illegible] cte ex conjectura adj[illegible] nius. Ita infra in Epit. [illegible] go editur, *Praetorum* [illegible] *ampliatus est, ut e*[illegible] *tuor*, ab uno cod. ex[illegible] vox *quatuor*.

JOHANNIS FREINSHEMII

PLEMENTORUM LIVIANORUM LIBER V.

IN LOCUM LIBRI XV. T. LIVII.

Superatis poſt multa certamina validiſſimis ho- U. c. 481.
s, partaque per Italiam pace, supererat ea de-
ratio Patribus, quemadmodum victoria bene ute-
ur. Mulctari parte finium omnes, qui arma contra
rant, populos placuit: severiore adverſum Taren- *Tarentini*
s vindicta, quanto intemperantius offenderant. ar- *puniti.*
navesque tradere juſſis, muri quoque diruti sunt,
itumque civitati impoſitum: pax modo cum liber-
conceſſa. Nihil deinde viſum antiquius, quam
idiam puniri legionis, quae, Rheginis dolo cir- *Rhegium*
ventis, oppidum eorum decimum jam annum pro *tenentes de-*
poſſidebat. Hi quum ante providiſſent, Romanis *fectores ad*
s quotidie laetioribus, suum scelus inultum non *defensio-*
, quidquid ad communiendam urbem, viresque *nem se pa-*
nſioni parandas pertinebat, sollicite adminiſtra- *rant.*
nt: non ignari, quod fraude vique partum eſſet,
iisdem illis artibus, diu retineri non poſſe. Prae-
nsitam ferociam freti erant amicitia Mamertino-
, ſucceſſuque adverſus Carthaginienſes, deinde
hum, quo urbis suae animorumque fortitudinem
rti fuerant, hoſtibus ab obſidendi consilio cito
lsis. Itaque in tantum creverant rebellium et de-
rum animi, ut, Crotonem prodentibus quibus-
capere ausi, praesidium Romanum trucidare, ur-
diruere suſtinuerint.

. Igitur L. Genucio, qui cum C. Quinctio con- U. c. 482. L. Genucio, C. Quinctio coss.
um eo anno gerebat, mandata eſt ultio: compul-
e intra moenia perduellibus urbs obſeſſa. Sed,
suas et Mamertinorum vires non inſtrenue oppo- *Obsiden-*
bus, quum incommoda quaedam paſſus consul *tur a L. Ge-*
rerum neceſſariarum penuria laboraret, ab Hie- *nucio.*

. I. Zonaras. Liv. Epit. 15. Polyb. 1, 7. Liv. 28, 28. Zo-
Cap. II. Oros. 4, 3. Polyb.

U. c. 482. rone, qui Syracusis principatum obtinebat, frumento et milite adjutus eſt. Hic enim Mamertinis infenſus etiam socios eorum Rhegium tenentes oderat: incrementis quoque Romanorum, ut eorum animos ad uſum sequentium temporum beneficiis occuparet, movebatur. Sic ad extremum ad deditionem urbe coactos Mamertinos certis conditionibus adſtrictos dimiſit conſul: perfugas et latrones, quorum multi Rhegium velut ad asylum concurrerant, adfecit supplicio: legionarios autem milites abduxit Romam, ut de ipſis senatus ſtatueret.

In poteſtatem veniunt.

III. Magnum inde publicae severitatis exemplum sequitur. Senatus primum omnes, qui adducti a conſule fuerant, in carcerem condi juſſit, ut inde ad supplicium capitis promerentur. Deinde, quum intercessiſſet senatusconſulto tribunus plebis M. Fulvius Flaccus, denuncians, *ne in capita civium Romanorum adversus leges et morem majorum animadverteretur;* conſtantia Patrum tribunitii clamores ſpreti sunt, suppliciumque de nocentibus sumptum. Ne tamen invidia facti tam acerbi, plebisque moeſtitia gravior foret, si tanta hominum multitudo eodem tempore interficeretur; singulis diebus quinquaginta delecti sunt, quos virgis caeſos securi percuſſerunt. Senatus etiam corpora sepeliri, mortemque cujusquam eorum lugeri vetuit. Decius Jubellius, qui ad eum usque diem oculis suis superſtes vixerat, ut majore cum dolore moriretur, in carcere manus sibi attulit. Plures auctores sequutus, legionem totam, hominum millia quatuor, Romae in foro securi percuſsa retuli. Sed verius puto, quod a Polybio traditum, ex ea legione vivos in poteſtatem veniſſe admodum trecentos: reliquum numerum, dum urbs capitur, ferociter repugnando caedi maluiſſe; non ignaris omnibus, poſt delicta tam enormia nihil ex deditione aliud quam plures cruciatus, mortemque graviore cum ignominia conjunctam, exspectari poſſe. Urbs Rhegina prioribus incolis, quod eorum usquam reperiri conquirique poterat, cum libertate legibusque suis reddita eſt. Hoc juſtitiae fideique documentum Romanae civitatis exiſtimationem largiter auxit: neque minus amoris eo facto, quam per arma metus, apud Italicos vicinosque populos quaesitum.

Supplicio afficiuntur.

Rhegium prioribus incolis reſtituitur.

Cap. II. Zonaras. Liv. Epit. 15. Zonaras. Oros. Cap. III. Val. Max. 2, 7, 15. Frontin. Strateg. 4, 1. Appian. apud Vales. Liv. 28, 28. Polyb. 1, 7. Appian. et Zonaras. Liv. 31, 31.

. C. deinde Genucii, Cn. Cornelii consulatus m cum Sarsinatibus habuit. Umbrorum ea gens ninum incolentium quibus caussis in arma fuerit quaque spe formidabili jam Romanorum potense opposuerit, silentibus scriptorum reliquiis, are non potui. Totius etiam belli series penitus cidit, nihilque ad nos ex veteri rerum istarum oria pervenit, nisi quod a Cn. Cornelio de Saribus triumphatum est. Asperrimam his consulihiemem fuisse Romae traditur, ut arbores emorucco aruerint, Tiberis densa glacie concreverit, nta et pecudes inopia pabuli contabuerint: tantafuit inclementia coeli, ut in foro Romano nives endae altitudinis per dies quadraginta continuos verint. U. c. 483. C. Genucio, Cn. Cornelio coss. *Bellum cum Sarsinatibus Umbris.* *Hiems asperrima.*

. Res insitata, ut fit, a multis prodigii loco ha-, vehementi terrore hominum animos percelluit: ntiore statim metu, quum, Q. Ogulnio Gallo, C. io Pictore magistratum ingressis, multa cernerenostenta, multa nunciarentur. Romae enim aedes tis, et pars muri sub eodem loco, de coelo tacta. tres ante lucem urbem ingressi semesum cadaver lerunt, membratimque laceratum in foro, ipsi itu hominum exterriti, reliquerunt. Formiis nia fulmine saepius icta disjectaque nunciabantur: n agro Caleno diducta repente terra flammam eru- alatam, quae triduo toto flagrans quinque agri ra usque in cinerem exusserit, ut non modo fruo loco cunctae, sed etiam arbores radicitus emontur. Plus ea res timoris Romae, quam calami-, attulit. nihil enim magnopere consequutum est, quod bellum a Picentibus ortum, annoque sete confectum, eam quoque regionem Romanae ni adjecit. U. c. 484. Q. Ogulnio, C. Fabio coss. *Ostenta.*

VI. Interea in urbe signandi argenti primum inifuit, auctis jam successu rerum opibus, quum am diem aes tantummodo Romae in promiscuo uniae usu fuisset. tum autem denarii quinariique rgento cusi, qui pro libris totidem aeris essent; que minores, qui dupondio et semisse quum aestientur, ex re sunt sestertii appellati. *Moneta* dicta, *Argentum signari coeptum.*

p. IV. Polyb. 2, 16. Fasti Capit. Zonaras. Aug. de Civ. 3, 17. Cap. V. Oros. 4, 4. Eutrop. l. 2. Cap. VI. Liv. 15. Zonaras. Plin. 33, 3. Suidas in *Μονῆτα*.

U. c. 484. quod in aede Junonis Capitolina cuderetur. men enim illud inditum Junoni fuerat, q Pyrrhi et Tarentino consulentes de pecunia pia Romanos monuisset, *pecuniam non defore et arma colentibus.* Consules Q. Gallus, ad comprehendendum Lollium Samnitem sunt: qui, quum obses Romae fuisset, clan castello quodam occupato, faciebat latrocini lariumque animos vix adhuc certa pace com defectionem incitabat.

Caricini. VII. Atque is quidem cum collectitia et partem inermi turba non diu restitit. in Cari quoque Samnii pars est, Frentanis propior periculique plusculum fuit. Dum locus mu praedarum Lollio receptaculum fuerat, ex *Anceps casus.* ancipiti casu, ex spe magna in timorem, ad victoriam subito ventum est. Inducti q propugnatoribus impunitatis pacto, nocte Romanos intra moenia receperunt. Concu ad tumultum oppidanis, quum manus confer set, magna vis nivis repente coelo delapsa ctum eripuit proeliantibus. Ea res Caricin sus locorum ignaros ita profuit, ut maxim crimine Romana signa versarentur. jamque p erat, ut cogerentur referre pedem, quod in bras fieri citra magnum detrimentum nequib subito, cessante nivium casu, reddita luna coque metu liberatis promptum ad victoriam tute partum. Eae turbae impedimento vid isse, ne Picentes iis consulibus perdomaren

U. c. 485. P. Sempronio, Ap. Claudio coss. VIII. Insequente autem anno P. Sempro phus, Ap. Claudius Caeci F. Crassus, cons to, bellum istud aggressi, rem ex sententia c Sub eadem ista tempora in Piceno, qui ag *Picentes domiti.* num Gallorum fuerat, Ariminum colonis placuit; Maleventum in Samnio: sed nomi ominosum esse videbatur, mutato *Beneventum* dicta est. Sabinis, qui ante aliquot annos a civitatem fuerant, tum suffragii quoque ju In Umbria res etiam a Claudio gestae, Car que oppidum captum: incolae sub corona

Cap. VI. Zonaras. Cap. VII. Ptolemaeus. Zona VIII. Eutrop. l. 2. Vellejus, 1, 14. Liv. Epit. 15. Vellejus.

ia parum liquida fide gestum ab imperatore videbatur, utilitatem populus Romanus justi-habuit; conquisitosque Camertes redimi ab bus, receptisque in civitate locum ad habi-in Aventino colle adsignari, et praedia sua jussit. U.c.485.

At Picentinae victoriae majus gaudium fuit: digna visa, quae, denariis argenteis nuper eptis impressa, et pluribus statim innotesce- ad memoriam servaretur posteritatis. Num-um repraesentantes, Saturni filium, (nam is uctor creditur) et ab alia parte dextram a tu Romano porrectam supplicanti, ex senatus- cudendos curavit Q. Caedicius Quinti filius. luculentam ea gente pacata virium accessio-tam vel inde constare potest, quod trecenta a Picentium millia in fidem populi Romani ve-duntur. Eo bello triumphum consules me- duxeruntque: insigniore tamen P. Sempro-ia, quod adversus validiores hostium copias que et contentione majore certaverat.

Majus victoriae gaudium.

CCCLX. Picentium millia in fidem veniunt.

Res enim prodigiosa tum accidit, ut, instructa e acie, sub ipsum committendi proelii tempus, bito moveret. Sed consul apta tempori ora-rritos militum animos confirmavit: *haud mi-tes religione non necessaria perturbatos* dicti-*iusque victoriam fore, qui, excusso inani metu, rium sui non bene compotem prior invasisset.* deinde Telluri Deae voto, si populo Roma-riam dedisset, impetum in hostes fecit. Ne- segnius excepere certamen, caedesque tam it, ut etiam victoris exercitus pars minor eva-catur. Ab hoc proelio, quum alia Picentium tum caput gentis Asculum, situ murisque tu-locus, Sempronio se dediderunt. Hujus de-exemplo Picentium omne nomen, imperata pollicitum, a senatu pacem obtinuit. Jam Ita-, qua Siculum Ioniumque mare spectat, per-, soli restabant Sallentini, qui ad extremas oras colunt, qua mare superum Ionio commit-

Consul confirmat suos terra movente trepidantes.

U. c. 486. M. Atilio, L. Julio coss.

VIII. Val. Max. 6, 5, 1. Cap. IX. Pighius in Annal. n. 3, 13. Fasti Capit. Eutrop. Cap. X. Frontin. Stra-. Flor. 1, 19. Oros. 4, 4. Flor. Strabo, l. 6. p. 241. t. 15.

U. c. 486. *Sallentini bello petuntur.* titur. ad hos igitur a Picentibus bellum, v tagione quadam, pervasit, iisque, M. Atili L. Julio Libone consulibus, indictum est.

Commoditas portus Brundusini. XI. Crimini datum, quod Pyrrhum ex nientem portubus oppidisque suis recepisse rum commoditas portus Brundusini, qui, e to spirante, et dimittere naves potest, et facilisque inde in Illyricum et Epirum traject que opportunius videbatur ipsis Italiae fin rium terminare, veriores belli caussae p Triumpharunt ex his ambo consules una die octava Kalendas Februarias. Fusis acie nobilissimum eo tractu oppidum Brundusi rant, aliaque prospere gesserant: adjuti, u *Pales pastorum Dea.* a Pale pastorum Dea, quae praemium victor ultro dicitur, ut aedes sibi Romae dedica jori parte Sallentinorum ab his subacta, vi U. c. 487. Num. Fabio, D. Junio, coss. quentis anni consules absolverunt. Numer C. F. M. N. et D. Junius D. F. D. N. Pera his Umbri simul atque Sallentini in deditione

Universa Italia perpacata. XII. Sic universa jam Italia perpacata, bus et amne Pado finitur, e vestigio per i pinquas, et adsitam Ionio Adriaticoque p tinentem, aliorum spe, aliorum formidine Romana magnitudo coepta est. Nam quib erat per injurias vicinorum crescendi, su impedimentum a Romano metuebant, aliis praesidium istud adversus impotentiam adv *Apolloniatae legatos mittunt Romam.* tamquam divinitus oblatum, amplexantibu omnium Apolloniatae, missis Romam legat citiam recipi petierunt. Urbs illa sexagin mari recedit, a Corinthiis et Corcyraeis co modumque portum habet, qua proximus i a Brundusio trajectus est. Illyricae Mace circum gentes colunt. igitur inter potent dos libertatem suam aegre tuebatur. Ab tam civitatis ejus opes, quae tenues erant, futuri et apertam ad majora occasionem perquam humaniter accepta est legatio. q

Cap. X. Flor. 1, 20. Eutrop. l. 2. Cap. XI. Z nius, l. 6. Zonaras. Fasti Capitol. Zonaras. Flor. Annal. Liv. Epit. 15. Cap. XII. Strabo l. 7. p. Liv. Epit. 15.

ndicta fuit in quosdam ordinis senatorii juve- ui legatos orta contentione pulſaverant. U. c. 487.

I. Q. enim Fabium neque magiſtratus dignitas, tem enim gerebat, neque generis amplitudo eſt, quin Apolloniatibus ob eam noxam dede- Deditus eſt etiam Cn. Apronius itidem aedi- isdemque culpae reus. Hos igitur per feciales Apolloniatarum tradi, quaeſtoremque cum his ſium ire senatus cenſuit, ne quid in itinere le- deditorum propinquis amicisve noceretur. Ma- sane fidei publicae documentum, sed non infe- rudentiae. quum enim opinione juſtitiae natio- xterarum animos ad amicitiam suam attrahere arent, magnopere intererat, injurias eorum, imi ad societatem jungendam veniſſent, quam tiſſime vindicari. neque enim quidquam deſti- eorum tam inimicum fieri potuiſſet, quam si ſſum eſſet, ut et Apolloniatas facti sui, et alios li poeniteret. atque ab hac utilitate receptum, aterque sequutis etiam temporibus servatum eſt, i legatos civitatis liberae pulſaviſſent, iis, quo- rant legati, dederentur. Ceterum Apolloniatae, s in suum oppidum adductis, plus se commodi nanitate, quam ex vindicta, conſequuturos pru- arbitrati, domum incolumes remiſerunt. Hoc b utroque conſule bini sunt triumphi ducti. D. ante diem quintum Kalendas Octobres, Num. ante diem tertium Nonas ejusdem mensis de atibus, Umbrorum populo, triumpharunt: ite- Kalendis Februariis Fabius, Nonis Junius de tinis et Meſſapiorum gente, quae Sallentinos s auxiliis juverat.

Eorum violatores deduntur.

Sed ab Apolloniatis remittuntur.

Bini triumphi consulum.

U. c. 488. Q. Fabio III. L. Mamilio coss.

V. Is finis eo tempore bellorum Italicorum fuit. uod anno sequente, Q. Fabio Gurgite tertium, milio Vitulo conſulibus, ad Volſinios geſtum eſt, um juſtis hoſtibus bellum, sed adverſum sce- ervitia pro sociis ultio fuit. Etruscorum gens tiſſima, Volſinii, fidem populi Romani contra

XII. Dio apud Vales. Zonaras. Val. Max. 6, 6, 5.
III. L. 17. ff. de legation. Zonaras. Faſti Capit. Cap.
Flor. 1, 21. Zonaras.

U.c.488. *Volsiniis civitas et arma servis data.*

servos quondam suos implorabat. usi enim ine silio, sive quod superioribus bellis attritas recreari posse sperabant, sive, deliciis ipsi tes, armorum laborem fugiebant, servis libe civitate donatis ea permiserunt. Inde comm etiam honoribus in senatum legi, magistratus coeperunt. Ita brevi, oppressis veteribus translataque in se republica, datam a domin tatem adversus ipsos insolentissime exercueru tronas honestas virginesque per vim constupra ritis parentibusque, de injuria conquerentib vindicta legum contumelias et ludibria repen bitrio petulantissimorum nebulonum rapi, trah ri omnia, Vulsiniis jam in morem venerat praetereatur insigne monumentum, quem servilium animorum belluina impudentia po cedere, si nacta potentiam fuerit, lege lata sa *uti libertinis in patronorum filias ac uxores s esset; floremque virginis ingenuo nupturae pri quis ex suo ordine delibaret.*

Contra dominos exercentur.

Privatis in aedibus senatus datur Volsiniensium legatis.

XV. Vulsinienses igitur veteres, quum ne re diutius miserias istas, neque propulsare suis possent, consilio clam inter se habito, Romam mittere decreverunt. Ii, secretis impetrato, uti privatis in aedibus senatus c (perniciem enim sibi, si res emanasset, im tem prospiciebant) oratione flebili calamita suae exposuerunt. qua moti Patres, opem m recuperanda pristina jura promiserunt. S quum acta secreto putarentur, iis, qui fuera sati, per Samnitem quemdam indicata sunt. in aedibus, ubi senatus convenerat, hospes aegrotaret, per oblivionem eo in loco relict perat dicta prodideratque. Quaestiones igitu gatis Roma reversis habitae sunt; comperto gotio, et ipsi, et principes alii civitatis c interfecti.

Res tamen proditur.

XVI. Eo justior inferendi belli caussa visa que cum exercitu Q. Fabius consul occurre

Cap. XIV. Joannes Antiochenus apud Vales. Flor 4, 5. Val. Max. 9, 1, 2. ext. Cap. XV. Zonaras. Au ris illustr. c. 36. Zonaras.

;am vertit, magnumque fugientium numerum ce- ceteros, qui intra munimenta se receperant, operibus oppugnare instituit. Sed, illis non se- resistentibus, quum levia, ut solet, certamina o fierent, consul, dum incautius inter tela versa- vulnus accepit, et in ejus deinde curatione de- . Obsessi, casu eo cognito, eruptionem sum- iribus fecere, sperantes exercitum interitu du- rbatum, si subito invaderetur, a moenibus sub- ri posse. verumtamen eventus proelii contra de- excepti ferociter a militibus Romanis, et in ur- terum cum clade compulsi sunt. Huic ego pu- Decium Murem praefuisse crediderim. hic enim s esse Fabio, et post necem ejus, donec suc- veniret, bellum administrare potuit. atque inde eor, quod apud negligentiores historicos, Vul- isis belli coepti finitique titulus Decio adscri- est.

U. c. 488.

Consul a servis Volsiniensium vulneratur.

Sed illi cum clade in urbem compelluntur.

VII. Censores eo anno creati Cn. Cornelius L. F. . Blasio, et C. Marcius, qui, quum antea quo- ensuram gessisset, in hoc honore Censorinus ap- us est. Memorabilis hujus Marcii moderatio fuit, accepta potestate, quam non ambiverat, popu- d concionem vocatum gravissima oratione incre- *quod magistratum illum bis eidem mandavisset, tempora, non aliam ob caussam, quam quia ni- potestas ejus esset, coarctanda sibi majores judi- it.* inde profecta lex est, qua cautum, *ne quis iterum fieret.* Eodem anno quaestorum nume- mpliatus est. Quatuor hactenus suffecerant: ur- duo: totidem ad bellum exeuntibus consulibus gebantur. sed proximis aliquot annis, aucta ma- in modum republica, vectigalibusque ac por- multis accedentibus, duplicari numerum istum se fuit.

Lex, ne quis censor iterum fiat.

VIII. Ap. deinde Claudius, qui in magistratu Cau- ognominatus est, et M. Fulvius Flaccus consules intur: annus coepto primum adversus Poenos in

U. c. 489. Ap. Claudio, M. Fulvio coss.

---

o. XVI. Auctor de viris illustr. Cap. XVII. Fasti Capit. Max. 4, 1, 3. Plut. in Coriol. c. 1. Liv. Epit. 15. Tac. 11. 22.

U. c. 489. *Initium belli Punici primi.* Sicilia bello memorabilis. tum enim inter di-
tentiſſimas civitates inimicitiae primum eruper-
multos poſt annos, illatasque et acceptas ho-
clades, non nisi alterius excidio finiri potueru-
Carthaginis origo et incrementa. prius de Carthagine quaedam altius repeten-
quam ad bellorum iſtorum expoſitionem acc-
erunt enim his in rebus enarrandis multa in-
judicatuque difficiliora, nisi primum origo
incrementa cognoscantur.

Cap. XVIII. A. Gell. 17, 21.

EPITOME

LIBRI DECIMI SEXTI.

Origo Karthaginiensium et primordia urbis eo- referuntur; contra quos et Hieronem regem Sy- anorum auxilium Mamertinis ferendum censuit us, quum de ea re inter suadentes, ut id fieret, adentesque contentio fuisset. Transgressis tum m mare equitibus Romanis, adversus Hieronem s bene pugnatum. Petenti pax data est. Lu- a censoribus conditum est. censa sunt civium

ordia urbis referuntur] b. *urbis eorum referun-* G. Ita etiam Voss. Berg. et Lovel.
lium Mamertinis feren- nsuit senatus] Vox *Ma- is* omiſſa eſt in Boend. De- *natus censuit* Berg. Lo- Boend. Vox *senatus* non t in Voss. quemadmodum ullo ante vocula *et* in Ceterum mutavi diſtin- , quae poſt Mogunt. in ue edd. talis erat: *censuit* . *Quum de ea re inter tes, ut id fieret, dissua- ue contentio fuisset, essisque.* Ejus loco sub- am cenſeo, quam hic ex- ravi. In illis autem ver- mittitur a scriba Leid. et pro *fuisset*, legit Voss.
gressisque tum primum quitibus Romanis] Co- portune interponitur, et recentioribus quibusdam rum epitomarum abeſt. Nec satis intelligo, cur solos *equites Romanos* memoret, quum alii etiam pedites Romanos tum primum transgreſſos tradant. DUK. *Transgressisque* primus edidit Gronov. atque ita legunt Leid. et Lovel. *Transgressis* servant Berg. Boend. et Norv. quomodo ante Gronov. vulgo exſtabat. *Transgressum* male eſt in Voss.

Adversus Hieronem saepius bene pugnatum] Polybius 1, 11. unam tantum adverſus Romanos pugnam et cladem Hieronis refert. DUK. *bene pugnatum est* Leid. et Lovel.

Censa sunt civium capita ducenta septuaginta duo millia, ducenta viginti quatuor] Melius Eutropius [2, 18.] qui *CCXCII millia* edit. Etenim tertio ante luſtro censa sunt CCLXXVIII. millia, neque interea clades ulla accepta eſt, ut tantopere civium numerus imminutus sit. SIGON. *CCLXXM. CCXXIIII* Boend.

capita ducenta octoginta duo millia, ducenta quatuor. D. Junius Brutus munus gladiato honorem defuncti patris edidit primus. Coloni nia deducta est. Res praeterea contra Poeno sinios prospere gestas continet.

CCLXXII M. CCXXIIII Norvic. *trecenta octuaginta millia ducenta triginta quatuor* Voss. *trecenta octuaginta duo millia ducenta triginta quatuor* Leidens. *CCCLXXXII millia, CCXXXIIII* Berg. et Exc. Pithoei. *CCCLXXXII et CCXXXII* Hearnii N. et Lovel. Quum in minorem numerum *CCXXXIIII* sex codd. consentiant, et Eutrop. d. l. hunc numerum edat: *inventa sunt civium capita CCXCII millia, CCCXXXIV.* hic etiam *triginta*, pro *viginti*, legendum esse, verisimile fit. Quin et codicum plerorumque consensus efficit, ut *octoginta quatuor millia*, quam vel *septuaginta quatuor millia*, cum ant. edd. vel *nonaginta quatuor millia*, cum Sigonio, legere malim. *ducenta* autem, non *trecenta*, scribendum esse, ratio docet. Ceterum, scire velim, quid sit, quod doctissima femina Anna Fabr. ad l. l. Eutropii scripserit, a numero capitum, hoc lustro censorum, quae edat Eutropius, centum ac decem deesse in tabulis Capitolinis. Quis, qui fragm. Capit. umquam inspexit, dicere poterit, iis adnotatum fuisse numerum civium, quolibet lustro inventorum? Praeterea *capita civium* Boend. Paullo ante autem *conditum est* Leid. Voss. et Berg. Ultima vox antea omittebatur.

Decimus Junius Bru *cus et Decimus* Val. *Marcum* hic culpa scri exscriptoris, omissum Lips. 1. Saturn. 8. Qu epitoma Liviana lique tradidisse, tria paria g a Juniis fuisse data, conjectura, nec illa ta babili, positum esse, re, dici potest. DUKE

In honorem defu *edidit primus*] Vet. *edidit.* SIG. Ita et Ber Vox autem *patris* defi

Colonia Esernia d Vet. lib. et Graeci *Ae* *Exerria* Voss. et Boe Berg. V. ad Epit. 72.

Contra Poenos et boni! quid hoc temp manis cum Volscis er ctis? certe nihil. Er *scos*, sed *Volsinios* s in vet. lib. cum quib pore bellatum esse d rici, et maxime Ca Fulvii Flacci consuli *de Vulsiniensibus*, primi belli Punici *contra Poenos Vul* *contra Poenos et Vu* Lovel. Hearnii N. e princ. In edd. tam quas vidi, ut et in Bo *Poenos et Volscos.* *tra Poenos et Volsci*

JOHANNIS FREINSHEMII
LEMENTORUM LIVIANORUM LIBER VI.
IN LOCUM LIBRI XVI. T. LIVII.

Carthaginem a Tyriis Phoenicibus conditam raeter veteris hiſtoriae fidem, etiam perpetua um iſtarum, donec floruerunt, amicitia, prae- inguae nunc quoque manentis manifeſta simili- , certum atque teſtatum eſt. Ex ea gente fe- Eliſam, quae et Dido cognominata eſt, filiam ris Belo geniti, quod Pygmalionem iisdem pa- s ortum, ob injuſtam mariti sui Sichaei caedem, , patria profugam, eum Africae sinum penin- ue, in qua poſt condita Carthago fuit, tenuiſſe: admodum rei tantae initiis, ac potentiae, quae ps conſequuta eſt, spem nullam oſtentantibus. non plus terrae ab incolis emiſſe Eliſa credi- uam corio bovis amplecti poſſet. hoc in tenuis- ra diſſecto majus aliquanto spatium, quam ven- intelligebant peti, comprehendit; arcique ſtru- ſufficit locus, quam ex eo *Byrsam* appellatam . Inde multis commerciorum gratia cum adve- endorum sedes juxta ſtatuentibus, quum jam ivitatis effectum eſſet, Afrique manſuetos ho- et divites secum retinere cuperent, facile ad- unt venientibus ab Utica legatis, qui suo exem- am et Utica colonia Tyriorum erat) ad conden- s locis urbem hortabantur. Ita convenit, ut dem oppidi Phoenicibus concederent: hi an- o nomine vectigal penderent Afris. Operi per- liſa lingua sua nomen impoſuit *Carthadas*, quod novam significat: Graeci Carchedona, Romani nte, ut fit, pronunciatione Carthaginem voca- . Ea, quum et vicinos faventes, et populum ium, et, quod maximum eſt, sapientem regi- beret, admirandis incrementis brevi convaluit.

Elisa, quae et Dido, Carthaginis conditrix.

Arx Carthaginis Byrsa.

Carthaginis nomen.

I. Bochart. Chanaan. Juſtin. 18, 4. Appian. Libyc. I. 17. p. 832. Liv. 34, 62. Juſtin. 18, 5. Vellejus 1, 2. Cato apud Solin. in Polyhiſt. c. 30.

Haec ante Romanam urbem conditam anno circiter ſe-ptuageſimo acta videntur: nam inter auctores, ut in re tam antiqua, parum convenit.

Eliſae mors.

II. Sed Eliſae quemadmodum vita caſuum varietate nobilis, sic etiam memoranda mors fuit. Iärbas, Africanae cujusdam gentis regulus, nuptias ejus ambibat, ni adſequeretur, bellum minitans. sed illa caſtitate insigni, et mariti prioris amore, nuptias averſabatur: bellum rebus adhuc nascentibus et teneris exitioſum fore intelligebat. Igitur tempore ad deliberandum sumpto, quasi tandem viciſſet animum, et ad nuptias Africanas adduxiſſet; in extrema tum urbis parte rogum exſtrui juſſit, priusquam novum matrimonium ingrederetur, Sichaeo suo inferias daturam praeferens. tum hoſtiis multis immolatis, ad ultimum ipſa conscendit pyram, et gladio, quem secum attulerat, sibi mortem conſcivit; caritate viri et civium propriae incolumitatis curam superante. Retulerunt Carthaginienſes, quam potuere, gratiam; et admiratione virtutum ejus, donec respublica salva fuit, pro Dea venerati sunt. aedes in loco, ubi vitam exuerat, ſtructae: ipſa *Dido* (sic sermone suo viraginem Poeni vocant) appellata.

Dido cur vocata.

III. Quum deinde nemo unus succeſſione regni post Eliſam dignus haberetur, mixta optimatium et populi poteſtate gubernari civitas coepit. Regia tamen appellatio manebat: sed ii Lacedaemoniis regibus similes erant, nisi quod nulli certae domui addictus honos, ut quisque nobilium divitiis et virtute ceteros anteibat, mandabatur. hi foris bellorum administrationem habebant; unde *praetores* atque *dictatores* a Romanis, poteſtatem eorum cum sua republica comparantibus, appellari solent: domi principes conſilii publici erant: cum eo de negotiis civitatis ſtatuebant: de majoribus rebus referebatur ad populum; ejus judicium in diſſenſu regum atque senatorum valebat. eidem jus erat etiam adverſus placita regibus et consilio sciscendi, si ſorte contra rempublicam eſſe (id autem licebat cuivis coarguere) viderentur. quae nimia populi poteſtas, quum adſentatorum ſtudiis, ut fieri amat, in immenſum augeretur, sequentibus tem-

Carthaginiensis Reip. forma.

Nimia populi poteſtas.

Cap. I. Bongars. et Berneggerus ad Juſtin. 18, 6. Juſtin. Cap. II. Sil. Italic. 1, 81. Serv. in Virg. Aen. 1, 344. Cap. III. Ariſtot. Polit. 2, 11. Bongars. ad Juſtin. 22, 7. Ariſtoteles.

bus Carthaginienſium rebus vehementer nocuit.
enatu porro seniores triginta quasi sanctius con-
m erat: et horum in ordine universo plurima vis.
oris publici disciplinaeque cuſtodiam cenſoria po-
te praefectus morum exercebat.

V. Succeſſu temporum, majoribus jam populi Car-
niensis opibus, plures ad bellum imperatores
i coeperunt. Ex quibus praecipuae virtutis et fe-
tis Mago, quum duos filios, suis artibus inſtru- *Mago.*
reliquiſſet, atque easdem illi quoque numero-
jam soboli veluti per manus traderent, evenit,
us familiae nimia potentia novis remediis coër-
a videretur: creatique centumviri, penes quos
sis quoque ducibus judicia forent; formidabilis
tas, vel amplitudine juris, vel diuturnitate tem-
, perpetui enim erant: quum jam reges ipsi non
rpetuum, neque longum adeo ad tempus, sed an-
rearentur: quos domi frequentius *Suffetes*, id eſt *Suffetes,*
es, nominabant, conſulibus Romanorum similes. שופט.
centumviros inſolentius se gerentes lex Anniba-
ordinem coëgit, sancito, *ut in singulos annos*
es legerentur, neu quis biennium continuum judex

. Sacra maxime Tyro advecta colebant, quae- *Religio-*
etiam poſt adſumpta. Junonis cultus praecipuus: *nes Car-*
e levis Aesculapii, cui magnificum templum in *thaginien-*
arce ſtruxerunt. Apollinis etiam locuples aedes *sium.*
laminis aureis tecta, cum celebri simulacro,
excisa Carthagine Romani avectum juxta circum
num collocaverunt. Ad Herculem vero Tyrium
nnis magna cura delectam navem, cum decimis
rum proventuum, aut partarum bello manubia-
mittebant. Ab iisdem conditoribus suis, alium
ritum horrendae religionis hauſerant, ut Satur-
quem ipsi *Belum* vocant, quotannis victima hu- *Belus.*
facerent: cujus immanitatis reliquiae ne cum
quidem urbe tolli penitus abolerique potuerunt.

. III. Polyb. 6, 49. Liv. 30, 16. Corn. Nepos in Amilcare,
Cap. IV. Juſtin. 19, 1. Juſtin. 19, 2. Ariſtoteles. Corn.
n Ann. c. 7. Liv. 30, 7. Liv. 33, 46. Cap. V. Virg. Aen.
Strabo, l. 17. p. 832. Appian. Libyc. p. 79. Plut. in Fla-
, c. 1. Polyb. legat. 114. Diodor. 20, 14. Juſtin. 18, 6.
n. in Esaïam, c. 46. Plin. 36, 5. Freinshem. in Curt. 4, 3,
iſtot. Polit. 2, 11.

Divitiarum admiratio corrumpit rempublicam.

VI. Ceteros civitatis mores plerumque commerciorum utilitas moderabatur: quibus gens natura et majorum instituto deditissima, prudens imprudens omnes suas rationes consiliaque accommodabat. Hinc inevitabili malo, divitiarum admiratio honosque comitia corrupit magistratuum: virtutem pecuniae subjectam debilitavit: populum inflammavit opum cupiditate, fraudumque et mendaciorum servili consuetudine infecit: remque publicam harum rerum se studio totam tradere compulit. Inde enim processit, ut neque fidei multum in Punicis foederibus, et virium publicarum longe maxima pars in classibus esset: pedestris militia, robur atque firmamentum omnis imperii, nullo, equestris modico in honore usque quoties terra bellandum, mercenariis copiis res gereretur; quarum neque charitas ulla in rempublicam et fides venalis, et discordia molesta, et conspiratio terribilis esset: adeo capitali errore, ut non alius hostis, ante ultimum excidium, rem Punicam tam prope ad extremam desperationem adduxerit.

Magistratuum peculatus.

Neque minor ex eo malorum seges, quod, qui in magistratibus et curationibus erant, mutua dissimulatione peculatum impune exercebant: ut sic quoque minus mirandum esse videatur, si, bello inter has civitates exorto, superiores Romani fuerunt; quorum senatores duris temporibus suam pecuniam in publicum conferebant, quum Carthaginienses rempublicam haberent quaestui.

Singulari virtute duces.

VII. Sed haec vitia cum ipsa urbe adoleverant: quare primum quidem, ut infirma et modica, non aegre tolerabantur: post aliquamdiu sustinere potuit imperii magnitudo, et quidam singulari virtute duces, quorum maxime opera, quidquid felicitatis Carthago habuit, comparatum stabilitumque comperio.

Bella Carthaginiensium.

Sed ab initio quidem adversus Afros, vectigal pro solo urbis reposcentes, dimicatum est: idque jus non nisi repetitis bellis extortum. inde prolatum etiam imperium: Africaeque pars cultissima sub ditionem populi Carthaginiensis redacta. In Sardiniam autem, deinde Siciliam ut trajiceretur, maris opportunitas, et illius insulae rudis ad resistendum barbaries, hujus ob discordias perpetuas potentiorum injuriis exposita pa-

---

Cap. VI. Cic. in Rull. 2, 35. Polyb. 6, 50. Polyb. 1, 67. P[...] lyb. 1, 65. Corn. Nepos in Amilcare. Liv. 33, 46. Liv. 26, [...]
Cap. VII. Justin. 19, 1. Justin. 19, 2.

chritudo invitavit. In Corſicam ex Sardinia facilis transitus, et inſulae non opulentiſſimae promptior occupatio fuit. At in Sicilia diutiſſime varia fortuna dimicatum eſt: maximasque et victorias ex iis bellis, et clades Poeni retulerunt.

VIII. Et Amilcar quidem Hannonis filius, quum trecenta hominum millia in Siciliam deportaſſet, a Gelone victus, interiit. qua calamitate perculsi Carthaginienſes abſtinuere Sicilia, donec, ab Aegeſtanis, quos Selinuntii premebant, exorati, Annibalem Amilcaris filio Gescone natum emiſerunt. is, Selinunte ac Himera excisis, magnam iterum potentiam Poenis in Sicilia comparavit. Imilco Leptinem, Dionysii majoris fratrem ducemque, in Siculo mari vicit, navesque cepit aut depreſſit centum, virorum interfecit plusquam viginti millia: multas Siciliae civitates obtinuit: partem quoque Syracuſarum cepit. sed orta repente peſtilentia, toto ferme abſumpto exercitu, cum paucis eum Carthaginem redire compulit. Neque tamen spem Siciliae occupandae abjecerunt Poeni, sed paucis poſt annis cum alia claſſe Hannonem adverſus Dionysium bellare juſſerunt. Poſtea Magonem ab Iceta vocatum, et in ipſa jam Syracuſana urbe caſtra cum peditum sexaginta millibus habentem, Timoleon ejecit. Mox Annibalem et Amilcarem, septuaginta millia militum adducentes, idem Timoleon pugna vicit, caſtrisque exuit.

Amilcar Hannonis F.

Annibal Gesconis F.

Timoleon.

IX. Sed haud temere velocior iis ullo bello majorve conversio fortunae, quam adverſus Agathoclem, fuit: qui, victus in Sicilia, obseſſus Syracusis, nulla evidente spe salutis, ultro transduxit in Africam bellum, Carthaginienſesque multis proeliis victos, desciscentibus paſſim Libybus, in maximum periculum metumque conjecit: domum deinde reverſus, Sicilia tota expulit, donec mors regis, et ex ea turbae, spem iterum occaſionemque repetendae poſſeſſionis aperuerunt. Exinde, ut diximus, vario Marte cum Pyrrho bellavere, ad extremum superiores. Interim etiam in Hiſpania civitates quaedam ſtipendiariae factae, quum, Gaditanis opem adverſus accolas petentibus, cognato

Agathocles.

Cap. VII. Juſtin. 4, 2. Cap. VIII. Herodot. 7, 165. Juſtin. 4, 2. Diodor. 13, 43. Diodor. 14, 60. Juſtin. 20, 5. Plut. in Timol. capp. 24. et 30. Ibid. capp. 37. et 42. Cap. IX. Liv. 28, 43. Juſtin. 22, 4. et seq. Diodor. l. 20. Juſtin. 25, 2. Juſtin. 44, 5.

populo (nam et Gades Tyrii condiderant) auxilium Carthagine miſſum vicinas aliquot Hiſpaniae regiones Punici juris fecit. Is ferme Carthaginis ſtatus erat, quo tempore bellum adverſus Romanos sumpſere.

Siciliae status initio belli Punici I.

X. Siciliam vero, qua Punicae ditioni subjecta non erat, majori ex parte Syracuſani et rex eorum Hiero poſſidebat: reliqua Mamertinorum armis tenebantur. Ii, donec Romanorum, qui Rhegium occupaverant, societate uti potuere, sua defendiſſe non contenti, etiam Punicos Syracuſanosque fines incurſabant: denique oppida Siciliae multa, quo vaſtationem agrorum et alia incommoda redimerent, vectigal pendere coëgerunt. Sed, expugnata urbe Rhegina, defectoribusque supplicio affectis, nudati hoc subſidio Mamertini priores opes tueri nequiverunt: et, amiſſis ferme, quae extra Meſſanam tenuerant, de urbe ipsa cum Hierone Syracuſano dimicabant. De quo rege, quoniam ipſe quoque temporibus iisdem hoſtis populi Romani, mox per annos sane multos socius et amicus fideliſſimus, et ingens ad res conſtituendas momentum fuit, paullo copioſius exponendum puto. nam et in eo rara felicitas, et magna virtus, et prudentiae vis eximia fuit: eaque tempeſtate Syracuſanorum opes et floruerunt cum Hierone, et conciderunt.

Hiero Syracuſarum rex.

Hiero omnem fortunam sibi debuit.

XI. Hic igitur, nullo neque divitiarum, neque gloriae a majoribus relictae, neque alio aliquo tali praesidio adjutus, omnem fortunam suam sibi debuit: non, ut plerique, ad magnam potentiam ex tenui loco criminationibus meliorum, aut nece fugave adversantium provectus, sed modeſtia, et in parandis opibus, et in habendis, singulari: recte conjiciens, nullum eſſe regnum ſtabilius, quam quod ita exerceatur, ut magis hoc timeant amittere, quibus imperatur, quam qui imperat. Itaque, quum annos quatuor et quinquaginta praefuiſſet, idque iis temporibus, quibus colliſae duae potentiſſimae civitates de principatu terrarum summa contentione pugnabant, ipſe nullo foris bello, si primos annos excipias, nullis domi insidiis petitus, nonagenario major, quum ad eam aetatem, certo temperantiae argumento, senſus integros corpusque firmum pertuliſſet, obiit: non suis modo

Cap. IX. Curtius 4, 4. Juſtin. 44, 5. Cap. X. Polyb. 1, 10. Polyb. 1, 8. Cap. XI. Polyb. apud Vales. l. 7. Liv. 24, 4. Polyb.

s, sed etiam apud Romanos pariter Graecosque a fama. Quem et principatum deponere saepe tem cives sui publice prohibuerunt: et filius Ge- qui natus annos plus quinquaginta ante Hiero- decessit, rara inter mortales moderatione, regno, patre, carere perpetuo maluit, eumque ad ex- um usque vitae tempus constanti fide atque pie- ercoluit.

Gelon Hieronis F.

II. Is igitur Hieron ab Hierocle genitore, qui m suam ad Gelonem veterem Siciliae tyrannum ebat, expositus est: quod virum nobilem susce- ex ancilla prolem pudebat tollere. sed omni hu- ope destitutum apes, in os jacentis ingesto melle, omplures dies aluerunt. Eo prodigio, respon- e aruspicum, qui regiam puero potentiam por- confirmabant, permotus Hierocles, infantem igit, adgnoscit, et in spem futurae magnitudi- ligenter instituendum curat. tum igitur inter ae- s discenti a lupo, in turba puerorum repente ecto, tabulam ablatam esse ajunt; et mox mili- irocinium auspicanti aquilam in clypeo, noctuam sta consedisse. consilii viriumque indicium id fu- reditum est, summique, ob regiam alitem, fa-

Omen Hieroni oblatum.

III. Sed certiora signa mox ipse dedit, forma et e corporis eximio: verum ingenii, temperan- comitatis, justitiae, moderationis nomine cla- atque illustrior. Saepe in acie, saepe adversum cantes singulari certamine congressus, semper , a Pyrrho multis militaribus donis virtutis caussa us est: cujus postea ex genere Gelon, Hieronis Nereïdem in matrimonio habuit. Pyrrho ex Si- ugato, quum inter Syracusanum exercitum et ur- , sollemni temporum istorum morbo, iterum esset dissensio, in castris circa Merganam Arte- rus et Hiero militaribus suffragiis duces creati, iis Hieronis, et amicorum ejus opera, clam in- ssis militibus, urbem in potestatem redegerunt. iero excelsum se virum et quanticumque impe- pacem ostendit. nam ex diversis partibus occi- t ejecit neminem; sed clementia, moderamine,

Hieronis forma et mores.

. XII. Justin. 23, 4. et Jo. Sarisberiensis, Polycrat. 1, 13.
III. Pausan. l. 6. et Justin. 28, 3. Polyb. 1, 8. Justin. 23,
b.

rectisque consiliis ita composuit motus, ut non minoribus studiis eorum, adversus quos venerat, quam a quibus adductus fuerat, praetor Syracusis crearetur.

Praetor creatur.

XIV. Hic vero, reipublicae curam ut suae tota animo complexus, quum a longo jam tempore vitium istud in Sicilia inolevisse cerneret, ut, quoties magistratus copias eduxissent, vel in exercitu turbaretur aliquid, vel domi novarum rerum motus orirentur, circumspicere aliquem coepit, cui res urbanas tuto crederet, si quando ipse ad bellum exire cogeretur. Uxorem igitur duxit filiam Leptinis, qui magna inter cives auctoritate, vir etiam cumprimis honestus fideique tenax habebatur. Ita provisis domesticis rebus, adversus mercenariorum insolentiam remedium necessarium magis, quam usquequaque laudabile, commentus est. nam, educto contra Mamertinos exercitu, quum illi juxta Centuripas occurrissent, aciem ad Cyamosorum amnem hoc dolo instruxit, ut, inter cives mercenariosque intervallo relicto, hos committere proelium juberet, tamquam ipse cum urbanis signis alia parte impeditum et districtum hostem invasurus. ita conductitii majore Mamertinorum numero circumventi cadunt: ipse, dum horum caede distinentur hostes, otiose tutoque Syracusanas copias in urbem reducit.

Mercenariorum insolentiam retundit.

Dolo usus.

XV. Ad hunc modum repurgato, quidquid in exercitu aegrum, et ad seditiones pronum fuerat, urbanum militem studiose exercet: novas mercenariorum copias conducit: atque ita, benevolentia multorum comparata, remoto audacissimo quoque, reliquis adversus armatum et intentum mutire non ausis, principatum arbitratu suo administrat. Interea Mamertini, recenti victoria ferociores, contemptim atque temere Syracusanorum fines populabantur. Adversus hos Hiero, jam civibus et militi fidens, incunctanter egressus, ad ipsam hostium urbem, dimissis passim globis fere vacuam, castra posuit. cujus intellecto discrimine, Mamertini ad ferendam suis opem expedito cum agmine impigre accurrerunt. Hiero, motis ex agro Mamertino castris, Mylas urbem, et in ea milites mille quingentos capit: inde, castellis aliquot aliis raptim potitus, Amesclum procedit, medio inter Agyrium et Centuripas loco situm. Id quoque, licet munitioni-

Cum Mamertinis bellum.

Urbes aliquot occupat.

Cap. XV. Diod. Eclog. l. 22.

bus et praesidio firmum esset, expugnatum diruit: praesidiarios in fidem acceptos sibi militare cogit: agrum Ameselanum Centuripinis Agyrinisque dividit.

XVI. Hoc successu rerum alacrior denuo in fines Mamertinorum irruit: Alesum oppidum deditione capit: Abacaeninos atque Tyndaritas ipsorum voluntate adjungit. sic ab utroque mari proximis Messanae urbibus Hieroni parentibus, (nam ad Etruscum mare Tyndaritani habitant, Siculum Tauromenii accolunt, et ipsi Syracusanorum eo tempore socii) Mamertini in arctum coacti, Cio quodam praetore copias opponunt hosti, ad Longanum amnem in Mylaeo campo castra habenti. Pugna commissa, quum dubio Marte certaretur, subito in latera Mamertinorum recens impacta cohors haud dubiam Hieroni victoriam tradidit. nam ante proelium Hiero ducentos Messeniorum exsules, fortitudine et Mamertinorum odio praestantes viros, additis de suo exercitu delectorum quadringentis, vicinum collem, cui *Thorax* nomen est, circumire, hostemque incautum improviso incursu turbare jusserat. ii, mandata gnaviter exsequuti, effecerunt, ut universus Mamertinorum exercitus internecione caederetur.

Mamertini Cio praetore pugnant.

Sed Hieronis consilio vincuntur.

XVII. Cios, re desperata jam nihil aliud quam mortem mereri manu cupiens, multis vulneribus affectus capitur, et, in hostium castra deductus, fidem extorum aruspicumque praedictionem alio, quam speraverat, eventu comprobat. Nam ante pugnam immolanti vates inspectis extis promiserant, *fore, ut in castris hostilibus pernoctaret*. id ille in spem victoriae trahens, sero se ambigua praedictionis interpretatione deceptum agnovit. Hac aegritudine confectus, quum postridie inter equos captivos eum videret, quo filius in proelio usus fuerat, hunc etiam occubuisse conjectans, fasciis fomentisque vulnerum revulsis, spiritum indignantem effudit. Mamertinos, clade comperta desperantes, jamque victori cum insulis supplicum occursuros, ex inopinato fortuna servavit.

Cios ambigua praedictione delusus.

Mamertini insperato casu servantur.

XVIII. Forte sub idem tempus Annibal Carthaginiensium praetor in Liparaeorum agebat insulis, quae Siciliae adjacent. is, audita Hieronis victoria, metuens ne, Mamertinis penitus excisis, Syracusana po-

Annibalis dolus in eripiendis

Cap. XVI. Polyb. 1, 9. Diodor. Cap. XVIII. Strabo, l. 6. p. 275. Diodor.

Hieroni Mamertinis.

tentia Carthagini gravis et intoleranda fieret, specie gratulantis ad Hieronem ocius venit: eumque moratus, ne ſtatim ad Meſſanam duceret, urbem ingreſſus eſt prior, Mamertinosque deditionem facere volentes non modo verbis ad spem retinendae libertatis revocavit, sed etiam praeſidium suorum militum introduxit. Hiero, aſtutia Poeni se deluſum intelligens, quum ad obſidionem, jam difficiliorem futuram, haud satis paratus eſſet, Syracuſas rediit: exceptusque magna omnium laetitia, et ab universis copiis rex acclamatus, poſtea quoque nomen iſtud civium externorumque conſensu retinuit.

Hiero rex acclamatur.

XIX. Hierone digreſſo, Mamertini, quum fiduciam paulliſper reſumpsiſſent, de rebus praeſentibus deliberantes, duas in factiones scindebantur. Alii *non esse dubitandum* autumabant, *quin Carthaginiensium tutelae se permitterent: quum hoc non modo plures ob caussas conducibile, sed etiam, admisso jam praesidio, necessitati proximum videretur.* Contra dicebatur, *non minus infensos Mamertinis Poenos, quam Hieronem, fuisse: neque dubitandum, quin illi non benevolentia, sed cupidine dominandi, Messanam defendere statuerint. A multis jam aetatibus eos imperium adfectare Siciliae, non exercituum, non classium damno, ne suarum quidem rerum metu et Africis bellis, ab improba spe deterritos. His igitur si se committant, classem validam, et ipsius Siciliae pleramque partem jam obtinentibus, sine exceptione ulla servituros esse: minime igitur expedire, vocari auxilio Carthaginienses, populum impotentem, infidum, graviusque jugum impositurum, quam a Syracusanis timuissent. Praesidium Punicum, si eo tantum consilio venisset, ne in manus Hieronis Mamertina civitas incideret, re jam perfecta dimitti bona cum gratia posse: si qua vero clandestina subesset molitio, etiam intentiore studio ancipitis amicitiae fallacias praeveniri oportere. Romanos igitur potius implorarent, armis invictos, fide praestantes, neque caussam retinendae sub sua ditione Messanae, neque facultatem habituros; quibus in Sicilia ne vestigium quidem soli, neque navalium rerum ullus usus, aut adeo cura esset. hos satis habituros, si Carthaginiensibus et Hieroni Messana urbe tamquam obice quodam et freno cupiditatis objecta, securam ab his Italiam retinere possint. Perseverarent igitur Romanorum potius fidem, quam cujusquam alterius gentis, experiri. Neque honeste ipsos et parum opportune priora consilia mutaturos esse, missis jam legatis, et auxilii spe impetrata.*

Mamertinis suspecta Poenorum societas.

Romanos arcessendos esse:

Tamquam contentos Italiae possessione tuta futuros.

XX. Quippe

Cap. XVIII. Polyb. 1, 9. Cap. XIX. Polyb. 1, 8.

. Quippe ante postremum cum Hierone proe- diffidere jam rebus suis incipientes Mamertini iorum opem, uti consanguineorum, implorave- et, consulibus belli gerendi cupiditate plebem itibus, populus auxilium ferri Mamertinis jus- sed senatus auctor fieri pudore cunctabatur. im modo suos ob Rhegium per scelus captum supplicio adfecerant, ii, si jam Mamertinis erfidia Messana potitis opitularentur, destrui vi- gloriam justitiae ac fidei, quam priore facto aesivissent. Ceterum, clade Mamertinorum mox , quum jam dubium esse non posset, quin, relicti anis, Poenorum opes respecturi essent, prae- sententia juvandos esse censentium. nam et in plures eodem inclinare coeperant, prospicien- i fieret, Messanam statim, et paullo post cete- iciliam totam Carthaginiensium fore. quod si set, populum Romanum cum Poeno de Italiae ione certaturum.

Romanorum cunctatio in recipienda societate Mamertinorum.

I. Nam istud periculum inevitabile, tum cupiditas ii potentibus insita, tum ipse locorum situs ef- it. Quippe Italiam, a Liguribus et Venetis in- o maria longo tractu procedentem, qua Brut- ager est, a contactu Siciliae tenue fretum di- neque dubitatur, continentes olim has regio- isse; mox intercurrentibus aquis diremptas, sive ora ea parte loca mare acceperunt, sive major vis terrae motus aut incumbentium undarum an- isthmi perrupit: a quo eventu *Rhegium* nomi- putant. tali enim aliquo vocabulo, quae rupta a Graecis appellantur. Itaque, primos Siciliae es ex Italia venisse, credibile est, etiam ipso e confirmante conjecturam. Messanam enim, ex o litoris Italici sitam civitatem, Opici condi- raduntur: quam, quia in sinu falcis referente n est posita, *Siciliam*, credo, appellarunt; quod ientes postea Graeci *Zanclen* sunt interpretati, e illa voce diversos apud populos falcem signi- . inde, ut solet, toti insulae haec appellatio hae- ipsa quoque et Zancle, et a pluribus Sicilia tur.

Inevitabile inter cupidos et vicinos bellum.

Siciliae nomen.

XX. Zonaras. Polyb. 1, 10. Zonaras. Polyb. Cap. XXI. i Fragmenta, incert. 12. Justin. 4, 1. et Strabo, l. 6. p. Cassiodor. Var. 12, 14. Thucyd. l. 6. V. Festum in *Sici-* ibi Scalig. et Dacer.

Italiae conjuncta ex diversa parte . alio ex latere Sardiniam: ab Orien et Graeciam Ionio mari discretas ha sum navigatione brevi, et ad emitte que classes facillima. Neque dubium hac insula potiundi, quam eodem ten populus, et Carthaginiensis affectaba dedisse, licet alia dicerentur. nam nos contra foedus adjutos arguebant tem cum Hierone, ut adversus se bantur.

Belli Punici praetextus et caussae.

U. c. 489. *Potentia utriusque populi.*

XXIIII. Ceterum eo jam potentia pervenerat, ut evitari non potuerit quacumque de caussa colliderentur. enim arbores, non magno intervallo quidem diu non impediunt invicem ctae vero, alimentum atque succum unt; quum grandiores fieri coepere mis commissae atteruntur: ita surgen per naturam diutius fida manere quam donec, extrito quod medium ctis jam finibus concurrentia urgean que, neque priorem intra modum voluntate, neque libero, nisi rem ad majorem amplitudinem procursu. caussas in utraque civitate magna p et suscipiendi bellum cupiditas. N ensi republica vulgus valebat plurim civitatis opibus, variis et ipsum c

Belli cu-

, sententiam bellum suadentium plebiscito con- U. c. 489.
vit.

XIV. Quo armatus consul Appius, quum alioquin antiquae sectae viris major senatus pars assensa, sine mora C. Claudium tribunum militum cum s navibus praemittens, observare occasionem, et, obvenisset, in Siciliam transire jussit. Ille, quum gium venisset, in casum dare triremes non ausus, longe majori Poenorum classe fretum obsideba- piscatoria navi conscensa Messanam vectus est. um Mamertinis, ita ut praesens usus postulabat, quutus, quum, Poenis reclamantibus, parum pro- et, infecto negotio rediit. Sed paullo post, co- Messanae discordiam esse, multis Romanos ad- dos esse negantibus, magna parte Carthaginiense sidium haudquaquam aequis oculis aspiciente, rur- ransmisso freto, quum alia tempori apta disseruit, hoc maxime interjecit, *se non nisi ad liberandam tem venisse: hoc ubi perfecisset, e vestigio dis- rum esse.*

C. Claudius in Siciliam mittitur.

Messanae discordia.

XV. Quum ad haec Poeni responderent, *non esse nis laborem ullum suscipiendum in liberanda ci- e, quae sui juris esset: jam beneficio Carthaginien- provisum, ne Mamertini servire Syracusanis coge- r: facesseret igitur Romanus, aut, si quam aliam m haberet caussam, cur esset Messanae, expone-* negavit Claudius, *liberam videri civitatem, in qua idium alienae gentis, non sponte oppidanorum, et.* Ad ea quum responderet nemo, Poenis prae rbia, Mamertinis metu tacentibus, vir vafer et ptus, *Apparet*, inquit, *ex hoc ipso silentio ve- Carthaginiensium caussam injustam, et Mamer- libertatis avidos esse. nam, ni ita foret, et illi re suo disserere non gravarentur, et isti, nulla, si Carthaginiensibus sentirent, dissimulandi caussa, n et aperte institutum illorum approbarent.* Ad verba fremitu Mamertinorum orto, multisque onem illam, ut veram et intimis sensibus suis ruentem, laudantibus, satis in praesentia promo- esse putans Romanus, quod habitus tamen ani- m exploravisset, Rhegium regressus est.

Disceptatio Poenorum cum Claudio.

Claudius explorat animos Mamertinorum.

XVI. Neque multo post adornatis, quas habebat, mibus tentavit transitum. sed, Poenorum prae- s et multitudine navium et in maritimis rebus so- longe inferior, ad haec fluctuum illorum vio-

Cum triremibus in Siciliam

.XXIII. Supra 11, 27. Polyb. Cap. XXIV. Liv. Epit. onaras. Auctor de viris illustr. c. 37. Zonaras.

U. c. 489. *rediens, repellitur.* lentia, quos orta subito tempestas praeter solitum exasperaverat, repulsus, amissis aliquot triremibus, ceteris aegre servatis, in portum, unde exierat, rediit. Neque deterritus hoc incommodo, ut meliori alia opportunitate fortunam iterum experiri posset, naves reficiebat; quum ab Hannone (is Mamertino praesidio fretique custodiae praeerat) venerunt nuncii, quidquid triremium hominumve superiore certamine Poeni ceperant, adducentes. Cupiens enim foederum ruptorum infamiam Romanis impingere, consilium hoc amplexus erat Hanno, questusque possessi Carthaginiensibus freti per vim tentatam navigationem esse, ad pacem et foedera majori deinceps cura servanda provocabat. sed, audito, Claudium nullas conditiones admittere, nisi Messana praesidium deduceretur, fretique trajectionem iterum moliri, exclamavit, *se vero non esse passurum, ut Romani vel manus in isto mari abluerent.*

Hanno Romanos ad foedera servanda provocat.

XXVII. Neque tamen prohibere potuit, quin Claudius, observata freti natura, captatoque tempore, quum refluxum ejus etiam ortus commode ventus adjuvaret, priusquam occurri posset, Siciliam teneret. Ibi, Mamertinorum in portu repertorum coacta concione, persuasit, ut Hannonem advocarent, tamquam de praesenti negotio cum eo deliberaturi. Hanno enim, oppidanorum discordibus animis parum confisus, arcem cum suis occupaverat: neque concioni Mamertinorum se audebat credere. tamen veritus, ne hoc ipsum querelas eorum accenderet, si diffidere videretur, et per suam absentiam se Romanis protinus adjungerent, in colloquium venit. quo per disceptationes et jurgia diu extracto, ad ultimum injectae a Romanis Hannoni manus sunt, isque in carcerem conditus, Mamertinis factum comprobantibus. Ita partim dolo, partim terrore circumventus, quum alia conditio nulla esset, arce Mamertinis reddita, praesidium deducere coactus est.

Romani in Siciliam navigant.

Hanno Messanam amittit.

XXVIII. Poeni, re comperta supra modum exacerbati, quum alioqui duces suos ob mala consilia quantumvis prospero eventu punire solerent, simul stultitiam Hannonis, simul ignaviam accusantes, in crucem miserum sustulerunt: et continuo navales terrestresque copias Messanam pergere praeceperunt, alio Hannone, qui Hannibalis erat filius, ad res gerendas

Ideoque cruci affigitur a suis.

Cap. XXVII. Polyb. 1, 11. Cap. XXVIII. Val. Max. 2, 7, ext. Polyb.

in Siciliam miſſo. Ille, coactis ad Lilybaeum copiis Selinuntem progreſſus, caſtrisque ibi factis, pedeſtrem exercitum reliquit: ipſe proceſſit Agrigentum, et, arce communita, populum Carthaginienſibus amicum ad societatem armorum contra Romanos impulit. Hinc in caſtra reverſum repererunt ab Hierone legati, qui et ipſe, Romanorum in Siciliam transitu minime laetus, hoc maxime opportunum tempus judicabat, quo, conjunctis Punicis viribus, et ipsi et Meſſanam obtinentes barbari penitus ex inſula exterminarentur. U. c. 489.

Hiero Poenorum socius contra Romanos.

XXIX. Itaque, colloquio cum Carthaginiensi duce habito, quum utrique Meſſanae occupandae spe excidiſſent, facile adverſus Romanum, utrorumque pari damno supervenientem, societatem inſtituerunt, ut Meſſanam communiter obſiderent, neque quemquam in Sicilia, nisi aut Syracuſani, aut Punici juris, eſſe paterentur. ita Poenus imperator, praemiſſo caduceatore, qui Romanos, si Carthaginienſium amici eſſe vellent, relinquere Meſſanam, et intra praeſtitutum diem excedere Sicilia juberet, totis viribus adverſus Mamertinos movit. Naves circa Pelorum ſtationem agere juſſae: pedeſter exercitus ad Cubilia, (*Eunas* Graeci vocant) haud procul urbe Meſſana diſſitum locum, caſtra communivit. Venit et ex pacto cum Syracuſano milite Hiero, et ab altera urbis parte, circum montem Chalcidicum nomine, conſedit. ita urbs undique circumdata, neque terra, neque mari commeatum aut auxilia accipere tuto poterat. Sub idem tempus quum Punicus caduceator nihil a Meſſana pacati retuliſſet, Carthaginienſes, partim ira, partim diffidentia permoti, omnes, qui apud ipſos militabant, Italici generis conductitios crudeliter occiderunt.

Messanam obsident.

Romanum praesidium excedere jubent.

XXX. Quae poſtquam Romae comperta sunt, e veſtigio cum valido exercitu profectus conſul Appius Rhegium venit. inde, praemiſſis, qui cum Poenis et Hierone de obſidione solvenda agerent, ipſe fretum acri cuſtodia septum sciens, sollicitus intentusque rationem minore cum periculo trajiciundi circumſpiciebat. Legati conſulis neque a Poenis amicum responsum retulerunt, et ab Hierone accurata oratione sunt increpiti, qui, commemoratis in populum Romanum officiis suis, *Ambigo*, inquit, *meamne vicem doleam ma-*

Appius consul Rhegium venit.

Hieronis expostulatio cum legatis Appii.

Cap. XXVIII. Diod. Eclog. l. 23. Polyb. 1, 11. Cap. XXIX. Diod. Eclog. l. 22. et l. 23. Zonaras. Diod. Eclog. l. 23. Polyb. Zonaras. Cap. XXX. Diod. Eclog. Polyb. Diod. Eclog.

U. c. 489. gis, an vestram, Romani. nam ego quidem amicos aliquanto, quam existimaveram, deteriores; vos autem opinionem justitiae ac fidei, qua apud omnes clari eratis, amisistis. Adversus Mamertinos nulla vobis unquam societas aut amicitia fuit: foedera cum Poenis olim, mecum etiam nuper icistis.

Mamertinorum scelera.

Messenios perfidiose deleverunt.

XXXI. *Haec in gratiam aliorum nihil ad vos attinentium dissolvere cupientes, potestis dicere, qua vel injuria nostra, vel merito Mamertinorum hoc faciatis? Sed quia Carthaginiensibus, quod pro se dicant, non deerit, illorum omissa caussa, quae me tangunt unum, in praesentia memorabo. Mamertini, boni populares vestri, quum apud Syracusanos, uti non ignoratis, stipendia fecissent, ut in Italiam redirent dimissi, Messanae, postquam a miseris et credulis Messeniis tanquam amici et socii recepti sunt, facinus post hominum memoriam longe foedissimum ediderunt, interemptis noctu hospitibus suis, eorumque bonis, uxoribus, liberis, et urbe ipsa in potestate retenta. Quod nisi vel ipsi etiam eodem, quo ceteri mortales omnes, sensu nefandum et intolerabile scelus esse judicavissetis, profecto in iis, qui Mamertinorum imitatione idem in Rheginos ausi sunt, illud ipsum tam severe non fuissetis vindicaturi. Qua igitur indignitate vos moti poenas ab nefariis hominibus repetendas esse putavistis, eadem et ego moveor, ne Mamertinos impunitos pati possim: praesertim quum postea quoque, latrociniis per universam Siciliam exercendis, primi sceleris memoriam novis subinde facinoribus propemodum obruerint.*

Camarinam Gelamque exciderunt.

Romanorum ambitio sola caussa belli Siculi.

XXXII. *Nam, ut alia taceam, Camarina Gelaque urbes ab his excisae, quum in fide Syracusanorum essent, satis mihi graves caussae videntur, cur hominum importunissimorum nefariam audaciam justo pioque bello prosequamur. Quod si vero tuendos vobis esse propterea simulatis, quod, eadem in Italia nati, quodammodo consanguinei vestri esse videantur, quanto justius fuit Rhegiensibus Italis parci, qui cives vestri fuerunt? Qua in urbe recuperanda quum ego vos auxiliis et commeatu juvarem, divinare debui futurum, ut aliquando me non leviores ob caussas Messanam obsidentem prohiberetis? Sed quid ego multis ago, Romani? Nam profecto, si penes vos aliqua adhuc fidei famaeque cura, si quis honesti intellectus, si denique pudor superest, dubitare non debeo, quin me, tam justa tenentem arma, vestris viribus adjuturi potius, quam impedituri, sitis. sin vero haec vobis levia videri coeperunt, eventus quidem armorum incertus est; sed hoc longe certissimum, omnes ubique mortales apertissime cognituros esse, non ulla juris aut aequi specie, non ob acceptas injurias, quod ne ipsi quidem audetis praetexere, nulla etiam Mamertinorum misericordia, sed*

Cap. XXX. Supra 15, 2. Cap. XXXI. Diod, Eclog. l. 21. Cap. XXXII. Diod. Eclog. l. 23.

bitione et nobilis insulae vestro imperio adjun- U. c. 489.
improba cupidine, Romanos ad bellum nobis
um concitari.

XIII. Quum renunciata ista essent, Appius, olim *Appii stra-*
erso, excubantibus in trajectu validis classibus, *tegema in*
nifesto periculo transfretari non posse, consi- *trajiciendo*
it calliditatis et astutiae plenum. placere sibi *freto.*
Hieronem ab Romanis alienari: neque adver-
m decretum bellum esse, neque injussu po-
cipi posse. die igitur praedicta socios navales
esse jubet, ac navigia ad cursum instructa ha-
mquam domum abnavigaturus. Sciebat autem,
ex Syracusanis atque etiam Punicis castris mi-
er speciem negotiatorum, Rhegino in portu
per quos famam illam celeriter ad eos, qui-
ime persuasum hoc cuperet, perventuram esse
t. Sic igitur accidit, ut providerat. quippe
ie claro navibus conscensis juxta litus Italicum
ere coepisset, Carthaginienses, quibus freti
di negotium datum fuerat, re statim per suos *Custodum*
, nullum jam hostilis transgressus periculum *negligen-*
quum existimantes, transitum incustoditum di- *tia.*
quo quemque ferebat animus dilapsi. Consul,
rum hoc conjectaverat, converso sub noctem
cum omni classe, nemine per tenebras venien-
ervante, nedum prohibente, in Siciliam ve-
.

XIV. Audax id coeptum et periculosae aleae ple-
: quum ignarus maris exercitus per freta, et- *Appius in*
stis et tenebrae abessent, suo ingenio metu- *Siciliam*
am rudibus et imperite fabricatis navigiis noctu *venit.*
dignaque res visa, quae etiam novi cognomi-
umento posteris innotesceret. quod enim cau-
navibus multis in transvehendo milite usus es-
niratione facti *Caudicem* istius aevi simplicitas
it. Hactenus enim rerum maritimarum adeo
omanis usus fuerat, ut ad hoc tanti momenti
n, neque tectam navem, neque longam, ne
quidem unum haberent, sed triremibus, quas
ni Locrique cum Eleatis et Neapolitanis com-
dederant, et actuariolis, quae quinquaginta
n essent, uterentur.

XV. Ceterum Appius, quum forte non longe

XIII. Frontin. Strateg. 1, 4. Zonaras. Cap. XXXIV.
11. Sen. de Brevit. vitae, c. 13. Polyb. 1, 20.

U. c. 489. ab eo loco, ubi castra erant Syracusanorum, appulisset, cohortatus suos, certamque victoriam ostentans, si tale nihil suspicantes opprimerent, protinus ad hostium oppugnanda castra pergit. Hiero, subito tumultu excitus, et ipse contra educit copias pro tempore instructas. fit aliquamdiu certamen acre: pelluntur Romani equites. sed, legionibus fortissime proeliantibus, vincitur Hiero, seque cum suis trepidus intra vallum recipit. Appius, spoliari corporibus hostium jussis, Messanam intrat, Mamertinosque, praesentia sua ex timore magno recreatos, spei melioris implet. Hiero, victum se videns, priusquam vidisset hostem, (sicut ipse postea confessus est,) fretique transitum a Carthaginiensibus proditum suspicatus, quum ambigua mente multa secum agitaret, de summa rerum vereri coepit: proximaeque noctis silentio copias eduxit castris, et contento itinere Syracusas refugit.

Hieronem vincit et fugat.

XXXVI. Eo submoto, Appius, quum terrore victoriae recentis ad Poenos quoque debellandos uti vellet, militibus, ut cibum tempori capiant, imperat. deinde, albescente jam die progressus, castra Poenorum oppugnare instituit. Erant haec loco satis tuto posita, et natura manuque diligenter permunita. hinc mare, inde profundae paludes, in peninsulae ferme speciem, ambibant. inter has angustum spatium, quo uno adiri poterat, ductus adversum irrupturos murus obsepiebat. Hic ubi vim fecissent Romani milites, neque locorum simul iniquitatem, et propugnantium multitudinem vincere possent, missilibus maxime, sicut in urbium oppugnatione solet, rem gerentibus Poenis, irrito incepto desistere coacti recesserunt. Saepe in bellis meliori fortunae locum sors durior, et adversi ab initio casus fecere: dum his affecti, consiliis animisque majoribus acceptum detrimentum sarcire student; hostes, felicitatis opinione blanda fascinati, neque satis adversum fortuita providentes, in temeritatem auferuntur.

Castra Poenorum oppugnat.

XXXVII. Quod illo tempore Carthaginiensibus usu venit: qui, repulisse hostem non contenti, tamquam fugientem eruptione ex castris facta persequebantur, suae virtuti, non munitioni locorum, Romanos cessisse existimantes. Itaque postquam ex angustiis, quibus defensi fuerant, processere, mutata cum loco for-

Poenos

Cap. XXXV. Zonaras. Polyb. 1, 11. Zonaras. Flor. 2, 2. Diod. Eclog. l. 23. Polyb. 1, 12. Cap. XXXVI. Zonaras. Polyb. Zonaras.

pelii, magnusque eorum numerus caesus est: ad castra, pars, ut cuique maxime promptum urbes circumjectas diffugere, neque deinceps, Messanae Claudius fuit, castris suis excedere i. Consul etiam, cum natura loci et difficulas iterato pugnare minime consultum arbitraum tempus ibi frustra terere videret, praesiMessanae relicto, in Syracusanorum sociorumque pressionem fecit: iisque impune vastatis, tancepit fiduciae, ut jam ad ipsas Syracusas exeruderet admovere. Varia ibi fortuna certatum nel etiam consul magno in periculo fuit; cirtusque foret, nisi mature capto consilio misisHieronem, quasi de conditionibus pacis actusit et ille certum hominem ex amicis. cum hoc colloquio, et de industria producto, sensim ex oco se subtraxit in tutum. Syracusani quoque , sermones de pace cum diversis Romanis init, conventumque foret, ni Hiero auctor fieri t. His rebus gerendis major anni pars contum Messanam rediit consul, et inde, cohorquot relictis ad tuendos Mamertinos, cum ceegium trajecit: mox Romam decessit ad triumquem de Poenis et rege Siciliae Hierone, quod ille de transmarinis populis ageretur, magna gratulatione duxit. Hoc initium Romanis maria, et hic successus coeptorum in Sicilia

U. c. 489. *proelio vincit.*

Appii periculum et astutia.

Triumphus primus de transmarinis.

VIII. Ceterum et ista et sequentium temporum iptorum ambitione corrupta sunt: quum eoecipui, Philinus Agrigentinus, et ex Romanis Pictor, dum ille Carthaginiensium gloriae, hic ae nimium studet, officium et fidem insuper nt. Quorum levitatem merito Polybius arguit. uum etiam privatorum minimis in caussis falso io circumvenire quemlibet exsecrabile crimen , quanto foediore perfidia conditor historiae m atque populorum acta corrumpere censencui neque mortalium commodorum quidquam, piritus ipse pulchra veritate debebat esse antitanto minori spe veniae, quod ne praetextum mentiendi allegare idoneum ullum potest, cui, , quae vera sciebat, quacumque de caussa isset tradere, tacere certe licuisset.

Historicorum mala fides.

Arguitur a Polybio.

XXVII. Polyb. Zonaras. Polyb. Zonaras. Sil. Ital. 6, op. l. 2. Cap. XXXVIII. Liv. Epit. 16. Polyb. 1, 14.

U. c. 489.

XXXIX. Porro dum in Sicilia Claudius H et Poenos vincit, obsidionem Volsiniensium a deduxit alter consul M. Fulvius, qui homines sus vim desperatione validos, inopia rerum riarum et fame domuit. Facta deditione ingr lud et insolens libertinorum vulgus cum cru teremptum est: urbs etiam ipsa diruta: reliq siniensium, et quod servorum fidem atque r tiam erga dominos non exuerat, in attributas des migraverunt. Hoc quoque bellum dignum pho visum est: eumque consul A. D. Kalendas bres, tamquam de Volsiniensibus, egit.

Volsiniensium servi puniuntur.

XL. Iisdem consulibus a Cn. Cornelio, C censoribus lustrum conditum: censa sunt civ pita ducenta nonaginta duo millia, ducenta vigi tuor: numerus sane magnus et propemodum bilis, tot bellorum a primis ferme urbis initi quam cessantium continua detrimenta, tot ex tia morbisque saevissimis non minores bellici cogitanti. Ceterum aliis aliisque subinde po civitatem recipiendis, quod institutum a Ro pientia profectum posteri constanter tenuerun cta nullisque cladibus superabilis effecta est res quam nec a Pyrrho data damna, neque naufr quentia primo Punico bello, neque secundo nus et Cannae potuerunt affligere, quin ex i dis suis identidem alacrior ferociorque resu

Civium censorum numerus.

Pop. Rom. ex incommodis alacrior resurgit.

XLI. At in Graecia Lacedaemonii, milit et ipsi percelebres, neque impares Romana quoniam arcebant peregrinos, nec imperiu pepererant, diu, neque libertatem suam sem potuerunt. sed quum Leuctrica pugna mille plius Spartiatae cecidissent, protinus potent tis corruit. Iterum ad Sellasiam Lacedaemoni ferme desideratis millibus, statim amissa lib Achaei vero, ejusdem Peloponnesi incolae omnes aequo jure complexi, pulcherrimam runt rempublicam, et mansuram, nisi Rom tentiam, tum etiam longe lateque imperante nia paucorum in perniciem suam patriaeque set. Atqui tam diversus eventus instituta

Rerumpublicarum, quae arcent peregrinos, et quae recipiunt, comparatio.

Cap. XXXIX. Liv. Epit. 16. Zonaras. Fasti Capit Liv. Epit. 16. Eutrop. l. 2. Suidas in Ῥωμαίων πολι Ann. 24. Cap. XLI. Dionys. Halic. 2, 17. Plut. in A Plut. in Cleom. c. 41. Justin. 34, 1.

necessario sequutus est. Sicut enim naturae con-, corpus, quod justum ad modum salubri cibo re-r, robustius et longioris aevi esse, quam si in-o contentum succo extra se natum alimentum om-pernaretur: ita florentiores fuere civitates, quae efficere noverunt, quidquid usquam egregii erat, quae, inepta quadam arrogantia habentes despi-, quod in sua gleba natum non esset, semetipsas is bonisque potentiae quaerendae tuendaeve adju-bus spoliarunt. U. c. 489. *Sicut corpora, ita civitates externo succo alendae.*

XLII. Idem annus rei sane crudeli, sed mox intem-ntissime usurpatae, initium attulit, ut sanguis hu-s, in gratiam levissimi cujusque spectatoris affa-usus, voluptas publica fieret. Barbari moris au-s M. et D. Junii Bruti, nescio qua pietate defun-tris cineres honoraturi, gladiatorium munus edi-t, magno favore civitatis. Sed hanc humanita-juriam ulta pestilentia est, quae per istum et se-em annum atrocissime saeviit. ob quam quum Si-os libros adiri placuisset, ira Deûm immissam epertum. Ergo religiones profecto parum caste i suspicione orta, pontifices, diligentius obser-et inquirendo, plurima sacella fanaque a priva-cupata esse invenerunt, et Capparoniam ex Ve-as incesti crimine teneri. Sed illa, dum rea per-, suspendio praevenit supplicium: in corrupto-jus consciosque servos legibus animadversum est. sacra ex privatorum temeritate priscis usibus cata. *Gladiatorii muneris origo.* *Religiones parum caste habitae.*

LIII. Sic exsoluta religionibus civitate, Patres um rursus ad reipublicae curam retulerunt: et, iam, Etruria jam pacata, nihil in Italia reliqui s erat, ambos anni novi consules in Siciliam cum nibus transgredi placuit. Fuerunt hi M'. Valerius M. N. Maximus, qui in hoc honore Messalla ap-us est, et M'. Otacilius C. F. M'. N. Crassus. Ab ansportatas prospere copias eadem in rebus ge-s prosequuta felicitas est. Quum enim, Adrani-urbe post brevem obsidionem per vim capta, ripinos circumsiderent, venerunt ab Alaesinis le-oppidum suum dedentes. Inde consules, diver-sulae partes obeundo, modo divisis, modo jun- U. c. 490. M'. Valerio M'. Otacilio coss. *Ambo consules in Siciliam proficiscuntur.* *Poenos Syracusanos-*

XLII. Liv. Epit. 16. Val. Max. 2, 4, 7. Oros. 4, 5. Aug. Dei, 3, 17. Oros. Cap. XLIII. Zonaras. Fasti Capit. Eclog. l. 23. Zonaras.

U. c. 490.

Syracuſanisque saepe vincunt.

ctis exercitibus, ut res et ratio suadebat, Poenis Syracuſanisque, quoties congredi erant ausi, proſligatis, terrorem famamque late sparſere: tantaque fortunam sequentium facilitas, tantusque impetus fuit, ut paullo poſt oppida haud minus septem et sexaginta numerarentur, quae Romanae fidei se permiſerant: quo in numero Tauromenitani quoque et Catinenſes fuere.

Syracuſas obsident.

XLIV. Unde conſules, imperatis, quae volebant, auxiliis, quotidie validiores, ad ipſas jam Syracuſas caſtra ponere sunt ausi, obſidionem urbis meditantes. Quibus rebus animadversis, Hiero, quum suis atque Carthaginienſium viribus diffidere coepiſſet, praeterea plus apud Romanos eſſe fidei crederet, amicitiam et ipſe cum Romanis inire conſtituit: legatosque cum mandatis de pace componenda ad conſules misit.

Hieronis societas Romanis utilis.

Neque Romanis displicebat, Hieronem a societate Punica disjungere, maxime ut res annonaria suis legionibus expeditior eſſet. nam, Carthaginiensibus mare obtinentibus, ex Italia transvehi commeatus nequibant: et ab ea re prioris anni conſul plus propemodum, quam ab hoſtibus, incommodi moleſtiaeque perſenſerat. Hierone vero adjuncto, Syracuſanum regnum, abundanti frugum copia, res neceſſarias Romanis affatim erat praebiturum.

Ejus leges.

XLV. Itaque legibus his transactum: *ut Hiero, quae de Romanis sociisve eorum loca, quosve homines cepisset, sine pretio restitueret: argentique talenta centum penderet. ipse tuto imperaret Syracusis, ceterisque Syracusani juris urbibus.* ex quibus erant praecipuae Acrae, Leontium, Megara, Elorus, Netini, Tauromenium. Legatis deinde ab Hierone Romam venientibus, eaedem conditiones ratae fuerunt, pacemque cum eo rege servandam et senatus cenſuit, et poſt paucos dies, Cn. Atilio Calatino populum rogante, populus juſſit.

Perpetua Hieronis et Romanorum amicitia.

Hoc foedus, in annos quindecim pactum, deinceps perpetuo mansit: Hierone magnitudinem Romanam ita colente comiter, hisque viciſſim illius ſtudium tam benigne prolixeque remunerantibus, ut neutros eorum societatis inſtitutae poeniteret.

XLVI. Syracuſanae pacis audita fama, Hannibal Poenus, qui, Hieronem obſidione liberaturus, cum navalibus copiis jam Xiphoniam acceſſerat, majori

Cap. XLIII. Diodor. Eutrop. l. 2. Cap. XLIV. Diodor. Polyb. 1, 16. Pausan. l. 6. Diodor. Polyb. Cap. XLV. Zonaras. Polyb. Diodor. Casaubonus in Polyb. Tabula Meſſanensis, apud Pigh. Diodor. Polyb. Cap. XLVI. Diodor.

venerat, festinatione recessit. Romani, quum ierone quoque socio et commilitone uterentur, iu morati, Carthaginiensis ditionis oppida com- subegerunt. Et ab Adranone quidem, vico mu- Macellaque post multorum dierum obsidionem ſſerunt inriti. ceterum Segestanos, occiso Poe- n praesidio ad se ultro desciscentes, receperunt. ter alia, cognationis necessitudine se Romanis fra- s favere dictitabant, originem suam et ipsi ad eam, ex Trojano incendio profugum, referentes. ne multo post Alienaei Romanis accesserunt. ad rum vero, Tyrittum, et Ascelum, vi et machinis fuit: eoque severius in victos consultum. Quo re Tyndaritani, proximos se periculo, et auxi- nge esse cernentes, quum ipsi quoque de traden- manis urbe consultarent, a Poenis prohibiti sunt. lli, ex rebus ipsis conjectura capta, quid age- , primores civitatis obsidum loco Lilybaeum a- unt; etiam frumento, vino, ceterarumque rerum atu absportato.

U.c.490.

Poeni multa oppida amittunt.

Tyndaritanos ad Romanos transire prohibent.

LVII. His temporibus Otacilii Crassi consulis et conveniens Romanae disciplinae severitas fuit. ilites, ab Hannibale turpi pacto incolumitatis gum missos, extra vallum tendere jussit, ut, ho- incursionibus expositi, neque alibi, quam in te, spem habentes, confirmarentur animis, ar- ne potius, quam loco, se tueri discerent. Post et alia non majoris momenti gesta, quum hiems neret, praesidiis per opportuna loca dispositis, les, reliquo exercitu in Italiam reportato, Ro- redierunt. Ibi M'. Valerio, cujus eo bello feli- t utilior opera fuerat, triumphus decretus: quem diem sextum decimum Kalendas Apriles de Poe- t rege Siculorum Hierone duxit. Praetervectum spolia horologium esse, ideo adnotatum est, quia d eam diem incomperta Romae fuerat. id Catina pta deportatum, deinde in publico secundum Ro- n columna Valerius statuit. Idemque tabulam, in proelium, quo Poenos et Hieronem vicerat, de- um fuit, in latere curiae Hostiliae proposuit: quod eum fecit nemo, postea plerique. Messallae co- men huic Valerio ab urbe Messana inditum fuisse

Otacilii consulis severitas.

Horologium in triumpho praetervectum.

Messallae cognomen

p. XLVI. Polyb. Diodor. Zonaras. Cic. in Verrem. 4. iodor. Cap. XLVII. Frontin. Strat. 4, 1. Zonaras. Fasti t. Varro apud Plin. 7, 60. Plin. 35, 4.

U. c. 490. *Valerio inditum.* constat. sed miror ab ea capta haesisse, non nendis auctoribus credi: quum potius ideo in ipsae res evidenter arguant, quod Messanam, nis et Hierone discessu Ap. Claudii acrius in illis submotis, hoc reconciliato, liberasset.

XLVIII. Inter haec quum adhuc pestilentia urbem, dictatorem clavi figendi caussa dici Dictus est Cn. Fulvius Cn. F. Cn. N. Maximus malus. is magistrum equitum Q. Marcium Q. Philippum dixit. Eodem anno Aesernia colo ducta est: quum superiore Firmum deducta et ut quidam volunt, Castrum. L. deinde Postumi L. N. Megellus, Q. Mamilius Q. F. M. N. Vitul sules facti. Sicilia provincia utrique data; vero duae tantum decretae: sufficere visae, po in societatem accepto Hierone, levius bellum erat. et rem frumentariam facilius expediri p bantur, si minor exercitus mitteretur.

Aesernia, et aliae coloniae deductae.

U. c. 491. L. Postumio, Q. Mamilio coss.

XLIX. Consules, trajectis in Siciliam legi sociorumque contractis auxiliis, minores sibi re termittendas rati, ad urbem Agrigentinam to bus obsidendam animum adjecerunt. Eam rebu bus Poeni largissime instruxerant, belli arce turi. quippe quum Hieronem ab amicitia sua d Romanos contra non perfunctorie rerum Sicula ram capessere cernerent; diligentiore ad bellu ratu opus esse rati, primum quidem praesen rium majorem partem in Sardiniam miserun Italiae litoribus insidiaretur, ut hoc metu Si manos abstraherent, aut certe minoribus, q luissent, copiis rem ibi gerere cogerent. m manis ad sua tuenda, Siciliamque novo cum repetendam pariter sufficientibus, spe ista f Liguribus Gallisque mortales multos, sed p huc ex Hispania mercede conductos, simul r victum necessariarum magnam copiam, Ag miserunt: ibi horreum annonae, receptum ex suorum esse volentes, loco, et opportunitate magnitudine oppidi, prae ceteris, quae in Si siderent, his usibus accommodato.

Agrigentum obsidetur a Romanis.

Poenorum apparatus.

L. Circum hanc igitur urbem tota belli m tracta, consules, Poenis intra munitiones c

Cap. XLVII. Sen. de Brevit. vitae, c. 13. et Macro 1, 6. Cap. XLVIII. Fasti Capit. Liv. Epit. 16. Vell Polyb. 1, 17. Cap. XLIX. Zonaras. Polyb.

mum inde milliare castra locant. Erant tum in agris urae fruges, et, quia diuturnam fore obsidionem arebat, milites studio demetendi colligendique fruti longius et incautius, quam hoste tam propinquo esset, vagabantur. Neque Carthaginienses impeaut segniter occasione usi, magnam intulissent cla-, nisi tantumdem virtute restituissent Romani mi-, quantum negligentia perdiderant. Quum enim uentatores subitum hostis impetum sustinere non issent, Poeni ad ipsa castra Romana perrexerunt: oque agmine quidam vallum rescindere parabant, cum statione pro castris locata proelium confere- U. c. 491.

LI. Tunc igitur, sicut alias saepe, militiae leges corruptus disciplinae rigor, rem ancipitem et exi- Romani exercitus casuram erexit. Quod enim quaque de caussa stationem deseruisse capitale apud anos est, excubitores, nihil in fuga spei reposiesse gnari, quamquam numero longe superarenpugnam praesentissimis animis sustinuere, multis em suorum amissis, sed hostium interfectis plus: donec armari cohortes laborantibusque succurpotuerunt. ita et hic pulsi hostes, et, qui vallum prope ceperant, circumventi. magna ibi caedes ceteros ad urbem usque Romani persequuti sunt. es in posterum et timidiores ad erumpendum hoet cautiores Romanos ad frumentandum fecit. Inquum segnior esse coepisset contentio, rarius, nec ad levia certamina excurrentibus Poenis, dividi as placuit, et duabus urbis partibus, hinc ad Aesculi fanum, inde via, quae Heracleam ducit, castra ti. haec fossis utrimque permunita: qua urbem ctabant, adversum eruptiones; foris, quo tutiora tra invasuros essent, iterque subsidiorum in urbem oducendorum praecluderetur. medium inter duo ra spatium frequentibus praesidiis stationibusque tum est.

Disciplina Romana servat exercitum.

Pugna.

Victoria penes Romanos.

LII. In his omnibus multum juvabantur opera Siorum, qui recens in fidem venerant: quorum jam a cum Romanis centum millia facta erant. Ab iisdem mmeatus Erbessum usque subvehebantur: ab eo deceps oppido (non aberat autem longe) ipsi Romani a in castra deportabant. ita fiebat, ut affatim esset gna rerum necessariarum copia. Hoc in statu ad

Siculorum studia erga Romanos.

Cap. LII. Diodor. Eclog. l. 23. Polyb.

U. c. 491. menſes ferme quinque haesit obſidio: quum,
inſigne ad victoriam momentum adeptis, (pra
ves enim velitationes tentatum nihil fuerat) re
cae deteriore loco eſſe coeperunt. Quia enim
hominum multitudo, haud minus quinquaginta
bellatorum, tanto jam tempore idem intra op
concluſa annonam fere omnem absumpsiſſet;
vero subvectio nulla poſſet, aditus omnes R
sollicite cuſtodientibus: propugnatorum anim
praeſentibus malis, quam exſpectatione inſta
haud mediocriter angebantur.

L. millia bellatorum Agrigenti obseſſa.

Hannibal Agrigenti praefectus.

Hanno cum novo exercitu in Siciliam venit.

LIII. Igitur, Hannibale Gisgonis filio (nam
bus Carthaginiensibus Agrigenti praeerat)
nunciis opem adverſus famem et pericula po
cum militibus, qui poſtea contracti fuerant, el
tisque, Hanno senior in Siciliam transmittitur.
tum erant millia quinquaginta, sex equitum, se
ta elephanti. Cum his copiis Lilybaeum vectus
verſus Heracleam movit: ſtatimque venerunt a
qui deditionem Erbessi pollicerentur. Horum
Erbeſſo potitus, unde hactenus ad caſtra Roma
ferri commeatus conſueverat, rem haud minim
menti perfeciſſe videbatur, quum excluſos om
pemodum facultate neceſſariarum rerum Romano
levius urgeret, quam ab his Agrigentini pre
tur. Jamque de obsidione solvenda deliberatu
non semel, nihilque propius factum, quam ut
tium iſtud pro deſperato abjiceretur; nisi rex S
sanus, omnes tentando vias nonnihil frumenti
rumque rerum furtim submittens, praeſentem i
modico subinde levamento recreaſſet.

Romani penuria et morbis vexantur.

LIV. Hanno quum Romanos et penuria, et
qui sequi famem solent, graviter affectos, suas
copias viribus integris agere perpenderet; pro
Romanos accedere, proeliique, si facultas d
fortunam experiri ſtatuit. Elephantis igitur qu
ginta ceteroque toto exercitu adſumptis Heracl
fectus, Numidicum equitatum praemittit, qui,
um caſtris obequitans, eliceret Romanos equi
in praeparatas inſidias deduceret. Numidis, ut
datum erat, ad caſtra conſulum contemptim pro
tibus, erumpunt Romani, propelluntque resi
primo; deinde solutis ordinibus via, qua venir
no

Cap. LIII. Zonaras. Polyb. Diodor. Eclog. l. 23. Pol

em sciebant, refugientes contento curfu perfequun- U. c. 491.
Igitur quanto longius abripi se passi fuerant, tan-
ifficiliorem ad sua munimenta receptum habuerunt:
tique eorum, quum et recentes occurriffent co-
, et, qui paullo ante fugerant, undique circum-
derentur, defiderati sunt.

LV. Hoc eventu magis etiam ad spem summae vi- *Hannonis fiducia.*
iae confirmatus Hanno, collem quemdam, Torum
ine, mille quingentis paffibus a Romanorum caftris
antem, infedit. Serius tamen aliquanto, quam in-
exercitus tam propinquos sperari potuiffet, com-
a pugna eft; modo Romanis, modo Poenis unius
lii fortunae spes univerfas committere formidan-
s. Donec igitur pugnandi avidior Hanno fuit, Ro-
i caftris suis se tenuerunt: quod numero et ala-
te, ipsi detrimento equitum suorum perculsi et
rentes, vincerentur. poftquam autem dubitatione *Deinde cunctatio.*
sociorum animos languescere, hoftes in spem erigi,
usque sibi bellum cum inopia, quam cum Poenis,
rum arbitrati, certamen detrectare defierunt; Han-
iciffim tergiverfari coepit, et omnia metuere. Duo
fes sic exacti, ut praeter levia proelia, quae fie-
t quotidie, nihil majoris rei gereretur.

LVI. Ad extremum frequentibus Hannibalis preci- *Agrigentini urgentur.*
motus, qui et nuncios mittebat adsidue, et facibus
ensis signa crebra edebat, famem amplius obseffis
rari non poffe, multosque ea pefte coactos ad ho- *Ea res Hannonem ad pugnandum ftimulat.*
transfugere, dimicationi moram ulterius nullam
rre decrevit; eodem tempore Hannibale quoque
suis eruptionem ex urbe facturo. Quae quum
nadvertiffent confules, intra sua se caftra quieti te-
runt. eo ferocius Hanno aciem inftructam often-
, et, ubi nemo contra exit, sub ipfa Romanorum
imenta suggredi, ad pugnam audacter provocare,
ctantibus timorem et ignaviam objicere. illi, hoftem
ibus proeliis a vallo repuliffe contenti, neque con-
manentes ftruebant aciem, neque recedentes infe-
bantur. Hoc ubi per aliquot continuos dies factum,
nisque jam persuafum effet, nihil ultra aufurum
anum, L. Poftumius consul contemptum hoftium
uam occafionem solerter vertit. Inftructis enim si-
io copiis omnibus, intraque vallum retentis, acce-
tem pro more Poenum cum paucis submovens, a

ap. LV. Zonaras. Polyb. Cap. LVI. Zonaras. Frontin.
ateg. 2, 1.

U. c. 491. prima luce ad horam diei sextam velitando d tum demum, recipientibus se hostibus produ castris legiones immisit.

Proelium. Romani utrumque ducem hostium vincunt.

LVII. Hanno, quamquam contra opinionem pugnandum sibi videret, intrepide congressus, rum diei ambiguum certamen extraxit. Sed flo curatis bene corporibus ad pugnam praeparat stus, sitis, labor, non aeque fatigabat. Cart ensis autem acies, ante commissum proelium et stando fessa, quanto longius protrahebatur tio, fatiscentibus corporibus minus ad resisten rium habebat. postremo conductitius miles, prima fronte pugnabat, diutius sustinere labor potuit: neque solum ipse cessit loco, sed, in el torum agmen et alios a tergo stantes ordines fuga se inferens, turbavit totam aciem, hostiq ter incumbenti terga dare coëgit. Eadem fe tum quoque ab alia parte gesta res: Hannibalque eruptione pugnavisset, majore suo, quam hosti trimento in urbem compulsus est. Capta Cartha sium castra sunt: elephanti vulnerati tres, ca ginta, undecim in manus Romanorum venere. et hominum fortuna fuit: de tanto exercitu pau ipso duce Heracleam evaserunt.

Carthaginiensium clades.

LVIII. At, qui in urbe clausi erant, rebu desperatis, nullam salutis viam sibi relictam dentes, maximis terroribus adfligebantur. quu nibal, optimi, ut in fortuna mala, consilii animadverso, Romanos et labore certaminis d tos, et laetitia bene gestae rei solutiores, negli solito excubias agere, circa tertiam vigiliam cu cenariis exit oppido: et, cratibus, quas hunc ante paratas stramento compleverant, in fossas i transgressus, aliquantum itineris praecipit, do mani, luce jam oriente, quid actum esset, sen partem extremi agminis deprehenderunt; H cum reliquis in tuta loca pervenit. At Agri desertos a Poenis se videntes, multos eorum, urbe remanserant, sive per iram, sive ut a gratiam inituri, concidere. Nec ideo minus d est oppidum: homines, amplius quinque et vigi lia liberorum capitum, in servitutem venditi.

Hannibal, Agrigenti clausus, solerter evadit.

Agrigentum diripitur.

Cap. LVII. Polyb. Zonaras. Diod. Eclog. l. 23. O Polyb. et Zonaras. Cap. LVIII. Polyb. Zonaras. Po dor. et Oros.

modo captum a Romanis Agrigentum est, septi- U. c. 491.
intra mensem, quam obsideri coeperat: magna
utilitate gloriaque populi Romani, sed multa quo-
sanguinis impensa. quippe supra triginta homi- *Ingens*
millia de consulum exercitu Siculorumque auxi- *numerus*
inter istam obsidionem varia peste perierunt. Qua *in illa ob-*
aussa, simul quia nihil jam magnae rei ob hiemem *sidione a-*
pinquam suscipi poterat, Messanam redierunt. *missorum.*

LIX. Anno deinde proximo cum imperio iverunt U. c. 492.
iciliam L. Valerius M. F. M. N. Flaccus et T. Ota- L. Vale-
s C. F. M. N. Crassus consules, prioribus duci- rio, T. Ota-
ad spem triumphi Romam digressis. Carthagini- cilio coss.
s quidem, classe tamquam ad vastandam Italiam
a, novos consules a Siciliae cura distinere cupive-
. sed ii, constitutis circum litora globis militum,
praedones arcerent, nihilominus in insulam trans-
runt. Tunc quoque multa Siculorum oppida in fi-
recepta, recenti cladis Agrigentinae exemplo et
u: neque obsistentibus Poenis, quos super proe- *Poeni sedi-*
adversum etiam seditiones mercenariorum mili- *tione mer-*
angebant, Gallis praecipue ob mensium aliquot *cenario-*
endia non soluta tumultuantibus. ad quos punien- *rum an-*
fraudem ejusmodi commentus est Hanno. *guntur.*

LX. Sermone blando mitigatos modicum ad tempus *In his pu-*
scere jubet: sibi esse certam et propinquam op- *niendis*
cujusdam locupletis occupandi spem ostendit: ex *fraus Han-*
praeda cumulate Gallis etiam pro solutionis mora *nonis.*
sfactum iri confirmat. Ita sedatis illis, adeoque
ias agentibus, opportuno tempore, cum dispensa-
suo, quem habebat fidelissimum, agit, ut specie
sfugae, tamquam rationibus interversis, ad Ota-
m consulem pergeret, indicaretque. nocte pro-
Gallorum millia quatuor, ad urbem Entellinam
ditorum opera recipiendam venturos, locatis insi-
circumveniri posse. Consul, rem non spernendam
tratus, licet transfugae non omnino confideret,
it delectam militum manum. veniunt et Galli ab
none decepti. Consurgentibus ad hos excipiendos *Galli*
nanis, oritur proelium atrox, in quo Galli omnes *mercenarii*
rfecti, quum multi noluissent occumbere, duplex *Poenorum*
noni gaudium praebuerunt, conductitiorum inso- *caeduntur.*
iam cum hostium haud exiguo detrimento non in-
de vindicanti.

p. LVIII. Diodor. Zonaras. Cap. LIX. Eutrop. l. 2. Zo-
s. Polyb. Frontin. Strateg. 3, 16. et Zonaras. Cap. LX.
atin. Diodor. Frontin.

Hamilcar inSiciliam venit. fuit. Sub id tempus Hamilcar in S
succeffor Carthagine venit. Hanno
mala pugna domum redeuntem, ign
rant Poeni, mulctatumque sex millibu
Alius Hamilcar Hannibalis pater. fectura dimoverant. Eum Hamilcare
balis, qui sequens bellum Punicum a
duxit, fuiffe, quidam, similitudine n
non recte tradiderunt. nam genitor H
car extremis ejus belli temporibus in
perio adolescens venit. sed celebrita
alterius ignotioris Hamilcaris acta H
omnium, qui hoc nomine fuerunt, no
berentur. Succeffor igitur Hannonis
ftri utique exercitu Romanos longe su
nens, mediterraneas quidem urbes n
gredi, neque ex locis montosis et ar
scendere: sed claffe validus, qua h
imperium tenebant, ea parte virium h
batur, miffoque iterum Hannibale ad
oram, ipfe Sicula litora circumvectu
Romani mediterranea, Poeni maritima loca facilius tuentur. ritima loca, quae Romanis sese adjun
cuperavit. Qua re fiebat, ut, Roma
mari remota, Poenis litoralia et occ
et tuentibus, aequo utrimque momen
librarentur, neque facile, penes ut
tius belli victoria effet futura, judica

Cap. LXI. Frontin. de Aquaeductibus. I
Cic. de Off. 3, 26. Corn. Nepos in Hamilc.
ras. Polyb.

EPITOME

LIBRI SEPTIMIDECIMI.

*̃n. Cornelius consul, a classe Punica circum-
, et per fraudem velut in conloquium evoca-
captus est. C. Duilius consul adversus clas-
Poenorum prospere pugnavit, primusque omni-
omanorum ducum navalis victoriae duxit tri-*

ornelius consul, a classe circumventus, et per m velut in conloquium us, captus est] Quomo- captus sit a Carthaginien- docet Polyaenus l. 6. ubi haginienfibus loquitur, in , 5.] Miffos enim ad eum rthaginiensibus simulatos m transfugas, qui ei se Li- Siciliae objectam, tra- pollicerentur. Cornelius erfus Liparam navigavit. ginienfes se de pace col- n habere cum confule fin- numque ducem peffime a habere. Rogaverunt, ut in illorum naves transiret, ilius colloqui poffet. Ubi transiit conful, illi eum runt, et, in Romanos du- tos irruentes, facile victo- nsecuti sunt. *M. Corne-* ocat Appianus in Libyco H. VALES. Sed vel ipfe el ejus librarii errarunt. iam *Κορνήλιον Γάϊον* vo- ar. 8. Ann. 10. Non modo enim reliqui scriptores, sed et marmora Capitolina, *Cnaei* prae- nomen ei tribuunt. Praeterea *classe Punica circumventus*, o- miffa praepositione, Voss. *a clas- se Punica per fraudem veluti in colloquium evocatus*, duabus vocibus neglectis, Boend. *in col- loquiis evocatus* Lovel. *in collo- quium convocatus* Leid. Credi- dit librarius, per compendium scriptum fuiffe *évocatus*. V. ad Livii 22, 40, 8.

Cn. Duilius consul] *C. Dui- lius* vet. lib. lapid. Cap. et reli- qui. SIG. Male hic a Zonara [8. Ann. 10.] et auctore de Vir. Illuftr. [38.] *Cn.* vocatur. DEL- RIUS. *Caji* praenomen recte ei etiam tribuunt Leid. et Lovel. Si autem verum eft, quod Hearnius refert, Harduinum ad Plinii 34. sect. 11. cenfuiffe, e vett. monu- mentis *K.* vel *Caesonem Duilli- um* reponendum effe, in iterata Plinii editione, qua sola utor, sen- tentiam mutavit. Deinde *Duilli-*

umphum. ob quam caussam ei perpetuus hon
bitus est, ut revertenti a coena, tibicine canent
nale praeferretur. L. Cornelius consul in Sardi
Corsica contra Sardos, et Corsos, et Hannonem
norum ducem feliciter pugnavit. Atilius Cal

us consul Leid. *Duellius consul* Lovel. *Duilius Cornelius consul* Voff. Sed recte *Duilius consul* Berg. et Boend. Praeter illa, quae notavi ad Silii 6, 665. et Liv. 2, 58, 2. v. Pighium in Annal. ad ann. CDXCIII. p. 22. Cl. Hearnium ad Eutrop. 2, 20. et Arntzen. ad Aur. Vict. de Vir. Inluftr. 38.

Ob quam caussam ei perpetuus honos habitus est, ut revertenti a coena tibicines canerent, et funale praeferretur] Vet. lib. *perpetuus quoque honos habitus est, ut revertenti a coena, tibicine canente, funale praeferretur.* Sic Valerius 3, 6. *Ad funalem cereum, praeeunte tibicine et fidicine, a coena domum reverti solitus est.* SIG. Haec verba significare poffunt, ei decreto publico hunc honorem habitum fuiffe. Sed id non ita eft: nam ipfe eum nemine prohibente

sibi sumsit. V. Cic. de Se
Amm. Marc. apud Frei
Flori 2, 2, 10. Aurelius V
Vir. illuftr. 38. itidem a
Duilio concessum est. D
petuusque honos Berg.
perpetuus quoque hono
Et ita etiam legunt Lo
Hearnii N. Deinde *tibicin*
rent, et funale praeferr
ante Sigonium vulgo e
Boend. Norvic. et Berg.
nes canentes proferrent
bicine canente funale p
retur Leid. et Lovel. Qu
nio placuit, quum alii, tu
Gronovii receperunt. A
cus cum Freinshem. et D
eam lectionem, quam e
exprimi curavit.

L. Cornelius consul in
nia] Ex vet. lib. non ve
dere *et Corsica.* Nam i
tabulis sic scribitur:

L. CORNELIVS. L. F. CN. N. SCIPIO. COS. AN. CDXC
DE. POENEIS. ET. SARDIN. CORSICA. V. ID. MA

Et Zonaras [8. Ann. 11.] illum Valeriam Corsicae urbem principem aliasque multas expugnasse teftatur. DELR. Voces *et Corsica*, quas, ab edd. vett. exfulantes, Delrius ex vet. lib. eruit, ignorant Boend. et Norvic. Contra easdem servant Leid. Voss. Berg. Lovel. et Hearnii N. Recte itaque Gruter. eas in ult. ed. in contextum recepit, probantibus etiam Gronoviis: inprudenter vero

Doujatius et Clericus, Fr
secuti, omiferunt. Praete
dos et Corsicos Leid.

Atilius Calatinus cons
in locum iniquum, a Po
cumsessum, temere
exercitum] *Attilius*
Boend. cum plerisque e
Actilius Callatinus Be
recte in marmoribus Ca

, *quum in locum iniquum, a Poenis circum-*
, *temere duxisset exercitum, M. Calpurnii*
militum virtute et opera evasit: qui, cum tre-
nilitibus eruptione facta, hostes in se conver-
Hannibal dux Poenorum, victa classe, cui

S CALATINVS voca-
d Livii 5, 13, 3. Tum *in*
Poenis circumsessum,
niquum, Exc. Pithoei.
a Poenis in locum cir-
m Berg. *in locum a*
bsessum Lovel. *in lo-*
uum a Poenis circum-
.eid. Eadem ratione *ob-*
t *obseptus* permutari,
imus ad 9, 43, 8. V. et
. ad Liv. 21, 38, 8. Zo-
em, hanc hiftoriam nar-
nn. 12. refert, Romanos
ἐς Χωρία προλελοχι-
loca insidiis praeoc-
cui *circumseptum*,
umsessum, magis con-
detur. Frontin. vero 1,
, 5, 10. Romanorum ex-
n vallem demiffum di-
latera omniaque su-
ostis insederat. Insu-
itum duxisset alio or-
. Lovel. et Boend. Ce-
nia haec verba, ut et
usque ad *in se conver-*
e usque ad finem perio-
in Voff. et Hearnii N.

urnii tribuni militum
t opera evasit] Hunc
o, 11.] *Calpurnium*
n nominat Livius: eun-
edicium Cato, alii *La-*
ppellarunt. auctor Gel-
SIG. *Μάρκος Καλ-*
etiam vocatur Zonarae
. *M. Calpurnius Flam-*
o 22, 6. *Calpurnius*
Floro 2, 2, 13. secun-
tin. locis laud. *Alii La-*
berium, nonnulli *Q. Caeditium*, *plurimi Calpurnium Flammam vocitatum scripserunt.*

Cum trecentis militibus eruptione facta, hostes in se converterat] *cum quatringentis militibus* Boend. quot ipsi etiam tribuit Cato, tefte Gellio 3, 7. Sed reliqui conftanter *trecentis* legunt, quibus adftipulantur alii scriptores, qui hujus hiftoriae meminerunt. Tum *hostem in se converterat* Berg. *hostes in se convertit* Boend. atque edd. ante Gruter. anni 1628. cujus lectionem *converterat* servant Leid. et Lovel. Quamvis autem eamdem etiam Gronovii probarint, Clericus tamen, Freinshem. et Doujatii exemplo, *convertit* revocavit.

Atilius Regulus consul, victis navali proelio Poenis, in Africam trajecit] Haec verba Gruterus in poftrema ed. ad sequentem Epitomen retulit, et, refectis ejus verbis initialibus *Atilius Regulus consul in Africa*, cum sequentibus conjunxit, interponendo voculas *et ibi*. in quo quin codd. suos secutus fuerit, nullus dubito, quum similem ferme lectionem inveniam in Leid. Berg. et Lovel. quemadmodum contra prioribus edd. confentiunt Voss. Boend. et Hearnii N. Priscam lectionem, quam, adftipulantibus Doujatio et Clerico, Freinshemius reduxit, servavi, non tantum ut ita conveniret inter Epi-

praefuerat, a militibus suis in crucem sublatus Atilius Regulus consul, victis navali proelio Po in Africam trajecit.

tomen et Supplementa Freinshemii, verum etiam, quod eam lectionem veriorem esse judicem, et de diversis Atiliis Regulis consulibus in fine hujus et in initio sequentis Epitomes agi existimem: et quidem hic de C. Atilio Regulo Serrano, quem Fasti Capitol. ut et triumphales CDXCVI. consulem fuisse, Poenis navalem triumphum docent: ibi vero de M. Atili gulo, quem anno seq. CDXCV Caedicio consuli in magi mortuo subfectum esse, Fasti Capit. testantur.

JOHANNIS FREINSHEMII

PPLEMENTORUM LIVIANORUM LIBER VII.

IN LOCUM LIBRI XVII. T. LIVII.

I. Quartus jam belli Carthaginiensis annus exierat, ne poenitebat virtutis aut fortunae Romanos. proe- enim omnibus, quotiescumque congressi cum Sy- fanis, cum Poenis fuerant, victores discesserant: lentas urbes oppugnando ceperant: aliae condi- ibus in potestatem venerant. Sed quando bellum sula gerebatur, neque commeatus, neque supple- ta, quum opus esset, submitti poterant; et naves thaginiensium liberis et improvisis adpulsibus non lo Siculas urbes ad mare positas ex tuto vexabant, etiam, Italiae oram subinde vastantes, et detri- tum imperio Romanorum, et ignominiam famae rebant: quum interim Africa indemnis, et peri- rum malorumque omnium hostilium exsors habe- tur. Itaque, re diligenter deliberata, senatui po- que Romano placuit, ut, classe comparata, non a tantum, uti coeperat, dimicaretur cum Poenis, etiam maritimae aleae fortuna tentaretur.

U. c. 493. Cn. Cornelio, C. Duilio coss.

Romanorum commoda et incommoda bello Punico in Sicilia.

De iis deliberatio.

II. Haec prima Romanae urbi de navalibus rebus a cogitatio fuit. quam haud minus forti felicique ra complevit, ac animo consilioque fidenti susce- at: ut non immerito judicaretur, orbis imperium ti Romanae deberi, cui, adversus exercitatissimum re nautica populum classibus bellare volenti, nec ad adgrediundam audacia, nec ad regendam soler- nec ad perficiendam constantia defuisset. Quum m ad eam diem Romani adeo maritimam militiam adtigissent, ut neque viros, qui navale proelium lissent, neque naves ullas bellicas, ne fabricanda- n quidem artifices idoneos haberent, maxima fidu- tantum opus adgressi, brevissimo tempore et na- gare coeperunt, et dimicarunt maritima pugna, et mines a multis aetatibus rerum earum peritissimos peraverunt. Cura classis fabricandae mandata Cn.

De navalibus rebus seria cogitatio.

Classis fabricatur.

Cap. I. Polyb. 1, 20.

U. c. 493. Cornelio L. F. Cn. N. Scipioni Asinae, et C. Duilio M. F. M. N. qui consulatum recens iniverant.

III. Navis erat una quinqueremis, quam Claudius, quo tempore freti transitum meditabatur, cupidine pugnandi propius ad litus perlatam, locisque vadosis et brevibus impeditam, pedestri manu ceperat. hujus ad exemplum classem exaedificari consules jussere, tantoque studio institerunt operi, ut sexagesimum intra diem, quam caesa materia fuerat, classis centum sexaginta navium in anchoris staret. Sed nec ingenio minore, quam industria, consules expeditionem istam maturarunt. quum enim neque imperitos remiges in proelii discrimen adducere consultum putarent, neque exercendis iis tempus rerum gerendarum coarctare vellent, commenti sunt rem, uti prima specie ridiculam, ita usu eventuque prolixe commendabilem; ut interea, dum naves compinguntur, futuri remiges in litore sedentes officia sua docerentur. iisdem enim ordinibus dispositi, quos in ipsis navibus servaturi mox erant, hortatore in media turba collocato, ad illius vocem et praecepta movere et impellere remos, iterumque quiescere, haud aliter quam navigantes solent, jubebantur. Hac imaginaria exercitatione tantum profectum est, ut, postquam, paratis jam navibus, paucos dies in ipso opere industriam suam probavissent, jam confidere ipsis auderent consules, suamque et legionum salutem credere.

Inventum ad exercendos in sicco remiges.

Hortator remigum.

IV. Provincias deinde quum sortirentur, C. Duilio terrestre in Sicilia bellum, Cn. Cornelio classis evenit. Qui, adsumptis navibus septemdecim Messanam progressus, quo in adventum classis, quam sequi, ut primum posset, jusserat, necessaria praepararet, priusquam ad fretum illa accederet, in manus hostium incidit. Factum id Boodis astutia, quem Hannibal Punicae classis imperator legatum habebat, et credulitate consulis, qui, Liparaeis quibusdam ab hoste subornatis fidem habens, Liparae urbis per proditionem occupandae spem temere conceperat. ibi circumventus a Punicis navibus, conserere tamen manus, et pugnando salutem quaerere cogitabat: nisi Boodes altera fraude ipsum et tribunos militum, quasi de conditionibus cum Poeno loquuturos, suam in triremem pellexisset. re-

Cn. Cornelius in manus hostium incidit.

Boodis Punicae fraudes.

Cap. II. Oros. 4, 7. Cap. III. Polyb. Auct. de vir. illustribus c. 37. Polyb. Plin. 16, 39. Flor. 2, 2. Polyb. Cap. IV. Zonaras. Polyb. Zonaras. Ὀλυμπιάδ. ἀναγρ. Polyb. et Liv. Epit. 17.

ibus injectae sunt catenae: quo terrore quum ce- U.c.493.
sine certamine se tradidissent, Boodes, navibus
bus potitus, captivos Carthaginem misit.

. Simile mox Poeni ducis peccatum fuit, eoque *Poeni ducis periculum.*
ris opprobrii, quod neque Romani consulis inco-
tia tam recenti exemplo ad cautionem profuisset.
cerat, Romanam classem, juxta litus Italicum vela
ntem, ad fretum tendere, neque procul abesse
posse. volens igitur eam ex propinquo conside-
, ut numerum navium, et quae in novo instituto
anis agilitas et habitudo esset, accurate cognosce- *Victoria Romanorum.*
cum navibus quinquaginta proficiscitur: securus
i, et classe, ut in cursu tuto solet, navigiis te-
permixtis, parum composita. Igitur in flexu cu-
m promontorii quum in Romanam classem ordi-
ommodo navigantem subito illatus esset, ante vi-
quam ad pugnam parare se potuisset, amissa me-
parte navium, postquam ipse quoque ad extremum
uli venisset, cum ceteris vix effugit. Victrix clas-
cognito Cornelii casu, simul ad C. Duilium misit
ios, qui suum adventum ei significarent; simul
roelium se parabat, quod ceteras Carthaginien-
naves propinquis locis agere compererat.

I. Ibi dum sollicitis animis incommoda suarum na-
considerant, easque, rudi opere constructas, a *Ingenium ad comprehendendas naves.*
cis velocitate longe superari reputant; venit cui-
in mentem machinae ad comprehendendas hosti-
aves tenendasque utilis, quam postmodum *corvum*
verunt. ejus haec forma fuit. Tignum erat rectum, *Ejus descriptio.*
, quatuor ulnas longum, crassitie dodrantali, tro-
m in summo habens. huic in prora navis defixo
atur scala sex ulnas longa, lata pedes quatuor,
osita ex transversis tabulis, quas impacti clavi
i firmiter continebant. in ea machina foramen re-
n erat oblongum, quo tigno inducta complecte-
illud, eique cohaereret per spatium ulnarum
or, quanta ipsius tigni longitudo erat. scalae
reliqua pars et tigno non inserta, quae ulnarum
duarum, quibusdam velut articulis ita depende-
ut facile attolli demittique posset. In extremo
validum adfixum erat ferrum, pistilli forma,
cutum, quod in capite annulum habebat, ex quo
, adligatus per trochleam tigni, in ipsam navis

. IV. Zonaras. Flor. Oros. 4, 7. Cap. V. Zonaras.
I. Florus. Polyb.

U. c. 493. proram demittebatur. tum, quoties voluissent, attracto fune, erigebatur scala, remisso ruebat, quidquid *Usus.* comprehendisset, infesto ferrei styli acumine defigens et vinciens.

VII. Inter haec C. Duilius consul, pedestri exercitu tribunis tradito, ad naves venit: intellectoque, Mylaïten regionem ab hoste vastari, cum universa classe *Carthaginienses classe congredi cupiunt.* ad eam oram proficiscitur. Grata res Carthaginiensibus fuit, qui, adversum mediterraneos homines et rei nauticae imperitissimos, certam sibi victoriam pollicebantur: ipsi quoque documento futuri, nullum umquam hostem ita contemni oportere, ut quidquam de cavendi diligentia et disciplina remittatur. Dux classis Hannibal, is qui copias ex Agrigento eduxerat, septireme vehebatur, quae fuerat regis Pyrrhi. hunc reliquae naves sequebantur, non tamquam ad proelium, per aciem et distinctos ordines, sed, ut cuique pronum erat, hostium contemptu properantes.

Corvorum novitatem admirantur. VIII. At postquam propius subgressi suspensos ex proris adversae partis minantesque corvos viderunt, rei novitatem admirati paullisper haesere. tandem, ferocissimo quoque imperitorum hominum rude commentum deridente, primae quaeque naves concitato impetu *Proelium navale.* invehuntur. Tum vero dimissi repente corvi, ut in quamlibet inciderunt, ita perforato tabulato haerentes invitam retinebant. milites autem Romani, si quidem sors tulerat, ut ex lateribus naves connecterentur, omni ex parte in hostiles insiliebant: quoties autem prorae tantum commissae essent, per ipsum tignum annexumque pontem armati bini transibant, tanto expeditius, quod utroque a latere scalae lorica genu tenus alta tutiorem incessum gradumque firmiorem praestabat. primi enim quique projectis ante se scutis frontem adversus hostium tela protegebant: pone sequentes sua scuta loricae utrimque adplicabant. sic etiam lateribus defensis, navem adversam collato gradu oppugnabant: fiebatque pugna non rostrorum, sed ensium *Romanus vincit.* virorumque cominus, et statariae similis. Unde Romano, qui robore praestabat, adversum homines leviter armatos, naviumque potius agilitate, quam manibus, confisos, facilis victoria fuit: celeriterque sunt expugnatae naves Punicae triginta, in quibus et praetoria septiremis capta est.

Cap. VIII. Flor. Polyb. Frontin. Strateg. 2, 3. Polyb.

. Hannibal tamen, quum ex navi, quae jam ca-tur, in scapham saltu se demisisset, captivitatem : rapideque misso Carthaginem amico, qui fa-cladis praeveniret, imminens ob rem male gestam icium astu declinavit. Is enim curiam ingressus, re adhuc integra, consilium a senatu petiit, *ediendumne cum Romana classe videretur?* Omni-acclamantibus: *ne dubitandum quidem, aut dif-dum fuisse: Fecit*, inquit, *et victus est.* Ita non tibus incusare factum, cujus, antequam fieret, res esse pro se quisque voluissent, capitis poena tus est imperator, praefectura navium adempta. U. c. 493. *Hannibalis commentum in evadendo supplicio ob rem male gestam.*

Ceterum post fugam ducis e proelio reliquae aginiensium naves (supererat autem pars multo na) impedito consilio, quid faciundum esset, am-ant. pudebat excedere pugna, nullodum accepto modo, ne hoste quidem urgente. rursum Roma-ves aggredi corvorum metu cunctabantur. ad po-m undique circumvecti, et nauticas artes omnes ti, ubi omni ex parte opponi sibi rostra et ob-rmidabiles illas machinas vident, desperata vi-discessere. Mersae traduntur eo proelio naves e quatuordecim, captae una et triginta, sum se-ominum millibus, postquam pugnando tria mil-iissent. Hoc eventu, C. Duilio consule, adver-oenos juxta Liparaeorum insulas certatum est: magnus Romanis etiam praedae fructus, sed amplissimus gloriae famaeque fuit. *Carthaginiensium navium dubitatio.* *Mox fuga.*

Consul, adsumpto terrestri exercitu Segestam ctus, urbem, a Poenis ad extremum spei ada-periculo exemit: inde Macellam pugnando ce-Hamilcare nusquam occurrere auso: confirmatis-ivitatum amicarum animis, aestate jam circum-Romam rediit. Cujus discessu res Punicae rur-efflorescere coeperunt. Primum enim ab obsi-e Mytistrati post septimum mensem, multis suo-desideratis, discesserunt Romani. Deinde quum ipsos et auxiliares dissensione orta, seorsim a nibus inter Paropum et Thermas castra metati so-ssent, illorum vecordia utendum ratus Hamilcar, ovisa irruptione supra millia quatuor occidit: ne- *Duilii discessu Punicae res efflorescunt.*

. IX. Val.Max. 7,3,7. ext. et Zonaras, et Auctor de viris c. 38. Cap. X. Polyb. Eutrop. l.2. Oros. 4,7. Flor.2, naras. Cap. XI. Polyb. Zonaras. Diod. Eclog. l. 23.

U. c. 493. que multum abfuit, quin totus Romanorum exercitus eadem clade involveretur. Tum igitur multa iterum oppida, partim expugnata sunt ab Hamilcare, partim proditione capta.

XII. Quae licet Romae haudquaquam laetis auribus acciperentur, levia tamen damna prae gaudio navalis victoriae reputabantur. Quum enim hactenus Romana virtus terreftribus bellis invictam se praeftitisset, non abs re laetabantur, isto proelio maritimarum quoque virium non contemnendam opinionem quaesitam esse. unde, ad spem totius belli mirifice confirmatis animis, auctorem decoris inusitati novis etiam honoribus dignum judicaverunt. Primus itaque Duilius navalem triumphum de Siculis et classe Poenica egit Kalendis Intercalaribus. tulitque civitas, quod, honore isto non contentus, alium sibi nullo exemplo privatus sumpsit, ut a coena redeunti tibicinis inter cantum funale praeluceret. Columna quoque rostratis senatusconsulto posita in foro est, ex Pario marmore candido, quae, mersarum captarumque navium numerum, et summam pondusque pecuniae captae complexa, adhuc visitur, sed extritis vetustate vocabulis pluribus. auri tamen nummos captos esse ter mille septingentos, argenteorum supra centum millia, aeris gravis vicies septies centena millia pondo, satis agnoscitur. Triumpho peracto, comitia C. Duilius habuit. L. Cornelius L. F. Cn. N. Scipio, C. Aquilius M. F. C. N. Florus consules facti. Provincias consulares senatus decrevit Siciliam et classem. Cui classis obvenisset, ei in Sardiniam et Corsicam transjicere, si e republica videretur, permissum. haec sors L. Cornelio quum evenisset, instructa classe profectus est. Haec prima Romanorum in Sardiniam et Corsicam expeditio fuit.

Duilii triumphus et alii honores.

U. c. 494. L. Cornelio, C. Aquilio, coss.

Prima Romanorum in Sardiniam et Corsicam expeditio.

XIII. Insulae sunt locis ita conjunctae, ut eadem videri possint: coeli tamen solique natura, et, quod sequitur, hominum ingenio, multum dissimili. Sardiniam, ut imaginem humani vestigii referentem, *Ichnusam* veteres, itemque *Sandaliotin* dixerunt. Inde Sardum, Hercule Libyco genitum, ajunt frequentatae ab se insulae nomen, quo hodie noscitur, imposuisse. Graecos etiam ad ea loca venisse cum Aristaeo, fabu-

Cap. XI. Diodor. Zonaras. Cap. XII. Florus. Eutrop. Tac. 2, Ann. 49. Fasti Capit. Cic. Cat. c. 13. Liv. Epit. 17. Plin. 34, 5. Sil. Ital. 6, 663. Pigh. Annal. Zonaras. Cap. XIII. Sallust. Hist. 2, 1. Plin. 3, 7. Sil. Ital. 12, 355.

ntiquis decantatum eſt; itemque poſt Iliaca bella, U.c.494.
ianos. Terra neque spatio soli maximis ejusdem
s inſularum, neque bonitate fertiliſſimis multum
: parens optima pecudum, frumenti optimi ſe-
ima, metallorumque, sed praeſertim argenti, di-
Coelo tamen haud aeque salubri utitur, laudem-
oecunditatis apud exteros peſtilentioris aëris in-
corrumpit: per aeſtatem enim morboſa eſt, et
is fertilioribus, magis.

V. Herbam praeterea producit vehementis ve- *Herba Sardoa.*
apiaſtro perſimilem, quae in cibo sumpta men-
imit, nervisque violenter attractis labia distor-
n ridentium speciem; exitiali succo, nisi poſt
m lac aut aqua mulſa copioſe bibatur. ita vis
mali praeſens diluitur: ceteris deinde incom-
ea medentur, quae in convulſionibus nervorum
nt. Etiam minimum animalculum per impru-
m superſedentibus mortiferum eſt: *Solpugam*
t: formicarum genus, tanto periculoſioris mali-
quod et latet facile propter exiguitatem, et ab
s naturae ejus etiam animadverſum non timetur.
variis ex barbaris mixta natio, quum ingenio
ermittitur, lubentius latrocinio, quam agricul-
victitant: pelta et brevi enſe armantur: thora-
t pelle musmonum conſuunt; arietes ita vocant,
inſula gignit, non lanam, ut alii, sed pro ea pi-
aprorum more geſtantes. Urbium celeberrima
is eſt, Africam spectans, et inde condita, cum
errimo portu.

V. Corſica nec amplitudine nec opibus Sardiniae *Corsicae descriptio.*
randa, tertium tamen inter has inſulas magnitu-
locum obtinere creditur. nomen a Corſa, mu-
quadam, accepiſſe incolae tradunt, cujus ab ar-
o taurus in hanc inſulam ex Liguria transjecerit:
cis *Cyrnus* vocatur. Montoſa eſt et aſpera, et ple-
ae locis penitus invia. quare populum etiam ter-
suae similem alit, nullo humano cultu, feris pro-
odum ipsis intractabiliorem. capti in servitutem
manſuescunt: sed aut impatientia laboris et jugi
m exuunt, aut contumacia et ſtupiditate moleſti

ap. XIII. Salluſt. Fragment. incert. 25. Pausan. l. 10. Aeli-
Hiſt. Anim. 16, 34. Solin. c. 10. Pompon. Mela, 2, 7. Strabo,
p. 225. Cap. XIV. Plin. 20, 11. Dioscorides 6, 14. et ibi
thiol. Solin. Plin. 29, 4. Lucan. 9, 837. Strabo. Aelianus.
dian. de bello Gildonico, v. 520. Cap. XV. Euſtath. in Dio-
περιήγησιν. Salluſt. Hiſt. 2, 3. Strabo, l. 5. p. 224.

U. c. 494. sunt heris. Mel in inſula copioſum eſt, sed amari ſaporis; quale ſit ex flore buxi, quam Corsica multum et craſſiſſimam profert. idem tamen saluberrimum putatur; et sunt, qui longaevos in Corſica homines fieri opinentur, quod mel iſtud suum in continuo uſu habeant. Oppida nec magna, nec frequentia populo, sed

Corsicae urbes. tamen supra triginta numerantur: ex quibus facile principes sunt urbes Aleria, Phocaeenſium colonia, et Etruscorum Nicaea. Hic quoque grave coelum eſt, et praeterea importuoſum mare. Cum his igitur gentibus diu Carthaginienſes bella geſſere, et utriusque inſulae dominatione, praeter inacceſſa loca, potiti sunt. sed quia facilius erat, rudes et feros homines vincere, quam domare; tum alia, quibus eos continerent, excogitarunt, tum etiam, quo res vitae neceſſarias ex Africa petere cogerentur, quidquid ubivis frugum fructuumve erat, corruperant, etiam supplicio mortis indigenis proposito, si quis tale quid serere aut plantare inſtituiſſet: donec longa conſuetudine facti mitiores imperium aequioribus animis pati didicerunt.

L. Cornelius Aleriam expugnat. XVI. Has ad inſulas navigationem eo tempore L. Cornelius conſul inſtituit. et prius quidem in Corſica urbem expugnavit Aleriam. quo facto ceteras facile et citra laborem aut periculum adjunxit. Inde Sardiniam *Classem hostium fugat.* petenti claſſis occurrit hoſtium; quam aggreſſus conſul, antequam ad manus ventum eſſet, in fugam conjecit. Mox ad Olbiam profectus, quum in portu multas Carthaginienſium naves ſtare vidiſſet, neque se satis a pedeſtri robore inſtructum ad oppugnationem urbis, situ et defenſorum multitudine validae, crederet, omiſſo in praeſens negotio, domum ad plures milites adſumendos abnavigavit.

Navalium sociorum conspiratio Romae. XVII. Per idem tempus servilis in urbe motus, inter ipſa initia feliciter compreſſus, magna rempublicam sollicitudine simul adfecit, et liberavit. Ad claſſem inſtruendam ex gentibus recens devictis navales socii frequentes cogebantur: eorumque tum ad quatuor millia Romae convenerant, Samnites plerique. Ii, quod a mari abhorrerent, conditionem suam secretis sermonibus miſerati, eo usque exarſerunt, ut urbem incendere

Cap. XV. Diodor. 5, 13. Plin. 16, 16. Lycus apud Athenaeum l. 2, 7. Plin. 3, 8. Martianus Capella, l. 6. Diodor. 5, 14. Sen. Consol. ad Helv. c. 8. Ariſtot. περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων. Cap. XVI. Freinshem. ad Flor. 2, 2. Zonaras. Cap. XVII. Oros. 4, 7.

ue diripere agitaverint. jamque ad tria servo-lia in eamdem sententiam pertraxerant, quoti-ente vires conſpiratione, quum Erius Potilius us auxiliorum prudenti consilio periculum iscuſſit. Simulato enim ejusdem factionis ſtu-achinationes eorum omnes exacte perdidicit: numerum, nomina singulorum, qui in ea con-e eſſent, cognovit: loca, tempora, quibus au-odque forent, exploravit. U. c. 494.

Prudenti consilio discutitur.

II. Nihil jam deerat ei, quo minus rem ad se-leferret, praeter facultatem curiam adeundi: oluntas supererat) sed, Samnitibus nusquam atum sinentibus, perficere inſtitutum nequibat. xcogitato dolo perſuasit eis, *uti, quo die se-aberetur, in forum agminatim progressi, frau-i in dimetiendo frumento factam esse vocifera-inde nascituram occasionem*, dicens, *aut ex-i consilii sui, aut certe speculandi, quid adver-itos ejusmodi motus animi consiliique Patribus* quoque plus fidei faceret, ipſe proceſſit una, omitem modo se tumultus ejus, sed principem ue praebuit. unde vocatus ad senatum conſpi-occultae periculum commentique sui cauſſas t. Patres, diſſimulata facti conſcientia, miſerunt, bam illam, blandis verbis delinitam, domos re juberent: *daturos operam Patres, ut, inju-ae facta diceretur, sublata, juris sui cuique co-et.* Ita conjurati, latere adhuc conſilium suum ntes, digressi sunt. nocte vero proxima suos servos, quos indicio Potilii sceleris eſſe par-cognoverant, vinxit. Samnitium quoque pleri-hoſpitiis suis comprehensi.

Mira ratio prodendi conjurationem, nihil suspicantibus consciis.

. Nescio, an haec cura, an vero aliud negotio-t valetudinis impedimentum C. Florum tenuerit, s in Siciliam proficisceretur: in qua Hamilcar oximam victoriam res Carthaginienſium magnis ibus reſtituebat. Quippe, Camarina et Enna one receptis, Drepanum, ubi portus egregius ommunivit, et in oppidi formam auxit, trans-lluc Erycinis, quorum urbem, ne Romanis uſui oraeter templum Veneris, everterat. Multa de-alia loca dolo aut armis in poteſtatem redege-aque Sicilia potiturus videbatur, nisi Florus, iſtas ne sub hiemem quidem inſulam relinquere obſtitiſſet.

Hamilcaris res prosperae in Sicilia.

Florum consulem etiam hieme in Sicilia manere cogunt.

VII. Zonaras. Cap. XIX. Diod. Eclog. l. 23. Zonaras.

tio. Confui victoriae famam etiam hu
sus hostem insigni documento decorav
naculo suo corpus Hannonis efferendu
plasque ipsi fecit exsequias, cessanti
odiis, virtutem etiam in hoste honor
judicans.

XXI. Inde recentis victoriae terr
non passus, multas et alias Sardiniae u
silio doloque virtutem adjuvans. Sol
adpulsa litori classe, delectos ex coho
cul oppidis, quae adoriri constituerat,
locum insidiis opportunum occupante
donec ad ipsas urbes subgressus cons
arma compulsos simulatione fugae lon
elicuisset. tum illi, advenientes cursu
soribus urbes capiebant. eo astu comp
tem venere: tantumque vincendo proc
que in Corsica neque in Sardinia Poe
consistere possent. Qua de caussa minin
quin Romam reverso triumphus ampli
retur. triumphavit de Poenis et Sar
ante diem quintum Idus Martias, quun
sulis istis praedam et multa millia ca
xisset.

Strategema L. Cornelii.

XXII. At in Sicilia C. Florus proc
tum obsidebat, locum munitum, et s
frustra tentatum. Ne tum quidem priu
tuit, quam novus consul A. Atilius A
tinus veniret. huic enim Sicilia prov
ejus C. Sulpicio Q. F. Q. N. Patercul

U. c. 495. A. Atilio, C. Sulpicio coss.

amentis mulierum atque puerorum propugnatores uerunt. ita, praesidio Carthaginienſium noctu di- o, prima luce portas oppidani aperuerunt. Sed ani, malorum, quae in obſidione pertulerant, ni- memores, obvios sine discrimine sexus aetatis- edebant: donec A. Atilius proclamari juſſit, *prae- et homines capientium fore.* tum demum crude- m avaritia vicit: servatique Mytiſtratenſium reli- ub corona venierunt: urbs direpta eſt et diruta. U. c. 495. *Mytiſtratum capiunt Romani.*

XIII. Camarinam inde ductus exercitus, ob regio- parum diligenter exploratam, maximum in dis- en incidit. Poenus enim imperator obviam pro- s loca superiora prior occupaverat, Romanasque as, in vallem iniquam temere demiſſas, circum- bat. Certum ante oculos omnium exitium, et Cau- cladis imago verſabatur: nisi conſilium et virtus Calpurnii Flammae, qui tribunus militum eodem ercitu agebat, rebus pene deſperatis subveniſſet. *M. Calpurnii Flammae virtus.* is, P. Decii sequutus exemplum, qui tribunus mi- idem in Samnio fecerat, adſumptis militibus tre- is, ad tumulum quemdam occupandum ivit, nulla evadendi, sed amore laudis et servandi exercitus litate ipſe militesque ejus accensi. Ferunt, quum uceret, ita suos adloquutum eſſe: *Moriamur, mi- , et morte nostra eripiamus ex obsidione circumven- egiones.* Atque ita factum eſt. hoſtibus enim in hos ersis, dum acerrima pugna quantumvis multos mo- i detinent, conſul evolvere sese locis infeſtis po- Carthaginienſes, interfectis, qui se objecerant, in detectis jam inſidiis ponentes spei, disceſſe-

XXIV. Itaque Calpurnii miraculo proxima fortuna qui, repertus inter suorum hoſtiliumque cada- m cumulos, quum solus omnium adhuc spiraret, atus atque diligenti cura refectus, quum inter multa era lethale nullum accepiſſet, diu poſtea fortem emque operam reipublicae praeſtitit, magnoque ori hoſtibus fuit. Qui si apud Graecos tantum vir- specimen ediſiſſet, neque praemiorum, neque umentorum satis potuiſſet decerni. nunc homini ano tanti facinoris merces corona ex gramine fuit: oria vero facti adeo negligens, ut vix de nomine *Et miraculo proxima fortuna.*

p. XXII. Diodor. Zonaras. Cap. XXIII. A. Gell. 3, 7. tin. 4, 5. Liv. Epit. 17. Liv. 7, 34. Flor. 2, 2. Liv. 22, 60. ras. Cap. XXIV. Oros. 4, 8. Auctor de viris illuſtr. c. 39. to apud A. Gell. 3, 7. Plin. 22, 6.

U. c. 495. fortiſſimi viri conſtet. eumdem enim *Calpurnium Flammam* plerique, sed M. Cato *Q. Caeditium*, Claudius Quadrigarius *Laberium* vocatum eſſe tradiderunt.

XXV. Ceterum emerſus ex his anguſtiis conſul, quum et error pudorem, et periculum vigilantiam acuiſſet, majoribus iterum viribus et intentiore cura oppugnare urbem adgreſſus, poſtquam sine machinis parum proficiebat, ab Hierone petitas accepit. earum violentiae ceſſit murus, redactosque in poteſtatem Camarinenſes majori ex parte sub haſta conſul vendidit. tum ad Ennam itum: ea quoque proditione recepta: praeſidiarii partim a Romanis in oppidum admiſſis interfecti sunt, alii fuga dilapsi ad suarum partium loca se receperunt. Sittanae poſſeſſionem non dolus, sed virtus dedit, magna vi pulsis, qui defenderant, et urbe expugnata. Neque moram fecerunt minora quaedam in ea Siciliae parte oppida, quin protinus miſſis legatis conſuli se traderent. Qui, praeſidiis per commoda loca diſpoſitis, in Agrigentinum agrum signa promovit, ibique Camicum caſtellum opera proditorum recepit. Unde perculsi, qui Erbeſſum tenebant oppido relicto fugerunt. sic Erbeſſus quoque ad Romanos rediit. Hoc succeſſu conſul animatus, et quod Liparaeorum haud paucos sibi favere putabat, ad illorum urbem admovit exercitum. Ibi non pro cetera felicitate res proceſſit. Hamilcar enim, Romani duce consilio sagaciter deprehenſo, Liparam clam intraverat, intentusque tempus bene gerendae rei exſpectabat. Quod Romanus quum ignoraret, audacius et incautius subiens muros, repentina Poenorum eruptione turbatur. vulnerati sunt in eo conflictu permulti; caeſorum quoque non exiguus numerus fuit.

Camarinam occupant Romani.

Item Ennam et alia loca.

Hamilcar Romanos caedit.

XXVI. Interea C. Sulpicius conſul in Sardinia cum Poenis aliquoties proſpere dimicavit: tantumque hinc acceſſit animi, ut Africam verſus vela facere auderet. Id vero minime ferendum eſſe Carthaginienſes arbitrati, Hannibalem, qui ex Sicula fuga Carthagine adhuc agebat, iterum navibus suis praeponunt, multisque et praeſtantiſſimis praefectorum navalium adjunctis, claſſem hoſtilem a patriis litoribus repellere jubent. Solvit is quidem, ut pugnaturus. ceterum, quominus concurreretur, interceſſit tempeſtas, quae, utri-

C. Sulpicius in Africam navigat.

Cap. XXIV. Frontin. A. Gell. Cap. XXV. Diodor. Polyb. 1, 24. Diodor. Polyb. et Zonaras. Diodor. Polyb. Zonaras. Cap. XXVI. Oros. Polyb. Zonaras.

vis incumbens, ad loca tranquilliora submo- U. c. 495.
ɔs. Sardiniae tamen portus ambo duces tenue-

II. Ibi quum in anchoris haberent naves, Sul-
quo Poenum in apertum mare perliceret, quos-
ornat, qui transfugarum specie perſuaderent *Hanniba-*
li, Romanos iterum in Africam navigare. De- *lem vincit.*
lle hoc vaframento, celeriter educta claſſe, in
u, idoneo loco praeſtolantem, imparatus inci-
ltaeque naves Punicae depreſſae sunt, prius-
ire poſſent, quid ageretur; quum inſidias con-
npeſtatis favor et opportune orta caligo texis-
ndem re intellecta reliquae repetiverunt por-
in litus se ejecerunt: ibi, profugientibus re-
pleraeque inanes captae sunt. Hannibal enim,
o, teneri portum poſſe, in oppidum Sulcos
lerat, ubi, seditione orta, comprehenſus a
niensibus, qui eodem ex pugna confugerant,
is temeritatem et ſtultitiam cladis suae caus- *Hannibal*
le dicerent, crucique adfixus periit. Sed haec *crucifigi-*
Romanis paullo poſt detrimenti nonnullius *tur.*
it. quum enim, sublato claſſis Punicae metu,
ione agrorum contemptius et securius verſa-
improviſo Poenorum Sardorumque incursu,
quodam duce, ſusi sunt. Cenſuram hoc an-
uilius geſſit cum L. Cornelio Scipione, prio-
conſule, Janique templum apud forum olito-
ixit. Triumphi dehinc duo spectati: prior C. *Trium-*
Flori proconſule de Poenis ante diem quartum *phus C. A-*
ctobres; alter C. Sulpicii conſulis de Poenis *quilii Flo-*
, ante diem tertium Nonas. *ri, et C. Sulpicii.*

III. Quum deinde C. Atilius M. F. M. N. Re- U. c. 496.
Cn. Cornelius L. F. Cn. N. Blasio iterum con- C. Atilio,
ſent, sacra quaedam, procurandis prodigiis Cn. Cor-
ta, senatus ſaciunda cenſuit, quod in Albano nelio coſſ.
locisque aliis pluribus, atque adeo in urbe
pides frequentes grandinis inſtar deciderant.
ferias inſtaurari, cauſſaque earum dictatorem
m eſt. Q. Ogulnius L. F. A. N. Gallus dicta- *Dictator*
aetorius M. F. M. N. Plancianus magiſter equi- *ad inſtau-*
unt. C. Atilius, qui classi praeerat, ad Tyn- *randas fe-*
Siciliae quum appuliſſet, claſſem Punicam or- *rias Lati-nas.*

XVII. Liv. Epit. 17. Polybius. Zonaras. Faſti Capit.
. 2. 49. Faſti Capit. Cap. XXVIII. Zonaras. Fa-
Polyb.

U. c. 495. *C. Atilius Punicam classem invadit.* dine parum composito praeternavigantem conspicatus, ejus oppugnandae consilium subito cepit: jussisque sequi ceteris navibus, ipse cum decem, quae primae parari potuerunt, evolat, et ad Poenos jam longius evectos summa velorum remorumque contentione pergit.

XXIX. Hamilcar in ea classe vehebatur, non contemnendus imperator: qui, paucas sibi naves instare videns, alias portu vix egressas esse, magnam partem etiamnum in anchoris haerere, converso cursu C. Atilium ejusque naves tota classe circumvenit. *Anceps pugna.* deprimuntur celeriter naves novem, impari adversum tanto plures certamine nequidquam omnia expertae. Praetoria tamen, meliori, quam ceterae fuerant, remigio instructa, sociisque navalibus praesentia consulis animatis, vi perrupit, salutemque invenit. jam enim aderant Romanorum aliae naves, quarum superventu mutatur fortuna pugnae. *Victoria Romanorum.* merguntur Punicae naves octo, capiuntur cum ipsis remigibus decem: reliquae ad Liparaeorum insulas intendunt cursum. Haec mari gesta. Terrestrium copiarum segnius bellum fuit, urbe Lipara sine successu oppugnata. sed in apertorum locorum vastationem desaeviit hostilis ira: eademque calamitas etiam Meliten insulam haud longe dissitam comprehendit. Ob haec gesta C. Atilius consul triumphum navalem de Poenis egit. Eodem anno etiam A. Atilius proconsule ex Sicilia de Poenis triumphavit ante diem quartumdecimum Kalendas Februarias. laetaeque tum Romanis res erant, qui non terrestribus modo proeliis, sed etiam maritimis superiores, non jam de Sicilia adnexisque insulis, quarum imperium satis sibi certum esse putabant, sed de Africa invadenda, belique terrore Carthaginis ipsius portis impingendo incipiebant consultare.

Cap. XXIX. Zonaras. Polyb. Zonaras. Oros. 4, 8. Fasti Capit. Auctor de viris illustr. c. 39. Fasti Capit. Zonaras.

EPITOME
LIBRI DECIMI OCTAVI.

tilius Regulus in Africa serpentem portentosae itudinis cum magna militum clade occidit, et, aliquot proeliis bene adversus Karthaginienses sset, successorque ei a senatu prospere bellum i non mitteretur, id ipsum per literas ad sena-

us Regulus in Africa ser-] Vet. lib. *Atilius Regu- sul in Africa.* SIG. Ad fi- pitomes praeced. dictum riodum istius Epit. finalem ro in ed. postr. ad finem ajectam esse, resectis qua- ioribus hujus Epit. voca- t interpositis duabus vo- *ibi*, quibus periodum il- uentibus *serpentem por- e magnitudinis* adnecte- utero per omnia consen- l. nisi quod, pro *et ibi*, legat *ibi*. At Leid. perio- riori Epitoma in hanc re- subjicit nihilominus *Ati- gulus in Africa serpen-* imiliter etiam Berg. nisi io ordine legat *Atilius Re- serpentem portentuosae tudinis in Africa*. Ex re- odd. qui vett. edd. adsen- , vocem *consul*, a Sigo- ditam, ignorant Voss. Exc. Pithoei, Norvic. et N. Ex unico igitur Sigo- lib. adsumtam expunxi. autem historia haec acci- quo anno Regulus consul n vero, quum, deposito consulatu, imperium ipsi proro- gatum foret, incertum puto. *Con- sulem* tamen vocat Gellius 6, 3.

Serpentem portentosae ma- gnitudinis cum magna militum clade occidit] Hanc historiam a T. Livio curiose pariter ac fa- cunde relatam scribit Valerius [1, 8, ext. 19.] Quam eamdem re- citat etiam ex Aelio Tuberone Gellius l. 6, 3. SIG. *portentuosae magnitudinis* Leid. Voss. Berg. Lovel. Boend. et pleraeque edd. antt. quomodo etiam in Mstis et edd. Suetonii legi, Cel. Burm. testatur ad Sueton. Domit. 4. V. infra ad Livii 39, 1, 5. Deinde *ma- xima militum clade* Leid. Nor- vic. et edd. usque ad Gruterum, qui anno 1628. *magna* substituit, cui concinunt Voss. Berg. Lovel. et Boend. quorum duo medii et- iam alio ordine *magna clade militum*. Saepius superlativum pro positivo gradu librarios in Livii epitomis dedisse, infra vide- bimus ad Epit. 51. Et ipsum et- iam Livium *multos milites*, non *plurimos*, dixisse, colligendum videtur ex Val. Max. loco a Sigo-

daemoniorum duce, victus proelio et
deinde a ducibus Romanis omnibus
prospere gestas deformaverunt naufr

nio laudato. Denique *cecidit* Leid. V. ad Livii 36, 36, 6.

Quum aliquot proeliis adversum Karthaginienses pugnasset] Vet. lib. *Cum aliquot proeliis bene adversus Carthaginienses pugnasset*. SIG. Ita et Leid. Voff. Berg. Lovel. Boend. et Hearnii N. Paffim *adversus* in Mstis Livii et Epitomarum legi, ubi editores oftentant *adversum*, infra videbimus ad Epit. 47.

Successorque a senatu] Membranae *successorque ei a senatu* continent. DELRIUS. Eam lectionem, quam Gruterus anno 1628. in contextum recepit, firmavit etiam Leid. Voss. Berg. Lovel. et Boend. Sed, in Norvic. perpetuo editionum adsecla, non reperiri, Hearne teftatur.

Id ipsum per literas ad senatum missas questus est] *ad senatum scriptas* Voss. Lovel. et Hearnii N. *ad senatum missas*

Inter causs
soris, quod a
cenariis deva
a mercenari
Sic Valer. l.
scripsit, vil
quem septem
nia habebat,
casionemque
rium, amot
strumento, d
petere, ut sil
retur, ne des
set, unde ux
rentur. SIG.
tendi success
Leid. *inter c*
erat Berg. et
derunt Mogu
usque ad Gru
voculam *erat*
edd. ignorar
xit. Praeter V
dem lectioner
retinuerunt.
ftituerunt Fr
Clericus, qu
Praeterea *de*

'oruncanius primus ex plebe pontifex maximus lus est. P. Sempronius Sophus, M'. Valerius Ma-ıs censores, quum senatum legerent, tredecim se-moverunt. lustrum condiderunt, quo censa sunt m capita ducenta nonaginta septem millia, septin-ı nonaginta septem. Regulus missus a Kartha-nsibus ad senatum, ut de pace, et, si eam non t impetrare, de captivis commutandis ageret, et

in proelio edidit Aldus, et am reliqui, usque ad Gru- qui praepositionem, in od. obviam, omisit. *victus tus est* Leid. In verbis se-bus *deformaverunt*, pro *mavere*, Voss. Berg. Lo-Boend.

'oruncanus] *Ti.Coruncan*-et. lib. Triumphi Capitoli-lybius, Pomponius [l. 2. t 38. D.] de Origine juris. *T. Cornicanus* Boend. *T. ctianus* Berg. *T. Corun-* Exc. Pithoei, Norvic. earnii N. *Tib. Corvica-*oss. *Tiberius Coruncanus* - *Tib. Coruncarius* Leid. Sigonium, pontifici maxi-erum nomen vindicantem, sh. in Epit. Liv. edidiſſe mi-*Coruncanus*, in supplem. ujus libri c. 48. *Tib. Corun-s*. Praeeuntem Freinsh. se-unt Doujatius et Clericus. verbum *est* omisit Gronov. conſtanter et priores edd. et sscripti, etiam Norvic. ser-

Sempronius Sophus, Va- Maximus censores] *P. ronius Sophus, M. Vale-Maximus censores* ex Capi-pidibus. SIG. Olim edeba-*. Sempronius Scopus, Va- Maximus censores*; quo-eſt in Boend. et Norvic. *M. ronius Scopus censores* in Voss. *M. Sempronius Valerius Maximus, C. Sempronius Scopus censores* in Berg. neque ali-ter in Lovel. nisi quod *Scofus* le-gat, et vocem *censores* omittat. *M. Sempronius Valerius Maximus, Cn. Sempronius Strophus censores* Leid. *M.Sempronius Valerius Maximus,C.Sempronius Sceva* Hearnii N. Pri-mus Froben. pro *Scopus*, anno 1531. recte reſtituit *Sophus*. Sed totum locum ad fidem marmorum Capitol. emendavit Sigonius, in cujus scholio per errorem libra-riorum exſtat *M. Valerius*, quum optime in contextu *M'. Valerius* edi curarit. V. etiam Pighium in Annal. ad ann. DI. p. 44. Laudari igitur nequit, Freinsh. qui sup-plemento hujus libri c. 48. itidem marmorum illorum scripturam recepit, attamen in Epit. edidis-se *P. Sempronius, M. Valerius Maximus censores*. Et nihilo-minus Freinshemium imitantur Doujatius et Clericus. Apud Va-ler. Max. 2, 9, 7. non *M. Valerius*, ut nunc in optimis circum-fertur, sed *M'. Valerius et P. Sempronius*, ex iisdem marmo-ribus, ut Pighius monuit, emen-dandum eſt. Mox *senatum regerent*, pro *legerent*, Leid. et Lov. Sed *regere* et *legere* etiam alibi in Mstis commutantur. V. (* ad 32, 7, 2. Markl. ad Statii 1. Silv. 2, 267.) N. Heinsium ad Ovid. 3. Faſt. 462. Paſſim etiam literae *L*

jurejurando adstrictus, rediturum se Karthaginem, si commutari captivos non placuisset; utrumque negandi auctor senatui fuit: et, quum fide custodita reversus esset, supplicio a Karthaginiensibus de eo sumto, periit.

et R. confunduntur. V. ad Livii 28, 36, 7. Praeterea *XVI senatu moverunt* Exc. Pithoei. Sed notam numeri quinarii librarii dissolverunt in *II*. V. ad Livii 37,22, 4. Reliqui codd. in vulgatum conspirant.

Capita CCCXVI millia, CCXVII] Vet. lib. *CCXCVII millia, DCCXCVII*. Recte. nam priore lustro [Epit. 16.] ex Eutropii sententia censa sunt *CCXCII millia*. SIG. Vet. lib. Sigonii adsentiuntur Leid. et Lov. at *CCCXVI M. CCXCVII* praefert Boend. *CCCXVII, CCXCVII* Voss. *CCCXVII millia, CCXVII* Norvic. ac quaedam ex antt. edd. *CCXVII millia CCXCVII* edd. Rom. anni 1472. et Parm. *CCCXXVII millia, CCXCVII* Berg. Nescio vero, quae correctiora vocet exemplaria Pighius in Annal. ad ann. DI. p. 44. in quibus legi monet *CCXCVII.* ∞. *CCXXVII*. Ita sane in nullo vel scripto vel excuso libro invenio. Voces autem *civium capita* desunt in Leid.

De pace, et, si eam minime impetraret, de captivis commutandis ageret] Vet. lib. *et, si eam non posset impetrare*. SIG. Ita et Leid. Voss. Berg. Lov. et Boend. Solus Norvic. apud Hearnium veterem lectionem retinet. Praeterea *de pace ageret* Voss. Berg. Boend. et Hearnii N. Insuper *de commutandis captivis* Berg. Lovel. et Boend.

Jurejurando adstrictus est, rediturum se Karthaginem] Vet. lib. *jurejurando adstrictus rediturum*. SIG. Sigonius insuper edidit, mutata distinctione, et vocula una adsumta, *et jurejurando adstrictus rediturum se Carthaginem si commutari captivos non placuisset; utrumque negandi auctor senatui fuit*. quod placet, et omnium meorum codd. consensu firmatur. In contextum itaque recepi. Antea majori distinctione oratio post vocem *placuisset* intercidebatur.

Auctor senatui fuit: et, quum fide custodita reversus esset] *auctor senatus fuit* Leid. *auctor i sen. fuit* Boend. Deinde *reversus est* Voss.

JOHANNIS FREINSHEMII

SUPPLEMENTORUM LIVIANORUM LIBER VIII.

IN LOCUM LIBRI XVIII. T. LIVII.

I. Consulatum deinde L. Manlius A. F. P. N. Vulso Longus inivit, et Q. Caedicius Q. F. Q. N. cui in magistratu mortuo suffectus est M. Atilius M. F. L. N. Regulus, qui semel consul fuerat. Hoc anno demum Africa, quae hactenus cladium hostilium exsors egerat, sentire bellum coepit, Romanis in eam ingressis, postquam Carthaginiensium classem magna pugna vicissent. quae uti gesta sint, ipsiusque Reguli utramque fortunam, et indignum viri virtute exitum, hoc libro exponemus. Anno superiore cum C. Atilio consule Carthaginienses ita proelio navali contenderant, ut, quamquam ipsi, pluribus amissis navibus, pugna priores excessissent, tamen, quia Romanas etiam aliquot submerserant, se non inferiores fuisse interpretarentur: Romani contra eventum eum pro victoria haud dubia computabant. Ita fiebat, ut spe et fiducia pari populus uterque studium maritimarum rerum per aemulationem summam prosequeretur.

U. c. 497. L. Manlio, Q. Caedicio coss. *M. Regulus Africae infert bellum.* *Classes utrimque.*

II. Igitur et consules in Africam transferre bellum jussi, cum trecentarum triginta navium classe Messanam adpulsi, atque inde litus Siciliae dextrum legentes praeter Pachynum ad recipiendas pedestres copias, tum castra circa Ecnomum collem habentes, pergebant: et sub idem tempus Hamilcar imperator Poenorum, et praefectus classis Hanno, trecentarum quinquaginta navium duces, Carthagine Lilybaeum, et inde Heracleam Minoam transgressi, eo in portu stationem agitabant, consilia Romanorum observantes, et, si versus Africam instituere cursum auderent, prohibituri. Quod edocti consules ad utrumque casum studiose cuncta comparant, ut, sive navalis proelii ten-

Hamilcar et Hanno consilia Romanorum observant.

Cap. I. Fasti Capit. Polyb. 1, 25. Cap. II. Oros. 4, 8. Polyb.

bus trecenti remiges; milites vero
hantur. ita numerus hominum in univ
lia centum quadraginta accedebat. H
Poenorum numerus. quanto superabant Poeni, plus cen
millibus hominum adducentes.

III. Et militum quidem genus pra
bant confules. Major ea deliberatio
alto mari pugnandum fore appareret,
Ordo Romanarum navium. vium et gubernatorum artes plurimu
dine adverfus iftud discrimen aptiffi
poffet. poftremo rationem inftruenda
eunt. Hexeres duas, quibus confu
tur, pariter in fronte ftatuunt: utr
primam, inde secundam claffem long
rie adnectunt, ita conlocatis navibus
rae foras obverfae effent; hexeresq
conjunctae irent, proximae his lon
grederentur; atque ita deinceps sp
oppositas naves relictum cum ipsis or
Sic minimo inter primas naves, max
mas intervallo, quum ex duabus ifti
cuneatae aciei effecta effet, tertiam
admoverunt: quae, simplici navium
iftud inter priores duas apertum pra
tram totius aciei faciem exhiberet. I
go tertiae claffis, hippagines funibus
ves tertianorum pertingentibus rem
Triarii in classe. Poftremi omnium triarii navibus una
semicircularem, exporrectis ita prio
ab utroque cornu prominerent. Ita totu

m curfum Romanis navibus permitterent. Igitur suos U. c. 497.
ucis cohortati, *ut memores non de praesentibus mo-*
, sed omnibus, quos domi quisque charissimos habe-
nt, pugnandum esse, obfirmatis et alacribus animis
oelium capesserent, naves confcendunt, bonaque cum
e sua et navalium sociorum ex portu evehuntur. *Proelium*
eque longe Romana claffis aberat. itaque haud pro- *navale.*
l Heraclea pari utrimque robore concurritur.

V. Poeni duces inter se ita comparaverant, ut in
xtro cornu Hanno curaret; (erat autem idem ille,
i apud Agrigentum infeliciter pugnaverat) ceteris
aeeffet Hamilcar. Naves autem suas, animadversa *Punica*
omanorum acie, quadripartito et ipsi diviferant. Ha- *acies.*
m quae totius aciei finiftra erat, in figuram arcus si-
ata terram verfus inclinabat. ceterae simplicibus or-
nibus extentae, proris navium in hoftem versis. ex
s dextrum cornu, in quo roftratarum et quinquere-
ium celerrimae erant, Hanno verfus altum mare,
uantum poterat, exporrexit, si pugna aliunde com-
iffa effet, circumdaturus hoftem.

VI. Neque diu morati confules in medias Poeno- *Hamilca-*
um naves cum duabus claffibus suis se intulerunt. *ris aftus.*
lamilcar, quo Romanorum aciem distraheret, suis
raeceperat, ut, commiffa pugna, fugam continuo ca-
efferent. Quod quum factum effet, Romanique ce-
entes avide perfequerentur, illis quidem ob celeri-
tem navium innoxia fuga fuit: at Romanorum acies,
ti voluerat Hamilcar praevideratque, divulfa eft, tria-
iis et tertia claffe suo adhuc loco se tenentibus. Quod
bi perfectum effe vidit, subito dat e navi sua signum,
t conversis proris pugnam cum infequentibus ineant.
ertatur ambiguo Marte, Poenis velocitate et peritia
auticae rei, Romanis robore militum longe superio-
ibus. Itaque quamdiu navium potius, quam homi- *Virtute*
um, pugna effe potuit, Punica res haud dubie me- *Romana e-*
iori loco erat. sed quoties corvorum jactu colligatis *luditur.*
avibus cominus pugnari coeperat, penes Romanum
rat certa victoria; quum miles manu fidens, et in
onfpectu confulum pugnans, infignitiore opera virtu-
em suam his adprobare contenderet.

VII. Dum in ea parte sic dimicatur, Hanno cum *Hanno*
dextro cornu, quod hactenus immotum habuerat, in *triarios*
triariorum naves invectus, a mari fecit impetum, ma- *urget.*
gnasque in anguftias redactis moleftum omnino nego-

Cap. IV. Zonaras. Cap. V. Polyb. 1, 27.

Victoria Romanorum.

Corvorum usus in navibus.

VIII. Quum ita satis diu dubia victoria
tandem evenit, quod necessum est, ubi
locis aequali virium robore pugnatur,
prima pulsa fuit, totius certaminis vi
Quum enim Hamilcar vim hostium ulte
posset, ipsius fuga ceteras etiam Punica
statim profligavit. Nam, ex consulibus
captivis navibus conquirendis et ad suas
cupato, M. Regulus, commissum alibi ce
auxilium suis ferre festinavit, adsumptis
sis navibus, quotquot ex priore pugna
saeque evaserant. Celeriter opem istam
rii, receptisque animis, quos prope ad
riculum adducti desponderant, strenue
adversariis coeperunt. Hanno, quum et
sistere sibi, et a tergo se premi videret
velis in altum datis imminens exitium p
duit.

IX. Quum inter haec L. Manlius qu
Romanorum classem a Carthaginiensium
ad terram urgeri conspicatus, cursum
supervenit et M. Regulus, qui jam hipp
rios in tuto locaverat. Ita subito facies
tur, clauduntur que et cinguntur, qui p
manos circumdederant. quos equidem i
stipatos et velut obsessos olim pessumde
metu corvorum accedere veriti, spatium
sulibus, ut et suos eriperent incolumes
ginienfibus subito accursu circumfusi, na

ginti naves amiſerunt fluctibus hauſtas; at in poteſta- U. c. 497.
tem hoſtium nulla pervenit. *ſarum numerus.*

X. Poſt hanc victoriam Meſſanam reversi paucos dies navibus hominibusque reficiendis, et ampliori commeatui parando dederunt. Inter quos Hamilcar, quum Africam ab Romanis adiri vehementer nollet, prohibere vero vi et armis non poſſet, ad dolos se contulit; miſſoque ad eos per cauſſam petendae pacis Hannone tempus extrahere sategit, donec copiae, quas Carthagine sibi mitti sperabat, advenirent. Hanno quum ad conſules accessiſſet, audiretque voces, *idem in illum statuendum esse*, clamitantium, *quod quinto ante anno in Cn. Cornelium Asinam consulem Poeni designavissent*, aſtuto reſponso periculum intentatum elusit: *Hoc vero*, inquit, *si feceritis, jam nihilo eritis Afris meliores.* ſtatimque conſules excepere sermonem, tacere juſſis, qui vinciendum dixerant, conveniensque Romanae gentis gravitati vox audita eſt: *Isto te metu, Hanno, fides civitatis nostrae liberat.* De pace, quia neque Poenus serio agebat, conſulesque victoriam, quam pacem, malebant, ſruſtra agitatum eſt. Africanam igitur expeditionem diutius diſferri non placuit.

Hannonis aſtutum reſponsum.

Romanae gravitati conveniens vox.

XI. Neque Poeni duces obſtitere, quamquam inter se conſtituiſſent, quietum iter hoſti non concedere, sed diversis ex partibus carpere morarique. ceterum, Hannone ad praemuniendam Carthaginem feſtinante, Hamilcar, nihil movere auſus, Heracleae se continuit. Naves Romanae et ab hoſtibus et a tempeſtate pacatum iter habuerunt. Neque defuerant, qui longinquam navigationem, et hoſtile litus, ipſumque Africae nomen exhorreſcerent, ante ceteros imperium detrectante tribuno militum Mannio. sed adverſus hunc ita exarsit Regulus, ut virgas securimque minitaretur, ni paruisset. ita demum praeſtitum eſt obſequium conſuli, formidinemque navigandi propior et major metus expulit. Hermaeum promontorio nomen eſt, quod a sinu Carthaginis in mare Siculum late procurrit. eam oram primae Romanorum naves tenuerunt. ibi paullisper exſpectato, donec tota claſſis conveniſſet, litus Africae praetervecti conſules ad Clupeam urbem pervenere. hic legiones expositae sunt, navibusque in portum subductis, vallum ac foſſa, quo tutiores eſſent,

Africanam expeditionem Romani quidam detrectant.

Clupea fit Romanorum.

Cap. X. Zonaras. Polyb. Zonaras. Val. Max. 6, 6. Zonaras. Cap. XI. Polyb. 1, 30. Flor. 2, 2. Polyb. 1, 29.

U. c. 497. circumdata. urbs, quia deditionem abnuebat, obsessa, statimque, metu civium sive dedita, sive deserta, (nam utrumque traditur) in potestatem Romanorum concessit.

Carthaginiensium metus et curae.

XII. At Carthaginienses, quamquam sane d... insueta paterentur, tamen gratulabantur sibi, ... aliquanto mitiora formidatis accidissent. met... enim, audito pugnae navalis exitu, ne protin... ipsam Carthaginem victrices copiae ducerentur. ... nonnihil ex priore metu respirantes, in contrah... copias urbemque et suburbanam regionem tuend... tenti erant. Consules interea, missis Romam nu... qui et res hactenus gestas docerent, et de inst... sententiam Patrum exquirerent, Clupeam muniu... ea sede belli uterentur: praesidioque ad urbis ... custodiam imposito, cum ceteris omnibus copii... gius progressi, cultissimam regionem, utpote ... post Agathoclis tempora ferrum hostile non vi... perpopulantur: villas magnificas multas destruunt ... gnam quadrupedum praedam; hominum praeter ... pra viginti millia abducunt, nemine prohibere ... oppida quoque multa vi aut deditione capiunt: ... perfugarum aliquem numerum deprehendunt, ma... que vim captorum proximis bellis civium Roma... liberant: quos inter et Cn. Cornelium fuisse cr... rim, qui proximo post biennio consul iterum fact...

Consulum acta et progressus in Africa.

XIII. Dum haec aguntur, qui Romam a con... missi fuerant, cum mandatis senatus revertunt... bebatur autem alter eorum in Africa manere c... parte virium, quam retineri ex republica judica... alter ceteram classem et copias Romam reducere. Sic imminente jam hieme, mansit M. Regulus cum quindecim ferme peditum millibus, equitibus quingentis, et navibus quadraginta. classem reliquam, mancipiis et praeda onustam, L. Manlius, Siciliae litora tuto praetervectus, in urbem reportavit. Septem et viginti millia captivorum ab hoc Romam deducta reperio, navalemque de Poenis decretum ei triumphum esse. Post haec Ser. Fulvius M. F. M. N. Paetinus Nobilior, et M. Aemilius M. F. L. N. Paullus consules facti. His Sicilia et classis provinciae decretae. Regulum,

Eorum alter in Africa manere jubetur.

L. Manlii praeda et triumphus.

U. c. 498. Ser. Fulvio, M. Aemilio coss.

Cap. XI. Oros. Zonar. Polyb. Flor. Zonaras. Cap. XII. Polyb. Zonaras. Polyb. Zonaras. Cap. XIII. Polyb. Zonaras. Polyb. Zonaras. Polyb. Oros. 4, 8. Fasti Capit.

, res in Africa prosperrime gerentem, ex me- U.c.498.
rsu victoriarum revocari non placuit: jussusque
sule bellum in Africa administrare.

. Id senatusconsultum nemo accepit aegrius, *Regulus aegre fert imperium sibi prorogari.*
dem ille, cujus in honorem factum fuerat. igi-
eris ad senatum missis, ea de re questus est, in-
caussas petendi successoris posuit. *villici sui*
is agellum heri, quem habebat in Pupinia, ju-
septem coluerat) *mercenarium occasionem na-*
amoto inde instrumento, discessisse. quare ne-
m esse praesentiam suam, ne rure deserto non
unde uxor liberique sui alerentur. decrevitque
, *ut ager M. Reguli publice coleretur, res a-* *Ager M. Reguli publice colitur.*
redimerentur, uxori liberisque ejus alimenta
entur. Ii tum mores fuere! Sed ego quoties
que talia lego tradove, temperare non possum,
m animo meo recogitem, quanto sit virtuti fir-
laude, quam ex pecunia, merces. quippe tam
post aetatibus gloria M. Reguli manet: aliorum
am dominis, et saepe ante ipsos, perierunt.

Carthaginienses interea, duobus domi consi- *Carthaginiensium duces, eorumque consilia.*
acibus: Hasdrubale Hannonis filio, et Bostare,
etiam Hamilcarem ex Sicilia accivere, qui cum
a quinque millibus, equitibus quingentis Hera-
rthaginem propere venit. Hi, communicato
e consilio, statuerunt, non moenibus, ut ad eam
actum fuerat, continendum exercitum, neque
os impune quidvis agere sinendos esse. sic ani-
bellum gerendum incitatis exercitus educitur.

M. Regulus proxima quaeque subigendo in lo- *Bagrada flumen, et ibi serpens portentosae magnitudinis.*
venerat, per quae flumen Bagrada labitur. ad
astra habentes Romanos improvisa pestis et da-
on mediocri, et terrore adhuc majore, percu-
agnitudinis enim portentosae serpens aquatum
tos milites invasit, territisque et nequidquam
antibus, multos ingentis oris hiatu sorbuit:
pirarum voluminibus et caudae verbere obtrivit:
los ipso pestilentis halitus adflatu exanimavit:
que negotii M. Regulo facessere potuit, ut to-
bus cum eo de possessione amnis fuerit dimi-
n.

I. Quod ubi cum jactura militum fiebat, neque

XIV. Liv. Epit. 18. Frontin. Strateg. 4, 3. Sen. ad Hel-
. 12. Dio apud Vales. Val. Max. 4, 4, 6. Cap. XV. Polyb.
. Polyb. Flor. 2, 2. Zonaras. Liv. Epit. 18. Val. Max. 1,
os. 4, 8. Tubero apud A. Gell. 6, 5. Plin. 8, 14. Cap. XVI.
. fin. l. 6. Oros. 4, 8.

et cohortium, ut, se oppugnare Cart
alteram talem bestiam, malle, faterent
tius ibi morari castra potuerunt, qu
aquas, et omnem circa regionem foet
Humanae superbiae sugillatio. stifero adflatam fugerent: non sine ru
manae superbiae, quae non raro, vi
negatum esse, stolide putat. exercitu
num, imperatore M. Regulo, terra
rem, unus anguis et vivus exercuit,
submovit. Quare nec puduit proconsu
iam hostis spolia Romam mittere, tim
gnitudinem et victoriae gaudium publ
Corium serpentis in templo suspensum. fateri. corium enim belluae detractu
vehendum curavit: quod centum vigin
fuisse dicitur, et in templo quodam su
mantini usque belli tempora duravisse

XVII. Motis a Bagrada castris, ver
exercitum duxit consul, obiter expug
Regulus Adin obsidet. oppidis et castellis, quae in itinere o
Adin vero, quam capere majoris erat
machinisque adhibitis justa instituta e
quam prohibendam Poeni duces quum
rissent, in colle quodam castris quide
minente, sed impedito silvosoque, c
Regulus, ingenio situs et genere cop
aestimato, quum illis peditem suo ne
randum, sed in elephantis et equitibus
esse videret, ceterum eam virium pa
campo formidabilem futuram, iniquita

XVIII. Poenos ipſa primo Romanorum audacia ter-abat, quod numero pauciores ex inferiore loco tan-copias in munimentis suis adgrediebantur. deinde or inde tumultus fuit, quod equites et elephanti, plurimum auxilii speraviſſent, non modo nullam atem, sed ultro perturbationem et impedimen-d ferebant. ipſum quoque tempus augebat trepi-em, quod inopinantes et magnam partem adhuc s Romanus invaſerat. Itaque multi suis in cubi-trucidati sunt: alios trepida fuga palantes, et recciperent neſcios, inſidiae secundum vias con-exceperunt. Mercenariis tamen Poenorum Hi-Gallisque raptim inſtructis, et extra vallum ala-certantibus, in ancipiti aliquamdiu victoria fuit, te jam legione prima. totusque Romanorum ex-impulſus foret, ni cohortes, alia ex parte cir-edi juſſae, hoſtem cedentibus inſtantem oppor-tergo adgreſſae forent. tum etiam, qui paullo cum deſeruerant, recolligi, et ad repetendam m animari potuere. Sic utrimque impetitus ho-qum aliquamdiu fortiſſime reſtitiſſet, cedere co-efi.

U. c. 498. Caſtra Poenorum oppugnat.

Poeni caeduntur.

Romani nutantes confirmantur.

IX. Quod ubi fieri Carthaginienſes videre, conti-e ejiciunt caſtris, et contento ſtudio fugiunt. Et antis quidem equitibusque, poſtquam planiora lo-ttigere, facilis et tutus receptus fuit: peditatum lo longius persequuti victores, ad caſtra diripien-edierunt. Hac pugna Poenorum septemdecim mil-caeſa, quinque capta referuntur, cum elephantis deviginti. Eventus hujus proelii non modo totam a regionem, sed etiam longius diſſitos populos Ro-is conciliavit, diebusque non ita multis oppida cir-r octoginta in fidem venere. Unde Poenos in ma-s anguſtias redactos propemodum exanimavit capti egulo Tunetis nuncium, urbis tam munitae, et quae, quintumdecimum a Carthagine lapidem posita, ne ultum quidem hoſtibus sineret eſſe, quidquid ibi et, tum ad ipſam urbem, tum ad mare propinquum nte proſpectu.

Victor Regulus oppida circiter LXXX capit.

Et Tunetem Carthagini vicinum.

XX. Neque solum Romani belli terror circumſte-it, sed Numidae quoque veteribus odiis, occaſione n ſtimulati, arma moverant: vaſtandoque et urendo icos agros plus etiam terroris et cladis, quam Ro-us hoſtis, inferebant. et in urbem undique confu-

Numidae hoſtes Poenorum.

p. XVIII. Zonaras. Polyb. Cap. XIX. Oros. Eutrop. l. 2. O-Polyb. Liv. 30,9. Cap. XX. Polyb.

U. c. 498. gientes rustici non consternationem modo maximam, sed jam famem quoque faciebant: absumente magnam annonae vim tanta mortalium multitudine, et reliquam adhuc copiam avaritia dominorum occultante; qui, ex calamitate publica quaestum aucupantes, cum ipsa rerum necessariarum penuria pretium earumdem auctum iri quotidie sperabant. Unde factum est, ut pronis auribus legatio M. Reguli acciperetur, qui, belli confecti titulum ambiens, timensque, ne quis Roma successor missus eum interciperet, Poenos ad pacem hortabatur.

Pax inter Regulum et Poenos frustra tentata.

XXI. Itaque missi sunt ad eum quidam ex principibus. sed, quum a M. Regulo, qui se certam in manu habere victoriam putabat, intolerabiles conditiones ferri viderent, infecto negotio discesserunt. *Siciliâ enim et Sardinia tota cedere, Romanis captivos gratis reddere, suos pecunia redimere, belli sumptus omnes restituere, praetereaque vectigal annuum pendere* jubebantur. His alia, neque minus molesta addebantur: *ut eosdem cum populo Romano hostes amicosque haberent: ne navibus longis, praeterquam una, uterentur: Romanos autem, quotiescumque significatum esset, triremibus instructis quinquaginta juvarent.* Obstupefactis ad haec legatis, et, ut mitiora imperaret, orantibus, *vincendum, aut vincentibus obtemperandum esse,* respondit. Quibus in urbem relatis exacerbati Poeni, quamquam rebus admodum accisis uterentur, omnia tamen prius pati decreverunt, quam eas admittere conditiones, quas nihil aliud, nisi captivitatem civitatis suae servitutemque, esse arbitrabantur.

Durae conditiones pacis a Regulo propositae.

XXII. In eo statu rerum naves, quae ad conducendum militem in Graeciam missae fuerant, collecta mercenariorum haud exigua manu, redierunt. In his Xanthippus erat, genere Lacedaemonius, qui patriae disciplinae, quam edoctus a pueritia excellenter fuerat, usum rei militaris haud inferiorem adjunxerat. Ille, rebus, quae eousque gestae erant, intellectis, et reliquo Punicarum copiarum, elephantorum, equitum apparatu cognito, non dubitavit jactare palam, *Carthaginienses non a Romanis, sed a semetipsis victos esse, per imperitiam ducum, qui viribus suis uti nescivissent.* Hoc sermone celeriter vulgato, vocatus a magistratibus Xanthippus rationes sententiae suae promit tam evidentes, ut prope manibus contrectari possint: in facien-

Xanthippus Carthaginem venit.

Punicorum ducum errorem detegit.

Cap. XXI. Zonaras. Liv. 30, 30. Aug. de Civ. Dei, 3, 18. Dio apud Fulv. Ursinum. Diod. Eclog. l. 23. et apud Vales. Polyb. 1, 31. Dio. Cap. XXII. Polyb. 1, 32. Flor. 2, 2. Polyb.

dis itineribus, in caſtris ponendis, in procliis commit- tendis, loca prorſus incommoda deligi conſueviſſe do- cet. si suum conſilium audiant, non incolumitatem modo, sed etiam victoriam, promittit. Probant hanc sententiam quum ceteri civitatis principes, tum ipsi duces: et, laudabili modeſtia patriae saluti suam exi- ſtimationem poſthabentes, homini peregrino deferen- dum imperium exercitus sui conſentiunt conſciscunt- que. U. c. 498.

XXIII. Xanthippus, accepta poteſtate, quotidie mi- ites ex urbe educens, campeſtribus exercitiis ad ser- andos permutandosve ordines ducumque juſſa celeri- er exſequenda adſuefacit: copias, hanc disciplinam um priore comparantes, admiratione sui fiduciaque nelioris deinde succeſſus implet: tota civitas recreata x rebus fere deſperatis ad exſpectationem futuri eri- itur. Hanc alacritatem omnium ubi duces vident, a- imo et ipsi recepto in hoſtem iterum ducere conſti- uunt: suosque, uti tempus poſtulabat, adhortati, cum luodecim fere millibus peditum, quatuor equitum, et lephantis non multo paucioribus centum adverſus Ro- nanos progrediuntur. Romanos unum illud movebat, juod, inſtituto priore mutato, Poenos, vitatis editio- ibus aſperisque locis, per plana camporum videbant ncedere. sed, perpetua felicitate in superbiam elati, inci solitas copias ductoremque Graeculum deſpicie- ant. Neque Regulus intactus erat hoc fortunae obſe- uentis blando veneno. igitur quum se maritimas Poe- orum vires, quum pedeſtres fregiſſe, oppida ferme ucenta, hominum ad ducenta millia cepiſſe, urbem- ue ipſam Punicam, variis incommodis laborantem, ogi ad deditionem poſſe reputaret, pacem tolerabili onditione petentibus negavit, scripsitque Romam, *ortas Carthaginis a se metu obsignatas teneri.* Ita ma- nos etiam animos saepius in secundis rebus modera- io, quam in adversis conſtantia, deſeruit.

Et impe- rio accepto corrigit.

Inde fidu- cia redit Poenis.

Regulus successu e- latior.

XXIV. Ceterum, Poenis caſtra loco aequo haben- ibus, M. Regulus, cui in peditatu plus roboris, eo- ue montoſa et ardua loca sectanda erant, nihil referre irtutis putans, ubi dimicaret, non timuit et ipſe cam- o se credere, etiam ad majorem oſtentationem fidu- iae fluvio, qui medius fuerat, transmiſſo: paſſuum- ue fere mille ducentorum intervallo ab hoſte conſti-

In loca se dimittit hoſtibus opportuni- ora.

Cap. XXII. Zonaras. Polyb. Cap. XXIII. Zonaras. Auct. de ir. illuſtr. c. 40. Zonaras. Cap. XXIV. Frontin. Strateg. 2, 2.

lius erat futurum; sive vincerent, nih
persequendam impedimenti. Consultant
nis, quid agendum esset, Deorum hom
invocans, ne tam praeclaram occasion
ad proelium capessendum omnes impu
quod ipsi milites, Xanthippi nomen in
solita alacritate hostem ultro poscebant

Acies instruuntur. XXV. Summa igitur rei Spartano p
ille exercitum, instruitque hoc modo. P
giniensium, in qua robur erat peditatu
constituitur. huic, spatio relicto conv
texuntur elephanti, simplici serie latitu
gis exaequantes. in utroque cornu exp
tibus, post hos in dextro mercenarioru
tura collocatur. Acie sic ordinata, vel
uti telis emissis se recipiant in apertos
suorum ordines: et, hoste jam a validi
rursum erumperent a cornibus, Roma
adversa phalange pugnantium latera r
rent. Regulus contra, copiis ex more i
elephantos in prima Poenorum acie sta
set, consilium celeriter capit. leviter a
tem adducit: in subsidiis locat densos
nes: equites in cornua diffunduntur.
tudinem firma, sed multo, quam fuerat,
quum et ab elephantis, et ab equitibus
culum esset, adversus belluarum quide
recte provisum, sed in locis patentibus s
tui hostium datum, ut circumfundi co

ro, quum sustineri vis hostium non posset, cito fu- U. c. 498.
facta est. At e peditibus, qui sinistri adstiterant,
e elephantorum occursum vitaturi, sive faciliorem
rantes de mercenariis victoriam, horum in aciem
unt, versosque in fugam ad vallum usque castro-
a hostilium persequuntur. Non aeque facile reliquis
ersus elephantos certamen fuit: quorum intolera-
mole dissipabantur ordines, proterebantur arma-
agmina tota tamquam ruina sternebantur.

XXVII. Sustinebat tamen incumbentes ipsa aciei
sitas, aliisque alii substituti ordines: donec simul
is omnibus laborari coeptum, dum extremi quique
equitibus circumventi, priores, quotquot jam ele-
ntorum aciem perruperant, ab integra et instructa
lange hostium, et adsultantibus utrimque velitibus
epti, passim trucidantur. Neque minus caedis in ipsa
a fuit. per aperta loca et plana effusos elephanti Nu-
laeque equites immissi straverunt. M. Regulus cum
itibus fere quingentis vivus in manus hostium venit. *Regulus capitur.*
toto exercitu non amplius duo millia hominum, qui
rcenarios loco pepulerant, festinato abitu Clupeam
olumes praeter spem evaserunt. Romanorum socio-
nque millia circiter triginta sunt interfecta. De Pu-
o exercitu ceciderunt non multi, praeter octingen-
ex mercenariorum agmine, quod adversus sinistrum
stis cornu dimicaverat.

XXVIII. Tanta re perfecta, quum exercitus, spo-
caesorum et imperatore Romanorum capto super-
s, Carthaginem reverteretur, obviam effusa urba- *Carthaginiensium gaudium.*
rum multitudo, alii in vicis aut domibus consisten-
, incredibili cum voluptate, spectaculo, quale paullo
e vix optare ausi essent, fruebantur: vix tantae fe-
itatis vel gaudium, vel etiam fidem capientibus ani-
s. Qui enim modo proxime desperationem adducti
n regionem tantum suam, sed urbem ipsam, aras,
cos amittere timuerant, ii tantam rerum commuta-
nem subito factam esse, quamquam viderent, vix
debant credere. Sed maxime in ipsos duces intenti
nium oculi animique erant: quum, modo Xanthip-
m, modo Regulum intuentes, hujus aestimatione ma- *Xanthippi admiratio.*
itudinem sui imperatoris metirentur extollerentque.
*uantum illum esse virum oportere, qui ducem acerri-
um, fortunatum bellatorem, victorem superbum, ho-*

ap. XXVI. Frontin. Strateg. 2, 2. Polyb. Cap. XXVII. Fron-
. 2, 3. Polyb. Frontin. 2, 2. Flor. 2, 2. Polyb. Ὀλυμπ. ἀναγρ.
trop. Polyb. Cap. XXVIII. Diodor. apud Vales. l. 23.

U. c. 498. *stem implacabilem, terrorem pestemque magnae Carthaginis, exercitu florentissimo, existimatione amplissima, libertate denique ipsa tam facile tamque celeriter exuisset!* Augebat admirationem habitus viri, quod sub exiguis membris, aspectuque non nimis decoro, ingentem virtutem occultaverat. Quibus ex rebus multum Xanthippo gloriae, sed nec minus invidiae, nascebatur. Quo in monstro profligando non minore prudentia, quam in bello conficiundo, usus, quamquam diuturnus ipsi factorum suorum fructus Carthagine deberetur, relinquere spes ancipites et insidiarum plenas, et ante mutationem animorum aut fortunae domum regredi statuit.

Et in vitanda invidia ingenium.

XXIX. Hoc enim plerumque ingenio homines agunt, ut patriae studium in ore, privatum in animo magis habeant. igitur quamdiu quidem honores et divitias incolumi civitate quaerere tuerique possunt, amorem illius ardentissimum praeferunt: ubi periculum est, ut ad alios ob magnam virtutem et eximia merita haec concedant, longe malunt deesse, qui publicae rei prosint, quam esse, qui obsint suae. Donec autem alios aequiparare posse putant, occultius atque remissius invident: quum vero, longissime relicti, comparatione propinqua se premi sentiunt, opesque et magistratus, quos ipsi sitiebant, penes alios esse; quod virtute desperarunt, per calumniam et criminationes meliorum consequi student. Ita fit, ut optimo cuique plures inimici sint, pluresque insidiae struantur. sed adversum has homini indigenae in propinquis et amicis suis praesidium est: peregrinus, hoc auxilio destitutus, malitiam degenerum animorum acuit ipsa facilitate nocendi. quod, insidiantibus magis expositus, vel everti citra maximum laborem potest, vel citra periculum offendi.

Peregrina virtus invidiosa.

XXX. Xanthippum igitur haec sagacissime perpexisse, quae sequuta sunt, evidenter adfirmarunt. Abnavigantem enim per quosdam a Carthaginiensibus immissos submersum ferunt, post acceptum beneficium illius auctorem gravatis exosisque: quo exstincto famam etiam peregrina virtute servatae civitatis exspiraturam crediderint. Alii de fato Xanthippi non eadem; sed Punicam tamen perfidiam arguunt. datam enim discessuro navem veterem et rimarum plenam, sed ad speciem firmitudinis recens picatam. ceterum

Xanthippo insidias pro beneficio reddunt Poeni.

Alia narratio.

Cap. XXVIII. Sil. Ital. 6, 304. Polyb. Oros. 4, 9. Cap. XXIX. Polyb. Cap. XXX. Zonaras. Sil. Ital. fin. l. 6. Appian. Libyc. Zonaras.

irum nequaquam decipientibus facilem, animadversa U. c. 498.
raude, dissimulanter aliud navigium conscendisse, ere-
tumque periculo esse.

XXXI. Non minoris perfidiae, sed ob numerum peremptorum crudelitatis odio superior, iisdem temporibus perpetrata res traditur. Mercenarios enim, ob navatam insigniter operam praemia paullo tumultuosius efflagitantes, in naves imposuerunt, facta spe alio quodam loco tributum ipsis iri, quod peterent. sed a praefectis navium, quibus id negotii datum clam fuerat, in deserta quadam insula expositi relictique, quum omnis humanae opis egenos sine alimentis, sine navibus, neque manere fames, neque abire pelagus sineret, foedo horrendoque genere mortis extabuerunt. Apud alios auctores facinus hoc ad superiora tempora referri reperio, quibus Syracusani bellum cum Poenis habuere: nomenque mansisse infami deinceps insulae, ut Osteodes (Ossuariam possemus dicere) vocaretur. ea post Liparam, occidentem versus, in alto mari sita est. Quae facta, quomodocumque aut quocumque tempore evenerint, a cetera Poenorum immanitate nihil abhorrens habent.

Perfidia et crudelitas Punica.

Dissensus auctorum.

Osteodes insula.

XXXII. Neque igitur mirandum est, qui in socios adjutoresque suos hoc animo fuerunt, si adversum hostes iidem se gesserunt inclementius. Quamquam profecto ceteros captivorum satis tolerabiliter habuisse feruntur: quod et ipsi multos ex suis in potestate Romanorum esse sciebant, quos permutatione instituta cupiebant recipere. Sed adversus M. Regulum neque abscondere iram, neque moderari potuere, quin omnibus modis vexarent virum angerentque. cibum enim praebebant, non qui vel voluptatis aliquid adferre sensibus, vel vigoris corpori posset; sed qui tenuissima refectione spiritum infelicis ad producendas ejus miserias detineret. At acerbiores erant contumeliae perpetuae, inter quas consueverant creberrime elephantum aliquem adducere, cujus barritu exterritus, et invisa specie tortus, nec animo, nec corpore posset requiescere. postremo ita maceratum exagitatumque in carcerem publicum conjecerunt.

Poenorum crudelitas in M. Regulum.

XXXIII. Quae postquam audita sunt Romae, non dolore modo ingenti, sed etiam metu, civitatem perculerunt. timebatur enim, ne Carthaginienses, acer-

Romanorum metus.

Cap. XXXI. Liv. 28, 12. Zonaras. Diodor. l. 5. Cap. XXXII. Zonaras.

U. c. 498. bitate calamitatum suarum et victoriae fiducia stimulati, reddere vicem hostibus, et, quid malorum perpessa Carthago foret, Romanae urbi persentiscendum dare cuperent, auderentque. Quare consulibus mandavit senatus, *ut Italiam, quam possent diligentissime, munirent praesidiis: ipsi cum navibus quam plurimis Siciliam, inde, si videretur, Africam adeuntes, Poenos ab Italia petenda propiore metu distinerent.* Ceterum Carthaginiensibus antiquior cura fuit civitates a Romanis occupatas recipere; Afros, qui a se ad hostes desciverant, mulctare; in rebellione persistentes ad obsequia armis cogere. Sed Clupea quidem ab Romanis strenue defensa est: in Numidia aliisque populis Africae magnum magis bellum, quam difficilis victoria, fuit.

Carthaginienses Afros, qui defecerant, mulctant.

Clupeam defendunt Romani.

XXXIV. Interea, quum in Italia validam adornari classem comperissent, omissa, quam obsederant, Clupea, naves veteres reficere, novas exaedificare, ad prohibendos Africo litore Romanos omnia studiose parare coeperunt. At consules incredibili diligentia tantum effecerant, ut aestatis initio naves jam trecentas quinquaginta instructas ornatasque haberent. quibuscum in Siciliam profecti, postquam ibi satis tuta omnia, nihilque mali, praeterquam quod in exspectatione et metu fuerat, reperissent, praesidiis, ubi maxime opus erat, relictis, cum cetero exercitu protinus Africam versus contenderunt. Sed tempestate Cossuram delati, (inter Africam et Siciliam, qua Lilybaeum promontorium est, posita est insula) vastatis agris, et urbe ejusdem nominis capta, praesidium imposuerunt.

Cossuram capiunt.

XXXV. Inde ad Hermaeum promontorium pervexerunt, quod, medio inter Carthaginem et Clupeam situ, alterum Carthaginiensis sinus cornu claudit. Eo loco quum Poenorum naves occurrissent, acrique certamine duas inter classes dimicaretur, auxilio venere suis a Clupea Romani, momentumque hoc, paribus eousque rebus, ad victoriam fuit. Poeni naves quatuor supra centum submersas, triginta captas ab hostibus, militum ad millia quindecim amiserunt. ex Romanis mille centum periere milites, cum navibus novem. Tum Clupeam profecta classis, expositusque miles juxta ipsam civitatem castra munivit. venerunt eodem Carthaginienses copiae, quas Hannones duo du-

Pugna navalis, victore Romano.

Cap. XXXIII. Polyb. 1, 36. Oros. 4, 9. Cap. XXXIV. Polyb. Zonar. Strabo, l. 17. p. 834. et l. 6. p. 277. Zonar. Polyb. Cap. XXXV. Strabo, l. 17. p. 832. Polyb. Zonar. Eutrop. l. 2. Oros.

pedeſtri quoque proelio res geſta, deteriore fortuna, qui hic quoque circiter millia mi- n perdiderunt. Capti sunt inter hos aliquot , servatique a conſulibus, ut per hos M. qui cum eo similem caſum subierant, re- U. c. 498. *M. Reguli redimendi cura.*

Deliberatum inde eſt de praeſentibus, ma- s fuerat Africam retineri poſſe. verumta- ne quaquaverſum vaſtata, quum fames ti- duci Romanos, qui Clupeam tutati fuerant, repeti placuit. Avecta eſt una ingens prae- n urbem Clupeam, M. Reguli rebus adhuc comportatam victoriae recentes cumulave- *Romani relinquunt Africam.*

. Perventum erat in Siciliam tuta naviga- iumque felices fuiſſent conſules, si felici- dum ſtatuere didiciſſent. Sed quia, dum in huntur, eadem opera quasdam urbes Si- mas recipi poſſe putabant, nequidquam ob- avium gubernatoribus, *ne inter Orionis et um, quae infestissima navigantibus sunt si- sum Africae litus, intutum et importuosum, entur*, tantam tempeſtate cladem perpessi x aliud in hoc genere proditum sit exem- us. denique de navibus trecentis sexaginta octoginta, onerum jactura facta, servari hippaginum quoque, ceterorumque variae giorum numerus haud minor periit, ita ut hominum animaliumque et fractis navium amarinenſium ora, ubi peſtis illa claſſem Pachynum usque, litus omne compleretur. sorte non leve solatium adflictis humani- regis adtulit: qui benigne exceptos veſti- naviumque armamentis adjuvando, Meſſa- deduxit incolumes. *Naufragium patiuntur.* *Humanitate Hieronis sublevantur.*

I. Sed Carthaginienſes, hoc fortunae be- segniter usi, Coſſuram inſulam urbemque et, sine mora in Siciliam transjicientes, , duce Carthalone circumseſſum, quia non ur, exciderunt dirueruntque. multi hic mor- cti captive. ceteri, quibus per mediterra- ditionem Syracuſanorum effugium fuit, in *Poeni Agrigentum diruunt.*

Zonaras. Cap. XXXVI. Eutrop. Polyb. Eutrop. . Polyb. Eutrop. Oros. 4, 9. Diod. Eclog. l. 23. . Cap. XXXVIII. Zonaras. Diodor.

U. c. 498.

vico juxta fanum Jovis, Olympium vocant, confedere. Neque longe aberant a spe totius infulae recuperandae Poenorum duces, nisi, audito Romanorum in reparanda claffe ftudio, confirmati socii fortibus animis praefentem metum toleraffent. Tanta enim diligentia huc incubuerant confules, ut, vix credibili celeritate, intra unum trimeftre naves ducentae viginti compingerentur. Cum his Cn. Cornelius L. F. C. N. Scipio Asina, et A. Atilius A. F. C. N. Calatinus iterum consules, impofitis ex novo delectu ftrenuis militibus, primo quoque tempore solvere jussi.

Diligentia Rom. in reparanda classe.

U. c. 499. Cn. Cornelio II. A. Atilio II. coss.

Inconftantis fortunae documentum Cn. Cornelius.

XXXIX. Magnum inconftantis fortunae documentum Cn. ifte Cornelius fuit: utili ad fortiter tolerandas adversitates exemplo. quippe quum septimo ante anno conful, infidiis Poenorum circumventus, captivitatem, vincula, carcerem, quidquid in humanis rebus aut foedidiffimum, aut miferrimum habetur, pertuliffet; non cetera modo suae dignitatis ornamenta, sed etiam ipsum illud confulare faftigium, fascesque non sponte relictos, tanto majore gaudio recepit, quanto acerbiore cafu perdiderat. Confules Meffanam transgressi, adsumptis, quas ibi repererant, navibus, eae superioris ferme naufragii reliquiae erant, cum navibus ducentis quinquaginta ad oftium amnis Himerae accefferunt, oppidumque Cephaloedium, ad duodevicesimum inde milliare in eodem litore situm, prodentibus quibusdam, receperunt. A Drepano, nam illuc curfum flexerant, quum neque ftatim potiri loco potuiffent, et obfidionem agitantibus Carthalo suppetias urbi venire, proposito fruftrati receffferunt.

Cephaloedium capiunt Romani.

XL. Nec ideo segniores ad audendum facti majorem aliquanto rem feliciter confecere. Panormum enim directo curfu, Punicae ditionis principem urbem, et occupato portu, juxta ipfos oppidi muros fecerunt exscenfionem, recufantesque deditionem Panormitanos foffa valloque circumdare inftituerunt. Favebat labori natura regionis, materiem copiofam arboribus paffim enatis subminiftrans. itaque, cito perfectis operibus, quum oppugnationem ftrenue urgerent, machinarum ope turrim ad mare sitam dejecerunt: milesque per ruinas irrumpens multa cum hoftium caede urbem exteriorem, quae nova dicebatur, expugnavit. Neque

Panormum obsident.

Et capiunt.

Cap. XXXVIII. Zonaras. Eutrop. Polyb. Zonaras. Cap. XXXIX. Val. Max. 6, 9, 11. Polyb. Diodor. Cluver. Sicil. Ant. 2, 4. ex Strab. l. 6. p. 266. Diodor. Polyb. Cap. XL. Diod. Polyb.

urbs diu morata est. quum enim magna in eam U. c. 499.
tudo confugiens plus ex urbe nova terroris, quam
eatus, intulisset; brevi dejectis periculi cogita-
animis, et fame jam imminente, legati venerunt
nsules, corporibus exceptis, omnia dedituri. Non
ere consules, gnari res obsessis angustias esse, nisi
statuto redimerentur. pactae sunt in capita minae
redempta capitum millia quatuordecim. cetera
udo, millia ferme tredecim, cum reliqua prae-
ierunt.

.I. Clara ea victoria fuit, magnaeque et subitae *Multa Siciliae oppida ad Rom. deficiunt.*
tis. multa enim ejus orae oppida, quaedam etiam
s dissita, Poenorum ejectis praesidiis, societa-
omanam complexa sunt; principio ab Jetinis or-
quutisque statim Soluntinis, Petrinis, Tyndari-
aliisque. Rebus ita gestis praesidioque Panormi
, Messanam consules, deinde Romam redierunt.
, abeuntibus insidiati, naves aliquot onerarias
ecunia, quam vehebant, abstraxere. Romae de- *Triumphi duo navales.*
continui triumphi duo spectati. Duxerunt prioris
onsules, prorogato imperio, de Cossurensibus
nis, navalem utrumque. Prior Ser. Fulvius an-
m tertiumdecimum Kalendas Februarias trium-
t: M. Aemilius postridie.

.II. Annus, quem ab urbe condita quingentesi-
numerant, Africanam expeditionem habuit, sed U. c. 500.
m et sine fructu. Cn. Servilius Cn. F. Cn. N. Cae- Cn. Servilio, C. Sempronio coss.
C. Sempronius Ti. F. Ti. N. Blaesus consules in
m trajecere. ubi tentato frustra Lilybaeo, in Afri-
irexere cursum, ducentis sexaginta navibus in-
i. Litus hi legentes Africae, multisque locis ex- *Africam infestant Romani.*
onem facientes, oppida multa ceperunt, praeda-
agna potiti sunt. Majoris tamen rei nihil geri
, quod commodissimorum quorumque locorum
prohiberentur, occurrentibus ubique Poenis, qui
jam impedimentorum et plus animi habebant, re-
, quae M. Regulus tenuerat, punitisque defecto-
. Hamilcar enim, Numidiam Mauritaniamque per- *Hamilcar Mauros et Numidas pacat.*
us, tractum eum omnem perpacaverat, imperatis
e loco mille talentis argenti, et viginti millibus
, punitisque principibus, qui favisse Romanis ar-
ntur, quorum ad millia tria patibulo adfixi sunt.

. XL. Zonaras. Diodor. Cap. XLI. Polybius. Zonaras.
apit. Cap. XLII. Zonaras. Eutrop. Oros. 4, 9. Appian.
Fulv. Ursin.

U. c. 500. XLIII. Neque tamen hostium occursus, qua rantia locorum, et caecae sub aquis insidiae, dabilior Romanae classi fuit. Subvectos ad Me Lotophagorum insulam, quae minori Syrti vi recedente maris aestu vadosa loca tenuere: de ctura levatas naves, et extrema omnia metuente ter spem reversi fluctus explicuerunt. ita non i pestem evidentissimam elapsi, et loca tam infe

Romanae classis pericula. rentes, sine mora fugientium in speciem vela fe ignari non minus ipsis superesse periculum, q irent, quam quod evitaverant. Et Panormum redeuntibus innoxium iter fuit ceterum Italiam ros, dum Palinuri promontorium flectunt, quo canis montibus in mare procurrit, magna tem vis adorta, longas naves supra centum quinq

Romani cogitationem maritimarum rerum abjiciunt. cum hippaginibus et onerariis multis, profund sit. Quare, continuis hoc genus cladibus moe tate, quum imperium maris ipsae etiam undae i venti Romano negare viderentur, decrevere Pa amplius sexaginta navium classis, ad praesidium commeatusque exercitui, qui in Sicilia esset, hendos, haberetur. Alteri tamen consulum C. S nio calamitas ista non obstitit, quin triumphum nis ageret Kalendis Aprilibus decimo post die, iisdem Cn. Cornelius proconsule triumphasset.

Censor, collega mortuo, se abdicat. res eo anno Romae fuerunt. sed mortuo in ma L. Postumio L. F. L. N. Megello, qui idem pr tum gesserat, etiam D. Junius D. F. D. N. Pera se abdicavit.

U. c. 501. *C. Aurelio, P. Servilio coss.* XLIV. Aestate vero proxima C. Aurelius N. Cotta, P. Servilius C. F. Cn. N. Geminus c in Siciliam profecti, inter alia quaedam oppid Himeram fluvio, cui adjacet, cognominem o

Himera, post infelicem conatum, a Romanis occupatur. receperunt, sed vacuam incolis, quos noctu ginienses eduxerant. Juvit tamen loci non i possessio, quodque deleta sic esset ignomini Romani nuper ad eam urbem incurrerant, oc rum Thermarum (nam et hoc ejusdem urbis n lebratur) certa spe per militarem avaritiam ex Quidam enim ex captivis, cui Thermis custo tae cujusdam commissa fuerat, ut proditione bertatem redimeret, pactus, dimissusque, h stituta missis ad recipiendam urbem militibus

Cap. XLIII. Polyb. Solin. c. 30. Polyb. Diodor. Or Diodor. Eutrop. Zonaras et Polyb. Fasti Capit. C Zonaras. Polyb. Zonaras. Diodor.

orum praecipui quum ingressi essent, prae- U. c. 503.
orem partem avertere cuperent, portam
ent, neminique praeterea suorum aditum
ibi factum est, Thermitanique strepitu ex-
concurrerunt; neque resistere ob pauci-
neque adjuvari a suis, quos arcuerant, *Dignus*
gnum stultitia sua exitum fecere, ad unum *stultitia*
fecti. *consilii exitus.*

hermis Himerensibus in potestatem reda- *C. Aurel.*
relius consul, Liparam, quae jam aliquo- *Liparam*
ibus ducibus tentata irrito conatu fuerat, *obsidet.*
itans, ex Romanis copiis, quae per uni-
iam erant, plurimos fortissimosque mili-
eosque, acceptis ab Hierone navibus, in
insulam trajecit. Unde quum ad auspicia
essanam rediturus esset, P. Aurelium Pe-
gnatum suum (apud alios Q. Cassium tri-
um lego) obsidioni praefecit, opera tueri
de cetero abstinere pugna jussum. Sed is,
onsulis mandato, suae gloriae cessurum ra-
absentiam illius capta Lipara foret, ad op-
oenia duxit, non impunita temeritate. nam
nare urbem potuit, et multis amissis, eru-
cedentem facta, aggere praeterea incenso,
tutatus est. Sed reditu C. Aurelii quum mu-
essent, magna hominum caedes in urbe ca- *Et capit*
. Deinde ad tribuni poenas itum, quem,
itiae gradu, virgis caedi consul, et stipen-
egarios pedites facere coëgit; memorabili
cujus et alia quaedam exempla in eodem illo
Aurelius edidit.

ecepta Lipara, Timasithei, qui locis istis *Timasi-*
aefuerat, posteris datum, ut immunes a *theo grati*
ectigalibus essent: adeo ne tempore quidem *am refe-*
sinebat gratissimus populus veteris benefi- *runt Ro*
m, quod Timasitheus craterem aureum, *mani.*
ollini dono a Romanis missum, quem pi-
ei ceperant, legatosque, qui eum defere-
et in Graeciam, et deinde Romam redu-
verat. Erctam deinde, castellum munitis-
mani cum peditum quadraginta millibus,
mille obsidere adgressi, neque cape-
t, neque cum Poenis ausi sunt collatis

Zonaras. Frontin. Strateg. 4, 1. et Val. Max. 2, 7.
Cap. XLVI. Ὀλυμπ. ἀναγρ. Liv. 5, 28. Diodor.

et ... [cut off]

Carthaginiensium spes et curae.

XLVII. Unde Carthaginienses, maj
confirmati, quum et pedestri exercitu j
et mari quoque majores a tempestate
ex adversis proeliis sibi, accidisse cla
etiam decreto senatus de classe omitter
cipi Siciliam posse speraverunt, si nov
maritimaeque vires mitterentur. Sed
arum inopia premebat: impensis bell
omnes, et olim reconditas, et quae qu
tur, opes haurientibus. Ergo legatis
Aegypti regem, quocum amicitia ipsi
duo millia talenta pecuniae mutuae pe
qui Romanos, et ipsos amicos sociosq
dere nollet, pacis auctorem atque par
sese obtulit. sed, re frustra tentata, p
Poenis denegavit, *amicos adversum hos*
sum alios amicos, sibi adjuvandos vider

Ptolemaeus pacem inter Poenos et Romanos frustra tentat.

XLVIII. Sub ea tempora Romae T
primus ex plebe pontifex maximus fac
res is quoque annus habuit, quod mu
ejus, altero censore mortuo, altero a
agi anno superiore non potuerant. M
M. N. Maximus Messalla, P. Semproni
Sophus lustrum septimum atque tricesi
runt. eo censa sunt capita civium duc
septem millia, septingenta nonaginta s
haec et severa censura fuit. in senatu r
decim moti. juvenes quadringenti, ade

Civium Rom. numerus.

dem spretae disciplinae ultione contentus, etiam apud Patres obtinuit, ne eis praeterita aera procederent. Neque minus, ut illa fuerunt tempora, ob vigorem disciplinae intente custoditum, quam ob res gestas, decretum ei triumphum opinor, quem de Poenis et Siculis ante diem Idus Apriles egit. U. c. 501.

XLIX. Proximus deinde annus plus minarum, quam eventuum, habuit. nam ex magnis utrimque apparatibus, quum mutuo metu tenerentur, aestas nullo majore negotio memoranda transiit. L. Caecilius L. F. C. N. Metellus, C. Furius C. F. C. N. Pacilus consules, legionibus in Siciliam deportatis, neque lacessiverunt ipsi hostem magnopere, nec ab eo lacessiti sunt, quamquam novus Poenorum imperator Hasdrubal cum ducentis navibus, elephantis centum triginta, peditumque et equitum millibus viginti recens advenisset. Ea res senatum denuo de classe paranda consultare coëgit. quippe trahendo in longum bello rempublicam exhauriri sumptibus; neque post M. Reguli cladem suis legionibus pristinum vigorem mansisse; et, ut terra prosperrime res succederet, tamen prohiberi Sicilia Poenos non posse, donec imperium maris penes illos esset, haud obscure videbant. Ergo, rursus ad priora consilia revoluti, victoriae spem in navibus habere, illasque summa cura reficere aut aedificare coeperunt.

Magni apparatus, et segne bellum.
U. c. 502. L. Caecilio C. Furio coss.
Senatus denuo de classe paranda consultat.

L. Interea quum, L. Metello Panormi relicto, C. Furius, ex Sicilia domum reversus, comitia consularia habuisset, C. Atilius M. F. M. N. Regulus, L. Manlius A. F. P. N. Vulso, facti: uterque iterum. His mandata classis instruendae conscribendorumque sociorum navalium cura. L. Metello prorogatum imperium, isque proconsule bellum in Sicilia administrare jussus. Hasdrubal, alterum ex Romanis ducibus cum dimidia parte virium abivisse cernens, secumque reputans, jam a longo tempore, quamquam instructae ex adverso acies essent, Romanos metu cunctatos fuisse, quum jam neque voces suorum, qui segnitiem ejus increpabant, diutius ferre posset, omnibus cum copiis Lilybaeo egressus, difficili per Selinuntiorum fines itinere, Panormitanum agrum attigit, ibique castra metatus est.

U. c. 503. C. Atilio II. L. Manlio II. coss.
Classis instruitur.
Hasdrubal in Panormitanum agrum castra transfert.

LI. Forte Panormi cum exercitu reliquo proconsul agebat, ut, aestate jam adulta, sociis ad demetendas fruges condendasque praesidio esset. Hic, audito,

Cap. XLVIII. Fasti Capit. Cap. XLIX. Zonaras. Oros. 4, 9. Eutrop. Polyb. Cap. L. Diodor. Cap. LI. Polyb. Zonaras.

U. c. 503. *L. Metelli strategema ad comprehendendos speculatores.* hostium speculatores occultos Panormi degere, universos, qui in urbe essent, procedere in concionem jussit. deinde praecipiens, ut sese mutuo prehenderent rogando ignotiorem quemque, quis esset, aut cujus rei caussa Panormi ageret, exploratores deprehendit. ex quibus ubi didicit, quid apud hostes ageretur, animadverso, plus temeritatis, quam consilii, in expeditione Poenorum esse, quo magis ad ineptam fiduciam incautos proliceret, simulavit metum, et intra munimenta urbis se continuit. *Alterum strategema ad illiciendum Hasdrubalem in loco iniquo.* Ferocior ergo factus Hasdrubal, promotis castris, agrum Panormitanum vastat, urit, fruges corrumpit, ad ipsos usque urbis muros populationem profert. neque moveri hoc vel damno, vel pudore proconsul: ratus, si paullulum sustinuisset, utrumvis in Poenos cum ingenti foenore derivatum iri. maxime vero, ut flumen Orethum, quod meridiem versus urbem praeterlabitur, transirent hostes, exspectabat. hoc enim si factum esset, praemeditatam expeditamque victoriae viam habere rebatur. Id ut adsequeretur, quum rebus ceteris in speciem timide administratis, tum propugnatores in muris raros conlocando, et animum suorum, et numerum ab hoste despici cupiebat.

L. Metelli consilium casus adjuvat. LII. Hoc consilium, quum et praetor hostium audacia sua, et improviso casu sors juvisset, ex sententia proconsulis cessit. Nec enim defuit Hasdrubal tum copias pedestres, tum equitatum et elephantos omnes *Poenorum negligentia.* transducere, positis juxta muros oppidi castris, tanto cum contemptu confessae, ut putabant, hostium formidinis, ut, neque fossa opus esse judicantes, nullis defensa munimentis tentoria figerent. eo quum lixae mercatoresque ingentem annonam plurimumque vini convexissent, mercenarii Carthaginiensium, avide haustis mero, clamoribus dissonis, tumultuque et strepitu, qualis ebrietatem sequi solet, omnia complevere.

Pugna ad Panormum. LIII. Tum vero tempestivum proconsuli visum, emissis expeditis hostes ad pugnam prolicere: processitque res ita feliciter, ut, aliis aliisque subinde prorumpentibus, tandem totus Hasdrubalis exercitus e castris educeretur. Ibi L. Caecilius proconsule partem velitum ante fossam urbis disponit. his imperat, si quidem elephanti propius subgressi essent, densa in eos

---

Cap. LI. Polyb. Fazellus de reb. Siculis, dec. II. l. 4, 3. Frontin. Strateg. 3, 17. Cap. LII. Polyb. Diodor. Cap. LIII. Polyb.

tela conjiciant: si urgeantur ipsi, refugiant in foſſas, atque rurſum inde conentur: sordidos opifices et forenſem turbam comportare miſſilia jubet, et extra muros projicere, ne copia horum velitibus desit: sagittarios in muris locat: ipſe cum cohortibus gravioris armaturae intra portam, dextro hoſtium cornu obverſam, inſtructus paratusque consiſtit. Interea, qui proelium commiſerant, modo multitudine hoſtium pressi, servatis ordinibus referebant pedem, modo recentibus suorum auxiliis confirmati, quae proconſul idemtidem submittebat laborantibus, pugnam suſtinebant: quum rectores elephantorum, aemulatione incensi, quo ipsi potius, quam Hasdrubal, auctores victoriae fuiſſe viderentur, concitatis belluis proturbant adverſarios, et, ad urbem se recipientibus incaute inſtantes, ad ipſam usque foſſam progrediuntur. U. c. 503.

Rectores elephantorum cladis Punicae cauſſa.

LIV. Ibi vero, quum et a moenibus sagittarum nimbus rueret, et a recentibus, qui ante foſſam ſteterant, haſtae velitares conſertim jacerentur, confecti vulneribus elephanti saevire, conversique, quo dolor et ira ferebat, incumbere suis, proterere obvios, perturbare et diſſolvere ordines armatorum coepere. quo animadverſo, proconſul, *hoc illud esse tempus provisae diu victoriae* clamitans, aperta porta prorumpit. neque difficile certamen inſtructis et compositis adverſus trepidantes et turbatos fuit. magna caedes pugnantium, magna fugientium facta, caſu quodam, qui praesidium adflictis adferre debuerat, ultro calamitatem augente. Quippe sub idem illud tempus Punica claſſis comparuit. ad quam, veluti salutis unicam spem, quam trepida multitudo metuque caeca promiscue rueret, multi invicem, aut ab elephantis conculcati sunt; alii a perſequentibus interempti: magnus etiam numerus inter natandum, aut dum naves tumultuoſe conſcenduntur, excuſſus, in mari periit.

Vulnerati elephanti saeviunt in suos.

Punica claſſis plus nocet suis, quam prodest.

LV. Neque, vel ad ea tempora, vel deinceps, ulla populo Romano inter tot res proſperas victoria clarior ceſſit: qua et ad priorem fiduciam erecti sunt animi, et tantus hoſti metus incuſſus, ut non modo spem in poſterum pedeſtris militiae, quamdiu id bellum fuit, sed etiam cogitationem deponeret. Viginti millia Carthaginienſium eo proelio caeſa referuntur: elephanti sex et viginti ſtatim, ceteri poſtea omnes capti. Pro-

Magna victoria L. Metelli.

Carthaginiensium clades.

Cap. LIV. Frontin. Strateg. 2, 5. Polyb. Zonaras. Cap. LV. Polyb. Flor. 2, 2. Oros. 4, 9. Zonaras.

U. c. 563. conful enim, efferatas palantes
haud facile adduci poffe cogitan
columitatem et libertatem capti
rum opera comprehensi elephar
primum captis manfuetioribus
horum ope haud difficulter addux
nes Romam misit, haud indigno,
vento per fretum transportatos,

Metelli inventum ad transportandos elephantos. LVI. Quod enim naves ad
habebat, doliis coactis multis
bina quaeque dolia tignum un
conlidi inter sese, neque divel
pactae sunt, quae deinde tabula
terraque ingefta, et lateribus un
buli formam, ingreffas intrepi
navigationis, cujus valde impati
Hasdrubal supplicio afficitur ob rem male geftam. litore expofuerunt. Hasdrubal
sit, sed Carthagine damnatus ab
set, comprehenfus et supplici
Poeni, caefos exercitus suos,
tam Siciliam praeter Lilybaeum
Romanosque, iterum claffe co
validos effe reputantes, ad p
runt: gratanter accepturi, si le
tionibus transigi poffet.

M. Regulus a Poenis pacis petendae cauffa Romam mittitur. LVII. Quae res quum eos M
cis ab ipfo quondam dictarum
gitationem venerunt, ut per il
derent, vel pacem, vel, quod
tiffimum erant habituri, perm
impetrari poffe. Neque dubitab
mam operam in eo negotio vel su
Quem enim tanta duritie anim
exire miserias carceris, revise
frui libertate, patria, dignitate,
M. Regulo uxorem Romae, esse
adfinesque in senatu et magist
patruelem consulari imperio ag
puloque Romano et ob res pro
ob adversas miserabilem esse.
suis amaretur, neminem neque
Ille alto animo abit. *gentiorem patronum, neque im*
fore. Non abnuit ille, nulla
utilitatis, ut poftea adparuit,

Cap. LVI. Frontin. Strateg. 1, 7.
Zonar. Eutrop. Oros. Cap. LVII.

blica tuenda commoda praesens auctor efficacius permoveret. U. c. 503.

LVIII. Ita Carthaginiensium legatis additus quum ad urbem venisset, ingredi, quamvis rogatus a Romanis, noluit: *hostium legatis ex disciplina patria senatum extra urbem dari* caussatus. Coactis ergo Patribus, inter legatos Carthaginiensium verba fecit. *Se quoque, ut qui jure belli servus Poenorum esset, mandata dominorum adtulisse, maxime quidem bellum uti finiretur conditionibus, quibus utrique populo visum esset; sin vero, ut saltem captivorum esset permutatio.* Digressos mox legatos et ipse sequutus est, neque deliberationi senatus hoc ipsum instanter petentis prius interesse voluit, quam Carthaginienses adsentirentur. tum adsedit tacitus, donec rogatus sententiam: *Patres,* inquit, *conscripti, ego tamen Romanus sum: et corpus quidem, ut fortuna voluit, penes hostes est; animus fortunae non subjectus, qui fuit, manet. quare, huic potius obsequutus, quem meum esse reor, quam corpori, quod alienum est, neque captivos permutandi, neque ineundae pacis auctor sum. Bello manente captivos reddi, prorsus est inutile. nam illi pro me uno duces multos, pro sene adolescentes repetunt, in quibus esse novi, quos non spernatis. finiri vero bellum, nisi luculentissimis conditionibus, aut universa victoria, quum indignum esset sapientia vestra, tum rei Romanae damnosissimum.*

Reguli oratio in senatu.

Pacem dissuadet.

LIX. *Scio vobis etiam in gerendo bello difficilia multa accidere. neque enim res magnae citra magnum laborem magnosque sumptus confieri possunt. sed, si Carthaginiensium fortunam contuleritis, omnia, quae momentum ad victoriam faciunt, penes vos meliora sunt. Magna pugna superati sumus semel, sive culpa ista mea, sive fortuna fuit. sed exercitus eorum toties cecidimus: et animos, mea clade rursum erectos, victoria Panormitana infra priorem desperationem dejecit adflixitque. Siciliam, excepta una alteraque urbe, amiserunt. in ceteris insulis res ipsorum malae sunt. Classem habetis, cui Punica non optet occurrere: hac quoque parte belli perpetuo superiores. neque accepta tempestatibus damna tantum vobis virium detraxerunt, quantum adjecerunt cautionis. Pecuniae fortassis par utrobique inopia. sed obsequentiores tamen vobis Itali, quam Afri Poenis: quos quum amassent numquam, nuper etiam impensius odisse didicerunt. Qui enim nulladum tam atroci injuria laesi certatim ad me defecerunt, eos post vastatam a prioribus dominis regionem, abacta armenta, extortas pecunias, interfectos principes, quid aliud exspectare creditis, quam ut novus exercitus hinc in Africam veniat?*

Comparatio Romanae et Carthaginiensis Reipubl.

Pecuniae utrobique inopia.

Cap. LVIII. Appian. apud Fulv. Ursin. Dio apud Fulv. Ursin. Cic. de Offic. 3, 27. Dio. Liv. Epit. 18. Zonaras. Sil. Ital. 6, 474. et seq. Cic. de Off. 3, 27.

U. c. 503.

Delectus Romanis facilior.

LX. *Quod vero delectus vobis facilis et copiosus est, miles bonus, concors, lingua, moribus, sacris, civitate, cognatione junctus, id tantum esse reor, ut hac una re ancipitem facere possetis Carthaginiensibus totius belli victoriam, si ceteris omnibus vinceremini. Quid enim adversus ejusmodi copias momenti sit in mercenaria manu! Et tamen, si quod erat, sua crudelitate jam aboleverunt Poeni, sibique non minus difficilem effecerunt peregrini militis conducendi rationem, quam conducti custodiam. Xanthippus, cui forte Carthago debet, quidquid ab eo tempore potuit amittere, tam ingrate perfideque tractatus, documento erit aliis, ne temere locent operam ei populo, qui maxima merita non nisi maximis injuriis novit remunerari. vulgus etiam barbarorum, stolidum et venale genus, nihilominus absterrebit in sui generis homines saepius exercita saevitia, quum modo carnificum aut commilitonum manu perempti, modo in desertis insulis expositi, pro stipendiis emeritis, ne simplicem quidem mortem, et humani moris supplicia pertulerunt. Habetis, P. C. rationes meae sententiae, qua neque pacem Carthaginiensibus dandam, neque commutationem captivorum recipiundam censeo.*

Mercenarii a Poenis alienati.

LXI. Non displicebat consilium senatui, si auctore salvo accipi posset. sed hujus eo magis miserabantur, quo ipse, ut reipublicae consuleretur, magis se neglexerat: apparebatque huc inclinari, ut qualibet conditione vir animi tam generosi patriae redderetur. jamque voces jactabantur dicentium, *postquam ad suos postliminio revertisset, suo jam jure manere in civitate, aut retineri posse.* Pontifex etiam maximus adfirmabat, *si remansisset in civitate, citra perjurium facturum videri.* quum ille spiritu vultuque, quem etiam iste senatus stupesceret, *Quin*, aït, *dubitationem istam semel tollitis, Romani, sequiminique sententiam meam, et audetis me contemnere? Frustra tenditis obtinere, quod neque jucundum vobis, neque utile patriae, neque mihi honestum sit futurum. Fortasse, dum nova res esset, alacres et gratantes vobiscum me versari videretis. sed, simulatque primi istius gaudii brevis impetus evanuisset, odiosiorem me vobis redderet reditus mei turpitudo, quam absentia mea desiderandum effecisset.*

Regulus Romae manere abnuit.

LXII. *Mihi quidem certum est in ea civitate non degere, ubi post servitutem Africanam civis honesti dignitatem tueri non potero. et, si maxime vellem, prohiberet fides, prohiberet jurisjurandi sacer horror, numinumque veneratio, quorum invocationem et reditus mei ad Poenos pignus feci, et, si pejerem, poenae non a me tantum, sed etiam a vobis populoque Romano repetendae vindicem timeo. Sunt enim profecto aliquid Dii, neque perjuriis, aut contemptu hominum impune violantur. Si quis vero posse me religione exsolvi autumat; esse prodita libris*

Rationes propositi sui adducit.

Cap. LXI. Poeanii Metaphrasis in Eutrop. Cap. LXII. Eutrop. l. 2. Sil. Ital. l. 6. Zonaras.

uguralibus hujusecmodi piacula; caerimoniis et victi- U. c. 50
*iis perfidiam ac perjurium rite procurari: eum ego memi-
isse velim, majorem esse majestatem numinum, quam ut
ejerando laesa quibuslibet hominum inventis placetur; ne-
ue rationi consentaneum, ut maculae, peccatis hominum
ontractae, pecorum boumve sanguine ablui credantur.*

LXIII. *Ad me quod adtinet, scio mihi Carthagine pa-
atos esse cruciatus magnos, exquisita tormenta. Sed his
mnibus tristius esse puto fidem fallere. Hoc enim mihi
rofecto noceret; illa magis ad ea, quae circa M. Ati-
um sunt, quam ad ipsum, referuntur. Nolite calami-
osum existimare, quisquis ferre calamitatem potest. Ser-
itutem, contemptum, dolorem, inediam, vigilias, quum
ala numquam putaverim, post tanti temporis adsuetu-
inem etiam molesta credere desii. Tolerabilia enim es-
, tolerando didici. quod si supra, quam ab homine
rri possint, intendantur, non ab illa tantum, sed ab
nni miseria me cita mors liberabit. Nihil igitur timen-
um esse video mortem non timenti. quam etiam occu-
re licet: et fecissem, nisi viri esset, vincere potius do-
rem, quam effugere. Sed haec pauca et confusa ideo di-
, ut vos neque dimoveri me posse a sententia sciretis; ne-
ie vicem meam, velut hominis infelicis et calamitosi, mi-
reremini. mihi vero mei consilii tota ratio facilis et con-
ans est. nam, ut Carthaginem revertar, id mihi debet
se curae: quid passurus ibi sim, erit Diis.* Ajunt et-
m, quo efficacius moveret dubitantes, confirmasse,
*iusquam Carthagine dimissus esset, sibi venenum Puni-
fraude datum, quod, lenta peste spiritus vitales exe-
ens, facta permutatione restitutum suis consumeret.*

Nihil timendum mortem non timenti.

LXIV. Horribilem vero in hoc viro virtutis constan-
am! qui, dum ab honesto non discederet, contumelias,
uciatus, mortem, quidquid denique abominantur ho-
ines, majori prope contentione sequutus est, quam alii
taverant: utili mortalibus documento, eas tantum ani-
as quibusvis terroribus pares, honestique propositi ad
tremum tenaces esse, quae nobilitatis suae sensum ha-
ent, seque non ad hanc modo vitam natas esse memine-
nt. nec enim acerbitates tantas M. Regulus sponte per-
lisset, nisi aut pulchris factis ingentia post mortem fore
aemia, aut sceleratis ingentes poenas credidisset. Igi-
r, in sententiam M. Reguli facto senatusconsulto, quum
oestos et iratos dominos ipse vultu semper eodem se-
ueretur, repulsaeque dolorem appareret in suasorem
us crudeliter vindicatum iri, moti quidam sunt, ut vel
lentem retineri juberent. uxore praeterea Reguli
arcia, communibusque liberis, omnia fletu planctuque
mplentibus, dixere consules, *neque manentem dedi-
ros esse; neque discedentem moraturos.*

M. Reguli horribilis constantia.

Uxor Reguli.

Cap. LXIII. Tuditanus apud A. Gell. 6, 4. Cap. LXIV. Sil.
l. l. 6. Zonaras. Sil. Ital. Zonaras.

U. c. 503
Regulus excruciatur a Poenis.

LXV. Sic ille, recuſato etiam conjugis conloquio, parvorumque filiorum complexu oſculisque vitatis, Carthaginem revectus, atrociſſimis ſuppliciis vexatum corpus exuit. Palpebris enim reſectis aliquamdiu in loco plane tenebricoſo habuerunt: deinde, quum ſol eſſet ardentisſimus, repente eductum intueri coelum coëgerunt. poſtremo conjectum in arcam ligneam, quam ad ſolem obverterant, clavis intorſum verſis horrentem, atque ita anguſtam, ut erectus perpetuo manere cogeretur, dum feſſum corpus, quocumque inclinaret, ferreis ſtimulis confoditur, cruciatu et vigiliis interemerunt. Hic M. Atilii Reguli fuit exitus, ipſa quoque vita, licet maximam

Elogium Reguli.

per gloriam diu acta, clarior et illuſtrior. Fuit vir moribus integerrimis, animo infractus, conſilio non ſpernendus: in quo nihil adcuſare neque ſua, neque ſequentia tempora potuerunt, nisi quod fortunam ſecundam infirmius tuliſſe viſus eſt, repudiatisque Poenorum precibus cauſſa fuiſſe, cur multis deinde annis bellum maneret, ingenti cum civitatis utriusque detrimento. Ceterum M. Regulus peccatum iſtud aliis virtutibus, ſed maxime mortis admirabili conſtantia delevit, calamitate ſic perlata fortunatior, quam ſi evitare imminentem potuiſſet.

Senatus uxori Reguli nobiles captivos dedit.

LXVI. Audito fine Reguli, et barbara Poenorum feritate, ſenatus nobiliſſimos captivorum Marciae liberisque dedidit, quos illi, concluſos in armario muricibus praefixo, pari, ac Regulus interierat, ſupplicio excruciare conſtituerunt, alimentis etiam per dies continuos quinque non praebitis. intra quod tempus Boſtar Poenus moerore fameque extabuit. Hamilcar vero firmior etiam alios quinque dies, cum cadavere Boſtaris incluſus, ciboque tantum ad vitam cum miſeria prorogandam dato,

Magiſtratus saevitiam in captivos prohibent.

duravit: donec, cognito, quid fieret, magiſtratuum imperio ſaevitia coërcita eſt, injunctumque, ut, Boſtaris cineribus in patriam remiſſis, reliqui captivorum mitius haberentur. morum utriusque civitatis memorabili discrimine: quum altera nec inique laeſa, nec impune laeſura, virtutem, quam venerari debuerat, diris ſuppliciis exſtinguere: altera juſtiſſimae vindictae poneret modum, non quem poſcebat inritatus dolor, ſed quem reverentia humanitatis et decora claris imperiis moderatio commendabat.

Cap. LXV. Dio apud Fulv. Eutrop. Horat. Carm. 3, 5. Appian. Libyc. Liv. Epit. 18. Val. Max. 9, 2, 1. ext. Tubero apud A. Gell. 6, 4. Zonaras. Auct. de vir. illuſtribus, c. 40. Aug. de Civ. Dei, 1, 15. et 3, 18. Oros. Silius. Cap. LXVI. Cic. de Off. 3, 27. Diod. apud Vales. l. 23. Zonaras. Tuditanus apud A. Gell. 6, 4. Diod. apud Vales. l. 24.

EPITOME

LIBRI NONIDECIMI.

ecilius Metellus, rebus adversus Poenos pro-stis, speciosum egit triumphum, tredecim du-ostium et centum viginti elephantis in eo du-laudius Pulcher consul, contra auspicia pro-jussis mergi pullis, qui cibari nolebant, infe-

ssissimum triumphum quidem omnes edd. At d. iis concinit. Omnes e-Leid. Voss. Berg. Lovel. Hearnii N. uno ore *spe- triumphum*. Non diffi-olitum ac speciosum vere im reddidiffe tot ele-ea duces hoftium. Msto-en consensus efficit, ut dem huic loco, quod mul-arum Epitomarum, eve-rarios loco positivi su-m subposuiffe. V. ad E-Codicum itaque scriptu-pi.

im ducibus hostium et iginti elephantis in eo XII ducibus Hearnii N. *et CXXX elephantis* tamen, ut ultimo nume-io nota adjiciatur, qua ndum effe librarius indi-ed, de numero elephan-n Metelli triumpho du-inter auctores non con-pluribus docuerunt Pin-linii 8, 6. circa fin. et Pi-Annal. ad ann. DIII. p. 49.

Consul, contra auspicia profectus, jussis inmergi pullis, qui cibari nolebant] Haec lectio primum in Heinsii ed. Elzevir. obvia fuit, quum septem annis antea Gruter. in ed. poftr. dediffet *consul, contra auspicia profectus, jussit immergi pullos, qui cibari nolebant; infeliciter* etc. quo modo fere eft in plerisque codd. nisi quod in paucis diffentiant. *conspectus* enim eft loco τοῦ *profectus* in Voss. *prospectus* in Berg. Deinde *jussit mergi pullos* Leid. Voss. Berg. Lovel. Boend. et Hearnii N. Et sane nescio, quam vim hic habiturum sit verbum compositum. Cic. de Nat. Deor. 2, 3. *Quum cavea liberati pulli non pascerentur, mergi eos in aquam jussit, demergi* dixit Suet. in Tib. 2. Ante Gruterum edebatur vulgo *consul, qui, contra auspicia profectus, jussit immergi pullos, qui cibari nolebant, infeliciter* etc. quomodo solus legit Norv. apud Hearn. Hanc lectionem, communi consensu poft Gruterum spretam, revocarunt Freinsh. Doujat. et

Clericus. Mihi praecipue placet lectio, quam Exc. Pithoei praeferunt, *consul, contra auspicia profectus, jussis mergi pullis, qui cibari nolebant, infeliciter* etc. Eam igitur in contextum recepi.

Claudium Glauciam dixit, sortis ultimae hominem] Et hic et apud Suetonium in Tiberio [2.] legendum est *Claudium Gliciam* ex Capitolina hujus dictatura. apud Suetonium enim est *Iliciam*. SIG. Acta Apost. 23, 26. *Κλαύδιος Λυσίας.* ubi Pricaeus: „in Epitome l. 19. Livii fit mentio *Claudii Glyciae* dictatoris: uter ex altero, an neuter emendandus locus, eruditi dispiciant.“ Jejune satis. Neuter profecto ex altero emendandus. J. FR. GRON. *Gliciam* post Sigonium in Suet. Tib. 2. Torrentius, et in Annal. ad ann. IↃIV. Pighius emendarunt. Salmas. ad Solin. p.43. et 137. *Glyciam* legit, sed memoria, ni fallor, lapsus scribit, *Ilicias* apud Sueton. pueri nomen esse. Nec Auctor Epit. Liv. tradit, Gliciam scribam Claudii Pulchri fuisse, quod ad Suet. dicit Torrent. Obversabatur ei, puto, quod in Fa-

jiciebat Cuj
14. Hanc co
simi JCti a
princ. Instit
pugnarunt.
similis est.
proditum s
Torrentius,
ciam *mox*
stratu abdic
nequaquam
lum Roman
minem et
majestatis pe
perio potui
umquam *le*
Romana fue
est. Qui id
argumenta
quod nusqu
fiat. Sed ho
dus haberet
scriptionem
Nam multa
non modo
genera, ve
et locorum,
rum nomin
ita sentiunt.
menta, qui
lam falsi c
conquirere
tem Ant. A

-or extra Italiam exercitum duxit. Cum Poenis -ivorum commutatio facta est. Coloniae dedu- sunt Fregenae, in agro Sallentino Brundusium. -trum a censoribus conditum est. censa sunt ci- -m capita ducenta quinquaginta unum millia, du-

-oce deficiente, Leid. et Lo- C. L. Glomerium dixit -nd. et Berg. Cl. Glauciam -nii N. C. Clauciam Exc. Pi- -. C. Glauciam Norvic. et edd. Clo. Glauciam Voss.

-ilius Calatinus primus di- -or] A. Atilius Calanus esse -e. Pithoei et N. Hearnius te- -r. Horum codicum auctori- A. Atilius Calatinus legen- esse, suspicio nasci posset, -m quia ita vocatur in Fast. -tol. partim quia litera A. qua nomen indicatur, facile elidi -it a prima vocis sequentis; -l etiam in aliis praenomini- interdum accidisse, supra vi- -s ad 4, 49, 1. Ne tamen ve- videatur, aut saltem ut inter -ta ponam, illud efficit, quod -r Epit. saepissime omittat nomina. Mox commutatio -ivorum cum Poenis, in a- ordinem digestis vocibus, -. Boend. et Lovel. quorum -emus etiam ignorat sequen- vocem est.

-loniae deductae sunt Fre- -ae, in agro Sallentino -ndusium] Vet. lib. Frege- optime. Fregellae enim -nia deductae sunt anno -xvii. in agro Volscorum, au- -e Livio 8, [22, 2.] Idem etiam -enarum meminit, maritimae -niae, 36, [3, 6.] Alsii porro -regenarum meminit Cato in -entis Originum, et Plinius . Eadem menda est apud Vel- -i, [14.] ubi ait: Postque -l annos Aesulum et Alsi- um, Fregellaeque post biennium, proximoque anno, Torquato Sempronioque consulibus, Brundusium. Legendum est enim Fregenae. SIG. Tragellae Boend. Fregellae Berg. Lovel. et Norvic. Fregennae Leid. Fregenae Voss. et Hearnii N. quam veram lectionem esse, multis etiam docet Cluverius 2. Ital. Ant. 2, 499. et seqq. V. etiam Cellar. 2. Geogr. antiq. 9, 466. et quae notantur ad Silii 8,477. Postea municipium factum esse, ex lapide apud Gudium p. 186. n. 6. probavit Cl. Wesseling. ad Antonin. Itin. p. 301. In ed. Gruteri ultima male Fregena excusum est, quod deinde postea est servatum, nisi quod Freinsh. Doujat. et Cleric. vitiosiorem lectionem Fregellae revocarint. V. etiam ad 36, 3, 6. in agro Sallentinovum Oxon. N. pro quo Hearnius Sallentinorum legendum conjicit. Ceterum Brundisium deductum est anno proximo post Fregenas, et quidem Torquato Sempronioque consulibus, teste Vellej. 1, 14. Inde dissentire videtur Zonar. qui 8. Ann. 7. circa finem belli Tarentini Brundusium expugnatum, eoque coloniam missam scribit. Hinc Pighius conjicit in Annal. ad ann. DIX. p. 60. bis eo colonos missos esse, semel quo tempore Zonar. voluit, iterum quo Vellej. et auctor Epitom. Livii narrarunt. Potius tamen videtur, Zonaram per prolepsin rem non suo tempore narrasse, ad id allectum occasione expugnati Brundusii. Cluverius etiam 4. Ital. ant. 13, 1246. laudat Συναγωγὴν ἱστοριῶν.

Clericus. Mihi praecipue placet lectio, quam Exc. Pithoei praeferunt, *consul, contra auspicia profectus, jussis mergi pullis, qui cibari nolebant, infeliciter* etc. Eam igitur in contextum recepi.

Claudium Glauciam dixit, sortis ultimae hominem] Et hic et apud Suetonium in Tiberio [2.] legendum eſt *Claudium Gliciam* ex Capitolina hujus dictatura. apud Suetonium enim eſt *Iliciam*. SIG. Acta Apoſt. 23, 26. *Κλαύδιος Λυσίας.* ubi Pricaeus: „in Epitome l. 19. Livii fit mentio *Claudii Glyciae* dictatoris: uter ex altero, an neuter emendandus locus, eruditi dispiciant.“ Jejune satis. Neuter profecto ex altero emendandus. J. FR. GRON. *Gliciam* poſt Sigonium in Suet. Tib. 2. Torrentius, et in Annal. ad ann. ɪↄɪv. Pighius emendarunt. Salmas. ad Solin. p.43. et 137. *Glyciam* legit, sed memoria, ni fallor, lapſus scribit, *Ilicias* apud Sueton. pueri nomen eſſe. Nec Auctor Epit. Liv. tradit, Gliciam scribam Claudii Pulchri fuiſſe, quod ad Suet. dicit Torrent. Obversabatur ei, puto, quod in Fa-

jiciebat C
14. Hanc
simi JCti
princ. Int
pugnarun
similis e
proditum
Torrentiu
ciam mo
ſtratu ab
nequaqua
lum Rom
minem
majeſtatis
perio pot
umquam
Romana f
eſt. Qui
argument
quod nus
fiat. Sed
dus habe
scription
Nam mul
non mod
genera,
et locoru
rum nom
ita sentiu
menta, q
lam falsi
conquire
tem Ant.

umium consulem, quoniam idem et fla-lis erat, quum is ad bellum gerendum llet, in urbe tenuit, nec passus est a sa-. Rebus adversus Poenos a pluribus du-re gestis, summam victoriae C. Lutatius ta ad Aegates insulas classe Poenorum,

*atque istam mul-ditum eat, quae miseram conve-*Max. 8, 1. damn. 4. *nsul factus infe-is magnam urbis ninueret:* hic ta-nasutiore librario ta videntur.

ussam multata nulta ei dicta est. Gellius, *ob haec a tam improba lia C. Fundanius nius aediles ple-lixerunt ei aeris nillia.* Id factum Otacilio Crasso eadem Suetonius] SIG. Consenti-et Berg. Sed *mul-*Boend. V. ad 7, *licta est ei* Lovel. ur Norvic.

m consulem, quo-flamen Martialis Liv. 37, 51. et alii, ad Val. Max. 1, 1, *lium Postumium* el. Boend. et Exc. Epit. 74. *Aureli-*Berg. V. ad Liv. *quoniam et idem um ille* Norvic. et at. priores.

sus Poenos pluri-estis] Vet. lib. *a bus prospere ge-*et Berg. Lovel. et Boend. *prospere pluribus duci-bus gestis* Voss. *prospere plu-ribus gestis* Leid. et ita Freinsh. Doujat. et Cleric. ediderunt. Sed lectionem, quae ante Sigonium exstitit, servat Norvic.

Summam victoriae C. Luta-tius consul, victa ad Aegates insulas classe] *summam victo-riam* Voss. Berg. et Lovel. De-inde *Lucatius* Lovel. *Luctarius* Berg. et Boend. *Luctatius* Leid. Voss. Norvic. Hearnii N. et pris-cae edd. Male. *Lutatius* enim vo-cari debet, quemadmodum edidit Sigonius, et vocatur in marmor. Capit. V. Sigonium ad Livii 21, 18, 10. 22, 14, 13. 31, 19, 7. Pighi-um in Annal. ad ann. DXI. p. 63. et quae notantur ad Silii Ital. 6, 687. Deinde *ad Egalites insu-las* Boend. *ad Gadis insulas* Leid. *ad Aegades insulas* Nor-vic. et priscae edd. Sed vulgatum probum est. V. ad Silii Ital. 1, 61. *ad Aegates insulam* Sigonius. Male. Fuisse enim tres hujus no-minis insulas, suis iterum nomi-nibus distinctas, docuit Cluver. 2. Sicil. ant. 15, 419. V. ad 21, 10, 7.

Finem bello inposuit] Tol-lenda sunt haec [*finem bello*] ut superflua, ex vet. lib. auctoritate. DELR. Eadem verba etiam de-sunt ab omnibus meis libris; qua-re recte Gruter. in postrema ed. Delrio dicto audiens fuit, ea-demque expunxit.

Ex incendio sacra rapuit] Palladium. V. Lips. de Vesta c. 9.

mum creati sunt. Caecilius Metell

quae Euseb. et Hieron. Chron. subjungitur, in qua p. 332. colonorum Brundusium deductio refertur ad annum IV. Olymp. 132. At annus, quo Torquatus et Sempronius consules fuerunt, ex Dodwell. sententia simul currebat partim cum anno IV. Olymp. 138. partim cum anno I. Olymp. sequentis.

Censa sunt civium capita CCLI millia, CCXXII] Priore lustro censa sunt *CCXCVII millia*, hoc autem *CCLI*, minore multo summa. Hic autem numerus, si probe habet, idcirco imminutus est, quia maxima pars, cum P. Claudius consul rem navali proelio male gessisset, interiit. SIG. Pighius in Annal. ad ann. DVI. p. 54. de numero etiam dubitare videtur, et, nisi numerorum notae in exemplaribus fallant, inminuti civium numeri damnum similiter referri posse existimat ad crebra naufragia et cladem, culpa P. Claudii consulis acceptam. Ceterum in numeris nonnihil variant codices. *civium capita ducenta quadraginta unum millia, du-*

Claudia
Praenomen
1573. eamq
usque ad t
1665. in lo
id non tan
sed etiam c
Clodia sor
Leid. et *C*
Claudii V

A ludis d
premeret
vertens. G
dem Clau
SIG. *a lu*
Lovel. *rev*
a ludis d
divertens
pius literas
antiquis co
ad 9, 10, 6
tur, inqui

Utinam
iterumque
Post hoc ve
dam sunt i
bentur in
multitudo
DELR. *ut*
ut frater n

tumium consulem, quoniam idem et flaılis erat, quum is ad bellum gerendum ‑llet, in urbe tenuit, nec passus est a sa‑e. Rebus adversus Poenos a pluribus du‑re gestis, summam victoriae C. Lutatius ta ad Aegates insulas classe Poenorum,

. atque istam mul‑rditum eat, quae c miseram conve‑ Max. 8, 1. damn. 4. onsul factus infe‑is magnam urbis minueret: hic ta‑nasutiore librario ita videntur.

aussam multata multa ei dicta est. Gellius, ob haec ba tam improba llia C. Fundanius onius aediles ple‑dixerunt ei aeris millia. Id factum, Otacilio Crasso e eadem Suetonius .] SIG. Consenti‑. et Berg. Sed mul‑ Boend. V. ad 7, dicta est ei Lovel. tur Norvic.

um consulem, quo‑flamen Martialis Liv. 37, 51. et alii, ad Val. Max. 1, 1, elium Postumium vel. Boend. et Exc. l Epit. 74. Aureli‑n Berg. V. ad Liv. e quoniam et idem uum ille Norvic. et ut. priores.

rsus Poenos pluri‑gestis] Vet. lib. a ibus prospere ge‑ et Berg. Lovel. et Boend. *prospere pluribus ducibus gestis* Voss. *prospere pluribus gestis* Leid. et ita Freinsh. Doujat. et Cleric. ediderunt. Sed lectionem, quae ante Sigonium extitit, servat Norvic.

Summam victoriae C. Lutatius consul, victa ad Aegates insulas classe] *summam victoriam* Voss. Berg. et Lovel. Deinde *Lucatius* Lovel. *Luctarius* Berg. et Boend. *Luctatius* Leid. Voss. Norvic. Hearnii N. et priscae edd. Male. *Lutatius* enim vocari debet, quemadmodum edidit Sigonius, et vocatur in marmor. Capit. V. Sigonium ad Livii 21, 18, 10. 22, 14, 13. 31, 19, 7. Pighium in Annal. ad ann. DXI. p. 63. et quae notantur ad Silii Ital. 6, 687. Deinde *ad Egalites insulas* Boend. *ad Gadis insulas* Leid. *ad Aegades insulas* Norvic. et priscae edd. Sed vulgatum probum est. V. ad Silii Ital. 1, 61. *ad Aegates insulam* Sigonius. Male. Fuisse enim tres hujus nominis insulas, suis iterum nominibus distinctas, docuit Cluver. 2. Sicil. ant. 15, 419. V. ad 21, 10, 7.

Finem bello inposuit] Tollenda sunt haec [*finem bello*] ut superflua, ex vet. lib. auctoritate. DELR. Eadem verba etiam desunt ab omnibus meis libris; quare recte Gruter. in postrema ed. Delrio dicto audiens fuit, eademque expunxit.

Ex incendio sacra rapuit] Palladium. V. Lips. de Vesta c. 9.

inposuit. Petentibus Karthaginiensibus pax [...] *Quum templum Vestae arderet, Caecilius* [...] *pontifex maximus ex incendio sacra rapuit.* [...] *bus adjectae sunt, Velina et Quirina. Falis*[...] *rebellassent, sexto die perdomiti, in deditio*[...] *nerunt.*

DUK. *eripuit* Boend. utrumque probari poteſt, et utroque etiam auctores, qui hujus hiſtoriae meminerunt, usi sunt. Val. Max. 1, 4, 4. *Metellus inter ipsos ignes raptum Palladium incolume servavit.* Plin. 7, 43. *Quum Palladium raperet ex aede Vestae.* Senec. 4. Exc. Contr. 2. *Metellus, dum Palladium rapit, oculos perdidit.* Oros. 4, 11. *Metellus, dum arsuros Deos eripit, vix brachio semiustulatus aufugit.*

Duae tribus adjectae sunt, Velina et Exquilina] Turpis menda eſt in voce *Exquilina.* haec enim tribus una fuit ex urbanis quatuor a Ser. Tullio rege factis, ut supra diximus. Itaque non *Exquilina*, sed *Quirina*, reſtituendum, manuscri[...] sertim libris ita adm[...] SIG. Gruchius 2. de [...] pro *Exquilina* legen[...] *Sapinia.* Mihi non vi[...] dendum eſſe a libris sc[...] KER. *Vellina et Equi*[...] *Velina et Exquilina* [...] Norvic. *Velina et* [...] Voss. *Veriana et Quir*[...] *Velina et Quirina* Lo[...]

Falisci quum re[...] *sexto die perdomiti* [...] *tionem venerunt*] T[...] riodus ad Epitomen [...] in Berg. Leid. et Love[...] *sexto die* omittit Boe[...] *domiti* Norvic. et pri[...] pro quo Gruterus an[...] *domiti* edidit; quod [...] Mstis meis supereſt.

JOHANNIS FREINSHEMII

[SUP]PLEMENTORUM LIVIANORUM LIBER IX,

IN LOCUM LIBRI XIX. T. LIVII.

Profectis ab urbe Carthaginienſium legatis, con-[sul]es, senatusconſulto exercitum in Siciliam depor-[tare] jussi, cupide paruerunt, et ira in hoſtes accensi [ob M.] Regulum, et aemulatione speque ex L. Metelli [pro]conſule victoria. Nec enim confecti negotii magni-[tudin]em damno tantum Carthaginiensis populi metie-[bant]ur, quod, amiſſo exercitu tantoque numero ele-[phan]torum, ad reliqua belli factus eſſet infirmior, sed [ni]l minus eo, quod proſpera cum belluis pugna Ro-[man]i milites animum ex priore formidine receperant: [qui]sque inceſſerat, finiri bellum poſſe, ni occasioni [de]fuiſſent. Igitur, claſſe navium ducentarum coacta, [con]ſules ambo cum legionibus quatuor Panormum ap-[pul]erunt: adsumptisque reliquis ibi copiis navibusque, [pra]eter eas, quae cuſtodiae locorum neceſſariae vide-[ban]tur, cum roſtratis ducentis quadraginta, cercuris [...]o (sic vocant navium quoddam breviorum genus) [...]ginta, et aliis cujusque modi navigiis plurimis, [Lil]ybaeum veniunt: ibique consilio habito, adgredi [urb]em conſtituunt. Haec eſt illa Lilybaetani nobilis ob-[sidi]o, quae, per solidum decennium ab ejus belli an-[no] quarto decimo tracta, non expugnatione urbis, aut [de]ditione ab obseſſis facta, sed universi belli eventu [fin]em accepit. Quum enim Poeni Romanique intelli-[ger]ent, quantum in ea urbe momentum utrisque foret, [vel] ad Africae praesidium, vel ad imperium Siciliae, [su]mmis utrimque viribus et oppugnata, et defenſa eſt.

U. c. 503. *Consules exercitum in Siciliam deportant.*

Copiae et naves Romanae.

Lilybaei nobilis obsidio.

II. Urbem deinde Romanam ex moerore, quem M. [Re]guli caſus adtulerat, refecit L. Metelli triumphus, [no]n viſu modo et memoria rerum proſperrimarum, sed [eti]am adverſus inhumanam gentem vindictae dulcedi-

L. Metelli triumphus.

[C]ap. I. Polyb. 1, 41. Oros. 4, 10. Diod. Eclog. l. 24. Etymo-[log]icus in *Κερκοῦροι*. Diod. Polyb.

timuerat. interfectos esse jaculis,
ctor est, quum neque uti iis placu
regibus tantam adcessionem viriun
Magna vilitas annonae. cae videretur. Eodem anno magna
mae fuit. assibus singulis farris m
que vini congios, ficique siccae p
pondo decem, carnis pondo duode
plus ubivis earum rerum esset, qu
inter belli tam diuturni sumptus
esse coeperat.

Oppugnatio Lilybaei. III. Dum haec Romae geruntur,
summis viribus obpugnabant cons
pertinacia animorum ab inclusis
vis admota est turri, quae prae ali
Libycum mare procurrebat. hac de
quamque promota sunt opera, do
res procubuerunt. tum ad cetera
compleri coeptae, ut machinae tra
possent. Quamquam magnus erat
tudo fossae sexaginta cubitos, altit
quabat, tamen impigre coeptus pr
tra haec Carthaginienses, interius
stam humum amoliebantur. sed qu
teriem adportantium nihilominus a
saeque complanarentur, relicto is
Himilconis industria in defendenda urbe. alium interiorem exstruxerunt: ind
milcone, qui, praeter urbanam
cenariorum decem millibus instruct
lumque hostium sagacitate, vigila

haud pauciores, quam justa pugna cadere solent, U. c. 503.
multuariis istis certaminibus desiderarentur. Inter *quentes et*
...ae, Romanis muros subfodientibus, quo subrutis *sanguino-*
...ndamentis conciderent, Himilco ex adverso cunicu- *lentae.*
...s agi jussit, ubi Romanos terram egerere animadver-
...rat. His deinde protinus apertis armatos immisit,
...i, nudos et operi intentos subito adgressi, multos
...teremerunt; neque pauciores, dum opem suis latu-
... ad muros adcurrunt, sarmentis in fossam conjectis,
...inde incensis, concremarunt.

V. Gliscebat tamen in animis obsessorum pavor at-
...ue consternatio. qua abusi duces quidam mercena- *Mercena-*
...iorum, stipendia sibi non ex fide soluta praetexentes, *riorum mo-*
...e prodenda Romanis urbe consilia inierunt; mi- *tus Lily-*
...ime dubitantes, quin suos quisque milites facile in- *baei.*
...cturus esset ad probanda, quae agerentur. itaque,
...octe quadam clam ex oppido ad castra Romanorum
...lapsi, statum urbis obsessae, et quid ipsi pararent,
...xposuerunt. Agebat tum inter mercenarios, qui Li- *Alexonis*
...baei erant, Alexon quidam, Achaeus genere, vir *fide prodi-*
...que militarium artium rudis, et eximius fide. is, a- *tur.*
...madverso proditorum consilio, rem ad Himilconem
...ntinuo defert. Himilco, ut in magno et instanti me-
..., nihil cunctatus, duces mercenariorum, quot eo-
...m adhuc Lilybaei erant, convocat: quid a quibus
...tetur, exponit, eosque graviter incusat: hortatur
...aesentes, *ne temeritatis et perfidiae alienae partici-*
...s esse velint. in fide perseverantibus integra apud
...rthaginienses omnia, stipendium certum, praemia
...gna fore: proditionis infami crimine se commacu-
...ntes, et Diis et hominibus adversis acturos esse. Si-
...l, pecuniae quantum cogere istam inter trepidatio-
...m potuerat, dividit: de gregariorum stipendiis, ut
...am maturrime solvantur, sibi curae futurum esse
...ondet.

VI. Magna vis orationis est in tempore adhibitae, *Himilco-*
...aesertim si gravitate morum fides sermoni concilie- *nis indu-*
...r, adsensi certe sunt universi, operamque suam ad *stria seda-*
...ntinendos in officio milites alacriter obtulerunt. Hi- *tur.*
...lco laudatos et ampliori spe incensos ire confestim
... suos quemque jubet, operamque dare, ut in fide
...que potestate sint. mittit una Hannibalem, filium ejus
...nnibalis, qui in Sardinia perierat, et Achaeum A-

...Cap. IV. Zonaras. Cap. V. Polyb. 1, 43. Zonaras. Polyb.
...naras. Cap. VI. Polyb.

U. c. 503. lexonem: illum ad Gallos, quibus ex veteri co tio notus et acceptus erat; Alexonem ad cetere generis mercenarios, omnibus ex aequo charu tumque. Hi, fidem suam interponentes, rat quae Himilco promisiſſet, negotium adeo ex se perſecere, ut paullo poſt reverſos ad moenia p res non modo averſarentur omnes, sed etiam ciis telisque ultro arcerent. Et hi quidem, ad les re inſecta regressi, muneribus tamen qui et agris in Sicilia donati sunt. Ceterum Poenor improviſo malo prope desperationem adductas, pore fides Alexonis suſtentavit: qui, prius itidem Agrigentinis, quibus simili quodam mercenarii Syracuſanorum insidiati fuerant, j memoriam laudemque in hiſtoria meruit.

Adherbal cum novis copiis Lilybaeum mittitur.

VII. Creverunt deinde obseſſis animi adve vorum auxiliorum. Carthaginienſes enim, lice omnium, quae Lilybaei geſta eſſent, res non se conſiliis indigere judicabant. igitur Adherbali ritimae praeſecto negotium dederant, ut, claſſ parata, militem, annonam, et pecuniam Lilybae troduceret. Ab hoc miſſus Hamilcaris filius Ha ab Aegusis, quas vocant, inſulis, ventum ol num nactus, recta fronte Lilybaetanum portum inſtructos in navibus habens milites, et, si q siſteret, vi perrupturus. Jam ab obsidionis pr portus aditum obſtruxerant Romani, demiſſis i dum maris cercuris quindecim, quos ad hun lapidibus oneraverant. Igitur, partim hoſtis ce deprehensi, partim metuentes, ne, ventorum v vulsi, et ipsi in portum et intuta navigantibus l perentur, advenientibus hoſtibus obcurrere ne runt. Et Hannibal portum tuto tenuit, copiisqu cem erant millia militum) expositis, magna cu titia Lilybaetanorum, in urbem acceptus eſt.

Decem millia militum in oppidum introducenda curat.

VIII. Romani, quum ingreſſum hoſtium im non potuiſſent, de cetero conſultabant, quem dum opera sua tutarentur, quae, tanta multitudi vorum militum recepta, Himilconem profecto gnaturum eſſe videbant. Neque feſellit eos Poenus enim, aliorum recentibus viribus, alior fectis adventu sociorum animis uſurus, veter vasque copias in concionem vocat: spe victor

Cap. VI. Zonaras. Polyb. Cap. VII. Diod. Eclog. l. lyb. Zonaras. Oros. 4, 10. Polyb. Diodor. Polyb.

U. c. 503.

miorum ad faciundam eruptionem impellit: dispo- que, ut res poscebat, manipulis, sub primam lu- opera Romanorum pluribus locis adgreditur. E- et apud hos provisa cuncta, quaque plurimum pe- li metuebatur, firmae stationes oppositae. cum his ae confestim acre certamen contrahitur. cadunt itaque multi, quum et magna animorum contentione, numero pugnantium non contemnendo res gerere- haud paucioribus viginti millibus urbe egressis, majore aliquanto multitudine obsidentium. Quippe fules, contractis ex amica Sicilia auxiliis, plusquam tum millia hominum effecerant: ex quibus, ad ex- iendos commeatus aliasque necessitates dimissis ce- s, ad obsidionem urbis millia ferme sexaginta ad- ta.

Pugna ad Lilybaeum.

IX. Sed quum ex omni parte vehementer dimica- ur, maxima circa machinas erat contentio: quas ut corrumperent, alii ut defenderent, non magis e, quam hostis, vitae parcebant. Jacebat ingens ien occisorum in ea statione, quam tuendam ab ini- ceperant. augebat clamorem proeliantium et terri- m discriminis faciem alia turba, quae, facibus tae- que armata, per pericula, per caedes suas alienas- ad incendenda opera ruebat: propiusque factum nihil, quam ut pervicaciae hostium miles Romanus eret, machinaeque defendi nequirent. Sed Himil- multos suorum occumbere cernens, Romanos au- de ardore propugnandi nihil remittere, signum eptui dedit, pugnaque prior excessit. neque Roma- nsiiterunt, contenti servatis operibus, quae pro- nodum pro amissis jam habuerant.

Himilco prior signum receptui dat.

X. Proxima nocte Hannibal, clam hostibus, dum si ex proelio ejus abitum observare negligunt, na- us, quibuscum venerat, Drepanum ad Adherbalem ctus est: abductis una equitibus, quos, in locis im- litis ad nullam rem obsessis utiles, alibi bonam ope- n navare posse recte judicaverat. Hi enim, a Dre- no saepe excurrentes, intuta faciebant itinera, re- nque necessariarum subvectionem difficilem, mul- que pabulatorum longius a castris vagantium exci- bant, sociosque Romanorum omni cladium genere tantes, consulum rationes non mediocriter contur- bant. Neque mari tutas iis res Adherbal esse patie-

Hannibal, ex obsidione elapsus, Drepanum venit.

Cap. VIII. Diodor. Cap. IX. Polyb. 1, 45. Cap. X. Dio. . Zonaras.

U. c. 503. batur, qui, modo Sicul
provisus incidens, nihil
Fames et morbi in castris Romanis. inausum intentatumque
magna in castris nata in
nes pecudum quidquam
pars fame, plures etia
morerentur. Hunc ad r
millia desiderata essent,
mitia Romam discedere
placuit, quo remanentib
nonae ratio foret.

Machinamenta Romanorum ad Lilybaeum. XI. Iterum deinde,
que adgestis, aditum po
lidis trabibus decussatin
nientes, quae, ferreis
ris compagem firmiore
maris altitudinem, ob q
vellebatur, quidquid in
labor fuit. nam, oborto
undisque intumescentib
sunt. Quum tamen ipsa
diu portum tenuisset, an
vehementerque sollicito
promptu erat ratio, q
possent, neque quisqua
spiciundas Lilybaetanor
Hannibalis Rhodii audacia. nibal quidam, cognomen
se ingressurum urbem,
lustrasset, ex fide renun

Portus Lilybaei custoditus a Romanis. XII. Ei promisso gra
quam fides, fuit. quipp
ctas, aditum portus a
stantibus custodiri scieb
habebat, adornata navi
Sed Hannibal penetrat. praejacent, unam, hinc
ferentem nactus esset, ci
inspectantibus universis
fiduciam stupentibus, p
nus consul, ut regredie
omni numero naves de
eas ab utroque latere p
ejus ostium, constituit.
confisus, clara luce pro

Cap. X. Diodor. Zonara
Diodor. Polyb. 1, 46.

atique Romani, simulque conatu, quanto pote- U.c.503. in eum ferebantur. Sed ille velocitate tantum bat, ut, effugisse non contentus, ultro inlude- nodo adnavigans, modo circumvectus, quasi ad im hostes provocaret.

II. Hac audacia, quum saepius uteretur, multum *Idque saepius.* Punicis adjumenti contulit, quod et obsessorum nunciis suorum mirifice recreabantur, et, quae abat usus, Carthagini mature cognosci poterant: itumeliosa istius hominis temeritas Romanos mo- et pudore vexabat. Juvabatur autem peritia ma- locorum, quod in palustri illa coenosaque eluvie, uam Lilybaeum aditur, certum fidumque navibus ccurate observaverat. quoties enim ab alto veni- i conspectu habere urbem coeperat, ita obver- navem, ut puppis Italiam respiceret, ex prora Lilybaetana, quae mari imminebat, ita cerne- ut omnium Africam versus sitarum turrium con- im tegeret: quae una tutissima est via pleno cursu n petentibus nautis.

V. Jamque plures esse coeperant, qui, audacia et *Unde plures idem audent.* ate Hannibalis incitati, Lilybaeum commearent: casu quodam quadriremis celeritatis eximiae ehenderetur. Licet enim aliis partibus moles a *Sed intercipiuntur quidam.* nis jactas venti ac undae raptavissent, uno tamen ubi minus profundum mare fuerat, constite- ei dorso impacta navis quum obhaesisset, capta *Etiam ipse Hannibal.* ianis optimoque milite et remigio instructa et- annibali exitium adtulit. Quippe noctu forte in- s urbem, quum in reditu palam solvisset, qua- nemque istam ad omnes suae navis motus simili- currentem videret, animadverso statim periculo e, et, quum hoc frustra esset, repugnare cona- in validiorum potestatem venit. Romani, hac e nave potiti, parique modo ad observandum s aditum usi, ne quae deinceps naves Lilybaeum are possent, facile prohibuerunt. Acrior inde fidentium esse coepit: adortique munimenta Ro- quae mari vicina erant, omne defensorum agmen nda loca, quae oppugnabantur, pertraxere. Sic ta reliquis copiis, quae ex diversa parte occa- huic insidiabantur, ut murum exteriorem cape- quamquam id frustra fuit. quippe dux Poenus,

XIV. Diodor.

opportunitatem credidere, qua toti
Lilybaetani erumpunt. operibus ignem injicerent. itaque
erumpunt, faces, et quae alendo ign
mittunt. eratque per se facilis ad co
mam materia machinarum, quam di
et aestus arefecerant. Neque segniter
dam concurrerant Romani. sed impa
quum alii, machinis jam incensis, a
lidiusque conjicienda luce ignium e
petu juvarentur: aliis haud minus ab
dimenti periculique, quam ab hos
quippe flatus vehemens et Romanis
fumum, favillam, flammas in ora oc
provolvebat, telaque ab hostibus mi
tia deferebat in obnoxios: quum int
ictus incerti et invalidi nec dirigi p
Opera Romanorum incendunt. sent, et vehementia reflantis venti
factum, ut omnes Romanorum vineae
tes, et quidquid operum vel agendi
verberando muro paratum fuerat, eo
sumerentur.

XVI. Tum vero spes omnis poti
lybaei excidit: desertaque obsidio
magna iterum frumenti copia submiss
evicisset. Ita omisso oppugnandi co
ex omni parte communitis, tempori
mittere decreverunt. Obsessi quoqu
rum parte, quae ceciderat, majore
tolerandam obsidionem animos habu

um (nam hujus generis jactura ingens facta erat) decem ex novo delectu in Siciliam missa. U. c. 503.

VII. Consules jam erant P. Clodius Ap. F. C. N. er, L. Junius C. F. C. N. Pullus. Clodium illum em Caeci fuisse, falso a quibusdam traditum est. im in Siciliam venisset, accepto, qui ad Lily- erat, exercitu, milites in concionem convocat, s anni consules acriter reprehendit, *quod per am et delicias, obsessis, quam obsidentibus, si- es, tempus ad Lilybaeum sine ullo profectu, nec agna Romani nominis ignominia damnoque tri-*. Erat enim vir asper et acerbus, et qui violen- genii fastuque ob nobilitatem suam prolaberetur ta dictaque, vix sanae mentis homini convenien- em in puniendo saevus et immitis nullum deli- venia, levissimum quodque nimia severitate pro- batur: quum interim ipse in rebus maximis non tantum, sed etiam prorsus amenter impingeret. t consilium priorum ducum, quod acerbe vitu- erat, imitatus est, ut ad portum obstruendum in mare jaceret: et, quod capitalioris amentiae temere Drepanum adgressus, non minus sua im- ntia, quam Adherbalis virtute, florentissimam n perdidit.

U. c. 504. P. Clodio, L. Junio coss.

P. Clodii asperitas et alia vitia.

Classem perdit. Drepano temere tentato.

VIII. Persuaserat sibi ceterisque, hostem ignarum menti, quod Romana classis accepisset, impara- repani deprehendi posse. nihil enim crediturum, quam audaciam et vires Romanis esse ultro mari lacessendi. Sic delectis navibus optimis tis et viginti, impositoque remige, et fortissimo e ex legionibus, nam ut ad certam praedam mi- ue longum laborem (Drepanum enim Lilybaeo nillia passuum non amplius quindecim) certatim flerebant, circa tertiam vigiliam silentio solvit, per noctem prospero et hostes fallente. Lux orta, jam navibus a Drepano haud procul conspectis, aculum insolitae rei excivit Adherbalem: neque re poterat, quin hostis adesset. duarum rerum roposita optio, ut aut confestim proelio congre- r, aut, aditu hosti concesso, cingi se obsideri- neret. quod postremum, quum haud minus fla- quam molestiae discriminisque, plenum videre-

Adherbal proelio se parat.

XVII. Plin. 15, 1. Diod. apud Vales. l. 24. Polyb. 1, 49.
VIII. Diod. Eclog. l. 24. Eutrop. Oros. Polyb. 1, 49.
1, 46. Polyb. 1, 49.

U. c. 504. tur, averſatus, socios navales subito in litore coëgi mercenarios autem milites, voce praeconis in conci nem advocatos, brevi sed efficaci oratione monu quanta spes eſſet proelium prompte capeſſentib quantus, si illud refugiſſent, ex obsidione metus. A criter succlamantibus omnibus, Adherbal collauda naves sine mora conſcendere jubet, praetoriamq (hac ipſe vehebatur) oculis et remigio sequi.

Pugna inter C. Clodium et Adherbalem.

XIX. Haec ubi praecepta dedit, primus ipſe alt petit, sub ipſas portui impendentes petras egreſſ quum eodem tempore ex adverſo latere Romanae ves portum intrarent. P. Clodius, non, uti spera rat, territo hoſte proeliumque detrectante, sed ad d fenſionem sui ſtrenue converſo, perturbatus ipse, ves suas propere revocat, in aperto mari ſtructur aciem. Sed illae nullo ordine, ut unaquaeque pr

Romani trepidant.

currerat, aliae intra portum jam penetraverant, ali petebant aditum, quaedam in ipsis faucibus verſaba tur. inde factum, ut, dum magno nisu retrocede omnes tendunt, aliae in alias incurrentes turbarent m tuo, remosque invicem detergerent: donec, ut p tuerunt, evolutae portuque egreſſae, quoniam spatiu temporis nullum supererat, continuo juxta litus ipſa in ordinem aciei adſtitere. Ipſe conſul, qui prius a men coëgerat, tum converso curſu ante omnes ere ctus, siniſtro claſſis suae lateri se adplicuit.

Adherbal cum paucis navibus proelium inchoat.

XX. At Poenus interea, laevum hoſtilis aciei corn praetervectus, cum navibus roſtratis quinque, tot e nim secum habebat, Romanis obvertere frontem coe pit, altum patensque mare a tergo habens. simul alia suorum, ut quisque advenerat, adjungere se juſto in tervallo prioribus navibus jubet: et, poſtquam omnes eadem serie directae sunt, servatis ordinibus in ho ſtem movet. Jamque sublatum utrimque ex praetoria pugnae signum erat, quum omni ex parte acriter con curritur, pari primo spe, sed subinde meliore Car

Carthaginienses vincunt.

thaginiensium fortuna. Quamquam enim numero na vium vincebantur, armatis tantum nonaginta, longe tamen rebus aliis superiores erant. nam et navibus melioribus, et exercitatiſſimo remige utebantur: locum autem pugnae sortiti erant commodiſſimum, ut, quo ties urgerentur, liberum in mare receptum haberent

Cap. XX. Diod. Eclog. l. 24. Polyb. 1, 51.

sua ex facili vel elusuri hostem instantem, U.c.504.
, si longius prosequeretur, circumventuri.
contra ad litus adpressis in arcto omnia: non
e libero impetu, non inhibere tuto poterant:
ties urgente hoste retrocedebant, aut puppe
desidente haerebant, aut impacti litoribus
antur. Ita quum neque perrumpere hostium
et rursus a tergo invadere possent, ob tar-
ivium remigumque imperitiam; neque ob an-
corum, intra quae conclusi erant, laboranti-
pem a puppi ferre, impune a Carthaginien-
abantur.

Ad has difficultates accesserat et alia despe-
x religione caussa: iraque Deorum se premi
ob temeritatem consulis, qui contra auspicia
ustinuisset, ad neglectum religionum etiam
a addita. Pullos enim, quoniam non pasce-
mare praecipitari jusserat, *ut biberent, quan-
llent.* ea res, tamquam invitis iratisque Diis
s, ad omnia segniores timidioresque fece-
ipsi cladis auctori, quum cetera perdidisset,
servandum nec ingenium nec audacia defuit.
uum naves suas passim deprimi capique vi-
umptis triginta, quae proximae constiterant,
et hostilem classem elapsus est: et, quo tu-
lybaetanum exercitum receptus foret, (prae-
nda enim Poenorum erant praesidia) naves in
ictricium ornari jussit. Ita, Poenis victori-
consulem fuisse, reliquasque naves ejus mox
s putantibus, non modo tutus ei reditus, sed
ibus terribilis Lilybaeum fuit.

Clodius contra auspicia pugnavit.

Clodii strategema ad evadendum.

Relictas a consule naves tres et nonaginta
s una cum propugnatoribus et remige, prae-
qui, navibus magna vi in litus impactis, eje-
in terram, fugeruntque. sed et in ipso proe-
s navium numerus depressus est: nam plures
Lilybaeo P. Clodius advexerat. Tanta victo-
o impendio Carthaginiensibus stetit. non mo-
, sed ne hominem quidem ullum interiisse,
s oppido paucos traditur: quum de Romana
millia hominum caesa, capta millia viginti

Magna victoria Poenorum, cum minimo aut nullo damno.

I. Eutrop. l. 2. Cic. de Nat. Deorum, 2, 3. Flor. 2,
x. 1, 4, 5. Sueton. in Tib. c. 2. Polyb. Frontin.
13. Cap. XXII. Polyb. Eutrop. l. 2. Diod. Eclog.

Classem naufragio amittit. vim tempestatis Punica classis effugi utraque classis, inter saxa cautesque ditus interiit, uti ne tabula quidem naufragio reliqua fuisse credatur; d vibus, quibus postea consul, reliqu lites remigesque secum ducens, Li Hoc naufragio naves, quae annona nes, longas supra centum periisse tr tamen servata pars est, multis in vi tibus ejectisve.

Senatus, omissa classe, terra rem statuit gerendam. XXVIII. At senatus, qui paull consulem ob rem male gestam ex S quum insuper tristis de Juniana cl nisset, in classe quidem spem haber ad bellum terrestri Marte prosequen *Lilybaei obsidionem urgent.* siliumque strenue advertit. Et Lily dionem solvi non est visum: sed da nibus negotium, ut necessaria exer subveherentur. Spem faciebat, quo ita Romanus terra plus poterat, tot liam deditione aut foederibus comple que consules ejus anni placebant, n perio, quod isti contemptu religio (nam et L. Junius contra auspicia n *Dictatorem in Siciliam mittunt.* res putabatur feliciter geri posse. vam et inusitatam ventum, uti dicta in Siciliam iret, quum ad eam diem mo ea potestate praeditus exercitum

XXIX. Mira eo tempore et pro

n cum indignatione omnium, coactus abdicare, U. c. 504.
ipuli judicium adductus eſt. Condemnatum au- P. Clodii
quos Cicero vidit, retulere, sed apud alios judicium.
am eſt, illum, haud dubia jam populi voluntate,
eptum eſſe imminenti damnationi, quum subito
imber comitia diremiſſet: tum enim, velut
nem interpellantibus Diis, aliam deinceps in-
on placuiſſe. Ceterum Glicias, quod ultimae
ominem in maximo imperio conſpici pudor ci-
ion ſerebat, coactus abdicare, ludos tamen poſt-
textatus spectavit. In ejus locum dictator crea-
A. Atilius A. F. C. N. Calatinus, dixitque ma-
equitum L. Caecilium L. F. C. N. Metellum,
Poenis triumphaverat. Hi profecti quidem sunt
iam, sed rem memorabilem nullam geſſerunt.

X. Interea L. Junius, anxius rerum suarum, et L. Junius
ii culpam egregio facinore abolere ſtudens, Erycem oc-
n omnes occaſiones intentus eſſet, Erycis ob- cupat.
i viam proditione nocturna quorumdam, quos
t promiſſis suos fecerat, invenit. Eryx mons Erycis de-
liae poſt Aetnam editiſſimus in ea parte inſu- scriptio.
iae Italiam reſpicit, medio ferme inter Drepana
ormum situ, sed ab illa parte aſperior. In ver-
nitiem habet cum templo Veneris, quam ex lo-
cinam vocant, longe omnium, quae in Sicilia
pulentiſſimo. Sub ipſum deinde cacumen in me-
ntis urbs eſt cognominis, acceſſu valde difficili,
adicibus montis, per longas et anguſtas semitas,
ra laborem expeditur. Igitur L. Junius, loci na-
rſpecta, tum in summo montis jugo, tum in fauci-
iae Drepana spectant, praeſidia conſtituit, tutus
, si incesseretur, vim hoſtium levi negotio pro-
rus. sed et Aegithallum muro cinxit, firmavit-
eſidiaria manu militum octingentorum. Ceterum
o, noctu expositis ibi copiis, caſtellum expu-
praesidiarii partim occisi captive, partim ad
perfugerunt. Cetera de L. Junii rebus incerta De L. Ju-
ud scriptores. quidam enim a Carthalone ca- nio diver-
Aegithalli, alii metu accuſationis ob claſſem sae opinio-
sibi necem consciviſſe prodiderunt. nes.

XXIX. Cic. de Nat. Deor. et de Div. Val. Max. 8, 1, 4.
it. 19. Faſti Capit. Plin. 7, 43. Zonaras. Dio. l. 36. in
ituli. Cap. XXX. Polyb. 1, 55. Diod. Eclog. l. 24. Po-
dor. Zonaras. Cic. ubi supra: et Val. Max. 1, 4, 3.

U. c. 504. locum capit, ita situm, ut inde pariter in u Romanorum classem intentus esse posset.

XXVII. Neque multo post ventis violente bus, quum ingentis tempestatis signa Carthagi gubernatores, rerum istarum periti, vidissen thaloni persuaserunt, uti relicta, quam cepe tione Pachynum flecteret. ita nec sine magn vim tempestatis Punica classis effugit. At Rom utraque classis, inter saxa cautesque deprehen ditus interiit, uti ne tabula quidem ull ullius naufragio reliqua fuisse credatur; duabus exce vibus, quibus postea consul, reliquos ex ea cl lites remigesque secum ducens, Lilybaeum p Hoc naufragio naves, quae annonam portaban nes, longas supra centum periisse traditum. e tamen servata pars est, multis in vicina litora tibus ejectisve.

Classem naufragio amittit.

XXVIII. At senatus, qui paullo ante P. C consulem ob rem male gestam ex Sicilia revoc quum insuper tristis de Juniana clade nunciu nisset, in classe quidem spem habere desiit: c ad bellum terrestri Marte prosequendum anim siliumque strenue advertit. Et Lilybaei quide dionem solvi non est visum: sed datum idonei nibus negotium, ut necessaria exercitui justo t subveherentur. Spem faciebat, quod uti mari ita Romanus terra plus poterat, totamque fer liam deditione aut foederibus complectebatur. que consules ejus anni placebant, neque consu perio, quod isti contemptu religionum profa (nam et L. Junius contra auspicia navigasse dic res putabatur feliciter geri posse. Igitur ad vam et inusitatam ventum, uti dictator diceret in Siciliam iret, quum ad eam diem extra Itali mo ea potestate praeditus exercitum duxisset.

Senatus, omissa classe, terra rem statuit gerendam.

Lilybaei obsidionem urgent.

Dictatorem in Siciliam mittunt.

XXIX. Mira eo tempore et prope incredi Clodii consulis insolentia fuit. jussus a senatu rem dicere, tamquam parum in patriam deliqu tae cladis auctor, nisi dignitatem etiam impe tumelia et derisu macularet, M. Claudium Gli xit, scribam aut viatorem suum. Tum vero,

Cap. XXVII. Oros. 4, 10. Polyb. Diodorus. Eut Cap. XXVIII. Liv. Epit. 19. Polyb. Cic. de Nat. Deo et de Divin. 1, 16. et 2, 33. Liv. Epit. 19. Cap. XXIX. Tib. c. 2. Fasti Capit. Polyb. 1, 52.

n eum indignatione omnium, coactus abdicare, puli judicium adductus eſt. Condemnatum au- quos Cicero vidit, retulere, sed apud alios m eſt, illum, haud dubia jam populi voluntate, ptum eſſe imminenti damnationi, quum subito imber comitia diremiſſet: tum enim, velut nem interpellantibus Diis, aliam deinceps in- n placuiſſe. Ceterum Glicias, quod ultimae ominem in maximo imperio conſpici pudor ci- on ferebat, coactus abdicare, ludos tamen poſt- extatus spectavit. In ejus locum dictator crea- A. Atilius A. F. C. N. Calatinus, dixitque ma- equitum L. Caecilium L. F. C. N. Metellum, oenis triumphaverat. Hi profecti quidem sunt am, sed rem memorabilem nullam geſſerunt. U. c. 504. *P. Clodii judicium.*

. Interea L. Junius, anxius rerum suarum, et i culpam egregio facinore abolere ſtudens, n omnes occaſiones intentus eſſet, Erycis ob- viam proditione nocturna quorumdam, quos promiſſis suos fecerat, invenit. Eryx mons iae poſt Aetnam editiſſimus in ea parte inſu- ae Italiam reſpicit, medio ferme inter Drepana rmum situ, sed ab illa parte aſperior. In ver- itiem habet cum templo Veneris, quam ex lo- *inam* vocant, longe omnium, quae in Sicilia ulentiſſimo. Sub ipſum deinde cacumen in me- itis urbs eſt cognominis, acceſſu valde difficili, dicibus montis, per longas et anguſtas semitas, a laborem expeditur. Igitur L. Junius, loci na- ſpecta, tum in summo montis jugo, tum in fauci- ae Drepana spectant, praeſidia conſtituit, tutus si incesseretur, vim hoſtium levi negotio pro- us. sed et Aegithallum muro cinxit, firmavit- ſidiaria manu militum octingentorum. Ceterum , noctu expositis ibi copiis, caſtellum expu- praesidiarii partim occisi captive, partim ad perfugerunt. Cetera de L. Junii rebus incerta d scriptores. quidam enim a Carthalone ca- egithalli, alii metu accuſationis ob claſſem sibi necem consciviſſe prodiderunt. *L. Junius Erycem occupat.* *Erycis descriptio.* *De L. Junio diversae opiniones.*

XIX. Cic. de Nat. Deor. et de Div. Val. Max. 8, 1, 4. . 19. Faſti Capit. Plin. 7, 43. Zonaras. Dio. l. 36. in uli. Cap. XXX. Polyb. 1, 55. Diod. Ecolg. l. 24. Po- dor. Zonaras. Cic. ubi supra: et Val. Max. 1, 4, 3.

U. c. 504. *Itemque de ludis secularibus.* XXXI. Neque minus de secularibus ludi
tur, tumne potius tertium celebrati fuerint,
todecimo post anno, P. Cornelio Lentulo,
nio Varo consulibus. Credibilius tamen arb
anno factos, incitante etiam ex tot cladibus
spe meliorum temporum, si religiones dilig
lerentur. Fertilis hic annus fuit, oleique li
denae singulis assibus veniere. Interea qu
turae vel tempus effluxisset, vel abdicata p
U. c. 505. C. Aurelio II. P. Servilio II. coss. num potestas esset, magistratum inierunt C.
L. F. C. N. Cotta, P. Servilius Q. F. Cn.
nus, iterum uterque consules. Hi res in Si
prospere gesserunt, citra tamen magnae aut
C. Aurelii, P. Servilii gesta in Sicilia. aut utilitatis gloriam. Coërcuerunt sane Po
lybaeum et Drepanum tenentes, ne tam aut fr
aut late auderent excurrere; et quae in loci
remotioribus praesidia habuerant, receperun

Carthalo Italicam oram vastat. XXXII. Adversus hos Carthalo, quum mu
tus frustra esset, consilium Italicae orae vasta
pit: ut hoc tumultu consules a rebus Siculis d
ret, aut, si auxilio venire suis neglexissent,
ne temporum ad populandos agros urbesque
das uteretur. Ceterum ne hic quidem fortuna
adfuit. Missus enim ad prohibendas sociorum
cum urbano milite praetor, de successu con
desperantem redire in Siciliam compulit. Ub
mercenarius miles seditionem excitasset, quod
dia non solvebantur; multos ex eo numero in
insulis exposuit, multos ad poenam remisit C
nem. quam rem aegre ferentibus reliquis, ad
exasperati animi, ut manifesta defectio omnium
Hamilcar magnus in Siciliam venit. eo novi belli materia timeretur. Sed in temp
milcar, successor Carthaloni datus, advenit:
tuantesque noctu adortus, alios occidit, alios
sit mari; ceteros, veniam petentes, in grati
cordiamque recepit. Hic est ille Barcae cogn
notus Hamilcar, quo meliorem ducem Cartha
habuit, futurus incomparabilis, nisi Hannibal
nuisset.

XXXIII. Ex eo tempore durius Romanis
fieri coepit. Statim enim, sedato mercenariorum
cum classe ad Italiam devastandam profectus

Cap. XXXI. Censorin. de die natali, c. 17. Aug. de
3, 18. Plin. 15, 1. Fasti Capit. Zonaras. Cap. XXXI
apud Vales. libb. 23, et 24. Cap. XXXIII. Zonaras.

crensium et Bruttiorum agros late populatus. U. c. 505. *Locrenses et Bruttios populatur.*
Romani, quum Hieronis Syracufani regis in
ians fides et magna exftarent merita, remis-
o annuo, quod priori foedere pepigerant, per-
um eo societatem amicitiamque sanciverunt.
Hamilcar, ex Italia reverfus, in finibus Pa- *Epiercten castris occupat.*
is exscenfione facta, inter Panormum et Ery-
is locum cepit natura munitiffimum. Epiercte
nons, omni ex parte abruptus, qui ex cir-
regione in magnam altitudinem se erigit, non
igio, sed spatium centum plus minus ftadio-
plexo: quae tota regio pecori alendo frugi-
erendis aptiffima eft, ut quae, marinis flati-
rtune adversa, peftiferis animalibus omnibus
idem verruca quaedam adfurgit, quae et ar-
, et speculae in circumjectos campos obti-
at. Adjacet portus perquam aptus Drepano *Situs valde opportunus.*
aeo Italiam petituris, cum aqua dulci copio-
us omnino viis ifte mons adiri poteft: a terra
aditus, unus a mari, sed omnes impediti et
iles.

IV. Hic caftra locavit Hamilcar audaci plane
quum, urbem sociam habens omnino nullam,
s hoftes se demitteret: sed, munitione loci
irtute et peritia rei militaris confifus, pluri-
gotii Romanis exhibuit, Carthaginienfiumque *Hanno prospere res in Africa gerit.*
confirmavit, quae jam etiam domi satis pro-
coeperant. Namque Poenorum alius dux Han-
cum Hamilcare virtutis erat aemulatio, glo-
ndae cauffa, simul ut militem citra sumptum
ex hoftico aleret, belloque exerceret, Libyae
uae circa Hecatonpylon eft, arma intulerat;
potitus, obsidum tria millia Carthaginem de-

V. Neque tamen usquequaque res eis laetae U. c. 506. L. Caecilio II. Num. Fabio coff. *Romani privatis permittunt navigationem.*
re fuere. Quippe, L. Caecilio L. F. C. N. Me-
ndum, Num. Fabio M. F. M. N. Buteone con-
privatorum opibus parata claffis Africam va-
uamquam enim senatus iterum abftinere mari
at, civibus tamen id poftulantibus navigandi
m fecit: ea conditione, ut naves ex publico

XIII. Oros. 4, 10. Polyb. 1, 56. Zonaras. Appian.
. Ursin. Polyb. Barclaji Argenis, l. 2. init. Polyb.
IV. Diod. apud Vales. l. 24. Polyb. 1, 73. Cap.
iod. Zonaras.

prope jam contingerent, universi
recesserunt: sic levatae onere prora
perarunt. hoc facto contulerunt s
hisque depressis effecerunt, ut pupp
tenas lapsae liberi cursus facultat
redderent. Sic ingenti metu liberat
Panormum cum Punicis navibus
fecere.

XXXVI. Consules autem Roman
niis, L. Metellus Lilybaeum, Num.
obsidebant. Adjacet Drepano aust
Lilybaei et Drepani obsidio. sive scopulus verius est, quem Peli
ci, nos Columbariam appellamus. h
dio Punico, per suos milites noct
Hamilcar ad defendendum Drepanum accurrit. Neque distulit Hamilcar, qui ad de
num adcurrerat, orta luce ad lo
egredi. Quo animadverso, consul
ferre non posset, tota vi Drepanu
tuit. Sic retracto Hamilcare, ten
deinceps ad obsessos acrius infestan
enim molibus continenti eam adne
illa parte infirmiora urbis erant mo
citatis obpugnationem inde est orsu

XXXVII. Sed pugnas, Hamilcari
tium annorum consulibus pugnatas,
tiam posse describi, neque ob sin
Saepissime cum Ro- debere, Polybius censuit: quum t
nuo Epierctae castra habens, cum

t: praecipue quod pari copiarum firmitudine, lo-que munitionibus, etiam qui in proelio inferio-erant, vicinitate castrorum protegerentur. ita , ut inter pugnandum semper aliqui caderent: a-nel inclinata, tutus ad munimenta receptus es-Ceterum eodem anno, quo Drepana obsessa sunt, icula modo, sed etiam Italica litora Carthagini- classes infestarunt. et ipse Hamilcar deprae- quidquid adiri poterat, maritimam Italiae oram nanos usque fines pervastavit. U. c. 506. *Maritimam Italiae oram pervastat.*

XVIII. His incursionibus et Siculis pugnis quum Romanorum civium in servitute apud hostes es-duces Romani cum Poenis pacti sunt, ut capti-mutarentur: utra pars plures accepisset, argenti bina et selibras in capita daret. Plures quum ssent Poeni, quam reddidissent, pecuniam ex pa-enderunt. Duas hoc anno colonias in Italia de-invenio, Aesulum et Alsium. Lustrum item Ro-nditum duodequadragesimum ab A. Atilio A. F. Calatino, A. Manlio T. F. T. N. Torquato Atti-isoribus. Censa sunt civium capita ducenta quin-ta unum millia, ducenta viginti duo: quum su-e lustro paullo minus trecenta millia censa fuis-tantam civium multitudinem eo tempore bellum fragia consumpserunt. *Captivi permutantur.* *Censorum Romae civium numerus.*

XIX. Nec ideo segnius subpleti exercitus Sicu- Otacilio C. F. M'. N. Crasso iterum, M. Fabio M. N. Licino consulibus deducentibus. Hi labo- quidem et exercitam militiam habuere: verum- , quia locorum, quae praeceperat, opportuni- s emovere Hamilcarem nequiverant, nihil memo-gnum gessere. quod sequentibus etiam aliquot nis consulibus accidit ob idem incommodum, et epentini duces, adversus perpetuum veteremque i, plus propemodum temporis in apparatibus, rum situ, militum voluntate, statuque belli co-ndo consumere cogebantur, quam ad res geren-perabat. Quo etiam consilio factum videtur illo ut, quum instaret comitiorum tempus, dictato-otius dici placeret, quam consulum alterutrum lia evocari. dictus est Ti. Coruncanius Ti. F. Ti. U. c. 507. M. Otacilio II. M. Fabio coss. *Laboriosa et infructuosa contra Hamilcarem militia.*

XXXVII. Zonaras. Polyb. 1, 56. Cap. XXXVIII. Liv. Zonaras. Vellejus, 1, 14. Fasti Capit. Liv. Epit. 19. XXIX. Zonaras. Fasti Capit.

Claudiae gentis nobilitas.

meus revivisceret, iterumque classe fere nobilis Romae domus erat, q tem propinqua cognatione aut adf Itaque non deerant, qui ream t tem familiae, patris Appii merita, obtendentes. *inauditum esse, femin puli vocari. neque satis gravem cau dia mos novus inciperet, quae, null facto majestate populi Romani demi verba peccavisset.* Adversum quae

Tribunorum pl. oratio contra Claudiam.

ita differuere: *Quam impiam, qua vocem Claudia jecerit, non ignoratis enim testimoniis opus est, confitente illa negare, si vellet, posset, quod non Jovem, quum sub dio haec dicer nem ipsam civium, quam incusabat Quorsum igitur, quum de crimine co bitamus? Parumne diligenter legibu nos, verba legum numerantes, m cumveniri patimur? Feminam hoc j esse contendunt. Esto: novum enim hoc pacto delinquere: necdum enim bitate mulierem urbs nostra tulerat.*

XLI. *Atque utinam ne nunc quiden statui opus esset! Mallemus profecto tam ac veluti conditam legum aciem sus nocentes, utili quidem, sed tame stringere. Ceterum civitati stare vo gum est custodia: quas utique minin tere, qui reipublicae notrae princip beri volunt. Quos profecto juris om tere non potest, quum pluribus in l*

ıatum, studium, facta conjungeret, cum U. c. 507.
a sociaret, centuriaret homines, armaret
ıparet Capitolium, et pestem, quam civi-
rat, opere quoque ipso et manu inferret?

i legibus profecto non facta magis, quam
nimus patrantis, puniuntur. neque enim,
ıus aut infans nocuit, jure adversus eum
tio. animi vero cujusque multis in caussis
rta ex verbis, quam ex operibus, indicia
ıae sic optat, quid faceret, si facere, quod
manu esset? Quod si aliorum quoque ho-
a non contemnimus, (cur autem contem-
m alibi pro scelere habitum vindicatumque
ıtum. Athenis, quae Graeciae civitas prae
iae laudibus clara habetur, damnatus est,
lucrum optaverat, quum necessaria fune-
s venderet: quod consequi posse non vide-
ılti mortales interissent. Et tamen illis in
habere poterat mitior interpretatio. haec
neque perplexe, exitium civibus, cladem
lamitatem reipublicae optavit. Utinam
eviivisceret! votum improbum, etiam si
sic optavisset.

Impium votum pro scelere damnatur.

enim illi reddenda vita esset, cujus opera
illibus erepta est? Qui rempublicam non
erbiam despexit, quam per temeritatem ad-
praedamnatus omnium hominum senten-
niam ejus judicii, sed poenam casu effugit?
ıperes, optares reviviscere! Cujus si memo-
umulo potuisses obruere, quo cineres ejus
il antiquius habere debuisses. Quemadmo-
atrum egregiorum fama aliae matronae
oriantur, ita tibi hic pudori esset, si quid-
pudoris remaneret. Sed ignoscamus femi-
fratrem stulte fortassis, sed tamen pie,
immo absolvite eam, si tam insolens ine-
m, quam caussa optandi abominabilis fuit.
isti fratrem reviviscere? Ut adspectus pro-
s te recrearet? Ut opera ejus utilitati, au-
idio, honores ornamento essent? Nihil ho-
tur? Ut iterum classem duceret. Hoc enim
tissimum caput, cur, quantum in te fuit,
tuos, naturam in ordinem cogere, infero-
e claustra cupivisti, ut reperires, per quem

P. Clodii superbia et temeritas.

c est, Quirites, cujus misereri vos jubent,
ıos se propinquos probant, vix satis cavent,
habeantur. Et tamen intercedit nemo, quin
tratu misereamini, si cujusquam vestrum
st. Sin vero aliis interitum, aliis luctum et

ien. de Benef. 6, 38.

U. c. 507.

Civium Rom. numerus imminutus.

orbitatem, omnibus calamitatem, cladem, pe
precata est: tam inepta mansuetudine quisquam
animum tam hostilem, tam infensum, tam inhu
ulla misericordia dignum existimet? Nuper, quum
confecto civium numerum censores edidissent, qu
tus hominum, quanta moestitia fuit? Quamquam
prospere per annos istos evenerant, vix tamen bon
satis salva videbatur respublica, quae minus nunc
numeraret, quam superiore lustro habuisset. At h
lorum jactura, qui periere, nihil movetur: hoc
quod aliqui superfuerunt. nimiam Romae turban
queritur: reviviscere optat eum ipsum, cujus m
culpa superioris census rationes decrevere.

Majoribus quid tribuendum.

XLV. *Sed ipsa quidem mulier indigna est mis*
dia vestra: ceterum, si quid peccavit, majoribus
patri condonabitis. Hoc igitur jus in civitate nost
tuemus, ut, si quis patriae quoquo modo profu
catur, ejus posteri possint eamdem illam patriam
ne laedere? Minime profecto sic sensere majores
qui M. Manlium de saxo dejecerunt, quum Capi
ultimam tum spem Romani generis, non pater
aut avus, aut progenitorum aliquis, sed ipse s
set. Non debebat quidem adjutae reipublicae pr
uberius quaeri, quam facti conscientia. sed ta
qua bonam ei operam Ap. Claudius praestitit, m
abunde recepit, locupletatus opibus, satiatus hon
quibus ad ultimam usque senectutem perviguit.

Claudiae domus injuriae in plebem Romanam.

Ap. Claudii facta parum popularia.

Claudius Decemvir.

XLVI. *Quamquam fortasse satius fuisset Appi*
periorum Claudiorum mentionem praetermitter
admonere vos injuriarum, quas domus illa, ab
origine minime popularis, atroces vobis saepe et
intulit. Quem enim Appium vos meminisse vol
liumne, quam illum, qui semper commodis ve
mico animo adversatus est; qui potius cum exer
ire voluit, quam a plebejo consule, collega s
vari; qui censuram ultra legitimum tempus ger
tis ordinibus omnibus perseveravit? Si jam plac
rius merita Claudiae gentis populo Romano exp
et ad decemviralia usque tempora procedant, v
timam usque generis istius originem. Reperia
cto potius. quomodo superbia et contumacia
istam majoribus suis similem esse ostendant,
illorum in gratiam huic parcendum esse demon

XLVII. *Quid igitur caussae, cur haec mulie*
peccare debeat, vel isti adtulerunt, vel adferre
potest? Nisi forte metuitur, ne tam salutari
feminam ex civitate nostra amittamus. Quod
iam veremini, Quirites, retinete, retinete ha
diam, ut, quum matronae nostrae dubiis re
temporibus ad pulvinaria Deorum supplicatum
larum pia vota contrariis votis haec moretur:
illae salutem militibus vestris, haec exitium op

videre, haec audire oppressos, concisos, tru-veat; illae sollicitent Deos, ne multi in bello haec incuset, si multi revertantur. Retinete, quae, sicut aliae matronae clarorum virorum one liberos propinquosque solent ad virtutem, m patriae, ad caritatem civium incendere, suos P. Claudii pugnare temere, fugere turpiter, ci-te perdere, rempublicam contumeliose despi-at; haec ab infantia meditanda proponat nobi-is; haec imitanda adolescentibus: sic imbu-ibus classes vestras, quibus exercitus commis- U. c. 507.

Talia quum ultro citroque jactata essent, suffragium populus damnavit ream, mulcta-ta est aeris gravis quinque et viginti millia. liaque mulctatia pecunia Ti. Sempronius ae-m Libertatis in Aventino fecit dedicavitque. *Claudia damnatur.*

II. M. deinde Fabius M. F. M. N. Buteo, C. F. A. N. Bulbus consulatum ineunt. Coloni cti Fregenas, urbem Etruriae maritimam, ad pidem ab Alsio, colonia ante biennium de-ugnatum his consulibus est navali proelio ma-Aegimurum, neutris laeto exitu. quippe ma-hominum et navium numerum perdidere Poe-ix Romanorum classis ex hoste parta ingentia tempestatum amisit. In Sicilia pari et con-ortuna res gestae, quam superiore anno fa-rat: difficili consulibus bello non magis ob em locorum, quam ob Hamilcaris ingenium, t in audaciam promptus, ita ad artes belli aus erat. Quibus rebus illo tempore Romanos uit; ut non modo loca, quae ceperat, tutare-iumque socios in Sicilia Italiaeque ora incur-d etiam in alia intentus, ruentem rem Pu-ique fulciret, industrius idem, et cum animi ae consilii ex tempore capiendi artifex. Ita-aetanos, qui terra maxime premebantur, ino-tu liberare cupiens, partem classis, ut Li-petentem, in alto jussit obversari. cujus ad m quum Romani evolassent, ipse cum navi-s ad hoc in loco, unde conspici nequiverant, habuerat, portum occupavit, obsessosque sua et rerum necessariarum invecta copia n spem alacritatemque erexit. U. c. 508. M. Fabio, C. Atilio coss. *Fregenae colonia. Navale proelium apud Aegimurum. Hamilcar Lilybaetanos rebus necessariis instruit.*

. Quum ad hunc modum tempus in Sicilia bel-raheretur, consules A. Manlius T. F. T. N. U. c. 509. A. Manlio, C. Sem-

VII. A. Gell. 10, 6. Liv. 24, 16. Cap. XLVIII. Liv. Vellejus, 1, 14. Flor. 2, 2. Frontin. Strateg. 3, 10.

U. c. 509. pronio II. coss.

Bellum in Sicilia adſtrictius.

Torquatus Atticus, C. Sempronius Ti. F. Ti. N. Blaeſus iterum, ad exercitus venerunt. Sub id tempus non tam commutata, quam magis adſtricta, ejus belli ratio eſt. Romani, uti paullo ante narravimus, supra Erycem urbem in summo monte praeſidium collocaverant; aliud itidem infra urbem in radice montis. munitio praeterea situsque loci, quum cuſtodiae tales accederent, facile efficiebant, ne quid ei urbi metuendum videretur. Sed audacia Hamilcaris, nihil homini impervium eſſe paſſa, quod adgredi libuiſſet, rem tantam breviſſimo tempore perfecit. Ille enim, nocte cum copiis adpulſus, et adscenſum ſtadiorum triginta silentio emenſus, quum ipſe ante agmen suorum princeps incederet, nec opinantes oppreſſit: majorique parte eorum, qui in urbe reperti fuerant, interfecta, ceteros Drepanum amandavit.

Hamilcar Erycinam urbem occupat.

L. Ex eo tempore mira facies rerum et valde severa militia fuit. Nam Hamilcar, inter duo praesidia hoſtium medius, ab inferiore obſidebatur, quum ipse viciſſim superius obsideret: Romanique pariter Poenique, toleratis laboribus et periculis incredibilibus, quum in tanta vicinia caſtrorum nulla non dies modo, sed ne hora quidem, aut discrimine proelii, aut metu vacaret, fortiſſimorum virorum opera per proximum ferme biennium ediderunt: non fessi cedentesque invicem, neque sua aut victoria aut clade dirempti, sed ad extremum pares invictique, et navali interim pugna decreto bello. Iisdem conſulibus Brundisium in agro Sallentino colonia deducta eſt, vicesimum poſt annum, quam in deditionem regiones iſtae venerant. Sub idem tempus Ti. Coruncanio, qui primus ex plebe pontificatum maximum geſſerat, in extrema senecta mortuo L. Caecilius Metellus in locum ejus factus eſt.

Romanorum pariter et Poenorum in Sicilia virtus.

U. c. 510. C. Fundanio, C. Sulpicio coss.

LI. Interea conſulatus Romae C. Fundanio C. Q. N. Fundulo, C. Sulpicio C. F. Ser. N. Gallo datur. Tum quoque pari forma et fortuna, ut ha nus, bellum cum Hamilcare geſtum eſt: nisi quod lorum mercenaria manus aliique nonnulli, qui Po militaverant, ob ſtipendia non soluta injuriasque Erycinam urbem Romanis conati prodere, (ibi praesidium agitabant) poſtquam consilium inritum

Galli mercenarii ad Romanos transfugiunt.

Cap. XLIX. Polyb. 1, 58. Diod. Eclog. l. 24. Cap. L lyb. Vellejus 1, 14. et Liv. Epit. 19. Ὀλυμπ. ἀναγρ. Pighi annum 510. ex Ciceronis Catone. Cap. LI. Zonaras. Poly 7. Polyb. 1, 77. Zonaras.

s transfugerunt: primique exterorum ab U. c. 510.
commilitium adsciti sunt. Sic auctis viri-
pedestri exercitu finem bello imponere non
obsistente cumprimis Hamilcaris audacia,
decipi dolis, neque domari viribus patie-
o denuo reditum est ad classis instaurandae
tarisque repetundi: nec enim aliter posse
nses prohiberi Sicilia, quam si maris usum
t: spemque non vulgarem fecerant res su-
nnis privatorum ausu bene gestae. Sed pe- *Aerario*
t, inani dudum aerario, et sumptus tam *subveniunt*
lli male sustinente. *privati.*

m vero Romani mores laboranti reipublicae
auxilio subvenere. Quippe tanta fuit sena-
mpore generositas, ut in publico discri-
is opibus puderet parcere, plusque statim
periretur, quam ad inpensam classis opus
ex ditissimis singuli, aliorum bini ternive,
s erant, quinqueremem unam cum arma-
ibus justoque remigio praestandam susci-
lege, ut, republica meliorem in statum
a cuique pecunia restitueretur. Hac cura *Classis*
quinqueremes ducentae comparatae sunt, *compara-*
mplum navis, quae Hannibalis Rhodii fue- *tur.*
ndas curaverunt. Magna inde exspectatio *Magna*
hominum animis, quod ad extrema reme- *cum exspe-*
esset, hac classe de summa belli necessario *ctatione*
i. *hominum.*

m haec ita fiunt, consulatum C. Lutatius U. c. 511.
Catulus, A. Postumius A. F. L. N. Albinus C. Luta-
laminium Martiale A. Postumius habebat: tio, A. Po-
inciam sortiri cupientem L. Caecilius Me- stumio
fex maximus dicta multa prohibuit, negans coss.
ini a sacris recedere. cujus facti posterio- *Flaminem*
e temporibus probata ratio est. Aliud in *a sacris re-*
ione patria exemplum iisdem temporibus *cedere ve-*
lit, vetito C. Lutatio consule Praenestinas *tat pont.*
ulere, peregrinisve auspiciis in admini- *max.*
ıblica uti. Tum ad belli curam conversis
a neque salvis religionibus ambo consules
osse, neque unus tanto oneri suffecturus *Praetor*
alterum ex praetoribus, quum eo primum *cum consu-*

olyb. 1, 59. Cap. LIII. Liv. Epit. 19. Tac. 3.
Max. 1, 1, 2. Cic. Phil. 11, 8. Val. Max. 1, 3, 1.

U. c. 511. anno creari duo coepissent, cum C. Lutatio profici placuit. ea provincia Q. Valerio Faltoni obvenit. quum omnes et publicas et privatorum naves studi collegissent, numero circiter trecentarum expleto, pontonibus aliisque navigiis septingentis, Sicili statim atque remisit hiems, petivere.

Is in Siciliam mittitur.

LIV. Venientibus confestim Lilybaetanus Drepa nusque portus patuerunt. quippe hostes, nulla su cione classis ex Italia venturae, cum omnibus suis vibus in Africam regressi fuerant. Hoc tam prosp rerum initio consul animatus, quum et suopte inge impiger et ad res gerendas incitatus esset, Drep operibus factis obsedit: neque eo segnius ad proel navale, quod instare praevidebat, classiarios mil quotidie exercuit eo successu, ut, quos rudes maritimorum casuum adduxerat, ii satis jam ad qu libet discrimen eruditi paratique viderentur. haec, quum urbs Drepanitana terra marique obpug retur, jamque, muri parte dejecta, res Poenoru summo periculo esset, consul, dum inter prim strenue pugnam ciet, grave vulnus in femore acc ejusque periculo perterrefacti milites, et ad suc concurrentes, locum jam pene captum omisere.

C. Lutatii progressus.

Et vulnus.

LV. Nondum usum pedis receperat, quum ma Poenorum classis adesse nunciatur. Naves erant q dringentae, refertae commeatu, quem ad exerci portabant, copiis praeterea militum permagnis, morumque et pecuniae amplissimo numero. Sum rerum Hanno praeerat, nobilis Poenus. hic ma studio id agebat, ut, Erycem adpulsus, onere lev naves acceptis ab Hamilcare strenuis viris comple atque sic deinde cum Romana classe confligeret. terum conceptum optime consilium C. Lutatii con circumspecta prudentia fregit. Is enim, victoria eo consistere reputans, si cum classe gravi suis adparatibus impedita congrederetur, ante diem tum Idus Martias, adsumpto in naves optimo quo militum, ad Aegates insulas, contra Lilybaeum ja tes, progressus, Hannonem ab Hieronneso venien conspexit. tum, gubernatores militesque hortatus, gnam in diem sequentem indixit.

Nova classis, Hannone duce, in Siciliam venit.

Eam consul aggredi statuit.

Cap. LIII. Zonaras. Eutrop. l. 2. Diod. Eclog. l. 24. Pol 1, 59. Cap. LIV. Zonaras. Oros. 4, 10. Cap. LV. Eutr Flor. 2, 2. Polyb. 1, 50. Liv. 22, 14. Eutrop. Diodor. Liv

Ceterum, orta luce, rurſum ambigua conſul- U. c. 511.
t, quod ventus hoſti favens, Romanis adver-
exerat. quare, jactatis utrimque momentis ra-
cum ventis et Hannone solo pugnare, clas-
ſtam habente, satius viſum, quam permittere,
navibus onere levatis, florem pedeſtris mili-
ſumque adeo Hamilcarem, quo nihil eo tem-
midabilius habebatur, in certamen adduceret.
conſpectis hoſtium navibus, quae pleno curſu
m proſequebantur, e portu progreditur, et,
animum adderet, ipſe, licet uti pede non pos-
raetoriam se deportendum curat. Poeni quo-
m sibi intercluſam cernentes, aciem inſtruunt,
pturi. Sic utrimque signo dato acriter con- *Acriter concurritur.*
, per valetudinem C. Lutatii, quae vicibus
fungi prohibebat, omnia imperatoris munia
Q. Valerio.

Neque diu pugnatum eſt, quin appareret, utra
futura eſſet victoria. Quippe graves et pro-
a immobiles Poenorum naves arbitrio suo Ro- *Romani vincunt.*
ves et expeditae adſultabant, ceteris etiam re-
bus longe superiores. quidquid enim hacte-
tum incommodumque fuerat, experientia do-
erant correxerantque. naves ad optimum ex-
abricatae, onera pugnae inutilia diligenter a-
miges exercitati validique, robur legionum,
uam spernenda ad victoriam momenta, ad-
ontra Poenis gravia oneribus navigia, recens
emiges, et, ut in magna securitate, negli-
neque enim Romanos mare retentaturos eſſe
ant. Ergo, uti neceſſum erat in tam impari
e, non longa victoriae mora fuit. Centum
navibus amiſſis, quarum septuaginta cum ipsis
is (millia ferme decem erant) captae sunt,
ercommode mutato inter pugnae tempus ven-
onneſum fuga evaſerunt.

. Haec eſt illa nobilis Poenorum ad Aegates *Clades Poenorum ad Aegates.*
lades, quemadmodum a Polybio maxime de-
ſt. nam alii scriptores captas naves tres et
nta, centum viginti quinque demerſas, duo
a millia hominum capta, tredecim millia cae-
runt. Praeda fuit ingens, non in commeatu

I. Polyb. Eutrop. Polyb. Val. Max. 2, 8, 2. Cap.
r. Polyb. 1, 61. Flor. Polyb. Diodor. Polyb. Cap.
trop. et Oros. 4, 10. Eutrop.

U. c. 511. modo et armis, sed e
mana claſſe naves inte
tio pugnae conſpectam
facem, Punicae classi
praeſagium eventus m
cum reliquis ex proeli
Lilybaeum evaſerant,
infelicitatis suae suppl
conſul, ad Lilybaetan
percuratur vulnus, re
captivis, imperandoq
Etiam Hamilcar vincitur. tempus inpendit. inde
milcare proelium secu
norum millibus.

LIX. At Carthagin
gnitudine, nondum qu
lum, sed jam vires et
nim Erycino exercitu
rant, mare tenentibus
siſſent, alium aut milit
Poeni summam belli pacisque Hamilcari deferunt. derent confidere. Ha
acti, miſerunt ad Ham
tes agendi, quidquid
ipse, quum hactenus
deteriorem patriae civ
tionibus omnibus, qu
nullam amplius ad sal
per pacem, reperire,
Lutatius consul ad pacem inclinat. misit. Neque huic in
eunte enim jam magiſtr
rare gloriam, quam fi
poterat. eam vero gl
tere, quum sui operis
conſultumque judicaba
manae rei anguſtiis, e
norum aliquando rem
tere sentiebat.

Pacis leges. LX. Itaque, condi
convenit, *ut universa*
cum Hierone, Syracus
rent: captivos omnes
itemque transfugas: arg

Cap. LVIII. Zonaras. C
LIX. Polyb. Corn. Nepos
Zonaras. Polyb. Cap. L
lyb.

lucenta per annos viginti aequis pensionibus pen- U. c. 511.
: socii utriusque populi ab utroque tuti forent: in alterius ditione quidquam imperandi publiceve ficandi, militisve inde conducendi jus esset: ne-terius populi socios alter in amicitiam et societa-lmitteret. Additum eſt, *haec ita rata fore, si po-Romanus jussisset.* At, ut arma, qui Erycem nt, traderent, quamquam a conſule poſtulatum, obtineri non potuit: quum Hamilcar, *prius et n, et se oblaturum exitio*, diceret, *quam tan-adiret ignominiam.* Illam tamen conditionem, *capita duodevicenis denariis praestitis, ab Eryce retur*, accepit.

Hamilcar arma tradere recusat.

.I. Missi deinde Romam et a conſule et a Poe-gati, qui de pacis initae legibus senatum popu-e Romanum edocerent. Non probavit pacem po-sed decem legatos ad res inſpiciendas mitti iisque reversis intendit conditiones; *ut mille a statim, deinde proximo decennio duo millia du-penderentur: ut, praeter Siciliam, omnibus insu-iae inter hanc et Italiam essent, excederetur: ne-gis navibus in Italiam aut Romani juris insulas irent Poeni; neque militem mercenarium ex iis cerent.* Carthaginienſes, dum pace potirentur, ni-cuſavere. Hamilcar, ſtatim deposito imperio, quam jurejurando pacta sancirentur, Lilybaeum, inde Carthaginem transmisit: quum, et consi-armis, ducum omnium, qui res eo bello ges-t, haud dubie praeſtantiſſimum se exhibuiſſet.

Populus Rom. alias conditiones addit.

III. Hoc maxime modo et geſtum et confectum lum illud Carthaginiense primum; quod in quar-t vicesimum annum traxere varii caſus, at atro-rimque damna, sed majora eorum, qui ad ex-m vicerunt. Nam Punicas quidem quinqueremes r quingentas eo bello periiſſe tradunt, qui sin-m cladium rationem inivere; Romanorum ad se-ntas. quo maxime argumento Romanae conſtan-bur apparuit; quod, nullis neque proeliorum iis, neque temporum casibus fractum, vim ho-impetum fortunae, taedium laboris, pauperta-rarii pari patientia suſtinuit vicitque. Poſt haec Siciliae conſtituendas C. Lutatio Catulo, cujus

Belli Punici primi exitus.

Damna utriusque populi eo bello.

LX. Polyb. 1, 62. et 3, 29. Corn. Nepos. Liv. 21, 41. XI. Zonaras. Polyb. 1, 63. Polyb. 3, 27. Polyb. 1, 63. et e vir. illuſtribus, in C. Lutat. Zonaras. Liv. Epit. 19. 1, 66. Zonaras. Polyb. 1, 64. Cap. LXII. Polyb. 1, 63. . apud Fulv. Ursin. Polyb.

U. c. 512. Q. Lutatio, A. Manlio coss.

annus jam exierat, prorogatum imperium e vis consulibus eodem missus Q. Lutatius C. Cerco, Catuli frater, A. Manlii T. F. T. N.

LXIII. Hi provinciam ordinarunt, quietam derunt, omnibus turbarum caussis, quae u motu non paucae supererant, abolitis re Nam et Siculis, qui cum Hamilcare senserar lis, qui ab eo desciverant, arma adempta. bus impositi, et extra populi Romani ditio jussi, quod, praeter alia facinora, quum i montis Erycis essent, templum Veneris sp Siciliae vero urbibus tributa et portoria sun pro facultatibus singularum: factaque provi praetor cum imperio annuo Roma mitteretur interea Romae Poenorum legati petentes, ptivos suos redimere liceret: redditique tusconsulto gratis, quotquot custodia publi bantur: qui in privatorum manu essent, eo cunia redimi placuit, cujus pars major jus ex aerario soluta est.

Poenorum sociis arma adimuntur.

Sicilia provincia fit.

LXIV. At Romani populi laetitiam valde runt graves in urbe casus. Jam primum Tib ultra solitum auctus, late stagnantibus aquis feriora urbis loca replevit. Multa tum aedifi adlabentis impetu prostrata sunt: et, quibus pepercerat, exesis sensim fundamentis (p enim dies isthaec inundatio tenuit) recedent vitium fecere. Sequutum est hanc calamitate ex igne damnum, qui noctu temere ortus, urbis regiones pervagatus, domorum homin credibilem numerum hausit: neque privatis contentus, omnia in circuitu fori devastavit. tremum ipsa quoque aedes Vestae ardere coe vero L. Caecilius pontifex maximus, sacra p mani et arcana imperii pignora periclitari vi gnum loco suo animum gessit. Nam, in medi insiliens, nulla sui cura, dum divinae res s sent, deserta a virginibus sacra ex incendi Ipse, brachio semiustulatus, et exusta flamm rum acie, praeter solatium facti sui, praemi pulo Romano pulcherrimum accepit, ut, qu

Ruina Romae ab inundatione Tiberis.

Incendium grave.

Cap. LXIII. Zonaras. Polyb. 2, 7. Appian. Eu Cap. LXIV. Oros. 4, 10. Aug. de Civ. Dei, 3, 18. O Max. 1, 4, 4. Liv. Epit. 19. et Dionys. l. 2. Aug. et Or 6, 43.

iret, curru veheretur ad curiam: quod ab urbe tributum nemini fuerat. U. c. 512.

. Interea Q. Lutatius conſul cum fratre Catulo
lerio propraetore, rebus in Sicilia conſtitutis,
que deportato, ad urbem redierant: decre-
ibi triumphos navales C. Lutatius Catulus ante
artum nonas Octobres, Q. Valerius ante diem
asdem Nonas, duxerant. Memorabile certa-
er duces iſtos de triumpho Q. Valerii fuit.
nim C. Lutatio haud dubie decretus triumphus
Valerius, haud leviorem in eo negotio suam
fuiſſe contendens, honore quoque pari haberi
at, quemadmodum societate periculi curaeque
Pugnabat contra Catulus, ne minor poteſtas
n tribuendis honoribus aequaretur. Quum in-
certamen, sponsione Catulum provocavit Q.
, *ni suo ductu Punica classis oppressa esset*:
dubitavit reſtipulari. Delectus eſt arbiter Ati-
tinus: qui, interrogato Valerio, *utrum in con-*
e de pugna ineunda, si dissensissent, consulis
oris major futura fuisset auctoritas? itemque,
habuissent auspicia, utra potius sequenda fu-
uum, *utrobique majus consulis, quam praeto-*
uturum Q. Valerius reſpondiſſet, non exſpe-
tuli sermone, litem secundum illum dedit;
ntroversia de imperio et auſpicio inter eos
leretur. Sed Q. Valerius, quamquam arbitri
victus, quum nota et celebris eo bello virtus
ſet, nihilo secius triumphandi jus obtinuit.
eo anno C. Aurelius Cotta, M. Fabius Buteo
ndequadragesimum ſecere. Cenſa sunt civium
centa sexaginta. duabus adjectis tribubus, Ve-
uirina, numerus quinque et triginta tribuum,
inde retinuerunt, expletus eſt.

Lutatii et Valerii triumphi navales.

Certamen inter Lutatium et Valerium.

Consulis major auctoritas, quam praetoris.

Civium censorum numerus.

I. Quum jam, perdomita Sicilia, qua Poeno-
rat, et pace cum Carthaginienſibus facta, non
odo omnia, sed etiam tuta viderentur; re-
n, unde minime timebatur, bellum paucis die-
errore motus inteſtini sollicitam, et admira-
errimi exitus ſtupentem Italiam habuit. Falisci,
uibus cauſſis ad inſaniam conciti, arma Ro-
ovocare suſtinuerunt. Sed missi cum legioni-
les sextum intra diem confecere bellum, gente

Falisci bellum contra Romanos cient.

V. Faſti Capit. Val. Max. 2, 18, 2. A. Gell. 13, 14.
Pighii Annales. Euſeb. num. 1772. Liv. Epit. 19.
I. Eutrop. l. 2. Liv. Epit. 19.

Dediti multantur. LXVII. Facta deditione, armi
ctile, servitiis, et agri semisse mult
jus munitionibus confisi bellum coe
praerupto loco in planum translata
tos consulturus populus Romanus
tis, quae toties rebellaverat, acre
tans; sed imperavit irae, edoctus a
consulum sua manu deditionis for

Sacrosanctum Fidei nomen. *Faliscos non potestati, sed fidei se*
sisse. tantumque apud omnes sacros
valuit, ut, *hoc interposito, nihil in*
statuendum esse, judicarent. Id bel
umphis consulum annus iste claude
ante diem Kalendas Martias de F
ante diem quartum nonas Martias
lius.

Cap. LXVI. Polyb. 1, 65. Zonaras. Or
Zonar. Eutrop. Val. Max. 6, 5, 1. Fasti C

EPITOME
LIBRI VIGESIMI.

letium colonia deducta est. Adversus Ligu-: primum exercitus promotus est. Sardi et quum rebellassent, subacti sunt. Tuccia virgo incesti damnata est. Bellum Illyriis, pro-

ium colonia deducta] *Spoletum.* Priscianus dicendum esse contendit SIG. *Spoletium* est in Vict. c. 31. et Auctore liscellae in Aemiliano, n Epit. Aur. Vict. de- *Spolitium* habet Aethic. p. 36. Geographus Ra- . 37. Itinerarium Anto- lierosolym. Qui negant scribendum esse, prae- sententiae suae funda- n eo ponunt, quod Grae- *τιον* et *Σπολίτιον* scri- d hoc non tam firmum liquantulum labefactari . Nam iidem etiam alia, d Latinos in *um* exeunt, efferunt; ut *Metapon- ταπόντιον*, *Mediola- διολάνιον*. Adde quae , 21, 27. dicta sunt. DUK. n Leidens. Berg. Lovel. vett. edd. Primus Fro- no 1531. dedit *Spoleti-* ue est in Voss. et Hear- Hanc autem formam ei, nio placuit, praeferunt 2. Ital. ant. 7, 633. et 2. Geogr. ant. 9, 474. Si- ersitas etiam infra est in ii 22, 9, 1. At *Spoletium* perest apud Livium 45, de etiam infra ad 27, 10, le *deducta est* Voss. Leid. Berg. Lovel. Boend. Hearnii N. Norvic. et edd. usque ad Gruter. qui in postrema τὸ *est* ejecit. Mox *Ligurios* Voss. Hinc *tum primum* Lovel. et Boend. Deinde *promotum*, omisso verbo *est*, Lov.

Tutia virgo Vestalis incesti damnata est] Vet. lib. *Tuccia.* Sic alibi *Tucciae* gentis mentio. SIG. *M. Tuccius* memoratur apud Liv. l. 35. et quatuor sequentibus; et alius *M. Tuccius* apud Cic. 8. ad Famil. 8. *Tuccia Vestalis*, quae, incesti rea, auxilio Vestae innocentiam probavit, apud Plinium 28, 2. et Val. Max. 8, 1. absol. 6. Hic tamen nullus meorum codd. eam lectionem firmat. Nam *Lucia* est in Leid. Voss. Berg. Boend. Hearnii N. et Exc. Pithoei. *Luceia* in Lovel. unde *Lucceia* scribendum esse videri posset. Et quidem gens *Lucceia* Romae nota exstitit: verum diu demum postea ejus mentio fit, neque, jam hoc tempore floruisse, aliunde probari potest. *Tucia* est in edd. Rom. anni 1472. et Parm. unde firmari posset sententia Merulae, ita legendum conjicientis ad Ennii Fragm. p. 177. quam tamen recte refellit Joh. Harduinus ad Plinii 28, 2. *Titia* legisse videtur Pighius, hanc historiam

pter unum ex legatis, qui ad eos missi erant,
sum, indictum est: subactique in deditionem
runt. Praetorum numerus ampliatus est, ut
quatuor. Galli Transalpini, qui in Italiam i
rant, caesi sunt. Eo bello populus Romanus s
t

memorans, in Annal. ad ann. DXIX. p. 95. Romae autem gentem *Titiam* floruiſſe, docet *atrium Titium*, memoratum Livio 39, 44, 7. Quin nec *Tutii* incogniti fuiſſe videntur. Certe *Tutius Cerealis* obcurrit apud Plinium 2. ep. 11. et *Tutia* apud Cic. 16. ad Att. 2. Similiter libros scriptos variare in laudatis Val. Max. et Plinii locis, conſtat ex illis, quae viri docti ibi notarunt.

Bellum Illyriis, propter unum ex legatis, qui ad cos missi erant, occisum] Legatos duos miſſos scribit Polyb. l. 2, [8.] *C. et L. Coruncanios:* ex iis alterum Teutae reginae juſſu fuiſſe interfectum, qui liberius in eam invectus erat. *ὥςε ἀποςεῖλαί τινας, τὸν παῤῥησιασάμενον τῶν πρεσβέων ἀποκτεῖναι.* SIG. *Illyricis* quidam codd. ut et edd. princ. pro quo Froben. anno 1535. *Illyriis* recte subſtituit, conſentientibus Berg. et Lov. *EX. ILLVRIEIS* per literam Latinam scribitur in Faſt. triumphal. ad ann. DXXV. Inconſiderate igitur *Illyricis* revocarunt Freinshem. Doujat. et Cleric. At notum omnibus eſt, populos hujus regionis *Illyrios*, ipſam regionem *Illyricum* plerumque vocari. V. N. Heinsium ad Claud. 2. in Eutrop. 216. Cellar. 2. Geogr. ant. 8, 283. et Cel. Duker. ad Flori 2, 5, 1. Recte ergo *Illyrios*, pro *Illyricos*, exhibuit vet. cod. Ciacconii apud Melam 2, 3. non longe a fine. Similiter fere variant codd. supra

10, 2, 4. infra 21, 16, 4. i
26, 25, 3. et Epit. 47. aliis
cis. De his legatis, quos
quam duos fuiſſe exiſtima
ghium in Ann. ad ann.
p. 107.

Praetorum numerus a
tus est, ut essent qu
Praetorius numerus Vo
etiam ultimam vocem igno
ad Epit. 15.

Qui in Italiam eru
caesi sunt] Vet. lib. *irru*
SIG. *coruperant* Voss.
rant Leid. Lov. Boend.
nii N. *venerant irruperan*
Tum *interfecti et cae*
Leid.

Eo bello populus R
sociorum Latinique
trecenta millia armato
buisse dicitur] Vet. lib.
centa millia. Eadem sun
ligitur etiam ex Poly
[24.] qui, quot quique so
tes, quot equites dederi
nit. In summa tamen con
ineſt apud eum labes
enim, omnem exercitu
Romanorum quam socio
iſſe pedites *ὑπὲρ πεντ*
μυριάδας, cum sit legen
τήκοντα: equites autem
ἑξακισχιλίους, cum sit l
ἑξακισμυρίους aperte e
ejusdem. SIG. *Et eo be*
et Voss. Tum, pro *socio*
tinique nominis, quod
Norvic. et edd. priorib

ue nominis trecenta millia armatorum habuisse ur. Exercitibus Romanis tum primum trans Pa- ductis, Galli Insubres, aliquot proeliis fusi, in itionem venerunt. M. Claudius Marcellus consul, so Insubrium Gallorum duce Virdomaro, opima ia retulit. Istri subacti sunt. Item Illyrii, quum

anno 1628. *sui Latinique nis* reposuit, quod firmant s scripti, quibus usus sum. de *ad numerum trecento- armatorum* Leid. *A. tre- um armatorum* Voss. *ad millia armatorum* Lov. in xtu. *ad CCCC millia arma-* in ejus margine. Insuper *isse dicit* Lov. idem. V. ad o, 10, 1. Mox *tunc primum, um*, Leid. Voss. Berg. et l. *tunc*, omissa voce se- i. Hearnii N. Deinde *proe- sis*, pro *fusi*, Voss. V. ad , 3, 8. Vox *fusi* deest in ple- edd. Sigonio antiquiori- Tandem *venere*, pro *vene-* Berg.

iso Insubrium Gallorum Viridomaro, opima spo- tulit] Lege *Virdumaro*. im Propertius 4, 10, 41.

domari genus hic Rheno aetabat ab ipso.

lapidib. Capit. M. CLAVDIVS. . N. MARCELLVS. COS. DE GAL- INSVBRIBVS. ET. GERMANEIS. . SPOLIA. OPIMA. RETVLIT. . HOSTIVM. VIRDVMARO. AD TEIVM. INTERFECTO. SIG. *Indicio Mario* Leid. *duce lomato* in multis edd. vett. *Viridomo* Berg. *duce Ven- ro* Lovel. *duce Vertomaro* Exc. Pithoei, et Hearnii N. proxime ad Sigonii *Virdo-* , vel *Virdumaro* accedit. umarus autem nomen Belgi- cum esse, et longe circumquaque dominantem significare, docet Pighius in Annal. ad ann. DXXXI. p. 130. Attamen *Virdumarus* vel *Virdomarus* metri necessitate adactus Propertius dixisse potuit, litera elisa; quae licentia poëtis permissa fuit. Ex lapid. autem Cap. nullum argumentum sumi potest. Illi enim laceri hoc loco tantum exhibent *DVCE.HOSTIVM. VIR*: . : . : . : . : . : . : *STIDI* : . : . : . V. tamen Broekhus. ad l. l. Propertii. Insuper *Gallorum Insubrium* Lovel. *Insubrum Gallorum* Voss. *Gallorum Insubrio duce* Berg.

Iterum Illyrii quum rebellassent] De Illyriis priore bello triumphavit Cn. Fulvius Centumalus consul, ut est in Capit. triumphis. De iisdem hoc tempore L. Aemilius Paulus Polyb. auctore l. 3, [19.] Ejus belli initium intulit Teuta regina, hujus Demetrius Pharius rex. SIG. Ita etiam legunt Leid. Berg. Hearnii N. et Norvic. Sed *Item Illyrii* legunt Lovel. et Boend. quod Frobenius anno 1531. recepit, et editores deinde constanter servarunt. V. ad Epit. 14. Vox *Item* vel *Iterum* exsulat a Voss. Paullo ante *Histri* Leid. Voss. Berg. et Boend.

A censoribus conditum est, quo censa sunt civium capita CCLXX millia, CCXIII] *a censoribus bis conditum; primo lustro censa sunt capita CCLXX millia, CCXIII* Leid. *a censori-*

CCLXX millia, *alio CCXIII*. Berg. *a censoribus conditum: primo lustro censa sunt civium capita CCLXX millia, DCCXIII*. Voss. *a censoribus conditum: primo lustro censa sunt civium capita CCLXX: alio CCXIII*. Lovel. *a censoribus conditum bis: primo lustro censa sunt civium capita CCLXXM alio CCXIIIM*. Boend. *a censoribus conditum est: primo lustro censa sunt civium capita CCLXX millia*, *CCXIII* Exc. Pithoei. *ex quo censa sunt* primae edd. et Norvic. Infuper et hic et illae minorem numerum *CCXIII*. non agnoscunt. Vulgatum primum obvium fuit in edd. Sigonii, unde anno 1628. Gruterus adoptavit.

Quum antea dispersi fuissent] Vet. lib. *cum antea dispersi per omnes fuissent*. SIG. Hoc modo [*cum antea per omnes dispersi fuissent*] legitur in membranis. DELR. Humillimos et omnem forenfem turbam in quatuor urbanas tribus ante annos quasi cxxx conjecerant cenfores Q. Fabius et P. Decius. Liv. 9, 46, 14. Hoc nomine etiam libertinos comprehendi, recte tradunt Manutius, Sigonius, Gru-

ri docti in
Norvic. de
nius.

C. Flami
miniam r
ann. ıɔxxx
cum profer
us censor
Urbe Arim
Ariminum
iffe hanc vi
ex Strab. I
nerario Ar
tinger. sat
quando et
vinius in I
gonius ad
que, ex Li
oftenderun
Lutatio co
Flaminio,
milio Papo
in proelio
conful ıı c
fuiffe. At S
filio C. Fla
cum M. A
fuit, poft Li
scribit. Li
hunc dom
Bononia A
xiffe aucto
plane alia s
a Roma Ar
plerique S

rtini in quatuor tribus redacti sunt, quum antea ersi per omnes fuissent; Esquilinam, Palatinam, urranam, Collinam. C. Flaminius censor viam

dunt, eas nihil commune ha-t; et Casaubonus ad Strabo-adnotat, eum viam a C. Fla-F. munitam longe aliter ibere, quam Livium. Cella-Geogr. ant. p.596. se valde scribit, ne Strabo censores cognomines ann. IↃXXXIII onsulibus ann. IↃLXVI. con-t. Modeste significat, se su-, Strabonem similitudine um C. Flaminii, L. Aemilii um ann. IↃXXXIII. et C. Fla-M. Aemilii consulum ann. in errorem ductum, C.Fla-filio tribuisse, quod C. Fla-patri debuerat. Hoc mihi , vel certe vero proximum r. Nam quod Vir Clar. in de Tutela viar. part. 2, 4. in llario reponit, *non solum es, verum etiam consules, munivisse*, satis ab re alie-est, nec quidquam ad Stra-adversus suspicionem Cel-efendendum facit. Hic enim uaerit, an consules quoque raverint, aut id in dubium sed tantum suspicionem de Strabonis movet. Eam qui esse putat, vel Strabonis ritatem Livii aliorumque te-iis potiorem esse, vel ra-n eum cum his in concordi-edigendi ostendere debet: m neutrum in proclivi esse persuadeo. DUKER.

um Flaminium exstruxit] , ut omnes sentiunt, mancus litui debet: *C. Flaminius r viam Flaminiam muni-et circum Flaminium ex-it.* De via et circo, a C.Fla-hoc anno censore factis, au-t Cassiodorus [in Chronic.] tus. De lustro condito C. nio et L. Aemilio censori-bus Livius l. 22. et l. 23, [23.] ut de hac lectione omnino dubitandum non esse videatur. Cassiodorus ita: *L. Veturio, C. Lutatio consulibus, via Flaminia munita, et circus Flaminius factus est.* Festus autem ita: *Flaminius circus et Flaminia via dicta est a Flaminio censore, qui interfectus est ad lacum Trasimenum.* Circus Flaminius quoque *prata Flaminia* dictus. Livius l. 3, [54, 15.] SIG. Ante Sigonium edebatur *Suburranam, Collinam.* * *munivit.* Et ita est in Lovel. nisi quod *Colloniam*, pro *Collinam*, et *muniit*, pro *munivit*, praeferat. Insuper verbum *munivit* deerat in Boend. quod et in Norvic. atque Rom. principe ed. deesse Hearne auctor est. ejus loco *minuit*, trajectis literis, est in Voss. quomodo *minuendus* et *muniendus* etiam commutantur supra 6, 27, 8. *muniit* legunt Leid. et Berg. sed in illis vox *Collinam* deficit. Ceterum Pighius in Annal. ad ann. 533. p. 136. ex Mstis codd. se doctum dicit, quae desiderantur in Epitoma Liviana, hoc modo fere corrigenda supplendaque: *C. Flaminius censor viam Flaminiam ab Urbe Ariminum usque munivit. et circum Flaminium exstruxit.* Utrum autem censoris filius consul viam ulterius Bononiam perduxerit, videbimus infra ad 39, 2, 6. *et circum* non adparet in Voss. *struxit* autem legit Lov. Praeterea *Suburbanam*, pro *Suburranam*, paullo antea legunt Leid. Voss. Berg. et Boend.

Coloniae deductae in agro de Gallis capto, Placentia et Cremona] Videntur duo vocabula sequentis epitomes ad hanc revo-

Flaminiam munivit, et circum Flaminium ex
Coloniae deductae in agro de Gallis capto, Pl
et Cremona.

canda: ut fuerit *Coloniae deductae in agro de Gallis capto, Placentia et Cremona in Italia.* Sic loquitur, quod alii eſſent Galli extra Italiam. At bellum Punicum secundum et in Italia, et in Hiſpania, et in Gallia, et in Sicilia simul ortum eſt. Voſſianae autem et Gud. membranae harum epitomarum *In Italia*, non *In Italiam*, ut priscae editiones. J. FR. GRON. Editiones, Gruteriana anni 1628. priores, legunt *deductae sunt.* Verum illud *sunt* exſulat a Leid. Voss. Berg. Lovel. Boend. Hearnii N. et Exc. Pithoei; ut non sine auctoritate codd. Gruterus expunxerit. Praeterea *in agro de Gallis capto* primus recepit Froben. anno 1535. antea fuerat *in agro a Gallis capto*, quomodo etiam nunc praeferunt Berg. Boend. et Norvic. neque multum abit Voss. nisi quod mendose *in agro a Gallis captae* de-

derit. Sed id Froben. dis
videtur, quia ambigue di
ret, et aeque intelligi po
quem Galli aliis, quam q
Gallis eripuiſſent. *in ag*
lico capto legit Lov. *in a*
lis capto Leid. *in agro e*
capto Hearnii N. Et ita
vius loquitur 5, 20, 5. *Ne*
rent, captam ex hostib
rario exhausto bellis pe
esse. et paullo poſt: *Qu*
que sua manu ex hoste
domum retulerit. et ali
autem ad verba priora s
epitomes, ex sententia (
huc referenda, adtinet, i
quidem librarios ita pec
tet ex fine Epit. 17. et
hic tamen conſtanter om
ces vulgatum servant; q
vitis membranis nihil n
verba *In Italia* aliter i
da exiſtimo. Vide, quae
sequentis initium dicen

JOHANNIS FREINSHEMII

PLEMENTORUM LIVIANORUM LIBER X.

IN LOCUM LIBRI XX. T. LIVII.

U. c. 513. C. Claudio, M. Sempronio coss.

Pacata rursum Italia, cum securitate et imperio voluptates publicae crevere. L. Livius Andro- scenae spectacula, quae hactenus ultra Satyram processerant, comoediam tragoediamque Graeco- imitatus, ad fabulas transduxit, C. Claudio Ap. N. Centhone, M. Sempronio C. F. M. N. Tudi- consulibus, quum ludi Romani celebrarentur. annus alii quoque generi ludorum initium adtu- Ante diem quartum Kalendas Majas Floralia sunt uta ex Sibyllinis libris, ad avertendam pestem fru- aliorumque terra nascentium, quae illa parte an- rere solent. Ludos edidere L. et M. Publicii Mal- fratres, iidemque aediles plebis, ex pecunia mul- ia, condemnatis pecuariis, qui in publico pave- Magistratus horum fratrum alio quoque nomine oris est, quod clivum, qui exinde Publicius voca- est, sternendum locaverunt, quo commodius in ntinum iter vehiculis esset, quum antea rupes ibi cilis et aspera fuisset: quodque aedem Florae, Circum maximum, construxere. Haec domi acta.

Ludi novi instituti Romae.

Clivus Publicius sternitur.

I. Foris fere quietae res fuerunt, nisi quod in is et Liguribus consilia belli agitari suspicio te- Has igitur provincias consulibus fuisse, jamque bellari cum Gallis utique coepisse, conjecturae us, quam historiae est, nullis, qui gesta ea satis rate doceant, ex vetustate reliquis scriptoribus. num constat, in Umbria Spoletum coloniam Lati- esse deductam. De proximo quoque anno procli- est dicere, pacem non fuisse, quod Jani templum

Spoletum colonia deducitur.

---

p. I. A. Gell. 17, 21. Liv. 7, 2. Cic. Bruto, c. 18. et Cat. c. Tuscul. 1, 2. Cassiod. Chronic. Vellejus, 1, 14. Plin. 18, Ovid. Fast. l. 5. Festus in v. *Publicius clivus*. Ovid. Var- Ling. Lat. l. 4. Ovid. Tac. 2. Ann. 49. Cap. II. Liv. E- o. Vellejus 1, 14. Cic. pro Balbo c. 21.

U. c. 514. C. Mamilio, Q. Valerio coss. *Ennius nascitur.* clausum non est, quam indicare, quibus in loci fortuna bellatum sit. neque ulla ferme re C. Mamilii Q. F. Q. N. Turini, Q. Valerii N. Faltonis consulatus, quam quod anno eo Ennius, primus apud Romanos poëticarum rum conditor. Sed anno sequente, quum Ti. U. c. 515. Ti. Sempronio, P. Valerio coss. nius Ti. F. Cn. N. Gracchus, P. Valerius N. Falto, consules essent, et Gallica bella runt, et novus hostis Ligures tum primum petiti sunt. Ti. Sempronio haec obvenit pro

P. Valerii pugnae cum Gallis. III. P. Valerius Gallos adgressus primu spere pugnavit, amissis militum tribus milli gentis. Repetita pugna inlustrem victoriam d Gallorum millia quatuordecim caesa sunt, d capta. Sed ob prioris proelii detrimenta ne consuli triumphus: praesertim quum etiam al bene gesta non tam ad rationem consulis, qua tunam publicam, referenda videretur. Ille c dito, post primum certamen auxilia sibi ab duci, confirmavit, *se malle cum suis interne leri, quam aliena ope vincere:* atque, hoc oe gatus, seque et exercitum populi Romani i *Ti. Gracchus Sardos vincit.* men dedit. Melior feliciorque Ti. Graccho ribus administratio belli fuit. Profligatis enim hostibus, magnam Liguriae partem victor p est. Ex Liguria deinde transmisit in Sardiniam sicam, magnaque inde captivorum multitudin tata, locum proverbio dedit, quo *Sardi venale* tur in fastidiosa rerum vilium copia.

Sardinia et Corsica non jure occupatae. IV. Ceterum, ut vera fateamur, occupan diniae Corsicaeque bona magis occasio tempori quam justa caussa, adfuit. Carthaginienses, cem Siculam gravi bello cum mercenariis su cati, ad extrema pericula venerant. Unde, nimis, conductitii eorum alii, qui per Sard praesidiis erant, Bostarem Poenorum ducem interfecere: Hannonem alium ducem, ad vind facinus Carthagine missum, pertracto in societ *Poeni a mercenariis suis occiduntur in Sardinia.* bellionis exercitu ejus, comprehensum in cru re: totaque passim insula Punici sanguinis h interemptis, ipsi munita loca obtinuerunt: do cordia inter ipsos et Sardos orta, pulsi ab hi

Cap. II. Cic. Bruto, c. 18. Liv. Epit. 20. Zonaras. Oros. 4, 12. Zonaras. Sinnius Capito apud Festum i di venales. Cap. IV. Polyb. 1, 65. Polyb. 1, 79. Po

e recepere. Tum igitur perfecerunt, quod ali- o prius, quum adhuc in Sardinia essent, nequi- t. nam eo quoque tempore Romanos ad insulae ium occupandum invitaverant. Sed praesentes, recibus, sive occasione crescendi apertius de- rata, ut in Sardiniam navigatio susciperetur, ob- re. Nec enim vulgatae virtutis est, abstinere re- lienis, quarum prompta sit possessio: neque hic s apud cupidos et ambitiosos aut bene, aut diu atur. Sed haec paullo supra repeti non alienum ur. U. c. 515.

Nam Romani, ut humanitatis laudem conseque- r, ab initio belli istius magno animo Carthagi- um caussam foverant. Et copias quidem auxi- , uti petiverant Poeni, nullas misere. sed neque sses, neque quemquam ad se deficientium rece- t: mercatores suos ex Italia et Sicilia res ne- ias ad Carthaginienses deferre jusserunt: cum ho- Carthaginiensis populi commercium vetuerunt: ex Italia in istud saltem bellum conscribendi nt potestatem. missis quin etiam legatis bellum nere, quamquam irrito conatu, studuerunt. Et rat quidem paullo ante controversia, quod ho- Italicos, forum rerum venalium ad hostem de- ntes, capiebant Poeni, carceribusque publicis lebant. Jamque ad quingentos ejus generis ha- t in vinculis: neque pauci dicebantur occisi, et gendam latrocinii famam in mare praecipitati esse: Romani, rem eam graviter ferentes, belli minas are coeperunt. Sed Poeni, legatis missis, qui , quotquot detenti Carthagine fuerant, redu- t restituerentque, adeo placarunt populum Ro- n, ut reliqui ex Siciliensi bello captivi Punici sine pretio restituerentur.

Romani Poenis ab initio favent contra mercenarios.

Et bellum istud componere student.

Captivos sine pretio restituunt.

. Sed postremo vicit ambitio, premendique po- udium, quocum per annos quatuor et viginti an- fortuna pugnatum meminerant, et, nisi in tem- ccurreretur, etiam postea pugnandum sibi pro- bant. Quare, quum Sardiniam inviti dimitte- oeni, jamque, bello contra mercenarios defun- rma defectionis auctoribus inferre meditarentur,

IV. Polyb. 1, 88. Cap. V. Zonaras. Polyb. 1, 83. Corn. in Hamilcare. Appian. apud Fulv. Ursin. Zonaras. Po- ppian. Zonaras. Polyb. Appian. Libyc. et Iber. Po- 28. Zonaras. Cap. VI. Polyb. 1, 88.

niensium animos, neque ulla ma
Unde mox secundum bellum Punicum exstitit. Hannibalicum exarsisse creditur.
petuum adversus Romanos odiu
cum secundum non inepte inputa
stimulum acriorem, aut fomentu
terum haec postea evenerunt.

U. c. 516. L. Cornelio, Q. Fulvio coss. VII. Tum vero novis consulib
Ti. N. Lentulo Caudino, Q. Ful
co, Galli Cispadani provincia da
no deductam esse Valentiam, qu
traditur, haudquaquam constans
Valentia praeter Vibonem fuit,
quaginta, L. Quintio Flaminino,
barbo consulibus, colonis occupa
Bellum cum Gallis Cispadanis. auctoribus credam. Ceterum co
lico, donec conjunctas legiones
spera expeditio fuit. postquam c
diviserunt exercitum, Q. Fulvii c
et aegre retenta sunt. Galli, re in
post graviore cum terrore auctis
Boji Transalpinos evocant. dum copiis ad bellum reverterunt
ces, clanculum inter se consili
Transalpinorum manum ad socie
Ligures vincuntur a L. Lentulo. tra Romanos exciverunt. Intere
qui ad Ligusticos fines exercitum
guribus prospere collatis signis
igitur ei triumphus est, quem d
ribus. Auctores habeo, illos p
mana signa trans Padum fluvium

Sub idem tempus ad Ptolemaeum Aegypti re- U. c. 516.
ti missi auxilium obtulerunt cum Antiocho et
lanti. gratias egit rex: ceterum in praesen-
pus auxilio esse negavit, quod pactionibus
m bellum esset. Laetus deinde Romanis ad- *Hiero venit Romam.*
Iieronis fuit, Syracusarum regis. exceptus
honoribus, sicut regem amicum, et bene me-
maximae victoriae socium oportuit, populo
ducenta millia modiùm tritici dono dedit.
d ludos spectandos, qui in sequentem annum
tur. Nam ludi seculares tertii, secundum U. c. 517.
, P. Cornelio L. F. Ti. N. Lentulo Caudino, P. Cor-
P. F. P. N. Varo, celebrati sunt: ut su- nelio, C. Li-
ue retulimus. Magistri procurandorum ludo- cinio coss.
Aemilius M? F. M. Livius M. F. M. N. Salina-
.

ojorum interea principes, elati numerosis *Boji Ariminensem urbem et agrum postulant.*
norum auxiliis, ad consules misere, petitum,
iensis ager cum urbe, quae haud ambigue
is essent, sibi restituerentur. ni fieret, bel-
et internecivum minabantur. Consules, qui,
ontractis copiis, neque casui paucitatem suo-
ere audebant, neque postulata Gallorum con-
terant, si quid vellent, ad senatum mitten-
egatos, responderunt. placuit conditio Gal-
dum ire ac redire legati possent, utrimque
iquot induciae constitutae. Et legati quidem *Legatos Romam mittunt.*
rofecti adversum a senatu responsum acce-
ul majores contra hunc tumultum adparatus
rum usus postea non fuit, quum formida-
m sine Romano sanguine fortuna confecis-

m enim legati redeunt, Boji cum Transal- *Cum Transalpinis auxiliis dimicant.*
iliis acie dimicavere his de caussis. Ignara
rum Transalpinus exercitus Ariminum pro-
Inde suspiciones ortae, ne ad regionem istam
endam venissent: tantumque conflatum est o-
t, regibus suis Ate et Galato, tamquam ob
em, interfectis, advenarum copias agro suo
vi conarentur. Ita magna caede pugnatum:
imminutis utrimque viribus, Transalpini do-
re. Bojis adempta pars agri pacem a Roma-
Hoc bello tam celeriter confecto, consules *Consules*

I. Eutrop. l. 3. Supra 19, 31. Fasti Capit. apud
ras. Cap. X. Polyb. 2, 21. Zonaras.

pax irrita cum Corsis. adventu suo Corfos vidiffet, neque ausfpiciis venerat, neque sui juris certis conditionibus foedus cum C pepigit, tamquam in se tracturus inf riam. At Varus, cum exercitu reliq fruftra Claudianam pacem invocantes desiit, donec in poteftatem redacti s liberandam perfidiae nota rempublica auctorem Corsis dedendum cenfuit: ceptus non erat, in publica cuftodia n sores is annus habuit L. Cornelium tulum Caudinum, Q. Lutatium C. F. qui luftrum non condiderunt, Q. C ftratu mortuo.

Ejusdem supplicium.

XII. Quamquam M. Claudius ded inde supplicio adfectus fuerat, non barbaris potuit, jufto se poftea bell Quare saucios eo dolore animos vicin tus facile impulit, ut ad arma refum Nam Sardos Poenorum occulta prom rebellionem coeptandam, proclivib ris, qui nec nimium odiffent vetere amarent novos. Quae Romae audita pleverunt urbem, non ob Sardiniam faciebant, sed quia bellum Punicum sci. Quod quia facilius futurum cre citius inciperetur, invalidis adhuc a Carthaginiensibus, quam primum a rendumque Poenis decreverunt.

Sardi rebellant.

Poeni pacem Romanam enixe XIII. At Poenos, quidlibet potius e bellum Romanum, pati certos, ea re

el pace frui liceret, obteſtaturos. Ne sic qui-equi quidquam obtineri potuit ab iratis et me-ius, donec inter legatos aetate minimus Han-olescens intrepidus, et linguae, ut mentis, li- *Atqui*, inquit, *si vobis sedet denegare pacem, i, quam non in unum aut alterum annum, sed am a vobis emimus; at pretium ejus Siciliam et am reddite. ne privatis quidem contractibus viri emptione rescissa recipere mercem, non resti-ecuniam.* Tunc vero pudore commoti Romani, ſte bellum inferre viderentur, meliore cum re-legatos dimiſere. Sic alter conſulum ejus anni ius A. F. A. N. Bulbus, qui magiſtratum hunc gerebat, in Italia mansit: T. Manlius T. F. T. quatus, cui Sardinia evenerat, profectus eſt.

U. c. 517.

Hamonis vox libera.

U. c. 518. C. Atilio II. T. Manlio coss.

Sardi a Manlio Torquato subacti.

. Hic, multis locis cum hoſte feliciter con-, univerſam inſulam pacavit, Sardosque sub-t de iis ante diem sextum Idus Martias trium-His rebus perfectis, quum, nullo jam usquam Romana arma quiescerent, inſolitum bellatrici ectaculum, Jani aedes clauſa eſt: quod indi-icis, poſt Numae tempora, per annos ferme gentos quadraginta, viſum non fuerat. Quo no-ſeram fuiſſe civitatem Romanam arbitror, quod, is conflictata laboribus, praemia laborum adſe-potuit. quum enim nemo sapiens bellum, nisi go, gerat; haec urbs, tot maximis bellis pro-onfectis, nec impetrare tamen pacem saepe, nere diu didicit. Nam tunc quoque, poſt men-ita multos, novi terrores nunciati laetitiam x adhuc animis perceptam, cito discuſſerunt. ardi recens subacti jugum excutiebant: et Cor-erumpebant consilia: et in ipſa Italia Ligures m moverant.

Jani aedes clausa.

Ergo L. Poſtumio A. F. A. N. Albino, Sp. Sp. F. C. N. Maximo conſulibus negotium da-t exercitus conſcriberent. quibus trifariam di-ut hoſtes ab ope mutuo ferenda diſtringerentur, umius Ligures adortus eſt; Sp. Carvilius Cor-Sardiniam P. Cornelius ivit. Hujus inſulae coe-ſalubre morbis et peſtilentia tentavit exercitum: ue ex eo mortales cum ipſo praetore abſumpti.

U. c. 519. L. Poſtumio, Sp. Carvilio coss.

Exercitus conscribuntur.

XIII. Dio apud Fulv. Ursin. Cap. XIV. Liv. 23, 34. Vel-38. Faſti Capit. Florus, 2, 3. Vellejus, 2, 38. Liv. 1, 19. , 12. Zonaras. Flor. 2, 3. Cap. XV. Zonaras.

nata eo majore probro, quod confu
cum servo habuerat, sua se manu int

Census actus.

res deinde C. Atilius A. F. A. N. Bul
mius A. F. L. N. Albinus lustrum qua
cere. Hoc quoque lustro pauciores, c
bus, fuisse censos (numerum enim n
ditum) argumentum est, quod ad aug
bus civitatem censores jurare singu
uxorem se liberorum quaerendorum gr
Hoc anno Cn. Naevius Campanus, qu
stipendia fecerat, fabulas primum sce

Ligures et Sardi rebellant. U. c. 520. Q. Fabio, L. Pomponio coss.

XVII. Interea Ligures et Sardi denuo
sulibus novis provinciae decretae. Q. F
Maximo Verrucoso Ligusticum bellum,
M. F. M. N. Mathoni Sardoum obvenit. Q
tuum caussa penes Carthaginienses esse
barbaros ad defectionem secretis nuncii
gati missi sunt Carthaginem cum asperi
stipendium exigerent, atque insulis ad
tinentibus abstineri juberent, belli m
imperata fecissent. Jam ex priori cala

Hamilcaris in Africa et Hispania res gestae.

animum receperant Poeni, Hamilcari
stria non modo pacatis Africae populis
giniensibus desciverant, sed etiam lat
tione, magnoque jam in Hispania im
dem ducem parto. Itaque tum ad cete

Unde ferociores fiunt Poeni.

gatis responsum est, tum etiam, quum
modum in mandatis habebant, hastan
proposuissent, data Poenis optione,

...nie, species amicitiae, magis quia non bellabatur, quam quod fida pax esset, interea tenuit. U. c. 520.

XVIII. Ambo deinde consules ad Urbem reversi, ...um de rebus a se gestis disseruissent, triumphum ...petraverunt. Q. Fabius multos Ligurum in proelio ...iderat, coëgeratque reliquos in Alpestribus locis ...ontinere, tutumque ab illorum latrociniis vicinum ...e latus reddiderat. Sic ante diem Kalendas Fe-...rias triumphavit de Liguribus. Idibus deinde Mar-...ii Pomponius triumphum duxit de Sardis, quos ...it. Neque tamen destitere bello Sardi, sed, ir-...potius damnis suis, quam fracti, majori mole re-...nem instaurarunt. Ambo igitur consules M. Ae-...M. F. M. N. Lepidus, M. Publicius L. F. L. N. ...lius, in Sardiniam missi, magnam ex ea insula ...m coëgere: quam deinde, quum in Corsicam ...sissent, ereptam a Corsis amiserunt.

Sardi, saepe victi, majori mole rebellionem instaurant.

U. c. 521. M. Aemilio, M. Publicio coss.

...X. Domi quoque vehementer eo tempore tur-... agrariam legem ferente tribuno plebis C. Fla-... *ut Picenus atque Gallicus ager, qui Senonum ...m fuerat, populo viritim divideretur.* Resiste-...c actioni senatus, neque precibus apud tribu-...neque minis abstinens, postremo dato magistra-...negotio, ut exercitum conscriberent, quo rem-...m tutarentur: neque dimoveri a sententia C. ...nius potuit, adversum vim contumax, et pre-... inexorabilis. Monuerat eum pater quoque, *ut ...ti senatus cederet, neque seditionis auctor audire* ... sed ille, persistens in sententia, vocata con-... recitare legem instituit. Tum vero pater Fla-...s, dolore ardens, accessit ad Rostra, correptum-...anu filium detraxit. mirumque est exemplum e-... sive pietatis, sive venerationis, qua tum homi-...us patriae potestatis prosequebantur. qui enim uni-... senatus indignationem minasque atroces contem-...t, in maximo calore perficiundi operis, inspe-...nte plebe Romana, apud quam gratiosissima erat ...endae legis mentio, unius senis manu de superio-... loco detrahi passus est. Nec omittenda concionis in ...c negotio modestia: quae, licet abitu tribuni spes ...as destitui videret, ne minimo quidem murmure fa-

C. Flaminius Trib pl. a patre de Rostris detrahitur

Cap. XVIII. Plut. Fab. c. 3. Fasti Capit. Auctor de viris il-...str. Fasti Capit. Zonaras. Zonaras. Cap. XIX. Polyb. 2, 21. ...c. in Bruto, c. 14. et Acad. Quaest. 4, 5. de Sen. 4. Val. Max. ...4, 5. Cic. de Invent. 2, 17. Val. Max.

rio coss. pirius Corsicam obtinuere. Utrobiqu

Sardi et Corsi denuo victi. in silvas montesque arduos refugie tius, quam armorum, munitionibus s go M. Pomponius, quum laboriosiu venire barbaros, quam vincere, can lia curavit advehendos, quorum i more ferarum in cubilibus suis late deret. C. Papirius Corfos campis p loca sequutus eſt. Ibi labor ingens c multique militum siti, aut subito bar periere: donec, inventis aquis ref Corsi, de exitu rei timentes, conſu hortanti paruerunt.

XXI. Dum his rebus gerundis adti comitia per dictatorem ad hoc crea C. Duilius fuit M. F. M. N. is magiſt xit C. Aurelium L. F. C. N. Cottam.

Censores vitio facti abdicant. tum fuere T. Manlius T. F. T. N. To vius M. F. Q. N. Flaccus: sed vitio

Primum divortium Romae. Novi moris originem huic anno scri non indignam, quae referatur. Di condita nullum fuerat. Primus Sp. C rilem uxorem dimisit, jurejurando a c ctus, *se liberorum quaerendorum cau biturum.* Displicuit populo non mag atrocitas rei, quod, ad perpetuam junctas uxores quacumque de cauſſa re et iniquum putabat: et Sp. Carvilium odio habuit, quamquam neceſſitate c corum sententia, uxorem bene con rumque gratia chariſſimam, dimiſerat

primum cautionibus rei uxoriae repertis, quarum, s antea divortiis, supervacanea fuerat calliditas. U. c. 522.

XII. Eodem anno alia quoque nova consuetudo onoribus imperatorum coepit. Sub finem consu- sui C. Papirius de Corsis in monte Albano tri- havit, ante diem tertium nonas Martias. Caussa e- onsilii fuerat, quod ipse sibi res triumpho dignas isse videbatur, pacata tandem Corsica, neque ab u honorem eum impetrabat. Idque deinceps ex- um multis ad imitationem placuit, ut, negato sibi pho, in Albano monte triumpharent. Spectavit e ludos myrto coronatus, delecta hac corona ob riam rei gestae, quod in campis myrteis Corsos verat.

Nova consuetudo triumphandi.

Triumphi in monte Albano.

III. Sardiniae Corsicaeque motibus compositis, s restabant, adversus quos missi consules M. us L. F. Q. N. Barbula, M. Junius D. F. D. N. inter proficiscendum comperto, Gallos rebus ludere, fines illorum cum exercitu intraverunt. s enim lege Flaminia Gallorum animis, natus etus Romae, ne quid molirentur homines laeti et ad iram praecipites. quare nuper edictum a magistratibus, ne quis homini Gallo aurum gentum daret. Boji enim ceterique Galli, tum rum, tum mancipiorum venditione ingentem am cogebant: incesseratque suspicio, ne ista ad Romanum uterentur. Quare magis etiam inci- ognito, consulibus Ligusticum bellum esse de- n, occultis consiliis hoc agere dicebantur, ut, tibus Romanis expeditione longinqua detentis, rbem adgrederentur. Ceterum adventu consu- rriti, quum ad vim faciundam inparati essent, nos in pacis amicitiaeque speciem simulatis ob- s excepere. Consules quoque, bellum obpres- contenti, caussam, cur eo venissent, finxere; ut Gallicum agrum commodius exercitum in Ligu- ducerent. Superiore anno censores vitio facti averant. itaque his demum consulibus Q. Fabius Q. N. Maximus Verrucosus, M. Sempronius C. N. Tuditanus lustrum primum et quadragesimum idere.

U. c. 523. M. Aemilio, M. Junio coss.

Gallorum Italicorum motus.

Consulum adventu opprimuntur.

Lustrum XLI. conditur.

p. XXI. A. Gell. 4, 3. Cap. XXIII. Fasti Capit. Val. Max. . Plin. 15, 29. Festus in v. *Myrtea*. Zonaras. Cap. XXIII. . 2, 13. Zonaras. Fasti Capit.

U. c. 523. *Illyrii belli caussae.*

XXIV. Dum haec in Italia et urbe geruntur, novi cum Illyriis belli caussae talibus initiis exstiterunt. Illyrii, ferox et avidum praedae genus, piraticam faciundo, multos Italicorum negotiatorum, Brundisino portu egressos, ceperant; nonnullos quoque trucidaverant. Et primo quidem delatas ob ea querimonias senatus inter alias curas negligentius auscultaverat, postremo tamen, quum praedonum audacia impunitate cresceret, crebrioresque jam querelae pervenirent, visum est legatos mitti ad res repetendas; simul et Issaeorum, qui nuper in fidem Romanorum concesserant, caussam tuerentur. Hos enim, Jonii maris insulam habitantes, quod a se defecerant, gravibus odiis damnisque Illyrii prosequebantur.

Illyriorum rex Agron.

Teutae impotentia.

XXV. Missi sunt C. et L. Coruncanii. Hi dum in itinere sunt, Illyriorum, qui Ardyaei vocantur, rex Agron Pleurati filius, ad quem ibant, morbo decessit, filio adhuc impubere (cui nomen fuit Pinneus) relicto: regnumque noverca pueri Teuta consiliis amicorum administrabat. Haec, inpotens animi, et rebus prosperis elata, legatis Romanorum contemtim auditis respondit, *curae sibi futurum, ne Romani ab Illyriis publice laederentur: vetare vero, ne quis suorum privatim lucrum, quod posset, ex mari captaret, id regibus Illyriorum nequaquam in more positum esse.* Non tenuit ad haec iram minor Coruncanius, et, intempestiva potius, quam injusta, libertate usus, *At Romanis*, inquit, *in more positum est, Teuta, privatim factas injurias publice exsequi, laesisque consulere. Conabimur autem, Diis bene juvantibus, te ad instituta regia cupide et celeriter emendanda cogere.* Quibus verbis supra modum offensa mulier, sed animo interim utcumque dissimulato, legatis jam profectis latrones immisit, a quibus minor Coruncanius cum parte comitum interfectus est; ceteris in vincula conjectis, praefectisque navium igne combustis. Legatus etiam Issaeorum Calemporus nomine ab iisdem praedonibus occisus est. Quibus rebus Romae cognitis, T. Coruncanio et P. Junio honoris caussa tripedaneae statuae in foro sunt positae: Teutae vero et Illyriis bellum indictum.

Legati Rom. occiduntur.

XXVI. Teu-

Cap. XXIV. Polyb. 2, 8. Dio apud Fulv. Ursinum. Polyb. Dio. Zonaras. Cap. XXV. Polyb. Appian. Illyr. Liv. 22, 33. Polyb. 2, 4. Polyb. 2, 8. Zonaras. Flor. 2, 5. Appian. Plin. 34, 6. Liv. Epit. 20.

. Teuta rudis imperandi, et muliebris inge- U. c. 523.
neque ratione, neque uſu, domare docta,
nritanda odia praecipitem, sic ad toleranda
ie gerebat. Itaque, comperto, bellum ad-
parari, *reddituram Romanis vivos* pollicita eſt:
*reddere non posse, quos injussu suo praedo-
issent.* Haec legatio quamquam pro magni-
licti parum satisfaceret, tamen, quia spem
, controversias Illyricas citra bellum com-
:, inhiberi vim placuit, petique ad poenam
ibus interfecti legati dicebantur. Mulier, ar-
timuerat, differri videns, viciſſim ex metu
m inſolentiam rapiente animi levitate, ne-
uram se quemquam dixit; et, ut factis quo- *Teuta Iſ-*
ciam oſtenderet, quam verbis praetulerat, *sam obsi-*
copias ad Iſſam obsidendam misit. *det.*

Non ergo diutius cunctari viſum, quin am- U. c. 524.
es (L. Poſtumius A. F. A. N. Albinus ite- L. Poſtu-
Fulvius Cn. F. Cn. N. Centumalus jam ini- mio II. Cn.
um navalibus pedeſtribusque copiis profici- Fulvio
. Cn. Fulvius claſſem ducebat navium du- coss.
L. Poſtumius legiones. Tum iterum territa *Demetri-*
metrium Pharium ad conſules pacem peti- *um Phari-*
. Atque illi pepigerunt inducias, si Corcy- *um ad pa-*
nuper occupaverant, Illyrii decederent. Pro- *cem peten-*
recipiendam Corcyram Romanis, tamquam *dam mit-*
metus omnis abscessiſſet, ad priora consi- *tit.*
ur, praefectosque suos ad Dyrrhachium et
m obsidendas mittit. Alii, non voluntate
ditam Corcyram, sed Demetrii privato con-
lunt, qui, criminibus se apud Teutam peti
dverſus illius iracundiam proditione praesi-
raeerat, apud Romanos perſugium sibi quae-
'raesidio Illyriorum tradito, Corcyrenſes pu- *Corcyren-*
ilio Romanis se permiſere, nullam sibi re- *ses Roma-*
lutis viam eſſe rati, nisi potentia tam cla- *nis se per-*
tis adverſus Illyriorum injurias protegeren- *mittunt.*

I. A Corcyra conſul Apolloniam cum claſſe
nitque eodem L. Poſtumius, qui Brundisio
at, cum pedeſtribus copiis: peditum ad vi-
a erant, equitum duo. Romanos Apollo-

VI. Zonaras. Dio et Zonar. Polyb. 2, 21. Cap.
iaras. Polyb. 2, 10. Zonaras. Polyb. 2, 11. Dio apud
. Polyb.

U. c. 524. niatae cupide recepere, seque fidei illorum tradi
Itemque Apolloniatae. Ab hac liberata statim ad Dyrrhachium itum, idq
Romanorum extemplo factum, ad famam adven
exercitus dilapsis pavore Illyriis, qui obsidere
coeperant. Eodem impetu gens Ardyaeorum ad
tionem coacta est: veneruntque ab ulteriore I
legati variarum nationum, imperata facturos su
liciti, si in amicitiam recipiantur: ex quibus P
fuerunt et Atintanes. Plurimus ad haec usus
Demetrius multos a Teuta ad Romanos transducit. trii Pharii fuit, qui, a consulibus circumduc
bur et fidem Romanorum extollendo, Teut
cusando temeritatem et inconstantiam, alios r
et consilio, alios auctoritate sua ad societate
norum adducebat.

XXIX. Post haec ad Issam cursus institutu
ter navigandum multis locis exscensione fact
Nutria strenue defensa, tamen capitur. que oppida levi negotio capta sunt. Nutria f
Illyriis defensa est, multoque sanguine consl
ria, tribunis etiam quibusdam et quaestore
tis. Cujus rei leviorem dolorem fecerunt
ginti, quos cum praeda et pecunia ex Pel
venientes Romani excepere. Jam ad Issam ve
Ibi, perinde ut ad Dyrrhachium acciderat,
Romanae classis obsidio soluta est, diversa i
fugientibus barbaris, praeter Pharios, qui i
Demetrii, quod ex eadem insula ortus, eiq
grone praefectus fuerat, corporibus rebusq
in fidem accepti sunt. Haec audita instabile
animum varie moverunt, alternantibus timor
ciae caussis. Nam sicut amissa et deleta oppi
tae maritimae regiones, ubivis fugatae Illyri
piae, metum ei maximum incusserant; ita vici
dabat Nutrinorum audacia, et hibernum jam
jus formidine rebatur Romanos cito repetitur
Teuta Rhizonem concedit. esse. Itaque Rhizonem, oppidum cognomini
positum, cum paucis se contulit, exspectat
dium, quod tempus offerret. Alebant vana
nem acta consulum, qui, pleraque parte
quas occupaverant, Demetrio tradita, Dy
et classem et exercitum reduxere. Sed po
Postumius, cum quadraginta navibus relictu
tum ex finitimarum urbium delectu fecit, A
qui praeterea Illyriorum ad societatem Ro

Cap. XXVIII. Appian. Illyr. Zonar. et Polyb. C
Dio. Polyb. Oros. 4, 13. Dio. Polyb.

praesidio futurus; tum vero, desperatis re- Teuta de pace quibuslibet conditionibus re- ogitavit.

U. c. 524. *Teuta de pace serio cogitat.*

Ideo sub initium veris, legatione Romam e praeterita essent, tamquam Agronis impe- excusavit, cujus acta tueri necessum sibi fu- nani non illi, cujus ea propria potestas non uae de Romanis nihil tale meruisset, verum lio Pinneo pacem dederunt his legibus: *a imperata penderet. Illyrico omni, paucis cis, decederet: neque ultra Lissum pluribus lembis, et his inermibus, navigaret.* Cor- rus, Issa, Dyrrhachium et Atintanes hac nis cesserunt: cetera, quae sub Agronis im- ant, Pinneo relicta. Teuta, sive pudore et jubentibus Romanis, administratione regni n tutorio nomine suscepit Demetrius Pha-

Pacis leges cum Illyriis.

Sic finita cum Illyriis contentione, finibus- ii jam ad limites Graeciae promotis, ab alia m secura respublica erat: meditantibus bel- , et maximis in Hispania incrementis rei uam sine periculo Romanae confirmari posse ebat. Hasdrubal, gener et successor Hamil- licata soceri morte, multas praeterea natio- n armis, plerumque consilio et facundia, pollebat, Carthaginiensium imperio subdi- altera *Carthagine*, quae *Nova* appellata est, ris juxta portum amplissimum et satis com- ndita. Sed propior a Gallis metus durius ntra Poenos consilium inire vetuit. quod re- t, foederibus pactisque cursum fortunae eo- e studuerunt. Legatis ergo Carthaginem sque ad Hasdrubalem, pepigerunt, *ut trans nem se continerent Poeni, Saguntinis suae ertas servaretur.* Haec in annum inciderunt, rvilius Sp. F. Cn. Maximus, Q. Fabius Q. laximus Verrucosus, uterque iterum, con- e.

Incrementa rei Punicae in Hispania.

Pacta Romanorum et Poenorum de Hispania.

U. c. 525. Sp. Carvilio II. Q. Fabio coss.

Sub idem tempus L. Postumius procon- in Illyrico hibernaverat, legatos ad Aeto-

L. Postumii legatio

. Appian. Polyb. Appian. Dio. Zonaras. Cap. b. 2, 13. Diod. Eclog. l. 25. Liv. 21, 2. Polyb. 2, 13. Polyb. Appian. Iber. Polyb. Flor. 2, 6.

U. c. 525. *ad Aetolos Achaeosque.* lorum Achaeorumque populos Corcyra misit, ad exponendum rei gestae ordinem, quibus caussis bellum istud susceptum, qua fortuna gestum, quibusque conditionibus finitum esset. Comiter excepti studioseque auditi sunt, quod eae nationes ceterique Graeci vehementer exosum habebant Illyriorum nomen, ob continua latrocinia, quae sub Agrone Teutaque exercuerant. *Alia legatio publico nomine in Graeciam venit.* Haec ubi domum nunciata sunt, senatus rite atque ordine a proconsule facta esse censuit, aliamque statim legationem decrevit, quae publico nomine Corinthios et Athenienses adiret, populique Romani fidium erga Graecos, et aequitatem erga omnes commendaret.

XXXIII. Ea res magnam in iis terris nomini Romano benevolentiam peperit, confestimque decreto Corinthiorum honor hic populo Romano est habitus, ut Isthmiorum (qui ludi inter quatuor celeberrimi sunt Graeciae) participes haberentur. Maxime meruit eos, praeter Apolloniam et alias Graeci generis civitates, Corcyra libertati reddita, quae colonia Corinthiorum fuerat. *Athenienses societatem Roman. amplectuntur.* Athenienses quoque, societatem Romanam amplexi, decreverunt, ut Romanis jus civitatis Atticae, Initiorumque Eleusiniorum esset. Interea Cn. Fulvius proconsule triumphum navalem ex Illyriis egit ante diem Kalendas Quintiles, et principes Illyrios in triumpho ductos securi percussit. Hic primus de Illyriis triumphus fuit. U. c. 526. P. Valerio, M. Atilio coss. *Praetorum duplicatus numerus.* Anno sequente, P. Valerio L. F. M. N. Flacco, M. Atilio M. F. M. N. Regulo consulatum gerentibus, praetorum duplicatus est numerus, quaternosque creari visum, ut essent, qui in Siciliam Sardiniamque provincias cum imperio mitterentur. ex his M. Valerius Sardiniam, adtributamque huic Corsicam, C. Flaminius Siciliam sortiti sunt.

XXXIV. Ingens eo tempore fuit metus Gallici belli, de quo Boji Insubresque non inter se modo, sed etiam cum Transalpinis populis agitare, magnasque Gaesatorum Gallorum copias stipendio conduxisse ferebantur. *Mala remedia sug-* Ergo non solita modo remedia quaesita sunt, sed etiam iis rationibus malo, quod timebatur, occursum, quas

---

Cap. XXXII. Polyb. 2, 12. Cap. XXXIII. Zonaras. Polyb. Appian. Illyr. Thucyd. 7, 10. Zonaras. Fasti Capit. Florus 2, 5. Eutrop. l. 3. Liv. Epit. 20. L. 2. §. 32. ff. de O. J. Solin. c. 11. Cap. XXXIV. Sex. Rufus. Solin. Zonaras. Polyb. 2, 22.

everos judices, praeter amorem patriae, et in ratiam quandoque concessa, quae alias negarenihil excusaret. Quum enim, praeter alios ex ominibusque terrores, etiam in Sibyllinis libris um esset, *Gallos et Graecos urbem Romanam ocros*, ad praedictionis ejus minas calliditate aver-, M. Valerio M. F. M. N. Messalla, L. Apustio C. N. Fullone consulibus, ex auctoritate pontiomines quatuor, Gallum et Gallam, similiteraecum et Graecam in medio foro Boario vivos runt, ut ita quasi partem aliquam urbis tenenlevisse fata viderentur.

U. c. 526. *gerit timor.*

U. c. 527. M. Valerio L. Apustio coss. *Gallus et Galla, item Graecus et Graeca vivi defodiuntur.*

V. Ceterum hic annus, inter res alias non maadparatu maxime Gallici belli, quod jam instaonsumptus est. Descriptae sunt ad id bellum n peditumque copiae, incredibili numero, tota omanis Italia consentiente. Q. Fabius histori- ui rebus gerundis interfuit, effecta fuisse scribit rum octingenta millia: Romanorum quidem norumque numero peditum explente ducenta ginta octo millia ducentos, equitum viginti sex sexcentos. cetera multitudo reliquorum Italiae rum fuit. Etiam Veneti ac Cenomani auxilia ut Romanis, hominum millia viginti, qui jussi nitimos Bojos metu et damnis ad patriam tuengere, ne cum ceteris hostium copiis conjungi t: quando a bellandi consilio legationis Romadiis avocari nequiverant. Venetis enim et Ceis ad instaurandam cum populo Romano amiciersuasis, Insubres Bojique in hostili animo proque perstitere. Minutae tamen vires eorum sunt, usis omnem armatorum multitudinem educere s, coactisque partem juventutis ad fines defen- relinquere. Ita reliquis cum copiis (peditum aginta millia, equitum viginti numerabantur, r Etruriam tentare coeperunt.

Numerus copiarum ad Gallicum bellum descriptarum.

Insubrium et Bojorum copiae iter per Etruriam tentant.

XVI. Interea L. Aemilius Q. F. Cn. N. Papus, ius M. F. M. N. Regulus consules Sardiniam et um cum vicina Gallia provincias obtinuere. nim, gravati perpetuam Romani praetoris prae-

U. c. 528. L. Aemilio, C. Atilio coss.

XXXIV. Plut. Marc. Zonaras. Liv. 22, 57. Oros. 4, 13. XV. Plin. 3, 20. Eutrop. l. 3. Diod. Eclog. l. 25. O- 3. Liv. Epit. 20. Polyb. 2, 24. Strabo, l. 5. p. 216. Po- 3. Cap. XXXVI. Zonaras.

praeda cum idoneo praesidio vicin
sita est. Jam pugnari ad tumulum
patum coeperat, et ex eo conjiciel
esse collegam, cujus de itinere nih
tum, praeterquam quod adpulisse P
tur, ex tempore consilio capto, e
ad collem, ubi pugnabatur, jussit ad
ibi est equestri proelio acerrimo, i
consul occisus est, ejusque caput
relatum. ad extremum tamen conni
mani, loco retento, hostem repul

Pugna atrox.

XLI. Decreta hunc ad modum e
dites concurrere. Ibi vero certam
numero atque robore virorum, tu
acierum terribile: quum inter duo
tus Gallorum intercepta multitudo,
obversa, dimicaret ambiguo judici
set eis ista proelii forma, quod, c
copiis pugnantes, terga sibi invice
etiam amissa spe fugae ad fortitud
vero noceret, quod inter duos co
conclusi tenebantur. Ceterum Rom
ctus virorum terrebat, qui eximia
dine corporum primis in ordinibus

Galli armillis aureis fulgent.

pugnandum incitabat non modo lau
liorum dulcedo, quod inter Galloru
nemo, quin manicis armillisque au

exposita jaculatoribus signa certis ictibus pete- U. c. 528.
r: cadebantque inulti, quod neque ferire hostem
is poterant, neque conserta manu pugnari secum
armatura patiebatur. qua desperatione pars te-
in hostem ruentes, priusquam ad manus veni-
missilibus confossi sternebantur: ceteri, sen-
eferentes gradum, suorum perturbabant ordines.
aesatarum acie per velites disjecta, gravis arma-
miles, Bojos Insubresque ac Tauriscos undiqua-
dortus, multos interfecit.

II. Stabant tamen obfirmatis animis, neque ulla *Armorum genere vincuntur, cetera non inferiores.*
riores, nisi quod armorum genere vincebantur,
ad muniendum corpus apte instructi, neque ad
percutiendum. gladius enim Gallicus, tantum
a caesim gerendam accommodatus, mucronem
am non habet: praeterea ad primum ictum in-
ur, sequentesque parum efficaces habet, nisi
rectus iterum dirigatur. Eventum proelii, quum
iore spe Romani essent, haud dubium fecit equi-
ditus, qui, Gallico equitatu in fugam compulso,
le decurrentes, in latus hostium inpressionem
nt, tanto minus tolerabilem, quod ex superio-
o ingruebat. Hoc maxime modo cum Gallis in
a pugnatum Polybius tradidit: a quo parum pro-
ter alii dissentiunt. quis enim temere credat ita
rem gestam esse, ut Gallos noctu orta tempestas
coëgerit, tamquam Deorum iram timentes, po-
sque eorum adgressus C. Atilius occubuerit: de-
post aliquot dies, quum interea suo quilibet in
se continuisset, L. Aemilius cum exercitu Gal-
rospere pugnaverit? Neque plus merentur fidei,
ugnae locum ex litorali regione in agrum Arre-
transtulerunt.

LIV. Cecidisse tum Gallorum millia quadraginta *Gallorum magna clades.*
mbigitur. capta sunt haud minus millia decem
uno regum Concolitano: alius, Aneroëstus, qui
num opinione virtutis et potentia valuerat, pau-
mitantibus elapsus, in fuga necessarios suos se-
sum secta gula interemit. Recepta est praeda in-
quam consul reddendam iis curavit, quibus ad-

XLIII. Polyb. 2, 33. Polyb. 2, 30. Zonaras. Oros. 4, 13.
LIV. Eutrop. l. 3. Polyb. Diod. Eclog. l. 25. Polyb.

Triumphus L. Aemilii. XLV. Ergo vix cujusquam triun
cibus tam celebratus eſt: insignis
geſtarum gloria, et captivorum sp
torum numero pretioque. Multa in
litaria fuere, plurimique torques
virorum fortium apud Gallos ornan
Britomarus in Capitolium accinctus ducitur. adverterunt oculos hominum Britor
cipes Gallorum, quos L. Aemilius
cinctos in Capitolium duxit, tamqu
nem servaturos, quod, *non prius*
quam Capitolium adscendissent, jur
tertium nonas Martias L. Aemiliu
Luſtrum, XLII. triumphavit. Eodem anno luſtrum
dragesimum conditum eſſe reperi
Claudio Ap. F. C. N. Centhone,
N. Pera.

U. c. 529. T. Manlio II. Q. Fulvio II. coss. XLVI. Depositus jam belli G
dum vindictae cupiditas erat: an
anni conſulibus ea provincia data.
N. Torquatus, Q. Fulvius M. F. Q
Novi conſules adverſus Gallos proficiscuntur. uterque iterum. His exercitus, et
ſtruendum gerendumque pertineba
ta. spes enim erat, poſt tantam v
Padum agro depelli Gallos poſſe,
rentur. Conſules, cum copiis pro
Bojos ad deditionem compellunt. terrore Bojos ad deditionem comp
inde expeditio fuit ob peſtilentian
bres. Alii tradunt, hos conſules,

. F. C. N. Metellus: isque N. Fabium M. F. M. teonem magistrum equitum dixit. Comitiis ha- consules facti sunt C. Flaminius C. F. L. N. P. s Sp. F. M. N. Philus. U. c. 530. C. Flaminio, P. Furio coss.

.VII. Hi primi Romanorum, ut existimo, Padum vere cum exercitu, qua fluvius Addua Pado com- ur, in regionem Insubrum inruptione facta. Multo :, neque nullo sanguine haec audacia constitit. et in transitu fluminis, et dum castra ponuntur, r incurrentes hostes Romanorum haud paucos oc- unt. Ex harum rerum nunciis ortam sollicitudi- mmensum auxere prodigia, quod in Piceno flu- manasse sanguine, in Etruria coelum ardere vi- Arimini noctu luxisse, tresque lunas eodem tem- apparuisse nunciabatur, et quod Romae in foro per dies complures sederat. nam sub idem forte ıs Caria motu terrae concussa, et collapsus Rho- lossus nihil tum ad rem Romanam pertinere cre- tur. Ceterorum caussa consulti augures, *consu- io creatos videri*, responderunt, sequutaeque sunt us ad eos literae, quibus in urbem revocabantur. ter haec per inducias Insubrum agro excesse- deinde in Cenomanorum finibus, sociorum ad- auxiliis, iterum campos Alpibus subjacentes in- e coeperant: permotique ira Insubres, etiam au- igmis ex aede Minervae depromptis, quae *immo- vocabantur*, quod nisi ob extremam necessitatem ri fas non esset, cum exercitu quinquaginta mil- occurrerant, acie dimicaturi.

Padum transeunt Romani, non impune.

Prodigia varia.

Insubres Romanis occurrunt.

.VIII. Hoc ad tempus literae senatus venere. C. nius, sive conjectura earum argumentum adse- s, sive literis amicorum praemonitus, collegae sit, ne ante pugnam commissam aperirentur. ostinato ad dimicandum animo, de auxiliis Gal- deliberabant, ne forte neglecta caussam nocen- erent; adhibita, occasionem. levitas enim gen- ebatur, praesertim adversus cognatum hostem iendo proelio. Tandem hoc consilium placuit. in ulteriorem ripam miserunt: deinde ruperunt

Consules auxilia suspecta amoliuntur.

XLVI. Fasti Capit. Cap. XLVII. Liv. Epit. 20. Polyb. Zonaras. Polyb. Zonaras. Oros. Plut. in Marc. c. 4. s. Marianus Scotus. Oros. Plin. 34, 7. Zonaras. Po- rabo, l. 5. p. 216. Polyb. Cap. XLVIII. Liv. 21, 63. s. Polyb.

nibus vel minimum recedere coac
vero, prioribus proeliis experti, G
in primo inpetu esse, hunc acerri
si quis sustinuisset, nihil postea
primis ordinibus hastas triariorum
hostium excipiant ictus, deinde, al
stringant.

Enses Gallici inepti. XLIX. Ubi ventum ad certame
jectu Gallici gladii statim ad prim
curvatique sunt: quos donec diri
gressus stricto mucrone Romanus
usum iis ademit. Nam et hoc hal
quia caesim tantummodo iis pugna
riendum aliquantum requirant sp
abstulerit, omnino fiunt inutiles.
punctim ferire ex minimo interval
modo ad corpus hostis adpressi fa
ctus impune caedebant. Interfecta
lorum novem: quasi duplum ejus
Post victoriam ager hostium longe
multumque praedae partum.

C. Flaminii pertinacia adversus senatum. L. Tum demum literas senatus
bus quum pariturus P. Philus es
invidiam hanc patrum esse testatus,
vitiis, cujus rei nullum argumentu
quam obtinuissent, victoria adduci
nisi finito vel bello, vel magistratus t
esse. Quin etiam addidit *effecturu*
manus auguriorum aliarumque tali
servatione falli desinat. Ceterum,
Collega ejus P. Fu- stente P. Furio, Flaminianus exe

quaedam urbemque non incelebrem illis gen- ecipiente, concessaque militi praeda ad instans natu certamen sibi conciliante animos. Tanta xorta fuerat in Urbe indignatio, ut redeuntibus bus neque obviam ex more iretur, triumphus- n C. Flaminio modo, sed in ejus odium etiam o negaretur. Ad extremum C. Flaminii magnus lebem favor vicit: isque triumphans urbem in- est, ante diem sextum Idus Martias. Multa in mpho translata sunt spolia, magna vis armorum, itidem aurei permulti, ex quibus tropaeum Flaminius in Capitolio posuit, inverso Gallo- to, qui de spoliis Romanorum Marti suo tor- promiserant. Alter mox consul de Gallis et Li- triumphum egit ante diem quartum Idus Mar- U. c. 530. *Consules invito senatu triumphant.*

Sic magis accensa, quam victa, senatus odia evere, donec consules statim secundum trium- abdicare sunt coacti. Pari severitate sub idem mpus viri clarissimi duo sacerdotii honore ca- t: M. Cornelius Cethegus, extis non rite por- Q. Sulpicius, quod inter sacrificandum apex capite defluxerat. Quum magistratu consules ent, comitia per interregem sunt habita, qui- nsul factus M. Claudius M. F. M. N. Marcellus, magistratu inito, collegam adscivit Cn. Corne- . F. L. N. Scipionem Calvum. Hi pacem pe- s Insubribus restitere, M. Marcello potissimum ate provinciae triumphique conditiones omnes ante. sed et ipsi Galli belli potius, quam otii, a tractare videbantur, quum de integro merce- ducta Gaesatarum triginta millia, superatis Al- longe majorem Insubrium multitudinem conci- *Deinde abdicare coguntur.* U. c. 531. M. Claudio, Cn. Cornelio coss. *Insubribus pax negatur.*

Bello sic exorto, profecti primo vere consu- erras (oppidum est inter Padum et Alpes) cir- lerunt. Cujus obsidione quum depellere Ro- difficile videretur, Britomarus, adsumpta de- illium Gaesatarum manu, Circumpadanam re- vastare instituit. quo comperto, consules ita e partiti sunt copias, ut Cn. Cornelius cum ex-

L. Liv. 22, 6. Zonaras. Plut. Zonaras. Fasti Capit. Liv. Flor. 2, 4. Fasti Capit. Cap. LI. Plut. Val. Max. 1, 1, 4. olyb. 2, 34. Plut. Polyb. Plut. Cap. LII. Polyb. Plut.

Clastidium. luntate sua, sed ferocia Gaesatarum tiores et equestris militiae princi tes, audito, paucos adduci pedit nus ad obterendum eum, omissa proruperunt.

LIII. M. Marcellus, acie in lo circumveniretur ab hostium multi cessit obviam. neque longe abe quum jam impetum facere molien cantuque Gallorum exterritus, ab tulit. Ibi consul, veritus ne in om animum suis minueret, equum c adoravit, tamquam ea de caussa

Marcelli votum, et opima spolia. teri more, quo Deos adoraturi se runt, eum ante primum congress stilium armorum Jovi Feretrio vo cto Britomaro, qui suorum agmen ferens auro argentoque et color nata, haec judicavisse arma esse de Jam ipse quoque rex, viso Roman ctus longe ante suos, voce et ge provocabat. Neque cunctatus M. regis thorace, vulneravit eum ha impetu dejectum humi semel iter bus occidit. Tum desiliens ex eq ma tenens, suspexit in coelum, *Feretri, qui fortium ducum in pro adspicis, en ego, te teste, tertius hostium imperatore, imperator opi*

on eques Gallus, non pedes, quamquam et subsidio venerat, sustinere vim tantam po- oque exemplo paucissimi de numeroso exer- herrimam victoriam retulere. Lectis deinde d collegam revertit consul, qui, Acerris oc- ubi magnam annonae copiam reperit, circa ium, caput Insubrium Gallorum, adversus ho- e se tutabatur. nam illi validissimae frequen- ue urbis obsidione implicatum vicissim quasi int. Sed adventu M. Marcelli cito commutatus n status. nam et Gaesatae, audito regis fine, unt: et ab his relicti Mediolanenses defen- iem non potuere. Sic ingentibus Insubrum co- is, captaque Mediolano, et subinde Como, leinceps urbes, et Insubrum tota natio, pecu- grorum parte multati, de cetero satis aequa petrata, in deditionem venere.

U. c. 531.

Insubres in deditionem veniunt.

M. Marcellus, provincia confecta, celeber- riumphum de Gallis Insubribus et Germanis lendis Martiis. Haec prima Germanorum in Romana mentio, qui, ex Transrhenanis gen- rcede conducti, Virdomaro duce in Italiam t. Ex his Gallisque captivi forma staturaque ingenti currum victoris inter spolia maximi ntecedebant. Sequebatur ipse consul, raris- ectaculo caesi ducis arma Jovi Feretrio fe- iem prosequutus a tergo exercitus, splendidis armis, militari adclamatione cantuque cele- Hoc ordine quum ad aedem Feretrii perven- t, descendens curru M. Marcellus, opima spo- Romulum regem et A. Cornelium Cossum ter- que post illum alius, suspendit. Haec arma Romanus majori cum voluptate spectavit, quod rum militum arma hostes Vulcano vovisse di- r. tantaque victoriae ejus laetitia fuit, ut se- pulusque Romanus ex manubiis donum Apol- phico cratera aureum, et circum amicas socias- tates arma de spoliis Gallicis mitteret. ad Hie- Syracusanum praeter spolia missum etiam fru- retium est, quo inter bella Gallica rem Roma- erat.

M. Marcelli triumphus celeberrimus.

Senatus Diis et sociis dona ex manubiis mittit.

IV. Val. Max. 3, 2, 5. Zonaras. Polyb. 2, 34. Plut. O- . Plut. Eutrop. l. 3. Zonar. et Oros. Plut. Cap. LV. . 20. Fasti Capit. Propert. 4, 11. Plut. Virgil. Aen. Flor. 2, 4. Plut. Liv. 1, 10. et 4, 20. Plut. Flor. Plut. 1. Diod. Eclog. l. 25.

U. c. 531. *Istricum bellum.* U. c. 532. P. Cornelio, M. Minucio coss.

LVI. Novi deinceps hostes Istri exorti, qui tico scelere maria infestantes, Romanorum aliq ves frumentarias diripuerant. Adversus hos am sules, P. Cornelius, M. Minucius Rufus, mi tos populos vi aut deditione subegerunt. Tri tum tamen ab his non reperio, credo, quia m iam Romano sanguine victoria constiterat. Ho infaustum multis gentibus urbibusque sidus in nia exortum est Hasdrubalis successor Hannibal, jus initiis gestisque multa deinceps majori spi cenda erunt. Interea novi consules L. Vetu Lutatius cum exercitu ad Alpes progressi sun conditionibus magis, quam armis usi, multos locorum populos voluntate ipsorum ad amiciti manam adduxerunt.

U. c. 533. L. Venturio, L. Lutatio coss.

Bellum Illyricum.

LVII. Bellum hoc tempore cum Illyriis insta est improbitate Demetrii Pharii, adversus que amicitiae Romanae praetextu vicinas civitates a suo vexantem, omnibus ex partibus querelae runt. Nam fretus potentia, quam a Teuta def Romani circumdederant, tutelaque regis Pinnei, matrem Triteutam connubio sibi junxerat, re ipse se ferens, popularibus juxta finitimisque et intolerandus incumbebat. Et Illyrici quidem los, Romanorum socios et amicos, suae domi studebat subjicere: Cycladas autem insulas, cont dus cum lembis armatis quinquaginta ultra Liss vectus, alias depopulabatur, ab aliis extorque cunias. Jamque ad Istrorum partem, quotquo centi bello Romanos oderant, et Atintanes ctos in partes suas traxerat. Neque Romanos rebatur, quibus Gallico bello implicitis, dein nicum metuentibus, neque vires, neque otium dicandas sociorum injurias fore censebat: et lippo Macedonum rege quidlibet sperabat, quo Cleomenico dux Illyricorum auxiliorum Maced opes adjuvisset. Igitur decretum adversus eum est, adparatusque facti.

Demetrii Pharii ausa et gesta.

Amicitia Demetrii cum Macedone Philippo.

LVIII. Lustrum interea tertium et quadrage L. Aemilius, C. Flaminius censores condid

C

Cap. LVI. Oros. 4, 13. Eutrop. l. 3. Zonaras. Oros. ras. Cap. LVII. Liv. Epit. 20. Zonaras. Appian. Illy apud Vales. Justin. 29, 2. Polyb. 3, 16. Polyb. 4, 16. A Polyb. 3, 16.

nsa sunt civium capita ducenta septuaginta millia U. c. 533. Civium censorum numerus.
enta tredecim. Libertinorum promiscua multitu-
per omnes tribus sparsa, multum hactenus tur-
um dederat. eam imitatione Q. Fabii Maximi cen-
es in quatuor tribus, Esquilinam, Palatinam, Sub-
anam, Collinamque redegerunt. C. Flaminius in
dem censura viam Ariminum usque munivit, et Cir-
n exstruxit. utrique operi nomen ab auctore est in-
itum, Circusque Flaminius, et via Flaminia vo-
. Iidem censores legem Metiliam de fullonibus ad *Lex Metilia de fullonibus.*
ulum ferendam dedere: ne minorum quidem re-
curam tanti magistratus fastigium dedecere rati.

LIX. Per idem tempus Illyriorum rebellio sena- U. c. 534. M. Livio, L. Aemilio coss.
movit, ut M. Livio M. F. M. N. Salinatori, L.
ilio M. F. Paullo consulibus provinciam illam
daret. Contra Demetrius bellum et ipse haud se-
er comparare instituit, valido praesidio Dimalum
o, provisisque omnibus, quorum ad longam susti-
dam obsidionem usus est. Quibusdam locis inter-
ndos curavit principes, de quorum fide dubitabat,
que sibi addictis regimen urbium tradidit. ex omni
regno delectum robur, sex millia virorum, se-
ad praesidium Phari retinuit. Dum haec aguntur, *L. Aemilius in Illyricum venit.*
Paullus consul, primo vere profectus, in Illyricum
it: intellectoque, magnam esse hostibus spem in
itionibus Dimali, quem locum inexpugnabilem pu-
nt, ratus plurimum inde terroris oriturum, si
c expugnasset, tanta sua militumque alacritate est *Dimalum expugnat.*
essus, ut septimo, quam oppugnari coepta esset,
vi caperetur. Neque falsus fuit animo consul,
rsaque per vicinam regionem fama, confestim ex
ibus urbibus oratores venere, se suaque omnia
nanis dedituri.

LX. Quibus in fidem receptis Pharum insulam,
Demetrii regia erat, petiit. Quam ubi copiarum
i genere refertam, fortissimorumque virorum prae-
o, tum situ operibusque, ad haec praesentia ty-
ni munitam esse didicisset, moram obsidionis veri-
, astum excogitavit accelerandae victoriae non in-
em. Partem enim majorem exercitus, noctu tra-
is copiis, in silvosis quibusdam callibus occulit: *L. Aemi-*

ap. LVIII. Liv. 23, 22. Liv. Epit. 20. Liv. 9, 46. Liv. Epit.
Cassiod. Chron. Festus in v. *Circus Flaminius*. Plin. 35, 17.
. LIX. Polyb. 3, 18. Polyb. 3, 16. Polyb. 3, 81.

U. c. 534. *Ill strategema ad Pharum.*

ipse, cum navibus viginti luce clara proximu
portum petens, elicuit Pharios, inter quos ip
metrius ad prohibendam hostium exscensionem
currit. Conferto certamine plures subinde,
suis auxilio venientes, ad extremum omni fere
sidio militarium virorum urbem nudavere. I
Romani, qui noctu exscenderant, itinere pe
loca facto, collem inter oppidum portumque
ferme spatio situm occupavere. quo facto ii
urbe fuerant egressi, reditus ad eam occludel

Pharii ab urbe exclusi.

Demetrii consilium in arena captum.

LXI. Demetrius, animadverso, quid fierei
silium cepit, ut in tam ancipiti periculo, non
nendum. Omisso enim praesenti certamine, r
tisque suis, *Viri fortes*, inquit, *apparet, virtut*
stram hostibus formidabilem esse. nam ad dol
versi fatentur, se viribus armisque diffidere.
noctis usi hanc in terram inrepsere: unde, si b
novi, retinebunt nihil, nisi quod corporibus
anima emptum. Vos modo, Pharii mei, vosque
ex Illyrico delecta juventus, vel patriae, vel
vestrae memores, ostendite Romanis, neque su
titudinis, neque nostrae imbecillitatis fuisse, q
mel de Illyriis Romae triumphatum est. Non
eo tempore, aut Postumius Illyrios consiliis et
sed inpotentia, sed temeritate sua Teuta vicit.
ignoratis, ut de aliis taceam, non ita procli
futuram fuisse victoriam, si me defensorem
quam inimicum, habere Teuta maluisset. Verum
vero, et quia vobis praeclare confido, et quia fa
tius, quam verba, tempus postulat, abrumpo. h
animos, habetis arma: videtis necessitatem, q
midissimum quemque posset acuere; vobis pari
bique discrimen extremum imminet, nisi virtute
discusseritis. Eamus igitur, et, fortuna bene j
istos e latibulis suis paullo ante progressos petan
curi de his, qui exscensionem faciunt. nam illos
ciderimus, hi majori cum studio naves repetent,
reliquerunt.

Pugna Illyriorum cum Romanis.

LXII. Ita suos pro tempore cohortatus, in
ordinibus ad eos invadendos, qui collem te
ducit. qui et ipsi non segnius congressi sustin
hostem, donec advenientes, qui exscensionem
ea fecerant, et a tergo eum adorti, magno cu
rore detrimentoque disjecere. Paucos in oppid
tulit fuga: ceteri passim per invios calles dilap

Demetrius ad Philippum profugit.

metrius, qui solis quibusdam locis paratos len
omnem casum habebat, uno eorum conscen
Philippum Macedoniae regem profugit, cujus

receptus, mores adolescentis antea laudatos tione et tyrannicis consiliis corrupit, bellique ni, et multarum praeterea calamitatum suafor ctor ei exftitit. Poft hanc pugnam Pharus ex iti- capta, juffuque imperatoris direpta et diruta eft. ci deinde rebus ex sententia ordinatis, ad trium- petendum, adfecta jam aeftate, conful Romam U. c. 534.

LXIII. In hujus quoque belli narratione Polybium malui, non ignarus, apud alios auctores am- s confulibus ejus perfecti gloriam communiter i, qui, evocatum ad se Demetrium, quia non pa- , adgressi, primum in Iffa infula, quibus dixi, us vicerint; deinde Pharo proditione capta De- ium expulerint. De cujus fine quoque diffenta- Polybio tradunt, iftis et annis et locis proximo, aliud in tempus egreffa praetermitto. Ceterum iis in regis Pinnei gratiam, quem innocentem ae- et proposito fuiffe conftabat, pepercit senatus, usque cum eo, adjectis tamen conditionibus qui- lam, renovavit. Interea L. Aemilius conful splen- ffimum de his populis triumphum duxit: sed et ivium ex eo bello triumphaffe reperio. plures ta- scriptores hunc praetereunt: credo, quod ma- s L. Paulli res fuerunt, quibus collegae famam iamque potuerit obscurare. sed nobilius ejusdem Livii paulo poft judicium et condemnatio fuit. invidiam ipse ac L. Paullus accusati, quod prae- militibus non aequaliter divisiffent, quodque ex multa avertiffent, judicium populi subiverunt. L. llus ambuftus vix evasit, M. Livium omnes tri- excepta Maccia damnaverunt.

Polybii auctoritas, et diffensus aliorum scriptorum.

Illyriorum regi Pinneo pax datur.

LXIV. Isque contumeliam iftam tam indigne tu- ut Urbe relicta, coetus omnes fugeret, donec ad inftituta vitae prioris refumenda Reipublicae pora retraxere. Sed haec in P. Cornelii Scipio- Tib. Sempronii Longi confulatum inciderunt. o autem, quo M. Livius et L. Paullus adhuc con- s erant, Archagathus quidam Lysaniae filius Ro- venit, qui medicinam profeffus, jure Quiritium

M. Livius urbem relinquit.

p. LXII. Polyb. 4, 66. Polyb. apud Vales. l. 7. Polyb. 3, Appian. Illyr. Liv. Epit. 20. Cap. LXIII. Polyb. Zonaras. apud Vales. Zonaras. Appian. Polyb. 4, 66. Auctor de illuftr. Juftin. 29, 2. Front. Strat. 4, 1.

U. c. 534. donatus est, eique taberna in compito Acili blice. res ad memoriam minime celebris, *Artis medicae initium Romae.* primum artis medicae nomen auditum Ro tumque esset, hactenus ad sanitatem tuend ente temperantia et inemptis remediis. Ei sulibus coloniae deductae sunt in agro G centia et Cremona, non postrema caussa ir bus commoti Boji Insubresque respicere cepere, qui tum Saguntinam urbem sum oppugnans, per ruinas ejus iter ad Roman niebat. sed hi ceterique motus, qui mag neque minori mole continuo ingruerunt, paulo principio sunt repetendi.

Cap. LXIV. Liv. 22, 35, 2. et 27, 36, 3. Plin. 2 25, 2. Ejusd. Epit. 29.

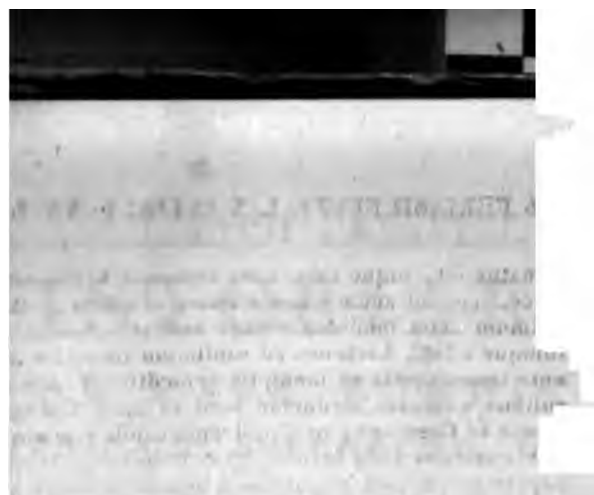

T. LIVII PATAVINI

HISTORIARU

AB URBE CONDITA

LIBRI, QUI SUPERSUNT, OMNES.

TOMUS SEXTUS.

PARS POSTERIOR.

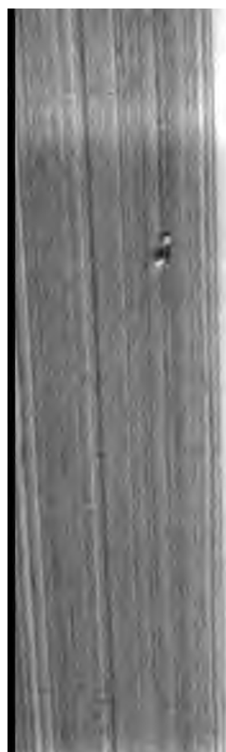

T. LIVII PATAVINI

HISTORIARUM

AB URBE CONDITA

LIBRI, QUI SUPERSUNT, OMNES,

CUM NOTIS INTEGRIS

AUR. VALLAE, M. ANT. SABELLICI, BEATI RHENANI, SIGISM. GELENII, HENR. LORITI GLAREANI, CAR. SIGONII, FULVII URSINI, FRANC. SANCTII, J. FR. GRONOVII, TAN. FABRI, HENR. VALESII, JAC. PERIZONII, JAC. GRONOVII;

EXCERPTIS

PETR. NANNII, JUSTI LIPSII, FR. MODII, JANI GRUTERI;

NEC NON INEDITIS

JANI GEBHARDI, CAR. AND. DUKERI,

ET ALIORUM:

CURANTE

ARN. DRAKENBORCH,

QUI ET SUAS ADNOTATIONES ADJECIT.

ACCEDUNT

SUPPLEMENTA DEPERDITORUM T. LIVII LIBRORUM A JO. FREINSHEMIO CONCINNATA.

EDITIO NOVA AUCTIOR ET EMENDATIOR.

TOMUS SEXTUS. PARS POSTERIOR.

STUTGARDIAE,

EX TYPOGRAPHIA SOCIETATIS WUERTEMBERGICAE.

LIPSIAE IN COMMISSIS APUD C. H. F. HARTMANNUM.

MDCCCXXIII.

T. LIVII PATAVINI

HISTORIARUM

AB URBE CONDITA

LIBRI.

EPITOME LIBRI VIGESIMI PRIMI.

In Italiam belli Punici secundi ortus narratur, et Hannibalis Poenorum ducis contra foedus per Ibe-

In Italia belli Punici secundi, acta narrantur] Malim, ut alibi, *initia narrantur*. SIG. Acta hujus belli totis decem libris narrantur, non hoc primo solum. Commodius ergo, quod erat in cod. Barberino *belli Punici secundi ortus*. Moguntiaci natum *In Italia*. Andreas, Tarv. duae Ven. Ascensius: *In Italiam*. J. FR. GRON. *In Italiam bellum Punicum secundum narratur* Berg. *In Italia Punicum secundum actum narrat* Boend. *actum narrat* etiam Hearnii N. et Exc. Pithoei. *In Italium belli Punici secundi actum narratur* Voff. *In Italiam belli Punici secundi ortum narratur* Leid. Quum *In Italiam* tantum non omnes codd. et edd. vett. servent, accedere nequeo Gronov. ad Epit. praec. duo priora vocabula hujus Epit. ad finem illius revocanda, et *in Italia* legendum esse censenti. Eadem caussa etiam efficit, ne Cl. Crevier. adsentiri possim, qui voces *In Italiam* resecandas esse censebat. *In Italiam belli Punici* est adversus Italiam, sive adversus Romanos eorumque socios in Italia. Liv. 5, 10, 2. *Bellum multiplex fuit eodem tempore et ad Vejos, et ad Capenam, et ad Falerios, et in Volscos.* 23, 35, 1. *In Italiam quum post Cannensem pugnam segnius bellum esset.* 27, 5, 3. *In Siciliam terra marique saepe magnis cladibus bellatum esset.* 31, 4, 1. *Qui ductu atque auspicio P. Scipionis in Africam bellum perfecissent.* Ita his locis varii codd. legunt. Quaedam etiam v. ad Livii 10, 19, 3. Sigonii conjectura *initia narrantur* firmari posset ex Epit. Liv. 109. *Caussae civilium armorum et initia referun-*

rum amnem transitus, a quo Saguntum, sociorum *populi Romani civitas, obsessa octavo mense* capta *est. De quibus injuriis missi legati ad Karthaginienses, qui quererentur. quam satisfacere* nollent, *bellum iis indictum est. Hannibal, superato* Py*renaeo saltu, per Gallias, fusis Volcis,* qui obsi*stere conati erant, ad Alpes venit; et laborioso* per *eas transitu (quum montanos quoque Gallos* obvios *aliquot proeliis repulisset) descendit in Italiam,* et ad

tur. Sed *ortus narratur*, quod sensu illi convenit, eſt in cod. qua auctoritate alterum deſtituitur.

Per Iberum amnem transitus] *per Hiberum flumen* Leid. Berg. et Exc. Pith. Paullo ante *ducis Poenorum* Boend.

Saguntum sociorum populi Romani civitas octavo mense capta est] Membranae habent *civitas obsessa octavo mense capta est.* DELRIUS. Ita et Leid. Voſſ. Berg. et Hearnii N. quorum fide id recepi. Sed praeterea male iidem codd. *Saguntini Populi Romani civitas.* Sed *Saguntum populi Romani civitas* haud melius Boend. *Saguntus* habent edd. vetuſtiores; *Saguntum* ejus loco exhibuit Sigon. Hoc quidem unus, illud contra nullus meorum codd. firmat. *Saguntum* autem aeque ac *Saguntus* non modo aliis veterum, sed etiam Livio, in usu fuiſſe, vidimus olim ad Silii 17, 329. Mox *bellum his indictum*, omiſſo τῷ *est*, idem Boend.

Superato Pyreneo saltu] *Pyrenaeo.* Sic Graeci Πυρηναῖος. SIG. Τὸ *saltu* exsulat a Voſſ. Simpliciter *Pyrenaeus* infra eſt 21, 24, 1. V. ad 26, 19, 11. Sed *saltum Pyrenaeum* Livius memorat 21, 23, 4.

Fusis, qui obsistere conati erant, ad Alpes venit] Vet. lib. *fusis Volcis, qui.* Sic autem tradit de Volcis Livius [c. 26.] SIG. *Volscis* operarum vitio legitur, pro *Volcis*, qui Galliae populi sunt Caesari 7. B. Gall. DELR. *fusis, qui ei obsistere* Boend. *fusis Vulscis, qui obsistere* Berg. et Hearnii N. *fusis Volcis, quibus obsistere* Leid. *fusis Volcis, qui obsistere* Voſſ. Tum *et ad Alpes* Voſſ. et Hearnii N. Mox *laborioso*, pro *et laborioso*, Leid. *per eos*, pro *per eas*, Berg.

Ad Ticinum amnem] *ad Ticinum flumen* Leid. Voſſ. Berg. Hearnii N. et Exc. Pithoei. V. paullo ante hac Epit. Mox τὸ *postea* deficit in Voſſ.

Iterumque exercitu Romano ad flumen Trebiam fuso] *iterum exercitu Romanorum* Boend. *iterum exercitu Romano* Hearnii N.

Per maximam vexationem propter vim tempestatum transiit] Immo non transiit. nam fruſtra id primo tentavit. FR. SANCTIUS. *per magnam militum vexationem* Boend. et Hearnii N. *per magnam vexationem mi-*

1 I. In parte operis mei licet mihi
in principio summae totius profeſſi p
rum scriptores, bellum maxime omn
le, quae umquam geſta sint, me scri
Hannibale duce, Karthaginienses cum
2 no geſſere. Nam neque validiores o
ter se civitates gentesque contulerun

§. 1. *Licet mihi praefari, quod in principio summae totius professi* etc.] An alios quoque scriptores intelligat, nescio: Thucydidem certe intelligit, qui principio operis sui aït, se sperare, bellum id, quod scribere ingreditur, *μέγαν τε ἔσεσθαι καὶ ἀξιολογώτατον τῶν προγεγενημένων*. Et quod noſter caussas affert, cur tale fuerit, ille quoque alter exponit, cur tale fore opinetur. MURET. 19. Var. lect. 17. *liceat mihi, quod in*

Hamilcar,
spirationem,
que in optim
Mſtis reperit
thago autem
per literam
Glarean. infr
notavi ad Sili
ribus ad Silii

§. 2. *Civita*
tulerunt] *civ*
contulere Re
Lov. 5.

psis tantum umquam virium aut roboris fuit: aud ignotas belli artes inter se, sed expertas o Punico conserebant bello. et adeo varia belli ına ancepsque Mars fuit, ut propius periculum int, qui vicerunt. Odiis etiam prope majoribus cer- 3
nt, quam viribus: Romanis indignantibus, quod ribus victi ultro inferrent arma; Poenis, quod

propius periculo fuerint, *cerunt*] Id Silius prope ad m in poëma suum transtu- 13.]

– *propiusque fuere periclo*, *is superare datum*.

meo vetere Livio legitur *pius periculum fuerint*. id- rtaſſe rectum eſt. Livius n saepe hac conſtructione ut l. 4, [17, 5.] *Propius tem*. et l. 25, [11, 11.] *Pro- ae inopiam erant obsiden- uam obsessi*. et l. 35, [10, *ajor gloria Scipionis; et ajor, eo propior invidiam*. [9, 5.] *Propiorque gladi- m armorum usum*. No- ſt, et alios primae claſſis ores saepe numero ita lo- 'alia enim sunt illa Cicero- agm. Orat. in Pis.] *Proxi- mpejum sedebam*. et [pro .] *Proxime Deos accessit s*. Et illud Salluſtii. *In latere, quod proximum erat*. ubi tamen vulgo us veterum librorum fidem *proximum hostibus*. Sed alluſtium quidem hujus ge- exemplorum copia eſt. T. 19. Var. lect. 17. Marc. Var. 17. e vetere scripto it *propius periculum*. Cer- ſt, Livium sic gaudere et complura ejusdem ge- i reſtituimus. V. ad 22, 40, d quia in nullo reperiebam, quibus ipse usus sum, recipere contabar. At nunc didici, hoc ipsum exſtare in optimo Florentino. Itaque, cur suum auctori invideamus, causae nihil eſt. J. FR. GRON. De hac conſtructione v. ad 2, 41, 11. et quae notantur ad Silii 1, 13. Licet autem neque ipse in ullo codicum, quibus utor, invenerim, nisi Flor. optimo, ejus tamen auctoritate recipere veritus non sum. *ut prope ejus periculo fuerint* legit Cant. Deinde *qui vicere* Lov. 1. et pleraeque edd. usque ad Cl. Jac. Gronov. cui *vicerunt* subſtituenti favent edd. Rom. anni 1472. et Parm. atque insuper omnes reliqui codd. nisi quod in Flor. a m. 2. interpolatum sit *vicerint*. Paullo ante alio ordine *fortuna belli* Flor. Tum *anceps Mars fuit* Rec. et Harl. *ancepsque fuit Mars* Lovel. 4.

§. 3. *Victoribus victi ultro inferrent arma*] *inferunt* Harl. *ferrent* Hafn. Paullo ante *certaverunt* Harl. *certavere* Lov. 5. Gaertner. et Rec.

Crederent imperitatum victis esse] Sec. e Pall. *crederent imperatum esse victis*. GEBH. *imperatum victis esse* Lov. 2. 3. 4. Ber. Hav. et Hearnii D. Sed *imperitare* Livio frequens eſt. 1, 2, 3. *Caere opulento tum oppido imperitans*. ubi eadem eſt varietas. c. 17, 5. *Decem imperita-*

sacris jurejurando adactum, se, quu

bant. c. 24, 3. *Alteri populo cum bona pace imperitaret.* 3, 39, 8. *Vicissitudinem imperitandi sustulerint.* 4, 5, 5. *Annuis magistratibus parere, atque imperitare licet.* 22, 41, 3. *Nam alternis imperitabant.* et eodem cap. *Dissimiles discordesque imperitare.* et sic passim. V. ad Silii 2, 52. *imperare* autem et *imperitare* etiam alibi in Mstis commiscentur. V. Cortium ad Sallust. Jug. 19. Similiter *rogare* et *rogitare* supra 5, 40, 3. ubi plura hujus generis videri possunt. *jactare* et *jactitare*. V. ad 9, 41, 9. *retinere* et *retentare*. V. ad 10, 5, 3. *circumspicere* et *circumspectare*. V. ad 21, 28, 11. (* *clamare* et *clamitare*. v. ad 39, 32, 10.) *polliceri* et *pollicitari*. V. Cortium ad Sallust. Jug. 23. *Tò esse* exsulat a Rec. Paullo ante *Poenisque superbe* Lov. 5. *Poenisque quod superbe* edd. Aldo priores, qui, consentientibus reliquis scriptis, *τὸ que* expunxit.

§. 4. *Perfecto Africo bello*] Hoc bellum cum mercenariis militibus per quinquennium in Africa Carthaginienses gesserunt

Se, quun
hostem fore
quum prim
se fore Cant
delendum e
oram exempl
tabr. lection
jecit; quod
eodem loco
agnoscunt. I
re populi R
Harl. Voss. G
Hearnium D.
cum Rom. an
etiam in cont
qui recte in e
cavit. V. ad

§. 5. *Sici*
missae] Sici
Punico bello
mum et secu
lyb. [1, ult.]
Sardiniaqu
omittuntur i
cilia et *Sic*

Nimis cel
rum conces
rum despera
tia sumta est
ΚαρΧηδόνιο
ρον καὶ τὴν

hoſtem fore populo Romano. Angebant ingen-
piritus virum Sicilia Sardiniaque amissae: nam
iciliam nimis celeri desperatione rerum conces-
, et Sardiniam inter motum Africae fraude Ro-
orum, ſtipendio etiam insuper inposito, inter-
am.

ue fuit Mars. atque in co-
qui vicerunt mihi adnotan-
uiſſet. Ceterum, quod pro-
hunc locum adtingit, in ve-
imis binis editt. deprehen-
rerum plane abeſſe. GEBH.
Hec. Sigonii vet. lib. con-
. Reliqui nihil mutant. *re-*
etiam abeſt ab ed. Mediol.
1480.
ipendio etiam superimpo-
Flor. *insuper' imposito.*
t infra c. 45, 1. *Tutandique*
is caussa castellum super-
nunt. Put. ac Flor. *insuper*
nunt. c. 34, 6. *Jugo insu-*
inminenti. J. FR. GRON.
ter Flor. omnes mei vulga-
servant. Verbo autem *su-*
ponere utitur etiam Livius
, 3. *Nam et Literni mo-*
entum, monumentoque sta-
uperinposita fuit. 39, 50, 3.
m ingens, quo operitur,
ina superinpositum est.
s 5. Medic. 27, 6. *Allium*
ruta recte miscetur, ex o-
e tritum superinponitur.
n. 8. de re ruſt. 3. *Ut palis*
rietes vehementer actis vi-
os qualos superinponant.
amen codex Sangerm. *su-*
nant. (* 12, 1, 38.) Plinius
Superinponi oportet sple-
e melle decoctum. ubi et-
hiſſ. *Superponi,* quod Har-
s, nescio cur, recepit.
til. 1. Inſtit. 1. *Neque egebit*
lorio manum suam manu
inposita regentis. Simili-
ecompositis *superincidere,*
incubare, superinsternere

etiam alibi Livius utitur. V. ad 2, 10, 11. Elegans tamen eſt Flor. lectio a Gronovio probata *insuper inposito,* quod recte Doujatius exponit ultra summam, quam Romani legibus pacis stipulati fuerant. Virg. 1. Aen. 61.

— — *Molemque et montes insuper altos*
Inposuit, regemque dedit.

3. Aen. 579.

— — *Ingentemque insuper Aetnam*
Inpositam ruptis flammam exspirare caminis.

Hoc modo *insuper incumbere* infra eſt 22, 2, 8. *Cumulatis in aquas sarcinis insuper incumbebant. insuper injicere* 44, 5, 4. *Humusque insuper injiciebatur. insuper inscendere* apud Apulej. 1. Met. non longe a fine. *Jubet officialem suum insuper pisces inscendere. desuper inponere* apud Silium 1, 349.

Inponitque globos pugnantum desuper urbi.

Similiter autem, ut hoc loco, etiam alibi variatur in scriptis et editis. Ita apud Plaut. in Praef. Queruli, ubi nunc editur: *Odoribus insuper infusis, tituloque extra addito;* Gruter. ex Mſto Camerarii malebat *odoribus superinfusis.* ita apud Livium 2, 10, 11. *superincidentibus telis* codices servant, pro quo Aldus edidit *desuper incidentibus.* et *superinminere* eſt in uno cod. infra hoc lib. c. 34, 6. ubi reliqui

1 II. His anxius curis ita se Africo bello,
fuit sub recentem Romanam pacem, per q
annos, ita deinde novem annis in Hispania
2 do Punico imperio gessit; ut adpareret, maj
quam quod gereret, agitare in animo bellu
si diutius vixisset, Hamilcare duce Poenos ar

cum vulgatis habent *insuper inminere.*

§. 1. *Sub recentem Romanam pacem*] *sub recente Romana pace* Hearnii N. V. ad 2, 55, 1. *subsequente Romana pace* Lov. 3. *super recentem Romanam pacem* quaedam ex antt. edd. Paullo ante *Afro bello* idem Lov. 3.

Per quinque annos] Malim *per quatuor.* Nam Polybius l. 1. extremo [c. 88.] scribit tribus annis, et quatuor mensibus hoc bellum esse confectum: *Τρία μὲν οὖν ἔτη καὶ τέτταράς που μῆνας ἐπολέμησαν οἱ μισθοφόροι πρὸς τοὺς Καρχηδονίους.* SIG. Maluit Sigonius *quatuor* ex Polybio contra omnes codd. MSS. GEBH. Nostri codd. *per quinque* constanter servant. Paullo post *ita dein novem annis,* pro *deinde,* Rec. V. ad 3, 3, 6. *ita deinde se novem annis* Lov. 4. *ita demum novem annis* Hearnii L. 1. V. ad 40, 22, 1.

§. 2. *Ut adpareret, majus eum, quam quod gereret*] Vet. lib. *ut appareret omnibus, majus eum.* SIG. Vox *omnibus* in vetere libro non apparet. MURET. 19. Var. lect. 17. *omnibus* apud me non alibi, quam in margine Rec. superest; apud Hearnium autem in N. quorum auctoritate, reliquis id ignorantibus, si praeferrem, iniquus forem. *Adparere* ita simpliciter, non addito casu, obcurrit supra 4, 6, 6. *Ad-*

parebat, aut hostibus,
bus de victoria conced
se. ubi laudata a Gron
pla etiam huc convenir
33, 1, 7. *Adparebat,*
rae consultationis con
ctum.

Et, si diutius vixi
milcare duce Poenos
liae inlaturos fuisse]
et, si diutius vixit An
duce Poenos arma Ita
turos fuisse. Confirm
lectio loco etiam Poly
Graeca verba, quia in
sunt, recitare supers
URSIN. Pal. pr. et ve
ma Italiae injectur
GEBH. Quemadmodum
etiam conjecit Latinius
bono? Vulgatum serv
codices; et aeque pr
Deinde, vocem *Italia*
aliquot edd. exsulare,
auctor est. Sed eam
agnoscunt. Unus tant
arma legit Harl. Dei
cturos Lov. 1. 3. Voss.
1. Gaertn. Hav. et qu
vetustissimis edd.

Quae Hannibalis d
lerunt] Pal. pr. et v
Hannibalis ductu. e
in omnibus libris. G
militer legebat Latini
aliter obferunt Flor.
1. 2. 3. 4. 5. Harl. Ga
Hav. et quas vidi edd.
Froben. qui anno 15
substituit.

nlaturos fuiſſe, quae Hannibalis ductu intule-
Mors Hamilcaris peropportuna et pueritia 3
ibalis distulerunt bellum. Medius Hasdrubal
patrem et filium octo ferme annos imperium
uit; flore aetatis (uti ferunt) primo Hamilcari
iliatus: gener inde ob altam indolem provecto 4

Pueritia Hannibalis dis-
at bellum] Quod *pueritiam*
balis dicit, neceſſe eſt,
balem moriente patre non
em octodecim annis fuiſſe:
ito credi poſſit, calumniam
uod de ipsius impudicitia
ar. MURET. 19. Var. lect.
ueritia Hannibalis ductu
runt bellum male Lov. 5.
ere bellum Rec. et Gaertn.
-bis praecedentibus *Mors*
rubalis peroptīa, id eſt
tima, Gaertn. Male. V. ad
2.

e aetatis, uti ferunt, pri-
amilcari conciliatus] Hac
Polybius nihil. Paullo ta-
poſt [c. 3, 4.] Anno *florem*
is, inquit, *Asdrubal, quem*
patri Amilcari fruendum
. SIG. Pal. sec. *uti fertur.*
I. Ita et Gaertn. In prae-
tibus *inter patrem ac fili-*
lor. Harl. et Hearnii N.

. *Gener inde ob altam in-*
profectus animi adscitus]
b. *ob altam indolem animi*
cto ascitus. In quibusdam
libris *profecto* vacat. SIG.
liber *profecto animadsci-*
igonii *animi profecto.* Lego
cto annis adscitus. hoc sen-
milcar provectus jam aeta-
rubalem generum adscivit.
ta quidem illa dura, me-
dius, compositio eſt. LIPS.
iſt. Quaeſt. Ep. 12. Noſtri li-
ihil variant. MOD. Malim,
ctus annis adscitus. Dicit
enim Livius, Amilcarem generum sibi adsciviſſe Asdrubalem exoletum suum ac aetate provectum, quo olim pro culcita usus sit. KLOCK. Vix patiar mihi eripi, quin illud *profectus animi* e margine in contextum translatum sit ab librario aliquo, qui nihil Livio abradendum arbitrabatur. Lipsius tamen conjicit *provecto annis* 1. Epiſt. Quaeſt. 12. GRUT. Perperam Pal. pr. *ob aliam indolem.* In reliquis Pall. tres *profecto animi adscitus.* Unde ingeniosa conjectura Lipsius *provecto annis* emendare inſtituit. Mihi, quod notant in quibusdam disparere τὸ *profecto*, vel vulgatum *profectus*, non displicet. Ed. Mediol. *gener inde ob altam indolem profectu animi ascitus.* GEBH. Duo poſtrema vocabula [*profectus animi*] e margine in contextum ab librariis relata suspicatur Gruterus. Scripti *profecto.* Si non scripsit Livius, debuit scribere, ut conjecit Lipsius: *gener inde ob altam indolem provecto annis adscitus.* Sed ita scripsit: neque aliud quaerendum. J. FR. GRON. Speciosa eſt Lipsii conjectura, quam magnopere confirmat scriptura unius cod. apud Hearnium *profecto annis.* Nec tamen omnino in ea poſſum adquiescere; quod non video, cur Livius, tamquam rem memorabilem, aut magnopere ad hiſtoriam pertinentem, adnotare voluerit, Asdrubalem *ob altam indolem* demum *ab Amilcare jam annis provecto* generum adscitum

tendatur Sigonius, conjici potest *ob altam indolem animi*: nam *animi* videntur habere plerique MSS. et *indoles animi* non infrequens est apud Livium. Vide 9, 4, 9. et c. 17, 10. et 29, 31, 2. Sed quia in plerisque libris est *profecto*, vel *profectus*, hoc quoque vix admitti potest. Veniebat in mentem *provectus* vel *provectior annis*, scilicet Asdrubal, nimirum, quum flos aetatis, quo Amilcari conciliatus fuerat, procedentibus annis jam defloruisset. DUK. *ob aliam indolem*, praeter quasdam ex vett. edd. habent codd. Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. Hafn. Hav. et Ber. a m. 1. in quo deinde margo a m. 2. *ob bonam indolem* praefert: quod ultimum etiam habent Rec. Vatic. Latinii, et Hearnii N. *genere inde ob bonam indolem* Gaertn. *Alius* et *Altus* saepe culpa scribarum in membranis antt. commutantur. V. ad 37, 16, 7. *bonam* autem natum est ex interpretatione τοῦ *altam*. *ob altam indolem* itaque unice verum puto. *Alta indoles*, ut *excelsum ingenium* apud Plin. 2. ep. 13. *Ad hoc ingenium excelsum, subtile, dulce, facile, eruditum in caussis agendis.* ubi v. Cortium. Deinde *profectu*, *profecti*, vel *profecto animi* primae edd. quorum ultimum olim

cto animi
profecto a
indolem p
m. 2. indo
citus Lov.
fecto adsc
dolem pro
Harl. indo
scitus Hear
cto annis
Lov. 1. et
profecto a
Gaertn. D
cepit Rec.
indolem p
gratus ob
fecto anni
cet itaque
vecto anni
Klockio ac
provectior
sit. Solent
plurimis lo
tari. V. ad
8, 1, 3. c. 7
23, 34, 3. 2
43, 12.) Err
pronunciat
qui non di
jus erroris
Muret. 19.
tantur cor
V. ad 5, 1
ad 9, 29, 1.
ad 24, 40,

, imperio potitus. Is, plura consilio, quam vi, ens, hospitiis regulorum magis, conciliandisque amicitiam principum novis gentibus, quam bel-

nt, factum eſt sollemni erro-
brariorum, qui voces *annus*
nimus paſſim in Mſtis com-
arunt. V. ad 32, 5, 2. Et id
n, quod quidam codd. *acci-*
pro *adscitus* legant, libra-
adscribendum eſt, qui haec
bula saepe confuderunt. V.
5, 25, 13.

, *quia gener erat, factio-*
Barchinae opibusque apud
es plebemque] Ego sic reor
dandum, ut, pro *gener*
ponatur *genere erat*: pro
sque, opibus quae: pro
rio positus, imperio poti-
VALLA. *Barchinae factio-*
enter spiritum detraxerim,
inamque vocaverim a *Bar-*
uod Amilcari cognomen fuit.
ET. 19. Var. lect. 17. Ut
dandum censuerat Laurent.
, ita reſtat in Pal. tert. *quia*
re erat factionis Barchi-
opibus, quae apud mili-
lebemque plus quam modi-
erant, haud sane volunta-
incipum, imperio potitus.
H. *Tò erat* a manu recen-
letum erat in Hearnii N. *quia*
re erat, ut Valla malebat,
ferunt primae edd. aliae
agere erat. Frobenius de-
anno 1531. *quia gener erat*
tuit: quod non tantum om-
codd. servant; sed etiam ve-
eſſe, sana ratio docet. Prae-
Barchinae, vel *Brachinae*,
am non omnes Mſti. sed *Bar-*
e fere semper aliis locis scri-
optimum Put. cod. infra te-
r Gronov. ad 23, 12, 6. Mox
quam immodicae Lovel. 1.
subficit *modicae.*

aud sane voluntate princi-
in imperio positus] Vet. lib. *imperio potitus.* SIG. Vet. *haud sane voluntate principium imperio potitus. principium*, ut *civitatium*, et similia, notata aliis apud alios auctores. *imperio potitus* autem reponebat etiam patrum memoria Laur. Valla, quem v. de cetera etiam loci hujus lectione. MOD. *voluntate principium* etiam Lovel. 1. Saepius ita male librarios dediſſe, supra vidimus ad 2, 27, 12. Adde supra ad 5, 41, 10. 6, 3, 4. c. 32, 3. 8, 33, 9. 9, 24, 10. c. 25, 10. c. 26, 5. c. 31, 6. hoc lib. c. 20, 8. et alibi. (*36, 9, 11. 37, 39, 7.) Deinde *imperio positus* Hafn. *in imperio positus* praeter quasdam edd. etiam Flor. Voſſ. Cant. Hav. et Hearnii N. *in imperio positus est* Lovel. 2. *in imperio potitus* Gaertn. *imperio potitus* reliqui mei cum Latinii Braneal.

§. 5. *Auspiciis regulorum magis*] Sine controversia melius eſt in veteribus *aucupiis:* ut intelligamus, eum regulorum amicitias aucupari solitum eſſe. MURET. 19. Var. lect. 17. Equidem illud *auspiciis* nullo modo concoquere poſſum. Quid enim verisimile eſt vel auspicio vel ductu regulorum eum umquam geſsiſſe? quid quod conciliationis et amicitiae, non armorum neque belli, hic significatio poſtulatur? Itaque cum hospitium apud antiquos arctiſſima neceſſitudinis lege homines devinciret, et pro sanctiſſimo foedere inviolatoque censeretur, sine ampliatione primo coetu primaque actione non verebor pronunciare, legendum *hospitiis* eſſe. Et profecto perfacile fuit in tam vicinam vocem deerrare, una tantum syl.

6 lo aut armis, rem Karthaginiensem auxit. Ceterum nihilo ei pax tutior fuit. barbarus eum quidam palam, ob iram interfecti ab eo domini, obtruncavit; comprehensusque ab circumstantibus haud alio, quam si evasisset, vultu; tormentis quoque quum laceraretur, eo fuit habitu oris, ut, superante laetitia dolores, ridentis etiam speciem praebuerit.

Cum

laba differentem. TURN. 13. Adv. 18. Admisi conjecturam verosimilem Turnebi. Antea erat *auspiciis:* quae quomodo hic ferri queant, quaero, qui me doceat. GRUT. Turnebus reponendum existimat *hospitiis.* Forte in quodam libro scriptum fuerat *ospiciis*, unde alii vulgatam lectionem extuderunt. Pall. tres *auspiciis magis regulorum*. GEBH. Libri omnes, quos ante hac vidi, *auspiciis*. Muretus testatur, occurrisse in veteribus sibi *aucupiis*, et eo delectatur. Sed praevaluit conjectura Turnebi 13. Adv. 18. Et merito. nam et in Florentino *hospitiis* exaratum Gudiana observatione accepimus; et in ejusdem Cl. doctissimique Marq. Gudii membranaceo codice his oculis legimus. J. FR. GRON. *auspiciis* in omnibus, quibus utor, codd. solo Flor. excepto, superest. Et ita etiam Oxon. L. 1. teste Hearnio, qui contra auctor est, *hospitiis* exstare in suis N. ac D. quod idem et Doujatius in Colbert. meliore invenit. Is tamen putat, *auspiciis regulorum* pro eorum auctoritate accipi posse. Sed recte, me judice, viri docti alterum *hospitiis* probarunt: quod etiam in libris, quibus Ant. Copus in vertendo Livio usus est, superfuisse, Hearnius monet. Saepius haec vocabula in Mstis commutantur. V. ad Livii 3, 42, 2. 8, 3, 8. c. 30, 2. 9, 34, 19. 3.. 11. (*34, 10, 5.) et Gronov. ad Senec. Hippol. 853. Et ita in Pacuvio apud Non. Marc. v. ... legendum esse, vir doctus, ... nescio quis, ad marginem Co... ctionis veterum Trag. exhib... bat: *Repudio hospitium. regrediundum est ilico.* ubi nunc e... go *auspicium* circumfertur. Sed et vulgatum ibi ferri posse vide... tur. Sane quam ambiguae sunt conjecturae in parvis his vete... rum scriptorum fragmentis. Errori librariorum id verisimiliter originem dedit, quod abjecta ... spiratione litoram sequentem ... mutarint in *au*, ut saepe ... soliti fuerunt. V. Muret. 9. Var. lect. 11. Casaub. ad Suet. ... 5. Broekh. ad Propert. 1, ... et Cel. Burmann. ad Ovidii ... Metam. 46. insuper *hospitiis magis regulorum* Flor. *auspiciis magis regulorum* Cant. Lov. ... 4. 5. et Rec. Paullo ante *Et plura consilio*, pro *Is plura*, ... Brancal. esse Latinius testatur. (... *plus consilio* praefert Cantabr.)

Conciliandisque per amicitiam principum novis gentibus, quam bello aut armis] Pal. vet. *conciliandisque per amicitiam novis gentibus principum*. tert. *conciliandisque per amicitiam novis gentibus*, extrito illo principum. GEBH. *principium* ite... rum Lovel. 1. V. modo ad §. ... Tum *bello et armis* Ber. a m. 1.

hoc Hasdrubale, quia mirae artis in sollici- 7
lis gentibus, imperioque jungendis suo fuerat,
lus renovaverat populus Romanus, ut finis u-
ique imperii esset amnis Iberus, Saguntinisque
iis inter imperia duorum populorum libertas
aretur.

II. In Hasdrubalis locum haud dubia res fuit, 1
praerogativam militarem, qua extemplo juve-

. *Nihilo ei pax tutior fuit*] non videtur esse Livii, quia ile intelligendum omiserat. . GRON. Superest tamen in bus scriptis. Neque empha- ere putat Doujatius: osten- enim, pacem publicam ipsi rubali tutam non fuisse. Ne- aliam expungendi caussam isse videtur Gronovius, quam hoc §. praecesserit *Is*, et antur *eum* et *eo*. Verum il- *am* exsulat a Ber. Ceterum oco legit Hearnii N. *pro ni- ei pax tuta fuit.*

lam, ob iram interfecti ab mini, obtruncavit] Poste- s duo Pall. exhibent *obtrun-* GEBH. *ob iram palam in- cti* Ber. et nonnullae ex vett. Tum *ob iram interfecit ab mini obtruncati* Voss. Lov. afn. et Gaertn. *obtruncati* Cant. et Flor. a m. 1. in deinde *i* abrasum est, ut sit *ncat*; quod idem servant 2. 4. 5. Ber. Rec. Hav. et nii D.

mprehensusque ab circum- ibus] Ed. vet. *prehensus- a circumstantibus.* MOD. riores duo Pall. *comprehen- circumstantibus.* GEBH. Rec. qui etiam mox omit- it, ac legit *et speciem*, pro n. V. ad 22, 47, 9.

. *Cum hoc Hasdrubale* etc.

foedus renovaverat populus Romanus] Hoc sextum fuit foedus cum Poenis ictum, Asdrubale duce. Itaque recte Cato l. 4. Originum dixit: *Carthaginienses sextum de foedere decessere.* Tertii foederis meminit Livius l. 9, [43, 26.] P. Cornelio Arvina, Q. Marcio Tremulo consulibus. Quarti in Epitome l. 13. dum cum Tarentinis et Pyrrho bellabatur. Quinti Polybius l. 3, [27.] confecto primo Punico bello. Sexti cum Asdrubale icti et Polybius l. 3, [27.] et hoc libro saepius Livius. SIG. *renovarat* Rec. *foedus renovaverat populi Romani* Harl. *foedus renovaverat, post vero ut finis* Gaertn. qui ultima verba pessime hoc modo exhibet *imperii esset omnis Saguntinus, mediisque impia duorum populorum libertas servaretur.* Praeterea *imperioque suo jungendis* Flor. et Harlej. Τὸ *suo* omittunt Lov. 3. et Hafn.

§. 1. *Haud dubia res fuit, quin praerogativam militarem*] Polyb. [3, 13.] την τῶν ϛρατοπέδων αἵρεσιν. SIG. Gronov. 4. Obs. 1. p. 17. DUK. *quin praerogativa militaris* Flor. *quin ob praerogativam militarem* Harl.

Qua extemplo juvenis Hannibal intra praetorium delatus] Vet. lib. *in praetorium.* SIG. Pal. pr. *inter.* reliqui duo *in praetorium.* GEBH. Sigoniano libro

nis Hannibal in praetorium delatus, imperatorque ingenti omnium clamore atque adsensu adpellatus
2 erat, favor etiam plebis sequeretur. Hunc vixdum puberem Hasdrubal literis ad se arceſſierat: actaque res etiam in senatu fuerat, Barcinis nitentibus, ut adsuesceret militiae Hannibal, atque in pa-
3 ternas succederet opes. Hanno, alterius factionis

consentiunt mei, nisi quod *intra praetorium* sit in Gaertner. et Hearnii N. a m. 1. *inter praetorium* in Voſſ. *inter portum* in Lov. 1. Sollemnes sunt scribarum aberrationes, quos *in* et *intra* confudiſſe vidimus ad 7, 11, 10. *in* et *inter* ad 38, 57, 6. Praeterea *quam extemplo* Flor. Mox *scilicet*, pro *etiam*, Gaertn. *sequebatur*, pro *sequeretur*, Flor. Cant. Voſſ. Ber. Lov. 1. 2. 3. 4. Gaertn. Hearnii L. 1. et N. (quorum poſterior tamen *sequeretur* in margine praefert) et vett. edd. ante Aldum.

§. 2. *Hunc vixdum puberem Hasdrubal literis ad se arcessierat*] *Vixdum puberem* appellat juvenem natum annos ad XXII. Id ita eſſe, apparet ex eo, quod Probus tradit [in Hannibal. 3.] imperium Annibali mortuo Asdrubale eſſe delatum, cum eſſet minus XXV. annis natus; per triennium autem ante sub imperatore Asdrubale militaſſe scribit hoc loco Livius. Atque hoc idem alia etiam confirmari ratione poteſt. Annibal enim anno aetatis nono cum patre Amilcare in Hispaniam venit, qui per annos novem in ea provincia fuit. His annis, qui XVII. eſſe concipiuntur, si VIII, quibus succeſſor Amilcaris Asdrubal in Hispania rem geſſit, adjunxeris, annorum XXV. summam effeceris: ex quibus triennio detracto relinquuntur anni XXII. quos natus Annibal Carthagine in Hispaniam ad Asdrubalem miles venit. Haec ex Livii et Polybii verbis omnia collecta sunt. †. „Hic vide, „quam nititur defendere Livium, „et primam Glareani annotatio„nem [ad c. 4, 1.] convellere, „sed nihil facit.“ †. Muretus ad Var. lect. 14. Livium manifesto *sibi pugnare, et eum*, qui XXIII. *annos natum tutore egere* (id est, vixdum puberem esse) dicat, *ipsum potius curatore indigere videri* scribit. Recte sane, si Romani juris peritus hic ageret, aut de eo responderet Livius; qui, ut alii Latini scriptores alia nomina aetatum, ita et ipse verba *vixdum puberem* laxius sumere potuit, quam jurisconsulti solent. V. quae notantur ad Florum 2, 6, 10. DUKER.

Actaque res in senatu etiam fuerat] Pall. pr. ac tert. *actaque res etiam senatu.* sec. *actaque etiam res in senatu fuerat.* GEBH. J. Fr. Gronovius in priori ed. not. monuit, verbum substantivum *fuerat* melioribus abesse, et insuper voces ita transponi: *actaque res etiam in senatu, Barchinis:* atque ita deinde edi curavit, licet, quae ad haec verba notarat, in altera ed. omiserit. Poſtea Cl. Jac. Gronovius τὸ *fuerat* in priſtinum locum restituit, servata tamen vocum trajectione. Et recte. Ita enim praeferunt omnes codd. mei.

ceps, *Et aequum postulare videtur*, inquit, drubal; *et ego tamen non censeo, quod petit,* endum. Quum admiratione tam ancipitis sen- 4
ae in se omnes convertiffet, *Florem aetatis*, it, *Hasdrubal, quem ipse patri Hannibalis fru-* m *praebuit, justo jure eum a filio repeti cen-* *nos tamen minime decet, juventutem nostram*

paternas succederet opes] idem omnes libri: sed mar- rentini: al. *succresceret.* ntemnendum eft. Sic enim [13, 7.] *Et se gloriae se-* n *succrevisse, et ad suam* m *consurgentes alios lae-* *picere.* J. FR. GRON. Cic. Orat. cap. ult. *Non enim* *ediocris orator vestrae* *uccrescit aetati.* V. Scheff. in. 11, 9, 3. Si autem haec vera eft, ut credit Crevier. *eret* ex interpretis exposi- natum erit. Omnes tamen codd. in vulgatum con- t, nisi quod Hearne *pa-* in margine N. invenerit. ra hoc libro ad c. 53, 4. em etiam cod. vocem *Han-* a manu altera deletam effe, Hearnius auctor eft.

Et aequum postulare vi- *inquit, Hasdrubal*] Vo- t non adparet in Rec. ad- is etiam notis delendam es- icat librarius Lovel. 2. V. 44, 3. Tum *postulare, in-* *idetur Hasdruballem* Ber. tamen a manu altera tres finales vocis ultimae ex- ae erant.

d petit, tribuendum] Pal. ffert lectorum oculis: *et* *amen non censeo, quod* *ei tribuendum.* GEBH.

Quem ipse patri Hanni- *fruendum praebuit, justo* *jure eum a filio repeti*] patri *Hamilcari*, socero suo *fruendum*, tefte Hearnio, Oxon. N. in margine, quod pro gloffemate habendum puto. Deinde τὸ *eum*, quod conftanter in omnibus meis supereft, abeffe malebat Cl. Ant. Perizonius; quem male habuiffe videtur, quum praeceffertit *florem aetatis*, tamen nunc subdi *eum*. Sane sine dispendio sensus abesse potest; at certum etiam eft, hanc additionem pronominis Livio familiarem effe. V. ad 25, 27, 1. Paullo ante *Quum ex admiratione* legit Rec.

Juventutem nostram etc. adsuefacere libidini imperatorum] Vetus editio *adsuefacere libidini praetorum.* MOD. Pall. tres, et vet. ed. *praetorum.* GEBH. Sic [*imperatorum*] in primo Junta reperi: omnes MSS. Andreas, Beccar. Ascens. Mog. Aldus, *praetorum.* Cic. 1. de Inven. [33.] *Epaminondas Thebanorum imperator ei, qui sibi ex lege praetor successerat, exercitum non tradidit.* Ad quem Marius Victorinus [p. 171. ed. Pith.] *Deinde notare debemus, omnes magistratus et praetores et imperatores appellatos: ut hic, Ei qui sibi ex lege praetor successerat: cum imperatori succedere debeat imperator.* Asconius Pedianus in l. 1. in Verr. [14.] *Veteres omnes magistratus, cui p-*

pro militari rudimento adsuefacere libidini pr
5 rum. An hoc timemus, ne Hamilcaris filius n
sero imperia inmodica et regni paterni specien
deat? et, cujus regis genero hereditarii sint r
exercitus nostri, ejus filio parum mature servian
6 Ego, istum juvenem domi tenendum, sub legi

reret exercitus, Praetorem appellaverunt. Unde et praetorium tabernaculum ejus dicitur, et in castris porta praetoria, et hodie quoque Praefectus Praetorio. J. FR. GRON. *praetorum* probant omnes mei, et Oxon. Hearnii codd. V. Heindr. Carthag. p. 316. et p. 371. *imperatorum* ante Juntam in erratis probavit Aldus. Praeterea *juventutem meam* Hafn. in contextu, altera lectione margini adscripta.

§. 5. *Nimis sero imperia inmodica et regni paterni speciem videat*] Pal. pr. et vetus ed. *spem videat.* Sed corruptus est locus, et ideo legendum e Pal. sec. *et regni paterni spem induat. Induere spem* est dictum, ut Fabio 1, 1. *persuasionem falsam sibi induere scientiae.* Livius 40, 12. *Non insidiatoris modo, sed latronis manifesti et percussoris speciem induit.* GEBH. Lego *induat*; quamquam nihil adfirmo. T. FABER. *regni patentem spem videat* Gaertn. *regni paterni spem viderat* Hafn. *regni paterni spem videat* Cant. Voss. Ber. Lov. quinque, et Hav. Solent *spes* et *species* passim commutari. V. ad 3, 9, 13. *spem induat* hic ferri non posse videtur, nisi simul legatur *imperii inmodici.* Nam *imperia induere* foret capessere imperia. Hannibal autem non capessivit imperium sub Hasdrubale militans, sed postea demum, quum ei interfecto dux sublectus est. Servo

itaque vulgatam scripturam
minus sero Harl. V. ad

Et, cujus regis gene
ditarii sint relicti exer
stri] Pal. tert. *tamqua*
tarii sint relicti exercit
GEBH. Scribe *sunt reli*
GRON. V. etiam Gron
hoc libro ad c. 21, 5.
hereditarii praeferunt
Rec. et Gaertn. Tum
cturi Lov. 3. Mox *paru*
ro Gaertn.

§. 6. *Ego, istum juv*
mi tenendum] Pal. te
ego juvenem. GEBH.
ordo, qui in omnibus
perest, magis placet. T
Donato ad Ter. Andr.
Semper gravis incepti
nis, quae exordium su
nomine ego. Supra
Ego hanc legem etc.
jubendam censeo. hoc
13. *Ego ita censeo, le*
templo Romam mitte
60, 27. *Ego non magi*
dimendos, Patres co
censeo, quam illos
Hannibali. 34, 4, 21.
lo modo abrogandam l
piam censeo. Mox d
expunctum erat in Flor

Ne quandoque parvus
incendium ingens exsu
quando Hav. quomodo
riant codd. supra 8, 7,
quandoque est quando
V. ad 1, 31, 4. Vox *in*

magistratibus docendum vivere aequo jure cum is, censeo: ne quandoque parvus hic ignis in-ium ingens exsuscitet.

V. Pauci, ac ferme optimus quisque, Hannoni ntiebantur: sed (ut plerumque fit) major pars rem vicit. Miſſus Hannibal in Hispaniam pri-

Ber. a m. 1. quam ta- quirit obpositio *parvus*

Pauci, ac ferme optimus, *Hannoni adsentieban-* displicet, quod praefe- v. 4. et 5. *Pauci, at fer-* *mus quisque.* Solent hae ae paſſim commutari. V. 5, 7. Deinde *adsentiebant* er. Lov. 2. 5. Gaertn. Hav. nii Oxon. V. ad 39, 52, 1. c librarios neglexiſſe no- a terminus paſſivi *ur* in- olet. V. ad 10, 10, 1. Mox er. et Hafn. V. ad 1, 56, 12.

Hannibal in Hispani- o statim adventu] Haud multi eximii viri hoc in itarunt, quandonam Li- diderit, Hannibalem in m miſſum. Si enim cum e patre in Hispaniam quod Polybius, Plutar- lique authores aſſerunt: Hannibal ter apud hunc authorem, semel l. 21, oratione ad milites apud iterum l. 30, [37, 9.] ad m Carthaginiensem: ter- Antiochum l. 35, [19, 3.] o vera eſſe poſſunt, quae quot locis tam ambigue us? alibi, [cap. praec.] puberem literis ab Has- e accersitum; alibi [infra .] quinto poſt patris mor- no, quippe qui triennio sdrubale militaſſe dicatur, uam imperator electus fu-erit, cum tum temporis ut minimum XXIII. annorum juvenis eſſet. Caeterum cum secundum Livii verba [c. 1, 4.] novem annorum puer admotus altaribus fuerit, ac ipse pater Hamilcar novem deinde annis, Hasdrubal ejus gener octo in Hispaniis adminiſtraverint imperium, videndum omnino, quo anno Hannibal accersitus videatur, quo anno veniſſe in Hispaniam, quo denique anno cepiſſe imperium. Quod si dicamus, novem annorum puerum Hannibalem cum Hamilcare parente veniſſe in Hispaniam, ac poſt nonum parentis in Hispania, octavumque Hasdrubalis in eodem imperio annum, ipsum electum imperatorem, cum haberet jam annum XXVI. omnia tunc loca de Hannibale bene habebunt, et ceſſabit intempeſtivum hoc scomma, quo Livius in hac praefatione in hos viros jocatur, cum nec temporum ratio, nec patris verecundia, hoc ut verisimile videatur, admittat. Fuere enim viri ſtrenui, quantumvis barbari. Praeterea nescio quam longe vehementius viriliusque sonet, si quis omnibus his dictionibus adspiret, *Hannibal*, *Hamilcar*, *Hasdrubal*, *Hanno:* nec dubito, apud priscos eam fuiſſe pronunciationem in Punica lingua, deinde per Graecos ac Romanos corrupta, ut pleraque alia barbarorum. Cum nemine tamen ea de re certavero. GLAR. V. Sigonium ad cap. praec. §. 2. De adspiratione vero in initio vo-

mo statim adventu omnem exercitum in se convertit.
2 Hamilcarem juvenem redditum sibi veteres milites credere; eumdem vigorem in vultu, vimque in oculis, habitum oris, lineamentaque intueri. dein brevi effecit, ut pater in se minimum momen-
3 tum ad favorem conciliandum esset. Numquam ingenium idem ad res diversissimas, parendum atque imperandum, habilius fuit, itaque haud facile decerneres, utrum imperatori, an exercitui, carior

eum illarum Punicarum v. ad c. 1, 1. Praeterea *primo quoque adventu statim omnem* Gaertn. Mox *ad se convertit*, pro *in se*, Lov. 3.

§. 2. *Hamilcarem viventem redditum sibi veteres milites credere*] Silius [1, 185.]

Huic studia accendit patriae virtutis imago.

Ubi tamen *Hinc* legere malim, ut habent membranae Colonienses; nec hic tantum, sed et sequentibus etiam versibus *Hinc*, pro *Huic*, reposuerim. MOD. Perperam Pal. tert. *Amilcarem viventem redditum sibi veteres milites credidere*. GEBH. Advertit olim me in exemplaris cujusdam margine editum *juvenem*, pro *viventem*. Id praeter exspectationem cognosco esse in Florentino. Admittatur igitur. Cur enim diceret *veteres milites*, nisi aliquid longioris memoriae posuisset de Hamilcare? J. FR. GRON. *Hamilcarem juvenem* etiam Harl. Exc. Pithoei, et unus apud Cl. Crevier. quod, jubente Gronovio, in contextum recepi. Etiam alibi librarios ita lapsos esse, vidimus ad 3, 37, 6. Deinde *crediderunt* male Ber. et Hafn. De locutione per infinitivum concepta v. supra ad 1, 50, 5.

Vimque in oculis, habitus oris, lineamentaque intueri] Perperam Pal. tert. *liniamenta quaeque intueri*. GEBH. *vim in oculis* Rec. Tum *lineamenta quoque intueri* idem codex cum Lov. 4. 5. et Gaertn. V. ad 5, 1, 1.

Deinde brevi effecit] Ita priores, quas vidi, editiones; pro quo Cl. Jac. Gronovius *dein* dedit, consentientibus Flor. aliisque codd. V. ad 3, 3, 6.

Ut pater in se minimum monumentum ad favorem conciliandum esset] Credo momentum esse scribendum. VALLA. Vet. lib. *ut pater in se*. SIG. Legendum e Pall. tribus ac vetusta ed. *ut pater in se minimum momentum ad favorem conciliandum esset*. quasi dicat, patris gratiam minimum ponderis ei adtulisse ad conciliandum favorem militum. GEBH. *ut patri in se minimum momenti* in primis invenio Gryphio. Pressi porro omnes, ut et scripti *pater*: de quo monuimus 1. Obs. 6. Justinus l. 11, [4.] *Qui ex continenti ad Darium profecti, non mediocre momentum Persarum viribus accessere*. l. 13, [6.] Olympias mater Alexandri, *non mediocre momentum partium*. J. FR. GRON. *ut patri* ante Gryphium receperunt Basil. anno 1539. et

et: neque Hasdrubal alium quemquam praeficere 4
alle, ubi quid fortiter ac strenue agendum esset:
que milites alio duce plus confidere, aut audere.
urimum audaciae ad pericula capessenda, pluri- 5
um consilii inter ipsa pericula erat. nullo labore
t corpus fatigari, aut animus vinci poterat. Ca- 6
ris ac frigoris patientia par: cibi potionisque de-
derio naturali, non voluptate, modus finitus. vi-
liarum somnique nec die, nec nocte discrimina-

scos. *ut pars* inveni in Gaertn. *pāt* per compendium in Flo-t. *ut pater* in reliquis codd. od et in Oxoniensibus super- Hearne testatur, et recte vi-docti probarunt. Justin. 17, 2. *d nec Pyrrhus rex Epiri omis-*. *ingens momentum futurus, -i parti socius accessisset*. V. Jac. Gronov. ad Livii 29, 23, Tum *minimum monumentum* or. Voss. Lov. 2. 3. et Gaertn. ad 5, 52, 1. *minimum movi-entum* Lov. 1.

§. 3. *Haud facile discerneres, rum imperatori, an exercitui, rior esset*] Sic quidem libri, d scribendum *decerneres*. V. Observ. 13. J. FR. GRON. Vi- Cel. Burmann. ad Vellej. Pat. 118. et quae supra notantur 7, 9, 7. *discernēs* legit Hav. *dis-rnentes* Ber. *discernē* Gaert-r. Cl. Crevier. vulgatum pro-t, idque contextui reddidit. um *imperatori aut exercitui* ov. quinque, Voss. Harl. Rec. aertn. Hearnii Oxon. et quae-am ex antt. edd. V. ad 5, 3, 7.

§. 4. *Neque Hasdrubal alium uemquam praeficere malle*] al. sec. *neque alium quemquam Hasdrubal*. GEBH. *neque Has-rubalium* Flor. a m. 1. Tum *raeficere male* Ber.

Ubi quid fortiter ac strenue agendum esset] Pal. tert. habet *fortiter aut strenue*. GEBH. Ita et Lovel. 2. Ber. Rec. et Hav. V. infra hoc lib. ad c. 53, 3. et mox hoc cap. §. 6. Tum *ubi qui for-titer* Lovel. 1. *ubi qd' fortiter* Gaertn. Mox *plus* exsulat a Voss.

§. 5. *Plurimum consilii inter ipsa pericula erat*] Pal. tert. *ad ipsa pericula*. GEBH. Vox *plu-rimum* non adparet in Lovel. 1. quasi ex praecedenti repetenda foret. Mox *animus vinci potuit* idem Lovel. 1. *animum vinci po-terat* Hafn.

§. 6. *Caloris ac frigoris pati-entia par*] Pal. sec. *Caloris at-que frigoris*. GEBH. *Caloris aut frigoris* Hearnii N. Sed alterum exstat in ejus margine. Tum *pa-tientia par erat* Ber.

Cibi potionisque desiderio na-turali, non voluptate, modus finitus] Pal. tert. cum vetusta ed. *desiderio naturalius, non vo-luntate* GEBH. *desiderio natu-ralium, non voluntate* Lovel. 1. *non voluntate* etiam Flor. Cant. Hafn. et pleraeque edd. vett. V. ad 5, 6, 3. Tum *modus fuit* Ber. Hafn. et Hav.

Nec die, nec nocte discrimi-nata tempora] *sucinnata tem-pora* Lovel. 2. in contextu. *dis-*

7 ta tempora. Id, quod gerendis rebus superesset, quieti datum: ea neque molli strato, neque silentio arcessita. Multi saepe militari sagulo opertum, humi jacentem inter custodias stationesque militum,
8 conspexerunt. Vestitus nihil inter aequales excellens: arma atque equi conspiciebantur. Equitum

terminata tempora Ber. et Hav. Solent interdum *discriminare* et *disterminare* in Mstis commutari. V. N. Heins. ad Claud. 1. in Rufin. 175.

§. 7. *Multi saepe militari sagulo opertum* etc.] De hac re ita Silius [1, 242.]

— — *Primus sumpsisse laborem,*
Primus iter carpsisse pedes, etc.

MOD. *militari eum stragulo* Lovel. 2. Male. *Sagulum gregale* vocat supra 7, 34, 15. *in militari sagulo* Rec. qui paullo ante etiam *molli stractu*, pro *molli strato*, praefert.

§. 8. *Arma atque equi conspiciebantur*] Incerta est distinctio, incertus sensus: neque, Hercules, ego satis explicare possum, nisi dicamus: Siquando arma atque equi conspiciebantur, tum equitum peditumque longe primum fuisse Hannibalem. Sed neque sic satis fit mihi. GLAR. *conspiciebantur*, conspicua erant, intellexit: vestitu non differebat a ceteris; armis et equis differebat. Sic alio loco, *conspectum esse*, pro excellere dixit. Hoc non intelligens Glareanus, interpretatur, si quando arma et equi conspiciebantur, equitum peditumque idem primus erat. quo nihil absurdius. †. ,, Glareanus dubitavit, nihil ,, asseruit, idque ea de causa, ut ,, aliis esset cogitandi occasio. ,, Hanc sanam Glareani curam ,, dissimulans, assertive accipit, ,, quae dubia relicta sunt, ut le- ,, ctor videret illum carpendi studiosiorem, quam ut ingenue do- ,, ceret. Doceri petit Glareanus, ,, convitiis aspergi odit." †. SIG. V. Schulting. ad Senecae Suasor. 7. p. 49. DUK. *arma, equi conspiciebantur*, omissa copula, Rec. s. *excellentia arma atque equi conspiciebantur* ex glossa interpretis Gaertn. *Tò conspiciebantur* optime Sigonius exposuit. V. ad 4, 13, 3. Paullo ante *Vestitu nihil inter aequales excellens* Ber. et Hav. *Vestitus nil inter aequales excellens* Lov. 4.

Princeps proelium inibat: ultimus etc.] Elegantissima Hannibalis descriptio olet aliquid ex descriptione Catilinae Sallustiana. Hanc quidem Livianam Silius carmine pereleganter expressit [1, 242.] Hoc tamen, quod de Hannibale dixit Livius, cum principem proelium inire, ultimum confecto proelio excedere solitum, Silius ad Tagum accomodavit, cui hoc tribuit [1, 160.] quod fuerit

Primus inire manu, postremus ponere bellum.

MURET. 19. Var. lect. 17. In codd. MSS. et hic locus variat. Pall. pr. ac tert. monstrant *princeps in proelium ibat.* sec. pri-

ımque idem longe primus erat. princeps in ium ibat: ultimus conserto proelio excedebat. tantas viri virtutes ingentia vitia aequabant; 9
nana crudelitas, perfidia plus quam Punica, veri, nihil sancti, nullus Deûm metus, nul- jusjurandum, nulla religio. Cum hac indole 10

proelium ibat. GEBH.
ff. Men. *in praelium ibat.*
. 13.] *Ne ad fugam qui-*
tis virium fuit, quia cur-
praelium ierant. J. FR.
primus in proelium ibat
d modo praecessit *longe*
erat. Reliqui omnes mei
ff. Lov. quinque, Cant.
rl. Rec. et Hav. *princeps*
lium ibat. Et ita etiam
D. et N. sed male *prin-*
proelium erat ejus L. 1.
a certamen 3, 39, 3. *ire*
m 38, 23, 9.

us conserto proelio ex-
] Vet. lib. *confecto.* SIG.
d. vetus *conserto proe-*
D. Restitui lectionem pri-
m, quam firmant Pall.
ſſi nati reposuerant *con-*
elio, secuti codicem ve-
igonii, cui cur erat assen-
, non video. GRUT. *con-*
oelio Ber. Hafn. et Hear-
uod ex glossa natum pu-
ferto proelio Flor. errore
, qui literas ſ et f confu-
ad 22, 28, 10. De locutio-
serere proelium v. infra
. ad c. 8, 7. *conserto bel-*
n. Sed v. ad 3, 61, 2.

. *Inhumana crudelitas,*
ia etc.] Saepe, ut dixi,
tiam pro nomine ponit: ut
ius de Catilina [5.] *Animus*
, *subdolus, varius, cu-*
t rei simulator ac dissi-
or, alieni appetens, sui
us, ardens in cupiditati-
bus, satis eloquentiae, sapien-
tiae parum. SIG. *inhumana cu-*
piditas Lov. 4. Male. Passim e-
nim Hannibalis saevitia exagita-
tur, eamque ex Livio etiam me-
morat Silius 1, 59.

— — — *penitusque medullis*
Sanguinis humani flagrat si-
tis.

ubi vide, quae notavi; et adde locum Cic. de Amicit. 8. ejusdem criminis eum absolvere videtur Polyb. p. 1382. Paullo ante *Has tantas virtutes viri* alio ordine Lov. 2.

Nullus Deûm metus] Vet. lib. *nullius Dei metus.* MOD. Laudat Modius e suis membranis *nullius Dei metus.* At Pall. tres exhibent *nullus Dei metus.* Vetusta ed. *nulliusque Dei metus.* GEBH. *nullius Dei metus* Lov. 1. Ber. et edd. quas vidi, Aldina priores. *nullus Dei metus* Voss. Lovel. 2. 3. 5. Hafn. Rec. et Hearnii Oxon. quorum librarii monachi Christiani fuisse videntur. — Eodem modo laudatur in Servio Fabricii ac Masvicii ad Virg. 1. Aen. 665. *Veri nihil, nihil sancti, nullius Dei metus.* — At Silius 1, 58.

Armato nullus Divûm pudor.
ubi vide.

§. 10. *Sub Hasdrubale imperatore meruit*] Vet. lib. *sub Hasdrubale imperatore militavit,* non,

virtutum atque vitiorum triennio sub Hasdrubale imperatore meruit, nulla re, quae agenda videndaque magno futuro duci esset, praetermissa.

1 V. Ceterum ex quo die dux est declaratus, velut Italia ei provincia decreta, bellumque Romanum mandatum esset, nihil prolatandum ratus, ne

2 se quoque, ut patrem Hamilcarem, deinde Hasdrubalem, cunctantem casus aliquis obprimeret, Si-

ut vulgo est, *meruit*. MOD. Vetusta ed. *sub Astrubale imperatore militavit*, glossatoris liberalitate τὸ *meruit* interpretantis. GEBH. *militavit* praeter edd. antt. etiam Mstum Ber. in contextu, altera lectione inter versus a m. 2. adscripta, quam recte primus editorum Aldus recepit, et reliqui codd. firmant. *Merere* de militibus stipendia facientibus usurpari, vidimus ad Epit. Liv. 5.

Quae agenda audendaque magno futuro duci esset] Pal. pr. *quae agenda videndaque*. GEBH. Pet. Men. Voss. Pal. *videndaque*. *Videre* est providere, comparare in futurum res utiles et instrumentum agendi. Cic. 3. de Orat. [1.] *Videndum sibi aliud esse consilium: illo senatu se rempublicam gerere non posse*. 14. ad Att. 21. *Nemo est istorum, qui otium non timeat. quare talaria videamus*. Nec ignoro l. 35, [35, 16.] nostri: *Agenda res est, juvenes, audendaque*. Sed futuro duci plura videnda, quam audenda: cujusmodi sunt illa, quae de Philopoemene Livius ex Polybio l. 35, 28. J. FR. GRON. Similiter legunt Flor. Cant. Lov. 1. 2. 3. Hearnii L. 1. D. et, ut idem testatur, ed. Rom. princeps. Livius 7, 14, 3. *Illi quoque tamen videndum magnopere esse, ut exercitum in potestate haberet*. Alibi *audere* et *videre* in Mstis commutantur. Exemplum habuimus 8, 5, 4. *agenda audiendaque* Gaertn. Sed et hae voces a librariis commiscentur. V. ad 27, 16, 10. Ceterum *nulla res, agenda videndaque quae magno futuro duci esset* ostendunt Ber. et Mss. *ullo magno futuro duci* vid. Hearnii L. 1. Τὸ *esset* non adparet in Harl.

§. 1. *Nihil prolatandum ratus*] *protelandum ratus* Voss. 1 m. 2. Lov. 1. 2. et Hav. V. ad 7, 21, 2. Paullo ante *dux est declamatus* Rec. Tum *Italia provincia ei decreta* alio ordine Ber.

§. 2. *Cunctantem casus aliquis obprimeret*] *casus animis obprimeret* Lovel. 2. *casus aliquis exprimeret* Hearnii N. et, eodem teste, ed. Rom. princeps. *opprimetur* Gaertn. Tum *bellum inferre* Lovel. 4. et Harl.

Quibus obpugnandis haud dubie Romana arma movebantur. in Olcadum fines prius etc.] Vox una deest, quae maxime sententiam sustinet. ea ex vet. lib. revocanda est. *quibus oppugnandis, quia haud dubie Romana arma movebantur*. De Olcadibus Polyb. et Stephanus. SIG. *quibus expugnandis* typis descripti ante Aldum. V. infra hoc li-

tinis inferre bellum statuit. quibus obpugnandis haud dubie Romana arma movebantur, in Ol-
um fines prius (ultra Iberum ea gens in parte 3
gis, quam in ditione, Karthaginiensium erat) in-
it exercitum, ut non petisse Saguntinos, sed re-
serie, finitimis domitis gentibus, jungendoque,
tus ad id bellum videri posset. Cartejam, ur- 4
opulentam, caput gentis ejus, expugnat diri-

ad c. 57, 6. Particulam au- *quia*, quam habent vett. edd. us omisit Froben. anno 1531. ri distinctione interpungens vocem *movebantur*. Non vi- r etiam fuisse in Flor. quam ui codd. constanter agno- t. Tum *in Orcadum fines* r Hearnii L. 1. hic et postea er. *in Olcados fines prius* *in Olcadum prius fines*

3. *Rerum serie*] Doujatius, *Cartejae* mentione dece- Olcades ponit ad fretum tanum, ubi postea Bastuli i ex parte. Deinde, ulterius ressus, propter ingens ter- m spatium inter Cartejam guntum, non hunc, quem as dedit, colorem Hanniba- uic bello quaesisse existimat, potius, ut fauces mediterra- maris occuparet. Verum, terquam quod, Cartejae men- m librariis errantibus debe- iri docti docuerint; ipsa et. Livii descriptio satis ostendit, quam quo Doujatius credi- loco Olcades sitos fuisse. Si ad fretum Gaditanum habi- t, dicere non potuit Livius, gentem *ultra Iberum* fuisse. t itaque simul, colorem a jatio excogitatum verum non Ceterum *magis in parte* ordine Ber.

initimis domitis gentibus, jungendoque] Videndum lectori, num hic nomen aliquod substantivum desideretur. Nam illud *jungendoque* quid sit, non intelligo. GLAR. Vet. lib. *jungendisque*. Sic paulo ante [c. 2, 7.] *Solicitandis gentibus imperioque jungendis suo*. SIG. Forte *finitimis domitis gentibus jungendo tractus*. FR. SANCTIUS. Pal. sec. *jungendisque tractus*. GEBH. Lege *quandoque*. T. FABER. Sigonius *jungendisque*. Forte *finitimis domitis gentibus vincendoque*. Non quasi hoc egerit, sed dum fortunam sequitur. J. FR. GRON. *jungendoque* non videtur improbare Gronov. s. Obs. 3. DUK. Quod Sanctius conjecit, exstat in Lov. 2. Lectio autem, quam Sigonius invenit in suis, superest in Ber. Hafn. et Harl. *jungendo quoque* legit Lov. 5. *jungendaque* Cant. Doujatius ad vocem *jungendoque* subintelligit *proxima quaeque*; vel cum Gronovio, cujus loco male Sigonii meminit, legit *vincendoque*. Pari modo *junctus*, sive *iūctus*, et *uictus* in Mstis saepius commutari, videbimus infra ad Epit. Liv. 68.

§. 4. *Cartejam, urbem opulentam, caput ejus gentis*] Cartejae urbis et nomen et situs varie apud authores habetur. At Olcadum nomen non ferme apud ullum classicum invenias, nisi

pitque. Quo metu perculsae minores civitat
pendio inposito, imperium accepere. victor
tus, opulentusque praeda, Karthaginem no
hiberna eſt deductus. Ibi large partiendo p

apud unum Polybium, unde hic noſter Livius totam hujus libri hiſtoriam prope de verbo ad verbum mutuatus eſt, eademque secutus Plutarchus. GLAR. Cartejam Olcadum caput eſſe aït; cum sit urbs Baſtulorum ad Calpen montem, auctore Ptolemaeo [2, 4.] Plinio [3, 1.] et praeter caeteros ipsomet l. 28, [30, 3.] *Ad Cartejam classe accessit. Urbs ea in ora Oceani est.* Quare, secutus Polybium [3, 13.] lego *Altheiam.* in eo enim eſt *Ἀλθίαν.* Eſt autem Olcadum urbs, teſte Stephano. *Ἀλθαία πόλις Ὀλκάδων· οἱ δὲ Ὀλκάδες ἔθνος Ἰβηρίας πλησιόχωρον Καρχηδόνος. Τὸ ἐθνικὸν Ἀλθαῖος.* SIG. Sigonius ex Polybio reponit *Altheiam.* Pall. pr. ac tert. *Cartaiam.* sec. vero *Certhaiam* habet. GEBH. Sigonium sequitur Cellar. 2. Geogr. ant. 1. Alii duas Cartejas, alteram mediterraneam, alteram haud procul freto Gaditano ſtatuunt. V. Cl. Wesseling. ad Antonini Itin. p. 406. DUK. *Cartaiam* Voſſ. Lovel. 1. 2. et Hearnii D. *Carthaiam* Hav. Exc. Pithoei, et edd. principes. *Carthayam* Ber. *Cartheiam* Lov. 5. *Cartaiamque* Haſn. *Cartharamque* Lovel. 3. *Cartagiam* Rec. *Cartalam* Flor. et Harl. Lud. Nonius in Hispan. c. 11. vulgatum servat, sed diversam urbem ſtatuit a Carteja ad Oceanum, cujus meminit Livius 43, 3, 3. Holſtenius ad Stephan. de Urb. in v. *Καρπηΐα* legendum censet *Carpejam*, quam in meditullio Hispaniae fuiſſe Carpetanorum urbem, validiſſimae gentis, Olcadibus Vaccaeisque vicinae. Potius tamen cum Sigonio legam

Altheiam, vel magis
aut *Althaeam*; Polybi
Stephano *Ἀλθαία* di
non opus eſt, ut eti
verba emendemus.

*Opulentusque prae
thaginem novam in hi
deductus*] *opulentaqu*
Gaertn. *opulentus pr*
Male. V. ad 7, 24, 9. T
beria est eductus Lov
beriam est deductus H
ctus est Rec.

§. 5. *Stipendia p*
Men. et Voſſ. *stipend*
rito cum fide exsolve
idem elegantius. V.
18. extremo. Flor.
praedam, stipendioq
rito cum fide exsolven
GRON. Lectioni, qua
novium vulgo circum
subscribunt Haſn. Lov.
Hearnii L. 1. N. et ed
omnesque ea poſterio
quod quaedam, sed pa
terita, omiſſa voce
praeferant. Contra
praeterito legunt Can
2. 3. 4. Rec. Hav. et
stipendio p̃to Ber.
praetento Harlej. *st*
praeterito Exc. Pitho
53, 3. Qui *stipendia*
dederunt, ferre non
rem Livii, orationemq
que modo variantis,
praedam, stipendio e
V. ad 38, 39, 10. Pau
bi large partiendo
ad 27, 5, 2. *Ibi largi*
do Hearnii N. *Lar*
referre infra eſt 38, 8

Cunctis civium suo

praeterito cum fide exsolvendo, cunctis
ciorumque animis in se firmatis, vere pri-
caeos promotum bellum. Hermandica et 6
urbes vi captae. Arbocala et virtute et

nis in se firmatis]
abest a vet. lib. SIG.
ius vacare suos li-
rum. Ego vero in-
r. *in se* carere pe-
I. Vocem *suorum*
Hafn. Lov. 2. Rec.
et Hav. eam trans-
m sociorumque suo-
. 5. Hearnii L. 1. ac
a τὰ *in se firmatis*
. et Lov. 1. quorum
nsus hiet, *conjun-*
nctis, pro varia le-
et. *cunctisque* est in
Vaceos Lov. 1. et Ber.

andica et Arbaca-
m urbes] Pro *Car-*
lam *Cartejorum* re-
t hi *Olcadum* melius
, siquidem Carteja
put erat, ut paullo
vius. Verum ex Po-
clarum evadit, Her-
Arbacalam Vaccae-
fuisse. Quare hoc
rthorum non *Carte-*
illorum, restituen-
t Vaccaeos referat.
tur apud Plutarchum
. Sed ab aliquo scio-
ptum temere, ut a-
. GLAR. Polyb. [3,
ικα. Stephanus: Ἐλ-
ις Ἰβηρίας ἐντὸς Ἴβη-
. *Πολύβιος γ*. Itaque
lego. Deinde vet.
a. Polyb. [ibid.] *Ἀρ-*
ro *Cartheiorum* vet.
rum. Polybius [eo-
Vaccaeorum. Itaque
em repono: dixit e-
aeos promotum bel-
Urbs *Helmandica* ea
videtur esse, quae hodie Salmantica vocatur; quae gymnasio celeberrima in Hispania floret. TURNEB. 13. Advers. 18. Forte *eorum*, aut *Vacceorum*. FR. SANCT. Pall. duo *Carthorum*. quod vocabulum plane non conspicitur in tertio. Sed Sigonius substituit ex Polybio *Vaccaeorum*; ut et *Helmandica et Arbocala*. quod posterius ita quoque urbis nomen concipiunt Pall. GEBH. Immo *Vaccaeorum*, ut ex Polybio monuit Sigonius. Primae editiones et scripti *Carthorum*. Menardi et e Pall. unus exterminant dubiam vocem. Possis non incommode *Hermandica et Arbacala horum urbes*, nempe Vaccaeorum, de quibus ante sermo. Quae supersunt literae, ex cauda vocis praecedentis natae. J. FR. GRON. *Hermandita* Lovel. 2. et Ber. Tum *Arboecala* Hearnii N. *Arbocalia* ejus D. *Arbocola* est in Harl. *Arbochala* in Ber. et Hav. *Arbocala* in Flor. Voss. Lov. 2. 3. 4. 5. Hafn. et Rec. quod a Sigonio probatum in contextum recepi. Deinde *Carthorum urbes* Voss. Hafn. Ber. Lov. 1. 2. 3. 4. Hav. Exc. Pithoei, et edd. antt. pro quo Mogunt. *Cartejorum* substituerunt. *Carchorum urbes* Brancal. Latinii. *Cartorum urbes* Flor. Cant. Harl. et Gaertn. Vox *Cartorum* vel *Cartejorum* deest in Lovel. 4. et Rec. quam et J. Fr. Gron. omisit. Neque ea tantum, sed et quatuor sequentes *urbes vi captae*. *Arbocala* desunt in Hearnii D. cui errori vocis *Arbocala* repetitio caussa fuit. Praeterea *virtute et multitudine*, pro *et virtute*, Lov. 4. 5. et Ber. V. ad 2, 44, 3.

7 multitudine oppidanorum diu defensa. Ab
mandica profugi, exsulibus Olcadum, priore
te domitae gentis, quum se junxiſſent, co
8 Carpetanos: adortique Hannibalem, regreſſ
Vaccaeis, haud procul Tago flumine agmen
9 praeda turbavere. Hannibal proelio abstinu

§. 7. *Quum se junxissent, concitant Carpetanos*] Hos ubique *Καρπησίους* vocat Polybius. SIG. Pall. duo *Carpentanos*. Tert. *Carpedanos*. GEBH. *Carpentanos* Lovel. 2. 4. 5. Hafn. Ber. Hav. Brancal. Latinii, Hearnii D. N. et priscae edd. usque ad Froben. qui anno 1531. *Carpetanos* subſtituit. Insuper *quum se conjunxissent* Harl.

§. 8. *Haud procul Tago flumine agmen grave praeda turbavere*] Pall. tres et vetuſta ed. rejiciunt particulam negativam *haud*. GEBH. Rejiciunt etiam Voſſ. Lov. 2. 5. Ber. Rec. Hav. Hearnii D. et N. (in quo poſteriori eam deeſſe a quopiam notatum eſt) et nonnulli excusi. Verum sequentia oſtendunt, eam hic neceſſariam eſſe. Recte igitur Aldus in erratis reſtituit. Tum voces *flumine* et *praeda* exsulant a Ber. am. 1. *Tago flumine gravem praeda turbavere* praefert Hav. Paullo ante *aggressique*, pro *adortique*, Hearnii N. in margine, quod ex alterius expositione natum eſt. Commutantur etiam haec verba in codicibus Curtii 4, 2, 24.

§. 9. *Castrisque super ripam positis, quum prima quies silentiumque*] *castris super ripam positis* Lovel. 2. *castrisque sub ripam positis* Lovel. 4. *cristisque super ripam positis* Gaertn. Tum *prima quies somni silentiumque* Rec. Sed illud *somni*

ex interpretatione voci
natum puto. Idem code
mittit verbum *fuit*. In
dentibus *Hannibal prim*
lio, inserta media voce, le
2. Sed mox sequitur *prim*

Agmen vado trajecit
que ita producto] Scri
nem. Seneca de ira 3, 2
den late fusum amnem
transire tentavit. J. FR.
Non dubito quidem, qui
dicatur *agmen vado tra*
ut 8, 24, 11. *Quem quum*
to vado transiret agme
vincere debet auctorita
rum. DUK. Vulgatum tu
nus Flor. Quod si place
jicere agmen dictum e
trajicere milites, *copias*
citum, *legionem*, de q
ad 2, 11, 2. At reliqui om
ſtanter *amnem* servant; q
ctionem si quis cum G
praeferre malit, non adv
praesertim quum *agme*
praeceſſerit, et mox
Solent autem hae voces
in Mſtis confundi. V.
13. 35, 30, 7. et Viros d
Flori 1, 1, 3. Praeterea
que producto Voſſ. Love
lej. Gaertn. et Brancal.
valloque itaque produc
m. 1. Mox *invadere e*
unte, pro *eos transeu*
vel. 5.

§. 10. *Adorirentur*
agmen. in ripa eleph
te quadraginta dispo

er ripam positis, quum prima quies si-
ab hostibus fuit, amnem vado trajecit:
producto, ut locum ad transgredien-
haberent, invadere eos transeuntes sta-
tibus praecepit, ut, quum ingressos aquam
adorirentur. Peditum agmen in ripa,

ox *ante* mendosa
siquidem Polybius
τοῖς Θηρίοις, οἷς
ράκοντα τὸν ἀριθ.
elephantis, quos
ta habuit. Sic ali-
ad ante factum
ditio Moguntina,
ntes quadraginta
D. Sigonius cen-
ionem, sive adver-
nte mendosum esse
al. pr. *ut cum in-*
viderent, adori-
m agmen in ripa
em quadraginta
ut cum regressos
ent, adorirentur
n in ripa. elefan-
draginta disponit.
ingressos aquas
rirentur peditum
a elephantos XL.
etusta quoque ed.
ntes quadraginta
delevi omnino *τὸ*
Illud *peditum ag-*
ium, sed Hanniba-
revocandum ad pe-
ntem. Sed et *τὸ*
Sigonius pro eo
Polybius *τοῖς Θη-*
περὶ τετταράκον-
, duo Pall. et ple-
abent *autem*, dein
et libri Mureti. At
elephantos XL
disponit. Sic et
si quod *disposuit.*
peditum agmen in
antos (quadragin-
t) disponit. Poly-

bius de illorum opera (3, 14.) *Τὸ μὲν πλεῖστον αὐτῶν μέρος διεφθάρη περὶ τὰς ἐκβάσεις παραπορευομένων τῶν Θηρίων παρὰ τὸ χεῖλος καὶ τοὺς ἐκβαίνοντας ἀεὶ προκαταλαβόντων.* J. FR. GRON. Facile probari potest scriptura, quam vulgatae praefert Gronovius. Neque tamen in hac valde turbare videtur *ante*, si quis id pro *in fronte* positum putet. ut 27, 18, 5. et 28, 33, 2. ubi Gronov. 22, 5, 8. *Fors conglobat, et animus suus cuique ante et post pugnandi ordinem dabat.* DUK. *adorientur peditum agmen. in ripa autem elephantes quadraginta disponit* Hav. *adorirentur Peditum agmen in ripa, elephantos autem quadraginta disponit* Hearnii N. *adhortarentur. Peditum agmen in ripa, elephantos aut quadraginta disposuit* Ber. *adorirentur. peditum agmen in ripa elephantos aût quadraginta disposuit* Lovel. 2. et Gaertn. *adorirentur. peditum agmen in ripa elephantos autem quadraginta disposuit* Lovel. 3. *adorirentur. peditum agmen in ripa elephantos quadraginta autem disposuit* Cant. et Exc. Pithoei. *adorirentur peditum agmen. in ripa elephantos (quadraginta autem erant) disposuit* Harl. *disponit*, pro *disposuit*, etiam praeferunt Lovel. 1. 4. 5. et Hearnii D. Gronovii conjectura, quem et Pithoeo in mentem venisse Hearne auctor est, non displicet. Minus tamen ab optimorum codd. lectio-

11 elephantos ante quadraginta disposuit. Carpe
rum cum adpendicibus Olcadum Vaccaeoru
centum millia fuere; invicta acies, si aequo
12 carētur campo. Itaque et ingenio feroces, et
titudine freti, et quod metu cessisse credebar
stem, id morari victoriam rati, quod interess
nis, clamore sublato, passim sine ullius im
13 qua cuique proximum est, in amnem ruunt.
parte altera ripae vis ingens equitum in flum
missa, medioque alveo haudquaquam pari ce

ne nos discessuros puto, si legamus *adorirentur*. *Peditum agmen in ripa elephantosque* (*quadraginta autem erant*) *disponit*. Ut copula *que* intercepta sit a syllaba initiali vocis *quadraginta*. V. ad 23, 48, 12. Praeterea paullo ante *ingressos aquas*, pro *aquam*, est in Rec. et Gaertn.

§. 11. *Olcadum Vaccaeorumque*] Polybius item [3, 14.] *Πλείους ἢ δέκα μυριάδας ἀνθρώπων*. SIG. *Olcandum* Lovel. 1. *Olcardum* Gaertn. *Oleadum* Hav.

Invicta acies, si aequo dimicaretur campo] Pal. sec. *dimicarent*. GEBH. *iuicta acie* Gaertner. Sed sane ultima litera τοῦ *acies* intercepta est a prima vocis sequentis. V. ad 37, 29, 5. Tum *si aequo dum dimicaretur campo* Harl.

§. 12. *Quod metu cessisse credebant hostem*] *qui metu cessisse* Gaertn. V. ad 3, 58, 7. *hostes* Ber. et Hearnii D. Male. V. ad 5, 50, 2. In praecedentibus *Itaque ingenio*, omissa media vocula, Rec. In sequentibus *quam cuique proximum erat*

quaedem edd. *qua cuiq*
ximum erat aliae.

§. 13. *Et ex parte al*
pae vis ingens equitum
men inmissa] Τὸ Et ign
vetus, et potest abesse. M
sensum consulas, abesse
at si Mstos, non debet.
enim omnes omnino. De
ingens militum Lovel.
et Ber. a m. 1. V. supr
29, 10. Tum *in flumen*
Lovel. 4. *in flumen inm*
Hearnii N. *in flumine*
vel *ommissa*, edd. an
medioque agmine, pr
Lovel. 4.

§. 14. *Vel inermi equi*
temere acto, perverti pos
lib. *vel ab inermi equi*
Pal. sec. *vel ab inermi*
GEBH. Sigonius e sc
inermi. Bene. sic et Fl
Pal. unus. J. FR. GRO
Lovel. 5. Hafn. Harl.
Hearnii D. N. et Crevi
quod eorum fide, praec
dem Crevier. in conte
misi. *ab inermi equite*
vocula *vel*, Lovel. 3. et
ermi equite Rec. qui eti

concursum; quippe ubi pedes inſtabilis, ac vix 14
o fidens, vel ab inermi equite, equo temere
o, perverti poſſet: eques, corpore armisque li-
, equo vel per medios gurgites ſtabili, cominus
inusque rem gereret. Pars magna flumine absum- 15
quidam, vorticoso amni delati in hoſtes, ab
hantis obtriti sunt: poſtremi, quibus regreſſus 16
suam ripam tutior fuit, ex varia trepidatione
m in unum colligerentur, priusquam ex tanto
ore reciperent animos, Hannibal, agmine qua-
to amnem ingreſſus, fugam ex ripa fecit: vaſta-

en *acto* praefert. Paullo an-
tat *vix vado*, pro *ac vix* Lo-
., in contextu. V. hoc lib.
. 53, 3.

15. *Vorticoso amni delati
ostes*] *juxticoso* Lovel. 5.
co Lovel. 4. *verticoso* Flor.
. Voſſ. Lovel. 2. 3. Harl.
tn. Hav. et edd. antt. V.
notavi ad Silii 3, 475.
rm. ad Virg. 1. Georg. 481.)
amne Lovel. 2. et Ber. V.
, 10, 8. Paullo ante *flumine*
nta Lovel. 1. Ber. et Hav.
d 9, 17, 17.

16. *Postremi, quibus in-
sus in suam ripam tutior*
] Vet. lib. *Postremis, qui-
regressus in suam ripam
r fuit.* Egregie: ut sit, Po-
is Annibal fugam ex ripa
. SIG. Gronov. nusquam vi-
r inveniſſe *postremis*: nec
quam recte dicatur *fugam
ui facere*. Livius aliis locis
tivum addit. 22, 24, 8. *Late
dem fugamque hostium pa-
rum fecit*. Sic 26, 4, 8. et c.
o. Alibi sine casu dicit. In-
c. 52, 10. c. 55, 7. et c. 56, 1.
, 13, 10. De *quadrato agmi-
ne* adcurate contra Lipsium 5. de Milit. Rom. 12. disputat Schelius ad Polyb. c. 11. 12. DUK. Omnes mei conſtanter *postremi*. Tum *ingressus*, quod eſt in edd. ante Sigonium, unus servat Hav. *egressus* in ed. poſtremam admiſit Gruterus. Sed *regressus* habent omnes reliqui.

Priusquam tanto ex pavore reciperent animos] Refert Pal. pr. cum tert. et veteri ed. *priusquam tanto pavore reciperent animos*. sec. *priusquam ex tanto pavore reciperent animos*. GEBHARD. *tanto pavore*, omiſſa praepositione, Lovel. 1. 2. 4. Voſſ. Hafn. Hearnii N. et priscae edd. *pavore tanto* Ber. *in tanto pavore* Recan. *ex tanto pavore* Flor. Lovel. 5. Harl. et Gaertn. *tanto ex pavore* primi dederunt Moguntini. Memini eorum, quae notavi ad 2, 19, 8. hic tamen ordinem, quem plerique et optimi codd. indicant, recepi.

Hannibal, agmine quadrato amnem ingressus, fugam ex ripa fecit] *Hannibale agmine quadrato amnem ingresso fugam ex ripa fecerunt* Ber. ex emen-

miſſi, auxilium ad bellum jam haud dubie imminens
3 orantes. Consules tunc Romae erant P. Cornelius Scipio et Ti. Sempronius Longus: qui quum, legatis in senatum introductis, de republica retuliſſent, placuiſſetque mitti legatos in Hispaniam ad res so-
4 ciorum inspiciendas; quibus si videretur digna cau-

tur, profecti erant, his consulibus Romam perveniunt. Legati Romani P. Valerius Flaccus, Q. Baebius Tamphilus in Hispaniam ad Annibalem, Saguntum oppugnantem, cum veniſſent, et ab eo non admiſſi, Carthaginem profecti. Saguntum octavo mense, quam coeptum erat oppugnari, captum. inde in hyberna Annibal seceſſit. quinto deinde mense, quam ex hibernis profectus eſt, in Italiam venit. *Quae si ita sunt*, inquit, *fieri non potuit, ut P. Cornelius et Ti. Sempronius consules fuerint, ad quos et in principio oppugnationis legati Saguntini missi sint, et qui in suo magistratu cum Annibale, alter ad Ticinum amnem, ambo aliquanto post ad Trebiam pugnaverint. Aut omnia breviora aliquanto fuere; aut Saguntum principio anni, quo P. Cornelius et Ti. Sempronius consules fuerunt, non coeptum oppugnari est, sed captum.* Haec Livius [c. 15.] Non intelligit autem, si capta Sagunto Annibal in hyberna conceſſit, et primo vere in Italiam, superatis Alpibus, venit, Saguntum ne initio quidem consulatus Scipionis et Longi potuiſſe capi. siquidem inierunt Idibus Martiis, quo tempore illum ex hybernis moventem transitum in Italiam paraſſe verisimile eſt, sed captum eſſe Livio Aemilioque consulibus. Quod si ita eſt, ne legati quidem Saguntini, qui, aut antequam Saguntum oppugnaretur, aut initio oppugnationis profecti sunt, Scipione et Longo consulibus Romam pervenire potuerunt. praesertim vero cum legati Romani, quos serius miserunt, Annibalem Saguntum etiam oppugnantem invenerint. Habet igitur incommoda multa haec Livii tractatio, in quae miror illum incidiſſe, Polybio praesertim haec omnia diligentiſſime explicante. SIG. Pall. duo, pr. et sec. *legati introducti ad* (primus cum) *consules in curiam a Saguntinis Romam missi.* GEBH. *legati a Saguntinis Romam missi introducti cum consules essent in curia* Cant. *legati introducti cum consules in curia a Saguntinis Romam missi* Voſſ. et Lov. 1. ac 2. *legati introducti a consulibus in curiam a Saguntinis Romam missi* Lovel. 4. 5. Bc. et Hearnii N. in quo poſteriores tamen voces interpositas *introducti a consulibus in curiam* delendas eſſe, alia poſtea manu notavit. Eas sane pro lemmate olim margini adscriptas fuiſſe, verisimile eſt; quae poſtea, ut saepe factum, in ipsum contextum migrarunt. V. ad 7, 40, 4. Deinde *auxilium jam ad bellum* alio ordine Lovel. 1. et 2. τὸ *jam* deeſt in Cant. et Gaertn. Praeterea *bellum jam haud dubium inminens* Harl. V. ad 34, 43, 5. Unum tamen codicem audire, periculosum puto. Paullo ante *nec certamen jus, sed vim quaeri adparet* Lov. 1.

§. 3. *T. Sempronius Longus*

et Hannibali denunciarent, ut ab Saguntinis,
is populi Romani, abstineret, et Karthaginem
fricam trajicerent, ac sociorum populi Roma-
uerimonias deferrent. Hac legatione decreta, 5
lum miſſa, omnium spe celerius Saguntum ob-
ari adlatum eſt. Tunc relata ex integro res ad

ius[3,40.]*Τιβέριον Σεμπρώ-*
ominat. Eutropius[3,8.] *Ti-*
m. itemque Probus [in Han-
.] et plerique vetuſti libri.
etiam hujus in Capitolinis
is *TI. F. TI. N. LONGVS*
tur. SIG. Recte Pal. sec. *Tibe-*
Sempronius Longus. GEBH.
ιον Σεμπρώνιον Λόγγον et-
rocat App. Alex. de Bell.
262. V. Pighium in Annal.
n. DXXXV. p. 148. Pronomen
Tiberius saepius librarii
tus, sive *Ti.* in *T.* commu-
t. V. ad 40, 44, 12.

tti legatos in Hispaniam
s sociorum inspiciendas]
olybius [3, 15.] *πρεσβευτὰς*
εῖλαν τοὺς ἐπισκεψομένους
τῶν προσπιπτόντων. SIG.

. *Et Hannibali denuncia-*
ut ab Saguntinis, sociis
li Romani, abstineret] Pri-
ocula exsulat a Lovel. 3.
1, 44. 3. Tum *a Sagunti-*
ov. 1. 4. Ber. Rec. Gaertn.
d. antt. Hinc *populi Ro-*
sociis Lovel. 4. 5. et Harl.
le *abstinerent* Hafn.

. *Omnium spe celerius Sa-*
um obpugnari adlatum est]
um spe celerius iturum Sa-
um Hav. *iterum a Sagunti-*
elerius Saguntum Hearnii
margine. Paullo ante *ne-*
decreta, pro *necdum*, Ber.
2.

nc delata ex integro res
natum] Pal. tert. *de inte-*
Infra c. 8. *Acrius de inte-*
gro obortum est bellum. GEBH.
Flor. et Gud. *Tunc relata de integro.* Notiſſimum *referre ad senatum.* *Tò de integro* etiam Pal. et habes hujus libri capp. 8. 18. 21. 59. J. FR. GRON. Sic quoque MS. Cantabrigiensis. Videtur autem pergendum ulterius, et scribendum: *Tunc relata de integro re ad senatum, alii provincias* etc. 2, 22, 5. *Relata re ad senatum adeo gratum fuit Patribus.* JAC. GRON. Vulgo ita distinguitur, ut *deferri ad senatum* dicatur res, quae ei significatur; *referri*, de qua consulitur. V. Doct. Torren. ad Val. Max. 1, 1, 3. Quod si verum, *relata* hic praeferendum erit. Quam lectionem, insuper in uno suorum repertam, Cl. Crevier. ejusque exemplo ego quoque in contextum recepimus. Paſſim *deferre* et *referre* in Mſtis commutantur. V. ad 4, 13, 8. 5, 30, 8. c. 50, 6. 7, 5, 4. 24, 24, 3. 25, 23, 12. 37, 57, 12. 39, 14, 3. c. 44, 2. Torren. ad Val. Max. 2, 9, 8. et saepe alibi. Similiter pleraque verba cum *de* et *re* composita confundi, supra dictum est ad 9, 10, 6. Tum *de integro*, ut 22, 5, 7. *Nova de integro pugna exorta est.* 23, 16, 2. c. 20, 9. c. 26, 4. et saepiſſime. Similiter non modo *ex inproviso*, sed etiam *de inproviso* in usu fuit. V. ad 6, 33, 7. et Cortium ad Salluſt. Jug. 14, 2. Solent etiam particulae *de* et *ex* permutari a librariis. V. ad 2, 35, 2. 6, 39, 8. 7, 13, 10. 27, 4, 1. et ad Epit.

8 nia legatos censērent. Haec senter
ma videbatur, vicit: legatique ec
P. Valerius Flaccus et Q. Baebius
guntum ad Hannibalem, atque ir
si non absisteretur bello, ad duce
nam foederis rupti deposcendum.

1 VII. Dum ea Romani parant c

Liv. 116. Omnes tamen codd. mei, praeter Flor. et Cant. a Gronoviis laudatos, vulgatum *delata ex integro* servant. Quod autem Cl. Jac. Gronovius, orationem Livii intercisam connectens, legendum conjicit *Tunc relata de integro re ad senatum, alii provincias*, me non adsentientem habet. V. infra hoc lib. ad c. 36. 4. Refellit etiam hanc conjecturam plerorumque codicum in verbis sequentibus lectio. Quin et *Tunc relata est ex integro res* legunt Lov. 2. et Harl. a m. 1.

§. 6. *Alii, provincias consulibus Hispaniam atque Africam decernentes*] Ed. vetus *Et alii provincias*. MOD. Pal. tert. cum secundi assensu *Et alii provin-*

et sec. *int*
HARD. I
quinque,
Hearnii I
Gaertn. *i*
balemque
Hearnii L

§. 7. *N*
rem tant
tantam G

§. 8. Q.
Vet. aliqu
philus. It
pides. n
BIVS T
tres et v
Pamphil
Cant. Vo
Gaertn. H

tum summa vi obpugnabatur. Civitas ea lon- 2
ilentiſſima ultra Iberum fuit, sita paſſus mille
a mari. Oriundi a Zacyntho insula dicuntur,
ue etiam ab Ardea Rutulorum quidam gene-
eterum in tantas brevi creverant opes, seu 3
nis, seu terreſtribus fructibus, seu multitu-
incremento, seu sanctitate disciplinae, qua
socialem usque ad perniciem suam coluerunt.
bal, infeſto exercitu ingreſſus fines, pervaſta- 4
ſim agris, urbem tripartito adgreditur. Angu- 5
uri erat in planiorem patentioremque, quam
circa, vallem vergens. adversus eum vineas

ı, 49, 12. et 40, 18, 1. Ad-
. Torren. ad Val. Max. 1,
et 2, 5, 1. Prioris legati
ıen *Flaccus* exsulabat a

›n *absisteretur bello*] *si*
isteret Lovel. 4. V. ad 10,
i non abstinerent Rec. *si*
stinerelur Lovel. 2. 4. Hafn.
Hearnii L. 1. Male. Infra
8. *Nuncia meis verbis*,
bsistat. 44, 19, 14. *Ni ab-*
r bello, per utrum stetis-
um non pro amico, nec
tio habituros esse. Plura
, 20, 15. Solent autem *ab-*
et *abstinere* in Mſtis per-
. V. ad 31, 17, 10. Mox *ad*
illum, pro *ipsum*, Lo-
V. ad 21, 41, 17.

Dum ea Romani parant
tantque] *parabant con-*
antque Lov. 2. Ber. et Hav.
t consuluntque Lovel. 3.
irma vi, pro *summa vi*,
Rom. anni 1472. et Parm.

. *Sita passus mille ferme*
-i] Sic Polybius [3, 17.]
τὰ ςάδια SIG.

Oriundi a Zacyntho insula dicuntur, mixtique etiam ab Ardea] Silius Italicus noſter scriptus [1, 288.]

Mox profugi ducente Noto
advertere coloni,
Insula quos genuit etc.

MOD. *a Sagunto insula* Flor. Cant. Voſſ. Lovel. 2. 3. 4. Ber. Hafn. Harl. Gaertn. Hav. Exc. Pithoei, et Hearnii N. ac D. *Zagunto* Lovel. 1. Librarii iterum vocem notiorem *Sagunto* minus notae *Zacyntho* subſtituerunt.

§. 3. *Qua fidem socialem usque ad perniciem suam coluerunt*] Pal. tert. *solverunt*. GEBH. *q. fidem socialem* Lovel. 2. *qua quidem fidem* Lovel. 5. Vox *suam* exsulat ab editis ante Aldum. Tum *coluere* eſt in Gaertn. Paullo ante *disciplinae sanctitate* alio ordine Flor. et Harl.

§. 4. *Pervastatis passim agris, urbem tripartito adgreditur*] *vastatis passim agris* Gaertn. Sed composito saepiſſime Livius usus eſt. Exempla habemus 8, 19, 9. 10, 37, 1. 22, 4, 1. 35, 21, 10. 37, 18,

agere instituit, per quas aries moenibus admoveri
6 posset. Sed ut locus procul muro satis aequus
agendis vineis fuit; ita haudquaquam prospere,
postquam ad effectum operis ventum est, coeptis
7 succedebat. et turris ingens inminebat: et murus,
ut in suspecto loco, supra ceterae modum altitudi-
nis emunitus erat: et juventus delecta, ubi plurimum periculi ac laboris ostendebatur, ibi vi majore
8 obsistebant. Ac primo missilibus submovere hostem,

7. 44, 10, 8. pluribusque locis. Tum *tripertito* Lovel. 1. et Flor. V. ad 4, 59, 2. *tripartito aggreditur loco* Rec.

§. 5. *In planiorem patentioremque, quam cetera circa, vallem vergens*] *potentioremque* Lovel. 3. V. ad 8, 12, 4. *in planiore patentioreque loco, quam cetera circa vallem, vergens* Ber. a m. 2. *in planiorem patentioremque partem, quam cetera circa vallum, vergens* Lovel. 4. Sed ita mutarunt librarii, quod non adverterent, *circa* hic sine casu poni, de quo v. ad 1, 4, 6. et 9, 2, 7. Tum *urgens* Hav.

Per quas aries moenibus admoveri posset] Pal. tert. exhibet *per quas arietes moenibus admovere possent.* GEBH. In praecedentibus *agere instituit vineas*, transpositis vocibus, Lov. 3.

§. 6. *Sed ut locus procul muro satis aequus*] Pal. pr. *procul muros.* tert. *procul muris.* sec. *Sed uti locus.* GEBH. *procul muros* Flor. Harl. et edd. antt. litera sibilante ex principio vocis sequentis perperam in fine praecedentis repetita. V. ad 28, 25, 2. Mendosam hanc lectionem emendaturi alii dederunt *procul muris*; quae lectio superest in Lovel. 2. Ber. a m. 2. et [illegible] N. *procul muro* primus Ascensius anno 1513. recepit.

Postquam ad effectum operis ventum est] Reperi in Pal. [illegible] *perventum est.* GEBH. *ventum est operis* vett. edd. Primus [illegible]dus ordinem dedit, qui nunc obtinet.

§. 7. *Supra ceterae modum altitudinis emunitus erat*] *supra modum*, omissa media voce, Lovel. 3. qui etiam legit *munitus*: at *etiam munitus* Hafn. Sed *emunire* verbum est Livianum. Infra 24, 21, 12. *locus, saxo quadrato septus, atque arcis in modum emunitus, capitur.* [illegible] 2. *Nam neque opere emunita erat.*

Ubi plurimum periculi ac laboris ostendebatur] Pall. tres *plurimum periculi ac timoris* GEBH. In quatuor scriptis reperisse memini *ac timoris.* Et sic Aldina. Sic quoque Flor. et Gronovianus. J. FR. GRON. Ita etiam Voss. Cant. Lov. 2. 3. 4. 5. Harl. Ber. Hafn. Gaertn. Hav. Exc. Pithoei, Hearnii N. D. et tres a Cl. Crevier. consulti. Codicum consensum video; ne tamen eorum lectionem probare audeam, id in

quidquam satis tutum munientibus pati. deinde
on pro moenibus modo atque turri tela micare,
ad erumpendum etiam in stationes operaque
am animus erat: quibus tumultuariis certamini- 9
haud ferme plures Saguntini cadebant, quam
i. Ut vero Hannibal ipse, dum murum incau- 10
subit, adversum femur tragula graviter ictus ce-
; tanta circa fuga ac trepidatio fuit, ut non
am abeſſet, quin opera ac vineae desererentur.

quod Livius paſſim *peri-*
et *laborem* jungere sole-
4, 35, 7. *Eo inpendi la-*
ac periculum, unde emo-
tum atque honos speretur.
3. *Asperrima quaeque ad*
m periculumque deposci-
6, 13, 8. *Ultima pericula*
vissimos labores perpes-
1, 4. *Ea militia multos*
, magna pericula adla-
debatur. 33, 39, 6. *Ro-*
per tot annos terra ma-
anta pericula ac labores
isse. 45, 36, 3. *Plus labo-*
us periculi, quam desi-
t res, injunctum. Aldus
ntentiam mutavit. Quum
contextu *periculi ac ti-*
edidiſſet, *ac laboris* in
revocavit.
i majore obsistebant]
b. *obsistebat.* SIG. Ita
. atque Hearnii D. Sed
juventus obsistebant, ut
5. *Juventus discurrit ad*
petendum. sumsère, un-
que proximum fuit. 4, 56,
nium populorum juven-
tium contracta, ibi ca-
ositis hostem opperieban-
, 2, 5. *Imitari deinde eos*
tus, simul inconditis in-
jocularia fundentes ver-
coepere. Val. Max. 3, 2, 7.
acilius juventus reliquias

imperii tuerentur. Ita quidam praeferunt codd. at nunc editur *tueretur.* Praeterea *ibi majore vi*, inmutato ordine vocum, Lovel. 2. *ibi virtute forti* Hearnii N. in margine.

§. 8. *Ad erumpendum etiam in stationes operaque hostium*] *et*, pro *etiam*, praefert Ber. a m. 2. sed a m. 1. *ad erumpendum etiam stationes operaque ho̅ium.* ubi *in* eliditur a vocis praecedentis litera ultima. V. ad 10, 13, 3. *ho̅es* autem, vel *homines*, et *hostes* saepe confunduntur. V. ad 23, 37, 11. Paullo ante *tutum satis* Lovel. 1.

§. 9. *Haud ferme plures Saguntini cadebant*] Tò *ferme* deeſt in Rec. eamque vocem delendam eſſe, manus 2. in Hearnii N. notavit. Tum *Saguntini cedebant* Gaertn. et Hav. V. supra ad 6, 13, 3.

§. 10. *Dum murum incautius subit, adversum femur tragula graviter ictus cecidit*] Adhuc Silius [1, 538.]

Inde inter nubes ventorum turbine caeco
Ultrix injusti vibravit lancea belli,
Ac femore adverso librata cuspide sedit.

pugnationibus urbium per occasion
conseri solent: sed justae acies, v
po, inter ruinas muri tectaque url

daverat urbem] Pal. sec. *et una continentibus ruinis nudaverant urbem.* tert. autem *una concurrentibus minis.* GEBH. Ita et Brunc. Latinii. V. ad 38, 43, 5. *nudaverant* autem Hearnii D.

Tres deinceps turres, quantumque inter eas muri erat] *tres deinde turres* Lovel. 4. Tum *quantumque intererat muri* Lovel. 3. Mox *prociderunt* Ber. Lovel. 3. 4. Harl. et Hav.

§. 6. *Qua, velut si pariter utrosque murus texisset, ita utrimque*] Cl. Ant. Perizon. ad oram Livii conjicit *cum, velut si pariter.* Tum *utrosque muros texisset* Flor. Lov. 2. et Gaertner. *utrosque murus tetigisset* Rec. Hinc *utramque in pugnam* Gaertn. Paullo ante *captumque oppidum*, pro *captum*, Flor.

§. 7. *Quales* etc. *per occasionem partis alterius censeri solent*] Pall. tres *consciri solent.*

sciri. Ioc
consciver
qui bellun
scivissent
rum ant
orbe terr
Brutus a
postquam
J. FR. G
Flor. Voss
Gaertn. I
lectioni
quaedam h
tamen non
quia dubi
verant ali
a verbo
a consciscc
ta: neque
me obser
solent est
pius autem
ut probem
in reliqui
la varieta
simile est.
48, 1. *Jar*

labat multitudine hominum Poenus; ad cen- 3
nim quinquaginta millia habuiſſe in armis sa-
ditur. Oppidani ad omnia tuenda atque ob- 4
multifariam diſtineri coepti sunt. et non sub- 5
nt (jam enim feriebantur arietibus) muri,
taeque multae partes erant. una continentibus
nudaverat urbem: tres deinceps turres, quan-

mni locutione *satis con-*
em vox *satis* omittebatur
, 35, 8. ubi etiam vide.
armis habuisse, traje-
ibus, Ber.

Ad omnia tuenda atque
a multimoda arte disti-
pti sunt] Pall. tres *deti-*
EBH. Flor. cum Gudiano,
ror, *ad omnia tuenda*
eunda multifariam dis-
Sed et uterque cum Men.
quassataeque. J. FR.
tuenda obeundaque Ber.
usque ad Aldum. Deinde
dis adverbialiter saepe
adhibuiſſe novi; at quis
i scriptor adjectivo *mul-*
usus sit, quaero. Id scio,
ad Livium non obcurre-
ficit, ne displiceat cod.
ctio *multifariam*, quam
rvat Cant. et unus Cre-
autem voce Livius etiam
, 18, 7. *Omnibusque ex*
is, quae multifariam
erant, devocatis. Prae-
tineri Voſſ. Lovel. 1. 2.
fn. Ber. Harl. Gaertn.
. Hearnii L. 1. N. et edd.
quo Ascens. anno 1516.
reposuit. Et recte. V.
4.

Et non subficiebant. jam
iebantur arietibus mu-
assatae quoque multae
Pal. sec. *quassataeque*
partes erant. GEBH.

Aliquis hic nodus: non enim percuſſi ariete muri juſta causa, cur oppidani parum suffecerint. Praeterea in tribus scriptis [immo in quinque. V. ad verba priora.] reperi *quassataeque*. Scribe: *Et non sufficiebant (jam enim feriebantur arietibus) muri, quassataeque multae partes erant*. J. FR. GRON. In vulgata scriptura non videtur obscurus sensus esse, si verba, *et non sufficiebant*, ad oppidanos referantur. Nempe oppidani non sufficiebant ad omnia tuenda atque obeunda; quum aliis locis muri adhuc integri ariete ferirentur, aliis quaſſati ruinam minarentur, aliis jam dejecti ruinis urbem nudaſſent. *Sufficere* κατ' ἔλλειψιν nominis vel alterius partis. Livius 36, 45, 2. *Quoad sufficere remiges potuerunt*. Suet. Aug. 43. *Pro aliis magistratibus, qui aut abessent, aut non sufficerent*. Virgil. 9. Aen. 515. *Nec jam sufficiunt*. DUK. *non sufficiebant*. *Itaque jam feriebantur arietibus muri, quassataeque multae partes erant* Flor. et Cant. *quassataeque* etiam Lovel. 2. 3. Harl. Ber. Gaertn. Hav. et Hearnii N. V. ad 5, 27, 1. *quassataeque jam multae partes erant* Lovel. 5. *quassatae multae partes erant* Voſſ. et Lovel. 1. Puto Gronovium optime locum conſtituiſſe; cujus emendationem recepi.

Una continentibus ruinis nu-

dere et *cedere* confunduntur; de quo v. ad 6, 13, 3. *telo intercidente vano* Lovel. 4. *vano telo intercidente* Lovel. 5.

§. 10. *Falarica erat Saguntinis, missile telum*] Festus. *Falarica genus teli missile, quo utuntur ex falis, id est locis exstructis*, vel, ut aït Nonius, *ex turribus ligneis dimicantes.* SIG. Italicus [1, 350.]

Armavit clausos, nec portis arcuit hostem
Librari multa consueta falarica dextra,
Horrendum visu robur, celsisque nivosae
Pirenes trabs lecta jugis.

MOD. Telum hoc inlustravit Lipsius 5. Poliorc. 5. V. etiam, quae notavi ad Silii 6, 214. Ceterum *Phalaeri erant Saguntinis* Flor. a m. 1. pro quo interpolatum est recenti manu *et phalarica erant Saguntinis. erant* etiam est in Lovel. 1. 2. 4. et Harl.

Hastili oblongo] Liber meus *hastali ab ligneo.* Tentabam, *missile telum fala ab lignea.* Sed poenitet. Si enim Sagunti turres ligneae, quare Poeni ariete, quam igne, pugnabant?

hast. abl
datum, et
et bis Ven
Becharius
expressit,
gerens in
volunt, qu
adscripsit.
FR. GRON
dignamque
gneum ha
ligni ejus
li telo: de
352.] *Cels*
trabs lect
naeis mon
ilices. Ita
lios, nec L
quum did
libris legi
amplecti.
hastile po
Livius pof
trium ped
Lipsius. N
abjegno,
quis sagit
GRON. *h*
Rec. *hasti*
in margine
ni 1516.
N. et edd.
Paris. ann
gneo ed. M
li a ligne

ı tres longum habebat pedes, ut cum armis
ſigere corpus poſſet. Sed id maxime, etiamsi
sset in scuto, nec penetraſſet in corpus, pa-
a faciebat; quod, quum medium accensum mit- 12

cetero tereti Flor. Hafn. Ber. Lovel. 1. 3. 4. 5. Harl. ı. Hav. Hearnii D. N. et e edd. pro quo Ascen- nno 1513. *et cetera tereti* subſtituit. V. ad 37, 7, 15.

dratum stuppa circumli- t, linebantque pice] Pall. tert. *liniebant pice*. sec. *ntque pice*. GEBH. *stupa* Voſſ. Lov. quinque, Ber. Gaertn. et Hav. Sed v. Pie- d Virg. 1. Georg. 309. Tum *litigabant* Flor. a m. 1. *ligabatur* Ber. a m. 2. De- *iebantque pice* Flor. Voſſ. ov. 2. 3. 4. 5. Harl. Gaertn. ancal. Latinii, et Ald. ed. extu. Id quidem in usu oſſius exiſtimat 5. Gramm. ius tamen, Mſtis neglectis, *m linebantque* hoc loco um, et probanda censeo, el. Burm. notavit ad Quin- el. 13, 5. Paullo ante *sicut* id eſt *proelio*, pro *pilo*,

. *Ferrum autem tres in n habebat pedes*] Eſt ince- mo: ac plane confictus ab ai *τὸ ferrum* acceperunt casu, quum sit quartus, tio omnis pendeat a prae- e *Falarica*. Scribendum . Cantabrig. omiſſa prae- one: *Ferrum autem tres m habebat pedes*. Ita per- Livius. Hoc lib. c. 28, 7. *n unam ducentos longam* . 8, 10, 12. *Signum septem altum*. 40, 29, 3. *Lapideae octonos ferme pedes lon- quaternos latae*. 37, 40, *ladios tenues longos qua-* *terna cubita*. Unde eodem libro cap. 37, 10. ex MS. Thuanaeo corrigendum eſt *fossam sex cu- bita altam*, pro vulgato *cubitis*. JAC. GRON. Praepositio hic om- nino melius abeſt. Alibi non ma- gis inceſtum sermonem eſſe puto *in longum*, quam *in latum*. Mela 1, 17. *Reliqua extendit in la- tius*. Et 1, 20. *Obliqua tunc re- gio et in latum modice patens*. DUK. Emendationem Cl. Grono- vii in contextum recepi, quia eam etiam Flor. et alter a Cre- vier. excuſſus firmant. Infra hoc lib. c. 61, 10. *Raro umquam nix minus quatuor pedes alta ja- cuit*. 26, 4, 4. *Septena jacula, quaternos longa pedes, data*. Mox *transigere corpus posset* Lov. 2. 3. et Hav. *transigere pos- set corpus* Berolin. Ita Silius meus locutus eſt 14, 481.

Transigitur valida medius, dum se adlevat, alni
Cuspide Marmarides Scyron.

V. etiam, quae notavi ad Silii 13, 166. Verum, ita Livium loqui, non memini. Contra *transfigere* ita utitur 2, 20, 3. *Valerium ex transverso quidam adortus transfigit*. 23, 9, 8. *Per meum pectus petendus ille tibi trans- figendusque est*. 37, 41, 6. *Cu- spides habebant, quibus, quid- quid obvium daretur, transfi- gerent*. Praeterea *τὸ maxime* exsulat a Ber. a m. 1. cujus loco *missile* legit Hafn.

§. 12. *Multo majorem ignem ferret, arma omitti cogebat*] *ignem inferret* Lov. 5. Dein *ar- ma amitti* Lov. 1. Ita saepe pec-

10 telo. Falarica erat Saguntinis, missile telu
abiegno, et cetera tereti, praeterquam ad ex
unde ferrum exstabat. id, sicut in pilo, qu
11 stuppa circumligabant, linebantque pice.

dere et *cedere* confunduntur; de quo v. ad 6, 13, 3. *telo intercidente vano* Lovel. 4. *vano telo intercidente* Lovel. 5.

§. 10. *Falarica erat Saguntinis, missile telum*] Festus. *Falarica genus teli missile, quo utuntur ex falis, id est locis exstructis*, vel, ut aït Nonius, *ex turribus ligneis dimicantes.* SIG. Italicus [1, 350.]

Armavit clausos, nec portis arcuit hostem
Librari multa consueta falarica dextra,
Horrendum visu robur, celsisque nivosae
Pirenes trabs lecta jugis.

MOD. Telum hoc inlustravit Lipsius 5. Poliorc. 5. V. etiam, quae notavi ad Silii 6, 214. Ceterum *Phalaeri erant Saguntinis* Flor. a m. 1. pro quo interpolatum est recenti manu *et phalarica erant Saguntinis. erant* etiam est in Lovel. 1. 2. 4. et Harl.

Hastili oblongo] Liber meus *hastali ab ligneo.* Tentabam, *missile telum fala ab lignea.* Sed poenitet. Si enim Sagunti turres ligneae, quare Poeni ariete, quam igne, pugnabant? KLOCK. Syll. Epist. a Cel. Burm. editarum tom. 1. p. 393. Pall. pr. ac tert. *hastili abligneo.* sec. *astili ligneo.* At vetus ed. *hastili ligno oblongo.* GEBH. Vix ullus sic scriptus; inter editos primus Magontiacensis. Pet. *hastili alligato.* Men. *hast. abligno.* Pal. *astili ligneo.* Ascens. et Savet. *hastili ligno.* Denique Flor. Voss. Gud. duo Pall.

hast. abligneo: et
datum, et Mediolani,
et bis Venetiis, et hau
Becharius: sic deniqu
expressit, *oblongo* e
gerens in corrigendis
volunt, quod Muretus
adscripsit, *hastili* i
FR. GRON. Vides in
dignamque baesitatio
gneum hastile satis r
ligni ejus gravitas, in
li telo: dein Silius,
352.] *Celsisque nivos*
trabs lecta jugis. A
naeis montibus nullae
ilices. Itaque miram
lios, nec Lipsium [5.
quum didicisset, in
libris legi *abjegno*,
amplecti. Nullo modo
hastile potest defendi
Livius postea memor
trium pedum, ut sibi
Lipsius. MS. Cantab
abjegno, et notae su
quis sagittae *abjeg*
GRON. *hastili oblon*
Rec. *hastili ligneo* H
in margine, et ed. A
ni 1516. *hastili lig*
N. et edd. Ascensii an
Paris. anni 1529. *ha*
gneo ed. Mediol. anni
li a ligneo Harl. *ha*
gneo, vel *abligneo*, p
et Voss. a Gronovio
Lovel. 1. 3. 4. 5. Hafn.
ner. et Hearnii D. cu
ribus edd. nisi quod
in Rom. anni 1472. et
stili abjegno, cum
Gronovii, etiam Lov
Pithoei, et duo a Cr
sulti: unde id ejus e
cepi. Mox *et cetreo* t

que exturbant; poſtremo fusum fugatumque in castra redigunt. Interim ab Roma legatos veniſſe nun- 3
ciatum eſt. quibus obviam ad mare miſſi ab Hannibale, qui dicerent, nec tuto eos adituros inter tot tam efferatarum gentium arma: nec Hannibali, in tanto discrimine rerum, operae eſſe legationes audire. Adparebat, non admiſſos protinus Karthaginem 4
ituros. literas igitur nunciosque ad principes factionis Barcinae praemittit, ut praepararent suorum

dum conjicit. *quibus obviam ad mare missi ab Hannibale dicerent* obſert Lovel. 1. Paullo ante *venisse legatos* Lov. 2.

Nec tuto eos adituros, inter tot tam effraenatorum gentium arma] Vos emendaſtis *effrenatarum*. ego *efferatarum* emendo. VALLA. Vet. lib. *efferatarum*. Probo. Porro autem Polybius [3, 15.] hanc legationem admiſſam eſſe ab Annibale aït. SIG. Laur. Valla emendarat *efferatarum gentium*. Et recte, meo animo. Interim Pall. tres et prisca ed. vulgatum tuentur. GEBH. Non mutant libri. Probabile tamen Vallae *efferatarum*. 8, [14, 9.] *Cum Gallis, gente efferata, arma quondam consociassent*. 10, [10, 11.] *Accolas sibi quisque adjungere tam efferatae gentis homines horrebat*. 37, [54, 21.] *Massilienses, quos, si natura insita velut ingenio terrae vinci posset, jamdudum efferassent tot indomitae circumfusae gentes*. J. FR. GRON. *ne tuto eos adituros* Lovel. 3. *nec tuto eo adituros* Lov. 5. *nec tutos eos adjuturos* Gaertn. V. ad 24, 35, 4. Deinde *tot tamque* Lovel. 5. et Gaertn. Nihil opus. Supra 5, 54, 5. *Tot tam valida oppida*. ubi quaedam dicta sunt. Denique *efferatarum gentium* Lovel. 2. Ber. a m. 2. Vatic. Latinii, et Hearnii N. in margine. *effrenatarum* eſt in edd. Rom. anni 1474. et Parm. *efferatarum* in reliquis, quas vidi, Aldina prioribus. Similiter Crevier. invenit in cod. Victor. eamque lectionem non displicere teſtatus eſt. Ita Livius loquitur supra 2, 29, 9. *Efferatus hinc plebis odio, illinc Patrum laudibus*. 23, 5, 12. *Moribus inmitem ferumque insuper dux ipse efferavit*. 33, 29, 1. *Efferavit ea caedes Thebanos*.

Nec Hannibali tanto discrimine rerum operae esse legationes audire] Ita primum exſtitit in Gruteri ed. ultima, eamque lectionem reliquae poſtea secutae servarunt. Olim vulgatum fuit *in tanto discrimine*. Atque ita legunt Flor. Cant. Voſſ. Lov. quinque, Harl. Ber. Gaertn. Hav. et Hearnii N. ac D. quod reſtitui. Tum *opus esse* Lov. 2. et Ber. neque aliter Hearnii N. in contextu. Male. Non intellexerunt librarii, *operae esse* hic poni pro vacare. Supra 4, 8, 3. *Neque consulibus operae erat id negotium agere*. ubi plura vide. 5, 15, 6. *Caussatus de privati portenti procuratione, si operae illi esset, consulere velle*. 9, 23, 12. *Castra habeant repetantque, quibus operae est trahere bellum*.

§. 4. *Ut praepararent suorum*

animos, ne quid pars alte nis poſſet.

1 X. Itaque, praeterquam

animos] *Suorum animos* cur praeparare jubet Annibal, an non satis praeparatos, qui ipsi omnia suppeditabant tum? Legendum verius, *ut praepararent senatorum animos*, quomodo Livium res ipsa scripsisse indicat, et quod mox addit: *adverso senatu*, erat enim is a factionis principibus praeparatus. BARTH. 14. Advers. 10. Codices nihil mutant, nisi quod *praeparent* sit in Lov. 2. 3. Harl. Ber. Gaertn. Hav. et edd. Aldina prioribus. *pararent* in Flor. a m. 1. Neque etiam aliquid mutandum puto. *sui* hic sunt homines, senatores suarum partium. V. ad 4, 9, 5. Iis autem recte obponuntur *pars altera:* cujus obpositionis vis perit, si pro *suorum* reponamus *senatorum* cum Barthio. Paullo ante *Karthaginem protinus ituros* Flor.

Ne quid pars altera gratificari pro Romanis posset] *Gratificari pro aliquo* alibi se legere, non meminit Doujatius, nisi subintelligamus Saguntinis gratificari, ut *pro Romanis* idem sit ac Romanorum cauſſa. Eamdem difficultatem in hac locutione Cl. Ant. Perizonium inveniſſe, verisimile eſt; unde ad marginem Livii conjecit vel *gratificari Romanis*, vel *gratificari populo Romano:* quarum conjecturarum poſteriorem alteri praefero. Audacius enim videtur, invitis codd. scriptis, praepositionem *pro* ex contextu ejicere. At contra *Po. Ro.* vel *P. Ro.* id eſt *populo Romano* librariorum ignorantia in *pro Romanis* mutari potuit. Praeterea Ber. qui modo scripserat *praeparent*, hic etiam legit *possit*.

sunt, ea quoque vana atque irrita legatio fuit. Hanno unus adverso senatu caussam foederis, magno silentio propter auctoritatem suam, non adsensum 2

net, in quibus eam non reperiri Gruterus auctor est, adfirmo, antiquiores non modo, quas vidi, verum etiam numero plures eam servare, quam omittere. Si vero *ea aeque*, pro *ea quoque*, cum Barthio legere placet, *το non* aliquo modo defendi potest, ut nempe verba intelligantur de legatis ad Hannibalem missis, qui admissi auditique non sunt. Praestare tamen videtur, ut deleatur. Indocti enim librarii non videntur capere potuisse, quemadmodum legatio Romana admissa et audita nihilominus vana et irrita fuerit. Novi, quam anceps sit hoc emendandi genus, et quam latam fenestram scriptoribus antiquis corrumpendis aperiat negationis vel additio, vel detractio. quantopere hac in re olim in juris Romani libris peccatum sit, docuit Ant. Augustin. 1. Emend. 2. et 3. Dantur tamen loca, ubi talis emendatio necessaria est. Ita, negationem addendam esse, credunt viri docti mox ad §. seq. et ad 23, 23, 6. (* 33, 12, 6.) contra tollendam esse, ubi perperam a librariis addita erat, infra hoc lib. c. 22, 1. 27, 13, 7. et aliis locis. Id itaque et hic faciendum, ac negationem tollendam esse, verius puto.

§. 2. *Hanno unus adverso senatu caussam foederis rupti*] Tres omnes Pall. omittunt *τὸ rupti*, necessarium sententiae. GEBH. Postrema vox exsulat o. scriptis. J. FR. GRON. Si unum Rec. excipias, exulat etiam omnibus meis. Hearnius autem, qui ultimam vocem, praeeunte Gronovio, expunxit, postquam monuisset, eam in edd. Rom. principe, et Sigonii exstare, silens de codd. Oxon. indicasse videtur, eos Gronovio adsentiri. Neque video, quid Gebhardum permovere potuerit, ut crederet, eam sententiae necessariam esse. Ceterum *averso senatu* Lov. 4. Utrumque ferri posset, quemadmodum, Deos tam *aversos*, quam *adversos*, recte dici, vidimus ad 7, 3, 2. Ipsa igitur ratio vult, ut et plurium et meliorum codd. lectionem probemus. Voces illas saepius a librariis commutari, dictum est supra ad 2, 31, 6.

Propter auctoritatem suam cum adsensu audientium] Itane, cum assensu? Atqui paullo ante narrat, *adverso senatu* dixisse. Et paullo post [cap. seq.] *Nemini omnium certare oratione cum Hannone necessum fuit, adeo prope omnis senatus Annibalis erat*; et quae plura in hac refragatione subtexuntur. Quid agam? quomodo tragulam hanc dejecero? Audendum est, (Nam, ut ille vere scribit,

Timidus in rebus dubiis, nauci non erit.)

et reponendum, *propter auctoritatem suam, non assensum audientium*. Hanno, inquit, silentio caussam egit Romanam, non quod assentirentur; sed quia inveterata viri auctoritas hoc saltim juris apud eos obtinebat. PH. RUBEN. 1. Elect. 18. Quis non videt, illud *cum assensu audientium* interpretationem esse aselli alicujus bipedis ad verba, *magno silentio*? GRUT. Turbatum sensum Rubenius visus anim. advertere. Legit igitur: *propter auctoritatem suam, non assen-*

animos, ne quid pars altera gratificari pro Romanis posset.

1 X. Itaque, praeterquam quod admissi auditique

animos] *Suorum animos* cur praeparare jubet Annibal, an non satis praeparatos, qui ipsi omnia suppeditabant tum? Legendum verius, *ut praepararent senatorum animos*, quomodo Livium res ipsa scripsisse indicat, et quod mox addit: *adverso senatu*, erat enim is a factionis principibus praeparatus. BARTH. 14. Advers. 10. Codices nihil mutant, nisi quod *praeparent* sit in Lov. 2. 3. Harl. Ber. Gaertn. Hav. et edd. Aldina prioribus. *pararent* in Flor. a m. 1. Neque etiam aliquid mutandum puto. *sui* hic sunt homines, senatores suarum partium. V. ad 4, 9, 5. Iis autem recte opponuntur *pars altera:* cujus oppositionis vis perit, si pro *suorum* reponamus *senatorum* cum Barthio. Paullo ante *Karthaginem protinus ituros* Flor.

Ne quid pars altera gratificari pro Romanis posset] *Gratificari pro aliquo* alibi se legere, non meminit Doujatius, nisi subintelligamus Saguntinis gratificari, ut *pro Romanis* idem sit ac Romanorum caussa. Eamdem difficultatem in hac locutione Cl. Ant. Perizonium invenisse, verisimile est; unde ad marginem Livii conjecit vel *gratificari Romanis*, vel *gratificari populo Romano:* quarum conjecturarum posteriorem alteri praefero. Audacius enim videtur, invitis codd. scriptis, praepositionem *pro* ex contextu ejicere. At contra *Po. Ro.* vel *P. Ro.* id est *populo Romano* librariorum ignorantia in *pro Romanis* mutari potuit. Praeterea Ber. qui modo scripserat *praeparent*, hic etiam legit *possit*.

§. 1. *Praeterquam quod admissi auditique non sunt, et quoque vana atque irrita legatio fuit*] Adeone feroces igitur aut barbari Carthaginienses, ut nec legatos audirent? falsum: et statim infra scribitur [c. 11, 1] *Multo infensius arguebant locutum Hannonem, quam Valerium Flaccum legatum Romanum.* Ergo admissi, auditi, ac dimissi. Et omnino tollenda negatio, legendumque: *praeterquam quod admissi auditique sunt.* Sensus est: Ea quoque legatio tam vana fuit et irrita, quam illa ad Annibalem: nisi tamen quod hic admissi sunt et audi[ti]. PHIL. RUBEN. 1. Elect. 18. Hei[c]ci negativam, quae antea injurie heic se ostentabat; neque reperiebatur aut in Pall. aut in primariis edd. GRUT. Animadvertit vitiosam scripturam eruditissimus Rubenius: non enim verum est, legatos Carthagini non admissos, verum autem ab Annibale ad Saguntum. Legit ergo: *praeterquam quod admissi auditique sunt*, extrita negatione. Ego vero Livium scripsisse puto: *Itaque, praeterquam quod admissi auditique tum sunt, et aeque vana atque irrita legatio fuit.* Certe par effectus iis, qui egerant ad Saguntum. Haec autem scriptura non paullo Livio dignior. BARTH. 14. Advers. 10. Pal. sec. *vana et irrita.* GEB. Vocula *non* deest tantum in Lov. 4. et Hav. In Flor. autem a recenti manu linea subscripta notata erat. Cl. Hearnius etiam monuit, eamdem a se inventam notatum esse in D. et N. et quidem in eorum posteriori a m. 2. deletam fuisse. Quod autem ad edd. atti-

serendo subcinctus armis legionibusque vivat, materiam igni praebentes, ad exercitus misi- lluistis ergo hoc incendium, quo nunc ardetis. ıtum vestri circumsident exercitus, unde arcen- 5
bedere: mox Karthaginem circumsidebunt Ro- e legiones, ducibus iisdem Diis, per quos prio- lo rupta foedera sunt ulti. Utrum hostem, an 6

Vossianus *ae testis. ora-*
nnonis suadentis sena-
btestantis, ne Romanum
aguntino suscitarent bel
ionuisse. ubi partem esse
am manifestum est. De re-
mbigo, quia in Flor. legi-
git. Per Deos foederum
is ac testes obtestans, ne
num cum Saguntino sus-
it bellum. monuisse. prae-
r se, ne Hamilcaris etc.
, ut hoc non sit Livii. J.
RON. Vossiano concinit
. At Hearnius testis est,
N. in margine a Flor. non
ıre, nisi quod *obtestantes,*
testans, habeat, et *mo-*
omittat. *Per Deos foede-*
bitros memini praedixis-
praefert Lov. 2. Voces *ae*
exsulant etiam a Gaertn.
sset, praedixisset est in
. Pronomen *se* omittitur
. ante Aldum, quod inter-
rocis praecedentis syllaba
V. ad 34, 11, 7. Mox *sub-*
o *supersit,* habet Gaertn.
ım primo fuerat per com-
m *supsit,* inde, omissa
supsit, et mox *subsit.*

Juvenem flagrantem cu-
regni] Silius [2, 299.]

lle novi caecus caligine
regni
ernas arces quatit.

Vox *regni* exsulat a Lov.
t succinctis armis legioni-busque vivat Gaertn. *succinctus armis legionibus usque vivat* Lov. 1. To *vivat* non adparet in Cant.

Velut materiam igni praebentes, ad exercitus misistis] *velut victoriam igni praebentes* Cant. *velut materiam igitur praebentes* Lov. 5. Tum *ad exercitum misistis* Lov. 2. et Harl. *ad exercitum infestis* Gaertner. Mox *aluistis igitur hoc incendium,* pro *aluistis ergo,* idem Gaertn. V. hoc lib. ad c. 40, 6. *aluistis enim hoc incendium* Harl. *aluistis ergo hoc incendium, quo nunc Saguntum,* omissa una voce, Lov. 2.

§. 5. *Saguntum vestri circumsident exercitus*] *nostri circumsident* Lov. 3. et 4. *nostri nunc circumsident* Ber. *nostri circumsedent* Rec. *nostri circumsedeat* Gaertn. unde suspicio nasci posset, legendum esse *circumsedeant. vestri circumsedunt* Hav. a m. 1. *circumsidunt* a m. 2. *circumsedunt* Flor. a m. 1. *circumsedent* a m. 2. quod superest etiam in Voss. Lov. 1. 2. 5. Harl. et antt. edd. V. ad 9, 2, 3. Et ita mox *circumsedebunt* Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. Ber. Rec. Harl. Gaertn. et Hav. cum iisdem edd.

Ducibus iisdem Diis, per quos priore bello rupta foedera sunt ulti] *ducibus hiis iisdem Diis* Lovel. 3. *ducibus Diis iisdem*

3 audientium, egit. *Per Deos, foederum arbitros ac testes, monuisse, praedixisse se, ne Hamilcaris progeniem ad exercitum mitterent. non manes, non stirpem ejus conquiescere viri: nec umquam, donec sanguinis nominisque Barcini quisquam supersit, quie-*
4 *tura Romana foedera. Juvenem flagrantem cupidine regni, viamque unam ad id cernentem, si ex bellis*

sum audientium. Sed ut illam lectionem recipiamus, quaeso, quid eſt agere propter auctoritatem suam Hannonem, non propter aſſensum audientium? an Hanno saltim loco suo tuendo agebat, certus aſſensum non secuturum? Alia res eſt. Ille enim maximopere rem ad suam sententiam ducturum sperabat. Ego vero sensum hic olfacere videor non absurdum. Senatum adversatum de induſtria Hannoni, non item alios audientes, quibus magna erat ipsius auctoritas. Sic nihil intolerabile in hac scriptura. Credibile certe et confirmatum hiſtoricis, multos Carthagini foedifrago Annibali male cupiviſſe, rem futuram praespicientes. Tantam Hannoni, aït, fuiſſe auctoritatem, ut etiam adverso senatu plurimi audientium illi sint assensi. Atque haec ita sint. BARH. 14. Adv. 10. Placet Philippi Rubenii conjectura: *magno silentio propter auctoritatem suam, non adsensum audientium, egit.* quam plumbeo pugione oppugnans vir doctus nihil agit. *Audientium* vult eſſe aliorum praeter senatum. Quinam vero illi? Certe apud milites quoque et plebem factionis Barcinae plus, quam modicas opes, fuiſſe, teſtis ante Livius. Nec τά *cum adsensu audientium* interpretatio sunt τῶν *magno silentio*, ut credidit Gruterus, 3, [72, 1.] *Quum Scaptium non silentio modo, sed cum adsensu, audiri animadvertissent.* I. FR. GRON. Mihi quoque rem acu tetigiſſe Rubenius videtur, quamvis plerique et optimi mei, omnesque Hearnii Oxon. vulgatum tueantur. In solis enim Vef. et Harl. *non adsensum* fuiſſe videtur, si eorum excerptis (ipsos enim non vidi) fidem habere possum. Ne Barthius Rubenii conjecturam probaret, inde factum puto, quod per errorem omiserit voces *magno silentio.* Non enim interrogare debuerat quid *est agere propter auctoritatem suam* etc. sed *quid est agere magno silentio propter auctoritatem suam?* atque ita vidiſſet, non convenire, quae subjungit. Aliud itaque hic habemus exemplum, negationem perperam a librariis omiſſam eſſe, de quo ad §. praec. egimus.

§. 3. *Per Deos foederum arbitros ac testes monuisse, praedixisse se, ne Hamilcaris* etc.] Haec poëta [Silius] sic extulit in persona item Hannonis [2, 285.]

— — — anxia rupi
Pectora, ne castris innutriretur et armis
Exitiale caput monui, et, dum vita, monebo,
Ingenitum noscens virus, flatusque paternos.

ac mox [296.]

Exagitant manes juvenem furiaeque paternae.

unt. publica fraus absit; auctorem culpae et reum
riminis deposcunt. Quo lenius agunt, segnius inci- 7
piunt; eo, quum coeperint, vereor, ne perseverantius
saeviant. Aegates insulas Erycemque ante oculos
proponite; quae terra marique per quatuor et viginti

scunt] Cl. Ant. Perizonius in marg. Livii volebat *ut publica fraus absit*. Sane facile particula illa elidi potuit ab ultimis literis vocis praecedentis *repetunt*, vel *repetūt*. V. ad 37, 24, 13. Quum tamen a codicibus constanter absit, iis invitis hic aliquid mutari necesse non est. Potest enim commode subintelligi *eo si*, quae vocula saepe reticetur. Infra hoc lib. c. 44, 7. *Parum est, quod veterrimas provincias meas, Siciliam et Sardiniam, adimis. Etiam Hispanias? Et inde cessero, in Africam transcendes.* V. Sanctii Minerv. 4, 7. p. 702. Gronov. 4. Obs. 20. p. 315. Broekh. ad Tibull. 1, 7, 43. et Cortium ad Plinii 1, 12, 4. Tum *ductorem culpae et reum criminis* Gaertn. V. ad 28, 28, 11. *auctorem culpae et rerum criminis* Lovel. 2. et 5. Similem errorem supra habuimus 4, 44, 7. V. ad 45, 37, 8. Denique *exposcunt* Rec. Male. *deposcere* enim est ad poenam poscere. Liv. hoc lib. c. 18, 4. *Hannibalem, tamquam suo consilio Saguntum obpugnantem, deposcebatis.* et mox, *Hannibal et insimulabatur, et deposcebatur.* 38, 33, 2. *Legatos deinde misit ad deposcendos auctores defectionis.* V. ad 2, 13, 7. Plenius *ad supplicium deposcere* dixit infra hoc lib. c. 44, 4. *Ad supplicium depoposcerunt me ducem.*

§. 7. *Quo lenius agunt*] *levius* Lovel. 3. 5. Gaertn. Hav. et primae edd. quod deinde ab insequentibus repudiatum Aldus revocavit. Inter errata tamen sententiam mutans *lenius* restituit. Et recte. Supra 3, 50, 12. *Leniter agentibus responsum non redditur.* 7, 31, 10. *Si leniter agendo parum proficerent.* Quibus locis v. quae notantur. Tum *perseveratius* Lovel. 4. Sed v. ad 9, 18, 1.

Aegates insulam Erycemque ante oculos proponite] Mirum, hoc nomen tam varie scriptum inveniri, alibi *Aegadas*, alibi *Aegates*, *Aegusam* etiam apud Graecos, ut Polybium, qui l. 1, [44.] eam insulam mediam inter Carthaginem ac Lilybaeum ponit. In eodem tamen libro paulo post [c. 60.] aït, non longe a Lilybaeo abesse, atque ita etiam posuit Ptolemaeus [3, 4.] L. autem Florus in sua Epitome [2, 2, 36.] de pugna Carthaginensium cum Luctatio consule aït, Carthaginensium *rates totum inter Siciliam Sardiniamque pelagus naufragio suo operuisse*, ut Aegates inter has duas insulas esse significaret. GLAB. Vet. lib. *insulam*. Sic Polybius τὴν *Αἴγουσαν* et τὰς *Αἴγας* appellat. Ad Aegates autem insulam priore bello navali proelio victus est Amilcar, idemque in foederibus jungendis Eryce, quem tenebat in Sicilia, praesidia deducere jussus est. auctor Polybius [l. 1.] SIG. Silius [2, 309.]

Respice, pro demens, pro pectus inane Deorum,
Aegates, Libyaeque procul fluitantia membra.

MOD. Unitatis numero censet

8 *annos passi sitis. Nec puer hic dux erat, sed pa*
ipse Hamilcar, Mars alter, ut isti volunt. sed T
rento, id est Italia, non abstinueramus ex foeder
9 *sicut nunc Sagunto non abstinemus. Vicerunt er*
Dii hominesque; et, id de quo verbis ambigebatu
uter populus foedus rupisset, eventus belli, velut ei

legendum Sigonius ex Polybio *insulam*. Pal. sec. *Hegatis*. tert. *Aegatis*. Andreae editio *Aegadas insulas*. GEBH. *insulas* antt. edd. Glareanus deinde adnotationi praescripsit *insulam*, quod postea Sigonius ex vet. lib. firmavit, sed in nullo meorum codd. inveni. Omnes enim servant *insulas*, nisi quod Flor. *Aegatis insula Sericemque ante oculos proponite* legat, eademque lectio supersit in Cant. praeterquam quod *proponit* praeferat; in quibus ultima litera vocis *insulas* inde divulsa adhaesit voci sequenti. Sane *Aegusam* vocari unam trium insularum contra Lilybaeum ac Drepanum, sed omnes tres ex ejus nomine *Aegades* adpellari, docet Cluverius 2. Sicil. antiq. 15. unde sequeretur *insulas*, non *insulam*, legendum esse. V. etiam ad 22, 56, 7. Ceterum potius *Aegates*, quam *Aegades*, ut edd. ante Moguntinam praeferunt, legendum esse, docui ad Silii 1, 61. *ponite* est in Ber.

Quae terra marique per quatuor et viginti annos passi sitis] Cl. Ant. Perizonius conjicit in margine Livii *quaeque terra marique*, unus autem Hav. *et quae terra marique* obfert. Livium tamen innumeris locis copulas neglexisse, quas passim librarii addiderunt, saepius ante observavimus. Insuper *quae per quatuor et viginti annos terra marique passi sitis* Lovel. 4. *possidistis*, pro *passi estis*, Gaertn.

§. 8. *Nec puer hic dux era[t]*, *sed pater ipse Hamilcar*] *Ne[c] hic puer dux erat* Ber. Di[...] *sed pater ipsius* Ber. a m. 1. [...] Hearnii N. in contextu. *sed pa-ter ejus* Rec.

Sed Tarento tum in Italia non abstinueramus] Hoc de Tarento apud neminem authorem invenio: sed Messana, Mamertinorum urbe, non abstinuere Carthaginenses, quae urbs principium fuit, aut caussa potius, primi belli Punici. Porro bello Tarentino cum Carthaginensibus quarto foedus renovatum est, ut idem Florus in Livii Epitome l. 13. fatetur. Mamertinis autem auxilio venere, apud eundem l. 14. et 16. quo facto ab iis foedus violatum est. Sunt autem Mamertini urbis Messanae injusti occupatores, quibus Romani non sa[tis] decore auxilium tulere, [...] author est Polybius l. 1. [...] GLAR. Vet. lib. *sed tunc Taren[to] et Italia*. Caeterum hic [...] locus, quem Glareanus male ha[bere] credidit, quia Tarenti[nis] Poenos auxilio venisse numqua[m] accepit. At supra in Epit. l. 1[...] *Carthaginiensium classis au[xi]lio Tarentinis venit: quo fa[cto] ab iis foedus violatum est*. Oro[si]us [4, 3.] *Tarentini, Pyrrhi m[or]te comperta, nova arma solli[ci]tant adversus Romanos, Car[thaginiensium auxilia posc[unt] atque accipiunt*. SIG. Pal. [...] pro *tum* repraesentat *idem*. [...] *tunc Tarento, id est Ital[ia]*

s judex, unde jus stabat, ei victoriam dedit.
thagini nunc Hannibal vineas turresque admovet: 10
thaginis moenia quatit ariete. Sagunti ruinae
sus utinam vates sim) nostris capitibus incident:
eptumque cum Saguntinis bellum, habendum cum
anis est. Dedemus ergo Hannibalem? dicet ali- 11

bstinueramus. A tert. om-
abest *tum.* GEBH. Τὸ *tum*
est in Pal. uno, nec Men.
nus *volunt. tunc Tarento*
Italia: sed ita, ut appa-
et pro *tunc*, et pro *atque*,
primum fuisse, quod era-
t. Talem oportet fuisse, ex
gonius: *sed tunc Tarento*
Italia. Flor. Voss. Petav.
ter, *sed Tarento, id est,*
non abstinueramus ex
e. Eodem tendit Pal. tert.
a annotatum *idem.* Sine
recte et eleganter, *Taren-*
est, Italia. Quod eam
bet, ac si dicerem *Italia.*
ideo, quia eam vocem
at in foedere expressam.
s scripsit, fuisse inter Ro-
et Poenos συνθήκας, καθ'
Καρχηδονίους ἀπέχεσθαι
ς ἀπάσης. Adversus quem
putet Polybius [3, 26.] ta-
quasi fuissent, sive revera,
terpretando hic loquitur
. Ejusmodi est Flor. 4, 2.
ccessione Caesaris sena-
d est, Pompejus, agita-
. FR. GRON. *sed Tarento*
lia Hearnius se invenisse
in L. 1. et D. *sed tunc*
to atque Italia in N. in
tamen margine *sed tunc*
to in Italia emendatur.
arento et Italia Ber. a m.
c Tarento et Italia a m. 2.
Tarento atque Italia Lov.
n Tarento atque Italia Lo-
. *tum Tarento et Italia*
sed tunc Tarento, id est
Gaertn. *sed Tarento, id*

est Italia Cant. et Harl. quod a Gronovio recte probatum in contextum recepi. Eamdem lectionem firmat codex Lovel. 1. *sed Tarento, idem Italia* praeferens. *idem* et *id est* passim in Mstis commutari, vidimus ad 10, 8, 10. Hinc *abstineamus* Voss. Lovel. 1. et Hav. *abstinebamus* Harl. Voces *ex foedere, sicut nunc Sagunto non abstinemus* desunt in Hav. cui errori vocis *abstinere* repetitio caussam dedit. V. ad 9, 11, 11. *Sagunti non abstinemus* Voss. et Cant. *Saguntinum abstinemus* Lovel. 1.

§. 9. *Id, de quo verbis ambigebatur*] V. Gronov. ad 5, 34, 6. DUK. *nobis ambigebatur* Rec. et Hav. *verbis ambigebant* Lov. 1. V. ad 38, 40, 1. Mox *et victoriam dedit*, pro *ei*, Harl.

Unde jus stabat] V. Gronov. 4. Obs. 2. p. 194. DUK.

§. 10. *Karthagini nunc Hannibal vineas turresque admovit*] Silius [1, 302.]

— *nunc hoc, inquam, hoc in tempore muros*
Oppugnat, Karthago, tuos, teque obsidet armis.

MOD. Pall. tres *admovet.* Non longe post Pal. tert. *cum Romanis habendum est.* GEBH. Τὸ *nunc* omittit Lovel. 2. Deinde *turres vineasque* legit Lovel. 3. *admovet* autem est in omnibus meis, idque jam Gronov. admisit.

§. 11. *Dedemus ergo Hanni-*

12 *Nec dedendum solum id piaculu*

balem? dicet aliquis] *Dedamus ergo Hannibalem*, interrogatione amota, Rec. et Hearnii L. 1. et N. in margine. *Dedendum ergo Hannibalem* Lovel. 4. Sed interrogatio hic neceſſaria eſt, et vulgatum mutari nequit. Mox *levem meam esse in eo auctoritatem* Lovel. 4. et 5. *meam in eo levem esse auctoritatem* Ber. Τὰ *in eo* desunt in Lovel. 1.

Hamilcarem eo periisse laetatus sum. quod si ille viveret, bellum jam cum Romanis haberemus] Primo τὸ *eo* deeſt in Ber. et Hearnii N. sed utrobique a m. 2. Deinde *perisse* Flor. Voſſ. Lovel. quinque, et Haverk. cum multis, quas vidi, edd. Aldina prioribus; quod recepi. V. ad 5, 8, 3. Insuper, quemadmodum huic adnotationi praemittitur, vulgo optimae atque ultimae edd. diſtinguunt, quum interpungendum sit *laetatus sum, quod, si ille viveret, bellum.* Dicit enim *eo*, id eſt ideo, (v. ad 5, 16, 3.) se morte Hamilcaris gavisum esse, quod, si diutius vixiſſet, jam antea belli cum Romanis auctor

detestor
belli odi
que hujus
Lovel. 3.
odi et det

§. 12. *I*
ad piacul
Aldo inval
vis. Ven.
piaculum
balem, ut
lunt namq
epexegesi
nem inter
mus. 6, [21
nis ab Ro
crimini s
Romanor
4.] *Ipsum*
um irae o
populo da
4.] *Ibi obs*
fama erat
pignus ar
FR. GRON
culum jam
ed. anni 1
ctio super
Hafn. et H
hilominus

si nemo deposcat, devehendum in ultimas ma-
errarumque oras, ablegandumque eo, unde nec
ios nomen famaque ejus accedere, neque sollici-
quietae civitatis statum possit. Ego ita censeo, 13
los extemplo Romam mittendos, qui senatui sa-
ciant: alios, qui Hannibali nuncient, ut exerci-

Ber. a m. 1. et Gaertn. Et
lus in contextu edidit, qui
inter errata *deposcat* re-

egandumque eo, unde nec
s nomen famaque ejus ac-
] An non potius *accidere?*
, 6.] *Tam sollicitae ac*
sae civitati fama incerta
accidit, duos Narnienses
. [7, 10] *Inde quum fama*
sset, Prusiam Bithyniae
in fines regni sui trans-
m. 32, [30, 3.] *Postea-*
fama accidit, alterum
lem Bojorum urere agros.
so libro inferius [c. 61, 1.]
quam certa hujus cladis
acciderel. J. FR. GRON.
, 7. *Quia repente fama*
t, classem Punicam, ad-
e. 45, 28, 8. *Postquam fa-*
cidit, trajecisse jam ma-
em legatos. Ita *clamor,*
sonus accidere dicuntur,
bus v. infra ad 40, 32, 2.
tamen codd. constanter
re servant. Verum saepis-
brarii *accidere* et *accedere*
lerunt in Mstis. V. ad Livii
. c. 45, 9. c. 50, 7. 4, 3, 17.
9. 5, 2, 9. 10, 5, 2. c. 41, 7.
3. (* 34, 34, 6.) ad Epit.
. Viros doctos ad Suet.
o. et Cort. ad Salluft. Jug.
ari modo confunduntur
re et *incedere.* V. supra
4, 10. Praeterea *et able-*
m eo Ber. *ablegandum*
r. Lovel. 1. 2. 4. 5. Gaertn.
t Ald. in contextu, altera

lectione *ablegandumque* in erratis revocata. Tum *nec* deficit in Lovel. 4. Deinde *nomen ullum famaque* eft in Ber.

Nec sollicitare quietae civitatis statum possit] Plenius Flor. *neque ille sollicitare quietae civitatis statum possit.* J. FR. GRON. *non sollicitare* Lovel. 5. *neque sollicitare* Cant. Voff. Lovel. 1. 2. Ber. Hafn. Harl. Hav. ac primae edd. quod poftea mutatum Cl. Gronovius revocavit. *neque ille sollicitare* etiam unus apud Cl. Crevier. V. ad 9, 9, 14. *quietum civitatis statum* Harl. et Gaertn. *quietae statum civitatis* Lov. 2. Ber. et Hav.

§. 13. *Ego autem ita censeo*] Disparet in Pall. omnibus *autem.* GEBH. *Ego ita censeo,* sine τῷ *autem,* non modo Flor. sed et Gud. Voff. tres Pall. Mureti libri. J. FR. GRON. Nullus etiam meorum codd. ut nec Hearnii Oxon. hanc vocem agnoscunt. V. supra hoc lib. ad c. 3, 6. Eft autem haec particula ex numero earum, quas paffim librarii orationi Livianae interponere soliti sunt. V. infra hoc lib. ad c. 40, 11. Mox *a Sagunto* Lovel. 1. 3. Gaertner. et edd. vett. Insuper *ex foedere dedant* Ber. a m. 1. *dedant* deeft in Lovel. 2. Mox *res Saguntinas* edd. antt. Eamdem lectionem exhibet contextus Aldi, qui tamen in erratis mutata sententia *Saguntinis* probavit.

omnis senatus Hannibalis erat; in
arguebant Hannonem, quam Flac
2 gatum Romanum. Responsum in
eſt, *Bellum ortum ab Saguntinis*
le esse. populum Romanum injus
tinos vetustissimae Karthaginiens
3 *ponat.* Dum Romani tempus t
mittendis, Hannibal, quia feſſu

§. 1. *Quum Hanno perorasset, nemini omnium certare oratione cum eo*] *Quum haec Hanno perorasset* Gaertn. Tum *certare orationes cum eo* Lovel. 1. *certare cum oratione eo* Rec. *certare cum eo*, voce omiſſa, Ber. a m. 1. Mox *senatus omnis* Harl. et Ber. Deinde *arguebat*, pro *arguebant*, Gaertn. Male. Livianum enim eſt *senatus arguebant.* V. ad 4, 58, 4.

§. 2. *Responsum inde legatis Romanis est*] *Tò est* abeſt a Pal. sec. GEBH. *Responsum insuper legatis* Rec. Tum *Romanis legatis* Harl. et edd. Aldina prio-

Roman
tert. *pro*
nat, qu
hardus t
tum in
in scrip
D. inver
v. supra
tem *Kar*
Rec. T
inverso

§. 3.
quietem
paucis
GEBHA

Anim

ibusque habebat, paucorum iis dierum quietem
t, ſtationibus ad cuſtodiam vinearum aliorumque
rum dispositis. interim animos eorum nunc ira
oſtes ſtimulando, nunc spe praemiorum accen-
Ut vero pro concione praedam captae urbis 4
it militum fore, adeo accensi omnes sunt, ut,
xtemplo signum datum eſſet, nulla vi resiſti vi-
etur poſſe. Saguntini ut a proeliis quietem ha- 5
rant, nec laceſſentes, nec laceſſiti per aliquot
; ita non nocte, non die umquam ceſſaverant
pere, ut novum murum ab ea parte, qua pate-
um oppidum ruinis erat, reficerent. Inde obpu- 6
io eos aliquanto atrocior, quam ante, adorta eſt:

vocabulis, legat Lovel. 2. *mos aliorum nunc* Rec.

. *Pro concione praedam e urbis edixit militum fo-* *concione* Ber. *per concio-* Hav. Tum *captae urbis am* Ber. Deinde *militibus* Hearnii D. Mox *adeo omnes si sunt* Lovel. 3. *accensi omnes sunt* Harl. Tandem *i posse videretur* Ber.

5. *Ut a proeliis quietem erant, non lacessentes, acessiti per aliquot dies*] loci mentem non cepere, *acessiti* putant poni, pro lacessiti, ac poſt *dies* po- τελείαν σιγμὴν. VOSS. 7. m. 62. Quinam tamen sint, Voſſius carpat, me ne- profiteor. Ceterum *ut* defi- Lovel. 1. *habuerunt* eſt in l. 4. qui et mox similiter fert *cessarunt*, pro quo eſt *rant* in Lovel. 5. *cessave-* in Harl. et contextu Hearnii super *aliquos dies* Flor. a m. 1. et Rec. V. ad 6, 37, 8. In verbis sequentibus *et ita non nocte, non die* Lovel. 3. *ita non die non nocte* Hearnii N. in margine. Eo ordine eſt supra 6, 4, 10. *Laborque continuus non die, non nocte remissus.* 32, 15, 2. *Obpugnatio continua non die, non nocte remissa.* 42, 54, 3. *Oppidanos diem, noctem, eosdem tuentes moenia continens labor conficiebat.* Sed et altero ordine eſt 3, 27, 7. *Quid quaeque nox aut dies ferat, incertum esse.* et alibi. *ita nec nocte, nec die* Lovel. 4. et 5. quorum codd. librariis copulam omiſſam eſſe displicuiſſe videtur; at ita Livium plerumque malle, quaedam ex laudatis exemplis probant. Et ita *non cedendo, non modestia* Livius inquit 40, 15, 5. ubi plura vide.

§. 6. *Obpugnatio eos aliquanto atrocior, quam ante*] Pal. pr. exhibet, *oppugnatio eos aliquanto acrior, quam ante, adorta est.* GEBH. *quam antea*

nec, qua primum aut potissimum part
opem, (quum omnia variis clamoribus st
7 satis scire poterant. Ipse Hannibal, qua tu
lis, omnia munimenta urbis superans
agebatur, hortator aderat. quae quum ad
tapultis ballistisque per omnia tabulata
8 muros defensoribus nudasset; tum Hanni
sionem ratus, quingentos ferme Afros cum
ad subruendum ab imo murum mittit. nec
ficile opus, quod caementa non calce dur

Ber. a m. 1. Mox *τὸ aut* non adparet in Lovel. 1. Deinde *premerent*, pro *streperent*, Hearnii D. Infra 22, 14, 8. *Strepunt aures clamoribus plorantium sociorum.* 25, 25, 9. *Quum omnia terrore ac tumultu streperent.*

§. 7. *Ipse Hannibal, qua turris mobilis omnia munimenta urbis superans*] Pal. sec. *Inde Annibal, qua turris mobilis.* GEBH. *qua turris nobilis* Flor. V. ad 10, 20, 8. De mobilibus turribus v. Lips. 2. Poliorc. 4. *quadam turri mobili* Lovel. 4. Mox *ortator aderat* Rec. *orator aderat* Lovel. 2. eodem errore, quo *hortans* et *orans* confundi solent; de quo v. ad 30, 7, 7. *hortatur, aderat* Lovel. 5.

Muros defensoribus nudasset] *custodibus* edd. antt. pro quo Aldus dedit *defensoribus*, consentientibus omnibus scriptis. Deinde *denudasset* Hearnii N. cujus tamen margo alterum *nudasset* obfert. Et recte. 9, 39, 7. *Ne nudentur propugnatoribus signa.* hoc lib. c. 8, 8. *Saguntinis pro nudata moenibus patria corpora obponentibus.* c. 14, 2. *Nudatam stationibus custo-*

diisque solitis hosti
bem. 32, 39, 3. *Uteoq*
sidio Philippum nu
3. *Jam enim magn*
data moenibus era
Nudati omnibus reb
de pace ad consulen
44, 6, 17. *Nudatis om*
sidiis patefactisqu
Pydnam refugit. S
cum duplici liquida
non tantum ob cod.
ritatem, sed quia id
origo. V. Voss. in Ety
ce, et Dausq. in Ort
2. in v. *Ballistarius*
psium 3. Poliorc. 3.

§. 8. *Structurae a*
nere] *antiquae struc*
re Ber. *structurae*
nere Lovel. 5. ultim
adparet in Lovel. 2.

§. 9. *Itaque, ante*
deretur, ruebat] Pa
que latius, quam
ruebat. quod veri
GEBH. Ridiculum.
rius tres Pall. *Ita*
quam caederetur,
dem nempe labes con
solvebat, et traheb
ruinam. Ammianus 2
nitur altior turris,

nterlita luto, ſtructurae antiquae genere. Ita- 9
itius, quam caederetur, ruebat: perque paten-
uinis agmina armatorum in urbem vadebant.
m quoque editum capiunt: conlatisque eo ca- 10
tis balliſtisque, ut caſtellum in ipsa urbe velut
i inminentem haberent, muro circumdant: et
itini murum interiorem ab nondum capta urbis
ducunt. Utrimque summa vi et muniunt, et 11
unt: sed, interiora tuendo, minorem in dies
n Saguntini faciunt. Simul crescit inopia om- 12

rmissime structa: cujus
muri contiguum latus se-
nmani fragore protraxit.
GRON. Lectioni, quae
onovium obtinuit, adhae-
off. Lovel. 1. Hav. et Exc.
i. *Itaque latius, quam*
etur eſt in Cant. Harl. Lo-
Rec. et Hearnii L. 1. D. ac N.
multum hinc abeunt reli-
taque ante latius, quam
etur Lovel. 3. *Itaque an-*
is, quam crederetur Hafn.
latius, quam crederetur
4. 5. et Ber. *Itaque latius,*
qui caederetur Flor. *Ita*
atius, quam crederetur,
. *Itaqae, etiam ante-*
cederetur, ruebat Gaertn.
e, vel *cedere*, (ita enim
ta diphthongo scribebant)
dere saepe commutantur.
3, 21, 3.

ue patentia ruinis] *per*
atentia Lovel. 4. Cl. An-
rizon. ad marginem Livii
dum conjecit vel *perque*
es ruinas, vel *perque pa-*
ruinarum. quod poſterius
lo dictum foret, quo *tar-*
minum. V. ad 7, 21, 8.
patentia nimis Hav. Sed
nlo partim literarum *ru*
partim *in* et *m* librarium

in errorem perduxit. De prioribus v. ad 2, 20, 9. de poſterioribus ad 36, 6, 4.

§. 10. *Locum quoque editum capiunt: conlatisque eo catapultis ballistisque*] *Locumque editum* Ber. V. ad 5, 27, 1. Tum *eo* deeſt in Lovel. 1. Male. V. ad 7, 30, 15. Deinde *catapultis, lagiptis, ballistisque* Hearnii D. et N. a m. 1. pro quo *sagittis* scribendum conjecit, quod ipsum supereſt in Lovel. 3. et Gaertn. An tamen hic admitti debeat, admodum incertum puto. Mox *circumdabant*, pro *circumdant*, Cant. Dein *ab non capta urbis parte* Rec. *ab nondum captae urbis parte* Ber. et Gaertn. *ab nondum capta parte urbis* Flor.

§. 11. *Utrimque summa vi et muniunt, et pugnant*] *Utrumque* Lovel. 5. et Gaertn. *Utrique* Lovel. 2. Ber. et Hav. V. ad 6, 31, 8. Deinde *summa vi muniunt* Ber. V. ad 2, 44, 3.

Minorem in diem urbem Saguntini faciunt] Credo legendum *in dies*, ut in Elegantiis. VALLA. *in dies* quidem emendavit Valla, secutusque Andreas. At Pall. tres *in diem*. GEBH. Valla 3. Elegant. 69. ita inter *in diem* et *in*

nium longa obsidione, et minuitur exspecta
ternae opis; quum tam procul Romani, uni
13 circa omnia hostium essent. Paullisper tame
ctos animos recreavit repentina profectio H
lis in Oretanos Carpetanosque. qui duo pop
lectus acerbitate consternati, retentis conq
bus, metum defectionis quum praebuissent,
celeritate Hannibalis, omiserunt mota arma.

XII.

dies distinguit, ut illud plerumque cum verbo *vivit*, aliquando, sed raro, cum alio jungatur verbo, *in dies* autem idem sit, quod quotidie, sed proprie cum quodam incremento, ideoque plerumque cum comparativo. Quod quum verum esse crederet, inde sequebatur, hic legendum esse *in dies*, quae lectio apud me non superest, nisi in Hav. et forte Lovel. 1. Reliqui omnes *in diem* servant. *mutabiles in diem caussae* Livius infra dicit 31, 29, 15. Similiter variant codd. inter *in diem* et *in dies* supra ad 7, 38, 7.

§. 12. *Simul crescit inopia omnium*] *inopia rerum omnium* Ber. quod quin ex interpretis glossa natum sit, quum codd. additam vocem respuant, dubium non est. V. ad 37, 18, 1. Mox *alienae opis*, pro *externae*, idem cod. ex eodem fonte.

Quum tam procul Romani, unica spes, circa omnia hostium essent] Pal. pr. *cum jam procul Romani.* tert. *cum jam procul Romana unica spes.* GEBH. *quum jam procul* Voss. Lovel. 1. 3. 4. Hafn. Gaertn. Hav. et Hearnii D. prono librariorum errore, qui saepius has voces inter se commutarunt. Exempla v.

ad 2, 45, 11. 3, 28, 8. 5
21, 2. c. 26, 7. 8, 6, 12. 9
19, 7. 23, 22, 4. 24, 41,
13. 26, 12, 15. 35, 8, 3.
40, 35, 14. Adde N. Hei
Nason. 3. Her. 67. et qu
vi ad Silii 14, 427. Qu
Romana unica spes d
brarius Pal. 3. apud Geb
de factum est, quoniam
adpositionem dici non i
bat. Tum *erant*, pro
Gaertn.

§. 13. *Profectio Hann*
Oretanos Carpetanosq
retanos, Carpetanosqu
Horetanos Carpentano
vel. 3. et 5. *Orentanos*
tanosque Lovel. 2. et B
tanos Carpentanosque
Hav. *Horentanos Carp*
que Lovel. 4. et Gaertn.
posterior etiam *Paull*
adfectos, pro *tamen*
obtert. In sequentibus
si celeritate, pro *oppre*
nii D.

§. 1. *Maharbale H*
filio] Pal. pr. *Mahar*
miconis filio. GEBH.
male Hamilconis fili
m. 1. *Hemilconis* a m.
liquis varie admodum
mina scribuntur, et pri
Mahermale, Mahar
harmale, Maharnale

II. Nec Sagunti oppugnatio segnior erat, Ma- 1
ale, Himilconis filio, (eum praefecerat Hanni-
ita inpigre rem agente, ut ducem abesse nec ci-
nec hostes sentirent. Is et proelia aliquot se- 2
a fecit, et tribus arietibus aliquantulum muri
issit; strataque omnia recentibus ruinis adveni-
Hannibali ostendit. Itaque ad ipsam arcem ex- 3
lo ductus exercitus, atroxque proelium cum
orum utrimque caede initum, et pars arcis ca-

Mabarmale, in Aharma-
iterius autem *Hymilconis,*
conis, Hilmilconis, Ha-
nis, Amilconis, Hama-
, Humiconis. Sed *Ma-*
l et *Himilco* inter Poenos
unt nomina. In principio
Nec Saguntini oppugnatio

m praefecerat Hannibal]
eum ἀντὶ τοῦ *quem.* Scri-
aharbale Himilconis filio
praefecerat Hannibal) ita
re rem agente. J. FR.
L. Lectionem a Gronovio
tam firmat Cant. quare eam
i.

Tribus arietibus aliquan-
muri discussit] aliquan-
praeferunt edd. antt. *ali-*
um deinde substituit Fro-
anno 1531. quod, a secutis
ibus servatum, iterum eje-
onov. priori lectione revo-
Hinc in animum inducere
ossum, *aliquantulum* in-
operarum in edd. Gronovi-
nrepsisse: sed potius cre-
Gronovium ita dedita opera
sse: praesertim quum id,
cerpta mea fallant, in ple-
supersit codd. et *aliquan-*
antum exstet in Ber. et for-
r. Saepius ita variant li-
. V. ad 7, 36, 5. Hic caus-
sam non video, cur, reliquis omnibus spretis, paucorum auctoritatem sequerer. V. infra hoc lib. ad c. 28, 11. Deinde legendum videtur *decussit.* Ita Tarquinius Superbus *summa papaverum capita dicitur baculo decussisse* 1, 54, 6. V. Doct. Oudendorp. ad Front. 1, 1, 4. Similiter quaecumque fulmine icta ejus vi a reliquo corpore avelluntur, dicuntur *decuti.* Infra 25, 7, 8. *Muri turresque quaedam Cumis non ictae modo fulminibus, sed etiam decussae.* 26, 23, 4. *Victoria, fulmine icta decussaque, ad Victorias, quae in antefixis erant, haesit.* 40, 45, 4. *Muri pinnae aliquot locis decussae erant.* Quin et ipsa, quae hic obcurrit, locutio, ut muri dicantur *decuti arietibus,* saepius ad Livium obvia est. Ut 32, 17, 6. *Postquam, parte muri arietibus decussa, per ipsas ruinas transcenderunt in urbem armati.* 33, 17, 9. *Multis simul locis aut subruti, aut ariete decussi ruebant muri.* 37, 6, 1. *Multis tamen locis murus decussus erat* 44, 8, 5. *Pinnas moenium decussas reponit, ab omni parte muros firmat.* Solent autem *decutere* et *discutere* a librariis confundi. V. Scheff. ad Jul. Obseq. de Prodig. c. 71. et Broekhus. ad Prop. 4, 1, 141. Et

pta eſt. Tentata deinde per duos eſt exigua pa
spes, Alconem Saguntinum, et Alorcum Hispanu
4 Alcon, insciis Saguntinis, precibus aliquid motur
ratus, quum ad Hannibalem noctu transiſſet, po
quam nihil lacrimae movebant, conditionesque tr
ſtes, ut ab irato victore, ferebantur, transfuga e
oratore factus, apud hoſtem mansit; moriturum af-
firmans, qui sub conditionibus his de pace ageret
5 Poſtulabatur autem, redderent res Turdetanis; tra

ita paſſim pleraque verba, quae cum *de* et *di* vel *dis* componuntur. V. quae notavi ad Livii 7, 23, 6. Paullo ante *Isque proelia*, pro *Is et proelia*, Lovel. 3. 4. 5.

§. 3. *Tentata deinde per duos exigua pacis spes*] Pall. pr. ac sec. *per duos est exigua pacis spes*. Tert. vero. *Tentata est inde per duos exigua pacis spes*. GEBH. Quemadmodum Gebhardus in duobus Pall. deprehendit, Cl. Jac. Gronovius edidit: eamque lectionem tantum non in omnibus meis codd. inveni, nisi quod alio ordine *tentata est deinde per duos* supersit in Harl. In praecedentibus *Ita ad ipsam arcem*, pro *Itaque*, Cant. *Itaque ad ripam arcemque* Harl. Deinde *atrox proelium*, pro *atroxque*, idem Harl. In sequentibus *Calorcum* hic et mox §. 6. Cant.

§. 4. *Alcon, insciis Saguntinis, precibus aliquid moturum ratus*] Pal. tert. cum pr. ut et prima ed. habet *Alcon in consciis*. GEBH. Inferius, ubi in oratione Alorci hoc nomen repetitur, notavit pater ex Flor. *Alco*, et in exemplari literam *n* induxit, ut videatur id praetuliſſe. Me quoque illic notaſſe cerno ex Cantabr. *Alco*, hoc loco praeterito: utrobique tamen id reor usurpatum ab Livio. JAC. GRON. Se etiam hoc loco *Alco* in vet. lib. inveniſſe, Sigonius in prima Scholiorum ed. monuit, itaque edidit. Verum quum poſtea operarum errore in seq. ed. *Alconsciis Saguntinis* excusum eſſet, in ultima tandem id totum Scholion omiſſum eſt, licet eadem lectio *Alco* in contextu maneret. Ceterum licet Flor. et Cant. cap. seq. *Alco* praeferant, eidem tamen hic *Alcon* legunt, excerpta eorum, quibus var. fidem faciunt. Si tamen *Alco* praeferendum quis exiſtimet, id eodem modo formatum putabo, quo *Agamemno*, pro *Agamemnon*, de quo consule J. Fr. Gronovium ad Senec. Agamemn. 514. Adde quae notantur infra ad 34, 61, 10. Praeterea *consciis Saguntinis* Cant. commoda *insciis Saguntinis* Ber. ind *consciis Saguntinis* Hearn. L. 1. *inconsiis Saguntinis* Lovel. *inconsciis Saguntinis* Lovel. 4. 5. Harl. Hafn. Gaertn. Hearn. D. N. in margine, et vett. ed. quod ex duarum lectionum, *insciis* et *consciis*, conjunctione natum eſſe videtur: quomodo infra 22, 20, 5. *inconjuncta* dedisse librarios videbimus. *insciis Saguntinis* primus edidit Sigonius, et quidem, ut in omiſſo Scholio teſtatur, ex vet. cod. quomodo

ɔque omni auro atque argento, egreffi urbe cum
gulis veftimentis ibi habitarent, ubi Poenus jus-
et. Has pacis leges abnuente Alcone accepturos 6
guntinos, Alorcus, vinci animos, ubi alia vin-
atur, adfirmans, se pacis ejus interpretem fore
licetur. Erat autem tum miles Hannibalis; cete-
n publice Saguntinis amicus atque hospes. Tra- 7
o palam telo cuftodibus hoftium, transgreffus
nimenta, ad praetorem Saguntinum (et ipse ita

m reliqui mei servant. At
s Hearnii N. in contextu
t *inscientibus Saguntinis.*
od, si plurimum ac graviorum
d. auctoritas accederet, non
licceret, et, tamquam minus
ium, ab indoctis librariis in
us *insciis* mutatum crede-
: praesertim quum *insciens*
n obcurrat supra 7, 5. 3. *In-*
tibus cunctis cultro sub-
tus ad M. Pomponium tri-
um pergit.

nditionesque tristes, ut ab
victore, ferebantur] Pall.
ab irato auctore. GEBH.
itionesque tristes ab irato,
a vocula *ut*, Lovel. 2. Ma,
. ad 10, 43, 15. Tum *ab ira-*
ctore Flor. Cant. Voff. Lov.
5. et Harl. *ab auctore ira-*
ec. V. infra ad c. 43, 5. pro
einceps *ab irato actore* da.
eft in Lovel. 2. et Gaertn.
lo ante *et postquam*, addi-
ocula, Cant.

oriturum adfirmans, qui
conditionibus his de pace
ret] *confirmans* Ber. Hinc
ula *his* deficit in Lovel. 4.
nde *agebat* eft in Gaertn.

5. *Postulabatur autem, red-*
nt res Turdetanis] *Postu-*
ant autem Voff. sed penulti-
literae adscripta eft nota,
librarius aliquid delendum
effe indicare solet, ut voluerit *Postulabat autem*, nempe Hannibal; quod ipsum exftat in Gaertn. Tum *ut redderent* Ber. Rec. et Hearnii D. atque N. a m. 1. Reliqui voculam *ut* omittunt, quae etiam non neceffario requiritur. V. ad 3, 45, 10. Deinde *Tr dertanis* Rec. *Turditanis* Florent. Voff. Lovel. 2. et Gaertn. V. ad c. 6, 1.

Traditoque omni auro atque argento) *omni auro et argento* Pal. tert. GEBH. *omnium auro atque argento* Rec.

§. 6. *Vinci animos, ubi alia vincantur*] Quae *alia?* Forte *ubi arma vincantur.* J. FR. GRON. *ut alia vincantur* Ber. a m. 2. Roganti autem Gronovio quae *alia?* respondet Doujatius, intelligi muros, munimenta, arces; non itaque neceffe effe, rescribi *arma.* Similiter etiam Ampl. Cuperus Livium in margine exemplaris, quo uti solebat, exposuit: quorum etiam sententia vera videtur.

Se pacis ejus interpretem fore pollicetur] *sese pacis* Lovel. 4. et 5. Tum in margine Flor. pro varia lectione adscriptum erat *profitetur.* Mox *Erat autem tunc miles* Lovel. 3. Sed τὸ *tum* exsulat a Ber.

§. 7. *Ad praetorem Sagunti-*

8 jubebat) eſt deductus. quo quum extemplo concursus omnis generis hominum eſſet factus, submota cetera multitudine, senatus Alorco datus eſt: cujus talis oratio fuit.

1 XIII. *Si civis vester Alcon, sicut ad pacem petendam ad Hannibalem venit, ita pacis conditiones ab Hannibale ad vos retulisset, supervacaneum hoc mihi fuisset iter, quo nec orator Hannibalis, nec*
2 *transfuga ad vos venissem. Quum ille, aut vestra, aut sua culpa, manserit apud hostem, (si metum simulavit, sua; vestra, si periculum est apud vos vera referentibus) ego, ne ignoraretis, esse aliquam*

num (et ipse ita jubebat) est deductus] *et ipse praetor ita jubebat* Lovel. 3. et Hafn. Vox addita eſt ex gloſſa interpretis, qui tamen erravit; non enim ipse praetor, sed ipse Alorcus intelligendus eſt. *et ipse ita videbat* Harl. V. ad 27, 5, 16. *Tò est* non adparet in Gaertn.

§. 8. *Senatus Alorco datus est*] Nescio, unde evenerit, ut *Alorci* sit in Flor. Cant. Voſſ. et Lovel. 1. apertiſſimo errore. Paullo ante *omnis concursus generis hominum* Lovel. 4. et 5. quorum poſterior etiam *fretus* legit, pro *factus*.

§. 1. *Conditiones ab Hannibale ad vos retulisset, supervacaneum hoc mihi fuisset iter*] *conditiones retulisset*, mediis omissis, Ber. a m. 1. Tum *item*, pro *iter*, Gaertn. In initio autem cap. *Si civis ipse Alcon* praeferunt edd. antt. pro quo Aldus dedit *civis vester*, consentientibus omnibus scriptis, nisi quod male *civis nr* sit in Gaertn. Alorcus enim non erat civis Saguntinus, sed iisdem amicus et hospes. Insuper *sicuti ad pacem* etiam priscae edd. pro quo Gruterus subſtituit *sicut*: quod servant codd.

Nec transfuga ad vos venissem] Praeſtans ille Cant. nec *transfugasset ad*. Apparet fuisse, *nec transfuga sic ad vos venissem*. JAC. GRON.

§. 2. *Quum vero ille* etc.] *Tò vero* deficit in Pall. pr. et sec. GEBH. MSS. *Quum ille*, non *Quum vero ille*. Itaque adversativam delevimus, sed praeeunte patris manu. JAC. GRON. Eamdem particulam, si unum excipias Gaertn. nullus meorum codd. agnoscit, quam etiam ab suis exsulare refert Hearnius. Paſſim soliti fuerunt librarii hanc similesque particulas connectendae orationi Livianae interponere. V. supra ad 1, 5, 7. 2, 54, 5. 6, 4, 1. et 7, 40, 12. Adde, quae notantur ad 10, 39, 4. (*35, 23, 2.)

Si metum simulavit, sua; vestra, si periculum est apud vos

alutis et pacis vobis conditiones, pro vetusto ho-
o, quod mihi vobiscum est, ad vos veni. Vestra 3
m caussa me, nec ullius alterius, loqui, quae
or apud vos, vel ea fides sit, quod, neque dum
ris viribus restitistis, neque dum auxilia ab Ro-
is sperastis, pacis umquam apud vos mentionem
Postquam nec ab Romanis vobis ulla spes est, 4
vestra jam aut arma vos, aut moenia satis de-
unt, pacem adfero ad vos magis necessariam,
n aequam. cujus ita aliqua spes est, si eam 5
nadmodum ut victor fert Hannibal, sic vos ut vi-
udiatis: si non id, quod amittitur, in damno,

referentibus] Tò *sua* a m.
erat in Flor. Poſtea manu
t sua si metum simulavit
ositum eſt. *sua, si culpa*
m simulavit Gaertn. *sua,*
tum simulavit Ber. et Rec.
de *ad vos verum referenti-*
rimae edd. usque ad Aldum,
itae lectionis auctorem, cui
ti concinunt. (*v. ad 34, 2, 14.)

o, ne ignoretis, esse aliquas
lutis et pacis vobis condi-
s] Vet. lib. *ne ignoraretis.*
ergo. pro *ego*, Flor. V. ad
3. 11. Tum *ignoretis* Lovel.
Rec. et Flor. a m. 1. in quo
nu rec. repositum eſt *ignora-*
, quod supereſt in reliquis
tis et edd. usque ad Froben.
lemum anno 1531. *ignoretis*
t. Praeterea *et pacis* non
ret in Lovel. 4.

3. *Neque dum vestris viri-*
restitistis, neque dum au-
a ab Romanis sperastis]
dum vestris viribus Lov. 5.
auspicia ab Romanis Lo-
4. *auxilia a Romanis* Ber.
. Gaertn. et edd. ante Aldum.
Tum *superastis* Cant. obvio scribarum errore. V. ad 6, 2, 12. et 10, 6, 11. In praecedentibus, *Vestra autem caussa me, nec cum ullius alterius loqui* Cant. *Vestra autem caussa, nec me ullius alterius loqui* Ber. at τὸ *me* non adparet in Harl.

§. 4. *Postquam nec ab Romanis vobis ulla spes est*] Pall. pr. ac tert. *ulla est spes.* sec. *ulla est vobis spes.* GEBH. *a Romanis* Ber. Gaertn. et edd. Aldo priores. Deinde *ulla est spes* Flor. Ber. et Harl. Insuper *mentionem feci. Postquam* etc. *nec vestra jam*, et mox vocula *vos* desunt in Cant. *nec vestra jam* etc. *ita aliqua spes est* in Gaertn. Praeterea *nec vestra vos jam aut arma* habent Flor. et Harl. qui insuper *pacem defero* legunt, pro *affero*; ita tamen, ut prima syllaba *de* addatur in Flor. a manu recentiori. Sed *adferre pacem*, ut *adferre bellum* 3, 2, 3. et similia paſſim.

§. 5. *Quemadmodum ut victor fert Hannibal, sic vos ut victi*

audiatis] Lege *audietis*. J. FR. GRON. Utroque loco voculam *ut* omittit Ber. reliqui omnes recte servant, nisi quod pro ea priori loco sit *et* in Gaertn. ubi eamdem Aldo vetuſtiores typis descripti neglegunt. Contra, vocula addita, *sic vos et ut victi audiatis* eſt in Rec.

Si non id, quod amittitur] *et si non id* Lovel. 4. Sed conjunctione facile carere poſſumus. Solet enim Livius *τὸ si*, non addita simili copula, in eadem periodo repetere. V. ad 3, 17, 3. *sic non id, quod amittitur* Lov. 3. Sed solent hae particulae confundi. V. Bentl. ad Horat. 3, 24, 5. *sed non id, quod amittitur* Flor. Cant. et Harl. Sed et hae particulae in Mſtis commutantur. Exemplum habuimus 5, 52, 12. V. etiam infra ad 22, 60, 4. *si non, quod amittitur* Lov. 1. Saepe pronomen demonſtrativum omitti, videbimus ad 23, 15, 4. Hic tamen temerarium foret, unum codicem audire. *si non id quidem amittitur* Gaertn. *si non id, quod dimittitur* Lov. 2. Mox *victoris sunt*, pro *sint*, Gaertn. Deinde *sed si quidquam relinquitur* Lov. 2. *sed quidquid delinquitur* Ber.

diruptam v
Lov. 1. Rec.
9, 45, 17.
fere habet.
habet, adim
re totam ha

Aurum a
publicum p
jubet deferr
tum omne
tum omniu
blicum et p
priores. *ad s*
nii D. *defe*
supra conf
§. 4.

§. 7. *Conj*
pora ac lil
Cantabr. *co*
gum ac lib.
eſt, et ita s
interdum in
JAC. GRON
Flor. Sane
naturalem e
or; utrum t
bito. Prim
num videtu
dis tribus
ctiones adbi
et quidem
V. ad 2, 31
Quamvis au
terdum Livi

que omne, publicum privatumque, ad se jubet erri: conjugum vestraque corpora ac liberorum 7
trorum servat inviolata, si inermes cum binis vementis velitis ab Saguntο exire. Haec victor ho- 8
imperat. Haec, quamquam sint gravia atque

oretur, quemadmodum etfit hoc loco, et 4, 28, 5. At rarium observatur 3, 47, 2. *ro liberis eorum ac conjus quotidie in acie stare.* et 7 *Illis quoque enim filias, es, conjugesque esse.* Ita *rique* infra hoc lib. c. 27, *lites equitesque* 34, 26, 2. am ad 40, 10, 5. Ceterum *orum* exsulat a Ber. *ac li-um vestrorum* a Lov. 4.

inermes cum binis vesti-s velitis ab Sagunto exire] subito legere *cum privis vestis.* Nam aliquot lineis su-. praec.] in iisdem conditus eſt, *traditoque omni atque argento, egressi ur-n singulis vestimentis.* Re- hanc vocem in Quadrigario Nonium *Reticulum. Claud.* . *Privisque ductoribus indit ula galearia.* Vulgo, *prius e auctoribus inde.* LIPS. 1. . Quaest. 9. Lipsii correctio nullus MS. codicum Pall. ascit, nisi quod sec. pro *exire* ntet *abscedere.* GEBH. Voce *us* utitur etiam Livius supra 7, 2. *In praesentia singulis us, binisque privis tunicis ati.* 30, 43, 9. *Ut privos las silices, privasque verbe- secum ferrent.* Ad priorem m locum docui, librarios vo- hanc minus obviam saepius upiſſe. Similiter *privis vestitis*, pro *binis*, Lipsius Va- Max. reddere conatus eſt in ad 9, 6. ext. 2. quod tamen . ibi displicet, qui conten- Valerium, si id voluiſſet, dicturum fuiſſe *unis vestimentis.* Quomodo etiam Doujatius, si quid mutandum, hic legere malebat. Vide tamen, num potius vulgatum servandum, ac conjiciendum sit, Hannibalem, quum videret, Alconem dictas pacis leges tantopere abnuiſſe, Alorco Saguntum abeunti mandaſſe, ut pro singulis bina veſtimenta obferret, et rerum Turdetanis reddendarum, quod ab Alcone etiam exegerat, nullam mentionem faceret: insuper etiam promitteret, si has leges probare vellent, fore, ut sua, conjugumque ac liberorum corpora inviolata haberent. Fateor tamen, ex Livio vix probari poſſe, Alorcum conscio Hannibale Saguntum abiiſſe, aut antea ea de re cum Hannibale conlocutum eſſe; nisi eo referre velis verba cap. praec. *se pacis ejus interpretem fore pollicetur:* licet hoc cap. praetexere videatur *se nec oratorem Hannibalis, nec transfugam ad Saguntinos venisse.* quae tamen verba et aliter accipi possunt. Praeterea *velitis a Sagunto exire* Lov. 1. 2. 3. Ber. Rec. et Hav. *a Sagunto velitis exire* Lovel. 4. et edd. usque ad Cl. Jac. Gronov. *ab Sagunto velitis exire* Lov. 5. *velitis Sagunto exire* Gaertn.

§. 8. *Haec victor hostis imperat. Haec, quamquam sint gravia*] *Hoc victor hostis* Rec. Poſterius autem *Haec* deficit in Lov. 3. Deinde *quamquam sunt gravia* Flor. Lov. 1. 4. Ber. et Gaertner.

sinatis.

1 XIV. Ad haec audienda quum,
latim multitudine, permixtum sen
concilium; repente primores, secel
usquam responsum daretur) arg
omne, ex publico privatoque in
in ignem ad id raptim factum co
2 plerique semet ipsi praecipitaveru
pavor ac trepidatio totam urbem
insuper tumultus ex arce auditur.
sata prociderat: perque ruinam ej

Haud despero, quum omnium potestas ei a vobis facta sit] Exsulat ab tribus omnibus Pall. *a vobis*, ut paullo ante *vestra* a Pal. tert. GEBH. *Tà a vobis* exsulant omnibus scriptis. Velim autem, *quum omnium potestas ei facta erit.* Vel, *potestatem ei feceritis.* J. FR. GRON. *haud spero* Lov. 1. 3. et Hav. Tum *omnium ei potestas* Lov. 2. Denique *τà a vobis* exsulant a Flor. Cant. Voss. Lov. 2. 3. 4. 5. Harl.

§. 1. *Pe*
populi co
natui fore
puli conci
li consiliu
quaedam
Gronov. a
res, pro *p*
37, 43, 10.
sum Ber.

Argentu
ex public

inpetu facto quum signum imperatori dediſſet,
atam stationibus cuſtodiisque solitis hoſtium eſſe
em; non cunctandum in tali occasione ratus 3
nibal, totis viribus adgreſſus urbem, momento
t, signo dato, ut omnes puberes interficerentur.
d imperium crudele, ceterum prope neceſſarium
nitum ipso eventu eſt. Cui enim parci potuit ex 4
qui aut inclusi cum conjugibus ac liberis domos
er se ipsos concremaverunt, aut armati nullum
finem pugnae, quam morientes, fecerunt?
XV. Captum oppidum eſt cum ingenti praeda. 1
nquam pleraque ab dominis de induſtria con-
a erant, et in caedibus vix ullum discrimen ae-
ira fecerat, et captivi militum praeda fuerant;
m et ex pretio rerum venditarum aliquantum pe- 2
ae redactum eſſe conſtat, et multam pretiosam

aeterea *eos plerique* Gaert. Tum *praecipitarunt* Lov. 4. *cipitaverant* Harl.

2. *Pavor ac trepidatio to- urbem pervasisset, alius per tumultus*] *pavor et tre- tio* Gaertn. *pavor atque tre- tio* Ber. Vox autem *insuper* egebatur a librario Lov. 1.

um signum imperator de- t] Credo legendum *impera-* VALLA. Ut emendandum it Valla, imitata eſt prima num. Caeterum Pall. tres *rator*. GEBH. Vallae emen- nem probo. Alterum tamen eſt in Flor. Lov. quinque, Harl. Gaertn. et Hearnii N. cujus poſterioris mar- tamen *imperatori* adscri-

. *Esse urbem, non cunctan- in tali occasione ratus Han- nibal*] Pal. tert. *urbem esse non cunctandum in tali occasione esse: Hannibal ratus.* GEBH. *urbem esse* etiam Lov. 2. Mox *viribus totis* Harl. Deinde *occiderentur*, pro *interficerentur*, Lov. 4. et 5. *interficerent* Harl. V. ad 10, 10, 1.

Necessarium cognitum in ipso eventu est] Flor. et Gud. praepositione carent. J. FR. GRON. Carent etiam Cant. et unus Crevier. Horum itaque codicum auctoritate expunxi.

§. 1. *Captum oppidum est*] *Captum est oppidum* Ber. Sed *τὸ est* exsulat ab edd. Aldina antiquioribus, quae eaedem etiam mox legunt *a dominis*. Ber. autem *de industria a dominis corrupta fuerant.*

§. 2. *Tamen ex pretio rerum venditarum*] *tamen et ex pretio*

sinatis.

1 XIV. Ad haec audienda quum,
latim multitudine, permixtum ser
concilium; repente primores, secel
usquam responsum daretur) arg
omne, ex publico privatoque in
in ignem ad id raptim factum cor
2 plerique semet ipsi praecipitaverur
pavor ac trepidatio totam urbem
insuper tumultus ex arce auditur.
sata prociderat: perque ruinam ej

Haud despero, quum omnium potestas ei a vobis facta sit] Exsulat ab tribus omnibus Pall. *a vobis*, ut paullo ante *vestra* a Pal. tert. GEBH. *Tà a vobis* exsulant omnibus scriptis. Velim autem, *quum omnium potestas ei facta erit.* Vel, *potestatem ei feceritis.* J. FR. GRON. *haud spero* Lov. 1. 3. et Hav. Tum *omnium ei potestas* Lov. 2. Denique *τà a vobis* exsulant a Flor. Cant. Voss. Lov. 2. 3. 4. 5. Harl. Ber. Rec. Gaertn. Hav. Hearnii

§. 1. *Per*
populi con
natui fore
puli conci
li consiliu
quaedam
Gronov. a
res, pro *pr*
37, 43, 10.
sum Ber.

Argentu
ex publico
conlatum]

ıpetu facto quum signum imperatori dedisset, ım stationibus custodiisque solitis hostium esse ; non cunctandum in tali occasione ratus 3
bal, totis viribus adgressus urbem, momento signo dato, ut omnes puberes interficerentur. mperium crudele, ceterum prope necessarium um ipso eventu est. Cui enim parci potuit ex 4
ıi aut inclusi cum conjugibus ac liberis domos se ipsos concremaverunt, aut armati nullum nem pugnae, quam morientes, fecerunt?

V. Captum oppidum est cum ingenti praeda. 1
quam pleraque ab dominis de industria conerant, et in caedibus vix ullum discrimen aca fecerat, et captivi militum praeda fuerant; et ex pretio rerum venditarum aliquantum pe- 2
redactum esse constat, et multam pretiosam

erea *eos plerique* Gaertm *praecipitarunt* Lov. 4. *itaverant* Harl.

Pavor ac trepidatio tobem pervasisset, alius tumultus] pavor et tre- Gaertn. *pavor atque tre-* Ber. Vox autem *insuper* batur a librario Lov. 1.

ı *signum imperator de-* Credo legendum *impera-* ALLA. Ut emendandum Valla, imitata est prima m. Caeterum Pall. tres or. GEBH. Vallae emenn probo. Alterum tamen in Flor. Lov. quinque, arl. Gaertn. et Hearnii . cujus posterioris marnen *imperatori* adscri-

sse urbem, non cunctanali occasione ratus Hannibal] Pal. tert. *urbem esse non cunctandum in tali occasione esse: Hannibal ratus.* GEBH. *urbem esse* etiam Lov. 2. Mox *viribus totis* Harl. Deinde *occiderentur*, pro *interficerentur*, Lov. 4. et 5. *interficerent* Harl. V. ad 10, 10, 1.

Necessarium cognitum in ipso eventu est] Flor. et Gud. praepositione carent. J. FR. GRON. Carent etiam Cant. et unus Crevier. Horum itaque codicum auctoritate expunxi.

§. 1. *Captum oppidum est*] *Captum est oppidum* Ber. Sed τὸ *est* exsulat ab edd. Aldina antiquioribus, quae eaedem etiam mox legunt *a dominis*. Ber. autem *de industria a dominis corrupta fuerant.*

§. 2. *Tamen ex pretio rerum venditarum*] *tamen et ex pretio*

4 Italiam perveniſſe. Quae si ita s
tuit, ut P. Cornelius, Ti. Sempro
rint, ad quos et principio obpug

tio rerum Pall. tres. GEBH. Flor. et Gud. *tamen et ex pretio.* J. FR. GRON. Similiter Cant. Lov. 4. 5. Rec. et Hearnii Oxonienses. In reliquis conjunctio excidit ob similitudinem sequentis *ex.* V. ad 44, 43, 3. Certe contrario errore *tamen et pretio* erat in Ber. V. ad 5, 32, 4. *tum ex pretio* legit Gaertn. V. ad 22, 17, 5. Mox voces *et multam pretiosam supellectilem vestemque missam Karthaginem* desunt in Lov. 5. *multum pretiosam* legunt Lov. 4. et Harl.

§. 3. *Octavo mense, quam coeptum obpugnari, captum Saguntum, quidam scripsere*] Polybius [3, 17.] τέλος ἐν ὀκτὼ μησὶ κατὰ κράτος εἷλε τὴν πόλιν. SIG. *Octavo mense coeptum oppugnari* Rec. *Octavo mense, quam coeptum oppugnare* Hav. Deinde *captam Saguntum* Ber. quod probum eſſe poſſet. V. ad c. 21, 1. Verum ita etiam dicendum *quam coepta obpugnari.* Reli-

Italiam
item [3,
πορείαν
πέντε μ
quinto de
ad 3, 3.
gine edid
concinent
1. 2. 3. 4. V
Tum *in It*
Ber.

§. 4. *Ut*
pronius c
nius edid
quod reli
Cl. Jac. G
lam *et*, in
visam, ex
et mox h.
nius Lon
legit Ber.
in collega
a librario
modum c
eo potius
sum eſt e
Lov. 3. P

ni miſſi sint, et qui in suo magiſtratu cum Han-
le, alter ad Ticinum amnem, ambo aliquanto
ad Trebiam, pugnaverint. Aut omnia breviora 5
anto fuere, aut Saguntum principio anni, quo
rnelius, Ti. Sempronius consules fuerunt, non
tum obpugnari eſt, sed captum. Nam exces- 6
pugna ad Trebiam in annum Cn. Servilii et C.
inii non poteſt: quia Flaminius Arimini con-

in principio. Sed *ad quos* *pio* inveni in Gaertn. *ad* *t principio*, id eſt *etiam*, . V. ad 22, 47, 9. *ad quos* *cipio*, quod J. Fr. Grono- ecepit, in reliquis omni- his. V. ad 2, 30, 14. De- *issi sunt* Lov. 4. 5. Harl. aertn. et edd. antt. Mox bis sequentibus *ad Tici-* Ber. Harl. et Hav. Tum *biam pugnaverunt* Lov. *ad Trebiam oppugnav'e*, *ppugnavere*, Ber. a m. 1. *vere* a m. 2.

Quo P. Cornelius, Ti. *onius consules fuerunt*] *P. Cornelius* Hav. Dein- iterum *et Ti. Sempronius* us edidit, ac similiter J. ronovius particulam *et*, vetuſtiores edd. ignorant, s tantum codicum meorum gnoscit, expunxit: attamen . 3. *Titusque Sempronius* at. at Sempronii praeno- mittebatur in Hearnii D. e *fuerint* Flor. a m. 2. Lov. . Harl. et Hav. In praece- us *breviora aliquanto fue-* Ber. in sequentibus *non* *m obpugnari, sed captum* rajectis vocabulis, Rec. et nte Aldinam omnes, quas

Excessisse pugna ad Tre- *in annum Cn. Servilii et* *Flaminii non potest*] Notavi ex Cantabr. *et conflammini*, ex Oxon. *et cons. flam.* idemque in Voſſ. vidit pater. Quae eo ducunt, ut cum Flor. et Gud. scribendum censeamus *Cn. Servilii et C. Flaminii.* JAC. GRON. *et C. Flaminii* etiam, praeter codd. memoratos a Gronovio, legunt Lov. 3. 4. Ber. Hafn. et optimi Crevier. *et Cajus Flaminii* Hav. *et T. Flaminii* Lov. 5. et Gaertn. *Gn. Servilius et Cons. Flaminius* Hearnii N. in cujus margine *Gn. Servilii et G. Flaminii* emendatur. Si Cl. Gronovius priores edd. consuluisset, Flaminii praenomen demum a Grut. in ed. ult. omiſſum eſſe inveniſſet, atque iterum contextui reddere non dubitaſſet, quod exemplo Crevier. feci. Ad haec *C. Servilii* Lov. 3. V. ad 7, 3, 3. *Cornelii Servilii* Lov. 4. *consulis Servilii* Lov. 5. et Rec. *consules Servilii* Gaertn. Tum *Flaminii consulum non potest* Hearnius in L. 1. *Flaminii cons. non potest* in D. invenit. *Tà non potest* praefert Gaertn. qui in principio hujus §. legebat, *Non excessisse*, pro *Nam*. Antiquiores edd. corruptiſſime habent: *Nam excessisse pugna ad Trebiam T. Sempronius in annum M. Servilii et C. Flaminii non potest*; quod primus Aldus in erratis emendavit, subſtituens id, quod nunc exſtat.

sulatum iniit, creatus ab Ti. Sempronio
qui, poſt pugnam ad Trebiam ad creando
Romam quum veniſſet, comitiis perfectis
tum in hiberna rediit.

1 XVI. Sub idem fere tempus et legati,
rant a Karthagine, Romam retulerunt, on
2 lia eſſe, et Sagunti excidium nunciatum e
que simul moeror Patres, misericordiaque
peremtorum indigne, et pudor non lati
ira in Karthaginienses, metusque de sum

Flaminius Arimini consulatum iniit, creatus ab Ti. Sempronio consule] *Flaminius consulatum iniit Arimini* Hav. *consulatum iniit Flaminius Arimini* Hafn. *Flaminius Arvami consulatum iniit* Gaertn. Sed vox *Arimini* deficit in Voſſ. et Lov. 1. 2. 3. ac 4. Deinde *creato T. Sempronio consule* Lov. 4. *creatus Titus Sempronius consul* Lov. 5. Harl. et Hav. *creatus est Sempronius consul* Gaertn. *creatus T. Sempronius cons.* Lov. 1. et 2. *creatus. Et Sempronius*, omiſſa voce sequenti, Rec. *creatus T. Sempronio consule* quaedam edd. antt.

§. 1. *Et Sagunti exscidium nuntiatum est*] Ita hic et mox §. 5. edidit Clericus contra codd. et vett. edd. auctoritatem, qui uno ore *excidium* legunt, nisi quod *exercidium* sit in Lov. 5. V. ad 5, 15, 9. Paullo ante *ab Carthagine* Flor. Lov. 1. 2. 3. et Hav. Tum *Romam redierunt* Cant.

§. 2. *Tantusque simul moeror Patres, misericordiaque sociorum peremtorum indigne*] Vocem *simul* edd. ante Aldum omiserunt; quae ideo primis edito-

ribus displicuiſſe vi
semel tantum ponat
Livio frequens eſſe
ad 33, 12, 2. Praet
exsulat ab edd. vett
cem primi restituer
tini. *miseria socior*
miāq; sociorum Ga
sociorum Hav. *mis*
peremtorum socior
edd. Aldina priores
dia sociorum indig
rum Rec. Mox *in C*
sem Ber. et edd. vet
ma rerum accepit
de *veluti si jam ad*
esset, pro *velut*,
jam ad portas h
Gaertn.

Trepidarent mag
sulerent] Vet. lib. c
SIG. Temere muta
quippe Pall. tres c
quam consulerent.
sultarent ab unico S
caeteri, ut olim ed
rent. Quod non i
mutavit. Eſt enim,
ne gererent, cons
Terentius [in Heau
Ubi te vidi esse a
et suavia in p
Quae essent, h
consulere in lo

it, velut si jam ad portas hoftis effet; ut, tot
tempore motibus animi turbati, trepidarent ma-
quam consulerent. Nam neque hoftem acrio- 3
n bellicosioremque secum congreffum; nec rem
manam tam desidem umquam fuiffe atque inbel-
Sardos, Corsosque, et Iftros, atque Illyrios, 4
effiffe magis, quam exercuiffe, Romana arma: et
Gallis tumultuatum verius, quam belligeratum.
num, hoftem veteranum, trium et viginti anno- 5
militia duriffima inter Hispanas gentes semper

lius ad Caesarem [de Rep.
, ep. 1, 1.] *Id evenit, quia
que rerum potentes perver-
sulunt.* Cato [5. Orig. apud
7, 3.] *Mihi magnae curae
quod haec res tam secunda
serit, ne quid in consu-
adversi eveniat.* J. FR.
N. Nulli etiam meorum codd.
tiuntur Sigonii vet. lib. cu-
brarius more sollemni *con-
e* et *consultare* confudit.
s erroris, qui in membra-
equens eft, alia exempla v.
57, 2. 5, 25, 8. 9, 3, 1. 23,
. 26, 10, 2. 35, 47, 2. (* 36,
et ad Epit. Liv. 54.

3. *Hostem acriorem belli-
remque*] Reftat in Pal. sec.
*neque hostem acriorem es-
ellicosioremque secum con-
sum.* GEBH.

4. *Histros atque Illyricos*]
s *atque Illyrios* Capit. Tri-
hi. Nominat bella, inter pri-
et secundum Punicum bel-
gefta cum Sardis, Corsis,
s, Illyriis et Gallis, de qui-
triumphi aliquot acti sunt.
Pal. tert. *Sardos, Corsos-
atque Istros et Illyricos.*
H. Recte Sigonius *Istros et
rios.* De priori v. ad 41, 1, 1.
pofteriori supra ad Epit. Liv.

20. Quod tamen Faft. Capit. Triumph. teftes advocet, ad solos Illyrios pertinere poteft. Illa enim pars, qua triumphi de Iftris referuntur, hodie periit.

Tumultuatum magis, quam belligeratum] Pulcre Flor. *et cum Gallis tumultuatum verius, quam belligeratum*, praesertim quum τὸ *magis* proxime praecedat. V. ad 4, 33, 3. 5, 25, 5. *Nihil de collatione dicere stipis verius, quam decimae.* 40, [27, 10.] *Ab Liguribus, latronibus verius, quam hostibus justis, Romanum exercitum obsideri.* 41, [18, 3.] *Pecora in fanis trucidant verius passim, quam rite sacrificant.* J. FR. GRON. Similiter etiam Cant. et Voff. Supra 2, 26, 1. *Tumultus enim fuit verius, quam bellum.* Infra 22, 19, 11. *Tentata verius pugna, quam inita, in fugam averterunt classem.* V. etiam Gronov. ad 22, 23, 3.

§. 5. *Poenum, hostem veteranum, trium et viginti annorum militia*] Lege *XVIII. annorum*, non *XXIII.* † „Hic omittit V. „annos belli Africi pudendo er- „rore. rite igitur legitur *XXIII.* „non *XVIII.*“ † Amilcar enim

3 supellectilem vestemq
vo mense, quam coe
guntum, quidam scri
vam in hiberna Hanni
inde mense, quam a
4 Italiam pervenisse. Q
tuit, ut P. Cornelius,
rint, ad quos et prir

tio rerum Pall. tres. GEBH.
et Gud. *tamen et ex preti*
FR. GRON. Similiter Cant.
4. 5. Rec. et Hearnii Oxonie
In reliquis conjunctio excid
similitudinem sequentis *ex*
ad 44, 43, 3. Certe contrari
rore *tamen et pretio* erat in
V. ad 5, 32, 4. *tum ex p*
legit Gaertn. V. ad 22, 17, 5.
voces *et multam pretiosan*
pellectilem vestemque mis
Karthaginem desunt in Lo
multum pretiosam legunt L
et Harl.

§. 3. *Octavo mense, q*
coeptum obpugnari, cap
Saguntum, quidam scrip
Polybius [3, 17.] *τέλος ἐν*
μησὶ κατὰ κράτος εἷλε τὴν π
SIG. *Octavo mense coeptur*
pugnari Rec. *Octavo me*
quam coeptum oppugnare
Deinde *captum Saguntum*
quod probum esse posset. V.
21, 1. Verum ita etiam dice
quam coepta obpugnari.
quis igitur codd. nihil mut
bus adsentior. Ceterum o
haec verba cum duobus
inde Karthaginem omitt
in Lov. 2. et Gaertn. cespi
bus scribis ob vocis *Kart*
nem repetitionem. V. ad
11.

Quinto deinde mense,
a Karthagine profectus si

ll. Nominatae jam antea consulibus provin- 1
ant; tum sortiri jussi. Cornelio Hispania,
nio Africa cum Sicilia evenit. Sex in eum 2
decretae legiones, et sociûm quantum ipsis
ur, et classis quanta parari posset. Quatuor 3
ti peditum Romanorum millia sunt scripta,
e octingenti equites: sociorum quadraginta

panorum populos] Vo-
deerat a m. 1. in Ber.
rcitus Hispanorum po-
git Gaertn. *excitos Hi-*
populos Ber. qui cum
mox alio ordine *semper*
xhibet.

a gerendum in Italia
moenibus] *belligeran-*
vel. 3. quod librarii esse
ujus memoriae illa vox
haerebat ex praeceden-
bis hujus cap. *Tumul-*
erius, quam belligera-
te nulli codd. alii con-
Tum *in Italia* pro *moe-*
r.

um sortiri jussi. Corne-
suspicor fecisse Livium,
m sortiri jussis Cornelio
, Sempronio Africa cum
venit. J. FR. GRON. V.
3, 22. 3. Ceterum *P.*
Ber. *T. Cornelio* Hear-
n margine. In verbis
ntibus *Nominatae jam*
o antea, Lovel. 2. 3. 4.
ertn. et Hav. V. ad 40,
sequentibus autem *cum*
enit Hafn. et Lovel. 3.

Et sociorum quantum
eretur, et classis] Pall.
e. et *sociûm.* GEBH.
Flor. Cant. Voss. a m. 1.
Harl. Hafn. Rec. Hav. et
N. in margine. Et amat
ractionem Livius. In-
fra 22, 27, 11. *Sociûmque et La-*
tini nominis auxilia diviserunt.
ubi unus etiam *sociorumque.* c.
40, 6. *Legioni Romanae et so-*
ciûm peditum equitumque duo-
bus millibus praeficiunt. 26, 15,
6. *Tribunis militum ac praefe-*
ctis sociûm imperavit. V. etiam
ad 23, 24 8. 27, 41, 7. 32, 33, 4.
Et ita in aliis etiam vocibus con-
trahere Livius amavit. V. infra
ad 22, 22. 5. ubi se ex suis *soci-*
ûm dedisse Gronovius testatur.
Tum *videtur* Gaertn. Vide ad
40, 14, 3. Deinde vocula *et* se-
cundo loco deest in Ber. *et classi*
quanta parari posset Lovel. 3.
et classe quanta parari posset
Lovel. 4. *et classis quantum pa-*
rari posset quaedam ex vett.
edd.

§. 3. *Sunt scripta, mille et*
octingenti equites] Ab omnibus
libris abest τὸ *mille.* GEBH. Ab-
est etiam a Cant. Voss. Lovel.
quinque, Harl. Ber. Gaertn.
Hav. Hearnii L. 1. D. N. Exc. Pi-
thoei, et edd. antt. Primus Al-
dus in erratis id adscivit, legens
mille et octingenti, quod dein-
ceps servatum est usque ad Cl.
Jac. Gronov. qui substituit *et mil-*
le octingenti. Numerus mille-
narius omnino est necessarius.
Legio enim Romana constabat ex
quatuor millibus peditum et tre-
centis equitibus. V. quae notan-
tur ad 8, 8, 14. et ipsum Livium
mox hoc ipso cap. §. 5. Hoc au-

sulatum iniit, creatus ab Ti. Sempronio c
qui, poſt pugnam ad Trebiam ad creandos c
Romam quum veniſſet, comitiis perfectis ad
tum in hiberna rediit.

1 XVI. Sub idem fere tempus et legati, qu
rant a Karthagine, Romam retulerunt, omni
2 lia eſſe, et Sagunti excidium nunciatum eſt:
que simul moeror Patres, misericordiaque so
peremtorum indigne, et pudor non lati au
ira in Karthaginienses, metusque de summa

Flaminius Arimini consulatum iniit, creatus ab Ti. Sempronio consule] *Flaminius consulatum iniit Arimini* Hav. *consulatum iniit Flaminius Arimini* Hafn. *Flaminius Arvami consulatum iniit* Gaertn. Sed vox *Arimini* deficit in Voſſ. et Lov. 1. 2. 3. ac 4. Deinde *creato T. Sempronio consule* Lov. 4. *creatus Titus Sempronius consul* Lov. 5. Harl. et Hav. *creatus est Sempronius consul* Gaertn. *creatus T. Sempronius cons.* Lov. 1. et 2. *creatus. Et Sempronius*, omiſſa voce sequenti, Rec. *creatus T. Sempronio consule* quaedam edd. antt.

§. 1. *Et Sagunti exscidium nuntiatum est*] Ita hic et mox §. 5. edidit Clericus contra codd. et vett. edd. auctoritatem, qui uno ore *excidium* legunt, nisi quod *exercidium* sit in Lov. 5. V. ad 5, 15, 9. Paullo ante *ab Carthagine* Flor. Lov. 1. 2. 3. et Hav. Tum *Romam redierunt* Cant.

§. 2. *Tantusque simul moeror Patres, misericordiaque sociorum peremtorum indigne*] Vocem *simul* edd. ante Aldum omiserunt; quae ideo primis edito-
ribus displicuiſſe vide
semel tantum ponatur
Livio frequens eſſe, v
ad 33, 12, 2. Praeter
exsulat ab edd. vett. q
cem primi restituerun
tini. *miseria sociorum*
miāq; sociorum Gaer
sociorum Hav. *miseri*
peremtorum sociorum
edd. Aldina priores. m
dia sociorum indign
rum Rec. Mox *in Carth*
sem Ber. et edd. vett.
ma rerum accepit Lov
de *velati si jam ad por*
esset, pro *velut*, Ber
jam ad portas host
Gaertn.

Trepidarent magis,
sulerent] Vet. lib. *con*
SIG. Temere mutavit
quippe Pall. tres et
quam consulerent. G
sultarent ab unico Sig
caeteri, ut olim editi
rent. Quod non inte
mutavit. Eſt enim, qu
ne gererent, consult
Terentius [in Heaut.

Ubi te vidi esse ani
et suavia in pra
Quae essent, habe
consulere in long

caussa supplicatio per urbem habita, at-ati Dii, ut bene ac feliciter eveniret, quod opulus Romanus jussisset. Inter consules e divisae. Sempronio datae legiones duae, rna millia erant peditum, et trecenti equi-

ouit peditum 16000, 4000. junctim 30000: millia Manlii: con-adraginta millia. E-pronius habuit 1800, 600: qui sunt 3400: nos mille: existunt lia quadringenti. J. *sociorum quadra-or peditum, et CCCC* el. 2. 5. Gaertn. Hafn. D. ac N. *sociorum a quatuor millia pe-CCCti equites* Ber. sentiunt Cant. Harl. oci, Gronovii libris tire, Crevier. mo-› itaque sententiam scribentis *sociorum* 2 *millia peditum, llia et quadringenti* ic scripturam firmant Voss. Lovel. 1. 3. 4. rnii L. 1. qui, licet nnia haec vocabula, ed. Rom. anni 1472. quod accidit, quia ecedens vox eadem ltima hujus periodi. 1. Haec autem omis-cile accidere potuis-a vox hujus diversa ima praecedentis pe-tamen etiam τὸ mil-co omitti. V. quae 36, 14, 1.

entae viginti quin-eloces viginti dedu-aves CCXXVremes oces viginti deducti. deducti. At *naves es CCXX* Rec. *na-e et viginti quinque-remes* Ber. Deinde *calones viginti* Lovel. 3. *celotes viginti* Lov. 4. quomodo iidem codd. etiam mox legunt §. 5. De celocibus v. Scheff. 2. de Mil. Nav. 2.

§. 4. *Latum inde ad populum, vellent, juberent, populo Karthaginiensi bellum indici*] Hanc elegantissimam formulam commutant Pall. duo, quorum primus *juberent quoque.* sec. *juberentne.* GEBH. *Latum deinde ad populum* Ber. et Hav. Hinc *vellent et juberent* Hearnii N. in margine. *vellent jubere* Lov. 3. *vellent juberentne* Ber. Sed recte Gebhardus censuit, nihil mutandum esse. V. Brisson. 2. de Form. in princ. Deinde *populo Carthaginiensium* Hearnii D. V. ad 45, 23, 15.

Adorati Dii, ut bene ac feliciter eveniret] *adorti Dii* Hav. Tum *bene feliciterque* Ber.

§. 5. *Ea quaterna millia erant peditum, et trecenti equites*] Hic numerus unius est legionis, non duarum. Itaque scribendum: *eae* (puta singulae) *quaterna millia habebant peditum, et trecentos equites.* Aut *ea octo erant millia peditum et sexcenti equites.* Nam et infra L. Manlio in Gallia, cui duas item legiones, sexcentos assignat equites: et 24000 peditum, 1800 equites Romani sic fuerunt descripti inter Sempronium, Cornelium, Manlium, ut singuli 8000. peditum, sexcentos equites haberent. J. FR. GRON. *eae* est etiam in Lipsio 2. de Milit.

victorem, primum Hamilcare, deinde Hasdr
nunc Hannibale duce acerrimo adsuetum, rec
ab excidio opulentiffimae urbis, lberum tra
6 trahere secum tot excitos Hispanorum populos
citurum avidas semper armorum Gallicas g
cum orbe terrarum bellum gerendum in Ita
pro moenibus Romanis effe.

novem imperavit annos, Asdrubal octo, unum Annibal, auctore Livio: si quidem intelligendum eft, octavum annum Asdrubalis primum effe Annibalis. Error ex notis natus. *V* enim in *X* mutatum eft. SIG. Sigonius *XVIII*, vel *duodeviginti*. Amilcarem enim novem imperaffe annis, Hasdrubalem octo, Hannibalem uno. Scilicet haec imperia illorum ducum in Hispania sunt. At Livius Poenum militem veteranum tot annorum vocat, quot intersunt inter bellum Punicum primum et secundum. Vult enim nos cogitare, partem earumdem legionum bellum Africum, quod pacem Romanam ftatim secutum eft, confeciffe. J. FR. GRON. *XXIII annorum* Ber. *trium et triginta annorum* Lov. 3. Fateor notas numerales *V* et *X*, adeoque *XVIII* et *XXIII*, facile commutari potuiffe. V. ad 39, 29, 7. Conjecturam tamen Sigonii probare nequeo. Ex iis enim, quae ipse notavit supra hoc lib. c. 6, 2. patet, vel secundum Livii calculum hunc non primum, sed tertium annum Hannibalis effe, qui, additi novem Hamilcaris, et octo Hasdrubalis annis, efficiunt viginti annos.

Semper victorem etc. *adsuetum*] Vellem, aliquis liber haberet *vincere*. 4, [31, 4.] *Moesta civitas vinci insueta*. 10, [6, 11.] *Minus autem tetendere, adsueti*
jam tali genere certamin
ci. 23, [40, 10.] *Diu pugn*
cipitem Poeni, Sardis fa
ci adsuetis, fecerunt. 27
Nec videre ipsi advenam
terra adsueti. J. FR.
10, 41, 2. *Per aliquot j*
nos vinci adsueti. Sed
omnes *victorem* servant.

Primum Hamilcare,
Hasdrubale, *nune Ha*
Horum omnium nec vol
ftigium in Flor. Voff. G
membranis. J. FR. GR
sunt eadem in Cant. Lov
que, Ber. Hafn. Hav.
Crevier. et Hearnii L.
in cujus tamen poftremi
adscripta visuntur. P
duci acerrimo adsueta
duce, Flor. Lovel. 1. 2. 3
Ber. Hafn. Hav. et co
vier. Verum, si verbi
dentibus *vincere*, pro
quis probet, is vulgat
hoc loco tueri debet;
ibi *victorem* praefert,
nuscriptis omiffa delen
hic utrumvis *duce* vel
mittere poteft: Livium
troque modo locutum e
bimus ad 31, 35, 3. Ve
tamen videtur. *duci*,
ce, a manu librarii eff
terea *recenter ab exci*
recentem, Lovel. 4. Der
peram iterum *exscidio*
V. ad §. 1.

§. 6. *Trahere secum*

lido praesidio in Galliam mittebatur. Navium 8
ime Cornelio numerus deminutus. sexaginta quinremes datae (neque enim mari venturum, aut ca e belli dimicaturum hoſtem credebant) et duae anae legiones cum suo juſto equitatu, et quadecim millibus sociorum peditum, equitibus sexcentis. Duas legiones Romanas, et decem 9

erranus praetores a Livio antur: L. Manlius Galli- Atilius Ligures, M. Ae- Siciliam, C. Terentius ur- jurisdictionem obtinuiſſe r. SIG. V. etiam Pighium al. ad ann. DXXXV. p. 149. m *Q. Lutius Manlius* le- el. 3. *quia Manlius* Rec. *ipse secum haud invali- sidio* Voſſ. Lovel. 1. 2. 3. t Gaertn. At syllaba pri- *secum* perperam ex vo- cedenti eſt repetita. *ipse haud invalido praesidio secum mittebatur* Ber. a ro quo poſtea datum eſt ra *haud*. Paullo ante ad- e *Cornelio Scipioni mi- sorum* Rec.

Cornelio numerus demi- Ita semper edidit Grono n Livio; quem secutus as observat, *diminutus* suo N. Ipse etiam id in ue Mſtis reperi. At *demi-* exhibet optimus Flor. Si- infra 22, 60, 15. et alibi. ra ad 2, 1, 7. Adde Geb- ad Cic. 4. ad fam. 5. Cel. nn. ad Suet. Caes. 5. et 11. Aug. 41.

ea parte belli dimicatu- hostem credebant] Aliquot veteres non habent vocem nec neceſſaria ea eſt. SIG. , eo genere belli. Sigoni- tat, aliquot libros veteres non habere *belli*, nec neceſſariam eam vocem eſſe. Aliter judicavit Livius: a quo hoc ipso libro habes [c. 22, 4.] *Classis praeterea data est ad tuendam maritimam oram, quia, qua parte belli vicerant, ea tum quoque rem gesturos Romanos credi poterat.* Iterumque [c. 41, 4.] *Equestri proelio, qua parte copiarum conserendi manum fortuna data est.* 22, [19, 3.] *Navibus prope terram, exercitum in littore ducebat, paratus confligere, quacumque parte copiarum hostis occurrisset.* Rursum [c. 44, 4.] *Locis natis ad equestrem pugnam, qua parte virium invictus erat.* 23, [26, 2.] cum dixiſſet, Cn. Scipionem terra, Publium navibus rem geſſisse, *Hasdrubal, Poenorum imperator, neutri parti satis fidens.* Juſtinus 6, [2.] *Inferioremque eum ea parte virium inveniri, qua longe superior sit.* Tacitus in vita soceri [25.] *Classe quae ab Agricola primum assumpta in partem virium sequebatur.* J. FR. GRON. Hoc lib. c. 53, 1. *Gaudio efferri, qua parte copiarum alter consul victus foret, ea se vicisse.* c. 54, 6. *Primum omnem equitatum ferox ea parte virium,* etc. *eduxit.* 27, 15, 9. *In proelium rediit, omni parte virium inpar.* 37, 18, 5. *Per levia certamina expertus, nulla parte virium se parem esse.* Ex noſtris unus

millia sociorum peditum, mille equites socios centos Romanos Gallia provincia eodem anno in Punicum bellum habuit.

1 XVIII. His ita comparatis, ut omnia justa bellum fierent, legatos majores natu, Q. Fa M. Livium, L. Aemilium, C. Licinium, Q. Bae in Africam mittunt ad percunctandos Karthag ses, publicone consilio Hannibal Saguntum

Rec. libris Sigonii adsentitur. Praeterea *putabant* edd. antt.

Equitibus mille ducentis] Gronov. supra hoc cap. ad §. 3. ex quatuor Mftis, quibus et suos concinere Crevier. teftatur, *equitibus mille sexcentis* optime emendavit: quod insuper apud me supereft in Lov. 2. 5. Ber. a m. 2. Harl. Gaertn. Hav. et Hearnii N. Proxime accedit Hafn. *equitibus mille sexingentis* praeferens, ut et Lovel. 3. in quo eft *equitibus inde DC.* ubi notam millenarii numeri *M* non adsecutus eft librarius, sed ex ea, in literas duas *in* diffoluta, et ex superaddita nota fecit *inde:* quem eumdem errorem etiam in litera *M*, praenominis *Marci* nota, commiffum effe, vidimus ad 4, 52, 4. *equitibus sexcentis* edd. antt. omiffa numeri millenarii nota, quam operae typographorum non intellexerunt. V. ad 39, 42, 3.

§. 9. *Duas legiones Romanas et quadringentos quinquaginta sociorum*] Vera et sincera lectio eft, quod Polybius plane demonftrat, *Duas legiones Romanas et quatuordecim millia sociorum.* SABELL. Hinc intelligere eft, lectionem, quae vulgo adhuc apud Livium circumfertur, ex Sabellici conjectura receptam effe. *et ducentos et X in sociorum* legit Hafn. *et CCL*

sociorum Voff. Lovel. 2.
CCCL sociorum Lov. 4.
nii N. quorum pofterior
gine habet adscriptum
dringentos quinquaginta
rum, atque *et CCLXX*
rum. quae ultima lectio
exftat in Harl. et Hearni
CCLCC sociorum Cant.
do etiam Gronovius sup
cap. ad §. 3. se in Flor. in
monuit, unde emendabat
sociorum; quod in Exc.
supereffe, Hearne auctor
si quod interpretationis
$\overline{X}$ adjectum habeat. San
M. sociorum inveni in
5. et Ber. a m. 2. quod it
contextum recepi, inde
Sabellici conjectura, null
teftimonio comprobata.
Et duas legiones legit

Mille equites socios,
tos Romanos] Poft *mill*
dringentos quinquagint
Polybius; quo appareat,
que librariorum incuri
nam lectionem deprava
giffe. Erit id facilius
si quis Romanae militia
mediocriter peritus.
Sabellici mentem non
runt, qui primis editioni
adnotationes ejus exhibe
fuerunt. Vult enim vo
dringentos quinquag
poft τὸ *mille* inserenda
quadringentos quinqu

ſſet? et si, id quod facturi videbantur, fateren- 2
ac defenderent publico consilio factum, ut in-
rent populo Karthaginiensi bellum. Romani 3
quam Karthaginem venerunt, quum senatus da-
eſſet, et Q. Fabius nihil ultra, quam unum, quod
datum erat, percunctatus eſſet; tum ex Kartha-
ensibus unus: *Praeceps vestra, Romani, et* 4
legatio fuit, quum Hannibalem, tamquam suo

socios: at illi in superio- poſt *millia* inseruerunt, *es quatuordecim millia et* *ingentos quinquaginta so-* *m peditum*. Insuper neque lici conjecturam proban- sed receptam lectionem nam eſſe, evincit Gronov. hoc cap. §. 3.

llia provincia eodem anno in Punicum bellum] Pall. Andreae et Petri Juſtini Phi- lediolanensis editio *Gallia cia eodem versa in Puni- ellum*. GEBH. Omnes scri- ficiunt τῷ *anno*. Nec mi- ndreas. Tarvis. Ven. A- Beccarii in prima invenio stina. Sed suppleverunt, *eodem* leviter corruptum n animadverterunt. Scri- m *Gallia provincia, non- ersa in Punicum bellum t*: hoc eſt, priusquam eo erent ambo consules copias annibali opponendas: pri- m ea sedes et campus bel- nici fieret. J. FR. GRON. llo etiam meo τὸ *anno* in- quod etiam abeſſe ab suo earnius monuit, quae reli- um codicum lectio fuerit ſi- Quamvis autem Gronovii ectura non displiceat; puto n, Clericum eam peſſimo plo, praesertim nihil moni- ectore, in contextum rece- .

§. 1. *M. Livium, L. Aemilium*] Hic *M. Livius*, qui poſtea *Salinator* dictus eſt, eſſe non poteſt, quod consul eſſet tum, cum haec legatio miſſa eſt, vel reus, vel damnatus, ut l. 29. apparet. † „Glareanus omnino putat, Salinatorem fuiſſe.“ † SIG. Vocem *Livium* in D. τὰ *L. Aemilium* in L. 1. deeſſe, Hearne monuit.

Q. Baebium] Pal. pr. *Qu. Bebinium*. GEBH. Ita et Voſſ. Lovel. 1. 2. et Hearnii N. *Q. Bellium* Ber.

Ad percunctandos Karthaginienses, publicone consilio Hannibal Saguntum obpugnasset] Pal. tert. *expugnasset*. GEBH. Solent illa verba commutari. V. infra hoc lib. ad c. 57, 6. Praeterea *ad percunctandum Karthaginienses* Lovel. 3. Hafn. et Rec. V. ad 40, 49, 1.

§. 2. *Si, id quod facturi videbantur, faterentur*] *facturi videbantur, facerent* Flor. quod, adposito signo, sibi non displicere Salvin. teſtatus eſt. Ego tamen vulgatum praefero.

§. 3. *Unus princeps: Vana, Romani, inquit, et prior legatio fuit*] Pall. pr. cum sec. *unus praeceps*. Caeterum omnes *Vestra, Romani*. perperam. GEBH. Sic primus Ascensius. Priores omnes *Vestra*. quod et Aldus retinuit, sed in erratis

tes) et sociorum sexdecim millia peditum, equites mille octingenti: naves longae centum sexaginta, ce-
6 loces duodecim. Cum his terreſtribus maritimisque copiis Ti. Sempronius miſſus in Siciliam; ita in Africam transmiſſurus, si ad arcendum Italia Poenum
7 consul alter satis eſſet. Cornelio minus copiarum datum, quia L. Manlius praetor et ipse cum haud

Rom. 5. hunc locum citante. DUK. Codd. nihil mutant, nisi quod, trajectis vocabulis, *millia peditum erat* legat Lovel. 4. tum *et equites treceni* Harl. et Gaertn. Ultima itaque Gronovii conjectura longius a Mſtorum lectione abit, quam ut probari poſſit. Neque etiam cauſſam satis juſtam habere potuit, cur τῷ *erant* subponeret *habebant.* Livius enim, ut hoc loco, etiam infra locutus eſt 33, 4, 3. *Macedonum vero phalangem* etc. *mansuram invictam. Decem et sex millia militum haec fuere.* Minori mutatione Doujatius ita legi posse opinatur: *eae quaternûm millium erant peditum, et trecentorum equitum*, cauſſatus, facile errari potuiſſe, siquidem numeri per notas plerumque scribebantur. Id non nego; verum ita tamen ex *equites* faciendum erit *equitum*. Vide igitur, num minori adhuc mutatione legendum sit *eae quaterna millia erant peditum, et treceni equites.* Ita secundum vim numeri distributivi Livius dicet, quamque duarum legionum fuiſſe quatuor millia peditum, et trecentos equites. Saepiſſime vero librarios numerum diſtributivum in cardinalem mutaſſe, infra videbimus ad 32, 28, 11. Similiter et Crevier. conjeciſſe animadverto. Quamvis autem Gronovii conjectura *eae* pro *ea*, quam etiam Doujatius probavit, non displiceat, puto tamen, Clericum malo exemplo, et contra fidem in praefatione datam, eam in contextum admisiſſe, non monito lectore.

Sociorum sedecim millia peditum, equites mille octingenti] *et sociorum* Flor. Voſſ. Lov. 2. 3. 4. Harl. Ber. Gaertn. Hearnii N. et priscae edd. Primus deinde Aldus copulam omisit; quam loco reſtitui, et verba proxima per parenthesin dicta accipio hoc modo: *Sempronio datae legiones duae, (eae quaterna millia erant peditum, et treceni equites) et sociorum* etc. Insuper *et equites mille* Gaertn. et Hearnii N. in quo posteriore tamen τὸ *et* iterum 1. 2. deletum eſt.

§. 6. *Consul alter satis esset*] *consulum alter* Lovel. 1. Ita saepiſſime Livium locutum eſſe, dictum eſt ad 9, 32, 2. Hic tamen reliquorum codd. in vulgatum consensus efficit, ne quid mutandum censeam. Paullo ante *Cum terrestribus*, omiſſa media voce *his*, Rec.

§. 7. *Quia L. Manlius praetor et ipse cum haud invalido praesidio in Galliam mittebatur*] Meminit hujus praetoris etiam Polybius [3, 40.] Caeterum hoc anno L. Manlius, C. Terentius Varro, M. Aemilius, C. A-

a. *Nostra enim haec quaestio atque animad-* 7
in civem nostrum est; nostro, an suo fecerit
rio. Vobiscum una disceptatio est, licueritne
oedus fieri. Itaque quoniam discerni placet, 8
publico consilio, quid sua sponte imperatores fa-
; nobis vobiscum foedus est a Lutatio consule
: in quo quum caveretur utrorumque sociis,

is Hearnii N. *a vobis* Hav. edam vett. edd. pro quo praeferunt *a nobis*, ut in etiam codd. supereft. Cl. ronovius demum dedit *ab* Sequens *et* abeft a Lovel. ad 2, 44, 3. ejus loco *aut* Gaertn.

Non, privato publicone io Saguntum obpugnait, quaerendum censeo] res et duae edd. *quaerenenseam*. GEBH. *quaerenenseo* a Moguntino acce. Priores *censeam*. Quod anciunt Flor. Gud. Voff. all. revocandum judico. J. RON. Idem sanciunt Cant. quinque, Harl. Gaertn. et codd. Hearnii. Deinde *rivato publicove* Voff. Lo. 4. Ber. a m. 1. Hav. et ii L. 1. *non publico pri-* edd. Aldina priores. *non rivato publicove* Ber. a m. *m privato publicove* Lov. *n privato an publico* Harl. arnii N. Mox *sed* deeft in . 2. Verum *vel utrum jure*, *juria* exhibet Lovel. 3.

. *Atque animadversio in nostrum est; nostro, an ecerit arbitrio*] Pall. pr. et *quod nostro aut suo fecerit rio*. GEBH. Ita et Voff. . 3. 4. Harl. et Gaertner. *nostro, aut suo fecerit arbi-* Florent. et Cant. *quod nostro, an suo fecerit arbitrio* Lovel. 2. *idne nostro, an suo fecerit arbitrio* Ber. et Hav. *id scilicet nostro, an suo fecerit arbitrio* Rec. Praeterea *et animadversio in civem nostrum est* Harl. *atque animadversio est in civem nostrum* Ber. Insuper *Vestra enim haec quaestio*, pro *Nostra*, in praecedentibus Lovel. 3. quod commodum sensum habiturum non nego, si periodo addatur interrogatio: vulgatum tamen reliquorum consensu firmatum praefero. Ceterum voces *nostro an suo fecerit arbitrio. Vobiscum una disceptatio est* culpa librarii desunt in Lovel. 5. *Vobiscum una vel disceptatio est*, addita media voce, legit Lovel. 1. *Et vobiscum una disceptatio est* Flor. a m. 2.

§. 8. *Nobis vobiscum foedus est a Luctatio consule ictum*] *Lutatio* scribe. sic enim lapides Capit. sic Graeci, sic plerique veteres libri. SIG. Flor. *ac Lutatio*. Scribe *a C. Lutatio* J. FR. GRON. Ex ea lectione *ab Lutatio* scribendum effe, Salvinius conjecit. *a consule Lutatio* eft in Ber. Consulis nomen *Lutatius*, ut monuit Sigonius, non *Luctatius*, scribendum effe, vidimus ad Epit. Liv. 19. Paullo ante *consilio publico* alio ordine Ber.

In quo cavetur utrorumque so-

millia sociorum peditum, mille equites socios, sexcentos Romanos Gallia provincia eodem anno versa in Punicum bellum habuit.

1 XVIII. His ita comparatis, ut omnia justa ante bellum fierent, legatos majores natu, Q. Fabium, M. Livium, L. Aemilium, C. Licinium, Q. Baebium, in Africam mittunt ad percunctandos Karthaginienses, publicone consilio Hannibal Saguntum obpe-

Rec. libris Sigonii adsentitur. Praeterea *putabant* edd. antt.

Equitibus mille ducentis] Gronov. supra hoc cap. ad §. 3. ex quatuor Mstis, quibus et suos concinere Crevier. testatur, *equitibus mille sexcentis* optime emendavit: quod insuper apud me superest in Lov. 2. 5. Ber. a m. 2. Harl. Gaertn. Hav. et Hearnii N. Proxime accedit Hafn. *equitibus mille sexingentis* praeferens, ut et Lovel. 3. in quo est *equitibus inde DC*, ubi notam millenarii numeri *M* non adsecutus est librarius, sed ex ea, in literas duas *in* dissoluta, et ex superaddita nota fecit *inde:* quem eumdem errorem etiam in litera *M*, praenominis *Marci* nota, commissum esse, vidimus ad 4, 52, 4. *equitibus sexcentis* edd. antt. omissa numeri millenarii nota, quam operae typographorum non intellexerunt. V. ad 39, 42, 3.

§. 9. *Duas legiones Romanas et quadringentos quinquaginta sociorum*] Vera et sincera lectio est, quod Polybius plane demonstrat, *Duas legiones Romanas et quatuordecim millia sociorum*. SABELL. Hinc intelligere est, lectionem, quae vulgo adhuc apud Livium circumfertur, ex Sabellici conjectura receptam esse. *et ducentos et X in sociorum* legit Hafn. *et CCL sociorum* Voss. Lovel. 1. sed et *CCCL sociorum* Lov. 4. et Hearnii N. quorum posterior in margine habet adscriptum *et quadringentos quinquaginta sociorum*, atque *et CCLXX sociorum*. quae ultima lectio etiam exstat in Harl. et Hearnii L. et *CCLCC sociorum* Cant. quando etiam Gronovius supra hoc cap. ad §. 3. se in Flor. invenisse monuit, unde emendabat et ... *sociorum*; quod in Exc. Pith. superesse, Hearne auctor est, ... si quod interpretationis ... $\overline{X}$ adjectum habeat. Sane et X *M. sociorum* inveni in Lovel. 5. et Ber. a m. 2. quod iterum in contextum recepi, inde ejecta Sabellici conjectura, nullius codicis testimonio comprobata. Insuper *Et duas legiones* legit Flor.

Mille equites socios, sexcentos Romanos] Post *mille*, quadringentos quinquaginta ponit Polybius; quo appareat, utrinque librariorum incuria Livianam lectionem depravari contigisse. Erit id facilius judicatu, si quis Romanae militiae sit vel mediocriter peritus. SABELL. Sabellici mentem non intellexerunt, qui primis editionibus, quae adnotationes ejus exhibent, praefuerunt. Vult enim voces *quadringentos quinquaginta* ... post *τὸ mille* inserendas, *mille quadringentos quinquaginta* ...

uod diu parturit animus vester, aliquando
'um Romanus, sinu ex toga facto, *Hic*, 13
bis bellum et pacem portamus; utrum pla-
e. Sub hanc vocem haud minus ferociter,
rum vellet, subclamatum eſt. et quum is 14
u effuso *bellum dare* dixiſſet, *accipere se*
ponderunt, *et, quibus acciperent animis,*
gesturos.

aec directa percunctatio ac denunciatio 1
s ex dignitate populi Romani visa eſt,
oederum jure verbis disceptare, quum an-
aximo Saguntο excisa. nam, si verborum 2

ec autem de foede-
apud Polybium eſt
[3, 21.] SIG. Intru-
nisi aut ex aucto-
omnes libros, quos
Nullus etiam meo-
vet. lib. consentit.
m in vulgatum con-
nec ex auctoritate
bet Gaertn. *nisi ex*
ssu Lovel. 5. *nisi*
te vel jussu Harl.
aecedentibus etiam
a alio ordine Flor.

idem Hasdrubalis
os quidem Lovel.
tn. Hav. Hearnii L.
. 1. et edd. vett.
. ad 1, 10, 3. Ber.
praecedentem vo-
it, hic praefert *ita*
pro nobis insciis,
sitione, Lov. 1.

uod diu parturit
r, aliquando pari-
icerone sumptum,
Antonium [orat. 2.
Utinam aliquan-
li Romani pariat, *quod jam diu parturit.* SIG. *diu parturiit* Hearnii D. *diu pertulit* Recan.

§. 13. *Tum Romanus, sinu ex toga facto, Hic, inquit, vobis bellum et pacem portamus*] Sic Polybius [3, 33.] Ὁ δὲ πρεσβύτατος αὐτῶν δείξας τοῖς ἐν τῷ συνεδρίῳ τὸν κόλπον, ἐντεῦθεν καὶ τὸν πόλεμον αὐτοῖς ἔφη καὶ τὴν εἰρήνην φέρειν. SIG. Poëta [Silius 2, 384.]

Bellum se gestare sinu pa-
cemque profatus; etc.

MOD. V. Salmas. ad Flor. 2, 6, 7. Aliter autem nonnullos hanc hiſtoriam retuliſſe patet ex illis, quae notat Dausq. ad l. l. Silii. Ceterum *In id, inquit, vobis bellum et pacem portamus* Rec. *Hic, inquit, bellum et pacem portamus* Hav. *Hic, inquit, vobis pacem et bellum portamus* Ber. Mox *datur, utrum vellet,* pro *daret*. Cant. *darent, utrum vellent* Hearnii D.

§. 1. *Quum ante, tum maxime Saganto excisa*] tum ante,

quidquam fuerit, et tot annorur
eo comprobatum sit foedus, ut r

cum maxime Lov. 1. *tum ante, tum maxime* Voff. Lov. 3. V. ad 6, 23, 3. *quum autē tum maxime* Gaertn. V. ad 27, 35, 7. Deinde *Sagunto exciso* Lov. 3. et 4. V. ad c. 21, 1. In initio cap. *Haec de ereta percunctatio*, pro *directa*, Flor. lapsu librarii. V. ad 40, 30, 6. *Haec direpta percunctatio* Lov. 4. V. ad 37, 31, 5.

§. 2. *Quod foedus Hasdrubalis cum Lutatii priore foedere commutatum est*] Pal. tert. et edd. priscae *permutatum est*. GEBH. Haec suspecta sunt. Non enim foedus Asdrubalis commutatum eſt cum Lutatii priore foedere, quod irritum fuit, sed succeſſit in locum poſterioris, ab Lutatio cum Hamilcare icti, decem legatis cum auctoritate Roma miſſis superſtitibus. Deinde Pet. Men. Voff. *comparandum erat*, absque particula negandi. In veteribus editis nihil opis. differunt tantum eo, quod habent *permutatum*. Aldus primus dedit *commutatum*. At praeclare

improbar
C. Lutati
ni potera
habuiffe
Hasdrub
dere exp
tum fore
quale ni
balis: et
centi de
am; at
cem ann
tis confir
quitur,
retur, a
foedere,
eo, quo
GRON.
nem cod
ficultas,
novius,
position
do, *nan*
tionis re
balis cu
re, quod
parandu
varietas
det, Gro

ore quidquam mutaretur. Quamquam, etsi pri- 4
foedere ftaretur, satis cautum erat Saguntinis,
s utrorumque exceptis. nam neque additum
iis, *qui tunc essent:* nec, *ne qui postea adsu-*
ntur. et quum adsumere novos liceret socios, 5
aequum censeret, aut ob nulla quemquam me-
in amicitiam recipi? aut receptos in fidem non

lor. et Voff. codicum con-
n in eamdem lectionem me-
, in eo, ne manus ejus ab-
t, admodum vereor. In
nim Voff. excerptis nihil
notatur, nisi deeffe parti-
negandi *non:* quod solum
ipse Gronov. antea nota-
Suspicor igitur, codicem
tino consentientem non
num, sed alium, et forte
num fuiffe. Ceterum lectio-
Gronovio in Mftis reper-
contextum recepi, quem-
lum etiam fecit Crevier.

. *In Hasdrubalis foedere*
xceptum tale quidquam
] Pal. tert. *foret.* GEBH.
am tale Rec. *foedere* au-
quasi id ex praecedenti §.
petendum sit, omittitur in
n. Paullo ante *additum*
ro *esset,* legit Flor. V. ad
, 4. In sequentibus autem
o Ber. *silentio vivo com-*
tum sit foedus, ut mortuo
.

. *Etsi priore foedere sta-*
Notat ad haec verba Dou-
usitatius effe *foederi sta-*
anteceffor Parisiensis ad-
t, usitatius effe juriscon-
suis, non haberem, quod
henderem: in eorum enim
entis non numquam obcur-
ocutiones *stare voluntate,*
eo quod postulaverunt, eo
convenit, similesque; at in
iis longe usitatius est *stare con-*
ventioni, divisioni, emtioni,
jurijurando, rei judicatae, re-
ligioni, sententiae, transactio-
ni, voluntati, ut ex Briffon. de
Verb. signif. patet. Verum quum
hae locutiones, quas Doujatius
usitatiores vocat, vix alibi, quam
in scriptis JCtorum, reperiantur,
a sententia, quam tulit, provoco
ad legitimos hujus rei judices,
viros linguae Latinae peritos. Et
quidem jam supra ad 7, 6, 6. quae-
dam ex Livio exempla laudavi, ut
probarem, Livium dixiffe *stare*
aliqua re: quod ut ipsi usitatis-
simum fuiffe conftet, adde nunc
8, 40, 5. *Nec quisquam aequalis*
temporibus illis scriptor exstat,
quo satis certo auctore stetur.
24, 1, 13. *Societas eo jure sta-*
ret, ut Poenus Locrensem etc.
juvaret. 34, 22, 13. *Staturus eo,*
quod plures censueritis. Simili-
ter locutus est Cic. pro Cluent.
47. *Censor censoris opinione*
standum non putavit. Ovidius
2. Met. 818.

Stemus, ait, pacto, velox
Cyllenius, isto.

Curtius 10, 6. *Eoque, quod ma-*
jor pars eorum decreverit, ste-
tur. Quinctil. 5. Inftit. 6. *Alieno*
jurejurando stari, quam suo,
malit. Declam. 328. *Vis enim,*
accusator, mea voce stari. et
Decl. 336. *Stari voce mea sit*
aequum conventione pactorum.

defendi? tantum, ne Karthaginiensium socii aut sollicitarentur ad defectionem, aut sua sponte de-
6 sciscentes reciperentur. Legati Romani ab Kartha-
gine, sicut his Romae imperatum erat, in Hispani-
am, ut adirent civitates, ut in societatem perlice-
7 rent, aut averterent a Poenis, trajecerunt. Ad
Bargusios primum venerunt: a quibus benigne ex-
cepti, quia taedebat imperii Punici, multos trans Iberum populos ad cupidinem novae fortunae er-

In hac autem locutione per ellipsin subintelligi praepositionem *in*, constat ex Cic. 2. ad Att. 6. *Si in eo, quod ostenderat, non stat; mihi maxime placet, ea, quae male emta sunt, reddi.*

fis, qui tunc essent: nec, ne qui postea adsumerentur] *qui nunc essent* Cant. Verum ita potius dicendum erat, *qui nunc sunt.* Refero ergo inter errores scribarum. V. ad 37, 4, 9. quemadmodum etiam, quod *hisne, qui tunc essent, an qui postea assumeretur* legatur in Lov. 5.

§. 5. *Aut sua sponte desciscentes reciperentur*] *sua sponte se trahentes* (* ex qua lectione Cel. Burmann. *sua sponte se tradentes* legendum conjicit,) Hearnii N. cujus margini adscribitur *descientes* et *desciscentes.* Similiter *descientes* praefert Rec. *desciscentem* Ber. Tum *reciperent* Hav. V. ad 10, 10, 1. Paullo ante *qui aequum censeret,* pro *quis,* Lov. 5. Praeterea *tantum cautum, ne* Lov. 4. Sed mediam vocem a scriba additam esse, scriptura codicis Harl. *tantum scil. cautum est, ne* ostendit. At Livius putavit, ex praecedentibus satis commode hic repeti posse, *tantum additum erat, ne.* Denique *ad defensionem,* pro *ad defectionem,* Lov. 5.

§. 6. *Ut adirent civitates, et in societatem perlicerent, aut averterent a Poenis*] Pal. — *ut averterent a Poenis.* Videtur fuisse, *in Hispaniam, ut adirent civitates, et eas in societatem pellicerent, aut averterent a Poenis, trajecerunt.* I. FR. GRON. Pal. tertio ... Harl. secundum *ut* exsulat a Cant. *ut adirent civitates, et in societatem perlicerent, aut averterent* Lov. 3. *Et* atque ... mutari solent. V. infra hoc lib. ad c. 28, 8. Sed nec vulgata displicet. in Hispaniam trajecerunt, ut civitates adirent; adeundi autem caussa erat, ut eas in societatem Romanorum pellicerent, aut certe efficerent, ne Poenis opem ferrent. Solerem tem Livium hac ratione ... minare, supra dictum est. ad 27, 11. *aut averterentur a Poenis* Gaertn. V. ad 39, 22, 8. Conjecturam Gronovii praefert Crevier. Doujatius nullo sensu edit *ut aut adirent civitates, in societatem pellicerent, averterent a Poenis.* Videtur ... mendationem Gronovii reci... voluisse, sed τὸ *aut* alieno ... inseruisse.

§. 7. *Ad Bergusios pri... venerunt*] *Ad Barcusios* Hav. *Argusios* Lovel. 5. *Ad Ar...*

Ad Volcianos inde est ventum: quorum ce- 8
r Hispaniam responsum ceteros populos ab
Romana avertit. ita enim maximus natu ex
ncilio respondit: *Quae verecundia est, Ro-* 9
ostulare vos, uti vestram Karthaginiensium
e praeponamus, quum, qui id fecerunt, Sa-
crudelius, quam Poenus hostis perdidit, vos
didieritis? ibi quaeratis socios, censeo, ubi 10
na clades ignota est. Hispanis populis, sicut

. 1. V. infra c. 23, 2.
io venerunt Lov. 2. 4.
pervenerunt Rec. *pri-*
enere edd. vett. Mox
tatem novae fortunae,
pidinem, Ber. Alibi
commutantur. V. ad

l Volscianos inde est
Ad Voltianos Hav. et
. *Ad Volcianos* reli-
on omnes, certe pleri-
. mei, et Hearnii N.
ris. anno 1573. hic qui-
ianos, at mox hoc cap.
scianorum, sine dubio
n errore, ediderunt;
ipturam mox Francof.
578. et hic et ibi rece-
no tempore recentiores
d utrobique servarunt,
etiam in Marc. Hisp. 2.
de hoc populo agens,
Volscianos vocavit.
item *Volsciani* aeque
ni incogniti sint, prio-
, quod nuper demum
, ejecto, posterius re-
nec major nobis lux ob-
Utrum vero cum Douja-
escitanos reponendum
adsentientibus codd. ni-
o. Tum *inde ventum*
n. In sequentibus vox
exsulat ab Harl.

uae verecundia est, vos, Romani, postulare] Pal. tert. *vos, o Romani.* GEBH. *Quae verecundia est, Romani, postulare vos* Flor. et Cant.

Uti vestram Karthaginiensium praeponamus amicitiae] *ut vestram* Ber. et edd. vett. V. ad 37, 46, 10. *utrum vestram* Gaertner. Tum *praeponamus Karthaginiensium amicitiae* Rec. *Karthaginiensium amicitiae praeponamus* Flor. et Cant. Atque hoc ordine vocabula illa edidit Cl. Jac. Gronovius. Ceterum Hearnii N. totam hanc periodum ita in margine concipit: *uti vestras Carthaginiensium praeponamus amicitias, quum vos feceritis Saguntinis crudelius, quam Poenus hostis, qui eos interfecit? vos socii prodideritis.* Similiter fere *quum vos feceritis Saguntinos crudelius, quam Poenus hostis ante interfecit eos* Ber. *quum, qui id fecerunt Saguntini* Cant. Lov. 1. 2. 4. Harl. Rec. Gaertn. et Hearnii N. in contextu. Tum *Poenus hostis prodidit* Voss. Lov. 2. 4. et Gaertn. *Poenus hostis interfecerit* Hav. Tandem *socii perdideritis* Rec. V. ad 10, 19, 2.

§. 10. *Ibi quaeratis socios, censeo, ubi Saguntina clades*] *et ibi quaeratis socios censeo* Rec. *ibi quaeratis socios, ubi Sagun-*

lugubre, ita insigne documentum Saguntii ruina erunt, ne quis fidei Romanae aut societati confid

11 Inde extemplo abire finibus Volcianorum jussi, ab nullo deinde concilio Hispaniae benigniora verba tulere. itaque, nequidquam peragrata Hispania, in Galliam transeunt.

1 XX. In his nova terribilisque species visa est,

tina clades Lov. 2. Mox *documentum ruinae nunc* Gaertn. *documentum Saguntinae ruinae erunt* Hearnii D. quod aures respuunt, praesertim reliquis codd. dissentientibus.

§. 11. *Ab nullo deinde concilio Hispaniae benigniora verba tulere*] Pal. tert. *ab nullo deinde consilio Hispaniae benigniora verba retulere.* GEBH. *a nullo deinde consilio Hispaniae benigniori verba tulere* Gaertner. *consilio* etiam Lov. 5. Verum intelligitur conventus cujusque Hispaniae populi, qui *concilium*, non *consilium*, vocatur. V. Gron. ad Liv. 44, 2, 5.

Itaque, nequidquam peragrata Hispania in Galliam transeunt. In his nova terribilisque] Cùm dicit *in Galliam*, statimque subjungit *In his*, videri potest syllepsis et genere et numero esse. Quamquam etiam nomen alicujus populi omissum fortassis est, quippe qui post aliquot versus subnectat: *Eadem ferme in ceteris Galliae conciliis dicta audituque.* Sed judicet lector. GLAR. Excidit hoc loco nomen ejus populi, quem primum in Gallia legati Romani adierunt: ut enim in Hispania *Bargusios* et *Volcianos* aditos dixit, sic in Gallia praecipuos quosdam nominabat populos, praesertim vero cum dicat, *In his nova terribilisque species visa, quod armati, ita mos gentis erat, in concilium venerunt.* Non enim totius Galliae hic erat mos, sed praecipue eorum, quos primum adierunt; et post subjungat [...] seq.] *Eadem ferme in ceteris Galliae conciliis dicta audi[ta]que.* Qui vero populi fuerint ne divinare quidem possum. Ita tamen legendum existimo. *Itaque nequicquam peragrata Hispania, in Galliam ad ..... transeunt. In his nova* etc. Idem sentit etiam Glareanus. SIG. Pal. sec. *transierunt.* Glareanus et post hunc Sigonius, populi nomen deesse, conjiciunt; quod e nostris libris restitui non potest. GEBH. Glareanus et Sigonius excidisse nomen populi, quem primum adierunt Romani legati, existimant. Lacunam ita agnoscit Sigonius, *in Galliam* ad ... *transeunt.* Qui vero populi fuerint, negat posse divinare. Arvernos fuisse, licet colligas ex 27, 39, 6. *Hasdrubali et sua et aliorum spe omnia celeriora atque expeditiora fuere: non enim receperunt modo Arverni eum deincepsque aliae Gallicae atque Alpinae gentes.* Num fuit ergo? *In Arvernis nova.* J. FR. GRON. Nisi aliud obstaret, facile admitterem syllepsin cum Glareano. Eam enim frequenter apud Livium obcurrere, docebimus infra ad 35, 26, 9. At nunc verba, quae Sigonius ex cap. seq. laudavit, ostendunt, concilii ve

d armati (ita mos gentis erat) in concilium ve-
unt. quum, verbis extollentes gloriam virtutem- 2
populi Romani ac magnitudinem imperii, petis-
, ne Poeno, bellum Italiae inferenti, per agros
esque suas transitum darent; tantus cum fremi- 3
isus dicitur ortus, ut vix a magistratibus majori-
que natu juventus sedaretur. Adeo ſtolida inpu- 4

i alicujus nomen latere.
conjectura displicuit Cel.
ronovio, qui in diſſ. Epiſt.
ii loca quaed. Geogr. ep.
5. scribendum conjicit *in*
m transeunt. Ruscinone
lis species visa est. Quod
examinavit, et refellere
eſt Jasitheus in Apolog.
et 33. neque tamen senten-
quemadmodum locum Li-
reſtituendum credat, inter-
. Cl. Crevier. *Ruscinonis*
onem feliciter a Jac. Gro-
reſtitutam exiſtimat, in eo
ab illo diſſentiens, quod,
nova servata, legat, *Rusci-*
nova terribilisque species
st. Mihi tutius videtur, si-
us omnibus Mſtis manum
erc. Alteram tamen ratio-
Sigonii, ob quam populi
us Galliae nomen excidiſſe
at, nempe non totius Gal-
orem fuiſſe, ut armati in
lium veniant, haud male fal-
guit idem Jasith. teſtimonio
Damasc. in Exc. Peiresc. p.
Κελτοὶ σιδηροφοροῦντες τὰ
πόλιν πράττουσι. Celtae
succincti reipublicae ne-
tractant. Cui addi poteſt
Caesar. 5. bell. Gall. 54.
atum concilium indicit. Hoc
Gallorum est initium bel-
quo lege communi omnes
res armati convenire co-
tur. Unde tamen colligen-
videtur, Gallos non semper
atos in concilium veniſſe; sed tantum, si de bello consultandum eſſet. *Ita*, pro *Itaque*, ut Sigonius legit, etiam eſt in Flor. a m. 1. Lov. 4. et Rec. Tum *nequidquam* omittunt Cant. et Lov. 1. Tandem *transierunt*, pro *transeunt*, Hafn. Gaertn. et Rec.

§. 1. *Species visa est, quod armati (ita mos gentis erat) in concilium venerunt*] *visa est species* Lov. 4. et 5. Sequentia omnia vocabula deerant in Ber. a m. 1. adscripta autem fuere a manu altera, sed alio ordine in his, *mos erat gentis.* Praeterea *erat* omittitur in Lov. 1. Tum *in consilium venerunt* Lov. 5. Male. V. ad cap. praec. §. 11. *in concilium venire* Gaertn. qui dare voluiſſe videtur *venere.*

§. 2. *Quum, verbis extollentes gloriam virtutemque populi Romani ac magnitudinem imperii, petissent*] Tò *verbis* omittitur in Ber. qui etiam alio ordine praefert *gloriam extollentes virtutemque.* at *extollentes virtutem gloriamque* omnes edd. usque ad Cl. Jac. Gronov. qui verba trajecit, ut nunc eduntur. Et ita legunt omnes reliqui, quos consului, codd. Deinde *ac magnitudinem, petissent,* omiſſa voce, Cant. *petiissent* Hafn. V. ad 37, 45, 2. Mox *ne Poeno bello,* pro *bellum,* Lov. 1.

§. 3. *Tantum cum fremitu risus*] Voce perperam addita, *tan-*

densque postulatio visa est, censere, ne in
transmittant Galli bellum, ipsos id avertere
5 agrosque suos pro alienis populandos objicer
dato tandem fremitu, responsum legatis est,
Romanorum in se meritum esse, neque Ka
ensium injuriam, ob quae aut pro Romani
6 *adversus Poenos sumant arma.* *Contra* ea

tus autem cum fremitu risus Ber.

§. 4. *Adeo stolida inpudensque postulatio visa est, censere*] Videtur supervacaneum esse et exterendum τὸ *censere*. J. FR. GRON. Doujatius quidem judicat, absque τῷ *censere*, quod Gronovius delet, orationem magis perspicuam fore: simul tamen etiam vulgatum ita intelligi posse existimat, quasi Livius dixisset, *postulatio, ut* Galli *censerent*. Sed Gronov. adsentitur Crevier. Mox, trajectis vocibus, *Galli transmittant* Lov. 4. et 5.

Ipsos id avertere in se, agrosque suos pro alienis populandos objicere] *id advertere* Flor. Voss. Lov. 1. 2. 4. Harl. et Hafn. Male. V. ad 1, 40, 7. Tum *agros suos* Flor. Deinde *pro alienis depopulandos* Lov. 4. quod etiam voluisse videtur librarius Lov. 5. qui tamen per errorem dedit *deplorandos*. Sed neque in his codd. satis auctoritatis est, ut vulgatum mutem. V. ad 2, 62, 2.

§. 5. *Sedato tandem fremitu, responsum legatis est*] *Sedato tamen fremitu* Voss. *Sedato tamen hoc fremitu* Lov. 3. Solent hae voces a scribis confundi. V. ad 22, 2, 11. Tum *legatis responsum est* Lov. 2. et Hav. *Tò est* autem exsulat a Flor. Mox

ob quae pro Romanis,
neglecta, Gaertn.

§. 6. *Gentis suae ho*
gris finibusque Italia
Flor. *agro finibusque i*
pelli. J. FR. GRON.
cod. Flor. excerpta he
utrisque autem notatum
video *agro finibusque*
Praeterea τὸ *suae* a Coll
esse Hearnius monuit. Pa
te *Contra audire sese* L
edd. vett. usque ad Aldia
recte substituit *Contra*
re sese. Et ita est in reliq
ptis. V. ad 41, 24, 8.

Stipendiumque pende
tera indigna pati] Vetu
edd. *stipendiumque fa*
pr. *stipendiumque peti*
pendi. tert. *impatiend*
stipendiumque peti Lo
Hav. et Brancal. Latin
diumque peciendi Lov
diumque penendi Vo
textu, sed *pendi* in mar
etiam superest in Flor.
4. 5. Harl. Gaertn. et H
stipendiumque facien
stipendiumque facien
pendiumque facere ed
quo Aldus *stipendium*
re restituit. Tum *etian*
digna pati Lov. 3. *e*
digne pati Rec.

§. 7. *Eadem ferme*
Galliae conciliis di

, gentis suae homines agris finibusque Italiae pel-
populo Romano, stipendiumque pendere, et ce-
indigna pati. Eadem ferme in ceteris Galliae 7
ciliis dicta auditaque: nec hospitale quidquam
atumve satis prius auditum, quam Maſſiliam ve-
e. Ibi omnia, ab sociis inquisita cum cura ac 8
, cognita, *praeoccupatos jam ante ab Hannibale*
lorum animos esse. *sed ne illi quidem ipsi satis*

conciliis audita Lov. 3. *con-*
dicta auditaque sunt Ber.
venere, pro *venerunt*, edi-
Cl. Jac. Gronovius. Et ita eſt
mnibus scriptis.

8. *Ibi omnia, ab sociis in-*
ita cum cura ac fide, cogni-
i sic diſtinguas, poſſis haec
are, ut sit sensus, intelle-
ibi omnia Romanos, quip-
uae socii Massilienses dili-
r et fideliter inquisivissent.
genus sermonis, quale no-
ius 2, 9, 6. *Salis vendendi*
rium in publicum omne
tum, ademptum privatis.
commodius foret, *Ibi omni*
sociis inquisita cum cura
de cognitum. J. FR. GRON.
in pr. ed. not. conjecerat
endum: *Ibi omnia ab so-*
inquisita cum cura ac fide:
nitum. Ber. habet *a sociis.*
ue aliter edd. Aldo priores.
per *cum cura et fide* Lov. 3.

raeoccupatos jam ab Han-
ale Gallorum animos esse]
r. *praeoccupatos jam ante*
Hannibale. Habet et Gudia-
litera auctum *antea.* 40, [4,
Ad multo ante praecogita-
revoluta facinus. Et [c. 23,
Legati jam ante praemedi-
in Macedonia, quae ab Ro-
renunciarent. J. FR. GRON.
eoccupatos jam ante ab Han-
le, etiam Cant. Trium ita-

que codicum auctoritate in contextum recepi. A librariis neglecta fuiſſe videtur vocula *ante*, quia propter praecedens *praeoccupatos* supervacua eſſe, ac tuto omitti poſſe videbatur. Verum ita et alibi Livius locutus eſt. Infra 42, 47, 2. *Ut omnia opportuna loca praeoccupari ante ab eo potuerint.* Talia sunt *prior praevenire, ante praeparare, prius praecipere, ante praecavere, prius praemeditari, ante praescire, ante praevidere, ante praedicere*, apud Livium et alios scriptores usitata. Supra 9, 23, 2. *Quo quum prior Romanus exercitus magnis itineribus praevenisset.* 10, 41, 9. *Ad nutum omnia, ut ex ante praeparato, fiunt.* 21, 32, 7. *Quamquam fama prius praecepta res erat.* 36, 17, 12. *Satis undique provisum anteque praecautum est.* quibus locis vide, quae notantur. 38, 3, 8. *Nihil, ne bellum haberent, prius, quam pene in conspectu hostis erat, praemeditati.* Ter. in Andr. 1, 5, 3.

Uxorem decrerat dare sese mi
hodie: nonne oportuit
Praescisse me ante?

Tacit. 11. Annal. 7. *Nihil a quoquam expeti, nisi cujus fructus ante praeviderit.* Colum. 7, 13. *Manu non sunt vellendi, ne, ut*

densque postulatio visa est, censere, ne in
transmittant Galli bellum, ipsos id avertere
5 agrosque suos pro alienis populandos objicer
dato tandem fremitu, responsum legatis est,
Romanorum in se meritum esse, neque Kart
ensium injuriam, ob quae aut pro Romani
6 *adversus Poenos sumant arma.* *Contra* ea

tus autem cum fremitu risus Ber.

§. 4. *Adeo stolida inpudensque postulatio visa est, censere*] Videtur supervacaneum esse et exterendum τὸ *censere*. J. FR. GRON. Doujatius quidem judicat, absque τῷ *censere*, quod Gronovius delet, orationem magis perspicuam fore: simul tamen etiam vulgatum ita intelligi posse existimat, quasi Livius dixisset, *postulatio, ut* Galli *censerent.* Sed Gronov. adsentitur Crevier. Mox, trajectis vocibus, *Galli transmittant* Lov. 4. et 5.

Ipsos id avertere in se, agrosque suos pro alienis populandos objicere] id *advertere* Flor. Voss. Lov. 1. 2. 4. Harl. et Hafn. Male. V. ad 1, 40, 7. Tum *agros suos* Flor. Deinde *pro alienis depopulandos* Lov. 4. quod etiam voluisse videtur librarius Lov. 5. qui tamen per errorem dedit *deplorandos.* Sed neque in his codd. satis auctoritatis est, ut vulgatum mutem. V. ad 2, 62, 2.

§. 5. *Sedato tandem fremitu, responsum legatis est*] *Sedato tamen fremitu* Voss. *Sedato tamen hoc fremitu* Lov. 3. Solent hae voces a scribis confundi. V. ad 22, 2, 11. Tum *legatis responsum est* Lov. 2. et Hav. Τὸ *est* autem exsulat a Flor. Mox

ob quae pro Romanis,
neglecta, Gaertn.

§. 6. *Gentis suae ho*
gris finibusque Italia
Flor. *agro finibusque i*
pelli. J. FR. GRON.
cod. Flor. excerpta h
utrisque autem notatum
video *agro finibusque*
Praeterea τὸ *suae* a Col
esse Hearnius monuit. P
te *Contra audire sese* L
edd. vett. usque ad Aldi
recte substituit *Contra*
re sese. Et ita est in reliq
ptis. V. ad 41, 24, 8.

Stipendiumque pend
tera indigna pati] Vet
edd. *stipendiumque fa*
pr. *stipendiumque peti*
pendi. tert. *impatiendi*
stipendiumque peti Lo
Hav. et Brancal. Latin
diumque peciendi Lov.
diumque penendi Vos
textu, sed *pendi* in marg
etiam superest in Flor.
4. 5. Harl. Gaertn. et H
stipendiumque facien
stipendiumque facien
pendiumque facere ed
quo Aldus *stipendium*
re restituit. Tum *etiam*
digna pati Lov. 3. *et*
digne pati Rec.

§. 7. *Eadem ferme*
Galliae conciliis dict

Hannibal, Sagunto capto, Karthaginem 1
hiberna concesserat. ibique, auditis, quae
uaeque Karthagine acta decretaque forent,
ducem solum, sed etiam caussam esse
itis divenditisque reliquiis praedae, nihil 2
endum ratus, Hispani generis milites con-
do ego vos, inquit, *socii*, *et ipsos cerne-* 3
s omnibus Hispaniae populis, *aut finien-*

probatur, nisi quod unum cod. *captam* praeferre ibi vidi- er variat etiam Si- im enim dixisset 1,

m Ausonia mortem esse Sagunto, cidisse fide.

o cecidit molimine Saguntos.

7, 329.

quis claro deletum rte Saguntum,

ae notavi.

ducem solum, sed am esse belli] Tò primis edd. Caete- t. *seque non ducem sed caussam esse.* ae, quas vidi, edd. *m solum, sed caus- lli.* Aldus deinde e- ne vulgo exstat. Ne- eunt ulli codd. nisi sulet a Gaertn.

titis dividendisque edae] Credo diven- A. Ut Valla emenda- itum Joanni Andreae tino Philelfo, qui, e libri fatetur, tris Livii decadas recognovit, imprimente Mediolani Antonio Zarotho, impensis Joannis Legnani decimo Kalendas Novembres anno a natali Christi millesimo quadringentesimo octogesimo. Pall. pr. et sec. *dividendisque.* tert. *divisisque.* GEBH. *partiendis dividendisque* Lovel. 5. *partitis dividentisque* Flor. a m. 1. *partitis dividendisque* a m. 2. Et ita est in Lovel. 2. 3. 4. Hafn. Gaertn. et Hearnii N. in cujus margine emendatur *partitis divisisque.* quod ultimum servant etiam ejus L. 1. Ber. Harl. Rec. Hav. Brancal. Latinii, et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. *partitis divendendisque* Voss. *partitis divenditisque* Hearnii D. et, ut videtur, Lovel. 1. ac Cant. unde nihil in excerptis notari video. Verba *divendere* et *dividere* in Mstis commutari, supra vidimus ad 1, 53, 3. Mox autem *ultra*, quod in omnibus Mstis exstat, omissum fuit in plerisque prioribus edd. Recte itaque Moguntini et ante eos Parm. ed. id in contextum receperunt. Hinc *milites convocavit*, pro *convocat*, Lovel. 4.

§. 3. *Credo ego vos, inquit, socii, et ipsos cernere*] Pal. sec. *Credo ergo vos.* GEBH. De hoc librariorum errore v. ad 37, 53, 11. *Credo ego vos, inquit, ipsos, socii, cernere* Lovel. 2.

dam nobis militiam, exercitusque dimittendos esse:
4 *aut in alias terras transferendum bellum: ita enim hae gentes non pacis solum, sed etiam victoriae, bonis florebunt, si ex aliis gentibus praedam et gloriam*
5 *quaeremus. Itaque, quum longinqua ab domo instet militia, incertumque sit, quando domos vestras, et quae cuique ibi cara sunt, visuri sitis, si quis ve-*
6 *strum suos invisere vult, commeatum do. Primo vere, edico, adsitis; ut, Diis bene juvantibus, bellum ingentis gloriae praedaeque futurum incipiamus.*

Aut finiendam vobis militiam, exercitusque dimittendos esse] Put. *nobis*. J. FR. GRON. Ita etiam Flor. Cant. Voss. Lovel. 1. 2. 4. Ber. Harl. Hafn. et Rec. V. ad 34, 2, 2. Recte igitur Gronov. hanc lectionem in contextum recepit. Praeterea *finiendum* Lovel. 1. 4. 5. et Rec. invitis melioribus. Mox *terras* deficit in Lovel. 2. et 4.

§. 4. *Hae gentes non pacis solum, sed etiam victoriae bonis florebunt*] *hee gentes* Gaertner. *haec gentes* Ber. a m. 1. *et gentes* a m. 2. Tum *florebant* Lovel. 5. et Hav. Mox *quaeramus* Hearnii N. sed pro eo in margine emendatur *quaeremus*.

§. 5. *Quando domos vestras, et quae cuique ibi cara sint, visuri sitis*] Flor. *sunt*. Rectius: non est enim dubium, quin sint. Sic et supra c. 3, 5. lego, *Cujus regis genero hereditarii sunt relicti exercitus nostri*. non *sint*. J. FR. GRON. Vulgata lectio, quam tamen firmant omnes reliqui mei, primum adparuit in ed. Ald. *et quaecumque ibi sunt cara* priores exhibent. *et quaecumque ibi cara sint* Gaertner. *et etiam cuique ibi cara sint* Lovel. 5. *sunt* etiam in Petean. invenit, ac probavit Cl. Crevier. Paullo ante *a domo instet* Lovel. 1. et edd. Aldina vetustiores. *ab domo distet* Brascal. Latinii. In sequentibus *si quis vestrum* etc. *edico, adsitis* desunt in Harl. culpa librarii ob vocum *sitis* et *adsitis* repetitionem. *visere*, pro *invisere*, praeferunt edd. vett.

§. 6. *Primo vere, edico, adsitis; ut, Diis bene juvantibus*] *dico adsitis* Lovel. 4. Sed prima litera intercepta est ab ultima vocis praecedentis. V. ad ... 44, 6. Mox hoc cap. *edictum* vocat. Tum *ut* omittitur in Lovel. 2. Deinde *Diis bene nunciantibus* Gaertn. De formula *Diis bene juvantibus* v. Brisson. l. de Form. p. 79. Paullo post *ingentis praedae gloriaeque* alio ordine Ber.

§. 7. *Grata erat, et jam desiderantibus*] *quanta erat* Gaertn. *grata fuit* Ber. Tum *et etiam desiderantibus suos* Lovel. 3. *nam desiderantibus suos* Hav. Tò *suos* non adparet in Cant.

§. 8. *Inter labores, aut jam exhaustos, aut mox exhauri-*

mnibus fere visendi domos oblata ultro poteftas 7
rata erat, et jam desiderantibus suos, et longius
a futurum providentibus desiderium. Per totum 8
empus hiemis quies inter labores, aut jam exhau-
los, aut mox exhauriendos, renovavit corpora ani-
nosque ad omnia de integro patienda. Vere pri- 9
no ad edictum convenere. Hannibal, quum recen-
uiffet omnium auxilia gentium, Gades profectus
Ierculi vota exsolvit: novisque se obligat votis, si
etera prospera eveniffent. Inde partiens curas si- 10

ndos, *renovavit corpora animosque*] Pal. pr. *inter labores ut inexhaustos.* tert. *inter labores aut etiam exhaustos.* Stam alio ordine sec. *corpora animosque renovavit.* GEBH. *aut etiam exhaustos* Flor. Voff. Lovel. 2. 4. 5. Harl. Gaertn. et Hav. *ut et jam exhaustos* Hearnii . et N. Deinde *aut mox hauriendos* Lovel. 4.

§. 9. *Vota exsolvit: novisque e obligat votis*] Cl. Ant. Perionius ad marginem Livii adscrisit, se malle, *votis* abeffe, uod etiam apud me in uno de fi Rec. Viro docto ideo ea vox is licuiffe videtur, quod *vota* s acceflerit. Sed v. quae notanur ad 1, 3, 9. Paullo ante *omnia uxilia gentium* Lovel. 5. Ber. Rec. et Hav. *omnium gentium uxilia* Flor. et Harl.

Si cetera prospera evenissent] Vet. lib. *prospere.* SIG. Pal. ert. *prospere evenissent.* GEBH. Sigonius *prospere*, ut alibi sae Livius, et l. 9. libroque 22. Sed noftri plures tenent alterum, lefenditque Salluft. in Catil [26.] *Quoniam, quae occulta tentaverat, aspera foedaque evenerant.* J. FR. GRON. Liv. 29, 18, 6. *Nec tamen illi umquam postea prosperi quidquam evenit.* V. ibi Gronov. DUK. *prospere evenissent* Rec. *Prospere venissent* Flor. *Prospere evenire* recte dici, vidimus supra ad 9, 19, 10. Hic tamen ob reliquorum, vulgatum defendentium, auctoritatem nihil mutandum puto. Infra 28, 42, 15. *Quae prospera tibi et populi Romani imperio evenere.* 37, 47, 4. *Ut ea res prospera et laeta eveniret.* 42, 28, 7. *Quod bellum populus Romanus in animo haberet gerere, ut id prosperum eveniret.* Adjectiva saepe pro adverbiis poni, videbimus ad 22, 12, 7. Ceterum *prospera eveniunt* Hearnii D.

§. 10. *Inde partiens curas simul inferendi atque arcendi belli*] Pall. pr. et sec. *ad inferendum atque arcendum bellum.* GEBH. Magno consensu scripti *inferendum atque arcendum bellum.* Lege, *partiens curas simul in inferendum atque arcendum bellum.* Phaedrus [3, 8.]

Dulcemque in ambos caritatem partiens.

Liv. 22, [7, 10.] *Quot casus exercitus*

dam nobis militiam, e
4 aut in alias terras tran
hae gentes non pacis solu
nis florebunt, si ex aliis
5 quaeremus. Itaque, q
stet militia, incertumque
et quae cuique ibi cara s
6 strum suos invisere vul
vere, edico, adsitis; ut
lum ingentis gloriae prae

Aut finiendam vobis militiam *exercitusque dimittendos esse* Put. *nobis*. J. FR. GRON. It etiam Flor. Cant. Voss. Lovel. 2. 4. Ber. Harl. Hafn. et Rec V. ad 34, 2, 2. Recte igitur Gro nov. hanc lectionem in conte tum recepit. Praeterea *finien dum* Lovel. 1. 4. 5. et Rec. invi tis melioribus. Mox *terras* def cit in Lovel. 2. et 4.

§. 4. *Hae gentes non paci* *solum, sed etiam victoriae bo* *nis florebunt*] *hee gentes* Gaert ner. *haec gentes* Ber. a m. *et gentes* a m. 2. Tum *floreban* Lovel. 5. et Hav. Mox *quaera* *mus* Hearnii N. sed pro eo i margine emendatur *quaeremus*

§. 5. *Quando domos vestras* *et quae cuique ibi cara sint, vi* *suri sitis*] Flor. *sunt*. Rectius non est enim dubium, quin sint Sic et supra c. 3, 5. lego, *Cuju* *regis genero hereditarii sun* *relicti exercitus nostri*. no *sint*. J. FR. GRON. Vulgata le ctio, quam tamen firmant omne reliqui mei, primum adparui in ed. Ald. *et quaecumque ib* *sunt cara* priores exhibent. *e* *quaecumque ibi cara sint* Gaert ner. *et etiam cuique ibi car*

ginta pedites caetratos misit in Africam, et funres Baliares octingentos septuaginta: equites tos ex multis gentibus mille ducentos. Has co- 13
partim Karthagini praesidio esse, partim distriper Africam jubet. simul conquisitoribus in citates missis, quatuor millia conscripta delectae jututis, praesidium eosdem et obsides, duci Karginem jubet.

XXII. Neque Hispaniam neglegendam ratus, 1

nt. Mox *a domo* Ber. Gaert. et edd. antt. Tandem *mupigneribus* Flor. et Lovel. . ad 3, 38, 12.

12. *Tredecim millia octinos quinquaginta pedites ce-s*] Sic Polybius (3, 33.) πεζοὺς τρισχίλιοι ὀκτακόπεντήκοντα, ἱππεῖς δὲ Χιδιακόσιοι. SIG. *octingentos aginta pedites* Lov. 3. 5. et . at *quinquaginta* omittitur nt. quum tamen Polyb. plane atae lectioni consentiat. Cete*caetratos* per diphthongum endum esse, monui olim ad 3, 278. eamque orthogram Iol. N. Heinsius in optied. Virgilii recepit 7. Aen. Ex Flor. hic nihil notatur; vero 23, 26, 11. ubi hoc volum iterum obcurrit, corum quidem exstat, sed ita, iphthongus tamen prima sylsupersit. *pedites creatos* est lav.

funditores Baleares octintos septuaginta] *Baliares* rtn. Reliqui fere omnes *Bale*, etiam Put. et Flor. qui tamen modo *Baliares*, modo *Baes* scribunt; quod de Putemihi adfirmavit αὐτόπτης Cl. ier. *Βαλιαρεῖς* vocantur Po- 3, 33. et alibi. V. ad Silii 55. (* et ad Epit. Liv. 60.)

Praeterea *octingentos LX* Ber. reliqui in numero nihil mutant. Polybius vero Baliarium numerum non exprimit. Ceterum omnia haec verba neglegentia librarii omittuntur in Lovel. 3.

§. 13. *Has copias partim Karthagini praesidio esse*] *Has tamen copias* Lovel. 4. Edd. Aldina priores, quae ignorant vocem praecedentem *ducentos*, hic ejus loco *Et has copias* praeferunt. Praeterea *Karthagini esse* Hav. *Karthagini esse praesidio* Lov. 5. Mox *conquisitionibus in civitates missis* Voss. et Lov. 1. *conquisitoribus in civitatem missis* Gaertn. *conquisitoribus missis*, reliquis neglectis, Lovel. 2.

Quatuor millia conscripta delectae juventutis] *conscripti* Cant. quod, si locus distinctione adjuvaretur, et haec majori interpunctione a sequentibus dividerentur, quemadmodum Aldus in contextu edidit, id postea tamen inter errata mutans, probari posset exemplo eorum, quae notantur ad 37, 39, 12. Quum tamen reliqui codd. nihil mutent, vulgatum probandum, et haec atque sequentia uno complexu, et quasi per adpositionem dicta puto. *descripta* edd. vett. pro quo Aldus recte *conscripta*. Tota vox aberat a Lovel. 2. Mox

mul in inferendum atque arcendum bellum,
dum ipse terreſtri per Hispaniam Galliasque iti
Italiam peteret, nuda apertaque Romanis Afric
Sicilia eſſet, valido praesidio firmare eam ſt
11 Pro eo supplementum ipse ex Africa, maxime
latorum, levium armis, petiit; ut Afri in Hisp
in Africa Hispani, melior procul ab domo fu
uterque miles, velut mutuis pignoribus obligati
12 pendia facerent. Tredecim millia octingentos

victi fuerant, tot in curas dispertiti eorum animi erant. Tacitus 2. Histor. [58.] *Curam delectus in consules partitur*. J. FR. GRON. Lectionem, quam magno consensu scriptos praeferre Gronovius monuit, inveni in Florent. Cant. Lovel. quinque, Harl. Gaertn. et Hearnii L. 1. invenit etiam Crevier. in suis. neque multum abit Voſſ. *Inferendum atque parcendum bellum* exhibens, aut Hearnii D. qui *inferendum atque partiendum bellum* oſtentat. Ea persuadent, recte Gronovium conjeciſſe *in inferendum atque arcendum bellum:* ut praepositionem *in* interceperit vocis sequentis syllaba initialis. V. ad 8, 33, 6. Aldus in contextu dedit *in ferendum atque arcendum bellum*; sed inter errata priorem lectionem revocavit.

Dum ipse terrestri per Hispaniam Galliasque itinere Italiam peteret] Vel *dum petit*, vel *quum peteret* legendum videtur. V. ad 1, 40, 7. Deinde *terrestris* Lov. 5. Tum *per Hispaniam Galliamque* Bec. et Hearnii D. Male. Infra c. 23, 2. *Ut fauces, quae Hispanias Galliis jungunt, in potestate essent.*

Valido praesidio eam firmare statuit] Put. *praesidio firmaret eam statuit*. Scribe, *firmare*

et eam. Neque enim aus
mare Metagoneam. quo
set alicui in mentem ve
Polybio [3, 33.] τῶν δὲ π
μένων τοὺς μὲν πλείου
Μεταγώνια τῆς Λιβύης,
εἰς ἀυτὴν ΚαρΧηδόνα κατ
Sed fruſtra opinor. J. FR.
Si praeceſſiſſet, Hanniba
Hispania praesidium rel
tò et locum habere poſſet
vero, ubi nihil tale praem
minus commodum vide
firmaret ab integerrimi
librario aberrante. pro *fi*
scriptum puto. Quin i
licet darem, Livium forte
re et eam scripsiſſe, Gro
tamen incertam hanc co
ram in contextum ed. an
admisiſſe, eamque rec
editores servaſſe, disp
Recte tamen Gronovius
dem codicis auctoritate
transposuit; nam *firma*
statuit legunt etiam Flo
Voſſ. Lovel. 1. 4. Ber. H
Rec.

§. 11. *Petiit, ut Afri*
spania, Hispani in Afri
tivit Lovel. 3. quomodo *r*
se, pro *rediisse*, vel *r*
supra erat in uno cod. 8,
Tum *in Hispaniam, et i*
cam Lovel. 3. et 5. *Afri*
spania, in Africa Hispan

ginta pedites caetratos misit in Africam, et fun-
res Baliares octingentos septuaginta: equites
tos ex multis gentibus mille ducentos. Has co- 13
partim Karthagini praesidio esse, partim distri-
per Africam jubet. simul conquisitoribus in ci-
tes missis, quatuor millia conscripta delectae ju-
tutis, praesidium eosdem et obsides, duci Kar-
ginem jubet.

XXII. Neque Hispaniam neglegendam ratus, 1

nt. Mox *a domo* Ber. Gaert.
et edd. antt. Tandem *mu-*
pigneribus Flor. et Lovel.
. ad 3, 38, 12.

12. *Tredecim millia octin-*
tos quinquaginta pedites ce-
os] Sic Polybius [3, 33.] πε-
μύριοι τρισχίλιοι ὀκτακό-
πεντήκοντα, ἱππεῖς δὲ χι-
διακόσιοι. SIG. *octingentos*
uaginta pedites Lov. 3. 5. et
. at *quinquaginta* omittitur
ant. quum tamen Polyb. plane
atae lectioni consentiat. Cete-
caetratos per diphthongum
hendum esse, monui olim ad
3, 278. eamque orthogra-
m Iol. N. Heinsius in opti-
ed. Virgilii recepit 7. Aen.
Ex Flor. hic nihil notatur;
a vero 23, 26, 11. ubi hoc vo-
ulum iterum obcurrit, cor-
tum quidem exstat, sed ita,
iphthongus tamen prima syl-
supersit. *pedites creatos* est
Hav.

t funditores Baleares octin-
tos septuaginta] *Baliares*
rtn. Reliqui fere omnes *Bale-*
s, etiam Put. et Flor. qui tamen
i modo *Baliares*, modo *Ba-*
res scribunt; quod de Pute-
mihi adfirmavit αὐτόπτης Cl.
ier. Βαλιαρεῖς vocantur Po-
3, 33. et alibi. V. ad Silii
65. (* et ad Epit. Liv. 60.)

Praeterea *octingentos LX* Ber. reliqui in numero nihil mutant. Polybius vero Baliarium numerum non exprimit. Ceterum omnia haec verba neglegentia librarii omittuntur in Lovel. 3.

§. 13. *Has copias partim Karthagini praesidio esse*] *Has tamen copias* Lovel. 4. Edd. Aldina priores, quae ignorant vocem praecedentem *ducentos*, hic ejus loco *Et has copias* praeferunt. Praeterea *Karthagini esse* Hav. *Karthagini esse praesidio* Lov. 5. Mox *conquisitionibus in civitates missis* Voss. et Lov. 1. *conquisitoribus in civitatem missis* Gaertn. *conquisitoribus missis*, reliquis neglectis, Lovel. 2.

Quatuor millia conscripta delectae juventutis] *conscripti* Cant. quod, si locus distinctione adjuvaretur, et haec majori interpunctione a sequentibus dividerentur, quemadmodum Aldus in contextu edidit, id postea tamen inter errata mutans, probari posset exemplo eorum, quae notantur ad 37, 39, 12. Quum tamen reliqui codd. nihil mutent, vulgatum probandum, et haec atque sequentia uno complexu, et quasi per adpositionem dicta puto. *descripta* edd. vett. pro quo Aldus recte *conscripta*. Tota vox aberat a Lovel. 2. Mox

(atque ideo haud minus, quod haud ignarus erat, circumitam ab Romanis eam legatis ad sollicitandos principum animos) Hasdrubali fratri, viro inpigro,
2 eam provinciam destinat, firmatque eum Africis maxime praesidiis, peditum Afrorum undecim millibus

in verbis sequentibus *eosdem* non adparet in Harl. Praeterea *Karthaginem duci* alio ordine edd. Aldo priores.

§. 1. *Atque ideo haud minus, quod haud ignarus erat, circumitam*] Dele, quantum potest, prius *haud*. Integra enim sententia est: *Neque Hispaniam negligendam ratus, (atque ideo minus, quod haud ignarus erat, circumitam ab Romanis legatis ad sollicitandos principum animos) Hasdrubali fratri* etc. J. FR. GRON. Non negari potest, ingratam esse in tam brevi intervallo iterationem τοῦ *haud*, et sententiam videri postulare, ut primo loco tollatur. Quia tamen scripti Gronov. et Hearn. id habent, et apud alios quoque nonnulla hujus generis inveniuntur, in quibus altera particula negans abundat, non facile quidquam movendum puto. V. ad Flor. 3, 17. extr. Varro 1. de Re rust. 55. *Nec haec non minima caussa, quod oliveta dicant alternis annis non ferre fructus.* Colum. 1. de Re rust. 3. *Nec non nihil esse etiam parvo vehi.* Casaub. ad Suet. Claud. 1. de triplici negatione apud Graecos, *Possem*, inquit, *sexcenta his similia Graecorum scriptorum adferre, nec pauca etiam Latinorum*. DUK. Codices nihil mutant, nisi quod *aut*, pro *haud*, priori loco praeferant Lov. 1. et 5. solito scribarum errore. V. ad 28, 2, 11. Eosdem autem librarios, sensum scriptoris non adsecutos, ejus verba negationem inmittendo interpolasse, supra vidimus hoc lib. c. 10, 1. An tamen et hic peccarint, ob illa, quae Cl. Duker. monuit, dubium videri potest. Ceterum *atque ideo quod haud minus* Harl. *atque ideo et haud minus* Gaertn. Praeterea *circuitam* Lovel. 2. Ber. Hav. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. Sed v. ad 3, 6, 9. Paullo ante *neglegendam* Flor. et Lovel. 1. V. ad 2, 11, 4.

§. 2. *Firmatque eum Africis maxime praesidiis*] Aldus in contextu Livii edidit *firmatque cum Africis*, ut ita in MSis suis invenisse verisimile sit, quod etiam in nonnullis meorum superest. Certe ita etiam est in edd. Rom. anni 1472. ac Parm. V. ad 10, 7, 3. At idem Aldus rectum inter errata *eum* revocavit; quod deinde omnes editores servarunt, uno Clerico excepto; quem in errorem, ut iterum *cum* ederet, illud induxisse videtur, quod in quibusdam exemplaribus editionis Gronov. anni 1679. quam secutus est, vix dijudicari possit, utrum prior hujus voculae litera c an e foret. Talia certe me vidisse adfirmo. Praeterea *Afris maxime praesidiis* Ber. Male. Silius 16, 180.

— — *animo jam tum Africa bella capessit.*

ubi v. quae notantur.

Peditum Afrorum undecim millibus, octingentis quinquaginta Liguribus, trecentis Ba

:is quinquaginta, Liguribus trecentis, Bali-
uingentis. ad haec peditum auxilia additi 3
ibyphoenices (mixtum Punicum Afris genus)
et Numidae Maurique adcolae Oceani ad
tingentos, et parva Ilergetum manus ex

ad haec equitum au-
Polybio ita legitur 3,
es autem ex Africa
octingentos quinqua-
Liguribus trecentos,
bus quingentos. Qua-
guendum et post *quin-*
et post *trecentos*. De-
Balearibus addendum
tollendaque distinctio
ibus, ut totus locus
: *Firmatque eum A-*
me praesidiis, pedi-
m undecim millibus,
quinquaginta: Li-
ecentis, Balearibus
. In elephantorum
enicum numero etiam
est; sed fieri potest,
on ubique sit secutus
GLAR. Harum copi-
a ad verbum sumpta
io, qui ita aït [3, 33.]
ύων μυρίους Χιλίους
ς πεντήκοντα, Λιγου-
κοσίους, Βαλιαρεῖς
υς. Ex hujus verbis
apparet, in Livianis
vocem, *quingentis:*
ribus quingentis, at-
locum esse legendum
ndum. *peditum Afro-*
llibus DCCCL, Ligu-
Balearibus D. Ad
numeri *D* creavit er-
esertim vero cum se-
D. eaque excidit. SIG.
entis etiam in omni-
eest, quam viri docti
ecte restituisse viden-
ibus autem hic prae-

ites Libyi Phoenices

(*mixtum Punicum Afris genus*) *CCC, et Numidae*] Hujus quoque loci lectorem admonendum duxi, quandoquidem omnes fere Liviani codices divisis dictionibus id habeant. quum *Libyphoenices* sit dictio uno spiritu enuncianda. SABELL. Quia totus hic locus a Polybio desumptus, scribe: *CCCCL, Numidae Maurique*. Sic enim ille [3, 33.] *Ἱππεῖς Λιβυφοινίκων μὲν καὶ Λιβύων τετρακοσίους πεντήκοντα*. nec absurdum est, *cl* transisse in *et*. Confirmat conjecturam nostram, quod in Flor. et Gud. plane est *CCCC*. J. FR. GRON. Eamdem scripturam servant etiam Cant. et Harl. Conjecturam Gronovii in contextum recipere voluit Clericus; sed primo neglegentia summa dedit *CCCL, Numidae, Maurique* pro *CCCCL*. Deinde ejus rei lectorem monere oportuerat, quemadmodum se facturum in praefatione promisit. Quin insuper dubium est, utrum Gronovii emendatio, licet admodum ingeniosa, tamen vera sit: quum ne sic quidem inter Polyb. et Livium conveniat. Ea enim recepta quadringenti et quinquaginta equites secundum Livium erunt *Libyphoenices*, secundum Polybium *Libyphoenices et Libyes* vel *Afri*.

Et Numidae Maurique adcolae Oceani ad MDCCC] *et Numidae decem, Maurique* Lovel. 5. Tum *ad tria milia DCCC* Lovel. 3. Sed numerus vulgatus convenit ei, quem edit Polyb. 3, 33. *Νομάδων δὲ, Μασσυλίων*,

6 timamque oram ducit. Ibi, fama eſt, in qu
sum ab eo juvenem divina specie, qui *se*
diceret *ducem in Italiam Hannibali missum:*
de sequeretur, neque usquam a se deflecteret
7 Pavidum primo, nusquam circumspicientem
spicientem, secutum; deinde, cura humani i
quum, quidnam id esset, quod respicere vet
set, agitaret animo, temperare oculis neq
8 tum vidiſſe, poſt sese serpentem mira magni
cum ingenti arborum ac virgultorum ſtrage fe

tamen Ptolem. inter urbes mediterraneas Edetanorum recenset, superius p. 39. ubi ejusdem populi oram litoralem describit, nullam Etoviſſae mentionem faciens. Verius itaque Cellarius 2. Geogr. ant. 1. p. 84. *maritimamque oram* servans, tantum interpunctionem mutat. Prava interpunctio Doujatio fraudi fuit, atque effecit, ut quaereret, quae urbium hodie ad Iberum sitarum Etoviſſa Livii foret.

§. 6. *Neque usquam a se deflecteret oculos*] *nec usquam a se* Ber. *neque unquam a se* Lovel. 4. V. ad 39, 31, 5. *neque usque ad se* Harl. et Exc. Pithoei. Paullo ante *ducem in Italia*, pro *in Italiam*, Rec. et Hearnii N. in marg.

§. 7. *Agitante animo temperare animo nequisse*] Vos emendaſtis *temperare animum*. Ego reor, sic emendandum, *agitaret, animo temperare omnino.* VALLA. Nec lectio, quae huic Vallae adnotationi praefigitur, neque alterutra ab ipso in adnotatione memorata, in ullo codice vel editione mihi obvia fuit. Typis descripti conſtanter praeferunt, ut nunc editur. At *agi-*
taret animo, temperar
oculis legunt Voſſ. et Lo
3. *agitaret animo, te*
oculos Lovel. 2. *agitare*
temperare oculos ocul
Sed vulgatum praeſtat.
tione *agitare animo*
18, 1. *temperare oculis*
oculos cohibere. ut *te*
irae 33, 20, 6. *temperar*
bus 32, 20, 3. V. ad 4, 3,
que *nequiisse* Gaertn.
ut adnotationi Valla prae
Lovel. 5. Rec. et Hav.
10, 10. Paullo ante τὰ *a*
cientem scribarum cul
tuntur in Lovel. 1. et
se secutum habent edd.
que ad Aldum, qui, co
tibus omnibus scriptis
ex prima syllaba vocis
perperam repetitum, p
misit. (* v. ad 30, 20,
caussa humani inge
cura, Lovel. 5. V. ad
cura ingenii humani
re ingenii humani lege
se, ad marginem Livii
Cl. Ant. Perizonius.

§. 8. *Tum vidisse, po*
pentem mira magnitu
Poëta [Silius 3, 185.]

Cum subitus circa fr
vibrata per aur

es, quadriremes duac, triremes quinque: sed
ae inſtructaeque remigio triginta et duae quinque-
es erant, et triremes quinque. Ab Gadibus Kar-
inem ad hiberna exercitus rediit. atque inde,
ectus praeter Etoviſſam urbem, ad Iberum mari-

maritimae orae Hearnii L.
tuenda maritimae oram
N. *ad tuitionem mari-*
orae Hav. *ad tuendae ma-*
ae orae Cant. et Lovel. 1.
ae maritimae orae Lovel.
. et Hafn. Si quid judico,
c, aut vulgatum verius eſt.
n verbis sequentibus, *ea*
quoque, pro *ea tum quo-*
Hearnii D. Deinde *quadri-*
s duae et triremes quinque,
posita copula, Ber.

aptae instructaeque remi-
Hoc aït Polybius [3, 33.]
ματα ἔχουσαι. Ceterum
mero navium non discre-
SIG. Hae voces cum octo
ntibus non exſtant in Lov.
t Ber. a m. 1. omiſſae ne-
tia librariorum ob repeti-
dictionum *triremes quin-*
. ad 9, 11, 11.

Ab Gadibus Karthagi-
ad hiberna exercitus re-
que inde] *A Gadibus* Voſſ.
1. 2. Ber. Hav. et editi us-
d Aldum. Deinde *ubi ad*
na exercitus rediit Lovel.
hiberna rediit Lovel. 4. et
Tum τὸ *atque* exsulat a

ofectus praeter omissam
n ad Iberum maritimam-
oram ducit] Quidam reſti-
nt *Etovissam urbem*. In
maei codice [2, 6.] *Etobes-*
detanorum urbs hoc itinere
ur. GLAR. Ptolemaeus [2,
ominat Ἠτοβησαν, ſtatuit-
inter Ἐδετανούς. SIG. In loco Ptol. vulgo editur Ἠτόβημα, pro quo codex scriptus Coislin. Ἠτόβησα, quemadmodum scribendum eſſe viri docti apud Cellar. 2. Geogr. ant. 1. p. 84. conjecerunt. In hoc Livii loco *praeter omissam urbem*, cum edd. Frobeniana anni 1531. antiquioribus, legunt Flor. Cant. Voſſ. Lov. 1. 2. 4. Ber. et Gaertn. *propter .. missa urbe* Hearnii N. *praeter Obvissam urbem* ejusdem D. *praeter Obmissam urbem* Harlej. *praeter Anissam urbem* Lovel. 3. *juxta ommissa urbe* Lovel. 5. *ōmissa urbe* Hav. et Hafn. qui ambo deinde *praeter maritimam oram* legunt. *maritimam oram* Flor. Voſſ. Lovel. 1. 2. 4. 5. Harl. Ber. Rec. Gaertn. et Hearnii N. In recentioribus autem edd. locus ita interpungitur, *profectus praeter Etovissam, urbem ad Iberum, maritimamque oram ducit.* quod primum in Heinsii Elzevir. obvium fuit: ab ea priores edd. a Curione usque ad Elzev. non differunt, nisi quod minorem diſtinctionem poſt *Etovissam* omittant. Hinc sequitur, Etovissam a Livio ad Iberum poni, unde tamen remotam fuiſſe viri docti exiſtimant. Hinc Cel. Jac. Gronov. Diſſert. Epiſt. in Livii loca quaed. Geogr. ep. 3. p. 22. ita diſtinguit, et ex veſtigiis Mſtorum, τὸ *que* expellentium, emendat *profectus, praeter Etovissam urbem, ad Iberum maritima ora ducit.* Verum si Hannibal, ut ibi inquit, maritima ora ab Karthagine ad Iberum duxit, Etoviſſa urbs maritima eſſe debet, quam

6 timamque oram duci
sum ab eo juvenem
diceret *ducem in Ita*
de sequeretur, neque
7 Pavidum primo, nus
spicientem, secutum
quum, quidnam id e
set, agitaret animo
8 tum vidiſſe, poſt se
cum ingenti arborum

tamen Ptolem. inter urb
diterraneas Edetanorum
set, superius p. 39. ubi ej
populi oram litoralem des
nullam Etoviſſae mention
ciens. Verius itaque Cella
Geogr. ant. 1. p. 84. *mariti*
que oram servans, tantum
punctionem mutat. Prava
punctio Doujatio fraudi f
que effecit, ut quaereret
urbium hodie ad Iberum si
Etoviſſa Livii foret.

§. 6. *Neque usquam a*
flecteret oculos] *nec usq*
se Ber. *neque unquam a*
vel. 4. V. ad 39, 31, 5. *neq*
que ad se Harl. et Exc. P
Paullo ante *ducem in I*
pro *in Italiam*, Rec. et
nii N. in marg.

§. 7. *Agitante animo t*
rare animo nequiſſe] Vos
daſtis *temperare animum*
reor, sic emendandum,
ret, animo temperare on
VALLA. Nec lectio, qua
Vallae adnotationi praefi
neque alterutra ab ipso in
tatione memorata, in ullo
ce vel editione mihi obvia
Typis descripti conſtanter
ferunt, ut nunc editur. A

rum peditum iter averterunt. conſtabat, non
llo motos, quam longinquitate viae insupera-
Alpium transitu. Hannibal, quia revocare 5
retinere eos anceps erat, ne ceterorum et-
roces animi irritarentur, supra septem mil- 6
ninum domos remisit, quos et ipse gravari
senserat, Carpetanos quoque ab se dimis-
nulans.

m. 1. et Ber. qui a m. 1.
τὸ est. Id verbum cum
subegit exsulat a Cant.

Hispanias Galliis jun-
allis Voff. Ber. Hav. et
x vett. edd. quod ea ra-
ctum eſſe poſſet, qua *per*
Falernumque agrum su-
, 9. ubi plura notantur.
um optimi et reliqui om-
l. vulgatum servant, ve-
tur, eos, qui *Gallis* de-
pari modo erraſſe, quo
regis scripserunt pro
reliquis pro *reliquiis*,
pro *collegiis*; de quibus
ad 36, 19, 2. *Galliis* au-
supra c. 21, 10. *Dum*
restri per Hispaniam
que itinere Italiam pe-

Decem millia peditum
i] *Tredecim millia* Lov.
Polyb. 3, 35. *Ἀπεμέριϭε*
ῆς δυνάμεως, ἧς εἶχε, τῷ
ωνι πεζοὺς μυρίους, ἱπ-
χιλίους. Mox vocula *et*
a Ber. a m. 1.

Postquam per Pyrenae-
um traduci exercitus est
Postquam Pyrenaeum
Ber. a m. 1. Deinde *est*
Cl. Jac. Gronovius, pro
est, primus edidit: cui
unt Flor. et Cant.

millia inde Carpetano-
ditum iter averterunt]
Τὸ inde deficit in Lov. 2. et Hav. Forte *iñ* vel *inde* intercepit nota numeri millenarii *M.* V. ad 10, 20, 6. Ejus loco *jam* eſt in Lov. 5. *deinde* in Harl. V. ad 36, 24, 10. et modo hoc cap. §. 2. Hinc *Carpentanorum peditum* Lov. 2. 4. Ber. et Hav. *Charpentanorum peditum* Gaertn. V. ad c. 5, 7. *Carpetanorum equitum* Harl. errore librarii. V. ad 37, 40, 10. Paullo poſt *insuperabili Alpium transitu* Hav. *insuperabilique transitu Alpium* Lov. 4. et 5.

§. 5. *Revocare aut vi retinere eos*] Τὸ *vi* exsulat a Voff. et Hav. *eos* a Ber. a m. 1. *aut retinere eos vi* transponunt Lov. 4. et 5.

§. 6. *Supra septem millia hominum domos remisit*] *sup septem millia hominum* Gaertn. V. ad 23, 36, 6. Tum *domum remisit* Lov. 4. Ber. et Hearnii N. in contextu; in margine enim emendatur *domos.*

Quos et ipse gravari militia senserat] Lego *militiam.* quod genus, paſſim corruptum, reſtituimus et Statio [in Diatr. p. 132.] pluribusque ad Senecae Tragoedias [in Thyeſte 106.] Sed et Muretus *ipsos.* Placet. Scribe igitur, *quos et ipsos gravari militiam senserat.* J. FR. GRON. Adde Torrent. ad Suet. Tiber. 50. et Interpr. Juſtini ad 20, 2.

cetaniam, quae subjecta Pyrenaeis mont
subegit: oraeque huic omni praefecit H
ut fauces, quae Hispanias Galliis jungun
3 teſtate eſſent. Decem millia peditum Ha
praesidium obtinendae regionis data, et m
4 tes. Poſtquam per Pyrenaeum saltum tr
ercitus eſt coeptus, rumorque per barbar
vit certior de bello Romano; tria millia

primum obviam fuit in Mogunt. ed. V. supra c. 19, 7. Verum hos Bargusios ab illis ibi memoratis diversos statuit Marca 2. Marcae Hispan. 28. Poſtea *Ausitanos* Lov. 4. 5. Berol. et Hearnii L. 1. *Ausevanos* Rec. *Ansetanos* Haſn. *Amsetanos* Cant. *Auxetanos* Lov. 2. *Auxitanos* Lov. 3. De Ausetanis Livii v. Marcae Marcam Hisp. 2, 9. quos ab Ausetanis Plinii diversos fuiſſe docet ibid. c. 21. et 22.

Et Aquitaniam, quae subjecta Pyrenaeis montibus est, subegit] *Aquitania* pars eſt Galliae circa Pyrenaeos montes. Hispaniae autem oram Livius nominat, neque enim adhuc Annibal in Galliam trajecerat. Vox autem corrupta eſt. Hanc oram Ptolemaeus vocat *'Ακητανίαν*. Plutarchus *Λακητανίαν*. Strabo [3, 161.] *'Ιακητανίαν*. Sic enim inquit: *Συνοικεῖται δὲ ὑπὸ πλειόνων ἐθνῶν ἡ Χώρα, γνωριμωτάτου δὲ τοῦ 'Ιακκητανῶν λεγομένου. τοῦτο δὲ ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς παρορίας τῆς κατὰ τὴν Πυρήνην ἐις τὰ πεδία πλατύνεται.* Id eſt, *Haec ora compluribus incolitur gentibus, e quibus nobilissima Jaccetana dicitur. Haec a Pyrenes radicibus inchoans in campo latius extenditur.* Et poſt Livius [c. 60, 3.] *Cn. Scipio cum, Pyrenaeos montes circumvectus, Emporiis appulisset classem, orsus a La-*

cetanis omnem ora
Iberum flumen Ro
nis fecit. Et Salluſ
la Pompeji [in fra
Recepi Galliam,
Lacetaniam. SIG
subegerit Galliae p
bal, qui nondum in
jecerat, quaero hic
Pal. tert. cum vet
Juſtini Philelfi hab
am. Mihi videtur q
dum *Lacetaniam.*
[50.] de Hispaniae

Aprica repetes T
tora,
Tuamque Lac

GEBH. Edd. ante
quitaneam, Aequit
taniam, Aquitania
Equitaniam etiam
Hearnii L. 1. *Aqui*
Cant. Harl. Gaertn
et Hearnii D. ac N.
Haſn. *Acquitania*

Acquetaniam Lov.
brarius indicaſſe v
alio codd. *Aquetan*
Acetaniam inveni
gonii conjectura *La*
modum verisimilis
simul patet, qua r
in tot lectionum m
Sigonii conjectura
iam Marca 2. Mar
ubi late de hoc
Praeterea *montibu*

gulos eorum misit, *conloqui semet ipsum velle his; et vel illi propius Illiberi accederent, vel se inonem processurum, ut ex propinquo congres- acilior esset: nam et accepturum eos in castra* 4
e laetum, nec cunctanter se ipsum ad eos ven- 1. Hospitem enim se Galliae, non hostem, ad- e: nec stricturum ante gladium, si per Gallos , quam in Italiam venisset. Et per nuncios
m haec. Ut vero reguli Gallorum, castris ad 5
im extemplo motis, haud gravate ad Poenum

, ubi Hearnius etiam *Il-* substituit. Hac termina m vicina Hispania plura obcurrunt. Praeter *Illi-* *Intibili* hic memorata, st apud Plinium 3. Hist. Eadem tamen etiam per ri, statuere videtur Gro- Livii 21, 60, 7. Deinde *ppidum* Lov. 5. Similiter scribae supra 5, 7, 1.

Ruscinonem aliquot po- onveniunt] *Rustinonem* Lov. 1. *Rusticonem* Hear- *Rustionnem* Harl. Dein- *quod populi* Flor. errore praeeuntis. V. ad 6, 24, praecedentibus *Transpy- s Hispanos* edd. ante Al-

Et vel illi propius Illi- ccederent, vel se Rusci- processurum] Tò *et* ab- Harl. et Gaertn. Tum *Il- m* Lov. 2. 3. Ber. et Hav. *m* Lov. 5. et Harl. *Inli-* Gaertn. *Inliberi* Voss. et *Inliberim* Flor. sed ulti- ra postea est erasa. V. hoc d §. 1. Deinde *Ruscionem Rustionem* Voss. *Ristio-* ov. 1. Paullo ante *bellum* edd. Rom. anni 1472. et Parm. Tum, transpositis voca- bulis, *eorum regulos* Lov. 3. et *colloqui semet ipsum cum iis velle* Flor. et in sequentibus *fa- cilior congressus* Rec.

§. 4. *Hospitem enim se Gal- liae, non hostem, advenisse*] Ovidius [17. Her. 10.]

Qui sic intrabas, hospes, an hostis eras.

Pal. tert. *hospitem enim se, non hostem, Galliae advenisse.* GEB- HARD. *hospitem esse se Galliae, non hostem advenisse* Lov. 2. Paullo ante *accepturum eorum in castra sua se laetum* Gaertn. Tà *se laetum* desunt in Lov. 1. In sequentibus *quam Italiam ve- niat*, pro *in Italiam*, Lov. 2. Sed praepositio vel intercepta est a litera finali vocis praece- dentis. V. ad 10, 13, 3. vel, si per compendium *i* scripta fue- rit, a litera initiali sequentis. V. ad Epit. Liv. 85. Deinde *per nuncium quidem haec* Rec. sed *oratores* Hannibalem misisse Li- vius modo dixit.

§. 5. *Castris ad Illiberim ex- templo motis, haud gravate*] ad *Iliberum* Lov. 1. et Harl. *ad Ili- berrium* Gaertn. *ad Illiberum*

1 XXIV. Inde, ne
licitarent, cum reliq
2 ditur, et ad oppid
quamquam Italiae be
quia vi subactos tr
erat, praesidiaque v
ad arma consternati
3 conveniunt. quod
moram magis, qua

DUK. De ea locutione v.
notavi ad Silii 2, 598. et
Cortium ad Plinii 3, 18,
militer loquitur Quinctil. 1.
Orat. 1. *Praecipienda sun*
tuor; quae si quis graval
non rationi defuerit, sed
ni. ubi Cel. Burmann. etia
militiam probat, eamque
tionem pluribus inlustrat.
Quod quum audivit jude
tera, tamquam supervacua
vari solet. Praeterea *qu*
ipsos etiam conjiciunt vir d
ad marginem ed. Curion.
Ant. Perizon. ad oram Liv
Omnes tamen, quos cons
Msti et *ipse* et *militia* serv

Carpetanos quoque ab
missos simulans] *Sarpet*
que Gaertn. *Carpentanos*
que Lov. 2. 5. Ber. et Hav.
petanos quoque absimulan
et Lov. 1. *Carpetanos quo*
se dimissos assimulans edd
usque ad Aldum. *a se divis*
mulans Lov. 3. V. ad 37,

§. 1. *Ne mora atque*
animos sollicitarent] *mo*
que otio Gaertn. *mora at*
tium animos sollicitaret
Lov. 3. Harl. et Ber. Utru
ferri potest. Livius enim d

-d regulos eorum misit, *conloqui semet ipsum velle* *-um his; et vel illi propius Illiberi accederent, vel se* *-uscinonem processurum, ut ex propinquo congres-* *-us facilior esset: nam et accepturum eos in castra* 4 *-ua se laetum, nec cunctanter se ipsum ad eos ven-* *-urum. Hospitem enim se Galliae, non hostem, ad-* *-enisse: nec stricturum ante gladium, si per Gallos* *-iceat, quam in Italiam venisset.* Et per nuncios -uidem haec. Ut vero reguli Gallorum, castris ad 5 -lliberim extemplo motis, haud gravate ad Poenum

-ervarit. ubi Hearnius etiam *Il-liberi* substituit. Hac termina-tione in vicina Hispania plura oppida obcurrunt. Praeter *Illi-turgi* et *Intibili* hic memorata, *Illici* est apud Plinium 3. Hist. Nat. 3. Eadem tamen etiam per *is* efferri, statuere videtur Gro-nov. ad Livii 21, 60, 7. Deinde *apud oppidum* Lov. 5. Similiter variant scribae supra 5, 7, 1.

§. 2. *Ruscinonem aliquot po-puli conveniunt*] *Rustinonem* Voss. et Lov. 1. *Rusticonem* Hear-nii D. *Rustionnem* Harl. Dein-de *aliquod populi* Flor. errore verba praeeuntis. V. ad 6, 24, 2. In praecedentibus *Transpy-renaeos Hispanos* edd. ante Al-dum.

§. 3. *Et vel illi propius Illi-beri accederent, vel se Rusci-nonem processurum*] *Tò et* ab-est ab Harl. et Gaertn. Tum *Il-liberum* Lov. 2. 3. Ber. et Hav. *Iliberum* Lov. 5. et Harl. *Inli-berum* Gaertn. *Inliberi* Voss. et Lov. 1. *Inliberim* Flor. sed ulti-ma litera postea est erasa. V. hoc cap. ad §. 1. Deinde *Ruscionem* Harl. *Rustionem* Voss. *Ristio-nem* Lov. 1. Paullo ante *bellum timens* edd. Rom. anni 1472. et Parm. Tum, transpositis voca-bulis, *eorum regulos* Lov. 3. et *colloqui semet ipsum cum iis velle* Flor. et in sequentibus *fa-cilior congressus* Rec.

§. 4. *Hospitem enim se Gal-liae, non hostem, advenisse*] Ovidius [17. Her. 10.]

Qui sic intrabas, hospes, an hostis eras.

Pal. tert. *hospitem enim se, non hostem, Galliae advenisse.* GEB-HARD. *hospitem esse se Galliae, non hostem advenisse* Lov. 2. Paullo ante *accepturum eorum in castra sua se laetum* Gaertn. *Tà se laetum* desunt in Lov. 1. In sequentibus *quam Italiam ve-niat*, pro *in Italiam*, Lov. 2. Sed praepositio vel intercepta est a litera finali vocis praece-dentis. V. ad 10, 13, 3. vel, si per compendium *i* scripta fue-rit, a litera initiali sequentis. V. ad Epit. Liv. 85. Deinde *per nuncium quidem haec* Rec. sed *oratores* Hannibalem misisse Li-vius modo dixit.

§. 5. *Castris ad Illiberim ex-templo motis, haud gravate*] *ad Iliberum* Lov. 1. et Harl. *ad Ili-berrium* Gaertn. *ad Illiberum*

venerunt; capti donis, cum bona pace exer
per ſines suos praeter Ruscinonem oppidum t
miserunt.

1 XXV. In Italiam interim nihil ultra, quan
rum transiſſe Hannibalem, a Massiliensium l
2 Romam perlatum erat: quum perinde, ac si
jam transisset, Boji, sollicitatis Insubribus,
cerunt; nec tam ob veteres in populum Rom

Voſſ. Lov. 2. Ber. et Hav. *ad Iliberrim* Flor. Tum *haud gravanter* Flor. quod adposito signo sibi non displicere indicavit Cl. Salvinius.

Praeter Ruscinonem oppidum transmiserunt. In Italiam interim] Omnes libri *transmiserunt in Italiam. Interim.* GEBH. Ita etiam Lovel. 3. Ber. et Hav. Sed voces *In Italiam* non agnoscit Hearnii N. et etiam abeſſe poſſe videntur. In eadem enim hac periodo sequitur *Romam perlatum erat.* Sed reliqui omnes agnoscunt; quare ad praecedentia has voces refero: in quod etiam edd. vett. consentiunt. Interpunctionem primus mutavit Frob. anno 1531. *transmiserunt in Italiam*, id eſt, transmiserunt per regionem suam, ut Italiam adire poſſent. Insuper *per Ruscinonem oppidum* Hearnii N. in margine sollemni scribarum aberratione. V. ad 28, 42, 3. *Rustinonem* Voſſ. et Lov. 1. *Ruscionem* Harl. V. ad §. 2.

§. 2. *Placentiam Cremonamque colonias in agrum Gallicum*] Hae coloniae deductae sunt hoc anno P. Cornelio, Ti. Sempronio consulibus, pridie Kal. Jan. auctore Paediano in Pisonianam [in principio.] Nec dissentit Polybius [3, 40.] Hac de re etiam in epitome libri vige-

simi. SIG. Si verum eſ
Ascon. apud Sigonium d
lonias illas deductas eſſ
Kal. Jan. earumque
Gallos Cisalpinos permo
quod Livius aliique narr
tequam Hannibal Alpes
set, a Romanis deficere
loniae deductae eſſe non
P. Cornelio, Ti. Sempro
sulibus, qui Kal. Marti
ſtratum inierunt. Iis co
sulibus, occidente sider
liarum, id eſt incipient
Hannibal Alpes transce
infra c. 35. quin et, qu
dum cum Hannibale pro
Italia, sive ad Trebiam,
teretur, erat brumae
V. c. 54, 7. Verius ita
deductas eſſe pridie Kal
rias ejus anni, quo adh
deceſſores M. Livius et
lius consulatum gereba
hunc sensum accipi pote
qui refert, P. Cornelio et
pronio consulibus, quum
balem Iberum trajeciſſe
adlatum eſſet, Romanos
ἐπὶ τέλος ἀγαγεῖν τὰ
ἀποικίας. Et forte pr. Kal
Livio et L. Aemilio adhu
libus, lex de coloniis h
cendis lata fuit, ac col
scripti sunt; sed demu
niae deductae sunt, qu
novi consules magiſtratu
piſſent, et Hannibalem
transiiſſe nunciatum fore

iras, quam quod nuper circa Padum, Placentiam Cremonamque colonias in agrum Gallicum deductas aegre patiebantur. Itaque, armis repente adreptis, 3
in eum ipsum agrum inpetu facto, tantum terroris ac tumultus fecerunt, ut non agreſtis modo multitudo, sed ipsi triumviri Romani, qui ad agrum venerant adsignandum, diffisi Placentiae moenibus, Mutinam confugerint, C. Lutatius, C. Servilius, T.

rum *in agrum Galliacum* Flor. Paullo ante vero *ob veteres imperatorum iras*, pro *ob veteres in populum Romanum iras*, Lovel. 3. *ob veteres imperii iras* edd. ante Moguntinam. Scriptum fuerat per compendium *in P. R. iras*, quod librarii adsecuti non sunt. Ita contra ex *impp.* id eſt *imperatoribus*, fecerunt *in populo* supra 5, 12, 7.

§. 3. *Tantum terroris ac tumultus fecerunt*] *tantum terroris hoc tumultu fecerunt* Hearnii N. in margine. *terroris tantum hoc tumultu fecerunt* Lovel. 2. Paullo ante *armis acceptis*, pro *arreptis*, Gaertn. Male. V. ad 5, 47, 4. In sequentibus vero *convenerant*, pro *venerant*, idem Gaertn.

C. Lutatius, A. Servilius, T. Annius. Lutatii nomen haud dubium est] L. 30, [19, 7.] ubi hi ex captivitate liberantur a consule Cn. Servilio hujus *Auli* filio, legitur *Cnejus* etiam, ut patris ac filii idem fuerit praenomen. Sed placet magis *Aulus* hoc loco. GLAR. De his ita Paedianus [l. l.] *Deduxerunt triumviri P. Cornelius Asina, C. Papirius Maso, Cn. Pompejus, sive Cn. Cornelius Scipio.* Porro autem in vulgatis Livianis libris erat *A. Servilius*. Scripsi tamen *C. Servilius*, quia hic pater eſt *C. Servilii*, consulis anno DLVII, auctore Livio, qui in consulatu Capitolino *C. F.* scribitur. Polybius [3, 40.] C. Lutatium consularem et duos praetorios nominat. SIG. *C. Servilius* legendum censuit primo Glareanus, cui secundas fert Sigonius. Pall. et vett. edd. vulgatae lectioni adſtipulantur. In reliquis vero *M. Annius*. tert. *M. Amnius*. GEBH. *Quintus Lutatius* Lovel. 3. *Cn. Luctatius* Hearnii D. Verum, ut Sigonius observat, Polybio vocatur, *Γάϊος Λουτάτιος, καὶ τὴν ὕπατον ἀρχὴν εἰληφώς*. ut verisimiliter indicetur ille Lutatius, qui biennio ante consul fuit, et *Γάϊος Λουτάτιος* vocatur Zonarae 8. Annal. 20. *Lutatius* autem, non *Luctatius*, scribendum eſſe, dictum eſt ad Epit. Liv. 19. Deinde omnes codd. mei cum Hearnii N. ac L. 1. et Exc. Pithoei *Aulus* vel *A. Servilius* hoc loco, et mox §. seq. *pro Aulo* vel *pro A. Servilio*, nisi quod in Lovel. 1. sit *Paulo Servilio.* Verum non contemnendum eſt argumentum Sigonii, quo Servilium non *Auli*, sed *Caji*, praenomen habuiſſe docuit, nisi ſtatuere velimus, Livium et Faſtos Capitolinos in eo diſſentire. Sigonii itaque sententiae adſtruendae illud addimus, vel neminem, vel quam pauciſſimos in gente Servilia *Auli* praenomine usos fuiſſe. Qui enim supra 4, 21, 9. *A. Servilius* dictator vo-

4 Annius. Lutatii nomen haud dubium eſt. pro C. Servilio et T. Annio, Q. Acilium et C. Herennium habent quidam annales: alii P. Cornelium Asinam
5 et C. Papirium Masonem. Id quoque dubium eſt, legati, ad expoſtulandum miſſi ad Bojos, violati sint, an in triumviros agrum metantes inpetus ſit
6 factus. Mutinae quum obsiderentur, et gens, ad obpugnandarum urbium artes rudis, pigerrima co-

catur, potius *Q. Servilium* dicendum eſſe, ibidem viris doctis adsensus sum, eorumque opinionem novis argumentis adſtruxi; licet tamen vulgatam lectionem in contextu servandam exiſtimarim. Tandem *T. Anius* Lovel. 2. *T. Amnus* Hav. *C. Annius* Lovel. 3. *M. Annius* Cant. Lovel. 5. Ber. Harl. Rec. et Hearnii N. D. L. 1. cum priscis edd. *M. Annilus* Flor. *Mannius* Lovel. 4. Praenomen omittit Gaertn. Aldus demum *T. Annius* ſubſtituit.

§. 4. *Pro C. Servilio et T. Annio, Q. Acilium et C. Herennium habent*] Pal. tert. habet *pro A. Servilio et M. Amnio, Q. Attilium et G. Herennium habent.* GEBH. Voces *et T. Annio* desunt in Flor. Voſſ. Lovel. quinque, Hafn. Ber. et Hav. Sed in Voſſ. margine *pro Cn. Annio* additur. *et M. Annio* Harl. et Gaertn. Deinde *quem Acilium* Voſſ. in contextu, et Lovel. 1. *que Acilio* Flor. unde factum eſt *que Acilium* m. 2. *Q. Attilium* Ber. et Hav. *Attilium*, omiſſo praenomine, Lovel. 3. *Q. Accilium* Hearnii D. et edd. vett. usque ad Froben. anni 1531. Denique *Cn. Herennium* Lovel. 3. *C. Herenium* Lovel. 2.

C. Papirium Masonem] *Q. Papirium* Lovel. 3. et Hafn. reliquis omnibus invitis. Tum *Nasonem* Flor. *Nasonem* Voſſ. Lovel. 1. 2. 3. 4. Harl. Ber. Rec. Gaertn. Hav. Hearnii N. ac D. et vett. edd. *Nazonem* Hafn. Demum Froben. anno 1531. *Masonem* recte ſubſtituit. *Maso* enim, non *Naso*, Papiriorum cognomen fuiſſe, ex Faſt. Capit. et aliunde conſtat. Praeterea, si verum eſt, quod Polyb. retuliſſe modo vidimus, horum triumvirum unum tantum Lutatium consularem, reliquos duos praetorios fuiſſe; inde etiam refelli poteſt illa annalium, quos hic memorat Livius, siquidem ex faſtorum conditoribus conſtet, C. Papirium Masonem tredecim, P. Cornelium Asinam tribus annis ante consules fuiſſe.

§. 5. *Id quoque dubium eſt, legati, ad expostulandum ad Bojos missi, violati sint, an in triumviros*] Pal. pr. *alii P. Cornelium Asinam et C. Papirium Nasonem. id quoque dubium est. legati ad expostulandum missi ad Bojos violati sint, incertum.* et ita sec. et vett. edd. Sed tert. *alii P. Cornelium Asinam et G. Papirium Nasonem. id quoque dubium est. legati ad postulandum missi ad Bojos violati sint, incertum.* GEBH. Omnes scripti, omnes editi ante Frobenium: *violati sint incertum an in triumviros.* Sed praeceſſit: *Id quoque dubium eſt:*

dem ad militaria opera, segnis intactis adsideret
muris, simulari coeptum de pace agi. evocatique 7
ab Gallorum principibus legati ad conloquium, non
contra jus modo gentium, sed violata etiam, quae
data in id tempus erat, fide, comprehenduntur;
negantibus Gallis, nisi obsides sibi redderentur,
eos dimiſſuros. Quum haec de legatis nunciata 8
eſſent, et Mutina praesidiumque in periculo eſſet,

ergo alterum supervacaneum. Concedo, sed non, quod illi voluerunt. Videtur enim scripsisse Livius. *Id quoque, legati ad expostulandum missi ad Bojos violati sint, incertum, an in triumviros agrum metantes impetus sit factus.* Hoc enim quoque ordine verborum Flor. Gud. tres Pall. J. FR. GRON. Alios facit legatos, alios triumviros. Polyb. 3, 40. nullos legatos memorat, sed triumviros Mutinae clausos, quum colloquium a Bojis poſtulaſſent, ad eos fide accepta egreſſos, eaque violata comprehensos scribit. Et Livius ipse 27, 21, 10. non legatos, sed triumviros circa Mutinam, et 30, 19, 7. ad vicum Tanetum a Bojis captos tradit. DUK. *legati ad postulandum ad Bojos missi* Voſſ. *legati ad Bojos ad postulandum missi* Lovel. 1. 2. et Hearnii Oxon. in contextu. *legati ad Bojos ad expostulandum missi* Gaertn. *legatine ad expostulandum ad Bojos missi* Haſn. *legatine ad Bojos postulandum missi* Hav. *legatine ad hoc postulandum missi ad Bojos* Ber. *legati ad expostulandum missi ad Bojos* Lovel. 3. 4. 5. Harl. et edd. ante Aldinam, in qua datum eſt *legati ad Bojos ad expostulandum missi.* Vocabula vero in eum ordinem digeſta, quo in hujus annotationis capite inveniuntur, primum vidi in ultima ed. Gruteri: quare optimos in hac re codices secutus sum. Praeterea *violati sint, incertum, an in triumviros* Voſſ. Lovel. 2. 3. 4. 5. Harl. Ber. Haſn. Gaertn. Hav. et Hearnii Oxon. In quo aliquid mendae supereſſe etiam Aldus animadvertit, ideoque locum aſterisco notavit; quem deinde in erratis ita emendavit: *et C. Papirium Nasonem. Id quod dubium est. Legati ad Bojos ad expostulandum missi violati sint, incertum; an triumviros.* et id proximi editores servarunt: Gronovius voces *dubium est* ejiciendas censet; in quo nullus codicum ei adsentitur. Contra *incertum* non adparet in Cant. Lovel. 1. et Rec. Certe in excerptis meis ex iis nihil notatur. Horum auctoritate fretus, recte Frobenium eam vocem expunxiſſe arbitror. Mox *factus sit* Ber.

§. 6. *Ad militaria opera segnis intactis adsideret muris*] *militaria ad opera* Ber. Tum *intactis muris adsideret* Gaertn. *intactis insideret muris* Rec. Mox *simulare coeptum*, pro *simulari*, Ber. *simularet coeptum* Lovel. 1.

§. 7. *Nisi obsides sibi redderentur, eos dimissuros*] *nisi obsides sibi Galli redderentur* Lovel. 1. *nisi obsides sibi mitterentur* Lovel. 4. *nisi obsides sibi redderent* Hearnii N. in mar-

L. Manlius praetor, ira accensus, effusum agmen
9 ad Mutinam ducit. Silvae tunc circa viam erant,
plerisque incultis. ibi, inexplorato profectus, in insidias praecipitatus, multaque cum caede suorum
10 aegre in apertos campos emersit. ibi castra communita; et, quia Gallis ad tentanda ea defuit spes,

gine. Tum *eos se dimissuros* Gaertn. et edd. usque ad Cl. Jac. Gronovium, qui τὸ *se* expunxit, quod etiam reliqui codd. ignorant. V. ad 1, 23, 3. Τὸ *se* tamen, sed ex edd. fide, probat Crevier.

§. 8. *Quum haec de legatis nunciata essent*] Pal. sec. *Quum haec accessisse legatis nunciata essent.* GEBH. Mox *et Mutinae praesidium in periculo esset* Ber. *et Mutinae praesidiumque in periculo essent* Hearnii N. in margine. Deinde *L. Manlius imperator*, pro *praetor*, Lovel. quinque, Harl. Ber. Hafn. Rec. Gaertn. Hav. Hearnii N. et editi usque ad Aldum. *L. Manlius P. R.* Cant. V. ad 31, 10, 4.

§. 9. *Silvae tunc circa viam erant, plerisque incultis*] Vet. lib. *plerisque locis incultis.* Polybius [3, 40.] τοὺς ὑλώδεις τόπους vocat. SIG. Quod inculcat Sigonius *plerisque locis incultis*, refellit eum calamo pictorum et cusorum librorum consensus. GEBH. *locis plerisque incultis* Lovel 3. Ber. et Hafn. cum Brancal. Latinii. *plerisque locis incultis* Hav. *plerisque incultis locis* Lovel. 5. Reliqui additam a Sigonio vocem ignorant. Illorum autem, qui servant, dissensus in loco ei tribuendo indicare videtur, ex margine a librariis ibi, ubi melius convenire credebant, insertam esse.

Praecipitatus, multaque cum caede suorum aegre in apertos campos emersit] Dele copulati- vam, ut sit: *ibi inexplorato pro- fectus, in insidias praecipita- tus, multa cum caede suorum* etc. *aegre emersit.* Sic Andrea Tar. Ven. Bec. Ascens. Moguntina. Justinus 32, [1.] *Dum suos in proelium revocat, in transitu fossae equo praecipitatus a multitudine hostium oppressus est.* Nisi malis *praecipitatur* J. FR. GRON. *multa cum caede* unus Rec. Praeterea *explorato profectus* Lovel. 4. Sed prima syllaba per compendium scripta a vocis praecedentis litera ultima intercepta est. V. ad 35, 9. Tum *aegre imperatos campos*, literis transpositis, Lovel. 4. Deinde *submersit* Gaertn.

§. 10. *Quamquam adcidisse satis constabat*] Mediolani con- fictum. Andreas Romae quam- quam *cecidisse satis constabat.* Men. *ad cladisse.* Voss. *accidis- se.* Flor. *adcecidisse.* Videtur excidisse numerus. Gud. *ad cecidisse.* Sed hoc parum pro il- lo *multa caede.* Forte ad M. Mox pro *octingentos* iidem scrip- ti *DCC.* J. FR. GRON. *cecidis- s. c.* edd. Rom. anni 1472. Parm. *adcecidisse satis consta- bat* Cant. et Exc. Pithoei. *acci- disse satis constabat* Lovel. 1. 3. et Hearnii D. *accidisse satis con- stabat* Lovel. 4. et Rec. *occidis- se satis constabat* Hearnii L. *accessisse satis constabat* eius- dem N. cum Lovel. 2. 3. Harl. et Gaertn. Numerum militum ca-

cti sunt militum animi, quamquam adcisas res
ꜱ conſtabat. Iter deinde de integro coeptum; 11
, dum per patentia loca ducebatur agmen,
aruit hoſtis; ubi rursus silvae intratae, tum po- 12
mos adorti, cum magna trepidatione ac pavore
iium, octingentos milites occiderunt, sex signa

m excidiſſe conjicienti Gro- ı fidem habeo. Et quidem ımeri nota *C*, quae in Gu- › reperitur, si quis *ad D. cesse*, quemadmodum opinatur, e malit, non adversabor: t tamen etiam ſubſtitui ad ↀ *lisse*. Nam et alibi numeri t *C* inter se commutati sunt. d 33, 43, 9.

11. *Necdum per patentia ducebatur agmen, cum adit hostis: ubi*] Ego *nec* duas eſſe dictiones exiſtimo, llendum illud *cum* ante *apit*: ut sit sensus. Hoſtem, ndiu in patenti loco agmen anum ducebatur, non vi- : sed, ubi rursus silvae inė, tum Gallos rursus ador- Romanos: quod et sequentia de verba satis indicant. No- a autem significatio verbi *atae*. GLAR. Sensus docet, ndum eſſe: *nec, dum per ntia loca ducebatur agmen, aruit hostis, ubi rursus sil- intratae, tum postremos rti*: ut sit, hoſtes non appa- e interea, dum exercitus Ro- us patentibus campis iter fa- t, ubi silvas intraverit, ex- ıum agmen eſſe adortos: pot- tiam vulgata lectio retineri, sensu: neque adhuc per sa- patentia loca ducebatur a- n, ubi silvae intratae sunt, ementius se intulit. SIG. Pall. et sec. *per impatientia loca*. *per impatentia loca*. For- *mpatens* valde patens. Cete- rum nec *cum* hinc eximendum eſt, neque *τὸ necdum* divellendum. GEBH. Recte Sigonius: *nec, dum per patentia loca ducebatur agmen, apparuit hostis*: quod et conjecerat Glareanus. J. FR. GRON. *necdum* et *cum adparuit* praeferunt omnes, quos adhibui; et nihilominus virorum doctorum emendationem, invito etiam Gebhardo, veram puto. Illud *cum* autem ex eo forte natum eſt, quod librarius in alio cod. *comparuit* invenerit, et duplicem hanc lectionem jungere voluerit; quemadmodum saepiſſime factum eſt. Illud autem *com* deinde in *cum* mutatum eſſe, mirum videri nequit poſt illa exempla, quae notavi ad 4, 24, 7. Praeterea *per impacientia loca* Lovel. 1. 2. *per impactentia loca* Voſſ. *per impatentia loca* Lovel. 3. 5. Harl. Ber. a m. 2. Hafn. et Gaertn. quod et ipsum errantium eſt scribarum. Livium enim *impatens* pro valde patens usurpaſſe, mihi persuadere nequeo. Paullo ante *Iter demum de integro*, pro *deinde*, Voſſ. et Lovel. 1. V. ad 40, 22, 1. *Item inde de integro* Gaertn.

§. 12. *Octingentos milites occiderunt*] *septingentos*, vel *DCC milites* Flor. Voſſ. Lovel. 2. 3. Harl. Hafn. Bec. et Hav. V. Gronov. ad §. 9. *CCC milites* Hearnii D.

§. 13. *Finis et Gallis territandi, et pavendi Romanis fuit*]

13 ademere. Finis et Gallis territandi, et paven
manis fuit, ut e saltu invio atque impedit
sere. inde, apertis locis facile tutantes a
Romani Tanetum, vicum propinquum Pado,
14 tendere: ibi se munimento ad tempus commea
que fluminis et Brixianorum Gallorum auxilio
versus crescentem in dies multitudinem hostium
tabantur.

Vet. lib. *Finis inde et Gallis territandi.* SIG. Et τὸ *inde* intrusum a Sigonio respuunt libri MSS. omnes, ut et antiquissimae edd. Interim Pall. pr. ac sec. *Finis et Gallis interritandi.* GEBH. Sigonius praeter necessitatem e libro infido particulam *inde* allinit hisce. J. FR. GRON. *Finis inde et Gallis territandi* ex meis solus Hav. ex Hearnii Oxon. solus N. Alibi etiam librarios hanc vocem interpolasse, videbimus ad 39, 49, 12. *Finis et Gallis interritandi* Lovel. 3. 4. et Gaertn. *Finis et Gallis intentandi* Ber. Hafn. et Rec. Deinde *et pavendi fuit Romanis* Flor. Mox autem *e saltu* Flor. Voss. Lovel. 2. 3. 4. 5. Ber. Harl. et Hav.

Cannetum, vicum propinquum Pado, contendere] Quod de vico Canneto aït, propinquum eum Pado flumini, bene congruit etiam Mutinae. Nam l. 30, [19, 7.] dicturus est, Ganneti hos legatos captos, cum alii Mutinae captos credant, in qua opinione est etiam Polybius [3, 40.] GLAR. Vet. lib. *Tannetum.* Polyb. 3, [40.] *Τὴν Τάνητος καλουμένην κώμην.* Ptolemaeus [3, 1.] *Τάνητον.* Livius 30, [19, 7.] ubi de eadem hac re loquitur. *Tanetum* edit. SIG. Pal. pr. *Tannetum.* tert. *Tanetum,* quod videtur verissima esse lectio, agnoscente quoque Ptolemaeo *Τάνητον.* GEBH. *Ga-*
netum Gaertn. *Canetum*
Lovel. 2. *Cannetum* Hav. e
Tannetum Lovel. 1. 2. 4.
et Voss. qui *Cannetum* inte
sus adscriptum habet. *T*
tum etiam Hearnii N. in
margine praeterea *Tan*
Gannetum et *Cannetum*
ptum exstat. *Tanetum,*
Vatic. *Tatinetum* Lovel.
Tanetum vel *Tannetum*
dum esse, monuit etiam Clu
1. Ital. Ant. 28, 274. et
propinquum pago, pro
Lovel. 1. Paullo ante *aperti*
tis, pro *locis,* Lovel. 4.

§. 14. *Brixianorum Gal*
auxilio] Pal. pr. *Brixia*
in Gallorum. sec. *Brixia*
etiam Gallorum. tert. *Bri*
rum et Gallorum. GEBH.
et Gud. *Brixianorum etia*
lorum. J. FR. GRON. *Bri*
rum in Gallorum Lovel.
xianorum et Gallorum L
Harl. Ber. a m. 1. Rec.
Hearnii N. et edd. vett.
ad Aldum, qui mediam v
et in erratis expungend
mus monuit. *Brixianorum*
Gallorum Lovel. 4. Paul
ibique se, pro *ibi,* Rec.
quentibus *tuebantur,* p
bantur, Lovel. 4. V. ad

§. 1. *Est Romam perla*
Punicum insuper Gallic
lum auctum Patres acce

VI. Qui tumultus repens poſtquam eſt Ro- 1
erlatus, et Punicum insuper Gallico bello
Patres acceperunt; C. Atilium praetorem 2
na legione Romana et quinque millibus so-
, delectu novo a consule conscriptis, auxi-
rre Manlio jubent: qui sine ullo certamine
ſſerant enim metu hoſtes) Tanetum pervenit.
Cornelius, in locum ejus, quae miſſa cum 3

tum eſt in codice Regis, endare debueratis *Puni- ra Gallicum*: vel *Puni- uper Gallico*. VALLA. . *Romam est allatus*, um *insuperGallico bello percepere*. Vulgatae quo- . *percepere*. Caeterum *'unicum insuper Galli- um actum Patres acce-* GEBHARD. *et Punicum Gallicum bellum* Lo- . 4. Gaertner, et Hav. *cum insuper Gallicum* ſſ. *et Punicum insuper um bellum* Lovel. 2. et *Punicum etiam super n bellum* Lovel. 5. *et insuper Gallicum bello Punicam insuper Galli- m* Flor. Sed vulgatum cauſſam non video. Prae- *st* non adparet in Ber. a *tum*, pro *auctum*, le- am Lovel. 2. a m. 1. et V. infra hoc libro c. nique *perceperunt* vett. quo primus Aldus *acce-* ubſtituit.

C. Atilium praetorem] raetoris non affert Po- 40.] caetera ab eo sum- SIG. *C. Ancilium* Hear- . *Cornelium Atilium* in veniſſe monuit. *Quin- Q. Acilium* eſt in Lo- Hafn. *G. Attilium* in et Hav. *C. Attilium* in Gaertn. Sed Atiliorum nomen unica litera *t* scribendum eſſe, Sigonius supra docuit ad 5, 13, 3. Vox autem *praetorem* non adparet in Harl. lacuna tamen re- licta eſt. Mox *una cum legione Romana* legit Lovel. 4. *cum una legione Romanorum* Hearnii L. 1.

Delectu novo a consule con- scriptis] Pal. pr. *dilectu novo a consulis*. tert. *a consulibus*. GEBH. *dilectu novo consulis* Lo- vel. 1. *delectu novo consulis* Voſſ. Lovel. 4. 5. Harl. et Hav. *dilectu novo a consulis* Flor. a m. 1. *a consulibus* a m. 2. quod poſterius praefert etiam Cant. *delectu no- vo a consule ibi scriptis* Gaertn.

Sine ullo certamine (abscesse- rant enim metu hostes) Tanne- tum pervenit] Pal. tert. *absces- serant enim hostes*, excluso τοῦ *metu*. GEBH. *abscesserant et metu hostes* Gaertn. *abscesse- rant enim hostes* edd. vett. Vo- cem *metu* demum addiderunt Moguntini. In voce autem *Tan- netum* eodem modo variant codd. quo cap. praec. §. 13.

§. 3. *Quae missa cum praetore fuerat, transcripta legione no- va*] Polybius [3, 40.] ἄλλα δὲ ϛρατόπεδα συνάγειν καὶ κατα- γράφειν. SIG. *quae amissa* Cant. quod si Gebhardus in codd. suis inveniſſet, per dimittere, able-

ni (pluribus enim divisus amnis
castra locat: vixdum satis cre
superasse Pyrenaeos montes. qu
quoque transitu agitare animadve
nam ei loco obcurreret, necdu

gare, exposuisset. V. ad 4, 12, 9. et 7, 36, 10. mihi vero inter errores librariorum referendum videtur. Tum *fuerat* deficit in Flor. Lov. quinque, Ber. Gaertner. et Hearnii L. 1. ac N. nisi quod Ber. a m. 2. legat *quae missa erat cum praetore*; Lovel. 5. *transcripta legione fuerat*, voce *nova* omissa; Gaertner. vero *transcripta legione nova fuerat*.

Sexaginta longis navibus, praeter oram Etruriae] Polybius (3, 41.) ἑξήκοντα ναυσὶν tantum dixit. SIG. *item longis navibus* Gaertn. Tum *per oram Etruriae* Ber. et Hearnii N. V. ad 28, 42, 3.

Et inde Salyum, mox pervenit Massiliam] Hoc quid sit *mox*, exponit Polybius (3, 41.) πεμπταῖος, id est, *quinto die*. SIG. Pall. pr. et sec. ut et edd. vetustae, *et inde Salcium montis pervenit*

nii cod
in Ber.
ti varie
in Flor.
Ber. Ha
Lov. 5.
et Sali
iam sup
legit Ga
v. ad 5,
ea Ligu
gurumq
gurumq

§. 4.
Rhodan
τὸ πρῶ
τὸ Μασσ
όμενον.
Lovel.
Gaertn.

Pluri
in mar
bibet i
plurimi
Tum in

tione maritima militibus, trecentos interim de-s equites, ducibus Massiliensibus et auxiliari-Gallis, ad exploranda omnia visendosque ex hoftes praemittit. Hannibal, ceteris metu aut 6
io pacatis, jam in Volcarum pervenerat agrum, is validae. Colunt autem circa utramque ri-Rhodani: sed, diffisi citeriore agro arceri Poe-poffe, ut flumen pro munimento haberent, om-s ferme suis trans Rhodanum trajectis, ulterio-

Cel. Burmann. unde pate-verba etiam alibi a libra-fundi, et *in mare defluit*, ebb. in uno Pal. reperit, pretiis gloffemate adsum-re.

Trecentos interim dele-uites] *CCCC interim* Harl. ιακουσίους τῶν ἱππέων effe etiam Polyb. tradit 3, x *duabus Massiliensibus ariis Gallis* Ber. a m. 2. us l. l. tradit, Scipionem iffe συναγωνιστὰς Κελτοὺς, α τοῖς Μασσαλιώταις ἐ-τον μισθοφοροῦντες. Hinc, us superftitiose Polybium iffet, conjici poffet, *duci-assiliensium auxiliaribus* scripsiffe. *auxiliariis* et-Gaertn. Pariter *alaris* et *as* in Mftis promiscue ob-nt. V. ad 10, 40, 8. (* 37, 40, 32, 7.) Utrumque *au-is* et *auxiliarius* Livius avit: hic vero, ob codi-n vulgatam lectionem con-ntium auctoritatem, eam ndam puto. Perperam et-ocem *Gallos* in Rec. deeffe, ta Polybii verba docent. *videndosque*, pro *visen-te*, eft in Ber. Paullo ante *tione marituma* legit Flo-V. ad 6, 31, 5.

Metu aut pretio pacatis, *jam in Volcarum pervenerat a-grum*] Polybius [3, 42.] Τοὺς μὲν χρήμασι πείσας, τοὺς δὲ βιασά-μενος. SIG. *metu pacatis aut pretio*, mutata dictionum serie, Rec. Deinde *jam in Vulgarum* Flor. Voff. Lov. 2. 3. 4. 5. Harl. Ber. Hav. et edd. vett. *jam Vul-garum* Hearnii N. *jam Vulgo-rum* Gaertn. *jam in Algurum* Hearnii L. 1. *jam in Vulganium* ejusdem D. In sequentibus *u-tramque ripam fluminis Rho-dani*, una voce interjecta, Hav. Verum ea rectius a reliquis ex-sulat.

Et diffisi citeriore agro arce-ri Poenum posse] Vet. lib. *sed diffisi*. SIG. Ita et Flor. Cant. Voff. aliique. Saepiffime scri-bae voculas *et* ac *sed* perperam commutarunt. V. ad 1, 23, 2. 4, 23, 3. 5, 32, 4. 9, 2, 6. 22, 8, 5. c. 60, 9. 37, 32, 12. 38, 37, 2. 40, 58, 1. et alibi. Praesertim autem id facile accidere potuit, si vox praecedens litera *s* finiret. V. ad Epit. Liv. 48. nam indocti libra-rii *set* pro *sed* scribere solebant. *se diffisi* Lov. 5. ubi ultima lite-ra τοῦ *sed* excidit ob primam vocis sequentis. V. ad 23, 8, 9. *et Romani diffisi* Lov. 3. Dein-de *citeriore quoque agro arceri* Lov. 3. *citeriore aceri* Harl.

Ulteriorem ripam amnis ob-

8 am tanta urguente hominum turb

tinebant] Flor. *amnis armis obtinebant.* Utrum varia lectio est, an scribendum: *amnis armati obtinebant?* J. FR. GRON. Livius 30, 19, 3. *Non in eo esse Carthaginiensium res, ut Galliam atque Italiam armis obtineant.* et c. 29, 1. *Omnia circa Carthaginem obtineri armis.* DUK. *amnis armis obtinebant* recepit Cl. Jac. Gronovius, cumque secutus Clericus; neque aliter fuisse videtur in Cant. Voss. et Lov. 1. Sed potius variam lectionem esse, ac librarios duplicem scripturam *amnis* et *armis* in codd. suis obviam hoc modo junxisse existimo; de quo v. ad 3, 44, 4. Et quidem *armis* potius, quam *amnis*, a Livio profectum videtur. Infra 25, 30, 3. *Omnia Romanis ibi obtineri armis.* Consentit Hearnius, qui *ripam armis obtinebant* edidit. Paullo ante *Rhodanum trajectis*, pro *trans Rhodanum*, Bec. Sed v. ad praefat. Livii §. 11. et infra ad 25, 14, 4.

§. 7. *Et eos ipsos, qui ipsas sedes tenuerant*] Vet. lib. *et eos ipsos, quorum sedes tenuerat.*

sedes ret
cet donis
edd. *et e*
tenueran
quorum
ctum ab
lim, *et e*
des tenu
nisi quod
tri tame
potest an
erat hiat
postrema
deg. *et e*
des tenu
esset, qu
pe Volca
nia popu
pam ad
sed detin
ἄριsos.
tenet sol
terra, *q*
mus? C
evidenti
Florenti
rum ips
tenueran
et ipsor
suae ten
minem,
rum ips

ens coacta vis navium eſt lintriumque teme-
icinalem usum paratarum: novasque alias
Galli inchoantes cavabant ex singulis arbo-
leinde et ipsi milites, simul copia materiae, 9
cilitate operis inducti, alveos informes, (ni-
nmodo innare aquae et capere onera pos-

nodo Gronov. in pri-
tar. conjecit, et expo-
eorum ipsorum, nem-
rum, non deseruerant
m Rhodani ripam, ne-
cerant cum aliis gen-
Caeteros, ait, prae-
as, et ex Volcis ipsis,
m remanserat." *et eo-*
um, qui eas sedes te-
ov. 2. a m. 1. *et eorum*
quos sedes tenuerant
1. Hav. Hearnii N. et,
tio, Colbert. *et eorum*
uos sedes suae tenue-
. et Harl. quod Cre-
etiam in omnibus suis
iſſe teſtatur, nisi quod
t τῷ *suae*. Si cum Gu-
d Gronovium *ipsorum*
lis, videnda sunt, quae
d Livii 2, 43, 4. Mihi
um ipsorum quos se-
tenuerant propter co-
n lectionem praeferen-
probandum videtur.
orum quos pro *quos*
orum. De locutione
v. ad 8, 37, 8. ubi
us eorum cujus, pro
us eorum, ex inscri-
tiqua laudavi. (* v. et
9, 11.) Praeterea non
ssis tenere locum dici-
locus aliquem tenere,
moratur. Ovidius 16.

amen tum sis, quum
ea Troja tenebit.

entibus *Ceteros* deerat
Mox autem *pervertit*
donis, pro *perlicit*, Ber. a m. 1. Nihil muto. V. ad 8, 28, 3. Tum *pertrahendas fabricandasque* Cant. Sed male.

Levarique quam primum regionem suam tantam omnium urgente turba] Legendum eſt *tanta hominum*. VALLA. Ut Valla emendat, legunt Lov. 2. 3. 4. 5. Harl. Ber. et Gaertn. *tanta omnium urgente turba* Flor. *tanta urgente omnium turba* Voſſ. et Lov. 1. Sed saepiſſime voces *omnes* et *homines* in Mſtis commutantur. V. ad 3, 54, 6.

§. 8. *Ingens coacta vis navium est lintriumque temere ad vicinalem usum paratarum*] *Vicinalis usus* quid sit, obscure intelligitur. Perottus Polybium vertens hoc loco *quotidianum usum* tradaxit. Vellem videre Graeca, quae ad manum nobis defuere. GLAR. *vicinalem* dixiſſe videtur Livius, pro *vicinitatis*. Hoc sic expreſſit Polybius [3, 42.] Ἐξηγόρασε παρ' αὐτῶν τά τε μονόξυλα πλοῖα πάντα, καὶ τοὺς λέμβους ὄντας ἱκανοὺς τῷ πλήθει, διὰ τὸ ταῖς ἐκ τῆς θαλάττης ἐμπορείαις πολλοὺς χρῆσθαι τῶν παροικούντων τὸν Ῥοδανόν. Usum viciniae expressit in mercibus ultro citroque devehendis. SIGON.

Novasque alias primum Galli inchoantes cavabant ex singulis arboribus] His verbis vocem expreſſit Polybii [3, 42.] μονόξυλα. SIG. *cavant* Ber.

sent, curantes) quibus se suaque transveher
ptim faciebant.

1 XXVII. Jamque omnibus satis compara
trajiciendum, terrebant ex adverso hostes, o
2 ripam equites virique obtinentes: quos ut ave
Hannonem, Bomilcaris filium, vigilia prima

§. 9. *Quibus se suaque transveherent, raptim faciebant*] Ita Cl. Jac. Gronovius edidit. In prioribus excusis alio ordine fuerat, *raptim faciebant, quibus se suaque transveherent*. Et ita legunt Lov. 2. 3. 4. 5. Harl. Ber. Gaertn. et Hav. *raptim, quibus se suaque transveherent, faciebant* est in Flor. Voces *raptim faciebant* non adparent in Voss. Lov. 1.

§. 1. *Terrebant ex adverso hostes, omnem ripam equis virisque obtinentes*] Pal. sec. *hostis, omnem ripam equites utrimque obtinentes*. Tert. *currebant ex adverso hostes, omnem ripam equites virique obtinentes*. Et ita fere edd. priscae, nisi quod loco τοῦ *terrebant*, Andreae *deterrebant*, Justini *timebant*. GEBH. Adeo usitatum, ut in proverbium abierit, *equis virisque*, nec Livio nusquam adhibitum. Sed hic omnes scripti et Andreas cum Tarvis. et Ven. et Aldina (nam aliae jam mutant) *equites virique obtinentes*. Nec pejus videtur. Caesar 2. Civ. [39.] *Capti homines equitesque producebantur*. J. FR. GRON. *Viri* sunt pedites. V. Ferrar. ad Cic. 8. Phil. 7. et Dion. Vossium ad Caes. 5. B. Gall. 10. DUK. *equites virique* etiam Hearnii Oxon. Doujatii Colbert. omnesque mei, nisi quod *equitesque virique* sit in Voss. Lov. 1. 2. et Gaertn. *equites viribus obtinentes* in Hav. Utrumque *equis virisque* et *equites virique* ferri potest. Non tantum enim *equis*

virisque, sed etiam, ut h
equis virisque obtinere d
5, 37, 5. *Equis virisqu*
ac late fuso agmine in
obtinentes loci. Ut veru
virique, ita etiam Silius

Magna voce trahens
que, virosque, fer
Turrigerae molem,
torumque labores.

Insuper *terrebant ex* ad
stis Voss. Lov. 1. ac 2.
ex adverso hostis Flor.
ed. Aldina. *timebant ex*
hostis edd. principes. ti
ex adverso hostis aliae
terrebant ex adverso h
derint Mogunt. et Aldus
tis. *cernebant ex adver*
Gaertn. Paullo ante *Ja*
tis. omnibus comparati
3. *Jamque omnibus sa*
tis edd. Aldina priores,
mum *comparatis* repos
probantibus omnibus s

§. 2. *Quos ut averter*
nonem Hamilcaris fili
lybius [3, 42.] *Bomilcar*
habet; quod eo magi
quia Hannibalis frate
spania potius, quam al
nonem, relictum credid
BELL. *Hamilcaris fili*
Voss. Lov. quinque, B
Hafn. Gaertn. Hav. H
xon. et codices, quibu
usus est. At *Bomilcar*
praeter Polyb. defendit
potius videntur librar

copiarum, maxime Hispanis, adverso flu-
ter unius diei jubet; et, ubi primum pos- 3
occultissime trajecto amni, circumducere
:, quum opus facto sit, adoriatur ab ter-
. Ad id dati duces Galli edocent, inde 4
nque et viginti ferme supra, parvae insu-

en *Bomilcar* in no-
milcar, quam con-
Praeterea *quos ut*
Rec. *quos ut adver-*
et 4. sollemni scri-
e. V. ad 6, 23, 8.
flumine contrario
fert Lov. 4. et quae-
s. Livius 45, 35, 3.
eri ad urbem est
irg. 8. Aen. 58.

remis superes sub-
ut amnem.

7, 44.
na ratis, (ventos in-
credas)
adversas ducentem
nit undas.

imum posset, quam
trajecto amni] Ita
Cl. Jac. Gronovius.
s praeferunt *primo.*
a Gruteri antiquio-
r *possit.* Et quidem
Flor. et Cant. qua-
puto. at *possit* le-
r. a m. 1. Voss. Lov.
Gaertn. Haverk. et
quod quum etiam
atur, in contextum
super *amne* Lov. 2.
. quos non audien-
V. infra ad 32,

opus facto sit, ad-
ergo hostem] Ita
s vulgari jussit Cl.
quum priores prae-
opus sit. Verum

et hic adsentientem habet Flor. Praeterea *et quum* Voss. et Lov. 1. V. ad cap. seq. §. 8. Tum *a tergo* Lovel. 4. Ber. et edd. ante Aldum.

§. 4. *Ad id dati duces Galli educunt inde millia quinque et viginti ferme*] Apud Polybium [3, 42.] ducenta stadia leguntur, quod idem est, siquidem stadium unum 125. passus continet, autore Plinio l. 2, [23.] Caeterum, quae continuo sequuntur verba, et male distincta sunt, et obscurum habent sensum: quae quia plana facere diffisi sumus, sat erit lectorem admonuisse, si fortassis, correctiorem codicem nactus, ipse medicam manum adferre queat. Multa enim ejusmodi sunt, praesertim in hac decade, quae mutila ac temporum injuria corrupta dicere non dubito: quale etiam illud statim de Hispanis: *Ipsi cetris superpositis incubantes.* GLAR. Polybius [3, 42.] ἐπὶ διακόσια στάδια. SIG. Videt Glareanus, hic esse aliquid et vitii, et ex vitio obscuritatis, idque fatetur se planum facere diffisum. Oritur illud cum ex distinctione turbata, tum ex superfluo verbo *educunt*, quod a mala manu est. Lege, *Ad id dati duces Galli, inde millia quinque et viginti ferme, supra parvae insulae circumfusum amnem latiorem, ubi dividebatur, eoque minus alto alveo, transitum ostendere.* Duces, inquit, cum Hannone et parte copiarum

profecti, loco a castris quinque et viginti ferme millibus diſtante, supra insulam, (quum, ubi divisus circumfluere amnis incipit, manat latior, et propterea minus profundus, neque abruptis it ripis) oſtendere commodum satis transitum. Ovidius 15. Met. [739.]

Scinditur in geminas partes
circumfluus amnis:
Insula nomen habet, laterumque a parte duorum
Porrigit aequales media tellure lacertos.

2. [Faſt. 194.]

Hic ubi discretas insula rumpit aquas.

Cicero 2. de Legibus, [3.] *Ventum in insulam est. hac vero nihil est amoenius. Ut enim hoc quasi rostro finditur Fibrenus, et divisus aequaliter in duas partes latera haec alluit.* J. FR. GRON. His a patre annotatum recenter video, Flor. *duces Galliae edocent.* Praeterea numerum hunc 40, 30. quo significari credo haec verba: *Celtiberi millia duo ferme inde posuerunt castra.* Ex his conjicio, futurum fuiſſe, ut hic locus ab eo nunc ita componeretur: *Ad id dati duces Galli edocent. inde*

tum Rom
sociis int
NOV. J.
legendum
hunc ord
tuit: *tra*
ctis inde
ginti, fe
lae circu
rem, ubi
nus alto
ſtantiſſim
visa eſt,
Galliae
eo lauda
diphthon
quod, q
dus sens
recepi,
cit Cl. C
cod. un
cent exh
cere et e
in Mſtis
ad 4, 39,
de Inl.
Bell. G
Her. 18
ad 20.
Flacc. 1
quinque
lia quin
Sed, n
lybio fi
xavit.

equi virique et alia onera trajicerentur. Hispa-
ine ulla mole, in utres vestimentis conjectis, ipsi
tris subpositis incubantes, flumen tranavere. Et 6
s exercitus, ratibus junctis trajectus, castris pro-

el non emendandum reor, le ac si scriberetur, *in qui- viri et alia onera:* vel sic andum *in quibus equique onera*, vel *viri equique et onera.* VALLA. Nota est atio Vallae. A Pall. pr. et best τὸ *equi.* ut et ab ed. Mediolanensi. Caeterum *in quibus virique et alia traducerentur.* GEBH. nes scripti vocem *equi* vent, expositio Vallae om- admittenda foret. Illam compositionem orationis, *et alia onera*, pro *et vi- lia onera*, Livianam esse, x illis, quae notantur su- 10, 30, 2. Verum ea vox abest a Voss. Lovel. 1. et Reliqui omnes, ut illi, quos Valla, legerunt, praefe- *qui, virique, et alia one-* ita etiam est in edd. Parm. utraque, aliisque recen- s, quum in vetustioribus, idi, *equi* similiter omitte- Neque est, quod Valla of- ur ordine verborum *equi* e. Ita enim passim Livius ur 3, 70, 6. *Conficerent virosque.* 5, 37, 5. *Equis e longe ac late fuso a- inmensum obtinentes lo-* 52, 5. *Praeter equos vi- et si quid argenti, om- era praeda diripienda da-* 23, 5, 6. *Legiones, equi- arma, signa, equi, viri- e perierunt.* 26, 4, 8. *Qui- lurimis in equos virosque n conjectis permultos vul- erunt.* 31, 42, 1. *Fatiga- nim equos virosque habe-* 35, 11, 7. *Equi hominesque uli et graciles.* 36, 19, 6. *Multis in ipso itinere caesis captisque, non equis virisque tantum, sed etiam elephantis.* Ludovicus Dorleans ad Tacit. 4. Ann. p. 487. Vallae conjecturam *viri equique et alia onera* probabat; quam non necessariam esse, evincunt, quae dicta sunt. Ceterum *et omnia onera* Rec. Tum *trajecerunt* Hearnii D. Paullo ante *caesaria*, pro *caesa materia*, male Cant.

Ipsi caetris superpositis incubantes flumen tranavere] Quidam *suppositis* malunt, quidam in nominandi casu *superpositi.* Sed lectoris judicio haec relinquo. GLAR. Vet. lib. habent *suppositis.* Quam vocem sententia quoque desiderat. SIG. Lectionem, quam Sigonius probavit, cum secuti editores recepere, runt. Eamdem etiam proberunt Voss. Lovel. 1. Hafn. Gaertn. et Brancal. Latinii. Reliqui omnes, et inter eos optimi, *superpositis* servant. Erroris caussa fuisse videtur, quod librarii se per compendium *sup'positis*, vel *suppositis*, id est *superpositis*, scriptum invenisse crederent: qui in his similibusque saepissime ita peccarunt. V. ad 25, 7, 4. *superpositi* in uno est Lov. 4. Doujatius *caetris superpositis* exponit, caetras utribus inflatis superpositas fuisse. Insuper *caeteris* vel *ceteris* Flor. Cant. Lov. 2. 3. 4. 5. Ber. Gaertn. Hav. Hearnii L. 1. D. N. et Brancal. Latinii, cum edd. vett. pro quo Mogunt. et Aldus in erratis *cetris* dederunt. Praeterea edd. tantum non omnes *transnatavere;* neque aliter plerique scripti. At Cl. Jac. Gro-

8 dum. Jam paratas aptatasque hab

novius ei supposuit *tranavere*, quod firmatur auctoritate Flor. et Cant. *tranatavere* habet Lov. 4. Ita *enare* infra est 44, 28, 12. *In Erythraeam enarunt. Tranare*, vel *Transnare*, et *Tranatare*, vel *Transnatare*, etiam alibi in manuscriptis commutantur. V. ad Epit. Liv. 2. ad Livii 2, 10, 11. c. 13, 6. hoc lib. c. 47, 4. 27, 47, 9. viros doctos ad Val. Max. 3, 2, 23. atque Oudend. ad Front. Strateg. 1, 4, 7. similiter *nare* et *natare* cap. seq. §. 5. *adnare* et *adnatare* 28, 36, 12.

§. 6. *Ratibus junctis trajectus*] *ratibus junctis transvectus* edd. vett. *ratibus paratis trajectus est* Ber. *ratibus junctis trajectis* Lov. 5. *ratibus peractis* Hearnii N. in margine. Mox *circa flumen positis* Gaertn. Hinc *unius diei quiete* alio ordine Ber. Tandem *ad concilium optime exsequendum* Gaertn. *opportune* et *optime* etiam aliis pluribus locis librarii commutarunt. V. ad 37, 7, 10.

§. 7. *Profecti ex loco, prodito*

pinquo fum
transisse,
esse. J. FR.
jicit, *profect*
mo signific
vulgatam pr
Gronoviana.
bito legit L
loco prodict
de *fumo si*
Lov. quinqu
Rec. Gaertn
edd.antt. *fum*
isse Flor. Ca
ri posse, do
ad 1, 23, 5.
esset, pro *t*

§. 8. *Jam*
habebat pe
Jam aptata
vero cum d
ratas aptas
lintres. Cat

Aptis sar

GEBH. *Jam*
habebat lin
paratas apt
lintres Lov.
anni 1472. a

s. equites fere propter equos nantes navium
men, ad excipiendum adversi inpetum fluminis
rte superiore transmittens, tranquillitatem infra
jicientibus lintribus praebebat. Equorum pars 9
gna nantes loris a puppibus trahebantur, praeter
s, quos inſtructos frenatosque, ut extemplo egres-
in ripam equiti usui eſſent, inposuerant in naves.

navium agmen etc.] *equites*
ent vet. lib. Hinc ego legen-
n suspicor: *equites fere prae-*
equos nantes. Eſt enim hic
sus: Navium agmen, ad exci-
ndum adversi fluminis impe-
n equites praeter equos nan-
superiore fluminis parte trans-
ttens, tranquillitatem lintri-
s, quibus pedites inferiore
rte trajiciebantur, praebebat.
uit autem *praeter equos nan-*
. nam non omnes equi in na-
impositi fuerant, verum ma-
pars loris a puppibus trahe-
ntur. Sic prope etiam Poly-
us [3, 43.] † „Recte quidem
Polybius. at vide, quae hic sit
onſtructio *equites transmit-*
ns." † SIG. Sigonius male,
animadvertit Glareanus, *equi-*
. Pal. pr. *eques ferre propter*
uos nantes. sec. *equites ferre*
opter. vetuſtae edd. cum Pal.
t. *eques fere propter equos.*
EBH. Sigonius e scripto cor-
xit *equites*, quod habet etiam
l. unus. Id deridet Glareanus
gitans, quae sit conſtructio,
uites transmittens? Sed ridi-
lus eſt hominis boni lapsus,
i non vidit *τὸ equites* quarta
rma plurativa, sive accusativo
su, poni, et *agmen navi-*
s, quod transportabat equi-
n, praebuiſſe lintribus pedi-
n tranquillitatem dici, fracto
petu fluminis. Transportabat
tem equitem *fere propter equos*
ntes, id eſt, prope magnam
partem equorum, qui natabant, non vehebantur. Nam *propter* omnes scripti, non *praeter*, quod voluit idem Sigonius. J. FR. GRON. Lectio, quae ante Sigonium obtinuit, supereſt in Flor. Lov. 1. 5. Ber. et Hav. neque inde differunt Lovel. 3. 4. et Harl. nisi quod eorum primus pro *eques* legat *equos*, secundus *ferre*, tertius *ferme*, pro *fere*. Sed *equites ferre propter equos nantes* habent Gaertn. et Hearnii N. quorum tamen poſterior *ferre* omittit a m. 2. et *eques* emendat in margine. *equites ferri per equos nantes* eſt in Lov. 2. *equites fere prope equos nantes* Hearnii D. Ex reliquis nihil notari videо, ut eos lectionem a Gronovio probatam servaſſe verisimile sit, quam etiam veriorem puto. Librarii, non advertentes *equites* hic casu quarto, ut Gronovius monuit, accipiendum eſſe, id ideo forte in *eques* mutarunt, quia modo praeceſſerat *pedes*. At, Livium ita numerum mutare solitum fuiſſe, videbimus ad 35, 40, 6.

§. 9. *Equorum pars magna nantes loris a puppibus trahebantur*] Poëta [Silius 3, 458.]

Fluminea sonipes religatus
ducitur alno.

MOD. *Equorum magna pars* Ber.

Quos instructos frenatosque] Scribe cum Flor. et Gud. *instra-*

1 XXVIII. Galli obcursant in ripam cum vari
latibus cantuque moris sui, quatientes scuta
2 capita, vibrantesque dextris tela: quamquam
adverso terrebat tanta vis navium cum ingent
fluminis et clamore vario nautarum et militur
nitebantur perrumpere inpetum fluminis, et

tos. Infra [c. 54, 5.] *Armatos deinde, instratisque equis signum exspectare.* 28, [14, 7.] *Armatus eques frenatos instratosque teneret equos.* J. FR. GRONOV. 34, 7, 3. *Equus tuus speciosius instratus erit, quam uxor vestita?* Solent autem *instratus* et *instructus* in Mſtis commutari. Infra 21, 54, 5. Similiter *stratus* et *structus.* V. Pierium ad Virg. 1. Aen. 700. N. Heinsium ad Nas. 3. Met. 569. et Torren. ad Val. Max. 2, 6, 8.

Inposuerunt in naves] Vet. lib. *imposuerant.* SIG. Ita et omnes mei, nisi quod praeferat Ber. *in naves posuerant.* Male.

§. 1. *Galli obcursant in ripam*] *ripa,* opinor. J. FR. GRON. Ita eſt in Harl. *in ripis* in Gaertner. Reliqui nihil mutant. Nihil etiam mutandum censebat Cl. Jac. Perizon. qui ad haec verba in margine adscripsit, „nempe ex caſtris."

Cum variis ululatibus cantuque] Polybius [3, 43.] τῶν βαρβάρων παιανιζόντων. SIG. V. ad 10, 26, 11.

§. 2. *Quamquam et ex adverso terrebat tanta vis navium*] Vocula *et* non adparet in Lov. 4. 5. Ber. et Hearnii N. a m. 2. quam etiam recidendam conjicit Crevier. *ex averso ferebatur tanta vis* eſt in Gaertner. *ex adverso terrebat tanta vi* in Flor.

Et clamore vario nautarum et militum, qui nitebantur per-
rumpere inpetum flumi
tres, binaeque casca
clamore vario nautar
tum, et qui nitebantur
et clamore nautarum
litum et qui nitebantu
clamore vario navitar
litum, qui nitebantu
et clamore vario navi
militum, et qui niteba
et clamore vario navit
litum, et qui nitebant
et clamore vario nauta
litum etiam, qui niteba
3. *et clamore vario n*
militumque, qui niteba
4. et 5. *et clamore var*
rum militumque, qui
tur Gaertn. *et clamore v*
tarum militum, qui n
Ber. *et clamore vario n*
militum et qui nitebar
et Hearnii N. Tum *pr*
Lov. 4. 5. et Hav. V. ad
Ceterum omnia haec v
rant in Harl. et Hearn
omiſſioni cauſſam dedit
vocis *fluminis.* V. ad g

§. 3. *Et e navibus t*
armatorum in terram
et a tergo inprovisa p
acies] Pal. pr. habet *et*
tanta vis armatorum i
evadens a tergo impro
mebant acie. GEBH. I
le, quantum accedet el
si leges *premens,* ut s
membro *evadens:* ut pe
gesin τοῦ *anceps terror*
cantur. Vix aliter Livi
tamen tres codices *acie*

era ripa trajicientes suos hortabantur. Jam satis 3
ventes adverso tumultu terribilior ab tergo ador-
clamor, caſtris ab Hannone captis. mox et ipse
erat, ancepsque terror circumſtabat, et e navi-
s tanta vi armatorum in terram evadente, et ab
go inprovisa premente acie. Galli, poſtquam, 4

d sibi vellet, haud intellexi, quam monſtraret legendum rentinus: *anceps terror circumstabat, et e navibus tanta armatorum in terram evadente, et ab tergo improvisa premente acie.* Et sic prorsus udianus, nisi quod *a tergo improvisa;* uterque autem *ter-* J. FR. GRON. *evadens a tergo improvisa premebant acie* L. Lov. 1. et 4. nisi quod ulti- *ab tergo* habeat. *evadens a tergo improvisa premebat acie* . 2. Ber. Hafn. Harl. Gaertn. . et Hearnii N. *evadens a tergo improvisa premebant acies* el. 3. *improvisa premebant* etiam Lov. 5. in quo verba *rtus clamor* etc. *et ab tergo* a scribae omittebantur ob *ab tergo* repetitionem. *improvisa premebat acie* quoque rnii L. 1. *evadens et ab tergo improvisa premente acie* t. unde non modo lectionem, m Gronovius ex Flor. laudaveram eſſe judicavi, sed eam- n etiam in contextum admisi. eterea *et navibus* Voſſ. (qui en *e navibus* a m. 2. praefert) v. 1. 4. Hafn. Harl. et Hav. *e vibus,* τῷ *et* omiſſo, Gaertn. m *in terra* Voſſ. Lov. 1. 3. 4. Harl. r. et Gaertn. Cl. Crevier. etiam onovii emendationem probat, teſtatus unum e suis ab ea rum diſſentire.

§. 4. *Galli, postquam, ultro n facere conati, pellebantur*] nino nimis tarda, me judice, venit haec periodus. Non enim tum demum Galli dici possunt ultro vim facere conati, quum jam viderent circumſtantem ancipitem terrorem, sed ante cognitum Hannonis transitum. Mirificus eſt, sed verus tamen, si quid video, liber Cantabr. hoc loco exhibens: *postquam utroque vim facere conati pellebantur.* hoc eſt, partim in eos, qui Rhodanum transibant, partim in illos, qui caſtra incenderant. Non enim credibile eſt, Gallos, nuspiam tentata fortuna et impetu facto, statim diffugiſſe. JAC. GRONOV. In aliis intelligo eſſe *postquam vim facere conati ultro pellebantur;* in quo non incommoda sententia eſt, si *ultro* pro insuper, non exspectantes accipias. Liv. 5, 37, 4. *Galli postquam acceperunt, ultro honorem habitum violatoribus juris humani.* Sueton. Tib. 11. *Ultroque etiam admonitus est, dimitteret omnem curam suorum.* V. Serv. ad Virg. 2. Aen. 145. Eadem significatione *ultro,* pro *ultor,* legit Is. Vossius in Catullo carm. 116. sed nondum persuadet. DUK. Primus, ut vulgo exſtitit, edidit Cl. Jac. Gronov. priores alio ordine exhibent *Galli, postquam vim facere conati ultro pellebantur.* Et ita erat in Lov. 3. *Galli, postquam vim facere conati sunt, ultro pellebantur* in Voſſ. Lov. 1. 2. 4. Harl. Ber. Gaertn. Rec. Hav. et edd. vett. *Galli, postquam vim facere conati sunt, et ultro pelle-*

ultro vim facere conati, pellebantur, qua visum maxime iter, perrumpunt, trepidique cos passim suos diffugiunt. Hannibal, ceter piis per otium trajectis, spernens jam Galli
5 multus, castra locat. Elephantorum trajicien varia consilia fuisse credo: certe variata m

bantur in Lov. 5. Credo tamen Gronovium etiam in ordine vocabulorum Cant. suum secutum esse, praesertim quum in Flor. repererim *Galli postquam ultroque vim facere conati pellebantur*; unde etiam ejus *utroque*, pro *ultro*, firmari videtur. De quo v. etiam supra ad 8, 29, 7. Et ita Ovidius 10. Her. 19.

Nunc huc, nunc illuc, et utroque sine ordine curro.

Codicis a Gronovio adlati lectionem *utroque* non adspernandam esse, eamque unum e suis tueri, Crevier. testatur. Nondum tamen video necessitatem vulgatam lectionem *ultro* mutandi, neque eam censura viri Celeberrimi dignam esse credo. *ultro vim facit* qui hostem primus adgreditur. Jam autem indicat Livius, Gallos non exspectasse, donec Poeni invaderent, sed sive copias Hannibalis in terram evadentes, sive Hannonis aciem ab tergo prementem adgressos esse; postquam autem pellebantur, qua potuerunt, perrupisse et diffugisse. Accedit in Flor. ultimam syllabam τοῦ *ultroque* additis notis expunctam esse. Ordinem itaque a Gronovio mutatum probo, sed simul etiam *ultro* servandum judico.

Qua patere visum maxime iter] *qua parte devexum maxime iter* Lov. 2. *qua parte revisum maxime iter* Cant. Voss. Lovel. 1. 3. 4. Harl. Ber. Hafn. Rec. Gaertn. Hav. et edd. vett. usque ad Ascens. qui subftituit anno 1513. q *visum maxime iter* Flo 5. Id autem non displi vulgatum in nullo cod Voss. margine inveneri *trepideque*, pro *trepidiq* nii D. et N.

§. 5. *Certe variata est actae rei*] Vet. lib. *ria memoria est.* SIG. *fantorum varia consil ciendorum fuisse cred variata memoria actae* HARD. *certe varia me actae rei* male Sigoni omnes scripti meliores *variata memoria acta* cero longa illa ad Qui 1, 7.] *Sit summa in ju do severitas, dummod varietur gratia, sed c tur aequabilis.* 2. de Fi *Cum omnis dolor detr set, variari, non auge ptatem.* V. ad lib. 35, 3 FR. GRON. Vulgatum r novius contra Sigoniun dit. Id enim et nostri et codd. constanter retinen nus 8, 4. *Sic variato r securis omnibus, Ther rum angustias occupa* brarius vet. lib. apud Si *varia* scribens, eodem r psus est, quo id hominu saepius lapsum esse sup vimus ad 10, 37, 2.

Tradunt ferocissimun irritatum ab rectore su

ie rei. quidam, congregatis ad ripam elephantis,
lunt, ferociſſimum ex iis irritatum ab rectore
, quum refugientem in aquam nantem sequere-
, traxiſſe gregem, ut quemque timentem altitudi-
ı deſtituerat vadum, inpetu ipso fluminis in alte-
ı ripam rapiente. Ceterum magis conſtat, rati- 6

gientem in aquam natan-
sequeretur] Vet. lib. *cum*
gientem eum in aquam.
torem autem intelligit. SIG.
usum provocabulum *eum* ſa-
unt tum MSS. codd. tum im-
ſi, unanimo consensu exbi-
tes, *cum refugientem in*
am natantem sequeretur.
3H. *Tò eum* ab Sigonio: *na-*
tem in primo video Aldo.
s Pall. Men. Andreas, et ex
ropagatae, *quum refugien-*
in aquam nantem sequere-
Et hoc nobis sufficit. J. FR.
ON. *tradunt quia ferocissi-*
m Voſſ. et Lov. 2. ac 3. Tum
tatum ab rectore Hafn. *irri-*
ım a rectore Lov. 3. 4. Ber.
rtn. et edd. usque ad J. Fr.
nov. qui anno 1665. consen-
tibus reliquis codd. dedit *ab*
tore. Praeterea *eum* unus a-
me Ber. servat, unus etiam
d Hearnium N. sed a manu
rpolatrice. Deinde *nantem*
r. Cant. Lov. 1. 3. et alii. V.
cap. praec. §. 5. Veram le-
nem adseruit Gronov. jam
ra ad 10, 35, 9. Paullo ante
ripas, pro *ad ripam*, male
y. 5.

Ut quemque timentem altitu-
em destitueret vadum, etc.]
do *destituerat*. VALLA. Qui-
n *vado* emendaverant, sed ni-
minus obscuro manente sen-
At ea omnia prosequi neque
ſum, neque videtur operae
tium. GLAR. Sensus, quem
cere Glareanus non potuit, hic
eſt: Elephantem a rectore suo irritatum, cum eundem in aquam sequeretur, traxiſſe gregem impetu ipso fluminis in alteram ripam rapiente, prout quisque eorum, altitudinem aquae timens, a vado deſtituebatur. SIG. Pall. pr. et tert. *ut quemque timentem altitudinem destitueret vado*. GEBH. Duo Pall. Men. Voſſ. Andreas *destitueret vado*. Tarvis. quoque, et Venetae *vado*, sed *destituerat*. Juntas quod editur. Legendum videtur *destituerant vada*. J. FR. GRON. *ut quemquam timentem* Lovel. 4. Tum *destitueret vado* Flor. Cant. Lov. 2. 3. 5. Ber. Gaertn. Hav. Hearnii L. 1. D. N. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. *destitueret ludo* Lov. 4. *destituerat vado* Lov. 1. et Rec. quod ex edd. ante Tarvisinas habuit Mediol. quemadmodum id, quod editur, ante Juntam exſtitit apud Aldum in erratis. In optimis aliisque codd. *destitueret vado* datum puto, quod non adsequerentur scribae significationem praecedentis *ut* hoc loco; ideoque nec *destituerant vada* cum Gronovio legendum puto; sed potius servo, quod editur ex emendatione Vallae.

Inpetu ipso fluminis in alteram ripam rapiente] *Tò fluminis* exsulat a Lov. 1. Tum *in altam ripam* legunt Voſſ. et Lov. 2. quae lectio omnino ex neglecta nota scripturae compendiariae, quum forte *alt'am* datum foret, orta eſt. Eodem modo et

riore ripae religatam, pontis in m

infra peccatur hoc lib. cap. 36, 5. (* et Epit. l. 49.) Ita *altius*, pro *alt'ius*, sive *alterius*, idque pro *alt'nis*, sive *alternis*, datum esse, supra vidimus 4, 53, 11. Plura alia similium errorum exempla v. ad Epit. Liv. 57.

§. 6. *Ita, acta re, ad fidem pronius est*] Pal. sec. *ita aptare ad fidem pronius est.* GEBH. Verbum *est* non adparet in Harl. Paullo ante autem verba *magis constat* Gronov. in prima notarum ed. de explicatione alicujus in contextum inrepsisse arbitrabatur, quia non modo sine illis sententia constat, sed etiam per illa multum perdit rotunditatis. Iis deletis verba penderent ex praecedenti *credo*. Verum quum duo illa vocabula in omnibus supersint codicibus, sententiam mutasse videtur, ideoque conjecturam in iterata ed. omisisse. Et recte.

§. 7. *Ratem unam, ducentos longam pedes*] Vox *unam* deest in Lov. 2. et Ber. a m. 1. Tum *ducentos pedes longam* legit

ligatas ad
periori en
solutu faci
jores. Diff
re et quom
ligabantur
non ligab
majore fl
rant. Sed
discussa st
sideranda
Cl. Jac. G
bus valid
praeferun
Lov. 3. 4.
ante *ne s*
tur Lov. 4
ferret Rec
aqua aute
sequentib
straveran
jecta con
Haverk.
straverun
margine,
jectam c
mo junct
vel. 3. *h*
jecta Ber
m. 2. *hun*
Gaertn.

ſtraverunt; ut belluae audacter velut per so-
rederentur. altera ratis, aeque lata, longa 8
entum, ad trajiciendum flumen apta, huic
eſt: et quum elephanti, per ſtabilem ra-
nquam viam, praegredientibus feminis, acti,
rem adplicatam transgreſſi sunt; extemplo 9

poſſe debebant. Reli-
solutae dici nequeunt,
bius vel ipsi terrae vel
in ripa consitis firmis-
atas fuiſſe refert.

trajiciendum flumen
ic copulata est] *ad*
um flumen acta Harl.
lapsu librariorum sol-
ad 40, 13, 6. Verbum
dparet in Hearnii D.
autem N. tantum a m.
n eſt. V. ad 37, 52, 3.

elephanti, per sta-
m] *ita tum elephan-*
. *ut quum elephanti*
. Lovel. 1. 2. 3. Harl.
av. Hearnii D. et edd.
uo Ascens. anno 1513.
elephanti edidit. *et*
hanti Mogunt. primi,
in erratis, et alii. *ut*
hanti primitus etiam
earnii N. at manus al-
am *quum* delevit. Et
si plures ac meliores
nsentirent, ferri pos-
cciperetur pro *simul*
c facit lectio codicis
phanti. Praeſtare ta-
r, ut credamus, li-
psu paſſim obvio *ut*
et quum, dediſſe.
autem *et* atque *ut* com-
nt. Exempla v. ad 1,
6. c. 20, 5. c. 37, 8.
55, 10. c. 69, 5. 4, 6, 2.
32, 11. 5, 8, 13. c. 11,
. c. 30, 8. c. 33, 3. c.
, 1. et 6. et innume-
ris aliis locis. Adde J. Fr. Gronovium ad Livii 29, 34, 2. 42, 34, 14. 45, 13, 1. Jac. Gronov. 40, 39, 2. Longol. ad Plinii 10. Ep. 42. et quae olim notavi ad Silii 5, 217. Mox *progredientibus* Hav. et edd. antt. V. ad 9, 10, 7. *pergredientibus* Lovel. 5.

§. 9. *In minorem adplicatam transgressi sunt; ea extemplo resolutis, quibus leviter adnexa erat*] Poëta (Silius 3, 460.)

Nam trabibus vada et inje-
cta tellure repertum
Connexas operire trabes, ac
ducere in altum
Paullatim ripae resolutis ag-
gere vinclis.

MOD. Pronomen manavit e corrigendis Aldi. MSS. et priores editiones id ignorant, nec juvat orationem satis absque eo perspicuam. J. FR. GRON. *ubi in minorem applicatam transgressi sunt* Flor. Voſſ. Lovel. 2. 3. Harl. Ber. Hav. et edd. usque ad Mogunt. *ubi applicatam minorem transgressi sunt* Lovel. 1. *ubi in minorem applicati transgressi sunt* Lovel. 4. *ubi in minorem applicata transgressi sunt* Lovel. 5. Deinde pronomen *ea* non adparet etiam in ullo vel meo, vel Hearnii cod. *ut extemplo*, pro *ea*, legunt edd. antt. usque ad Mediol. qui anno 1505. τὸ *ut* expunxerunt, probantibus proximis, donec Aldus in corrigendis subjiceret *ea extemplo*. Sed *ea* recte Gronovius

resolutis, quibus le
actuariis aliquot na
hitur: ita primis ex
10 trajecti sunt. Nihil
tinenti velut ponte
quum, soluta ab ce
11 ibi, urguentes inte
aqua, trepidationis
quietem ipse timor
12 set. excidere etiam

iterum ejecit. Hinc *ex*
solutis Harl. Tum *brevi*
nexa erat Lovel. 2. et H
rore scribarum, qui *levis*
vis et aliis locis confu
V. viros doctos ad Suet.
24. N. Heins. ad Ovidii
5. et quae notavi ad Silii
leviter adnexerat Flor.
V. ad 23, 29, 16. *leviter ne*
Ber. qui etiam mox *alii*
recepti, pro *repetiti*, p
V. ad 28, 37, 1.

§. 10. *Primus erat*
quum, soluta ab ceteri
primis erat pavor Love
praeter Rom. anni 1472.
quas vidi, edd. usque ad
Gruteri, quae recte dedit
consentientibus reliquis
Paullo ante *Nil sane trepi*
pro *Nihil*, Lovel. et Hav
6, 40, 3.

§. 11. *Trepidationem a*
tum edebant] Pal. pr. *tre*
nis aliquantum ed. s
quantulum. GEBH. Rec
et Juntas *trepidationis*.
Gudianus. Flor. *trepidat*
quantum. J. FR. GRON
datione aliquantum ede
vel. 2. *trepidatione aliq*
cedebant Lovel. 1. 3. 4.

, pondere ipso ſtabiles, dejectis rectoribus, erendis pedetentim vadis, in terram evasere.

XXIX. Dum elephanti trajiciuntur, interim Han- 1
al Numidas equites quingentos ad caſtra Roma-
miserat speculatum, ubi, et quantae copiae es-
, et quid pararent. Huic alae equitum miſſi, 2
nte dictum eſt, ab oſtio Rhodani trecenti Roma-
um equites obcurrunt. proelium atrocius, quam
numero pugnantium, editur. Nam praeter mul- 3
ulnera, caedes etiam prope par utrimque fuit:

, *aliquantum trepidatio-* lictum eſſe, quemadmodum *m fidem, satis otium, sa-* *mpus*, de quibus v. viros s, quos laudat Cl. Dukerus v. 1, 16, 8. At, Livium ita um eſſe, nondum notavi. rrit etiam, minima mutatio- gi poſſe *trepidationem ali-* *tam*, ut 25, 35, 7. *Aliquan-* *emensus est iter.* 38, 27, 6. *aliquantum spatium secuti.* raeſtat codd. *trepidationis* tes sequi. *aliquantulum* Lo- .

ietem ipse timor circum- *entibus aquam fecisset*] Pal. *circumspectibus.* sec. *cir-* *pectantibus.* GEBH. Voſſ. Pal. *circumspectibus.* Flor. et Pal. alter *circumspectan-* . J. FR. GRON. *circumspe-* *is* Cant. et Hav. *circumspe-* *tibus* Lovel. 4. 5. et Harl. upra hoc lib. ad c. 1, 3. terea *quietem et ipse terror*

12. *Excidere etiam savien-* *uidam in flumen, sed pon-* *ipso stabiles*] *in flumine* el. 2. 3.

1. *Dum elephanti trajici-* *r, interim Hannibal*] *Cum* *elephanti* Ber. V. ad 1, 40, 7. Tum *Hannibal interim* Lovel. 2.

§. 2. *Trecenti Romanorum equites*] *trecenti Romanorum milites* exhibent Pall. pr. ac sec. GEBH. *milites* etiam Lovel. 3. Ber. Harl. Rec. et Hearnii N. V. ad 10, 29, 10. *milites equitum* Gaertn. quasi duplicem hac ratione lectionem jungens. Tum *obcurrerunt* Lovel. 2. Ber. Hav. et Hearnii N. in margine. V. ad 10, 12, 4. Mox *bellum atrocius*, pro *proelium*, Lovel. 2. V. ad 3, 61, 2.

§. 3. *Praeter multa vulnera, caedes etiam prope par utrimque fuit*] *post multa vulnera* Rec. Tum *caedes prope par* Gaertn. et Hearnii N. a m. 2. quum antea scriptum fuiſſet *caedes ibi prope par.* Deinde *caedes etiam prope par utriusque fuit* Lovel. 3. Mox *Numidanorum* Flor.

Victores ad centum sexaginta] Polybius [3, 45.] ὥστε τῶν Ῥωμαίων καὶ Κελτῶν εἰς ἑκατὸν ἱππεῖς καὶ τετταράκοντα διαφθαρῆναι, τῶν δὲ Νομάδων ὑπὲρ τοὺς διακοσίους. Scribe igitur *ad centum quadraginta.* Facilis error in numeris. J. FR. GRON.

fugaque et pavor Numidarum Romanis, jam ad- dum fessis, victoriam dedit. victores ad centum se- aginta, nec omnes Romani, sed pars Gallorum,
4 victi amplius ducenti ceciderunt. Hoc princip- simul omenque belli, ut summae rerum prosper- eventum, ita haud sane incruentam ancipitisque

Librarios ita peccasse, ut *LX*, pro *XL*, scriberent, vidimus supra ad 10, 38, 4.

Nec omnes Romani, sed pars Gallorum] Si quis hic maluisset *pars Galli*, Gronovium id non improbaturum fuisse, mihi persuadeo. V. eum ad 23, 35, 6. et 24, 16, 4. DUK.

Victi amplius ducentis ceciderunt] Flor. Voss. Mureti, *ducenti*. Et sic passim Livius. Intelligitur enim τὸ *quam*. J. FR. GRON. Similiter Cant. Lovel. quinque, Ber. Hafn. Harl. Gaertner. Hearnii N. et tres Crevier. Solet ita saepissime Livius. 10, 37, 3. *Capta amplius duo millia circa muros caesa*. 23, 49, 11. *Ceperint amplius tria millia hominum*. 28, 2, 11. *Duo haud amplius millia peditum et equitatus omnis effugerunt*. 38, 40, 7. *Thracum decem haud amplius millia viam circumsederunt*. 42, 7, 1. *Capti amplius mille et septingenti*. c. 23, 2. *Amplius septuaginta oppida castellaque agri Karthaginiensis possedisse*. Sic etiam JCtus l. 81. §. 4. ff. de Legat. 1. *Titium non amplius quincuncem in servis vindicare posse*. et l. 30. §. 4. ff. de Legat. 3. *Negavi amplius partem deberi*. Eamdem lectionem ex fide Msti Valerio Max. restitui supra 6, 35, 5. Simili modo etiam voces *plus* et *minus* construuntur. V. ad 41, 12, 8. Codicum itaque lectionem recipere non dubitavi.

§. 4. *Hoc principium si*- *omen belli*] Flor. et C- *Hoc principium simul* o- *belli*. JAC. GRON. E- nem recepi. Gaertn. - *Hoc principium et simul* o- *belli*. Mox *proximum* - pro *prosperum*, Harl.

Haud sane incruentam an- *pitisque certaminis* - MSS. plerique *incruent*- in quibus Cantabrig. et - *cruenti*. Habet alibi - Livius, sed sollenne - est, *haud magni certamin*- *fuit*. JAC. GRON. *incruent*- *cipitisque certaminis* - 1. *incruenti* adscript- versus. *incruentem* anci- *certaminis* Lovel. 1. inc- *ancipitisque certaminis* L- 3. 4. 5. Ber. Gaertn. et B- 1. et N. Reliqui omnes, - ter eos Flor. vulgatum - et recte. Menti enim Livi- venit *victoria haud sane in*- *enta et certaminis anc*- non vero *victoria cert*- *haud sane incruenti et anc*- *Incruenta victoria* supra - 31, 6. *Satis praedae et vi*- *incruenta fuit*. 4, 17, 8. *Ne*- *cruentam victoriam* retulit - quaedam vide. 7, 8, 7. *Nec R*- *manis incruenta victoria* - 37, 16, 12. *Romani cum haud* - *cruenta victoria ad naves* - *erunt*. 39, 31, 16. *Cruentam* - *me victoriae speciem fecer*- 40, 32, 7. *Magna victoria*, - *tamen incruenta fuit*. 42, 7 - *Nec incruenta victoria fui*-

victoriam, Romanis portendit. Ut, re ita 5
ad utrumque ducem sui redierunt, nec Sci-
stare sententia poterat, nisi ut ex consiliis
que hostis et ipse conatus caperet: et Han- 6
n incertum, utrum coeptum in Italiam inten-
ter, an cum eo, qui primus se obtulisset Ro-

Nec Scipionis stare sen-
poterat] Lego *Scipioni.*
n Latina locutio postulat.
o post [c. 30, 1.] *Annibal,*
m ipsi sententia stetit
ire. Et 30, [4, 5.] *Proin-*
psi staret jam sententia,
sulendus Asdrubal esset.
[3, 1.] *Interim consuli*
a stetit eo saltu ducere.
cipioni quidem legendum
Sigonius, cui sequentes
scultarunt; nihilominus
Scipionis stare senten-
Bsl. Omnes, quos vidi,
edd. ante Sigon. ut et
N. et alii in vulgatum
nt, praeter unum Hav.
ioni praefert. Nihilomi-
uio eam lectionem pro-
ssentio. Huc referendum
6. ad fam. 2. *Modo no-*
illud, una vivere in stu-
tris. Ultima litera voci
is ex principio sequentis
V. ad 28, 25, 2. Verum
adeo is error hoc loco
ut eodem tantum non om-
i infecti sint. Insuper
iodum, quae maxima in-
tione a priori divellitur,
optimus Flor. unica vo-
erta hoc modo, *Ut, re*
a, ad utrumque ducem
erunt, nec Scipioni sta-
ntia poterat, etc. Quam-
m quum alibi, tum in-
lib. c. 36, 4. dicendum
ncisis orationibus Livium
usum esse, hic tamen
tissimi Msti fidem sperne-
potui. *ut* autem est post-

quam. Ita 2, 45, 3. *Lacessere ad pugnam, primo obequitando castris provocandoque; postremo, ut nihil movebant, qua consules ipsos, qua exercitum increpando.* hoc lib. c. 47, 3. *Transire non potuit pontem, ut extrema resoluta erant, tota rate in secundam aquam labente.* ubi v. Gronov. et quae notantur ad 23, 17, 10. Id aliorum scriptorum exemplis inlustravit J. Fr. Gronovius infra ad 35, 23, 3. Livio etiam restituere conatus est Cl. Jac. Gronov. ad 2, 40, 7.

Nisi ut ex consiliis coeptisque hostis et ipse conatus caperet] *ex consiliis coeptis hostis* Ber. *ex consiliis coeptisque hospitis* Flor. et Cant. cujus erroris exempla supra v. ad 2, 41, 6. Similiter a m. 1. scriptum erat in Voss. sed subjectis notis pro eo *hostis* emendandum esse indicatum est. Corruptius *ex consiliis coeptisque hospitiis* Lovel. 1. et Hearnii N. in cujus posterioris margine adscriptum est *ex consiliis inventi hostis.* Corruptissime *ex consiliis coeptisque auspiciis* Lovel. 2. et 3.

§. 6. *Utrum coeptum in Italiam intenderet iter*] *coeptum* exsulat a Lovel. 5. *utrum inceptum* legit Lovel. 4. Sed prima syllaba *in* perperam repetita est ex ultima litera vocis praecedentis; ex quo fonte hic *in Italiam tenderet* legit Hav. V. ad 23, 34, 5. Deinde *in Italia intenderet iter*

manus exercitus, manus consereret, avertit a
senti certamine Bojorum legatorum reguliqu
gali adventus: qui se duces itinerum, socios p
li fore, adfirmantes, integro bello, nusquan
7 libatis viribus, Italiam adgrediendam censent.
titudo timebat quidem hostem, nondum obl
memoria superioris belli: sed magis iter inm

Ber. Verum ibi litera ultima vocis *Italiam* intercepta est a prima syllaba vocis sequentis. V. ad 37, 29, 5. *Tendere cursum, gressum* usitata esse, olim docui ad Silium 10, 73. at *intendere iter* Livio familiarissimum est. Exempla v. 10, 43, 13. hoc lib. cap. seq. §. 4. 22, 9, 6. 27, 46, 9. 29, 30, 6. 31, 33, 6. et alibi saepe.

Cum eo, qui primus se obtulisset Romanus exercitus, manus consereret] *qui prius se obtulisset* Lovel. 4. et Harl. V. ad 10, 41, 14. eodem errore *primores* et *priores* commutantur; de quo v. ad 37, 43, 10. Deinde *exercitus Romanus* Lovel. 4. et 5. *cum eo, qui primus se obtulisset, Romano exercitu manus consereret* Ber. Hearnii N. in margine, et Brancal. Latinii. Utrumque ferri potest. V. ad 3, 9, 4. Quum tamen plures codd. vulgatum tueantur, et pro eo etiam stent optimi atque integerrimi libri, id etiam quin alteri praeferendum sit, nullus dubito.

Averterat a praesenti certamine] Pall. tres habent *avertit a praesenti certamine*. GEBH. *averterat* Aldi donum, et secutus Frobenius. Juntas, quod ab Andrea omnes, *avertit:* nec secus Flor. Voss. Gud. Men. Pall. J. FR. GRON. *avertit* etiam Lovel. 1. 2. 4. 5. Harl. Berol. Gaertner. Hav. et Hearnii D. et N.

Tot igitur codd. fidem h
priscam lectionem r
quod nuper etiam fecit

Bojorum legatorum
que Matali adventus]
ex Polybio [3, 44.] τοὺς
κους περὶ τὸν Μάγιλον. S
tres *legatorum* (tert.
regulique Matali. (Sig
gili. quorsum alludit
Macali. sec. *Machali*) a
GEBH. Nomen hoc vari
ptis: *Malcali*, *Machali*
li. Quare putem *Mag*
bendum. Polybius *Mag*
cat. Caeterum hae liter
mutantur saepe in barba
minibus. Ut *Masiniss*
sanissa, *Mithridates* et
dates, Ἀνδοβάλης et I
Hampsicora et *Hamps*
Κατάνη Catina. J. FR
Bojorum legatio unus
edd. Aldo prioribus.
rupte *regulique Matal*
Amychali Ber. *M. Am*
4. *Maeali* Lovel. 5. *Ma*
Cant. Voss. Lovel. 1.
Gaertn. et Hav. Qu
nomen hujus regis tan
Livium et Polybium m
anceps esse puto, ut
Livium ex hoc *Magal*
Polybium ex illo *Μάκ*
dum sit. Inepte *Bojo*
torum reguli venerun
acciti praefert apud H

Qui se duces itiner
periculi fore adfirma

ue, rem fama utique inexpertis horrendam,
bat.
X. Itaque Hannibal, poſtquam ipsi sententia 1
ergere ire, atque Italiam petere, advocata
ne, varie militum versat animos caſtigando
andoque. *Mirari se, quinam pectora semper* 2
la repens terror invaserit. per tot annos vincen-

itinerum eſſent, et Han-
lsum Casilini monſtrato-
icifigere non dubitarit,
quo pacto toties poſtea
us errans non omnes cru-
. Sed talia fortaſſis dis-
da sunt. nam in Polybio
a invenit Livius. GEBH.
e periculi Lovel. 3. Hinc
n ante libatis viribus,
uam, Lovel. 2. Sed so-
voces in Mſtis commu-
ad 36, 17, 10. *Τὸ ante*
a Ber. a m. 1.

Multitudo timebat qui-
tem] Miror, Hearnium,
oneret, Cl. Jac. Grono-
edidiſſe pro *hostes*, non
didiſſe, quam lectionem
suis repererit. Ex meis
onovio consentiunt Flor.
ov. quinque, Harl. Ber.
ertn. et Hav. Neque aliter
te Aldum. Optime itaque
lectionem ab eo redu-
ato. V. ad Livii 5, 50, 2.
ea vox *quidem* exsulat a
.

Varie militum versat ani-
ropertius 4, [5, 61.]

nimum nostrae dum ver-
at Acanthis amicae.

Livius 1, 17, 1. *Patrum*
animos certamen regni
do versabat. c. 58, 3. *O-*
miscere precibus minas,
in omnes partes mulie-
brem animum. 2, 45, 5. *Inperitae multitudinis nunc indignatio nunc pudor pectora versare.* 22, 25, 17. *Tacita invidia dictatoris favorque magistri equitum animos versabat.* 25, 3, 17. *Cui simul metus pudorque animum versabat.* et saepe. Paullo ante *sententia stetit pergere iter*, pro *pergere ire*, Roc. Quae lectio licet forte defendi poſſit ex illis, quae dicta sunt ad 3, 6, 7. hic tamen ob omnium aliorum codd. diſſensum ferri nequit: praesertim quum paſſim apud Livium obcurrat *pergere ire*. Vide, ut brevis sim in re obvia, 21, 22, 9. 22, 19, 4. et c. 22, 4. 24, 2, 2. 31, 41, 5. 34, 51, 3. 35, 30, 4. et alibi. et ita *pergere navigare* 36, 42, 4. Praeterea *atque ita Italiam petere* Voſſ. Lovel. 1. 2. et Gaertn. Sed inserta vocula *ita* ex sequentis dictionis prioribus literis perperam repetitis nata videtur.

§. 2. *Quinam pectora semper inpavida repens terror invaserit*] *quisnam pectora* Lovel. 4. 5. Hav. et edd. ante Aldum. *quidnam pectora* Lovel. 2. et Gaertn. quorum poſterior etiam praecedentem vocem *se* omisit. Deinde *terror invasit* Lovel. 3. et Ber. V. ad 40, 14, 11. Mox *per tot annos vincentibus eis stipendia facere*, pro *vincentes eos*, Hearnii N. Deinde *nec ante Hispania* Ber. *neque Hispania ante* Hav.

tes eos stipendia facere; neque ante Hispania ex- sisse, quam omnes gentesque et terrae eae, qu- duo diversa maria amplectantur, Karthaginiens-
3 *essent. Indignatos deinde, quod, quicumque Sa- guntum obsedissent, velut ob noxam, sibi dedi po- stularet populus Romanus, Iberum trajecisse ad de- lendum nomen Romanorum, liberandumque orbem*

terro-

Quam omnes gentes, quae et terras, quas duo diversa maria amplectuntur, Karthaginiensium esse] Sic reor emendandum *terrae*, et *Carthaginiensium essent*. Item non relative, sed copulative scribi debere *que*; perinde ac si dicatur, *omnes et gentes et terrae*. VALLA. Pall. tres *et terras eas, quas duo diversa maria amplectuntur:* ut invenit in suis edd. Valla. GEBH. *gentesque et terrae eae, quas* ab Laurentio Valla, quum in omnibus scriptis, *terras eas* etc. *esse:* quod defenditur more obliquarum orationum. Possis tamen suspicari: *gentesque et terras eas* etc. *Carthaginiensium fecissent*. J. FR. GRON. *gentes terras eas* etc. *Carthaginiensium essent* Harl. *gentes et terrae eas* etc. *Carthaginiensium essent* Cant. *gentes terrae eas* etc. *Carthaginiensium essent* Hearnii N. *gentes quae et terras eas* etc. *Carthaginiensium essent* Lovel. 4. *gentes et terras eas* etc. *Carthaginiensium esse* Gaertn. *gentesque et terras eas* etc. *Carthaginiensium essent* Flor. Voss. Lovel. 3. Ber. Hafn. Rec. Hav. et Hearnii N. *gentes et terras eas* etc. *Carthaginiensium fecissent* Lovel. 5. quemadmodum Gronov. scribendum conjecit, nisi quod vocula *que* omittatur. *omnes gentes et terrae omnes* etc. *Carthaginiensium essent* Lovel. 2. *omnes gentesque et terrae* [...] *et trans eas* etc. *Carthaginiensium essent* Lovel. 1. [...] jus librarius duplicem [...] voluit lectionem *gentesque* [...] *terrae eae* et *gentes* [...] *tras*, sive *terras*, (pro [...] men male datum est *trans*) [...] Gronovius in priori ed. [...] ad 1, 50. etiam Putean. *terras* [...] praeferre testatus, eam lect[...] more obliquarum orationum [...] fendebat: quam sententiam [...] curis sec. omissam, et hic [...] aliorum nomine obiter [...] memoratam, ferme pro [...] habuisse videtur. Et recte [...] pturam enim a Valla [...] veriorem puto. Praet[...] *plectuntur* unus tantu[...] liqui cum omnibus ed[...] *ctantur*. Sed *quas du*[...] *maria incolunt amp*[...] Lovel. 3.

§. 3. *Indignatos deinde* [...] *quicumque Saguntum* [...] *sent, velut ob noxam* [...] *di*] *Indignantes* Gaertn. [...] *gnari* pro varia lection[e] [...] versus adscriptum exstat i[...] Deinde *quicumque obse*[...] omissa media etiam voce [...] *quicumque Saguntum* o[...] *set* Hearnii N. *quicumq*[...] *guntum oppugnassent* Ha[...] *cumque Saguntum opp*[...] *set* Hafn. Tandem *ded*[...] trajectis vocibus, Lovel[...]

m. Tum nemini visum id longum, quum ab 4
solis ad exortus intenderent iter. Nunc, post- 5
multo majorem partem itineris emensam cer-
Pyrenaeum saltum inter ferocissimas gentes
tum, Rhodanum, tantum amnem, tot milli-
llorum prohibentibus, domita etiam ipsius flu-
vi, trajectum, in conspectu Alpes habeant,
n alterum latus Italiae sit; in ipsis portis ho- 6

d sibi deest a m. 1. in

trajecisse ad delendum Romanorum] *cum Iberum trajecisset* Harl. *Iberum* *et* Voss. a m. 1. Lovel. 2. n. *Iberum se trajecisse* t Hearnii N. a m. 2. *Iberasisse* Lovel. 4. et 5. Tum *dum nomen Romanum* . 3. et Hav.

Ab occasu solis ad exorderent iter] Vet. lib. m. SIG. Pall. duo, pr. *ad exortus solis.* sec. *ad* EBH. Voss. Flor. et edd. *tus.* J. FR. GRON. *ad* vel. 4. et 5. *ad exortus* 2. 3. *ad exortum* Cant. Hearnii L. 1. Sueton. in *Natus est Augustus IX.* *tobris paullo ante solis* . ubi v. Cel. Burmann. *solis, Caniculae, side-* similia apud Plin. majobius obvia sunt. Tum *in- iter* Harl. et Hav. *intenditer* Gaertn. et Hearnii d 38, 40, 1.

Rhodanum jam tum am- millibus Gallorum pro us] Legendum credo *um tantum amnem.* Ut correxit Valla, ita n Pal. tert. ut scias sive an non post Vallae secula exscriptus sit. pr. *jam tum amnem.* sec. *tunc.* GEBH. *Rhodanum jam tum amnem* Flor. Voss. Lovel. 3. 4. et Hearnii N. qui in margine *jam Rhodanum tot millibus* praefert. *Rhodanum jam cum amnem* Lovel. 1. *jam Rhodanum amnem* Ber. *Rhodanum jam amnem* Hav. *Rhodanum jam tantum amnem* Lovel. 5. Reliqui cum Valla *Rhodanum, tantum amnem, tot millibus* legunt. unde tamen sequi necesse non est, ut omnes post Vallam scripti sint; sed potius Vallam ita emendantem codices secutum esse, quibus illi consentiant. Deinde *tot militibus Gallorum* Flor. qui error in scriptis frequens est. V. ad 23, 41, 10.

In conspectu Alpes habeant, quarum alterum latus Italia sit] Tres codd. Pall. exhibent, *quarum alterum latus Italiae sit.* GEBH. Non utique Italia ipsa latus Alpium, sed Alpium alterum latus est *Italiae* scilicet pars, et ad eam pertinet. Itaque recte Put. et scripti, nec non And. Tarv. Ven. Bec. Asc. *Italiae.* in Mag. prima video mutatum. 21 [49, 4] *Cognitum ex captivis, praeter viginti naves, cujus ipsi classis essent, in Italiam missas, quinque et triginta alias quinqueremes Siciliam petere.* J. FR. GRON. Non aliter est in meis omnibus et Hearnii Oxon.

stium fatigatos subsistere,
7 dentes, quam montium alt
res Pyrenaei jugis. nulla
contingere, nec inexsupera
Alpes quidem habitari,
animantes. pervias paucis
8 eos ipsos, quos cernant, l

§. 6. *Quid Alpes aliud esse credentes*] Ita edidit Cel. Jac. Gronov. quum priores typis excusi legant *quid aliud Alpes esse*. Virum Clariss. codd. suos in eo secutum puto. Omnes enim mei ipsius lectionem probant.

§. 7. *Fingerent altiores Pyrenaeis jugis*] *Pyrenaei jugis* et alii, et maxime Put. antiquissimus omnium tota Europa ad hoc usque visorum, a cujus contextu nunquam facile recedendum. Sed rursus destituit nos a fine hujus ad ultima 41. capitis. J. FR. GRON. *Pyrenaei jugis* etiam Flor. Cant. Voss. Lovel. quinque, Ber. Hafn. Gaertn. Hav. et Hearnii Oxon. Supra c. 24, 2. *Vi subactos trans Pyrenaeum Hispanos fama erat*. c. 60, 9. *Omnibus fere caris rebus citra Pyrenaeum relictis*. Vox *altiores* perperam deerat in Cant.

Nec inexsuperabiles humano generi esse] *nec insuperabiles* Ber. Male. Reliqui enim omnes vulgatum defendunt, et inprimis Livius voce *inexsuperabilis* delectatus est. Supra 5, 34, 6. *Alpes inexsuperabiles visas haud equidem miror*. 8, 7, 8. *Movet ferocem animum juvenis seu ira*, etc. *seu inexsuperabilis vis fati*. Infra hoc lib. ac cap. *Militi quidem armato quid invium aut inexsuperabile esse?* 36, 17, 3. *Inexsuperabilis magis saltus*

pes transgressos: ne majores quidem eorum ; sed advenas Italiae cultores, has ipsas entibus saepe agminibus cum liberis ac con- migrantium modo, tuto transmisisse. Mi- 9
n armato, nihil secum praeter instrumenta anti, quid invium aut inexsuperabile esse? ı ut caperetur, quid per octo menses pericu-

am descendit, quan- ates pauci Gallorum adeuntes non pertu- ius itaque videtur, si per objectionem caussam, ob quam exercitu Hannibalis ditione abhorrerent, Alpes quidem pau- ientibus, non vero citui, impedimenta enti, perviae essent: e in sequentibus tol- 40, 21, 3. *Quum sa- nes constaret, viam ullam esse, paucis perdifficillimum ad-* n vero lectio editio- uae vulgo exstat, an datio Gronovii reci- d ad sensum adtinet i. Posterior tamen gata recedit, ac fa- quam *pervias*, [l. *in-* re potuisse puto.

pennis sublime ela- ansgressos] Pal. pr. *ublime elatos*. GEB- etiam Flor. *Pennas* nguere videtur Quin- Orat. 4. quamvis ta- aec nomina in libris ribis confundantur. ollect. ad Lucr. v. squeji Orthogr. part. *a*, et Cel. Burmann. . l. p. 43. Si tamen erentia, *pinnas* es- *pennam* plumam in pectore, vel in tergo, quam tra- dit Vlit. ad Grat. Cyn. 83. *pinnis* hic, non *pennis*, legendum erit. Ceterum *pennis in sublime ela- tos* Lovel. 2. *pennis sublimes ela- tos* Harl. a m. 1. *pennis sublime elatis* Lovel. 3.

Nec majores quidem ipsorum] Vet. lib. *ne majores quidem ip- sorum*. SIG. Non aliter etiam om- nes, quibus utor, codices. V. ad 1, 10, 3.

Has ipsas Alpes ingentibus saepe agminibus] Quoties Galli Alpes superaverint ante hoc tem- pus, tradit supra l. 5, [34.] et Polybius l. 2. SIG. Duae posterio- res voces perperam deerant in Harl.

Tuto transmisisse] Vet. lib. *tuto transisse*. SIG. Pal. tert. *transisse*. quod non probo. GEB- HARD. Quamvis *transisse* etiam ex meis praeferant Lovel. 3. et Harl. cum reliquis tamen *trans- misisse* malo. Eadem verba et- iam supra commutabantur hoc lib. c. 20, 9. Vocabulum *tuto* ma- le exsulabat ab eodem Lovel. 3.

§. 9. *Quid invium aut inexsu- perabile esse*] *quid majus aut inexsuperabile* Lovel. 3. *quid in- vium aut insuperabile* Hafn. et Hav. Male. V. supra hoc cap. §. 7. Tum *est*, pro *esse*, Voss. Lovel. quinque, Harl. Ber. Gaert- ner. Hav. et edd. ante Froben.

10 li, quid laboris exhaustum esse? Romam, orbis terrarum caput, petentibus quidquam adeo asperum at-
11 que arduum videri, quod inceptum moretur? Cepisse quondam Gallos ea, quae adiri posse Poenus desperet. proinde aut cederent animo atque virtute genti, per eos dies toties ab se victae: aut itineris finem sperent campum interjacentem Tiberi ac moenibus Romanis.

1 XXXI. His adhortationibus incitatos corpora cu-

anni 1531. Praeterea mox *quid laboris exhaustum est* Lovel. 2. 3. 4. 5. Ber. Gaertn. Hav. Hearnii N. et eaedem edd. Sed vulgatum praestat. *exauctum*, pro *exhaustum*, Cant. Primo omissa erat adspiratio. Inde alterum formatum est. Male. 25, 31, 7. *Laborum periculorum, circa moenia Syracusana terra marique tam diu exhaustorum, nequaquam tantum fructum esse.* 26, 31, 7. *Multis terra marique exhaustis laboribus, tandem vi atque armis Syracusas cepi.* 44, 39, 6. *Quantum rursus exhauriendum laboris erat.* Ceterum *per novem menses* Lovel. 5. Male. Supra c. 15, 3. *Octavo mense, quam coeptum obpugnari, captum Saguntum.* Polyb. 3, 19. Τέλος ἐν ὀκτὼ μησὶ κατὰ κράτος εἷλε τὴν πόλιν.

§. 10. *Romam, orbis terrarum caput*] Absolvi Livius non potest, ita scribens. quod enim *Romam orbis terrarum caput* Annibal appellat, quis id feret? A decoro valde ea laudatio abit, (praesertim cum hostis) et magis a vero. An enim illo aevo Roma terris caput? Imo nec toti Italiae, Gallis Cisalpinis et Liguribus etiamnum restantibus: et extra eam vix quicquam firmiter in potestate sua ac ditione habuit, praeter Sardiniam et Siciliae partem. En dominam orbis! Aevum suum pro veteri, cum haec scriberet, mente complexus est. PH. RUBEN. 1. Elect. 25. Livium adversus censuram Rubenii excusare conatur Barthius 14. Advers. 10. At non persuadet. Ceterum *caput orbis terrarum* Flor. Mox *atque arduum* exsulat a Lovel. 3.

§. 11. *Cepisse quondam Gallos ea*] Romam intelligit. SIG. *Gallos et ea* Voss. Lovel. 1. et Hearnii N. Verum, τὸ *et* delendum esse, additis notis in Voss. indicatur; in Oxon. N. a m. 1. inductum est. Mox *quae adiri Poenus desperet*, omissa media voce *posse*, Voss. et Lovel. 1. sed at insuper *quae adire Poenus desperet* Gaertn.

Campum interjacentem Tiberi ac moenibus Romanis] *moenibus Romanis* Latinii Brev. Male. Intelligitur enim campus Martius, ut Doujatius monet.

§. 1. *His adhortationibus incitatos*] *His exhortationibus* Lovel. 4. et editi Aldo priores. Sed cap. praec. dixit: *Varie militum versat animos castigando adhortandoque.* Pro vulgato etiam stant reliqui codd.

§. 2. *Postero die, profectus*] *Posterâ die* Harl. Ber. et Gaertn. Sed v. ad 1, 12, 1. Mox *recta ad Alpes via*, pro *rectior*, Bec.

rare, atque ad iter se parare jubet. Poſtero die, 2
profectus adversa ripa Rhodani, mediterranea Gal-
liae petit: non quia rectior ad Alpes via eſſet, sed,
quantum a mari receſſiſſet, minus obvium fore Ro-
manum credens: cum quo, priusquam in Italiam 3
ventum foret, non erat in animo manus conserere.
Quartis caſtris ad Insulam pervenit: ibi Arar Rho- 4
danusque amnes, diversis ex Alpibus decurrentes,

Quantum a mari recessisset, minus obviam fore Romanum credens] Quod conjeceram dudum, Flor. unicus *obvium*. J. FR. GRON. V. ad 1, 26, 2. Praeterea *quantum mari recessisset* Hav. Tum *tanto minus* Lovel. 4. 5. At, saepe omitti τὸ *tantum* praecedente *quantum*, vidimus ad 2, 10, 12.

§. 3. *Priusquam in Italiam ventum foret*] Pal. pr. *in Italiam eventum foret*. *Evenire* dictum intensive, ut *edomare*, *edolare*, *evincere*. GEBH. Similiter etiam Voſſ. et Lovel. 1. *in Italiae ventum foret* Flor. a m. 1. pro quo emendatur m. 2. *in Italiam*. Sed *in Italia ventum foret* Gaertn. Mox *manum conserere*, pro *manus*, Gaertn. et Hearnii D. *manum conferre* ejusdem Hearnii N. Quaeque harum lectionum admitti poſſet, ut exempla probant, quae laudavi ad 6, 42, 5. nisi, vulgatam hoc loco veriorem eſſe, reliquorum codicum consensus clamaret.

§. 4. *Ad Insulam pervenit. ibi Arar Rhodanusque amnes, diversis ex Alpibus decurrentes*] Polybius [3, 49.] ἧκε πρὸς τὴν καλουμένην Νῆσον, ἔχουσαν δὲ τὴν προσηγορίαν ἀπὸ τοῦ συμπτώματος. Τῇ μὲν γὰρ ὁ Ῥοδανὸς, τῇ δὲ Σκώρας προσαγορευόμενος, ῥέοντες παρ᾽ ἑκατέραν τὴν πλευρὰν συμπίπτουσιν. Mendum tamen puto eſſe in voce Σκώρας pro ὁ Ἄραρ. SIG. Occultum, sed certum vitium eſt in his Livii verbis. Minime enim *diversis*, sed *diversi*. Ex iisdem enim Alpibus Arar et Rhodanus orti seorsim separatique aliquamdiu fluunt. Seneca in Apocolocynthosi:

Vidi duobus imminens fluviis jugum,
Quod Phoebus ortu semper obverso videt:
Ubi Rhodanus ingens amne praerapido fluit,
Ararque dubitans, quo suos cursus agat.

PH. RUBEN. 1. Elect. 36. Rubenius legit *diversi*, contra MSS. codices. Forte, si quid mutandum, leg. *diversim*. Statim reſtat in Pall. tribus *in mediis campis*. GEBH. *diversi ex Alpibus decurrentes* conjectura eſt Philippi Rubenii. Veteres omnes libri *diversis*. An fuit *divortiis*? Curtius de Tigri et Euphrate l. 5, [1.] *Ipsi amnes ex Armeniae montibus profluunt, ac magno deinde aquarum divortio iter, quod coepere, procurrunt.* Cicero 3. de Oratore [19.] *Ut ex Apennino fluminum, sic ex communi sapientium jugo sunt doctrinarum facta divortia.* J. FR. GRON. Omnia prorsus integritatem hujus lectionis refutant, nec poteſt ullo modo de

agri aliquantum amplexi, confluunt in unum. Medii campis Insulae nomen inditum. Incolunt prope Al

Arare ac Rhodano tale quid affirmari; Arare ad Sequanos Helvetiosque tendente, ut patet ex Caesare 1. B. Gall. [12.] Ex aliis MSS. nullam varietatem observatam video: quum tamen Cantabrigiae legerim: *pervenit: Bisarar Rhodanusque*. Itaque idem hoc loco agendum, quod nuper in Polybio [p. 415.] fecimus, reponendumque: *pervenit. Isara Rhodanusque amnes diversis ex Alpibus decurrentes, agri aliquantum amplexi, confluunt in unum. Inde mediis campis Insulae nomen inditum.* Nam Flor. Voss. Gud. cum eodem Cant. *in mediis*; omnes vero *aliquantum*, non *aliquantulum*. His inscribendus est Cluverius 1. Italiae [33, 367.] Et frustratio est Phil. Rubenii, dum quia ex eisdem Alpibus, non diversis, eos amnes currere sibi inculcat, corrigentis *diversi*. *Diversis ex Alpibus* est alia atque alia parte earundem Alpium. Id mutari vix placet. JAC. GRON. Cluverii emendatio, *Isara* pro *Arar* scribentis, confirmatur in Memoriis Academ. Reg. Paris. tom. 2. p. 142. ed. Hag. 1724. DUK. V. etiam Histor. Acad. Reg. inscr. T. 3. p. 295. ed. Amstel. (* Act. Lips. anni 1741. p. 201.) *ad Insulam venit* Hearnii N. altera tamen lectione in marginem rejecta. In verbis proxime sequentibus parum a vulgato differunt codd. mei. *ibi Ara Rhodanusque amnes* legit Lovel. 3. *ibique Arar Rhodanusque amnes* Ber. *ibique Arar Rhodanusque amnis* Lovel. 2. 5. Hafn. Harl. Rec. et Hearnii D. et N. *ibi Arar Rhodanus amnis* Gaertn. Virorum doctorum, *Isara* pro *ibi Arar* subponentium, sententiae adversatur Harduin. ad Plinii 3, 4. eos

sincerum vas incrustare, n
scriptoris mentem adsequi p
nuncians. Sed nullum, cur
sentiret, argumentum in med
adfert: quum tamen operae p
tium fuisset, caussam sent
indicasse, vel mentem Livii
nus perspicacibus aperuisse.
ta enim vidit, quae praeter
nemo nec vidit umquam,
surus est. Adversatur etiam
jatius, existimans Insulam
cujus Polyb. et Livius me
runt, non ad Araris ac Rho
sed ad Druentiae ac Rho
confluentes fuisse, idque
argumentis firmare conatur.
tat enim Hannibalem, unius
aut certe minus quam bidui
nere a mari remotum, Rhod
trajecisse; quia equites ejus
midae, speculatum missi, m
conseruerunt cum equitibus
pionis, ad ostium Rhodani c
habentis. Id si verum est,
non posse statuit, ut Hann
ab eo loco quartis castris pe
nerit ad Araris et Rhodani
fluentes, emensis circiter cen
quadraginta millibus pass
et transitis decem majoribu
minoribus fluviis. Secund
probari dicit vocibus *diversi
Alpibus*: Rhodanum enim e
pibus Cottiis, Druentiam ex
ninis oriri; quum Arar non e
pibus, sed ex Vogeso oriatur.
tio vocibus *agri aliquantul*
terrarum enim tractum inter
rim et Rhodanum majorem
quam ut ei convenirent; q
recte conveniant insulae, q
efficit Druentia in Rhodanu
fluens. Quarto vocibus *ad lae
in Tricastinos*. Si enim Hann
ad confluentes Araris ac Rh
ni usque jam adscendisset,
castinos non ad laevam, sed
dextram habuisset. Quomodo

·broges, gens jam inde nulla Gallica gente opibus
ıt fama inferior: tum discors erat. Regni certa- 6

ƨn pro *ibi Arar et Rhodanus* ·gendum putet, non addidit. ·men autem *Druentiae* longius a vulgata et a codicum scriptu- recedit, quam ut ob aliquam ·erarum vel soni similitudinem terum alteri substitutum fuisse ·edamus. Tandem Bolin. Grono- o consentit in libro lingua Fran- ca conscripto de Hist. antiq. Kar- agin. tom. 1. p. 317. Tres itaque ri docti, ex eadem Francia orti, ui patriae periti esse debebant, tamen tres diversas foverunt ·ntentias: ut periculosius et ni- is anceps mihi extraneo futu- um putem, de ea sententiam in- erponere. Id unum verum esse idetur, confluentes Druentiae t Rhodani intelligi non posse: am postea, quam ad alterutram artem (ad utram vero discepta- ur) flexisset, ad Druentiam ve- it, et fluvium hunc transiit, ut Livius infra hoc cap. narrat. Si amen Gronov. *Isara* hic revo- ari debeat, mallem, priori vo- e non omissa, legere *ibi Isara t Rhodanus amnes.* Praeterea *diversis ex Alpibus* servant Flor. Voss. Lovel. 2. 4. 5. Harl. Ber. Hafn. Rec. Gaertn. Hav. et Hear- ıii Oxon. quod optime Cl. Jac. Gronov. exposuit adversus Ru- ben. ex alia atque alia parte ea- rumdem Alpium. Vogesus enim etiam Alpium pars habetur. Certe Strabo etiam Ararim ex Alpibus oriri scribit 4, 186. Insuper *a- gri aliquantum* Flor. Lov. 2. 3. Harl. Ber. Gaertn. et Hav. Ex reliquis nihil notatum reperio. V. ad 7, 36, 5. Neque inprobabi- lis est Gron. conjectura *Inde me- diis campis.* Nam τῷ *inde*, si- ve *iñ*, saepe substitutum est *in.* V. ad 10, 20, 6. *In mediis cam- pis* autem hic praeferunt, prae- ter codd. a Gronovio laudatos, Lovel. 1. 2. 3. Harl. Ber. Gaertn. Hav. et Hearnii Oxon. Illa vero praepositio in aliis codd. inter- cepta est a vocis praecedentis li- tera finali *m*. V. ad 10, 13, 3. Tandem *Insulae nomen indi- ctum* Lovel. 2. Ber. et Hav. sol- lemni scribarum lapsu. V. ad 3, 65, 4. *Insulae inclitum nomen*, litera *d* in *cl* resoluta, Lovel. 5. V. ad 10, 24, 2.

§. 5. *Adcolunt prope Allobro- ges*] Restat in Pall. tribus *In- colunt prope.* GEBH. Tres Pall. Fl. Men. Voss. Aldina *Incolunt.* ut Caesar 1. de Gall. [1.] *Proxi- mi sunt Germanis, qui trans Rhenum incolunt, quibuscum continenter bella gerunt.* Sue- ton. Julio 25. *Germanos, qui trans Rhenum incolunt, primus Romanorum aggressus.* Noster principio operis. *Qui inter ma- re Alpesque incolebant.* J. FR. GRON. Similiter Cant. Lovel. quinque, Harl. Ber. Hafn. Rec. Gaertn. et Hav. Livius 5, 33, 6. *Inter Apenninum Alpesque in- colebant.* 26, 51, 11. *Cuncti fere, quae cis Iberum incolunt, popu- li.* 28, 24, 5. *Praesidium genti- bus, quae cis Iberum incolunt, inpositum.* 35, 13, 5. *Ad Pisidas, qui circa Sidam incolunt, ob- pugnandos est profectus.* 38, 16, 10. *Omnibus, quae cis Taurum incolunt, gentibus.* Eodem cap. §. 15. *Quia procul mari incole- rent.* c. 37, 1. *Legationes ex omnibus gentibus, quae cis Tau- rum incolunt, conveniebant.* 40, 41, 3. *Qui eorum circa Macram fluvium incolebant.* V. etiam ad 22, 20, 10. Eodem modo *co- lere* sine casu absolute ponitur. V. ad 38, 18, 12.

Jam inde nulla Gallica gen- te opibus aut fama inferior:

mine ambigebant fratres. major, et qui prius imperitarat, Brancus nomine, minore ab fratre et coetu juniorum, qui jure minus, vi plus poterant, pelle-
7 batur. Hujus seditionis peropportuna disceptatio

tum discors erat] *jam nulla inde* Lov. 4. 5. et Harl. Male. V. ad 3, 36, 1. *opibus atque fama* Lovel. 4. et 5. Deinde *discors erat illa gens regni certamine. Regnum ambigebant fratres* Lov. 3. et Haso. *discors erat regni certamine. Regnum ambigebant fratres* Ber.

§. 6. *Minor erat fratre et coetu juniorum, qui jure minus, qui plus poterat, pellebatur*] Vos sic emendastis: dictionem *jure* delestis rubra sive violacea linea, addidistisque alias dictiones, sic: *qui minor, ab eo, qui plus poterat, pellebatur.* O lippi, o aliis, quae vobis multa est, lippitudinem exprobrantes! estne istud servare similitudinem, servare numerum literarum in conjectanda scripturae veritate, alias dictiones eximere, alias adjicere? Videte, quanto id a me sincerius custoditur. *ambigebant fratres: major, et qui prius imperitarat, Brancus nomine, minore a fratre et coetu juniorum, qui, (vel quia) jure minus, vi plus poterat, pellebatur.* VALLA. Manarunt haec, ut vulgata sunt, a Valla. Pall. codd. mire hic laceri sunt ac deformes: quippe sec. (a quo pauxillum discrepat pr.) *minor erat fratre: et coetu juniorum qui minus ab eo, qui plus poterat, pellebatur.* Tert. vero, *major erat frater et coetu junior, qui jure minus, qui plus poterat, pellebatur.* GEBH. *qui jure minus, vi plus poterat* ad *fratrem* referre serum est, ad *coetum* ineptum. Ergo ad *juniores*; et legatur invitis omnibus libris *poterant.* J. FR. GRON. Quemadmodum tempore Vallae legebatur, praeferunt Florent. Lovel. 1. 4. et Harl. Ab illo parum discedit Gaertn. *minor erat fratre coetu juniorum*, omissa particula *et*, praeferens. Eamdem omisit Cant. et insuper legit *vi plus poterat.* Voss. etiam *vi plus poterat*, et in principio *minore fratre* a m. 2. Alii longius latiusque divertunt. *minor erat fratre et coetu junior, qui minus ab eo, qui plus poterat, pellebatur* inveni in Lovel. 2. *minor erat fratre coetu juniorum, qui jure minor eum, qui plus poterat, pellebat* in Hearnii N. *minor erat fretus coetu juniorum, qui jure potior erat ab eo, qui plus sui poterat, pellebatur* in Hav. *minore fratre coetuque inimicorum pellebatur, qui jure minus, vi plus poterat* in Ber. *a minore fratre et coetu juniorum, qui jure minus vi plus poterat, pellebatur* in Lovel. 4. *a minore tum fratre et coetu juniorum, qui jure minus, vi plus poterant, pellebatur* in Lovel. 5. in quo illud *poterant*, quod Gronov. ex conjectura reponebat, offendi. (* v. Act. Lips. anni 1741. p. 202.) Et lectio haec, quae sensui satisfacit, probari posset, nisi, quum admodum recens sit, suspicio foret, librarium emendationem Vallae recepisse. Paullo ante *major, qui prius imperitarat*, ejecta copula *et*, legendum esse, ad marginem Livii conjecit Cl. Ant. Perizonius. Sed, copula trajecta, *qui et prius imperitarat* conjicit Crevier. Deinde *Braneus* Flor. Voss. Lovel. 1. 4. et Hav. *Biraneus* Ber. *Brăneus* Gaertn. *Branius* Hearnii D.

ad Hannibalem rejecta esset, arbiter regni fa-
quod ea senatus principumque sententia fue-
nperium majori restituit. ob id meritum com- 8
copiaque rerum omnium, maxime vestis, est

Ad Hannibalem rejecta
jecta Voss. Lovel. 1. Harl.
arnii N. et priscae edd.
i ea verba inter se com-
r in Mstis. V. ad 5, 22, 1.
24, 2, 6. et viros doctos
. Catil. 1. Quin et, pas-
as *D* et *R* in codd. con-
ictum est supra ad 9, 10,
a Lovel. 2. 4. 5. Ber.
aertn. Hav. et Hearnii
argine. *delata esset* et-
r. a m. 2. quum ante
fuisset *delectasset*. Sed,
in hac re proprium es-
nus ad 2, 22, 5. Paullo
ensionis, pro *discepta-*
er. *dissensionis* Hearnii
epationis Hafn. Alibi
confunduntur a scribis.
ad 3, 31, 8. 10, 18, 7.
2.) et viros doctos ad
5. adv. Marc. 10.

erat senatus principum-
tentia futurum] Voss.
quod ea. Flor. et Gud.
senatus principumque
a fuerat. de quo dubi-
as. J. FR. GRON. *quod*
Lovel. 1. 2. 4. Harl. et
od erat ea Cant. *quod*
us principumque senten-
a Lovel. 5. *quod ea se-*
principumque sententia
r. et Hearnii N. unde le-
Gronovio inventa ac pro-
matur; quam in contex-
pi, quemadmodum et fe-
cr.

Ob id meritum comme-
iaque rerum omnium
nentis est adjutus] Ite-
rupti codd. MSS. Pal.
d emeritum commeatu maxime copiaque rerum omnium vestis est adjutus. sec. *ob id emeritum commeatus copiaque rerum omnium et vestis est addita*. tert. *ob id emeritum commeatus copiaque rerum omnium et vestis est traditus*. GEBHARD. Scripti o. et Andr. Becc. Ven. Tarv. Ald. Juntas *et vestis*. Ascensius et Mag. jam mutatum habent: sed male. Cicero in Verrin. [1, 10.] *Argenti vestisque stragulae quod fuerit, curasse auferendum*. Iterum, [2, 72.] *Plurimam vestem Melitensem, plurimam stragulam*. Noster 31, [17, 6.] *Aurum et argentum in forum deferri, vestem pretiosam in naves*. 44, [26, 9.] *Quanta omnium praeparata cura regis copia multitudini foret, quibusque muneribus principes advenientes vestis argenti equorumque excepturus rex esset*. Sed plus hic infuscati. Promiscui libri *copiaque rerum omnium vestis*, sine copulativa: quod mirabar, priusquam in Fl. et Gud. inveni: *copiaque omnium rerum, maxime vestis*. Hoc quoque praeclarum: sed tamen aliquid superest. Flor. Voss. Men. *quod inf. fr. Alpes praeparari*. Totum igitur accipe ex Gudiano: *Ob id meritum commeatu copiaque rerum omnium, maxime vestis, est adjutus, quam infames frigoribus Alpes praeparari cogebant*. J. FR. GRON. *ob id emeritum* Voss. Lovel. 1. 2. Harl. Ber. Gaertn. et Hav. Neque aliter scriptum primo exstitit in Flor. ubi deinde litera *e* initialis expuncta est. In verbis sequentibus Gronov. edidit *commeatu copiaque rerum omnium*

haud usquam inpedita via, prius

et vestis est adjutus, quod servant Hearnii Oxon. et Ber. neque aliquid ex Rec. notatur. sed *commeatu copiaque rerum omnium vestibus est adjutus* habet Lovel. 5. *commeatum copiaque rerum omnium et vestis est additus* Lovel. 1. et 4. neque aliter Gaertn. nisi quod *adjutus* praeferat. *commeatum copiaque rerum omnium et vestis est traditus* Cant. *commeatus copiaque rerum omnium vestitusque est additus* Lovel. 2. *commeatus copiaque rerum omnium vestis et additus* Lovel. 5. *commeatu copiaque rerum omnium vestis est additus* Voss. *commeatu copiaque rerum omnium vestis est adita* Hafn. *commeatu copiaque rerum omnium vestimentis adjutus* Hav. *commeatus copiaque rerum omnium maxime vestis est aditus* Harl. Praeterea *quae inf. fr. A. parare cogebant* Ber. *quae infames frig. Alpes praeparari cogebant* Lovel. 1. et Voss. *quod infames frig. Alpes praeparare cog.* Lovel. 4. Cant. Rec. et pleraeque antiquarum edd. *quos inf. fr. A. praeparari cog.* Lovel. 3. *quod inf. fr. A. praeparari cog.* Lovel. 2. 4. Harl. Gaertn. et Hav. *quam inf. fr.*

minit Pl
in Allob
bal, Al
do ad l
tuit flec
inde in
Druenti
te ea n
ceperit
malim l
rantia,
sive de
id erro
manave
re nihil
15, [10.]
centibu
et oram
ad salt
que exo
insuper
pe in im
entiam
in totu
truscas
pes (q
aut Gra
teriora,
ctas per
quit. q
dextra
et transi
luit. Ta
et Glar

pervenit. Is et ipse Alpinus amnis longe 10
Galliae fluminum difficillimus transitu eſt.
uum aquae vim vehat ingentem, non tamen
patiens eſt: quia nullis coërcitus ripis, plu- 11
imul, neque iisdem alveis fluens, nova sem-
la novosque gurgites faciens, (et ob eadem

odum Rhodanum trans-
lit:
eTricastinis intendit fi-
us agmen,
ciles campos, jam ru-
Vocuntia carpit.
lus hic truncis saxis-
e Druentia laetum
is vastavit iter.
ad laevam in omnibus
r scriptis supereſt, nisi
lenam sit in Hav. et ta-
l *addextram*, vel *a lae-*
propius ad vulgatum ac-
amus, ratio itineris Han-
xigere videtur. Deinde
nos Hearnii N. *inter Ca-*
v. *in Curstastinos* Lov.
Vocuntiorum Lovel. 2.
n Voſſ. *Vocentiorum*
arnii N. *Vecontinorum*
ontiorum Hafn. Tum
or. Voſſ. Lovel. 2. 3. 4.
Hafn. Gaertn. Hav. et
N. Poſtea *in Trigorios*
t. Voſſ. Lovel. 1. 2. 4. 5.
n. Rec. Gaertn. et Hear-
N. a m. 2. (in quo *in*
est a m. 1.) *in Trigo-*
ad Trigorios Lovel. 3.
rios Hav. Deinde *ad*
n Lovel. 1. 2. 3. Harl.
. et Hearnii D. ac N.
ter erat in Flor. a m.
litera vocis *Druentiam*
praepositionis praece-
sa. V. ad 2, 44. 6. *ad*
m, literis transpositis,
Adruentiam Gaertn.
perveneral Ber.
s et ipse Alpinus am-
nis] *Isque ipse* Lovel. 4. et 5. reliquis invitis.

§. 11. *Nova semper vada novosque gurgites faciens*] Τὸ *faciens* prodiit ex officina Mediolanensi. Romae ignoravit Andreas, et arguunt νοθείας omnes scripti. Livius verbum *volvens* ad haec omnia sufficere putavit: nam et *vada volvere ac gurgites* bene dicitur amnis, qui volvendo arenas facit vada hac, illac gurgites. J. FR. GRON. Illud *faciens* deeſt etiam in Flor. Cant. Voſſ. Lov. quinque, Gaertn. et Hearnii Oxon. D. et N. Cl. Crevier. expeditiſſima videtur lectio, quam Campanus expreſſit, *pluribus simul neque iisdem alveis fluens, per nova semper vada novosque gurgites, et ob eadem* etc. Insuper *semper*, quod in reliquis Mſtis superest, in uno deficit Ber. Paullo ante *nullis coactus ripis*, pro *coërcitus*, Hearnii N. quod ex alterius expositione ortum videtur. Curtius 6, 4. *Angustioribus coërcitus ripis iter cogit.* 9, 2. *Angustis ripis coërcita, et in angustiorem alveum elisa torrentes aquas invehunt.* Praeterea *non iisdem alveis*, pro *neque iisdem*, Lov. 4. et 5. In sequentibus *peditis quoque incerta via est* Voſſ. Lov. 3. 4. 5. Harl. et Hearnii N. *peditis incerta via est* Lov. 1. *peditis quoque certa via est* Hafn. *peditis quoque via incerta est* Lov. 2. et Ber. *quoque impeditis incerta via est* Rec. *pediti quo-*

pediti quoque incerta via eſt) ad haec saxa gla
volvens, nihil stabile nec tutum ingredienti pra
12 et tum, forte imbribus auctus, ingentem tra
dientibus tumultum fecit, quum super ceter
pidatione ipsi sua atque incertis clamoribus t
rentur.

1 XXXII. P. Cornelius consul, triduo fere

que incerta est via Flor. Silius 3, 472.

> *Ac vada translato mutat fallacia cursu,*
> *Non pediti fidus, patulis non puppibus aequus.*

Ad haec saxa glareosa volvens, nihil stabilis nec tuti ingredienti praebet] Veteres libri *glomerosa*. recte. Subdit enim, *nihil stabilis nec tuti ingredientibus praebet*. SIG. Editio antiqua Mogunt. *nihil stabile nec tutum ingredienti praebet*. Sed de Druentiae violentia poëtam audiamus (Silium 3, 468.)

> *Turbidus hic truncis saxisque Druentia laetum*
> *Ductoris vastavit iter* etc.

MOD. Sunt haec in fornace Sigonii cusa, qui, recentiſſimae notae MS. libro usus, plurimum interpolavit nitidissimum Romanae hiſtoriae auctorem. Pall. pr. et sec. *ad hoc saxa glareosa volvens, nihil stabile nec tutum ingredienti praebet*. GEBH. Sic partim a Sigonio, partim ab Aldo. Scripti tamen fere, ut Andreas: *glareosa*, at *nihil stabile nec tutum*. Unus e Pall. Tarvis. Ven. Bec. Asc. Aldus, Mogunt. etiam *globosa*. Sic 38, (29, 4.) *Saxis globosis, quibus ferme arenae immistis strata littora sunt, funda mare apertum incessentes*. Plinio tamen *glareosum solum*, et Columellae

glareosa loca. Sed *sa*
reosa parum bene. Sc
haec saxa glareasve, v
reasque. J. FR. GRON. :
Saxisque, quae volvit
propugnantem. JAC. GI
hoc Flor. Ber. et Harl.
52. hujus lib. §. 10. *To*
erat in Cant. Tum *sax*
sa Lov. 4. 5. et Brancal.
saxa gloriosa Lov. 1. et
xa glariosa Harl. et Ha
displicet Gronovii conje
xa glareasque, vel *gla*
Colum. 6, 23. *Stabula*
ma saxo aut glarea st
lib. de Arbor. c. 17. *In*
scrobem lapidem gla
abjicere. Hinc *volens* C
bac lapsu. V. ad 4, 49,
de *nihil stabile nec tu*
nes scripti mei: quod re
nov. contextui, unde
ejectum fuerat, reſtituit
que *ingredientibus* Harl.

§. 12. *Et tum, forte i*
auctus] *quod cum forte*
bus actus Lovel. 2. *act*
Voſſ. a m. 1. V. infra ho
c. 61, 4. *qui tum forte*
cum forte Lov. 3. 4. et
Mox *tumultum facit*, pr
Lov. quinque, Haſn. et G
Tandem *clamoribus te*
tur, pro *turbabantur*, L

§. 1. *P. Cornelius con*
Cornelius Scipio consul H
L. 1. Contra praenomen
tur in Ber. et Gaertn.

Hannibal ab ripa Rhodani movit, quadrato
: ad caſtra hoſtium venerat, nullam dimican-
am facturus. ceterum, ubi deserta munimen- 2
c facile se tantum praegreſſos adsecuturum
ad mare ac naves rediit, tutius faciliusque
scendenti ab Alpibus Hannibali obcursurus.
nen nuda auxiliis Romanis Hispania eſſet, 3

Nec facile se tantum pro-
adsecuturum] Lege *prae-*
Voff. *praeversos*. sed ad
m *progressos*. J. FR.
Si excerptis cod. Voff.
eo, credere licet, is le-
rsos in contextu, *prae-*
in margine. At Hearnii
essos quidem a m. 1. sed
rsos a m. 2. praefert. Non
praegredi et *progredi*,
ra alia verba, cum prae-
ibus *prae* et *pro* compo-
im a librariis confundi,
ctum eſt ad 9, 10, 7. *se*
Ber. a m. 1. qui etiam
nte oſtentat *munimenta*
Voff. *deserta munita*.

re ad naves rediit] Pall.
ec. *ad mare ac naves*
ert. *ad naves ac mare*
EBH, Sic jam Mog. Sed
et scripti *ad mare ac*
1, [19, 7.] *Tumultusque*
terra, quam ad mare et
s, est ortus. 25, [15, 17.]
um suis ad mare ac na-
cto. J. FR. GRON. Vul-
io defendi poſſet ex 31,
er aversam partem ca-
ad tumulum, ad castra
num perfugiunt. ubi v.
antur. Id tamen ne pro-
ſſim, obſtat auctoritas
, qui omnes, etiam mei,
pto Cant. legunt *ad ma-*
ves rediit: quod etiam
edd. Rom. anni 1472. et
a infra 27, 28, 17. *Tan-*
tus pavor Romanis est injectus, ut passim ad mare ac naves fugerent. 30, 36, 1. *Cum ingenti praeda ad mare ac naves rediit*. 37, 13, 9. *Exutosque magna parte praedae ad mare ac naves redegit*. 41, 7, 10. *Ceteros inermes fusosque ad mare ac naves fugisse*. 42, 63, 12. *His gestis in Boeotia ad mare ac naves rediit*. *ad mare ad naves* autem non apud primos Moguntinos obvium eſt; sed ita jam legunt iis antiquiores edd. Mediol. anni 1480. Tarvis. utraque, et Veneta anni 1498. quod Moguntini deinde revocarunt, quum interim alii recte *ad mare ac naves* reſtituissent. Solent autem voculae *ad* et *ac* innumeris locis commutari. V. ad 2, 10, 8. c. 12, 8. 3, 42, 7. 4, 12, 3. c. 17, 1. 6, 14, 12. c. 28, 1. c. 35, 3. c. 36, 12. 7, 12, 10. c. 19, 9. c. 40, 2. 9, 5, 9. c. 44, 7. 10, 17, 8. c. 18, 7. hoc lib. c. 46, 6. 22, 1, 12. c. 28, 9. 23, 19, 9. 28, 19, 26. 41, 27, 7. Adde Cel. Burm. ad Suet. Caes. 38.

Faciliusque ita descendenti ab Alpibus Hannibali obcursurus] Clariſſ. Ant. Perizonius ad marginem Livii notavit, vel voculam *ita* inducendam, vel locum hoc modo sibi refingendum videri: *faciliusque ratus descendenti ab Alpibus Hannibali occursurum*, vel *occurrere*. Codices nihil mutant, nisi quod unus Ber. a m.

quam provinciam sortitus erat, Cn. Scipion
trem cum maxima parte copiarum adversus H
4 balem misit; non ad tuendos tantummodo
socios conciliandosque novos, sed etiam ad
5 dum Hispania Hasdrubalem. ipse cum admod
guis copiis Genuam repetit, eo, qui circa
6 erat, exercitu Italiam defensurus. Hanni
Druentia campeſtri maxime itinere cum bon

1. legat *tutius facilius descendenti ab Alpibus Hannibali.*

§. 3. *Sortitus erat, Cn. Scipionem fratrem cum maxima parte copiarum adversus Hasdrubalem misit*] Pal. pr. *cum magna.* GEBH. V. ad Epit. Liv. 50. *sortitus erat consul, Scipionem fratrem* Rec. *Cn.* praenomen et *consul* etiam commutantur 7, 16, 3. *sortitus erat, Cn. Scipionem fratrem suum* Ber. V. ad 5, 46, 1. Tum *adversus Hannibalem* Harl. Paullo ante *nec tamen nuda* Hearnii D. V. ad Livii 3, 47, 7. *ne tam nuda* Ber. V. ad 22, 59, 13.

§. 4. *Non ad tutandos tantummodo veteres socios*] Omnes tres Pall. *non ad tuendos.* GEBH. Tres Pall. Men. *tuendos.* Voſſ. *adjiciendos*, et in margine *alliciendos.* J. FR. GRON. *adjiciendos* unus meorum Lov. 1. *tuendum* etiam unus Lov. 3. sed *tuendos* Flor. Cant. Lov. 2. 4. 5. Harl. Ber. Gaertn. Hav. et Hearnii N. quod tot codicum auctoritate confisus recepi. Mox *sed ad pellendum*, media voce *etiam* neglecta, Ber. quam etiam a Pal. tert. omitti Gebh. ad §. 7. notavit. *sed etiam ad expellendum* Voſſ. *sed etiam ad depellendum* Hav.

§. 5. *Ipse cum admodum exiguis copiis Genuam repetit*]

Antea *Placentiam.* At
habent et veteres libri,
mianus [15, 10.] loco cit
pra autem [c. 26, 3.] di
praeter oram Ligurum p
se Massiliam. SIG. *id*
admodum Ber. et He
Tum *Jenuam* Ber. Gae
Hearnii N. *Jenevam* Re
am Lov. 3. Hafn. et He
in cujus tamen margin
nuam, quod pro *Pla*
Aldus jam recepit, et e
iam in edd. Rom. anni
Parm.

Eo, qui circa Padu
exercitu Italiam defen
qui non adparet in V
quinque, Harl. Gaertn.
nii D. ac N. nisi quo
huic adjectum sit a m.
exercitus Flor. Cant.
2. 3. 4. Harl. Gaertn. H
et, eodem teſte, Rom
leriensis, quod etiam
Rom. anni 1472. Medi
1480. et Parm. Deniq
surus Hav. quae verb
etiam alibi commuta
videbimus ad 39, 24,

§. 6. *Ab Druentia*
maxime itinere cum
ad Alpes] ab *Ruenti*
5. Hav. et Hearnii L.
ad cap. praec. §. 9. *ab*
Flor. Cant. Lov. 1. Ga
Ber. Hafn. et Rec. q

es incolentium ea loca Gallorum pervenit. quamquam fama prius (qua incerta in majus 7 rri solent) praecepta res erat, tamen ex pro- visa montium altitudo, nivesque coelo prope e, tecta informia inposita rupibus, pecora aque torrida frigore, homines intonsi et in- animalia inanimaque omnia rigentia gelu, visu, quam dictu, foediora, terrorem reno-

, duplicem se scripturam
Druentia invenisse. De-
Alpes cum bona pace
ium ea loca Gallorum
Flor. et Ber. Vox *Gal-*
sulat ab Harl.

uamquam fama prius
idem incerta in majus
i solent) percepta res
quidem abest a Pall. tri-
at paullo ante τὸ *etiam*
t. GEBH. Tres Pall. et
egant τὸ *quidem:* dein
Men. *praecepta.* Ego
ens induxerim τὸ *res:*
epta erat respiciat τὸ
aut etiam fecerim *prae-*
ant. nempe omnia, quae
onit. Nam *prius prae-*
on magis me offendit,
ibi *ante praecautum:*
ius delere mavis. J. FR.
Flor. Voss. Gud. *quae*
Gudianus etiam et An-
let. Fore *quae incerta*
s vero ferre solet. Flor.
praecepta. IDEM. Nul-
n meorum codd. τὸ *qui-*
noscit, nisi solus Cant.
ra praecedens *qua* omi-
n *qua incerta in majus*
erri solet Lov. 1. *quam*
in majus oratio ferri
ss. *fama priusquam in-*
nmaniora ferri solent
fama plusquam in cete-
anis omnino ferri so-
v. 5. *fama prius incerta*

in majus vero ferre solent Harl. *fama prius qua incerta in majus omnino vero ferri solent* Gaertn. *qua* (*quae* a m. 2.) *in cetera* (*incerta* a m. 2.) *in majus vero ferri solet* Flor. *qua incerta immanis vero ferri solet* Hafn. *quae incerta in majus vero ferri solet* Ber. et Hav. ut et mihi Gronovii conjectura verisimilis videatur. *praecepta* autem non tantum mei, praeter Harl. et Hav. omnes, sed et Hearnii Oxon. cujus caussa nequaquam vocula *prius* delenda est. *prius praecipere* etiam dixit Lucret. 6, 1046.

Propterea quia nimirum prius aestus ubi aeris
Praecepit, ferrique vias possedit apertas.

ubi v. Lambin. et quae notantur supra hoc lib. ad c. 20, 8. *percipere* autem et *praecipere* saepe in codd. commutantur. V. ad 7, 26, 8. Voculam autem *res* omnes libri tuentur, quibus invitis inducere non audeo.

Animalia inanimaliaque omnia] Sic vos. At debuistis mutare istud *inanimalia*, quod non reperitur, in id, quod consuetum est, *inanima.* VALLA. Et hoc [*inanimaque*] Mediolanensis est officinae, acceptum a Laur. Valla. Romani et scripti *inanimaliaque.* Lege *inanimataque*

8 varunt. Erigentibus in primos agmen clivos a
ruerunt inminentes tumulos insidentes montani:
si valles occultiores insedissent, coorti in pu
9 repente, ingentem fugam stragemque dedissent.
nibal consistere signa jubet; Gallisque ad vi
h

Statim quoque consensu scripti *terrorem renovarunt*, non *renovavere*. J. FR. GRON. *animaliaque omnia rigentia gelu* Lov. 2. Gaertn. et Hearnii D. atque a m. 1. N. *animalia inanimalia rigentia gelu* Ber. a m. 1. qui *inanimaliaque rigentia* habet a m. 2. *animalia inanimaliaque omnia rigentia* Flor. Cant. Voss. Lov. 1. 3. 4. 5. Harl. Ber. Hafn. Hearnii N. a m. 2. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. Si *inanimataque* codd. auctoritate firmaretur, omnino probarem. Id enim vocabulum adversus Vossium satis adseruit Borrich. in Cogitat. de ling. Lat. p. 127. Nunc, ut propius ad scriptorum lectionem accederem, vellem *inanimätiaque*, sive *inanimantiaque*, modo eam aevi Liviani vocem esse constaret, quam apud Senecam invenio Ep. 58. *Hoc sic dividam, ut dicam; corpora omnia aut animata esse, aut inanimantia.* et paullo post. *Corpus quomodo divido? ut dicam, aut animantia sunt, aut inanimantia.* Voce *animantia* Livius usus est, sed ei obposuit *inanima*, 41, 18, 4. *Satiati caede animantium, quae inanima erant, parietibus adfligunt.* Donec igitur de *inanimans* melius constet, τῷ *inanimataque* Gronovii controversiam non movebo, quamvis etiam id me alibi apud Livium legere non memini. Deinde *renovarunt* etiam omnes mei. *renovant* Hearnii D. *renovare* primae edd. quod post-

ea mutatum est in *reno*
Aldus deinde in erratis s
innovarunt: quod obti
que dum Froben. anno 1
novavere revocaret.

§. 8. *Erigentibus in*
agmen clivos adparue
minentes tumulos in
montani] *Erigentibus*
in clivos Lov. 2. *Erigent*
mis agmen in primos cl
Erigentibus primis ag
clivos Hafn. Gaertn. et H
nus docta ad marginem
rionis scribendum conjec
genti in primos agmin
Erigere in hac re saep
Livio adhibetur. V. ad
Tum *properaverunt in*
Hav. *apparuerunt indei*
tes Ber. a m. 2. Hinc
insidentes Gaertn.

Qui, si valles occult
sedissent] Pal. sec. *val*
dissent occultiores. At
valles occultiores in sed
Persuadeo mihi, legen
nino fore *insesedissent*
tiquo praeterito *inses*
veteris historici Sisen
gmentum ex vestigiis c
restitui, *proloqui supe*
runt de virtute eorum
da. Sic Antias dixit oc
V. Antiq. Lect. 1, 14. Gl
si valles occultiores in
sent etiam Harl. Gebha
jecturam *insesedissent*
mam esse, ego etiam m
suadebo, ubi nobis pro

ca praemiſſis, poſtquam comperit, transitum ea
n eſſe, caſtra inter confragosa omnia praerupta-
e, quam extentiſſima poteſt valle, locat. Tum
r eosdem Gallos, haud sane multum lingua mo-
ousque abhorrentes, quum se inmiscuiſſent conlo-
iis montanorum, edoctus interdiu tantum obsi-

vium hiſtoricum decere, quae
nium aut Pacuvium, et opti-
seculo linguae Latinae eodem
do Romanos locutos eſſe, quo
ma in carminibus Saliaribus.
valles occultiores insedissent
ſſ. Lovel. 1. Rec. Gaertn. et
arnii N. a m. 1. Male. Infra
, 28, 7. *Quot quemque locum*
te insidere poterant. 25, 17,
Ab insidentibus forte locum
abus turmis Numidarum cir-
mventum scribunt. 26, 4/1, 2.
ingentis militibus arcem in-
dit. 35, 4, 4. *Saltum, qua*
inseundum erat Romanis, in-
derunt. c. 11, 2. *Ipsas fauces*
ercitus Ligurum insedit. 36,
, 5. *Qui tam inpeditum sal-*
n nullo praesidio, ut claude-
t transitum, insedisset. 38,
10. *Per notos calles breviore*
t praegressi transitus inse-
re. 44, 2, 9. *Perseus omnes*
ltus insidere praesidiis sta-
it. V. ad 9, 15, 3. et quae no-
vi ad Silii 12, 486.
Coorti in pugnam repente, in-
ntem fugam stragemque de-
ssent] *ad pugnam* Flor. et
rl. supra 4, 56, 4. *Fama ad-*
tur, summa vi ad bellum co-
tos. Sed nec alterum damno.
3, 9. *Omnibus in eum tribu-*
s plebis coortis. Tum *edidis-*
nt Gaertn. Verum, licet alibi
rte apud Livium *edere stra-*
m obcurrat, quum tamen alii
dd. vulgatum servent, verius
detur, ultimam literam τοῦ
agemque in voce sequenti
rperam repetitam, atque ita
ex *dedissent* factum eſſe *edidissent*: praesertim quum *dare stragem* in Livio obvium sit. 4, 30, 8. *Stragem siti pecorum morientium dedit.* c. 33, 8. *Ruinae similem stragem eques dedit.* 7, 23, 10. *Stragemque inter se caede ipsa foediorem dare.* Ceterum *fugam ac stragem* Rec.

§. 9. *Consistere signa jubet; Gallisque ad visenda loca praemissis*] Legatos Bojorum intelligit, qui se hujus itineris duces futuros eſſe profeſſi fuerant. SIG. *consistere signa jussit* Flor. et Cant. Vox autem *loca* non exſtat in Lov. 3.

Inter confragosa omnia praeruptaque, quam extentissima potest valle, locat] Initio fuerat in Pal. tert. *quam extentissima pote.* Sicut Prop. [2, 1, 46.]

Qua pote quisque in ea conterat arte diem.

Et saepiſſime utitur P. Syrus. GEBH. Id mihi ita per compendium pro *potest* in eo cod. scriptum fuiſſe videtur, aut error librarii habendus eſt. Alibi enim Livius aut ceteri ejus seculi scriptores prosaïci ita non loquuntur. Ceterum *confragosa omnia et praerupta* Ber. Deinde *extensissima* dedit ultima Gruteri ed. quod poſteriores retinuerunt. At *extentissima* supereſt in Flor. Lov. 1. 2. 4. 5. Ber. Gaertn. et Hav. Infra 30, 19, 1. *Profectus, quantum pati viae per vulnus poterat, itineribus extentis.*

§. 10. *Tum per eosdem Gallos*]

12 ubi primum degressos tumulis mont...
sensit custodias, pluribus ignibus, ...
mero manentium, in speciem factis ...
que cum equite relictis, et maxima ...

Uberius Pal. sec. *Tum per eosdem Gallos, quos praemiserat ad visenda loca.* GEBH. Una adhuc voce auctior Lov. 2. *Tum per eosdem Gallos, quos ante praemiserat ad visenda loca* dedit. Sed illa ex praecedenti ad marginem adscripta perperam in contextum inrepserunt. Mox *obsederi*, pro *obsideri*, Lov. 1. V. ad 9, 2, 3. Deinde *noctem* Cant. Sed ultima litera repetita est ex similitudine vocis sequentis. V. ad 3, 48, 5. *Interdiu* et *Nocte* hic obponuntur, de quo v. ad 40, 10, 7.

Ut ex aperto atque interdiu viam per angustias facturus] Sic quoque primi Mediolanenses. Scripti et Romae Andreas, *ut ex aperto atque interdiu vim per angustias facturus.* Quod quid necesse fuerit mutari, non video. V. ad 32, 9, 8. J. FR. GRON. *vim* Flor. Cant. Voss. Lov. 2. 4. Gaertner. Hav. Hearnii N. et apud

cum laudat...
ea *ut ex e*...
Lov. 1. 2. a ...
ex eo aper...
aperte Lov. ...

§. 11. *Qu*...
stiterat, lo...
set] Pall. t...
constituera...
movissent. ...
dem, quo c...
stra comm...
gantur Poe...
solus Hann...
verba. J. ...
rant et com...
rique, qui...
sertim opt...
Cant. etiam...
alii, invitis...
rum serva...
adsentiunt...
usque ad A...
constiterat...
mendavit; ...

ipse cum expeditis, acerrimo quoque viro, raptim 13
anguſtias evadit: iisque ipsis tumulis, quos hoſtes tenuerant, consedit.

XXXIII. Prima deinde luce caſtra mota, et a- 1
gmen reliquum incedere coepit. Jam montani si- 2
gno dato ex caſtellis ad stationem solitam conveniebant; quum repente conspiciunt alios, arce occupata sua, super caput inminentes, alios via transire hoſtes. Utraque simul objecta res oculis ani- 3

§. 12. *Ubi primum degressos tumulis montanos laxatasque sensit custodias*] *digressos tumulis* Flor. Voſſ. Lov. 1. 2. 3. 5. Ber. Rec. Gaertn. Hav. Hearnii N. et edd. usque ad Gruter. qui in ultima recte *degressos* reſtituit. V. ad 4, 17, 1. Tum *et laxatas sensit* Ber. *laxatasque sentit* Lov. 4. et 5. Mox *pluribus luminibus*, pro *ignibus*, iidem duo poſteriores: quod ex gloſſa interpretis invaluit. Ea vero vox deerat in Flor. poſtea inter versus adscripta, in quo etiam a m. 2. emendatur *maxuma parte.* V. ad 4, 2, 3.

§. 13. *Ipse cum expeditis, acerrimo quoque viro, raptim angustias evadit*] *cum expeditis acerrimoque viro* Ber. et Hav. V. ad 5, 27, 1. Deinde Cl. Ant. Perizonius ad marginem Livii dubitat, an non legendum sit *in angustias evadit:* quod sensui repugnare puto. Nam *evadere in aliquid* notat nitendo in illud adscendere, pervenire. At hic anguſtiis deprehensus erat Hannibal, ut aperte ex praecedentibus patet, quibus se expedire, inde se eripere conabatur. De locutione v. infra ad 45, 41, 4. Mox *isque ipsis tumulis* Hafn. et Gaertn. *iisque ipse tumulis* Flor.

§. 2. *Alios arce occupata sua super caput inminentes*] Vet. lib. *sua supra capita.* SIG. Liber Sigonii *sua supra capita.* In Pal. pr. a secunda manu interpolatum eſt *sua super capita imminentes.* Reliqui duo non divertunt a vulgata lectione, nisi quod ἀρχαϊκῶς *imminentis.* GEBH. *arce sua occupata* Ber. *arce occupatos sua* Harl. Tum *super capita inminentis* Hav. Reliqui omnes, a vet. lib. Sigonio magis diſſentientes, vulgatum tuentur. Utrumque *super* et *supra*, *caput* et *capita* ferri poſſet. V. ad 3, 17, 2. 4, 22, 6. et 10, 41, 14. *super* etiam ac *supra* paſſim commutantur. V. ad 23, 36, 6. Mſtis itaque ſtandum, nihilque mutandum puto. Paullo ante *dato* deficit in Lovel. 1.

Alios via transire] Forte *alios infra transire.* J. FR. GRON. Ex meis codd. nihil notatum invenio, nisi Ber. alio ordine praeferre *alios transire via.*

§. 3. *Utraque simul objecta res oculis animisque inmobiles parumper eos defixit*] Conjunctionem *que* omiserunt quidam codices recentes; sed absque ea nullus erit hic sensus. GLAR. Notatum patri video, in uno Gud. hanc scripturam *objecta res ocu-*

misque inmobiles parumper eos defixit. deind
trepidationem in angustiis, suoque ipsum tum
4 misceri agmen videre, equis maxime constern
quidquid adjecissent ipsi terroris, satis ad pernic
fore rati, perversis rupibus juxta invia ac devia

lis, animis immobiles exstare. Flor. et Voss. *oculis animisque imm.* quod et ipse in Cantabr. et Oxon. offendi. Nec defixi animo magis sunt immobiles, quam corpore, nec unam partem hominis turbatam refert Livius hoc loco potius, quam 28, 6, 4. *Quum omnium animos oculosque ad certamen avertisset.* et alibi. JAC. GRON. Si Glareanus, ut plerumque alibi, etiam hic per codices intellexit editiones priores, verum non est, recentes demum codd. conjunctionem *que* omisisse, quum ab antiquissimis exsulet. Ex illis enim, quibus utor, solas eam servare video Ven. anni 1495. et 1506. cum Ascensianis quatuor, ed. Cervicorni, et Paris. anni 1529. Haec autem non ideo disputo, quia copulam ejiciendam puto; sed ut veritas rei et priscarum edd. lectio adpareat. Praeter codd. vero, quos Cl. Gronovius laudavit, copulam probant etiam Lovel. 3. Ber. Gaertn. et Hearnii N. Eandem etiam in duobus e suis superesse Crevier. monuit. At omnes hae voces, praeter primam *Utraque* et ultimam *defixit*, perperam neglectae sunt a scriba Hav. Praeterea *Utraque simul res objecta* Lovel. 2. et Ber. Tum *eos parumper defixit* Lovel. 3.

Ut trepidationem in angustiis, suoque ipso tumultu Hannibalis misceri agmen] Tres Pall. exturbant vocem *Annibalis*. GEBH. Lege *suo ipsum tumultu misceri agmen videre.* Et sic Florent. 1, [54, 8.] *Alios sua ipsos invidia opportunos intere-*

mit. Nam τὸ *Annibalis* tre
Men. Voss. refutant. J. FR. G
ut trepidatione in angusti
vel. 2. et Hav. Sed ultima
vocis *trepidationem* inter
est a vocula sequenti. V. ad
5. Contra *ut trepidationem*
gustiis praefert Hearnii N.
1. ubi litera ultima τοῦ *tre*
tionem intercepit vocem
mam. V. ad 10, 13, 3. Deind
cem *Hannibalis* ignorant
omnino, quos vidi, Msti,
Heavnii Oxon. Videat igitur
jatius, quinam codd. fuerin
habeant *Hannibalis misc*
gmen. Quum autem ipse
tur, eo nomine omisso s
satis patere, facile caren
sumus hoc emblemate scrib
licet addat idem Doujat.
receptum faciliorem adhuc
lectum praestare. Insuper
que ipso tumultu Lovel.
jusdem Hearnii D. et N.
qui *suoque ipso tumultu*
a m. 2. quod etiam est in
Voss. Lovel. 2. 3. 4. 5. Harl.
Hav. et Gaertn. *suoque ip*
multu Ber. Gronovius in
notarum ed. legendum
suoque ipsorum tumultu.
deinde excerpta optimi Flo
lectionem in curis secund
ctius probavit. Et solet i
ganter τὸ *ipse* inter *suus*
que substantivum alio cas
dium interponi. Supra 7,
Saevitiam non magis in al
quam in proximis ac san
ipse suo exerceret.

§. 4. *Equis maxime con*
natis, quidquid adjecissen

ti discurrunt. Tum vero simul ab hostibus, si- 5
ab iniquitate locorum Poeni obpugnabantur;
sque inter ipsos, (sibi quoque tendente, ut pe-
ılo prius evaderet) quam cum hostibus, certami-
erat. Equi maxime infestum agmen faciebant, 6

ɔris] Hoc loco Pall. tres in- nt provocabulum, *quibus quid adjecissent.* GEBH. In- nt etiam Voss. Lovel. quin- Harl. Ber. Hafn. Rec. Gaert- Hearnii D. et N. et edd. Fro- ana anni 1531. antiquiores. per *quidquid adjecissent ip-* Flor. Voss. Lovel. 1. 2. 3. 4. . et Hav.

atis ad perniciem fore rati] rnius notat, aliquem ad mar- m Oxon. N. notasse, praepo- nem *ad* vacare: quod quid non intelligo; licet etiam me- erim eorum, quae notavi ad , 15. Non enim videntur huc venire. *Satis ad terrorem*, *atis ad arcendum* 21, 17, 6. *d arcendum Italia Poenum ıul alter satis esset.*

erversis rupibus juxta invia devia adsueti discurrunt] sec. *diversis rupibus.* Mox es tres *decurrunt.* GEBH. . et Andreas *decurrunt*, non *urrunt.* Forte etiam *per sversae rupis juxta invia devia.* J. FR. GRON. *decur-* t Flor. Cant. Lovel. 3. 4. 5. l. Hafn. Rec. Hearnii N. et ante Aldum, qui primus de- *discurrunt.* Etiam alibi haec a commutantur. V. ad 10, 27, t Cel. Burm. ad Nason. 3. . 569. Et ita passim verba cum et *dis* composita a librariis funduntur. V. ad 7, 23, 6. et hoc cap. ad §. 7. Gronovii jectura Cl. Crevier. nimis au- videbatur, qui *perversis ru- ıs* exponit, per infestas in- modasque rupes, eoque sen- su eam vocem usurpari docet a- pud Plaut. Men. 5, 5, 1. Virgil. 7. Aen. 584. et Propert. 4, 9, 38. *invia* autem *ac devia* refert ad *τὸ decurrunt.* Totum igitur lo- cum ita accipit: per infestas mo- lestasque rupes decurrunt haud aegre, utpote adsueti, invia pa- riter ac devia. An tamen *perver- sus* ita accipi possit, admodum dubito. Certe Cerda ad l. l. Vir- gil. *perversus* locis illis Plauti, Virg. et Propert. interpretatur adversus, contrarius.

§. 5. *Sibi cuique tendenti, ut periculo prius evaderet*] Perpe- ram hic Pal. sec. *sibi quisque intentus.* GEBH. Gronovius edi- dit *sibi quoque tendente*, testatus ad 22, 5, 1. se manum dedisse ita corrigenti Freinshemio, quem v. ad Curtii 4, 9, 19. Proxime acce- dit Voss. si excerptis ejus crede- re licet, in quibus ex illo cod. notatur *sibi quoque tendenti.* Omnes fere reliqui, quibus utor, codd. *sibi cuique tendenti* ser- vant, quod de suis D. et N. mo- nuit etiam Hearne. Soli Ber. et Hav. praeferunt *sibi cuique ce- denti.* Tale aberrationis libra- riorum exemplum supra habui- mus 10, 36, 7. Scriptum fuerat primo *tēdenti*; unde, neglecta addita nota, factum est *cedenti* ob similitudinem literarum *t* et *c* in scriptura Longobardica; de qua re v. ad 6, 35, 2. Deinde *pe- riculum prius evaderet* Ber. Sed nihil muto ob reliquorum Mstorum vulgatum tuentium au- ctoritatem. Supra 8, 26, 4. *Ut expeditior in praesentia fuga*,

qui et clamoribus dissonis, quos nemora etiam repercussaeque valles augebant, territi trepidabant; et icti forte aut vulnerati adeo consternabantur, ut stragem ingentem simul hominum ac sarcinarum con-

ita foedior, postquam periculo evaserunt, visa. V. Cel. Burm. ad Val. Flacci 7, 163. Insuper *periculo prior evaderet* scribendum conjecit Gronov. loco laud.

§. 6. *Clamoribus dissonis, quos nemora etiam repercussaeque valles augebant*] Perperam Pal. pr. et sec. *clamoribus dissensionibusque.* GEBH. Ex aliis scriptoribus quaedam subjungam, quae hunc locum illustrare possunt. Arrianus 6. Exped. Alex. 13. *Ὡς δὲ ἐπιβὰς τοῦ ἵππου ὤφθη, αὖθις κρότῳ δὴ πολλῷ ἐπεκτύπησεν ἡ στρατιὰ πᾶσα· ἐπηχῆσαν δὲ αἵ τε ὄχθαι, καὶ αἱ πλησίον αὐτῶν νάπαι. Ut autem inscendisse equum visus est, ab universo rursus exercitu applausum est, ripis ac nemoribus vicinis clamore resonantibus.* Curtius 3, 10. *Redditur a Macedonibus major clamor, exercitus impar numero, sed jugis montium vastisque saltibus repercussus: quippe semper circumjecta nemora petraeque, quantamcunque accepere vocem, multiplicato sono referunt.* Idem 4, 12. *Et Macedones, sive alacritate, sive taedio exspectationis, ingentem, pugnantium more, edidere clamorem, redditus et a Persis, nemora vallesque circumjectas terribili sono impleverat.* Quo loco *nemora* et *valles* junguntur, ut hic apud Livium. LAMB. BOS Specim. Animadv. Lat. p. 6. *qui ex clamoribus dissonis* Hafn. *qui et clamoribus dissensionis* Florent. et Cant. *qui et clamoribus dissentionibusque* Hearnii N. *qui et clamoribus dissessionibus* Lovel. 1. *qui et clamoribus et dissentionibus* Lov. 4. *qui et clamoribus dissentientibus* Voss. cujus margini *dissonis* vel *dissentientibus* adscribitur. *qui et clamoribus dissentientibus* Lovel. 2. Paullo ante *qui maxime infestum* Lov. 1. 4. Gaertn. et Hearnii N. *qui tamen infestum* Harl. In verbis sequentibus *territi trepidabant* pro *trepidabant*, Flor. ...

Icti forte aut vulnerati adeo consternati sunt] Flor. et *icti ... vulnerati adeo consternabantur*, non *consternati sunt* J. FR. GRON. *icti ac vulnerati* Lovel. 3. 4. Harl. et Gaertn. V. infra lib. c. 53, 3. et mox ad §. 8. Deinde *consternabantur* primus edidit Cl. Jac. Gronovius, secutus, ut videtur, Cant. et a ... consultum Flor. in quo ita est ... manu altera inter versus emendatum, quum in contextu scriptum fuisset *consternebantur.*

§. 7. *Quum praecipites deruptaeque utrimque angustiae essent*] *deruptum* verum sincerumque puto. Atque multis locis penitus inolevit error iste, ut dip... de vicaria quadam opera sub... rit per obreptionem. *Derupt...* autem sunt deorsum ruptae. S... [c. 32, 12.] *degressos tumuli...* non *digressos*, integrum inco... taminatumque credo, id est, ... tumulis gressos. TURNEB. ... Advers. 18. Conjecturam Tur... bi ultima ed. Gruteri in conte... tum recepit. Vulgato pleriq... codd. consentiunt. Sed *prae...* *pites diruptae* legit Ber. *prae...* *pites derutaeque* Lovel. 2. et quod cum *deruptae* eodem mo...

is generis facerent: multosque turba, quum prae- 7
cipites deruptaeque utrimque angustiae essent, in in-
mensum altitudinis dejecit; quosdam et armatos. sed
ruinae maximae modo jumenta cum oneribus devol-

commutari potuit, quo *dirutus* et *diruptus* permutantur. V. ad 9, 45, 17. Infra 37, 39, 11. *Flumen ab ea parte ripaeque deruptae claudebant.* ubi vide. Verum autem esse, *de* et *di* in compositis commutari, modo dictum est ad §. 4. Tum *angustiae erant* Hearnii N. In verbis mox proximis *immense altitudinis dejecit* Lovel. 2. *immensum altitudinis dejecit* Hav. praepositione elisa a prima syllaba vocis sequentis. V. ad 3, 41, 6. *immensum altitudinis dejectum* Ber. a m. 1. *in immensum* a m. 2.

Quosdam et armatos, inde ruinae maximae modo jumenta cum oneribus devolvebantur] Vet. lib. *quidam et armati in ruinas maximas, modo jumenta cum oneribus devolvebantur.* SIGON. Pessime isthaec depravaverat Sigonius, arbitratus *modo* esse adverbium, cum sit sexti casus nomen. Sic alibi dixit Livius *agminis modo, grandinis modo, torrentis modo*, quod notat agminis more, torrentis more, grandinis more. Idem semet explicat Livius 42, 66, 8. *Ruinae quoque prope similem trepidationem fecit.* GRUT. Haec ita exhibet Pal. sec. *immensae altitudinis dejecit quosdam: et armatos ruinae maximae modo. ut jumenta cum oneribus devolvebantur.* GEBH. Pessime hunc locum tractarat Sigonius. Intelligendum, hunc tumultum accidisse maxime circa impedimenta. Ideo quam antea hominum stragem, et quos praecipites turba dejectos dixit, accipio lixas et calones. Pergit: *quosdam et armatos, sed ruinae maximae modo jumenta cum oneribus.* Sic enim Florentinus a m. 1. etsi postea adscripserit aliquis *devolvebantur.* Unum verbum *dejecit* sufficit omnibus. Nihil politius. J. FR. GRON. Fortassis scripserat Livius *ruinae maxime modo.* Infra c. 38, 1. *Hoc maxime modo in Italiam perventum est.* 34, 13, 10. *In hunc modum maxime adhortatus pronunciat.* 35, 34, 10. *Itineris maxime modo solutis ordinibus.* 37, 30, 10. *Hoc maxime modo ad Myonnesum navali proelio pugnatum est.* DUK. *quidam et armati in ruinas maximas, modo jumenta cum oneribus devolvebantur* Ber. a m. 1. qui *et* pro *modo* praefert a m. 2. *quidam et armati in ruinas maximas, modo jumenta cum hominibus devolvebantur* Hav. *quidam et armati in ruina maxima, et jumenta cum oneribus devolvebantur* Lovel. 2. *quosdam et armatos, inde per ruinas montium jumenta cum oneribus devolvebantur* Hafn. Reliqui codd. parum a lectione, quae ante Sigonium obtinuit, abierunt. *si* pro *inde* erat in Cant. *eidem* in Lov. 3. *idem* in Lov. 5. V. ad 1, 19, 7. Tum *cum omnibus oneribus* Gaertn. et *devolvebant* Lov. 1. Sed recte Gron. Florentini scripturam probavit, quam etiam recepi, nisi quod tamen *devolvebantur* expungere ausus non fui: quod nec fecit Cl. Crevier. licet ita in uno cod. invenisset, eamque scripturam probaret. Recte τὸ *modo* Gruterus exposuit. Infra 27, 48, 3. *Advenit Livius peditum omnibus copiis, non itineris modo, sed ad conseren-*

ita foedior, postquam periculo e-vaserunt, visa. V. Cel. Burm. ad Val. Flacci 7, 163. Insuper *periculo prior evaderet* scribendum conjecit Gronov. loco laud.

§. 6. *Clamoribus dissonis, quos nemora etiam repercussaeque valles augebant*] Perperam Pal. pr. et sec. *clamoribus dissensionibusque*. GEBH. Ex aliis scriptoribus quaedam subjungam, quae hunc locum illustrare possunt. Arrianus 6. Exped. Alex. 13. Ὡς δὲ ἐπιβὰς τοῦ ἵππου ὤφθη, ἄνθις κρότῳ δὴ πολλῷ ἐπεκτύπησεν ἡ στρατιὰ πᾶσα· ἐπηχῆσαν δὲ αἵ τε ὄχθαι, καὶ αἱ πλησίον αὐτῶν νάπαι. *Ut autem inscendisse equum visus est, ab universo rursus exercitu applausum est, ripis ac nemoribus vicinis clamore resonantibus*. Curtius 3, 10. *Redditur a Macedonibus major* clamor, *exercitus impar numero, sed jugis montium vastisque saltibus repercussus: quippe semper circumjecta nemora petraeque, quantamcunque accepere vocem, multiplicato sono referunt*. Idem 4, 12. *Et Macedones, sive alacritate, sive taedio exspectationis, ingentem, pugnantium more, edidere clamorem, redditus et a Persis, nemora vallesque circumjectas terribili sono impleverat*. Quo

sensionibus
moribus et
4. *qui et cl*
tibus Voss.
nis vel *diss*
tur. *qui et c*
tibus Lovel.
maxime i
Gaertn. et
men infest
sequentibus
pro *trepida*

Icti forte
consternati
vulnerati a
tur, non co
GRON. *icti*
3. 4. Harl. et
lib. c. 53, 3.
inde *conste*
didit Cl. Ja
tus, ut vide
consultum
manu altera
datum, qu
ptum fuisset

§. 7. *Qu*
ptaeque utr
sent] *derup*
que puto.
nitus inolev
de vicaria
rit per obr
autem sunt
[c. 32, 12.]
non *digress*
taminatumq

ıltum auxit. sed is tumultus momento temporis, 10
quam liberata itinera fuga montanorum erant,
tur: nec per otium modo, sed prope silentio,
omnes traducti. Castellum inde, quod caput 11
regionis erat, viculosque circumjectos capit,
ptivorum pecoribus per triduum exercitum aluit.
uia nec montanis primo perculsis, nec loco ma-

o. *Postquam liberata iti-*
fuga montanorum erant,
ur] Flor. *liberatum.* Ut
suspicari fuisse *liberatum*
J. FR. GRON. In neutris
em cod. excerptis, quae
, lectionem illam reperi.
tamen viri summi argue-
queo, nisi forte Flor. pro
odice memorarit. Praeter-
fuga exsulat a Voss. Lo-
4. Harl. et Hearnii Oxon.
quod codici N. a m. 2. ad-
r) et edd. Rom. anni 1472.
m. ut sit *liberata monta-*
, quemadmodum 5, 28, 1.
verecundiam non tulit se-
, *quin sine mora voti li-*
tur. et 41, 19, 6. *Senatus*
beravit ejus culpae regem,
arguit. At, eadem trans-
, *montanorum fuga* Lov.
ae *sedatus* idem Lov. 2. et
sedantur Hearnii N. a m.
x *transducti* Harl.

. *Castellum inde, quod*
ejus regionis erat] Hanc
vocat Polybius [3, 51.] id
bem eam, ex qua Allobro-
incursiones in exercitum
alis fiebant. SIG. Vox *ejus*
in Ber.

osque circumjectos] Flor.
sque circumjectos. J. FR.
.

aptivo a pecoribus per tri-
exercitum aluit. Et quia
ontanis primo perculsis, nec
loca magnopere inpediebantur]
Hic vos nihil aliud, quam *loca*
mutastis in *locis.* Ego vero sic
et captivorum pecoribus per tri-
duum exercitum aluit. Et quia
nec montanis proelio perculsis,
nec loco magnopere impedie-
bantur. VALLA. *captivorum pe-*
coribus a Valla est, cum libri ha-
berent *captivo ac pecoribus.* Pos-
set quidem *captivis pecoribus*, vel
captivo pecore legi: sed altius
ulcus sedisse videtur. Polybius
in commodis hujus victoriolae
[3, 51.] *Παραυτίκα μὲν γὰρ ἐκομίσατο πλῆθος ἵππων καὶ ὑποζυγίων καὶ τῶν ἅμα τούτοις ἑαλωκότων ἀνδρῶν. εἰς δὲ τὸ μέλλον ἔσχε μὲν καὶ σίτου καὶ θρεμμάτων ἐπὶ δυοῖν καὶ τρισὶν ἡμέραις εὐπορίαν.* Ergo suspicio est, post
captivo excidisse quaedam, qui-
bus idem exposuerat Livius, rece-
pisse illic Annibalem magnum nu-
merum captivorum equorum et
jumentorum, a montanis abducto-
rum. J. FR. GRON. *et captivis ac*
pecoribus Lov. 1. *et captivo ac*
pecoribus Flor. Cant. Lovel. 1. 3.
Harl. Hafn. Gaertn. Hav. et edd.
Rom. anni 1472. ac Parm. *et ca-*
ptivo et pecoribus Lovel. 4. 5.
et captivo atque pecoribus Berol.
Vellem docuisset nos Doujatius,
in quibus scriptis legeretur *ca-*
ptivo ac pecore. Sed verisimi-
liter id hausit ex Gronovii notis ni-
mia neglegentia consultis. Quod
ut credam, efficiunt, quae pari
diligentia ac cura ex eodem ad-

2 eſt prope circumventus. Magno
ſtellorum oratores ad Poenum ve
lis, utili exemplo, doctos, mem

dit, Polybium referre, „Hannibalem ab montanis, quos inpetu facto devicerat, magnum „equorum ac jumentorum numerum abduxiſſe. eorum itaque „*captivorum pecoribus* triduo „victitaſſe ejus exercitum.“ quod tamen neque Gronovius, neque Polybius, cujus verba Gron. hic laudat, dixerunt, aut dicere potuerunt: quo enim referenda essent verba *captivorum pecoribus?* an pecoribus captivorum equorum ac jumentorum, quorum proxime mentio facta erat? aliud enim nihil video. Ceterum Gronov. in pr. ed. not. malebat *captivis pecoribus*, notans *captiva pecora* non insolentius dici, quam *captiva arma* 7, 14, 7. *captiva navigia* 10, 2, 12. et *captivum aurum argentumque* 45, 40, 1. Et ita *captivum solum* 5, 30, 3. *captiva pecunia* 10, 46, 6. *naves captivae* 26, 47, 3. V. ad 6, 22, 4. Crevier. etiam vel *captivis pecoribus*, vel *captivo pecore* legendum putat.

proelio,
sed fort
didiſſe,
loca eti
Hafn. *lo*
Hearnii
Rec. Ga
tur, un
tur, ut
exhiben
iam *inp*
quens c
Vallae
gendum
inpedie
pere ho
duo ali
quia mil
tur vel
sis, vel
sis Lov
gno op
28, 18,
Ber. et q
V. ad 7
fecit, H

§. 1.

quam vim experiri Poenorum. itaque obedien- 3
perata facturos, commeatum itinerisque duces,
fidem promissorum obsides acciperet. Hanni- 4
c temere credendo, nec aspernando, ne re-
i aperte hostes fierent, benigne quum respon-
obsidibus, quos dabant, acceptis, et com-
, quem in viam ipsi detulerant, usus, nequa-
ut inter pacatos, composito agmine duces eo-

nihil mutandum putarem. m saepe pro deinde u-. V. ad 42, 55, 6. *deinde* ox sequitur. Habendum ro aberratione librarii, affim obcurrunt. V. ad . Deinde *ut intra mon-* vel. 2. et Hav. V. ad 5, *t inter montanos* Flor. urmanno displicet *popu-uens cultoribus*, quod tat ac si dixiffet *populus populo*. Conjicit itaque n, ac monet, voces *po-scopulus* saepe commu- hi vulgatum nondum dis-

e, deinde insidiis] Flor. *t insidiis*. J. FR. GRON. r legit Cant.

Obedienter imperata fa- *obedientur* Lovel. 5. *obe-* av. *obedientes* Gaertn.

Nec temere credendum, pernandos, ne repudia- hostes fierent] Credo n, *nec temere credendo, ernando*. VALLA. *nec redendo, nec aspernan-* vit emendare Valla, cu- ium confirmat Pal. tert. ndum sit, illum codicem pora Vallae descriptum. *nec temere credendum, pernandos*. sec. *creden- ec aspernendos*. GEBH. *re credendum, nec ad-spernandos* Flor. Cant. Voff. Lovel. 1. 2. 3. 4. Ber. Hafn. *adspernandos* etiam Harl. *nec temere credendum ratus, nec adspernandos* Hav. *nec temere credendum, nec adspernandos ratus* Lov. 5. Si lectio, quam Valla in cod. inventam rejecit, et tamen tot codd. probant, placet, illud *ratus*, vel quid simile, requiritur. At emendationem Vallae tuentur Rec. et Gaertn. V. etiam, num forte legendum sit *aperti hostes fierent*. quod foret ut *dubii hostes*, de quo v. ad 34, 43, 5. Et ita Polyb. 3, 52. Μὴ προσδεξάμενος δὲ, προδήλους ἔξῃ πολεμίους αὐτούς.

Et commeatu, quem in viam ipsi detulerant, usus] Exhibent tres codd. Pall. *in via*. GEBH. Ita et Flor. Voff. Lov. 2. 3. Harl. Ber. Gaertn. Hav. et edd. ante Frob. anni 1535. *quem ipsi in via detulerant* insuper alio ordine Lov. 4. et 5. Praeterea voculam *et*, a nonnullis priorum omissam, servant edd. Rom. anni 1472. et Parm. quam deinde recepit Aldus. Exsulat autem ab uno Lov. 3.

Nequaquam ut inter pacatos, composito agmine] Alii *incomposito*, quod hic ex MSS. mutatum puto: nam Hearnii libri habent *composito*. In eo hic sensus effe poteft, Annibalem fidem Gallorum suspectam habentem,

2 est prope circumventus. Magn
stellorum oratores ad Poenum v
lis, utili exemplo, doctos, men

dit, Polybium referre, „Hannibalem ab montanis, quos impetu facto devicerat, magnum „equorum ac jumentorum numerum abduxisse. eorum itaque „*captivorum pecoribus* triduo „victitasse ejus exercitum." quod tamen neque Gronovius, neque Polybius, cujus verba Gron. hic laudat, dixerunt, aut dicere potuerunt: quo enim referenda essent verba *captivorum pecoribus?* an pecoribus captivorum equorum ac jumentorum, quorum proxime mentio facta erat? aliud enim nihil video. Ceterum Gronov. in pr. ed. not. malebat *captivis pecoribus*, notans *captiva pecora* non insolentius dici, quam *captiva arma* 7, 14, 7. *captiva navigia* 10, 2, 12. et *captivum aurum argentumque* 45, 40, 1. Et ita *captivum solum* 5, 30, 3. *captiva pecunia* 10, 46, 6. *naves captivae* 26, 47, 3. V. ad 6, 22, 4. Crevier. etiam vel *captivis pecoribus*, vel *captivo pecore* legendum putat.

Quia nec montanis primo perculsis, nec loco magnopere in-

proeli
sed fo
didisse
loca e
Hafn.
Hearni
Rec. G
tur, u
tur, u
exhibe
iam *in*
quens
Vallae
gendu
inpedi
pere h
duo a
quia m
tur ve
sis, v
sis Lo
gno o
28, 18
Ber. et
V. ad
fecit,

§. 1.
quente
inter
pulum

ti ventum eſt, undique ex insidiis barbari a ab tergo coorti, cominus, eminus petunt: gentia in agmen devolvunt: maxima ab tergo inum urguebat. in eos versa peditum acies 7

pacatos; sed composi-
sequitur.

cumspectans sollicitus
ncedebat] Cum copula
sollicitusque omnia.
sec. *sollicitusque per*
EBII. *circumspectans*
omnia quoque Flor.
iud. et Cantabrig. *sol-*
, ut c. 53, 9. *sollicitus-*
tusque. Videtur extur-
iis, qui *τὸ omnia* ap-
o *sollicitus* non fere-
im sic 28, [19, 17.] *Ab*
vicem imperatoris mi-
ib. 44, [3, 5.] *Sollici-*
i et eorum vicem. Ta-
, 32, 2. *Regnum cae-*
gium. et c. 35, 6. *Vi-*
ra egregium. 21, 8,
caetera tereti. Ut vix
m videatur, quin ita
ivius dederit l. 10, 39,
pirius jam omnia ad
um satis paratus. ubi
tius *jam per omnia.*
ON. *solitusque omnia*
citansque omnia Ber.
. Latinii. *sollicitusque*
raeter codd. Cl. Gro-
datos, Lov. quinque,
. 1. N. et Vatic. Lati-
ovius quidem pro vul-
ptura laudat optimum
ue ita *circumspectans*
referri posset ad illa,
agitur ad 10, 35, 9. et
4. Verum utraque ejus
rpta, quae mihi ante
it, teſtantur, hunc quo-
ferre *circumspectans*
que omnia. quare hanc
recipere non dubita-
utione *sollicitus omnia*
ilibus v. supra ad 1,9,15.

§. 6. *In angustiorem viam ex parte altera subjectam jugo insuper inminenti*] *et parte altera subjectam jugo* Cant. *in angustiore via et parte altera subjecta jugo insuper inminentem* Flor. a m. 1. in quo poſtremae vocis ultima litera poſtea expuncta eſt. *ex parte altera subjecta jugo* etiam Lov. 1. 3. 4. 5. Harl. et Gaertn. Tum *jugo imminenti* Rec. *jugo superimminente* Lov. 3. Verbo illo usus eſt Virg. 12. Aen. 306.

Ense sequens nudo superinminet.

et Val. Max. 1, 8, 2. *Myrto frequentibus ramis diffusae superinminentem excelsae magnitudinis palmam circumdedit.* ubi v. viros doctos, et hoc verbum Statio reſtituentem Nic. Heinsium ad Nason. 4. Met. 680. Unius tamen teſtimonio hic credere periculosum puto. *desuper inminere* dixit Statius 1. Theb. 660.

Pallidus Inachiis qui desuper inminet Argis.

Pariter *superinponere* et *insuper inponere* permutantur supra hoc lib. c. 1, 5. *jugo insuper inminente* Lov. 2. 4. 5. Ber. a m. 1. Harl. Gaertn. et Hav.

A fronte et a tergo coorti, cominus eminusque petunt] Elegantius Flor. *barbari a fronte, ab tergo coorti, cominus, eminus petunt.* J. FR. GRON. Ita et in Cant. fuiſſe videtur. *a fronte et ab tergo* Voſſ. Lovel. 1. 2. 3. Ber. Hafn. Gaertn. a m. 2. et Hav. *ab fronte et ab tergo* Lov. 5. *a fronte, ab tergo* Hearnii

ipse equitibus praesidio erat,

9 quam ab tergo auxilii reliquera

D. et N. Tum *cominus, eminus agmenque petunt* Lov. 3. *eminus cominusque petunt* Lov. 4. et 5.

§. 7. *Nisi firmata extrema agmina fuissent*] Pall. duo *extrema agminis.* tert. *nisi firmata agminis extrema.* GEBH. Scripti et Juntas *agminis fuissent,* idque agnoscit Laurentius. *Agmen* pro toto exercitu procedente. l. 22, [2, 3.] *Sequi Gallos, ut id agminis medium esset.* J. FR. GRON. Ita et omnes mei atque Hearnii codices. Supra 6, 32, 11. *Prius itaque moenia intravere hostes, quam Romanus extrema agminis carpere aut morari posset.* V. infra ad 37, 58, 8.

Ingens in eo saltu accipienda clades fuerat] Emendare debuiſtis *fuerit.* VALLA. *fuerit* etiam Flor. Cant. et Lovel. 1. *in saltu* edidit Sigonius, omiſſo pronomine; sed invitis Mſtis. Tum *capienda clades* Lov. 4. *clades ac-*

Flor. S
τὸ *agm*
impedi
gmine,
Quum
impetu
xime a t
nibal,
cedebat
ret infe
regeret
passus
erat, c
agmen.
tur den
ex eode
qui cir
gens q
cedere
FR. GR
lens sig
demitte
videtur
ctoritat
rum. E
abeſſe
tat. He
dem m
tere ag

tani, perrupto medio agmine, viam in-
que una Hannibali sine equitibus atque
acta eſt.
Poſtero die, jam segnius intercursanti- 1
, junctae copiae, saltusque haud sine
e tamen jumentorum, quam hominum,
peratus: inde montani pauciores jam, 2

ad 1, 40, 7. Prae-
. Gronov. etiam
agmen demitte-
, secutus, ut vi-
quo nihil nota-
uidem *dimittere*
non omnes mei.
priſtinum autem
em unus servas-
5. pauci recen-
imittere agmen
abent Flor. Lov.
. Gaertn. et Hav.
eorum, nisi for-
gmen omittitur.
on nisi in uno L.
. Paullo ante τὸ
Ber.

i, erupto medio
insedere] Quid
io agmine haud
ide num *interru-*
ine sit legendum.
. *perrupto medio*
SIG. Omnes tres
lio agmine. GEB.
o medio agmine
es scripti noſtri,
rupto. Scriben-
nterrupto. Illud
praecedentis vo-
terae, ut saepe.
rapto Flor. a m.
mutatum eſt in
us illud praefe-
. Voſſ. Lov. 3. 4.
. Gaertn. Hav. et
L. 1. *erupto* Ber.
pto Lov. 5. Gla-

reani et Gronovii conjectura *interrupto* non displicet. Supra cap. praec. *Postquam interrumpi agmen vidit*. 40, 40, 3. *Tunc quoque turbatae legiones sunt, prope interrupta acies*. V. ad 6, 13, 3. Praeterea vox *agmine* deficit in Voſſ. Lov. 3. 4. 5. Hearnii N. a m. 1. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm.

Noxque una Hannibali sine equitibus atque inpedimentis acta est] *nox itaque una* Ber. a m. 2. et Hearnii N. in margine. *nox una* Hav. Vox autem *una* deerat in Flor. quam alia manus poſtea adjecit. Deinde *atque impedimentis* primus dedit Cl. Jac. Gronovius. Quod firmant omnes mei. Antea vulgabatur *ac impedimentis*. V. ad 10, 36, 17. Denique *apta est* Harl. errore scribae. V. ad 40, 13, 6.

§. 1. *Junctae copiae, saltusque haud sine clade (majore tamen jumentorum, quam hominum, pernicie) superatus*] sec. Pal. *superatur*. GEBH. *junctisque copiis saltus haud sine clade etc. superatus* Hearnii N. *junctis copiis saltusque* Ber. a m. 2. *haud sine majore tamen jumentorum, quam hominum, pernicie* Lovel. 1. omiſſa voce *clade*, quum potius vocem *pernicie* redundare, et ex praecedentibus *clade* repeti poſſe, notarit Crevier.

ipse equitibus praesidio erat,
9 quam ab tergo auxilii reliquerat

D. et N. Tum *cominus*, *eminus agmenque petunt* Lov. 3. *eminus cominusque petunt* Lov. 4. et 5.

§. 7. *Nisi firmata extrema agmina fuissent*] Pall. duo *extrema agminis*. tert. *nisi firmata agminis extrema*. GEBH. Scripti et Juntas *agminis fuissent*, idque agnoscit Laurentius. *Agmen* pro toto exercitu procedente. l. 22, [2, 3.] *Sequi Gallos, ut id agminis medium esset*. J. FR. GRON. Ita et omnes mei atque Hearnii codices. Supra 6, 32, 11. *Prius itaque moenia intravere hostes, quam Romanus extrema agminis carpere aut morari posset*. V. infra ad 37, 58, 8.

Ingens in eo saltu accipienda clades fuerat] Emendare debuiſtis *fuerit*. VALLA. *fuerit* etiam Flor. Cant. et Lovel. 1. *in saltu* edidit Sigonius, omiſſo pronomine; sed invitis Mſtis. Tum *capienda clades* Lov. 4. *clades accipienda* Ber.

§. 8. *Dum cunctaretur Han-*

Flor. S
τὸ agm
impedir
gmine,
Quum
impetu
xime a t
nibal, q
cedebat
ret infe
regeret
passus
erat, c
agmen.
tur den
ex code
qui cir
gens q
cedere
FR. GR
lens sig
demitte
videtur
ctoritat
rum. E
abeſſe
tat. He
dem m
tere ag
agmen
nos du
campos

praebebant. Nono die in jugum Alpium 4
um eſt, per invia pleraque et errores, quos
entium fraus, aut, ubi fides iis non eſſet, te-
itae valles a conjectantibus iter, faciebant.
in jugo ſtativa habita: feſſisque labore ac 5
do quies data militibus: jumentaque aliquot,
rolapsa in rupibus erant, sequendo veſtigia
in caſtra pervenere. Feſſis taedio tot malo- 6

d 6, 13, 4. Tum *agmen*
nt, pro *praebebant*,
Hafn. et Hearnii N. *a-*
tecedebant Flor. Cant.
. 5. Harl. Hav. omnes
dd. et edd. Moguntina

ono die in jugum Al-
ventum est] Polyb. [3,
ταῖος δὲ διανύσας ἐις
βολάς, ἀυτοῦ κατεσρα-
, καὶ δύο ἡμέρας ἔμεινε.
duodecimo. Silius [3,

os solos, totidem per
nera saevas
noctes, optato vertice
unt,
que praeruptis suspen-
t ardua saxis.

a poëta juratorem um-
git? MOD. *in juga Al-*
rtn. V. mox ad §. seq.

ia pleraque et errores]
s Flor. Voſſ. Lov. 2. 3.
Gaertn. et edd. princi-
re librariorum, qui ul-
eram voculae praece-
nitio vocis *errores* per-
petierunt. V. ad 37, 29,
is tamen et alibi voces
error commutari so-
ad 24, 30, 6. *et errores*
derunt Moguntini, hinc
erratis, et poſtea reli-
s. Mox *iter* deficit in

§. 5. *Biduum in jugis stativa habita*] In Cantabrig. legebam *in jugos*. Itidem ex Flor. et Voſſ. notavit pater. Scribendum igitur *in jugo*, ut eſt in Gud. et praecedit *in jugum Alpium*. JAC. GRON. *in jugos* etiam Lovel. 1. Hafn. et Ber. a m. 1. quorum librarii contrario, ac modo notatum eſt, errore literam initialem vocis *stativa* in fine vocis praecedentis repetierunt. V. ad 28, 25, 2. *in jugo* enim legendum eſſe, recte Gronovius monuit. Et ita praeferunt Lov. 2. 3. 4. 5. Gaertn. Ber. a m. 2. Hearnii L. 1. N. et Victorin. apud Crevier. Infra cap. seq. [c. 37, 1.] *Tandem, nequidquam jumentis atque hominibus fatigatis, castra in jugo posita.* Id itaque recepi.

Fessis labore ac pugnando quies data militibus] Ita primum editum vidi Francof. anno 1578. quum proximi Paris. anni 1573. dediſſent *fessique labore*. Reliquae edd. legunt *fessisque labore*. Et ita inveni in omnibus Mſtis, Hearnius autem in D. quare et hanc lectionem Livio reſtitui. Mox *jumentaque aliqua*, pro *aliquot*, Ber. V. ad 6, 37, 8.

§. 6. *Nivis etiam casus, occidente jam sidere Vergiliarum, ingentem terrorem adjecit*] Polyb. [3, 54.] διὰ τὸ συνάπτειν τὴν τῆς Πλειάδος δύσιν. SIG. unus

rum nivis etiam casus, occidente jam sidere Ve
7 liarum, ingentem terrorem adjecit. Per omnia r
oppleta quum, signis prima luce motis, segn
agmen incederet, pigritiaque et desperatio in on
8 um vultu emineret; praegreſſus signa Hanniba
promontorio quodam, unde longe ac late pro
ctus erat, consiſtere juſſis militibus Italiam oſte
subjectosque Alpinis montibus Circumpadanos c

etiam casus Lov. 5. qui error ex literarum similitudine in scriptura Longobardica natus eſt. Tum *occidente sidere jam* Lov. 4. et 5. *Tò jam* deficit in Lov. 2. Deinde *vigiliarum* Voſſ. Lov. 3. et Gaertn. qui *Virgiliarum* scribere voluerunt, quomodo J. Fr. Gronovius anno 1667. edidit. Utro modo scribendum sit, non convenit. alii, a *vere* nomen deducentes, malunt *Vergiliae*: alii a *virgula*, quod virgulae more porriguntur, *Virgiliae*. At prius servant hic plerique codd. et inter eos optimus Flor. quemadmodum etiam optimus Sangerm. apud Colum. 9, 14. et 11, 2. Praeterea *injecit*, Rec. Male. Milites Hannibalis, quum iter in Italiam suscipere certum eſſet, *terror invaserat* supra c. 30, 2. poſtea Alpes ex propinquo visae *terrorem renovarunt* c. 32, 7. Nunc vero nivis casus *ingentem terrorem*, non *injecit*, sed *adjecit*, nempe priori terrori: vel *adjecit taedio tot malorum*, aut fatigationi ex taedio tot malorum ortae.

§. 8. *In promontorio quodam, unde longe ac late prospectus erat*] *Promuntoria* cum prominentes sint in mare rupes, per *u* scribi haec vox debet, ut veriloquium demonſtrat. Non enim a *monte*, sed a *prominendo* deducitur: idque et libri praeferunt

antiqui, et me docuit Gulie
Peliſſerius, Montispeſſuli ep
pus. Hic tamen eminens e
tissimum in Alpibus jugum
montorium appellatur.
NEB. 13. Advers. 18. De
promontorium hoc sensu v
ver. 1. Ital. ant. 33, 370. c
mas. Exerc. Plin. p. 550.
longe lateque Lov. 3. et H
N. *longe et late* Lov. 5.
ante §. praec. *nive complet*
ante Aldum.

Subjectosque Alpinis m
bus Circumpadanos camp
lyb. [3, 54.] τὰ περὶ τὸν
πεδία. SIG. *subjectos A*
montibus Heurnii N.

§. 9. *Moeniaque eos tum*
scendere non Italiae mod
etiam urbis Romae] Flo
Voſſ. *Romanae.* quod pa
vio auctoritate vett. codd
tuimus. J. FR. GRON. Ita
etiam mei non tantum, se
nii quoque codd. Recte
id Cl. Gronovius contextu
dit. V. ad Epit. Liv. 49.
τὸ tum exsulat a Ber. H
Hav. Mox *procliva* Gaert
clivaque Lovel. 2. quasi eſ
cto *proclivus*. V. ad 35,

Uno aut ad summum
proelio] Pal. tert. *uno au*
mo altero proelio arcem
put Italiae in potestate h
ros. GEBH. Optimus Pa

moeniaque eos tum transcendere non Italiae 9
, sed etiam urbis Romanae. cetera plana, pro-
fore: uno, aut summum altero proelio arcem
put Italiae in manu ac potestate habituros.
dere inde agmen coepit; jam nihil ne hoſtibus 10
m, praeter parva furta per occasionem, ten-
ous. Ceterum iter multo, quam in adscensu 11
t, (ut pleraque Alpium ab Italia sicut breviora,

Men. et Andreas Romae,
ut summo. Scribe, *uno*
nmum altero. Genus lo-
, quod ut in Cicerone,
n Livio non semel corru-
. 31, [42,4.] *Binis ternis-*
nmum ex manipulis a-
caussa missis. ubi red-
eleuius. 33, [5, 8.] *Duo*
mmum tres juvenes con-
borem unam evellebant.
6.] *Duorum aut summum*
in ea re, non civitatis,
esse. 35, [35, 11.] *Tyran-*
m tribus summum equi-
nte signa vectabatur. 44,
Exituri in aciem hodier-
t summum crastino die.
GRON. In Cicerone quo-
e saepe corruptum emen-
viri docti. V. Victor. ad
mil. 1. Graev. ad 5. epiſt.
14. ep. 3. et Jac. Gronov.
ro Milone 9. DUK. *uno*
mmo altero proelio etiam
ovel. 1. 2. 3. 5. Ber. Harl.
earnii D. N. et edd. Rom.
72. ac Parm.

Jam nihil ne hostibus
, praeter parva furta]
l hostibus quidem Ber. a
m nihil hostibus quidem
N. a m. 2. *jam nihil ne*
nis hostibus quidem Lov.
fn. Tum *nisi parva furta*
4. et 5. quod ex alterius
etatione natum eſt. Supra
10. *Mens nihil praeter*
dum publicum videt.

§. 11. *Iter multo, quam in adscensu fuerat, difficilius fuit*] *quam ut in ascensu fuerat* Flor. Lovel. 3. Harl. Recan. Haverk. Hearnii N. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. Deinde *fuerat* deficit in Ber. a manu 1.

Sicut breviora, ita arctiora sunt] *ita adrectiora sunt* scribunt Pall. pr. et sec. GEBH. Duo Pall. Fl. Voſſ. et Andreas, *ita adrectiora sunt*: quod forte non spernendum. Sequitur enim *ita rectis saxis*. 38, [20, 4.] *Ad septentrionem arctas et rectas prope rupes*. J. FR. GRON. *ita er- ctiora sunt* Lovel. 2. *ita a- ctiora sunt* Lovel. 1. Harl. H- r- nii N. et aliq- a Crevie- in specti, qui- ectionem etiam recte pro- *ta arrectiora sunt* Lovel. - et pleraeque edd. *ita arrect-*, omiſſo etiam τῷ *sunt*, Gaer- et Hav. Illud *sunt* deficit - m in Ber. a m. 1. *arctiora* quod pauci mei et Vatic. La- - i praefert, non inveni, nisi n edd. Ven. anni 1498. Mediol. anni 1505. Ascens. anni 1513. et 1516. ac Paris. 1529. quarum tamen tres poſtremae *arrectiora* in margine oſtentant. Prima deinde recentiorum *arctiora* recepit Francof. anni 1578.

Omnis enim ferme via praeceps, angusta, lubrica erat] Pal. pr. *omnis enim jam via praeceps*. GEBH. *angusta, pu-*

ita adrectiora sunt) difficilius fuit. omnis enim fer-
12 me via praeceps, angusta, lubrica erat: ut neque
sustinere se a lapsu possent; nec, qui paullulum ti-
tubassent, haerere adflicti vestigio suo; aliique super
alios, et jumenta et homines, occiderent.

blica erat Flor. et Cant. Et id voluisse videtur librarius Lovel. 5. qui *puca*, pro *publica*, dedit. at *angusta, librica, publica erat*, duplici lectione simul recepta, Lovel. 1. 2. Gaertn. et Hearnii N. a m. 1. in quo postea manus altera τὸ *publica* delevit, et insuper in margine notavit, eam vocem pro *lubrica* in aliquot codd. reperiri.

§. 12. *Nec, si qui paullulum titubassent, haerere adflicti vestigio suo*] Pall. tres, *nec qui paullulum titubassent*. Pal. pr. a m. 2. *afficti*. sed *affligere* hic est προσουδίζειν. GEBH. Flor. *ne, qui*. Gud. *neque, qui*. Voss. et Cant. *nec, qui*. Vides τὸ *si* ab scriptis non admitti. JAC. GRONOV. *neque, qui paullulum* Lovel. 4. et 5. *nec, qui paullulum* Lovel. 1. 2. 3. Harl. Hafn. Gaertn. Hav. et Hearnii N. *posset, nec, qui paullulum titubasset, haerere afflictus vestigio suo* Ber. a m. 2. in quo *possent* et *titubassent* a m. 1. scriptum fuerat. Voculam itaque *si* in nullo cod. obviam delevi. Praeterea *paulum titubasset* Flor. et Hearnii N. in margine. Deinde *haerere afflictis* Flor. Voss. Lovel. 1. 2. 4. 5. Harl. Hafn. Hav. et edd. antt. *afflicti* jam vidi in Ven. anni 1495. *afflictos* in Mediol. anni 1505. quorum illud in contextu, hoc in margine ostentant Ascens. anni 1513. et 1516. ac Paris. anni 1529. *affictis* est in Vatic. Latinii. An forte legendum *haerere affixi vestigio suo*? Ita 3, 68, 7. Haerete adfixi concionibus, et in foro vivite. Solent autem *adfigere* et *adfligere* confundi. V. ad 4. 19. 5. Crevier. sensum clariorem fore putabat, si, transposita particula *nec*, hoc modo legeretur: *ut neque sustinere se a lapsu possent, si qui paullulum titubassent, nec haerere afflicti vestigio suo*.

Aliique super alios, et jumenta et homines, occiderent] Pall. tres *et jumenta in homines occiderent*. GEBH. Ita et Flor. Lovel. 1. 2. 4. 5. Ber. Gaertn. et Hav. *et jumenta in homines cederent* Hafn. *et jumenta nil omnes occiderent* Voss.

§. 1. *Ad multo angustiorem rupem, atque ita rectis, ac si istud aegre*] Vos, ut dixi, emendastis, *atque ita rectam, ac si istud*. Ego sic, *atque ita rectis saxis, ut aegre*. VALLA. Abnegant τὸ *saxis* Pall. tres. Sed sec. tertiusque, *atque ita rectam, ac si istuc aegre*. GEBH. *atque ita rectis, ac si istud aegre*, quod in cod. suo inventum Valla damnavit, praeferunt Voss. Lov. 2. 4. 5. Harl. et Hearnii L. 1. Id etiam voluisse videtur librarius Flor. qui tamen *atque ita rectis axus tut aegre* sine sensu dedit. *atque ita rectam, ac si istud aegre*, quod Vallae aemuli reposuerant, est in Hav. neque multum abit Gaertn. in quo *atque ita rectam, ac si istuc aegre* inveni. *atque ita erectam, ac si ut aegre* Lovel. 3. *atque ita rectam, ac si ut aegre*, una litera minus, Hearnii N. in quo, vocibus *ac si* deletis, a m. 2. factum est *at-*

XXXVI. Ventum deinde ad multo angustiorem 1
rupem, atque ita rectis saxis, ut aegre expeditus
miles tentabundus, manibusque retinens virgulta ac
stirpes circa eminentes, demittere sese posset. Na- 2
tura locus jam ante praeceps, recenti lapsu terrae

que ita rectam, ut aegre; quod ipsum Ber. servat. *atque ita rectis, ut aegre* Lovel. 1. *atque ita rectam, ut vix si istud aegre* Cant. Vallae conjectura vera videtur. (* v. Opera Vallae p. 602.)

Tentabundus, manibusque retinens virgulta] *reptabundus* Lovel. 3. Scriptum forte fuerat *teptabundus*, id est *temptabundus*, ut est in Flor. quod, neglecta addita nota, facile in *reptabundus* mutari potuit ob similitudinem literarum *t* et *r* in scriptura Longobardica. V. ad 5, 55, 3. Sed nihil muto. *tentare* de eo dicitur, qui manu aliquid explorat. V. Cel. Burmann. ad Phaedri 3, 10, 26. Ita *tentare venam*, de quo v. eumdem ad Quinctil. 11. Instit. 3. p. 1018. *tentabundus pedibus manibusque retinens* est in Harl. 2. Mox *dimittere*, pro *demittere*, Cant. Ber. Gaertn. et edd. ante Mogunt. frequenti admodum scribarum errore. V. ad 34, 50, 2.

§. 2. *Recenti terrae lapsu impeditus, dum ille admodum altitudinem*] Vos emendatis, *dum* mutantes in *tum*. Ego sic, *lapsu terrae in pedum mille admodum altitudinem abruptus erat.* VALLA. Polybius [3, 54.] cum hanc rupem describeret, non de altitudine, sed de angustia viae angustiore facta meminit. Livius vero, quum ab initio dixisset, *Ventum deinde ad multo angustiorem rupem*, paulo post subjungit: *Natura locus jam ante praeceps recenti terrae lapsu in pedum mille admodum altitudinem abruptus erat*, nulla amplius *angustiae* mentione facta. Polybius praeterea *ducentorum pedum* meminit, ubi Livius *mille* ponit. Sed haec ejus erant, qui commentarium scriberet, longius prosequi. Attigit et Valla locum. GLAR. *terrae lapsu in pedum mille admodum* emendavit olim Valla, cum antea legeretur: *Natura locus jam ante praeceps, recenti terrae lapsu impeditus, tum ille admodum altitudinem abruptus erat.* Utramque autem lectionem mendosam esse, sensus ipse docet. Describit enim Livius locum angustum et abruptum. Nam paulo ante dixit: *Ventum est ad multo angustiorem rupem, atque ita rectis saxis, ut* etc. Ex emendatione autem Vallensi nihil elici de angustia potest. Quamobrem ex veterum libris aliquot fide dignis ita legendum est: *Natura locus jam ante praeceps, recenti terrae lapsu impeditus in miram admodum altitudinem abruptus erat.* Duo enim significat incommoda naturalibus incommodis accessisse, quod cum natura locus jam ante praeceps esset, nunc dejectu terrae impeditus erat, et in magnam admodum altitudinem abruptus. Quo fit, ut expresserit caussam, cur dixerit: *multo angustiorem rupem, atque ita rectis saxis.* Ita etiam Polybius [3, 54.] Οὔτε τοῖς ὑποζυγίοις δυνατὸν ἦν παρελθεῖν διὰ τὴν στενότητα, σχεδὸν ἐπὶ τρία ἡμιστάδια τῆς γῆς ἀπορρῶγος, καὶ πρὸ τοῦ μὲν οὔσης, τότε δὲ καὶ μᾶλλον ἔτι προσφάτως

XXXVI. Ventum deinde ad multo anguſtiorem 1
rupem, atque ita rectis saxis, ut aegre expeditus
miles tentabundus, manibusque retinens virgulta ac
ſtirpes circa eminentes, demittere sese poſſet. Na- 2
tura locus jam ante praeceps, recenti lapsu terrae

que ita rectam, ut aegre; quod ipsum Ber. servat. *atque ita rectis, ut aegre* Lovel. 1. *atque ita rectam, ut vix si istud aegre* Cant. Vallae conjectura vera videtur. (* v. Opera Vallae p. 602.)

Tentabundus, manibusque retinens virgulta] *reptabundus* Lovel. 3. Scriptum forte fuerat *tēptabundus*, id eſt *temptabundus*, ut eſt in Flor. quod, neglecta addita nota, facile in *reptabundus* mutari potuit ob similitudinem literarum *t* et *r* in scriptura Longobardica. V. ad 5, 55, 3. Sed nihil muto. *tentare* de eo dicitur, qui manu aliquid explorat. V. Cel. Burmann. ad Phaedri 3, 10, 26. Ita *tentare venam*, de quo v. eumdem ad Quinctil. 11. Inſtit. 3. p. 1018. *tentabundus pedibus manibusque retinens* eſt in Harl. 2. Mox *dimittere*, pro *demittere*, Cant. Ber. Gaertn. et edd. ante Mogunt. frequenti admodum scribarum errore. V. ad 34, 50, 2.

§. 2. *Recenti terrae lapsu impeditus, dum ille admodum altitudinem*] Vos emendatis, *dum* mutantes in *tum*. Ego sic, *lapsu terrae in pedum mille admodum altitudinem abruptus erat.* VALLA. Polybius [3, 54.] cum hanc rupem describeret, non de altitudine, sed de anguſtia viae anguſtiore facta meminit. Livius vero, quum ab initio dixiſſet, *Ventum deinde ad multo angustiorem rupem*, paulo poſt subjungit: *Natura locus jam ante praeceps recenti terrae lapsu in pedum mille admodum altitudinem abruptus erat*, nulla amplius *angustiae* mentione facta. Polybius praeterea *ducentorum pedum* meminit, ubi Livius *mille* ponit. Sed haec ejus erant, qui commentarium scriberet, longius prosequi. Attigit et Valla locum. GLAR. *terrae lapsu in pedum mille admodum* emendavit olim Valla, cum antea legeretur: *Natura locus jam ante praeceps, recenti terrae lapsu impeditus, tum ille admodum altitudinem abruptus erat.* Utramque autem lectionem mendosam eſſe, sensus ipse docet. Describit enim Livius locum anguſtum et abruptum. Nam paulo ante dixit: *Ventum est ad multo angustiorem rupem, atque ita rectis saxis, ut* etc. Ex emendatione autem Vallensi nihil elici de anguſtia poteſt. Quamobrem ex veterum libris aliquot fide dignis ita legendum eſt: *Natura locus jam ante praeceps, recenti terrae lapsu impeditus in miram admodum altitudinem abruptus erat.* Duo enim significat incommoda naturalibus incommodis acceſſiſſe, quod cum natura locus jam ante praeceps eſſet, nunc dejectu terrae impeditus erat, et in magnam admodum altitudinem abruptus. Quo fit, ut expreſſerit cauſſam, cur dixerit: *multo angustiorem rupem, atque ita rectis saxis.* Ita etiam Polybius [3, 54.] *Οὔτε τοῖς ὑποζυγίοις δυνατὸν ἦν παρελθεῖν διὰ τὴν στενότητα, σχεδὸν ἐπὶ τρία ἡμιστάδια τῆς γῆς ἀπορρώγος, καὶ πρὸ τοῦ μὲν οὔσης, τότε δὲ καὶ μᾶλλον ἔτι προσφάτως*

5 circumduceret agmen. Ea vero via insuperabilis fuit. nam quum super veterem nivem intactam nova modicae altitudinis effet, molli nec praealtae nivi
6 facile pedes ingredientium insiftebant. ut vero tot hominum jumentorumque inceffu dilapsa eft, per nu-

circumduxiffet. Hic error inde, quod non vidit, τὸ *circumduceret* poni, ut significet, circumducendum effet, circumducere deberet. Remedium enim difficultatis, in qua erant, exponitur. Sic Cic. 2. de Offic. [20.] *Cum consuleretur, utrum bono viro pauperi, an minus probato diviti filiam collocaret.* J. FR. GRON. Nimius in eo fuiffe Gronovius videtur, quod ubique efficere voluerit, ut Livii oratio uno spiritu legatur, qui eam saepius interrumpere, et in parvas periodos concidere solitus eft. Tale eft 3, 10, 7. *Libri per duumviros sacrorum aditi: pericula a conventu alienigenarum praedicta.* c. 31, 4. *Ibi pugnatum. supra septem millia hostium caesa: alii fugati: praeda parta ingens.* c. 32, 4. *Mortuus consul Quinctilius, quatuor tribuni plebis. Multiplici clade foedatus annus. ab hoste otium fuit.* c. 44, 8. *Ait se jure grassari, non vi. Vocat puellam in jus.* 4, 48, 1. *Turbatores vulgi erant Spurius Maecilius quartum et Metilius tertium tribuni plebis, ambo absentes creati. et quum rogationem promulgassent*, etc. 5, 32, 3. *Fusa concursu primo acies in fugam: millia octo armatorum in deditionem venerunt.* 7, 14, 4. *Jumenta Gallo abigenti duo milites Romani ademerunt. In eos saxa conjecta a Gallis.* 10, 5, 13. *Pax negata: induciae biennii datae. dictator triumphans in urbem rediit.* c. 34, 8. *Urbemque ex tuto rectis itineribus perviam conspiciunt: ad consulem rejiunt excessum urbe; solitudine haud dubia id perspicuum* 30, 3, 3. *Uticam obsidebat castra in conspectu Hasdrubalis erant. Karthaginienses deducerant naves. classem paratam instructamque ad commeatus intercipiendos habebant.* Haec speciminis loco sufficiant. Ubi igitur in oratione refragantur praeeunt codd. quibus tuto muniri poteft, mutanti haud temere adversandum censeo: at, dissentientibus libris, id tentare, periculosum puto. Hinc a viris doctis diffentire, et vulgatum defendere ausus sum supra 2, 53, 1. 3, 1, 6. 4, 25, 4. c. 53, 10. 5, 16, 4. hoc lib. c. 6, 5. aliisque locis. V. etiam, quae notantur ad 3, 22, 8. Mox circa deficit in Ber. nec trita in Lovel. 1. Tum ante *ea*, pro *antea*, legit Lovel. 1. Optime vero *circumduceret* exponit Gronovius, quem etiam v. ad 37, 17, 6.

§. 5. *Molli nec peraltae nivi facile ingredientium pedes insistebant*] *praealtae* scribendum eft. VALLA. Vox *nivi* deficit in omnibus omnino, quibus utor, codicibus, nisi quod ex solo Ber. nihil notetur. Deficit etiam in Hearnii N. Vatic. Latinii, et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. quasi vox illa satis commode ex praecedenti hic repeti poffet. Deinde *mollis nec peralta* Ber. et Vatic. Latinii. *mollis nec par aliae* Hav. *alius* et *altus* saepius inter se commutari, videbimus ad 37, 16, 7. *mollis nec par alterae*

ciatur, rupem inviam esse. digressus deinde ipse ad 4
locum vicendum. haud dubia res visa, quin per
invia circa nec trita antea, quamvis longo ambitu,

ne defendi potest, quod etiam Plinius eam ita vertit. V. Perizon. ad Aelian. 3. Var. Hist. 1. Glossae *πλέϑρα, jugera. πλέϑρον, jugerum.* Et Charisii MS. apud Schottum 1. Obs. 14. *haec jugera πλέϑρα.* Malim tamen Livium, quam hos auctores, sequi. DUK. Codices variant. *impeditus dum ille admodum altitudine* Lov. 3. 4. *impeditus dum ille admodum altitudinem* Lovel. 1. 5. et Hearnii L. 1. quod in cod. inventum damnat Valla. Non aliter praefert etiam Flor. a m. 1. Sed *dum* postea deletum, ejusque loco in margine *inpeditus in mirandam ille admodum altitudinem* ab alia manu repositum est. quod servant etiam Harl. et Hearnii D. nisi quod eorum prior *impeditus* omittat, posterior *impeditus mirandum* legat. *impeditus in mirandam admodum ille altitudinem* edd. Rom. anni 1472. et Parm. *impeditus tum ille admodum altitudine* Lovel. 2. *impeditus in miram admodum altitudinem*, ut Sigonius emendat, Ber Hafn. Rec. Hav. et Hearnii N. *impeditus in miram ille admodum altitudinem*, una voce addita, Brancal. Latinii. *impeditus in miram dum ille admodum altitudinem*, duabus lectionibus junctis, Cant. *impeditus in nimiam admodum altitudinem* Gaertn. *impeditus admodum altitudinem* Voss. a m. 1. *altitudine* a m. 2. Sed recte viros doctos Vallae conjecturam probasse puto. Insuper *recenti lapsu terrae* edidit Jac. Gronov. secutus, ut videtur, Cant. et forte etiam aliorum auctoritatem. Certe ita plerique apud me codd. Flor. tamen et paucis aliis exceptis. Tum *abrutus* Voss. Lovel. 2. et Ber. a m. 1. *obruta* Lovel. 1.

§. 3. *Ibi quum velut ad finem viae*] *Ibi vel cum ad finem* Cant. *Ibi veluti cum ad finem* Flor. Lovel. 1. 2. 4. 5. Harl. Gaertn. Hav. et edd. vett. *Ibi velut cum ad finem* Lovel. 3. *Ibi cum ad finem* Ber. Mox *agmen* exsulat ab Harl.

§. 4. *Digressus deinde ipse ad locum visendum*] Sensus sequentium versuum perquam obscurus est. Polybii verba [3, 54.] Perrotto interprete (nam Graeci codicis copia defuit nobis) clariora visa sunt. ea ita habent. *Dux Carthaginiensium principio per loca invia, nec ante eum diem trita, circumducere agmen conatus, quoniam iter id nives insuperabile faciebant, a proposito destitit.* GLAR. Sensus est: Digressus ad rupem invisendam Annibal sensit, se per invia loca, nec trita antea, agmen ducere. neque ea re quicquam profecisse, quod longo ambitu exercitum circumduxisset, quo facilius et expeditius iter haberet. Polybius [3, 54. et 55.] aït, Annibalem inspecta rupe conatum esse eam superare; verum nova accedente nive deterritum esse, atque ad saxum illud caedendum se convertisse. In quo nihil ab eo dissidet Livius. SIG. Fortasse, *digresso deinde ipsi ad locum visendum haud dubia res visa, quin per invia circa nec trita antea, quamvis longo ambitu, circumduceret agmen.* Sensum aït esse Sigonius, advertisse Annibalem, se per invia loca agmen ducere, nec quicquam profecisse, quod longo ambitu exercitum

5 circumduceret agmen. Ea vero via insuperabilis fuit. nam quum super veterem nivem intactam nova modicae altitudinis esset, molli nec praealtae nivi
6 facile pedes ingredientium insistebant. ut vero tot hominum jumentorumque incessu dilapsa est, per nu-

circumduxisset. Hic error inde, quod non vidit, τὸ *circumduceret* poni, ut significet, circumducendum esset, circumducere deberet. Remedium enim difficultatis, in qua erant, exponitur. Sic Cic. 2. de Offic. [20.] *Cum consuleretur, utrum bono viro pauperi, an minus probato diviti filiam collocaret.* J. FR. GRON. Nimius in eo fuisse Gronovius videtur, quod ubique efficere voluerit, ut Livii oratio uno spiritu legatur, qui eam saepius interrumpere, et in parvas periodos concidere solitus est. Tale est 3, 10, 7. *Libri per duumviros sacrorum aditi: pericula a conventu alienigenarum praedicta.* c. 31, 4. *Ibi pugnatum. supra septem millia hostium caesa: alii fugati: praeda parta ingens.* c. 32, 4. *Mortuus consul Quinctilius, quatuor tribuni plebis. Multiplici clade foedatus annus. ab hoste otium fuit.* c. 44, 8. *Ait se jure grassari, non vi. Vocat puellam in jus.* 4, 48, 1. *Turbatores vulgi erant Spurii Maecilius quartum et Metilius tertium tribuni plebis, ambo absentes creati. et quum rogationem promulgassent,* etc. 5, 32, 3. *Fusa concursu primo acies in fugam: millia octo armatorum in deditionem venerunt.* 7, 14, 4. *Jumenta Gallo abigenti duo milites Romani ademerunt. In eos saxa conjecta a Gallis.* 10, 5, 13. *Pax negata: induciae biennii datae. dictator triumphans in urbem rediit.* c. 34, 8. *Urbemque ex tuto rectis itineribus perviam conspiciunt: ad consulem refugerunt excessum urbe; solitudine haud dubia id perspicuum est.* 30, 3, 3. *Uticam obsidebat. castra in conspectu Hasdrubalis erant. Karthaginienses deducerant naves. classem paratam instructamque ad commeatus intercipiendos habebant.* Haec speciminis loco sufficiant. Dum igitur in oratione refingenda praeeunt codd. quibus tuto sequi potest, mutanti haud temere adversandum censeo: at, dissentientibus libris, id tentare, periculosum puto. Hinc a viris doctis dissentire, et vulgatum defendere ausus sum supra 2, 53, 1. 3, 1, 6. 4, 25, 4. c. 53, 10. 5, 16, hoc lib. c. 6, 5. aliisque locis. V. etiam, quae notantur ad 1, 22, 8. Mox *circa* deficit in Flor. *nec trita* in Lovel. 1. Tum *ea*, pro *antea*, legit Lovel. 3. Optime vero *circumduceret* exponit Gronovius; quem etiam v. ad 37, 17, 6.

§. 5. *Molli nec peraltae nivi facile ingredientium pedes insistebant; praealtae* scribendum est. VALLA. Vox *nivi* deficit in omnibus omnino, quibus utor, codicibus, nisi quod ex solo Flor. nihil notetur. Deficit etiam in Hearnii N. Vatic. Latinii, et edd. Rom. anni 1472. ne Parm. quasi vox illa satis commode ex praecedenti hic repeti posset. Deinde *mollis nec peralta* Ber. et Vatic. Latinii. *mollis nec par aliae* Hav. *alius* et *altus* saepius inter se commutari, videbimus ad 37, 16, 7. *mollis nec par alterae*

t; ita in levi tantum glacie tabidaque nitur, jumenta secabant; interdum etiam, 8

rl. Gaertn. Rec. . 1. D. N. et Va- *adminiculis pro- ruissent* pr. edd. *es circa radices* ovel. 1. ac 2. *nec dicesve suae* Lo- *aque*, quod Gro- non nisi in edd. s loco conftanter . Et hoc praefe- ; respondere e- denti particulae iftinguendum ac *Tetra ibi lu- a lubrica glacie, vestigium, et in des fallente*, (sc. d ex sequent hic , *seu manibus seu genu se ad- adminiculis pro- corruerant, nec licesve, ad quas quisquam eniti ita in levi tan- idaque nive vo- umenta* etc. Cl. o vulgata mane- interpretatur *ne* . Planius tamen re putat, si lega- *iniculis prolapsi ant.*

secabantur, in- infima ingredi- utaftis *infima* in lum jumentorum . Legendum eft, *edientia nivem. ecabantur inter-* eftituerunt hunc rius *necabantur* totus hic locus bus perquam ob- que et hic Poly- erpretatione Pa- ftudiosus lector,

fortaffis his adjutus, melius Livii sensum percipere queat. *Jumenta vero* (inquit) *interdum quidem prolapsa glaciem secabant: sed pressa oneris magnitudine, pedibusque eorum indurata glacie perstrictis, moveri postea inde non poterant.* Haec ille. Tu etiam atque etiam vide, quid sensus ex his Livii verbis colligere queas: *Et prolapsa, jactandis gravius in continendo ungulis, penitus perfringebant.* Nam ego ea plane non intelligo. GLAR. Primum dicam, quae in his verbis emendanda arbitror, deinde qui sit eorum sensus. nam eum Glareanus, homo ingenuus, plane se ignorare profitetur. in vet. lib. eft, pro *itaque*, *ita*; pro *secabantur*, *necabantur*; pro *interdum etiam tum*, *interdum etiam dum*, pro *infirmam*, *infimam*; pro *alta concreta*, *alte concreta*. † „ Glareanus libenter „ fatetur, se nescire quaedam, „ imo plurima, exemplo D. Erasmi praeceptoris sui, Angeli Po- „ litiani ac aliorum doctiffimo- „ rum virorum. At Sigonio om- „ nia sunt pervia „ †. Ea vero omnia probe habere, sensus ipse demonftrat, qui eft ejusmodi: In superanda rupe duplex labor susceptus eft, unus propter recentem modicam, alter propter veterem intactam nivem. Nam cum superior illa hominum jumentorumque inceffu dilapsa esset, et per nudam infra glaciem, fluentemque labem liquescentis nivis ingrederentur, tetra ibi luctatio erat, ut ab lubrica glacie non recipiente veftigium, et in prono citius pede se fallente. Et seu manibus in affurgendo, seu genu se adjuvissent, nec ftirpes circa radicesve, ad quas pe-

prolapsis, iterum corruiſſent, nec ſtirpes circa radicesve, ad quas pede aut manu quisquam eniti

Ipsis adminiculis prolapsi si iterum corruissent] Haec verba videntur nescio quid desiderare. Quid enim sensus hic eſt, *prolapsi si iterum corruissent?* GLAR. Scribe: *ipsis adminiculis prolapsi si iterum corruissent; (nec stirpes circa radicesve, ad quas pede aut manu quisquam eniti posset, erant) itaque in levi tantum glacie tabidaque nive volutabantur. Jumenta interdum secabant etiam tum infimam ingredientia nivem, et prolapsa.* Quum jungimus sine interpunctione *prolapsi corruissent*, memineris nihil eſſe ſuperflui. Virgilius [6. Aen. 310.] *autumni frigore primo Lapsa cadunt folia.* Cicero 1. de Offic. [22.] *De manibus audacissimorum civium delapsa arma ceciderunt.* Petron. [16.] *Sera sua sponte delapsa cecidit.* Noſter 5, [21, 16.] de Camillo: *Convertentem se inter hanc venerationem prolapsum cecidisse.* Adeo illis offendi Glareanus non debuit. Attamen Flor. Voſſ. Mur. *prolapsis iterum.* Deinde Flor. Gud. Mur. *corruerent.* Forte, *et seu manibus in assurgendo seu genu se adjuvissent, ipsis adminiculis prolapsis iterum corruebant.* id eſt, manibus genibusque, quibus innitebantur, non firmatis in veſtigio, sed, ut in lubrico, elusis ac fluentibus. Poſt παρένθεσιν τὸ *itaque* eleganter παρέλκει. Ita enim cohaeret oratio, ut dicat, cum quis cecidiſſet, et manu genuve conatus erigere sese, ipsam manum ipsumque genu, perinde ut ante pedes, fruſtrata glacie, rursum porrectus eſſet, quia nihil erat ſtirpium, quod comprehenderent ad se suſtinendos, nihil nisi volutatos fuiſſe, quoad fortunae libuiſſet. Particulam autem illam praeterea eodem modo interpositam videre licet l. 2, 12, 2. ubi, ut et hic, illuſtrandam nobis praebuit Sigonius. Adhuc de hominibus: cum etiam aliquid proprium de jumentis. Illa vero non modo, ut homines, volutabantur in tali nivium super glaciem, sed interdum etiam *infimam* illam nivem, hoc eſt veterem, duram, molli primum et recenti nive, deinde ejus liquescentis tabe obtectam, tum ingredientia pondere molle corporum ac sarcinarum gravatam secabant, collidebantque, tum prolapsa contentius jactandis ungulas ad firmandum veſtigium penitus perfringebant. In his, *tum ingredientia, et prolapsa* particulae valent *cum tum*, vel *et* duplicatum. Itaque non placet Turnebi, *etiam dum infirmam* 13. Adv. 18. multo minus Sigonii *necabantur interdum etiam dum.* J. FR. GRON. Poſt *volutabantur* puto recte poni diſtinctionem maximam: nam omnia quae eo usque dicit, ad homines pertinent. ceterarum mutationum causam non video. Non dicit Gronovius, in scriptis *ita* invenerit, an *itaque.* Sed ex adnotatione Hearnii propemodum credo, in plerisque eſſe *ita.* DUK. Mihi quoque ex comparatione Livii cum verbis Polybii certum eſt, majorem diſtinctionem poſt verbum *volutabantur* recipiendam eſſe; et vocem *jumenta*, quae a sequentibus interpunctione diſtinguitur, iis jungendam eſſe. In verbis autem Livii *ipsis adminiculis prolapsis iterum corruerent* legunt Flor. et Ber. a m. 2. *ipsis adminiculis prolapsi si iterum corruerent* Cant. *ipsis adminiculis prolapsis iterum corruissent* Voſſ. Le-

XXXVII. Tandem, nequidquam jumentis atque 1
inibus fatigatis, castra in jugo posita, aegerri-
ad id ipsum loco purgato. tantum nivis fodien-
n atque egerendum fuit. Inde ad rupem munien- 2

κατὰ τὴν διανάστασιν, *in rgendo, dum nituntur ad-re.* Cicero 5. de Finib. 15. *ituntur que, ut sese erigant.* st. Jug. 101. *Niti modo ac ra concidere.* Curtius 7, 3, *Et rursus ad surgendum ici non possent.* Et 9, 5, *Clipeo se adlevare conatus et postquam ad conniten-nihil supererat virium.* Cl. Jac. Perizonius tuen-vulgatae lectioni ad margi-Livii adscripserat locum ex , 6. *Galli qui neque susti-te prolapsi, neque adsur-ex voraginibus poterant.* tamen Fabri, transpositis *ac connitendo*, pro *conti-do*, scribentis, conjectura improbanda videtur.

velut pedica capta, haere-induratа et alta concreta cie] Silius [3, 550.]

umque premit sonipes duro vestigia cornu, etc.

D. Lege *haererent in durata lte concreta glacie.* Plerique m libri *dura.* Multa hujus i eleganter expressit Petronius specimine belli civilis, et tan-n debet Livio, quantum Li-s Polybio. J. FR. GRON. *in ra* Flor. Harl. et Hearnii L. 1. N. a m. 2. V. ad Livii 10, 37, *in dura* etiam edd. principes, quo Colon. anno 1525. *indu-a* substituit, Frobenius anno . *in durata.* Sed mox anno 5. *indurata*; quod deinde e-ores servarunt usque ad Gro-r. qui anno 1667. *in durata* endavit. Praeterea *et alta creta glacie* Voss. Lov. 2. 4. 5. Ber. Hafn. Gaertner. Hav. et Hearnii N. *et lata concreta glacie*, transpositis literis, Lov. 1. V. ad 5, 37, 7. *et alta concretaque glacie* Lov. 3. *et late concreta glacie* recte Flor. et Cant.

§. 1. *Tandem, nequidquam jumentis*] *Tamen nequidquam* Lov. 1. V. ad 22, 2, 11. *Tum nequidquam* Lovel. 2. *nequiquam* Flor. V. ad 40, 47, 9. Mox *aegre jam*, pro *aegerrime*, Lov. 4. et 5. Hinc *tantum fodiendum nivis* Lovel. 1. Denique *erigendum*, pro *egerendum*, Hearnii N. in margine.

§. 2. *Ad rupem minuendam*] Lego *muniendam*. Polybius enim [3, 55.] scribit τὸν κρημνὸν ἐξῳκοδόμει, et mox οἰκοδομίαν appellat. Interpretor autem *munire*, per rupem viam aperire, viamque in ea munire, et tamquam struere, eam caedere, et in ea opere laboreque militari complanare, et aequare iter, aut deorsum deprimere, et declive reddere quodam anfractu molli. Itaque qui aggerem jaciunt, fossas operiunt, vias muniunt, *munitores* vocantur. Esse autem ita legendum, ex eo etiam apparet, quod non longe hinc scribitur: *Et quies muniendo fessis hominibus triduo data.* TURN. 13. Adv. 18. Turnebus *muniendam*. *Munire viam* est apud Senecam Ep. 33. Varr. περὶ αἱρέσεων apud Prisc. l. 3, [607.] in Sesquiulysse apud Non. in *Desabulare*. Plautum in Milit. [2, 2, 68.] Caesar 7. Bell. Gall. [58.] Ego olim *moliendam* legi debere putavi. KLOCK. Turnebi est *munien-*

tum infimam ingredientia nivem, et prolapsa jact[...]
dis gravius in continendo ungulis, penitus per[...]
gebant: ut pleraque, velut pedica capta, haer[...]
in durata et alte concreta glacie.

de aut manu quisquam eniti pos-
set, erant. Atque hunc, inquit,
in modum, *in levi glacie tabi-
daque nive jumenta volutaban-
tur.* addit deinde. *Necabantur
interdum etiam, dum infimam
ingredientia nivem, et prola-
psa jactandis gravius,* ut se con-
tinerent, *ungulis perfringebant,
ut pleraque velut pedica capta
haererent in durata, et alte
concreta glacie.* Quam posterio-
rem sententiam sic expressit Po-
lybius [3, 55.] τὰ δ' ὑποζύγια
διέκοπτεν, ὅτε πέσοι, τὴν κάτω
χιόνα κατὰ τὴν ἐξανάστασιν. δι-
ακόψαντα δὲ ἔμενε μετὰ τῶν φορ-
τίων. Id est, *jumenta vero per-
fringebant, ubi prolapsa erant,
infimam nivem in assurgendo.
qua fracta haerebant una cum
oneribus.* SIG. Lego *Secabant
interdum etiam, dum infirmam
ingredientia nivem, et prola-
psa, jactandis gravius in con-
tinendo ungulis, penitus per-
fringebant.* Nam et firmam illam
nivem dicit Polybius, sed et in-
firmam, itaque utrumque legi pot-
est. Auguror autem *continere*
esse, se in prolapsione a lubri-
co retinere, et cohibere conari.
Secabant autem est, quod διέ-
κοπτεν Polybius dixit. TURN. 13.
Adv. 18. Restitutio hujus loci de-
bita est Turnebo. GRUT. Pal. pr.
*secabantur interdum etiam. ta-
men infimam ingredientia ni-
vem.* neque aliter tert. At vero
sec. *ut seu manibus in assurgen-
do, seu genu se adjuvissent ip-
sis adminiculis prolapsis iterum
corruerent. nec stirpes circa ra-
dicesve, ad quas pede aut ma-
nu quisque eniti posset, erant.
Ita in levi tantum glacie tabi-*

daque nive volutabant[...]
ta secabantur: inter[...]
femina ingredientia[...]
prolapsa jactandis[...]
continendo ungulis[...]
bant: ut plera velut[...]
pta haererent in du[...]
concreta glacie. GEB[...]
ta necabantur Vo[...]
sectabantur Lovel. [...]
secabantur Lovel. 2. [...]
Ber. Gaertn. Hav. H[...]
et edd. principes. [...]
cabant Cant. et Flo[...]
ri tamen cod. ultim[...]
sterioris vocis inp[...]
quasi librarius et[...]
cabantur. Gruter[...]
ex Turnebi conje[...]
recepit. *Tum i*[...]
tum infimam in[...]
vem Flor. *inter*[...]
men infimam [...]
vem Cant. et Lo[...]
dum etiam ta[...]
gredientia ni[...]
Gaertn. et Ha[...]
infimam ing[...]
Lov. 1. et 2. [...]
mam ingred[...]
interdum eti[...]
ingredientia[...]
Optime hun[...]
Gronovius p[...]
praec.

Jactandi[...]
nendo ung[...]
connitendo[...]
bus putat [...]
bic esse s[...]
brico reti[...]
nari. Sed [...]
quuntur [...]
non displ[...]
quam eti[...]

upem ferro pandunt, molliuntque amfractibus :is clivos, ut non jumenta solum, sed elephan- m, deduci possent. Quatriduum circa rupem 4 mtum, jumentis prope fame absumtis: nuda fere cacumina sunt, et, si quid est pabuli, ob- nives. Inferiora valles et apricos quosdam 5

nfusi nullam mentionem olyb. (* v. Acta Lips. anni . 203.)

Quatriduum super ru- nsumtum] Alii emenda- *rca rupem.* non multum , meo judicatu. Nam die- merum, quem postea po- ius, juvare conati sunt. a nono die in juga Alpi- rventum est, biduumque iva habita, deinde tertio rupem multo angustiorem i, quatriduumque circa sumptum: denique postre- ete data triduo, atque ita um descensum, numerus :et in decem et novem um Livius decimo quinto peratas dicat esse Alpes. biduo etiam intelligo no- em, ita ut undecimo die to angustiorem rupem ve- icantur. Quatriduum au- quens ita partitus est Po- [3, 55.] ut unum diem la- atum, pro deducendis e- mentisque dicat, reliquum m elephantis deducendis. hoc sequenti triduo ju- equique in plano pasta; uam Livius dicit, triduum etiam hominibus munien- sis, atque deinde in pla- escensum. Sed cum in hac i summa secutus sit Poly- etiam in partibus sequi it, meo quidem judicio. dicent doctiores. GLAR. , quae in capite adnota- Glareani conspicitur, su- perfuit in edd. usque ad Aldum, qui loco ejus substituit *circa ru- pem*, consentientibus omnibus scriptis. Insuper tamen *Quatri- duo circa rupem consumto* Hear- nii N. Quod autem in Livio hic carpit Glareanus, breviter etiam monuit Cluver. 1. Ital. ant. 33. p. 379.

Jumentis prope fame absum- tis] Ita edidit Cl. Jac. Gronovius, secutus, ut videtur, fidem Flor. et Cant. quos ita legere ex eo- rum excerptis didici. Antea ede- batur *jumenta prope fame ab- sumebantur*; quae lectio super- est in reliquis meis, nisi quod quidam eorum adhuc corruptius praeferunt *assumebantur*. Mox *tò est* deficit in Gaertn.

§. 5. *Inferiora vallis apricos quosdam colles habent*] Vet. lib. *Inferiores valles.* SIG. Pall. pr. et tert. *Inferiora valles.* sec. *In- feriora vallis apricos quosdam colles habet. Inferiora vallis* ut supra c. 34, 7. *Extrema agmi- nis.* GEBH. Quum in MSS. in- veniatur vel *Inferior vallis*, vel *Inferiora valles* et *vallis*, etiam in editis ante Sigonium, monue- rat paterna manus edendum *In- feriora vallis.* Sed nihil de una quadam valle. Sermo pertinet ad inferiora montium; in his ait es- se valles et mixtos apricos col- les. Itaque lege ex Cantabrig. *Inferiora valles et apricos* etc. JAC. GRON. *Inferior vallis* Flor. a m. 1. *Inferiora vallis* Voss.

1 XXXVIII. Hoc maxime modo
tum eſt, quinto mense a Karthagi
dam auctores sunt) quinto decin

Lov. 2. Harl. Rec. et Gaertner. *Inferiores valles* Ber. Hafn. et Hav. *Inferiora valles* Flor. a m. 1. Lov. 4. 5. et Hearnii N. *Inferiora valles et apricos quosdam colles habent, rivos quoque prope silvas* Lovel. 3. Quod, certe prius illud, a Gronovio etiam ex Cant. et a Crevier. ex Mſo Regio probatum, verius puto, et in contextum recepi. *Inferiora* nempe hic obponuntur *cacuminibus* modo memoratis, et intelliguntur inferiora montium, Alpium.

Etiam humano cultu digniora loca] Bis hic in vicino dividenda particula: nimirum *et jam humano cultu digniora loca.* tum, *et jam locis mollioribus, et accolarum ingeniis.* J. FR. GRON. V. ad 1, 47, 9. *et humano cultu* Hearnii N.

§. 6. *Ad planum descensum, etiam locis mollioribus et accolarum ingeniis*] Edd. omnes

in vulgat
quod *loc*
gat Ber.
malo *et*
quem v.
malebat
bus. Pa
niendo

§. 1.
ventum
in Italia
HARD.
itaque e
Praetere
Lov. 1.
Male. V.

Quint
peratis]
Ἀλπεων
τεκαιδεκ
quinto d

§. 2.
scribunt
ti millia
decem m
tum sex

atis. Quantae copiae transgresso in Italiam Han- 2
ali fuerint, nequaquam inter auctores constat.
plurimum, centum millia peditum, viginti equi-
fuisse scribunt; qui minimum, viginti millia pe-
m, sex equitum. L. Cincius Alimentus, qui ca- 3
n se ab Hannibale scribit, maxime auctor me mo-
t, nisi confunderet numerum, Gallis Liguribus-
additis: cum his octoginta millia peditum, de- 4
equitum, adducta in Italiam: (magis adfluxisse

it, maxime auctor moveret Vet. lib. *Alimentus*, non hic n, sed etiam in epistolis ad um. Quod probo. Cognoenim est Cinciorum, ut *Ru-* Marciorum, non, ut vulgo, *lius.* In iisdem libris est *imus auctor.* et hoc quoque t. *Maximum* enim *aucto-* vocat locupletissimum, quipi rebus ipsis gerendis intert. SIG. Pall. duo *Cinnius* *entius.* Prisca ed. *L. Cinius* *entius.* Mox tres Pall. codd. *ime auctor moveret, nisi* *nderet.* GEBH. Immo *ma-*, ut ante Sigonium lectum et habent omnes nostri: conjungendum adverbium verbo. L. 28. D. de rebus jud. *Me illud maxime mo-* *quod praeceptoribus tuis* *t, unum esse testamentum.* et valde suspectum habeo iteratum *scribit:* volebat Livius significare, se mamoveri a Cincio *auctore,* *illia fuisse adducta. Auctor,* rodidit: atque adeo ea vox *cribit* sensu complectitur. 8, 30, 9. Sed et ignorat id anus. Plerique etiam τὸ *me.* . GRON. *L. Cinnius* Flor. Lov. quinque, Harl. Gaertn. nii N. et priscae edd. *L. Ci-* Hafn. *L. Cecinius* Ber. *L. Ci-* Hav. *L. Cninius* edd. Rom. anni 1472. et Parm. *L. Cinnitius* Ascens. anno 1510. *L. Cinnius* anno 1513. *L. Cintius* anno 1516. in utriusque marginem altera lectione *L. Cinnitius* rejecta. *L. Cincius* tandem Moguntini. Deinde *Alimentius* Flor. Lov. 1. 3. 4. 5. Harl. Gaertn. et Hearnii L. 1. et N. *Alimetius* Ber. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. *Alimecius* Hav. Sed recte *Alimentus* Sigonius, quem etiam v. ad 26, 23, 1. 27, 29, 4. et 29, 20, 11. Praeterea voces *qui captum se ab Hannibale scribit, maxime* se in D. non invenisse Hearnius testatur. Hinc *maximus auctore* Cant. *maximus auctor* Harl. Ber. et Hav. A quibus recte reliqui mei et Hearnii codd. dissentiunt, *maxime auctor* praeferentes. Tum *me* deficit in Flor. a m. 1. Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Harl. Ber. Gaertn. Hav. et Hearnii N. *me moveret* edidit Cl. Jac. Gronov. quomodo est in Flor. a m. 2. et Cant. An itaque in prioribus τὸ *me* haustum est a proxime sequentis vocis syllaba initiali? Mox *ubi confunderet,* pro *nisi,* Hav. V. ad 9, 5, 3. Ceterum, quae a Gronovio de verbo *scribit* hic adduntur, pertinent ad §. seq. ubi iterum obcurrit, et Gronovius alia notavit, non autem ad hunc §. quo male ea retulit Hearnius.

§. 4. *Cum his scribit oct*

5 verisimile est, et ita quidam auctores sunt.) ex ip autem audisse Hannibale, postquam Rhodanum tran ierit, triginta sex millia hominum, ingentemque n merum equorum et aliorum jumentorum amisisse

ta millia peditum, decem equitum adducta] Florent. quoque et Gud. *cum his LXXX, sine τῷ scribit*. J. FR. GRON. Eamdem vocem ignorant quoque Cant. Voss. Lov. quinque, Harl. Ber. Gaertn. Hav. et Hearnii Oxon. Tot igitur testimoniis damnatam vocem expunxi. Insuper pronomen *his* deest etiam in Lovel. 4. et Harl. Pro *scribit* autem *et* legunt Lov. 2. et Ber. Tandem *reducta* Hav.

Magis adfluxisse verissimum est] Credo legendum *verisimile est*. VALLA. Bene sic conjecit Valla. Interim Pall. duo *verissimum est*. tert. *affuisse verissimum est*. Prisca ed. *verisimillimum est*. GEBH. *verissimum est* Flor. Cant. Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. Harl. Ber. Rec. Gaertn. et Hearnii N. *affuisse*, quod Gebh. in Pal. tert. invenit, erranti librario adscribendum est. Alibi etiam *adfluxi* et *Adfui* commutantur. V. Cel. Burm. ad Suet. Oth. 5.

§. 5. *Triginta sex millia hominum*] Polyb. [3, 60.] *XXXVIII. millia* edit. πεζοὺς ὀκτακισχιλίους καὶ τρισμυρίους. Eorum vero dimidiam partem in Alpibus superandis amisisse. SIGON. *XXXIII millia* Lov. 3. Hafn. et Hearnii D. Superius *audivisse* Ber. et edd. vett. pro quo Aldus dedit *audisse*, scriptis aliis concinentibus. At insuper *ex ipso Hannibale audisse* Lovel. 1. τὸ *autem* non adparet etiam in Lov. 2. 3. Ber. a m. 1. et Hearnii N. Deinde *transierunt* Flor. Lovel. 1. 4. 5. Harl. Ber. Gaertn. Hav.

Hearnii N. et edd. antt. cuju co Moguntini *transierit* sub tuerunt.

Amisisse in Taurinis, q *Gallis proxima gens erat, Italiam digresso*] Quidam di xerunt post *in Taurinis*, q Hannibal in Taurinis cum su rum amiserit, quem verius a Rhodano itinere amisit. quid dicam, vix equidem c minisci possum. Fortassis au *in Taurinos* legendum. GL Ne in id incommodum incidar ut dicendum sit, Annibale Taurinis, id est, in Italia, c misisse, quae in Alpibus t ciendis amiserat, legendu *in Taurinos*: itemque *degr* non *digresso*. Est autem ver Livio familiare, ubi de *desc* loquitur, idque saepissime tum, ut infra ostendam. Se autem erit, se audisse, ip Taurinos, quae Gallis pro gens erat in Italia, degresso ginta sex millia, postquam danum transierit, amisisse. rinos scribit Polybius [3, 60 radices Alpium fuisse. †,,*in* ,,*rinos* etiam Glareanus le ,,dum ante admonuerat." † In solis ergo Taurinis tan jactura? imo modica ibi, nulla: in ipsis Alpibus peric nec tamen *XXXVI. M.* (um sit) sed *XXVI* scribe. primum. De Taurinis aute derunt Glareanus et Sigo conatique mederi: *in Taur* quasi ab Annibale hoc Ci audierit digresso jam in T nos. Logi. distinguo et lego: *rumque jumentorum amis* *E Taurinis, quae Gallis pr*

urinis, quae Gallis proxima gens erat, in Italiam greſſo. Id quum inter omnes conſtet, eo magis 6 ror ambigi, quanam Alpes transierit: et vulgo cre- re, Penino, atque inde nomen et jugo Alpium in-

gens erat, in Italiam digres- *, cum inter omnes constet;* *nagis.* Firmat ipsa res, tum ibri prisci, in quibus *ami-* *e, Taurinis* sine vocula illa lia scriptum. Vides igitur e in Taurinos descendiſſe, d et Livium secutus, ut so- Silius expreſſit [3, 645.]

lis tandem ignotas trans-
gressus casibus Alpes
'aurinis ductor statuit tento-
ria campis.

de ipsis Taurinis addit, *quae* *lis proxima gens.* An non ar Taurini tunc Galli? non, Liguribus videntur accensi- Strabo de iis [4, 204.] *Λιγυ-* *ιν ἔθνος. Ligurum natio.* quod originem fortaſſe verius refe- , et situ tamen Galli erant: que hic rescribas *quae Gal-* . Ea gens Galliae proxima ae erat in illo tractu. LIPS. tur. 1. ad Belgas epiſt. 1. Pal. *et alium jumentorum ami-* *e. Taurinis, quae Gallis.* ut oncipiunt reliqui duo. Mihi displicet legi cum Glareano *isisse: in Taurinos, quae* *lis proxima gens erat, in* *liam degresso.* GEBH. Quae Glareanum, et Sigonium, et sium exercuerunt, ita forma- : *triginta millia hominum* *entemque numerum equo-* *et aliorum jumentorum* *issa, Taurinis, quae Gallis* *xima gens erat, in Italiam* *resso*, nempe Annibali. Duo em hac brevitate sermonis ificantur: et tantum homi- magnumque jumentorum erum amiſſum, et per Tau- os in Italiam ventum: ne quis ita accipiat, quasi, dum transit per Taurinos, id damnum fece- rit. Nec adversum, quod mox de Cremonis jugo: nam Coelium ex suis ipsum quodammodo ver- bis refellit Livius. J. FR. GRON. *amisisse Taurinis*, omiſſa me- dia praepositione, omnes mei et Hearnii Mſti. Deinde *Taurinis-* *que Gallis* Rec. et Gaertn. *Tau-* *rinisq; ne Gallis* Harl. *Taurinis* *ne Gallis* Lov. 1. et 3. *Taurinis-* *ve Gallis* Lovel. 4. 5. et Hearnii L. 1. *Taurinis, Gallis quae* Hear- nii N. *Taurini Galli* Ber. et Hafn. *Taurinis, quae Galliae* Cant. Ex his nihil propius eſſe video, quam ut vel cum Gronovio legamus *amissa, Taurinis, quae Gallis* *proxima gens erat, in Italiam* *degresso*, quam lectionem sibi etiam multum placere Crevier. teſtatur, vel *amisisse*, aut *ami-* *sisse se, Taurinis, quae Gallis* *proxima gens erat, in Italiam* *degressum. degressum*, inquam, non *digressum.* V. ad 4, 17, 11. Sigonius enim, *digredi* hic locum habere non poſſe, recte docuit. Ita non nisi leviter a vulgatis recedo. *se* facillime excidere po- tuit ob vocis praecedentis sylla- bam finalem. V. ad 34, 11, 7. τὸ *in* expunxi omnium Mſtorum au- ctoritate. pro *digresso* autem scribo *degressō*, id eſt *degres-* *som*, pro *degressum*.

§. 6. *Quanam Alpes transierit:* *et vulgo credere, Pennino*] Po- tius *vulgum.* Audisne porro, vulgum hoc credere de Penino, non Livium, qui aperte nunc et in sequentibus damnat? ut ne- sciam, ubi mens Jovio fuerit, cum Livio hoc affinxit. LIPS.

7 ditum, transgressum. Coelius per Cremonis jugum dicit transisse: qui ambo saltus eum non in Tauri-

Centur. 1. ad Belg. epist. 93. Lipsius *vulgum*. Sed istud omnes libri, et fero: ut intelligatur ex praecedenti membro *omnes*, aut, quod huic facile includitur, homines. Cic. 16. Fam. 10. *vulgo loquebantur*. Mox forte *nomen ei jugo Alpium*. J. FR. GRON. Recte Gronovius vulgatum adversus conjecturam Lipsii defendit. Omnes enim, quibus usus sum, codices *vulgo credere* praeferunt. Eadem opera refellitur etiam conjectura Bocharti, qui in Geogr. sacr. part. 2. lib. 1, 42. vel *vulgo credi*, vel *vulgus credere* legendum arbitratur. Doujatius etiam putabat, haud dubie rotundius fore, si post passivum *ambigi*, quod praecessit, nunc inferretur *vulgo credi*. Tandem tamen, quoniam codd. scripti habent activum *credere*, vel subintelligebat *homines*, vel e proximo repetebat *omnes*. At saepius viri docti observarunt, Livium, ut oratio varietate gratior foret, verbo passivo activum, et contra subjunxisse. V. ad 8, 34, 9. Neque mirum videri debet, hic substantivum deesse. Nihil magis Livianum est, quam si simpliciter dicatur *vulgo credunt*, pro *homines* vel *omnes*, etiamsi ea vox proxime non praecessisset, *credunt*. V. quae notantur ad 34, 56, 11. Cur ergo minus liceret *miror vulgo credere*? Praeterea *quasnam Alpes* Lovel. 4. quod eodem modo accipi posset, quo *diversis Alpibus* supra hoc lib. c. 31, 4. Sed potius *quanam*, reliquorum codicum auctoritate firmatum, servo, et intelligo pro quanam parte, quemadmodum saepe *qua* et *quacumque* simpliciter ponuntur pro qua parte, et quacumque parte. V. ad 2, 31, 2. et 5, 37, 5. Deinde *Appennino* Gaert. *Poemo* Lovel. 5. *Poenino* Flor. Voss. Lovel. 1. 2. *Penino* Ber. et Hav. V. ad §. 9. Quamquam autem omnes codd. in verbis sequentibus servant τὸ *et*, aptior tamen Gronovio *ei* substituenti. Saepius ita lapsi sunt scribae. V. ad 41, 15, 6. Ceterum iter Hannibalis per Alpes, et quanam parte eas transierit, multi inlustrant Lipsius Centur. 1. ad Belg. Ep. 93. et Cluver. 1. Ital. ant. 33, 363. a posteriori interdum in diversa abit Holsten. in Annot. ad Cluver. Ipsi illi videndi sunt; ratio enim notarum non permittit, ut omnia hic inseri possint.

§. 7. *Caelius per Cremonis jugum dicit transisse*] Vide an *Ceutronis*, vel *Centronis*, ut Plinius aït, sit legendum. Strabo [4, 205.] *Una*, inquit, *quae per Salassos ad montes Poeninum ducit, jumentis inaccessibilis altera per Centrones prolixior*. SABELL. Sic [*Centronis*] habent vetustiores codices, non *Cremonis*. Et *Centronum* cum alii, tum C. Caesar meminit. *Cremonis jugum*, quod quidam substituerunt, quid sit, haud equidem invenio. GLAR. Nusquam lectum hoc *Cremonis jugum*, et idcirco Glareanus inclinat legere *Centronis*, quia populi *Centrones* in eo ipso tractu. Atqui *Centronum* tunc potius dixisset. Levis mihi suspicio, ne *Grejonis* vel *Grajonis jugum* sit vera lectio: quod a Grajis Alpibus non abludit, et Plinius ibi Grajos populos locavit. Germanicae originis vox est, et *Grawi* dicti fuerunt, hodieque is mons *Graw-alp* tabulis quibusdam inscriptus. LIPS. Centur. 1. ad Belg. epist. 93. *Centr*

nos, sed per Salaſſos montanos ad Libuos Gallos deduxiſſent. Nec verisimile eſt, ea tum ad Galliam 8

nis legendum eſſe, jam ante Glareanum suspicatus fuerat Beroaldus tom. 1. Facis Gruter. p. 157. DUK. *Cremonis jugum* eſſe, quae alio nomine Alpes Grajae vocantur, docet Cluver. 1. Ital. antiq. 32, 339. et 342. Unde tamen id nominis ei quaesitum sit, plane incertum eſſe pronunciat. Neque aliquid in hoc nomine mutant scripti, nisi quod *Tremonis* legat Lov. 5. Eo tamen inclinare videtur Cl. Crevier. ut *Centronis jugum* legat a Centronibus, Gallico populo, haud longe a Pennino jugo incolentibus, quum et *Centronicarum Alpium* Plinius mentionem faciat 11, 42. Deinde *collum per Cremonis jugum dicitur transisse* Rec. *collum* etiam Gaertn. *collium*, pro *Coelius*, Flor. Cant. Lovel. 3. 4. 5. Ber. Gaertn. et Hav. *Collius* Lov. 1. et 2. *Eitolius* Hafn. Tum *diceret transisset* Flor. *diceret transisse* Cant. Voſſ. Lov. 1. 4. 5. Harl. Gaertn. et Hearnii D. et N. a m. 1. in quo a manu altera emendatur *dicere*; quod praeferunt Lov. 2. 3. Ber. et Hav.

Ii ambo saltus eum non in Taurinos, sed per saltus montanos] Verbum observa, et mecum sperne. qui *saltus montani?* aut potius; qui *saltus* non *montani?* adhaerent iſta: et inamoena etiam repetitio sit vocis jam anteëuntis. Itaque scribam *per Salluas montanos*, sive *Salyas*, ut Graeci: quos in eo tractu et circa Ticinum Livius diserte l. 5, [35, 2.] agnoscit. An magis placet *Sallassos montanos?* Nam, et valles et montes habitaſſe eos, Strabo prodit. Alterutrum sane verum. LIPS. Centur. 1. ad Belg. epiſt. 93. Reperi in Pal. tert. *qui ambo saltus eum non in Taurinum, sed per saltus montanos ad Libuos Gallos perduxerint.* GEBH. Quid hoc eſt dicere; *Pennini verticis et Cremonis jugi saltus Hannibalem per saltus montanos ad Libuos Gallos deduxissent?* An non ipsi utriusque jugi saltus fuere montani? Omnino sic exiſtimo: ut qui fuere in ipsis altiſſimorum montium verticibus. Quomodo igitur *saltus montani* deduxiſſent Hannibalem per *saltus montanos?* Sane satis hoc in tam gravi auctore absurdum ineptumque. Tu corrigito *per Salassos montanos:* ut mox poſtea ei dicuntur *Veragri montani.* CLUVER. 1. Ital. ant. 32, 341. *Salassos montanos* recte quidem Cluverius, sed anticipaverat Lipsius Cent. 1. ad Belg. Ep. 93. J. FR. GRON. *per saltus montanos*, quam lectionem recte damnarunt viri docti, servant tamen omnes codd.

Ad Libuos Gallos deduxissent] Libuis et Ptolemaeus et Plinius Vercellas attribuunt. Hic noſter auctor l. 5, [35, 1.] aït, olim eos poſſediſſe loca, ubi Verona et Brixia, quae Cenomani Elitovio duce poſtea ceperint. quanquam eum locum alii aliter legant, ut ibidem commonſtravimus. GLAR. *Libuorum* ter mentionem fecit Livius: 5, 35, 1. hoc loco: et 33, 37, 6. Verum omnibus illis locis nomen eorum ab inperitis exscriptoribus corruptum, et non *Libuos*, sed *Libicos*, adpellandos eſſe, contendit Cluverius 1. Ital. ant. 23, 231. et c. 32, 342. In vulgatum tamen omnes Mſti hoc loco conspirant. Ceterum *deduxerint* Flor. Cant. Voſſ. Lovel. 2. Harl. Ber. Rec. Gaertn. et Hav. *deduxerunt* Lovel. 1. 3. 4. et 5.

patuisse itinera; utique, quae ad Peninum ferunt,
9 obsepta gentibus semigermanis fuissent. neque, Hercule, montibus his (si quem forte id movet) ab

§. 8. *Utique, quum, quae ad Poeninum ferant, obsepta gentibus semigermanis fuissent*] Illud *semigermani* vehementer me torquet, nec tamen mutare ausim. GLAR. Pall. tres ejiciunt primo τὸ *quum*. Deinde sec. τὸ *fuissent*. Denique tert. legit, *utique, quae ad Penium fuerunt, gentibus obsessa semigermanis fuissent*. GEBH. Omnes Msti amandant τὸ *quum*, et pro *ferant*, plures *fuerunt*. Scribe ergo: *utique, quae ad Penninum ferunt, obsepta gentibus semigermanis fuissent*. J. FR. GRON. Illud *quum* deest etiam ab omnibus meis, ac praeterea praecedens *utique* a Ber. Tum *ad Poemum* Lovel. 5. *ad Penum* Lovel. 2. *ad Poeninum* Flor. et Voss. *ad Peninum* Ber. *ad Apeninum* Harl. V. ad §. seq. Deinde *fuerunt* cum edd. Rom. anni 1472. et Parm. legunt Flor. Lovel. 5. Harl. Gaertn. Hav. et Hearnii N. in cujus margine *ferunt* adscriptum visitur. *fuerant* Lovel. 3. et aliae ex vett. edd. *fuerint* Cant. *obsessa* autem, quod Gebh. in Pal. 3. invenit, ex errore librarii natum est. V. ad Epit. Liv. 17. Tandem male *patuissent* Lovel. 2. tota vox a m. 2. deleta est in Hearnii N. Ceterum populos, qui ad Alpes Peninas habitant, *semigermanos* a Livio vocari, quia eorum lingua Germanorum, quam Gallorum, sermoni fuit propior, existimat Cluver. 1. Germ. ant. 5, 40.

§. 9. *Si quem forte id movit, ab transitu Poenorum ullo Veragri incolae jugi ejus norunt nomen inditum*] Scripti codices verborum monstra ingerunt, sed in nativam formam ducenda. In iis est, *Poenorum nullo sed uno vel acri*. Lego *Poenorum* [illegible] *Seduni vel Veragri*. Utrumque hunc populum Caesar, Plinius, alii montibus his imponunt. LIPS. Centur. 1. ad Belg. Ep. 93. Emendatorum hae nugae; quas, unde profectae sunt, remittimus. *vel a transitu Poenorum ullo, sed ab uno vel acri incolae jugi ejus norunt nomen inditum*. Meus MS. aliter praeter solitum: *sed a pño seu acri incolae*. Lego, *sed a penno celsei* [illegible] *incolae jugi ejus norunt nomen inditum*. *Peropportune* etc. vel certe, *sed a penno Veragri incolae jugi ejus norunt nomen inditum*. etc. Merito autem fatemur, hanc emendationem conformatam esse ad Lipsii explicationem hujus loci, quam olim suis ad Tacitum [1. Hist. 61.] inseruit notis. KLOCK. Syllog. Epist. quam edidit Cel. Burm. tom. 1. p. 394. Voss. Fl. *movet*. Quod sequitur, apud primum invenio Frobenium. Omnes ab Tarvisina usque ad Moguntinos: *a transitu Poenorum nullo, sed ab uno vel acri incola*. Nec secus Lutetiae Savcterius. Andreas Med. Aldus, Juntas: *nullo sed uno vel acri incola*. Scripti *nullo sed uno vel acri incolae*. Hic latet aliquid. Habes enim apud Caesarem 3. de bello Gall. [1.] *In Nantuates, Veragros Sedunosque misit, qui a finibus Allobrogum et lacu Lemano et flumine Rhodano ad summas Alpes pertinent*. Habes apud Plinium 3, 20. inter gentes Alpinas: *Nantuates, Seduni, Veragri, Salassi*. Id nomen hic quoque Livio positum pro explorato habeo: sive fuerit *Sedunoveragri*, sive *Seduni Veragri*,

nos, sed per Salaſſos montanos ad Libuos Gallos deduxiſſent. Nec verisimile eſt, ea tum ad Galliam 8

nis legendum eſſe, jam ante Glareanum suspicatus fuerat Beroaldus tom. 1. Facis Gruter. p. 157. DUK. *Cremonis jugum* eſſe, quae alio nomine Alpes Grajae vocantur, docet Cluver. 1. Ital. antiq. 32, 339. et 342. Unde tamen id nominis ei quaesitum sit, plane incertum eſſe pronunciat. Neque aliquid in hoc nomine mutant scripti, nisi quod *Tremonis* legat Lov. 5. Eo tamen inclinare videtur Cl. Crevier. ut *Centronis jugum* legat a Centronibus, Gallico populo, haud longe a Pennino jugo incolentibus, quum et *Centronicarum Alpium* Plinius mentionem faciat 11, 42. Deinde *collum per Cremonis jugum dicitur transisse* Rec. *collum* etiam Gaertn. *collium*, pro *Coelius*, Flor. Cant. Lovel. 3. 4. 5. Ber. Gaertn. et Hav. *Collius* Lov. 1. et 2. *Eitolius* Hafn. Tum *diceret transisset* Flor. *diceret transisse* Cant. Voſſ. Lov. 1. 4. 5. Harl. Gaertn. et Hearnii D. et N. a m. 1. in quo a manu altera emendatur *dicere*; quod praeferunt Lov. 2. 3. Ber. et Hav.

Ii ambo saltus eum non in Taurinos, sed per saltus montanos] Verbum observa, et mecum sperne. qui *saltus montani?* aut potius, qui *saltus* non *montani?* adhaerent iſta: et inamoena etiam repetitio sit vocis jam anteëuntis. Itaque scribam *per Saluas montanos*, sive *Salyas*, ut Graeci: quos in eo tractu et circa Ticinum Livius diserte l. 5, [35, 2.] agnoscit. An magis placet *Sallassos montanos*? Nam, et valles et montes habitaſſe eos, Strabo prodit. Alterutrum sane verum. LIPS. Centur. 1. ad Belg. epiſt. 93. Reperi in Pal. tert. *qui ambo saltus eum non in Taurinum, sed per saltus montanos ad Libuos Gallos perduxerint.* GEBH. Quid hoc eſt dicere; *Pennini verticis et Cremonis jugi saltus Hannibalem per saltus montanos ad Libuos Gallos deduxissent?* An non ipsi utriusque jugi saltus fuere montani? Omnino sic exiſtimo: ut qui fuere in ipsis altiſſimorum montium verticibus. Quomodo igitur *saltus montani* deduxiſſent Hannibalem per *saltus montanos?* Sane satis hoc in tam gravi auctore absurdum ineptumque. Tu corrigito *per Salassos montanos*: ut mox poſtea ei dicuntur *Veragri montani.* CLUVER. 1. Ital. ant. 32, 341. *Salassos montanos* recte quidem Cluverius, sed anticipaverat Lipsius Cent. 1. ad Belg. Ep. 93. J. FR. GRON. *per saltus montanos*, quam lectionem recte damnarunt viri docti, servant tamen omnes codd.

Ad Libuos Gallos deduxissent] Libuis et Ptolemaeus et Plinius Vercellas attribuunt. Hic noſter auctor l. 5, [35, 1.] aït, olim eos poſſediſſe loca, ubi Verona et Brixia, quae Cenomani Elitovio duce poſtea ceperint, quanquam eum locum alii aliter legant, ut ibidem commonſtravimus. GLAR. *Libuorum* ter mentionem fecit Livius: 5, 35, 1. hoc loco: et 33, 37, 6. Verum omnibus illis locis nomen eorum ab inperitis exscriptoribus corruptum, et non *Libuos*, sed *Libicos*, adpellandos eſſe, contendit Cluverius 1. Ital. ant. 23, 231. et c. 32, 342. In vulgatum tamen omnes Mſti hoc loco conspirant. Ceterum *deduxerint* Flor. Cant. Voſſ. Lovel. 2. Harl. Ber. Rec. Gaertn. et Hav. *deduxerunt* Lovel. 1. 3. 4. et 5.

1 XXXIX. Peropportune ad principia rerum
rinis, proximae genti, adversus Insubres m
bellum erat. sed armare exercitum Hannibal
parti alteri auxilio esset, (in reficiendo maxime
2 tientem contracta ante mala) non poterat. otiu
enim ex labore, copia ex inopia, cultus ex i
tabeque, squalida et prope efferata corpora

co *sed a Deo*, pro *sed ab eo*, scribendum conjicit. Eam autem conjecturam firmat lectio Lovel. 5. *sed ad eo.* Posses etiam *ab Deo.* Nam ita *ea* et *Dea* in codd. commutantur. V. infra ad 39, 11, 6. Quod Cupero, postea etiam in mentem venit Leibnit. tom. 1. rer. Brunsvic. script. p. 45. ubi plura de hoc Deo. Ibidem etiam adduxit optime huc facientem locum Servii ad Virg. 10. Aen. 13. qui ita vulgo editus est: *Loca ipsa, quae rupit* Hannibal, *Apenninae Alpes vocantur. Quamvis legatur, a Poenina Dea, quae ibi colitur, Alpes ipsas vocari.* Primam partem eorum verborum hoc modo restituit Maasvic. *Poeninae Alpes vocantur.* Posteriorem ex conjectura emendat Cluver. 1. Ital. ant. 32, 340. *a Pennino Deo, qui ibi colitur.* Mallem insuper *Alpes istas vocari.* Ex lapide illo insuper patet, Deum ipsum dictum fuisse *Peninum*, non *Pennum*, vel *Pinnum*, ut existimat Cluver. in Germ. ant. 1, 26, 188. 2, 4, 348. et 1. Ital. ant. 32, 340. ut taceam Klock. ad verba praec. quamvis forte verum sit, Deum illum ita vocari, quod incolae montium summitates *pin* vel *pen* vocari soliti sint, ut praeter Lips. et Cluver. etiam docet Pontan. in Gloss. prisco-Gall. in v. *Peninae Alpes.* Eam itaque scripturam lapidis secutus, ubique hoc cap. vocem illam *Peninus*,

non *Penninus*, scripsi.
ita praeferunt Voss. Lovel
Hav. pluresque alii. *Po*
erat mendose in Flor.
Lazii, unde Alpes *Penina*
tur, rejecerunt docti Acto
auctores in anno ciɔ ɪɔcc
368. (* V. Acta Lips. au
p. 203.)

§. 1. *In reficiendo*
sentientem contracta a
la] Praepositio *in* abest
nii D. In praecedentibus
mae gentis, pro *genti*.
vel. 1. 3. Harl. et Hav.
mari, pro *armare*, in F
ut et Lovel. 1. 4. et Harl.
ti in Cant.

§. 2. *Otium etenim ex*
copia ex inopia, cultus
vie tabeque] Vet. lib. *O*
nim ex labore. SIG. Si
ber *Otium enim ex labor*
tres *Otium erat enim*. S
gatam tuetur lectionem
ditio. GEBH. Vet. lib.
adsentitur ex meis Ber.
nii codd. D. et a m. 2. N.
erat enim ex labore Flo
Lovel. 2. 3. 4. 5. Harl. Ga
Hearnii L. 1. et a m. 1. N.
erat etenim ex labore
Lovel. 1. *Otium erat ei*
re Rec. *Otium enim erat*
bore Hav. Mox *varie mo*
pro *movebant*, Flor. Vo
1. 2. 3. 5. et Hafn. Singul
tium, *copia*, et *cultus* ae

ovebant. Ea P. Cornelio consuli cauſſa fuit, 3
um Pisas navibus veniſſet, exercitu a Manlio Ati-
que accepto tirone, et in novis ignominiis trepi-
, ad Padum feſtinandi; ut cum hoſte nondum re-
cto manum consereret. sed cum Placentiam con- 4
l venit, jam ex ſtativis moverat Hannibal; Tauri-
rumque unam urbem, caput gentis ejus, quia vo-

ttunt verbum singulare, ac plu-
le. V. ad 37, 29, 6.

§. 3. *Quum Pisas navibus ve-
sset, exercitu a Manlio Atti-
que accepto*] P. Cornelius an-
dicitur a Livio veniſſe Placenti-
e Galiia (c. 32, 5.) quanquam
i in eo loco reſtituerunt *Ge-
am*. Mirum, cur hic non et-
m *Pisas* emendarint. Nisi di-
mus, consulem noluiſſe tyro-
s objicere Gallis, dubiis sociis,
que ita a Genua Pisas navibus
iſſe, ut a praetoribus (nam ita
telligo Attilium Manliumque)
ercitum acciperet. GLAR. Po-
bius [3, 56.] *Πόπλιος δὲ κατέ-
λευσε εἰς Πίσας. ποιησάμενος
τὴν πορείαν διὰ Τυῤῥηνίας,
ι παραλαβὼν τὰ παρὰ τῶν
απελέκων στρατόπεδα τὰ προ-
ηημενα καὶ προσπολεμοῦντα
τοῖς Βοιοῖς, ἧκε πρὸς τὰ περὶ Πά-
ν πεδία*. Intelligendum autem
, Genua Pisas veniſſe. Livius
rro nomine *Pisarum* provin-
am Liguriam, ut *Arimini* cite-
orem Galliam significare solet.
Manlius Galliam, C. Atilius,
inor, Ligures provinciam ob-
ebat, ut ante dixi. SIG. *exer-
tu a M. Attilio Acilioque* Lov.
a Manlio Acilioque Harl. et
afn. *a Manlio Attilioque* Lov.
Ber. Harl. et Hav. Recte Si-
nius *Atilioque* edidit. V. ad 5,
, 3. Paullo ante *consuli* omit-
tur in Harl. et Hearnii D. se-
ens *fuit* in Lovel. 3.

*Ut cum hoste nondum refe-
cto manum consereret*] *manu
consereret* Lovel. 1. *manus con-
sereret* Flor. Cant. et Harl. U-
trumque dici solet *conserere ma-
num*, et *manus*. V. ad 6, 42, 5.
Paullo ante *et tum novis igno-
miniis trepido*, pro *et in novis*,
Lovel. 5. *timido* Colb. apud Hear-
nium. *et in novis ignominiis
turpitudo* Rec.

§. 4. *Taurinorumque unam ur-
bem* etc.] [Polybius 3, 60.] *Οὐχ
ὑπακουόντων δὲ περιστρατοπεδεύ-
σας τὴν βαρυτάτην πόλιν ἐν τρι-
σὶν ἡμέραις ἐξεπολιόρκησε*. SIG.
Illa urbs eo tempore vocabatur
Taurasia. V. App. Alex. in Han-
nib. p. 315.

*Quia volens in amicitiam non
veniebat*] Pall. tres *quia volen-
tis in amicitiam*. GEBH. Omnes
scripti et Andreas *volentis*. Scri-
be: *quia volentes in amicitiam
non veniebant*. nempe oppidani.
Cauſſa corrumpendi fuit, quod
haec putarent non convenire τῷ
urbem. V. ad 8, 11, 3. Hoc lib.
c. 50, 10. *Quibusdam volenti-
bus res novas fore*. Ubi perpe-
ram delet τὸ *fore* Gruterus, non
cogitans se corrumpere elegan-
tiam τοῦ *volentibus*. J. FR. GRON.
volens in solis Ber. et Hav. apud
me supereſt: contra *quia volen-
tis in amicitiam non veniebat*
praeter Andr. etiam plures ex edd.
principibus servant; certe id in-

1 XXXIX. Peropportune ad principia rerum
rinis, proximae genti, adversus Insubres m
bellum erat. sed armare exercitum Hannibal
parti alteri auxilio esset, (in reficiendo maxim
2 tientem contracta ante mala) non poterat. oti
enim ex labore, copia ex inopia, cultus ex i
tabeque, squalida et prope efferata corpora

co *sed a Deo*, pro *sed ab eo*, scribendum conjicit. Eam autem conjecturam firmat lectio Lovel. 5. *sed ad eo.* Posses etiam *ab Deo.* Nam ita *ea* et *Dea* in codd. commutantur. V. infra ad 39, 11, 6. Quod Cupero, postea etiam in mentem venit Leibnit. tom. 1. rer. Brunsvic. script. p. 45. ubi plura de hoc Deo. Ibidem etiam adduxit optime huc facientem locum Servii ad Virg. 10. Aen. 13. qui ita vulgo editus est; *Loca ipsa, quae rupit* Hannibal, *Apenninae Alpes vocantur. Quamvis legatur, a Poenina Dea, quae ibi colitur, Alpes ipsas vocari.* Primam partem eorum verborum hoc modo restituit Maasvic. *Poeninae Alpes vocantur.* Posteriorem ex conjectura emendat Cluver. 1. Ital. ant. 32, 340. *a Pennino Deo, qui ibi colitur. Mallem* insuper *Alpes istas vocari.* Ex lapide illo insuper patet, Deum ipsum dictum fuisse *Peninum*, non *Pennum*, vel *Pinnum*, ut existimat Cluver. in Germ. ant. 1, 26, 188, 2, 4, 348. et 1. Ital. ant. 32, 340. ut taceam Klock. ad verba praec. quamvis forte verum sit, Deum illum ita vocari, quod incolae montium summitates *pin* vel *pen* vocari soliti sint, ut praeter Lips. et Cluver. etiam docet Pontan. in Gloss. prisco-Gall. in v. *Peninae Alpes.* Eam itaque scripturam lapidis secutus, ubique hoc cap. vocem illam *Peninus*,

non *Penninus*, scripsi.
ita praeferunt Voss. Lovel
Hav. pluresque alii. *Po*
erat mendose in Flor.
Lazii, unde Alpes *Penina*
tur, rejecerunt docti Act
auctores in anno CIↃ IↃCC
368. (* V. Acta Lips. an
p. 203.)

§. 1. *In reficiendo m
sentientem contracta an
la*] Praepositio *in* abest a
nii D. In praecedentibus
mae gentis, pro *genti*, F
vel. 1. 3. Harl. et Hav. T
mari, pro *armare*, in Fl
ut et Lovel. 1. 4. et Harl.
ti in Cant.

§. 2. *Otium etenim ex
copia ex inopia, cultus e
vie tabeque*] Vet. lib. *O
nim ex labore.* SIG. Si
ber *Otium enim ex labor*
tres *Otium erat enim.* S
gatam tuetur lectionem
ditio. GEBH. Vet. lib.
adsentitur ex meis Ber. e
nii codd. D. et a m. 2. N.
erat enim ex labore Flo
Lovel. 2. 3. 4. 5. Harl. Ga
Hearnii L. 1. et a m. 1. N.
erat etenim ex labore C
Lovel. 1. *Otium erat et e
re* Rec. *Otium enim erat
bore* Hav. Mox *varie mo*
pro *movebant*, Flor. Voss
1. 2. 3. 5. et Hafn. Singul
tium, *copia*, et *cultus* aeq

noti, ita jam inbutus uterque quadam admira-
alterius. Nam Hannibalis et apud Romanos, 8
ante Sagunti excidium, celeberrimum nomen
et Scipionem Hannibal eo ipso, quod adversus
ıx potissimum lectus esset, praestantem virum
bat. et auxerant inter se opinionem, Scipio, 9
, relictus in Gallia, obvius fuerat in Italiam
gresso Hannibali; Hannibal, et conatu tam au-

rtus. Ego quoque censeo,
ectionem verissimam esse.
And. Med. Tarv. Ven.
, Bechar. Bad. Mog. Ald.
.. *incertus* et *praesentem*
ben. utraque Coelii, et
ryphii *incertos* et *prae-*
se. In Sigonii Manutia-
inuavit *incertos* et *prae-*
se; quod Lipsius se pri-
orrigere existimabat 1. E-
aest. 9. J. FR. GRON. *in-*
etc. *praesentem secutu-*
ratus Gaertn. et Flor. a
raesentes a m. 2. *incertus*
aesentem se secuturos ra-
at. Lovel. 4. et Hearnii D.
s etc. *praesentem esse se-*
s ratus Voss. Lovel. 2. et
ncertos etc. *praesentem es-*
turos ratus Lov. 1. 5. Hafn.
t Hearnii N. *incertos* etc.
ntes esse secuturos ratus
i L. 1. *incertos* etc. *prae-*
s se secuturos ratus, ut
s emendavit, Lovel. 3. et
Voces plures *adcolas Padi*
quenda esset Gallos desunt
librarii culpa. sed ultima
rt praesentem esse secu-
atus. Mihi quoque Lipsi-
non displicet, nisi malis
s etc. *praesentem secutu-*
e ratus. Cluverius 1. Ital.
, 88. conjiciebat. *Et Han-*
novit ex Taurinis in in-
quae pars sequenda es-
allos praesentem se secu-
atus.

§. 7. *Convenerantque duces, sicut uterque inter se nondum satis noti, ita jam imbutus uterque*] Prius *uterque* non est in Flor. et Gudiano. et sufficit alterum. J. FR. GRON. *convenerantque* Hearnii N. sed alterum in margine. Deinde *sicut utrique inter se nondum satis noti* Harl. Hav. et Hearnii L. 1. Pluscula verba hic omittit Cant. exhibens, *in conspectu erant exercitus. Scipio et Hannibal nondum sati, sed uterque jam imbutus quadam opinione alterius.* Flor. autem non tantum prius *uterque* omittit, sed etiam *sicuti*, pro *sicut*, legit. Utrumque admisi. Prius *uterque* etiam ab uno suorum abesse testatur Cl. Crevier.

§. 8. *Ante Sagunti exscidium celeberrimum nomen erat*] Ita Clericus edidit contra omnes libros scriptos, pro *excidium*; quod revocavi. V. ad 5, 15, 9. Hinc *erat* exsulat a Lovel. 4. Qui mox legit *electus esset.* V. ad 28, 42, 5.

§. 9. *Auxerant inter se opinionem*] *auxerant item de se opinionem* Lovel. 2. Mox *obvius fuerit* Lovel. 4. et 5.

Hannibal, conatu tam audaci trajiciendarum Alpium, et effectu. Occupavit tamen Scipio] Pall. pr. ac tert. nec multum dis-

10 daci trajiciendarum Alpium, et effectu. Occ tamen Scipio Padum trajicere, et, ad Ticinu nem motis castris, prius, quam educeret in a adhortandorum militum caussa, talem oration orsus est:

1 XL. *Si eum exercitum, milites, educer aciem, quem in Gallia mecum habui, supersed*

sentiente sec. *et conatu* (sec. *Annibal quod conatu*) *tam audaci trajiciendarum Alpium et effectu occupavit. Tamen Scipio Padum trajecit*. GEBH. Nomen ducis Poeni non est in Fl. Voss. Gud. Sed potest videri omissum, quia repetitur. At Flor. Gud. duo Pall. *et conatu*. Lege *transgresso Hunnibali: Hannibal et conatu tam audaci trajiciendarum Alpium et effectu*. J. FR. GRON. *Hannibal, quod conatu tam audaci trajiciendarum Alpium et effectu occupavit. Jam Scipio Padum trajecit* Ber. Inde nihil abeunt neque Hafn. nisi quod *Hannibal conatu* legat; neque Rec. nisi quod praeterea servet *Tamen Scipio*. Insuper *et Hannibal conatu* etc. *et effectu occupavit. Tamen Scipio Padum trajecit* Gaertn. et Hearnii N. *ipse Hannibal conatu* etc. *cum effectu occupavit, Tamen Scipio Padum trajecit* Hav. *et conatu* etc. *et effectu occupavit. Tamen Scipio Padum trajecit* Voss. et Lovel. 1. 4. 5. *et conatu* etc. *et affectu occupavit. Tamen Scipio Padum trajecit* Lovel. 2. *et conatu* etc. *effectu occupavit. Tamen Scipio Padum trajecit* Lovel. 3. et Harl. Gronovii Florentino consentiunt Cant. et Hearnii L. 1. et D. Sed recte Gronovius monuit, in illis vocem *Hannibal* interceptam esse a praecedenti *Hannibali*. V. ad 33, 27, 4. Recepi itaque Han-*nibal et conatu*. Reliqu sunt, neque ulla mutatio gent. *occupavit trajicer* prior trajecit, antequa verteret Hannibal. Liviu 4. *Fidenates occupant facere*. c. 30, 8. *Occupat in agrum Sabinum tran* 48, 2. *Occuparent Patr suum munus facere*. et al pe.

§. 10. *Priusquam edu aciem adhortandorum caussa*] *educeret acie* 3. Librario displicuisse verbum *educere* simplici pari, nullo nomine ad ita innumeris locis Liv solitus est. V. ad 40, 13 *exhortandorum milit sa* idem Lovel. 3. Sed *ri*, quod reliqui tuen usus est in princ. cap *talem orationem e* Flor.

§. 2. *Quid enim ad ferret*] *refert* Rec. *adl veniret* Hearnii N. a lectione in margine

Ad Rhodanum flu vicissent] Vos pro a tuistis *audacter*: ego *gie*: vere audacter, emendantes: ego eg audacter. VALLA. Vallae primus edit hac lectione. Caete

ad vos. quid enim adhortari referret aut eos 2
qui equitatum hostium ad Rhodanum flu-
gie vicissent, aut eas legiones, cum quibus
n hunc ipsum hostem secutus, confessionem
ac detrectantis certamen pro victoria habui?
uia ille exercitus, Hispaniae provinciae scri- 3
cum fratre Cn. Scipione meis auspiciis rem

ssent. sec. *audacter*, odum explodit Valla *egre vicissent*. GEBH. ad 33, 6, 6. ex uno li-o probat *non aegre* n aliis, omiſſa nega-eſſe *aegre*, et ex eo iſſe *egregie*. Miror, m, neque Jacobum fi-o ad hunc locum quid-uiſſe. Nec dubito, lſti, in quibus hic eſt lam Hearnius, qui ita uno tantum adnotat non omiſſurus, si in er legiſſet, quam *egre-ius* et *Aegrius* quidem e leguntur in scriptis, 469. sed hic *egregie* fallor, convenit ora-non sine jactatione hortantis; et *egregie* on minus Latine dici-infra c. 57, 8. *defen-gie praesidium*. et 9, *egregie perdomitam* DUK. *audacter vi-*uod Valla damnabat, Hearnii N. *egri vicis-n*, *aegre vicissent* Lov. *aegre vicissent* codex d Crevier. qui hanc le-cepit. *egree vicissent* isdem codd. *aegre evi-*or. *egregie evicissent* *gie vicissent* Voſſ. Ber. et Hav. Vox *egregie* deeſt in Rom. ed. anni rm. Proximae *vicis-*ie legunt: Aldus de-inde *egregie vicissent*: quod non displicet. Similiter *egregie pugnare* Liv. 3, 29, 7. *Ad Eretum cum Sabinis egregie pugnat.* 10, 30, 1. *Pugnatum etiam egregie est.* et ita *egregia victoria* 2, 47, 9. *Victoria egregia parta, tristis tamen duobus tam claris funeribus.* et ipsum *egregie vincere* 9, 38, 14. *Cui quum ob animum egregie victum legati gratias agerent.* 24, 42, 2. *Egregieque vincentibus Romanis, signum receptui est datum.* In codd. qui *aegre* vel *egre* praeferunt, tres ultimae literae vocis *egregie* a tribus praecedentibus ob ductuum similitudinem erant interceptae.

Hunc ipsum hostem secutus, confessionem sedentis ac detrectantis certamen] Vet. lib. *cedentis*. SIG. *cedere* et *sedere* facile commutari potuerunt. Aliud exemplum supra eſt 7, 37, 10. (* 35, 11, 9.) Cauſſam v. ad 3, 23, 3. Verum hic tantum error eſt librariorum, sive typographorum, qui ed. Vascos. excuderunt, in qua sola ita datum invenio. Ceterum *hunc inpium hostem* Lovel. 3. Tum *ac detractantis* Flor. Lovel. 1. 2. Hav. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. V. ad 34, 15, 9. et mox §. 7. Paullo ante *has legiones*, pro *eas*, Lovel. 2. 3. 5. Harl. Hav. Hearnii D. N. et edd. vett. pro quo Frob. anno 1531. recte *eas* dedit.

gerit, ubi eum gerere senatus populusque R
4 voluit; ego, ut consulem ducem adversus H
lem ac Poenos haberetis, ipse me huic volunt
tamini obtuli; novo imperatori apud novos
5 pauca verba facienda sunt. Ne genus bel
hostem ignoretis; cum iis est vobis, milites,
dum, quos terra marique priore bello vicistis
bus stipendium per viginti annos exegistis:
capta belli praemia, Siciliam ac Sardiniam,

§. 3. *Ubi eum gerere senatus populusque Romanus voluit*] Iterat Pal. sec. *ubi eum rem gerere.* non admodum belle meo animo. GEBH. *ubi me gerere* habet Hearnii N. in margine. *ubi senatus populusque* Lovel. 5. In praecedentibus *provinciae Hispaniae scriptus* Ber.

§. 4. *Ipse me huic voluntario certamini obtuli*] Τὸ *me* abeſt a Voſſ. Lovel. 1. 3. 4. Hearnii D. et ed. Rom. anni 1472.

§. 5. *A quibus capta belli praemia, Siciliam ac Sardiniam, habetis*] *quibus capta*, omiſſa praepositione, Flor. Lov. 1. 2. 3. 4. et Harl. eamdem praepositionem se in proxime praecedentibus verbis *a quibus stipendium* non reperiſſe in N. a m. 1. Hearne teſtatur. Praeterea *Siciliam et Sardiniam* Lovel. 4. 5. et Gaertn. *Siciliam Sardiniamque* idem Hearnii N. Paullo ante *hostes ignoretis*, pro *hostem*, Hearnii L. 1. Quod librarius mutavit, quia non convenire videbatur cum sequentibus, *iis, quos, a quibus*. At Livius ita saepe solet. Ita mox cap. seq. *Nec est alius ab tergo exercitus, qui, nisi nos vincimus, hosti obsistat; nec Alpes aliae sunt, quas dum superant, comparari nova possint praesi-*

dia. ubi vide. Tum
vobis, Ber. sed ea
ab Harl. Denique *pr*
pro *priore*, Hav.

§. 6. *Erit igitur in*
mine is vobis illisqu
Erit g°, sive *ergo*, G
lent ita paſſim varian
V. ad 2, 48, 1. 4, 23,
c. 26, 1. 8, 25, 3.
c. 25, 7. hoc lib. c. 1
7. 27, 18, 20. (*31, 3
que locis. Praeterea
tamine omittit scrib
Mox *quia illi audent*
li, quia audeant Ber.

§. 7. *Nisi creditis,*
citu incolumi pugnan
vere] *ni creditis* Lov
23, 1, 8. *detractavere*
1. 2. Hav. et edd.
1472. ac Parm. V. mo
In sequentibus *equitu*
que alio ordine Lov
V. ad 34, 26, 2. Hi
tum Alpium amissis
1. Lovel. 1. 2. et Harl.

Qui plures pene
quam supersunt] *pae*
legandum, aut mutand
ne. Cum enim linea
proxima adfirmate Scip
duas partes hoſtium a
nunc ambigat, et mute
hoc decorum sit: utiq

igitur in hoc certamine is vobis illisque animus, 6
ictoribus et victis esse solet. Nec nunc illi, quia
nt, sed quia necesse est, pugnaturi sunt: nisi 7
itis, qui exercitu incolumi pugnam detrectavere,
duabus partibus peditum equitumque in transitu
um amissis, (quum plures pene perierint, quam
rsunt) plus spei nactos esse. At enim pauci 8
em sunt, sed vigentes animis corporibusque,
um robora ac vires vix sustinere vis ulla possit.

publica, cumque vere et lenter afferere poffit, pluperiiffe, quam supersint, ut omittam de tertia tan- parte reliqua, quod illum ausa magis, quam pro veixiffe credo, Polybius pervel in Alpibus aït [3, 60.] *ὶν που τὴν ἡμίσειαν τῆς δυ-ις. circiter dimidium ex-ις.* RUBEN. 1. Elect. 39. erim pro panno huic pur- ad marginem adsuto pri-, et deinde collocato in tex- Scriptum erat ad oram: *l plures Poeni perierint, supersint.* GRUT. Rubereponit *plane* contra omnes es. GEBH. Totam hanc interionem pro aliena delet Gru-. Sed habent omnes libri. m utique *τὸ poene:* duabus ex tribus partibus amiffis, poffunt non periiffe plures. e id saltem delet, aut com-t in *plane* politiffimus P. Rus. Quid si legamus: *eos, du-partibus peditum equitum-n transitu Alpium amissis, plures foede perierint, supersunt, plus spei na-esse.* 22, [3, 1.] *Multis ho-bus jumentisque foede a-is, quum tandem ex palu-s emersisset.* Juftinus 2, [13.] *taque foeditas morientium* J. FR. GRON. Crevier. vocem *poene* delebat, quam ortam putabat ex repetitione primarum literarum sequentis verbi *perierint.* Non adversabor: sed nihilominus facile et Gronovii conjecturam, qui vocem illam in *foede* mutabat, ferre poffum. non tamen, quod legat *quod plures;* sed praefero *quum plures*, ut in pr. ed. notar. conjecit. Elegantem enim hunc usum particulae *quum* effe, ipse notavit infra ad 39, 12, 7. Et, nisi excerpta fallant, ita fuit in Voff. solent autem *qui* et *cum*, vel *quum*, in Mftis confundi. V. ad 7, 38, 9. 8, 33, 15. aliisque locis. Ipse Gronovius jam in prima ed. *quum* in contextum recepit, et poftea, licet mutata sententia, tamen servavit. Crevier. qui etiam *quum* probavit, incertum effe fatetur, quis *τὸ qui* in *quum* mutaverit. Ceterum *perierunt, quam supersunt* Lovel. 3. quod probandum forte. V. quae ad laud. lib. 39. notantur.

Plus spei nactos esse] *plus spe* Hearnii N. in margine, quod pro *spei* more prisco dictum effe accipi poffet. V. ad 4, 25, 9. Plura similia notantur ad 9, 37, 4. Hic tamen propter aliorum codicum diffensum non placet.

§. 8. *Vigentes animis corporibusque*] Pal. tert. et vetus ed.

9 *Effigies, immo umbrae hominum, fame, fr*
inluvie, squalore enecti, contusi ac debilitat
saxa rupesque. ad haec, praeusti artus, nive
tes nervi, membra torrida gelu, quassata fra
ar

ingentes animis. Statim exhibet cod. MS. idem, *quorum robora ac vires substinere nulla vis possit.* ed. vero prisca, *sustinere vis ulla vix possit.* GEBH. *ingentes* etiam Rec. et pleraeque vett. edd. quales errores jam supra notavimus ad 2, 30, 14. 7, 2, 9. pluribusque locis. et ita infra c. 43, 4. Error autem ortus eſt ex similitudine literarum *in* et *ui* in scriptura Longobardica. V. ad 25, 40, 2. *vigentes non animis, sed corporibus* male Hearnii N. Tum mox *vires substinere vis nulla possit* Hav. et Rec. *vires sustinere vis ulla vix possit* edd. antt. *posset*, pro *possit*, Lov. 4. et Gaertn.

§. 9. *Ad haec perusti artus*] Pall. tres *praeusti.* Silius [4, 68.]

Hostem miles habes fractum,
ambustumque nivosis
Cautibus.

Paullo ante Pal. tert. *concusi et debilitati.* GEBH. Voſſ. et tres Pall. *praeusti artus.* Ut fere Silius eundem vocans *hostem fractum ambustumque nivosis Cautibus.* J. FR. GRON. *adhuc* Rec. *ad hoc* Flor. Voſſ. Lovel. 1. Harl. Gaertn. et Hearnii D. V. infra hoc lib. ad c. 52, 10. Deinde *praerupti artus* Harl. *praeusti artus* Flor. Cant. Lovel. 3. 4. 5. Gaertn. et Hearnii N. quod admisi. Plinius 3. H. N. 20. *Celeri fere Lepontios relictos ex comitatu Herculis interpretatione Graeci nominis credunt, praeustis in transitu Alpium nive membris.* Inter *perurere* et *praeurere* idem intereſt, quod inter perfringere et praefringere; de

quo v. ad 27, 33, 2. Hinc
quorum extremae parte
et igne induratae sunt,
des perustae, sed *prae*
cantur. Ita *hastam pr*
habuimus 1, 32, 12. De
erroris v. ad 9, 10, 7. P
te *alluvie*, *squalore en*
Voſſ. et Lovel. 1. ac 2.
squalore evecti Gaertn
squalore senecti Cant.
cussi ac debilitati, p
si, Lovel. 1.

Membra torrida ge
[Silius 4, 68.] MOD. *to*
gelu recte quidem alibi
ut supra [c. 32, 7.] *p*
mentaque torrida frig
rum hoc loco nec scite
portune. Nam praeiv
ipsa clausula *perusti*
invenuſtum iſtud δὶς τὸ
que scribendum ajo *to*
lu, et una mecum Si
haec e Livio procul
hausit [4, 68.]

Hostem, miles, habe
ambustumque ni
Cautibus, atque aegr
tia membra trahe

RUB. 1. Elect. 39. Rub
viderat Modio allatum
[4, 69.] *aegre torpentia*
trahentem; et hic ari
gendum *membra torpi*
ubi fruſtra eſt. GEBH.
dam ad Virg. 1. Georg.
tium ad Calp. Ecl. 5,
Rejecta Rubenii conjec
hil mutandum eſſe mon
novius 3, Obs. 3, 449.
etiam loco Varr. in

arma, claudi ac debiles equi. Cum hoc equite, cum 10
hoc pedite pugnaturi estis: reliquias extremas hostium, non hostes, habebitis. Ac nihil magis vereor, quam ne, vos quum pugnaveritis, Alpes vicisse Hannibalem videantur. Sed ita forsitan decuit, cum 11

quem laudat Nonius v. *Torrere. Capite aperto esse jubet, ante lucem suscitat, frigore torret.*

Quassata fractaque arma] Vet. lib. *confractaque*. SIG. Editio Moguntina habet *fractaque arma*, in quo non disputo. MOD. Omnes libri *quassata fractaque arma*; quod tot auctoritatibus contra Sigonium retinendum duco. GEBH. Ex meis soli Sigonio consentiunt Ber. et Hav. quare nihil mutandum Gebhardo adsentior. *cassata* eſt in Lovel. 3. Sed, *c* et *qu* ubique mutari, dictum eſt ad 9, 2, 15. (* v. Burm. ad Virg. 1. Aen. 551.)

§. 10. *Reliquias extremas hostium, non hostes, habebitis*] *reliquias hostium*, omiſſa media voce, Lov. 2. Tum *non hostem habetis* Flor. Lov. 5. et Hav. *non hostem* etiam Lov. 1. 3. 4. Harl. et Gaertn. Sed voces *non hostes* exsulant a Cant.

Vereor, ne, antequam vos cum hoste pugnaveritis] Vet. lib. *quam ne, antequam vos.* SIGON. Pall. pr. ac tert. *ne unquam vos cum pugnaveritis.* Tert. *At nihil magis vereor, ne vos cum pugnaveritis.* In vet. ed. solum deficit particula *quam* inculcata Sigonio. GEBH. Prius *quam* a Sigonio eſt. Flor. *vereor, ne cum quam vos cum hoste pugn.* Gud. *vereor ne vos cum pugnaver.* Voſſ. *vereor ne antequam vos cum pugn.* Cantabrig. *vereor ne cum quam ne vos cum pugnav.* Poſſis tueri vulgatum, ut Annibalem non nisi moleſtia et vexatione itineris consumptum ad Romanos veniſſe dicat; qualiter Antiochum, sua luxuria prius debellatum, iisdem Romanis a Fortuna traditum dicit Florus 2, [8.] Sed et *τὰ cum hoste* admodum nauseant, et tanta in scriptis diversitas videtur oſtendere: *vereor, ne quum vos pugnaveritis, Alpes vicisse Annibalem videantur.* Quae sententia eſt momentosior, quum quivis libenter laboris proprii fructum accipiat, non locis adscribi velit. JAC. GRON. *At nihil magis vereor* etiam Harl. paſſim obvio scribarum lapsu. V. ad 3, 61, 4. Deinde *vereor nec umquam vos cum pugnaveritis* Flor. a m. 1. unde a m. 2. factum *ne cuiquam*, et *hoste* inter versus poſt voculam *cum* adscriptum eſt. *vereor, ne, antequam vos cum pugnaveritis* Voſſ. et Lov. 1. ac 3. *vereor, ne, vos cum pugnaveritis* Harl. *vereor, ne, antequam vos pugnaveritis* Ber. et Hav. *vereor, ne, unquam vos cum pugnaveritis* Lov. 4. et Hearnii L. 1. ac N. a m. 1. in quo manus altera refingit, *vereor, ne quam vos cum pugnaveritis:* quod etiam supereſt in Lovel. 2. *Ac nihil magis vereor, quam ne, vos cum pugnaveritis, Alpes vicisse Hannibalem videantur* Lovel. 5. et Gaertn. quam veram Livii scripturam eſſe puto, nisi quis ex Florentini interpolatione malit *quam ne cuiquam, vos quum pugnaveritis.* Cl. Crevier. *τὸ quam*, licet in nullo cod. a se repertum, recte Sigonium inseruiſſe putat, quum sine eo oratio ſtare non poſſit. Deinde vocem

9 *Effigies, immo umbrae hominum, fame, frigore, inluvie, squalore enecti, contusi ac debilitati inter saxa rupesque. ad haec, praeusti artus, nive rigentes nervi, membra torrida gelu, quassata fractaque arma,*

ingentes animis. Statim exhibet cod. MS. idem, *quorum robora ac vires substinere nulla vis possit.* ed. vero prisca, *sustinere vis ulla vix possit.* GEBH. *ingentes* etiam Rec. et pleraeque vett. edd. quales errores jam supra notavimus ad 2, 30, 14. 7, 2, 9. pluribusque locis. et ita infra c. 43, 4. Error autem ortus est ex similitudine literarum *in* et *ui* in scriptura Longobardica. V. ad 25, 40, 2. *vigentes non animis, sed corporibus* male Hearnii N. Tum mox *vires substinere vis nulla possit* Hav. et Rec. *vires sustinere vis ulla vix possit* edd. antt. *posset*, pro *possit*, Lov. 4. et Gaertn.

§. 9. *Ad haec perusti artus*] Pall. tres *praeusti.* Silius [4, 68.]

Hostem miles habes fractum,
ambustumque nivosis
Cautibus.

Paullo ante Pal. tert. *concusi et debilitati.* GEBH. Voss. et tres Pall. *praeusti artus.* Ut fere Silius eundem vocans *hostem fractum ambustumque nivosis Cautibus.* J. FR. GRON. *adhuc* Rec. *ad hoc* Flor. Voss. Lovel. 1. Harl. Gaertn. et Hearnii D. V. infra hoc lib. ad c. 52, 10. Deinde *praerupti artus* Harl. *praeusti artus* Flor. Cant. Lovel. 3. 4. 5. Gaertn. et Hearnii N. quod admisi. Plinius 3. H. N. 20. *Ceteri fere Lepontios relictos ex comitatu Herculis interpretatione Graeci nominis credunt, praeustis in transitu Alpium nive membris.* Inter *perurere* et *praeurere* idem interest, quod inter *perfringere* et *praefringere*; de quo v. ad 27, 33, 2. Hinc stipit[es] quorum extremae partes adu[stae] et igne induratae sunt, non [su]des *perustae*, sed *praeustae* [vo]cantur. Ita *hastam praeu[stam]* habuimus 1, 32, 12. De orig[ine] erroris v. ad 9, 10, 7. Paullo [an]te *alluvie, squalore enecti* [...] Voss. et Lovel. 1. ac 2. *illuvi[e], squalore evecti* Gaertn. *illuvie, squalore senecti* Cant. Tum *co[n]cussi ac debilitati*, pro *co[ntu]si*, Lovel. 1.

Membra torrida gelu] [...] [Silius 4, 68.] MOD. *torrida* [...] *gelu* recte quidem alibi jung[itur], ut supra [c. 32, 7.] *pecora [ju]mentaque torrida frigore*, ve[ru]m hoc loco nec scite, nec op[portune]. Nam praeivit in [...] ipsa clausula *perusti artus*, [...] invenustum istud δὶς ταὐτό. [...]que scribendum ajo *torpida ge[lu]*, et una mecum Silius, [qui] haec e Livio procul dubio [...]hausit [4, 68.]

Hostem, miles, habes fract[um]
ambustumque nivosis
Cautibus, atque aegre torpe[n]tia membra trahentem.

RUB. 1. Elect. 39. Rubenius, [...] viderat Modio allatum illud S[ilii] [4, 69.] *aegre torpentia memb[ra] trahentem*; et hic ariolatur [le]gendum *membra torpida ge[lu]* ubi frustra est. GEBH. V. C[...]dam ad Virg. 1. Georg. 93. et [...]tium ad Calp. Ecl. 5, 107. D[...] Rejecta Rubenii conjectura, [ni]hil mutandum esse monuit Gro[]novius 3. Obs. 3, 449. adscrip[...] etiam loco Varr. in Eumen[...]

socium haberem, et Hasdrubalem potius, quam Hannibalem, hostem, et minorem haud dubie molem belli: tamen, quum praeterveherer navibus Galliae 3
oram, ad famam hujus hostis in terram egressus, praemisso equitatu, ad Rhodanum movi castra. Equestri proelio, qua parte copiarum conserendi 4
manum fortuna data est, hostem fudi: peditum agmen, quod in modum fugientium raptim agebatur, quia adsequi terra non poteram, regressus ad naves,

Hispaniam, provinciam meam, quo jam profectus eram, cum exercitu ire meo. nisi quod Pal. unus *abire*, Gud. *ire eo.* J. FR. GRON. *Tò mihi* deest etiam in omnibus meis. Neque verbum *ire* superest in Lov. 1. 2. 4. Harl. Cant. Gaertn. Hearnii D. N. et edd. Aleriensi, Rom. anni 1472. ac Parm. *Licuit ire in Hispaniam, provinciam meam* Lov. 3. et 5. *Licuit in Hispaniam, provinciam meam, ire* Ber. et Haverk.

Ubi et fratrem consilii participem ac periculi socium haberem] *ubi fratrem consilii participem* Harl. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. *ubi et fratrem et consilii participem* Lovel. 2. *ubi et fratrem consilii mei participem* Gaertn. *ubi et fratrem et consilii mei participem* Hearnii N. a m. 1. in quo *τὸ mei* manus altera delevit. Mox *Hasdrubalem prius, quam Hannibalem, etiam hostem* Ber. *Prius* et *Potius* etiam alibi commutantur. V. ad 9, 14, 16. *Hasdrubalem potius, quam Hannibalem et hostem* Hav. *Hasdrubalem potius, quam Hannibalem, hostem ēē*, id est *esse*, Gaertn.

§. 3. *Ad famam hujus hostis in terram egressus*] *hujus belli* Lov. 2. Tum *terram ingressus* Gaertn.

§. 4. *Peditum agmen, quod in modum fugientium*] *peditum agmen* construendum cum *assequi* verbo, quod non ita multo post sequitur. alioqui, si ad hujus sensus periodum connectes cum verbo *obvius fui*, videri poterat legendum *agmini*, non *agmen*. Sed id perquam exiguum. GLAR.

Quia adsequi terra non poteram, neque regressus ad naves erat, quanta maxima celeritate potui] Hoc loco illud admirationem movere facile potest, qui factum sit, ut, si regressus ad naves non erat, tanto maris terrarumque circuitu obvius fuerit. Hoc enim dicere vult, se, quia hostem assequi terra non poterat, naves conscendisse. Quod cum ita sit, ergo recte legitur in veteribus libris: *quia assequi terra non potui, regressus ad naves, quanta maxima celeritate.* SIG. *neque regressus ad naves erat* etiam omnes mei, nisi quod *nec regressus* sit in Lovel. 1. et *erat* omittatur in Lov. 3. et Hav. utrumque *neque* et *erat* in uno Ber. *nec regressus ad naves erat* praeferunt insuper Hearnii D. et N. a m. 1. in quo *et regres-*

quanta maxima celeritate potui, tanto maris ter
rumque circuitu, in radicibus Alpium obvius f
5 *Huic timendo hosti utrum, quum declinarem cer*
men, inprovisus incidisse videor, an obcurrere in
stigiis ejus? lacessere ac trahere ad decernendu
6 *Experiri juvat, utrum alios repente Karthaginien*
per viginti annos terra ediderit: an iidem sint,

sus ad naves erat emendatur a manu altera. An legendum proxime ad codd. lectionem *atque regressus ad naves erat?* Ita *regressus* infra est 38, 4, 10. *Ne qua sentirent Romani, et regressus inde in tutum non esset.* Tum *quanta maxime celeritate potui* Lovel. 1. 2. 5. Hav. Hearnii N. et edd. fere omnes. *quanta maxime potui celeritate* Flor. et Cant. Gronovius tandem *quanta maxima celeritate potui* edidit, quod reliqui codd. servant. V. ad 7, 9, 8.

In radicibus Alpium obvius fuit. Huic timendo hosti utrum] Flor. *in radicibus prope Alpium huic timendo hosti obvius fui. Utrum, cum declinarem certamen, improvisus incidisse videor, an occurrere in vestigiis ejus?* quod sequitur, vix audeo fateri me malle, *lacessere ad decernendum, an bellum trahere?* J. FR. GRON. Eodem ordine vocabula exhibent etiam Cant. et Exc. Pithoei: vocem tamen *prope*, quae in Flor. exstat, omittunt. Eam librarios pro arbitrio vel addidisse, vel omisisse, supra dictum est ad 6, 27, 11. Hic eam abesse malim. Quamvis enim Scipio non ad ipsas Alpium radices obvius fuisset, id tamen Scipionis omnia augentis orationi convenire puto. Praeterea *Huic timido hosti* Hearnii N. et Colbert. major apud Doujatium, cui id

non displicebat. Mihi tame
glossa potius natum videtur.
mendus enim per ironiam e
nime timendus. Hinc *declin*
in certamen Lovel. 2. et He
N. a m. 2. Deinde *incidiss*
deor, pro *videor incidisse*,
nes, quibus utor, scripti cu
dem N. quorum etiam aucto
te ac fide admisi.

§. 5. *An obcurrere in vest*
ejus? lacessere] Forte *an o*
rens in vestigiis lacessere
FABER. *an occurrere vest*
ejus, omissa praepositione,
L. 1. teste Hearnio. Supra
10. *Quum Romanus exer*
vestigiis sequeretur. ubi
Gronov. *in vestigiis* edeb
V. quae ad eum locum nota

Lacessere ac trahere a
cernendum] Pal. sec. *attr*
ad certandum. tert. *ad d*
tandum. GEBH. *lacesser*
trahere ad decernendum F
m. 1. *attrahere* a m. 2. qu
iam est in Lov. 2. Gaertn.
et Exc. Pithoei. *lacesser*
actrahere ad decernendum
5. *lacessere atrahere ad d*
tandum Ber. *lacessere an*
here certandum Hearnii N.
2. Si *trahere certamen* e
modo, ut *trahere bellum*,
constaret. videri posset leger
esse, *lacessere, an trahere*
tamen.

§. 6. *Experiri juvat, ut*

*ad Aegates pugnaverunt insulas, et quos ab Eryce
duodevicenis denariis aestimatos emisistis: et utrum* 7
*Hannibal hic sit aemulus itinerum Herculis, ut ipse
fert, an vectigalis stipendiariusque et servus populi
Romani a patre relictus: quem nisi Saguntinum* 8
*scelus agitaret, respiceret profecto, si non patriam
victam, domum certe, patremque, et foedera Hamil-*

alios derepente Karthaginienses] Poeta [Silius 4, 78.]

> *Scire lubet, nova nunc nobis atque altera bellum*
> *Carthago, anne eadem mittat, quae mersa sub aequor*
> *Aegates inter vasto jacet obruta ponto.*

MOD. *derepente* primum in Heinsii Elzev. editione inveni. Utrum autem ea vera sit lectio, vehementer dubito. Certe Livium eodem vocabulo alibi usum esse, non recordor, et in nullo etiam cod. inveni. Ante Heinsium edebatur *alios certe repente Carthaginienses*, quae lectio superest in Voss. Lov. quinque, Harl. Ber. Hafn. Rec. Gaertn. et Hearnii D. et N. Verum lectio illa nata est ex duplici lectione juncta *alios certe Carthaginienses*, ut praefert Haverk. et *alios repente Carthaginienses*, ut est in Flor. et Cant. quod etiam Livio restitui.

Ad Aegates pugnaverunt insulas] *ad Aegatis* Exc. Pithoei. *ad Aegadas* Ber. *ad Gades* Lov. 2. 3. 4. et Hearnii N. qui a m. 2. praefert *ad Egadis*. V. ad Epit. Liv. 19. Deinde, quum priores edd. legerent *pugnavere*, quod servat Lov. 4. Cl. Jac. Gronovius postea substituit *pugnaverunt*, consentientibus reliquis codd. nisi quod *pugnarent* sit in Gaertner. *pugnaverint* in Flor. et Hav.

Quos ab Eryce duodevicenis denariis aestimatos emisistis] Praepositio *ab* non adparet in Lov. 5. Deinde *emistis*, neglecta duarum literarum *is* geminatione, Voss. Lovel. 2. 3. 4. Hafn. Ber. Gaertn. Hav. Hearnii D. N. et Brancal. Latinii. Neque aliter etiam editiones Moguntina priores. V. ad 35, 5, 5. Quod autem duodevicenis denariis aestimatos Karthaginienses dicat, forte referendum est ad eorum captivos. Legibus enim pacis Karthaginienses debuerunt Romanos αἰχμαλώτους προῖκα ἐκπέμψαι, τοὺς δ' ἑαυτῶν πρίασθαι, teste Zonar. 8. Ann. 17.

§. 7. *Hannibal hic sit aemulus itinerum Herculis*] Herculem fama erat unum ante Annibalem cum exercitu Alpes transmisisse, cum a Geryonis bello recederet. Probus in Annibale [3.] Ammianus 15, (10.) Hinc *Grajae Alpes* ab illo dictae. SIG. Mox *stipendiarius et servus*, pro *stipendiariusque*, Hav. Male. V. ad 2, 31, 1.

§. 8. *Domum certe, pacemque, et foedera*] Vet. lib. *domum certe patremque*. probo. SIG. *domum certe patremque* exhibent Pal. sec. et vet. ed. quod recte probat Sigonius, alludentibus quoque eo Pall. pr. ac tertio *partemque et foedera*. SEBH. Recte Sigonius *patremque*. Sic

9 *caris scripta manu. qui, jussus a consule nost*
praesidium deduxit ab Eryce: qui graves inpos
victis Karthaginiensibus leges fremens moerensque
cepit: qui decedere Sicilia, qui stipendium pop
10 *Romano dare pactus est. Itaque vos ego, milit*
non eo solum animo, quo adversus alios hostes s
tis, pugnare velim; sed cum indignatione quad
atque ira: velut si servos videatis vestros arma

Andreas pariter atque Aldus. Et significant duo Pall. et Voff. *partemque* exhibendo. J. FR. GRON. *pacemque* primum inveni in ed. Ascens. anni 1513. quum *pacem* dediffet Veneta anni 1498. Sed neutrum in ullo Mfto supereft. Reliquae priores praeferunt, quod viri docti probarunt, *patremque:* neque aliter codd. scripti, nisi quod transpositis literis *partemque* sit in Flor. et Harl. V. ad 4, 60, 3. et *parentemque* in Lov. 4. 5. Gaertn. Hearnii N. in contextu, et Brancal. Latinii. V. ad 26, 41, 17. Poft haec fruatur, non invideo, ingenio suo consultiffimus Doujatius, qui vulgatam lectionem *pacemque* recte se habere pronunciat.

§. 9. *Qui, jussus a consule nostro, praesidium deduxit ab Eryce*] Voces *a consule nostro* exsulant a Lovel. 2. Tum *deduxerit* Lov. 4. 5. At mox *accepit* et *pactus est*, eadem forma addita, *deduxit* verius effe evincunt. Alibi librarios ita errare, videbimus ad 40, 14, 11. Deinde *ab Eurice* Voff. Lovel. 2. 3. et Hearnii N. non hic modo, sed etiam §. 11. ubi ipsis accedit Lovel. 1.

Qui decedere Sicilia, qui stipendium populo Romano dare pactus est] *qui decedens Sicilia, qui stipendium* Gant. Voff. Lov. 3. Gaertn. Harl. Ber. Hav. et

Hearnii N. a m. 1. in quo
manu altera factum *qui dec*
Sicilia, stipendium. qu
etiam praeferunt Lovel. 1.
Flor. Quamvis autem
pofterioris praesertim cod.
xima sit auctoritas, hic
nihil muto. Ubique enim L
hanc pronominis ejus rep
nem captat. Supra 5, 27,
tite, qui arma, qui obside
urbem patentibus portis
piant. 6, 23, 5. *Quid ac*
rum suis viribus speran
quam occasionem, quod te
quem insidiis instruend
cum? c. 24, 5. *Quis homo*
Deus est, quem accusare
tis? 10, 8, 5. *Noli erube*
Appi, collegam in sacer
habere, quem in censura,
in consulatu collegam h
potuisti. hoc lib. c. 55, 2.
viorem armis peditem, qu
rium, quod roboris erat.
8. *Consulem, quem tempu*
publicae postularet, quem
xime vultis, haberetis. 2
2. *Cui detractum foret o*
quod roboris, quod floris
V. ad 1, 59, 4.

§. 10. *Itaque vos ego, m*
non eo solum animo etc. p
re velim] *Itaque vos, milite*
2. at insuper *Itaque vos, m*
non eo solum animo pu
velitis Ber. Tum *non sol*
animo Gaertn.

e contra vos ferentes. Licuit ad Erycem clau- 11
ultimo supplicio humanorum, fame interficere:
t victricem classem in Africam trajicere, atque
paucos dies sine ullo certamine Karthaginem
re. Veniam dedimus precantibus: emisimus ex 12
dione: pacem cum victis fecimus: tutelae deinde
rae duximus, quum Africo bello urguerentur.
his inpartitis, furiosum juvenem sequentes, ob- 13

11. *Licuit, si voluissemus,*
rycem clausos, ultimo sup-
humanorum, fame inter-
e: licuit victricem classem]
Voss. Gud. Men. negant
esse τὰ *si voluissemus.* J.
GRON. Voces *si voluissemus*
llo etiam meorum codicum
rsunt, nisi forte in Rec. un-
hil notatur. Exsulant etiam
earnii D. L. 1. N. et Exc.
oei. Tot itaque codd. suffra-
damnata vocabula ex con-
Livii ejeci, quod et Cre-
fecit. Deinde *ad Euricem*
es codd. habere §. 9. dictum
ultimo supplicio humano-
, intellige suppliciorum. V.
9, 10. Indicatur autem gra-
na poena, qua mortales ad-
possunt. Infra c. 44, 4. *De-*
ultimis cruciatibus adfe-
i fuerunt. Ita *ultima malo-*
et *ultima mala* sunt sum-
maxima. 4, 9, 3. et 37, 7, 5.
na timere 3, 47, 2. et *ulti-*
pati 37, 54, 2. ac passim al-
Deinde *classem victricem*
2. 3. 4. 5. Harl. Ber. Gaertn.
et edd. priores. Cel. Jac.
novius voces transposuit; at-
ita fuit in Flor. Voss. et Lov.
Quamvis autem *clausos ulti-*
supplicio humanorum fame
rficere: licuit victricem de-
in Cant. culpa librarii ob si-
tudinem vocis praecedentis
cem et harum ultimae *victri-*
, adparet tamen in cod. quem

ejus scriba secutus est, etiam *victricem classem* scriptum fuisse; ceteroquin enim hic etiam vox *classem* excidisset. Mox *inter paucos dies*, pro *intra*, Lov. 5. et Gaertn. V. ad 5, 27, 2. *ultra paucos dies* Rec. Praeterea *sine certamine*, omissa media voce *ullo*, Lovel. 4.

§. 12. *Tutelae nostrae deinde duximus, quum Africo bello urguerentur*] Commemorat beneficia populi Romani erga Poenos, maxime, quod eos auxilio juvit bello Africo. De qua re sic Polybius 1, [83.] *ὀυ μὴν ἀλλὰ καὶ Ρωμαῖοι, τηροῦντες τὰ κατὰ τὰς συνθήκας δίκαια, προθυμίας ὀυδὲν ἀπέλειπον.* Itaque suspicor hoc loco legendum esse: *tutelae nostrae deinde addiximus*, aut quid tale. SIG. Putidissime Sigonius legendum censet *tutelae nostrae deinde addiximus.* GEBH. Perperam Sigonius *tutelae nostrae addiximus.* Tutelam vim atque potestatem in capite libero, definiunt jurisconsulti: *addici* habet instar servitutis. *Tutelae nostrae duximus* est, ad tutelam nostram pertinere putavimus. 22, [32, 7.] *Gratum sibi Patres Romanos populumque fac'urum, si omnes res Neapolitanorum suas duxissent.* J. FR. GRON. *diximus* Gaertn. V. ad 38, 43, 1. *deduximus* Hearnii D. Recte Gro-

9 *caris scripta manu. qui, jussus a consule nostro, praesidium deduxit ab Eryce: qui graves inpositas victis Karthaginiensibus leges fremens moerensque accepit: qui decedere Sicilia, qui stipendium populo*
10 *Romano dare pactus est. Itaque vos ego, milites, non eo solum animo, quo adversus alios hostes soletis, pugnare velim; sed cum indignatione quadam atque ira: velut si servos videatis vestros arma re-*

Andreas pariter atque Aldus. Et significant duo Pall. et Voss. *partemque* exhibendo. J. FR. GRON. *pacemque* primum inveni in ed. Ascens. anni 1513. quum *pacem* dedisset Veneta anni 1498. Sed neutrum in ullo Msto superest. Reliquae priores praeferunt, quod viri docti probarunt, *patremque:* neque aliter codd. scripti, nisi quod transpositis literis *partemque* sit in Flor. et Harl. V. ad 4, 60, 3. et *parentemque* in Lov. 4. 5. Gaertn. Hearnii N. in contextu, et Brancal. Latinii. V. ad 26, 41, 17. Post haec feuatur, non invideo, ingenio suo consultissimus Doujatius, qui vulgatam lectionem *pacemque* recte se habere pronunciat.

§. 9. *Qui, jussus a consule nostro, praesidium deduxit ab Eryce*] Voces *a consule nostro* exsulant a Lovel. 2. Tum *deduxerit* Lov. 4. 5. At mox *accepit* et *pactus est*, eadem forma addita, *deduxit* verius esse evincunt. Alibi librarios ita errare, videbimus ad 40, 14, 11. Deinde *ab Eurice* Voss. Lovel. 2. 3. et Hearnii N. non hic modo, sed etiam §. 11. ubi ipsis accedit Lovel. 1.

Qui decedere Sicilia, qui stipendium populo Romano dare pactus est] *qui decedens Sicilia, qui stipendium* Cant. Voss. Lov. 3. Gaertn. Harl. Ber. Hav. et Hearnii N. a m. 1. in quo prima manu altera factum *qui decedens Sicilia, stipendium.* quemadm. etiam praeferunt Lovel. 2. 4. 5. et Flor. Quamvis autem ubique posterioris praesertim cod. maxima sit auctoritas, hic tamen nihil muto. Ubique enim Livius hanc pronominis ejus repetitionem captat. Supra 5, 27, 14. *Ni... tite, qui arma, qui obsides, qui urbem patentibus portis acci... piant.* 6, 23, 5. *Quid accerum suis viribus sperantem... quam occasionem, quod tempus, quem insidiis instruendis lo... cum?* c. 24, 5. *Quis homo, ... Deus est, quem accusare possitis?* 10, 8, 5. *Noli erubescere, Appi, collegam in sacerdotio habere, quem in censura, quem in consulatu collegam habere potuisti.* hoc lib. c. 55, 2. *Graviorem armis peditem, quod virium, quod roboris erat.* 23, ... 8. *Consulem, quem tempus reipublicae postularet, quem maxime vultis, haberetis.* 27, ... 2. *Cui detractum foret omne quod roboris, quod floris fuerit.* V. ad 1, 59, 4.

§. 10. *Itaque vos ego, milites, non eo solum animo etc. pugnare velim*] *Itaque vos, milites* Lov. 2. at insuper *Itaque vos, milites, non eo solum animo pugnare velitis* Ber. Tum *non solum eo animo* Gaertn.

suum, sed conjugem ac liberos parvos armis re putet: nec domesticas solum agitet curas, mtidem hoc animo reputet, nostras nunc inanus senatum populumque Romanum. qualis 17
vis virtusque fuerit, talem deinde fortunam rbis ac Romani imperii fore.

II. Haec apud Romanos consul. Hannibal, 1
rius, quam verbis, adhortandos milites racumdato ad spectaculum exercitu, captivos

Nam neque ausuros per lua atque invia loca s. ubi etiam *hostes* vulr. V. Torren. ad Val. 24. et Oudend. ad Front. g. 4, 8. et quos ibi lau-Neque magis mirandum cem *hostis* naturam conm induere, quam *mies, pedes, Romanus*, , de quibus v. ad 35, inde *compararepossint esidia* Lovel. 3. *compa praesidia possint* Ber. te *non est alius ab ter*. 4. et 5. *nec est alius* Lovel. 1. et Ber. *nec in tergo* Gaertn. qui *cimus*, pro *vincimus*,

Non corpus suum, sed n ac liberos parvos ar egere] Vet. lib. *non uum solum, sed* etc. tem summa hujus oratiopud Polybium [3, 64.] ejus, quae sequitur, [c. 63.] SIG. Soli me. r. et Hav. cum vet. lib. aciunt. Sed nihil muto. hic ponuntur pro non d etiam; de quo v. ad Praeterea *protegere ar*. Mox *haec animo re*ro *hoc*, Lovel. 2. *hoc mputet* Hearnii D. *cum animo reputare* dixit Salluft. in Jug. 13. ubi v. Cl. Cortium. *secum reputare* Livius 30, 14, 8. Insuper *senatum* non comparet in Lovel. 3.

§. 17. *Qualis nostra vis virtusque fuerit, talem deinde fortunam illius urbis*] Scribe *ipsius*. Tan. Faber vocem eam expungit. J. FR. GRON. Doujatius Fabri sententiam non inprobabilem putabat: mihi potius Gronovii conjectura praeferenda videtur. Saepiffime enim pronomina *ille* et *ipse* in Mftis commutantur. V. exempla ad Livii 9, 26, 18. 10, 35, 9. 21, 6, 8. Adde, quae notavi ad Silii Ital. 12, 559. Ceterum *qualis vestra vis virtusque fuerit* Rec. et Gaertn. *qualis nostra vis virtusque fuerint* Lovel. 4. quod defendi poffet illis, quae notantur ad 1, 31, 7. quum tamen reliqui *fuerit* servent, id etiam quin praeferendum sit, non dubito. Nam, et ita Livium loqui, dicendum erit ad 37, 29, 6. Voces *deinde fortunam illius urbis ac Romani* male omittuntur in Hav.

§. 1. *Captivos montanos vinctos in medio constituit*) Puteanorum codex, in quo superiora, praeter admodum pauca, damno noftro et Livii deerant, dehinc nos

pugnatum patriam nostram veniunt. Atque utinam
pro decore tantum hoc vobis, et non pro salute, esset
14 *certamen. non de possessione Siciliae ac Sardiniae,*
de quibus quondam agebatur, sed pro Italia vobis
15 *est pugnandum; nec est alius ab tergo exercitus,*
qui, nisi nos vincimus, hosti obsistat; nec Alpes alia
sunt, quas dum superant, comparari nova possint
praesidia. hic est obstandum, milites, velut si ante
16 *Romana moenia pugnemus. Unusquisque se*

novius vulgatum tuetur. Supra 7, 18, 3. *Fidei jam suae, non solum virtutis, ducebant esse.* 34, 58, 11. *Populus Romanus susceptum patrocinium Graecorum non deserere, fidei constantiaeque suae ducit esse.* Ex quibus etiam locis patet, omitti hic infinitivum *esse*, ut sit *duximus esse tutelae nostrae.* De locutione illa v. etiam ad 1, 6, 4. Ceterum *tutelae deinde nostrae* Flor.

§. 13. *Pro decore tantum hoc vobis, et non pro salute, esset certamen*] Ita edidit Cl. Jac. Gronov. cui concinunt Flor. Cant. et Lov. 1. ac 2. *pro decore tantum hoc nobis* Voss. Lov. 3. 4. 5. Harl. Ber. Hafn. Rec. et Gaertn. quod Grevier. recepit. *pro decore hoc tantum nobis* Hav. *pro decore nobis hoc tantum* edd. Gronoviana priores. Praeterea τὸ *et* exsulat a Lov. 4. et 5. Paullo ante *inpartitis*, pro *inpertitis*, Ber. Gaertn. et Hav. V. ad 38, 36, 8.

§. 14. *Pro Italia vobis est pugnandum*] Ita Flor. Cant. Voss. Lov. 1. 2. et primae edd. Pro quo Aldus deinde substituit *nobis*, consentientibus reliquis scriptis; unus etiam Lov. 4. *est nobis pugnandum.* at pronomen, sive *vobis*, sive *nobis*, deest in Harl. Recte itaque *vobis* Cl. Jac. Gronovius revocavit. *nobis* Grevi[illegible] nuper admisit. Praeterea *de Ita*[illegible] *lia* Lov. 2. At Livianum est [illegible] *de possessione Siciliae, sed pro Italia.* Livium ita praepositione[illegible] commutasse, supra dictum est [illegible] 6, 28, 3. Paullo ante *Siciliam atque Sardiniam* [illegible] Praeterea *quondam* non [illegible] ret in Lov. 1.

§. 15. *Quas dum superant comparari nova possint praesidia*] Et haec lectio a Cl. Gronovio profecta est: neque aliter [illegible] scriptis codd. quos adhibui, [illegible] perest. *dum superat*, scilicet [illegible] *stis*, quod modo praecessit, [illegible] bent plerique typis [illegible] nam quidam eorum, sed [illegible] similiter *superant.* Et sane [illegible] *stis* saepe naturam conlectivam induit, et cum verbo plurali [illegible] struitur. Supra 6, 24, 1. [illegible] *dolo, non metu, pedem* [illegible] *lit. lenis ab tergo clivus* [illegible] *inter aciem et castra: et,* [illegible] *multitudo subpeditabat, aliquas validas cohortes in castris* [illegible] *matas instructasque reliquerat,* ubi etiam quidam *reliquerat.* [illegible] praec. *Neve hostem ignor*[illegible] *cum iis est vobis, milites,* [illegible] *gnandum, quos* etc. ubi [illegible] *hostes.* Similiter plerique codi[illegible] praeferunt infra 38, 19, 3. *Ta*[illegible] *dio se fatigaturos hostem* [illegible]

ans, cum sui moris tripudiis arma raptim capie-
ubi vero dimicarent, is habitus animorum non 4
r ejusdem modo conditionis homines erat, sed
m inter spectantes vulgo, ut non vincentium ma-
quam bene morientium, fortuna laudaretur.
XLIII. Dum sic aliquot spectatis paribus adfectos 1
isisset, concione inde advocata, ita apud eos lo-
us fertur: *Si, quem animum in alienae sortis ex-* 2

.I.A. Bene *exciderat*; quia
lo ante dixit *dejecta esset*
sors. Quare male Valla sub-
it *exierat*. Infra 23,3,7. *In-*
onsedit, et, nominibus in
am conjectis, citari, quod
um sorte nomen excidit,
mque e curia produci jus-
Josephus fere ad verbum 6.
q. 5. *Ποιησάντων δὲ τούτων*
Ἑβραίων, ὁ τῆς Βενιαμίτιδος
οις ἐξέπισε. GEBH. *Ut cujus-*
sors ceciderat, haud scio
auctoritate, Gruteri ultima.
es antea editi, ut scripti,
derat. Videtur cogitasse Mu-
, [12, 16.] *Ut cuique cecide-*
primo. Sed et 23, [3, 7.]
inibus in urnam conjectis
ri, quod primum sorte no-
excidit, jussit. Plutarchus
rasso [p. 552.] *Κράσσος δὲ*
Χαρᾶς εὐθὺς ἐκπέσοντι τῷ
ῳ καταφανὴς ἦν οὐδὲν ἐν-
μα λαμπρότερον ἑαυτῷ γε-
ναι τοῦ παρόντος ἡγούμενος.
R. GRON. *Et cujus sors* cum
Rom. anni 1472. et Parm.
nt Lovel. 2. Ber. Hafn. Rec.
et Hearnii D. ac N. cujus
emi margini adscriptum e-
Et cujusque sors, quod etiam
ant Flor. Cant. Voss. Lovel.
Harl. et Gaertn. *Et cujus-*
que sors Lovel. 4. et 5. eo-
errore, quo *quandoque* et
documque commutantur. de
dictum est ad 1, 31, 4. Sed
e Valla monuit, legendum es-
se *Ut cujusque sors*. Solent autem *et* atque *ut* commutari. V. ad 21, 28, 8. Deinde Doujatius Vallae adsensus *exierat* malebat. Et ita interdum variatur in scriptis. V. ad 23, 3, 7. At hic nihil mutandum puto. Omnes enim scripti stant pro vulgato. Et ita infra 22, 1, 11. *Sortes sua sponte adtenuatas, unamque excidisse, ita scriptam: Mavors telum suum concutit. excideret* habet Lovel. 5.

§. 4. *Dimicarent, is habitus animorum non inter ejusdem modo conditionis homines erat*] *dimicarent XX, is habitus* Gaertn. Praeterea *is erat habitus animorum non inter ejusdem conditionis homines* Lovel. 4. et 5. *nec inter eosdem modo conditionis homines* iterum Gaertn. In sequentibus *spectatos*, pro *spectantes*, Lovel. 2. in margine.

§. 1. *Dum sic aliquot spectatis paribus adfectos dimisisset*] Omnino *Quum sic aliquot*. J. FR. GRON. Ita apud me est in Gaertn. V. ad 1, 40, 7. *aliquos spectatis affectos* Hearnii L. 1. *aliquot spectatis partibus affectos* Lovel. 3. Praeterea *dimisit* Hearnii N. sed *dimisisset* in margine. Mox *concione idem advocata* Hav. V. ad 1, 19, 7. Vox *inde* exsulat ab Harl. *concione dein-*

montanos vinctos in medio ſtatuit; armisque Gallicis ante eorum pedes projectis, interrogare interpretem juſſit, ecquis, si vinculis levaretur, armaque et equum victor acciperet, decertare ferro vellet!
2 Quum ad unum omnes ferrum pugnamque poscerent, et dejecta in id sors eſſet, se quisque eum optabat,
3 quem fortuna in id certamen legeret. Ut cujusque sors exciderat, alacer, inter gratulantes gaudio ex-

juvabit. Is igitur et Flor. *in medio statuit.* 9, [21, 4.] *Et locum haud facilem ad circumveniendum cepit, et diversa statuit signa.* 23, [16, 8.] *Duabus circa portis novos milites levemque armaturam ac sociorum equites statuit.* J. FR. GRON. *statuit* etiam Cant. Horum codd. auctoritati cedendum arbitror, licet reliqui vulgatum tueantur, et, *constituere* pro alicubi siſtere, ſtatuere poni, notet Gronovius infra ad 27, 16, 11. Ita *statuere* 1, 45, 6. *Bovem Romam actam deducit ad fanum Dianae, et ante aram statuit.* Praeterea *victos* Lovel. 5. V. ad 30, 12, 7. *in medio vinctos* Hav. Deinde *ante pedes eorum* Flor. Voſſ. Lovel. quinque, Ber. et edd. quas vidi, ante Froben. anni 1531.

Interrogare interpretem jussit, quis eorum, si vinculis levaretur] Pal. sec. *interrogare per interpretem.* Placet mihi vulgata lectio. Praeterea a m. 2. Pal. pr. *ecquis, si vinculis levaretur.* GEBH. Put. cum Flor. et uno Pal. *jussit, et quis, si vinculis.* Sic librarii solent ἀντὶ τοῦ *ecquis.* J. FR. GRON. Male *per interpretem* Pal. sec. apud Gebh. Ita enim Liv. dixiſſet *interrogavit per interpretem* vel *interrogari per interpretem jussit.* Deinde *jussisset, quis si vinculis* Canſ. *jussit ecquis* Hearnii D. et N. Librarios *et quis*, pr[o] *ecquis*, scribere solitos eſſe, v[i]dimus ad 5, 36, 5. Vocula a[...] *si* deficit in Flor. Voſſ. et Lo[vel.] quinque. Sed intercepta [...] vocis praecedentis literis [...] is. V. ad 27, 16, 14. Ceter[...] rem Karthaginiensium, qui [ca]ptivos per paria composit[os in]ter se decertare cogebant, [illu]ſtrat Casaub. ad Sueton. Aug. [...]

§. 2. *Dejecta esset in id [...] se quisque eum optabat, q[uem] fortuna in id certamen elig[eret] in id certamen legeret* [...]runt Pall. tres. GEBH. Liber[...] ptimus et Flor. *et dejecta in [id] sors esset.* Statim cum tri[bus] Pall. Voſſianoque, *quem fortu[na] in id certamen legeret*, [...]ligeret. J. FR. GRON. *et dele[cta] in id sors esset* Cant. [...] et Flor. legere excerpta [...] traque teſtantur. *delecta* [...] Gaertn. De hoc errore v. a[d] vii 5, 21, 10. Vox *esset* de[...] Hearnii N. Tum *esse* qui[sque] *eum optabat* Lovel. 3. *se qui[sque] eum captabat* idem Hearnii [...] quomodo in ipso illo cod. [...] ant scribae cap. seq. §. 5. De[in]de *in id certamen legeret* [...] omnes codd. mei. V. infra ad [...] 52, 2.

§. 3. *Et cujusque sors exci[de]rat*] Scribendum eſt *Ut cujusq[ue]* vel *Et ut cujusque sors exci[derat]*

m, navem habentibus. circa Padus amnis, ma-
adus ac violentior Rhodano; ab tergo Alpes
nt, vix integris vobis ac vigentibus transitae.
incendum aut moriendum, milites, est, ubi 5
m hosti obcurristis. et eadem fortuna, quae
itatem pugnandi inposuit, praemia vobis ea vi-
s proponit, quibus ampliora homines ne ab

Tandem figuram, quam
lo vocem *Padus* Grono-
uxit, alienam esse pro-
a gravissima viri milita-
ione, quam asperam et
n, sensibusque incomtis
s praeditam esse decebat.
non addit, quo ergo τὸ
bus referendum sit, aut
deat. Doujatius vel pro
us emendabat *haben-*
d et patri in mentem ve-
Jac. Gronovius monuit,
erizonius sibi quoque
d marginem Livii ad-
vel *habentibus* ablati-
ocant, absolutum cre-
o *cum habeatis*; vel
habentibus revocabat
deus pronomen *vobis*.
a verba media *dextra*
duo maria claudunt
i erunt includenda, ut
os fecisse Jac. Gronovi-
. Levissimum remedium
ut legamus, quemadmo-
ere viri docti, et nuper
Crevier. legendum mo.
dextra laevaque duo
audunt nullam, ne ad
quidem, navem haben-
tra Padus amnis, major
c violentior Rhodano: ab
pes urguent. Invitis scri-
nibus totam vocem *clau-*
icere, nimis audax vide-
ro *habentes* forte more
o scriptum fuerat *haben-*
uod a librariis mutatum est
entibus; quomodo eos sae-
pissime errasse videbimus ad 22, 8, 7. *contra* unius apud me cod. fide probavi; praesertim quum ita etiam alibi errent librarii, ut voces *contra* et *circa* confundant. V. ad 37, 15, 7. Si quis tamen *circa Padus* servare malit, non adversabor. *circa* enim quum proprie notet ea, quae et ab utroque latere, et ante, et ab tergo sunt, interdum ex reliquarum partium enumeratione ad unam aliquam adstringitur. Ita, enumeratis quae ante et ab tergo erant, *circa* ad ea, quae a lateribus sunt, referendum est infra 27, 18, 5. *Fluvius ab tergo, ante, circaque, velut ripa praeceps, oram ejus omnem cingebat.* Ut autem τοῦ *Padus* repetitionem probem, facit optimorum aliorumque codd. auctoritas.

Vix integris vobis ac vigentibus transitae] *vix integris ac ingentibus* Lovel. 3. V. supra hoc lib. c. 40, 8. *vix integris vobis ac urgentibus* Gaertn. *vix integris vobis ac vincentibus* Lov. 5.

§. 5. *Hic vobis vincendum aut moriendum, milites, est*] Put. caret τῷ *vobis*. ut et Andreas, Bec. Asc. Tarv. Ven. Mog. Savet. J.FR.GRON. Carent eodem Flor. et Cant. Hearnius, qui id in Mstis suis superesse monet, addidit, exstare etiam in ed. Aleriensi Andreae, unde abesse docet Gronov. Certe etiam in Rom. anni 1472. Parm. ac Tarvis. utraque

4 *captivis vestris, fortuna circumdedi*
vaque duo maria claudunt, nullam

de advocata legit Hearnii D. V. ad 36, 24, 10.

§. 2. *Eumdem mox in aestimanda fortuna vestra habueritis*] Perperam Pall. duo *existimanda.* ut et tert. *extinguenda.* GEBH. *in extimanda fortuna vestra* Lovel. 2. et Hav. *in existimanda fortuna vestra* Ber. *vestra in existimanda fortuna* Lovel. 4. Tum *habebitis* Ber. Paullo ante *quem animum alienae sortis exemplo* Cant. Lov. 4. et una vel altera vett. editionum. Sed praepositio *in* hausta est a vocis praecedentis litera ultima *m.* V. ad 10, 13, 3. Tum vox *ante* deficit in Voss. et Lov. 1. ac 4. In sequentibus *nec enim*, pro *neque enim*, Ber. qui insuper praefert *velut imago conditionis vestrae*; at Gaertn. *veluti imago nrae conditionis.*

§. 4. *Dextra laevaque duo maria claudunt, nullum, ne ad effugium quidem, navem habentibus. circa Padus amnis, major ac violentior Rhodano, ab tergo Alpes urguent*] *nullumve*

ner. *citra*
tra Padus
jor Padu
Cant. Vo
Hafn. Hav
major sub
a m. 2. pri
ta, ut leg
tergo Alpe
4. 5. Ber.
que edd.
sunt lectio
hoc loco,
dum vexat
servavi.
Graevio,
mentem v
apud Jac.
in loca qu
2. p. 17. u
fingit: *cir*
laevaque d
ad effugiu
bentibus.
major Pa
dano; ab
Ei gravite
sonatus Ja
16. qui *cl*
conjectura

tum tot laborum periculorumque vestrorum vidi-
tempus est jam, opulenta vos ac ditia stipendia 9
re, et magna operae pretia mereri, tantum itine-
per tot montes fluminaque et tot armatas gentes
ensos. Hic vobis terminum laborum fortuna de- 10
: hic dignam mercedem emeritis stipendiis dabit.
e, quam magni nominis bellum est, tam difficilem 11
istimaritis victoriam fore. saepe et contemtus ho-
s cruentum certamen edidit, et incliti populi reges-

vos Lovel. 4. et 5. *tempus est, lenta jam vos* Ber. *tempus jam, vos opulenta* Harl. *Tò* n exsulat ab edd. antt. Primus nde Aldus in contextum rece-. Mox *et magnopere pretia reri* Harl. 2. Ber. et Hav. *ac gnopere pretia mereri* Lovel. t 5.

Per tot montes fluminaque et armatas gentes emensos] *et tot armatas gentes* Hearnii a m. 2. Supra quidem dictum ad 6, 28, 6. Livium praeposi-nes repetere solitum esse; hic nen unius cod. auctoritas le-or est, quam ut ejus fide, in-is reliquis omnibus, vulgatum tetur. Insuper *emersos* Gaert-r. et idem Hearnii N. V. ad 8, 21. *emensis* Ber. et Lovel. 5. voces hae *tantum itineris* . referantur ad sequentia, et ndeant ex τῷ *vobis*.

§. 10. *Hic dignam mercedem eritis stipendiis dabit*] *ma-am mercedem* Lov. 3. et Hafn. od ex interpretis glossa natum to. Tum *emeritis stipendia* ertn. Male. 3, 57, 9. *Non ju-ores modo, sed emeritis etiam ipendiis, pars magna volun-riorum, ad nomina danda aesto fuere.* 33, 3, 4. *Tirones decem et sex annis milites scribebat, et emeritis quidam stipendiis ad signa revocabantur.* et ita saepe alibi.

§. 11. *Tam difficilem existimaveritis victoriam fore*] Put. *difficilem existimaritis victoriam.* J. FR. GRON. Proxime ad hanc Puteanei scripturam accedens Hearnii N. *existimaretis* praefert in margine. quod etiam lectum fuit in Flor. a m. 1. in quo deinde a manu altera emendatum est *existimaritis*. Et ita erat etiam in Cant. V. mox ad cap. seq. §. 7.

Saepe et contemtus hostis cruentum certamen edidit, et incliti populi] *saepe etiam contemtus hostis* Lovel. 4. V. ad 22, 47, 9. *saepe et contentus hostis* Lovel. 5. V. ad 25, 38, 20, *hostis* deest in Gaertn. Hinc *certamen dedit* Lovel. 4. Saepe quidem *dare* pro edere ponitur. Ita *dare motus haud indecoros* 7, 2, 4. *dare gemitum* Ovid. 11. Her. 30. Sed nihil muto. Forte scriptum fuerat *certamẽ edidit*, atque ita prima litera τοῦ *edidit* intercepta est ab ultima vocis praecedentis. V. ad 27, 41, 8. Infra 31, 37, 3. *Regia statio atrocissimum proelium edebat.* Tum *inditi populi* Lovel. 1. V. ad 6, 42, 5. *inclinati populi* Cant. Mox *levi*

6 *Diis quidem inmortalibus optare solent. Si*
tantum ac Sardiniam, parentibus nostris
nostra virtute recuperaturi essemus, satis ta
pla pretia essent. quidquid Romani tot trium
tum congestumque possident, id omne vest
7 *ipsis dominis futurum est. In hanc tam*
mercedem, agite, cum Diis bene juvantib
8 *capite. Satis adhuc in vastis Lusitaniae C*
que montibus, pecora consectando, nullun

inveni, quum tamen et Tarv. numeretur inter edd. quae eo careant. Mox *occurreritis*, pro *occurristis*, Ber.

Necessitatem pugnandi inposuit] Pal. tert. refert *necessitatem pugnandi imponit*. GEBH.

Quibus ampliora homines ne ab Diis quidem inmortalibus optare solent] *ne Diis quidem inmortalibus* Lovel. 2. *ne a Diis quidem inmortalibus* Voss. Ber. Gaertn. Hav. omnesque edd. usque ad Gron. *ne a Diis quidem*, *a Diis inmortalibus* Lov. 5. *ab Diis*, ut Gronov. edidit, Flor. et Cant. Tum *captare solent* Hearnii N. *optare solent* in margine. Ita etiam supra cap. praec. §. 2. variatum esse vidimus. Paullo ante *auctoribus proponit*, pro *victoribus*, Lov. 5. errore librarii. V. ad 6, 3, 6. hoc lib. c. 12, 4.

§. 6. *Quidquid Romani tot triumphis partum congestumque possident*] Habent hunc locum in animo Claudianus 2. in Rufin. [49.]

Eheu quam brevibus pereunt ingentia caussis!
Imperium tanto quaesitum sanguine, tanto
Servatum, quod mille ducum peperere labores,
Quod tantis Roma
contexuit anni
Proditor unus iner
tempore vertit.

et Justinus 6, 3. *Neve ac saeculis quaesitum brevis momenti culpa ret.* GEBH. *partum co que obtinent*, *possid* In praecedentibus *Si* deest in Lovel. 1. 2. 3 Gaertn. Verum unus vel. 3. interposuit post cem *recuperaturi*. Sc pta est a primis literi quentis. V. ad 34, 58, *Siciliam tantum atqu am* Lovel. 4. et 5.

Id omne nostrum dominis] Put. *vestru* GRON. Ita in omnib invenio. V. ad 34, 2, *nostris* ex uno tantu vit. Edd. Aldo prio alio ordine exhiben cum *ipsis dominis* Ceterum *id ēē*, id est *omne*, Gaertn. (* v. a

§. 7. *In hanc ta mercedem*] *optiman* Gaertn. Hav. et mu antt. V. ad 38, 8, 9. *accipite*, pro *capite* in margine.

§. 9. *Tempus est j ta vos*] *tempus jam*

to, victo, circumsesso a Gallis, ignoto adhuc duci
uo, ignorantique ducem. An me, in praetorio pa- 15
ris, clarissimi imperatoris, prope natum, certe edu-
tum, domitorem Hispaniae Galliaeque, victorem
umdem non Alpinarum modo gentium, sed ipsa-
um, quod multo majus est, Alpium, cum seme-
tri hoc conferam duce, desertore exercitus sui? Cui 16
i quis, demtis signis, Poenos Romanosque hodie
ostendat, ignoraturum certum habeo, utrius exerci-

to inter arma. VALLA. Put. *certe eductum.* ut Terentio [Andr. 1, 5, 39.] *bene ac pudice doctum atque eductum.* Et [Ad. 1, 1, 23.] *Eduxi a parvulo.* J. FR. GRON. *prope notum* Flor. Gaertner. et Hearnii N. Sed *natus* et *notus* etiam alibi a scribis commutantur. V. ad 22, 4, 2. *proprie notum* Lovel. 2. *prope* et *proprie* in Mſtis confunduntur etiam supra 5, 24, 2. *probe notum* Cant. Voſſ. Lov. 3. 4. 5. Hafn. Ber. Hav. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. V. ad 37, 49, 2. Deinde *certe eductum* Flor. et Cant. Saepius *educere,* pro educare, Livius et alii optimi scriptores usi sunt, quod passim librarii indocti mutarunt. V. Rhenan. ad Livii 1, 39, 6. Gronov. ad Livii 24, 4, 5. et 27, 19, 9. Cel. Burm. ad Seren. Samm. v. 64. et quae notavi ad Livii 2, 4, 7. et 2. 9, 6. Ita variant etiam codd. apud Curt. 3, 12, 16. Id quoque reſtituendum videtur infra 39, 9, 2. *Sub tutela Duroniae matris et vitrici Ti. Sempronii Rutili eductus fuerat.* ita plures scripti. Vulgo etiam *educatus.* Alios pariter loquutos eſſe, docui ad Silii 9, 434. Adde Colum. 3, 10. *Velut altricis uberibus eductus paullatim fructum ferre condiscit.* Mox *domitorem Hispaniae, Galliae, victorem eumdem* Lovel. 4. *domitorem Hispaniae Galliaeque, victoremque eumdem* Lovel. 5.

Non Alpinarum modo gentium, sed ipsarum, quod multo majus est, Alpium] Vocula *sed* deeſt in Lovel. 3. et quibusdam ex edd. vett. Talis locutio eſt apud Calpurn. Ecl. 7, 64.

Non solum nobis silvestria
cernere monstra
Contigit; aequoreos ego cum
certantibus ursis
Spectavi vitulos.

ubi v. quae notantur, et quae supra dicta sunt ad 2, 49, 11. Verum voculam illam tuentur ac vindicant et plures et optimi Mſti, ac principes edd. *non Alpinarum modo gentium, id est ipsarum* Lovel. 4. *non Alpinarum modo gentium, idem ipsarum* Lovel. 1. et Gaertn. *non Alpinarum modo gentium, sed etiam ipsarum* Ber. Verum id non neceſſe eſt, *non modo. sed* inluſtravimus supra ad 7, 37, 1. Tum *quod multo magis est* Lovel. 1. et 5. V. ad 26, 41, 16. Mox *semenstri,* pro *semestri,* Flor. quod pertinet ad illa, de quibus egi ad 5, 54, 4. Adde supra ad 4, 24, 5. Insuper §. 16. *ignoret, certum habeo,* pro *ignoraturum,* Hearnii D.

17 *tus sit consul. Non ego illud parvi aestimo,*
quod nemo vestrûm est, cujus non ante ocu
saepe militare aliquod ediderim facinus;
idem ego, virtutis spectator ac testis, notata
18 *ribus locisque referre sua possim decora. C*
datis a me millies donatisque, alumnus pri

§. 17. *Non ego illud parvi aestimo, milites, quod nemo vestrûm est*] *Non ego illud parvi existimo* Lovel. 4. et Gaertn. *Non ego illud parvi extimo* Ber. et Lovel. 1. ac 2. *Non illud ego parvi extimo* Hav. V. ad 34, 2, 5. Tum *nemo est vestrûm* Flor. In sequentibus mox *cujus non idem ego virtutis spectator*, pro *cui*, Flor. Harl. et Hav. *cujus non ego idem virtutis spectator* Lovel. 4. qui exiſtimaſſe videntur, *cujus* referendum eſſe ad *virtutis*, quum pendeat ex remotiori *referre*; unde etiam *cui* legendum eſt. *cui non ego idem virtutis spectator* Lovel. 5. *cui non idem virtutis spectator* Lovel. 2. et Ber. a m. 2.

§. 18. *Tum laudastis me, milites, donastis*] Vet. lib. *Collaudastis me, milites.* SIG. Haec satin' aut integra aut pura? certe non videntur. Quid donaverint? an munera accipere a militibus imperator solet? imo dare. Si non aliquid deſit, legerim in hanc mentem: *donati estis.* Duo recensuit. Et ego, inquit, fortiter saepe feci vobis spectantibus, et vos me. Laudem igitur a vobis accepi: praemium unicum ducibus; et vos dona a me, ex militiae more. RUB. 1. Elect. 23. Rubenius exiſtimat legendum hic *donati estis*, quem vide. Pall. sec. et tert. *Tum laudastis me, milites, donastis alumnum prius omnium vestrûm, quam imperatorem.* GEBH. Mendosa sunt

haec, Rubenius malit
stis. Sed dum ea ratio
sit reducendum. Ego
minime huc facere cen
nationibus, sed mem
ad sequens pertinere:
quam summam notiti
arguit, quod sequitur,
adversus ignotos igno
His se ob suam notiti
rem facit. Legam: *D*
stis, me, milites,
Alumnus prius omniu
etc. Adolevi, ait, i
veſtris, quas a prim
mihi tribuiſtis peren
nibale paria Silius Ita
ubi milites, notos a f
bellicis, pluribus, q
huc deferantur, com
gulos vir vetus armor
THIUS 14. Adv. 10.
ptimo erat, *Tum lau*
miliens donatisque. D
ba persaepe Livius c
laude donisque militar
peratoribus militi o
impertitis. 25, [18, 15.
no: *Laudatusque ibi*
et donis donatus. 38
Laudati quoque pro
omnes sunt, donatiq
rito quisque. 39, [31
concione postero die l
natique equites phaler
10.] *Pro concione lau*
que eorum etiam vir
sa donati. Tale quid
quoque significari cum
Sigonii *Collaudastis m*
educastis, numquam
ſus. Ipsam autem ver

so, victo, circumsesso a Gallis, ignoto adhuc duci
suo, ignorantique ducem. An me, in praetorio pa- 15
tris, clarissimi imperatoris, prope natum, certe edu-
ctum, domitorem Hispaniae Galliaeque, victorem
eumdem non Alpinarum modo gentium, sed ipsa-
rum, quod multo majus est, Alpium, cum seme-
stri hoc conferam duce, desertore exercitus sui? Cui 16
si quis, demtis signis, Poenos Romanosque hodie
ostendat, ignoraturum certum habeo, utrius exerci-

to inter arma. VALLA. Put. *certe eductum.* ut Terentio [Andr. 1, 5, 39.] *bene ac pudice doctum atque eductum.* Et [Ad. 1, 1, 23.] *Eduxi a parvulo.* J. FR. GRON. *prope notum* Flor. Gaertner. et Hearnii N. Sed *natus* et *notus* etiam alibi a scribis commutantur. V. ad 22, 4, 2. *proprie notum* Lovel. 2. *prope* et *proprie* in Mſtis confunduntur etiam supra 5, 14, 1. *probe notum* Cant. Voſſ. Lov. 3. 4. 5. Hafn. Ber. Hav. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. V. ad 37, 49, 2. Deinde *certe eductum* Flor. et Cant. Saepius *educere*, pro educare, Livius et alii optimi scriptores usi sunt, quod passim librarii indocti mutarunt. V. Rhenan. ad Livii 1, 39, 6. Gronov. ad Livii 24, 4, 5. et 27, 19, 9. Cel. Burm. ad Seren. Samm. v. 64. et quae notavi ad Livii 1, 4, 7. et 2. 9, 6. Ita variant etiam codd. apud Curt. 3, 12, 16. Id quoque reſtituendum videtur infra 39, 9, 2. *Sub tutela Duroniae matris et vitrici Ti. Sempronii Rutili eductus fuerat.* ita plures scripti. Vulgo etiam *educatus*. Alios pariter loquutos eſſe, docui ad Silii 9, 434. Adde Colum. 3, 10. *Velut altricis uberibus eductus paullatim fructum ferre condiscit.* Mox *domitorem Hispaniae, Galliae, victorem eumdem* Lovel. 4. *domitorem Hispaniae Galliaeque, victoremque eumdem* Lovel. 5.

Non Alpinarum modo gentium, sed ipsarum, quod multo majus est, Alpium] Vocula *sed* deeſt in Lovel. 3. et quibusdam ex edd. vett. Talis locutio eſt apud Calpurn. Ecl. 7, 64.

Non solum nobis silvestria
cernere monstra
Contigit; aequoreos ego cum
certantibus ursis
Spectavi vitulos.

ubi v. quae notantur, et quae supra dicta sunt ad 2, 49, 11. Verum voculam illam tuentur ac vindicant et plures et optimi Mſti, ac principes edd. *non Alpinarum modo gentium, id est ipsarum* Lovel. 4. *non Alpinarum modo gentium, idem ipsarum* Lovel. 1. et Gaertn. *non Alpinarum modo gentium, sed etiam ipsarum* Ber. Verum id non neceſſe eſt. *non modo. sed* inluſtravimus supra ad 7, 37, 1. Tum *quod multo magis est* Lovel. 1. et 5. V. ad 26, 41, 16. Mox *semenstri*, pro *semestri*, Flor. quod pertinet ad illa, de quibus egi ad 5, 54, 4. Adde supra ad 4, 24, 5. Insuper §. 16. *ignoret, certum habeo*, pro *ignoraturum*, Hearnii D.

17 *tus sit consul. Non ego illud parvi aestimo, milites,*
quod nemo vestrûm est, cujus non ante oculos ipse
saepe militare aliquod ediderim facinus; cui non
idem ego, virtutis spectator ac testis, notata tempo-
18 *ribus locisque referre sua possim decora. Cum lau-*
datis a me millies donatisque, alumnus prius omni-

§. 17. *Non ego illud parvi aestimo, milites, quod nemo vestrûm est*] *Non ego illud parvi existimo* Lovel. 4. et Gaertn. *Non ego illud parvi extimo* Ber. et Lovel. 1. ac 2. *Non illud ego parvi extimo* Hav. V. ad 34, 2, 5. Tum *nemo est vestrûm* Flor. In sequentibus mox *cujus non idem ego virtutis spectator*, pro *cui*, Flor. Harl. et Hav. *cujus non ego idem virtutis spectator* Lovel. 4. qui exiſtimaſſe videntur, *cujus* referendum eſſe ad *virtutis*, quum pendeat ex remotiori *referre*; unde etiam *cui* legendum eſt. *cui non ego idem virtutis spectator* Lovel. 5. *cui non idem virtutis spectator* Lovel. 2. et Ber. a m. 2.

§. 18. *Tum laudastis me, milites, donastis*] Vet. lib. *Collaudastis me, milites.* SIG. Haec satin' aut integra aut pura? certe non videntur. Quid donaverint? an munera accipere a militibus imperator solet? imo dare. Si non aliquid deſit, legerim in hanc mentem: *donati estis.* Duo recensuit. Et ego, inquit, fortiter saepe feci vobis spectantibus, et vos me. Laudem igitur a vobis accepi: praemium unicum ducibus; et vos dona a me, ex militiae more. RUB. 1. Elect. 23. Rubenius exiſtimat legendum hic *donati estis*, quem vide. Pall. sec. et tert. *Tum laudastis me, milites, donastis alumnum prius omnium vestrûm, quam imperatorem.* GEBH. Mendosa sunt haec, Rubenius malit *donati e-stis.* Sed dum ea ratione quoque sit reducendum. Ego vero illud minime huc facere censeo de donationibus, sed membrum illud ad sequens pertinere: nihil enim, quam summam notitiam, ve[illegible] arguit, quod sequitur, *proceda[illegible] adversus ignotos ignorantesque.* His se ob suam notitiam feliciorem facit. Legam: *Dum laudastis, me, milites, educastis. Alumnus prius omnium vestrûm* etc. Adolevi, ait, in laudibus veſtris, quas a prima pueritia mihi tribuiſtis perennes. De Annibale paria Silius Ital. 17, [illegible] ubi milites, notos a facinoribus bellicis, pluribus, quam qu[illegible] huc deferantur, compellat sin[illegible]gulos vir vetus armorum. BAR[illegible]THIUS 14. Adv. 10. In libro [illegible]ptimo erat, *Tum laudatis me milienus donatisque.* Duo illa verba persaepe Livius conjungit in laude donisque militaribus ab imperatoribus militi ob virtutem impertitis. 25, [18, 15.] de Crispino: *Laudatusque ibi magnifice et donis donatus.* 38, [23, 1[illegible]] *Laudati quoque pro concione omnes sunt, donatique pro merito quisque.* 39, [31, 17.] *Pro concione postero die laudati donatique equites phaleris.* 42, [[illegible] 10.] *Pro concione laudati, ducesque eorum etiam virtutis causa donati.* Tale quid igitur hic quoque significari cum crederem, Sigonii *Collaudastis me,* Barthii *educastis*, numquam sum miratus. Ipsam autem veritatem a[illegible]

lelissima ac superbissima gens sua omnia suique 5
trii facit. cum quibus bellum, cum quibus pa-
habeamus, se modum inponere aequum censet:
umscribit includitque nos terminis montium flu-
umque, quos ne excedamus: neque eos, quos
uit, terminos observat. Ne transieris Iberum: 6
uid rei tibi sit cum Saguntinis. Ad Iberum est
untum: nusquam te vestigio moveris. Parum est, 7
d veterrimas provincias meas Siciliam et Sardi-

l. tert. fuit, *deditos ultimis* *iatibus adfecturi forent.* H. Nullus est cod. inter me- qui dictionem, a Grutero *ias* damnatam, vel omittat, um Pal. Gebhardi ejus loco *forent.* Contra Gronov. t *fuerunt*: quod superest in ibus meis, nisi quod *fue-* sit in Hav. Paullo ante *op-* *iastis*, pro *oppugnassetis*, . et Hearnii D.

5. *Circumscribit includit-* *nos terminis montium flu-* *umque, quos ne exceda-*] *et circumscribit includit-* Ber. *circumscribitque in-* *itque* Hav. Tum voces *nos* *inis montium fluminumque* adparent in Cant. omissae a librarii, quibus voculae repetitio fraudi fuit. V. ad 1. 11. Dein *neque exceda-* Lov. 2. et Ber. a m. 2. *non* *damus* Flor. Paullo ante *ia sua suique arbitrii* Ber. *cum quibus bellum, quibus* *m*, pro *cum quibus pacem*, . Lov. 1. et Harl. Denique *m censent*, pro *aequum* *et*, Flor. Verum licet *gens* e, ut conlectivum, verbum ale adsciscat, hic tamen *cen-* praeferendum esse, et prae- ntia, et sequentia docent.

6. *Nusquam te vestigio mo-* *rearis*] Vos mutastis *e vestigio moveris*. Ego *nusquam te vestigio moveris*, accentu in antepenultima, ut sit verbi activi subjunctivum, non passivi indicativum. VALLA. Pall. tres, *movearis*. At vetustissima ed. *nusquam e vestigio te moveris*. GEBH. *nunquam* Hearnii N. V. ad 36, 17, 10. et mox ad §. seq. etiam ad cap. seq. §. 4. *nusquam e vestigio movearis* Lovel. 2. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. *nusquam tuo vestigio movearis* Lov. 3. et Hafn. *nusquam te vestigio movearis* Harl. Ber. Hav. et Hearnii D. ac N. *nusquam te vestigio moveas* Lov. 4. Reliqui codd. emendationem Vallae probant. Paullo ante *Ne transieritis Iberum* Cant. Deinde *ne quid tibi rei sit* Hav. *ne quid commune tibi sit* Lovel. 3. Hinc voces *ad Iberum est Saguntum* exsulant a Lovel. 5. Cl. Crevier. libenter legeret *cis Iberum*, ut haec intelligerentur dicta ex persona Poenorum, qui Hispaniam ulteriorem obtinentes necesse non habebant, ut ad obsidendum Saguntum Iberum transirent. Videnda sunt, quae ad hunc locum notavit.

§. 7. *Veterrimas provincias meas Siciliam et Sardiniam ademit*, nisi adimat et Hispa-

Karthaginienses, quum ob patriam, tum ob iram
3 *justissimam, pugnaturos. Inferimus bellum, infestisque signis descendimus in Italiam, tanto audacius fortiusque pugnaturi, quanto major spes, major*
4 *est animus inferentis vim, quam arcentis. Accendit praeterea animos et stimulat dolor, injuria, indignitas. ad supplicium depoposcerunt me ducem primum, deinde vos omnes, qui Saguntum obpugnassetis: deditos ultimis cruciatibus adfecturi fuerunt.*

que manipli dixit Silius, *infrenatus* pro frenatus adhibens, 4, 315. Per *nudos frenis*, et hoc loco *infrenatos* intelliguntur Numidae. V. ad Silii 3, 293. Ceterum *gloriosissimarum gentium* Lovel. 4. Tum *frenatos infrenatos*, omissa media copula, Ber. *frenatos infrenatosque* Flor. Insuper antea *plena video omnia animorum ac roboris* Lovel. 4. 5. *plena omnia video animorum roborisque* Ber.

§. 2. *Vos, Karthaginienses, tum ob patriam, tum ob iram*] Prima vocula non exstat in Lov. 4. Deinde *cum ob patriam* Flor. Ber. Lov. 5. et quaedam ex vett. edd. Ita etiam Cl. Crevier. in Put. invenit, et in contextum recepit; quem, tot nunc meis consentientibus, imitatus sum. V. ad 6, 23, 3. Paullo ante *fidelissimosque fortissimosque* Harl.

§. 3. *Tanto audacius fortiusque pugnaturi, quanto major spes, majorque animus inferentis est vim*] Pall. tres, *quanto major spes, major animus inferentis vim, quam arcentis.* GEBH. Lege cum primo scriptorum: *tanto audacius fortiusque pugnaturi, quam hostis, quanto major spes, major est animus inferentis vim, quam arcentis.* Etsi possis habere suspectum τὸ *quam hostis.* l. 3, (31, 2.) *In quaestoribus novis major vis, major auctoritas erat.* J. FR. GRON. Voces *quam hostis,* ne quis forte Put. suspectum habeat, exhibent etiam Flor. et Cant. Deinde priores edd. legebant *major spes, majorque animus inferentis est vim;* pro quo Gronov. in pr. ed. substituit *majorque est animus inferentis vim*, postea *major est animus inferentis vim*. Put. iterum secutus, et pro parte Pall. Per omnia etiam hic Put. adsentiuntur Flor. Cant. et forte Lov. 1. unde nihil notatum vidi. At cum Pall. Gebhardi faciunt Voss. Lov. 2. 3. 4. 5. Harl. Ber. Gaertn. et Hav. *majorque animus inferentis vim* Hearnii N.

§. 4. *Accendit praeterea animos et stimulat dolor*] *et stimulat animos dolor* Flor. Mox pro *depoposcere* Gronov. edidit *depoposcerunt*, quod firmant Flor. Cant. Voss. Lovel. 1. 3. 4. Harl. Gaertn. aliique. *deposcerunt* est in Lovel. 5. V. ad Epit. Liv. *poposcerunt* Lov. 2. Ber. Hav. et Hearnii D. V. ad 2, 13, 7.

Deditos ultimis cruciatibus adfecturi fuere] Dictio *fuere* nata in officina sciolorum. GRON.

um est, nisi quod armis vindicarimus. *Illis ti-* 8
dis et ignavis licet esse, qui respectum habent,
os suus ager, sua terra, per tuta ac pacata itine-
fugientes, accipient: vobis necesse est fortibus vi-

ti. Utitur eodem genere lo- ndi Cicero Philipp. 11, [11.] *Brutum colligassemus in ecia, et ejus auxilium ad liam vergere, quam ad Asiam luissemus, non ut ex acie eum pectum haberemus, sed ut ip- acies subsidium haberet et- a transmarinum.* Philipp. 10,] *Quod qui ab illo abducit rcitum, et respectum pulcher- um et praesidium firmissi- m adimit reipublicae.* Phi- p. 5. [18.] de Caesare: *Quum pectum ad senatum et bonos haberet.* id est, quum de imatiom favore ipse popula- levitatem semper sectatus il sibi spondere posset. Non t enim nullam habitam a Cae- e senatus et reipublicae stu- sorum rationem, hos ab eo ntemptos, ut Schottus interpre- ur [1. Nodor. Cic. 15.] Porro dreas quoque, Becc. Tarv. n. Savet. Asc. *respectum,* non *eptum,* dudum ediderunt. J. . GRON. Livius 9, 23, 12. *s omnium rerum respectum, aeterquam victoriae, nobis scindamus* JAC. GRON. *qui pectum habent* omnes non tum mei et Hearnii codd. ve- m etiam edd. antt. ante Mo- ntinam, quae prima *receptum* dit, unde id Aldus in erratis, postea reliqui receperunt. Su- a 9, 23, 12. *Castra habeant petantque, quibus operae est here bellum: nos omnium rum respectum, praeterquam ctoriae, nobis abscindamus.* , 46, 4. *Quae serva atque ob- xia fore, si nullus alio sit, am ad Romanos, respectus.* ita *respicere* 4, 17, 5. *Pro- pius est fidem, obstringi Fide- natium populum, ne respicere spem ullam ab Romanis posset, voluisse.* V. Cel. Burm. ad Suet. Ner. 20. Simili modo *suscipere* et *suspicere* in Mstis confundun- tur. V. ad 28, 6, 12. *accipere* et *aspicere.* V. quae dixi ad Silii 5, 573. Praeterea *illis timidos et ignavos esse licet* Hav. sed alterum elegantius est, et opti- morum codicum testimonio fir- matur. Supra 3, 50, 6. *Sibi vi- tam filiae sua cariorem fuisse, si liberae ac pudicae vivere li- citum fuisset.* Ubi v. quae no- tantur. *illos timidos et ignaros licet esse* Lov. 2. *ignavus* et *igna- rus* etiam alibi commutantur. V. ad 3, 54, 3. et 9, 8, 4.

Quos suus ager, sua terra, per tuta ac pacata itinera fu- gientes, accipient] *quod suus ager, quod sua terra* primae, quas vidi, edd. pro quo mox se- cutae dederunt *quod suus ager, sua terra.* Id autem posterius ex scriptis praeferunt Voss. Lov. 2. 3. Hav. et Gaertn. *quod sua terra, suus ager* Flor. qui etiam *tota ac pacata;* de quo errore v. ad 28, 4, 7. *quod suum agrum, suam terram* etc. *fugientes ac- cipient* Ber. et Hearnii N. Dis- plicuisse videtur librariis, duo- bus singularibus *suus ager, sua terra* addi verbum plurale, quod tamen apud Livium frequens est. V. ad 1, 31, 7. Verbum *accipe- re* eo modo, quo hic capitur, in- lustramus supra ad 5, 21, 3. In- fra 38, 21, 15. *Romanos victo- res deserti fuga hostium tumu- li acceperunt.* Aldus in erratis emendavit *quos suus ager, quos sua terra.* Frobenius deinde au-

niam adimis. etiam Hispanias? et inde cessero,
Africam transcendes. Transcendes autem, di
duos consules hujus anni, unum in Africam, a
rum in Hispaniam miserunt. nihil usquam nobis

niam] Legendum esse, uti edidimus, cum vulgo sit etiam *provincias nostras*, et *Hispaniam*, tum *et si inde*, deinde *transcendet*, monuimus 4. Obs. 20. *nisi adimat* aeque Andreas, Beccar. Tarv. Venet. Savet. ignorant; Ascensius et Mag. jam habent. J. FR. GRON. *provincias meas*, pro *nostras*, etiam Flor. Cant. Voss. Lov. quinque, Harl. Hafn. et Gaertner. *provincias vestras* Bec. Tum *Sardiniam abstulit, adimit etiam Hispaniam; et si inde cessero in Africam transcendet* Ber neque dissentit Hav. nisi quod addita voce *etiam in Africam* legat. *Sardiniam abstulit, adimit Hispaniam; et inde cessero, in Africam transcendet* Hafn. *Sardiniam adimit; in Hispaniam, et inde cessero in Africam transcendet* Voss. cui consentiunt Lov. 1. 5. et Gaertn. nisi quod eorum primus *in Hispanias*, secundus, *et in Hispaniam, et si inde*, tertius *etiam in Hispaniam, et si inde* praeferant. *Sardiniam adimit* (*ademit* Lov. 3.) *etiam Hispaniam et si inde cessero in Africam transcendet* Lov. 2. 3. 4. et Harl. *Sardiniam adimit etiam Hispanias, et inde cessero, in Africam transcendet* Bec. *Sardiniam adimit etiam Hispanias. et si inde cessero in Africam transcendes* Flor. *Sardiniam adimis etiam Hispanias et inde cessero in Africa transcendes* Cant. Insuper *transcendisse autem dico* non tantum edd. quas consului, omnes ante Froben. anni 1535. sed et omnes scripti; nisi quod *transcendere autem dico* sit in Lov. 5. *transcendisse audio* in Ber. Hafn. et Gaert-

ner. Sed optime locum hu
mendavit Gronov.
Nihil usquam nobis reli
est, nisi quod armis vindic
rimus] Put. et Voss. *vindicare*
Lege *vindicarimus*. J. FR. GR
vindicaremus etiam omnes
ut et Hearnii D. et N. *vindica*
ejusdem L. 1. Sed recte Gro
vindicarimus. Similiter err
librarii supra cap. praec. §.
26, 13, 5. et 37, 54, 28. Adde
Burmann. ad Sueton. Aug.
Praesertim autem Livius de
tus est contractionibus in te
ribus praeteritis verborum
mae conjugationis, quas pa
scribae mutarunt. Ut ex
exemplis pauca tantum
rem, v. ad 2, 1, 2. 5, 53,
22, 4. 30, 18, 1. 34, 32, 2.
4. 36, 3, 4. c. 8, 1. 37, 20,
57, 1. 39, 16, 3. c. 26, 14.
3. c. 31, 11. c. 38, 5. c. 5
40, 14. 10. ac pluribus. Pr
ea *nihil umquam* Flor. C
Voss. et Gaertn. eodem er
quo *nusquam* et *numquam*
fundebantur §. praec. Ver
autem *est* deest in Ber. a
In praecedentibus vero pr
sere, quod erat in edd. pr
bus, Gronovius substituit
runt. Et ita legunt omnes scr
§. 8. *Illis timidis et ign*
licet esse, qui receptum hab
Idem optimus codicum et
plane: *qui respectum habe*
id est, qui habent, pro respici
et fiduciae et, si res exigat,
lii gratia. 4. [46, 8.] *Subsi*
quae respicerent in re trep
praeparata erant ab tribun
litum. 27. [12, 3.] *Hosti jam*
dique pulso, nec ubi consiste
nec quid fidum respiceret.

lictum est, nisi quod armis vindicarimus. Illis ti- 8
midis et ignavis licet esse, qui respectum habent, quos suus ager, sua terra, per tuta ac pacata itinera fugientes, accipient: vobis necesse est fortibus vi-

benti. Utitur eodem genere loquendi Cicero Philipp. 11, [11.] *Ne Brutum colligassemus in Graecia, et ejus auxilium ad Italiam vergere, quam ad Asiam maluissemus, non ut ex acie eum respectum haberemus, sed ut ipsa acies subsidium haberet etiam transmarinum.* Philipp. 10, [4.] *Quod qui ab illo abducit exercitum, et respectum pulcherrimum et praesidium firmissimum adimit reipublicae.* Philipp. 5, [18.] de Caesare: *Quum respectum ad senatum et bonos non haberet.* id eſt, quum de optimatium favore ipse popularem levitatem semper sectatus nihil sibi spondere poſſet. Non vult enim nullam habitam a Caesare senatus et reipublicae ſtudiosorum rationem, hos ab eo contemptos, ut Schottus interpretatur [1. Nodor. Cic. 15.] Porro Andreas quoque, Becc. Tarv. Ven. Savet. Asc. *respectum*, non *receptum*, dudum ediderunt. J. FR. GRON. Livius 9, 23, 12. *Nos omnium rerum respectum, praeterquam victoriae, nobis abscindamus* JAC. GRON. *qui respectum habent* omnes non tantum mei et Hearnii codd. verum etiam edd. antt. ante Moguntinam, quae prima *receptum* dedit, unde id Aldus in erratis, et poſtea reliqui receperunt. Supra 9, 23, 12. *Castra habeant repetantque, quibus operae est trahere bellum: nos omnium rerum respectum, praeterquam victoriae, nobis abscindamus.* 42, 46, 4. *Quae serva atque obnoxia fore, si nullus alio sit, quam ad Romanos, respectus.* Et ita *respicere* 4, 17, 5. *Propius est fidem, obstringi Fidenatium populum, ne respicere spem ullam ab Romanis posset, voluisse.* V. Cel. Burm. ad Suet. Ner. 20. Simili modo *suscipere* et *suspicere* in Mſtis confunduntur. V. ad 28, 6, 12. *accipere* et *aspicere.* V. quae dixi ad Silii 5, 573. Praeterea *illis timidos et ignavos esse licet* Hav. sed alterum elegantius eſt, et optimorum codicum teſtimonio firmatur. Supra 3, 50, 6. *Sibi vitam filiae sua cariorem fuisse, si liberae ac pudicae vivere licitum fuisset.* Ubi v. quae notantur. *illos timidos et ignaros licet esse* Lov. 2. *ignavus* et *ignarus* etiam alibi commutantur. V. ad 3, 54, 3. et 9, 8, 4.

Quos suus ager, sua terra, per tuta ac pacata itinera fugientes, accipient] *quod suus ager, quod sua terra* primae, quas vidi, edd. pro quo mox secutae dederunt *quod suus ager, sua terra.* Id autem poſterius ex scriptis praeferunt Voſſ. Lov. 2. 3. Hav. et Gaertn. *quod sua terra, suus ager* Flor. qui etiam *tota ac pacata*; de quo errore v. ad 28, 4, 7. *quod suum agrum, suam terram* etc. *fugientes accipient* Ber. et Hearnii N. Displicuiſſe videtur librariis, duobus singularibus *suus ager, sua terra* addi verbum plurale, quod tamen apud Livium frequens eſt. V. ad 1, 31, 7. Verbum *accipere* eo modo, quo hic capitur, inluſtramus supra ad 5, 21, 3. Infra 38, 21, 15. *Romanos victores deserti fuga hostium tumuli acceperunt.* Aldus in erratis emendavit *quos suus ager, quos sua terra.* Frobenius deinde an-

ris esse, et, omnibus inter victoriam mortemve cer
desperatione abruptis, aut vincere, aut, si fortu
dubitabit, in proelio potius, quam in fuga, mort
9 obpetere. Si hoc bene fixum omnibus destinatumq

no 1531. *quos suus ager*, *sua terra*. Mox *necesse est fortis viribus esse*, pro *fortibus viris*, Flor. Voss. et Lov. 1. *necesse est fortibus viribus esse* Hearnii N. et *fortibus viris* in margine. *To est* deerat in Lov. 2. Ceterum hoc dictum est eadem forma, qua modo *Illis timidis et ignavis licet esse*.

Si fortuna dubitabit, in proelio potius, quam in fuga, mortem obpetere] Verbum *dubitare* inlustravit Gronov. ad Senec. Ep. 114. *mortem optare* est in Hearnii D. invitis aliis omnibus. Paullo ante *obrutis*, pro *abruptis*, Lov. 2. Gaertn. et edd. Sigonii. *abrutis* Voss. et Lov. 1.

§. 9. *Si hoc bene fixum omnibus destinatumque in animo est*] *Si destinatum omnibus hoc, si bene fixum in animo est* Lov. 4. et 5. *Si hoc bene fixum omnibus, destinatum in animo est* Flor. Voss. Lov. 1. 2. *Si hoc bene fixum omnibus, ac destinatum in animo est* Hav. et Ber. a m. 1. *Si hoc bene fixum destinatum in animo est* a m. 2. *destinatumque animo est* Hearnii N. Mox *iterum dicamus* Flor. a m. 1. *iterum dico* idem Hearnii N.

Nullum contentum ad vincendum homini a Diis inmortalibus acrius datum est] Credo scribendum *nullum incitamentum*. VALLA. *incitamentum* est conjectura Vallae, traducta omnium sequentium editionum consensu. Sed an legitimo, in dubium me collocat Pall. codd. diversitas ab hoc Laurentii commento. nam

illi *nullum contemtu ad vinc*
dum hominem (hoc omittit
cabulum sec.) *a Diis inmort*
bus acrius datum est. Verum
sincerior hoc loco mihi app
antiquissimae ed. lectio, q
et Vallae somnio praetuli: n
lum contemtu ad vincendum
mini a Diis inmortalibus ac
telum datum est. Dicit Anni
contemtu vitae ac desperati
nihil efficacius esse ad acqui
dam victoriam. Vellejus Pat
2, 5. ubi loquitur de Q. Ma
donico: *Cum urbem*, inquit
Contrebiam nomine oppug
ret, pulsos praecipiti loco qu
que cohortes legionarias e
protinus subire juberet, fa
tibusque omnibus in procin
testamentis, velut ad cert
mortem eundum foret, nec
territus proposito, persever
tia ducis, quem moriturum
serat, militem victorem r
pit. Tantum effecit mistus
mori pudor, spes desperati
quaesita. Videatur Justinus
3. Diodorus 17. 12. et 17.
lum vero hic est incitament
seu potius adjumentum. Cic
Parsimonia non mediocre
lum ad virtutem. Livius 4,
5. *Necessitate, quae ultim*
ac maximum telum est, su
riores estis. GEBH. [*nullum*
citamentum] a Vallae conjec
ra. Andreas *nullum conten*
ad vincendum homini a Diis i
mortalibus acrius telum dat
est. Sed illud *telum* in MS
nullum habet vestigium sui. P
contemptum. neque aliter,
quisque melior, caeteri. Ve
tas est, *nullum momentum*
vincendum homini ab Diis i

pumque animos sollicitari ad defectionem.
perfecto, traductus Romanus exercitus in
Insubrium, quinque millia passuum a Victum-
onsedit. Ibi Hannibal castra habebat: revoca- 4
e propere Maharbale atque equitibus, quum in-
certamen cerneret, nihil umquam satis dictum

liam ordine verborum, est
or.

inque millia passuum a
umulis consedit] Vicum non
at, et *tumulis considere*
do in plano, ut hic omnia
, intelligatur, non hercle
. Suspicor proprium no-
bliteratum, ac pro eo sup-
m *tumulis*. GLAR. Probo
ani suspicionem, vici no-
esiderari. Probus [Nepos
n. 4.] hanc pugnam pugna-
d *Clastidium* aït, cujus vi-
t meminit Livius [c. 48, 9.]
Vitium potius, quam defe-
odoror, et e duabus voci-
omen loci concinno *a Vi-*
iis. Vestigia scripturae sua-
et Livius, qui infra [c. 57,
porium isto nomine agno-
idque in hoc ipso tractu.
orum inde dierum quiete
ta ad Victumvias ire per-
empe Hannibal) *oppugnan-*
Nam ita membranae, non
nvias, ut libri vulgati. PH.
2. Elect. 3. Admisi elegan-
ubenii nostri conjecturam,
in vulgata nihil foret sani.
nomen redonavi Livio infra
9. ubi antea erat *Vicumvi-*
RUT. Reponendum censet
nius *a Victumviis*, sicut et
c. 57. ut ibidem habet Pal.
EBH. *a Victumviis* accepit
rus a Phil. Rubenio, qui
njecit ex c. 57, 9. hujus li-
ubi sane membranae omnes
mvias. At eaedem omnes
icotumulis. Quid dicam?

Vereor, ne utrumque vocabulum etiam sit corruptum. Apud Strabonem notavi l. 5, [218.] Ἐπεὶ καὶ ἐν Οὐερκέλλαις Χρυσωρύχιον ἦν. κώμη δ' ἐστὶ πλησίον Ἰκτιμούλων καὶ ταύτης τῆς κώμης· ἄμφω δ' εἰσὶ περὶ Πλακεντίαν. Nec minus in Plinio 33, 4. *Extat lex censoria Ictumulorum aurifodinae, qua in Vercellensi agro cavebatur, ne plus quinque millibus hominum in opere publicani haberent.* Ubi MS. Voss. *Victumularum*. Quantum autem distant *a Vicotumulis* et *ab Ictumulis*? rursus *ad Victumuias pergit oppugnandas*, *ad Ictimulos pergit oppugnandos*. J. FR. GRON. *a vico consedit* Ber. *a Vicotumulus consedit* Lovel. 1. *a vico tumul consedit* Lovel. 4. *a vico tumulis consedit* Flor. Cant. Voss. Lovel. 3. 5. Harl. Hafn. Rec. Gaertn. et Hav. Cluverius in Italia antiq. *Ictimulos* et *Victumvias* distinguit. *Ictimulorum* in agro Vercellensi meminit 1, 23, 232. *Victumviarum* in agro Placentino 1, 27, 268. ubi *Vicumvias*, vel *Vicumnias* vocat. Hinc Gronovii conjectura Clerico ad hunc locum displicet. Ideo enim *Ictimulis* legi non posse existimat, quia est locus in agro Vercellensi; hic vero agi de loco, qui non procul a Placentia est, et forte ad alteram Padi ripam, ex c. 57. In eo tamen Gronovio ac Rubenio adsentitur, quod hic et c. 57. eumdem locum innui putet. A quibus dissentit Doujatius, statuens vicum, de quo hic agitur.

praemonitumque ad cohortandos milites ra
catis ad concionem certa praemia pronun
5 quorum spem pugnarent. *Agrum sese dat*
se in Italia, Africa, Hispania, ubi quisq
inmunem ipsi, qui accepisset, liberisque; q
niam, quam agrum, maluisset, ei se argen
6 *facturum: qui sociorum cives Karthaginien*
vellent, potestatem facturum: qui domos re
lent, daturum se operam, ne cujus suorum
7 *rium mutatam secum fortunam esse vellent*
quoque dominos prosecutis libertatem prop

fuisse ad laevam Padi ac trans Ticinum in agro Insubrium, *Victumvias* autem vel *Vicumnias* ad dextram Padi prope Placentiam: servandum itaque hoc loco *a vico Tumulis*, ut in edd. et plerisque codd. legitur, cumque indicari, qui hodie *Dimoli* nomine, satis cum voce *Tumuli* conveniente, vocatur, atque inter Ticinum et Novariam amnes situs est.

§. 4. *Vocatis ad concionem certa praemia pronunciat, in quorum spem pugnarent*] Pal. tert. *proponit*. Perperam vero *praenunciat* sec. GEBH. *praenunciat* perperam etiam Voss. Lovel. 4. Gaertn. et Harl. V. ad 9, 10, 7. Livius 2, 20, 12. *Dictator pronunciasse fertur militi praemia, qui primus qui secundus castra hostium intrasset.* V. Gronov. ad Liv. 45, 40, 5. Tum *in quorum speciem* Lovel. 5. V. ad Livii 3, 9, 13. Verba *in quorum spem pugnarent* desunt in Hearnii D. Paullo ante *Maharbale cum equitibus* Rec. Praeterea *inspectare certamen* Flor. Cant. Voss. Lovel. 1. 3. 4. Ber. Harl. Hafn. et Hav. Hinc nihil usquam,

pro *umquam*, Ber.
praec. §. 6. Insuper
que edd. ante Aldum.
hortandos milites Be

§. 5. *Agrum sese da*
in Italia, Africa, Hi
turum in Italia Rec.
in Hispania Lovel. 3
sequentibus *imminer*
accepisset Voss. et Lo
munem ipsit, qui
Ber. Tum *liberis*, o
la *que*, Lovel. 1.

§. 6. *Ne cujus suor*
larium mutatam se
nam esse vellent] V
mutatam. SIG. *suoru*
rum Harl. et Hearnii
Omnes autem consta
tam. In praecedentib
ginienses cives fieri v
fieri velint Gaertn.
sociorum etc. *factur*
in Hafn.

§. 7. *Libertatem pro*
lib. *promittit*. SIG.
promanavit a Sigoni
paullo ante legebat *im*
secum fortunam: utro
tra codices, qua calam
qua cusos, quippe con

ue pro his mancipia dominis se redditurum.
ue ut rata scirent fore, agnum laeva manu, 8
era silicem retinens, si falleret, Jovem ceteros-
precatus Deos, ita se mactarent, quemadmo-
ipse agnum mactaſſet, secundum precationem
ut pecudis saxo elisit. Tum vero omnes, velut 9
auctoribus in spem suam quisque acceptis, id
ae, quod nondum pugnarent, ad potienda spe-
rati, proelium uno animo et voce una poscunt.
XLVI. Apud Romanos haudquaquam tanta ala- 1
as erat, super cetera recentibus etiam territos
digiis. nam et lupus intraverat caſtra, laniatisque 2

proponit, uti reduxi. GEBH. *promittit*] Sigonius, cum in s eſſet, quod et nos ubique nimus, *proponit*: cujus il- mihi liquet interpretationem Eſt enim *proponere* saepe lliceri atque oſtendere prae- ut inducamur ad aliquid, raedicere ac minari mala ad rrendum. Sic et *proponere lumentum*, *spem*, et *propo- formidinem*, *metum mor-* 23, [15, 4.] *Praemia atque ores, qui remanerent*, *pro- it*. Caesar 5. Gall. [56.] *Ma- proponit iis, qui occiderint, mia*. Eo facilius in mentem t Livio, ut hoc verbo utere- quod in hac ipsa hiſtoriae e Polybius (3, 62.) ἐφ' ᾧ τὸν σαντα τὰ προκείμενα λαμ- ιν ἆθλα. et [63.] καὶ παρα- σια τοῖς νῦν ἆθλα προτεθει- ι. Xenophon 1. Κυρουπαιδ. .] εἰσὶ δὲ καὶ δημόσιοι τού- ἀγῶνες, καὶ τὰ ἆθλα προ- ται. J. FR. GRON. Omnes n mei vulgatum *proponit* tu- r, nisi quod unus Rec. legat *nittit*. Ita 4, 35, 7. *Si ma- conatis magna praemia proponantur*. 23, 18, 7. *Omnium animi ad obpugnandum accenduntur, utique postquam corona aurea muralis proposita est*. 39, 17, 1. *Indicique praemium proposuerunt*. Juſtin. 16, 5. *Uxores eorum filiasque nubere servis suis, proposita recusantibus morte, compellit*. V. Cel. Burm. ad Phaedr. 1, 14, 9.

§. 8. *Secundum precationem caput pecudis saxo elisit*] et *secundum precationem* Florent. Cant. Voſſ. Lovel. 1. 3. 4. 5. Harl. Ber. Rec. Gaertn. Hav. Hearnii D. N. et edd. usque ad Froben. anni 1531. quae voculam omisit. Et sane omitti poteſt, ut ita unico sensu omnia cohaereant: idque praeſtare exiſtimo. Ber. contra, ut *et* tanto magis placeat, in praecedentibus addita voce, legit *precatus est*. Verius videtur, *et* natum eſſe ex ultimis literis vocis praecedentis. V. ad 39, 18, 8. Vox *saxo* perperam omittitur in Ber. Supra 1, 24, 9. *Id ubi dixit, porcum saxo silice percussit*.

§. 9. *Tum vero omnes, velut*

praemonitumque ad cohortandos milites ratus, vo-
catis ad concionem certa praemia pronunciat, in
5 quorum spem pugnarent. *Agrum sese daturum es-*
se in Italia, Africa, Hispania, ubi quisque vellet,
inmunem ipsi, qui accepisset, liberisque; qui pecu-
niam, quam agrum, maluisset, ei se argento satis-
6 *facturum: qui sociorum cives Karthaginienses fieri*
vellent, potestatem facturum: qui domos redire mal-
lent, daturum se operam, ne cujus suorum popula-
7 *rium mutatam secum fortunam esse vellent.* Servis
quoque dominos prosecutis libertatem proponit, bi-

fuiſſe ad laevam Padi ac trans Ticinum in agro Insubrium, *Victumvias* autem vel *Vicumnias* ad dextram Padi prope Placentiam: servandum itaque hoc loco *a vico Tumulis*, ut in edd. et plerisque codd. legitur, cumque indicari, qui hodie *Dimoli* nomine, satis cum voce *Tumuli* conveniente, vocatur, atque inter Ticinum et Novariam amnes situs eſt.

§. 4. *Vocatis ad concionem certa praemia pronunciat, in quorum spem pugnarent*] Pal. tert. *proponit.* Perperam vero *praenunciat* sec. GEBH. *praenunciat* perperam etiam Voſſ. Lovel. 4. Gaertn. et Harl. V. ad 9, 10, 7. Livius 2, 20, 12. *Dictator pronunciasse fertur militi praemia, qui primus qui secundus castra hostium intrasset.* V. Gronov. ad Liv. 45, 40, 5. Tum *in quorum speciem* Lovel. 5. V. ad Livii 3, 9, 13. Verba *in quorum spem pugnarent* desunt in Hearnii D. Paullo ante *Maharbale cum equitibus* Rec. Praeterea *inspectare certamen* Flor. Cant. Voſſ. Lovel. 1. 3. 4. Ber. Harl. Hafn. et Hav. Hinc *nihil usquam*, pro *umquam*, Ber. V. ad cap. praec. §. 6. Insuper *monitumque* edd. ante Aldum. Deinde *ad hortandos milites* Ber.

§. 5. *Agrum sese daturum esse in Italia, Africa, Hispania*] *daturum in Italia* Rec. Praeterea *in Hispania* Lovel. 3. In verbis sequentibus *imminere ipsi, qui accepisset* Voſſ. et Lovel. 1. *inmunem ipsis, qui accepissent* Ber. Tum *liberis*, omiſſa copula *que*, Lovel. 1.

§. 6. *Ne cujus suorum popularium mutatam secum fortunam esse vellent*] Vet. lib. *immutatam*. SIG. *suorum popularum* Harl. et Hearnii N. a m. 1. Omnes autem conſtanter *mutatam*. In praecedentibus *Karthaginienses cives fieri vellent* liber. *fieri velint* Gaertn. Voces *qui sociorum* etc. *facturum* desunt in Hafn.

§. 7. *Libertatem proponit*] Vet. lib. *promittit*. SIG. *promittit* promanavit a Sigonio, qui et paullo ante legebat *immutatam secum fortunam*: utrobique contra codices, qua calamo pictos, qua cusos. quippe concordes li-

que pro his mancipia dominis se redditurum.
que ut rata scirent fore, agnum laeva manu, 8
xtera silicem retinens, si falleret, Jovem ceteros-
e precatus Deos, ita se mactarent, quemadmo-
m ipse agnum mactaſſet, secundum precationem
put pecudis saxo elisit. Tum vero omnes, velut 9
is auctoribus in spem suam quisque acceptis, id
orae, quod nondum pugnarent, ad potienda spe-
ta rati, proelium uno animo et voce una poscunt.
XLVI. Apud Romanos haudquaquam tanta ala- 1
itas erat, super cetera recentibus etiam territos
odigiis. nam et lupus intraverat caſtra, laniatisque 2

nt *proponit*, uti reduxi. GEBH. c (*promittit*) Sigonius, cum in ris eſſet, quod et nos ubique venimus, *proponit*: cujus il- m mihi liquet interpretationem e. Eſt enim *proponere* saepe polliceri atque oſtendere prae- ia, ut inducamur ad aliquid, praedicere ac minari mala ad terrendum. Sic et *proponere* nolumentum, spem, et *propo- ere formidinem*, *metum mor-* s. 23, [15, 4.] *Praemia atque onores, qui remanerent, pro- osuit*. Caesar 5. Gall. [56.] *Ma- na proponit iis, qui occiderint, raemia*. Eo facilius in mentem enit Livio, ut hoc verbo utere- r, quod in hac ipsa hiſtoriae arte Polybius (3, 62.) ἐφ' ᾧ τὸν ...ντα τὰ προκείμενα λαμ- ...ειν ἆϑλα. et (63.) καὶ παρα- ...σια τοῖς νῦν ἆϑλα προτεϑεῖ- ...ναι. Xenophon 1. Κυρουπαιδ. ... 6.] εἰσὶ δὲ καὶ δημόσιοι τού- ...ων ἀγῶνες, καὶ τὰ ἆϑλα προ- ...τίϑεται. J. FR. GRON. Omnes tiam mei vulgatum *proponit* tu- ntur, nisi quod unus Rec. legat *ermittit*. Ita 4, 35, 7. *Si ma- na conatis magna praemia proponantur*. 23, 18, 7. *Omnium animi ad obpugnandum accen- duntur, utique postquam coro- na aurea muralis proposita est*. 39, 17, 1. *Indicique praemium proposuerunt*. Juſtin. 16, 5. *U- xores eorum filiasque nubere servis suis, proposita recusan- tibus morte, compellit*. V. Cel. Burm. ad Phaedr. 1, 14, 9.

§. 8. *Secundum precationem caput pecudis saxo elisit*] *et se- cundum precationem* Florent. Cant. Voſſ. Lovel. 1. 3. 4. 5. Harl. Ber. Rec. Gaertn. Hav. Hearnii D. N. et edd. usque ad Froben. anni 1531. quae voculam omisit. Et sane omitti poteſt, ut ita uni- co sensu omnia cohaereant: id- que praeſtare exiſtimo. Ber. con- tra, ut *et* tanto magis placeat, in praecedentibus addita voce, legit *precatus est*. Verius vide- tur, *et* natum eſſe ex ultimis li- teris vocis praecedentis. V. ad 39, 18, 8. Vox *saxo* perperam o- mittitur in Ber. Supra 1, 24, 9. *Id ubi dixit, porcum saxo sili- ce percussit*.

§. 9. *Tum vero omnes, velut*

obviis, ipse intactus evaserat; et examen apum in
3 arbore praetorio inminente consederat. Quibus
procuratis, Scipio, cum equitatu jaculatoribusque
expeditis profectus ad castra hostium, exque propin-
quo copias, quantae, et cujus generis essent, spe-
culandas, obvius fit Hannibali, et ipsi cum equiti-
4 bus ad exploranda circa loca progresso. neutri alte-
ros primo cernebant: densior deinde incessu tot ho-

Diis auctoribus in spem suam quisque acceptis] Tum vero, *omnibus velut Diis auctoribus* Lovel. 5. *Diis actoribus* Lovel. 3. V. ad 1, 26, 5. *Dis auctoribus* Flor. a m. 2. V. ad 5, 14, 4. Mox *uno animo et voce poscunt* Lovel. 1. *uno animo et una voce poscunt* Harl. Gaertn. et edd. quas vidi, Aldo priores.

§. 2. *Et examen apum in arbore praetorio inminente consederat*] Vocula *et* non adparet in Flor. Cant. Lovel. 1. 3. 4. 5. Harl. Ber. Gaertn. Hav. Hearnii N. et edd. Frobeniana anni 1531. prioribus. Ea tamen necessaria est propter praecedens *et lupus.* Tum *arbore in praetorio inminente* typis excusi usque ad Moguntinos. Malc. 27, 23, 3. *Casini examen apum ingens in foro consedisse. in arbore praetoris imminente* Rec. Paullo ante *laceratisque obviis* Ber. quod ex interpretis glossa ortum puto. Pari modo *dilaniare* et *dilacerare* saepe commutantur in Mstis. V. viros doctos ad Nas. 1. Her. 90. et 3. Am. 9, 52.

§. 3. *Ex quo propinquo copias*] Petrarcha emendavit *ex loco propinquo.* Vos emendare omisistis, quod sic fuit emendandum: *exque propinquo.* VALLA. Pulchre ita [*exque propinquo*] vetustissima ed. At Pal. pr. ex quo *propinquo.* in sec. destituitur, an *ex propinquo.* tertio sublinearunt Petrarchae emendationem *ex loco propinquo.* GEBH. Lib. retus assignat l. v. *exque loco propinquo.* In nostris nihil tale, sed tantummodo *ex quo propinquo.* Videtur autem Livii fuisse: *profectus ad castra hostium ex propinquo copiasque, quantae et cujus generis essent, speculandas.* Ascensius primus edidit *et colle propinquo ad copias.* Quod inde in corrigendis repetivit Aldus, et Juntas Moguntinique etpresserunt. Frobenius reddidit, quod nunc vulgatum est, invenit Valla, et secuti sunt Mediolanenses; nam Andreas *ex loco propinquo,* quod Petrarcham excogitasse, aït Valla. J. FR. GRON. *ex quo propinquo* Flor. Voss. Lov. 3. 4. Harl. Gaertn. Hearnii L. 2. D. et edd. Rom. anni 1472. et Parm. *ex loco propinquo* Ber. Rec. Lovel. 5. Hav. et Hearnii N. *ex propinquo* unus ex Regiis apud Crevier. qui Gronovii emendationem probat. Mox *obvius fuit*, pro *fit*, Hav. V. ad 40, 15, 2. Praeterea *τὸ circa* exsulat ab Hearnii L. 1. Similiter vox eadem omittebatur supra 1, 4, 8. Male. V. Cel. Dukerum ad Livii 1, 4, 6. et quae notavi ad Livii 9, 2, 7.

§. 4. *Neutri alteros primo cernebant*] *alteros primos* Lovel.

inum equorumque oriens pulvis signum propin-
uantium hoſtium fuit. Conſtitit utrumque agmen,
t proelio sese expediebant. Scipio jaculatores et 5
allos equites in fronte locat; Romanos, socio-
umque quod roboris fuit, in subsidiis. Hannibal
enatos equites in medium accipit, cornua Numidis
rmat. Vixdum clamore sublato, jaculatores fuge- 6
unt inter subsidia ad secundam aciem. inde equi-

. 4. Harl. et Ber. a m. 2. *τὸ cer-ebant* etiam omittitur in Lov. . *neuter alteros primo cernebat* ovel. 3. Deinde *in incessu tot ominum equorumque* Gaertn. *ut hominum incessu equorum-que* Ber. *Tò fuit* autem deeſt in Hav.

Constitit utrumque agmen et proelio sese expediebant] Put. et Flor. *et ad proelium se ex-pediebant.* J. FR. GRON. Liv. 2, 55, 8. *Concitati homines veluti ad proelium se expediunt.* 38, 21, 2. *Quod ubi Romani vide-runt, expediunt sese ad pugnam.* Ceterum *sese expediebant* erat in Flor. et omnibus, non modo scriptis, sed etiam edd. Insuper *utrimque agmen* edidit Sigonius, quod secuti editores servarunt usque ad Cel. Jac. Gron. qui *u-trumque* revocavit, concinentibus omnibus scriptis et edd. antt.

§. 5. *Scipio* etc. *in fronte lo-cat;* etc. *in subsidiis*] Polybius [3, 65.] *ὁ μὲν ὀυν Πόπλιος προ-θέμενος τοὺς ἀκοντιςὰς καὶ τοὺς ἅμα τούτοις Γαλατικοὺς ἱππεῖς· τοὺς δὲ λοιποὺς ἐν μετώπῳ κατα-ςήσας.* SIG. *sociorumque robo-ris*, media voce omiſſa, Lovel. 1. Verum *τὸ quod* intercepit praecedens vocula *que.* Quale exemplum habuimus supra 1, 54, 4.

Hannibal frenatos equites in medium accipit, cornua Numi-dis firmat] Polybius [3, 65.] *ὁ δὲ Ἀννίβας τὴν μὲν κεχαλινωμέ-νην ἵππον καὶ πᾶν τὸ ςάδιμον αὐτῆς κατὰ πρόσωπον τάξας, ἀπήντα τοῖς πολεμίοις· τοὺς δὲ Νομαδικοὺς ἱππεῖς ἀφ' ἑκατέρου κέρατος ἡτοιμάκει πρὸς κυκλω-σιν.* SIG. *Fidenates equites* Hearnii L. 1. Tum *accepit* Ber.

§. 6. *Jaculatores fugerunt in-ter subsidia ad secundam aciem*] Sane quum *fugere inter subsidia*, et *fugere ad secundam aciem* prorsus sint eadem, merito de hoc loco dubitamus. Quid, quod solet Livius variare, et quum paulo ante dixerit *in subsidiis*, nunc videtur dixiſſe *ad secun-dam aciem?* Ita semper primam aciem subsidiis obpositam referre mavult, quam iteratis verbis secundae aciei. V. ad 6, 8, 4. et 23, 12. et 29, 36, 8. Quid, quod optimus ille Cantabrig. ignorat *inter subsidia?* si legeretur *in-ter subsidia ac secundam aciem*, poſſet defendi, ut 4, 28, 2. *Dicta-tor subsidia et secundam aciem adortus.* Nunc omnino supervacaneum eſt, ut arbitror. JAC. GRON. Gronovii, *inter subsidia* delentis, sententiam probat Crevier. Verum quum ex optimo Mſto Put. nihil notetur, omnesque mei, etiam Flor. voces *in-ter subsidia* conſtanter servent, unius Cant. auctoritate eas ex

tum certamen erat aliquamdiu anceps. dein, quia
turbabant equos pedites intermixti, multis laben-
bus ex equis, aut desilientibus, ubi suos premi cir-
cumventos vidiſſent, jam magna ex parte ad pedes
7 pugna ierat: donec Numidae, qui in cornibus erant,
circumvecti paullulum, ab tergo se oſtenderunt. Is
pavor perculit Romanos, auxitque pavorem consu-
lis vulnus, periculumque intercursu tum primum pu-
besce-

pungere non audeo. Potius itaque, quod ferri poſſe etiam Cl. Gronov. fatebatur, legendum censeo *inter subsidia ac secundam aciem*. Paſſim autem librarios voculas *ac* et *ad* confudiſſe in Mſtis, vidimus hoc lib. ad c. 32, 2. *fugerunt* autem primus edidit J. Fr. Gronovius, consentientibus omnibus scriptis. Antea vulgabatur *fugere*.

Dein, quia turbabant equos pedites intermixti] Ita Jac. Gronov. edidit: neque aliter erat in Flor. Cant. et quibusdam aliis. Priores habuerunt *deinde*. V. ad 3, 3, 6. Dein *turbant equos* Lov. 1. Hinc *intermixti pedites* Lov. 4. et 5. Mox autem *premi suos circumventos* Hav. *suos premi circumventis* Lovel. 3.

Jam magna ex parte anceps pugna erat] Put. *ex parte addes pugna vierat*. Inde vulgatum ſtruxerunt acuti librarii, cum debuiſſent *ad pedes pugna ierat*, vel *venerat*. Didicimus ex Polybii [3, 65.] unde transtulit hanc quoque partem Livius: ὁμοῦ γάρ ἦν ἱππομαχία καὶ πεζομαχία διὰ τὸ πλῆθος τῶν καταβαινόντων ἀνδρῶν ἐν αὐτῇ τῇ μάχῃ. Noſter 3. [62, 9.] *Peditem ne ad pedes degresso equiti parem esse*. 4, [40, 7.] *Tuo consilio equitem ad pedes deduxerit*. 22, [illegible] 3.] *Jussisse consulem ad pedes descendere equites*. 29, [2, 11.] *Itaque, omissa pugna equestri, ad pedes Hispani equites descenderunt*. 38, [26, 3.] *Equitatum ad pedes deductum, decem millia hominum, ab dextro locaverunt cornu*. Caesar 4. Gall. [12.] *Consuetudine sua ad pedes desiluerunt*. J. FR. GRON. 9, 22, [illegible] *Extemplo ad pedes descensum ab Romanis est*. *ex parte anceps pugnaverat* Cant. *et parte anceps pugna fuit* Gaertn. reliqui omnes *ex parte anceps pugna erat*, nisi quod ex Voſſ. qui coslatus eſt cum editione, quae Gronovii emendationem recepit, nihil aliud in excerptis notatum video, quam in eo eſſe *erat*, pro *ierat*: quomodo frequenter scribae errarunt. V. ad 39, 21, 6.

§. 7. *Circumvecti paullulum ab tergo se ostenderunt*] *circumventi paullulum* Lovel. 1. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. V. ad 10, 2, 4. *circumvecti paullum* Flor. et Gaertn. V. ad 36, 9, [illegible] *ostenderunt* autem primi dederunt Gronovii, iisque adsentiuntur omnes codd. nisi quod *ostenderent* sit in Lovel. 5. et Gaertn. Priores editi legebant *ostendere*. Mox in verbis sequentibus *pulsatum* ἀντὶ τοῦ *propulsatum*

bescentis filii propulsatum. Hic erit juvenis, penes 8
quem perfecti hujusce belli laus est, Africanus ob
egregiam victoriam de Hannibale Poenisque adpel-
latus. Fuga tamen effusa jaculatorum maxime fuit, 9
quos primos Numidae invaserunt. Alius confertus
equitatus consulem in medium acceptum, non armis
modo, sed etiam corporibus suis, protegens, in ca-
stra, nusquam trepide neque effuse cedendo, redu-
xit. Servati consulis decus Coelius ad servum na- 10

Flor. Voss. Lovel. 1. 3. 5. Harl. Ber. Hafn. Gaertn. Hav. Hearnii D. N. et edd. principes. Sed quum scriptum fuisset ,*ppulsatum*, compendium illud ,*p* propter sequentem literam *p* facile excidere potuit.

§. 8. *Hic erat juvenis, penes quem perfecti hujusce belli laus est*] Put. *erit*. Vividius et praesentius: erat enim futura pars narrationis, etsi rei gestae praeteritae. Sic Florus 2, 6. in eadem historia: *Hic erit Scipio, qui in exitium Africae crescit*. Noster l. 7. initio: *Annus hic erit insignis novi hominis consulatu*. ubi recentissimae subjecerunt *erat*. Ovidius 2. Fastor. [386.]

Quid facis? ex istis Romulus
alter erit.

Sic MSS. ubi etiam vulgo *erat*. J. FR. GRON. Livius 44, 44, 2. *P. Scipio is erat, Africanus et ipse postea, deleta Karthagine, adpellatus*. Hic tamen *erit* etiam servant Flor. Cant. et alii. Et ita Salmas. olim emendabat ad Flori 2, 6, 11.

Ob egregiam victoriam de Hannibale Poenisque] Haec lectio primum in edd. Gronoviorum invenitur. Priores legerunt *de Hannibale et de Poenis*. et ita plures etiam codd. Livium autem praepositiones repetere solitum fuisse, supra dictum est ad 6, 28, 6. *de Hannibale aut de Poenis* Ber. *de Hannibale et Poenis* Lovel. 4. 5. et Harl. *de Hannibale Poenisque*, ut Gronovius dedit, etiam Flor. et Cant. Neque dubito, quin ita et in Put. invenerit.

§. 9. *Consulem in medium acceptum*] *in medio* Hearnii N. in margine, et edd. ante Aldum. Male. Supra hoc cap. *Frenatos equites in medium accipit*. 2, 49, 3. *Acceptus in medium signa ferri jubet*. 25, 36, 3. *Inpedimentis et equitatu in medium receptis*. 30, 8, 6. *Celtiberos in mediam aciem in adversa signa legionum accepere*. 31, 7, 2. *An hostem in Italiam accipiatis*. Et eodem cap. *Bellum cunctando cum summa clade nostra in Italiam accepimus*. 33, 18, 9. *In medium accipit contractos ex castellorum praesidiis*. Ita *accipere in civitatem, in urbem, in amicitiam* supra inlustravi. V. ad 4, 3, 14. Paullo ante *Fuga tum effusa jaculatorum* Lovel. 4. et 5. *Fuga tamen effusa et jaculatorum* Lovel. 1. *Fugatum effusa et jaculatorum* Gaertn.

§. 10. *Manilius equidem de filio verum esse, quod et plures*

tione Ligurem delegat. malim equidem de filio verum esse, quod et plures tradidere auctores, et fama obtinuit.

1 XLVII. Hoc primum cum Hannibale proelium fuit; quo facile adparuit, et equitatu meliorem Poenum esse, et ob id campos patentes, quales sunt inter Padum Alpesque, bello gerendo Romanis aptos

tradidere auctores, secundum fama obtinuit] Vos emendatis *Mumius* pro *Manilius* ponentes: ego *servum* pro *secundum*. Nam servus fertur Scipionem ab hostibus eripuisse, filius a pluribus auctoribus traditur. VALLA. *servum fama obtinuit* certe falsum. Communis enim fama de filio, non servo: et ita scriptores praeter Coelium. Bene igitur MSS. *tradidere auctores set fama:* si tamen ablegata litera ad priorem syllabam legas *et fama*. LIPS. 1. Epist. Quaest. 3. *sed et fama obtinuit* erat ab emendatrice manu in Pal. pr. anteeusi *servum famà obtinuit*. quod falsum est. Certe Valerius Maximus [5, 4, 2.] Seneca [3. de Benef. 33.] Silius [4, 456.] ceterique filio adscribunt. GRUT. Pall. quidem pr. et tert. *sed fama obtinuit*. ut et Lipsii codex. cui si attendentes fecerimus *et fama obtinuit*, duriuscula erit compositio. Quo circa dubitandum non est, legitimam a me repertam lectionem in Pal. sec. *ceu fama obtinuit*. Qui codex quoque pro *malim* repraesentat *M. Filinius*. Reliqui duo *malimus*. GEBH. Andreas Romae *secundum fama*. Mediolani primum datum video *servum fama obtinuit*. Id adamavere omnes, et placuit etiam Grutero in editione prima. J. Lipsius, cum notasset in scriptis *sed fama*, correxit *quod et plures tradidere auctores, et fama obtinuit*. Ut jamdudum et Juntas edidit. Quod cum sit verissimum et sanissimum, tamen in tam sinistra judicia incidit, ut ante nos suam laudem locumque mereri non potuerit. Revocavit Frobenius *servum:* hi postremi *sed et fama*. Fuit, qui dubitari nollet, legitimam a se repertam lectionem, *ceu fama*. Muretus quoque e suis libris *seu fama*. Salmasii me miseret, qui ad Flori 2, 6. et vetustissimo codice legendum ait, *sed fama obtinuit servum*. Vide, quid sit festinare, ac nimium memoriae fidere. Non modo Pal. (quem ille significat vetustissimum codicem) sed ne quidem ullus alicujus aetatis scriptorum codicum circa haec verba τὸ *servum* habet. Put. Flor. Voss. Pet. duo Pall. ut Lipsiani: *auctores sed fama obtinuit. Hoc primum* In Gudiano prorsus, ut volui[illegible] Lipsius, et edidit Juntas. J. F[illegible] GRON. *malimus equidem* Vo[illegible] Lovel. 1. Harl. Ber. Gaertn. [illegible] Hav. Deinde *secundum fam*[illegible] Harl. cum edd. Rom. anni 14[illegible] ac Parm. *idem fama* Lovel. [illegible] *sed fama* Lovel. 1. *sed et fam*[illegible] Lovel. 5. et Gaertn. *et fama* Flo[illegible] a m. 2. Cant. Lovel. 4. et Be[illegible] quam scripturam recte Lipsi[illegible] et Gronovius probarunt. Miro[illegible] unde compositio haec *quod* [illegible] *plures tradidere auctores,* [illegible] *famâ obtinuit* Gebhardo duriu[illegible]cula videri potuerit; quam rec[illegible] Gronovius suavissimam vocat. [illegible]

non esse. Itaque proxima nocte, jussis militibus va- 2
sa silentio conligere, castra ab Ticino mota, festinatumque ad Padum est; ut ratibus, quibus junxerat flumen, nondum resolutis, sine tumultu atque insectatione hostis, copias trajiceret. Prius Placentiam 3
pervenere, quam satis sciret Hannibal ab Ticino profectos: tamen ad sexcentos moratorum in cite-

magis miror, eum codicis sui lectionem *ceu fama* probare potuisse. Apage hanc striblíginem a Livio. Viri docti *ceu* adverbium similitudinis raro apud alios classicos scriptores, quam poëtas, obvium esse monuerunt. At, quis alicujus auctoritatis *ceu* pro quemadmodum usus sit, doceri cupio. Adhaesit id Gebhardo vitio popularium Germanorum, qui et eo tempore et hodie *ceu* pro quemadmodum frequentissime adhibent. Lectioni Lipsii ac Gronovii suos codd. favere, nisi quod N. *sed et fama* legat, monuit Hearnius. *tradidere* deerat in Hafn. *obtinuit* in Ber. Paullo ante *attribuit*, pro *delegat*, Hearnii N. in margine; quod ex alterius interpretatione natum videtur.

§. 1. *Hoc primum cum Hannibale proelium fuit; quo facile adparuit, et equitatu meliorem Poenum esse*] *quod facile adparuit* Cant. et Gaertn. V. ad 36, 33, 3. *cum Hannibale fuit, quod facile adparuit* Lovel. 1. *quod* etiam servat Flor. a m. 1. et insuper *adparuit* ab eo exsulat. *praemium fuit* Harl. de quo errore dixi ad Silii 9, 206. Deinde *equitatum meliorem Poenum esse* Hearnii L. 1. ubi voci *equitatum* adcrevit prima litera sequentis. V. ad 40, 7, 8. Idem error commissus est in Hav. licet inverso vocabulorum ordine exhibeat *equitatum Poenum meliorem esse*. Quod placere posset, modo *Poenus* pro *Punicus* accipiatur. Ita tamen alibi Livium loqui, non memini.

§. 2. *Vasa silentio conligere*] Non conclamare vasa. Infra c. 48, 4. *Tacito agmine profectus.* Caesar. 1. B. Civ. 46. *Silentio copias castris educere.* V. Schelium ad Polybium c. 9. DUK. Infra 27, 47, 8. *Exstinctis ignibus vigilia prima dato signo, ut taciti vasa conligerent, signa ferri jussit.* Mox *festinatumque ad Padum*, omisso τῷ *est*, Lovel. 4.

§. 3. *Tamen aliquot moratorum in citeriore ripa, segniter ratem solventes, cepit*] Put. *citeriore ripadi segniter.* Facile conjicias *in citeriore ripa*, vel *ora Padi.* Vix tamen ad sensum τὸ *Padi* necessarium. Sed pro *aliquot* idem Put. ac praeterea Reg. Petav. Men. Voss. *ad haec.* Qua in voce haud dubie latet numerus oppressorum. Polybius [3. 66.] τοὺς δὲ φυλάττοντας τὴν γέφυραν ἔτι περὶ τὸν ποταμὸν ὑπολειπομένους, τούτων μὲν ἐγκρατὴς ἐγένετο, σχεδὸν ἑξακοσίων ὄντων τὸν ἀριθμόν. Resinge: *Tamen ad sexcentos moratorum in citeriore ripa segniter ratem solventes cepit.* Scriptus fuit numerus per notas *DC.* Nisi apud Polybium ἑξήκοντα legendum, et *LX* notavit Livius. J.

riore ripa, segniter ratem solventes, cepit. transire non potuit pontem, ut extrema resoluta erant, to-
4 ta rate in secundam aquam labente. Coelius au-
ctor est, Magonem cum equitatu et Hispanis pedi-
tibus flumen extemplo transnasse; ipsum Hannibalem per superiora Padi vada exercitum traduxisse, de-

FR. GRON. *tamen aliquot moratores* conjiciebat Latinius. *tamen ad hunc moratorum* Lov. 3. *tamen adhuc moratorum* Lov. 1. et Hearnii N. *tamen adhuc morantibus* Lov. 5. et Gaertn. *tamen adhuc morantibus quibusdam* Ber. *tamen adhuc moratorum quosdam* Hafn. *tamen adhuc illis morantibus* Hav. *tamen ad haec moraturum* Voss. in quo *adhuc* inter versus, et pro varia lectione *tamen aliquot moratos* in margine adscribitur. *tamen ad haec moratur* Lov. 4. *tamen ad haec moratorum* Flor. Harl. et Hearnii D. et L. 1. Tum *in citeriori ripa* Hav. *in superiore ripa* Hearnii N. in margine. Deinde *segniter ratem solventibus* Ber. *segniterque ratem solventibus* Hav. Nihil verius video, quam quod Gronovio in mentem venit. Vir doctus ad marginem ed. Curionis scribendum conjecerat *segniter rates solventes*. Forte quia praecesserat, *ratibus, quibus junxerat flumen, nondum resolutis*. Verum, quum mox etiam sequatur *tota rate in secundam aquam labente*, ubi nihil monuit, etiam hic nihil mutandum esse patet. Ceterum *moratorum* hoc loco et cap. sequenti non est a recto *moratus*, sed *morator*; neque notat, qui ad morandum alium relicti sunt, sed ipsi moras nectunt. Et ita etiam infra 24, 41, 4. *Ad duo millia aut moratorum, aut palantium per agros interfecta*. V. Gronov. ad hunc locum in prima ed. notarum, ubi emendationem loci Curtiam, sive potius loci emendati expositionem, quam proposuerat 1. Observ. 8. pr. ed. et Freinshemius carpserat ad Curtii 4, 10, 1[...] excusat, sibique post editas Observationes idem in mentem venisse, quod postea Freinshemius etiam vidit, adfirmat.

Transire non potuit pontem, ut extrema resoluta erant] Vet. lib. *quod extrema*. SIG. Sigonii liber *quod extrema*. Pal. tert. *quia extrema*. GEBH. Intellige postquam, vel simul atque soluta erant, ne auscultes Sigonii *quod* reponenti. J. FR. GRON. *quia extrema* Hafn. *coepit transire, non potitus ponte, quia extrema* Ber. *coepit transire, non potitus, pontemque extrema* Hav. Reliqui omnes *ut extrema* ser[...]vant, quod recte Gronovius tue[...]tur, et explicat. V. etiam supra hoc lib. c. 29, 5. *ut extrema resoluta erat* Lovel. 5. Praeterea *transire pontem non potuit* Flor.

Tota rate in secundam aquam labente] Locus perquam obscurus confusione ratis et pontis. GLAR. Vix capio. Forte *tota rate vi secundae aquae dilabente*. J. FR. GRON.

§. 4. *Flumen extemplo transnatasse*] Put. *transnasse*. J. FR. GRON. Ita et Flor. ac Cant. V. supra ad 21, 27, 5. *tranatum* est in Lov. 4. Sed *transnare* vel *transnatare* sonantius ac veteri[...]

phantis in ordinem ad suſtinendum inpetum fluminis obpositis. Ea peritis amnis ejus vix fidem fecerint. nam neque equites, armis equisque salvis, tantam vim fluminis superaſſe verisimile eſt, ut jam Hispanos omnes inflati transvexerint utres. et multorum dierum circuitu Padi vada petenda fuerant, qua ex-

bus usitatum, *tranare* vero et *tranatare* vulgo pronunciatum fuiſſe, docet Cortius ad Sall. Jugurth. 11. quin et mox *transduxisse*, pro *traduxisse*, Lov. 4. et Gaertn. (* v. ad 31, 21, 1. 35, 46, 9.) Contra *travexerint*, pro *transvexerint*, Flor. §. seq. Ceterum *transisse* legit Hearnii D. quod eſt ex interpretis expositione.

§. 5. *Ea periti amnis ejus vix fecerint*] Quid tum? Totum illud iter experiundo didicit Hannibal. Lege cum eodem optimo: *Ea peritis amnis vix fidem fecerint*. id eſt, vix se probaverint, vix poterunt persuaderi. Curtius 4, [9.] *Alexandro, qui numerum copiarum ejus, quantum procul conjectari poterat, aestimabat, vix fecerunt fidem, tot millibus caesis majores copias esse reparatas*. Voſſianus quoque *peritis*. Sed et sic omnino quoque Florentinus et Gudianus. Quae sequuntur, iidem lectissimi codices sic formari volunt: *neque equites, armis equisque salvis, tantam vim fluminis superasse verisimile est, ut jam Hispanos omnes inflati travexerint utres: sed multorum dierum circuitu Padi vada petenda fuerunt, qua exercitus gravis impedimentis traduci posset*. Habent *namque*, ut et Voſſianus, non *nam neque*: habent Put. Flor. Gud. *travexerint*: habent *sed* omnes: Flor. *fuerint*. Gud. *fuerunt*. Andreas quoque, *namque equites* etc. *non verisimile est*: tum, *sed multorum* etc. *fuerint*. Et sic omnes ad Juntam usque. In primo Frobenio vulgatum video. J. FR. GRONOV. Vulgata scriptura eorum, quae poſt *fecerint* sunt, quod ad sensum, non deterior eſt ea, quam reponi vult Gronovius. Causas dicit Livius, cur neutrum eorum, quae Coelius scripserat, probabile sit; a qua oratione neque satis commode excluditur *nam*, neque adversativa *sed* pro copula *et* ponitur. *Fuerat* eſt *fuisset*, ut saepe in hoc tempore. DUK. Gronovius Put. lectionem recensens omisit vocem *ejus*, quam tamen in eo cod. suo loco exſtitiſſe credo, partim quia eam ibi recenset Gronov. in prima ed. notarum, partim quia eamdem etiam servat Flor. quem Puteaneo consentire dicit, partim denique quia in omnibus ejus edd. retenta eſt. Neque aliter etiam erat in Cant. *peritis* autem etiam eſt in Lov. 1. et Harl. *alicui fidem facere* hoc sensu inluſtrat Cl. Dukerus ad Flori 3, 16, 6. In sequentibus *namque*, pro *nam neque*, praeferunt Lov. 1. 3. 5. Harl. Rec. Gaertn. et edd. ante Froben. anni 1531. *neque*, omiſſo τῷ *nam*, Lov. 4. Ber. Hav. et Hearnii D. Tum *verisimile non est* Lovel. 5. et Rec. Hinc *transiverat*, pro *transvexerint*, Rec. Deinde *sed* Lovel. 3. 4. 5. Harl. Ber. Rec. Gaertn. Hav. Brancal. Latinii, et Hearnii N. Tandem *fuerint* Voſſ. Lov. 1. 3. 5.

6 ercitus gravis inpedimentis traduci posset. Potiores
apud me auctores sunt, qui biduo vix locum rate
jungendo flumini inventum tradunt; ea cum Mago-
7 ne equites Hispanorum expeditos praemissos, dum
Hannibal, circa flumen legationibus Gallorum audi-
endis moratus, trajicit gravius peditum agmen, in-
terim Mago equitesque ab transitu fluminis diei uni-
8 us itinere Placentiam ad hostes contendunt. Han-
nibal paucis post diebus sex millia a Placentia castra
communivit, et postero die, in conspectu hostium
acie directa, potestatem pugnae fecit.
1 XLVIII. Insequenti nocte caedes in castris Rom-

Gaertn. Harl. Ber. Hav. Brancal. Latinii, et Hearnii N. quam scripturam Crevier. probat, et recepit: qui etiam paullo ante vocem *omnes* vacare, et vel in *pedites* mutandam, vel ablegandam omnino putat: reliqua autem hujus periodi nequidquam a Gronovio sollicitari.

§. 6. *Potiores apud me auctores sunt*] *Posteriores* insigni errore librariorum Flor. Voss. Lov. 1. 4. 5. Harl. Rec. Hav. et ed. Rom. anni 1472. Tum etiam *ratem jungenda flumini* Voss. et Lovel. 1. *ratem jungendo flumini* Flor. Lovel. 3. 4. Harl. et Hafn. *mitem jungendo flumini* Rec. *rate jungendo flumen* Gaertn. In Voss. autem pro varia lectione margini adscriptum erat *rati jungendae flumini*.

§. 7. *Dum Hannibal, citra flumen legationibus Gallorum audiendis moratus*] *circa flumen* Flor. Cant. Voss. Lovel. 3. 4. 5. Harl. Ber. Rec. Gaertn. Hearnii N. et edd. usque ad Moguntinos, qui primi *citra* substituerunt. Saepe *circa* et *citra* in Mstis commutari, videbimus ad cap. seq. §. 6. Hic autem τὸ *circa* verum esse videtur. Hannibalem enim Pado ponte juncto statim in alteram ripam transiisse, ibique legationes Gallorum audivisse, Polybius refert 3, 66. Αὐτὸς δὲ διαβὰς εὐθέως, ἐχρημάτιζε τοῖς παραγεγονόσι πρεσβευταῖς ἀπὸ τῶν σύνεγγυς τόπων. Veterem igitur lectionem revocavi. Praeterea *Gallorum legationibus audiendis* Lovel. 4. et 5. *legionibus* Gaertn. V. ad 7, 30, 14. Tum *trajecit* Lov. 5. et Harl. Vox autem *unius* exsulat a Lov. 1.

§. 8. *In conspectu hostium acie directa*] *in conspectum* Hafn. Tum *acie derecta* Flor. V. ad 22, 47, 2. De verbo *dirigere* adi Oudend. ad Front. Strateg. 4, 4. Paullo ante *post paucis diebus*, alio ordine, Voss. et Lov. 1. V. ad 2, 31, 4. At in ordinem priscum conspirant plures et meliores codd. quos sequi praestat. V. ad 6, 37. Deinde *ad Placentiam castra communivit* Hav. *a Placentia castra movit* Ber.

, tumultu tamen quam re major, ab auxiliaribus
llis facta est. ad duo millia peditum et duoenti 2
uites, vigilibus ad portas trucidatis, ad Hanniba-
n transfugiunt: quos Poenus benigne adlocutus,
spe ingentium donorum accensos, in civitates
emque suas, ad sollicitandos popularium animos
nisit. Scipio, caedem eam signum defectionis 3
nium Gallorum esse ratus, contactosque eo sce-
e, velut injecta rabie, ad arma ituros; quamquam 4
avis adhuc vulnere erat, tamen quarta vigilia no-
s insequentis tacito agmine profectus ad Trebi-
fluvium, in loca altiora collesque inpeditiores

. 1. *Ab auxiliaribus Gallis*] *auxiliatoribus* Flor. a m. 1. ss. et Gaertn. Verum ea vox que apud Livium obcurrit, ne- etiam forte hujus aevi est. . ad 37, 42, 3.)

. 2. *Quos Poenus benigne ad- utus, et spe ingentium do- rum accensos*] *allocutus spe gentium* edidit Sigonius; quem te nemo secutus est, quum ea tio in nullo cod. supersit. *al- utus est, spe ingentium* legit r. *allocutus est, et spe ingen- m* Harl. et Gaertn. Reliqui lgatum tuentur. Mox *quemque s in civitates* Voss. *quemque suas civitates* Ber. qui etiam aefert *ad sollicitandum popu- rium animos*, consentientibus d. Aldina prioribus. at Hav. *sollicitandos populorum a- mos.*

. 3. *Contactosque eo scelere*] *ntractosque eo scelere* Lov. 4. quaedam ex antt. edd. Male. ad 4, 15, 8. *contactosque eos elere* Voss. sed ultima litera τῷ s adcrevit ex principio vo- s sequentis. V. ad 28, 25, 2. Paullo ante *ratus esse* alio or- dine Lovel. 1.

§. 4. *Jam loca altiora locus- que impeditiores equites castra locat*] Vos tollitis *jam*. ego pro *jam* substituo *in*; pro *locus*, *colles*; pro *equites*, *equiti*. VAL- LA. Pal. sec. *lucosque impeditio- res Poenis castra movet*. Quo alludunt duo reliqui Pall. quo- rum tert. *jam locis impeditio- res equites*. GEBH. Flor. Voss. Oxon. et Cantabrig. *loca altiora locusque imp.* additum in mar- gine Voss. *vel saltus*. Hi mendo- se exhibent veram manum, quae fuit *loca altiora lucosque impe- ditiores*, quomodo plane Gudia- nus. JAC. GRON. Monstrum hoc lectionis Cl. Hearne in N. inve- nit, *in altiora locus quam im- peditiora sunt Poenis*, *castra movet*, sed vocem *locus* manus al- tera delevit. *jam in loca altiora castra movet locusque impeditio- res equites* Lov. 3. *jam loca altio- ra locusque impeditiores equites castra movet* Lov. 4. et Harl. *jam loca altiora locosque impeditio- res equiti castra movet* Lov. 5. et

5 equiti caſtra movet. Minus, quam ad Ticinum,
feſellit: miſſisque Hannibal primum Numidis, dein-
de omni equitatu, turbaſſet utique noviſſimum a-
gmen, ni aviditate praedae in vacua Romana caſtra
6 Numidae devertiſſent. Ibi dum, perscrutantes loca
omnia caſtrorum, nullo satis digno morae pretio
tempus terunt, emiſſus hoſtis de manibus eſt: et
quum jam transgreſſos Trebiam Romanos, metantes-
que caſtra conspexiſſent, paucos moratorum occi-
7 derunt, citra flumen interceptos. Scipio, nec ve-

Gaertn. *in loca altiora locosque impeditiores ad equites castra movet* Hafn. *et jam ad loca altiora, quae Poenis impeditora sunt ad equites castra movet* Ber. *et loca altiora, quae impeditiora sunt Poenis, castra movet* Hav. Hae varietates docent, locum interpolatum eſſe, ad quem reſtituendum integriores codices desidero. Gebhardi ac Gronovii conjecturae favere videtur, quod *locus* et *lucus* saepiſſime in Mſtis commutentur. V. ad 1, 8, 5. c. 31, 3. 6, 20, 11. 8, 14, 2. 24, 38, 8. et viros doctos ad Val. Max. 1, 1, 14. et ad Suet. Tib. 1. Dubito tamen, an *lucus* pro quovis saltu vel silva Livius dixerit; quum potius pro silva Deo sacra usurpet. V. exempla 1, 8, 5. et 21, 3. 24, 3, 4. 35, 51, 2. et alibi.

§. 5. *In vacua Romana castra Numidae divertissent*] Vox *Numidae* deeſt in Lovel. 4. et edd. antt. quam recte revocavit ac reſtituit Aldus. Tum *devertissent* Flor. Voſſ. Lovel. 1. 5. et Hav. quod placet. *divertunt* enim, qui in varias partes discedunt; *devertunt*, qui aliquo concedunt, vel a via deflectunt. V. ad 1, 51, 8.

§. 6. *Nullo satis digno morae pretio tempus terunt, emissus hostis de manibus est*] non satis digno morae pretio Ber. a m. 1. *nullo satis morae digno pretio* Lovel. 3. *nullo satis dignioro pretio* Hafn. Deinde *emissus hostis est de manibus* Flor. Lovel. 3. 4. 5. Harl. Gaertn. et Hav. *emissus est hostis de manibus* edd. ante Aldum. Paullo ante *loca omnia castrorum omnium*, addita ultima voce, Ber. *loca omnium castrorum* Hearnii N. altera scriptura tamen in marginem rejecta.

Circa flumen interceptos] Vet. lib. *citra flumen*. SIG. Ita et Flor. Cant. Lovel. 1. 3. 4. atque Aldus in erratis: quod bene Sigonius probavit. Saepius haec vocabula in Mſtis commutantur. V. ad 1, 38, 1. 3, 38, 9. 4, 32, 5. 37, 8. 7, 33, 13. 10, 25, 5. hujus lib. cap. praec. §. 7. c. 54, 4. 60, 9. 22, 14, 11. (*34, 13, 8. 41, 3.) 38, 38, 9. c. 48, 1. 45, 14. et ad Epit. Liv. 136. Adde quae notantur ad Silii 16, 66. Tum *intereptos*, sive *interemptos* Hav.

§. 7. *Nec vexationem vulneris in via jactantis ultra patiens*] Eſt inter commentantes, qui *jactantis* explicat *jactati*: ut *cadenti* apud Virgilium [Ecl. 1, 83]

ationem vulneris in via jactanti ultra patiens, et
ollegam (jam enim et revocatum ex Sicilia audie-
at) ratus exspectandum, locum, qui prope flumen
utiſſimus ſtativis eſt visus, delectum communiit.
Nec procul inde Hannibal quum conſediſſet, quan- 8
um victoria equeſtri elatus, tantum anxius inopia,
quae per hoſtium agros euntem, nusquam praepa-
atis commeatibus, major in dies excipiebat, ad Cla- 9
idium vicum, quo magnum frumenti numerum con-
eſſerant Romani, mittit. ibi quum vim pararent,

anti regi apud noſtrum [44,
2.] Sed melius Put. *jactanti*,
cum via conjungatur. 29, [32,
.] *Ubi primum ducta cicatrix*
ti posse visa jactationem. 30,
, 5.] *Simul sperans leviorem*
navigatione, quam in via,
ctationem vulneris fore. Cur-
s 6, [1.] *jactationem vulne-*
m haud facile tolerantem. J.
. GRON. *jactati* legit Hein-
s apud Graevium ad Flori 2,
. In locis Livii et Curtii, quae
habet Gronovius, non dici-
via jactare, sed potius *vul-*
s jactari. DUK. *jactanti* et-
m Flor. Doujatius, haud facile
a jactans obcurrere praefatus,
a adhuc litera expuncta, *jacta-*
legendum eſſe conjecit. Insu-
er *Scipio vero vexationem*
aertn.

Jam enim revocatum ex Sici-
a audierat] Plures codd. *jam*
nim et revocatum. Vulgo co-
ulativa deeſt. J. FR. GRON. Co-
ulativam agnoscunt Flor. Cant.
Voſſ. Lovèl. 1. 3. Harl. Gaertn.
Hav. aliique. Eamdem etiam ha-
ent omnes Hearnii codd. ex-
epto solo N. *jam enim esse re-*
ocatum inveni in Lov. 4. et 5.

Locum etc. *delectum commu-*
ivit] *dilectum* Flor. Lov. 1. et
Gaertn. Tum *communiit* Flor. et Ber. 3, 42, 3. *Loco edito castra communierant*. 42, 58, 1. *Castra communiit*. Vide ad 6, 18, 10.

§. 8. *Quae per hostium agros euntem*, etc. *major in dies excipiebat*] *quam per hostium agros euntem* etc. *major in dies excipiebant* Hearnii N. Verum, ut commodus sensus foret, insuper dandum erat, *euntes, majorem*. At vulgatum praefero, licet *euntes* habeat Ber. Tum *comparatis commeatibus*, pro *praeparatis*, Hav. Ita *scalis in occulto comparatis* infra eſt 25, 23, 15. At vulgatum verius eſt. Supra 4, 10, 1. *Qui ad eam diem non commeatu praeparato, sed ex populatione agrorum rapto aluisset militem*.

§. 9. *Ad Clastidium vicum*) Polybius [3, 69.] *Κλαςάδιον πόλιν* vocat. mentio *Clastidii* eſt in triumpho Marcelli Capitolino. SIG. In optimis hodie Polybii edd. et eo loco, et supra 2, 34. conſtanter legitur *Κλαςίδιον*. Neque aliter vocatur ab omnibus, qui ejus meminerunt, scriptoribus. V. Cluver. 1. Ital. Ant. 30, 79. Male igitur *Clastinum* Lov. 1.

10 Tremiam. In captivos ex tradit
clementiae in principio rerum
saevitum est.

1 XLIX. Quum ad Trebiam
bellum, interim circa Siciliam i
minentes, et a Sempronio cons
2 tum ejus, terra marique res gest

Clastium Lov. 5. qui etiam mox vocem *magnum* non agnoscit. In sequentibus *vim praepararent*, pro *pararent*, Gaertn. et Hearnii D. atque N. quorum ultimus *pararent* servat in margine.

Nummis aureis quadringentis datis P. Brundusino] Otiosum est illud *datis*. Praeterea insolens hominis appellandi ratio, *P. Brundusino*. est enim posterius nomen patriae, non familiae. Ἄνδρα Βρεντησῖνον vocat Polybius (3, 69.) ubi male in versione *Publius* additur. Put. *quadringentis Dasiro Brundusino*. Scribe *Dasio*. Quod nomen occurrit et inferius [24, 45, 1.] J. FR. GRONOV. *quadringentis dati ppruvidissimo* Lov. 1. *quadrin-*

Brund
42, 17
§. 1.
et ant
deerat
2, 44
consul
de *an*
Paullo
pro *c*
§. 2
cum n
landa
Ber. T
Lov. 1
Nov
Vulca
tum c
octo
lam.

s cum mille armatis ad depopulandam oram Ita-
a Karthaginiensibus miſſae, novem Liparas, octo
am Vulcani tenuerunt, tres in fretum avertit
s. Ad eas conspectas a Meſſana duodecim na- 3
b Hierone rege Syracusanorum miſſae, qui tum
Meſſanae erat, consulem Romanum opperiens,
repugnante captas naves Meſſanam in portum
cerunt. Cognitum ex captivis, praeter viginti 4
, cujus ipsi claſſis eſſent, in Italiam miſſas,
ue et triginta alias quinqueremes Siciliam pe-
d sollicitandos veteres socios. Lilybaei occu- 5

Verum primum hic non
ibus scriptis legi *ad in-*
Vulcani tenuerunt, ex eo
onſtare arbitror, quod
us id ex nullo suorum
adnotavit: deinde longe
as eſt in hoc genere loquen-
ti praepositionem. V. lo-
i apud Gronovium patrem
, 4. Adde 30, 24, 8. *Apol-*
romontorium tenuit. Ibi-
39. 3. *Ita vexata ac la-*
classis Carales tenuit.
1. *Tenum primo tenuit.*
s 15. Met. 699. *modicisque*
quor Iönium Zephyris etc.
n tenuit. et 1. Faſt. 498.

e secat fluctus, Hesperiam-
que tenet.

edo, eum, qui navem in
n, ad insulam, littus, ter-
ppellit, Latine dici *ad*
n, *insulam, littus, terram*
. DUK. *Lipparas* Lov. 4.
arias Flor. Voſſ. Lov. 1. 3.
. Tum *ad insulam Vulca-*
r. Voſſ. Lov. 1. 4. 5. Ber.
. Hav. et edd. ante Fro-
ni 1531. Ex reliquis codd.
hil notari video. Cl. tamen
ronov. ad 1, 1, 4. *ad insu-*
omnibus Mſtis legi, et hinc
legendum censet *ad Liparas, octo ad insulam.* Quod genus loquendi si probamus, videndum eſt, an sit locutio elliptica, pro *tenere portum, litus, terram* vel simile *ad insulam Vulcani:* quamvis tamen talis ellipsis insolentior videatur. Neque etiam alibi locutione hac *tenere ad insulam* Livius usus eſt, quam loco a viris doctis laudato ex 31, 45, 14. ubi adhuc scripturam illam dubiam facit dissensus codd. ut et 1, 1, 4. contra *tenere* sine praepositione paſſim apud eum obcurrit. 22, 22, 2. *Portum Tarraconis ex alto tenuit.* 28, 18, 12. *Die quarto novae Karthaginis portum tenuit.* 31, 45, 10. *Classis Geraestum, nobilem Euboeae portum, tenuit.* 32, 9, 6. *A Brundusio quum transmisisset, Corcyram tenuit.* 37, 11, 5. *Vento adverso ante lucem Pygela portum tenuit.* c. 12, 10. *Postero die Corycum Teïorum promontorium tenuerunt.* c. 16, 4. *Pervicerunt quidem remis, ut tenerent terram.* et alibi. Ceter advertit Flor. Voſſ. Lov. 1. Ber. V. ad 6, 23, 8.

§. 3. *Naves Messanam tum deduxerunt*] *aduxer*

vel. 5. V. ad 2, 12, 15.

§. 4. *Ad sollicitandos veteres socios*] ad sollicitandum Voss. V. infra ad 40, 49, 1.

§. 5. *Lilybaei occupandi praecipuam curam esse credere: eadem tempestate* etc.] Non potest placere haec distinctio. Namque hi captivi Carthagine profecti scire optime poterant, quae potissima cura Carthaginiensium foret; non tantum credere: classem vero alteram eadem fuisse tempestate disjectam non nisi opinari et conjicere. Quare distinguas censeo: *Lilybaei occupandi praecipuam curam esse: credere eadem tempestate, qua* etc. Prorsus ut 27, 5, 11. etiam ex captivis quaestione habita compertum aït, *quinque millia Numidarum Carthagine esse* etc. *Classem praeterea ingentem apparari ad Siciliam repetendam*, (haec, quasi certo ab ipsis scirentur, narrat: addit tum eos pro dubio edidisse) *eamque se credere brevi trajecturam*. JAC. GRON. Recte vir Clarissimus. Verum ita distinguunt omnes editiones usque ad Gruterum, in cujus demum ultimam interpunctio, quam jure merito culpat, recepta est. Priorem ita-

ex M. Aemilio praetori, cujus Sicilia erat
a, perscribit, monetque, Lilybaeum firmo
praesidio. Extemplo et circa praetorem ad 7

edere non dubitavi.
revier. edidiſſe video.

cilia erat provincia,
monetque] Aemilium,
Sigonius, hujus anni
facit Pighius ad an-
ɪↄxxxv. Hoc dubita-
cipere poteſt. Nam
m consulem hoc anno
m Sicilia sortitum, et
profectum, scribunt
lib. c. 17. et c. 50. ac
41. ac 61. Unde non
is colligat, Aemilium
riore praeturam ges-
ciliam provinciam ha-
in ea ex more Sempro-
alem succeſſorem ex-
Poteſt tamen vera es-
Sigonii et Pighii. Li-
non nisi per occasi-
ores aliquot hujus an-
fortaſſis libro 20. de
rum egerat. Sed hoc
tum eſt, quum ne qui-
n praetorum sequen-
moret: qua in re di-
ius desiderari poteſt.
ilia provincia erat
Harl. vox *provincia* o-
Voſſ. Lovel. 1. et Ber.
cribit Voſſ. Lovel. 4.
Gaertn. Hav. Hearnii
nte Frobenianam anni
d 9, 10, 7. (* 35, 40, 1.)
net, Lilybaei Lovel.
ue, Lilybaeum firmo
sidio Lovel. 4. Gaert-
. Rom. anni 1472. ac
netque, Lilybaeum
firmo tenere Rec. *mo-*
Lilybaeum firmo te-
dio Hearnii N. *monet-*
ilybaeum firmo tene-
lio Cant. Lovel. 1. 3.
netque, ut Lilybaeum
eret praesidio Flor.

Ber. Harl. et Hav. idque in Voſſ. inter versus adscriptum erat. Sed poteſt videri illud *ut* a manu glossatoris additum eſſe. Solet enim τὸ *ut* poſt verba monendi omitti. V. ad 39, 27, 2.

§. 7. *Extemplo et circa praetorem a civitate missi legati tribunique*] *ad civitates* recte quidam emendarunt. Sed *circa praetorem* credo Graecam eſſe locutionem. Et illud *ante omnia Lilybaeum teneri* obscure dictum, nisi *jussit* vel quid simile intelligas. GLAR. *circa praetorem* dixit, pro a praetore. Ego malim *circa a praetore*. SIG. Genus hoc dicendi peregrinum et Graecanicum. Nos aliquanto inusitatius infrequensque magis reddemus, sed tamen non penitus insolitum et inauditum. Legendum enim censemus *Extemplo e circa praetorem*: ut sit, ex his, qui circa praetorem erant. ut a M. Tullio *ex ante diem Calend.* 2. ad Attic. epiſt. 16. scriptum eſſe legimus. TURNEB. 27. Advers. 11. Maluit Sigonius *circa a praetore*. Pal. sec. *et ad praetorem a civitate missi legati*. Reliqui duo cum prisca ed. *a civitate*. perperam, ut dudum vidit Loritus. GEBH. Sic 1, [41, 1.] *Tarquinium moribundum quum, qui circa erant, excepissent*. 22, [3, 12.] Flaminio super caput equi effuso. *Territis omnibus, qui circa erant, velut foedo omine*. Rursusque [c. 30, 1.] *Incedentes ad dictatoris castra in admirationem et ipsum et omnes, qui circa erant, converterunt*. Nec recte Sigonius interpretatur a praetore, aut Turnebus reponit *e circa*. Nam *legati tribunique circa praetorem*

lictis praesidiis suis. Suetonius Julio [27.] *Omnibus vero circa eum atque etiam magna parte senatus gratuito atque levi foenore obstrictis.* J. FR. GRON. Doujatius testatur, se, quidquid contra nitatur Gronovius, Sigonio adhaerere, et *circa praetorem* intelligere a praetore per Hellenismum: similiter enim Graecos dicere *qui circa Platonem* non tantum pro discipulis sive comitibus Platonis; sed etiam pro Platone ipso. Nam licet legati tribunique circa praetorem essent, non tamen hic dici, *ab iis qui circa praetorem erant*, quemadmodum in exemplis a Gronovio adlatis. Verum, quidquid ipse dicat, contendere possem, ut exemplo vel uno probaret, Graecismum hunc *οἱ περὶ Πλάτωνα* pro ipso Platone etiam Latinis in usu fuisse, eosque, *qui circa praetorem* usurpasse pro ipso praetore. Id tamen urguere nunc nolo; sed potius, quemadmodum Graeci numquam *περὶ Πλάτωνα*, vel *περὶ τὸν Πλάτωνα*, sed addito articulo *οἱ περὶ τὸν Πλάτωνα*, dixerunt, ita neque Latinos *circa regem* simpliciter dixisse, sed semper addidisse aliud nomen, idque vel

decem dierum cocta cibaria ad naves defer-
ubi signum datum esset, ne quis moram con- 8
lendi faceret: perque omnem oram qui erant,

. Insuper *a civitate* cum
que edd. vett. Voss. (qui pro
lectione habet *in civitate*)
3. 4. 5. Harl. Hafn. Gaert-
lav. et Hearnii L. 1. et N.
rgine; in cujus contextu
e *civitatem;* quod etiam
ed. Ven. anni 1498. Flor.
e *a civitate* habuit a m. 1.
tes a manu altera. Tum *le-*
nissi Ber.
suos ad curam custodiae
lerent: ante omnia Lily-
teneri ad adparatum bel-
ocula *qui* deficit in Flor.
Lovel. 1. 3. 5. Harl. Ber.
n. Hav. Hearnii D. N. et
principe. Deinde *ad curam*
diae incenderent Gaertn.
vel. 4. Saepe haec verba
is confunduntur. V. ad 24,
ad curam custodiae ut ten-
t Lov. 3. *ad curam custodiae*
tenderent Ber. Potest qui-
ideri pronomen *qui* elisum
praecedenti *que*; quale ex-
m habuimus supra 6, 16, 2.
tamen etiam recte omitti,
, quemadmodum quidam
volunt, recipiamus *ut.*
erea *Lilybaeum teneri ap-*
tu belli statuit Ber. et Hafn.
aei teneri apparatu belli
a m. 2. *Lilybaeum teneri*
ratum belli Cant. Voss. Lo-
. 3. 4. 5. Harl. Rec. et Hav.
m et hic praepositio *ad* in-
pta est a vocis sequentis
ratum syllaba prima. Ne-
est, quod haec obscurius di-
utet Glareanus ad verba pri-
Quia autem addit, nisi *jus-*
telligamus, videtur perspi-
non potuisse, unde pendeat
itum *teneri:* quod referen-
puto ad *misit* praecedens.
vero *misit Lilybaeum tene-*
dem modo dictum est, quo
illa, de quibus actum est ad 8, 23, 1. Neque displicere debet mutatio constructionis *misit, qui intenderent, ante omnia Lilybaeum teneri.* Illa enim adprime Liviana est. V. ad 39, 14, 9. Cl. Crevier. Glareano adsensus ad vocem *teneri* ex sensu supplet *jussit.* Deinde, mutata distinctione, legit *teneri: ad apparatum belli, edicto* etc. et *ad* exponit praeter, ut 26, 5, 9. quod posterius probavi, ac recepi.

§. 8. *Ubi signum datum esset, ne quid moram conscendendi faceret*] Vet. lib. *ne quis moram conscendendi faceret.* Malim tamen *ne quid.* SIG. *ne quis* solus Pal. sec. reliqui tamen duo et vet. ed. *ne quid*, quod mavult Sigonius. GEBH. *et ubi signum* Flor. Voss. Lovel. 1. 3. 4. 5. Harl. Ber. Hafn. Gaertn. Hav. Hearnii N. et quaedam ex primis edd. Deinde *ne quid moram* Voss. Lovel. 1. 4. 5. Harl. Hav. Gaertner. Hearnii D. et edd. antiquissimae. *ne quis moram* Flor. Ber. et, ut videtur, Cant. quam lectionem primus Sigonius in contextum recepit. *ne qui moram conscendendi facerent* Lovel. 3. *ne quid moram conscendendi facerent* edidit Vascosanus, ejusque exemplum quidam secuti sunt: in qua lectione τὸ *quid* abundat; quod post voculam *ne* saepe accidere, vidimus ad 8, 7, 6. Jam vero si quis cum Sigonio *ne quid* malit, in praecedentibus copula *et* admitti nequit. Verba enim tum ita cohaerent: *cibaria ad naves deferrent, ne quid moram faceret.* Contra, quamcumque trium aliarum lectionum probemus, eadem copula recepta nihil sensui obficit. Ita enim edicta

ex speculis prospicerent adventantem hostium c
9 sem. Simul itaque (quamquam de industria m
cursum navium erant Karthaginienses, ut ante l
accederent Lilybaeum) praesensum tamen est,

proposito haec tria injuncta erunt, ut socii cibaria ad naves deferrent, et ne quis moram faceret, utque prospicerent hostium classem. Potest tamen vel ita etiam membrum secundum sine copula proponi. Quin etiam licet aliquam harum trium posteriorum lectionum praeferamus, attamen concipere possumus, duo tantum edicto jussa esse, tum ut cibaria ad naves deferrent, tum ut prospicerent adventantem classem. Et tum verba media prioris mandati quasi caussam reddent; ideo enim *cibaria ad naves deferrent, ne quis moram faceret*, vel *ne qui*, vel *ne quid moram facerent*. Et tum iterum copula *et* rejicienda est: quam in tot codd. natam esse censere poterimus ex ultimis literis verbi praecedentis *deferrent*, vel, ut scriptum forte fuit, *deferret*. V. ad 39, 18, 8. Omnibus bene subductis, *ne quis moram conscendendi faceret* verum esse puto, ita ut his verbis primi mandati ratio reddatur, adeoque τὸ *et* rejiciatur. Si enim tria capita edicti statuamus, ad ultimum *perque omnem* non ex proximo *ne*, sed ex primo *ut* foret repetendum: quod orationem nimis ambiguam aut etiam vitiosam redderet. Si tantum duo capita, omnia optime procedunt *ut deferrent, perque omnem oram*, sive *et* ut *per omnem oram*. Praeterea perperam *descendendi* Hearnii N. altera tamen lectione in margine manente. *conscendere* enim in hac re proprium verbum esse, infra videbimus

ad 29, 25, 5. In praeceden
coacta cibaria male Flor.
1. Cant. et Harl. V. ad 3,

Perque omnem oram
rant, ex speculis conspic
Insuetum dicendi genus. qu
videtur referre eos, qui in
culis erant. GEBH. Lege q
ex speculis. T. FABER. V
hoc brevius dixisse Livius
bum *erant* neque in Put.
in aliis MSS. reperimus
fere omnes *prospicerent*. S
ergo, *perque omnem ora*
ex speculis prospicerent.
homines cujusque orae,
stodes ad id destinati.
GRON. V. eumdem Gron
ad 38, 1, 4. Verum in
notarum hoc loco legebat
omnem oram ex specul
spicerent. Ceterum *per o*
oram Voss. Lovel. 1. 3. 4. 5
Ber. Gaertn. Hav. et Hea
Tum *qui ex speculis* Flor
Voss. Lovel. 4. 5. Harl. Ber
Gaertn. Hav. et Hearnii
D. Tandem *prospiceren*
Cant. et Voss. quod recte G
probavit. V. infra ad 22,

§. 9. *Simul itaque*] V
suspensum est ad longe
tia *extemplo datum signu*
GLAR. Pall. duo *Simili*
tert. ut et vet. ed. *Sim*
que. GEBH. Haec *Simul*
non ad illa *extemplo da*
gnum referenda sunt, ut
anus existimavit, verum
piora *praesensum tame*
quod recte vidit J. Fr.
vius, qui primus in ed. an

na pernox erat, et sublatis armamentis venie-
; extemplo datum e speculis signum, et in op- 10
ad arma conclamatum eſt, et in naves conscen-
: pars militum in muris portarumque in ſtatio-
s, pars in navibus erant. Et Karthaginienses, 11

parentheseos notis inclu-
)ratio enim ita cohaeret:
l itaque praesensum est,
ventare hoſtium claſſem, *ex-*
o datum e ſpeculis signum.
dum Glareanum series ora-
foret *Simul itaque extem-*
itum e speculis signum.
utem ineptam eſſe, nemo
det. Videtur ipsi fraudi fuis-
amen, quod addidit Livius
ecedens *quamquam*. Idem
si pluribus verbis Livius
t: *quamquam* autem *de in-*
a etc. *Lilybaeum*, *prae-*
n tamen est, *quia* etc. *ve-*
st. Simul itaque praesen-
st, extemplo etc. Ceterum
rd. notans in Pal. 3. et ed.
gi *Simul itaque*, quem-
lum circumfertur, ob ocu-
buit ed. Gruteri primam,
imul cum reliquis poſt Si-
n exhibuit *Simul atque*.
re itaque voluit, id in nul-
cod. vel ed. ant. sibi ob-
fuiſſe; et recte. Eſt enim
ullo a me cod. repertum.
ili itaque praeferunt Flor.
1. 3. 4. Harl. et Hav. *Si-*
taque ingenio, addita po-
voce, Ber. et Hafn.

una pernox erat, et sub-
armamentis veniebant]
aït *sublatis armamentis*,
um videtur illi, quod poſt
turus eſt, *demendis ar-*
ntis. GLAR. *sublatis* in-
in altum elatis, ut procul
ci poſſent. Itaque subse-
oppositum, *demendis ar-*
ntis eo tempore consum-
G. *Venire sublatis arma-*
mentis eſt navigare sublatis velis ad cursus celeritatem. quo enim magis elata vela sunt, eo majore impetu claſſem impellunt. Hic autem *armamenta* perspicue pro antennis et velis dixit: ut ab *ἄρμενον* Graeca voce *armamentum* deductum quis exiſtimare poſſit: etsi ab *armis* verius eſt. TURNEB. 27. Advers. 11. Quod hic laudat Sigonius *ornamentis*, contra omnes libros facit. GEBH. *ornamentis* Sigonius in capite Scholii ad hunc locum dederat, non tamen eo animo, quia ita legendum exiſtimabat, ut ex verbis Livii sequentibus ab eo laudatis conſtat: ideoque vix dignus erat, ut reprehenderetur hoc nomine. Recte autem Turnebus *armamenta* antennas et vela. Ita infra 33, 48, 5. quod *vela cum antennis* dixerat, paullo poſt eodem cap. *armamenta* vocavit. Ceterum prius *et* perperam omittitur in Ber. V. ad 2, 44, 3.

§. 10. *Datum e speculis signum, et in oppido ad arma conclamatum est*] *ex peculis* Flor. *ex speculis* Voſſ. Lovel. 1. 4. Harl. Ber. Gaertn. et Hav. Tum vox *signum* deficit in Flor. Cant. et Lovel. 3. At, ea transposita, *signum datum ex speculis* Harl. *datum signum ex speculis* Hav. *datum est signum e speculis* edd. Aldo priores. *datum ex speculis signum est* Gaertn. Se etiam *est* in N. a m. 1. sed poſtea deletum inveniſſe, auctor eſt Hearnius. Deinde *arma conclamatum est* Lovel. 1.

quia rem fore haud cum inparatis cernebant, usque ad lucem portu se abstinuerunt, demendis armamentis eo tempore aptandaque ad pugnam classe
12 absumto. Ubi inluxit, recepere classem in altum, ut spatium pugnae esset, exitumque liberum e portu
13 naves hostium haberent. Nec Romani detrectavere pugnam, et memoria circa ea ipsa loca gestarum rerum freti, et militum multitudine ac virtute.

Male. V. ad 3, 15, 6. Mox *in naves consensum* Hav. *in naves ascensum* Lovel. 3. V. modo ad §. 8. Deinde *in muris portarumque stationibus* Lovel. 3. et Hav. cum editionibus usque ad Cl. Jac. Gronov. qui recte mutavit *portarumque in stationibus*. Ei enim consentiunt reliqui codd. V. ad 6, 28, 6.

§. 11. *Demendis armamentis eo tempore*] Iterum 46, 43, 4. *Ut demendis armamentis tumultuari primum coeptum est.* Dicuntur autem *demi armamenta*, cum vela contrahuntur, mali inclinantur, antennae et reliqua armamenta componuntur; quod in pugna navali sollemne erat. Liv. ibidem §. 2. *Quod ubi vidit Romanus, vela contrahit, malosque inclinat, et simul armamenta componens opperitur insequentes.* Paullo ante *quia Karthaginienses* alio ordine Ber. et *se portu abstinuerunt* Lovel. 4. et 5. In verbis sequentibus *aptanda ad pugnam classe absumto* Harlej. *aptandaque ad pugnam assumta* Lovel. 1. *aptandaque ad pugnam classe assumta* Voss. et Gaertn. *aptandaque ad pugnam classe assumto* Hav. V. ad 9, 17, 17.

§. 13. *Nec Romani detrectavere pugnam*] *detractavere* Flor. Lovel. 1. 4. Ber. Hav. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. V. ad 3, 6, 9. Mox *circa ipsa loca* Lovel. 4. *circa ea tempora* Hav.

§. 1. *Romanus conserere pugnam*] *Romanos* Flor. Lovel. 3. et edd. Rom. anni 1472. et Parm. *Romanis* Lovel. 5. *Romani* Hearnii N.

§. 2. *Naviumque, quam virorum aut armorum, malle certamen facere*] Vox postrema tabrefacta in scholis scribarum. GRUT. Gruterus *facere* expectum vellet; ego *malle*, si opus esset. Sed maneat utrumque. I. FR. GRON. Utrumque etiam, et *malle*, et *facere*, in omnibus scriptis et edd. constanter superest. Ceterum *navium* sine copula typis excusi usque ad Aldum.

§. 3. *Ut sociis navalibus affatim instructam classem, ita inopem milite habebat*] Mirum, si socii navales non erant milites: nisi milites solos Carthaginienses cives, non socios, intellexerit: aut socios fortasse, qui ducendis navibus idonei, ceterum ad pugnandum inutiles. id quod quibusdam magis verisimile. At l. 26, [48, 6.] Sex. Digitius socius navalis dicitur, haud dubie non inutilis ad pugnandum, quippe qui muralem coronam peteret. GLAR. *Socios navales* hoc loco (* ut 37, 16, 11.) remiges

L. Ubi in altum evecti sunt, Romanus consere- 1
pugnam, et ex propinquo vires conferre velle:
ntra eludere Poenus, et arte, non vi, rem gere- 2
, naviumque, quam virorum aut armorum, malle
rtamen facere. nam ut sociis navalibus adfatim in- 3
uctam classem, ita inopem milite habebant: et,
ubi conserta navis esset, haudquaquam par nume-
s armatorum ex ea pugnabat. Quod ubi animad- 4

cat, eosque demum, qui nau-
a ministeria aliqua in navi ob-
nt, ut l. 26, [35, 1.] *De remi-
m supplemento agi coeptum*
, in quam rem cum neque
minum satis, nec, ex qua
rarentur, stipendiumque ac-
perent, pecuniae quidquam ea
mpestate in publico esset, e-
xerunt consules, ut privati ex
nsu ordinibusque, sicut antea,
miges darent. Nam unde,
m pecunia in aerario non es-
, paraturos socios navales?
ulo post aït: *milites nautas-*
e. Item, *legiones sociosque*
vales. Item, *classicos milites,*
valesque socios. SIGONIUS.
rperam intrudunt post τὸ *af-*
tim Pall. duo *minus*. Caeterum
. ac tert. *ita inopem militem*
bebat. GEBH. Put. Petav. Reg.
en. duo Pall. Voss. *nam ut so-*
is navalibus adfatim minus
structam. De quo quid senti-
dum probabiliter, diximus in
bservationibus [4, 2, 29.] J. FR.
RON. Similiter Flor. Cant. Lo-
el. 3. 4. Harl. Ber. a m. 2. Hafn.
av. et Hearnii N. a m. 1. Inde
ron. in Obs. legit: *nam ut so-*
is navalibus adfatim, minus
structam classem milite ha-
bat. Sed praestare videtur, ut
ulgatum servantes τὸ *minus* ex
ltimis praecedentis et primis
roximae vocis literis natum cen-
amus. Certe particula *ita*, re-
ondens praecedenti *ut*, vix o-
mitti potest. Ceterum *ut socii navalibus* etc. *ita inopem militem habebant* Lovel. 1. et Harl. *ut socii navalibus* etc. *ita inopem militibus habebant* Lovel. 4. *ut socii navalibus* etc. *ita inopem milite habebant* Lovel. 3. *inopem militibus habebant* Lovel. 5. *inopem militum habebant* Hav. *inopem militem habebant* Flor. et Gaertn. *inopem milite habebant* Hearnii L. 1. D. N. et typis excusi usque ad Mogunt. qui primi dederunt *habebat*: forte quia praecedebat *Poenus*. At similia nomina, quamvis singularia, tamen more conlectivorum verbum plurale admittunt. Supra 9, 27, 5. *Nec aut eventus eorum Romanum, aut morae, qua trahebant bellum, poenitebat.* ubi etiam vide. Tot itaque membranis in *habebant* conspirantibus, id recepi, quod etiam ex tribus suis codd. probat Crevier.

Sicubi conserta manus esset] Pall. tres *conserta navis*. Sequitur enim statim *haudquaquam par numerus armatorum ex ea pugnabat.* nisi malis ad remotius *classis* suspendere, quod verius est. GEBH. Omnes *navis*. nempe ad pugnam. Curtius 4, 3. *Neque enim conserta navigia ulla ope in turbido regi poterant.* J. FR. GRON. *navis* etiam non tantum mei, sed et O.

versum eſt, et Romanis multitudo sua auxit ani-
5 mum, et paucitas illis minuit. Extemplo septem
naves Punicae circumventae; fugam ceterae cepe-
runt. mille et septingenti fuere in navibus capti, mi-
lites nautaeque; in his tres nobiles Karthaginiensi-
6 um. Claſſis Romana incolumis, una tantum perfo-
rata navi, sed ea quoque ipsa reduce, in portum re-
7 diit. Secundum hanc pugnam, nondum gnaris
ejus, qui Meſſanae erant, Ti. Sempronius consul
Meſſanam venit. Ei fretum intranti rex Hiero clas-

xon. Hearnii, nisi quod N. *manus* praeferat in marg. Mox *numerus par armatorum* Lovel. 5. *par numerus armorum* Ber. V. ad 5, 39, 1. *par numerus armatorum expugnabat* Hearnii N. a m. 1.

§. 5. *Fugam ceterae ceperunt*] Vet. lib. *caeterae fugam ceperunt*. SIG. Consentit unus meorum Hav. Reliqui vulgatum servant; nisi quod *receperunt* sit in Voſſ. Ber. et Lovel. 1. *recepere* in Lovel. 3. et Gaertn. Sed prima syllaba *re* iterata eſt ex fine vocis praecedentis. V. ad 37, 41, 5.

Mille et octingenti fuere in navibus capti, milites nautaeque] Quidam *DCC* legunt. At res non eſt magni momenti; qualia saepe alibi quoque: quae lubentes negligimus. GLAR. Paucae tantum ex edd. ita praeferunt. Contra non modo et plures et optimae, verum etiam omnes scripti legunt *mille et septingenti*, nisi quod *mille septingenti* sit in Gaertn. Deinde *fuere in navibus captis milites nautaeque* Flor. *fuerunt in navibus* captis milites nautaeque Lovel. 5. captis etiam Put. non minus recte legere monuit Crevier. *fuerunt* eſt quoque in Lovel. 4. *milites nautae* sine copula in Lovel. 1. *milites inventique* in Exc. Pithoei.

§. 6. *Sed ea quoque ipsa reduce*] *sed ea quoque reduce* Lovel. 1. *sed ea ipsa quoque reduce* Lovel. 5. et Harl. *sed ipsa quoque reduce* Lovel. 4. *sed ea quoque ipsa reduci* Gaertn.

§. 7. *Secundum hanc pugnam, nondum gnaris eis, qui Messanae erant*] Pal. pr. *qui Messana ierant*. GEBH. Put. *ejus* recte, pugnae nimirum ad Lilybaeum. J. FR. GRON. *nondum gnaris ejus* etiam Flor. Cant. et, ut videtur, Voſſ. ac Lovel. 1. Deinde *qui Messanam ierant* Lovel. 4. Hav. et Hearnii D. a N. cujus tamen poſterioris margo *Messanae erant* servat. *qui ad Messanam ierant* Hafn. *qui Messanam ierat* Lovel. 3. *qui Messana ierat* Flor. Lovel. 1 et Voſſ. a manu 1. Sed *erant* et *ierant* alibi saepe commutantur. V. ad 39, 21, 6. *qui necessaria* ... *ierant* Harl. Mox *L. Sempronius* Flor. Cant. Voſſ. Lovel. 3. 4. 5. Harl. Ber. Gaertn. Hav. Hearnii N. et edd. vett. quem tamen Ti.

ornatam obviam duxit: transgreſſusque ex re- 8
in praetoriam navem, gratulatus sospitem cum
citu et navibus adveniſſe, precatusque prospe-
ac felicem in Siciliam transitum; ſtatum deinde 9
lae et Karthaginiensium conata exposuit: polli-
sque eſt, quo animo priore bello populum Ro-
um juvenis adjuviſſet, eo senem adjuturum.
mentum veſtimentaque sese legionibus consulis 10
isque navalibus gratis praebiturum. grande pe-
lum Lilybaeo maritimisque civitatibus eſſe, et

praenomen habuiſſe, vidi-
ad c. 6, 3.

fretum intranti rex Hiero
em ornatam obviam duxit]
lib. *Ei fretum intranti.*
Pall. tres *Ei fretum intran-*
EBHARDUS. Eamdem le-
em exhibent Lovel. 4. Hafn.
nii D. et apud Crevier. Put.
id recipienti adsensus sum.
rex Syracusanorum Hiero
. et Lovel. 3. Verum quum
proximo praeceſſerit *naves*
ierone rege Syracusanorum
ae, hic mediam vocem ab
pretis gloſſa eſſe puto. Cer-
lli alii codd. eam agnoscunt.

. *Quo animo priore bello*
lum Romanum juvenis ad-
set, eo senem adjuturum]
to animo Flor. Cant. Voſſ.
l. 1. 3. 4. Ber. Hav. et edd.
anni 1472. ac Parm. Sed
lam illam oratio respuit.
juvenis adjunxisset Lovel.
ore librarii. Similiter com-
ri *adjutus* et *adjunctus*, vi-
s ad 10, 14, 11.

10. *Frumentum vestimenta-*
sese legionibus consulis]
enta vestimentaque Harl.
l. 3. 4. 5. Ber. Gaertn. Hav.
et edd. omnes usque ad Cl. Jac.
Gronov. qui *Frumentum* subſti-
tuit. Ei autem consentiunt reli-
qui scripti. Certe ex quibusdam,
praesertim Flor. id aperte adno-
tatum video. Aliorum cum ed.
Gronoviana conlatorum excerpta
silent. Praeterea idem Gronov.
primus *sese*, pro *se*, vulgavit,
idque probatur fide Flor. a m. 2.
et Cant. Eodem ducunt codd. qui
esse praeferunt; quales sunt Flor.
a m. 1. Voſſ. Lovel. 1. 3. 4. 5. Harl.
et Hav. Duas lectiones *esse se*
in Gaertn. inveni. Saepius *esse*
et *sese* transpositione literarum
confundi, videbimus ad 40, 26, 5.
Praeterea *consuli* Lovel. 4. Sed
ultima litera hauſta eſt a prima vo-
cis sequentis. V. ad 37, 29, 5.

Grande periculum Lilybaeo-
rum maritimisque civitatibus
esse] Meliores *Lilybaeo.* Illud
ne quidem Latinum eſt. *Lilybae-*
tanos dicunt. J. FR. GRON. *Li-*
lybaeo etiam Flor. Cant. Lovel.
5. et Voſſ. a m. 2. Hearnius ex
solo tantum N. *Lilybaeorum* pro-
fert: ut alii ejus codd. itidem
Lilybaeo habuiſſe videantur.

Quibusdam volentibus novas
res fore] Vet. lib. *et quibusdam.*
SIG. Idem et de hac ultima di-

11 quibusdam volentibus
suli nihil cunctandum
peteret: et rex regia
gantes inde, pugnat
captas hoftium naves

1 LI. A Lilybaeo c
gia dimiffo, relictoqu
oràm, ipse in insula
2 ensibus tenebatur, t
Gisgonis filius, pra
minus duobus millib

ctiuncula dictum volo, no
ab auctore. GRUT. Pal.
quibusdam. sec. *a quibu*
volentibus. GEBH. Iidem
liores] *et quibusdam. Tò*
go deeft. J. FR. GRON. *e*
busdam Flor. Cant. Voff.
1. 3. 4. 5. Ber. Gaertn. H
alii. Deinde *τὸ fore* perpe
Grutero deleri, eoque co
pi elegantiam *τοῦ volen*
supra monuit Gronov. ad
4. Ita *volens* infra usurpat
27, 9. *Se numquam vol*
parte, qua posset, rerum
silio gerendarum cessuru
Schegk. ad Vell. Pat. 2,
Cortium ad Salluft. Jug.
nolentibus eft in Gaertn.
39, 15, 11.

§. 11. *Ob hoc consuli*
cunctandum visum] Pal.
Ob haec consuli. GEBH.
omnes mei, praeter solum
Lovel. 3. Hearnius etiam C
ex uno tantum suorum D. r
ravit. Insuper *Ob haec*
Aldus edi curavit: verum
errata priorem lectionem
cavit. Gronovius tandem
1665. bona fide *Ob haec* re
In sequentibus *propugna*

insula traditur: inde poſt paucos dies reditum Lilybaeum, captivique et a consule et a praetore, praeter insignes nobilitate viros, sub corona venierunt.
Poſtquam ab ea parte satis tutam Siciliam censebat 3
consul, ad insulas Vulcani (quia fama erat, stare ibi Punicam classem) trajecit. nec quisquam hoſtium circa eas insulas inventus.
Jam forte transmiserant 4
ad vaſtandam Italiae oram: depopulatoque Vibonensi agro, urbem etiam terrebant.
Repetenti Siciliam 5
consuli exscensio hoſtium in agrum Vibonensem facta nunciatur: literaeque ab senatu de transitu in

tore etc. *venierunt*] Immitte copulam ex Pall. tribus *et a consule et a praetore*. neque secus vetuſta ed. GEBH. Vitium eſt operarum in prima Gruteri ed. commiſſum, sed ab ipso poſtea emendatum. Neque aliter erat in omnibus scriptis, nisi quod prius *et* exsulabat a Gaertn. V. ad 2, 44, 3. Tum *venerunt* Lovel. 1. 3. Voſſ. et Gaertn. V. ad 5, 2, 4.

§. 3. *Ab ea parte satis tutam Siciliam censebat*] *satis tutam Siciliam ex ea parte* Lov. 4. et 5. Tum *cernebat* Hearnii N. in margine. In sequentibus *ibi stare* trajectis vocibus Lovel. 4. 5. et Ber. *Tò ibi* non adparet in codem Hearnii cod. a m. 1.

§. 4. *Depopulatoque Vibonensi agro*] *uiuoniensi* Put. Voſſ. Gud. sequentibus etiam duobus locis Gud. altero Flor. *uiuoniensem*. ut hoc malim propemodum, quemadmodum *Crotonienses*. J. FR. GRON. *Viboniensi* eſt apud me in Gaertn. apud Hearnium vero in N. *Vivoniensi* in Harl. *Vinoniensi* in Lov. 3. *iunoniensi* in Lov. 4. *iuboniensi* in Lov. 5. Quae pleraque, licet corrupta, indicant tamen, librarios voluiſſe *Viboniensi*, non *Vibonensi*. V. ad 28, 26, 1. Paullo ante *transiverant*, pro *transmiserant*, Ber. V. supra ad c. 20, 9.

§. 5. *Excursio hostium in agrum Vibonensem facta nunciatur*] Liber MS. *exscensio hostium*. Germanum et familiare de egreſſu navium Livio verbum. LIPS. 2. Epiſt. Quaeſt. 20. Hanc ipsam vocem etiam nos olim Curtio Rufo noſtro reſtituimus, ut patet ex noſtris ad eum scriptorem notis; quas adire poterit, cui operae videbitur. MOD. Pal. pr. *excensio*, ut in suo quoque invenit Cl. Lipsius, quod vocabulum Livio reſtituendum et hic, et 22, 31, 2. et 27, 5, 8. ubi Pal. pr. exhibet *ascensionem*. Ibidem c. 29, 7. *Ad Clupeam urbem exscensione facta, agrum late, nullo ferme obvio armato, vastabat*. GEBH. *excessio hostium* Hearnii D. *extensio hostium* Lovel. 3. *hestensio hostium* Harl. *excenseo hostium* Flor. a m. 1. pro quo emendatur *excensio*. Sed *exscensio* fuiſſe videtur in Cant. Voſſ. et Lov. 1. quod idem

Italiam Hannibalis, et, ut primo quoque tempor
6 collegae ferret auxilium, miſſae traduntur. Mul-
tis simul anxius curis, exercitum, extemplo in
naves inpositum, Ariminum supero mari misit:
Sex. Pomponio legato cum viginti quinque longis
navibus Vibonensem agrum maritimamque oram
7 Italiae tuendam adtribuit: M. Aemilio praetori quin-
quaginta navium claſſem explevit: ipse, compositis
Siciliae rebus, decem navibus oram Italiae legens,
Ariminum pervenit: inde cum exercitu suo profe-
ctus ad Trebiam flumen, collegae conjungitur.

vocabulum duobus locis a Gebhardo laudatis Lipsius antea reſtituit. V. etiam Gronov. ad 8, 17, 9. Eodem usus eſt Curtius 9, 4. *Exscensione facta ducenta et quinquaginta stadia processit.* ubi etiam admodum variatur, et Modius quaedam notavit. Praeterea *in agro Vivonense* Voſſ. et Lov. 1. *in agro Vibonensi* Ber. *in agrum uiuoniensem* Harlej. *in agrum uinoniensem* Lov. 3. *in agrum iunoniensem* Lov. 4. *in agrum Viboniensem* Lov. 5. et Gaertn. Vox autem *facta* exsulat ab Hav. et Ber. a m. 1.

§. 6. *Exercitum, extemplo in naves inpositum, Ariminum supero mari misit*] *extemplo* et *mari* exsulant ab Harl. Deinde *et Ariminum* legit Gaertn. Tum *mari supero* Flor.

Sex. Pomponio legato cum viginti quinque longis navibus] *Sex. Pompejo* Gaertner. V. ad Epit. Livii 7. Deinde *cum XXX longis navibus* Lov. 1. *cum triginta quinque longis navibus* Hav. Mox *Vibionensem agrum* Gaertner. *Vivoniensem agrum* Harl. Praeterea *maritimam oram Italiae* Lov. 1. *oram* su adparet in Ber. a m. 1. sed ma*ritimamque Italiae oram* da eſt a m. 2.

§. 7. *Ipse, compositis Sicili rebus, decem navium classe o ram Italiae legens*] Pro dece *navium classe*, alibi *decem na vibus* legitur. Caeterum cum d cit *oram Italiae legens*, non s tis clare percipitur, utro mar superone an infero, viam fec rit. At quia Ariminum venit, v detur supero iviſſe, quo et e ercitum miserat, ut aït Liviu cum contra Polybius (3, 68.) Se pronii exercitum quadragin diebus a Lilybaeo Trebiam ped ſtri itinere veniſſe dicit, non n vibus. GLAR. Omnes, quas vi edd. antt. *decem navium cla se:* pro quo deinde Aldus *dece navibus* vulgavit. Eum aute non tantum recentiores editor secuti sunt; verum nec alit exſtat in omnibus Mſtis. Tu *is, compositis* Ber. qui etia paullo ante *L. Cecilio*, pro *L. A milio*, dedit.

§. 1. *Quidquid Romanaru virium erat*] *Romanorum* v

I. Jam ambo consules, et quidquid Romana- 1
rium erat, Hannibali obpositum, aut illis co-
efendi posse Romanum imperium, aut spem
aliam esse, satis declarabat. Tamen consul 2
equestri proelio uno et vulnere suo minutus,
em malebat: recentis animi alter, eoque fe-
, nullam dilationem patiebatur. Quod inter 3
m Padumque agri est, Galli tum incolebant;
rum praepotentium populorum certamine, per
uum favorem, haud dubie gratiam victoris
ntes. Id Romani, ne quid modo moverent, 4

lor. Lovel. 3. Gaertn. et
m. anni 1472. ac Parm.
Romanorum Lovel. 4.
Romanarum Lovel. 5.
sse defendi alio ordine
et 5. Tum *spem nullam*
na voce omissa, Harlej.
satis declarabatur Lov.
Hearnii N. in margine,
Aldo antiquiores. *satis*
bant Lov. 4. et 5.

Equestri proelio uno et
suo minutus, trahi rem
t! Quid si legas *una*?
quiquam Sigonius muta-
na contra omnes codd.
53, 2. *Eum, animo ma-*
am corpore, aegrum,
a vulneris aciem ac te-
re. GEBH. Sigonius con-
. Hoc si voluisset Livius,
non *una*, posuisset. Ta-
pectum τὸ *uno*. Illud *mi-*
ccepit a Graecis. Home-
O. [492.]
ὅ τινὰς μηνῦθῃ τε, καὶ
κ ἐθέλῃσιν ἀμύνειν.
ius 1, [285.]
ὅπως μὲν ἑοῖσι λελείψο-
ἐν μεγάροισι
πόθῳ μηνύθουσα δυσάμ-
ρος.

Et 4, [1308.] *ἀμηχανίῃ μινύθον-*
τας. Lucianus *μειοῦσθαι* dicit de
mercede cond. 1, 342. J. FR.
GRON. Vocem *uno* vel vacare,
vel vitium aliquod celare, judi-
cat Cl. Crevier. *et vulnere suo*
ictus trahere rem malebat Hear-
nii N. in margine. *et vulnere suo*
munitus transpositis literis Lov.
5. V. ad 6, 27, 8. *et vulnere suo*
et minutus Flor. pro quo *et vul-*
nere suo eminutus manus altera
emendavit. Ex qua lectione, ni-
si vulgatum ex Graecis inlustras-
set Gronovius, scribendum pu-
tassem *ēminutus*, sive *commi-*
nutus. Mox *recens animi* Hafn.
et Hav. pro *recentis*. Tum *de-*
lectionem, pro *dilationem*, Lo-
vel. 5.

§. 3. *Gratiam victoris spectan-*
tes] *victos* Lovel. 1. *victori* Harl.
ultima litera exclusa a prima vo-
cis sequentis. V. ad 37, 29, 5.
victoR Gaertn.

§. 4. *Ab Gallis arcitum se ve-*
nisse ad liberandum eos, dicti-
tans] Scripti *liberandos*. J. FR.
GRON. Ex scriptis meis *liberan-*
dum soli servant Lovel. 3. 4.
Harl. Hafn. et Gaertn. er
nii autem codd. ita legu

6 nem deinceps agrum usque ad P
tes ope Galli, quum ad id dubi
coacti ab auctoribus injuriae ad
clinant: legatisque ad consulem

D. et N. V. ad 40, 49, 1. Ceterum Gronov. jam etiam ita emendabat in pr. ed. not. ad 30, 37. Praeterea *ab Gallis*, pro *a Gallis*, primus recepit Cl. Jac. Gronov. consentientibus Flor. et Cant. *dicitans* legit Lov. 1. V. ad 8, 31, 3. Paullo ante *modo ne quid moverent*, alio ordine, Flor.

§. 5. *Duo millia peditum et mille equites, Numidas plerosque, mixtos quosdam et Gallos*] Polybius [3, 69.] ἐξαποσέλλει πεζοὺς μὲν δισχιλίους, ἱππεῖς δὲ Κελτοὺς καὶ Νομάδας εἰς χιλίους. SIG. *et mille equites Numidas, quosdam et Gallos* Lov. 1. Quae lectio indicat, mille Numidis equitibus quosdam adhuc alios extra hunc numerum ex equitibus Gallis junctos fuisse; quod adversatur Polybio, qui et Numidas et Gallos simul mille equitum numerum effecisse tradit: qui idem sensus est vulgatae hoc loco scripturae, in quam

ambos
lis fer
autem
sulem
hic un
fit? C
men,
ptum
missis
reddit
beret
Aliter
conatu
24, 1.
tione
deat l

§. 7.
cinor
obsole
vat ca
tert. *t*
solevi
sec. v
stateq
Simili
inveni

orum terrae, ob nimiam cultorum fidem in Ro-
os laboranti, orant. Cornelio nec cauſſa, nec 7
ıus agendae rei placebat: suspectaque ei gens
, quum ob infida multa facinora, tum, ut alia
tate obsolevisſent, ob recentem Bojorum per-
n. Sempronius contra, continendis in fide so- 8
maximum vinculum eſſe primos, qui eguiſſent
defensos, censebat. Tum, collega cunctante, 9
atum suum, mille peditum jaculatoribus ferme

nt Flor. qui simul erroris ı indicat. *utilia* simili erdatum eſt pro *nt alia*, *tilis*, pro *ut illis* 22, 50, il mutandum. *ut* hic poni- o licet, quamvis. V. ad , 2. Praeterea *cum ob in-* Flor. Lovel. 4. 5. et Ber. 6, 23, 3. Paullo ante *nec s, nec caussa* Ber. qui et- ıpulam *que* omittit.

Primos, qui coïssent, ope os] Pall. omnes *primosque, ïssent*. GEBH. Potius op- ndi, quam defendendi, sunt coetus facientium. Put. Andreas, et omnes aliae edd. praeter Mogunt. *pri- ıe, qui coïssent:* quemad- n et advocat Salmasius de . p. 172. Sed non hic si- m. Scribe, *continendis in ɔciis maximum vinculum rimos, qui eguissent ope, os*. Dixerat scilicet *Egen- ɔe Galli*. 4, [27, 7.] *Ubi tnti ope res egebant*. 10, o.] *Illiberali et ingrato, erat ope, dissimulantem*. . GRON. *primosque, qui nt* Flor. Lovel. 1. 4. Harl. Gaertn. Hav. Hearnii N. et ett. usque ad Aldum; qui, similiter in contextu edi- in erratis deinde reposuit *s, qui coïssent*. Insignis neglegentiae hoc loco reus reperitur Doujatius: qui, quum verba Livii ex emendatione Gronovii et in contextum recepiſſet, et adnotationi praemisiſſet, subjungit, ita habere primas edd. et optimos codd. sibique non inprobari, quia non absurdam recipiunt interpretationem, quidquid velit Gronovius. Patet, cum adnotationi adponere voluiſſe lectionem, quae ante Gronovium recepta erat; ea enim in edd. et codd. quos memorat, supereſt. *qui coïssent* autem exponit, qui nobiscum coïſſent, conveniſſent. Verum oportuerat, ut idoneis exemplis demonſtraſſet, *coïre* ita simpliciter poni pro ad alium convenire ejus opis inplorandae cauſſa. (*Monuit Cel. Burmann. videndum, an vulgatum defendi poſſit ex illis, quae notat N. Heins. ad Ovid. 7. Her. 123.)

§. 9. *Tum, collega cunctante, equitatum suum, mille peditum, jaculatoribus ſerme admixtis*] *Cum collegam cunctantem* Flor. Cant. et Lov. 1. *Cum collegam cunctantem videt* Ber. *Cum collegam cunctantem videret* Hafn. et Hav. *Cum collegam cunctantem Sempronio* Lov. 4. *Cum collegam cunctantem videret Sempronius* Hearnii N. At nihil mutandum. Praeterea *mille pedites*

Hearnii N. in margine. Quod nec ipsum probum est. Non enim Sempronius, quum collega ejus equitatum suum cunctaretur, misit mille pedites, quibus ferme jaculatores admixti erant. Sed misit equitatum suum, cui mille jaculatores ex peditibus adjuncti erant. Id docet Polyb. 3, 69. *Ἐξαπέστειλε τῶν μὲν ἱππέων τὸ πλεῖστον μέρος, πεζοὺς δὲ σὺν τούτοις ἀκοντιστὰς εἰς Χιλίους.* Hinc simul patet, minorem distinctionem, quam Heins. in ed. Elzevir. post vocem *peditum* recepit, et Gronovii ac Clericus servarunt, inducendam esse, quemadmodum recte Hearnius fecit. Cl. Crevier. conjecit *mille peditibus, jaculatoribus ferme, adm.*

§. 10. *Ii, sparsos et incompositos oneratosque praeda plerosque quum inopinantes invasissent*] In MS. *incompositos ad hoc caravis praeda.* Livii germana lectio erit *incompositos, ad hoc graves praeda.* Nam antiqui librarii *C* pro *G.* LIPS. 1. Ep. Quaest. 12. Bonus augur Lipsius esse poterat; nam expresse Pall. tres (nisi quod pr. cum tertio *caravis*) *mittit. Sparsos et incompositos, ad hoc gravis*

positos
inopin
varunt
recte L
quod q
et unus
passim
praeda
tuerent
incomp
omissis
praeda
positos
plerosq
hoc ca
incomp
praeda
positos
plerosq
compo
dae pl
duobus
quibus
se indi
hoc g
Flor.
cum H
postrem
deantu
lection
huc. E
mos co
haec,
quae s
commu

d castra stationesque hostium fecere: unde
ine effusa pulsi, rursus subsidio suorum
restituere. Varia inde pugna sequen- 11
amquam ad extremum aequassent certa-

quidem, ut ex laudatis
it, eo Livius utitur,
a ratione aut generis
, quod praecessit. Re-
gravis praeda. Supra
avem praeda, eoque
agmine incedentem
hoc lib. c. 5, 8. *A-*
e praeda turbavere.
Jam praeda gravis
ticam pervenit clas-
14. *Praeda grave*
ahens. et c. 40, 4.
da omnis generis a-
ens. et alibi. Literas
G passim in Mstis con-
um est supra ad 6, 25,
os denique, pro *ino-*
tiam omnes mei, prae-
lav. Ita alibi peccas-
, constat ex illis, quae
Cortius ad Sall. Catil.
nd. ad Front. 3, 1, 2.
v. ad Liv. 34, 13, 3.)
ex eodem genere er-
palantes dederunt
V. ad 1, 11, 1. *con-*
ro *concionati.* V. ad
ciferans pro *vocifera-*
4, 1, 6. *conantes* pro
ad 5, 26, 7. *persequen-*
secuti. V. ad 7, 16, 6.
assim. Praeterea vo-
it in Flor. Cant. Voss.
5. Harl. Ber. Gaertn.

a stationesque hosti-
ferme fecere Harl.
ybius inquit 3, 69.
ρησιν ἐπὶ τὸν ἑαυτῶν
κάρακα. ut particula
n habeamus. Contra
isere cap. seq. [c. 54.]
ivio profecta esse vi-
li modo librarios par-ticulam *prope* pro arbitrio suo vel addere, vel demere solitos fuisse, vidimus ad 6, 27, 11.

§. 11. *Varia inde pugna sequentes*] Haec longe clariora apud Polybium [3, 69.] leguntur. GLAR. Forte *Varia inde pugna cedentes sequentesque.* J. FR. GRON. Sane etiam Franc. Sanctium conjecisse intelligo *Varia inde pugna cedentes sequentesque.* Non queo tamen admittere, et me judice legendum est, deleta una litera, *Varia inde pugna sequente.* hoc est, quum sequens ac posterior pugna fuisset varia. Sic in Epitome 27. *Priore pugna Annibal superior fuit, Marcellus insequenti.* Sic *victoria insequens* Livio 28, 41, 10. *Prior quum major clariorque, tum caussa etiam insequentis fuerit.* JAC. GRON. Quamquam nihil melius foret, quam quod Cl. Jac. Gron. in mentem venit, pessimi tamen exempli esse videretur, id quod Clericus fecit, nihil monito lectore ejus conjecturam in contextum admittere. Cl. Crevier. J. Fr. Gronovii potius emendationem probat, quia Put. clare legit *sequentesque. Varia deinde pugna* Lov. 4. et 5. V. ad 36, 24, 10.

Quamquam ad extremum aequassent certamen] Pal. pr. *quaecumque.* reliqui duo et vetus ed. *quacumque.* GEBH. *quaecumque* Flor. et Lov. 4. *quacumque* Lov. 5. Harl. Rec. Gaertner. et edd. usque ad Aldum, qui in erratis *quamquam* emendavit. *qua-cumque* Lovel. 3. Ber. e
cumque ad extremum Put

men, major tamen
riae fuit.

1 LIII. Ceterum ne
quam ipsi consuli, vi
2 *copiarum alter consu*
stitutos ac refectos m
esse, praeter collega
vellet: eum, animo
memoria vulneris ac

hic majus vitium latere Cr
suspicatur.

Major tamen hostium R
nis fama victoriae fuit]
gue dictum videri poterat
quae continue sequuntur,
amphibolon tollerent. G
Vide, an non legendum
major tamen, quam hos
T. FABER. Haec menda n
rere, facile est animadverter
Romanos. Fortasse, *maj*
men justiorque Romanae
victoriae fuit. Vel, *major*
justiorque ad Romanos
victoriam tulit. Nam videt
luisse ludere repetione sci
major justiorque. Infra h
[c. 59, 9.] *Sed major Ron*
quam pro numero, jactur
Illustrant ista 5, [49, 6.] *Ju*
altero deinde proelio vinci
9, [38, 8.] *Quum anceps*
fuisset, adversae tamen
ma in Romanos vertit.
4.] *Aut victoria illa majo*
riorque, quam haec, futur
J. FR. GRON. Videtur
tamen cum Romano fam
ctoriae fuit. 23, 33, 4. *P*
quam tertia jam pugna,
victoria cum Poenis erat.
GRON. Clericus, praefat
vium brevitati studentem
paullo obscurius loqui, nih
tandum putabat, sed hunc v

cum aegro senescendum. Quid enim ultra dif- 3
aut teri tempus? Quem tertium consulem, quem
a exercitum exspectari? Castra Karthaginien- 4
in Italia, ac prope in conspectu urbis esse. non
am ac Sardiniam victis ademtas, nec cis Ibe-
Hispaniam peti, sed solo patrio terraque, in
geniti forent, pelli Romanos. Quantum ingemi- 5
, inquit, patres nostri, circa moenia Kartha-
bellare soliti, si videant nos, progeniem suam,

runt. Ita *augere, minu-* *imum alicui* 7, 33, 6. 36, 4, 35, 1. 45, 10, 7. *quo ma-* *am hosti acuat* 22, 4, 1. *ius cresceret animus* 28, 19, i vide. *ferociores animos* *eret* 28, 22, 3. *ad suam cui-* *ilpam levandam facundus* 14. *in perniciem adolescen-* *terunt* 39, 48, 1. *movere i-* *alicui* 1, 36, 4. *fugientibus* *caesa* 2, 25, 4. *inclinatur* *nis cornu* 3, 63, 1. *sinistrum* *pelleretur Romanis* 40, 32, *lit animos audientibus* 7, *ampliare vires alicui* Epit. 120. Apud alios scriptores dum etiam similia obcur-. Paullo ante §. praec. *fue-* pro *foret*, Lovel. 5.

ec quemquam esse, praeter *gam, qui dilatam*] Τὸ *es-* sulat a Voss. et Lovel. 1. Le-osset, *nec quemquam, prae-* *collegam, dilatam dimica-* *em velle.* Sed, reliquis ni-mutantibus, receptum servo. *magis animo* alio ordine el. 4. et 5. quorum posterior *n aciem aut tela*, pro *ac* V. ad §. seq. *memoriam* *eris*, pro *memoria*, Rec.

3. *Quod enim ultra differ-* *teri tempus*] Vet. lib. *aut* SIG. Ita etiam plerique meo-rum. Passim hae particulae commutantur. V. ad 1, 13, 3. c. 18, 5. 2, 3, 1. 3, 6, 9. c. 9, 12. c. 11, 13. c. 16, 4. c. 42, 4. 4, 3, 7. 5, 54, 1. 6, 7, 6. c. 16, 2. c. 41, 4. 7, 34, 13. c. 35, 9. 10, 15, 5. 21, 4, 4. c. 5, 14. c. 33, 6. 22, 28, 13. 26, 39, 11. 34, 51, 5. Adde Bentlej. ad Horat. 1. Sat. 6, 68. et viros doctos ad Suet. Aug. 10. et ad Calig. 52. *teri corpus* habet Cant.

§. 4. *Nec cis Iberum Hispaniam peti, sed solo patrio*] *nec his Iberum Hispaniam* Flor. Voss. et Lovel. 1. ac 4. *nec eis Iberum Hispaniam* Lovel. 5. cum paucis edd. *nec cis Hispaniam* Hav. Tum *petisset*. *solo patrio* Flor. *peti, sed solo paterno* Hav. quomodo supra variatur hoc lib. c. 3, 2. Paullo ante *in aspectu urbis*, pro *in conspectu*, Hearnii N. altero in marginem rejecto.

§. 5. *Quantum ingemiscant, inquit, patres nostri, circa moenia Karthaginis bellare soliti*] *ingemescant* Flor. et Voss. eodem errore, quo *tremescere* etiam in optimis Virgilii codd. exaratum reperiri, monuit Pierius ad 3. Aen. 648. 5, 694. 11, 403. et 12, 916. quod recte rejiciendum adversus Pierium d… Voss. 5. Gramm. 43. Hinc *thaginis circa moenia be*…

duos consules consularesque exercitus, in medi
lia paventes intra castra? Poenum, quod int
pes Apenninumque agri sit, suae ditionis f
6 Haec adsidens aegro collegae, haec in pr
prope concionabundus agere. Stimulabat e
pus propinquum comitiorum, ne in novos c
bellum differretur, et occasio in se unum
7 dae gloriae, dum aeger collega erat. Itaq
quidquam dissentiente Cornelio, parari ad
quum certamen milites jubet. Hannibal,
quid optimum foret hosti, cerneret, vix ull
habebat, temere atque inprovide quidquar
8 les acturos. quum alterius ingenium, fam
deinde re cognitum, percitum ac ferox sci

Gaertn. *circa moenia Carthaginis bellari* Lovel. 4. *circa moeniaCarthaginis certare* Rec. In sequentibus *patientis,* pro *paventis*, Lovel. 3.

§. 6. *Haec adsidens aegro collegae*] *Haec adsidens ergo*, transpositis male literis, Lovel. 5. Mox *concionabundus agit*, pro *agere*, Hearnii D. Male. V. ad 1, 50, 5. Tum *propinquum* deest in Lovel. 1. Deinde *unum in se* alio ordine Ber.

§. 7. *Itaque, nequidquam dissentiente Cornelio*] *Ita dissentiente* Hearnii N. a m. 2. Innumeris locis *itaque* et *ita* in Mstis commutantur; quae si omnia coacervare vellem, nimius forem. V. exempli caussa ad 1, 10, 3. c. 26, 12. 2, 7, 1. c. 10, 4. c. 11, 10. c. 31, 11. c. 33, 2. c. 35, 7. c. 45, 13. c. 47, 10. etc. Adde Nann. ac Gruter. ad Cic. 3. in Verr. 1. et Oudend. ad Front. 1, 3, 5. Tum

nequiquam Flor. a m.
ner. V. ad 40, 47, 9.
re ac inprovide Love
V. ad 10, 36, 17. *temer*
atque improvide He

§. 8. *Sed quum alt*
nium] Recidunt Pa
sed. Tert. autem *cum*
rius. GEBH. Deest o
sed, et quidem eleg
quanto. J. FR. GRON
iam ab omnibus meis
codd. Saepe eam vo
a librariis additam fui
ad 6, 37, 8. *quum ve*
unus Harl.

Deinde recognitum
ac ferox sciret esse] l
gnitum. SIG. Pal. s
re cognitum, percitu
ac ferox sciret esse. C
cte divisis vocibus *re*
Sigonius. Simili fere
ratium liberat Cel. B
sponsore, pro *respon*

ısque factum prospero cum praedatoribus
ertamine crederet; adesse gerendae rei for-
haud diffidebat. cujus ne quod praeter- 9
et tempus, sollicitus intentusque erat, dum
ostium esset miles, dum meliorem ex ducibus
m vulnus faceret, dum Gallorum animi vige-
quorum ingentem multitudinem sciebat segnius 10
ram, quanto longius ab domo traherentur.
ob haec taliaque speraret propinquum cer- 11
, et facere, si cessaretur, cuperet; specula-
ue Galli, ad ea exploranda, quae vellet, tu-
, quia in utrisque castris militabant, paratos
e esse Romanos retulissent; locum insidiis cir-
ectare Poenus coepit.

V. Erat in medio rivus, praealtis utrimque 1

1. Epist. 16, 43. V. ad
. Tum *fama percitum*
L. 1.

*iusque factum ex prospe-
praedatoribus suis cer-*
] Ejiciunt τὸ *ex* tres Pall.
Iidem omnes *factum pro-*
non *ex prospero*. J. FR.
Praepositio *ex* non com-
am in ullo meo vel Hear-
Insuper tamen *ferocius-*
factum Gaertn. Mox
ndae fortunam Lovel. 4.
r.

Sollicitusque et intentus
it. *sollicitus intentusque*.
GRON. Ita et Flor. et
d *sollicitusque intentus-*
. Reliqui vulgatum ser-
lox *dum tiro hostium mi-*
, trajectis vocibus, Flor.

*Quanto longius ab do-
heretur*] Pall. tres *trahe-*
GEBH. Put. tres Pall.
Voss. *traherentur*. Galli scilicet. J. FR. GRON. *traherentur* etiam omnes mei, nisi quod *traherent* habeat Hav. V. ad 10, 10, 1. *traherentur* itidem Hearnii Oxon. et primae edd. *traheretur* primum obcurrit in ed. Sigonii, sed forte operarum errore: in scholiis enim nihil monet. Et tamen reliqui usque ad Gronovium id servarunt. Neque opus est, ut ad τὸ *traherentur* intelligamus cum Gronovio Galli. Praecessit enim *multitudo*, quam vocem ad exemplum conlectivorum adsciscere verbum plurale, vidimus ad 6, 19, 7.

§. 11. *Quum ob haec taliaque speraret propinquum certamen, et facere*] *ad haec taliaque* Harl. obvio errore. V. ad 37, 27, 5. *ob hoc taliaque* Gaertn. V. ad 22, 47, 9. Tum *etiam facere* Lovel. 1. Paullo post *quae vellent* Flor. Voss, Lovel. 4. Ber. et Hav. quod

clausus ripis, et circa obsitus paluſtribus herbis et, quibus inculta ferme veſtiuntur, virgultis vepribusque. quem ubi ad equites quoque tegendos satis latebrosum locum circumvectus ipse oculis perl-

sibi quoque in Mſtis repertum eſſe, Gronov. in pr. ed. notarum monuit. Sed nihil mutandum. *quae vellet* nempe Hannibal explorari. Praeterea *in utriusque castris*, pro *utrisque*, Ber. Denique *paratosque esse pugnae Romanos* Lovel. 4. *paratosque pugnae esse Romanos* Gaertn. *paratos pugnae Romanos esse* Ber.

§. 1. *Erat in medio rivus, praealtis utrimque clausus ripis*] Pal. pr. *rivus peraltus*. Reliqui duo *peraltis utrimque clausus ripis*. GEBH. *rivus utrimque peraltis* primae edd. sollemni errore. Ita peccabatur olim supra hoc lib. c. 36, 5. Solent autem *prae* et *per* in Mſtis commutari. V. ad 9, 10, 7. *rivus perlatis utrimque*, literis insuper perperam transpositis, Hearnii L. 1. V. ad 5, 37, 7. *rivus perallus utrimque* Lovel. 3. Ber. Gaertn. Hav. et Hearnii N. *rivus praealtis utrimque* Flor. Cant. et Lovel. 1. ac 4. Recte *praealtis* Moguntini restituerunt. Ita *praealta fluminis ripa* infra 44, 39, 8.

Obsitus palustribus herbis, et, quibus inculta ferme vestiuntur, virgultis] *oppositus palustribus herbis* Lovel. 3. *obsitis palustribus herbis* Harl. Male. V. ad 1, 14, 7. *ferme* autem exsulat a Lovel. 4. quae tamen vox hic emphasin habet, et idem ac plerumque vel semper notat. Quomodo ejus synonymum *fere* exponit Cel. Burm. ad Phaedri 2, 13, 2. Solent autem librarii hanc similesque particulas pro arbitrio interponere, vel demere. V. ad cap. praec. [52.] §. 10.

Ad equites quoque tegendos satis latebrosum locum] Vall-
lis, qui genuinam lectionem ap-
parentem in Pall. pr. et sec. o-
punxerunt hac plebeja sublata;
*quem ibi equiti quoque tegendo
satis latebrosum*. Alludit quo-
que tert. *quem ubi equites quo-
que tegendo latebrosum*. Lectio,
quam edidi, auctoritate optimo-
rum codicum locupletiſsime ha-
bilitur. GEBH. Quis non pu-
a correctoribus eſſe, si compa-
retur cum lectione non sperne-
dorum MSS. *ubi equiti quoque
tegendo satis latebrosum*. Ve-
tamen, et quos alios in Gall
contuli, nisi male oculis usus
vulgatum servant: eoque nihil
ausim mutare. Nihilominus p
to verum eſſe, quod et Mure
e suis profert, *equiti quoque te-
gendo*. Nam in Voſſ. et a m.
Gud. unoque Pal. *ubi equiti
quoque tegendo satis* exſtat:
Flor. *ubi equites quoque tegen-
dos*. Et idem puto in Put. eſ
etsi notare praetermiserim.
FR. GRON. Quemadmodum Gr
nov. in Put. eſſe conjecerat,
eo legi mihi adfirmavit Cl. Sal
erius. neque aliter Hearnii
At ex Flor. excerptis didici,
ctionem, quam ex illo laud
Gronov. interpolatam, et a m
nu admodum recenti ultim
literam voci *tegendos* adscr
ptam eſſe, quum olim exaratu
fuiſſet *equites quoque tegen
satis latebrosum*. quomodo pra
ferunt etiam Cant. Lovel. 1. 4.
Harl. Hav. et Hearnii L. 1.
ita dare voluiſſe exiſtimo libra
rium Gaertn. qui tamen aberran
pinxit *regendo*, solito scriba
rum lapsu. V. ad 37, 11, 3. D

que in stationes elicere ad pugnam hoſtem: injecto deinde certamine, cedendo sensim citra flumen pertrahere. Haec mandata Numidis. ceteris ducibus 5
peditum equitumque praeceptum, ut prandere omnes juberent: armatos deinde, inſtratisque equis, signum exspectare. Sempronius, ad tumultum Nu- 6
midarum primum omnem equitatum, ferox ea parte virium, deinde sex millia peditum, poſtremo omnes copias ad deſtinatum jam ante consilio, avidus

Non scio, quid ſit; et dubito, an usquam alibi ea significatione, quam hic locus poſtulat, pro *cum Magone missis*, vel *Magoni traditis*, inveniatur. DUK. Displicuit etiam Ant. Perizonio, qui ad marginem Livii legendum conjecit *mille equitibus cum Magone.* — Vir. Ampl. J. Alex. Roëllius legendum conjicit *commissis* vel *permissis.* — Ceterum codd. nihil mutant, nisi quod *et mille peditibus* sit in Lovel. 4.

Hannibal prima luce] Polybius [3, 71.] ἅμα τῷ φωτί. SIG.

Jaculandoque in stationes elicere ad pugnam hostem: injecto deinde certamine] *jaculandoque stationes elicere ad pugnam: hostem injecto deinde certamine* Flor. Cant. Voſſ. Lovel. 1. 3. 4. 5. Harl. et Gaertn. nisi quod Lovel. 3. et Harl. insuper legant *jaculandoque statione*, et solus Lovel. 3. *inito deinde certamine.* Praeterea *hostes* Hearnii N. Mox c^a *flumen pertrahere* Ber. *circa flumen pertrahere* Flor. Voſſ. Lovel. 3. 4. Harl. Hav. et quaedam ex primis edd. V. supra hoc lib. ad c. 48, 6. *citra flumen protrahere* Lovel. 5. Sed, *per* et *pro* in compositis commutari, dictum eſt supra ad 9, 10, 7.

§. 5. *Ducibus peditum equitumque praeceptum, ut prehendere omnes juberent*] Cur in codice regio non emendaſtis *prandere*, pro *prehendere*? VALLA. Polybius [3, 71.] πᾶσιν ἀριστοποιεῖσθαι παρήγγειλε. SIG. *ducibus equitum peditum* Harl. *ducibus equitum peditumque* Lov. 4. et 5. V. supra hoc cap. §. 2. Mox *armatosque deinde*, addita copula, Lovel. 5. *armatos dein* Hearnii N. V. ad 3, 3, 6. Deinde *instratis equis*, sine copula, Hav. *instructisque equis*, Lovel. 3. et Bec. V. ad hujus lib. c. 27, 9. *instratique equis* Lovel. 5. *stratisque equis* Gaertn. Verum quum praecedat particula *deinde*, eaque per compendium *dein* scribi soleat, ultimam ejus syllabam eliſiſſe primam hujus vocis puto.

§. 6. *Ferox ex parte virium*] Pall. tres *ferox ea parte virium.* Recte. Supra c. 53, 1. *Gaudio efferri; qua parte copiarum alter consul victus foret, ea se vicisse* et cap. eodem. *Ferociusque factum* (ingenium Sempronii) *ex prospero cum praedatoribus suis certamine crederet.* GEBH. *ex parte* operarum errore non alibi legitur, quam in prima Gruteri ed. quod sequens emendavit.

Postremo omnes copias ad destinatum jam ante consilio, a-

sum. mox cum delectis Mago aderat. *Robor-*
rum cerno, inquit Hannibal. *sed, ut et num-*
iam, non animis modo, valeatis, singulis vo-
venos ex turmis manipulisque vestri similes
Mago locum monstrabit, quem insideatis.
4 *caecum ad has belli artes habebitis.* Ita mill-
tibus Magoni, mille peditibus dimissis, Hanni-
ma luce Numidas equites, transgressos Trebi-
men, obequitare jubet hostium portis, jac-

mum senatusconsultum, quo nisi in ipso urbis incendio atque desperatione omnium salutis numquam ante discessum est. Habet vernacula lingua simile, cum *Reichsabscheide*, discessus imperii, vocat, quae in conventibus principum placuerunt: et in privatis quoque negotiis eadem voce, quae *discessum* significat, pronunciantur, quae convenerunt. J. FR. GRON. Lipsius 5. de Mil. Rom. Dial. 5. haec ab Annibale, ab illo loco perlustrando scilicet in castra reverso, in tabernaculo dicta existimavit. At Perizonius Diss. 2. de Praetorio p. 120. et 480. quia hic nulla mentio tabernaculi praetorii est, *praetorium* pro stipatoribus et comitibus, quos Annibal, hunc locum perlustrans, secum habebat, poni putat. Verior sine dubio est sententia Lipsii, in qua etiam Schelium fuisse liquet ex principio illius notarum ad Polybium de Castris. Nam quis credat, Annibalem inspecto loco omnes a se dimittere, et solum sine ullo comitatu in castra reverti voluisse? Nusquam apud Livium imperator alibi, quam in castris, *praetorium misisse* dicitur. V. 26, 15. 30, 5. 37, 5. nec ulla probabilis ratio est, cur id hic aliter interpretari debeamus. Sed et verba Annibalis, *nunc corpora tempus est*, indicant, alibi, quam in castris e rio, dicta fuisse. DUK *rium missum* etiam om Hearnii Oxon. et Latinii praeferunt. Lipsii hanc tionem probat etiam Sc Polyb. de Castris in pri mul eumdem refellit, tionem rejectae vulgata nis hanc reddit, quia pr usum in militia Roman mittebat, quos in ea fuisse docet. *Ut praetor- sum* est in Cant.

Ut et numero etiam nimis modo, valeatis] *mero etiam* Flor. *ut nu- iam* Ber. *ut et numero animis modo* Lovel. 4. Mox *e turmis* Lovel. 4.

Hostem caecum ad artes habebitis] Pall. d *tis*. GEBH. Pariter Fl Hearnii N. a m. 1. et pri pro quo Aldus demum subtituit. *habetis* etiam esse, monuit Crevier. vox deerat in Lovel. 4. p *has* in Harl. *ad has a* legit Lovel. 4.

§. 4. *Ita mille equiti- goni, mille peditibus*

que in stationes elicere ad pugnam hoftem: injecto
deinde certamine, cedendo sensim citra flumen per-
trahere. Haec mandata Numidis. ceteris ducibus 5
peditum equitumque praeceptum, ut prandere om-
nes juberent: armatos deinde, inftratisque equis,
signum exspectare. Sempronius, ad tumultum Nu- 6
midarum primum omnem equitatum, ferox ea par-
te virium; deinde sex millia peditum, poftremo om-
nes copias ad deftinatum jam ante consilio, avidus

Non scio, quid sit; et dubito, an usquam alibi ea significatione, quam hic locus poftulat, pro *cum Magone missis*, vel *Magoni traditis*, inveniatur. DUK. Displicuit etiam Ant. Perizonio, qui ad marginem Livii legendum conjecit *mille equitibus cum Magone.* — Vir. Ampl. J. Alex. Roëllius legendum conjicit *commissis* vel *permissis.* — Ceterum codd. nihil mutant, nisi quod *et mille peditibus* sit in Lovel. 4.

Hannibal prima luce] Polybius [3, 71.] ἅμα τῷ φωτί. SIG.

Jaculandoque in stationes elicere ad pugnam hostem: injecto deinde certamine] *jaculandoque stationes elicere ad pugnam: hostem injecto deinde certamine* Flor. Cant. Voff. Lovel. 1. 3. 4. 5. Harl. et Gaertn. nisi quod Lovel. 3. et Harl. insuper legant *jaculandoque statione*, et solus Lovel. 3. *inito deinde certamine*. Praeterea *hostes* Hearnii N. Mox *ea flumen pertrahere* Ber. *circa flumen pertrahere* Flor. Voff. Lovel. 3. 4. Harl. Hav. et quaedam ex primis edd. V. supra hoc lib. ad c. 48, 6. *citra flumen protrahere* Lovel. 5. Sed, *per* et *pro* in compositis commutari, dictum eft supra ad 9, 10, 7.

§. 5. *Ducibus peditum equitumque praeceptum, ut prehendere omnes juberent*] Cur in codice regio non emendaftis *prandere*, pro *prehendere*? VALLA. Polybius [3, 71.] πᾶσιν ἀριστοποιεῖσθαι παρήγγειλε. SIG. *ducibus equitum peditum* Harl. *ducibus equitum peditumque* Lov. 4. et 5. V. supra hoc cap. §. 2. Mox *armatosque deinde*, addita copula, Lovel. 5. *armatos dein* Hearnii N. V. ad 3, 3, 6. Deinde *instratis equis*, sine copula, Hav. *instructisque equis*, Lovel. 3. et Rec. V. ad hujus lib. c. 27, 9. *instratique equis* Lovel. 5. *stratisque equis* Gaertn. Verum quum praecedat particula *deinde*, eaque per compendium *dein* scribi soleat, ultimam ejus syllabam elisiffe primam hujus vocis puto.

§. 6. *Ferox ex parte virium*] Pall. tres *ferox ea parte virium.* Recte. Supra c. 53, 1. *Gaudio efferri; qua parte copiarum alter consul victus foret, ea se vicisse* et cap. eodem. *Ferociusque factum* (ingenium Sempronii) *ex prospero cum praedatoribus suis certamine crederet.* GEBH. *ex parte* operarum errore non alibi legitur, quam in prima Gruteri ed. quod sequens emendavit.

Postremo omnes copias ad destinatum jam ante consilio, a-

7 certaminis, eduxit. Erat forte brumae tempus et nivalis dies in locis Alpibus Apenninoque interjectis, propinquitate etiam fluminum ac paludium praegelidis.
8 ad hoc raptim eductis hominibus atque equis, non capto ante cibo, non ope ulla ad arcendum

vidus certaminis, eduxit] Vos *consilio* mutastis in *consilium*, quasi ad consilium, non ad locum consilio destinatum ierit: cum sic dicatur substantive *destinatum*, ut *propinquum*. quale fuit illud superius [c. 46, 3.] *Exque propinquo speculandas copias.* VALLA. Bene vetus ed. *ad destinatum locum jam ante consilio.* Nam vitiose Pall. tres *ad destinatum jam ante consilium.* Neque interim male Valla, qui absolute emendabat *ad destinatum jam ante consilio.* GEBH. Relegant omnes scripti τὸ *locum:* ut et Vallae codex, qui censet *ad destinatum* dici, ut ante *ex propinquo.* Forsan recte: sic *ad constitutum, ad condictum.* 38, [26, 7.] *Ab destinatum petentibus.* Vide tamen, an fuerit *ad destinatum jam ante consilio avidus certamen eduxit.* J. FR. GRON. In nullo etiam meorum codd. τὸ *locum* inveni, nisi in uno Ber. a m. 2. verum ibi transponitur *ad destinatum jam ante locum consilio.* a m. 1. idem cod. cum Hav. legebat *ad destinatum jam ante consilium.* Brancal. Latinii etiam *consilium*, pro *consilio*, praefert. Neque dictio *locum* in Hearnii Oxon. adparet. Nescio itaque, unde Doct. Arentzenius hauserit, *locum* interponere scriptos, ad Epitom. Aur. Vict. c. 47, 4. Ob haec vocem *locum* expunxi; quae etiam admitti nequit, quia Sempronius de loco pugnae nihil statuere potuit, utpote artibus Hannibalis in eum protractus. Vide, num ad τὸ *destinatum* cum Cl. J. Alex. Beëllio ex seqq. intelligi possit *certamen.* Insuper *postremo omnes alias copias*, una voce auctior, Hearnii N.

§. 7. *Erat forte brumae tempus et nivalis dies*] Polybius [3, 72.] ὄυσης δὲ τῆς ὥρας περὶ χειμερινὰς τροπὰς καὶ τῆς ἡμέρας νιφετώδους καὶ ψυχρᾶς. Sic Florus inquit 2, 6, 12. *Frigidum et nivalem nacti diem.*

Propinquitate etiam fluminum ac paludum praegelidis] Genitivus antiquus residet in Pall. pr. ac tert. *fluminum et paludium.* GEBH. Ita et Flor. quod ex Oxon. cod. in Caes. laudatur 4. Gall. 38. Utrumque antiquis in usu fuisse, observat Voss. 4. Gramm. 14. Deinde *pergelidis* Ber. in quo linea capiti prioris literae adposita a m. 2. deletur: quum potius convenisset, ut literae secunda ac tertia expungerentur, atque ita *praegelidis* superesset. Id enim verum est, et in optimis aliisque omnibus codd. restat. Ita contra *praefervidus* supra est 9, 18, 5. Et alibi etiam saepe Livius compositis cum praepositione *prae* intensiva delectatur.

§. 8. *Ad hoc raptim eductis hominibus atque equis*] Ita edidit primus Gronovius, in pr. ed. notarum testatus, ita praeferre omnes veteres: cui ex meis adsentiuntur tantum non omnes codd. Antea vulgabatur *ad haec*, quod soli servant Lovel. 3. 4. Ber.

frigus adhibita, nihil caloris inerat: et quidquid aurae fluminis adpropinquabant, adflabat acrior frigoris vis. Ut vero refugientes Numidas insequentes 9
aquam ingressi sunt, (et erat pectoribus tenus aucta nocturno imbri) tum utique egressis rigere om-

Gaertn. et Hav. ex Oxon. Hearnii N. et D. V. ad c. 52, 10.

Et quidquid aurae fluminis adpropinquabat] Videtur et hoc obscure dictum, quamquam sensus utcunque percipitur. GLAR. Liber optimus *adpropinquabant*. Recte omnino: et est genus loquendi, quale 7, [32, 6.] *Quicquid ab urbe longius proferrent arma, magis magisque in imbelles gentes eos prodire*. J. FR. GRON. Similiter etiam Flor. Cant. Voss. et Lovel. 1. Supra 8, 39, 5. *Quidquid progrediebantur, magis magisque turbatos hostes cernebant*. ubi v. quae notantur.

§. 9. *Pectoribus tenus aucta nocturno imbri, tum utique egressis rigere*] ἕως τῶν μαστῶν Polybius (3, 72.) SIG. *tum undique egressis* Hav. et Hearnii N. in margine. V. infra ad 40, 19, 7. (* 30, 38, 8.)

Vix armorum tenendorum potentia esset, et similitudine: et procedente jam die) Credo sic legendum *potentia essent, et lassitudine*. vel *et simul procedente*. VALLA. Pall. tres *potentia esset*. Nam hujus verbi multitudinis numerus hic a Valla invectus est. Sec. autem Pal. *potentia esset ex lassitudine: et procedente jam die*. GEBH. Ab ingenio Vallae lectio, cum prius haberetur *potentia esset, et similitudine procedente*. nec differunt Put. et melioris notae libri. Dederat et aliam conjecturam Laurentius: *potentia essent et lassitudine*. A quo parum discedunt Regius: *etsi lassitudine*: et Pal. unus: *ex lassitudine*. Itaque olim ipse conjeceram, ut schedis meis demonstrare possum: *simul lassitudine, et procedente*: quod postea se malle submonuit Alb. Rubenius. Sed illa *lassitudo* hic tota correctorum est, non scripturae veteris. Polybius, quem Livius hic quoque vertit, [3. 72.] μόλις ἕως τῶν μαστῶν οἱ πεζοὶ βαπτιζόμενοι διέβαινον· ἐξ ὧν ἐκακοπάθει τὸ στρατόπεδον ὑπό τε τοῦ ψύχους καὶ τῆς ἐνδείας, ὡς ἂν ἤδη τῆς ἡμέρας προβαινούσης. Quamvis famis meminit noster, tamen aliquid latet in τῷ *similitudine*, quod reddere voluit τὸ τῆς ἐνδείας, et explicandum videtur hoc modo: *simul jejuni*. Scriberem igitur: *tum utique egressis rigere omnibus corpora, ut vix armorum tenendorum potentia essent, simul jejuni, procedente jam die, fame etiam deficere*. Infra [cap. seq.] *Contra jejuna fessaque corpora Romanis et rigentia gelu torpebant*. 28, [15, 2.] *Et procedente jam die, vires etiam deficere Asdrubalis exercitum coeperant, oppressos matutino tumultu, coactosque, priusquam cibo corpora firmarent, raptim in aciem exire*. De proelio eodem Frontinus Strateg. 2, 5, 23. *Hos consul et adortus temere, et secutus, jejunum exercitum in maximo frigore transitu fluminis rigefecit*. Ita enim MS. non *rigere fecit*. Est autem elegans *rigefacere*, ut *adsuefacere*.

nibus corpora, ut vix armorum tenendorum potentia essent, et simul lassitudine procedente jam die, fame etiam deficere.

1 LV. Hannibalis interim miles, ignibus ante tentoria factis, oleoque per manipulos, ut mollirent artus, misso, et cibo per otium capto, ubi transgres-

J. FR. GRON. *potentia essent* recte in contextum admissum est: id enim servant Flor. Cant. Voss. Lovel. 1. et Hearnii D. Deinde *et similitudinem deficere* reliquis omissis Lovel. 1. *et similitudine et procedente jam die* Florent. Cant. Voss. et Hearnii D. *et similitudine procedente jam die* ejusdem Hearnii L. 1. *et simul lassitudine et procedente jam die* Voss. in marg. et Lovel. 3. *et simul lassitudine procedente jam die* Ber. Hafn. et Hav. *et simul procedente jam die* Hearnii N. *simul procedente jam die* Gaertn. *et lassitudine et procedente jam die* Lovel. 4. et Harl. *et procedente jam die* Lovel. 5. Gronov. in pr. ed. notarum aliam adhuc conjecturam proposuit; scribendum nempe, *tum utique egressis rigere omnibus corpora, ut vix armorum tenendorum potentes essent, simul jejuni, procedente jam die fame etiam deficere.* In ejus conjecturis id minus rectum videtur, quod voculae *et*, quae in plerisque, certe in optimis codd. post *potentia essent* exstat, nullam rationem habuerit; quasi nempe *rigere, et simul deficere* non satis bene diceretur. Id insuper probare nequeo, quod conjecturam suam, nullius codicis testimonio probatam, in contextum receperit. Ejus loco itaque restitui, quod in tribus codd. supra memoratis reperi. Si quis potius *et procedente jam die*, quod alii praeferunt, malit, per me licebit. Ego tamen alterum praestare puto, ut *procedente jam die* et ad lassitudinem et ad famem referatur. Non equidem lectionem illam veram esse intendere audeo; videtur tamen verisimilis esse, quae ferri possit, donec certiora aliunde appareant. Quamvis enim Polybius, quem Livius hic interpretatur, lassitudinis non meminerit; ea tamen aeque hic ferri potest, ex cap. seq. loco, quem ipse Gronov. laudavit; ubi *jejuna fessaque corpora Romanis et rigentia gelu* tribuuntur.

§. 1. *Oleoque per manipulos, ut mollirent artus, misso*] Duo vocabula *ut mollirent* absunt Pal. sec. At tert. *ut mollirentur artus.* GEBH. *oleoque, ut mollirent artus, per manipulos misso* Lovel. 4. et 5. Dein *transgressos flumen nunciatum est hostes* edebatur ante Gronov. qui, consentientibus Flor. et Cant. ordinem vocabulorum transposuit. Reliqui codd. stant a prioribus edd. nisi quod *transgressum flumen nunciatum est hostem* praeferat Gaertn. Praeterea *atque in aciem prodit*, pro *procedit*, Hav. quod ex interpretis glossa natum est. V. alia exempla supra ad 1, 41, 6. et 9, 27, 7. *in aciemque procedit* edd. antt.

§. 2. *Baleares locat ante signa, levem armaturam*] In Polybio [3, 72.] legitur cum conjunctione *ac levem armaturam*, ut

lumen hostes nunciatum est, alacer animis cor-
busque arma capit, atque in aciem procedit.
ires locat ante signa, levem armaturam, octo 2
e millia hominum; dein graviorem armis pedi-
quod virium, quod roboris erat: in cornibus
mfudit decem millia equitum; et ab cornibus

telligamus Baleares dici le-
rmaturam, sed alios. Tum
quae sequuntur, verba *de-*
graviorem armis peditem,
authore ad *circumfundit*
m referenda putamus, quo-
iginti millia inter Hispanos
Afros mixtis Gallis fuisse
t. Nec sequentia obstant,
e equites et elephanti in
bus divisi fuere, eodem au-
si modo Perottus Graeca
extulit. Haec ideo admo-
e digna duximus, quod non
risimile, tam negligenter
n haec traduxisse. GLAR.
ib. *levemque armaturam.*
[4, 3.] *Baleares ceteram-*
vem armaturam post mon-
rcumducit. Et Polyb. [3,
ούς λογχοφόρους καὶ Βα-
ς, ὄντας εἰς ὀκτακισχιλί-
IG. Vulgatam lectionem,
res locat ante signa, levem
uram, tuentur omnes li-
nulloque, quos vidi, ad-
r correctio Sigonii *levem-*
maturam. GEBH. Sigonio
antum meorum Hav. con-
Utrum malis, res eodem
t. Si *Baliares levemque*
uram, eodem modo di-
rit, quo *Virginius et tri-*
de quo v. ad 3, 25, 4. vel
hic accipi debet pro par-
exegetica, quasi diceret,
es, qui erant levis armatu-
d 6, 16, 8. Baliares enim le-
maturae fuisse, postea hoc
dicatur. *Proelium a Ba-*
rs ortum est; quibus quum
e robore legiones obsiste-

rent, deductae propere in cornua leves armaturae sunt. Si *Baliares levem armaturam* erit adpositio, ut infra 28, 14, 20. *Eques levisque armatura, velites, circumductis alis in latera incurrebant.* V. ibi Gronov. In loco Livii, quem laudat Sigonius, non simpliciter est *Baliares levemque armaturam*, verum insuper *Baliares ceteramque levem armaturam*, ut eodem 22, 46, 1. *Baliaribus levique alia armatura praemissa transgressus flumen.* Neque etiam Livius Polybium secutus tanta religione verbis ejus inhaesisse censeri potest, ut, quum ille λογχοφόρους καὶ Βαλιαρεῖς dixerit, propterea etiam Livius dicere debuerit *Baliares levemque armaturam.* Ceterum *Baliares* hoc loco, et paullo post *Baleares* legit Flor. V. ad c. 21, 12. Mox *dein,* pro *deinde,* edidit Jac. Gronov. consentientibus Flor. et Cant. V. ad 3, 3, 6. Praeterea male Glareanus voces *graviorem armis peditem* ad verbum *circumfundit* refert, sed repetendum est ex praecedenti *locat.* Non enim graviorem armis peditem circumfudit Baliaribus, sed locat deinde, id est post Baliares. Et id volunt ipsa Polybii verba Graeca. Denique *circumfundit,* pro *circumfudit,* edidit Sigonius; cujus lectionem nullus recentiorum recepit. Et recte. Non alibi enim id mihi obvium fuit, quam in Lovel. 4. 5. et Hafn.

In utramque partem divisa

elephantos statuit] Pall. tres, et vetus ed. *diversos elefantos*: quod legitimum est. GEBH. Omnes *diversos*. Nec aliter Andreas, Ascens. Beccar. Tarv. Ven. Polybius tamen [3, 72.] *τὰ δὲ θηρία μερίσας πρὸ τῶν κεράτων δι' ἀμφοτέρων προεβάλετο*. Et facile haec duo confunduntur. J. FR. GRON. *diversos* Flor. Voss. Lov. 4. 5. Harl. Ber. Hafn. Gaertner. Hav. et Hearnii L. 1. *divisos* ex editis primus exhibuit Aldus in erratis. Saepius autem haec vocabula confundi, supra dictum est ad 10, 33, 10.

§. 3. *Effusos sequentes equites, quum ab resistentibus subito Numidis*] *effusos sequens equites* Ber. et Hav. Mox *a resistentibus undique Numidis* Ber.

§. 4. *Duodeviginti millia Romanorum erant, sociûm nominisque Latini viginti*] Polybius [3, 72.] aït, sedecim millia peditum Romanorum, ex sociis vero Latini nominis ad viginti millia: id quod verisimilius est, quando legiones quaternum millium erant, ut ipse Livius superius scriptum reliquit, non ita longe ab huius libri initio [c. 17.] Addit

Roma
ut fec
Venet
nomin
quoqu
omnes
Quod
videtu
rum c
anno i
disting
qui L
5. Tar
vel su
tius:
neris,
tis c
atque
no La
popul
NOV.
vel. 1.
quo to
Simili
nii N.
Parm.
Roma
1505.
perun
perest
Hinc
Tum
legunt

ni viginti; auxilia praeterea Cenomanorum. ea in fide manserat Gallica gens. his copiis con- sum eſt. Proelium a Baliaribus ortum eſt; qui- 5
quum majore robore legiones obsiſterent, dedu- propere in cornua leves armaturae sunt. quae 6

modo copulam addidiſſe, detraxiſſe, infra videbimus , 2, 6. Ceterum *τὰ millia anorum erant, sociûm no- s Latini viginti* non adpa- in Hearnii D. Ut autem tol- difficultas, quam ex diver- mero Romanorum a Polybio vio edito injiciunt Sigonius gis Glareanus, exiſtimari , Polybium solos pedites raſſe, non enim simpliciter *Ῥωμαίους*, sed *τοὺς πεζοὺς Ῥωμαίους* memorat: Livium comprehendiſſe etiam equi- qui trecenti unicuique le- additi erant. V. supra hoc , 17, 3. adeoque mille ducen- ionibus quatuor, et hinc ro rotundo dictum eſſe *duo- inti millia*, pro *septemde- millia et ducenti*. Verum militer inter eos non conve- debuiſſet in numero socio- quem ille exclusis, hic ad- equitibus edidiſſet; quum ambo viginti millia eo- fuiſſe tradant. Videant ita- lii, qua ratione haec diffi- tollenda sit.

xilia praeter a Cenomano- Vos emendaſtis *praeter*, ierit emendandum *praeter- ALLA*. *praeter aciem Nu- rum* Hafn. *auxilia praeter- enomanorum* Lovel. 3. *au- orum praeter a Cenoma-* Ber. *auxilia praeter A- nanorum* Hav. *auxilia pre- anorum* Lovel. 4. *auxilia erea Nocemanorum*, trans- syllabis, Lovel. 5. Reli- t Valla emendavit. Cl. Hear- nius notat, Cluverium 1. Ital. ant. 26, 250. *Cenomannorum* legiſſe. Sed ad verba ejus non adtendit. Loco enim laudato primo refel- lit sententiam eorum, qui apud Livium scribendum eſſe per *ae* contendunt *Caenomani*, apud Graecos enim vocari *Κενομανούς*. Addit deinde, nihil eſſe, quod quidam ex Plinii exemplaribus docent, geminato *nn* legendum eſſe ubique *Cenomanni*, utramque enim scriptionem rectam probam- que eſſe. Verba ejus excerpsi su- pra ad 5, 35, 1. Mox *remanserat*, pro *manserat*, Lovel. 4. 5. et Harl. Male. Infra 28, 24, 2. *Non socii in fide, non exercitus in officio mansit.* 31, 2, 3. *Gratias agerent regi, quod in fide man- sisset.* c. 7, 12. *Haec vos quietu- ra, aut in fide mansura credi- tis?* 40, 35, 10. *Existimesne, Celtiberos perpetuo in fide man- suros?* 45, 31, 8. *Nec aliter eas mansuras in fide gentes.* V. ad auct. Epit. Liv. 78.

§. 5. *Proelium a Baliaribus ortum est*] Verba haec desunt in Lovel. 1. At *proelium ab equis ortum est* legunt Ber. et Hav. *ab equitibus ortum est* Hafn. Rec. et Hearnii N. *ab equitibus ince- ptum est* Lovel. 5. *inceptum est* etiam Lovel. 4. quod ex interpre- tatione natum puto. *ab Alpibus ortum est* Flor. Cant. et Voſſ. in cujus margine *a Balearibus* pro varia lectione visitur. *ab Alpinis ortum est* Lovel. 3. *ab alearibus ortum est* Harl. Unus Gaertn. recte *a Baliaribus ortum est* servat.

extremis cornibus, (equis m
sed odore insolito territis)
8 Pedeſtris pugna par animis

Deductae propere in cornua leves armaturae sunt] Quaenam inter *deducere* et *diducere* differentia fuerit, supra v. ad 5, 38, 1. Ex illis autem, quae ibi dicta sunt, sequi videtur, hic potius legendum *diductae*. Indicatur enim, milites levis armaturae in duas partes divisos hinc inde in utraque exercitus cornua se recepiſſe. Saepius haec verba inter se commutantur. Ita infra emendandum puto 44, 33, 3. *Vix diducta summa arena erat*, ubi nunc *deducta* legitur. Forte etiam similiter ex auctoritate optimi Sangerm. scribendum apud Colum. 8, 11. *Mares sine rixa diducuntur in sua quisque septa cum feminis*. ubi etiam edd. praeferunt *deducuntur*. V. Cel. Burm. ad Ovid 1. Am. 7, 48. 4. Met. 372. 8, 586. Cortium ad Sall. Jug. 25. ad Plinii 2, 19. et Oudendorp. ad Lucan. 3, 584. ad

sent
cum
libe
ma
GE
vol
libb
et
gun
eti
lo
nisi
Po
le
ex
per
ple
res
m.
147
per
C
he
Jec

s recentes Poenus, paullo ante curatis cor-
in proelium adtulerat: contra, jejuna fes-
pora Romanis et rigentia gelu torpebant.
tamen animis, si cum pedite solum foret
. Sed et Baliares, pulso equite, jacula- 9
latera, et elephanti jam in mediam pedi-
sese tulerant: et Mago Numidaeque, si-
as eorum improvida praeterlata acies est,

fuerit emendandum
's *Poenus*, hoc est
el *quas recentis*, pro
enus, id est milites
A. Prisca editio ob-
allae exhibens *quia*.
ter; quorum pr. ac
entis. GEBH. *quam*
el. 1. Harl. et Flor.
s Lovel. 3. *quam re-*
4. *quas recens* Lov.
et Hearnii D. in mar-
center Gaertn. *quas*

nt tamen animis, si
solum foret pugna-
ert. habet, *si cum*
foret pugnatum.
et Lovel. 5. et Bec.
solo Gaertn. *si cum*
solum Ber. a m. 1.
titissent tamen, si,
, Hafn. *restitissent*
el. 3.

l latebras eorum in-
eterlata acies est]
endum, at quidam
Nota autem illud *si-*
tim ut, accipi. huic
ido quam familiare,
quod in superioribus
bi admonuimus. Cae-
raeterlatam aciem
ersu sequenti *immo-*
ndiu mansisse dicit:
cavillum hoc est, in
am, ut videat lector,

quid sit cum judicio authores legere. GLAR. *simul latebris* Lovel. 3. et quaedam ex primis edd. Deinde *praelata acies est* legendum censet Gebhardus supra ad 2, 14, 7. quod non contemnendum videtur, partim quia *praelatus* hoc sensu apud Livium frequens est: v. ad 29, 32, 8. et contra *praeterlatus* apud eum numquam, quod sciam, obcurrit: partim quia *prae* et *praeter* in compositis alibi a librariis commutantur. V. (* ad 36, 42, 1.) Torrent. ad Suet. Caes. 37. Neque magis mirum est *praet'*, sive *praeter*, et *prae* commutari, quam *int'*, id est *inter*, et *in*; de quo videbimus ad 33, 57, 6. Non tamen *praeterlata* ut minus Latinum damnandum existimo. Eo enim Lucretium usum esse 4, 573. Jesica observarunt. Tum *est* non adparet in Lovel. 1. 3. 4. et Voss. Praeterea paullo ante *sese intulerant*, pro *tulerant* Lovel. 5. quod, si plures ac meliores codd. conspirarent, admittendum censerem. Ita enim saepissime Livius loqui solitus est. V. ad 3, 5, 7. alterum vero nondum apud Livium notavi; quod tamen Cl. Duker. apud Ovidium obvium esse monuit 3. Am. 10, 37.

Omnia, qua tulerat se Dea,
messis erat.

et ita *ferre se* pro *ire* saepissime poni. Deinde *et Maganis*

cipiunt, fodiebant.

Numidarumque Hearnii N. qui etiam *latebras nostra inprovida* legit.

§. 10. *Tamen in tot circumstantibus malis*] Praepositionem non agnoscit Lovel. 3. Mox *contra elephantos*, pro *adversus*, Lovel. 4. 5. V. ad Epit. Liv. 57.

§. 11. *Eos pedites, ad id ipsum locati, verutis conjectis et avertere*] Praeclare Put. *eos velites ad id*. Propria horum cum elephantis pugna. Polybius 1, [33.] de proelio M. Atilii Reguli et Xanthippi. *καὶ προυρώμενοι τὴν τῶν ἐλεφάντων ἔφοδον, προθέμενοι τοὺς γροσφομάχους*. Eodemque libro [c. 40.] *τινὰς μὲν τῶν εὐκινήτων πρὸ τοῦ τείχους καὶ τῆς τάφρου παρέβαλε, προστάξας, ἂν ἐγγίζῃ τὰ θηρία πρὸς αὐτοὺς χρῆσθαι τοῖς βέλεσιν ἀφθόνως*. quae et mox *πυκνοῖς τοῖς ὑσσοῖς καὶ τοῖς γρόσφοις* aït confixa. 28, [15, 5.] *Elephanti etiam tumultuoso genere pugnae equitum velitumque et levis armaturae consternati*. 30, [33, 14.] *Paucae tamen bestiarum, intrepidae in hostem actae, inter velitum ordines cum multis suis vulneribus ingentem stragem edebant: resilientes*

tabrig
Sic r
Gud.
ipsum
tio. V
cero
rens
bend
58. *C*
quasi
et ip
GRO
eoden
Salma
man.
velite
nomer
erat:
bere,
annis
ſtituto
adpon
inchoa
legunt
que,
quoqu
sidera
respo
locis
verba.
psin q
ribus
latori
deind

VI. Trepidantesque prope jam in suos conster- 1
media acie in extremam, ad siniftrum cornu,
ius Gallos auxiliares agi juffit Hannibal. Ex-
o haud dubiam fecere fugam. additus quoque
terror Romanis, ut fusa auxilia sua viderunt.
, quum jam in orbem pugnarent, decem mil- 2
me hominum, quum alii evadere nequiffent,

o ex profeffo de armis racterit, ut et Schelius Polybium, quod de te- am eft. DUK. *ad ipsum* am Flor. Voff. Lov. 4. Harl. Ber. et Hearnii L. a m. 1. V. ad 26, 40, *sum* pro *me ipsum* ha- supra in Praefat. §. 3. *errucis* Flor. a m. 1. emendatur *verrutis*, m superest in Voff. Lov. aerta. V. ad 2, 20, 9. *jectis avertere*, vocula neglecta, Gaertner. et . ad 2, 44, 3. *conjectis ere* Flor. a m. 1. V. ad Mox *adversos* Voff. Harl. . 1. Hafn. et Gaertner. 31, 6. Denique *maxu-* V. ad 3, 17, 5.

epidantesque prope jam onsternatos] Ita edidit ronov. in contextum re- priscarum edd. scriptu- m insuper exhibent Flor. ff. Lovel. 1. Harl. Ber. et Hav. Ascensius antea 13. ediderat *Trepidan- eque jam in suos*, quod d Jac. Gronov. editores unt, et Cl. Crevier. ser- vetuftiorum, ut teftatur, unus tantum meorum ov. 3. hunc ordinem di- probat. *Trepidantes- uos prope jam conster- gunt* Lov. 4. et 5.

a acie in extremam, ad m cornu] Videtur exci- diffe praepositio *e media acie*. J. FR. GRON. *ad sinistrum cor- num* Flor. Sed v. ad 3, 62, 8. Verum neque hic in animum in- ducere poffum, ita Livium dedis- se; sed potius puto, librarium erraffe; et quidem errorem ex illo fonte promanaffe, quem in- dicavi ad 6, 3, 8. Mox *Gallos au- xiliatores* Ber. et Hav. At alibi ea voce Livium usum effe non me- mini. Neque etiam hujus aevi es- se videtur. (* v. ad 37, 42, 3.)

Quoque additus novus terror Romanis] Vos mutatis *quoque* in *estque*. ego tantum locum mu- to, sic: *additus quoque terror*. VALLA. Vallae emendationem confirmat prisca ed. Sed Pall. pr. ac tert. *quoque additus no- vus terror R.* sec. vero *estque terror novus additus Rom.* GEB- HARD. Malim *fecere fugam: ad- ditusque novus terror.* J. FR. GRON. *quoque auditus novus terror* Lov. 1. *quoque adductus novus terror* Ber. a m. 1. *quo- que addictus* a m. 2. *additus novus terror* Lov. 3. *quoque no- vus terror additus* Flor. a m. 1. *novus quoque terror additus* a m. 2. quod idem etiam praefert Cant. *et novus quoque terror ad- ditus* Harl. Paullo ante *haud fe- cere fugam* Lovel. 1. *haud du- biam fecere pugnam* Ber. a m. 1. *haud dubium fugam facere* Lo- vel. 4. *haud dubium fecere fu- gam* Lovel. 5. Mox *viderant*, pro *viderunt*, Rec.

media Afrorum acie, quae Gallicis auxiliis fi
3 erat, cum ingenti caede hoftium perrupere. et, q
neque in caftra reditus effet flumine interclusis
que prae imbri satis decernere poffent, qua
opem ferrent, Placentiam recto itinere perr
P

§. 2. *Itaque quum jam in orbem utrimque pugnarent*] A Pall. duobus abeft τὸ *utrimque*. In tertio vero reperitur *utrique*. GEBHARD. Flor. Voff. Gud. duo Pall. ignorant *utrimque*. Et certe incommodum eft: nam *utrimque* significat in partes duas: at *in orbem* in partem omnem: quemadmodum hos fuiffe circumventos jam docuit Livius. J. FR. GRON. *Ita quum jam* Hearnii D. V. supra ad c. 53, 7. Illud *utrimque* deeft etiam in omnibus meis ut et Hearnii codd.

Quum alias evadere nequivissent] Pal. pr. *cum alii* (sec. *aliis*) *evadere nequissent*. Tert. *cum alio evadere*. GEBH. Put. Voff. Pall. *quum alii ev. nequissent*. Andreas quoque et plerique veteres *alii*. Scribe *quum alia evadere nequissent*. Ut 43, [19, 3.] *Et transitus ea est in Labeatas*. 44, [43, 3.] *Alii alia in civitates suas dilapsi sunt*. Statim fortassis: *medium Afrorum aciem, qua Gallicis*. Polybius [3, 74.] *ἐκράτησαν τῶν Κελτῶν καὶ μέρους τινὸς τῶν Λιβύων, καὶ πολλοὺς ἀυτῶν ἀποκτείναντες, διέκοψαν τὴν τῶν Καρχηδονίων τάξιν*. Non conftabat autem media acies tantum ex Afris et Gallis, sed et Hispani partem tenebant: quos significat immotos ftetiffe. Polybius [3, 72.] *τοὺς μὲν πεζοὺς ἐπὶ μίαν ἐνϑεῖαν παρενέβαλε, περὶ δισμυρίους ὄντας τὸν ἀριϑμόν, Ἴβηρας καὶ Κελτοὺς καὶ Λιβύας*. J. FR. GRON. *quum aliter*

evadere Hav. et Hearni
cujus margine emendatu
alii evadere, quod iden
nius etiam invenit in L.
que obvium fuit in Flor.
3. 4. 5. Harl. Gaertn. Hav
primis. Moguntini deind
Aldus in erratis *alia* r
runt: Aldi autem lection
receperunt, usque dum
furtenses anno 1578. ei su
rent *alias*: quod ferri
alias enim pro aliter ap
et aequales scriptores ha
le obcurrit. V. Graevium
ton. Tib. 71. Quod aute
risius, 2. Inftit. 175. ita
exiftimet Terent. in And
48.

Quid alias malim, qu
die has fieri nupti

in eo fallitur. Nam, ut j
natus observavit, *quid* e
ponitur pro cur alio te
Recte itaque Gronov.
hic rejecit. Ipse vero
tum conjecit, verum etiam
textum recepit *alia*, quo
alia via, alia parte. De e
ros doctos ad Flori 2, 12,
alii, quod in tot apud me
novium codicibus, iisqu
mis, supereft, revocandu
tur. Indicat enim, ex ex
ercitu Romano decem
millia per mediam aciem
se, *quum alii* milites Rom
simul cum his *evadere*
sent. Poftea vero §. 4. et
jungit fortunam illorum a
qui cum decem millibus

res deinde in omnes partes eruptiones factae: et, 4
flumen petiere, aut gurgitibus absumti sunt,
inter cunctationem ingrediendi ab hoſtibus ob-
ſi. qui paſſim per agros fuga sparsi erant, veſti- 5
cedentis sequentes agminis, Placentiam conten-
: aliis timor hoſtium audaciam ingrediendi flu-

nequierant. Nescio, quid
doctos induxerit, ut τῷ
controversiam moverent.
de *evadere non possent*
Reliqui omnes *evadere ne-*
ent. Quod recte Gronov.
pit. V. supra ad 5, 10, 10.
per mediam Afrorum aciem
quod, si plures accederent
non spernendum putarem.
levior medicina videtur,
Gron. adhibuit legendo
iam Afrorum aciem: utrum-
enim in usu eſt, *perrumpere*
, et *per aciem*. V. Cl. Du-
ad 7, 24, 7. *prorupere* ha-
Lov. 4. 5. Ber. et Gaertn.
re scribarum. V. ad 9, 43,

3. *Et, quum neque in ca-*
reditus esset flumine inter-
] Pal. tert. *in castra quo-*
reditus esset flumine inclu-
GEBH.

que prae imbri satis discer-
possent] Pall. tres cum prin-
ed. *decernere*. GEBH. Scri-
Andreas eumque secuti, ut
atio, *decernere*. Pone enim
el *judicare*, vel *separare*:
apparebit, utrum commo-
J. FR. GRON. *cernere* Harl.
rnere primum recepit A-
. anno 1513. Omnes priores
reliquis codd. meis et om-
Hearnii *decernere*, quod
Gronovius vindicavit. V.
9, 7. *prae imbribus* habet
nii N. a m. 2.

a suis opem ferrent, Pla-
centiam recto itinere pervenere] Deprehensa mihi solum haec lectio eſt in Pal. sec. ab aliena manu reposita, et in vetuſta ed. nam reliqui MSS. sec. *suis ut opem ferrent*. tert. *sua vix opem ferrent*. GEBH. *quo suam opem ferrent* Lovel. 3. *quavis opem ferrent* Gaertn. et Lovel. 5. *sua vi opem ferrent* Lovel. 4. *suavis opem ferrent* Cant. Lovel. 1. et Flor. a m. 1. pro quo sec. emendavit *suis ut opem*, consentiente Harl. Tum *perrexerunt* Lovel. 3. *pertendere* Rec.

§. 4. *Aut gurgitibus absumti sunt, aut inter cunctationem ingrediendi*] Quatuor priora vocabula omittuntur in Lovel. 1. culpa librarii ob voculae *aut* repetitionem. V. ad 9, 11, 11. Deinde *inter civitatem ingrediendi* idem Lovel. 1. *inter cunctationem ingredi* Lovel. 3.

§. 5. *Vestigia cedentis sequentes agminis*] Vet. lib. *vestigia sequentes cedentis agminis*. SIG. Non tantum omnes Hearnii codd. vulgatum tuentur, sed et mei, nisi quod *sequentes* desit in Harl. *sequentis* legat Gaertn.

Aliis timor hostium audaciam ingrediendi flumen fecit] Pall. duo, et vetuſta ed. *audaciam ingredi flumen*. GEBH. Ita et Lov. 1. 4. Hav. et edd. usque ad Ascens. anni 1513. Insuper *alius timor* Gaertn. *audaciam* vero perperam omittitur in Ber. Mox *in castra pervenerunt* primus rece-

6 men fecit, transgreſſique in caſtra pervenerunt. Im-
ber nive mixtus, et intoleranda vis frigoris, et ho-
mines multos, et jumenta, et elephantos prope om-
7 nes, absumsit. Finis insequendi hoſtis Poenis flu-
men Trebia fuit: et ita torpentes gelu in caſtra
8 rediere, ut vix laetitiam victoriae sentirent. Itaque
nocte insequenti, quum praesidium caſtrorum, et
quod reliquum ex magna parte militum erat, rati-
bus Trebiam trajicerent, aut nihil sensere, obſtre-
9 pente pluvia; aut, quia jam moveri prae laſſitudine
nequibant ac vulneribus, sentire sese dissimula-

pit Cl. Jac. Gronov. consentientibus omnibus meis, nisi quod *rediere* praeferat Lovel. 5. qui omnia sequentia usque ad verba §. 7. *ut vix laetitiam* omisit propter similitudinem τῶν *in castra pervenere* et *in castra rediere*. Antea hic edebatur *pervenere*.

§. 6. *Et elephantos prope omnes absumsit*] Polyb. [3, 74.] ὥστε τὰ μὲν θηρία διαφθαρῆναι, πλὴν ἑνός. *absumpsit* reposui ex vet. lib. cum ante *consumpsit* legeretur. SIG. *consumpsit* quidem vetuſta ed. at contra Pall. tres, et Sigonii liber, ut creberrime solet Livius. Sic in fine c. 58. *Elephanti quoque ex his, qui proelio ad Trebiam facto superfuerant, septem absumpti*. GEBHARD. Parum intereſt: sed Put. et omnes, ut Sigonianus, *absumpsit*. J. FR. GRON. *absumsit* etiam omnes mei, nisi quod *assumsit* praeferat Ber. *absumsit* etiam Hearnii Oxon. Paullo ante *imber ruinae mixtus* Hafn. Deinde *multos homines* Ber. τὸ *multos* non eſt in Harl.

§. 7. *Et ita torpentes gelu in castra rediere, ut vix laetitiam victoriae sentirent*] Pall. tres *in castris*. GEBH. Ita et Voſſ. Lov. 1. 3. Harl. Gaertn. et Hav. Praeterea *et* omittit Harl. Tum *victoriae laetitiam* Ber. *victoriam laetitiae* Hafn. Paullo ante *insequendi hostem*, pro *hostis*, Hearnii N.

§. 8. *Praesidium Romanorum castrorum*] Put. et Regius abjurant mediam vocem: et sine damno aut ambiguitate sensus omittitur. Nec τὸ *Romanorum* modo hic, sed nec mox τὸ *Poeni* agnoscit Florentinus. Et deleatur utraque vox, ut inserta ab interprete. Voſſ. quoque, Gud. Pal. sine τοῦ *Poeni*. J. FR. GRON. Utramque igitur vocem ex contextu ejeci. Simile gloſſema etiam supra sublatum eſt cap. praec. §. 6. *praesidia Romanorum castrorum* legit Ber. *praesidium castrorum Romanorum* Lov. 5. Paullo ante *nocte insequente* Voſſ. Lov. 1. et Ber. V. ad 6, 21, 1.

Nihil censere Poeni, obstrepente pluvia] Erratum operarum. Legendum ex libris omnibus, et caeco adparet, *sensere*. Nomen *Poeni* penitus ignorat Pal. tert.

runt: quietisque Poenis, tacito agmine ab Scipione consule exercitus Placentiam est perductus: inde Pado trajectus Cremonam, ne duorum exercituum hibernis una colonia premeretur.

LVII. Romam tantus terror ex hac clade perlatus est, ut jam ad urbem crederent infestis signis hostem venturum; nec quidquam spei aut auxilii esse, quo portis moenibusque vim arcerent. *Uno consule ad Ticinum victo, altero ex Sicilia revocato, duobus consulibus, duobus consularibus exercitibus victis, quos alios duces, quas alias legiones esse,*

Vetusta autem ed. *nihil sensere Poeni, obstrepescente pluvia.* GEBH. Vox *Poeni* exsulat etiam a Cant. Lovel. 1. 4. 5. Harl. Ber. Gaertn. et Hav. V. ad verba praec. *obstrepescente* omnes edd. quas vidi, Moguntina priores: sed nullus consentit codex. In praecedentibus *ex magna militum parte*, alio ordine, Ber. Hinc *trajecerunt*, pro *trajicerent*, Lovel. 4. et Hearnii D.

§. 9. *Quia jam moveri prae lassitudine nequibant ac vulneribus*] *quia moveri* Hav. *quia inde moveri* Ber. *quia inde admoveri* Voss. Harl. et Gaertn. *quia jam amori* Hafn. *quia jam admoveri* Lovel. 1. Hinc *nequibant prae lassitudine*, trajectis vocibus, Flor. *post lassitudinem nequibant* Hafn. Tum *aut vulneribus* Voss. Lovel. 4. Ber. Hav. et Hearnii N. in cujus margine tamen est *ac vulneribus*. V. ad 21, 53, 3. In sequentibus *dissimulaverunt* Voss. Ber. et Gaertn. *dissimularent* Hav.

Inde Pado trajectus Cremonam] Repraesentat sec. *Pado trajecto*. GEBH. In praecedentibus *traductus*, pro *perductus*, Hafn.

§. 1. *Ut jam ad urbem Romam crederent*] Quaedam veteres ed. *Romani*. Put. *Romanam*. Sed rectius ea vox deleatur. J. FR. GRON. Quod etiam placebat N. Heinsio ad Vell. Pat. 2, 111, 1. Ceterum *ad urbem Romanam* etiam Flor. Mox *nec quidquam spei aut auxilii esset* Lovel. 3.

Quo portis moenibusque vim arcerent] Pall. pr. et sec. *qua*. tert. *de qua portis moenibus vim arcerent*. GEBH. *quam portis* Lov. 1. *qua portis* Flor. Cant. Lov. 3. 4. Ber. Gaertn. Hav. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm.

§. 2. *Uno consule ad Ticinum victo, altero*] Sic omnes libri. Exspectes tamen forsan, *Uno consule ad Ticinum, altero ex Sicilia revocato ad Trebiam cum duobus consularibus exercitibus victis*. Sed *arcessantur* Put. et Reg. non *arcesserentur*. J. FR. GRON. Voces *duobus consulibus* exsulant ab Hearnii N. a m. 2. prior tantum earum ab

3 *quae arcessantur?* Ita territis Sempronius
advenit, ingenti periculo per effusos passim
dandum hostium equites (audacia magis, qu
silio aut spe fallendi resistendive, si non
4 transgressus. Id quod unum maxime in praes
siderabatur, comitiis consularibus habitis, i

Hearnii D. Deinde *victis exercitibus*, transpositis vocibus, Lovel. 1. Hinc *quae accersentur* Voss. et Gaertn. *quae accerseantur* Lovel. 3. *quae acerscantur* Ber. *quae arcessentur* Lovel. 1. *quae accersantur* Lovel. 4. *quae arcessantur* Flor. et Cant. *quas accerserent* Rec.

§. 3. *Per effusos passim ad praedandum hostium equites*] *per fusos passim* Lovel. 1. *per effusos sibi passim* Hearnii N. a m. 1. Mox *resistendique* Hafn.

§. 4. *Id quod unum maxime in praesentia desiderabatur*] Forte *transgressus: et, quod unum*. J. FR. GRON. *id quidem unum quod maxime* Gaertner. Si scripti exhiberent, ut Gronovius conjecit, non displiceret. Verum iis invitis vulgatum mutari vix necesse puto. *id quod* inlustratur infra 23, 5, 9. Hinc *praesentia desiderabatur* sine praepositione Harl. in *praesentia desiderabat* Hav.

Creati consules C. Servilius et Cn. Flaminius] Sic plerique codices habent, pro eo quod non C. sed *Cn. Servilius* scribendum fuit, et *C. Flaminius*, non *Cn.* SABELL. Addendum *iterum* ad *C. Flaminius*, ut ipsemet Livius auctor est, non ita longe a fine hujus voluminis [c. 63, 4.] *Flaminio* (inquit) *favorem apud plebem, alterumque inde consulatum peperit.* Fuit autem consul

ante hunc anno septi
V. supra ad 2, 16, 7.
sules Sempronius et
lius est in Hearnii L.
pronius et C. Flamini
3. *Cn. Flaminius* in

§. 5. *Equeque his i*
erant Celtiberis Lus
Vos emendatis *aequeq*
modo adjecta diphth
sic fuerit emendandu
que. VALLA. Verba
ris ac Lusitanis impe
quam Numidae essent,
quam a me intelligun
cor autem ea corrupta
Glareanus Celtiberos
nos impeditiores, q
das, fuisse intelligit:
hementer, ut opinor,
sus enim est: Hyberna
inquieta erant, vagar
sim Numidis equitibus
his equitibus erant in
quam Celtiberi Lusi
Hispania fuerant. Nan
te dicebat Hannibal
[c. 43, 8.] *Satis adhu*
Lusitaniae Celtiberia
tibus pecora consect
lum emolumentum to
vidistis. Causam dein
quod omnes undique
meatus erant. In ve
aequeque his imped
rant. ut sit sensus, et
hiberna erant impedi
Lusitanos et Celtibero
† „Glareanus hic nih
„Sigonius autem non
„in contextum hoc po

na rediit. Creati consules Cn. Servilius et C. Flami-
nius. Ceterum ne hiberna quidem Romanis quieta 5
erant, vagantibus passim Numidis equitibus, et, qua
his inpeditiora erant, Celtiberis Lusitanisque. Om-
nes igitur clausi undique commeatus erant, nisi
quos Pado naves subveherent. Emporium prope 6

„dubitet.“ † SIG. Puto Livium dicere; quae infesta reddere, popularique non potuerint Numidae, quod impedita essent equiti et inaccessa, ea ipsa Celtiberos et Lusitanos, qui assueti erant aspera et montana percursare, pervagatos esse atque populatos. TURN. 27. Advers. 11. In Pal. tert. haec omnia, *et quae his impeditiora erant*, desiderantur. Reliqui duo MSS. *aequeque his impeditiora.* Vulgatae lectioni a Valla inculcatae adsentitur princeps editor Andreas. GEBH. Mirare, si lubet, doctissimos viros Glareanum et Sigonium. Turnebus sententiam vidit: quae ut apertior sit, lege *qua.* Ait enim, passim vagatos fuisse Numidas, et ubi loca erant impeditiora Numidis, qua vagari Numidae ob asperitatem locorum non possent, ea vagatos Celtiberos Lusitanosque. Causam habes libro sequenti de Hispanorum cohorte [c. 18, 3.] *ea adsuetior montibus, et ad concursandum inter saxa rupesque aptior ac levior, cum velocitate corporum, tum armorum habitu.* Plutarchus, quasi vertens Livium, [in Fabio Max. 178.] Ἕως παρ' Ἀννίβου τῶν ὀρειβατεῖν δεινῶν Ἰβήρων ἄνδρες ἐλαφροὶ καὶ ποδώκεις, πεμφθέντες, etc. De patria illorum 28, [1, 6.] *Impediebant et asperitates viarum et angustiae saltibus crebris, ut pleraque Hispaniae sunt, inclusae.* J. FR. GRON. *equeque his impeditiora* Voss. Lovel. 3. Harl. et Hearnii L. 1. *et quaeque his impeditiora* Florent. Cant. Gaerto. et Hav. *aeque his impeditiora* Hafn. et ed. Rom. anni 1472. *aeque ipsis impeditiora* Lovel. 4. *quaeque ipsis impeditiora* Lovel. 5. *et quae his impeditiora* reliquae edd. antt. *et, qua his impeditiora*, ut Gronovius conjicit, suos D. et N. praeferre testatur Hearnius. Ad optimorum codd. lectionem *et queque* propius accederet *atque, quae his inpeditiora erant.*

Nisi quos Pado naves subvehere temporium prope Placentiam fuit] Vos nihil aliud, quam dempsistis illud *t*, ut *emporium* tantum esset, non intelligentes, literam illam ad praecedentem pertinere dictionem: vel, quia figurae majusculae erat, fuisse apicem cum litera conjunctum, scriptumque reliquisse auctorem *subveherent.* VALLA. J. Fr. Gron. anno 1665. edidit *nisi quod Pado*, nulla mutationis ratione reddita. Puto igitur natum esse ex operarum aberratione. Plurimi enim, si non omnes, codd. legunt *nisi quos*, quod se quoque Hearnius in N. et D. et Crevier. in Put. et Victor. reperisse testantur. Deinde *subveheret* Flor. *subvehere* Harl. et Hav. *subvexere* Lovel. 3. Tum *Temporium* Lovel. 1. et 3. Paullo ante *Omnes igitur undique clausi* alio ordine legit Flor. Sigonius vero in prima Scholiorum editione *Omnes enim undique* legendum

Placentiam fuit, et opere magno munitum, et valido firmatum praesidio, ejus castelli obpugnandi spe cum equitibus ac levi armatura profectus Hannibal, quum plurimum in celando incepto ad effectum spei habuisset, nocte adortus, non fefellit vi-
7 giles. Tantus repente clamor est sublatus, ut Pla-

suspicatur; quae conjectura demum in ed. quae post mortem ejus Venet. anno 1592. prodiit, omissa est.

§. 6. *Et opere magno munitum, et valido munitum praesidio*] *munitum*, quia iteratum est, mutastis in *firmatum*. ego muto in *militum*. VALLA. Vet. lib. *et opere magno munitum, et valido firmatum praesidio.* valde probo. Sic paulo post [22, 15, 11.] *ad firmandum praesidio saltum.* SIG. Vetus lectio custoditur in Pal. sec. nequiquam curiositate Vallae exacta, *et opere magno munitum, et valido firmatum praesidio.* quae restat quoque in Pal. pr. nisi quod *munitum* ibi bis scribatur pro *firmatum*: quam lectionem non inepte quoque probat Sigonius. 22, 49, 10. *Abi nuncia publice Patribus, urbem Romam muniant, ac, priusquam hostis victor adveniat, praesidiis firment.* GEBHARD. Non est illorum, quos Valla culpat, sed ipsius Livii, probatum Sigoniano, Puteanorum ante illorum tritavos natos scripto, Reg. Pal. et optimo ac vetustissimo cuique. Sic 1, 33, 4. *Namque et urbs tuta munitionibus, praesidioque firmata valido erat.* 22, [49, 10.] *Urbem Romanam muniant, ac, priusquam hostis victor adveniat, praesidiis firment.* 24, [21, 11.] *Praesidiis firmat horrea publica. locus saxo quadrato septus, atque arcis in modum emunitus.* 28, [6, 11.] *Parte alia abterra egregie munitum praesidioque valido firmatum.* 31, [46, 4.] *Valida ea civitas et moenibus, et firmo erat praesidio.* 42, [54, 8.] *Itaque et firmiore id praesidio tutum equitum peditumque, ad hoc fossa triplici et vallo munitum.* 44, [39, 3.] *Illa quum munimentis ea sepsissent, praesidio quoque valido firmabant.* Toties et pluribus locis imitatur se Livius. Justinus lib. 18, [2.] *Firmatis sociorum civitatibus valido praesidio.* Valla inveniebat in libro suo: *et opere magno munitum, et valido munitum praesidio:* ut nos in Vossiano et Aldina. Corrigebat *munitum* posterius in *militum*, et reprehendebat eos, qui subdidissent *firmatum*. Nullo jure, uti diximus: sed majore peccato fecit Andreas *et opere valido et magno munitum praesidio:* quod obsequutae sunt vulgatae. Oblitus fuerat, quid esset *opere magno munitum*. Cato apud Festum. *quibus villae atque aedes aedificatae atque expolitae maximo opere.* Seneca epist. 55. *Speluncae sunt duae magni operis.* Noster 38, [4, 1.] *Magni operis oppugnatio visa est.* In contrarium 26, [42, 9.] *Quum tam parvi operis munitio esset.* Eodem libro [c. 46, 2.] *Nam neque opere ullo munitus erat, nec ulla armatorum statio opposita.* Et rursus 28, [20, 2.] *Partem neque opere ullo munitam et defensoribus vacuam.* J. FR. GRON.

ntiae quoque audiretur. Itaque sub lucem cum
uitatu consul aderat, jussis quadrato agmine le-
onibus sequi. Equeſtre proelium interim commis- 8
m: in quo, quia saucius Hannibal pugna exces-
t, pavore hoſtibus injecto, defensum egregie prae-
dium eſt. Paucorum inde dierum quiete sumta, 9

uod Valla in suo, et Gronovius
Voſſ. invenit, ego quoque re-
ri in Lovel. 1. et Gaertn. sed,
o poſteriori *munitum*, Lovel.
exhibet *murum cum*. Verum
opere magno et valido muni-
m praesidio Lovel. 3. et Rec.
opere magno munitum et va-
do praesidio Lovel. 5. Reliqui
que inter eos optimi Flor. et
ant. aliique *et opere magno*
unitum et valido firmatum
raesidio, quod multis Gronov.
luſtravit. Quaedam etiam nota-
it ad 32, 40, 10. et 36, 17, 4. De
cutione *firmare praesidio* v.
ortium ad Sall. Jug. 23.

Ejus castelli obpugnandi spe]
acile quid oppugnatur; sed ex-
ugnatio speratur. Itaque leges
rpugnandi, si quid ratio in his
let, aut exemplum, quo 40,
, 6. ibidem reſtituit ὁ πάνυ Gro-
uvius. *Haud dubia spe castra*
die se expugnaturum. et eo-
em lib. c. 33, 9. 47, 2. et 50, 6.
AC. PERIZ. Ita etiam Cl. Ant.
erizonius ad marginem Livii
onjecit. Saepiſſime ita variant
ibri scripti. V. ad 4, 46, 5. c. 57,
. 5, 4. 12. c. 28, 11. 7, 7, 2. c. 37,
2. 8, 13, 8. c. 29, 13. 9, 41, 16.
6. 37, 3. c. 45, 13. 21, 5, 2. c. 18,
. c. 60, 7. 22, 52, 1. c. 55, 2. 24,
, 2. c. 33, 8. 25, 6, 22. 26, 1, 2. A-
ia exempla v. ad 40, 33, 9. Mox
n celando inceptum, pro *ince-*
pto, Lovel. 3. et poſtea *adortus*
igiles, omiſſis duabus vocibus
nediis, Harl.

§. 7. *Itaque sub lucem cum e-*
quitatu consul aderat] De P. Scipione hoc intelligo. Nam Sempronius Romam ad habenda comitia profectus erat. Quanquam hoc mirum, cum ad Emporium hoc prope Placentiam occurriſset Hannibali, egregieque locum defendiſſet, cur non ad Vicumvias quoque adfuerit: an quia multitudo temere ibi egerit, ut verisimile eſt? an hiſtoria non omnibus vera credita, quippe non ab omnibus scripta, etiam a Polybio omiſſa, ut quae luculentum damnum Romanis rebus attulerit? Et sequentia quoque, usque ad res Hispaniae, ab aliis non sunt tradita. GLAR. *sub luce* Lovel. 3. et Harl. V. ad 2, 55, 1. Praeterea *cum equitibus* Ber.

§. 8. *Quia Hannibal saucius pugna excessit*] Pal. pr. *pugnae excessit*. GEBH. Ita et Voſſ. Lovel. 1. 4. 5. Hafn. Gaertn. Hav. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. Praeterea Cl. Jac. Gronovius mutato ordine dedit *saucius Hannibal*, consentientibus Flor. et Cant. Mox *pavore in hostibus injecto* Gaertn. *pavorem hostibus injecit* Voſſ. Lovel. 1. Ber. et Hafn.

§. 9. *Paucorum inde dierum quiete sumta, et vixdum satis percurato vulnere*] *Paucorum deinde dierum* Lovel. 4. V. ad 36, 24, 10. *Tò inde* non adparet in edd. Rom. anni 1472. ac Parm. sed mox adscribitur *inde ad Vicumvias*. Tum quiete assumta

et vixdum satis percurato vulnere, ad Victumvias
10 ire pergit obpugnandas. Id emporium a Romanis
Gallico bello fuerat munitum. inde locum frequen-
taverant adcolae mixti undique ex finitimis populis;
et tum terror populationum eo plerosque ex agris
11 compulerat. Hujus generis multitudo, fama inpigre
defensi ad Placentiam praesidii accensa, armis ad-
12 reptis obviam Hannibali procedit. Magis agmina,
quam acies, in via concurrerunt; et, quum ex al-
tera parte nihil, praeter inconditam turbam, esset,
in altera et dux militi, et duci fidens miles, ad tri-
13 ginta quinque millia hominum a paucis fusa. Poste-
ro die, deditione facta, praesidium intra moenia
accepere: jussique arma tradere quum dicto paruis-

Lov. 4. et 5. Praeterea *procurato vulnere* Harl. et Hav. Male. *Percurare* hoc sensu inlustrat Gronov. ad Senec. Ep. 94. De similibus scribarum erroribus v. ad 9, 10, 7.

Ad Victumvias ire pergit obpugnandas] *ad Victummas* Lovel. 3. *ad Victūnias* Hav. *ad Vinctunias* Ber. V. supra hoc lib. ad c. 45, 3. *Tò ire* omittitur in Ber. *ad Victumvias oppugnandas ire pergit* Flor.

§. 10. *Et tum terror populationum eo plerosque ex agris compulerat*] Invenitur in Pal. tert. *ex agris pepulerat.* GEBH. *et cum terror populationum* Lov. 4. et Hav. *et cum terror populantium* Ber. *et tunc terror populationum* Gaertn. qui etiam *in eo*, addita praepositione, praefert. Hinc *compulerit* Lovel. 4. Paullo ante *frequentaverunt* Lovel. 4. et 5.

§. 12. *Magis agmine, quam acie, in via concurrerunt*] Pal. tert. *occurrerunt.* GEBH. Pal. *agmina, quam acies.* Recte. Sic 25, [34, 9.] *Agmina magis, quam acies, pugnabant: superior tamen, ut in tumultuaria pugna, Romanus erat.* Etsi 29. [36, 4.] *Agminibus magis, quam acie, pugnatum est. Romani pulsi, et tumultu verius, quam pugna,* etc. J. FR. GRON. Consentit etiam Flor. *occurrerunt* in nullo meorum inveni. Id autem ex errore librarii natum puto. V. ad Livii 36, 24, 4. Verum *concurrere* sive *concurrere*, est in Gaertner. *concurrunt* in Lovel. 4. 5. et Ber.

Et duci fidens miles, ad triginta quinque millia hominum a paucis fusa] Pal. tert. exhibet *ad XXXV. millia a paucis fusa.* GEBH. *hominum sunt a paucis fusa* Hearnii N. a m. 2. *duci miles fidens* Flor. Lovel. 4. Hav. et edd. vett. *miles duci fidens*

...rat, signum repente victoribus datur, ut tamquam captam urbem diriperent. neque ulla, quae in 14 ...lli re memorabilis scribentibus videri solet, prae...rmissa clades est: adeo omnis libidinis, crudelita...sque, et inhumanae superbiae editum in miseros ...t exemplum. Hae fuere hibernae expeditiones ...annibalis.

LVIII. Haud longis inde temporibus, dum into- 1 ...rabilia frigora erant, quies militi data est: et ad 2 ...rima ac dubia signa veris profectus ex hibernis, in ...truriam ducit, eam quoque gentem, sicut Gal...os Liguresque, aut vi aut voluntate adjuncturus. ...ranseuntem Apenninum adeo atrox adorta tem- 3 ...estas est, ut Alpium foeditatem prope superaverit.

...ov. 3. Paullo ante *dux militum*, ...ro *militi*, Hearnii N. in margine.

...§. 13. *Postero die, deditione ...cta, praesidium intra moenia ...ccepere: jussique arma trade... quum*] Pal. tert. exhibet *intra ...oenia accepere, arma trade... jussi.* GEBH. *accepere, ar...a tradere jussis* Rec. *accepe..., jussi arma tradere* Hav. ...uatuor autem prima verba ex...lant ab Hearnii D. Mox *quum ...licto paruissent*, pro *dicto*, ...er. et Hafn. V. ad 9, 14, 2. Prae...rea vocula *vi* deficit in Voss. ...ovel. 1. et Gaertn. quae facilli...e elidi potuit ab ultima litera ...ocis proximae *tamquam* ob du...uum similitudinem. V. ad 10, ..., 11.

...§. 14. *Praetermissa clades est*] ...*ades praetermissa est* Ber. ...*aetermissa cladis est* Gaertn. ...uomodo et alibi hoc vocabulum ...sum rectum in Mss. format. ..., ad 4, 9, 10. 5, 51, 7. 10, 35, 3. c. 47, 6. et 22, 42, 9. Similia aliarum vocum exempla v. ad 4, 25, 3. Hic tamen uni illi cod. fidem abrogandam censeo. Mox in *miseros exemplum*, omisso medio verbo *est*, Hav. *in miseros exemplum est* legit Flor. Insuper *Haec fuere hibernae expeditiones* Lovel. 3. Ber. et Gaertn. Sed v. ad 2, 44, 12. *Hae fuerunt* Hav. et editiones ante Aldum.

§. 1. *Haud longis inde temporibus*] Suspicor *Haud longi inde temporis*. J. FR. GRON. *Haud longe inde temporibus* est in Harl. et Rec. Gronovii conjecturam probat etiam Crevier. *temporibus* pro *temporis* eodem fere errore, quo *penatibus* pro *penatis*. V. ad 22, 8, 7.

§. 2. *Aut vi aut voluntate adjuncturus*] *adjungiturus* praeferunt Flor. Voss. Lovel. 1. et Harl.

§. 3. *Transeuntem Appenninum adeo atrox adorta tempestas est*]

Vento mixtus imber quum ferretur in ipsa ora, primo,
quia aut arma omittenda erant, aut contra enitentes
4 vortice intorti adfligebantur, constitere: dein, quum
jam spiritum includeret, nec reciprocare animam
5 sineret, aversi a vento parumper consedere. Tum
vero ingenti sono coelum strepere, et inter horrendos fragores micare ignes. capti auribus et oculis

Vet. lib. *Transeuntem autem Appenninum*. SIG. Voculam *autem* Sigonio intrusam ejiciunt Pall. tres, quorum auctoritate delendam quoque censeo. GEBH. Particulam, Sigonii additamentum, omnibus bonis libris ignoratam, resecui. J. FR. GRON. Eamdem particulam ex meis solus exhibet Hav. solus ex Hearnii Mstis N. a m. 2. Optime itaque Gronovius expunxit. V. supra hoc lib. c. 40, 21. Ceterum *tempestas adorta est* omnes edd. usque ad Jac. Gronovium, qui ordinem mutavit. Ei adsentiuntur Flor. Cant. Voss. et Lovel. 1. *tempestas orta est* legunt Hafn. et Gaertn. Mox *feritatem prope superaverit*, pro *foeditatem*, primae edd. *Foeditas*, et *foedus* passim de tempestatibus usurpantur. 23, 34, 16. *Classis, foeda tempestate vexata, ad Baliares dejicitur.* 25, 7, 7. *Tempestates foedae fuere.* 29, 18, 5. *Classis postero die foedissima tempestate lacerata, omnesque naves in litora nostra ejectae sunt.* 38, 2, 5. *Ibi unum diem foeda tempestate retentus.* 40, 2, 3. *Tempestas fastigia aliquot templorum a culminibus abrupta foede dissipavit.* Sed *foeditatem pene superaverit*, pro *prope*. Lovel. 4. et 5. Ita alibi variant scribae. V. ad 1, 14, 4. hoc lib. c. 61, 9. Epit. Liv. 24. et viros doctos ad Sueton. Ner. 51. *prope foeditatem superaverit* Flor.

Vento mixtus imber quum ferretur in ipsa ora etc.] Sic meus MS. quo nihil melius probiusque, [3, 520.]

— — — haurit hiatu
Nix resoluta viros, altaque a culmine praeceps
Umenti (vulgo *Viventes*) *tumulos operit delapsa ruina.*
Interdum adverso glomeratus turbine Corus
In media ora nives fuscis agit. Horridus alis
Aut rursum immani stridens avulsa procella
Nudatis rapit arma viris, (vulgo *Audacis rapit arma viri*) *volvensque per orbem*
Contorto rotat in nubes sublimia flatu.

MOD. *imber conferretur in ipsam oram* Hafn.

Contra enitentes vortice intorti adfligebantur, constitere. V. Gronov. 4. obs. 8. DUK. *contra eminentes* Ber. Alibi haec verba a scribis commutari, observat Cel. Burm. ad Suet. Calig. 13. *contra enitentes vertices intorti* Hav. *contra enitentes vertices contorti* Ber. *contra eminentes vortices contorti* Hafn. *contra enitentes vertice intorti* Flor. Voss. Lovel. 3. 4. 5. Harl. et Gaertner. Tum *confligebantur* Lovel. 3. et 4. Male. De verbo *adfligere* v. Lambin. ad Horatii 2. satyr. 1,

a omnes torpere. Tandem, effuso imbre, quum 6
magis accensa vis venti eſſet, ipso illo, quo de-
censi erant, loco caſtra ponere neceſſarium vi-
eſt. Id vero laboris velut de integro initium 7
nam nec explicare quidquam, nec statuere
rant: nec, quod statutum eſſet, manebat, om-
perscindente vento et rapiente. et mox aqua le- 8

quae notavi ad Silii 1, 674.
le *consistere* Ber.

. *Deinde, quum jam spi-*
intercluderet, nec recipro-
animam sineret] Pall. codd.
, et vetus ed. *dein, cum*
piritum includeret. Longe
is. nam intercluso spiritu
s periiſſent. GEBH. *dein*
ic. Gronovius in contextum
recepit. Et ita Flor. Cant.
et Lovel. 1. V. ad 3, 3, 6.
le *spiritum includeret* et-
lor. Lovel. 4. 5. Ber. Gaert-
Hav. et, ut Crevier. teſtatur,
Similiter etiam omnes edd.
usque ad Mogunt. unde *in-*
uderet Aldus in erratis et
ui recentiores adoptarunt.
am omnium MSS. lectionem
et Jovianum Pontanum, ea
citantem in dialogo, qui
ibitur Actius, ita legiſſe,
ovius infra monet ad 26, 5,
am itaque lectionem rece-
tot codd. auctoritatem,
b rationem a Gebhardo da-
Nam *intercludere spiritum*
lum quidem eo modo sumi.
ut inde mortem insecutam
etur. Ita 40, 24, 7. *Injectis*
ibus in caput faucesque spi-
interclu erunt. Sed non
er. Sane non infra eodem
, 1. *Dicenti haec lacrymae*
spiritum et vocem inter-
runt. Solent autem *inclu-*
et *intercludere* in Mſtis com-
ri, ut exemplis Gronov. d.

l. docuit. Eadem varietas etiam supra obcurrit 2, 2, 8. Deinde *receptare animam* Gaertn. invitis reliquis libris. Mox *a vento aversi* Ber. *aversi vento* Lov. 4.

§. 5. *Capti auribus et oculis metu omnes torpere*] Pall. pr. et tert. *captis auribus.* sed sec. *capti auribus et oculis omnes metu*, reſciſſo verbo *torpere.* GEBH. *captis auribus et oculis* Flor. Cant. Voſſ. Lovel. 3. 4. 5. Harl. Ber. Gaertn. Rec. Hav. et Hearnii Oxonn. Tum *metu* deficit in Rec. *corpore*, pro *torpere*, legit Hav.

§. 7. *Nec, quod statutum esset, manebat, omnia perscindente vento et rapiente*] *nec, quod statum esset.* GEBH. De errore hoc scribarum v. ad 23, 35, 12. Tum *proscindente vento* Lovel. 3. *persuadente vento* Hafn. Deinde *ac rapiente* Lovel. 4. *et repente* Gaertn. Paullo ante *Id vero laboris velut de integro initum fuit*, pro *initium*, Harl. qui et *neque explicare*, pro *nec.*

§. 8. *Aqua levata vento, quum super gelida montium cacumina concreta esset*] Scripsimus alibi, veteres exiſtimaſſe, cornices crocitantes pluviam suo cantu vocare: et arcum eos crediſſe suis cornibus aquam haurire. Videntur etiam censuiſſe, ventos graſſantes impetu suo aquam e ter-

vata vento, quum super gelida montium juga con-
creta esset, tantum nivosae grandinis dejecit, ut,
omnibus omissis, procumberent homines, tegmini-
9 bus suis magis obruti, quam tecti. tantaque vis fri-
goris insecuta est, ut, ex illa miserabili hominum
jumentorumque strage quum se quisque adtollere ac
levare vellet, diu nequiret, quia, torpentibus rigo-
10 re nervis, vix flectere artus poterant. deinde, ut
tandem agitando sese movere ac recepere animos, et

ra et fluminibus sursum in nubes tollere et levare; qua ex opinione scriptum est hoc a Livio. TURNEB. 27. Advers. 11. Put. et Reg. *gelida montium juga.* cujus alterum haud dubie interpretamentum. J. FR. GRON. Similiter etiam Flor. et Gant. Praeterea *aqua levato vento* Lov. 1. 3. 4. Hafn. Rec. Gaertn. et Hav. cum multis edd. vett. Deinde *conjecta esset* Hearnii N. in margine. in cujus D. vox *concreta* omittitur, et pro *esset* legitur *essent*; quod posterius etiam praeferunt Lovel. 1. 4. Harl. Ber. et Hearnii L. 1.

§. 9. *Tantaque vis frigoris insecuta est*] *tanta vis frigoris* Lovel. 4. et 5. *tantaque frigoris vis* Lovel. 3. Hinc *secuta est* Ber. Sed passim *insequi* pro *sequi* usurpatur. Infra 28, 22. 14. *Vetus miles caede primorum insequentes subpressit.* Et ita passim *insequens annus* est sequens. *est insecuta* Gaertn.

Se quisque adtollere ac levare vellet] Put. *extollere* J. FR. GRON.

Torpentibus rigore nervis vix flectere artus poterant] *torrentibus rigore* Flor. et Voss. Similitudo literarum *r* et *p* librarios in errorem conjecit. V. ad 23, 1, 6. *rigentibus rigore* Gaertn. *torpentibus frigore* Lovel. 4. Hafn. et Rec. Eodem modo *rigere* et *frigere* in Mstis commutantur. V. Cortium ad Plin. 3, 20, 4. et viros doctos ad Sueton. Aug. 66. Et ita Mstum Sangerm. legit apud Colum. 9, 6. *Nec hiems frigent, nec candent aestate*; ubi vulgo editur *rigent*. Hic autem nihil mutandum, quia non praecessit *tantaque vis frigoris*. Tum *nervis suis flectere* Flor. a m. 1. pro quo manus 2. in margine emendavit *nervis vix flectere*. Utraque lectione simul juncta *nervis suis vix flectere* legit Cant.

§. 10. *Ut tandem agitando sese movere ac recipere animos*] Vos (quasi mendosa scriptura sit) mutastis *recipere* in *recepere*, opinantes esse praeteriti temporis *movere*, cum sit infinitum, aut referendum ad illud *coeptum est*, ut sit, *sese movere ac recipere animos coeptum est*, aut accipiendum pro *movebant*. Ite (ut *Ite nunc*) et me reprehendite, tanquam nescientem tali infinitivo uti, qui vos hoc ipsum doceo. Taceo mille in locis vestrum in orthographia errorem. VILLA. Genuina lectio mihi deprehensa est in Pal. pr. et editione prima, quam et judicio Vallae

is locis ignis fieri est coeptus, ad alienam opem
sque inops tendere. Biduum eo loco, velut ob- 11
i, mansere. multi homines, multa jumenta, ele-
nti quoque ex his, qui proelio ad Trebiam facto
erfuerant, septem absumti.

LIX. Degressus Apennino retro ad Placentiam 1
ra movit, et ad decem millia progressus conse-
postero die duodecim millia peditum, quinque
itum adversus hostem ducit. Nec Sempronius 2

robatam, post modo inspectis
is emendationibus, vidi: *ut*
lem agitando sese movere
ecipere animos. elegantissi-
ut in superioribus prolixe
onui. GEBH. *agitando sese*
ere ac recipere animos Flor.
el. 1. Ber. Gaertn. Hav. Hear.
N. et edd. vett. neque aliter
el. 4. et 5. nisi quod *se* pro
praeferant. *recepere* primum
ium fuit in Mediol. ed. anni
5. hinc in Ascensianis anni
3. et 1516. Mogunt. apud Al.
n in erratis, et postea in reli-
s omnibus. *ut tandem agi-*
do sese movere coepere ani-
s solus legit Lovel. 3.

Raris locis ignis fieri est coe-
s) *fieri ignis est coeptus* Lo-
. 5. *ignis fieri coeptus est* Lov.
Mox *inops quisque tendere*
r. *quisque tendere inops* Lo-
. 4. *ad alienam opem quis-*
e tendere inops suae Lov. 5.

§. 11. *Elephanti quoque ex his,*
i proelio ad Trebiam facto
perfuerant) Polybius 3, 74. au-
r est, elephantos omnes, uno
cepto, proelio ad Trebiam ab-
mtos, et c. 79. eo deinde An-
balem, ex hibernis in Etruri-
proficiscentem, per paludes
ctum fuisse. De itineribus An-
balis post pugnam ad Trebiam
quoque non eadem scribunt Li-
vius c. 58. et seqq. hujus libri,
et 22, 1. et 2. Polybius 3, 77. et
seqq. et Cornelius Nepos in An-
nib. 4. quae apud illos legi, et
conferri inter se possunt. DUK.
superfuerunt Hav. Paullo ante
multi milites, pro *homines*, Lo-
vel. 5.

§. 1. *Degressus Apennino*] *Di-
gressus* Flor. Voss. Lovel. 1. 3. 4.
5. Harl. Ber. Gaertn. Hav. Hear-
nii N. cum omnibus edd. usque
ad Gronov. qui anno 1665. *De-
gressus* recte vulgavit. V. ad 4,
17, 11.

*Ad decem millia progressus
consedit. postero die duodecim
millia peditum*] *ad quinque mil-
lia progressus Hannibal conse-
dit* Hav. Mox *quinque millia e-
quitum* Gaertn. et Hav. Male. V.
ad 31, 34, 7. Tum *adversum ho-
stem* Lovel. 4. et 5. V. ad Epit.
Liv. 47. Ceterum verba *postero
die duodecim* etc. *bina castra
fuere* omittuntur in Hearnii L. 1.
ob neglegentiam librarii. cui er-
randi caussa fuit vocum *postero
die* repetitio. V. ad 9, 11, 11.

§. 2. *Detrectavit certamen*] *de-
tractavit* Lovel. 1. 5. et Ber. V.
ad 34, 15, 9. Paullo ante *jam eo
redierat a Romae* Gartn. unde

consul (jam enim redierat ab Roma) detrectavit
certamen: atque eo die tria millia passuum inter bi-
3 na castra fuere. Postero die ingentibus animis, va-
rio eventu, pugnatum est. primo concursu adeo res
Romana superior fuit, ut non acie vincerent solum,
sed pulsos hostes in castra persequerentur; mox ca-
4 stra quoque obpugnarent. Hannibal, paucis propu-
gnatoribus in vallo portisque positis, ceteros confer-
tos in media castra recepit, intentosque signum ad

conjici poterat *jam tum redierat.* Voculae enim *cum* et *tum* passim commutantur. V. ad Epit. Liv. 48. circa finem. Quum tamen omnes reliqui τὸ *enim* servent, potius arbitror *eñ*, id est *enim*, et *cū*, id est *cum*, ob literarum similitudinem commutari. *redierat Roma* Ber. et Hav.

§. 3. *Sed perculsos hostes in castra persequerentur, mox castra quoque obpugnarent*] Vet. lib. *pulsos hostes.* SIG. Nihil immutat prisca ed. At Pall. tres *pulsos hostes.* GEBH. Sigonius *pulsos*, et confirmant nostri. Voss. *sed solos hostes*, cujus in margine *fusos.* J. FR. GRON. *pulsos* etiam omnes mei, praeter Voss. cujus lectionem Gronovius recensuit, et Gaertn. qui *post hostes* praefert. *et pulsos hostes* habet Lovel. 5. Tum *prosequerentur* Lovel. 3. V. ad Epit. Liv. 99. Hinc *moxque castra obpugnarent* Ber. *mox castra obpugnarent* Gaertn. Paullo ante *ingentibus animis varioque eventu*, addita copula, Ber. qui idem omittit τὸ *fuit.*

§. 4. *Confertos in media castra recepit*] *confectos in media castra* Hav. qualem varietatem habuimus supra 6, 13, 4. (* 34, 46, 9.) *in media valle* edd. antt. Tum *recipit* Lovel. 5. quod verbum deest in Hafn.

§. 5. *Postquam nulla spes erat potiundi castris*] *spes erat potiundis castris* Ber. quod dictum foret ad exemplum eorum, de quibus egi ad 3, 46, 2. At reliquis pro vulgato stantibus, serius arbitror, librarium ita per errorem scripsisse, et quidem errorem ex eo fonte profluxisse, quem indicavi supra ad 6, 3, 2. Τὸ *erat* deest in Voss. quae eadem vox supra hoc §. omittitur in Harl. Verum ibi alio ordine *nona ferme hora diei erat* legit Lovel. 3. *nona diei ferme hora erat* Lovel. 4. *nona ferme diei erat hora* Gaertn.

§. 6. *Laxatamque pugnandi recesssum a castris vidit*] Velim legi *et ire cessim a castris.* LIPS. 1. Epist. Quaest. 9. Interpolandum amicus noster Lipsius putabat, faciendumque ex eo *ire cessim.* Neque nescio ego, ita dictum a Justino meo [2, 12.] *At si hoc parum tutum existat, vel commisso proelio ite cessim, inhibete remos, et a bello discedite.* Sed cum vulgata lectio non incommoda tamen sit, et in ea consentiant omnes cum veterum tum novi libri, nihil muto. MOD. Lipsius *ire cessim.* quod nean-

pendum spectare jubet. Jam nona ferme diei 5
erat, quum Romanus, nequidquam fatigato
, poſtquam nulla spes erat potiundi caſtris,
m receptui dedit. Quod ubi Hannibal accepit, 6
amque pugnam et receſſum a caſtris vidit, ex-
lo equitibus dextra laevaque emiſſis in hoſtem,
cum peditum robore medius caſtris erupit. pu- 7
raro ulla magis saeva, et cum utriusque partis
icie clarior fuiſſet, si extendi eam dies in lon-

um exiſtimat Modius, ne-
ullo vidi codd. MSS. aut
rum. GEBH. Sic [*et re-*
n a castris] omnes: et non
e eſt cum Lipsio *ire cessim*
tris. J. FR. GRON. *reces-*
castris tuentur etiam om-
ei. Insuper *lassatamque*
am Lovel. 4. et Hav. V. ad
6. Vox *pugnam* non ad-
in Lovel. 1.

e cum peditum robore de
astris erupit] Quid eſt *de*
astris? Nihil juvant libri.
eter tamen legendum adfir-
ipse mediis castris. Nam
ivius rem narrat superius,
bal, paucis propugnatori-
in vallo portisque positis,
os confertos in media ca-
ecepit. LIPS. 1. Ep. Quaeſt.
ipsii conjecturae eo luben-
ccedo, quod in veteri Mo-
na editione reperio *ipse de*
stris. quae scriptura ab e-
latione propius abeſt. MOD.
s castris erupit etsi habeant
s scripti, nisi quod quidam
amen certum eſt, corruptum
ro *mediis castris*, ut vidit
us. Nam et Put. *Diis*. Ma-
amen *medius*, ut referatur ad
a laevaque emiſſos pariter
is equites, quorum ipse cum
tibus erat medius. J. FR.
N. *de his castris* etiam om-

nes mei, nisi quod voces *de his* desint in Lovel. 5. Praeterea *robore peditum* Lovel. 4. 5. et Ber. quorum poſterior paullo ante etiam habebat *laeva dextraque*.

§. 7. [*Pugna raro ulla magis ea et cum utriusque partis pernicie clarior fuisset*] Vos tollitis *ea*. ego muto in *saeva*. Opinor enim *s*, quae ultima eſt in *magis*, feciſſe, ut sequens *s* excideret, sicut factum eſt in illo superiore [c. 36, 1.] *rectis ac si istud*, pro *rectis saxis*. VALLA. Pall. pr. ac tert. scriptura congruit cum illa, quam ante bina secula profligavit Valla: itaque non neceſſum eſt eam revocare. Sed sec. *pugna raro magis ulla cum utriusque partis pernicie clarior fuisset*. Turbavit correctores, quod *τὸ magis* cum *τῷ clarior* comparatum hic Livio eſſet. Aſt adnotavi talem quoque junctionem 5, 16, 2. *Nec intra muros magis quietiora negotia esse*. Ita Plautus dixit Aulul. 3, 2, 8.

Ita fustibus sum mollior mi-
ser magis, quam ullus ci-
naedus.

et Menaechm. Prol. v. 55.

Magis majores nugas egerit.

Sic infra 23, 10, 13. audacter sua-

8 gum spatium sivisset. Nox accensum ingentibus animis proelium diremit. itaque acrior concursus fuit, quam caedes; et, sicut aequata ferme pugna erat, ita clade pari discessum est. ab neutra parte sexcentis plus peditibus, et dimidium ejus equitum cecidit.
9 Sed major Romanis, quam pro numero, jactura fuit: quia equestris ordinis aliquot, et tribuni militum quinque, et praefecti sociorum tres, sunt interfecti. Secun-

su Pall. trium, et vett. edd. reposui, *Nusquam magis malle, quam in regno ejus, vivere.* et 26, 49, 8. *Venisse enim in populi Romani potestatem, qui magis beneficio, quam metu, obligare homines malit.* GEBH. Laurentii Vallae commentum, [*pugna raro ulla magis saeva*] et Mediolani primo receptum. Nam Andreas *pugna raro magis ulla ea, et cum utriusque.* Quicum consentiunt duo Pall. Tertius et Voss. *raro magis ulla cum utriusque.* Gud. *raro magis ulla ea cum.* Sed Florent. *raro magis ulla ea utriusque.* Unde certum habeo, scribendum: *pugna raro magis dubia et utriusque partis pernicie clarior fuisset.* J. FR. GRON. *raro magis ulla ea cum utriusque* Lovel. 3. 4. Harl. Ber. et Hav. *raro magis ulla ea de caussa utriusque* Gaertn. *raro magis ulla, et ea cum utriusque* Lovel. 5. *raro magis ulla ea utriusque* Cant.

Si extendi ea dies in longum spatium quivisset] Mutastis *quivisset*, in *sivisset*, quia quidam codices habent *si extendi eam.* Si vero scribendum est *ea dies*, ut est apud codices alios, nihil ista mutatione opus est. VALLA. Tolerabilius Valla *ea dies.* Sed quia omnes boni libri *si extendi eam dies*, non est *rò quivisset* mutare in *sivisset*; quod et veteres nonnulli habent, et voluerant illi, quos Valla lacessit, memor etiam id verbum saepe vitiatum in Livio. Palat. *spatium uisset.* Forte *sisset.* J. FR. GRON. *si extendi ea dies* ... *quivisset* Lovel. 3. 5. Ber. Rec. Hav. et Hearnii N. cum edd. Rom. anni 1472. ac Parm. *extendi illa dies* etc. *quivisset* Gaertn. *si extendi eam dies* ... *quivisset* Flor. Cant. Voss. Lov. 1. 4. Harl. et Hearnii N. quorum ultimus in margine habet *eam diem.* Nihil propius video, quam ut cum Gronovio legamus *si extendi eam dies in longum spatium sivisset*, vel *sisset.* Similes enim contractiones apud Livium frequentissimae sunt. V. ad 3, 18, 6. *si extendi a die* ... *quivisset* pessime ediderunt Mediol. anno 1480. et postea omnes reliqui usque ad Gronov.

§. 8. *Ita clade discessum est*] Vet. lib. *ita pari clade discessum est.* SIG. Vocem *pari* in nulla ed. deesse vidi, quam in ipsius Sigonii. Reliquae priores omnes habent *clade pari*; quo ordine constanter Mss. etiam legunt. Paullo ante *acrior fuit concursus* Flor.

Ab utraque parte sexcentis

Secundum eam pugnam Hannibal in Ligures, Sempronius Lucam conceſſit. 10 Venienti in Ligures Hannibali per insidias intercepti duo quaeſtores Romani, C. Fulvius et L. Lucretius, cum duobus tribunis militum, et quinque equeſtris ordinis senatorum ferme liberis, quo magis ratam fore cum his pacem societatemque crederet, traduntur.

LX. Dum haec in Italia geruntur, Cn. Cornelius 1 Scipio, in Hispaniam cum claſſe et exercitu miſſus,

plus peditibus] Omnes scripti *ab neutra parte*. J. FR. GRON. Non diſſentiunt vel mei, vel Hearnii Oxon.

§. 9. *Tres sunt interfecti*] Medium verbum a librario ortum habet. Supervacuum profecto eſt et radit aures. GRUT. Omnes tamen codd. uno ore defendunt. Nimium in fingendis gloſſis fuisse Gruterum, saepe dictum eſt. V. infra ad 23, 34, 15. Paullo ante *quam numero*, omiſſa praepositione, Harl. Supra 7, 8, 1. *Multiplex quam pro numero damnum est.* 9, 27, 13. *Majus, quam pro numero, auxilium advenerat.* hoc lib. c. 29, 2. *Proelium atrocius, quam pro numero pugnantium, editur.* 33, 18, 13. *Majus aliquanto proelium, quam pro numero edidere pugnantium.* Et saepe alibi. Deinde *jactura erat*, pro *fuit*, Lovel. 5. Hinc voces *ordinis aliquot* desunt in Lovel. 3. Tandem *et ex tribunis militum* legit Hav.

§. 10. *Quinque equestris ordinis senatorum ferme liberis*] Vox *equestris* non adparet in Lovel. 4. Paullo ante *Lucaniam*, pro *Lucam*, Ber. Deinde *Veniente in Ligures Hannibale* Flor. a m. 2. sed tamen antiqua.

Quo magis ratam fore cum his pacem societatemque crederet, traduntur] Sensus eſt, Venienti in Ligures Annibali quaeſtores tribunique Romani intercepti a Liguribus traduntur, quo ipse ratam magis societatem cum Liguribus crederet contra Romanos, quos tanta injuria affeciſſent. SIG. *ratam cum his fore* Lovel. 3. Deinde *crederent* Flor. Voſſ. Lovel. 1. Harl. Ber. et Rec. quomodo dediſſe videntur, quod etiam numero plurium sequatur *traduntur*. V. ad 6, 3, 8.

§. 1. *Cn. Scipio in Hispaniam cum classe et exercitu missus*] Pu. *Cn. Cornelius Scipio*. J. FR. GRON. Ita et Flor. Cant. et Lovel. 1. ac 5. Deinde *cum classe missus* Voſſ. *cum exercitu et classe missus* Lovel. 3.

§. 2. *Emporiis adpulisset classe*] Alii *classem* in accusandi casu emendarunt. Caeterum Livius *Emporias* foeminino genere usurpat, ut l. 28. in oratione Fabii adversus Scipionem [c. 42, 3.] et 34, [9, 1.] urbem eam describit, poſtquam Cato in Hispanias venit. Quare paullo poſt hic legendum [c. 61, 4.] *Emporias cum classe redit*. non *Emporia*. etiamsi Graeci Ἐμπόρειον dicant, nominatim Strabo in tertio [p. 159. et 160.] GLAR. *Emporium*

2 quum, ab oſtio Rhodani profectus, Pyrenaeosque
montes circumvectus, Emporiis adpuliſſet claſſem,
3 exposito ibi exercitu, orsus a Lacetanis, omnem
oram usque ad Iberum flumen, partim renovandis
societatibus, partim novis inſtituendis, Romanae
4 ditionis fecit. Inde conciliata clementiae fama, non
ad maritimos modo populos, sed, in mediterraneis

vocat Polybius [3, 76.] *πρὸς τοὺς κατὰ τὸ καλούμενον Ἐμπορεῖον τόπους.* Item Strabo l. 3. SIG. *Ἐμπόριον* numero singulari vocat Steph. Byz. ea voce. Inter eos, qui *Emporiae* numero multitudinis extulerunt, numerat Marca in Marc. Hisp. 2, 18. Polybium, Livium, Melam, Plinium, et Silium Italicum. De reliquis convenit, praeterquam de Polybio. Nisi enim loci Polybiani interpretatio Graeca eum deceperit, ubi Polybius *Emporiae* numero plurali usurparit, nondum inveni. Ejus loco producere potuiſſet Ptolemaeum 2. Geogr. 6. Ceterum *Temporis*, pro *Emporiis*, legunt Flor. Voſſ. Cant. et Lov. 1. *Temporiis* Lovel. 3. *Emporis* Harl. *Emporio* Hav. *appulisset classem* autem omnes codd. et pleraeque edd, pro quo *classe* inveni in Mediol. anni 1480. et quibusdam aliis. De ea locutione supra v. ad 8, 3, 6. Hic tamen *classem* verius eſſe, codd. consensus evincit. Paullo ante *Pyrenaeos montes circumvectus*, omiſſo τῷ *que*, Lovel. 4. et 5.

§. 3. *Orsus a Lacetanis usque ad Iberum flumen*] Vet. lib. *orsus a Lacetanis omnem oram usque ad Iberum flumen*, etc. SIG. Delendae sunt iſtae voculae *omnem oram* auctoritate Pall. MSS. et vetuſtae ed. temere a Sigonio intrusae. GEBH. *omnem oram* addidit Sigonius: ego haud memini, me usquam reperiſſe. Nec neceſſario requirit orsus, si cogites τὰ *partim, partim* poni eo sensu, quo *alia, alia*, vel *alios, alios.* V. 3. Obs. 2. 1. 1. GRON. *ortus a Lacetanis* Lov. (* v. ad 31, 40, 6.) *orsus a Lacerranis* Lovel. 3. et Hafn. *orsus a Lacetenis* Lovel. 1. Doujatius legendum docet *a Laletanis*. Laletanos enim, qui a Ptolem. 2, 6. *Laeetani*, et a Strabone 3. p. *Leetani* vocantur, fuiſſe populum ad mare situm; Lacetanos autem in mediterraneis regionibus coluiſſe a Pyrenaeo ad Iberum, quem etiam v. supra hoc lib. ad c. 23, 2. sed inprimis Marcam in Marca Hispan. 2, 13. et 23. qui tamen poſteriori loco exiſtimavit, Livium Lacetaniae nomine hic et cap. seq. intellexiſſe totum illum tractum terrarum, qui ab Ausetanis Iberi adcolis pertinebat usque ad fauces Galliae Narbonensis et Hispaniarum. Ceterum voces a Sigonio additae *omnem oram* desunt quidem in multis meorum codd. et, ut Hearnius teſtatur, in Oxon. supersunt tamen in optimis Flor. ac Cant. ut et in Lovel. 1. 3. ac Ber. unde eas ex contextu Livii ejicere non sustinui; praesertim quum non exempla, a Gronov. in Obs. laudata, per omnia plane conveniant. In verbis sequentibus novis instituendis legit Flor. a m. 1. V. infra ad 28, 41, 10.

§. 4. *Societas etiam armorum*

ue ac montanis, ad ferociores jam gentes va-
nec pax modo apud eos, sed societas etiam
rum, parata eſt: validaeque aliquot auxiliorum
tes ex iis conscriptae sunt. Hannonis cis Ibe-
provincia erat: eum reliquerat Hannibal ad re-
s ejus praesidium. itaque prius, quam aliena-
r omnia, obviam eundum ratus, caſtris in con-

est] Cl. Ant. Perizonius
n Livii adscripsit, se vix
re, quin dederit Livius
st. Et ita exſtat in Gaertn.
rnii N. Saepiſſime autem
os voces *partus* et *para-*
er se commutaſſe, vidimus
, 1. Ita *amicitia meritis*
infra 42, 46, 6. Paullo ante
ata clementiaeque fama
m. 1. Voſſ. Lov. 1. Gaertn.
. Sed copulam sensus re-
Hinc igitur probatur, quod
. Gronov. Diſſ. epiſt. in Li-
a quaed. Geogr. ep. 2. p.
ervat, codd. Livii in hac
rte saepiſſime turbare co-
a *que* vel addenda, vel
nda. corruptius *demen-*
Harl. literis *cl* perperam
oalescentibus. Contrario
o *clementia*, pro *demen-*
pra datum erat 8, 5, 7.

Hanno noniscis Iberum
incia erat. eum relique-
nnibal ad regionis ejus
lium] Ridiculum pene eſt,
icam, plurima Livii exem-
ita habere; quum haud
egendum sit *Hannonis cis*
m provincia erat. SA-
Nemo eſt, qui non sit
turus nomen hujus regio-
qua Anno erat; quod
librariorum vitio praeter-
eſt, illud eſt in vet. lib.
non inscius in Iberi pro-
erat. Idque hiſtoriae ve-
uaerit. SIG. Lectio *Han-*
noni cis Iberum provincia erat eſt debita uni e Palatinis codicibus; quam recepi sua sede, exturbata vulgari, quae habebat *Hanno non inscius erat.* illo enim sine dubio melior eſt. neque multum recedunt Pall. ceteri, et editiones primae: *Hannonis cis Iberum provincia erat.* quae etiam ferri poteſt, utpote praeſtantior ea, quae poſtremis evulgata fuit. GRUT. *Hannoni cis Iberum provincia erat* Pall. sec. cui fere subscribit vetuſta ed. *Hanno cis Hiberum in provincia erat.* At Pal. pr. *Hanno non inscius trans Hiberum in provincia erat.* tert. vero *Hanno non inscius in Iberia provincia erat.* Vulgatam lectionem subnixam auctoritate Pal. sec. nolui sollicitare. GEBH. Hic locus exemplo sit, ut saepe in liquidis etiam et planis, quae sancta eſſe debebat, vetuſtas vexetur. Andreas dedit *Hanno noniscis Hiberum in provinciam erat.* Tarvis. *Hanno noniscis Iberum in provincia erat.* Duae Venetae *Hanno Hannonis cis Iberum provincia erat.* Beccar. denique, Aldus, Juntas, Ascensius, Saveter. *Hannonis cis Iberum provincia erat.* Sic exortam veritatem obnubilarunt Moguntiaci, inducentes *Hanno non inscius erat. eum reliquerat.* quod expreſſerunt Frobenius, Gryphius, Curio, et caeteri, etsi Sigonius interim tentaſſet *Anno non inscius*

6 spectu hostium positis, in aciem eduxit. nec Romano differendum certamen visum: quippe qui sciret, cum Hannone et Hasdrubale sibi dimicandum esse; malletque adversus singulos separatim, quam ad-

in Iberi provincia erat. donec Gruterus revocaret, quod editur. Sed liber optimus et Vossiani margo *Hannonis.* J. FR. GRONOV. Priscae edd. quarum lectiones Gronovius recensuit, duplicem lectionem, quae in Livii codd. reperiebatur, quodammodo jungere, ac simul exprimere voluisse videntur, *Hanno cis Iberum in provincia erat,* et *Hannonis cis Iberum provincia erat.* Sed et codd. variant. *Annon insciens Hiberum provincia erat* legit Flor. a m. 1. *Anno non insciens* a m. 2. *Hanno non insciens erat* Cant. *Hanno tamen inscius Iberum provincia erat* Voss. in contextu. *Hannonis cis Iberum provincia erat* in margine. *Hanno non inscius Hiberum provincia erat* Lovel. 1. 5. et Harl. *Hanno non inscius Iberia provincia erat* Lovel. 3. *Hanno non inscius Iberi in provincia erat* Lovel. 4. et Gaertn. *Hanno non inscius Iberi provincia* Ber. *Hanno non inscius inhiberi provincia erat* Hav. *Hanno non inscius in Hiberi provincia erat* Hearnii N. *Hanno non Hiberi istius in provincia erat* ejusdem D. *Hanno in cis Hiberum provincia erat* Exc. Pithoei. At jam Sabellicus veram lectionem vidit, quae etiam Gronovio placuit. Insuper *cum reliquerat eum Hannibal* Gaertn. Paullo post *ita priusquam,* pro *itaque,* Harl. V. supra hoc lib. ad c. 53, 7. Hinc *obviam ejusdem,* pro *eundum,* Cant. Deinde *in conspectū hostium positis* Gaertn.

§. 6. *Quam adversus duos simul rem gerere*] *rem gerere simul* Ber. *Tò simul* exsulat a Lovel. 3. In praecedentibus *mallemque,* pro *malletque,* Flor. Voss. Lovel. 5. et Gaertn. qui ultimus etiam praefert *dimicandum fore,* pro *esse.*

§. 7. *Atque ipse dux militum cum aliquot praesidiis capitur, et Scissum*] Fatuum hic dux militum: nec *praesidia* occupantur acie, sed obsidio vel oppugnatione. Put. *atque ipse dux cum aliquod principiis capiuntur, et Scissis.* Nec aliter optimus Etruscorum. *aliquod* pro *aliquot,* et *principiis* pro *principibus* errores sunt librarii. De iisdem 22, [21, 7.] *Celtiberi, qui principes regionis suae legatos miserant, obsidesque dederant.* Et 29. [3. 2.] *Quibus culpam in auctorem belli Indibilem ceterosque principes conferentibus.* Regulos Hispaniae intellige. Polybius [3, 76.] Ζωγρεῖα δὲ τῶν Καρχηδονίων Ἄννωνα καὶ τὸν τῶν Ἰβήρων Ἀνδοβάλην. Frequens autem illud genus mendi cum alibi, tum in optimo cod. observavimus. Sic 22, 30, 4. *Exercitusque his tuis,* pro *exercitibusque.* 23, 4, 1. *Jam omnis concedentibus.* Eodem, c. 7, 1. *Pacem cum eo conditionis fecerunt.* 25, 9, 5. *Terroremque late agrestis injecisse.* 27, 2, 8. *Recentibus animis corporisque.* 29, 2, 2. *Junctis et ipsi exercitus.* Et saepius. Salmasius ad Trebellium Pollionem [in xxx Tyrann. c. 10.] p. 302. retinet *principiis,* et *principia* intelligit principales milites. Sed nec Livii aevo sic loquebantur, nec Romani sunt hi, verum Poeni et

s duos simul, rem gerere. Nec magni certa- 7
ea dimicatio fuit. sex millia hostium caesa, capta cum praesidio castrorum. nam et castra gnata sunt, atque ipse dux cum aliquot princi-

ni. Nec debuit attribuere *capitur*, quum in eo sit *ntur. Dux cum principi- apiuntur*, ut [Virgil. 1. 292.]

— *Remo cum fratre Quirinus*
dabunt.

as 5. Fast. [329.]

— *consul cum consule ludos*
ostumio Laenas persolvere mihi.

10, 15, 12. *L. Volumnius be cum Ap. Claudio consul tus, priori item consulatu se comparati.* Ubi etiam , an non fecerit Livius *les fiunt.* V. ad M. Senec. controv. 13.] J. FR. GRO- Lectionem, quae ante Gron obtinebat, servant Lo- 4. 5. Harl. Ber. Rec. Gaert- Hav. *cum aliquot praesi- apitur* Hafn. et Hearnii D. *cum aliquot principibus* r Lovel. 1. *cum aliquot piis capitur* Exc. Pithoei. *ux cum aliquot principiis* r Flor. a m. 1. *cum ali- principibus capitur* a m. 2. t. In excerptis ex Vossia- nil notatum video; quem per omnia lectionem a vio revocatam servasse, risimile videtur. Salmas. ntum loco a Gronovio lau- sed insuper de Milit. Rom. 4. legendum putat *ipse dux m cum aliquot principiis r.* et *principia* exponit vel s principales, vel principes, id est, tribunos vel ordinum primorum ductores. Sed recte Gron. docuit, *principiis* errore librarii in optimo cod. pro *principibus* scriptum esse: quomodo non tantum ejus, sed et omnium aliorum codd. librarii passim lapsi sunt. Ita *corporis* pro *corporibus* 2, 20, 6. *populationis* pro *populationibus* c. 30, 9. *certaminiis* pro *certaminibus* c. 42, 8. *levis* pro *levibus* 7, 32, 5. *necessitudinis* pro *necessitudinibus* 8, 3, 3. *municipiis* pro *municipibus* c. 14, 2. *praediis* pro *praedibus* 5, 55, 3. *artificiis* pro *artificibus* 7, 2, 6. *ferocioris* pro *ferocioribus* 27, 30, 5. *omnis* pro *omnibus* 29, 29, 4. *triumphantis* pro *triumphantibus* 30, 15, 12. *superioris* pro *superioribus* c. 31, 2. *insidiantis* pro *insidiantibus* 34, 49, 10. *praetoriis* pro *praetoribus* 38, 42, 5. *perduellis* pro *perduellibus* c. 50, 3. *judiciis* pro *judicibus* 39, 6, 5. *libidinis* pro *libidinibus* 40, 4, 6. *fustis* pro *fustibus* Epit. Liv. 57. V. insuper ad 33, 1, 2. 42, 33, 1. 45, 29, 7. et c. 32, 6. Quin et contrario modo peccarunt librarii. Ita *penatibus* dederunt pro *penatis*. V. ad 22, 8, 7. Elegans autem genus loquendi *dux cum principibus capiuntur.* Ita supra 1, 59, 11. *Exsulesque esse juberet L. Tarquinium cum conjuge ac liberis.* 26, 46, 8. *In quam Mago cum omnibus armatis refugerant.* 42, 20, 5. *Taurum cum quinque vaccis uno ictu fulminis exanimatos.* 45, 28, 11. *Filiam cum filio adcitos.* V. etiam ad 32, 25, 9. 37, 12, 6. et ad Epit. Liv. 73. Terent. in Heaut. 3, 1, 64.

pibus capiuntur: et Sciſſis, propinquum caſtris op-
8 pidum, expugnatur. Ceterum praeda oppidi parvi
pretii rerum fuit; supellex barbarica, ac vilium
9 mancipiorum. caſtra militem ditavere; non ejus mo-
do exercitus, qui victus erat, sed et ejus, qui cum
Hannibale in Italia militabat, omnibus fere caris
rebus (ne gravia impedimenta ferentibus eſſent) ci-
tra Pyrenaeum relictis.

Syrus cum illo vestro consusurrant.

Salluſt. Catil. 43. *Lentulus cum ceteris constituerunt.* Adde Gron. infra ad 22, 21, 4. in Syllog. Epiſt. a Cel. Burm. editarum tom. 3. Epiſt. 169. Burmann. ad Seren. Samon. v. 203. viros doctos ad Flor. 3, 10, 8. Cortium ad Salluſt. Jug. 101. et Voſſ. 7. Gramm. 8. Paullo ante *millia hominum*, pro *hostium*, eſt in Ber. V. ad 23, 37, 11. Praeterea *nam castra*, omiſſo medio *et*, Ber. V. ad 2, 44, 2.

Et Stissum, propinquum castris oppidum, expugnatur] *Cissam* vocat Polybius [3, 76.] ἀντιςρατοπεδευσάντων ἀυτοῖς περὶ πόλιν προσαγορευομένην Κίσσαν. Veteres libri habent *Scissum*. SIG. Pal. sec. et vet. ed. *Scissum*. Reliqui duo codd. *Scissis*. GEBH. *Scissis*, quae Polybio eſt *Κίσσα*, non eſt in Put. modo, sed in Petav. Reg. Men. Florentinis, duobus Pall. Voſſ. immo omnibus, quos adhibuimus. Et sic finiebant pluscula vocabula Hispaniae urbium, *Anitorgis*, *Oringis*, *Meningis*, *Iliturgis*. Quare fruſtra eſt Sigonius, cum ad 26, [17, 4.] neceſſario vult *Iliturgi* scribi, quia Priscianus id numeret inter nomina neutra, quae finiunt in *i*, et sunt ἄπτωτα. Nam eorundem nominum sunt, quae in *is* quoque foeminino genere desinunt, ut *sinapi*, *sinapis*. Et omnes illic habent libri *Iliturgis*. Sic et 24, 41, 8. *Carthaginienses Illityrgin oppugnare*, Put. et Petav. melior, ubi vulgo *Illiturgum*. J. FR. GRON. *et Stissum* primi ediderunt Mogunt. et Aldus inter errata, Priores excusi habent *et Scissum*, quod etiam supereſt in Harl. *et Scissium* Rec. *et Scise* Ber. *et fusis* Hearnii L. 1. *et Sciscir* Hav. *et Scissis* Cant. Lovel. 1. 3. 4. 5. Hafn. Gaertn. et Hearnii N. ac D. Doujatius vocabulum corruptum eſſe exiſtimat ex *Setelsis*, quod Lacetanorum oppidum Ptolem. memorat 2, 6. vel legendum eſſe *et Lyssa*, quod oppidum erat ad Sicorim. In situm hujus oppidi inquirit etiam Marca 2. Marc. Hisp. 24. Praeterea *oppugnatur* Cant. V. supra ad c. 57, 6.

§. 9. *Sed et ejus, qui cum Hannibale in Italia militabat*] *sed etiam ejus* Hav. V. ad 25, 47, 9. Hinc *in Italiam militabat* Harl. V. ad Epit. hujus libri.

Circa Pyrenaeum relictis] Vet. lib. *citra*. SIG. Ita et Flor. Cant. Voſſ. Lov. 3. 4. Harl. pluresque alii; quomodo etiam Freinshem.

LXI. Priusquam certa hujus cladis fama accide- 1
ret, transgreſſus Iberum Hasdrubal cum octo milli-
bus peditum, mille equitum, tamquam ad primum
adventum Romanorum obcursurus, poſtquam perditas
res ad Sciſſim amiſſaque caſtra accepit, iter ad ma-
re convertit. Haud procul Tarracone claſſicos mi- 2
lites navalesque socios, vagos palantesque per agros,
(quod ferme ſit, ut secundae res neglegentiam cre-

legendum conjecit ad Curtii 4. 14, 16. V. supra hoc lib. ad c. 48, 6.

§. 1. *Priusquam certa hujus cladis fama accideret*] Ita primus edidit Frob. anno 1535. Priores praeferunt *fama accederet;* quod servant Lovel. 3. 5. Haſn. Ber. Bec. et Gaertn. Sed v. supra hoc lib. ad c. 10, 12.

Transgressus Iberum Hasdrubal cum octo millibus peditum mille equitibus] Pall. 1. et 2. ac vetus ed. *mille equitum.* Miror ab sciolis immutatum. GEBH. Put. Etrusc. Regius, Voſſ. cum duobus Pall. et Andrea *mille equitum.* J. FR. GRON. Sic in Juſtino 31, 3. *Decem millia peditum et mille equites poscebant,* plerique Mſti Bongarsii, duo in Var. Lect. Cl. Burmanni, et scriptus Academiae Duisburgensis habent *mille equitum,* quod merito probat Bernegg. DUK. Ita et Cant. ac plerique mei, uno vel altero excepto, omnesque Hearnii, nec non et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. Ita supra 7, 16, 9. *Mille jugerum agri possideret.* Pariter *mille equitum* 28, 3, 2. 27, 38, 11. et 42, 55, 7. *mille peditum* 21, 52, 9. et 33, 14. [?] *mille sagittariorum ac funditorum* 22, 37, 8. *mille hominum* 24, 41, 10. et 43, 23, 2. *mille armatorum* 25, 24, 1. *mille Macedonum* 33, 14, 4. *mille talentûm* 37, 1, 5. ubi alia vide. Adde, quae notantur ad 5, 26, 5. et *mille equitum* eſt in Lov. 4.

Ad primum adventum Romanorum obcursurus] *ad* hic significat tempus. V. Gronov. ad Senec. 4. de Benef. 6. *occurrere* autem in tempore venire. V. Gronov. ad Senec. 2. Controv. 11. DUK. *concursurus* Lovel. 1. V. ad 36, 24, 4.

Postquam perditas res amissaque castra accepit] Omiserunt mentionem oppidi, cui modo nomen reddidimus: *perditas res ad Scissim amissaque.* Ita enim Put. Flor. Regius. J. FR. GRON. Ita et in Cant. fuiſſe videtur. *amissa castra* sine copulante particula habet Harl.

§. 2. *Haud procul Tarracone classi milites navalesque socios*] Vos emendaſtis pro *classi. classis,* supraque scripsiſtis minutis literis has duas dictiones *ubi erat.* quasi sic obscure loquatur Livius, ut duo verba subaudiri oporteat: cum sic emendandum eſſet, *classicos milites.* VALLA. *Haud procul Tarraconem* Lov. 4. *Haud procul a Tarracone* Harl. Deinde *classicos,* ut Valla emendat, servant Flor. Cant.

ent) equite passim dimiſſo, cum magna caede, ma-
3 jore fuga ad naves compellit. nec diutius circa ea
loca morari ausus, ne a Scipione obprimeretur,
4 trans Iberum sese recepit. Et Scipio, raptim ad fa-
mam novorum hoſtium agmine acto, quum in pau-
cos praefectos navium animadvertiſſet, praesidio

Voſſ. Lov. 1. 2. 5. Gaertn. aliique. Sed, ea voce in duas divisa, *classi consules milites* legit Lov. 4. *classi consulis milites* Harl. *classe consulis milites* Lov. 3. *ubi erat classis classicos milites* Ber. *ubi erat classis consulis milites* Hav. *erat classis consules milites* Hafn. *Classici milites* etiam infra memorantur 26, 48, 12. *Stare hinc legionarios milites, hinc classicos.* ab aliis saepius *classiarii* vocantur. ab his diſtinguuntur *socii navales*, ut supra c. 50, 3. *Ut sociis navalibus adfatim instructam classem, ita inopem milite habebat.* Per eos autem plerumque intelliguntur remiges et nautae; licet interdum hoc nomine etiam milites claſſici indicentur. V. Scheff. 2. de Milit. Nav. 3. Mox *socios palantes per agros* Haverk. Male. 7, 17, 8. *Multos populatores agrorum vagos palantes obpressit.* 10, 20, 5. *Vagos praedatores in agros palantes excipiant.* 23, 42, 12. *Obprimere populatores nostros vagos, sine signis, palatos.* 33, 15, 6. *In vagos palatosque per agros hostes inpetum fecerunt.*

Quod ferme fit, ut secundae res negligentiam creent] Malim *creant.* Quasi diceret, quia videlicet secundae res negligentiam creant. T. FABER. Sed ita quodammodo supervacua erunt illa *quod ferme fit.* DUK. *creant*, ut Faber conjecit, etiam Voſſ. et Lovel. 1. Sed vulgatum adversus eum defendit quoque Dooj[...] *quod ferme sit* Lovel. 5. V. ad 5, 3, 8. Tum *neglegentiam* Flor. V. ad 2, 11, 4. In sequentibus *equite admisso* Lovel. 4. 5. Quid sit *admittere equum*, supra vidimus ad 2, 19, 6. Id tamen ne hic probemus, tum sensus prohibet, tum auctoritas optimorum codicum. Deinde *magna caede et majore fuga* Lovel. 4. *magna caede, majoreque fuga* Gaertn. Fruſtra.

§. 4. *Raptim ad famam novorum hostium agmine acto*] Vet. lib. *accito.* accivit autem agmen Scipio classicorum militum et navalium sociorum, quos vagos palantesque per agros Asdrubal oppresserat, ut in paucos praefectos animadverteret. SIG. Revocavi lectionem trium Pall. [*agmine acto*] nam Sigonius subſtituerat ex uno suo *accito.* quod non exputo, cur praeponi debeat noſtrae trigae. GRUT. Sigonii liber *accito*, quod ignorant noſtri codd. GEBH. *agmine aucto* Hearnii L. 1. sollemni et passim obvio scribarum errore. V. ad 1, 32, 3. c. 37, 1. c. 43, [...] c. 56, 9. 3, 22, 1. 4, 2, 2. 8, 17, 11. c. 23, 12. 9, 38, 9. 10, [...] 21, 26, 1. c. 31, 12. et alibi. Similiter etiam *actor* et *auctor* commutari, supra vidimus ad 1, 26, 5. Nihil mutandum hoc loco. Peſſime etiam hic versatus est Sigonius. Non enim Scipio, ut credidit, classicorum militum et navalium sociorum agmen ad se

arracone modico relicto, Emporias cum classe ediit. Vixdum digreſſo eo, Hasdrubal aderat: et, 5
ergetum populo, qui obsides Scipioni dederat, ad efectionem inpulso, cum eorum ipsorum juventute gros fidelium Romanis sociorum vaſtat. Excito 6
einde Scipione hibernis, toto cis Iberum rursus

ecivit, ita enim classem praesidio destitutam hoſtibus opporunam reddidisset, sed ipse, raptim agmine acto, ad eos proectus, quum in paucos praefectos navium animadvertiſſet, et odicum Tarracone praesidium eliquisset, cum classe Emporias ediit. Locutionem *raptim agere agmen* ipse Sigonius Livio eſtituit, ac Gronovius inluſtrait infra 25, 9, 3.

Quum in paucos praefectos aulułum animadvertisset] Quid ſt hoc *paululum animadvertiset?* Non sic Latini. dixiſſet poius *leviter, modice, clementer.* uid, quod et hiſtoria repugnat? am Polybius eandem rem tangens 3, [76.] auctores fugae et cceptae cladis more patrio aït punitos. *τοὺς αἰτίους τῶν συμβεβηκότων*, inquit, *κατὰ τοὺς παρ' αὐτοῖς ἐθισμοὺς κολάσας.* Nec ignous in talibus delictis militiae mos. Planissime igitur scribendum *palam animadvertisset.* LIPS. 1. Epiſt. Quaeſt. 12. Pall. tres *quum in paucos refectos.* GEBH. Lipsius *palam.* Put. *PAVIUM*, hoc eſt, *navium*, nam de llis agitur. 23, [26, 4.] *In ipso mpetu movendarum de integro erum, perculit eum praefectoum navium transitio.* J. FR. GRON. *paulum animadvertisset* Flor. et Cant. (* Cel. Burm. legendum conjicit *paulum severius nimadvertisset.*)

Modico relicto, Emporias cum classe rediit] *modico reliquo* Cant. Eaedem voces etiam alibi commutantur. Vide Gudium ad Phaedri 1, 31, 13. et quae infra notantur ad 22, 51, 1. Dein *Emporia* Flor. Cant. Lov. 4. 5. Harl. Ber. Gaertn. Vatic. Latinii, et quaedam edd. vett. *Emptoria* Voſſ. et Lovel. 1. *Emptoriam* Hav. *Temporia* Lov. 5. *Emporiam* Hearnii N. *Emporium* edd. Rom. anni 1472. ac Parm. V. ad cap. praec. §. 2.

§. 5. *Et Ilergetum populo*] *et ille argentum populo* Flor. Cant. et Lovel. 1. ac 4. *et Ilergetum populo* Gaertn. *et Ilargetum populo* Lovel. 3. *et Illargetum populo* Lovel. 5. Mox *quasi obsides*, pro *qui obsides*, Lovel. 4.

§. 6. *Excito deinde Scipione hibernis stoicosis Tarracone Iberum rursus cedit. Agros Scipio*] Vetus codex *stoicohis* habet. Sed neutrum, ut ingenue fatear, intelligo. Verum haud omnino absurdum sit, si quis *hosticosis* legat ab eo, quod *hosticum* sit, quod et inpacatum. Nam hiberna illa ob incursus hoſtium fuerant inquietiſſima. SABELL. Cum *stoicosis* omnino corrupte legatur, quidam ex noſtris profeſſoribus adscripsit in margine, vide, ne legendum sit *hosticosis*. Sed, praeterquam quod sensus ineſt nullus, quis verbum hoc, nisi barbarus, admittat? Nos vero, multo ſtudio, sed et pari labore, perquisitis veteribus exemplaribus, cum tandem incide-

cedit agro. Scipio, relictam ab auctore defectio-
nis Ilergetum gentem quum infesto exercitu invasis-
set, compulsis omnibus Athanagiam, urbem (quae
7 caput ejus populi erat) circumsedit: intraque dies
paucos, pluribus quam ante obsidibus imperatis,

rimus in illud, quod in coenobio Divi Johannnis a viridibus Patavii custoditur, sic legendum asserimus: *Excito deinde Scipione hibernis, hostis cis Tarraconem Iberum versus cedit.* ut sit sensus: Cum audisset Hasdrubal, hibernis excitum Scipionem, statim ille, qui Iberum trajecisset, et citra Tarraconem cum exercitu tunc esset, Scipionis adventum haud ferens, Iberum versus cedit. Aliter nec verborum structura, nec sensus quadrat. BAPT. EGNATIUS Racemat. c. 5. Ita [*hostis cis Tarraconem, Iberum rursus redit*] veteres habent codices: quae lectio placet, si recte intelligatur, quod hostis Hasdrubal, qui cis Tarraconem una cum Ilergetibus, qui et ipsi cis Iberum sunt, socios Romanorum vexabat, adventu Scipionis perterritus rursus ad Iberum redit. Nam Tarraconem versus eum cessisse, ubi praesidium erat Romanorum, vix intelligitur: quanquam hoc quidam ita emendarunt, temere, meo quidem judicio. GLAR. Hunc locum [*hostis cis Iberum Tarraconem versus cedit*] vitiosum notat Glareanus, probatque, ut ita legatur: *hostis cis Tarraconem Iberum rursus cedit.* neque Livii sententiam assequitur, quae vetusta in lectione continetur, ita: *Excito deinde Scipione hibernis, toto cis Iberum rursus cedit agro. Scipio relictam ab auctore defectionis Ilergetum gentem cum infesto exercitu invasisset*, etc. Quod enim aït, *toto cis Iberum rursus cedit agro*, recte aït: quia paulo ante idem Asdrubal trans Iberum se receperat: post autem, digresso ab Tarracone Scipione, reversus est: tum excito hibernis Scipione, toto rursus cessit agro. Quia vero trans Iberum Asdrubal se receperat, propterea aït: Ilergetum gentem, quam ad defectionem sollicitaverat, ab auctore defectionis Asdrubale relictam fuisse. Sunt Ilergetes cis Iberum sunt. „† Recte hic Glareanus dubitavit, quod „ex vetusto exemplari Sigonius „ostendit. “ † SIG. Pal. sec. *stoicosis Ilergetum cedit agro.* Pr. vero et tert. *stoicosis Hiberum rursis cedit. Agros Scipio* etc. Vet. ed. *Tarraconem cis Hiberum rursus redit. Agros.* Evolvatur monstro suo Pal. sec. lectio, extrahatur aliquid, quod profecto volet Livius sibi esse genuinum. Mox statim tert. *relictos ab auctore defectionis et Ilergetum gentem.* GEBH. *Exacto deinde Scipione hibernis* Hafn. Tum *stoicosis Hiberum rursus caedit agros* Flor. a m. 1. *versus cedit* a m. 2. *stoicosis Iberum rursus cedit agro* Cant. Voss. Lovel. 1. Harl. et Gaertn. neque differt Lovel. 5. nisi quod *sorsus*, pro *rursus*, legat. *stoicosis Iberum rursus cedit agro* Lovel. 4. *stationibus Hiberum rursus cedit* Rec. *toto cis Iberum rursus cedit agro* Ber. et Hafn. neque aliter etiam Hav. nisi quod vocem *cis* omittat. *rursus* itaque, pro quo Gron. anno 1665. *versum* dederat, in contextum revocavi.

Compulsis omnibus Athana-

rgetes, pecunia etiam multatos, in jus ditionem-
e recepit. Inde in Ausetanos prope Iberum, so- 8
s et ipsos Poenorum, procedit: atque, urbe eo-
m obsessa, Lacetanos auxilium finitimis ferentes
cte, haud procul jam urbe, quum intrare vellent,

rm, *urbem (quae caput ejus puli erat) circumsedit*] Fir-t huic oppido suum nomen ed. tus. Pall. tres *Atanagrum*. EBH. Primo duae priores vo-s exsulant ab Exc. Pithoei. Hinc *tanagrum* legunt Hearnii N. c. Pithoei, Voss. Lovel. 3. 4. afn. et Flor. a m. 1. *Adtana-rum* a m. 2. *Attanagrum* Harl. aertn. et Hearnii D. *Attanagi-m* Lovel. 5. *Atanagium* Rec. *tanagiam* edd. Rom. anni 1472. Parm. *Athanagram* Hav. *A-tanagrum* Cant. Ber. et Bran-l. Latinii. Si verum est, quod uspicatur Marca 2. Marc. Hisp. 6. hanc urbem esse, quae etiam erda vocatur, eamque Ligures alyos, quibus Graeci Massilien-s permixti erant, a se expugna-tm quasi *Athanasiam* Graeca oce, sive inmortalitatem vocas-e, vulgatum *Athanagiam* ser-andum erit. Deinde *quae caput opuli ejus erat* Lovel. 3. *quae aput hujus populi erat* Gaertn. *rbem (caput ejus populi erat) ircumsedit* Exc. Pithoei. quod on displiceret, si plures ac cer-iores codd. consentirent. V. ad 2, 46, 9. Tandem *obsedit* Ber. *ircumdedit* Lovel. 4. V. Cel. Burmann. ad Suet. Calig. 48.

§. 7. *Pecunia etiam mulcta-os in jus ditionemque recepit*] leperitur in Pal. sec. *in jus di-ionemque suscepit*. GEBH. *mul-os* Harl. et Flor. a m. 1. *multa-os* a m. 2. V. ad 2, 52, 4. Tum *n jus deditionemque* Voss. Lov. . et Hafn. Passim hae voces com-nutantur. V. ad 26, 21, 17.

§. 8. *In Ausetanos prope Iberum*] *Ansetanos* Voss. et Hav. *Ansatanos* Lovel. 1. *Auxetanos* Lovel. 3. *Ausitanos* Lovel. 4. *Inde jam Lusetanos* Hafn. Doujatius, praetexens Ausetanos nulla ex parte Iberum adtigisse, *Cosetanos* scribendum esse conjicit. Quamvis enim Cosetanorum caput Tarraco fuerit, Scipionum opus, opinatur tamen, forte aliquem illorum angulum inter Tarraconem et Iberum tunc a Romanis defecisse. Sed ut Ausetanos hoc loco prope Iberum, ita eos haud procul Ibero sitos esse dicit infra 39, 56, 1. *Haud procul flumine Ibero in agro Ausetano proelia secunda cum Celtiberis fecit*. Hinc Marca 2. Marcae Hisp. 9. Ausetanos Plinii alio loco, quam Ausetanos Livii, sitos esse statuit, et hos quidem Ibero vicinos fuisse ex ipsa Livii narratione ac serie rerum gestarum ostendit.

Haud procul jam urbe, quum intrare vellent, excepit insidiis] Omnes tres Pall. *haud procul jam urbem*. GEBH. *procul jam urbem* etiam Flor. Lovel. 3. 4. 5. Gaertn. Hav. Hearnii N. et priscae edd. usque ad Ascensium, qui anno 1513. primus *urbe* dedit. Etiam alibi τὸ *procul* cum casu quarto in Mstis construitur. V. ad 7, 39, 7. 9, 32, 5. c. 41, 14. hoc cap. §. 2. 27, 42, 14. 28, 5, 5. Dubitat Vossius 6. Gramm. 22. utrum accusativum adsciscat. Posset tamen hoc loco *urbem* regi non a *procul* sed a verbo sequenti *intrare*. Et ita sensit librarius Ber.

9 excepit insidiis. Caesa ad duodecim millia: exuti pene omnes armis, domos passim palantes per agros diffugere; nec obsessos alia ulla res, quam iniqua
10 obpugnantibus hiems, tutabatur. triginta dies obsidio fuit: per quos raro umquam nix minus quatuor pedes alta jacuit: adeoque pluteos ac vineas Romanorum operuerat, ut ea sola, ignibus aliquoties
11 conjectis ab hoste, etiam tutamentum fuerit. Postre-

qui dedit *haud procul, quum jam urbem intrare vellent.* Deinde *excipit insidiis* Lovel. 4. Paullo ante *urbem eorum obiressa* Flor. *urbem eorum obires* Cant. *urbe eorum absessa* Lov. 5. Tum *Laceranos* Lov. 4. *Lacedones* Lovel. 5.

§. 9. *Caesa ad duodecim millia, exuti pene omnes armis*] *Caesa duodecim millia* Lov. 3. et Ber. a m. 1. Tum *exuti prope omnes* Flor. V. supra hoc libro c. 58, 3. Mox *obsessos alios ulla res* Rec. *obsessos ulla alia res* Lovel. 3. Tum *tutatur* Lov. 4. et 5.

§. 10. *Raro umquam nix minus quatuor pedes alta jacuit*] *raro umquam vix minus quatuor pedes nix alta jacuit* Hearnii N. a m. 2. *raro nix umquam minus* Ber. a m. 1. *raro nix minus* a m. 2.

Adeoque pluteos ac vineas Romanorum operuerat, ut ea sola] *adeo plutras ac vineas* Lov. 3. *adeoque pluteas et vineas* Lov. 4. *adeoque plateas et vineas* somniant Voss. et Hearnii N. *adeoque platras ac niveas* Hav. Tò *sola* deficit in Voss. Lovel. 1. et Hearnii D. atque N. a m. 1.

§. 11. *Viginti argenti talentis pacti deduntur. Tarraconem in hiberna reditum est*] Pall. pr. et tert. *pacti deduntur Tarraconem. in hiberna reditum est.* GEBH. Ita et Flor. Cant. Lovel. 3. Harl. et Hearnii D. et N. a m. 1. *pactis deduntur Tarraconem* Voss. Lovel. 1. et Gaertn. Praeterea *viginti talentis argenti* Ber. et Gaertn. Hinc *in hiberna reductus* est Ber. et Hafn. Paullo ante vero Ausetanorum princeps vocatur *Amusicus*, pro *Amusitus*, in Flor. Voss. Lovel. 5. Ber. Gaertn. et Hearnii N. *Amusicius* in ultimi cod. marg. et Hav. *Amusicus* in Lovel. 4. et 5. *Amusitus* in Harl. *Amulicus* in Hafn.

§. 1. *Romae autem et circa urbem multa ea hieme prodigia facta*] Pall. tres *Romae aut circa urbem*, ut refert quoque vetus ed. GEBH. Put. Men. Voss. tres Pall. Andreas *Romae et circa urbem*. Melius foret *Romae et circa*. J. FR. GRON. *Romae aut circa urbem* etiam omnes mei, et Hearnii codd. atque aliter edd. principes. Postea pro *aut* datum est *aut* sive *autem*, quam lectionem in Ven. ed. anni 1498. et paucis proximis vidi. Mogunt. demum dederunt id, quod vulgo exstitit, et recte a Gronov. ejectum est. Ejus autem conjectura *Romae et circa* firmatur loco Obseq. de Prodig. c.

mo quum Amusitus princeps eorum ad Hasdrubalem profugiſſet, viginti argenti talentis pacti deduntur. Tarraconem in hiberna reditum eſt.

LXII. Romae aut circa urbem multa ea hieme 1
prodigia facta: aut (quod evenire solet, motis semel in religionem animis) multa nunciata, et temere credita sunt: in quis ingenuum infantem seme- 2
ſtrem in foro olitorio triumphum clamaſſe: et foro 3

112. *Romae et circa fulmine pleraque decussa.* Similiter N. Heinsius ad Vell. Pat. 1, 3. legendum conjicit *Romae aut circa multa* etc. *Tò circa* saepe absolute sine casu poni vidimus ad 9, 2, 7. Verum invitis libris id non recipio. Supra 1, 38, 1. *Collatia et quidquid circa Collatiam agri erat, Sabinis ademtum*, ubi etiam Gronov. vocem *Collatiam* ex conjectura delebat. 36, 14, 12. *Proërnam inde recepit, et quae circa eam castella erant.* Hic quoque *τò eam* Gronovio displicebat. 39, 25, 3. *In controversiam autem veniebant Philippopolis, Tricca, Phaloria et Eurymenae, et cetera circa eas oppida.* V. plura ad locum medium notata. Mox *motis semel religione animis* Ber. *motis in religionem animis* Hearnii D. Insuper *temere creduntur*, pro *credita sunt*, Lovel. 3.

§. 2. *In queis ingenuum infantem semestrem in foro olitorio triumphum clamasse*] *in quis* Flor. pluresque alii codd. et edd. V. quae notavi ad Silii 1, 13. Adde plenius de hac scribendi ratione agentem Cortium ad Sall. Jugurth. 80, 5. Verum duae hae voces desunt ab Lovel. 1. reliquis omnibus invitis: contra quinque poſteriora vocabula exsulant ab Cant. quae intercidiſſe credo ob repetita mox *et foro.* Ceterum idem prodigium refert etiam Valer. Max. 1, 6, 5. verum id *in foro boario* accidiſſe narrat. quum autem proxime apud Livium sequatur *et in foro boario*, errorem hunc ipsius Valerii in exscribendo oscitantia admiſſum eſſe suspicatur Jac. Periz. ad eum locum; Torren. vero ex Mſti unius veſtigiis *olitorio*, pro *boario*, legendum suspicatur. Denique vir doctus in Observ. Miscell. tom. 5, 201. et hic et apud Valer. Max. *Io triumphe* scribendum conjicit. priorem enim vocem *Io* elisam eſſe ab ultimis literis praecedentis; ea vero exemta, *triumphe*, quod per se idoneum sensum non efficere credebatur, in *triumphum* mutatum eſſe: pluribusque deinde formulam hanc inluſtravit. quibus adde simile prodigium ab infante nondum nato editum infra 24, 10, 10. *Infantem in utero matris in Marrucinis Io triumphe clamasse.* Codd. tamen, quibus usus sum, omnes conſtanter in vulgatum conspirant.

§. 3. *Et foro boario bovem in tertiam contignationem sua sponte escendisse*] *et in foro* Gaertn. et Hav. quod non displiceret, si gravioris auctoritatis codices idem servarent, ut tan-

boario bovem in tertiam contignationem sua sponte escendiſſe, atque inde tumultu habitatorum ter-
4 ritum sese dejeciſſe: et navium speciem de coelo adfulsiſſe, et aedem Spei, quae eſt in foro olitorio, fulmine ictam: et Lanuvii haſtam se commoviſſe: et

to magis adpareret cauſſa, cur superiora verba in cod. Cant. interciderint; qui hic pro *et foro* legit *in foro*. Tanto magis autem id probarem, quia Livium praepositiones repetiiſſe supra docui ad 6, 28, 6. Deinde, quum hic olim *scandisse* ederetur, Gronovius *escendisse* subſtituit, quod se Put. auctoritate feciſſe supra teſtatur ad 2, 28, 6. Optimo autem huic cod. etiam Flor. consentire ex ejus excerptis disco. Videri poteſt litera prima interceptа eſſe ab ultima vocis praecedentis. V. ad 2, 44, 6.

§. 4. *Et navium speciem de coelo adfulsisse*] *affulxisse* Lovel. 4. *affluxisse* Ber. et Hafn. quomodo et alibi errarunt librarii. V. supra ad 9, 10, 2. Infra 23, 32, 7. et ad Silii 2, 131. *effulsisse* Harl. V. infra ad 43, 13, 3. *offulsisse* legendum conjicit Cel. Burm. ad Quinctil. Declam. 9, 7. V. quae de hoc verbo notantur ad Silii Ital. 13, 114. Mox *quae in foro olitorio*, omiſſo τῷ *est*, Cant. Lovel. 1. et Harl. cum multis ex primis edd. *quae est in foro olitorio* Flor. Lovel. 3. 4. 5. Ber. Gaertn. et Hav. cum ed. Rom. principe, Rom. anni 1472. ac Parm. quod secutus sum.

Et Lavinii hostiam se commovisse] Satis conſtat, ut supra monui [ad 6, 2, 8.] *Lanuvii* eſſe legendum, et paullo poſt [hoc cap. §. 8.] *Lanuvium*, quia ibi Juno Sospita. Inde *hastam* se moviſſe, non *hostiam*, verosimilius eſt Livium scripsiſſe. quod hoſtia mota sit, in prodigiis numquam, quod sciam, eſt legere, sed haſtam. Idem auctor alibi [24, 10, 10.] Haſtam Martis Praeneste motam pro prodigio nunciatam. Quod Junoni fuerit hasta, Homerus et alii demonſtrant. Idem Livius alibi [40, 19, 2.] *Praenestines hastas motas nunciatum, et Lanuvii simulachrum Junonis Sospitae lacrymasse*. SABELL. Voculam *et* non agnoscit Cant. Tum *Lanuvi*, sive *Lanuvii*, Flor. Cant. Voſſ. Harl. et Lovel. 1. 2. Reliqui cum Brixiensi Latinii *Lavinii* legunt, quod non sine ratione Sabellico displicuit propter Junonis mentionem, proximis verbis factam: Junonem enim sub nomine Sospitae, non Lavinii, sed Lanuvii cultam esse. V. etiam Sigon. ad 8, 14, 2. Urbium autem *Lanuvii* et *Lavinii* nomina saepiſſime in Mss. commutari, supra docui ad 3, 29, 6. Deinde *hostiam* tantum non omnes codices mei et Hearnii D. servant. Recte tamen pro eo *hastam* Sabellicum subſtituiſſe puto. V. infra ad 40, 19, 2. Mox *pulvinari*, pro *pulvinario*, Lovel. 3.

§. 5. *Hominum species procul candida veste visas, nec tamen illis congressos*] Vet. lib. alii *nec tamen cum illis congressos*. alii, *nec tamen cum ullo congressos*. SIG. Pall. tres, et vet. ed. *hominum specie procul candida veste visos, nec tamen illos congressos*. GEBH. Omnes ante Gryphium, *multis locis hominum specie candida veste* ...

rvum in aedem Junonis devolaſſe, atque in ipso lvinario consediſſe: et in agro Amiternino mul-s locis hominum specie procul candida veſte visos, ec cum ullo congreſſos: et in Piceno lapidibus pluis-e; et Caere sortes extenuatas: et in Gallia lupum

s, *nec cum ullo congressos.* eque mutandum fuit. Ita loqui-r religionis et *εὐφημίας Χάριν*, on ausus certo nomine, quicum-ue fuerint, ignarus appellare, e peccaret: caeterum intelligi oteſt *Daemonas aërios*, genios el *nescio quos*. Notum eſt illud *Deus, si Dea*. Sic l. 1. de Ac-ea [c. 5, 6.] *Situs est, quem-unque eum dici jus fasque est, uper Numicium flumen: Jovem ndigetem appellant.* Alioquin t noſter l. 24, [10, 10.] *Hadriae ram in coelo, speciesque ho-ninum circa eam cum candi-da veste visas esse.* J. FR. GRON. *ominum species visas* non pri-us Gryphius, sed jam ante Frob. nno 1535. recepit. quod unus x meis Hafn. servat. unus item Iearnii N. *hominum species vi-os* Ber. et Hav. *hominum spe-iem visos* Lovel. 5. Rec. et Gaert-er. reliqui *hominum specie vi-os.* Insuper *procul a candida este* Harl. Deinde non etiam Gryphius *nec tamen illis con-gressos* primus dedit; sed jam rior idem Froben. anno 1535. dmiserat: quum editt. principes d eum usque *nec tamen illos ongressos* exhibuiſſent. *nec cum llos congressos* habet Flor. Cant. Voſſ. Lovel. 1. et Harl. *nec tum llos congressos* Lovel. 4. *nec am illos congressos* Hafn. *nec amen illos congressos* Ber. Gaertn. et Rec. *nec cum illis con-gressos* Hav. et Lovel. 3. *nec ta-men cum illis congressos*, vel *nec tamen cum ullo congressos*, Iearnii N. *nec cum ullo congres-os* Lovel. 5. et Hearnii D. atque L. 1. Paullo ante *Miternino* erat in Lovel. 5. *Amiturnino* in Lov. 4. et Hearnii D. *Amiterno* in Lovel. 3.

Et in Piceno lapidibus pluisse] *lapides* Lovel. 4. 5. Gaertn. et Hearnii L. 1. Utramque locutionem in usu fuiſſe, supra docui ad 3, 10, 6. quare etiam vulgatum *lapidibus*, quod reliqui, et inter eos omnes optimae notae codd. defendunt, servandum puto. Deinde *pluvisse* Flor. et edd. vett. quomodo antiquitus hic lectum fuiſſe, conſtat ex Prisciano 10, 881. V. supra ad 1, 31, 1.

Et Caere sortes extenuatas] Ita habent vetuſtiores codices. Quidam *extenuatae* reſtituerunt, sed errant. GLAR. Quid in ternis Livii locis, hic, mox hoc cap. et l. 23, [1, 11.] *extenuatae sortes* sint, mente et oculis jam diu inveſtigo. Quae autem vis, aut quae mens hic verbo *extenuandi*, praesertim in sortium iſta re? quas majores aut minores in prodigiis factas nusquam legi; nec, si legi, capiam satis. Cui enim significationi id aut notae? Vide omnino, ne remotius, ut solet in his talibus, vetuſtiusque verbum fuerit, quod per imperitiam exscribentium mutarit. Ego non improbe id suspicor, et ausim ubique rescribere *extaeniatas sortes:* quod interpretor taeniis vittisque solutas et liberatas. Nam rem ita habuiſſe puto. Sortes taleoli aut surculi e ligno fuere non grandes: quibus literae ad divinandum insculptae

te sacrae. Itaque sancte et religiose in templis ipsis habebantur in arca reconditae, et, nisi fallor, taeniis vittisque laneis seorsum involutae. De arca suggerit Sueton. in Tib. 63. *Majestate Praenestinarum sortium territus destitit, cum obsignatas devectasque Romam non reperisset in arca.* et Cic. in Divin. [2, 41.] qui arcam eam ipsam ex olea fuiſſe pluribus verbis narrat. At de vittis quid ni suspicer? cum hunc cultum et velamen adpositum sciam omnibus sacris. Quibus tamen puris manibus evolvi solent, cum promerentur ad consulentium usum. Hoc nunc Livius narrat jure ut prodigium, sortes eas sponte evolutas et (uno proprioque verbo) sponte extaeniatas eſſe: tamquam si Fortunae ipsius manu sparsae et jactae ad grande aliquid praedicendum. Plutarchus non modice me juvat, qui in Marcello [immo in Fabio p. 174.] hoc alterum Faleriis prodigium e Livio ipso ita vertit: *Τοῦ δὲ ὑπὲρ Φαλερίαυ οὐρανοῦ ῥαγῆναι δόξαντος, ἐκπίπτειν καὶ διασπείρεσθαι πολλὰ γραμματεῖα, καὶ τούτων ἑνὶ γεγραμμένον φανῆναι κατὰ λέξιν, Ἄρης τὰ ἑαυτοῦ ὅπλα σαλεύει.* En excidiſſe aït sor-

libros adire decemviri juffi. quod autem lapluiffet in Piceno, novemdiale sacrum edi-

Itaque *extenuare* et
non propria significa-
ommuni accipiendum,
, quod eft disgregare
gere, et concreto et
eu conjuncto opponi-
ic. de Nat. Deor. [2,
die extenuatum nocte
dixit. Ita ut sensus sit,
ae in urna insimul jun-
, attenuatas sponte,
ullo responsum peten-
acerdote dante, ex se
, hoc eft, disjunctas,
urna excidiffe, in qua
ptum *Mavors* etc. quod
nto habitum. Caere
clara Hetruriae fuit ex
Livio l. 1. et in extre-
libri 4. et l. 28. Plinio
trabone l. 5. Hanc per-
rvius Agillinam voca-
in eum Virgilii locum
rbis Agillinae sedes et
en. *Qui a Caerete do-*
io autem errandi occa-
raebuiffe puto Plinii
o cit. quae disjunctive
non conjunctim. Agil-
m aliam urbem fuiffe a
alam eft. In urbe ita-
e religionis eximium
um, praeter oraculum
ex eo colligimus, quod
dat, caerimonias dictas
ppido, quamvis Gellius
rere derivatas, sed mi-
ite, scripserit. Necnon
oque, quod, Gallis Ca.
obsidentibus, flamen
s aliique sacerdotes, Ve-
ines, ac populi Romani
re convexere ex ipso Li-
etasones Caeretanos, et
a vina mire extollit Mar-
uamvis autem a Caere-
nana sacra servata fue-
le et hodie vulgo *Caere-*
vatis dicitur, illi tamen

sola civitate Romana donati sunt, nec umquam suffragii jus obtinere potuerunt; unde qui Romani cives suffragandi, notae causa, munere privantur, ita ut nec ferre suffragia in comitiis, nec in eisdem ad honores promoveri poffent, dicebantur *referri in Caeritum tabulas*, ut docet Gellius 16, 13. M. DONAT. Haud aliter [*extenuatas*] libri calamo exarati. Verisimiliter Lipsius reponit *extaeniatas*; quamvis conjecturam improbat Gutherius 4, 12. de Jure pontificio. GRUT. Lipsius legendum censet *extaeniatas*, hoc eft, taeniis vittisque solutas ac liberatas. At Marc. Donatus *sortes extenuatas* intelligit disgregatas, disjunctas. Ego vero *extenuatas sortes* interpretandas censeo eas, quae evanuerunt et disparuerunt consulentibus. Suet. Tib. 63. *Majestate Praenestinarum sortium territus destitit, cum obsignatas devectasque Romam non reperisset in arca.* GEBH. *extenuatas* prodigii inftar eft eruditis viris, ita certatim illud vel eméndant, vel perverse explicant. Lipsius legebat *extaeniatas.* Alii aliter vel legunt, vel exponunt, perperam. Vetuftiffimus liber bibliothecae Puteaneorum majusculis literis scriptus *attenuatas* habet, non *extenuatas*. Utriusque tamen vocis eadem significatio eft. Quippe *ἰσχνανθείσας* vel *μειωθείσας*, hoc eft minores factas, intelligendum. Ovidius [1. Art. Am. 735.]

Attenuant juvenum vigilatae
corpora noctes.

Plinius [36, 6.] *Ita sectae attenuantur crustae.* Martialis [14, Epigr. 104.]

ctum, et subinde aliis procurandis prope tota
7 tas operata fuit. Jam primum omnium urbs l
ta eft, hoftiaeque majores, quibus editum eft
8 caesae; et donum ex auri pondo quadragint
nuvium ad Junonis portatum eft; et signum a

Attenuare nives norunt et Caecuba nostra.

Nam vinum infusum nivibus eas attenuat et minuit. Ita igitur *attenuatae* sortes, quae imminutae sunt, ac minores factae. In oftentis, ut et somniis, omnia majora et auctiora videre, laetum ac prosperum judicant aruspices et ὀνειροκρίται. E contra trifte oftentum eft, si qua res solito minor et tenuatior defectiorque apparet. Quadrigae fictiles praeparatae in faftigium delubri Jovis Capitolini, quod in fornace creviffent, felix fortunatumque omen rebus Romanis portenderunt. Narrat Plinius 28, 2. Perdiccae uni ex Temenidis, quum apud regem Macedoniae ovibus pascendis operam suam locaffet, panis, qui ejus nomine coquebatur; in furno duplo major factus regnum Macedoniae attulit. V. Herodotum 8, 137. Si res aliqua per prodigium major facta prosperi eventus habet significationem, e diverso neceffe eft, ut eadem attenuata et imminuta triftes exitus denunciet. Inde igitur interpretandae *sortes attenuatae*, vel *extenuatae*, quae pro malo oftento habitae sunt. Idem de somniis judicium. Penes veteres eorum interpretes membrum aliquod aut aliud quodcumque per quietem solito majus et auctius visum laeta significat: contractum et emaciatum contraria. Eodem pertinent septem opimae vaccae et septem macie defectae, quas e flumine ascendentes vidit rex Aegyptius. V.

Artemidorum et alios s
Ὀνειροκριτικῶν. SAL
Solin. p. 487. *extenuat*
Flor. Cant. Voff. Lovel.
Harl. Gaertn. Hav. o
quas vidi, edd. princip
cta Lipsii conjectura Sa
terpretationem probat
Animadv. Hift. 9. p. 38
vagina, pro *e vagi*
Flor.

§. 6. *Prope civitas op*
Vet. lib. *prope tota civi*
Quod Sigonius in veteri
venit, non tantum in
scriptis, sed et omni
vidi, edd. conftanter
ut nesciam, quam sch
addendo cauffam Sigon
erit. Paullo ante *decen*
si sunt edd. vett. Tu
set, pro *pluisset*, Flo
edd. antt. V. ad §. pra
de *aliis procurationi*
procurandis, Lovel. 4

§. 7. *Hostiaeque ma*
bus edictum est. *Dii*
MSS. *editum*. Ut 41, [
ditis ab aruspicibus I
bus supplicaretur. 42,
ditumque ab decemvir
quibus Diis quibusqu
sacrificaretur. J. FR
Ita etiam Flor. Cant. V
1. aliique cum Hearnii
Infra 22, 10, 10. *Quia*
bus libris editum erat,
veret, *cujus maximu*
rium in civitate esset
6. *Responsum oraculo*
majorem multo victori
se populo Romano. 30, 2

..ronae Junoni in Aventino dedicaverunt; et lecti-
..nium Caere, ubi sortes adtenuatae erant, im-
..atum; et supplicatio Fortunae in Algido; Ro- 9
..e quoque et lectisternium Juventati, et supplica-
.. ad aedem Herculis nominatim; deinde univer-

..collegio pontificum *Dii, qui..us sacrificaretur.* 40, 45, 5. *De..mviri jussi adire libros edide.., quibus Diis et quot hostiis ..crificaretur.* 45, 34, 4. *Edita ..bunis centurionibusque erant, ..ae agerentur.* Pluribus hoc ..rbum inluſtrarunt Gronovius ..25, 12, 4. 43, 13, 7. et, qui jam ..ec loca laudavit, Celeberr. ..rmann. ad Lactantii 4. Metam. ..b. 1. ubi etiam docet, librarios ..saepiſſime erraſſe. cujus ne..gentiae eorum plura in Mſtis ..vii exempla obcurrunt. V. ad ..50, 10. 3, 5, 9. c. 28, 3. c. 34, .., 23, 2. 5, 18, 8. 6, 23, 12. c. 33, ..7, 35, 2. 22, 10, 10. 29, 6, 10. 30, ..13. c. 20, 1. 34, 56, 12. 36, 37, 5. ..de viros doctos ad Suet. Caes. .. et ad Aug. 72. Paullo ante *uris..lustrata est*, pro *urbs*, Flor. ..*is lustrata est* Voſſ. et Gaertn.

.. 8. *Et donum ex auri pon.. quadraginta Lanuvium Ju..ni portatum est*] Pal. tert. et ... ed. *Lavinium*. GEBH. Put. ..vetuſtiores consensu *Lanuvi..n et Junoni*. Lege *Lanuvium ..Junonis portatum est*. J. FR. ..RON. *Lanuvium*, non *Lavini..*, legendum eſſe, Sabellicus ..n supra monuit §. 4. *et Junoni* ..or. Voſſ. Lovel. 1. 4. Harl. Ber. ..ſn. Bec. Gaertn. et Hearnii D. ..N.

..*unoni in Aventino aedifica..unt*] Belle. Signa scilicet et ..eae ſtatuae aedificantur, ut do..s, ac templa. Ridiculum eſt, .. tamen depravatio ea manife..ria in omnibus adhuc libris. Quin tu lege *dedicaverunt*, et Livium impuri sermonis absolve. PH. RUBEN. 1. Elect. 36. Recepimus conjecturam Phil. Rubenii *dedicaverunt*. Nam in Put. erat una litera minus *edicaverunt*. in Voſſ. *hedificaverunt*. J. FR. GRON. *edicaverunt* etiam ed. Rom. anni 1472.

Ubi sortes extenuatae erant] Put. *adtenuatae*, ut et Reg. Pet. Men. Meſſalla apud Plinium 34, 14. *Serviliorum familia habet trientem sacrum, cui summa cum cura magnificentiaque sacra quotannis faciunt, quem ferunt alias crevisse, alias decrevisse videri, et ex eo aut honorem aut deminutionem familiae significari.* J. FR. GRON. *sortes attenuatae erant* etiam Flor. et Cant. Infra 22, 1, 11. *Sortes sua sponte adtenuatas, unamque excidisse.*

§. 9. *Et supplicatio Fortunae in Algido; Romae quoque et lectisternium Juventae*] Put. Reg. Pet. Men. *Juventati*. Sic enim proprie adpellatur id numen *Juventas*. Priscae editiones alludunt *Juventuti*. J. FR. GRON. Omnia haec vocabula deerant in Ber. propter repetitionem τῶν *et supplicatio*. Eadem vocabula cum praecedentibus *ubi sortes adtenuatae erant. imperatum* similiter exsulant a Lovel. 4. Sed *Juventuti* legunt Lovel. 1. 3. 5. Haſn. Bec. Gaertn. Hav. et Hearnii N. *Juventati* Flor. Cant. Voſſ. et Harl. V. infra ad 36, 36, 5.

Supplicatio ad aedem Hercu-

so populo circa omnia pulvinaria, indicta; et Ge-
10 nio majores hostiae caesae quinque; et C. Atilius
Serranus praetor vota suscipere jussus, si in decem
11 annos respublica eodem stetisset statu. Haec procu-
rata votaque ex libris Sibyllinis, magna ex parte le-
vaverant religione animos.

lis; nominatim deinde universo populo] Cel. Burmannus me monuit, mutata distinctione legendum esse *ad aedem Herculis nominatim; deinde universo populo.* Et ita non tantum quidam codd. praeferunt, verum Aldus etiam excudi jussit in contextu; qui tamen inter errata priorem interpunctionem revocavit. quod perperam ab eo commissum videtur.

§. 10. *Si in decem annos R. P. eodem stetisset loco. Haec procurata votaque*] Quidam R.P. legerunt *Romanum populum*, cum *respublica* significetur. Ego priorem dictionem *Res* integre scriberem. Quidam etiam pro *loco* legunt *statu.* denique *procurata vota* adjectivum ac substantivum cum relativo *quae*, non cum conjunctione *que*: sed mihi displicet, tametsi res est non magni admodum momenti. GLAR.

si in decem annos p. r. in eodem statu stetisset Berol. quod exponi debet *populus Romanus.* Sed *Romanus populus* est in Rec. Hafn. et multis edd. antt. Saepe ita peccasse librarios, vidimus ad 9, 26, 8. *rempublicam* habet Harl. de quo errore v. ad 10, 37, 16. *eodem stetisset loco* est in antiquitus editis, pro quo Aldus *statu* recte substituit. Eam enim lectionem tuentur omnes codd. Recte etiam Glareanus *Haec procurata votaque* probat. Alterum vix sensum efficit, licet ita in quibusdam Mstis reperitur.

§. 11. *Magna ex parte levaverunt animum religione*] In MS. est *levaverant animum religionis.* Nec id mutem. Legi apud nescio quem veterum *levare curarum.* Apud Plautum [in Epid. 2, 2, 55.] *Nec sermonis fallebar tamen.* Apud Quadrigarium *Quiescere pugnae.* Cujus locus apud Agellium 9, 13. diserte et expresse sic legitur in optimis Giselini scidis. *Manu significare coepit, utrique ut quiescerent pugnae. Facta pausa est.* LIPS. 4. Epist. Quaest. 10. Vulgata lectio tuetur se consensu omnium librorum nostrorum. GEBH. Lipsius ex suo *animum religionis*, quod in Voss. notavimus. Ceteri non subscribunt. Put. *religione animos.* 7, 3, 1. *Nec tamen ludorum primum initium, procurandis religionibus datum, aut religione animos, aut corpora morbis levavit.* J. FR. GRON. *regionis* Hafn. *religionis* etiam Lovel. 1. et Hearnii D. quod etiam probat Colvius ad Apulej. 5. Metam. p. 70. At recte lectio illa Gronovio suspecta est ad Gellii 9, 13. Licet enim Quadrigarius, Plautus, et alii ita loquantur, non tamen Livius ita loqui solet, apud quem similes Graecismi vix reperiuntur. Praeterea *religione animos* Flor. Cant. Harl. et Exc. Pithoei, quod recepi. Deinde *levaverunt* Lov. 4. 5. et Gaertn.

LXIII. Consulum designatorum alter Flaminius, 1
eae legiones, quae Placentiae hibernabant, sor-
venerant, edictum et literas ad consulem misit,
s exercitus Idibus Martiis Arimini adesset in ca-
. Huic in provincia consulatum inire consilium 2
, memori veterum certaminum cum Patribus;

1. *Arimini esset in castris*]
lib. *adesset* SIG. Pall. tres
set in castris. GEBH. Put.
Voss. cum Sigoniano *ades-*
Polybius [3, 77.] et alii te-
ur, Etruriam Flaminio, A-
um Servilio evenisse pro-
am: notissimumque est, a-
Trasimenum lacum in Etru-
prope Arretium Flaminium
b Hannibale caesum. Itaque
bar, eum Ariminum diem
onveniendum edixisse exer-
, ibique consulatum inisse
b Livio, censebamque pro
tio illius urbis nomen sup-
um. Sed repressit me Zona-
e cujus comparata cum aliis
tione colligo, etsi divisae
nt ita consulibus provinciae,
isse tamen ambos junctis vi-
Hannibali opponi in Ligu-
, ubi exspectaturum Roma-
lle se simulabat, et pugnan-
piam facturum: ut vero nec-
ntibus eis, equitatu in ca-
relicto, noctu silenti agmi-
ofectus, superatis angustiis
ruriam contendit, tum con-
γνόντας ἠπατημένους, Ser-
m *αὐτοῦ ὑπομεῖναι*, Flami-
persecutum eo instantius,
sperarot, se absque socio
s victoriam habiturum, Arre-
pervenisse. J. FR. GRON.
set etiam omnes mei, et
nii codd. *Ariminum* Lov. 3.

2. *Huic in provincia consu-*
n inire consilium erat] Pall.
in provinciam. GEBH. Ita
Flor. Harl. et Hav. Prae-
terea *Hac in provincia* Lovel. 3. *Hic in provincia* Hearnii N. in margine.

Memori veterum certaminum cum Patribus; quae tribunus plebis, et quae postea consul] De C. Flaminii tribunatu sic Cicero in Catone [4.] *Q. Fabius Maximus consul iterum, Sp. Carvilio collega quiescente, quod potuit, C. Flaminio tribuno plebis restitit, agrum Picenum et Gallicum viritim contra senatus auctoritatem dividenti.* Et Valerius 5, [4. 5.] *Cum Flaminius tribunus plebis legem de Gallico agro viritim dividendo promulgasset invito senatu, precibus minisque ejus resistens, ac ne exercitu quidem adversus se conscripto, si in eadem sententia perseveraret, absterritus, postquam pro rostris ei legem jam ferenti pater manum injecit, privato fractus imperio, descendit e rostris.* Idem Polybius 2, [21.] Cicero de Invent. [2, 17.] De consulatu et triumpho C. Flaminii scribit Plutarchus in Marcello [299.] *Cum augures vitio creatos esse consules Flaminium Furiumque dixissent, senatum eos extemplo ab exercitu literis emissis revocasse: receptas autem literas Flaminium non ante aperuisse, quam hostes fuderit. Itaque ei redeunti triumphum vix concessum esse, ipsum privatum triumphasse, atque consulatu se abdicare coactum esse.* Triumphavit de Gallis. SIG. *memoria veterum cer-*

quae tribunus plebis, et quae postea consul, prius de consulatu, qui abrogabatur, dein de triumpho
3 habuerat; invisus etiam Patribus ob novam legem, quam Q. Claudius tribunus plebis adversus senatum, uno Patrum adjuvante C. Flaminio, tulerat; ne quis senator, quive senatoris pater fuisset, maritimam

taminum Lovel. 3. Rec. et Hearnii N. in contextu. *memor veterum certaminum* Gaertn. Deinde *quae prius tribunus plebis, et quae postea consul de consulatu*, trajecta voce *prius*, Harl. Mox *deinde triumpho*, pro *dein de triumpho*, Harl. Gaertn. Hav. et edd. vett. usque ad Froben. anni 1531. Legis, quam C. Flaminius tribunus plebis de agro Gallico et Piceno viritim dividendo tulit, meminit etiam Cic. in Bruto 14.

§. 3. *Invisus etiam senatui ob novam legem, quam inique Q. Claudius tribunus plebis adversus senatum, uno Patrum adjuvante*] Τὸ *inique* disparet in libris MSS. Deinde exhibent *atque uno Patrum adjuvante*. GEBHARD. Put. *invisus etiam Patribus*. Idemque, ut et Voss. ac tres Pall. ignorant τὸ *inique*. et profecto magis impedit sensum, quam juvat. Forte et, quamvis mutis scriptis, legendum, *adverso senatu*. 33, [23, 3.] *Q. Minucius, tentata tantum relatione, quum adversum omnem senatum videret*. 42, [22, 2.] *Ne caussam diceret adverso senatu, infestiore populo*. 6, [42, 9.] *Comitia consulum adversa nobilitate habita*. Cur autem Put. plurimique nostri *atque uno*, non exputo. nisi fuit *tantumque uno*. Aut *adversante senatu, uno*. Potuit enim fieri, ut librarius exprimeret ADVERSSENATUANTE, emendaturus, quod peccarat, nescio qua festinatione parte posteriore vocis praeterita; unde sequentes *atque* fecerint. J. FR. GRON. *invisus etiam senatui* Lovel. 1. 5. Harl. et Gaertn. *invisus etiam Patribus* Flor. et Cant. Deinde vocem *inique* in nullo cod. inveni, ut nec Hearnius in suis. Verum insuper *quam Claudius*, omisso ejus praenomine, Lovel. 3. Ber. Gaertn. Hav. et Hearnii D. ac N. *quamq; Claudius* Harl. *quemque Claudius* Lov. 1. *quemq; Gladius* Flor. a m. 1. *quamq;* a m. 2. *adversus senatum* etiam superest in omnibus meis, pro quo Gronovius *adverso senatu* conjicit. Ita supra hoc lib. c. 18. 3. *Hanno unus adverso senatu caussam foederis magno silentio egit*. 39, 41, 4. *His accensi homines adversa nobilitate unum M. Porcium modo censorem ferrunt*. Sall. in Jug. 84. *Neque illi senatus, quamquam adversus erat, de ullo negotio abnuere audebat*. Similiter *adverso Patrum voluntate*, pro *adversus Patrum voluntatem*, optimi cod. auctoritate Gronov. supra restituit 1, 46, 2. ubi v. quae notavi. Verum *atque uno Patrum adjuvante* hic legunt etiam Flor. Cant. Lovel. 1. 4. 5. Harl. Ber. Gaertn. et Hav. *atque ut uno* Lovel. 3. Hinc veriorem puto ingeniosam Gronovii conjecturam *adversante senatu, uno patrum adjuvante*.

Q. Claudius] Hunc Pighius, nescio quo auctore, cognomine

navem, quae plus quam trecentarum amphorarum eſſet, haberet. Id satis habitum ad fructus ex agris 4
vectandos. quaeſtus omnis Patribus indecorus visus. Res, per summam contentionem acta, invidiam apud nobilitatem suasori legis Flaminio, favorem apud plebem alterumque inde consulatum, peperit.

Flaminium vocat, et inter tribunos plebis A. V. ıↄxxxv. recenset. Sed id ex hoc loco non satis certo demonſtrari poteſt. Nam quod paullo poſt dicit Livius, Flaminium hac lege suadenda sibi favorem plebis et secundum consulatum peperiſſe, ex eo non neceſſario consequitur, legem illam hoc anno latam fuiſſe. Quum enim inter primum et secundum consulatum Flaminii quinque anni interjecti fuerint, potuit etiam tertio vel quarto eorum ferri. Certe in his verbis Livii *Q. Claudius legem* etc. *tulerat*, nihil eſt, quod nos cogat id ad annum, qui secundum consulatum Flaminii proxime praeceſſit, adligare. Qui et ob quas causas legibus Romanis prohibiti fuerint naves habere, docet Cujacius 6. Obs. 38. Quod autem Livius naves maritimas memorat, et Claudio quaeſtum omnem Patribus indecorum visum dicit, eo significari videtur, quum Romani poſt bellum Punicum primum partem Siciliae, Sardiniam et Corsicam tenerent, senatores sibi in his praedia comparare, et per speciem deportandorum ex iis fructuum negotiationes ampliſſimo ordine indignas exercere coepiſſe. DUK. De hoc Q. Claudio ejusque cognomine *Flaminio*, quo a Pighio adpellatur, infra v. ad 27, 21, 5. Illud autem forte Pighio ansam dediſſe potuit Q. Claudii tribunatum plebis ad annum proxime praecedentem referendi, quoniam a Livio vocetur *nova lex*; quod tamen etiam alio sensu accipi poteſt.

Ne quis senator, quive senatoris pater fuisset] *ne quis senatorum* Hafn. Gaertn. et Hav. Tum *qui senatoris pater* Ber. a m. 1. *quive senatoris filius* ad oram Livii Ant. Perizonius; verisimilius *cuive senator pater* Cl. J. Alex. Roëllius conjecerunt. Mox *centum amphorarum* Lov. 3.

§. 4. *Id satis habitum ad fructus ex agris vectandos*] Vocula *Id* non adparet in Lovel. 4. Deinde *in agris* legunt Voſſ. et Lov. 1. In verbis sequentibus, *quaestus omnium Patribus* Gaertner. *quaestus omnibus Patribus* Rec. Tum *indecorus visus est* omnes edd. usque ad Cl. Jac. Gronovium, qui *τὸ est* omisit, quod in nullo etiam scripto meo inveni. Hinc *legis Flaminio suasori* Lov. 4. *Flaminio suasori legis* Lov. 5. Probare autem nequeo, quod Glareanus ad §. seq. receptam interpunctionem mutare conetur, legens *invidiam apud nobilitatem suasori legis, Flaminio favorem apud plebem*, ac *suasori legis* de Q. Claudio accipiens. Licet enim, qui legem tuliſſet, eamdem interdum suaderet, quum tamen Q. Claudius adjuvante Flaminio legem illam tuliſſe dicatur, vulgatam diſtinctionem servo, ut potius Flaminius vocetur suasor legis, eaque res invidiam apud nobilitatem, favorem apud plebem eidem Flaminio peperiſſe dicatur.

5 Ob haec ratus auspiciis ementiendis, Latinarumque feriarum mora, et consularibus aliis inpedimentis retenturos se in urbe, simulato itinere privatus
6 clam in provinciam abiit. Ea res, ubi palam facta est, novam insuper iram infestis jam ante Patribus

§. 5. *Ob hoc ratus auspiciis emendis, Latinarumque feriarum mora*] Ita vulgo habent recentiora exemplaria. Vetus codex *ementiendis* habet. Ego monui, ut videret lector, ne *emendandis* sit legendum. SABELL. Sabellicus *emendandis* legendum putavit. Sed ex codice Moguntino *ementiendis* recte restitutum est. Nam loquitur hic author ex opinione Flaminii. Praecedenti autem versu distinguendum post *legis*, ut suasor legis intelligatur Q. Claudius, non C. Flaminius. GLAR. Fuit olim *emendis*: inde *ementiendis* factum est: in quo verbo sensus est ille quidem, verum non germanus. Quis enim erat, cujus interesset, *ementiendis* consulto auspiciis C. Flaminium consulem retinere, ne adversus ferocissimum hostem exiret? Malim ego *petendis*, aut *repetendis*, ut est in vet. aliquot libris, id est, cum secunda non apparuerunt, iterum atque iterum usque ad perlitationem petendis. Quam rem saepissime consules, ne extemplo in provincias exire possent, moratam esse, alibi tradit, ut l. 41, [16.], Cn. Cornelio et Q. Petilio consulibus. SIG. *Ob haec ratus auspiciis ementiendis* Pal. unus. Reliqui *Ob hoc ratus auspiciis emendis*. Sigonio placuit ex libris, ut vult, *Ob hoc ratus auspiciis petendis*, aut *repetendis*. utrumque inepte. Verebatur, ne mora ei objiceretur vel mentitis auspiciis, quod frequentissimum erat. mirorque quaerere Sigonium, cujusnam interesset, ementiendis consulto auspiciis C. Flaminium retinere, ne adversus ferocissimum hostem exiret? Quin Patrum universorum intererat, quibus indignum videbatur, res magnas geri a plebejo Flaminio, etc. GRUT. Probissime solus Pal. sec. *Ob haec ratus auspiciis ementiendis*. Nam, ut retineret senatus Flaminium, auspicia et alias remoras objiciebat atque ementiebatur. Cicero Philipp. 2, 35. *Audiebam quidem te paratum venisse, quod me de ementitis auspiciis, quibus tamen parere necesse erat, putares esse dicturum.* Quare vana est correctio Sigonii, *petendis* aut *repetendis* substituentis. GEBH. Sigonius *repetendis*. male. Timebat Flaminius, ne, sicut in priore consulatu suo ob prodigia, quae augures sibi inter auspicandum oblata retulerant, jussus erat a Patribus magistratu se abdicare, ita et nunc vana auspicia ementirentur. Plutarchus in Marcello [299.] et Zonaras [8, 20.] H. VALES. *auspiciis ementiendis* MSS. optimi. et sic jam inter veteres editos Becc. et Mog. Frustra infestus est Sigonius subjiciendo *repetendis*. Cicero 1. de Divin. [16.] *M. Crasso quid acciderit, videmus, dirarum obnunciatione neglecta. In quo Appius non satis scienter virum bonum et civem egregium P. Atejum notavit, quod ementitum auspicia subscripserit.* Philipp. 2, [33.] *Magna, ut spero, tua potius, quam reipublicae calamitate ementitus es auspicia.* et rursum c. 35. *Audiebam quidem te pa-*

ovit: *Non cum senatu modo, sed jam cum Diis in-
ortalibus, C. Flaminium bellum gerere.* *consulem* 7
*nte inauspicato factum revocantibus ex ipsa acie
iis atque hominibus non paruisse; et nunc conscien-
ia spretorum et Capitolium et sollemnem votorum*

*ntum venisse, quod me de e-
entitis auspiciis, quibus tamen
rere necesse erat, putares esse
eturum.* et 3, 4. *Collega uno re-
rente, eo, quem ipse ementitis
spiciis fecerat.* Pro Domo [48.]
*mentiri, fallere, abuti Deorum
mortalium numine ad homi-
m timorem voluisti. Et qui re-
iones omnes polluerit aut e-
ntiendo aut stuprando.* Fla-
nius in priore consulatu. *ἐπαι-
μενος τῇ νίκῃ, τήν τε ἄιρεσιν
τῶν ἀπεδείκνυ δι ἀυτῆς ὀρθῶς
ουσαν, καὶ διὰ τὸν πρὸς ἀυ-
φθόνον ἐνέκειτο καὶ τοῦ θεὶ-
τοὺς δυνατοὺς καταψεύδεσθαι,*
aït Zonaras [8, 20.] J. FR.
ON. *Ob haec*, praeter unum
v. qui alteram lectionem ser-
t, omnes codd. quibus utor.
are id recte in contextum Gru-
us admisit. Deinde *petendis
spiciis* Rec. et Hearnii N. in
rgine. *emendis auspiciis* Lo-
l. 1. 4. 5. et Voſſ. qui in margi-
exhibet *habendis auspiciis*.
d *emetiendis auspiciis* Hav.
carnius etiam *emetiendis* vel
mendis se in suis reperiſſe te-
tur. Sed recte *ementiendis* vi-
doeti probarunt, quod in re-
uis meis supereſt. *ementiri au-
icia* eſt falsa auspicia nunciare.
entiri dixit supra 10, 40, 4. *Pul-
rius, auspicium mentiri au-
s, tripudium solistimum con-
li nunciavit.* Pariter *ementi-
falsa naufragia* Livius infra
xit 25, 3, 10.

§. 6. *Non cum senatu modo,
d jam cum Diis immortalibus,
Flaminium bellum gerere*] *Neque cum senatu* Ber. Deinde *sed cum Diis immortalibus* Lovel. 3. 4. 5. Harl. Ber. Gaertn. Hav. et edd. omnes usque ad Jac. Gronov. qui subſtituit *sed jam cum Diis*. Et ita praeferunt reliqui codd. Hinc Flaminii praenomen, quod in omnibus apud me libris supereſt, se in L. 1. et N. non inveniſſe, Hearne teſtatur. Insuper *gerere bellum* Lovel. 3. Paullo ante *infensis jam ante Patribus*, pro *infestis*, Ber. V. ad 2, 46, 7. *infestis jam Patribus* Lovel. 3. et edd. vett.

§. 7. *Consulem ante inauspicato factum revocantibus ex ipsa acie Diis*] *consulem ante* Ber. V. ad 40, 12, 3. *consulem autem inauspicato factum* Hav. V. ad 27, 35, 7. Deinde *revocantibus ex ipsa arce Diis* legere jubet J. Clericus, invita omnino hiſtoria. Conſtat enim ex Plutarcho in Marcello 299. et Zonar. 8. Ann. 20. eo in primis tempore ex provincia literis senatus revocatos fuiſſe Flaminium cum collega, quo cum hoſtibus proelio congreſſuri erant. Illos vero suspicatos, se a senatu revocari, non ante literas perlegiſſe, quam pugna commiſſa victoriam reportaſſent.

Et nunc comitia praetorum et Capitolium et sollemnem votorum nuncupationem fugisse] C. Flaminium, ut dixi, vitio consulem factum a senatu a bello, quod cum Gallis gerebat, revocatum non paruiſſe, tradit Plutarchus. Quod cum ita sit, sane

8 *nuncupationem fugisse: ne die initi magistratus Jo-*
vis optimi maximi templum adiret: ne senatum, in-
visus ipse, et sibi uni invisum, videret consuleretque:
ne Latinas indiceret, Jovique Latiari sollemne sa-
9 *crum in monte faceret: ne, auspicato profectus in Ca-*
pitolium ad vota nuncupanda, paludatus inde cum

intelligi potest, cum in vet. lib. *conscientias praetorum* inveniatur, *conscientia praeteritorum* esse emendandum. Nam, quo modo vulgo legitur, *comitia praetorum* nihil ad rem pertinet: neque enim initio consulatus habebantur comitia praetoribus creandis, sed eodem fere tempore, quo consulibus. Hanc autem lectionem excogitavit Paulus Manutius, qui in ejusmodi veterum auctorum mendis et dignoscendis et emendandis maxima cum ingenii et doctrinae laude jam per multos annos versatur. SIG. Adprobavit Paulli Manutii emendationem *conscientia praeteritorum* Carolus Sigonius. Interim constanter libri scripti et casca ed. *ne nunc conscientias praetorum.* Pro *votorum* quoque in Pal. pr. erat *victorum.* GEBH. P. Manutii conjectura est, laudata Sigonio; cum vulgo esset *comitia praetorum*, quod pressum invenio primum Moguntiae. Scripti et Andreas, Aldus, Asc. B. aliique priores *conscientias praetorum.* Unde vere, puto, fecimus: *et nunc conscientia spretorum* (Deorumque et hominum) *et Capitolium et solennem votorum nuncupationem fugisse.* Hanc nempe conscientiam metum ei fecisse, ne et Dii contemtionem sui adversis ominibus vindicarent, et homines, praecipue Patres atque augures, impedimentis honorem ei extorquerent. 35. [12, 9.] *Ut, quum in Graeciam Antiochus trajecisset, conscientia violatae per sociorum injurias Romanae amicitiae conjungeret se cum Antiocho.* J. FR. GRON. *ne nunc conscientias praetorum* Voss. Lovel. 1. 4. Ber. Gaertn. *nec nunc conscientias praetorum* Hav. *et ne nunc conscientias praetorum* Lovel. 5. *nunc conscientias praetorum* Flor. pro quo recte Gronov. *conscientia spretorum*, unica litera ex fine praecedentis vocis in initium sequentis retracta: quod genus errorum, quia olim voces continua serie scribi solebant, ab indoctis librariis saepissime commissum est. Mox *votorum supplicationem*, pro *nuncupationem*, Hav.

§. 8. *Ne senatum, invisus ipse, et sibi uni invisum, videret.* Vet. lib. *invisus ipsi.* SIG. Pal. tres *ipsi.* Vetus autem ed. *senatum invisus, et sibi ipsi uni invisum, videret.* GEBH. *invisus ipsi* Lov. 3. 4. 5. Harl. Gaertn. et Hearnii D. quod Gronovius etiam in prima ed. notarum a libris esse monuerat. Et ita edidit Aldus, qui tamen in errata *ipse* revocavit. *ne senatum invisus, et sibi ipsi uni invisum* omnes antt. edd. Quod nunc vulgo legitur, jam vidi in Ven. anni 1498. *nec senatum* habet Ber. Paullo ante *Jovis circa templum* Gaertn. *Jovis omne templum* Voss. Lovel. 3. 4. 5. Harl. Ber. Hav. Hearnii N. a m. 1. (τὸ omne manu altera erat deletum) et aliae vetustissimae. *Jovis omen tem-*

ictoribus ad provinciam iret., lixae modo sine insi-nibus, sine lictoribus, profectum clam, furtim, haud liter quam si exsilii caussa solum vertisset. magis ro majestate videlicet imperii Arimini, quam Ro-nae, magistratum initurum, et in deversorio hospi-ali, quam apud penates suos, praetextam sumtu-

lum Rec. Per compendium scri-tum fuerat *Jovis OM templum*, t in Flor. exstat; quod *omne* el *omen* reddiderunt indocti li-rarii, quum debuissent *Optimi Maximi*, quemadmodum Fro-enius anno 1531. reposuit.

Jovique Latiali solemne sa-rum in monte Albano faceret] biit a tribus libris *Albano*. EBH. Optimi *Latiari*. nam *Al-ano* nusquam scriptum inveni-ius. A Moguntinis est. Andreas, ecc. Asc. Aldus, Juntas, Tarv. en. ignorant. 25, [12, 2.] *Eo ie perpetrato sacro in monte suas quisque provincias pro-iciscuntur.* 40, [45, 2.] *Latinas ox subito coorta et intolerabi-s tempestas in monte turba-it.* J. FR. GRON. *Latialis* et *atiaris* in vetustis libris scribi, ulti adnotarunt. V. interpretes iceronis ad Orat. pro Milone 31. Varrone 4. de ling. Lat. 16. est *ollis Latiaris*, non *Latialis*. UR. *Latiari* apud me Florent. forte etiam Cant. Similis le-ionis diversitas etiam est in Sue-n. Calig. 22. *Quidam eum La-arem Jovem consalutarunt.* Ita ptimus Salmasii aliique codd. i servant. V. Casaub. Graev. Burmann. ad eum l. Adde Ou-end. ad Lucani 1, 198. Vox *Al-ano* in nullo etiam apud me d. superest, in nullo etiam apud earnium. 22, 1, 6. *Latinis feriis ctis, sacrificio in monte per-cto, votis rite in Capitolio nun-patis.* 44, 22, 16. *Latinis, quae pridie Kalendas Apriles fuerunt, in monte sacrificio rite perpe-trato.* Eadem etiam perperam in uno cod. addita erat infra 25, 12, 2.

§. 9. *Paludatus inde ad pro-vinciam iret*] Put. Reg. et alii non nisi optimi *paludatus in-de cum lictoribus in provin-ciam iret.* Pessimo facinore du-as voces *cum lictoribus* omise-runt. J. FR. GRON. *paludatus deinde* Hearnii D. V. ad 36, 24, 10. Male. *inde* est ex Capitolio. Voces *cum lictoribus* supersunt in Flor. et Cant. quibus et L. 1. adstipulari, Hearnius testatur. Paullo ante *profectus in Capito-lio* Flor. Voss. Lovel. 1. 3. 4. 5. Harl. Ber. et Hav.

Lixae modo sine insignibus, sine lictoribus, profectum clam] *lixae non* Lovel. 4. Sed indoctus scriba *mō*, id est *modo*, et *nō*, id est *non*, perperam commuta-vit. V. ad 4, 56, 6. Tum *sine lationibus* Lovel. 3. in contextu. Deinde *profectus* Flor. Voss. Lo-vel. 1. 4. 5. Harl. Ber. Gaertner. Hav. Hearnii N. et edd. usque ad Moguntinos.

§. 10. *Magis pro majestate videlicet imperii*] *imperii vide-licet* Harl. Sed vox *videlicet* non adparet in Ber., qui etiam mox *in penates suos* praefert a m. 1. *ad penates* a m. 2. Idem codex §. seq. omittit vocabulum *uni-versi*.

§. 12. *Legatos enim mitti pla-cuit*] Pal. tert. *legatos emitti*.

11 *rum.* Revocandum universi retrahendumque cen
erunt; et cogendum omnibus prius praesentem
Deos hominesque fungi officiis, quam ad exercit
12 et in provinciam iret. In eam legationem (lega
enim mitti placuit) Q. Terentius et M. Antiſtius p
fecti, nihilo magis eum moverunt, quam priori c
13 sulatu literae moverant ab senatu miſſae. Pau
poſt dies magiſtratum iniit, inmolantique ei vitu

GEBH. *legatos ei mitti* Lov. 5. et Hav. V. supra ad 9, 19, 5. Mox *eum moverunt*, pro *movere*, Flor. Lovel. 1. 3. 5. Harl. Gaertn. Hav. et Hearnii N. *eum commoverunt* Ber. et Hearnii L. 1. Deinde *priore consulatu*, pro *priori*, Voſſ. Lovel. 3. 4. 5. Harl. Ber. Gaertn. et Hav.

§. 13. *Inmolantique ei vitulus jam ictus*] Paulo aliter Silius hoc maximo modo idem refert [5, 63.]

Nec rauco taurus cessavit (flebile) ad aras
Immugire sono, pressamque ad colla bipennem
Incerta cervice ferens, altaria liquit.

Ceterum triſtis admodum portenti loco semper habitum, si hoſtia aufugiſſet. unde scribit in Julio Sueton. [59.] Caesarem ne religione quidem ulla a quoquam incepto umquam abſterritum vel retardatum exemplo subjecto: quod, licet immolanti aufugiſſet hoſtia, profectionem adversus Scipionem et Jubam non distulerit. Et in Galba [18.] *Magna et assidua monstra*, inquit, *jam inde a principio exitum ei, qualis evenit, portenderant. Cum per omne iter dextra sinistraque oppidatim victimae caederentur, taurus, securis ictu consternatus, rupto vinculo esse-*

dam ejus invasit. Item Tac
de Vitellio [3. Hiſt. 56.] *Con*
nanti (prodigiosum dictu)
tum foedarum avium super
tavit, ut nube atra diem ob
derent. Accessit dirum om
Profugus altaribus taurus,
jecto sacrificii apparatu, lo
quam ubi feriri hostias mos
confossus. Hinc et Lampri
inter omina mortis Alexandr
veri ponit [in ejus vit. 60.] q
cum natalem diem concelebr
hoſtia cruenta effugit, alban
ejus veſtem, cum qua conſiit
cruentavit: et Val. Max. 1, 6
ter portenta, quibus Dii Po
jum monuerant, ne cum C
re ultimam belli fortunam
riri vellet, hoſtiarum ab
altaribus fugam recenset.
de re etiam ita Dio l. 41,
καὶ πολλὰ τῶν ἱερείων ἀ
ἤδη τοῖς βωμοῖς προσαγ
ἐξέδρα. Videatur et Ammi
Marcell. l. 23. et iterum S
16, [265.] MOD. V. quae n
ad Silii 5, 63. Paullo ante m
stratus iniit, pro *magistra*
Harl. Tum in sequentibus
quum proripisset Flor. a
et Lovel. 1. *sese quum pror*
set Lovel. 3. et Harl. *quum*
prorupisset ed. Rom. anni
Proripere et *Prorumpere* s
in Mſtis commutantur. V. s
ad 2, 23, 8. ubi locutionem
proripere igluſtravi aliis e

jam ictus e manibus sacrificantium sese quum proripuisset, multos circumstantes cruore respersit. Fuga 14
procul etiam major apud ignaros, quid trepidaretur, et concursatio fuit. id a plerisque in omen magni terroris acceptum. Legionibus inde duabus a Sem- 15
pronio prioris anni consule, duabus a C. Atilio praetore acceptis, in Etruriam per Apennini tramites exercitus duci est coeptus.

plis. 3, 17, 1. 8, 28, 5. et Cortium ad Sallust. Catil. 32. *quum se proripuisset* Ber.

§. 14. *Id a plerisque in omen magni terroris acceptum*] Fortasse rectius *id a plerisque omen magni terroris acceptum.* Tacitus 1. Ann. (28.) *Id miles, rationis ignarus, omen praesentium accepit, ac suis laboribus defectionem sideris adsimulans.* J. FR. GRON. Si quid mutandum, magis placeret, ut legamus, *id a plerisque ut omen magni terroris acceptum.* quod sibi etiam in mentem venisse Cl. Dukerus indicavit. Propius enim ad lectionem vulgatam accedit, si τῷ *in* substituamus *ut*, quam si totam voculam expungamus. (* v. ad 45, 18, 8.). Et ita fere supra est 10, 11, 2. *Tertius ab eo casu dies finis vitae consuli fuit. Quo velut omine belli accepto*, etc. Epit. Liv. 49. *Uticenses legati Romam venerunt, se suaque omnia dedentes. Ea legatio, veluti omen, grata Patribus.* Paullo ante *Fuga etiam procul major* Hav. *Fuga etiam procul et major* Ber. *Fuga procul etiam in animo* Lovel. 3. Deinde *et occursatio fuit*, pro *concursatio*, Lovel. 1. V. ad 36, 24, 4.

§. 15. *In Etruriam jam per Apennini tramites exercitus duci est coeptus*] Pall. omnes *in Etruriam per Apennini tramites*, omissa vocula *jam*. GEBH. Delevimus τὸ *jam*, quod abest a scriptis, et ex praecedenti voce repetitum videtur. Ignorat et Andreas. Tarv. et Ven. jam adsciverunt. J. FR. GRON. *Τὸ jam* abest etiam ab omnibus meis, et Hearnii codd. Ante Tarvis. autem id jam adscitum vidi in Mediol. anni 1480. Hanc voculam etiam alibi ex vocis praecedentis literis ultimis repetitam esse, supra vidimus ad 6, 14, 13. Praeterea *et in Etruriam* Flor. Voss. a m. 1. Lovel. 1. 3. Harl. et Ber. Tum *duci coeptus est* Gaertner. In verbis praecedentibus *duabus a Sempronio prioris anni consule, et C. Atilio praetore acceptis* Lovel. 3.